

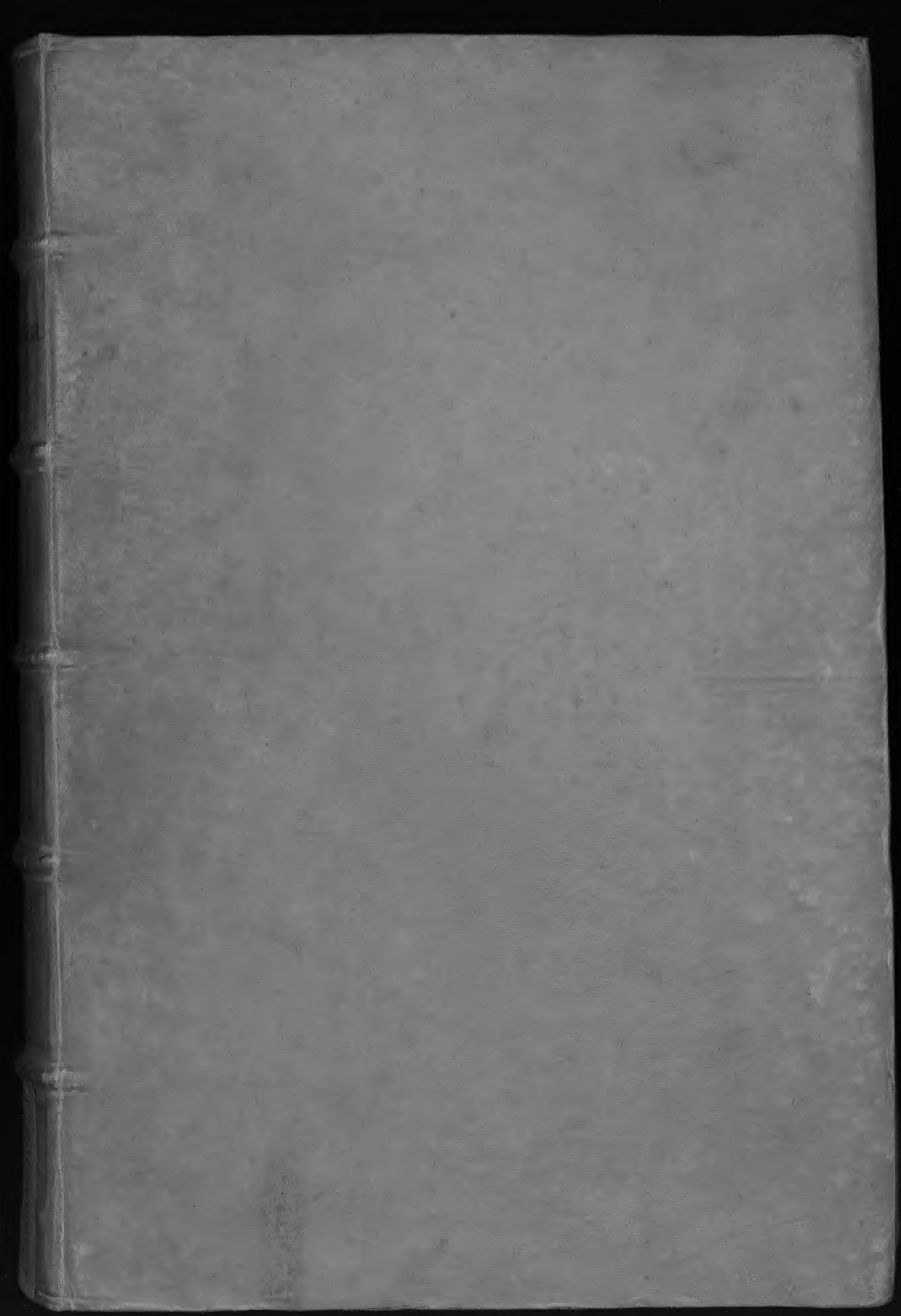
Suarez, Francisco (1548-1617)

2: Pars secunda, continens libros 3., 4. et 5. Nimirum, De auxilijs gratiae in generali; De auxilio sufficiente; & De auxilio efficaci gratiae Dei. - Editio secunda. - Lugduni & Mediolani : ex typographia Iosephi Pandulphi Malatestae, 1718. - 12], 535, [9] p. ; 2°. - Segn.: a6 A-2X6 2Y-2Z4

(IT-MiFBE)BEIC3_V00039-2

The digital reproduction of this work is licensed under a [Creative Commons Attribution - NonCommercial - NoDerivs 3.0 Unported License](#). Permissions beyond the scope of this license may be available at customer.service@beic.it.

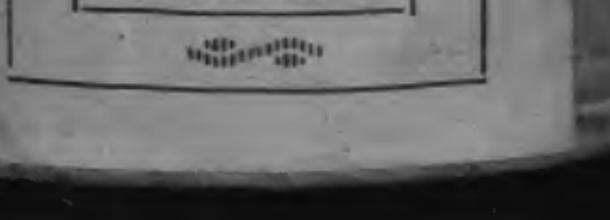
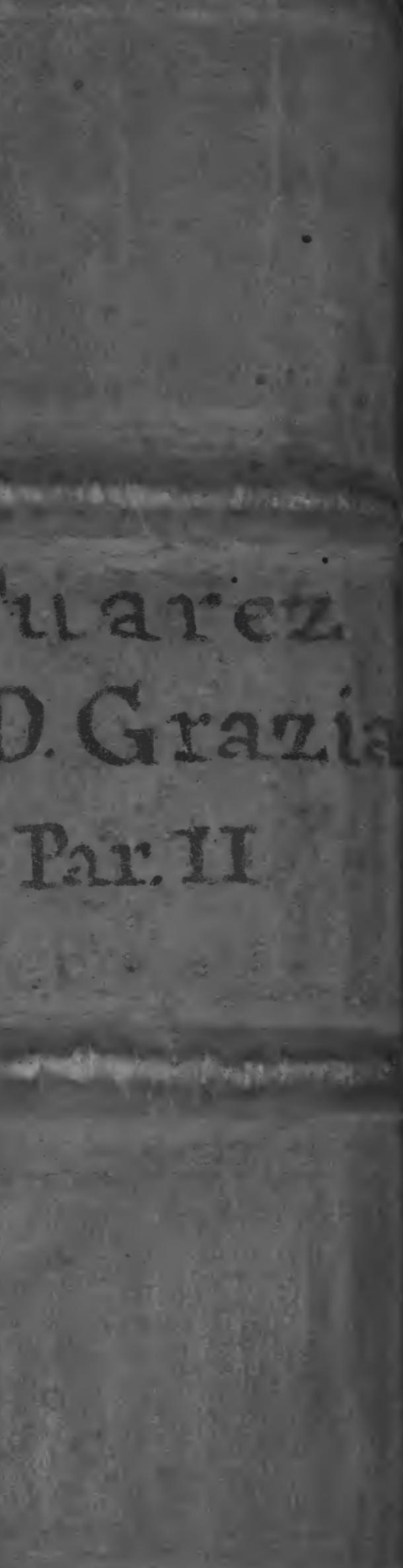
La riproduzione digitale di quest'opera è distribuita con la licenza [Creative Commons - Attribuzione - Non commerciale - Non opere derivate 3.0 Unported](#). Permessi oltre lo scopo di questa licenza possono essere richiesti a customer.service@beic.it.

**Silarez
de D. Grazia**

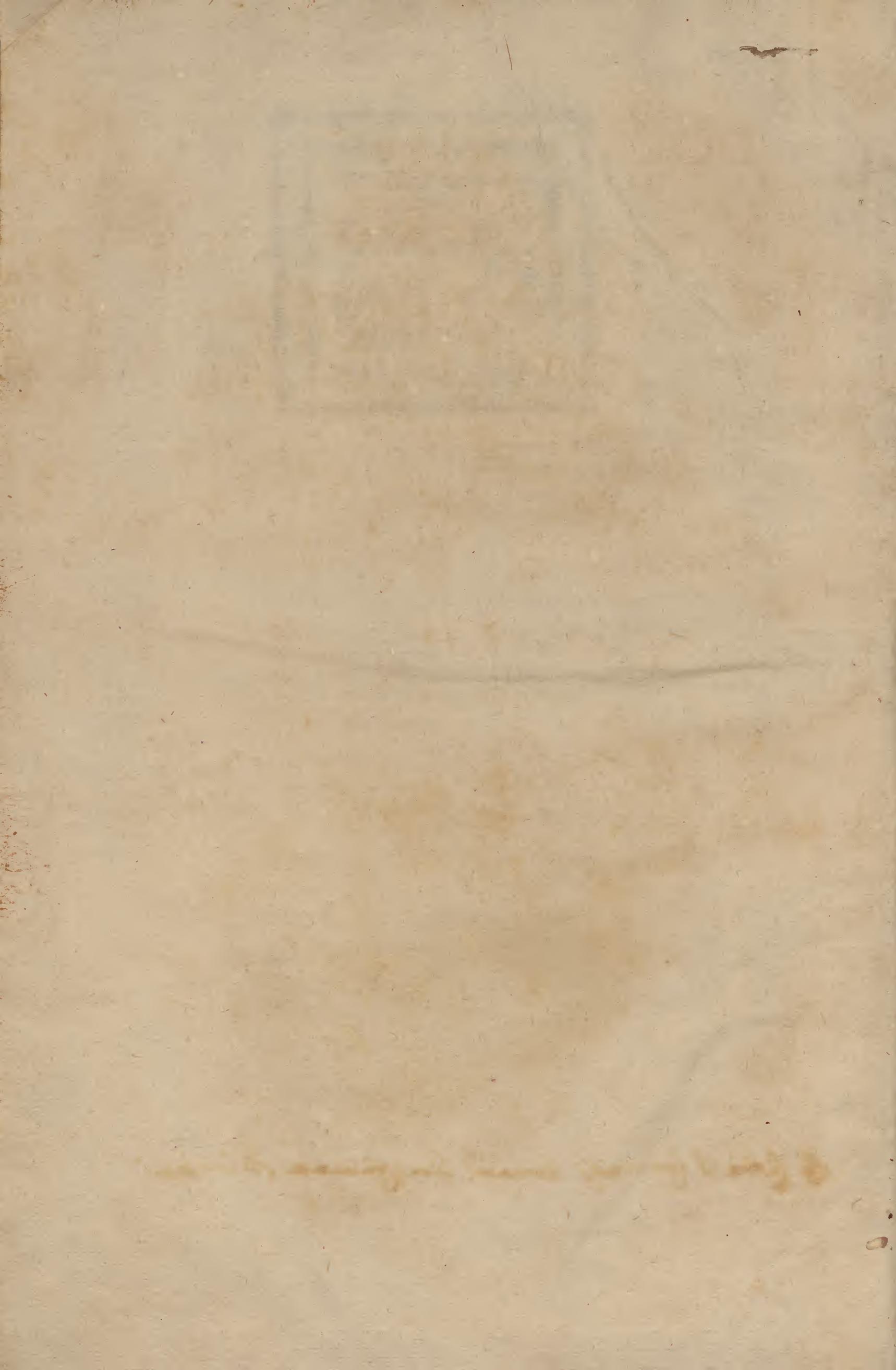
Part. II

BIBLIOTECA NAZIONALE

DI PAVIA.

M. N. II. F. 2.
M. 2. f

DOCT. FRANCISCI
S V A R E Z
GRANATENSIS,
E SOCIETATE IESV,
IN REGIA CONIMBRICENSI

Academia olim Primarij Theologiae
Professoris emeriti;

OPERIS DE DIVINA GRATIA

P A R S S E C V N D A,

CONTINENS LIBROS III. IV. ET V.

Nimirum, De Auxilijs Gratiae in generali; De Auxilio sufficiente;
Et de Auxilio efficaci Gratiae Dei.

E D I T I O S E C V N D A:

B. G. & J. G. Romani Ex Comitatu Mediolani
LVGDVN, & MEDIOLANI, MDCCXVIII.

Ex Typographia Iosephi Pandulphi Malatestæ. Superiorum permisso.

C U M P R I V I L E G I O.

ILL.^{MO}, ET REV.^{MO} DOMINO
D. ALPHONSO LUDOVICO
DU PLESSIS DE RICHELIEV,
S. R. E. CARDINALI
ARCHIEPISCOPO LVGDVNENSI
GALLIARVM PRIMATI,
SVMMO SACRARVM
Largitionum Curatori.

Mbit Purpura tegi tua (CARDINALIS EMINENTISSIME) summi Doctoris opus ostro planè, & murice dignum. Prodit in longas Academicarum lites Magni Suarez lucubratio postuma, & publicam lucem, quam Lugdunum quondam cæteris eius scriptis dedit, Tuis affectat auspiciis. Èò nempè vt vetus, & casta de Gratia Dei Theologia ab erudito limatoque Eminentiae Tuæ iudicio splendorem sibi, ac patrocinium accersat: vt enim multis displiceat, abundè ei fuerit probari Tibi.

Habes in huius voluminis Prolegomeno accuratum de scientia Dei, vocata media, tractatum, quem si iis oculis propriùs inspexeris quibus obscura quæque peruadis, Medius arbiter Numinis effectus negabis nescire Deum, quod Tu ipse ignorare non potes; quibus nimurum litem adiudicares, si dissidentes de auxiliis Gratiae Theologi Arbitrio Tuo acquiescere communi consilio decreuissent.

Ab hoc præludio tribus libris pendit Gratia Dei Sapientiae Tuæ vectigal ingens auxilia sua, frequentat hospes nota, ac penè domestica Auxiliatrix Gratia augustos Mentis tuæ lares; ea felicitate vt, sicut cum eius ope, Apostoli imbutus exemplo, nihil non potes: ita vicissim apud te ipsa potest omnia. Vtra laus maiore existat illam in Te, Teque in illa cuncta posse ambiguum est.

Tum verò sufficiens Gratia tot Nouantium Theologorum oppugnata cuneis, tot hæreticorum impetita telis in aciem prodit ardua fronte minax, & quidem te Auspice secura victoriæ. Quid in Ec-

clesi a possis illa tibi repræsentabit, quæ dat singulis recta posse. Sensit Lugdunum tua quid in profliganda corporum lue Purpuratus Eminentissimæ Charitatis tuæ posset apex, vt enim sacras infulas periculo maior animus in medium vitæ discrimen intulit ministrato laboranti viatico, repente ad speciem tantæ Pietatis pestis exterrita primum gradus suspensos dedit; Ac ne cœlestia spirans pectus afflaret in quod imprudens inciderat, deinceps sœuire desiit. Sentiet Ecclesia Gallicana haud secus quid possis in compescenda serpente latius periculosarum de Gratia Dei opinionum contagione. Cumpri- mūm enim in huius operis fronte Eminentia tua prodierit; habet quod speret veritas, futurum vt larua pietatis nudatus error Te hostem nactus breui pedem referat, & infestis fidem petere signis Mentis tuæ radiis percussus absistat, donec suadente Te Romani fulminis iictu profligetur. Sic cedent tuæ fatalia corporibus animisque monstra virtuti.

Neque minus in Auctoritate tua præsidij sibi repositum vltimus isque Palmaris de Gratia efficaci liber pollicetur, quando victrix suauitas Gratiæ in tua Benignitate conquiescit. Neminem arces, amas omnes huius vrbis ordines, plebem vt Pastor foues, virginibus tanquam virtutibus Prudens Moderator præs, Nobiles vt amicos instituis, Regulares vt clientes complecteris, Clericos vt Antistes exemplis informas, Gallicanæ Ecclesiæ Patribus vt Primas pietatis, & doctrinæ fulgore præludes: Quæ omnia efficientis gratiæ more congruo aptoque eruditionis lumine, & blandis Beneficiæ illecebbris administras. Vtramque Gratiam & misces, & superas. Sufficiens omnibus adest, Effectrix multis prodest; Tu cum omnibus efficax Præsul adsis, Tui copiam præbes vniuersis, quodque Diuinus est, vnuis ipse Tibi sufficis. Spreuisti aulæ fauores, & emorientis Eminentissimi fratriis inclinatam in te fortunam, ac tantum num palmas tendentem vocantemq; neglexisti, vt Deo Tibique viueres, & Lugdunenibus Tuis.

Quocirca neque te negabis, PRÆSVL ÆQVISSIME, Doctori rediuiuo pro libera Gratiæ efficientia decretoria concertatione dimicanti. Erumpit haetenus desideratus tertius, & vigesimus doctissimi Suarez Tomus, non quidem ex materno Societatis Iesu finu, vt æquum fuerat, sed ex obscuris Lusitani hominis scriniis. Conqueritur enim sibi nascenti non modo non obstetricatam tanquam germanæ filij sui Proli Parentem optimam; sed quod penè Nouercali odio nuper emergentem, & etiamnum sub prælo brachia iactantem conata sit præfocare.

Verum diuturnis latebris opprimi celeberrimi Auctoris opus fortasse Superi voluerunt, vt mora labori pretium faceret. Magna ex- pectes

pectes diu; nam & ipse fons gratiæ Christus pluribus annorum milibus spem lactauit Orbis, donec iam propè desperatus aduenit. Sic cœlo visum ut optima quæque serò proueniant. Omnis est tarda maturitas. Sat citò venit, quod opportunè. Quid verò hac tempestate opportunius eo libro quem nomini tuo, CARDINALIS EMINENTISSIME, dedicamus; id enim temporis ingens librorum examen aduersus Auxilia Diuinæ Gratiæ tota Gallia volitat, quibus manifestum spargitur virus, violatur Religio, fides tanquam crebro ariete percussa labat.

Patere igitur, PRIMAS EMINENTISSIME, hunc trium librorum velut aggerem sparsis in vulgus erroribus oppositum, vna cum nostra trium Bibliopolarum sodalitate triplici gentilitiæ Tesseræ Tuæ valle muniri. Erit enimverò, vt speramus, qui collatum in Typographiam nostram sacræ protectionis beneficium istud concelebret. Erit, qui eruditissimi Suarez Manibus Te Patronum, & disceptationum suarum arbitrum gratuletur. Magnum est vna opera, & viuos clientes auctoritate tueri, & simul fato functis suffragari. Hanc Tibi laudem afferere peroptamus, CARDINALIS EMINENTISSIME, certumque nobis est dum spiramus, & viuimus quæ superstitum, quæ extinctorum scriptorum dicandis operibus Tuæ ministrare gloriæ, vt viuas necnon, & mortuos habeas raro miraculo clientelæ Tuæ deuinctos. Vale, & quod facis Bibliopolarum tuorum sodalitati semper faue.

EMINENTIAE TVÆ

Serui additissimi

Philippus Borde, Laurentius Arnaud, & Claudius Rigaud Bibliopolæ Lugdunenses.

APPROBATIONES.

Gratissimum, & profundissimum reperimus librum de Gratia, cui titulus est *Doctoris Fr. Suarez, Sc. Operis de Divina Gratia Pars II.* nihil enim in eo continetur, quod veram doctrinam non sapiat; Scripsimus hoc iudicium, die 6. Decembris 1650. nos in Alma facultate Parisiensi Theologiæ Doctores.

F. M. Micard. Minor.

*Paulus Lombard Prior Carmelitarum
Lugduni.*

CONSENSVS.

Visa Doctorum approbatione, Ego infrascriptus, Regio nomine non impedio, quin hic liber à *Philippo Borde, Laurentio Arnaud, & Claudio Rigaud*, Bibliopolis Lugdunensibus excusus, in publicam lucem prodeat; cum defensione tali casu requisita, & solida. Actum Lugduni 13. Decembr. 1650.

LORIN.

PERMISSIO.

Ita & me non dissentiente fiat. Lugduni, die duodecima Decembris, anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo.

SEVE.

REIMPROMATVR.

Fr. Vincentius Ludovicus Gotti Inquisitor Mediolani Sc.

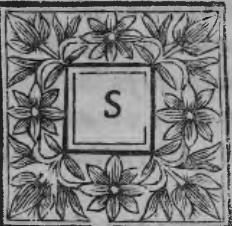
*Carolus Franciscus Curionus pro Eminentissimo, & Reuerendissimo D.D.
Cardinali Archiepiscopo.*

Angelus Maria Maddius pro Excellentissimo Senatu.

IN-

INDEX CAPITVM HVIVS VOLVMINIS.

Prolegomena de Scientia conditionata.

CAP.	I.		Ensū, & statu con- trouersia proposito, varie sententia cum suis Auctōribus re- feruntur. pag. 1	X.	summa redigitur. Alteri obiectioni occurritur, & an- cientia visionis sit causa futuro- rum explicatur.	44 47
II.			iām futurorum contingentium conditionatorum, ex scriptura, prout à Patribus intellecta est, ostenditur. 5			
III.			Plures ex Sanctis, & antiquis Pa- tribus scientiam conditionatam in Deo cognouisse, prasertim Augu- stīnum, & nullum eorum illam Deo negasse. 10			
IV.			Neque in Augustino, neque in alijs Patribus aliquid contra perfectio- nem diuinae scientiae conditionata reperiri. 15			
V.			Deum habere conditionatam sci- entiam futurorum ante decretum li- berum, seu voluntatis, secundum rationis ordinem, nec posse talem scientiam in tali decreto fundari, ex eisdem Scriptura, & Patrum te- stimonijs ostenditur. 19			
VI.			Quid de hac scientia conditionata D. Thomas senserit. 24			
VII.			Ratione à priori ostenditur dari in Deo conditionatam präsentiam, & principali fundamento contra- ria sententia occurritur, veritas- que talium propositionum declara- tur. 28			
VIII.			Quæ decreta conditionata, & libera Deo attribuenda sint, & in illis non posse contingentia sub condi- tione futura præsciri. 36			
IX.			Nonnullis obiectionibus occurritur, earumque occasione doctrina data magis declaratur, & veluti in			
X.					LIBER TERTIUS.	
					De Auxilijs Gratia in generali, prout in diuina actione, vel motione consistunt.	
CAP.	Q		Vid sit, & quoniamplex internum gratia auxilium. 61			
I.			Virūm auxilium excitans sit pri- mum in ordine gratia sanctifican- tis adulorum. 64			
II.			Virūm gratia excitans sit adius vi- talis hominis. 66			
III.			Alijs fundamentis prima sententia satisfit, & quid sit principium proximum efficiens gratia excitan- tis inquiritur. 69			
IV.			Virūm motus gratia excitantis sint indeliberati, ita ut ex necessitate non libertate fiant. 71			
V.			Virūm gratia excitans in intellectu sit, & qua sit necessitas, vel munus eius. 73			
VI.			Virūm gratia excitans in voluntate sit, & qua sit necessitas, vel mu- nus eius. 75			
VII.			Virūm gratia excitans in voluntate sit, & qua sit necessitas, vel mu- nus eius. 75			
VIII.			Virūm gratia excitans sit necessaria solūm ante fidem, & alios habitus infusos, vel etiam post illos. 79			
IX.			Duo incidenter dubia de necessitate excitantis gratia, tam in natura lapsa, quam integra expedien- tur. 87			
X.			Virūm motus gratia excitantis sint in sua entitate supernaturales 89			
				a 4	XI. Quo-	

INDEX CAPITVM.

- XI. *Quomodo supernaturalis excitatio ex naturalibus actibus Ecclesia, seu eorum, per quos vocatur pendere possit.* 93
- XII. *Quomodo supernaturalis vocatio ab actibus eorum, qui vocantur pendere possit.* 94
- XIII. *Virum preter excitantem gratiam sui necessaria gratia adiuuans ab illa distincta.* 99
- XIV. *An gratia adiuuans sit actio, vel principium actionis, & quae sit eius necessitas.* 102
- XV. *Divisio auxilij moraliter, vel physicè adiuuantis, exponitur.* 103
- XVI. *Quibus modis differat actualis influxus gratiae adiuuantis, ab excitate gratia.* 105
- XVII. *Virum gratia excitans sit principium physicè adiuuans prasertim ubi habitus infusus deest.* 108
- XVIII. *Virum in homine liberè, ac supernaturaliter operante sine habitu principium adiuuans, ad talem actum supernaturale eliciendum, sit aliquid creatum anima infusam.* 112
- XIX. *Solum Spiritum Sanctum immediate adiuuare voluntatem ut principale principium proxime, & physicè faciens supernaturalem actum, quando sine habitu elicetur.* 116
- XX. *Quid sint gratia operans, & cooperans, & quomodo ad excitantem, & adiuuantem comparantur.* 119
- XXI. *Objectionibus occurritur, & variae sententia de operante, & cooperante gratia attinguntur.* 121
- XXII. *Augustini sententia de gratia operante, & cooperante amplius examinatur.* 124
- XXIII. *Quid sit gratia praeueniens, comitans, & subsequens, & quomodo ad excitantem, & adiuuantem comparantur.* 127
- XXIV. *Quomodo gratia praeueniens, comitans, & subsequens ad operantem, & cooperantem gratiam comparantur.* 130
- XXV. *Virum concursus Dei, ut prima causa, ad supernaturales actus auxiliū supernaturale sit.* 134
- XXVI. *Corollaria nonnulla, qua ex doctrina superioris capituli inferuntur.* 138
- XXVII. *Virum causa prima, & secunda, ut partiales causa, ad eundem effectum concurrent.* 141
- XXVIII. *An Deus etiam in ordine gratia per concursum simultaneum influat in effectum, & actionem causa secunda immediate immediatione virtutis, & suppositi.* 145
- XXIX. *Virum praeer simultaneum concursum gratia, qui est in actu voluntatis, vel intellectus si necessarius aliis praevius in potentia receptor, & à motibus excitantis distinctus, referturque prima sententia cum suis fundamentis.* 147
- XXX. *Quid sit concursus praevius, & quod munus eius, ob quod necessarium esse creditur.* 150
- XXXI. *Quomodo praevius concursus à potentia in qua recipitur, & ab eius actione distinguatur.* 153
- XXXII. *An praevius concursus sit qualitas, vel in quo prædicamento sit.* 155
- XXXIII. *Virum concursus praevius constituit causam secundam in actu primo, vel compleat virtutem eius ad agendum.* 157
- XXXIV. *Virum concursus praevius sit separabilis à simultaneo, seu ab actione causa secunda, & è conuerso.* 167
- XXXV. *Proponitur altera sententia, qua docet generalem concursum Dei esse influxum in effectum, & imbibitum in actione causa secunda: influxum autem in causa per se, & ex vi generalis concursus necessarium non esse.* 170
- XXXVI. *Influxum praeuum primæ causa in secundam non esse per se necessarium ad actiones proprias naturalium agentium.* 174
- XXXVII. *Quid Patres, & Philosophi de necessitate praeij concursus quoad causas naturales senserint.* 176
- XXXVIII. *Quid de concursu praevio in causis secundis naturalibus D. Thomas senserit.* 179
- XXXIX. *Quid Aristoteles, vel antiqui Philosophi de necessitate concursus praeij in causis secundis naturaliter agentibus senserint.* 183
- XL. *Soluendo rationes assertioni nostra contrarias, eadem veritas amplius confirmatur.* 187
- XLI. *Ex vi generalis concursus non esse necessariam praeiam motionem in voluntate, moraliter determinantem illam, ut liberos actus eliciat.* 192
- XLII. *Praeum concursum physicè præterminantem non esse voluntati liberae necessarium, ut aliquid determinatè velit.* 196
- XLIII.

INDEX CAPITVM.

- XLIII.** *Doctrina superioris capitinis auctoritate Scriptura, & Patrum confirmatur.* 200
- XLIV.** *Auctoritate Divi Thomae, & aliorum posteriorum Theologorum eadem doctrina confirmatur.* 202
- XLV.** *Ex concursu Dei ad actus, qui sunt peccata, peculiari ratione superior doctrina comprobatur.* 209
- XLVI.** *Deducendo ad varia incommoda eadem doctrina comprobatur.* 211
- XLVII.** *Sententia superioris capitinis ex Scriptura, & Conciliis colligitur.* 218
- XLVIII.** *Ex Patribus eadem doctrina confirmatur.* 222
- XLIX.** *Quid de concursu praevio, ac prae determinante ad actum peccati D. Thomas senserit.* 225
- L.** *Fundamentis contraria sententia satisfit.* 227
- LI.** *Ad actus supernaturales necessarium non esse auxilium prauium per modum concursus, sed simultaneum sufficere.* 231
-
- LIBER QVARTVS.**
- De Auxilio sufficiente, quid sit, quibusque detur, & quomodo ad libertatem voluntatis circa supernaturales actus necessarium sit.**
- CAP.** *A*n reele Auxilium gratia insufficiens, & efficax dividatur. 236
- II.** *Vtrum auxilium sufficiens non solum homini sit necessarium ut possit operari, sed etiam ut operetur, aliquo modo tribuat.* 240
- III.** *Vtrum auxilium sufficiens sit verum auxilium gratiae interna distinctionem à lege, revelatione, & doctrina.* 246
- IV.** *Vtrum auxilium sufficiens internum in sola gratia excitante consistat, & cum illa conuertatur, seu idem omnino sit.* 249
- V.** *Vtrum gratia sufficiens sit tantum actualis, vel etiam habitualem includat.* 253
- VI.** *An auxilium aliquod verè sufficiens, sit ex se inefficax, vel unde id habeat, quando tale esse contingit.* 255
- VII.** *Vtrum auxilium sufficiens detur interdum Prædestinatis, vel reprobis.* 260
- VIII.** *Vtrum auxilium sufficiens detur omnibus hominibus adultis, quantumuis reprobis sint.* 263
- IX.** *An, & quomodo fidelibus semel iustificatis, qui tandem non salvantur, detur auxilium sufficiens ad salutem aeternam.* 267
- X.** *An, & quomodo fidelibus peccatoribus semper dum vivunt, gratia sufficiens tribuatur, qua conuerii, & iustificari possint.* 269
- XI.** *Quomodo infidelibus omnibus detur auxilium sufficiens ad fidem, & salutem.* 274
- XII.** *Difficultas circa superiorem doctrinam proponitur, eiusque occasione tractare incipit axioma, Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.* 278
- XIII.** *Tractatur altera sententia præcedenti contraria, negans datam esse à Deo legem dandi auxilium gratiae facienii, quod in se est per vires naturæ ad seruandam legem naturalem.* 282
- XIV.** *Tractatur tertia opinio, que pariim à præcedentibus recedit, pariim cum vtrique conuenit.* 283
- XV.** *Propositæ difficultati satisfit, & Axioma propositum in vero, & Catholicismo sensu explicatur.* 285
- XVI.** *Difficultati cap. 12. propositæ satisfit.* 296
- XVII.** *Objectionibus in cap. 13. propositis satisfit.* 301
- XVIII.** *Quid Augustinus senserit de sufficienti auxilio, an omnibus adultis detur.* 304
- XIX.** *Vtrum auxilia sufficientia omnibus hominibus aequaliter conferantur ex parte Dei, vel unde eorum varietas, seu inaqualitas oriatur.* 314
- XX.** *De concordia liberi arbitrij cum necessitate sufficientis auxiliij prævenientis.* 319
-

LIBER QVINTVS.

De Auxilio efficaci Gratiae Dei.

- CAP.** *Q*ui duplex sit auxilium efficax.
- I.** pag. 324
- II.** *Vtrum auxilium efficax sit ad singulos actus pietatis necessarium, vel solum ad aliquos, vel aliquam eorum multitudinem.* 328
- III.** *Vtrum auxilium efficax in omni situ,*

INDEX CAPITVM.

- eu, & in omnibus personis sit ad salutem, & ad omnes pietatis actus necessarium. 330
IV. Virum gratia efficacitas consistat in necessitate, quam infert voluntati, ut non liberè, sed necessariò consentiat. 333
V. Virum auxilium sit excitans, seu in aliqua excitatione positum, praeferim iuxta mentem Augustini. 338
VI. An efficax auxilium consistat in maiione, vel in effectione, de se, & natura sua prædeterminante physice voluntatem humanam ad unum actum, & exercitium eius. 341
VII. Virum auxilium efficax necessarium ad piè operandum, sit positum in aliqua excitatione per se, & ex via sua natura, ac præcisè entitatis, prædeterminantis physice voluntatem ad consensum. 347
VIII. Virum excitans gratia per seipsum, & natura sua determinet saltem moraliter voluntatem, ideoque talis efficacia auxiliij excitantis ad actus liberos, & sanctos voluntatis necessaria sit. 350
IX. Proponitur opinio affirmans efficaciam auxiliij præuij consistere in physica prædeterminatione voluntatis per modum actus primi, ac proinde talem prædeterminationem ad omnes, & singulos actus pietatis esse necessariam. 355
X. Directè ostenditur, auxilium efficax necessarium ad singula supernaturalia opera, non posse consistere in morione, vel qualitate prædeterminante physice in actu primo voluntatem ad consensum. 358
XV. Corollaria, quibus ratio ab incommodis distinctiùs concluditur. 371
XVI. Quibusdam suffragijs rationis faela occurritur. 373
XVII. Objectionibus contra discursum factum satisfit. 375
XVIII. Virum possibile sit auxilium efficax physice prædeterminans voluntatem in actu primo salvo libero usu eiusdem voluntatis in eodem actu secundo, ac subinde an libertas quoad exercitium in actu voluntatis simul possit cum auxilio physice, & in actu primo prædeterminante voluntatem concordari. 376
XIX. In humana voluntate non posse simul esse auxilium ex se, ac physice illam prædeterminans cum potestate res-
- stendi eidem auxilio. 379
XX. Auxilium si ex se sit efficax, ac physice prædeterminans non posse à libero usu pendere, sed necessitatem antecedentem inducere. 382
XXI. Vis superioris discursus alio modo manifestatur, & argumentis satisfit. 384
XXII. Virum concursus Dei simultaneus ex se prædeterminet voluntatem ad concursum. 388
XXIII. Virum concursus simultaneus ut est à voluntate Dei semper, ac necessariò habeat vim prædeterminandæ physice voluntatem. 394
XXIV. Virum auxilium efficax prædeterminans physice voluntatem influendo immediatè in actu eius liberum possibile sit. 398
XXV. Quid addat auxilium efficax auxilio præuenienti sufficienti, seu vocatio efficax generali, ac sufficienti vocacioni, & an per congruitatem vocationis hoc sufficienter explicetur. 404
XXVI. Duabus obiectionibus contra superiorem doctrinam satisfit. 406
XXVII. Satisfit alteri obiectioni, & à varijs incommodis doctrina data vindicatur. 409
XXVIII. Concluditur vera concordia libertatis auxiliij cum efficaci auxilio eiusque necessitate in gratia operibus. 414
XXIX. Alijs obiectionibus contra superiorem concordiam ab incommodis desumptis satisfit. 418
XXX. Doctrina data de auxilio efficaci, & concordia eius cum libero arbitrio, verbis Christi Matth. 11. comprobatur. 425
XXXI. Eadem doctrina alijs Scriptura locis ad bonum usum gratia exhortantibus suadetur. 428
XXXII. Alia Scriptura testimonia contra physicam prædeterminationem expendantur. 432
XXXIII. An ex locis Scriptura, qua dependentiam liberi arbitrij à voluntate, & omnipotentia diuina testantur: physicam prædeterminationem ostendant. 433
XXXIV. An Scriptura dicat Deum dare nobis velle propter physicam prædeterminationem. 436
XXXV. An soli Deo tribuantur in Scriptura operariatis propter physicam prædeterminationem. 438
XXXVI.

INDEX CAPITVM.

- XXXVI. *An Deus facit, ut velimus, & faciamus per physicam pradeterminationem, aut efficientiam.* 440
 XXXVII. *Ex capite quinto, & Canone quartio sess. 6. Concilij Tridentini veritas confirmatur, & quadam euasio refellitur.* 444
 XXXVIII. *Alterie euasioni occurritur.* 447
 XXXIX. *Ad fundamenta contraria interpretationis respondetur.* 451
 XL. *Ex alijs locis eiusdem Concilij Tridentini eadem veritas confirmatur, & alijs obiectionibus occurritur.* 453
 XLI. *Expenduntur Canones 4. Concilij Millevitani, & Arausicanii, & an Deus expectet hominis voluntatem, exponitur.* 456
 XLII. *Expenduntur Canones quintus, & vigesimusquintus Concilij Arausicanii, & an initium bona operacionis sit, vel non sit, à libero arbitrio, declaratur.* 462
 XLIII. *Quid alia Concilia, vel Pontifices Summi de Gratia efficaci senserint.* 464
 XLIV. *Ex Parribus Augustino antiquioribus physica pradeterminatione refellitur, & vocatio congrua comprobatur.* 469
 XLV. *Antiquos Patres nihil pro physica pradeterminatione nobis tradidisse.* 475
- XLVI. *Augustinum in vocatione congrua sine physica pradeterminatione efficacem praeuenientem gratiam constituisse.* 478
 XLVII. *Virum Augustinus physica pradeterminationi aliquando faueat.* 483
 XLVIII. *Quid post Augustinum Patres Latinii de Gratia efficaci senserint.* pag.
 XLIX. *Quid D. Thomas de hac controuersia, seu de auxilio gratia efficacis senserit.* 492
 L. *Quid alij antiqui Scholastici in hac controuersia senserint.* 496
 LI. *Quid moderni Scriptores de hac controuersia senserint.* 500
 LII. *Tractatur quastio appendix, an gratia praeueniens, auxilium sufficiens, & efficax, possint esse aqualia in duobus hominibus, quorum unus consentit vocationi, & non alter.* 512
 LIII. *Dubium appendix de concordia gratia efficacium gratuita, & efficaci electione, ac pradestinatione salvandorum omnium, & cum diuina prouidentia, ac pradefinitione actuum liberorum humana voluntatis.* 522
 LIV. *Appendix de pradefinitionibus, cum aliarum obiectionum responsione.* pag.
 LVI. *Appendix de pradefinitionibus, cum aliarum obiectionum responsione.* 529

PRIVILEGIUM.

Excellētissimus Mediolani Senatus suis patentibus litteris diei 12. Augusti 1717. statuit, & inhibet Impressoribus, Bibliopolis, aliisque omnibus, & singulis ne imprimere, aut imprimi facere, alibique impressum in hoc Dominium asportare, vel venale habere, aut vendere audeant librum hunc, qui inscribitur *Doct. Francisci Suarez Granatensis, è Societate Iesu, in Regia Conimbricensi Academia olim Primarij Theologiae Professoris emeriti;* Operis de *Diuina Gratia Pars secunda, continens libros 3. 4. & 5. nimirūm de Auxilijs Gratiae in generali, de Auxilio sufficiēte, & de Auxilio efficaci Gratiae Dei,* absque licentia Iosephi Pandulphi Malatestæ per decennium incipiendum ab anno 1718. & vt fusiùs in dictis litteris, & hoc sub pænis in ipsis contentis.

PROLEGOMENON ALTERVM
DE SCIENTIA,
QVAM DEVS HABET
DE LIBERIS ACTIBVS
SVB CONDITIONE FUTVRIS,

Prius ratione, quām absolu tē futura
cognoscat.

Dicitur Alterum, quod Partis primæ Prolegomenon secundum breuius de eadē sententia disputeret.

C A P V T P R I M V M.

Sensu, & statu controversiae proposito, variae sententiae cum suis Auctoribus referuntur.

Necessitas hu-
ius Prologo-
meni.

Via in discursu huius operis maximo usui nobis futura est ad concursum diuinum, efficiaciam vocationis, seu praeuenientis auxilij, & diuinam prædefinitionem explicandam, & cum libertate arbitrij conciliandam, ideo ne ex fundamento nondum probato, vel non solido procedere videamus, conabimur in præsenti ostendere, hanc scientiam non esse Deo denegandam. Nam licet de hac eadem controversia ante viginti annos proprium opusculum scripserimus, quod paulo post in lucem prodit; tamen postea moderni Auctores, qui contendunt Deum ita mouere causas secundas etiam liberas ad agendum, ut ineuitabili quadam necessitate antecedente eas prædeterminet, ad singulas actiones toto neruo contenderunt, ut hanc sententiam impugnarent, & è medio tollerent, quia illâ sublatâ, conuincere se putant, nec præuenientis gratiæ efficaciam, nec perfectam Dei prouidentiam, præfertim prædefinientem, & prædeterminantem posse subsistere: è contrario autem illa scientia subsistente omnia fundamenta sua sententiaz facile conuelli vident; ideo necessarium nobis hoc loco visum est, sententiam quam veram credimus, stabilire, ut postea de auxilijs gratiæ cum fundamento disputare possimus. Non disputabo autem hic omnia, quæ de illa scientia in prædicto loco tractauit, sed quæ huic tantum loco fuerint necessaria, & in eo præcipue insistam, ut examinem,

Præderimi-
nantes cur toti
sint in conuel-
lenda scientiâ
mediâ.

Opus. 2. de
scientia quam
Deus habet fu-
turonum con-
tingentium.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A quām sint firma, & probabilitia, quæ post ea de illa sententia scripta sunt.

Prior sententia cum multiplici eius
varietate proponitur.

In primis autem scire oportet modernos Theologos, qui necessitatem physicæ prædeterminationis introducere cœperant, absolute, & sine distinctione negasse hanc scientiam conditionatam, quam medium etiam vocant in Deo, & Scripturas omnes, & Sanctos, qui de illa loquuntur, aliter interpretari conati sunt. Nunc autem illas inter se diuisas esse reperio, nam primarij eorum Magistri, qui de hoc punto nouissimè, & post multam inquisitionem, & disputationem scripserunt, in sententias omnino contrarias abierunt. Nam Aluarez lib. 2. de Auxilijs disp. 7. num. 8. supponit tanquam certum, & ex Scriptura, & Patribus satis probatum, Deum cognoscere aliqua futura conditio nata, quæ de facto neque futura sunt, neque conditio, quam includunt, eu en tura est aliquando. Addit tamen Deum non cognoscere hæc futura ante decretum aliquod liberum, sed præcedere secundum rationem quoddam decretum conditionatum, in quo à Deo cognosci possint, ut in exemplo illo vulgari de prædictione Christi, Si in Tyro, & Sydone, &c. dicit habuisse Deum in sua æternitate ante scientiam illius futuri effectus hoc decretum conditionale: si ego decreuisssem, ut talia signa, & virtutes fierent in Tyro, & Sidone, ego efficaciter facerem, ut Tyrij, & Sidonij crederent; & in hoc decreto cognouit certissimè illam conditionem, si in Tyro, & Sidone factæ essent tales vir tutes, penitentiam egissent. Et hanc sententiam sequuti sunt postea aliqui ex Magistris, & Lectoribus eiusdem familiae, qui proinde non negant hanc scientiam conditionatam, sed cum addito, videlicet, non esse possibilem talem scientiam ut priorem omni decreto libero Dei, quod sit efficax respectu talis effectus, licet de facto

Aluarez.

Decretum in quo Deus fu tura conditio nata videt, quale sit ex mente Aluari.

Cumel.

^{3.}
Dissident inter
se Thomistæ
circa decretum
in quo Deus
videt futura
conditionata.
Ledesma.

Cabrera.

Pugnantia Ca-
brera loqui-
tur, dum con-
cedit Christo
scientiam futu-
rorum sub co-
ditione infalli-
bilem, & pro-
bablem, & ta-
men impugnat
scientiam me-
diā.

Alia repugna-
tia eiusdem
auctoris refu-
tatur à Ledes-
ma.

^{4.}
Cabezudo.

non sit effectum illum, quia non absolute ponitur, sed solum sub quadam conditione, quæ ex alio Dei decreto absolute futura non est. Hanc opinionem quoad hæc decreta conditionata probabilem iudicauit tandem Cumel in tom. 2. opusc. disp. 9. in secunda eius parte de modo cognoscendo hæc futura, conclus. 5.

At vero P. Ledesma in disp. 2. agens de hac scientia, 2. p. seu difficultate principali conclus. 2. & 5. non solum asserti superiorum sententiam esse falsam, sed etiam impossibilem, tam quoad assertionem talis scientiae, quam quoad illum modum, quo haberi ponitur in decreto conditionato.

quam sententiam docuerat prius Fr. Cumel 1. p. q. 14 art. 13. disp. 8. concl. 3. in qua dixerat, quod licet Deus cognoscat futura absolute in suo decreto, ac prædefinitione; conditionata verò non sic cognoscerre, quia nihil de illis decreuit. Sed respondent (inquit) nonnulli, quod licet Deus illa non decreuerit absolute, nihilominus decreuit sub conditione. Et addit, Ridicula sane responsio, qua Deum imperfectum reddit.

Eandem sententiam tenuit Cabrera 3. p. disp. 1. §. 22. an. 338. vbi multis argumentis scientiam medium, seu conditionatam impugnat. Et in num. 349. refert, illum modum agnoscendi in diuina prædeterminatione sub conditione, & ait; Sed responsio fruola est, & in Deo imperfectum constituit. Inferius vero num. 363. & 364. dicit idem auctor scientiam horum futurorum, sub conditione infallibilem, & probabilem secundum exigentiam causarum, posse communicari creaturæ, & fuisse in anima Christi. Quæ quomodo co-
hærent non video. nam si Deus non habet illam, quomodo communicauit creaturis, aut animæ Christi. Nam si solum contentit de nomine scientia media, satis fruola disputatio est, presertim, quia rationes ad rem ipsam euertendam tendunt, non nomen, maximè cùm disertè neget, habere Deum talen scientiam etiam in suo decreto conditionato. Fortasse tamen, cùm dicit, posse communicari creaturæ, & fuisse communicatam anima Christi scientiam infallibilem, & probabilem, non intelligit duos agnoscendi modos, vt verba ipsa præferunt, vnum infallibilem in se, & aliud probabilem in causa; sic enim esset repugnantia in dictis quoad primum membrum: sed intelligit ynammet cognitionem, quæ absolute sit tantum probabilis, seu conjecturalis in causis; infallibilis vero non quoad rei veritatem in se, sed tantum quoad probabilitatem. Sed tam est impro prius sensus, vt sit parum verisimilis. Alia est etiam notanda repugnantia in illo auctore, nam in n. 345. sentit, potuisse Deum hec futura cognoscere, quia intellectus diuinus præuidit ad quid diuina voluntas se determinare debuisset. Quod vt recte adiuit Richardesma, non est consequenter dictum, cùm non sit minus indifferens diuina voluntas prius ratione, qua se determinet, quam voluntas humana. Eandem serè doctrinam tradit idem Auctor in q. 18. 3. p. art. 2. disp. 2. §. 8. nihil tamen addit.

Cum his etiam sentit Cabezudo 3. p. q. 62, quoad negandam scientiam hanc infallibilem; quoad decreta vero conditionata, nihil clarè dicit. nam in solut. ad 12. expounding verbæ Christi, Si in Tyro, & Sidone, dicit per illa verbæ significasse Christum, quid contineretur in dispositione causarum,

A nimirum, quod Iudæi erant indigni auxilio efficaci, & peiores, seu indigniores Tirijs, & Sidonijs. In solutione autem 13. ait, sciuisse Christum, quod si Tyrij, & Sidonij illa exteriora reciperent, etiam reciperent auxilium efficax, in quo significat habuisse Deum illud conditionale decretum; quomodo enim posset illud aliter sciri? Non tamen propterea tribuo illi hanc opinionem, quia potuit illud dicere in sensu positivo in priori solutione, nam prius dicit iam explicata illa verba, & iuxta illa videtur intelligere, quod Christus illud sciuit, non certò, & in se, sed quantum erit ex minori repugnantia Tyriorum, vel etiam potuit sentire, vt ex Cabrera proximè retuli, sciuisse Christum posita illa conditione habituros esse Tyrios auxilium efficax, non quia iam Deus decreuit, sed quia tunc illud decreuisset. Ex professo etiam scripsit contra scientiam medium, seu conditionatam, Ripa in 1. p. q. 14. art. 13.

dub. vlt. qui nulla distinctione, seu limitatione adhibita, negat Deum cognoscere talia futura, nullamque facit mentionem conditionalium decretorum. Scripsit etiam his diebus peculiarem relectionem Blasius Verdu, in qua plurimis, ac acerrimiis verbis scientiam medium infectatur, de conditionatis autem decretis nihil dicit.

Affirmat quidem in 3. conclus. Deum sua scientia naturali, seu simplici intelligentia cognoscere determinatè, & infallibiliter consensum determinatarum possibiliter in tali ordine, & præuijs, ita vt hæc determinata cognitio non sit præcisè in natura arbitrij comprehensi, sed in præuenientia, & prævia fiat, & in propositum Dei efficax volens mouendo, seu permittens. Hæc serè est assertio eius, quam magis declarans ait: Itaque asserimus præcognoscî infallibiliter possibilem alterum consensum, ex vi cognitionis eorum, quibus circumuenitur arbitrium absque libertatis iactura. Dum autem hanc scientiam dicit esse omnino naturalem, sentit profectò hanc scientiam antecedere secundum rationem omnę decretum liberum, quod Deus ex æternitate habuerit, sed sufficere, vt sub conditione supponatur inclusa in his, quibus circumuenitur arbitrium.

Quamvis autem hi auctores in modo negandi, vel admittendi scientiam conditionatam futurorum contingentium inter se dissentiant, in uno puncto maximè conueniunt, nimirum, non posse scire Deum determinatè, ad quam partem inclinanda sit liberè voluntas creata applicata ad agendum cum omnibus prærequisitis, nisi secundum rationem præcedat in voluntate Dei decretum determinandi illam vel absolute, vel ex hypothesi iuxta scientiæ qualitatem. Et quoad hoc allegant Scotum pro hac sententia, eo quod in 1. d. 39. dixerit Deum cognoscere futuros actus voluntatis humanæ in absoluto decreto voluntatis suæ. nam videatur ponere illum modum præsciendi futura, vel vt unicum, vel vt ante omnem alium necessarium, & quasi fundamentum aliorum, si qui sunt. Nam si hoc verum est in præscientia absolute futurorum, proculdubio eadem est ratio de conditionatis cum proportione. Et eodem modo potest pro eadem opinione allegari Richardus in 1. dist. 38. art. 1. quæst. 5. quatenus etiam ait Deum cognoscere futura absoluta in decreto suæ voluntatis, licet prius admittat scientiam illam in præscientia æternitatis. Et eodem modo allegari possunt, qui eiusdem sunt sententiæ in futuris absolutis,

Ripa.

Blasius Verdu.

In quo conse-
ntiant prædicti
auctores.

Citatur ab ad-
uersarijs Sco-
tus.

Posset etiam
Richardus.

E

An

Cap. I. De sensu, & statu controversiae proposito varia sententia, &c. 3

An verò constans sit illatio, infrà videbimus. Solent etiam allegari Alensis, & Albertus, sed immerito, vt dicam. Addunt præterea auctoritatem negatiuam antiquorum Scholastorum, tum quia apud illos nulla mentio talis scientiæ inuenitur, imò semper dum de præscientia Dei tractant, ad illam decretum diuinæ voluntatis absolute præordinans, ac prædefiniens effectum requirunt; tum etiam, quia adæquatè diuidunt scientiam Dei, in scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, & ad neutram pertinet hæc scientia futurorum sub conditione, siue media, siue conditionata appelletur. Vnde dicti moderni magnis probris, & coauitijs in hanc scientiam inuehuntur, vocant enim illam falsam nouitatem, inutilem, leuissimam, improbabilem euidenter contra Augustinum, & D. Thomam, & quam omnes Doctores antiqui negant, ait Aluarez disp. 120. n. 4. & nostra sententia certum est non dari. Et hæc exaggeratio est, vt opinor, vnum ex potissimum fundamento huius sententiæ; cui additur infamatio contraria sententiæ, dicendo illam fuisse inuentum Pelagianorum, & Semipelagianorum, qui illam inuenerunt ad saluandam certitudinem diuinæ prouidentiæ, quia necessitatem diuini concursus, & efficacis gratiæ negabant; hanc enim putant illi auctores esse potentiores modum sententiam suam peruidendi. Addunt verò aliud fundamentum ex Philosophia, vel Dialectica mendicatum, scilicet quod in illis propositionibus, vt antecedunt ratione decretum Dei liberum, non est determinata veritas, nec cogitari potest modus, quo illa attingatur; ergo non possunt cadere sub scientiam etiam Dei. Hoc verò fundamentum cum alijs, quæ alicuius momenti fuerint, postea expendemus. nam omnia, quæ hinc inde coaceruantur, qualia sint, & facili à quo cunque mediocri Theologo conspici potest, & in medium afferre prolixum, & inutile iudico.

Alensis 1. part. g. 24. memb. 7. Albert.

Probra præterminantium aduersus scientiam medium.

Aluarez.

A hæc enim videntur ab auctoribus prioris sententiæ confundi, cùm omnino sint distinctæ, & multum refert illa distinguere. Nam aliud est ponere in obiecto scientiæ voluntatem liberam Dei, aliud supponere illam in ipso Deo, quasi in subiecto; quis enim dubitet per scientiam simplicis intelligentiæ præsciuisse Deum in sua aeternitate, prius ratione, quæ vellet creare mundum, se posse voluntariè ac liberè creare mundum? quomodo enim posset velle illum creare, nisi præscire se posse id facere, & voluntatem suam esse efficiacem, vt si voluerit ad id determinare, id

B faciat? Illa ergo præscientia includit in suo obiecto volitionem Dei liberam, sub illa conditione, si determinetur, licet nondum supponat illam determinatam: sunt ergo illa duo valde diuersa. Vnde in præsentि sententia sensus est prius ratione, quæ Deus supponatur habere in se decretum liberum, ac determinatum, quod voluntas creata velit præscire, quid hæc voluntas in tali opportunitate, aut circumstantijs volitura sit, si Deus etiam ipse voluntate sua libera afferat sufficiemet, ac necessarium concursum ex parte sua, etiamsi nondum intelligatur Deus habere tale decretum offerendi, vel non offrendi concursum.

C Hanc sententiam sic explicatam docuerunt à quadraginta, vel pluribus annis, Patres Societatis, & plures ex illis, qui per Dei gratiam, & sanx fidei, & prudentiæ, ac religionis, & non mediocris doctrinæ ac eruditioñis, nomen, & auctoritatem non modicam non obtinuerunt. Iam & illam expresse Cardinalis Tolet. super Luc. cap. 10. annotat. 18. Bellarmin. lib. 2. de amiss. grat. cap. 17. ad 1. & latius lib. 4. de grat. & liber. arbitr. cap. 12. & 13. & lib. 4. cap. 15. Fonseca lib. 6. Metaph. cap. 11. qu. 4. sect. 18. Molina in Concord. disp. 17. ad art. 13. Valentia 1. p. q. 14. art. 13. punct. 1. & ibi Vasquez disp. 67. Lessius in opusc. de Auxil. cap. 9. Benedict. Perer. lib. 16. in Genes. cap. 11. disp. 7. circa illa verba, *Non defissent à cogitationibus suis*. Maldonat. Matth. 11. & D. Barradas ad eundem locum tom. 3. lib. 2. cap. 11. Albertinus in suis corol. in 3. qu. 3. Theolog. dub. 1. Ioan. Lorin. Actor. 16. ad vers. 6. quibus ego fidenter adhæsi.

D Nec verò in hac causa soli fuimus, alij enim grauissimi omnium Ordinum viri, vel recentiores, vel æquales eandem sententiam, vt verissimam amplexi sunt. In primis Algarb. Episcopus tract. de Auxil. disp. 2. p. 3. num. 24. & disp. 3. p. 4. num. 6. Diotalevius in egregio opusculo de hac ipsa scientia; & latè Alexand. Pesantius 1. p. q. 14. art. 13. præsertim disp. 3. & vlt. P. Lorc. Theologia Primarius Complutensis 1. 2. tom. 1. disp. 4. de actib. human. §. In secundo puncto, circa finem, & Ludouicus Iona in eadem vniuersitate Primarius super Epist. ad Hebr. cap. 4. diffic. 6. num. 12. Item Ioann. Alphons. Curiel, Salmanticæ insignis Primarius Theologus in lib. controvers. in 7. alias 1. ad locum Sapient. 4. Raptus est, &c. quamuis enim dubium se ostendat, & non parum fundamenta nostræ sententiæ eneruare conetur, tandem eam, vt probabiliorum eligit, & in hoc etiam dicitur mutasse sententiam, quod haec tenus examinare non licuit. Ante hos verò docuit hanc sententiam Stapleton. in Antidot. Euangel. ad 11. cap. Matth. vbi etiam Molinam, & Gregorium de Valent. honorificè allegat. Idem habet in Antidot. ad Epist. ad Roman. cap. 9. ad vers. 12. §. Deum altitudine, &c.

Aliud est ponere in obiecto scientiæ voluntatem liberam Dei sub illa conditione si determinatur; aliud supponere illam determinatam in ipso Deo quasi in subiecto.

6.

Card. Tolos.
Card. Bellar.

Fonseca.
Molina.
Valentia.
Vasquez.
Lessius.
Bened. Perer.

Maldonat.
Barradas.
Albertin.
Ioan. Lorin.

Algarb. Episc.
Diotalevius.

Pesantius.
Lorc.

Ludouic. Iona.
Ioan. Alphons.
Curiel.

Stapleton.

A 2

&

Alteram sententiam contraria, & affirmans refertur.

5.
Proponitur nostra sententia, & explicatur.

Secunda principalis sententia docet cognoscere Deum in sua aeterna præscientia hæc omnia futura prius ratione, quæ aliquid de rebus extra prodicendis liberè discernat, non per conjecturam, nec cognoscendo solum inclinationem, seu pronitatem voluntatis liberæ in actu primo completo constitutæ cum omnibus prærequisitis ad agendum; sed infallibiliter, & præsciendo determinatè, quam partem sua libertate eligit, si non impediatur. Dum autem dicitur debere in illa hypothesi supponi voluntatem cum omnibus prærequisitis ad agendum, in primis supponitur concursus Dei generalis in illa hypothesi inclusus, vt ex parte Dei sufficienter oblatus, ac subinde supponitur decretum Dei liberum concurrendi, quantum in se est, cum voluntate. nam hoc est vnum ex maximè requisitis ad potestatem simpliciter operandi, seu volendi, vt in lib. 4. & 5. latissime ostendemus: non potest autem præuideri actus futurus, nisi præuideatur potentia simpliciter cum omnibus prærequisitis ad agendum, vt est per se notum. Sicut etiam non potest actus præuideri, quin in eo præuideatur futurus concursus simultaneus intimè in illo inclusus. Non est tamen necesse vt supponatur decretum aliquod liberum, vt secundum rationem præexistens in voluntate Dei:

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

& eandem sententiam ex professo disputat, A & affirmat Alphonsus Mendoza in quodlibet. 7. Scholaist. Nulla ratione (ait) neganda est Deo certa, infallibilis, & determinata cognitio illorum eventuum conditionatorum, & oppositum qui afferunt, plurimum derogant thesauris sapientiae, & scientiae Dei, & capacissima cognitionis immensitati. Et licet poltea inter varios modos huius scientiae, illum de cognitione in praevio decreto referat, & ut probabilem relinquat, non simpliciter illum approbat, sed alium addit postea, & plures antea posuerat, & certum credit non limitari immensitatem diuini intellectus ad praeium decretum. Eandem sententiam

Cerdubæ mens
eruitur.

expresse tenet Cerduba dicto lib. 1. suarum quæstionum, quæst. 55. dub. 10. §. Sed notat. vbi ait Deum in æternitate sua non prius determinare voluntatem suam ad concurrentem in tempore cum voluntate creata ad talē actum particularem, quām præuideat, quod nostra voluntas sic applicata, & disposita se determinabit ad volendum, vel nolendum, seu ad producendum hunc, vel illum actum, tunc (ait) & anē diuina voluntas se determinat ad volendum talē actum. At futura determinatio voluntatis nostræ ad talē actum dicendum contingens est; ergo ex sententia huius Auctoris præscit Deus illud futurum contingens ante absolutum decretum suæ voluntatis. Et reddit rationem, quia aliâs non posset concordari libertas voluntatis cum concurso diuino. Præterea eidem sententiae subscripsit Cumel, & quod attinet ad ipsam scientiam, tanta asseveratione illam affirmat, vt in 1. p. qu. 14. art. 13. disp. 8. in concl. 1. dixerit, non esse tutum negare infallibilem, & certam cognitionem contingentium conditionatorum in Deo. A qua sententia non recessit in opusculum in dicta disp. 1. 2. tom. concl. primâ addit. Neque esse tutum, neque ullo pacto ferendum, præsertim de his conditionatis, quæ in Scriptura reuelata sunt.

8. Sententiam nostram vt extra controuersiam existentem Soto tradit in summulis.

Ante hos etiam, & ante nos omnes, hanc Magister Soto lib. 3. Summularum c. 8. leçt. 3. & illam ponit inter prima Dialecticæ rudimenta, tamquam rem illo tempore receptam communiter, & extra controuersiam existentem. Ita verò illam sententiam explicat, vt dicat in his conditionalibus esse veritatem cognoscibilem ab ipso Deo, non vi illationis, sed solum ex eo, quod de facto nunquam ponetur in re antecedens sine consequente. In quo planè supponit non cognosci in aliquo decreto, vel priori influxu prædeterminante. nam tunc veritas illa esset tantum ex vi illationis, quod ipse negat. Nec refert quod de propositionibus promissiis sub conditione loquatur, quia in illis includitur hæc conditionalis, si ille implisset conditionem, ille impleret promissum, quæ est merè conditionalis contingens, quam ait Soto, solum Deum nosse, an sit vera, vel falsa, quando conditio non est implenda, imo, quod magis est, etiam quando conditio impleri non potest, vt aperte in solut. ad 5. in fine.

9. Driedo eadem sequitur in explicandis Patrum locis.
Ambros.

Præterea magis theologice hac scientia conditionata ad explicanda diuinæ gratiæ auxilia nostris temporibus vñ sunt Driedo in p. 1. c. 4. ad 3. vbi exponendo verba quædam Ambrosij exponentis illa verba, Miserebor, cui miserebor, hoc est, misericordiam dabo, quem præsciui conuersurum; & illa, hoc est dare cui est dandum, & non dare cui non est dandum, vt illum vocet, quem sciat obedire, illum autem non vocet, quem sciat non obedire; addit ipse Driedo, Voluit Ambrosius obedientiam, sen-

cordis conuersionem præuisam à Deo esse finem vocationis, perinde atque finis gratia, seu vocationis, & usus gratia, & addit. Quia rationabile, & decens est, Deum dare gratiam ei, quem nouit bene usurum gratia, idcirco dare illi, est dare cui est dandum. In quibus verbis supponit præscire Deum, an homo sit bene usurus vocatione, priusquam velit dare illam; quod non potest esse nisi per scientiam conditionatam. Et similiter tractans inferiùs sententiam Augustini, dicit, Consensum liberi arbitrij esse ex motione Patris cœlestis sic trahentis illum, qualiter aptum nouit. quæ notitia conditionata etiam est, vt constat, nec ab illo Auctore ponitur in prævio decreto

Augst.

B Dei prædeterminante, nam illud sâpe negat, vt in lib. 5. videmus. Et ibidem paulo inferiori ita exponit verba similia Chrysostomi, Chrysost.

quem constat etiam apud aduersarios, illa de cœpta prædeterminantia ad extra liberum arbitrium non posuisse. Eodem modo vti tur hac sententia Ruard. art. 7. vt latius in lib. 5. videbimus, ne sâpius eiusdem Auctoris Ruard.

C verba repetamus. Et eadem ratione possunt pro hac sententia allegari omnes Catholici Doctores, qui putant omnem antecedentem necessitatem factam voluntati, repugnare libertati eius, & nihilominus saluant gratu itam Dei electionem, & prædestinationem, & gratiæ, ac vocationis efficaciam; hec enim sine hac prævia scientia conditionata subsi stere non possunt, vt in nos argumentando aduersarij fatentur. Sic autem maximè potest allegari Waldens. in Doctrinal. fidei c. 23. & 25. vbi inter alia multa habet hæc nota da verba Certe ille qui facit concordiam in sublimibus, non faceret illam concordiam inter necessitatem, quam Augustinus appellat extrinsecam, & Anselmus præcedentem, & liberum arbitrium. Eodem modo potest referri Roffens. art. 32. §. Nemo sanè, & sequentibus.

V Waldens.

D Ex antiquis Theologis omisso pro nunc D. Thoma, cuius mentem in speciali capite inuestigabimus, allegari in primis possunt omnes, qui negant Deum cognoscere futura libera in efficaci proposito suæ voluntatis, vt sunt Marsilius in 1. quæst. 4. Okam distinct. 38. qu. 1. & ibi Gabriel q. 1. art. 2. & præsertim Gregor. q. 2. art. 2. vbi contra Scotum dicit, tolli libertatem, si futura contingentia cognoscuntur à Deo, vt determinatè vera in suo decreto; & addit, in omni signo, quo cogitetur propositio de futuro ante decretum, esse determinatè veram, vel falsam. Ex quo principio euidenter sequitur, idem sensisse de illis futuris conditionatis, vt representatis in intellectu diuino per scientiam simplicis intelligentiæ ante omne decretum liberum, in quo fundamen tum contraria sententia evertit, vt constat. Illa autem sententia inter antiquos Theologos valde communis est, vt infra lib. 5. ostendemus, referendo illos, qui negant, dari causis secundis auxilium præium prædeterminans illas, & simultaneum, non putant dari ex absoluta efficaci voluntate antecedente, sed vel ex concomitante, vel ex voluntate includente aliquam conditionem. Fauent etiam huic opinioni, qui dicunt, aliquam præscientiam ad prædestinationem supponi, vt Aegidius n. 1. d. 40. q. 2. art. 2. Id enim non videtur posse intelligi, nisi de hac præscientia conditionata: nam absoluta vel sequitur prædestinationem, vel est ipsa prædestination. Et hoc modo meritò potest pro hac sententia allegari Ioannes Arboreus tom. 1. Theosoph. lib. 4. cap. 11. vbi expo nens vocationem, quæ ab Augustino vocatur

Marsil.
Okam.
Gabriel.
Gregor.
Arim.

10. Antiqui Theo logi nobiscum sentiunt.

E secundum

secundum propositum, dicit, *Hoc propositum ad præscientiam, & prædestinationem.* Dei pertinet, nec prædestinavit aliquem, nisi quem præscivit crediturum, & sequenturum esse vocationem. Hæc enim præscientia cùm ponatur antecedere vocationem, & propositum eius, non potest esse, nisi conditio nata. Denique sicut huic sententia, qui dicunt effectum contingentem posse certò cognosci ab eo, qui omnes causas comprehendit, & omnia, quæ possunt illas impedire, vel non impedire, nam in hoc eadem est ratio de effectibus futuris in tempore, & de futuris possibiliter, ut est manifestum: tenet autem id Argentin. in 6. d. 40. art. 3. ad 6. contr. I. concl. & alij, ut infra attingemus.

Argentin.

^{11.}
Stant plures à nobis Scholastici antiqui & recentiores, quām ab adversarijs.

Hæc ergo sententia in auctoritate Theologorum, non solum recentiorum, sed etiam antiquorum Scholasticorum longè contraria superat, dummodo contra illam non stet Diuus Thomas, quod nunc supponimus, & infra ostendemus. Quapropter nullus potest illam nouam vocare, nisi qui vel antiquos non legerit, aut non intellexerit, aut de nominibus voluerit potius disputare, quām de rebus. Fundamentum autem huius sententia primariò nititur in auctoritate Scripturæ, & Patrum; quia verò auctores vtriusque partis, illos insuum fauorem allegant, paulatim singula expendere necesse est, postea verò vim rationum expendemus. Qui verò auctores prioris sententia diuisi sunt, nam, ut dixi, multi eorum simpliciter negant talem scientiam certam, alij verò illam admittunt, limitant tamen illam, ad modum habendi illam post decretum liberum, & in illo; ideo prius stabiliemus veritatem, & certitudinem talis scientia, nihil enim supponere volumus, ne aliqua ex parte rem infectam relinquamus; postea verò ostendemus modum illum talis præscientia in proposito non solum alienum à Scriptura, & Patribus, & sine fundamento excogitatum, sed etiam absolute impossibilem.

A nia similia, quia eadem est de omnibus ratio.

Dux sunt euasiones. Prima est, illum Christi sermonem non esse intelligendum tanquam propheticum, & ex certa scientia profectum, sed altero è duobus modis. Primo, ut non sit propria locutio assertiva, sed tantum figurata ad exaggerandum delictum Iudeorum, iuxta quendam vulgarem modum loquendi, quo solent homines exaggerare factum aliquod per comparationem ad aliud minus proportionatum. Ut ad exaggerandam ingratitudinem amici dicere solemus, si extraneo, vel inimico id fecisset, magis gratus fuisset, & ad reprehendendum fidelis delictum, Paganus hoc non fecisset, sicut B dixit Paulus ad 1. Cor. 5. *Auditur inter vos fornicatio, talisque fornicatio, qualis nec inter Gentes.* Ita ergo dici potest in præsenti, quia non est nouum in Scriptura, accommodare interdum sermonem ad vulgarem modum loquendi hominum, ut latè Riber. Amos 2. n. 19. Cantipratensis lib. 9. Hypotypos. regul. 2. Et hic locus videtur aptissimus, cùm Evangelista dicat ita fuisse loquutum ad exporbrandum Iudeis. Et hanc expositionem inter alias ponit Iansenius in Concord. c. 47, non approbat tamen illam, nec in ea figit pedem, sed ut tolerabilem permittit. Neque negat, quin possint illa verba secundum veram, & propriam præscientiam intelligi; imò refert illam ut expositionem Augustini, camque laudat, & defendit. Caluinus autem negauit Vtraque expoconstanter Christum loquutum fuisse ex præficio Caluinii scientia, sed ad communem humana mentis est. captum (ait) sermonem suum accommodauit.

^{2.}
Alius modus exponendus est, ut licet Christus afferendo, & affirmando id dixerit, non tamen ut certum, & infallibile, sed quantum ex dispositione talium hominum coniectari poterat, Quam expositionem indicauit etiam Caluinus relatus à Stapletonio ibi, dicens, Non disputat Christus quid præscierit Deus, sed quid facturi fuerint alteri, quatenus ex re ipsa percipi poterat. Vnde Hilar. ibi canon. 11. quasi per paraphrasin, dicens. Fortè illis credendi fuisse affectus, si talium virtutum contemplatio contigisset. Nam dicens fortè, indicat non fuisse prophetam infallibilem reuelationem ex præscientia. Quæ particula paulo post additur ab ipso Evangelista Matthæo in simili exprobratione comparatione Sodomorum facta, & in Græco eadem particula reperitur. Adduntq; aliqui Christum non dixisse omnes Tyrios, & Sidonios fuisse pœnitentiam acturos, sed absolute ciuitates illas, totum à parte nominans, quia plures essent credituri. Quod confusè tantum, & non de certis personis dixerit, certum esse poterat in causa, & in dispositione illorum populorum, quia non erant malè affecti erga Christum. Denique hæc expositiō sufficit, ad exprobrationem, quam Christus intendebat, hoc enim solo titulo eos exprobrare voluit, quod essent magis indispositi ad credendum, quām essent Tyrii, & ideo dixit Tyrios, & Sidonios leuius esse puniendos, quām Iudeos, non certè, quia credituri essent, quia propter futura sub conditione tantum nec augetur, nec minuitur pœna; ergo id dixit Christus, quia tunc Tyrii non erant tam malè affecti; ergo in hoc tantum ponit vim exprobrationis, non in eo, quod infallibiliter crederent. Et hæc expositiō placet maximè pluribus ex modernis defensoribus primæ opinionis secundo modo explicatæ. Et eam constanter defendit contra Stapletonium Curiel ubi supra Curiel: num. 62. & sequentibus.

^{2.}
Euasio ex duplice expositione verborum Christi.

Ribera.
Cantipratens.

Iansenius:

Vtraque expoconstanter Christum loquutum fuisse ex præficio Caluinii scientia, sed ad communem humana mentis est.

Stapleton.

D. Hilarius.

C A P V T II.

Deum habere certam, & infallibilem scientiam futurorum contingentium conditionatorum, ex Scriptura, prout à Patribus intellecta est, ostenditur.

^{1.}
Opuscul. 2. lib. 2.
à cap. 1. ad 7.
March. 11. 21.
Luc. 10. 23.

Nihil ferè possum addere in hoc cap. his, quæ de eodem argumento in lib. 2. de scientia Dei dixi; nec tamen omnia repeatam, sed duo, vel tria testimonia selectiora, quamvis vulgaria, accuratiū ponderabo. Primum est illud Matth. 11. & Luc. 10. *Væ tibi Corazin, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent.* In his enim verbis continet quædam propositio de quodam futuro effectu sub conditione, qui nunquam de facto fuit, quia conditio illa impleta non est, & illa conditionalis propositio à Christo tanquam vera dicta est; fuit ergo certissima, & infallibiliter vera; ergo Christus, qui illam protulit, habuit scientiam certam, & infallibilem illius contingentis futuri sub conditione; ergo multo magis illam habet Deus. Et qua ratione unum cognoscit, cognoscit om-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

E

Hæc expositiō sufficit, ad exprobrationem, quam Christus intendebat, hoc enim solo titulo eos exprobrare voluit, quod essent magis indispositi ad credendum, quām essent Tyrii, & ideo dixit Tyrios, & Sidonios leuius esse puniendos, quām Iudeos, non certè, quia credituri essent, quia propter futura sub conditione tantum nec augetur, nec minuitur pœna; ergo id dixit Christus, quia tunc Tyrii non erant tam malè affecti; ergo in hoc tantum ponit vim exprobrationis, non in eo, quod infallibiliter crederent. Et hæc expositiō placet maximè pluribus ex modernis defensoribus primæ opinionis secundo modo explicatæ. Et eam constanter defendit contra Stapletonium Curiel ubi supra Curiel: num. 62. & sequentibus.

4.
Euasio refelli-
tur primum,
quia neutrā
expositio ne-
cessaria; dein-
de quod ambā
sint contraria
Patribus.

August.

Hæ autem expositiones essent quidem tol-
rables, si essent necessariæ, & si essent con-
sentaneæ, vel non contraria traditioni Pa-
trum: neutrum autem in eis inuenio; & ideo
verba Christi simpliciter vt assertiua, & infal-
libiliter vera, & vt ex scientia prophetata iu-
dico accipienda. Nam in primis quod nulla
sit necessitas configendi ad figuratas locu-
tiones, id est, quod agimus, & in discursu
probabitur, & id supponunt Patres locum in-
terpretantes. Inter quos Augustinus de dono
perseuer.c.g. vbi arguens Semipelagianos, di-
centes, homines iudicari secundum opera
præscita sub conditione tantum, & nunquam
futura, sic infert. *Nec damnarem Tyrum, & Sidon, quamvis remissius, quam illa ciuitates, in quibus non credentibus à Domino Christo mirabilia sunt facta; quoniam si apud illos facta essent, in cinere, & cilicio paenitentiam egissent, sicut se habent eloqua veritatis, in quibus verbis Dominus Iesus alius nobis mysterium prædestinationis ostendit.* In quibus verbis euidenter docet Augustinus, primò
verba illa Christi non fuisse vulgarem exag-
gerationem propter reprehensionem, sed fuisse
eloqua veritatis, quæ non sunt nisi pro-
pria, & assertiua rerum verarum. Secundò
docet, illa verba esse adeò certa, & infallibilia,
vt si per paenitentiam sic præscitam absoluendi
essent peccatores, Tyrii & Sidonii procul-
dubio, nec remisso punirentur: iudicium
autem Dei non sit per conjecturas, vel humana-
nas præsumptiones, sed per certam, & infal-
libilem scientiam. Supponit ergo Augustinus
talem fuisse illam scientiam, quam Christus
habet de tali paenitentia. Tertiò inde
colligit Augustinus prædestinationis myste-
rii, quod etiam non satis colligeretur, nisi
præscientia illa esset certa. Vnde subiungit.
Si enim querat à nobis, cur apud eos tanta miracula facta sint, qui videntes illa non fuissent credituri, & apud eos facta non sint, qui crederent, si viderent, quid respondebimus? Vbi
etiam pondero tam verum, & certum fuisse
Augustino, Tyrios, & Sidonios credituros
fuisse, si talia vidissent, quam fuit certum
Iudeos audientes non credidisse. Denique
postea expressioribus verbis id Augustinus
testatur, illa tamen in caput sequens reseruo,
quia proprietor est locus.

5.
August.

Ambros.

Hieronym.
Chrysostom.

Hinc idem Augustinus in Enchirid. c. 95.
*Tunc (id est, in die iudicii, ait) non latebit, cur apud quosdam non facta sunt virtutes, egissent illi homines paenitentiam, & facta sunt apud alios, qui non fuerant credituri. Aperi- tissime namque Dominus dicit: Vt tibi Corozain, &c. Vbi verbum apertissime consideran- dum est, explicat enim quanta certitudine id crediderit Augustinus. Nec aliter vide- tur sensisse Ambrosius, nam eadem verba ex-
ponens in Luc. 10. ait. Docet grauior pæna obnoxios fore, qui Euangeliū consequendum, quam qui legem iudicauerint soluendum, eo quod Tyrus, & Sidon si tanta virtutem celestium vidissent miracula, non despexissent remedium paenitentiae.* Vbi considero Ambrosium absque illa hæsitatione, vel for-
midine verbis Christi innixum dixisse, quod Tyrii, & Sydonii non despexissent paeniten-
tiam, si illis æquè ac Iudeis prædicata-
fuerit. Additq; ideo Iudeos grauius fuisse
puniendo, quam Tyrios, & Sidonios, quia
grauius peccabant non credendo, quam
isti naturalem legem violando. Quam ratio-
nem habent etiam Hieronymus, Chrysostomus, & alij, omnes tamen indicant præciuissime Christum futuram paenitentiam Tiriorum. Maximè verò id declarat Anselmus iux-

A ta doctrinam Augustini, & ideo dicit. Quam-
uis illos præuidebat Deus habiles ad conuer-
sionem, non fuisse iniustitiam illis talem vo-
cationem negare, quia alijs erant peccatores,
& Gentiles, quibus statuerat non prædicari
Euangelium, donec Iudeis esset oblatum,
& ab eis repudiatum, addit. Sed quare Deus
negat gratiam, (vtique abundantiorem,) libenter suscepturis, & gratia consensu, non
est nostrum scire, supponens profecto Tyrios,
& Sidonios tales fuisse. Eodem fere modo
loquitur D. Thomas ibi allegans Augusti-
num in dicto lib. de prædestinat. Sanctorum,
eiusque doctrinam sequens. Item de certa,
& infallibili præscientia exponit illum lo-
cum Remigius, quem sequitur ibidem
Abulensis q. 48. & in 51. dicens. Christus te-
statur hic, quod si Tyrii & Sidonii fuissent
Euangelium prædicatum, paenitentiam egis-
sent. Et in 52. explicans particulam forte
positam in posterioribus verbis de compara-
tione Sodomorum, dicit cum Remigio, po-
sitam esse, vt indicaretur, quod licet Deus
certò id præscierit, & non sub dubio, non
imponit hominibus necessitatem.

His addere possumus similem locum apud
Ezechiel. cap. 3. Non ad populum profundi
sermonis, & ignota lingua tu mitteris: &
infra, Et si ad illos mittereris, audirent te.
Vbi Hieronymus, & Theodoreus illa ver-
ba interpretantur esse prophética dicta, ex
vera & infallibili præscientia Dei. Neque
est cur in eis fingamus exaggerationem, aut
figuratum, & vulgarem loquendi modum.
Denique ad utrumque locum potest accom-
modari regula Augustini de interpretatione
Scripturæ, vt proprietas verborum, & ri-
gorosa veritas seruetur, vbi vel auctoritas,
vel necessitas non cogit aliter interpretari.
Hæc enim regula non solum intelligenda
est de singularum dictiōnū proprietate,
sed multo magis de totius sententiæ proprio,
& non figurato sensu literali. Quod maximè
locum habet vbi proprius, & rigorosus sensus
magis deseruit intentioni loquentis,
quam figuratus, & vt in præsenti licet considerare
in verbis Christi; nam licet iuxta
alios sensus improprios aliqualis exprobra-
tio possit subsistere, multo est maior, & effi-
caciō, si intelligamus Christum ex propria
præscientia loqui, quia sic comparatio est
ad confundendos, & conuincendos Iudeos
aptior. Denique hoc modo magis ostendit
ur in illis verbis diuina Christi sapientia,
& potentia virtutis eius, magnumq; myste-
rium gratiæ, & prædestinationis eius. Non
est ergo in hoc testimonio à verborum pro-
prietate, & communī Patrum auctoritate
recedendum, & etiam moderni Interpretes
rauiores communiter senserunt Caietanus,
Maldonat. Toletus, & alij.

Neque aliud sensit Hilarius, sed particu-
lam fortè posuit, quia Matthæus illam po-
suerat, vnde credendum est, in eodem sen-
su illam posuisse; Matthæus autem non po-
suit illam propter dubitationem, aut incer-
titudinem cognitionis. Primo quidem,
quia probabile est, particulam Græcam illi
correspondentem av, magis esse expletiam,
& confirmatiuam sermonis, quam dubita-
tionis, vt latè comprobat ex Scriptura Sal-
meron. in Prolegom. 16. Et quamvis possit
etiam esse potentialis, & ideo ab interprete
vulgato in illo loco per particulam fortè
translata fuerit, nihilominus seruanda est
regula Augustini tract. 37. in Io. Forstian, du-
bitationes verbum est, quando dicitur ab homi-
ne ideo dubitante, quia nesciente; cum vero dici-
tur

D. Thom.
August.

Remig.
Abulens.

6:
Similis locus
Ezechiel. 3. 5. 6.

Augst.

Certa interpre-
tandi Scriptu-
ram regula est,
vt proprietas
non solum ver-
borum, sed
etiam senten-
tiarum serue-
tur, vbi vel au-
toritas, vel
necessitas non
cogit aliter in-
terpretari præ-
sertim vbi ri-
gorosus sensus
magis deseruit
intentioni lo-
quentis, quam
figuratus.

Caietan.
Maldon.
Toletus in hunc
locum.

7.
Occurrunt
objectioni ex
verbis Hilarij.

Particula av
fori, magis est
expletia, &
confirmatiuam
sermonis,
quam dubita-
tionis nota.

August.
Chrysost.
Hieronym.
Theodor.
Gregor. Magn.
Forstan dubitationis est verbum, cùm ab homine dicatur, quando à Deo mysticum sonat.

*tur à Deo verbum dubitationis, cùm Deum nihil viisque lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, non opinatur disiunctus. Et idem notat idem August. in Psl. 2. circa fin. & Chrysostomus hom. 78. in Matth. & Hieronym. & Theodor. in dictum locum Ezech. 3. & Ierem. 26. & Greg. hom. 9. in Ezech. vbi ait, vocem illam, dubitationis usurpatam in eloquio diuino aliquod aliud mysterium significare, scilicet, vel libertatem arbitrij, vel quòd præscientia Dei non imponat humanæ voluntati necessitatem, vel quòd in paucis contingere debeat id, quod prædictitur, vel quia non vult Deus homines in desperationem, vel nimiam seueritatem inducere, quæ in præsenti optimè possunt accommodari. Quomodo cunque ergo illa particula ab Euangelista posita sit, nullo modo significat dubitationem, aut coniecturalem sermonem, neque etiam existimandum est, eo quòd Dominus simpliciter de Tyro, & Sidone loquutus sit, non designando certas personas eas non cognouisse, sed in confusa tantum cognitione perstituisse; talis enim cognitione non caret imperfectione propter confusionem, nec potest esse omnino certa, cùm in morali tantum coniectura fundetur, aut non tam erit cognitione effectus, quam dispositionis causa. Quæ omnia repugnant vel perfectioni Christi, vel proprietati verborum eius. nam de ipso effectu, & satis in particulari loquitur, cùm & modum, & tempus, seu accelerationem pœnitentiarum indicet, dicens, *Olim in cilicio, & cinere penitentiam egissent.* Non potest ergo de certitudine illius prophetæ dubitari, nec quòd fuerit à propria, & profetica scientia profecta. De modo autem, quod pertinet ad aliam illorum verborum interpretationem, postea dicemus.*

Aliud principale testimonium.

*8. Insignis locus
1. Reg. 23. 11.
12. expeditur.*

Secundum, & potissimum fundamentum huius veritatis sumitur ex responso Dei 1. Regum 23. Cùm enim Dauid fugiens Saulum, se in Ceilam receperisset, & Saul obsidere urbem, & illum comprehendere deliberaret, consuluit Dauid Dominum, dicens: *Si tradent me viri Ceila in manus eius? & si descendet Saul, sicut audiuit seruos tuos, Domine Deus Israel indica seruo tuo.* Et ait Dominus: *Descedet; dixitque Dauid; Si tradent me viri Ceila, & viros, qui sunt mecum, in manu Saul.* Et dixit Dominus: *Tradent.* Postea verò fugiente Dauid, nec Saul obserdit ciuitatem, nec Ceilæ tradiderunt Dauid. Fuit ergo illa reuelatio pure conditionalis, duásque contingentes propositiones conditionales continuit. Vna est, si Dauid perseverauerit intra Ceilam, Saul descendet ad obserdandam Ciuitatem. Altera est, si Saul descenderit & obfederit Ciuitatem, viri Ceilæ tradent Dauid. Optimè ergo sciebat Deus veritatem illorum propositionum, alias non fuisset infallibile ipsius responsum.

*9. Proponitur
primum effigium.*

Hunc locum, quamvis expressus satis videatur, duobus modis effugient Auctores contrarie sententiae. Prior est, vt illis verbis nihil de futuro euenire reueletur, sed tantum de præsenti voluntate Saulis, & Ceilitarum. Supponit enim hæc exppositio, Dauid non interrogasse Deum de futuro euenter, sed de voluntate, & deliberatione, quam iam tunc habebant Saul, & viri Ceilæ. Nam vt ille fugeret, satis illi erat, certò scire quid machinabatur Saul, & quid cogitabant, & secum iam statuebant ciues circa traditionem eius; quia verò neu-

A trum sciebat, sed de aduentu Saulis solum per famam audierat infidias eius, vt ipse dixit, consulendo Deum, & de consilijs secretis Principum Ceila nihil esse poterat, voluit de his per diuinam reuelationem certior reddi. Vnde cùm Dominus respondit, *Descendet, tradent,* sensus est, hoc molitur Saul, & hoc cogitant viri Ceilæ. Nec expositio carret auctore, nam paraphras Chaldaica ita exponit interrogaciones Dauid, *num cogitans descendere? num cogitantes tradere?* & in responsione Dei addunt, *cogitat descendere, cogitant tradere,* & Glossa Interlinear. ad verbum tradent, hanc habet glossam, *in voluntate habent, ut tradant,* & Matthias Toringis replicator Lyra ibi annotat. I. etiam dicit, Deum solum reuelasse, quæ Saul, & Ceilitæ habebant in corde, quia putat illam conditionalem non esse veram.

Nihilominus censeo, hanc expositionem probandam non esse, multam enim vim infert Scripturæ verbis. Si autem ita licet verba Scripturæ propter priuatas opiniones additionibus, & improgrietatibus verborum corrumpere, nihil certum erit in eius reuelationibus, & assertionibus; cùm enim Scriptura expresse dicat, interrogasse Dauid, *si descendet? si tradent?* & Deum simpliciter, & pleno ore respondisse, *descendent, tradent,* quæ omnia sunt verba futuri euenter, quis audet dicere Deum nihil de futuro euenter, sed solum de præsenti cogitatione, aut delibera-

C tione certiore fecisse Dauid? vnde contra verba tam expressa, nullius ponderis sunt paraphras Chaldaica, vel Glossa Interlin. Quod si addendo, & impropiando aliquid interpretandum est, exponantur potius hoc modo illi Auctores, quam Scriptura. Cùm enim significant reuelasse Deum præsentem cogitationem, & voluntatem, piè exponi debent, quòd & voluntas præsens, & perseverantia in illa usque ad effectum, si Dauid non furerit fuerit reuelata. Alioqui eorum expositione admittenda non est, quia multum repugnat veritati, & proprio sermoni Scripturæ, quod generaliter reprehensibile est, quoties sine causa, vel urgente auctoritate fit, vt sèpè diximus, maximè verò in historica narratio- ne, quæ solet esse simplex, & omnino propria.

D Accedit, quòd ita intellexerit verba illa Hieronymus lib. Quæstionum in 1. Regum, vbi verbum Dei descendet, ita exponit, ac si diceret, *si hic steteris, descendet.* Vt in verbo tradent, ait. *Itse est sensus, si descendenter Saul, & hic te inneniet, tradent.* Ex quibus Hieronymi verbis sumitur optimum argumentum. nam interrogacionem Dauid, non solum de præsenti tempore, sed maximè de futuro, & addita, vel subintellecta conditione, vel una, & in prima interrogatione, scilicet, si hic permanero, veniet Saul. Vel dupli in altera interrogatione, videlicet, si hic perseverauerero, & Saul venerit, tradenter me. At verò interrogatio de sola præsenti cogitatione, aut voluntate non recipit conditionem, vt per se constat; ergo non fuit illa interrogatio Dauid, & consequenter neque Deus in illo sensu respondit. Eiusdem sententia fuit Theodor. lib. Quæstion. in 1. Regum n. 54. vbi de Dauid ait, *Divina Scriptura ostendit eius pietatem, semper enim Deum sciscitans, & aciem instruebat, & quiescebat.* Et addit. *Cum itaque resciuisset Saulem accedere, &c. Sciscitatus est num eum essent tradituri, & cum ex eo didicisset, eos esse dedituros, migravit in aliud locum.* Expressius Lyra Dei verbum, descendet, ita exponit. *Si manseris in Ciuitate, descendet.* Et verbum tradent, ita. *Si manseris in Ciuitate*

*Paraphras.
Chald.*

*Glossa Interl.
Matthias To-
ringis.*

10. Excluditur:

*Si quid adden-
do minus pro-
prio sensu in-
terpretandum
est, id in Pa-
raphr. Chald.
& glossa te-
rabilius, quam
in propria &
historica nar-
ratione Scrip-
turæ.*

*II.
Vrgetur vali-
dius ex inter-
pretatione Hie-
ronymi.*

Theodor.

Burgenſ.

Abulens.

12. Alterum effu-
gium declaratur.Iona 3. 4.
Isai. c. 38. 1.13. Occluditur di-
gnus Augustino
sententia, non
opinatur diui-
nitas.14. Instantia effi-
cax.

tate, & Saul illuc venerit, tradent; itaque conditionalis est vera, quamvis neutrum cœnerit. Quam sententiam defendit ibi Burgenſis, quia illa conditionalis vera est, & necessaria, & subest scientiæ Dei, esto secundum se ex vi solius illationis non sit necessaria; & idem tanquam certum supponit ibi Abulens. q. 13.

12. Alter modus fugiendi vim huius loci est, David quidem interrogasse de futuris euangelib⁹, & Deum de eisdem respondisse, non tam ex certa scientia, sed ex coniectura, non quod vel scientia Dei in se formaliter spectata, sit tantum probabilis, nec dictum eius in eo sensu accipiendum sit, in quo sit fallibile, sed quod Deus euidentissime cognoscat præfitem dispositionem talium voluntatum, ratione cuius sunt magis propensæ in hunc effectum, & quantum est ex vi illarum, verisimilius est, illum effecturas, quam alium, ita ut illud verisimiliter ex parte obiecti accipiatur, non ex parte scientis. Et in simili sensu verba reuelationis accipientur, scilicet, tradent, subintelligendo, quantum ex proposito, & dispositione talium voluntatum coniectari potest. Et suadent hanc expositionem alijs Scripturæ exemplis, in quibus Deus absolutè loquitur, & tamen reuelatio non est absoluta, sed subintellecta conditione, vt in Niniuitis Iona 3. & in Ezechia, cùm illi Isaias cap. 38. dixit, Morieris, & idem in comminatorijs prophetijs inuenitur, vt obseruat D. Thomas 2.2. q. 171 art. 6. ad 2. & 1. p. q. 19.

13. Hac vero expositio partim conuenit cum præcedenti, partim addit aliquid minus probabile. Conuenit etenim quatenus ait, Deum certò non reuelasse Dauidi nisi præfitem actum, vel dispositionem personarum: addit autem etiam reuelasse, tales homines in ea voluntate permanuros fuisse ad effectum; hoc tamen non absoluta assertione, sed subintellecta limitatione, quantum ex dispositione causarum iudicari poterat. Nos autem in primis dicimus, Deum nihil de præsenti dispositione illorum hominum habitatorum Ceilæ reuelasse, præcisè enim dixit tradent, & fieri poterat vt tunc non haberent tale propositum, nec aliam affectionem ad illum effectum vehementer inclinantem, & nihilominus postea ex sua libertate id facerent. Ergo sine fundamento in reuelatione, vel in verbis Scripturæ cogitatur quidquid de illo affectu dicitur. Deinde dicimus, alienum valde esse à diuina perfectione coniecturā vti, & ex illa sola absolutum proferre sermonem, non enim opinatur diuinitas, vt Augustinus dixit. Nec refert dicere illud non esse iudicium opinatiū, sed certum de probabilitate effectus euenturi ex talibus causis, nam quod attinet ad imperfectionem cognitionis de tali effectu futuro, id idem reddit, vel recurrentum est ad aliam responsum, quod illa non est cognitionis effectus vt futuri, sed tantum vt possibilis ex tali causa cum maiori propensione, quod iam rejectum est, quia est contra veritatem verborum, nisi illis magna vis fiat, & ad figuratos sensus transferantur. Limitare autem diuinam scientiam, vt non possit de tali effectu vt futuro nisi coniecturalem cognitionem assequi, multum certè derogat diuinæ perfectioni, & ideo hanc etiam limitationem voluit excludere Augustinus, cùm dixit, Non opinatur diuinitas.

Et præterea hoc etiam est aut contra perfectam veritatem Dei in loquendo, aut contra vim verborum dictæ reuelationis: nam dubia pro certis affirmare contra veritatem est; ibi autem Deus simpliciter affirmauit, tra-

dent, & eo ipso, quod ipse dixit, certum esset voluit; ergo propriè accipiendo illa verba, contra veritatem erant, si illa reuelatio ex sola coniecturali cognitione oriebatur. Si autem ad saluandam verborum veritatem, subintelligenda dicatur limitatio, quantum est ex parte causarum, hoc ipsum est miserum refugium contra verborum vim, & simplicem intellectum, vnde non saluat simplicem veritatem; quia absoluta locutio, quæ simpliciter sumpta est falsa, & solum per subintellectam additionem est vera, non est usurpanda à viro prudente, nedum ab ipso Deo, nisi vel consuetudo loquendi id habeat, vel aliqua specialis causa, & necessitas id posulet: neutrum autem in præsenti inuenitur.

B Et confirmatur, quia alijs potuisset David dubitare, non obstante tali reuelatione diuina, an esset tradendus à Ceilitis, etiam veniente Saule, nec teneretur maiorem fidem adhibere illi responso Dei, quād si à Damone datum esset, quantum est ex parte cognitionis: vtrumque autem videtur absurdum. Item singamus in eo casu Ceilitas habuisse animum, & dispositionem magis propensam ad non tradendum David, eumque postea expectasse, & non fugisse, tunc si vera est illa postulatio, potuisset contingere, vt expectante Dauid, & veniente Saule, viri Ceilæ pro suo arbitrio mutarent propositum, vel affectionem, & traderent Dauid, quia hoc non esset contraria reuelationem Dei in hoc sensu factam. At profectò non immerito conqueri posset Dauid, quod esset à Deo deceptus, talisque euentus multum derogaret auctoritati Dei loquentis. Ergo non est verisimile, aut Deum consulturum esse illo modo, si non speraret certam cognitionem de futuro, vel non futuro euentu sub tali, vel tali conditio ne recipere: aut Deum fuisse ita responsorum, si de re non sibi certò cognita loqueretur. Et simpliciter mihi videtur incredibile, & Deo indignum sentire, non posse illum absolutum, ac certum responsum dare de tali euentu, si de illo interrogaretur. Est ergo illa expositio contra factum ipsum, prout à Scriptura refertur, & contra summam Dei perfectionem, considerando ipsam vt possibilē, quidquid fuerit de facto.

C Neque sunt similia exempla de alijs reuelationibus comminatorijs, vel tacitam conditionem includentibus, tum quia in comminationibus est ille valde visitatus modus loquendi, quasi per se, & ex vi materiæ includens talem conditionem, tum etiam, quia conditio subintellecta in alijs locutionibus non prouenit ex impotentia (vt sic dicam) Dei ad certò cognoscendum id, quod affirmat, sed ex ipsomet voluntate Dei in alijs locis ab ipsomet reuelata. Vt in comminatione includitur conditio, nisi pœnitentiam egeris, quam reuelauit Deus alijs locis promittendo pœnitentibus remissionem, & dicens per Ieremias cap. 18. Repente loquar aduersus gentem, & aduersus regnum, vt eradicem, & destruam, & disperdam illud, si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitaueram vifacerem ei. Et similiter in prædictione mortis Ezechiae fuit conditio inclusa, nisi aliud à Deo impetraueris, quæ conditio continetur in præmissione Dei, quod exaudiet orantes ad se, & quomodo fuerit conueniens. Et ideo in illis, & similibus reuelationibus, nec periclitatur veritas, vel auctoritas Dei, nec vis inferatur verbis secundum communem loquendi modum. Cuius signum est, quia non obstante tali comminatione, vel prædictione, potest,

Miserum effu-
gium.15. Confirmatio
valida.16. Respondeatur
exemplis ex
Scriptura alla-
tis n. 12.Jerem. 18. 7. 8.
47. 38. 1.

Ion. 9. 3.

Cap. II. Deum habere certam, & infallibilem futurorum, &c. 9

Ion. 3. 9.

Discrimen reuelationis cōminatoriae, vel incidentis tacitam conditionem ab absoluta.

potest, qui audit, licet dubitare de euentu, iuxta illud Niniuitarum apud Ionam. *Qui scit, si conuertatur, & ignoscat Deus.* Et ideo Ezechias statim ac audiuit verbum Prophetæ, orauit ad Dominum, non credens prædictionem vt absolutam, & immutabilem, nam iuxta alias promissiones eiusdem Dei creditit esse possibilem mutationem in effectu, seu in causis. At verò hæc non habent locum, vbi reuelatio est absoluta, & non includit tacitam conditionem pendente ex alia promissione, & voluntate Dei, sed solum ex illa conditione, quæ in ea exprimitur; tunc enim non licet de tali reuelatione dubitare, nec aliquid addere, solum eo prætextu, quod Deus non potuerit certius illa cognoscere, hoc enim contra vim verborum est, & contra usum Scripturarum, ac proinde contra verborum vim, & proprietatem.

Tertiò expendi potest locus Ierem. 38, vbi variæ sunt propheticæ prædictiones conditionalies Ierem. ad Regem Sedeciam; vna est, *Si exieris ad Principes Regis Babylonis, viuet animatua, & ciuitas hac non succenderetur igni, & saluus eris tu, & domus tua.* Cumque Rex respondisset. *Sollicitus sum propter Iudeos, qui transferunt ad Chaldeos, ne forte tradar in manus eorum, & illudant me.* Adiecit Ieremias aliam similem prophetiam, non tradent, vtique, *si exieris, &c.* In hoc ergo loco prædicuntur multi effectus contingentes, & pendentes ex libertate Chaldeorum, & futuri sub conditione, quæ impleta non est, & ideo nunquam fuerunt. Profecta ergo est illa propheta ex infallibili scientia Dei, & ad hoc significandum præmittit Ieremias, *Hec dicit Dominus exercituum Deus Israël.* Et inferius postquam dixit, non tradent, subiungit: *Audi, quæso, vocem Domini, quam ego loquor ad te.* Vnde in tam perspicuo sermone non habet locum aliquis tropus, nec interpretatio prædictio conjecturali in dispositione humanæ voluntatis, tum quia voluntates Chaldeorum potius erant auersæ, & dispositæ ad occidendum Iudeos, tum etiam, quia alijs non pescasset Sedecias non credendo, ac dubitando, & ob timorem ambiguum non exeundo. Atque ita hic locus videtur mihi conuincere id, quod nunc agimus, quod dari possit hæc scientia. Nam reuerâ non potest ille locus, non intelligi de vera, propria, & absolute prophetia, quantum ad veritatem rei reuelatae, & ita planè exponunt Theodor., Diuiss Thomas, & Glossæ. Fortasse tamen quoad modum illius præscientiae non conuincit contra primam sententiam primo modo explicatam, de quo postea dicam.

Quartò videtur satis efficax locus A. 22, vbi Paulus narrat vidisse se Dominum dicentem sibi: *Festina, & exi velociter de Hierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me.* que verba satis euidenter concludunt conditionalē propositionem, *Si Hierosolymis prædicaueris, non recipient testimonium;* cùm enim Paulus inde exierit, & non prædicauerit, ille effectus nunquam fuit absolute futurus; ergo fuit reuelatus sub conditione. Quis autem audeat dicere illam non fuisse veram, & absolutam reuelationem de tali effectu, sub conditione futura, aut Christum fuisse ex coniectura, aut ex non certa scientia loquutum?

Quintò facit illud Exod. 3. *Ego scio, quod non dimittet vos Rex Ægypti, nisi per manum validam.* Nam illa scientia de conditionali euentu erat, & ipsum verbum *scio* satis indicat cognitionem certam, & euidentem, maximè coniunctum cum pronomine *Ego*, quod

A denotat illam scientiam esse diuinam, ac proinde omnino infallibilem, & ita exponit ibi Theodoretus q. 8.

Theodor. ins.

Exod.

3. Reg. 11. 2.

Sextò addi potest illud 3. Regum 11. vbi refertur Salomonem adamasse mulieris alienigenas, de gentibus, super quibus dixit Dominus filius Israël: *Non ingrediemini ad eas, neque de illis egredientur ad vestras; certissime enim auertent corda vestra, ut sequamini Deos earum.* In loco autem Exod. 34. solum dictum fuerat, *Nec uxorem de filiabus eorum accipies filii tuis, ne postquam ipsa fuerint fornicate, forniciari faciant filios tuos in Deos suos.* In quibus verbis per se spectatis, vt indicavit D. Thom. 1. 2. q. 105. art. 4. ad 6. solum significari videtur periculum, & occasio moralis; tamen per hoc non excluditur, quin fuerit tale illud periculum, vt in re ipsa ex illo esset futurus effectus, & ita in alio explicatur Deum certissima scientia nouisse in pluribus, & in quibus ille effectus posita conditione implendus esset. Fateor tamen posse illam certitudinem referri ad aëtus, & lapsus, quos Deus absoluta scientia futuros esse ob similem occasionem præcognovit.

Denique induci potest illud Matth. 24. *Nisi breviati fuissent dies illi, non fuisset salua omnis caro.* Cui consonat illud Isaïa 1. *Nisi Dominus reliquist semen, sicut Sodoma, & Gomorrha fuissimus.* Et similes sunt aliae locutiones in Scriptura, sed non omnes æquæ vi-

Matth. 24. 22.

Isai. 1. 9.

gentes. Et ideo illis non obstantibus aliqui dicunt non probari hanc scientiam efficaciter ex Scriptura; qui si per efficaciter intelligent, id est, non conuinci, rem esse de fide certam, rectè dicunt, quia Scriptura non tam euidenter loquitur, quin aliquam euasionem patiatur. Et cùm Ecclesia nihil in hoc definierit, nec proprium sensum illorum testimoniorum declarauerit, per se non sufficiunt ad certam, & infallibilem fidem faciendam. Si autem negare velint, illa testimonia esse efficacia ad faciendam magnam fidem humanam, & intra latitudinem opinionis longè probabiliorem, immerito id dicunt; non video enim quæ maiora testimonia, vel in numero, vel in verborum proprietate, & energia ad veritatem aliquam nondum de fide certam persuadendam desiderari possint, maximè cùm ille sensus talium testimoniorum sit consentaneus expositionibus Patrum, qui illa exponendo attigerunt. Cumque opposita sententia nullum in Scriptura habeat fundatum, vt etiam defensores eius fatentur; negari non potest, quin hæc sententia, quam defendimus, valde probabiliter ex Scriptura, colligatur. Accedit tandem, quod contra sententia nihil ex Scriptura, nisi generalia quædam principia, non ad suam opinionem suadendam, sed ad nostra fundamenta eneruanda potest inducere. Qualia sunt, quod Deus interdum, ac sæpe loquitur de futuris effectibus iuxta dispositiones causarum secundarum, etiam si aperte id non explicet, vt notat D. Thom. 1. p. q. 19. art. 6. ad 2. ex Isai. 38. & 22. q. 171. art. 6. ad 2. & Ion. 3. & Ierem. 18. & idem sumitur ex Ierem. 23. Ezech. 2. & 3. Genes. 3. Exod. 23. Deuter. 4. & 7. Vnde suadere volunt omnia allegata testimonia posse hoc modo exponi, præfertim cùm addatur particulæ forte, quæ licet in aliquibus locis sumatur in significatione propria, nihil vetat in alijs propriæ sumi, & consequenter ita posse in prædictis locis exponi.

Sed haec (vt dixi) generalia sunt, nec rectè applicantur. Ut enim verum sit, Deum interdum loqui de futuris iuxta dispositionem

causa-

20. Satisfit Scri-

causa.

pturæ, locis
quibus aduer-
sarij utuntur
ad fundamen-
ta nostra ener-
uanda.

August.

psalm. 80.
serm. 6. 8.

eausarum secundarum, non est id pro libito applicandum ad quacumque prædictionem futurorum, alijs destruitur certitudo prophetica, iuxta doctrinam Augustini lib. de vnit. Eccles. cap. 9. & lib. 3. de doctrin. Christian. cap. 10. Oportet ergo, & locorum circumstantias, ac doctrinas, & expositiones Patrum obseruare. Illum ergo modum loquendi obseruat Deus, vel in prophetijs comminatorijs, vel in effectibus, qui à sua voluntate, & ex alijs promissionibus ab ipso factis pendunt, vt suprà declarauit. Sæpe idem inuenietur ille modus loquendi in verbis Dei, quæ non continent reuelationem, sed admonitionem, consilium, aut reprehensionem, vt in multis ex locis allegatis videre licet. Et in eis sæpe additur particula forte in omni proprietate intellecta. Hæc autem non possunt accommodari ad testimonia à nobis adducta, tum quia in illis continentur reuelationes diuinæ cum absoluta assueratione, & sine circumstantijs, quæ subintellectam conditionem, vel impropositatem indicent. Nec particula forte semper addita est, & non est dubium, quin sæpe adiungatur, vbi de rebus certissimis, & indubitatis sermo est, vt Psal. 80. Si populus meus audisset me, forsitan inimicos illorum humiliasset. Et Ierem. 6. Erudere Hierusalem, ne forte discedat anima mea à te. Et docent Patres suprà citati, ex quorum doctrina hæc proprietas melius seruatur in locis citatis, vt ostensum est.

A tum etiam, quia sola pericula vitæ præcognita, nisi etiam lapsus occasione illorum futurus præuideatur, non poterant esse sufficiens ratio rapiendi iustum priusquam malitia mutaret illum, alijs omnes iusti statim ac iustificantur, rapi debuissent, quia omnes in tali periculo versantur. Quod si hoc restrin-gatur ad speciale periculum in quo lapsus probabilissima coniectura timeatur, & in tali causa cognoscatur, sic non potest doctrina esse vniuersalis. nam multi iusti cadunt, qui non habent specialia pericula, sed facilimè occurrentibus tentationibus cedunt; ergo in eis non præcedit illa coniectura specialis, quod essent lapsi, si viuerent. nam multi, & fortasse plures similes perseuerant semper in gratia inter similia pericula, & similia etiam gratiæ præuenientis auxilia, vt inter Religiosos maximè considerare licet; & nihilominus de illis verissimè dicitur, quod Deus præsciens ipsorum lapsum, potuisset, si vellet, eos rapere, ne malitia mutaret eorum intellectum. Nam doctrina Augustini vniuersalis est, & in omnibus, qui de bono in malum mutantur, & ita pereunt, locum habet, eo vel maximè, quod est valde alienum à doctrina, & mente Augustini, scientiam coniecturalem Deo tribuere, vt ex tract. 35. in Ioan. allegauimus. Loquitur ergo de certa scientia talium futurorum, quæ sola & Deo digna est, & propria. nam aliam coniecturalem in causa etiam dæmon habere potest, imò si de omnibus periculis vitæ sermo sit, etiam nos illam habemus. At Augustinus aliquam scientiam Deo attribuit singularem, & illi propriam, quæque ad altissimam eius prouidentiam, & prædestinacionem sufficiat. Igitur de inscritia huic scientiæ contraria, aquæ ac de impotentia ait Augustinus, non nisi per uerissimè, & insanissimè Deo attribui. in quo ego nihil ex me assero, sed solum, quod Augustinus dicit, referto. Qui autem Deo illam nescientiam tribuunt, excogitant modū, quo sub Augustini censura non comprehendantur, eum exponentes altero ex duobus modis, quos impugnauimus.

D Secundò allego Augustinum in ep. 49. q. 2. vbi inquirens cur Incarnatio tali tempore facta sit, rationem reddit ex hac præscientia, dicens, tunc voluisse in hominibus apparere Christum, & apud eos predicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri. Respondent aliqui retractasse Augustinum locum hunc in lib. de prædest. Sanct. c. 9. Ego vero dico non solum non retractasse, sed potius confirmasse. Sunt enim in hac scientia duo distinguenda, quæ pro his, quæ dicemus, sunt valde notanda, scilicet, eam esse, vel non esse, vel supposito quod sit, ea vti ad reddendas rationes aliquorum effectuum prouidentiæ Dei. Nam licet verissimè Deo talis scientia tribuatur, errari potest in vsu eius. Augustinus ergo in posteriori loco retractat aliquo modo priorem quoad usum illius scientiæ, non quoad existentiam eius in Deo. Imò hanc iterum confirmat, verba enim eius sunt. Cernitis ne me sine præiudicio latentis consilij Dei, aliarumque causarum, hoc de præscientia Christi dicere voluisse, quod conuincenda paganorum infidelitat, qui hanc obiecerant questionem, sufficere videretur? Quid enim est verius quam præscire Christum, qui, & quando, & in quibus locis in eum fuerant credituri. In his ergo verbis recognoscit Augustinus, Deum habere illam scientiam, & non solum verum id censet, sed etiam nihil verius indicat. Addit tamen potuisse etiam dici, tunc voluisse hominibus apparere Christum,

Grauis censura
Augustini in
aduersarios
scientiæ medie.

Secunda auto-
ritas ex ep. 49.

Solutio quo-
rumdam refel-
litrut.

Duo valde di-
stinguenda in
questione de
hac scientia
existentia eius
& usus.

1. Anctoritates
Augustini pro
scientia condi-
tionata.

Primùm omnium tribuo sententiam hanc Augustino in lib. de Corrept. & Grat. cap. 8. vbi probans perseuerantiam esse ex gratuito Dei dono, illos adducit in exemplum, qui cùm essent iusti, donum perseuerantia non habent, sed ex bono in malum deficiente bona voluntate moriuntur, & addit: Respondeant, si possunt, cur illos Deus cùm fidelier, & pie viuerent, non tunc de vita huius periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum. Vtrum hoc in potestate non habuit, an eorum mala futura nesciuit? Nempe nihil horum nisi per uerissimè, & insanissime dicitur. In quibus verbis illa, an eorum mala futura nesciuit? euidenter de scientia conditionata intelliguntur; quia loquitur Augustinus de scientia, qua supposita, posset Deus, si vellet, rapere hominem, priusquam talia mala committeret, etiam in sensu composito talis scientiæ, sicut fecit cum illo, de quo Sap. 4. dictum est, Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius. At verò semel supposita in Deo scientia absoluta futurorum peccatorum, non potest cum illa scientia locum habere antecedens mors, priusquam talia committantur peccata, quia supponitur iam, prævisa vita usque ad illud tempus.

2. Præcipitur eu-
sio.

Loquitur ergo Augustinus de scientia conditionata, & dici non potest ipsum loquuntur de probabili coniectura, ob pericula huius vitæ, tum quia expressè interrogat, an eorum mala futura nesciunt, vtique si viuerent; de ipsis ergo futuris malis loquitur;

E

Cap. III. Plures ex SS. Patribus scientiam condit. in Deo cogn. &c. 11

Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & unde sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem. per quæ verba non reprobavit priorem sententiam de scientia Dei conditionata, immo nec priorem rationem simpliciter retractat, sed aliam altiorem tradit, causamque assignat, cur illam omiserit.

**Altera solutio
rejicitur.**

Hinc verò sumunt aliqui occasionem respondendi, admisisse quidem Augustinum in utroque loco illam scientiam, sed in posteriore loco declarasse talem scientiam fundatam fuisse in absoluto decreto voluntatis Dei, quo tales homines, tali tempore futuros prædestinauerat. Sed de hoc punto postea dicendum est, nunc enim non de modo, seu medio, quo scientia illa videt futura, sed solum de veritate ipsius scientiæ tractamus. Expendimus autem alia verba in eadem epistola Augustini, quibus illa responso accommodari non potest, subiungit enim, *His enim temporibus, & his locis, quibus Euangelium non est prædicatum, tales omnes in eius prædicatione futuros esse præsciebat, quales non quidem omnes, sed multi in eius corporati præscientia, fuerunt, qui in eum, nec suscitatis ab eo mortuis, credere voluerunt.* Et infra. *Quid ergo mirum si tam infidelibus plenum orbem terrarum Christus prioribus faculis nouerat, vt eis apparere, aut prædicari merito nollet, quos nec verbis, nec miraculis suis credituros esse præsciebat.* & similia in fine repetit. At de his dicere non possumus Christum noluisse venire, aut Euangelium prædicari, quando, vel vbi sciebat esse, quos ipse ante mundi constitutionem ad non credendum elegerat, tum quia Deus non subtrahit illis auxilium, quia non sunt illo bene usi; tum etiam, quia Deus ex se neminem eligit ad non credendum, vel ut damnetur; ergo saltem hæc præscientia mali vius gratiæ si detur, non potest resolui in electionem Dei, vt capite sequenti latius ponderabo.

**Tertia solutio
excuditur.**

Scio non futuros, qui respondeant, reduci in non electionem, itaque eo ipso, quod Deus sciuit, se non elegisse illos, scire potuit illos non consensuros, vel male usi vocazione gratiæ. Sed hoc non potest satisfacere, quia si sit sermo de electione merè negativa, illa non est decretum Dei liberum, sed carentia decreti liberi, quæ non est operativa ad extra. Vnde non potest efficaciter determinare liberum arbitrium, ut propterea in ea infallibiliter sciatur, quid esset sub tali ratione futurum à libero arbitrio. Si verò sit sermo de positivo proposito non eligendi, illud etiæ propositum, cum solum habeat pro obiecto negationē alterius propositi Dei, nihil etiam ad extra operatur, quia per illud nihil ad extra vult Deus; solum ergo quasi formaliter excludit à voluntate diuina liberam electionem talium hominum; ergo de se relinquit æquè indifferens liberum arbitrium eorum; ergo non potest in tali decreto infallibiliter cognosci futura determinatio libera voluntatis hominis. Necesse est ergo, ut dicant, eo ipso quod hominem non præeligit, vel vult non præeliger, velle efficaciter determinare illius voluntatem ad actum fidei, vel poenitentiae contrarium; aut certè velle esse non dare illi prædeterminationem ad voluntum credere, aut poenitere, sine qua impossibile est, ipsum credere, aut poenitere insensu composito. Quot verò incommoda hinc sequantur, in capite sequenti insinuabo, & ex professo in lib. 5. tractabo.

Tertio afferro Augustinum in lib. de dono perseuer. c. 9. quem locum cap. præcedenti tra-

A statu expendendo verba Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone, &c.* quæ de hac scientia manifeste exponit Augustinus. Vltra id verò virutib; ibi eadem scientia ad explicandum mystériū diuinæ prædestinationis, & diuinæ etiam permissionis circa multos, qui cum uno tempore iusti fuerint, tandem damnantur, & in primis de illis ait potuisse Deum, vel non permittere, ut ita tentarentur, vel per gratiam ita illorum voluntates munire, ut tentationes superarent. Deinde verò addit. *Vt ergo id non dicam, certè poterat illos Deus præsciens esse lapsuros, antequam id fieret, auferre de hac vita, vbi particula præsciens, de conditio- nata scientia est intelligenda, scilicet, præsciens esse lapsuros, si viuerent, ut probauit, quia si præscientia absoluta supponatur, iam non potest retrocedi (ut sic dicam) auferendo de vita, antequam peccet, eum, qui iam supponitur præuisus, & viuens, & peccans pro tali tempore. Deinde eandem præscientiam supponit Augustinus ibi, cum ait, magna absurditate cogitari, iudicari homines mortuos, etiam de his peccatis, qua præscivit Deus per- petraturos esse si viuerent.* Vbi nunquam dicit, Deum non habere illam scientiam, sed illam supponendo, illum abusum reprehendit.

C Neque solum scientiam ipsam supponit, sed etiam expressis verbis affirmat, & verbis Christi probat, dicens: *Nunquid possumus dicere Tyrios, & Sidonios talibus apud se virtutibus factis, credere noluisse, aut credituros non fuisse, si fierent, cum eis ipse Dominus attestetur, quod aucturi essent magna humilitatis pa- tentiam, si in eis facta essent diuinarum signa, virtutum.* vbi iam non expendo sensum verborum Christi, sed solum Augustini sententiam propono, expressè enim testatur, illum effectum sub tali conditione futurum infallibili scientia fuisse à Christo cognitum. Denique in cap. 10. refert euasionem corum, qui dicebant, præscivisse Deum, non solum futuram fidem Sidoniorum, si vocarentur, sed etiam præuidisse negatueros postea fuisse fidem, & ne propterea grauius punirentur, ideo illos non vocassem. Ipse autem non negat talem scientiam, quod erat facillimum, si falsum esse crederet, quod illi supponebant, non tamen id facit, sed acutè replicat, si Deus ex tali præscientia non vocauit illos, ne tandem grauius punirentur, eo ipso sequi Deum non iudicare hominem ex malis, quæ facturus absolute non est, licet de illo præsciat, id fuisse facturum, si talis, vel talis conditio permitteretur, & ita semper inuehitur in illum talis scientiæ abusum, nunquam autem in ipsam scientiam.

D Quartò eandem scientiam attribuit Augustinus Deo in libro de Grat. & lib. arbitr. cap. 23. vbi inter mysteria diuinæ prædestinationis ponit, illum baptizatum parvulum in hac vita relinquere, quem præscivit Deus impium futurum; alium vero baptizatum rapi ex hac vita, ne malitia mutet intellectum eius.

E Nam cum de illo priori dicit præscivisse Deum impium futurum, necesse est intelligi, de præscientia antecedente delibera- tionem, (ut sic dicam,) an talis parvulus relinquendus sit in hac vita, nec ne: nam priusquam Deus decreuisset illi vitam con- cedere, iam præsciebat illum futurum esse impium, alias nullum mysterium ad prædestinationem pertinens in eo inueniretur, quod Deus permitteret illum viuere, quia non cum præscientia peccati id decerneret, sed potius quasi ignorans pro illo signo, quid ille esset postea futurus; ita ut respectu

tia August. ex lib. de dono perseuerant.

7.
Abusum scientiæ mediae re- prehendit, ipsam supponit, & probat.

8.
Auctoritas quarta August. ex lib. de Grat. & lib. arbitr.

Quoddam mysterium prædestinationis explicatur ab August. per hanc scientiam. scientia Dei quasi à casu sequatur peccatum ex tali vita concessione: ergo vt vbi sit admissio prædestinationis, seu prouidentia diuinæ, quam Augustinus suspicit, necesse est, vt loquatur de præscientia antecedente secundum rationem decretum de concedenda vita tali pueru; ergo necesse est vt de præscientia conditionata loquatur, quia ante decretum de vita tribuenda, non potest ipsa vita diuturnitas, seu duratio per absolutam scientiam præuideri, cùm pendeat ex decreto Dei; ergo minus possunt per absolutam scientiam præsciri peccata in illo vita tempore committenda; ergo necesse est loqui de scientia conditionata, vtique sub illa conditio, si in vita conseruetur, & cum his, vel alijs auxilijs relinquatur.

9.
Occupatur instantia.

Neque etiam hic potest dici esse sermonem de præscientia periculi, & non ipsius impietatis futuræ, vt facile ostendi potest discursu facto in primo testimonio, quia si sit sermo de generali periculo, cum quo omnes nascimur, & viuimus, in eo nullum est peculiare mysterium, cùm ratio generalis prouidentiae postulet, vt non obstante illo periculo homines iuxta cursum, & exigentiam generalium causarum viuere finantur. Si verò sit sermo de speciali periculo, illud non semper inuenitur in omnibus baptizatis in pueritia, qui postea impie viuunt, & moriuntur cum illis communibus occasionibus, & periculis, & nihilominus in eis etiam habet locum admiratio Augustini, cur Deus præuidens eorum impietatem futuram reliquerit viuere eos; ergo necesse est vt loquatur de præscientia ipsa certa ipso malorum, & effectuum in fe, & non in solo antecedenti periculo. Omitto, fugam illam alienissimam esse à mente Augustini, & aliorum Sanctorum, qui ita loquuntur de hac præscientia Dei, sicut de præscientia aliarum omnium rerum absolute futurarum, vt in alijs locis citatis aperte declarauit Augustinus in tertio testimonio proximè citato.

10.
Auctoritas quarta ex locis in quibus vocationem secundum propositum explicat August. per hanc scientiam.

Vltimè addo omnia loca Augustini, in quibus vocationem efficacem, congruam, seu secundum propositum, altam, atque secretam per hanc conditionatam scientiam explicat, quia nimur Deus præuidet, quæ inspiratio, seu vocatio tali voluntati ita congrua, & apta sit, vt ab ea sit infallibiliter acceptanda, illa enim præscientia conditionalis est manifesta, nam antecedit voluntatem dandi vocationem, vt ipsem Augustinus supponit, vndè necessariò includit hanc conditionem, si hæc voluntas ita vocata fuerit, consentiet, & ex suppositione talis præscientia Deus vult dare talem vocationem. Hæc doctrina habetur saepius repetita, & fusè declarata in Augustino q. 2. ad Simplician. de prædestinat. Sanctorum, cap. 6. & seqq. de bono perseuer. cap. 8. & 14. de spir. & li- ter. cap. 54. epist. 107. ante medium, & alijs locis in lib. 5. latè tractandis.

Infrā lib. 5. cap. 5. 30. 47.

II.
Responsio Cu- rielis, & obie- ctio captiosa.

Ad hæc testimonia respondet Magist. Curiel, negando hanc vocationem, vt congrua sit, fundari in dicta præscientia, quia infallibilitas consensus futuri à voluntate sic vocata, non potest prouenire ex directione talis scientiæ, quod probat ad hominem contra nos, quia futurum sub conditione, non ideo est futurum, quia Deus illud nouit, sed potius ideo illud Deus nouit, quia ipsum futurum est, vt nos postea dicemus. Ergo non potest consensus infallibiliter coniungi cum tali vocatione ratione præscientiæ, nec potest prouenire ex subordinatione principij proximi, scilicet,

A liberi arbitrii sic vocati ad directionem huius scientiæ. Probat consequentiam, quia alijs dabitur vitiosus circulus, quia infallibilitas futuritionis eiusdem consensus sub hac conditione proueniet ex directione talis scientiæ. Vnde addit hic auctor illam infallibilitatem prouenire aut ex vocatione ipsa, & aliquo modo speciali illius, aut ex efficaci voluntate, vel intentione Dei habentis ita sibi subordinatam, & subiectam humanam voluntatem, vt infallibiliter obsequatur modo suo, & salua libertate.

Sed in primis vndeconque talis infallibilitas proueniat, negari non potest, quin ex sententia Augustini in dictis locis, scientia conditionata talis consensus futuri à tali voluntate, si ei talis vocatio detur, omnino infallibilis, & certa præcedat in Deo secundum rationem ad voluntatem dandi homini tam vocationem, quod nunc solùm tractamus. nam de modo, aut medio, quo illa

Impugnat.

B scientia potest esse infallibilis, postea dicturi sumus. Et quidem, quod illa infallibilitas, si perfecta sit, vt in scientia Dei esse debet talis, vt implicet contradictionem illi subesse falsitatem, tanta (inquam) infallibilitas non potest in sola vocatione, sive sola, sive cum his, vel illis conditionibus antecedentibus ad consensus fundari, quia illa esset infallibilitas in causa, que non potest fundari in efficacitate vocationis, & causa ad determinandam antecedenter voluntatem ad vnum, ita vt non possit resistere, & ita non potest non tollere libertatem, nec mouere voluntatem modo suo, id est, modo libero, quia indifferentia libertatis cum tali determinatione antecedente repugnat, vt ex dictis in præcedenti Prolegomeno conuinci potest, & in lib. 5. latiùs est ostendendam. Vbi etiam ostendemus ex eodem principio non posse illam infallibilitatem futuri consensus, si talis vocatio detur, fundari in proposito Dei antecedenti, & omnino efficaci, quia quomodounque cogitetur infallibilis, & inseparabilis consequitio humani consensus ex illo proposito diuino, & vi solius causalitatis, & efficacia talis propositi diuini, non potest talis consensus liberè ab homine præstari, sed tanquam voluntariè, quod, vt dixi in d.lib. 5. longo discurso probandum à nobis est, & in sequenti cap. aliquid necessariò erit dicendum.

E Relinetur ergo necessariò dicendum esse, loquutum esse Augustinum de scientia, per quam Deus veritatem ipsam in omnibus rebus infallibiliter attingit, quam intuens gratis decernit dare suis electis vocationes illas, quas præuidit habituras esse effectum, id est, habituras effectum inducendi voluntatem electorum, ad consensus, si illis tribuantur. Neque video quam vim habeat ad hominem contra nos obiectio facta. Respondemus enim concedendo antecedens, nimur, Deum scire illam conditionalem esse veram, quia voluntas hominis cum tali vocatione ita determinanda est, & non è conuerso. Circa consequentiam autem aduertimus, committi æquiuocationem, quam statim explicabo: nam licet consequentia nostri consensus non fundetur in illa scientia, nihilominus in executione verum est, infallibilitatem diuini propositi absoluti posse fundari in illa scientia, non tanquam in causa, sed tanquam in conditione necessaria, vt diuina nec feratur in incognitum, nec sine certo, & infallibili medio absolutè intendat aliquid; quod est contra diuinam sapientiam, & prudentiam. Vnde attentè est cauenda æqui-

13.
Solutur in for- mā argumen- tum ad homi- nem Curielis.

Laborat æqui- uoce.

Aequiuocatio, quæ in argumento committitur, transeundo tacitè à proposito absoluto Dei ad consensum humanæ voluntatis. Nos enim non dicimus, consensum voluntatis humanæ infallibiliter esse coniungendum tali vocationi ratione præscientiæ, nam illa coniunctio semper supponitur futura ex parte obiecti, ex libera determinatione voluntatis creatæ cum diuino auxilio in dicta conditione inclusa. Sed dicimus ex parte voluntatis diuinæ requiri cognitionem illius futuri sub tali cognitione, & quod cognitio illa sit infallibilis, vt possit voluntas Dei determinari absolutè ad volendum, vt homo credit, & habeat auxilium cum quo efficaciter operaturus est. Quapropter cùm in argumento subinfertur; ergo non potest consensus infallibiliter coniungi vocationi ratione præscientiæ, nec ex directione illius facile potest totum concedi, quia non est contrarios, nec ad causam refert, quia nihilominus potest illa præscientia esse necessaria ad directionem suo modo voluntatis diuinæ, vt possit dare vocationem congruam, cui vult, & quem vult præligere ad credendum, v. g. quia iam habet in sua præscientia medium infallibile, quo suum propositum exequi potest. Et ita nullus circulus committitur, quia infallibilitas futuritionis nunquam in re prouenit ab hac scientia, sed secundum ordinem rationis, absolutum decretum Dei prouenit ab hac scientia tanquam à propONENTE voluntati diuinæ obiectum tali proposito accommodatum. Et hæc sine dubio fuit mens Augustini in citatis locis.

Secundò principaliter probatur eadem veritas ex alijs Patribus. Et in primis afferro, quos suprà citauit circa testimonium Matth. 11. quibus ad excerpta Genuens. respons. 8. vbi sic ait: *De Tyriss, & Sidonijs quid alind possumus dicere, quam non esse eis datum, ut crederent, quos etiam credituros fuisse ipsa veritas dicit, si talia, qualia apud non credentes facta sunt, virtutum signa vidissent.* Et subdit inferiùs. *Nos autem etiam si rationem facti, & profunditatem iudicij eius penetrare non possumus, manifestissimè tamen scimus, & verum esse, quod dixit, & instum esse, quod fecit.* Neque video quomodo ad verba tam clara Prospcri possint similiter applicari euasiones, quas suprà circa ipsa Christi verba retulimus, & refellimus. Et eodem modo possumus pro hac parte allegare Anselmum, Remigium, & Abulensi. Matth. 11. nam exponentes verba Christi modo supra dicto, hanc scientiam in Deo esse supponunt. Item Anselm. Matth. 6. exponens verba illa orationis Dominicæ, de hac scientia loquitur, cùm ait, *Deum per dulcedinem dare gratiam (vtique vocationis, vel auxiliij) ei, quem scit non sensurum.* Simili modo Beda Auct. 16. reddit rationem, cur Paulus & socij vetiti sunt prædicare verbum Christi in Asia, vt ibi dicitur. *Quia sciebat (inquit) contempturos verbum Dei, & quod ad prætem causam attinet, similem rationem reddit OEcumen. dicens. Quia præscivit contra Spiritum Sanctum pugnantiam haeresis ibi esse dominaturam.* Et similem doctrinam habet Gregorius homil. 12. in Ezechiel. & homil. in Euang. & Origen. homil. 9. in Leuit.

Præterea Nemesius lib. de Natur. homin. cap. 44. *S. Euripides*, in fine, vti Deum hac scientia ad perfectam prouidentiam, satis aperte docet, dicens, *Prouidentia res humanae non solum ex his, quæ sensibus notantur,*

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

B sed etiam ex sua, & propria precognitione administrat. Hoc autem intelligi de præcognitione conditionata, declarat, dicens: *Cum enim Deus non nesciat, bono viro expedire pauperem esse, eiusque sensum opes, sed dentur, depravatas, utiliter eum in paupertate finit vivere. At qui opulentus est, sape importuniorum fore videns, si egeat (ad latrocinandum enim, aut alia quadam grania facinora animum adiungeret) potiri illum opibus permittit.* Et concludit. *Nos enim nihil rerum venientium praesentientes, & ea, qua instant, tantum expectantes, non recte de his, qua in rebus humanis eveniunt, indicamus. At Deo etiam futura tanquam praesentia sunt.* quæ ultima verba de eadem præscientia conditionata, de qua expresse fuerat loquutus, sine villa tergiuersatione intelligenda sunt, & de eadem ait, longè esse ab hominibus, & ideo sape nos amare illa, & procurare, quæ habita futura nobis sunt in ruinam, quia præscire non possumus, quid euenturum sit, si illa obtineamus, quæ conditionata scientia est. De Deo vero ait, eriam hæc futura illi esse præsentia, & reuera hic videtur omnium communis sensus, & conceptus hominum, præsertim de Deo, & de scipis. Nam quia fideles ignorant, an diuitiæ, vel scientia, vel dignitas, aut quid simile, illis futura sit occasio peccandi, ad Deum accedunt orantes, vt si ea de causa peccaturi sunt, talem statum, vel conditionem ab eis auertat, supponentes profectò non ignorare Deum, quid ipsi acturi sint, si in tali munere, vel statu constituantur; neque ita erant præsumentes de Deo conjecturalem cognitionem, quam Dæmon, vel etiam ipse homo ex parte habere potest, sed magna fiducia orant, nihil de certissima præscientia diuina dubitantes. De præscientia (inquam) quæ præcedit absolutam futurarum rerum dispositionem, & quæ potest esse ratio sic, vel aliter de euentibus absolute futuris disponendi. Nam quia nos vti illa non possumus ad nostram prouidentiam, quia, vt dicitur Ecclesiast. 7. *Ignorat homo, quid conducat sibi in vita sua;* ideo ad Deum occurrimus, quem omnia talia futura scire non dubitamus. Inde enim videtur illa oratio profecta. *Cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te,* 2. Paralip. 20.

Ecclesiast. 7. 1.

2. Paralip. 20.

12.

16.
Egregium Cy-
rilli testimoni-
num.

Præterea est egregium Cyrilli testimoniū ad idem confirmandum lib. 9. in Ioan. cap. 10. vbi varias mouet questiones, cur Deus futrorum præcius hoc, vel illud faciat, quæ non possunt nisi de præscientia conditionata intelligi. Prima est. *Si omnia scire Christus creditur, cur Iudam, qui furus erat proditor, elegerit. cui multis alijs propositis respondet, quia multa similia occurrunt, si de his, quæ à Deo facta sunt, ita velimus inquirere.* Vnde ait: *Quid enim prohibebit incusare Deum, ac dicere: Cur in Regem, Saulem elegisti, quem sciebas gratiam tuam esse spreturum?* Imo cur primum è terra hominem formasti, quem non ignorabas mandata tua non seruaturum? Ascendet hac oratio etiam in superiora. *Cur enim Angelorum etiam naturam creasti, cùm vt Deus prænideris futuram non innullorum rebellionem?* Ad quas questiones non respondet, negando talem scientiam in Deo, sed illam supponendo ex libertate arbitrij, & alijs causis diuinæ prouidentiæ rationem reddendo. Illa autem præscientia non potest esse coniecturalis, vel in dispositionibus talium personarum, quia in Angelis, & primo ho-

Quæstio cele-
bris cur Deus
creavit homi-
nes & malos
Angelos cum
mine

præscientia
peccati eorum
adstruit scien-
tiam medium

Eandem qua-
stionem Hiero-
nymus mouet.

Damascenus
illustrat.

Gregor. Nyss.
tangit.

Auctor homil.
de
Adam & Eua.

Præiueraut om-
nibus Tertul-
lianis.

17.
Responso cu-
jisdam viri
doctri dimipi-
ta.

mine erant optimæ dispositiones, ad bo-
num potius, quam malum eligendum, nec
erat in eis aliqua prava dispositio, vel incli-
natio ad malum, in qua talis conjectura
fundari possit; fuit ergo præscientia certa
veritatis futuræ, & Deo præsentis. Atque
eandem quæstionem de creatione malorum
Anglorum cum præscientia peccati eorum
mouet D. Hieronym. Decalog. 3. contr. Pe-
lagian. non longè à principio, & respondet,
Vis audi rationem. Deus præsentia iudicat,
non futura, nec condemnat ex præscientia,
*quem nouerit talem fore, qui postea sibi dispi-
ceat.* Quæ profectò non nisi de conditionata
scientia vera simpliciter esse possunt. Item
idem interrogat Damascen. Dialog. contra
Manichæos, parum ante medium, & re-
spondet: Eximia quædam ac singularis boni-
tas in causa fuit, cur eum procrearet. *Sic*
enim secum loquitur est. Quandoquidem iste
*malus futurus est, omniaque, quibus eum affi-
cio, bona perditurus, egone quoque eum bono*
prosperus spoliabo, ac delebo? Minime. Verum
quamvis ipse improbus futurus sit, tamen eum
non ita multabam, ut mei particeps non sit, ve-
rum bonum unum ipsi tribuam, nempe, vt
essentia ratione me ipsi imperiam, hocque no-
mine, quod sit in boni mei partem, vel inuitus
veniat. Per qua verba euidenter affirmat Da-
mascenus habuisse Deum hanc conditionata
præscientiam de peccato Angelorum.
prius ratione, quam haberet decretum crean-
di illos, & non obstante illa voluisse illos
creare propter bonitatem suam, & quia non
punit peccata, priusquam fiant, nec decernit
propter illa, donec absolute futura esse præ-
uideat; nec eius bonitatem malum vincere
potest, vt idem Damasc. dixit lib. 4. de
Fide cap. 22. Et similis quæstio tam de
Angelo, quam de hominē in statu inno-
centiæ tangitur à Gregorio Niceno, in
oratione catechetica cap. 7. & nomine
Chrysostomi in homil. de Adam, & Eua
in tom. I. vbi eandem præscientiam sup-
ponere videtur, quamvis non tam clá-
rē, quin possit aliquis tergiuersari. Dé-
nique similem quæstionem, seu obiectio-
nem à Marcione refert Tertullianus lib. 2.
contr. illum cap. 5. & constanter contra
illum hanc præscientiam cum bonitate,
& potentia Dei coniunctam docet, often-
dens non esse contrarium diuinæ bonita-
ti, imo illi valde consentaneum, non
obstante præscientia peccati futuri in ho-
mīne, si tali modo crearetur, illum
creare simul pérmitendo peccatum sub tali
conditione præuisum; non potest enim
totus ille discursus de alia præscientia intel-
ligi. Vnde cap. 7. expresse dicit, *Sed*
etsi præscierat, male hominem institutione
sua usurum, quid tam dignum Deo, quam
grauias, quam fides institutionum qualium-
cumque.

Ad hæc vero testimonia respondet qui-
dam vir doctus, hos Patres non loqui de
præscientia conditionata, sed de absoluta,
quia Hæretici, vel Ethnici, quibus respon-
dent, de hac scientia loquèbantur; non
enim erant tam subtiles, vt de altera cogi-
tarent, neque ad obiectiones illorum erat
necessaria, sic enim argumentabantur. Si
Deus non præsciuit peccatum Adæ, non
est perfectus, si præsciuit, non est Adæ im-
putandum peccatum, quia illud vitare non
potuit; ita enim refert argumentum Hiero-
nymus lib. 3. contra Pelagianos circa
principium, & optimè intelligitur de ab-
soluta scientia visionis. Vnde Sancti re-

A spondent habuisse Deum præscientiam, & nihilominus Adamo iustè imputari, quia præscientia illi peccandi necessitatem non imposuit. Hæc vero responsio dimi-
nuta est, licet alicui loco possit accommo-
dari, non tamen omnibus. Tribus enim
modis fit illa obiectio, vel quæstio. Pri-
mò, in sensu prædicto, in quo sine dubio
loquitur Hieronymus. Et sine dubio in-
telligitur optimè de absoluta scientia, &
ideo nos illo testimonio, & similibus
non vtimur. Secundò fit illa interrogatio
de præscientia peccati antecedente volun-
tatem creandi, non verò de futuro in-
effectu, sed de possibili, idest, cur Deus
præsciens hominem peccare posse, illum
creare voluit, & dare præceptum exponen-
di illum tali periculo, & non præueniendo
illum, ne peccare posset. Et in hoc sensu
tractat quæstionem Basilius homil. 9. ex va-
rijs, quod Deus non sit auctor malorum,
versus finem. Et sic etiam illa quæstio præ-
senti instituto non deseruit, & ideo non al-
legauit illum locum Basili. Et in eundem
sensum trahi potest Auctor homiliae de
Adam & Eua. Tertiò mouetur quæstio de
præscientia peccati non tantum possibilis, sed
etiam futuri, & quæ secundum rationem
antecedat in Deo voluntas creandi homi-
nem, & dandi præceptum, ac permitendi
peccatum, & in hoc sensu euidenter proce-
dit quæstio de scientia conditionata, vt satis
ostensum est, & prædictus Auctor non ne-
gat, sed negat in hoc sensu esse vel proposi-
tam quæstionem ab Ethnici, vel admissam,
& tractatam à Patribus.

Contrarium autem constat euidenter ex
verbis Marcionis apud Tertullianum in dicto
cap. 7. sic enim obiectiebat. *Si Deus ho-
minis, & præscius futuri, & auertendi mali
potens, cur hominem, & quidem imaginem,*
& similitudinem suam, imo & substantiam
suam, per anima scilicet sensum passus est labi
de obsequio legis in mortem, circumuentum à
Diabolo? Si enim est bonus, qui eueniire tale
quid nolle, & præscius, qui euenturum non
ignoraret, & potens, qui depellere valeret,
nullo modo cuenisset, quod sub his tribus con-
ditionibus diuina maiestatis eueniire non posset.

Quod si euenerit, absolutum est è contrario
*Deum neque bonum credendum, neque præ-
scium, neque potentem.* Ex quorum tenore
verborum constat, ipsum loqui de præscientia
peccati non possibilis tantum, sed etiam
futuri, vt expressè dicit, & postea Tertullianus
in toto discursu supponit, & admit-
tit. Item constat loqui de præscientia ante-
cedente voluntatem creandi hominem, &
permittendi peccatum eius, quia ex illa
præscientia cum potentia, & bonitate infe-
rebat hæreticus non debuisse Deum tale pec-
catum permettere. Vnde ultimò constat il-
lum non voluisse ex præscientia inferre pec-
catum fieri necessario, ac proinde non esse
peccatum: sed potius supponendo illud esse
malum, & peccatum, inferebat, quando-
quidem Deus illud non evitauit, cùm pos-
set, & præsciret, illi esse imputandum,
ac proinde non esse bonum. Et ad hunc sensum
argumentationis respondet Tertullianus,
Deum esse summum bonum, etiamsi
præsciens futurum peccatum, & potens il-
lad impedire, voluerit illud permittere,
quia non Deo, sed voluntati hominis im-
putatur. Similis quæstio apud Damascen-
um in dicto Dialogo. nam obiectio Ma-
nichæ erat: *Quid autem causa est, cur*
Deus, cùm Diabolus malum fore prænoscet,
eum

Moueri potest
quæstio illa de
creatione Dæ-
monum cum
præscientia
peccati tribus
modis.

Basilius.

Arguitur ex
solo tertio sen-
tu.

18.
Stabilitur ter-
tius status qua-
stionis primò
auctoritate
Tertulliani.

Secundò Da-
mascen.

Argumentum Manichæi supponit præscientiam, quæ antecedit voluntatem creandi Angelum.

A *eum procrearit.* Vbi constat non argumentari Manichæum ex præscientia contra libertatem arbitrij, sed contra bonitatem. volentis Deum creare Angelum, quem præsciebat futurum malum; ergo loquebatur de præscientia antecedente voluntatem creandi Angelum. Et in hoc sensu respondeet Damascenus, non quidem quod præscientia non tollat libertatem, sed quia non iudicauit expedire priuare Angelum omni participatione bonitatis sive; etiamsi præuideret illum malè fuisse illâ usursum, ut in verbis suprà relatis manifestum est. Denique apud Cyrillum euidenter distinguuntur quæstiones, cur Deus Iudam, quem præsciebat lapsurum, & cur Iudæ ad culpam imputetur, quod vi præscientiae faciebat. Et nos non sumimus argumentum ex posteriori quæstione, sed ex priori, quam necesse est intelligi de præscientiâ antecedente electionem, at subinde esse conditionatum. Nec potest solùm intelligi de electione, quoad exequitionem eius in tempore factam, sed etiam de æterno proposito, quia non loquitur de malo, quod iam Iudas commiserat, quando vocatus est, sed de malo futuro post temporalem electionem, & ab æterno præuisco ante propositum talis electionis, sub ea conditione, quod si eligeretur, tale malum esset commissurus, præterquam quod ibi etiam adiungit Cyrillus interrogationem de Angelo & homine cur creati sint, etiamsi præscirentur futuri mali: & ratio interrogationis non est, quia hoc repugnat libertati, sed quia repugnare videtur diuinæ bonitati; & ideo dixit ibidem Cyrillus, quod huiusmodi interrogations sunt quedam accusationes contra Deum, cuius sapientiam, & bonitatem defendit, quia ipse optimè fecit constituendo Angelum, & hominem liberum, vnde libertatem supponit, neque illam defendit, quia argumentum non siebat contra illam, ex absoluta præscientia. De his ergo, & similibus locis, quæ acutè distinguenda sunt, dubitari non potest, quin in eis sit sermo de præscientia conditionata.

B *Non officit huic scientiæ quod fuerit antiquis hereticis nota.* Neque incredibile videri debet, hæreticos scientiam illam agnouisse, in qua intelligentia, & defendenda nunc tanto labore infudamus. Nam in primis aduersarij ad infamandam hanc scientiam dicunt ab hæreticis esse inuentam, Pelagianis scilicet, vel saltem Semipelagianis. Quid ergo mirum, quod antiqui etiam hæretici illam cognoscere, & ex illa argumentari potuerint, quamquam nos sensum hæreticorum, non propter eorum sententiam inuestigamus, sed vt inde sensus Patrum intelligatur, quia eamdem scientiam futurorum, quam hæretici supponebant, admittunt, & illa stante obiectibus, vel interrogationibus eorum respondunt. Deinde Augustinus lib. 1. de Anim. & eius orig. cap. 12. refert, Vincentium Victorem, contra quem scribit in quodam libro, *aduersus eos, qui dicunt, cur Deus hominem faciebat, quem, ut pote præciosus, sciebat futurum non bonum.* quam quæstionem ille etiam Vincentius expendebat, non negando illam Dei scientiam, sed quia de perfectis operibus debet Deus hominem iudicare, non de præcognitis, nec fieri aliquando permisso. In quo sententiam eius probat Augustinus, addens optimam rationem, quia alijs Deus non natum iudicaret, si propriea creare noluisse, quia non bonum futurum præciousset. Vnde considerare licet, idem in illa contingere, quod in

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

C alijs attributis Dei, in quibus distinguenda est cognitio, an sint, à cognitione, quid, vel quomodo sint; nam prior sèpe est facilis, & vulgaris, etiam inter homines parum subtile, vel etiam indoctos; posterior est alta, & subtilis, & à paucis obtineri potest. Quamuis ergo hæc præscientia conditionata quoad modum suum difficile intelligatur, & non sine multa doctrina, & subtilitate discernatur, nihilominus quoad quæstionem, seu quæstionem an sit, videtur esse valde communis, & vulgaris: & ad hunc modum loquuti videntur de illa hæretici, ne scientes fortè quid dicentes, nec discernentes inter præscientiam conditionatam, & absolu tam, & nihilominus verum dicentes, & in re ipsa de præscientia conditionata loquentes. Et vt antea dicebam, etiam communis plebs fidelium sapissimè orat Deum, hanc scientiam necessariò supponendo, quamvis de illa distinctè, & (vt ita dicam) in actu signato cogitare nesciat. Quin potius etiam nostris temporibus legimus in Iapone, & India similis interrogations ab hæreticis proponi Prædicatoribus, & annuntiantibus nostram fidem, qui veluti naturæ lumine ducti cognoscunt, vel supponunt Deum præcium esse omnium futurorum sive absolute, sive ex aliqua hypothesi nondum intellecta, vt de facto futura. Vnde quando interrogations suppones, supponunt præscientiam conditionatam, vt facile declinarentur, negando habere Deum talem præscientiam: nunquam autem id faciunt Euangelici Prædicatores, magnum enim fuisset scandalum hominibus interrogantibus, neque etiam id fecerunt unquam Patres, vt vidimus.

D Idem contin git in hac sci entia quod in alijs diuinis at tributis, in qui bus verius co gnoscitur an sit, quam quid, vel quo modo sit.

Iaponibus ea dem scientia, lumine naturæ cognita, quam si insciarentur præcones Euâ gelij, id non sive ingenti scandalo face rent.

C A P V T IV.

Neque in Augustino, neque in alijs Patribus aliquid contra perfectionem diuinæ scientiæ conditionatae reperiri.

E *Non obstantibus omnibus Agustini testi monijs, quæ in præcedenti capite adduximus, defensores contraria sententia proclamat, hanc scientiam reiectam esse ab Augustino, & Prospero tanquam fundamentum Semipelagiani, vel Pelagiani erroris, imò, addunt aliqui, etiam Arrianos illam scientiam adiuuenisse ad suum errorem explicandum, ex quadam Epistola Alexandri Episcopi Alexandrini ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum, vbi Alexander refert Christum factum esse filium Dei eximum per gratiam, esseque in nostra potestate filios Dei fieri non aliter atque ille factus est, scriptum namq; esse, filios genii, & exaltari. Et addit: At cum illis obijceretur sententia, qua sequitur, & ipsi spreuerunt me, aiunt Deum cum præscientia, & præsentione prænouisse, neutiquam ipsum alpernaturum, idcirco ex omnibus elegisse. Sed si attente legantur sequentia, & locus Psalmi, quem illi hæretici male allegabant. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, &c. facile intelligitur loquitos fuisse illos hæreticos de præscientia absoluta futurorum operum Christi. Sed esto fuerint loquuti de conditionata, quid nostrâ interest, qui non solùm isti, sed etiam pluribus hæreticis notam fuisse hanc scientiam, vt diximus suprà, & demonstrauimus, neque propter illam isti*

I.
Num Arriani ad suum errorem confirmatum hac scientia vni sint.

Alexand. Episc. Alexandrinus.

Non est sanū viri prudentis consilium sciētiām consentaneam diuinā perfectioni Deo denegare, vt hæreticis resistamus.

damnantur, sed quia illa malē vīsunt. Nec est sanū consilium prudentis aliās viri, vt scientiam consentaneam diuinā perfectioni Deo negemus, vt hæreticis resistamus. nam sicut non sunt facienda mala, vt euēniant bona, ita non est neganda vna veritas, vt alia defendatur, alioqui negetur scientia absoluta futurorum meritōrum, quia Pelagiani dixerunt ex illa prædestinari homines, vt tollatur gratia efficax, quia Caluinistæ ad negandam libertatem illa vīsunt; effēctque illud consilium potiū adhibendum ad non introducendam prædeterminationem physicam, propter difficultatem maximam, quæ est in constituenda differentia inter illam, & efficaciam motionis necessitatis, quam ponit Caluinus. Igitur quidquid hæretici senserint, videamus, an Augustinus impugnando Semipelagianos à priori sententia circa hanc scientiam recesserit. Vnus enim, vel alter locus est apud Augustinum, qui nonnullam difficultatem habeat, quia contra Semipelagianos disputans, non solū videtur eos reprehendere, quod hac scientia malē vterentur, sed etiam, quod ad suum tuendum errorem illam falsō confingerent. Nam in lib. de Prædestinat. Sanctorum cùm in cap. 12. & 13. impugnasset

Obiectur Augustinus.

tantū illius scientiæ abusum, in cap. 14. etiam ipsam scientiam refellere videtur, exponens enim locum Sapient. 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius*, ait: *Dictum est enim secundum pericula vita huius, non secundum præscientiam Dei, qui hoc nouit, quod erat futurum, non quod futurum non erat, id est, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentacionum subtraheretur incerto, non quod peccaturus esset, qui mansurus in tentatione non esset*. Et lib. 1. de orig. anim. cap. 12. similem tractans quæstionem, postquam argumentatus est contra abusum talis scientiæ, etiamsi illa daretur, auget responsōrem, etiam scientiam ipsam refellendo, sic enim ait: *Quid quod ipsa exinanitur omnino præscientia, si quod præscitur, non erit? Quomodo enim recte dicitur præsciri futurum, quod non est futurum? Quomodo ergo puniuntur peccata, quæ nulla sunt, id est, quæ nec vita ista nondum incipiente commissa sunt ante carnem, nec morte præueniente post carnem?* Et simili modo videtur sensisse de hac scientia Prosper in Epist. ad Augustinum, vt referens ac reprehendens phantasiam Semipelagianorum, primū eos arguit, quod gratiam etiam præuenientem in præsenti subijcerent meritis sub conditione futuris. Deinde addit, sed in tantum commentijs meritis electionem Dei subiiciunt, vt quia praterita non extant, futura, quæ non sint futura, configant, nouisque apud illos absurditatis genere, & non agenda præscita sint, & præscita non acta sint. Denique

Idem:

Prosper.

Damascenus.

2.
Enodatur sublata æquiuocatiōne latente, in voce Præscientia.

Damascenus etiam contra Manichæos in fine de solis effectibus aliquando futuris dicit esse præscientiam. Nam si facturi (inquit) non essemus, nec ipse quidem, quod futurum esset, prænosceret.

Respondeatur totam hanc obiectionem in æquiuocatione vnius vocis præscientiæ positam esse. nam quod ad rem attinet, verisimile non est illos Patres sibi fuisse contrarios, & Augustinum præcipue vno verbo obiter dicto voluisse destruere, quod tam expressè tantaque asseveratione in alijs multis locis docuerat. Dicimus ergo verbum præsciendi sumptum propriè, & in-

A rigore, dicere habitudinem ad rem in tempore futuram, dicit enim antecessionem æternitatis ad tempus. Ita docet Damascenus *suprà*; definiens enim quid sit prænotio, ait, *prænotio est, ea quæ futura sunt, antequam in ortum prodeant, nosse*. nam in verbo *prænosse*, seu *præscire*, illa particula *præ*, non dicit habitudinem ad alios actus, vel ad res alias, sed ad obiectum ipsum præscitum. Vnde dicit antecessionem secundum existentiam realem aliquando futuram, quæ in Deo est antecessio æternitatis ad tempus. De præscientia ergo in hac proprietate sumpta, dixit Augustinus in priori loco citato de Prædestinat. Sanctorum sententiam illam Sapientis, *Raptus est, &c.* intelligendam esse secundum pericula vita huius, non secundum præscientiam utique propriam, quæ est rerum aliquando futurarum. Non excludit autem, quin possit, & debeat intelligi de his periculis vitæ, in quibus malitia mutaret intellectum hominis iusti. Nam (vt iam dixi) si talia non sint pericula, sola ratio periculi non esset sufficiens ad exaggerandam præmaturam mortem, vt specialem gratiam, præsertim in omnibus iustis, qui in infantia, aut pueritia, vel intra quodcumque breue tempus rapiuntur. Nam in multis non est tantum

In multis iustis non tanta sunt vitæ pericula, vt suppositis communibus auxilijs gratiæ, ex vi causæ, & libertatis sit æquè contingens ad vtrumlibet, quod iste mutetur, vel perseueret, & crescat in sanctitate. Ergo si anticipatio mortis solū est ex præscientia periculi, profecto est etiam cum contingentia maioris sanctitatis; ergo etiam erit contingens, quod illa mors, vel maius bonum, vel malum impediens; ergo similiter est contingens, & incertum, an sit gratia, necne; neque Deus ipse poterit hoc certò cognoscere, ac determinare, quomodo talis homo, vel puer vitam suam, vel illius reliquum tempus esset instituturus. Multo ergo melius locus ille de certa cognitione malitiæ futuræ sub conditione intelligitur, & saltem Augustinus hanc intelligentiam non excludit, sed solū veram, & propriam præscientiam respectu eorum, quæ nunquam futura sunt.

Potest autem hæc expositio suaderi, tum quia est necessaria, ne Augustinus sibi ipsi contrarius sit, tum in alijs locis, tum in eodem lib. in cap. 9. vbi illam scientiam ipse supponit, vt vidimus, & in cap. 16. & sequentibus per illam explicat vocationem congruam, tum ex verbis, quæ statim subiungit Augustinus. Non secundum præscientiam Dei, qui hoc præscivit, quod futurum erat, non quod futurum non erat, id est, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentatio non subtraheretur incerto, non quod peccaturus esset, qui mansurus in tentatione non esset. quæ omnia pertinent ad præscientiam rerum, quæ aliquando futuræ sunt.

Dices iuxta hanc opinionem vitiosum, & æquiuocum esse procelsum Augustini contra Semipelagianos. Nam illi besciebant non præscire Deum, aliquando esse futura opera, quæ puer mortuus in infantia operaretur, si viueret; ergo contra illos non recte argumentatur, ex eo, quod illa non sit vera præscientia, id est, absolute. Respondeo in hoc errasse, & propriam vocem ignorasse Semipelagianos, quia in operibus nunquam futuris rationem meriti, & demeriti configabant, propter solam prænotionem eorum. Ad hoc ergo repellendum Augustinus ait, illam

Præscire, &
prænosse quid
propriè sonet
apud Patres.

In multis iustis non tanta sunt vitæ pericula, vt suppositis communibus auxilijs gratiæ non sit æquè contingens vtrumlibet, quod iste mutetur, vel perseueret.

Solutio data.
bi esset contra rius.

Instantia.

Diluitur.

præ-

prænotionem non esse propriam præscientiam, quæ ad meritum, vel demeritum sufficiat, quia meritum, & demeritum actualē (vt sic dicam) id est, quod possit esse ratio fundandi præmium, vel poenam per diuinum iudicium conferendam, non potest fundari in opere absolute tantum possibili, etiam si cognoscatur vt futurum sub conditione, sed fundari debet in opere existente, vel saltem realiter futuro in aliquo tempore, quia si poena, vel præmiū absolute dandum decernitur, etiam opus malum, vel bonum absolutē esse, vel futurum præsciri necesse est. Et ideo Semipelagiani admittentes verum meritum in obiecto talis cognitionis, in re ipsa affirmabant, esse veram præscientiam rei aliquando futuræ, licet id fortè ignorarent, & ideo meritō redarguuntur ab Augustino, quod illa non sit præscientia propriè dicta, & ideo ad meritum non sufficiat. Et hoc est, quod etiam ait in alio loco de Animæ origine, Exinanitur omnino præscientia, si quod prescitur, non erit. Exinanitur, ait, non quoad rationem scientie, sed quoad propriam rationem præscientie, quæ necessaria est, vt in eius obiecto possit vera ratio mentis inueniri. Et ita etiam exinanitur quoad hoc, vt in illa possit ratio meriti fundari, & ideo subdit: Quomodo enim recte dicitur præsciri futurum, quod non est futurum. Vbi pondero particulam, Quomodo recte dicitur, per quam significat non improbari absolute, sed quatenus opus per illam præscitum, tanquam aliquid reuera futurum aestimetur, ut pote præmio, vel poena dignum. Vnde recte adiungit, Quomodo ergo puniuntur peccata, quæ nulla sunt? id est, (vt exponit,) quæ nunquam committentur post carnem, vtique morte præueniente. Intentio ergo Augustini illis locis est illam scientiam non quidem non esse, sed esse quandam simplicem intelligentiam, in cuius obiecto nulla ratio meriti fundari potest, & ita non esse veram præscientiam, quæ interdum ad rationem meriti, & ad præmium anticipatum sufficit, interdum verò ad præiudicium, & prædefinitionem alicuius poenæ.

Et per hæc responsum est etiam ad Prosperum, quem alibi hanc scientiam conditionatam in Deo cognouisse iam ostendimus; in alio ergo non scientiam, sed abusum eius reprehendit, fundandi nimirum in ea commentitia merita, vt recte vocat, configendo futura, quæ non sunt futura, id est, affingendo illis meritum acsi verè & absolute futura essent, cùm tamen simpliciter futura non sint, etiamsi sub conditione sint futura. Et in eodem sensu infert tanquam absurdum, quod non agenda præscita dicuntur, vtique tantum vera merita, ac subinde tanquam verè futura, ex quo etiam sequitur aliud absurdum, scilicet, vt præscita non actu sint; præscita nimirum sub eadem ratione, id est, vt vera merita, quia implicat sicut præsciri, & non esse futurum aliquando, vt diximus. Damascenus autem nulla indiget expositione, quia ibi proponit explicare proprietates harum vocom, prædefinitione, prænotio, & aliarum, & prænotionem ita descripsit, prænotio est ea, quæ futura sunt, antea nosse, vbi clarè limitauit vocem illam ad scientiam, quæ antecedit duracione, vel aeternitate rem in tempore futuram. De hac ergo præscientia loquens meritō subiungit, Si facturi non essemus, nec ipse, quod futurum non esset, prænoticeret. Quanquam hæc verba, si recte spectentur, cum proportione in scientia conditionata verum habent: nam si voluntas sub tali conditione posita, hoc factura non esset, neque illud futurum.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A sub conditione cognosceretur; sensus tamen Damasceni est, quem diximus; Atque hæc nunc sufficient de sententia Patrum, nam de mente D. Thomæ commodiū dicemus, postquam alium sensum contrariae sententiae examinauerimus, quod in sequenti cap. præstabilitus.

Sed adhuc nescio quo colore obijcitur nobis Augustinus lib. de prædest. Sanctor. c. 17. 18. & 19. quia in eis ex professo probat contra Pelagianos, & Semipelagianos propositum diuinum eligendi prædestinatos ad gloriam, & sanctitatem, non esse ex præscientia, potius præscientiam futurae sanctitatis illorum esse ex Dei proposito; sic enim respondet ad quæ-

B stionem, quam Prosper in Epist. sua ipsum interrogauerat. Adductur etiam verba Augustini Epist. 107. vbi tractans verba Ioan. 6. Sciebat Iesus, qui essent credentes, & qui esset traditus eum, inquit: Et ne quisquam existinaret, credentes sic ad eius præscientiam pertinere, sicut non credentes, id est, vt eis non fides daretur, sed tantum voluntas prænoticeretur, mox adiecit: Nemo potest venire ad me, &c. Et epist. 107. circa medium, ait, Deum omnia opera sua futura in prædestinatione præsciuisse. Sed hæc loca nullo probabilitatis colore ad præsentem causam accommodantur; agit enim ibi Augustinus de absoluta præscientia meritorum, & probare vult sanctitatem, quæ à vocatione incipit, non dari ex meritis, sed ex gratia. Vnde sic incipit, Intelligamus ergo vocationem, qua fiunt electi, non qui eliguntur, quia crediderunt, sed qui eliguntur, vt credant. Vnde postea concludit, Electi sunt itaq; ante mundi constitutionem ea prædestinatione, in qua Deus sua futura facit præscivit. Loquitur ergo aperte de absoluta præscientia meritorum, quam sequi, non præcedere decretum electionis diuinæ verisimile docet. Idemque prosequitur cap. 18. vbi refert sententiam Pelagi dicentis, prænouisse Deum in sua aeternitate, qui essent futuri sancti, & ideo eos elegisse. Et hoc impugnat ex verbis Pauli ad Ephes. 1. dicentis: Elegit nos, vt essemus Sancti, non quia futuri eramus Sancti. quod latè prosequitur, & concludit. Elegit ergo nos Deus in Christo ante mundi constitutionem, prædestinans in adoptionem filiorum, non quia per nos Sancti, & immaculati futuri eramus, sed elegit, prædestinavitque vt essemus, &c. Et infrà sic inquit: Ex hoc proposito est illa electorum propria vocatio, quibus omnia operantur in bonum. quod propositum non est certe conditionatum, sed absolutum, quo Deus statuit sanctitatem, vel vocationem congruam ad illam illis, quos gratuitè elegit, ex quo proposito non conditionata, sed absoluta præscientia sequitur secundum rationis ordinem. De hac ergo scientia Augustinus ibi loquitur, nec de conditionata verbum ibi habet, multoque minus decretum conditionatum insinuat.

E In cap. autem 19. doctrinam, quam contra Pelagianos tradiderat, contra Semipelagianos applicat. Hi enim dicebant elegisse nos, vt essemus Sancti, qui præuidit, nos ex nobis futuros esse credentes. Ipse autem contra illos eodem testimonio, etiam elegisse nos Deum, vt essemus fideles, non quia præuidit credentes nostro arbitrio, sed vt sua gratia nos faceret credentes, & ita in suo proposito, & electione præuidit fidem nostram futuram, non ante illam.

Sed instare possunt, quia eadem ratio, & proportio, quæ est præscientie absolutæ ad decretum abolutum, est etiam præscientie conditionatae ad propositum conditionatum;

Plura Augustini loca perpetram obiecta, cùm in ijs, sermo sit de scientia absoluta futurorum.

Ioann. 6.

Ephes. 1. 4.

Exinanitur duobus modis præscientia, si quod præscitur non erit.

Summa intentionis Augustini in obiectis locis.

Aptatur hæc solutio Prospero.

Damasceni aperta mens.

6.

Instantia notanda.

tum; ergo licet Augustinus in illis locis loquatur de scientia, & decreto absolutis, inde sumit efficax argumentum ad conditionata. Conscientia est clara, & antecedens probatur, quia ideo scientia absoluta supponit propositum, quia effectus praescitus, debet esse effectus propositi: sed idem effectus debet etiam esse effectus propositi sub conditione; ergo est eadem ratio. Vnde est contrario sequitur, si consensus, v.g. fidei praeuidetur sub conditione, si detur talis vocatio, & ante omne propositum Dei, etiam conditionatum non praeuideri, vt effectum saltem physicum, & proprium voluntatis Dei, ac subinde praesciri, vt effectum futurum ex sola voluntate hominis. Quod si hoc concedatur, sequitur ultra, Augustinum nihil contra Semipelagianos effecisse, quia ille bonus vius futurus erit physicè à sola voluntate hominis credituri, & ita poterit esse meritum, & ratio totius prædestinationis.

7.
Responsio prima.

Præscientia conditionata
et differt ab
absoluta, quod
haec supponat
actualem de-
terminationem
voluntatis di-
uinæ, quam il-
la non suppo-
nit.

Responsio se-
cunda.

Condicio sub
futurum pro-
ponitur, inclu-
dit propositum
dandi, vel offe-
rendi cum vo-
catione gratiæ
cooperantem,
& influxum
generalem.

8.
Consensus pre-
scitur ut futu-
rus à granâ
præueniente,
ut à causâ mo-
rali, à gratiâ
verò adiuuan-
te ut à causa
physicâ.

Ad replicam respondetur in primis, non esse eandem rationem de præscientia absoluta, & conditionata. nam absoluta est de re futura in aliqua differentia temporis, & ideo necessario supponit in Deo liberum decretum proportionatum effectui præviso, quia non potest esse futurum nisi per voluntatem, aut cum voluntate Dei, & ita absolute præscientia effectus absolute futuri necessariò supponit in voluntate Dei determinationem ad talem effectum producendum. Futura autem sub conditione tantum, vt sic præcisè spectata, non sunt de facto futura in aliqua differentia temporis, & ideo non necessario supponunt decretum cum actuali determinatione voluntatis Dei, quia illud futurum vt sic, adhuc manet in statu possibilium. Secundò verò addimus hanc scientiam conditionatam necessariò includere in obiecto suo adæquato decretum Dei, non vt iam præexistens in voluntate Dei, sed vt comprehensum obiectiuè sub conditione illa, sub qua futurum illud proponitur: vt, v.g. cùm dicimus Deum præscire, quod si homo ita vocetur ad fidem, consentiet, non est sensus, quod consentiet suis viribus solis, sed quod adiutus tali vocacione, & cooperante etiam physicè gratia adiuvante, quæ cum illa offertur, & concurrente etiam Deo per influxum generalem gratiæ. Condicio ergo haec omnia includit, & consequenter includit propositum Dei dandi, vel offerendi haec omnia cum vocatione, & tunc dicimus præscire voluntatem hominis etiam esse cooperaturam, & sic præscire Deum sub tali conditione consensum hominis.

Vnde non sequitur cognoscere Deum illum consensum vt effectum voluntatis, & non gratiæ. nam præscitur vt effectus futurus ex voluntate præuenta, & adiuta gratia. Nec etiam sequitur sciri vt effectum gratiæ solum in genere causæ moralis, quia licet futurus sit à gratia præueniente tantum moraliter, etiam præscitur futurus physicè à gratia cooperante, seu adiuvante, quamvis non prædeterminante. Denique non sequitur inefficacem esse discursum Augustini ex testimonijs Scripturæ contra Pelagianos, & Semipelagianos. Cùm enim tam sanctitas ipsa, quam initium sanctitatis, vel fidei, vel voluntas credendi sit effectus diuinæ electiæ, & propositi, optimè infertur, non posse esse causam eius etiam vt præuisam, quia vt præuisa per absolutam scientiam procedit ex vocatione data ex proposito, atque ita supponit gratuitum Dei propositum: vt præuisa autem tantum sub conditione, non potest habere rationem meriti, vt

A in eodem libro latè probat idem Augustinus contra Semipelagianos. Et præterea etiam sic præuisa voluntas credendi, non præuidetur vt effectus solius liberi arbitrij, sed vt effectus vocationis dandæ ex proposito, non quod in Deo supponatur, sed in conditione ipsa includatur vt declarauit. Vnde tantum abest, vt ex illa doctrina Augustini præscientia conditionata excludatur, vt potius necessaria consecutione inferatur. Nam in illis capitibus eò peruenit Augustinus contradictos hæreticos, vt fides sit ex vocatione, & non è conuerso, & quod vocatio illa debet esse ex proposito. In alijs autem locis eiusdem libri, & alijs suprà allegatis, docet, vocationem ex proposito esse illam, quæ datur, prout Deus nouit congruere homini vocato vt vocantem non respuit: hæc autem præscientia conditionata est, & ante omnem decretum Dei liberum præexistens in Deo, vt probauit; ergo iuxta discursum Augustini non repugnat hæc præscientia prædestinationi, sed ad illam est necessaria, de qua re diceimus plura in lib. 5. cap. vltimo.

Neque efficaciora sunt alia duo testimonia ex epist. 105. & 107. nam euidenter loquitur in eis Augustinus de præscientia operum futurorum in tempore, atque adeò de præscientia absoluta, non de conditionata. Possimus autem illa testimonia retorquere quatenus in eis, præsertim in priori docet Augustinus bona opera, quæ Deus speciali gratia facit in nobis, præsciri à Deo supposita eius electiæ, seu prædestinatione: opera autem mala non ita cognosci. Si enim hoc verum est in absoluta præscientia, etiam erit verum in scientia conditionata; ergo saltem illa non possunt cognosci in decreto absoluto ex parte Dei, licet sit ex parte Dei conditionatum, quia neutro modo potest Deus ex se velle, aut prædestinare peccatum. Nec valet distinctione de peccato pro materiali, vel pro formalis, quia Augustinus etiam de ipsa voluntate non credendi negat esse ex proposito Dei, præterquam quod non potest habere locum illa distinctione, vbi malitia est inseparabilis ab actione prædestinata, seu prædefinita, vt iam probatum est, & in lib. 3. iterum est dicendum.

Quocirca ante præscientiam conditionatam futuri operis præui, non solum non est necesse, vt antecedat in Deo decretum, in quo possit tale decretum sic præsciri, verum etiam neque in conditione ipsa potest obiectiuè includi tale propositum. Quamvis enim necesse sit, ibi includi aliquod decretum Dei, quia sine aliqua libera Dei determinatione non potest aliquis effectus esse futurus; nihilominus non potest illud decretum esse tale, vt in illo cognoscatur esse futurus siue absolute, siue sub conditione, seruata proportione, & partitione, quia neque ante, neque post scientiam conditionatam, neque in ipsa, seu obiecto eius potest dari decretum prædefiniens actum, sed permittens, & offerens generalem concursum, in quo solo non potest cognoscere futurus actus, nisi simul cognoscatur determinatio, & cooperatio libera voluntatis hominis, vt præfens obiectiuè, vel simpliciter, vel sub conditione. In bonis autem licet ante scientiam conditionatam non possit antecedere propositum prædefinitum, & omnino absolument ex parte Dei, ne libertas lœdatur; tamen supposita conditionata scientia potest optimè antecedere ante absolutam præscientiam eiusdem futuri; quia cùm sit de bono obiecto, non repugnat Deo, & cùm supponat

Præscientia cō-
ditionata ex
obiectis Augu-
stini locis ne-
cessariò dedu-
citur.

9.
Geminæ ex
eiusdem episto-
lis testimonia
retorquentur.

Decretum in-
clusum in con-
ditione tale
non est, vt in
illo cognosci
possit effectus
absolute, vel
sub conditione
futurus.

*Infrā lib. 5.
cap. 24.*

Supponat usum libertatis praeuisum, non tollit illum, sed purificat conditionem, & illi accommodat vocationem, per quam infallibiliter, & liberè compleatur, ut latius in lib. 5. dicturi sumus.

C A P V T . V.

Deum habere conditionatam scientiam futurorum ante decretum liberum, seu voluntatis, secundum rationis ordinem, nec posse talem scientiam in tali decreto fundari, ex eisdem Scripturæ, & Patrum testimonijs ostenditur.

Non possumus ratione confirmare sententiam nostram, nec modum, quo talis scientia in Deo est concipienda, explicare, nisi prius hoc punctum, in quo ab Auctoriis prioris sententiae, qui nobiscum in aslerenda ipsa scientia conueniunt, dissentimus, diligenter expendamus, quod maximè ex eisdem Scripturæ testimonijs, & Patrum à nobis præstandum est, & obiter aliquas rationes attingemus. Dicimus ergo eisdem testimonijs tam Scripturæ, quam Sanctorum Patrum, posse sufficienter probari, hanc præscientiam, qua in Deo est, non fundari in decreto libero Dei, sed esse priorem illo secundum rationem, vel etiam secundum illum modum dependentiam, vel independentiam, qui inter actus solum ratione distinctos inueniri potest, quia nimis potest talis præscientia esse sine tali proposito vel omnino, vel saltem sine illo ut priori in quo fundetur.

Hoc probamus primò ex verbis illis Christi. *Si in Tyro, & Sidone, &c.* nam supponendo, quod sint dicta ex certa præscientia conditionata, ut illi Auctores, cum quibus nunc disputamus, admittunt, nullum potest cogitare propositum Dei liberum, & secundum rationem antecedens, in quo illa nitatur, respondent ante illam scientiam habuisse Deum propositum ex parte sua absolutum, & efficax, licet conditionatum ex parte dandi hominibus Tyri, & Sidonis auxilium efficax ad agendum penitentiam, si in eis talia signa fierent (quidquid tale auxilium efficax sit,) & in illo proposito cognouisse illam conditionalem, quia ratione illius habebat infallibilem veritatem, neque aliter illam habere potuisse. Sed, vt omittam, tum quod tale propositum conditionatum, & liberum in tali casu, & materia gratis configitur, tum etiam, quod ille modus præscientie repugnat cum contingentia veritatis cognitæ, de quibus in discursu capititis generalius dicemus; specialiter repugnat illa responsio intentioni Christi in illo loco, & circumstantijs prædictionis eius. Quia sic immerito Christus exprobrasset Iudæos comparatione Gentilium, si illi essent conuertendi per aliud auxilium, quod non dabatur Iudæis, sine quo non stabat Iudæos conuerti: sic enim Iudæi iustam responsonem habuissent, qua reprehensionem declinarent, & causam disparitatis in ipsum Christum reiicerent. Quin potius dicere possent, frustra, & facte tantam vim in signis, & virtutibus posuisse, etiamsi coniunctas haberent inspirationes illis externis signis proportionatas, si alia Dei voluntas absoluta non accedat, per quam voluntas audientis determinetur, quia sine hac parum illa omnia valent, & hæc sine tot virtutibus, & signis sufficeret.

A Igitur sistendum est in illis virtutibus, & præuenientibus auxilijs, quæ Iudæis data sunt, ita ut illa verba Christi, *Si in Tyro, & Sidone facta essent virtutes, quæ factæ sunt in te,* precisè, & exclusiue intelligentur. nam si aliquid aliud, & efficacius dandum Tyrijs, & Sidonijs Christus substituit, non est sincrè loquitus, nec iustum obiurgationem Iudæis obiecit. Sed ad hoc etiam respondent, obiurgatos comparatione Gentilium, non quia non fuisse tunc maius, & efficacius internum auxilium dandum Gentilibus, sed quia Iudæi indigniores ad illud recipiendum se reddiderunt. Hæc autem responsio textui, aut intentioni Christi consentanea non est, quia non de prioribus peccatis, sed de præsenti obduratione, & incredulitate eos obiurgabat, neq; reprehendit Iudæos propter præcedentia peccata ut prius commissa, sed propter duritiam cordis, & firmam ad sua peccata adhæsionem voluntariam, quam tunc habebant, & quam non habuissent Tyrij & Sidonij, si apud illos signa fierent, præterquam quod illa euasio non potest accommodari ad auxilium efficax quacumque ratione explicatur. Nam si consistat in physica Dei prædeterminatione, vel in sola absoluta Dei voluntate, neutra pendet ex dispositione hominis, vt lib. 5. ostendemus, & ideo nec datur propter dignitatem hominis, nec propter indigitationem negatur. Et quamvis aliquod auxilium ex se efficax negaretur propter prædens peccatum, hoc ipsum reuocandum erit, iuxta illam sententiam in præviam voluntatem, & determinationem Dei, quam pro solo suo arbitrio facit, à qua semper sumi potest sufficiens excusatio talis exprobrationis, vt in lib. 3. latè dicemus. Si vero auxilium efficax consistit in vocatione congrua, hæc supponit scientiam conditionatam, ut in superiori capite dicebam, & quando vocatione non est efficax, id non prouenit ex Deo, sed ex homine, & non prouenit formaliter, (vt sic dicam) ex præcedentibus malis meritis, sed ex actuali repugnantia, quam homo præbet vocationi. Hanc ergo præuidit Christus, non fuisse futuram in Tyrijs, & Sidonijs, & ideo vocationem, si daretur, futuram fuisse in illis congruam. Sed de his latius in citato loco lib. 5. vbi Augustini, & aliorum Patrum auctoritate vim, & efficaciam huius loci confirmabimus, & has easiones varias esse ostendemus.

Secundò argumentamur ex alio principali loco, & revelatione facta Dauidi i. Regum 23. de aduentu Saulis in Cœlam, si Dauid ibi expectaret, & traditione virorum Cœla, si Saul veniret, supponendo etiam, vt dicti Auctores nobiscum admittunt, illam fuisse revelationem certam, & infallibilem ex scientia certissima illarum conditionarium veritatum. Nam illa scientia non potuit fundari in decreto libero absoluto Dei, quandoquidem effectus non erat aliquando futurus verè, & secundum actualem existentiam, vt per se patet. Neque etiam potuit illa scientia supponere decretum liberum conditionatum, quo nimis Deus ex se simpliciter prædefinierat, vt si Dauid expectaret, Saul veniret, & si Saul veniret, Cœlitæ traderent Dauid. Nam, vt omittam alia, que generatim dici possent de otiositate, vt sic dicam, & indecentia talium decretorum conditionatorum, quæ neque in Scriptura, neque in effectibus diuinæ prouidentia fundari possunt: in hoc particulari casu, & similibus, est specialis repugnantia, & indecentia contra diuinam bonitatem, quia actiones illæ, vel Saulis veniendi ad capien-

*Verba Christi,
si in Sidone,
&c. intelligenda
præcisè, &
exclusiue alterius
auxilijs, alioqui Christus
non esset
sincrè locutus.
Altera euasio.*

*Pugnat cum
reatu & inten-
tione Christi.*

*Infrā lib. 5.
cap. 18. ad 21.*

D E

Secundum reg. 23. *Secundum testi-
monium 1. Reg. 23.*

Decreta libera
conditionata
in quibus ad-
uersarij fundat
hanc scientiam,
otiosa, & inde-
centia sunt, &
contraria diui-
nae bonitati,
maximè circa
actus malos
conditionate
præscitos, quod
deinceps fuse
probatur.

rum

Dum Dauid Ceilæ permanentem, vel Ceilitæ tradendi Dauid in manus Saul, erant peccaminosæ, & contra iustitiam; ergo contra bonitatem Dei est dicere, Deum ex se decreuisse mouere Saulem, & Ceilitas, vel excitando, vel prædeterminando voluntates eorum, siue ad volendum obsidere Ciuitatem in odium, & comprehensionem Dauid, siue ad volendum tradere Dauid obfusum in manus iniustissimi persecutoris.

5.
Responsio cō-
munis .

Refellitur :

Deum non
prædestinare
actiones prauas
definitur à
Concilio Arau-
fic.

Idem asserit
D. Prosperi .

6.
Speciosum sub-
terfugium .

Eripitur exem-
ptâ laruâ acu-
to dilemmate .

Respondere solent hoc non esse inconueniens respectu illarum actionum pro materiali, quia non oportet, vt Deus illas præfinitat formaliter quatenus peccaminosæ sunt, quod solùm diuinæ bonitati repugnat. Quia, vt dicit Auctores censem, non solùm sub conditione, sed etiam absolute prædefinit Deus omnes actiones liberas peccaminosas, quæ in quois tempore fiunt, & voluntatem creatam ad illas prædeterminat, prout actiones reales, & liberae sunt, licet vt non sunt malæ, seu deficiente. Nos verò in primis credimus, repugnare hoc maximè diuinæ bonitati, quia, cùm malitia sit inseparabilis à tali actione hinc, & nunc circa talem materiam liberè facta, impossibile est, Deum ex se velle determinare voluntatem hominis hinc, & nunc ad talem actionem circa talem materiam prohibitam, vel ex se rectæ rationi contrariam, quin consequenter, & moraliter velit, quidquid cum tali actione necessariò coniunctum est. Nam etiam naturalis Philosophia docet, qui dat formam, dare consequentia ad formam; & moralis docet, eum velle malitiam, qui vult actum, à quo inseparabilis est malitia. Deinde credimus repugnare hoc Concilijs & Patribus definitibus Deum non prædestinare actiones prauas. Nam Concilium Arauficanum, can. 25. anathema dicit in eos, qui dicebant, aliquos esse ad malum prædestinatos à Deo. quod de malo culpe intelligendum est, & de prædestinatione ad illas actiones, per quas si fiant, ineuitabiliter culpa committitur. Neque enim poterat Deus aliter homines ad malum prædestinare, nisi ad tales actiones ad eos prædestinando, & præparando, & ideo Prosper de ipsis actionibus, & affectibus liberis, quibus homines peccant, dicit ad obiectum Vincent. c. 6. *Quod sicut Deus non indidit malo Angelo illam voluntatem, qua in veritate non stetit, ita nec hominibus illum affectum, quo diabolum imitarentur inseruit;* & cap. 7. *nullo modo credendum huiusmodi homines in hanc desperationem ex Dei voluntate cecidisse;* & cap. 10. inde probat, Deum non esse auctorem alicuius malæ actionis, quia eius prædestinatione nunquam agit extra bonitatem, nunquam extra iustitiam. At certè actus peccati etiam pro materiali extra iustitiam est, & infra alia afferemus.

Solent autem aduersarij ad vitandam verborum inuidiam, dicere, præcognoscere Deum talem actum peccaminosum, si talis occasio occurret in permissione, seu in proposito, quod habuerat permittendi illū actum, & non dandi auxilium efficax ad vitandum illum si talis conditio impleretur. Et rationem reddit Bannez, quia voluntas creata, nisi à Deo efficaciter determinetur ad bonum, infallibiliter deficiet circa quamcumq; honestam materiā. Sed hæc responsio vel intelligitur de permissione mere negatiua ex parte obiecti talis diuinij propositi, id est, quod ad neutrā partem velit de se determinare voluntatem; vel intellegitur de tali permissione, quæ supponat, seu includat positivam determinationem ad actum repugnantem præcepto, seu honestati. Si hoc secundum dicatur, hæc responsio non est

A alia à præcedenti, sed palliatur nomine permissionis, ne scandalizentur audientes, si dicatur Deus ex mera sua voluntate decreuisse determinare hominum voluntates ad auctus peccaminosos. Vnde illa, quæ dicitur permissione respectu malitiae, reuera non est permissione, sed virtualis voluntio. Nam Deus iuxta illum modum dicendi non tantum decreuit non dare auxilium efficax ad honestè operandum, sed etiam decreuit dare motionem efficacem ad talem auctū in tali materia, ex quo necessariò resultat deformitas peccati: sequitur ergo per quandam connexionem, ac consecutionem ex illo decreto Dei; non est ergo vera permissione, sed virtualis prædefinitione ipsius malitiae, & ideo mirum non est, quod ex tali decreto, seu permissione agnoscatur infallibiliter peccatum futurum. At verò talis modus decreti, siue nomine prædefinitionis, siue nomine permissionis significetur, repugnat profecto diuinæ sapientiæ, & bonitati. Sic enim dixit Prosper sentent. 4. ad Gallos, *Non esse catholicum dicere, quod, qui non credunt Evangelicae prædicationi, ex Dei prædestinatione, & constitutione non credunt.*

B Idem Prosper.

Si verò sit fermo de priori permissione negatiua, in primis etiā illud est falsum, & quod Deus quando permittit peccatum, ex se definiat non dare homini auxilium per se efficax, & necessarium ad vitandum peccatum; repugnat enim hoc sufficientiae gratiæ, & possibiliter non peccandi, & illi principio tradito à Patribus, & Concil. Trid. quod Deus neminem deserit, nisi prius deseratur ab ipso, de quo specialiter videri potest Chrysostomus hom. 67. in Ioan. præter ea, quæ in lib. 3. & 5. dicturi sumus de illo. Deinde etiam posito illo modo permissionis non potest illa cognosci, quid faciet humana voluntas in tali euentu, sed solùm quid non faciet. Probatur primò ad hominem, quia vt aliquid faciat, indiget prædeterminatione, & prædeliberatione Dei; sed Deus per illam negatiuam permissionem non deliberauit dare prædeterminationem ad oppositum auctū, neque ad alterum oppositorum, vt supponitur; ergo ex vi illius decreti non potest cognosci, quid sit voluntas creata in tali occasione voluntura. Secundò argumentor simpliciter, quia vel Deus in illa voluntate permittendi fistit omnino in negatione, ita vt solùm velit non determinare ad actum bonum, neque ad malum, neque etiam offerre sufficientem concursum ad aliquem auctū; & sic non solùm non cognoscet in tali permissione aliquem auctum futurum, sed potius agnoscat parentiam omnis actus, non vt contingentem, sed vt necessariam, & consequenter non cognoscet futurum peccatum, quia talis parentia in tali homine non erit culpabilis, cùm non sit in illius potestate habere actum. Vel Deus permittendo non se habet adeò negatiuè, quin quantum ex se offerat concursum sufficientem, quo voluntas velit aliquid arbitratu suo, & tūc impossibile est in tali permissione præcisè spectata determinatè scire, quid volet illa voluntas, quia illud decretu permissionis Dei tam indifferens est, sicut ipsa voluntas hominis, sed in voluntate hominis id nō potest cognosci, vt maximè aduersarij cōcedunt, ergo nec in tali decreto.

C 8.
Et in hoc sensu falsum omnino est dicere, Graue incom-
voluntatem creatam infallibiliter determina-
modum ex
ri ad malum, nisi efficaciter prædeterminetur prædicta solu-
tione .

ad bonum, quia perinde est, ac dicere volun-

tatem creatam ex se, & natura sua esse deter-

minatam ad malum, quod secundum fidem

dici non potest. Sequela patet, quia vel volun-

tas non prædeterminata potest se ad aliquid

deter-

7.
Altera pars di-
lemmatis .

Chrysostomus.

Infra lib. 3. cap.
12. lib. 5. a cap.
10.

Impugnatur
acrius .

determinare, vel non potest. Si non potest; ergo licet non prædeterminetur ad bonum, ex vi illius negationis non determinabitur ad malum, nisi ad illud prædeterminetur: sicut etiam è contrario licet non prædeterminetur ad malum, non determinabitur ad bonum, nisi ad illud prædeterminetur; ergo de se est indifferens ad utrumque, neque in sola negatione prædeterminationis ad bonum potest esse certa determinatio ad malum; Vel potest voluntas sine prævia determinatione ad aliquid libere determinari, & tunc etiam si non prædeterminetur ad bonum, poterit simpliciter ad illud determinari, & non ad malum, alias aperte sequitur illam de se esse ad malum determinatam, nisi per contrariam prædeterminationem detineatur, & quasi à sua naturali inclinatione extrahatur, quod dici nullo modo potest, nec ratione creationis ex nihilo, quia est contra bonam naturam institutionem, nec ratione peccati originalis in nobis, quia est incidere in errorem in præcedenti Prolegomeno reprobatum, quod peccatum originale abstulit libertatem ad operandum bonum.

Tertiò possumus similem probationem sumere ex alijs testimonij Scripturarum, quibus veritatem huius scientiae confirmavimus, ex quibus tertium omitto, quia in illo facile dici potest, decreuisse Deum lenire, & mutare cor Regis Babylonis, si Sedecias se illi dedit: quamuis enim id probari non possit, neque etiam à nobis improbari potest, quia potuit Deus id decernere absolute, quia sine peccato fieri poterat, & postea posset idem facere sine laesione libertatis, per aliquam motionem, & cogitationem congruam. Omissio ergo illo loco, alter ex Actibus videtur satis efficax, virtute enim continet conditionalem hanc propositionem à Deo reuelatam, licet maneat, & prædictes in Hierusalem, non credent; hæc autem non potuit cognosci in decreto absoluто, quo Deus ex se, & ante omnem præscientiam efficaciter decreuerat, vt illi non crederent, etiam si illis Euangelium prædicaretur. Alioqui veritas illius conditionalis reduceretur in voluntatem Dei, vt in causam propriam, & primariam, non in voluntates proprias talium hominum, atque ita verè dicere possemus, ideo Iudeis Hierosolymis existentes non crederent, etiam si Paulus illis prædicaret, quia Deus decreuerat, vt non crederent. Hoc autem nihil aliud est quam dicere, homines ex Dei prædestinatione non credere, quod à Prospero in sentent. 14 ad cap. Gallor. suprà citata damnatum est. Non ergo ideo Deus vidit, illos non suffisse credituros, prædicante Paulo, quia ipse facturus erat, vt non crederent, etiam si Paulus prædicaret; non credere enim, aut nolle credere, non est opus Dei, nec obiectum dignum diuini absoluti decreti: præuidit ergo ante illū tale decretum, illos sua mera voluntate non suffisse credituros, si talis conditio poneretur.

Scio hic etiam esse dicturos, antecessisse decretum, non quo voluit Deus facere, vt non crederent, sed quo voluit non facere, vt crederent. Sed hoc vel nihil est, vel in idem reuoluitur. Nam si velle non facere nihil aliud sit, quam nolle dare extraordinarium auxilium, quod esset congruum, vel quod alio quouis modo faceret, vt crederent, non esset tamen de se simpliciter necessarium ad credendum; sic facile admitti potest, habuisse Deum tale decretum, tamen illud non sufficit, vt in eo infallibiliter præuideret Deus, illos homines non suffisse credituros, prædicante Paulo, quia sine tali auxilio haberent homines sufficient-

A tem vocationem, & auxilium, quo possent credere si vellent; ergo etiam si non essent habituri maius auxilium ratione prædicti decreti, & illo stante adhuc erat contingens, & de se incertum, an illi essent credituri, necne; ergo in illo decreto non poterat incredulitas illorum infallibiliter præuideri. Declaratur, nam hæc conditionalis, si Deus decreuit non dare copiosius auxilium ad aliquem actum, quam sit ad illum necessarium, non fiet, non est vera ex vi illationis, quia non repugnat fieri cum solis necessariis, & quia ex negatione cause non adæquata, seu non necessaria, non sequitur negatio effectus. Ergo si illud decretum solum est de non dando auxilio extraordino, seu copiosiori, quam sit necessarium simpliciter ad credendum, ex illo non infertur per necessariam consequiam, negatio credendi; ergo nec potest in illo decreto infallibiliter videri. At si decretum illud fuerit de non dando auxilio simpliciter necessario ad credendum, profectò illud decretum sicut faciendi, vt illi homines non crederent, quia negatio actus non fit per positivam actionem, per se loquendo, & ex vi negationis, sed fit per ablationem cause, vel influxus necessarij ad actum; ergo si Deus ex se supponitur habuisse decretum non dandi auxilium necessarium ad credendum, planè supponitur decretum, quo statuit facere, vt non crederent, eo modo, quo hoc factibile est. Quod si cum illa negatione iungatur voluntas non credendi, hæc non poterit præuideri in solo decreto pure negatio ex parte obiecti, sed oportebit addere decretum determinandi voluntatem hominis ad volendum non credere, quod plus est, quam velle facere, vt non crederant, & magis Deo repugnat, vt in præcedenti testimonio declaratum est.

Quartò ad hunc modum induci possunt cætera testimonia, non solum quam ex Scriptura, sed etiam, que ex Patribus allegauimus, possumusque omnia ad hoc argumentum reducere. Omnis conditionalis proposicio de futuro actu libero est de actu malo, aut de bono, & de utroque actu Deus habet tales præscientiam certam, sed malus non potest in decreto antecedente præsciri; ergo, vt cognoscatur bonus, vel non est necessarium decretum, vel illudmet decretum, ne tollat libertatem, debet supponere conditionatam scientiam alterius veritatis. Maiorem admitunt aduersarij, cum quibus nunc disputamus, & probata est omnibus testimonij in duabus præcedentibus capitibus adductis. Minor quoad primam partem de actibus malis probata est in secundo, & tertio testimonio proxime ponderatis, quia tale decretum non potest esse merè permisum, sed necesse, est, vt sit prædestinatum, vel, quod idem est, prædefinitum saltem ipsius actus, qui vocatur materia peccati, vt à me satis probatum est. Repugnat autem, vt decretum Dei sit prædestinatum actus mali. nam prædestinatione mali, etiam pro materiali non potest Deo tribui, vt probau. Et addi potest alia sententia Prosperi sexta ad Gallos, in qua dicit, non esse Catholicum, qui assentit, prædestinationem in homine operari sine ad malum, sine ad bonum. Nam prædestinationem semper in bono est, quia peccatum sola voluntate commissum, aut remittendum nouit cum laude misericordie, aut puniendum cum laude iustitia. Vnde recte dixit Fulgent. lib. 1. ad Monimum cap. 13. Posset aliquod peccatum ex prædestinatione Dei esse, si posset aliquis homo iuste peccare, quod eleganter prosequitur usque ad c. 17. Et simili modo possemus nos dicere, posset actus

Hæc proposi-
tio non est ve-
ra vi illatio-
nis, si Deus de-
creuit non da-
re copiosius
auxilium ad
aliquem actū,
quam sit ad il-
lum necessa-
rium, non fiet.
Ex negatione
causæ non adæ-
quata, seu non
necessaria, non
sequitur nega-
tio effectus.

Ratiocinatio
efficax in for-
mā, ex cæteris
Scripturæ, &
Patrum locis
desumpta.

Confirmatur
minor iterum
authoritate
Prosperi.

Fulgent.

Actus peccati ex prædestinatione Dei esse, si posset iustè fieri, cùm tamen inseparabiliter habeat adiunctam malitiam, nullo modo potest ex prædestinatione fieri, & consequenter nec in prævio decreto cognosci.

12.
Argumentum
ad hominem
contra Alua-
rem.

Et quamuis de hac re in lib. 3. & 5. ex professio dicturus sim, nunc ad hominem libet argumentari; quia D. Alvarez de hac ipsa scientia conditionata disputans, duplex Dei decretum distinguit, vnum formale, & aliud virtuale: formale per se satis clarum est; virtuale vero esse dicit, quod in alio virtute, seu implicitè includitur, sicut in voluntate (ait) comedendi carnes in die Veneris, includitur virtute voluntas offendendi Deum. Cùm ergo ipse supponit hæc decreta virtualia in Deo, profectò negare non potest, quin si Deus absolute prædefiniuit, ac voluit, vt in tali opportunitate, & occasione si occurreret, homo haberet consensum in obiectum, cui inseparabiliter est connexa malitia, negare non potest quin habuerit virtuale decretum ipsius met malitiæ. nam virtute continetur in illo obiecto formaliter volito. Admittere autem talem voluntatem in Deo, etiam virtualem ex certa scientia, & cognitione omnium proprietatum, quæ in illo obiecto virtute, seu implicitè continentur, profectò multum derogat diuinæ bonitati. Non sunt ergo talia decreta circa tales actus malos in Deo admittenda. Et quod de actibus positivis dicimus, intelligendum est etiam de omissionibus actuum etiam voluntarijs, ac liberis, quando tales sunt, vt cum individuo, & liberè cum tali scientia, vel negligentia contra præceptum suo modo fiunt, inseparabilem malitiam habent, tunc enim eadem ratio versatur, vt intuenti facile patebit.

Non solùm
formale, sed
etiam virtuale
decretem cir-
ca malitiam
peccati deroga-
rat Diuinæ bo-
nitati.

13.
Robur nostræ
argumentatio-
nis ex Patribus
vberius decla-
ratur.

Hoc ergo fundamento firmissimo supposito, optimè argumentamur ex testimonij omnium Patrum, qui in Deo ponunt hanc scientiam conditionatam, etiam circa peccatum, & actum malum, & circa omissiones etiam malas, non enim possunt talia testimonia intelligi de præscientia supponente decretum prædestinans huiusmodi actus, quia hoc & alijs eorum sententijs, & veritat multum repugnat; ergo sicut illa testimonia cum alijs ex Scriptura adductis in cap. 2. de actibus peccatorum, probant dari in Deo hanc scientiam, ita probant, non fundari in antecedente decreto, quia permissuum purum non sufficit, nisi vel supponat aliunde eandem præscientiam, vel aliquam voluntatem absolutam, ac prædestinantem includat, vt probauit. Similiter idem docet Augustinus ubique ait, Deum velle hominem iustum in vita conseruare usque ad illud tempus, in quo præscit eum peccatum, & similia ponderata in cap. præcedenti, in quatuor prioribus testimonij Augustini. Nam illa scientia non potest supponere decretum efficax ex parte Dei, etiam sub conditione ex parte obiecti, quia candem indecentiam, & repugnantiam cum diuina bonitate includit. Idemque est de illa præscientia, quod homo non sit consensurus, licet vocetur, de qua loquitur Anselmus Matth. 6. quia etiam illa resistentia, seu negatio consensus est peccaminosa, nec potest Deus ex se illam velle, maximè cùm sit contraria generali eius intentioni. Possumusque in hunc modum hanc partem confirmare, primò, quia Patres admittunt, & supponunt hanc conditionatam præscientiam peccati futuri sub conditione etiam in electis, in quibus non permittit electionem impleri, ne peccatum sub

Augus.

Anselm.

Confirmatio
prima.
Admittendus
esset modus
Prouidentiae
mihius Deo co-
fertaneus.

A conditione præuisum impleatur, hoc attribuunt magnæ gratiæ Dei; ergo supponunt, illud peccatum non fuisse futurum ex decreto ipsius Dei, sed ex pura fragilitate ipsius hominis, cui subuenit gratia. nam homo ex se non indigebat illa gratia, nisi à Deo ipso in illo conditionato discrimine (vt sic dicam) constitueretur. Vnde cùm Deus in secundo illo signo determinat homini tollere vitam, ne peccet, non tam illi gratiam concedit, quām impedit, ne maleficium, quod erga illum cogitauerat, compleatur: quod est satis violentum remedium, magisque dignum Deo fuisse, non imponere illi homini talem necessitatem peccandi, etiam sub conditione.

B Non est ergo ille modus prouidentiae Deo consentaneus, ac subinde non est ille sensus Patrum, sed planè supponunt, hominem ex se, & cum communi concursu de se indifferente fuisse peccatum, si viueret, & ideo ex misericordia præueniri, vt potius præmature moriatur, quām postea peccet.

Secundò potest vterius declarari, quia sicut multos rapit, quos præscit fuisse peccatores, si viuerent, ita etiam multos in vita conseruat præsciens similiter fuisse peccatores, quod euidenter docet Augustinus in eisdem locis de corrept. & grat. c. 8. & de dono persever. c. 9. & alijs; ergo sicut primum cognoscit in decreto conditionato, ita etiam hoc posterius; ergo sicut Deus rapit illum, ne cadat, ita hunc conseruat, vt cadat: hoc autem absurdissimum est, & contra Augustinus lib. 1. contra Iulian. c. 8. in fine, dicentem: *Non ideo creat peccata in armentis, & gregibus impiorum, ut Demonibus immolentur, quamvis hoc eos non erit esse futuros.* Quod ideo verum est, quo Deus non decreuit, vt impij immolarent pecora Dæmonibus, nec facit, vt id faciant. Nam si hoc ex se, & absolute voluntate decreuisset, profectò etiam crearet armenta, vt illa sua voluntas impleretur. Sic ergo nos dicimus, si Deus præsciret, hominem, si viuat, commissurum esse actum peccati, quia ipse Deus ita determinauit sub eadem conditione, quando postea vult antecedens impleri, id est, hominem viuere, id velle, vt homo ille cadat, & efficaciam sui primi decreti in illo ostendat; est ergo indignum Deo, talia decreta illi tribuere. Vnde Augustinus in verbis citatis, quamvis de præscientia absoluta loqui videatur, tamen vt supponere videatur conditionalem, qua Deus voluit creare armenta etiam si præsciret, quod si illa crearet, essent immolanda Dæmonibus. Et ipsam scientiam absolutam talium peccatorum supponit, non esse in decreto, quo Deus ante illam præscientiam absolutè decreuisset, vt homines talia facerent. Nam si crederet in Deo esse tale decretum, non esset, cur negaret; imò negare non posset, Deum creare armenta talium hominum, vt materiam haberent, ex qua suum primum decretum infallibiliter implerent.

Tertiò sunt maximè ponderanda testimonia, in quibus Patres rationem inquirunt, cur Deus hominem, vel Angelum creauit, quem præsciebat peccatum. Nam in tali præscientia fingi non potest antecedens decretum conditionale, in quo fundetur. Oportebit enim supponere, Deum prius ratione, quām absolute decreuisset creare Angelum, secum ita statuisse, si talem Angelum, vel hominem creauero, illum peccare permittam, illa vtique permissione, quæ includat absolutum decretum determinandi voluntatem talis hominis, vel Angeli ad actum habentem connexam ineuitabiliter

14.
Confirmatio
secunda.

Augus.

Deus neminem
conseruat ve
cadat.

15.
Tertia con-
firm.

Quale decretū
is dignum Deo
teneantur ad-
mittere adver-
sarij.

tabiliter malitiam peccati. Hoc suppono A tanquam manifestum in illa sententia, ex quo inferatur infallibiliter illa conditionalis illatio, seu ex vi illationis, ut in illa sententia supponitur necessarium. Talis autem cogitatio habet repugnantiam ad diuinam bonitatem, quam satis ponderauimus, & per se statim occurret cuilibet attente consideranti. Habet etiam difficultatem de necessitate peccandi, quia inde sequitur, & est contraria libertati, ut ex Prolegomeño prædenti facile potest intelligi. Sed hæc prætero, & in auctoritate Patrum insisto, est enim illa cogitatio euidenter aliena à mente Sanctorum illam quæstionem, vel rationem inquirentium; nam si præscientia peccati sub conditione futuri supponit decretum illud, in quo eius veritas, & illatio fundatur, potius querenda esset ratio, cur Deus satis decretum habuerit, nam ibi esset sola ratio admirationis, & difficultatis, & sine dubio esset maxima, & iudicio meo inexplicabilis, quando Deus, cùm sit summè bonus, & sapiens, sola libertate, & nulla occasione sumpta ex determinatione creaturae talem determinationem ex se habuerit. At Patres nullam quæstionem de hoc mouerunt, nec rationem talis decreti dare tentarunt; ergo signum est illam præscientiam, quam supponunt, esse simplicem scientiam quasi naturalem in ordine ad decreta libera diuina, quia ante illa supponitur, & ea non obstante, decreuit Deus hominem liberè creare, & illi præceptum imponere, & sua libertati eum committere, & hoc est primum decretum liberum, quod Sancti circa creationem hominis, vel Angeli ponunt, & ideo de illo solo rationem reddunt, cur illa præscientia ei non obliteretur, quia malitia (inquit) hominis illo modo futura non potuit vincere bonitatem Dei, nec debuit puniri antequam fieret. Quærationes nullo modo accommodari possunt ad illud conditionatum decretum, vt constat; est ergo ille modus explicandi dictam præscientiam in illo casu alienus à mente dictorum Patrum, & per se incredibilis, cùm nulla auctoritate nitatur, & sit de re obscurissima pendente ex sola libertate Dei, & habente alias difficultates, & incommoda, quæ insinuatimur.

16. Venio ad alteram partem de hac præscientia prout à Pàtribus esse dicitur de bonis actibus sub conditione futuris. In quo in primis consideranda est illa præscientia, quam S. Augustinus antecedere supponit ad congruam vocationem, nimirum, quia præscit Deus quis modus vocationis erit congruus alicui, vt vocationem non respiciat, quod etiam alijs allegatis locis dixit Chrysostomus, Deum aliquos ex gratia tunc vocare, quando eos scit obtemperatores. Nam illa præscientia, vt ostendit, non potest esse absoluta, cùm hac sequatur ad propositum, sic vocandi, vt constat; est ergo scientia conditionata. Et non potest fundari in conditionato decreto. Primo, quia non fundant Patrés congruitatem vocationis in decreto, sed in quadam attemperatione vocationis ad talem voluntatem tali affectam, & tali tempore cum talibus circumstantijs præcognitam, quam Deus infinita sua sapientia intimè propiciens intuetur in tali opportunitate esse obtemperaturam, vt videre licet in Augustino locis allegatis, & præcipue in dicto c. 14. de doño perfetu, vbi ex eo, quod Deus aliquos vocat prout nouit eis expedire, infert, esse in aliis naturaliter munus quoddam intelligentia, quo præmonantur ad fidem, si congrua suis intentibus vel audiunt verba, vel signa conspiciant. In qua illa-

tione aperte sentit veritatē illius conditionalis, si iste ita vocetur, consentiet, non fundari in antecedente decreto Dei prædeterminante, illud enim in quocumque homine cuiuscumq; conditionis, vel ingenij semper erit efficax: sentit ergo Augustinus illam præscientiā nullum supponere decretum, à quo habeat vocatio illam congruitatem, sed hanc sumi ex coaptatione ad tale ingenium cum alijs conditionibus, quibus perspectis Deus infinita sua scientia veritatem futuri consensus intuetur.

Secundo idem Probamus ratione, quia hæc conditionata scientia, quam Augustinus, & alii Patres supponunt, ante vocationem præcedit secundum rationem ad propositum ab solutum dandi vocationem; ergo nullum aliud decretum supponit vel absolutum, vel conditionatum. Maior euidentis est ex testimonijs, & statim amplius probabitur; consequentia vero quoad priorem partem de decreto absoluto probatur, quia vel illud esset in Deo per modum intentionis dandi homini consensum liberum in fidem, vel quid simile vel esset per modum executionis, ita vt eadem volitio, sit effectio ipsiusque consensus hominis, vel saltem motionis prædeterminantis ad illam. Prior actus non solum esse potest in Deo ante præscientiam absolutam futuri consensus, sed etiam est probabile semper prædere in actibus bonis, & maximè in supernaturalibus, quia potest illos Deus prædefinire, & prædestinare, antequam absolute præsciat illos esse futuros. Nihilominus tamen hæc prædefinitione Dei supponit scientiam conditionata per se est necessaria, ad actum intentionis absolutum prudenter habendum, quia nemo potest specialiter intendere, seu absolute velle consequi aliquem finem, nisi media, quibus illum consequitus est, habeat præcognita. Vnde vt intentio sit infallibilis, necesse est vt media præcognoscantur, vt infallibiliter efficiacia ad consequendum finem. Hec autem præcognitione sistit in hac conditionali, si Iesus fuero his medijs, consequar finem, & in præsenti reuocatur ad istam, si ita vocauero hunc hominem, consentiet. Tum etiam, quia dicunt auctores contrariae opinionis, consensum infallibiliter sequi ex motione physicè prædeterminante; ergo antequam Deus habeat intentionem saluandi, vel faciendi illum credentem, habet scientiam huius conditionalis: Si dedero huic talem motionem, salubritur, vel crederet. Atque hinc facile probatur altera pars de decreto exequente, quia omne volitum est præcognitum, etiam in Deo: sed Deus vult dare illam vocationem, vel motionem, vt congruam, & efficacem; ergo præcognovit illam vt talem; ergo antequam velit illam dare præscit, quod si illam dederit, habebit effectum, quod, vt probauit, negare non possunt etiam aduersarij. Vnde quoad hoc solum est differentia, quia nos ponimus illam scientiam non ex vi illationis ex tali conditione; ipsi autem debet illam admittere ex vi illationis; & ita quantum ad hoc punctum reuocatur dissensio ad quæst. de prædeterminatione physica tractanda ex lib. 3. per medium, vt latius in lib. 5. per tot. Nam vero probatur prior consequentia quoad decretum conditionatum liberum, quod in Deo præcedere debeat ad talem scientiam, & primo in sententia aduersariorum est euidentis, quia scientia illa, quam declarauit, habetur ex vi illationis, vnde pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ.

17. Secundo idem ratione ostenditur.

Prima pars cōsequentie de decreto absolu-

lute probatur.

Scientia condi-

tionata per se

est necessaria,

ad actum in-

fallibiliter conuertetur.

quam præscientiā

negare non possunt aduersarij, tum quia per se

est necessaria ad talē actum intentionis ab-

solutum prudenter habendum, quia nemo po-

tet specialiter intendere, seu absolute velle

consequi aliquem finem, nisi media, quibus

illum consequitus est, habeat præcognita.

Vnde vt intentio sit infallibilis, necesse est

vt media præcognoscantur, vt infallibiliter effi-

cacia ad consequendum finem. Hec autem

præcognitione sistit in hac conditionali, si Iesus

fuero his medijs, consequar finem, & in præ-

senti reuocatur ad istam, si ita vocauero hunc

hominem, consentiet. Tum etiam, quia di-

cunt auctores contrariae opinionis, consen-

suum infallibiliter sequi ex motione physicè

prædeterminante; ergo antequam Deus ha-

beat intentionem saluandi, vel faciendi illum

credentem, habet scientiam huius condi-

tionalis: Si dedero huic talem motionem, salu-

bitur, vel crederet. Atque hinc facile probatur

altera pars de decreto exequente, quia omne

volitum est præcognitum, etiam in Deo: sed

Deus vult dare illam vocationem, vel motio-

nem, vt congruam, & efficacem; ergo præcog-

nouit illam vt talem; ergo antequam velit

illam dare præscit, quod si illam dederit, ha-

bebit effectum, quod, vt probauit, negare non

possunt etiam aduersarij. Vnde quoad hoc solum

est differentia, quia nos ponimus illam

scientiam non ex vi illationis ex tali condi-

tione; ipsi autem debet illam admittere ex vi

illationis; & ita quantum ad hoc punctum re-

uocatur dissensio ad quæst. de prædetermina-

tione physica tractanda ex lib. 3. per medium,

vt latius in lib. 5. per tot.

Nam vero probatur

prior consequentia quoad decretum condi-

tionatum liberum, quod in Deo præcedere

debeat ad talem scientiam, & primo in sen-

tentia aduersariorum est euidentis, quia scien-

tia illa, quam declarauit, habetur ex vi illationis,

vnde pertinet ad scientiam simplicis in-

telligentiæ.

Primo, quia Patres fundant congruitatem vocationis non in decreto, sed in quadam attemperatione vocationis cū voluntate in his circumstantijs. Suprà cap. 3.

telligentiae omnino necessariam; ergo nullum supponit decretum liberum, sicut scientia huius conditionalis: si Sol creatus fuerit, illuminabit, vel si voluero creare mundum, incipiet esse, & qualibet similis est in Deo ante omne decretum liberum: non est autem minus necessaria illa conditionalis in vi illationis, si dederimus huic homini motionem prædeterminantem, consentientem; ergo etiam illa non supponit decretum liberum conditionatum; sed potius in suo obiecto includit illud, non ut iam existens, quoad liberam determinationem, cum respectu rationis, sed ut possibile nostro modo concipiendi; sicut intelligimus nunc fuisse in Deo possibile decretum liberum creandi alium modum, quod de facto non fuit. In nostra vero sententia probatur, quia vocatio non habet, quod sit congrua à physica prædeterminatione, neque ex immediata efficacia antecedente diuinæ voluntatis; ergo congruitas vocationis, seu eius efficacia ut possibilis non pendet ex aliquo decreto libero Dei etiam conditionato; ergo nec scientia de efficacia talis vocationis, si detur, supponit secundum rationem antecedens decretum conditionatum. Antecedens probamus, quia ille modus efficacia repugnat libertati, iuxta dicta in Prolegomeno præcedenti, & latius dicenda in lib. 5. Consequentia vero prima est per se satis evidens, quia nihil aliud est scire hanc conditionalem esse veram, si hæc vocatio detur, Homo consentiet, quæm scire hanc vocationem cognitam ut possibilem, cognoscere etiam ut efficacem possibiliter; ergo si vocatio non habet hanc efficaciam ut possibilem à libero decreto Dei, sine illo, & ante illud præscitur, quia omne, quod est possibile, præcognoscit Deus ante omnem liberum decretum. Et nihilominus in obiecto illius scientie includitur aliquod decretum Dei sub conditione, non tamen præterminans physicè, sed offerens concursum concomitantem, ut suprà declarauit. Et ita quoad partem etiam reuocatur tota differentia questionum ad controuersiam de concurso Dei prævio, vel concomitante, & de præueniente gratia physicè prædeterminante, vel moraliter alliciente, & physicè tantum cooperante, & consequenter erit differentia in decreto incluso in obiecto illius scientie, seu in ipsa conditione, quale sit. Quod autem hoc decretum ut in re ipsa existens in Deo supponatur ad talem scientiam, in nulla sententia dici posse videtur.

Vltimò possunt ponderari testimonia Patrum, quia sicut dicunt præcisè Deum hominem iustum esse lapsorum, si vivat, per mortem præuenire illum, ne peccet; ita dicunt præscire Deum hominem prauum fuisse ac turum pœnitentiam, si viueret, & nihilominus non vult ei concedere vitam, sed permittere, ut in peccato moriatur. Illa enim præscientia conditionata de pœnitentia nunquam futura non potest fundari in decreto absoluto, ut per se constat: conditionatum autem ibi superflue fingeretur, & sānè præter intentionem Patrum. nam tale decretum solum esset huiusmodi. Si darem huic vitam, darem etiam pœnitentiam; quia tale decretum nec continetur in aliqua vniuersali promissione, vel ordinaria lege Dei, neque est necessarium secundum communem cursum prouidentiae ad aliquem effectum eius, neque habet aliquam utilitatem, vel rationem: ergo & frustra ponitur, ac sine fundamento, & incredibile est, Patres fuisse loquitos de illa præscientia ex suppositione talis decreti liberi, cuius fundamentum, imò

A nec vestigium in Scriptura, vel in effectibus, aut reuelationibus Dei inuenitur. quam rationem infrà latius prosequemur, nunc enim solum ad ponderanda testimonia Sanctorum illam attingimus.

C A P V T VI.

*Quid de hac scientia conditionata
D. Thomas senserit.*

Quoniam auctores contrariæ sententiaz (vt solent) auctoritate D. Thomæ in primis muniuntur, ideo in potissimum punctis huius materiae, & maximè controvërsis summa diligentia eius mentem inuestigare conabimur. Primum ergo D. Thomam non agnouisse scientiam hanc conditionatam vel omnem, vel saltem, quæ diuinum decretum antecedat, ex principijs eius colligunt. Primo, quia D. Thomas adæquate diuidit scientiam Dei in liberam & naturalem; sed hæc scientia conditionata nec libera dici potest, quia est in Deo sine decreto libero eius, nec naturalis, quia simpliciter posset non esse in Deo, si voluntas creata aliter esset volitna, ut posset etiā potiù tali conditione: ergo est tertia scientia, quam D. Thomas non agnouit. Pro maiori citatur D. Th. 1.p.q.14.art.9. 3.p.q.10.art.2.ad 2. & q.13.art.1. ad 2.lib.1.contr.gent. cap.66. & 69. in fine, quodlib. 3. art. 3. q. 8. de verit. art.4. q.20. art.4. ad 1. in 1. d.38.q.1. art. ... in 3. d.14. q.1. art.2. q.2. in 4. d. 49. q.2. art.5.

Secundò, quia iuxta doctrinam D. Thomæ nullus est modus, quo posit Deus habere talem scientiam. Probatur, quia 1.p.q.14.art. 13. vnicam tantum viam esse dicit, qua posset Deus cognoscere futura contingentia, scilicet in præsentia æternitatis: sed conditionata futura non potest cognoscere in præsentia æternitatis, quia nunquam futura sunt, & æternitas non coexistit nisi in his, quæ in aliqua differentia temporis extitura sunt; ergo in doctrina D. Thomæ futura conditionata contingentia non possint stabuisse certæ, & infallibili cognitioni. Minor cum consequentia videntur clarae. Maior patet ex D. Thoma 1. p. q. 14. art. 13. vbi distinguens duplē statum futurorum in se, & in causis suis, ait, in causis nullo modo posse certò cognosci, sed ad summum per coniecturam: prout autem vnumquodque illorum est actu in seipso, sic subdi cognitioni certæ, & infallibili, & quia ita attinguntur per æternum Dei intuitum, ideo certò præsciri, quia eius æternus intuitus fertur super omnia, ut suæ æternitati præsentia. In quo discursu manifestè omnem alium modum cognoscendi futura contingentia excludit. Idem docet 2. 2. q.171. art. 6. ad 2. & lib. 1. contr. gent. cap. 67. vbi in ratione prima hanc sumit propositionem. *Contingens certitudini cognitionis non repugnat, nisi ut futurum est, non autem ut praesens est.* Declarat autem solum esse praesens pro tempore, pro quo est, quæ præsentia locum non habet in re nunquam futura, & in toto illo capite explicat præsentiam per actualem existentiam, quæ in futuris conditionatis ut sic non interuenit. Idem habet in 1.d.38.q.1.art.5. & q. 2. de verit. art. 12. vbi generaliter concludit, contingens, ut futurum est, per nullam cognitionem etiam diuinam posse infallibiliter cognosci. Quod etiam tradit q.16. de Malo, art. 7. & vbique addit particulam exclusiūam, dicens, non posse futura contingentia

Propositio tripartita quam aduersarij nituntur probare ex D. Th. Prima ab adæquata diuino scientie in liberam, & naturalem.

D. Thom.

2.
A cognitione futurorum contingentium in præsentia æternitatis.

Idem.

Idem.

Quale decretum includatur in obiecto scientie mediae.

18.

Incredibile est patres fuisse loquitos de præscientia, supponente talis decretum, cuius nusquam vestigium in Scriptura vel in effectibus Dei inuenitur.

tingentia certè sciri, nisi tali modo, vtique A
vt præsentia dicto modo; ergo.

3.
Sequeretur fu-
tura absoluta
cognosci posse
in causa pro-
xima, vel re-
mota.

Instantia ad
hominem con-
tra auctorem.

4.
In proposicio-
nibus de fu-
turo contingentia
& conditiona-
to illatio si es-
set bona, esset
necessaria.

5.
Hæc præscien-
tia non potest
esse ante decre-
tum absolutum
ex parte Dei,
& conditiona-
tum ex parte
obiecti.

D. Thom.

6.
Assertio no-
stra.

Et confirmatur primò hoc testimonium.
D. Thomæ, quia si semel admittatur præ-
scientia hæc conditionata, apertè sequitur,
posse etiam absoluta cognosci alio modo,
quam per præsentiam æternitatis, nimurum,
in aliqua causa proxima, vel remota, quod
est contra eandem hypothesim positam in
doctrina D. Thomæ. Sequela patet, quia si
Deus ante omne decretum liberum per sim-
plicem intelligentiam videt, hanc conditio-
nalem esse veram, si Petrus in tali occasione
cum talibus circumstantijs constituatur, libe-
rè loquetur, & in posteriori signo addatur de-
cretum liberum, quo vult Petruni constitue-
re in tali occasione, & circumstantijs, eo ipso
videt Petrum liberè esse loquutur in illis
duabus præmissis sine discursu ex parte sua;
ergo iam videt futurum absolutum alio mo-
do, quam per præsentialitatem existentia
eius. Idem argumentum potest contra me-
fieri: nam supposita illa conditionali sci-
entia, dico posse Deum prædefinire actum libe-
rum futurum, saltem per modum intentio-
nis absolute; ergo iam cognoscit Deus per
absolutam scientiam in illo decreto Dei il-
lum actum esse absolute futurum, cùm tam-
en in illo signo non videatur illud futu-
rum in se vt presens, quia nondum intelligi-
tur decretum absolutum Dei, quo & conditio
verificetur, & fiat effectus, sine quo non potest
talis effectus videri vt præsens in æternitate.

Et confirmatur secundò, quia D. Thomas
i. p. q. 14. art. 13. ad 2. dicit veritatem con-
ditionalis propositionis consistere in bonita-
te illationis, sed in istis conditionalibus pro-
positionibus, de quibus tractamus, illatio
non est bona, nam si esset bona, esset necessa-
ria, & si esset necessaria, iam futurum non
esset contingens, sed necessarium, quod est
contra hypothesim, & contra contingentiam,
seu libertatem talium effectuum; ergo illæ
propositiones vel sunt falsæ, vel saltem non
sunt cognoscibiles vt veræ: ac subinde iuxta
D. Thomæ principia non cognoscit illa, quia
sicut Deus non potest facere, quod de se est
impossibile, ita non potest scire, quod de se
non est cognoscibile, quia verum non est.
Et hæc sere sunt testimonia, quæ Thomistæ
in hac causa allegant.

Tamen quod hæc præscientia saltem non
possit esse ante decretum absolutum ex parte
Dei, cum conditione ex parte obiecti, pro-
batur argumento iam supra factò, quia ea-
dem est proportio futuri conditionati ad de-
cretum conditionatum, quæ est futuri abso-
luti ad decretum absolutum; sed futurum
absolutum non potest à Deo sciri, nisi præ-
vio decreto absoluto in voluntate Dei: ergo
nec conditionatum sciri potest, nisi prævio
conditionato decreto. Consequentia clara
est, & maior ex paritate rationis videtur
nota. Minor autem probatur ex D. Thoma
in i. d. 39. q. 1. art. 2. ad 5. vbi loquens de
scientia absoluta futurorum contingentium,
ait, *Scire secundum rationem, sequitur vo-
luntatem*, & art. 2. ad 1. dicit, quod scire
Deum est subiectum voluntatis ipsius, vnde
supponit illam.

Nihilominus assero in doctrina D. Thomæ nihil inueniri huic sententiae contra-
rium, imò interdum illam indicare, vel sup-
ponere. Ut hoc ostendam, distinguo duo,
quæ in hoc puncto semper sunt separanda,
scilicet, an sit talis scientia in Deo, & quo-
modo, seu quo medio sit. Priorem ergo par-
tem, scilicet non ignorasse D. Thomam hanc

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

scientiam simpliciter, & quoad an est colligi-
mus ex 3. p. q. 1. art. 5. ad 2. vbi tractans D. Thom-
as rationem Augustini, cur Christus tali
tempore voluit incarnari, & Euangeliū
prædicari, quia præciuit tunc plures fuisse in
eum credituros; illius occasione attingit
etiam locum Matth. 11. de Tyrijs, & Sidonijs,
& cum eodem Augustino lib. de dono perseu-
cap. 9. sentit verba illa Christi dicta fuisse per
absolutam reuelationem penitentia, quæ fu-
tura erat in Tyrijs, & Sidonijs, si conditio
illa in eis fuisset impleta, & occulto iudicio
diuinæ prædestinationis tribuit, quod non
obstante illa præscientia non fuerint talia
signa apud illos facta. Vnde super cap. Matth.
11. de propria præscientia exponit locum il-
lum, vbi infert ex illis Christi verbis con-
uinci errorem dicentium, non saluari nisi
eos, quos Deus præciuit, quia conuerteren-
tur, si prædicaretur eis. *Nam hoc (inquit)*
excludit, dicens, quod Tyrijs, & Sidonijs male
erit, vtque quamvis credituri essent, si au-
dissent. *quia non indicabit Deus illos ex his,*
quaefacerent, sed ex his, quaefecerunt, vt ibi-
dem cum Augustino subiungit. Supponens
non deesse Deo talium operum scientiam, sed
in ipsis operibus deesse rationem meriti, &
demeriti, nisi in aliqua differentia temporis
futura sint. Potest etiam idem D. Thomas
allegari in 3. p. q. 1. art. 3. ad 4. vbi dicit, *præ-
destinationem supponere præscientiam futuro-
rum*, quod de hac præscientia optimè intelli-
gitur. nam absoluta præscientia futurorum
potius sequitur ad prædestinationem, maxi-
mè iuxta sententiam Thomistarum. Sed ille
locus, vt ibi notaui, incertus est. Item alle-
gatur D. Thomas in eadem q. art. 2. & 6. vbi
rationem decreti, quod Deus habuit, vt In-
carnatio nec statim in principio mundi fie-
ret, nec in finem eius reseruaretur, sumit ex
præscientia futurorum effectuum liberorum,
qui essent in humano genere, si aliquo ex illis
extremis temporibus Christus carnem assu-
meret, vel non sumeret. Quæ præscientia
sine dubio conditionata est, quia & præintel-
ligitur ante decretum de tempore futuræ In-
carnationis, & sub conditione, si tali, vel tali
tempore fiat, & multi ex illis effectibus de-
facto non euenerunt, quia conditio non est
impleta. Vt v. g. præcognovit Deus fidem
esse penitus abolendam in mundo, si differre-
tur Incarnatio usque ad finem ipsius mundi;

E quod tamen postea non euenerit, quia conditio
impleta non est: oportet etiam scientiam esse
certam, alijs prouidentia Dei, quæ in illa
fundatur, non esset certa. Denique oportet
præscientiam non esse confusam, sed distin-
ctam, & claram, & ideò determinatè, & in
particulari præciuit Deus, in quibus, &
quomodo tales effectus euenerint, si Incarna-
tio antea, vel tardius fieret.

Secundò probatur, nihil esse in doctrina D.
Thomæ, quod huic scientiæ repugnet, quod
fiet sufficenter respondendo ad primam obie-
ctionem contraria sententia, quæ in hoc sen-
tu maximè procedit, reliquæ enim magis at-
tingunt partem alteram de modo talis sci-
entia. Primò ergo negamus reperiri in D. Tho-
ma in locis, quæ ibi allegantur, diuisionem
scientiæ diuinæ, in naturalem, & liberam:
non enim in D. Thoma illa verba inuenien-
tur. Sed diuidit D. Thomas illis locis sci-
entiam Dei in scientiam simplicis intelligen-
tiæ, & visionis, sub quibus verbis in alijs lo-
cis quamplurimis eandem diuisionem repe-
tit, nunquam sub prioribus de scientia natu-
rali, & libera. Arguens autem nomina mu-
tauit, vt aliquam speciem difficultatis habe-
ret

Notæ fuit D.
Thomæ sci-
entia conditiona-
ta quoad an
est.

Augst.

D. Thom.

Idem :

7.
Nihil est huic
scientiæ repu-
gnans in doc-
trina D. Tho-
mæ.
Satisfit primæ
objectioni su-
præ n. 1.
NusquāS. Doc-
tor diuisi sci-
entiam Dei in li-
beram, & ne-
cessariam.

ret obiectio, tacite supponens verba esse aequivalentia, cum tamen neque reuera sint, neque ex doctrina D. Thomae id probari possit. Admissa ergo diuisione illa sub verbis D. Thomae negatur consequentia, nam illa adaequata est, & scientia conditionata simplificiter loquendo sub scientia simplicis intelligentiae continetur, sive libera, sive naturalis appellatur, quia scientia simplicis intelligentiae formaliter non habet ex eo quod talis est, quod sit libera, vel necessaria, sed ex eo, quod est de rebus possibilibus, seu abstrahentibus ab existentia in aliqua differentia temporis futura, & ideo inuenitur in Deo ante omne decretum liberum de rebus aliquando futuris. Et hoc totum conuenit in conditionatam scientiam, quia licet per illam videatur effectus contingens, non tantum ut contingens, sed etiam ut determinatum ad alteram partem ex hypothesi; tamen quia illa hypothesis nondum supponitur futura ex aliquo decreto Dei, totum id manet sub esse possibili, & ideo tota illa cognitio ad simplicem intelligentiam pertinet. Vnde neque illi Doctores, qui admittunt hanc scientiam conditionatam saltem in decreto conditionato, loquuntur ad mentem D. Thomae, dum dicunt, talem scientiam esse scientiam visionis, quia D. Thomas nunquam posuit scientiam visionis circa res nunquam futuras, neque in illa differentia temporis habituras existentiam, vt in locis citatis videri potest: at vero haec scientia esse potest de rebus, nunquam de facto futuris, vt de penitentia Tyriorum, de traditione Ceilitarum, & similibus. Igitur ex diuisione illa prout a D. Thoma traditur, nullum argumentum sumitur.

3. Suppositio.

Nulla est in Deo scientia libera propria libertate actus ex parte operantis, quia supposito obiecto quasi resultat naturaliter.

Variae acceptiones scientiae liberae, & necessariae in Deo.

D. Admissa tamen diuisione sub illis verbis *libera*, & *naturalis*, supponendum est, scientiam Dei non posse dici liberam, ex parte ipsius scientiae, prout nostro modo intelligendi est quasi elicitus a Deo, quia determinatio scientiae Dei ad talem respectum, sub quo dicitur scientiae huius, vel illius rei, non subditur libertati Dei, sed supposito obiecto quasi resultat naturaliter. Quod ita declaratur ex his, quae in nobis accidunt: nam actus duobus tantum modis potest esse liber, scilicet, vel formaliter, seu elicituè, vel denominatiuè ex imperio alterius actus: prout modò est actus liber voluntatis, non vero actus intellectus, sed ad summum posteriori modo. Sic ergo in Deo seclusa imperfectione eliciantia, seu efficiantia actus, determinatio actus voluntatis Dei est per se formaliter liber, nam proposito eodem obiectu potest per seipsum voluntas Dei ad illud determinari; intellectus vero non est sic formaliter liber, nec potest etiam determinari ex motione voluntatis suæ, quæ circa ipsum intellectum versetur, quasi applicando illum ad talem determinationem, quia cum omnis scientia Dei sit clara, & euidentia, & sit purissimus actus, neq; quoad exercitium, neque quoad specificationem (vt more nostro loquamur) potest pendere ex motione voluntatis. Loquendo ergo de propria libertate actus ex parte operantis, nulla est in Deo scientia libera, sed ipsa etiam visionis est *naturalis*, non simpliciter, sed praesupposito obiecto, sicut calefactio ab igne est naturalis, supposita tamen materia applicata, circa quam versari possit. Et ita etiam non procedit argumentum; quia vero obiecta scientiae diuinæ quædam sunt necessaria, alia vero ex se non habent necessitatem, sed contingentiam, ideo ex parte obiectorum potest admitti illa diuisione. Inter obiecta autem non necessaria quædam sunt *alia* per solam determinatam habitudi-

A nem ad voluntatem creatam, nullo supposito decreto libero voluntatis Dei, alia pendent ex antecedente decreto libero voluntatis Dei. Potest ergo uno modo dici libera omnis scientia, cuius obiectum de se non est necessarium, sed posset non esse, siue hoc habeat ex habitudine ad voluntatem creatam, siue ad voluntatem Dei, & sic omnis scientia contingentium, siue conditionata, siue absoluta, dicetur contingens, & a naturali distinguetur. Potest item restringi nomen scientiae liberae ad illam scientiam, quæ versatur circa obiectum futurum ex libero decreto Dei, quia propriè non dicitur alicui liberum, nisi quod aliquo modo pendet ex voluntate eius quoad esse, & non esse, & sic omnis scientia conditionata, quæ non pendet ex actuali decreto Dei libero, nec illud supponit, dicetur naturalis, id est, non libera, sed necessaria saltem ex parte obiecti, quod supponitur independenter à libero decreto Dei, quoad veritatem sub esse possibili, sicut creature omnes sub esse possibili sunt scibiles independenter à libero decreto voluntatis diuinæ; sub illis ergo contineri possunt & veritates necessariae, & contingentes, & nihilominus omnium scientia est naturalis, & non libera ipsi Deo, quæ doctrina in se vera est, & contra D. Thomam esse non potest, quia, vt dixi, nunquam distinxit scientiam Dei in naturalem, & liberam, nec declarauit vnde illæ denominationes sumendæ sint.

Secunda obiectio retorqueri potest in eos, qui dicunt præuidere Deum hæc futura in prædeterminatione voluntatis creatæ facta à Deo per absolutum decretum: nam certè D. Thomas modum præcognoscendi futura contingentia nunquam docuit, nec antiqui Thomistæ ita interpretati sunt D. Thomam, sed vbiq; docent secundum D. Thomam non posse futura contingentia cognosci in causa quantumuis præparata, & disposita ad effectum, sed solum in præsentia ipsius actualis determinationis, vt patet ex Capreolo in 1.d.38. q.1. art. 2. per tot. præfertim ad argumentum Durandi contra primam conclusionem Caietano 1.p.q.14.art.13. circa respons. ad 1. in fine Hispalensi. in 1.d.38.q.1. art 4 ad 7. vbi Aquarius in additionibus ad Capreol. concl. 6. distinctius id tradit, omnes alios modos cognoscendi futura excludingo, affirmatque omnes Thomistas antiquiores ita sensisse. Imò etiam alij Scholastici, qui sententiam illam D. Thomæ impugnarunt, intellexerunt D. Thomam ita illum modum elegisse, vt omnes alios rejiceret, & in hoc sensu illam impugnarunt, vt in Durando, Scoto, Aureol. & alijs in 1.d.38. & 39. videre licet. Hinc ergo argumentum, quia cognoscere futura, in decreto prædeterminante liberum arbitrium, non est cognoscere illa vt præsentia, sed futura, neque est illa cognoscere in se, sed in causa: utrinque autem repugnat certitudini cognitionis futurorum contingentium iuxta principia D. Thomæ; ergo. Minor auctoritate sola nititur, & ideo videtur satis probata, & ex ipsis E locis D. Thomæ, & ex alijs Doctoribus. Maior autem probatur, quia prius natura, quam intelligatur effectus prodire à causa physicè prædeterminata cognoscitur in illa; ergo vt sic non cognoscitur vt præfens, sed vt futuri à tali causa, quia effectus non est præfens donec à sua causa manat: tunc autem non cognoscitur vt iam manans à causa; ergo vt emanatus à causa sic effecta. Et inde etiam concluditur, illo modo non cognosci effectum in se, sed in causa, quia nondum intelligitur emanasse de causa; ergo nec habere esse in se, ratione cuius possit in se cognosci;

9.
Retorqueretur
obiectio secun-
da in præde-
terminantes.

Capreol.

Caietan.

Hispalensi.

Scot. ibi. d.39.
ad 5. quælt.
S. aliter ponit
tur. Bonavent.
d.39.art.2.q.3.
Arens. 1.p.q.23
memb.4. art.3.
& memb. 3.
art. 4. Cordub.
q. 55. dub. 3.
Hernia. in 1. d.
38. art.3. Egidi-
anus opusculo
contra Corru-
ptores Doctri-
nae D. Thomæ.
Cognoscere
futura in de-
creto præde-
terminante vo-
luntatem non
est cognoscere
illa vt præsen-
tia, sed vt fu-
tura; neque in
se, sed in causâ:

gnosci; ergo in causa, ut ultimata completa cognoscitur. Denique in conditionatis futuris id declaratur, quia iuxta illam sententiam cognoscuntur in vi illationis, quia ex causa sic determinata necessariod sequitur effectus, saltem necessitate consequentiae, ut etiam aduersarij loquuntur; ergo per talem scientiam non cognoscitur effectus contingens in se, sed in quadam causa, cum qua habet necessariam connexionem, & illationem: hoc autem, ut dixi repugnat futuris contingentibus, iuxta doctrinam D. Thomae, & infrà ostendemus esse in hac parte verissimam: nam ille modus cognitionis rerum contingentiae repugnat.

Quocirca ad argumentum quatenus fit contra nos, respondemus, doctrinam illam D. Thomae nobis non repugnare; quia etiam futura contingentia sub conditione non praesciuntur in causa à Deo, nec vt futura, sed vt in se sunt aliquo modo scientiae Dei, aeterna. Quando enim Deus ante decretum liberum de vocando tali modo Paulum præcognouit, quod si Paulus sic vocaretur, esset consensurus, non id cognovit, quia viderit, ex voluntate sic necessariod sequi consensum etiam necessitate consequentiae, & ita nec cognovit illum effectum in tali causa, nec propriè vt futurum, sed cognovit ab illa voluntate emanaturum sive consensum videndo obiectiu ipsammet emanationem tanquam praesentem. Supponimus enim, cum Deus dicitur futurum contingens vt praesens, non intelligi de praesentia reali fundata in existentia actuali, quam res cognita extra Deum. habet, etiam in mensura aeternitatis, id etiam in absolutis falso censemus, & alienum à mente D. Thomae, ut Hispalensis supra etiam recte sensit: intelligitur ergo de praesentia obiectiva, quæ in hoc consistit, quod non cognoscitur effectus vt contentus tantum in causa, sed vt emanans ab illa pro sua duratio, quæ ita menti Dei praesentatur, ac si esset in re iam praesens. Et ad eundem modum res futura etiamsi non absolute, sed tantum sub conditione sit futura. nam vidento in exemplo adducto voluntatem Pauli ex hypothesi, seu conditionaliter ita constitutam, & vocatam, videt ab illa dimanare consensum sub eadem hypothesi; & ita ille met consensus sic videtur futurus vt praesens, & in se, non vt futurus, & in causa, vt in sequenti cap. latius exponemus. Vnde non obstat, quod hæc futura conditionata vel nunquam sint futura, vel quod cognoscantur prius ratione, quam sint absolute futura, quia nihilominus cognoscuntur vt praesentia obiectu aeternæ Dei cognitioni, quia non in causis, sed in seipisis cognoscuntur, & quia aeternus intuitus omnia complectitur, vt in sequentibus explicabimus.

Ad primam confirmationem respondet, post scientiam conditionatam alicuius futuri duplex decretum posse intelligi in diuina voluntate, quo illa cognitione transeat in absolute, vt in eadem confirmatione tangatur. Vnum est decretum executivum, quo Deus vult purificare conditionem illam, vt res illa sit absolute futura: vt, v.g. dare vocationem, per quam nouit voluntatem esse conuertendam, si illi daretur, & tunc eo ipso videri talem conuersionem in se ipsa, & vt praesentem in aeternitate secundum illam existentiam, quam suo tempore habitura est. Quia ex vi illius decreti vult Deus non solum dare homini omne auxilium præium ad talem conuersionem, sed etiam dat omnem concursum, seu actua-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A lem influxum cooperantem ex parte sua necessarium ad talem effectum, quem concursum simul cum influxu voluntatis hominis intuetur ut terminum ad talem concursum, & ita illa cognitio est intuitio talis effectus in se ipso: vnde non est cognitio quasi per discursum virtualem, videlicet, si iste homo vocetur, consentiet: sed vocabitur; ergo consentiet, quia illa minor videtur in se quatenus ipsa vocatio cum omnibus alijs necessarijs iam est determinata ad esse, & non potest videri sine termino simili modo praesenti; ergo illa cognitio non est extra modum intuitionis rei in se, vt praesentis aeternitatis.

B Maior difficultas est in alio decreto, quod supposita illa praesentia conditionata, potest Deus habere per modum intentionis, volendo immediate, & absolute, vt homo consentiat, v.g. volendo credere, ex qua intentione vult dare illi talem vocationem: nam illud decretum, seu propositum dandi fidem, prius est secundum rationem, quam voluntas executiva dandi vocationem; ergo in illo decreto scit Deus absolute effectum esse futurum, priusquam illum vt absolute praesentem in aeternitate intueatur, atque cognoscit prius futurum, vt futurum in causa, quam illum videat in re praesentem. Ad quod respondeo, non posse negari hunc praesentia modum, non tamen ita esse in causa, quin includat praesentiam in aeternitate, quatenus illam supponit in praesentia conditionata, & ad illam dicit habitudinem.

C virtualem; non posset enim Deus habere tale decretum de futuro actu libero, nisi iam in thesauris sapientiae sua prænouisset vocationem, per quam potest infallibiliter executioni mandari, & ideo tale decretum dicit habitudinem ad illud obiectum, vt iam conditionaliter praesens aeternitati, & virtute includit voluntatem dandi talem vocationem, & concursum, & ideo ille modus praesentia non excluditur ab illo modo, qui esse dicitur per praesentiam aeternitatis, sed sub illo continetur, vel ad illum reuocatur.

Ad secundam confirmationem respondemus D. Thomam in loco ibi allegato, non loqui de omni genere propositionum, sed tantum de illis, quam fundantur in illatione, in quibus ad earum veritatem necessarium est, vt illatio sit necessaria. Non negat autem D. Thomas posse esse aliud genus conditionalium propositionum, quarum veritas non pendet ex formalis illatione (vt sic dicam,) sed tantum ex materiali, id est, ex actuali emanatione, quam de facto talis actus habet à tali potentia, si talis conditio supponeretur, etiamsi ex vi antecedentis causa posset non emanare. In quo sensu habent illæ propositiones veritatem, vt possint cognosci, vt in sequentibus dicemus. Nec D. Thomas ignorauit hoc genus conditionalium propositionum, cum sèpè alias de illis loquatur magis in actu exercito, quam in actu signato, vt sic dicam. Vnde fortius potest hæc obiectio retorqueri in eos, qui admittunt in Deo hanc scientiam conditionatam; volunt tamen semper fundari in vi illationis, & ab illa pendere dicunt veritatem propositionis sic cogniti, & vt bona sit illatio, necessarium putant interponi, & antecedere decretum Dei, in quo bonitas illationis fundetur. Nam ex dicta scientia planè sequitur hæc futura non praesciri vt praesentia, sed vt futura, & consequenter non cognosci vt futura contingentia, sed vt futura necessaria, quia cognoscuntur ex vi illationis necessaria.

C 2

Nec

Præscientia
conditionata
potest transire
in absolutam
per decretum
executivum,
vel per modum
intentionis.

12.

Diluitur.

Futurum con-
tingens etiam
conditionatum
quo sensu di-
citur Deo praes-
sens in aeterni-
tate ex mente
D. Thomæ.
Hispalensis su-
præ n. 9.

Infringitur 1.
confirm. suprà
n. 3.

Præscientia in
decreto per
modum inten-
tionis ita est
in causa vt in-
cludat etiam
praesentiam in
aeternitate.

13.
Solutur con-
firm. 2. sup. n. 4.

Duplex genus
est propositionum
conditionalium.

1. Quorum ve-
ritas penderet
ex formalis il-
latione. 2. ex
materiali dun-
taxat.

Retorquetur.

Vulgaris responsio intercluditur.

Nec satisfacit vulgaris responsio, quod illa sit necessitas consequentia, quae non repugnat contingentia, quia illud est verum quando illatio fit ab aliquo posteriori, quod supponit iam factum contingentem effectum, ut si Deus scit, fiet. At vero quando illatio est ab aliquo priori, & causa praecedente, tunc necessitas consequentia redundat in necessitatem consequentis, consequenter tollit contingentiam, seu libertatem, iuxta dicta in Prolegomeno praecedente. Hoc autem modo ponitur necessitas illationis in his futuris iuxta dictam sententiam: nam bonitas, aut necessitas illius conditionalis illationis fundari dicitur in efficaci decreto, & prædeterminatione diuinæ voluntatis, quae est causa efficacissima talis effectus futuri tandem inducens antecedentem, & causalem necessitatem, ut implicet contradictionem, effectum non sequi posita tali causa; ergo in illis futuris est necessitas simpliciter, ac subinde non cognoscuntur ut futura contingentia, sed ut necessaria, quod est contra hypotheum, & contra libertatem, & ideo nunquam D. Thomas talen modum cognoscendi futura contingentia nos docuit, sed absolute reiecit omnem præscientiam futurorum contingentium in causa, ut visum est.

14.
Præmittuntur quædam ad solutionem 4. confirm. supra num. 5.

Propositio inter scientiam absolutam, & conditionatam in quo ex parte admittenda.
Lib. 1. de absolu. scientia futur. conting. cap. 6.

Suprà n. 12.

15.
Solutio in forma.

A solo sufficienter habeatur. Nec D. Thomas in argumento in locis citatis id dicit. Aliud est enim quod præscientia absoluta futurorum supponat aliquod decretum liberum; aliud vero, quod supponat decretum, in quo solo nitatur. Primum est verum, quia sine futura efficientia Dei nihil potest esse futurum: efficientia autem Dei esse non potest nisi ex libero decreto voluntatis Dei, & ideo à sola præscientia omnis futuri supponit aliquod decretum voluntatis Dei, & hoc solum est, quod D. Thomas docet locis citatis. Secundum autem est falsum, nec docetur à D. Thoma in illis locis, sed solum, quod præscientia supponit aliquam voluntatem, quod vniuersalius. nam potest supponere volitionem non omnino absolutam, nec prædefinitam, in qua sola non cognoscitur satis futurum, ut declaratum est, & ideo D. Thomas sèpè distinguit in Deo ipso certitudinem præscientiae à certitudine prædestinationis, seu prædefinitionis, & dicit omnia, quae præsciuntur à Deo, esse certa priori, non tamen omnia posteriori modo, ut videlicet 1. p. q. 23. art. 7. & q. 6. de verit. art. 7. & infra ostendemus, non omnia præscita à Deo esse ab eodem prædefinita efficaciter ante præscientiam.

D. Thom.
De alio vero decreto libero sufficiente ad agendum ad extra, licet non sit omnino absolum, sed prædefinitum, dicimus versari discrimen inter scientiam absolutam, & conditionatam, quia absoluta supponit in Deo aliquod huiusmodi decretum, ut dixi; conditionata vero, minimè. Et ratio est, quia scientia absoluta terminatur ad realem existentiam rei aliquando futura, & quia talis existentia pendet à voluntate Dei, vel per se efficiente, vel cum causa secunda concurrente; ideo necessariò talis voluntas libera supponitur tali præscientiae absolutæ. At vero scientia conditionata non dicit habitudinem ad effectum aliquando futurum, & ideo ex hac parte non dependet à decreto libero, quod in Deo supponat; sed dicit habitudinem ad effectum sub conditione futurum, ad quod satis est, ut in conditione includatur decretum Dei, non quod iam sit, sed quod si ex parte Dei ponatur, sufficiet, ut voluntas humana operetur de facto, Deo cum illa concurrente, seu cooperante. Quia ergo conditionalis nihil ponit in esse, ideo nec supponit in esse (ut sic dicam) decretum Dei, sed tantum in conditione illud inuoluit, ac proinde de his quæ D. Thomas dicit de præscientia absoluta, non rectè fit illatio ad conditionatam quoad hanc partem, quia est ratio longè diversa, ut declarauim. Alia item difficultates possent obici hinc in doctrina D. Thomæ, sed in sequentibus capitibus commodius examinabuntur.

16.
Proportio inter scientiam absolutam & conditionatam in ordine ad decretum in quo neganda.

Conditionalis nihil ponit in esse, ideo nec supponit in esse decretum Dei, sed tantum in conditione illud in uoluit.

C A P V T VII.

Ratione à priori ostenditur dari in Deo conditionatam præscientiam, & principali fundamento contraria sententiae occurritur, veritásque talium propositionum declaratur.

Ver nostram sententiam ratione confir- Fundamentum memus, supponimus in primis, certius disputatum esse debere omnibus Catholicis, quod tionis nemini si in his propositionibus conditionatis de fu- Catholico du- turo contingenti est aliqua veritas determi- nata.

nata in alterutra parte contingentia, illam. A non ignorari à Deo. Ratio est, quia omnis veritas de se scibilis est, obiectum enim scientia est veritas, & è conuerso omne verum participat aliquo modo rationem entis, vnde sub ea ratione scibile est: si autem obiectum est scibile, etiam scientia possibilis est, teste Philosopho cap. de Ad aliquid, quia illa duo correlatiū dicuntur; immo scibile dicitur à scientia, quæ erga ipsum versari potest. Si ergo tale futurum est scibile, profectò etiam scientia de illo est possibilis: si autem illa scientia possibilis est, Deo maximè erit possibilis, tum quia si est possibilis illa scientia, aliqua perfectio est; ergo non potest Deo deesse: tum etiam, quia sicut Deus est omnipotens, quia habet summam potestatem, ita est omnisciens, qui habet summam scientiam; ergo sicut potentia eius se extendit ad omne possibile, ita & scientia ad omne scibile; ergo si hæ propositiones scibiles sunt, scientia illarum possibilium est Deo. Ac denique si Deo est possibilis talis scientia, actu ac necessariò illam habet, supposita veritate, & scibilitate obiecti, quia, vt suprà tetigi, scientia de se est perfectio necessaria, & naturalis, quia non liberè, sed ex necessitate terminatur ad omnia scibilia, supposita capacitatem ex parte obiecti: ignorantia enim vel nescientia cuiuscumque rei scibilis imperfectio esset in Deo. In his ergo omnibus non est, nec potest esse dissensio. Tota ergo controuersia ad hoc reuocatur, vt videamus, an illæ conditionales habeant determinatam veritatem scibilem.

Cardo difficultatis.

2. Proponuntur argumenta cōtraria sententiaz.

Primum.

Primi ergo opinantes, qui hanc scientiam Deo negant, in hoc maximè fundantur, quod in illis propositionibus non est determinata veritas, nisi antecedat decretum Dei, quo causa determininetur. Et ideo qui negant tale decretum, consequenter absolutè, & simpliciter dicunt talia conditionata non cognosci certò etiam à Deo, qui verò decretum conditionatum ponunt, saltem negant, ante illud posse cognosci. Illud autem fundamentum, scilicet, in his propositionibus conditionalibus non esse determinatam veritatem, ita suadere videntur. Quia res antequam fiat, non habet esse nisi in causa sua; ergo nec potest habere esse futurum, nisi prout est in causa sua, quia esse futurum includat esse; ergo vel in se, vel in causa: non in se; ergo in causa. Et patet ex differentia inter rem futuram, & præsentem, vel præteritam comparatam. Nam res dicitur præsens propter esse, quod in se iam habet, præterita propter esse, quod iam habuit in se; & quod iam fuit extra causas: futura verò nondum habuit esse in se, & ideo non potest determinari futura ratione propriæ esse, quod in se habeat; ergo solùm quia habet esse in causa. Rursus non quodlibet esse in causa sufficit, vt res dicatur futura, sed oportet, vt habeat esse in causa determinata ad efficiendum, quia res etiam habet esse possibile in causa sua, & tamen non omne possibile est futurum, vt per se constat; ergo aliquid additum esse futurum ultra hoc, quod est habere esse in causa: nihil autem aliud habere potest, nisi determinatio nem cause ad agendum: ergo si causa in qua res est possibilis, non sit determinata, sed indifferens, quia ipsa fuerit in illo statu, non potest effectus eius determinatus esse futurus; ergo nec propositio significans illum esse futurum, potest esse vera determinata; ergo nec scibilis. At verò per conditionales propositiones de quibus tractamus, significatur effe-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

Etus determinatus futurus à causa secunda de se indifferente, & indeterminata; ergo nisi præcedat aliquod decretum causæ primæ, quæ causa secunda esset determinanda in tali euentu, non potest illa propositio habere determinatam veritatem, ac proinde nec scibilis erit per certam, & infallibilem scientiam. Vnde si tale decretum non datur absolute, nec erit talis scientia; si vero datur, saltem non erit antequam illud secundum rationem antecedat.

Nihilominus dicimus in his propositionibus conditionatis conceptisante liberum decretum Dei in ipso iam existens, esse determinatam veritatem, ratione cuius & scibiles sunt, & à Deo sciuntur, non in decreto suo, sed in seipsis. Hanc assertionem latè tractauimus in lib. 2. de scientia Dei cap. 6. & 7. & nihil ferè hīc addendum occurrit. Quia verò moderni instant, & contendunt totam veritatem determinatam futurorum contingentium esse sumendam ex solo esse, & determinatione, quam habent in causa, ideo ad hanc falsam apprehensionem excludendam, rem iterum breuiter explicabo. nam nobiscum in assertione consentiens, id tetigit late, & subtiliter Diotaleuius in dicto Opusc. cap. 6. & breuiter quidem, tamen etiam optimè Pesantius I. p. q. 14. art. 13. disp. 5. qui autores recte iudicant eandem omnino esse difficultatem, & rationē in præscientia Dei de futuris contingentibus absolute futuris, quæ est de conditionatis & ideo, & cognoscibilitatem ex parte obiecti, & cognitionem ex parte Dei in futuris conditionatis ad instar absolorutorum esse explicandam. quæ sententia mihi valde placet, videturque verissima, vt etiam in allegato loco dixi, & ideo per discursum utrisque communem rem totam breuiter explicabo, & partatem inter illa ostendam, & inde facile concludetur ratio à priori nostra sententia, & opus situm fundamentum facile displiceret.

Primò ergo ad explicandam veritatem horum conditionalium de futuro, declarandum prius est, quid sit, aliquid esse futurum propriè, & formaliter. Aliqui enim dicunt esse futurum, nihil aliud esse, quām habere esse in causa aliquo modo determinata, & nondum habere, vel habuisse in se illud. Hoc ultimum manifestum est ex distinctione futuri à præsenti, & præterito, & inde sequitur, scilicet, quod sit esse in causa, quia esse futurum est aliquid esse; ergo debet esse alicubi; ergo vel in se, vel in causa: sed non in se; ergo in causa. Quia verò esse in causa, vt sic, sufficit ad esse possibile, non verè ad esse futurum, vt constat, quia multa sunt possibilia, quæ non sunt futura, ideo additur, quod debet esse in causa determinata ad agendum. Nam eo ipso quod causa est potens, & est determinata ad agendum, effectus eius futurus est. quæ doctrina videtur sumi ex D. Thoma lib. 1. Periherm. leçt. 13. circa finem, vbi docet, futurum habere esse in sua causa, & ideo si sit simpliciter determinata ad unum, effectum eius posse dici simpliciter futurum; si vero sit magis propensa ad unam partem, effectum posse dici futurum, sed non omnimoda certitudine; si autem causa sit indifferens, & non magis determinata ad unam partem, quām ad aliam, effectum non posse dici futurum, vel non futurum, sed possibilē. Sed licet verum sit effectum, antequam sit, habere esse in causa, nihilominus formalis denominatio futuri non sumetur ex eo, quod res habet esse in sua causa, quantumuis determinata. Probatur, quia hoc ipsum, scilicet rem habere esse in causa, non est futurum, sed est præsens;

Assertio nostra.

Diotaleuius.
Pesantius.

Præmititur declaratio quidditatis futuri formaliter sumpti.

D. Thom.

**Refutatur pri
mus explican
di modus.**

ergo non potest in eo solo consistere formaliter ratio futuri. Item alias cognoscere aliquid esse futurum, nihil aliud esse, quam cognoscere, talem rem habere esse in sua causa hoc, vel illo modo determinata, quod dici non potest, alias & Angelus posset cognoscere futura, quantum cognoscibilia sunt, quia potest comprehendere esse quod habent in causis, vel Deus non posset cognoscere futura, contingentia cum certitudine, quia solum cognosceret habere esse in causa vel indifferente, vel ad summum inclinata ad unam partem, quod non satis est ad certam cognitionem, vt D. Thomas dixit, & per se constat. Denique ex ipsarum propositionum, seu locutionum distinctione potest faciliter intelligi, non esse formaliter idem, rem esse futuram, & habere esse in causa determinata, id enim potest iuxta illam sententiam intelligi de causa determinata in actu secundo, quia illa non est causa in potentia, sed in actu intelligitur ergo de causa determinata in actu primo: sic autem esse causam determinatam, & effectum esse futurum, non sunt formaliter idem, tum quia illae metu propositiones non sunt synonymae, ac proinde in ipsis significatis est aliqua diuersitas: tum etiam, quia prius natura habet res esse in causa determinata, quam sit futura; tum denique quia potest causa non esse determinata in actu primo, & effectus esse futurus: & è contrario potest causa secunda esse determinata simpliciter, & effectus non esse futurus, vt ex dicendis constabit.

C Aliqui ergo addunt rem esse futuram esse denominationem à voluntate Dei volente, illam esse antequam sit, ita ut rem possibilem esse futuram formaliter nihil addat, nisi determinationem extrinsecam à voluntate Dei. Ita Alexander Pesant. suprà, & fundatur, quia res possibilis non incipit esse futura, nisi per decretum liberum Dei. Vnde ipsum etiam futurum in causa naturaliter agente, vt, v. g. Solem cras esse oriturum, non est simpliciter futurum in illa virtute Solis, nisi adiungatur decretum Dei concurrendi cum Sole. Sed mihi etiam hæc sententia non satis facit universaliter loquendo: nam licet posset aliquo modo habere locum in rebus futuris per efficientiam solius Dei, & in futuris à causis naturalibus adiuncto decreto efficaci concurrendi Dei, & ablato omni impedimentoo, nihilominus etiam in his non videtur illo modo rectè explicari formaliter ipsum esse futurum. Nam formaliter, & in rigore aliud est esse volutum, & esse futurum. nam illud est prius, & ratio, seu causa alterius, praesertim, si verum est potentiam Dei executuam esse ratione distinctam à voluntate.

Item si loquamur de voluntate intentionis, per illam non potest dici res esse formaliter futura, sed magis remotè, & quasi radicaliter. Præterea in effectibus, quos non Deus solus immediatè, sed cum causis secundis facit, esse futuros non est à sola voluntate Dei, esto non sit sine illa; ergo licet demus rem esse futuram per denominationem à voluntate Dei, non esset ab illa sola, sed simul à concausa. Probatur, quia ab eadem causa habet res, quod sit futura, à qua habitura est esse, cum fuerit praesens: sed tamen, v. g. cum est praesens, non habet esse à sola voluntate Dei; ergo esse futurum in tali effectu, non est denominatio à sola voluntate Dei, sed à tota causa.

E Maximè verò illa sententia est difficultis in effectibus liberis, supponendo, vt idem auctor supponit, voluntatem Dei non prædeterminare physicè voluntatem creatam ad agendum, sed tantum concurrendo concursu simul-

A taneo, supposita sufficienre virtute in actu primo, nam hoc posito, vt consensus liber sit futurus, sufficit ex parte Dei voluntas concurrendi, & illud decretum non sufficit, vt effectus sit futurus; ergo esse futurum talis actus, non est denominatio ab illo decreto. Consequentia est clara, quia si illud esse futurum consistit in tali denominatione, debet esse & inseparabile ab illa, & sufficienter ab eadem in ratione formæ dominantis. quod ostenditur probando minorem. Nam voluntas Dei concurrendi cum voluntate libera, relinquit illam indifferentem, & potentem ad agendum, vel non agendum, etiam in sensu composito, & stante illo decreto Dei; ergo ex vi illius decreti nullus actus illius voluntatis habet, quod sit futurus. Quod maximè videtur licet in actu peccati, quem Deus ex se non absolute vult, & ideo non potest habere, quod sit futurus per denominationem à voluntate Dei. Responderi potest ex doctrina eiusdem auctoris, Deum prius ratione, quam velit concurrendo cum voluntate creata ad determinatum, & priusquam det illi determinatum concursum, præuidere, ipsam voluntatem creatam ex se talem determinatū actum esse operaturam, & ideo accedente voluntate concurrendi, statim ab illa denominari, & esse rem futuram. Sed contra hoc est, quia sicut voluntas non potest actu operari sine concursu Dei, simul cum illa actu operante, ita non potest esse, vel intelligi operatura, quin intelligatur habitura concursum Dei; ergo si præscitur operatura absolutè, intelligitur habitura concursum Dei, & consequenter præintelligitur in Deo voluntas dandi concursum in tali tempore, &c. Si autem præscitur solum operatura sub conditione, in ipsa conditione includi necessariò debet voluntas concurrendi; ergo seruata proportione nulla ratione potest esse prius, voluntatem hominis esse operaturam, quam esse habituram concursum Dei; ergo nec potest Deus prius præscire absolute illam esse operaturam, quam velit cum illa concurrendo, cum ab illa voluntate debeat manare concursus, qui in futura operatione creaturæ necessariò imbibitur; ergo decretum concurrendi Dei solum, ac præcisè spectatum nunquam denominat effectum liberum creaturæ absolute futurum, nisi cum illo decreto coniungatur determinatio creaturæ in actu secundo futura. Et hac ratione præscientia futuri actus peccati non potest haberi in sola voluntate Dei, sicut neque esse potest in sola voluntate creaturæ, sed altior modus præscientiae necessarius est, vt in lib. I, de scientia Dei latius diximus, & statim breuiter attingemus.

Dico ergo esse rem futuram formaliter consistere in transitu quodam rei ab esse, quod habet in causa, ad esse, quod in seipso aliquando habitura est, vnde est quasi tendentia quædam ab esse in potentia ad esse in actu, quæ in re ipsa ponenda est. Loquimur enim de futuris realibus, & extra Deum, vt excludamus futura, quæ vel secundum ordinem naturæ considerari possunt in creatura pro eodem instanti prius natura, quam velit, vel secundum rationem in decretis Dei liberis spectari possunt, de quibus cum proportione erit secundum ordinem rationis loquendum. Hæc ergo declaratio formalis rationis significat per propositionem de futuro probatur in primis à sufficienti partium enumeratione, quia exclusis alijs declarationibus, nulla alia occurrere potest, que formalem rationem futuri declarat. Deinde ex conceptu immediato, qui respondet propositioni significanti rem esse futuram.

Non est formaliter idem rem esse futuram, & habere esse in causa determinata.

3.
Definitio futuri à Pesantio tradita impugnatur.

In rigore aliud est esse volutum à Deo, aliud esse futurum.

6:
Urgetur ad hominem contra Pesantium.

Fusio eripiatur Pesantio.

7.
Conclusio prima ex dictis, quid sit esse futurum formaliter.

futuram; cùm enim dicimus Petrus peccabit, nihil aliud significamus, nisi peccatum, quod secundum se est possibile huic voluntati successu temporis, vel tali tempore esse actu futurum in illa, seu ab illa; ergo per hanc habitudinem, vt ita dicam, constituitur peccatum illud in esse futuri: idem autem est in reliquis, ergo formaliter in hoc consistit ratio futuri. Denique considerando futura in ordine ad cognitionem nostram, licet interdum ex cognitione causæ, nihilominus tunc certi omnino reddimur de veritate prolatæ propositionis de futuro, quando expectato euentu, videmus in actu positum, quod prius erat possibile, & futurum esse poterat pronuntiatum; ergo omnes concipiunt rationem futuri positam esse in illo transitu, & ab illo pendere realem, vt ita dicam, seu physicam, veritatem propositionis de futuro. Nam si est illi conformis, est vera, sin minus, est falsa, qualemque fuerit esse, quod habebat in causa.

^{2.} Quocirca esse, quod effectus habet in causa, solum est fundamentum futuri esse, non ratio formalis eius: esse autem actuale ipsius pro sua mensura, seu temporis differētia, est quasi terminus futuritionis: futuritio autem concipitur à nobis, quasi habitudo quædam, seu transitus à tali fundamento ad talem terminum. Quia vero iste transitus non potest innescere nobis, nisi per causas, ideo incipimus, & loquimur iuxta exigentiam, & dispositionem causæ, & hoc modo loquutus est de futuris D. Thomas in dicta lect. 13. lib. 1. Periherm. Vnde cùm ait rem, que habet esse in causa de se propensa, & determinata ad talem effectum, quamvis impediri queat, dici posse futurum, intelligit profectò quoad modum loquendi humanum sine mendacio, quam vocamus nos veritatem moralem, seu formalem, quoad intentionem loquentis ex humana coniectura. Nihilominus tamen id satis non est ad formale esse futurum, nec ad physicam, & realem veritatem loquutionis, quam etiam materialem in scholis solemus appellare, si in re ipsa, & cum effectu res non euenit, sicut prædicta erat. Et hoc modo dicit idem D. Thomas in 2. disp. 38. q. 1. art. 5. non posse hanc propositionem esse veram: Petrus curret, & quod Petrus deficiat à cursu, id est, quod cursus nunquam fiat, quia & propositione iam esset, & fuisse falsa. Vnde ad tollendam equiuocationem vix possumus distinctione frequenti apud eundem D. Thomam. Nam duobus modis dici potest aliquid esse futurum, uno modo, quia ita est ordinatum, vel dispositum in causis, licet fortasse in reipsa futurum non sit. Ita significat D. Thomas citato loco Periherm. & 1. p. q. 19. art. 7. ad 2. & clarius q. 12. de verit. art. 10. ad 7. vbi ait, *Aliquid potest dici esse futurum non solum ex hoc, quod ita erit, sed quia est ordinatum in causis suis, ut sic sit futurum.* Etsi, ait, quamvis Medicus prædictus sanitatem futuram, licet postea impeditur, non dixisse falsum, quia ita erat in causis ordinatum. Et allegat Aristot. 2. de Generat. cap. 11. text. 64. dicentem fieri posse, *ut is qui futurus est incedere, non incidat.* Sed, vt dixi, inter hæc duo illud est simpliciter, & absolutè futurum, quod tale dicitur, quia tale erit, & talia sunt omnia, quæ Deus absolutè, & simpliciter reuelat esse futura, *ut Virgo pariet, Petrus peccabit.* Vnde ad veritatem talis propositionis de futuro necessarium est, vt res eueniat sicut futura esse cognoscitur, aut dicitur. Aliud vero quod est futurum tantum in ordine aliquarum causarum, quæ tamen impediens

A daz sunt, reuera non est simpliciter futurum, sed tantum secundum quid, id est, quantum est ex vi talium causarum, vnde prædicatio in tantum est certa, in quantum non est absolta, sed factam conditionem, vel limitationem includens, scilicet, erit, quantum est ex præsenti dispositione causarum, vel nisi impeditantur. Aut certe si est absolute prædictio, non erit materialiter, seu realiter, vt sic dicam, vera, & ideo nunquam poterit esse reuelatio Dei, cuius veritas semper est non tantum formalis, sed etiam materialis, id est, non tantum non mentitur, sed etiam in re ipsa nihil falsum dicit, & in eo duo coincidunt, quia semper ex certa scientia loquitur. In homine autem, qui sæpe simpliciter affirmat, quod sibi tantum probabile, aut verisimilius est, locutio illa de tali futuro, si absoluta sit, poterit quidem vera dici formaliter, id est, iuxta mentem loquentis, quia sic loquendo non mentitur; nihilominus tamen propositio ipsa in se falsa erit, quia non est conformis rei in se, de qua absolute profertur, & sic sæpe contingit aliquem dicere falsum, & non mentiri. Et hæc de ratione formalis futuri.

Secundò declarandum est quid addat futurum contingens ultra rationem futuri. Aliqui existimant futurum contingens esse, quod in se est indeterminatum, & indifferens, vt eueniat, vel non eueniat, vel æqualiter ad utramque partem, vel inæqualiter; sed hoc vel non est verum, vel magna indiget declaratione, & limitatione. nam iuxta illam rationem contingentis sequitur, contingens futurum reuera non rectè dici, nec esse futurum, quia si adhuc est ex se indifferens, vt postea sit, vel non sit, profectò non magis dici potest futurum, quam non futurum. Item illud futurum contingens est verè futurum, quod Deus præscit futurum esse; sed illud quod Deus præscit esse futurum, non est indifferens ad non esse futurum, quia Deus definite iudicat esse futurum, & non esse defuturum, ergo iam ita est in se determinatè verum, ac futurum. Denique cùm dicitur aliquid esse futurum simpliciter, significatur determinata habitudo esse potentialis, ad esse actuale in aliquo tempore præsentialiter ponendum; ergo quantumvis sit contingens, si verè futurum dicitur, secundum illam, habitudinem dicit determinationem ad esse, & excludit negationem essendi vniuersalem, pro omni tempore futuro. Igitur cùm futurum contingens, per hoc additum non excluditur, vera, & determinata ratio futuri, sed modus eius declaratur. Addit ergo contingentia supra rationem futuri indifferentiam potentialem, non actualem, in ratione futuri, id est, per illam proprietatem significatur, quod licet ille effectus determinatè futurus sit, nihilominus de se talis conditionis est, vt posset non esse futurus, quod prouenit ex parte cause, quæ illum est effectura; nam talis est vt possit impeditiri, licet de facto non sit impedienda.

E Quod ita breuiter, & distinctè explicatur; nam futurum contingens non dicitur tale, quia erit, vel non erit, hoc enim disiunctum non est contingens, sed necessarium, & inevitabile: oportet ergo alteram partem determinare; ergo futurum contingens positivum dicitur, quod erit, quamvis posset non fore; negatiuum autem dicitur, quod non eueniet, licet posset euenire.

Atque hinc intelligitur, quæ indifferētia sit de ratione futuri contingens, & quæ determinatio illi repugnet. Est enim de ratione eius aliqua indifferentia in causa in actu determinatio

Futurum secundum quid non potest esse reuelatio Dei, cuius veritas non tantum est formalis, sed etiam materialis.

Præmittitur secundò declaratio conceputus futuri contingens. Placitum quorumdam.

Futurum importat determinatam habitudinem esse potentialis ad esse actuale in aliquo tempore præsentialiter ponendum. Conclusio 2.

Contingentia supra rationem futuri addit indifferētiam potentialem, non actualem.

sit de ratione futuri contin-

gentis.

primo præcisè spectata, quæ dici potest in-
differentia potentialis, quæ indifferentia ali-
ter est in causa libera, aliter in causa natura-
liter agente, vt statim dicetur, & ideo solet
generali modo indifferentia illa explicari
per hoc quod causa sit impedibilis ne produ-
cat effectum. nam tunc licet habeat in po-
tentia effectum, nihilominus carere potest
effectu, & ideo habet effectus hanc indiffe-
rentiam potentiale, vt possit esse futurus,
& non esse. Non est tamen de ratione futuri
contingentis indifferentia actualis in ipsa
habitudine ad esse in se pro aliqua differentia
temporis futuri. nam vt dixi, in hoc habet
determinationem, alioquin non est futurum.
E contrario vero determinatio in causa se-
cundum se, & in actu primo considerata,
repugnat contingentia futuri effectus, quia
excludit indifferentiam illam, à qua talis
effectus contingens denominatur. Nam
hæc contingentia reuera in effectu non est
modus realis intrinsecus ipsius effectus, sed
est denominatio à tali causa, & indifferen-
tia locus, sicut libertas in actu voluntatis
non est modus eius intrinsecus, sed denomi-
natio à tali principio habente talem indif-
ferentem potestatem; ergo si determinatio
quasi potentialis in causa repugnat futuro
contingenti, non illi repugnat determina-
tio actualis, quæ in ipsa habitudine ad ter-
minum spectatur, vt declaraui, & intelligi
potest in effectu contingentis præsentis: nam
licet habeat determinationem actualem à
causa, nihilominus est contingens simpli-
citer ex modo agendi, seu potestate causæ:
ita ergo effectus futurus potest esse determi-
natus quoad actualem habitudinem ad esse
actuale, etiamsi sit contingens in potentia,
seu in modo agendi causæ.

11. Obijcitur doc-
trina Aristote-
lis circa pro-
positiones de
futuro conti-
ngenti.

Diotalevius
excusat Philo-
sophum ab er-
rore.

12. Sed frustra.

A ex determinatione futura, & ex euentu rei
per illa significata habent veritatem. Et licet
antequam sint, non habeant realem præsen-
tiam in propria mensura, habent nihilominus
aliquam præsentiam, vel realem obiectiu-
mam in mensura æternitatis, & ideo illa ea-
dem prius significata vt futura absolutè, &
determinatè vera esse possunt per conformi-
tatem ad suum terminum, etiamsi in causis
prout sunt tantum in potentia, & actu pri-
mo, non habeant determinatam veritatem.

Quod si Aristoteles illam præscientiam,
B seu modum veritatis assequi non potuit, ex-
cusabitur ipse à culpa: sententia autem,
quas inde intulit, non poterunt ab errore
excusari. Nam in primis intulit non esse
alium modum veritatis in his propositioni-
bus de futuris contingentibus, præter illam,
quæ ex suis causis, & ab esse in potentia,
quod in eis habent, cognosci potest, quod
absolutè verum non est, vt declaraui, &
aperte repugnat præscientiæ Dei de his con-
tingentibus. Vnde secundò intulit, hæc
contingentia non habere talem veritatem,
qua infallibili ac certa scientia cognosci
possit. Nec limitat sermonem ad cognitio-
nem humanam, vel diuinam, quia certè
videtur intellexisse, in tali propositione
non esse veritatem certò cognoscibilem à
quocunque, in quo sensu falsa est omnino lo-
quutio. Vnde tertio probabilissimum est,
credidisse, nec Deum præscire in his futuris
absolutam, & determinatam veritatem, ac
subinde Deum non præscire certò hæc futura
priusquam fiant, quod illi multi antiqui Pa-
tres tribuerunt, & ex concessis à prædicto
auctore necessariò sequitur. Nam Aristote-
les non cognovit futura posse cognosci vt
præsentia, & in causis censuit non esse certò
cognoscibilia; ergo inferre debuit, neque à
Deo ipso certò cognosci. Quamuis ergo
Aristoteles rectè philosophatus fuerit de his
futuris præcisè spectatis in ordine ad solas
causas, & cognitionem, quæ ex illis sumi
potest, absolutè de his futuris non rectè sen-
sit. Negari enim non potest quin habeant in
re determinatam veritatem, vel falsitatem
de se certo, & infallibiliter cognoscibilem, si
ex parte intelligentis virtus. intelligendi non
desit, vt in dicto lib. I. latius dixi, & rationi-
bus Aristotelis respondi.

D Ex hac autem doctrina Aristotelis, quam
quoad hanc partem probat D. Thomas, col-
ligimus, & tertio loco addimus duabus prin-
cipijs positis veritatem determinatam, quæ
inest propositionibus absolutis de futuro
contingenti, non esse sumendam ex deter-
minatione causarum quasi in actu primo
constitutarum ad agendum, sed aliunde. Lo-
quor de determinatione in actu primo, vt ex-
cludam causam vt iam determinatam in actu
secundo, quia causa quando iam est, vel co-
gnoscitur in tali statu, effectus eius etiamsi
sit contingens, non cognoscitur vt futurus,
sed vt præsens, quia determinatio illa in-
actu secundo non est aliud, quam ipsa actio,
per quam effectus accipit esse, & ideo sic
spectatus iam non vt futurus, sed vt præ-
sens consideratur; & ideo vt sic potest veri-
tatem sumere à causa determinata in actu
secundo, & in ipsa determinatione cognosci
tanquam in via, quæ in seipso, & tanquam
prælens videatur. Futurum autem vt fu-
turum ante hanc determinationem consi-
derandum est, ac proinde solùm spectatur
in causa vt constituta in actu primo, & sic di-
cimus non habere veritatem certam, vel de-
terminatam in illa. Et hoc optimè probatur
ratione.

13. potest forte à
culpa excusa-
ri: sententia
tamen eius, in-
de deductæ er-
roneæ sunt.
Prima.

Secunda.

Tertia.

14. Determinatio
cause duplex,
altera in actu
primo, altera
in actu secun-

do.

Conclusio re-
tia.

Sed hæc interpretatio non declarat, quod
Aristoteles non errauerit, sed quod vt homo
errauerit, quia modum talis veritatis &
præsentia eius cognoscere non potuit. Sup-
ponendo enim futura contingentia non ha-
bere aliam veritatem, nisi quam habent in
sua causa, & ex vi eius, vt talem effectum
in potentia continet, consequenter fortasse
loquitus est, dicens non habere determina-
tam veritatem, nec subiacere certæ cogni-
tioni. Tamen in illa suppositione errauit,
siue per impotentiam naturalem assequendi
altiore cognitionem contingentium, siue
ex alia quacunque causa, id enim parum
refert, cum de errore constet, quia fu-
tura, vt dixi, non ex sola causa, sed etiam.

D. Thom.

ratione Aristotelis, quia contingentia effectus futuri formaliter sumitur ex indifferencia causæ secundum se spectatae; imo, ut dixi, effectum esse contingentem nihil addit nisi determinationem à causa indeterminata ad unum, vel ad agendum, vel impedibili, ut dicunt. Item ob hanc causam non potest effectus contingens ut futurus certò cognosci in causa, vel ex causa, ut D. Thomas docet i. p. q. 14. art. 13. & in i. dist. 38. q. 1. art. 5. & q. 2. de verit. art. 12. & q. 12. art. 1. & q. 16. de malo, art. 7. & saepe alias. Et hæc est potissima ratio, ob quam solus Deus potest sua veritate futura contingentia certò cognoscere, iuxta illud, *Annunciate nobis futura, & dicemus, quia dij estis vos, nimirum, quia cognoscere futurum tanquam præsens transcendit potentialitatem creaturarum, & cognoscere futurum ex causa est impossibile, quando causa est indeterminata, ut in futuris contingentibus esse debet; ergo est contra rationem talis futuri, quod habeat talen determinationem in causa. Denique, quia in hoc maximè, & quasi adæquatè differt futurum contingens à necessario, quod hoc habet determinationem in causa, quam illud non habet.*

15.
Contingentia effectus diverso modo inuenitur in causis naturalibus, & liberas, in istis actiue, in illis passiuè.

Capreol.

Vt autem hæc assertio melius intelligatur, fiatque euidentior, oportet aduertere effectus contingentium inueniri tam in causis naturaliter agentibus, quam in liberis, diverso tamen modo. Nam in causa naturaliter agenti effectus non est contingens quasi actiue respectu propriæ, & proximæ causæ ratione virtutis eius, sed quasi passiuè ob imperfectionem eius causæ, quæ impediri potest per aliam causam, vel rem aliam occurrentem, & ad impedientiam virtutem alterius causæ, ne agat, sufficientem. In libera autem causa effectus est contingens per se, & ex interna virtute causæ, quia ita est sufficiens ad agendum, vt ipsa possit se impediare, (vt loquutus est Capreolus in i. dist. 38. q. 1. art. 2.) id est, valeat actum suum suspendere, & ad hunc, vel oppositum determinare: quod etiam ex dictis Prolegomeno præced. manifestum est.

16.
Effectus naturalis contingens habet in sua causa quādam determinationem ad unum, ex qua positis omnibus ad agendum requisitis resulat necessitas.

Et hinc sequitur alia differentia, quia effectus naturalis contingens habet in sua propria causa per se, ac præcisè sumpta, quādam determinationem ad unum, ratione cuius in illa cognosci potest, ut certò futurus certitudine quadam naturali, & includente conditionem hanc, ni impedimentum aliunde interueniat. Vnde si effectus comparetur non ad solam causam per se, ac præcisè spectatam, sed cum omnibus requisitis ad agendum, in quibus includitur impedimentorum ablatio, & quod concursus Dei sit paratus: in toto illo cumulo causarum habet talis effectus omnimodam determinationem ad unum, quia hanc habet per se ex propria causa, contingentiam autem per accidens, ex impedimentis, vel effectibus aliarum causarum, quibus ablatis, vt in hypothesi supponitur, manet integra determinatio, & ideo poterit in illo toto causarum ordine cognosci certissimè effectus futurus, quia licet respetu propriæ causæ sit contingens dicto modo, nihilominus non cognoscitur ut contingens, quia per concursum omnium causarum, & conditionum antecedentium ad tales actionem tollitur contingentia effectus, & resulat necessitas. Vnde si Deus velit absoluto decreto præfinire afferre à tali causa omnia impedimenta, in illo etiam decreto posse infallibiliter scire tales effectum esse futurum, tunc verò iam non scit illum ut contingentem, sed ut necessarium.

A At verò effectus contingens ex libertate causæ non solum est contingens comparatus ad suam propriam, ac proximam, & per se causam præcisè spectatam, sed etiam in ordine ad totum cumulum causarum, vel conditionum necessiarum, vel de facto concurrentium, ex parte actus primi ad talē effectum. Et ideo nunquam potest talis effectus habere absolutam determinationem in causa, ut est in actu primo, siue in ordine ad solam proximam causam per se, ut est per se notum, siue in ordine ad totum cumulum causarum, conditionum, aut circumstantiarum ex parte actus primi concurrentium. Quia si effectus esset determinatus in actu primo in cumulo causarum, &c. iam ut sic non esset contingens, & consequenter nec liber, esset enim omnino necessarius in causa, & positis omnibus prærequisitis ad agendum, quod repugnat libertati, ut ostensum est in superiori Prolegomeno. Item in illo cumulo causarum necesse est includi voluntatem liberam; ergo non obstantibus omnibus, quæ illi coniunguntur in actu primo, illa potest semper se impediare, ne agat, vel hoc agat, quia hoc habet per intrinsecam potestatem; vel si per coniunctionem aliarum conditionum, aut causarum, quæ illi coniunguntur in actu primo, illa est priuata hac potestate se impediendi, consequenter est priuata libertate, & ita iam non contingenter operatur propria, & perfecta contingentia libertatis. Vnde includitur, effectum liberè futurum, non solum non cognosci posse cum certitudine in determinatione in actu primo, quam habeat in sua causa proxima, verum etiam nec in ea, quam habeat in collectione omnium causarum ad illum concurrentium, prout in actu primo respectu talis effectus considerantur. Probatur, quia illa causa aequaliter ut constata ex omnibus concurrentibus adhuc est indifferens, & retinet in se principium contingentia; ergo impossibile est in illa, quantumvis propensa, & inclinata sit in actu primo, infallibiliter cognosci effectum futurum, cum semper ab intrinseco possit talis effectus impediari per intrinsecam potestatem causæ proximæ, id est, potentia liberæ in illo cumulo causarum inclusæ. Confirmatur, quia effectus futurus à causa naturali etiam determinata ad unum, si impedibilis sit, non potest in tali causa certò sciri futurus, nisi aliunde præsciatur talem causam non fore impedientiam: at verò in causa libera hoc non habet locum, quia virtus se impediendi est intrinseca, & inseparabilis ab illa manente libertate; ergo quamdiu in illo causarum cumulo includitur voluntas libera, & salua relinquitur eius libertas, nunquam potest in illa causa effectus esse omnino determinatus, ac proinde neque in illa infallibiliter cognosci, nisi aliunde præsciatur, ipsam voluntatem non esse impedituram.

Quartò ex his concludo quoad contingentia absolute futura, & libera, de quibus in præsenti solum agimus; hæc, inquam, futura habere determinationem veritatis suæ ex actu determinante causæ liberæ, etiam determinatione, ut quam tali tempore habitura est in actu secundo, ad quam determinationem, ut suo tempore presentem, dicit habitudinem. Conclusio 4. Contingentia absolute futura, etiam determinatione, ex actu determinante, causæ liberæ ut suo tempore præsente.

Effectus liber non cognoscitur absolute futurus à sua causa per modum illationis causalis, sed per simplicem vel copulatiuam propositionem de inesse. Et est sensus sententia Diu Thomas qua dixit futura contingentia cognosci ut presentia in seipso, non in causis.

19. Explicatur, & probatur ultius.

Divinus intellectus ratione suæ eminentia præsentialiter attingit ex aeternitate ea, quæ in se nondum sunt sicut ea videt quando postea actu sunt.

Infallibilis cognitionis futurorum contingentium absolutorum unde sumitur.

20. Conclusio sc:

sita, ideo talis actus erit, vel istis verbis: Hæc causa erit tali modo applicata, vel præparata; ergo talis actus erit, sed cognoscitur per simplicem, vel copulatiuam propositionem de inesse, quæ his verbis significari potest. Causa hæc, seu voluntas tali tempore ita disposita hoc faciet, cuius propositionis veritas non in virtute cause, sed in se cognoscitur. Et hoc est, quod dixit D. Thomas, futura contingentia, & maximè libera cognosci ut præsentia in seipso, non in causis. Sensus enim est non cognosci ex eo, quod in virtute cause cognoscitur certa consequentia futuri effectus; sed quia præuidetur causa ut actu operans in tali tempore, quod est præsens aeternitati, licet respectu prioris temporis sit futurum. Hæc autem præsentia secundum veram sententiam, non est per realem coëxistentiam, quam res futura, antequam in suo tempore sit, habeat in aeternitate; repugnat enim esse coëxistentem alteri rem, quæ in se nondum existit, ut in dicto libro latius dictum est, sed est illa præsentia obiectiva respectu intuitus aeterni diuini intellectus.

Quæ est satis expressa sententia D. Thom. i.p.vbi supra, & 2.2. q. 171. art.6. ad 2. vbi sic ait: *Diuina præscientia respicit futura secundum duò scilicet secundum quod sunt in seipso, in quantum scilicet ipsa præsentialitas intuetur, & secundum, quod sunt in suis causis, in quantum scilicet videt ordinem causarum ad effectum.* Vbi in priori parte satis declarat, illam præscientiam non esse per coëxistentiam, sed per eminentiam diuini intuitus, qui præsentialiter attingit ea, quæ in se nondum sunt, ita nimirum ea videndo ex aeternitate, sicut ea videt postea quando iam actu sunt. Quia Deus non aliter videt rem postquam est, quam antea, alias ex euentibus rerum aliquid accresceret diuina cognitioni, quod repugnat immutabilitati Dei, ut rectè argumentatur D. Thomas in 1.d.38. q.1.art.5. Vnde respectu diuini intuitus non est antea, nec postea, sed semper est idem respectus in se omnino invariabilis, & ideo sicut non existentem videt præsentem, ita etiam rem futuram præsentialiter intuetur, & hoc est esse præsentem aeternitati, & ex hac præsentialitate sumitur infallibilitas cognitionis, non ex causis ut prioribus sua causalitate.

Vnde in altera parte non dicit D. Thomas videri futura in suis causis determinatis, vt quidam male allegant, addendo particulam determinatis nam D. Thomas præcisè dicit in suis causis, & addidit explicationem, dicens in quantum videt ordinem causarum ad effectum: qui ordo in causis liberis potest esse propensionis, seu inclinationis. Et ideo subiungit, *Et quamvis contingentia futura sint in seipso determinata ad unum, tamen prout sunt in suis causis, non sunt determinata, quin possint aliter evenire.* Ex quo ulterius colligit priorem modum cognoscendi esse omnino certum, & infallibilem quoad veritatem futuri euentus, posteriorem autem licet sit infallibilis quoad cognitionem dispositonis, & ordinis causarum, non tamen quoad veritatem futuri euentus, qui per propriam propositionem de futuro significatur, ut diximus. Et hæc nunc nobis sufficiunt de his contingentibus absolutè futuris, quæ solum præmissa sunt, ut ab illis gradum faciamus ad futura conditionata, de quibus tractamus.

Quintò igitur ex dictis inferimus, futura contingentia conditionata non esse vera in vi illationis ex causa, neque in illa cognosci posse infallibiliter, ut determinatè vera, &

A certo futura, etiamsi talis causa integra futuri esse supponatur. Hæc assertio est direcè contra eos, qui scientiam hanc conditionatam admittunt, non tamen nisi post decretem Dei absolutum ex parte sua, & conditionatum ex parte obiecti. Nam hi consequenter dicere coguntur Deum cognoscere illa in vi illationis ex tali decreto, vel (quod perinde est) ex vi predeterminationis futura in voluntate hominis ex tali decreto Dei, seu ex vi voluntatis humanae, ut est sub decreto Dei, aut denique ex vi collectionis, seu coniunctionis utriusque voluntatis humanae, & diuinæ ad talem effectum producendum. Hæc enim omnia in idem redeunt, & æquivalentia sunt, quatenus eadem ratio in omnibus militat, ad hoc enim tale decretem postulatur, ut ex illo infallibiliter inferatur sub conditione, quod Deus sub tali conditione decreuit; ergo iuxta illam sententiam veritas illius conditionalis, quam non habet, nisi post decretem in illatione fundatur, ac subinde quod talis effectus sit futurus ex illa hypothesi in causa cognoscitur. Contra hoc ergo probatur assertio ex Probatur dictis de futuris absolutis, nam hæc non possunt cognosci in causa, neque habent in illa determinationem; ergo neque poterunt sic conditionata cognosciri. Patet consequentia, quia militant omnes rationes, quia idem genus ordinis, seu habitudinis habet causam actu existens ad effectum absolute futurum, quod habet causa sub conditione proposita, aut concepta ad effectum ex illa futurum, si conditio impleta fuerit. Vnde sicut in absolutis habitudo causa ad effectum est indeterminata, & vel omnino indifferens, vel impeditibilis, etiam ab intrinseco in contingentibus liberis, ita prorsus est in conditionatis; sed propter eandem causam non possunt absoluta cognosci certo ex vi causa, sed ad summum conjecturaliter; ergo idem est de conditionatis. Atque ita tota doctrina, quam D. Thomas tradit de scientia futurorum contingentium, de se generalis est tam conditionatis, quam absolutis.

D Ratio etiam à priori sepe tradita eadem est, quia talis necessitas illationis ex causa determinata ad unum tollit contingentiam; ergo conditionalis sic cognita, non cognoscitur ut contingens, sed ut necessaria; ergo neque effectus contingenter, vel liberè effet futurus à tali causa posita hypothesi; hoc autem est contra id quod in disputatione tota supponitur, quodque est omnino certum, scilicet, talia futura esse verè libera, & ut talia cognosciri. Cum enim Christus prænouit Tyrios, & Sidonios facturos fuisse pœnitentiam, si virtutes in illis fierent, sine dubio prænouit, liberè facturos fuisse pœnitentiam; & similiter de Saule præsciuit Deus liberè fuisse ascensurum Ceilam, si ibi permaneret David, & Ceilitas verè fuisse illum tradituros, & sic de alijs. Sequela vero est à nobis sapientius probata, quia illa necessitas licet per conditionalem illationem explicetur, re tamen vera non est necessitas solius illationis eiusdem effectus ex seipso, ut est illa, quod est, quando est, necessariò est; nec est illationis prioris ex posteriori, ut si homo loquitur, vult loqui, sed est necessitas causalitatis, & ex priori, & antecedenti hypothesi independenti ab usu libertatis: talis autem necessitas, est necessitas simpliciter. Neque immorabor nunc in refutandis responsionibus, quia partim id actum est in Prolegomeno præcedenti, partim fuis in lib. 5. agendum erit.

Futura continuagentia conditionata non sunt vera in vi illationis ex causâ etiam integrâ.

Idem genus habitudinis habet causa actu existens ad effectum absolute futurum, quod habet causa sub conditione concepta ad effectum ex illa futurum, purificata conditione.

Ratio à priori communis est futuris absolutis, & conditionatis.

21.
Conclusio 6.
Veritas determinata contingentis conditionate futuri inuenitur in vi actualis dimanationis effectus à sua causa, quæ tali suppositione facta, vel concepta per modum præsentis cognoscitur ab illo intellectu, qui suo intuitu attingit tanquam præsentia ea, quæ futura sunt. Hæc assertio tam est contra eosdem, quatenus negant hæc conditionata esse scibilia ante decretum absolutum ex parte Dei, quam contra alios, qui absolutè negant talia conditionata cognosci à Deo certa, & infallibili cognitione. Probatur autem ex eadem propositione inter contingentia absoluta, & conditionata. Intelligentum est enim, quod sicut in absolutis causa supponitur tanquam existens ex hypothesi, & vt præsens in mente Dei ad modum existentis sub eadem hypothesi, vt in exemplo de David, supponitur David permanens intra Ceilam ita præsens in cognitione Dei ex hypothesi, ac si futurum aliquando esset. Quod potest explicari ex modo, quo nos solemus aliquid supponere, vt discurremus, vel inquiramus, quid de illo consequenter dicendum esset. Deinde sicut in absolutis de causa, existente, vel præsente intuitu Dei vt existens verè affirmatur in eadem mente Dei talem effectum esse liberè dimanaturum ab illa, non quia in virtute cause hoc videat Deus, sed quia intuitu suo videt causam illam tametsi liberam, tanquam influentem in illum effectum, ita in his conditionatis de causa ex hypothesi concepta vt præsenti sub tali existentia possibili; potest vere affirmari, & cognosci in mente Dei, hunc determinatum effectum esse dimanaturum ab illa causa libere, & eadem hypothesi, non quia in virtute cause talis effectus determinatè contineatur, aut videri possit, sed quia verè esset ad illum determinanda, & intuitus diuinus propter suam infinitatem, & immutabilitatem intuetur causam illam sic ex hypothesi positam tanquam præfentialiter influentem, & non in aliud: ita vt proposito, quæ nostro modo concipiendi inde formatur, non sit hypothetica conditionalis propria, & illativa, sed simplex, & cathecorica, quæ dici rectè potest de conditionato extremo; ergo sicut in futuris absolutis est veritas determinata per habitudinem immediatam causæ ad effectum de facto futurum, quem Deus propter vim infinitam intelligendi intueri potest, & ita infallibiliter præscire talia futura; ita in cōditionatis contingentibus est veritas determinata per immediatam habitudinem causæ ad effectum ex hypothesi futurum, quam Deus per modum etiam simplicis intuitus propter eandem infinitatē certò cognoscere potest. Probatur hæc cōsequentia primò à paritate rationis, & proportionis, quia de causa aliquando verè futura non alia ratione futurum aliquod cognosci potest ab habente vim intelligendi, & intuendi futura, nisi quia talis causa in re ipsa in actu secundo futura est, qui actus non potest non esse certus, & determinatus, & ita ad illum dicit habitudinem propositio diuini, vt sit vera, & ad eundem determinatur intuitus Dei æternus, & infinitus, sed eodem modo causa ex hypothesi proposita, & apprehensa, ac si futura esset, consequenter transitura esset in actu secundum, qui in re non posset esse nisi certus, & determinatus: ergo propositio de futuro dicens habitudinem ad talem effectum in re erit vera, & ad eandem infinitatem, & immutabilitatem intuitus diuini pertinet, vt illam attingat, & deinde sicut captum hu-

A manum superat intelligere, quomodo diuinus intutus, & intellectua virtus hanc habeat efficacitatem in his conditionatis, ita planè in absolutis, neque est maior difficultas in his, quam in illis, si quis attente, & considerate rem inspiciat; ergo sicut illud non negatur Deo, ita neq; hoc posterius negari debet.

Denique ex hoc modo declarandi veritatem obiectiuam, quæ his conditionatis futuri contingentibus inesse potest, & secundum quam cognoscibiles sint, satis constare potest, nullam implicationem contradictionis assignari posse in huiusmodi obiecto scibili, vel in eius scientia; ergo hoc satis est, vt ab eo

B rectè de Deo sentiente negari non debeat, aut sit hæc scientia. Consequentia hæc probatur facile ex comparatione facta inter omnipotentiam, & omniscientiam Dei, æquè enim

sunt infinita; ergo sicut negari non debet, aut potest, Deū posse aliquid, quod repugnantiam non inuoluit, ita nec potest negari, eum scire quidquid non implicat contradictionem. Item ratione suprà facta, quod si obiectum est cognoscibile, scientia est possibilis, & si est possibilis, inest Deo: at si obiectum illud esse potest verum sine repugnantia, eo ipso cognoscibile etiam esse; ergo etiam est possibilis eius scientia, ac proinde Deo non neganda. Denique talis scientia ex proprio conce-

C ptu, si in eo non inuenitur repugnantia, præfert magnam perfectionem, & Deo dignissimam, multumque extollit capacitem, (vt sic dicam) & amplitudinem diuinæ intelligentiæ, ac scientiæ, & ad extollendam diuinæ prouidentiæ rationem, & exactissimam prudentiam in suis operibus est accommodatissima: nam quo prouidentiæ ordo, ac dispositio ex ampliori cognitione, & præsensione futurorum cuiuscunque ordinis, & rationis cogitari possint, eo prudentia excellenter, ac perfectior intelligitur: multum ergo pertinet scientia hæc ad diuinam perfectionem, si in ea implicatio non inuenitur, vt in antecedenti sumebamus.

D Illud autem antecedens vel ex ipso credibile fit, quod talis scientia videtur esse necessaria ad summam perfectionem prouidentiæ, & prudentiæ, quæ in Deo semper cogitanda est, & ideo dixit alicubi Augustinus, non posse Deum scire non varios, & mirabiles, ac infinitos modos, quibus voluntates humanas moueat eo modo, quo nouit eis conuenire, vt conuertantur, neque etiam posse ignorare, si aliquid tali, vel tali modo fieri permittat, infallibiliter esse euenturum, prius etiam ratione, quam illud permittat. Et propterea idem antecedens ex discursu facto videtur satis persuaderi, quia nulla repugnatio maior potest assignari in futuris conditionatis, quam in absolutis, supponendo, quod absoluta per se primò non habent veritatem prædeterminatam ex decreto prædeterminante, sed ex præsentia æternitatis, vt D. Thomas docet, & rationes factæ tum de libertate, qua alter lœdi videretur, tum de malis actibus, quorum prima origo in diuinam voluntatem iuxta illam sententiam refunditur, videntur conuincere. Secluso ergo tali fundamento veritatis, & præscientiæ futurorum liberorum, nulla profectò maior repugnatio potest assignari in veritate, & præscientiæ futurorum conditionatorum, quam absolutorum: at in absolutis nulla est, vt declarauimus ex certissimis fundamentis, maxime in doctrina D. Thomæ; ergo

E Denique vt probemus, hanc scientiam esse Deo possibilem sine repugnantia, satis nobis Probatio negatur, est quod talis repugnatio non ostendatur. Nam

Consequentia probatur pri-

Secundù :

Tertiù .

23.
Antecedens il-
lustratur pro-
nunciato Au-
gustini.

Suadetur.

24.
Probatio nega-
tiva possibili-

tis scientiae cōditionatae.

Respondeatur ad 1. argum. aduersarij, suprà n. 2. explicando ex quo fonte petitatur veritas propositionum conditionalium, & continguum.

Ad formam.

^{25.} Soluitur secundum.

Instantia:

Nam omnis scientia, vt talis est, & per se spectata aliquid perfectionis importet. Vnde, qui dicunt hanc scientiam non esse in Deo, tenentur ostendere ipsam esse quid impossibile, & repugnans, & ideo non esse in Deo: hanc autem repugnantiam nobis non ostendunt, neque in ipsa scientia absolutè, nec in eadem vt independente à decreto prædeterminante, seu à quoconque decreto secundum ordinem rationis præexistente in Deo; ergo. Minorem probamus nunc, respondendo ad fundamentum, seu difficultatem in principio positam, nimirum, quod in his propositionibus non possit esse determinata veritas; procedit enim fundatum illud ex falsa apprehensione talium propositionum. nam cogitantur, ac si affirmarentur, & cognitæ essent in vi conditionalium, & ex sola necessaria connexione cum tali causa posita ex hypothesi in tali, vel tali dispositione, in quo sensu verum est, non habere determinatam veritatem, nec posse in vi illationis cognosci, imò id nos maximè contendimus. Addimus verò in alio sensu esse accipias, vt sint tantum de conditionato extremitati, de quo per modum cathegoricæ, ac simplicis propositionis affirmatur, vel negatur, quid acturum sit, vel non sit, si supponatur esse in hac, vel illa temporis differentia. Et sic dicimus in illis esse determinatam veritatem, non minus, quam in propositionibus absolutis de futuro contingentibus, & veram contradictionem inter eas fieri, ita vt necessariò altera determinatè vera, altera determinatè falsa esse debeat, ac proinde possit per certainam scientiam comprehendendi, & pro certo præcognosci. Ad probationem autem, si contra hunc sensum procedat, concedendo primum antecedens, nimirum rem antequam fiat, non habere esse in se, sed in causa, & negando consequentiam, scilicet, non habere esse futurum, nisi prout illud esse est in causa. Nam licet verum sit, illud ipsum esse, quod nunc est tantum possibile, & in causa denominari futurum, & tale affirmari per propositionem de futuro, nihilominus non dicitur futurum prout est in causa, sed prout erit in se. Itaque ipsum esse possibile, quod res habet in causa, est quasi subiectum, quod denominatur futurum, non tamen est futurum, nec denominatur à modo essendi, quem habet in causa, sed à modo essendi, quem in se habebit à tali causa in aliqua futura duratione.

Cùm autem vrgetur, quia illud esse futurum includit esse, quod res futura, quamdiu est futura, non habet in se, sed in causa. Respondeo includere illud esse vt subiectum denominationis futuri, non vt formam denominantem futuram, vt sic dicam, quia illud esse, prout est in causa, non est futurum, sed prælens. Forma autem illa, à qua illud esse possibile in causa denominatur futurum, non est causa ipsa, vel determinatio eius, vt in toto illo argumento contenditur. nam hoc est tollere contingentiam effectuum, & libertatem causarum secundarum; nec est aliqua res actu existens cùm supponatur res futura in esse tantum possibili. Est ergo habitudo quædam, quam res, prout est in causa, habet ad seipsum, vt erit præsens suo tempore. Qui ordo licet secundum compositionem mentis nostræ sit aliquid rationis, in mente Dei est obiectua præsentia, quam illud esse habet in æternitate, ratione cuius veritas illa per modum præsentis cognoscitur, quamvis in ordine ad nos determinetur futura secundum varias temporis differentias. Dicitur hæc quidem in futuris contingentibus abso-

A lutis locum habere, & necessaria esse, vt tanquam præsentia, salua contingentia, & non tanquam futura necessaria potius, quam & contingentia præsciantur: at verò futuris conditionatis non ita posse accommodari, quia in prioribus illa præsentia fundatur in existentia, quam res futura verè habebit in suo tempore, quod fundamentum in his conditionatis deest. Respondeo actualē existentiam aliquando futuram esse fundamentum veritatis absolutæ assertionis de futuro, eodemque modo seruata proportione actualē existentiam, quæ ex ea hypothesi esset futura, esse fundamentum veritatis conditionatae assertionis, & ideo utramque veritatem posse cognosci ad modum præsentis, quia Deus ita non accipit scientiam à rebus, vt ab actualē existentia obiecti pendeat. Et reuera etiam in futuris absolutis res prius quam suo tempore, & ad extra producatur, non habet in se existentiam, sed intuitus diuinus attingit illam vt præsentem absolutè; ita ergo in conditionatis attinet rem futuram per modum præsentis. Unde illud discriminē valde materiale est respectu diuini intuitus, & eminentis cognitionis eius. Et potest hoc ad hominem confirmari contra eos, qui faltem post decretum conditionatum Dei concedunt cognosci hæc futura. nam, vt videantur à D. Thoma non discordare, simul docent cognoscere Deum illa ad modum præsentium, cum tamen diuinum decretum conditionatum non det veram existentiam rei futuræ, satis enim censetur, quod daret illam si conditio impleretur. Ita ergo nos dicimus, quod etiam absque tali decreto, & ante illud daret illam, si alia conditio impleretur: nam illud licet non videatur in causa, videri potest in se propter eminentiam diuini intellectus.

Expungitur.

Tertium in
autores retro-
queretur.

D Quæ decreta conditionata, & libera Deo attribuenda sunt, & in illis non posse contingentia sub conditione futura præsciri,

E I N superiori capite ostendimus posse in his futuris conditionatis esse determinatam veritatem, etiam vt obiectiuntur intellectui diuino prius secundum rationem, quam diuina voluntas aliquod decretum liberum, & conditionatum habeat, quod satis est, vt præscientia talium futurorum Deo non negetur; ex quo sufficienter improbatur sententia generaliter negans Deo huiusmodi præscientiam, imò, vt dixi, hæc est sola ratio à priori huius veritatis, quia si non ostendatur implicatio contradictionis, in tali scientia non est Deo neganda. Aliæ verò rationes, quæ addi possunt ex utilitate, vel necessitate talis scientiæ desumptæ, vel ad perfectissimam Dei prouidentiam, præfertim, circa prædestinatōrum electionem, & libero-rum actuum bonorum prædefinitionem, vel circa peccati permissionem cum infallibili euentu, vel denique ad explicandum auxiliū efficax præueniens: hæc, inquam, rationes latè in lib. 2. de scientia futuror. tractatae sunt, quod ideo nunc facere omittimus, & quia hæc utilitas, vel necessitas huius scientiæ præcipue probanda est ex his, quæ postea in lib. 3. & 5. de gratia efficaci contra motionem physicè prædeterminantem, & de permissione

I. Status questio-
nis explicatur
in hoc capite.

ne peccati contra prædefinitionem eius dicenda sunt. Quia verò contra nouam euasionem admittendi præscientiam horum futurorum sub conditione, ita tamen, ut decretæ conditionata præcedant, in quibus fundetur, pauca in alijs locis diximus, visum est in hoc capite inquirere, an, & quatenus talia decreta Deo tribuenda sint, ut ex discursu eius constet, sine fundamento illa configi, quæ ad dictam scientiam fundandam inuenta sunt.

2.
Notatio 1.

Duplex decretum conditionatum intelligi potest se tenens ex parte diuinæ voluntatis, vnum cadit in antecedens, alterum in consequens propositionis conditionalis. Exemplum triusque.

Omittitur consultò tractatio decretorū Dei sub conditione futurorum, vt aliena.

Notatio 2.

Aliud decretū est absolutum ex parte subiecti, & conditionatum ex parte obiecti.

De possibiliitate decreti conditionati ex parte obiecti.

Et de his decretis conditionatis circa ea, quæ nunquam futura sunt, aliqui putant esse impossibilia, quia neque in Deo possunt pone-re mutationem, cū conditionalis nihil ponat in esse: impossibile autem videtur Deū habere decretum liberum, sine aliqua mutatione, vel in ipso, vel in obiecto volito; quia quando Deus habet decretum liberum, prius ratione intelligitur à nobis non volens, neque nolens, sed quasi indeterminatus, & in secundo signo rationis est volens per decretum suum: hoc autem intelligi non potest sine aliqua mutatione. Quòd si hæc sententia vera eslet, funditus rueret sententia ponens præscientiam conditionatam in decreto conditionato.

Sed nihilominus illam sententiam probare nunquam potui. Quia sicut falsum censeo negare Deo præscientiam alicuius scibilis, siue ab incòmodis.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A potestatem volendi omne obiectum volibile honestè, & secundum rectam rationem, ut nostro modo loquamur. Vnde considero differentiam inter scire, & velle, quod scire actualiter est ex perfectione simpliciter, ac necessariò, supposita veritate scibili ex parte obiecti: at velle actu quodcumq; obiectum creatum amabile etiam honestum, non pertinet ad perfectionem simpliciter, & nihilominus posse illud velle pertinet ad perfectionem potestatis liberae; cùm ergo obiectum conditionatum de se amabile sit secundum rectam rationem, & nos possimus illud velle, non est hæc potestas ne-

B ganda Deo, qui non minorem libertatem habet in volendo, quam homo. Propter quod vniuersaliter censeo posse Deum habere circa obiecta creata honestè amabilia omnes actus liberos voluntatis, quos potest homo habere, seclusa imperfectioe, & mutatione in ipso Deo, quæ inuenitur in homine, etiam per efficienciam, & receptionem talium actuum. Nec videretur posse negari decreta omnia circa obiecta conditionata sine multis incommodis.

Nam Deus offerit homini gratiam, & remissiōnem peccati, si conuertatur, quod non potest intelligi sine actu positivo voluntatis Dei, nec potest dici sufficere actu, quo vult Deus dare tale auxilium sufficiens ad conuersionem, quia

C voluntas dandi gratiam disposito, seu si disponatur, distincta est à voluntate dandi auxiliū, tum quia obiecta sunt distincta & posset Deus velle hoc secundum, & non velle, imò & nolle primum: tum etiam promittere gratiam homini, si disponatur, distincta promissio est à promissione auxilij: promissio autem in voluntate fundatur, & ab illa accipit vim obligandi. Similiter voluntas offerendi concurredum generalem vel gratiæ, vel naturæ, etiam ad actum nunquam futurū de obiecto conditionato est, & non potest negari in Deo, quia certissimum est, Deum ex se talem offerre concursum, quia alias non daret auxilium sufficiens, non potest autem offerre sine actu voluntatis, quia liberè offert. Vnde non est necel-

se vt per omne decretum liberum Dei resultet semper mutatio physica in re volita, vt alijs locis latè dixi; satis est enim, quod resultet physica mutatio, vel moralis, vel obiectua, seu rationis quatenus ex tali decreto habet res vt obiecta menti aliam habitudinem ad esse existentiæ, quam prius ratione ex sola possibilitate haberet. Sic enim per decretum, quo Deus statuit non creare alium mundum possibilem, intelligitur habere ad suum esse relationem nunquam futuri immutabilem, ac perpetuam. Admittimus ergo vtrumque genus conditionati decreti posse esse in Deo, nunc breuiter circa vtrumque explicandum est, an sint de facto, & quatenus admittenda sint.

E An & quomodo in Deo concipi possit decretum primi generis.

De primo ergo genere decreti sub conditione interrogari potest, qua ratione possit in Deo concipi, ita vt ex eo possit à nobis formari conditionalis propositio de futuro contingenti, quæ sit determinatè vera, & à Deo sciatur. Et ratio dubitandi est, quia illud non est, cùm conditionalis nihil ponat in esse; ergo ex nihilo nihil determinatum potest cognosci. Item impossibile videtur, Deum in se ipso cognoscere, vel apprehendere tale decretum sub conditione, cū semper cognoscat omnia decreta sua voluntatis tanquam præsentia. Sed nihilominus dicendum est, & posse concipi in Deo non solum à nobis, sed etiam ab ipso Deo, & illo posito ex hypothesi, aliquem effectum contingentem sciri etiam posse sub conditio-ne futurum. Vtrumque breuiter declaratur,

Potest Deus circa obiecta creata honestè amabilia omnes actus liberos voluntatis habere, exclusa imperfectione, quos homo potest elicere, & recipere.

1. Incommo-dum, non pos-set Deus offer-re homini gra-tiam si conuer-tatur.

2. Incommo-dum, neque pos-set offerre concursum ge-neralem ad ac-tum nunquam faturum.

Ad fundamen-tum oppositæ sententiaz su-pra n. 2.

Assertio 1. Possibile est vtrumque ge-nus decreti cō-ditionati ex parte obiecti in Deo.

5.

Ratio dubitā-di prima.

Secunda.

Deus prius ratione habet scientiam simplicis intelligentiae, quam habeat de c r e d e r a , s i u e a b s o l u t a , s i u e c o n d i t i o n a t a ex parte obiectum.

quia Deus ratione prius habet scientiam simplicis intelligentiae, quam habeat de c r e d e r a , s i u e a b s o l u t a , s i u e c o n d i t i o n a t a ex parte obiectum. Probatur, quia in Deo naturalia, seu necessaria sunt priora liberis, ut est vulgare apud Theologos: scientia autem simplicis intelligentiae naturalis est; ergo antecedit secundum rationem de c r e d e r a , p r æ t e r q u a m quod cognitio antecedit voluntatem circa idem; ergo cognitio creaturarum, quæ est per simplicem intelligentiam antecedit omne decretum Dei liberum, cum tale decretum non nisi circa creaturam cognitam versari possit. In illo ergo signo rationis Deus cognoscit creaturas esse possibles, quocunque modo possibles cogitentur, sive per non repugnantiam ex parte ipsarum, sive per denominationem à sua potentia, quam per eandem scientiam comprehendit; ergo etiā per illam scientiam comprehendit de c r e d e r a liberum creandi saltē ut possibile; ergo per eandem scientiam præcognoscit aliqua futura conditionata ponendo de c r e d e r a in conditione, ut si decreuero creare mundum, fiet; si de c r e d e r a vt filius fiat homo, incarnabitur, & similia: nam hæc cognitio intrinsecè connexa est cum priori cognitione comprehensiva omnipotentia Dei, & modi operandi eius circa omnes creaturas possibles.

6. Limitatur assertio.

Addendum, verò est non omnes effectus eiusmodi de c r e d e r a posse infallibiliter cognosci in de c r e d e r a conditionato. Nam quidam sunt effectus solius Dei, & illi optimè cognoscuntur, quia voluntas Dei est sufficiens, & adæquata causa talis effectus, & per de c r e d e r a supponitur ex hypothesi determinata ad talem effectū, & ita infallibiliter, & ineuitabiliter infert effectum. Quapropter conditionales propositiones huiusmodi veræ sunt ex vi illationis. Neque hoc repugnat contingentia talium effectuum in ordine ad voluntatem Dei, quia illa hypothesis supponit liberam determinationem Dei in suo de c r e d e r a , & per conditionalem solùm explicatur efficacia, & immutabilitas talis de c r e d e r a , quæ non repugnat libertati, id est que illa necessitas est plura consequentia, & suppositione consequente ad usum libertatis; nam illum ponit in hypothesi, & ideo non repugnat libertati Dei, nec contingentia effectuum eius, ut ab illa tales denominantur. Denique licet illatio sit suppositio necessaria, semper pendet ex libertate Dei, & ideo effectus semper est absolute contingens. Alij verò sunt effectus, quos non

Veræ sunt etiā conditionales de effectibus quos Deus facit cum causis naturaliter agentibus, ex vi illationis.

facit Deus solus, sed cum causis secundis, quārū coëfficientiam de c r e d e r a aliquo modo includit, & hi sunt dupli genere, nam quidam sunt à causis naturaliter agentibus, & in his etiam facile intelligimus conditionalē de futuro certo & infallibiliter ex vi illationis, quia tales effectus, vel non sunt contingentes respectu causæ proximæ, solumque habere possent indifferen- tiam, seu contingentiam in ordine ad de c r e d e r a ; hoc autem in hypothesi supponitur, & ideo relinquitur illatio omnino necessaria. Vel certè si tales effectus habent aliquam contingentiam extrinsecā, quia causæ proximæ illorum possent ab alijs impediri, tunc oportebit in hypothesi includi de c r e d e r a , & concurrendi, & auferendi omnia impedimenta, ut in superioribus declaratum est.

7. Quid de effectibus, quos Deus facturus est cum causis liberis, & in his etiam possunt illæ propositiones conditionales formari à nobis, & apprehendi ut representatæ obiectiū in mente Dei in illo primo signo rationis. Sed de illarum virtute aliter iudicandum est, iuxta sententiam admittentem de c r e d e r a p r ædeterminantia actus liberos, vel iuxta oppositam sententiam. Nam iuxta priorem habent tales propositiones veritatem determinatam, & in-

A fallibilem in vi illationis ex tali de c r e d e r a , & ita Deus in illo primo signo rationis, & per solam simplicis intelligentiae, ac merè naturalem, seu necessariam cognoscit in tali de c r e d e r a conditionali sua voluntatis, quidquid voluntates humanæ essent facturæ in omni occasione, si ipse tale, vel tale de c r e d e r a p r ædeterminans circa illas haberet, & quid non essent facturæ si tale de c r e d e r a ipse nō haberet. Vnde cum illud de c r e d e r a sit vera causa antecedens omnem aliam causam, videtur per illum modum omnis contingentia tolli respectu voluntatum creaturarum, & ponit in eis quoddam ineuitabile factum, solumq; respectu diuinæ voluntatis posse talia futura dici contingentia, seu libera, quantum hypothesis, in qua ponitur tale de c r e d e r a , ex Dei libertate pendet. Ad evitandum ergo hoc inconveniens talia de c r e d e r a antecedentia omnem scientiam futurorum contingentium, tam absolutam, quam conditionata nos non admittimus, sed solū concomitantia, seu of ferentia concursum ex parte Dei, de quibus etiam possunt formari propositiones conditio nales in mente Dei. Si ego decreuissim dare cōcursum tali voluntati in tali occasione hoc faceret, ut per se patet. Dicimus autem illas nō habere voluntates determinatas in solo de c r e d e r a , neque in illo solo posse cognosci, quia effectus pendet ex alia causa indifferente, quæ propter tale de c r e d e r a ad vnum non determinatur. Vnde etiam dicimus tales propositiones non esse determinatas in integra causa, prout, sili cat, ex voluntate creata quasi conflatur, quia etiam tota illa est indifferens in actu primo, etiam ex parte voluntatis creatae, & coniunctæ, seu compositæ cum tali de c r e d e r a , quia alias effectus nō esset liber. Et nihilominus addimus habere tales propositiones veritatem determinatam, & habuisse illam in illo primo signo aeternitatis, non in virtute, seu actu cause, sed in se, & in ipsa determinatione in actu secundo ita p r æsente obiectu in mente Dei, ut vsque ad illam penetret aeternus eius intuitus, ut iam explicatum est. Et ad hunc modum sunt à Deo p r æscitæ omnes istæ conditionales in illo primo signo rationis, quod omnem liberam determinationem voluntatis diuinæ vt exercitam, & quasi in re positam antecedit. Et hæc de conditionatis de c r e d e r a prioris ordinis.

B C De de c r e d e r a conditionatis secundi generis ex parte obiecti.

D Circa secundum autem genus de c r e d e r a conditionati, quoniā talia de c r e d e r a varijs modis cogitari possunt, dubitari potest in primis, an possit cum probabilitate affirmari habuisse Deū ab aeterno circa omnem voluntatem creatam, & creabilem omnia de c r e d e r a conditionata ratione distincta, vel, quod perinde est, vnum simplex infinita virtute complectens determinando modum, quo moueret, seu determinaret omnes & singulas voluntates possibiles in omnibus actibus earum, & in omnibus circumstantijs, & occasionibus, quæ infinitis modis combinari possunt. Aliqui enim sentiunt habuisse Deum talia de c r e d e r a , potestque in hunc modū intelligi: nam post illud primum aeternitatis signum, in quo Deus omnia possibilia, & omnia futura possibiliter (vt sic dicam) p r æscivit, in secundo signo, priusquam aliquid absolute vellet facere, habuit de c r e d e r a quoddam absolu tum ex parte actus, conditionem includens in obiecto, per quod statuit apud se, quid esset facturus circa omnem voluntatem creatam, vel creabilem in omni possibili opportunitate. Quod de c r e d e r a nos ratione distinguimus in ordine ad diuersos actus, vel voluntates, in se tamen vnum simplicissimum est, & infinitum, & omnia conditionata, quantumvis infinitis,

Per de c r e d e r a antecedentia omnem p r æscientiam conditionata, & absolutam tollit omnis contingentia respectu nostri, & quoddam fatu ineuitabile inducit.

Respectis illis

decreta ante

cidentibus so

la admittenda

sunt concomi

tantia.

8. Dubium pri
mum, an in Deo
dentur infinita.

Affirmant ali
qui.

Ratiocinatio
in qua fundari
possunt.

sitis, & infinitas infinitis modis cognoscibilia comprehendit; atque hoc modo opinantur aliqui ex his, qui nec Deo negare audent scientiam omnium contingentium futurorum sub conditione, nec volunt illam esse ante decretum liberum Dei. Nam hinc sequitur necessarium esse ponere in Deo talia conditionata de cōdēta circa aliqua futura sub conditione, quæ de facto nunquam erunt: non apparet autem ratio admittendi hæc de cōdēta, circa quādam futura potius, quām circa alia; ergo admittenda erunt circa omnia possibilia. At verò possibilia ordine rationis priora sunt, quām futura; ergo illud de cōdēta conditionatum adæquatum his omnibus conditionatis possibiliter ratione antecedet absoluta de cōdēta de futuris. Et confirmatur hæc ratio, quia si Deus non habeat tale de cōdēta adæquatum, multas propositiones similes ignorabit, illas silicet, circa quas tale de cōdēta non habuit, quod iuxta illam etiam sententiam admittendum non videtur.

Nihilominus hæc sententia parum probabilis apparet. Primo, quia de diuinis decretis, & voluntatibus liberis nihil asserere possumus cum fundamento, nisi quod vel reuelatum est, vel ex reuelatis, aut ex effectibus diuinis sufficienter colligi potest; sed illud de cōdēta liberum est, & neque est reuelatum, neque ex reuelatis, aut alijs effectibus colligi potest: ergo non possumus cum probabilitate affirmare, habuisse Deum tale de cōdēta. Maior certa est, quia de cōdēta libera non ponunt in Deo perfectionem, & ideo ex perfectione diuina infinita non innotescunt, & ideo nulla superest via illa cognoscendi nisi vel ex reuelatis, vel ex effectibus. Minor autem quoad reuelationem certa est, vel ostendatur reuelatio: quoad effectus verò patet, tum quia illud de cōdēta nullum habet effectum ad extra, quia conditionalis nihil ponit in esse, tum etiam, quia fine tali decreto per absolute de cōdēta sufficienter producit Deus res omnes, quæ in alia temporis differentia fiunt; ergo ex effectibus non potest tale de cōdēta vel probabiliter colligi.

Vnde argumentor secundò, quia tale de cōdēta adæquatum, vel de cōdēta ratione distincta circa omnia conditionata possibilia sunt otiosa, & sine ullo fructu; ergo frustra & sine probabilitate in Deo cogitantur, vel finguntur. Antecedens probatur, quia talia de cōdēta nec Deo perfectionem addunt, nec in creaturis aliquid efficiunt, nec ad effectus diuinæ prouidentiæ, aut prædestinationis aliquid conferunt: sunt ergo prorsus inutilia, & otiosa. Consequientia verò probatur, quia voluntas Dei est ordinatissima, & ideo nihil frustra, & otiosè vult: nam si in homine prudenti reparentur tales actus otiosi, & vani, ac proinde alieni à recto vsu prudentiæ, quomodo non est multo magis de Deo ita sentiendum. Confirmatur primò, quia Deus nihil vult circa creature, nisi ordinando illas in aliquem finem: at per illud præcisè spectatum in nullū finem creature ordinantur; est ergo ille modus discernendi, & volendi alienus à diuina sapientia, & prouidentia. Confirmatur secundò, quia si Deus absolute de cōdēta nihil creare, non haberet illud de cōdēta conditionatum circa possibilia, quia esset vanum, & sine fructu, & per se non pertinens ad perfectionem Dei; ergo non minus superfluum est tale de cōdēta, licet sit coniunctum cum alio decreto absolute. Patet consequentia, quia etiam hoc modo est otiosum, & sine fructu.

Dices, eadem ratione probaretur scientiam omnium conditionatorum esse Deo otiosam. Respondetur negando consequentiam, quia scientia illa nunquam potest dici otiosa, aut in-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A fructuosa, tum quia omnis scientia per se ad scientiam perfectionem simpliciter spectat, & ideo talis ditionata scientia, vt supra dixi, est perfectio necessaria, & merè naturalis suppositio obiecto scibili: voluntio autem, seu determinatio libera, non est perfectio Dei, & ideo non est illi tribuenda sine fructu; tum etiam, quia alijs in ordine ad perfectionem prouidentiæ est illa scientia utillissima, vt in omnibus possit Deus ex certa præscientia omnimodo perfecta, & possibili disponere, quod non habet locum in illo decreto libero, vt ostensum est.

Tertio possumus argumentari; quia in actibus diuini intellectus, & voluntatis non inueniuntur ordo rationis prioris, & posterioris, nisi quatenus ex parte obiectorum inuenitur aliquis ordo, vel dependentia: sed inter de cōdēta conditionatum, & absolutum, nullus talis ordo, nec fundamentum eius inuenitur; ergo sine B fundamento assignatur talis ordo, & fingitur de cōdēta conditionatum tanquam necessariò præmittendum ante absolutum. Maior supponit ex communi sententia Theologorum, quæ in hoc merito fundatur, quod de cōdēta voluntatis in se simplicissimum est, & ideo sicut in illo ex parte sua non est distinctio, ita neque ordo; neque debet à nobis gratis, & sine fundamento cogitari, vel potius fingi: solùm ergo potest in ordine, vel dependentia obiectorum fundari. Probatur ergo minor, quia vel tale de cōdēta conditionatum comparatur ad absolutum in ordine ad obiecta diuersa, videlicet, quatenus conditionatum est circa futura, quæ nunquam erunt, & absolutum circa illa, quæ aliquando erunt. Et sic nullus est ordo inter obiecta illorum, vt per se patet, quia impertinenter se habent, nec futurum unius esse pendet ex esse possibili alterius, nec è conuerso; ergo neque inter tales actus est ordo. Vel illa de cōdēta comparantur ad unum, & idem futurum, quod prius sub conditione, postea absolute futurum decernitur, & sic minus potest ordo intelligi, nam licet possibile vt sic sit prius, quām futurum, quia potest esse sine futuro, & non è contrario, tamen in futuro sub conditione non potest hic ordo considerari iuxta illam sententiam: nam illa supponit, quod res habet utramque rationem futuri tam conditionati, quam absoluti à decreto diuino. Cùm ergo utraque ratio futuri non sit nisi per denominationem à decreto libero Dei ita prædefinita, vt sit ordo aliquis in re ipsa sic, vel sic futura, debet supponi ordo inter ipsa de cōdēta: in de cōdēta autem esse non potest nisi ratione obiectorum; ergo committitur circulus, & impossibilis ostenditur talis ordo. Quod etiam patet, quia neutrum de cōdēta alterum necessariò supponit, etiam secundum nostrum intelligentiæ modum, potest enim Deus habere unum de cōdēta sine altero, & è contrario, vt faciliter potest ab unoquoque considerari. Ergo frustra cogitatur ordo inter talia de cōdēta, præterquam quod frustra inducuntur etiam concomitantem circa eadem futura, vt alia argumenta ostendunt, & nunc amplius explicabitur.

E Poteſt enim vltius dubitari, elio non affaramus Deum habuisse de cōdēta conditionatum circa omnia futura possibilia, & sub omni conditione, & combinatione possibili, saltem habuerit illud circa aliquos actus liberos sub conditione futuros. In qua interrogatione supposita resolutione negativa dubij præcedentis consequenter videtur dicendum non habuisse Deum tam actum circa creature rationales, seu voluntates tantum possibles, idest, quæ nunquam futura sunt. Probatur, quia oftensum est non habuisse tale de cōdēta circa omnia possibilia preintellecta, & nondum absolute.

Impugnatur tertio ab ordine prioris, & posterioris inter actus diuini intellectus, & voluntatis.

Circulus vitiosus existeret inter ordinem de cōdēta, & obiectorum.

Dubium secundum, an saltem Deus habuerit de cōdēta conditionatum circa aliquos actus liberos sub conditione futuros.

Assertio 4. Similiter negativa ipsam de causis circa te.

creaturas rationales non quā futuras.

Quid de hominibus, & Angelis creatis, vel creandis, dicendū deinceps inquiritur in duplice actuū ordine.

13. Probat aliqui partem negatiuam.

Sed minus solidō fundamēto.

Non solū nō repugnat simul ab ēterno habere Deum præscientiam conditionatam & absolutam et idem futuri conditionati, sed semper conditionata præcedit absolutā.

Assertio 5. negatiua.

tē futura; ergo dicendum consequenter est circa nullam voluntatem consideratam tantūm ut possibilem habuisse talem actum, ac proinde circa illas voluntates, quæ nunquam futura sunt, sed manserunt sub solo esse possibili, non habuisse Deum tale decretum. Probatur consequentia, tum quia eadem est ratio de singulis, quæ est de omnibus simul sumptis; tum etiam quia rationes factæ in præcedenti puncto eandem efficaciam habent in singulis voluntatis tantūm possibilibus, ut facile consideranti, & applicanti patebit. Supereft ergo, vt de voluntatibus hominum, & Angelorum, qui creati, vel creandi sunt, videamus. In illis autem duos actuum ordines distinguere possumus, vnu est actuum liberorū, qui sunt aliquando futuri, quatenus prius ratione considerari possunt ut possibles, quām ut absolutē futuri: alius est actuum possibilium, qui absolutē non sunt futuri, vt fuit Tyriorum penitentia.

De actibus liberis sub conditione reipsā aliquando purificandā futuris.

De his futuris contingentibus, quæ aliquando futura sunt, aliqui probant, non habere Deum circa illa conditionatum decretum, quia hæc futura nunquam præsciuntur ut futura sub conditione; ergo neque sub conditione prædefiniuntur. Antecedens probatur, quia ex aeternitate præsciuntur futura absoluta scientia simpliciter futura; ergo non possunt simul sub conditione præsciri, quia iam purificata est conditio. Prima vero consequentia probatur, tum à paritate rationis, imò si præscientia, quæ est suo modo naturalis, & necessaria, non datur circa talia absolutē futura, multominus dabitur conditionatum decretum, quod nec necessarium est, nec ad perfectionem per se pertinet; tum etiam, quia si daretur tale decretum conditionatum, eo ipso posset in illo subsistere conditionata præscientia eiusdem futuri sic prædefiniti. Hoc verò fundamentum non est solidum, nam antecedens eius falsum est, suprà enim ostendimus peccatum Adæ, v.g. prius fuisse sub conditione præuisum, si permitteretur, quām fuerit permisum, & consequenter prius etiam, quām fuerit absolute præuisum, quia ante præscientiam absolutam præcedit voluntas permittendi. Et similibus exemplis, varijsque testimonij ostendimus suprà circa eandem rem futuram præcedere in Deo secundū rationem conditionatam præscientiam ante absolutam. Neque contra hoc obstat, quòd præscientia absoluta sit aeterna, quia etiam præscientia conditionata aeterna est, & in ipsa aeternitate una scientia est prior ratione, quām alia, quando ex parte obiecti est fundamentum. Vnde licet posterius ratione purificetur contitio, & ideo sequatur absoluta scientia, nihilominus prius ratione potest conditio intelligi, vt nondum definita, vel impleta, & ideo esse potest locus conditionata præscientiæ, vt videre licet in futuris necessariis sub conditione: nam prius præsciuntur in obiectis possibilibus, licet in alio signo rationis præsciantur absolutē futura, vt prius vidit, quòd si Sol crearetur, illuminaturus esset, & postea vidit Solem illuminatum. Idem ergo intelligitur facile etiam in contingentibus. Quapropter non repugnat simul, & ex aeternitate habere Deum præscientiam conditionatam, & absolutam eiusdem futuri conditionati, imò semper ante præscientiam absolutam, conditionata præcedit, quatenus ad simplicem intelligentiam pertinet, & ante libera decreta præcedit, vt dictum est. Nihilominus tamen non est eadem ratio de decretis conditionatis, illa enim cùm nullo modo necessaria sint, sed

A libera, nisi ex effectu, vel alio certo principio inferantur, non sunt gratis fingenda, vt dixi. Vnde circa res absolutē futuras non videtur admittenda decreta conditionata, cùm absoluta sufficiant.

Verumtamen hoc non obstante in hoc punto varijs sunt dicendi modi: nam qui putant præscientiam Dei de futuris actibus liberis præsupponere semper decretum prædefiniens, & prædeterminans talem actum, in quo fundetur, similiusque admittunt, Deum præscire certò hæc futura sub conditione prius ratione, quām illa cognoscatur ut absoluta futura, consequenter dicunt habere Deum circa futura decretū conditionatum priusquam habeat absolutū, quod solum afferunt ne cogantur vel negare in his omnibus conditionata in præscientiam, vel illam sine prævio decreto admittere. Sed nihil minus rationes suprà facta contra hanc sententiam vim habent, quia reuera otiosum est, & inutile tale conditionatum decretum, si effectus futurus est per absolutum, & prædefinitiuū. Quod explicatur exemplo illo de peccato Adæ: nam postquam Deus per simplicem intelligentiam, prænouit tale peccatum fuisse futurum in tali occasione, si ipse voluntatem Adæ ad materialē actum determinaret, & ita peccatum permitteret, statim decreuit voluntatem Adæ sic determinare; ergo inutiliter, & gratis fingitur, ante hoc decretum habuisse Deum aliud conditionatum, quo statuit, quòd si talis occasio occurret, seu poneretur in rerum natura, determinatus esset voluntatem Adæ ad tale actum, quia in ordine ad prouidentiam Dei circa talem actum nihil confert tale decretum, quia ex vi illius Deus ad extra nihil operatur. Item, quia nulla est ratio ordinis etiam secundū rationem inter decretum illud conditionatum, & aliud absolutum, & concomitanter esse non possunt, quia positio actu absoluto, purificatur conditio, & consequenter obiectum decreti conditionati tollitur. Item, quia solū videtur fingi tale decretum, vt possit præcedere conditionata præscientia ante decretum absolutum, seu ante permissionem absolutam talis peccati, hoc enim Patres suprà allegati supponere videntur. At verò hoc est contra mentem corundem Patrum, vt suprà visum est, loquuntur enim de præscientia, quæ præcedat omne decretum liberum Dei, alias frustra quererent, cur Deus præsciens peccatum futurum, illud permiserit, si iam illa præscientia esset ex proprio permissione. Inde igitur potius probatur, illa præscientia non fundari in decreto, quām quòd sit tale decretum propter præscientiam; imò si præscientia illa non posset haberis nisi in simili decrete, tam esset impertinens illa præscientia, quām ipsum decretum, quia ad nullū effectum prouidentia, nec ad conciliandam libertatem cum prædefinitione, nec ad reddendā rationem, cur Deus permittat peccatum, quod præscit futurum, deferuiret. Ac denique cùm illud decretum ex parte Dei sit prædefinitum, licet ex parte obiecti conditionē includat, auget absurditatē, quæ in eo cernitur, quòd Deus ex se prædefiniat actus malos, quasi non satis illis sit, eos absolute decernere, sed etiam in illis sub cōditione prædefiniens, quasi cōplacere, & otiosè delectari, quæ ultima ratio est propria malorū actuū; alia verò etiam in bonis locum habent, & ideo omne decretum prædefinitiuū sub conditione circa actus liberos absolutē futuros impertinens est, etiam si ex decreto absolute prædefiniente futuros esse supponantur.

At verò aliqui auctores licet negent facere Deum in nobis actus liberos per decreta prævia prædeterminantia, nihilominus ponunt in Deo duplex decretum, vnum absolutum, & aliud

14. Contraria sententia quorundam prædeterminantium admittit huiusmodi decreta conditionata ante absoluta circa ritus futuros. Rejecitur 1. et dictis.

Ponitur res in exemplo.

Secundò à defectu ordinis inter ista decreta.

Tertiò ex mente Patrum.

Quartò quodd nullius sint vñs.

Quintò ab absurdo.

15.

Alter modus
admittendi in
Deo duplex
decretum, con-
ditionatum &
absolutum cir-
ca actus liberè
futuros.

Fundamentum
huius placiti.

aliud conditionatum circa hos actus, quos vo-
luntas humana liberè facit, vel est aliquando
factura. Nam quia hi actus fieri non possunt
sine concurso Dei simultaneo, necesse est, ut ex
parte Dei antecedat decretum, & voluntas of-
ferendi concursum huiusmodi, quam volun-
tatem dicunt esse generalem, nimirum offeren-
ti concursum ad plures actus, inter quos po-
test voluntas in tali occasione deliberare, seu
eligere, quia hoc est necessarium, ut homo sit
potens ad quemlibet eliciendum, & conse-
quenter est etiam ad actum liberum necessari-
um, unde etiam concludunt decretum illud
voluntatis Dei esse conditionatum, quia non
habet effectum nisi cooperante libero arbitrio
hominis, quæ est conditio intimè inclusa in
objeto talis decreti: inde enim fit, ut licet
hæc voluntas Dei ad plures actus diuisim of-
ferat concursum, vnum tantum operetur; ita
ergo ad hos actus liberos decretum conditio-
natum antecedit. Quia verò conditionatum
decretem non videtur sufficere, ut effectus in
re fiat, ideo dicunt dicti Auctores, necessarium
esse aliud decretum absolutum, & particulare,
quo Deus simpliciter vult, ut hic, & nunc talis
actus, à tali voluntate circa talem objec-
tum fiat, quod decretum vocant concomitans, &
non prædefiniens, quia est de effectu simul ef-
ficiendo cum libero arbitrio, & non aliter, &
quia non vult Deus absolute liberum arbitri-
um sic operari, nisi quia supposito priori
decreto conditionato, & vniuersali præuidet
liberum ipsum arbitrium fore ad illum actum
determinandum, potius quam ad alium. Ita
sentit Corduba lib. I. q. 55. dub. 8. 9. & 10. &
multi alii ex modernis.

Ego tamen nunquam intelligere potui, cur
necessarium sit, vel quomodo satis intelligi
possit, quod concursus Dei simultaneus pro-
cedat immediatè ab hoc decreto particulari,
quo Deus absolute vult istum actum fieri

nunc à tali voluntate humana. Nam suppono
priorē actum non ita esse, aut dici genera-
lem, vt solum in confuso veretur circa ac-
tum liberum in communi, vel possibilem cir-
ca talem objecum hic, & nunc, quia Deus non

habet huiusmodi actus confusos, qui ex parte
concursum & circa actum liberum in com-
muni.

Dicitur gene-
rale quod in
omnibus & sin-
gulis speciebus
actuum qui
possunt hic &
nunc elicere, sin-
gulos actus de-
terminet.

Decretum offe-
rens concursū
ad plures actus
non ideo gene-
ralis dicitur
quod sit con-
fusum & circa
actum liberum
in communi.

Vnde etiam videtur concludi non solum
frustrè poni aliud decretum ratione posterius
& absolutum, sed etiam poni non posse salua
integram voluntatis creatæ libertatem. Primo
quidem, quia vel illud posterius decretum est
simpliciter necessarium ad concursum ad extra
præstandum, vel non est necessarium, si nece-
ssarium non est, superflue ponitur; si verò est
necessarium: ergo per aliud prius decretum
non offertur sufficienter voluntati humana
concursum necessarius ad alios actus, quos non
facit, & consequenter non liberè illos omittit,

sed ex defectu concursus. Sequela patet, quia
E non habet homo concursum quasi, in actu pri-
mo, nisi quatenus illum habet paratum per vo-
luntatem Dei; ergo non habet illum sufficienter
donec per sufficientem Dei voluntatem sit
oblatus, ita ut non sit necessarium expectare
aliud decretum Dei, vt in re ipsa ponatur ad
extra talis concursus, nec vt voluntas hominis
illi cooperetur, si velit. Secundo, quia si illud

decretum absolutum est necessarium, non erit
in potestate hominis, quod Deus habeat, vel
non habeat tale decretum, & consequenter
cum illud non supponitur, neque etiam effec-
tus eius erit in hominis potestate. Hæc poste-

rior sequela manifesta est; prior verò proba-
tur, quia si esset in potestate hominis, maxi-
mè quia supponit in Deo præscientiam sub

Fr. Suarez de Gracia Pars II.

A tuus, licet etiam sit ad singulos in individuo. Est
autem tale decretum quasi conditionatum,
quia vt saluetur libertas quoad exercitum,
non determinatur tale decretum simpliciter
ad agendum, vtique si arbitrium creatum
coagere voluerit.

Sic ergo explicato illo generali decreto con-
ditionato, dico, per se, & ex vi concursu simul-
tanei non esse necessarium aliud decretum ab-
solutum particulare circa actum illum, qui in
tempore fit, vel futurus est à libero arbitrio
creato. Primo, quia illud prius decretum etiam
est particulare, vt declarauit; unde ex hac parte
habet sufficientem determinationem, vt opere-
tur ad extra, neque enim obstat, quod de se ex-
tendatur ad alios actus possibiles, seu (quod perinde est) quod Deus habeat plura decreta
similia ratione distincta, quibus offert concur-
sum ad varios actus: nam potest nihilominus
agere per unum potius, quam per alium, non
ex parte ipsorum decretorum Dei, sed ex parte
arbitrij creati, quod sua libertate vni decreto
potius, quam alteri operatur; ergo ex hac par-
te sufficit quodcunque ex illis decretis ad ope-
randum ad extra. Aliunde verò non obstat,
quod sit conditionatum, quia quantum est ex
parte Dei, est absolutum, quia reuera Deus
quantum est ex se, paratus est ad efficaciter
concurrendum, tam ad hunc, quam ad illum
actum; ergo hoc satis est vt efficiat illum, ad
quem coagendum liberum arbitrium inclina-
tur. Et declaratur, nam si potentia executiva,
seu activa Dei ad extra est distincta ratione à
voluntate, & per hanc applicatur ad agendum
per illum actum quasi conditionatum manet
applicata, & exposita ad influendum in tales
actum, si ei voluntas creata adiungatur. Si verò
ipsa voluntas est ipsa potentia immediatè
ad extra efficiens, satis illi est ad efficiendum
ita velle, sicut effectura est. At verò non est ef-
fectura actum liberum voluntatis creata se fo-
la, sed simul cum voluntate creata si ipsa ve-
lit; ergo satis est vt hoc ipsum velit, sicut reuera
illa vult per conditionatum decretum;
quia per illud præcisè vult coagere voluntati,
licet non prædeterminando illam ad agen-
dum; ergo illud idem decretum sufficit vt vo-
luntas Dei actum voluntatis humanæ coëffici-
at, quando hæc ipsi adiungitur.

18. Tertio videtur repugnare tale
decretum ab-
solutum, &
posteriori liber-
tati creatæ.
Prima ratio se-
queretur vo-
luntatem non
omittere liberè
actus quos non
facit.

E non habet homo concursum quasi, in actu pri-
mo, nisi quatenus illum habet paratum per vo-
luntatem Dei; ergo non habet illum sufficienter
donec per sufficientem Dei voluntatem sit
oblatus, ita ut non sit necessarium expectare
aliud decretum Dei, vt in re ipsa ponatur ad
extra talis concursus, nec vt voluntas hominis
illi cooperetur, si velit. Secundo, quia si illud
decretum absolutum est necessarium, non erit
in potestate hominis, quod Deus habeat, vel
non habeat tale decretum, & consequenter
cum illud non supponitur, neque etiam effec-
tus eius erit in hominis potestate. Hæc poste-

Decretū illud
generale est
quasi conditio-
natum.

17. Assertio sexta
posito illo ge-
nerali decreto
non est nec-
essarium decre-
tum absolutū
particulare.
Primo quia
decretum ge-
nerale est etiā
particulare.

Secundò est
absolutum ex
parte Dei quod
sufficit.
Declaratur in
duplici opinio-
ne distinguen-
te, & non di-
stinguente for-
maliter omni-
potentiam à
voluntate Dei,

Secunda, non
esset in potes-
tate hominis
effectus talis
decreti in sen-
tentia Cordus
bæ.

conditione illius aetius in particulari, ad quem est determinanda voluntas creata cum concursu absoluto per prius decretum generale, & conditionatum: at hoc inuoluit repugnantiam in illa sententia; ergo. Maior patet ex eiusdem sententiae declaratione. Minor probatur ex eiusdem principijs, quia concursus non potest dari ad extra per conditionatum decretum, donec accedit absolutum: ergo nec potest sub conditione praeuideri, quid sit operatura voluntas, si illi offeratur concursus per solum conditionatum decretum, quia cum illo solo nihil potest operari ad extra, & vt futurum sub conditione praeuideatur, necessarium est, vt ex parte causae ponantur omnia necessaria ad effectum immediatè influendum, quia debet praeuideri effectus in se, & vt manans à causa, quod est impossibile, nisi supponatur quidquid necessarium est ad agendum ex parte causae proximæ. Propter quod existimo vel illum modum præscientiæ esse impossibilem, vel posterius decretum non esse necessarium ad concursum ad extra tribuendum. Vnde argumentor tertio, quia tale decretum posterius, vel non potest non esse prædefinitum, ac prædeterminatiuum voluntatis humanae, vel non potest non esse aliquo modo conditionatum. Probatur, quia vel Deus per illud decretum non solum vult concurrere, sed etiam absolute vult vt voluntas hominis cooperetur; vel præcisè vult concurrere, nihil de concursu voluntatis absolute disponendo, sed quasi permittendo. Priori modo decretum Dei est prædefinitium, & non tantum concomitans, quia est absolutum de actu ipso, & ipsomet voluntatis humanæ conatu, & (vt ostendi) non potest esse ex presentia eiusdem actus vt futuri, sub conditione, nisi in ipsam conditione hoc idem decretum prædefiniens includatur, quod & libertati repugnat, & à dictis auctoribus non conceditur. Posteriori autem modo decretum semper includit conditionem in obiecto suo, vtique concausationem liberis arbitrij, quam non determinat, sed suæ libertati permittit, & ita superfluum est tale decretum, quia quoad partem coincidit cum priori decreto conditionato, solumque cum priori coniunguntur alia decreta, quibus concursus ad alios actus offertur, quæ non obstant, quominus per illud prius decretum concursus ad extra non solum offeratur, sed etiam comitante libero arbitrio conferatur.

Si posterior decretum non est merè absolutū, coincidit cum priore decreto conditionato.

Tertia ratio tale decretum vel non est merè absolutum, vel est prædictum.

19.
Declaratur
vberius asser-
tio 6. in n. 17.

Si posterior decretum non est merè absolutū, coincidit cum priore decreto conditionato.

Quapropter dicendum censeo propter solum simultaneum concursum non esse necessaria duio decreta, sed sufficere illud, quo Deus quantum est ex se offert concursum voluntati ad hunc actum in particulari, licet simul offerat similem concursum ad alios actus. Imò credimus de actibus malis, etiam vt actiones reales sunt, non habere Deum, aliud decretum magis absolutum, quo illos esse velit, quia nec illos prædefinescit, neque in eis complacet simpliciter, sed tantum secundum quid, id est, prout ab ipso Deo sunt, seu quoad generalem concursum, quem ad eos præbet; prout verò sunt ab homine simpliciter, displicenter Deo, & illos ad peccatum ordinat. In quò est aliquid discriben in bonis actibus, non illos absolute vult Deus, saltem voluntate consequente & complacentiæ, & præsertim actus supernaturales, & gratiæ. Nam præter voluntatem antecedentem, qua Deus non solum vult ad illos actus concurrere, sed etiam cupit illos fieri, & ideo illos contulit, inspirat, &c. habet erga illos absolute complacentiæ affectum consequentem: nam videns liberum arbitrium cum gratia

A determinari ad actum bonum, in illo complacet, non solum prout est à se, sed etiam prout est ab homine, seu quatenus in se est honestus, & suæ voluntati conformis. Et fortasse semper, vel sibi tales actus prædefinescit per modum intentionis, licet non per modum executionis, vt lib. 5. in fine explicabimus. Illa verò prædefinitio supponit scientiam conditionatam priorem omnī decreto prædefinescente sub eadem conditione, quia tale decretum superuacuum est, vt ostendimus, cùm ad præbendum concursum, nec ad alium effectum prouidentiæ circa tales actus est necessarium, imò neque esset possibile, salua libertate actus, vt dicto lib. 5. ostendemus.

De actibus hominum & Angelorum sub conditione nunquam purificandâ futuris.

Supereft dicendum de ultimo membro, sicut de voluntatibus creatis, vel aliquando futuris quoad actus futuros sub aliqua conditione, qui nunquam futuri sunt, quia conditio nunquam est eventura, vt fuit pœnitentia Tyriorum, & traditio Ceilitarum, & similes, de quibus est controversia cum aduersarijs præcipua, qui propter Scripturæ testimonia fatentur, habere Deum præscientiam talium futurorum certam, & infallibilem, & quia manifestum est Deum non habuisse circa hæc futura absolute decreta prædefinitiva, & particularia circa talia futura; nullam verò illorum decretorum rationem assignant, vel utilitatem, sed tantum à posteriori, quia Deus illa futura revelauit, fatentur illa præuidisse, & quia alijs supponunt, non posse futura præsciri, nisi in decreto prædefiniente, concludunt talium decretorum necessitatem. Vocatur autem tale decretum prædefinitium, licet sit conditionatum, quia tale est, vt posita conditione ex yi illius Deus efficaciter præterminaret voluntatem hominis ad talem actum, vt voluntatem Tyriorum ad pœnitentiam si vidissent signa, & voluntates Ceilitarum ad tradendum David, si Saul ascenderet, & Ciuitatem obsideret.

Nos verò dicimus distinguenda esse hæc decreta, & vt doctrina sit generalis, & integra, extendere possumus sermonem etiam ad effectus, quos Deus esset facturus, si aliqua conditio impleretur. Quædam ergo decreta conditionata esse possunt de rebus, quas Deus esset facturus, si hoc, vel illud accideret, vel alia de his, quæ homines liberè essent facturi, si talis conditio poneretur. Item quædam ex his continentur sub generalibus legibus prouidentiæ diuinæ, vt particulare sub yniuersali; alia verò cogitari posunt ita specialia, vt in generalibus principijs prouidentiæ gratiæ, vel naturæ non continantur. Item conditio ipsa interdum talis est, vt à Deo solo sit implenda pro suo arbitrio, interdum ab homine futura postulatur.

E Exempla ex Scriptura.

Exempla quoad decreta ipsius Dei, si talis conditio impleretur, possumus adhibere ex Scriptura, dicitur enim Psal. 80. *Si populus audisset me, Israël si in vijs reis ambulasset, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliasset.* Vbi sub conditione afferit Deus, quid ipse esset facturus, si populus Israël rectè circa eum se gessisset quæ prædictio potest fundari in generali lege prouidentiæ Dei, quia statuit, & sæpe promisit, illum populum ab inimicis defendere, si obedisset legi eius; particula verò forsitan non propter dubitationem addita est, sed forte ad denotandum illam conditionem debuisse perfectè impleri, vt locum haberet infallibilis eius consecratio, ac promissionis adimpletio. Simili modo cùm Eliseus 4. Reg. 13. dixit ad Ios

20. Aperitur diffi-
cultas.

Extenditur ad effectus quos Deus facturus esset si conditio poneretur.

Diuisio horum decretorum.

Psalm. 80. II.

4. Reg. 13. 19.

Ios Regem Israël, *Si percussisses quinques, aut sexies, sine septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem*, prædictus sub illa conditione aliquid, quod Deus facturus fuisset si talis conditio fuisset impleta, illa enim victoria virtute diuina factura fuisset; illa ergo prædictio fundata sine dubio fuit in decreto conditionato Dei, quo id facere statuerat si Rex quinques, &c. percussisset terram. Quod decretum non potest dici contentum esse in aliqua lege, vel permissione generali Dei, ut per se notum est; sed videtur fuisse ex speciali prouidentia eius factum illud ex solo consilio voluntatis sua; ille enim effectus sine dubio non erat per se connexus cum illa conditione, nec conditio illa percutiendi multoties quidquam conferebat ad effectum: voluit tamen Deus expectare tale signum, aut symbolum, & non aliter conferre vires, & potentiam ad consummatam victoriam obtinendam. Simili modo intelligi potest locus Ieremias 38. supra allegatus. *Si profectus exieris ad Principes Regis Babylonis, anima tua.* Ibi enim prædictus aliud, quod Deus ipse promitterebat tanquam sua virtute, ac speciali auxilio, & prouidentia implendum: promittere autem illud voluit sub tali conditione ex sua speciali dispensatione, & non alio modo, ut Rex ille se humiliaret, & ob alias causas Deo notas. Ad hoc denique genus pertinent conditionales omnes propositiones de futuro, quæ in promissionibus diuinis sub conditionibus factis hominibus fundantur: ut si homo se disposerit, Deus illi gratiam conserferet, si orauerit, sicut oportet, impetrabit, & similes.

^{22.}
De huiusmodi decretis ad generalem, aut specialem prouidentiam non est difficultas.

Notatu dignu illud est nullā esse promissio nem effectus sub conditione pendente à solo beneplacito Dei, quæ ob defectum solius conditionis non impleatur, quia talis promissio vana esset, & nullius utilitatis, quia semper tota promissio pendet ex solo arbitrio promittentis, & ideo perinde est ac si non fieret: vt si ego alicui promitterem, si voluero dabo tibi centum, vel si quis ita promittat, si venero, hoc faciam, cum proposito nunquam veniendi, frustranea esset promissio, maximè si propositum illud esset immutabile. Ita ergo esset si Deus promitteret alicui, verbi gratia, si te vocarem, prædeterminarem ad consensum, & alioquin haberet absolutum decretum nunquam vocandi; nam cum vocatio à sola Dei voluntate pendeat, & decretum illud sit immutabile, otiosa, & frustratoria esset talis promissio; & similiter vanum est tale decretum conditionale, in quo possit talis promissio fundari, ideoque non est Deo tribuendum: nam de illo omnes rationes paulo antea factæ.

Affertio 7.
Repugnat Deo tale decretum, si te vocarem prædeterminare posito quod statuerit non vocare.

^{23.}
Exempla decretorum secundi generis supra n.z initio.

A quæ differentiam considero. nam in priori effectu conditio proximè pendebat ex diuina voluntate, in posteriori vero ex humana, ut facile consideranti patet. Ex qua differentia aliam infero: nam in priori effectu, qui futurus esset à voluntate hominis, si poneretur conditio pendens ex sola voluntate Dei, non potest veritas conditionata de futuro contingenti fundari in decreto prædeterminante conditionato Dei, quando tale futurum sub conditione nunquam est absolutè futurum, quia si Deus habuisset tale decretum conditionatum de prædeterminanda voluntate creatæ ad talem effectum, subsistente tali conditionata, oportuisset, vt ex vi talis decreti Deus esset paratus ad prædeterminationem illam.

B conferendam alioquin vanum, & sine utilitate villa esset tale decretum, vt in alijs argumentati sumus: at Deus in eo casu non est paratus ad dandum tale auxilium, quia si esset paratus, daret illud, cum ab homine non pendeat; ergo nec habuit tale decretum. Item conditio illa, vt supponitur, pendet ex sola voluntate Dei, alioquin Deus ex se decreuit non ponere talem conditionem, quia supponitur nunquam futura; ergo non potest esse paratus ad dandum aliud auxilium, quod illam conditionem impletam necessario requirit. Denique in facto Tyriorum, & Sidoniorum res aperte declaratur; nam conditio sub qua prædicta fuit eorum poenitentia, fuit, si tales virtutes facta fuissent in te, quæ conditio ex sola voluntate Dei fuit dependens: at vero per absolutum eius decretum prædefinitum fuit, vt tales virtutes in illis ciuitatibus non fierent; ergo Deus non habuit decretum determinandi ad poenitentiam homines illarum ciuitatum, si tales virtutes in illis fierent. Probatur consequentia, quia tale decretum fuisset de re pendente à sola voluntate Dei, & sub conditione ab eadem voluntate sola pendente, & ex decreto absoluto eiusdem voluntatis nunquam implenda: tale autem decretum conditionatum est prorsus otiosum, & frustraneum, quia per illud reuera nihil Deus contulit Tyrijs, vel Sidonij, nec paratus fuit conserferet, nec continet promissionem villam, nec sub villa generalitate diuinæ prouidentiæ, nec ad illam aliquid conserferet. Frustra ergo Deo trahitur, nec potest fundari in Scriptura. Nam considerando circumstantias illius particularis loci Matth. 11. potius illi repugnat, vt supra ostendi; in nullo vero alio Scripturæ loco simile aliquod decretum inuenitur, aut insinuatur, quod ego inuenire potuerim.

C At vero quando effectus futurus esset à voluntate hominis, & conditio etiam pendet ab hominis voluntate, distinguendum videtur inter effectum futurum à malo, & peccaminoso actu voluntatis, vel à bono: nam in priori non potest futuritio conditionata fundari in decreto Dei conditionato, quia oportet per totale decretum esse paratam diuinam voluntatem ad inducendam voluntatem humanam ad actum malum, si talis conditio impleretur, vt iam declaratum est: hoc autem repugnat diuinæ voluntati, siue illa inducitio intelligatur per modum inspirationis, aut cogitationis à Deo immissa, siue multo magis per modum physicae prædeterminationis, vt lib. 3. manifestum fiet, & talis est casus de Dauide, & Saule, & Ceilitis, vt supra visum est. At vero si effectus contingens possit esse ab humana voluntate sine culpa, tunc non repugnat Deo tale decretum conditionatum, dummodo ad ordinem, & consilia diuinæ prouidentiæ aliquid conserferet; quia licet tunc effectus esset futu-

Affertio 8.
Discrimen duplex inter poenitentiam Tyriorum, & factum Ceilitarum.

Probatur 1.

Probatur 2.

Probatur 3.
in exemplo.

Affertio 9.
Quando effectus futurus, & conditio pendeat à voluntate creatæ, futuritio conditionata actus malii fundari nequit in decreto Dei conditionato: securus est de futuritione actus boni.
Ostenditur 1.
pars.
Ostenditur 2.
pars.

ius proximè ab humana voluntate, posset esse principaliter per operationem Dei facientis illam velle, sive per determinationem, sive per congruas inspirationes, & cogitationes, hoc enim ad præfens punctum non refert, & ideo non repugnat talem prædictionem in tali Dei promissione, seu decreto, sub conditione fundari. Exemplum adhibere possumus in alijs verbis sumptis ex Ierem. 38. *Si exieris ad Principes Regis Babylonis, non tradent transfigis Iudeis;* nam in eis prædictur effectus pendens à voluntate Principum Chaldaeorum, & supponens conditionem pendentem à voluntate Regis Sedeciae, & nihilominus continent illa virtualem promissionem Dei, & consequenter ostendunt voluntatem Dei determinatam ad dirigendas voluntates Chaldaeorum Principum, si Sedecias ad illos exiret, vt infallibiliter illum non tradarent Iudeis. Tale ergo decretum conditionatum in Deo esse potest, & non est frustra, sed ad dispositionem suæ prouidentiæ pertinere potuit.

^{25.}
Assertio 10.
Per hæc decreta conditionata non satis defenditur præscientia omnium futurorum.
Infertur ex dictis.

His ergo modis videntur vel admittenda, vel reijcienda conditionata decreta libera in voluntate Dei, ita vt neque illa negentur, quæ in Scriptura, & ordine prouidentiæ fundantur, neque illa fingantur, quæ vtroque fundamento omni utilitate carent. Unde tandem concluditur per hæc decreta conditionata non satis defendi præscientiam certam omnium futurorum sub conditione. Nam licet ea futura sub conditione, quæ pendent ex sola voluntate Dei, possint ex vi decreti conditionati præsciri, quia per ipsum decretum habent immediate, quod essent futura; nihilominus alia futura quæ proximè pendent à voluntate humana, & in Scriptura reuelantur, non potuerunt præscriri ex vi talis decreti, quia vel in Deo esse non potuit, vt circa actus malos, vel quia ex alijs decretis Dei, vel ex rei inutilitate, & ex modo ipso loquendi Scripturæ fatis colligitur Deum tale decretum non habuisse, vt explicatum est. Et de conditionatis decretis, & de fundamentis scientie conditionatae nobis sufficere videntur. Nunc aliquibus obiectibus satisfaciendum superest.

C A P V T IX.

Nonnullis obiectionibus occurritur, earumque occasione doctrina data magis declaratur, & veluti in summam redigitur.

^{1.}
Obiectio 1.
Daretur aliqua veritas creata necessaria futura absque voluntate Dei.

Robando sententiam nostram fundamenta contraria dissoluimus: vt verò nihil consideratione dignum prætermittamus, non nullas alias obiectiones proponemus, ex quarum solutione veritas ipsa magis elucescet. Prima obiectio est, quia ex nostra sententia sequitur esse aliquam veritatem creatam necessariò futuram absque voluntate Dei; consequens videtur valde absurdum; ergo. Sequela patet, quia si Deus ante omne suum decretum liberum præuidit Adam constitutum in tali statu, & occasione, ac tentatione fuisse peccatum, talis effectus verè fuit futurus independenter à libertate Dei, quia ante omne decretum suum liberum fuit futurus, vnde post talem præscientiam non potuit Deus imprimere, quominus posita illa hypothesi peccatum illud esset futurum; & idem est in

A omnibus similibus. Consequens autem hoc absurdum esse videtur, quia si hoc esset verum, non habet Deus absolutum, & universale dominium omnium futurorum eventuum, nec haberet omnipotentiam faciendi, vt à tali causa tali modo se habente proueniret, vel non proueniret talis effectus, quia necessariò eventurus est, qui per scientiam conditionatam præuisus est futurus. Vnde confirmatur difficultas, quia sicut in absolutè futuris verum est illud, *Omnia quacunque voluit fieri,* & è contrario etiam verum est, nihil fieri, vel futurum esse, nisi quod ipse vult, aut liberè permittit, ita in conditionatè futuris verum esse debet, nihil suisse, vel esse posse sub aliqua conditione futurum, nisi quod ipse sub conditione saltem liberè decernit, aut permittit, est enim eadem proportionalis ratio, & vtrumque pertinet ad supremam, & universaliissimam potestatem Dei; ergo non est illi denegandum, præsertim, quia nihil repugnat habere Deum hæc conditionata decreta, cùm in ordine prouidentiæ sàpe sint necessaria, vt nos etiam fatemur: nam Deus offert generalē concursum, quo voluntas sàpe non est vsura, quod non potest esse nisi per conditionatum decretum, similiter paratus est iustificare peccatorem, quem nunquam iustificabit, & sic de alijs.

Confirmatur primò à parti.

B C D E

Confirmatur secundò hæc difficultas, quia diuina veritas est Deo ratio cognoscendi omnes veritates extra se, sicut diuina bonitas est ratio volendi omnia bona extra se: non posset autem diuina bonitas esse ratio cognoscendi veritates has conditionatas si illæ essent independentes à decreto Dei, quia tunc non haberent veritatem à Deo, & ita nec veritas Dei posset esse ratio cognoscendi illas; ergo impossibile est, quod habeant veritatem cognoscibilem ante decretum Dei. Tandem confirmatur, quia si Deus cognosceret hæc contingentia vt determinatè vera ante decretum voluntatis suæ, cognosceret illa vt ex se omnino necessaria, vel reuocanda erant in aliquam aliam causam extrinsecam, & infallibiliter determinantem voluntatem hominis: consequens autem omnino est falsum; ergo. Sequela declaratur. nam constituamus, v. g. Petrum & Paulum prauios sub esse possibili cum tali vocatione, & omnibus circumstantijs eius, & ex vi libertatis de utroque præuideri in quodam priori signo rationis, posse consentire, vel dissentire: in posteriori autem signo, & ante decretum Dei Petrum videri consensurum, & Paulum non consensurum; peto vnde prouenire possit hæc diuersitas, non enim ex Deo cùm supponatur habuisse decretum, nec ex ipsis voluntatibus humanis, cùm sint æquè indifferentes de se, nec ex obiecto, cùm supponatur esse idem, & licet esset diuersum, non efficaciter mouet. Ergo oportet id referre vel in aliquam necessitatē individualē talis personæ, vel in aliquam constellationem, vel aliquid simile. Quam verò absurdum hoc sit facile patet, quia & repugnat libertati, cùm & illa necessitas sit antecedens, & quasi fatalis, cùm non sit ex decreto Dei, nec ex decreto hominis libero, sed quasi ex naturali determinatione. Et in operibus pietatis repugnat maxime diuinæ gratiæ, vt constat. Multa argumenta his similia ab auctoriis contraria sententiæ prolixè satis multiplicantur. Sed illa omitto, quia ex eisdem principijs, & æquiuocationibus terminorum procedunt; imò hæc etiam excusari.

^{2.}
Confirmatur secundò, quia diuina veritas non potest esse ratio cognoscendi id quod non habet veritatem à Deo.

Confirmatur tertio, reuocanda essent conditionatè futura ad causam extrinsecam à qua determinaretur voluntas.

Augetur difficultas, quia datur fatum.

euari possent, quia ex principijs positis faciliè possunt à quoconque dissoluī; tamen vt omnibus satisfaciamus, & majoris claritatis gratia, quæ diximus de veritate cognoscibili in his conditionatis, & modum præscientiæ illorum, quasi per recapitulationem amplius explicemus.

Recapitulatio hactenus de hac scientia disputatorum per quinque notanda.

3. Aduertendum primò hæc duo esse longè diversa. Decretum Dei præcedere ordinis rationis in ipso Deo, & obiectiuē includi in hypothesis futuri conditionati.

Multa ergo ex similibus argumentis ex eo procedunt, quia non distinguitur inter decretum Dei vt præcedens ordine rationis in ipso met Deo, vel vt obiectiuē inclusum in hypothesis futuri eventus conditionati. Hæc autem diuersa esse, & suprà tactum est, & est per se manifestum. Nam Deus scit per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ omne decretum liberum præcedit, quod si ignis applicetur ligno, calefaciet illud; in ea vero hypothesis necessariò includitur decretum Dei volentis concurrere, quia sine illo non posset sequi talis effectus etiam posita conditione; ergo in illa includitur, si ignis applicetur, & Deus suum concursum non suspenderit, quæ non exprimitur, quia supponitur quasi inclusa ex naturali debito. Et in operibus liberis etiam gratiæ præcognoscit Deus per eandem scientiam, quod si talis homo talem inspirationem cum tali, vel tali motione, tali tempore habeat, consentiet, quæ scientia antecedit omne decretum liberum in Deo ipso, non tamen excludit decretum liberum ad modum possibilis, & inclusum in obiecto. Et in hoc sub his verbis necesse est, vt aduersarij conueniant, quoniā talis præscientia necessaria est, vt Deus possit velle, & eligere media efficacia prædestinationis: sed differentia est in modo deceri, vel motionis. nam aduersarij volunt in illa hypothesis debere includi motionem prædeterminantem voluntatem creatam, vel hanc conditionalem: Si ego voluero efficaciter, in talem voluntatem consentire, & ex hac voluntate illam vocauero, &c. nos autem dicimus tale decretum sic inclusum in illa conditione non esse necessarium, sed sufficere decretum concurrendi simultaneè post talem vocationem, ita vt sensus conditionalis sit iste: Si dedero huic talem inspirationem, seu vocationem, & voluero illi offerre meum concursum, seu concomitans auxilium, tali actus sequetur. Vnde fit, nunquam talem actum cognosci futurum sub conditione sine aliquo decreto libero Dei, etiamsi ex modo nostro cognoscendi & loquendi prius sit in Deo talis præscientia, quam sit quasi elicitum tale decretum liberum Dei.

4. Aduertendum secundò sèpe confundi decretum Dei liberum in genere cum decreto prædeterminante. Vnde est secundò considerandum sèpe confundi decretum liberum Dei generatim sumptum, cum decreto prædefiniente efficaciter, seu prædeterminante, & quia dicimus Deum præcognoscere futura ante decretum præterminans, vel posse etiam esse futura sine tali decreto, statim infertur, vel nobis tribuitur, quod asseramus futura conditionata præsciri independenter à decreto voluntatis Dei, quæ non est illatio bona, quia est à particulari ad uniuersale negatiue. Et defectus potest facile deprehendi, quia peccatum præscitur futurum non solum ante decretum prædeterminans, aut absolute prædefiniens, seu (quod idem est) prædestinans etiam actum ipsius peccati, & tamen non erit futurum sine aliquo decreto voluntatis Dei, iuxta illud Augustini in Enchirid. cap. 95. Non fit aliquid nisi omnipotens fieri velit, vel finendo ut fiat, vel ipse faciendo ut fiat, vel ipse faciendo. Dicimus ergo ad cognoscenda futura conditio-

A nata necessarium esse vt in ipsa conditione ponatur aliquod decretum Dei, non tamen ita absolutum, vt prædeterminet voluntatem creatam: nam necessitas talis decreti repugnaret libertati voluntatis creatæ quoad usum liberum aliorum actuum, seu quoad liberam omissionem, vel (quod perinde est) quoad libertatem, quoad specificationem, & respectu eiusdem actus futuri ex vi talis decreti repugnaret libertati eius, quoad exercitium, neque præscribetur vt contingens, sed vt necessariò consequens ex antecedenti suppositione, præter absurditatem quæ de peccato sequitur, quod in simili decreto præsciruntur futura, saltem quoad ipsos actus, à quibus est inseparabilis malitia, quæ quidem absurditas quanta sit, sape inculcatur à nobis, & millies repetetur, ac latissimè in cursu huius operis tractabitur, quia res est summa considerationis, & quæ huic materia magnam lucem affert.

B Ex quo aduertimus tertiod (quod suprà iam tactum est) autores contraria sententia reducere totam rationem præscientiæ diuinæ circa futura contingentia ad necessariam illuminationem actus liberi ex hoc decreto prædeterminante: nam sine illo putant, non posse esse veritatem determinatam in his propositionibus de futuro; hoc enim est totum suæ scientiæ fundamentum in hoc punto de præscientia conditionata. Vnde duo ex illis sequuntur incommoda, vnum in re ipsa, & contra doctrinam certam, aliud in sua schola, & contra principia recepta ante hanc connotueriam. Primum est, quod reuera Deus non habet præscientiam contingentium, sed necessariorum, quia vt illa sit, quæ ex se, & in ordine ad causam proximam effent contingentia, facit, vt necessariò euient, vt sic illa præscire possit. Vnde quidam ex dictis Theologis non dubitauit dicere, Deum non minus euidenter cognoscere futurum effectum in voluntate creatæ à se prædeterminata, quam in causa naturaliter agente: at hoc dici non potest; ergo neque primum audiendum est. Consequentia cum minori sunt notæ. Maior autem satis probata est ex dictis in precedentibus capitibus, iunctis his, quæ in præcedenti Prolegomeno dicta sunt, & iterum est latè probanda in lib. 5. Secundum incommodum est, quod si vera est illa sententia, frustra laborauit D. Thomas in explicando modo, quo Deus præscit futura contingentia absoluta per præsentiam æternitatis, immetitque dixisset, non posse cognoscere illa in causa. nam licet non cognoscatur in causa proxima nude sumpta, quia sic non est causa completa, cognoscit tamen in causa completa per determinationem impressam à causa prima, quam determinationem futuram esse in sua voluntate cognoscit. Nec esset illa differentia in cognoscendis futuris, quæ à sola Dei voluntate pendent, & quæ pendent à voluntate creatæ: nam omnium cognition ad solam Dei voluntatem resolutur. Hæc autem omnia quam sint noua in doctrina D. Thomæ, ex locis suprà allegatis, & ex veteribus Thomistis, quos etiam allegavimus, satis constat.

E Quartò aduertimus in his objectionibus, & alijs quæ ab istis auctoribus fiunt, non distinguui in his futuris contingentibus determinationem futuri effectus in causa, vel in se, quam etiam vocauimus nos determinationem in actu primo, vel in actu secundo. Hinc enim ex eo, quod effectus futurus non habet determinationem in actu primo in voluntate creatæ absque decreto prædeterminante iuxta

5. Aduertendum tertiod aduersarios fundantes hanc præscientiam in illatione necessaria ex decreto prædeterminante incidere in duo incommoda.

Primum Deum non habere præscientiam contingentium, sed necessariorum.

Secundum frustrâ D. Thomâ desudasse in adstruendâ futurorum contingentium præsentia in æternitate.

6. Aduertendum quartod distinguendam esse determinationem futuri effectus in causa, vel in actu primo, & in se, vel in actu secundo.

D. THOM.

juxta eorum sententiam inferunt, non habere determinatam veritatem, quia nimurum supponunt nullam posse esse determinationem talis effectus, in qua veritas determinata propositionis de futuro nitatur. At vero D. Thomas in absolutè futuris aliā determinacionē effectus agnoscit, nimurum präsentatilitatis in aeternitate, quæ non est in causa, sed in ipso effectu in seipso, & consequenter includit determinationem cause ad illum producendum in actu secundo, ut präsentem aeternitati, & per ordinem ad illam determinationem, & präsentiam habent propositiones sub modo de futuro prolatæ determinationam veritatem. Ad hanc autem determinationem actualem etiam ut präsentem aeternitati non oportet supponere causam ad unum determinatum in actu primo, sed satis est supponere illam completam omnimodo in actu primo, non ad unum tantum effectum, sed ad plures cum indifferentia. nam à tali causa potest prodire determinatus effectus pro eius libertate, & de necessitate aliquis prodibit considerando actum ut futurum, quamvis non hic, vel ille determinatè ex vi dispositio-nis causæ in completo actu primo, sed confusè aliquis: considerando autem actum, ut präsentem aeternitati necessariò futurum, est certus, & determinatus actus in specie & individuo, & ad illum potest supponi concursus ex parte Dei ad hæc omnia determinatus, ac sufficiens & simultaneus, qui satis est, ut effectus possit esse determinatè præsens aeterno intuitu diuinæ præscientiæ sine alia prædestinatione, quæ libertatem ladedat. Et ideo Diuus Thomas illum modum cognitionis ut necessarium ad salvandam libertatem, & conciliandam cum illa præscientiam excogitauit, vel potius ex antiquioribus Patribus hausit. Idem ergo modus determinationis intelligendus est in futuris conditionatis in ordine ad præscientiam, illa enim etiam potest intueri ut præsentia ex hypothesi, seu ad modum præsentium, & potest intueri causam non solum quoad dispositionem, & virtutem, completam in actu primo, sed etiam quoad actualem habitudinem, & determinationem per actualem influxum in talem effectum, quem Deus infinita efficacia intellegendi intueri potest per modum præsentis. Nam eadem est habitudo inter talem causam apprehendendi, ut præsentia, & in se existentia ex hypothesi, quæ intelligitur esse inter illa ut præsentia aeternitati. nam etiam hæc præsentia est obiectiva, & non est de re verè, & realiter existente ab aeterno, sed de re, quam Deus ita prorsus intuetur, ac si verè in se existeret, vel sicut intuetur illam nunc, quando in se iam existit, & ideo de illa intuetur non solum quid potest operari, sed etiam quid operatur, ex efficacia, & infinitate sui aeterni intuitus. Ex eodem ergo simili modo intuetur emanationem futuram talis effectus à tali causa supposita ex hypothesi per modum præsentis: nam eadem est ratio, & nulla maior inuenitur repugnantia. Et tota hæc excellētia cognitionis meritissimè recognoscitur in infinita scientiæ Dei thesauro.

Satisfit obiectionibus numero primo,
et secundō propositis.

^{7.}
Ad primam
negatur conse-
quentia.

His positis facile est ad singulas obiectiones respondere. Ad primam, in qua inferebatur aliquid esse futurum saltem sub conditione

A sine voluntate Dei, respondeatur negando sequelam, includit enim in ipsa hypothesi decretum liberum ponendum in re, ut ab illo possit esse effectus, qui dicitur sub conditione futurus, quia ab illo essentialiter pendet. Quod necesse est ut fateantur, qui dicunt Deum per suum concursum determinare voluntatem, quia consequenter negare non possunt, quin Deus per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscat, quod si voluntas hominis cum tali obiecto, & cognitione creetur, & ipse Deus velit cum illa concurrere ad talem actum, illum efficiet. Solamque est inter nos, & ipsos differentia, quod ipsi dicunt, illum concursum esse prærium, & prædeterminatum voluntatis creatæ, & ideo consequenter dicunt in illo, si dandus sit, cognosci infallibiliter futuram determinationem creatæ voluntatis: nos autem dicimus concursum non esse prædeterminantem, sed concomitantem, & ideo in decreto dandi illum, aut per modum illationis, ex illo non cognosci liberam determinationem voluntatis futuram, sed cognosci in se ipsa præsentialiter ex vi & efficacia diuini intuitus. Vnde si argumentum coarctetur ad voluntatem Dei prædeterminantem, ita ut illatio sit, sequi ex nostra sententia, aliquid esse futurum sine voluntate Dei prædeterminante, concedimus sequelam, est enim consequens verissimum, non solum in conditionatis futuris, sed etiam in absolutis, ut satis nos docet actus peccatorum, etiam ut tales actus sunt, & liberè fiunt. Neque hoc est contra Dei omnipotentiam, vel absolutum dominium, quia talis effectus non est futurus sine influxu omnipotentiae Dei, nec sine voluntate sua, quia vult, & voluntatem creatam sinere liberè operari, & cum illa concurrere, possitque si vellet illum actum impedire, aliter se habendo cum voluntate creatæ. Si autem vult illum indifferentem sinere, necesse est, ut quod voluerit ipsa operetur, & consequenter etiam necesse est, ut ipse Deus præsciat, quid ipsa voluntas creatæ sic constituta operatura, & volitura sit;

D E Vnde facilis est responsio ad primam confirmationem: concedimus enim æquiparationem, quæ in illa fit inter futura absoluta, vel sub conditione quantum ad hoc, quod sicut nihil est absolutè futurum, nisi quod Deus aut vult fieri, aut vult sinere ut fiat; ita in conditionatis nihil est futurum ex hypothesi, nisi quod Deus aut vellet fieri, aut vellet sinere ut fieret. Discremen autem est, nam respectu absolutè futurorum illud velle Dei supponitur præexistens in Deo ante præscientiam absolutam; respectu vero futurorum sub conditione non ita supponitur, sed tantum includitur in conditione tanquam coniungendum cum illa, si in re ipsa ponetur. Et ratio discriminis est clara, quia scientia absoluta terminatur, ad effectum secundum actualem existentiam præsentem absolutè aeternitati Dei, & ideo necessariò supponit in Deo actuale decretum aeternum, à quo dimanaturus est concursus ad talem effectum. At vero conditionalis nihil ponit in esse, vnde per scientiam illius non videtur effectus ut absolutè futurus, sed tantum sub conditione, & ideo non necesse est ut decretum Dei in re ipsa supponatur, sed sufficit ut in conditione includatur. Quod vero in illa confirmatione additur non repugnare, quod fiat in Deo aliqua decreta conditionata, iam declaratum est in cap. præcedenti, quatenus id verum sit, & quomodo

8.
Ad primam
confirmat.
Imitatur pari-
tas, inter futu-
ra absoluta, &
conditionata.

Instantia que-
dam.
Refellitur.

Id non sufficiat, vt tota scientia futurorum, sub conditione ad talia decreta conditionata, tanquam ad unicum, & necessarium fundatum retinocetur. Nam vt talia decreta præcisè spectata sint ratio sufficiens præscendi futura, oportet, vt ex parte Dei sint absoluta, & prædefinitiu voluntatis creatæ, vt in tali decreto possit esse infallibilis futura cooperatio creatæ voluntatis. At verò respectu malorum actuum non sunt possibilia decreta prædeterminantia, quia repugnant diuinæ honestati & sapientiæ, siue illa sint absoluta, ex parte obiectorum, siue conditionata, quia eadem est utrorumque ratio, si ex parte Dei sint absoluta, & prædeterminantia. Respectu autem honorum actuum repugnant talia decreta libertati ipsorum, si efficaciter sint prædeterminatiua quoad executionem, vt supponitur. Si verò solum sunt prædefinitiu secundum ordinem intentionis, necesse est, vt supponant scientiam conditionatam, ne libertatem tollant, & ideo non possunt esse sufficiens talis scientiæ fundamentum. que omnia infra lib. 5. latè probanda sunt de absolutis decretis, & ideo nunc à longiori probatione supersedemus, supponendo, quod certissimum est, eandem in hoc esse rationem de decretis conditionatis, quæ de absolutis. Accedit præterea, quod multiplicatio talium decretorum conditionatorum superuacanea est, & inutilis, ac otiosa, & sine fundamento introducta, vt probauit. Sola ergo illa conditionata decreta admittenda sunt, quæ diuinæ prouidentiæ, vt versatur circa res aliquando futuras, consentanea, & utilia inueniuntur, & in generalibus principiis eius fundari possunt. Hæc autem ita sunt conditionata, vt etiam ex parte Dei non sint omnino absoluta, quoad executionem effectus, & prædeterminationem causæ secundæ. Quod si respectu contingentium, absolute futurorum aliqua sunt decreta simpliciter absoluta, & prædefinitiu ex parte Dei, de se includunt virtute conditionem, & ideo necesse est vt supponant illum quasi purgatam per scientiam conditionatam, vt simpliciter, & absoluta esse possint, vt in lib. 5. cap. vlt. latius declarabo.

9.
Secunda confirmatione disolvitur distinguendo duplum rationem cognoscendi vel per modū principij, vel per modū termini.

Ad instarum.

In fine huius Prolegomeni necessarium vi sum est de causalitate præscientiæ diuinæ circa futura contingentia pauca præmittere, tum quia hæc resolutio necessaria nobis erit ad auxilia diuinæ gratiæ explicanda: nam hac ratione hoc tempore valde agitata est hæc controversia, tum etiam ad occurrendum

A oportet vt tale decretum sit prædeterminans, neque quod sit adæquata ratio veritatis futura, quando talis est, cum non solum ab illo, sed etiam à libero arbitrio pendeat tanquam à sua concusa simul in suo genere concurfura, quæ dependentia, vt futura, non potest in illo decreto cognosci, sed in se, vt iam declarauit.

B Ad ultimam confirmationem negatur sequela, nimirum, si Deus cognoscat talia futura ante suum decretum prædeterminans sub conditione, sequi vt illa cognoscatur, vel vt per se necessaria, vel vt futura ex aliqua alia causa extrinseca prædeterminante hominis voluntatem. Neutrum enim sequitur, non quidem primum, quia licet hæc sint contingenter futura, habere possunt determinatam veritatem, non quia per se necessaria sit simpliciter, sed quia ita futura est, vnde ad summum resultat necessitas suppositionis, qua dicitur, id quod est, necessariò esse; sic enim quod futurum est necessariò erit. Neque etiam sequitur secundum, quia voluntas humana, vt se determinet, non indiget causa intrinseca determinante, neque alia causa extrinseca propriè, & physicè coope rante præter Dcūm. Vnde ad exemplum in argumento propositum de duabus voluntatibus, v. g. Petri, & Pauli conceptis sub esse possibili, & applicatis cum eisdem obiectis, & circunstantijs ad operandum, de quibus in quadam priori rationis æquè præscitur posse consentire, & dissentire, & in alio signo rationis posteriori de yna præscitur esse consensuram, & de alia esse dissensuram, cuius diuersitatis, & præscientiæ ratio non creditur reddi posse, nisi ex aliqua causa extrinseca prædeterminante. Verumtamen non ita est: aut enim postulatur ratio diuersiuentus, aut ratio præscientiæ illius ex parte Dei. Prior ratio propria, & proxima est liberum arbitrium, vel solum in malis, vel adjutum in bonis. Neque contra hoc obstat, quod illæ voluntates in priori signo sint æquè indifferentes, nam potius ex hac ipsa indifferentia nascitur, vt unus sic, alias sic operetur pro suo arbitrio, etiam ceteris omnibus antecedentibus existentibus paribus, quia hoc ipsum postulat libertatis dominium, vt in Prolegomeno præcedenti ostensum est. Frustrè ergo obijcitur, vel cogitatur necessarium esse recurrere ad constellationem, vel indiuiduationem, seu complexionem: nam liberum arbitrium his omnibus dominari potest, si velit. Ex intrinseca ergo potestate illius futura esse poterit illa diuersitas. Supposito autem quod sit futura, non oportet ex parte Dei aliam rationem reddere, vt cognosci possit, nisi quia infinitam vim habet cognoscendi & omnem veritatem in se ipsa intuendi sine illo discursu formalí, vel virtuali, sed per solam simplicem veritatis contemplationem.

10.
Tertia confirmatio negando alterum sequi vel vt per se necessaria, vel vt ab aliqua causa prædeterminante futura sit.

Ad exemplum

Instantia præ cluditur.

C A P V T X.

Alteri obiectioni occurritur, & an scientia visionis sit causa futurorum, explicatur.

In fine huius Prolegomeni necessarium vi sum est de causalitate præscientiæ diuinæ circa futura contingentia pauca præmittere, tum quia hæc resolutio necessaria nobis erit ad auxilia diuinæ gratiæ explicanda: nam hac ratione hoc tempore valde agitata est hæc controversia, tum etiam ad occurrendum

1.
Occasio, & necessitas huius que rationis agitandæ.

Obiectio 2.
Si daretur scien-
tia conditiona-
ta, esset causa
futuorum, quod
discrepat. Af-
sumptum pro-
batur à pari,
quia scientia
visionis est
causa rerum.

dum obiectio, quæ contra præcedentem resolutionem fieri potest, videtur necessaria. Nam perinde comparari debet scientia conditionata ad contingentia sub conditione futura, sicut comparatur præscientia absoluta ad res aliquando futuras, sed per absolutam præscientiam non præudentur futura, nisi quatenus eadem scientia est causa illorum; ergo ut præscentur futura sub conditione, oportebit, ut eadem præscientia sit causa futuritionis illorum. At hoc esse non potest; ergo nec potest dari talis præscientia. Minor (cætera enim nunc supponuntur) probatur, tum quia Deus non habet causalitatem circa futura tantum sub conditione, cùm illa reuera futura non sint, & quatenus talia sunt, sub latitudine entium possibilium permaneant: tum etiam, quia licet in illis velimus conditionatam causalitatem considerare, hæc non potest scientiæ attribui, alioquin oportebit, in ipsa hypothesi, seu conditione eandem scientiam inuolueret, sicut diximus in illa conditione includi decretum voluntatis Dei sufficiens ad causalitatem talis futuri. Hoc autem est impossibile, alioquin circulus committeretur, seu sensus identicus fieret, perinde enim esset, ac si diceretur: Si virtutes in Tyro fierent, & voluntas Dei, cum præscientia futuri consensus concurrerent, Tyrii pœnitentiam agerent: hoc autem friuolum est, & absurdum, vt constat; ergo repugnat dari talem scientiam, si ipsa scientia est causa futuritionis rerum. Ut hæc igitur obiectio disoluatur, necessarium est expendere, an id, quod supponit de causalitate scientiæ visionis, verum sit, & consequenter tractandum erit, an hæc causalis propositio vera sit, *Quia Deus præscit hoc esse futurum, ideo futurum est.* Per occasionem verò, & quali necessariam consequutionem in fine videbimus, an altera causalis vera sit, *Quia hoc futurum est, ideo Deus illud præcit.*

An scientia visionis sit causa rerum.

Prior sententia affirmans suadetur primò auctoritate Scholasticorū.

Magister.
Bonavent.
D. Thom.

Secundò auc-
thoritate PP.
August.

Est ergo prior sententia affirmans illam. D causalem, *Hoc est futurum, quia Deus scit illud esse futurum*, esse veram, quod est dicere scientiam visionis, vt talis est, esse causam futuritionis, vel præsentis obiecti sui; hæc enim duo in idem redeunt, & ideo de illis indifferenter loquemur. Hanc sententiam defendunt hoc tempore moderni Thomistæ suprà allegati, eámque antiquis Scholasticis tribuunt cum Magistro in I. d. 39. & in speciali refertur Albertus art. 3. Bonavent. art. 1. quæst. 1. & 2. Maximè verò probatur in primis auctoritate D. Thome I. p. quæst. 14. art. 8. ad 1. vbi referens Origenem dicentem, *Non propterea aliquid erit, quia id scit Deus futurum, sed quia futurum est, ideo scitur à Deo antequam fiat.* Exponit, priorem partem intelligendam esse considerando rationem scientiæ non habentis adjunctam voluntatem: posteriorem autem partem accipiendam esse in ratione consecutionis, seu illationis, non secundum propriam rationem causalitatis. Et in solutione ad tertium ait, obiectum scibile non comparari ad scientiam Dei, vt mensuram eius, sed è conuerso scientiam Dei esse mensuram eius, quia est scientia artificis, quæ est mensura arte facti. Et art. 16. dicit Deum rebus à se factis habere scientiam practicam, quæ non est nisi scientia visionis.

Secundò videtur hæc expressa sententia Augustini: nam lib. 6. de Trinit. cap. 10. & lib. 15. cap. 13. expresse dicit: *Creaturas*

A non quia sunt nouit Deus, sed ideo sunt, quia nonit. Et lib. 5. de Ciuit. cap. 9. de creaturis ait: *Quidquid valent, & quidquid factura sunt, certissimè valent, & factura sunt, quia valituras atque facturas ille præscivit, cuius præscientia falli non potest.* Similia ferè verba habet Gregor. lib. 20. Moral. cap. 23. alias 24. dicens: *Quacunque sunt non ab aeternitate ideo videntur, quia sunt, sed ideo sunt, quia videntur.* Eamdem sententiam videtur latè docere Boëtius lib. 5. de Consolat. proposita circa finem, vbi etiam Dionys. Carthus. ita exponere videtur, & illius verba postea referemus.

Gregor.

Boët.

Dionys.

Carthus.

Tertiò suadetur hæc sententia rationibus. B Prima, & præcipua est, quia scientia visionis non est speculativa, sed practica; ergo Prima est causa rerum. Consequentia clara est.

4. Tertiò ratione.

Antecedens probatur, quia scientia simplicis intelligentiæ, est tantum speculativa; ergo scientia visionis est practica. nam sicut scientia visionis, & scientia simplicis intelligentiæ adæquate diuidunt scientiam Dei, ita etiam practica, & speculativa, & ideo si scientia simplicis intelligentiæ speculativa est, necesse est, vt scientia visionis sit practica. Secundò probatur idem antecedens, quia scientia visionis non supponit obiectum suum, sed illud operatur; ergo est practica. Consequentia clara est. Antecedens verò probatur, quia scientia Dei non

C contemplatur res existentes, nisi vt præsentes aeternitatis, & vt à se factas; ergo non posunt obiecta illius scientiæ antecedere causalitatem eiusdem scientiæ, sed causando illa, intuetur illa quasi terminum suæ causalitatis. Secunda ratio est, quia aliqua scientia Dei est causa rerum: sed scientia simplicis intelligentiæ non est causa rerum; ergo scientia visionis est scientia illarum rerum, quæ per illam videntur. Consequentia supponitur ex sufficientia partitionis diuinæ scientiæ in visionis & simplicis intelligentiæ. Maior item vt certa relinquitur. Minor autem patet. Primò, quia nulla scientia antecedens determinationem voluntatis Dei potest esse causa rerum, quia vt sic non est ordinata ad opus, hæc enim ordinatio per voluntatem fit, nec potest esse causa, nisi prout ordinatur ad opus. At verò scientia simplicis intelligentiæ vt talis est, antecedit decreta libera diuinæ voluntatis, vt per se constat; ergo vt sic non est causa. Et confirmatur primò, quia scientia, vt sit causa, debet esse practica, vt per se notum est: at scientia simplicis intelligentiæ non est practica, sed speculativa, teste D. Thoma I. p. q. 14. art. 16. & ibi Cajetan. ergo. Et confirmatur secundò, quia scientia, quæ est causa, rerum, est libera, potuit enim non esse causa, sicut res potuerunt non esse: at scientia simplicis intelligentiæ non est libera, sed sola scientia visionis. Tertia ratio sit, quia si

Secunda.

E scientia visionis non esset causa futuri, futurum esset causa visionis: hoc autem secundum dici non potest, quia temporale non potest esse causa aeterni; ergo primum dicendum est. Maior sumitur ex D. Thoma q. 2. de verit. art. 14. vbi simili discursu probat scientiam Dei esse causam rerum, quia omniscientia, vel est causa obiecti, vel causata ab illo, vel vtrumque ab uno tertio: scientia autem Dei nec ab obiecto, nec ab aliquo tertio causatur; vnde necesse est, vt sit causa sui obiecti: hæc autem ratio æquè ad scientiam visionis applicari potest.

D. Thom.

Nihilominus dicendum est scientiæ visionis assertio neg. quatenus ratione distinguitur ab omni alia scientia.

Tertia.

D. Thom.

5.

Cap. 10. Altera obiectio de causalitate divina præscientia circa futura. 49

scientia Dei, ac præcisè spectata, secundum respectum, quem scientia visionis, vt talis est, denotat, non esse causam obiecti sui, sed supponere illud, ideoque in rigore, & proprietate causalis notæ falsam esse illam propositionem, quia Deus præscivit hoc esse futurum, ideo futurum est. Hanc sententiam docui prius in lib. I. de Auxil. cap. 13. num. 15. & in lib. I. de Scientia Dei cap. 5. num. 9. & postea in I. p. lib. 3. de Attributis Dei positius cap. 4. num. 10. & sequentibus, vbi auctoritate, & ratione confirmata est: propter nouas autem impugnationes aliquid addere necessarium vi sum est. Animaduertimus autem, sermonem esse de scientia visionis, seu rerum existentium, aut futurarum formalissimè, ac præcisè vt talis scientia est. Nemo enim dubitat quin scientia Dei sit causa omnium actuum futurorum, quatenus boni sunt, sed quia illa scientia, quæ in se vnica, & simplicissima est, sub diuersis rationibus se statut à nobis, ideo dicimus præcisè consideratam, vt est scientia visionis, vt & institutionis rerum, non esse causam, sed supponere causalitatem, & intueri, quod ab ipsa media voluntate, & omnipotentia sua factum est, iuxta illud Genes. 1. *Videt Deus cuncta qua fecerat, & erant valde bona.* Ex quo non immerito argumentari possumus, quia illud verbum non potest nisi de scientia visionis intelligi, & verbum fecerat satis aperte indicat illam visionem supposuisse res iam factas, ac proinde vt talis visio est, non fecisse illas, sed eas per omnipotentiam à voluntate applicatam, & per aliud modum scientiæ, vel artis directam iam factas vidisse, & in eis tanquam bonas complacuisse. At verò scientia, quæ supponit rem factam, non est causa eiusdem, quatenus talis scientia eius est; ergo neque scientia visionis est causa rerum factarum.

Secundò probatur auctoritate Patrum di centium, res non esse futuras, quia Deus scit illas esse futuras, hæc enim negatio in illo proprio sensu potest esse vera, si scientia visionis est causa futurorum, quia si est causa, est vera, imò & realis & physica causa: sed per illam causalem locutionem nihil aliud significatur, nisi huiusmodi causalitas; ergo Patres negantes illam propositionem causalem, dictam planè causalitatem negant. Sunt autem Origen. Hieronymus, Iustinus, Chrysostomus, Beda, Cyrillus, & Damascenus quos dicto lib. de Auxil. cap. 13. retuli, ex quibus solius Damasceni verba hic expendere visum est. Ille in Dialog. contra Manich. prope finem, sic inquit. *Deus ea, quæ voluntariè à nobis futura sunt, hoc est, ea quæ in potestate nostra sita sunt, nimurum, virtutem, ac vitium, præsciens, ea demum definit, que in arbitrio nostro minimè consistunt. Ac quidem vis Dei præsciens à nobis causam haudquam habet: at verò ut ea, quæ facturi sumus, præsciat, à nobis proficiuntur: nam si facturi non essemus, ne ipse quidem quod futurum non esset, prænosceret.* Et quidem Dei præscientia vera, arque iniuiolabilis est, verum ipsa haudquam causæ est, cur omnino fiat id, quod futurum est, quin potius, quia hoc, vel illud facturi sumus, idcirco prænoscit Deus. Quod testimonium adēt est expreßum, & luctulentum, vt nec declaratione indigeat, nec tergiuersationibus subesse posse videatur. Solùm aduerto eleganter declarasse Damascenum, Deum non accipere scientiam à rebus

Er. Suarez de Gratia Pars II.

A futuris, seu suæ æternitati præsentibus, sed ex se habere vim præsciendi, & nihilominus quòd illa scientia terminetur, ad hoc, vel illud obiectum à nobis penderè, quatenus in nobis est ponere, vel non ponere, obiectum ad quod terminanda est illa præscientia, & ideo voluntas nostra causa est, quòd hoc, vel illud sit. *At quod prænoscat Deus* (vt infra repetit) *in vero præscienti ipsius potentia adscribendum est.* Et in hoc sensu disertè negat, scientiam Dei, quia prænoscit futura, esse causam, cur omnino fiat id, quod futurum est. vbi particula omnino emphasm habet ad significandum scientiam Dei non esse causam determinantem talem euentum futurum, sed futuritionem eius supponere. Et in eodem sensu subdit, quia hoc, vel illud facturi sumus, ideo prænoscit illud Deus. vbi causalis nota non dicit causam ex parte Dei, sed rationem, vel conditionem, quæ supponi debet ex parte obiecti.

Similiter Eusebius lib. 6. de Præparat. Euangel. cap. 9. vt declarat præscientiam Dei necessitatem actibus liberis non imponere, ita concludit. *Deus cum uniuscuiusq; voluntatem prævideat, hunc perperam, illum rectè actuorum non ignorat.* Non ergo præcognitione futurorum causa: nec enim ullo patto ad peccandum Deus quemquam impellit, aut mouet, sed è contra. Dicam enim, etiamq; absurdum multis fortasse videatur, id quod futurum est, causa est, vt Deus euenturum illud præuideat; non ergo ideo fit, quia præscitur, sed quia futurum erat, præscitur. In quibus verbis profectò non habet locum vulgaris expositiō, quòd illa particula causalis solùm significet consecutionem, seu illationem vnius ex alio: tum quia si in hoc sensu loqui voluit Eusebius, profectò non timuisset ne sua sententia multis forsitan absurdura videri possit: tum etiam, quia im-merito negasset priorem partem, sicut, rem fieri, quia præscitur. nam secundum illationem certissimum est, rem esse futuram, si præscita est. Item in illo sensu etiam in peccatis verè diceretur. Petrus peccabit, quia Christus prædixit vtique secundum necessariam illationem, seu consecutionem. At hoc etiam Eusebius negat, loquitur ergo in proprietate causalī in aliquo sensu, & ideo etiam ad probandum scientiam non esse causam, addit. *nec enim Deus quemquam ad peccandum mouet, aut impellit.* Et hunc modum concordandi præscientiam Dei cum libertate arbitrij, & declarandi, quomodo Deus, licet præsciat peccatum futurum, non sit causa eius, sequuti sunt ceteri Patres, præfertim Hieronym. dialog. 3. contra Pelagian. vbi contra Marcionem ait. Hieronym.

E Non ideo peccauit Adam, quia Deus hoc facturum nouerat, sed præscivit Deus, quasi Deus, quod erat propria voluntate facturus. Et similiter dixit Leo Papa sermon. 16. de passione Domini. Non impias furentium manus immisit in se Dominus, sed admisit, nec præsciendo, quod faciendum esset, coegerit, ut fieret. Leo Papa.

Tertiò ad locum Cyrilli suprà allegatum addi potest alius, vbi de Iuda ait. Non ideo, quia de illo scriptum est, quod periturus esset, propterea eo nequitia proceſſit, &c. Verum quoniam malignitate sua periturus omnino erat, idcirco id omnino futurum esse Scriptura prædixit, quam falsum quidquam dicere impossibile est. Deus enim per Scripturam loquitur, &c. Quod prosequitur ostendens planè idem esse de præsentia Dei. Et quamvis ibi de peccatis loquatur, tam non quia hoc fundatur in ratione libertatis,

7. Testimonium
Eusebij Cæſariensis,

Vulgaris eius
expositio re-
pellitur.

Prīmò.

Secundò.

Hieronym.

S.

Cyrill. iterum;

Gaudentius.

bertatis, sicut, quia Deus suo præjudicio, ac præscientia non determinat voluntatem libera-ram, sententia eius in omnibus futuris locum habet, sicut illam tradiderat lib. 9. cap. 10. Et sic potest allegari quarto loco Gaudentius tract. 3. in Exod. ad Neophyt. vbi similiter ait, *Synagoga Iudeorum, quod erat crudeliter factum, prædictum est, non iussum, nec ideo factum est, quia prædictum erat, sed ideo prædictum erat, quia erat futurum, ut præscientiam Deus in his, qua per libertatem hominum futura erant, ostenderet.* In quo ultimo verbo declarat sententiam ad omnes actus liberos extendi, eamdemque in diuina præscientia locum habere.

9.
Augustini dis-
cursus.

Quintò eodem modo diuinam præscientiam explicat Augustinus lib. 3. de liber. arbitr. cap. 4. vbi ait necessariam connexionem, quæ inuenit inter præscientiam Dei, & rem futuram, non prouenire ex eo, quod scientia Dei est: nam si ponamus hominem esse, qui præscit futurum, eadem necessitate inferretur euenturum esse, quod præscitum est, & inde è conuerso colligit, quod sicut præscientia hominis non induceret necessitatem contrariam libertati, ita nec illam inducit præscientia Dei. qui discursus efficax non esset, si scientia futurorum Dei esset causa futuritionis illorum, nam tunc non esset bona æquiparatio ad præscientiam hominis, quia hæc non esset causa futuri præcogniti, vt per se constat. Vnde longè alia connexionio esset inter effectum futurū, & præscientiam Dei, quam inter eundem, & præscientiam hominis. nam illa esset causalis, vt sic dicam, & non ita, vt consequenter illa necessitas, qua sequitur futurum ex præscientia Dei, non esset ex illa præscientia, vt præscientia est, sed vt præscientia Dei est, quia non omnis præscientia habet causalem connexionem cum re futura, sed illa præscientia Dei, & ita ruit tota responsio, & declaratio Augustini. Igitur sententia eius est, quod sicut præscientia hominis non est causa futurorum, etiam si illa præscire ponatur, ita neque in Deo scientia visionis futurorum est causa illorum.

Ex mente Au-
gustini sicut
hominis nō est
causa futuro-
rum, etiam si
illa præscire
ponatur, ita
neque in Deo
scientia visionis
futurorum est
causa illorum.

Effugium.

Occluditur.

Additio effi-
cax.

A nam inde videt malitiam resultare, & ideo intuetur; tum etiam, quia alijs non satis responderet dicentibus, Deum præsciendo peccatum cogere ad illud, quia illi de actionibus ipsis loquebantur, & in eis ponebant necessitatem à præscientia prouenientem, quam non aliter Augustinus excludit, nisi negando præscientiam esse causam actionis.

Atque similē doctrinā habet Augustinus lib. 5. de Ciuit. c. 10. vbi prius in generali loquitur, dicens:

Non propterea nihil esse in nostra voluntate, quia Deus præscivit, quid futurum.

Effet in nostra voluntate; & postea subdit,

Nec enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccatum esse præscivit.

Vbi certè non solum de peccato pro formalī, sed etiam de actione peccati loquitur: nam si de ipsa actione dici posset,

ideo Petrus negauit Christum, quia Christus id prædictus, vel præscivit, consequens profectus esset, vt de peccato idem dici posset, cùm talis actio hīc, & nunc liberè facta non possit à malitia separari. Præter rationem factam, quod aliter non satisfaceret Augustinus difficultati, accedit, quod idem sentit de voluntate non peccandi cùm adiungit, etiam si Deus præscierit, hominem esse peccatum, nihilominus, si ipse nolit, non peccat. Sed si peccare noluerit, (inquit) etiam hoc ille præscivit, planè sentiens hoc etiam non fieri ex vi præscientia, sed supponi futurum, vt præsciat, iuxta regulam Augustini lib. 4. Gen. ad litt. c. 32. *Neque enim cognitio fieri potest, nisi cognoscenda præcedant.* quæ regula, vt vniuersalis sit, non de antecedente obiectu secundum actualem, sed secundum veritatem, & secundum esse obiectuum intelligenda est. Et non in eo fundatur, quod cognitio à rebus sumitur, quia hoc in solis hominibus verum habet, sed quia cognitio conformatur rei cognitæ, vt vera sit, vnde supponit in illa obiectuum veritatem.

Sextò addimus Anselmum, qui toto lib. de Concord. hoc præcipuum iacit fundamentum concordiæ, præscientiæ, prædestinationis, & gratiæ cum libero arbitrio, quod præscientia futurorum non est suppositio antecedens futurum, vt futurum est, sed consequens illud. Declarat autem quid intelligat per antecedentem suppositionem, dicens, *esse illam, qua facit non esse futuram;* ergo ex sententia Anselmi præscientia Dei, non facit rem esse futuram, alioquin esset suppositio antecedens, quod ipse negat; ergo talis scientia non est causa futuri, vt futurum est; solum enim esse posset causa in genere efficientis, vtique faciendo, vt sit futurum. Vnde in actibus liberis futuris à Deo præscitis ait, solum esse necessitatem illam, quam ipsa voluntatis libertas facit. Vnde concludit, *Hec omnia Deus, qui scit omnia veritatem, & non nisi veritatem scivit, sicut sunt spontanea, vel necessaria videt, & sicut videt, ita sunt.* Et infra. *Quamvis necesse sit fieri, qua præsciantur, quadam tamen præscita, (silicet futura libera) non eueniunt ea necessitate, qua præcedit rem, & facit.* In quibus verbis, & toto discursu illius operis hoc agit, vt à scientia visionis causalitatem rei futuræ excludat, sed ad illam supponi doceat tanquam veritatem, quæ aliunde habet necessitatem, quam ex eo, quod futura esse supponitur. Atque eodem modo hanc præscientiam declarat Beda in lib. variar. quæstion. q. 13. vbi vitetur exemplo scientiæ, seu visionis hominis, quo usus est Augustinus. nam sicut homo, ait, videntio hominem iacentem non facit illum iacere, ita nec Deus præsciendo hominem operatur, facit illum sic operari; ergo sicut visio hominis non est causa effectus, quem videt, ita nec ista scientia intuitiva est causa, ex horum PP. sententia,

Regula Augu-
stini.
Cogitatio fin
non potest mi
cognoscendu
præcedant,

D E

Beda;
Vltimo,

II.
Anselmi solidi
fundamentum
concordiæ præ
dest. & gratiæ
cum libertate
firmat assertio
nem nostram.

Cap. IO. Altera obiectio de causalitate diuina præscientia circa futura. 51

^{12.} Vtiusq; quia non defuit Theologus, qui aui-
Boëtium no-
bilcum sentire
probatur pla-
ribus .

Vtiusq; quia non defuit Theologus, qui au-
fuerit dicere Boëtium contrariam senten-
tiā exp̄ssē docuisse, contrarium verissimū
esse paulo diligentius ostendam. Ille igitur
lib. 5. de Consolat. prosa 3. cū argumentum
proposuisset ex præscientia futurorum contra
libertatem, subiungit, *Neque enim illam pro-
bationem, qua se quidam credunt hunc qua-
stionis nodum posse dissoluere. Aiant enim, non
ideo quid esse euenturum, quoniam id prouiden-
tia diuina futurum esse prospexit, sed è contra-
rio potius, quoniam quid futurum est, id diu-
nam prouidentiam latere non posse.* Deinde in
tota illa prosa contra dictam responsonem ar-
gumentatur; postea vero in prosa 4. ita respon-
det in persona Philosophi, *Quero cur illaz
soluentium rationem minus efficacemputes; qua-
quia præscientiam non esse futuri causam neces-
sitas existimat, non impediri præcij arbitrij li-
bertatem putat? postea vero rationem illam
declarando & defendendo ad hoc in primis ita
colligit. Etenim positionis gratia, ut quid con-
sequatur aduersas, statuamus nullam esse præ-
scientiam, num qua ex arbitrio eueniunt, ad ne-
cessitatem coguntur? In qua positione aperte
supponit, futurum non esse à præscientia tan-
quam à causa, alijs positio secum pugnaret,
nihilque ad rem declarandam deseruiret; quia
vero non est causa, recte infert, *Statuamus
iterum esse, sed nihil rebus necessitatibus iniunge-
re; manebit, ut opinor, eadem voluntatis integ-
ra, atque absoluta libertas.* Deinde, quia ipse
Boëtius quasi argumentando, vel subterfugien-
do dixerat in prosa 3. quod licet præscientia
non sit causa, inferat necessitatem, pergit Phi-
losophus sic vrgendo, *Sed præscientia, inques,
ramēsi futuris necessitas non est, signum tamen
est, eanecessario esse euentura contra quod repli-
cat, quia hoc modo etiam si præcognitione non fu-
isset, necessarios futurorum exitus esse constaret;
omne enim signum, quod sit, ostendit; non vero
efficit, quod designet.* Vnde in toto discursu ad
saluandam contingentiam futurorum, suppo-
nit, præscientiam non esse causam euentuum
eorum, sed solum signum, seu notitiam.*

^{13.} Mens eiusdem
ex alijs locis
eritur .

Postea vero prosequitur declarando, quomo-
do earum rerum, qua necessarios exitus non ha-
bent, possit esse certa prænotio. Et in summa in
hoc rationem constituit, quod omne quod ca-
gnoscitur, non secundum suā vim, sed secundum
potius cognoscitum comprehenditur facultati-
tem. quod principium optimo discursu decla-
rat tota illa prosa 4. & 5. & deinde in 6. ascendit
ad diuinam aternitatem, vt inde colligat,
Deum omnia prænoscere modo suo, & iuxta
suā vim, & naturam, non secundum ordinem
rerum cognitarum, ac proinde futura,
quasi iam gerantur in simili cognitione conside-
rat. qui fāne discursus optimus est, et si atten-
tē consideretur, non minus ad futura conditio-
nata, quam ad absolute applicari potest. Dein-
de vero reuertetur ad concludendum, quomo-
do præscientia non lēdat libertatem, quia sicut
non causat, ita neque immutat, quia videt. Su-
mitque argumentum ex nostra cognitione, di-
cens: *Quid igitur ut necessaria fiant, quo diu-
na lumine lustrantur, cūm nec homines quidam
necessaria faciant, que vident?* Quā ratio nul-
lius esset momenti, si præscientia, vt talis est,
causa esset, sicut suprā circa Augustinum dice-
bamus. Vnde subiungit. *Si est diuini huma-
nique præsentis digna collatio, vtique vos vestra
hoc temporario præsenti quadam videtis, ita ille
omnia suo cernit aeterno.* Quare hec diuina præ-
sentia naturam rerum proprietatemque non mu-
tar. Denique eandem concordiam præscien-
tiae cum libertate distinguendo secundum
necessitatem absolutam, & conditionatam,

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A seu consequentem & antecedentem declarat,
& tandem ita concludit. *Quām comprehen-
dendi omnia, videndique præsentia non ex fu-
turā prouentu rerum, sed ex propria Deus
simplicitate sortitus est. Ex quo illud quoque
solutur, quod paulo ante posuisti, indignum
esse, si scientia Dei causam futura nostra præ-
stare dicantur.*

*Hac enim scientia vis præsentia
notio cuncta complectens rebus omnibus
modum ipsa constituit, nihil vero posterioribus
debet. quācūm ita sint, manet intemerata mor-
talibus arbitrij libertas.* Ex quibus verbis colli-
gere voluerunt, Boëtium tribuere præscientię
causalitatem practicam, quia dicit, *rebus om-
nibus modum ipsam constituere.*

Locus quo
vtuntur adver-
sarij ut sibi
Boëtium ven-
dident.

Sed perperam.

B perspecto, & considerato contextu ex sensu
loquentis hoc intulerunt. Non enim sibi est
contrarius, nec uno verbo euertit, quā tam lon-
go discursu confirmauerat. In his ergo solum
infert, Deum non accipere scientiam à re-
bus, nam & scientiam, & modum scientię
ex se, & ex sua simplicitate habet, & ideo
non videt res successiue, sicut illæ sunt,

C sed præsentaria notio cuncta complectens re-
bus omnibus modum ipsa constituit. Non quia
quatenus scientia visionis sit causa illarum,
sed quia eadem est scientia, quæ omnibus
rebus modum imponit, dirigendo volunta-
tem, & quæ postea res intuetur; vnde præ-

sciendo, & intuendo illas, non mutat mo-
dum, quem circa unumquemque ordinavit,
Vel certè ipsamet præscientia, vt talis est,
constituere dicitur rebus modum, non con-
tingentia, vel necessitatis, sed præsentiali-
tatis aeternæ. Illam enim quasi constituit,
vel complect Deus sua præscientia, & ideo
nihil posterioribus debet.

E Et indirecte con-
cluditur, quod manet intemerata mortalibus
arbitrij libertas, non quia præscientia, vt
talies est, rebus conferat modum conting-
entia, vel necessitatis, sed quia non aufert, sed
vnamquamque rem videt, prout futura est,
& illam non immutat. hic enim sensus est
consequens ad omnia, quæ dixerat.

Rationes theologicae, pro assertione
nostra.

Tertiò principaliter argumentamur ratio-
nibus theologiciis fundatis in principijs, vel
communib; Theologorum, vel ab his, cum
quibus disputamus, admissis. Prima ratio
sit, quia Deus ita efficit res per intellectum,
& voluntatem, vt immediatus ad extra effi-
ciat per voluntatem, quām per intellectum,
sive voluntas immediate per suum actum ad
extra efficiat, sive per potentiam executi-
vam, ratione distinctam, quod ad præsens nihil
refert: sed scientia visionis est ratione poste-
rior, quam voluntas illa, per quam Deus ad
extra operatur; ergo talis scientia non est cau-
sa rei ad extra, sed supponit iam productam
per voluntatem, vel potentiam exequentem.
Consequentia nota est, & minor maximè de-
fenditur ab aduersarijs. Ut autem maiorem
probemus, supponimus, sermonem esse de-
propria efficientia, vt distinguitur ab exem-
plari causalitate: nam hoc posteriori modo
potest scientia diuina esse immediate causa
operum Dei per suas ideas, seu exemplaria,
quatenus per illas dirigit actiones omnipoten-
tiae, vt effectus talibus exemplaribus con-
formes evadant, vt in Metaph. disp. 30.
sect. 7. declarauit. Sed illa causalitas est alte-
rius rationis, & magis pertinet ad specifica-
tionem actus, quam ad exercitium actio-
nis, propriamque efficientiam, de qua loqui-
mur. Sic ergo intellecta maior probatur ex D.

^{14.} Prima ratio
petitur ex co-
muni principi-
o theologi-
co; Deus im-
mediatus agit
ad extra per
voluntatem,
quām per in-
tellectum, sive
omnipotentia
sit ratione di-
stincta à volū-
tate, sive non .

Explicatur
maior.

Probatur ex
D.Thoma.

Thoma i. p. q. 19. art. 4 ad 4. vbi ait, quod scientia & voluntas sunt causa eiusdem operis, sed scientia ut dirigens, & voluntas ut imperans. Et in hoc comparat Deum cum homine per artem operante, in quo ars, per quam concipiatur forma operans, dirigit voluntatem, voluntas autem imperat, & mouet potentiam exequentem. Constat autem in artifice humano voluntatem immediatius concurrere ad executionem operis, quam artem. At verò intellectu artificis prater conceptionem formæ exemplaris & iudicium mouens, ac dirigens voluntatem, quod antecedit voluntatem ut exequentem, intelligi non potest alius actus intellectus posterior voluntate, qui habeat rationem causa respectu exterioris actionis, seu executionis, sed post executionem sequitur in eodem artifice visio ipsius artefacti, quæ non est causa, sed pura cognitione.

Sic ergo in Deo seruata proportione scientia antecedit dirigendo voluntatem per modum prudentiae & artis, neque habet scientiam alium immediatum influxum ad extra, sed ille est vel immediate à voluntate, vel ut mouente & applicante potentiam exequentem, si illa est ratione distincta, ut est tatis probabile, & D. Thomas in illo loco indicat. Ergo scientia quæ subsequitur post talem influxum voluntatis, & potentiae, non est causa rei ad extra: talis autem est scientia visionis, ut constat. Eamdemque doctrinam tradit Diuus Thomas i. p. q. 25. art. 1. ad 4. vbi ratione distingundo illa tria, scientiam, voluntatem & potentiam, ait potentiam exequi, quod voluntas imperat, & ad quod scientia dirigit. Vbi etiam solum tribuit scientiae in hac causalitate directionem voluntatis, & potentiae, quæ directio, & remotior est, quam voluntatis motio, & nullo modo tribui potest scientia visionis, quæ voluntatem iam directam supponit. Et quamuis D. Thomas ibi quoad distinctionem potentiae à scientia, & voluntate sub disiuncto addat, *Vel dicendum, quod ipsa scientia, vel voluntas diuina, secundum quod est principium effectuum, habet rationem potentiae; nunquam tamen tribuit scientia aliam causalitatem prater directionem.* Et in ipsomet ordine numerandi prius ponit scientiam, quam voluntatem, & postea art. 5. ad 1. repetit, quod in causalitate Dei potentia intelligitur ut exequens, voluntas ut imperans, & intellectus, ac sapientia ut dirigens. Vnde etiam secundum eam sententiam, quæ potentiam exequentem ab alijs attributis non distinguit, probabiliter tribuet voluntati, quam scientia. quod etiam sensit ibi Caietanus dum ex illa illatione colligit, duobus modis sustineri potentiam altiuam in Deo, vel ut sit potentia executiva intellectus, & voluntatis, vel ut sit ipsa voluntas consulta, ut efficax respectu effectuum. per quæ verba immediatam efficaciam ad extra tribuit voluntati consulta, vtique ab intellectu, in quo aperte sensit intellectum remotius concurrere. quod etiam est consentaneum D. Thomæ i. d. 38. q. 1. art... ut infra referam.

16. At verò his non obstantibus moderni Thomistæ contendunt ad effectus ad extra intellectum diuinum non tantum concurrere dirigendo voluntatem, & potentiam exequentem, sed etiam imperando; quod imperium dicunt esse actum intellectus ex D. Thomâ i. 2. quæst. 17. & illud dicunt esse posterius actu voluntatis, à quo imperio dicunt immediatè fluere effectus ad extra, & ita intellectum esse ipsam potentiam exequentem per hoc imperium, iuxta illud Genes. 1. *Fiat lux, fiant luminaria, &c.* Contra hanc verò imperando, etiā Genes. 1.

A responsionem argumentor secundò, quia in primis difficultissimum est explicare hunc actum imperij, respectu rerum ad extra, qui sit distinctus à voluntate. Et ideo D. Thomas in locis citatis imperium Dei, prout est effectuum ad extra, tribuit voluntati, nihilominus in ordine ad executionem non illi imperio, sed voluntati tribuit efficaciam immediatam per actuum usum, quo & scipsum, & alias potentias applicat ad agendum. Verumtamen de illo actu latius disputauit nunc verò ulterius progedior, quia etiam posito illo imperio ut immediate exequente actionem Dei ad extra, non potest negari, quin illud imperium sit ratione distinctum à scientia visionis, & quod ibi interuenit, sit prius illa. Primum videtur per se notum ex terminis, quia videre rem praesentem, vel futuram, non est imperare; ergo illa duo distinguuntur ratione cum magnō fundamento in re. Antecedens patet, quia Deus videt per scientiam visionis decreta libera sua voluntatis, & tamen non facit, neque imperat illa; ergo videre ut sic, non est imperare, nec facere; ergo licet coniungantur, ratione semper distinguuntur. nam videre ut sic semper est eiusdem rationis, seu modi circa omnia visibilia. Item est simile argumentum, quia Deus videt peccata, & non imperat illa; ergo etiam in actibus bonis videt illos; cito circa illos utrumque actum Deus habeat. Quia, ut dixi, videre, ut sic eiusdem rationis est tam in bonis, quam in malis. Et certè ex terminis & ex ipso communi omnium hominum sensu videre non est imperare. At per scientiam visionis Deus tantum videt ea, quæ sub illam scientiam, quatenus talis est, cadunt; ergo per illam scientiam, ut talis est, non imperat, ac proinde nec facit. Et confirmari optimè potest ex Genes. 1. vbi dicitur prius, *dixit Deus fiat lux, & postea subditur, & vidit Deus lucem, quod esset bona,* vbi imperare, & videre tanquam distincta ratione saltem ponuntur, & imperare idem est, quod facere, aut efficaciter velle; videre autem idem est quod intueri rem factam, quod sine dubio ad scientiam visionis spectat, & ideo verbum *fiat*, ponitur ut præcedens verbum *vidit* ut sublequens, quia nimirum, prius est rem facere, posterius verò rem factam intueri. Quamuis ergo hæc in Deo idem sint, tamen cum non sint synonyma, ratione saltem distinguuntur, fietque hoc ex sequenti discursu euidentius.

Tertia ratio assertionis.

17. Tertiò igitur argumentor in hunc modum, quia Deus causat res ad extra per scientiam simplicis intelligentiae ut applicatam, & determinatam per voluntatem; ergo non per scientiam visionis. Antecedens est expressè Diuini Thomæ i. p. quæst. 14. art. 8. estque valde notandum discursus illius articuli ad veritatem, quam tractamus, intelligendam, & suadendam. Ad declarandum enim, quomodo scientia Dei sit causa rerum, hanc propositionem sumit; sic, scientia Dei se habet ad omnes res creatas, sicut scientia artificis se habet ad artificiata. Vnde sicut scientia artificis, seus ars est principium, quo artifex ad extra operatur; sic scientia Dei est principium, quo Deus res ad extra producit. Hæc autem æquiparatio euidenter procedit de scientia simplicis intelligentiae, in illa enim sunt rationes omnium rerum, & illa est diuina ars non solum factorum, vel fiendorum, sed etiam factibilium. Quod euidenter etiam patet ex similitudine, & discrimine, quod statim D. Thomas adiungit inter formam, naturam.

naturalem, & intellectualem; conueniunt enim, quia utraque operatur, prout inclinatur, seu determinatur opus; differunt vero, quia forma materialis a natura inclinatur, & determinatur: forma autem intellectualis determinatur, per voluntatem. Et rationem addit, quia illa forma est indifferens ad opposita, & idcirco nihil agere potest nisi per appetitum determinetur. Ex quo discursu evidenter constat, illam scientiam, de qua D. Thomas ibi loquitur, non esse scientiam visionis, sed simplicis intelligentiae, tamen quia scientia simplicis intelligentiae est verè indifferens ad opposita: scientia autem visionis minime indifferens, sed determinata ad ea, quae futura sunt: tamen, quia ars illa, vel scientia, aut forma intelligibilis, quae determinanda est per voluntatem, antecedere debet decretum liberum voluntatis, quo determinatur: sic autem præcedit scientia simplicis intelligentiae, non autem scientia visionis, quia hæc sequitur de cœtra Dei libera, ut ipsi etiam docent; ergo scientia de qua D. Thomas in illo articulo loquitur, & quae per voluntatem determinatur, est ipsam scientiam simplicis intelligentiae, quae secundum se, & ut præcedit, ita vocatur, ut vero determinata est, & applicata per voluntatem ad agendum, proprium nomen accepit, & scientia approbationis dicitur, ut ibidem D. Thomas notauit.

18. Potest denique ratione ostendi antecedens in argumento assumptum, quia per illam scientiam Deus ad extra operatur, quae est illius principium, quasi in actu primo ad operandum; sed huiusmodi principium ex parte intellectus est ipsa scientia simplicis intelligentiae: ergo. Maior patet, quia omnis res operatur per eam formam, quae illam constituit in actu primo ad agendum, ut inductione in omnibus agentibus constat, & ratione, quia inter principium agendi proximum, & completum non mediat nisi actio: agens autem propriè agit per illam formam, à qua per se, & immedieat manat actio; illa autem forma est, quae constituit agens in actu primo ad agendum. Minor vero, sicut, hoc principium in Deo ex parte intellectus esse scientiam simplicis intelligentiae, manifesta est, tamen quia Deus nunc est sufficierter constitutus in actu primo ad producendum omnia possibilia, quae nunquam actu producet, tamen etiam, quia artifex per ipsam artis suæ conceptionem actualem est constitutus in actu primo sufficiente ex parte intellectus ad artificiosè operandum, & tantum deest applicatio voluntatis, & potentiae executivæ, ut per illud principium ad extra operetur. Deus autem per scientiam simplicis intelligentiae constitutus supremus artifex in actuali conceptione omnium faciendo rum, & factibilium; ergo per illam scientiam est constitutus quasi in actu primo ad operandum ad extra. Vnde propter hanc causam dixit D. Thomas i. p. q. 14. art. 6. ad 1.

Scientiam Dei esse causam rerum, quorumdam quidem actu, aliorum autem virtute, sicut eorum, quod est facere, & tamen nunquam faciet. Hæc autem posterior scientia eorum, quae nunquam faciet, est scientia simplicis intelligentiae; per illam ergo constituitur Deus ex parte intellectus in actu primo ad efficiendas creaturas possibiles, & per eamdem est causa earum, quas aliquando facit. Et in q. 15. art. 3. ad 2. dicit idem Doctor Sanctus, eorum, quae neque sunt, neque erunt, neque fuerunt, Deum non habere practicam cognitionem, nisi virtute tantum. Ergo scientia simplicis intelligentiae, quae ta-

Fr. Suarez de Gracia Pars II.

A lium rerum est, practica saltem virtute, id est, in actu primo, & quantum est ex se; ergo ipsa est principium operandi, & quando Deus vult aliquid operari, per illam tanquam per principium agendi illud operatur. Et ideo idem

Idem.

D. Thomas dicto art. 16. non absolutè negat scientiam speculatiuam esse practicam, sed cum addito, sicut, secundum quod scientia practica dicitur à fine. Deus enim non habet illam scientiam per operationem ad extra, tanquam propter finem, nec etiam per voluntatem suam ordinavit illam ad operationem, & secundum hanc rationem dicitur non esse practica. At vero secundum virtutem, & vim cau sandi est maximè practica multo excellentius, quam quilibet ars, unde cum denominatur B practica ex applicatione voluntatis ad opus, nihil additur in ratione scientiae, nec in virtute causandi, sed additur quasi denominatio extrinseca ex actu voluntatis, quasi approbantis, & eligentis operationem huius effectus potius, quam alterius.

Tandem potest hæc doctrina confirmari ex doctrina eiusdem D. Thomæ art. 3. q. 15. vbi docet easdem ideas esse in mente diuina principia cognitionis, & factionis; & ut sunt principia cognitionis vocari rationes rerum, prout vero sunt principia factionis, vocari exemplaria, & ideo habere Deum rationes omnium rerum possibilium; exemplaria vero tantum earum rerum, quas aliquando facit, vel facturus est. Ex hac enim doctrina aperte constat, in intellectu diuino idem esse principium faciendi res, & cognoscendi illas, ut possibles sunt. nam rationes rerum sunt in scientia simplicis intelligentiae: sunt autem de rebus possibilibus, & eadem dicuntur constituti in esse exemplarium, quando per voluntatem applicantur ad opus; ergo eadem scientia simplicis intelligentiae, ut applicata per voluntatem est illa scientia, per quam Deus ad extra operatur, & consequenter est causa omnium, quae sunt, vel futura aliquando sunt. Et ita satis probatum est antecedens in ratione assumptum.

Prima vero consequentia non minus evidenter ostendi potest, nimurum, Deum non operari ad extra per scientiam visionis, ut talis est. Et primò expendo ipsummet D. Thomam in d. art. 8. quæst. 14. vbi querit,

an scientia Dei sit causa rerum. nam quia non agit de causa virtuali (ut sic dicam,) id est, in actu primo, seu in potentia, sed de causa actuali, id est, actu agente, non dixit, solam scientiam simplicis intelligentiae esse causam, sed addit, secundum quod habet voluntatem coniunctam. Et addit:

Vnde scientia Dei secundum quod est causa rerum, consuevit nominari scientia approbationis, non dixit visionis, quod certè fuisse clarus, & notius, si vel essent idem secundum rationem, vel si scientia visionis ut sic esset causa rerum. Ne autem in nomine

scientiae approbationis committatur æquivalatio, est aduertendum scientiam, quae approbationis dicitur, solùm addere supra scientiam affectum aliquem voluntatis ad rem scitam. Vnde fit, ut tam scientia simplicis intelligentiae, quam visionis possit scientia approbationis denominari; sic enim dici potest Deus habere de seipso scientiam approbationis, quia complacet in se, videndo se, & sic etiam scientia visionis, prout est de bonis, quae facit ipse Deus; potest dici approbationis, quia videndo opera sua complacet in illis, non iam affectu causatiuo, & operatiuo, sed solùm affectiuo, & quasi cuiusdam gaudij. Aliter vero se habet vo-

19. Confirmatio eiusdem assump ti.

In intellectu diuino idem est principium faciendi res, & cognoscendi illas ut possibili les sunt.

20. Probatur Deū non operari ad extra per scientiam visionis ut talis est, primò expendendo locum D. Thomæ.

Scientia approbationis solum addit supra scientiam affectum aliquem voluntatis ad rem scitam.

Tam scientia simplicis intelligentiae, quam visionis denomi nari potest scientia approbationis.

Iuntas diuina, cùm adiungitur scientia simplicis intelligentiae, volendo, & determinando, quid ex his, quæ per illam prænouit, factura est; tunc enim approbat id, quod vult per decreta, quo vult illud efficere, & causare, & tunc scientia sic terminata per voluntatem approbationis etiam dicitur, & in hoc sensu loquutus est D. Thomas in dicto loco, cùm dicat talem scientiam esse causam rerum, & sic etiam de illa in hoc discursu loquemur.

^{21.}
Secundò prob.
quia scientia approbationis est ratione distincta, & prior quam scientia visionis.
Ostenditur inter illas distinctio.
D. Thom.

Egid. Lusitan.

Monstratur prioritas.

Tertiò prob.
eadem consequentia ex eo quod scientia visionis propriè non subiacet applicationi diuinæ voluntatis.

Eusio.

Hoc ergo posito probatur secundò prior consequentia, quia scientia approbationis est ratione distincta, & prior quam scientia visionis, sed scientia Dei, secundùm quod est causa rerum, est scientia approbationis, vt D. Thomas expressè docuit, & reliqui Theologi infrà citandi; ergo. Major quoad priorem partem probatur, quia scientia approbationis ultra scientiam simplicis intelligentiae non addit aliquid in ratione scientiae, sed tantum addit applicationem, & determinationem voluntatis, vt D. Thomas dixit: at scientia visionis nostro modo intelligendi addit aliquid pertinens ad cognitionem, nempe peculiarem respectum ad res creatas, & visibiles intuitiue secundùm actualē, & exercitam existentiam, & ex parte voluntatis per se nihil addit; ergo plane distinguitur ratione cum fundamento in re scientia visionis à scientia approbationis. Et ita illas docet distinxit Egidius Lusitanus 1. 2. quæst. 2. art. 4. §. 4. verl. Sed ut hac melius intelligantur, aduertendum est duplēcēt scientiam ponit in Deo, unam visionis, quam vocant speculatiuam, alteram approbationis, quam practicam appellant, quia est rerum causa. Neque propterea quis existimet diminutam reddi diuisionem scientiae simplicis intelligentiae, & visionis, quia (vt dixi) scientia approbationis nihil addit scientiae simplicis intelligentiae, quoad rationem scientiae pertineat, sed solum aliquid pertinens ad rationem causæ, ac subinde pertinens ad voluntatem per determinationem ab actu illius, vt declarauit. Et hinc facile probatur altera pars eiusdem maioris, scilicet, quod scientia visionis sit ratione posterior, quam scientia approbationis, quia scientia simplicis intelligentiae prior est, vt constat, & immideat illi adiungitur voluntas ordinans, & determinans in scientia tales ideas, vt sint exemplaria rerum futurarum, & hoc ipsum quasi formaliter, seu denominatiue transit prior scientia in scientiam approbationis, & practicam, & nondum intelligitur scientia visionis, quæ ad res procedentes à scientia approbationis terminatur; est ergo posterior, & nullo modo est causa. Tertiò potest idem declarari, quia scientia visionis per se, & propriè non subiacet applicationi, & determinationi liberæ voluntatis ex parte ipsius scientiae, vt sic dicam, sed solum ex parte obiecti, quatenus à voluntate Dei pendet vt res fiat, supposito enim quod sit futura, vel sit, non pendet ex voluntate Dei, quin eam videat, sicut est, vel futura est, sed necessariò eam videt, & ideo Deus necessariò videt mala, si futura sunt, & determinationes liberas ipsius voluntatis diuinæ, quæ supponuntur quidem ex parte obiecti, non ex parte scientiae, quasi applicando illam: at verò scientia simplicis intelligentiae ex parte ipsius Dei applicatur ad opus per voluntatem liberam, & ab illa quasi pendet ex nostro modo loquendi, & per hanc applicationem scientia approbationis denominatur. Dices etiam, scientiam simplicis intelligentiae non pendere à voluntate in scientia

A do, sed in causando. Sed contrà, nam hic potius augetur vis rationis iudicio meo euidenter. Vnde argumentor quartò: nam illa scientia, quæ est causa rerum in Deo, supponitur vt necessaria in ratione scientiae, & causæ in potentia, & applicatur per voluntatem in ratione causæ actualis ad extra, quia liberè causatura est, & utrumque optimè conuenit scientiae simplicis intelligentiae, vel est scientia simpliciter, & ars operativa, vel scientia approbationis, & causa in actu: at verò scientia visionis, vt talis est non potest supponi in ratione scientiae ante decretum liberum voluntatis, & illo decreto supposito necessariò sequitur; imò in illo præcipiè habetur iuxta aliam sententiam, & postquam completa est in ratione talis scientiae, non potest per voluntatem applicari ad causandum suum obiectum, quia iam non habet in illo, quid causet: ergo talis scientia non potest esse scientia approbationis. Quintò scientia approbationis prius ratione est scientia indifferens, quam per voluntatem determinetur, & quasi approbetur, in ordine ad causalitatem actualē: scientia autem visionis non est scientia indifferens, sed determinata ad id quod futurum est, & ita non est capax determinationis, quam à voluntate recipiat, sed supponit determinationem factam à voluntate in obiecto talis scientiae, & postquam completa est in ratione talis scientiae, non potest ulterius determinari, vel applicari; ergo non est propria scientia approbationis, nec per voluntatem Dei constituitur in ratione scientiae actualis.

Vnde argumentor sextò in hoc punto, quia scientia approbationis, & quæ est causa rerum, est scientia practica, sed scientia visionis non est scientia practica; ergo. Major est Diui Thomæ dicto art. 8. & 16. q. 14. Minor patet ex dictis, quia scientia Dei constituitur in esse practice ex parte finis per determinationem voluntatis, & vt sic possit constitui, supponitur in esse scientiae practicæ virtualiter, seu in potentia: utrumque enim probatum est manifestè ex doctrina D. Thomæ, & per se videtur clarum, quia nisi scientia supponatur tam in esse scientiae, quam in esse artis, seu virtutis actiue in suo genere, quomodo potest per voluntatem ad aliquid faciendum applicari? nisi supponatur practica virtute. At scientia visionis non potest constitui per voluntatem in ratione practicæ actualiter, & ex parte finis, quia postquam scientia visionis in sua ratione completa est, nihil circa obiectum eius operandum relinquitur, nee potest amplius per voluntatem applicari; ergo in se nullo modo est practica in virtute, seu in actu primo, sed est mera contemplatio rei factæ. Et ideo Patres supradicati, merito illam comparant visioni nostræ, qua rem præsentem intuimus, quæ non immutat rem visam, neque aliquid agit in illam. Et similiter D. Thomas rem hanc explicat exemplo artificis humani, qui per artem est potens ad agendum, per voluntatem: applicat autem, vt actualiter operetur, dirigendo potentiam exequentem: postquam verò imaginem, v. g. operatus est, & contemplatur illam, quæ visio nullo modo practica est, nec iam potest applicari, sed est mera contemplatio, & in sola cognitione sicut. Sic ergo scientia Dei, simplicis intelligentiae est ars, per quam Deus operatur: applicatur autem per voluntatem, & postquam sic applicata est, operata est sive per se, sive per voluntatem, sive per potentiam executiuam ratione distinctam. Sequitur secundum rationis ordinem scientia visionis

Sed vanâ:
Quartò prob.
Scientia que est causa rerum supponitur vt necessaria in ratione scientiae, & causa in potentia, & applicatur per voluntatem.

Oppositum
conuenit scientiae visionis,

Quintò prob.
Scientia approbationis que est causa rerum prius ratione est indifferens quam per voluntatem determinetur, Secus de scientia visionis,

22.
Sextò prob.
Scientia que est causa rerum est practica.
D. Thom.

Scientia visionis est practica.

Scientia simplicis intelligentiae est ars per quam Deus operatur.

per modum intuitionis simplicis; nullo ergo modo potest intelligi ut causa.

Quarta ratio assertio.

^{23.} Quarta ratio principalis sumi potest ex alio principio maximè recepto, præsertim in schola D. Thomæ, & verissimo, si conuenienter intelligatur, nimirum, Deum per scientiam visionis intueri res ut præsentes æternitati, quod etiam de præsenti secundum realēm coëxistentiam dicti moderni Thomistæ volunt intelligi; ergo coëxistentia illa in æternitate supponitur ex parte rerum ad scientiam visionis Dei; ergo non facit illam, nec est causa illius, sed supponit illam, & ratione illius res omnes intuetur. Quod eodem modo procedit, etiam præsentia illa ut præmia ipsi scientiæ obiectua tantum sit in actu primo. Et declaratur ex discursu D. Thomæ in I. p. q. 14. art. 13. vbi inquirit rationem ex parte obiecti necessariam, ut Deus cognoscat futura contingentia, & quia non potest esse nisi res ipsa, vel prout est in causa, vel prout est in se, docet ad certam præsidentiam non sufficere cognoscere contingentia in causis, sed oportere cognoscere in seipsis, & sic dicit, Deum præscire futura, quia eius intuitus fertur ab aeterno supra omnia prout sunt in sua præsentialitate; & addit. Vnde manifestum est quod contingentia infallibiliter à Deo cognoscuntur, in quantum subduntur diuino conspectui secundum suam præsentialitatem.

Vbi etiam Caietanus dub. I. & 2. ait, præsentiam illam in æternitate abstrahere à præsentia cogniti, formaliter loquendo, & supponi ad scientiam Dei, ut ex parte obiecti sit capacitas terminandi scientiam certam, & infallibilem, ut in §. & confirmatur. Et ad secundum aperte declarat. Ergo iuxta Diuī Thomæ, & antiquorum Thomistarum doctrinam, scientia visionis ut sic non facit rem, sed factam intuetur; non est ergo causa propria futurorum. Et confirmatur, quia si hæc scientia esset causa, à qua habet res contingens, ut sit futura, non oportuisset D. Thomam adeò laborare in explicanda ratione ex parte obiecti, qua possit hæc futura cognosci; vnica enim esset ratio, sicut, efficacia ipsiusmet scientiæ, qua facit, ut futura licet contingentia, infallibiliter euenant. Si enim ego efficacia meæ visionis possum facere præsentem hic rem, quæ Romæ existit, facile esset rationem reddere, cur ego hic existens possim videre rem Romæ existentem, nimirum, quia ego, ut illam hic videam, non est necesse, ut supponatur hic præsens, quia ego visione mea possum illam facere hic præsentem; ita ergo ratiocinandum esset in Deo. At verò nec D. Thomas, neç ferè ullus antiquorum Theologorum hanc causam reddit, ob quam Deus præsciat futura, & reuestra non satis concipitur mente, quomodo visio, ut visio intuitiva, faciat obiectum suum esse.

^{24.} Illustratur, & premitur difficultas ex illa an Verbum procedat à Patre ex cognitione intuitiva sui ipius.

Potestque amplius declarari, & vrgeri hæc difficultas ex alia, quam tractare solent Theologi de productione Verbi diuini, querunt enim, an procedat à Patre ex cognitione intuitiva sui ipsius, mirumque in modum laborant in explicando, quomodo possit ex scientia intuitiva sui ipsius produci, & solum propter altitudinem mysterij, & quia productio illa merè naturalis est, credendo magis, quæ intelligendo illam admittunt. Quomodo ergo credibile est per scientiam visionis, per quam rem sibi præsentem intuetur, Deum facere illam præsentem, ut eam

A intueatur? vel quid est, quod nos in has angustias cogat, cum sit in Deo alia scientia, per quam intelligimus rem fieri, & deinde sic factam per scientiam visionis videri? Tandem isto modo optimè, & iuxta sententias Patrum conciliantur futura contingentia cum diuina præscientia, quia mera intuitio non mutat modum existentiae, vel effectio rei visæ: at verò si illamet scientia est causa futuri, vix potest intelligi concordia, quia scientia illa non est indifferens de se, sed determinata ad unum, nam per illam ex duabus contradictionibus, vel contrarijs vnum determinatæ futurum videtur; si autem hæc scientia facit obiectum suum, non determinat ab illo, sed determinat illud, repugnat autem actioni liberæ ab extrinseco agente ad vnum determinari, ut infra lib. 5. ostendemus.

Deinde ut scientia Dei determinet effectum futurum, oportet illam esse determinatam; ^{Vltima instan-} ^{tia.} Pe-
to igitur vnde scientia visionis determinetur ad faciendum, ut contingens potius, quam op-
positum sit sibi præsens: aut enim habet hanc determinationem à natura sua, & præcisa vo-
luntate, & sic omnia euenant ex necessitate
quadam naturali, quia scientia illa necessariò agit id, ad quod est natura sua determinata.
Aut habet determinationem illam à volunta-
te Dei, & hoc etiam dici non potest, tum quia voluntas diuina non potest determinare intellectum ad actum scientiæ, nec quoad exercitiū, quia est purus actus, nec quoad specifica-
tionem, quia est euidens cognitio: tum
etiam, quia si voluntas diuina media scientia
visionis determinaret ad vnam voluntatem
creatam, & sic nec liberè, nec cum indiffe-
rentia se determinaret. Concludimus ergo
scientiam visionis, ut talis est, non esse causam
futuri, quod per eam videtur, ac proinde
causalem illam falsam esse, quia Deus videt
hoc esse futurum, ideo futurum est, si in
propria vi causali accipiatur, licet in vi illa-
tionis optima sit consecutio,

Confirmatur assertio auctoritate Schola-
sticorum.

Tandem possumus hanc partem auctoritate Scholasticorum confirmare, quam in hunc ultimum locum referuauit, quia ex principijs, & rationibus theologicis mens Theologorum in hoc puncto præcipue colligenda est. Et sic in primis tribuimus hanc sententiam D. Thomæ, quia ex principijs eius ita colli-
gitur, ut non videantur aliter posse consistere, ut declaratum est de illo principio, quod futura præsciuntur à Deo, ut sunt præsentia æternitati, & ex illo, quod scientia simplicis intelligentiæ, ut transit in scientiam approbationis per determinationem voluntatis, est causa rerum. Item ex illo, quod illamet scientia simplicis intelligentiæ, est de se practica virtualiter, & per adiunctam volun-
tatem constituitur practica actualiter, quod scientiæ visionis non competit. Item ex eo, quod illa scientia, quæ est causa rerum, supponitur voluntati operatiæ, & habet illam adiunctam ut applicantem illam ad opus, quod etiam non potest scientiæ visionis adap-
tari. Et hoc confirmant optima verba Diuī Thomæ in 2. dist. 22. quest. 1. art. 2. sic enim ait, *Sciendum est quod scientia secundum rationem scientia non dicit aliquam causalitatem, alias omnis scientia causa est, sed in quantum est scientia artificis operantis res, sic habet rationem causa respectu rei operate.* Vnde sicut est causalitas artificis per artem suam, ita consideranda est causalitas diuine.

Conclusio re-
tus probatio-
nis.

Principia Diuī
Thomæ ex
quibus & vera
mens eius, &
doctrina no-
stra deducitur.

Aliud testimo-
nium Angelici
Doctor.

Sententia. Vnde inferius colligit quod principitas causalitatis consistit penes voluntatem, qua imperat actum. Et infra addit scientiam Dei esse causam bonorum, secundum quod consequuntur formam diuina artis, & finem, non tamen quod respectu horum dicat perfectam causalitatem, nisi prout illi adiungitur voluntas. quæ omnia, & singula verba mirum in modum confirming rationes à nobis factas, ac subinde assertionem. Nam prima propositio quam D. Thomas de scientia profert, potest sub eadem forma ad scientiam visionis applicari, nam scientia Dei secundum rationem scientie visionis non dicit aliquid causalitatem, alijs omnis scientia visionis causa esset, quod falsum est, vt patet in scientia actuum liberorum ipsius Dei, & scientia peccatorum. Ergo vt sit causa, oportet, vt id habeat sub alia ratione ex aliquo adiuncto: neutrum autem dici potest. De primo patet, quia si alia ratio cogitari potest, maximè ratio artis, vt in verbis proximè subiunctis addit D. Thomas, & ratio artis non conuenit scientiæ visionis, vt videtur per se notum, tum quia ratio artis est naturalis Deo, & antecedit omnia decreta libera Dei, tum etiam, quia scientia visionis terminatur ad ipsum arte factum. De secundo probatur ex ultimis verbis D. Thomæ, quia scientiæ ad causandum non adiungitur, nisi voluntas Dei: & voluntas Dei vt operativa, & determinata ad operandum ad extra non adiungitur scientiæ visionis, sed potius visio adiungitur illi, & supponit, vt etiam aduersarij maxime contendunt, & omnes fatemur, licet in diuerso sensu, & supra explicatum est; ergo nullo modo secundum doctrinam Diuini Thomæ potest tribui scientiæ diuinæ, vt est visio rei futuræ, quod sit causa, cur illa futura sit. Neque D. Thomas in i. p. aliud dixit, vt respondendo ad argumenta dicam.

26.
Magister no-
discum sentit.

Præterea Magister in i. dist. 38. c. 4. sic ait. *Dicimus, scientiam, vel præscientiam Dei non esse causam eorum, quæ sunt, nisi talem, sine qua non sunt, si tamen scientiam ad notitiam referamus.* quæ verba simpliciter non nisi de scientia visionis vera esse possunt: nam licet de scientia simplicis intelligentiæ, vt separata à voluntate verum habeant, quoad rationem causæ actualis, nihilominus in potentia, & virtute, etiam illa scientia secundum se, & vt est quædam ars, est causa, seu causatiua: scientia autem visionis est ars, nec est aliud, quæ mera notitia; non est ergo causa secundum Magistrum. Vnde S. etiam Bonau. ibi art. i. q. i. ait posse sermonem esse de præscientia, quantum ad rem significatam, prout illo nomine significatur, vel quantum ad rem ipsam secundum se; & priori modo dicit non habere rationem causæ, posteriori autem modo esse causam. At vero per præscientiam vt significatam illo nomine, non videtur nudum nomen intelligendum, sed res ipsa vt subest alicui præcisæ rationi significante per nomen præscientiæ, quæ non est alia, nisi scientia visionis. Nam quia hæc scientia in re non est alia, nisi ipsa scientia naturalis Dei, clarum est, rem importatam per illam vocem esse causam; tamen vt est præscientia, seu scientia visionis addit peculiarem respectum, & sub hac ratione non habet rationem causæ, sed tantum scientiæ. Addit vero Bonauent. (quod pro præsenti controversia notandum est) respectu futurorum quæ Deus causat cum causa secunda, scientiam Dei, etiam prout est causa futurorum, non esse totam causam, sed simul cum causa secunda cui cooperatur. Vnde fit illam præscientiam, etiam si sub illa ratione, causa esset, non tamen dici posse totam causam talium futurorum, seu futuritionis, illo-

A rum, vt auctores contraria sententias intende-re videntur. Expressius docet hanc sententiam Gregorius, eadem dist. 38. q. 2. art. 3. ad 3. præcipue, vbi dicit causalem hanc propositio-nem, quia Deus præscit, ideo res futura sunt, si sit causalis, & non æquivalens præcisæ conditionali, absoluè negandum esse, quia præscientia non est causa, & vtitur exemplis Au-gustini & Boetij de scientia nostra, & prædic-tionis rei futura. Marsilius verò q. 40. art. 2. in ultima eius parte, licet nō attingat in terminis quæstionem hanc de causalitate scientiæ vi-sioniæ, tamen in suppositione causalitatem tri-buit scientiæ, quam vocat dispositionis, seu approbationis, quam dicit supra scientiam simplicis intelligentiæ solam voluntatem ad-

Gregorius ide
expressius do-
cat.

Marsilius fa-
uet.

B dcre, & postea subiungit præscientiam, & lo-quens de futuris à causa libera dicit in suppo-sitione quinta præsciri eternaliter, *ex imme-nitate scientia diuina præudentis quid, qualiter,* & quomodo, & quando cuiuslibet voluntas crea-ta se debeat bene, vel male determinare. Quia ita se habet (vt sentit) scientia visionis ad fu-tura quæ videt, sicut scientia simplicis intelligentiæ ad possibilia, scilicet, vt pura scientia, & non vt causa. Vnde etiam comparat illam cognitio-ni nostræ respectu præsentium, in quibus per scientiam nostram nullam mutationem faci-mus. Eodem modo loquitur Aegidius in eadē dist. q. 1. vbi inter alia dicit Dei voluntatem esse immediatam causam productionis rerum, & scientiam non esse causam, nisi media volun-tate, & prout per illam extenditur ad proxim, quæ non possunt scientiæ visionis applicari, & in dist. 40. q. 2. art. 2. dicit, præscientiam esse suppositionem consequentem, non antecedentem. Ex quo principio aperre sequitur, non esse causam, vt supra declaratum est. Multoque magis idem sequitur ex sententia Durandi in ea-dem dist. q. 1. dicens solam potentiam Dei executiua esse proximam causam effectuum, & illam proximè applicari à voluntate; sci-entiam verò solum remotè concurrere, dirigen-do per modum prudentiæ, vel artis. Denique non immorit allegatur pro hac parte Alensis in 2. q. 24. memb. 2. Nā inquirens an præscientia rei sit causa rerum, respondet, vt est sententia simplicis notitiae, non esse causam, vt verò est approbata, ratione approbationis posse dici causam. Ex qua responsione constat nomine præscientiæ non intelligere scientiam visionis, cùm sub illa comprehendat scientiam simplicis intelligentiæ. Loquitur ergo absolute de scientia Dei, & illi vt coniuncta voluntati tri-buit totam causalitatem. Et similem doctri-nam habet q. 32. memb. 3. Vnde tacendo sem-per de scientia visionis, illam profectò omittit tanquam omnino à causalitate alienam, & conseqüentem secundum rationem post totam causalitatem circa id, quod per illa præscitur, Imò si præscitum sit futurū à voluntate creata, non solam causalitatem voluntatis increatae, sed etiam causalitatem creatæ voluntatis vt futuram, seu existentem æternitatis talis præscientiæ præsupponit. His addo VValden.lib. 1. Doctrinal. cap. 25. n. 10. vbi referendo Hiero-nym. ait, *Non ex eo, quod Deus sit futurum aliquid, ideo futurum est.* Et similiter huic scientiæ consentit Ioan. Arbor. approbando di-cutum Origen. tomo 1. Theosoph. lib. 4. cap. 11. circa finem. Denique ex modernis auctori-bus præter nostros scriptores omnes, hanc sententiam constanter docet Ferdinand. Ma-scar. lib. de Auxil. disp. 2. part. 6. num. 14. & Alexand. Pesant. i. p. q. 14. art. 8. & eandem sententiam (quamvis punctum non disputet) supponit planè Diotaleu. in sua disp. de sci-entia conditionata. In qua simul explicat ratio-

Aegidius con-
sonat.

Durandus si-
qui tecum.

Alensis nobis-
cum stat.

D in 2. q. 24. memb. 2. Nā inquirens an præscientia rei sit causa rerum, respondet, vt est sententia simplicis notitiae, non esse causam, vt verò est approbata, ratione approbationis posse dici causam. Ex qua responsione constat nomine præscientiæ non intelligere scientiam visionis, cùm sub illa comprehendat scientiam simplicis intelligentiæ. Loquitur ergo absolute de scientia Dei, & illi vt coniuncta voluntati tri-buit totam causalitatem. Et similem doctri-nam habet q. 32. memb. 3. Vnde tacendo sem-per de scientia visionis, illam profectò omittit tanquam omnino à causalitate alienam, & conseqüentem secundum rationem post totam causalitatem circa id, quod per illa præscitur, Imò si præscitum sit futurū à voluntate creata, non solam causalitatem voluntatis increatae, sed etiam causalitatem creatæ voluntatis vt futuram, seu existentem æternitatis talis præscientiæ præsupponit. His addo VValden.lib. 1. Doctrinal. cap. 25. n. 10. vbi referendo Hiero-nym. ait, *Non ex eo, quod Deus sit futurum aliquid, ideo futurum est.* Et similiter huic scientiæ consentit Ioan. Arbor. approbando di-cutum Origen. tomo 1. Theosoph. lib. 4. cap. 11. circa finem. Denique ex modernis auctori-bus præter nostros scriptores omnes, hanc sententiam constanter docet Ferdinand. Ma-scar. lib. de Auxil. disp. 2. part. 6. num. 14. & Alexand. Pesant. i. p. q. 14. art. 8. & eandem sententiam (quamvis punctum non disputet) supponit planè Diotaleu. in sua disp. de sci-entia conditionata. In qua simul explicat ratio-

Nec non VVal-
densis.

Ioan. Arboreus
consentit.
Ferdin. Mascar.
tuetur. Pesan-
tius, & Diota-
leuus suppo-
nunt.

nem, & modum cognoscendi omnia futura contingentia etiam absoluta, semperque supponit, res futuras secundum suum esse supponi, ut productas ante scientiam visionis, quod esse non potest si scientia visionis est causa eartum, Imò in c. 6. in proposit. 3. de futuris contingentibus absolutis docet, præscientiam visionis horum futurorum adeò esse independentem, & quasi alienam à causalitate, vt si per impossibile actus voluntatis nostræ liber non penderet à diuina voluntate, si Deus haberet eandem perfectionem intelligendi, quam nunc habet, eodem modo æternus actum futurum videret, vt suæ æternitati præsentem, quam propositiōnem latè persequitur, & in doctrina D. Thomæ putat esse verissimam. Ex illa vero aperte sequitur, scientiam visionis, vt talis est, valde alienam esse à ratione causæ, & hoc sensisse illum auctorem, quod nunc solum intendimus, quidquid sit de illa hypothetica propositione.

^{27.} Per hanc igitur existimo satis esse demonstratum, propositionem illam causalem, quia Deus præscit futura, ideo futura sunt, intellectam de scientia visionis, vt talis est, falsam esse, id est magnō pondere rationis, & auctoritatis fundatam esse. De altera vero causali, quia res futura est, Deus illam præscit, dicam in ultimi argumenti solutione. Solum ergo superest, vt alterius sententia motuā expendamus.

Contraria sententia motuā solvuntur.

Primum sumebatur ex auctoritate Scholarium, ex quibus Magister, & Bonavent. nostræ sententiae non repugnant, imò fauent, vt ostendimus. Albertus autem in dicto art. I. obscurius loquitur; nam distinguendo præscientiam à scientia, dicit, præscientiam esse causam aliorum futurorum, quamvis non omnium, quia non est causa malorum, sed bonorum. Sed licet non cogamus eius auctoritatem sequi, quia verè non loquitur expressè de scientia visionis, vt talis est, dicere possumus, loquitum esse de illa materialiter, vt est scientia approbationis. Eadem enim scientia simplicis intelligentiae, adiuncta voluntate induit rationem scientiae approbationis, & actualis causæ, per quam habet res, quod sit futura, & inde resultat statim proprius respectus, secundum quem illa eadem scientia visionis appellatur. Illam ergo scientiam, vt iam est sub voluntate, vocavit Albertus præscientiam, sic enim distinxit. Scientia Dei potest esse duplex, scilicet, simplicis notitia, & approbationis, & priorem dicit, non esse præscientiam, quia non respicit futurum: posteriorem autem sub præscientia comprehendi, & ideo illi causalitatem tribuit.

^{28.} De D. Thomæ autem sententia satls dictum est; quia vero in contrarium inducuntur ex I. p. q. 14 partum obstant illi parti, seu propositioni, quam nunc disputamus. Nam in art. 8. ad 1. in priori parte eius, quia Origenes dixit scientiam Dei non esse causam futurorum, cum exponit eum loquitum esse secundum rationem scientiae, & addit, qui non competit ratio causalitatis, non adiuncta voluntate. Et ita videtur exponere Origenem de scientia simplicis intelligentiae. Sed quidquid sit de expositione Origenis (nam fortasse potius de scientia visionis, vt tali loquitur est,) D. Thomas ibi non scientiae visionis, sed scientiae approbationis causalitatem futurorum tribuit. De altera vero parte illius solutionis infra dicam. In solutione vero ad 3. de eadem scientia approbationis loquitur, de qua in articulo fuerat loquitus, considerat enim illam ut artem, per quam Deus operatur, non ut simpli-

A cem intuitionem rerum factarum. Et de eadem scientia loquitur in art. 16. cùm dicit scientiam Dei esse practicam. Nam scientia visionis cùm supponat rem factam in æternitate, non potest esse practica respectu eiusdem, sed simplex intuitio, sicut est respectu malorum, in quo respectu eadem profecto est ratio etiam bonorum.

Ad Augustinum Magister, & alij dicunt, Augustinum esse loquitum de scientia approbationis. Et in primo quidem loco non loquitur Augustinus de rebus futuris, sed de rebus creatis; sic enim loquitur. Non enim hec, quæ creata sunt, ideo sciuntur à Deo, quia facta sunt; at non potius ideo facta sunt, vel mutabilia, quia immutabiliter à Deo scientur. Non ergo loquitur de rebus futuris, vt futuris, sed materialiter (vt aliqui loquuntur) de rebus ipsis, quæ aliquando sunt. Vnde non loquitur de scientia visionis, sed de scientia simplicis intelligentiae, vt ex antecedentibus constat; loquitur enim de verbo diuino, quod est perfectum, & cui nihil deest. Et ars quadam, ait, omnipotens, atque sapientis Dei plena omnium rationum incommutabilem. Et infra, Ibi nouit omnia Deus quæ fecit per ipsam, &c. Ipsam ergo naturalem scientiam Dei dicit esse causam, per quam facit omnia. Atque eodem modo exponendum est, quod in secundo loco ait de creaturis. Ideo sunt, quia nouit, vel, quia sciuit, creauit; semper enim de naturali scientia loquitur, vnde addit, non enim nesciuit, quæ fuerat creaturus. loquitur ergo de illa scientia, quæ supponitur vt necessaria ad creandum. Intelligit autem esse causam de se in actu primo: in actu autem secundo adiuncta voluntate. Ac propterea Magister exponit. Ideo sunt, quia nouit, id est, quia scienti placuit, seu quia sciens disposuit. Scientia autem, quam voluntas supponit, vt de futuris disponat, scientia est simplicis intelligentiae, non visionis. In tertio vero testimonio magis loqui videtur Augustinus de præscientia futurorum, nam, & vitetur præsciendi verbo, & præmittit verbum volendi; sic enim ait: Voluntates nostræ tantum valent, quantum eas Deus valere voluit, atque præsciuit. Posset tamen etiam exponi de scientia simplicis intelligentiae, quæ lato modo solet etiam dici præscientia, quia etiam præcedit res vt futuras, vel etiam, quia præsupponitur voluntati. Vnde cùm postea subdit voluntates nostras tantum esse volituras, quia Deus id præsciuit, subintelligendum est, & voluit; præsciuit enim Deus vires omnes, & virtutes quas illi conferre poterat, & tales, ac tantas dare voluit, & ideo tantum volunturæ sunt. Aut si velimus de propria præscientia causalem illam intelligere, non dicit causalitatem rei in futuro esse, respectu certitudinis veritatis de futuro. Dixerat enim Augustinus, Quidquid valent, certissime valent, & quidquid futura sunt, omnino, id est, indubitanter futura sunt, quia ita præscire sunt, & præscientia Dei non potest non esse certissima, & ab illa denominantur res certissime futuræ, certitudo enim in rebus, formaliter loquendo, non est nisi denominationis ab aliqua certa scientia.

^{31.} Ad verba Gregorij aliqui respondent, Gregorium non loqui de existentia rerum, sed de præsentia, ita vt sensus illius causalitatis sit, Deum nō ideo cognoscere res, quæ illi sunt præsentes, sed potius quia cognoscit illas, eas habere præsentes, præsentia vtq; obiectiva, quam habent in æternitate. Docet enim ibi Gregor. in Deo non tam esse præscientiam futurorum, quam scientiam. Quia Deo (inquit) futurum nihil est, quia omne, quod nobis fuit, & erit, in eius conspectu presto est. Et infra. Præscins dicitur, quamvis nequaquam futurum præuidet, quod

^{30.}
Enodatur pri-
mum testimoni-
um Augustini
à Magistro.

Secundum.

Tertium

Quartum.

Verborum
Gregorij Ma-
gni sensus pro-
babilis.

quod presens vides. Et statim adiungit. Nam, A. & quaque sunt, non ab aeternitate eius ideo videtur, quia sunt (utique in sua reali existentia,) sed ideo sunt (utique in aeternitate praesentia,) quia videntur. qui est satis probabilis sensus, intelligendus tamen est de praesentia, ut ita dicam, actuali; nam aptitudinalis ex parte obiecti supponitur, ut supra dixi. Dici etiam potest Gregorium solum voluisse docere, Deum non accipere scientiam a rebus, sed ex se, & ex sua infinitate, & aeternitate habere, ut omnia eodem modo intueatur, quia eadem scientia, qua res omnes producit, easdem intuetur, & in hoc sensu dicit, ideo sunt, quia videntur, non quia visio, ut visio, sit ratio causandi illas, sed quia eadem est scientia, qua est visio, est causa illarum. De Boetio iam satis dictum est.

Prima ratio
aduersariorum
soluiuntur, & re-
torquentur.

Ad primam rationem negatur antecedens, & in contrarium retorquetur, quia scientia visionis, ut talis est, non est practica, sed speculativa, ut ostensum est, & ideo non est causa sui obiecti, & per modum artis, quia supponit obiectum factum per scientiam Dei tanquam per artem rerum factibilem. Dico autem, sui obiecti, & per modum artis, quia si praescientia vnius rei comparetur ad alium effectum, potest dici causa eius, non immediata, nec per modum artis, nec ut proprium principium physicae effectuationis, sed remotè, & per modum prudentiae, vel potius experientiae, quae interdum prudentia ministrat, ut nostro modo res diuinis explicemus, subintelligendo semper, imperfectionibus remotis. Sic enim praescientia peccati, v. g. inducit iudicium, & consequenter voluntatem puniendi illud, & hac ratione illa scientia culpæ, dici potest causa punishmentis, neque ad hoc refert, quod sit speculativa, quia, ut dixi, est per modum experientiae, quae ad proxim, & prudentiam utilis est. Nam iudicium practicum in aliquo speculativo fundatur. Hic autem loquimur de scientia visionis respectu sui proprii obiecti, illius enim non est causa, nec practica cognitio, sed mera intuitio. Ad probacionem item primam negatur assumptum, si licet, scientiam simplicis intelligentiae esse speculativam, & non practicam; haec enim posterior pars falsa est; nam si scientia simplicis intelligentiae secundum se, ac praecepsetur, vt praecedit actum liberum Dei, sic est practica in actu primo respectu effectuationis ad extra, quia est ars rerum factibilium: omnis autem ars practica est faltem in actu primo, seu virtute, ut D. Thomas dicit, quod perinde est. Si vero consideretur ut substat voluntati liberè exequenti productionem rerum ad extra, sic est practica in actu secundo, quia simul cum voluntate concurrit, dirigendo tanquam exemplar rei facienda. Altera vero probatio in aequatione versatur: nam ex scientia Dei absolute argumentatur ad scientiam visionis, quae potest dici argumentatio ab vniuersali ad particulare affirmatiæ, seu ex puris particularibus, seu à materiali ad formale. Itaque in forma responderetur negando antecedens: nam scientia visionis supponit suum obiectum, quod etiam probatio ibi addita conuincitur, quia intuetur res ut praesentes aeternitati, ac subinde ut factas in eadem aeternitate, supponit ergo causalitatem earum, ad quam quidem suo modo operatur scientia Dei non tam ut est visionis, sed ut est scientia approbationis. Quia tamen utraque scientia in re una est, & indissibilis, eadem scientia Dei causando

res illas intuetur, nihilominus illa duo respectus ratione distinctos dicunt, & ratio visionis supponit rationem cause, non constituit.

Secunda ratio ex dictis soluta est: iam enim ostendimus quomodo scientia simplicis intelligentiae sit causa rerum, vel in virtute, seu actu primo, si praecepsetur, vel in actu secundo, si coniuncta voluntati in scientiam visionis transeat. Vnde licet scientia Dei adequate dividatur in simplicies intelligentiae, & visionis, illud maxime verum est in ratione scientiae: nam in ratione cause actualis additur scientia approbationis, vel ipsam scientia simplicis intelligentiae subdividitur quasi duos habens status ante, vel post decretum liberum voluntatis. Ad primam vero confirmationem

*Ratio secunda
soluta manet
ex dictis.*

*Confirmatio i.
infringitur.*

Axioma.
Iudicium pra-
dictum in ali-
quo speculati-
vo fundatur.

Probatio prior
diluitur.

Posterior labo-
rat æquuoco.

Ad formam.

C & in contrarium retorquetur, quia scientia visionis, ut talis est, non est practica, sed speculativa, ut ostensum est, & ideo non est causa sui obiecti, & per modum artis, quia supponit obiectum factum per scientiam Dei tanquam per artem rerum factibilem. Dico autem, sui obiecti, & per modum artis, quia si praescientia vnius rei comparetur ad alium effectum, potest dici causa eius, non immediata, nec per modum artis, nec ut proprium principium physicae effectuationis, sed remotè, & per modum prudentiae, vel potius experientiae, quae interdum prudentia ministrat, ut nostro modo res diuinis explicemus, subintelligendo semper, imperfectionibus remotis. Sic enim praescientia peccati, v. g. inducit iudicium, & consequenter voluntatem puniendi illud, & hac ratione illa scientia culpæ, dici potest causa punishmentis, neque ad hoc refert, quod sit speculativa, quia, ut dixi, est per modum experientiae, quae ad proxim, & prudentiam utilis est. Nam iudicium practicum in aliquo speculativo fundatur. Hic autem loquimur de scientia visionis respectu sui proprii obiecti, illius enim non est causa, nec practica cognitio, sed mera intuitio. Ad probacionem item primam negatur assumptum, si licet, scientiam simplicis intelligentiae esse speculativam, & non practicam; haec enim posterior pars falsa est; nam si scientia simplicis intelligentiae secundum se, ac praecepsetur, vt praecedit actum liberum Dei, sic est practica in actu primo respectu effectuationis ad extra, quia est ars rerum factibilium: omnis autem ars practica est faltem in actu primo, seu virtute, ut D. Thomas dicit, quod perinde est. Si vero consideretur ut substat voluntati liberè exequenti productionem rerum ad extra, sic est practica in actu secundo, quia simul cum voluntate concurrit, dirigendo tanquam exemplar rei facienda. Altera vero probatio in aequatione versatur: nam ex scientia Dei absolute argumentatur ad scientiam visionis, quae potest dici argumentatio ab vniuersali ad particulare affirmatiæ, seu ex puris particularibus, seu à materiali ad formale. Itaque in forma responderetur negando antecedens: nam scientia visionis supponit suum obiectum, quod etiam probatio ibi addita conuincitur, quia intuetur res ut praesentes aeternitati, ac subinde ut factas in eadem aeternitate, supponit ergo causalitatem earum, ad quam quidem suo modo operatur scientia Dei non tam ut est visionis, sed ut est scientia approbationis. Quia tamen utraque scientia in re una est, & indissibilis, eadem scientia Dei causando

*Secunda distin-
ctionem pati-
tur.
Scientia sim-
plicis intel-
ligentiae libera
est in ratione
cause, non in
ratione scien-
tiae.*

*Scientia visio-
nis libera est
antecedenter
non formaliter,*

D Tertia ratio postulat alteram partem, quam proposui de alia propositione, *qui res sunt futura, praesciuntur a Deo*, an possit admitti in vi causalis, & non tantum in vi illationis. Nam D. Thomas supra simpliciter illam negat in priori sensu, & Origenem illo modo loquenter in posteriori sensu exponit. Augustinus etiam, & Gregorius absolute illam negant quos Magister in dist. 38. sequitur, & Albertus ibi art. 3. & ducuntur, quia omnis scientia Dei est increata, immutabilis, & aeterna, & ideo non potest habere causam, praesertim creatam, mutabilem, & temporalem. At vero D. Hieronym. Origen. Damascen. & alij Patres supra citati illam causalem simpliciter admittunt. Nec videntur sufficienter exponi secundum illationem tantum, ita ut causalis illa ad conditionalem reducatur: nam in illo sensu etiam altera propositio, *quia Deus scit rem futuram, ideo futura est*, estet admittenda, quia in sensu conditionali verissima est. At vero dicti Patres unam admittunt, & alteram negant; ergo loquuntur in sensu plusquam conditionato. Et ita illam admittunt Bonavent. Gregorius, & alij Doctores supra citati. Ratio autem reddi potest, quia per illam causalem propositionem non denotatur causa physica scientiae Dei, sed tantum ratio obiectiva, quae non repugnat Deo: nam etiam in scientia simplicis intelligentiae Deus scit tales

*Dubium pro
responsione ad
ultimam ratio-
nem.*

*Vtrum haec
propositio,
quia res sunt
futura, pre-
sciuntur a Deo,
vera sit in vi
causalis, & no-
tantum in vi
illationis,*

D. Thom.

Augustinus.

Gregor.

Albertus.

Magis. negant.

D. Hieronym.

Origen.

Damascen.

affirmant.

Bonavent.

Gregor.

Aripl.

creaturas, quia possibiles sunt, & non ideo sunt possibiles, quia scit illas. Et in diuina voluntate etiam datur obiectiva ratio, amat enim seipsum, quia est bonus, imo & creaturem amat propter bonitatem suam.

In hoc punto existimo controversiam esse in modo loquendi, nam posteriores auctores solum intendunt, ad scientiam visionis necessariam esse, ut presupponatur obiectum scibile, & verum, secundum aliquam veritatem determinatam, vnde quia haec scientia est de rebus futuris, necessario supponere debet, quod sint futura, quia nisi hoc supponatur, non erit obiectum scibile, & consequenter nec poterit esse scientia. Si autem id supponatur, necessario resultat talis scientia, ut nostro modo loquamur. Neque aliud causalitatis genus tribuunt futuris respectu scientia Dei, optimè enim norunt, nec Deum accipere scientiam à rebus sicut homines, neque fieri aliquod argumentum reale in scientia Dei ex eo, quod res sint futura, sicut fit in Angelis, quando effectus contingentes vident: nam licet ab illis non accipient scientiam, crescunt saltē in actuali scientia. Deus autem non ita, sed eadem simplicissima, & naturali scientia sine vlla additione reali videt

A res si supponantur futura, & sine vlla diminutione non videret illas, si non essent futura, vt recte attigit Hugo de S. Victor. lib. 1. de Sacrament. p. 2. cap. 14. 16. & 18. Hæc ergo doctrina vera est, quam D. Thomas, & alij Patres non negarent; sed quia illa nota causalis aliquid amplius indicare potest, modum loquendi simpliciter non approbant. Et in rigore melius dicitur rem esse futuram, supponi ordine rationis ad scientiam visionis, vel vt conditionem necessariam, sicut dixit Magister, vel vt terminum, quo posito cum fundamento resultat relatio, & ideo sicut in reguli non dicimus, vnum referri ad terminum, quia terminus existit, sed existente illo, aut non sine illo, ita in praesenti melius dicimus, vt Deus præsciat futura necessarium esse, vt supponantur futura: nam si non essent futura, non præscirentur, vt dixit Hugo supra. Et in hoc sensu reducit illa causalis ad conditionalem, non quamcumque, sed talem, quæ detur in hypothesi necessariò presupponenda, & ideo altera causalis, quia Deus scit, hoc erit, etiam in hoc sensu non admittitur, quia scientia visionis nullo modo supponenda est, vt res sit futura.

In rigore melius dicitur, res esse futuras, supponi ordine rationis ad scientiam visionis, quæ res sunt futurae, eas à Deo præsciri.

Reducitur illa causalis ad conditionalem.

LIBER TERTIVS
DE AVXILIIS GRATIÆ
IN GENERALI,
PROVT
IN DIVINA ACTIONE.
VEL MOTIONE
Consistunt.
P R A E L V D I V M.

1.
Partitio totius
operis de Gra-
tia.

Niuersam Gratia am-
plitudinem in duo
principalia membra
in superioribus diu-
fimus, actualem, &
habitualem, eum.
Diuo Thoma 1. 2.
q. 110. art. 2. nam-

donum animæ inditum, si in ea sine
actuali operatione permanere possit,
sub habituali gratia comprehenditur;
si verò, vel operatio animi sit, vel cum ea

Posterior pars tantum duret, actualis gratia vocatur.
iampridè edita Et de habituali quidem in posteriori par-
te principali huius operis dicturi sumus.

Actualem verò, de qua in priori parte
dicere proposuimus, in duo membra
subdistinguimus, scilicet in humanam,
ac moralem operationem supernatura-
lem, seu gratuitam, de qua in duobus
præcedentibus libris dictum est: & mo-
tionem, seu auxilium, quod propter
actus perfectos efficiendos diuinitus præ-
statur.

Quòd autem talia auxilia nobis nec-
essitas gratia sunt, satis monstratum est. Illa-
tia actualis, de verò ad actuales gratias pertinere, fa-
qua in tribus ciliè patet, quia sunt dona humanæ na-
turæ debita, quibus Deus actu mouet,
& iuuat hominem ad rectè, & fructuo-
sè in ordine ad supernaturalem finem
operandum, & non permanent in ho-
mīne, nisi quando aliquam mentis opini-
onem actu exercet, & ita de his gra-
tijs eidenter loquuntur Concilia, &
Patres, passim diuinam illuminationem,
inspirationem, internam doctrinam,
vel motionem requirentes. Et simili modo

A cùm Concilium Tridentinum ses. 6. c. 11.
num. 13. & 16. præter habitus gratia postulet in iustis diuinum auxilium ad perficiendum in gratia, & ad perseuerandum in illa, & ad merendum apud Deum, aperte docet, præter habitualē esse nobis necessariam gratiam actualē, ratio etiam est euidentis, quia nulla virtus creata potest operari sine motione actuali Dei, vnde si supernaturalia opera sine habitibus operamur, ibi maximè necessaria est actualis gratia Dei: si autem per habitus operamur, ipsimet habitus cùm sint virtutis actiuacreatæ, indigent actuali influxu Dei. Est ergo talis gratia actualis omnino necessaria, & hanc significare solemus nomine auxiliorum gratia, de quibus in hoc loco dicere aggredimur.

Hoc autem auxilium gratia actualis, si de illo in tota sua generalitate loqua-
mur, tam ad actus sanctificantis gratia, quam ad actus gratia gratis datæ necessarium est, imò hæ gratia, quæ gratis datæ dicuntur, ordinariè non per habitus, sed per auxilia actualia dantur, vt de Propheta docuit D. Thomas 2. 2. q. 171. art. 2. & de operatione miraculorum. q. 178. art. 1. ad 1. idemque est de discre-
tione spirituum, quæ est veluti species quædam prophetiæ, vt idem D. Thomas sensit 1. 2. q. 3. art. 4. & fortasse idem est de alijs gratijs gratis datis, quæ Paulus annumerat 1. Corinth. 12. vt sensit Diuus Thomas 3. contr. gent. cap. 154. in fine, & diximus latius in tractat. de Fide, propter quam vel propagandam, vel illustrandam illæ gratia præcipue confe-

4.
Diuiso gratia
actualis in au-
xiliis ad ac-
tus gratia gra-
tis datæ, & ad
actus gratia
sanctificantis.

De posteriori
genere in præ-
teri sermo est.

conferuntur. In præsenti ergo de his auxiliis tractamus, quæ ad actus, quibus sanctificamur, conferuntur, quia, vt in secundo Prolegomeno dixi, de gratijs gratis in particulari differimus, quamvis intellectis, & explicatis auxilijs gratiæ sanctificantis facultatum sit, eandem doctrinam, ad actus cuiuscunq[ue] gratiæ applicare; ad eos præcipue, qui in mente consummantur.

Denique gratiæ sanctificantis auxilium, vt in eodem Prolegomeno dixi, externum, & internum esse potest. Veruntamen externum nullam peculiarem disputacionem requirit, sed simul cum interno obiter declarabitur. Agendum ergo nobis est in hoc libro, & duobus sequentibus de internis gratiæ sanctificantis auxilijs: nam in præsenti libro rationem communem, seu substantiam huius auxiliij & species eius inuestigabimus, & explicabimus; in duobus vero sequentibus, de illius potestate sufficienti efficacia, & cum libero arbitrio concordia dicemus.

A vt postea de gratia habituali dicemus, sed propriè dictu quod aliquid sit extra Deum vt ab eo factum, est aliquid ac participatum. Et sic est certissima assertio indefinitè, & absolutè sumpta; quia Scriptura loquitur de donis gratiæ, vt significet esse effectus gratuitos diuinæ potentiaz, quod maximè de illis, quæ ad nos iuuandum, vt sancte viuamus, vel operemur, intelligit, vt constat ex illo Ephes. 4. *Vnicuique data est gratia secundum mensuram donationis Christi,*

propter quod dicitur: Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, & dedit dona hominibus, & Rom. 12. habentes donationes secundum gratiam, qua data est nobis. qui-

B bus locis, licet videatur loqui de ministriis, vel gratijs gratis datis, sine dubio in uoluit auxilia gratiæ, gratum facientis. Et effectus superplura alia, quæ in Prolegomeno primo allegauimus, probando, dici in nobis gratiam creatam, & ex sequenti assertione

evidenter etiam monstrabitur; ostendemus enim auxilium gratiæ esse aliquid nobis inherens, quod esse non potest nisi sit aliquid creatum. Denique suprà ostensem est,

dari in nobis quosdam actus supernaturales, qui necessariò debent esse creati, cùm sint actus vitales: sed in his actibus necessariò includitur auxilium aliquid intrinsecum saltem quoad essentiale dependentiam, quam

C à Deo habent. Deinde infra ostendemus, multa ex auxilijs necessarijs ad bene operandum esse actus vitales nostros. Ergo necesse est esse aliquid creatum.

Dixi autem assertionem esse certam indefinitè & absolutè sumptam, quia quod aliqua, & plura auxilia gratiæ sint dona creata, sine dubio est de fide, vt in sequenti assertione probabitur. An verò aliquod auxilium

D sit etiam increatum, sub controvèrsiam theologicam cadit. nam Spiritus Sanctus ipse prout immediate nos adiuuat ad aliquos actus, potest etiam denominari auxilium gratitum, & increatum. Sicut sacra Scriptura vocavit mulierem adiutorium hominis, simile viro, Genes. 2. melius verò & proprius vocatur Spiritus Sanctus adiutor noster, quād ipsum adiutorium, nam ab adiutorio, quod nobis præbet, extrinsecè denominatur adiutor, sicut à creatione creator; ergo ipsum adiutorium in rigore sumptum aliquid creatum est ab ipso Deo promanans, & ideo in

Scriptura solent illa duo distingui. *Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit Cœlum & terram*, Psal. 113. & *Deus in adiutorium meum intende*; & *Inuocavi Dominum ut non derelinquat me in adiutorio*, Eccles. 51. Distinguitur ergo adiutorium ab ipso Deo tanquam aliquid dandum ab ipso Deo. Eodem modo loquitur Scriptura sacra, vt Psal. 19. *Mittat tibi auxilium de sancto*; & Psal. 120. *Leuati oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino*. Propter hæc igitur dixi in assertione, auxilium

E internum propriè sumptum semper esse aliquid creatum, quia si nomen auxiliij extendatur ad omne supernaturale principium nos adiuuans ad sanctam operationem, potest in latitudine auxiliiorum dari aliquid increatum; sed de illo dicimus impropriè vocari auxilium, cùm sit ipse principalis adiutor, ideoque de internis auxilijs propriè ita vocatis sine limitatione dicimus, esse aliquid creatum. in quo vt video nulla est disensio inter Catholicos. De illo verò puncto, an internum principium nos proximè adiuuans ad actus supernaturales, sit increatum, solet esse aliqua controvèrsia, quam infra in hoc libro, & sequentibus tractabimus.

F

Tertiò

Subdiuīsio au-
xiliij gratiæ sa-
cificantis.

Subiectū pro-
prium huius
secundæ par-
tis.

C A P V T I.

Quid sit, & quotuplex internum Gratia auxilium.

Q Vamuis interna gratiæ auxilia non possint exactè cognosci, nisi ad singulas earum species in particulari descendendo, nihilominus necessarium duximus, nonnulla, quæ illis ferè omnibus communia sunt, præmittere, vt ita deinceps, quæ singulorum sunt propria, facilius explicemus.

Primo ergo supponimus, nomine auxiliij gratiæ significari aliquid donum supernaturale gratiæ homini collatum, quo aliquo modo ad bene operandum iuuatur. Res autem ipsa ex dictis in duobus libris precedentibus petenda est, nam ibi ostensem est contra Pelagium, non posse hominem sancte viuere sine dono gratiæ Dei, hoc enim donum prout iuuat hominem ad rectè operandum, auxilium vocatur, & quatenus non est debitum naturæ, sed supra ordinem eius, supernaturale dicitur. An verò sit supernaturale quoad substantiam, vel quoad modum tantum, infra videbimus, & eadem ratione dicitur gratis homini collatum, quia cùm sit supra naturæ ordinem, non est naturæ debitum. Neque etiam potest esse ex merito ipsius naturæ, vt contra Semipelagianos definitum est, vt supra vidimus, & libro sequenti dicetur ex professo. Ideo ergo hoc auxilium vocatur gratiæ, quia gratuitè datur. Dixi autem non esse debitum ex merito ipsius naturæ, quia ex merito prioris gratiæ, seu auxiliij debitum esse potest subsequens auxilium, & nihilominus illud erit auxilium gratiæ, quia erit gratia pro gratiæ. Quia verò necessarium sistentum est in aliquo primo auxilio, illud omnimodè oportet esse liberalis gratia, ac subinde tota collectio auxiliiorum, quæ cuilibet homini conferuntur, est gratia, id est, in aliquo primo auxilio omnino gratuito fundata.

Secundò dicendum est, auxilium internum gratiæ, saltem propriè sumptum, ac rigorosè esse aliquid creatum, non quod per propriam creationem fiat, id enim necessarium non est,

Tota collectio auxiliiorum, quæ cuilibet homini conseruntur, est gratia ratione alicuius primi omnino gratutici auxiliij.

Assertio 2.
Auxilium in-
ternum gratiæ

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

Prob. 1. ex
Script.
Ephes. 4. 7.

Rom. 12. 6.
2. Quia hæc auxilia sunt effectus super-
naturales.

3. Quia actus vitalis.

Intelligenda,
affertio indefi-
nitè.
Dubium an-
aliquod auxi-
lium sit etiam
increatum,
puta ipsem
Spiritus San-
ctus.

Resolutio.
Rectius dicitur
Adiutor quād
adiutorium, &
Auxiliator,
quād auxiliū.
Probatur ex
Scriptura.
Psal. 123. 8.
Psal. 69. 1.
Ecli. 51. 14.

Psal. 19. 3.
Psal. 120. 1.

Auxilium non
extenditur ad
principium ad-
iuuans nisi im-
propriè.

4.

Assertio 3.
Internum gratiae auxilium est accidens potentiae rationali inhærens. Sequitur ex dictis.

Ostenditur ex Script. quæ explicat hæc auxilia per verba significantia actus vitæ. *Ioann. 6. 45.* *Ibidem 44.*

2. Timoth. 1.
Hebr. 3. 1.
Philip. 3. 14.
2. Pet. 1. 1.
Matth. 13. 9.
Psal. 94. 8.
Hebr. 3.7. & 15.

Dicuntur etiæ à Script. dona.

Ioann. 1. 9.

Significantur nomine Spiritus.
Ioann. 3. 8.
Ephes. 1. 17.

2. Timoth. 1. 7.
5.
Probatur ex Concilijs.
Mileuit.
Idem.

Arausic.

Idem.

Trident.

Idem.

Inefficax aliorum probatio ex eodem Concilio.

Tertiò dicendum auxilium internum gratia esse creatum accidens potentijs animæ, praesertim voluntati, & intellectui inhærens. Hæc conclusio intelligitur, sicuti præcedens, de proprijs auxiliis gratiae modo ibi explicato, & sic est certa, & extra omnem controvèrsiam. Et in primis probari potest ex his, quæ diximus de actibus gratiae. Nam illi sine dubio sunt dona Dei nobis inhærentia. Ergo necesse est auxilia illis intrinseca nobis inhærente. Item Scriptura explicat sepe, hæc auxilia per verba significantia actus vitæ, vt sunt vocare, audire, & similia. At verò hæc actus necessariò sunt nobis inhærentes, vt per se constat; ergo Assumptum patet ex illo *Io. 6.* *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.* Audire enim, & discere actus vitæ sunt, & mentis. Item dicitur ibidem, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum;* nam tractio per actus vitæ, & effectus fit, vt Augustinus exponit, & communiter PP. infra citandi. Item vocatio sancta, de qua Paulus loquitur *2. Timoth. 1.* quæ etiam cælestem appellat *Heb. 3. Philip. 3. 14.* supernam, & *Pet. 1. 1.* certam, ac frequenter Scriptura loquitur, in mœte auditur, & recipitur, vnde est illud *Math. 13. Qui habet aures audiendi audiat,* & *Psal. 94. 8.* & ad *Heb. 3. Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra,* &c. & ita etiam in mente recipitur. Hæc autem maxime pertinent ad gratia auxilia, vt postea videbimus. Denique Scriptura docet, hæc gratiae auxilia sæpe donari; quamuis enim frequenter hoc dicitur in differenter de donis gratiae, nihilominus sub illis comprehenduntur hæc auxilia, & interdum de illis in speciali est sermo, vt cum dicitur *Io. 1. Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum.* nam illuminatio in eo, qui illuminatur recipitur, & per eam ad agnoscendū iuuatur. Item solet gratiae auxilium significari nomine *Spiritus*, qui ad benè operandum nobis datur, vnde & spiratio appellatur, iuxta illud, *Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audia, Io. 3.* vnde Paulus ad *Ephes. 1. orat.* vt *Deus det vobis spiritum sapientia, & revelationis, in eius agnitione; illuminatos oculos cordis vestri, vt sciatis, quæ sit spes vocationis eius,* &c. sic etiam dicit *2. Timoth. 1. Non dedit nobis spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis.*

Præterea ex his, & similibus locis sumptæ sunt plures Conciliorum locutiones, quibus gratiae auxilia significantur, vt dona creata nobis inhærentia. Sic Concil. Mil. can. 3. dicit, sed etiam in adiutorium, vt non committantur, & can. 4. tradit hoc adiutorium non consistere in sola reuelatione, sed in aliquo alio dono, quod nobis præstatur, vt quæ facienda cognouerimus, facere diligamus, atque valeamus. Clarius Concil. Arausic. can. 4. dicit p̄r Sancti Spiritus infusionem, & operationem voluntatem nostrā à peccato purgari, atq; ad id præparari; & can. 5. dicit fieri in nobis per gratiae donum; & can. 6. de reliquis actibus ait, fieri per infusionem, & inspirationem Spiritus Sancti in nobis; ac denique idem nō minus clare sumit ex Concil. Trid. less. G. c. 5. vbi docet, initium iustificationis sumi à præueniente gratia, quæ sine dubio est vnum ex diuinis auxiliis, quod declarat dicens, hoc est, ab eius vocatione, quam in homine recipi manifestum est, vnde statim vocat eam excitantem gratiam, & tactum cordis, qui in homine fit per Spiritus Sancti illuminationem, & inspirationem, quæ omnia manifestè dicunt actus nobis inhærentes. Quod aliqui etiam colligunt ex eo quod subdit Concilium, neque vt homo ipse nihil omnino agat, spirationem illam recipiens; nam videtur hi verbis expressè significari illam spirationem in nobis recipi; sed decepti sunt in verbore recipiendi. nā

A ibi non significat physicā receptionem, sed librum consensum, sicut diciur recipere fidē, qui vult credere. Consentire ergo inspirationi est recipere illā, sicut abijcere eā est illi dissentire, vt in can. 4. idē Concil. explicauit, nam abijcere illam, ita, vt nos non excitet, sepe non est in hominis libertate, sicut non est in nostra potestate, quin visis tangamur; ex hac verò potestate recipiēdi hoc modo, vel abijcendi inspirationem, optimè colligitur, illam esse aliquā cogitationē, vel motionē animi nostri, ac subinde nobis inhærente. Addit denique ibi Concil. gratiam adiuuantem, quæ etiam est aliquid distinctum ab ipso Deo modo suprà declarato, & ideo si est internum adiutorium, nō potest esse nisi in nobis: vnde in c. 16. Deum in homines iustificatos iugiter virtutem influere ait, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit. Quam doctrinam can. 4. repetit, & in 5. addit liberum arbitriū moueri, & excitari per vocationem, quod sine aliquo prævio dono inhærente ipsi libero arbitrio intelligi non potest.

Tandem addi potest ratio, quia auxilium gratiae præbet volitati, vel intellectui vires ad agendum, vel ipsammet actionem: sed vtrumque fit per aliquid nobis inhærentē, quæ ratio ex principijs superiū positis est manifesta. Vnde Pelagiani, vel eorum reliquæ, aut alij hæretici, possunt à doctrina data dissentire. Pelagius enim cum omnēs actus ad salutem viles fieri posse viribus naturæ diceret, consequenter vera auxilia gratiae negauit, & licet aliqua interdū admiserit vt utilia, seu ad facilius operandum, solū fuit per modum doctrina, & reuelationis ex parte obiecti, non per modum auxilij interni dantis vires ad operandum, & ex August. in lib. de grat. Christi in 3. Prolegomeno ostendimus. Noui autem hæretici in contrario extremo, licet hominē per se ipsum aliquid boni agere posse negent, idē corruptionem humanae naturæ exaggerant, vt vera gratiae auxilia negare, & totam gratiam in fauore extrinseco ponere cogantur. Dicunt enim non posse ad iustitiam se disponere, & quo magis ad hoc conatur, eo magis peccare, nec posse fructus veros iustitiae facere, sed in omnibus suis actibus peccare. Nullum ergo verum auxilium gratiae in eorum sententia nobis datū, sed solus fauor, quo peccata propter fidem non imputantur; de ipsa verò fide quid senserint, vel consequenter loquendo sentire potuerint, in superiori lib. c. 2. diximus, & ideo de his erroribus nihil amplius dicere in præsenti necesse est.

Dico igitur primò, auxilium gratiae in nobis esse qualitatem aliquam, vel actionem, seu motionem nobis diuinitus immisam,

Ad probandam hanc assertiōnē suppono, vt clarum, non posse auxilium gratiae ad aliiquid prædicamentum præter qualitatem, vel actionem, sub qua passionem semper includo pertinere, quia ostensum est esse accidens, per quod à prædicamento substantia excluditur, & cum sit in superioribus potentijs animæ rationalis, constat esse accidens spirituale, per quod à quantitate, & ceteris imperfectis prædicamentis aliquod auxiliū gratiae possit dari etiam in phantasia, vel appetitu sensitiuo, ac proinde materiale sit, manifestum est longè distare à quantitate: nam ad effectus longè diuersus datur. Et eadem ratione non potest auxiliū gratiae in relatione aliqua ponī, cum relationis nec principia agendi, nec per se termini actionis, nec etiam actio per se tendens ad aliquam actionem esse possit, vt tanquam manifestum suppono. Relinquitur ergo vt solū ad alterū ex illis duobus prædicamentis qualitatis, vel actionis possit auxilium gratiae pertinere.

De illis verò duobus est nonnulla dubitatio, nam

Consentire inspirationi est recipere illam, vnde iuxta locutionem Trident. recipere non semper significat physicam suscepit. *Idem.*

6. Probatur ratione.

Hinc rejeicitur Pelagianorum error.

Augst.
Nouatorum oppositum dogma.

Lib. 2. part. 1. de gratia.

7. *Assertio 4.*
Auxilium internum gratiae est qualitas, vel actio auctio passio.

Non potest reduci ad aliud prædicamentum.

Divisio auxilij nam quidam distinguunt auxilium in habituale & actuale, & dicunt auxilium habituale esse qualitatem; actuale vero non esse qualitatem, sed motionem puram, ac in sola actione, vel passione consistere, & videtur fauere D. Thomas 1.2. q.100. art.2. vbi in genere tractans de gratia, prius concludit esse qualitatem, vel actionem, & postea distinguit gratiam in habitualem, & actualem, & habitualem dicit esse qualitatem; actualem vero in praedicamento actionis reponi. Videtur intelligere ita esse actionem, vt nihil aliud sit, neque ullo modo sit qualitas. nam si tantum intellexisset, esse actionem, quia semper tale auxilium per actionem datur, & conservatur, nulla esset differentia a D. Thoma constituta inter habitualem, & actualem gratiam, quia etiam habitus non dabitur nobis sine actione Dei supernaturali, & gratuita. Nobis vero in praesenti distinctio illa necessaria non est, quia in hac prima parte huius operis de sola gratia actualem tractare proposuimus. Vnde nomine auxilij, solum illud intelligimus, quod in actualem operatione consistit, vel solum quandiu illa durat, in nobis permanet, quanquam suo modo possit etiam habitus vocari auxilium, quod ad solum modum loquendi spectat, vt in sequentibus iterum dicam.

D. Thom.

Non est huius loci.

Auxilium gratiae non in sola qualitatem, quamuis dependentem ab actuali motione, sed vita operatione. Declaratur, & probatur, quia etiam in qualitate consistit. in primis necessarium est, vt auxilium gratiae incipiat ab actione Dei in nobis, quia auxilium actuale consistit in actuali mutatione interiori in potentia nostris facta, vt ex ipsis terminis, & probationibus tertiarum conclusionis manifestum est: omnis autem actualis mutatione media actione incipit, quia progredi ab agente, & in subiecto recipi necesse est. Hac autem actio necesse est vt habeat aliquem terminum, hoc enim est de ratione omnis actionis realis, vt ex Philosophia, & Metaphysica suppono, quia omnis actio est via quedam, & via ad aliquem terminum ducit, nec aliter concipi potest. Omnis ergo actio Dei in nobis habet pro termino aliquod gratiae donum in nobis factum. Hic autem terminus seclusis habitibus triplex cogitari potest.

Actionis Dei in nobis triplex terminus cogitari potest.

10. Est terminus vitalis liber productus per actionem a se distinctam.

Actio produc-tiva huius ter-minii proprij est auxilium.

Primo, quando vitalis, & libera operatio est proximus, & immediatus terminus talis actionis, vt est actio illa, qua Deus nobis immediate infundit voluntatem credendi, vel ipsummet actum credendi deliberatum, vel perfectum amorem sui, aut contritionem, vel quemlibet alium similem actum. Et tunc sola Dei actio habet rationem auxilij: terminus autem eius per se non est auxilium, sed effectus auxilij. Atque ita de hoc auxilio vere dicitur solum consistere in praedicamento actionis. Probatur, quia auxilium dicit relationem ad eum, qui iuuatur, datur enim illi in ordine ad actionem eius, nimirum vt in illa per tale auxilium aliquo modo iuuetur. At vero in illo genere auxilij Deus per actionem suam non facit solus, sed simul cum voluntate, vel intellectu hominis, a quibus necesse est vt tales actus simul procedant. Ergo tale auxilium in illa actione Dei, vt actio est, vere, ac propriè consistit. At vero terminus talis actionis, qui est actus vitalis perfectus, licet vere sit qualitas iuxta sententiam à Theologis, & Philosophis frequentius receptam, non datur, per se

Fr. Suarez de Gratiæ Pars II.

A loquendo, propter aliam operationem, sed propter se, siuumque effectum formalem, remotè vero propter præmium, vel alios effectus supernaturales, & ideo non habet rationem auxilij, sed cuiusdam doni actualis gratia, ita enim vocantur hi actus à Patribus, dicentibus, tantam esse Dei erga homines bonitatem, vt eorum velit esse merita, quæ sunt dona sua: dixi autem, sapè per se loquendo, quia interdum potest unus actus supernaturalis ac liber, & perfectus multum iuuare ad alium efficiendum, & sub eo fine, & intentione à Deo dari, vt actus fidei, vel orationis iuuat ad resistendum Dæmoni, & diuinus amor ad implenda diuina præcepta: sed hoc est secundarium, & quasi accessorium his actibus, & ideo strictè loquendo inter auxilia non computantur, sed vt illi fiant, cetera auxilia præstantur.

Secundò potest actio, qua nobis Deus præbet auxilium, terminari proximè ad aliquem actum vitalem intellectus, aut voluntatis, non tamen liberum, nec perfectè humanum, sed mouentem, vel operantem ad eliciendum consensum supernaturalem, ac liberum, & huiusmodi auxilium præter actionem Dei includit qualitatem quandam, quia, vt dixi, terminus intrinsecus illius actionis est actus vitalis: actus autem vitalis in suo esse perfecto qualitas est; & quamvis sub utraque ratione sit verum auxilium, nihilominus in ordine ad actum liberum, propter quem datur, immediatus est auxilium, prout est quedam qualitas animam afficiens, & excitans, seu dans ei vires ad operandum. Ratio est, quia motio illa, vt est actio diuina proximè iuuat potentiam hominis ad eliciendum actum illum indeliberatum, & ibi sifit, vt sic dicam, illud adiutorium quoad suum proximum, & per se influxum, & ideo non tam est auxilium, per se ad actum virtutis intentum, quā auxilium ad motum vitae formaliter distinctum, qui ad actum moralem, & virtutis proximè iuuat; quia vero vitalis

D qualitas, quæ fit per illam actionem per se ipsam proximè iuuat ad ulteriore actum supernaturalem, ideo etiam ipsa actio potest saltem remotè dici auxilium ad ipsum consensum. Hoc ergo genus auxilij in actione, & qualitate diuersis rationibus consistit. Et quia in re nunquam separantur, nec distinguuntur, nisi sicut res, & modus, ideo morali, & communis modo loquendo, totum illud unum auxilium reputatur, quod potest dici veluti ex actione, & qualitate compositum.

Tertio modo potest intelligi Deus aliquid in potentia efficiendo, quod non sit actus secundus, seu vitalis, sed tantum aliqua entitas per modum actus primi, non tamen permanentis in potentia non operante, sed durantis, solum quandiu potentia operatur, vt in hoc ab omni qualitate, quæ per modum habitus nobis infunditur, distinguatur. Et hoc genus auxilij ponunt aliqui moderni Theologi, & vocant illud actuale, non quia sit actus vita, sed quia est quasi transiens, vt ita distinguant illud ab habituali auxilio. Et conueniunt omnes, esse motionem, seu actionem Dei. Est autem magna controversia inter eos, an sit qualitas necne, quidam enim eorum dicunt esse puram motionem, alij vero addunt etiam esse qualitatem quandam, ad quam illa motio, vel actio intrinsecè terminatur. Ego vero nullum tale auxilium internum potentissime animæ inhærens præter actus vitales, & actiones eorum, nec alias qualitates per se infusas agnosco, nisi vel habitus, vel supernaturales actus vitales. quod in sequentibus latè tractandum est in varijs locis.

Terrinus iste licet sit vera qualitas, non est auxilium strictè, sed effectus auxilij. Per accidens tamen & secundariò denominari potest auxilium quatenus subinde iuuat ad alium actum supernaturalem & liberum elicendum.

11. Secundus terminus est actus vitalis intellectus, aut voluntatis non liber per actionem à se distinctam productus.

Est vera qualitas. Habet formaliter, & proximè rationem auxilij, actio vero qua sit, remotè.

Moraliter hic terminus cum actione quæ sit unum auxiliū reputatur.

12. Tertius terminus non vitalis per modum actus primi non tamen permanentis in potentia non operante nisi quandiu illa operatur. Admittitur à modernis Theologis.

Cotroueritur inter eos an sit qualitas necne. Nullum tale datur auxiliū.

locis & evasionibus. Posita vero illa sententia A multò probabilius est tale auxilium proximè consistere in qualitate licet præcedat actio, vel motio Dei, per quam talem actum infundit, vt in discursu huius libri ostendam.

Sic ergo satis probata relinquitur assertio, simulque declaratum est, quando actualia auxilia non solum actiones esse possunt, sed etiam qualitates, imò nunquam esse posse actiones, vel motiones, quin per ea infundatur aliqua qualitas, quæ sit etiam auxilium, vel ultimus actus, & terminus auxiliij. Neque existimo D.

Thomam in sensu contrario huic doctrinæ locutum esse, ille enim de solis auxilijs non tractat, sed simpliciter de gratia, & quando dixit

actualem gratiam non esse qualitatem, non loquitur de auxilio gratiae, nec de actione, vt actio est, sed gratuito effectu, hoc est, de ipso met actu vitali, vt est quidam motus animi perfectus, de quo negari non potest, quin sit in re ipsa vera qualitas. Solum ergo ad distinguendum illud actuale donum ab habituali, dixit D. Thomas non esse qualitatem, imitatus

Aristotelem lib. 10. Ethic. c. 3. dicentem operationem virtutis, & felicitatem non esse qualitatem, intelligit enim non esse qualitatem non puram, & ab actuali, & vitali efficientia hominis independentem, & ideo isti actus, ne putarentur esse qualitates merè possibiles, seu receptibiles in subjectis, nomen operationum, seu actuum retinuerunt, quia ad suos formales effectus actualem influxum vitae requirunt. In hoc ergo sensu D. Th. vt actum ab habitibus gratiae distingueret, dixit actus non esse qualitates, quia in actuali motu consistunt, sine quo possunt habitus permanere.

Vltimò dicendum est auxilium gratiae non vnum tantum, sed multiplex esse. Hanc assertionem perfunditorie attigimus in Prolegomeno primo, voces diuersorum auxiliiorum explicando: in discursu autem huius libri res per illas significatas explicaturi sumus ad vnā, vel duas divisiones illas vocando. Poteſt enim auxilium gratiae primò diuidi in auxilium, in intellectu, vel in voluntate receptum, quæ divisione generatim sumpta nullā indiget expositione, nam vnum in actibus, vel motionibus in voluntate receptis, aliud in illustratione intellectus consistit. Secundò, diuidi potest vtrumque auxilium in supernaturale quoad substantiam, vel quoad modum, quam divisionem in dicto Proleg. 1. sufficienter pro loci opportunitate declarauit. Et ex dictis in duobus libris precedentibus ex parte effectuum, seu terminorum amplius explicata est, nam auxilium in substantia supernaturali ad actus in se supernaturales necessarium est; illud vero quod datur ad actus ordinis naturalis, solum quoad modum supernaturale requiritur. Quomodo autem in scipsis hæc auxilia distinguantur, in cap. huius libri dicetur. Tertiò diuiditur auxilium gratiae in excitans, & adiuuans, ad quæ membra reuocamus alia similia, quæ à PP. traduntur, nimurum auxilium operantis, & cooperantis, præuenientis, comitantis, & subsequentis, ac denique, illud quod specialiter dicitur dari per modum concursus, de quibus omnibus eo ordine quo proposita sunt, in discursu hujus libri dicturi sumus.

Quartò, in sufficiens & efficax, quæ membra in duobus libris sequentibus declarabimus.

Tertiò, in auxilium excitans & adiuuans.

Quartò, in sufficiens & efficax.

C A P V T II.

Vtrum auxilium excitans sit primum
in ordine gratiae sanctificantis
adulutorum.

Supponimus interna auxilia gratiae propria esse adultorum & ratione vtentium, quia in operatione rationali aliquo modo consistunt, & ad actus liberos efficiendos pertinent ad runtur; ideoque infantes sicut ad liberè solos adulteros, operandum, ratione vtendum apti non sunt, ita neque auxiliorum gratiae sunt capaces; & ideo in hoc, & duobus sequentibus libris, etiam si interdum simpliciter de sanctificatione loquamur, de sola sanctificatione adultorum semper intelligimus, quod semel admonuisse sufficiet. Supponimus deinde dari vnum ex auxiliis sub illa generali voce, videlicet sub sanctificatione quod continetur sub nomine vocationis, locis in p̄cōmio huius libri allegatis, & Roman. 8. Marc. 2. & alibi sepe, & sub nomine pulsus, Apocalyp. 3. & sub nomine locutionis ad cor, Oſe. 2. & vox ipsa ex citationis satis insinuatur Daniel. 13. ibi, suscitauit Dominus spiritum Danielis pueri. Perinde etiam dictum est, ac si diceatur excitauit, & ita etiam dixit Petrus Epist. 2. cap. 3. *Vestram excito in commotione sinceram mentem*. Et Ecclesia frequenter publicè orat: Excita Domine corda nostra, excita Domine tuorum fidelium voluntates, &c. & ex Concilijs, & PP. plura statim afferemus. Ratio autem potissimum petenda est ex fragilitate liberi arbitrij ad opera virtutis, & pietatis, nam inde oritur necessitas huius auxiliij, quæ magis in sequenti bus declarabitur.

D Tertiò supponimus sanctificationem hominis adulti, vt complectitur non solum forma sanctificantis infusionem, sed dispositiones etiam, quæ ad illam præcedunt, non vno momento, nec vno actu, sed plurimum successione fieri, & ideo priusquam quid sit hoc auxilium declaremus, necessarium iudicamus exponere, an via generationis, iustificationis initium ab hac gratia sumatur. Quod simili ferè modo queri potest de quolibet opere pietatis, quod est primum in aliquo tempore, vel serie operationum, quando videlicet homo prius de illo nihil cogitabat, & postea illud operatur; nam illa etiam mutatio non in momento fit, nec sine successione plurimum actuum interorum, & ideo ibi etiam queri potest, an gratiae auxilium, quod ad tale opus datur, ab excitante incipiat.

E Ratio dubitandi esse potest, quia gratia excitans in aliquo vitali actu consistit; sed prima gratia auxilians non potest esse actus vitalis: ergo gratia excitans non potest esse prima gratia auxilians. Maior supponitur tum ex communi sententia, tum ex vi vocis, nam excitatio interna non fit sine hominis attentione, & vigilia, & hac non fit sine actu vita. Minor probatur primò, quia gratia prima auxilians debet fieri in nobis à solo Deo: actus autem vitalis non fit in nobis à solo Deo, vt supponimus. Ergo actus vitalis non est prima gratia auxilians. Consequentia est clara: & maior testimonij, & rationibus ostendit potest. Primum testimonium sit illud Psal. 120. Auxiliū

Supp. 2. Datu aliquod auxiliū quod à Script. vocatio, locutio, ex citatio dicitur.
Rom. 8. 30.
Mare. 2. 17.
Apoc. 3. 20.
Oſe. 2. 14.
Dan. 13. 45.
2. Pet. 3. 2.

Supp. 3. Sanctificatio adulti plurimum actuum successionem includit.

Status quaſſionis.

Ratio dubitandi, gratia excitans est actus vitalis.

Gratiā pri-
mam auxiliati-
tem fieri in
nobis à solo
Deo ostendit
testimonij.

primum
Apoc. 120. 2.

Secundum
Apoc. 3. 20.

Tertium
Concil. Arafic.

4.
Ratione con-
firmatur.
Prima gratia
cūm sit super-
naturalis à so-
lo Deo in no-
bis produci
potest.

Suadetur illud
assumptum.
Primò, actus
secundus sup-
ponit primū.
Secundò, vita-
lis illius ac-
tus supernatu-
ralis est.

Tertiò, primū
initium nostræ
iustificationis
est à solo Deo.

Quartò, gratia
præueniens cū
sit prævia ad
actum non effi-
citur à poten-
tia.

2. Cor. 3. 5.

5:
Affertio.

lum meum à Domino, qui fecit Calum & A terram, quod additum videtur, ut intelligamus, sicut solus Deus fecit Cælum & terram, ita à solo Deo esse nostrum auxilium, non à nobis, & ideo etiam non dixit, à Domino, & à me, quia solus Deus confert tale auxilium. Secundò, ex illo Apoc. 3. *Ecce sto ad ostium, & pulsō, si quis audierit vocem meam, &c.* Vbi duo distinguntur, vnum est pulsare, quod est solius Dei, aliud est audire, quod est etiam ab homine: homo autem non excitatur donec audiat, ergo antequam excitetur, excipit etiam gratiam præuenientem, qua pulsatur. ergo datur gratia præueniens prior excitante. Tertiò probatur ex Concil. Araufic. 2. can. 20. dicente: *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo; quod maximè dictum est à Concilio propter gratiam primam præuenientem, qua homo à Deo mouetur, ut contra Semipelagianos doceat illam primam gratiam, quæ est initium salutis, non pendere à natura, sed à solo Deo.* Ergo illud primum auxilium ex mente Concilij, nullo modo fit ab homine, ac proinde non est actus vitalis, nec gratiam excitans.

Præterea potest rationibus confirmari. Prima, quia motus gratiæ excitantis, est in se supernaturalis, ut infra ostendemus: ergo non potest fieri à potentia naturali animæ, nisi constituta saltet primò natura, per aliquod principium supernaturale illi intrinsecum, & inhærens, ut per illud in actu primo constituantur. Ergo primum donum gratiæ actualis est infusio illius principij gratuiti, quo intellectus, vel voluntas constituitur in actu primo ad efficiendum actum vitalem, supernaturalem etiam non liberum, & ita solus Deus efficit in nobis primam gratiam sine nobis actuè, sed tantum passiuè concurrentibus.

Posterior illatio data est. Prior autem probatur. Primò, quia actus secundus supponit essentialiter actum primum; ergo non potest naturalis potentia efficere actum supernaturalem, quoad substantiam, nisi priùs constituantur in actu primo etiam supernaturali. Secundò, quia in actu vitali supernaturali, etiam ipsa vitalitas est supernaturalis. Ergo debet esse à principio intrinseco supernaturali; ergo ante actum vitalem supernaturalem debet supponi alia prior gratia, quæ non sit actus vitalis. Tertiò, quia alias primum initium nostræ salutis non esset reducendum in ipsum, Deum solum, sed in Deum & naturam, quod nullus Theologus concedet; quia videtur ad Semipelagianismum accedere. Sequela probatur, quia actus vitalis excitantis gratiæ non penderet à solo Deo, sed etiam ex potentia nostra, ut quædam natura est, necessitate quadam naturali influens in tales actus. Quartò, quia gratia præueniens, qua Deus nos mouet ad hos actus gratiæ excitantis, non est influxus immediatus in ipsos actus; ergo ille influxus non est ab ipsis potentis, nam ipsæ non efficiunt in se aliquid præviuum ad actus. Ergo ille influxus non est actus vitalis, sed prius ipso. Antecedens probatur, quia si Deus solum influeret in actum cogitationis, v. g. gratiæ excitantis, talis cogitatio esset sola ex sola facultate naturæ cum concursum Dei, contra illud Pauli 2. Cor. 3. *Non sumus sufficietes cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficiencia nostra ex Deo est.*

Nihilominus dicendum est, primum donum gratiæ, quod Deus homini confert in ordine ad eius sanctificationem, esse aliquam gratiam excitantem. Hæc assertio est immunit Theologorum, qui de his gratijs clarius, & expressius scriperunt, quos in sequentibus

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

referam, etiam si illa non tam disputare, quam supponere videantur, & quamvis in assertione de interna gratia loquemur, possumus eius probationem ab externa inchoare, quia in adultis prima gratia exterior necessariè esse debet etiam exterius excitans, vtque per verbum Dei, iuxta Paulum ad Rom. 10. dicentem *fides est ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* Est enim fides humana salutis initium, ac fundamentum, & radix totius iustificationis, vt dixit Concil. Trid. sess. 6. cap. 8. initium autem fidei externum est prædicatio Verbi Dei, quæ mentem excitat. Ergo prima gratia exterior ad iustificationem pertinens

B gratia excitans est. Idem autem non minus certum est de interna gratia, quod probatur, primò ex Concil. Trid. suprà c. 5. dicente, declarat præterea ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione. Manifestum autem est vocationem esse gratiam excitantem, vt idem Concil. paulò post declarat, dicens, vt per eius excitantem gratiam: & in doctrina August. est manifestum, vt postea declarabimus. Potestq; declarari ex vocatione sensibili, nam illa nihil aliud est, quædam quædam excitatio, quæ per sensum vsque ad mentem peruenit; ergo etiam interna vocatione Spiritus Sancti nihil aliud est, quædam excitatio ab eodem Spiritu Sancto mente indita. Præterea idem Concil. in cap. 7. describit totam seriem gratiarum, & motionem Spiritus Sancti, quæ in iustificatione interuenire solent ab exordio eius, vsque ad finem, & tamen caput illud sic inchoat. Disponuntur autem ad ipsam iustificationem dum excitati diuina gratia, &c. ergo excitantem gratiam ponit tanquam primam, & tanquam totius iustificationis initium. Secundò argumentari possumus in hunc modum, quia illuminatio, seu inspiratio Spiritus Sancti gratia excitans est: sed prima gratia, quæ hominibus adultis datur, ad inchoandum in eis sanctificationem, est inspiratio, & illuminatio; ergo gratia inchoans iustificationem est gratia excitans.

C Consequentia est clara, & minor est certa, probabiturque in capite sequenti. Minor autem probatur aperte ex Concil. Trid. in loco cit. nam cùm dixisset, exordium iustificationis esse à vocatione, quæ per excitantem gratiam fit, subiungit. Ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, &c. vbi aperte declarat tactum cordis fieri per Spiritus Sancti illuminationem, & ita tacite exponit illud Apoc. 3. *Ego sto ad ostium, & pulsō.* nam idem est tangere ac pulsare cor, & reuera idem est excitare illud.

D Atque ita ex illo loco optimè probatur tam assertio, quæ dicta minor propositio: iam primus tactus, seu pulsatio cordis à Spiritu Sancto facta est prima gratia eius in hoc genere, sed hictactus fit per illuminationem, & inspirationem eiusdem Spiritus Sancti. Ergo illuminatio, sive inspiratio Spiritus Sancti est prima gratia auxilians, ac proinde excitans gratia similiter est prima. Et confirmatur hæc ratio tam ex dicto Concil. Trident. quæ ex Araufic. Hæc enim Concilia, vt docerent gratiam absolutè loquendo non dari ex meritis, reduxerunt totam gratiarum seriem ad primam, vt eam ante omne meritum dari ostenderent.

E Sed in hac reductione semper fistunt in diuina excitatione per Spiritus Sancti inspirationem, sentiunt ergo primam gratiam auxiliarem esse excitantem. Consequentia clara est: de maiori autem postea latè dicturi sumus, nunc illam supponimus. Minor autem satis probat. 2. ex eodem Conc.

Prob. 3. efficax.

ad ostium, & pulsō. nam idem est tangere ac pulsare cor, & reuera idem est excitare illud. Apoc. 3.

F 3. batur

Confirm.

batur ex Concil. Trid. ex locis citatis, & can. 3. Si quis dixerit sine præueniente Spiritu Sancti inspiratione, &c. & can. 4. Si quis dixerit, liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum. In quibus locis semper in diuina inspiratione, & excitatione tanquam in prima gratia sicut. Et Concil. Araus. c. 5. inde docet initium fidei non esse ex nobis, quia affectus credendi per gratiæ donum sit in nobis, & explicat Concil. id est, per inspirationem Spiritus Sancti, vtique per primum gratiæ auxilium. Et similiter in can. 6. contra Semipelag. definit gratiam Dei non dari credentibus, volentibus, desiderantibus, sed potius, ut credamus, vellemus, vel hac omnia sicut opereretur agere valeamus per infusionem, & inspirationem Spiritus Sancti in nobis fieri. Et similem doctrinam habet in can. 7. & alijs, semperque ultimam gratia resolutionem, ac diuinam inspirationem facit.

6. Probatur ex lib. de Grat. & lib. arbitr. Conatus nostri cassi sunt, si non adiuuentur, nulli si non excitentur, & ibi sicut tanquam in primo initio. Similiter D. Prosper 2. de vocat. Gen. c. 26. Gratia, inquit, Dei in nobis, iustificationibus principaliiter præminent, suadendo, illuminando, & subiungit, sed etiam voluntas hominis subiungitur ei, quæ ad hoc prædictis est excitata præsidis, ut diuino in se cooperetur operi. Etiam plane docet initium gratiæ ab excitante sumi. Omnes denique doctrinam hanc ex August. sumperunt, qui in libris contra Pelagium, & affectus eius illam tradidit, præsertimque hanc gratiam explicat lib. 1. ad Simplicianum q. 2. & lib. 83. questionum q. 68. & toto libro de Gratia Christi, & lib. 2. de peccatis, vbi c. 18. dicit, hominem conuerti ad Deum, nisi ipso excitante, & adiuuante non posse, & ubi ponit excitantem gratiam ut primam, & per illam dicit, agi hominem à Spiritu Sancto, iuxta illud ad Rom. 8. *Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei* quod exponens serm. 10. de verbis Apost. Aguntur, inquit, Spiritu illuminante, excitante, & adiuuante, ut filii Dei fiant.

7. Ratione stabilitur assertio. Ratione declaratur hæc veritas, quia si comparemus gratiam actualem ad habitualem in adultis, prior ordine generationis est actus, & nunc supponimus, quia habitualis non infunditur sine hominis dispositione, quæ dispositio per actus hominis sit: dispositio autem præcedit formam, vel ordine naturæ si sit proxima, vel temporis, si sit remota: sicut regulariter, & secundum communem legem in iustificatione hominis sit, procedit enim ab imperfecto ad perfectum, & ideo dispositiones remotæ præcedunt etiam tempore habitualem gratiam. Ante dispositionem autem remotam, quæ in aliquo actu libero semper consistit, præcedere debet aliquid gratiæ auxilium, ut ita opus gratiæ à Deo solo incipiat; ergo tale auxilium non est nisi excitans. Probatur hæc consequentia, quia auxilium adiuuans propriè sumptum, ut distinguiatur ab excitante, non præcedit cooperationem liberam voluntatis ordine temporis, nec causalitatis, ut in sequentibus ostendemus: auxilium autem excitans utroque modo antecedit consensum liberum; ergo ab illo incipit motio diuina in ordine gratiæ; ergo illa est prima gratia. Secundò hoc ipsum declaratur, quia externa gratia excitans solam esse potest in intellectu, aut voluntate, nam si quæ possunt esse in appetitu sensitivo, nunc non considerantur, sed quasi externa reputantur. Aut ergo loquimur de prima gratia simpliciter respectu totius mentis (ut sic dicā) vel de prima gratia respectu singularū potentiarum. Priori modo manifestum est primam

A gratiam actualem in intellectu recipi debere, quia est prior potentia, neque potest voluntas moueri, nisi medio intellectu. Deinde in ipso intellectu ut operari possit, in aliquo ordine necessere est, ut præcedat aliqua excitatio, quia non potest iudicare, nisi apprehendat, nec potest apprehendere, nisi ab alio motus, quia de se est impotens, nec potest se reducere ad actum, nisi ab alio excitatus, & adiutus, qui ordo etiam in naturalibus actionibus seruetur. Ergo multo magis in supernaturalibus, ut intellectus possit ad propriam operationem supernaturalem eleuari, necessere est, ut supernaturalis excitatio in illo antecedat. Illa ergo est prima gratia respectu intellectus, & consequenter etiam respectu totius mentis, seu partis rationalis. Atque hoc modo Augustinus lib. de prædestinat. Sanctor. in principio reuocat totam gratiarum seriem ad sanctam cogitationem, quæ non potest esse à nobis, sed ex Deo, iuxta illud Apostoli 2.

Intellectus de se est impotens, nec potest se reducere ad actum, nisi ab alio excitatus & adiutus.

Augus.

*2. Cor. 3. 5.
Idem.*

ad Cor. 3. *Non sumus sufficiētes cogitare aliquid (vtique ad salutem pertinens) à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Et eamdem doctrinam habet lib. de Bono perseveruer. cap. 19. & lib. 2. contra 2. epistolas Pelagianor. cap. 8. & alibi frequenter, præsertim in dicta q. 2. ad Simplician. Ex hac igitur parte sanctæ cognitionis excitatio prima gratia est: nam ante primam cognitionem est homo quasi dormiens, per cognitionem autem excitatur; respectu autem voluntatis illamet excitatio intellectus dici potest prima etiam gratia voluntatis, quia licet subiectuè sit intellectu, de se voluntatem allicit, & attrahit. Tamen hæc non est prima gratia intrinseca, seu inhærens ipsi voluntati, & ideo in ipsam voluntate distinguendus est tactus, seu motus Spiritus Sancti à libero consensu, qua duo in dicto loco Apoc. 3. per verba pulsandi, & apriendi declarantur: prius autem est pulsare, quām aperire; ergo & tactus cordis, prior est, quām liber consensus; ergo gratia excitans, per quam ille tactus sic est prima inter gratias voluntatis. Quām verò sit necessaria hæc gratia, & quod sit munus eius, postea videbimus. Ad rationes dubitandi in principio positas in seq. cap. commodiūs respondebimus, duas enim questiones postulant, quas ibi tractabimus.

Prima gratia intrinseca voluntati est tactus distinctus à libero consensu.

Apoc. 3. 29.

C A P V T III.

Primum Gratia excitans sit actus vitalis hominis.

Dicas opiniones ad hoc punctum pertinentes inuenio, quæ in uno principio conueniunt, in assertionibus autem multum differunt. Prima opinio dicit primam gratiam excitantem non esse actum vitale, sed quandam priorem gratiam, quæ sit principium actus vitalis. Fundamenta huius opinionis sunt duo, tacta in rationibus positis capite præcedenti in principio. Primum est, quia prima gratia præueniens debet fieri à solo Deo in nobis, id est, non concurrentibus, nec moraliter, nec physice illam efficiendo; ergo non potest esse actus vitalis. Secundum est, quia actus vitalis, qui est per se actus gratiæ, & actus supernaturalis; ergo ut à nobis fiat, necessariò supponit aliam gratiam, quæ det nobis vires ad efficiendum talēm actum, quia non potest fieri per solas vires naturæ; ergo prima gratia excitans non potest esse actus vitalis. Non negat autem hæc opinio, quin alia excitantes gratiæ, quæ post pri-

I. Opinio docet primam gratiam excitantem non esse actum vitale, sed principium eius. Fundatur 1.

Fundatur 2.

mam sequuntur, possint esse actus vitales, vel A necessarij, vel interdum etiam liberi.

Opinio 2. gratiam excitantem etiam primam esse actum viralem, & nihilominus non fieri à nobis effectiuè, sed à solo Deo. Prioris partis fundamenta postea videbimus: posterior autem fundatur in illo principio, in quo hæc sententia conuenit cum præcedenti, quod Deus has præuenientes gratias facit in nobis sine nobis, nam ex illo colligit hæc opinio tam gratiam, etiamsi actus vitalis sit non fieri à nobis. Antecedens probatur testimonio Concilij Arausic. suprà adducto, multa esse in homine bona, quæ non facit homo, quod præcipue dictum videtur propter gratias excitantes, vt ex August. à quo sumpta illa sententia, intelligi potest, lib. 2. contra duas Epist. Pelagianor. c. 8. Et sic etiam Bernard. lib. de Grat. & liber. arbit. circa finem dicit, *Deum solum operari in nebula exordium salutis, non per nos, neque nobiscum.* Et ibidem adiungit gratiam excitare liberum arbitrium, dum seminat cogitatum. Et eodem modo loquuntur Anselmus circa id 1. ad Cor. 15. *Non erga, sed gratia Dei tecum.* Superna, (inquit) pietas aliquid agit in nobis sine nobis, ut sub sequente libero arbitrio bonum quod appetimus agat nobiscum. Et Gregorius Magnus cap. 10. alias 11. Consequentia vero probatur, quia non repugnat cogitationem, aut motum vitalem fieri à Deo in nobis sine nobis physicè etiam concurrentibus; ergo ita expounde sunt dictæ locutiones Patrum, vt cum omni proprietate intelligentur.

3. Nihilominus communis, & vera sententia assertio 1. pro vera sententia, Gratia excitans primæ est actus vitalis intellectus aut voluntatis. Sequitur ex dictis. Firmatur auctoritate. **Anselm.** **Greg. Magn.**

duabus assertionibus continetur. Prior est, gratiam excitantem etiam primam esse actum vitalem intellectus, vel voluntatis; ita sentiunt omnes auctores infra referendi, & probatur ex dictis in præcedenti capite, vbi ostensum est primam gratiam esse excitantem, eamque in illuminatione, & inspiratione consistere. At illuminatio, & inspiratio actus vitales sunt, vt est per se notum; ergo prima gratia excitans actus vitalis est. Simile argumentum est, quod ex vocatione, & initio iustificationis sumitur; D nam vocatio est iustificationis initium, ac subinde prima gratia excitans, sed vocatio Dei interna, vt in nobis fit, & recipitur, non est sine aliqua actione vitali, immo in illa consistit; ergo prima etiæ gratia excitans vitalis actio est. Maior satis probata est suprà ex verbis Conc. Trid. ses. 6. cap. 5. *Declarat iustificationis exordium in adultis, & ab eius vocatione esse sumendum,* quam vocationem statim explicat per gratiam excitantem. Idemque tradit Augustinus citatis locis, ideoque in dicto lib. 83. Quæstion. q. 68. dixit: *Si quis sibi tribuat quod venerit vocatus, non tamen potest sibi tribuere quod vocatus sit,* quia nimis à vocatione sumitur initium. Minor item propositio ex eisdem locis probatur, nam vocatio Dei interna nihil aliud est, quam illustratio quedam mentis, & inspiratio, qua Spiritus Sanctus potentias nostras ad bene operandum erigit, & inflamat; vt idem Concilium significauit, dicens Deum vocando hominem tangere cor eius per Spiritus Sancti illuminationem, quam statim etiam inspirationem vocat. Et eodem modo loquitur Augustinus, qui etiam sèpè hanc vocationem explicat per sanctam cogitationem, vel sanctum desiderium, seu boni cupiditatem, vt loquitur lib. 2. contra duas epist. Pelagian. c. 8. vel per illuminationem intellectus, vel voluntatis delectationem, aut suavitatem, vt lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. Hæc autem omnia in vitalibus actibus consistunt, vt per se patet. Ergo prima gratia excitans, actus vitalis est.

Denique potest ratione ita declarari, quia

4.

Den.

diuina vocatio interior à locutione Dei in nobis initium sumit. Locutio autem Dei in nobis non est nisi aliqua cogitatio, vel concepitus mentis nobis à Deo immissus, quia licet locutio sit à Deo loquente, vt percipiatur à creatura, in illa recipi debet, vt rectè docuit Greg. lib. 2. Mor. c. 4 alias 5. vbi ait, *Loqui Deum ad Angelos eo ipso, quod eorum cordibus occulta sua inuisibilia ostendit;* & infra quasi audientibus dicitur, *quod videntibus inspiratur.* Et infra eodem modo explicat locutionem Dei ad animas sanctorum per infusionem alicuius cogitationis, vel affectus; sic ergo vocatio interior Spiritus Sancti est illa locutio Dei, de qua ipse dicit, *ducam eam ad solitudinem, & loquar ei ad cor.* Ergo talis vocatio fit per actum vitalem.

nobis immisum. Et confirmatur, quia nisi homo perciperet locutionem Dei in se, non posset ab illo excitari, vt attenderet locutio autem Dei fit, vt homo excitetur, & attendat; ergo necesse est vt fiat per aliquem actum vita, quo homo aliquid percipiat, & ex vi illius aliquid etiam appetat, vel fugiat, aut timeat. Declaratur præterea, quidquid à Deo infunditur præter actionem vitalem, potest infundi vel parvulo, vel homini dormienti; quid enim repugnat? Vocatio autem diuina, & gratia excitans est propria adulorum, vt Concil. Trid. suprà non obscurè aduertit, daturque illis ut quasi à somno excitentur, & vigilent, iuxta illud Ephes. 5. *Exurge qui dormis, &c.* & ideo non habet locum nisi in adultis, & qui ratione vti possunt: datur ergo per modum actus secundi, nam quamdiu potentia est tantum in actu primo, est quasi dormiens, vt Arist. dixit in lib. 2. de Anima. Denique confirmatur, quia propter hanc rationem hæc gratia excitans est tantum actualis, id est, solum in homine durans, quamdiu actu vitaliter operatur. Omnis enim gratia realiter distincta ab operatione vitali potest, quantum est ex se permanere, etiamsi potentia vitaliter non operetur, vt respondendo ad fundamenta prioris sententiae mox dicemus, ex qua responsive magis hæc assertio confirmatur.

Dico secundo. Gratia excitans non fit in nobis sine efficientia vitali, & physica potentiarum animalium, ita tenet Soto lib. 1. de Nat. & grat. c. 16. & Medina 1. 2. q. 111. art. 2. ad argumēta, verf. sed & illud annotatione dignum. Bellarmin. lib. 6. de liber. arbitr. cap. 15. proposit. 6. Gabriel Vasquez disp. 185. c. 3. n. 11. & c. 9. n. 35. & Valent. disp. 8. q. 3. puncto 3. §. sed arbitror. & à ceteris modernis Theologis hæc sententia communiter recipitur. Ratio autem sufficiens est, quia iuxta veriorem doctrinam ita est intrinsecum actum vitali danti suum effectum formalem potentiam, in qua manet, quod effectiuè ab ea prodeat tanquam ab intrinseco principio vita, vt omnino repugnet huiusmodi potentiam cognoscere, aut amare per actum, quem non elicit, vt nunc ex Philosophia suppono, & ex 1. 2. q. 3. & 9. sed per hos actus gratiæ excitantis hominem ita mouetur, vt aliquid cognoscat, amet, timeat, delectetur: ergo non possunt fieri sine concursu vitali potentiarum. Vnde licet daremus de potentia absoluta posse actu vitalem aliter fieri, nihilominus certum est fieri non posse sine extraordinario miraculo, & præter naturam talium actuum: superuacuum autem est tale miraculum fingere, quia neque experientia illud inducit, nam potius experimur ita nos præueniri, & moueri in his actibus, sicut in alijs motibus indelibatis, quos sine dubio potentia nostræ elicunt: neque ratione subsistit, quia miraculum illud, nec ad gratiam, vel ad meritum confert; neque è conuerso physicus ille concursus potentiarum aliquid obest veritati gratiæ omnino

Ratione robatur.
Quid locutio Dei.

Gregor. Mag.

Divina locutio in nobis est actus vitalis.

Ephes. 5. 14.

Aristot.
Confirm.

Assertio 2:
Ad gratiam excitantem concurrunt vitaliter, & effectiuè potentiae animalium.
Medina.
Bellarmino.
Vasquez.

De ratione actus vitalis est ut efficienter producatur à potentia vitali, saltu citra miraculum.

Quod tamen singi nō debet.

gratuitæ, cùm illa efficientia non sit libera, vt capite sequenti ostendemus. Nec denique tale miraculum reuelatum est, aut aliqua auctoritate verè, aut legitimè fundatur, vt respondendo ad argumenta manifestum fiet.

6.
Ad Conc. ARAU.
sic suprà n. 2.

Vir amans PP.

Roman. 7. 15.

Illud propriè homo dicitur operari quod humano modo operatur.
D. Thom.

Trident.

7.
Ad 1. fundam.
primæ sent.

Ad fundamentum, in quo contrariae opinio-nes conueniunt, respondemus in primis sententiam illam generalem Augustini, & Concilij Araucani, multa sunt in homine bona, qua non facit homo, etiam si ita exponi permit-tamus, vt omnem efficientiam physicam ex parte hominis, excludat sufficenter verificari quoad supernaturalia dona gratiæ, in virtutibus per se infusis, & Spiritus Sancti donis, &

habituali gratia sanctificante. Deinde magis ad mentem Patrum respondet, per illa, & similia verba solum excludi liberam hominis cooperationem; sic enim, vt infra videbimus, distinguit Augustinus gratiam, quam Deus in nobis sine nobis operatur, à gratia qua nobiscum cooperatur. Nam huic posteriori nos liberè cooperamur, priori autem minimè: quia ergo gratia excitans in nobis fit sine co-operatione libera nostra, ideo dicitur fieri in nobis sine nobis, etiam si non fiat sine efficientia necessaria nostrarum potentiarum; hoc enim referebat ad confutandos Semipelagianos, vt ab Augustino, vel alijs Patribus nega-retur. Potestque hic modus loquendi expli-carri ex Paulo ad Romanos 7. vbi de naturali, & inordinato motu concupiscentiae prius di-cit, *Quod odi malum, hoc facio*. Et postea quasi declarans verbum *facio*, addit, *non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum*. Nam motus concupiscentiae licet inuolun-tarius sit, nihilominus fomes, seu appetitus verè, ac physicè facit, & operatur illum, & nihilominus ipse homo dicitur non operari illum, quia non liberè, neque humano modo illum operatur, nec illi consentit. Illud enim propriè dicitur homo operari, quod humano modo operatur, nam operatio humana illa est, quæ ex perfecto usu rationis, & volunta-tatis procedit, vt docuit Diuus Thomas t. 2. quæst. 1. art. 1. & ideo tunc propriè dicitur homo vt homo operari, quando liberè, & morali modo operatur. Et hic modus lo-quendi maximè locum habet, quando sermo est de actionibus ad salutem pertinenti-bus, vt est in præsenti. Vnde potest hoc etiam declarari ex Concil. Trident. sess. 6. can. 4. vbi damnat negantes, hominis liberum arbitrium cooperari excitanti gratiæ: inten-tio autem eius fuit cooperationem liberam definire, vt postea aperte declarat, & nihilominus simpliciter, & fine addito cooperari dixit, quia videlicet non est propriè & sim-pliciter hominis operatio, nisi quæ libera est. Atque eo modo antiqua Concilia, & PP. cùm dicunt gratiam non excludere cooperatio-nem hominis post Dei vocationem, de libera cooperatione loquuntur. Et eodem sensu dixit Augustinus, *Qui creauit te finete, non saluabit te sine te*.

Tuxta hanc ergo doctrinam ad primum fun-damentum primæ sententia, & ad omnia te-stimonia, quæ Vega adducit, respondemus distingiendo propositionem assumptam, sili-set, primam gratiam fieri à solo Deo. Est enim vera si particula *solum* excludat hominis consensum, vel etiam si excludat omne mer-itum, quod maximè Augustinus intendit; non tamen esse veram, si excludat omnem physicam efficientiam intellectus, vel vo-luntatis, nisi fortasse sumatur actus ille, qui est prima gratia secundum peculiarem respe-ctum, seu inadæquatum conceptum, vt sta-

A tim declarabo. Ad illud autem testimonium Psalmi præcedenti capite propositum, *Auxiliu-mum meum, qui fecit Cœlum, & terram*, respondeatur primò, auxilium illud etiam pri-mum absolute dici, esse à solo Deo, quia ipse principaliter efficit illum actum, vt uti-que nostra facultate tanquam instrumento ad illum efficiendum. Vnde quia solus Deus po-test illo modo efficere in nobis talē actum, & mouere potentiam, vt illum efficiat, ideo etiam dici potest tale auxilium esse à solo Deo, nam tunc etiam particula *solum* non excludit physicam efficientiam instrumenta-lem proximæ facultatis. Quod maximè est loquendo de illo actu sub nomine auxiliij; nam ille actus habet duplē respectum, vnum ad causam principalem, quæ est Deus, alium ad causam proximam instrumenta-lem, quæ est potentia, sub priori tamen habitudine habet rationem auxiliij, quod proinde soli Deo meritò tribuitur; actus verò ipse ita fit à solo Deo, vt ab illo solo habeat initium, & ipse solus sit principa-lis causa physica eius, moralis autem vni-ca; & ita ex parte hominis excluditur om-ne meritum, vel libera cooperatio, non verò physicus concursus potentia ad actum vitalem necessarius.

Ad locum autem Apoc. 3. *Ecce sto ad ostium, & pulso*, respondetur in primis tactum Dei in corde altioris rationis esse, quā fit pulsus materialis ianuæ, nam pulsus Dei internus fit per voces internarum inspirationum, ac proinde per actus vitales: pulsus non debet esse accommodatus rei, quæ pulsatur, & ideo longè aliter pulsatur cor viuens, quā ina-nimata ianua. Deinde cùm ibi adiungitur, *Si quis audierit vocem meam*, clarum est illam vocem Dei in corde non esse, nisi con-ceptionem aliquam mentis, vt suprà explicati.

D C Dici autem solet quis audire vocem Dei internam, vel quando ita illam audit, vt ei etiam obediatur, quomodo potest intelligi illud Psalm. 84. *Audiam quid loquatur in me Da-minus*; vel quando percipit ipsam inspiratio-nem Dei, etiam si illi resistat, quomodo potest intelligi illud Psalm. 94. *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra*. Vtique ergo modo potest hoc verbum in prædicto lo-co sumi, & in priori Deus tangit cor per in-spirationem, homo autem audit per con-sensem, & ita non procedit obiectio. In posterio-ri autem sensu, qui videtur satis consentaneus contextui, nam dicitur, *Si quis audierit vo-cem meam, & aperuit mihi ianuam, id est, cor, quod per consensem aperitur, & ita audire-videtur ponit tanquam quid præsum ad con-sensem. Et in hac significatione audire, nihil aliud est, quā percipere inspirationem diui-nam, seu sentire tactum eius. Atque hoc modo*

E si loquamur de inspiratione, vel illuminatio-ne prout est in intellectu, optimè fieri potest, vt eadem met operatio prout à Deo fit, sit pulsus Dei in corde; prout verò fit, & recipitur in intellectu, sit auditus eiusdem inspirationis, ita enim fieri facilè potest in locutione pure mentali. Neque in hoc comparandus est ma-terialis pulsus cum spirituali, quia materialis pulsus solum obiectu immutat sensum, & media specie efficit auditum: pulsus autem diuinus merè internus si intellectus sit, immediate, ac formaliter afficit intellectum, & reddit illum accedentem, & aliquid apprehendentem, vel intelligentem, & ideo eodem actu percipit intellectus eandem Dei locutionem, quatenus perceptio men-tis in se virtualiter reflectitur, nam qui ali-qui

Ad locum
Apocal.

Psalm. 84.

Psalm. 94.

Eadem opera-tio prout à Deo fit est pul-sus, prout fit & recipitur in in-tellectu est au-ditus.

quid denuo apprehendit, simul virtute concipit, quod aliquid apprehendat, & consequenter quod ab aliquo exciteatur, & mouetur. Si autem inspiratio sit in voluntate, talis motus non percipitur nisi per intellectum, atque ideo per alium actum ex priori naturaliter resultantem, & ita ibi clarius distinguitur pulsus ab auditu.

C A P V T I V .

*Alijs fundamentis primæ sententiae satisfit,
& quod sit principium proximum
efficiens gratiæ excitantis
inquiritur.*

1. Dubium inciderit. *A*lia fundamenta primæ sententiae petunt dubium, si actus gratiæ excitantis effectuè fiunt à nostris potentijis, qua virtute proximè, vel quo adiutore proximo illos efficiant; supponimus enim nunc illos actus esse supernaturales, & ideo non posse à sola naturali potentia virtute sua elici; propter hanc enim rationem præcipue moti sunt dicti autores ad dicendum infundi nobis aliam gratiam priorem his actibus, quæ sit principium illorum, quam volunt esse rem creatam, & inherenterem potentiae re ipsa distinctam ab actu gratiæ existentis, & principium eius, quam alij vocant motionem, virtuosam puram, ita ut qualitas non sit. Alij dicunt esse qualitatem actualem, seu transeuntem in nobis receptam, & nullo modo à nobis factam.

2. *Assertio.* Solus Spiritus Sanctus immediatè per seipsum eleuat potentias ad elicendos tales actus gratiæ excitantes. *Prob. 1. ex aug. thoritate,*

Conc. Arausic.

Concil. Trident.

3. *Secondo ratio ne impugnan-*

*A*tualem quamdam, & supernaturalem motionem virtuosam, quæ est res distincta ab actu vitali, & à solo Deo immissa, & non est qualitas vel formaliter, vel realiter, sed pura tantum motio virtuosa, per quam Deus dat virtutem potentiae, vel eleuat illam ad hos actus efficiendos. Hic verò dicendi modus supponit hanc motionem constituere potentiam in actu primo ad hos actus elicendos, & nihilominus ait non esse qualitatem, sed puram motionem, quod gratis dictum videtur, nam in potentijis animæ formæ constituentes illas in actu primo sunt qualitates, ut in sensibus externis, & internis videre licet, præterquam quod generaliter loquendo secundum Philosophie principia non intelligimus, qualis

B sit motio, quæ tantum sit motio, & non sit qualitas, nec res alterius prædicamentum, cùm non possit intelligi motio, quin ad aliquem terminum intrinsecum tendat; in motione autem spirituali non potest intelligi terminus actionis, vel motionis, nisi qualitas; omittit enim locum, aut ubi qualecumque illud sit, quod in rebus spiritualibus esse potest, quia in praesentem considerationem venire non potest: si ergo motio illa nullam qualitatem infundit intellectui, aut voluntati, non habet intrinsecum terminum qui per illam fiat; quomodo ergo est pura motio, vel ad quid mouet, eo vel maximè quod talis motio si ponitur per modum actionis, est actio transiens, nam est ab agente Deo, & recipitur in passo. Non solent autem dicti autores actionem transeuntem in Deo concedere, neque scio auctorem aliquem actionem transeuntem sine termino hactenus posuisse. Vel illa motio est tantum per modum passionis, & sic concipi non potest, nisi per modum viae, ac proinde per modum tendentia ad aliquem terminum: nam si nec est via, nec tendentia, erit profecto entitas aliqua facta à Deo in tali potentia solum per modum effectus. Oportebit ergo ut sit qualitas, aliqui extra omnia prædicamenta vagabitur, ut facile patet discurrenti per singula: id autem concedere philosophicum non est, neque etiam est, quod Theologæ attribuamus, quod nos cogat contra principia Philosophie huiusmodi entitatis introducere.

E Aliæ enim difficultas in illa sententia occurrit, quia defensores eius ad omnem actionem causæ secundæ, alias in actu primo plenissimo constitutæ requirunt similem motionem virtuosam præviap, ut infra videbimus. Vnde etiam afferunt quod licet potentia sit instruita, & eleuata per habitum infusum, indiget illa motione virtuosa primæ causæ, ut possit actum infusum elicere; ergo signum est illam motionem non postulari tunc ut principium proximum efficiendi actum infusum, nam habitus est huiusmodi principium sufficiens; ergo etiam respectu actuum gratiæ excitantis, illa motio (si detur) non est principium proximum, ex parte cause secundæ; sed pertinebit tantum ad concursum vniuersalem primæ causæ. Vnde ylterius sequitur, etiam iuxta illam sententiam illos actus elici à potentia nuda sine alio actu primo supernaturali ipsi inherente, qui cum illa sit principium proximum actu gratiæ excitantis; quia illa motio virtuosa per se sola non supplet vicem habitus quando ille deficit, alias superflue daretur simul cum habitu.

Duobus modis respondere possunt, unus est ad hos actus supernaturales, qui sine habitibus fiunt, dari duas motiones virtuosas, unam, quæ sit proprius actus primus, & supplet vicem habitus. Alius est dari unam,

do duos modos quibus hæc gratia potest explicari

Aliud incommodum contraria sententia.

Si daretur motione virtuosa non esset principium proximum ex parte cause secundæ, sed pertineret ad concursum cause primæ.

Pracluditur euasio duplex.

Prima.

vnam, quæ utramque vim eminenter habeat. Priorem modum in dictis auctoribus non inuenio, nec videtur certè verisimilis, tot gratiarum, seu occultarum motionum multiplicatio, quæ neque probari, nec satis intelligi possunt, præterquam quod frustrè sit per plura, quod per unum fieri potest; cur enim non poterit? vel si duas motiones postulantur, cur non plures, etiam sine certo termino postulari poterunt. Alium ergo modum dicti auctores eligunt, à quibus nos ulterius interrogamus, an illa motio sit eiusdem rationis, quando datur ad operandum, tam ex habitu, quam sine illo; an vero sit diuersæ rationis. Hoc posterius non videtur verisimile, quia motiones illæ supponuntur tendere ad actus, & quasi terminos eiusdem rationis: motiones autem sumunt speciem à terminis; cur ergo erunt illæ diuersæ rationis. Nam quod is, cui datur, quælibet illarum habeat, vel non habeat habitum, valde accidentarium est, & in hoc etiam distinctiones multiplicare sine alia ratione, vel explicatione philosophicum non est.

Illa motiones
nequeunt esse
eiusdem ratio-
nis.

Vnde illimet auctores priorem partem eli-
gunt, dicentes, motiones illas esse eiusdem rationis. Ex quo necesse est sequi, ut vel illa motio data potentia non habenti habitum, non suppleat vocem habitus, nec con-
stituat potentiam in actu primo, nec compleat illam in ratione causæ proximæ, sed solum sit concursus causæ primæ, quod destruit sententiam illorum, & nostram con-
firmat, vel certè oportebit dicere, eum qui operatur ex habitu infuso, recipere duos actus primos, habitum silicet, & motionem. Sequela pater, quia illa motio data potentia non habenti habitum, formaliter constituit illam in actu primo; ergo etiam data potentia habenti habitum dabit eundem effec-
tum, quia neque habitus præexistens formal-
lem effectum motionis impedire potest, neque forma potest esse impotentia, quin illi suum effectum formalem conferat. Habet ergo illa potentia duos actus primos, duasque virtutes activas proximas ad eundem actu, quod superfluum est.

Primo quia da-
tentur duo ac-
tus primi ad
eundem actu.

Præterea ex illo dupli actu primo maior prodiret actio, quam ab altero tantum, sicut à dupli luminoso, maior fit illuminatio, quia si motio est per se sufficiens actu primus, sine miraculo impediri non potest, quin operante potentia cum habitu, ipsa etiam motio cooperetur non solum ut concursus Dei, sed etiam ut actus primus potentia. Ex quo ulterius posset quis facilè inferre, superfluos esse habitus operatiuos infusos, cum nunquam operentur sine aliquo actu primo magis actuali, de se dante sufficientem virtutem in actu primo ad efficiendos eosdem actus. Neque tandem dici potest, illas duas motiones esse eiusdem rationis in operante sine habitu, & cum illo, & nihilominus vnam illarum ratione suæ entitatis dare vim agendi habitus, & alteram de se non habere tantam perfectionem, quia si forma est eiusdem rationis, etiam vis agendi, & formalis effetus eiusdem rationis esse debet. Et hæc obiter de ista motione sint dicta, nam plura in sequentibus sunt dicenda.

Eadem motio-
nes non sunt
eiusdem ratio-
nis in operante
sine habitu.

Proponitur al-
ter explicandi
modus per
qualitatem
transuentem.

Supereft alter modus explicandi gratiam præviā ad hos actus excitantis gratias, qui solum differt à præcedenti, quia non dicit hanc gratiam esse motionem, sed qualitatem quandam actualem, seu transuentem, quæ sit principium supernaturale, & proximum talis actus. Cuius opinionis funda-

mentum ex parte est idem, silicet, quod non potest potentia elicere actum secundum supernaturale, nisi habeat actum primum eiusdem ordinis sibi inhærentem. Quod autem hic actus primus sit qualitas, probari potest argumentis factis contra priorem sententiam: vocatur autem à sic opinantibus actualis, seu transiens, quia solum datur ut actualiter efficiat, & quia tantum durat, quandiu efficit, seu quamdiu durat opera-
tio, propter quam datur, sicut ictus im-
pressus lapidi, ut sursum moueat, dici potest qualitas actualis, & transiens propter similem rationem; in reliquis vero conuenit haec opinio cum præcedenti, nam etiam qui de illa gratia sic sentiunt, ponunt præviā gratiam per modum concur-
sus: & ita eodem modo procedit discur-
sus factus in præcedenti opinione. Nam si per qualitatem intelligunt solum concursum Rejeicitur: præviū, ille non satis est, ut suppleat vi-
cem habitus, neque ut constituat poten-
tiam in actu primo: si vero in his actibus gratiae excitantis præter concursum præviū ponunt qualitatem realiter ab ipso distinc-
tam; sic multiplicantur etiam & auxilia-
gratiæ sine fundamento auctoritatis, aut rationis, vel sentiunt ipsum concursum præviū includere illam qualitatem, & sic aut eadem qualitas dabatur homini ope-
ranti per habitum, quod etiam superfluum est, ut declarauī, vel concursus præviū erit distinctæ rationis in eo, qui cum ha-
bitu, vel sine habitu operatur, quod ipsi non admittunt.

Quidquid vero sit de concursu prævio, potest quis dicere hanc præviā qualitatem per modum actus primi esse necessariam ad hos actus gratiae excitantis elicendos per se, & propter insufficientiam potentia, etiamsi fortasse alius concursus præviū necessarius non sit. Quod si haec necessitas vera est, satisque fundata non tantum in actibus gratiae excitantis, sed etiam in multis actibus plenè deliberatis, & propriè gratiae cooperantibus, qui tempore, vel natura in-
fusionem gratiae habitualis antecedunt, in-
uenitur, & ideo tractando de illis actibus in ordine iustificationis examinandum est à quo principio proximo supernaturali pro-
cedunt, & ibi commodius, & vniuersalius op-
tionem hanc expendemus. Nunc ergo solum dicimus ad questionem præsentem, parum referre, siue illa qualitas infunda-
tur cum actu gratiae excitantis, siue non: nam si fortasse infunditur, computatur tan-
quam vnum donum cum ipsa excitatione, & ipsa per se non meretur nomen gratiae excitantis, neque Augustinus, neque Concilium Tridentinum aliter ea voce vtun-
tut, nisi ad significandam gratiam, quæ potentiam formaliter excitet, ac moraliter moueat, & dirigat, vel trahat, afficiat, vel regat. His enim, & similibus verbis per-
petuò Augustinus vtitur, cum excitantem gratiam, & efficiens excitationem, ut dica-
tur propriè auxilium excitans, nisi vtendo terminis æquiuocè, & præter usitatum morem Conciliorum, alioquin etiam Deus ipse poterit dici gratia, vel auxilium excitans, nam est principale principium efficiens in nobis excitationem. Fateor tamen contentionem, hanc fore tantum de vsu vocis, si semel qualitas illa admittatur.

Ego vero qualitatem illam neq; necessariam esse censeo, neq; esse cur credamus illam infundi; priorem partem ostendo, quia probabilius est, posse Deum eleuare potentiam animæ, ad eli-
ciendum.

Dubium 2.
Noua candens
qualitatem
admittendi re-
tio.

Assertio 2.
Nulla huius-
modi qualita-
tis necessitas
est, neque vnu-
ersalis.

Prior pars
ostenditur.

ciendum actum supernaturalem, sine habitu, & sine qualitate inhærente, supplente viçem eius, silicet adiuuante ipso Deo, & per seipsum supplente efficacitatem habitus; quod de visione beatifica suo loco probauit, & infra cap. 6, & 8. latius dicam, quia cùm actus non sit vitalis ex influxu habitus, sed ex influxu potentiae vitalis, qui est distinctus, & in suo genere proximus, potest Deus per seipsum facile supplere efficientiam habitus, quia secluso vitali influxu, quidquid Deus potest facere per causam secundam, potest facere se solo; ita ergo in praesenti potest infundere immediate ipse potentia actum vitalem gratia excitantis, cooperante simul potentia, & in actu illum vitaliter influente; hac ergo ratione non est necessaria simpliciter talis qualitas.

Fortasse non est possibilis spiritualis qualitas transiens quæ non sit actus vitalis, sed se habeat per modum actus primi.

Careret principio suæ destructionis.

Dum potentia non elicit actu supernaturale connaturali modo, non debet eleuari per qualitatem inhærentem. Instantia repelluntur.

Neque hinc sequitur, quod primum auxilium gratia sit à nobis, vel à natura integrè, vel ex parte. Quia in primis illa gratia excitans principaliter est à Spiritu Sancto. Deinde datur omnino gratis, & sine ullo merito, vel dispositione nostra, imò & sine cooperatione libera nostra, vt statim dicemus; & ob has omnes, & solas causas dicitur non esse à nobis, vt constat ex Augustino lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 9. Deinde intellectus, vel voluntas non solum non habet vires naturales, ad efficiendum talem actum sufficienes, verum etiam neque ad illum concurrit per potentiam naturalem, sed per obedientiam tanquam Spiritus Sancti organum, & ideo nullo modo dici potest ille actus esse à natura, licet verissime dicatur ab intellectu, vel voluntate à Spiritu Sancto specialiter motus, seu eleuatis produci.

Satisfundamentis contraria sententia, in primo, & secundo capite proposita. Ad principale enim ultimo loco positum concedimus nunç (quod infra superest videndum,) actum gratia excitantis esse supernaturalem, ideoque non posse fieri viribus naturæ, & consequenter esse necessa-

A rium principium superioris ordinis adiuuans, & eleuans potentiam. Dicimus autem hoc principium esse ipsummet Spiritum Sanctum. Ad primam vero replicam, quia illud principium debet esse inhærens, vt constitutat potentiam in actu primo; respondemus duplarem, secundum rationem, esse influxum in illum actum, unum intrinsecum, & vitalem, qui necessario esse debet immediate ab entitate ipsius potentiae, & ideo respectu illius non constituitur potentia in actu primo per aliquid à se distinctum, sed per potentiam obedientiale, quæ ab entitate eius non distinguitur. Alius est influxus ex parte principij

B coadiuantis potentiam ad substantiam actus, & ad hunc influxum vt connaturali modo fiat, necessarius est actus primus inhærens potentia: vt autem fiat præternaturali modo non debito potentiae, satis est quod sit à principio supériori assistente ipsi potentiae, vt est ipsem Spiritus Sanctus. Neque oportet ad alia propria in capite primo sigillatum respondere,

quia infra explicandum est vitalitatem actus supernaturalis esse posse ab ipsa facultate per potentiam obedientiale influente. Item dictum est quomodo hac gratia pendeat à solo Deo, vt excludit, vel meritum, vel naturalē influxum potentiae, non vero vt excludit omnem efficientiam per potentiam obedientiale. Ac tandem manifestum ex dictis est, etiam de his actibus verissime dici, non esse nos sufficientes ad illos habendos à nobis, quasi ex nobis, quia tota efficientia, imò & efficacia illorum est ab Spiritu Sancto, vt declaratum est.

Actus supernaturalis elicitur à potentia sine habitu, sic præternaturali modo per influxum immediatum Spiritus Sancti.

CAPUT V.

Utrum motus gratia excitantis sint indeliberati, ita vt ex necessitate, non libertate fiant.

Ratio dubitandi esse potest, quia gratia excitans est necessaria ad salutem, & ad bene operandum; motus autem indeliberati, præterim voluntatis, nihil conferunt ad salutem, quia nec moraliter boni, neque meritorij esse possunt; ergo non potest gratia excitans in his motibus consistere. Deinde quoties Sancti postulant à Deo dona gratiae, non postulant ab ipso motus indeliberatos, sed morales, ac perfectè humanos; ergo signum est indeliberatos motus non pertinere ad dona gratiae, præterim, quæ sunt ad salutem necessaria: nam omnia huiusmodi dona frequenter postulantur à Sanctis, vt passim in Scriptura constat, & refert late Augustinus in lib. de Grat. Christi, & de nat. & Grat. & de Grat. & libr. arbitrii, & alijs, inde ostendens gratiae necessitatem. Vnde è contrario, ex eo quod tales motus non postulantur à Deo, recte inferimus non pertinere ad bona gratiae. Denique inductione id ostenditur. nam actus fidei liber est, & tamen est gratia excitans ad spem; spes etiam est actus liber, & tamen excitat ad charitatem; similiter timor voluntatis est actus liber, & excitat ad pœnitentiam, & sic de alijs; ergo non oportet, vt gratia excitans sit actus indeliberatus.

Nihilominus dicendum est proprios actus purè excitantis gratiae liberos non posse esse, Actus gratiae sed necessitate quadam sine operantis delibera- purè excitantis sunt necessarij tione fieri, & in hoc sensu recte indeliberatos & indeliberati. assertio est communiter recepta à Theologis in cap. 2. allegatis: nam Vega tam necessarios putat hos motus gratiae excitantis, vt homo passiu in eis recipiendis tantum se habeat.

status questio-
nis.

August.

2.

Assertio.
Actus gratiae
purè excitantis
sunt necessarij
& indeliberati.
Est communis.
Vega.

Probatur 1. au-
thorit.

Cone. Araus.
Augst.

Obiectio.

Diluitur.

3.
Probatur 2.

Augst.

Rom. 8. 29.
Rom. 9. 11.

4.
Probatur 3. ra-
tione ex Au-
gustino desum-
pta.

Gratia hominē
quasi dormien-
tem vel non at-
tendentem ad
attendum excitat.

Apoc. 3. 20.

beat. Alij verò licet dicant efficienter à nobis A elici, dicunt tamen fieri sine cooperatione libera; & in fine eiusdem capituli explicauimus de his actibus sententiam Concilij Arausic. & August. multa esse in homine bona, quæ non facit homo, utique liberè cooperando, propter quod dieuntur hi actus à solo Deo fieri, vt loquitur August. lib. 2. contra duas epistolas Pelagian. cap. 9. dicens, *in uno istorum (id est, in actu deliberato) cooperatur Deus homini facienti, alterum verò (id est, actum gratia excitantis) solus facit*; ergo talis actus non est liber, quia sine cooperatione hominis libera, non fit actus liber. Dices, esto non sit talis actus in se, & proximè formaliter liber, nihilominus potest esse aliquomodo liber, quatenus pendas ex aliqua dispositione libera, sine qua non daretur. Respondet nos nunc loqui priori modo, & cum proprietate de actu libero: deinde addimus licet fortasse aliqua gratia excitans sit ex priori dispositione libera hominis, nihilominus totam gratiam excitantem hoc modo liberam esse non posse, quia prima dispositio libera priorem excitantem gratiam necessariò supponit, vt inferius ostendemus.

Vnde argumentor secundò: nam vocatio est gratia excitans, vt supra visum est, sed vocatio non est homini libera, quia non est in potestate eius, & ideo non potest ipsi attribui; ergo etiam gratia excitans non est libera. Minor est Augustini lib. 83. questionum in 68. dicentis. *Si quis sibi tribuat, quod veniat vocatus, non tamen potest sibi tribuere, quod vocatus sit*, quia nimis venire est liberum homini, non autem vocari: & ideo Paulus primum prædestinationis effectum posuit in vocatione, dicens ad Rom. 8. *Quos prædestinavit, hos, & vocavit*. & in cap. 9. vt declararet opus gratiae dixit, *non ex operibus, sed ex vocante*, quia ex vocatione, quæ à solo Deo est, gratiae opus incipit, vt late ponderat Augustinus dicta q. 2. ad Simplician. dicens, *nisi vocando præcedat misericordia Dei, neque credere quisquam potest, ut ex hoc incipiat iustificari*. Et infra dicit. *quia non præcedit voluntas bonam vocacionem, sed vocatio bonam voluntatem, propterea vocanti Deo recte tribuitur, quod bene volumus, nobis verò tribui non potest quod vocamur*. Non est ergo nobis libera vocatio: vnde multo minus est in potestate hominis, quod hoc, vel illo modo vocetur, sed in hoc maximè gratia Dei commendatur, vt dixit idem August. lib. de Spir. & liter. c. 34. vbi docet piam voluntatem diuino muneri tribui, quia *visorum suasionibus agit Deus, ut velimus, & ut credamus, siue extrinsecus per euangelicas exhortationes, siue intrinsecus ubi nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem*. Antecedit ergo hæc gratia potestatem hominis, & à fortiori etiam vsum libertatis præcedit; non ergo consistit in actu libero, sed necessario.

Ratio denique ex eisdem locis Augustini sumitur, quia hæc gratia hominem quasi dormientem, vel non attendentem, ad vigilandum, vel attendendum excitat; ergo ex modo suo habet, vt à foris veniat, & non ab ipso homine; ergo ex propria ratione habet, vt non sit libera, & ideo satis indicatur hæc proprietas huius gratiae illis verbis, *Ego sto ad ostium, & pulsō*, Apocal. 3. & in ipso nomine vocationis includetur. nam vocatio non est à vocato, sed à vocante. Vnde est illud Proverb. 1. *Vocavi, & renuiſti*. Deinde excitatio hæc ab intellectu incipit, quia non potest voluntas nisi per intellectum excitari: intellectus autem excitari potest medio obiecto ab extrinseco agente proposito. Primus ergo ac-

tus excitantis gratia in intellectu est; ille ergo actus non potest esse liber, cùm antecedat motionem voluntatis, quæ sola est formaliter libera. Et hoc modo reducit ſepe Augustinus hanc primam excitantem gratiam ad sanctam, & piam cogitationem, vt lib. 2. contra duas epistol. Pelagian. cap. 8. & de prædestin. Sanctor. cap. 2. ſic interpretans illud Pauli, *Non sumus sufficiens cogitare aliquid à nobis, quæ ex nobis*. Et eodem modo dixit Bernardus lib. de Grat. & liber. arbitr. *Deum inchoare gratiam in nobis dum seminat cogitatum*. Est autem quasi naturalis modus operandi voluntatis nostræ, vt præuenta cogitatione aliqua, per quam ſibi obiectum fugiendum, vel prosequendum proponitur, statim in actu indelibetum prodeat, priusquam intellectus plenè aduertat vt deliberare possit; vt ergo Deus in his motibus gratiae ſepe accommodet naturæ, & vt vtramque potentiam iuuet, per illam cogitationem intellectus statim mouet, & excitat voluntatem ad aliquem effectum amoris, vel timoris, prosecutionis, aut fugæ, qui proinde indelibetus est, & per modum motus, quem primo primum appellant.

Dices hinc ſolum inclidi vnum actum intellectus, & alterum voluntatis, esse non librum in ordine gratiae excitantis. Respondet in primis hos primos actus non ſemel tantum in vita esse necessarios, sed singulis temporibus, diebus, seu horis, in quibus mens incipit ad nouum supernaturalem actum moueri, poftquam prior excitatio, & cogitatio omnino ceſſauit, ita vt neque ipsa, neque virtus eius manferit, & hac ratione ſepiſſime hac prima gratia excitante indigemus. Deinde addimus, etiam ſi mens iam incepit operari, vel etiam deliberare, aut consentire, Deum ſepe immittere nouias illustrationes, & inspirationes, vel vt intellectus melius, & clarius rem apprehendat, vel vt maiori firmitate iudicet, vel plura intelligat, & penetret, vel vt voluntas magis afficiatur maiori cum ſuauitate, & delectatione operando, & iſi omnes motus præueniunt vſum libertatis, vt per ſe patet. Addendum verò est poſt primam cogitationem, & motionem poſte etiam ſubsequi aliquam liberam applicationem mentis ad maiorem considerationem rei per illam primam cogitationem propositæ. Quia ordinario, & humano modo procedendo inter illam primam cogitationem, & conſensum, vel diſlēſum plenè deliberatum intercedit aliquod tempus in quo voluntas iam excitata per primam cogitationem, & diuina gratia adiuta potest vel applicare intellectum, vt ex illa prima cogitatione magis inquirat, & diſcurrat, vel auertere alias cogitationes, quæ illam primam poſſunt impediſſe. Hoc enim & est conſentaneum connaturali modo procedendi hominis in ſuo diſcurſu, & progreſſu mentis, & non repugnat gratiae, ideo est valde conſentaneum ſuaui eius motioni, ideoque nullam cooperationem liberam impedit, quam voluntas per gratiam reparata poſſit adhibere. Quod ex antiquis notauit Alensis 3. p. q. 30. alias 61. memb. 3. art. 4. §. Ad aliud, & ex Modernis Molina in Concord. diſput. 43. & ideo in assertione limitate loquutus ſum de actibus puræ gratiae excitantis, quia illi ſoli ſunt ſimpliciter necessarij: cum illis autem miſceri poſſunt conſiderationes, vel volitiones, aut affectiones liberæ, quæ iam non ſunt ex ſola gratia excitante, ſed etiam ex adiuuante vt inſtrā dicemus.

Ad primā ergo rationē dubitandi in principio poſitam reſpondet, hos actus gratiae excitantis

Alens.

6. Ad rationem.

adibitandi, sup. n.1. tantis præcisè spectatos non conferre quidem ad salutem tanquam per se meritorios vitæ æternæ, neque tanquam dispositiones proprias, quibus homo iste moraliter se ad iustitiam disponit; nihilominus tamen conferre multum, vt per eos Deus inchoet in nobis opus gratiæ preparando voluntatem, & initium bona voluntatis illi conferendo, quod sine vsu libertatis optimè fit.

Ad secundam. Ad secundam negamus Santos postulare à Deo hanc gratiam excitantem, contrarium enim constat experimento omnium, qui sapienter, & secundum fidem orare didicerunt.

Psal. 84. 5. Tbrez. 5. 2. Psal. 79. 4. 8. 15. 20. Psal. 118. 59. 79. Et in Scriptura eiusmodi petitiones sæpe leguntur; huiusmodi enim sunt illæ orationes, *Conuerte nos Deus salutaris noster*, Psalm. 84. *Conuerte nos Domine, & conuertemur*, Thren. 5. & sapientius in Psal. 79. *Deus conuerte nos*. Et in Psal. 118. omnes illæ petitiones, *Reuelo oculos meos. Da mihi intellectum. Inclina cor meum in testimonio tua*; sunt de hac gratia excitante, & ad eandem pertinet illud, *Viam mandatorum tuorum cucurri cùm dilatasti cor meum*. Et candem postulat sæpe Ecclesia in orationibus publicis, vt supræ veluti ex collectis Dominica post Pentecosté, & Dom. 2. Aduent.

Ad tertiam. Ad tertiam respondetur gratiam excitantem simpliciter, & per antonomasiam dictam esse illam, quæ sit in nobis sine nobis, vt diximus, & ideo non omnis actus excitans alius, etiam si supernaturalis sit, ex gratia factus dicitur gratia excitans, si sit actus liberatus, & humano ac morali modo factus. Tum quia talis actus est effectus gratiæ adiuuantis, & cooperantis; tum etiam, quia huiusmodi actus non computantur propriè inter auxilia gratiæ, sed potius sunt fructus auxiliorum gratiæ: tum denique, quia hi actus non dantur per se primò, vt excitent ad alios, sed per se, ac propter se donantur; consequenter verò habent vim excitandi: gratia autem excitans propriè per se primò datur ad hoc munus, & per modum auxilij ad alium similem deliberatum; estque gratia excitans respectu alterius actus subsequentis, & ideo, vt sic, non tribuitur homini, sed soli Deo, quia homo non excitat seipsum; quod autem spectat ad appellationem gratiæ excitantis, non est contendendum de nomine, nam in bono sensu potest admitti, cùm reue-ra prior actus gratiæ liberatè factus possit ad subsequentem excitare, dummodo non negetur differentia talis actus à propria & pura gratia excitante, quam explicuimus. Et tamen modò quod vñus ex his actibus excitat ad alium, non video, cur non possit hoc tribui tali actui, vt ab homine sit cum auxilio Dei, quia illa excitatio non est necessaria, & quasi ab extrinseco, sicut est altera, quæ sit per proprios motus gratiæ excitantis, sed est libera; ergo est non tantum à Deo, sed etiam ab homine, vnde propriissimè etiam dicitur homo excitare seipsum, vel per se in naturalibus actionibus, vel per auxilium Dei in supernaturalibus; sicut enim vñus corpus ab alio motum potest mouere aliud, ita homo excitatus à Deo potest vterius excitare seipsum, & ad hoc vtimur consideratione, & meditatione rerum externarum, vt nos ipsos cum diuina gratia ad bene operandum excitemus. Non tamen erit idem si verbo *vocandi* vtatur, quia licet vocatio etiam sit excitatio, non tamen omnis excitatio est vocatio. Vnde etiam verbum *vocandi* specialius est, quæm excitandi, nam illud propriè refertur ad alium; & ita in præsenti significat primam Dei excitationem: verbum autem excitandi non includit illum respectum, & dici potest de quacunque motione ad subsequentem actum, quæ ex vi præcedentis fit. Et

Sicut vñus corpus ab alio motum potest mouere aliud, ita homo excitatus à Deo potest vterius mouere seipsū.

Fr. Suarez de Grazia Pars II.

A est simile de verbo *operandi*; nam homo propriè dicitur imperare sibi ipsi: imperium autem quædam excitatio est, & in supernaturis actibus media prudentia infusa locum habet.

CAPUT VI.

Vtrum gratia excitans in intellectu sit, & que sit necessitas, vel munus eius.

*C*Vm in superioribus dictum sit initium interioris gratiæ ab excitante auxilio desumi, tanquam certum supponimus hanc gratiam esse in intellectu, imò & in illo primitus inchoari, vt satis significauit Conc. Trid. sess. 6. c. 5. docens vocationem fieri tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem; illuminatio enim interna & spiritualis ad intellectum pertinet, & in illo fieri necesse est, idemque multis alijs testimonijs statim confirmabimus. Præterea est hoc manifestum in primis ex naturali subordinatione potentiarum animæ, nam inter eas præcedit intellectus, sine cuius motione non potest voluntas moueri, nisi ab aliquo extrinseco agente, vel obiecto excitetur; ergo prima excitatio necessariò debet in intellectu præcedere. Atque hoc modo explicuit necessitatem hanc gratiæ excitantis D. Th. 1. 2. quæst. 109. art. 2. ad 1. & q. 24. de verit. art. 14. & 15. Si tamen generaliter hæc ratio sumatur, non solum probat necessitatem præiunam excitationem in ordine actuuum gratiæ, sed etiam in ordine naturalium actuum, & ita illum discursum confirmat D. *Idem.*

D Thom. Thom. auctoritate Aristot. lib 7. Ethic. ad Eudem. c. 18. de bona fortuna, vbi sentit voluntate humanam non ita esse dominam suorum actuuum, quin saltem in prima cogitatione indigeat moueri ab alio, quia non potest mouere seipsum ante cogitationem, & consequenter neque potest intellectum ad primam cogitationem mouere: oportet ergo vt ab alio moueat; & quia omnes causæ inferiores subordinantur prouidentiæ diuinæ, talis excitatio etiæ in naturali ordine principaliter in Deum reducitur, vt in lib. 2. explicaui. Quamuis autem hæc ratio, vt dixi, ad vtrumque ordinem gratiæ, & naturæ communis sit, vnicuique est cum proportione applicanda, quia motio primi mouentis est accommodata ultimo fini: per gratiam autem mouetur homo ad finem naturam superantem; ergo prima motio quæ per excitationem fit, esse debet per motionem eiusdem ordinis, & quæ à Deo auctore gratiæ procedat, quo discursu vritur etiam D. Th. 1. 2. q. 69. art. 6. *Idem.*

E dicens, cùm Deus conuertat omnia ad seipsum, homines tamen conuertere ad le, vt ad speciale finem cui intendunt, & cui cupiunt adherere valeant sicut bono proprio, secundum illud Ps. 72. *Mibi adhærere Deo bonum est*. Et dicta q. 24. de verit. art. 15. id declarat, quia modus præparationis, & conuersionis ad Deum vt supernaturalem finem est homini naturaliter ignotus, & ideo necesse est, vt ad illum aspergendum speciali modo diuinitus dirigatur, & gubernetur, quæ directio per sanctam cognitionem inchoatur.

*E*t etiam hæc doctrina D. Augusti, qui necessitatem huius gratiæ excitantis ad sanctam cogitationem vbiq; redit, præfertim in dicta vterius ex do. q. 2. ad Simplic. vbi circa finem ait. *Quis potest credere nisi aliqua vocatione, hoc est, aliqua rerum testificatione tangatur? Quis habet in potestate tali viso attingi mentem suam, quo eius voluntas mouatur ad fidem? aut quis habet in po-*

Assertio 1.
Gratia excitans
est in intellectu.
Trident.

D. Thom.

Idem.

2.
Confirmatur
vterius ex do-
ctrina Augusti.

Cerinth. 3. testate, ut vel occurrat, quod tunc delectare pos- fit, vel delebet cum occurrerit. Eadem doctrinam habet lib. 2. de peccator. merit. c. 17. & 18. & lib. 2. contra duas epist. Pelagianor. c. 8. semperque ad hoc inducit illud 2. ad Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Est autem naturale intellectui, ut ad primam suam cogitationem ab extrinseco obiecto, vel quod suppleat vicem obiecti, moueri incipiat, & ideo in hac excitatione gratiae id seruari necessitate est, imo in eo est maior necessitas, quia intellectus magis distat, magisque est in pura potentia respectu obiectorum, quae ordinem naturae superant, & ideo necesse est, ut per influxum incipiat in actum reduci. Quamuis autem naturale sit intellectui per sensum excitari, tamen diuina virtute, & per auxilium gratiae potest aliquando interna tantum motione excitari, quamvis frequenter, & regulariter medijs externis obiectis illuminetur. Et ideo D. August. duos modos huius excitationis, internum nimurum, & externum saepe distinguit, vt lib. 8. 3. quaest. q. 68. ait. *Quoniam neque velle quisquam potest, nisi admonitus, & vocatus sine intrinsecus, ubi nullus hominum videt, sine extrinsecus per sermonem sonantem, aut per aliqua signa visibilia efficitur, ut etiam ipsum velle Deus operatur in nobis.* Et ibidem subdit de Pharaone ipsum non latuisse quantum boni consequitae fuerint terrae illae per aduentum Joseph, & illius (ait) rei gesta cognitio vocatio eius fuit, ut populus Irael misericorditer tractans, non esset ingratus. Simili modo lib. de spir. & liter. c. 34. dicens, *Visorum suasionibus agit Deus, ut velimus, & ut credamus, sine extrinsecus per Euangelicas exhortationes, ubi & mandata legis aliquid agunt, si ad hoc admonet hominem infirmitatis sua, ut ad gratiam iustificantem credendo, configuiat; sine intrinsecus ubi nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem, sed consentire, vel dissentire propria voluntatis est.* Atque eodem modo D. Prosper lib. 2. de vocat. gent. c. 25. & 26. & lib. contra Collatorem explicat hanc gratiam excitantem nostra cognitione incipientem partim per extrinsecos obiecta, vel signa, partim per internam reuelationem, vel monitionem.

Assertio 2.
Exterior excita-
tio ab inte-
riori non sepa-
ratur regulari-
ter.

Notatio 1.
Excitatio me-
re interna co-
muniter fit per
species haultas
a sensibus.

In operibus
gratiae Deus
non multiplicat
miracula, non
necessaria,

A potest, naturalem ordinem seruat. Vbi autem hæc impressio specierum per diuinam actionem antecedit, licet ad beneficia gratiae pertineat, quia supernaturalis est saltem in modo, non est tamen interna gratia excitans, sed potius ad exteriorem gratiam spectat, quia per se, & ex natura sua per sensibilia obiecta fieri posset. Vnde à contrario circa aliud modum externæ excitationis aduertendum est, quod licet per externas voces, aut signa imprimitur species, quæ possunt etiam in intellectu aliquam naturalem cogitationem excitare, nihilominus illa non pertinet ad proprium internum auxilium gratiae excitantis, quia illa cogitatio reuera fit solis viribus naturæ, & solum ea quadam exteriori gratia, quæ est quasi plantatio, & rigatio, de qua dixit Paulus, *Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Item illa cogitatio est à nobis quasi ex nobis, sicut alias cogitationes naturales, quia propria virtute intellectus fit, solumque requirit impressiōnem specierum, quæ à talibus obiectis sensibilibus naturaliter etiam fit: at verò pia cogitatio, quæ est gratia existens, talis est, ut ad illam non simus sufficientes ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo esse debeat. Denique gratia, quæ datur ad illam cogitationem, non transcendent legem, vel doctrinam; vnde Pelagius (vt in lib. 1. & 3. saepe aduertimus) C in hoc sensu etiam admittet excitantem gratiam, & inspirationem; Augustinus vero contra illam vrget, exigendo iuxta Scripturas, altiorem gratiam excitantem, quam internam doctrinam, & occultam gratiam vocat, vt videlicet in toto lib. de Grat. Christi, & alijs frequenter, (vt ita rem explicem) etiam interna, & spiritualis cogitatio, quæ diuina virtute fit in intellectu, & ab intellectu medijs speciebus ab interioribus signis intellectus impressis.

D Ex his ergo satis declaratum relinquitur munus, & necessitas huius gratiae, quatenus ad intellectum pertinet. Nam munus illius, quam vox ipsa præfert, est actu mouere, & monere hominem, vt rebus diuinis, & supernaturalibus afficiatur: necessitas autem partim prouenit ex ea generali ratione, quod homo non potest seipsum ad primam cogitationem mouere, partim ex potentia naturali hominis ad res supernaturales cognoscendas, propter quam necesse est, vt illa prima motio ex gratia procedat, & vtrunque significatur est ab auctore libri de Ecclesiast. dogmat. c. 20. dicente, *Manet ad salutem querendam libertas arbitrij, sed mouente prius Deo, & mouente ad salutem, & ita initium salutis Deo operante habemus;* & eamdem sententiam continent, qua supra ex Augustino retulimus, præfertim in q. 2. ad Simplician. vbi in fine addit. *Voluntas nisi aliquid occurrat, quod inuitet animum, moueri nullo modo potest.* Hac ergo de causa præcedere excitationem in intellectu necesse est.

E *Quoniam vero in intellectu apprehensio & iudicium inuenitur, inter quæ apprehensio ordine naturæ præcedit, dubitare quis potest, an prævia hæc excitatione simpli- citer necessaria in prævia apprehensione tantum confitiat, vel etiam iudicium requirat. Respondetur nec sufficere apprehensionem solam, quæ non includat aliquam cogitationem rei apprehensa, & consequenter iudicium aliquod, licet imperfectum, neque etiam requiri iudicium perfectum, & consummatum, quod cum perfecta cognitione, & deliberatione fit. Ratio primæ partis.*

Dubium:
Assertio 4.
Non sufficere
apprehensio,
sed requiritur
iudicium im-
perfectum.

*Ratio primæ
partis.*

Notatio 2.
Cognitio na-
turalis causata
per signa quæ
mouere possunt
intellectum, non
pertinet ad internum
auxilium gra-
tiae.

1. Cor. 3. 7.

D. Augst.

Assertio 3.
Munus & ne-
cessitas gratiae
excitantis col-
ligitur ex die-
tis.

Ratio secunda partis.
esse debet, vt possit in voluntate aliquem effectum commouere, nam ad hunc finem datur, vt ex dictis allegatis Concilijs, & Patribus constat. Ad mouendum autem effectum, non sufficit qualibet apprehensio, sed necessarium est aliquale iudicium, vt nunc suppono. Ratio vero alterius partis est, quia ad primum motum voluntatis non requiritur perfectum iudicium: haec autem excitatio intellectus satis est, vt proxime moueat voluntatem ad aliquem motum indeliberatum, qui solet primus appellari. Item perfectum iudicium de se supponit voluntatem applicantem intellectum vel ad perfecte considerandum, vel etiam ad ipsum iudicium ferendum; ergo non oportet vt tale iudicium praecedat in intellectu per modum pura gratiae excitantis, sed satis est, quod praecedat illa cognitione, qua ad inuitandam voluntatem sufficiat, & vt illa posita possit etiam voluntas applicare intellectum ad melius considerandum, quod facere poterit adiuuante gratia, que iam non erit pure excitans, vt in dictis in superioribus declaratum relinquitur.

C A P V T VII.

*Vitium gratia excitans in voluntate sit,
& quae sit necessitas, vel munus eius.*

*1. Status questio-
nis, & ratio
dubitandi.*

Confirmatur.

*E*x dictis in praecedenti capite colligere alii quis potest excitantem gratiam in intellectu tantum, & non in voluntate esse necessariam: consequens autem non videtur admittendum; ergo. Sequela probatur, quia tota illa necessitas fundata est a nobis in subordinatione voluntatis ad intellectum; ex illa vero solum colligitur necessariam esse excitationem intellectus, quia illa posita potest voluntas semouere, etiamsi ab alio in seipsa non exciteretur. Confirmatur, ac declaratur, quia motus voluntatis, quicunque ille sit, supponit in intellectu sufficientem cogitationem ex necessaria, & quasi essentiali subordinatione: motus autem perfecte deliberatus voluntatis non habet hanc necessariam subordinationem, vel dependentiam a motu indeliberato, vt illum necessariò supponere debeat; ergo potest esse in voluntate motus gratiae adiuuantis, seu cooperantis, qui sit plenè liber, & supernaturalis, etiamsi in ipsam voluntate non precedat motus indeliberatus gratiae excitantis. Quod autem sequela admittenda non sit, probatur, tum quia Concilia explicant hanc gratiam excitantem nomine inspirationis, & hanc dicunt esse necessariam: inspiratio autem motum voluntatis significare videtur, quem eadem Concilia tactum cordis vocant, tum etiam, quia videtur inde sequi error Pelagij, qui dicebat præuenientem gratiam necessariam ad bene operandum, tantum esse legem, & doctrinam. At vero si gratia excitans solum est cogitatio intellectus, solum deseruit per modum doctrinæ reuelantis, & proponentis voluntati bonum, quod amandum est.

In hoc puncto videri potest alicui non esse inconveniens concedere, excitantem gratiam non esse necessariam in voluntate, id enim indicare videtur Alexander Alens. 3. p. q. 61. memb. 6. art. 3. aliás 7. memb. 3. dicit enim excitare liberum arbitrium esse effectum gratiae, tamen quia liberum arbitrium est facultas voluntatis & rationis, excitare pertinere ad rationem, iustificare autem ad voluntatem. Vbi excitationem tribuit soli intellectui, & inter illam excitationem, & illum motum voluntatis, quo iustificamur non videtur postu-

*2. Suadetur sen-
tentia negans
necessariam
esse gratiam,
excitantem in
voluntate.
Alens.*

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A lare aliquem motum indeliberatum voluntatis. Neque alij antiqui Scholastici, neque ipse D. Thom. aliquid de necessitate horum motuum iudiciorum gratiae, quæ in voluntate praecedere debeat nobis, expressè tradiderrunt. Præterea non videtur haec sententia aliena à mente Concil. Trid. nam licet illuminationem, & inspirationem nominet, indicat tamē esse eandem motionem, sic enim ait in dicto c. 5. *Tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens.* vbi quam vocauerat illuminationem, postea inspirationem vocat, & de illa vt de singulare motione loquitur. Et ideo in can. 3. ex parte

B gratiae excitantis ac præuenientis solam inspirationem requirit, ad actus iustificationis: non omisisset autem illuminationem, si illa esset distincta motio, cùm sit maximè necessaria. Idemque argumentum sumi potest ex Concil. Araufic. cap. 5. & 6. vbi solam illuminationem, & inspirationem appetet. Videtur ergo eadem sancta cogitatio vocari illuminationem quatenus affect intellectum; inspiratione vero quatenus inuitat, & metaphorice attrahit voluntatem. Vnde etiam sumitur coniectura, quia per actum intellectus sufficienter excitatur ipsa voluntas motione, seu tractione metaphorica. Non ergo est necesse, vt exciteretur quasi formaliter per inhärentem motum.

Neque etiam videtur ab hac sententia alienus August. nam in multis locis, qua iam allegauimus, necessitatem gratiae excitantis ad sanctam cogitationem reuocat, vt lib. de prædest. Sanctor. c. 2. & de bono perseuer. cap. 8. Illam ergo censem esse sufficientem in ratione excitationis, vt in lib. de Grat. Christi c. 13. vocat illam internam doctrinam, dicens, *Si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, vt altius, & interius eam Deus cum ineffabili suavitate, credatur infundere non solum per eos qui plantant, & rigant extrinsecus, & tract. 26. in Ioan. explicat verba illa Christi Domini. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum,* per alia dicta Petro ab eodem Christo Domino Matth. 16. *Caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in Cælis est;* addit enim August. ista reuelatio, ipsa est attractio: at reuelatio in intellectu tantum fit, & subiungit. Ramum viridem ostendis oui. & trahis illam; nuces pueri demonstrantur, & trahitur. quibus modis per solam cognitionem hanc gratiam declarat, & simili modo, circa eundem locum loquitur Cyril. lib. 4. in Io. c. 6. dicens, non vi quadam cogi, trahiique fidelis putandum est, sed monitione, doctrina, reuelatione ineffabiliter facta, vt ille solus nouit, qui dignos cognovit, & in cap. 7. id confirmat ex alijs verbis Christi. *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.* Vbi enim (inquit) auditus, disciplina, doctrinaque adeat, ibi fides non visis, sed persuasione oritur; persuasio autem ad intellectum fit, qua persuasione facta, immediate sequi potest, cùm adiuuante gratia voluntas credendi absque interuentu præiij motus indeliberati eiusdem voluntatis. Eandemque doctrinam circa eundem locum indicat Chrysost. Hom. 45. in Ioann. dicens. Quomodo trahat hoc, Propheta præixerat, quod erunt omnes docibiles Dei.

Denique sententia haec nullo modo incidit in errorem Pelagij, nam Pelagius, vt ibi videtur dimis, gratiam solum ponebat in doctrina non videtur externa, quatenus naturali modo potest intellectum excitare, & instruere; haec vero sententia requirit specialem illuminationem internam, quam Pelagius non agnoscebat. Et

Ex Conc. Trid.

Araufic.

August.

Ioann. 6. 44.

Matt. 16. 17

Cyrillo.

Ioann. 6. 45.

Chrysost.

4.
Hæc sententia in errorem Pelagij, nam Pelagius, vt ibi videtur dimis, gratiam solum ponebat in doctrina non videtur externa, quatenus naturali modo potest intellectum excitare, & instruere; haec vero sententia requirit specialem illuminationem internam, quam Pelagius non agnoscebat. Et

August.

5.
Affterio 1.
Excitans gratia non solum in intellectu, sed etiam in voluntate infunditur ante deliberatum consensum supernaturalem. Certa est, quia est manifesta doctrina Augustini.
Primus locus.

Secundus.

Tertius.

6.
Quartus.

Prosper.

ideo signatim addit Augustinus in citato loco, *non solum per eos qui plantant, & rigant extrinsecus*, (vtique, vt dicebat Pelagius,) sed per seipsum quod est proprium Catholicæ doctrinæ. Et hoc ipsum significauit Cyrillus in verbo illo, *reuelatione ineffabiliter facta*. non enim dicitur ineffabilis, nisi propter internum, & occultum modum diuinæ illuminationis. Et in eodem sensu dixit Chrysostomus, per illud verbum *trahendi*, non liberum arbitrium tolli, sed necessitatem diuini auxilij demonstrari. Vnde est aliud manifestum etiam discrimen, nam Pelagius præter illam suam gratiam externam, non admittebat gratiam adiuuantem, quam hæc sententia in voluntate requirit. Quod satis esse ad distinguendam Catholicam doctrinam à Pelagiâ, docuit August. in dicto lib. de Grat. Christi c. 47. dicens ad Pelagium, si consenserit nobis etiam ipsam voluntatem, & actionem diuinitus adiuuari, & sic adiuuari, vt sine illo adiutorio nihil boni velimus & agamus, &c. nihil de adiutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controverſie relinquitur.

Nihilominus dicendum est, excitantem gratiam non solum in intellectu, sed etiam in voluntate infundi, ante piam voluntatem, seu deliberatum consensum supernaturalem. Hæc assertio certa est, & in ea conueniunt omnes moderni Scriptores, est enim manifesta doctrina Augustini. nam ferè semper pia cogitationi adiungit aliquem voluntatis motum, & specialiter lib. de predestin. Sanctor. c. 20. *Cum Deus (inquit) vult fieri, quod non nisi volentibus hominibus oportet fieri, inclinari eorum cora ut hoc velint, eo silice inclinante, qui in nobis mirabili modo, & ineffabili operatur, & velle.* Et ita intelligit illud Psalm. 118. *Inclina cor meum in testimonia tua, & illud 3. Reg. 8. Fiat Dominus noster nobiscum, & inclinet corda nostra ad se, & illud Proverb. 8. iuxta Septuaginta, preparatur voluntas à Domino, propriè enim preparatur voluntas per aliquid inseceptum, & non per solam intellectus cogitationem; & lib. 2. de peccator. merit. c. 17. & 18. duos effectus huius excitantis, & præuenientis gratiæ declarat: unus est, *ut innescat, quod latebat, aliud ut suave fiat, quod delectabat*, quorum prior ad intellectum, posterior ad voluntatem pertinet, & utrumque dicit pertinere ad illam gratiam, qua Deus adiuuat voluntates, quam gratiam ibi appellat *victricccc delectationem*. Et similiter in dicto lib. de Grat. Christi c. 13. dicit doctrinam internam in qua vocatio consistit, cum mirabili suavitate infundi. Quæ certè suavitatis sine aliquo motu voluntatis intelligi non potest.*

Præterea in lib. 2. contra duas epist. Pelagian. cap. 8. dicit cupiditatem boni non incipere in nobis à nobis, sed à Deo, vtique per excitantem gratiam, & in c. 9. dixit hominem præparare cor, non tamen sine adiutorio Dei, qui tangit cor. Et in fine eiusdem capititis ait, *Benedictio dulcedinis est gratia Dei, qua fit in nobis, ut nos delectet, & cupiamus, hoc est, amemus quod præcipit nobis, in qua si nos non præuenit Deus, non solum non perficitur, sed neque inchoatur in nobis.* & similia multa habet in epist. 106. & 107. & alijs libris contra Pelagian. Latius vero, & apertius Prosper lib. contra Collector. c. 14 explicando verbum Christi, *Nisi Pater meus traxerit eum, multa enumerat, quæ partim ad intellectum, partim ad voluntatem pertinent, trahit (inquit) ad Deum contemplatio, & trahit cognitio diuinorum operum, & statim addit, animum audientis inflamat. Item trahit timor, trahit lætitia, trahit desiderium, trahit delectatio, quæ omnia testi-*

A monijs Scriptura confirmat, & concludit. *Quis perspicere, aut enarrare possit per quos effectus visitatio Dei animum ducat humanum?* & similia multa habet lib. 2. de vocat. gent. cap. 26. vbi post multa, quæ ad intellectum pertinent, concludit, & fidei affectionibus imbuendo. Et Fulgent. lib. 1. ad Monimum c. 8. dicit Deum primum inchoare in homine voluntatem bonam, deinde eandem voluntatem adiuuare inchoatam, & idem prosequitur cap. 14.

Ex quibus vltius addimus hanc gratiam excitantem, & voluntati inhærentem, non solum vtilem, sed etiam necessariam esse in ordine humana iustificationis. Hæc assertio ex dictis Patribus, & testimonij colligitur: nam in dictis locis saepe de gratia necessaria ad fidem, vel conuerſionem loquuntur: & inde Concil. Trident. illuminationem, & inspirationem tanquam necessarias requirit, & certè nomine inspirationis impulsum aliquem voluntatis intelligere videtur. hæc enim significant illa verba, *Tangente Deo cor hominis*, nomine enim cordis voluntas significatur: dicitur autem Deus tangere cor per Spiritus Sancti illuminationem, quia ex illuminatione intellectus statim resultat in voluntate motus aliquis, quo Deus tangit cor, & hic motus est etiam inspiratio, quam voluntas amplecti, vel respicere potest, vt Concilium ait; estque hoc consentaneum verbis illis Apocal. 3. *Ego sto ad ostium, & pulsso.* Nomine etiam ostij voluntas significari videtur. Nam per illam Deus ingreditur in animam, vel ab illa expellitur. Cùm ergo dicitur Deus pulsare ostium, rectè intelligitur id facere mouendo, & excitando non tantum intellectum, sed etiam voluntatem. Nam ex duobus que ibi statim subiunguntur, *Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum;* & licet primum ad intellectum pertineat, secundum proprium est voluntatis, illa enim est, quæ per liberum consensum Deo ianuam aperit; ergo ipsa est etiam ostium, quod per gratiam excitantem pulsatur. Et hæc sumi potest prima ratio huius necessitatis, quæ sumitur ex naturali sympathia istarum potentiarum. nam sicut voluntas non potest excitari nisi medio intellectu, ita è contrario posito in intellectu sufficienti excitatione, & non existente in intellectu sufficienti consideratione ad deliberandum, statim consurgit in voluntate, necessitate quadam naturali, motus aliquis cogitationi intellectus proportionatus. Nam si cogitatio est, v. g. de pœnis inferni, oritur timor; si vero est de diuinis beneficiis, resultat aliquis effectus amoris saltem imperfectus, & sic de ceteris. Quamuis enim isti motus non fiant sine intrinseco influxu gratuito, quia vero iam supponunt in intellectu priorem aliquam gratiam, cum quæ habent connaturale quasi vinculum, ideo Deus consequenter concedit illum influxum in voluntate, illamque mouet modo accommodato ipsi gratiæ.

E Accedit alia ratio, quæ præcipua est, quia voluntas per hos imperfectos motus aliquo modo disponitur, & paulatim trahitur ad perfectum consensum, vel immediate, vel mediante intellectu, quod in prima vocatione ad fidem ita potest applicari. nam prima gratia excitans intellectum per cognitionem alicuius virtutis credendæ imperfecta est, quia non statim representat sufficienter omnes rationes credendi, & ideo necesse est vt voluntas afficiatur aliquo modo ad cognitionem illam, vel obiectum eius, vt inde applicetur intellectus vel ad recogitandum, & expendendum ea,

Fulgent.

7.
Affterio 2.
Gratia excitans non modò vtilis, sed etiam necessaria voluntati.

Apoc. 3.

Prima ratio fundata in Scriptura. Posito in intellectu sufficienti excitatione, & absente sufficienti consideratione ad deliberandum, statim consurgit necessariò in voluntate motus aliquis cogitationi intellectus proportionatus.

8.
Secunda ratio. Voluntas per motus gratiæ excitantis aliquo modo disponitur & trahitur ad perfectum consensum.

Autor. 16.
ea, quæ audiuit, vel ad iterum audiendum, vel ad diligenter attendendum. Et huiusmodi videtur fuisse gratia data Lidiæ Purpurariæ, cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo Actor. 16. vt sumitur ex Prosper lib. 1. de vocat. gent. cap. 23. aliâs 9. & contra Collator. cap. 3. & in epist. ad Ruffinum; deinde verò crescente hoc modo cogitatione intellectus, crescit etiam ille indeliberatus voluntatis affectus, atque ita tandem cō peruenit, vt voluntas liberè, & efficaciter velit credere. Et hoc si quod Augustinus dixit, *Deum trahere hominem ad fidem ineffabili suavitate, offendendo quod non apparebat, & faciendo ut suave fiat quod non delectabat*. Et sic etiam dixit Prosper lib. 2. de vocat. gent. c. 16. *Deum trahere hominem cor illuminando, & fidei affectionibus imbuendo*, & cap. 14. contra Collator. Trahit (inquit) gestarum rerum cognitionis, & diuinorum operum relaturæ cor audientis inflammant, trahit contemplatio, trahit delectatio lectionis. Et quod de fide dictum est, ad dilectionem, & pœnitentiam, aliosque actus pietatis applicari potest.

Item:
Declaratur & probatur ulterius, quia hic modus excitandi valde conformis est prouidentie, & necessarius in natura lapsa.

2.
Estque hic modus excitandi, & trahendi animam valde conformis sapienti prouidentiae Dei, & valde necessarius homini, præser-tim in natura lapsa. Primum patet, quia vtraque potentia intellectus, & voluntatis, est de se valde improportionata ad supernaturales actus, & ideo ad suauem prouidentiam pertinet paulatim illam subleuare, procedendo ab imperfecto ad perfectum; ergo sicut intellectus hoc modo ducitur à Deo prævia gratia excitante, ita etiam voluntas. Vnde in ipsa hominis iustificatione hoc ipsum ordinariè Deus obseruat, vt descripsit Concil. Trident. sess. 6. cap. 6. vbi varios ponit actus ad vtramque potentiam, ex quibus aliqui sâpe possunt ad gratiam excitantem pertinere, vt diuino timore concuti, desiderium aliquod salutis concipere: secundum verò constat, quia per originale peccatum non solam ignorantiam contraximus, sed multo magis infirmitatem, & imbecillitatem bene operandi, vt recte docet D. Thomas 2. 2. quæst. 109. art. 2. ad 3. & sumitur ex Augustino de natur. & grat. cap. 63. & 1. Retract. cap. 9. vt exponitur ab eodem. D. Thoma 1. 2. q. 85. art. 3. ad 5. Ergo sicut intellectus indiget excitatione propter ignorantiam, ita debet excitari voluntas propter difficultatem bene operandi: quæ ratio in sequenti magis explicabitur.

10.
Tertio, quorū-dam ratio.

Tertiam rationem addunt aliqui, quia voluntas priusquam aliquem motum gratiæ excitantis in se recipiat, nullum habet supernaturale principium ad eliciendum actum supernaturalem perfectum, seu deliberatum: ergo indiget excitante gratia, per quam tanquam per proximum principium possit dicere deliberatum consensum, si velit. Antecedens supponitur, quia ante excitantem gratiam non præcedunt habitus infusi, neque alia transiens qualitas, quæ illorum vicem suppleat, vt in præcedentibus capitibus ostensum est. Consequentia verò probatur, quia voluntas non potest operari sine aliquo principio proximo, neque excitatio solius intellectus illi potest ad hoc munus deseruire, quia est illi extrinseca, principium autem operationum intrinsecum esse oportet potentia operationum.

Hæc verò ratio vel nihil addit præcedenti-
Fr. Suarez de Gratia Pars II.

*B*us, vel efficax non est, neque subsistit, nam de duplice principio intelligi potest, silect moralis, aut physico: si ergo solum intelligatur de principio moraliter attrahente, inclinante, aut etiam adiuuante voluntatem; sic, hæc ratio nihil addit præcedentibus, quin potius etiam pia cogitatio intellectus dicitur passim ab Augustino initium bona voluntatis, quia metaphoricè mouet illam, quæ est motio moralis, sive reducatur ad causalitatem finalem, sive ad efficientem moralis, vt est consilium, monitio, reprehensione, & similia. In hoc verò genere magis proprium, & propinquum principium voluntatis est motus aliquis delectationis, aut timoris, vel desiderij eiusdem voluntatis, his enim motibus magis disponitur ipsa potentia ad ulteriorem consensum, & ad applicandum intellectum ad melius considerandum, & practicè iudicandum, vt declarauimus, & ob hanc rationem diximus esse necessarios hos motus voluntatis, quod perinde est, ac dicere esse necessarios, vt principia moraliter inducentia voluntatem. Et hoc sâne modo explicat vbique Augustinus necessitatem, & causalitatem istorum motuum, vt in locis allegatis videtur licet, & maximè in 2. lib. de peccator. merit. cap. 17.

C Si autem ratio illa intelligatur de principio physico, vt aliqui moderni illam intelligere videntur, mihi non videtur subsistere. Primo, quia gratia excitans per se, non ad hoc ponitur vt sit principium physicum efficienti aliud, sed vt formaliter excitet, & vigilare faciat potentiam, & ideo per se habeat vt sit actus secundus, & elicitus, non quod sit eliciens, seu producens, quod magis pertinet ad actum primum. Secundò, quia esse principium physicum consensus magis pertinet ad gratiam adiuuantem, vt infrà videbimus.

D Quod si quis dicat eamdem gratiam excitantem fieri adiuuantem, quando concurrit cum potentia ad consensum, esto hoc verum sit in proprio genere moralis adiutorij, vt infrà videbimus, nihilominus de adiutorio physico (vt sic dicam) gratis hoc dicitur, quia hoc valde accidentarium est ad proprium munus, & necessitatem gratia excitantis. Tertiò huius rei signum est, quia etiamsi supponatur in potentia supernaturale principium physicè sufficiens ad supernaturalem actum, adhuc est necessaria gratia excitans, vt capite sequenti dicemus. Et patet in puer baptizato ad usum rationis perueniente, nam licet habeat habitus infusi, excitandus est, vt possit actu credere, vel amare. Vnde fit etiam proportionem illam in dicta ratione assumptam, non sufficere sine gratia excitante, adhuc, vt potentia possit elicere actum supernaturale. Quod verò excitatio non supponat habitus infusi, non est in uniuersum verum, nam interdum potest ita esse, interdum non esse. Ex quo potius colligitur gratiæ excitantem sive in voluntate, sive in intellectu, non requiri vt sit principium physicum alterius actus. An verò quasi concomitante id habeat, saltem quando deest aliud physicum principium, controverti potest. Id tamen commodiis infrà tractabo, & ostendâ excitantem gratiam hanc physicam efficientiam per se non habere. Nunc solum addo necessitatem illius principij, non recte probari, ex eo quod voluntas non potest dicere actum supernaturale, sine prævio principio physico supernaturali sibi inhærente, nam ipsum met actum gratiæ excitantis elicit sine tali principio; vt illime Theologi non negant, & capite præcedenti à nobis ostensum est, vbi consequenter diximus,

Nihil addit præcedentibus si intelligatur de principio moraliter attrahente.

August.
Si autem de principio physico vt quidam moderni volunt, non subsistit.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

E gratia excitante, adhuc, vt potentia possit elicere actum supernaturale. Quod verò excitatio non supponat habitus infusi, non est in uniuersum verum, nam interdum potest ita esse, interdum non esse. Ex quo potius colligitur gratiæ excitantem sive in voluntate, sive in intellectu, non requiri vt sit principium physicum alterius actus. An verò quasi concomitante id habeat, saltem quando deest aliud physicum principium, controverti potest. Id tamen commodiis infrà tractabo, & ostendâ excitantem gratiam hanc physicam efficientiam per se non habere. Nunc solum addo necessitatem illius principij, non recte probari, ex eo quod voluntas non potest dicere actum supernaturale, sine prævio principio physico supernaturali sibi inhærente, nam ipsum met actum gratiæ excitantis elicit sine tali principio; vt illime Theologi non negant, & capite præcedenti à nobis ostensum est, vbi consequenter diximus,

quod idem contingere possit in primo actu supernaturali, & libero, quod iterum in dicto loco magis ex professo examinabitur.

Non omittam autem aduertere quosdam alios ex recentioribus Theologis sentire imprimis gratiam excitantem esse necessariam, ut voluntas habeat principium intrinsecum, quo possit efficere liberum actum supernaturalem; nihilominus negare principaliter hoc esse ipsos actus indeliberatos, quia unus actus immanens non est principium formale effectuum alterius. Et ideo dicunt tertio, excitantem gratiam non confundere formaliter, & essentialiter in his actibus indeliberatis, sed in motione virtuali, & efficaci, per quam tanquam per principium formale Deus operatur in nobis tam indeliberatos actus, quam deliberatos supernaturales. Vnde quartò addunt huiusmodi actus indeliberatos non ex necessitate antecedere perfectam conuersationem, etiam si gratia excitans ordine natura necessariò illam antecedat.

Verumtamen tertiam istarum propositionum iam suprà impugnauimus, & ostendimus esse falsam præter communem Scholasticorum modum loquendi, & explicandi, gratiam excitantem solum videri inuentam ad introducendam illam motionem virtuosam, & efficacem, contra quam aliqua iam suprà diximus, & plura in hoc lib. 3. & infra dicti sumus. Hac igitur tertia propositione reiecta, & tenta secunda, quam veram censemus, prima non potest subfistere, quia nulla requiritur gratia, quæ possit esse principium formale efficiendi actum deliberatum, iamque est à nobis ostensum, & iterum infra probandum est, tale principium inhærens potentia non esse simpliciter necessarium ad eliciendum actum, sed tunc solum quando potentia connaturali modo, seu ex habitu operatur.

Quartum verò dictum horum Theologorum ego absolute, & sineulla limitatione affirmare non auderem, nec censeo esse admittendum. Nam Concilia satis expressè docent, gratiam illam præuenientem, qua tangit cor per illuminationem, & inspirationem, esse absolute necessariam ante perfectam conuersationem peccatoris, vel ante voluntatem credendi; ita enim loquitur Concil. Arausic. can. 4.5.6. & 7. Et Concil. Trid. c.5. & can. 3. Et eodem modo August. eumdem iustificationis, & initij eius ordinem ponit. Vnde meritò Card. Bellarm. lib. 6. de Grat. & liber. arbit. cap. 15. ex professo probat, ex Concilijs, & Patribus sine gratia excitante, quam ipse in dictis actibus indeliberatis ponit, nullum motum pietatis fieri posse, & tacitè reprehendit Vegam, qui lib. 6. in Trid. c.7. ausus est dicere, cum sola gratia adiuuante siue excitante posse interdum iustificationem perfici, cum tamen Vega per gratiam excitantem non intelligat, nisi prædictos motus, & eamdem sententiam nominato Vega reprobat Vasquez 1.2. disp. 85. cap. 3. in fine, & Valent. 2. tom. disp. 8. punct. 3. §. 1. in fine. Sed de hac opinione Vega iterum capite sequenti dicam, nunc tantum assero gratiam illam excitantem, qua Deus incipit cor mouere per actus non liberos, communi & ordinaria lege esse simpliciter necessariam ad perfectos, & deliberatos actus supernaturales, quibus ad iustitiam disponimur efficiendos.

Neque contra hanc resolutionem obstant conjecturæ, quæ in contrarium siebant, quia de Concil. Trid. iam dictum est, quomodo sit intelligendum, nam inspiratio per tactum cordis explicatur; & eodem modo intelligendum est Concilium Arausicanum. Augustinus verò sub pia cogitatione intellexit, seu comprehen-

A dit bonum affectum voluntatis, qui vel cogitatione intellectus excitatur, vel vicissim illam promouet, ut explicatum est, & ad eumdem modum explicanda sunt alia loca Augustini, quamvis non semper utrumque modum declareret, non enim id semper necessarium est. Et eodem modo intelligendi sunt alii Patres explicantes verbum trahendi. Nam licet interdum illam tractionem explicit per verba pertinientia ad intellectum, quia inde incipit tractio, non excludunt motus voluntatis sequentes cogitationem intellectus, & vim tractionis consummantis. Et hoc modo à Pelagio, qui in utroque errauit, recedendum est.

Nihilominus tamen propter rationem dubitandi prius propositam existimo necessitatē huius motionis per actum vitalem non liberum, non esse tam absolutam, & per se in voluntate, sicut in intellectu, ita docuit sine alia declaratione P. Vasquez tom. 2. disp. 38. c. 1. in fine. Ratio autem est, quia non est tanta subordinatio, & causalitas per se inter actum indeliberatum, & deliberatum eiusdem voluntatis, quanta est inter actum non liberum intellectus, & liberum voluntatis. Nam haec posterior prouenit ex intrinseca natura talium potentiarum, & in genere cause finalis, & quasi formalis ex parte obiecti, est quædam dependentia essentialis inter ipsos actus. Haec autem non inuenitur in prioribus actibus eiusdem voluntatis, sed ibi necessitas oritur ex imperfecto modo, quo homo procedit in suis actibus ab imperfecto ad perfectum. Et fortasse haec necessitas vel tota, vel maiori ex parte prouenit ex imperfectione praesentis status naturæ lapsæ, ut in cap. seq. magis explicabo. Declaratur deinde, quia de potentia absoluta, seu per miraculum, vel extraordinarium auxilium non appetat repugnantia, ut ita proponatur immediatè à Deo fides, & iudicium credulitatis eius in intellectu, ut possit voluntas statim moueri actu deliberato, ac perfecto ad volendum credere; quia neque motus indeliberatus tunc apparet necessarius aliqua sufficienti ratione, neque videtur habere locum, cum tam perfecta aduentitia intellectus, nec denique scit tarda molimina Spiritus Sancti gratia, ut vel non possit ita subito illuminare perfectè intellectu, vel statim etiam voluntatem ad deliberatè volendum adiuuare. Quia verò hic modus deliberandi, & iudicandi, multum superat connaturali modum operandi hominis, praesertim in natura lapsa, ideo in hoc statu communis legi acceditur voluntas, & mouetur per actus indeliberatos, priusquam perfectè consentiat.

At verò ut aliqua gratia excitans in intellectu non præcedat ante primum motum deliberatum voluntatis, nec per miraculum fieri posse videatur, quia, ut suppono, fieri non potest, ut voluntas in incognitum feratur. Scio P. Molin. in concordia absolute dixisse, de potentia absoluta posse in nobis fieri per gratiam actus supernaturales, & perfectos sine his præijs motibus excitantis gratia. Sed ille procedit in eo fundamento, quod gratia excitans solum requiritur ut principium per se efficiens illorum actuum, & ideo consequenter ait, Deum posse per se supplere illam efficientiam sine principio creato. Nos autem non credimus esse illud munus gratia excitantis, idèoq; non solum credimus posse Deum illam efficientiam supplere, sed etiam de facto ita facere, quoties voluntas, non ex habitu, sed disponendo se ad recipiendum habitum operatur. Et ideo necessitatem gratia excitantis ex proprio eius munere aliter sumimus, ut declaratum est, & hanc necessitatem ex parte intellectus tantum esse inuenimus, ut per solam efficientiam Dei in volun-

17. Assertio 3.
Quæ satisfac-
rationi dubi-
tandi sup. n. 1.
P. Vasquez.

Necessitas gra-
tia excitantis
in voluntate
potissimum
prouenit ex
imperfectione
status naturæ
lapsæ.

18. P. Molin m̄s
elucidatur.

Augst.
voluntate suppleri non possit, quia illa necessitas non fundatur tantum in efficientia, sed in causalitate aliquo modo formalis, seu obiectiva. Ideoque recte dixit August. de praedest. Sanct. c. 2. neminem posse credere nisi prius cogitat esse credendum, illa autem cogitatio est excitatio: de motibus autem voluntatis facile illam sententiam admittimus, ut iam dixi.

19.
Affertio 4.
Excitans gratia esse potest etiam in parte sentiente.
Augst.
Ultimò addendum est gratiam hanc excitantem non solum esse posse in intellectu, & voluntate, sed etiam in parte sentiente, vel quantum ad phantasiam, seu cogitatiuam, vel quantum ad appetitum: nam vtriusque potentiae dispositio multum confert ad motionem superiorum potentiarum, quia intellectus pendet ex phantasia, & ideo phantasmata conuenientium obiectorum, & bona coordinatio illorū, maximè conducat ad intellectus illuminacionem. Similiter voluntas per quandam concomitantiam afficitur iuxta affectus appetitus, vt sunt timor, complacentia, spes, & similes, qui omnes maximè subsunt Spiritus Sancti motioni: nam altero modo potest illos excitare, quam sensibilia obiecta sufficiant, & ita pertinent hec ad gratiam excitantem. quæ doctrina est conformis Augustino in citatis locis, præsertim de Spir. & liter. & ad Simplicianum; solum ad uerto hos motus appetitus, vel phantasie interdum redundare ex actibus deliberatis voluntatis, & intellectus, & tunc magis pertinere ad gratiam adiuuantem & subsequentem, quam ad excitantem, quia iam sunt à nobis aliquo modo liberè operantibus saltem per quandam dimanationem, seu concomitantiam; aliquando verò se habent hi motus antecedenter ad omnem consensum liberum, & tunc propriè pertinent ad gratiam excitantem, quamvis remotè, & imperfectè. Suntque valde utiles, & moraliter necessarij spectata humanæ naturæ conditione; simpliciter verò non sunt ita necessarij, sicut intellectus, aut voluntatis excitationes, quia non afficiunt ipsasmet potentias, à quibus supernaturales actus perfecti eliciuntur, neque proximè illas disponunt, ac præparant, & alioqui potest Spiritus Sanctus immediate operari intellectu, & voluntate per illas potentias inferiores excitando potius, quam è conuerso. Denique ad hoc genus reducuntur externæ occasionses bonæ, & motiones exterorum obiectorum, vt sunt prædicatio Euangelij, iuxta illud 2. Petri 3. vestram excito in comminatione sinceram mentem, exempla Sanctorum & similia, quæ licet ab Augustino disputante contra Pelagium sub lege, & doctrina, magis quam sub gratia soleant comprehendendi, nihilo minus, generatim loquendo, beneficia gratiæ sunt, & sub gratia generatim dicta continentur, vt in principio huius materiae dixi. Et aliquo modo iuuant, quamvis per se non sufficiant, iuuant autem vt instrumenta, quibus Deus vititur ad homines interius excitandos, & ideo ad gratiam excitantem reuocantur, vt ex Augustini sententia saepe in superioribus dixi, præsertim in lib. de Spir. & liter. c. 33. lib. 1. de peccator. merit. & remis. cap. 22. & q. 2. ad Simplicianum.

A punctis hoc tempore controversis occasionis, quæ Molina in sua concordia docuit. Supponimus autem ex dictis in capite præcedenti, absolutè loquendo, neminem posse ad Deum conuerti, nisi prævia excitante gratia. Id enim apertis verbis definit Concilium Tridentinum sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit sine excitante, & adiuuante gratia, &c. & August. lib. 83.* quæstion. q. 68. dixit, neminem posse venire ad Deum, nisi admonitionem, & vocatum, & lib. 2. de peccator. merit. cap. 18. ait, ideo scriptum esse Deum operari velle in nobis, quia sine ipso excitante, & vocante nihil possumus. Quæ sententiæ, & definitiones non possunt explicari regulariter, velut in plurimum, tum quia est contra vim Conciliorum, & Patrum, qui contra Pelagium absolutam gratiæ necessitatem docere voluerunt; tum etiam, quia aequalē necessitatem ponunt in gratia excitante, & in adiuuante; non obstante autem hac necessitate in explicatione, & applicatione illius ad diuersos casus opinionum diuersitatem inuenio ad quos explicandos varios status hominis in ordine ad Dei excitationem, & vocacionem distinguo.

B Primus est eorum, qui nunquam exteriùs, vel interiùs vocati sunt, & de his nulla est in præsenti quæstio: nam illi indigent maximè diuina excitatione, & hoc ad minimum docent Concilia: quomodo autem possint hi homines hanc vocationem obtinere libro sequenti videbimus. Secundus status est hominis semel ad fidem sufficienter vocati, qui vocationi restitit, & credere noluit, retinet tamen vocationis memoriam: nam si penitus fuisse illius oblitus, perinde reputaretur, ac si nunquam illam habuisset. In tertio statu ponimus hominem non solum vocatum ad fidem, sed etiam iam credentem, ac proinde habentem habitum fidei infusum, vel etiam habitum spei, nam quoad hoc vtriusque est eadem ratio. Et in hoc statu potest moueri quæstio de necessitate excitationis, vel ad eliciendos actus fidei, & spei, vel ad eliciendum actum contritionis, & se disponendum ad iustificationem. Quartus denique status est potest hominis iam iustificati.

C Prima ergo opinio esse potest, gratiam excitantem in solo primo actu esse simpliciter necessariam, in reliquis vero esse posse utilem, non tamē necessariam, saltem ad conuersiōnem. Ita sentit Vega lib. 6. in Trid. cap. 7. vt in ultimis verbis aperte declarat, dicens. *Negare nos solam adiuuantem gratiam posse sufficere concedimus in alijs, quam in fidelibus, vel in eis, qui iam aliquando beneficio gratia excitantis ad fidem, aut conuersiōnem suam ex stimulati sunt, novo stimulo non indigent.* Et ideo cum Concilium dicit, peccatores excitare, vel adiuuante Dei gratia conuerti cap. 5. & utramque esse necessariam can. 3. Vega exponit, ideo dictum esse, quia est communis, & trita via conuersiōnis, & penitentia peccatorum, & in illis qui non essent vel fide iam illuminati, vel certè iam aliqua excitante gratia præuenti, utraque gratia est necessaria. Omissis autem, quæ pertinent ad duos ultimos status, quæ alijs sententijs communia sunt, quoad secundum statum potest fundari hæc sententia, quia si præcessit aliqua excitatio, per illam satisfactum est necessitati gratiæ, ex hac parte, nam Concil. Trident. solum requirit præviam vocationem, vel excitationem, quæ in dicto homine, de quo loquimur, iam præcessit; manet autem illa excitatio iam præcedens, virtute, & veluti semen cordi immisum; ergo illud sufficit, vt per adiuuantem gratiam postea fructificari possit.

Absolutè lo-
quendo nemo
poteſt conuer-
ti ad Deum
nisi prævia
gratia excitaa-
te.
Trident.
Arauſic.

2.
Status que-
ſtioniſ.

3.
1. Opinio Ve-
ga.

C A P V T VIII.

Vtrum gratia excitans sit necessaria solum ante fidem, & alios habitus infusos, vel etiam post illos.

*H*ec quæstio necessaria visa est, tum ad magis explicandum munus, & necessitatem gratiæ excitantis, tum etiam, quia est unum ex

^{4.}
Opinio 2. bi- Secunda sententia est, peccatorem fidelem
partita . habentem habitum fidei infusa mortua, non
indigere noua gratia excitante ad subsequentia
pietatis opera, s̄igillatim sumpta per se loquen-
do, & exclusis extrinsecis difficultatibus ex-
tentationibus, vel aliunde ortis. Quae senten-
tia duas habet partes, vna est de actibus elici-
tis ab habitu fidei, idemque erit de actu spei,
si peccator infusum habitum spei habeat. &
haec pars coincidit cum tertia sententia statim
referenda, quae loquitur de hominibus iustis.
Altera pars est de actibus charitatis, aut pœni-
tentiae, vel aliarum virtutum infusarum, qua-
rum habitus peccator non habet. Et quoad
hanc partem insinuat hanc sententiam Rof-
fens. art. 36 contra Luther. quatenus dicit pec-
catorem non proflus derelictum à Deo seip-
sum per fidem excitare ad contritionem, seu
dispositionem ad iustitiam sine noua gratia.
Et idem sentiunt Ruardus, & Cumel in frā
citati clariūs, tenet hanc opinionem Vega
loco supr̄ citato. Videtur tamen requirere,
ut aliqua excitatio ad pœnitentiam in pecca-
tore præcesserit, in virtute cuius possit postea
moueri. Hæc autem limitatio habet eandem
rationem & difficultatem, quam præcedens
opinio, & ideo pro nunc omitenda est. Fun-
damentum itaque huius sententiae est, quia
qui habet fidem, potest per illam operari sine
noua excitatione: per actum tamen fidei po-
test sufficienter excitari ad pœnitentiam, vel
aliam virtutem; ergo etiam ad opera aliarum
virtutum non indiget noua gratia excitante,
quam Deus in ipso peccatore, sine ipso opere-
tur, & confirmatur; quia iustus per fidem po-
test seipsum excitare ad amorem: ergo & pec-
cator. Probatur consequenter, quia licet pecc-
ator non habeat actum charitatis, habet ni-
hilominus paratum auxilium adiuuans suffi-
cientis ad amorem eliciendum; ergo quod illa
gratia adiuuans sit per habitum, vel per aliud
auxilium adiuuans Dei, nihil refert ad excita-
tionem fidei, quia solus habitus licet det fa-
cultatem intrinsecam operandi, tantum im-
mutat dispositionem hominis, ut facilius, vel
difficilius possit per fidem excitari. Eo vel
maxime, quod potest interdum peccator
sua fide efficacius uti ad se excitandum,
quam iustus. Denique hoc videtur signifi-
care Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 6.
vbi post primam excitationem ad fidem, per
hanc dicit moueri liberum arbitrium in
Deum, & deinceps per unum actum liberum
alium excitari.

^{3.}
Opinio 3. Tertia sententia est, iustum posse sine
excitante gratia speciali elicere opera pietatis,
seu actus earundem virtutum infusarum. Ita
tenent aperte Caietanus 1. 2 q. 109. art. 9. vbi
ita etiam exponit D. Thomam dicentes ho-
minem habentem habitum gratiae, indigere
auxilio actuali, ad opera gratiae per se qui-
dem, & in ordine ad singula opera ratione
generalis, videlicet, quia nulla res creata
potest in quocunque actum prodire, nisi vir-
tute motionis diuine, utique generalis con-
cursus: quem non excludit ibi Caietanus
cum dixit, quod homo ex sola gratia potest
ipsa gratia uti bona faciendo, & mala vitan-
do nunc, & ad hoc; ergo particula illa sola
excludit excitantem gratiam, nam actualis
concurrus ad adiuuantem pertinet, ut infra
dicam. Eandem sententiam tenet Soto lib. 3.
de natur. & grat. cap. 4. art. 2. vbi tantum sub
probabilitate dicit, iustum propter gratiam
grata facientem non indigere alio speciali
auxilio Dei mouentis ad singula opera præ-
ceptorum, vel meritoria. In eadem senten-
tia est Ruardus art. 7. §. ex propositionibus,

A vbi generaliter de fidelibus loquitur, & affir-
mat posse actu credere ea, quæ sunt fidei cum
sola cooperatione Dei vniuersali in ordine
gratiae, & addit similiter posse operari opera
salutis in quo videtur ad secundam sententiam
accedere, nisi intelligatur de proportione cum
fideli iustificato; & ita etiam docuit hanc sen-
tentiam Bellarm. lib. 6. de grat. & liber. arbitr.
c. 15. proposit. ultima. Tenet etiam Cumel. 1. 2.
q. 111. art. 3. disp. 1. dub. 3. Appendix §. restat di-
cere, vbi etiam loquitur de peccatore habente
fidem respectu actuū fidei, tamen statim
consequenter dicit idem de iusto, & allegat
Lunerum in tract. de grat. Christi c. 11. & 12.
B citari etiam potest Pavia lib. 3. orthodoxar. expli-
cat. quatenus ait iustum à fide excitari, ad bene
operandum. Item Camerarius lib. 1. de liber.
arbitr. c. 10. quatenus dicit per habitum infu-
sum fidei mortua posse peccatorem assentiri
veritati reuelata, sine nouo mortu gratiae exci-
tantis. Eandem sententiam tenet Molina in
concord. disp. 8.

Fundari potest hæc sententia primò in ver-
bis Concilij Arausicanī cap. 25. vbi sic ha-
bet, hoc etiam secundum fidem Catholicam
credimus, quid accepta per Baptismum gratia,
omnes baptizati Christo auxiliante, & coope-
rante, quoad salutem pertinet, possint, & de-
beant, si fideliter laborare voluerint, adimple-
re; vbi videtur non requirere in iustis, nisi
auxilium cooperantis gratiae; & paulò infe-
rius, hoc magis declarans ait. Hoc etiam sa-
lubriter profitemur, & credimus, quod in omni
opere bono nos non incipimus, & postea per mi-
sericordiam Dei adiuuamur, sed ipse nobis nullis
precedentibus meritis fidem, & amorem
sui prius inspirat, vt & Baptismi Sacramenta
fideliter requiramus, & post Baptismum cum
ipsius adiutorio, qua sibi sunt placita implere
possimus. vbi ante Baptismum, id est, ante iu-
stificationem fidei, & boni operis initium per
diuinam inspirationem, post iustificationem
vero, solum Dei auxilium requirit. Vnde
etiam indicat opera pietatis, quæ post iustifi-
cationem fiunt, eatenus non incipere à nobis,
quatenus sine gratia fieri à nobis non possunt,
quæ gratia per inspirationem à nobis incepit. Ratione sua
D Ratione probatur eadem sententia, quia duo
munia, propter quæ potest gratia excitans
requiri, per habitum infusum sufficienter
implentur. Nam si gratia excitans ponitur,
vt sit principium physicum actus, ut Molina
vult, multo magis hoc præstat habitus; si vero
gratia excitans est necessaria ad inclinandum
animum, id etiam sufficienter supplet habi-
tus infusus, qui est veluti fons aquæ viuæ sal-
utis in vitam æternam, ut dixit idem Molina
in Appendix ad concordiam, in responsio-
ne ad obiectionem tertiam §. illud obiter.
vbi consequenter dicit habitus quatenus ar-
bitrium nostrum alliciunt, & inclinant ad
E supernaturales actus eliciendos præuenientis
gratiae rationem habere. Idemque sentit
Bellarm. supra sic argumentando. Si potest
homo nondum iustificatus ex semine bonæ
inspirationis, producere bonum conuersio-
nis, quanto magis ex semine gratiae gratiam
facientis poterit fructum iustitiae efficere. Se-
cundò potest suaderi hæc opinio naturali
ratione, quæ maxime videtur dictos aucto-
res mouisse: nam potentia naturalis cum
foco concursu Dei potest suum actum elice-
re; ergo & potentia supernaturalis, qualis
est habitus infusus, poterit cum solo con-
cursu generali gratiae suum actum elicere.
Dices necessariam esse præiam obiecti pro-
positionem: Sed contraria, quia respectu fi-
dei iam infusa hæc propositio sufficienter

Bellarm.
Cumel.

Panis.

Molina.

6.

Fundari potest
in Arausicano.Ratione sua
detur primò.

Molina.

Secundò.

Bellarm.

fit per media externa, & naturali modo, quoad apprehensionem obiecti: fides autem potest reliquis virtutibus obiecta propōnere.

7.
Opinio 4.

Quarta opinio esse potest ad omnem actum supernaturalem etiam in iustis necessariam esse excitationem præviam , quam aliqui moderni videntur defendere , præsertim Vasquez disp.185. c.6. vsque ad 9. & disp.193. cap.1. & 2. nititur in illo principio , quod non sit opus bonum sine cogitatione congrua proportionata , quæ cogitatio semper habet rationem gratiæ excitantis , ideoque non solum de actibus supernaturalibus , sed etiam de naturalibus idem sentit : nos autem de solis operibus pietatis loquimur , nam de ceteris in lib.2. satis dictum est . Quid ego de his sententijs sentiam , discurrendo per dictos tres status hominis , breuiter explicabo .

*Assertio prima circa primum punctum
difficultatis.*

In eo qui nunquam credidit præter primā excitationem necessaria est inspiratio.

Dico ergo primò , in eo , qui nunquam cre-
dit , præcedens excitatio , vel vocatio , non
sufficit ut credere incipiat , sed noua inspiratio
necessaria est . Probatur , quia Concilia ad con-
uerstationem ad fidem , quando primò fit , seu
(quod idem est) ad primam voluntatem cre-
dendi requirunt inspirationem , quæ det ho-
mini potestatem ad talem conuersationem ,
seu voluntatem habendam , & sit aliquo modo
principium eius . Inspiratio autem præterita ,
cum iam non sit , non potest dare in præ-
senti potestatem , nec adiuuare ad conuersio-
nem , quæ nunc fit , vt per se est euidentis , siue
talis excitatio sit principium morale , siue
physicuum illius actus , qui in præsenti fit .
Quod si dicatur excitatio præterita in præ-
senti esse aliquo modo , interrogo , an sit ac-
tu , vel virtute : si primum dicatur , neces-
sarium est , vt sit eadem quæ priùs incepit ,
& usque nunc durat , & tunc erimus extra
casum disputationis , quia tunc conuersio non
fit sine prævia inspiratione actuali , quia
licet prius tempore incepit , quod ferè sem-
per contingit , adhuc durat : vel si prior abiit ,
& nunc altera existit , illud ipsum est , quod
in assertione intendimus , nam hæc secunda
excitatio non potest esse à nobis , sed esse debet
ab eodem auctore à quo fuit prima , alio-
qui non esset per infusionem , vel inspira-
tionem Spiritus Sancti , vt Concilia loquun-
tur .

9.
Prior excitatio
non manet in
virtute.

Si verò altera pars eligatur, nimirum, priorem excitantem manere in virtute, vel quasi in semine, quod videtur Vega intendere, contra hoc argumentor in hunc modum. Quia virtus illa non est nisi aliquid per modum actus primi, imò non potest esse aliud nisi species aliqua præcedentis excitationis, quæ in memoria maneat; quid enim aliud cogitari, aut significari potest? Vnde si homo esset omnino oblitus præcedentis excitationis, ita vt nullo modo posset illius recordari, non magis potest præterita excitatione ad præsentem conuersionem deferuire, quam si nunquam fuissest; ergo potest dici manere in virtute, quia in memoria manet. Illa autem memoria vt est tantum in habitu, non excitat mentem formaliter, nam in homine dormiente esse potest; ergo per se, seu formaliter, & immediate non iuuat ad conuersionem per modum gratiæ excitantis; ergo, vt iuuet, oportet, vt illa species, quæ ex præterita excitatione in memoria mansit, ad operandum excitetur: hoc autem non fit sufficienter sine noua inspiratione à Spiritu Sancto immissa, ergo semper hæc est ne-

Acessaria, non obstante præcedenti excitatio-
ne. Totus discursus est euidentis, quoad om-
nes partes, solumque antecedens ultimæ con-
sequentiæ, declaratiōne, & ostensione indi-
get.

Probatur autem in hunc modum , quia
in primis sicut intellectus nudus non excita-
tur primò ad operandum ab ipsomet intellectu , vel à voluntate , ita etiam licet includat
intellectum iam constitutum in actu primo
per speciem , non potest à se , vel à voluntate
primò , vel directè applicari ad actualēm con-
siderationem , sed oportet , vt ab aliqua cau-
sa extrinseca , vel obiecto excitetur , vt est in
Philosophia notum , quia neque memoria est
potentia libera , quæ se applicet ad opus , neque
voluntas potest fieri in aliquid in memoria
retentum , nisi eius consideratio præexistat ;
ergo etiam in præsenti memoria præteritæ ex-
citationis , non potest per se ipsam , vel per vo-
luntatem primum excitari ; oportet ergo vt
ab aliqua causa extrinseca , vel obiecto exci-
tetur ; ergo ab Spiritu Sancto excitari debet .

Probatur hæc vltima consequentia , quia in
hac excitatione duo possunt considerari . Pri-
mum est externum obiectum , quod occurrit
sensibus . Aliud est id quod interius fit per
considerationem actualem præteritæ excita-
tionis , vel obiecti eius . Vtrumque autem
horum , si ad salutem conferat , est à gratia
Spiritus Sancti exterius , vel interius excitan-
te . De priori patet , quia licet illa exterior
excitatio fieri posset per naturalem efficien-
tiam obiectorum sensibilium , tamen quod
occasio talis excitationis occurrat , & quod
causæ ad illam sufficietes conueniant , non
fit absque nutu , & singulari prouidentia
Dei ordinata ad spiritualem salutem eius ,
qui sic excitetur , & ideo illamet externa
excitatio inter beneficia gratiæ interiora
computatur , iuxta doctrinam Augustini in
multis locis suprà allegatis , præfertim lib. de
prædestinat. Sanctor. cap. 8. & de bono perseuer.
cap. 14. & dicto cap. 33. de spir. & liter. & d. q. 2.
ad Simplician. & homil. 2. & 50. de quo etiam
in lib. 2. & 3. multa dicta sunt , & in sequenti-
bus sæpe inculcabitur .

Quod verò attinet ab alteram partem de-
teriori excitatione, probatur, quia si me-
moria interius excitata ab illo obiecto solum
prodeat in quandam recordationem, vel con-
siderationem merè naturalem excitationis
præteritæ, vel obiectorum eius, illa non
sufficiet ad excitandum hominem ad super-
naturalem conuersionem ad fidem, vel po-
nitentiam; ergo necesse est, ut peculiaris ac-
tio Spiritus Sancti ibi intercedat, & vtatur
illo medio exteriori, & specie interiori tan-
quam instrumento, ad illuminandum intel-
lectum hominis, & commotiendam voluntati-
tem eius altiori modo, quam ex vi naturæ

E fieri possit per illa media . Vtrumque declaratur , quia in prima excitatione ad fidem , vt sit verum auxilium gratiae sufficiens , non satis est prædicatio exterior sufficientissime proposita , cum tota naturali suasione , qua ex vi exterioris prædicationis interiorius fieri potest naturaliter , sed necessarium est , vt Spiritus Sancti actio ad vtendum altiori modo illis instrumentis , internè , & occultè interueniat , alioquin illa non esset sufficiens excitatio , & vocatio , vt in libro sequenti ostendendum est , & tradit Augustinus toto libro de gratia Christi , & prædestinat . Sanctor . cap . 8 . & Prosper contra Colletor . cap . 28 . & Gregor . lib . 11 . moral . cap . 5 . ergo à fortiori sola naturalis memoria , vel consideratio prioris excitationis causata ab obiecto exteriori ,

10.

Species relictæ
in memoria nō
excitatur suffi-
cienter sine no-
ua inspiratio-
ne.

In hac ultima
excitatione
duo confide-
randa.
1. Extremum
objecitum.

August.

II.
Alterum est
excitatio inter-
rior per spe-
ciam internā.

Declaratur
amplius.

August.

Prosper
Gregor.

multo minus potest habere vim sufficientis excitationis, sine altera doctrina, & motione interna Spiritus Sancti; patet consequentia, quia species relicta in memoria ex praeterita excitatione fuit mere naturalis, & acquisita, & non potest maiorem habere efficaciam, quam species impressae in ipsa actuali excitatione, seu externa fidei propositione; ergo quamvis prior excitatio praecesserit in homine infideli, noua excitatio necessaria est, ut conuertatur. Solumque potest assignari differentia inter hominem prius excitatum, & alium nunquam vocatum, quod ille prior si facile recordari possit illorum, quæ ante a viderat, vel audierat, faciliter poterit nunc instrui, vel excitari, quia praeterita in memoriam reuocata aliquid iuuare possunt, ad eum modum, quo melius ingenium potest aliquo modo deseruire ad faciliter apprehendendam fidem si proponatur: semper tamen interior excitatio noua necessaria est, & confirmatur, quia in isto homine, de quo loquimur, voluntas numquam fuit inducta ad consentendum per voluntatem credendi; ergo nunc indiget excitatione in ipsam recepta, quæ eleuetur ad illam voluntatem eliciendam, nam si quæ foras excitatione præcessit, illa iam non est, nec aliiquid in voluntate reliquit, sed ad summum aliquam sui memoriam in intellectu, sicut mansit in discipulis, qui dicebant. *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in via?* Hec autem memoria non sufficit pro voluntate, nam oportet, ut in se afficiatur, & paulatim subleuetur, ut suprà explicauit. Ergo noua excitatione in voluntate necessaria est. Vnde quia voluntas non excitatur nisi prævio intellectu, ut illa excitatione voluntatis sit sufficiens, oportet, ut ex proportionata cogitatione intellectus præcedat; ergo in ipso intellectu etiam præcedere debet noua excitatione, etiamsi ad illam possit præcedens aliiquid iuuare, modo iam dicto.

Assertio secunda circa secundum punctum difficultatis.

^{12.}
Peccator fidei ut conuerti possit eget gratia excitante.
Bellarmino.
Valentia.
Driedo.

Vega.

Fundatur in Trident.

Secundò dicendum est peccatorem, etiamsi habeat fidei habitum, indigere aliqua gratia excitante ut ad iustificationem disponi, & ad Deum conuerti possit, hæc assertio communior est, tenet illam Bellarmine dicto cap. 15. ad 3. contra quartam conclus. & Valentia disp. 8. quæst. 3. punct. 3. §. 1. proposit. 8. Driedo de capt. & redempt. gener. humani tractatu 5. cap. 2. part. 2. in solutione tertia questionis, & Vega in hoc consensit, quodque loquitur de conuersione ad fidem, vel pœnitentiam, & idem sentiunt communiter alij moderni, & habet magnum fundamentum in Concili. Trident. sess. 6. cap. 14. vbi loquitur de fidibus, lapis, dicit rursus iustificari posse cum excitante Deo, &c. vbi aperte iudicat etiam illius iustificationis initium à noua excitante gratia sumendum esse. Idem sumi potest ex eadem sess. can. 3. vbi definit neminem posse credere, sperare, amare, vel pœnitere sicut oportet, sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione: quæ definitio non solum in totam collationem illorum actuum, sed etiam in singulos actus cadit; ergo licet quis iam credit etiam ad pœnitentiam agendam, sicut oportet, indiget Spiritus Sancti inspiratione, quæ est gratia excitans. Idem sumi potest ex eodem Concilio sess. 14. c. 4. vbi non solum de-

A contritione perfecta, sed etiam de imperfecta, quæ attritio dicitur, docet donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsus, non quidem adhuc inhabitantis, sed tantum mouentis; ergo multo magis ad perfectam contritionem necessarius est Spiritus Sancti impulsus, qui est gratia excitans. Denique plura testimonia, quæ ad sequentem assertionem confirmandam afferemus, hanc à fortiori roborant.

Ratione probatur assertio, quia vel gratia excitans requiritur tanquam principium physicum illius actus deliberati ad quem excitat, vel propter peculiare munus excitandi potentiam: utroque autem titulo est necessaria peculiaris excitatio ad contritionem in peccatore credente, etiamsi fidei habitum habeat; ergo. Probatur minor quoad priorem partem, quia etiam illa peccator caret habitibus infinitis charitatis, & pœnitentie, ac proinde caret connaturali principio intrinseco talium actuum; ergo ex hoc capite etiam indiget gratia excitante, si munus illius est huius principi rationem subire, & vicem habitus supplere: neque enim habitus fidei, vel actus eius potest esse principium formale, quo voluntas elicit contritionem, ut per se notum est. Quoad alteram verò partem probatur minor, quia licet peccator habeat habitum fidei, ille solus non potest supplere munus vitalis excitationis voluntatis. Primò, quia non afficit illam neque formaliter inclinat; ergo ut illam excitet, oportet, ut noua formalis motio fiat in voluntate; ergo hæc erit noua inspiratio, quamvis ex actu fidei resultare possit, quod non negamus: dicimus autem necessarium esse ut præcedat, & præparet voluntatem ante perfectam conuersionem, deinde ut intellectus per fidem voluntatem excitet, necesse est prius ipse excitari, nam solus fidei habitus ad hoc non sufficit, quia si homo sit tantum in actu primo, & quasi dormiens in vsu talis habitus, non potest incipere illo vti, nisi diuinitus excitetur, propter ratio-

^{13.}
Ratione stabilitur.

B 1. Pars major
C 2. Pars minor
D 3. Pars minor
E 4. Obiectio.
Tota inclinatio habitus, dormientis potius est, quam vigilantis; idcirco non sufficit in motibus gratia.

C solus non potest supplere munus vitalis excitationis voluntatis. Primò, quia non afficit illam neque formaliter inclinat; ergo ut illam excitet, oportet, ut noua formalis motio fiat in voluntate; ergo hæc erit noua inspiratio, quamvis ex actu fidei resultare possit, quod non negamus: dicimus autem necessarium esse ut præcedat, & præparet voluntatem ante perfectam conuersionem, deinde ut intellectus per fidem voluntatem excitet, necesse est prius ipse excitari, nam solus fidei habitus ad hoc non sufficit, quia si homo sit tantum in actu primo, & quasi dormiens in vsu talis habitus, non potest incipere illo vti, nisi diuinitus excitetur, propter ratio-

D nem in precedenti assertione factam, qui eodem modo hic locum habet, quia habitus non magis excitat potentiam, quam species præcedentis excitationis in memoria relicta, quia habitus solum deseruit ad constituendam potentiam in primo actu, & ad cooperandum illi per modum gratiae adiuuantis, quando elicit actum, non verò ad excitandum formaliter, & vitaliter potentiam, tota enim inchoatio habitus est dormientis, ut sic dicam, non vigilantis, qualis in motibus gratiae requiritur, & ideo nunquam potest excitatio ab ipso habitu initium sumere, sicut potentia ipsa naturalis intellectus, vel memoria est naturaliter propensa ad suum actum, tamen non potest illum inchoare, nisi aliunde excitetur, vel applicetur. Idem ergo est cum propositione de ipso actu fidei, seu de homine illum habente.

Obijci verò potest, quia in eo, qui iam credit, excitatio ipsius fidei sine noua excitatione voluntatis ad credendum fieri potest per solam nouam apprehensionem, & memoriam obiecti fidei, quia potest naturaliter fieri occurrente obiecto externo sufficiente ad excitandas species, & memoriam mysteriorum fidei; ergo hæc sola excitatione quasi externa sufficit, ut homo postea per actum fidei possit seipsum excitare cum sola gratia adiuuante ad contritionem habendam. Et confirmatur, nam licet homo indigeat tunc aliqua inspiracione, si illam facit, vel impetrat ex vi fidei, iam

Confirmatio:

^{15.} iam illa non erit gratia excitans, quam Deus A
in nobis sine nobis operatur.

^{16.} Respondeo ad priorem partem, assensū fidei
dupliciter posse considerari. Primo quasi spe-
culatiū tantum, ut est assensus cuiusdam veri-
tatis. Secundo prakticē, ut suadet voluntati
conuersationem, est enim fides eminenter prac-
tica, & speculativa, ut suppono. Prior modo
probabile est peccatorem assuetum ad creden-
dum, posse cum externa propositione obiec-
torum fidei excitari sufficienter ad exercen-
dum actum fidei, quia obiectum illud statim
offertur, ut credibile, & intellectus iam est suf-
ficienter constitutus in actu primo ad elicien-
dum secundum cum communī concursu, seu
auxilio gratiæ cooperantis, præsertim, quia,
ut suprà lib. 2. dixi, probabile est ad illud exer-
citium fidei non semper esse necessariam vo-
luntatem supernaturalem, sine qua ille actus
fidei non est practicē, & moraliter (ut sic dicā)
supernaturalis, sed speculatiū tantum, & in-
tellectualiter, ad quod sufficit intellectuale lu-
men infusum habens communī concursum
gratiæ paratum, & obiectum sufficienter pro-
positum, & applicatum ad operandum per
quamcumque voluntatem, de quo in tertio
puncto plura dicam. At vero practicē non
potest actus fidei, præsertim mortuæ, sufficien-
ter applicari ad excitandam voluntatem ad
veram conuersationem, ad pœnitentiam agen-
dam, nisi diuina gratia excitans circa vsum
eiusdem fidei intercedat. Tum applicando
fidem ad iudicium practicum, & illuminando
intellectum, ad consideranda motiva superna-
turalia apta ad commouendam voluntatem,
tum ex parte voluntatis, quæ per se impotens
est ad talem conuersationem, & per peccatum
privata est spiritualibus donis, & per conuer-
sionem ad creaturas est debilior facta. Et ideo
licet verum sit actum fidei mortuæ aliquid
posse iuuare, eo quod etiam actus ille sit ex
gratia, nihilominus etiam diuina inspiratio
necessaria est.

^{17.} Ad alteram partem respondeo in primis non
esse contra rationem gratiæ excitantis, quod
possit cadere sub aliquod meritum, quando
non est prima gratia excitans, sed aliam suppo-
nit. Cum enim gratia excitans dicitur fieri in
nobis sine nobis, solum excluditur nostra
cooperatio libera in ipsomet actu gratiæ exci-
tantis, iuxta superiū dicta, non tamen exclu-
ditur omnis prior causa moralis ex parte ho-
minis cum priori gratia operantis, & alteram
excitationem impetrantis, tanquam gratiam
pro gracia. Hoc enim non est contra commu-
nem rationem gratiæ, imò pertinet ad eius
virtutem, & perfectionem, ut in libro sequen-
ti cap. 12. latius dicam. Neque etiam est con-
tra peculiarem rationem gratiæ excitantis,
quia licet præcedat aliqua hominis considera-
tio, vel meritum, vel impetratio; nihilominus
id quod datur, potest esse sola gratia præue-
niens, & Spiritus Sancti impulsus, qui nec à
libertate hominis proxime pendeat, neque
per se primo in eius potestate existat. Sic ergo
in præsenti fieri potest, ut inspiratio proxime
voluntatem excitans, & adiuuans ad pœnitentia-
m, licet in se vera gratia sit, non detur nisi
consideranti, vel appetenti ex fide. Tunc au-
tem necessarium erit, ut præcedat inspiratio,
quæ fidem ipsam excitet, & applicet practice
ad sic petendum, quæ tunc erit prima in illo
ordine, ac proinde omnino gratuita, & cum
illa saltem mediatè detur propter pœnitentia-
m, etiam ratione illius verum erit, peccato-
rem fidelem non conuerti ad pœnitentiam.
Sine excitante gratia gratuita, omnino, ac
præueniente.

Assertio tertia circa tertium punctum
difficultatis.

Tertiò dicendum est hominem iustificatum
indigere, etiam in suis operibus pietatis gratia
excitante; hæc assertio quoad aliquid videtur
certa; quoad aliquid vero solum probabilior,
iuxta varios effectus, ad quos talis gratia in
homine iusto desiderari potest. Vnus est perse-
uerantia in gratia usque ad mortem, vel longo
tempore; ad hanc enim non sufficiente habi-
tus, nisi diuina protectio intercedat, ut sumi-
tur ex Concil. Trid. sess. 6. c. 11. & 13. & suprà in
lib. 2. probatum est, & infra tractando de bono
perseuerantiae latius dicetur. Alius effectus
est particularis victoria alicuius grauius tenta-
tionis, vel (quod idem est) certa, ac definita
obseruatio præcepti, ubi magna difficultas oc-
currit, tunc enim est peculiare Dei auxilium,
iuxta suprà dicta in lib. 1. & 2. doctrina enim
ibi data communis est hominibus lapsis, tam
iustis, quam peccatoribus: nam testimonia
ibi adducta indifferenter de his hominibus
loquuntur,

Rationes vero æquè de utrisque procedunt,
quia soli habitus infusi parum ad difficultates
superandas conferunt, nisi homo, qui illos ha-
bet, diuinitus adiuvetur, quod adiutorium
ab excitante gratia præcipue incipere debet,
^{Bernard.}

Conatus liberi arbitrij, & cassi sunt, si non ad-
iunentur, & nulli, si non excitentur.

Circa hos vero effectus obseruare oportet,
non solum internam gratiam excitantem, sed
etiam externam excitationem, vel protectio-
nem posse ad illos multum iuuare, ideoque
magna ex parte posset per hanc excitationem
suppleri, vel minui necessitas gratiæ excitan-
tis ad huiusmodi effectus. Nam si Deus sua
speciali prouidentia efficiat, ut iusto paucio-
res occasiones peccandi occurrant, paucio-
ribus etiam internis excitationibus indigebit
ad perseverandum: & simili modo, si Deus
efficiat, ut tentatio, vel suasio ad malum
non sit vehemens, nec diurna, fieri potest,
ut possit vinci tentatio cum communī adiu-
uante gratia, sine alia speciali excitatione; &
ideo Augustinus saepe multum commendat
hanc diuinam protectionem preseruandi, &
inter auxilia gratiæ illam ponit, eiq; effectum
hominem ab aliquibus peccatis preseruandi
tribuit, ut videlicet in Soliloquijs c. 15. & 16.
quæ vel sunt Augustini, vel ex sententijs eius
desumpta, & ita ferè eadem verba habentur in
lib. 50. Homiliar, in 23. cap. 8. ubi sic dicit. *Hoc*
*dicit tibi Deus tuus, Regebam te mibi, ut adul-
terium non committeres, suasor defuit, ut suasor
decessit, ego feci, locus, & tempus defuit ut hac
decessit, ego feci, adfuit suasor, non defuit lo-
cus, non defuit tempus, ut consentires, ego terrui.*
vel ut in Soliloquijs habetur, *Sed ut non con-
sentire, tu me tenuissi; sed in idem reddit, nam
terrendo hominem, Deus tenet illum, ne con-
sentiat, & utroque modo gratia excitans indi-
catur.*

Simili modo obseruari potest circa duos di-
ctos effectus interdum posse fieri per gratiam
excitantem appetitum sentientem, vel mode-
rantem affectum eius, aut phantasiam illum-
commouentem: nam, ut dixi in fine capitulis
præcedentis, gratia excitans interior, etiam in
internis potentij sensitiuis saepe operatur. Un-
de cum ab his saepissime pendeat, vel tentatio-
nis grauitas, vel propensio ad peccandum, fieri
optimè potest, ut per internam excitationem
in portione inferiori factam, eo ipso conforte-
tur voluntas ad non consentiendum, non tam
per

^{18.} Iustus ad ope-
ra pietatis eget
gratia excitante
ad duos pre-
sentim effectus.
1. Est ad diu
perseverandū.
Trident.
2. Ad vincen-
dam grauem
tentationem.

^{19.} Notandum 1.
Ad opera pie-
tatis protec-
tio Dei multū-
iuuat.

August.

^{20.} Notandum 2.
Gratia excitans
in facultatibus
sensiuis quid
possit circa ef-
fectus duos re-
censitos n. 17.

per positivam virtutem, quam in se recipiat, quām per ablationem difficultatis, ex motu appetitus prouenientis. Quamquam verum sit motionem gratiæ factam in appetitu sensitivo non posse non redundare in voluntatem, saltem per sympathiam naturalem. Dicimus fieri posse, vt non sit necessaria specialis excitatio in voluntate, quām sit illa, quæ per appetitum insurgere potest. Et interdum fieri potest, vt sufficiat sola moderatio concupiscentiæ sensitivæ, vel apprehensionis phantasie, licet nulla positiva motio in voluntate redundet, sed sola ablato difficultatis in obiecto, vt dictum est. Hec autem locum habent vbi ablata difficultate, potest præceptum impleri, vel peccatum vitari per actum naturale: nam si supernaturalis necessarius sit, ad punctum sequens pertinebit.

Tertius effectus gratiæ in iustis considerari potest in ordinario modo operandi actus fructuosos, seu meritorios iustitiae. In quo in primis certum est frequentem Dei inspiracionem, & excitationem vrilissimam esse iustis ad hæc opera præstanda, & ad proficiendum, per illa in via virtutis, & sanitatis, ipso sc̄re experimento constat, & ideo fideles frequenter à Deo petunt huiusmodi inspirationes, & quo sanctiores, eo anxiis illas desiderant: ideo in Scriptura sacra, præsertim in Psalmis huiusmodi petitiones frequentes sunt. Ex quo etiam intelligimus hoc genus gratiæ esse moraliter necessarium ad frequenter, & cum spirituali fructu hæc opera præstanda.

Ampliatur & probatur ulterius assertio tertia.

22.

Difficultas verò est, an ad singula opera pietatis sit excitans gratia necessaria in nobis iustificatis? Et in hoc sensu negant huius gratiæ necessitatem autores tertie opinionis, & paucos inueniūt contradicentes. Valentia tamen suprà proposit. 3. videtur oppositum sentire, quamvis non dicat exp̄sē hanc gratiam esse necessariam, sed habere locum in his actibus iustorum. Clariū hoc sentit Vasquez, & consequenter loquendo cogitur id affirmare, nam ipse docet hominem per vires liberi arbitrii non posse efficere bonum actum moralem ordinis naturæ sine excitante gratia, quam vocat cogitationem congruam, & gratiam ordinis naturalis; ergo consequent ratione in homine iusto erit necessaria cogitatio congrua ad singula opera supernatura, seu pietatis, quæ erit gratia ordinis supernaturalis. Ex hoc tamen discursu solùm concludit illam cogitationem congruam esse necessariam, vt actus fiat, non tamen vt fieri possit, quia cogitatio congrua eo modo, quo est gratia, pertinet semper ad gratiam efficacem, sine qua datur potestas operandi. Hic autem generatim loquimur de necessitate huius gratiæ, vt possit iustus operari, siue sit efficax, siue sufficiens tantum. Item tota ratio gratiæ iuxta illam sententiam ponitur in congruitate cogitationis, non in cogitatione ipsa, seu substantia eius (vt sic dicam) nos autem à congruitate abstrahimus, & de excitatione inquirimus, siue sit congrua, siue non.

Aliter igitur argumentor ex August. ferè discursu in lib. de prædest. Sanct. cap... & sequentibus, & lib. de grat. & liber. arbit. c. 7, quia ad pīe operandum necessariò præcedere debet pia cogitatio etiam in homine iustificato: sed pia cogitatio non potest incipere in nobis à nobis, etiam post iustificationem; ergo debet incipere ab Spiritu Sancto, & consequenter ad gratiam excitantem pertinet; ergo saltem hoc titulo indiget iustus gratia excitante ad singula opera pietatis. Maior euidentis est, quia opera-

Motio gratia in appetitu sensitivo redundant necessariò in voluntate.

31.
3. Effectus gratiæ excitantis in ordine ad actus meritorios.

Vasquez.

Ad singula opera pietatis in iustificatis excitans gratia prout abstrahat ab efficaci, & ineffaci, est necessaria.

23.
Probatur ratione desumpta ex August.

A tio pia includit plū actum voluntatis: voluntas autem moueri non potest sine proportionata cogitatione intellectus, & ideo pia voluntas necessariò supponit piam cogitationem. Minor autem probatur ex Paulo ad Philipp. 2. dicente, Deus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere. quod ideo dictum est, quia sine illo excitante non possumus habere voluntatem bonam, vt dixit August. lib. 2. de peccator. merit. c. 18. Item ex eodem Paulo 2. Cor. 3. dicente, Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. vbi in primis Paulus non de solis peccatoribus, sed maximè de iustis loquitur; imò etiam de seipso, cùm dicat. Non sumus sufficientes, & infra subiungat. Qui & idoneos nos fecit ministros noui Testamenti. Nec etiam loquitur de cogitatione congrua, sed absolute de cogitatione pia, & sufficienti: nam simpliciter dicit, non sumus sufficientes aliquid cogitare, & postea subdit, sed sufficientia nostra ex Deo est. Loqui autem ibi Paulum de cogitatione pia, id est, quæ ad bonam etiam voluntatem sufficiat, suprà lib. 2. latè à nobis ostensum est; ergo etiam iusti vt bene operari possint, neceſſe habent, vt initium sanctæ cogitationis à Deo recipiant. Sancta cogitatio est gratia excitans, quando est prima, nam à Deo mittitur, & non à nobis procedit; ergo hæc excitatio etiam iustis necessaria est ad singula opera pietatis.

Secundò probari potest hæc sententia ex Concil. Trid. sess. 6. c. 16. vbi de iustificatis hominibus loquens inquit: Cum Christus Iesus tanquam caput in membra, & tanquam viti in palmites in ipsis iustificatos ingiter virtutem influat, que virtus bona ipsis opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur, &c. gratia autem, quæ antecedit opera, non videtur esse nisi gratia excitans, ideo dici posset per gratiam antecedentem intellexisse ibi Concilium ipsos habitus virtutum infusarum. Verisimilius tamen loqui videtur de actuali motione gratiæ, nam loquitur de iustificatis, in quibus iam supponit iustitiam eis donatam, per quam Christo tanquam viti sicut viui palmites vni sunt, & in eos sic iustificatos dicit influere virtutem. loquitur ergo de influxu actuali. quod etiam optimè intelligitur persistendo in metaphora, nam viti non dicitur influere virtutem in palmites, quia substantiam (vt sic dicam) vel potentias illis tribuit, sed quia succum, vel alimentum, vel aliquod simile quo nutriantur, & augeantur, & fructum ferant, in illos influit; ergo in eodem sensu dicit Concil. influere Christum in iustificatos virtutem antecedentem, comitantem, & subsequentem ad bene, ac meritorie operandum.

Præterea est optimum testimonium Cælestini Papæ in Epist. ad Episc. Galliæ c. 8. dicentis, Omnia studia, & omnia opera, ac merita Sanctorum ad Dei gloriam, laudemque referenda sunt, quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo, quod ipse donauerit. Ne verò quis sufficienter dicat donec per habitualem, & adiuvantem gratiam, ulterius perget, & consideret testimonium Zosimi Papæ, quo Cælestinus suam sententiam confirmat. Nos autem in spiritu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum, & Episcoporum nostrorum conscientiam vniuersa retulimus. quæ verba Africani Patres, vt ibidem refertur, ita expendunt. Quid tam libero fecisti arbitrio, quām quod vniuersa in nostra humilitatis conscientiam retulisti, & tamen instinctu Dei factum esse fideliter, sapienterque vidisti, veraciter, fidenterque dixisti? ideo utique quia preparatur voluntas à Domino, & vt boni aliquid agant paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fiducium.

lum. Quo vñico testimonio videtur hæc sententia confirmari auctoritate duorum Pontificum, & vnius Concilij Africani, quibus accedit etiam Prosper, qui lib. contra Collator. c. 10. hoc etiam testimonio vitur contra Cassianū, & alios. Est autē in illis verbis ponderandum, sermonem esse de fidelibus, & per hoc in primis improbari primam, & secundam sententiam, & duas primas assertiones nostras confirmari. Deinde etiam, quia indefinitè dicit, *suorum corda fidelium*, iustos etiam comprehendit, imo illos maximè, qui illi maximè sunt fideles, & quos Deus vt suos præcipue gubernat. Quod etiam aperte colligitur ex testimonio Pauli, quod idem Concilium statim adduxit; quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. Deinde ponderandum est illud, *vt aliquid boni agant, paternis inspirationib⁹ suorum tangit corda fidelium*. Nam in hoc casu supponunt Africani Patres, sine huiusmodi inspiratione nihil boni, posse agere etiam fideles, & filios Dei, ac proinde ad singula opera pietatis indigere iustos diuina gratia excitante. Vnde de hoc eodem auxilio loquuntur cum subiiciunt, *Vt nostrum sentiamus deesse arbitrium, & in bonis quibusque, ac voluntatis humanae singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.*

26.
Alia Patrum
testimonia.

Atque in hunc modum possunt ad comprobandum hanc sententiam referri omnia testimonia, quibus lib. 1. vñsumus ad probandum nullum opus bonum posse ab homine fieri sine auxilio gratiae Dei, quæ ita exposuimus, vt de pietatis operibus omnibus, & singulis intelligentur. Nam doctrina illa generalis est ad iustos, & iniustos, perfectos, & imperfectos, quia de omnibus, & singulis operibus pietatis traditur, sine vña personarum, vel statuum distinctione. Et ex vi illius doctrinæ nullus Catholicus audebit dicere, posse iustum exercere actum fidei, vel charitatis sine gratia Dei, non tantum habituali, sed etiam actuali, saltem adiuuante; ergo signum est sub illa vniuersali doctrina, etiam opera pietatis iustorum comprehendendi, in quibus propterea etiam locum habet sententia August. lib. 2. de peccator. merit. c. 18. *Sine Deo excitante, & adiuuante, nihil possumus*. Imo idem Augustinus expressè de iustificatis eodem modo loquitur lib. de natur. & Grat. cap. 26. vbi habet illam celebrem sententiam. *Sicut oculus corporis etiam planissime sanus, nisi candore lucis adiutorius, potest cernere, sic homo etiam perfectissime iustificatus, nisi aeterna luce iustitia diuinus adiuvetur, rete non potest vivere*. Et prius dixerat, *vt pie semper, inseque vivatur, vbi ponderanda est comparatio, & verbum illud, non potest cernere*, quod denotat tum necessitatem ad singula opera, sicut ad singulos actus videndi, tum etiam necessitatem adiutorij antecedentis, quod in suo genere dat potestatem operandi, sicut in oculo, & luce contingit. Simili modo lib. de Grat. & liber. arbitr. c. 6. de homine iustificato ait, necessarium esse illi vt ambulet cum illo gratia, & incumbat super istam, vt recte vivat, vbi vtrumque auxilium indicat. *¶* denique. Alij autem Patres & Concilia gratiam illam, quam vniuersè ad opera pietatis requirunt, declarant per inspirations, & illuminationes diuinas, & per motiones præuias, quibus præparatur voluntas à Domino, & per initium bona voluntatis, & operationis, quæ omnia excitantem gratiam significant. Et hoc etiam confirmant illæ sententiae Concilij Arausican. *Hoc salubriter profitemur, quod in omni opere bono, nos non incipimus, quod statim declarat, quia fidem, & amorem prius Deus inspirat.* Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A Vnde cùm postea subdit, post Baptismum ea, quæ Deo sunt placita, posse à baptizatis per Dei adiutorium impleri, de eodem adiutorio diuina inspirationis loquitur sine dubio. Item illam sententiam, *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo; nulla verò facit bona homo, quæ non praefet Deus, ut faciat homo*. Nemo negabit de omni homine etiam iusto intelligendam esse. Et tamen ratione excitantis gratia, dictam esse manifestum est, tum ex ysitata phrasí Augustini, quod Deus per vocationem facit vt faciamus: tum ex eodem August. lib. 2. contra duas epist. Pelagian. c. 9. vbi eandem sententiam prius tradidit, & ratione excitantis gratiæ declarat, Deum facere in nobis, *ut quid quid est boni, cum illo faciamus*. Denique idem confirmat illa sententia eiusdem Concilij, *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum ut operemur, operatur*. quia iuxta frequentem modum loquendi Augustini, Deus operatur in nobis per gratiam excitantem, nobiscum autem per adiutorantem. Et ita ponitur eadem sententia à Prospero inter alias Augustini sententia 22. Denique hoc confirmant testimonia Scripturæ, quibus similes sententiae solent ab eisdem Patribus confirmari, quales sunt illud Proverb. *Preparatur voluntas à Domino*, & illud ad Romanos 8. *Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei, & similia*.

Nunc autem libet peculiariter expendere rationem Pauli ad Hebr. 13. *Deus autem pater, &c. aptet vos in omni bono, ut faciatis eius voluntatem, faciens in vobis, quod placeat coram se per Iesum Christum*. quo loco non tantum pro peccatoribus, sed etiam pro iustis Paulus orat, pertens vt Deus illos aptet in omni bono: aptare autem idem est quod præparare, inclinando voluntatem ad bonum. Nam cùm voluntas sit principium omni boni actus, tum homo aptatur ad bonum, quando voluntas eius inclinatur ad bonum, seu quando Deus illi immittit voluntatem bonam, vt ibi notat D. Thomas. Modum autem huius præparationis explicavit Paulus, dicens, *faciens in vobis, quod placeat coram se*. quia, vt alibi dixit, *Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere*. Hoc autem facit Deus in nobis per gratiam excitantem, vt in lib. 5. latiū videbimus ex Augustino, & indicat illud verbum, *faciens in vobis*, quia, vt nuper dicebam, per gratiam excitantem operatur solus Deus in nobis. Vnde Anselmus ibi rationem illius petitionis Pauli reddit, quia nisi ipso in vobis operante, nihil potestis agere, quod oculus eius placeat, haec est gratia, quæ mentem præuenit. Hæc enim gratia omnibus tam iustis, quam iniustis necessaria est vbiq; & semper, vt opera, quæ Deo placent, facere possint.

Ratione probari potest eadem sententia, quia in homine non habente habitum infusum, necessaria est gratia excitans, quæ voluntatem inducat, & iuuet ad opus pietatis; ergo etiam in habente virtutes infusas, est eadem gratia necessaria, si nulla alia differentia inter duos operantes intercedat, nisi quod vñus habeat habitum, & non aliud. Antecedens suprà probatum est cum simili ferè illustratione, quæ iterum probatur, quia probabilius est gratiam excitantem non requiri tanquam principium physicum, quod suppletat vicem habitus, quod nunc supponimus, & infra probandum est, & ideo ex hac parte habitus non tollit necessitatem excitantis gratiæ.

Aliunde vero id quod est proprium gratiæ excitantis, quod est formaliter praestare vt homo vitaliter attendat, & vigilet, vel afficiatur, hoc non praestat formaliter habitus, nec suppletur per naturalem illam propensionem,

H quam

27.
Prob. 4. ex
Scriptura pon-
derando locū
D. Pauli ad
Heb. 13. 20. 21.

28.
Prob. quinto
ratione.

Idem.

Arausic.

quam habet ad suum actum, quia est distinctus rationis, & non transcendent statum dormientis (ut sic dicam) seu statum potentiae in actu primo, qui semper est imperfectus, & potentialis respectu actus secundi ; ergo non obstante habitu manet eadem necessitas excitantis gratiae, & declaratur in hunc modum. Nam si vera esset sententia, quam Vega tenet, catechumeno, etiamsi incipiat credere per verum actum fidei infusae ante Baptismum, seu contritionem, non infundi habitum, tunc si ille post primum actu fidei interruptum, secundum effecturus sit, ex pia voluntate supernaturali indigebit noua gratia excitante, quia nec habet habitum infusum, nec prior, quae praecessit ad primum actum, sufficit ad secundum, vt probant rationes in primo punto factae. At profecto eadem ratio necessitatis inuenitur in catechumeno, etiamsi per primum actum, ei infundatur habitus, vt probabilior fert opinio, quia per habitum non sit habilior, vel potentior ad se excitandum, sed ad credendum, si excitetur. Eademque ratio fieri potest de ceteris virtutibus infusis, si singamus hominem sanctificari sine illis per solam gratiam sanctificantem, vel alio modo.

^{30.} Deinde potest necessitas excitantis in homine iusto ita declarari, & temperari, vt creditu facilius fiat, nam loquimur in primis de homine, qui de novo incipit operari, & transire ab actu primo ad secundum, quia si iam sit in actu secundo, & ab illo ad aliud transeat per aliquam colligationem, tunc non indigebit noua gratia excitante, quia per primum actu excitari potest ad secundum in virtute primae excitationis, ratione cuius uerque actus, vel quotquot multiplicati fuerint sic connexi in Deum referuntur. Sic enim Prosper contra Collator. cap. 3. in fine excusat quedam verba Cassiani dicentes. *Cum Deus in nobis ertum quendam bona voluntatis insperaret, illuminat eum confessim, atque confirmat. & incitat ad salutem: addit autem Prosper. Et hic potest adhuc dicere illius se ertum bona voluntatis significasse, cuius à Deo sunt plantata, vel inspirata principia, quia illuminatis iam cordibus possunt salubres prodire conatus, qui ideo ipsius hominis proprii esse dicuntur, quia iam bonorum conatum acceperit facultatem, & eorum seruita ad suum referuntur auctorem. quam doctrinam (quidquid Cassianus senserit) tanquam verissimam nobis tradit Prosper, & quem procedit siue illi conatus sint tantum circa unum actu, siue circa plures connexos inter se, & ab eodem diuino semine procedentes. At vero quando iustus omnino de novo incipit pie operari, vel quia antea dormiebat, & vigilare incipit per actu bonum, & sanctum, vel etiam, quia licet de re sancta cogitaret, subito transfertur ad aliam omnino distinctam, & cum praecedenti nullo modo connexam, in his casibus necessaria est motio saltem ex parte intellectus, quia omnem libertatem antecedit; ergo si talis motio ex parte sua sit sufficiens ad actu pietatis, non potest esse nisi ex gratia excitante diuina. Quod quidem est euidentius, quando illa motio est mere interna, quia si nihil externum occurrit, quod illam inchoaret, tunc, vt dixit Zosimus Papa, esse non potest nisi ex instinctu Dei, siue immediate operantis, siue medio aliquo ministerio Sanctorum Angelorum, saltem quoad motionem phantasmatum, quando ab illis incipit intellectualis cognitio.*

^{31.} Quando vero cogitatio interna per motionem alicuius sensibilis obiecti incipit, tunc aliquid potest operari habitus, vt talis excita-

A tio fiat, potestque etiam iuuare aliqua bona hausta est a dispositio per priores actus bonos acquisita, sensibus, pore

præsertim species præteriorum actuum in memoria relicta, illæ enim immediate exci-

ti habitus.

Absurdum cō-
sequens ex
quodam placi-
to Vegæ.

tantur per obiecta externa, & dum representant vel pium propositum prius habitum, vel obiectum, vt iam prius amatum, aut creditum, faciliter inducunt cogitationem ad pium actu inclinantem, quæ vera gratia dicenda est, tum quia occasio talis excitationis ex gratuita Dei prouidentia parata est, tum etiam, quia quodammodo præscitur in virtute prioris gratiae ad præcedentes actus efficiendos data. Et nihilominus existimo, vt cogitatio illa, quæ per huiusmodi obiecta externa interius excitatur, sufficiens sit, vt voluntas possit pium, & supernaturalem actu elicere, necessarium esse vt Deus aliquid interius speciali modo in iusto operetur, vel cogitationem dirigendo, vt supernaturalem rationem operandi voluntati proposat, sicut oportet, vel suavitatem aliquam, infundendo, quæ & inclinet, & satis attendere faciat ad talem operandi modum. Moneorque præcipue, quia hoc videtur mihi magis consentaneum doctrinæ Conciliorum, & Augustini, & quia ipse modus supernaturalis operandi reuera semper videtur hoc exigere, præsertim, vt eliciatur actus in sua substantia supernaturalis. Fateor tamen necessitatem hanc gratiae excitantis in homine iusto per se, ac simpliciter inueniri ex parte intellectus, & in cogitatione eius, non tantum vt sit congrua, sed etiam vt sit sufficiens. Ex parte autem voluntatis, quia necessitas magis oritur ex infirmitate naturæ lapsæ, quæ infirmitas per iustitiam sanatur aliquo modo, vel reparatur, ideo si magna iustitia perfectio, & habilitas, ac promptitudo ad pie operandum ex frequenti viu sancte uiuendi comparata sit, fieri poterit vt excitans gratia intellectus sufficiat ad eliciendum statim ex habitu gratiae piæ, ac deliberatam voluntatem, nullo interueniente motu indeliberato eiusdem voluntatis. Verum tamen quamuis hoc magis accidere possit iustis, quam peccatoribus, & perfectis, quam imperfectis, nihilominus in omnibus rarum esse opinor, tum propter tarditatem hominis in deliberando, præsertim in materia tam graui, & supernaturali, tum propter infirmitatem, & difficultatem, quæ in hac vita nunquam omnino tollitur.

Obiectio.
E Obiectum non excludere comitantia, id est, non excludere internam doctrinam, qua Spiritus Sanctus facit interius incipere obiectum fidei, prout necessarium est ad actu fidei eliciendum: probabile enim est etiam ad illum modum concipiendi ut Deum exteriori verbo, vt instrumento, & adiuuare, seu manuducere intellectum, vt melius id faciat, quam suis viribus possit, & hoc genus auxiliij ad omnes, & singulos actus fidei, etiamsi ex habitu fiant, esse necessarium. Iuxta hoc ergo, particula solum excludit tantum alia auxilia, quæ ex parte pie voluntatis ad credendum sunt necessaria, quia supponimus illum actu fieri posse ex habitu sine speciali motione voluntatis ad tales assensum in specie, sed tantum ad confidendum,

In actibus voluntatis ut sancte fiant maior est difficultas, quam in actu intellectus speculatiui.

randum, vel iudicandum de huiusmodi rebus. Deinde verò addimus in actibus voluntatis, ut sancte fiant esse longè maiorem difficultatem, quam in actu intellectus speculatiui, etiam si sit fidei, quando iam intellectus supponitur captiuatus in obsequium eius; tunc enim simpliciter fertur in veritatem objecti propositi, & difficultates fidei, vel non considerantur, vel ex habitu tanquam nullae reputantur. At verò rectitudo, & sanctitas in actu voluntatis, ex multis circumstantijs pendet, & præsertim ex puro motu consentaneo tali actui, quod difficile ab aliis motiuis fecerit, & plura etiam sunt, quæ illum impediunt, vel obscurare possunt, & ideo maior necessitas excitantis gratiae ad actus pietatis prout à voluntate pendent, etiam in iustis inuenitur.

^{33.} Superest ut ad argumenta aliarum opinio-
Ad 1. fund. 1. num respondeamus. Et ad primum fundamen-
tum primæ sententiae nihil noui est, quod dicamus, iam enim ostensum est, quomodo excitatio præcedens eodem modo, quo dicitur in virtute, vel in semine manere, non potest per se sufficere, nisi iterum excitetur, & iuuetur. Ideoque & cum proportione dicimus ad fundamentum secundæ sententiae, nam etiam fides mortua indiget excitatione ut actu operari valeat, & per se est etiam inefficax ad excitandam sufficienter voluntatem ad perfe-
ctam conuersationem, non tam ratione sui, quam ratione subiecti infirmi, & prætè affecti. Neque Concil. Trident. c. 6. dicit unica excitationem sufficere ad omnes dispositio-
nes, quas ibi numerat: posset tamen id habere locum quoad excitationem omnino non liberam, & ab extrinseco prouenientem quando actu voluntatis ita essent inter se connexi, ut unus ad alium moueret, tunc enim procedit saltem prima excitatio à Spiritu Sancto, quæ sufficiat mouere voluntatem ad aliquem liberum actum; ille verò statim excitat mentem ad alium sibi consentaneum, excitando etiam aliam cogitationem in intellectu, si ne-cessaria fuerit, in qua etiam Spiritus Sanctus habet suum proprium influxum. Vnde licet hoc modo procedatur, & usque ad perfectam conuersationem, & iustificationem perueniatur, id non fit sine propria gratia excitante, ut iam declaraui. Confirmatio autem, quæ ibi additur in æquiperatione inter iustum, & peccato-rem ex dictis in tertia assertione soluta relinquitur, & in capite sequenti amplius declarabitur.

^{34.} Ad fund. 3. sen-
tent. sup. n. 6. mens D. Th.

Ad fundamentum tertiae sententiae in pri-
mis respondendum est ad verba D. Thomæ in dicto art. 9. in quibus aliqui per auxilium gratiae, & per motionem diuinam aliquam gratiam excitantem intelligunt. Vnde potius colligunt secundum D. Thomam iustum indigere gratia excitante ad singula bona opera etiam ordinis naturalis; sed hoc verisimile non est, & latius in primo libro dixi. Dico ergo D. Thomam ibi indefinitè loqui de bono efficiendo, & malo evitando, & ita eodem modo loqui de motione Dei indefinitè, & cum proportione accommoda postulare illam ad omne opus bonum, generalem silicet, seu naturalem, ad opera naturæ; specialem verò, seu gratuitam ad opera pietatis. Ad Concil. Arausic. respondemus, cum in prioribus verbis dicit, *Christo auxiliante, & cooperante,* & cum in posterioribus dicit, *cum ipsius adiutorio,* semper intelligere auxilium diuinæ inspirationis, de quo in præcedentibus capitulois sape fuerat loquutum, & in sequentiibus ostendemus Augustinum, & alios Pa-
tres in communi modo loquendi de diuina
Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A gratia nomine diuini auxilij excitantem gratiam in primis comprehendere.

Ad primam rationem omissa efficientia physica propter quam nos excitantem gratiam non requirimus, negamus, proprium munus eius, quod vtique formaliter præstat, posse per solum habitum suppleri, quia, ut declaravi, neque formaliter dat habitus illum modum actualis, & vitalis inclinationis, quem dat excitatio, neque efficere aliquid potest, nisi ipse excitetur. Vnde ad illam comparationem inter semen inspirationis, & semen gratiae habitualis respondemus, in hoc potius seruandam esse proportionem, quod sicut excitatio non potest facere bonum conuersationis sine adiuuante, & cooperante gratia, ita neque habitus gratiae potest efficere fructum iustitiae sine diuina inspiratione, seu excitatione; in vniuersum enim vera est Augustini sententia, quod Deus præparat voluntatem adiuuandam, & adiuuare præpara-
^{35.} Soluitur 1. ratio sup. n. 6.

B Soluitur 2.
C præparat. Ad secundam rationem recte responsum est, habitus gratiae, quia sunt in potentijs animæ, & operantur ad modum illarum præter comitantem gratiae concursum indige-re prævia excitatione ad operandum. Hanc autem dicimus non fieri sufficienter per obiecta externa sine interuentu specialis auxilij Dei interioris, ut auctoritate, & ratione explicatum est.

C A P V T IX.

Duo incidenter dubia de necessitate excitantis gratiae, tam in natura lapsa, quam integra expediuntur.

E X dictis in præcedenti capite duo inciden-tia dubia expediri possunt. Primum est, an quoties peccator indiget auxilio speciali ad aliquod bonum operandum, illo etiam indiget homo iustificatus; vel è conuerso, an homo iustus ratione solius gratie habitualis possit aliquid boni facere sine auxilio spe-ciali, quod homo peccator sine tali auxilio facere non potest. Quod dubium attingit Vega quæst. 14. de iustificatione. Et in conclusio-ne secunda respondet posse iustum aliquid fa-cere sine speciali auxilio, quod non potest peccator; non declarat tamen quid illud sit, allegat verò Canonem 3. Concilij Mileuitani, in quo dicitur, gratiam Dei, in qua iustificamur, non solum valere in remissio-nem peccatorum, quæ commissa sunt, sed etiam in adiutorium, ne noua committan-tur, quem canonem de gratia habituali in-telligit, sentitque per illam sine aliquo alio speciali auxilio posse vinci tentationem, quæ ab homine existente in peccato, sine illo auxilio vinci non posset. Idque confir-mat, quia per gratiam habitualem cum suis virtutibus sanatur anima, & conforta-tur ad bene operandum; ergo potest sua virtute hoc præstare sine alio speciali auxilio, aliàs frustra daretur.

Contrariam sententiam docet Vasquez 1. 2. disp. 193. cap. 2. fundaturque in illo suo prin-cipio, quod cogitatio congrua ad omnem operationem necessaria est, siue homo sit in peccato, siue in gratia, quia non magis potest voluntas, vel intellectus habens infu-sum habitum operari, sine cogitatione prævia, quam cum caret habitu: cum autem operatio honesta ex tali cogitatione sequitur, non potest non esse sancta, & congrua:

^{1.} Dubium pri-mum incidens. Vtrum iustus sine auxilio speciali possit aliquid boni facere, quod peccator sine tali auxilio ef-ficere nequeat. Vega affirmat.

^{2.} Vasq. negat.

talis autem cogitatio congrua semper est gratia, quæ non est debita homini etiam habenti gratiam, nam in quauis occasione, & momento potest Deus illam non dare sine infidelitate, quia illam non promisit, & sine iniustitia, quia homo propter solum habitum iustitiae illam non meretur. Hæc verò parui momenti sunt contra Vegam, tum quia ille facile negaret omnem cogitationem congruam esse specialem gratiam, tum etiam quia fortasse diceret, gratiam habitualem efficere, vt aliqua cogitatio sit congrua respectu hominis iusti, quæ non esset respectu peccatoris. Et ex hac parte specialius auxilium, id est, meliorem, seu intensiorem cogitationem esse necessariam peccatori, vt possit esse congrua,

quæm iusto.

Mihi verò distinguendum videtur de auxilio excitante, vel cooperante, & de bonis operibus ordinis naturalis, vel supernaturalis. In operibus ergo naturalis ordinis nullum inuenio discrimen inter hominem habentem, vel non habentem habitum gratiæ, siue quoad auxilium excitans, siue quoad cooperans, vtique per se loquendo, & ex vi solius habitus. Ratio est, quia isti habitus infusi non dantur tanquam principia istorum operum naturalium, neque ad illa per se inclinant, ideoque si quæ est in illis difficultas, illam non minuant, ac proinde relinquunt eandem auxilij specialis necessitatem, vbi propter difficultatem operis intercedit, & ideo non potest cum probabilitate dici solum habitum sufficere, vt eadem gratia sit efficax, vel congrua, quæ alijs non esset, cùm habitus gratiæ per se nihil ad talem efficaciam conferat. Et ita etiam quoad hanc partem cessat fundamentum Vegæ, quia licet gratia sanet animam quo ad mortem, culpæ apud Deum, non sanat illam quoad repugnantiam fomitis, nec vim tentationum dæmonis aufert. Quapropter cæteris paribus non magis potest vinci aliqua tentatio sine auxilio speciali ab homine iusto, quæm à peccatore. Nec rectè in contrarium inducitur Canon tertius Concilij Mileuitani, D

tum quia ibi gratia iustificationis non significat solum habitum, sed omnia auxilia gratiæ, quibus homo ad iustitiam afferendam iuuatur, vt infrà tractando de iustificatione videbimus, tum etiam, quia licet de habitu loqueretur, non esset intelligendus habitus per se, & (vt ita dicam) formaliter non iuuat ad tentationem vincendam, sed est ratio ob quam, vel Deus magis protegit iustum ne grauiter tentetur, vel magis illum adiuuat, si tentetur, vel etiam quia facilius illum exaudit auxilio potentem ne cadat. Dixi autem per se, & ex vi habitus infusi, quia si aliunde iustus propter exercitium virtutis moderatas habeat passiones, & oblatam difficultatem, quæ ex confuetudine peccandi, vel ex aliquo effectu ad creaturam nascitur, contingere facile poterit, vt aliquid boni naturalis facere, vel aliquid mali vitare possit iustus sine speciali gratia, quod non possit peccator. Nam licet in utroque requiratur congrua cogitatio ad talem effectum, tamen si cogitatio congrua sit ordinis naturalis, non semper est speciale auxilium gratiæ, quæ ex principijs positis in libro primo facile constat.

In operibus autem supernaturalibus ordinis discrimen necessariò constituendum est, inter auxilium gratiæ excitantis, vel adiuuantis. Nam in necessitate excitationis ad actus supernaturales nulla differentia inuenitur

A inter iustum, & peccatorem, seu inter habentem, vel non habentem habitus infusos, hoc enim probant omnia, quæ in tertia assertione capit is præcedentis diximus. Hoc autem, sicut in priori puncto dixi, per se, ac præcisè ex vi habituum gratiæ intelligendum est, quia illi non supplent, neque auferunt necessitatem excitationis, sed potius illa indigent. Si verò contingat hominem iustum ex vsu præcedentium actuum, & ex speciebus illorum in memoria relictis, & moderatione affectuum à similibus dispositionibus inducta, esse aptiorem, & faciliorem ad excitationem capessendam, in hac facilitate poterit distingui à peccatore, nunquam tamen distingui poterit in absoluta necessitate excitationis, quia semper iustus illa indiget in hac vita, quantumvis perfectus sit. Imò etiam differentia in dicta facilitate non est vniuersalis, nec ratione habitus: nam si contingat iustum, & suo modo perfectum peccare mortaliter, licet amittat habitus infusos, retinet illam bonam acquisitam dispositionem, qua physicè (vt ita rem explicem) redditur habilius, seu minus ineptus ad excitationem diuinam, & tactum cordis sentiendum. At verò quoad gratiam adiuuantem est clara differentia inter iustum, & peccatorem, quia iustus habet intrinseca principia proxima ac per se supernaturalium actuum, & illa non supplentur per supernaturalem gratiam, ideoque indiget peccator magis quæm iustus alia speciali gratia adiuuante ad actus charitatis, penitentia, & aliarum virtutum infusarum, quas non habet. Et hoc tantum probat ratio Andreæ Vegæ: nam habitus infusi operatiui ad hoc solum dantur, vt sint principia proxima intrinseca suorum actuum, vt hoc modo adiuuent potentiam ad illos physicè, & connaturali modo elicendi.

C Dispar vtrum que conditio est quoad gratiam adiuuantem.

Vltimò ex dictis definitur facile aliud dubium cum doctrina data connexum, videlicet vtrum Adam in statu innocentiae indigerit gratia excitante ad actus iustitiae, & ad perseverantiam in illa. Aliqui enim negant, docentque solum indiguisse cooperante gratia, seu generali concursu iustitiae, ita docet absolute Bellarm. lib. de gratia primi hominis c. 4. fundaturque in quibusdam locis Augustini, in quibus docet maiori quodam auxilio indigere hominem in statu naturæ lapsæ, quæm integræ, vt lib. de corrept. & grat. cap. 11. & 12. & lib. de bono perseuer. c. 7. & lib. 3. Hypognost. in principio, hoc enim propter auxilium gratiæ excitantis videtur ab Augustino dictum, nam in hoc statu, illo maximè indigemus propter naturæ corruptionem, & ideo in natura integra non videtur fuisse ita necessarium. Contrariam sententiam latè docet Vasquez 1. 2. disp. 193. cap. 3. & 4. docetque ad omnes, & singulos actus bonos tam naturales, quæm supernaturales ordinis indiguisse hominem in statu gratiæ naturæ auxilio gratiæ excitantis. Idemque dicit de Angelis viatoribus, semperque fundatur in illo suo principio de necessitate cogitationis congruae, quam semper censet esse speciale auxilium gratiæ.

E Nobis autem distinctione proximè data de bonis actibus ordinis naturalis, vel supernaturalis vtendum est, & in primis dicendum est ad actus ordinis naturalis non fuisse simpliciter necessarium in statu integræ naturæ auxilium gratiæ excitantis. Ratio est, quia ad talia opera per se non est necessarium tale auxilium gratiæ, sed ob infirmitatem, & igno-

Dubium alterum.
Vtrum homo in statu innocentiae indigerit gratia excitante ad actus iustitiae, &c.
Negan Bellarm minus.
August.

Vasquez affirmat.

6. Affertio 2. distinguendū est.
Ad actus naturalis ordinis non fuit tunc necessaria gratia excitans.

& ignorantiam naturæ lapsæ. Et hoc generaliter de auxilio gratia probatum est latè in lib. I. vbi etiam ostendimus hanc esse communem sententiam D. Thomæ, & Theologorum, & fortasse hoc tantum voluit dicere Bellarminus: nam hoc tantum suis rationibus affirmat. Neque fundamentum illud de cogitatione congrua oppositum probat, quia talis cogitatio naturalis est, & ideo licet congrua sit, non pertinet ad auxilia gratia, vt latè in superioribus probatum est, quæ in sequenti libro quasi per recapitulationem iterum proponemus.

Neque obstar
fund. Vasquez
soprà n. 2.

^{7.} Necessaria ta-
men fuit ad ac-
tus ordinis su-
pernaturalis.

Deinde addendum est indiguisse hominem in statu innocentia gratia excitante ad actus ordinis supernaturalis, non solum propter cogitationem congruam, quæ in ordine gratia pertinet ad auxilium efficax, sed etiam propter cogitationem auxilij sufficientis, licet non esset futurum efficax. Ratio est, quia necessitas gratia excitantis ad hos actus non est quasi per accidens, propter corruptionem naturæ, sed per se, propter excellentiam talium actuum. Et hoc probant omnia quæ capite precedenti adduximus in confirmationem ter-riæ assertioñis. Nam in primis si sit sermo de actibus disponentibus ad primam iustificationem, tam certum est hominem non potuisse in statu naturæ integræ, imò neque Angelos in sua conditione se disponere ad primam gratiam habitualem, sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione, & illuminatione, sicut est certum de homine, vt nunc supponimus ex materia de iustificatione; ergo ad hanc saltem indiguerunt gratia excitante. Si verò sit sermo de alijs bonis actibus, qui sunt fructus iustitiae, sic procedunt rationes factæ de hominibus iustis, quia, vt dixi, non fundantur in peculiari conditione naturæ lapsæ, sed in propria natura talium actuum. Et ideo illæ sententiae, *Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere, & qui capit in nobis opus bonam perficit.* Non minus habent locum in Angelo, & in homine integro, quæm in lapsis. Denique in hoc sensu ait sæpe Augustinus indiguisse hominem in hoc statu diuino adiutorio ad perseverandum, & fructificandum in operibus iustitiae, vt videre licet lib. 14 de Ciuit. cap. 27. & de Natur. & Grat. cap. 26. & in Enchirid. cap. 106. vbi de quocunque homine perfectè iustificato loquitur, neque in lib. de Corrept. & Grat. est sibi contrarius, quia non loquitur de quacunque gratia excitante, sed de efficaci, & specialiter de peculiari dono perseverantiæ hominibus lapsis necessario, & tractando de hoc dono, & de gratia efficaci locum illum Augustini uberiorius declarabimus.

August.

C A P V T X.

*Vtrum motus gratia excitantis sint
in sua entitate superna-
turales.*

^{1.} Certum est
motus gratia
excitantis esse
aliqua ratione
supernatura-
les.

Quemuis ista quæstio ad existentiam istorum actuum pertinere videtur, eam in hunc locum distulimus, quia suppositis, quæ hactenus diximus, facilius poterit explicari. Primum ergo supponimus negari non posse, quin isti actus sint aliquo modo supernaturales, quia omnia vera dona gratia, quæ ad salutem conferunt, sunt aliquo modo supernaturalia: sed gratia excitans est verum donum gratia, & ad salutem multum confert; ergo est aliquo modo supernaturalis; ergo motus illos, in

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A quibus talis gratia consistit, aliquo modo supernaturales esse necesse est, quia intrinsecè sunt ipsa gratia excitans, neque illa duo in re distinguuntur, vt suprà ostensum est. Item, quia alias posset homo per naturales vires mereri hos motus gratia excitantis, si essent naturalia bona, quia huiusmodi bona cadere possunt sub bonum meritum naturalis virtutis saltem de congruo, iuxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. q. 22. Denique si hi motus essent merè naturales, quidquid per illos seu virtute illorum fieret, profectò per naturales vires fieret: hi autem motus dantur, vt supernaturaliter faciamus, quod per vires naturæ facere non possumus; ergo necesse est vt isti motus supernaturales sint. Hoc ergo supposito, inquirimus, quam rationem supernaturalitatis isti motus habent in eodem ferè sensu; in quo facilem quæstionem de actibus deliberatis tractauimus in lib. 2. silicet, an sint supernaturales in substantia sua, vel in modo.

C Ratio autem dubitandi in utramque partem ex ibi dictis sumi potest, hic enim apparet necessarium esse, vt sint supernaturales in substantia, quia si entitas illorum naturalis est, explicari non potest quem modum supernaturalem necessariò habere debet, vt ostendi potest discursu ibi facto. Nam vel ille modus est extrinsecus actui, vel intrinsecus. Primum dici non potest, tum quia in his actibus, cùm liberi non sint, non habet locum ratio meriti, vel acceptationis, vel relationis moralis in aliquem finem: tum etiam, quia nullus modus extrinsecus potest conferre actui perfectionem, vel virtutem, quæ dat vires, ad supernaturaliter operandum, sed isti actus dantur vt auxilia ad supernaturaliter operandum, quod non habent per id, quod est naturale in ipsis, quidquid illud sit, sed vt sunt supernaturales; ergo non possunt sufficienter constitui in esse supernaturali per modum extrinsecum. Neque etiam modus intrinsecus satis esse, aut explicari potest; quid enim esse potest, nisi vel intensio, vel duratio, vel aliquid simile: hi autem modi vel necessarij non sunt, vel certè etiam ipsis naturales sunt, quia eiusdem ordinis cum ipsis actibus sunt.

D Aliunde verò multo difficultius est in his actibus entitatem, & speciem supernaturalem intelligere, quæm in proprijs actibus virtutum infusarum. Primo, quia isti actus gratia excitantis non habent virtutes per se infusas, ad quas pertineant. Item non videntur habere obiecta formalia supernaturalia, quia nec sunt actus fidei, aut prudentiæ in intellectu, nec charitatis, aut spei, vel aliarum virtutum infusarum in voluntate: omnia autem, supernaturalia obiecta harum potentiarum, pro statu viæ sub his virtutibus comprehenduntur.

E videntur. Ex his autem principijs præcipue colligebamus superiùs supernaturalitatem in substantia actuum perfectorum gratia; ergo in his motibus indeliberalis non habemus vnde tantam supernaturalitatem colligamus. Neque etiam videtur in illis tam necessaria, tum quia valde imperfecti sunt in suo genere, & non sunt principia physica perfectorum actuum, vt supponimus: vt autem moraliter ad eos inducant, & iuuent, satis est, vt peculiari modo dirigantur, vel tribuantur à Deo, etiamsi absoluè, & in se, supernaturales non sint: tum etiam, quia in his actibus supernaturalitas hæc quoad modum potest facilius intelligi, nimisrum, propter inodum; quo à Deo fiunt, necessitando potentias, & illas aliter immutando, quæm

D. Thom.

Status quæstio-
nis.

^{2:} Ratio dubitam-
di.

Non videntur
esse tantum su-
pernaturales
secundum mo-
dum.

^{3:} Neque ijs ap-
parat necessa-
ria supernatu-
ralitas secun-
dum substanc-
iam.
Primo.
Secundò.

Tertiò;

Quarto.

per sola obiecta externa fieri possit. Est præterea in his actibus peculiaris difficultas, quia in suo fieri, & esse ordinariè, ac singulariter pendent à ministerio hominum, scilicet à verbo Dei; per ministros Ecclesiæ prædicato, & ab alijs admonitionibus, exemplis, & obiectis externis, quæ excitant vel ad timorem mortis, aut inferni, vel ad alium similem affectum: non videntur autem ex his omnibus occasionibus statim surgere supernaturales motus, tandem, quia etiam pendent hi motus ex naturali conatu potentiarum nostrarum, non solum, quia ab ijs effectiù procedunt, vt diximus, sed etiam, quia quando omnino sunt necessariaj, videntur ex naturali conatu, & imperio prudentiæ prodire: quando vero sunt aliquo modo liberi, faltem remotè industria humana queruntur, & obtinentur, nimirum, quia homo se mouet ad concionem audiendam, vel legit librum, vt ita excitetur ad virtutem; signum est ergo hos actus esse in se naturales.

4. Judicium aucthoris.

In puncto principali huius quæstionis pauca inuenio à Theologis dicta: iuxta principia vero posita in hac materia distinguendum videtur, inter excitantem gratiam, quæ ad naturalem legem seruandam, vel temptationibus contra illam resistendo, & bonos actus morales ordinis naturalis efficiendos, & excitantem gratiam, qua ad supernaturalem consensum, & alios actus infusos subleuamur, & adiuuamur; utrumque enim auxilium gratiæ nobis necessarium esse in lib. 1. & 2. satis ostensum est, & in utroque seruata propositione initium sumi ab excitante gratia, omnes etiam Doctores pro comperto habent, & de gratia requisita ad supernaturales actus satis clare id docet Concil. Trid. & in coto discursu huius libri id præcipue à nobis declaratum est. De actibus tamen moralibus idem sumi potest ex Concilio Arausiano can. 7. & per plures alios. Et quamvis illa non sit tam expressa definitio, quia loquitur de actibus factis, sicut oportet ad salutem æternam; tamen attenta identitate rationis, & seruata proportione, idem motus adiutorij diuini præstatur ad actus naturales, quando necessarium est per inspirationem alicuius bona cogitationis, aut motionis, quæ non sit in hominis potestate, & ad bene operandum iuuet; & in hoc sensu attigerunt diuisionem hanc Bellarminus lib. 5. de Grat. & liber. arbitr. cap. 7. Molin. in concord. disp. 19. & 35. & latius Vasquez 1. 2. disp. 189. cap. 14. & 19. disp. 190. cap. 12. vbi alios auctores resert, quos in lib. 1. & 2. tractando de necessitate gratiæ ad utrosque actus sufficienter retulimus, non ferè semper loquuntur sub generalibus nominibus gratiæ, vel auxiliij, vel motionis, nihil vero speciale dicunt de gratia excitante, de qua nunc tractamus.

Bellarm.
Molina.
Vasquez.5. Assertio 1.
Gratia excitans ad actus moraliter bonos ordinis naturalis, non est necessariò supernaturalis secundum substantiam. Explicatur.

Dico ergo primò. Gratia excitans quæ ad actus moraliter bonos, vt præcisè ad ordinem naturæ pertinent, necessaria, vel sufficiens non est supernaturalis in entitate, sed solum in modo, quo datur. In hac assertione addidi in primis illam particulam, vt præcisè pertinent ad ordinem naturæ, quia si tales actus fiant sub aliquo respectu supernaturali, tunc altior excitatio erit ad illos necessaria, non propter ipsos, sed propter actum, à quo supernaturaliter imperantur, aut referuntur. Dixi etiam sermonem esse de excitatione necessaria, quia etiam excitatio in sua entitate supernaturalis potest multum iuuare ad hos actus studiosè, & facilius efficiendos,

A non tamen est simpliciter necessaria. Sic ergo declarata assertio. Probatur prima pars negotiua eius, primò ex discursu facto in posteriori ratione dubitandi, quia nullum est principium vbi talis supernaturalitas necessaria videatur. Item, quia adiutorium debet esse proportionatum effectui; sed effectus propter quem datur talis excitatio, est merè naturalis; ergo excitatio necessaria, quæ sit sufficiens adiutorium, erit etiam ordinis naturalis. Præterea, quia hæc excitatio sufficiens ad seruandam legem naturæ dari posset, & necessaria esset etiam homini creato in puris naturalibus, & nunc etiam credibilius est, dari ad plures actus hominibus infidelibus, qui cogitationem in entitate supernaturalem numquam habuerunt, quia numquam supernaturaliter crediderunt, nec de supernaturali cogitarunt; ergo signum est excitationem per se requisitam, & sufficientem ad huiusmodi actus, non esse supernaturalem; & in hac parte videntur consentire Bellarmius, & Vasquez suprà, & fortasse Theologi antiqui, cùm dicunt, ad hos actus requiri auxilium gratiæ gratis datum, non gratum facientis, hoc etiam significare voluerunt, quamuis etiam concursum generalem comprehendant, vt in superioribus dixi.

B Posterior pars, quæ affirmat gratiam hanc excitantem esse supernaturalem quoad modum, aliqui ita declarant, vt modum illum solum in quadam congruitate honestæ cogitationis constituant, & in reliquis supponunt talem excitationem intrinsecè esse posse cogitationem merè naturalem, quæ per actionem obiectorum externorum per naturales vires intellectus humani, Deo tantum per generalem concursum influente, elicatur, & non habeat aliam rationem gratiæ, nisi quia ex generali prouidentia ita fuerunt à Deo causæ secundæ dispositæ, vt in tali tempore, & occasione cogitationem illam excitant, quando præsciebat hominem fuisse illi consensurum, quod est cogitationem esse congruam. Sed contra hanc explicacionem varijs modis argumentati sumus in lib. 2. ostendentes illam non esse veram auxiliantem gratiam, tum quia illa cogitatio non exceedit rationem legis, & doctrinæ, tum etiam, quia illa congruitas non dat vires ad operandum præter vires naturales, sed ad summum dicit easdem vires opportuno tempore datas, & ita quidquid per illam cogitationem fit, solis viribus naturæ fit. Accedit, Secundò: quod illud genus gratiæ dandi naturale beneficium congruo tempore, est quid extrinsecum ipsi cogitationi, & bono operi, quod ab illo procedit; ergo neque ipsi cogitationi addit. virtutem aliquam, nec bono operi addit. moralem benignitatem, aut valorem confert ad meritum. Aliunde vero illud genus beneficij totum continetur intra ordinem naturæ; ergo nullo modo dici potest illa cogitatio supernaturalis, nec opus eius fieri ex gratiæ, nec satis est dicere Deum ordinasse illam cogitationem ad finem supernaturalem, quia hæc etiam ordinatio extrinseca est, & non dat vires, nec adiutorium bene operandi: vnde neque Massilienses illam negarunt; quod tamen eos non excusat, quia illa ordinatio non reddit opera meliora, nec maioris valoris, & quia illa non obstante supernaturalis gratia subiicitur obedientiæ humanæ.

C Aliter igitur intelligi potest illa excitatio in sua entitate naturalis esse, & in modo quo efficitur supernaturalis, quia vel fit immedia-
tè à Deo inspirante interius honestam cogita-
tionem.

Stabilitur pri-
mò in ratione
dubitandi
sup. n. 2.Secundò à
signo.Bellarm.
Vasquez.Sufficit ut fit
supernaturalis
secundum mo-
dum.Impugnatur
quorundam
ratio explican-
di illum mo-
dum.

Primo.

Secundò:

Tertiò.

Vera explica-
tio in quo po-
sita fit superna-
turale.

euralitas secū-
dūm modum
gratia excitan-
tis.

Hic modus re-
peritur in co-
gitatione con-
grua, & incon-
grua.

8.
Effugium.

Praeccluditur.

Simile auxiliū
gratuitum in-
voluntate ad-
mittendum est.

tionem naturalem, quia videlicet licet pos-
sent naturalia obiecta illam excitare si occur-
rerent, cum tamen non occurruunt, Deus mi-
sericorditer illam praebet, ideoque & gratia
meritò appellatur, quia ultra debitum na-
turæ datur, & auxilium gratiæ, quia verè
iuuat ad bene operandum in ipso ordine. Et
supernaturalis dici potest, quia præter ordi-
nem naturæ, & ultra debitum causarum na-
turalium datur. Vnde etiam dici posset per
accidens infusa, quia à Spiritu Sancto inspira-
tur, & ita est ab ipso indita, per accidens ta-
men, quia ille modus productionis non est
connaturalis, nec per se debitus illi cogita-
tioni. Vnde hic modus gratiæ non solum
in cogitatione congrua, sed etiam in incon-
grua, idest, non efficaci, sed tantum suffi-
ciente inueniri potest. Quia etiamsi Deus in-
spiret naturalem cogitationem honestam ex
peculiariter gratia præter ordinem causarum,
non necessitat voluntatem, & ideo potest illi
dissentire, si velit; ergo in ipso etiam genere
gratiæ potest esse excitatio incongrua.

Dicit aliquis, quamvis absolutè hoc sit
possibile, nihilominus secundūm ordinariam
prudentiam non dari à Deo talem cogita-
tionem illo peculiariter modo, nisi quando fu-
tura est congrua. Sed hoc gratis dicitur, &
sine vila probabilitate; nam si Deus frequen-
tissimè inspirat cogitationes supernaturales,
quas prescit futuras esse incongruas, cur non
etiam naturales? ac deinde alijs sequeretur
quoties homo non consentit simili cogitatio-
ni internæ, colligi posse illam non fuisse in-
spirationem diuinam, quod omnino falsum
est, vt suprà in Cassiani doctrina notauiimus.
Certum enim est hoc genus auxilij indifferens
esse ad sufficiens, & ad efficax in ratione
excitantis. Ex quo sumi potest noua impug-
natio præcedentis opinionis, quia iuxta
illam nulla esset gratuita excitatio ordinis
naturalis, nisi efficax. nam cogitatio con-
grua iuxta illam opinionem, semper est effi-
cax, de quo argumento dicam plura in libro
sequenti cap. 15.

Atque ad eundem modum potest explicari
in voluntate simile auxilium gratuitum per
bonos motus indeliberatos in ea insurgentes.
nam, quia hi motus non excitantur nisi me-
dia cogitatione, quando cogitatio ipsa est su-
pernaturalis modo explicato, etiam motus
voluntatis ex ea naturaliter resultantes ad
idem genus gratiæ spectant. Potest autem
contingere vt honesta cogitatio intellectus,
sive naturali modo excitata, siue gratuitò,
sufficiens non sit ad excitandam voluntatem
ad bonum motum indeliberatum propter ali-
quam indispositionem eius, & nihilominus
Deus ex peculiariter misericordia illum mo-
tum excitet in voluntate necessitando illam,
vt paulatim illam trahat ad liberum consen-
sum, & tunc ille motus in se, & absolutè na-
turalis, in modo tamen quo immediatè fit,
supernaturalis existit. Dico autem immedia-
tè, quia etiam poterat Deus ex parte intelle-
ctus augere cogitationem mouendo intellectu-
m, vt efficacius attendat, vel ad plura
motiva, usque ad eum gradum, seu quanti-
tatem in quo valeat cogitatio naturalem
motum in voluntate causare, & tunc ex tali
suppositione motus voluntatis naturali modo
fit, tamen in radice cogitationis semper est
gratia. Et simili modo potest in ipsam effectio
cogitatione accidere, vt licet supposita tali
applicatione obiectorum externorum natu-
rali modo ab illis excitetur, nihilominus
sit gratia quando nimis talis obiectorum
concurrus, & occursus non prouenit ex sola

A generali prouidentia, vel communi cursu
causarum secundarum, sed ex peculiariter prou-
identia Dei volentis per illa media illo spe-
ciali modo hominem iuare.

Et iuxta hos ferè modos potest penè infi-
nita varietas in hoc genere gratiæ inueniri,
sive quia Deus peculiariter disponit causas
externas in ordine ad internam excitationem
naturalem, sive quia ultra illam confert
sive adminiculo causarum externalium, sive
quia interius plus mouet, quām externæ cau-
sa possent immutare. Quod interdum po-
test facere directè, per se efficiendo, inter-
dum indirectè per speciale prouidentiam
remouendo, quām alijs naturaliter impedi-
rent similem excitationem, vel motionem
causarum naturalium. Quā tota doctrina
sumpta est ex Augustino partim 2. lib. de
peccator. merit. cap. 17. partim libro quin-
quaginta homiliar. homil. 17. & lib. 2. Con-
fession. cap. 17. & lib. 9. cap. 8. & quæst. 2. ad
Simplicianum, & alijs communibus locis,
& ex Prospero lib. 2. de vocat. gent. per mul-
ta capita, præsertim 25. & 26. & contra Colla-
tor. cap. 4. In quibus tamen Patribus aduer-
to interdum videri loqui indifferenter de his
beneficijs Dei, & illa gratiæ Dei deputa-
re, etiamsi possent ex generali prouidentia
prouenire: tamen vel loquuntur de illis, vel
iuxta subiectam materiam, quia intelligunt
in ordine ad salutem semper in his interue-
nire aliquam speciale efficaciam Dei, vel
interdum generalius vtuntur nomine gratiæ,
nam profectò quando talis excitatio ex solo
cursu causarum cum generali influentia
Dei, non aliter est gratia, quām beneficium
creationis, ad quod pertinet: propriè autem
dicitur auxilium gratiæ, quando fit aliquo
modo supernaturali, vt explicatum est; ita
ergo sufficienter explicatur, & intelligitur au-
xilium naturale in entitate, & in modo su-
pernaturali.

Vnde quoad partem soluta manet pri-
ma ratio dubitandi in principio posita,
quā contra hanc primam assertionem direc-
tè procedit. Negamus enim non posse esse
excitationem naturalem in substantia, &
gratuitam, seu supernaturalem in modo.
Hunc autem modum non ponimus in aliquo
medio per acceptationem, vel rationem ad finem
supernaturalem, sed in modo faciendi, & cau-
sandi in nobis talem excitationem, qui mo-
dus quodammodo dici potest intrinsecus acti-
tui, quia & tanquam via ad ipsum, seu
fieri ipsius prout est à Deo, & quodammodo
dici potest extrinsecus, quatenus non est
debitus actui, nec secundūm ordinarium
cursum causarum fit. Addo etiam per hunc
modum effectio nihil ponit in his moti-
bus gratiæ, quod naturale non sit, imò ip-
sam effectio absolutè spectata naturalis est,

E solumque respectiū, ad ordinarias causas
naturales dicitur supernaturalis, sicut illu-
minatio huius domus si clausis iapuis, vel
noctu, & seclusis omnibus causis secundis à
Deo solo immediatè fiat, dicetur quidem
supernaturalis quoad modum per respectum
ad causam, in se tamen, & absolutè natu-
ralis actio est. Denique hic modus super-
naturalitatis sufficit in his motibus, quia
non dantur per se ac proximè propter actus
supernaturales in substantia, sed propter ac-
tum virtutum acquisitarum, & ad vitan-
dum peccatum contra legem naturæ, & ad
hoc optimè iuare possunt, quia virtutem
aliquam physicam, vel moralem eiusdem
ordinis conferunt, quam homo neque ex
se, nec per ordinarium cursum causarum

10.
Infinita quædā
varietas est ho-
rum auxiliorū.

August.

Idem :

11.

Enodatur ra-
tio dubitandi
posita in n. 2.

Confirm. re-
sponsio primi:

Confirm. se-
cundi.

naturalium habere potuisset.

Secundò dicendum est actus gratiae excitantis, quæ sunt proxima auxilia ad actus supernaturalem virtutum infusarum, eiusdem ordinis sunt, & in sua substantia supernaturales. Hæc assertio communis est, significant illam ex antiquis D. Thomas i. 2. q. 111. art. 2. & 3. Bonavent. in 2. dist. 28. art. 2. quæst. 1. & Alenf. 3. part. quæst. 61. ex modernis Bellarm. & Vasquez suprà, & accuratè Molina in concord. disput. 35. & 36. & sine dubio est sententia Augustini, nam lib. de Gratia Christi cap. 13. de hac interna gratia excitante præcipue loquitur, cùm dicit, *Si doctrina dicenda est, certè sic dicatur, ut altius & interius eam Deus cum ineffabili suavitate dicatur infundere, non solum per eos, qui plantant, & rigant extrinsecus, sed etiam per seipsum, qui incrementum suum ministrat occurrus.* In quibus verbis indicat hanc gratiam esse altioris ordinis ab omni motu naturali, ideo enim tribuit eam soli Deo operanti, ultra omnem efficaciam Verbi humani, hoc enim significat per illa verba, *non solum per eos, qui plantant, & rigant extrinsecus, sed etiam per seipsum.* Nam sub verbis plantandi, & rigandi, absque dubio non solum includunt verba prædicantium, quatenus ad aures corporis perueniunt, sed etiam quantum ad omnem vim, quam habent ad instruendum intellectum, vel mouendum affectum operante eo, qui audit sola virtute naturali cum generali concurso Dei; ultra hoc ergo requiritur aliquid, quod solus Deus interius potest facere, quod etiam indicauit per illa verba ineffabili suavitate.

Vnde in hoc magna est differentia inter hoc genus gratiae excitantis, & aliud in superiori conclusione explicatum. Nam illud licet interdum fieri possit à Deo immediate ex defectu causarum secundarum, non excedit virtutem illarum, sed solum, quod interdum non ocurrunt, vel non applicantur, Deus per se producit effectum; sèpè verò similes motus operatur per alias causas, & frequenter ministerio Angelorum illas applicat, vel exteriùs, vel interiùs media phantasia. Et quamvis interdum immediate, & per se moueat intellectum, vel voluntatem (quod solus Deus facere potest etiam intra ordinem naturalem) nihilominus similes effectus fieri possunt medijs causis creatis, & ideo ex modo solum quasi accidentario effectui, tunc solus Deus libera sua voluntate operatur. At verò in hoc posteriori genere gratiae illa interim motio tam propria est Dei, vt numquam qui plantant, vel rigant ad similem efficiendam sua virtute sufficiant. Ex quo recte colligitur talern excitationem esse per se infusam, & ordinis diuini, ac supernaturalis.

Quod preterea confirmatur verbis eiusdem August. lib. 15. de Ciuit. cap. 6. vbi postquam retulit varios modos: quibus per verbum Dei externum mouentur fideles ad proficiendum in bono, addit: *Spiritus autem sanctus operatur intrinsecus, ut valeat medicina, qua adhibetur extrinsecus. Alioqui etiam si ipse Deus utens creaturam sibi subita in aliqua specie humana sensus alloquatur humanos, siue istos corporis, siue illos quos istis simillimos habemus in somnis, nec interior gratia mentem regat, atque agat, nihil prodest homini omnis predicationis veritatis.* Per quæ verba aperte declarat, quod dicebamus, tunc internam gratiam esse altioris ordinis ab omni illa, que per causas secundas fit, aut fieri potest. Et hoc ipsum significauit August. in verbis illis, *valde remota est a sensibus hac schola, in qua pater auditur.* Et docet lib. de prædict. Sanctor. cap. 8. significat enim gratiam illam talem esse, vt suo genere non possit per

A sensus acquireti, ac subinde esse per se infusam: Et hanc mentem Augustini cum eodem modo loquendi imitati sunt Prosper contra Collator. cap. 6. & 1. de vocat. gent. cap. 8. & 9. & Fulgent. lib. 1. ad Monimum cap. 28. & lib. de Incarnat. & Grat. cap. 17. & sequentibus, & Petrus Diaconus cap. 6. & Gregor. lib. 3. Reg. cap. 5. & Bernard. lib. de Grat. & liber. arbitri. præsertim circa finem. Et in eodem sensu loquuntur Concilia de prima vocatione, inspiratione, aut illuminatione fidei, præsertim Arausicanum, & Tridentinum locis sape citatis.

Ratio verò huius assertio redi potest. Primò à posteriori, quia si actus essent naturales quoad substantiam, non essent per se infusi; ergo quantum est ex se, possunt interdum fieri in nobis per acquisitionem ex sensibus, & sensibilibus objectis. Consequens autem admitti non potest, aliàs posset in aliquo casu homo habere sufficientem excitationem ad credendum ex vi externa prædicationis sine peculiari interna inspiratione à Deo immissa, quod repugnat definitionibus fidei. Vnde à contrario argumentor secundò, quia per hanc excitationem sufficientem datur homini posse supernaturaliter credere, sed sola naturalis entitas non est sufficiens ad dandam hanc potestatem, quia est altioris ordinis, & per illam eleuatur potentia ad agendum ultra vires naturales; ergo necesse est ut talis gratia excitan sit in sua entitate eiusdem ordinis naturalis. Tertiò potest hoc declarari, quia non est impossibile infundi hominibus huiusmodi motus hoc modo supernaturales, & illi sunt magis accommodati ad eleuandas potentias animæ ad ordinem supernaturalem suavi modo, & cum maiori proportione respectu perfectiorum actuum supernaturalium; ergo ita fieri credendum est. Consequentia cum minori patet. Maior autem constabit respondendo ad posteriorem rationem dubitandi, que contra hanc partem directè procedebat.

Et in primis in ea sumebatur actus istos non habere virtutes infusas, ad quas pertineant. Respondemus autem posse optimè ad dona, vel virtutes reuocari, nam hæc assertio supernaturalis prout in intellectu tribuitur, ad intellectu dona Spiritus Sancti pertinere videtur; nam & in modo quo infunditur per specialem impulsu præuenientem, atque in munere, seu officio cum illis donis conuenit, quia talis gratia est interna doctrina Spiritus Sancti, ad quam duo spectant, scilicet, specialiter dirigere intellectum, ut supernaturalia mysteria credenda, vel amanda conuenienter apprehendat, & de illis rectum iudicium practicum ferat. Vtrumque autem ex his muneribus pertinet ad dona Spiritus Sancti, prius ad intellectum, posterius verò ad consilium, & suo modo ad scientiam, & sapientiam, quatenus res proposita dignæ creditu, vel amore, vel executione, vel fuga aestimari possunt. Et quamvis in principio vocationis nondum homo receperit habitus horum donorum, nihilominus ex motione Spiritus Sancti potest elicere aliquos actus, qui sint veluti inchoationes corum. quæ actus licet sint imperfecti, nihilominus in modo, quo circa sua obiecta versantur, eamdem rationem formalem sua specificationis supernaturalis participant, quam habent actus perfecti ab habitibus illorum donorum eliciti.

Simili modo motus huius gratiae pertinentes ad voluntatem, ad virtutes infusas reuocari facile possunt. Nam si talis actus sit desiderium imperfectum salutis, ad spem reducitur; idemque dicimus de perfecto timore gehennæ; si verò sit complacentia aliqua in bono diuino, vel affectio imperfecta infusa.

Prosper.
Fulgent.

Gregor. Magi
Bernard.

Ratione mun
tur assertio,
à posteriori.

à contrario;

à non repu
gnantia.

16. Dilutur 2. 14.
tio dubitandi
suprà n. 3.
Reducuntur
illi motus ad
dona Spiritus
Sancti intellec
tualia.
Ad intellectu.
Ad consilium.
Ad scientiam.
Ad sapientiam.

Motus huius
gratiae pertin
entes ad volunta
tem, reducun
tur ad virtutes

12.
Assertio 2.

Gratia excita
quæ est princi
pium proximū
actus virtutis
infusa, est se
cundum sub
stantiam super
naturalis.
D. Thom.
Bonavent.
Bellarm.
Vasquez.
Molina.
August.

13.
Discrimen in
ter vtrumque
genus gratiae
excitantis.

14.
Confirm. ex eo
dem August.

Ad Spem:
Ad Charitatē.

Prospēr.

Instantia ex-
pungitur.

fēcta ad Deum ipsum, inchoatio est quādam charitatis, & cum eadem proportione discurri potest per alijs virtutes infusas. Quibus addi potest, quod suprà lib. 2. diximus, inter actus deliberatos harum virtutum dari aliquos, qui licet imperfecti sint, supernaturalem substantiam, & entitatem habent. Atque hanc explicationem horum actuum sumpt̄ ex Prosperi lib. 2. de vocat. gent. cap. 26. alijs 9. vbi de hac gratia excitante prius dicit, *in omnibus iustificationibus principaliter preminere*. Et deinde declarat externum modum excitandi, tandem verò internum ita explicat, *dando intellectum, inspirando consilium, cōrque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo*. Quod si quis obiciat, quia ante actum fidei nullus est supernaturalis motus in voluntate. Respondemus id ad summum esse verum de actibus supernaturalibus plenè deliberatis, & non in omnibus illis eodem modo, quia voluntas credendi supernaturalis est, & non supponit actum fides, sed illum secum affert. Ad hos autem motus imperfectos, & indeliberalatos sufficit practica motio intellectus per illuminationem, & inspirationem Spiritus Sancti, quae est quādam inchoatio, & initium fidei, quod habet locum in homine nondum credente: nam in eo, qui iam credit, potest etiam ipsa fides excitari, & ad cæteras voluntatis motiones cooperari: & per hæc fatus responsum est ad difficultatem positam in dictatione dubitandi in priori parte eius; de altera verò parte dicam in capite sequenti.

A homini magis accommodatus, & ideo secundum legem ordinariam, & communem hunc modum Deus obseruat, & vt ysu ipso, ac experientia constat, & ex Scriptura sumitur ad Rom. 10. *Fides ex auditu, & Luc. 7. Messis quidem multa, operarij autem pauci: rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam;* & ideo Actor. 10. missus est Petrus ad Cornelium per peculiarem Dei revelationem, & cap. 16. Missus est Paulus in Macedoniam rogatus, à viro Makedo, qui per visionem ei apparuit.

Roman. 10. 17.
Luc. 7.

Actor. 10. 10.
Idem 16. 9.

B homini magis accommodatus, & ideo secundum legem ordinariam, & communem hunc modum Deus obseruat, & vt ysu ipso, ac experientia constat, & ex Scriptura sumitur ad Rom. 10. *Fides ex auditu, & Luc. 7. Messis quidem multa, operarij autem pauci: rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam;* & ideo Actor. 10. missus est Petrus ad Cornelium per peculiarem Dei revelationem, & cap. 16. Missus est Paulus in Macedoniam rogatus, à viro Makedo, qui per visionem ei apparuit.

Nodus diffi-
cultatis.

C difficultas ergo posita quoad hanc partem procedit de hac posteriori, & ordinaria excitatione diuina, nam alia extraordinaria, & merè interna à Deo solo in mente fit sine dependentia ab exteriori ministerio. De hac verò ordinaria negari non potest, quin aliquo modo pendeat ab actibus sensibilibus, quæ sunt naturales quoad substantiam. Dicunt verò aliqui hanc dependentiam non repugnare supernaturali excitationi, quia solum est tanquam à conditione, sine qua non, ex diuina prouidentia, & ordinatione: nam tota illa actio sensibilis, quæ ex parte ministrorum Ecclesiæ procedit, solum est quasi applicatio materiae, circa quam homo possit supernaturaliter operari, cui modo dicendi fauet Paulus 1. ad Cor. 3. dicens, *Ego plantavi, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit*. Et subiungit, *Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Dens*. In negotio etiam salutis omnes ministri Ecclesiæ tantum plantant, & rigant, & ideo dicuntur non esse aliquid, quia non per se faciunt effectum, quamvis eorum ministerium necessarium sit, & ad eum silicet modum, quo in fructibus sensibilibus plantatio, & rigatio, necessaria est, non vt per se causet, sed vt conditio applicans actiua passiuis.

Placitum quo-
rundam.

D Alij verò quibus hoc non satisfacit, dicunt ministerium Ecclesiæ non solum esse conditio nem necessariam, sed etiam esse actionem causæ moralis suadentis, & inuitantis exterioris voluntatem. Nam talis causa aliquo modo operatur ad vocationem internam disponendo subiectum, & ideo Paulus eodem citato loco Euangeli Prædicatores vocat, *adiutores Dei, & 2. Cor. 6. ait, adiuuantes exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, &c.* Sed hoc, in re non differt à præcedenti, quia tota causalitas moralis physica non transcendent causalitatem per accidens, & iuxta subiectam materiam durum est, illam conditionem esse per modum exhortationis, & inductionis moralis, præterquam quod etiam in hoc genere causalitatis moralis aliquid deest huic exteriori excitationi ministrorum Ecclesiæ, propter quod etiam in genere moralis causæ dici debet potius conditio necessaria, seu causa per accidens, quæ propria causa per se, etiam moralis, vt videbitur.

Placitum alio-
rum.

E Dico ergo duo posse in hac excitatione diuina considerari, unum est esse entitatem supernaturalis, aliud, esse gratiam puram, seu gratia datam: neutri ergo rationi repugnat, quod ab aliquo ministerio externo, seu actione sensibili pendeat. Prior pars declaratur, quia, vt dictum est, verbum externum non est propria causa excitationis supernaturalis, sed per modum signi excitantis mentem, & quasi præbentis occasionem, vt supernaturaliter à Deo excitari possit; ergo quod illa prævia occasio, & quasi physica preparatio, aut animi commotionaturalis sit, non obstat quominus motio, quæ à Deo solo per se, ac principaliter sit, in sua entitate supernaturalis sit. Addo quod licet Deus vteretur verbo prædicationis, aut

Coincidit cum
priori.

4. Assertio.
Duæ res in hac
excitatione
consideranda,
supernaturali-
tas, & gratia
pura.
Supernaturali-
tati entitatem
non repugnat
ministerium
sensibile.

1. Status quæ-
stionis duplex.

2. Certa supposi-
tio ex dictis.
Excitatio gra-
tiae fieri potest
merè interius,
vel exteriorius.
Augus.
Prospēr.
D. Greg. Magn.
D. Thom.

Dri ratione dubitandi præcedentis quæstionis petebantur. Vnum est, quomodo hæc gratia excitans licet supernaturalis sit, pendere possit ex ministerio hominum, & prædicatione Ecclesiæ, & alijs obiectis externis. Secundum est, quomodo pendeat à naturali conatu, vel aliquo libero ysu recipientis illam, de qua re disputant inter se moderni Theologi; sed nullam rationem difficultatis, aut controversiæ in hoc inuenio.

Circa primum ergo punctum suppono doctrinam suprà traditam, silicet, excitationem gratiae, dupliciter fieri posse, silicet, merè interiorius, aut per aliquam exteriorē, vel sensibilem motionem, quæ ex doctrina August. dicta q. 2. ad Simplic. & de spir. & liter. cap. 33. & 34. & lib. 83. quæstionum q. 68. & lib. 1. de peccator. merit. cap. 25. & de catechizand. rudib. cap. 4. & 5. & Prospéri in lib. 2. de vocat. gent. cap. 8. & 9. alijs 25. & 26. & D. Gregor. lib. 2. Reg. suo cap. 4. & circa illa verba capit. 3. *Vocauit Dominus Samuel, & D. Thomas lect. 6. in ad Rom. 8. circa illa verba, Quos prædestinavit hos & vocauit.* Et ratio est, quia excitatio voluntatis non sit, nisi prævia excitatione intellectus: at verò intellectus excitari potest vel immediate ab ipso Deo, vt ex Dei omnipotentia manifestum est, & per obiecta sensibilia, & est illi connaturale. Quamvis autem spectata conditione supernaturalium obiectorum, & actuum excitatio interna, & specialis immediatè facta à solo Deo magis proportiona videatur, nihilominus attenta hominis conditione alter modus excitationis per sensibilia obiecta est viatori

specie illius menti impressa, tanquam instrumento proprio, & physico ad excitandum intellectum, hoc non oblitaret, quo minus illa excitatio esset in sua entitate supernaturalis, quia Deus potest ut re naturali, immo corporea ad efficiendam rem supernaturalem. Vnde aliqui probabiliter existimant per diuina Sacra-
menta, praesertim per Eucharistiam, Deum excitare in accendentibus dignè huiusmodi affectus gratiae, quamvis supernaturales sint. Quod autem in hac parte dictum est de ministerio Ecclesiae, & externa vocatione, extendi potest ad ministerium Angelorum, & ad vocationem non solùm externam, sed etiam internam, quatenus per Angelos fieri potest. Nam etiam illi non possunt per se efficere supernaturalem excitationem, hoc enim est proprium Dei, cuius filius est propriam gratiam infundere: possunt tamen ministerium aliquod adhibere, vel applicando obiecta sensibus externis, vel interiora phantasmata excitando, vt mentem hominis attendere faciant, & (ut sit dicam) Deo prebeat occasionem supernaturaliter illum excitandi.

Altera pars de ratione gratiae probatur. Primum, quia hoc ministerium Ecclesiae, per se loquendo, non inducit apud Deum aliquam rationem debiti, propter quod Deus talem excitationem supernaturaliter dare teneatur, quia filius tenetur dare concursum generalem ex natura rei debitum illis actionibus, qui sufficiet quidem ad excitandum in mente attentionem aliquam, vel conceptum; namquatenus satis erit ad excitationem necessariam, ad supernaturale concursum faciendum, nisi Deus altiori modo mentem ipsam moueat, vt supra declaratum est. Altior autem illa motio non fit debita propter prædicationem externam verbi Dei, vel aliud simile ministerium humanum, immo neque constat Deum ita promisisse dare similes excitationes audientibus verbum Dei, vel oblata alia simili occasione, quin interdum eas negare possit, & neget propter hominis demerita, vel alia occulta iudicia sua.

Dico vero ulterius, quod licet de hoc esset certa lex à Deo statuta dandi (ut ita dicam) hanc efficaciam verbo Euangelij sui, ut ita sit virtus in salutem omni credenti, & quasi instrumentum ad conuertendas, & curandas animas, ideoque ad presentiam eius infallibiliter Deus excitet mentem non ponentem obicem; nihilominus hoc non minueret rationem gratiae in tali excitatione, tum quia totum illud ministerium verbi Dei est ex prouidentia supernaturali, & pertinet ad gratiam Dei externam, & ita in suo genere gratis etiam datur: tum etiam, quia ipsamet prædicatione Euangelij non fit sine speciali auxilio Dei, quod auxilium licet respectu ministrorum sit gratia proxime illis concessa ad operandum, etiam est gratia respectu audientium, propter quorum fructum, vel conuersionem datur, & ideo etiam ex hac parte initium vocationis est omnino gratuitum: tum denique, quia, moraliter loquendo, illa exterior vocatio, & interior, quam Deus adiungit, non sunt veluti duas gratiae, sed est una integra diuina vocatio, ad eum modum, quo ex actu interiori, & exteriori fit unus actus moralis, & ita tota illa est una vocatio, quae omnino gratis datur.

Vltimò vero addo posse ministros Ecclesiae iuuare homines, quos instruunt, non solùm prædicando, mouendo, & alia externa ministeria exercendo, sed etiam apud Deum pro illis, quos docent, vel gubernant intercedendo. Et hoc modo possunt conatus Ecclesiae

A concurrere ad excitationem, seu primam vocationem alterius: etiam ad fidem, non solùm per modum conditionis ordinariè requisitæ, seu causæ moralis inducentis, sed etiam per modum meriti de congruo, & impetratiōnis. Quia licet nemo possit sibi primam vocationem mereri, vt dicemus libro sequenti, unus tamen iustus potest alteri illam mereri, sicut Stephanus meruit vocationem Pauli, & ita potest etiam Ecclesia, vel minister eius impretrare à Deo, vt præbeat auxilium vocationis internæ eis, quibus Euangelium prædicant, neque hoc minuit rationem gratiae in tali vocatione, quia respectu impetrantis, seu merentis procedit ex priori gratia fidei, vel etiam charitatis: respectu autem eius, qui vocatur, semper vocatione illi omnino gratis datur, immo etiam gratia illa, quæ Prædicatori data est orandi pro audiente fuit gratuitum beneficium gratiae ipsi vocato donatum, quia licet alteri immediatè collatum fuerit, propter ipsum fuit ei datum. Et ita quocunque modo consideretur ministerium Ecclesiae regulariter necessarium ad vocandos homines ad fidem, poenitentiam, vel fructum bonorum operum, rationem gratiae in interna, & supernaturali vocatione non minuit.

CAPV T XII.

Quomodo supernaturalis vocatione ab actibus eorum, qui vocantur, pendere possit.

Superest dicendum de conatu, seu cooperacione eius qui vocatur, an sit aliquo modo necessarius ad primam vocationem, quam quæstiōnem aliqui confundunt cum illa, An facienti quod in se est, Deus conferat gratiam, etiam quo ad primam vocationem, seu excitationem. Sed immerito, nam sunt quæstiones diversæ, & ideo hanc posteriorem in librum sequentem remittimus, quia cum declaratione sufficientis auxiliij coniuncta est. In priori ergo puncto aduertendum est sermonem esse posse, aut de conatu ipsius hominis vocati, quo simul cum Deo influit in ipsummet actu supernaturalem, quo interius excitatatur, vel de aliquo conatu prævio, quo ad illam vocationem tandem perueniatur: de priori nulla superest difficultas, iam enim supra definiuimus nostras potentias effectiue concurrere ad hos actus excitantis gratiae, quantumvis supernaturales sint: non possunt autem effectiue concurrere nisi conatum adhibendo; ergo aliquis conatus ex parte recipientis necessarius est, ad primam etiam excitationem diuinam. Hic autem conatus non potest dici naturalis, nisi fortasse imprropriè, & per denominationem extrinsecam, quatenus est ab ipsa potentia, quæ est entitas naturalis, in se tamen spectatus supernaturalis est, quia est realiter idem cum actu supernaturali, & ipsamet actio, quia talis actus fit à Deo, principaliter, & à potentia instrumentaliter, vt loquitur D. Thomas lib. 3. contra gent. cap. 149. ideoque non est à potentia, vt naturalis est, sed vt obedientialiter subest motioni diuinæ. Ac proinde ex tali conatu potentia non minuitur ratio gratiae in tali motione, tum quia non est liber, sed necessarius, tum etiam, quia non est præuisus, sed simultaneus cum influxu Dei. Neque etiam obest supernaturalitati actus, quia

mam vocatio-
nem eorū qui
conuertuntur.

Extenditur 1. ad Sacramen-
tum Euchari-
stie, in quo
Corpus Christi
vum habet ex-
citandi in no-
bis motus su-
pernaturales
entitatiuē.
Extenditur 2.
administerium
Angelorum.

5.
Neque repu-
gnat puræ gra-
tiae.

6.
Assertio am-
pliatur, & il-
lustratur.

7.
Quo pacto mi-
nitri Ecclesiae
possunt con-
currere ad pri-

I.
Status difficul-
tatis.

D. Thom.

quia tribuitur per potentiam obedientialem, vt dixi: potentia autem obedientialis optimè potest influere in actum supernaturalem, vt in lib. 2. explicauit, & in his actibus necessariis multo facilius, quām in liberis intelligitur.

Difficultas ergo est de conatu praevio, qui interdum ex parte hominis adhibendus est, vel adhibetur, vt tandem naturalem vocationem internam obtineat, de quo conatu disputant predicti auctores. Nam Molina dicit posse, & debere hominem naturalem conatum ad alias actiones naturalis ordinis adhibere, vt per eum non stet, quoniam proximè ad fidem vocetur interius. Huiusmodi sunt conatus, vt diligentia ad audiendam fidem, & considerandum. Item intentio, vel desiderium aliquod inueniendi veritatem, seu veram religionem, & salutis viam, & similes: nam hæc, & similia regulariter necessaria sunt ante fidem, quia Deus se accommodat naturali modo procedendi hominis in acquirenda cogitatione, & meritò ab illo postulat diligentiam in his, quæ ex parte sua cum generali concursu suo efficere potest. Illa autem omnia, quæ diximus, talia sunt, vt per conatum naturale fieri possint, imperfecto quidem modo, sufficiente tamen ad illud remotum, & quasi externum initium fidei: nam audire concessionem, & audire illam naturale quid est, & necessarium ad acquirendas species, quibus de rebus fidei cogitari possit. Item illa actio in initio non fit ex motu supernaturali, non enim potest tale motuum haberi ante perfectum auditum fidei; ergo debet fieri ex motu naturali; ergo actu, & conatu naturali. Idemque consequenter dicendum erit de alijs actionibus voluntariè attendendi, cogitandi, desiderandi, imò & petendo agnitionem veritatis, seu veram fidem in illa materia; nam omnes isti actus esse possunt ordinis naturalis, quatenus imperfecto, & humano modo possunt in illa materia versari; ergo vt homo non sit negligens in sua salute, oportet, vt in his omnibus per naturalem conatum faciat, quod potuerit.

Hæc verò sententia alijs modernis Theologis displacebit, quia videtur nimium tribui naturæ, & libero arbitrio operanti ex solo conatu naturali in ordine ad suam salutem. Nam regula doctrinalis in hæc materia est, nihil omnino posse facere hominem, quod aliquo modo conferat ad salutem eternam, sine gratia Dei per Christum, iuxta verbum Christi, *sive nihil potestis facere, id est, vt ponderat Augustinus, neque multum, neque parum, neque magnum, neque parvum*, vt multis alijs testimonij in lib. 2. confirmatum est. In illis autem actionibus, quas enumerauimus, quibus auditor doctrina fidei paulatim tendit ad internam vocationem proximè sufficientem ad voluntatem credendi multæ sunt actiones valde utiles, & regulariter necessariae ad salutem, iuxta ordinarium modum prouidentiæ diuinæ; ergo non possumus dicere omnes illas fieri solo conatu naturali, neque videtur modo loquendi Scripturæ, & Conciliorum consentaneum. Minor cum consequentia declaratur. Nam in primis opportunitas habendi Prædicatorem Euangelij, gratia Dei tribuenda est, vt probat exemplum vocationis Pauli ad prædicandum in Macedonia, & non in Asia, seu Bithynia, Act. 16. Et sœpe docet August. vt videti potest supra Psal. 87. & super Psal. 134. & lib. 50. Homiliar. in 23. lib. 1. de peccator. merit. & remiss. cap. 22. & q. 2. ad Simplic. & Greg. 20. Moral. c. 18. quia neque potest homo illam occasionem sibi præparare, neque sine Dei prouidentiæ peculiari euenire potest. Deinde attendere vt oportet ad ea quæ prædicantur, gratia Dei est, iuxta illud,

A quod de Lydia purpuraria dicitur Act. 16. 14. cuius Dominus aperuit cor, attendere his, quæ dicebantur à Paulo. Item cogitare de eisdem rebus in ordine ad salutem comprehenditur sub illa regula Pauli 2. ad Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, vt supra cum Augustino, & alijs Patribus explicauimus. Denique desiderium, petitio, & similes actus si ad fidem aliquo modo conducent, videntur comprehendendi sub régula Concil. Arausic. c. 6. & 7. Si quis sine gratia Dei creditibus, volentibus, &c. non autem ut hac omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem, & inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri confitetur, resabit Apostolo dicenti, Quid habes quod non acceperisti? Item si quis per natura vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet, vita eterna cogitare posse affirmat sine inspiratione Spiritus Sancti, heretico fallitur spiritu.

Vt item hanc aliquo modo componamus, & rem ipsam sine verborum ambiguitate, vel contentione declaremus, distinguamus duplum vocationem ad fidem, videlicet remotam, & proximam, seu externam, & internam. Remotam voco illam, quam potest facere homo plantando, & rigando; proximam vero, quam interius facit homo, vt homo sit maxime potens ad suam conuersationem, aliqua dixit Gregor. hom. 33. in Euang. loquens de Christo, & Magdalena, ipse eam per misericordiam traxit intus, qui per mansuetudinem suscepit foris. Et Leo Papa loquens de Stella, & Magis serm. 1. de Epiphania, Dedit (inquit) aspicientibus intellectum, qui praefit signum, & quod fecit intelligi, fecit requiri, & se innenientem obtulit requisitus. Et August. de corrept. & grat. cap. 6. Corripiatur peccator, vt strepitu correptionis forinsecus insenare Deus in illo intrinsecus occultæ inspiratione operetur & velle. Priorem vero vocationem appello remotam, quia per se non sufficit, nec dat auxiliū sufficiens, sed quamđ inchoationem, & quasi materialem præparationem ad illam; alteram vero proximam, quia vt dat sufficientem facultatem operandi, & ex illa potest immediate sequi voluntas credendi.

Secundò aduerto has duas vocationes partim conuenire, partim differre. Conueniunt in primis, quod vtraque fit, vel incipit in nobis ad aliquam illarum proximè cooperantibus liberè: nam vtraque pertinet ad motionem, seu gratiam excitantem, de qua supra ostensum est fieri in nobis sine nostra libera co-operatione. Et de priori quidem patet, quia per illam fit quasi prima apprehensio, vel conceptio rerum fidei, ante quam non potest præcedere voluntas, quæ circa easdem res versetur. Et licet contingere possit, vt aliquis voluntariè accedat ad audiendam fidem, & hac ratione notitia, vel apprehensio inde comparata possit dici liberè acquisita, nihilominus necesse est, vt ante illam voluntatem antecedat prior aliqua apprehensio fidei, seu predicationis eius saltem in confuso, quæ hominem ad illam voluntatem incitat, & tunc ab illa apprehensione incipit talis vocatione, & ita semper reducitur ad aliquam primam motionem, quæ in nobis fit sine libertate nostra. De altera vero interna vocatione, iam est in superioribus probatum, & patebit magis ex dicendis. Secundò conueniunt quod vtraque vocatione pertinet ad ordinem gratiae, & prouidentiæ supernaturalis. De interna id satis patet ex dictis: de externa vero probatur, quia ordinatur ad internam, quæ supernaturalis est, & originem dicit ex donis gratiae, quæ ad trahendos, & vocandos homines ad fidem & penitentiam Deus in Ecclesia sua præparauit, & ita est beneficium gratiae, & prouidentiæ supernaturalis. Vnde

D. Tho.

2. Cor. 3. 5.

Regula Araucani.

Ad enodatiō-
nem questionis
præmititur
distincō du-
plicis vocatio-
nis ad fidem,
i. est remotā
& externā, z.
proxima & in-
terna.

Greg. Magn.
Leo.
August.

1. Conuenien-
tia inter vtra-
que vocationem,
vtraque
pertinet ad
gratiam exci-
tantem.

2. Conuenien-
tia.
Vtraque per-
tinet ad ordinē
gratiae & pro-
uidentiæ super-
naturalis.

E

2.
Sententia Mo-
linæ de conatu
prævio ex par-
te hominis ad-
hibendo pro-
ponitur.

3.
Displacebit mo-
dernis Theo-
logis qui in
contrarium
adducunt loca
Scripturæ, &
Patrum.
Regula quædā
doctrinalis in
hac materia.

Augst.

Greg. Magn.

D. Thom.

D. Thomas in 2. dist. 28. q. 1. art. 4. ait quodlibet exercitium etiam naturale, quatenus ordinatur a Deo ad conuersionem supernaturalem, dici posse gratiam. Denique ex distinctione posita in principio capituli precedentis id manifestum est. Tertiò conueniunt, quia in utraque saluatur vera ratio gratiae, ut significat donum gratuitum, quod non ex operibus datur, quod quidem de prima vocatione externa manifestum est, quia ante illam nihil potest ex parte hominis praecedere, quod ad illam ordinetur, ut ex declaratione proxime data, & ex doctrina Augustini ad Simplician. q. 2. & de bono perseuer. cap. 14. de spirit. & liter. cap. 33. & 34. manifestum est. De posteriori autem probatum est latè superiori lib. cap. 13. & 15. & magis ex sequentibus declarabitur.

6. Discrimen principium inter utramque vocationem, exterior est in substantia sua naturalis, interior vero su pernaturalis.

Vocatio illa, externa potest esse interdum peccaminosa.

Differunt autem haec duæ vocationes in hoc maximè, quod exterior est in substantia sua naturalis, interior vero supernaturalis. Hoc secundum probatum est in cap. praecedenti. Primum autem indubitatum videtur, quia sicut ex parte ministrorum Ecclesiae externa prædicatio est insubstantialis, ut per se patet, ita ex parte audientis prima illa conceptio & apprehensio naturaliter fit. Vnde sicut de excitatione supernaturali diximus non fieri propriè conatu naturali, sed obedientiali a nostris potentibus, ita prorsus de interna vocatione dicendum est, quia sunt omnino idem. At vero excitatio illa, que proximè fit per vocationem externam, per naturalem conatum potentiae fit, quia tam actus ipse, quam productio eius naturalis est, ut diximus, & eadem ratione voluntas audiendi Prædicatorem, quæ interdum antecedit, ut dixi, in substantia sua naturalis est, quia non est voluntas credendi, sed audiendi tantum, quæ in eo statu non potest ex motu supernaturali procedere; immo contingit aliquando ut sit peccaminosa, ut si quis velit audire prædicantem animo irridendi illum, & nihilominus potest Deus illamet voluntate postea bene vti ad conuertendum in illamet concione.

Secundò differunt, quia externa vocatione est simpliciter prima, interna vero comparatione illius est secunda, quamvis in ordine superioris gratiae supernaturalis simpliciter, & in entitate sua interna vocatione sit prima simpliciter; quia vero vocatione exterior ad interiore ordinatur, & per se sola, quasi nihil est, nisi per interiore quasi formetur, ideo ex utraque fieri censemur, una vocatione perfecta, quæ prima gratia auxilians simpliciter vocari solet.

7. Secundum discrimen, Externa vocatione est simpliciter prima, interna respectu illius est secunda, sed in ordine supernaturali est prima.

8. Tertiū discrimen, Ante vocationem primam externam nullus actus liber ex parte hominis antecedit ex intentione operatis.

A vocationem internam recipiat, quia non semper dat Deus internam inspirationem, supernaturalem in eodem momento, vel tempore in quo homo incipit audire res fidei, sed magna temporis mora inter illam, & alteram vocationem potest sepius intercedere: tum quia de hoc nullam habemus certam legem, aut promissionem Dei, sed pendet ex eius libera voluntate, & ita quosdam velocius, quosdam tardius vocat: tum etiam, quia non potest homo subito percipere fidem sibi propositam, & credibilitatem eius, & sèpè necessarium est, errores prius conceptos repellere, & de fallitate illorum aliquo modo conuinci, quod sine mora temporis non fit. Et quamvis possit Deus efficacitate sua, & abundantia luminis subito mentem illuminare; regulatius tamen loquendo non ita facit, sed hominem humano modo paulatim dicit, prius per homines instruendo, & postea tempore opportuno internam vocationem immitendo. Hac ergo ratione sèpè intendere potest homo iam exterius vocatus liberè facere aliquos actus, antequam supernaturalem inspirationem internam recipiat, ut sunt suprà numerati, sicut applicare mentem ad cogitandum, vel meditandum de rebus auditis, aut velle iterum eas audire, sicut Athenienses qui Paulum audierant, licet nondum credidissent, dixerunt Paulus, Audiemus te de hoc iterum, Actor. 17. & similes.

Explicantur actus intermedij liberi inter utramque vocationem.

D De his ergo actibus medijs inter utramque vocationem videtur esse controversia inter dictos auctores, nam de vocationibus ipsis, quatenus sunt actus quidam non liberi, nulla controversia relinqui potest, si ea, quæ diximus, attentè consideremus. De illis autem intermedij actibus liberis multa queri possunt. Primum, quo conatu, quibusue fiant viribus. Secundum, quantum ad obtinendam internam vocationem conferant. Tertiū, quæ sint ad illam necessaria. Ex quibus primum est, quod præcipue hic agimus, in illoque dicendum in primis est, illos actus esse quoad substantiam naturales. Probatur primò, quia ante supernaturalem excitationem non potest esse in homine actus liber supernaturalis quoad substantiam, ut ex dictis hinc, & in libro praecedenti constat: sed isti actus antecedunt primam excitationem supernaturali, ut declaratum est; ergo non sunt in substantia sua supernaturales; ergo naturales. Secundò est simile argumentum, quod ante voluntatem credendi supernaturalem, & primum actum fidei illi correspondentem, nullus est in homine actus humanus, ac liber supernaturalis ordinis: illi autem actus liberi, de quibus tractamus, antecedunt fidem infusam, & voluntatem credendi; ergo sunt ordinis naturalis. Tertiò est ratio à priori, quia isti actus non habent obiecta formalia supernaturalia, quia neque obiectum fidei supponitur pro illo tempore sufficienter propositum, ut in discursu declaratum est, neque ante fidem excitatur voluntas ab obiectis proprijs & formalibus aliarum virtutum infusarum. Igitur toto illo tempore versatur voluntas circa illam materiam, ut subest aliqui motiu naturali, siue illud speciale sit, quale est cupere, inuenire veram fidem, aut religionem, quod etiam Iudei, & Ethnici facere possunt.

Secus res habet in vocatione interna.

Sèpè intende re potest ho mo exterius vocatus libertè facere aliquos actus natura les antequam vocationem internam recipiat.

Cardo contra uersor.

Dubium pri mum quales hi actus secundum substantiam, & quo conatu fiant. Resolutionis prima pars naturales sunt entitati. Probat. 1.

Probat. 2.

Probat. 3.

10.
Resolutionis
secunda pars,
naturali virtute
funt ex propria
efficacia
physica.

Repugnat mo-
dus physicus
supernaturalis
illis additus.

Saints.
Gabriel.

Vega.

H.

Resolutionis
tertia pars, ne-
cessaria est ex-
citatio prævia
naturalis, que
gratia, donum
gratia est.

11.
Ad motiva se-
cunda senten-
tiae.

Molina.

Hinc ergo vterius sequitur, actus illos fieri conatu naturali, & viribus liberi arbitrij moraliter excitati, & adiuti per antecedentem vocationem, licet externam. Primum patet, quia illi actus sunt naturales in substantia; ergo fuent per actionem naturalem: actio autem, & conatio naturalis idem non sunt; ergo fuent conatu naturali. Ad exhibendum autem naturalem conatum, naturales vires sufficient; ergo actus illi quoad substantiam suam fuent per naturales vires liberi arbitrij. Vterius vero addimus illos actus non fieri cum modo aliquo reali, ac physico in illis existente, qui supernaturalis sit, nam talis motus neque nobis videtur possibilis, quantum sub philosophicam notitiam cadit, vt in loco praecedenti latè discurrimus, & quamvis cogitaretur possibilis, frustra, & sine fundamento fingeretur inesse his actibus, ergo neque ratione talis modi necessaria sunt vires, vel conatus ultra naturales ad efficiendos hos actus. Et ita de similibus actibus loquuntur communiter Theologi, vt patet ex Scoto, Gabriele, & alijs in 3. distinct. 23. dicentibus auditâ prædicatione Euangeli posse hominem prius credere per vires naturæ fide acquisita, quam infusa. Imo Gabriel quæst. 3. conclus. 1. putat illum ordinem esse necessarium, sicut, prius assentiri proprijs viribus imperfecte, vt paulatim eleverit ad actum infusum, & perfectum. Et Vega lib. 6. in Trident. cap. 13. dicit ut plurimum ita esse. Nobis vero satis est, quod id possit fieri, & sumpsi fiat. nam si audita fide potest homo progreedi usque ad assensum naturalem, sua libertate, & discursu naturali fundato tantum in humana auctoritate, vel sensibilibus signis, & argumentis, multo magis poterit eadem libertate vel imperfecte desiderare maiorem cogitationem, illarum, vel se mouendo ad audiendum verbum prædicationis, vel ad attendendum, cogitandum, &c.

Sunt ergo hæc naturalia in substantia sua, & naturali virtute fuent ex propria efficacia physica: nam immoraliter necessaria est excitatione prævia, quæ licet in se naturalis sit, & naturali conatu fiat, nihilominus gratia est, quatenus ex prouidentia gratia procedit. Vnde simili modo possunt predicti actus, si prout datur ex ceteris naturales sint, inter dona gratia comprouidentia tari, quia neque fuent sine aliquo auxilio gratia, neque ipsi erant debiti naturæ, nec concubitus, qui ad illos datur est debitus ex vñ naturalis prouidentia, sed supposito ordine gratiae.

Et hoc ad summum probant, quæ insuauorem secundæ sententiae adduximus: nam licet principaliter procedant de inspiratione diuina, & excitatione supernaturali, quæ datur tanquam proximum auxilium ad actu supernaturalem, & infusum, nihilominus cum proportione procedunt in his actibus imperfectis, quatenus aliquo modo ad finem vocationis conducunt, nam vt sic ad ordinem gratia pertinent secundum quemdam modum, & non fuent sine aliquo auxilio gratia excitantis, nam, vt diximus, illa vocatione prævia, licet ex sensibilibus orta, gratia quadam est, & propter Christum datur. Neque Molina, neque alias ex defensoribus primæ sententiae excludunt à prædictis actibus hoc genus gratiae, sed solam illam, quæ ordinis est supernaturalis, vt aperte declarauit Molina disput. 35. in fine, & 36. in principio in-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A Concord. ad art. 13. & ita in illo primo punto nulla videtur superesse difficultas.

Notanda circa secundum, & tertium dubium propositum supra num. 9.

Circa secundum autem, & tertium punctum, quæ proposui, quia magis pertinent ad librum sequentem, hic pauca breuiter aduertam. Vnum est, hos actus liberos qui possunt, & solent intercedere inter primam excitationem externam, duobus modis posse comparari ad primam excitationem supernaturalem, seu primum salutis auxilium, per modum silicet, vel per modum meriti, seu moralis dispositionis, vel remouendo impedimentum, & quasi materialiter habilitando subiectum. Aliqui ergo Auctores Catholicæ primum genus causalitatis in his actibus respectu primæ excitationis supernaturalis admittunt. qui in hoc à Semipelagianis discepant, quod illos actus, & qualemcumque rationem meriti, vel dispositionis moralis in eis inuentam non tribuunt soli libero arbitrio, sed vt excitato, & adiuto per excitationem illam externam, & cogitationem honestam inde conceptam, quæ gratia est, cum sit ultra naturæ debitum, & ex supernaturali prouidentia proueniat, etiam si nondum sit in sua entitate supernaturalis.

Mihi autem hæc sententia non placet, tum quia illa gratia non videtur exceedere rationem legis, & doctrinæ, & ita neque Semipelagiani illam negarent, tum quia ante internum, & proximum fidei initium non potest esse in homine aliquid meritum doni alicuius supernaturalis, alias fides ipsa, & initium fidei possit sub aliquid meritum cadere, quod admittendum non est, vt libro sequenti ostendam. Dico ergo omnes illos actus, eo ipso quod neque ex fide, neque ex interno auxilio supernaturali procedunt, non esse proportionatos ad meritum quocunque in causalitatem moralem internæ vocationis supernaturalis.

D Alio ergo modo possunt illi actus aliquo modo conferre materialiter tantum, & ex parte subiecti remouendo impedimenta vocationis, & acquirendo dispositionem corporalem, vel habitudinem, quæ minus ineptum reddat hominem ad vocationem. Et primò quidem dum homo se exercet in his actibus, noua cauet peccata, quæ possint vocationem impeditare, & ex parte sua excludit torporem, & negligentiam, quæ possit illi ad culpam imputari: deinde si homo sit diligens in recogitatione eorum, quæ audiuit à Prædicatore fidei, fieri potest, vt perueniat ad cognoscendum errorem naturali rationi contrarium, in quo versabatur. Hac enim ratione

E Prædicatores Euangeli prius solent infideles suorum errorum conuincere, quæ eis supernaturalia mysteria persuadeant, quia depolare errorem, vel nimium affectum ad aliquam sectam, faciliorem reddit fidei introductionem, saltem remouendo prohibens. Item ad recipiendam vocationem internam necessaria sunt species intelligibles, quæ per auditum Euangeli naturaliter acquiruntur, & per eas in principio naturaliter fit aliqua conceptio, & apprehensio imperfecta, & per recogitationem similem melius conseruantur in memoria, quod multum confert, vt postea Spiritus Sanctus illis speciebus, & intellectu illis confirmato, tanquam instrumento vtatur ad efficiendam internam vocationem supernaturalem.

13.
Duplex ratio causalitatis in actibus illis intermediis considerari potest, per modum meriti, vel remouendo impedimentum. Placet nonnullis orthodoxis Doctoribus primum genus causalitatis,

Impribatur à nobis.

Axioma, ante internum & proximum fidei initium non potest esse in homine aliquid meritum doni supernaturalis.

14.
Expenditur causalitas materialis remouendo impedimenta vocationis varijs modis. Primus modus, Secundus,

Tertius:

Illustratur hec doctrina. **A** **turalem.** Et declaratur, nam, ut suprà dixi, hoc modo ministri Ecclesie per verbum Dei externum mentes audientium præparant, & aliquo modo disponunt, ut eas postea Spiritus Sanctus sua præsentia illustret, ut dixit

Gregorius Homil. 17. in Euangelio, quam præparationem significauit Paulus per verbum plantandi, & rigandi; plantare enim, dici possunt, quatenus species rerum diuinorum mentibus imprimunt, & ad eas concipiendas manuducunt; rigare vero quatenus ad aliquem affectum excitant; ergo etiam ipse homo potest suo ingenio, & arbitrio ad hanc quasi moralem præparationem cooperari, recogitando, & mente eleuando, & semine verbi concepto, prout potuerit yrendo.

15. **Explicatur** illorum actuum intermediorum causalitas subiectiva, remouendo alia impedimenta ex parte affectus.

Neenon ex parte complexiois naturalis vel genij:

Augustin.

P. Vasquez

turalem. Et declaratur, nam, ut suprà dixi, hoc modo ministri Ecclesie per verbum Dei externum mentes audientium præparant, & aliquo modo disponunt, ut eas postea Spiritus Sanctus sua præsentia illustret, ut dixit

Gregorius Homil. 17. in Euangelio, quam præparationem significauit Paulus per verbum plantandi, & rigandi; plantare enim, dici possunt, quatenus species rerum diuinorum mentibus imprimunt, & ad eas concipiendas manuducunt; rigare vero quatenus ad aliquem affectum excitant; ergo etiam ipse homo potest suo ingenio, & arbitrio ad hanc quasi moralem præparationem cooperari, recogitando, & mente eleuando, & semine verbi concepto, prout potuerit yrendo.

Idem potest ex parte affectus declarari. Primum quoad remotionem impedimenti: nam affectio naturalis, & humana ad propriam opinionem, vel sectam, vel etiam ad honores, & res corporales nimium impidunt; ita ut neque animus conuenienter applicari possit ad res fidei audiendas, & concipiendas. Igitur si quis vel rationibus humanis inducatur ad tollendum, vel minuendum illum affectum, & ad hoc adhibeat suum conatum naturale excitatum verbo Dei, aliquid poterit illa diligentia conferre ad vocationem saltem per modum remquenit prohibens. Et licet verum sit similem affectionem, si magna sit, non posse sine auxilio gratiae superari, potest ad hoc interdum sufficere auxilium ordinis naturalis, quod peculiari etiam modo datur per ipsam vocationem ad fidem, licet externam, nam per illam excitantur in homine cogitationes, & affectiones honestae, quæ licet in illo initio sunt imperfectæ, & ordinis naturalis, iuuare possunt ad aliquam contrariam affectionem eiusdem ordinis moderandam, & sic ad tollendum, aliqua ex parte impedimentum fidei. Præterea naturalis complexio, vel proprietas ingenij potest ex parte subiecti esse magis accommodata huic vocationi, quam illi, nam qui habet, v. g. complexio sanguinem, facilius amore dicitur, alias vero magis timore mouetur: & Deus frequenter suam motionem hominis conditioni accommodat, licet non semper eam proportionem seruet. Et Augustinus de bono persever. cap. 14. dixit, habere quosdam in ipsa ingenio diuinum naturaliter lumen intelligentia, quo mouentur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiunt verba, vel signa conspiciant. Sicut ergo naturalis complexio, vel proprietas potest quasi naturaliter ad vocationem conducere, non ut causa, & ratio eius, sed ut à nobis facilius percipiatur, si detur ita aliqua affectio acquisita per actus bonos, potest per illam proportionem, seu temperamentum, inducere, vel augere. nam confuetudo imitatur naturam; unde sicut per prauos actus contrarios prædicationi fidei induratur cor, ita per bonos licet naturales, potest paulatim affici, & materialiter huic, vel illi vocationi magis coaptari, atque hoc modo dixit P. Vasquez 1. part. disp. 93. cap. 4. circa finem non pertinere ad Semipelagianam sententiam concedere dispositionem naturalem ex nobis, aut ex bona inbole naturali, non quidem ad gratiam obtainendam, sed ut gratia, & misericordia collata facilius in nobis operetur.

Judicium authoris, circa totum statum huius controverbie.

Igitur aliquo ex his modis non repugnat hominem vocatum exteriùs ad fidem illam votacione, & generali concursu Dei adiutum aliqua opera facere, quibus vel non stet per illum votatio interior, neque illi impedimentum ponat, vel etiam fiat materialiter aptior ad vocationem illum recipiendam, vel illi instrumentaliter cooperandum, cum sine aliqua eius efficientia non fiat, ut suprà diximus. **B** Estque hoc valde consentaneum conditio ni hominis, & ordinario modo prouidentiae Dei, qui ab homine cooperationem accommodatam requirit. Et aliunde non repugnat gratiae quatenus gratis danda est, quia talis dispositio, (ut dixi) nullum meritum fundare potest. Vnde neque est mortuum propter quod Spiritus Sanctus conferre debeat supernaturem excitacionem, & ideo pro sua libera voluntate interdum excitat obduratum, vel illuminat negligenter, & alium non adeò prauum, vel aliquem bonum affectum habentem non ita præuenit interius, vt sequenti libro latius videbimus. Neque etiam hoc genus dispositionis repugnat gratiae, vt supernaturalis forma, vel motio est, quia non est dispositio per se conferens ad illum, sed est quasi tollens impedimentum, vel minuens ineptitudinem, & improportionem subiecti, sicut dicunt Theologi Deum distribuisse Angelis gratiam iuxta proportionem naturalem, non quia naturalis perfectio fuerit motuum dandi gratiam, vel dispositio per se ad illum; sed quia ex parte subiecti erat quasi materialis dispositio, congruitatem, & maiorem quamdam habilitatem inducens. nec denique difficultas alia in hoc occurrit, quæ alicuius momenti esse videatur.

C Ex quo tandem facilè declaratur, quam sint necessarij isti actus, quibus homo prout potest, primæ externe vocationi cooperatur, seu illa benè vtitur, vt primam excitationem internam, & supernaturem consequatur; si enim absolute loquamur, & necessitatibz hanc per respectum ad potentiam Dei spectemus, clarum est non esse præuiam illum operationem necessariam, seu cooperationem liberam hominis, nam si Deus velit, nescit tarda molimina eius gratia, ut Gregorius dixit; potest ergo ad vocem primam Prædicatoris illuminare mentem, non solùm sufficienter, sed etiam efficaciter, sicut fecit vocando Matthæum, aut Paulum, vel Magdalenum, imò non solùm voce, sed etiam aspectu solo potest id facere, vt respiciendo Petrum illum interius ad pconitentiam convertit, & de Magis credibile est visa sensibili stella statim fuisse interius illuminatos. Et cum multis alijs Deum illa liberalitate vti certissimum est, non pro illorum meritis, aut cooperatione, sed iuxta consilium voluntatis, & gratiae suæ; ordinariè vero relinquit Deus homines operari per ordinaria media gratiae, quæ in Ecclesia sua pro omnibus instituit, & iuxta hanc mensuram, & modum vocationis, & adiutorij queri potest, quanta sit necessitas illarum actionum liberi arbitrij, quas expliquimus.

In

Assertio. Non solùm possibilis sunt illi actus intermedii, sed etiam consentanei, & necessarij, pro ut remouent impedimentum, & materialiter hominem disponunt ad vocationem. Quam consuetae.

17.

Quam necessaria.

18.
Duplex est il-
lorum actuum
ordo.

Primus ordi-
natur per se
ad complendā
capacitatem
hominis respe-
ctu excitatio-
nis supernatu-
ralis.

Secundus non
per se, sed libe-
re ad eum finē
ordinatur ab
homine.

Limitatur su-
perior doctri-
na.

19.
Quatuor mo-
dis mens no-
stra excitari
potest ad bene
operandum
vel cauendum
malum.
Primò per ex-
citationem me-
rē naturalem
secundūm cur-
sum prouiden-
tiae naturalis.
Secundò per ex-
citationem
datam ex pecu-
liari prouiden-
tiae, & li-
beralitate in-

In quo breuiter distinguere possumus duos ordines talium actuum, quidam sunt ex natura rei aliquo modo ordinati ad complendam capacitatē hominis respectu supernaturalis excitationis, vt sunt v. g. audire verbum prædicationis, vel illo auditio, & non satis intellecto, de illo amplius interrogare, vel cogitare, & consequenter velle ad hoc applicare intellectum, & auertere cogitationes impedientes, & similia. Idemque cum proportione intelligendum est de vocatione ad pénitentiam, vel ad perfectionem, aut ad quemlibet alium progressum virtutis. Nam omnes haec vocationes ordinariè sunt per verbum Dei externum, aut voce prolatum, aut scripta, aut per alia exteriora signa, vel exempla, quae mentem excitant, non statim supernaturali excitatione, sed memoriam, & affectum naturali modo mouendo, & ideo non oportet, vt homo contemnat illam inchoationem gratiæ, sed illi pro viribus cooperetur, vt altiori gratiæ Dei impedimentum non ponat. Ad hunc ergo modum possunt isti actus esse moraliter necessarij, & suo modo pertinent ad communem gratiæ cursum, vt explicatum est. Alij verò esse possunt actus, non ita per se ordinati ad ulteriores, sed qui ex libertate hominis exerceri possunt, & sunt valde affines prioribus actibus, vt sunt desiderium salutis, licet imperfectum per modum velletatis, petitio eiusdem salutis, vel medium ad illam obtinendam. Et hi quidem actus, si sunt in homine iam fidei, & ex fide aliquo modo procedant, possunt esse dispositiones morales remota, seu imperatoriae. Et sine dubio sunt valde utiles, etiamsi contingat non esse in substantia supernaturales, quia per influxum fidei aliquo modo eleuantur, & ita non sunt sine auxilio aliquo gratiæ. At verò si tales actus præcedant fidem, & externam vocationem supernaturalem ad illam, tunc non solum necessarij non sunt; sed etiam per se nihil conferunt, ad obtinendam gratiam internam Dei, quia sunt improportionati, & nullo modo fundantur in fide; non sunt tamen contemnendi, quia & remouent impedimenta, & aliquo modo afficiunt hominem ad id, quod bonum est, & ita relinquent animum de se magis aptum, saltem physicè, vt supra explicaui, vt facilius, & cum minori repugnantia possit ad perfectum fidei affectum supernaturaliter excitari, quod quidem nihil obest rationi gratiæ, cùm hoc ipsum ex aliqua gratia procedat, vt declaratum est.

Vltimò ex dictis colligere possumus tres, vel quatuor modos, quibus potest mens nostra excitari ad bene operandum, vel ad cauendum malum, qui omnes à Deo sunt, non tamen pariter, sed secundūm eandem rationem. Prima excitatio est merē naturalis, id est, per communem cursum naturalis prouidentiae diuinæ, & causarum secundarum, quam esse posse & congruam, & incongruam, & neutro modo pertinere ad beneficia gratiæ, sed naturæ maiora, vel minora, in libro primo ostensum est. Secundus ordo excitationis est, quæ dantur à Deo ex peculiari prouidentia, & liberalitate in maiori perfectione, vel abundantia, quam per communem cursum causarum secundarum fieri possint, in se tamen naturales sunt, & circa obiecta solum naturalia versantur. Et huiusmodi ex-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A citationes reuera sunt gratia, non tamen attingunt intrinsecè (vt ita dicam) ordinem supernaturalem, & dari possent solum ad iuuandam naturam in ordine ad honestatem, & finem naturalem, licet de facto semper à Deo ad supernaturalem finem ordinentur. In tertio ordine sunt excitationes, quæ immediatè pertinent ad ordinem gratiæ, & prouidentiæ supernaturalis; & haec in duplice differentia esse possunt. Nam quædam sunt motus in sua substantia naturales, quia medijs sensibus in mente naturali virtute excitantur, & nihilominus immediatè, & quasi intrinsecè pertinent ad ordinem gratiæ ratione materia in qua versantur, & B quia ex peculiari, & supernaturali prouidentia tribuuntur, & præparantur causæ, à quibus proueniunt. Aliæ sunt in substantia sua supernaturales, & à Spiritu Sancto immediatè mentibus infunduntur tanquam auxilia proxima, & proportionata actibus humanis per se infusis, & in se supernaturalibus. quæ omnia membra ex doctrina huius, & præcedentis capituli declarata manent: visum est autem sub compendio illa hæc proponere, quia & ad omnia superiùs dicta de necessitatæ gratiæ, & ad distinguendum Semipelagianum errorem à Catholica doctrina magnam lucem afferre possunt; & quia in libro sequenti ad explicandam sufficientiam gratiæ illorum cognitio erit nobis necessaria.

ordine ad finē naturalem.

Tertiò per mo-
tus entitatib
naturales in
ordine ad finē
supernatura-
lem.

Quartò per
motus in sub-
stantia sua su-
pernaturalles.

CAP V T XIII.

*Virūm præter excitantem gratians
sit necessaria gratia adiuuans
ab illa distin-
cta.*

H Actenus de excitante gratia dictum est; D nunc, ad complendam diuisionem gratiæ in excitantem, & adiuuantem, oportet ipsam adiuuantem explicare. Et in primis supponimus ad bene operandum sicut oportet ad salutem necessariam esse gratiam adiuuantem. Primò, quia ex Scriptura Sacra id aperte colligitur, nam in illa sèpè Deus vocatur adiutor noster Psalm. 62. In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus. Vnde Augustin. Nisi Deus adiuet opera nostra, impleri à nobis non possunt, & digna debemus operari. E iuuantur à Deo, sed intus, ubi nemo videt. Item Psal. 18. Domine adiutor meus, & Redemptor meus. Vbi autem Augustinus, adiutor in bonis, & Redemptor in malis, Adiutor ut habitem in charitate sua, Redemptor ab iniquitatibus meis. Et plerique sunt Scriptura loca, in quibus vel Deus vocatur adiutor noster, vel nos ab illo petimus, vt nos adiuet, vel conseruat sine ipsis adiutorio non posse saluari: adiuet nos autem Deus per gratiam adiuuantem. Secundò nihil frequenter est in ore omnium fidelium, nihilquæ sèpè repetit Ecclesia in suis publicis orationibus, quam illud, *Deus in adiutorium meum intende. Domine ad adiuuandum me*.

I:
Affertio pri-
ma. Necessaria
est gratia ad-
ieuuans ad ope-
randum sicut
oportet ad sa-
lutem.

Probatur ex
Scriptura, Au-
gust. & Conci-
lijs.
Psalm. 62. 7.

Psalm. 53. 4.
Psal. 18. 16.
Augst.

Psal. 69. 1.

me festina. quod ex Psalm. 69. sumptum.

*Psal. 123. 8.*est. Item repetit illud, *Aduitorium no-**Council. Mileuit.**strum in nomine Domini, qui fecit Cœlum**& Terram, ex Psalm. 123.* Item Conci-

lium Mileuitanum, & Arausicanum defi-

niunt, gratiam esse necessariam in adiuto-

rium nostrum. Distinctius vero Conci-

lium Tridentinum sess. 6. cap. 5. & can. 3.

necessitatem gratiae excitantis, & adiuuan-

tis definitur. Tertiò hæc est doctrina Au-

gustini, qui pro hac gratia adiuuante ma-

xime contra Pelagium pugnauit, præser-

tim lib. de Grat. Christi cap. 23. & se-

quentibus, & lib. 2. contra duas epistolas

Pelagiani cap. 9. & epist. 105. 106. & 107.

& alijs locis, quæ in sequentibus allegauim-

us. Rationem autem, seu necessitatem,

huius gratiae, nisi prius, quid illa sit, &

ad quid datur, intelligatur, explicare non

possimus.

2. Prius vero oportet vocis ambiguitatem.

tollere: ideoque inquire potest, an gratia

adiuuans sit aliquid diuersum ab excitante.

Ratio dubitandi est, quia gratia excitans

nos adiuuat; ergo est gratia adiuuans; er-

go illæ gratiae nullo modo distinguuntur.

Antecedens patet, quia excitans gratia est

quasi doctrina interna, vel admonitio di-

uina, vel inclinatio, aut propensio ad ali-

quid. Magister autem docet, adiuuat disci-

pulum; ergo multo magis Deus interius

docet, & adiuuat hominem. Vnde & Præ-

dicatores Euangelij adiutores Dei dicuntur

1. Corinth. 3. quia Deum in docendis, &

instruendis hominibus iuvant. Item qui

alium monet, iuvat illum, iuxta illud

Psalm. 2. *Aduiuantes exhortamur, &c.* De-

nique propensio, & inclinatio sine dubio

multum iuvat in quoconque opere; ergo

gratia excitans omnibus his modis nos adiu-

uat: est ergo gratia adiuuans. Atque hoc

confirmat modus loquendi Concil. nam Mile-

uitan. cum cap. 3. definit gratiam Dei qua

iustificamur, non solùm ad remissionem

peccatorum dari, sed etiam in adiutorium,

vt non committantur, nomine adiutorij ex-

citantem gratiam præsertim intelligit. Vnde

cap. 4. declarat, hanc gratiam non tan-

tum nos adiuuare, reuelando, quæ facien-

da sunt, sed præstanto, vt quod facien-

dum nouerimus, etiam facere diligamus,

atque valeamus. Ergo illa gratia, quæ dat

nobis posse facere, & quæ facit nos facere,

ipsa est, quæ nos adiuuat. Illa autem est vo-

catio diuina, quæ est gratia excitans; ergo

hæc eadem est gratia adiuuans. Item Conci-

lium Tridentinum sessione 6. cap. 5. de ex-

citante, & adiuuante gratia, tanquam de vna

sic loquitur. *Vocantur ut qui per peccata à Deo**auersti erant, per eius excitantem, atque ad-**iuuantem gratiam ad convertendum se ad suam**iporum iustificationem, eidem gratia liberè af-**ficiendo, & cooperando disponantur.* Vndeponderandum est illud verbum, *eidem gratia*,

refert enim gratiam excitantem, & adiuuantem,

de qua sermo præcesserat, refert illam tanquam vnam, nam si essent plures,

dicendum fuisse eidem gratijs.

Præterea D. Augustinus libr. de Gratia

Christi cap. 4. post multa contra Pelagium

disputata ad vitandas tergiuerationes eius,

ita concludit. *Si consenserit, ita ipsam vo-**luntatem, & actionem diuinitus adiuuari,**& sic adiuuari, vt sine illo adiutorio, nihil**liberè velimus, & agamus, tamque esse gra-**tiam Dei per Iesum Christum Dominum no-**nstrum, nihil de adiutorio Dei, quantum ar-*

bitror, inter nos controvrsia relinquetur. In

quibus verbis considero Augustinum à Pe-

lagio confessionem vnius gratiae excitantis po-

stulare, cum tamen Pelagius non minus er-

raverit, negando gratiam excitantem, quam

adiuuantem, vt patet ex eodem Augustino

in eodem lib. cap. 10. & sequentibus. Item

lib. 2. de peccator. merit. & remiss. cap. 17.

cum Augustinus in principio dixisset posse

hominem in hac vita esse sine peccato, gra-

tia adiuuante diuina, postea explicando hanc

gratiam dixit. Vt autem innotescat, quod

latebat, & suave fiat, quod non delectabat,

gratia Dei est, quæ hominem adiuuat vo-

luntates. Illa autem gratia quæ innotescit,

quæ latebat, & suave fit, quod non delectabat,

non est nisi illuminatio, & inspiratio diuina

, seu sancta cogitatio, & pia affectio,

vt ipse in discursu explicat. Vtraque est

gratia excitans; ergo hæc eadem est apud

Augustinum gratia adiuuans. Et simili

modo in cap. 19. illam gratiam vocat cer-

tam scientiam, vel vñtricem delectatio-

rem, quam (inquit) interdum non dari

Sanctis, vt cognoscant non à seipsis, sed

ab illo sibi esse lucem, quæ illuminatur te-

nebra eorum, & suavitatem, quæ det fru-

etum suum terra eorum, quæ duo Deus in

nobis sine nobis operatur; ideo ad gra-

tiæ excitantem pertinent, & nihilominus

subiungit: *Cum autem ab illo illius**adiutorium deprecamur, quid aliud depreca-**mur, quam ut aperiat quod latebat, ut sua-**ve fiat, quod non delectabat.* Denique li-

bro de Gratia, & libero arbitrio, cap. 15.

tractans verba Ezechiel. 11. *Dabo vobis cor**carneum, & illa cap. 18. Facite nobis cor**nouum, interrogat.* *Quare dat, si homo**facturus est, nisi quia dat, quod inbet, cum**adiuuuat, vt faciat, cui inbet?* Et tamen alijslocis similes Dei locutiones, *Dabo vobis, fa-**ciam, vt facias, &c.* explicat de vocatione;

seu, quod idem est, de gratia excitante, per

quam Deus illa facit in nobis; ergo illa ea-

dem gratia est, quæ Deus nos adiuuat, vt fa-

ciamus.

Nihilominus negari non potest quin gratia

adiuuans propriè sumpta sit speciale auxilium

gratiae, ab excitante aliquo modo distinc-

tum. Itaque sicut Dialetici dicunt, omne

genericum, seu commune interdum vni

speciei appropriari, ita in præsenti de nomi-

ne adiutorij, vel adiuuantis gratiae dicere

necessæ est, tum ad intelligenda varia loca

Augustini, tum ad singula gratiae auxilia

in specie declaranda. Nam quæ adduximus,

ostendunt nomen adiutorij diuini, vel quod

perinde est, adiuuantis gratiae interdum

generaliter sumi pro quoconque gratiae auxi-

lio. Et certum ipsum nomen auxilij, hanc

eandem significationem postulat. Quid est

enim adiuuare, nisi auxilium præstare? au-

xilium autem nomen generale est, ad omnia

gratiae auxilia; ergo & verbum adiuuandi

potest in eadem generalitate sumi, ergo &

verbum adiutorij, seu gratiae adiuuantis.

Imò & Deus ipse dicit potest adiutor noster,

etiam ratione auxilij excitantis, quod no-

bis infundit, & in testimonij allegatis, &

in multis alijs Scripturæ locis, præfertum

Psalmorum, oratur Deus, vt nos adiu-

uet illuminando, cor inclinando, & alia

similia, quæ ad excitantem gratiam perti-

nent faciendo. Non obstante vero hac

significatione dicimus nomen gratiae adiu-

uantis peculiariter tributum esse cuidam

speciali beneficio, & auxilio gratiae ab exci-

tante

4.
Assertio secunda. Gratia adiuuans propriè sumpta, distincta aliquo modo est ab excitante.
Declaratur ex notatione nominis.

Ezechiel. 11. 19.
Idem 18. 31.

tante aliquo modo distincto, & in hoc sensu diuidi gratiam in excitantem, & adiuuantem.

Hoc probamus. Primò ex doctrina Augustini, à quo ferè omnes istæ voces sumptæ sunt. Ille enim gratiam adiuuantem planè distinguit ab excitante in Enchirid. cap. 32. cùm inquit, *Totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & preparat adiuuandam, & adiuuat preparatam.* Nam sine dubio aliud est præparare, aliud adiuuare voluntatem, & primum tribuit Augustinus gratiæ excitanti, & ideo dicit scriptum eis, *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miseren- tis, quia preparatur voluntas à Domino, utique solo, & sine homine, quod spectat ad excitantem gratiam, quam Deus facit in nobis sine nobis, ut supra dictum est.* Ergo adiuuare præparatam voluntatem, est nouum Dei beneficium, & distinctum auxilium, quod gratia adiuuans vocatur. Vnde idem August. q. 2. ad Simplician. sic inquit. *Non ideo dictum esse putandum: Non est volen- tis, neque currentis, sed miseren- tis est Dei, quia sine eius adiutorio non possumus adipisci quod volumus, sed ideo potius, quam sine eius voca- tione non volumus.* lib. 2. de peccator. merit. cap. 18. *Quod ad Deum nos conuertimus, nisi ipso excitante, atque adiuuante, non possumus.* In quo modo loquendi aperte indicat adiuuantem gratiam aliquid addere supra excitantem. Præterea hoc constat ex diuersis muneribus, quæ Augustinus tribuit gratiæ excitanti, & adiuuanti, nam prima tribuit tangere cor, sanctam cogitationem immittere, & similia, quæ Deus in nobis, sine nobis operatur, ut in superioribus satis explicatum, & allegatum est. At verò gratia adiuuanti tribuit simul cum homine operari, sicut dicit lib. 2. contra duas epist. Pelagian. cap. 9. *Quamvis nisi adiuuante illo, sine quo nihil possumus facere, os non possumus aperire, tamen nos aperimus illius adiumento, & opere nostro.* Vnde in 2. lib. de peccator. merit. & remiss. cap. 5. dicit, *Neque adiuuari potest, nisi qui aliquid sponte conatur.* Et rationem reddit, quia Deus non ita mouet hominem, sicut mouet lapidem, vel brutum, in quibus voluntatem, & rationem non condidit, significans gratiam adiuuantem non dari nisi in ipsa, & cum ipsa operatione, quod euidentius expressit in id Psalm. *Aduiuua nos Deus salutaris noster, dicens, cum adiuuare nos vult, neque ingratus est gratia, aut tollit liberum arbitrium; qui enim adiuuatur, etiam per seipsum aliquid agit.* Et tract. 4. in 1. Epist. Ioann. *Quando (inquit) iuuaris, si nihil agis. & serm. 13. de verbis Apostoli cap. 11. Agis (inquit) & ageris, & tu bono agis, si bono agaris; Spir-itus enim Dei qui te agit, agentibus adiutor est, ipsum nomen adiutoris prescribit tibi, qui tu ipse aliquid agis. Agnosce quid poscas, agnosco quid confiteris, quando dicis, Adiutor meus es, adiutorem utique iuuucas Deum, nema- diiuuatur si ab illo nihil agatur, &c.*

Ex his ergo omnibus colligitur adiuuantem gratiam non dari, nisi ei, qui liberè agit, cre-dendo, vel pœnitentiam agendo, vel alio modo piè operando: gratia autem excitans datur ante liberam operationem, ut in superioribus satis ostensum est; ergo aliquam gratiam ad-dit adiuuans supra excitantem ab illa distinc-tam. Deinde hoc satis indicat Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 5. Primum quatenus distinctè requirit excitantem atque adiuuan-tem gratiam, non enim toties illa duo repe-teret cap. 5. & can. 3. si illa duo essent synony-ma, & non aliquo modo distincta. Secundo, quia dicit hominem disponi assentiendo, & cooperando illi gratiæ, quæ duo verba cum-

A portione accommoda accipienda sunt: nam assentiri correspondet gratiæ excitanti, coope-rari verò adiuuanti. Vnde paulo inferius dicit Concilium tangentे Deo cor hominis, ip-sum hominem non omnino nihil agere inspi-rationem illam recipiens, utique per liberum consensum, sicut illam abijcere fit per dissen-sum. Quomodo etiam dixit Augustinus vo-care posse solius gratiæ: assentire autem, vel dissentire propriè voluntatis esse. Est tamen discrimen, quia dissentire potest homo sua sola libertate, assentire autem non potest, sine adiutorio Dei. Et ideo ut assentiatur gratiæ excitanti, necesse est, ut cooperetur adiuuanti: sunt ergo illæ duas gratiæ distinctæ. Et præ-te-re Concilium quoties de actibus, quibus ho-mo disponitur ad iustitiam, loquitur, utramque gratiam coniungit, ut patet in cap. 5. & in principio 6. disponuntur tamen ad ipsam iusti-tiam, dum excitati, & adiuti dininagratia, &c. & Cant. 3. *Si quis dixerit sine præueniente Spi-ritus Sancti inspiratione, & eius adiutorio, &c.*

Ratione sumpta ex prædicta doctrina Au-gustini potest hoc declarari, quia gratia exci-tans datur homini antequam liberè operetur, vel consentit; ergo necesse est gratiam adiuuantem aliquid addere excitanti, in quo ab illa distinguatur. Maior in superioribus satis declarata, & probata est, & conuincitur ex Concil. Trid. can. 4. dicente hominem iam ex-citatum posse dissentire. Minor autem patet ex dictis sententijs Augustini, & ex verbis Concilij quæ ponderauimus. nam semper coniungit adiuuantem gratiam consensui, & è con-trario negat consensum esse posse sine adiuuan-tegratio. Ex proprietate autem ipsius verbi adiuuandi, optimè potest declarari: nam adiuuare est aliquid cum aliquo agere, & ideo ne-mo actu adiuuat, nisi & ipse, & is, qui adiu-uatur, aliquid agant; ergo in operibus gratiæ non datur homini adiutans gratia, nisi quando libero, & humano modo aliquid operatur, nam ad huiusmodi operationem hæc gratia da-tur: at verò gratia excitans non datur per ope rationem liberam, sed necessariam, ut supræ visum est, & ideo operationem liberam præce-dere potest. Declaratur tamen à simili, nam gratia creans non datur nisi quando Deus actu creat; ergo neque gratia adiuuans, nisi quando Deus actu adiuuat. Vnde eo etiam modo quo intra ordinem gratiæ creatricis potest dari gratia adiuuans, illa non datur nisi quando Deus actu concurrit cum creatura, quia tunc illam ad agendum adiuuat; ergo idem est cum pro-positione in gratia pertinente ad ordinem gratiæ sanctificantis, quatenus in illo gratia adiuuans inuenitur, ex quo etiam fit, ut sicut Deus ab æterno non est Creator, vel conserua-tor, sed in tempore, ita neque fit adiutor nisi in tempore, & non semper, sed quando actu ad-iuuat. Denominatur autem adiutor ab adiu-ante gratia, non ab excitante, propriè loquen-do. Ex his ergo satis constat, has gratias esse distinctas aliquo modo: hæc autem distinctio, & plures etiam differentiæ inter ipsas in duobus capitibus sequentibus commodius expli-cabuntur, simul declarando, quid hæc adiu-uans gratia sit.

Vt assentiatur homo gratiæ excitanti, ne-cessit est, ut co-operetur adiuuanti.

Ratio assere-
nis 2. deprom-
pta ex August.

Deus non ex
Adiutor ab
æterno, sed in
tempore.

D E

5.
Probatur 1. ex
doctrina Au-
gustini.

Diuersa mu-ne-
ra tribuit Au-
gustinus gratiæ
excitanti,
& adiuuanti.

6.
Consectarium
ex dictis, ad-
iuuans gratia
non datur nisi
ei, qui liberè
agit, vnde su-
peraddiditur
excitanti.
Tridentin.

C A P V T X I V.

An gratia adiuuans sit actio, vel principium actionis, & qua sit eius necessitas.

1.
Necessitas gratia adiuuantis ex duplice radice eruitur.

2.
Radix, dependentia essentialis creatæ voluntatis à causa i. in ordine naturæ & gratia.

2.
Radix infirmitas liberi arbitrij ad vitandum errorem, & malitiam, & ad operandum sicut oportet.

CVm ostensum sit dari nobis adiuuantem gratiam, præter excitantem, vt Concilia tradunt, hanc etiam gratiam esse nobis necessariam ad sanctè operandum, sicut oportet ad salutem, explicare necesse est, quid & quotuplex sit hæc gratia: ad hoc autem declarandum, causam, & radicem huius necessitatis aperire necessarium est, nam inde constabit ad quem finem ipsa ordinetur, & ex fine ratio, & varietas eius facilè intelligetur. Necessitas igitur huius gratia ex duplice capite oriri potest. Primo ex dependentia essentiali, quam voluntas creata, vt est quædam causa secunda, habet in operando à Deo, vt est prima, & vniuersalis causa in omni ordine, tam naturæ, quam gratia. Quod enim omnis creatura non solum pendeat à Deo in fieri, & in conseruari, sed etiam in operari, tanquam in nostra fide certum supponimus, ex prima parte, & ex Metaphysicis disputationibus: consistit autem hæc dependentia operationis in hoc, quod nihil potest creatura facere sine actuali ope, & influxu Dei. Hæc igitur dependentia etiam in operibus gratia inuenitur, cum etiam sint extra creata. Et quamvis talis influxus, seu concursus Dei in actionibus naturalibus non habeat propriam rationem gratia, de qua tractamus, quia est debitus naturæ, vt lib. 1. diximus, nihilominus concursus vniuersalis Dei ad opera vniuersalia inter propria dona gratia sanctificantis numerandus est, quia absolute non est debitus naturæ, & quamvis possit esse debitus ratione prioris gratia, eo ipso est gratia pro gratia. Et de hoc genere gratia dicam in ultima parte huius libri, explicatis prius ceteris nominibus, seu diuisionibus gratia, quia & supponit illas, & longiore magis, quam controuersam disputationem postulant.

Secunda radix huius necessitatis est defectus virium, & infirmitas liberi arbitrij, ad vitandum errorem, & malitiam, & ad operandum bonum virtutis, sicut oportet. Vnde sicut homo debilis, & infirmus non potest rectè ambulare, nisi ab aliquo iuuetur, ita neque liberum arbitrium, nisi adiuuetur à Deo. Et sicut non satis iuuatur infirmus, exhortando, & monendo illum vt surgat, sed oportet manum admonuere, & simul cum illo operari, & illum sustinere, vel subleuare: ita non satis est liberum arbitrium ad hæc opera gratia excitat, sed illud actu iuuare, cum illo operando, aut virtutem operandi addendo, necesse est. Et hoc pertinet ad solum Deum, qui hoc nobis præstat, per adiuuantem gratiam. Est autem considerandum hanc indigentiam liberi arbitrij esse diuersam ab illa, qua respectu primæ causæ communis est omni virtuti creatæ, etiam in suo genere causa secundæ completa sit: nam ultra indigentiam hanc habet nostrum liberum arbitrium defectum virtutis ad bene agendum, etiam in proprio ordine cause proxime ad huiusmodi actus virtutis efficiendos, & ideo indiget speciali gratia adiuuante distincta à precedente, qua illum defectum virium adiuuando suppleat. Quod autem in libero arbitrio sit hic defectus virium partim ob lapsum peccati originalis, partim ob excellentiam supernaturalium actuum, in libro primo, & secundo latè ostensum est, vbi qua generatim ibi diximus de necessitate gratia,

A etiam de hac adiuuante procedunt. Et de eadem rectè intelliguntur verba Pauli ad Rom. 8. *Spiritus adiuuat infirmitatem nostram*, in quibus hanc radicem huius necessitatis attingit, & propterea etiam dixit ad Philipp. 2. *Deus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere, & cap. 1. qui capit in nobis opus bonum (utique per excitantem) perficiet*, silicet per adiuuantem.

B Ex hac ergo dupli necessitate prima distinctione adiuuantis gratia colligitur. Vna est per modum concursus, alia per modum specialis cooperationis in ratione proximæ causæ principalis talis effectus. Et vt sine æquiuocatione loquamur, priorem non auxiliij, vel adiuuantis gratia nomine, sed simpliciter nomine concursus gratia significabimus. Aliud vero dividitur gratia adiuuans in eam quæ datur per modum concursus, & quæ per modum specialis cooperationis: illa deinceps vocabitur concursus gratia, hæc vero abolutè gratia adiuuans.

C D Secundò colligitur ex dictis hoc gratia adiutoriorum proximè consistere in aliquo Dei influxu in ipsos actus liberos, & supernaturales voluntatis, quod quidem commune est tam concursui gratia, quam propriæ gratia adiuuanti. Nam concursus actu non datur à Deo, nisi quando causa secunda actu operatur; quando vero ipsa non agit, conseruatur quidem à Deo, non tamen potest tum Deus cum illa agere, & consequenter neque concurrere; ergo concursus non est, nisi dum causa secunda agit: consistit ergo proximè, & ultimatè (vt ita dicam) in actuali motione, vel actione siue prævia, siue simultanea ordine naturæ cum actione causæ secundæ, quod potesta videbimus. Nam in fine capitilis prædendentis probatum est ex Augustino, & ratione, neminem iuuari, nisi qui agit. Ex quo rectè inferatur, hoc auxilium gratia adiuuantis proximè consistere, & consummari in actuali influxu, & actione Dei cum homine supernaturaliter operante. Nam eo ipso quod homo desinit operari, etiam Deus desinit adiuuare; ergo sicut operatio hominis in actuali influxu ex parte sua consistit, ita adiuuans gratia in actuali influxu ex parte Dei posita est. Deinde sicut in his actibus dum homo operatur dicitur cooperari Deo, ita cum Deus illum adiuuat dicitur cooperari homini, vt infra videbimus, & ex Concil. Trident. dicta sess. 6. cap. 5. aperte colligitur: cooperatio autem manifestè influxum, seu actionem significat, vt infra de gratia cooperante tracando iterum explicabimus.

E Dux autem gratiam adiuuantem proximè consistere in actuali influxu, quia præter influxum necessarium est aliquod supernaturale principium à quo actualis ille influxus promanet. Nam ille influxus non est nisi actio quædam: omnis autem actio suum immediatum, & proportionatum principium requirit; ergo cum influxus adiuuantis gratia supernaturalis sit, requirit principium supernaturale à quo immediatè fluat. Hinc ergo patet non solum actuali influxum, sed etiam

3.
Confectarium
1. ex hac dupli-
ci necessitate.

4.
Confectarium
secundum.
Vtrumque
gratia adiuto-
rium consistit
in aliquo in-
fluxu Dei in
actus liberos,
& supernatu-
rales volunt-
atis.

5.
Gratia adiuua-
tis consistit proxi-
mè in actuali
influxu, seu ac-
tione.

etiam principium à quo procedit, posse gratiam adiuuantem appellari, quia verè adiuuat intellectum, aut voluntatem, nam supplet defectum virtutis eius ad supernaturalem actum efficiendum: supplet autem simul cum potentia efficiendum actum, quæ ipsa sola efficeri non potest: hoc autem est iuuare, sicque lumen gloriae iuuat intellectum ad videndum Deum, & charitas ad amandum, & Deus ipse dici potest iuuare causas secundas ad operandum, & in ordine gratiæ speciali titulo *ad iutor noster* appellatur. Aliunde verò ex superdictis videtur colligi propriam gratiam adiuuantem in solo influxu actuali positam esse, tum quia gratia adiuuans non est, nisi quando homo actu operatur: principium autem operandi in nobis permanet etiam dum non operamur, tum etiam, quia gratia adiuuans in genere actualis gratiæ collocatur, & sub illo ab excitante condistinguitur. Sicut ergo excitans tantum consistit in actuali motione, ita etiam adiuuans.

6.
Resolutio.
Quædam dici
potest gratia
adiuuans per
modum prin-
cipij, alia
per modum
influxus, seu
actionis.

Principium
huius influxus,
vt spectatur in
actu secundo
dicitur adiu-
uans.

De se tamen
cūm sit gratia
data ad iuuandam
potentiam
vocabitur bre-
uitatis causa,
gratia adiu-
trix.

A

C A P V T X V.

*Divisio auxiliij moraliter, vel physice
adiuuantis, exponitur.*

Considerandum vltius est duobus modis posse hominem iuuari in operibus gratiæ, moraliter silicet, & physice. nam hi duo modi causandi locum habent in operibus gratiæ, nam sunt opera moralia, & physice fiunt à nostris potentijs, ideoque vtroque modo vocari possunt per gratiam, imò vtrumque adiutorium est illis necessarium secundum catholicam doctrinam. Et in primis de adiutorio morali probatur primò, quia causalitas finis moralis est, quia eius motio est metaphorica, & solùm attrahit alliciendo, & invitando, & ideo finis dicitur quasi primum principium in moralibus, imò alijs causæ, quæ morales reputantur, licet ad efficientes reuocentur, vt sunt causa consulens, imperans, & similes, ideo dicuntur moraliter causare, quia finalem causam imitantur, & illam aliquo modo ad causandum iuuant, illiusque pulchritudinem, vel bonitatem magis ostendendo, vel alijs motiuis ad illam alliciendo. At verò gratia omnibus his modis adiuuat voluntatem nostram, vt ex locutionibus Augustini, & Prosperti, cūm testimonij Scripturæ, quæ illi allegant, probari facile potest. Nam ex parte obiecti, seu finis explicit hoc adiutorium August. tract. 26. in

Ioann. dicens, *Ramum viridem ostendis aui, & trahis illam, vt explicet hoc modo trahi voluntatem per gratiam.* Vnde concludit, *Veritatis reuelatio ipsa est attractio, quid enim fortius desiderat anima, quam veritatem.*

Idem colligitur ex eodem Augustino lib. de spirit. & liter. cap. 34. vbi dicit, non ita esse Deum causam malæ voluntatis, sicut bona, quia visorum suasionibus agit Deus velimus, & ut credamus, &c. nam ille modulus inductionis moralis est, & ex parte obiecti. Et ibidem addit modum agendi per suasionem, & vocationem, quæ pertinent ad causalitatem moralem effectuam, & ideo dicta quest. 2. ad Simplicianum, vocationem appellat effectricem bona voluntatis. Et eodem modo loquitur lib. 83. questionum in 68. vbi inter alia habet, quia nec velle quisque potest, nisi admonitus, & vocatus, ideo & ipsum velle Deus operatur in nobis. Et eodem modo dixit serm. 13. de verb. Apostol, exponens illud ad Rom. 8.

Quotquot spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Rom. 8. 14: Dei. addendo, non litera, sed spiritu, non lege præcipiente, minante, promittente, sed spiritu exhortante, & illuminante, adiunante. Et cap. 12. Sic vos scitote agere, vt sit rector spiritus, & adiutor: regere autem, & exhortari morales modi causandi sunt, & de illis etiam explicat verba Christi, sine me nihil potestis facere. Et eandem causalitatem præbet vocationi lib. de prædestinat. Sanctor. cap. 15. & cap. 19. ait, illa vocatione, quæ sine paenitentia est, id prorsus agitur, & peragitur, ut credamus. Alijs vero locis explicat hanc causalitatem per modum suavis inclinationis, vel tractionis, quia per vnum affectum ad alium inclinamur, quæ moralis etiam inductio est. Atque ita serm. 2. de verb. Apostol. cap. 2. dicit suavitatem quam gratia infundit, esse spiritualem tractionem, & lib. 2. de peccator. merit. cap. 19. dixit hanc gratiam esse vetricem delectationem,

I 4

Alijs

1.
Assertio.
Duobus modis
iuari debet
homo in operi-
bus gratiæ,
moraliter, &
physice.
Pars assert.
prob.
Causalitas finis
moralis est,
ideo dicitur
primum prin-
cipium in mo-
ralibus.

Causa consu-
lens, imperans,
&c. idcirco
moraliter cau-
sant, quia cau-
sam finalem
imitantur &
iuant.

Augustinus
hoc adiutoriu
explicat ex
parte obiecti
feu finis.

2.
Idem moralis
illi tribuit cau-
salitatem, dum
eam vocat sua-
sionem.

Vocationem
effectricem bo-
na voluntati.

Idem.
Idem.
Docet spiritum
exhortari re-
gere.

Hanc cau-
salitatem explicat
per modum
suavis inclina-
tionis spiritua-
lis tractionis.

3.
Alibi tradit
erati volunt
tem miris , &
occultis mod
is.

Alijs verò locis generaliter dicit gratiam nos iuuare miris , & occultis modis , sic lib. 1. contra duas epistolas Pelagian. cap. 19. *Trahitur , inquit , voluntas miris modis , vt velit ab illo , qui nouit intus in ipsis hominum cordibus operari .* & lib. 5. Confess. cap. 7. & 8. de se ipso , suaque vocatione loquens dicit. *Egisti mecum miris , & occultis modis , tu illud egisti Deus meus : nam à Domino gressus hominis dirigentur , & viam eius volet .* Hos autem modos in particulari declarat lib. 2. de don. persever. cap. 14. *Quia ostenduntur mentibus congrua signa , aut verba .* & lib. de corrept. & grat. cap. 15. utilem ait esse correptionem , quam intus adiuuat Deus ; & ibidem addit hoc facere Deum diversis , & innumerabilibus modis , & lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. omnes hos modos reducit ad illa duo capita , quia per gratiam fit ut non lateat quod in sum est , vel ut suave fiat quod non delectabat . Vtrumque autem pertinet ad causalitatem moralem , quia per cogitationem allicitur voluntas , & per suavitatem fit amabilior operatio . Et inde etiam fit , ut talis iudicetur , quia sicut vniuersus affectus est , ita de rebus iudicat , iuxta axiomam Aristotelis . Qualis vnuersus affectus est , talis finis sibi videtur . Et simili modo explicat hoc adiutorium gratiae Profper lib. 2. de vocat. gent. cap. 9. aliis 26. vbi dicit hanc gratiam non esse violentam , quia mouet suadendo , exhortando , terrendo , incitando , dando intellectum , inspirando consilium , cor illuminando , & fidei affectionibus imbuendo , quae omnia verba moralem inductionem , & causalitatem manifeste significant . Et similibus vocibus vitetur , licet breuius , Cyrilus lib. 4. in Io. cap. 6. & 7.

4.
1. Pars assertio
nis ratione
probatur , qd
Patres indicat.

Trident.

Ratio autem huius causalitatis ab eisdem patribus indicatur , quia homo in actionibus suis non ducitur , neque mouetur , ut quid inanime , vel vt brutum , sed vt liberè se moueat , & agat , & ideo adiutorio morali indiget proportionato libero consensu , ad quem inducitur . Quam rationem indicauit Concil. Trident. sess. 6. cap. 5. adiuncto can. 4. Et declarari amplius potest , quia homo indiget gratia adiuuante propter infirmitatem , & ignorantiam ex peccato originali contractam , ex qua difficultas bene operandi oritur , quae difficultas non solum in bonis operibus naturalibus inuenitur , sed etiam in opera supernaturalis ordinis redundat , quibus accrescit alia in proportione , quam habet natura in suo præcisè ordine spectata talium operum supernaturalis ordinis . Hæc tamen difficultas magna ex parte moralis est , & per moralia media vel minui , vel vinci , & superari debet , vt libero , & naturali modo vinci possit , sicut lib. 1. & 2. satis explicatum est . Ergo auxilium moraliter adiuuans maximè necessarium est .

2. Pars assertio
nis de necessi
tate gratiae
physice adiu
uantis .
Quid sit causa
physice adiu
uans .

Axioma . Po
tentia nostra
naturalis non

At verò gratia physice adiuuans ex alio capite necessaria est , & ideo aliter ad opera supernaturalis ordinis ; aliter verò ad naturalia requiritur . Est verò causa physice adiuuans , illa , quæ realiter , & per se efficiat aliquid per propriam , & realem actionem influendo in terminum productum : cùm autem operatio humana sit effectus realis , & in suo esse sit quædam qualitas physica , idest , habens suam propriam entitatem , & naturam per rationem physicam , necessarium fieri debet : hæc autem actio requirit principium habens totam virtutem , necessariam ad agendum , vt per se notum est . Constat autem ex dictis in libro secundario , in nostris potentij naturalibus intellec-

tus , & voluntatis non esse virtutem naturalem integrum , & sufficientem ad efficiendos actus studiosos supernaturalis ordinis , qui sunt in sua entitate supernaturales ; ergo saltem ad hos actus omnino necessaria est gratia physicè adiuuans . Vnde licet de hac gratia non tam clare Augustinus , & alii Patres loquantur : nihilominus quoad hanc partem tam certa est , quæ est certum Deum dare nobis virtutes per se infusas , quibus hos actus etiam per se , & physicè efficere valeamus . Nam ex dicto principio sequitur necessariam esse gratiam specialem physicè adiuuantem potentiam , quæ est principium proximum talium actuum , quia ex natura sua caret virtute saltem completa ad illos efficiendo , ideoque illi adduntur virtutes per se infusæ , quæ defectum illum suppleant , & vbi illæ defuerint , necessarium erit ut earum actiuitas supernaturalis aliunde suppleatur . Et declaratur hoc amplius , nam sicut isti actus in entitate sua supernaturales sunt , ita dicunt essentiali dependentiam ab aliquo principio proximo supernaturali , à quo per influxum etiam supernaturalem immediatè , ac per se præcedant ; ergo ad illos est necessaria gratia physicè adiuuans , quæ sit etiam ordinis supernaturalis :

Præter hoc potest hoc genus gratiae colligi ex alijs modis loqueadi Scripturæ , & Conciliorum , ac Patrum . Quomodo enim Concilium Tridentinum dicit liberum arbitrium à Deo excitatum , & motum quando supernaturalem præbet concursum verè aliquid agere , non tantum docet agere moraliter , sed etiam physicè , & per se , quia in ipso actu elicito à libero arbitrio non potest efficientia moralis à physica separari ; immo illam necessariò supponit , & addit indifferetiam : sed in hac ipsa actione docet liberum arbitrium cooperari cum Deo , & consequenter Deum cooperari , seu coagere cum libero arbitrio ; ergo intelligit , Deum etiam ibi physicè agere cum voluntate , vel per se , vel per aliquam gratiam , quam infundit .

Vnde optimè , & cum omni proprietate de hoc etiam genere gratiae intelligimus locutiones Scripturæ , quæ necessitatem cooperationis Dei ad nostra opera indicant , vt illud Io. 15. lib. contra duas epistolas Pelagian. cap. 9. *Quamvis nisi adiuuante illo , sine quo nihil possumus facere , os non possumus aperire , tamen nos aperimus illius adiumento , & opere nostro .* Vnde paulo inferiùs ponderans illud Exod. 4. *Ego aperiam os tuum , & instruam te (inquit) Vtrumque ad Dominum ;* quare hoc ? nisi quia in uno istorum cooperatur homini facienti , alterum solum facit . Vnde infert illam generali sententiam in Concilio Araufiano can. 20. confirmatam , *Multa facit Deus in homine bona , quæ non facit homo ; nulla vero facit homo , quæ non facit Deus homo .* Similiter hoc confirmat illud ad 1. Corinth. 3. *Neque qui plantat est aliquid , neque qui rigat , sed qui incrementum dat Deus .* Et illud ad Philip. 1. *Qui coepit in vobis bonum opus , perficiet .* nam hæc , & similia verba propriè sumpta significant propriam efficaciam Dei inchoantis , facientis , & augmentis bona opera nostra . Item significant impotentiam nostram ad faciendum hæc opera sine Deo ; ergo sicut ex parte nostra efficientia propria est , & physica , ita etiam multo magis ac principalis ex parte Dei . Et hoc etiam in proprietate significat verbū *cooperandi , & cooperatoris ,* quod & nobis tribuitur respectu Dei , & Deo respectu nostri , vt infra videbimus tractādo

sunt completa
in ordine ad
actus superna
turales .

Inde sequunt
necessitas gra
tiae physicè ad
iuuantis .

6.
Probatur eadē
necessitas ex
Scriptura , &
Concilij .
Trident .

August.

1. Cor. 3. 1.

Philipp. 1.

do de gratia operante, & cooperante ; ergo ex
vtraque parte est vera cooperatio, & effectio
per se, ac physica. Imò per antonomasiam fides
dicitur specialiter opus Dei, quia opus princi-
paliter in omni genere illud operatur , vt ibi
Augustinus notat , & ob eamdem rationem di-
cuntur hi actus infusi à Deo, nam quod Paulus
aīt ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus*
nostris, non minus de actu, quam de habitu ve-
rum est, vt sāpe in superioribus est dictum , &
sentit August. de spir. & liter. cap. 32. infusio au-
tem propriam , & physicam effectiōnēm aper-
tissimè significat . Denique confirmat hoc Au-
gust. dicto cap. 9. contra duas epist. Pelag. ex
illo 1. Io. 4. *Charitas ex Deo est*, vtique vt à
principio auctore, & causa per se, ac principali
eius ; & subiungit Augustinus, *Neque initium*
eius ex nobis, & *perfectio eius ex Deo*, sed si
charitas ex Deo, *totalis nobis ex Deo est*. Ita-
enim nos concludere possumus, si habitus cha-
ritatis ex Deo , etiam actus charitatis ex Deo
est verè & physicè , eademque ratio est de ca-
teris actibus supernaturalibus ; sunt autem ex
Deo media gratia adiuuante ; est ergo necessa-
ria ad hos actus gratia physicè adiuuans .

Gratia super-naturalis ordinis physicè adiuuans non est necessaria ad actus virtutum acquisitarum.

Ad illos tamē
necessaria est
gratia morali-
ter adiuuans.

8.
Possibile est
auxilium gra-
tia physicè ad-
iuwantis natu-
ralis ordinis,
licet non sit
necessarium.

Hoc autem quæ de gratia physicè adiuuante ad actus supernaturales diximus, non eodem modo locum habent in actibus virtutum acquisitarum. Nam cum illi sunt in substantia naturales, & per actionem ordinis naturalis fiant, nihil in physico principio, seu in speciali influxu proximo superans ordinem naturæ ex parte Dei requirunt. Et ratio est, quia isti actus sunt proportionati viribus naturalibus voluntatis, & intellectus. Vnde in his potentij sunt integræ vires per se requisitæ ex parte principij proximi principalis talium actuum; ergo ad illos non est necessaria, per se loquendo, gratia physicè adiuuans potentiam per modum principij proximi. Vnde in hoc est notanda differentia inter gratiam moraliter, vel physicè adiuuantem; nam prior ad hos actus necessaria est, non vero posterior. Est autem ratio differentiæ, quia gratia adiuuans non est necessaria ad hos actus per se, & ex naturæ potentia, sed per accidens, & lapsu humanae naturæ, & ex impedimentis ad bene operandum inde subortis, contra quæ gratia moraliter adiuuans necessaria est, ut paulo ante explicuimus. Augmentum autem virtutis per se actiæ ipius potentia, non sunt per peccatum diminuta, ut supra lib. i. latè probatum est. Et hoc optimè declarat innocentia status, in quo nec physicè gratia adiuuans erat necessaria ad hos actus, quia potentia in se erat eadem, quæ nunc est, nec moraliter iuuans, quia tunc non erant impedimenta lapsæ naturæ.

Dixi autem ad hos actus non requiri gratiam physicè adiuuantem supernaturalis ordinis, quia eo modo, quo isti actus possunt fieri, & sèpè fiunt ex aliquo auxilio gratiæ naturalis ordinis, ita etiam auxilium adiuuans, quod ad illos datur, vel dari potest gratuitum, & absque naturali debito collatum reputari potest, & ita appellari gratia eiusdem ordinis. Hoc patet à simili de concursu ipso generali: nam licet hic debeatur potentia ad actus sibi connaturales suppositis alijs prærequisitis ad agendum: tamen quando Deus speciali modo, & auxilio non debito voluntati, verbi gratia, præparat illum cum omnibus prærequisitis, vt conuenienter operetur, tunc ille concursus non est debitus naturæ. Et tamen, vt probabilior fert opinio, habitus acquisitus physicè adiuuat potentiam, & auget virtutem agendi, non per intentionem, sed per multiplicationem virtutis: erit ergo illa gratia physica adiuuans. Idemque potest facere Deus per motionem aliquam, vel

A influxum physicum maiorem, quam tali ac-
tui, vel potentiae ex natura rei debeatur. Hoc
autem genus auxilij, licet possibile sit, non est
necessarium, ut dixi, immo rarum, & extraor-
dinarij esse censet. Occurrebat autem hic
opinio, quae ad hos etiam actus requirit gra-
tiam efficacem physicè prædeterminantem,
quæ si datur, sine dubio physicè adiuuat. Illa
vero opinio coincidit cum alia Gregorij,
quam suprà lib. i. impugnauimus, & generatim
de omnibus actibus tractanda est in lib. 5. & in
discursu huius aliquid attingemus, dicendo
de diuino concursu, & ideo necesse non est in
præsenti circa illam amplius immorari.

Ex dictis igitur satis declarata manet diuini
suo posita de gratia physicè, vel moraliter
adiuuante, quæ ad principium adiuuans, &
ad ipsum actuale auxilium applicari potest.
Proprius tamen videtur utrumque membrum
in principio adiuuante inueniri, nam habi-
tus per se infusus, vt diximus, physicè ad-
iuuat potentiam ad actum supernaturalem
elicendum, & quando deest habitus, ali-
quod aliud principium necessarium est, quod
physicam eius actuitatem suppleat. Actua-
lis vero influxus in supernaturalem actum,
prout à tali principio procedit per se, ac phy-
sicè, & realis est, ac proinde est etiam ac-
tualis gratia physicè adiuuans; hoc ergo ge-
nus adiutorij tam habituali gratiæ, quam
actuali auxilio cooperanti propriè conuenit:
at vero adiutorium morale neque habitui,
neque actuale influxui videtur conuenire:
imò si quis recte consideret quod ad proban-
dum hoc adiutorium morale adduximus,
magis videtur ad excitantem gratiam, quam
ad adiuuantem pertinere: nam ipsemet mo-
tus gratiæ excitantis quatenus formaliter affi-
cit potentiam, moraliter confortat illam, &
nullum alium influxum quasi effectuum ha-
bere videtur. quæ obiectio petit, vt amplius
explicemus discrimen inter gratiam excitan-
tem, & actu adiuuantem, quod in sequentibus
capitibus commodius faciemus.

C A P V T X V I .

*Quibus modis differat actualis influxus
gratiæ adiuvantis, ab exci-
tante gratia.*

Nonnulli auctores absolute docent, gratiam excitantem non re, sed ratione distingui ab adiuuante: nam eadem prout formaliter afficit potentiam illuminando, vel actu inclinando illam, dicitur excitans; prout vero obtinet a voluntate consensum, dicitur adiuuans. Vnde quatenus excitans est, separari potest a consensu, & esse prior tempore illo; quatenus vero habet sublequentem consensum, & est aliquo modo actualis causa illius, simul denominatur adiuuans, que videtur tantum distinctio rationis, vel cuiusdam habitudinis. Et hoc suaderetur testimonio Concil. Trident. supradictato, quia videtur de his gratijs tamquam de vna loqui. Et similiter Augustinus, ut infra videbimus de gratia operante, & cooperante, tanquam de vna loqui solet: illae autem cum excitante, & adiuuante coincidunt, ut ibidem dicemus.

Nihilominus iam in cap. 13. ostensum est negari non posse quin adiuvi gratia distinguatur ab excitante, addens ultra illam nouum auxilium, & beneficium gratia. Nunc vero

9.
Applicari pos-
test eadem di-
uisio gratiae
physice, &
moraliter ad-
iuuantis ad
gratiam adiu-
tricem, & con-
cursum gratiae.

I.
Opinio negās:
Gratiā adiu-
uantem reali-
ter ab excitan-
te distingui.

^{2.}
Assertio .
Gratia adiuuās
addit aliquid
realiter distin-
ctum ultra ex-
citantem .

Prob.

vterius dicimus id, quod addit actualis gratia adiuuans ultra excitantem, esse aliquid realiter distinctum ab illa. Probatur, quia gratia adiuuans addit realem influxum in consensum deliberatum voluntatis, vel assensum supernaturalem intellectus: hic autem influxus realiter distinguitur ab actu gratiae excitantis; ergo actualis gratia adiuuans addit rem distinctam ab excitante. Major satis declarata est in capite praecedenti. Minor autem per se clara est, quia motus gratiae excitantis, & actus deliberatus voluntatis, vel intellectus, realiter inter se distinguuntur, vt per se notum est: sed hic influxus gratiae adiuuantis est idem realiter cum actu deliberato, quia nihil est aliud, quam actio eius, prout ab aliquo supernaturali principio procedit; ergo distinguitur realiter à motu gratiae excitantis. Quae ratio aded clara est, vt in hoc puncto nulla videatur esse dissensio inter Theologos, quae ad rem pertineat. Ut autem etiam in modo loquendi auferatur, aduentanda est distinctio quam suprà posuit de gratia adiutrice in actu secundo, nam hæc duo membra licet propriissimè reperiantur in adiutorio physico, etiam in morali possunt convenienter distingui. Gratia ergo excitans per se spectata est moraliter adiutrix, & hoc probant omnia adducta, capite praecedenti in priori membro tertie divisionis. Et hoc modo verum est, denominationem hanc adiutricis gratiae nihil addere gratiae excitanti, sed esse eamdem sub alio respectu conceptam. Nam sicut in physicis eadem forma, verbi gratia, calor, est dispositio, quatenus formaliter afficit subiectum, est quasi potentia activa, quatenus est principium proximum calefaciendi; ita seruata proportione motus gratiae est excitans, prout est actus quidam formaliter afficiens mentem; quatenus vero de se potest iuare ad consensum, habet rationem principij efficientis, saltem moraliter, & vt sic vocatur adiutrix gratia.

2.

Neque obstat quod gratia excitans in sua entitate sit actus secundus, nam hoc habet quatenus est forma intellectum, vel voluntatem, formaliter afficiens, nihilominus tamen respectu alterius actus potest cooperari, vt principium efficientis in actu primo, quando illum actu non efficit. Sic ergo gratia excitans quando non obtinet consensum, dicitur gratia adiutrix, & ita in re sunt idem, vt dixi. Aduiuans autem non denominatur in suo genere, seu in suo modo adiuuandi, nisi quando voluntas actu consentit: quia, vt c. 13. ostensum est, gratia non est adiuuans nisi aliquid efficiat ei, qui iuuatur: cum autem adiutorium hoc sit morale, vt diximus, necesse est, vt homo moraliter consentiat, quando per gratiam excitantem actu iuuatur. Tum autem verè, & propriè denominari potest gratia adiuuans moraliter, quia sicut prius tempore, vel natura, quam voluntas contentiat, hec gratia excitat hominem ad talis actum, ita etiam in ipso actuali consensu moraliter iuuat ad praestandum illum, vel ad perseverandum in illo, ad eum modum, quo unus homo exhortando iuuat alium, prout loquitur Paulus 2. ad Cor. 6. *Adiuuantes exhortamur, &c.* Talis autem denominatio adiuuantis respectu gratiae excitantis, est quasi extrinseca proueniens ab illam actione, qua fit consensus, seu deliberatus actus voluntatis, vel intellectus; nam sicut agens sic denominatur ab actione, ita etiam hæc gratia denominatur actu adiuuans ab actione ab illa suo modo prodeunte. Neque obstat quod illa actio vel influxus, quo fit actus deliberatus in se sit physicus, & realis influxus, nam præcisè spectatus, vt est à gratia excitante, sic tantum est ab illa moraliter.

Quando non obtinet consensum dicitur gratia adiutrix.

Quando obtinet consensum propriè denominari potest gratia moraliter adiuuans.

2. Cor. 6. 1.

Gratia excitans denominatiuē ab actione, & consensus dicitur adiuuans.

A ter, & ita induit rationem moralis causalitatis, sique denominatus principium moraliter adiuuans. Ad eum modum quo dixi in Metaphysica, eudem influxum prout est à causa finali esse causalitatem finis, & prout est à principio actiū esse causalitatem efficientis, ita enim in præsenti idem influxus gratiae adiuuantis, qui est physicus respectu alterius principij moraliter est ab excitante gratia, & ratio ne illius, sine villa confusione, vel verborum æquiuocatione adiuuans denominari potest.

Atque ex his possunt colligi aliae differentiae inter actualē gratiam, & adiuuantem, & excitantem, quas alii iam annotarunt; eas vero indicare oportet, & in vero sensu explicare. Prima est, quod gratia excitans est effectiū à solo Deo, adiuuans à Deo, & ab homine. tradit Vega lib. 6. in Trid. c. 8. fundatur tamen in illa sententia quod motus gratiae excitantis nullo modo est effectiū à nobis, quam suprà reprobauimus. Ut ergo differentia recte subsistat, dicendum est excitantem gratiam non esse affectiū à libero arbitrio: adiuuantem autem non dari sine cooperatione liberi arbitrij. Et hoc modo prior pars satis probata est in superioribus, vbi etiam in hoc sensu explicauimus sententiam Patrum dicentium hanc gratiam fieri in nobis sine nobis, vtique morali, & humano modo operantibus. Altera vero pars intellecta de actuali gratia, vt loquimur, vera est, nam, vt dicebam, hæc gratia adiuuans non est, nisi actio ipsa, qua fit actus fidei, vel charitatis, vel alij similes; isti autem actus non sunt in nobis sine morali, & libera cooperatione nostra. Cum autem aliquis actus huiusmodi sit à Deo, & nobis, non interueniunt ibi due actiones, altera Dei, altera nostra, sed vna indiuisibilis, quae ab utroque principio proximo, & principali, seu vniuersalē essentialiter pendet, vt infra latius ostendemus; ergo talis actio fieri non potest in nobis sine nobis moraliter, & liberè cooperantibus.

Possunt autem in illam actione duas habitudines distingui, vna ad Deum, & alia ad liberum arbitrium, & secundum priorem tribui à solo Deo, & consequenter dici etiam potest, vt habet rationem gratiae adiuuantis esse à solo Deo, nam vt est à nobis, potius sumus adiutores Dei; sed hoc non refert, tum quia non de respectibus, sed de re ipsa agimus, & in re omnino vna, & indiuisibilis est illa gratia, solumque per inadæquatos conceptus, seu ratione ratiocinata cum virtuali fundamento in re illo modo distinguitur; tum etiam, quia eadem prout est à libero arbitrio, non est ab illo vt naturaliter operante, sed vt elevato, & vt instrumento diuinæ virtutis, id est etiam sub illo respectu pertinet ad beneficia gratiae. Dixi autem hanc partem intelligendam esse de actuali motione adiuuantis gratiae, quia in gratia adiuuante per

E modum principij locum non habent. Nam illud principium vel est habitus infusus, qui à Deo fit in nobis sine nobis coagentibus, licet in adultis non fiat sine aliqua prævia dispositione libera, in uno etiam differt ab excitante gratia, vel si deest habitus, id, quod supplet vicem eius, multominus potest fieri à nobis, quia vel est motio à solo Deo impressa, vel ipse Deus, vt videbimus. Et ratio clara est, quia talis gratia prærequiritur ad cooperationem nostram tanquam principium efficiens eiusdem actionis; ergo non potest idem principium esse ex libera cooperatione nostra. Non defunt tamen qui prædictam actualē gratiam adiuuantem, quam explicauimus, ponant aliam etiā actualē, & adiuuantē, quam Deus efficit in nobis, non solum sine nobis liberè coope-

Illustratus
exemplu.4.
Aliae differen-
tiae inter utra-
que gratiam.
Prima non re-
stet assignatur
à Vega.Affterio 2.
Restitutus dici-
mus actualē
gratiam exci-
tantem non es-
te affectiū à
nobis, adiuua-
tem non dari
sine nostra co-
operatione.5.
In actione
gratiae adiuua-
tis duplex est
habitudo vna
ad Deum, alia
ad liberum ar-
bitrium.Declaratur li-
mitatio asser-
tionis.

cooperantibus, sed etiam nec physicè illam. efficientibus, quam præterea, & præoperantem, & prædeterminantem appellant. Nos verò tale genus auxilij neque agnoscimus, neque admittimus, sed quia prolixam petit disputationem, ex parte in hoc libro inchoauimus, & in quinto consummabimus, ideo nunc nostram sententiam supponendo simpliciter loquimur, & procedimus.

6. Secunda differentia est, quia gratiæ excitanteri de se resisti potest, & ideo sëpe tantum est sufficiens, quia ei resistitur; adiuuanti autem nunquam resistitur, sed semper est efficax, id est, habet effectum. Hanc differentiam notauit idem Vega, & prior eius pars sumitur ex Concil. Trid. dicto cap. 5. ibi, *Quippe qui & illam abiucere potest, & can. 4. ibi, posse dissentire, si velit.* Et ex Concil. Senon. in decreto 15. fidei, quæ duo Concilia planè docent hanc potestatem resistendi huic gratiæ necessariam esse, ut non tollat libertatem, de qua re in lib. 15. ex professo dicendum est. Altera verò pars ex supra dictis est manifesta, quia gratia adiuuans actualis non datur nisi homini actu operanti, & consentienti: qui autem consentit, non resistit. Item hæc gratia adiuuans est ipse influxus Dei, vel habitus in actum deliberatum voluntatis, qui influxus in re non distinguitur ab actione ipsius hominis; ergo cum hæc gratia actu datur, iam homo non resistit. Quæ rationes probant esse impossibile hominem resistere huic gratiæ; est autem illa impossibilitas composita (vt sic dicam) & ideo non repugnat libertati. Nam hæc gratia inuoluit, seu habet concomitantem liberum influxum voluntatis, & ideo ipso quod talis gratia dari supponitur, simul etiam supponitur vsus liber voluntatis consentientis, cum quo non stat simul resistentia, quæ sit per actualem dissensum, vel negationem consensus, quæ est repugnantia sensus compositi, quia non potest res simul esse, de qua dixit Aristoteles, *Res quando est, necesse est esse.*

7. Et in hoc est aperta differentia inter hanc adiuuantem gratiam, & excitantem, nam excitans est simpliciter prior libero vsu voluntatis, nec inuoluit liberam cooperacionem eius, aut ab illa pendet, ideoque non habet necessariam connexionem cum illa, alias illa non est necessitas composita (vt aiunt) vel secundum quid, sed absoluta, & simpliciter, & ita tolleret libertatem, & cum eam non tollat, vt supponimus, semper potest voluntas ei resistere, si omnis alia suppositione tollatur, quod secus est in gratia actu adiuuante, vt iam explicauit. Dico autem actu adiuuante, quia si talis gratia consideretur solum ut oblatæ ex parte Dei, & quasi in actu primo existente in potestate hominis, sic aufertur dicta compositio, & ideo non minus potest ei resisti, quam gratiæ excitanti, propter eandem rationem. Iterum autem occurrebat hic quæstio, an detur aliqua gratia adiuuans non inuolens dictam compositionem, sed prior natura, seu causalitate, quam cooperatio hominis, cui resisti non possit, vel cui infallibiliter non resistatur. Item supererat quæstio, vtrum detur aliqua gratia excitans cui resisti non possit, vel saltem cui infallibiliter non resistatur, sed de his punctis ferè toto libro 5. tractandum est.

8. Tertia differentia, quam Vega etiam attigit, est maiorem excitantem gratiam non esse (vt ita dicam) regulam sanctitatis maioria excitans non ioris, sed hanc sumendam esse ex maiori ad regula san-

A lib. 1. de nat. & grat. cap. 16. verb. per hanc. Probatur, quia gratia excitans non facit hominem sanctum sine cooperatione libera: potest autem aliquis recipere magna excitantia auxilia, & illis non cooperari, vt fecerunt Iudæi Christo prædicante, & miracula faciente; alij verò cum minoribus excitationibus possunt cum adiuuante gratia liberè consilere, vt prædicante Iona Niniuitæ fecerunt; ergo mensura sanctitatis iuxta modum, & gradum adiuuantis gratiæ, non solius excitantis accipienda est. Et ita hæc differentia optimè confirmatur ex verbis Christi Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone facta essent virtutes, quæ facta sunt in te, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent.* & verbis cap. 12. *Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Iona, & ecce plus quam Jonas hic.* Confirmatur etiam ex Concil. Trid. sess. 6. cap. 7. dicente, *Iustitiam in nobis recipientes unusquisque secundum suam mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem.* Nam ex his verbis colligimus mensuram sanctitatis in suo genere esse hominis dispositionem: dispositio autem cùm sit actus supernaturalis liberatus, est proprius effectus gratiæ adiuuantis, cui & nos cooperamur, & illa nobiscum; ergo gratia adiuuans est, etiam in ratione auxilij mensura, & regula sanctitatis, quia talis gratia adiuuans seruat proportionem cum dispositione, & cooperatione nostra, quia nec nos possumus plus cooperari, quam Deus nos adiuuet, nec Deus minus adiuuat, quam nos cooperemur.

Sed obijci potest contra vtrumque membrum. Contra primum quidem, quia idem Concilium ait, *Iustitiam dari secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis, prout vult;* ergo prima, & unica mensura sanctitatis est voluntas Dei, quæ magis, vel minus efficaciter hominem vocat, prout vult; ergo potius vocatio, quam gratia adiuuans est prima mensura sanctitatis, vocatio autem pertinet ad gratiam excitantem. Et confirmatur ex Augustino, qui multis in locis ad vocationem reducit totam varietatem in hominis conuersione, vel sanctificatione, vt videre licet in dicta quæst. 2. ad Simplician. & lib. de bono persever. cap. 14. Contra alteram verò partem fit obiectio, quia sequitur conatum liberi arbitrij esse radicem, & mensuram sanctitatis, quod videtur esse Semipelagianum. Sequela patet, quia gratia adiuuans quoad actualem influxum datur iuxta conatum liberi arbitrij, nam si liberum arbitrium non conetur, non datur; si autem conetur, datur, & ita semper iuxta proportionem nostri conatus tribuitur; ergo tandem in nostrum conatum fit ultima resolutio,

Ad priorem partem respondeatur, voluntatem Dei esse primam, & principalem causam auxilij adiuuantis, & ideo quamvis auxilium sit veluti proxima mensura sui effectus, non excludere, imò includere voluntatem Dei, tanquam primam, & principalem causam. Ad Augustinum verò respondemus, nos hic loqui de auxilio excitante generaliter abstrahendo ab efficaci, vel sufficiente: Augustinum autem illis locis loqui de vocatione congrua, quæ est auxilium. excitans efficax, & de illo etiam est verum esse certam regulam sanctitatis, tamen id habet, quatenus aliquo modo includit auxilium adiuuans, vt libro quinto dicetur.

titatis maioris, sed hæc sumenda est ex maiori gratia adiuuante. Probatur.

B Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone facta essent virtutes, quæ facta sunt in te, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent.* & Matth. 12. *Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Iona, & ecce plus quam Jonas hic.* Confirm. ex Trident.

C Obiectio contra 1. partem assertionis 4.

D Obiect. contra 2. illius parté.

E Ad primam:

Ad secundam.

Ad alteram partem respondet, conatum liberi arbitrij, si per se solum consideretur, non solum non esse regulam sanctitatis, verum etiam nihil per se conferre, ut Pelagiani errabant. Conatus autem liberi arbitrij ut cooperantis adiuuanti gratiae multum valet ad salutem, & in suo genere potest dici mensura sanctitatis, cum Concilium dixerit illam infundi iuxta hominis dispositiōnem, & cooperationem. Inde tamen non sequitur conatum liberi arbitrij esse rationem, in qua sit ultima resolutio, cur homini talis, vel tanta gratia tribuatur, tum quia (ut dixi) conatus liberi arbitrij non est separandus ab influxu gratiae adiuuantis: tum etiam, quia licet auxilium gratiae adiuuantis non conferatur, nisi cooperanti arbitrio, nihilominus talis cooperatio, non est ratio, ob quam detur tale auxilium, sed est causa, sine qua non datur. tum denique, quia etiam ille conatus est ex vocatione, & in illam ut in priorem causam reducitur, ut in libro quinto latius dicemus.

Ex his vero incidentis oritur questio, quae videlicet, sit maior gratia, ceteris paribus, seu ex suo genere, an excitans, vel adiuuans, videri enim potest excitans. Primo, quia magis gratis datur, vel saltem minus dependenter à nostra libertate: nam sit in nobis sine nobis, cum tamen adiuuans non detur sine libera cooperatione nostra, in quo videmur nos aliquid ad illam conferre, ex quo capite videtur ratio gratiae in illa minui. Secundo, quia gratia excitans ex suo genere non supponit aliam gratiam, & ideo si resoluantur usque ad primam, non potest cadere sub merito, nec esse vlo modo debita. Aduiuans autem gratia ex suo genere, vel cadit sub aliquod merito, quatenus liberum usum postulat, vel saltem semper est debita ratione alicuius gratiae prioris, quam semper supponit, & ita semper est gratia pro gratia. In contrarium vero est, primo quia gratia adiuuans magis sanctificat hominem, quam gratia excitans, ut in punto proxime precedente dicebamus. Secundo, quia actus fidei, charitatis, & similes, qui liberè sunt per virtutes infusas, perfectiores sunt in speciebus suis, quam motus gratiae excitantis, qui illis cum proportione respondent, seu qui propter illos dantur, ut videtur per se notum ex haec tenus dictis, tum quia actus virtutum theologicarum sunt perfectissimi in toto ordine gratiae, & idem est de ceteris cum proportione, tum etiam, quia motus indeliberati gratiae excitantis ordinantur ad hos actus tanquam imperfectum ad perfectum: sed influxus gratiae adiuuantis proxime datur ad hos actus perfectos, & realiter est idem cum illis; ergo est perfectior, quam excitans gratia.

Respondetur has duas gratias posse comparari, vel in absoluta perfectione entis, vel in ratione, seu habitudine liberalis, seu gratuiti doni. Prior modo preferenda videtur gratia adiuuans propter rationes factas, nec quod hoc obstat, quod actionis gratiae adiuuantis pendeat à libero arbitrio, tum quia pendet ab illo ut ab instrumento Dei per obedientiam potentiam operante, quod actionis perfectionem non minuit: tum quia etiam motus gratiae excitantis pendet effectuè à nostris potentis, quamvis prior dependentia sit libera, & non hæc posterior, quod non minuit prioris perfectionem, sed potius commendat. In ratione autem doni liberalis ferè seruant quendam æqualitatem, quia etiam gratia adiuuans si reducatur ad primam in suo genere, non potest cadere sub merito, vel dispositionem

A hominis, quia non magis supponit opus librum meritorium, quam gratia excitans; & quamvis requirat cooperationem liberam, non tamen priorem, nec vt rationem ob quam detur, sicut dixi, & ideo nihil minuit ratio gratiae. Dixi autem ferè, quia licet neutra istarum gratarum sit debita homini alicuius conditionis naturæ, non tamen inter se seruant ordinem, ideoque supposita gratia excitante, ratione illius potest dici aliquo modo debita, quod absolute non minuit rationem gratiae, quia illud debitum non tam est respectu hominis, quam ex parte Dei, & prouidentia eius, & ex quadam proportione inter gratias ipsas.

B

CAPUT XVII.

Vtrum gratia excitans sit principium physice adiuuans, presertim ubi habitus infusus deest.

Diximus de actuali influxu gratiae adiuuantis, superest, ut explicemus quod sit principium supernaturale, à quo proxime, & principaliter tale auxilium efficitur; hanc enim suprà appellauimus gratiam adiuuantem per modum principij: non tractamus autem de influxu Dei per modum generalis cursus, de quo postea videbimus. Nunc igitur solum agimus de proprio principio particulari, quod iuuat potentiam, quæ de se est insufficientis principium proximum ad elicendos actus illos. Primo quando iam est informata habitu, & de hac etiam nunc non tractamus, quia supponimus iam habere intrinsecum principium coadiuuans: an vero indiget aliquo alio auxilio, postea videbimus. Alio ergo modo contingit huiusmodi actum elici à potentia nondum informata habitu, ut in conuersione ad fidem contingit, in prima voluntate credendi, & in conuersione peccatoris fidelis, in ultima dispositione ad gratiam, ut infra videbimus; & certior est in remotis dispositionibus supernaturalibus, quæ etiam tempore antecedunt habitualem iustitiam, & à solo habitu spei sàpe elici non possunt. De his ergo actibus est difficultas, à qua gratia adiuuante per modum principij physicæ procedat.

Nonnulli moderni Theologi docuerunt, huiusmodi actus procedere effectuè ab ipsa gratia excitante, & illam iuuare potentiam tanquam principium physicum ad elicendum actum. Et primo ad id suadendum inducunt Concil. Trident. sess. 6. cap. 5. quatenus dicit, peccatorem vocari à Deo, ut per eius excitatem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratia liberè assentiendo, & cooperando disponantur. Significat enim Concilium hominem cooperari gratiae excitanti; ergo etiam sentit excitantem gratiam cooperari ipsi homini: nam hæc duo correlativa sunt, & consequenter etiam significat eamdem gratiam excitantem cooperando homini fieri adiuuantem; ergo sicut cooperatio hominis physica est, ita etiam cooperatio gratiae excitantis; ergo est gratia adiuuans per modum principij physici. Secundo ad idem inducitur Augustinus, quatenus sàpe docet vocationem esse gratiam efficacem, vnde aliquando vocat illam effectricem bonæ voluntatis, interdum de illa dicit dare vires efficacissimas voluntati, sàpe etiam per vocationem dicit facere Deum, ut velimus, vel vt faciamus, & auferre ab homine cor lapidem, & dare cor carneum, & similes

Status questionis explicatur.

Prima opinio:
Actus supernaturalis procedere à gratia excitante tanquam à principio physico.
Probatur 1. 13. Concil. Trid.

3.
Probatur 2. 13. Augustino.

12.
Questiuncula
vtrum sit ma-
ior gratia ex-
citans, vel ad-
ieuuans.
Motiuua pro
gratia excitan-
te.

Motiuua pro
adiuuante.

13.
Resolutio.
Gratia adiuuans
maior est in
perfectione ab-
soluta entis.

In ratione do-
ni gratuiti fer-
uant quendam
æqualitatem.

similes effectus quos Scriptura diuinæ gratiæ tribuit. Hos autem effectus facit Deus in nobis verè, & physicè; ergo principium proximum, per quod illos facit, est vocatio; ergo etiam vocatio facit illos propriè, & physicè, nam illa verba hoc in proprietate significant, & nulla est ratio ob quam ad metaphoricos sensus trahantur. Vocatio autem (vt sèpe diximus) est gratia excitans; ergo. Tertiò additur ratio, quia voluntas indiget aliquo principio supernaturali coefficiente huiusmodi aliud principiū tum, & non habet habitum, vt supponi supernaturale mus, nec aliud potest facile fangi; ergo fangi nequit. non potest esse nisi excitatio ipsa. Et confirmatur, nam per illam datur homini auxilium sufficiens, vt possit operari, si vellet; ergo per illam datur principium physicè adiuuans: nam sine hoc non potest voluntas velle, sicut oportet; ergo hoc etiam principium datur per gratiam excitantem; ergo ipsamet gratia excitans est tale principium, quia præter illam nihil cum illa, aut ex vi illius necessariò datur.

Nihilominus affero motus gratiæ excitantis non esse principia physica adiuuantia potentiam ad eliciendos actus deliberatos gratiæ adiuuantis. Hec afferio ratione præcipue probanda est, quia in hoc punto non habemus positivam auctoritatem Scripturæ, Conciliorum, aut Patrum: supposita autem ratione auctoritate negativa fatis probabiliter eam confirmare poterimus. Rationem autem in hunc modum declaro. nam duobus modis cogitari potest, quod motus excitantis gratiæ sit principium formale, quo voluntas, v.g. elicit supernaturalem consensem. Primiò, quia natura sua est forma connaturalis potens producere talem effectum, & habens ad hoc sufficientem virtutem in suo genere principalem, ad eum modum, quo habitus infusus censetur esse principium sui actus. Secundò potest motus gratiæ excitantis cogitari tanquam instrumentum physicum, quo Deus vtitur ad iuuandam potentiam carentem habitu, eleuando nimur motum ipsum excitantis gratiæ ad hanc efficientiam; quamvis ad illam ex se non habeat connaturalem, vel sufficientem virtutem: neutro autem horum modorum videtur posse satis probabiliter defendi illa gratia; ergo afferenda non est.

Primum ostenditur, quia gratia excitans est sèp[er] in pof. tia diuersa ab illa, quæ actus elicet, & actus immanens vni potentiæ non est principium physicum actus alterius potentiæ.

Probo igitur in primis in motibus gratiæ excitantis non esse talem vim actiua, & in suo ordine connaturalem. Primiò, quia contingere potest, motum excitantis gratiæ esse in intellectu, & consensem esse in voluntate, vel è conuerso actum excitantem esse in voluntate, & mouere ad actum intellectus, vel virumque actum excitatum esse eiusdem potentia: nullo autem ex his modis potest actus gratiæ excitantis esse principium physicè efficiens liberatum consensem; ergo. Maior supponitur ex supra tractatis. Minor autem quoad duas priores partes probatur ratione utriusque communi, quia inter actus immanentes actus vnius potentiæ non est principium physicè efficiens alterius potentiæ actum, vt est in Philosophia magis receptum: tum quia actus vnius potentiæ non perficit formaliter aliam; nulla autem forma dat virtutem agendi, nisi subiecto, & potentia cui inest, tum etiam, quia isti actus immanentes etiam in proprijs poten-

A tuis ordinariè, non efficiunt nisi habitus, vt statim dicam; ergo multo minus possunt efficere actus alterius potentiae.

Declarantur præterea singula membra: nam actus intellectus non excitat voluntatem in ordine supernaturali, nisi illo modo quo voluntas secundum connaturalem ordinem nata est moueri ab intellectu: at vero secundum naturalem ordinem intellectus non mouet voluntatem per suum actum physicè efficiendo actum voluntatis, sed vel mediante obiecto, quod illi presentat, vel persuadendo, vel alio simili modo moraliter mouendo; ergo idem est in excitatione supernaturali. Minor ab omnibus Philosophis recepta est, nemo enim dixit cogitationem malam esse principium physicum, quo voluntas praebet consensem peccati, vel cogitationem bonam esse simile principium honestæ voluntionis: nam cogitatio est valde extrinseca voluntati, & non constituit illam in actu primo ad agendum, & ideo non potest illi dare vim propriam, & physicè actiua. Vnde licet inter Philosophos sint varie opiniones, an bonum cognitum concurrat effectiù ad specificationem actus voluntatis, omnes in hoc videntur conuenire, quod ipse actus cognoscendi, non est principium formale eliciendi, seu efficiendi actum voluntatis, & inter opiniones de obiecto cognito, ea longè probabilior est, quæ negat habere tale obiectum propriam efficientiam physicam in voluntatem, sed tantum singulam metaphorice eliciendo, & quasi formam extrinsecam speciem tribuendo. Ac denique licet daremus, obiectum illud, aut conceptum eius habere aliquam efficientiam in voluntatem, numquam dat illi virtutem agendi necessariam ex parte voluntatis ad eliciendum suum actum, & ideo ex illo capite numquam potest intellectus actus esse principium eliciens cum voluntate actum ipsius.

D Quod autem eodem modo inter supernaturales actus philosophari debeamus, probatur ex altera proportione assumpta, quia eadem est propositio, vel subordinatio virtutum, & actuum supernaturalem intellectus, & voluntatis, quæ est ipsarum potentiarum inter se, quia licet sint excellentioris ordinis, semper continentur sub eisdem generibus intelligendi, & videndi; & ideo cum eadem proportione ad illum ordinem ascendunt, nec nos possumus aliter de illis iudicare, præsertim cum nihil aliud de illis reuelatum nobis sit. Imò potest hoc ipsum inductione quadam, etiam in ipso ordine supernaturali, confirmari: nam actus fidei fortius excitat voluntatem ad actum charitatis, quam cogitatio aliqua minus perfecta gratiæ excitantis. Nemo autem dicit actum fidei esse principium physicè efficiens actum charitatis, vel contritionis. Imò etiam beata visio dici potest supernaturaliter excitare voluntatem ad amandum, & tamen actus videndi non est principium efficiens ad actum amandi. Et licet daremus obiectum propositum per fidem, vel visionem concurrere effectiù ad specificationem amoris, nihilominus per actum intellectus, vel obiectum illius, vt tale est, non datur voluntati virtus amandi supernaturalis, &

E Deinde actus intellectus nō efficit physicè actum voluntatis.

8. Idem contingenit in actibus supernaturali bus intellectus & voluntatis,

Confirmatur ex actu fidei, & charitatis, visionis, & amoris beatifici.

ideo etiam in patria est necessarius actus charitatis, & si ille deesset, esset necessarium aliud principium, quod efficacitatem eius suppleret. Ergo multo minus potest in via sola excitatione intellectus dare voluntati virtutem ad eliciendum actus supernaturales, quam natura sua non habet ut suppleret illam, quam daret habitus si deesset, & quæ ex parte potentiaz, & non ex parte obiecti necessaria est.

9.
Neque actus voluntatis producit physicè actum intellectus. Sed tantu applicat potētiam ad agendum per naturalem sympathiam.

Alterum membrum erat, quando motus voluntatis excitat intellectum, vel inducit illum, quod duobus tantum modis in ordine naturalium actuum contingit, scilicet vel directe applicando, seu mouendo intellectum ad exercitium actus, vel indirecte tantum per quamdam veluti resumantiam. Priori modo excitat voluntas intellectum ad credendum directe volens, vt assentiatur, posteriori modo per timorem, verbi gratia, excitat ad bene iudicandum de turpitudine peccati, & per piam affectionem ad rem præceptam, vel ad præcipientem inclinatur intellectus ad bene iudicandum de re præcepta, aut de præcepto obseruando: neutro autem modo actus voluntatis est principium formale physicè efficiens actum intellectus, sed applicat tantum potentiam ad agendum per quamdam naturalem sympathiam, & subordinationem potentiarum, que in eadem anima radicantur, ut ex Philosophia suppono quoad rationes naturales, & eadem proportio seruanda est in supernaturalibus, propter rationem supradictam.

10.
Quod ostenditur in voluntate credendi.

Et declaratur in voluntate credendi: non enim est principium proprium, & physicum assensus fidei, qui est in intellectu, alias non indigeret intellectus habitu proprio ad credendum, quia per illum actum voluntatis sufficieret iuuare, quod est manifeste falsum. Et ratio est, quia voluntas se habet quasi imperans: potentia autem imperans non dat virtutem exequendi potentiaz imperataz, sed supponit illam. Vnde (quod ad rem maximè spectat) licet illa motio voluntatis esset per aliquem influxum physicum imperatiuum (ut sic dicam,) nihilominus ad eliciendum assensum supernaturali fidei indigeret intellectus proprio supernaturali principio, quod voluntas illa suppleret non potest. Ergo multo minus quilibet alius actus indirecte excitans, vel inducens intellectum, potest esse proximum principium physicè efficiens ipsum assensum, vel supplens vicem habitus intellectualis, quia & minorem proportionem habet, & minorem, magisque accidentarium influxum in ipsum intellectum, ut per se notum est.

11.
Idem demonstratur quando actus sunt eiusdem potentiaz: nam illuminatio, verbi gratia, vel interior doctrina, quæ in intellectu antecedit per modum gratiaz excitantis ad actum fidei, comparatur ad illum sicut apprehensio ad iudicium, vel ad summum; sicut iudicium de credulitate ad iudicium de veritate rei propositæ. Apprehensio autem non est principium efficiens iudicium, quando ab illo distinguitur, sed materialiter tantum se habet applicando obiectum, & licet in suo genere, seu ex parte obiecti haberet aliquam efficientiam, ni-

A hilominus ex parte potentiaz supponere debet virtutem in suo genere integrum, vt est in naturalibus, vel lumen intellectus per se solum respectu conclusionis per se notæ, vel adiutum iudicij præmissorum respectu conclusionis, &c. Sic ergo in supernaturalibus tota illa apprehensio, vel illuminatio, quæ antecedit assensum fidei, non dat vim per se actiua intellectui ad credendum supernaturaliter, sed illam dat habitus quando adest: quando vero deest, aliunde suppleri debet, nam est longè diuersæ rationis, vt declaratum est. Idemque euidentissimum est in iudicio credibilitatis, nam ex illo non inferatur iudicium veritatis, vt propter connexionem posset vnum iudicium aliud efficeri. Vnde credulitatis iudicium immediate inducit voluntatem, non tamen dat facultatem intellectui, vt credat esse verum, quod iudicatur credibile. Accedit, quod omnes isti actus antecedentes in intellectu actum credendi sunt minus perfecti, quam ipsi actus credendi; ergo non possunt dare proximam, & principalem potestatem ad eliciendum ipsum actum credendi, quam dat habitus, ac proinde non possunt vices eius supplere.

Atque haec rationes locum habent in motibus voluntatis, nam etiam in illa Idem ostenditur in voluntate, quæ actus deliberati charitatis, vel aliarum virtutum infusarum, & ideo non possunt illos efficere tanquam principia proxima principalia. Item, quia isti actus non habent connexionem necessariam inter se, nec unus per se, & ex natura sua ordinatur ad alterum, sed iuxta ordinem diuinæ sapientiaz, & obseruata hominis capacitate, interdum per amorem, interdum vero per timorem excitatur homo ad eundem consensum. Actus autem voluntatis non est principium alterius, nisi forte quando per se unus ad alium ordinatur, sicut electio ad intentionem, quæ connexio non inuenitur inter motus gratiaz excitantis, & actus deliberatos voluntatis; ergo non possunt esse connaturalia principia effectiva illorum. Accedit quod præter motus gratiaz excitantis requiritur, per se loquendo, habitus adiuuans potentiam; ergo sola gratia excitans non dat virtutem agendi, quam dat habitus, neque supplet illam quando habitus deest, alias non esset necessarius habitus. Probatur hæc consequentia, quia etiam iusti habentes habitum indigent gratia excitante ad usum illorum, vt supradictum est; ergo si illa esset connaturale principium sicut habitus, cum aliunde semper præcedat, non esset necessarius habitus.

Vnde quando homo operatur ex habitu infuso, tunc gratia excitans non concurrit ut principium physicum, quia habitus sufficit; ergo signum est excitationem non habere natura sua illam actiuitatem. Respondebit potest, habere quidem illam, præueniri autem per habitum, & imprimi ne actu effigiatur; sed hoc gratis dicitur; cur enim non potius ipsa præuenit, & impedit habitum, cum sit actualis motio. Item ad quid multiplicantur virtutes actiux eiusdem ordinis, quæ se in agendo impedianter. Magis ergo consequenter diceretur, utrumque principium simul tunc concurrere, & se iuuare ad facilius.

Gratia excedit non est principium physicum habitu infuso, qui per se sufficit.

siūs producendum effectum. Contra hoc vero obstat, quia inde sequitur habitum infinitum non dari posse, nec esse necessarium ad connaturaliter operandum, quia gratia excitans dat sufficientem potestatem physicam, & consequenter sufficit ut actus connaturaliter fiat, quia illa virtus esse dicitur intrinseca, & sufficit per modum principij proximi principali: contrarium autem docent de habitibus infinitis communiter Theologi; ergo signum est in motibus gratiae excitantis illam virtutem actiuam non agnouisse.

14. Supereft ut probemus, hos actus excitantibus gratiae non esse instrumenta physica efficientia actus gratiae adiuuantis. Aut enim instrumentum physicum effectuum actus supernaturalis. Non quidem est instrumentum naturaliter ordinatum ad talē effectum.

Gratia excitans non esse instrumenta physica efficientia actus gratiae adiuuantis. Aut enim essent instrumenta connaturalia, & natura sua ordinata ad talem effectum instrumentaliter efficiendum, aut essent instrumenta tantum eleuata ex sola libera voluntate Dei, & positiva institutione. Primum non potest dici cum probabilitate, tum quia ferè omnibus rationibus factis impugnari poterit, & præterea, quia inter actus similes ordinis naturalis non inuenitur talis efficientia instrumentalis; ergo sine causa singitur inter actus ordinis supernaturalis seruata proportione, tum etiam, quia cum motus gratiae excitantis sunt minus perfecti, ut dictum est, licet haberent instrumentalem efficientiam, indigerent aliquo principio principali, quia instrumentum imperfectum per se non sufficit, & tunc insurget eadem difficultas, nimis quod sit illud principium, quando deest habitus, præterquam quod posito alio principali principio sine causa singitur illa instrumentalis efficientia, cum in huiusmodi actibus non solcat esse necessaria.

15. Vnde altera pars de instrumento eleuato, & quasi miraculo, licet impossibile non sit, non potest cum fundamento firmari, quia de his, quae sunt supra naturas rerum, & ex diuina pendent voluntate, nihil affirmandum est, nisi quod vel est reuelatum, vel ex reuelatis sufficienter colligitur, vel saltem sufficienti auctoritate probari potest: nihil autem horum in præsenti inuenitur; vbi enim est hoc reuelatum, aut ex quibus principijs reuelatis colligitur? de auctoritate vero statim dicam. Et confirmatur, nam si motus ipsi gratiae excitantis ex se non habent connaturalem vim actiuam, perfectorum actuum; ergo ut releuentur ad agendum, indigent vel additione alicuius virtutis, vel saltem speciali motione, & cooperatione Dei. At vero eadem facilitate potest Deus immediate eleuare ipsas potentias ad eliciendos ipsos actus sine habitibus, ut infra ostendemus; ergo non est ponenda in his motibus gratiae excitantis talis eleuatio, vel instrumentalis affectio sine aliquo fundamento, vel necessitate. Declaratur tandem à simili, quia etiam potest Deus efficere in nobis habitum, verbi gratia, charitatis per primum actum charitatis, tanquam per instrumentum physicum, & simili modo illum augere per actus subsequentes, & tamen, ut infra videbimus, communiter id negatur, quia illa effectio non est connaturalis, & miraculosa non est afferenda sine fundamento reuelationis, seu auctoritatis. Denique tamen de contritione, ut est pars Sacramenti Pœnitentiae, id verisimiliter credi potest, quia in institutione illius Sacramenti potest probabiliter fundari; ergo sine ullo fundamen-

A to simili non est probabilis similis assertio.

Atque hinc tandem probare possumus nostram sententiam auctoritate negativa, quæ in his rebus supernaturalibus magnam vim habet. Et in primis nec Diuus Thomas, nec alij Theologi antiqui, vel qui ante paucos annos scriperunt, huiusmodi efficientiam motibus gratiae excitantis tribuerunt, quod ego viderim, vel allegatum inuenierim, quamvis diligenter quaſierim, imò, ut suprā argumentabam, cùm omnes requirant habitus infinitos operatiuos, qui dent intellectui, & voluntati potestatem efficiendi hos actus, eo ipso supponere videntur, nullum actum priorem intellectus, vel voluntatis dare illis virtutem actiuam ad efficiendos alios actus subsequentes. Vnde cùm in particulari tractent questionem de primo actu, qui est dispositio ad habitum, à quo principio supernaturali proximo eleuatur, multi contendunt dici ab eodem habitu, ad quem disponit, quia profecto supponunt non esse in nobis aliud prius principium supernaturale creatum, & nobis inhærens ad efficiendum physicè talem actum: qui autem negant illum elici ab habitu, querunt alios modos, quibus potentia iuuetur physicè ad efficiendum actum: excitant autem gratiae illud adiutorium non attribuunt, neque etiam in Patribus, aut Concilijs habet illa sententia fundamentum, nullum enim affertur præter ea, quæ in principio allegata sunt, quæ nihil probant, ut respondendo facile patet.

Ad Concilium ergo Tridentinum iam supera dixi, potius ex eo colligi adiuuantem, & excitantem gratiam aliquo modo distingui, quia semper de illis, ut de pluribus loquitur. Neque obstat, quod in singulari dicat eidem gratia, tum quia loqui potuit de tota illa gratia tanquam de uno adiutorio completo ex excitante, & adiuuante gratia, cui homo cooperatur. Verum tamen est Concilium non explicasse modum illius distinctionis, nec an intercedat inter principia excitantia, vel adiuuanta, vel inter ipsas naturales motiones utriusque gratiae. Vnde licet concedamus quando Concilium dicit hominem eidem gratiae cooperando se disponere ad iustitiam, referre gratiam excitantem, inde colligi non potest efficientia physica gratiae excitantis in actu gratiae cooperantis, quia etiam causa moralis dicitur operari, & homo dici potest cooperari gratiae excitanti, ut moraliter adiuuat, sicut Iacobi 2. dicitur fides cooperari operibus hominis iusti, & Paulus ad Galat. 5. dicit fidem per charitatem operari.

Eademque responsio habet locum in locationibus Augustini, omnes enim proprijs sumum sensum habent in causalitate morali, & si quis illum attente legerit, non aliam causalitatē tribuit vocationi, ut nostram salutem operanti: ipsa autem vocatio propria, & physica actione fit à Deo in nobis, & ita per illam propriè operatur salutem nostram, sicut homo propriè, & physicè efficit contritionem: per illam autem non nisi moraliter, & dispositiue causat suam sanctificationem, & nihilominus in Scriptura dicitur homo penitens viuificare animam suam, & sanctificare se. quæ omnia in libro quinto latius explicabuntur. Ratio autem ibi adducta cum confirmatione non probant ipsam excitationem esse principium physicè adiuuans,

16. Eadem opinio probatur auctoritate negativa, quæ in his magni pōderis est.

17. Responderetur Concil. Trid. adducto n. 2.

18. Satisfit Auguſtini locis n. 3. relatis.

uans, sed probant cum excitatione dari, vel præstò esse homini principium sufficiens ad adiuuandam potentiam, etiam in genere physico. Quod autem sit hoc principium, in sequentibus capitibus inquiremus.

C A P V T XVIII.

Vtrum in homine liberè, ac supernaturaliter operante sine habitu principium adiuuans, ad talem actum supernaturalē eliciendum, sit aliquid creatum anima infusum.

1.
Status quæ-
fionis.

CVm ostensum sit motum gratiæ excitantem non esse immediatum principium physicè concurrens cum potentia ad eliciendum liberum, & perfectum actum, necessarium est, inter motum gratiæ excitantis, & actum supernaturalem, liberè intercedere aliquid aliud proprium, quod physicè iuuet potentiam ad eliciendum talem actum, ideoque inquirendum superest, quoniam sit illud principium. In qua rē aliqui moderni existimant, necessarium esse ut precedat in potentia saltem ordine naturæ aliquid principium creatum illi infusum à solo Deo, quod adiuuet potentiam ad eliciendum talem actum. Probatur primò, quia voluntas, verbi gratia, per se solum non habet potestatem sufficientem in actu primo ad eliciendos actus supernaturales in substantia; ergo impossibile est, quod tales actus eliciat, nisi deitur illi potestas aliqua supernaturalis: hæc autem esse non potest, nisi aliquid creatum in ipsa voluntate receptum.

2.
Opinio existi-
mans princi-
pium actus su-
pernaturalis
esse aliquid à
Deo infusum
potentia.

3.
Primò, quia
debet potentia
per aliquid si-
bi intrinsecum
constitui in
actu primo.

Aristoteles.

D. Thomas.

4.
Secundò,
Probatur, quia
Deus solus
potest efficere
actus vitales
& liberos in
homine.

Et confirmatur primò, quia fieri non potest ut potentia eliciat actum secundum, quin priùs constitutatur in actu primo sufficienti ad talem actum eliciendum; sed quia actus primus, & secundus sunt essentialiter subordinati: non potest autem voluntas constitui in actu primo, nisi per aliquam formam creatam sibi inhærentem, quod maximum locum habet in forma, quæ sit principium principale actus vitalis, quia de ratione huius principij est, ut informet ipsum viuentem. Vnde Aristotel. lib. 2. de anima text. 24. inde infert animam esse intrinsecam formam, quia est principium principale operationum vitæ, & Diuus Thomas 2. contra gent. cap. 19. inde probat intellectum non posse esse substantiam separatam, quia est principium principale proximum, operationum vitæ. Inde etiam probamus animam Christi non potuisse intelligere, aut velle per intellectum, aut voluntatem incretam, quia non inhærente formaliter ipsi animæ; ergo similiter non possunt noster intellectus, aut voluntas elicere actus supernaturales in substantia, sine principio formaliter inhærente, quia de se non habent virtutem principalem ad eliciendos tales actus, sed per formam aliquam addi debeat; ergo necesse, ut talis forma creata, & inhærens in ipsa potentia saltem ordine naturæ antecedat.

Confirmatur secundò, quia aliæ posset Deus solus efficere in homine huiusmodi actus vitales, & liberos, quia si possunt fieri in voluntate, verbi gratia, sine interventione virtutis creatæ media inter potentiam, & actum, necesse est, ut fiant à Deo tanquam à principio proximo principali; ergo eadem ratione potuerunt fieri

A absolutè, & simpliciter à solo Deo, quia non minus repugnat actui vitali fieri ab extrinseco principio proximo principali, quam ab integra, & totali causa. Tertiò hoc confirmat, quia Deus concurrit cum voluntate, verbi gratia, ad actus supernaturales concursu supernaturalis ordinis: sed hic concursus est influxus Dei immediatus in ipsam voluntatem, & non tantum in actum eius; ergo impossibile est ut talis actus fiat à voluntate, nisi Deus in ipsam aliquid supernaturale præsumit immittat; ergo illud erit principium proximum principale talium actuum. Atque his argumentis contendunt huius sententiæ auctores efficere, B oppositum repugnare etiam de potentia Dei absoluta.

Secundò vero principaliter probatur saltem de lege, & de potentia ordinaria non aliter fieri (quidquid sit de absolute potentia,) ex Concil. Tridentin. sess. 6. cap. 5. dicente peccatores vocari, ut per Dei excitantem, atque adiuvantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, ut eidem gratia liberè assentendo, & cooperando disponantur. vbi Concilium non minus adiuvantem gratiam, quam excitantem sentit esse aliquid creatum infusum voluntati, ut illam adiunet ad motum conuersationis. Neque potest intelligi de influxu gratiæ adiuvantis, sed de principio eius, quia loquitur de gratia antecedente ad confessum, & cooperationem, qua preparatur voluntas, ut Deo vocanti consentiat. quod confirmant verba sequentia: ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, nec homo nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, quippe qui illam abiçere potest. quæ verba tangendi, recipiendo, & abiiciendi, significant gratiam illam esse aliquid creatum in anima receptum. Idem indicant verba canonis 3. ibi, Sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiutorio, & canonis 4. ibi, à Deo motum & excitatum.

Simili modo potest hæc sententia confirmari ex Patribus afferentibus amorem Dei, & similes actus fieri in nobis per infusionem gratiæ, & Spiritus Sancti; sic ait Augustin. tract. 75. in Ioann. Non valemus amare nisi accipiamus Spiritum Sanctum: non accipimus autem Spiritum Sanctum, nisi quatenus aliquid donum suum nobis infundit; ergo necesse est ut prius nobis donetur tale donum, quod sit principium amoris. Idem sumitur ex Augustino in Manuali cap. 20. & 27. & lib. de spirit. & liter. cap. 3. 8. & 9. quatenus ait, non posse nos diligere Deum nisi prius sanemur. fuit etiam Gregorius Homil. 30. in Euangel. quatenus ait. Oyi Deum desiderat, iam habet quod amat. Denique ad idem induci possunt canones Concilij Arauficani, quatenus in eis dicitur, invocationem Dei, desiderium salutis, voluntatem credendi, & similia opera pietatis fieri in nobis per Spiritus Sancti infusionem, & operationem. At vero Spiritus Sanctus non infunditur, nisi per aliquid donum, ut idem Concil. can. 5. interpretatur, & tale donum dat vires, & potestatem operandi, ex mente eiusdem Concilij, & præsumit ad actum amoris, & similes, ut ex canone 6. 7. 20. & 25. eiusdem Concilij colligitur; ergo est aliqua gratia creata, quæ sit principium talium actuum. Tandem potest addi ratio, quia consentaneum est ordinariae legi prouidentiæ Dei, ut per se causas secundas det

5.
Tertiò, Prob.
ex modo quo
Deus concur-
rit cum volua-
tate.

6.
Idem probat
saltem de lege
ordinaria, 1.
ex Conc. Trid.

7.
Ex PP.

August.

Gregor.

Concil. Aran.

3. Ratione.

det internam virtutem sufficientem ad suas actiones; sed in his actibus non repugnat seruari hanc legem, & hunc suauem prouidentiae modum; ergo etiam ad hos actus dat Deus internam virtutem, quæ esse non potest, nisi aliqua gratia creata supernaturalis.

Quod si inquiratur, quæ sit ista gratia? autores huius sententiae pro comperto habent, non esse aliquem actum vitalem, quia supponunt non esse ipsos modos indeliberatos gratiae excitantis, neque etiam possunt esse actus deliberati, quia horum principium inquirimus, præterquam quod regulariter isti actus immobiles non sunt principia agendi: oportet ergo, vt talis gratia sit aliquid in nobis receptum, & à solo Deo factum. Tribus autem modis inuenio explicatam hanc gratiam. Primus

est dicentium esse habitum infusum, ad quem talis actus disponit, vt est prior natura, quām actus in genere causæ efficientis. quomodo opinantur multi de ultima dispositione ad gratiam. Sed de hoc punto disputandum infra in libro septimo de iustificatione; nam ad illum locum pertinet, & ibi ostendam sententiam hanc falsam esse; quidquid vero de illa sit, in praesenti non potest satisfacere: ad summum enim potest habere locum in ultima dispositione ad gratiam, qui est simul tempore cum impressione habitus; hic autem universalius loquimur de quocumque actu supernaturali, qui potest sūpe tempore antecedere infusionem habitus, vt supponimus, & auctores contrariae sententiae non negant. Et supra ostendimus lib. 2. actus virtutum moralium infusarum esse posse in peccatore non habente tales virtutes, & atritio, seu contritio imperfecta potest esse in peccatore prius tempore, quām iustificetur, vt ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. constat; ibi nihilominus dicit talem actum esse à Spiritu Sancto mouente, licet nondum inhabitante. Isti enim actus non possunt esse ab habitu, qui nondum est; ergo in illis non habet locum dicta sententia. Coniectare autem possumus auctores illius sententiae non agnouisse aliud principium creatum supernaturalium actuum, præter habitum: nam si illud agnouissent, non redigerentur in eas angustias, vt actum qui disponit ad habitum ab ipsomet habitu fieri dicerent. Secundus modus explicandi hanc gratiam est, vt sit qualitas quædam similis habitui in hoc, quod infunditur per modum actus primi, & virtutis actiuae: dissimilis autem ab habitu, quia non est permanens, sed solum per modum transiuntis infunditur. Tertius modus est gratiam illam non esse qualitatem, sed motionem tantum, & hos duos modos inter alia refert in dicto quodlib. 2. Mendoza non tamen designat auctores.

Moderni vero, qui postea de auxilijs scripserunt, nunc vnum, nunc alium insinuant, vt latius infra tractando de concurso prævio dicemus, nam eodem modo in utroque punto philosophantur.

Nihilominus dicendum censeo liberum arbitrium, quando supernaturales actus elicit sine habitu non iuuari per aliquam gratiam creatam, quæ sit principium proxime physice coefficiens talem actum. Hanc sententiam tenet ex modernis Mendoza supra; ex antiquis vero sumi potest ex illis auctoriis, qui negant ultimam dispositionem ad gratiam procedere ab habitu, quia nullum aliud principium physicæ actiuum supernaturale, & creatum illius dispositionis assignant, vel putant esse necessarium. Ex Conciliis autem, & Patribus non sunt hic testimonia requiri-

A renda, quia, vt suprà dixi, de hoc physico adjutorio nihil specialiter tractarunt, sed solum gratiam ad hos actus à Spiritu Sancto infundi, vel Deum nos iuuare ad illos efficiens docuerunt, vt capite sequenti referamus. Ratione ergo probanda est affirmatio.

Vt autem discursum formemus, secluso habitu non posse talem gratiam cogitari, nisi altero ex duobus modis suprà relatis, scilicet, vel vt sit qualitas, vel spiritualis motio, quia cogitari non potest accidentis spirituale inhærens intellectui, aut voluntati, & realiter distinctum ad illis, quodque non sit actus vitalis, sed potius principium proxime actiuum vitalium actuum, quod in alio prædicamento sit præter qualitatis, actionis, vel passionis, nam mera relatio prædicamentalis non est principium agendi, & supponere debet fundamentum absolutum, quod non potest esse nisi qualitas, aut actio, aut passio, & ideo si quæ est talis relatio resultans, in considerationem non venit. Cetera vero prædicamenta in accidente spirituali locum non habent, vt per se patet, & in superioribus item tacitum est. Hæc autem gratia, si datur, accidentis spirituale est, cum potentissimis spiritualibus inhæreat, & realiter ab ipsis distincta, cùm illis per se infundi debeat.

Improbabilis enim est opinio alia, quam supra Mendoza refert, scilicet per hanc gratiam non addi voluntati, verbi gratia, realiter entitatem ab illa distinctam, sed modum quemdam ab illa solum moraliter (vt aiunt) seu formaliter distinctum; hæc, inquam, opinio probabilis non est; quia hæc gratia vt sit principium physicum, & principale in ratione proxime virtutis supernaturalium actuum, oportet, vt sit entitas perfecta, & in re ipsa distincta à potentia, sicut ipsis sunt actus, præterquam quod neque intelligi potest, quid sit ille modus, vel qualis motio in voluntate fiat, vt illum modum acquirat. Præterea licet detur licentia singendi talem modum, esset constituendus, vel reducendus ad aliquod prædicamentum, quod esse non potest, nisi vel qualitatis, vel actionis, aut passionis, & in eis esset quid valde imperfictum respectu actuum proprias supernaturalis entitates habentium. Vnde stat non posse esse principium proximum, & principale illarum, imò si peritus Philosophus recte consideret, fortasse non inueniet accidentis, quod sit modus tantum, & non propria entitas quod sit propria virtus, & principium per se agendi, sed ad summum conditio requisita, vel conferens ad actionem, vt figura, motus, & similes. Concludimus, ergo non potest intelligi talem gratiam, nisi quæ motio, aut qualitas sit.

Addimus vero ulterius, motionem necessariam reducendam esse ad qualitatem. Primo, quia motio in suo esse, oportet, vt passio, vel actio sit, & consequenter vt sit via ad aliquem terminum, non enim potest intelligi via sine termino, vt suprà tractando de principio gratiae excitantis ostendi, & omnia ibi dicta possunt hic applicari: nam est eadem proportionalis ratio, & inferius tractando de concursu, & de gratia efficaci, hoc iterum inculcare necessarium erit, terminus autem illius motionis non potest esse, nisi qualitas vt discursus in præcedenti paragraphe factus convincit; ergo necessarium est, quantum ad presentem questionem attinet, motionem illam ad qualitatem reducere; quia cùm motio illa sit via ad suum terminum, siue per modum actionis, siue per modum passionis, vt sic non est principium per se agendi alium ac-

11. z. Ratione, quia neque qualitas, neque motio actualis esse potest.

12. Impossibile, autem est esse solum modum additum potest contra Mendozam.

13. Principium, istud non est motio, quæ reducenda esset ad qualitatem: est enim via ad terminum qui qualitas est.

8. Quodnam sit istud principium infusum.

An sit habitus.

An qualitas habitus simili.

An motio tantum.

9. Modernorum sensus.

10. Vera sententia. Hoc principium in potestate desituta, habitu non est aliqua gratia creata.

Prob. 1. aucto. ritate.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

tum perfectum, tum ut sic habeat rationem imperfectam, tum etiam, quia nulla entitas est principium agendi aliud, donec in suo esse iam sit integrè constituta: quamdiu autem entitas concipiatur, quasi in via, non est in suo esse plenè constituta, & ideo ut sic non est principium agendi aliud, sed solum suum terminum per modum tendentiaz ad illum.

Accederet, quod licet admitteremus illam gratiam per modum puræ motionis non habentis aliquem intrinsecum terminum, non posset esse principalis virtus proxima effectrix supernaturalium actuum, sed solum instrumentalis: haec autem gratia ponitur à dictis auctoribus, ut virtus principalis, sequè ac habitus insensus, imò non admittunt actus vitales posse fieri per instrumentalem virtutem, & nos etiam de principali virtute adiuuante tractamus, quæ suppleat vicem habitus: nam instrumentalem distinctionem à voluntate, vel impossibilem in eo sensu, vel nulla ratione fundatam esse credimus. Quod autem pura motio, etiam si admittatur, non possit esse virtus principalis, probatur; tum quia non potest esse, nisi entitas valde imperfecta, cum dicatur consistere tantum in fieri, & non in aliquo facto esse; tum etiam, quia res omnes, quæ non agunt nisi per motionem receptionem ab alio, solum intelliguntur agere ut instrumenta; imò si argumentum sumendum est ab his, quæ experimur in instrumentis artis, quæ non agunt nisi mota, illa motio non solum non dat virtutem agendi, verum potius supponit illam, & tantum est quasi conditio requisita ad modum agendi. Concludimus ergo, si talis gratia datur, esse debere per modum qualitatis à solo Deo insensa, ut voluntatem in actu primo ad agendum constituat.

Contra hanc ergo qualitatem obijcit primò Mendoza supra, quia fieri non potest, ut specie distinguatur ab habitu, ad quem talis actus natura sua pertinet, ut, verbi gratia, à charitate, si actus ille sit amoris Dei super omnia. Assumptum probat, quia illa qualitas est actus primus tendens in idem objectum materiale, & formale tamquam principium actus eiusdem speciei; ergo non habet unde possit ab habitu charitatis specie distingui, quod ille amplius non vrget. Alij verò respondent illam qualitatem distinguere ab habitu, non tantum specie, sed etiam genere subalterno, quia non est qualitas permanens sicut habitus, sed quasi transiens, seu habens esse quasi fluens, quod non durat, nisi quamdiu durat operatio. Hanc verò responsionem ego impugnauit in I. p. tract. I. lib. 2. cap. 16. disputando similem questionem de lumine gloriae, & visione beatae, quia illa qualitas licet ex voluntate Dei possit non diutius conseruari, quād dum actus durat, non potest hoc fundari in natura intrinseca talis qualitatis, vel saltem nullum nos habemus fundamentum, aut iudicium, vel exemplum alicuius spiritualis qualitatis habentis talem proprietatem connaturalem: ex maiori autem, vel minori duratione rei ex sola voluntate Dei extrinseca non potest summi argumentum distinctionis specificæ, ut per se notum est; quia eamdem rem potest Deus maiori, vel minori tempore conseruare, prout voluerit.

Antecedens patet, quod illa qualitas, si datur, non pendet ab actu, qui per eam fit, sed potius actus ab ipsa; non ergo ex hac parte non repugnat permanere, etiam si actione cesset. Deinde non pendet ab actu in-

A fluxu potentiae, quia non est actus vitalis, seu secundus, sed primus ab alio receptus; aliunde verò est illa qualitas spiritualis, & in spirituali subiecto, pendensque in fieri, & esse tantum à Deo; ergo ex suo genere est incorruptibilis, præsertim si non habet contrarium, vel si illud habet, saltem quamdiu ab illo non expellitur, non habet ex se unde desinat esse, nisi ex voluntate Dei nolentis illam conseruare, quod etiam facere potest in habitu, ergo de se non est minus permanens, quam habitus. quod rectè explicatur exemplo adducto de visione Dei, & lumine gloriae, nam si Paulus, verbi gratia, in via ad visionem Dei breui tempore raptus est medio aliquo lumine tamquam principio visionis, non possumus cum fundamento dicere, lumen illud fuisse distinctum specie à lumine gloriae Beatorum, solum quia in Paulo breui tempore durauit, & in Beatis est æternum: nam ea dem differentia inter visiones reperitur, & non propterea specie distinguuntur, quia visio quam habuit Paulus, de se æterna erat, licet in Paulo viatore breui tantum tempore Deus illam conseruare voluerit, quod similiter de lumine dici potest, cum nulla maior ratio corruptibilitatis, seu transitorij fluxus in lumine; quam in visione cogitari possit.

Secundò principaliter argumentor, interrogando, an illa qualitas, quæ infunditur ut principium physicum, talis actus habeat infallibiliter coniunctum actum secundum, propter quem datur, vel posse de facto non sequi opus, etiam si illa infundatur, neutrum enim dici potest consequenter iuxta illam sententiam; ergo non infunditur talis qualitas. Probatur minor quoad priorem partem, quia si illud auxilium adiuuans per modum principij, quoties infunditur habet coniunctum proprium actum, non est auxilium sufficiens, sed efficax; ergo tale principium, seu qualitas non includitur in auxilio, tam sufficiente, quam adiuuante in actu primo, unde consequenter sequitur per auxilium sufficiens non constitui physicè potentiam in actu primo ad operandum, cuius contrarium illi auctores in argumentis suis supponunt, & ad veram sufficientiam auxilij necessarium videtur, iuxta superiori dicta.

Deinde contra illud primum membrum, occurrit grauis difficultas, infra tractanda, de concordia auxiliij efficacis cum vsu libero, nam si illa qualitas infallibiliter secum inducit actum secundum, vel illud est ex intrinseca natura talis qualitatis determinantis voluntatem ad exercitium actus, vel illa infallibilitas aliunde prouenit, scilicet ex præscientia Dei, non enim potest alia ratio cogitari. Si primum dicatur, rectè quidem ex illo effectu distinguere qualitas illa ab habitu, nam habitus non ita determinat potentiam, sed illo utimur cum volumus. tunc autem difficillimum est libertatem actus cum illa qualitate componere; quia infusione illius qualitatis non est formaliter, & in se homini libera, quia ad illam efficiendam non concurret etiam physicè, ut supponitur, sed mere passiuè se habet recipiendo illam: in pura autem receptione passiva non est vsus libertatis, ut sumitur ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 5. can. 4. Neque etiam est illa infusione libera antecedenter, seu per denominationem ab aliqua prævia dispositione libera, propter quam illa qualitas infundatur, quia oportebit illam dispositionem esse supernaturalem, & consequenter à gratia excitante, & adiuuante fieri, & tum redibit questione, quoniam sit principium adiuuans ad illam dispositionem.

Igitur

17. Secundo, quia vel habet secundum coniunctum infallibiliter effectum, vel action. Primum dici nequit, quia esset semper gratia causa.

18. Non bene co- hæredit cum libertate si illa coniunctio infallibilis cum effectu sit ex natura huius qualitatis.

Concil. Trident.

Igitur necessariò sistendum est in gratia prima adiuuante per modum principij physice, quæ non magis detur homini propter præuiam dispositionem eius, quæ detur prima gratia excitans propter similem dispositionem; sicut enim prima excitatio non est libera homini vlo modo, ita neque prima infusio illius qualitatis, quæ dicitur esse gratia adiuuans per modum principij physici. Ex quo sequuntur duo incommoda, vnum est, illum cui non infunditur illa qualitas simpliciter, non habere auxilium sufficiens, quia sine illa non potest elicere actum, nec est in potestate libera eius habere talen qualitatem, cùm nihil posse liberè agere, quo illam obtineat. Aliud inconueniens est, quia ille, cui datur talis qualitas, non liberè operabitur, nam si illa qualitas determinat quoad exercitium actus voluntatem, cui infunditur, ita infallibiliter ex intrinseca sua natura, vt non posset voluntas ei resistere, & actum cohibere, non appareat, quomodo actus ille liber quoad exercitium prodeat. qua ratione hic amplius non prosequor, quia necessariò sunt in sequentibus sèpiùs repetendæ, præcipue tractando de auxilio, & concursu efficaci.

^{19.}
Neque etiam si illa conne-
xio sit ex præ-
scientia Dei.

Si autem aliud membrum eligatur, nimirum illam infallibilem connexionem, inter qualitatem illam, & consensum voluntatis, non esse ex natura intrinseca talis qualitatis, sed ex præscientia, quia silicet præuidens Deus voluntatem sic excitatam consensuram, si adiuuetur, infundit illi talen qualitatem, vt per eam, sicut oportet, operetur: quando autem præuidet non consensuram, etiamsi ei infundatur talis qualitas, tunc illa non infundere, non quia de se sine actu esse non posset, nec quia semel infusa non subiaceat quoad usum liberae potestatis voluntatis, sed quia in tali homine esset otiosa, & utilis, si hoc, inquam, dicatur, iam eligitur alterum membrum partitionis in primo dilemmate positæ, simulque illo modo facile saluatur libertas; tamen explicatio non est iuxta sensum, & principia auctorum contraria sententia, qui illam præscientiam non admittunt, vt videbimus. Et præterea non euacuat primam difficultatem taetam, quia si qualitas illa ex natura sua infundi potest potentia non operanti, nec ex vi illius statim operatur, de se non est qualitas pendens ab actuali operatione, neque requirens illam, vt in potentia sit, & permaneat; ergo de se est qualitas habitualis, & verus habitus, & consequenter eiusdem speciei, cum virtute infusa, ad quam pertinet talis actus, immiterioque appellatur quasi transiens, cùm non sit hæc eius natura, quidquid sit de voluntaria infusione, vel conseruatione Dei cum tali præscientia, & non sine illa. Nam eriam habitum ipsum potest Deus, non infundere adulto, nisi præsciat illum statim in eodem momento operaturum cum illo, E

sicut verisimile est fuisse infusum Angelo, vel primo homini in sua creatione. Et declaratur amplius, nam si illa qualitas ex natura sua infundi potest voluntati non statim operanti, etiamsi de facto solùm infundatur ei, quæ præscit operatura, nihilominus postquam fuerit semel infusa, permanebit in potentia, quantum est ex natura sua, etiamsi potentia ab operatione cesseret, quia non potest magis pendere ab operatione in conseruari, quæ in fieri; ergo consideratâ illius naturâ, nihil habet in quo ab habitu differat.

^{20.}
Est habitus ad
illum tantum
actum infusus,

A Deo vt permaneat, sed solùm ad illum actum, & quandiu ille durauerit. Sic enim D. Th. 2.2. q. 175. art. 3. ad 2. sentit lumen gloria infusum Paulo in raptu, & in specie, & entitate fuisse idem, quod est Beatis datum, tamen esse per modum transeuntis, quia solùm ad breue tempus datum est.

& qui eo elici-
to desumitur.
D. Thom.

B Veruntamen hoc in primis est contra hypothesis, quam in dispositione supponimus, nimirum, sermonem esse de actibus, qui ab habitibus non eliciuntur; deinde fruolum, & incredibile videtur dicere peccatori, quoties prius tempore, quæ iustificetur, elicit actum supernaturalem temperantia, aut fortitudinis, vel penitentia imperfectæ, qua se remotè disponit ad remissionem peccati, infundi habitus talium virtutum, & auferri statim ac cessat operari. Et præterea in contritione, seu ultima ad gratiam dispositione, non habet locum illa responsio, quia tunc actus permanenter infunditur; ergo necessariò erit illam dispositionem elici ab ipso habitu, ad quem ipsa disponit, & ratione cuius ipse habitus infunditur, quod repugnare, tractando de iustificatione, probabimus. Nunc autem tanquam certum supponimus, actum propter quem eliciendum datur auxilium gratia proximè adiuuantis, non posse esse rationem, & causa, propter quam tale auxilium datur, alioqui esset talis ratio, vel causa, non vt factus per vires gratia, sed vt factus per solum liberum arbitrium, quod nemo dicet, qui Semipelagianum errorem omnino voluerit euitare.

C Denique possunt ad hanc rationem confirmandam adduci omnia, quibus suprà probauimus, ad eliciendos actus supernaturales gratia excitantis, non esse necessariam, nec præcedere infusionem alicuius qualitatis, vel motionem, quæ non sit actus vitalis. Nam est eadem, vel maior ratio, quia tam motus gratia excitantis, quæ actus proprij gratia adiuuantis supernaturales sunt, & effectiù à nobis fiunt, solumque differunt vel in maiori, vel minori perfectione, quod parum refert ad necessitatem supernaturalis principij, vel in hoc quod illi sunt necessarij, isti autem liberi. Et ex hoc capite magis videtur repugnare impressio illius qualitatis actibus liberis, quæ necessarij, vt explicatum est. Quod vero ad auctoritatem pertinet, talis qualitas prævia ad hos actus non maius habet fundamentum in Scriptura, Concilijs, vel Augustino, respectu illorum, quæ respectu motuum gratia excitantis; nullam enim præuiam gratiam in illis intuenimus, præter inspirationes, illuminationes, & alias similes, quæ in actibus vitalibus consistunt. quod amplius ex solutione argumentorum constabit, quam commodiùs capite sequenti trademus.

^{22.}
Aliæ confir-
mationes.

C A P V T X I X.

*Solum Spiritum Sanctum immediate adiu-
nare voluntatem ut principale principium
proxime, & physicè faciens super-
naturalem actum, quando sine
habitū elicetur.*

1. *Probatur assertio à sufficienti partium enumera-*
tione ex discursu præcedentium capi-
tum necessariò concluditur. Nam ostensum
est aliquod principium coefficiens cum vo-
luntate talem actum, & supplens defectum
virium eius necessarium esse. Deinde proba-
tum est hoc principium, non esse motionem,
vel qualitatem creatam, quæ precedat per modum actus vitalis, & excitantis gratiæ,
*vel per modum actus primi à solo Deo infusi, & passiuè tantum in voluntate recep-
ti; ergo necessarium est, ut tale principium sit increatum; est ergo Deus ipse, seu Spiritus Sanctus. Atque ita videntur sentire de ultima dispositione ad gratiam multi ex au-*

2. *Auctoritate
Mendoza.
Vega.*

2. *Hic modus
agendi possibi-
lis.*

*Joan. Vincent.
Vasquez.
Molina.*

3. *Neque obest
vitalitas actus.*

A sed ad potentiam, quia illa sola est proximum intrinsecum principium vitæ. At verò quando dicimus Deum cum potentia sola cumdem amorem operari, Deus non supplet, neque tollit, aut impedit influxum potentiae, sine quo aetatus non potest esse vitalis, sed tantum supplet efficientiam habitus, quæ per se vitalis non est; ergo facillimè, & sine vla repugnantia potest Deus id facere, habet enim in eo locum vulgare axioma, quod quidquid potest Deus facere per causas secundas, potest facere se solo.

Nec potuerunt auctores contraria sententia vim huius rationis effugere, nisi vel dicendo habitum infusum, vel aliam qualitatem supernaturalem loco eius inditam, esse totum principium proximum, quo potentia facit actum, ipsa tantum quasi materialiter se habente substantiando illud principium, vel saltem asserendo illud supernaturale principium actus, esse principium proximum, vnde aetatus habet quod sit vitalis. Vtrumque autem horum est falsum, quia primum est contra rationem actus vitalis, de cuius ratione formalis est, ut effectiù procedat ab potentia eius, quatenus in ipsa anima radicatur, & ab ipsa fluit. Nam effectio quæ prouenit solùm à forma extrinsecus adiuuante, nullo modo potest esse ab anima, sicut calefactio, quæ est ab aqua calida, nullo modo elici potest à forma aquæ, quia solùm est à calore tamquam à principio agendi, quod extrinsecus adiuenit aquæ, & ex hac ratione impugnat etiā altera pars, seu modus dicendi, quia cum habitus, seu qualitas infusa non sit potentia intrinsecè manans ab anima, non potest esse principium vitalitatis actus (ut sic dicam) ut lib. 6. cap.. longo discursu monstrandum est.

Relinquitur ergo ex vitalitate actus supernaturalis, non repugnare quin fiat à potentia sine habitu, vel alia qualitate inhærente, quæ illam per modum principij physici adiuuet, quia hanc efficientiam optimè potest Deus supplere per seipsum, nec enim necesse est, ut potentia inhæreat, satis est enim quod illi intime adsit, & cum illa influat. Respondent aliqui hanc intimam præsentiam sufficeret quidem, ut Deus concurrat cum potentia per modum causæ universalis, non tamen, ut concurrat per modum cause particularis, & principalis. Respondeatur falsam posteriorem partem, tum quia nulla sufficiens ratio differentiæ reddi potest, cum etiam sic operatur solus in potentia illos effectus, qui non sunt actus vitales: ergo etiam poterit ad vitales actus, ut causa proxima, & principalis influere simul cum potentia vitali, & non excludendo cooperationem eius; hoc enim necessarium non est, quia potentia non minus potest suum influxum præbere cum principio principali sibi assistente, ut sic dicam, quam cum inhærente, nulla enim repugnantia assignari potest, siue potentia existimetur principium particiale, & principale etiam in suogenere respectu actuum supernaturalium, siue reputetur principium eleuatum per potentiam obedientiam, ac proinde instrumentale: nam quidquid horum censeatur, potest Deus cooperari potentia, vel eleuare illam supplingo simul per seipsum omnem efficientiam, quam habitus praestare potuisset.

Venio ad aliud membrum de potestate ordinaria, & de facto. Et in primis expendo distinctionem indicatam à Concil. Trident. sess. 14. cap. 4. duobus modis fieri aliquod opus in nobis à Spiritu Sancto, scilicet, vel inhabitantere, vel tantum mouente, propriè enim inhabitat Spiritus Sanctus in nobis per habitualem gratiam, & sanctitatem, & ideo tunc dicitur

Quod ex ipsis
adversariis
probatur.

D Neque obest
vitalitas actus. Vnde argumentor aliter, ut res magis explicetur (nam vis rationis eadem ferè est,) quia quando voluntas amat Deum ex habitu charitatis, non influit in actum per solam charitatem, sed etiam per se ipsam, & licet idem indivisiibilis influxus sit ab habitu, & à potentia, tamen formaliter, & per se non habet, quod sit vitalis ex habitudine ad habitum,

Ille modus
agendi Dei or-
dinariè à Deo
vsupatur.

dicitur operari propriè, vt inhabitans in nobis, quando per habitus operamur. Opera ergo quæ antecedunt habitus, sunt dona Dei, & Spiritus Sancti impulsus non inhabitantis, sed tantum mouentis, sicut de attritione, quæ antecedit charitatem, docet Concilium in citato loco; ergo satis consentaneè ad illum modum loquendi Concilij intelligimus ad huiusmodi actus ipsummet Spiritum Sanctum immediate nos mouere, priùs cor pulsando per excitantem gratiam, quam ibi Concilium ipsum vocat, & deinde nobiscum influendo in actum antecedentem ad habitum, quo homo sibi viam ad iustitiam parat, ut idem dicit Concilium. Deinde ad hos actus solum requirunt Concilia excitantem, & adiuuantem gratiam, & solum excitantem dicunt esse praeuentem per Spiritus Sancti inspirationem, & illuminationem: adiutorium autem tribuunt gratiæ cooperanti, & Deo, seu Spiritui Sancto adiuuanti, vt constat ex eodem Concil. Trid. sess. 6. cap. 5. & can. 3. & 4. & Concilio Araufic. can. 4. & 6. & sequentibus. Vtrumque autem propriè, & sufficienter saluatur, dicendo ipsum Spiritum Sanctum effectiè per seipsum, & excitare potentiam, & adiuuare illam, præsertim quando nondum illam inhabitat, sic enim Deus in nobis, atque nobiscum operatur, vt loquitur idem Concilium Arauficatum c. 9. Denique Scriptura sapissimè vocat Deum adiutorem nostrum, & specialiter cooperantem, quod certè non dicit propter solum generalem concursum, sed præcipue propter singulare auxilium gratiæ, & ita etiam loquitur Augustinus, & Scripturas interpretatur. Hæ autem loquutiones indifferentes sunt, & propriissimè intelligi possunt de Deo immediate nostras potentias adiuuante; ergo vbi non concurrit per habitum, non oportet fingere aliquam qualitatem, vel incognitam motionem, sed ipsimet Spiritui Sancto hanc efficientiam immediate tribuere. Et confirmatur optimè ex doctrina Diui Thomæ q. 22. de verit. art. 8. vbi cum docuisset posse Deum mutare voluntatem ab uno actu in alium, addit. *Immutat autem (silicet Deus) voluntatem dupliciter, uno modo mouendo tantum, quando silicet voluntatem mouet ad aliquid mouendum, sine hoc quod aliquam formam imprimat voluntati, sicut quando sine appositione alicuius habitus, quandoque facit, ut homo velit hoc, quod prius non volebat; alio vero modo imprimendo aliquam formam in ipsam voluntatem, vbi non solum loquitur D. Th. de potentia absoluta, sed etiam de ordinaria, & visitata à Deo, & per formam sine dubio intelligit quamcumque qualitatem præuiam, quæ sit principium agendi ipsi voluntati. Docet igitur, quoties Deus mouet voluntatem ad volendum immediate, & per se ipsum efficere actum volendi sine media forma creata, quamvis non excludat cooperacionem eiusdem voluntatis, vt per se notum est.*

Vltimò possumus hoc congruenti ratione declarare, quia hic modus operandi non est præter ordinem prouidentiæ Dei, sed potius est illi maximè consentaneus: nam ad Deum spectat supplere impotentiam causarum secundarum in unoquoque genere, quando illis deest intrinseca virtus ad connaturaliter operandum, & nondum sunt illius capaces, sed potius ad illam obtinendam tendunt, alio modo minus perfecto operando. Ita enim in præsenti contingit, nam quando homo operatur hos actus ante habitum, præcedit ab imperfecto ad perfectum, nimirum à statu iniustitia, vel carentia iustitia, ad statum iustitia pauperrim transundo, & ideo pro eo tempore non potest connaturali modo, & per virtutem in-

A trinsecè inhærentem operari: pertinet ergo ad Deum vt primum auctorem gratiæ tunc per seipsum supplere defectum hominis, & illum ad se conuertere per seipsum peculiariter mouendo, & adiuuando, quo modo solet loqui D. Th. 1.2.q. 109. art. 6. & 7. etiam de conuersione ad Deum per ultimam, & perfectam dispositi nem ad gratiam. Tandem confirmabitur amplius hæc sententia respondendo ad argumenta in capite præcedenti relictâ.

Primum erat voluntatem natura sua non habere potestatem ad actus supernaturales elicendos sufficienter, quod simpliciter, & absolute concedimus de potestate integra, & in genere principij proximi sufficiente, seu principali, quod suprà lib. 2. late docuimus. Inde tamen non sequitur esse necessarium principium adiuuans ipsi potentia inhærens; nam sufficit principium coëfficiens, potens ad supplendum defectum habitus, vel alterius principij, vt declaratum est. Si vero sit sensus illius antecedentis potentiam naturalem animæ, nullam omnino virtutem etiam inchoatam defere habere ad eliciendum huiusmodi actus, si ab alio sufficienter iuuetur, falsum est, & contra communem sententiam, quam cum Driedone, & Ruardo tradit Bellarminus lib. 6. de Grat. & liber. arbitr. cap. 15. & plures alij tam antiqui, quam moderni, quæ infrà tractando de gratia habituali lib. 6. de referemus. Idem

C que parum insinuat Augustinus de spirit. & liter. cap. 33. vbi tractans questionem, an voluntas credendi sit à libero arbitrio, vel à Deo, respondet, quod liberum arbitrium naturaliter attributum à creatore anima rationali, illa media vis est, quæ vel intendi ad fidem, vel inclinare ad fidelitatem possit; sentiens voluntatem credendi esse ab hac vt liberi arbitrij naturalis, non tamen sola, sed à Deo supernaturaliter adiuta. Et ideo (inquit) nec istam voluntatem, qua credit homo Deo, dici potest homo habere, quam non acceperit, quandoquidem vocante Deo surgit de libero arbitrio, quod naturaliter cum crearetur accepit. Ergo, teste August. voluntas credendi procedit ab aliqua vt naturaliter indita voluntati libera, siue illa dicatur naturalis, & principalis in suo ordine, licet partialis, siue dicatur obedientialis, & instrumentalis, de quo dicto lib. 6. dicendum est. Aliqua vero prorsus necessaria est, vt actus possit esse vitalis, quia non possit actus effectiè fieri ab ipsa potentia, sed tantum à virtute addita, quod repugnat actui vitali, & præsertim libero. Eadem autem inchoata vis liberi arbitrij sufficit vt actus possit esse vitalis, ac proinde satis etiam est, vt possit elici ab eodem libero arbitrio, ab ipso Deo immediate adiuto sine aliqua qualitate inhærente, vt probatum est.

E unde ad primam confirmationem, quod potentia debet constitui in actu primo per formam inhærentem, respondetur id esse verum de actu primo integro, & totali: nam si aliqua entitas sit totum principium agendi, non potest actio tribui alicui supposito, nisi illa entitas inhæreat, vel infirmet illud suppositum, si non sit idem cum illo, vt est in Deo. Ratio autem est, quia quando forma distincta est totale principium agendi, non potest denominare subiectum, vel suppositum agens, nisi illi inhæreat, tum quia forma non dat agere, nisi quatenus dat esse; tum etiam, quia uniores non denominatur agere actione alterius rei suppositum distinctæ, vt est per se notum, quia actio, vt actio, solum denominat illud à quo est: secus vero est, quando actus primus non est totalis, & in præsenti habitus, vel qualitas creata non est totale principium proximum

D. Thom.

Soluuntur argumenta.

1. Ex improportione voluntatis ad actus supernaturales.

Driedo.
Ruard.
Bellarm.

August.

9.
Ad id quoddam
potentia sit constituenda in
actu primo per formam inhærentem.

mum eliciendi actum supernaturalem, sed est quasi partiale, seu complens principium proximum, & hoc modo dicitur constituere potentiam in actu primo, non dando actu pri-
mum, nam ipsa potentia per seipsum habet aliquam vim in actu primo, ut probatum est, sed dicitur constituere in actu primo complendo illum. Dicimus ergo huiusmodi actu pri-
mum, non integrum, sed completuum (ut sic dicam) posse suppleri per actu non inharen-
tem, sed assistentem ad coëfficiendum cum poten-
tia, quia actiuitas potentiae est distincta ab
actiuitate alterius comprincipij, & ideo etiam si illud non sit inharen-
s, potentia verè elicit actu, quia neque est, nec denominatur per se
eliciens actu à sola efficientia habitus, vel
Dei, sed ab efficientia propria per vim innata-
m, & distinctam ab ipsa entitate voluntatis,
quam explicauimus. Quocirca ut rem magis
declarem, quando voluntas cum habitu charita-
tis, elicit actu charitatis, dupliciter de-
nominatur efficiens talem actu; primò per
se, quatenus per suam entitatem influit in il-
lum actu. Secundò per aliud, quatenus effi-
cientia habitus tribuitur potentiae, cui inharet.
At verò quando voluntas elicit actu amoris
sine habitu charitatis, & iuuari à Deo, fate-
mur non denominari efficientem ab influxu
Dei, quia non est ab actu primo inharen-
te; re-
tinet verò alium influxum per seipsum, & ab
ille verè, & sufficienter denominatur efficiens,
quoniam ille est verus influxus effectivus, & solus
est per se necessarius, & quasi essentialis ad ac-
tum vitalem, & liberum. Atque hinc facile pa-
tet responsio ad cetera, quæ in illa confirma-
tione attinguntur. In quibus æquiuocatio com-
mittitur, tum confundendo principium prin-
cipale comparatione potentiae, vel comparatio-
ne cuiuscumque alterius comprincipij, & prin-
cipium integrum cum partiali, tum etiam non
distinguendo in intellectu, & voluntate dupli-
cem rationem, vnam elicientis, & alteram re-
cipientis actu. Anima ergo respectu volun-
tatis est principium principale cuiuscumque
actus voluntatis, etiam supernaturalis, quia ab
illa habet tamquam à prima radice, quod fit
vitalis. Et de hoc principio loquitur Aristote-
les quando inde infert animam esse intrinsecam
formam, dans nimirum substantiale esse
vitæ, quia inde habet operatio principaliter ut
sit vitalis. Nihilominus tamen respectu sub-
stantiae actus potest esse aliud principium prin-
cipalius in ratione virtutis actiua, & hoc modo
dicimus habitum charitatis esse principalius
principium talis actus, quamvis non sit
necessarium ad vitalitatem eius. Et præterea
etiam Deus ipse potest esse principalius prin-
cipium eiusdem actus loco habitus, quamvis
non inhæreat potentiae à quo proximè, & prin-
cipaliter ab anima habet ille actus quod vitalis
fit. Quod totum procedit siue voluntas simul
cum habitu, vel Deo dicatur in suo genere prin-
cipale principium, siue instrumentale, dum
modo influxus eius ad utilitatē actus sufficiat.

In quo etiam necesse est duas alias rationes
potentiae actiua, & passiua in voluntate, vel in-
tellectu distinguere, quia in ratione potentiae
actiua, neutra est integrum principium pro-
ximum talis actus, non solum propter concur-
sum requisitum ex parte obiecti, sed etiam
propter influxum necessarium ex parte facul-
tatis operatricis, & ideo in genere efficientis
iuuari potest à principio extrinsecus adiuuan-
te, siue inharen-
te, quando actus fit connaturali
modo, siue assistente, & simul mouente,
quando actus fit modo quasi præternaturali.
At verò in ratione potentiae passiua, est intel-
lectus, vel voluntas totale principium, & est

A simpliciter necessarium ad recipiendum effe-
ctum actus vitalis, vt est intelligere, vel amare, ita ut non solum possit ille effectus recipi
in alia potentia, que non sit intrinseca ipsi
animæ, ut viventi, verum etiam nec possit in
hoc iuuari à principio extrinsecus adiuuante,
siue inharen-
te, siue non inharen-
te. Et ita
actus charitatis licet eliciatur à potentia cum
habitu coëfficiente, non recipitur in potentia
habitu ipso simul correcipiente, vt est com-
muniter receptum. Et in hoc genere causalitatis
receptiū actus vitalis maximè fundan-
tur discursus Diuī Thomæ, & Theologorum
ad probandum, nec hominem posse
intelligere per intellectum, qui sit substantia
separata, nec Christi animam potuisse amare
per voluntatem increatam; loquuntur enim
de intellectu possibili, ut possibilis est, & de
voluntate, ut informari potest amore, ita
enim per illam anima, vel homo in ratione
amantis constituitur. Nam reuera multo
maior repugnantia est, quod actus vitalis
in extrinseca substantia, vel potentia reci-
piatur, & nihilominus constituat hominem
intelligentem, vel amantem, quam in hoc,
quod idem actus ab extrinseco principio
infusus, & in potentia animæ receptus, ho-
minem tali anima informatum intelligentem,
vel amantem constitutus; unde non de-
sunt Theologi, & antiqui, & moderni, qui
hoc posterius dixerint esse possibile, cum ta-
men in primo, tam Auerrois phantasia,
quam hæreticorum amentia omnibus incre-
dibilis visa fuerit. Et licet probabilius sit,
etiam illud prius repugnare de totali prin-
cipio productuo talis actus, non tamen de
partiali principio, seu adiuuante potentiam
per seipsum intrinsecè influentem, vt sa-
pere dixi: nam in hoc etiam non æquiparantur duæ
illæ motiones potentiae vitalis, scilicet actiua,
& passiua, ut etiam declarauit.

Et per hæc responsum est ad secundam con-
firmationem, negamus enim posse sequi Deum
solum sine influxu voluntatis, efficere in illa
actus, quo ipsa amet, quia per hoc exclude-
retur extrinsecus influxus ipsius potentiae,
quod repugnat actu vitali, praesertim habenti
suum effectum formalem in tali potentia. Hoc
autem non sequitur ex eo, quod Deus per seip-
sum adiuuet potentiam simul influentem, &
suo auxilio eleuantem illam, ut ille influxus talis
actu proportionatus sit, ut ex dictis satis
patet. Tertia confirmatio in primis assumit
falsum, quia generalis concursus Dei, per se
ac præcisè spectatus, non est influxus in cau-
sam, sed in effectum, & productionem eius, ut
inferius dicam. Deinde nihil ad propositum
refert, quia non tractamus de Deo, ut concur-
rente per modum primæ cause, sed ut adiuuan-
te per modum cause proximæ, supplendo pe-
nuriam habitus, & quoad hoc dicimus non
oportere, ut id faciat media qualitate, vel
motione prius indita ipsi potentiae, sed per
influxum immediatum in ipsum actum,
quidquid sit de modo quo generalem concur-
sum præstet.

Ad argumenta secundo loco proposita re-
spondemus Concilium Tridentinum quoties
loquitur de gratia, qua Deus tangit cor, & præ-
mouet illud, ac preparat, ut consentiendo se
disponat ad iustitiam, explicare id per verba
vocationis, illuminationis, & inspirationis,
quæ omnia gratiam excitantem significant.
Præter hanc ergo nullam aliam inharen-
tentia, & præiama ad conuersionem, seu li-
beram dispositionem ad iustitiam, à Conci-
lio Tridentino traditam, vel insinuatam inue-
nimus. Cum autem gratia excitante adiungit
adiuuante

II.
Solutio obie-
ctio faciendo
productione
actus vitalis
solo Deo.

Ad tertiam
confirmationem

III.
Responso ad
Concil. Trid.

adiuantem, nunquam dicit illam esse praemium, nec per illam tangere Deum cor, sed potius sentit esse cooperantem nobiscum, dum dicit non cooperari cum illa. Quid autem sit ista gratia adiuuans, non declarat, tum quia multiplex esse potest, tum etiam, quia de hoc est varietas opinionum inter Theologos, quam dirimere non erat ad doctrinam fidei necessarium. Et ideo solum est, certum influxum gratiae adiuuantis, esse quid creatum, & in nobis receptum, & gratiam ipsam excitantem suo morali modo adiuuare, quando homo actu consentit. De principio autem physicè adiuuante solum habemus esse creatum, & inherens, quando per habitum datur; ante infusione autem habitus solum legimus ipsummet Spiritum Sanctum mouere, & adiuuare voluntatem. Vnde ad alia omnia testimonia, quæ ibi adducuntur, respondemus Spiritum Sanctum eo ipso, quod incipit supernaturaliter excitat hominem, incipere esse in homine novo modo, non ut habitatorem, sed ut motorem, qui excitat hominem, & ad illum iuuandum præstò adest, & hac ratione dicitur aliquo modo tunc dari, & infundi, & incipere hominem sanare, & similia, quæ iuxta nostram sententiam facillimum, & propriissimum sensum habent.

Ex dictis autem inferri videtur, ipsum Deum, seu Spiritum Sanctum posse esse, & appellari gratiam adiuuantem, quod aliquibus videtur magnum inconveniens, quia Augustinus de prædestinat. Sanctor. cap. 10. dicit gratiam adiuuantem esse effectum prædestinationis: sed hoc parui momenti est, quia, ut diximus in secundo Prolegomeno, dari potest aliqua gratia increata, & Spiritus Sanctus appellatur donum, quod iustis gratias datur, & nomen illud ex tempore illi conuenit, licet ipse aeternus sit, quatenus non ab externo, sed in tempore nobis datur; ergo simili modo poterit appellari gratia, & quatenus adiutor noster est, poterit appellari gratia adiuuans, qua denominatio ex tempore illi conuenire potest, quia sumitur ab actuallu influxu gratiae adiuuantis, qui creatus est, & in tempore in nobis fit. Iuxta autem communem usum vocis, gratia adiuuans propriè dicitur ipse influxus in nobis receptus: Deus autem melius adiutor, seu principium adiuuans nominatur. Denique ad ultimam rationem, iam responsum est ad efficiendos hos actus connaturali modo, infundere Deum nobis intrinseca, & inherentia principia illorum, quæ tantum sunt habitus, præter quos alia principia intrinseca, & connaturalia, vel esse non possunt, vel certe non sunt nobis renelata, nec secundum rectam rationem necessaria, & ideo ipsius Dei influxum in hoc modo operandi & sufficientem, & magis accommodatum esse censemus.

C A P V T X X .

*Quid sint gratia operans, & cooperans,
& quomodo ad excitantem,
& adiuuantem com-
parentur.*

P Riusquam de concursu generali gratiae dicamus, oportet alias diuisiones auxiliorum gratiae, quæ cum præcedent in re ipsa coincidunt, explicare, vt sic distinctius procedamus, & circa concursum possimus latius immorari. Diuiditur ergo vterius gratiae

A auxilium in operans, & cooperans, circa quæ diuisionem omisis pro nunc Scholasticon opinionibus, ad rem, & in se, & iuxta Augustini mentem explicandam, tria breuiter dicenda videntur. Primum est, gratiam conuenienter diuidi in operantem, & cooperantem. hæc assertio certa esse debet. Primo, quia licet sub his formalibus terminis, neque in Conciliis, neque in Scriptura reperiatur, tamen ex his fontibus illam haurerunt communiter Theologi, D. Thomas 1. 2. quæst. 11. art. 2. & ibi Corrad. Caietanus, & alij expositores, Alenf. 3. p. quæst. 69. num. 3. art. 1. Scholastici communiter in 2. dist. 26. vbi Bonavent. quæst. 6. Albert. art. 6. Durandus q. 3. Gabr. quæst. vnic. art. 1. notabilis, & Marsil. in 2. q. 17. Antonin. 4. p. tit. 19. cap. 3. Sot. 1. de natur. & grat. cap. 16. Ruardus art. 7. contra Luther. & Dried. lib. 2. de Grat. & liber. arbitr. tract. 1. cap. 2. & Bellarm. lib. 1. de grat. & liber. arbitr. cap. 14. Staplet. lib. 4. de grat. & liber. arbitr. cap. 17. Vega. lib. 6. in Trident. cap. 5. ad 6, & inuenitur etiam in Prospero epistola ad Augustinum, vbi operantem gratiam vocat præoperantem, ut antecessionem eius ad consensum liberi arbitrij indicet, ut mox videbimus.

Secundò sumpta est hec diuisione ex Augustino lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 17. vbi inter alia multa dicit, Deus cooperando perficit, quod operando incipit, & in verbis operandi, & cooperandi, satis indicat gratiam operantem, & cooperantem, quas magis explicans addit, ut velimus sine nobis operatur; cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur. Ipse autem Augustinus doctrinam illam sumpsit ex Paulo ad Philipp. 2. dicente, Deus est qui operatur in nobis, velle, & perficere. nam operari velle, dicit pertinere ad gratiam operantem: perficere autem ad cooperationem. Et alijs locis significat Paulus utramque gratiam: nam cùm ad Rom. 9. dicit, non est volentis, nec currentis, sed Dei misericordia, operantem gratiam significat, ut sentit August. in Enchirid. cap. 22. & ad eandem pertinet quod 2. Corin. 3. dicit, Non sumus sufficietes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis: nam cogitatio sancta, & iuxta doctrinam Augustini, ad operantem gratiam pertinet. Illud vero, 1. ad Corinth. 15. non ego, sed gratia Dei mecum, spectat aperte ad cooperantem. Vnde dixit August. fer. 13. de verb. Apost. c. 11. si non es operator, & non es ille cooperator. vnde Prosper in epist. ad Augustinum inter alia postulat ab eo explicari, quomodo per istam præoperantem & cooperantem gratiam, liberum non impediatur arbitrium: vbi operantem gratiam vocat præoperantem, non quia diuersa sit, sed, ut dicit, præcedere ad nostram cooperationem; cooperantem verò esse simultaneam. Atque etiam dixit Bernard. lib. de grat. & liber. arbitr. in principio. Gratia operanti salutem cooperari dicitur liberum arbitrium dum consentit. Et Anselmus in eundem locum 1. ad Corinth. 15. cum Gregorio lib. 16. Moralium cap. 11. Superba (inquit) pietas prius agit aliquid in nobis sine nobis, ut subsequente quoque nostro libero arbitrio bonum quod iam appetimus, agat nobiscum.

Tertiò idem sumitur ex Concilio Arausiano cap. 4. & 9. dicit enim multa bona operari Deum in nobis, & alia operari nobiscum: nam primum officium est gratiae operantis, secundum cooperantis. Concilium etiam Tridentinum hoc indicat cap. 7. & can. 4. nam cùm ait nos cooperari gratiae Dei, clare dicit gratiam operari nobiscum. Et

Diuisione gratiae
in operantem,
& cooperantem.

D. Thom.
Corrad.
Caietan.
Alenf.
Albert.
Bonavent.
Marfil.
Antonin.
Soto.
Ruard.
Dried.
Bellarm.
Stapler.
Vega.

Ex Augustino.

Prosper.

Bernard.
Anselmus.
Gregor.

Ex Concil.
Arausic.

Trident.

Ambr. 1.

Cælestinus.

Hæc diuisio
coincidit cum
alia in excitantem,
& adiuuantem.
Probatur ex
August.

Ex Conc. Trid.

A Et in eodem sensu dixit Ambrosius lib. 2. in Lucam gratiam Dei studijs cooperari humanis, operante autem gratia declarauit Concilium, quando dixit Deum incipere vocando, & tangendo cor. At denique utramque attigit Cælestinus Papa Epist. ad Gall. cap. 12. dicens, *agi Deum in nobis, ut quod vult, & velimus, & agamus, nec esse otiosa in nobis patitur, qua exercenda, non negligenda donauit, ut & nos cooperatores sumus gratia Dei.* Ex quibus duobus, primum ad operantem, secundum ad cooperantem gratiam pertinet. Ultimò declarari hoc potest ratione, quia, vt supra diximus, Deus incipit in nobis operari illuminando, & inclinando voluntatem, vt velit, quam gratiam operatur in nobis sine nobis: ad actus autem liberos aliter nobiscum operatur. Sed hæc duo genera gratiarum per illa verba declarantur, ergo meritò data est illa diuilio, & hæc ratio magis ex sequentibus declarabitur.

B Secundò dicendum est diuisionem hanc quoad rem ipsam coincidere cum præcedente, ita vt gratia operans, eadem sit, quæ excitans, & cooperans eadem quæ adiuuans, solumque different ratione, sed potius in vocum etymologia. In hac assertione loquor secundum mentem Augustini, nam de sententijs Scholasticorum paulo inferius dicam. Hanc ergo fuisse Augustini mentem ostendo, primò ex lib. 2. de grat. & liber. arbitr. c. 17. vbi inter alia dicit, *spe ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens.* Hæc autem duo munia in locis supra allegatis tribuit Augustinus excitanti, & adiuuanti gratiæ. ergo sunt eadem auxilia diuersis vobis declarata. Idque magis declarauit in lib. 2. de peccator. merit. cap. 18. vbi docet, ideo dictum esse à Paulo, *Deum operari in nobis velle, & perficere*, quia sine illa excitante, & adiuuante nihil possumus. In alijs autem locis, vt vidimus, ex illa sententia Pauli colligit operantem, & cooperantem gratiam; ergo has non distinguit ab excitante, & adiuuante. Et idem argumentum sumitur ex Enchirid. cap. 32. dum ait Deum operari voluntatem bonam in nobis, quia voluntatem preparat adiuuandam, & adiuuat prepararam. Præterea frequentissime Augustinus tribuit vocationi quod per illam operatur Deus in nobis, vt velimus, & quod facit, vt faciamus. Et hoc ipsum tribuit gratia operanti: at verò vocatio gratia excitans est, vt constat ex Concil. Tridentin. Ergo gratia excitans est operans, ac subinde adiuuans, est cooperans. De antecedenti videri potest latè Augustinus quest. 2. ad Simplician. & de spirit. & liter. cap. 34. & lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. & de prædestinat. Sanctor. cap. 19. & 2. Retract. cap. 1. & epist. 107. Hic accedit elegans Bernardi sententia mirum in modum rem hanc declarans, lib. de Grat. & liber. arbitr. sub finem. Cum enim dixisset, omnia interiora bona, quæ in nobis fiunt, soli gratiæ esse tribuenda, subiungit. *Ipsa liberum excitat arbitrium, cum seminat cogitatum, sanat cum immutat affectum, roborat, ut perducatur ad actum, servat ne sentiat defectum: sic autem ista cum libero arbitrio operatur, ut tantum illud in primo præueniat, in ceteris comitetur.* Ad hoc vtique præueniens, vt iam sibi deinceps cooperetur. Ita tamen, quod à sola gratia cœptum est, pariter ab viro que perficitur, ut mixtum non sigillatim, simul non vicissim per singulos perfectus operentur. de quo, testimonio plura in cap. 22. dicemus.

Confirmari præterea potest assertio, & de-

A duci ex Concilio Tridentino isto modo: nam Concilium sufficenter nos docuit auxilia gratiæ ad salutem necessaria: at verò ad actus, ad salutem, & iustitiam necessarias non requirit alias gratias præter excitantem, & adiuuantem; ergo sub illis comprehendit operantem, & cooperantem. Deinde idem Concilium expreſſe dixit, nos cooperari adiuuanti gratiæ, vnde tacite significat ipsam adiuuantem gratiam cooperari nobiscum, ac subinde esse cooperantem. De gratia verò excitante dicit fieri à Spiritu Sancto in nobis per illam inchoante nostram salutem, quod pertinet ad gratiam operantem; ergo planè sentit has gratias esse easdem.

B Declaratur tandem ratione, quia voluntas nostra, vt supernaturaliter operetur, non indiget nisi vt prius à Deo præparetur, & postea iuuetur: ergo tantum indiget duabus gratijs actualibus, quæ illa duo munera præstant, et si varijs nominibus appellen- tur. Deinde gratia operans vocatur, quam Deus solus in nobis facit, id est, sine efficiencia nostra libera; cooperans verò dicitur gratia, quam Deus facit nobiscum, vt patet ex Augustino citatis locis, & inter sententias eius ponitur 22. quæ habetur etiam in Araufiano can. 9. Sed illamet proprietates conueniunt gratiæ excitanti, & adiuuanti, vt ex supra dictis constat; ergo, Deinde Deus non dicitur operari in nobis, nisi inspirando, illuminando, & mentem bonis affectibus imbuendo, vt dixit Prosper lib. 2. de vocat. gent. cap. 9. alias 26. sed per eosdem motus gratiæ excitat mentem nostram. Ergo non distinguuntur in re prædicta gratiæ.

C Ratio verò omnium reddi potest ex D. Thom. I. 2. q. 111. art. 2. dicente, motum qui est in mobili, tribui mouenti: nostram autem mentem ad Deum, vt ad mouentem coopeari, & ideo quando mens nostra est mota, & non mouens, vtique liberè. *solus autem Deus est mouens, operatio Deo tribuitur, & secundum hoc dicitur gratia operans, in illo autem effectu, in quo mens nostra & monet, & monetur, operatio non solum tribuitur Deo, sed etiam anima, & secundum hoc dicitur gratia cooperans.* Atque ita gratia dici potest cooperans, vel respectu causæ suæ, quia à solo operante fit, quod est satis consentaneum modo loquendi Augustini; vel dici potest operans respectu effectus per illam intenti, qui est liberum velle hominis: nam Deus per illam operatur, vt velimus. Excitans autem nominatur, vel ab effectu quasi formalis, quem in nobis habet, vel per illam vocem explicatur modus, quo per talem gratiam Deus operatur, vt velimus, silect excitando mentem, & moraliter illam inducendo. Voces autem adiuuantis, & cooperantis gratiæ, satis inter se similes sunt, tamen per vnam declaratur necessitas, & indigentia talis gratiæ ex parte hominis, nimirum infirmitas, quæ iuuanda est; per alteram verò declaratur necessitas humanæ operationis, fine qua illa gratia non opera- tur.

D Tertiò dicendum est operantem, & cooperantem gratiam, quoad necessitatem, distinctionem, & vnitatem ita inter se, & ad actus humanos supernaturales conferri, sicut excitans, & adiuuans ad eosdem actus, & inter se comparantur. Hæc assertio sequitur euidenter ex dictis, quia si gratia operans est eadem, quæ excitans, non potest plus, vel minus distingui, quia etiam adiuuans,

Idem probat-
ratione.Araufican.
Conc.

Propter.

7. Altera ratio ex persona.

8. Quomodo gra-
tia operans, &
cooperans in-
ter se, & in
ordine ad actus
comparatur.

AUGUSTIN.
adiuuans, & cooperans, non distinguntur inter se. Et eadem ratione non possunt esse minus necessariæ gratia operans, & cooperans ad pietatis opera, quām gratia excitans, & adiuuans, eo quod inter se non distinguntur. Vnde, sicut supræ diximus, excitantem gratiam ad opera pietatis requiri, vt dicendum est de gratia operante, quod etiam de cooperante per se evidens est. Et manifestè vtrumque probatur ex testimonijs Augustini proximè allegatis, præsertim lib. de Grat. & liber. arbitr. cap. 16. & 17. & ex lib. de dono perseverant. cap. 13. vbi ait, *Nos volumus, sed Deus in nobis operatur & velle: non operamur, sed Deus in nobis operatur etiam operari pro bona voluntate.* Hæ namque locutiones indefinitæ limitari à nobis non possunt, & ideo vniuersalibus æquivalent. CENSIL. ATANASII. quod clarius expressit Concilium Arasianum, cap. 9. dicens: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum ut operemur, operatur.*

C A P V T X X I.

Objectionibus occurritur, & varia sententia de operante, & cooperante gratia attinguntur.

1. Prima obiec-
tio. Gratia ha-
bitualis dici-
tur operans, &
cooperans.

D. Thom.

2. Explicatur ille
loquendi mo-
dus.

Bellarmino.
Vasquez.
Valentia.

C Irca doctrinam superioris capitinis nonnullæ difficultates occurrent, ex quibus variæ opiniones Theologorum ortae sunt, quas in hoc capite expedire necessarium est. Prima est, quia non solum actualis gratia dicitur operans, & cooperans, sed etiam gratia habitualis: at verò habituallis gratia non potest dici excitans, vel adiuuans; ergo signum est hanc secundam diuisionem esse distinctam à prima, & plura comprehendere. Maior propositio est Diui Thomæ dicta quæst. IIII. art. 2. vbi dicit gratiam habitualem, quatenus formaliter sanctificat, esse gratiam operantem, quod sequuntur aliqui auctores ex allegatis in principio capitinis præcedentis: potestque in eius fauorem induci Augustinus lib. 2. de peccator. merit. cap. 19. quatenus ait, *nisi adiuuante gratia supereretur adiustitiam, nemo conuertitur: nisi operantegratia sanctetur, iustitia pace nemo fruitur.* sanitas enim animæ confertur per habitualem gratiam, & tamen ait Augustinus per operantem gratiam fieri. Hac autem obiectione locum non haberet, si cum aliquibus modernis diceremus, habitus gratiæ operatiuos esse gratiam excitantem, quatenus ad gratiam inclinant. Ille autem modus loquendi nobis in superioribus probatus non est, quia neque est consentaneus doctrinæ Augustini, & Conciliorum de gratia excitante, nec inclinatio habitus est vera excitatio vitalis, quæ est proprius formalis effectus gratiæ excitantis.

Respondeo igitur (licet forte sit quæstio de modo loquendi) iuxta sensum Augustini habitualem gratiam non esse operantem, nunquam enim Augustinus loquitur de gratia habituali, quando dixit Deum in nobis sine nobis operari, vt velimus, sed de actuali gratia excitante, & vocante, vt alii graues Theologi moderni adnotarunt, Bellarmin. lib. 1. de grat. & liber. arbitr. cap. 14. *S. hec doctrina.* Vasquez, Valentia, & alij: loquitur enim Augustinus in illis locis de initio salutis contra Semipelagianos, quod non sumitur à gratia habituali, quām illi for-

A tè non negabant, sed à vocatione, inspiratione, & illuminatione, vt Concil. Trident. dixit. Item prima gratia operans nullo modo est à nobis liberè, nec dispositiù, nec imperatiù secundum Augustinum, qui ita loquitur de initio salutis: at prima gratia sanctificans pendet aliquo modo à nobis, saltē dispositiū, imò & aliquo modo meritorie per fidem, & pœnitentiam, maximè iuxta modum loquendi Augustini in epist. 105. & 107. In verbis autem allegatis Augustinus per sanatem gratiam non intelligit solam habitualem, sed auxilium cuiuscumque gratiæ sanctificantis, quia licet non conferat animæ formalem sanitatem, à culpa inchoat sanitatem dando vires, quibus anima in Deum conuertatur.

B Ad obiectionem ergo respondeo etiam D. Thomam reliquosque Theologos citatos præcipue declarare illam diuisionem de gratia actuali, voluisse tamen, & commodè potuisse illas voces accommodare ad gratiam habitualem secundum diuerfas rationes spectatam, de quo vsu (vt dixi) concedendum non est, tum quia pertinet ad significationem, & impositionem vocum, tum etiam, quia omnis causalitas in quocumque genere vocari solet operatio, & ita habitus gratiæ, quatenus cum potentia operatur, optimè dicitur cooperans, sicut etiam dicitur adiuuans: vt verò informat animam, & illam formaliter sanctificat, vel benè disponit, potest dici operans, quamvis minùs propriè, & non sine metaphora, qua etiam alij vtuntur ad vocabulum habitum gratiæ excitantem gratiam, quatenus inclinat, quod, vt dixi, minùs vistatum, magisque impróprium, ac metaphoricum est.

C Secunda difficultas est, quia ex declaratione à nobis data sequitur, primum actum, quo voluntas incipit velle bonum, & odile malum, vel quo voluntas peccatoris incipit liberè conuerti in Deum, esse à gratia cooperante. consequens est falsum; ergo. Sequela nota est. Minor autem constat ex D. Thomæ dicto art. 2. vbi dicit primum actum internum voluntatis, quo diligimus Deum super omnia, vel intendimus supernaturalem finem, esse tantum à gratia operante; actum verò externum esse à gratia cooperante. Itelligere autem videtur per actum externum non solum externam motionem membrorum (quia illa secundum se non est supernaturalis, vt constat) sed internam voluntatem supernaturalem imperantem actionem externam, atque ideo omnem voluntatem, quæ versatur circa media, vt est electio, & vñus. Ille enim modus loquendi consentaneus est D. Thomæ 1. 2. q. 18. art. 6. & alius non potest hic accommodari, vt constat. Ratio autem Diui Thomæ fundatur in alia doctrina eius, quod voluntas, vt est finis, non se mouet, sed mouetur ab auctore naturali: in volitione autem mediorum iam se mouet ex præconceppta intentione finis. Ita docet 1. 2. q. 9 art. 4. Ita etiam hic inquit in intentione finis supernaturalis voluntatem se habere, vt motam ab auctore gratiæ, & ideo motionem illam esse solum à gratia operante: in electione autem mediorum iam ipsam se mouere, & ideo motum illum esse à gratia cooperante, & ita intelligit Augustinum dicto lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 17. dicentem, Deum operari in nobis sine nobis, vt velimus, scilicet primum velle. Cum autem volumus, & ita volumus vt faciamus, cooperari nobiscum, idest, quando volumus eligendo media efficaciter, & constanter execundo illa.

Satisfit obiec-
tione.

2. Obiectione, se-
queretur pri-
mum actum
esse à gratia
cooperante,
quod falsum
est.

D. Thom.

Idem.

Augustin.

5.
Confirmatur
objec^{tio}.
Caietan.

Soto.

Bellarm.

6.
Soluitur obie^cctio concludē
do primum illūm actūm es-
se à gratia co-
operante, idq;
ostendit 1.
ratione.

2. Ex Trident.

7.
3. Ex August.

Eandem doctrinam habet D. Thom. in 2. A dist. 26. qu. 2. art. 5. eamque sequitur Caiet. dicto art. 2. in prima responsione, & expositione sua; addit verò in secunda, gratiam operantem versari circa actus, qui non sunt meritorij de condigno, quia non procedunt ab habitibus; gratiam verò cooperantem dari ad actus meritorios. Hoc tamen posteriorius nec in Diuo Thoma habet fundatum, quod ego videam, neque est visitatus ille modus loquendi, ideoque admittendus non est. Eandem verò doctrinam simpliciter sequitur Soto lib. 1. de natur. & grat. cap. 16. vbi etiam Augustin. ad eundem sensum trahit. Imò etiam Bellarmin. lib. 1. de Grat. & liber. arbitr. cap. 14. eandem sequitur sententiam, licet in verbis discrepet à Diuo Thoma, quia putauit illum de propriis externis actibus fuisse loquutum. Et hac sententia abutuntur aliqui ex hæreticis huius temporis, quilibet generaliter non consentiant cum Caluino, & Lutherio in neganda libertate, saltem primum actum conuersionis dicunt non esse liberum, quia est à sola gratia operante, & ita non fit à nobis. Quapropter licet inter Catholicos in hoc non sit in re dissensio, & ideo in illa explicatione gratiæ operantis, fortè sit solum controuersia de verborum vsu; nihilominus, hoc tempore cautè loqui oportet, remque ipsam satis explicare.

Persistendo igitur in sententia posita in capite præcedenti, dico primum actum dilectionis Dei super omnia, vel conuersonis liberae animæ in Deum, vel in quemcumque pium finem, non solùm est à gratia operante, sed etiam à cooperante. Prior pars sine controuersia admittitur, & ideo vt alteram probem, suppono, huiusmodi actum esse perfectè voluntarium, ac liberum, ideoque & à nostra voluntate, & effectiū, & cum dominio fieri. hoc est de fide definitum in Tridentino, & infrā est latè tractandum. Vnde certum etiam est voluntatem non ita moueri ab alio, in illo actu, quin etiam ipsa se moueat, & physicè, & aliquo morali modo: physicè quidem, quia in se efficit motum illum, nihil enim aliud est mouere se, vel alium, quam in se, vel in alio efficer motum. Moraliter vero, quia liberè se mouet, & motio libera moralis est, & ideo talis actus potest esse meritorius de condigno, & in puer baptizato perueniente ad usum rationis; vel saltem potest esse moralis dispositio, vt constat. Hinc ergo concluso talem actum est propriissime à gratia cooperante, quia sine illa nihil supernaturale potest voluntas nostra liberè operari. quod etiam patet ex verbis illis Concilij Tridentini cap. 5. ad conuentum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ liberè assentendo, & coope- rando disponuntur. Ecce ad ultimam dispositionem gratiæ cooperatur peccator; cui autem cooperatur, nisi gratiæ? Ergo illa dispositio est à gratia cooperante; est autem illa dispositio actus in finem tendens, vt constat; ergo. Idem confirmant verba can. 3. in quo actus amoris Dei, & conuersionis dicuntur esse à gratia adiuuante, qua eadem est cum cooperante, vt ostendimus.

Præterea hanc fuisse mentem, & sententiam Augustini probamus ex illa sententia eius 22. quam usurpauit Arauficanum cap. 9. Quoies bona agimus, Deus in nobis, & nobiscum, vt operemur, operatur, per quæ verba concursum gratiæ operantis, & cooperantis, decla-

ratur, & ad omnia opera bona, id est, pietatis postulatur. Inter illa autem bona maximè computatur ipsa conuersio, & liber concursus ad vocationem, de quo consensu aperte loquitur Augustin. lib. 2. contra 2. epist. Pelagian. cap. 2. cùm dicit: *Quamvis nisi adiuuante illo, sine quo nihil possumus facere, os non possumus aperire, tamen aperimus illius adiumento, & opere nostro.* Aperire autem os vocat, consentire primæ gratiæ vocanti: vnde subdit, nam quid est preparare cor, & os aperire, nisi voluntatem preparare; ergo illamet prima conuersio, & dispositio fit à Deo adiuuante; ergo Deo cooperante. Est ergo actus etiam à cooperante gratia. Præterea in lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 17. loquens de primo amore, vel imperfecto, vel perfecto Dei, dicit: *Quis parvam dare cōperat charitatem, nisi ille qui preparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incipit. Quoniam ipse ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur, perficiens.* Dicitur autem homo simpliciter velle, quod libera, & efficaci voluntate vult; ergo talis voluntas etiam sit prima, est à gratia cooperante. Vnde è conuerso quoties actus est à sola gratia, dicitur fieri à solo Deo, quia non fit à nobis liberè, nam statim subdit, *ut velimus, sine nobis operatur;* ergo è contrario quando actus est liber, etiam sit primus, est à gratia cooperante. Et ideo adiungit, *Cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, id est, cùm efficaciter volumus, nobiscum cooperatur.* Et tandem concludit, *tamen sine illo vel operante, ut velimus, vel cooperante cùm volumus, ad bona pietatis opera nihil valamus.*

Et in eadem sunt sententia Prosper 2. de votat. gent. c. 9. alijs 26. & Anselm. in id 1. Cor. 15. Non ego, sed gratia Dei mecum, & optimè Bernard. in lib. de grat. & liber. arbitr. in principio, vbi sic inquit. *Gratia operantis salutem cooperari dicitur liberum arbitrium, dum consentit, hoc est, dum saluatur.* Consentire enim saluari est, vtique secundum præsentem iustitiam, vel si perseveratur. Igitur omnis consensus liber, & supernaturalis præstitus gratiæ vocanti, seu operanti, siue sit pœnitentia, siue amor Dei, siue ipsa voluntas credendi, est à gratia cooperante, quia non cooperatur liber. arbitr. nisi gratiæ, vt sapienter dictum est. Vnde tacitè Bernardus exponit August. vt quoties dicit, Deus operando incipere salutem in nobis, intelligatur de initio illo gratiæ vocantis, quod antecedit consensum, quia cùm adeat consensus, iam non est tantum initium salutis, sed salus ipsa, & ideo iam non solùm Deus operatur, sed etiam nobiscum cooperatur; & ideo quoties August. soli Deo tribuit operari, vt velimus, loquitur de operatione per illuminationem, & inspirationem, per quam moraliter Deus operatur, E vt velimus, etiam si nos nondum velimus, donec liberè consentiamus.

Vnde etiam fit, gratiam operantem, non solùm dari ad primum velle, seu ad intentionem finis, sed etiam ad electionem medium, & ad externos actus, seu volitiones efficaces eorum. quod probatur ex August. de dono persever. cap. 13. dicente: *Nos ergo voluntus, sed Deus in nobis operatur & velle; nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur, & operari pro bona voluntate.* Et ita loquitur Scriptura, *faciam ut facias, & in præceptis meis ambuletis.* quæ verba, & opera externa, & voluntates eorum, seu medium comprehendunt. Denique ex tota doctrina Augustini, quæst. 2. ad Simplician. & de spirit. & liter. cap. 34. & alijs locis, quæ infra tractando

8.
Confirmat
ex Prosp. M.
Selm. Berna

9.
Gratiæ operi
datur ad finem
& media.
Augustin.

10. tractando de gratia efficaci ex professo ponderebimus, constat gratiam illam, qua Deus facit, ut velimus, vel ut operemur, operantem esse; ergo gratia operans non solum ad internum velle per modum intentionis, sed etiam ad voluntatem exequentem, & operantem est necessaria.

11. Quapropter non sunt ita distinguendae istae duas gratiae, ut quidam actus supernaturales sint ab una, & quidam ab alia, sed ita ut singuli sint ab utraque, diuerso tamen modo, nam ab operante sunt præueniendo, & inspirando, ut velimus, & faciamus: à cooperante autem simul influendo cum voluntate, quando liberè velle incipit. Et ideo quoad hoc non oportet distinguere inter actus supernaturales, & antecedentes iustificationem, quia non solum dispositioes proximæ, sed etiam remotæ ad iustitiam, quatenus sunt actus liberi supernaturales à gratia cooperante, sunt simul cum operante, ut constat ex dictis. Et similiter non est necesse distinguere inter actus meritorios, vel non meritorios, quia si sit sermo de merito de congruo in omnibus actibus liberis, & supernaturalibus, seu ex fide procedentibus, inueniri potest, iuxta doctrinam August. epist. 105. Si verò sit sermo de condigno, dispositioes saltem remotæ ad iustitiam non sunt meritoria de condigno, nec ultima ut ordine naturæ antecedit gratiam, & tamen sunt ab utraque gratia, ut ostensum est. Fructus etiam iustitiae, qui sunt meritorij de condigno, non solum sunt à gratia cooperante, sed etiam ab operante, seu antecedente, ut loquitur Tridentinum sess. 6. cap. 16. Quæ omnia sunt confessanea his, quæ suprà de gratia excitante, & adiuuante diximus. & ex illis necessariò consequuntur, cum hæ gratiae respectiū eadem sint, ut etiam docuimus.

12. Ad obiectionem ergo concedimus sequelam, & ad D. Thom. respondemus, nunquam negasse doctrinam traditam, quatenus ad rem ipsam spectat. Nam q. 109. art. 6. exprefse docet hominem disponere se vltimatè ad gratiam per liberum arbitrium cum gratia Dei: idem autem est se disponere, quod se mouere, & q. 113. art. 6. & 8. inter requisita ad iustificationem ponit motum lib. arbitrii, qui recte non potest esse ab ipso, nisi cooperante gratia Dei. Igitur in alio loco solum explicit voles operantis, & cooperantis gratia secundum aliam considerationem, & alium loquendi modum moraliter, & physicè accommodatum. Nam licet voluntas in omni actione libera se physicè, & moraliter moueat, quasi per autonomiam dicitur se mouere moraliter, quando non solum actionem, sed etiam principium actionis à se habet. Atque hoc modo dicitur se mouere in deliberationibus circa media, cum ex præconcepto fine ad consultandum de medijs se applicat: & in sensu huic opposito dicitur non se mouere in prima intentione finis, non quia non efficiat liberè illum intentionis motum, sed quia illum elicit ex inclinatione, & motione accepta ab auctore naturæ, vel gratiae. Et cum ea proportione dicitur ille primus actus, etiam si liber sit esse peculiari modo à gratia operante, comparatione aliorum, qui sunt circa media eligenda, vel exequenda, non quia non sit etiam à gratia cooperante, sed quia in eo maiorem vim, & efficaciam habet instinctus, & distinctio gratiae operantis; & cum eadem proportione alijs actus dicuntur esse à gratia cooperante, non quia non etiam fiunt in virtute operantis gratiae, sed quia non ita proxime, & immediate sunt ab illa, sed mediante intentione, deliberatione, ac consultatione, quæ

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A cum operante gratia fiunt. In hoc ergo sensu sustineri potest ille modus loquendi D. Thomæ, de quo iterum in sequentibus redibit sermo. Accipiendus verò est, ut dixi, per quandam vocum extensionem, seu accommodationem, nam proprius sensus sine dubio est, quem antea exposuimus.

Tertia difficultas est, quia gratia operans apud August. est illa, quæ efficaciter applicat voluntatem ad velle, ut ex locis citatis constat: sed gratia excitans non ita applicat voluntatem; ergo non sunt idem. Propter hoc Gregor. in 2. dist. 28. q. 1. concl. 1. & 3. & dist. 12. dicit gratiam operantem non esse excitantem, neque etiam adiuuantem, sed quandam

B gratiam medium, quam possumus vocare applicantem, quia secundum illam datur ad applicandam voluntatem excitatam, ut cum effectu velit, & quia solus Deus est, qui applicat illam cum efficacia, ideo talis gratia dicitur operans. Cum qua opinione Gregor. in re videtur coincidere recentiorum sententia, de auxilio ita efficaci, ut physicè prædeterminet voluntatem, quod necessarium esse dicunt ad omnes supernaturales actus, & à solo Deo in nobis fieri. Et ideo dicunt gratiam operantem esse, vel solum illud auxilium physicè prædeterminans voluntatem, vel certè illud esse operans, quasi per autonomiam, & ad hoc significandum vocant illam gratiam præoperantem, quæ vox apud August. (ut ego sciam) non inuenitur, sed semel apud Prosperum in epistola ad August. ut suprà notau. Vnde inferunt gratiam operantem realiter distinguere ab excitante, tum quia excitans non ita determinat voluntatem, sed operans illi additur, ut consentire faciat voluntatem; tum etiam, quia excitans gratia non efficit physicè consensum liberum: gratia verò operans illum physicè facit, & facere facit. Vnde consequenter hanc eandem gratiam dicunt esse operantem, quatenus à solo Deo fit; cooperantem verò quatenus consensum simul cum voluntate facit. Atque ita concludunt operantem, & cooperantem gratiam nec in re distinguere, & indicant nunquam separari.

Sed hæc parvū obstant doctrinæ datæ in præcedenti capite. Nam opinio Gregorij in primo libro à nobis reiecta est; altera verò sententia de gratia præoperante efficaciter, ac physicè prædeterminante in lib. 5. ex professo tractanda, & impugnanda est. Nunc breuiter ad ea, quæ P. Aluar. in disp. 81. tangit, respondebo. Et in primis dico ipsum non posse consequenter negare gratiam operantem esse gratiam excitantem. Nam in disp. 74. n. 4. dixerat primam gratiam præuenientem, & excitantem non esse actum vitalem: illa autem gratia, si datur, est gratia operans sine dubio, quia est gratia actualis, quam solus Deus operatur in nobis, quod ipse fatetur sufficere ad gratiam operantem; ergo illa gratia operans, & omnis similis motio prævia virtuosa, & efficax, ut ille loquitur, est gratia excitans.

E Vnde fit vterius nunquam distinguere realiter gratiam operantem ab excitante, quia operans semper est excitans, iuxta illius sententiam; & è contrario gratia excitans semper est operans. Nam esto detur aliqua gratia operans, quæ sit etiam physicè cooperans, vel prædeterminans voluntatem, non tamen propterea dicendum est hoc esse de ratione gratiae operantis, ut sic, quia sine illa dubitatione actus vitalis gratiae excitantis, sunt auxilia gratiae operantis. Nam Augustinus, Prosper, Bernardus, & alij Patres, imò Con-

13. 3. Obiectione,
Gratia operans
applicat effi-
caciter volun-
tatem ad vel-
le, ex Augusti-
no, quod non
facit gratia
excitans, ergo
non sunt idem.

Gregor.

14. Reijicitur hæc
sententia.

Aluar.

14.
Nunquam
gratia operans
distinguitur ab
excitante.

cilia Trident. & Arausic. per illos actus dicunt A Deum operari in nobis, sine nobis, & omnes moderni scriptores hos actus in primis ponunt inter gratias operantes, ut videre praecepit licet in Soto, Bellarmine, Stapletonio, Valentia, & Vega. Licet enim interdum alias significaciones, vel etiam alios modos gratiae operantis admittere videantur, nihilominus primo loco sub eo genere ponunt motus gratiae excitantis; ergo semper gratia excitans est operans, & est conuerso. Vnde vterius fit non rete dici, eas realiter distingui, nisi forte eo modo, quo una gratia excitans potest ab alia realiter distingui, quia etiam potest differre in modo excitandi, & operandi iustificationem.

15.
Confirmatur.

Addimus vero vterius nullam talem dari gratiam operantem, quae propriè, & vitaliter excitans non sit; negamus enim dari motionem illam, vel auxilium efficax prædeterminans, quod ex parte in fine huius libri probabimus, quatenus id tribui solet concursui generali Dei, partim in lib. 5. quatenus id spectat ad proprium gratiae auxilium, quod efficax dicitur; de quo vt præueniens est, ibi ostendimus non esse necessarium, vt physicè nos faciat consentire, vel vt ipsum consensum physicè efficiat, sed sufficere vt moraliter id faciat; nam physicum principium aliud est, vt suprà cap. 18. ostensum est: præter principium autem, seu actum primum physicè cooperantem ad actum, non est necessarium aliquid aliud physicè currens præter Deum ipsum, per simultaneum concursum influentem, vt in discursu huius libri ostendam. Nec huic doctrinæ obstat, quod eadem gratia operans, possit fieri cooperans, quia in gratijs actualibus satis est quod moraliter cooperetur, sicut de fide dixit Iacobus cap. 2. & Trident. sess. 6. cap. 10. cooperari operibus iustorum, & sicut suprà diximus, excitantem gratiam moraliter iuuare, nam eodem modo loquendi est gratia cooperans, quae nullo modo dici potest operans, sicut ipsum actuale auxilium, imbibitum in actione nostra, qua Deus operatur nobiscum: nam illud esse non potest sine nobis cooperantibus, & ita nullo modo potest esse gratia operans, sicut etiam ita est adiuuans, vt non sit excitans: & sic in omnibus seruant illæ gratiae proportionem, vt diximus.

16.
Gratia operas semper esse efficacem, nam inde fieret esse non est per se inseparabilem à consensu, quod dici non potest. Probatur sequela. Primo ad hominem contra P. Alvarez, quia ille affirmit gratiam operantem physicè infundi ante gratiam excitantem: at gratia excitans potest esse inefficax; ergo quoties gratia excitans est inefficax, etiam prior gratia operans est inefficax. Dicit forte illam gratiam operantem esse tunc inefficacem ad consensum, non vero ad ipsam excitationem; sed hoc in primis nihil est, nam etiam ipsa gratia excitans est efficax ad excitandum. Deinde ipse in secunda conclusione expressè loquitur de efficacia ad consensum efficiendum, & determinandam voluntatem, vt illum præbeat, & absolutè docet gratiam operantem habere illam efficaciam. Non est ergo illa efficacia de ratione gratiae operantis, quidquid nunc sit, an aliqua gratia operans possit illam habere. Obiter tamen aduerto caendum esse aliud extreum dicentium gratiam operantem esse inefficacem, & solam cooperantem esse efficacem. quod sentit Palaci. in 2. dist. 26. dum ait Deum mouere voluntatem effica-

citer, & inefficaciter, & quando mouet efficaciter, gratiam esse operantem, quando inefficaciter, gratiam esse cooperantem. Sed licet hoc posterius verum sit, quia gratia cooperans inuoluit hominis cooperationem, & ideo quantum ad illum actum, propter quem datur, semper est efficax. Nihilominus illud prius non est verum, quia gratia operans abstrahit ab efficaci, & inefficaci, sicut gratia excitans, vel vocatio, vt in lib. 5. ex professo probabimus.

B

C A P V T XXII.

Augustini sententia de gratia operante, & cooperante, amplius examinatur.

I.
Verba Augu-
stini, que fi-
ciunt difficultatem.

Q Varta difficultas sumi potest ex celebri testimonio Augustini lib. de Grat. & liber. arbitr. cap. 17. quod censetur esse præcipuum huius diuisionis fundamentum. Vbi autem prius dicit, eum, qui vult seruare præceptum, & non potest, habere voluntatem paruam, seu inuolidam, quam vocat imperfectam charitatem; eum vero, qui & vult, & potest seruare præceptum, habere voluntatem robustam, quam est conuerso perfectam charitatem appellat. Et statim subiungit: Quis istam, et si paruam dare cooperat charitatem, nisi ille, qui preparat voluntatem, & cooperando perficit quod operando incipit? Quoniam ipse vt velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens: propter quod ait Apostolus, Certus sum, quoniam qui operatur in vobis opus bonum, perficit usque in diem Christi Iesu. Ut ergo velimus, sine nobis operatur: cum autem volumus, & sic volumus, vt faciamus, nobiscum cooperatur: tamen sine illo, vel operante, vt velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus. De operante illo, vt velimus, dictum est. Deus est enim qui operatur in nobis, & velle, de cooperante illo, cum iam volumus, & volendo faciamus: scimus (inquit) quoniam diligenteribus Deum omnia cooperantur in bonum. Videatur ergo ex sententia Augustini gratia operans, & cooperans non distingui, nisi quia operans præbet charitatem, vel voluntatem imperfectam, cooperans autem perfectam. Quo testimonio aliqui moderni ad id asservandum conuincuntur, & consequenter addunt priorem charitatem dici esse à gratia operante, quia prima gratia sine meritis datur; posteriorē vero esse à gratia cooperante, quia perfectio charitatis sub meritum cadit. Et videtur esse expositio consentanea verbis Augustini, quia charitas imperfecta non est motus indeliberatus, sed liber, qualis fuit in Petro, quando dixit Christo, Si optuerit me mori, non te negabo. quo exemplo vtitur Augustinus: & tamen illam charitatem imperfectam tribuit gratiae operanti; ergo per gratiam operantem non intelligit motus indeliberatos gratiae excitantis, sed motus liberos imperfectos, qui sub meritum non cadunt.

E Hac tamen expositio, neque veram doctrinam continet, neque consentaneam alijs locis Augustini. Vnde necesse est locum illum aliter interpretari. Primum probo quod iuxta illam expositionem Augustinus loquitur de charitate habituali perfecta, vel li imperfecta, vel de actionibus charitatis perfecta, & imperfecta. Primum membrum insinuat

Prima expo-
sitione.
Gratiam op-
erantem esse motus lib-
eros perfectos
& meritorios.

Rejecitur illa
expositio.
Primò si ag-
tur de habitu
li charitati
perfecta, &
imperfecta.

Jacob.
Trident.

Palaci.

nuat ille auctor cùm probat charitatem imperfectam fieri in nobis à Deo sine nobis, quia prima gratia absque meritis datur, non enim loqui potest de gratia actuali, quia hæc est gratia excitans, quām ipse excludit; ergo necesse est vt de habituali loquatur. Vnde consequenter subdit charitatem perfectam cadere sub meritum, quia augmentum gratiæ ex meritis datur, quod planè intelligitur de gratia habituali. At idem paulo inferius dicit, alienum fuisse à mente Augustini divisionem illam accommodare ad gratiam habitualem, quod & nos suprà diximus, & est euidens, saltem in dicto loco Augustini, quia manifestè de actibus loquitur. Item, quia si de habitu loqueretur, non potuisset cum fundamento dicere, Petrum, cùm dixit Christo, *Si oportuerit me mori tecum, non te negabo,* habuisse habitum charitatis adeò imperfectam, vt nullum eius, vel gratia augmentum per sua merita esset consequutus; nam poterat habere gratiam habitualem valde perfectam, & nihilominus in illa non perseverare, sed Christum negare. At denique, quia licet de habituali charitate loqueretur, non verè dicere Augustinus, neque consequenter in doctrina sua, imperfectam, vel primam gratiam fieri in nobis sine nobis, idest, sine ullo merito nostro. Quia illa particula *sine nobis*, relata ad meritum, non solum excludit meritum de condigno, sed etiam de congruo. Additur enim ab Augustino, & Concilio Arausiano illa particula ad reprobandum Semipelagianorum errorem, qui meritum aliquod prima gratiæ, & initij nostræ salutis ponebant, & ideo non satis reprobatur, nisi excludendo omne meritum, etiam de congruo ab initio salutis, vt in quinto Prolegomeno vñsum est, & in libro sequenti latius dicetur. At vero iuxta doctrinam Augustini epist. 105. prima gratia habitualis, & remissio peccatorum non comparatur sine aliquo merito impertratorio per fidem; ergo non poterat de illa intelligere Augustinus, quod fiat in nobis, sine nobis, respectu meriti.

3. Si agat de
actu charitatis
perfecto, &
imperfecto.

Supereft ergo, vt Augustinus in illo loco de actu charitatis perfecto, vel imperfecto loquitus fuerit. Hoc autem posito non recte probatur charitatem imperfectam fieri in nobis sine nobis, quia prima gratia non cadit sub meritum. Quæ est enim hæc illatio, aut connexio? Nam licet prima gratia habitualis infundatur nobis sine merito de condigno, nihilominus potest in nobis præcedere imperfectus motus charitatis meritorius de congruo, & ante illum motum charitatis præcedere motus spei, vel fidei, qui potest esse meritum de congruo auxiliij ad illum motum charitatis imperfectum; ergo illa ratione non potest dici fieri in nobis sine nobis, & consequenter neque potest dici gratia operans in illo sensu. Rursus etiam motus perfectus charitatis, & super omnia non cadit sub meritum de condigno, quia potest natura antecedere habituali gratiam, sine qua non est meritum de condigno; potest enim ille amor perfectus per præcedentia opera ex fide, & auxilio gratiæ facta non sine aliquo merito impertratorio obtineri; ergo non magis fit in nobis sine nobis, quām motus imperfectus; ergo non magis vñus, quām alter est ex gratia operante, vel cooperante. Dicetur forte omnem motum charitatis, qui non fit ex habitu, vocari imperfectum, & è contrario omnem qui ex habitu charitatis, dici perfectam charitatem. Sed hoc neque euítat difficultatem, neque explicat Augustinum; tum propter rationem factam, quod motus liberis

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A charitatis præcedeñtes habitum, cuiuscunque perfectionis sint, non sunt sine nobis, etiam relati ad meritum aliquod, tum etiam, quia Augustinus, vt dixi, nihil de habitu loquutus est. Vnde non considerauit, an actus procedat ex habitu, nec ne, vt illum perfectam, vel imperfectam charitatem vocaret. Denique etiam si actus procedentes ex actu charitatis sint ipsi meritum de condigno; nihilominus non cadunt sub meritum de condigno, & possunt cadere sub meritum de congruo, & ita non magis sunt sine nobis, quām actus præcedentes habitum; nullo enim modo potest expositio, & sententia illa vera esse, aut Augustino accommodari.

B Accedit quod iuxta illam gratia operans non esset necessaria ad omnes actus pietatis, quod suprà ostensum est falsum esse, & contra eundem Augustinum, & Concilium Arausianum can. 9. dicens, *Quories bona agimus, ut operemur Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur*, opeatur. Sequela patet, charitas imperfecta iuxta illam expositionem, est ex gratia operante, & non cooperante, quia sit in nobis sine nobis, & nihilominus dicitur esse actus liber, bonus, ac pius; & licet dicatur esse imperfectus, non potest illo titulo excipi à generali doctrina Concilij, quæ cùm sit contra Semipelagianos, tam imperfectos, quām perfectos actus, comprehendere necesse est, alias non satis damnasset Semipelagianos, qui solum actus imperfectos sibi tribuebant. Vnde etiam constat illam particulam *sine nobis*, non recte explicari solum respectu meriti, quia excludit etiam cooperationem liberam; nam quoties nos libere cooperamur, nondicitur Deus agere in nobis, & nobiscum, vt ibi loquitur Concilium, Vnde Augustinus. quæst. 2. ad Simplicianum, dicit ideo Deum incipere operari in nobis, quia non est in potestate hominis vt cogitatio, & vocatio ad ipsum perueniat. Et sic etiam de dono perseverant. cap. 3. *non esse in potestate nostra cor nostrum*; ideoque indigere diuino auxilio, vtique operante, & lib. de spirit. & liter. cap. 94. in vniuersum dicit Deum operari ipsum velle, præueniendo voluntatem per vocationem: consentire autem vocationi semper esse propriæ voluntatis, vtique cum operante gratia. In omni autem actu libero voluntatis siue perfecto, siue imperfecto, est aliquis consensus, quia est aliqua determinatio libera; ergo si actus est pietatis, semper fit per gratiam cooperantem, & supponit operantem. Ergo è contrario gratia purè operans non est nisi in actibus non-liberis, quales sunt gratiæ excitantis, vi iam declarauimus.

Dico ergo in primis, licet ibi Augustinus de charitate imperfecta loqui videatur, tamen id solum esse veluti causa exempli, & doctrinam generaliter accipiendam esse de omni bona voluntate, quam in principio capit, voluntatem faciendi Dei mandatum, appellavit. Et ratio est clara, quia gratia operans, & cooperans, non sunt necessariae propter solos actus charitatis, sed propter omnes actus pietatis, vt sepe dictum est, & probatum. Deinde probabile est per voluntatem imperfectam intelligere Augustinum simplicem affectum, non liberum ad bonum à solo Deo immisum. iuxta quem sensum facile expeditur difficultas, quia ille est gratia operans, & dicitur imperfectus, quia non est liber: è conuerso autem liber omnis actus qualisunque sit, ex ea parte qua liber sit, est actus humanus, & ideo voluntas perfecta nominatur. Potestque hoc suaderi, quia nisi hoc modo

3. Gracia ope-
rans non esset
necessaria ad
omnes actus
pietatis.
Concil. Arausic.

Augst.

5.
Vera mens Au-
gustini de om-
ni bona vo-
luntate.

Iocum illumexplicemus, vix potest distinctio illa voluntatis, vel charitatis paruae, & magnae de actu voluntatis cum certitudine, vel cum sufficienti conjectura declarari. Nam voluntas non dicitur ab Augustino magna, vel paruae ex parte obiecti, quia circa idem obiectum, scilicet facere mandatum, vel posse animam pro Christo, illam duplē voluntatem distinguit, eamque diecīt fuisse magnam in Martyribus, qui magnum illud mandatum fecerunt, paruam autem in Petro, qui id volebat, quando dicebat, *animam meam pro te ponam*, & postea non fecit.

Distinguuntur ergo illæ duas voluntates ex modo tendendi in illud obiectum. Quis est igitur iste modus, si vterque actus librassB supponitur? nam quod vna voluntas sit constans, & non alia, non satis indicat imperfectionem in ipso actu, pro tempore, quo fit, sed in optante illam ostendit. Hoc tamen non satis est, vt diuersa gratia operans ad talēm actum necessaria sit. Si vero dicamus voluntatem perfectam dici, quæ est per actum absolutum; imperfectam, quæ per conditionatum, velleitatem vocant. In primis non constat exemplo Petri, quod Augustinus adducit, nam Petrus tunc propositum ex se absolutum habuisse videtur, licet postea illud mutauerit. Et deinde etiam desiderium factum, licet non sit omnino absolutum, non sit liberè sine cooperante gratia. Denique si (vt alij volunt) per voluntatem imperfectam intelligatur voluntas intendens, per perfectam, voluntas vtriusque, & exequens, in primis incredibile est propositum seruandi mandata absolutum, & vniuersale vocari ab Augustino voluntatem imperfectam. Deinde etiam est incredibile, sensisse Augustinum tam acutum fieri sine gratia cooperante, cùm in c. 16. dicat, petendum esse à Deo, vt tantum velimus, quantum necesse est, vt volendo faciamus.

Videtur ergo illa facilior, & expeditor intelligentia, vt voluntas parua dicatur illa simplex affectio, quam Deus per gratiam excitanter, quæ est etiam pure operans, solet immittere: voluntas autem perfecta sit volitio libera, quæ non dicitur perfecta, quia in se, & absolute semper talis sit, sed solum comparatione prioris, in qua gratia solum operatur, & nondum voluntati liberae cooperatur. Obijci vero contra hoc solet, quia Augustinus dicit, gratiam operantem facere, vt velimus, quod intelligit non solum de affectu illo indeliberto, sed etiam de libera voluntate. Nam de hoc velle loquitur Paulus cùm dicit, *Dens operatur in nobis velle*, & tamen de illo velle ait Augustinus fieri per gratiam operantem, cùm ait, *De operante, vt velimus, dictum est, qui operatur velle*. Respondetur duobus modis fieri posse per gratiam operantem, vt velimus; uno modo, formaliter imperfecte, & hoc confert gratia operans per se sola, & Deus infundendo illam dicitur facere, vt velimus. Et in hoc sensu videtur sumi ab Augustino cùm dicit, *vt velimus sine nobis operatur*, quia de nullo libero velle id potest dici vere, vt iam ostendi. Alio modo potest gratia operans facere, vt velimus libere, quod non facit formaliter, sed effectu, siue physice, siue moraliter. Et hoc vltierius subdividendum est. Nam gratia operans, vt suprà tetigi, potest esse efficax, & inefficax, seu consequi effectum, & non consequi. Quando ergo non consequitur effectum bonæ voluntatis deliberae, dicitur facere, vt velimus utique quantum est ex se, & tunc particula, *vt velimus*, significat quidem effectum, non tamen iam factum, sed vt finem intentum

A per talem operantem gratiam. Et in hoc sensu, etiam est verum Deum operari in nobis sine nobis, vt velimus, licet non consequatur effectum intentum, quia nos non cooperamur. Quando vero talis gratia coniungitur effectui liberae volitionis, & illam causat, tunc vere dicitur efficaciter facere, vt velimus, & Deus per illam dicitur operari nostrum velle liberum, cuiuscumque gradus, vel perfectionis sit: tunc autem talis gratia non manet in ratione solius operantis, sed transit in cooperantem, quia simul cum voluntate efficit illud velle. Et ita in hoc sensu dici non potest Deum in nobis sine nobis operari, vt velimus, quia numquam inducit effectum liberae voluntatis per solam gratiam operantem, sine cooperante, vt declarauit.

Atque hæc doctrina mihi quidem verissima videtur, & necessaria ad explicandas varias locutiones, & loca Augustini, ad quæ est cum magna discretione, semperque attente considerato contextu applicanda: vnde quod ad præsentem locum attinet, in uno puncto mihi non satisfacit, nimirum, quod Augustinus per paruam charitatem, vel voluntatem intellecterit solum simplicem effectum non liberum à Deo immissum. Nam certè quando Petrus Christo dixit, *Animam meam pra te ponam*, actum liberum charitatis habebat, & tamen de illo ait Augustinus paruam, & imperfectam charitatem. Concedo ergo etiam inter actus liberos charitatis; seu bona voluntatis, esse aliquos imperfectos varijs modis suprà tactis. Videtur autem Augustinus specialiter vocare dilectionem, vel voluntatem imperfectam illorum, qui recte proponunt, & postea non implent, quod proponunt, de quibus dixit Christus, *Qui ad tempus credunt, & in tempore temptationis recedunt*.

Nunquam vero dixit Augustinus, vt in obiectione supponitur, hanc voluntatem esse à sola gratia operante, sine cooperante, sed dixit. *Et quis istam, nisi paruam dare coepit charitatem, nisi ille, qui preparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incipit*. per quæ verba voluit pungere Semipelagianos, qui dicebant quædam initia imperfecta voluntatis bonæ esse à nobis. Contra illos ergo ait, etiam initium illius paruæ charitatis fuisse ex Deo, qui incipit operando, & sic preparat voluntatem. Per hoc autem non excludit, quin etiam illi cooperetur in eodem actu libero, licet imperfecto, quia ex ea parte, quæ liberè fit, aliquam perfectionem habet, & illam sine cooperatione Dei habere non potest. Illud autem initium operantis gratia, dicit esse ad velle, potius quam ad operari, vel perficere, quia gratia pure operans, vel excitans primum omnium necessaria ad velle, & mediante illo potest sufficere ad faciendum, seu operandum, nisi in executione ipsa difficultas operandi erescat; tum enim noua gratia operans necessaria erit, vt homo non tantum velit, sed etiam operetur: quoties autem homo vult, vel operatur sola operans gratia inchoat voluntatem, siue volentem, siue exequentem; neutram vero cum effectu inducit, nisi transeat in cooperantem, iuxta illud Augustini lib. de nat. & grat: cap. 31. *Oferamur & nos, sed illo operante cooperamur*, quia misericordia eius præuenit nos.

Ita igitur intelligenda sunt verba, quæ in dicto capite 17. Augustinus subiungit. Ut ergo velimus sine nobis operatur, utique quoad initium bonæ voluntatis, quod solus Deus facit, siue voluntas consentiat, siue non, & siue vel tantum imperfecte consentiat, siue etiam perfecte. Et ita est intelligendum quod

Ex illa doctrina plura Augustini loca explicantur.

Lue. 8. 13.

Verba n. 1. 13. ducta exportatur.

Alia verba explicata.

Angust.

10.

Augustin.
quod subdit. Cùm autem volumus, & sic voluntus ut faciamus, nobiscum cooperatur, idest, ipsemet Deus, & eius gratia operans, per quam solus in nobis operatur, ut velimus, nobiscum cooperatur cùm volumus, atque etiam, cùm ita volumus, ut faciamus. quia vel virtus primæ gratiæ operantis, ad omnia extenditur, vel noua additur, si ad constantiam, vel perfectionem in operando necessaria sit. Et ideo dixit in cap. 16. eiusdem lib. *Certum est nos mandata seruare, si volumus, sed quia preparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut certum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus. Certum est velle, cùm volumus, sed ille facit, ut velimus bonum, &c.* Cerium est nos facere, cùm faciamus, sed ille facit, ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati. Ergo & velle simpliciter (ut sic dicam) & ita velle, ut faciamus, & seruemus mandata, est à gratia cooperante, per quam facit Deus, ut velimus, & ut faciamus; quamuis ipsum velle, & facere, idest, voluntatem proponentem, & exequentem, ipse etiam nobiscum cooperetur. Denique hanc esse Augustini mentem facile intelligit, qui alia loca eius suprà citata considerauerit, præsertim lib. 2. de peccator. merit. & remiss. cap. 17. 18. & 19. despirit. & liter. cap. 34. & q. 2. ad Simplician. & quæ in capite sequenti ex Gregorio, Bernardo, & alijs afferemus, hanc doctrinam confirmant, quam ipsos ex Augustino sumpsisse nemo in dubium reuocabit.

A remus, ex eadem Ecclesia, & Patribus. Declaratur tandem ratione, quia ad salutem tria sunt nobis necessaria, initium salutis, consensus inuocationis, & conseruatio propositi, vel exécutio, vel etiam augmentum; propter initium ergo necessaria fuit gratia præueniens: ad consensum autem addenda fuit gratia comitans, quia sine Deo adiuuante nihil possumus; ad reliqua verò necessaria fuit gratia subsequens, quia sine actuali influxu gratiæ, nec progredi, nec perseverare in salute inchoata possumus, & multo minus in illa crescere. Quam ferè rationem tradidisse videtur Bernard. lib. de grat. & lib. arbitr. versùs finem, dicens. *Si ergo Deus tria hac (hoc est bonum cogitare, velle, persevere) operatur in nobis, primum profectò sine nobis, secundum nobiscum, tertium per nos facit. Siquidem immittendo bonam cogitationem nos præuenit immutando etiam voluntatem, sibi per consensum iungit, ministrando & consensui facultatem foris per apertum opus nostrum internus opifex innotescit. Sane ipsi nos præuenire nunquam possumus. Qui autem bonum neminem inuenit, neminem saluat, quem non præuenit? A Deo ergo sine dubio nostra fit salutis exordium, neque per nos virque, nec nobiscum. Verum consensus, & opus, eis non ex nobis, non iam tamen sine nobis.*

2. Ratione ex ijs, que nobis ad salutem necessaria sūt.

B *Bernard.*

C Dico secundò gratiæ, quæ his vocibus significantur, quatenus internæ, & actuales sunt, in re non distinguuntur à gratia excitante, & adiuuante, sed connotant solum quasdam habitudines prioris, & posterioris. Sententia est communior Theologorum, cum Magistro in 2. dist. 27. Probatur autem discurrendo per singulas gratias prædictas. Nam in primis Concil. Trid. sess. 6. cap. 5. excitantem gratiam præuenientem appellat, dum ait, *exordium salutis sumi à præueniente gratia Dei,* hoc est, inquit, ab eis vocatione. Constat autem vocationem esse excitantem gratiam. Idem colligitur ex illa oratione Ecclesiæ. *Actiones nostras quas sumus Domine aspirando præueni.* Ergo inspiratio est gratia præueniens: inspiratio autem gratia excitans est. Et eodem modo dixit Concil. Tridentinum dicto can. si quis. 3. sine præueniente Spiritu Sancti inspiratione. Similiterque dixit Augustinus lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. & 19. Deum præuenire nos operando in nobis sine nobis, quod facit per gratiam excitantem, ut suprà vidimus. Idem habet quæst. 2. ad Simplicianum, & passim. Sic etiam Gregor. lib. 16. moral. cap. 11. dicit. *Si superna gratia mentem non præuenit, nunquam profectò inueniet innocentem.* Quomodo autem præueniat, declarat, dicens. *Superna pietas prius agit aliquid in nobis sine nobis.* De comitante verò subdit. *Vt subsequente quoque nostro libero arbitrio, bonum quod appetimus, agat nobiscum.* Vnde lib. 17. cap. 9. alijs 8. gratiam præuenientem dicit esse lumen diuinum, idest, illuminationem. Et lib. 18. cap. 23. alijs 25. dicit, esse inspirationem diuinam. Similia reperientur in Bernardo suprà, & in Prospero, & Anselmo locis citatis capite præcedenti.

3. Hæ gratiæ non differunt ab excitante, & adiuuante, Magister. Concil. Trid.

Augustin.

E *Augus-*
ter.
E *Gregor.*
E *Augus-*
ter.
E *Ratione pro-*
batur de gra-
tia præuenien-
te.

Ratio item clara est, quia, ut statim dicam, illa habitudo prioritatis, quam declarat vox præueniens, sumi potest, vel in ordine ad consensum liberum, vel in ordine ad merita, seu bona opera, vel in ordine ad alias gratias. Omnibus autem his modis potest gratia excitans esse præueniens, quia præcedit consensum ad quem excitat, ut per se notum est, præcedit etiam omnia merita, ut suprà contrà Semipelagianos probatum est. Denique

Gratia actuallis in præuenientem, comitantem, & subsequenter diuiditur, quod probat i. ex Scriptura. Daniel.

Paulus.

2. Ex Trid.

H Ec quæstio eodem ferè modo, quo præcedens, breuiter expediti potest. Dico ergo primò actuales gratias conuenienter illis tribus nominibus significari. Ita docent omnes Theologi, & patet primò, quia in Scriptura fit mentio harum gratiarum. Psalm. 58. *Misericordia eius præueniet me,* & Psalm. 20. *Præuenisti cum in benedictionibus dulcedinis, & tamen Psalm. 22. dicitur: Misericordia eius subsequetur me.* vox autem comitandi non inuenietur formaliter, in Scriptura, tamen inuenitur æquivalenter, quoties Deus adiutor noster dicitur. Et maximè significata est à Paulo 1. Corinth. 15. in illa verba. *Non ego, sed gratia Dei meum.* nam illa particula *mecum*, concomitantiam indicat. Secundò Trident. sess. 6. cap. 5. dicens verbis illis, *Conuerte nos Domine, & conuertimur;* ait nos confiteri gratia Dei præueniri. Et ita ex illo loco gratiam præuenientem colligit, de qua dicit can. 3. *Si quis sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione.* Dum autem addit, *eiusque adiutorio,* comitantem indicat, de qua & de ceteris in cap. 16. expressè dixit, quæ virtus (scilicet gratia Christi) bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur. *Et Ecclesia in quadam Collecta orat: Tua nos Domine gratia semper præueniat, & sequatur.* De concomitante autem videtur intelligi quod subditur; *Ac bonis operibus ingener prestat esse intentos.* Expressius verò de hoc tertio membro in alia Collecta dicitur. *Quos caelesti recreas munere, perpetuo Domine comitare præsidio, & alia statim affe-*

præcedit alias gratias ex genere suo, quia in toto ordine gratiarum excitans est prima.

De comitante. Est ergo omnibus modis præueniens. Simil modo gratia comitans, eadem est, qua adiuuans, de qua sub illa voce, ut suprà dixi, raro loquuntur Patres, & ideo non afferimus eorum testimonia, neque sunt necessaria, quia ex terminis ipsis res est manifesta, quia non potest gratia liberum arbitrium adiuuare, nisi simul concurrat cum illo, & hoc est comitari illud: vnde hæc habitudo concomitantia ex parte gratiæ habet pro termino, seu correlatio liberum arbitrium, seu influxum eius in eundem consensum. Quam concomitantiam optimè explicauit Bernar. in dicto lib. dicens: *Qui enim bono quod opere complent, voluntate consentiunt, opus omnino quod per eos Deus explicat, ipsis communicat. Vnde Paulus cum bona plurima, quæ Deus per ipsum fecerat, enarrasset, Non autem ego, ait, sed gratia Dei mecum. potuit dicere, per me; sed quia minus erat, maluit dicere, mecum, præsumens se non solum operis esse instrumentum per effectum, sed & operantis quodam modo socium, per consensum.*

Et de gratia subseciente. De gratia subseciente est nonnulla maior dubitatio, quia aliqui significant constituere membrum tertium distinctum; sed reuer-

nihil tale necessarium est, imò nec facilè cogitari potest. Suppono autem sermonem esse de interna, & actuali gratia, nam de influentia interna maximè loquitur Tridentinum in cap. 16. vbi illa tria membra posuit. Sic ergo gratia subsecens, non est nisi adiuuans, ut subsequitur excitantem, vel quodlibet auxilium, quod post aliud & veluti ratione illius datur. Probatur ex Augustino lib. de natur. & grat. cap. 31. vbi contra Pelagianos dicentes, *Nos ipsi nos ipsos iustificamus, ait, vbi quidem operamur & nos; sed illo operante cooperamur, quia misericordia eius præuenit nos: præuenit autem ut sanemur, quia, ut subsequitur, ut glorificernur præuenit; ut pie vivamus, quia sine illo nihil possumus facere.* Vbi videtur sub gratia subseciente comprehendere omnes gratias necessarias post primam vocationem, non solum ad benè operandum, sed maximè ad perseverandum usque ad mortem. Et in idem reddit, quod ait in Enchirid. cap. 32. nolentem præuenit, ut velit; volentem subsequitur, ne frustrà velit, idest, ut possit exequi, quod voluit, aut in incepto perseverare. Ad hoc autem solum indiget homo nouis auxiliis excitantibus, & adiuuantibus; ergo illa dicuntur subsequentia respectu primæ vocationis, vel primæ cooperationis gratiæ, quæ etiam dici potest subsecens, respectu prævia excitantis. Et ita ferè exposuit Gregor. homil. 9. in Ezechiel. in principio, dicens. *Ipse aspirando nos præuenit, ut velimus, qui adiuuando subsequitur, ne inanter velimus, sed possumus implere, quod volumus.* Idem latè Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 11. *Ipsa præueniendo misericorditer incipit, subsequendo custodit.* Et paulo post. *Prauenit donans homini bonam voluntatem, subsequitur benè volentem, operando in illo boni operis facultatem.* Et concludit, *Hoc igitur ista misericordia Dei, in nomine subsequitur, quod præueniens ipsa largitur.* quibus verbis, & alijs, quæ subiungit, aperte sentit, subsequentia auxilia non esse, nisi quæ post præuenientem gratiam nos custodiunt, & adiuuant ad augmentum, & perseverantiam in iustitia, quæ non sunt nisi noua auxilia excitantia, & comitantia: nullum ergo nouum auxilium gratiæ per

A hoc tertium membrum superioribus additur.

Vt ratione hoc declaremus, aduerto, vocem illam *subsequens*, relationem posterioritatis dicere, ut per se manifestum est: potest ergo hæc relatio accipi respectu trium terminorum, quos paulo antè declarauit. Primò enim comparari potest ad præcedentem gratiam, & sic tam gratia comitans, quam secunda præueniens potest rectè dici subsequens.

Et de comitante videtur ita loqui Ecclesia in quadam oratione pro iter agentibus, dicens, *ut præueniente tua gratia dirigas, & subsequente comitari digneris.* nam gratia comitans, seu adiuuans semper

B supponit præuenientem, & ideo est subsequens respectu illius. Et ita in hac parte consentiunt etiam Diuus Thomas, & Theologii suprà. Vnde etiam patet secundam gratiam præuenientem dici posse subsequenter respectu alterius gratiæ præcedentis, tam præuenientis, quam comitantis. Loquor autem de secunda, quia prima non potest in hoc ordine dici subsequens, quia non datur ratione alterius, in quo differt à prima comitante, quia hæc datur ratione præuenientis, & quasi consequens ad illam, ut suprà tetigì.

Secundò potest alia relatio sumi in ordine ad liberum consensum, & sic respectu vnius, & eiusdem consensus non potest gratia comitans, vel præueniens, quæ ad illum datur, esse subsequens, quia in nullo genere, aut modo est posterior, quam visus liberi arbitrij, ut sèpè dictum est. Et in hoc sensu dixit Augustinus, non posse gratiam esse pedissequam liberi arbitrij: tamen respectu talis consensus, etiamsi primus sit, reliquæ gratiæ, quæ postea dantur, dici possunt subsequentes, quia sunt posteriores, & possunt dari ratione illius, quod non est inconueniens, quia ille consensus non est naturalis, sed gratuitus, quod statim magis patebit. Et eadem ratione si gratia præueniens, & comitans, seu excitans, & adiuuans non comparentur ad consensum, propter quem dantur tamquam propter finem, siue effectum, sed ad alium præcedentem, sic dici possunt subsequentes respectu illius.

C Tertiò potest dici gratia subsequens, respectu præcedentis meriti, vel dispositionis, quomodo frequenter loquuntur Patres, & sic constat multis gratias excitantes, & adiuuantes post primas posse esse subsequentes: nam possunt cadere sub meritum supposita priori gratia, ut sèpè etiam dictum est.

D Ex his ergo rectè concluditur, gratiam subsequenter non esse auxilium distinctum ab excitante, & adiuuante; sed illa eadem, ut habentia tales respectus illis vocibus nominari. Quod ratione dialectica declarari potest, nam respectu diuersorum, potest eadem res accipere denominations relativas, quasi oppositas, ut patris, & filij, prioris, & posterioris; sic ergo eadem gratia potest dici præueniens, & subsequens, & comitans, quamvis adiuuet, & excitet. Denique si considerentur effectus, propter quos dari potest gratia subsequens, non inuenitur alius modus, quo possit illos efficere, nisi vel excitando, vel adiuuando; sed istæ gratiæ actuales non dantur nisi propter suos effectus; ergo gratia subsequens actualis, & interna non datur, nisi ut excitet, vel adiuuet, vel ad bonum operandum, vel ad malum vitandum, siue hoc consideretur in singulis actibus, & occasionibus, præferim post primum consensum liberum, siue in ipsa perseverantia; ergo non potest esse gratia

6. Gratia dicitur subsequens ratione præcedentis.

7. 2. In ordine ad consensum.

3. Respectu meriti.

8. Ex his fit subsequenter gratiam non distingui ab excitante,

gratia distincta ab excitante, & adiuuante, vt etiam satis constat, licet hæc diuisio trimenbris videatur, nihil addere priori diuisioni auxilij in excitans, & adiuuans, ideoque nihil obstatre quominus illa diuisio adæquata sit. Obiter tamen notari potest differentia inter illa membra: nam in ordine gratiarum præuenientium dari potest aliqua, quæ sit purè præueniens, quia in omni ordine prioris, & posterioris peruenitur ad primum, & proportionali modo potest dari gratia purè subsequens, quia potest dari ultima: comitans autem semper potest alios respectus participare, quia vel est subsequens respectu præuenientis, vel potest esse subsequens respectu posterioris gratiae, quamvis respectu cooperationis liberi arbitrij sit purè comitans, vt iam explicatum est, & in sequenti capite latius dicetur. Aduerto etiam non omnem gratiam, quæ post aliam datur, dici propriè subsequentem, sed illam quæ aliquo modo ratione prioris datur; nam si nullo modo sit ab illa, vel ratione illius, non dicitur propriè subsequens, nisi forte in ratione temporis, quod est accidentarium, & non consideratur.

9.
Sequitur 2. dari illam in iustis, & peccatoribus.

Præterea ex dictis inferri potest, gratiam subsequentem non dari tantum in hominibus iustis, sed etiam in peccatoribus, immo etiam in infidelibus, si ad fidem iam vocati sunt, vel aliquo modo præuenti, & cooperari incipiunt; patet facile ex dictis, quia peccator per fidem potest impetrare auxilium ad pœnitentiam petendo, & eleemosynas faciendo, vt Scriptura docet; ergo si tale auxilium impetrat, habet respectu fidei veram rationem gratiae subsequens. Et eadem ratio locum habet in homine vocato ad fidem, nondum planè conuerso: nam ex præueniente gratia quam recipit, potest concipere aliquod bonum desiderium, quo paulatim disponatur; posterius ergo auxilium, quod illi homini datur intuitu dispositionis eius, & reuera gratia subsequens. Quin potius, vt dixi, ipsa gratia cooperans, quæ his hominibus datur, vt se remotè disponant ad gratiam, potest dici subsequens respectu excitantis, quæ præcessit; non est ergo gratia subsequens propria iustorum. Quod si interdum Augustinus, vel Fulgentius locis citatis, eam specialiter iustis attribuere videntur, non ideo est, quia alijs nullo modo cōmunicetur, sed id faciunt ad explicandam iustitiam semel comparatam, & auxiliis, quæ dantur ad illam obtinendam, non sufficere ad salutem, sed etiam ipsos iustos indigere gratijs subsequentibus. Vnde non negant, immo à fortiori docent, eisdem auxilijs indigere peccatores, quamvis non sint illis ita debita, sicut iustis. Et ideo forte etiam innuere voluerunt esse in iustis maiorem quamdam rationem, ob quam auxilia, quæ illis dantur, sint subsequentia, quia vel sunt debita, tanquam connaturalia gratiae habituali, vel etiam, quia iusti possunt multa auxilia de condigno mereri.

10.
3. Non datur ad solam per seuerantiam, sed ad quemcumque actum bonum.

Secundò sequitur ex dictis, subsequentem gratiam non tantum dari ad perseverandum, sed etiam ad quemcumque progressum facendum in gratia quocumque modo inchoata. Hæc sequitur aperte ex præcedenti, quia vt fidelis peccator ad iustitiam ulterius progressiatur, & se disponat, nouo gratijs auxilio indiget, quod respectu fidei subsequens est, & idem est de similibus. Et eadem vel maiori ratione non datur gratia subsequens tantum ad actus internos, seu ad executionem boni propositi, sed etiam ad interiores actus, & ad ipsum bonum propositum concipiendum. Probatur inductione facta, nam peccator, vt concipiatur propositum pœnitentiae, & se disponat,

A recipit gratiam subsequentem ad fidem, vel timorem. Et ita Trid. sess. 6. cap. 7. describens seriem, & ordinem iustificationis varios numerat actus, quorum unus prior est alio, & ad singulos requiritur auxilium gratiae, vt constat, & ideo auxilium datum ad posteriorem actum subsequens esse potest respectu actus præcedentis. Ratio vero est, quia hæc auxilia sunt, vel excitantia, vel adiuuantia, quæ recipiunt illas denominations, quoties datur ratione prioris gratiae, vel intuitu, aliquius boni operis præcedentis.

Sed dicunt aliqui, præter auxilia, quæ dantur ad bonum incipientem, necessarium esse, An gratia sub vi Deus etiam exteriū ad executionem propositi, & consequenter ad opus externum præbeat addat supra occasionem opportūnam ad bene operandum, & præterea ut auferat omnia impedimenta;

nam hæc merito inter gratias computantur, Ergo recte dicitur gratiam subsequentem addere huiusmodi bona ultra gratiam excitantem, & adiuuantem. Respondetur in primis hoc nihil obstat, quia loquimur de gratia interna, vt in conclusione dixi: illæ autem gratiae externe sunt. Deinde dico etiam ad illas gratias externas posse, & debere doctrinam datam applicari, quia præparatio opportuna occasionis ad bene operandum, licet sit gratia subsequens respectu præcedentis propositi; tamen respectu operis, ad quod datur, reuera est gratia præueniens, quia à Deo sit sine nobis. Quo modo recte intelligitur illud Prouer. 16. *Hominis est præparare animam, Dei autem gubernare linguam.* nam illamet directio, & gubernatio lingua respectu præparationis est subsequens, & respectu locutionis est prævia, quia est solius Dei, vt in eisdem verbis planè indicatur. Vnde talis gratia poterit esse excitans eo modo, quo per externa verba homo excitat. Ac denique si homo tunc operetur, etiam potest dici gratia adiuuans, quia non parum iuuat, vel carere impedimentis ex prauis occasionibus, vel bonas habere. Igitur quoad gratias externas, nulla est hic differentia. Addo denique has gratias externas etiam ad concipientium primum bonum propositum dari posse, & requiri, quia etiam congrua occasio exterior, & ablatio impedimenti multum conferre possunt ad bonum propositum concipientium. Ideoque opportuna occasio audiendi verbum Dei, præueniens gratia est, & ad excitantem pertinet, & ablatio impedimenti, quod posset idem propositum impediens, gratia est, quæ tale propositum comitatur, ut fiat; ergo non est cur inter conceptionem, vel executionem boni propositi discrimen ullum constituamus.

Tandem dixi in assertione, si loquamur de gratijs actualibus, quia D. Thomas in dicto art. 3. etiam accommodat has tres voces ad gratiam habitualem, quod facile etiam fieri potest. Nam habitualis gratia, quatenus à solo

E Deo insfunditur, & præredit actus quos elicit, dici potest præueniens; quatenus vero simul est cum actibus quos elicit, & ad illos cū voluntate cooperatur, potest dici gratia comitans, quia liberum arbitrium in operando comitatur. Eadem vero gratia, vel quoad infusionem ratione dispositionis præcedentis, vel quoad suum augmentum, quia datur ex merito de condigno, gratia subsequens dici potest. Hæc vero solum est accommodatio quædam per se probabilis, quamvis Augustinus nihil de illa traetauerit.

12.
An hæc nomina gratiae habituali accommodentur.

C A P V T X X I V .

Quomodo gratia præueniens, comitans, & subsequens ad operantem, & cooperantem gratiam comparantur.

Questio hæc in sententia quam sequimur, nullam nouam difficultatem habet. Diximus enim gratiam excitantem, & adiuuantem, cum operante, & cooperante respectuè conueriti. Vnde necesse est, vt eamdem proportionem, seu habitudinem seruent ad præuenientem, comitatem, & subsequentem. Quia verò moderni quidam aliter sentiunt, saltem de cooperante gratia, pauca de illa dicere necessarium existimauimus. Est ergo hoc tempore quorumdam Theologorum sententia affirms, non solum operantem gratiam, sed etiam cooperantem esse præuenientem, & non simultaneam, seu comitantem, vel forte etiam subsequentem. Ut autem intelligatur huius sententiae sensus, aduertendum est non distinguere præuenientem, & subsequentem gratiam per comparationem ad alias gratias, sed per comparationem ad efficientiam, & influxum liberi arbitrij. Nam priori modo forte non negarent hi Doctores, posse cooperantem gratiam esse subsequentem, cum etiam gratia operans, imò & excitans (qua secundum illos est distincta ab operante, & prior illa) possit esse subsequens ad priorem gratiam, imò & ad aliquod meritum quando non est prima in suo ordine, sed aliam supponit, vt ostensum est. Loquuntur ergo per comparationem ad influxum liberi arbitrij, cum ipsam gratia, & sic supponunt, gratiam operantem semper esse præuenientem, de quo nulla est controversia. Nam licet non eamdem gratiam nomine operantis intelligamus omnes, (nos enim excitantem intelligimus, illi verò prædeterminantem physicè,) nihilominus qualiscumque sit, si est gratia operans, sine dubio præcedit ordine naturæ, seu causalitatis consensum liberi arbitrij, quia est causa eius; ergo de gratia cooperante difficultas superest.

*Quæstio an
gratia coope
rans sit tantum
præueniens ra
tione consen
sus liberi.*

Addunt enim etiam gratiam physicè cooperantem in quantum cooperantem esse præuenientem. Ita tenet P. Aluar. & solum citat pro sua sententia Medin. 1. 2. q. 111. art. 2. de cuius sententia infra dicam. Probatur autem hæc sententia primò ex illo Pauli ad Philip. 2. *Dens est, qui operatur in nobis velle, & perficere. & Isa. 26.* Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine. quæ testimonia sine alia inductione proponuntur. Secundò ex Gelasio Pap. epist. 5. ad vniuersos Episcopos per Picenum circa finem, dicente. *Quis autem audeat dicere, Christianus aliquid habere boni sine gratia? quando magister gentium clamat, cuncta breuiter in se bona concludens: Gratia Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit. ut ostenderet, quia donum gratie non ipse processerit, sed fuerit subsequutus, atque monstraret cooperationem se esse gratia subsequendo; sed plus omnibus, inquit, laboravi. Ac rursus veritus ne de se presumere videretur, adiungit. Non ego, sed gratia Dei tecum. Non dixit, ego, & gratia Dei tecum, sed proposuit gratiam præcedentem se, atque subiungit. Si ergo liberum arbitrium subsequitur, gratia profectò antecedit cooperando eidem libero arbitrio, quia non potest arbitrium cooperando subsequi, nisi gratia*

A cooperando antecedat.

Tertiò probatur ex Trident. sess. 6. can. 4. definiante. *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum, excitatum nihil operari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, anathema sit.* Nam si arbitrium cooperatur motum, præcedit motione; ergo præcedit gratia cooperans. Probatur hæc ultima consequentia, quia illa motione non fit per solam gratiam excitantem, sed etiam per cooperantem, & adiuuantem. Vnde idem Concilium cap. 5. non obscurè significat etiam adiuuantem esse præuenientem, cùm tamen adiuuans gratia sit etiam cooperans.

Quarto additur Prosper in epist. ad August. vbi gratia cooperantem præoperantem appellat, quia est præueniens. Et adiunguntur PP.

qui impugnarunt Faustum Rheyensem, quia non admittebat gratiam cooperantem præuiam, sed comitem, & illi primas partes tribuebat. Ergo ex sententia Patrum necesse est gratiam concomitantem præuiam admittere.

Quintò allegatur D. Th. 1. 2. q. 111. art. 2. quia dicit, *in illo effectu, in quo mens nostra, & mouet, & mouetur operatio, non solum attribuitur Deo, sed etiam anima, & secundum hoc dicitur gratia cooperans.* Ex quibus verbis colligunt liberum arbitrium in eo effectu, qui gratia cooperanti attribuitur, moueri à Deo, & mouere seipsum; ergo gratia cooperans, in quantum cooperans mouet liberum arbitrium, & simul cum illo liberam operationem producit; ergo gratia cooperans, vt sic, præcedit ordine naturæ, & sic est præueniens, quia omne mouens, præcedit ordine naturæ motum suum.

Sextò adduntur rationes. Prima, quia opus meritorium est effectus gratiæ cooperantis, sed in omni opere meritorio mens nostra mouetur physicè à Deo, iuxta id ad Rom. 8. *Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei;* mouentur enim vt agant, vt sepe exponit August. ergo præcedit motione Dei, quia aguntur; ergo præcedit gratia cooperans physicè, quia non solum moraliter, sed etiam physicè aguntur. Secunda ratio, quia gratia cooperans, seu Deus per illam non cooperantur vt duæ causæ partiales, sed vt totales, vnaquæque in suo genere; ergo gratia cooperans præcedit ordine causalitatis cooperationem liberi arbitrij. Probatur consequentia, quia si non sunt causæ partiales, sed totales, vna pendet essentialiter ab alia, tanquam à superiori: at vbi est dependentia, est ordo naturæ; ergo causa superior, sicut Deus, vel gratia ordine naturæ præcedit in cooperando.

Hanc sententiam censeo esse falsam: vt autem sensus eius rectè intelligatur, & sine confusione, vel æquiuocatione impugnetur, supponere in primis oportet dictos auctores præter omnes gratias excitantes, & adiuuantes à nobis explicatas, addere quandam actualē gratiam realiter distinctam ab omnibus actibus elicitis à nostris potentijs, siue sint motus indeliberati excitantis gratiæ, siue actus liberi arbitrij meritorij, seu pietatis, quam gratiam vocant motionem virtuosam, & hanc ipsam gratiam subdistinguunt vel re, vel munere. Vnam dicunt præcedere ante motus gratiæ excitantis tanquam principium illorum, de quo puncto iam supra dictum est: aliam dicunt subsequi post motus gratiæ excitantis, vt determinet efficaciter voluntatem ad actus liberos, & sit suo modo causa per se efficiens, & faciens facere consensum, quo liberum arbitrium gratiæ excitanti respondet. Huic ergo gratiæ duo munera tribuunt, vnum est mouere voluntatem per seipsum, quasi formaliter, ita vt in ea motione voluntas mere passiù se habeat, talem motionem recipiendo; & vt sic dicunt esse gratiam operantem, ac præuenientem,

*Reijsicur hæc
sententia, &
eius sensus ma
gis explicatur.*

3. Ex Trident.

4. Ex Prospero.

5. Ex S. Th.

6. Ratione
multipli.

venientem, de quo nunc questionem directe non mouemus. Aliud est efficere cum voluntate actum liberum, & sic dicunt illam esse gratiam cooperantem, & nihilominus sub hac ratione dicunt etiam esse gratiam praeuenientem, & prius natura operantem, quam voluntatem. & de hoc ultimo puncto est nunc principalis controvrsia. Vt autem melius nostram sententiam explicemus, tam de hac gratia, quam de omni verè cooperante breuiter dicemus.

Dico ergo primò nullam dari actualem gratiam physicè præmoueuentem, determinantem, vel cooperantem cum voluntate ad actus pietatis. Hæc assertio tangit totam materiam de concursu prævio in sequentibus capitibus disputationam, & de auxilio efficaci lib. 5. tractandam, & ideo ne perueramus ordinem, & confundamus disputationem à prolixa eius probatione abstinemus, sed eam tantum supponimus, vt iam præuenientem gratiam in nostra sententia explicemus. Probatur autem breuiter, quia illa gratia, neque necessaria est per modum præuij concursus necessarij ex parte causæ primæ, neque per modum specialis auxilij necessarij ex parte causæ secundæ; ergo nullo modo. Consequentia est euident ex sufficienti partitione. Prima verò pars antecedentis probabitur in discurso huius libri, ac tandem concludetur in capite ultimo. Nunc verò addo, licet ille præuij concursus esset necessarius, non esse illam gratiam operantem, vel cooperantem, de qua Patres loquuntur; quia Patres tractant de gratia, quæ se tenent ex parte causæ secundæ, & iuuet illam, & det illi vires efficacissimas, vt loquitur Augustinus. Nec requirunt illam gratiam propter dependentiam causæ secundæ à prima, sed propter infirmitatem naturæ lapsæ ad operandum quodcumque bonum, vel propter imbecillitatem naturæ secundum se ad opera gratiæ cooperantis. Et ideo etiam talem modum operationis Dei requirunt, qui actibus malis, vel non bonis communis non sit. Gratia ergo præueniens, siue operans, siue cooperans non requiritur ex generali ratione concursus primæ cause; ideoque ad illum non pertinet, siue ille detur præuij, siue non detur. Altera verò pars antecedentis patet, quia si talis gratia esset necessaria ex parte voluntatis, vt causa secunda est, daret illi posse operari, quod neque verum est, nec ab alijs auctoribus conceditur. Sequela autem patet, quia daret illi virtutem, & vires necessarias ad agendum, hoc autem est necessitas principij dantis potestatem agendi; sed de hoc punto hæc nunc satis.

Dico secundò, etiam si talis gratia admittatur, nihilominus non potest dici præueniens sub illa replicatione, quatenus cooperans est. Probatur primò, quia illa gratia est simul operans, & cooperans, vt ipse Alvarez supponit disputatione antecedenti 31. vbi in 2. conclus. ait gratiam operantem physicè esse realiter distinctam à gratia excitante; imò etiam præoperantem illam vocat, quia prædeterminat voluntatem. Et deinde addit num. 9. hanc gratiam physicè operantem non esse distinctam realiter à gratia cooperante physicè, ex sententia Diui Thomæ 1. 2. quæst. 111. art. 2. ad 4. Hinc ergo argumentamur, quia illa gratia physicè determinans voluntatem (si datur,) vt est operans, est præueniens; ergo vt est cooperans, non est præueniens, sed concomitans voluntatem cooperantem. Antecedens certissimum est in illa sententia,

A quia illa gratia à solo Deo fit in nobis sine nobis, & per eam Deus solus operatur determinando voluntatem, & faciendo efficaciter vt consentiat: at verò totum hoc antecedit ordine naturæ, & causalitatis influxum liberum voluntatis; ergo talis gratia secundum illam rationem operans est. Hinc ergo probatur prior consequentia. Primò, quia inter infusionem illius gratiae prædeterminantis, & influxum liberum nostræ voluntatis, non antecedunt duo instantia naturæ, seu causalitatis, in quibus illa gratia nostrum liberum consensum antecedit, sed unicum tantum, in quo gratia illa infunditur voluntati, & prædeterminat illam quasi in actu primo, prius natura, quam operetur, & in secundo instanti naturæ statim sequitur operatio, neque medium instans cogitari potest, aut probabilis ratio illius reddi. At gratia illa prius natura est gratia præueniens, & non vt cooperans. Probatur consequentia, quia gratia præueniens est, quæ ordine naturæ antecedit influxum liberum arbitrij: sed gratia illa, vt cooperans non antecedit sic; ergo non est præueniens. Probatur minor, quia illa gratia vt cooperans est posterior natura, quam vt operans, sed in illo posteriori naturæ iam est influxus liberum arbitrij, quia gratia illa non præcedit liberum usum per duo instantia naturæ, sed per unum tantum; ergo gratia illa vt cooperans, est simul natura cum usum liberum arbitrij, ac proinde non potest esse præueniens.

Secundò idem conuincitur, quia gratia illa duplē habere potest causalitatem, una est formalis, altera effectiva: sub priori est tantum gratia operans, & antecedit usum libertatis: sub posteriori autem est cooperans, & non sic antecedit; ergo vt operans est præueniens, & non vt cooperans. Consequentia est clara. Minor declaratur, quia illa gratia infunditur à solo Deo voluntati prius natura, quam operetur, vnde necesse est vt illam afficiat, & suo modo illam informet, quia non potest in ea fieri, quin illi inhæreat, nec potest illi inhærente, quin eam informet; hæc autem informatio, iuxta illam sententiam in hoc consistit, quod voluntatem ita compleat in virtute, & efficacitate, vt eam omnino determinet ad eliciendum consensum prius natura, quam agat, quamvis se continere non possit, quin in eodem instanti temporis, & posterius natura illum actum eliciat; ergo in illo priori naturæ, & in toto illo munere habet illud auxilium, vim, & causalitatem solius gratiæ operantis, quia & à solo Deo fit, & se sola sine illa cooperazione liberi arbitrij totum illum effectum confert. Deinde verò gratia illa efficit ipsum consensum voluntatis tanquam principium eius, vel principij complementum, iuxta varios modos loquendi eorum actuum, quos infra tractabimus. Sub hac ergo ratione participat causalitatem effectuum, & donec intelligatur illam actualiter exercere, nondum habet rationem gratiæ cooperantis, quia in toto priori naturæ, quod antecedit effectuum causalitatem, nondum est cooperans, vt declarauit. Et ita est sufficier declarata tota maior propositio, quam in principijs illius sententiæ sectatores eius negare non possunt, si constanter loquuntur. Probatur ergo minor, quia gratia non potest intelligi in actu secundo efficiens consensum voluntatis prius natura, quam voluntas etiam illum efficiat; ergo vt actu efficiens non est gratia præueniens, sed concomitans.

Eius, vel principij complementum, iuxta varios modos loquendi eorum actuum, quos infra tractabimus. Sub hac ergo ratione participat causalitatem effectuum, & donec intelligatur illam actualiter exercere, nondum habet rationem gratiæ cooperantis, quia in toto priori naturæ, quod antecedit effectuum causalitatem, nondum est cooperans, vt declarauit. Et ita est sufficier declarata tota maior propositio, quam in principijs illius sententiæ sectatores eius negare non possunt, si constanter loquuntur. Probatur ergo minor, quia gratia non potest intelligi in actu secundo efficiens consensum voluntatis prius natura, quam voluntas etiam illum efficiat; ergo vt actu efficiens non est gratia præueniens, sed concomitans.

1. Conclus.
Nulla datur
gratia actualis
physicè præ-
mouens.

2. Concl. Si ta-
lis gratia ad-
mitteretur, nō
potest dici præ-
ueniens, vt co-
operans est.
Alvarez.

3. Thomas.

tans. At non est gratia cooperans nisi vt actu efficiens, seu tunc incipit esse cooperans cum incipit efficere actu; ergo vt cooperans non est præueniens, sed concomitans, & iuuans ipsam voluntatem operantem.

^{10.}
Probatur ex doctrinâ Th.

Tertiò declaratur idem in doctrina Diu Thomæ in dicta quæst. 111. art. 3. vbi ait gratiam habitualem esse operantem, vt informat animam, cooperantem verò vt est principium operis, sicque habitus charitatis cum actu non operatur, siue in tempore, siue in naturæ ordine, non potest dici cooperans, sed tantum operans, quia nondum effectiū operatur, sed tantum formaliter, incipit esse cooperans, cum incipit effectiū operari; ergo idem est dicendum cum proportione de auxilio illo prædeterminante, si detur; solum enim interuenit differentia, quia habitus prius tempore potest esse gratia operans, quam cooperans, quia in re ipsa potest ab operatione effectiua separari; illud verò auxilium simul tempore semper est gratia operans, & cooperans, in prioritate autem, & ordine naturæ seruat proportionem. At verò charitas habitualis non potest dici præueniens in quantum cooperans, quia non prius natura operatur, quam ipsa voluntas, sed solum habet rationem gratia præuenientis, quatenus est operans; ergo idem est de auxilio præmouente. Respondent constituendo, discrimen, quia habitus non facit facere voluntatem, sed potius voluntas vtitur habitu: illud autem auxilium facit facere voluntatem, sed potius voluntas vtitur habitu: illud autem auxilium facit facere voluntatem, imò & ipsum habitum, & ideo vt sic natura antecedit, & est præueniens: sed hoc nihil obstat, quia etiam posita illa doctrina illudmet facit facere, vt est prius natura, quam ipsum facere, non potest esse ab illo auxilio effectiū, sed tantum formaliter adhérendo, & quasi inclinando, & impellendo potentiam nondum vitaliter operantem. Nam licet Deus quatenus effectiū infundit illud auxilium, dicatur (iuxta illam opinionem) facere vt faciamus, tamen ipsum auxilium, vt prius natura inest voluntati, quam effectiū operetur, non potest effectus facere, vt faciat, sed tantum formaliter, quia implicatio est dicere, quod causat effectiū prius natura, quam efficiat; ergo formaliter tantum potest dicere facere, vt faciat. Vnde cum Aluarez suprà ad confirmationem secundi argumenti dicit cooperationem huius gratiæ, secundum instans naturæ præcedere, non eliciendo operationem sine nobis, sed faciendo, quod nos liberè, & infallibiliter consentiamus, vel repugnantia dicit, vel verbis æquiuocè vtitur; quia si illa gratia non prius natura elicit operationem, non causat effectiū; ergo vt sic non est cooperans, nec facit facere nisi formaliter adhérendo. Deinde in secunda solutione ad 15. dicit primum initium nostri consensus esse à sola illa gratia, mouendo ait, & applicando liberum arbitrium ad operandum. At hoc non facit effectiū, sed formaliter, & consequenter, vt gratia operans. Neque in ipso consensu est aliud initium præter actionem ipsam vitalem; igitur illud auxilium prout inchoat consensum, illo modo, seu prout eodem modo facit facere, non est gratia cooperans, sed operans, non cooperans dicitur vt cum voluntate faciat, sicut etiam ipsum nomen præfert. Quamuis ergo illud auxilium vt facit facere sit gratia præueniens, non ideo vt cooperans est præius, sed tantum concomitans.

Obiectio reijs citur.

Aluarez.

Vltimò declaratur, quia duobus modis potest gratia denominari cooperans, sicut suprà de adiuuante diximus. Vno modo tanquam actio, seu actualis influxus gratiæ, quæ dicitur cooperans quatenus imbibitur essentialiter in actione ipsius liberi arbitrij. Alio modo tanquam principium, à quo influit actio, seu influxus cooperans. Priori modo repugnat gratiam operantem esse præuenientem, quia essentialiter imbibitur in actione, & influxu liberi arbitrij, & ideo non potest esse prior natura, quia nec est causa eius, sed in re sunt omnino idem, nec potest aliquid esse prius natura, quam id cum quo essentialiter identificatur, & ideo idem auctores hoc genus auxiliij vocant simultaneum, non præium, vt in sequentibus capitibus latè videbimus. Posteriori autem modo non dicitur gratia cooperans prius natura, quam operetur, quia per se ipsam cooperationis actionem denominatur cooperans, sicut agens denominatur ab actione. Non enim dicitur gratia cooperans aptitudine tantum, seu in actu primo, id est, quia potens est ad cooperandum cum voluntate, sic enim, & habitus dormientis diceretur cooperans, & Deus ipse quando nihil actu facit, & voluntas ipsa existens in otio diceretur cooperans, quia apta est ad operandum: hæc autem omnino falsa esse constat; ergo illa denominatio sumitur ab actuali influxu cooperativo; ergo si influxus ipse non potest esse gratia præueniens, multo minus principium eius, quatenus cooperans est, potest esse præueniens, quia talis denominatio supponit influxum simultaneum, ac proinde supponit etiam liberi arbitrij influxum; ergo gratia cooperans etiam physicè, vt talis est, non potest esse præueniens. Vnde repugnantiam profectò in dictis inuoluunt, qui fatentur motionem præium, non esse cooperantem, nisi simul tempore cum producit effectum. Et nihilominus dicant, etiam vt sic esse præuenientem. nam in actuali influxu non præuenit voluntatem, nec efficit actuum eius prius natura, quam ipsa voluntas, vt satis demonstratum est, & iterum statim dicam, & sèpius in sequentibus.

Atque hinc concludo, & dico tertio, gratiam cooperantem qualiscunque illa sit, numquam esse præuenientem respectu cooperationis liberi arbitrij, hanc assertionem generaliter probant rationes factæ proximè, solum illam addo ne quis existimet, doctrinam datam procedere tantum ex suppositione auxiliij prædeterminantis, & physicè cooperantis, nam doctrina vniuersalis est de omni gratia prævia, quæ transit in cooperantem, siue moraliter iuuando, vt est gratia excitans, siue physicè, vt est habitus infusus, vel interdum ipse Spiritus Sanctus, iuxta superiùs dicta. Probarique vltiùs potest ex dictis suprà de gratia adiuuante, ibi enim multa ex doctrina Augustini allegauimus, quibus ostendit gratiam non esse adiuuantem, nisi nobis etiam coadiuuantibus, quia verbum adiuuandi, mutuam relationem inuoluit. Eandem autem, & expressius indicat verbum cooperandi, vt per se patet.

Dicunt verò aliqui cooperari dicere respectu ad alium simul tempore operantem, non tam ad eum, qui simul natura operatur. Sed contrà. Primo, quia quidquid sit an possit id contingere, vel sufficere in his, qui diuersis actionibus simul agunt, & in his qui vnam, & indiuisibilem simul actionem eliciunt, impossibile est, vt vna indiuisibilis actio essentialiter pendens à duobus principijs, prius natura, & causalitate.

fis

13. Obiectetur cooperari non dicere respectu ad eum qui sim mul natura operatur. Reijcitur haec obiectio.

3. Concl. Gratia cooperantia cooperantia nunquam est præueniens ratione confessus liberi.

4. & vltimò probatur ex modo quo dici potest cooperans.

¹⁴ sit ab uno, quam ab alio, quia indiuisibilis entitas, & formalis ratio actionis huiusmodi simul natura est tota; ergo simul etiam natura dicit habitudinem ad utrumque principium. Talis autem est similitas, quam verbum cooperandi in his actionibus gratiae denotat; ergo dicit relationem ad alium cooperantem simul non tantum tempore, sed etiam natura. Secundum id maximè confirmatur, quia illa actio intrinsecæ est vitalis; ergo impossibile est prius natura fieri ab aliquo principio adiuuante potentiam, quam ab ipsam potentia vitali; ergo non habet talis actio esse prius natura à quacumque gratia adiuuante, quam ab ipsa voluntate; ergo talis gratia vt actu efficiens, non potest esse præueniens respectu voluntatis, vt cooperantis. Tertio, quia auxilium præsum iam inditum voluntati in eo instanti, in quo actu cum illa operatur, non habet causalitatem in illam, vt operantem præter influxum simultaneum in ipsam operationem, quia si quam aliam causalitatem in ipsa voluntate prius natura habet, illa non est gratiae cooperantis, sed operantis, vt iam explicauit, quia non est ab ipsa motione vt efficiente, sed vt inherente; ergo talis cooperatio effectiva non dicit tantum relationem simultatis in duratione, sed etiam in ordine naturæ, & causalitate.

Denique sententiam hanc expressè docuit Bern. lib. de Grat. & lib. arbit. circa finem, vbi de gratia sic inquit. *Ipsa liberum excitat arbitrium, cùm seminat cogitatum, sonat, cùm immutat affectum, roborat vt perducat, ad attum, seruat, ne sentiat defectum. Sic autem ista cum libro arbitrio operatur, vt tantum illud in primo præueniat, in ceteris comitetur. Ad hoc virque præueniens, vt iam sibi deinceps cooperetur, ita tamen quod à sola gratia cœptum est, pariter ab utroque perficitur, vt mixtum, non singulatum, simul non vicissim, singulos profectus operentur.* Quid clarius, quæso, aut euidentius dici poterat? nihil vero est tam manifestum quod tergiuersationibus non sit expositum. Respondent ergo Bernardum, cùm dixit gratiam præuenire arbitrium, quoad solam gratiam excitantem, loqui de præuentione secundum ordinem temporis: sic enim sola gratia excitans est prior, quam consensus, & cùm dixit in reliquis simul concurrere cum arbitrio, intelligere de simultate temporis, non naturæ, idque suadere nituntur, quia statim Bernard. subdit. *Non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum, singula opere individuo peragunt, totum quidem hoc, & totum ex illa, sed vt totum in illo, sic totum ex illa.* Nam quia dicit, totum ex illa, exponunt gratiam prius natura concurrere, & cooperationem arbitrij ex cooperatione gratiae pende-re, ac subinde cooperationem gratiae esse na-tura priorem.

^{15.} Mens Bernardi amplius ex-plicatur.

Ad hæc certè nimis voluntaria, & violenta sunt. Nam prius dicit Bernardus, totum qui-dem hoc, id est, liberum arbitrium prius na-tura efficere actum, & cooperationem gratiae à cooperatione arbitrij pendere; sicut ergo ista illatio friuola esset, ita est etiam illa, camque excludunt illa verba, sed totum, sin-gula opere individuo peragunt. Et hæc ipsa manifestè conuincit loqui Bernardum etiam de simultate naturæ, & causalitatis, & funda-mentalem rationem attingit, quia unica indiuisibilis actio est ab utroque principio. Idemque optimè significauit, cùm dixit, quod à sola gratia cœptum est, pariter ab utroque perficitur, vt mixtum, non singu-latum, simul, non vicissim. Consultò enim videtur tot modis explicasse illam simulta-tem, ne putaretur esse per solam concomi-

A tantiam temporis, sed causalitatis, & actionis indiuisibilis, & quasi mixta ex influxu simul-taneo gratiae, & liberi arbitrij. Vnde cùm solam gratiam excitantem dicit esse præuenientem, in opposita significatione vocem præuenientis assūmit, considerando id, quod est per se, non quod est accidentarium. Nam quod excitas gratia tempore præcedat, ac-cidentarium est; per se autem est, quod præcedat ordine causalitatis, & quod à Deo solo fiat. Et in hoc genere dicit Bernardus illam gratiam unicam, & solam esse præuenientem, & à sola illa opus salutis inchoari.

Ad primum ergo testimonium responde-tur, Deum operari in nobis velle, & perfi-cere, excitando, & adiuuando nos, seu ope-rando in nobis, & cooperando nobiscum. ^{16.} Soluuntur te-stimonia n. 2. Et similiter operatur Deus omnia nostra nobiscum concurrendo, quæ omnia optimè con-sistunt sine ordine naturæ in ipsam coope ratione Dei cum homine. In testimonio Gelasij asserenda simul essent verba præcedentia, quæ sic habent. *Illud autem Pelagianorum virus est, olimque damnatum, quo putant gratiam secundum merita hominum posse con-ferrri, & sequentia, quibus concludit, principium salutis, & fidei à gratia cœpisse.* hoc autem initium, iam sæpe ostensum est, esse vocationem, & illud donum gratiae est, de quo in allegatis verbis dicit, *Non præcessisse Paulum operando; sed fuisse subsequuntum.*

C Et respectu eiusdem ait, tuille Paulum co-operatorem gratiae, subsequendo, & ob eam gratiam ait, dixisse Paulum, *non ego, sed gratia Dei mecum*, præponendo gratiam præcedentem se. Neque Sancti aliam præuenientem gratiam, quæ Paulum præuenierit, nos do-cuerunt; neque est vnde suspicemur Gelasium in alio sensu esse loquuntur.

Ad tertium ex Tridentino respondeatur contrarium conuinci ex eisdem verbis, nam cùm dicit liberum arbitrium esse à Deo motum, & excitatum, non duas gratias præuenientes ponit, sed quia generali verbo dixerat motum, declarat modum motio-nis, addendo, & excitatum. Alioqui fini-gi etiam posset ante excitationem præcede-re, aliam motionem, quod friuolum est. Deinde excitationem per vocationem declarat, & illi immediatè adiungit coope rationem, nullamque aliam gratiam præuenientem, & medianam inter gratiam excita-tantem, & nostram cooperationem nobis tradit. De gratia vero cooperante nihil ibi expressè tradit, sed in correlatio ex parte nostra illam comprehendit, & simul cum nostra cooperatione coniungi significat. Neque aliud alio modo insinuavit de gratia adiuuan-te in cap. 5. vt ex verbis eius aperte constat, & suprà satis ostensum est. Prosper autem, ^{17.} Ad Prosper. operantem gratiam, quæ non est alia ab exci-tante, præuenientem merito censuit, & ideo præoperantem illam vocavit, numquam ta-men de cooperante significauit esse præuenientem, aliàs illam etiam preparantem posset ap-pellare.

Ad D. Thomam concedimus Deum mouere voluntatem hominis per gratiam cooperan-tem, non tamen motione distincta ab illa, qua fe mouet ipsa voluntas, & ideo illa motio vt talis, nullo modo esse potest gratia præueniens, sed comitans. Vnde in utroque consequentia, quæ ibi fit, est clara deceptio, gratia enim cooperans, vt talis est, non est principium mouens, vt est prius natura, quam sua motio, sed vel est motio ipsa, vel est principium agendi, vt denominatum, vel constitutum in actu secundo per illam, & sic mouens, seu agens

agens in actu secundo, non est prius natura, quām eius motio, seu actio, cū per illam formaliter constituantur.

Ad primam rationem distinguenda est minor. In omni opere meritorio mens nostra mouetur physice à Deo, motione cooperativa verum est, prævia, seu præueniente, non est verum, nisi ratione gratia excitantis, de qua loquitur Paulus ad Roman. 8. vt passim exponit Augustinus, & libro 5. videbimus. Gratia autem excitans licet physicè à Deo sit, & vt sic possit dici physica præmotio, non tamen influit physicè in concurso, sed moraliter. Et nihilominus licet in se, & vt excitans sit præium, & adiuuans, & cooperans, & comitans. Ad secundam quidquid sit de antecedente, quoad particularitatem causarum negatur consequentia, quia duæ causæ totales in suis generibus, quarum una pendent ab alia essentialiter in agendo, possunt simul natura concurrere ad eamdem rationem, & effectum, vt de causa prima, & secunda, paulo post ostendemus, & de potentia, & habitu ipsi etiam arguentes concedunt. Idem ergo esse poterit de gratia operante, vt sit cooperans concurrendo cum voluntate. Alias nullus posset esse influxus simultaneus secundum naturam à gratia simul, & voluntate, quod neque illi auctores dicere audent, vt in sequentibus videbimus.

A libro 1. retulimus graues auctores sentientes errorem hunc damnatum fuisse in Pelagio, qui vt saluaret libertatem, videtur constituisse voluntatem nostram omnino independentem à Deo in operando; sic ergo veritas contraria probari potest. Primò locutionibus Scripturæ generalibus, de operibus humanis, siue naturalia sint, siue supernaturalia, vt est illud Acto. 17. *In ipso viuimus, mouemur, & sumus*, vbi in verbo *viviimus*, non tantum substantialis vita, quæ satis fuerat in verbo *sumus* comprehensa, sed etiam actualis vita, seu opera vita recte intelliguntur, quamvis etiam possint sub verbo *mouemur* contineri. Item illud 1. ad Corinth. 12.

B Deus operatur omnia in omnibus, vbi Paulus de supernaturalibus operationibus aperte loquitur, & Isaías cap. 16. dixit, *Domine, omnia opera nostra operatus es in nobis*, quod maximè de supernaturalibus intelligi debet. Secundò possunt affirri testimonia, quæ specialiter de supernaturalibus operibus loquuntur, vt est illud Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere*, & ad Philip. 2. *Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere*, & illud 1. ad Cor. 13. *Plus omnibus laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum*. Ratio vera est, quia non minus pendent habitus infusi à Deo vt prima causa in suo esse, & operari, quām alia principia creata, vt latius dixi lib. 3. de auxilijs cap. 3. & 4. & in Metaphys. disp. 22. secl. 4.

Probatur 1. ex
Scriptura.

C Secundò videtur certum, & recipiendum, ab omnibus ad elicendos actus supernaturales per habitus infusos necessarium esse auxilium Dei vt causæ primæ concurrentis per actualē influxum in ipso supernaturali actu, qui sit essentialis dependentia eiusdem actus à causa prima. Probatur, quia omnis entitas creata essentialiter pendent immediatè à Deo, tamquam à causa per se, & principaliter in suo genere: nam hoc est de essentia entis participati, sed actus isti supernaturales sunt entia participata, & actiones per quas sunt, eo modo quo aliquid sunt, etiam sunt entia per participationem; ergo per se ipsas fluunt immediatè à Deo, & ab illo essentialiter pendent. Et hac ratione probamus in locis allegatis contra Durandum, non solum effectus causarum secundarum, sed etiam omnes actiones earum immediatè fluere, & pendere à Deo. Et quia actio non pendent ab agente per aliam actionem, sed per seipsum, inde concludimus ipsammet actionem causæ secundæ per seipsum pendere à Deo; ex qua viterius inferimus contra nonnullos modernos in emanatione effectus à causa secunda, & prima non interuenire duas actiones, unam causæ secundæ, & alteram primæ.

D E quæ est expressa sententia Diui Thomæ 1. p. q. 103. art. 5. ad 2. li 3. contr. gent. cap. 70. ratio sit, quia necesse est vt ipsammet actio causæ secundæ per seipsum fluat, & pendeat à prima; est ergo una indivisibilis actio, quæ duplē habet habitudinem, & vt à creatura dicitur actio eius, vt verò est à Deo, dicitur concursus, seu auxilium eius simultaneum. Hec ergo omnia cum proportione applicanda sunt ad actiones supernaturales, etiamsi eliciantur ab habitibus. nam eadem omnino ratio in eis versatur. Et in hoc puncto nobiscum conueniunt moderni Thomistæ, nam licet requirant auxilium adiuuans præium, & quasi medium inter habitum, & actionem eius, non tamen negant auxilium hoc per modum actualis concursus, & influxus immediati in effectum, quod etiam vocant auxilium simultaneum, vt videre

3.
2. Conclusio,
Id certum est
in potentia in-
structa habitu
infuso.
Et probatur
dependentia
essentiali en-
creati à causa
prima.

19.
Ad rationes
n. 3. allatas.

CAPVT XXV.

Vtrum concursus Dei, vt prime cause, ad supernaturales actus auxilium supernaturale sit.

I. Status quo-
nationis de con-
cursu primæ
causæ vt sic ad
actus pietatis.

Hactenus illa gratia auxilia explicuimus, quæ ad supplendam, & iuuandam imbecillitatem, & infirmitatem virium liberi arbitrij ad operandum bonum diuina liberalitate conferuntur, quæ omnia ad causalitatem particularem causæ secundæ, seu proximæ spectant, vt explicatum est, nunc dicendum nobis est de concursu generali Dei, vt prima causa; nam etiam propriissimum potest auxilium vocari, & inter auxilia adiuuanta recenser, vt suprà tetigimus. Disputationem autem de illo in hunc locum distulimus, quia & propriam quamdam rationem auxiliij habet, & hoc tempore singularem habet controversiam, quam hoc loco exacte disputare necessarium duximus, vt ad similem disputationem de auxilio efficaci viam parcumus. Solet autem distingui concursus in simultaneum, & præium, seu in concursum in causam ipsam secundam, vt agens est, & in effectum, seu actionem eiusdem causæ. Nos verò concursum præium necessarium esse non credimus, & ideo in his prioribus capitulis de concursu simpliciter loquentes, simultaneum intelligimus, illo verò explicato, de prævio inquiremus.

2. Primùm ergo statuimus potentias nostras siue nudas, siue etiam habitibus infusis instructas indigere concursu Dei vt vniuersalis causæ ad supernaturales actiones elicendas, Hæc assertio certissima est, neque in illa est controversia inter modernos. omnes enim damnant sententiam Durandi in 2. dist. 1. quæst. 5. & dist. 37. quæst. 1. qui negavit essentialē dependentiam voluntatis in suis actionibus liberis ab actuali concursu, & influxu Dei. quam etiam in Origene damnat D. Thomas 3. contr. gent. cap. 89. dicitque esse euidenter contra Scripturam, Suprà etiam

1. Conclusio. Po-
tentia crea-
tæ siue nudæ, siue
habitu instruc-
ta, indigent
concurso cau-
sa primæ ad
actus superna-
turales.

Durandus.
D. Thomas.

Ledesma.

dere licet in Alvarez disp. 20. & Ledesma in art. 3. ad 8. & ferè toto art. 4.

4. Tertiò videtur etiam certum, & ab omnibus concedendum, hoc auxilium simultaneum, seu concursum necessarium ad actus supernaturales eliciendos etiam per habitus esse supernaturale, & ordinis gratiae. hoc etiam docui in dicto lib. 3. de Auxilijs, & in dicta dispensatione 22. Metaphys. Et postea id latissime probatuat Aluar. dicta disp. 20. & Ledesma in dicto art. 4. vbi varijs testimonij, & rationibus hoc confirmant. Testimonia verò sunt illa, quæ generaliter tradunt ad singula opera pietatis necessarium esse actuale auxilium Dei, quæ nos suprà lib. 1. latè adduximus, & reuera intelliguntur etiam de iustis per habitus infusos operantibus, vt nos etiam in cap. 6. huius libri latè probauimus, & docet aperte Concilium Arauficanum can. 10. & 25. & Cœlestinus Papa in sua epist. cap. 8. & 10. & Augustinus lib. de Corrept. & grat. cap. 1. & ex Scriptura aperte colligitur, nam cùm Paulus dixit, *Dens est, qui operatur in nobis velle, & perficere, etiam de seipso, & generatim de hominibus iustis loquebatur, & Christus ad Apostolos iam iustificatos loquebatur cùm dixit, sine me nihil potestis facere*, Ioann. 15. Ac denique non minus iusti, quām peccatores inuocant Deum. *Aduitor meus es tu, ne derelinquas me.* Psalm. 26.

5. Neque de auxilio tantum excitante, sed etiam adiuuante. Cōclusio probatur. Augus.

Dicere verò potest aliquis hæc sufficienter colligi de actuali auxilio gratiae excitantis, quod etiam esse necessarium iustis suprà cap. 6. extendimus. Verumtamen per hoc non potest excludi necessitas gratiae adiuuantis, quia ad quemcumque actum est necessaria gratia excitans, est etiam necessaria noua gratia adiuuans ex parte Dei, iuxta doctrinam Augustini in Enchirid. cap. 32. dicentis, *Rectè dictum intelligitur non volentis, nec currentis, sed miserentis eis Dei, ut detur totum Deo, qui hominis voluntatem bonam, & preparat adiuuandam, & adiuuat preparatam.* & lib. 2. de peccator. merit. & remiss. cap. 18. Quod nos ad Deum conuertimur, nisi Deo excitante, & adiuuante, non possumus, & alia quæ ex Concilijs, & Patribus de necessitate gratiae adiuuantis in superioribus adduximus. Nec possunt illa omnia ad solos peccatores, seu operantes sine habitu limitari, tum quia infinitè, & generaliter loquuntur, & tales locutiones doctrinales æquivalent vniuersalibus, tum etiam, quia sèpè loquuntur specialiter de iustis, vt patet ex Augustino lib. de natur. & grat. cap. 26. vbi prius dicit cùm Deus iustificat hominem, & ad perfectam sanctitatem deducit, non deserere illum, nisi ab ipso deseratur: intelligit autem non deserere quoad adiutorium, quo homo etiam iustificatus indiget. Vnde subiungit, *Sicut oculus plenissime sanus nisi candore lucis adiutus non potest cernere, sic homo etiam perfectissime iustificatus, nisi aeterna luce iustitia diuinus adiunctur, rectè non potest vivere.* & in eodem sensu dicit lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 6. *Necessarium est homini etiam cùm fuerit iustificatus ex fide ut ambulet cum illo gratia, & incumbat super ipsam ne cadet.* quod varijs testimonij Scripturæ confirmat, & aperte loquitur de gratia actuali distincta ab ipsis habitibus, & consequenter de propria actione Dei ultra influxum ipsorum habituum: nam ad hoc requiritur tale adiutorium Dei, vt homo per ipsos habitus possit operari; ergo saltem necessarium, & auxilium adiuuans per modum concursus supernaturalis, quia inter actualia auxilia hoc est (vt ita dicam) minimum.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A auxilium physicè adiuuans in ordine gratiae.

Rationes autem quamplures accumulant dicti auctores ad hanc veritatem confirmant, eo quod existimens in ipso punto se Molinam impugnare, referunt enim illum dixisse, qui habet infusum habitum, non indigere supernaturali auxilio ad singulos actus supernaturales. Vtique in Concord. disp. 26. & 27. & 36. 37. 38. 39. & in disp. 4. dixisse fertur hominem in statu innocentiae potuisse habere actus supernaturales cum habitibus supernaturalibus, & auxilio generali naturali. Mihi autem non videntur tot rationes necessariae, quia suppositis principijs fidei, res est euidentissima; agimus enim de concursu illo simultaneo, qui est in ipso actu deliberato voluntatis, seu quo immediatè talis actus pendet à Deo. Cùm ergo fides doceat illum actum esse supernaturalem, siue in substantia, siue in modo, planè euidentis est, dependentiam illam intrinsecam, quam habet talis actus vt supernaturalis est à Deo, eiusdem ordinis esse, ac subinde supernaturali quoad substantiam iuxta veram sententiam de actuum supernaturalitate. Quomodo enim potest essentialis dependentia effectus esse inferioris ordinis, quām ipse effectus. Item terminus intrinsecus illius concursus, qui est ipsem actus immanens, vt est quædam qualitas in facto esse, hic, inquam, terminus est supernaturalis, principium etiam immediatum illius influxus est supernaturali: nam est Deus vt auctor gratiae, non vt auctor naturæ: ergo etiam influxus ipse sui concursus est supernaturalis, quia via esse debet proportionata termino, & principio, à quibus sub quacumque ratione spectetur, speciem sumit. Imò licet concursus hic est aliquid præium in potentia, & distinctum ab actu supernaturali, oporteret esse motionem, vel qualitatem supernaturali, & per se infusam: tum quia aliàs non esset apta ad influendum in actum supernaturalem, & ita esset superflua: tum etiam, quia talis motio non est naturæ debita, neque potest fieri per causas naturales, etiam si sub illis Deus, vt auctor naturæ comprehendatur.

Hæc igitur rationes nobis sufficiunt, præsertim, quia nulla difficultas alicuius modimenti in contrarium occurrit, supposita vera, & catholica doctrina de horum actuum supernaturalitate. nec etiam in hoc puncto est controuersia inter Catholicos Doctores. Neque Molina, si attentè legatur, & sincerè exponatur, contrarium docuit in locis, in quibus allegatur, nam in dicta disp. 4. numquam dicit Adam in statu iustitiae potuisse per habitum charitatis cum solo auxilio generali naturali diligere Deum, sed præcisè dicit cum communi auxilio, vel influxu. Itaque particula illa naturali addita est, neque includitur in auxilio communi. nam auxilium commune latius potest, quam naturale, vt statim dicam. In alijs vero disputationibus non habet illam negatiuam, scilicet Deum non concurrere ad hos actus auxilio supernaturali, sed eodem modo loquitur, dicens, Deum concurrens immediatè ad hos actus per suum concursum generalem, vel vniuersalem, quia nulla causa secunda, etiam si supernaturalis sit, nisi à Deo immediatè influente adiuvetur quidquid efficere potest, vt expressè habet disp. 36. aliàs 37. S. Cum autem. vbi etiam dicit vnicam esse actionem in tali actu, quæ est à Deo, potentia, & habitu, & illam dicit esse in se supernaturalem, & licet consideret quasi specificatiuè, aut de-

6. Variæ ratios.

Falsò accusatur Molina.

7. Molina defensatur.

terminatiū habere à principio proximo supernaturalitatem, non dubitat tamen quin effectiū tota sit ab ipsis principijs, & à singularis eorum in suo genere, & ideo vocat illas causas partiales partialitate causæ, non effectus. de qua locutione paulo post dicam. Et disp. 36. §. Quoad primam, expressè dicit Deum per suum supernaturalem influxum non solum concurrere ad hos actus, sed etiam euehere alias causas, vt illos producant. & in §. Hinc liquet, repetit Deum supernaturaliter influere in hos actus, & idem habet q. 23. art. 4. membro 6. ad primam objectionem.

8. Solet autem Molina interdum loqui de Modus loquendi Molinæ. hoc auxilio generali, ac si esset vnum quid indifferens ad influendum in actus naturales, & supernaturales, & ideo putatur vocare illud commune, non communitate rationis, seu causalitatis, ac si esset vnum numero indifferens ad actus naturales, & supernaturales, vel saltem ira vnius, vt semper sit eiusdem ordinis naturalis. Sed hæc & in se improbabilia sunt, & in mentem eius nunquam venerunt, quia ille non ponit alium concursum præter eum, qui imbibitur in ipsa actione causæ secundæ, & ideo dixit esse influxum in effectum, & non in causam: ergo non potuit cogitare vnum numero concursum Dei, qui sit aliquid creatum, dari ad omnes actiones voluntatis, cùm singulae intimæ inducent suum influxum, vel esse vnum specie, vel eiusdem ordinis, cùm expressè dicat Dei concursum modificari in vnaquaque causa secundum naturam, & speciem eius.

9. Igitur hic concursus Dei duobus modis Quid sit ille. considerari potest. Primò ex parte Dei, & Dei concursus, & quomodo dicatur communis. quasi in actu primo, & sic non est aliquid distinctum ab ipso Deo, sed est ipsa voluntas Dei parata ad concurrendum, & sic dicitur de se indifferens, quia parata voluntas Dei ad concurrendum cum voluntate creata iuxta modum cooperationis eius, tam ad actus naturales, quām ad supernaturales, & ad bonos, & ad malos. Secundò potest concursus Dei considerari, vt fluens à Deo, & in actu secundo, & sic nunquam est in re indifferens, aut communis communitate (vt ita dicam) reali, sed rationis: nam in re semper est modificatus iuxta exigentiam termini, seu effectus, & consequenter semper est aut naturalis in actibus ordinis naturæ, aut supernaturalis in actibus ordinis gratiæ, vt in utroque ordine est diuersarum specierum pro diuersitate actuum. Quia verò in quoconque effectu hic concursus est à Deo, vt à causa vniuersali, & non propria, & particulari: itemque, quia hæc dependentia à Deo generalis est omnibus actionibus creatis, ideo secundum hanc considerationem dicitur hic concursus communis, vel vniuersalis communitate, & vniuersalitate rationis, non rei: & simili modo dicitur generalis, quia est à Deo, vt generaliter influente, & secundum eundem respectum dicitur esse eiusdem rationis, non specificæ, vel naturalis, sed abstractæ, & quasi transcedentalis.

10. Ad hunc ergo modum verè dicitur auxiliu Et generalis. adiuuans ad actus supernaturales, quando est per modum concursus primæ causæ esse auxilium generale, quia necessitas eius non prouenit ex particuliari excellentia actuorum supernaturalium, sed ex generali conditione omnium actuorum creatorum, quæ est essentialiter pendere à primo actu increato, quamvis vniuersisque actus postulet hanc de-

A pendentiam iuxta modum, & perfectionem suam, peculiari etiam modo dicitur hoc auxilium generale in ordine gratiæ, quia licet consideratum absolute secundum suam entitatem & perfectionem sit speciale, quia & est altioris ordinis, quām omnia auxilia naturalia, & quia non erat debitum homini secundum naturam suam spectato; nihilominus comparatum ad alia auxilia gratiæ, & praesertim ad habitus infusos rectè dicitur generale, quia seruat eandem proportionem ad principia supernaturalia, quam concursus ordinis naturæ ad virtutes naturales.

Quartò dicendum est, sicut concursus ordinis naturæ est debitus virtutibus naturalibus, ita hic concursus supernaturalis est debitus virtutibus supernaturalibus, in quo aliquo modo deficit à ratione gratiæ omnino indebitæ, sicut de concursu naturali diximus lib. 1. cap. 1. & tradit Soto lib. 1. **Soto.** de natur. & grat. cap. 2. quam assertionem tradidi etiam in libro 3. de Auxil. cap. 3. num. 4. eam verò referens Ledesma dicta quæst. art. 4. corollar. 2. post 5. conclus. eam impugnat, dicens, contrarium commune esse inter Theologos, præcipue discipulos D. Thomæ, nimirum concursum generale, etiam si proportionatus virtuti causarum secundarum, non esse illis debitum. Ratio autem eius est, quia concursus generalis, seu auxilium generale in ordine gratiæ est auxilium efficax: sed auxilium efficax non est debitum; ergo auxilium generale non est debitum. Minor probatur, quia quoties voluntas actu non diligit Deum, non recipit auxilium efficax, & tamen nullum auxilium illi debitum denegat illi Deus; ergo auxilium efficax non est debitum.

Hec verò ratio melius probat auxilium efficax physicè præueniens, & determinans voluntatem non esse necessarium ad generalem concursum Dei, cum voluntate, & habitibus eius, siue acquisitis, siue infusis, quām quod generalis concursus non sit debitus causis secundis. Nam hoc profectò negari non potest; loquendo de illo debito, quo proprietates connaturales ynicuique rei debentur, quod debitum sufficit ad fundandam aliquam rationem iustitiae in Deo,

D sicut dixit Diuus Thomas 1.p. quæst. 21. art. 4.

Quis autem neget concursum connaturalem, & proportionatum esse veluti proprietatem quandam connaturalem vniuersiisque virtutis; ergo talis concursus est debitus, hoc nimirum debito connaturalitatis. Et hac ratio id afferuit Soto dicto lib. 1. de nat. & grat. cap. 2. Nec ego inueni Theologos contradicentes, quos oporteret in præsenti allegare, imò multi dicunt voluntatem aliquam violentiam pati, si sufficienter proposito obiecto, & positis alijs requisitis ex parte eius ei denegetur concursus ad amandum, & ideo amorem non eliciat, quod tentuit Alman. in tract. 1. Moral. cap. 2. & sequitur Medina.

E 1. 2. quæst. 6. art. 4. quæ doctrina maximè fundatur in hoc, quod talis concursus est debitus, vt notauit Vasquez 1. 2. disp. 26. cap. vi. timo. Confirmatur primò. Nam potentia debetur actu proprius hoc debito connaturalitatis, & ideo dicunt Theologi intellectu lumine gloriæ eleuato deberi visionem beatam, & similiter materiæ proximæ dispositæ & organizatae ad esse hominis, debetur anima rationalis, & hac ratione est naturaliter debita creatio animæ rationalis. Ergo simili modo debetur lumini gloriæ concursus ad visionem beatam, & idem est cum proportione de ceteris virtutibus tam infu-

sis,

11. **Conclusio.**

Ledesma.

12. **Thom.**

Soto.

Alman.
Medina.

Vasquez.
Probatur 16
tions.

^{13.} Is, quām acquisitis. Confirmatur secundō, quia si non debetur igni concursus generalis, non erit contra ordinem naturaliter debitum negare illi talem concursum; sicut ille auctor dicit, non esse contra debitum nātūrale negare homini auxilium efficax ad amandum; ergo non erit miraculum ignem non calefacere, vel non comburere pueros in cammino Babylonis, quia solum non combustis, quia defuit Dei concursus: negare autem talem concursum non fuit miraculum, iuxta illam sententiam, quia negare, quod non est naturaliter debitum, non est miraculum, sicut negare auxilium efficax non est miraculum; ergo neque carentia actionis, quā inde sequitur, miraculosa est, sicut non est hominem carentem auxilio efficaci, non diligere Deum.

Fortasse verò aliquis argumento conuictus dicet, agentibus ex necessitate naturae deberi auxilium efficax, quia generalis concursus semper est determinatus iuxta capacitatem talium agentium: agentibus autem non deberi auxilium efficax, quia nullum est determinatum ex natura talis agentis. Sed hoc in primis gratis dicitur, quia non patitur ratio cur ignobilioribus causis secundis debeatur auxilium primae causæ proportionatum suis virtutibus, & non debeatur nobilioribus agentibus liberis proportionatum ipsis, & peculiari modo agendi illorum. Et deinde non minus miraculum eset, voluntatem de se expeditam cum omnibus requisitis ad agendum nihil liberè velle ex solo defectu concursus, quām ignem non cremare ex defectu sui concursus; ergo tam est debitus voluntati concursus ad liberè volendum, sicut igni ad calefaciendum. Est tamen notanda diuersitas, quia igni debetur unus determinatus concursus, voluntati autem minimè, sed indifferens iuxta illius naturam, seu multiplex sub disiunctione, vt ita non explicem, idest, concursus ad volendum, vel nolendum, aut ad volendum hoc, vel oppositum.

^{14.} Vnde sequitur aliud discrimen, nam respectu agentis necessarij debitum est (vt ita dicam) absolutum idest, nullam includens conditionem, quæ non ex naturali necessitate compleatur: respectu verò voluntatis liberæ, licet absolute debeatur concursus sub disiunctione, modo explicato: determinatus autem concursus ad talem actum non debetur, nisi sub conditione pendente ex libertate voluntatis, nimurum si per ipsam non steterit, seu dummodo ipsa cooperetur. Hæc autem conditio habet locum in auxilio efficaci comitante, vt per se patet, & in libro quinto dicitur. Et ideo tale auxilium potest esse debitum modo predicto, & actu non dari, quia ex parte Dei non denegatur, imò semper est paratus sub predicto modo, & conditione, & quoties de facto non datur positis alijs prærequisitiis ad agendum, solum est ex defectu conditionis ex parte hominis deficientis. Dicta verò conditio non ita locum habet in auxilio efficaci physicè præueniente voluntatem, quia tale auxilium, vt actu conferatur, non potest pendere ex libero vsu voluntatis, vt in libro quinto ostendam. Ex quo (vt dicebam in principio) potius infertur nullum esse tale auxilium efficax, quod possit esse generale, aut necessarium ad liberam actionem voluntatis; tum quia necessitas illa non eset composita, sed absoluta, cùm non pendeat ex usu libero voluntatis, tum etiam, quia eo ipso, quod tale auxilium determina-

A tum pro solo Dei arbitrio dari dicitur, vel negari, est euidens argumentum, illud non pertinere ad concursum generalem, & essentiale dependentiam secundæ causæ à prima in agendo, vt ex dicendis in sequenti capite patebit.

Quæret fortasse aliquis, an hoc debitum intelligatur solum respectu eius, qui ex habitu operatur, videri enim potest ita esse asserendum, quia hoc auxilium non debetur voluntati secundum se spectata, sed ratione virtutis supernaturalis; ergo non habenti habitum non debetur hoc auxilium. Respondetur argumentum concludere non deberi debito connaturalitatis, nihilominus tamen alia ratione dicendum est ex conuenienti ordine diuina prouidentia, peccatori iam sufficienter excitato ad fidem, vel pœnitentiam, vel similes actus moraliter esse debitum hunc concursum. Ratio est, quia licet excitatio non sit principium physicum, est principium morale sufficiens in suo ordine, & datur, vt homo possit moraliter conuerti; & ideo secundum rectum ordinem prouidentia secum affert paratum auxilium physicè adiuuans, si per hominem non steterit, & hoc est morale debitum, de quo loquimur. Accedit, quod homo sic excitatus potest liberè consentire, & ad hunc finem datur illi excitatio, & ab eo sape consensus sub obligatione exigitur; ergo tali prouidentia supposita, debetur illi concursus necessarius ad consensum, saltem sub ea conditione, si per hominem non steterit.

Sed queri rursus potest, an in illo, qui non operatur supernaturaliter ex habitu, An concursus Dei generalis, & vt causæ primæ sit necessarius non operanti ex habitu. sit necessarius duplex Dei influxus in ipsum actum, unus, quo supplet vicem habitus, & agit vt causa proxima, alias generalis causa primæ. Videtur enim ita necessarij dicendum, quia quando habitus adest, habet suum concursum distinctum à concursu generali; ergo quando Deus supplet concursum habitus, adhibet etiam distinctum influxum. Respondetur in re ipsa non esse duos influxus, sed unum eminentiorem virtute continentem plures, quia ratione possunt tantum distinguui. Nam, vt supra dixi, illa actio unica est, & simplex, ideoque etiam respectu principiorum realiter distinguitur, vt sunt causa prima, & secunda, vel habitus, & potentia non distinguuntur in re, tanquam duas partiales actiones, sed solum habitudine rationis; ergo multo minus poterunt distinguui respectu Dei, in quo ratio causæ primæ, & proximæ in re non distinguuntur; imò si ibi consideretur Deus præcisè vt causa particularis supplens vicem habitus, ille influxus vt est à Deo est longè altioris rationis, quām influxus habitus, quia iste est influxus principij creati, & ideo postulat concursum causa primæ: influxus autem Dei est à principio increato,

E & ideo per se est independens ab omni superiori causa. Vnde in tali influxu sic spectato, nec ratione distinguuntur concursus causa primæ, & influxus Dei, vt causæ proximæ, tum neque in ipso Deo distinguuntur ratio causæ primæ, & proximæ, neque in ipsa actione distinguui possint actio causa proximæ, & concursus causa primæ, quia illa actio per se talis est, vt concursu alterius causa non indigeat; ita ergo est in dicto influxu Dei in talem actum supernaturalem præcisè spectatum vt est à Deo, vt causa prima, & supplente vicem habitus. Quia verò actio illa etiam est à voluntate creata,

^{15.} Quemodo intelligatur hoc debitum auxiliū generalis, & respectu eius.

ideo respectu illius, ille influxus Dei, & habet rationem specialis adiutorij supplentis vicem habitus, & rationem concursus generalis ordinis gratiae adiuuantis potentiam creatam, & ita potest ibi ratione distingui duplex Dei concursus.

^{17.}
Concursus ille
generalis ad
actus superna-
turales est do-
num ordinis
gratiae.

Vltimò ad quæstionem directè respondendo dicimus vltimò concursum hunc generalē ad supernaturales actus esse verum donum ordinis gratiae gratuitum, & speciale respectu concursus generalis ordinis naturæ, quæ resolutio communis etiam est, & singula partes facile probantur ex dictis: nam esse donum ordinis gratiae ex tertia assertione manifestum est, quia est donum in se supernaturale, sicut est actus ipse ad quem datur. Esse autem gratuitum probatur, quia per se non datur ex operibus, quia non requirit antecedentia opera. Et licet non detur nisi cooperanti, non tamen datur propter cooperacionem, quia nullo modo cooperatio antecedit tale auxilium, sed ad summum est simul cum illo: datur ergo ad operationem cum comitante cooperatione causæ secundæ, gratis tamen datur. Quod si contingat præcedere aliquod meritum, vel impetratio talis auxiliij, illud non potest esse fundatum in operibus solidis naturæ, sed in fide, & priori gratia; & ideo etiam tunc est donum gratuitum, quamvis non primum, sed tamquam gratia pro gratia, quod satis est, vt non sit simpliciter ex operibus, & ideo etiam in gratia excitante idem contingere potest, vt in superioribus s̄epe dictum est, & in libro vltimo laiūs dicemus. Atque ob eamdem causam nō obstat huic parti assertio præcedens, quia licet hoc auxilium detur vt debitum habitui, vel priori gratiae, numquam datur vt debitum naturæ secundum se spectatae, & ideo semper illud debitum est fundatum in gratia, & consequenter ipsum auxilium est semper gratuitum tamquam gratia pro gratia. Ex quo etiam facile patet vltima pars de auxilio speciali: nam omne auxilium gratiae comparatione naturæ est speciale, quamvis respectu prioris gratiae præfertim habitualis vocetur generale in ordine donorum gratiae, & per quamdam conuenientiam, seu proportionalitatem ad cursum naturæ. Nam sicut iste est communis ad virtutes naturales, ita ille est communis ad supernaturales. Si autem illi duo inter se comparentur absolute respectu naturæ, sic concursus gratiae est specialis, quia est ultra debitum naturæ: concursus autem naturalis est tantummodo, & quasi per autonomiam generalis, quia non excedit commune debitum naturæ.

^{18.}
Diluitur obie-
ctio.

Vna superest obiectio facilis, quam non omitto, quia ad magis declarandam distinctionem auxiliorum deseruire potest. Videatur ergo sequi ex dictis ad excitantem gratiam esse necessariam adiuuantem, quod videtur inconveniens: tum quia alijs confunderentur ista gratiae inter se, tum etiam, quia tunc gratia excitans non esset prior, quā adiuuans, sed vel ordine naturæ posterior, vel ad summum essent simul, quod est contra suprà dicta. Sequela patet, quia gratia excitans est opus supernaturale factum ab homine; ergo non potest fieri sine concursu Dei eiusdem ordinis: sed talis concursus est gratia adiuuans; ergo non potest fieri sine gratia adiuuante. Respondeo committi equiuocationem in verbo *gratia adiuuans*; propriè enim dicitur respectu arbitrij libere operantis, & sic omnino distinguitur à gratia excitante, vt excitans est, præfertim loquendo de adiuuante per modum influxus, vt suprà probatum est. In hoc ergo sensu negatur se-

A quela, cuius probatio non procedit, quia motus gratiae excitantis non fiunt à nobis liberè. Si autem aliquis omnem concursum Dei ad omnem etiam actionem necessariam vocet auxilium adiuuans, sic verum est Deum efficere in nobis actus gratiae excitantis adiuuando, & eleuando nostras potentias ad illos efficiendos: nam eo modo, quo in illis motibus potest distingui via, & terminus, seu actio, & qualitas, potest etiam distingui auxilium quasi adiuuans potentiam ad agendum à gratia formaliter excitante potentiam. Ille tamen modus loquendi, vt dixi, non est usitatus, sed utrumque sub gratia excitante, siue in fieri, siue in facto esse comprehenditur.

B

C A P V T XXVI.

Corollaria nonnulla, quæ ex doctrina superioris capiti inferuntur.

Riusquam de concursu prævio in causam dicam, operæ pretium visum est ex doctrina capitis superioris, nonnullas proprietates, seu vera attributa huius concursus comitantis inferre, vt supponamus ea, in quibus nulla ferè est dissensio inter eos, qui de concursu per influxum in causam dissentiant, quæ maximam lucem afferent ad intelligentiam sententiarum diuersitatem in alio puncto de concursu prævio; simulque ad percipientiam efficaciam rationum utriusque opinionis multum conferunt.

Primò ergo colligitur ex dictis hoc auxiliū actualē quod est per modum concursus comitantis, esse aliquid creatum animæ potentij inhaerens. Hoc pro comperto habent omnes Theologi, & Philosophi, etiam in sua sphæra, quia hic concursus est dependētia operationis creatæ à Creatore; ergo est aliquid creatum, seu factum existens in subiecto, in quo ipsa operatio existit. Inuenio tamen generatim relatum sine nomine auctoris quodam dixisse hunc concursum non esse aliquid in creatura, sed voluntatem Dei efficacem, quia vult talem effectum fieri. Et fortasse movebantur, quia hic concursus Dei non potest esse in creatum, nisi per modum actionis Dei transeuntis: at verò Deus non operatur ad extra per actionem transeuntem, vt nonnulli opinabantur, sed per suam increatam voluntatem immanentem, quæ est virtute transiens, non aetu: ergo illamet volitio erit concursus cum creatura ad operationem eius. Pro qua sententia allegari potest Capreol. disp. i. q. 2. præfertim ad argumenta Durandi contra conclusionem. Sed hoc nobis nihil obstat. Primò, quia sententia illa falsa est, nam effectus Dei etiam manant ab ipso per actiones transeuntes respectu ipsius: voluntas autem Dei est principium talium actuum, vel per seipsum, vel per omnipotentiam, quæ sit attributum ratione distinctum à voluntate, quæ omnia ex Metaphysica, & ex i. p. q. 19. 25. &c 45. suppono. Secundò, quia etiam data illa sententia non potest negari, quin in ipsam actionem creaturæ intrinsecæ imbibatur essentialis dependentia, & emanatio à Deo tamquam à primo efficiente principio, siue dicatur emanare ab illo tamquam actio, siue tamquam effectus, siue tamquam passio, vel mutatio quedam creaturæ; quocumque enim modo spectetur, seu appelletur illa dependentia, est concursus Dei simultaneus coefficientis cum causa secunda actionum eius. Nos verò, quia reponsemus

^{1.}
Auxiliū ac-
tuale est al-
iquid creatum
potentij inha-
rens.

E Capreol.
præfertim ad argumenta Durandi contra conclusionem. Sed hoc nobis nihil obstat. Primò, quia sententia illa falsa est, nam effectus Dei etiam manant ab ipso per actiones transeuntes respectu ipsius: voluntas autem Dei est principium talium actuum, vel per seipsum, vel per omnipotentiam, quæ sit attributum ratione distinctum à voluntate, quæ omnia ex Metaphysica, & ex i. p. q. 19. 25. &c 45. suppono. Secundò, quia etiam data illa sententia non potest negari, quin in ipsam actionem creaturæ intrinsecæ imbibatur essentialis dependentia, & emanatio à Deo tamquam à primo efficiente principio, siue dicatur emanare ab illo tamquam actio, siue tamquam effectus, siue tamquam passio, vel mutatio quedam creaturæ; quocumque enim modo spectetur, seu appelletur illa dependentia, est concursus Dei simultaneus coefficientis cum causa secunda actionum eius. Nos verò, quia reponsemus

sponzionem priorem veriorem existimamus, à eandem actionem, quæ est creatura, vt est à Deo, dicimus esse hunc concursum Dei. Et Capro. licet suprà dicat actionem Dei vno modo esse immanentem, nihilominus etiam docet, ipsam actionem externam cause secundæ esse actionem Dei.

^{2.}
Concursus Dei
non distingui-
tur realiter ab
actione creatu-
ri.

Secundò sequitur ex dictis, concursum Dei cum causa secunda non distingui realiter, vel actualiter ex natura rei ab actione creaturæ, sed tantum ratione ratiocinata, per inadæquatos conceptus ciudem actionis cum fundamento in ipsa. Hoc corollarium quoad priorem partem de distinctione reali perfecta, quæ dicitur esse tanquam res à re, per se nota est, & extra controversiam, & à fortiori patet ex altera. quæ probatur, quia si ibi esset distinctio modalis ex natura rei, vel esset tanquam inter duas actiones, vel tanquam inter actionem, & terminum: neutrum autem dici potest, quod ita ostendit. Nam in cap. præcedenti assertione 2. ostensum est in effectu causæ secundæ non interuenire actionem aliquam, quæ sit solius causa secundæ, quia impossibile est causam secundam habere actionem, quæ immediatè non manet ab ipso Deo, cùm sit aliqualis entis participatio, quæ non potest non fluere immediatè ab ente per essentiam; ergo illamet & actio, quam elicit causa secunda manat à Deo, seu Deus immediatè influit in illam; ergo ipsam est concursus Dei cum voluntate creata, non minus in actionibus supernaturalibus, quæ in naturalibus, nam est eadem ratio. Igitur præter hanc actionem non est necessarium fingere aliam, quæ sit à solo Deo, quia vel talis actio tendit immediatè ad alteram actionem causæ secundæ, & sic est impertinens, vel etiam impossibilis, quia ad actionem non est alia actio tanquam ad proximum terminum, aliás procederetur in infinitum: actio ergo eadem per se ipsam fluit à suo principio adæquato, seu ab omni causa, à qua essentialiter pendet; vel talis actio esset immediatè ad cūdem terminum, ad quem terminatur altera actio, & sic est superflua, quia per alteram actionem, quæ simul est à causa prima & secunda, procedit ille terminus, pendentque ab utraque causa sufficienter; ergo superflua est alia actio solius Dei tendens ad eundem terminum. Vnde tandem concluditur, non esse distinctionem modalem, vel actionis ab actione, vel tanquam actionis à termino. Alia autem ex natura rei cogitari non potest; ergo superest vt sit tantum distinctione rationis cum fundamento in re, nam quia eadem actio dicit habitudinem ad duas causas, vt est causa secunda dicitur calefatio, verbi gratia, vel volitio, vt vero præcisè concipitur, vt est à Deo, dicitur concursus actualis Dei.

^{3.}
Hic Dei con-
cursus distin-
guitur ab effe-
ctu causa secu-
ndæ, seu termi-
no actionis il-
lius.

Tertiò sequitur ex præcedentibus, concursum hunc causæ primæ distingui ab effectu, seu termino actionis causæ secundæ ex natura rei, non propria reali, sed modali tantum distinctione. Probatur, quia actio ipsius causæ secundæ distinguitur modaliter à suo termino: sed hic concursus Dei non distinguitur in re ab actione causæ secundæ; ergo eodem modo, quo ipsa actio causæ secundæ à suo termino distinguitur. Consequenter evidens est, quia sicut ea, quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: ita etiam è contrario, quæ inter se non distinguuntur in re, necesse est, vt à quocunque vnum distinguitur, alterum etiam distinguatur. Minor autem probata est in præcedenti corollario. Maior vero ex Metaphysica supponitur,

A quia quæ in re ipsa sunt ita separabilia, vt alterum sine altero manere possit, quamvis non sit reciproca separatio, necesse est, in re ipsa distingui, saltem modaliter. Ita vero se habent actio, & terminus, vt patet in calefactione ignis, nam illa cessante manet calor. Vnde etiam potest firmari corollarium, quia etiam concursus causæ primæ cum secunda ad aliquem terminum est separabilis ab eodem termino, quia quando Deus producit calorem cum igne, cessante calore ignis, cessat concursus Dei, quia sunt vna indivisiibilis actio, perseverat autem calor. Ergo distinguitur concursus ille in re ipsa ab ipso calore.

B Dices, postea calor conseruatur à Deo solo. Respondeo conseruari per nouam actionem, quia quoties mutatur dependentia à priori causa, necesse est mutari actionem, quia non potest fieri mutatio, vel cessatio in dependencia ab aliqua priori causa sine aliqua mutatione in re facta: non potest autem interuenire nisi in actione, cùm in termino non fiat. Hæc tamen doctrina non videtur tam facile accommodari ad actus immanentes animæ, de quibus hæc tractamus, quia illi ita pendet in conseruari à potentij, vt sine illarum influxu manere non possint. Nihilominus tamen etiam in his procedit illatio, & assertio, quia in illis distinguitur etiam ex natura rei actio à termino. quod potest ostendi, tum per æquiperationem rationis, quia etiam in lumine, & alijs qualitatibus, quæ pendent in fieri, & conseruari à suis causis distinguitur actio à qualitate; tum etiam, quia in actibus immanentibus potest mutari actio, manente eadem qualitate actus, vt si idem amor elicitus sine habitu charitatis incipiat per habitum conseruari, vel alio simili modo, vt latius in Metaphysica, & in materia de Anima disseritur: hæc vero hæc perfunditorie præmittimus, quia postea erunt necessaria.

C Quartò sequitur ex dictis hunc Dei concursum, vel auxilium etiam in operibus gratiæ esse omnino simultaneum respectu concursus, seu actionis voluntatis humanae, ita dixi in libro 1. de Auxilijs cap. 4. & nunc inuenio communiter recipi à modernis Thomistis. Et Ledesma dicit in hoc debere conuenire omnes Doctores, & omnes discipulos Diui Thomæ, citatque Caietanum 1. part. quæst. 14. art. 13. quem ego etiam retuli libro 1. de Auxilijs cap. 6. & 14. Ratio est manifesta ex dictis, quia vel comparantur actio creaturæ, & concursus Dei inter se, vel comparantur vt atttingunt terminum, & in neutro respectu potest intellegi prioritas propria naturæ, quæ in causalitate fundatur; sunt ergo omnino simul. Prior pars probatur, quia ibi non sunt duas actiones reales, sed vna tantum.

D E re, & duplex ratione. Et confirmatur: nam sicut illa actio præcisè, & inadæquatè concepta, vt est concursus Dei, est ab illo solo ita concepta præcisè, vt est influxus causæ secundæ, est à sola illa. Ergo vt sic neutra ab altera; ergo neutra est prior in re ipsa (vtique prioritate causali,) altera; sed neutra est sine altera, & consequenter utraque est simul omnino, vel potius illa actio, cùm sit vna indivisiibilis, simul omnino est; utramque vero rationem in se vniens, & simplicissime complectens. Altera pars probatur tum discursu facto, quia cùm illa sit vna simplex actio, tota simul tendit in terminum, & attigit illum; tum etiam, quia sicut ille duplex influxus causæ primæ, & secundæ proper in distinctionem non habent in se causalitatem

^{4.}
Diluitur obie-
ctio.

^{5.}
Hic concursus
est simulta-
neus cum ac-
tione humana.
Ledesma.

Caietan.

in suo esse, ita neque habent causalitatem inter se in attingendo termino; ergo neque habent ordinem prioris, vel posterioris naturae in illa attingentia; tum denique, quia terminus non est à causa secunda prius natura, quām à Deo, quia hoc est contra dependentiā essentialam creaturæ à prima causa, neque est à Deo prius natura, quām à causa secunda, alias & causa secunda ageret in factum, & totus effectus prius esset à solo Deo, & postea vel esset iterum à sola creatura, quod est impossibile, vel iterum à causa prima, & secunda simul, quod esset superfluum. Est ergo hic concursus Dei omnino simultaneus cum influxu causæ secundæ.

Dices, ergo causa secunda vt est actus agens, non penderat à Deo tamquam à causa, ex vi huius concursus, quod videtur dici non posse. Probatur sequela, quia si penderet causa secunda à prima, necessarium esset causam primam in hoc eodem concursu esse priorem natura in causando. Propter hanc rationem multi putant necessariam esse præmotionem Dei in causam secundam, vt ratione illius verè dicatur causa secunda pendere à prima in causando. Sed non oportet vnam quæstionem cum alia confundere; nam illa præmotio nec per se necessaria est, vt infrā dicam, nec in præsenti ad difficultatem tactam expedientiam deseruit. Nam etiam admissa tali præmotione, ipsamet penderat à Deo in agendo quoad concursum simultaneum; qualiscumque enim illa motio sit, est quædam virtus creata, imò dicitur esse instrumentum Dei; ergo intrinsecè indiget immediato influxu intimo imbibito in actione illius, qui non attingat prius natura effectum, quām prævia ipsa motio per actionem suam. Relinquitur ergo eadem difficultas de illa præmotione, quæ est de virtute permanente causæ secundæ, quomodo scilicet penderat à Deo in agendo, & nihilominus Deus prius non attingat effectum, quām ipsa virtus creata, vel motio.

1. Solutio rejicitur.

2. Solutio rejicitur.

Alij distinctione vtuntur non concursus primæ causæ, & secundæ dupliciter possunt comparari, primò vt exeunt à causis suis, secundò vt attingunt effectum. Et hoc posteriori modo dicunt procedere quæ diximus, quod concursus primæ causæ non prius attingit effectum, quam concursus causæ secundæ. Sub priori autem respectu dicunt, concursum causæ primæ esse priorem natura, quām concursum causæ secundæ, quia causa secunda penderat à prima in agendo; ergo concursus causæ secundæ penderat à concursu causæ primæ; & ab ipsa participat omnem suam virtutem. Sed hæc distinctione non rectè accommodatur ad concursum Dei simultaneum, de quo tractamus, licet posset habere locum respectu motionis præviae: nam illa posita verissimè dicitur prius natura exire à Deo, & efficer causam secundam, quām actio causæ secundæ ab illa profluat, quamvis illamet præmotio Dei non prius natura attingat effectum causæ secundæ, quām ipsamet causa secunda, vt ijdem auctores fatentur. Et quantum ad eamdem præmotionem rectè etiam dicitur concursum causæ secundæ pendere à concursu causæ primæ, nomine concursus illum prærium significando.

Hoc tamen non rectè dicitur respectu concursus simultanei, & concomitantis, quia in re non distinguitur à concursu causæ secundæ, & ideo non potest esse inter eos realis emanatio, vel causalitas; ergo nec prioritas naturæ, siue vt exeunt à causis, siue vt attin-

A gunt terminum, quia etiam sub priori respectu non habent inter se realem causalitatem, eo vel maximè quod in ipso concursu non est prior virus respectus, quam aliis, id est, in actione non est prior natura exitus ab agente, quam attingentia ad terminum spectatum, vt est in fieri. nam, verbi gratia, illuminatio æquè primò exit à luce, & tenet in lumen; ergo similiter concursus Dei in illuminatione imbibitus æquè primò exit à Deo, & attingit lumen; ergo etiam uterque concursus cause primæ, & secundæ, sicut attingunt terminum sine ordine naturæ inter se, ita etiam exeunt ab utraque causa sine eodem ordine: sunt ergo simul natura.

Aliter verò Capreolus in 2. dist. 1. q. 2. ad argumenta Durandi contra 6. conclusionem docet, actionem primæ causæ prius natura attingere effectum, quam actionem causæ secundæ. Sed, vt notaui in libro 1. de Auxilijs cap. 4. non videtur id intelligere Capreolus de actione Dei ad extra, sed de ipsa Dei voluntate, quam ibi vocat actionem Dei internam, quæ est principium actionis externæ, & sic est natura prior: non tamen negat Capreolus, quin actio causæ secundæ sit etiam actio externa, seu transiens ipsummet Dei, & sic etiam ibidem fatetur vnam, & eamdem actionem transiunt esse immensidatè à causa secunda, & prima, vt est à prima, esse concursum simultaneum respectu concursus causæ secundæ. De hac ergo actione transiunte Dei dici non potest, quod attingit effectum prius natura, quam actio creaturæ, cum in re sint vna, & indivisiibilis actio, & ob eamdem rationem, vt dixi, illa actio non prius natura emanat à Deo, quam à causa secunda, prioritate scilicet causalitatis, licet sub alijs rationibus dicatur prima causa prius natura influere, quia eius influxus, & est intimior, seu essentialior, & magis necessarius, & de se magis etiam independens, vt rectè notauit Caianus 1. p. q. 14. art. 13. §. Neque sustinendus, & q. 19. art. 8. in fine.

E Ad obiectiōē ergo factam respondetur negando sequelam, quia vt causa secunda penderat à prima in agendo, sufficit quod ab illa penderat in omni re, & forma, vel modo, aut conditione reali necessaria, vt in esse actu agentis constituatur: penderat autem causa secunda à prima, non solum in esse, & conservari, & in virtute agendi, sed etiam in sua actione: nam illamet actio essentialiter penderat immediate à Deo, vt dictum est; per illam autem actionem constituitur causa secunda in esse actu agentis; ergo hoc satis est vt causa secunda penderat in esse agentis à prima. Quod si causa secunda consideretur prius natura, quam agat, vt sic etiam dicitur penderat à Deo essentialiter in agendo, non solum quia per continuum influxum eius habet virtutem agendi, sine quo illam non haberet, sed etiam, quia prædicta tali virtute nihil potest agere sine actuali iuuamine, & auxilio causa primæ, quod præbet simul cum illa efficiendo eamdem actionem, & effectum. E contrario vero dici non potest causa prima dependere à secunda in agendo, quia non postulat consortium causa secundæ ex indigentia, nam per se est sufficiens ad operandum, si velit, licet ex benigna prouidentia, vt relinquat suas creaturas operari, talem concursum illis accommodare dignatur, quo sine illis non operetur.

Quintò infertur hunc concursum Dei sub hac præcisa ratione conceptum non concipi ex Concursus parte

3. Soluō Capreolus
preoli rejicitur.

10. Vera solutio.

11. Concursus

ille ex parte sua non est adæquata ratione productiva effectus quem rāmen totum attingit. parte eiusdem causæ, vt adæquatam actionem productiūam sui effectus, seu termini, licet ex parte effectus totum illum attingat. Probatur prior pars, quia actio adæquata illius effectus, est quādam actio, quæ intrinsecè respicit duplē causam, primā scilicet, & secundam; ergo illa inadæquatè concepta vt manat à solo Deo non est completa, & adæquata actio illius effectus; est ergo inadæquata, & sub illa ratione dicitur non esse vñica. Declaratur à simili, nam sapientia Dei sub illa præcisa ratione concepta rectè dicitur non esse vñica perfectio Dei, nam iustitia intelligitur esse alia perfectio, & sic de cæteris attributis. Vnde adæquata Dei perfectio concepta, vt tota perfectio Dei, omnia attributa Dei includit; ita ergo se habet actio illa, prout in re est adæquata comparata ad concursum causæ primæ, & influxum causæ secundæ præcisè conceptos. Ergo quilibet eorum solum concipitur vt actio incompleta ex parte sui principij; secus verò est ex parte termini, vt in altera parte dicebamus, quia quilibet ilorum concursum etiam inadæquatè conceptus intelligitur terminari ad totum effectum, seu terminum, quia nihil est in termino, quod non à Deo essentialiter pendeat, vel quod non à causa secunda tunc fiat. Nec fingi potest pars in effectu, quæ magis attingatur per concursum causæ secundæ, quām alia, vt in sequentibus magis explicabimus.

12.
Obiectio solui-
tur.
Caietan.

Obiecties, quia si Deus per illum concursum prius natura attingeret effectum, quām causa secunda, totum effectum produceret, vt paulo antea dicebamus, & sentit Caietanus 1.p. q.19. art. 8, in fine. Ergo ille concursus vt præcisè concipitur à solo Deo, est totalis actio illius effectus. Respondetur hypothesim illam destruere propriam rationem, & conditionem talis concursus, & ideo licet data hypothesi bona sit illatio, nihil infertur contra positam illationem, quia non sit illatio de concursu, prout modo à Deo præstatur, sed de concursu qui singitur ex illa hypothesi. Declaratur, quia licet Deus per se sit potens ad faciendum se solo effectum causæ secundæ, nunc verò quando cum causis secundis concurrit, ita illis suum influxum, & actuitatem accommodat, vt concursus eius prout nunc præstatur, non sufficiat efficere effectus si causa secunda non coagat, quia Deus (vt sic dicam) in tali modo agendi non vult esse operator, sed cooperator, vt in Metaphysica dixi.

13.
Falsò accusa-
tus auctor.

Ex quo intulit quidam modernus Scriptor, insinuasse me in illo loco, quod si in aliquo pri-
ri nature causa prima concurreret, & non pro-
duceret totum effectum. Hoc autem neque in
mentem meam venit, neque ex verbis meis po-
test cum probabilitate colligi. Sed potius im-
mediate infertur, fieri nullo modo posse, vt hic
concursus Dei prout de facto datur, prius na-
tura attingat effectum, quām influxus causæ secundæ, quod est verissimum, & satis proba-
tum in corollario. Quod etiam idem auctor admittit, ideo paulo inferius fatetur ita esse de facto quod Deus, vt nunc concurrit cum causa secunda, non prius attingit effectum, quām illa, ideoque nec sine illa producit effec-
tum. At verò posita hypothesi quod Deus vellet suo influxu prius natura attingere effectum, tunc quidem produceret totum effectum actione totali, tam ex parte principij, quām ex parte termini, quia Deo non deest virtus, & per illam voluntatem applicaret totam virtutem necessariam. Tunc autem con-
cursus Dei esset alterius rationis, imò non esset concursus, quia particula con-, dicit co-
mitantiam alterius, sed esset absoluta effectio,

A & tunc creatura vel nihil ageret, vel actum ageret, quod præsenti questioni est impertinens. Si autem talis singatur hypothesis, vt manente eodem concursu prout nunç datur, prius natura attingat effectum, dico hypothesim inuoluerre repugnantiam, quia implicat concursum esse simultaneum per entitatem in eadem indiuisibili actione, & prius natura attingere, vt probatum est. Et ideo data illa positione, sequitur per talem concursum totum effectum fieri, quia aliquid fit cùm sit actio, quæ supponitur terminum suum attingere, vtique producendo illum, & non partem, tum quia non est major ratio de vna, quām de alia, tum quia terminus illius concursus, est totus effectus, vt dixi. E contrario vero etiam sequitur posita illa hypothesi nihil omnino fieri, quia deest concomitantia alterius agentis omnino necessarij ad talem effectū, & ad omne illud, quod in ipso fieri potest per talem con-
cursum, & Deus non applicat suam virtutem ad supplendum illum defectum, vt supponitur, quia ponitur nolle amplius efficere, quām cum causa secunda simul efficiat.

C A P V T XXVII.

Vtrum causa prima, & secunda, ut partiales cause, ad eundem effectum concurrant.

Hæc quæstio necessaria est ad auxilia super-
naturalia explicanda, & ad tollendas ver-
borum contentiones, & ad soluendam obiec-
tionem, quæ ex illa contra dicta oritur; sequi
enim videtur Deum concurrere cum causa se-
cunda, vt partiale causam effectus causæ se-
cundæ, & non vt totalem. Consequens est ab-
surdum. Ergo. Sequela patet, quia causa,
quæ non influit actione totali, & integra, non
potest dici totalis in actu, cùm ab actione de-
nominetur agens actu; diximus autem con-
cursum Dei cum causa secunda non esse actionem
totalem; rectè ergo sequitur, Deum vt
influentem per illum concursum non esse cau-
sam totalem; erit ergo partialis. Falsitas au-
tem consequentis ostenditur, tum quia hoc est
contra mentem omnium Théologorum, &
Philosophorum, tum etiam, quia hæc esset
maxima imperfæctio in Deo, nam esse causam
partiale dicit dependentiam ab alia causa
partiali, quæ est magna imperfæctio. Item,
quia causa partialis est inferior in sua opera-
tione, quām causa totalis, quæ ex dupli parti-
ali conflatur, sicut ex duobus trahentibus
nauim, & vnam causam totalem componentibus,
vnuquisque per se est viribus inferior
vtroque simul. Hoc autem Deo attribuere
magna est imperfæctio.

In hoc puncto Molina in Concord. disp. 26.
E in Antuerpiana editione circa finem, concedit
Deum, & causam secundam simul concurren-
tes ad eundem effectum esse causas partiales
eius, & ex utraque conflari vnam causam integrum, vtiturque illo exemplo à duobus tra-
hentibus nauim. Contra quam sententiam
vehementer insurrexerunt plures moderni
Scriptores de Auxilijs gratiæ; sed sine dubio
disputant de vocibus, potius quā de re, vt alibi
dixi, & mox explicabo. Et præterea excedunt
in modo impugnationis. Primo, quia quidam
eorum refert Molinam consequenter dicere
quod pars effectus respondet prima causa, & pars
illius respondet secundam, & ita Deus non attingit
totum effectum prius, sed tantum attingit par-
tem effectus simul. Quod certè si Molina dice-
ret, non solum in modo loquendi, sed in re
magno

1. Necessitas hu-
ius questionis
explicanda.

2. Opinio Molinæ
est causas par-
tales.

Malè explica-
ta.

magni momenti errasset, non tantum contra A communem Theologorum, & Philosophorum sententiam, vt ille dicit, sed etiam contra fidem. Nam inde fieret aliquam partem entis realis fieri in mundo, quam Deus non facit, siquidem dicitur solùm attingere partem effectus simul. At verò Molina longissimè ab illo errore absuit, suamque sententiam explicuit, dicens: *At cùm dicimus neque Deum per consilium uniuersalem, nec causam secundam esse integras, sed partiales causas effectum, intelligendum id est de partialitate causa, vt vocant, non de partialitate effectus, totus quippe effectus, & à Deo est, & à causis secundis.* Et statim adhibet exemplum de duobus trahentibus nūm, & declarans, in quo ponat similitudinem addit. *Si quidem quiuis eorum simul efficit cum altero omnes, & singulas partes eiusdem motus.* Illo ergo modo non fideliter refertur sententia Molinæ.

3.
Malè quoque
damnetur.
Gregor.

Capreol.
Gabriel.

Olchot.
Lychetus.

D. Thom.

Hoc autem sano sensu supposito immeritò etiam dicitur ille modus loquendi esse contra omnes Theologos. Graues enim, & non pauci Theologi illo modo loquuntur sunt. Gregorius enim in 2. dist. 28. quest. 1. art. 3. ad 12. expresse dicit modum communem, quo Deus concurret ad quemlibet effectum agentis creati, esse iuuando causam secundam, *partialiter cum illa efficiendo.* quæ verba habet idem Capreolus q. 1. art. 3. ad 12. contra tertiam conclusionem. Gabriel etiam 2. dist. 1. quest. 2. art. 1. notab. 2. latè, & inter alia dicit, *Deus producens effectum cum causa secunda, est causa partialis, sicut est causa secunda.* & dist. 37. quest. 1. ad argumentum de 4. via, Deus volendo causat omnia, non tamen ideo est causa totalis, quia vult secum concurrere alias causas. Eodem modo loquitur Olchot in 2. q. 1. art. 3. in principio, & Lychetus in 2. dist. 37. q. 2. §. *Ad solutionem,* vbi ait Deum concurrens ad omnem actionem nostram vt causam partiale, quia vult causam secundam sibi cooperari, & alios statim referam. Neque contra predictum sensum quod ad rem spectat, alicuius momenti est ratio illius auctoris; tunc enim solum est imperfectio in aliquo, D quod sit causa partialis, quando indiget auxilio alterius concausa ex defectu virium propriarum, vt frequenter contingit in causis creatis, vt in visu, specie, & lumine, & in multis trahentibus nūm, quam neuter per se trahere potuisset. Nam, vt dixit optimè Diuus Thomas 4. contr. gent. cap. 7. rat. 16. id prouenit, quia virtus cuiuslibet imperfecta est, & insufficiens ad istum effectum, ideoque ex diuersis virtutibus congregatur una virtus omnium, quæ sufficit ad trahendum nūm. Secus verò est quando causa libera non ex indigentia, sed ex sua libertate, vel ex imperfectione virtutis, non vult totaliter applicare suam virtutem, nec modo sufficienti, vt sola producat effectum, sed tantum cooperando cum alia, quæ simul totum effectum coefficiat. Tunc enim esse causam partiale in dicto sensu non supponit imperfectiōnem in tali causa, cùm supponatur per se sola sufficiens; neque etiam ille modus agendi ponit in ea imperfectiōnem, quia agere, vel non agere extra se non ponit perfectionem in ea, nec tollit perfectionem ab ipsa. Quapropter de huiusmodi causa falso dicitur, pendere ab alia in agendo: nam potius alia concausa pendet ab ipsa, quia dependentia dicit necessitatē iuuaminis alterius ex propria impotentia. Vnde dicetur propriè effectus tunc pendere, non ab altera tantum causa, quantumvis potente, sed indigere alterius influxu. quod verissimum est supposito illo agendi modo, neque enim sequitur aggregatum il-

larum causarum esse potentius altera causa secundum se, sed solùm prout voluntariè limitante suam influentiam: quod nullum est inconueniens. Nam in re hoc est ab omnibus discordum, siue his verbis, siue alijs vtantur.

Isto ergo modo causa prima coniungitur cause secundæ, vt concausa, non ex defectu virium, sed quia benignè vult se accommodare causæ secundæ, vt eius efficientiam non tollat, neque præueniat. Sicut homo fortis vult interdum non solus portare lapidem, sed cum alio, qui vult iuuare illum, & non totum opus in se suscipere, licet posset, in quo etiam multum distat homo à Deo, quia homo licet facere possit opus sine ope alterius, non tamen tanta facilitate, aut velocitate, aut sine tanto labore, & ita semper iuuatur aliquo modo in eo, quod per se non potest. Deus autem propter infinitatem virtutis, semper tam bene, & tam facile, & sine ullo labore solus posset facere, quod per causam secundam operamur: solùm ergo ex benigna prouidentia se constituit cooperatorem, & causam partiale, iuxta illum loquendi modum, quem ita explicuit Gabriel 2. dist. 1. q. 2. art. 3. dub. 5. ad 3. in actibus vitalibus est multorum opinio Deum non posse solo efficere illos sine cooperatione causæ secundæ, quod inter Thomistas satis receptum est, & ita videtur Deus ibi partialiter illo modo concurrere, non ex sola voluntate, sed quia tales actus non potest solus efficere. Et nihilominus dicendum est posita illa sententia id non esse imperfectionem in Deo, quia id non prouenit ex impotentia Dei, vel ex defectu virium, sed partim ex incapacitate talis effectus, quia non est aliter producibilis, quā à principio intrinseco proximo, partim ex eminentia Dei, cuius puritati, & actualitati repugnat esse principium intrinsecum tallum actuū. Quamuis, iudicio meo, probabilius sit quidquid est efficientia in productione talium actuum non pendere essentialiter à proxima potentia, sed posse à Deo solo fieri, licet non connaturali modo, neque informando potentiam, & ideo vt ita fiat decreuerit Deus iuuare potentias, vt illos vitali modo eliciant, fiantque aptæ ad recipiendos in se formales effectus eorum.

Alius verò eiusdem doctrinæ defensor, & Obiecta contra Molinæ impugnator maximè inuehitur contra modum illius modum loquendi applicatum ad loquendi Modus opera gratiæ, de quibus ita etiam loquitur. Molina, & in primis obijcit multa testimonia Patrum dicentium totum quod est in operibus gratiæ, esse tribuendum Deo, & non partem homini, partem Deo. Deinde dicentium ipsammet cooperationem hominis esse effectum gratiæ Dei, vt sic verum sit illud Rom. 9. Non est volentis, neque currentis, sed Dei misericordientis; dicentium denique nihil habere hominem vna gloriatur, sed totum quod habet esse diuinæ gratiæ beneficium. Obijcit præterea rationes. Prima est, quod potentia animæ nullum habent virtutem innatam ad coefficientium actus supernaturales, etiam vt causæ partiales; ergo Deus non potest dici causa partialis propter cooperationem voluntatis. Secunda ratio est, quia alijs dicendum esset etiam Patrem partialiter producere Spiritum Sanctum, & similiter Filium, & comparari possent cum duobus trahentibus nūm, neque neuter producunt Spiritum Sanctum, sed ambo simul. Tertia ratio sit, quia principale agens, & instrumentum non sunt due causæ partiales, sed causa secunda est veluti instrumentum causæ primæ, præsertim in operibus gratiæ; ergo. Sed citata testimonia non rectè accommodantur presenti instituto, & punctum presentis controvergia.

4.
Quomodo
causa prima
coniungatur
causa secundæ.

Gabriel.

Ex. pp.
Deinde ex 12.
tions.

Diluntur ha
omnia.

versia variatur, quod in tota hac materia sacerdotiis fit, estque attentissime cauendum. Hic enim, ut dixi, non agimus de diuisione effectus inter causas, quasi per partes, sed de toto effectu, ut sit à pluribus causis. Neque etiam tractamus, an illæ duas causæ, quæ partiales vocantur, sint inter se subordinate, necne, sed tantum utriusque concursum, & necessitatem consideramus, & ad hoc tantum adducitur exemplum de duobus transientibus natiuitate, non ut in omnibus simile reputetur. Denique non agimus de toto influxu gratiae, nec de Deo, ut varijs modis in nobis per gratiam operatur; sed præcisè ut cooperatur nobis per concursum simultaneum ordinis gratiae.

B Quibus præ oculis habitis facile intelliguntur priora testimonia in contrarium allegata nihil obesse; illa enim contra Semipelagianos scripta sunt, vel procedunt. Illi enim ita dividebant bona pietatis opera inter hominem, & Deum, ut quædam dicerent fieri ab homine, solum per liberum arbitrium, alia per Dei auxilium, illudque non omnino gratuitum, sed per priora opera sua promeritum, ut Prolegom. 5. latè dictum est. Contra hos itaque dicit Augustinus lib. de prædestinat. Sanctor. cap. 2. *Homo non ita componat cum Deo, ut partem fidei sibi vindicet, atque illi partem relinquat, & quod est elatus, primam tollit, ipse sequentem dat illi.* Et contra eundem errorem sic intellectum inducit verba Apostoli, *Quid habes quod non accepisti. & verba Cypriani, In nullum gloriam, quoniam nostrum nihil est.* Et in eodem sensu dicit c. 7. *Quidquid antequans in Christum crederet, & cum crederet, & cum credidisset, Cornelius operatus est, totum Deo dandum est.* Vbi particula totum non coencludit cooperationem hominis, alias pugnaret cum verbo *operatus est*, sed distribuit omnia opera conducentia ad salutem, etiamsi fidem antecedant. In eodemque sensu ait idem Augustinus lib. de dono perseverant. cap. 6. in fine, *Tutiores vivimus, si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, nobis autem ex parte committamus.* nimurum aliquid nostris viribus, & sufficiente tribuendo, & propter illud aliquid à Deo separando. Et in hoc sensu allegat alium locum Cypriani exponentis verba orationis Dominicæ, & ne nos inducas in tentationem, & dicentes illam orationem admonere vnumquaque infirmitatis suæ, ne quis sibi superbè, arroganterque aliquid assumat. Nam, ut infra subdit, vbi præcedit humilius, & deuota confessio, datur totum Deo. Vbi etiam particula totum non excludit, quin totum opus liberum fiat etiam ab homine, sed distribuit omnia opera, & quidquid boni est in quounque opere ab initio eius usque ad finem. Et in eodem sensu subiungit August. cap. 7. illam Domini orationem nihil nobis reliquisse, in quo tanquam in nostro gloriemur. Vnde optimè Bernard, de Grat. & liber. arbitr. non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opera individua peragunt; totum quidem hoc, & totum illa, sed ut totum in illo, ita totum ex illa. In quo ultimò verbo indicat aliud modum, quo totum opus pium dicitur esse ex Deo, ut iam declaro.

C Vnde testimonia etiam, quæ secundo loco obiciuntur, ad punctum quod nunc tractamus, nihil conferunt, quia in præsenti non consideramus Deum secundum omnem rationem, & modum, quo per gratiam suam in nobis operatur, nostrumque eleuat, vel regit arbitrium, sed præcisè, ut concurrit nobiscum per concursum simultaneum, & suo modo generali, quod expressè Molina in eodem loco

aduertit, nullus tamen Catholicus ignorat liberum arbitrium, non nisi præuentum à Deo, & viribus gratiae instructum posse in suo ordine esse causam supernaturalis actus fidei, & similiū, ideoque necessarium esse, ut à Deo præueniat, vocetur, & excitetur ad supernaturalem consensum prestantum. Considerando ergo Deum non ut cooperatorem, sed ut inducentem, & trahentem lib. arb. ad consensum, verissimum est in Deum solum, tanquam in primam radicem & causam, pium opus liberi arbitrij esse reducendum. Et in hoc sensu loquuntur Patres secundo loco allegati, ut constat aperte ex Aug. de prædest. Sanctor. cap. 16, vbi ponderans verba Pauli, *Non ex operibus, sed ex vocante, ait, Nunquid dixit nou ex operibus, sed ex credente.* Rursus, *Hoc abstulit homini ut totum daret Deo etiam voluntas credendi, & cooperatio liberi arbitrij, quia illa etiam prouenit a vocatione, non quacunque, sed congrua, qua sit, ut homo velit.* Per hoc autem non excluditur, quia liberum arbitrium sit simul causa sua fidei cum Deo illi cooperante, neque illi doctrinæ contrarium est, quod propter illam cooperationem causæ partialis vocetur.

D Vnde idem August. lib. 83. qq. q. 68. dixit, *Si quis sibi tribuat, quod venerit vocatus, non patet sibi tribuere, quod vocatus sit.* & in Enchirid. cap. 32. tractans verba Pauli ad Rom. 9. *Non est volentis, nec currentis, sed Dei misericordis, exponit dicta esse, ut totum Deo detur.*

Declarans autem quomodo totum datum sit Deo, addit, *Qui hominis voluntatem bonam, & preparat adiuuandam, & adiuuat preparatam.* Præparat autem excitando, adiuuat cooperando; ergo ut tribuat totum Deum, non considerat illum præcisè ut concurrentem, sicut nec modò loquimur, sed præcipue ut voluntatem præparantem. Et sic etiam Ambros. lib. 2. de Abraham cap. 7. exponit eadem verba Rom. 9. *Non est volentis, dicens, ut omnia tribuas Deo, qui te vocavit.* Et in idem reddit quod dixit Paulus Oros. in fine suæ Apolog. totum fructum palmij tribuendum esse viti, quia datur non solum, ut possit, verum etiam ut sit, & Anselm. circa id ad Ephe. 2. *Gratia estis salutis per fidem, & hoc non ex vobis.* Dei, ait, *donus est fides, & vocatio, & non parvum, sed purè donum Dei,* quia non ex operibus; ergo ratione vocationis totum est Dei solius, quia vocatio nullo modo est à nobis, & per illam nobis datur, ut possimus, & si sit congrua, datur etiam ut velimus. Eandemque doctrinam summatis tradit D. Thomas 1. 2. q. 111. art. 2. ad 2. vbi dicit totam iustificationem esse ex gratia, quia ipsa cooperatio nostra procedit ex gratia utique excitante, & sit cum adiuuante.

Denique eos sensus habent testimonia in tertio loco allegata; vbi cumque enim Patres dicunt, totum opus salutis esse tribuendum Deo, non intendunt excludere propriam causam.

E Salitatem liberi arbitrij in operibus pietatis, sed interdum illam solam nihil per se valere, nisi à Deo, & adiuuetur. Sic Hieronymus Ierem. 18. exponens, illa verba, *Sicut lutum in manu figuli, ostendit per illa non excludi causam salitatem liberi arbitrij, sed doceret non esse totum tribuendum homini, sed gratia, quod exponens subiungit, ita enim libertas arbitrij servanda est, ut in omnibus excellat gratia largitoris.* Et similia multa habet Chrysost. in Io. 15. & tom. 4. super 2. epist. ad Thessalon. & 6. in id 2. ad Cor. 3. *non quod simus sufficiētes, &c.* nam quia Paulus dixerat, fiduciā habemus ad Deum, ut hoc, inquit, emolliat, subdit, *non quod simus sufficiētes, &c.* hoc est, non ita dixi, fiduciā habemus tamquam aliud nostrum sit, aliud Dei, sed totum istud Deo adscribo.

8.
Confirmatio
allata expositio
nationis.

August.

Ambros.

Oros.
Anselmus:

9.
Alia testimoni
onia ablata ex
plicata.

Hieronym.

Chrysost.

Bernard.

7.
Alia testimoni
onia explicata.

bo. Ac denique eodem sensu dicunt Patres, nihil esse in homine de quo possit gloriari, quia omnia debent in Deum referri, & quo quisque factio est, eo magis totum Deo tribuere, ut videre licet in Cypriano lib. 3. ad Quirin. c. 11. Basilio Homil. 22. de humil. & Nazianzen. orat. 31. ita exponit illud Rom. 9. *Non est voluntis, &c.* Idecirco ait, *non volentis*, id est, non solum voluntis, nec currentis solum, sed etiam misericordia Dei. Ita quoniam velle quoque ipsum à Deo est, optimo iure totum Deo, assignavit, haec enim ideo dicuntur, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à Patre luminum, Jacob. 1. & eo ipso, quod ut tale recognoscitur, homo non habet unde glorietur, iuxta illud ad Ephes. 2. *Dei enim donum est, ut ne quis glorietur,* utique in seipso, ut exponit Augustinus nuper allegatus in cap. 7. de predestinatione. Sanctor, qui autem recognoscit perfectam gratiam Dei, licet suam cooperationem liberam necessariam esse cognoscat, non in se, sed in Domino gloriatur, quod Paulus non reprehendit 2. Cor. 11. de qua re dixi plura in lib. de Auxiliis cap. 20. ad 3. n. 13.

Ad primam rationem respondetur negando assumptum, quamvis enim ex se voluntas non habeat innatam virtutem per se sufficientem, etiam in ratione principij proximi ad actus supernaturales faciendos, negari non potest quin habeat aliquam incheatam, siue illa dicenda sit naturalis, ut multis placet, siue obedientialis, ut mihi magis probatur, & illa sufficit ut in suo genere dicatur causa, & concausa cum Deo. In hac vero ratione indicant isti autores liberum arbitrium per seipsum non habere proximum, & immediatum influxum in opera gratiae, sed solum mediante habitu infuso, vel alia motione gratiae prauia, quae supplet vim effectricem habitus; & in hoc sensu significant etiam totum opus pium esse tribuendum gratiae, quia totum principium tam proximum, quam primum, quo fit, est gratia. Verumtamen, quia hoc numquam satis declarant, illud eis simpliciter non tribuo: si tamen ita sentiunt, falsam existimo talem doctrinam, & interpretationem, quia est contra rationem actus vitalis, & liberi, & in lib. 6. suscito tractabo.

Ad secundam rationem negatur sequela, quia Pater, & Filius non sunt duo principia Spiritus Sancti, sed unum, producunt enim una & eadem voluntate, ac virtute, quae tota est in utraque persona, & tota in singulis, & ideo nulla est equiparatio. Ad tertiam rationem respondetur (in primis) non procedere in sententia eiusdem auctoris, qui alibi totis viribus contendit voluntatem esse causam principalem actus supernaturalis, & saltem ratione habitus, quando per illum operatur, negari non potest. Deinde dicimus etiam causam instrumentalem habere suam causalitatem propriam, ratione cuius causa principalis non est simpliciter adaequata, & unica causa effectus, ab utraque produciti, & de effectibus gratiae id insinuat Paulus, dicens, *Non ego, sed gratia Dei mecum.* & ex Theologis Bonau. in 1. dist. 40. art. 2. q. 1. dicit predestinationem non esse totam causam, sed cum alia, scilicet, cum liberali arbitrio. Et Thom. Elisis Ord. Prædicat. tract. de donis Spiritus Sancti p. 473. alijs 478. de dispositionibus ad gratiam dicit, *Sufficientia dispositionum est a Deo, & a nobis, ut a duabus causis partialibus facientibus unam totalem.*

Concludo igitur si rem ipsam spectemus. nihil esse in illa doctrina, quod iure improbari possit. Addo etiam si vis fiat in verbis, vel in modo loquendi, vel in exemplo de duobus trahentibus nauim, nullam reperiri

A ibi sufficientem causam, vel occasionem offendit: tum quia cum de re, & vero sensu constat, & in verbis nulla occasio errandi datur, quia sufficienter explicantur, non est, cur de illis multum contendatur, tum etiam, quia graues Theologi eodem modo loquuntur, ut vidimus, & alij exemplo illo de duobus trahentibus nauim vii sunt ad concursum Dei cum creatura explicandum, ut videri potest in Bellarmine lib. 4. de Grat. & lib. arb. c. 15. in principio. Stapleton in Antido. contra Colum. in epist. ad Corinth. vers. 6. Raphaele Venust. lib. de prædest. & lib. arb. contra Luther. lib. 1. fol. 41. & ex veteribus Gabriele 2. dist. 1. q. 2. dub. 5. ad 3. Olcoth in 2. q. 1. art. 4. B ad 10. formam quarti argumenti principali. & Caietan. 3. p. q. 62. art. 4. ad finem, & Conrad. 1. 2. q. 79. art. 1. in fine corporis. *S. nota secundum.* Qui tamen auctores non videntur hoc exemplo, ut in omnibus putent tenendam esse similitudinem, sed in hoc solum, quod Deus, & liberum arbitrium, seu causa prima, & secunda habent propriam efficientiam in eundem effectum, & neutra illum operatur sine consortio alterius, sicut unus trahentium non mouet nauim sine alterius consortio.

Vnde etiam P. Aluarez fatetur si per causam partialem alicuius effectus nihil aliud significetur nisi causa, quae sine consortio alterius causæ non operatur talem effectum, sic Deum concurrentem cum causa secunda esse causam partialem, imò ait, auctores utriusque sententia hoc vnam consenserunt, etiam in Deo, & libero arbitrio respectu supernaturalis concursus. Addit tamen alio modo dici causam partialem, que ita cum alia operatur, ut licet forte illi dederit virtutem agenti, non tamen dat illi in proprio genere causæ efficientis proprium influxum, & cōnatū, & in hoc posteriori sensu ait loqui Molinam, imò & nos omnes. Quia docent, ait, liberali arbitrio habitu supernaturali, vel excitante Dei gratia adiutum, ita efficere actum suum, & in illum influere pro innata libertate, ut à Deo, vel ab auxilio efficaci tamquam à causa priori, & per se effidente non dependeat.

Sed in hoc confundit vnam questionem cum alia de physica prædeterminatione, & nobis attribuit, quæ in nostris certè libris non legit, vel designet loca in quibus ea inuenierit. Probatum primum, quia hic præcisè tractamus de concursu simultaneo, & de Deo ut præbente illum, ut iam admonui. quæ consideratio locum habet quidquid sit de altera questione de concursu prævio: nam admissa illa motione prævia, ut causa secunda sic præmotus influat in effectum, indiget actuali cooperazione Dei, & Deus sic influens postulat consortium alterius causæ; ergo si causa partialis solum significat causam ita agentem, ut postulet consortium alterius coagentis, etiam Deus sic agens, erit causa partialis, neque hæc vox excludit præmotionem vel physicam, vel moralē vnius causæ in aliam, neque illam includit, sed ab hoc abstrahit, supponitque voluntatem sufficienter constitutam in actu primo per præcedentia auxilia immissa à solo Deo esse causam partialem sui actus secundi; & similiter Deum tunc non facere talem actum sine consortium voluntatis humanæ. Sicut Prosper lib. 2. de vocat. gent. cap. 26. ait Dei præuenientem opitulationem per innumeros modos omnibus adhiberi. Et quod à multis refutetur, ipsorum est nequitia: quod autem à multis fuscitur, & gratia est diuinæ, & voluntatis humanæ. Vnde addo etiam si verum esset, præcedere motionem physicam Dei in liberum arbitrium,

10.
Prima ratio
diluitur.

11.
Diluitur altera ratio contra Molinam allata, & tertia quoque.

Bonavent.

Thom. Elisis.

12.
Nihil quoad doctrinam in opinione Molinæ damnatur.

Aluarii sensu & opinio.

14.
Rejicitur quod falsò tribuat quod auctori.

Prosper.

arbitrium, adhuc verum esset in illo sensu Deum ut concurrentem per influxum simultaneum esse causam partialem, non solum respectu liberi arbitrij, sed etiam respectu illius praeviae motionis, quia illa etiam concurrevit ad actum, non sine consortio alterius concursus simultanei Dei, ut in puncto sequenti dicam.

Deinde ostendo alteram partem. *Quis enim nostrum vñquam dixit voluntatem nostram infirmatam habitu infuso, & excitatam à Spiritu Sancto pro innata libertate ita influere in suum actum, vt à Deo, vel ab auxilio efficaci tamquam à causa priori, & per se efficiente non pendeat?* Contrarium enim ex præcedenti capite statuimus, vt non nouum, sed vt antiquum, & indubitatum: nam voluntas donis creatis affecta causa secunda est: hanc autem causam essentialiter diximus pendere in suo influxu à causa prima, quæ causa prior est, & per se efficiens, & concursus eius auxilium efficax est. ergo quod per illa verba in rigore significatur, falsò nobis tribuitur. Quod si sub illis tantum significetur voluntatem excitatam, vel affectam habitu, vel alia virtute sufficiente in actu primo, non pendere ab alio auxilio efficaci priori, & prævio; hoc totis viribus contendimus, non tamen per illa verba in proprietate sumpta significatur. Neque etiam propter illam controversiam de auxilio illo prævio dicitur Deus causa partialis, sed præcise propter concursum simultaneum.

Vltimò addo in hoc puncto, etiam si modus ille loquendi, quo dicitur Deus causa partialis, admittatur, non propterea negari, quid sit causa totalis sub alia consideratione, nimirum in suo genere causæ suprema: vnde Raphael Venustrus libro secundo de prædestinatione dixit Deum esse causam operis nostri partialem, & totalem, sed non totaliter influentem. Quod certè Molina non ignorauit: nam in loco allegato statim subdit: Si sit de integra, siue tota causa, non omnino, sed in aliquo gradu causæ, tunc Deum per concursum generalem esse causam integrum in genere vniuersalissimæ, seu primæ causæ, quia in eo gradu neque habet, neque habere potest consortem. Et ob hanc rationem mihi semper magis placuit hic loquendi modus, vt Deus etiam ut concurrens auxilio simultaneo vocetur potius causa totalis, quam partialis, quia vt dicatur totalis, sufficit quod in suo ordine, & gradu, qui est perfectissimus, tota causa sit. Et hac vox maioris est excellentia, & perfectionis, quam altera, vt per se patet. Aliunde vero nomen partialis causæ videtur dicere habitudinem ad alteram causam partialem eiusdem ordinis, vt recte adnotauit Caietanus 1. part. quest. 52. articul. 2. §. *Ad evidentiam*, in fine. Vnde necesse est vt ex vtraque causa, quæ partialis dicitur, vna causa integra confiteretur, quod in præsenti admittit Thomas Elisius in verbis allegatis. Re tamen vera non recte: nam ex causa prima, & secunda non conflatur vna totalis causa, sed cumulus plurium causarum ad talen modum efficiendi necessiarum, quod longè diuersum est, vt bene notauit Fonseca libro 5. *Metaphys.* cap. 2. quest. 9. sect. 2. §. *Quo loco*, in fine; licet materia, & forma licet simul concurrant, vt plures causæ ad eundem effectum, non possunt dici componere vnam causa.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A sam totalem; ergo neque causa prima, & secunda simul concurrentes dici possunt vnam causam efficere, seu componere. Ergo sicut materia, & forma non dicentur plures partiales causæ, sed vnaquæque est talis in suo genere, ita de causa prima, & secunda, censendum, & loquendum est. Nam seruata proportione, eadem est ratio, quia sicut materia, & forma habent diuersos causandi modos, & vnaquæque in suo genere est perfecta, & integra; ita modus influendi causæ primæ, & secundæ est longè diuersus, & vnaquæque in suo genere plenè exhibet suam causalitatem. Dicamus ergo causam primam, non esse causam solam, vel vnicam efficientem illius effectus, ad quem concurrevit: sed esse vnam præcipuam ex multis concurrentibus non tantum cumulum causarum ibi operativum. quibus res quidem eadem significatur, & inuidia verbè uitatur.

Nec huic dicendi modo obstat obiectio super facta, sed potius illum confirmat. Nam *Quomodo Dei actio illa*, qua effectus fit simul à Deo, & actio fit tota à creatura in re tota est à Deo, & tota à liberali arbitrio, cùm in re non habeat partes distinctas, & ideo concursus Dei non potest dici simpliciter actio partialis Dei, sicut sapientia Dei non potest partialis perfectio Dei appellari, sed est tota perfectio in sua formalis ratione, & ad summum dici poterit, vel vna ex perfectionibus Dei secundum rationem, vel ipsa tota perfectio Dei incompletè concepta. Ita ergo concursus Dei licet in bono sensu, & secundum rationem dici possit vna ex rationibus distinctis ibi concurrentibus, vel illa actio tot incompletè concepta, non dicetur tamen propriè actio partialis, quia non est pars alicuius actionis totalis. Quod si aliquis illam vocauerit causalitatem partialem eo modo, quo priores Doctores vocant Deum causam partialem, oportet, vt cum aliquo addito, vel cum sufficienti explicatione loquatur, vt addendo *secundum rationem*, vel secundum nostrum concipiendi modum, vel quid simile.

C A P V T . XXVIII.

An Deus etiam in ordine gratia per concursum simultaneum influat in effectum, & actionem causa secunda immediatè immediate virtutis, & suppositi.

Resolutio huius puncti necessaria est ad sequentia, & ideo præmittenda est, quam breuiter expedire possumus, quia in eo, vel nulla est diffensio opinionum, vel si quæ est, parui est momenti, & inter ipsos etiam Thomistæ versatur. Dico ergo Deum ad actiones gratiae per se, & immediatè concurrere per influxum simultaneum vtrisque ex illis modis. Probatur in primis generatim. quia illa causa dicitur immediata respectu alicuius effectus, à quo immediatè procedit actio, quæ immediatè etiam terminatur ad talen effectum: sed actio quæ immediatè terminatur ad effectum creaturaræ, immediatè procedit à Deo vt causa prima, & generaliter concurrens; ergo Deus est causa immediatè influens in talen effectum. Maior videtur clara, quia causa

^{1.} Necessitas huius questionis. Concl. Deus vtrique illo modo concurrit immediatè. Probatur 1. in vniuersum.

15.
Alia calumnia
Aluaria.

16.
Quomodo
Deus sit causa
partialis, &
totalis simul.
Raph. Venustrus.

Caietanus.

Thom. Elisius.

Fonseca.

causa efficiens, & effectus eius quasi se contingunt, & connectuntur media actione: actio autem duplē dicit habitudinem, vt actio est, nimirum quod sit ab agente, & quod tendat in terminum, & ideo quando immediate dicit habitudinem ad causam, & ad terminum immediatē inter se illa connectit; illa ergo est causa ad quam immediatē dicit actio immediatam habitudinem. Et hæc immediatio hic magis consideratur, quam propinquitas localis, vel intima præsentia. Nam si per impossibile Deus distaret loco à creatura, & in habitudine actionis, vel dependentiæ illam eodem modo produceret, esset causa immediata, & è conuerso licet secundum præsentiam substantialem esset intimè indiftans, si actio causæ secundæ non esset immediate à Deo, sed à causa secunda, vt voluit Durandus, Deus non esset causa immediata talis effectus ex immediatione suppositi, quamvis suppositum Dei à tali effectu loco non distaret. Nunc autem actio causæ secundæ, vt ostensum est, dicit immediatam habitudinem ad Deum propter dependentiam per se, & essentialitem ab ipso.

^{2.}
2. Probatur de immediatione virtutis.

Probatur præterea in particulari pars prior de immediatione virtutis, propter quam declarandam hanc questionem proponimus. Est enim clarissima secundum opinionem, quæ negat generalem concursum Dei præuium, seu in causam. Nam tunc in causa secunda solum præcedit virtus activa, quam Deus illi concurrit in actu primo, siue per naturam, siue per gratiam. Si ergo Deus non concurret ad effectum causæ secundæ nisi mediatae mediatione virtutis, profectò non aliter influeret, nisi dando virtutem agendi causæ secundæ, & illam conferuando: at hoc est incidere in errorem Pelagi, & Durandi; ergo necesse est fateri Deum influere immediatè per virtutem suam, que iuxta illam sententiam, nulla est alia nisi virtus increata in ipso Deo existens. At verò iuxta sententiam ponentem concursum præuium causæ primæ in secundam, res indiget maiori explicatione. Nam iuxta illam sententiam præter omnem virtutem causæ secundæ constitutæ in actu primo, datur illi à solo Deo noua motio, quæ, vt infra videbimus, dicitur esse virtus quasi instrumentalis ipsius Dei, à qua immediatè fit actio causæ secundæ, quatenus in virtute causæ primæ operatur, & præsertim quatenus dat suo effectui esse existentia.

^{3.}
Etiam in sententia, quæ ponit concursum primum Dei.

Cum ergo dicitur Deus concurrere ad effectus causæ secundæ immediatè immediatione virtutis, intelligi posset iuxta illam sententiam ratione illius virtutis Dei, quæ est, quid creatum priùs natura factum à Deo in ipsa causa secunda sine alio influxu, qui sit immediatè à virtute increata Dei. Et hunc sensum sufficere assero, imò esse omnino falsum, & ex parte incidere in sententiam Durandi, quia illo modo Deus non esset causa per se, & directè influens in effectum, & actionem creaturæ, sed tantum per accidens, vel per denominationem remotam sumptam ab actione virtutis impressæ causa secundæ, sicut qui impressit impetum lapidi, dicitur mouere lapidem non per se, & per proprium influxum in motum ipsum, sed remote, & per quandam denominationem ab actione impetus, tanquam ab actione instrumenti separati. Hoc autem est contra rationem primæ causæ, à qua per se, & essentialiter pendet omne ens per partici-

A pationem qualis est omnis effectus, & actio creaturæ. Vnde sine dubio dicendum est actionem creaturæ esse immediate à Deo immediatione virtutis in reatu in ipso Deo existentis, ita vt licet admittatur illa præuiam motione in causa secunda, & quod ab illa etiam procedat immediatè in suo genere actio causæ secundæ, negari non possit hæc immediata manatio actionis cause secundæ ab increata virtute Dei. Atque ita videntur sentire moderni Thomistæ ponentes illam motionem præuiam, nunquam tamen rem ipsam satis explicant, melius eam exposuit Caietan. I: p. q. 19. art. 8. quia præuiam illam motionem non agnouit.

B Supereft in particulari probanda, & explicanda pars altera de immediatione suppositi. Nam quidam Thomistæ dixerunt, Deum concurrendo cum causis secundis non efficerre effectus earum immediatione suppositi, licet creando, vel conferuando aliquid, per seipsum immediatè operetur immediatione suppositi. Ita sentit Ferrar. 3. contra gent. cap. 70. & tribuit Diuo Thomæ ibi ratione prima. At verò Caietanus prima parte quæst. 8. artic. 1. distinctione vtitur de Deo etiam vt concurrente ad effectum creaturæ, nam quatenus dat illi existentiam, dicit sub hac ratione agere Deum immediatè immediatione suppositi, vt verò concurredit cum causa secunda ad formam, vel motum, quem ipsa causa secunda efficit principitaliter, dicit non agere immediatione suppositi, sed tantum virtutis. Itaque in hoc videntur conuenire, quod Deus tunc solum operatur immediatè immediatione suppositi, quando solus sine concursu alterius suppositi operatur saltem vt causa principalis. Caietanus autem addit Deum solum efficerre esse existentia, etiam quando concurrit cum creatura ad operandum, & illum sequitur Aluarez dist. 18. num. 19. & tribuit Diuo Thomæ q. 3. art. 7. neutrum autem nobis verum videtur.

D Et in primis distinctio illa Caietani rei- cienda est, quia etiam causæ secundæ dant suis effectibus esse existentia, aliás nihil efficerent, quia efficere rem aliquam, non est aliud quam dare illi existentiam, quam antea non habebat. Nam res prius quam fiat, non est res actu, sed tantum in potentia. Vnde vt sit res in potentia, non oportet vt fiat, sed vt possit fieri per effectuonem; ergo fit res vera, & actualis, per existentiam constituitur in esse actualis entis; ergo nihil aliud est, rem fieri, nisi accipere existentiam. Ergo vel causæ secundæ nihil agunt, vel dant effectuè existentiam suis effectibus; ergo ex hac parte non magis concurrit Deus immediatè immediatione suppositi cum causis secundis ad esse existentia: suorum effec-

E tuum, quam ad ipsos effectus. Neque probabilior est subdistinctio dicentium causas secundas esse causas principales in suo genere suorum effectuum, quantum ad formas, vel naturas eorum, quantum verò ad communicandum esse existentia, esse tantum instrumentum Dei. Hoc enim etiam est falsum, quia omnis efficientia, siue principalis, siue instrumentalis, est communicatio alicuius esse existentia, quia per illam immediatè producitur aliqua entitas actualis, quæ incipit esse in rerum natura, & hoc est recipere existentiam. Vnde si causæ secundæ aliquam rem producunt vt causæ principales in suo genere, eodem modo producunt aliquam existentiam, vel è contrario, si in

Caietan.

4. 3. Probatur de immediatione suppositi.

Ferrar.

Caietan.

Aluarez.

5. Distinctio Caietani reiecta.

D. Thom.

6.
Probatur con-
clusio.

In productione existentiae sunt tantum propria instrumenta Dei nihil efficiunt ut cause principales. Sed de hoc punto in sequentibus capitibus occurrit occasio dicendi plura, vbi de illo etiam loco D. Thomae quest. 3. de potent. dicemus. Nunc vero ad immediatam actionem Dei parum refert illa distinctio, quia etiam actio instrumenti potest impedire immediationem suppositi in agendo: nam animal per semen generat tanquam per instrumentum, & id satis est, ut non efficiat tunc immediatae immediatione suppositi, sed tantum immediatione virtutis semini impressae. Quapropter generaliter aastro concursum. Dei cum causa secunda esse immediata a Deo immediatione suppositi. Ratio est, quia immediatio suppositi non consistit in hoc, quod sit unicum suppositum agens, alia etiam creatura non ageret immediatae immediatione suppositi, quia non est unicum suppositum agens, nam etiam Deus est ibi suppositum sua virtute immediatae influens, & tria supposita diuina in omni sua actione simul operantur, & plures portantes lapidem immediatione suppositi ibi concurrunt. Tunc ergo solum dicitur aliquid operari mediatae mediatione suppositi, quando per solam virtutem alteri supposito communicatam influit in effectum talis virtutis, sicut de generante per semen: decisum dicebamus, & idem est de mouente per impetum impressum, & de generante mouente lapidem, iuxta modum loquendi Philosophorum. At vero quoties suppositum per virtutem sibi inherenterem, siue intrinsecam, immediatae operatur, tum vere agit immediatione suppositi, siue habeat aliud suppositum cooperans, seu simul efficiens, siue in eodem genere cause, siue diuerso: quia concomititia alterius cause non constituit mediationem propriam inter ipsa supposita causantia. quia nec illa immediatio inuenitur secundum localem propinquitatem, vel distantiam, nam possunt esse simul coniecta, vel sufficierter applicata ad immediatae efficiendum, ut maximè est evidens in Deo respectu cuiuscumque suppositi creati, neque etiam inuenitur illa mediatio in habitudine cause, & effectus, quia productio talis effectus immediatae potest fluere ab utroque supposito, sicut fuit immediatae ab utriusque virtute. Ostensum autem est concursum causa primæ esse immediatae a virtute increata Dei, quæ virtus est intimè in ipso Deo, immo est ipsum suppositum Dei, & intimè adest omni operi cause secunda illud faciendo. Quid ergo amplius desiderari potest ad immediationem suppositi? Ratio enim alterius sententia solùm probat, in hoc concursu Deum non esse unicum suppositum agens, non vero non esse immediatum, quod longè diuersum est.

Sed obijcies, quia communiter dicitur, quod Deus operatur effectus causarum secundarum illis mediantibus. Et ita causa secunda vocatur proxima, & universalis remota, vt patet in caelo, & in alijs intermedij causis. Respondeo etiam communiter dici causam primam intimè, & immediatus attingere, & quasi penetrare effectum. omnis causa creatæ, quam ipsa causa secunda. quod quia ad Dei perfectionem pertinet, maiori proprietate est intelligendum, non solùm de virtute, sed etiam de supposito, cum & in Deo hæc non distinguantur, & eadem sit utriusque ratio, ut declarauit. Dicitur ergo Deus agere medijs causis secundis, quia etiam illis dat virtutem operandi, & illas con-

Fr. Suarez de Graia Pars II,

A seruat ad suos motus agere finit, & ita etiam per illas operatur, quamvis non per illas solas, sed etiam immediate, per seipsum illas addiuando, & immediate cum illis efficiendo, ut explicatum est.

Et in hoc superat Deus alias causas universalis creatas & cœlos, nam istæ ordinariæ non agunt cum causis secundis inferioribus immediatione suppositi, sed virtutis, immo ordinariæ non influunt in ipsam actionem cause inferioris, sed in ipsam causam, ut inferius explicabo, & ita respectu aliarum causarum creatorum universalium facile intelligitur, quo modo Deus intimè, & immediatus agat cum causa inferiori. At vero

B respectu causæ secundæ proximæ, & particularis non dicitur Deus immediatus agere propter solam negationem causæ mediæ: nam hoc modo etiam causa secunda proxima agit omnino immediatae immediatione suppositi, sed est sine medio; sed id dicitur vel propter altiore rationem immediationis ad eum modum, quo unius assensus dici solet certior alio, non propter solam carentiam formidinis, quæ in utroque potest esse integra, sed propter altiore rationem assentiendi. Sic ergo dici potest Deus immediatus influere, quia à se, & essentialiter habet illam immediatam causalitatem, nec potest quidquam fieri sine illa, quod non ita est in causa creatæ. Vel etiam dici hoc potest, quia causa creata non intimè adest suo effectui sicut Deus, quod maximè patet in causis secundis naturalibus, seu corporalibus, per se enim, & immediatione suppositi solùm agunt in passum, in quantum illud attingunt, & per solam virtutem quasi diffusam penetrant ipsum. Deus autem non sic, sed intimè adest ut per seipsum immediatae agit in toto, & in singulas partes eius. In causa vero spirituali, ut in voluntate respectu sui actus, non ita procedit hæc ratio, prior vero ad illum modum loquendi sufficit.

D

C A P V T . XXIX.

*Virum prater simultaneum concursum gratia,
qui est in actu voluntatis, vel intellec-
tus, sit necessarius alius prævius
in potentia receptus, & à motibus
excitantis distinctus; refer-
turque prima sententia
cum suis funda-
mentis.*

Qvestio hæc valde conjuncta est cum questione de auxilio efficaci gratia, est tamen in rigore distincta, & magna ex parte ex diuersis principijs pendens, pertinetque E ad auxilium per modum concursus, de quo disputamus, & ideo non potest hoc loco prætermitti. Dupli ergo ratione, vel titulo potest hæc præmotio diuina requiri ad actus voluntatis humanæ. Primò ex generali ratione concursus primæ cause cum secunda, siue naturali, siue libera. Secundò ex peculiari necessitate, vel indigentia orta ex propria excellentia ordinis gratia, & actuum eius, quatenus vires naturales voluntatis humanæ excéidunt. Hæc vero posterior consideratio pertinet ad librum quintum; ideo quoad fieri posse, illam à priori separabimus, & in illum locum eam remitterimus. In priori autem sensu questionis in praesenti tractanda est, nam quia diximus in actibus supernaturalibus

8.
Eminentia pri-
me cause hac
in parte.

1.
Ratio dubitan-
di, & status
questionis.

dari influxum immediatum Dei per modum A
simultanei concursus, ex generali ratione, & subordinatione causæ secundæ ad primam, videndum supereft an ex vieiudem subordinationis, & dependentiæ sit necessarium aliud auxilium à solo Deo, vt à prima cauſa ipsi voluntati inditum prius natura, quā velit, aut amet, vel similem actum efficiat, vt per illud physicè iuuetur, vel determinetur ad talem actum. Vnde hæc quæſtio duplē generaliorem inuoluit, vna est de concursu Dei cum omnibus cauſis secundis, an sit influxus non tantum in effectum causæ secundæ, & simultaneus cum actione eius, vel etiam sit influxus præius in ipsam causam. Alia est an hic concursus præius, saltem in causa libera, & indifferente ad agendum hoc, vel illud, aut agendum, & non agendum sit per se, ac semper necessarius ad effectum, seu proprium actum talis causæ. Prius ergo priorem quæſtione, deinde posteriorem prosequemur, cuius resolutionem ad supernaturales actus gratiæ in fine applicabimus.

^{2.}
Prima sententia admittit necessitatim influens præius ad omnem actionem creature.

Capreol.

Prima ergo sententia docet necessarium esse hunc influxum præiuum ad omnem actionem causæ secundæ ex subordinatione, & dependentia essentiali, quam causa secunda habet à prima. hanc sententiam tanquam communiter receptam in schola Diuī Thomæ defendunt conſtanter moderni Scriptores physice prædeterminationis defensores; nam hanc præmittunt, vt basim, & fundamentum suæ doctrinæ de efficacia gratiæ. Et in primus tribuunt illam Capreolo 2. distinc. 1. quæſt. 2. præfertim in conclus. 6. & ad argumenta contra illam. Sed ibi Capreolus necessitatem concursus simultanei expreſſe declarat, illamque quatenus extra Deum est, dicit esse eandem actionem causæ secundæ, prout à Deo est. Alium verò influxum causæ primæ, in secundum non distinguit, nec declarat, sed loquitur eisdem modis, quibus Diuī Thomas, quem allegat præfertim in quæſt. 3. de præſent. artic. 7. de quo in frā dictū sumus. Ciratur etiam idem Capreolus in 2. distinc. 28. quæſt. 1. ad 12. contra secundam conclusionem. Sed ibi potius docet influentiam generalis concursus positam esse in sola partiali coefficientia Dei, vt cap. 29, latius referam.

^{3.}
Caietan.

Præterea tribuitur hæc sententia Caietano prima parte quæſt. 14. art. 13. circa principium. & quæſt. 19. ad 8. in fine, sed in his locis potius docet contrarium, vt cap. 29. ostendam. Refertur præterea in eadem prima parte quæſt. 45. artic. 5. ubi Durando respondens ait causam secundam non agere nisi vt instrumentum Dei, quia oportet vt agatur à Deo multipliciter, quod remittit ad modos numeratos à D. Thomæ dicta q. 3. de potent. artic. 7. in quibus videtur hic includi, de quo in frā videbimus. Allegatur denique 1. p. quæſt. 115. art. 6. §. Ad evidētiā, ubi non de concursu Dei, sed de influentia colorum tractat, de qua est ratio longè diuersa, vt postea videbimus.

^{4.}
Huius sententiæ defensores Ferrarensis, Cabrera.

Aluarez.

18. & Ledesma de Auxilijs in principio questionis concl. 3. & latius art. 2. concl. 2. & totto art. 3. & 18. Alios omitto, quia nihil superioribus addunt. Solet etiam hæc sententia tribui Aristoteli, Augustino, & maximè D. Thomæ, quorum testimonia nunc omitto, quia de illorum sententia speciale caput instituam. Aliqui etiam in confirmationem huius sententia congerunt illa Scripturæ testimonia, in quibus dicitur Deus facere vt faciamus, & vt precepta impleamus, vel incipere in nobis velle, & illud perficere, & similia, quæ de auxilijs gratiæ præuenientis specialiter dicta sunt, & ideo nihil ad præsentem causam faciunt, vt in sequentib; & latius, ac proprius in libro quinto ostendam. Auctoritas ergo huius sententia, non est maior, quā nobis proposita est; rationum ergo fundamenta perpendamus.

Prima ratio sit, quia causa secunda nihil agere potest nisi in virtute primæ; ergo necesse est, vt Deus prius illi imprimat suam virtutem, per quam ad agendum vltimatè compleatur. Consequentia probatur, quia si nihil præiuum à Deo reciperet præter concomitantem actionem non ageret in virtute Dei, sed sola propria virtute. Antecedens autem probatur, quia causa secunda tribuit suo effectui aliquod esse existentiæ; sed hoc esse non tribuit, nisi in virtute primæ causæ, & per motionem actualiæ eius, quia & in sua virtute actiua compleatur, & à primo agente ad efficiendum moueat: ergo necessariò indiget causa secunda illa præmotione. Minor probatur, quia esse existentiæ est vltima actualitas rei, virtus autem operatiua creature est actus admittitus potentia; ergo non potest per se sua virtute efficere vltimam existentiæ actualitatem, quia principium agendi debet habere non minorem actualitatem, quā eius operatio. Et confirmatur, quia forma creata, seu potentia est tantum actus primus, & consequenter est actus admittitus potentia; ergo non debet habere tam perfectam actualitatem, quam habet operatio, quæ est actus secundus; ergo oportet vt per motionem præiuam illam recipiat.

Secunda ratio principalis est, quia esse existentiæ, est proprius effectus Dei; ergo à nulla creature fieri potest, nisi tanquam ab instrumento Dei; ergo prius debet recipere virtutem, seu motionem, qua vt instrumentum Dei ad dandum esse suo effectui moueat, seu compellatur. Consequentia prima clara est, quia proprius effectus Dei ab illo tantum principaliter fit; ergo inferiores causæ non attingunt illum, nisi in virtute Dei; ergo oportet vt ab illo prævia motione tanquam à primo artifice mouantur. Antecedens autem probatur, quia esse est vniuersalissimus effectus, ac proinde est proprius vniuersalissimæ causæ, quod sentit auctor libri de causis, dicens, intelligentiam non dare esse, nisi in quantum est diuina. Et apertius illud principium tradit D. Thom. 1. p. q. 45. art. 5. & 3. contra gent. cap. 63. & q. 3. de potent. art. 7. maximè verò dicitur hæc ratio sumpta ex solutione illius articuli, quam in cap. 31. pertractabimus.

Tertia ratio sit, quia concursus causæ secundæ pendet essentialiter à concursu causæ primæ; ergo concursus causæ primæ est prior ordine causalitatis; ergo recipitur in ipsa causa secunda prius natura, quā ipsa agat. Consequentiae sunt claræ. Antecedens autem probatur, quia alias causa secunda potest agere sine auxilio causæ primæ, & sic essent plures causæ

Probatur ratio 1. qui secunda causa nihil agere potest nisi in virtute prima.

6. Ratio effectus, quia causa secunda non potest nisi in instrumento Dei fieri posse.

7. Ratio concursus causæ secundæ potest essentialiter à causa primæ.

D. Thom.

causa primæ, seu plura prima principia, quæ est hæresis Manichæorum. Sequela probatur, quia de ratione principij primi est ut possit agere sine auxilio prioris agentis, & sine influentia illius: si autem causa secunda, vel voluntas creata ageret aliquid sine prævia motione prioris agentis, ageret sine auxilio, & influentia eius; ergo esset primum principium suæ actionis, & sic essent plura principia. Et hæc ratio dicitur desumpta ex D. Thoma in 2. dist. 37. q. 2. art. 2. vbi specialiter agit de actu peccati, ut actus est, & probat esse à Deo ratione sumpta ab illo absurdo, quod voluntas creata esset primum principium suæ actionis, si aliquam actionem posset producere, cuius auctor Deus non esset. Inducitq; statim responsionem quorundam negantium illam sequelam, quoniam de ratione primi principij non est tantum agere à se, sed etiam esse à se, quod neque voluntas, neque illa causa creata habet.

Refutat autem D. Thomas responsionem primò, quia virtus ab essentia procedit, & operatio à virtute. Vnde cuius essentia ab alio est, (inquit) oportet, quod virtus, & operatio ab alio sit. Secundò, quia per illud responsum licet euitetur, ne causa creata sit primum agens, si eius actio in aliud prius agens non reducatur, sicut in causam. Tertiò, quia quod non habet esse à se, non potest habere à seipso agere: sed potentia creata non habet esse à se, hoc, quod est actualiter influere in suam operationem, sed hoc ipsum accipit à Deo; ergo necesse est, ut Deus influat in ipsam potentiam creatam aliquid prævium, quo moueat, & applicetur, ut actualiter agat. Consequentiæ videntur claræ, & minor est certissima: Maior autem à D. Thoma suprà probatur, quia res, quæ non habet esse à se, non potest à se durare; ergo neque potest à se agere. Ab alijs autem probatur, quia etiam in ipsa Trinitate Filius non habet à se producere ad intra, sed à Patre, quia non habet à se esse, sed à Patre, vt docet Concilium Florentinum, & Filius ipse testatur Ioann. 5. Non potest Filius à se facere quicquam. ergo multo minus potest creature agere à se.

8. Confirmatur hæc ratio.

9. Altera confirmatio.

10. 4. Ratio ex essentia sub ordinatione causæ secundæ.

A causalitatem, vt est per se notum, nec solam concomitantia in operando constituit ordinem per se inter plures causas, vt patet in multis trahentibus lapidem; ergo ut sit ordo per se inter causam primam, & secundam, necesse ut prima præcedat præmouendo secundam, & influendo in ipsam. Tertiò, quia omnis causa secunda est mouens mota, quia se habet ut instrumentum respectu primæ; ergo è contrario si agit absque præmotione prioris causæ, est simpliciter causa prima; & priori non subordinatur. Quartò, quia omnes causæ vniuersales creatæ, ut Sol, & stellæ, cùm cooperantur causis inferioribus, aliquid in illis influunt prævium ad operationem; ergo multo magis Deus.

B Quinta ratio principalis, & generalis etiam est, quia causa secunda non facit, nisi quod Deus vult eam facere; præcedit ergo voluntas efficax Dei, non solum antecessione æternitatis, sed etiam ordine causalitatis, & naturæ, ante omnem actionem causæ secundæ; ergo Deus per illam voluntatem efficacem physicè præmouet, & applicat causam secundam ad suam operationem. Probatur hæc consequentia ultima, quia voluntas Dei absolute est efficacissima, & ipsius velle, & facere, & ita per illam voluntatem physicè concurrit ad actionem causæ secundæ; ergo concurrit præmouendo illam, & faciendo, ut infallibiliter faciat. Atque hæc ratio de omni causa creata, siue naturali, siue libera, & de omni effectu reali cuiuscumque ordinis sit, procedit, quia nihil potest in rerum natura fieri, nisi quod Deus absolutè, & efficaciter fieri vult.

C Sexta ratio specialis sit de agentibus naturalibus inanimatis, quia omne agens creatum cùm operari incipit reducitur de potentia in actum, & ita agendo perficitur: sed ita agentia naturalia, & inanimata non perficiunt nec actuunt sua actione formalis; ergo necesse est, ut perficiantur motione aliqua prævia, quæ à prima causa recipiunt. Maior videtur Philosophorum consensus cum Aristotele 8. physic. cap. 5. Minor etiam probatur facile, quia ista agentia solum agunt per actionem transeuntem, quæ est in passo, & non in agente, iuxta receptam doctrinam, & ideo non perficit formaliter ipsum agens; ergo oportet ut antecedenter ab ipso Deo perficiatur.

D Septima ratio specialis additur de actionibus vitalibus, quia essentialiter pendent à potentia vitali. Vnde fieri etiam non potest de potentia absoluta, ut Deus producat actionem vitalem creatam, nisi mediante principio vitali, cùm dicat intrinsecum ordinem ad potentiam vitalem; ergo impossibile est, quod Deus suo concursu influat in actionem vitalem, nisi prius natura influat in ipsam causam vitalem, per quam debet produci vitalis actio.

E Octava ratio specialis additur de actu libero voluntatis, quia voluntas natura sua est indeterminata ad producendum, vel non producendum talem actum, seu ad producendum hunc, vel alium contrarium; ergo non potest rationem inchoare, nisi prius natura Deus influat in ipsam voluntatem prædeterminando illam ad talem actionem potius, quam ad aliam. Probatur consequentia, quia voluntas nunquam potest prodire, vel inchoare actionem nisi determinatam, & in particulari: à causa autem indeterminata in eo statu manente non potest determinatus effectus prodire; ergo oportet ut prius prædeterminetur à Deo, quia nullum est agens superiorius, à quo possit

5. Ratio ex eo, quod causa secunda, non facit nisi quod Deus vult illam facere.

6. Ratio agentia naturalia, & inanimata non possunt se sua virtute de potentia ad actum reducere, & se ita perficere.

7. Ratio circa actus vitales.

8. Ratio ex actione libera voluntatis quæ indiget prædeterminatione cum ipsa sit indeterminata.

*Commentator.
D. Thom.*

possit prædeterminari. Consequentia cum maiori euidentes sunt. Minor autem probatur in primis auctoritate Commentatoris 2. Physic. text. 48. & D. Thoma i.p. q. 19. art. 3. ad 5. deinde ratione, tum quia quamdiu causa est indeterminata, non est cur magis hunc effectum determinatum, quam alium efficiat, tum etiam, quia talis causa non est plenè in actu, sed est in potentia, & ideo ab illa, ut sic non est, determinatus effectus. Tum præterea, quia omne quod quandoque est agens actu, quandoque in potentia indiget moueri ab alio, & ideo promouendum est ad mouentem qui sit purus actus: talis autem est voluntas libera creata, ut interdum sit in potentia, quandoque in actu; ergo reuocanda est in Deum, ut in primum mouentem.

Confiratur primò hæc ratio, quia nisi Deus suo influxu ita præueniat causam libera-ram, sequitur omnes actus liberos fortuitò & contingenter euenire respectu Dei. Consequens est falsum, & contra debitum ordinem diuinæ prouidentiæ, & contra eius perfectionem, quæ non permittit ut casus, & fortuna in Deum cadant. Sequela probatur, quia si Deus non ita præuenit voluntatem creatam, eius libera determinatio non pendet ex diuina voluntate, & prouidentia, sed ab ipsa voluntate se liberè determinante: ergo talis determinatio semper erit contingens, & casu, ac fortuito eueniet respectu Dei. Confirmatur secundò eadem ratio, quia aliàs Deus non esset prima causa determinationis liberae voluntatis, quod est absurdissimum, quia illa determinatio est ali- quid in rerum natura: quidquid autem est ali- quid, est à Deo, ut prima causa; ergo sequela probatur, quia si Deus non prædeterminat voluntatem; ergo determinatio eius non est à Deo, sed à voluntate primò, & per se appli- cante se ad operandum prius natura, quam Deus in illam influat. Confirmatur tertio, quia libertas creata ita subordinatur diuinæ, ut formaliter loquendo, in diuinam libertatem, & voluntatem tamquam in causam pri- mam physicam reducatur, etiam in genere physico, iuxta doctrinam D. Thomæ i.p.q. 19. art. 8. ibi à Thomistis communiter receptam, & Ledesmam allegat; ergo necesse est ut opera- tio etiam libertatis liberè sit à Deo ut præmo- nente liberè ut inde habeat voluntas crea- ta voluntatem suæ determinationis. Confirmatur vltimò, quia vel voluntas humana determinat diuinam ad hunc particularem effectum, vel è conuerso. Primum dici non potest; ergo secundum, quia non est medium, aliàs utraque quæ primo se determinaret, quod est contra diuinam perfectionem, & esset quasicasuale, & fortuitum. Probatur minor, quia illa etiam est imperfæctio diuinæ voluntatis, penderet enim à creata, & ab illa modificaretur concur- sus eius.

*3. Confirma-
tio.*

D. Thom.

*Confirmatio
vltima.*

*16.
Vltima ratio
in actibus su-
pernaturali-
bus.*

Vltima ratio assertur, quæ maximè videtur a cibis supernaturalibus congruere, quamuis ab aliquibus etiam ad bonos actus morales ordinis naturalis accommodetur, sumiturque ab inconuenienti, quia initium talium actuorum, siue fiant ante habitum, siue ex illo, sumendum est à præmotione Dei, quæ in voluntate præcedat, & physicè actum efficiat, quia aliàs primum initium pia operationis esset ex nobis. nam homo esset qui primò illam inciperet. Consequens autem est contra definitionem fidei: ergo. Sequela probatur, quoniam si voluntas affecta habitu infuso sine præmotione Dei posset ut illo habitu, & innata sua libertate, iam ipsa vo- luntas primò inciperet actum illum, ac proinde ab illa esset initium salutis quoad talem.

A actum. Minor autem, & falsitas consequentis probatur. Primò ex Concilio Aratiscano Can. 25. dicente, *Hoc salubriter confitemur, quod in omni opere bono nos non incipimus, & postea per Dei misericordiam adiuuamur, sed ipse nobis, nullis precedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui inspirat.* Secundo ex Concilio Senon. in principio, dicente, *Ac-
centem ad Deum oportet primum diuina gratiæ munere adiutum credere, deinde bonis ope-
ribus intendere, in quibus efficiendis, & libe-
rum arbitrium operatur, & gratia, primò tam-
en, & principalius gratia.* Quare qui homi-
nem bene operari, & salutem consequi arbitra-
tur sine gratia, aut primatum boni operis libero arbitrio adscribit, non gratia, Pelagianus cen-
sensus est. Tertiò, quia aliàs aliquid proprium haberet homo in negotio salutis, quod non accepisset ex gratia, contra illud Pauli 1. ad Corinthus. 4. *Quid habes quod non accepisti?* Seque-
la probatur, quia voluntas quod actu opere-
tur, non habet ab habitu supernaturali, quia solus habitus non dat voluntati, quod infalli-
biliter operetur, sed solum ut possit operari,
si velit. Concursus etiam Dei licet sit ordinis supernaturalis, non tribuit efficienter volun-
tati, quod operetur, nec facit illam influere, sed concurrit cum illa simul ad actualem ope-
rationem, si ipsa voluerit operari; ergo quod voluntas operetur, habebit ex seipsa, & non ex gratia, quod dici non potest.

C

C A P V T XXX.

*Quid sit concursus prævius, & quod mu-
nus eius, ob quod necessarium
esse creditur.*

Non possumus de prædicta sententia ferre iudicium, nisi prius sensus illius exactè intelligatur. Vnde, quia in illo explicando defensores eius non conueniunt, nonnullis interrogacionibus, seu dubitationibus propo- sitis, illum inquirore necessarium diximus.

Prima interrogatio est, an hic concursus sit aliiquid creatum, necne? Sed in hoc punc-
to non inuenio controversiam inter dictos au-
tores. Nam licet aliqui dicant Deum mo-
uere causam secundam per voluntatem suam immediate, & ipsammet volitionem Dei vo-
lent motionem, vel applicationem causæ secundæ ad agendum, illud non potest intelligi
de motione, qua causa secunda mouetur for-
maliter, sed de motione effectiva, per quam
influit Deus in creaturam, quæ propriè non
est concursus ipse formalis, sed concursus
principium, quem Deus effectivè influit in
creaturam: nam illud principium increatum
est, siue dicatur esse in Deo per modum vir-
tutis actiæ, siue per modum actionis im-
manentis, & virtualiter transuentis. Hic au-
tem loquimur de influxu qui iuxta hanc sen-
tentiam ab hoc principio increato manat in
causam secundam prius natura, quam agat.

Et hoc necesse est esse aliquid creatum. Pri-
mò, quia sit à Deo in ipsa causa secunda. Secundo, quia per illum mouetur physicè, & realiter ipsa causa secunda; supponit enim illa sententia, causam secundam non posse
agere nisi motam: non mouetur autem for-
maliter per volitionem Dei increatam,
ut per se notum est, nam per illum non se-
habet formaliter causa secunda aliter quam
prius; ergo per aliquam mutationem intrin-
secam, quam in illo de nouo fit, mouetur; ergo
mo-

*An conve-
niens est
ille prævius
aliquid crat?*

*Ostenditur
esse.*

motio praeia necessarium est aliquid creatum.

^{2.}
An concursus generalis sit idem in omnibus causis, & quo ad omnes efficiuntur.

Ratio dubitandi.

Secunda interrogatio est, an hic praeius concursus generalis prima causa sit eiusdem rationis in omnibus causis secundis quoad omnes effectus, & actiones earum, vel in eis varietur, & quo modo. De concursu enim comitante, & simultaneo diximus supra, & est per se evidens multiplicari, & distingui pro varietate actionum causarum secundarum, quia & est idem cum ipsa actione causa secundæ, & ad eundem terminum tendit. Non procedit autem hæc ratio eodem modo in concursu prævio si detur, nam ille distinguitur, vt statim dicam, ab actione causa secundæ, & est aliquo modo principium eius. Vnde non respicit actionem causa secundæ tanquam terminum, propriè loquendo, sed tanquam actionem à se emanantem, & terminum illius actionis respicit tanquam effectum. Vnde non oportet, quod ab actionibus causarum secundarum, vel terminis sumat distinctionem, nam poterit esse eminentius quoddam, & quasi vniuersale principium plurimum, & variarum actionum. Explicatur, supponendo præmotionem illam esse qualitatem, nam consequenter dicendum est qualitatem actiua, quæ ex sua natura, & particulari modo est propria virtus instrumentalis cause primæ, vt prima causa, & vniuersalis est: ergo licet sit in se vnius simplicis entitatis, & speciei, potest esse vniuersale principium per quod causa prima cum omnibus causis secundis ad omnes earum actiones quantumuis distinctas operatur, & pro voluntate eiusdem primæ causa illas determinat, vel applicat ad varias actiones pro causarum secundarum varietate. Idemque dici poterit de illo concursu etiam si fingatur vt pura motio, quæ dicitur esse motio virtuosa. Vnde in suo genere poterit habere virtutem illam cum dicta eminentia, & vniuersitate.

^{3.}
Varium, & diversum esse volunt illius autores.

Nihilominus defensores illius sententiae licet interdum magnam, & eminentem virtutem tribuant illi motioni, ita vt sola possit aliquando supplere principium actuum proximum causæ secundæ, si illi deest; nihilominus in præsenti non ita sentiunt, sed hunc concursum variari significant iuxta causarum secundarum in suis virtutibus, & actionibus, varietatem. Et in primis negari non potest, quin talis influxus in causam spiritualem, vel materialem genere distinctus sit: nam est quoddam accidens, quod in re corpoream materiale est, in re vero spiritualem, spirituale, neque hoc maiori probatione indiger. Deinde non minus certum est influxum in causam secundam, verbi gratia, voluntatem ad actum naturalem, vel supernaturalem distinguiri, etiam in esse entitatis, seu qualitatis naturalis, aut supernaturalis, quia ad naturales actus non est per se necessarius influxus præius supernaturalis, nec ad actus supernaturales sufficere potest concursus ordinis naturalis etiam præius, supposita generali necessitate talis præiūj concursus, quia talis motio prævia ponitur, vel ad eleuandam potentiam, vel ad determinandam, vel ad applicandam illam: motio autem merè naturalis non potest vel eleuare, vel determinare, vel applicare naturalem potentiam ad actum supernaturalem, vt videtur per se notum.

^{4.}
Diversificatur specie pro diversitate causarum ad quas datur.

Denique hinc verisimilius dici videtur in illa sententia hanc motionem multiplicari secundum speciem pro diversitate causarum secundarum quibus tribultur, quia vnicuique datur ab illam determinandam, seu applican-

A dam ad suum determinatum effectum, & ideo magis consequenter dicitur dari motionem, quæ ex sua specie, & natura illam determinationem habeat, quam quod ex sola voluntate Dei determinetur, vel applicetur ad hunc, vel illum effectum. Illud autem, quod dicti autores de hoc præcio concursu dicunt de se aptum esse ad supplendam totam actiuitatem principij proximi causa secundæ, esseque eiusdem rationis quando supplet effectum principij proximi, & quando supponit illud, solumque illud ad operandum applicat, difficile creditu est, vt supra tractando de actibus supernaturalibus qui sine habitu fiunt, tactum est, & in sequentibus magis ostendetur. Habet etiam peculiarem difficultatem, an hic concursus datus causa naturaliter agenti, & datus causa liberæ, eiusdem, vel diuersæ rationis, intelligendus sit, de quo puncto in cap. 31. dicam.

Tertiò consequenter interrogari potest, an hoc auxilium præiūm determinatum sit ex se non solum ad speciem actionis, & effectus causa secundæ, sed etiam ad individuum actum, & effectum. In quo puncto prædicti autores sentiunt necessarium esse, vt talis præius concursus detur determinatus ex se ad individuum effectum, & actionem. Ita docet Aluarez disp. 19. concl. 3. ration. 2. vbi inde probat hoc auxilium non esse habitatum, quia habitus est de se indifferens ad plures actus individuos: hoc autem auxilium est determinatum ad unum numero operationem. Et idem repetit ad solut. 6. consentit Ledesma. dicta quæst. vñica art. 2. ad 6. vbi ait voluntatem determinari per auxilium hoc præiūm ad singularem operationem. Et videntur hi autores in sua sententia fatis consequenter loqui, quia ponunt hanc præiūm motionem vt prædeterminet causam secundam ad operandum. At in causis naturali necessitate agentibus non est necessariò prædeterminatio ad speciem actionis, quia illæ sunt de se satis determinatae ad speciem actionis. Indigent autem determinatione ad individuum effectum, quia quoad hoc sunt indifferentes; ergo recipiunt hanc determinationem per hunc præiūm influxum; ergo necesse est vt ipse influxus non sit de se indifferens, sed determinatus ad individuum, alias ipse indigeret prædeterminatione, & in infinitum procederetur. In causis verò liberas, hæc motio prædeterminat potentiam non tantum quoad speciem, sed etiam quoad exercitium actus; exercitium autem actus non potest esse nisi in individuo; ergo talis motio prædeterminans potentiam ad exercitium actus, necessariò illam debet determinare ad actum individuum. Ergo multo magis ipsa motio debet esse ex se determinata ad individuum, neque ipsa alia determinatione indiget.

E Vnde videtur in hac sententia consequenter dicendum, hanc motionem numero multiplicari, & distingui non tantum in causis numero distinctis, sed etiam in eadem causa plures actiones, vel effectus eorum diuersos producente, quod est manifestum quando illæ actiones successivè fiunt, quia præius concursus ad unumquaque illorum solum determinat, quando vnaquæque actio durat: ergo variatur numero concursus præius, prout actio variatur. Ergo semper concursus præius datur ex se determinatus ad illam numero actionem, quam facit, & cum qua sola durat. Idem autem erit consequenter dicendum etiamsi causa secunda plures actiones numero distinctas simul faciat, vt facilius contingit.

^{5.}
An hic concursus præius determinatus ex se sit tum ad speciem, tum ad individuum actionis.
Aluarez.

Ledesma.

^{6.}
Hinc fit numero multiplicari pro numero effectuum.

tingit in actionibus transeuntibus, v. g. in igne, simul calefaciente plura ligna: nam actiones numero multiplicentur in subiectis recipientibus illas; ergo & concursus praeuij ad illas erunt distincti, quia unusquisque est determinatus de se ad unam tantum actionem singularem, & ideo cessante una illarum, & non alia, cessabit concursus praeuij, qui ad unam, non verò ad alteram datus fuerat.

^{7.} Hac ergo omnia consequenter dicuntur in illa sententia, neque in illis peculiarem difficultatem, aut repugnantiam inuenio, præter eam, quæ est in libera voluntatis prædeterminatione ad unum, de qua in cap. 31. aliqua, & plura in libro 5. dicuntur sumus. Hic solùm aduerto propter solam determinationem causæ secundæ ad singularem ad actionem, & effectum non esse necessarium concursum præuij, nam per concursum concomitantem sufficienter id fieri potest, vt in lib. 1. de Auxilijs cap. 7. notaui, & ostendi. Et aperte concedit Ledesma art. 2. ad 6. dicens, quod auxilium sufficiens determinatur per auxilium concomitans ad singulam operationem. Et ratio est, quia causa secunda nullum singularem effectum potest agere sine concurso Dei concomitante, seu simultaneo: potest autem Deus huiusmodi concursum limitare ad unum effectum individuum; ergo id satis erit ut actione secundæ ad eundem determinetur. Vnde fit propter hanc solam determinationem non esse necessarium concursum præuij illum esse determinatum ex natura sua ad unam tantum individuam actionem, quia licet esset indifferens de se ad plures, posset per simultaneum concursum determinari, & ita cessaret processus in infinitum: nihil ergo certum posset quoad hanc partem de tali concursu præuij affirmari, licet (vt dixi) illo semel posito tota illa multiplicatio, & determinatio talis concursus illi opinioni satis consentanea sit, & ostendi non possit inuoluere repugnantiam. Superfluum tamen erit tot multiplicare concursus, seu motiones, nisi earum necessitas clara ostendatur.

^{8.} Quartò interrogari potest, an hic concursus præuij fiat à solo Deo, vel etiam ab ipsa causa secunda. Hec verò interrogatio in causis agentibus actione transeunte nullam habere potest controversiam, vt statim dicam. De potentis autem agentibus actione immanente aliqui sensisse videntur, hanc præuijam motionem non fieri à solo Deo, sed ipsam etiam potentiam, quæ illam motionem recipit ad illum cooperari efficiendo, quod sentire videntur, qui hanc præmotionem ab ipso actu vitali potentia in re ipsa non distinguunt, vt statim videbimus. Sed hic modus dicendi inuoluit repugnantiam in eadem sententiam, eiusque fundamenta destruit. Dicendum est ergo consequenter in illa sententia, hanc motionem à sola prima causa fieri in secunda. Probatur, quia causa secunda non affecta hac præuija motione, non est satis applicata, vel determinata ad inchoandam aliquam actionem; ergo non potest influere in actionem, quia fit, vel in qua consistit hic concursus præuij, cùm iuxta eamdem sententiam non efficiat, nisi iam applicata, vel determinata.

^{9.} Item causa secunda non mouet nisi mota, vt supponitur; ergo non se mouet in illa prima motione per quam à causa prima mouetur ad agendum; ergo non efficit illum motionem, nam si illum efficeret, se moueret per illum saltem physicè; ergo Deus solus illum motionem efficit. Item hæc motio supponitur esse præuij, & prior natura omni causalitate, vel actione cause secundæ, & consequenter supponi-

A tur esse aliquo reali modo causa, & principium eius, vt statim explicabitur; ergo impossibile est vt fiat ab ipsa causa secunda, quia non potest esse causa actionis causa secundæ, & terminus, vel effectus eius, neque potest est simul prius & posterius natura, & in genere efficientis causa. Item, quia in agentibus per transeuntem actionem hæc motio non potest esse effectuè ab ipsis, quia illa non agunt in se, præsertim ante transeuntem actionem, vt est per se notum. Quis enim dicat calorem prius natura, quæ calefaciat lignum, agere in se ipsum astuando, & citando, vel alio modo mouendo seipsum? nemo certè id potest probabili cogitare, repugnatque principijs illius sententiae; ergo si in his agentibus datur præuij concursus à solo Deo, in illis fieri debet. Ergo idem dicendum est de agentibus actione immanente, nam est eadem ratio. Tum quia necessitas huius præuij concursus fundari dicitur in generali ratione cause creatæ, quod non potest incipere aliquid agere nisi præmota. Tum etiam, quia ipsa motio præuij concursus excludit efficientiam eius à causa secunda quæcumque sit, quia si ille coifficit illum concursum, etiam Deus facit illum concursu cooperante non præuij. Tum denique, quia si in intellectu, v. g. concursus præuij fieret ab intellectu, actio illius esset immanens, & sic non potest in re distinguiri ab actu intelligendi, quod dici non posse consequenter in r. dub. 7. declarabo, & plura de hoc puncto erunt necessariò dicenda in r. in cap. 33. & in lib. 5.

Quintò interrogari potest, in quo subiecto proxime, & immediatè recipiatur ille concursus præuij. In quo dicti autores sentiunt in primis recipi in ipsa causa secunda. Quia verò inter causas secundas quædam agunt actione transeunte, quæ non & in ipsis, sed in passo recipiuntur; aliae vero actione manente in ipsis. In prioribus id non indiget explicatio, recipi enim debet illa motio in ipso agente, vt constituto in actu primo prius natura, quæ agat; in posterioribus autem, quia idem est agens, & recipiens actionem, & terminum eius cum proportione, id intelligunt de ipso agente, vt agens est, id est vt præsupponitur in actu primo, prius natura, quæ ab illo actio egrediatur, & à fortiori prius natura, quæ in illo recipiatur. Vnde consequenter etiam dicunt, proximum subiectum in quo recipiatur talis motio, esse ipsammet potentiam, seu facultatem actiuam permanentem in causa secunda, quæ est principium proximum actionis eius: vt, v. g. lucem Solis esset subiectum proximum, in quo recipiatur concursus præuij ad illuminandum, & calorem ignis ad calefaciendum, voluntatem ad volendum, & habitum charitatis ad amandum super omnia, & lumen gloriae etiam recipere in se nouam motionem, vel entitatem per quam mouetur ad elicendam visionem, & sic de ceteris; quia illud principium, Causa secunda non mouet, nisi mota, formaliter intelligitur de motione, quia ipsummet agendi principium aliquo modo mutetur, & amplius actuetur.

Contingit autem, proximum principiū agentis causa secundæ non esse unam simplicem qualitatem, sed coalescere ex multis, vt principium visionis ex visu, & specie, & fortasse ex lumine. Vnde dubitari potest in illa sententia, an tunc causa secunda recipiat unum simplificem concursum præuij, vel plures quasi partiales, quasi constituentes unum; videtur enim inconveniens tot motiones multiplicare. Nilominus tamen consequenter loquendo, illud etiam declarandum est, quia una simplices entitas non potest immediate recipi in visu,

In quo subiecto recipiatur ille concursus.

Difficultas in assignando 10. subiecto, quando principium proximum agentis causa secundæ non est unum aliquid simplices, sed ea pluribus constitutum.

visu, & in specie visibili, & lumine, ynum quodque autem istorum principiorum indigebat sua motione, & ultima actualitate à prima causa, quia non est major ratio de uno, quam de alio; sicut etiam si duo lumina concurrant ab eamdem indiuisibilem illuminationem, licet concursus simultaneus sit unus in actione imbibitus concursus praeius multiplicandus erit iuxta numerum principiorum, seu luminum agentium.

^{12.}
Explicatur illa
difficultas, &
vrgetur.

E contrario vero si ab eodem calore ignis prodeant simul calefactions in plura combustibilia cum sit clarum, concursus simultaneos multiplicari iuxta numerum actionum transuentum, dubitari potest an concursus praevius sit unus, & simplex, an vero etiam ille multiplicetur. Nam in hoc dicti auctores variè loquuntur, ut facile possunt argumenta pro vtraque parte fieri, sed superuacaneum duco in hoc immorari, nam supposito illo principio, parum refert, sic vel aliter in illis illationibus, & alijs similibus, quæ facile excogitari possunt, opinari. Solum hæc propono, vt considerentur hæc, & alia huiusmodi, quæ ex illa positione sequuntur. Nec omittam vterius adducere iuxta illam sententiam consequenter dicendum esse nullam esse potentiam actiua creatam pure actiua, id est, quæ simul, & quoad modum prius passiva potentia non sit. Quia omnis potentia, quæ intrinsecè potest mutari in se aliquid recipiendo, est passiva; nihil enim aliud est esse potentiam passiuam, nisiesse potentiam capacem recipiendi aliquid: hoc autem habet omnis virtus actiua creata, quia est capax illius præmotionis diuinæ, quam in se recipit, ut agat. Ergo est potentia passiva, secundum quam prius actiari debeat, quam vim suam actiua possit exercere, quia non potest mouere nisi mota: ergo prius (ut sic dicam) est mobilis, quam principium mouendi; & hoc modo dicimus prius esse potentiam receptiua vtique quoad reductionem in actum. Atque ita non solum potentiaz animæ, sed omnes potentiaz naturales, calor, lux, & similes sunt potentiaz passiuæ, imò non solum potentiaz, sed etiam habitus vel infusi, ut charitas, fides, lumen gloria, vel acquisitio quatenus efficere possunt, receptiui prius sunt. Neque solum habitus, sed etiam actus ipsi secundi potentiarum animæ, non sunt ultimi, sed potentiam passiua in se habent, quatenus unus actus esse potest verum principium physicè efficiens alium, sicut est assensus principij assensus inclusionis, & intensio finis electionis medij: nam si efficiunt indigent concursu Dei; ergo & præmotione sicut alia cause secundæ. Hæc ergo omnia quamvis à dictis auctoribus expressè non doceantur, necessarij ab eis admittenda sunt, quia per necessariam illationem inferuntur. Quod si hæc difficultia videntur, & contra communem sensum Philosophorum loquentium de virtutibus pure actiuis, & de habitibus, & actibus secundis, respondebunt dicti auctores illam communem doctrinam intelligendam esse de potentias actiuis, & passiuis in ordine ad actiones, & passiones causarum secundarum inter se, non vero in ordine ad motionem generalē primi mouentis, nam respectu illius omnis actus creatus est mobilis, & consequenter est aliqua potentia passiva.

A

C A P V T XXXI.

Quomodo praeius concursus à potentia, in qua recipitur, & ab eius actione distinguitur.

Exta interrogatio de hoc concursu est, an hæc præmotio sit res distincta ab actione, & potentia in qua recipitur, & quam determinare, seu applicare dicitur, vel quomodo ab ea distinguitur. Nam quod sit aliquid in re ipsa distinctum à sua potentia, nullus defensor illius sententia negare potest, quia sit impotencia illa per nouum influxum Dei realē, & per realem mutationem eiusdem potentiae, ergo est aliquid distinctum in re ab eadem potentia, & illi de novo additum. De modo autem distinctionis videntur dicti auctores variè loqui. Nam quidam asserunt hunc præuum concursum tantum formaliter distingui à voluntate, vel alia potentia in qua recipitur. Ita sentit Cabecudo dicta q. 62, art. 5. dub. 1, ad 3. ait enim, influxum, qui recipitur in causa distingui ab illa, & operatione illius realiter formaliter, sicut modus rei distinguitur ab ipsa re; & simili modo distingui influxum receptum in effectu, ab ipso effectu. Sed in his verbis videtur inuolui repugnantia: nam voluntas, & operatio eius distinguuntur inter se realiter; quo modo ergo potest illi influxus ab vtraque distingui tantum formaliter? nam idem modus non potest identice inesse duabus rebus realiter inter se distinctis. Item operatio causæ secundæ pertinet ad effectum eius, vel in via, vel in termino prout nomen operationis sumptum fuerit; ergo influxus in causam non est modus ipsius operationis. Omissa autem hac parte in altera videatur cum illo auctore conuenire Ledesma art. 1. concl. 2. ration. 1. §. Aliqui auctores, vbi sub disfunctione dicit, prædeterminationem esse entitatem realem, vel saltem modum entitatis realis; & in art. 7. ad 1. definitè dixit esse quendam modum voluntatis. Fundamentum esse potest, vel quia illa distinctione sufficit, & non oportet multiplicare entitates, vel quia illus concursus est tantum quædam motio, & motio solum est quidam modus rei motæ, nec enim oportet motum à mobili realiter distingui, ut ex Philosophia constat.

Hic tamen modus dicendi parum creditibilis videtur supposita illa sententia, & præsertim loquendo de auxilijs gratiæ. Nam isti auctores in hac motione ponunt maximam gratiæ efficaciam; & illam putant esse potissimum virtutem, seu virtuosam motionem, supernaturalium actuum effectricem; ergo fatentur necesse est illam esse entitatem supernaturalem sicut sunt ipsi actus; ergo oportet ut sit entitas, & non tantum modus additus voluntati. Atque hæc ratio potest cum proportione extendi ad ceteras causas, & virtutes earum naturales: nam hæc motio dicitur esse rerum principium, per quod omnis causa secunda, & eius potentia efficit suum effectum, ut paulo post dicemus, at solus modus non dat per se virtutem agendi. Prætereat ostendimus statim ipsum concursum non posse intelligi sine impressione alicuius qualitatis, quia nec potest esse sine termino intrinseco proximo, neque alius potest cogitari: qualitas autem extra figuram non est modus, sed res habens propriam entitatem, alijs etiam de specie impressa dici posset tantum esse modum, & actum, viden-

^{1.}
An concursus,
præius realiter
distinguatur
ab actione
potentiae ad
quam datur.

Varie senten-
tiae.

Cabecudo.

Ledesma:

^{2.}
Difficultas ad-
uersus illos
qui solum di-
stinctionem
modalem po-
nunt.

videndi, vel appetendi tantum esse modum potentiae. Quapropter si concursus ille praemius indicatur necessarius, multo facilius, & intelligibilius ponitur, & quædam entitas addita potentiae ad magis actuandam illam. quia nec in calore, nec in luce, vel similibus qualitatibus concipi satis potest nouus modus sine mutatione in intrinseco, & in formaliter effectu quem subiectis suis præbent. Multoque minus intelligitur talis mutatio in voluntate, & similibus potentias in se indiuisibilibus, & naturali quodam, & immutabili modo animam efficientibus. Quapropter supposita necessitate illius concursus, negandum est sufficere modum; quia ad mutationem talium potentiarum, que tantum sunt recipiendo aliquid nouum, necessarium est aliquam entitatem, seu formam illis imprimi. Nec resert, quod ille concursus sit motio, tum quia non est pura motio sine termino, ut dicimus, tum etiam, quia omnis motio non est idem cum mobili, sed tantum modus localis: alteratio enim distinguitur realiter à mobili, sicut & terminus eius: hæc autem motio si quæ est, non est localis motio, ut constat; est ergo alteratio, vel cum illa proportionem seruat.

Huic autem dubitationi septima est annexa, scilicet an hæc præmotio sit res distincta ab actione, & effectu causa secundæ. In quo non est dubium de distinctione aliqua ex natura rei, hanc enim vt manifestam supponunt dicti autores, & loquuntur consequenter: nam si motio illa est realis causa actionis, & effectus causa secundæ, & prior natura vera prioritate reali, seu causali, necesse est ut in re sit aliqua distinctio inter illa, quia vt supra de concursu comitante dicebamus, inter ea quæ in re non distinguntur, non potest esse realis causalitas, vel naturalis ordo prioris, & posterioris. Item, quia alias nihil reale adderet hæc præmotio concursui comitanti, quia non distingueretur ab illo in re ipsa, quod est euertere omnino eamdem sententiam de concursu prævio. Vnde non video quomodo in sua sententia subsistere possit, quod dicit Ledesma art. 6. concl. 3. ratione 3. *Auxilium scilicet in ipsa operatione, & auxilium promouens, & determinans esse omnino idem, & non differre nisi per hoc solum, quod auxilium promouens, & prædeterminans tenet se ex parte principij operationis, taliter quod inde incipiat operatio.* Hæc enim subsistere non posunt: nam statim dicit, auxilium imbibitum in operatione non supponi ad operationem. Contrarium autem docet de auxilio præmouente, quæ sine distinctione aliqua in re neque intelligi possunt: & ita illam admittit in concl. 5. & alibi sèpissimè. Fortasse autem cum dicit esse omnino idem, intellexit esse vnum ordine, ut ipse D. Thomas exponit art. 3. ad 6. & 7. Quidquid verò sit de sensu eius, in ea sententia non potest negari aliqua definitio in re. De propria ergo definitione reali, quæ solet vocari tamquam res à re, intelligitur interrogatio, quæ licet videatur quæstio multum speculativa, & parui momenti ad doctrinam Theologicam tradendam, nihilominus ad clarissim procedendum, & ut difficultates occurrentes in utraque sententia malius percipiantur, utile erit ostendere, quid magis consequenter, magisque probabiliter, vel forte necessariò in illa sententia dicendum sit.

4. Distinctio formalis, sive modalis à quibusdam asserta. *Ledesma.* *de. Vincens.*

Quidam ergo putant satis esse, quod illa præmotio distinguatur formaliter, ut ipsi aiunt, seu modaliter, & ex natura rei ab actione, & effectu causa secundæ. hanc sententiam tenuisse doctissimos viros eius via sectatores, resert Ledesma art. 6. sent. 2. nominatque Ioannem Vincent, cuius scripturam non habe-

A mus, nec vidimus. Allegat item Cumel. 1. 2. *Cumel.* q. 111. art. 2. disp. 1. vbi sèpè dixit concursum, vel auxilium Dei non esse nisi ipsum actum, seu actionem causæ secundæ, & à Deo fluit, & pendet. Sed id magis cōpetit concursui simultaneo, quām prævio, & iuxta illam explicationem non solum tollitur distinctio realis, sed etiam formalis, seu ex natura rei. Postea verò in §. *Aliqui Theologi*, addit, hunc concursum esse aliquid in causa secunda, quia non mouet nisi mota, sive talis motio distinguitur (ait) ab actu supernaturali, sive non. Statim autem in §. sequenti videtur distingueret illam motionem à motibus gratiæ excitantibus. Vnde nihil certum in hoc puncto de sententia illius auctoris in dicta disputatione colligere possum. Ipse etiam Ledesma non videtur in hac parte satis constans, aut resolutus: nam in art. 5. concl. 3. ratione 4. dicit auxilium intrinsecè coadiuvans operationem, & prædeterminans voluntatem esse idem secundum rem: per auxilium autem intrinsecè coadiuvans intelligit auxilium imbibitum in ipsa operatione, ut patet ex tertia conclusione, & ex principio illius tertia rationis. Item auxilium imbibitum vocat sèpissimè concursum simultaneum; hunc ergo dicit esse idem secundum rem cum prævio, seu prædeterminante. At verò art. 6. conclus. 5. in ratione prima dicit distingui saltem formaliter, & in ratione tertia addit distingui realiter. Et postea declarat hoc ultimum esse certum in agentibus transiente actione, in alijs verò sufficere distinctionem formalem, idemque ferè habet art. 3. ad 6. & 7. & latius & clarius id docet art. 7. concl. 2. vbi alias rationes adducit, quæ si aliquid probant, illam opinionem evertunt, ut cap... declarabo, & ideo nunc illas omitto. Solum ergo videtur posse fundari in illo principio, quod etiam allegat, quia frustra ponuntur plures res, si una sufficit cum distinctione formalis; hæc autem distinctio formalis videtur satis ad omnia ea, propter quæ ponitur hæc præmotio.

Sed multo magis consequenter loquuntur, qui dicunt prærium concursum esse rem omnino distinctam à concursu concomitante, & consequenter ab actione, & effectu causa secundæ, nam profecto ablata distinctione reali facillimum erit, immo necessarium alteram distinctionem ex natura rei tollere. Et in primis loquendo de influxu primæ causa in secundam agentem actione transiente, si ille influxus est aliquid in causa, necesse est esse rem distinctam ab actione eiusdem causa; quia est in subiecto realiter distincto, nam ille influxus prævius est in igne calefaciente, v. g. ut iam diximus, alio verò ignis est in ligno in quo fit calor, & lib. 1. de Auxil. cap. 6. notaui. Ergo in his saltem agentibus non potest dubitari de distinctione reali, ut tandem Ledesma fatetur.

E Hinc verò argumentum ferè cogens sumitur ad voluntatem, vel alias potentias operantes actione immanente, primò quia in alijs causis propria causa distinctionis illorum concursum non est distinctio subiectorum. Sed hoc à posteriori est signum ostendens evidenter distinctionem. Ratio autem propria distinctionis ex intrinseca natura utriusque concursus prævij, & simultanei sumenda est: talis autem ratio quæcumque finatur in causis agentibus actione transiente, in his etiam, quæ agunt actione immanente inuenientur, sive hæc sit, quia unus concursus est principium alterius, sive quia onus est per se, & natura sua à sola causa prima, aliud est à secunda, simul cum prima, sive quia unus ita est effectus Dei, ut sit etiam instrumentum eius, & applic-

*5. A lij melius
cunt rem o
stinctam.*

*1. In agentibus
transientibus.*

*6. 2. In agentibus
immanentes.*

applicatio causæ secundæ ad operationem; aliud verò est pura actio, vel purus effectus utriusque causæ. Hæ namque rationes, & si quæ alia in illa sententia excogitari possunt, non minus in actibus immanentibus, quam in actionibus transiuntibus procedunt; ergo si in his sufficiunt ad distinctionem realēm, quam subiecta distincta manifestant, etiam in illis sufficient, quamvis in eodem subiecto sint. In eodem enim subiecto facile esse possunt accidentia realiter distincta, si aliunde habeant sufficientem causam distinctionis.

Præterea specialiter idem ostenditur, quia in actu immanente nulla est ratio formalis 7. Idem ostenditur in actione immanente.

realis, ac physica, nisi vel qualitatis, vel actionis, & passionis, seu mutationis; alias enim præter has configere voluntarium est. Vnde non satis est dicere dari in illo actu, seu in illa entitate aliam rationem formalem distinctionem ab his in re ipsa, nisi explicetur in quo genere, vel prædicamento sit talis formalitas, & ad quid ponatur, alias qua facultate asserta fuerit, eadem contemnetur. At verò in illa sententia non est nisi vna actio qualitatis, verbi gratia, amoris, fidei, vel similis; ergo in ratione qualitatis non possunt in illa entitate duas rationes formales distinguiri quasi specificè, vt gradus genericos, & specificos omittamus, quia nihil ad rem presentem faciunt. Neque etiam in illa entitate, vel ad illam qualitatem possunt esse duas actiones ex natura rei formaliter distinctæ, vna prævia ad actionem creaturæ, quæ sit à solo Deo, alia quæ sit à causa secunda. Primo, quia vel hæc posterior, vt in superioribus fusè probatum est, vel est simul à Deo, & sic superflua est prior actio. Secundo, quia illa actio prævia solius Dei terminatur ad illam entitatem, seu qualitatem, quam effectura est causa secunda, iam causa secunda inuenit factum, quod effectura est, quia prius natura sit à solo Deo; actio enim, quæ est prior natura in suo esse, & influxu à suo agente prius etiam attingit natura terminum; ergo si actio talis termini prius natura fluit à solo Deo, Deus etiam solus prius facit totum illum terminum, & totaliter, seu vt causa unica, distinguitur etiam propria efficientia causæ secundæ, & in actibus immanentibus id habet speciale repugnantiam, quia vitæ sunt; ergo non possunt in illa entitate distinguiri in ordine ad eundem terminum duas actiones formaliter distinctæ, neque etiam potest concursus præueniens solius Dei esse actio tendens ad effectum causæ secundæ tanquam ad intrinsecum terminum, eo vel maximè, quod tunc non esset influxus in causam secundam, sed in effectum eius, quia per se primo tendit ad ipsum effectum, & non manet in causa, vt causa efficiens est, sed solum quatenus est receptiva sui effectus.

Respondent aliqui ibi esse duas actiones inter se ordinem habentes, quia prior, quæ est concursus præuius, tendit ad alterum, vt ad terminum: & sic non distinguiri vt duas actiones immediatè tendentes ad eundem terminum, seu effectum, vna proxima, illa scilicet, quæ est à causa secunda cum concursu simultaneo Dei, & alia, quæ est à solo Deo mediante prædicta, ad quam proximè vt ad suum intrinsecum terminum tendit. Ita indicat Ledesma dicto art. 7. Sunt autem hæc in primis voluntariè dicta, quia probari non possunt, deinde superflua; tum quia illa actio, quæ simul est à causa prima, & secunda, sufficit ad productionem sui ter-

A mini, tum etiam, quia actio non indiget alia actione, qua fiat: nam per seipsum immediate egreditur ab agente. Denique videtur etiam impossibile, vt vna actio tanquam terminus ad aliam comparetur, quia actio, vt actio est, semper est via tantum, alioqui si posset esse terminus alterius actionis, idem de priori diceretur, & sic posset in infinitum procedi: non possunt ergo duas actiones, vt actio, & terminus distinguiri; igitur distinguiri non possunt illi duo concursus tanquam duas actiones realiter identificatae cum eodem termino, seu effectu, seu cum eadem qualitate; hæc enim omnia in idem reincidunt. Unde etiam concluditur, non distinguiri tanquam duas passiones, vel mutationes cum eadem proportione, quia vni actioni vna tantum passio respondet, quia sunt vna tendentia secundum diuersos respectus; idemque est de mutatione, quæ sunt in Philosophia vulgaris, & ideo non oportet in eis immorari.

Ex hoc autem principio, quod concursus præuius, & concomitans inter se distinguuntur realiter, aperte concluditur eundem concursus præuium distinguiri realiter ab actione, & effectu causæ secundæ. quia concursus simultaneus non distinguitur in re ab actione causæ secundæ, vt supra ostensum est, & actio causæ secundæ non distinguitur à termino, seu effectu eius, vt est vulgare in Philosophia: ergo è conuerso quidquid distinguiri realiter ab hoc concursu simultaneo, distinguiri etiam realiter ab actione, & effectu causæ secundæ, vt per se notum est in rebus creatis. qui concursus, vt dixi, est euidentior in actionibus transiuntibus, sed reuera habet eandem vim in immanentibus, etiam liberis, supponendum ad illas efficiendas dari præmotionem, per quam vel determinetur, vel compleatur, vel applicatur, vel ab alio modo iuuatur potentia, iuxta ea quæ mox subiçimus.

Concluditur
destructio rea-
lis allata.

C A P V T XXXII.

An præuius concursus sit qualitas, vel in quo prædicamento fit.

Hæc est octaua dubitatio de hoc concursu, in qua explicanda non conueniunt dicti auctores. Nam, vt in superioribus testigi, solum esse potest quæstio, an sit vera qualitas, vel sit pura motio, nam de alijs prædicamentis nulla potest esse dubitatio. Multi ergo ex defensoribus illius sententiae dicunt non esse qualitatem, sed puram motionem virtuosam, & quidam illorum dicit esse sententiam expressam Diuī Thomā 1. 2. quæst. 110. artic. 2. At Diuī Thomas ibi non tractat de concursu prævio, vel comitante, sed generaliter de actuali gratia, quam distinguunt ab habituali, & sic habitus gratiae vocat qualitates: actus autem gratiae dicit non esse qualitates vtique à solo Deo factas tanquam formas, quæ sunt principia operandi. quod autem Diuī Thomas non loquatur de concursu, & quod hic sit sensus eius, ex verbis eius ostenditur. Dupliciter (inquit) ex gratia Dei voluntate homo adiunatur, uno modo in quantum anima iuuatur à Deo ad aliquid cognoscendum, vel volendum, vel agendum: Et hoc modo ipse gratuitus Dei effectus non est qualitas, vel motus quidam animi. Non loquitur ergo Diuī Thomas de concursu prævio, sed de toto effectu gratuito prout distinguuntur ab habitu, & illum dicit Diuī

Variæ senten-
tiae.

i. Eff. puram
motionem.

D. Thom.

D. Thom. non esse qualitatem utique puram, & distinctam ab actuali motu animi: vel non esse qualitatem permanentem, & per modum qualitatis denominantis, sicut de passione dixit Aristoteles in prædicamentis. Alioqui certum est actum immanentem esse veram qualitatem, quod etiam suprà diximus de actibus gratia, qui omnes vocantur animi motus, quia non sunt sine actuali influxu, & effectione vitali potentiarum animæ. Et in hoc sensu distinguuntur ab habitibus, quos Deus solus infundit tanquam formas, vel, qualitates, vt Diuus Thomas ait, quæ sint principia actuorum.

2. Ratione ostenditur.

3. ut videntur absurdæ alterius opiniones.

4. Id ostendit Inductione.

5. Sententia est.

Ledesma.

Io. Vincentius.

Suadetur hec opinio.

Omissa ergo auctoritate, ratio illorum auctorum prima est, vt euitent incommoda, quæ ex illorum sententia solent inferri. Vnum est, quia si illa motio prævia esset qualitas, utique esset qualitas activa, nam ad hoc ponitur ut agat; ergo indigeret motione primi agentis, & sic procederetur in infinitum. Ideoque sistendum est in motione, quæ non sit qualitas; ac subinde illa erit pura motio, quæ datur causæ secundæ in actu primo sufficienter constituta. Aliud inconveniens est, quia si ille prævius concursus esset per infusionem qualitatis actiæ, illa esset per modum actus primi, & completeret in homine principium sufficiens actuum conuersionis, vel amoris, & consequenter, qui illam qualitatem non reciperet, non haberet auxilium sufficiens ad operandum, quod in naturalibus est euidenter falsum, & in supernaturalibus ab ipsis etiam non admittitur, quia repugnat sanæ doctrina. Tandem argumentantur inductione, quia illa motio non est potentia; nam supponit illam, nec est habitus, quia non separatur ab actuali actione, sicut potest separari habitus, non est dispositio, quia est quasi actus ultimus; non est ergo qualitas, sed pura motio. Confirmatur hæc ratio, quia concursus simultaneus non est qualitas; ergo nec prævius erit qualitas.

Alij nihilominus eiusdem doctrinæ defensores dicunt, hanc motionem licet ut est passio quædam in fieri, sit vera motio, in termino intrinseco esse qualitatem, pro qua sententia citat Ledesma M. Ioannem Vincenzium, & alios doctissimos discipulos Diuini Thomæ; ipse vero variè loquitur, nam in prima conclusione asserit hanc sententiam non esse omnino improbabilem: in secunda dicit, probabilius, & ferè sibi certum esse, hoc auxilium prævium non esse qualitatem constituentem voluntatem in ultima consummatione actus primi; postea vero explicando distinctionem dicit, an sit qualitas, nec affirmamus, nec negamus in præsenti. Et in concl. 3. iterum ait, hoc auxilium nihil aliud esse, nisi diuinam motionem. At paulò inferioris dicit secundum probabilem sententiam in voluntate, & simili potentia motionem ad actum immanentem esse qualitatem. Itaque licet neget hanc motionem esse qualitatem constituentem potentiam in actu primo (de quo puncto statim dicam) absolute videatur sentire esse qualitatem, quamvis paulo post dicat illam non esse nisi motionem passionis, & factionem quamdam. quæ omnia ostendunt perplexitatem quamdam, & obscuritatem, in concipienda, & explicanda entitate huius motionis.

Potest nihilominus hæc sententia dupliciter suaderi. Primo à priori: nam hic concursus prævius est res quædam, quam Deus verè, & propriè efficit in causa secunda, verbi gratia, in voluntate; ergo ibi interuenit effectio Dei in causa secunda per mutationem

A eius; ergo etiam interuenit aliiquid factum, quod non potest esse nisi qualitas. Antecedens supponitur expositione illius sententiae, asserit enim hunc concursum esse influxum Dei in causam secundam, qui influxus realis est, & nō nisi in genere causæ efficientis, vt per se patet. est ergo vera, & realis effectio Dei. Vnde fit evidens prima consequentia, quia non loquimur de effectione vt ab aliquibus consideratur ad intra in ipso Deo: sic enim cùm non sit ipsa volitio Dei, non est motio formalis, sed effectiva, seu principium mouens, de quo nunc non tractamus: loquimur ergo de effectione transente siue per modum actionis, siue per modum passionis consideretur, vt sic necesse est esse actuali motionem, quia per eam voluntas, seu causa secunda aliter se habet, quam prius, quia actuatur illo influxu Dei, quo ante non actuabatur; interuenit ergo ibi motio quædam, quod nullus illius opinionis sectator negat, vel negare potest, cùm fundamentum eius opinionis potissimum sit, quia causa secunda non mouet, nisi mota.

Ex terciori
lius effici
bis, que
aliqua qua
tas.

Altera vero consequentia probatur facile, quia non potest intelligi aliqua effectio quin sit aliiquid factum: nec motio sine intrinseco termino, sicut non potest esse via, quæ ad aliquem terminum non tendat, motio enim via quædam est, qua passum ab uno termino in alium transmutatur; ergo si concursus ille prævius est motio Dei, aliquem terminum intrinsecum habere necesse est: ille autem non est ibi neque quantitas, neque substantia; ergo erit aliqua qualitas, quia nihil aliud cogitari potest. Respondet Ledesma terminum proprium, seu proximum illius concursus præviij esse, causam secundam esse præmotam: nam ultimus terminus ad quem tendit, est ipsa operatio, vel effectio causæ secundæ. Sed hæc verba rem non declarant, nec vim rationis eludunt; quia illud esse præmotum vel intelligitur tantum in fieri, ita ut idem sit, quod esse in actuali præmotione, vel sumitur in facto esse, idest, quod sit aliquod esse ad quod terminatur illa motio tanquam per eam factum, non tanquam per formalem causam, sed tanquam per viam, vt si dicamus, quod terminus calefactionis est esse calidum. In priori sensu non terminus illius præmotionis, sed quasi formalis effectus eiusdem significatur. Omnis enim motus dat formaliter mobili actus moueri, seu esse motum, illud tamen est quasi esse formale, quod non est terminus motus, sed quasi formalis effectus eius, ultra quem necesse est terminum assignare, ad quem motus ille tendat; quia dum motus formaliter constitutus mobile actu motum, necessarium est ut aliquod illud ducat, & moueat. Sic ergo præmotio hæc si dat causæ secundæ formaliter esse præmotum, seu actu præmoueri, ad aliiquid illam præmouet, distinctorum ab ipso præmoueri, tanquam in terminum à via, & de hoc inquirimus, quid esse possit, nisi qualitas aliqua.

E Vnde si esse præmotum in altero sensu explicetur, vt significet aliquod esse factum in termino per illam præmotionem, inquirimus quæ sit forma, vel entitas dans illud esse (seu vt verborum ambiguitas tollatur) querimus terminum illius præmotionis in abstracto, sicut terminus calefactionis est calor, & illuminationis est lumen. Et ideo in concreto dici potest, terminum esse calidum, vel esse illuminatum: ita ergo si terminus illius præmotionis est esse aliquod ad quod causa est præmota, querimus formam in abstracto, quæ dat illud esse, quæ sit formalis terminus proximus

Expli
ca
le termini

Ledesma.

mus illius præmotionis, & tunc dicimus non posse esse niſi qualitatem, quia in nullo alio prædicamento cogitari potest. Et confirmatur, ac declaratur in hunc modum, quia vel cauſa ſecunda eſt ſpiritualis, vel corporea: fi ſpiritualis mutari, vel moueri non potest, niſi ad qualitatem, præſertim per mutationem extrinſecus illi aduenientem. Et ita Ledesma ipſe fatetur in voluntate, & intellectu hoc auxilium efficax eſſe qualitatem, vt ſuprā retuli art. 6. concl. 3. Si vero cauſa ſit corporalis, mutatio illa accidentalis eſt, & non eſt ad locum, nec ad quantitatem; ergo non potest eſſe niſi ad qualitatem, quia iuxta doctrinam Philosophi ad alia prædicamenta accidentium non eſt per ſe motus, nec mutatio.

An motio ipſa ſit terminus per diuinam operationem productus. Alvarez.

Alij contenti ſunt dicendo motionem ipſam eſſe terminum productum per ſolam diuinam operationem, vt dixit Alvarez disp. 19. in ratione 3. pro 5. concl. Sed non ſatisfacit, nam quero, an loquatur de operatione Dei ad extra, vel ad intra. Primum dici non potest, quia illa operatio ad extra, non eſt niſi ipſa motio, neque motio vt motio potest eſſe intrinſecus terminus operationis tranſuentis. Secundum autem non ſatisfacit, nam licet motio facta in cauſa ſecunda ſit terminus, vel effectus volitionis diuinæ, quæ dicitur volitio ad intra, nihilominus extēra illa motio, vt eſt via quædam, habere debet aliquem terminum per illam factum, vt probatum eſt. Et amplius declarari, & confirmari potest exemplis, nam in omni alia quaſi instrumentali præmotione, quam physice experimur, proprium terminum præmotionis diſtinctum ab effectu formalis motionis inuenimus, & assignamus, vt in instrumentis artis motus, instrumenti eſt motus localis, qui ſemper habet ſuum proprium terminum, qui eſt vbi, & in viſu quatenus præmouetur à calore, vt videat, intelligimus aliquam qualitatem illi impressam, quæ eſt quaſi ſemen, & instrumentum obiecti. Et in lapide dum proiicitur ante motum localem, intelligimus impressionem impetus tanquam præmotionem quandam, per quam imprimitur impetus, qui eſt quaſi virtus instruments- ria proiicientis; & inde docent omnes Philosophi impetu eſſe qualitatem, quia illa motio prævia aliquem intrinſecum terminum habere debet, qui non eſt ibi, quia illa imprefſio eſt ante motum localem, vnde necessario concludendum debere eſſe qualitatem, quia nihil aliud eſſe potest. Nec ſatisfacit Philosophus respondingo terminum illius præmotionis eſſe hoc ipsum eſſe præmotum, vel eſſe fortiter pulsus, sed neceſſe eſt vt ſignet formalem terminum, & formam proximè factam per fortem illum contactum, vt poſtea ſit instrumentum localis motus rei proiecta. Sic ergo in praefenti vel illa præmotio nulla eſt, vel certe in proxima, ac intrinſeco termino qualitatem aliquam eſſe neceſſe eſt.

Diuuuntur rationes quibus probatur hunc concurſum præuium non eſſe qualitatē. Ad primam.

Secundū principaliter potest hoc ſuaderi, quia rationes quibus alij contendunt hanc præmotionem non eſſe qualitatem, vel abſolu- tē probant non eſſe creatam entitatem, vel nihil probant contra qualitatem. Prima ratio ab inconvenienti erat de processu in infinitum, quia ſi eſſet qualitas, indigeret alij præmotione ad agendum. Ac idem ſequitur de quacumque entitate creata, quæ ſit præiuum actuum alterius actionis, nam illa in- diget concurſu Dei, ac ſubinde indigebit præ motione, quia eſt entitas potentialis, & non eſt ſuum eſſe, quæ ſunt rationes, propter quas dicitur qualitas creata indigere præ motione. Responderi ſolet concurſum præuium requiri in omni principio proprio cauſa ſe-

Fr. Suarez, de Gratia Pars II.

A cunda, non in ipſa præmotione, quæ eſt instrumentum primæ cauſe; quia ſicut actio non indiget alia actione, qua ſiat, ita nec præmotio alia præmotione, qua ſiat, vel ad faciendum applicetur, quia applicando cauſam ſecundam applicat ſeipſam, vel dum eſt applicatio alterius, eſt etiam ſui ipſius, ſicut quantitas ſeipſa eſt quanta. Sed contrà ſiuę hoc ſit verum, ſive falſum, habebit locum, etiamfi illa præmotio intrinſecè terminetur ad qualitatem, quia illa qualitas dicitur eſſe quaſi tranſiens, & omnino actualis, quæ per illammet actio nem, ſeu præmotionem, qua ſit, applicatur etiam virtualiter ad operandum, cum virtute cauſe ſecunda, vel applicandam illam ad agen dum, vel quippiam ſimile.

B Et ita etiam ad ſecundum dicetur, quod li cēt hæc præmotio ſit qualitas, non aliter compleat, vel applicat cauſam ſecundam ad agen dum, quād ſi eſſet tantum motio, vel ē con trario ſi ex neceſſitate talis qualitatis ſequitur cauſam ſecundam carentem aliqua qualitate non eſſe ſimpliciter ſufficientem ad agendum. Idem certe ſequitur ſi præmotio ſit neceſſaria, & non detur, cuiuscumque rationis, vel entitatis ſingatur eſſe talis præmotio, quia ut non ſit ſimpliciter ſufficientis, ſatis eſt, quod aliquid neceſſarium ad agendum deſit, & non habeatur, neque haberri poſſit. quod argu mentum ſepiuſ in ſequentibus vrgebiimus, præſertim in cauſis liberis. Nunc autem ſolum concludimus argumentum illud, non magis probare præiuum concurſum non eſſe qualitatem, quād non eſſe aliquem veram entitatem. Inductio vero, quæ ibi additur, non eſt integra, nam licet probet iſtum con curſum non eſſe habitum, neque paſſibilem qualitatem permanentem, non probat quaſi eſſe tranſuentem qualitatem ad modum im pulsus, vel certe ſi in aliqua cauſa ſecunda non creditur poſſibilis talis qualitas natura ſua tranſiens, quæ non ſit actus vitalis, vt in ſpiritualibus eſt probabile, multo erit impos ſibilior motio tranſiens ſine vlo termino qui cum illa ſit, & tranſeat.

C D Ad confirmationem autem de concurſu ſimultaneo, facile negabitur conſequentia, quia concurſus ſimultaneus eſt in genere actionis, habetque eundem terminum cum actione cauſe ſecunda. Concurſus autem præuius eſt actio, vel paſſio diſtincta ab actione cauſe ſecunda, & ideo ſuum terminum habere debet, qui non potest eſſe niſi qualitas. Et ita ſuppoſito tali concurſu prævio, multo probabilius eſt non conſiſtere in pura motione, vel præmotione, ſed eſſe talem præ motionem, quæ qualitatem aliquam cauſe ſecunda imprimat, quod ex dicendis magis con ſirmabitur.

E

C A P V T XXXIII.

Vtrum concurſus præuius conſtituat cauſam ſecundam in aſtu primo, vel compleat virtutem eius ad agendum.

I N hoc capite alia duo dicta de hoc concurſu tractanda ſunt, quæ ad totam hanc materiam intelligendam ſunt in primis neceſſaria. Primum, ſeu nonum in ordine eſt, an hic concurſus præuius detur cauſe ſecunda ad conſtituendam illam, vel ſaltem complendam in aſtu primo, vel potius per modum actus ſecundi, quod aliter interrogari ſolet, an ita detur, vt teneat ſe ex parte cauſe ſecunde,

1. Quæſtio an hic concurſus præuius compleat in aſtu primo cauſam creatam.

O eiufque

eiusque virtutem compleat ad agendum, vel potius se teneat ex parte actus secundi, & sit quasi inchoatio eius. In hoc enim puncto valde inter se dissentunt defensores huius influxus in causam.

Prima opinio est, hunc concursum tenere se ex parte cause secundae, eique dare complementum actus primi, seu virtutis agendi: ita tenet Cabrera dicta q. 18. art. 4. disp. 6. dub. 1. n. 59. & hanc sententiam tenet etiam Aluarez locis infra citandis, eamque defendere multos doctissimos Thomistas refert Ledesma, & ipse probabilem reputat, pluresque rationes in favorem eius adducit, quae non sunt distinctae ab his, quae in cap. 27. ad persuadendum hunc concursum praeium adduximus. Fundamentum huius sententiae esse videtur, quia hic concursus praeius datur cause secundae in ordine ad actionem, & non est influxus in ipsam actionem cause secundae, ut supponitur; ergo est influxus in causam secundam, & actiuam est, quia alias non daretur in ordine ad actionem; ergo datur illi ut qualitas, vel motio actiuam, cum ad agendum detur; ergo datur per modum actus primi, quia omnis actus, qui non est ipsa actio, vel terminus eius, & ad agendum datur, est actus primus.

Vnde etiam concluditur, per hunc concursum compleri causam secundam in virtute agendi, haec enim motio non dat cause secundae totam virtutem proximam, seu intrinsecam actiuam in suo ordine, ut omnes supponunt, & late probat D. Thom. 3. contra gent. cap. 69. & 70. q. 7. de potent. art. 7. nec etiam talis motio dat virtutem cause secundae ad agendum, alias superflue daretur, & non daretur illi ut qualitas actiuam; ergo datur ut formaliter conferat saltem complementum virtutis actiuam. Et confirmatur ex alio fundamento illius sententiae, quod causa secunda non habet virtutem principalem, etiam in ordine suo ad dandum suo effectui esse existentiam, sed per hunc concursum praeium recipit virtutem instrumentariam Dei ad dandum esse existentiam effectui suo; ergo haec motio constituit causam secundam in actu primo completo ad dandum esse existentiam, & quoad illam complet virtutem eius. Tandem confirmatur ex D. Thoma 3. contra gent. c. 6. ration. 4. dicente, *Complementum virtutis agentis secundi esse ex virtute agentis primi, idemque sentit in dicto art. 7. de potent.*

Aliorum vero sententia est, hunc concursum praeium non esse qualitatem constituentem causam secundam in actu primo, sive dando totam virtutem agendi, sine complendo illam in actu primo consummato, sed solum esse instrumentariam virtutem Dei applicantis, & mouentis causam secundam ad agendum, hanc opinionem probabiliorem, & ferè certam esse iudicat Ledesma supra, & in disp. de elect. ad glor. dub. 2. §. Ad impugnationem, imò addit eam tenere communiter discipulos D. Thomae, & alios grauissimos Doctores, & videtur sequi, ex his, quae dicit Aluarez disp. 19. in quarta, & quinta probatione tertiae conclusionis, quamvis idem auctor in eadem disp. ad 2. confirmationem eius, & in disp. 18. ad primum, & in disp. 21. n. 7. expressè fateatur hoc auxilium praeium, seu complementum virtutis operatiuam actus primi; & non esse actionem cause secundae, nec formaliter, nec realiter, sed aliquid praeium ad illam. Solum ergo contendit non esse qualitatem actiuam, seu constituentem, aut complementem actuam primum. Probatur autem haec sententia prius, quia cause secundae habent virtutes completas actiuas suorum prioriorum effectuum, ut ignis calor, Sol luminis, habitus charitatis

A sui actus, & sic de alijs ergo non indigent complemento virtutis, aut actus primi; non ergo ad hoc est necessarius concursus praeius. Secundò, quia superfluum est multiplicare tot qualitates actiuas, ad hoc ut causa secunda constituantur complete in actu primo. Tertiò, quia alias causa secunda sic constituta in actu primo per illam qualitatem indigeret alio concursu praeio, quo reduceretur de potentia in actum ad agendum; nam, vt ait D. Thom. 1.2. q. 109. art. 1. quantumcumque causa secunda sit perfecta in actu primo, indiget motione primæ cause, & ratio est, quia actus primus solum est in potentia ad actum secundum; ergo causa secunda completa per illam qualitatem, adhuc B est tantum in potentia ad agendum; ergo indigebit alio praeio concursu, quo actualiter mouetur, & applicetur, vt agat, & sic vel procedetur in infinitum, vel si tendum est in ipso auxilio praeio, vt non detur ad comprehendam virtutem, sed tantum ad applicandam, & mouendam virtutem completam cause secundae ad actuali operationem. Quartò, quia alias in operibus liberis, praesertim bonis, homo, qui non reciperet hoc complementum virtutis actiuam, non haberet simpliciter potestatem ad agendum, & sic non imputaretur ei non agere, aut non velle, quod dici non potest.

Et hinc inferunt istum concursum praeium non tenere se ex parte principij proximi actionis, vel effectus cause secundae, neque etiam ex parte actus secundi, seu actionis cause secundae, sed esse veluti quoddam medium inter utrumque actum. Primum patet, quia quidquid se tenet ex parte principij actiui sive constituendo, sive complendo illud, pertinet ad actuum primum, ut cum proportione videre licet in specie visibili, vel in habitu, & similibus; ergo. Secundum satis est in dubio tertio, & sequentibus, quia hic concursus praeius totus est à solo Deo, & in re est omnino distinctus ab actione, & effectu cause secundae; ergo nullo modo pertinere potest intrinsecè ad actuum secundum cause secundae, ita ut sit aliquid illius, vel eius inchoatio. Et inde concluditur pars tertia à sufficienti partium enumeratione, & explicatur in hunc modum, quia hic concursus, cum sit ultima motio primæ cause, partim respicit, & actualiter iuuat actuum primum. Ipsi causa secundae, non quidem dando illi vim agendi, sed mouendo illum, & actualiter ad opus applicando, ita ut efficaciter illum faciat operari: partim respicit actuum secundum, quia cum illo immediatè, & necessariò coniungitur, & ita est quasi nexus inter actuum primum, & secundum, & ideo dicitur quasi medius inter illa duo extrema ab utroq; distinctū.

Hoc ergo modo inter se pugnant huius praeiij concursus defensores, neque sine merito, nec sine magna rationum efficacia, vnde (vt esse necessaria ita dicam) inter eos bellum iustum geritur praeium illi data hypothesi, de necessitate concursus praeiij, in qua inter se conueniunt. Existimo tamen rationibus utriusque partis simul sumptis hypothesis illam euerti, & tales præmotionem in causa secunda necessariam non esse sufficienter conuinci, quia nec actus primus, nec secundus esse potest, nec inter haec medium conuenienter cogitari potest.

Non possumus autem resolutionem huius dubij, discursum ad eam ostendendam necessarium exactè completere, ac declarare, nisi prius aliud dubium de modo quo talis concursus praeius ad actionem cause secundae concurrere cogitatur, vel cogitari potest, expediā. Et ideo de hoc punto dicam prius, postea ad præcedens reuertar.

Decimò ergo inquiritur, an hic concursus præius

D. Thom.

Vnde inferunt
esse aliquod
medium in
actum primi,
& secundum

Ex hoc ob-
dio inferunt
nec sine merito,
vel efficacia,
vnde (vt esse
necessaria ita
dicam) inter
eos bellum iustum
geritur praeium illi

Huius dubii
solutione pen-
sione, ex alia que

4.
Altera opinio
negans.

Ledesma.

Aluarez.

Probatur haec
opinio.

2. Quæstio cuius concurrat effectiū ad actionem, & esse quomodo cōcurrat ad ac-
tionem, & effe-
ctum causæ se-
cundæ.

etores primæ sententia tractatæ in præcedenti dubio, apertè supponunt motionem præuiam per se, & propriè efficere cum causa secunda effectum, imo, & actionem eius, & ideo dicunt dari per modum principij, & actus primi, respectu actionis causa secunda. At verò iuxta alteram sententiam ibidem tractatam videatur potius dicendum illam præuiam motionem esse quandam conditionem necessariam ad actionem causæ, & non aliter concurrere propriè, & per se ad illam; ita enim facile intelligitur, non esse actum primum, nec secundum, sed medium quoddam, quia est conditio, quæ inter illos actus necessariò intercedit.

Deinde potest hoc suaderi. Primò, quia illa præmotione in agentibus ex necessitate naturæ solim requiritur, vt per illam applicetur ultimata, & quasi intima causa secunda ad agendum, vt ita moueat mota, quia aliter mouere non potest: applicatio autem agentis ad agendum solim videtur esse conditio necessaria ad agendum, non principium per se, vt constat in applicatione ignis, & in motibus colorum, & instrumentis artis, vel alijs locis, de illis tractando, latè declaravi. Ergo idem dicendum est de illa applicatione, quia nō possumus nos iudicare de applicatione illa, quam sensibus non experimur; nisi iuxta illas, quas experimus, nec assertores illius applicationis alijs exemplis illam nobis declarant.

Secundo, quia ille præuius concursus non creditur agere, & influere in effectum causa secunda tanquam actio in intrinsecum terminum, nec tanquam forma, quæ det causæ virtutem agendi, sed tantum per modum motionis; ergo non influit in effectum causa secunda tanquam principium per se. Antecedens quoad primam partem necessariò admitti debet à dictis auctoriis, quia ponunt distinctionem realem inter concursum, & actionem causa secunda, & saltem in agentibus naturalibus fatentur esse rem indubitatem: actio autem non distinguitur realiter ab intrinseco termino, & etiam ipsi fatentur, vt est principium quasi per se notum à Philosophia; ergo ille concursus non influit in actionem causa secunda, eo modo, quo actio influit in terminum intrinsecum. Quoad secundam verò partem supponitur antecedens iuxta opinionem secundam tractatam in præcedenti dubio. Consequentia verò probatur, quia non videtur posse intelligi alijs modus influendi per se in effectum aliquem, nisi aut per modum principij, aut per modum actionis intimæ, & immediatæ ipsi termino: ergo tertius ille modus per modum motionis solum esse potest per modum causa per accidens, seu conditio- nis necessariæ.

Denique non est hoc contra perfectionem influxus, & concursus primæ causa, quia iuxta istorum auctorum sententiam multis modis influit in actionem causa secunda, scilicet, dando virtutem agendi, conservando illum, applicando illum, & vtendo illa tanquam instrumento ad dandum esse in virtute primæ causa. ex quibus modis primus, & secundus respectu effectus causa secunda sunt per accidens. Ergo similiter in tertio modo licet Deus per se influat in causam secundam per se efficiendo in illa dictam motionem, per quam applicat illam ad agendum, nihilominus respec tu actionis, & effectus causa secunda poterit illa applicatio esse necessaria tantum conditio.

Fr. Suarez de Gracia Pars II.

A Nam in quarto includitur concursus per se, causa primæ in effectum causæ secundæ, & ille sufficit, quia ea in uno genere causa primæ vna sufficit.

Nihilominus Ledesma in suo tractatu docet concursum præuium concurrere ad operationem causæ secundæ effectiū tanquam veram causam ipsius. ita habet art. 6. ad 1. Et ad confirmationem sexti argumenti dicit potentiam per habitum eleuatum efficere actum per diuinam motionem, quæ est virtus diuina. Et art. 3. conclus. 3. exprefse dicit concursum præuium non tantum requiri, vt conditionem necessariam, sed etiam vt concurrat, & causet ipsam operationem causæ secundæ. Additque illam esse sententiam D. Thomæ, & omnium discipulorum eius. Idem repetit art. 11. respondendo ad argumenta in principio. Et in utroque loco me grauiter reprehendit, quod in Metaphys. & lib. 3. de auxil. dixerim aliquos Thomistis ponere illam præmotionem tantum vt conditionem necessariam.

Quod autem concurrat illa motio tanquam vera causa efficiens per se necessaria ad operationem causæ secundæ, ipse non probat, nisi quia vel Deus facit, vt causa secunda operetur, vel quia illa motio vocatur influxus Dei, & virtus diuina ad agendum effectum causæ secundæ, quia verba non significant tantum conditionem necessariam: sed hæc probatio parum virget; tum quia modus ille loquendi, facit ut faciamus, longè alium sensum habet in Scriptura, & Patribus, vt ostendemus in lib. 5. tractando de auxilio gratiæ efficaci, ad quod maximè loquutio illa applicatur; tum etiam, quia iam dixi motionem esse posse per se à Deo mouentem causam secundam, & influere in illam, licet respectu effectus causæ secundæ, motio illa tantum esset necessaria conditio. Quod autem illa motio sit virtus diuina ad agendum effectum causæ secundæ, affirmatur ab illo auctore, & alijs eiusdem sententiaz, non tamen probatur, nisi forte argumentis factis cap. 27. de quibus postea dicemus. Vnde idem auctor in dicto art. 11. ad argumenta fatetur, præmotionem quantum ad hoc, quod est, prædeterminare causam secundam, solum esse conditionem necessariam, quia non dat (inquit) virtutem, & efficaciam ad operationem, vtique secundum dictam considerationem, licet sub alia, scilicet, & concurret effectiū ad ipsum actum, sit causa per se. quod an recte dictum sit, statim dicam.

Pergit enim idem auctor, & dicit præ motionem illam vt influit in actionem causa secundæ, non distingui ab auxilio imbibito in actione causa secundæ, in quo sibi contradicit, nisi intelligat influxum emanantem ab illa concursu prævio non distingui ab actione creaturæ, quod verum est: ab ipso autem concursu prævio neesse est realiter distingui, vt supra probatum est, ideoque dici non potest concursum imbibitum, v. g. in actu charitatis, non distingui ab auxilio prævio prædeterminante, sicut non potest dici non distingui ab habitu charitatis, vel à voluntate, vel à Deo, nam unus, & idem est cum habitudine ad omnes illas causas, seu principia. quæ omnia ideo aduerto, quia declarant satis, quæ obscura, & implicata sit hæc sententia, cum illius defensores, nec satis illam explicare, nec iuxta illam satis consequenter loqui valeant. Vnde dictus auctor supra concludit, hoc esse obscurum mysterium fidei, quod est intellectui difficillimum. In quo tacite censuram adhibet, supponens sententiam suam ad fidei dogmata, & mysteria pertinere. Nos autem inter fidei mysteria hoc

12.
Altera opinio,
concurrere ef-
fectiū tanquam
causa opera-
tionis causa
creatæ.
Ledesma.

D. Thomas.

Quomodo id
probat Ledes-
ma, non satis
efficaciter.

Explicatio
maior senten-
tia Ledesma.

non agnoscimus, maximè in generali punto de concurso prævio omnibus causis secundis necessario, quod punctum merè Philosophorum est, & nullius mysterij fidei est fundamentum, & explicandum est, vt admitti debat.

^{13.}
Magis consequenter dicitur illam præmotionem cōcurrere efficiē.

Non potest explicari necessitas illius conditionis, quam prima sententia affrebat.

In hoc ergo posteriori punto supposita necessitate præuij influxus in causam, mihi videntur probabilitas, & magis consequenter loqui, qui affirmant præmotionem illam effectiū, & per se concurrere ad actionem causæ secundæ. Moueor præcipue, quia remota causalitate per se, nullam video probabilem necessitatem talis conditionis; nec quomodo intelligi, aut explicari possit, nedum suaderi. In quo aduento hoc nomen conditionis, sine qua non, generale esse posse, & speciale. Nam generaliter loquendo omne principium necessarium ad actionem etiam, si per se influat in illam, potest dici conditio necessaria, vt lumen, vel species ad videndum, & calor in aqua, dicetur etiam conditio necessaria ad calefaciendum, quia nomen conditionis de se est quasi transcendentale, quod de omni qualitate, proprietate, vel circunstantia dici potest; ergo in illa generali significacione, quidquid est necessarium ad actionem, potest dici conditio necessaria, seu, quod idem est, conditio sine qua non. Altera tamen communī usū Philosophorum, ac subinde propria significacione philosophica conditio sine qua non, habet specialem significacionem, diciturque quasi priuatius de tali conditione, quæ cum necessaria sit, per se tamen non influit in effectum. Vnde quoties aliqua forma, vel entitas est necessaria ad effectum propter causalitatem per se, quam in illum habet, non dicitur propriè conditio sine qua non. Et in hac significacione calor non dicitur conditio sine qua non calefacit aqua, sed dicitur esse principium per se calefactionis, sine qua aqua non potest calefacer. Nec in calore potest distinguiri duplex ratio, vna sub qua sit conditio sine qua non, in dicta proprietate, & alia in qua principium per se influens in calidum, quia tota necessitas eius est propter actuitatem, quam per se habet: potest tamen in illo distingui duplex causalitas, vna formalis respectu aquæ, altera effectiua respectu alterius caloris, sub neutra tamen dicitur propriè conditio sine qua non, respectu calefactionis manentis, postea ab aqua calida, quia calor illam informans est illi necessarius, non vt quæcumque conditio, sed vt principium per se influens in talem calefactionem. Imò nec prior calefactio per quam aqua fuit calefacta, potest dici propriè conditio necessaria ad posteriorem ab aqua calida manantem, sed est via qua principium calefaciendi acquiritur, neque habet aliam rationem conditionis necessariæ.

^{14.}
Quod explicatur amplius in calore aquæ calefacentis.

Sic ergo in proposito cum proportione philosophandū censeo, nam si calor aquæ indiget noua præmotione Dei ad calefaciendum lignum, ipsa præmotio considerari potest, vel respectu caloris aquæ, in quo subiectatur, vel respectu calefactionis ligni. Nam prior modo formaliter afficit calorem, seu aquam, vt calidam, & denominat illam motam, vel ultimatè actuatam, vel aliquid eiusmodi. Imò in hac etiam prima habitudine potest influxus ille considerari, vt est in fieri, & vt sic est mutatio quædam, & dicetur propria præmotio aquæ; consequenter verò etiam habet aliquem terminum factum suo modo, iuxta dicta in dub. 6. & sic est qualitas efficiens, & dans calori certum

A formalem effectum nobis innominatum, quia ignotus est secundum propriam rationem, & ideo generaliter denominabit præmotam applicatam, vel alio simili modo, vt dixi. At verò respectu calefactionis manantis ab aqua calida, præmotio illa habet habitudinem causæ efficientis, seu principij necessarij, vt aqua calida actu calefaciat, iuxta illam sententiam.

Dico ergo præmotionem illam secundum hanc posteriorem habitudinem non posse habere connexionem necessariam cum actione causæ secundæ, nisi sit necessaria ad per se influendam in illam. Quia si talis præmotio sub priori ratione consideretur, nimirum, vt formaliter afficit, vel immutat causam secundam, non potest esse illi necessaria

^{15.}
Idem applicatur in hoc casu actionis causa secundæ.

B ad agendum, nisi talis præmotio sit etiam effectrix propriè, & per se actionis causæ secundæ, & propter talem efficientiam ad effectum causæ secundæ sit necessaria. Nam seclusa hac habitudine, nulla ratio necessitatibus in tali præmotione respectu actionis causæ secundæ cogitari potest; non est enim satis dicere esse conditionem necessariam, nisi necessitas illa declaretur, eiusque ratio aliqua proferatur, quod hactenus à nullo defensore illius opinionis factum inuenio. Et nisi fallor, hoc probat efficaciter discursus à me factus in libro primo de Auxilijs cap. 6. vbi ostendit nec per nomen applicationis, nec præmotionis, aut excitationis talem conditionem, aut necessitatem eius explicari posse. Solùm inuenio datam esse postea distinctionem de duplice applicatione, vna est extrinseca, quæ in corporibus fit per localem propinquitatem cum ablatione sensibilium impedimentorum: in potentijs verò animæ fit per obiecti propositionem, aut cogitationem, & de hac dicuntur procedere omnia, quæ de applicatione ibi dixi, quia propter illam non ponitur esse necessaria hæc præmotio primæ causæ. Alia verò applicatio dicitur intrinseca, & quasi immediata inter facultatem actiū, & actionem suam, & hæc dicitur necessaria omnibus causis secundis prius natura, quam eliciant actionem suam, & solum fieri posse à causa prima.

C Verumtamen si propriè de applicatione physica, & reali loquamur, non intelligitur propriè nisi inter res existentes: ad rem autem futuram non fit, nisi per propositum, vel destinationem animi. Applicatio ergo causæ secundæ in actu primo constituta ad actionem suam, si intelligatur esse tamquam ad rem iam existentem, non fit nisi agendo, ac subinde eliciendo actionem ipsam, ideoque formaliter non fit, nisi per actionem ipsam, hæc per seipsum fit, in quo eius esse constat, & ideo sicut ipsa non applicatur agenti (vt sic dicam) nisi per seipsum, vel per immediatam habitudinem ad illud. Ita

E è conuerso agens non applicatur hoc modo ad agendum, seu ad actionem, vt existentem, nisi per illammet, vtique eliciendo illam. Si verò applicatio intelligatur ad actionem vt futuram in tempore, vel saltem ordine naturæ, tunc supposita omni applicatione passi, vel obiecti, quæ vocatur extrinseca, nulla alia applicatio media physica, & propria necessariò intercedens inter principium agendi, & actionem intelligi potest, sed tantum moralis per animi propositum, vel destinationem, quæ habet tantum locum in his potentijs animæ, quæ habent inter se naturalem subordinationem, ratione cuius vna imperat alteri, seu mouet, & applicat illam ad proprium actum: qui modus applicationis non solet fieri per

^{16.}
Quomodo intelligenda est applicatio ad agendum.

per impressionem alicuius entitatis, vel motionis factæ in potentia inferiori mota, sed solum per naturalem subordinationem, vel sympathiam ad potentiam superiorum mouentem. Igitur talis applicationis modus non potest cum proprietate, & veritate attribui illi motioni præuiæ, quam Deus impræmtere dicitur omni cause secundæ. Solum ergo per quandam analogiam, & imitationem poterit dici applicatio, quatenus sine tali præmotione non potest talis potentia agere; in illa vero posita statim quasi necessitate quadam actionem suam elicit. Hæc autem tam necessaria connexio intelligi non potest in tali præmotione, nisi propter aliquam vim, & efficaciam propriam, ac per se, quam habeat in actionem cause secundæ in quam necessariò influat, & à qua ipsa actio cause secundæ essentialiter pendeat: nam si hæc secludatur, tanta necessitas talis conditionis sine fundamento affirmabitur. Merito ergo qui talem præmotionem requirunt, hanc causationem illi attribuunt.

17.
Hinc sequitur
hoc auxilium
esse actum pri-
mum.

Ex hac vero resolutione intulerunt auctores allegati pro priori sententia dubij noni, auxilium hoc præuium esse actum primum, vel complementum actus primi, saltem per modum cuiusdam forme complentis vim actiuam necessariam ex parte facultatis creatæ ad elicendam actionem suam, & producendum effectum, quæ consequutio videtur mihi planè evidens, ac necessaria. Probatur per partes singulas. Nam in primis illud auxilium est actus quidam efficiens, & informans potentiam cause secundæ, nam est ostensum esse debere aliquam qualitatem, & quamvis negetur esse qualitas, & vocetur motio, nihilominus negari non potest, quin sit actus entis in potentia, nam hæc est de ratione omnis motus, vel mutationis. Item ille actus recipitur in facultate cause secundæ tanquam in potentia pure passiva respectu talis auxilij; ergo è contrario auxilium illud imprimitur tali potentia tanquam actus illius, non imprimitur autem causa secundæ tanquam actus secundus eius, nec tanquam inchoatio actus secundi; ergo imprimitur vt actus primus, vel complementum actus primi. Antecedens probatur, quia actus secundus cause secundæ efficientis est ab illa effectu: iste autem actus præmotionis ponit effectuè à causa secunda, vt iam inter nos conuenit. Et eadem ratione non potest esse inchoatio actus secundi, quia inchoatio actus secundi aliquid est ipsius actus secundi; ergo est aliquid actionis causa secundæ; ergo est effectuè à causa secunda. Denique causa secunda sicut facit, ita etiam inchoat actionem suam, & donec intelligatur actu influere, non intelligitur inchoare actu secundum. Motio autem prævia præcedere dicitur ordine naturæ actualem influxum cause secundæ; ergo nullo modo est actus secundus, vel inchoatio eius. Prima vero consequentia E probatur, quia actus actuans potentiam, ad æquatè diuiditur in actu primum, & secundum, quia nec datur actus tertius, nec prior primo, nec inter primum, & secundum potest cogitari medium, sub actu primo omne complementum eius, & sub actu secundo omnem inchoationem eius comprehendendo. Cùm ergo illa præmotio sit actus causam secundam actuans, & formaliter eam reducens de potentia in actum, & non reductat illam formaliter in actum secundum, vel inchoationem eius, necesse est, vt ad actu primum pertineat. Et quia in causa secunda supponitur virtus aliqua activa, quæ est quasi connaturalis, & intrinsecus primus actus eius, necesse est vt ille præuius con-

A cursus sit complementum actus primi. quod tandem his verbis concedit Alvarez disp. 18. n. 12. & 18. & Diui Thomæ, & Thomistis id tribuit.

Alvarez.

Ex quo vltiùs infertur, facultatem acti- 18.
uam connaturalem causæ secundæ ex se non habere totam virtutem agendi necessariam ad talem effectum producendum, vel talem actionem efficiendam, sed talem virtutem completri per illud additum, quod per id præuium concursum illo adiungitur. Probatur ex principijs auctorum eorundem, qui secundum sententiam contrariam dubio præcedenti propositam defendunt. Primum est, quod potest activa causa secundæ præcisè spectata adhuc est in potentia passiva, & receptiva illius additi, seu motionis, vt dubio 4. visum est; ergo recipitur in illa per modum actus primi, & præuij ad secundum. Declaratur à simili in oculo, nam quia visus de se est in potentia ad speciem, ideo sine specie est incompleta virtus, & actus primus videndi: ita ergo omnis virtus activa propria causa secundæ de se, & ante illum concursum præuium non est in actu primo completo ad agendum, ac proinde non habet integrum, & completam virtutem actiuam, sed per motionem illum complet. Ergo sola facultas cause secundæ sine tali principio non est completa virtus activa. Secundum principium est potentiam actiuam causa secundæ non esse in actualitate perfecta, & ideo necessarium esse hunc præuium influxum in ipsam causam, vt per illum supplet defectus actualitatis eius; ergo talis potentia ex defectu actualitatis habet etiam defectum virtutis actiæ, & illum supplet præuij motio actuando amplius ipsam potentiam; ergo actuat illum completo actuatatem, quia illa actuatio tota est ad agendum, nec defectus virtutis actiæ aliter suppletur, quam addendo, & complendo virtutem agendi. Tertium principium est, quia causa secunda non habet proportionatam virtutem actiuam ad dandum esse existentia suo effectui, & ideo indiget hac præmotione; ergo hæc motio simpliciter compleat virtutem actiuam causæ secundæ. Probatur consequentia, quia nulla efficientia esse potest, nisi per illum educatur aliquid de non esse ad esse; ergo virtus, quæ non est completa ad dandum esse, non est completa ad efficiendum, & consequenter motio illa vel qualitas, aut entitas per quam actiuitas existentiæ tribuitur, magnum complementum virtutis confert causæ secundæ ad efficiendum.

Sequitur 2. causam secundam non habere ex se totam virtutem necessariam ad agendum, illamque complendam esse per illud auxilium.

C D B adhuc est in potentia passiva, & receptiva illius additi, seu motionis, vt dubio 4. visum est; ergo recipitur in illa per modum actus primi, & præuij ad secundum. Declaratur à simili in oculo, nam quia visus de se est in potentia ad speciem, ideo sine specie est incompleta virtus, & actus primus videndi: ita ergo omnis virtus activa propria causa secundæ de se, & ante illum concursum præuium non est in actu primo completo ad agendum, ac proinde non habet integrum, & completam virtutem actiuam, sed per motionem illum complet. Ergo sola facultas cause secundæ sine tali principio non est completa virtus activa. Secundum principium est potentiam actiuam causa secundæ non esse in actualitate perfecta, & ideo necessarium esse hunc præuium influxum in ipsam causam, vt per illum supplet defectus actualitatis eius; ergo talis potentia ex defectu actualitatis habet etiam defectum virtutis actiæ, & illum supplet præuij motio actuando amplius ipsam potentiam; ergo actuat illum completo actuatatem, quia illa actuatio tota est ad agendum, nec defectus virtutis actiæ aliter suppletur, quam addendo, & complendo virtutem agendi. Tertium principium est, quia causa secunda non habet proportionatam virtutem actiuam ad dandum esse existentia suo effectui, & ideo indiget hac præmotione; ergo hæc motio simpliciter compleat virtutem actiuam causæ secundæ. Probatur consequentia, quia nulla efficientia esse potest, nisi per illum educatur aliquid de non esse ad esse; ergo virtus, quæ non est completa ad dandum esse, non est completa ad efficiendum, & consequenter motio illa vel qualitas, aut entitas per quam actiuitas existentiæ tribuitur, magnum complementum virtutis confert causæ secundæ ad efficiendum.

Quarto ex alijs locutionibus eorumdem auto- 19.
rorum idem conuincitur. Dicunt enim vo- Idem ostendi-
luntatem, v.g. per hanc motionem efficeretur ex dictis il-
actum suum a moris, vel alium similem. Ita- lorum aucto-
fatur Ledesma art. 3. concl. 6. dicens, per hanc rum.
motionem causam secundam applicari ad ope- Ledesma.

randum, & producere actu secundum, & idem repetit de voluntate art. 6. conclus. 3. ubi duo coniunguntur, scilicet applicari, & producere, quæ non possunt eodem modo fieri ab illa motione; nam applicari fit ab illa sola, & voluntas, vel causa secunda in hoc dicitur se habere passiuè. Vnde illud applicari intellegendum videtur formaliter respectu motionis, nam Deus solus dicitur applicare causam secundam ad operationem: applicat autem, imprimo illam motionem; ipsa ergo motione est per quam causa secunda formaliter applicatur. Aliud vero, scilicet, operari est actiū à voluntate, & à causa secunda; ergo cùm dicitur operari per illam motionem, necesse est illud intelligi in genere causæ efficiens; ergo operatur voluntas per illam mo- tionem.

tionem tamquam per quoddam principium formale operandi, siue illud sit principale, siue instrumentale, siue integrum, siue partiale. Ergo tale principium dat voluntati virtutem aliquam agendi, aut saltem complementum eius.

^{20.}
Alij loquendi
modi idem,
confirmant.

Et hoc confirmant alij modi loquendi eorumdem auctorum, vocant enim hunc praeium concursum, motionem virtuosam, utique ad agendum, & tota illa virtus tribuitur causae secundæ, vt per illam agat, & tamquam necessaria illi ad agendum; ergo complet virtutem eius. Quid enim est complementum virtutis, nisi additio virtutis per se actiua, sine qua fieri non potest, vt praexistens virtus aliquid agat? Et similiter vocant hanc motionem, virtutem instrumentalem primam causam, & ad dandum esse effectui causam secundam; virtus autem instrumentalis actus primus est respectu aucthoris actionis, & praesertim ubi talis virtus est qualitas, vt videtur licet in semine, & calore vitali, & multi codem modo loquuntur de specie impressa. Oftensum autem est hanc motionem esse qualitatem, & debere esse actiua, & dari causæ secundæ, vt necessariam ad suum effectum, & ad suam actionem, & inchoationem eius. Quomodo ergo potest consequenter negari quin talis motio, vel qualitas compleat virtutem agendi causæ secundæ, cum det illi virtutem saltem instrumentariam necessariam ad actionem suam. Vnde tandem ipsimet auctores ita loquuntur, vt dicant Deum præmouendo causas secundas, illas applicare ad operandum, eisque tribuere complementum virtutis actiua, vt expresse loquitur Aluarez disp. 19. conclus. 3. §. Confirmatur, & disput. 18. num. 12. & verbis æquivalentibus id tradit Ledesma art. 5. conclus. 2. dicens, hanc motionem esse principium intrinsecum operationis formaliter inherens creaturæ, vel voluntati creatæ. Quid enim potest esse principium formale operationis, nisi sit virtus operandi? aut quomodo potest esse principium intrinsecum, & inherens, quin det subiecto virtutem operandi. Verum est illum auctorem statim ita explicare dictam assertionem, vt illam distruere videatur; sed hæc ipsa perplexitas difficultatem doctrinæ attestatur.

^{21.}
Idem probatur ex gratia efficaci argumento ad hominem.

Quintò videtur quidem sumi efficacissimum argumentum ad hominem ex alio principio de gratia efficaci, quod pro constanti habent dicti auctores, putant enim gratiam efficacem consistere in hoc prævio influxu causæ prime in secundam eleutu ad ordinem gratiæ, & ad actus supernaturales, & nihilominus tribuunt illi auxilio, quod dat vires efficacissimas voluntati illi accommodantes hæc verba, & alia familia Augustini, multo autem magis est dare vires efficacissimas, quam complere virtutem agendi, nam illæ vires sunt ad agendum, & ita constituit voluntatem in actu primo: nam actus secundus non dat vires agendi, sed per vires agendi fit. Vnde Ledesma art. 5. concl. 2. ration. 4. dicit auxilium efficax efficere in nobis multas operationes supernaturales dilectionis, contritionis, & Deum per illum, & per voluntatem illas efficiere, & dicit hoc esse certum secundum fidem, quia voluntas cum illo auxilio concurrit ad operationem; ergo necesse est vt fateatur auxilium habere etiam propriam vim efficiendi illas operationes, & illam communicare voluntati cui inheret; ergo ex voluntate, & illo auxilio completur unum integrum principium talis operationis.

Maximè vero vrget hoc principium in voluntate, quando elicit hos actus supernaturales sine habitu infuso, vel alio principio in-

A trinseco supernaturali inherente; docent enim dicti aucthores tunc solum auxilium præviū, & efficax esse principium intrinsecum totale, per quod voluntas efficit tales actus, & illam motionem virtuosam supplere totam actiuitatem habitus infusi. Ergo tunc saltem negare non possunt, quin motio illa sit actus primus, & det voluntati virtutem agendi: nam supponunt voluntatem non posse eluciari ad elicendos huiusmodi actus, quin prius natura constituatur in actu primo, per aliquam entitatem crearam sibi inherentem, quæ sit illi principium formale, imd & principale, & tota virtus agendi talen effectum, vt suprà vim est. Ergo ille concursus est talis actus primus in illo casu; ergo semper est talis, quia ab eisdem supponitur semper esse idem, eiusdemque rationis; ergo semper actuat eodem modo saltem quoad effectum formalem, quem per se tribuit potentia; ergo semper est actus primus, & dat potentia virtutem agendi.

B Ex quo infero primò inueniri repugnantiam in aliquibus dictis illorum aucthorum, quam notare oportet, quoniam ad confirmationem nostræ sententiaz multum conferet. Primum igitur Ledesma art. 6. concl. 2. in fine quartæ probationis, dicit, implicare auxilium præviuum efficax concurrere in ratione principij effectiui, & vt applicat ipsum principium effectuum, quia aliás idem applicaret seipsum, & simul esset actus primus, & secundus, & simul esset in actu, & potentia secundum idem; paulo verò post in quodam notabili post tertiam conclusionem dicit, quando voluntas operatur sine habitu infuso per solum auxilium efficax, tunc illud auxilium simul habere rationem principij actiui, & actus primi, & applicationis, seu motionis voluntatis. Quomodo ergo ista cohærent? nam id quod implicat, numquam fieri potest. Nam idem applicaret seipsum, & simul esset actus secundus, & in actu, & potentia secundum idem. Quod si hæc verè sequuntur, & repugnat, non magis coniungi poterunt in illa præmotione, quando datur non habenti habitum, quam cum datur habenti, cum supponatur motio in utroque casu esse eiusdem rationis; parumque refert, quod voluntas non habeat alium actum primum, quando caret habitu, quia posset suppleri per aliam qualitatem, vel entitatem ab auxilio illo efficaci distinctam, si repugnat illud auxilium esse actum primum, & virtutem operatiuam.

C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Veritas autem est illam implicationem nullius momenti esse, quia sicut quando potentia non habet habitum, auxilium illud est principium effectuum, & seipsum applicat ad agendum, & id non repugnat, quia illud se applicare, nihil aliud est, quam agere: ita si illud auxilium datur potentia operanti per habitum, simul esse poterit principium agendi, vel coagendi cum habitu, & seipsum applicans ad talam actionem. Vnde, vt suprà vidi mus, in alijs locis fatetur idem auctor vniuersaliter tales auxilia, vel concursum præviuum esse causam efficientem, & principium agendi, vt iam retuli. Deinde sicut in uno casu non est actus secundus, sed illum facit, & ab illo realiter distinguatur, ita quando cum habitu operatur, non est actus secundus, propter eamdem rationem. Ac denique sicut tale auxilium operando sine habitu non est in actu, & potentia secundum idem, ita nec cum illo operando, quia cum tali auxilio, siue cum habitu, siue absque illo, numquam separatur ab operatione, numquam est in re ipsa in potentia agendi, sed semper actu agens. Quod si præcisè spectetur, vt est prius natura, quam eius actio, sic etiam in neutro casu

Hinc inferat
1. repugnanciam
in dictis aucto-
rum illorum.
Ledesma.

Explicatur
plicatio, qui
statuebat
delma.

^{25.} casu est tale auxilium in potentia receptiu, quia non est capax alterius præmotionis, vel applicationis, ne procedatur in infinitum: in neutroque autem casu est per modum potentia, vel virtutis actiu, quatenus est principium agendi.

^{26.} Repugnancia, quam dicunt hunc concursum esse causam effecti, & tamen negant dare posse agere.

Altera repugnancia est, quia fatentur hi Doctores, hanc motionem præviam esse veram, & per se efficientem causam actionis, & effectus causæ secundæ, & negant dare posse agere, sed tantum agere, utrumque enim passim in eis legitur, vt patet ex locis in capite allegatis. Quod autem illa inter se pugnat facile ostenditur: nam illud auxilium est vera causa efficiens, & non vt agens quod, ergo vt principium quo efficiendi, sed omne principium, quod dat supposito operanti potestatem agendi; ergo etiam hæc motio dat posse operari. Et confirmatur, nam in illo casu quo voluntas supernaturaliter operatur sine habitu, ipsi fatentur hoc auxilium dari voluntati potestatem operandi, quam daret habitus si adesset; ergo eamdem dat voluntati habenti habitum, quia est eadem facultas, & motio, vel saltem complebit posse, dando vim specialem agendi, quam non dat habitus. Præterea cum dicitur hoc auxilium dare agere, vel intelligitur dare effectu, vel formaliter. In priori sensu verum est, tamen inde sequitur dare etiam aliquid posse, quia nulla qualitas, vel entitas dat supposito effectu agere, nisi in quantum dat illi virtutem agendi, per quam virtutem recipit suppositum potestatem agendi aliquid, quod antea non poterat, vel saltem agendi illud novo modo. Si vero illa propositio in alio sensu formaliter intelligatur, in rigore, & proprietate falsa est, quia nulla forma dat formaliter agere aliqui supposito, nisi actio, quia ab actione agens formaliter denominatur agens, & nihil aliud est agere, nisi esse agens, seu actionem emittere. Illud autem auxilium non est actio eius in quo recipitur, quia ab illo non fit, vt supra vixum est, & idem auctores fatentur; ergo non constituit illum formaliter agentem; ergo nec dat formaliter agere. Quod si latiori modo dicatur, dare agere, quia numquam datur talis motio, quin sequatur ipsum agere, inde fit, vt solùm det agere efficienter, quia non aliter sequitur agere ex tali motione, nisi efficiendo, & emittingendo actionem simul cum causa secunda, & quasi trahendo illam, vt secum agat. Et ideo per hoc non tollitur quin vt det agere, & posse agere, quia illa consecutio non est sine ordine naturæ, & prius quam ex tali auxilio sequatur agere, afficit formaliter potentiam, & dat illi suam vim actiuam, quam vocamus potentiam agendi, vel saltem complementum virtutis, aut potestatis, sicut est species visibilis in oculo, & aliae similes.

^{27.} Repugnancia in comparatione concursus prævij, & si multacei.

Tertiam repugniam in eo inuenio, quod interdum dicti auctores, præsertim Ledesma, vt supra allegau, motionem præviam, & concursum simultaneum (quem imbibitum in actione causa secundæ vocant) in duobus equi-parant, quæ simul cum proprietatibus illorum auxiliorum subsistere non possunt. Primo in hoc quod concursus simultaneus sicut non est qualitas, ita nec prævius, indicando etiam in re esse idem, de quo supra dixi. Sed illud præmitto, quia hinc inferunt, quod sicut concursus concomitans non complet, & consummat actu primum in causa secunda, ita neque motio prævia. Hæc autem æquiparatio destruit rationem auxiliij prævij: nam inde sequitur non habere veram rationem principij efficientis, sed esse meram actionem, ac proinde non habere unde distinguatur ab auxilio simultaneo, quia illud etiam tantum est ac-

A tio, & superfluum est tot multiplicare actiones tendentes ad eumdem terminum. Quod si sunt duæ, & una sola est à causa prima, alia vero à causa secunda, simul cum prima, & istæ habent ordinem causalitatis, & naturæ; ita vt illa sit prior, hæc posterior. Illa profectò, quæ est prior, habet etiam priorem terminum intrinsecum, & ille poterit esse qualitas, & illa erit principium secundæ actionis, & consequenter poterit complere actum primum in causa secunda. Illa ergo æquiparatio delruit sententiam illæ.

Quartò repugnare mihi videtur, quod saepe dicunt, hunc concursum prævium esse veram causam efficientem effectus, & actionis causæ secundæ, & nihilominus non solùm negant esse actum primum, sed etiam interdum negant complere actum primum, præsertim Ledesma locis supra citatis. Et è conuerso affirmant, hoc prævium auxilium vel esse medium inter actum primum, & secundum, vel magis ad actum secundum, quam ad primum pertinere. Aut enim intelligunt pertinere ad actum secundum formaliter, vel realiter, seu identice, vel causaliter. Primum impugnat iam est, & planè repugnat cum causalitate effectu, talis auxiliij, quia causa eliciens, seu sufficiens actum secundum, non est actus secundus, sed finis eius. Nec etiam identice, seu realiter illud auxilium est actus secundus, quia ostensum est distingui realiter ab actione in qua constitit, vel per quam inchoatur actus secundus.

C Si autem dicatur esse actus secundus tantum causaliter, hoc nihil est, quia hoc modo etiam species visibilis, vellumen gloriae dici poterit actus secundus, valde tamen abusivè, & solùm ad eludendas difficultates, non ad rem declarandam.

D Dicent fortasse pertinere ad actum secundum, quia numquam ab illo separatur, & quia facit facere efficaciter, sed non satisfacit, quia utrumque etiam habet lumen gloriae: nam in primis numquam separatur à visione. Dices ita esse de potentia ordinaria, de potentia tamen absoluta posse separari, quod non potest dici de auxilio efficaci. Sed forte hoc posterius falso est, vt statim ostendam: & licet esset verum de separatione in duratione temporis, satis est quod ordine naturæ præintelligatur tale auxilium sine toto actu secundo, & quod totam actionem, & realitatem eius, nam simili modo lumen gloriae facit efficaciter videre Deum. Dices id etiam facere per auxilium prævium illi additum, sed hoc ipsum est, de quo controvèrtitur. Et præterea illo dato illud auxilium non facit facere, quia ipse sit actus secundus, sed propter singularem efficaciam, quam habere dicitur circa ipsum facere, id est, circa actionem, seu actum secundum causæ creatæ. Vnde si illud auxilium præcisè consideretur, quatenus per seipsum actuat, & informat potentiam actiuam causæ secundæ, non constituit illam in actu secundo, quia non constituit illam formaliter operantem, sed constituit ultimè applicatam, seu motam vel actuatam ad agendum, quod totum reuera pertinet ad actum primum completum, quia tunc in illa causa sic constituta nondum est inchoatus actus secundus. In hoc ergo sensu illud auxilium non facit facere, si verbum illud facere, sumatur formaliter, seu in genere causa formalis; si vero sumatur effectu, etiam in illo priori, non facit facere in actu secundo, quia vt sic nondum facit; ergo ad summam dici potest, quod facit facere, quia ita actuat potentiam, vt ex illo ineuitabiliter sequatur ipsum facere, quod non est contra, vel extra rationem actus primi completi, vt ostensum est.

E O 4 Nec

4. Repugnat, quod dicunt hunc concursum esse causam efficientem actionem, & effectus, & tamen non esse actum primum, aut illum completere, sed esse actum secundum, aut aliquid medium.

^{28.} Soluitur repli-ca.

29.

Contra mediū
illud inter ac-
tum primum ,
& secundum .
Ledesma .

Nec etiam oportet fingere modum inter ac-
tum primum, & secundum, tum quia, vt suprà
probaui, repugnat immediationi talium ac-
tuum inter se, & rationibus formalibus eorum,
quia totum id, quod supponitur ad actionem
tamquam principium eius, pertinet ad actum
primum. Vnde Ledesma in dicta quæst. vnicā
in principio, fundam. 3. sic describit hanc mo-
tionem Dei. *Est vis quadam actiua in ipsa vo-
luntate recepta, qua mediante voluntas exit in
actum secundum*, quæ descriptio apertissimè
conuenit in actum primum, & distinguit
omnino tale auxilium ab actu secundo. Ideoq;
non recte consonat, quod idem aut̄hōr eadem
quest. art. 6. §. Aduertendum. Ante quintam
conclusionem dicit, Auxilium hoc est velut
medium, & tenet se aliquo modo ex parte po-
tentie, & simpliciter reducitur ad actum secundum, & est initium actus secundi. Quomodo
enim potest esse actus secundus, vel initium ac-
tus secundi, si est vis actiua, per quam volun-
tas efficit actum secundum? Nam si pér initium
intelligat actiuum principium proximum ac-
tionis, & necessariò influens in illam, totum
hoc pertinet ad actum primum, & omnino
realiter, & formaliter distinguitur à toto actu
secundo, vt probau. Si autem loquatur de ini-
tio aliquo intrinseco ipsius actus secundi, vt
iam est in fieri, sic impossibile est vim agendi
ex parte potentiae esse totale initium actus se-
cundi, cùm sit causa effectiua eius; non ergo
oportet verbis incertis aut nouis vti, sed inge-
gnè fateri hoc auxilium esse actum primum,
vel quasi partem eius. Possemusque non sine
causa hos Patres redarguerē, quod aliqui graui-
ter reprehendant Molinam, quod scientiam
quamdam Dei medianam appellauerit, quia ne-
mo illam antea ita vocauit, quamuis res ipsa
non esset antea ignorata; ipsi vero nunc intro-
ducere velint actum medium inter primum,
& secundum, quem antiqui, neque ita nomi-
nauerunt, nec agnouerunt.

30.

Omnia , quæ
probant hunc
concursum nō
esse actum pri-
mum, probant
nullam entita-
tem additam
causæ secundæ
esse illi neces-
sariā ad agen-
dum .

Vtima, & maximi ponderis repugnantia est,
quod omnes rationes quibus isti autores con-
tendunt suadere, hunc concursum non esse qua-
litatem completam, actiuitatem, seu virtutem,
vel actum primum causæ secundæ, probant non
esse entitatem aliquam necessariam causæ se-
cundæ ad agendum, siue sub nomine qualitatis,
siue motionis virtuofæ, siue instrumentariae
virtutis significetur. Et ideo dixi in fine dub. 9.
argumenta vtriusque opinionis ibi receptæ si-
mul sumpta probare hunc præium influxum
non esse necessarium, nimirum confidendo
argumentum hoc modo. Si præius concursus
esset necessarius maximè ad concurrentium ef-
fectiuè, & per se cum causa secunda præmouen-
do illam: sed hoc modo, seu titulo non est ne-
cessarius; ergo absolutè necessarius non est. In
maiori conuenient omnes defensores talis con-
cursus, vt Ledesma suprà allegatus testatur. Mi-
nor autem probatur, quia si auxilium efficax E
est necessarium, est necessarium ad coocurren-
dum per se cum causa secunda ad agendum; sed
auxilium efficax non potest esse talis qualitas,
vel entitas; ergo. Maiorem probant argumenta
prioris sententiæ relatæ dub. 9. & conuincunt
supposita tali causalitate vt in toto discursu hu-
ius dub. 10. demonstratum est. Minorem verò
efficaciter probant argumenta potentioris sen-
tentiæ, quod facile patebit per illa discurren-
do. Prius verò noto diuersitatem inter dictos
autores: nam Ledesma concedit auxilium
efficax, saltem in voluntate esse qualitatem,
Aluarez autem id negat, sed contendit tantum
esse motionem. Item prior negat esse comple-
mentum actus primi, seu virtutem causæ se-
cundæ, posterior verò id facile admittit.

Prima ergo ratio est, quia causa secunda ha-
bet virtutem actiua completam in suo gene-
re; ergo non indiget complemento, quæ ratio
evidenter concludit contra eos, qui docent
auxiliū esse qualitatem actiua, & principi-
um necessarium ad eliciendum actionem;
nam si est qualitas actiua passiuè tantum recep-
ta in causa secunda, & illi necessaria ad agen-
dum, non potest non esse complementum vir-
tutis agendi, vt probatum est; ergo si tale com-
plementum non est necessarium, nec talis qua-
litas necessaria est. Verumtamen non minus
efficaciter, & absolutè probat ratio potentiam
habentem virtutem completam non indigere
complemento addito per nouam entitatem
realem, quocumque nomine vocetur: quia
quod est completum in virtute agendi simpli-
citer, non indiget complemento virtutis, vt
egere possit: nam complementum virtutis est
additio virtutis, quod autem est primum, non
indiget additione virtutis, vt agat, licet possit
illa indigere, vt facilius, aut velocius agat.
Nec satisfacit respondendo potentiam comple-
tam in virtute, posse in eadem per modum mo-
tionis, vel applicationis compleri. Hæc enim
responsio aliquem habet locum, si motio illa,
vel applicatio solum, esset conditio sine qua
non, hæc enim requiri potest interdum ultra
completum principium agendi. At verò cùm
illa motio dicatur necessaria tamquam per
fluens in effectum, negari consequenter non
potest quin addat virtutem agendi, & eo titulo
sit necessaria, quod planè repugnat, si iam sup-
ponit completan̄ virtutem actiua; quocumque
modo, vel per quamcumque entitatem
virtutem illam addere intelligatur.

D
Et hoc etiam confirmat secunda ratio, quæ
sumebatur ex superfluitate plurium qualita-
tum, quando vna potest habere, imò supponi-
tur habere completam virtutem agendi. Hæc
enim ratio non minus vrget sub generali voce
entitatis, seu rei, quā sub nomine qualitatis.
Nam vulgare principium in quo nititur, illa
ratio, fruſtrā fit per plura, quæ potest fieri per
pauciora, non arctantur id plures qualitates, sed
transcendentaliter profertur, verumque censem-
tur de pluribus rebus, habet enim eamdem ra-
tionem in quocumque rerum genere, eo vel
maximè, quod ipse Ledesma, quia illo argu-
mento vtitur alibi, fatetur in causis agentibus
actione immanente illum concursum præium
esse qualitatem, neque potest negare quin sit
actiua, cùm ibidem dicat esse principium per
se influens in actionem causæ secundæ; ergo
vel illa qualitas non supponit completam vir-
tutem agendi in potentia etiam habitu super-
naturaliter informata, vel si illam supponit,
superflua est alia qualitas addens actiuitatem
ad eamdem actum.

E
Simili modo negari potest tertia ratio dedu-
cens ad processum in infinitum, quia si causa se-
cunda indiget complemento virtutis, solum
quia virtus creata est, & pendens, ac subordinata
causæ prime in agendo; hæc omnia conuenient
illi qualitati, vel motioni, per quā dicitur com-
pleri virtus causæ secundæ ad agendum: nam
etiam illa est qualitas creata, & pendet à con-
cursu primæ causæ in agendo, & subordinatur
illi; ergo indigebit alio complemeto, & sic pro-
cedetur in infinitū, quod argumentū maximè
vrget contra eos, qui admittunt illū concursum
præium esse qualitatem; & ideo Aluarez con-
stanter id negat, dicens esse puram motionem,
& ita facilè responderet negando primam conse-
quentiā, quia qualitas indiget motione: motione
autē non indiget motione, sed seipso mouetur.
At nos satis (vt credo) conuincimus nō posse esse
sine qualitate. Deinde etiam si motio ad mouen-
dum

31.
Examinantur
illæ rationes
singillatim.
ex comple-
to virtutis ag-
tiæ creatæ.

2. Ex superflui-
tate plurium
qualitatum.

3. Ex proce-
ssu in infinitum.

Aluarez.

dum quasi formaliter non indigeat alia motio ne, quia ad illum effectum non indiget alio concursu, nisi illo, quo fit, & conseruatur: nihilominus ad agendum aliquid aliud à se realiter distinctum tanquam principium per se efficiens illud, indigebit nouo concursu primæ causæ, ac subinde noua motione, quia si indiget concursu primæ causæ, pendet ab illa essentialiter in agendo, & subordinatur illi, quæ est vñica ratio, propter quam dicitur virtutem causæ secundæ indigere noua motione. Vnde cùm illa dependentia, & subordinationis ad primam causam non proueniat ex ratione qualitatis, sed ex trancendentali ratione entitatis, vel virtutis causæ creatæ, profectò æquè procedit ratio in quacunque entitate sive qualitas, sive motio vocetur. Quod si in illa vltima entitate, qualitate, vel motione optimè intelligitur dependentia, & subordinationis ad primam causam sine additione præuiæ motionis, cùm etiam in quacunque virtute actiua causæ secundæ, & in suo ordine completa intelligi poterit? Atque vis huius rationis, ex his, quæ in dubio 11. capite sequenti dicemus, magis innoteſcat.

34. De insuffi-
cientia omnis
virtutis creatae
ad agendum,
& auxilium
efficax non
erit auxilium
sufficiens.
P. Ledesma.
b. Vincensius.

Aluarez.

Quarta, & potissima ratio erat, quia alias nulla virtus creata ad præuium Dei concursum esset sufficiens ad suum effectum, & sic in ordine gratiæ ante auxilium sufficiens, quod dici non potest. quam rationem semper existimauit, in hac materia efficacissimam. Et quamuis P. Ledesma grauiter ferat, quod illam plus iusto exaggerauerim, nihilominus ipse refert P. Ioannem Vincensem eiusdem secum familie doctissimum virum illam insolubilem reputasse, fuisseque illa conuictum, vt necessitatem auxiliij physicæ prædeterminantis negauerit. Sed de hac motione in libro quinto ex professo dicturus sum, nunc solùm dico ipsi etiam P. Ledesmæ visam esse illam rationem efficacem ad probandum, talem concursum non posse esse necessarium propter complementum virtutis causæ secundæ ad agendum. Nos autem, vt opinor, non minori efficacia ostendimus illum concursum eo modo, quo ab ipsomet Ledesma ponitur esse complementum virtutis, cùm dicat illum esse qualitatem, & principium per se efficiens actionem causæ secundæ, sine quo talis actio fieri non potest. Ergo si illa ratio efficaciter probat, non requiri complementum actus primi, seu virtutis causæ secundæ, efficaciter etiam refellit necessitatem talis concursus præuij: nec minus conuincit hæc ratio contra P. Aluarez, & alios qui negant illum concursum esse qualitatem, & concedunt esse complementum virtutis, & actus primi. Nam si est complementum necessarium ad actum primum completum, parum refert, quod fit qualitas, vel entitas alterius generis: cuiuscunque enim sit, si deest iam actus primus, non est completus; ergo nec integer; ergo nec sufficiens, quia ad eliciendum actum secundum solus actus primus integer, & completus est sufficiens, vt ipsum nomen sufficientis euidenter indicat, & in libro quarto latius dicturi sumus, & in quinto amplius vrgebimus.

35. Diluitur repli-
ca P. Ledesma.

At verò P. Ledesma pro illa sententia respondet mirabiliter art. 11. conclus. 2. auctores qui dicunt concursum præuium esse completium, & consummatum auxiliij sufficientis, non negare auxiliij sufficiens, sed potius eo ipso supponere illud: nam id quod completur, & perficitur, supponitur ad tale complementum, quia in omni re complementum, & consummatio rei distingui-

A tur ab illa, sicut existentia est complementum essentiæ, & ideo ab illa distinguitur. Sed in primis responsio est contra mentem illorum auctorum, quos ipse ibi explicare conatur: nam de illis refert negasse necessitatem talis complementi, quia alias non supponeretur auxilium sufficiens; ergo non poterant in sua sententia illud supponere, vt completeretur, sed potius vt vere posset supponi, necessitatem talis complementi auferendam indicabant. Deinde illa responsio abutitur verbis; nam si complementum illud est necessarium, vt virtus agendi sit integra, & completa, non potest dici completere auxilium sufficiens tanquam supponens illud, sed tanquam complens, & integrans illud; sicut vltima unitas est necessaria ad complementum numeri in tali specie, vel sicut vltimus terminus naturæ ad complementum suppositi est necessarius. Quæ exempla ostendunt, falsum esse illud principium, complementum rei distinguitur à re. Neque exemplum de essentia, & existentia est ad rem, quia existentia non completest essentiam in ratione essentiæ, sed in ratione entitatis actualis, & in hac ratione non supponit illam, neque potest non includere illam.

In præsenti ergo quarta illa ratio, qua idem etiam auctor vtitur; in hoc sensu procedere debet, vt sit efficax, quod si auxilium præuium dat complementum actus primi, & est necessarium ad illum, complete formaliter, & intrinsecè auxilium sufficiens, & in hoc sensu euidenter probatur illo argumento, quod actus primus non est sufficiens, nisi in tota virtute necessaria ad actionem completus sit. Et ita ratio illa, qua isti auctores conuincuntur ad negandum, quod talis concursus præuius sit necessarius, vt complementum actus primi, absolutè, conuincit illum concursum præuium non posse esse necessarium, cùm ponatur esse principium per se, ac necessarium actionis, & effectus causæ secundæ; loquor autem semper de necessitate talis complementi, quia si non ponatur vt necessarium, sed vt vtile, vel augens virtutem, sic non procedit ratio, quia potest supponi auxilium sufficiens, & nihilominus perfici per aliud auxilium: tunc autem non complebitur prius auxilium in virtute necessaria, vt fiat actio, sed augebitur virtus vt melius, vel facilius operetur. Ratio ergo procedit de complemento actus primi necessariò, & sic redargutio, & repugnantia dictorum videtur manifesta.

Vltimò tamen respondere possunt, quod interdum etiam insinuant virtutem causæ secundæ esse completam in suo ordine, & in eo compleri non posse, ac proinde sufficientem esse: auxilium autem præuium esse necessarium in alio genere, & non vt actum primum causæ secundæ, sed vt virtutem primæ causæ, per quam applicat causam secundam ad operandum influendo etiam per eundem concursum in operationem causæ secundæ, & ideo neque esse superfluum illum influxum, quia est in alio genere, neque illum concursum indigere alio præuiio, quia ipse est iam in illo ordine. Sed hæc responsio habet peculiarem difficultatem in præsenti materia de auxiliis gratiæ, quia in ordine gratiæ non dantur auxilia præuiia, vt simpliciter necessaria, nisi ad supplendum defectum proximarum virtutum in potentij naturalibus, & in homine lapsi. quæ difficultas specialiter est in homine supernaturaliter operante sine habitu infuso: nam in alio auxilium efficax dicitur dare totam illam proximam virtutem operandi;

36. Completur &
ratio.

37. Altera replica
rejicitur.

di; quomodo ergo sine illo habet auxilium sufficiens? aut quomodo in illo auxilium efficax non est propriissimus actus primus causæ secundæ. Sed hæc & similia in lib. 5. remitto. Nunc præsistendo in generali disputatione de concursu necessario primæ causæ duobus modis euasionem illam impugno.

Primo, quia licet virtus actiua causæ secundæ sit completa in suo genere, nihilominus præcisè spectata non habet actu totam actiuitatem intrinsecam sibi necessariam ad agendum, sed partim habet illam in actu primo, partim tantum in potentia verè passiua, quatenus potest recipere in se qualitatem illam concursus præuij; ergo non simpliciter, sed tantum secundum quid est sufficiens ad effectum suum efficiendum, nec poterit dici actu simpliciter sufficiens, donec præuium concursum actu receperit. Et quāmuis demus hunc concursum se tenere ex parte Dei, quasi vices eius supplingo, hoc non obstat quoniam nus sit verus actus primus potentiaz causæ secundæ informans illam, & consequenter reducens illam de potentia receptiua in actum primum utique actiuum; ergo non obstat quoniam verè constitutat illam in esse completae potentiaz actiua simpliciter sufficientis ad talem effectum. Declaratur à simili in potentia visiua: nam præcisè spectata, vt est potentia animæ habet totam actiuitatem, quæ ex parte potentiaz proximæ ad videndum est necessaria. Nihilominus tamen quandiu illa potentia non habet actu speciem visibilem, sed est in potentia receptiua illius, illa actiuitas est simpliciter incompleta, & insufficiens: & species postea illi impressa, licet sit quasi semen obiecti, & instrumentum vicem eius subiens ad concurrendum cum potentia; nihilominus est verus actus primus potentiaz visiua, eam reducens de potentia receptiua in actum primum actiuum, & completium integræ virtutis visiua in suo genere; ergo idem est in præsenti, seruatur enim eadem proportio, solumque est differentia, quia in visu necessitas speciei est, ex peculiari ratione potentiaz cognoscitur; in potentia verè creata, vt sic, dicitur oriri illa necessitas ex generali ratione virtutis creata: hoc autem nihil impedit quoniam seruata proportione, tam incompleta sit omnis potentia creata ad suam actionem, quatenus est potentia visiua sine specie ad visionem eliciendam. Et hoc satis est ad vim quartæ rationis, quam suprà ponderauimus, quia sicut visus carens specie non potest dici sufficiens ad videndum, nisi remotè, & in potentia passiua, donec speciem actu habeat; ita omnis virtus creata, omneque auxilium antecedens tempore ad auxilium efficax non potest dici sufficiens simpliciter nisi remotè, & in potentia passiua. Quām verò falsum, & absurdum hoc sit in negotio gratiæ, in lib. 4. & 5. videbimus.

Secundò impugno illam euasionem, quia si ille concursus præuij non est necessarius, vt ipsam potentiam creatam compleat in virtute agendi, sed tantum vt sit virtus instrumentaria Dei, superuacaneus est: nam cùm Deus per seipsum intimè sit in causa creata, & in illius virtute per suam etiam virtutem incretam, potest iuuare causam secundam ad agendum, & non indiget virtute creata media, per quam ipse operatur id, quod est sibi proprium in actione causæ secundæ. Declaratur exemplo adducto de potentia visiua, tam corporali, quam spirituali: nam quia indigeo iuuamine, & determinatione obiecti ad visionem, ideo quando obiectum per seipsum non potest adesse potentiaz ad suum auxilium, vel

A determinationem præstandam, id facit per motionem, vel qualitatem medianam, quæ sit instrumentum eius, vt est species impressa, quando verò obiectum per se adest potentiaz, & totum illud munus per se præstare potest, non interuenit illa motio prævia per impressionem speciei, quæ sit veluti instrumentum; vt in visione beata, & alijs multis philosophamur. Eadem autem ratio, & proportio in præsenti causa inuenitur.

Vnde D. Thom. q. 3. de potent. art. 7. in corp. in ultimo modo, quem ponit, quo causa prima operatur in operatione causæ secundæ, tanquam principalis causa, in cuius virtute causa operatur ad esse, manifestè declarat illam virtutem Dei, per quam virtus causæ secundæ suo effectui coniungitur, & in qua nititur in operando, non esse aliam à virtute increata ipsius Dei, dicit enim illam virtutem non distingui ab essentia, & substantia ipsius Dei. Et inde colligit differentiam inter Cœlum, & Deum, nam Cœlum operatur cum causa secunda per virtutem emissam, & à se distinctam ubi non est. Deus autem ubique est, & virtus eius idem est, quod ipse. Et ideo (inquit) potest dici quod Deus in qualibet re operatur, in quantum eius virtute (utique idem est, quod ipse) indiger ad agendum. Ergo ad influxum per se, & propriè effectuum, quem Deus exhibet causæ secundæ, ad opus eius non indiget Deus illa virtute emissa creata, & instrumentaria; ergo si illa est necessaria, oportet, vt sit ex indigentia ipsius causæ secundæ, quæ per se est in potentia tantum passiua, quæ ad complementum virtutis agendi. Quod si hanc indigentiam non habet, profectò concursus illæ præuij non est necessarius propter efficientiam per se, cùm etiam ex parte Dei necessarius non sit. Seclusa autem efficientia per se nullam utilitatem, nedum necessitatem habere potest, vt suprà probau. Ergo vel fatendum est potentiam causæ secundæ esse per se insufficientem in actu primo, vel superfluum illum concursum præuium.

Accedit quod etiam posito illo concursu præuij, & efficientia eius necessarium est, vt Deus immediatè per seipsum, & per suam virtutem incretam, immediatè influat in actionem creaturæ; ergo si quæ est efficientia in illo concursu, illa non se tenet ex parte Dei; ergo oportet, vt vel sit ex parte causæ secundæ, & ad complendam insufficientiam virtutis eius, vel impertinens sit. Antecedens suprà probatum est, & auctores alij illud negare non audent. Posterior etiam consequentia nota est, cum sufficienti partium enumeratione, tum ex omnibus dictis. Prior autem consequentia probatur, quia nulla alia ratio suadet, imò nec permittit, vt Deus dupli via (vt sic dicam) præbeat efficientiam ex parte sua necessariam ad actionem causæ secundæ.

E Cur enim per eandem suam virtutem incretam non præbebit totum suum influxum ad effectum causæ secundæ necessarium? Denique tota necessitas huius concursus præuij ponitur ex parte causæ secundæ, quia quantumvis sit in sua natura perfecta, est in potentia, & debet prius reduci in actum, & quia non potest esse mouens, nisi mota; ergo, consequenter loquendo, omnino fateri necesse est, hunc concursum præuium requiri, vt complementum necessarium ex parte ipsius causæ secundæ, vnde cùm non possit esse tantum, vt conditio sine qua non, necessarium erit, vt sit complementum virtutis per se actiue necessariæ ex parte ipsius causæ secundæ. Qui ergo hoc concedere recusat, à propria sententia recedunt, & sibi contradicunt: qui

37.
2. Refutatio.

38.
2. Impugna-
tur illa repli-
ca n. 3. dicta.

39.
Confirmatio
ex 5. Thema.

40.
Confirmatio
2. ratione.

qui autem illud admittunt, non possunt sufficientiam causarum secundarum tueri, & ita etiam suo gladio iugulantur. Nec rationem reddere possunt, cur Deus non potuerit causis dare integras virtutes activas ex parte ipsarum necessarias permanentes, & per suas entitates, vel si potuit, & dedit, ad quid sit noua virtus per se agendi necessaria. At si illa necessaria non est, nec sola noua conditio sine qua non esse poterit necessaria, vt ostendi.

^{41.} Inde concluditur vix 9. & 10. dubium explicari consequenter posse.

Difficillimum ergo mihi videtur in ea sententia ita expedire hæc duo dubia nonum, & decimum, vt consequitio doctrina, in tota illa sententia teneatur, faciliusque (vt ego opinor) id fieret ponendo illum concursum tanquam conditionem puram, sine qua non, vt in principio huius controversiae à multis illius partis defensoribus doceri audiui, & interdum expertus sum. Quia verò postea efficaciter ostensum est, talem conditionem sine efficacia per se, esse voluntariè assertam, neque explicari posse quid sit, aut cur sit necessaria, vt paulo antea declarauit, ideo posteriores illius præuij concursus defensores in aliam sententiam de causalitate per se inclinarunt. Verumtamen ne sufficientiam virtutum causarum secundarum, vel aliorum auxiliarum gratiæ negare videantur, coacti sunt simul dicere tale auxilium præuium esse principium per se actionis cause secundæ, & ipsi causa secundæ, inhærens prius natura, quam operetur, esseque necessarium ad actionem, & nihilominus non esse actum primum, nec complementum eius, neque ad actum primum pertinere, sed potius ad actum secundum, ac denique illi concursus præuius attribuere ea, quæ concursus simultanei propria sunt. quæ omnia, iudicio meo, difficultatem, & obscuritatem doctrinæ, ne dicam etiam repugnantiam ostendunt, vt ex sequenti capite amplius difficultas patet.

CAPUT XXXIV.

Virum concursus præuius sit separabilis à simultaneo, seu ab actione cause secunda, & è conuerso.

^{1.} Quæstio an, præuius sit re, & duratione, separabilis ab actione, & effectu causa secundæ.

QVæstio hæc ex hypothesi procedit, sicut aliæ quas de hoc concursu tractauimus, & duo alia continent dubia. Primum, & in ordine undecimum sit, an concursus iste præuius sit in re ipsa, & duratione separabilis ab actione, & effectu causa secundæ, vel, quod perinde est, à concursu simultaneo. quæ interrogatio non habet locum in illa sententia, si intelligatur ex natura rei tantum, seu de potentia ordinaria Dei. Omnes enim eius assertores pro comperto habent non posse separari, quia talis concursus est auxilium natura sua efficax, idest, efficacior faciens causam secundam operari, & propter alias rationes, quas nunc subiiciam. Intelligitur ergo quæstio de potentia Dei absoluta.

Opinio negat.

Aluarez.

Et in hoc etiam sensu dicti autothores docent non posse tale auxilium dari in re sine effectu, & actione causa secundæ. Ita docet maximè de auxilio efficaci diuinæ gratiæ Aluarez disp. 83. cum alijs, quæ ibi allegat: unde cùm ibidem doceat eadem proportionem loquendum esse de illo auxilio efficaci, quæ de generali concursu præuius, idem sine dubio de isto sentit, vt satis etiam expressit disp. 19. concl. 3. ration. 1. latius & expressius idem.

A tradit Ledesma dicta quæst. vnica art. 3. ad 7. *Ledesma.*
& art. 13. ad 6. & sàpè alias.

Qui autothores consequenter loquuntur: nam si aliquando vel semel posset concursus præuius separari à concomitante, posset manere in potentia ad agendum, & consequenter iuxta illorum principia indigeret alia præuius motione, & posset postea de potentia in actum reduci, & sic haberet locum processus in infinitum, & alia argumenta suprà facta. Ipsam autem separationem, seu repugnantiam his rationibus suadent. Prima, quia impossibile est causam secundam actu moueri à Deo, & ipsam non actu operari, ex Diuo Thoma 1. 2. quæst. 112. art. 3. & 2.2. *D. Thomas.* quæst. 24. art. 11. Deus autem per concursum præuium mouet causam secundam efficaciter ad operandum; ergo impossibile est non operari; ergo impossibile est non recipere simul tempore auxilium simultaneum. Secundò, quia ille concursus præuius semper datur ex voluntate efficaci Dei, quod causa secunda operetur; sed stante illa voluntate Dei impossibile est non sequi effectum, nemō est enim qui voluntati eius possit resistere, vt dicitur Esther cap. 3. Ergo, Tertiò, quia Deus est mouens infinita virtutis; ergo si efficaciter mouet causam secundam vt operetur, etiam infallibiliter illa mouetur, & operatur: sed Deus efficaciter mouet per illum concursum præuium; ergo, Quartò non potest Deus velle dare concursum simultaneum sine operatione causa secundæ; ergo neque præuium. Probatur consequentia, quia utrumque est verus concursus, vt ipsum nomen præfert, & concursus intelligi non potest sine alterius cursu.

Nihilominus aliqui etiam ex discipulis Diui Thomæ, vt Ledesma suprà refert, differunt de potentia absoluta posse præuium motionem imprimi à Deo causa secundæ, & simul impediri ne sequatur actio eiusdem causa secundæ. quæ quidem sententia si ipsa per se consideretur rationabiliter, videtur habere minorem doctrinæ consequitionem,

Dac subinde ex utraque simul sumpta ostenditur concursum illum præuium, vel superfluum esse, vel multa repugnantia involuere. Probatur ergo primo hæc sententia absolute sumpta; quia concursus præuius realiter distinguitur ab actione causa secundæ, & à concursu simultaneo, vt supra ostensum est, & concursus præuius est prior natura, & independens ab actione causa secundæ, in his enim, quæ realiter distinguuntur non implicat prius separari à posteriori à quo non pendet; ergo in presenti non repugnat præuium motionem separari ab actione causa secundæ, seu concursu simultaneo.

Respondet Ledesma negando minorem, quia sàpè res realiter distincte inseparabiles sunt, vt materia à forma, relatio à fundamento, totum à partibus simul sumptis, & actio vitalis à potentia vitali, & dicere à verbo. Hæc autem exempla, & parum probabilia sunt, & in multis non sunt similia. Materia autem naturaliter separari potest à qualibet determinata forma, & præterea materia pendet in suo esse à forma, & sub ea ratione est natura posterior; hic autem concursus præuius est simpliciter prior, & nullo modo pendens ab actione creaturæ, præterquam quod longè probabilius est de absoluta potentia posse materiam sine illa forma conseruari. Relationem autem probabile non est, realiter à fundamento distingui, vtique tamquam

^{2.} Probatur ea opinio multiplice ratione.

^{3.} Alia opinio affirmans de potentia absoluta esse separabilem.
Ledesma.

^{4.} *Replica relata.*

quam rem à re, & si quo modo distinguitur in re ipsa, satis est, quod fundamentum possit remanere sine relatione, licet non conuertatur, quia fundamentum est prius relatione, & independens ab illa, non è conuerso. Nos autem in argumento solum sumpsimus prius posse manere sine posteriori, à quo, & non pendet, & realiter distinguitur. Similiter impossibile profectò est exemplum de toto, & partibus simul sumbris, cùm certissimum sit, & non distingui realiter, & à singulis essentia-liter pendere. De actione autem vitali nobis sufficit, quod potentia vitalis possit manere sine actu, illa enim est prior, & independens ab actione sua. Ultra hoc etiam est probabilius entitatem ipsam actus vitalis posse conservari à Deo sine potentia vitali, etiam si sub illo modo actionis vitalis non possit esse sine influxu vitalis potentiae, quia sub ea ratione ab ea essentialiter pendet, quod non repugnat principio assumptio in discursu proposito. Denique in ultimo exemplo falsum est, dicere, & verbum distingui realiter, quia solum distinguuntur sicut actio, & terminus. Non oportet ergo exemplis vel falsis, vel dubijs vti, sed ratione: illud autem principium est per se maximè consentaneum rationi, nam sola identitas rei, vel dependentia videntur posse obstat separationi unius ab alio: vnde qui negaverit Deo potentiam conseruandi, vel faciendi, seu separandi unam rem ab alia realiter distincta, à qua ex natura sua non pendet, oportet ut specialem aliam rationem repugnantiae ostendat, alias per se rem dicat incredibilem.

^{s.}
Ratio vniuersalis n.3. applicatur huic materia.

Secundò hoc specialiter ostenditur in praesenti materia, quia licet demus concursum prærium natura sua esse determinatum ad coniungendam causam secundam actioni suæ influendo efficaciter in ipsam actionem, & ideo naturaliter non separari ab illa; nihilominus non potest illam actionem efficere sine novo concursu Dei concomitante, & in ipsa actione creatura imbibito: potest autem Deus dare concursum prærium, & negare concursum concomitantem; ergo hoc modo potest separare concursum prærium à concomitante, & consequenter ab actione causæ secundæ. In maiori omnes conuenimus, vt suprà vistum est. Minor autem probatur, quia illi duo concursus in re ipsa distincti sunt, si dantur, vt suprà est probatam, & non minus liberè Deus præbet concursum concomitantem, postquam dedit prærium, quām ipsum prærium; ergo licet hoc præstet, potest alterum pro sua libertate suspendere, & sic priorem à posteriori separare. Quis enim audeat dicere voluntatem Dei eo ipso, quod prærium concursum præbet necessitati, vt velit etiam concomitantem dare? Perinde enim, est ac si dicatur, concursum prærium non solum causam, vel voluntatem creatam determinare ad agendum, seu volendum, sed etiam voluntatem diuinam determinare ad agendum illi, quod per se incredibile, & valde contrarium rationi videtur. Dicetur, voluntatem Dei non determinari à creato concursu prævio, sed eo ipso quod ipsa se determinat ad dandum illum, necessariò etiam determinari ad dandum subsequentem, seu simultaneum. At quæ ratio huius necessariæ connexionis reddi potest? nam prior voluntas dandi concursum prærium potest habere totum suum effectum sine alia voluntate dandi concursum concomitantem; ergo potest Deus pro sua libertate habere priorem voluntatem, seu determinationem sine altera, alioquin eadem ratione dicere quis pos-

A set, non posse Deum dare lumen gloriae sine visione beata, vel unionem hypostaticam, sine gratia, & similia, in quibus similis conexio voluntariè affirmari potest, si absque alia ratione licet diuina voluntati similem necessitatem attribuere.

Tertiò hæc pars siadetur soluendo motiu alterius partis, & supponendo illud principium diuinæ potestati, & libertati non posse negari quidquid non ostenditur repugnare: nam rationes illæ nullam repugniam ostendunt, supponunt enim sine ratione, & probatione id, ex quo repugnatio posset oriri. In prima enim ratione cùm dicitur impossibile esse Deum mouere causam secundam ad operandum, & illam non moueri, & operari, hæc propositione intellecta de concursu prævio vera est quoad unam partem, & falsa quoad aliam, supposita distinctione reali inter concursum prærium, & operationem creaturæ, mouere enim actu, & moueri sunt quasi correlativa, & ideo cum proportione sumpta separari non possunt, quia nec in re sunt distincta, nisi tantum habitudine, sicut calefacere, & calefieri, & ideo non potest ignis actu calefacere, quin aliquid actu calefiat; sic ergo si Deus mouet causam secundam in fluendo in illam concursum prærium, impossibile est illam non moueri, seu mutari recipiendo illum. Quoad

B C hanc ergo partem verum est, non posse Deum mouere causam secundam, & illam non moueri; quoad alteram vero de operatione male infertur, & sine connexione, potest enim creatura actu moueri à Deo ad operandum, & nihilominus actu non operari, quia Deus cum illa etiam iam mota non vult ad operationem concurrere.

D Vnde oportet, attente considerare, non esse idem mouere creaturam ad operationem, & formaliter facere illam operantem, quæ duo videntur sèpe confundi à dictis auctoribus, & tamquam idem reputari, & ideo sèpè æquiuocè argumentari. Sunt ergo validè diuersa: nam per concursum prærium non constituitur causa secunda formaliter operans: nam hoc habet formaliter ab operatione actuali, quæ est distincta à concursu prævio, & posterior illo. Est autem illa operatio quasi finis propter quem datur ille concursus, & quia ex tali concursu infallibiliter sequitur, naturaliter loquendo, ideo dicitur rectè causa secunda moueri per illum concursum ad operationem, tanquam ad finem, seu terminum remotum, etiam si ab illo possit per Dei potentiam separari. Ad argumentum ergo in forma respondetur, negando consequiam, quia licet Deus moueat efficaciter ad operandum dando auxilium de se, & natura sua efficax, potest causa secunda non operari ex defectu concursus concomitantis, quem Deus negare potest, licet illum priorem tribuat, & ita potest etiam facere, vt concursus per se efficax actu non faciat, quia non est ita de se efficax ut in actuali operatione à novo concursu simultaneo non pendeat. Testimonia autem D. Thomæ ibi allegata non sunt ad rem, vt statim dicam.

E Ad secundum cùm dicitur concursum prærium procedere ex voluntate Dei absoluta, & efficaci operationis creaturæ, idest verum de facto, vel ad summum secundum, naturam talis auxiliij, ac proinde de potentia ordinaria. Si autem intelligatur de potentia absoluta, sine fundamento dicitur, & ideo facile negatur. Nam ille concursus prævius prout ab illis ponitur, est effectus diuinæ voluntatis distinctus ab operatione creaturæ. Nec enim

Soluuntur
terius partis
motiva. n. 2.

Conformati.

Solutur feta
dum argumen
tum primi
opinionis.

enim necessarium est ut volitio talis concursus sit quasi electio medijs propter operationem, creature tanquam propter finem efficaciter intentum; potest enim Deus propter alias rationes prouidentie sua velle efficaciter illum concursum sine operatione, ad ostensionem potentiae, & liberę voluntatis sua, sicut posset velle lucem Solis, & efficaciam eius in actu primo, etiam si illuminationem eius nollet.

Solutio 3. ar- Ad tertium argumentum eadem ferè est responsio: nam Deus quod absolute vult, sua infinita potentia efficaciter facit; potest autem velle efficaciter dare praeiuam motionem de se efficacem operationis cause secundæ, & nihilominus non velle efficaciter: immo efficaciter nolle operationem cause secundæ, quæ res distincta, & distinctus effectus est. Vnde potest retorqueri argumenum: nam infinita Dei potentia facit, quod vult, sed potest velle illum concursum sine operatione eius, siue causa secundæ; ergo ita facit, & unum ab alio separabit. Et ex his etiam responsum, est ad loca Divi Thomæ ibi allegata, nam in illis locis solum dicit, si ex intentione Dei mouentis est, vt homo, cuius cor mouet, gratiam confequatur, infallibiliter illam consequitur. Loquitur autem de intentione efficaci, & absoluta, & prædestinativa, vt paulo ante auctoritatem Augustini explicaverat, & ita conditionalis, & cvidens; sed ad rem nihil facit, quia dicimus fieri posse ut Deus moueat per concursum præuum, & non ex intentione efficaci operationis eius, seu causa secundæ. Addo etiam D. Thomam ibi non loqui de concursu prævio, sed de motione cordis per gratiam excitantem, vt constat ex testimonio Ioannis 6. quod adduit, *omnis qui audiuit a Patre, & didicit,* &c. audire enim, & discere a Patre fit per internam inspirationem, & doctrinam, & per gratiam congrue vocationis, vt Augustinus sape exponit: illa autem fuit per motiones gratiae excitantis, & nihilominus etiam de illa motione verum est, si à Deo detur ex intentione conuertendi hominem, infallibiliter conuerti, quamvis possit talis motio dari, & non ex tali intentione, & tunc carere operatione. Sic ergo in praesenti dicimus hac tantum obseruata differentia, quod motio gratiae excitantis sape datur, & non ex intentione efficaci: concursus autem præuius nunquam sic datur, potest tamen de absoluta potentia ita dari, vt explicauit.

Solutio 4. ar- Ad quartum de æquiparatione cum concurso simultaneo negatur consequentia, quia concursus simultaneus non est res distincta ab actione creature, nec est prior illa proprio ordine causalitatis, vt supra ostensum est, & ideo non est similis ratio: ponderatio autem nominis concursus parui momenti est. nam facile dici posset, illud auxilium præuum, si datur, non appellari proprium concursum, sed motionem, aut qualitatem quasi transiuntrem; nam particula *con*, similitatem quandam plurium concurrentium indicat, quæ simultas non est necessaria ut illa motio prævia in rerum natura fiat, & existat: denominatur autem concursus ex subsequenti operatione, in quam simul cum causa secunda influit; & ideo potest de potentia absoluta manere sine tali determinatione quasi actuali, nam illa motio posita in causa secunda non operante, non concurreret cum illa, atque ita non denominabitur concursus ab actu; posset tamen denominari concursus aptitudine, & connexione naturali, si Dei influentia non desit.

Fr. Suarez de Gratiæ Pars II.

A Hæc ergo sententia supposita talis concursus longè probabilius mihi videtur, per se, ac simpliciter spectata, parum verò apta est ad defendendam sententiam de necessitate huius præuij concursus, quam nunc explicamus. Nam ex illa sequitur entitatem huius concursus in ordine ad actionem causæ secundæ, & ad suum influxum in illam potentiam esse, id est, non esse essentialiter in actu secundo, sed posse esse in potentia ad agendum. Ex quo, vt dicebam, sequitur, vel indigere prævia motione, vt exeat de potentia in actum, & sic procedit in infinitum, vel alias, facultates causarum naturalium posse reduci de potentia in actum sine prævia motione cum solo simultaneo concursu. Responderi autem potest assignando discrimen, quia facultates intrinsecæ causarum secundarum naturaliter possunt separari ab actu, & manere in potentia; hæc verò præmotio non nisi supernaturaliter, & per miraculum, & hoc satis esse, vt illæ indigent præmotione, qua reducantur de potentia in actum secundum; hæc verò illa non indigent, sed per seipsum in actum reducatur eo ipso, quod Deus suum concursum simultaneum præbet: sed hoc reuera non satisfacit, tum quia etiam causa secundæ naturales, id est, non liberæ non possunt naturaliter esse tantum in potentia, si supponantur omnia habere requisita ad agendum; tum etiam, quia si semel intelligimus aliquid quod est in potentia ad agendum, posse reduci in actum per hoc solum, quod Deus præbeat concursum concomitantem, eneruatur omnino fundamentum quo illa prævia motio necessaria reputatur. quæ ratio in sequentibus magis videbitur.

D Aliud, seu duodecimum dubium est, an de potentia absoluta possit Deus dare simultaneum concursum cause secundæ, sine prævio influxu in causam, quod est querere, an sit tanta necessitas huius concursus præuij, vt non possit Deus de sua absoluta potentia, vel facere creaturam, quæ sine illo operetur cum solo concursu simultaneo, vel nunc in causis iam creatis illum supplere, vel virtute increata, vel augendo concursum simultaneum. quod non inuenio in dubium reuocatum ab illius sententiae defensoribus, non certè ob aliam causam, nisi quia pro comperto habent non posse fieri, nam si posset, fundamenta omnia illius sententiae funditus euerterentur; si enim demus id posse fieri, supponamus factum: unde ergo probari poterit illum modum operandi esse miraculosum, vel non ita operari nunc omnes causas secundas? Nam si Deus posset virtute sua increata ita concurrens simul cum Sole vt illuminet sine prævia motione, cur non dicetur ita nunc fieri, & illum modum concurrendi cum Sole esse connaturaliter illi debitum? Ita si potest causa creata in aliquo casu ita agere sine prævio concursu; ergo sine illo potest saluari essentialis dependentia in agendo causa secunde à prima. Atque ita ruit fundamentum illius sententiae. Consequenter ergo in illa loquendo, necessariò fatendum est aliud modum concurrendi Dei cum causa secunda sine prævio concursu per solum simultaneum implicare contradictionem.

Hæc autem ipsa assertio non caret magna difficultate, suppositis alijs conditionibus illius concursus, quas per necessarias illustrationes sequi ostendimus. Ostendimus enim esse entitatem creatam, & non esse tantum conditionem, sine qua non ageret causa se-

11.
Sententia affirmans n. 3. relata, est probabilius, non tamē bene tuetur necessitatem huius concursus.

12.
2. Quæstio, an de potentia abso-luta facere sine illo prævio concursu causa creata agat.
Cómuni sententia est non posse.

13.
Confutatur ea sententia.

cunda, sed esse principium per se influens in actionem causae secundæ, nec posse alio titulo esse necessarium, nisi propter huiusmodi influxum. Hinc ergo argumentamur. Non implicat contradictionem Deum per seipsum facere quidquid facit per entitatem creatam, si sola ratio efficientia spectetur. Ergo potest Deus supplere sua virtute totam efficientiam illius entitatis, seu motionis; supplendo autem efficientiam, supplet totam necessitatem eius; ergo simpliciter potest sua virtute facere quidquid necessarium est, ut causa secunda operetur, supponendo tantum in causa secunda solam intrinsecam virtutem agenti in suo ordine. Atque haec ratio virget maximè aduersus eos, qui dicunt istum præsum concursum per se non requiri, ut actuet quasi formaliter ipsam causam secundam, quia non est actus primus, nec complementum actus primi ex parte causæ secundæ, sed tantum virtus instrumentaria Dei. Nam hoc posito nulla probabilis ratio reddi potest, cur non possit per suam principalem, & infinitam virtutem facere quidquid per illud instrumentum facit.

^{14.}
Replica rejiciatur.

Dicent fortasse, causam secundam applicari ad agendum per illum concursum, & non posse agere nisi applicatam, nec posse applicari, nisi per aliquid inherens: ideoque non posse Deum supplere hunc concursum, quia est necessarius non solum propter efficientiam, sed etiam propter id, quod formaliter causæ secundæ præbet. At hoc non constat cum alijs dictis illius sententiæ, nam iuxta hoc responsum necessarius est hic concursus ut quidam formalis actus causæ secundæ; ergo ut actus primus, quia ponitur ab eis ut prior actu secundo, & nominatione causæ secundæ. Cum ergo alijs negent concursum hunc requiri in ratione actus primi, non possunt consequenter dicere requiri propter suam causalitatem formalem. Deinde illa applicatio causæ secundæ ante actionem ipsam nulla est, quæ possit fieri formaliter per talem concursum, ut supra probauit; solum ergo applicat causam secundam ad actionem suam efficaciter ad eum modum, quo dici potest grauitas applicare lapidem ad motum; ergo ex parte applicationis nihil est, quod per formam inherenterem necessariò agendum sit. Alioqui etiam seclusa efficientia per se posset ille concursus intelligi necessarius, ut mera conditio sine qua non, quod supra improbatum est, & ab alijs etiam auctoribus non admittitur.

^{15.}
Committitur
petitio principij.

Deinde quod de motione dicitur, quædam petitio principij est, nam causa secunda non præmouetur à prima, ut generaliter concurrente nisi per hunc concursum præsum, ut ipsi dicunt; ergo causam secundam præmoueri à prima, nihil aliud est, quæ recipere ab illa hunc influxum, seu concursum; ergo dum dicitur ideo esse necessarium hunc concursum in illa recipi, quia necessarium est illam præmoueri, idem per idem declaratur, & assertio ipsa pro ratione alijs verbis redditur. Hoc est enim quod inquirimus, cur tam necessarium sit causam secundam præmoueri à prima, ut auxilium illud ad operandum, quod media illa præmotione recipit, non possit ab ipso Deo immediate recipere, maximè quando in causa secunda supponitur propria virtus activa talis effectus in suo genere sufficiens, ut prædicti autores, & omnes recte sentientes admittunt. Hæc ergo sunt, quæ huius sententiæ difficultatem generatim ostendunt, & ad il-

A Ius sensum explicandum nobis visa sunt necessaria.

C A P V T XXXV.

Proponitur altera sententia, qua docet generalem concursum Dei esse influxum in effectum, & imbibitum in actione cause secunda: influxum autem in causam per se, & ex vi generalis concursus necessarium non esse.

^{1.}
B Væ haec tenus tractauimus ostendunt quidem, quæ sit obscura, & intellectu difficilis sententia postulans huiusmodi concursum præsum, seu influxum in causam; & quia necessitas eius nullo sufficienti medio suaderi videtur, ideo communiter Theologorum opinio iudicauit talem influxum in causam ex vi generalis dependentia causa secunda à prima in agendo non esse necessarium. Attentè autem consideranda sunt illa verba, & præ oculis habenda ex vi generalis dependentia, quia non negant Theologi, imò pro certo supponunt, Deum influere varijs modis in ipsas causas secundas ut agere possint, præsertim quando ex se non habent virtutem propriam sufficientem ad aliquem effectum; at verò quando causa supponitur habens vires intrinsecas sufficientes in genere causæ primæ, tunc aiunt solum indigere concursu simultaneo, & imbibito in actione cause secunda; nouum autem influxum præsum in causam necessarium non esse: vnde cum eadem proportione in concursu gratiae philosophantur.

^{2.}
C Hæc ergo opinio sic exposita sumitur ex Bonavent. 2. dist. 37. articul. 1. quæst. 11. Probatum. vbi querit, an omnis actio creaturæ secundum quod actio est, sit à Deo? & responderet affirmando, & rationem reddit, quia nihil quantumcum parum, dummodo aliquid sit ens, procedit à causa creatuæ, nisi cooperante Deo, quia Deus est primordialis causa omnis entis, & ideo eius influentia est maxima, & ad omnia se extendit, & potentia creaturæ est imperfetta, & nihil potest agere, nisi adiuuante illa potentia, quæ est actus purus. in quo toto discursu solum concursum concomitantem requirit. In solutione verò ad penult. addit, hunc concursum Dei talem esse, ut tota operatio voluntatis sit ab ipsa voluntate, & tota sit à Deo, quia Deus (ait) intime agens in omni actione, & intimus est ipsi potentia operanti, ita quod à potentia ipsa in nihil exit, quod non sit ab ipso. per quæ verba solum requirit ad generalem Dei concursum intrinsecæ imbibitum in actione creaturæ, quatenus simul, & immediate est ab ipso Deo. quod euidentius declarat in solutione ad ultimum, in quo obiecerait, quod si actio voluntatis est à Deo, erit ab illo ut principali motore, & consequenter Deus concurret excitando, & mouendo voluntatem hominis. Respondeat autem concedendo assumptum; nimirum Deum concurrere, ut principale mouens in tali actione, & negando illationem, nimirum Deum concurrere excitando, aut præmouendo, utique ex vi generalis concursus causæ primæ, quia excitatio (ait) pertinet ad aliquem effectum gratia præuenientem ipsam voluntatem, quæ requiritur in bonis meritorijs,

meritorij, & non alijs, in quibus (ait) non est nisi sola cooperatio divinae virtutis, qua existerat in creatura, essentialiter, & praesentialiter, sicut conservat eam in essendo, sic adiuuat in operando, propter quod conceditur ibi esse cooperatio, non preuenio, vel subsecutio. profecto nihil clarius dici poterat.

Secundò tenet eandem sententiam Scotus in 4. dist. 1. quæst. 1. ad ultim. vbi in arguento hoc sumperat principium: *Causa secunda plus potest in virtute cause prima, quam in virtute propria, alioqui non dependet essentialiter in causando.* Respondens autem sic ait, *Agens dependens ab alio dicitur agere in virtute alterius, quia virtus agentis dependentis non sufficit sine illa virtute a qua dependet.* Et infra iterum, *Causam (inquit) secundam, qua habet virtutem in esse quieto, agere virtute alterius, non est recipere tum aliquid ab illo altero, sed tantum habere ordinem inferiorem ad illud alterum agens in suo ordine simul.* Et in hoc distinguit causam secundam à proprio instrumento, dicens: *Sed instrumentum, id est, recipiens formam actuam in motione agere in virtute alterius est, tunc actualiter accipere formans ab eo per quam agit.* Vnde sic concludit, *Et ex hoc patet, quod causa prima in causam secundam proprie dictam, quando simul agunt, non est influentia noua, qua sit creatio alicuius inherentis causa secunda, sed ibi est determinatus ordo istarum causarum in agendo effectum communem.* Ac tandem respondendo ad principium in arguento sumptum, sic illud exponit. *Verum est, quod causa secunda plus potest in virtute alterius, quam propria, supple (ait) sola, praescindendo virtutem alterius, quia virtus eius est diminuta, & subordinata alterius virtuti, itaque sine illa altera virtute agente virtus eius non potest in effectu.* Hæc Scotus, quibus non solum dictam sententiam expressè affirmat, sed etiam accuratissime illam explicat, & omnia fundamenta contraria sententia vniaco ferè verbo euertit. Eandemque doctrinam optimè confirmat, & exponit in 2. dist. 37. quæst. vnic. §. *Ad solutionem, quem locum infra cap... latius expendam.*

Tertiò tenet eandem sententiam Gabriel in 2. dist. 37. quæst. vnic. art. 1. ad argumen- ta de prima via, vbi eodem modo explicat subordinationem, & dependentiam essentiali- lem voluntatis humanæ à diuina in causando actum suum, quo Scotus illam exposuit, dicens, *In hoc est ordo essentialis, quod voluntas creata non potest elicere actum non concur- rentem prima coefficiendo, licet non ē conuerso, & in hoc essentialiter subordinatur prima causa: nec sic mouetur à prima causa, quasi ali- quid de nono causet, vel influat in voluntate, quo voluntas velit.* Vnde idem Gabriel in 2. dist. 1. quæst. 2. art. 2. conclus. 4. sic in- quæst, *Deus non prauenit causando in causam secundam secum concursantem, ita quod in aliquo instanti, vel signo causet nulla causa secunda concurrente, & postea cum ea con- causet.* Et artic. 3. dub. 5. multis modis eandem sententiam confirmat. Nam ad 1. ait, *causam primam non agere propriæ median- te secunda, quia simul, & aquæ immediate con- currunt ad effectum producentum.* Et ad se- cundum ait, *ordinem essentiali inter cau- sas non consistere in mediante, sed in priori- tate perfectionis, illuminationis, & necessita- tis, quia causa prima necessariò requiritur ad actionem, non secundam.* candemque doctrinam breviter tradiderat in 1. dist. 45.

Quartò sumitur eadem doctrina ex Ri- chardo in 1. dist. 45. art. 2. quæst. 2. vbi do- Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A cet Deum concurrere cum causis secundis immediate efficiendo effectus earum altiori modo, quam ipsa causa, licet simul cum eis. Et quamvis expressè non excludat antecedentem influxum causa primæ in secundam, dum tamen nullam mentionem eius facit, aperte sentit in sola illa simultanea concursatione consistere concursum primæ causæ, refertque Commentatorem super librum de causis circa illam propositionem primam. *Causa prima est vehementioris adherentia cum effectu, quam causa propinquæ, dicentem: Causa prima adiuuat causam secundam super operationem suam, quia omnem operationem quam causa secunda efficit, & causa prima efficit, verum tamen efficit eam per modum altiore, & sublimiore.* vbi tam verbum adiuuandi, quam cætera omnia significant simultaneum concursum in effectum sine ullo prævio influ- xu in causam.

Quintò consentit huic sententia Gregor. 2. distinct. 28. quæst. 1. art. 3. ad 12. vbi de bonis actibus dicit, iuuat nos Deus imme- diate ipsum actum efficiendo, quamvis non ipse solus facit actum, sed etiam voluntas coeffecit; sed non solum, ait, iuuat Deus ad bonum velle partialiter coefficiendo, qui est modus communis quo concurrit ad cuiuslibet creati agentis quilibet effectum, sed etiam quodam alio modo speciali, &c. vbi licet ad actus bonos, quos putat non posse fieri sine gratia, requirat speciale motionem, nihilominus negat illam esse necessariam ad generalem concursum cause primæ, & ideo negat illam motionem dari ad actiones peccaminosas etiam ut actiones sunt, & ad cæteras actiones causarum secundarum. Vnde Ledesma.

D E Ledesma citans hunc locum fatetur Gre- gorium expressè docere, quod ex essentiali subordinatione causa secundæ ad primam non requirit alijs concursus Dei præter si- multaneum. Potuisset tamen addere, eodem modo idem expressè docuisse Capreolum, non solum à nobis allegari in nostrum fauorem, ut ait. Sextò igitur addimus Ca- preolum in eadem distinctione quæst. 1. articul. 3. ad 12. contra secundam conclusio- nem, vbi ad litteram refert doctrinam Gregorij, & non solum illam approbat, verum etiam in fine concludit. Hæc Gre- gorius, & concordat Sanctus Thomas in 1. 2. quæst. 109. quasi in singulis articulis potissimum 9. & 10. Immerito ergo idem Ledesma dixit in eodem articul. ad 2. Ca- preolum in eo loco admittere concursum prærium: cùm enim Capreolus nihil aliud, quam Gregorius dicat, qui fieri potest ut Gregorius expressè neget, & Capreolus expressè affirmet? Præterea hic aucthor confundit auxilium prærium gratia cum concurso generali, qua ibi Capreolus cum Gregorio distinguit, & utique postulat præ- uiuam motionem gratia ad omne bonum opus naturale: utique autem aperte docet illam necessitatem non esse ex vi concursus generalis, sed aliunde. Quamvis ergo Ca- preolus expressè requirat illud prærium gratia auxilium, non minus expressè negat illud esse necessarium ad concursum genera- lem, neque in hoc aliquid diuersum Gre- gorio sentit.

Septimò eodem modo tenet hanc senten- tiam Dionysius Cisterciensis in secunda di- stinctione 27. quæst. vnic. articul. 3. concl. 5. quam his verbis explicat: *Deus non est cau- sale iuuamentum, nec esse potest, nisi respe- ctu creati arbitrij in nobis.* Vocat autem cau- sale iuuamentum, quando vere una causa iuuat

6. Et Gregor.

7. Accedit Capreol.

8. Dionys. Cister- ciensis.

Iuuat alterius actiuitatem, & hoc dicit non esse necessarium in causa prima respectu secunda, sed solum quod causa secunda non facit sine Deo coefficiente, ponitur exemplum in actu furandi.

9.
Ohamus.

Octauo tenet hanc sententiam Okam 1. dist. 43. q. 1. vbi tractans questionem, an ex contingentia effectum vniuersi demonstretur causam primam liberè agere, inducit rationem Scoti, quod si Deus ageret ex necessitate naturæ, tolleretur ab vniuerso contingentia, quia omnes aliae causæ secundæ eadem necessitate agerent, quia causa secunda non agit nisi mota prima. Vnde si necessariò moueretur, necessariò etiam moueret. Et deinde rationem improbat, distinguendo propositionem illam: Causa secunda non causat, nisi in quantum mouetur à prima, nam vel dicit causam secundam moueri à prima, vt agat, & conseruari ab illa in esse, & in hoc sensu nullius momenti est illatio, vt per se patet: vel est sensus, causam secundam non agere nisi recipiat aliquam influentiam à prima, sed ipsam est principium agendi, vel est sensus, causam secundam non agere nisi prima coagat. Et hunc sensum approbat quoad rem nostram pertinet: improbat autem illationem, de qua nunc non tractamus. Ex quibus constat de sententia huius auctoris causam primam concurrere concursu concomitante, hoc enim est coagere, non tamen prævio, quia non admittit præviam influentiam in causam.

10.
Almainus.

Nonò tenet hanc sententiam Almainus tractat. 1. Moral. cap. 1. vbi proposito argumento contra libertatem, quia conurus Dei est vnum ex necessarijs ad agendum, & illo posito, non potest voluntas non agere, responderet ex sententia Dionysij in 2. sentent. concursum non esse ex prævijs, seu prærequisitis ad agendum, sed ex concomitantibus, seu simul se habentibus, quam responsionem ipse approbat, addens etiam ipsum velle, quo vult Deus concurrere cùm voluntate in causando non esse prævium, sed simul se habens, quod infra nos explicabimus. Alia verò responsio, quam ibi addit, parum quidem probabilis est, vt in lib. 5. videbimus. Decimò est in eadem sententia Andræas de Castronou in 1. dist. 22. q. 5. art. 1. ad argumentum contra tertiam conclusionem, in qua dixerat Deum in aliquo vero sensu, prius naturæ agere, quam secundam causam. Ad soluendam autem obiectiōnem subiungit dici posse, causam primam prius natura agere, etiam si causa secunda causare efficiens non recipiat aliquid nouiter à causa prima, ex eo quod incipiat causare: atque adeò si causam secundam causare non sit nouus effectus productus à prima causa distinctus ab effectu communi vtriusque causæ, quia nimur ad illam prioritatem naturæ sufficit, quod causa secunda pendeat à prima in essendo, & in causando, ita vt agere non possit nisi prima coagente per se ad idem. Et id latius explicat in 2. art. ad argumenta contra secundam conclusionem in principio, & ad 7. expressè dicit, quod causa secunda non ita pendet in agendo à prima, vt prius natura recipiat aliquem motum ab illa, sed solum quia per se non sufficit ad agendum sine cooperazione primæ cause. Et ad 8. ait, influentia primæ cause non intelligitur esse aliqua forma procedens nouiter à causa prima in secundam, &c.

11.
Andreas de
Castronou.

Vndecimò Marsilius in 1. quæst. 45. art. 2. post quartam conclusionem incidens dubium proponit, an Deus voluntate beneplaciti voluerit Euam eligere comedere de ligno scientia; & respondet voluisse Deum voluntate

A beneplaciti actum illum voluntatis Eue quoad substantiam actus, dum tamen (ait) mulier eum vellet, quod exponit, quia in potentij liberis Deus vt causa vniuersalis agit cum eis, ita vt quoscunque potentia duxerint eligendos Dominus coagat tanquam causa vniuersalis. Vbi ex vi concursus nullam præventionem ponit ex parte Dei, solumque requirit simutaneam cooperationem Dei, & hanc dicit procedere à voluntate beneplaciti Dei non omnino absoluta, sed sub conditione, si causa libera cooperari voluerit: imò quoad actus malos in aliud extreum inclinat, dicens voluntatem hominis quoad modū peruenire voluntatem Dei, qui cùm tales actus sint contra voluntatem Dei, illos voluntas diuina non produceret, nisi præuenta aliquo modo per voluntatem creatam liberè se determinantem. Et ita concludit voluisse Deum volitionem illam. Eux, si Eua ad illum se liberè determinaret, & quasi liberè (ait) Deum ad secum producendum præueniret. Sed fideliter huius auctoris sententiam referimus: nam per illud verbum satis declarauit, quām longè esset à prævia motione ex parte Dei, vel voluntatis eius approbanda.

Duodecimò pro eadem sententia referimus Conradum 1.2. q. 79. art. 1. in expositione corporis articuli §. Nota ipsam. ibi enim occasione explicandi concursum Dei ad actionem peccati, quoad substantiam eius, generaliter aduertit concursum generalem non esse ita concipiendum, ac si prima causa in aliquo instanti attingat effectum, & operationem causa secunda in seipsa, quasi habeat unam actionem præviā actioni creature, seu voluntati peccantis. Ille enim (inquit) sensus falsus est, non enim cùm aliquis vult, oportet, antequam velit procedere motionem Dei, loquendo de naturali voluntate. Et infra: Sensus autem verus est, quod secunda causa non producit, nisi in virtute prime, qua secundam coniungit suo effectui, intimus attingit effectum, quām secunda. Modum autem declarat addens: sed cooperando intrinsecè secundum modum naturæ causa secunda. Vnde attingit operationem voluntatis modificatam, iuxta conditionem voluntatis. Negat ergo præmotionem in ipsam voluntatem, solumque admittit cooperationem eiusdemmet operationis voluntatis; quod iterum atque iterum repetit, & infra circa actum peccati addit dictiōnem exclusiā, dicens, solum habet motionem cooperatiā, & prius attingit cooperando, quia intimius attingit quod prius infra dicit esse tantum prius perfectione.

Decimotertiò allegamus Caiet. 1. p. q. 14. art. 13. circa ad 1. §. Nec sustinendus, vbi negat præviam motionem Dei in voluntatem liberam, & hac ratione defendit contra Scotum, quod licet Deus ageret necessitate naturæ, & ita concurreret cum voluntate libera, actus voluntatis creatæ posset esse contingens. Vnde cùm Scotus argumentetur, quia causa, quæ mouet, in quantum mota, si necessariò mouetur, necessariò mouet. Respondet Caiet. illam propositionem posse intelligi, vel de motione prævia, vel de motione cooperante intrinsecè ad propriam actionem, & in priori sensu admitti posse propositionem, non autem in posteriori, quia causa cooperans intrinsecè cooperatur unicuique secundum modum eius cui cooperatur. Et adiungit, talis autem est cooperatio primæ cause, de qua scriptum est, Attingit à fine usque ad finem, & disponens omnia suauiter. vbi aperte in diuino concursu admittit cooperationem, & negat præviam motionem, alia

Conradus.

14.
Caiet.

^{15.} aliis argumento non responderet, nec applicaret distinctionem, quam præmittit. Et eandem doctrinam habet eadem I. p. quæst. 19. art. 8. in fine vbi respondet eidem Scoto expressius negando præium motionem, sic enim ait: Non enim oportet cum aliquis vult aliquid, seu cum Sol illuminat primam causam, prævia motione cooperari, sed sufficit, & exigitur eam intrinsecè cooperari tali electioni, vel illuminationi.

Eiusdem Caietani mens explicatur amplius.

Hæc ergo sententia, & doctrina adeò est constans apud Caietanum, vt verisimile non sit in locis citatis cap. 27. sensisse contrarium, cum nec id exprimat, nec ideo sint distincta, vt credendum sit per obliuionem contraria docuisse. Potius ergo ex illis locis inter se collatis colligendum est (quod de Capreolo etiam intelligatur) intellexisse Caietanum ad veritatem omnium locutionum Diui Thomæ in hac materia, & ad explicandos varios modos, quibus dicere solet causam primam iuuare secundam, sufficere influentiam Dei in ipsam causam secundam, qua illi det esse, virtutemque natuam, seu permanentem ad operandum, & concursum simultaneum, quo in eius effectum influit, quod an ita sit, postea examinabimus.

^{16.} Quidex relatis aucthoribus colligatur.

Hos aucthores adeò fusi retuli in primis, vt de sensu eorum dubitari non possit. Deinde, quia ex verbis eorum plures rationes ad eandem sententiam confirmandam desumuntur. Item, quia obiter indicant quomodo intelligenda sint variae locutiones in hac materia, quæ prioritatem in causando causæ primæ etiam vt concurrenti cum secunda attribuunt. Præterea necessarium iudicauit dictos aucthores distinctè recensere, quoniam ad eleuandam huius sententiaz auctoritatem, quidam vir doctus illam referens, dixit, eam antiquo tempore tenuisse quoddam Theologos, & cum iam esset antiquata, & veluti extincta, modò iuniores Theologos illam suscitasse, nominat autem Molinam, Vasquez, & Suarez. Ex his autem quæ adduximus, euidenter lectori constabit testes huius assertionis non integrè nec sincerè fuisse productos. Qui enim audit quosdam Theologos, & antiquo tempore, facile cogitat ante plura secula paucos, & ignobiles Theologos illam sententiam docuisse: postea vero longè plures, & doctiores illam sua auctoritate obruisse, & sepelisse. Vtrumque autem horum falsum esse ostenditur aperte, quia non aliqui, sed omnes, vel ferè omnes antiqui Theologi illam sententiam docuerunt. Nam plures eorum allegavimus, & alij vel inciderunt in errorem extremè contrarium, negando etiam simultaneum concursum primæ causæ, vt Aureolus, Durandus, & similes, quos propterea meritò omittimus, vel tantum simultaneum concursum concederunt, & tacite alium excluderunt, quos etiam omittimus, quia non ita expresse loqui sunt. Et omnes etiam, qui specialiter in actione peccati négant Deum dare præium concursum, hanc sententiam aperte supponunt; illos vero cap.... addemus. Solum nobis superest Diuus Thomas, sed illius mentem in sequentia capita expendendam referuimus. Nunc satis esse censemus, tres præcipios illius defensores, & expositores ita illam intellexisse, non ergo quidam Theologi, sed ferè omnes ita fenserunt.

Deinde non antiquo tempore, sed usque ad nunquam fuit ad nostra tempora illam sententiam docuerunt; ergo numquam antiquata fuit, alioqui

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A designent vel personas, vel temporā, vel loca, seu Academias, quæ doctrinam illam abolerint, aut repudiauerint. Assumptum patet ex dictis, tum quia Caietanus certè non multum nostra tempora antecessit, tum etiam, quia post Caietanum, ante, & post illos tres modernos, multi alij Theologi in varijs regionibus illam doctrinam approbarunt: vt Ruardus art. 7. proposito 10. de concordia gratiæ, & lib. arbitr. vbi allegat Gregorium, Gabriel, Nouocastr. & Caietanum, eorumque sententiam non vt antiquatam excitat, sed vt veram, & suam auctoritatem retinentiam amplectitur. Corduba etiam libro I. quæstionar. quæst. 55. dub. 4. §. Ad supradictas, cum Lycheto in I. dist. 8. quæst. 4. circa finem, & disp. 39. q. 1. §. Has tamen, aperte supponunt hanc sententiam, nam ad defendendam sententiam Scotti de radice contingentia contra Caietanum dicunt nunc de facto causam primam non præuenire causas secundas in agendo, vel mouendo illas, quia voluntate libera suum concursum accommodat, quod facere non potest si ex necessitate naturæ ageat. Ex qua doctrina solum nunc sumimus, quod ad controversiam præsentem pertinet, quidquid sit de alia hypothetica quæstione, si Deus ex necessitate naturæ ageret, quid sequeretur in actionibus causarum secundarum. Occasione verò illius nonnullas rationes adducit Lychetus, quæ validæ profectæ sunt ad impugnandum illum præium influxum causæ primæ in secundam, sed virtute à nobis factæ sunt in superioribus. Item Bellarminus lib. 4. de Grat. & liber. arbitr. cap. 15. hanc sententiam sub probabilitate defendit, imò etiam Cumel vnu ex præcipuis defensoribus auxiliij prædeterminantis gratiæ, cum de concursu ad actiones malas agit, negat concursum præium, seu præmouentem voluntatem ad actum peccati etiam pro materiali, & consequenter negat illam præmotionem, pertinere ad concursum primæ causæ, generatim, & quasi essentialiter necessarium I. part. q. 22. art. 4. in Appendice concl. 5. Idemque postea constanter sequutus est P. Lorca I. 2. Lorca: q. 79. disp. 39. & q. 111. art. 3. disp. 20. memb. 1. vbi de priori sententia affirmat à temporibus Magistri Soto incepisse, & ab eius successoribus in eadem schola clarius explicatam, & acriter propugnatam esse, non tamen credit satis id fuisse ad contrariam communem sententiam antiquandam, vel Theologorum scholis relegandam.

Vnde tandem concluditur excessissime valde aucthorem illum, qui hanc sententiam improbabile appellavit, & priorem dixit esse certissimam. Nam in primis opinioem, quam tot graues Theologi docent, nullus, qui eos legerit, & intellexerit, iure potest vocare improbabile, cum probabile sit quod pluribus sapientibus verum videtur. Deinde opinio tam communi consensu omnium. Theologorum probata non potest optimis, & efficacibus rationibus destitui; quomodo ergo contraria sententia potest esse certissima? Denique non potest dici certum, & contrarium improbabile, quod nec fides docet, nec efficaci ratione probatur, aut tanto pondere humanæ auctoritatis adstruitur, vt illi se opponere temerarium, vel saltem improbabile iudicetur. In hoc autem puncto nihil haec tenus fides docuit, vt est certum, nec tantæ auctoritatis pondere contraria sententia confirmata est, vt ex his, quæ cap. 27. fideliter allegauimus, constat. Et res ipsa adeò abstrusa, & intricata, vt vix explicetur à suis defensoribus, vt in capitibus præcedentibus

Ruard.

Corduba:
Lychetus:

Bellarmin.

Cumel:

^{18.} Hinc colligiatur male notari hanc sententiam.

bus vidi mus. Quomodo ergo rationes eius possunt tantam certitudinem efficere? Abstrahendo ergo à censuris, & exaggerationibus, quid de hac re tota iudicemus, per partes in capitibus sequentibus explicabimus.

C A P V T XXXVI.

Influxum praeium prima causa in secundam, non esse per se necessarium ad actiones proprias naturalium agentium.

Distinguimus causas secundas in eas, quæ ex necessitate naturæ, & eas, quæ libere agunt, quoniam in prioribus facilius potest res expediri, & ab illis causis commodius, & distinctius ad cæteras transitum faciemus. Dicimus ergo his causis naturalibus, quæ in suo genere habent intrinsecam vim sufficientem agendi, non dari præium-influxum prima causa, sed simultaneum tantum, eumque sufficere, vt actu operentur. Ad cuius assertionis probationem, ex sententia omnium rectè sentientium etiam aduersiorum non oportet probare, talem influxum esse impossibilem, quia hoc nunc non asserimus, nec diuinam potentiam absolutam nunc contemplamur, sed prout iuxta exigentiam, & indigentiam causarum secundarum eas ad operandum adiuuat; ideoque si ostenderimus huiusmodi influxum non esse necessarium, inde sufficienter concludemus non esse, neque dari, quia nihil est frustra, est sine ratione asserendum in his, quæ à Deo fiunt, neque enim à Deo quidquam temere, atque in cassum factum est, vt rectè dixit Nazianz. orat. 33. quæ est secunda de Theologia.

Affertio. Hic influxus nō est necessarius in causis naturalibus.

2. Probatur ex natura horum agentium.

3. Nulla causa huius necessitatis assertur.

ter attribuere quod se tenet ex parte effectus, seu actus secundi, cùm prius natura, ac subinde principium, & causam actus secundi illum esse definiant, vt latè dicto cap... deductum est. Neque etiam potest esse necessarius ille concursus ex parte principij, quia vel est necessarius vt principium per se, vel vt sola conditio sine qua non. Prior pars impugnata iam est, quia neque ex parte cause secundæ, neque ex parte primæ cause est necessaria noua virtus creata, nec additio, vel complementum eius, nec etiam instrumentalis virtus ad agendum. Posterior item pars in cap... probata est, & in libro primo de Auxilijs, vbi discurrendo per omnes modos quibus illa conditio cogitari, aut explicari potest, ostendimus frustra postulare.

Et declaratur breuiter, quia in his causis non est necessaria noua motio, quasi propter seipsum, vt ita dicam, quia si non confert aliquam utilitatem ad agendum, impertinet est, nec inuenietur in rebus naturalibus, aut causis motis aliquis à natura datus propter seipsum, sed propter aliquem terminum, neque etiam inuenietur modus aliquis à natura datus tanquam præius ad agendum, nisi quia terminus eius aliquando confert ad actionem, vel per modum virtutis agendi, vel ut passum sit propinquius, & intra sphæram agentis, vel per modum remotionis impedimenti.

Vnde ulterius non potest hæc præmotio his agentibus esse necessaria, quia in termino eius habeat aliquam conditionem utiliæ ad agendum, quam antea non habent, quia per illam motionem non tolluntur aliqua impedimenta, frequenter enim nulla præceduat, & id in disputatione supponitur, quia per se loquimur, impedimenta autem sunt per accidens. Nec causæ secundæ per illam motionem, vel terminum eius magis applicantur, quæm antea essent, quia non fiunt propinquiora passis, vel obiectis, aut materijs circa quas operatura sunt, & præter hanc applicationem nulla alia cogitari potest prævia ad actionem, vt suprà etiam probauit; quia intimior applicatio ad actionem non est aliquid distinctum ab ipsa actione. Denique in his etiam agentibus non requirit determinatio prævia, & quasi in actu primo, quia illa sunt natura sua determinata ad unum, nec maiori determinatione indigent, imò vix cogitari potest alia, quæ natura præcedat actionem; illam enim determinatio actualis, quæ sub actione considerari potest, non est aliquid præium, sed per ipsummet actionem fit; ergo propter nullam conditionem, sine qua non potest illa motio in agentibus verisimiliter postulari.

Solum dicere posset aliquis, hæc agentia natura sua determinata ad individuas actiones, vel effectus, ideoque in omni opportunitate agendi, & positis omnibus præquisitis causam de se indifferentem esse ad producendam, verbi gratia, hanc calefactionem, illuminationem, aut visionem potius quam illam, & ideo indigere prævia motione Dei, vt saltem ad individuum determinetur. Vel è contrario dicere quis potest concursum causæ primæ esse de se indifferentem, non solum ad individua, sed etiam ad species, & genera actionum, ac proinde determinari debere à causa secunda, & ad hoc necessarium esse vt prius recipiatur in illa, quia unumquodque recipiatur, & determinatur iuxta modum recipientis. Veruntamen propter neutram ex his determinationibus necessarius est influxus Dei præius in causam naturaliter agentem,

Idem amplio ostenditur.

Replicatur.

tem, nam de determinatione individuum, & cap... & alijs locis dixi sufficenter fieri à Deo per concursum concomitantem, seu per voluntatem prædefinientem suum influxum ad hanc individuam actionem, & effectum. Nam cum causa secunda nullum individuum producere possit, nisi cooperante Deo, & cum Dei adiutorio possit varia individua producere de se, non magis postulat vt ad hoc individuum producendum iuuetur, quā ad aliud, nec hoc potest ab ipso naturali agente, verbi gratia, igne determinari; ergo oportet vt Deus ipse determinet suam cooperationem ad talē effectum in individuo; & tunc consequenter determinatur etiam influxus ignis ad eundem effectum, non propter aliquid prærium, quod in se recipiat, sed solum propter coniunctionem vtriusque cause, primæ scilicet cum secunda, eo enim ipso quod Deus prædefinit iuuare hic, & nunc ad hunc individuum effectum, & non alium causa secunda, alias determinata sit ad agendum quod potuerit, & ad quod adiuta fuerit, necessariò efficit tale individuum, & non aliud. Hæc ergo determinatio si consideretur quasi prævia, & in actu primo, non est formaliter in causa secunda, sed est per coniunctionem ad causam secundam sic determinatam per suam voluntatem; in actu vero secundo nihil est præter actionem talem ab utraque causa simul profluentem.

6. Ad alteram partem de determinatione diuinii concursus, aliqui religiosè formidant ita loqui, quod causa prima determinetur à secunda in suo concurso, tum quia inde sequetur actionem cause secundæ esse in aliquo genere priorem natura, tum quia ille modus determinationis ab alio quedam imperfectiōnis modum includere videtur; nam quod ab alio determinatur, ab alio pendet: concursus autem cause primæ non pendet à causa secunda, sed ipsa voluntate sua suum concursus accommodat, & determinat sicut ad individuum, ita & ad speciem, & ad modum concursus. Alij vero simpliciter concedunt concursum cause primæ determinari à secunda, vt videre licet in Caietano I. part. quæst. 14. art. 13. §. Neque sustinendus, in fine, & q. 19. art. 8. in fine, & ex hoc principio defendit contra Scotum posse actionem aliquam esse contingentem, etiamsi Deus ageret ex necessitate naturæ.

7. Verumtamen vtrumque verum est si recte explicetur, & imperfectiones, vel superflue actiones remoueantur. Itaque dubitari non potest, quin Deus sua libera voluntate definit concursum suum non solum quoad individuum, sed etiam quoad speciem, vel modum concursus. Nam diuina potentia de se indifferens est ad varios concursus præstandos, non indifferentia imperfecta, sed perfectissima, quæ est ex omni potentia, & vniuersali virtute, quæ ab extrinseco determinari facile non potest absolutè, sed tantum à propria voluntate; ergo Deus ipse est qui determinat speciem concursus, sicut & individuum. Est tamen in hoc notanda differentia, quod determinatio ad individuum nullum habet fundamentum in causa secunda, sed est ex sola voluntate Dei, vt dixi. Determinatus autem quoad speciem licet, vt dixi, per Dei voluntatem directè, & efficienter fiat, nihilominus fundamentum, & aliquam rationem habet ex parte cause secundæ, nam ideo Deus determinat huic cause dare talem modum, & speciem concursus, quia illum postulat virtus talis cause tamquam accommodatum suæ naturæ. Vnde licet non propriè dicatur actio cause primæ

A determinari quoad speciem ab actione cause secundæ, quia in hoc loquendi modo significatur ordo naturæ, cum distinctione aliqua, & pluralitate actionum in reipsa, propriè tamen dici potest causa secunda in suo genere determinare primam ad talem concursum, postulando ab illa talem concursum, & non alium, neque inde sequitur prioritas naturæ in concurso, vel actione causa secundæ, quia non postulat talem concursum Dei per suum concursum vt exhibitum, sed per virtutem aptam ad exhibendam talem cooperationem, & non aliam, & in hunc modum determinat concursum Dei quoad speciem, licet non quoad exercitum. Et sic dicitur causa prima determinari à secunda quoad contingentiam effectus, B vel quoad alias proprietates, quas habet actio causa secundæ per habitudinem ad causam proximam, cui Deus se accommodat, naturalis causa id postulante. Et hæc doctrina est aperte D. Thomæ 3. contra gent. cap. 66. vbi sic inquit, Secunda agentia sunt quasi particulares, & determinantes actionem primi agentis, & q. 1. de pot. nat. art. 4. ad 3. vbi sic inquit, Licit causa prima maxime influat in effectum, tamen eius influentia per causam proximam determinatur, & specificatur. quod etiam Caietanus docuit I. p. q. 14. art. 13. & q. 19. art. 8. & Ferrar. I. contra gent. cap. 67. circa rat. 5. ad finem.

D. Thom.**Caietan.**
Ferrar.

C Vnde facilè intelligitur ad hunc modum determinationis cause primæ à secunda non esse necessarium concursum prærium receptum in causa secunda, quia non est determinatio ipsius concursus in actu secundo (vt sic dicam) vel prout iam emanantis à Deo, sed est determinatio quasi in actu primo, & ad rem explicandam dici potest determinatio, quoad sufficientiam, non quoad efficaciam, quæ solum prouenit ex coniunctione talium duorum agentium ad efficiendum vnam, & eamdem actionem, ad quam est determinata, & quasi contracta virtus cause secundæ: virtus autem cause primæ per se spectata non est limitata ad talem modum actionis, vel concursus; coniuncta vero cum tali causa ad iuuandam illam, consequenter determinatur ad agendum iuxta exigentiam talis cause, & non aliter. Et in hoc sensu, & non in alio loquutus est Caietanus, vt declararet, quod licet Deus concurreret cum causa secunda ex necessitate naturæ, si supponeretur in homine libertas arbitrij, non necessitaret illum ex vi concursus, quia non per se solum ageret, sed simul cum causa secunda, & ideo ab illa determinatur ad talem modum agendi, etiamsi nihil in illam prius influeret. Et hoc bene declarat exemplum quod adducit de principio certo de fide, vel evidenter ac per se noto concurrente cum præmissa probabili ad assensum, ab illa enim determinatur vt tantum influat in assensum probabilem,

E E quæ determinatio non est per influxum vnius præmissæ in aliam, sed per solam coniunctionem ad eliciendum eundem assensum, in quem non prius influit vna præmissa, quā alia, sed utraque simul mutuò se iuuantes, quia vero sunt inæquales, inferior determinat, & quæ limitat superiorē. Ita ergo seruata proportione intelligendum est in causa prima, & secunda, remotis imperfectionibus, quia causa prima non necessitatatur; sicut enim non necessariò agit ad extra, ita etiam absolutè, non necessariò determinatur à causa secunda, sed ipsa voluntariè se determinat illi, quamquam ex hypothesi quod non vult sola agere, sed cum tali causa, & iuxta exigentiam naturæ eius ad dandum concursum in tali specie, & modo necessariò determinetur. Concludimus ergo nul-

8.
An inde elicatur necessitas huius præviū concursus.

An causa prima determinatur in suo concurso à secunda.

Caietan.

Quomodo id sit intelligendum.

lo vero titulo, vel ratione inueniri hanc necessariam præuiam motionem primæ causæ receptam in secunda ante actionem eius, ac proinde admittendam non esse.

C A P V T XXXVII.

Quid Patres, & Philosophi de necessitate præuij concursus quoad causas naturales senserint.

1.
Quomodo sit hoc loco usurpanda auctoritas.

P ræter auctoritatem Scholasticorum Theologorum, quam suprà pro hac sententia retulimus, oportet securitatem eius iuxta Ecclæsiasticam auctoritatem, & consensionem eius, cum Philosophica doctrina, præsertim Aristotelis declarare. Duo autem in nostra assertione continentur, vnum est affirmatum, scilicet necessarium esse concursum concomitantem in ipsa actione causæ secundæ, & hoc probare non oportet, quia in eo conuenimus, quamuis ex his, quæ dicimus, satis confirmabitur. Aliud est negativum, scilicet, præter concursum simultaneum in effectum, non esse per se necessarium agentibus naturalibus concursum in ipsis receptum, & ab eorum actionibus distinctum, atque ad illas præuium. Hanc igitur solam partem intendimus auctoritate confirmare: non oportet autem, vt negatio illa expresse, ac formaliter, vt ita dixerim, in Patribus, vel antiquis Philosophis inueniatur, numquam enim in hanc questionem inciderunt, aut illam subtiliter disputatione. Satis ergo esse existimamus, quod cùm multa de diuina operatione docuerint, quibus concursus simultaneus adstruitur, numquam alterius concursus præuij meminerunt, neque illius necessitatem nobis indicarunt. Hinc enim alio suprà tradito principio posito, quod illa præmotio si necessaria non est, non datur, credimus assertionem positam Philosophorum, & Patrum, imò & Sacrae Scripturæ auctoritate posse non leuiter confirmari; quia in his omnibus solum legimus nihil fieri, aut posse fieri in mundo, quod Deus ipse non faciat, & nihil aliud nos docent ut necessarium, vel ad eminentiam, & vniuersalitatem diuinæ causalitatis, vel ad præstandum naturalibus causis auxilium sufficiens, quo suos connaturales effectus producant. Ergo eo ipso tacite indicant aliam præuiam motionem quæ à solo Deo fieri debeat, necessariam non esse. Consequentia fit valde verisimilis ex dicto principio. Antecedens autem quoad utramque partem probamus per dicta tria membra discurrendo.

2.
Scripturæ auctoritas, quæ omnia Deo operanti, & non memini huius præmissionis.

Et primo ex Scriptura ad probandum concursum Dei cum causis secundis, solum habemus illa testimonia, in quibus omnes effectus, & opera causarum secundarum Deo, vt nunc operanti, & per se, ac propriè facient tribuantur, vt est illud Iaia 26. *Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine.* & illud Io. 5. *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* & illud Iob 10. *Etenim manus tua fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu.* & Ps. 138. *Si sum pingo pennas meas diluculo, & habitare in extremitate maris, etenim manus tua ducet me.* vtique mecum cooperando, & clarius Psal. 146. *Qui operit Cœlum nubibus, & parat terræ pluviā, qui producit in montibus fœnum, & herbam seruituti hominum,* &c. Et similia sunt infinita in Scriptura, in quibus ipsam effecta, & opera causarum secundarum Deo tribuantur, & per hunc modum explicant co-operationem eius, cum causis secundis in his, quæ naturalia sunt; quæ simpliciter, & verissime in-

A telliguntur ratione diuini concursus essentialiter imbibiti in actione creaturæ. Ratione eius possunt ad omnes naturales causas applicari verba Christi, Io. 15. *Sine me nihil potestis facere,* & verba Pauli ad Philip. 2. *Deus est qui operatur in nobis vello, & perficere.* Ita enim illa D. Thom. applicat lib. 3. contra gent. c. 67. & alia similia. Ergo illa motio prævia quoad hos effectus naturalium causarum non habent in Scriptura fundamentum: non est ergo ex vi Scripturæ necessaria, & consequenter nec afferenda.

Dices, interdum talem effectum tribui Deo excludendo causam secundam, quod non aliter potest esse verum, nisi quia aliquid proprium operatur ibi causa prima, ratione cuius totum illi soli tribuitur. Assumptum patet ex illo Ieremias 18. *Sicut lutum in manu figuli, ita & vos in manu mea domus Israël.* Apertiū 2. Machab. 7. *Singulorum membrorum ego ipsa compegi,* &c. Ac denique Actori. 17. dicitur, *In ipso vivimus, mouemur, & sumus.* vbi particula *in ipso* indicat præuiam virtutem Dei per quam vivimus, & operamur. Sed hæc nihil ad presentem causam faciunt, nam in primo testimonio non agitur de concursu Dei cum causis secundis, sed de potestate, quam Deus habet ad affligendos, & subleuandos homines maiori facilitate, quam posset figulus vas à se confectum frangere, & in meliorem formam restituere. Vnde post verba allegata subiungit Deus, *Repente loquar aduersus gentem, & aduersus regnum, & eradicem, & defruam, & disperdam illud.* & infra, *Ecce ego fingo contra vos malum,* &c. vbi Hieronymus, & D. Thomas ponderant verbum *fingo* alludere ad parabolam, seu exemplū figuli. Vnde rectè Maldonatus ibi contra haereticos aduertit, non agi ibi de animo, sed de corpore, de morte, & vita, & rebus aduersis, & prosperis, de captiuitate, & liberatione ab illa. quasi dicat, *Ego possum mortificare, & vinificare, deducere ad inferos, & reducere,* 1. Reg. 2.

In altero vero testimonio non excluditur actio causæ secundæ, sed tribuitur principaliter Deo, tamquam primo agenti, in cuius virtute, vel mater, vel semen patris in formatione hominis operatur, vt ibi Lyranus notat: vt enim mater illa Machabeorum mentem filiorum ad Deum erigeret, omnia in eum referat, & illi soli beneficium generationis, & formationis corporis humani tribuit, ad eum scilicet modum, quo Paulus dixit, *Non ego, sed gratia Dei tecum,* ex quo dicit Gregorius 16. Moral. cap. 16. *Deum solum dici esse, quia licet alias etiam sint, non tamen principaliter sunt, quia in semetipsis minimè subsistunt, & nisi gubernantis manu teneantur esse nequaquam possunt.* Vnde infra concludit, *In omni igitur causa solus ille metuendus est, qui principaliter est.* Tertium denique testimonium potius confirmat discursum factum, nam, vt Augustinus dicit lib. 4. de Gen. & liter. cap. 12. verbum istud, *in quo vivimus,* &c. liquidò cogitatum, quantum humana mens valet, adiuuat hanc sententiam, quæ credimus, & dicimus Deum in his, quæ creauit, indesinenter operari. Et infra non ob aliud in illo sumus, nisi quia id operatur. Ita ergo in illo agunt causæ secundæ, quia idem Deus agit, & operatur quod ipse.

Secundò possumus simili modo ex Patribus argumentari, sicut enim concursum Dei ad operationes creaturarum vbique requirunt, ita illum non nisi per diuinam cooperationem cum creatura declarant. Id constare potest ex Gregorio Nazianzeno Orat. 34. quæ est secunda de Theologia, Basili. Hom. 9. Exaemer. Dionys. de diuinis nomin. cap. 4. p. 4. Bernard. de Grat. & liber. arbitr. post medium, tractans verba Sapient. 8. *Attingit à fine usque ad finem fortiter*

Replica nunc
tur.

Idem ostendatur.

pp. auctoritas
qui declarant
diuinum con-
cursum per
cooperationem
cum creatura
non per ali-
quid præuium
Nazianz.
Basil.
Dionys.
Bernard.

Gregorius.
Augustin.

forniter disponens omnia suauiter. Prospero in libro Sentent. in 277. & Gregor. lib. 6. Moral. cap. 6. alias 8. & lib. 16. cap. 16. alias 18. præcipue verò Augustini sententia expendenda est, quia P. Aluarez disp. 18. dicit suam sententiam esse expressam D. Augustini, nullum tamen eius testimonium adducit præter ea, quæ pertinent ad auxilia gratiæ, quæ ad rem præsentem non faciunt, ut postea videbimus. Augustinus ergo in epist. 146. q. 2. vbi docet nunc Deum operari cuncta, quæ creantur, & corporum lineamenta formare, & ita exponit verba Christi Matth. 6. *Si foenum quod hodie est, & cras in libanum mittitur, Deus sic vestit.*; cùm enim dixit, *vestit*, non de præterita ordinatio ne, sed de præsenti operatione satis indicat. Et simili modo ponderans verbum, *Deus dat corpus*, 1. Corinth. 15. ait, non dixit *dedit*, sed *dat*, ut creatorem intelligas efficaciam sapientiæ suæ rebus, quæ quotidie suis temporibus oriuntur, condendis adhibere. In quibus ultimis verbis pondero non aliter explicare. Augustinum hanc Dei operationem nisi per efficaciam, quam quotidie tribuit rebus, quæ à causis secundis fiunt, illas vtique efficiendo. Et lib. 5. Genes. ad liter. cap. 20. eadem testimonia eodem modo expendens ait, *Sic ergo credamus, vel si possumus intelligamus usque nunc operari Deum, ut si conditis ab eo rebus operatio eius subtrahatur, intereant.* In hoc ergo ponit necessitatem diuini influxus, & operationis continua, quod sine illius operatione nihil potest subsistere, aut in esse conseruari, ac subinde nec incipere, ex quo solum colligitur necessitas influxus in effectum, & actionem omnis cause, non verò alterius in causam præter eum, qui ad conseruationem eius, & virtutis eius necessarius est.

6.
Quæ ex Aug.
objiciuntur.

Sed instari potest, quia statim in eodem capite subiungit Augustinus, *mouet itaque occultapotentia uniuersam creaturam, eoque motu illa versata dum Angeli iussa perficiunt, dum circumcurrent sydera, dum alternant venti, dum abyssus aquarum lapsibus, & diuersis etiam per aeternam conglobationibus agitatur, dum vir et a pululant, suaque semina enoluunt, dum animalia gignuntur, varioque appetitu proprias vitas agunt, dum iniqui iustos exercere permituntur, explicat secula, quæ illuc cum primum condita sunt tamquam implicita indiderat.* Quatamen in suis cursus non explicarentur, si ea ille qui condidit, prouido motu administrare cessaret. In his quippe verbis videtur Augustinus præter singulorum effectuum operationes requirere prouidum modum, quo Deus causas singulas ad suas operationes applicet. Et hoc ipsum significauerat lib. 4. cap. 12. dicens, non ita Deum die septimo ab opere condendi creaturam requieuisse, ut à Cœli, & terra, omniumque rerum, quas condiderat, gubernatione cessaret, alioqui continuò dilaberentur. Creatoris enim potentia, eo omnipotens, atque omnipotens virtus causa subsistendi est omni creature, quæ virtus ab eis, quæ creatas sunt regendis, si aliquando cessaret, simul illorum cessaret species, omnisque natura concideret. In quibus verbis non solum influxum in ipsis effectibus, sed etiam speciale regimen causarum, quod non fit sine istarum motione, requirit. Vnde paulo inferius tractans verba Sapient. 7. *Omnibus motoribus, mobilior est sapientia, sic ea interpretatur: Eius motus agilior, celeriorque est omnibus motoribus;* & subiungit, *Satis appareat rectè intentibus hunc ipsum incomparabilem, & ineffabilem,* & si possit intelligi stabilem motum suum rebus eum præbere suauiter disponendis, quo utique subtracto si ab hac operatione cessauerit, eas continuo perituras. Et lib. 9. cap. 15. multa

A similia habet, in quibus indicare videtur ad exactam Dei prouidentiam præter operationem ipsorum effectuum necessariam esse occultam quamdam, & intimam motionem, quæ causas ipsas regat, excitet, & ad operandum applicet.

Verumtamen hi modi loquendi, & similes, qui in Patribus de prouidentia Dei agentibus reperiuntur, nostram probationem non infirmant, sed potius confirmant, solum enim per illa verba docemur, nihil fieri in vnuerso quod ad eius conseruationem, vel rerum procreationem conduceat, quod non à Deo agente, & mouente, sapienterque omnia prouidente fiat. Et hoc egregie confirmauit, & indicavit Augustinus illis verbis: *Prouido motu Deus administrat ea, quæ condidit.*

7.
Soluuntur, &
explicantur.

B Vnde considerari debet, aliud esse loqui de singulis causis secundis simplicibus (ut sic dicam) prout vnaquaque habet per se sufficientem virtutem ad agendum suum peculiarem effectum; aliud vero esse, loqui de toto ordine causarum uniuersi, & de effectibus, qui ex varijs coniunctionibus, aut separationibus earum proueniunt. Quando enim causa est prioris generis, si supponatur habere alia requisita ad agendum ex parte materiae, seu passi, & nullum habere extrinsecum impedimentum agendi, tunc ad effectum sola actio proxima causæ per se necessaria est, quam à Deo fieri etiam necesse est,

C quia nihil in rerum natura esse potest nisi Deus illud operetur: alia autem motio ex parte Dei tunc necessaria non est, nec Augustinus vello modo illam indicauit. Quando autem effectus ob peculiarem conditionem, perfectionem, aut varietatem plurium causarum creatarum concursum requirit, vel quod causæ proximæ aliquid virtutis actiue addatur, vel suppleatur, tunc necessarius est aliquis prævius motus, quo vel talis concursus causarum, vel additio virtutis in aliqua causa fiat, & tunc etiam necesse est talem motum à Deo fieri, vel cum alijs causis secundis simul mouentibus, vel interdum à solo Deo si aliæ causæ desint. Tum autem cùm agit Deus solus, non operatur propriè concurrendo, sed

D vt propria, & tota causa supplendo defectum causæ secundæ, vt in creatione animæ rationalis, tum autem quasdam causas per alias mouet, & aliæ mota tandem efficiant, tunc illa motio Dei respectu causarum, quæ ad alium effectum præstandum, vel inter se, vel ad passum applicantur, vel in sua virtute confortantur, talis motio fit per influxum prærium, & in causam ipsam: tamen ille non est prævius concursus, sed prærium complementum causæ proximæ, vel quoad virtutem, & actu primam, vel quoad conditionem requiritam. Vnde semper ille motus in his agentibus naturalibus, de quibus nunc tractamus, est vel localis, si tendat ad solam coniunctionem, vel applicationem causarum, vel alterationis si propter aliquod virtutis augmentum fiat.

E De vtroque igitur modo operandi cum causis, & in causis secundis loquitur Augustinus, & ideo dicit mouere Deum *occulta potentia uniuersam creaturam suam.* Et ab Angelis incipit, quibus Deus imperat, vt cœlos moueant, & inde oriuntur varij aspectus stellarum, & multiplices influxus, quibus & venti excitantur, & aquæ agitantur, & terra fructificat, &c. & ita varij producuntur effectus, qui in prioribus causis virtute continentur, adiuuante tamen, & administrante illas Deo, prouido motu, idest, necessario, & accommodato effectibus, & causis secundis non superuacaneo, aut naturæ cursum impediente. Nam,

8.
Continuantur
ca explicatio
modi quo Deus
ex Aug. opera-
tur cum crea-
turis.

ut idem Augustinus dixit lib. 7. de Ciuitate, cap. 30. *Sic Deus omnia qua creavit administrat, ut etiam proprios exercere, & agere mo- rias nat.* Et lib. 9. Genes. ad liter. cap. 19. eandem Dei cooperationem cum creaturis eisdem ferè modis declarans inter alia dicit. *Natura agit interiori motu, nobisque occultissimo, cuitamen si Deus subtrahat operationem intimam, qua eam substituit, & facit, continuo tanquam ex- sinta nulla remanebit.* ubi per operationem intimam, nihil aliud intelligit, nisi intimum influxum Dei in omnem rem, ut sit, vel fiat. Ideoque supposita operatione Dei in causam secundam, qua illam conseruat, solam operationem in actionem eius ad eiusdem effectus requirit. Ethicæ diuina operatio, ut ab infinita sapientia, & potenti voluntate procedit, sufficit ad omnes effectus, & operationes causarum vniuersi, ut diuinæ prouidentiae sub- sunt, ut optimè describit idem Augustinus lib. 3. de Trinitate cap. 3. & 4. Solet denique allegari Augustinus 5. de Ciuitate cap. 9. & lib. 8. Genes. ad liter. cap. 20. quod dicat solum Deum agere in motum, creaturas autem aliquid agentes omnes esse mobiles. Augustinus verò non dicit agentia creata indigere prævio motu ad agendum, sed solum dicit omnia illa, licet possint alia mouere, ipsa etiam esse mobilia, quod verum est, non quia semper indigeat motu propter actionem, sed quia omnes res creatæ, sive agant, sive non agant, mutabiles sunt, ut eisdem locis de omnibus infra Deum Augustinus affirmat.

^{9.}
Gregorius ex-
plicatur.

Et iuxta eandem doctrinam accipienda, sunt verba Gregorij dicto cap. 16. lib. 16. Moral. vbi inter alia dicit. *Nec ea, qua mouen- tur, & non viuunt, suis nutibus ad motum ducentur, sed ille cuncta mouet, qui quedam viuiscitat, quedam vero non viuiscata in extre- mam essentiam mirè ordinans seruat.* Et infra. *Omnia qua creata sunt per se, neque subsistere proualent, neque moueri, sed in tantum subsunt, in quantum ut esse debeant, acceperunt: in tantum mouentur, in quantum oc- culto instinctu disponuntur.* In quibus verbis licet priora clara sint (solum enim in eis docet Gregor. sicut omnia pendent à Deo in esse, ita etiam pendere in motibus eius,) nihilominus vox illa, *occulto instinctu obscura est, & fautores præuij influxus in causam ad illum liben- ter eam accommodabant, præsertim, quia non de animantibus tantum, sed etiam de inanimatis eam Gregorius intellexit.* Paulo enim inferius subdit. *Nunquid nam hæc, que inanimata, vel que viuentia diximus, suis instinctibus, & non magis diuinis impul- sionibus agitantur?*

^{10.}
Idem conti-
nuatur.

Veruntamen longè diuersa est Gregorij intentio, explicat enim ibi peculiarem prouidentiam, quam Deus circa res insensibiles, & elementares vniuersi in ordine ad hominum, vel utilitatem, vel punitionem, propter quos fines interdum Deus occulis impulsibus, & motibus, vel per se, vel per Angelicam creaturam sibi ministrantem ita causas secundas mouet, & applicat, sicut ad eosdem fines expedit. Vnde per illa verba, *occulto instinctu disponuntur, subiungit: Ecce enim peccator flagellandus est de rebus humanis.* Arescit in eius laboribus terra, concutitur in eius naufragijs mare, ignescit in eius sudoribus aer, obtenebrisct contra eum inundationibus cœlum, in ardescunt in eius oppressionibus homines, mouentur in eius aduersitate Angelica virtutes. Et ex his subiungit verba superius posita. *Nunquid non hæc diuinis impulsibus agitantur?* Isti ergo impulsus non pertinent ad essentialiem (ut ita

A dicam) concursum necessarium vnicuique cause ad agendum, sive prærium, sive comitantem, sed per inet ad præuenientes motiones per quas Deus ordinat causas secundas, & concursus earum ad eius effectus producendos, quos per misericordiam, vel iustitiam ad homines alendos, vel flagellandos efficere disponit. Vnde concludit, *Quidquid est itaque quod exterius scit, per hoc ille metuendus est; qui hoc interius disponit.* Illi autem motus, seu impulsus in hominibus, vel Angelis non sunt nisi præuiæ cogitationes, vel excitationes qua seruata proportione etiam in animantibus brutis motis ab externis obiectis fieri possunt, ut hoc vel illo modo moueat, vel operentur, B vt in Scriptura habemus exemplum in quibus quæ pascebat Iacob, quæ ex apprehensione virgarum varij colores effectum aliquo modo similem in colorum varietate producebant, & in Asina Balaam, quæ per visionem Angeli sub sensibili aspectu conturbata, & in diueris motus agitata est. In elementis verò, & rebus sensibilibus illi impulsus ordinariè consistunt in motibus localibus, aut ab eis incipiunt applicando varias causas efficientes, vel inter se ad simul efficiendum, vel ad materiam hoc, vel illo modo immutandam, ex qua applicazione postea per alterationem varij effectus generationum, aut corruptionum sequuntur. Et ita omnes illi impulsus pertinent vel ad externam applicationem causarum, vel ad complementum virtutis earum: postquam autem sic completae, & applicatae sunt, per solum concursum concomitantem sufficienter, & efficaciter operantur.

Deinde ad eundem modum intelligenda sunt verba quædam, quæ habentur in Catechismo Pij V. part. 1. de exposit. symbol. cap. 2. de primo eius art. num. 20. quæ sic ha- bent. *Non solum Deus vniuersa quæ sunt, prouidentia sua tinetur, atque administrat, verum, etiam quæ mouentur, & agunt aliquid, intimæ virtute ad motum atque actionem ita impellit, ut quanvis causarum secundarum efficientiam non impedit, præueniat tamen, cum eius occul- tissima vis ad intimam pertineat, & quemadmo- dum sapiens testatur, attingat à fine usque ad finem fortiter, & suauiter omnia disponat.* Quare ab Apostolo dictum est, *cum apud Athe- nianos annuntiaret Deum, quem ignorantes co- lebant, non longè est ab unoquoque nostrum, in ipso enim vivimus, mouemur, & sumus.* quæ verba alii auctores de illo suo prævio influxu omni cause etiam naturali necessariò ad agendum intelligere volunt. Sed incredibile profet. Etò est auctores illius libri eum sensum intendisse, quia valde alienum erat à fine, & vtilitate Catechismi quæstionem valde meta- physicam, & incertam definire, & Parochis proponere, ut iuxta eam populum instruerent, ac docerent, cùm neque communis populus eam intelligere, neque ipsi Parochi eam percipere ordinariè valeant, aut explicare.

Dico ergo in illo loco solum tradi certam, & Catholicam doctrinam, nimirum diuinam prouidentiam, nec efficientiam causarum secundarum tollere, aut impedire, neque causas secundas subterfugere diuinam operationem, aut motionem, quæ illas præuenit, & ad agendum impellit. quæduo vel iuxta doctrinam datam circa August. & Gregor. intelligenda sunt, quod eas præueniat, & impellat, non per generalem concursum à quo earum actio essentialiter pendet, sed per alias motiones, & applicationes, quando ad fines intentos per diuinam prouiden- tiam necessarium est, vel intelligenda sunt generatim, & abstrahendo ab opinionibus, nimirum

^{11.}
Catechismi
Pij V. verba
explicantur.

^{12.}
Pergitur in ea
explicatione.

nimirum quod omnes praeuenit, vel dando ei virtutes agendo, & conseruando illas, vel etiam offerendo concursum, & auxilium necessarium ex parte sua, & destinata voluntate sua illud quasi preparando, qualemque illud sit quando actu datur. Et similiiter impellit eas, vel per naturales inclinaciones illis inditas, vel per speciales motus superadditos, non semper, sed quando ad virtutem agendi, vel applicationem localem, vel animalem (vt sic dicam) necessarium est. Et hunc esse debere legitimum illorum verborum sensum praeter rationem supradictam constare potest, tum ex ratione ibi subiuncta, cum eius occultissima vis ad singula pertineat, quae solum improbat omnes motus impulsus, & actiones creaturarum virtute operante diuina fieri, non tamen probant fieri per concursum praeuum, aut concomitantem, tum ex testimonij Scripturæ, quæ statim allegat, quæ nihil aliud probant, nisi quod explicauimus, vt ex his, quæ de Scriptura diximus, constat.

C A P V T XXXVIII.

Quid de concursu praevio in causis secundis naturalibus D. Thomas senserit.

1.
Questio de me-
te S. Thomæ,
quæ ex illo
colligunt ad
versarij.
Aluarez,

Venio ad D. Thomam, sub cuius sola umbra, & auctoritate prioris sententia aucthoritatem defendunt, & inter eos Aluarez dixit sine dubio esse expressam sententiam D. Thomæ. Sed sine dubio ita est D. Thomæ, sicut Augustini, de quo idem affirmat, non tamen probat, vt notaui. Primum ergo D. Thomas in summa illam sententiam nō docuit, sed potius hanc nostram satis aperte indicat, nisi in sensu proprio per vim exponatur. Solet autem in primis allegari D. Thom. I. p. q. 105. art. 4. & 5. (omitto autem nunc quartum, quia in eo specialiter tractat de voluntate, de qua postea dictrui sumus.) In art. ergo 5. agit de omni causa secunda operante. Et in corpore ita concludit. Deus in omnibus intimè operatur. Et hanc assertionem probat ex Scriptura Isai. 26. Omnis opera nostra operatus es in nobis Domine, & Iob 10. Pelle, & carnibus vestisti me. quæ, vt vidi mus, in omni proprietate solum probant concursum cooperantem. Hunc ergo in sua conclusione intendit D. Thomas. Quia vero in discursu rationis virtutur illis modis loquendi, secundum agens agit in virtute primi, & primum agens mouet secundum ad agendum, & Deus mouet res ad operandum, quasi applicando formam, & virtutes rerum ad operationem. Ideo alii aucthiores interpretantur omnia hæc dici propter præuum influxum in causam: nos autem dicimus ad omnia illa sufficere influxum in causam, dando illi formam, & virtutem operandi, & conseruando illam cum concursu concomitante in effectum, quod quomodo intelligendum sit soluendo argumenta, & alia testimonia eiusdem Doctoris sancti declarando luculentius explicabimus.

2.
Mens. Thomæ
qui hanc sen-
tentiam pro-
bat.
Locus ex I. p.
q. 105. art. 5.

Nunc vero quod ad istum locum attinet, ex illo colligimus, D. Thom. præter effectiōnem, & conseruationem causæ, ac permanentis virtutis eiusdem unam tantum Dei operationem, seu actionem ponere ad generalem eius concursum, & illam esse concomitantem influxum, & per hoc tacite docere alium præuum non esse necessarium, sicut ex alijs testimonij argumentati sumus. Assumptum declaramus. Primò, quia cum D. Thomas querit, an Deus operetur in omni operante maximè interrogat

A de operatione per se, & immediate tendente ad eumdem effectum causæ secundæ, hoc enim est, quod ad fidei doctrinam pertinet, & contra hoc tendunt omnia argumenta quæ D. Thomas proponit, & occasione questionis in hoc sensu intellectæ ortus fuit error, quem in corpore articuli refert. Cum ergo in principio articuli, ex eo, quod omnia agunt in virtute Dei, & quod primum agens mouet secundum, ad agendum infert. Et ita ipsa (utique virtus Dei) est causa omnium virtutum agentium. Intelligit planè de causa per se, & immediate elicente, seu efficiente ipsam actionem secundarum agentium; ergo in illis principijs, quæ assumit, non loquitur de virtute, vel motione prævia in causam, sed loquitur de virtute intrinseca, & increata ipsius primi agentis, in cuius virtute cetera agunt, & de motione intima, qua secundum agens per concursum in eius actione imbibitum ad agendum juuat. Nam si illa propositio intelligatur de motione prævia prime cause recepta in secunda, non inferretur ex ea per locum intrinsecum immediatus influxus Dei in actionem creaturæ, sed ad summum mediante illa motione indita ipsæ causa secundæ. Melius ergo intelligitur illud principium de motione adiuuante concomitanter, & simultanea, & imbibita in actione causa secundæ.

3.
Idem sumi potest ex altera ratione, quam subdit, quia Deus est causa vniuersalissima.

C totius esse, & ideo intimè operatur in omnibus, hæc enim ratio de consensu concomitante concludit, non de alio. Estque considerandum D. Thomam unam tantum ponere assertiōnem, & ad eam probandam, & explicandam omnes rationes dirigere, & varijs modis loquendi yti, non quæ existimauerit quotiescumque Deus operatur cum causis secundis, duas semper actiones, seu motiones, aut concursus eis tribuere, (numquam enim hoc ita declarauit,) sed vt doceret concursum Dei etiamsi in ipsa actione causæ secundæ imbibatur, esse altioris ordinis, & perfectionis, & oriri ex vniuersalissima virtute causa primæ, cui subordinatur, non verò è contrario. Cum ergo D. Thomas duplē illam actionem Dei numquam declarauerit, verisimile non est tam confusè, & obscurè, & sine speciali probatione illas tradidisse, vbi rem ex professo, & quasi in ultimo testamento disponebat, ac disputabat. Cuius etiam argumentum mihi est, quia nihil contra duplē concursum in argumentis obiecit, sed contra unum tantum, & in solutionibus defendendo unum concursum comitantem pntat se omnibus difficultatibus sufficienter satisfecisse. De nullo enim alio in solutionibus loquitur, & quæ in eis tradit hunc sensum confirmant, vt breuiter per illas discurrendo declarabo, ac secunda incipiendo, quia in illa res est clarior.

4.
In solutione ergo ad secundum expressè dicit concursum causæ primæ, & secundæ esse unam, & eamdem actionem prout procedit à primo, & secundo agente, quæ cum sint diversi ordinis, possunt esse principia eiusdem actionis. Idem colligitur ex solutionibus ad I. si consideretur argumentum, quod de immediata actione ipsius effectus procedebat, quia si talis actio est à Deo, superflua esset actio causa secundæ, cum actio Dei sufficiens semper existat: quod necesse est intelligi de actione per se, & immediata, alijs conditionalis propositio impertinens esset, & falsa. Respondebat autem D. Thomas Deum quidem per illam actionem sufficienter agere, non in omni genere agentis, sed per modum agentis primi, & propterea non esse superfluam cooperationem secundi agentis; ergo ex vi influxus primi agentis

agentis nullum alium concursum D. Thom. requirit. Considerandum etiam est argumentum tertium cum solutione, erat enim argumentum Deum operari sufficienter in omni operante, quia omnibus dedit virtutes operandi, easque conseruat. Respondet autem non solum hoc modo operari in omnibus causis secundis, sed etiam eas applicando ad agendum, quod verbum applicando statim alij ad concursum praeuum applicant. Ergo vero, ut responsio D. Thomae sit sufficiens, inde colligo in phrasis, & modo loquendi D. Thomae etiam applicacionem ad agendum secundi agentis a primo, que sit per se ac intimè, & quasi essentialiter requisita, non esse aliam ab ipsa actione, qua secundum agens ultimatè, & quasi in actu secundo ita applicatur ad agendum, ut passum virtute sua contingat, ac proinde non fieri a Deo, nisi per concursum in ipsam actione imbibitum. Nam si hoc ita non esset, non satis respondisset D. Thomas Deum non tantum operari dando, & conseruando virtutem agendi, sed etiam applicando ad agendum, quia si illa applicatio esset prævia, adhuc ex vi illius Deus non concurreret immediatè, & per se ad actionem causa secunda, sed vel per accidens dando aliquam conditionem sine qua non, vel ad summam dando complementum aliquod virtutis agendi, quam doctrinam paulo post tractando locum alium q. 3. de potent. magis explicabo.

Denique ad hoc confirmandum expendo, & declaro verba tituli illius articuli, vtrum Deus operetur in omni operante; illa enim particula *in*, duobus modis potest intelligi, primò ut dicat habitudinem subiecti, ita ut queratur an omne operans sit subiectum in quo Deus operetur. Secundò dicere potest particula *in* habitudinem intimè praesentiae ad operandum, ita ut sensus sit, an Deus in omni operante operetur, tamquam in illo intimè existens, & cum illo intimè operans. Quod ergo D. Thomas in priori sensu questionem non mouerit, facile persuaderi potest ex dictis, quia neque ex argumentis aliquid obicit contra illum sensum, nec argumentum, sed contra ex verbis Isaiae sumptum in illo procedit, nec in corpore articuli ad illum respondet, neque aliquam rationem afferit, qua responsionem in illo sensu affirmantem comprophet. Intendit ergo alium sensum, quem non solum dicta omnia contrario modo inducta indicant, sed etiam verba participialis assertionis responsuæ aperte declarans, sic enim concludit, sequitur quod Deus in omnibus intimè operatur. quod sufficientissimè, & verissimè ratione conseruationis formæ, & virtutis agentis simul cum concursu simultaneo eiusdem actionis intelligitur. Ex explicatur optimè ex verbis eiusdem Diuini Thomae 1. part. quæst. 8. art. 1. ad 3. vbi ait, hoc ad maximam virtutem Dei pertinere, quod immediatè, in omnibus agit: vnde nihil est distans ab eo, quasi in se illum non habeat.

Discursum, & ponderationem huius loci qui in hac materia esse debet capitalis, multum confirmat modus loquendi D. Thomæ de hoc concurso in hac materia de gratia 1. 2. quæst. 109. ferè per totam: nam in 1. art. sic ait. *Alio cuicunque agentis creati pendet a Deo quantum ad duo, uno modo in quantum a Deo habet formam, seu perfectionem per quam agit: alio modo in quantum mouetur ab ipso ad agendum.* Deinde addens agens creatum per propriam formam habere efficaciam ad effectum sibi proportionatum: ut autem ultra illum agat indigere forma superaddita; satis aperte insinuans ad effectus proportionatos non indigere forma, vel perfectione superad-

dita, sed tantum motione, id est adiutorio, & cooperatione primi agentis. In quo testimonio duo ponero, vnum est duo tantum postulare D. Thom. ad actionem causæ, vnum ex parte ipsius causæ, scilicet virtutem agendi; alterum ex parte Dei motionem, seu concursum, ac proinde alienum esse à mente D. Thomæ duas actiones, vel motiones ex parte Dei postulare. Alterum est quando causa secunda habet virtutem proportionatam suo effectui non indigere ad agendum noua virtute, aut perfectione in se recepta, ac subinde tunc non esse necessarium influxum in causam, quia si talis influxus esset necessarius, non posset per illum non dari causa noua perfectio, & virtus actiua ultra illam, quam naturalem habet, ut suprà c. 28. ostendit, hoc tamen aperte D. Thom. negat. Eodem modo in ar. 2. 3. & 9. vnicum tantum concursum generale ad opera naturalia requirit, quod vocat *auxilium Dei mouentis*, ut suprà vidi-nus: cur autem ita illum appelle, suprà etiam tactum est, & paulo post iterum dicetur.

Ad hæc loca respondent aliqui ex Thomistis, sub motione Dei comprehendere D. Thomam concursum præuum, & simultaneum, eosque licet realiter inter se distinguantur, tanquam vnum numerare, quia ordinantur ad vnum effectum, & ideo quasi vnum censentur. Sed hæc expositio a nullo antiquo Thomista data est, nam Capreol. in 2. dist. 28. q. 1. ad 12. ut suprà allegauit, negans cum Gregorio necessitatem motionis præviae ad auxilium generale, dicit, concordare D. Thom. & citat hunc locum Conradus etiam vbi de vnicâ influentia generalis concursus hæc loca intelligit referens ad ea, quæ dixerat q. 9. art. 4. vbi in fine corporis ait illam generalem influentiam esse solam efficientiam actionis voluntatis prout est a Deo præter alia, quæ ex q. 79. suprà allegauimus. Deinde est alia expositio contra proprietatem verborum, & voluntaria, quia illo modo etiam virtus actiua cause secunda, & concursus Dei sunt vnum, quia ad vnum effectum ordinantur, & in beatitudine dici posset, duo tantum requiri ad videndum Deum, scilicet lumen, & intellectum, quia licet requiri obiectum, seu diuina essentia per modum speciei, vnum censetur cum lumine, quia ad eundem effectum tendit. Denique mirum profectò est, ut suprà dicebam, quod D. Thomas crediderit duas motiones Dei esse necessarias, & quod toties, & in tot articulis semper de illis ut de una tantum loquatur, propter solum ordinem ad eundem effectum, cum id sit valde metaphoricum, & inusitatum.

Alij ergo interpretantur D. Thomam loqui in illis articulis de concursu prævio, & in causam. Ita exponit Aluarez, & probat, quia S. Thomas dicit, quod per illam motionem Dei accipiat virtutem ipsa causa secunda ad operandum. Longè vero aliter exposuit ibi E. Caietanus, nam dicta q. 109. art. 1. in principio dicit afferro D. Thomam illud principium, quod agens secundum indiget motione primi agentis ad mouendum, ut ostendat, quod non solum dependemus in esse, & conservari, sed etiam in operari, itaque ipso non cooperante non possemus operari. vbi per illam motionem intelligit diuinam cooperationem, & nihil aliud existimat necessarium. Deinde si D. Thomas loquitur de concurso prævio, cum vnicum tantum requirit, sequitur ex illius sententia non esse necessarium concursum immediatum Dei in actionem creature, sed in illam solum influere medio concurso prævio, quod nec dictus aucthor admittit, neque dici potest, ut in cap. 28. & sequenti latè declaratum est. Denique falsò D. Thomæ imponitur quod in alijs articulis

Responso ad illa loca reperi-tur.

Capreol.

Conrad.

Alia illorum articulorum explicatio re-picitur.

Aluarez.

Caietan.

Aluarez.

articulis dicat causam secundam accipere virtutem ad operandum à prima per motionem prauium; nihil enim tale in illis articulis inuenietur, sed solum quod causa secunda pendet à prima quoad duo, scilicet, quoad virtutem agendi, & quoad actualem motionem, non tamen dicit accipere virtutem, sed potius ait virtutem supponi ad motionem, quando effectus est proportionatus naturali virtuti cause secundæ, & tunc negat esse necessarium aliquid perfectionis illi addi. Vnde alij Thomistæ etiamsi dicant prauiam motionem esse necessariam, negant per illam addi, vel consummari virtutem agendi, quia alijs tolleretur omnis sufficientia causarum secundarum ante actualem concursum Dei. Et idem P. Alvarez negat illam motionem tenere se ex parte actus primi, quod planè repugnat, si dat cause virtutem ad operandum, vt in dicto cap. 28, & sequenti latè dictum est. Necessarium ergo est, vt D. Thomas loquens de vna generali motione primi agentis, per illam concursum simultaneum intellexerit, quia ille est intiomor, & ex vi essentialis dependentia evidenter necessarius.

9. Explicatio aliorum locorum quæ ab aduersariis affertur ex S. Thoma lib. 3. contra gent. c. 66. & 67.

Atque ad hunc modum possunt induci omnia, quæ de ista dependentia, & motione cause secundæ à prima tradit latè D. Th. lib. 3. contra gent. cap. 66 & 67. quæ solent in contrarium allegari, quia in eis dicit Doctor sanctus omnes causas secundas agere in virtute primæ, & Deum esse causam operandi omnibus operantibus; nam vtrumque volunt aduersarij intelligi propter influxum prauium in causam. Sed non ita est; nam si omnes rationes quas illis capitulis ad illam conclusionem probandum D. Thomas affert, attentè considerentur, nihil de tali concursu prauio in eis inuenietur. Quia solum duobus principiis modis declarat Deum esse alijs operantibus causam operandi, scilicet, quia eis dedit virtutes operandi, quas semper conseruat, & quia agere non possunt, nisi Deus illarum effectibus, & actionibus esse influat, quod facit per concomitantem concursum: & ratione illius dicuntur omnia agere in virtute Dei, vt paulo post in cap. seq. amplius explicabo.

10. Explicatur cap. 70. lib. 3. Contra gent.

In cap. verò 70. vt declareret, quomodo idem effectus sit à Deo, & naturali agente, prius obiicit tria argumenta, quæ omnia supponunt illam efficientiam in hoc consistere, quod virtus diuina, & virtus cause vna, & eadem actione totum effectum naturale producunt. Deinde modus illius causalitatis per hoc solum declarat, quod primum agens dat secundo virtutem agendi, & conseruat eam, & applicat illam ad agendum, vbi necesse est loqui de applicacione, qua per se, & immediate fit effectus. Nam inde infert, sicut secundum agens immediate est actuum, ita virtutem primi agentis esse immediatam ad producendum effectum, quod certè non esset consequens, nisi illa applicatio ad agendum esset intima ipsi effectui, & per actionem ipsam per se, & immediate terminata ad ipsum fieret, vt circa solutionem ad tertium primi testimonij ponderauit. Et iuxta hunc sensum procedunt reliqua, quæ respondendo ad arguments docet. Nam in primis concedit vnicam esse actionem cause primæ concurrentis cum secunda, & ipsius cause secundæ, neque in generali concursu ponit unquam aliquam actionem, quæ sit solius Dei. Deinde ostendit neutram causam esse superflua, quia secunda agit in virtute primæ, quatenus ab ea essentialiter in agendo pendet, & quia prima vult locum agendi concedere cause secundæ, illi efficientiam suam ex immensa sua bonitate at temperat. Ac tandem ex eodem principio facile declarat, quomodo totus effectus

A tus sit à duabus causis subordinatis inter se. Non dicit autem aliquam ex his causis, scilicet, primam habere duplum influxum in effectum distinctum ab influxu cause proximæ, nimirum vnum per virtutem instrumentariæ denuò, & actualiter factam in causa secunda, & alium immediatum in ipsum effectum, & proxime procedentem à virtute increata in ipso Deo existente, alioqui debuisset D. Th. etiam respondere cur hoc superfluum non sit, vel quæ imperfectionis causa secundæ tot Dei actiones, & influxus requirat, quod semper in agendo niti beat immediatè in ipsa virtute increata Dei, & hoc satis illi sit ad dandum esse suo effectui, & ad dependentiam, quam in hoc debet ab ipso esse per essentiam.

B Alia sunt plura D. Th. loca, quæ in vtramque partem ab auctoribus vtriusque sententiaz agitantur, quæ nunc omitto, quia vel superioribus similia sunt, vel in argumentis primæ sententiaz tanguntur, & in cap. seq. tractabuntur, vel pertinent ad concursum cum voluntate libera, de quo dicere incipiems cap. seq. vel denique pertinent ad auxilium efficax gratia, de quo in lib. 5. dictum sumus. Alijs ergo omis-
11. Omituntur alia loca Diui Thomæ.

C C

de prætermittere hic non possumus locum celebrem in q. 3. de potent. art. 7. quo nos maximè premunt defensores prioris sententiaz, quia in eo, præsertim in solut. ad 7. aperte videtur D. Th. ponere in causis secundis duplum virtutem necessariam ad agendum, vnam firmam, & permanentem, quæ est virtus connaturalis vnicuique cause, aliam fluentem, quæ à Deo fit in re naturali, & per eam actualiter agat, & de hac dicit esse per modum intentionis, & habere esse incompletum ad instar motus instrumenti, vel vt species coloris in aere, propter quæ verba dixi in lib. 1. de Auxil. D. Th. in eo loco sensisse dari in causa secunda aliquid prauium actu inditum à causa prima ad agendum; illam verò sententiam postea tacite retractasse, quæ responsio reijscit à nouioribus Thomistis, & video antiquiores etiam non ita de eo loco sensisse: nam Capreolus, & Caietanus, vt supra dixi, doctrinam illius articuli allegant, & sequuntur tanquam consentaneam, & conformem doctrinæ eiusdem S. Doctoris, & ideo paulo diligentius articulum illum considerare libuit, & simul occasione illius omnia, quæ de reliquis locis diximus, amplius declareremus, & confirmemus.

E Primò ergo considerandus est discursus corporis articuli, in quo impugnato errore, qui secundis causis proprias suas efficientias negabat, ita concludit. *Non ergo sic est intelligentum, quod Deus in omni re naturali operetur, quasi res naturalis nihil operetur, sed quia in ipsa natura, vel voluntate operante Deus operatur.* vbi particula in (vt supra notaui) non dicit habitudinem ad naturam, vel voluntatem vt subiectum, sed vt principium operationis suæ, ratione cuius dicitur Deus in ea operari; alijs nec assertio responderet questioni, neque per illa verba explicaretur Deus efficere ipsammet operationem nature. Nam in titulo non quæsiuit, an Deus operetur in natura operante, sed an operetur in operatione naturæ, idest, an operetur ipsammet operationem naturæ; in eodem ergo sensu loquitur in illa assertione affirmando Deus efficere operationem naturæ, & voluntatis, & ideo statim aggreditur explicare modos, quibus vna causa esse potest principium actionis alterius: ponit autem quatuor modos. Primus est dando virtutem agendi, secundus est conseruando illam, tertius vt applicans, & mouens virtutem agendi inferioris cause, quartus vt principale agens respectu instrumenti. Ex omnibus his modis dicit, *Deum esse causam efficientem actionis*

causa secunda: ex illis tamen quatuor modis duo primi ad presentem questionem non spectant: nam etiam Durandus, & alij qui negarunt necessitatem generalis concursus, illos modos non negant. quia illi modi efficiendi non sunt per se, & immediati respectu actionis creature, sed remoti, & quasi per accidens, sicut causa cause, est causa causati, sed præmituntur à D. Thoma, tam in loco, quam in alijs, quia explicant essentialē dependentiam causæ secundæ, & virtutis eius in suo esse à causa prima, ex qua oritur dependentia etiam in agendo. Oportet autem notare illos duos modos necessariò esse per actiones, seu influxus in re ipsa distinctos, quia productio, & conseruatio esse potest eadem actio continuata. Vnde per se tantum distinguuntur habitudine ad esse, vel non esse, quod præcessit, ut ex Metaphysica constat.

^{13.}
Quomodo D.
Thom. Deum
mouere cau-
sam secundam
ad agendum.

Tertius modus, quo Deus dicitur causa actionis causa secundæ, erat quatenus mouet illam ad agendum, & addit D. Thom. hæc verba. *In quo non intelligitur collatio, vel conservatio virtutis activa, sed applicatio virtutis ad actionem,* per quæ explicat latius hunc motum non esse talem cogitandum, ut per eum conferatur causa secundæ noua aliqua virtus agendi, & consequenter non esse concursum præium, qualis à nouioribus Thomistis cogitatur. Nam quidam illorum fatentur addere complementum virtutis; alij verò licet nomen refugiant, rem planè fatentur, dum aiunt per illam motionem conferri causæ secundæ aliquid, quod est formale principium efficiendi actionem causæ secundæ: ex quo necessariò sequitur tale principium conferri causæ secundæ per illam motionem, ac subinde conferri aliquam virtutem agendi, principium enim agendi per se non agit sine virtute, ut est per se notum. Explicat ergo D. Thomas motum illum esse tantum applicationem virtutis ad agendum, quod duobus modis potest intelligi.

^{14.}
Primus modus
explicandi di-
ctum illud.

Primo proprio, & vulgari modo de applicatione antecedente, quæ solet esse conditio necessaria ad agendum, & antecedere solet in agentibus creatis quoties agere incipiunt, maxime quando agunt ex necessitate naturæ, nam de liberis postea dicemus. Illa enim cum positis omnibus requisitis ad agendum necessariò agunt, si habeant totam virtutem per se necessariam ad agendum, & non agant, non potest esse nisi ex defectu alicuius conditionis necessaria, quam applicationem præium ad agendum nunc vocamus: ac proinde si virtus est eadem, & antea non agebat, & nunc agere incipit, necesse est, ut aliqua applicatio præcesserit. Sed in hoc est notanda differentia inter potentias vitales, quæ immanenter agunt, & virtutes agentes actione transiente, nam in prioribus semper applicatio materia circa quam, fit per aliquam mutationem in ipso agente, quamuis sit semper necessaria in eadem potentia; etenim si potentia sit appetitiva, requirit præiuam applicationem materiæ, quæ fit per cognitionem, & sic applicatio illa fit per mutationem in apprehensiua potentia. Si verò sit apprehensiva, & antea nihil operetur, oportet, ut ab aliquo obiecto excitetur, quod non fit sine aliqua mutatione, & impressione speciei; si verò iam operatur, potest per potentiam appetitentem ad alium actum applicari, & tunc applicatio fit per mutationem in appetitu factam. At verò in his, quæ agunt actione transiente, applicatio sèpè fit per motum ipsius agentis; aliquando verò fieri potest per solam passi mutationem. In toto autem hoc genere applicationum, motio quæ interuenit fit ordinariè, seu intra ordinem naturæ sittendo per causas secundas, & per motus physicos, & no-

A bis notos, ut sunt motus locales in rebus inanimatis, & actus vitales per productionesphantasmatum, aut aliarum specierum intentionalium in viventibus. Et simul etiam tota hæc applicatio fit à prima causa ut concurrente cum secunda mouente, & applicante aliam, & tunc respectu applicantis actiù Deus agit per concursum simultaneum; respectu vero causæ applicata est motio prævia, non tamen per se requisita ex vi essentialis dependentia à prima causa, sed ex defectu conditionis requisita, quæ supponitur præcedere, quod accidentarium est. Nec etiam illa semper recipitur in causa, quæ applicatur ad agendum, sed tunc solum quando applicatio fit per directam actionem in ipsam, quod non est in omnibus necessarium, ut declarauit.

Præter hos autem modos applicationum, non potest cogitari alius, qui fit per motionem conditionis tantum prævia, ac necessaria ex parte causa secundæ, ut præcisè in actu primo intellectæ. Et ideo sicut in locis antea tractatis dixi, ita & in hoc verisimile mihi non est D. Thomam loqui in hoc modo applicationis.

Nam licet verissimum sit, quoties illa applicatio necessaria est, & fit, illam facere Deum; tamen neque est per se necessaria in omni actione creature, neque fit immediatè à solo Deo secundum communem cursum naturæ: hic autem tractamus de concursu, quem Deus per se ipsum, & immediatè confert in omni operatione causa secundæ. Et ideo illo peculiari modo ipsam exhibitio actionis potest dici applicatio agentis ad agendum, non prævia, seu in actu primo, sed quasi formalis, & in actu secundo, & hæc per se necessaria est in omni agente, quoties de novo agere incipit;

C & de hac intelligo loqui D. Thomam, & in illo articulo, & quoties dicit, Deum per generalem concursum applicare causam secundam ad agendum. Ad hoc autem non est necesse ut aliquid præium ponat in causa secunda, immo neque illud intelligi potest, quia cum sit formalis applicatio, quæ per ipsam fit, inter illam, & principium agendi non potest altera applicatio intercedere, nam omnis alia, quæ

D cogitari potest, præcedit, & tenet se ex parte actus primi; hæc ergo applicatio eo modo à Deo fit, quo ipsa actio causa secundæ, cum sint idem: actio autem fit per se, & immediatè à Deo per se ipsum, seu per concursum simultaneum in ipsa; ergo eodem modo fit dicta applicatio; ergo propter illam non oportet D. Thomam in illo tertio modo ponere influxum præium in causa.

Instabis expreßè D. Thomam docere per hanc applicationem moueri virtutem causæ secundæ ad agendum: quomodo autem moueri potest nisi aliquid in se recipiendo? Vnde D. Thomas semper vtitur exemplis, quæ supponunt motum receptum in re, quæ applicatur ad agendum, ut est applicatio cultelli ad scindendum, vel calami ad scribendum. Respondeo D. Thom. vti verbo mouendi ad explicandam dependentiam secundi agentis à primo, & superioritatem, ac potestatem primi agentis in secundum: non oportet autem illud verbum in physico rigore, & proprietate sumere, sed iuxta materiæ exigentiam, ac capacitatem. Sicut ergo applicare causam secundam ad agendum, nihil aliud est, quam illam actioni sua subiungere, ita mouere illam ad agendum, per se, ac formaliter loquendo, non est nisi illam actu agentem constituere, quod non aliter fit effectuè à Deo, nisi efficiendo ipsam actionem eius, quod facit per influxum in ipsa actione imbibitum. Et sic etiam dixit D. Th.

E in eodem art. & in 1. p. q. 36. art. 3. ad 3. virtutem causæ prima coniungere causam secundam.

^{15.}
Rejicitur mo-

Obiicitur S.
Thomam vti
verbo mouen-

di.

^{16.}
Respondeo.

suo effectui. Non enim coniungit illam, nisi vel potestate, dando illi virtutem agendi, vel actu efficiendo actionem eius, hoc enim modo applicat ultimatè illam, & mouet, seu iuuat potius ad agendum.

Addere vero possumus Deum concurrens cum causa secunda per voluntatem suam praebendo conursum; potest ergo actio causæ secundæ compafari, vel ad actionem Dei externam, vel ad voluntatem Dei: priori modo non tam dicetur causa secunda moueri à Deo, quam iuuari, vel cum illa cooperari Deum; posteriori autem modo dici potest moueri à Deo ad agendum, non per impressionem exterioram, & præuiam in illa factam, sed per quandam subordinationem, ad eum modum quo intellectus dicitur moueri à voluntate, quando ad credendum applicatur, non quia voluntas aliquid imprimat intellectui ad actum fidei, & principium illius, vt quidam nouiter inducere tentant, sed propter sympathiam, & naturalem subordinationem potentiarum, vt est communis Philosophorum consensus. Sic ergo dicitur causa naturalis moueri ad agendum per voluntatem diuinam, quia eo ipso, quod illa est sufficienter constituta, & expedita in actu primo ad agendum, si vult illi præbere conursum, statim prodit in actionem, etiam si voluntas Dei nihil nouum in illam exprimat. Est tamen discriben in exemplo adducto, quia voluntas hominis applicando intellectum, neque aliquid præuum illi imprimit, neque per se, & immediatè influit in actionem intellectus: voluntas autem Dei applicando causam secundam efficit per se, & immediatè actionem eius, & efficiendo actionem, causam etiam secundam ad agendum applicat.

18. Supereft quartus modus, quem in eodem articulo D. Thom. addit, dicens Deum efficere actionem causæ secundæ per modum principalis agentis, in cuius virtute causa secunda tanquam eius instrumentum agit, quod longo discursu declarat, tamen summa est, quod solus Deus dat esse virtute propria: alia autem cause in virtute Dei, de quo principio in capite sequenti plura dicturi sumus. Nunc quod ad hunc locum attinet, manifestum est, cùm D. Th. ait, *agentia secunda dare esse in virtute Dei*, non loqui de virtute creata, & instrumentalí, quam Deus prius natura influat in causam ipsam secundam, sed de virtute in creata, quæ est idem cum ipsa essentia Dei. Inde enim inferius probat Deum immediatè agere in omni agente, quia virtus Dei immediatius dat esse cuilibet effectui, quæ virtus creata: virtus autem Dei est ipsa essentia diuina, & ideo vbiunque operatur virtus Dei, operatur etiam immediatè ipse Deus; loquitur ergo de virtute increata. In eodem ergo sensu dicit, quod Deus in qualibet re operatur in quantum eius virtute (vtique increata) E qualibet res indiget ad agendum. Ergo respectu illius virtutis increata dicuntur causæ secundæ instrumenta, non quia virtutem instrumentariam in se recipient, sed quia in actionibus suis nituntur in virtute ipsa increata Dei, & quia ad nutum voluntatis Dei operatur, & quia ab ea, vt à principali causa pendent, & illius cooperatione tanquam principia motione indigent. An vero cause secundæ dicendæ sint principales causæ, vel instrumentales, quantum præsens materia postulauerit, in capite sequenti attingemus; sive vero uno, sive alio nomine, sive utroque diversis rationibus appellantur (quod fortasse de modo loquendi est) nunc satis nobis est, quod vt dicantur dare esse in virtute Dei, non

17. Explicatur re-
sponsio.

A oportet vt ad agendum nouam virtutem, præter connaturalem à Deo recipient, quia quælibet naturalis virtus, quatenus firma est, & permanens, ac congenita cum creatura, est virtus instrumentaria illo modo respectu Dei, & ratione sui esse non potest nisi in virtute Dei dare. Vnde in eodem articulo ad 4. ait D. Thomas, quod tam Deus, quam natura immediatè operantur; & ad 5. ait, virtutem inferiorem intrinsecè esse instrumentum superioris virtutis, vtique Dei. Vnde subdit exclusa superiori virtute, inferior virtus operationem non habet. Solū ergo petit ipsam virtutem diuinam, quam inferiorem iuuet, atque ita concludimus etiam hunc quartum modum efficiendi Dei in operibus causarum secundarum, non postulare præuum influxum causæ primæ in secundam, sed per efficientiam principaliorem Dei in eandem actionem, & effectum sufficientissimè perfici.

Dices ergo, quartus modus efficiendi non differt à tertio, & superflue D. Thomas tot modos efficiendi Dei cum causis secundis numeravit, cùm reuera vnus tantum sit, scilicet per simultaneam cooperationem, vel ad summum duo, unus mediatuus dando virtutem agendi, aliis immediatus simul concurrendo. Respondeo quamvis duo primi modi formaliter non pertineant ad actualem conursum, nihilominus, vt iam dixi, à D. Thoma esse præmissos non tantum hoc loco, sed etiam in alijs suprà traditis, quia valde conducunt ad intelligendam radicem, & causam necessitatis auxiliij, seu conursus actualis, quia ex dependentia in esse nascitur dependentia in agere. Deinde sicut priorem modum agendi per actionem remotam in duo distinxit Diuus Thomas, licet in re non dicant actiones distinctas, sed unam permanentem cum duplice habitudine, vt adnotauit, ita in duobus modis ultimis non oportet cogitare duas actiones Dei in re distinctas, quia reuera non sunt, neque in illo articulo à D. Thoma afferuntur. Imò contraria sententia assertores tam ex tertio, quam ex quarto modo positis à D. Thoma colligunt, & probant conursum præuum, nam per illum dicunt applicari causam secundam ad agendum, & per eundem moueri vt instrumentum diuinæ virtutis; ergo ex sententia illorum illi duo modi non requirunt duas actiones ex parte Dei, nos vero addimus illam actionem non esse nisi conursum simultaneum, quia per illum sufficientissimè vterque modus fit. Et ex mente D. Thomæ id confirmamus, quia alias in omnibus illis quatuor modis cooperationem simultancam Dei, quam maximè necessaria est, in prima causa omisisset, quod est incredibile. Scio dicturos unam sub alia comprehendisse, quia una ad aliam ordinatur, sed non est hoc verisimile, quia intentio principalis erat ostendere immediatum influxum in actionem, quia hic est per se requisitus in prima causa, & hic significatur, cùm dicitur Deus esse causa per se actionis creature, & ad hoc declarandum tendunt tertius, & quartus modus agendi à Diuino Thoma positii. Illis ergo modis Deus operatur per unum conursum simultaneum. Diuus Thomas autem illos distinxit, vt duas perfectiones in Deo, vt duas veluti dependentias in causa secunda nobis explicaret. Una est, quia omnis causa secunda, quamvis naturaliter agat, non potest applicari ad agendum sine voluntate Dei, & ideo eius actio semper est in Dei dominio, & hac ratione dicitur Deus applicare causam secundam ad agendum, quia si suspendat conursum, non potest applicari: si autem illum præbeat, illam applicari sinit,

19. Altera instan-
tia.

Reiicitur:

D

nam per illum dicunt applicari causam secundam ad agendum, & per eundem moueri vt instrumentum diuinæ virtutis; ergo ex sententia illorum illi duo modi non requirunt duas actiones ex parte Dei, nos vero addimus illam actionem non esse nisi conursum simultaneum, quia per illum sufficientissimè vterque modus fit. Et ex mente D. Thomæ id confirmamus, quia alias in omnibus illis quatuor modis cooperationem simultancam Dei, quam maximè necessaria est, in prima causa omisisset, quod est incredibile. Scio dicturos unam sub alia comprehendisse, quia una ad aliam ordinatur, sed non est hoc verisimile, quia intentio principalis erat ostendere immediatum influxum in actionem, quia hic est per se requisitus in prima causa, & hic significatur, cùm dicitur Deus esse causa per se actionis creature, & ad hoc declarandum tendunt tertius, & quartus modus agendi à Diuino Thoma positii. Illis ergo modis Deus operatur per unum conursum simultaneum. Diuus Thomas autem illos distinxit, vt duas veluti dependentias in causa secunda nobis explicaret. Una est, quia omnis causa secunda, quamvis naturaliter agat, non potest applicari ad agendum sine voluntate Dei, & ideo eius actio semper est in Dei dominio, & hac ratione dicitur Deus applicare causam secundam ad agendum, quia si suspendat conursum, non potest applicari: si autem illum præbeat, illam applicari sinit,

& illam etiam applicat, actionem eius cum illa efficiendo. Alia est, quod Deus solus per se sufficit ad dandum esse, quia solus est ipsum esse per essentiam; creatura verò sicut non potest habere esse, nisi à Deo, ita non potest dare esse, nisi adiuta virtute Dei, quam ob causam dicitur dare esse ut instrumentum Dei pariter illud efficientis. Et illi duo modi magis explicant duas rationes necessitatis concursus diuini, quām duas actiones in eodem concursu distinctas. Quapropter ex toto illo corpore articuli sincere intellecto, nihil est, quod concursum non confirmet.

20.
Tertia instantia.

Ferrariens.

Capreolus.
Caietanus.

21.
Rejecitur.

22.
Confirmatur.

dum esse suo effectui, & ipsamet actio prout fluit à Deo, & ideo dicitur esse quasi motio artis, vel ad modum intentionis. Et hoc modo facilè creditur, & rectè intelligitur, non potuisse communicari creaturæ agere sine virtute principali Dei mouente, sed adiuuante ipsam. Procedetque exemplum Diuini Thomæ cum proportione quadam: nam sicut instrumento artis, ut securi, tribui nequit, ut absque fabri motione per se scindat, ita nec causis secundis, quæ veluti instrumenta diuinæ artis sunt, tribui potest ut sine supremi artificis influxu efficiant. Ad hunc ergo modum potest ille locus exponi, ut nec assertio noltræ, nec doctrinæ eiusdem auctoris in alijs locis, imò in eodem articulo in corpore contrarius sit. Si autem alicui visum fuerit vim aliquam inferri illi literæ, potest persistere in priori responsione à nobis data, nam sine dubio sententia D. Thomæ in alijs locis satis perspicua est, & in eis si modum loquendi non correxit, quoad sensum doctrinæ saltem emendauit clarius loquendo, quod maximè ex his, quæ de causis liberis dicemus, confirmabitur.

C A P V T XXXIX.

Quid Aristoteles, vel antiqui Philosophi de necessitate concursus præiij in causis secundis naturaliter agentibus senserint.

Solum nobis facessit negotium solutio ad primam, quia in eo videtur distinguere Diuus Thomas duplē virtutem, quam Deus dat secundæ causæ, vnam per modum formæ habentis esse ratum, & firmum, aliam per modum intentionis, & motionis transiuntis, prout intellexit Ferrar. 3. contra gent. c. 70. & sequuti sunt alij Thomista recentiores, quorum expositio olim visa est verbis consentanea: tamen quia ille locus cum alijs collatus non est tantæ auctoritatis, in illo examinan-do non multum laborauit, & tacitè à D. Thoma reuocatum dixi, quia reuera in nullo alio loco similibus verbis visus est, neque aliquid fluens per modum intentionis in Dei concur-su interuenire dixit. Nunc autem motus auctoritate Capreoli, & Caietani attentiū considerauit discursum illius articuli, & planè intellexi, in quarto illo modo agendi, quo D. Thomas dicit, creaturam agere per virtutem Dei, non agere de virtute instrumentaria à Deo facta in creatura, sed de ipsa virtute increata Dei, ut iam ponderauit, & ex ipso contextu manifestè ostendi. Estque modus ille loquendi satis proprius, vt Diuus Thomas ipse ex professo declarat 1. p. quæst. 36. art. 3. ad 4.

Hinc vteriū animaduerti cum proportione intelligendum esse, quod idem D. Thomas in dicta solutione ad 7. maximè docet, non potuisse communicari creaturæ, ut ageret sine operatione Dei, quia licet illi dari potuerit virtus propria, non tamen vis illa, qua agit, ut instrumentum primæ causæ; quæ quidem vis, ut declarauit, non est nisi ipsa virtus diuina adiuuans virtutem creatam ad agendum: igitur ideo non potest virtus creaturæ talis esse, ut non indigeat operatione Dei, quia non potest esse ipsamet virtus Dei, neque potest illi dari, ut sit vniuersale essendi principium, vt idem D. Thomas subiungit. Ex quibus tandem probabilissimè dici posse existimo, etiam in principio illius solutionis, non loqui D. Thomam de virtute creata fluente indita causa secunda, priùs quām agat, sed solum de ipsamet cooperatione Dei, quam comparat D. Thomas motioni instrumenti artis, non quia in omnibus seruet similitudinem, sed solum in actuali dependentia à superiori agente: in alijs verò non oportet seruari similitudinem, quia nec causæ secundæ, sunt propriæ instrumenta, ut infra dicam, nec exempla oportet esse in omnibus similia.

Cum ergo Diuus Thomas ait, præter virtutes nativas, & permanentes rerum naturalium, *id quod à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat esse ut intentionem solam, &c.* de actuali quidem motione Dei intelligendum puto, non tamen ita fieri in re naturali, ut fiat in ipsa causa secunda, vel virtute eius tanquam in subiecto recepta (nisi quando in illa recipitur propria actio, sed ita ut generaliter, & per se loquendo fuit in re naturali quoad actionem eius, quia id, per quod immediate Deus iuuat causam secundam ad dan-

^{1.}
*S*uperest ut de Philosophis, præsertim de Aristotele, pauca dicamus. Nam P. Aluanus ita dicit, suam sententiam esse expressam Aristotelis, sicut Augustini, & Thomæ. Ad id autem probandum adducit hæc verba Aristotelis 8. Physic. cap... text. 53. *Vtraque igitur mouere dicimus, & primum, & ultimum mouentium, sed magis primum; illud enim mouet ultimum, sed non hoc primum, & sine primo quidem ultimum non mouebit, illud autem sine hoc, ut baculus, non mouebitur, nisi moueat ab homine.* In quibus verbis sentit Aristoteles, quod sicut baculus non mouebit aquam, nisi moueat à manu, ita neque causa secunda ager aliquid, nisi moueat à prima. Habetque vim hoc testimonium, supposito alio principio eiusdem Aristotelis, quod agentia creata non mouent nisi mota, 7. Physic. cap. 1. & lib. 8. cap. 5. & intelligit de proprio motu recepto in ipso agente, quia inde concludit deuenientum ad unum primum mouens immobile. Tandem allegat Aristotalem in libro de caus. propos. 1. & 16. dicentem virtutem diuinam esse virtutem omnium causarum, & coniungere illas suis effectibus.

^{2.}
*E*sed in primis in his locis nihil inuenio ab Aristotele dictum de modo concursus primæ causæ cum secunda: nam in prioribus locis non tractat de omnibus causis efficientibus, sed de mouentibus motu physico. Ultimus autem locus non est Aristotelis, sed vel Procli, ut quidam volunt, vel alicuius incerti auctoris Arabis, vt Diuus Thomas in principio Comment. eiusdem libri sentit. Deinde neque priores propositiones in vero sensu applicatae cum proportione ad quamcumque causam efficientem, neque posteriores aliquid obstant assertioni positæ, sed illam potius confirmant, vt statim declarabo. Prius tamen aduerto non fas sit constare ex doctrina Aristotelis, quid ipse senserit de immediato concursu primæ causæ ad

Explicitur illa verba.

Dubia mens Aristotelis de immediato cause primæ concursu cum secundis.

ad omnes actiones causarum secundarum. Nam in libro de Mundo ad Alexandrum versus finem, id planè negare videtur ab illis verbis. Reliquum est, ut summarim differamus de causa quæ omnia continet, & de qua inquit: *Vetus fama est, & quidem hereditaria mortalium omnium uniuersa à Deo, & per Deum nobis esse constituta; nec verò illa natura per se sufficit. orbata salute, quā ipse ferat.* Nihilominus statim latissimè docet Deum non immediatè ac per seipsum omnia facere, neque omnibus præsentem esse, sed in sublimi loco existentem inde virtutem suam diffundere, primò quidem, ac præcipue in cœlestia corpora, & interea efficacius in ea, quæ fibi propinquiora sunt, ac proinde hæc terrestria diuinam utilitatem (vt ait) infirmis participare. Vnde sic concludit. *Itaque rectius est indicare, quod etiam conueniens, & Deo maxime decorum intelligitur in Cælo virtutem esse constitutam, & plurimum remoris, ut uno verborem absoluam, & omnibus in uniuersum salutem afferre, quām penetrare, & eo frequenter accedere, ubi neque honeste, neque liberaliter ipse per se conficeret, quæ apud nos essent.* Quod postea exemplo Imperatoris humani late declarat, & suadet, ac iterum concludit. *Grauius, & decentius existimabimus Deum constitutum esse summo in loco, & virtutem eius per uniuersum Mundum diffundi Solē, & Lunam vertere, & cœlum totum conuertere, aucthoremq; esse salutis eorum, quæ in terra continentur.* Et postea declarat illo simplici motu Deum hæc omnia inferiora operari, & hoc putat ad efficaciam virtutis eius pertinere. Et infra iterum sic ait, *Natura diuina de simplici quodam rei prima motu proximis largitur, atque de his iterum ad remotiora quoad per uniuersum transeat. Aliud enim ab alio motum, & hoc rursus aliud videtur agitare cum mundo.*

Negat Aristoteles hunc concursum immediatum.

Ex quibus euidenter appetit Aristotelem non credidisse, Deum per seipsum, & immediatè operari omnia causarum secundarum opera immediatione, vt aiunt, suppositi, sed ad summum immediatione virtutis. Imò nec de hac immediata virtute sensisse videtur esse aliam ab influentiæ Cœlorum, quæ ab ipso Deo mouente cœlum originem ducit, & ideo virtus etiam dicitur, quia per virtutem eius efficitur. In hoc autem Aristoteles grauiter errauit, & de Deo, & de efficientia eius humiliter ac indignè sentit: ideo tam de illo, quām de alijs Philosophis ita dicentibus, meritò dixit Albertus in 1. dist. 45. art. 3. Quidam Philosophi excluderunt voluntatem Dei ab operibus naturæ, dicentes eum tantum posse mouere primum mobile, alia verò moueri diversimode secundum distantiam ab ipso, & illi, qui vanitatem sequuti sunt, in vanitate obierunt, & obscuratum est cor inspiens eorum. Sicut Tullius qui negat præscientiam, vt stabilitat casum, & fortunam. Et Commentator super Physicam, & Metaphysicam, qui negat Deum immediate operari in quolibet, vt stabilitat unicuique propriam actionem secundum propriam naturam, quam habet, & in 1. dist. 3. art. 1. Aristotelis coniecturas dissolutus.

Nullū efficax argumentum ex Aristotele duci potest hoc loco.

Cum ergo Aristoteles, & eius Commentator in errore versatus fuerit, nullum argumentum efficax ex eius doctrina sumi potest: nam si omnino negauit influxum cause primæ in effectus causarum secundarum, tam immediatione virtutis, quām suppositi, vt Albertus indicat, profectò neque concursum præuium, neque simultaneum admisit: si autem posuit causam primam influere in effectus causarum secundarum, saltē immediatione virtutis, licet non suppositi, vt Fonseca sentit, & verba Aristotelis indicant, tunc mirum non est, quod

A posuerit præuium influxum in causam, sicut nos capite sequenti dicemus de influxu Cœlorum, seu causarum creatarum vniuersalium, quia præter illum non posuit concursum simultaneum: vnde si virtus increata Dei non operetur per seipsum immediatam actionem, causæ secundæ, nec causa secunda sola sua virtute illam efficit, necesse est, vt aliqua virtus creata addatur causæ secundæ, quæ habeat vicem Dei, & cum causa secunda operetur.

In iuxta hunc tamen modum ponendi præuium influxum in causam, tollitur concursus simultaneus immediatè procedens ab ipso Deo, sicut Aristoteles illum negauit. Vnde à contrario sumimus efficax argumentum. Nam ideo Aristoteles posuit virtutem illam descendenter à Deo ad causas secundas, priùs ad proximas, & per illas ad remotas, quia non putauit Deum per se facere omnia, & esse in omnibus causis, & immediatè immediate virtutis propriæ, & suppositi operari in omnibus; ergo è contrario, si immensitudinem virtutis increatae Dei intimè existentis in omnibus causis, & effectibus creatis cognouisset, & perfectum modum operandi Dei in omnibus immediatè per suam virtutem, & suppositum assequutus esset, profectò numquam de illa virtute prævia, & diffusa cogitasset. Quapropter virtus illa de qua Aristoteles loquutus est, non est talis, qualis ab his Theologis cogitatur. Nam ab Aristotele ponebatur vt virtus quedam per modum actus primi, quæ posset supplere totam immediatam efficientiam cause primæ necessariam ad actionem causæ secundæ, ita vt illa virtus iam non indigeret alio concursu simultaneo ipsiusmet Dei, in quo sensu continet illa sententia grauissimum errorem in fide, & repugnantiam in ratione naturali, quia si virtus illa creata est, essentialiter pendet ab actuali influxu Dei, vt nunc supponimus esse demonstratum. At verò Doctores Catholici longè sunt ab hoc errore, non possunt igitur Aristotelis auctoritate iuuari, nec rationem reddere, cur nouam præviā virtutem creatam requirant, si virtutem incretam intimè assisterem, & per seipsum operantem, vt par est agnoscent.

E His ergo consideratis facilis est responsio ad testimonia Aristotelis allegata. Ad primum enim respondemus Aristotelem ibi de mouentibus, & motibus physico motu, siue locali, siue alternationis, siue alio simili loqui. In quibus manifestum est, si plura sint mouentia, & mota inter se subordinata, & sistendum esse in aliquo primo, quod ab alio non moueat, ne detur processus in infinitum, & à primo mouente pendere reliqua, quia si primum cesset, cætera usque ad ultimum necessariò cessabunt, quia primum non mouet ultimum nisi mediante proximo: ergo si prima motio cesset, cætera deficiunt; è contrario verò non sequitur, si posteriora cessent, primum etiam cessare à motu, quia non pendet ab alijs in mouendo. Et ideo dixit idem Aristoteles in eodem cap. 5. tex. 4. In mouentibus, & motis per se ordinatis magis mouere primum, quām reliqua, quia potest moueri sine reliquis, non verò alia sine ipso. Verumtamen in his locis, vt notauit, semper Aristoteles loquitur de causis ita subordinatis, vt ultima tantum immediatè moueat in illo ultimo motu, ita vt prima solū immediatè moueat secundam, & per illam tertiam, & secundam immediatè moueat tertiam, & illa quartam, & sic deinceps. Et sic clarum est, tam ultimam causam, quas omnes intermedias debere moueri à prima motu proprio in unoquoque recepto. At verò subordinatio essentialis inter omnes causas secundas,

Quid sit virtus quam Aristoteles dixit à prima causa deriuari.

Responsio ad Aristotelis loca allata.

undas respectu primæ in agendo longè altioris ordinis est, est enim dependentia immediata ab ipso Deo, tam immediazione virtutis, quā suppositi; & ideo secundūm hanc rationem non pendent à Deo, vt mouente ipsas causas, sed vt coagente, & vt amouente subiectum illud in quo agit causa secunda, quem modum coagendi, & mouendi primæ causæ Aristoteles non agnouit, vt ostendi.

7.
Responso ad
secundum lo-
cum.

Vnde ad alium locum respondetur, principium illud, causa secunda non mouet nisi mota in physicis motibus, propter peculiarem rationem, & imperfectionem inueniri semper veram cum proprietate, supposito communi ordine causarum naturalium vniuersi, siue talis motus requiratur in causa propter applicationem localē, vt fortasse est in motu cœli, siue propter influentiam causæ rerum vniuersalium, cuius indigentia in his rebus inferioribus, & elementaribus inuenitur. At verò abstrahendo à mouentibus, & motis physicis, & loquendo generaliter de causa secunda effectrice sufficienter constituta in actu primo cum omnibus conditionibus prærequisitis ad agendum ante influxum primæ cause, non est vera illa propositio in proprietate intellecta de motu recepto in ipsa causa agente, quia nulla ratio, vel necessitas talis morus assignari potest, nec terminus propter quem requiratur, vt ex dictis est manifestum. Aristoteles autem, si in eo sensu, & vniuersaliter illam propositionem intellexit, ideo est, quia putauit influentiam primi motoris non attinere immediatè effectus causarum secundarum, imò nec ipsas causas secundas proximas, sed solum aliquam supremam, quam solam Deo esse immediatam cogitauit, & ideo posuit illam influentiam peruenire ad ultimum effectum per aliquem motum omnium causarum intermedianarum, vt iam declarauit. Illa autem falsa, & erronea, cogitatione de medio sublata, impertinens est ille motus ad propriam influentiam primæ causæ per se requiritam ad actiones causarum secundarum, & iam satis explicauit.

8.
Quomodo
causa secunda
dicatur ab
Arist. moueri
a prima.

Dixi autem non esse veram propositionem cum proprietate intellectam, quia per quamdam metaphoram, vt Fonseca dicit, vel secundūm quamdam proportionem, vt ego in Metaphysica dixi, verissima est. Nam sicut in Physicis proximum mouens, verbi gratia, baculus pendet à manu mouendo, & non mouet nisi motus, altiori modo pendet causa secunda in agendo à prima, nec illa agere potest nisi adiuta ab ista, & secundūm hanc metaphoram, vel proportionem solet concursus Dei vocari motio causæ primæ, non quia sit motio propria ipsius causæ secundæ, vt sic, sed quia est motio illius rei, in quam agit causa secunda, & simul est auxilium ipsius causæ secundæ. Nec hæc interpretatio noua est, aut nostra: nam Caietanus 1. part. quæst. 14. art. 13. illam tradit, licet alijs verbis, ait enim cùm dicitur causam secundam non agere nisi motam à prima, id posse intelligi vel de motione prævia, vel de cooperativa, & in priori sensu esse falsam, in secundo autem veram, & ita esse intelligendam; constat autem motionem cooperativam non afficere causam secundam, nec illam propriè immutare. Scotus etiam licet in multis locis repetat illam propositionem, *Causa secunda non agit nisi mota à Deo*, vt in 1. distinct. 2. quæst. 2. & dist. 8. quæst. 2. & dist. 39. quæst. 5. §. Contra ista; nihilominus in 4. dist. 1. q. 1. exp̄sē negat, causam secundam recipere aliquid à prima, ex vi generalis concursus, & ideo necesse est, vt illud axioma de cooperativa

A tiua motione intellexerit. Lychetus etiam, & Cordub. suprà allegati, licet à Caietano dissentiant in vñu distinctionis motionis prævia, vel cooperativa ad respondendum Scoto; nihilominus distinctionem ipsam admittunt, dicuntque, nunc causam secundam non moueri à Deo, nisi motione cooperativa, & accommodata vnicuique rei, quia Deus liberè agit: dicunt autem aliud fuisse futurum, si Deus ex necessitate ageret, quod nunc nihil refert.

Ad propositiones allegatas ex lib. de causis (quidquid sit de auctoritate illius libri, & de sensu in quo loquitur de causa prima, quod longiore postulabat disputationem nunc non necessariam) respondeo virtutem primæ causæ esse virtutem omnium non formaliter, sed effectiū, tum quia confert virtutem omnibus causis, tum quia omnes adiuuat, & cum omnibus operatur, ita vt sine illa nihil per se valeant reliquæ virtutes efficere. quæ omnia vera sunt sine prævia motione, vt iam satis explicatum est. Et similiter dicitur virtus causæ primæ coniungere causam secundam suis effectibus effectiū, quia immediatè ac per se efficit cum illis actiones earum, per quas actiones formaliter coniunguntur suis effectibus. Etenim licet daretur influxus præuius, non coniungeret formaliter causam secundam suo effectui, quia ex vi illius adhuc maneret causa in actu primo, vt suprà ostensum est, & ita semper coniunctio formalis fit per actionem: vt autem causa prima efficiat illam coniunctionem, non est necessaria virtus diffusa, sed per suam increatam virtutem id facit, atque adeò per concursum simultaneum, vt iam suprà declaratum est.

Ex his ergo propositionibus, & ex alijs, quæ de illo lib. referri solent, nihil aliud quām cooperatio causæ primæ cum secunda comprobatur. Et si qui Philosophi rectè de Deo sentierunt, hoc modo efficientiam eius in omnibus, & cum omnibus causis explicarunt. Solentque referri Plato in Timao, in quo nihil clarum inuenio, & Trismegistus in Dialogo Crater. quem videre non potui. Verba autem Philonis in libro, *Quod sit incorruptibilis mundus*, parum à medio, quæ ex Boetio refert, & commendat, hic referam, quia optimæ sunt. *Deus (inquit) insipit singula, paternam curam gerens rerum omnium*, & vt vera fateamur auriga more gubernatorisque regit, & gubernat vniuersa Soli, Luna, ceterisque syderibus, aeri quoque ceterisque mundi partibus assistens cooperando quidquid ad vniuersitatem, reclamque & inculpabilem dispersionem pertinet. Cūm ergo ex sententia Philosophorum rectè sentientium diuina cooperatio ad eius vniuersalem efficientiam cum causis secundis satis est, solique illi posuerint influentiam præviā in causam vel remotam, qui de immediata Dei efficientia in omnibus actionibus creaturarum non rectè senserunt, negari non potest, quin sententia nostra in vera Philosophorum auctoritate solidius habeat fundamentum, quām contraria.

Caietanus.

Scotus.

C A P V T X L.

Soluendo rationes assertioni nostrae contrarias, eadem veritas amplius confirmatur.

CVM dictum, & probatum sit ad demonstrationem assertionis positæ, satis esse ostendere præium influxum in causam non esse necessarium, si rationes omnes hæc tenus excogitatæ ad persuadendam hanc necessitatem inualidæ ostensæ fuerint, profectò sola talium rationum solutio ad assertionem confirmandam sufficere posset, ac deberet. Hoc ergo superest in hoc capite præstandum, in quo septem rationes primas, quæ in agentibus naturalibus locum habent, dissoluemus.

1. Prima ratio nitebatur in illo principio, quod causa secunda nihil agere potest nisi in virtute primæ, quod verissimum est: eius autem legitimus sensus est, quem capite præcedenti insinuavi, scilicet, causam secundam non habere virtutem per se, & (vt ita dicam) solitariè agendi, sed in omni actione sua debere nisi in virtute primæ causæ, sine cuius influxu cooperatiuo nihil agere potest, & ita dicitur in lib. de causis in principio, quod causalitas causæ secundæ formatur per causalitatem causæ primæ, quia scilicet in omnibus Deus immediatus, & intimius, ac principalius operatur, vt ferè exposuit D. Thomas in 2. dist. 1. quæst. 1. ad 4. Ad hoc autem necessarium non est, vt præter virtutem agendi permanentem, & in suo genere efficientem, quam etiam habet à prima causa, recipiat in se aliam virtutem fluentem, quia non in virtute illius agit, sed in virtute increata potentiæ in ipso Deo existentis. Cuius signum est, quia etiamsi virtus permanens causa secundæ intelligatur affecta aliæ virtute fluente, vtraque nihil agere potest nisi in virtute causæ primæ, non solùm quia vtramque debet, & conservat, sed etiam quia vtraque pendet essentialiter à proprio influxu immediate procedente à virtute increata primæ causæ. Vnde dato antecedenti in dicto sensu, negatur consequentia, quia supposita sufficientia virtutis causæ secundæ, est superflua alia virtus creata fluens, neque in illa fundatur illud principium, quia licet causa prima, & secunda simul concurrant, & secunda non indiget alio prælio concurso, nihilominus non concurrunt vt duæ causæ eiusdem generis, neque se iuantes quasi per accidens ex virtusque insufficientia, sed vt causæ diuersorum ordinum, quarum inferior est per se sola insufficiens, & essentialiter dependens à superiori, & ideo agit in virtute illius, non verò è contrario, quia superior per se potens est, & sufficiens, vt suprà dictum est. Vnde omnia quæ ibi afferuntur ad probationem antecedentis superuacua sunt, & coincidunt cum secunda ratione, vbi expedientur.

2. Ad confirmationem, cùm in ea sumitur, virtutæ causæ secundæ esse actum primum, ac esse actum pri- proinde esse actum admistum potentia, æquiuoca est, & ambigua propositio, & ideo distin- guere, & explicare illam oportet. Nam est mode id intel- sermo de virtute merè actiua, vt est illa, quæ agit actione transeunte, vel est sermo de virtute quæ ita est actiua, vt sit etiam receptiua, vt sunt potentia animæ. Item cùm aliqua ex his virtutibus dicitur esse actus admistus potentia, illud potest intelligi, vel potentia passiua, vel aliquo alio genere potentialitatis. Loquen-

A do ergo de virtute merè actiua, etiamsi sit præsum actus primus, & separabilis ab actu secundo, id est, ab actione, non inde fit talem virtutem esse actum admistum potentia receptiua; nam licet careat actione, non mouet in potentia receptiua alterius, quia etiam quando agit, illum in se non recipit. Quod si dicatur actus admistus potentia, solum quia potest actu non agere, hoc non obstat quoniam non habeat perfectiorem actualitatem, quæ sua actio, quia ipsa actio comparata ad formam, quæ est terminus eius, est actus imperfectus, quia est via quædam, sicut de omni motu, & mutatione Aristoteles dixit: forma autem quæ est terminus talis actionis, non habet perfectioram actualitatem, quæma formæ, quæ est principium actionis, sed vel minorem, vt in causis æquiuocis, vel ad summum æqualem, vt in causis vniuocis. Ergo quod talis actus primus possit isto modo esse in potentia, non ideo indiget noua actualitate sibi inhærente, vt reducatur in actum secundum, nam per solam actionem ab eo exeuntem constituitur in actu secundo, cuius est capax. Cuius etiam signum est, quia licet fingatur amplius actuata per aliquid additum, nondum est constituta in actu secundo, neque aliquo intrinseco initio eius, vt cap. 28. probatum est.

D De potentia autem animæ fatemur habere potestatem actiua admistam potentia passiua, sed hoc non obstat, quoniam in sua entitate, & in sua actiuitate habeant actualitatem, Id explicatur in potentia, & in sua actiuitate habeant actualitatem, animæ. simpliciter perfectiorem, quæma earum operationes, quia licet talis potentia in quantum passiua, secundum quid sit firmius perfecta, quæma sua operatio, in quantum actiua, est simpliciter perfectior. Sicut anima passiua etiam comparatur ad potentiam, quam in se recipit, & nihilominus perfectiore habet actualitatem, quæ omnia Philosophi notissima sunt, & sanè ad præsens punctum parum referunt: nam etiamsi fingatur intellectus, v. g. cum illo prælio influxu idhuc est in potentia receptiua sui actus secundi, & per suam entitatem, vel per habitum, aut speciem aliquam habet sufficientem virtutem in suo genere causæ ad producendum suum actum, ad quem est in potentia receptiua; ergo inde etiam habet perfectioram actualitatem: ergo illa alia actualitas quasi media necessaria non est.

E In secunda ratione aliquæ propositiones assumentur, quæ in legitimo sensu verae sunt, male autem applicantur. Prima est, quod esse existentia est proprius effectus Dei, quæ vt vera sit, non est ita intelligenda, vt solus Deus dicitur facere esse existentia, hoc enim aperte falsum est, aliæ causæ secundæ nihil efficent, vt statim dicam. Tribus ergo modis dicitur esse existentia proprius effectus Dei ex D. Thomas in 2. dist. 1. q. 1. art. 4. Primò, quia solus Deus potest illud facere ex vi sui esse, & sola virtute sua, quia solus ipse est ipsum esse per essentiam, & omne aliud est participatum. Secundò, quia solus Deus habet pro adæquato obiecto sue potentia actiua ipsum esse participatum, seu participale, vt est manifestum. Tertiò quod hinc sequitur, quod solus Deus facit per se primo ipsum esse, ac proinde nulla causa secunda confert suo effectui totum esse illius, nam omnis actio creaturæ supponit aliquod ens, ex quo suum effectum faciat, & ideo non facit per se primò ens, seu esse, sed tale ens, vel tale esse. Deus autem ad suam propriam actionem nullum esse necessarium supponit in re, quam facit, vt in creatione patet, & quando rem præexistentem perficit, vel cum causa secunda operatur, licet aliquod esse supponat, non tamen ab alio factum, quæ à se ipso.

3. Id explicatur in potentia, animæ.

4. Explicantur variae propositiones ab aduersariis allatae in 2. ratione.
1. Propositio esse existentia est proprius effectus Dei, quomodo vera sit.
D. Thom.

ipso. Sic ergo productio ipsius esse secundum omnem huiusmodi perfectionem est propria Dei : causa autem secunda quando producit effectum, licet illi det esse, non tamen cum illo modo, & perfectione qua Deus, & ideo ex hac parte non indiget illa prævia motione, vel elevatione ; nam ad suum agendi modum generalis concursus simultaneus illi sufficit.

^{5.}
2. Propositio.
Creatura non
dat esse nisi vt
instrumentum
Dei.
Explicatur.

Damascen.
Simplicius.
D. Thom.

Aristot.

Damascen.

^{6.}
Distinctio mo-
dernorum rei-
citur.

Alia propositio ponitur in prima illatione illius rationis, scilicet creaturam non dare esse, nisi vt instrumentum Dei ; quæ tangit philosophicam questionem, an causæ secundæ sint instrumentales, vel principales respectu suorum effectuum, in quo Platonici posuerunt, esse tantum instrumenta, quam sententiam refert, & approbat Damascenus in sua physica cap. 9. & Simplicius 2. physicorum cap. 3. art. 29. & interdum ita loquitur Diuus Thomas in quæst. 3. de potent. art. 7. Et illum loquendi modum defendit Caietanus 1. p. quæst. 45. art. 5. §. Ad Durandum. Aristoteles verò 2. lib. physicor. & 5. Metaph. causas secundas simpliciter principales vocat, quia in suo genere agunt propria, & sufficienti virtute. quem modum loquendi Philosophi, & Theologi communiter probarunt, quia reuera est proprius, nam aliis solùm per analogiam introductus est, & ad explicandam subordinationem, & dependentiam causarum secundarum à prima, & ad notandum, quod causæ secundæ nihil possunt per se facere sine influxu primæ. Et hæc sine dubio fuit mens D. Thomæ, vt etiam Thomistæ communiter sentiunt. Quocirca causæ secundæ non dieuntur instrumenta, etiam illo Platonico modo propter præviā instrumentariam virtutem fluentem illis additam, quando actu operatur, sed quia virtutes earum permanentes sunt quasi instrumenta Dei, quia & ipse per illas tanquam principale agens operatur, & illæ sine actuallæ influxu illius operari non possunt, etiam si ille influxus non sit motus in eis receptus, nam etiam in naturalibus instrumentis hoc necessarium non est, vt in Metaph. ostendi disp. 17. sect. 2. n. 14. Vnde Damascenus supra Platonem dicentem Principem mentem esse efficientem omnium rerum causam, naturam autem instrumentalem esse, ipse explicuit, hoc est, adiuuante causam esse pronuntiat.

Aliqui verò ex dictis modernis distinguunt inter causam secundam, vt communicantem effectui suam formam, vel vt dantem effectui, & sub priori ratione dicunt esse causas principales, quia forma producta non excedit perfectionem, & actualitatem producentis. Sub posteriori autem ratione dicunt esse propria instrumenta Dei, quia vt sic attingunt proprium effectum eius, & ad hoc dicunt requiri præviā motionem, quia instrumentum non agit nisi vt motum. Sed distinctio hæc nec sat̄ intelligi, nec satis probari potest, quia producere, seu communicare formam, & dare illi esse, physicè, ac verè loquendo non sunt duo; ergo vel vtrumque fit à causa secunda vt ab instrumento, vel vt à principali causa. Antecedens patet, quia efficere, nihil aliud est, quæ dare esse, nec aliter causa secunda communicat effectui formam suam, quæ dando illi esse, non quidem existiæ, nam hoc de se potentiale est, nec fit actu, nisi cùm coniungitur ei existentia. Item, quia causa secunda non communicat suam formam, nisi educendo similem ex potentia materia; ergo per hanc educationem transferatur forma ab esse in potentia, ad esse in actu; ergo per illammet constituitur sub esse existentiæ. Consequentia verò prima per se clara est, quia sicut in termino idem est formam

A fieri, & recipere esse, ita etiam in causa eadem est virtus per quam efficit principaliter, vel instrumentaliter.

Quapropter non magis complètetur causa secunda per actionem præviā in virtute agendi ad dandum esse, quæ ad producendum formam talis speciei, vel perfectionis. Imò licet ibi fingerentur duas actiones re, vel ratione distinctæ, una efficiens formam, & alia dans illi esse, etiam esset distinguendus duplex concursus simultaneus Dei, quia creatura nihil omnino facere potest sine tali concursu; ergo vel ad inducendum formam sufficit concursus simultaneus, & ita ille erit primus concursus Dei, & consequenter alius similis sufficiet ad dandum esse, & potius ille prior erit quasi prævius ad secundum, quia si illa duo sunt in effectu distinguenda, prius est educere formam quoad essentiam, quæ dare illi esse, quia essentia supponitur existentiæ tanquam potentia actui. Non ergo erit necessarius aliis concursus prævius in ista causa ad dandum esse, quia ex illa priori productione formæ necessariò resultat ipsum esse cum concursu imbibito in illa resultantia, seu productione ipsius esse. Nec videtur posse probabiliter cogitari, quod inter illas duas actiones, vel concursus, utroque distinctos interueniat tertius prævius ad efficiendum esse, & subsequens ad communicationem propriæ formæ. Vel certè si prævia motione ponatur ante totam efficientiam cause secundæ, tam vt communicantis suam formam, quæ vt dantis esse, sic æquè complebitur per illam præviā motionem in virtute agendi sub utraque ratione, & ita non magis sub una erit causa principalis, vel instrumentalis, quæ sub alia.

Dico ergo vnamquamque causam secundam in suo genere esse causam principalem, tam sui effectus, quæ esse, quod illi tribuit, ac prædicta superuacaneam, & sine fundamento rationis postulari motionem propter effectuationem ipsius esse. Quia sicut forma communicata effectui non excedit formalem perfectionem causæ, ita neque esse, quod fit in effectu perfectius est, quæ esse causæ, & sicut forma fit vt actu existat, ita forma causæ est principium agendi vt est in actu, atque adeo per suum esse actuale non minorem actualitatem habet, quæ sit esse datum effectui; ergo quoad vtrumque est principium principale proximum; ergo ex hac parte non indiget prævia motione. Aliunde verò ad hanc principalem efficientiam causæ secundæ, etiam respectu illius esse, quod facit necessarium non est, vt det esse independenter ab ipso esse per essentiam, neque vt primo per se attingat ipsum esse, vel sub communi ratione, essendi, vel non presupponendo aliquod esse in effectu, sed satis est, quod in suo genere per se, & propria virtute attingat illud esse, quod antea non erat, nisi in potentia, & per talem actionem in actuum reducitur concurrente prima causa, à qua omne esse creatum essentialiter dependet; neque enim causa secunda est principalis in omni genere, vel independenter ab omni superiori causa, sicut est Deus, quod verum est, siue consideretur vt dans formam, siue dans esse ad vtrumque; ergo sub utraque ratione sufficit dependentia à Deo per intrinsecum, & simultaneum concursum.

Ad tertium cùm in eo sumitur, concursum causæ secundæ essentialiter dependere à concursu causæ primæ, si intelligatur, vt verba in rigore sonant, de utroque concursu,

^{7.}
Pergit in ea re
futatione.

^{8.}
Affert. Causa
secunda est
causa princi-
palis in suo ge-
nere.

^{9.}

3. Ratio ad
vers. rejicitur.

Quid sit causa secundæ pendere essentialiter à concursu causa primæ. D. Thom.
vt est aliquid egrediens à sua causa, & realiter ab illa distinguitur, & dependentia effectiva, sic falsum est antecedens; quia concursus causa primæ, & secundæ in re non distinguuntur, sed sunt una simplex actio cum duplice habitudine transcendentali, vt cum Diuo

Thoma, & communis sententia diximus; & ita concursus in re non fit à concursu, neque unus pendet efficaciter ab alio, quia idem non facit seipsum, neque à seipso pendet; sic ergo intellectum antecedens negandum est, ad probationem autem negatur, inde sequi ea incommoda, quæ ibi inferuntur, vt iam declaro. Quamvis enim concursus causa secundæ non pendeat à concursu intrinseco causa primæ in genere causa efficientis, vt dictum est, nihilominus pendet essentialiter ab ipsa causa prima, & ab eius voluntate, quam aliqui vocant concursum Dei internum, respectu cuius verissimè dicitur concursum causa secundæ pendere essentialiter à concursu interno causa primæ, est enim de essentia actionis causa secundæ, vt simul, ac principaliter à Deo fluat, & ideo essentialiter pendet à causa prima, & ideo quasi formaliter dici etiam potest concursus causa primæ essentialiter pendere à concursu causa primæ, vel potius illum includere, ad eum modum quo ratio specifica potest dici pendere à generica, quia illam essentialiter includit.

Et hinc fit necessarium non esse (quod in prima consequentia illius rationis infertur) concursus causa primæ utique proprium, & ad extra esse priorem ordine causalitatis concursus causa secundæ, quia ubi non est causalitas, non potest esse prioritas, quæ in illa fundetur, sed ostensum est unum concursum non esse causam alterius, quia sunt idem; ergo nec prioritas esse potest. Et hoc ipsum fatentur dicti Thomistæ de concursu simultaneo, nunquam tamen probant esse necessarium aliud concursum exterrum causa primæ, qui sit vera causa efficientis, actionis causa secundæ, & consequenter prior natura concursu causa secundæ. Et possumus argumentum retorquere, quia alias etiam esset concedendum unum concursum causa primæ esse priorem natura alio concursu eiusdem primæ, quod non videtur admittendum loquendo de proprio concursu ad extra, quia reuera superfluum est. Atque hæc omnia coguntur dicti autothores concedere de concursu simultaneo Dei ad extra comparato cum influxu causa secundæ. Satis est igitur, quod concursus ad intra, seu voluntas concurrendi sit prior causalitate, & natura, quam concursus causa secundæ. Comparando autem inter se causas primam, & secundam, causa prima dicitur prius influere non prioritate naturæ in ordine causalitatis fundata, sed prioritate perfectionis, & independentiæ, aut etiam illam, quæ dicitur in subsistendi consequentia, quia Deus, quantum est ex se, potest agere sine causa secunda, non vero è conuerso. Et eodem modo si concursus ipsos secundum rationem distinctos inter se conferamus, potest concursus Dei eisdem modis dici prior, licet non causalitate, vel ordine naturæ, vel inter, vel in attingendo terminum, vt explicuit etiam Caietanus I. p. q. 14. art. 13. & q. 19. art. 8.

Nec hinc sequitur (quod in eadem ratione referebatur) causam secundam esse primam in agendo, seu primum principium suæ actionis, quia non dicitur Deus causa prima, vel primum principium, ex eo, quod prius natura efficiat suum effectum, quam causa secunda,

A quando cum illa operatur, nec prius sola efficiat aliquem concursum priorem actione causa secundæ, sed dicitur prima, quia non pendet ab alia in agendo, quod nulla alia causa habet, nam omnis alia requirit auxilium superioris causa, quæ à nullo pendeat. Neque oportet, vt hoc auxilium sit præuium, & receptum in causa, sed sufficit simultaneum, & inclusum in actione causa secundæ. Vnde nulla est illatio, quæ in argumeto fit, quod si causa secunda non indiget prævio influxu prioris causa, etiam non indiget auxilio causa prioris, quæ est illatio ab inferiori ad superiorius negatiæ, ac si quis inferret, si homo non indiget carne ad vivendum, non indigere cibo. B Concursus enim concomitans verum auxilium est, & causa, quæ sine illo agere non potest, eo ipso non potest agere sine auxilio, & influentia prioris causa. Hoc ergo satis est vt non sit primum principium in agendo.

Et hoc ipsum reuera tradit D. Thom. in 2. dist. 37. q. 2. art. 2. cuius ratio, & intentio ibi non fideliter allegatur. Tractat enim ibi D. Thom. an actus peccati, vt actus est, sit effectuè à Deo, refertque opinionem negantem Deum concurrere ad illum actum, eamque refutat deducendo ad illud inconueniens, quod voluntas in eo actu ageret vt prima causa, & primum principium: illationem autem facit his verbis. Ex ea videtur sequi, quod sint plurimi principia. hoc enim est de ratione primi principij, vt agere possit sine auxilio prioris agentis, & influentia eius. Vnde si voluntas humana actionem aliquam posset producere, cuius actor non esset Deus, voluntas humana rationem primi principij haberet. In quibus verbis aduerto mutata esse à P. Alvarez dicta disp. 18. n. 14.

12. Confirmatur ex S. Thom.

C Alvarez: nam ubi D. Thom. ait. Si voluntas humana actionem aliquam posset producere, cuius actor non esset Deus, ipse dicit, Si voluntas humana aliquam actionem produceret absque motione prioris agentis, quæ verba ad minimum aequiuoca sunt, & ab ipso in alio sensu referuntur, qui verbis D. Thom. non continentur. Nam iuxta verba D. Thom. ratio eius non procedit contra eos, qui fatentur actum peccati non posse fieri sine concursu simultaneo Dei, etiamsi negent fieri sine prævia motione, nam actio, quæ fieri non potest sine concursu simultaneo Dei, talis certè est, vt eius actor sit Deus; ergo si voluntas ad illam requirit concursum simultaneum Dei, non potest agere actionem, cuius actor non sit Deus; ergo stante necessitate concursus simultanei, discursus D. Thomæ immerito, & sineulla probabilitate applicatur contra negantes motionem illam præviam, quod maximè necessarium iudico in concursu ad actum peccati, vt infra dicam. Hic tamen aduertere non omittam, licet D. Thom. soleat concursum simultaneum nomine motionis appellare, vt suprà declarauit, nihilominus, E quia ibi tractabat de concursu ad actum peccati, ne ipsas aures offenderet, noluisse Deum appellare motorem ad illum actum, sed illius actorem, & ibi tacite alia loca explicuisse, vt concursus intelligatur tantum esse motione cooperativa, ratione cuius dicitur Deus agere actionem causa secundæ.

Atque ita reliqua, quæ in illo argumeto adduntur, non procedunt contra nostram sententiam: nam responsio, quam ibi D. Thomas refert, & refutat, non est nostra; imò nos etiam illam reprobamus, quia vt voluntas in nulla actione sua operetur, vt primum principium, non satis est, vt nec esse, nec virtutem agendi habeat à se, sed necessarium esse dicimus, vt sine influxu primæ causa,

13. Continuatæ explicatio verborum D. Th.

causæ, nihil possit operari. Nam hoc sequitur ex primo, vt optimè replicat D. Thomas in prima ratione sua: nam agere est proportionatum ad esse; ergo quod esse non potest sine influxu prioris agentis, neque agere potest sine simili influxu. Dicimus autem ad hoc sufficere influxum simultaneum, nam cum solo illo verissima est illa propositio, cuius essentia ab alio est, oportet, vt est virtus, & operatio ab alio sit: nam per virtutem ibi non intelligit D. Thomas præviuum concursum (cum dicat, virtutem ab essentia rei procedere) operatio autem non est à Deo, nisi per simultaneum concursum. Item ille concursus sufficit, vt causa secunda non sit primum agens, quia eius actio verè reducitur in primum agens, scilicet Deum, tamquam in causam, quia per illum concursum Deus verè est agens illius actionis, & est prius prioritatem vniuersalitatis, & independentiæ, vt suprà declarauit. Et ita etiam malè explicatur contra nos secunda replica ex D. Thoma sumpta.

14.
Idem ostendi-
tur.

Denique idem concursus simultaneus sufficit, vt voluntas, seu causa secunda non habeat agere à se, quod in tertia replica D. Thomas assumit, quia illa particula à se, excludit omnem influxum superioris causæ. Et in hoc sensu procedit ratio D. Thomæ, quia res, quæ non habet esse à se, non potest à se durare; ergo neque potest à se agere. Dicitur enim res non durare à se, quia indiget aëtuali influxu Dei, vt agat. Est tamen differentia, quia res durat per influxum solius Dei, quia ipsa non potest concurrens actiù ad suam conseruationem; agit autem non per influxum solius Dei, quia necesse est vt ipsa etiam concurrat, hoc enim essentialiter includitur in conceptu actionis, seu agendi, & hoc modo accipit causa secunda à prima ipsum actualiter agere, quia in illud ipsum immediatè influit Deus, non quia in ipsam potentiam agentem quidpiam aliud ante actionem influat, quia etiam si illud influeret, per talem influxum non immediatè daret hoc, quod est agere, sed daret quoddam principium agendi, vel complementum eius, quod satis non est ad vim rationis, & intentionem eius, quæ est ostendere necessitatem immediatè influxus diuini in ipsam actionem. Nam vt dicatur Deus mediatè dare ipsum agere præter totam virtutem proximam agendi, vel etiam vt dicatur creatura non agere à se, non habens à se eamdem virtutem agendi, propter hæc, inquam, non est necessarius concursus prævius, quia ratione permanentis, & innata virtutis, & concursus simultanei, hæc omnia verè dicuntur de causis naturalibus; non ergo procedit ratio in illo sensu, & ita ad vim illius prævius concursus, non solum non est necessarius, sed etiam illi posset obstat, nam inde posset inferri concursus simultaneum, non esse necessarium, vel saltem illa ratione non probari.

15.
Prima confir-
matio aduer-
sariorum ex
productioni-
bus diuinis re-
tinetur.

Ad confirmationes autem aliorum, in primis ad exemplum ex diuinis personis sumpnum respondemus, vel non esse ad rem, sed potius probare oppositum, nam Filius non dicitur producere Spiritum Sanctum à Patre, & non à se, quia habeat à Patre alium influxum præter communicationem essentiæ, & virtutis spirandi; sic ergo si seruanda, vel imitanda est proportio, creatura sufficienter dicetur non agere à se, quia non habet à se virtutem agendi, sed à Deo; & ita inde non colligetur necessitas actualis influxus Dei: vt ergo seruetur proportio, dicendum erit, quod sicut Filius, quia non spirat nisi per virtutem acceptam à Patre, habet etiam, quod non possit solus spirare sine Patre immediate spirante, ita creatura, quia habet virtutem datam, & con-

A seruatam à Deo, non potest agere sine Deo simul agente, & ita concluditur concursus simultaneus, non prævius distinctus ab effectione, & conseruatione virtutis agenti.

Ad aliam verò confirmationem negamus ex ablatione præviij concursus sequi, aliquid esse in creatura, quod non sit à Deo solo: nam proxima virtus agendi, vt calor, non est à solo Deo, sed vel est etiam ab extrinseca causa prima, vel ab intrinseca forma hascit, Deo simul influente, vt in igne, & actio causæ secundæ, etiam non est à solo Deo, vt constat, quamuis sit immediatè ab illo. Determinari autem ad agendum (à quo argumentum sumitur) non est aliquid distinctum ab his, nam determinari sumi potest, vel in actu primo, vel in actu secundo, & priori modo in causis naturalibus de quibus agimus, determinari nihil est distinctum ab ipsa virtute naturali, quæ per seipsum est distincta ad unum, & ad modum agendi ex necessitate naturæ. Posteriori autem modo determinari ad agendum non est nisi agere, & ita non est distinctum ab ipsa actione, neque in his agentibus aliquid medium inter haec cogitari potest.

Denique ad ultimam confirmationem iam dictum est actionem causæ secundæ non esse effectum præmotionis Dei, sed increatæ virtutis, & voluntatis. Nec in his causis naturalibus Deus aliter facit causam secundam operari, nisi, dando illi proximam virtutem agendi cum omnibus ex parte illius requisitis, & cum illa simul concurrendo, quia sicut facere non includit, nisi virtutem agendi, & actionem, ita Deum facere, vt Sol illuminet, verbi gratia, nec est, nec esse potest aliud, quām facere Solē cum virtute illuminandi, & constitutre illum in tali loco, &c. & cum illo ad illuminandum concurrere, & idem est in qualibet causa secunda naturali, vt à quolibet facile considerari potest.

Ad quartum negatur consequentia; nam essentialis subordinatio causæ secundæ ad proximam non consistit in necessitate motionis præviæ, sed in necessitate motionis cooperatiæ, seu concursus simultanei, vt satis declaratum est. Ad primam autem probationem respondum est etiam, Deum non esse causam proximam, quin prius moueat causam secundam sufficienter constitutam in actu primo ad operandum, sed quia ab illa pendet in agendo omnis alia causa. Vnde instantia, seu exemplum de Angelo, vel quacumque alia causa perfectiori comparata ad minus perfectam, nihil ad rem facit, quia non quilibet excessus perfectionis constituit rationem cause primæ, sed ille, qui est in virtute agendi à se, & in ratione vniuersalissimæ causæ, à qua omnis alia pendet in agendo.

Ad secundam probationem negatur sequela, nimirum, non dari ordinem per se inter causam primam, & secundam: nam hicordo per se non consistit in indigentia motionis præviæ, sed in hoc, quod omnis causa secunda per se, & ex natura sua postulat auxilium causa primæ influentis secum ad dandum esse suo effectui, quia sicut ipsa habet esse per se, qui optimè fundatur in natura causæ habentis esse participatum ab alia, quæ est suum esse per essentiam, alias verò ordo prioris, & posterioris concursus nullum habet in rebus fundamentum. Vnde exemplum de duobus trahentibus lapidem hic non bene accommodatur: nam licet in similitate concurrendi sit simile, non autem in ordine, neq; in dependentia, nam unus trahens lapidem per se non pendet ab alio, licet fortasse ob imperfectionem virtutis in suo genere indigat iuuamine alterius eiusdem

16.
2. Confirma-
tio, sequi ali-
quid esse in
creatura, quod
non sit à solo
Deo rejicitur.

3. Confirma-
tio actionem
causæ secundæ
non esse effec-
tum præmotio-
nis Dei expli-
catur.

4. Ratio adver-
sariorum
ex essentiali
subordinatio-
ne causa secu-
dæ ad primam
confutatur, &
prima instan-
tia de Angelo
ad inferiores
causæ compa-
ratur.

19.
Rejicitur:
probatio non
dari ordinem
per se inter
causam primæ,
& secundam.

^{20.} eiusdem ordinis: omnis autem causa secunda quantumvis in suo ordine perfecta, & sufficiens sit, essentialiter subordinatur primæ, à qua pendet, vt declaratum est.

^{3. Probatio omnem causam secundam agere moram rejicitur.} Ad tertiam probationem in qua sumitur, quod omnis causa secunda mouet mota, si intelligatur de motu proprio recepto in ipsa, respondemus peti principium, nam hæc est conclusio probanda. Negatur ergo illa propositio intellecta de motu proprio, & in causa secunda verè ac realiter recepto; nulla enim ratio sufficiens redditur ob quam talis motus sit per se, & quasi essentialiter necessarius ad actionem causæ secundæ, cum sine illo possit causa secunda habere totam virtutem ex parte sua necessariam ad effectum, & Deus non indigat illo motu ad præstandam totam efficientiam ex parte ipsius necessariam. Multoque minus reddi potest ratio, ob quam ille motus requiratur, vt puta conditio sine qua non, & præsertim de potentia etiam absoluta necessaria, vt in cap. 28. latè discursum est. In quo autem sensu, & de quibus mouentibus, & ex quo fundamento Aristoteles illam propositiōnem protulerit, in præcedenti capite declarauit, ubi etiam dixi per se, & in omnibus causis secundis solum de motu cooperatiuo esse in vniuersum veram: de prævio autem solum quando causa secunda habet imperfectam virtutem, vel indiget aut applicatione ad passum, aut coniunctione ad obiectum, quam antea non habebat.

^{4. Probatio ex causis vniuersalibus rejicitur.} Vnde facile respondeatur ad quartam probationem, quæ à causis vniuersalibus sumebatur, est enim in illis longè diuersa ratio: nam Sol, verbi gratia, quatenus influit vt causa vniuersalis (idemque de ceteris) non concurret cum causis secundis immediatè immediatione suppositi, & ideo necesse est vt per media interiacientia diffundat virtutem suam usque ad causam secundam maximè distinctam à se, & quæ sit proxima respectu effectus; influxus ergo illius virtutis, & præiuus est ad ultimum effectum, & necessariò debet esse in causa proxima illius. Deinde si tales causæ vniuersales sint corporeæ, vt cœli, non consistit influxus earum, nisi in alteratione aliqua, seu productione qualitatis, quæ sit virtus actiua coadiuvans causam secundam proximam, vt est, v.g. calor respectu Solis, humiditas respectu Lunæ, vel fortasse aliæ qualitates nobis occultæ respectu singulorum astrorum; si verò vniuersales cause immateriales sint, vt Angeli immediatè tantum influunt motum localem, vt suppono. Vnde necessitas harum causarum solum est, vel ut addant aliquam virtutem cause secundæ, quia sola virtus illius est imperfecta, vel ut illam applicent ad passum, à quo antea distabat. Ac denique præter hanc influentiam non habent hæc causa increatae immediatum influxum in actionem causæ secundæ, neque in hoc dependent essentialiter particulares causæ ab vniuersalibus creatis. At verò causa prima agit in omnibus immediatione suppositi, & per seipsum, & suam intrinsecam virtutem, immediatè influit in omnem actionem causæ secundæ, & hæc quantumvis sit completa in virtute agendi, & applicata habeat materiam essentialiter postulat ad agendum immediatam cooperationem Dei, & si quid præiuum ad complementum virtutis, & applicationis datur causæ particulari ab vniuersalibus creatis, totum id datur à causa prima cooperante cum secundis, etiam vniuersalibus. Et ideo per se non est necessaria alia prævia motio primæ causæ recepta in secunda, sed solum ex accidente. Quando virtus causæ secundæ fuerit in suo genere insufficiens, & per vniuersales causas crea-

A tas, defecetus ille suppleri non possit, de quod modo influendi Dei tractando de auxilio sufficienti, & efficaci gratiæ latius dicemus.

In quinta ratione ex voluntate diuina sumpta attingitur materia de prædestinationibus diuinis, & de modo, quo Deus vult, vel prouidet effectus causarum secundarum, & actiones earum. Sed hæc habet peculiarem difficultatem in actionibus liberis tam bonis, præferitum supernaturalibus, quæ in malis, seu peccaminosis, in naturalibus autem causis ferè nullam. Et ideo his omisssis, quæ ad actus liberos pertinent, de quibus sigillatim dicturi sumus, de naturalibus causis admittimus Deum concurrere cum illis per voluntatem, efficacem, quæ vult, & cum eis concurrere, & eas efficere suos effectus; nam licet hæc duo ex proprijs rationibus formalibus habeant distinctionem aliquam, vt in actibus liberis dicemus, in præsenti non multum refert illius distinctionibus consideratis.

Hinc verò non sequitur, quod Deus per illam voluntatem aliquid præiuum faciat in causa secunda, quia licet Dei voluntas efficacissima sit, non tamen facit, nisi quod vult, & prout vult illud facere; per illam autem voluntatem non vult facere aliquid præiuum; neque contrarium, rectè probatur ex eo, quod Deus velit causam secundam agere: nam causam secundam agere, non est recipere aliquid præiuum, sed est dicere ipsam actionem. Vnde potius contrarium inferendum esset ex illo antecedente: nam si Deus hoc solum vult, scilicet causam secundam agere, hoc facit, & non aliud, quod ad executionem illius voluntatis non est necessarium, quia in obiecto illius voluntatis solum includitur, quod causa secunda faciat, & vt Deus ipse simul efficiat ipsum effectum, & actionem cause secundæ, & sic utrumque efficaciter, & infallibiliter facit. Quia enim non vult solum facere, sed cum causa secunda, ideo necessarium non est, vt ipse Deus solum aliquid faciat. Neque etiam est necessarium vt prius operetur prioritate causalitatis, quia nec hoc etiam vult, sed operari tantum cooperando. Vnde licet illa voluntas Dei sit prior duratio-ne, & aeternitate, nihilominus ordine causalitatis est concomitans, quia solum vult cum causa secunda concurrere, & non aliter vult effectum eius, vt satis declaratum est.

Solum potest instari, quia licet causa naturalis sit determinata ex se ad agendum, nihilominus potest ex concursu alterius causa, vel materialis, vel efficientis impediri, vt ideo sepe effectus eius est contingens; posita autem efficaci voluntate, quia Deus vult talem causam agere, maior est in illa determinatio, majorque necessitas agendi; ergo aliquid præiuum factum est in causa secunda per talem Dei voluntatem. Respondet negando consequentiam, quia quando Deus efficaci voluntate statuit causam secundam aliquid naturaliter facere, eo ipso sua prouidentia cæteras causas disponit, vt aliam non impediatur, & ideo necesse non est, vt aliquid imprimat tali causa naturaliter agenti, quo infallibiliter (vt ita dicam) suum effectum efficiat: nam remotis impedimentis, & applicata materia, & oblato Dei concursu omnino infallibiliter sequitur effectus. Quod si Deus prævidens futura esse impedimenta, non vult prouidere modum, quo auferantur, tunc vel nullam habebit voluntatem concurrendi cum causa impedita, vel certè non absolutam, & efficacem, sed quasi conditionatam, seu secundum quid, offerendi nimis rursum tali causa concursum quantum in se est, sinendo nihilominus, vt ab alijs impediri possit, vt latius in causis liberis explicabimus.

^{22.} Quinta ratio quo Deus aliquid vult, alibi examinanda omittitur.

^{23.} Ex illa tamen nihil inferetur contra assertionem nostram.

^{24.} Soluit in stantia.

25.

6 Ratio, natū-
ralia agentia
perfici intrin-
secè dū agunt,
confutatur.

Aristoteles.

D. Thom.
Dionys.

Comment.

26.

7 Ratio ex ac-
tionibus vita-
libus petita
confutatur.

Ad sextam rationem negamus, quod natū-
ralia agentia agendo perficiantur intrinsecè,
idest, noua perfectione sibi inhārente, quia
neque actio ipsa est perfectio agentis, vt in ea-
dem ratione rectè dicitur, neque reductio illa
de potentia in actum, quæ in tali agente, quan-
do operari incipit, consideratur, est reductio
potentia obiectuæ, vel receptiuæ in actum,
sed est reductio potentia actiuæ, quæ per se
loquendo non perficitur agendo, sed perficit
aliud. Dico autem, *per se loquendo*, quia si sit
virtus incompleta, perficienda erit prius per
complementum virtutis: tunc autem non per-
ficitur agendo, sed recipiendo, & sic comple-
tur, vt agat. Nec Aristoteles 8. Physicor. con-
trarium docuit, sed solum dixit corpora mo-
uentia mouere motu ab alio, quia vel applica-
tione, vel complemento virtutis indigent, sicut
Solid illuminandum totum Orbem mouetur,
quia per motum ad omnia loca applicatur,
postea verò illuminando non perficitur, neque
per motum illum aliam perfectionem antec-
endentem recipit, neque etiam alij Philosophi
illud dogma tradiderunt, imò D. Thomas 3.
contra gent. cap. 21. docet res naturales agendo
comparare tantum quamdam extrinsecam
perfectionem, quatenus suum esse communi-
cando, & quasi alijs benefaciendo Deo, eiusque
bonitati quodammodo similiores efficiuntur.
Quod etiam confirmat D. Thomas auctoritate
Dionys. cap. 3. de cœlesti Hierarchia, dicen-
tis diuinissimum esse Dei coöperationem.
sieri, quod propriè intelligitur de morali co-
operatione in spirituali salute, vel propria,
vel proximorum procuranda, de qua etiam
loquitur est Paulus 1. ad Cor. 3. dicens, *Dei
adiutores sumus*. Per quamdam verò propor-
tionem, seu analogiam omnibus causis agenti-
bus, quatenus alijs bonitatem communicat,
accommodatur, vt etiam ex parte assequitus
est Comment. 12. Metaphys. text. 36. Sicut au-
tem in Deo ipsa actualis operatio ad extra, non
addit illi perfectionem intrinsecam, sed ostendit
illam, ita similitudo ad Deum in huiusmo-
di operatione, quæ nihil in agente ponit, non
est intrinseca eius perfectio, sed vocatur ex-
trinseca, quia similitudinem quandam in bo-
nitate à Deo participata manifestat.

Septima ratio specialiter fiebat de actionibus
vitalibus, & ex eo quod essentialiter, vel in-
trinsecè, vel saltem ex natura rei pendent à
principio vitali, inferebatur, non posse Deum
in illam influere, nisi prius natura influat in
ipsam potentiam vitalem, quæ illatio neque
ab arguente probatur, neque ego video quo
fundamento nitatur, aut quomodo possit ad
syllogisticam formam reduci; & ideo quid-
quid sit de antecedenti, in quo Auctor ille
sumit, etiam de potentia absoluta non posse
actum vitalem fieri sine influxu potentia vita-
lis, quod quidem intellectum de actu vitali, sub
illa duplicatione, seu quantum ad actionem vi-
talem vt sic admitti non potest: de ipso autem
actu vitali secundum se spectato, vel non est
verum, vel saltem est incertum, illo tamen
permesso in quocumque sensu negatur conse-
quentia, cuius defectus multis modis ostendi-
potest, nam species impressa influit effectuè
in actum vitalem videndi, licet in potentiam
nihil prærium influat. Dicitur etiam esse
aliquid prærium in potentia, sed contrà: nam
essentia diuina per se ipsum influit effectuè in
visionem beatificam, & tamen nihil influit
prærium ad illam efficientiam, nam lumen
glorie, neque est ab essentia, vt est obiectum,
sed vt alias efficit per voluntatem, & poten-
tiā suam, neque est prærium ad actionem
essentia, vt obiectum est, sed potius cum in-

A tlectu est veluti potentia, cui essentia per
modum obiecti cooperatur. Denique posito
etiam illo prævio concursu in potentia vitali
Deus immediate influit alio concursu simul-
taneo in actum vitalem; ergo idem poterit
facere concurrendo cum sola potentia suffi-
cienter constituta in suo ordine in actu primo
ad operandum; est enim eadem ratio, quia
licet daretur concursus prævius, actus non ha-
beret ab illo formalem rationem, seu denomina-
tionem actus vitalis, sed à sua potentia.
Nec est ergo de ratione actus vitalis, quod
nulla causa efficiens extrinseca influit in il-
lum, sed solum, quod proximè fiat à princí-
pio intrinseco vita, quod indigere potest vir-
tute superioris causæ, & ideo consequentia nul-
lius est momenti, quæ responsio in simili inue-
nitur apud D. Thomam 1. 2. q. 80. art. 2. ad 1. D. Thm.

C A P V T X L I .

*Ex vi generalis concursus non esse necessariam
præviā motionem in voluntate moraliter
determinantem illam, ut liberos
actus eliciat.*

Quæst. des
causis liberis,
& de earum
prævia præde-
terminacione
morali.
Lodewyck:
C **N** causis liberis assignatur ab alijs auctoribus
peculiaris necessitas præviæ motionis
Dei, quæ in causis naturalibus agentibus non
inuenitur, quæ nascitur ex indeterminatione,
& indifferentia quoad speciem, & quoad exer-
citium eius, quam agentia naturalia non ha-
bent positis omnibus prærequisitis ad agen-
dum: voluntas autem libera habet illam, &
ideo indiget determinari à superiori causa, vt
actum in specie definitum, & in tempore de-
terminato efficere, & inchoare valeat. **Quia**
verò aliqui ex dictis auctoribus loquuntur
tam de prædeterminatione morali, quæ de
physica, in hoc capite dicemus de morali,
postea de physica. Ledesma ergo in prædicta
quæst. art. 2. concl. 1. docet voluntatem hominis
non posse ad actum liberum determinari, nisi
moraliter à prima causa per concursum præ-
viuum determinetur, quod ibi tantum probat
de actibus bonis, sed multa adducit pertinen-
tia ad gratia auxilia, quæ in libro 5. remitto.

Stat. quæ-
tionis.
In hoc autem punto duo dubia sunt distin-
guenda, vnum est, an hæc determinatio mora-
lis sit possibilis salua libertate, & ab hoc pun-
cto nunc abstinemus usque ad lib. 5. quia hic
solum agimus de motione, quæ ex vi generalis
concursum datur. hæc autem illa tantum est,
quæ est necessaria, quia concursus generalis
semper est necessarius. Aliud ergo punctum
proprium huius loci est, an ille modus promo-
tionis determinantis moraliter sit necessarius
causa libera ad se determinandum. **Quia** verò
generalis concursus propriè videtur significare
influxum physicum primæ causæ, ideo videri
potest omnino aliena à tali concursu motio,
vel prædeterminationis moralis; re tamen vera
non ita est, quia ipsa etiam moralis motio sine
generali, & physico concursu non fit.

Duplex motio
moralis in vo-
luntate, prima
ex parte obiec-
ti.
Quod vt declararem, aduerto voluntatem du-
plici indigere motore, altero ex parte obiecti,
seu, quod idem est ferè, ex parte intellectus: al-
tero ex parte ipsiusmet voluntatis, vt in illa, vel
cum illa efficiat ipsum voluntatis motum, seu
actum. Primus motor distinctus à voluntate,
vt per se patet, & motio illius, antecedit necel-
sariò actualem determinationem voluntatis
vel ordine temporis, vel saltem causalitatis, seu
naturæ, quia voluntas non potest ferri nisi in
obiectum cognitum, & ideo necessarium est, vt
ab illo, & consequenter ab intellectu, & pro-
ponente

ponente illud prius alliciatur, & moueatur. Hec autem motio solet dici metaphorica, vel moralis, non propriè physica, quia non est per propriam, & per sui efficientiam in ipsam voluntatem. Motio enim obiecti appetibilis respectu appetitus solùm est in genere causæ finalis, & ideo *metaphorica* dicitur. Vnde ex vi talis motionis, vt antecedit consensum liberum, & realem, nihil reale imprimitur voluntati, quod sit præium ad actum suum, sed solùm per naturalem colligationem potentiarum animæ, proposito obiecto per intellectum inuitatur voluntas, & allicitur, atque ita metaphorice mouetur ad tale obiectum amandum, vel si aliquando resultat aliquis naturalis, & indelibera motus inclinans ad consensum in tale obiectum, talis motus non fit ab obiecto, vel ab intellectu, sed fit ab ipsa voluntate cùm sit vitalis, proceditque ex naturali propensione, quam habet ad bonum, quæ naturaliter prorumpit in similes imperfectos motus; quam ob rationem imperfectè deliberat. Denique quando ratio proponens obiectum etiam consulit, & suadet, vt ametur, de se excitat moraliter voluntatem, quæ etiam iuuatur illis motibus imperfectis ad se inclinandum indelibertum consensum, & ideo etiam hæc motio dicitur effectiva non physicè, quia non per se, nec propriè facit volitionem ipsam liberam, sed moraliter, quia modo quodam libere actibus accommodato trahit voluntatem ad consensum. Et hoc modo quicumque proponens obiectum voluntati, & persuadens, vel exhortans hominem ad illud appetendum, dici potest motor voluntatis in hoc genere, seu causa moralis efficiens, vt constat ex Aristot. 2. Phys. & 5. Metaph.

4.
Altera motio
ex ipsam voluntate.

Council. Trident.

Alter ergo voluntatis motor respectu actuum liberorum, est ipsam voluntas, seu homo ipse per illam: nunc enim de formalí principio mouendi, seu agendi tractamus, & ita potentiam ipsam lato modo, motorem appellamus: sic ergo assertum hoc certissimum est, non solùm quia motus ille est vitalis actus, de cuius ratione, & natura est, vt fiat propriè, ac physicè à potentia vitali, quam afficit, sed etiam quia non possit esse actus liber, nisi ab ipsa voluntate effectiuè procederet, vt in primo Proleg. probatum est, & aperte colligitur ex Concil. Trid. sess. 6. c. 5. & can. 4. hoc autem intelligentum est de motore, seu efficiente proximo, & per se maximè necessario, siue sit solum, & integrum in suo genere, siue habere possit aliud coefficiens cum voluntate, vt esse potest vel habitus, vel unus actus voluntatis respectu alterius, quando inter se sunt ordinati, vt intentio, & electio, amor, desiderium, & similes, vt est probabile: vel (vt alij etiam volunt) obiectum cognitum, vel cognitionis eius, seu iudicium intellectus etiam efficit volitionem, quod licet fortasse minus probabile sit, nihil ad præsens refert, quia obiectum, vel cognitionis secundum talem efficientiam, si illam habet, saltem non est præmotor, id est, non efficit in voluntate aliquid præium ad actum liberum, quo illam determinet ad illum efficiendum, sed ad summum coefficit cum illa actum eius, neque amplius dicunt, cui obiecto, vel cognitioni aliquam physicam efficientiam in actum voluntatis tribuunt. Nec aliud potest cum fundamento, vel probabilitate cogitari, aut explicari, vt nunc ex consensu Theologorum, & Philosophorum suppono.

5.
Ad utramque
illam motionem
necessarius ge-
neralis co-
cur.

Addimus ergo ad utramque ex his motionibus esse necessarium generalem concursum Dei effectuum propriè, & physicè. Et de posteriori quidem manifestum est, quia voluntatis efficientia in suum actum est propria, & physica, & voluntas nostra est principium creatum.

Fr. Suarez de Gracia Pars II.

A agendi; ergo indiget auxilio generali Dei physicè etiam, & propriè coefficientis. De priori autem diuersa ratio videri potest, quia motio obiecti, & intellectus respectu voluntatis, & prout antecedit actum eius, est solùm motio finalis metaphorica, seu moralis, per quam nondum fit propriè, & physicè aliquid in voluntate; ergo ad illam non videtur necessaria propria efficientia physica Dei per generalem concursum. Sed considerandum est licet motio illa respectu voluntatis sit moralis, seu finalis, nihilominus in re ipsa non fieri sine efficientia aliqua propria, & physica intellectus cognoscens, & præsentantis obiectum, ac de illo iudicantis, quod non potest intellectus efficere sine physico, & proprio consensu generali Dei. Et ratione huius concursus verissimè dicitur illam motionem moralem non fieri sine concursu generali Dei. Hic autem concursus licet respectu intellectus sit physica motio respectu voluntatis est tantum moralis, & hoc solùm probat ratio dubitandi proximè proposita. Et quod valde notandum est, ille concursus respectu intellectus, tantum est motio cooperativa, non prædeterminativa, nec prævia, iuxta dicta in præcedentibus capitulis, quia intellectus de se naturali modo operatur, & non libere, & maximè prout antecedit liberam motionem voluntatis, sicut nunc consideratur. At verò respectu voluntatis illa est præmotio moralis, & ideo Deus ratione illius concursus, quem physicè præbet intellectui, potest aliquando dici moraliter præmouere voluntatem. Hæc item præmotio sàpè inducit proximè aliquem naturalem, ac necessarium motum, qui etiam respectu consensus liberi est prævius, & moraliter modo ad illam excitat per quamdam sympathiam, & consensionem: quatenus autem motus ille naturali modo fit à voluntate, indiget motione Dei physicè cooperante, non prævia, iuxta haec tenus dicta; quatenus verò ille motus moraliter mouet voluntatem ad alium, Deus etiam physicè concurrens ad illum moraliter præmouet voluntatem ad alium actum si honestus sit, vt infra dicemus.

D Ex hac ergo declaratione constat in præsenti puncto Deum prout concursum necessarium præbet ad actus vitales intellectus, vel voluntatis prævios ad consensum liberum eiusdem voluntatis, per talem concursum facere in nobis aliquid præium ratione cuius potest etiam dici Deus præmouere voluntatem nostram ad liberum consensum, & hanc præmotionem saltem ex parte intellectus esse ex natura rei necessariam ad usum liberum voluntatis. Ex necessitate igitur huius præmotionis, intulit dictus auctor necessitatem moralis prædeterminationis. Vereor tamen ne in verbo *prædeterminationis*, tam in se, quam comparatum ad verbum præmouendi, seu præmotionis æquiuocatio committatur, & ideo aduerto duobus modis dici posse voluntatem determinari, scilicet, vel quoad specificacionem tantum, vel etiam quoad exercitium. Prior prædeterminationis potest dici de se sufficiens, non tamen efficax, vel etiam dici potest conditionata, non absoluta, atque hoc modo obiectum, vel consilium præmouens voluntatem, dici potest prædeterminare illam, quantum est de se ad talem speciem actus, si motionem illam sequi velit. Atque hoc modo omnis præmotio voluntatis potest dici prædeterminationis. Alia verò est prædeterminationis absoluta, & efficax, quia illa posita etiam si moralis sit, voluntas ex vi illius ad exercitium actus determinatur, & de hoc genere prædeterminationis in præsenti sermo est. Hæc autem significatio secundum proprietatem, & receptum usum verborum non conuenit verbo præmouendi,

6.
Ex his intelli-
gitur quo sen-
tū Deus dica-
tur præmoue-
re voluntate.

R

quod

quod generalius est, & ideo cauendum est ne ex necessitate præmotionis moralis voluntatis inferatur necessitas dictæ prædeterminationis, erit enim inutilis illatio.

^{7.}
Quid sit præ-
motio mor-
alis, & quomo-
do differat à
prædetermina-
tione.

Vt autem hoc declarem, aduerto in voluntate secundum se spectata, idest, priusquam moueri incipiat, vel obiectum ei proponatur, duo considerari posse. Vnum est, quod est in potentia, vt moraliter moueat; aliud quod est indifferentes, & indeterminata ad volendum, vel nolendum. Præmoueri ergo moraliter nihil aliud est, quam præmoueri aliquo morali modo ab alio priusquam ipsa operetur, hanc enim prioritatem particula *præ* indicat: prædeterminari autem est eius indifferentiam coarctari, & ad id efficiendum, ad quod præmouet, illam determinari ab alio, priusquam ipsa operetur: eandemque etiam prioritatem particula *præ* denotat, addita verbo *determinandi*, quam indicat, addita verbo *mouendi*. Plus ergo est prædeterminare, quam præmouere: vnde omnis qui determinat, præmouet, quia illa prævia determinatio non fit sine motione: non tamen è contrario, omnis qui præmouet, prædeterminat, quia potest talis esse motio, quæ antecedit, vt voluntatis indifferentiam coarctet. Vnde qui consulit, & qui petit, moraliter præmouet, non tamen prædeterminat modo prædicto; & Dæmon tentando præmouet nostras voluntates, non tamen prædeterminat, & pulchritudo obiecti nos inuitat, & præmouet, non tamen prædeterminat. Itaque si rigor, & usus verbi *prædeterminandi* obseruetur, prædeterminatio supra præmotionem addit, quod motio prævia talis sit, vt ex vi illius, & veluti quadam necessaria moralique consecutione voluntas elicit illum actum liberum, ad quem præmouet; hoc enim est determinare, seu limitare, & coarctare indeterminationem, quam voluntas ex se ante talem motionem habebat.

^{8.}
Diuinio præde-
terminationis
in physicam,
& moralem.

Vlterius verò distingui solet prædeterminatione, in physicam, & moralem, quæ voces possunt distinguere vel modum causalitatis talis præmotionis respectu actus liberi, vel modum necessariae connexionis cum illo. quæ duo sunt valde consideranda, & distinguenda in tota hac disputatione, quia difficultas eius consistit in connexione alicuius præmotionis à causa intrinseca præmouentis cum subsequenti actu libero, magis quam in modo causalitatis physicae, aut moralis. Quamuis enim motio aliqua præcedat actum voluntatis, & ad illum moueat, & quando ille fit, sit causa illius vel moralis, vel physica, si non habeat aliquam necessariam connexionem cum illo, ita vt illa posita infallibiliter sequatur talis actus liber, erit præmotio, non prædeterminatione voluntatis, neque physica, neque moralis, quia neutro modo præoccupet (vt sic dicam) neque prius coarctat indeterminationem eius, quam ipsa liberè operetur. At verò si motio præcedat, & infallibiliter inducat consensum, erit prædeterminatione: tunc autem ex modo causalitatis dicetur physica, si physice influat in consensum: moralis autem, si tantum moraliter moueat; hæc autem diuersitas non multum variat, aut minuit difficultatem, si necessitas consequentis consensus, & motionis esset æqualis, vt postea videbimus. Aliter enim possunt voces illæ determinare connexionem prædictam, vt illa præmotio dicatur physice prædeterminatione, quæ omnino infallibiliter ex vi suæ causalitatis inducat consensum, siue causalitas ipsa sit moralis, siue physica, sic enim non dicetur physica prædeterminatione, quia physice causet, sed quia in se est quid reale, & physicum, quo posito, impossibile est, non

A sequi consensum. E conuerso moralis præterminatio dicetur si non sit tam infallibilis consecutio, quin interdum possit deficer, & solum dicatur moralis, quia ut plurimum ita contingit, vt saltem quia non sequitur per se extrinseca causalitate physica, vel morali, licet aliunde semper ita eueniat, moraliter loquendo.

Primò ergo certum est voluntatem non posse ad actum liberum, & honestum determinari, nisi à Deo moraliter præmoueatur. de hoc puncto numquam fuit inter nos controversia. Quod si dictus auctor in hoc tantum sensu vitetur verbis prædeterminandi moraliter, iniuste me reprehendit, quasi id negauerim, quia ego hanc partem latè probau in eodem loco de Auxilijs, quem citat, & de illa procedunt omnia, quæ de sancta cogitatione ad honestam operationem necessaria dixi in lib. 1. huius operis, & nunc probata breuiter ex dictis est, quia voluntas non potest actum liberum honestum facere, nisi prius per honestam cogitationem, vel iudicium moraliter præmoueatur, sed talis præmotio non potest fieri, nisi vel à Deo solo, si velit illam efficere, vel saltem à Deo concurrente cum aliqua causa secunda hominem excitante, vt iam declarau . In vtroque autem modo Deus verè, & propriè dicitur præmouere moraliter voluntatem hominis ad actum liberum honestum; ergo. Minor quoad priorem partem per se nota est, & illam omittimus, quia non pertinet ad communem prouidentiæ modum, & generalem concursum, de quo nunc tractamus. Quoad alteram partem probatur, quia quando causa secunda præmouet moraliter voluntatem, Deus concurrit cum illa, vt constat; ergo tunc etiam Deus præmouet per illam, saltem physicè concurrendo ad præmotionem moralem. Vlterius verò quando præmotio est ad actum honestum, Deus non solùm physicè concurrit ad illam, sed etiam moraliter, quia illam intendit, & quantum in se est, ad hoc ordinat creatu obiecta, vt homines ad actus honestos inducant, & præterea adiungit suum præceptum, vel consilium, vel saltem moralem approbationem, & ideo non tantum physicè, sed etiam moraliter concurrit. Et in hoc sensu procedunt multæ ex rationibus dicti auctoris, præsertim prima, quæ de initio boni operis per motionem præviā ordinis naturalis procedit, de qua nos suprà in lib. 1. latè diximus. Aliæ vero rationes, præsertim 4. 5. & 6. quæ sumuntur ex prædefinitio, & præscientia Dei aperte ostendunt dictum aucthorem loqui de prædeterminatione in toto rigore supra declarato.

E Vnde dico secundò causam liberam ad suos actus connaturales efficiendos, non indigere prædeterminatione morali, præsertim ex vi concursus, & prouidentiæ generalis. Probatur, quia vt voluntas moueri possit liberè per actus ordinis naturalis, non indiget alia morali præmotione Dei, præter illam, quam facit per iudicium rationis sufficienter præponentis honestatem obiecti; sed hoc iudicium licet præmoueat, non prædeterminat moraliter voluntatem; ergo non est alia prædeterminatione ex parte Dei necessaria. Maior suprà in lib. 1. satis probata est, ibi enim ostendimus ad actus honestos ordinis naturalis sigillatim sumptos, per se loquendo, non esse necessarium speciale auxilium gratia, sed sufficere lumen rationis præponentis obiectum sufficienter cum naturali facultate liberæ voluntatis. Vnde etiam ibi ostensum est cogitationem honestam naturalem haberi posse per generalem concursum Dei, & per illam posse etiam voluntatem honestum actum elicere; ergo ex parte Dei non potest exigiri.

^{9.}
Affertio, volu-
tas indiget al-
qua morali
Dei præmoto-

^{10.}
2. Affertio;
causa libera ad
actus connatu-
rales efficien-
dos non egit
prædetermina-
tione morali.

D. Thom.
Exigat alia specialis præmotio moralis. Minor autem, nimirum, hanc cogitationem honestam non prædeterminare moraliter voluntatem, per se videtur euidens. Primò experientia, quia cum tali cogitatione sèpiùs, & fortè frequentius homo non bene operatur moraliter; ergo signum est, talem cogitationem non prædeterminare voluntatem moraliter ad actum liberum, quia (vt dixi) ad hanc prædeterminationem necessarium est, vt præmotio moralis sit adeò efficax, vt vel semper, vel ut plurimum à voluntate obtineat liberum consensum. Secundò à priori, quia libertas voluntatis oritur ex indifferentia iudicij, vt cum D. Thoma 1. p. q. 83. art. 1. supponimus; ergo stante iudicio omnino indifferenti, quantum in ipso est, eo modo, quo esse potest, scilicet ex parte obiecti proponendo rationem boni, & mali, & honesti, aut ardui, quæ in ipso est, manet integra libertas voluntatis ad honestum actum eliciendum; ergo talis præmotio moralis per illud iudicium facta est sufficiens, vt voluntas eliciat actum honestum si velit; ergo non est necessaria prædeterminatio. Probatur hæc ultima consequentia, quia illud iudicium non prædeterminat moraliter voluntatem, nam exinde indifferentem illam relinquit ad refutandum obiectum propositum propter arditatem, vel aliam incommoditatem in illo simul cognitam.

II.
Confirmatur,
& amplius de-
claratur.

D. Thom.

Tertiò idem confirmatur, & declaratur, quia si prædeterminatio illa moralis intelligatur esse prædeterminatio simpliciter, id est, quæ de se infallibiliter effectum liberi consensus obtineat, potius repugnat libertati, quæ illam iuuet: non potest enim aliunde prouenire nisi ex eo, quod ratio non representat planè obiectum, sed sub vna tantum ratione; nam hæc moralis ratio, per se non fit, nisi medio iudicio rationis; quomodo ergo potest ratio illo modo determinare voluntatem ad unum, nisi de vna tantum ratione obiecti iudicando? hoc autem est contra usum libertatis, nam vt actus voluntatis liberè fiat, necesse est, vt habeat obiectum sufficienter propositum, ad videndum, vel nolendum. Nam, vt rectè dicit D. Thom. 1. 2. quæst. 6. art. 2. ad 2. ex eo, quod ratio deliberans se habet ad opposita, voluntas, in utrumque potest; ergo libertas actus voluntatis requirit ex parte iudicij actualem indifferentiam obiectuum; ergo non potest ad actum liberum prærequiri talis prædeterminatio moralis, quæ ex vi præmotionis moralis infallibiliter voluntatem in consensum iudicat; quin potius talis præmotio licet in modo causandi dici possit moralis, seu finalis, in modo prædeterminandi est physica, & induceret necessitatem intrinsecam, qualis est in actibus indeliberatis, quorum necessitas oritur ex interno appetitu naturali, supposito impedimento in rationis deliberatione, sine qua non potest esse usus libertatis. At verò si prædeterminatio moralis minus rigorosè dicatur ob frequentem determinationem, & quia difficulter oppositum euenit, in rigore non repugnat libertati: non potest autem esse necessaria ad liberè, & honeste operandum, quia hæc moralis prædeterminatio non potest prouenire, nisi ex vehementi consideratione boni, & remissa consideratione mali, vel ex aliqua prævia propensione naturali ad bonum potius, quam ad malum; quid enim aliud potest cogitari? At nihil horum necessarium ad operandum bonum, quia neque est necessaria aliqua consideratio mali, nec inclinatio habitus, vel consuetudinis, vel alicuius affectionis indeliberata, quæ præcedat: hæc enim omnia

A accidentia sunt, vt per se constat, & sine illis voluntas habet vim eligendi bonum sibi propositum, cùm tamen sine aliquo huiusmodi intelligi non possit, vnde talis moralis prædeterminatio prouenire possit; non est ergo talis prædeterminatio ad bene operandum ex parte Dei necessaria.

Sed obijciunt, quia posita præmotione morali sufficiente voluntas libera manet, & indeterminata; ergo vt honestè determinetur, necessaria est diuina præmotio, quæ moraliter illam prædeterminet, alias efficacia diuinorum auxiliorum naturalium, non in Deum, sed in voluntatem esset referenda, quod est absurdum, quia cùm efficacia sit id, quod præcipuum est in diuinis auxiliis, illa maximè in Deum referenda est. Et confirmatur, primò quia si Dei voluntas moraliter non prædeterminaret, bona, vel mala temporalia, quæ hominibus eueniunt, non essent in Deum referenda, quia communiter veniunt ex negotiatione, vel operationibus humanis, quæ per liberam determinationem fiunt; ergo si voluntates hominum non prædeterminarentur à Deo, effectus ex illis prouenientes non refunderentur in Deum, & consequenter non essent gratiæ Deo agendæ pro his bonis, vt, verbi gratia, quando pauper accipit elemosynam à diuite, potest quidem, & debet gratias agere homini danti, quia sua voluntate se ad id determinauit, non tamen Deo, qui voluntatem dantis non prædeterminauit. Confirmatur secundò, quia Scriptura tribuit Deo hanc prædeterminationem moralem respectu voluntatis, vt latè probat Augustinus libro de Gratia, & liber arbitr. cap. 20. eo quod 2. Regum 17. dicitur Domini nutu dissipatum fuisse consilium Achitophel, agendo scilicet in corde Absalon, vt tale consilium repudiaret, & quod Esther 5. dicitur Deum conuertisse cor Asueri, &c. Simile est illud Genes. 43. Deus autem meus omnipotens faciat illum vobis placabilem. vbi Caietanus notat, petiisse Iacob à Deo, vt animum Præsidis Ægypti flecteret. Et similia leguntur sèpe in Scriptura.

Caietan.
D 1. Regum 10. 11. & Judith 6. & 14. Ac denique illud est vulgatissimum, Cor Regis in manu Dei est, & quocunque voluerit vertet illud. Proverb. 21.

Ad primam rationem negatur prima consequentia; imò addimus oppositum sequi ex antecedenti: nam si posita præmotione moralis, voluntas est verè libera, & indifferens cum illa sola præmotione moralis, si Deus præbeat generalem concursum, poterit honestum actum elicere, nam si ultra illam præmotionem moralis sufficientem ad eliciendum actum liberum, est necessaria alia motio moraliter prædeterminativa, profectò illa prior non erit sufficiens in suo genere. E cause moralis, quia in eodem genere alia maior, & efficacior necessaria erat; ergo falso appellatur illa prior præmotio sufficiens. Falsum item est voluntatem cum illa sola esse moraliter liberam ad operandum, cùm per illam solam moueri liberè non possit ad talem actum, nisi maior adhibetur. quæ ratio per se sufficientissima in hac materia est, & eam in libro quinto pressius vrgebimus. Veruntamen etiam ad hominem potest confirmari, quia prædeterminatio illa moralis, si necessaria est, profectò ex parte actus primi, & virtutis actiæ voluntatis necessaria est, quia omnino antecedit actum secundum, & non potest esse nisi aliqua cognitio, vel motio interna per modum consilij, vel attentioris considerationis, vel alio simili modo;

Fr. Suarez de Graia Pars II.

Obiectio, ex eo
quod mandat
voluntati li-
bertas, & effi-
cacia diuinorū
auxiliorum.
naturalium, in
solam volunta-
tem referenda
est.

Augustin.

Caietan.

13.
Dissoluitur ob-
iectio superiora.

modo; hoc enim modo idem aucthor explicat hanc causalitatem moralem in art. I. immediate post argumenta. Est ergo necessaria illa prædeterminatio, vt voluntas habeat integras vires, non solum physicas, sed etiam morales simpliciter necessarias ad illum actum; ergo sine illa motione non habet has vires; ergo cum alia præmotione morali non habet sufficietes vires, & consequenter nec libertatem proximam ad talem actum. Sic enim idem Aucthor alibi colligit præsum concursum non posse requiri ex parte actus primi, quia alijs in causa secunda non supponeretur virtus sufficiens ad agendum. Nec minorem habet efficaciam hæc ratio in viribus moralibus (vt sic dicam) quam in physicis, si utræque tales sint, vt sint simpliciter necessariæ ad usum libertatis, quia talis libertas prærequisit potestatem, simpliciter in omni genere; imo non solum ex parte virtutis per se actiua, sed ex parte etiam omnium conditionum, quæ ad agendum necessariò præsupponi debent, vt in Prolegomeno I. latè diximus.

Concludimus ergo cum motione morali de se non prædeterminatiua voluntatis, posse voluntatem liberè operari, etiam honestè. Ad inconveniens autem, quod infertur in prima confirmatione, sequi nimur non esse Deo gratias agendas, propter bonos actus liberos, vel propter utilitates, ac beneficia temporalia, quæ interdum ex illis nascuntur. Respondetur, negando sequelam, quia vt hæc sint beneficia diuina, vel temporalia, vel etiam moralia, non est necesse vt ex diuina prædeterminatione morali proueniant, satis est enim, quod sicut ex honesta aliqua cogitatione, & morali motione à Deo præuisa, & prouisa: vt inter homines gratias meritò agimus homini danti bonum consilium ad aliquid virtutis operandum, etiam si unus homo alterius voluntatem suo consilio non prædeterminet, licet illam inclinet, & præmoveat, hæc enim diuersa sunt, vt iam admonui. Item in libro primo declaraui, quomodo cogitatio congrua naturalis, sit speciale beneficium ordinis naturæ, etiam si de se non magis prædeterminet voluntatem, quam honesta cogitatio sufficiens. Sic ergo omnia similia bona, quæ hominibus eueniunt, in Deum referenda sunt, non propter prædeterminationem, sed propter prouidentiam, & efficientiam, vel physicam, vel moralem iuxta effectum exigentiam. Vnde in exemplo illo de paupere accipiente eleemosynam à diuite, dicimus, debere gratias agere, & danti, quia libera voluntate se ad illam dandam determinauit, & Deo, quia & illi cooperatus est, & illum sua prouidentia in illam cogitationem congrue induxit, quod, vt dixi, sine prædeterminatione facere potuit. Huiusmodi ergo illustrationes, & argumenta (quod præ oculis, vt dixi, habendum est) ex verborum æquiuocatione, & confusione prædeterminationis, cum omni præmotione morali procedunt, & ita intellecta illorum verborum distinctione facile soluuntur.

Altera confirmatio simili defectu laborat. Primo quidem, quia omnia illa, quæ in illo argumeto referuntur, possunt à Deo fieri per cogitationes accommodatas, & in diuina præscientia ita congruas, vt effectum à Deo intentum infallibiliter consequantur. Deinde, quia longè diuersum est, hanc prædeterminationem moralem esse necessariam ad omnem opus: aliud verò esse possibilem, si Deus velit illam adhibere: constat enim posse

A Deum dare abundantius auxilium ad aliquod opus, quam simpliciter necessarium sit. Hæc autem duo in illo argumeto, vel confunduntur, vel unum male ex alio infertur, nam testimonia, & exempla adducta in illa confirmatione ad summum probant, posse Deum prædeterminare moraliter ad bonum, & interdum id facere, quod nunc gratis damus: qualis autem sit illa prædeterminationis moralis, in libro quinto inter auxilia gratiæ efficacia explicabimus; quia talis prædeterminationis aliquam rationem gratiæ semper habet. Hinc autem non sequitur talem prædeterminationem esse necessariam, non enim omne possibile necessarium est, vt per se constat, & hoc est, quod ad præsens pertinet, & iam monui, quia solum de generali concurso siue physico, siue morali tractamus.

CAPUT XLII.

Præsum concursum physicè prædeterminantem non esse voluntati libera necessarium, vt aliquid determinatè velit.

C IN præsenti etiam est sermo de prædeterminatione efficaci, & quoad exercitium, &, vt iam notaui, non tractamus nunc, an talis prædeterminatione sit possibilis, seu compotibilis cum usu libertatis, (hanc enim questionem in libro quinto referuamus) sed tractamus solum an ex vi generalis concursum voluntati liberae debitum necessaria sit.

D Nicimus ergo præsum concursum non magis esse necessarium voluntati libera ad actus sibi proportionatos, seu ordinis naturalis, quam alijs causis secundis naturaliter agentibus, ac proinde ex ordinaria lege, seu ex vi generalis prouidentiae solum simultaneum concursum illi tribui. Hanc assertiōnem maximè docent aucthores allegati in cap... & esse Sancti Thomæ ostendam in capite sequenti, nunc rationem illam ostendo, quia si propter aliquid esset necessarius illi præsum concursus, maximè quia voluntas est potentia indifferens, seu indeterminata, & ideo indiget prævio auxilio in se recepto, quo prædeterminetur; sed ob hanc causam non solum non est necessaria talis præmotio, sed potius propter illam conditionem, maximè consentaneum tali potentiae est, vt non detur illi talis præmotio; ergo. Consequens est nota, & in Maiori conuenimus. Minor ergo probatur. quia indeterminatio voluntatis, quæ illi conuenit, vt est potentia formaliter libera, non est sola indeterminatio potentiae actiua, habentis sufficientem, & integrum vim producendi varios actus ad quos dicitur libera, & aliunde habet talem modum operandi, vt suum actum intrinsecè per seipsum voluntariè eliciat, aut non eliciat; ergo ad faciendum determinatum actum non indiget extrinseca præsumotione determinante illam. Maior probata, & declarata sufficienter est in Prolegomeno I. cap. 2.

E Addimus ergo in Minori proprium esse voluntatis ferri in obiectum suum per actum intrinsecè, ac per seipsum voluntarium, quam proprietatem aliquo modo participat appetitus sensitius; minus vero, & sine indifferencia, & ideo non est potentia libera. Ratio vero est, quia voluntas fertur in obiectum volun-

affert. Non est necessaria prædeterminationis physica voluntatis ad actus ordinis naturalis.

14.
Ad confirmationes.

15.
Ad secundam confirmationem.

Ex indifferencia voluntatis id probatur.

voluntariè, vt ex terminis constat, quod ad eò est intrinsecum illi, vt propterea cogi non possit; ergo motus ipse, quo hæc facultas feratur in obiectum, illi voluntarius est: non est autem voluntarius per alium actum, alias procederetur in infinitum; ergo talis actus est intrinsecè, ac per seipsum voluntarius. Et hoc docuit Caietanus 1. 2. q. 9. art. 4. & sumpit ex Diuo Thoma 1. 2. q. 16. art. 4. ad 3. ubi ait, voluntas consentiendo obiecto consentit se consentire, & consequenter volendo obiectum, vult se velle, quia actus voluntatis reflectuntur supra seipsum. Et ex eodem principio dixit in 2. 2. q. 25. art. 2. amorem ex ratione propriæ speciei habere, quod supra se reflectatur, quia est spontaneus motus amantis ad amatum, vtique extrinsecè, & per seipsum, ideoque adiungit, Vnde ex hoc ipso, quod amat aliquis, amat se amare. Et sic etiam dixit Augustinus lib. 8. de Trinit. cap. 7. Qui amat proximum, consequens est, ut etiam ipsam dilectionem diligat. Eademque ratio in vniuersum est de ipso velle, seu de qualibet actu voluntatis, vt copiosius docuit idem Augustinus lib. 2. de libero arbitrio cap. 19. dicens, Noli mirari, qui caseris per liberam voluntatem utimur, etiam ipsa libera voluntate per eam ipsam uti nos posse, vt quodammodo seipsa vtratur voluntas, quæ virtut cæteris, sicut seipsum cognoscit ratio, quæ cognoscit cætera. Et hæc est ratio à priori, ob quam in sola potentia appetente potest esse formalis libertas, qua solus actus à tali potentia elicitus est intrinsecè voluntarius, seu spontaneus, & ita sola potentia appetens vitaliter potest seipsum ad appetendum actualiter, & vitaliter inclinare, quod maximè est necessarium in potentia formaliter libera, vt possit velle unum actum elicere, potius quām alium, vel potius exercere actum, quām ab illo cessare, cum ad neutrum ex natura sua sit determinata. Et hinc etiam est, quod cùm voluntas possit alias hominis potentias sibi subiectas ad liberum exercitium actus mouere, ipsa sola possit seipsum ad volendum mouere, & applicare, vt idem D. Thomas tradit 1. 2. q. 3. art. 3. & 4. quia actus aliarum potentiarum non sunt voluntarij, nisi propter actum voluntatis: & ita quia voluntas volendo aliquid, vult velle illud, ideo eodem actu, quo vult aliquid, se mouet ad volendum.

Perficitur probatio.

Ex his ergo principijs facile probamus ilationem factam, & assertionem, scilicet, voluntati propter indeterminationem suam non esse necessariam physicam prædeterminationem extrinsecus ab ipso Deo illi aduentientem, quia tribus tantum modis cogitari potest hæc necessitas. Primo, quia voluntas indiget tali præmotione propter imperfectionem virtutis agendi, vt per illum actum compleatur quoad unum actum determinatum solum. Secundo potest requiri, vt voluntas determinetur ad exercitium actus. Tertio, vt concursus Dei voluntatem, vel quoad speciem actus, vel quoad individuum determinet; nam cùm voluntas ex se sit indifferens ad plures concursus, non potest ab illa sumi determinatio ipsiusmet concursus, sicut fit in alijs causis naturalibus. Sed nullo ex his modis potest talis necessitas admitti, nedum probari; ergo nulla est. Consequentia satis probatur à sufficienti partium enumeracione: nullus enim alius titulus huius necessitatis haec tenus legi, vel cogitari potuit, nec facile fingi posse existimo. Antecedens autem probatur per singula membra discurrendo. Primum facile refellitur ex dictis, ostensum est enim voluntatis indifferiam, quæ libe-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A ram illam constituit, non esse ex imperfectione, sed ex eminentia actiuitatis, & dominij in suos actus, nam & virtute eminenti ita plures continet, vt quemlibet possit efficere, vel sustinere; ergo propter defectum virtutis non indiget forma, vel actu determinante. Sicut diuina voluntas indifferens est ad varios effectus, quia tamen illa indifferientia ex eminentia nascitur, ideo non indiget extrinseco prædeterminante, sed seipsa determinatur prout vult, vt ait D. Thomas 1. p. q. 19. art. 3. ad 5.

D. Thom.

Libertas autem voluntatis nostræ, est quædam singularis participatio diuina libertatis quoad extrinsecam facultatem sufficientem ad varios actus efficiendos, vel non efficiendos, ex intrinseca vi, & perfectione, etiamsi nullum impedimentum occurrat: nam hoc saltem est necessarium ad veram libertatem, quamvis in modo infinitè distet libertas creata à diuina: nam diuina non est per immediatum ordinem ad plures actus internos eiusdem voluntatis, sed per solam habitudinem ad plura obiecta creata, quia illa libertas est purissimi actus, sine vlla potentialitate: libertas autem potentia creatæ est immediate in ordine ad proprios actus internos, quia non est purus actus, sed semper habet aliquam potentiam passiuam, vt latius Diuus Thomas 1. contra gent. cap. 32. Atque hanc doctrinam expressè tradidit Scotus in 2. diff. 25. quæst. 5.

D. Thom.

Scotus.

C ad ultimum argumentum, in quo eandem difficultatem proposuerat. Respondet autem voluntatem esse indeterminatam, tanquam formam perfectam, & non diminutam, ideoque præsentato obiecto posse se determinare, & etiam alia, & tandem ita concludit. Potentia igitur rationalis perfecta, qualis est voluntas, quamvis sit contrariorum, poterit determinare se obiecto praesente ad unum illorum.

5.

Neque possunt hanc partem negare, vel huic rationi contradicere alterius sententia Argumentatur auctiores, qui, vt suprà vidimus, fatentur concursum prærium non requiri in causa secunda, vt ex parte illius virtutem agendi, seu actum primum compleat, conuicti illa ratione, quia alias causæ secundæ non habent in suo genere virtutem completam ad agendum: at hæc ratio multo magis vrget in voluntate libera; ergo multò etiam magis in illa fateri debent præviam determinationem non requiri, vt illam in actu primo constituat, vel virtutem agendi suos actus compleat. Minor declaratur argumento, sæpe à nobis repetito, & in hac parte ab ipsis probato, vt ibi etiam notaui; quia si voluntas per hunc prærium concursum constitueretur in actu primo, & completa virtute proxima ad agendum, ante talem concursum non esset proximè, ac perfectè libera, saltem quoad specificationem, seu quoad plures, vel contrarios actus, vt iam latè deduximus: hinc autem vterius sequitur, vt nunquam in reipsa tali libertate vtratur. Probatur hæc ultima illatio, quia per concursum prærium tantum completur virtus voluntatis ad unum actum efficiendum; ergo ad illum solum efficiendum habet tunc potestatem actiuan sufficientem, & non ad vnum alium; ergo etiam tunc non habet libertatem simpliciter ad plures actus; ergo nunquam illam habet.

6.

Vnde etiam fit, vt licet alios actus præter illum, ad quem recipit concursum prærium, Absurdum ex facere omittat, non possit hoc tribui libertati eius, quia non ex sola voluntate illos omittit, sed quia impotens semper fuit ad illos actuum, quæ efficiendos, qui nunquam fuit in actu primo sit ex impos-

R 3

consti-

tentia sive incompleta voluntatis ad ipsos ponendos.

constituta, nec virtutem completam habuit ad tales auctus eliciendos. Et hinc facile inferri etiam potest, si hoc titulo est necessaria prædeterminatio, tolli libertatem quoad exercitium actus; nam prius tempore, vel natura, quam voluntas recipit talem præsum concursum, non est principaliter potens ad exercendum talem actum, ac subinde neque est libera, quoad exercitium illius; statim vero, ac recipit illud virtutis complementum, non potest continere actum, seu non exercere actum, ad quem eliciendum compleatur: nam haec est vis physica prædeterminationis; ergo nunquam est voluntas libera ad exercitium talis actus. Sed haec ratio ex professo tractanda est in libro quinto, & paulo post hoc loco necessarium erit aliquid illi adiungere.

7. Non est necessaria prædeterminatio ad determinandam voluntatem ad speciem, aut exercitium actionis.

Secundum membrum suprà positum fuit de necessitate præuij concursus in voluntate propter solam determinationem ad unum actum in specie, vel ad exercitium actus, quia causa indeterminata, non potest in effectum determinatum prodire, propter rationem octauam prioris sententiae in cap. 27. propositionem. Sed hanc etiam necessitatem nullam esse ostendimus ex principijs positis; quia potentia, quæ habet sufficientem vim actiuam ad plures actus, & subest motioni liberæ voluntatis, per solum velle eiusdem voluntatis determinatur ad definitum, seu particularem actum exercendum, ut patet in intellectu, & potentia motiva: sed voluntas habet virtutem sufficientem ad eliciendos varios actus, & sibiipsi subest, (ut sic dicam) quoad liberam motionem; ergo seipsum determinat volendo cum simultaneo concursu primæ cause; ergo propter determinationem non indiget prædeterminatione. Minor probatur, quia voluntas non determinat alias potentias, nisi volendo, ut operentur; sed ipsa volendo obiectum, vult etiam operari, ut declarauit: ergo proposito obiecto sufficienter cum omnibus ex parte illius requisitus, volendo tale obiectum, vult se applicare, seu mouere ad talem actum, & ita se determinat, licet non sola, sed cum concursu Dei simultaneo. Explicatur in actu credendi, nam voluntas determinat intellectum ad actum fidei volendo credere, & ideo non est necessaria alia prædeterminatio in intellectu ad talem actum, sed volendo credere, vult velle credere, quia ipsum velle voluntarium est; ergo per ipsummet velle se sufficienter determinat; ergo est impertinens omnis alia prædeterminatio.

8. Confirmatur à posteriori.

Atque haec quidem est ratio à priori huius partis: à posteriori vero possumus illam confirmare, quia alias superflue auctor naturæ, voluntati humanae dedisset virtutem illam eminentem, & indifferente quoad specificationem, & exercitium suorum actuum; si postea numquam illa vti possit, nisi prius ab extrinseco agente determinetur. Imò hinc vltierius sequitur, numquam voluntatem operari, ut indifferente ad plura: nam idem est indifferente esse, quod esse indeterminatum, sed numquam operatur præexistens indeterminata, quia semper indiget præsum prædeterminatione, ut altera opinio dicit; ergo numquam operatur indifferens. Ex quo tandem inferuntur illa duo incommoda, scilicet, ut numquam operetur vt libera, vel quoad specificationem, vel quoad exercitium. Vtrumque in primis simul probatur, quia nihil aliud est potentiam esse liberam, quam esse indifferente; si ergo numquam operatur vt indifferens, numquam operatur vt libera. Deinde probantur singula membra. Primum,

A quia voluntas solum potest aliquid operari, quatenus prædeterminata ad illud, vt contra opinio docet; sed non prædeterminatur nisi ad unum, vt etiam supponitur; ergo illud potest solum simpliciter operari, & non alia; ergo non operatur vt potens ad plura; ergo nec vt libera ad plura; ergo nec vt libera quoad specificationem actus. Tres ultime consequentiae per se euidentes sunt, supposita prima, quæ ex contraria positione videatur etiam euidentes, nam aiunt, voluntatem indeterminatam nihil determinatum posse operari. Nec refert sive illam prædeterminationem requirant vt principium agendi, aut ex parte hominis, aut ex parte Dei, sive tantum vt necessariam conditionem; quocumque enim modo sit necessaria ad eliciendum actum, si illa non detur, nec sit in potestate voluntatis, nisi tantum passiuè intelligi non potest, quomodo sit in libera facultate voluntatis actum elicere ad quem non prædeterminatur. Secundum item membrum probatur argumento suprà facto, quia posita illa prædeterminatione non est in potestate voluntatis nisi exercere actum, & illa prædeterminatio datur ei ab extrinseco, & sine vsu libertatis; ergo actus proueniens à voluntate sic prædeterminata est illi necessarius, quoad exercitium.

C Et quamvis haec ratio de auxilio efficaciam trahenda sit, non possum hic omittere, quin aduertam. P. Ledesma art. 8. conclus. 3. illa fuisse conuictum, vt diceret prædeterminationem hanc fieri non à solo Deo, sed simul etiam à voluntate, nam id existimat, & necessarium, vt saluetur libertas, & sufficiens, quia si prædeterminatio sit à voluntate, ipsamet erit libera, & consequenter actus erit liber. quæ quidem responsio quatenus efficaciam rationis à nobis factæ confitetur, si supponatur prædeterminatio in voluntate à solo Deo, nostram sententiam plurimum iuuat: quatenus vero dicit prædeterminationem fieri à voluntate, non video quomodo cum principijs illius sententiae, vel cum fundamento eius, imò nec ipso nomine, & ratione prædeterminationis possit consistere.

D Primò, quia concursus præuius ponitur fieri à solo Dco, ut suprà cap. 25. dub. 5. ostendit: prædeterminatio autem fit per concursum præuium iuxta eandem sententiam; ergo est à solo Deo. Vel è contrario si prædeterminatio non fit à solo Deo, sed simul à voluntate; ergo non fit per concursum præuium, sed per concomitantem, nam simultaneus concursus ille est, per quem Deus simul cum causa secunda operatur, ergo non datur in voluntate concursus præuius ad illam prædeterminationem efficiendam, & sic falsum est illud principium, quod præuius concursus est necessarius per se, & essentialiter ad omnem efficientiam causæ secundæ. Vei si fingatur alius concursus præuius distinctus à prædeterminatione, de illo inquiram, an fiat à voluntate necne: nam si fit, procedemus in infinitum; si vero sistendum est in aliquo, quoniam non fiat à voluntate, in illo procedet argumentum, quod ille tollet libertatem, eodem modo, quo ille auctor de prædeterminatione argumentatur.

E Secundò, quia concursus præuius est principium effectuum actionis cause secundæ, futatio Ledesma.

Ledesma responsio confutatur.

Prima confutatio.

Secunda confutatio.

3. Confutatio.
11. Non est necessaria prædeterminatio, nisi diuinus concursus coniungatur cum causa libera.

13. Varia diuinis concursus consideratio.

tur; quia præius concursus, & prædeterminatio idem sunt, nam posito concursu prætio in voluntate, fieri non potest, quin actio sequatur, ut in vniuersum de omni causa secunda dicti auctores docent: prædeterminatio autem nihil aliud est, quam præmotio inseparabilis ab actione; sunt ergo idem in voluntate præius concursus, & prædeterminatio physica, quatenus à Deo, ut generali causa concurrente, fieri dicitur, nam de illa, quæ gratia efficaci attribuitur, alia est ratio, ut postea videbimus. Tertiò in verbis inuoluti repugnantia, quando prædeterminatio esse dicitur, quæ ab ipsa voluntate fit: nam vel est prædeterminatio in actu primo, vel in actu secundo. Si in actu primo, non est à voluntate, quia voluntas non se constituit in actu primo, simpliciter loquendo, ut per se constat; ergo fit à solo Deo in voluntate ipsa, & sic tollitur libertas, ut Benedictus auctor argumentatur. Vel est determinatio in actu secundo, & tunc repugnat esse prædeterminationem, quia particula *præ* dicit antecessiōnem, non respectu Dei; ergo respectu voluntatis; repugnat ergo esse prædeterminationem, & esse à voluntate. Et confirmatur, nam prædeterminatio ideo ponitur, ne voluntas indeterminata præexistens, aliquid determinatum operetur, quod fieri non posse creditur: at si voluntas ipsa efficit prædeterminationem, ante illum non supponitur determinata; ergo existens prius natura indeterminata efficit prædeterminationem, quæ est effectus determinatus, quod est contra propria principia. Simile argumentum est, quia hæc prædeterminatio ponitur, quia causa secunda, non potest mouere, nisi præmota; ergo non potest ipsa efficeret suam prædeterminationem, alijs efficeret illum nondum mota, contra hypothesisim.

Tertium membrum in principali ratione positum fuit, quod hæc prædeterminatio putari potest necessaria propter determinationem concursus diuini, quia ille concursus non potest determinari ex coniunctione cause primæcum causa secunda, sicut de naturilibus causis causa naturalis; ergo, quod Deus velit cum illa coniungi ad operandum, non fatis est ad determinationem diuini concursus; ergo oportet ut per diuinam voluntatem solam prædeterminetur; ergo oportet, ut illa determinatio præcedat, & sic ab illa prædeterminabitur voluntas, quæ ratio procedit de determinatione quoad speciem concursus; de determinatione verò quoad individuum, suprà est vniuersaliter ostensum fieri à solo Deo. Vnde etiam fit consequens, ut ab eodem proueniat prædeterminatio quoad exercitium, quia voluntas Dei prædeterminans tam concursus, quod speciem, & individuum est efficax; ergo ponit efficaciter in re ipsa tam concursus, & consequenter secum trahit, & determinat voluntatem hominis ad actum propter quem talis concursus datur.

Hic verò discursus pendet ex difficultate tacta capite 40. ad rationem 5. ex quo decreto voluntatis diuinæ procedat concursus, quem Deus præbet voluntati creatæ ad liberè operandum, de quo puncto dicam commodius paulo post capite 45. tractando de concursu ad actum, qui est peccatum. Nunc enim breuiter aduerto, concursum Dei dupliciter considerari posse, scilicet, vel quasi in actu primo, & antecedenter à Deo oblatum, vel ut in actu secundo ad extra exhibitum. Sicut enim prius natura, quam voluntas liberè operetur, intelligimus illam potentem in actu

A completo ad operandum, ita prius natura, quam Deus cum illa concurrat, intelligendus est Deus paratus ad concurrentem cum illa, & quantum in se est antecedenter offerens suam cooperationem, cùm sine illa voluntas nihil possit efficere. Dico ergo voluntati habenti libertatem quoad plures species actuum non offerre Deum antecedenter vnicum tantum concursum, sed tot species concursuum, quod sunt species actuum, quos voluntas illa circa obiectum sibi sufficienter propositum, potest elicere. Ratio manifesta est, quia Deus prouidet vnicuique causæ secundæ iuxta capacitatem, & indigentiam eius, sed potentia libera cùm sit virtute multiplex in ordine ad varios actus est capax plurimum concursuum diuisim, seu disiunctim pro eodem instanti, ergo si unus tantum illi prouideretur, seu offerretur, non sufficienter esset illi prouisum iuxta capacitatem eius, quia cùm in effectu, ac proximè nihil possit facere sine adiutorio, & cooperatione Dei, si unus tantum illi concursus antecedenter prouideretur, & offerretur absolute, & numquam secundum totam suam indifferentem potestatem, sed tantum secundum alteram eius partem sineretur operari. Vnde etiam fieret, ut in re ipsa, & in effectu numquam vteretur sua libertate quoad speciem actus, quia simpliciter solum illum posset efficere, ad quem haberet paratum concursum, alios verò simpliciter non posset. Nam, quod fieri non potest sine adiutorio alterius, si tale auxilium denegaretur antecedenter, id est, si is, qui datus illud est, statuit illud non dare, simpliciter fieri non potest, sed voluntas sola sine adiutorio cooperatio Dei nihil facere potest; ergo si unum tantum adiutoriorum haberet à Deo oblatum, actu illius facere posset, alios non posset, & consequenter alios non liberè omittet, nec illi posset moraliter imputari. Sicut ignis Babylonicus carens diuino concursu, simpliciter non potuit calefacere, neque id potest ei tribui, sed Deo deneganti concursum, necessariò ergo dicendum est voluntati liberæ ad plures actus offerre concursum Deum cum indifference, quæ non potest esse in uno, & eodem concursu secundum speciem; consistit ergo in varietate concursuum secundum speciem, quam Deus ex se offert liberè voluntati, ut explicatum est.

Hinc ergo vterius dicimus, si sermo sit de concursu in actu primo, seu ut oblatu ex parte Dei non esse determinatum ad unam speciem respectu causæ liberæ, sed habere indifferentiam proportionatam potentiae, cui offeratur, ut est complete, & proximè libera cum omnibus alijs ex parte sua, vel ex parte obiecti prærequisitis ad operandum. Ideoque quoad hanc partem non procedere membrum illud tertium, seu rationem in illo fundatam, supponit enim concursus Dei, sic oblatum esse determinatum ad unam tantum speciem, quod non ita est, ut ostendit. Si verò sit sermo de determinatione quoad tales species concursuum, & quoad numerum, licet plures sint, respondemus determinationem fieri quidem per diuinam voluntatem, fundari verò aliquo modo in capacitatem voluntatis proximè in suo ordine dispositam ad operandum, nam quia circa tale obiectum sic propositum libera est ad tam, vel tam actum faciendum in talibus speciebus, & non in pluribus, id est illius intuitu Deus offert illi tot concursus, & talium specierum. In unaquaque verò specie illorum concursuum, & actum offert Deus unum numero concursum ad unum tantum individuum actum, quem ipse determinat

Deus offert voluntati multiplicem concursum, & non unum tantum.

Diuinus concursus in actu primo non est determinatus ad unam speciem respectu causæ liberæ.

sua tantum voluntate, quia determinatio individuali non potest fundari dicto modo in causa secunda, ut supra declarauit, quod æquè procedit in voluntate, quia licet libertatem habeat ad eliciendum inter species actum, quæ sumuntur ex obiectis formalibus, à quibus potest voluntas moueri ad operandum: nam potest ita eligere inter actus numero distinctos intra eamdem speciem, quia illa distinctio sumitur ex obiectis, & ita ex parte eorum non potest cadere sub electionem voluntatis, nec etiam præcognoscuntur in particulari plures actus possibilis numero distincti, vt voluntas possit directe velle, vnum potius, quam alium facere. Determinatio ergo illa fit per voluntatem Dei sine præiudicio libertatis, quoad specificationem, quia non fit cum determinatione ad vnum solum actum vnius speciei, sed ad plures diuersarum specierum, in quibus dicta libertas voluntatis sufficienter exercere potest: quoad exercitum vero nulla fit antecedens determinatio ex vi concursus, vt iam dicam.

^{15.}
Vetus cursus in actu secundo determinatur ad speciem, & exercitum actus à diuina, & creata voluntate simul, ex coniunctione vtriusque voluntatis.

Loquendo igitur de concursu in actu secundo, dicendum est illum determinari posse quoad speciem actus, & quoad exercitum, non à sola voluntate diuina, sed ex coniunctione illius cum humana voluntate, & ideo propter hanc determinationem, non esse necessarium prærium concursum Dei ad extra, & prius natura factum in creata voluntate. Assumptum declaratur, quia voluntas creata est sufficienter in actu primo constituta ad hunc, vel illum actum eliciendum, vt ad eligendum in obiecto hanc, vel illam rationem boni, sub qua in illud tendat appetendo, vel rationem mali, sub qua illud fugiat. Ergo ita Deus illi offert concursum, vt illi integrum electionem relinquit, idemque vult suum concursum ad extra prodire, & accommodari determinate ad iuuandam voluntatem, prout ipsa se actualiter inclinaverit; ergo non est necesse vt antecedenter determinetur absolutè quoad illam solum speciem in qua dari contingit, sed tantum quasi sub conditione si voluntas creata in hanc partem potius, quam in aliam inclinari voluerit; determinatio ergo illa consummatur (vt sic dicam) in coniunctione vtriusque voluntatis, inter quas voluntas creata proximè facit determinationem sui concursus eliciendo actum; in creata vero facit eamdem cooperando, vt causa prima ex vi antecedentis voluntatis, quia decreuit iuuare voluntatem ea specie concursus, que illi voluntariè cooperanti esset accommodata. Et eadem ratione non est necessarius ille prærium concursus propter determinationem quoad exercitum actus, quia hæc est in manu voluntatis creata, si paratum concursum proportionatum habeat, vt habere iam diximus. Et ita cessat omnis necessitas talis prædeterminationis, seu prærium concursus in voluntate libera, hæc enim duo idem sunt in illa sententia, vt notaui: cessante autem necessitate, consequenter concluditur talem præmotionem non dari, vt satis declaratum est. Contra hanc vero declarationem potissimum procedit ratio octaua contraria sententia cum omnibus confirmationibus suis, quibus in cap. 46. commodiū satisfaciemus.

CAPUT XLIII.

Doctrina superioris capituli authoritate
Scriptura, & Patrum confirmatur.

D Vobis modis, ut supra de naturalibus causis dixi, probari potest, non dare Deum voluntati nostræ præium concursum, quo illam prædeterminet physicè. Primo per testimonia negativa, quæ directe, & formaliter illam negationem contineant, & hæc probatio ex Scholasticis Doctoribus in cap. 19. data est: Ex canonice autem libris, vel antiquioribus Patribus expertenda non est, neque expectanda, quia hæc speculatio, vel controversia à Patribus antiquis non est tractata. Secundò potest ostendī negatio illa per affirmaciones, & doctrinas in quibus virtute contineatur, vel per æquipollentia verba, & hoc modo dicimus, assertionem superioris capituli ratione probatam grauissima niti authoritate, quatenus ex Scriptura, & Patribus colligi potest.

Primo itaque ostendi potest ex illis Scripturæ locis in quibus dicitur Deus ita creasse hominem sui iuris, ac liberi arbitrij, vt propositis, & cognitis obiectis, optionem, & electionem illi commiserit, vt est illud Ecclesiast. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui, & infra, apposuit tibi ignem, & aquam, ad quod volueris, porrige manum tuam. De quo testiūnione inter Catholicos, cum quibus nos agimus, controversia non est, quin etiam de homine lapso intelligatur, vt verba ipsa, & totus illius capituli contextus fatis aperte docet, & sentit Concilium Senonen. in decreto 15. fidei. Sunt item alia innumera Scripturæ loca, in quibus hominibus lapsis optio, & electio committitur. Numer. 30. In arbitrio viri erit, siue faciat, siue non faciat, Ios. 24. Optio vobis datur, eligite, & Matth. 16. Qui vult venire post me, &c. & 1. Corinth. 7. Quod vult faciat, & multa sunt similia, quæ congerit Augustinus libro de Grat. & liber. arbitri. cap. 2. & 3. & alij scribentes pro libertate.

Dicet aliquis his testimonijs solidū probari libertatem arbitrij cum indifferentia necessitati opposita, quam alij Catholici Doctores non negant. Respondemus propter hoc dogma fidei, quod inde proximè (vt ita dicam) probatur in illis verbis à nobis ponderatis hanc libertatem in hoc constitui, quod determinatio voluntatis, ad vnam partem potius, quam ad aliam ipsi voluntati commissa est, tamquam propriæ causæ talis determinacionis: hoc enim directe repugnat cum necessitate prædeterminationis ab extrinseco præstandæ. Deinde expendimus immediatè fieri transitum à voluntate indifferentie ad electionem, vnius, vel alterius partis, quæ electio intrinsecè includit determinationem: imò est formalis determinatio libera; ergo non interponitur aliqua prædeterminatione inter voluntatem indifferentem, & determinationem eius; ergo à voluntate sic indifferentie in actu primo, immediate fit determinatio in actu secundo: non est ergo necessaria, nec interuenit, aut prouenit determinatio Dei. Denique aduertimus, quod ipsi homini data dicitur potestas determinandi, & ideo illi determinatio tribuitur. Quid enim aliud significant illa verba: Reliquit illum in manu consilij sui? Profectò si præter consilium, & iudicium non possit voluntas se determinare, nisi ab alio prædeterminetur, non esset relicta

ip

^{3.}
Instancia aduersariorum reicitur.

in manu consilij sui, sed in manu eius, qui eum prædeterminare potest. Ut ergo verum sit hominem esse relictum in manu consilij sui, oportet, ut immediatè hoc sit positum in voluntate eius, & ideo illi immediatè tribuitur determinatio, cùm additur, *ad quod volueris porrige manum.*

^{4.} Ad hæc vero, & similia testimonia respondent alij, conuincent illa quidem voluntatem se determinare, cùm liberè operatur, inde tamen non sequi non priùs natura prædeterminari, quia hæc duo non repugnant. Nam cùm prædeterminatio non tollat libertatem, adhuc reliquit locum determinationi facienda ab ipsa voluntate, media prædeterminatione à Deo recepta, & ita & prædeterminatur à Deo, & ipsa se determinat: imo addit P. Aluarez disp. 23. n. 26. ex hoc, quòd potentia, quæ est domina sui actus, posset sua intrinseca virtute cum generali concursu causæ primæ seipsum determinare, sequi quòd indigeat prædeterminatione primæ causæ. Sed hæc responsio non satisfacit prædictis testimonij, nec secundūm rectam rationem potest subsistere. Primum patet ex dictis. nam cùm Sapiens dicit, *Apposuit tibi ignem, & aquam*, non loquitur de homine iam prædeteminato à Deo, nam illi ut sic præuentio, seu ex vi prædeterminationis, non apponitur nisi vel ignis, vel aqua: ergo loquitur Sapiens de voluntate sufficienter constituta in actu primo, cui obiecta sufficienter ad operandum, & eligendum sunt proposita: illi autem immediatè dicitur, *ad quod volueris porrige manum*; ergo supponit habere potestatem immediatè se determinandi actiue, non expectata alia prædeterminatione aliunde recipienda. Nam si illa expectanda est ut unica tantum, & non est in hominis potestate habere, quam velit, sed quam Deus suo arbitrio dare vult: si hæc, inquam, vera sint quomodo potest verè, & sine fictione homini dici, ut ad quod voluerit, manum porrigit, si ad alterum tantum volendum prædeterminationem habere potest, & illam non arbitrio suo eligendam; sed ab altero pro arbitrio suo præstandam. Et hinc facile probatur, quod secundo loco proposui: nam si voluntas non exit in actu secundo nisi prædeterminata in actu primo, iam actio illa non est determinatio ipsiusmet voluntatis si verè loquamur: nam quando intellectus credit determinatus à voluntate, licet eliciat actum fidei, non dicitur se determinare ad illum, sed à voluntate determinari, quia actio agentis non habet rationem determinacionis, nisi quando est à principio nondum determinato, sicut enim voluntas in patria non dicitur propriè determinare se ad amandum. Deum, quia ex vi obiecti præsentis, & ponde re connaturali charitatis determinatur.

Accedit, quòd nullus Patrum ita intellexit illa testimonia, ut non sit in hominis potestate proxima determinatio, vel (quod idem est) electio, sed solum media prædeterminatione diuina; imo multi illorum docuerunt talem prædeterminationem, propriam determinationem, & electionem hominis auferre. Et hac ratione dicit Damascenus lib. 2. de fide cap. 30. Deum præscire ea, quæ in nostra potestate sita sunt, non autem prædefinire, & rationem indicans, subiungit: *nec enim virtuti vim affert.* & similia habet Dialog. contra Manich. non longè à fine. Et licet D. Thom. 1. p. quæst. 23. art. 5. ad 5. & lib. 3. contra gent. cap. 90. exponat Damascenum loqui de prædestinatione necessitante voluntatem, hoc non euertit vim testimonij, sed confirmat. Supponit ergo D. Thom. aliquam præfinitionem diuinam posse necessita-

A tem inferre voluntati; hoc autem nulla magis facere potest, quæm prædeterminatio physica, vt in Prolegom. 1. tactum est, & lib. 5. latius ostendemus. Ideoque ad excludendam hanc præuiam determinationem ab extrinseco præuenientem, dixit Anselm. lib. de Concord. in 1. eius parte circa finem. *Sola voluntas determinat ibi, idest, cùm eligit, quid teneat, nam illa particula sola, non excludit cooperationem Dei, sed excludit, vt ipse ait, necessitatem determinationis ab alio; sic enim dixerat, Licet necessitatem, aut rectitudinem relinquere, nulla ratione necessitas determinat, quam feruet, aut deserat.* Et infra, *Nec aliquid facit vis necessitatis, ubi operatur sola electio voluntatis, ubi expendo illa verba nulla necessitas determinat.* Nam si determinatio fit à solo Deo in voluntate, profectò necessariò fit respectu voluntatis recipientis; ergo necessitas aliqua determinat voluntatem, quod est contra Anselm. Cùm ergo ait solam voluntatem se determinare, vel solam eligere, excludit omnem vim, & efficaciam, quæ ex necessitate faciat determinationem in voluntate: sentit enim determinationem non posse esse necessariam, & electionem liberam, neque posse electionem esse ab intrinseca potestate, si determinatio fit ab extrinseca efficacitate. His concordat Hieronym. in epist. 146. ad Damascenum de Filio Prodigio, ubi dicit, *Deum dedisse homini libertatem, ut vineret unusquisque, non ex imperio Dei, sed obsequio suo.* Imperium enim Dei nihil aliud est, quæm efficax eius motio, vel effectio; sentit autem Hieronymus tale imperium Dei inferre necessitatem, & ideo subdit, idest, *non ex necessitate, sed ex voluntate.*

Atque in eandem sententiam Iustinus q. 9. ad Christianos, sic ait. Ad quæ voluntas nos impellit eorum causa, vel corona donamur, vel afficimur supplicio. ubi verbum impellit, determinationem ab ipsam voluntate suo nutu progradientem significat, & adiungit, *Deus enim nobis facultates dedit ad agendum, sed eas libertati voluntatis iudicijque subiecit.* Nec ergo dat prædeterminationem, quæ fit principium agendi, & libertati subiecta non fit. Et quòd talis modus gubernandi voluntatem, eius naturali libertati accommodatus non fit, colligi potest ex his, quæ subiungit, dicens, *Ad propositum, & voluntatem ius habet Deus gubernandi eas facultates, quæ in nobis suis habent appetitus, non ad naturam.* quasi dicat ad prouidentiam Dei spectare, ita illas gubernare, ut semper in potestate voluntatis motio, vel determinatio relinquatur. Cui consonat illud August. lib. 7. de Ciuit. cap. 30. *Sic administrat Deus omnia, quæ creauit, ut etiam ipsa proprios agere motus finat.* Et ideo alijs locis etiam de voluntate, quomodocumque præuenta, ait, consentire, & dissentire, propriæ voluntatis esse, de spirit. & liter. cap. 34. lib. 83. quæstion. q. 68. ad Simplicianum q. 2. & epist. 54. Sed de Augustini sententia latius in sequentibus.

Præterea ob hanc causam Græci interdum PP. Græcorum condistinguunt opera prouidentiæ ab operibus liberi arbitrij: non quòd hæc opera humana non cadant sub prouidentiam Dèi, contrarium enim est certissimum, & ab eisdem Patribus sape traditur, sed quòd per quandam adæquationem (vt sic dicam) vel per antonomasiā illa dicant eueniare ex prouidentia diuina, quæ ex sola illa eueniunt, & ad unum determinantur: opera autem libera aliud genus altius habeant prouidentiæ, quia non absolutè ex sola prouidentia ad extra determinantur, sed cum tali respectu ad liberum arbitrium, vt illorum determinatio in arbitrii

^{5.} Secunda respo-
ho confutatur.

^{6.} Hieronymus:

Anselmus.

Hieronymus:

^{6.} Alia PP. testi-
monia.
Iustinus.

Augustini:

^{5.} Confirmatur
ex PP. loca illa
scriptura ex-
ponentibus.
Damascen.

D. Thomas.

Theodoret.
Nemesius.
Nicenus.

Dionysius.

3.
Tertulliani di-
Gum.

9.
Chrysostomi
sensus.

erij potestate simpliciter constituantur. Ita sen- A tit Theodoretus in Epitome diuinor. decretor. cap. de prouident. Nemesi lib. de Natur. hom. in vltimis capitibus, citatur etiam Nicenus in Philosoph. lib. 7. cap. 1. lib. 8. cap. vlt. licet inter opera Niceni nondum hoc inuenerim. Meliusque hoc explicuit Dionys. in cap. 4. de diuinis nominibus sub finem, vt prouidentia cuiusque naturæ est seruatrix, eis, quæ per se mouentur (& libero aguntur arbitrio) prouident, omnibusque & singulis propriè, vt omnium singulorumque natura capit. Ex quibus verbis colligimus, quia liberum arbitrium natura sua postulat per se moueri se determinando liberè ad alterutram partem, ex vi concursu diuini, non priuari hoc modo agendi, B neque ad diuinam prouidentiam id pertinere, quod tamen fieret si voluntas per concursum præium prædeterminaretur. Eo dixit lib. de Cœlesti Hierarch. cap. 9. Neque coætane habemus vitam, neque liberi arbitrij gratia diuinus induita mortalibus, prouidentia diuina luce, & splendore obtunditur. Nam certè non video quomodo magis possit libertas arbitrij obtundi per diuinam prouidentiam, quām si in omnibus, & singulis actibus suis extrinseca prædeterminatione, ex yi eiusdem generalis prouidentiæ dirigeretur.

His addi potest Tertullianus lib. 2. contra Marcionist. cap. 5. vbi ita exponit locum Ecclesiastici, quod prosequitur in cap. 6. & in cap. 7. declarat Deum non impedire usum libertatis præueniendo, vel impediendo usum eius, & in hoc sensu ait; eo ipso, quod Deus homini concessit libertatem arbitrij, & potestatem non se interponere, vtique præmouendo, & tollendo indifferentiam, in hoc sensu dicit. Igitur consequens erat ut Deus secederet à libertate semel concessa homini, id est, contineret in semetipso & præscentiam, & potentiam suam, per quas intercessisse potuisset, si enim intercessisset, rescidisset arbitrij libertatem. Quod Ianè de nulla intercessione (vt ille loquitur) verius, & proprius intelligi potest, quām de efficaci motione, qua Deus contineret voluntatem Adæ, ne tentationi consentiret, de hac enim re ibi loquitur: in libro autem de exhortatione ad castitatem cap. 2. similem doctrinam habet de motione ad voluntatem malam, quem locum latè tractabo in cap. 46. nunc solùm aduerto eodem modo exponere ibi verba Ecclesiastici, & inde inferre, Et ideo non debemus, quod nostro expositum est arbitrio, in Dei referre voluntatem, vtq; efficaciter præmouentem, & voluntatem nostram determinantem, agit enim contra omnes qui de omni nostra volitione hoc asserabant.

Est denique valde notanda sententia Chrysostomi Homil. 11. in Ioannem, vbi etiam respectu diuinæ voluntatis discrimen constituit inter naturalia agentia, & libera. Nam corporis natura (inquit) quocumque ipsam opifex ducere velit, eō sequitur, neque resistit: anima autem sui iuris, vim in se habet operandi, neque illa in re Deo, nisi velit, obtemperat. Alias, vt postea subdit, opera non effent virtute animæ adscribenda. Vnde concludit. Sed sponte sua bona sit, & sibi virtutem complettendam persuadeat oportet. His testimonijs coniungi debent, quæ de concursu ad actum peccati loquuntur, quæ cap. 46. afferemus, præter alia, quæ de operibus gratiæ postea suis locis dicturi sumus. Ad quæ omnia nihil video haecne responsum, præter illud unicum, quod Patres solum intendebant liberum arbitrium defendere aduersus eos, qui dicebant Deum prouidentia illi ne-

cessitatem inferre. Sed hoc certè non satisfacit, vt iam insinuauit, tum quia vix potest distingui illa prædeterminatio physica à necessitate, vt probatum est, & latius in libro quinto ostendetur, tum etiam, quia ad excludendam illam necessitatem declarant Patres ius, vim, & potestatem, quam voluntas habet, vt immideat se determinet, nullo intercedente impulsu ipsi voluntati aliunde immisso, qui tales in eo efficaciam habeat, vt eius indifferentiam, & indeterminationem ab eius potestate auferat prius natura, quām velit aliquid, aut eligat. Intellexerunt enim determinationem hanc cum indeterminatione indita voluntati, repugnare, & Deum, si ad unum voluntatem prædeterminaret, una via auferre, quod alia dederat, vt Tertullianus eleganter ponderauit.

Addo denique, neque in Scriptura, neque in Patribus aliquid inueniri, quod necessitatem illius præviæ motionis ad omnes actus voluntatis indicet. De Scriptura id probamus, quia vel id tradit per generales locutiones, quibus docet Deum operari omnia opera nostra, & causarum secundarum, vel per speciales, quibus tradit, Deum mouere corda hominum, & ducere, quod vult. At priora solū probant concursum simultaneum, & cooperationem Dei, vt supra probauit: posteriora autem ad summum probant Deum præmouere corda hominum, non tamen probant illam præmotionem esse ad omnes, & singulos actus voluntatis necessariam, multo que minus probant illam præmotionem esse physicam prædeterminationem, vt etiam supra probatum est. Neque aliquis locus ex Scriptura, vbi hoc significetur, haecne productus est, nec puto posse proferri, vt iterum ostendam tractando de auxilio gratiæ efficacis. Nam si ad aliquos actus Scriptura postularet illam physicam præmotionem determinantem, maximè ad actus supernaturales, sed de illis nihil huiusmodi docet; vt infra videbimus, ergo multo minus de reliquis. Idemque possumus de Patribus dicere, quia verò ex illis aliqua obiectiuntur, quæ non sunt peculiaria gratiæ, sed in uniuersum de diuina prouidentia, & operibus eius, quantum ab efficacia diuina voluntatis procedunt, ideo de illis aliquid dicere cogimur, id tamen commodius in cap. 47. præstabilis.

Nihil in Scriptura, aut pp. necessitatem diuinae præmotionis ad omnes actus liberos significatur.

C A P V T . X L I V .

Auctoritate Diuini Thomæ, & aliorum posteriorum Theologorum eadem doctrina confirmatur.

EIN superioribus ostendimus concursum generali Dei, prout datur causis secundis naturaliter agentibus, & consequenter, vt essentialiter postulatur à causa iuxta Diuini Thomæ doctrinam, unicum tantum esse, ac proinde esse cooperantem in actione causæ secundæ inclusum, & non præium receptum in causa, ex quo principio aperte sequitur, iuxta eamdem Diuini Thomæ doctrinam, voluntatem ex ratione causæ secundæ, quam habet, communī alijs causis creatis alium concursum non postulare, & ita potest hæc pars probari locis supra allegatis, & 1. 2. quæst. 109. in quibus non aliam motionem causæ primæ per se requirit ad opera voluntatis libera ordinis naturalis, nisi eam, quæ alijs causis secundis necessa-

status quo
tionis.

ria est, quæ est motio cooperativa, vt cum antiquis Thomistis, & multis modernis declaravimus. Superest, vt alijs eiusdem Doctoris Sanctis testimonijs voluntatem creatam etiam propter indifferentiam, quam naturaliter habet, non indigere concursu efficaciter, ac physice illam prædeterminante; imò potius propter indifferentiam suam naturaliter postulare, ne tali modo præmoveatur.

^{2.}
Locus ex 1. 2.
q. 9. art. 4. & 6.

Probamus autem hoc primò ex 1. 2. q. 9. art. 4. & 6. nam in priori interrogat, an voluntas moueatur ab aliquo exteriori principio, in posteriori verò an ille motor sit solus Deus, qui locus videbatur aptissimus ad tradendam doctrinam illam de necessitate huius præviae motionis ob indifferentiam voluntatis, si illam testatam, & declaratam nobis relinqueret voluisse: nihil autem minus in utroque articulo fecit. nam in 4. non ad omnem actum voluntatis, sed solum ad primum motum, eius scilicet, quo tendit in finem, requirit præmotionem extrinseci motoris: pro ceteris autem negat illam, affirmatque in alijs artibus voluntatem mouere seipsum in quantum per hoc, quod vult finem, reducit seipsum ad volendum ea, quæ sunt ad finem. Ex qua doctrina colligimus in primis D. Thomam non postulare præviam motionem, vt necessariam ex vi concursus generalis, aliás deberet illam ad omnem actionem postulare. Deinde colligimus non postulare illam propter indeterminationem voluntatis, nam etiam post intentionem finis est indeterminata voluntas ad elendum hoc, vel illud medium, nam liberè, vt cum indifferentia eligit, & nihilominus in hac electione ait D. Thomas non indigere voluntatem exteriori præmoveente, nendum prædeterminante, sed ipsam reducere se ad volendum tale medium. Quid est autem reducere se, nisi determinare se? Idemque confirmat in solut. ad 3. solum est obscurum in illo articulo, quo sensu D. Thomas dicat voluntatem moueri ab alio in primo motu suo, quod ad præsentem causam non multum refert; nobis enim satis est, quod illa motio, qualiscumque sit, neque postulatur propter indeterminationem voluntatis liberæ, neque etiam, quia ad generalem concursum pertineat: sic enim ad omnes actus voluntatis esset necessaria, satisque verba Divi Thomæ declarant, illam motionem non esse concursum prævium, aut simultaneum, nam vocat illam *infinibum alicuius exterioris momentis*. Vt tamen integrè Lectori satisficiamus, paulo inferius nodum illum dissoluemus.

Secundò probatur hoc amplius ex sexto articulo, in quo non tam probat D. Thomas voluntatem posse moueri à Deo, quām non posse moueri ab alio intrinsecō principio: unde ibi non ponit nouam motionem ex parte Dei necessariam, sed illam quam dixerat esse necessariam ad primum voluntatis actum, probat non posse esse nisi à Deo, quia solus ipse est causa efficiens voluntatis, & solum est vniuersale bonum, quod respicit voluntas. Ex qua doctrina solum habetur, motionem illam, quam ab intrinsecō agente postulat voluntas, ex parte sua esse à solo Deo: qualis autem illa motio sit, inde non habetur, potestque optimè articulus ille intelligi de motione cooperativa, quam probat prima ratio, quia potentia solum ab illa causa pendet essentialiter in sua operatione, à qua pendet in suo fieri, & esse. Vel etiam posset intelligi de motione remota per inclinationem naturalem datam ab auctore naturæ, quam secunda ratio probat. Sed quia doctrina illius articuli videtur referri ad doctrinam articuli quarti, magis inferius explicabitur. Nunc satis nobis sit in toto illo discursu

A nihil D. Thomam dicere, nec insinuare de prævio concursu præmoveente voluntatem, determinando illam; cùm tamen, vt dixi, ad illum maximè locum pertinuisse videatur. Verumtamen in solut. ad 3. aperte excludit necessitatem illius præmotionis, dicens, Deus mouet voluntatem sicut vniuersalis motor ad vniuersale obiectum voluntatis, quod est bonum, & sine hac vniuersali motione homo non potest aliquid velle; sed homo per rationem se determinat ad volendum hoc, vel illud, quod est verè bonum, vel apparenſis bonum: & inde addit exceptionem de motibus gratiæ, quam infra de illa tractando expendemus. Nunc ex his verbis solum haberi volumus ex D. Thomæ sententia voluntatem ex se indifferentem non semper indigere extrinsecō determinante, sed illam se determinare in multis actibus, ac subinde illam prædeterminationem non esse necessariam potentiae liberae ex vi generalis concursus, quidquid sit si in alio titulo interdum detur, & quomodo tunc intelligenda sit, quod postea videbimus.

B Et confirmatur hoc argumentum ad hominem, contra eos, qui ex hoc loco colligunt in operibus gratiæ Deum prædeterminare physice hominis voluntatem: nam cùm D. Thomas neget in alijs actionibus humanis dari voluntati talem determinationem, siue ad bonum, siue ad malum determinetur, rectè concluditur illam prædeterminationem non esse per se necessariam, nec ex vi generalis concursus. Et quanuis verius sit, cùm dicit, *Deum mouere interdum aliquos ad aliquid determinate volendum, quod est bonum, sicut in his mouet per gratiam*, non loqui de motione determinante, sed excitative voluntatem, vt lib. 5. dicemus, nihilominus in prioribus, quæ allegauimus, simul ait, & hanc Dei motionem non esse per se necessariam in alijs electionibus, & voluntatem, se mouendo per rationem, se etiam determinare, vtique sine motione prædeterminante, aliás nec satisfaceret argumento, nec declararet quomodo voluntas se possit determinare, cùm de se indeterminata sit. Denique in q. 3. de malo art. 3. ad 5. hoc expressis verbis declarat, & soluit fundamentum contrariae sententia, quoad hanc partem; sic enim in argomento obiecerat. *Omne quod se habet ad utrumlibet, indiget aliquo determinante, ad hoc quod exeat in actu. sed liberum arbitrium hominis ad utrumlibet se habet; ergo. Responder autem dicendum, quod voluntas cùm sit ad utrumlibet, per aliquid determinatur ad unum, nec oportet hoc esse per aliquid agens extrinsecum.*

C Tertiò hæc sententia D. Thomæ valde confirmatur ex alijs verbis eius in 1. 2. q. 8o. art. 1. vbi in corpore dicit Deum non inclinare voluntatem ad actum peccati, quod in capite sequenti latius ponderabimus. Et in solut. ad 3. sic ait. *Deus est vniuersale principium omnis interioris motus humani, sed quod determinetur ad malum consilium voluntas, hoc directè quidem est ex voluntate humana, & à Diabolo per modum persuadentis, vel appetibilia proponentis.*

E Ex quibus verbis considerata simul doctrina articuli, aperte constat D. Thomam non tribuere Deo determinationem voluntatis ad talem particularem actum directè, vel indirectè, sed voluntatis directè, & dæmoni indirectè, & sufficienter, quamvis Deo tribuat illum motum voluntatis tamquam vniuersali principio omnis motus voluntatis concurrenti utique cum illa. Vnde constat secundū D. Thomam posse Deum concurrere ad aliquem motum, vt vniuersale principium, & nihilominus non inclinare directè ad illum; & à fortiori nec determinare: nam plus est determinare, quam

4. Confirmatur tradita explicatio.

quām inclinare. Item constat voluntatem de se indifferentem non indigere prædeterminatore, ut ad alteram partem se determinet, nam ad malos actus ipsa sola se determinat, quamvis non sine generali concurso primæ causæ: & eadem ratione idem potest facere in nobis, per se loquendo, ut in priori loco D. Thomas te-

6.

Locus ex 1. 2.
q. 10. art. 4.

Quarto est aliud notandum eiusdem Doctoris Sancti testimonium in 1. 2. q. 10. art. 4. vbi etiam ex professo tractat quæstionem de modo, quo Deus mouet voluntatem, & ad explicandum non mouere, ei necessitatem imponendo, sumit illud principium Dionysij cap. præcedenti à nobis tractatum. Ad prouidentiam Dei non pertinet naturas rerum corrumpere, sed seruare. Vnde subinfert in fine corporis articuli. *Quia igitur voluntas est actum principium non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa: sic Deus ipsam mouet, quod non ex necessitate ad unum determinat, sed manet motus eius contingens, & non necessarius, nisi in his ad qua naturaliter mouetur.*

At verò quod mirabile est, etiam hunc locum contra nos obieciunt alii auctores: nam quia D. Thomas non dixit absolutè non ad unum determinat, sed non ex necessitate ad unum determinat, aiunt insinuasse Deum, quidem determinare ad unum voluntatem, sed non ex necessitate. Vnde distinguunt duplēcē determinationem voluntatis, unam ex necessitate, & aliam sine illa: & priorem negare D. Thomam, hanc verò posteriorem supponere docent. Verū distinctionem hanc de duplēci prædeterminatione voluntatis ad unum ab extrinseco agente, quæ in hoc quidem conueniant, ut utraque ita determinet voluntatem ad unum actum, & exercitium eius, & voluntas non possit ei resistere, & nihilominus differant, quia una infert necessitatem, & non alia. Hanc (inquam) distinctionem numquam D. Thomas insinuauit, sed potius multa docuit, quæ illam euertunt, ut ex alijs locis statim allegandis constabit, & nos nec explicari posse arbitramur, nec confistere, ut in lib. 5. latius ostendam. Et ideo longè probabilius credimus illa duo verba posita esse à D. Thoma, ut unum per aliud explicaret. Nam quia quæficerat, an Deus ex necessitate moueat voluntatem, & in proprijs terminis responderet quæsito, dixit, Deum mouere voluntatem, non tamen ex necessitate: ut verò explicaret quid sit non mouere ex necessitate, addit non ad unum determinatum, & ut id magis explicaret, addit, sic Deum mouere voluntatem, ut motus eius maneat constrinbens, non obstante motione Dei, quod sanè in prævio concurso intelligi non potest, si ille talis est, ut impossibile omnino sit, illo posito actu voluntatis non sequi, ut iphi dicunt.

Quintò præcedens testimonium, eius expostio ex alio simili eiusdem Sancti Doctoris confirmatur: nam in q. 7. de potent. art. 7. ad 13. obiecerat non posse esse actum in dominio voluntatis humanæ, si absque Dei operatione fieri non possit, cum voluntas humana non sit domina diuinae operationis, & respondit. *Voluntas dicitur habere dominium sui actus, non per exclusionem cause prime, sed quia non ita agit in voluntatem, ut illam ex necessitate ad unum determinet, sicut determinat naturam;* ut autem declareret tunc voluntatem non ex necessitate determinari ad unum, quando physicè prædeterminatur, subiungit. Et ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis, & voluntatis. quod profectō non esset verum, si per actionem Dei, voluntas hominum prædeterminaretur physicè ad unum, licet non ex necessitate, ut illi Doctores distinguunt: nam

A quocumque modo illi imprimatur determinatio ab alio, non relinquitur in eius potestate. Nam determinationem relinquiri in potestate hominis, non est tantum posse actum determinatum producere, hoc enim modo etiam determinari ad calefactionem est in potestate ignis, quia potest illam actionem in particulari efficere. Cùm ergo dicitur determinatio relinquiri in potestate non tantum physica, sed etiam morali, & denominativa, qua potest ad hoc vel illud determinari, quomodo dixit Augustinus, iam liquet illud esse in potestate nostra; quod si volumus facimus, si non volumus, non facimus. Hoc autem modo non relinquitur determinatio in potestate voluntatis physicae prædeterminatae, cum nullo modo possit vel aliam actionem facere prater illam, ad quam prædeterminata est, vel illammet non efficere, cùm non possit prædeterminationi resistere.

B Eamdemque expositionem confirmant egrediæ verba D. Thomæ in quæst. 6. de malo art. vnic. in corp. vbi cùm dixisset Deum mouere voluntatem ad primum eius actum, ita ad declarat. addit, Deus mouet voluntatem secundum eius conditionem, non ex necessitate, sed vt indeterminate fere habentem ad multa. Vbi nunc solū considero illa duo tamquam immediatæ se habentia, ponere, mouere, non vt ex necessitate, sed vt indeterminate se habentem, idest, relinquendo indeterminate potentiam motam, saltem quoad exercitium. Et ideo statim infert. Potest ergo; quod si consideretur motus voluntatis ex parte exercitij actus, non mouetur ex necessitate, vtique, quia semper mouetur, vt indeterminate se habens; ergo è contrario si mouetur ita vt determinetur ad exercitium, ex necessitate mouebitur. Atque ita semper D. Thomas illa ponit vt conuertibilia moueri determinatè, vtique efficienter ad exercitium, & moueri ex necessitate. Et è conuerso indifferentiam libertatis opponit determinationi ad unum, vt q. 22. de ver. art ad 3. posterioris ordinis, vbi ait voluntatem vt rationalem se habere ad opposita, naturam verò determinari ad unum.

C D Sexto quod voluntas ratione sua indifferentia non solū non postulet prædeterminationem, sed potius postulet non habere determinationem ab alio, aperte docuit D. Thomas in 2. dist. 25. art. 1. in corpor. vbi sic inquit. *Indicium de actione propria est solū in habentibus intellectum, quasi in potestate eorum constitutum sit eligere hanc actionem, vel illam, unde dominum, sui actus habere dicuntur, & propter hoc in solis intellectum habentibus liberum arbitrium inuenientur, non autem in illis, quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed quibusdam alijs causis prioribus.* Vbi duo expendo. Unum est D. Thom. agentia illa repartare libera habere in potestate sua electionem actionum suarum: postea explicat per indeterminationem suarum actionum. Vnde sicut electio non potest esse ab extrinseco agente, ita neque determinatio. Aliud est D. Thomam ibi aperte sentire, determinari à prioribus causis pertinere ad agentia non libera, quæ vel ab auctore naturæ determinata sunt ad unum, vel si aliquam imperfectam indeterminationem habeant determinatur ab alijs causis, vel materialibus, vel efficientibus: proprium autem esse agentium liberorum non prædeterminari ab alio, sed à seipso. Et inde in solut. ad 1. concludit, Deum esse liberum, quia se ad opera sua determinat: vnde ad dominium actus manifestè requirit, quod determinatio actus non sit ab alio, sed à seipso. Quod in solutione ad 3. his verbis apertissime

Q. 6. de malo
art. vnic. con-
firmat locum
superiorem.

7.
Locus ex q. 7.
de potentia
art. 7. ad 13.

E Locus in 2.
dist. 25. art. 1.

apertissimè declarat. Deus operatur in omnibus, ita tamen, quod in unoquoque secundum eius conditionem; vnde in rebus naturalibus operatur, sicut ministrans virtutem agendi, & sicut determinans naturam ad tales actionem. In libero autem arbitrio hoc modo agit, ut virtutem agendi sibi ministret, & ipso operante liberum arbitrium agat, sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrij constituitur: unde remanet sibi dominium sui actus, licet non sit a sicut primo agenti. Vbi maximè notanda sunt illa verba, In libero arbitrio hoc modo agit, ut virtutem agendi sibi ministret, & ipso operante liberum arbitrium agat. Nam haec verba generalia valde sunt, & omnia auxilia gratiæ, non tantum cooperantis, sed etiam operantis comprehendere possunt, & nihilominus generaliter etiam, & sine limitatione ait D. Th. non obstante hac Dei operatione determinationem actionis in potestate liberi arbitrij constitui.

^{10.} Locus in 2. dit. 28. art. 1. & q. 22. de verit. art. 6. ad 1. Septimò in eodem lib. dist. 28. art. 1. generaliter pronuntiat. Non esset homo liberi arbitrij, nisi ad eum determinatio sui operis pertineret. & q. 22. de verit. art. 6. ad 1. dicit animam habere esse determinatum ab alio, sed ipsa (inquit) determinat sibi suum velle, & ideo quamvis esse sit immutabile, tamen velle indeterminatum est, ac per hoc in diversa flexibile. Tantum ergo absit, vt senserit D. Thom. voluntatem, quia ex natura sua non est determinata ad unum, sed indifferens non posse seipsum ad unam actionem determinare, vt potius affirmet, ideo per illam indifferentiam potestatis constituit voluntatem liberam, quia ad ea determinatio sui actus pertinet; ergo ut eandem libertatem in vsu conseruet, non debet prius illo iure determinandi priuari; hoc enim, & libero usui, & proprietati talis potentia repugnat. Vnde inferiorius additum liberum arbitrium supposita facultate naturali, vel gratuita, iuxta varietatem actuorum per se posse ad quoslibet determinari, statim vero declarans particulam per se, addit. Ita quod non excludit diuinam causalitatem, secundum quod Deus in omnibus operatur ut uniuersalis causa boni, iuxta illud Ila. 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine; sed excludit habitum aliquem creatum naturalibus superadditum, vbi solùm simultaneum concursum requirit ad tales determinationem, quia (vt supra visum est) ex vi illorum verborum tantum concomitans significatur: neque alio titulo postulatur à D. Thoma ad determinationem liberæ voluntatis, quam ad omnes alias actiones causarum secundarum. Quod autem D. Thom. solùm dixerit per illam particulam excludi habitum creatum, existimo inde ortum esse, quod ex necessitate habitus gratiæ specialiter tractabat, & illius necessitatem non ponebat in predeterminatione, sed in eleuatione potentia ad altiorem modum operandi. Vnde in omni genere liberarum operationum supponit determinationem esse à voluntate cum concursu simultaneo proportionato, & vt opinor, de virtute operativa media inter habitum, & operationem, & distincta à concursu simultaneo, ne cogitauit quidem.

Octaud addere possumus alium D. Thomæ locum in q. 2. de verit. art. 14. ad 5. ex quo colligunt Thomistæ, quod licet causa prima ageret ex necessitate naturæ, nihilominus homo ageret liberè, vt videre licet in Caetano 1. p. q. 14. art. 13. & q. 19. art. 8. Ferrar. lib. 3. contra gent. cap. 67. circa ration. 5. quos etiam moderni non nulli sequuti sunt, quamvis alij contradicant. Sed quidquid sit de illa absoluta controværsia, qua in multiplici sensu tractari potest, & vanè de illa iudicari, vt in Metaphysica dixi, loquendo tamen solùm ex dupli suppositione,

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A scilicet, quod non obstante modo agendi primæ causæ, voluntas hominis haberet eandem potestatem intrinsecam agendi, quam non habet, & quod Deus non maiorem concursum, vel influxum illi præberet, quam nunc conferat. His (inquam) positis verissimè dicitur actum voluntatis futurum fuisse liberum, etiamsi voluntas diuina ex necessitate produxisset omnia, & præberet concursum, quem modò præbet, quia tunc non magis necessitatæ voluntatem, quam nunc necessitatæ, quia non plus ageret in illam, quam modò agit, vt supponitur, neque ex voluntate magis efficaci, licet magis determinata ex parte Dei, quod nihil refert ad mutandum connaturalem modum agendi causæ secundæ, si in effectum, vel actionem, vel potentiam eius, nihil magis influat. Et in hoc sensu rectè sumitur hæc sententia ex citato loco D. Thomæ de verit. quatenus dicit, quia ad esse effectus requiritur causa prima, & secunda, ideo quacunque illarum ponatur contingens, potest esse contingens, non si altera tantum sit necessaria, effectus erit necessarius, propter hoc quod ad esse effectus viraque causare requiritur. Et quia obiectebatur causam primam vehementius influere, quam secundam, respondet, hoc nihil obstat quomodo ex modo agendi causæ secundæ sit defectibilitas, aut contingentia in effectu. Et similiter in dicto cap. 67. lib. 1. contra gent. ration. 5. dicit, si causa proxima sit contingens, effectum esse contingentem, etiamsi remota necessaria sit. Idemque repetit lib. 3. cap. 83. ration. 2. dicens, à causa remota necessariò agente non sequi effectum necessarium, si causa proxima sit contingens.

D Ex hoc ergo principio adeò recepto in schola D. Thomæ colligimus illam non posuisse in voluntate liberè operante concursum præsum, & prædeterminationem à prima causa in ea producere, quia cum tali concursu præsum omnibus modis esset impossibile intelligere contingentiam in actu voluntatis creata, si causa prima ex necessitate naturæ ageret. Probatur, quia tunc talis actus non haberet contingentiam, vel indifferentiam à causa prima, quia ipsa ex necessitate naturæ daret illum impulsum causæ secundæ, neque etiam haberet contingentiam ab ipsomet impulsu, quia illa etiam mouere dicitur tanta necessitate sibi intrinseca, vt nec Deus ipse possit impedire, quomodo illo posito non sequatur effectus eius; & consequenter nec à voluntate creata posset actus habere contingentiam, cum illa non mouetur, nisi affecta illo impulsu, nec possit illi resistere quomodo illi cooperetur: impossibile ergo esset intelligere libertatem in tali actu, quia nullum haberet principium, vnde illam participare potuisset: actus autem non determinatur liberè nisi per habitudinem ad principium, seu causam aliquam à qua procedit. Ergo vt possit saluari libertas

E actus humani in eo casu, quod Deus ex necessitate naturæ ageret, necessarium est dicere, tunc Deum non fuisse daturum voluntati concursum præsum, quo illam ad unum determinaret; ergo idem maiori ratione dicendum nunc est. Vel certè si tunc Deus per cundem illum concursum, quem nunc dat, necessitatæ humanam voluntatem, etiam nunc necessitatibit illam. Nam quod ille concursus præius prædeterminans procedat à Deo naturaliter, vel liberè conferet quidem, vt respectu Dei effectus quem ad extra facit, sit illi liber, vel necessarius, tamen respectu hominis non erit actus ipsi liber si motio Dei est de se efficax ad determinandam voluntatem hominis ad unum, & efficiens ad necessitandam illam, si à Deo ex necessitate naturæ fieret.

S

His.

13. His tamen accedit, quod cùm hæc testimonia sint satis vrgentia, & ferè expressa, & in eis quæ pro prædeterminatione obijciuntur. D.Thomas in particulari, & specificè de determinatione, & indeterminatione voluntatis, loquatur, nullum in contrarium affertur, in quo vel pñctum in contrarium attingat, vel in particulari aliquid pro prævia determinatione, seu prædeterminatione voluntatis dicat, sed afferuntur solùm variaz generales locutiones, quæ ad præviā illam motionem accommodantur, cùm verba D.Thomæ generalia sint, & facile possint de alijs motionibus intelligi, & sœpe ab eodem D.Thoma in alijs locis ita exponantur. quod breui discursu ostendam attingendo solùm ea loca, quæ communia sunt omnibus actibus liberis voluntatis, nam quæ pertinent ad actus supernaturales, & auxilium efficax ad illos necessarium, in lib. 5. reseruo. Deinde ex prioribus locis omitto etiam illa, quæ omnibus causis secundis etiam naturalibus communia sunt: nam de his satis dicitum iam est. Et hoc spectant omnia, quæ de necessitate auxiliij, seu motionis primi mouentis tradit D.Thom. 1.2. q.109. per tot. & 1.p.q.105.art.5. Nam in superioribus non solùm hæc loca exposuimus, sed etiam oppositam doctrinam ex illis deduximus, & hic applicari potest, quia etiam in voluntate solùm vnicum simplicem concursum Dei ad actus liberos D.Thom. requirit, neque propter determinationem voluntatis aliam præviā motionem in illo postulauit.

14. Potest tamen quis hærere in quibusdam verbis D.Th. in eadem q.105.art.1.ad 3.sic enim ait. *Hoc ipsum quod causa secunda determinetur ad determinatos effectus, determinatio est illis à Deo.* Verumtamen hæc verba generalia sunt de omnibus causis secundis etiam naturaliter agentibus, in quibus etiam autothores fatentur non esse necessarium præviūm concursum propter determinationem earum: possunt ergo illa verba per se spectata optimè intelligi ratione concursus concomitantis: nam sicut causis secundis ipsum agere est à Deo, quia non solùm virtutem agendi ab illo habent, sed etiam ipsam actionem sine actuali, & immediato eius influxu habere non possunt, ita determinandi ad definitos effectus, est illis à Deo, quia ab illo habent non solùm virtutem, aut ex se determinat, aut voluntatem se determinare: sed etiam determinationem ipsam in actu secundo sine actuali eius influxu habere non possunt, quia quatenus illa determinatio aliquid est, à causa secunda fieri non potest sine actuali, & cooperatorante influxu Dei, que doctrina est quidem in se verissima, illi tamen loco non necessaria, quia si attente consideretur, non loquitur ibi D.Thom. de causis secundis liberis, sed de naturalibus, quæ possunt materiam ad determinatam formam immutare. Quærit enim ibi an Deus possit se solo id facere, & obiecerat non posse, quia determinatio effectus pendet ex causa determinata. Et respondet Deum non pendere in hac determinatione à causa secunda, quia ipse præbuit determinatas formas causis secundis, & determinationem earum, vnde optimè poterit sine illis immutare materiam ad determinatam formam prout voluerit, quia nimur in illo eminenter existit tota virtus causarum secundarum. Vnde constat etiam quoad causas secundas naturaliter agentes non tractare D.Thom., de determinatione addita, vel addenda per concursum Dei, sed de illa, quam habent ex naturali virtute, & conditione suarum formarum, nam illam etiam à Deo habent, vt constat.

15. Omisis ergo his, quæ generalia sunt omnibus causis secundis, attingemus aliqua, quæ de modo operandi Dei in causis liberis D.Thom.

A interdum docet. Et quoniam in fundamento contrariæ sententiæ duo testimonia D.Thom. quibus iuniores maximè nituntur, adduximus, illis respondendo in c.46. satisfaciemus. Ultra illa vero allegatur in 1.p.q.83.art.1. ad 2.vbi exponens verba Pauli ad Rom.9. *Non est volentis, &c. ait non esse dicta, quia homo non velit libero arbitrio, sed quia ad id non sufficit, nisi inuenitur, & monetur à Deo.* Sed non potuit D.Thomas breuius explicare gratiam excitantem, & adiuuantem, semperque in his allegationibus continetur illa defectuosa illatio, *Deus mouet voluntatem; ergo determinat.* Simileque est argumentum, quod ex solut.ad 3.eiusdem articuli sumitur, vbi S.Doctor sic inquit, *Dens est prima causa mouens, & naturales causas, & liberas, & sicut causis naturalibus mouendo eas non auferit, quin atius earum sint naturales, ita mouendo voluntarias causas, non auferit quin actiones earum sint voluntariae, sed potius hoc in eis facit, operatur enim in unoquoque secundum eius proprietatem.* In quibus verbis volunt D.Thomam loqui de motione prævia prædeterminante, quia de illa (inquit quidem) procedebat argumentum. Sed vnde id probet, non video, nam in argum. 3. D.Thomas solùm subsumpsit Deum mouere voluntatem, quod probat duobus testimonijs, Proverb.21. *Cor Regis in manu Dei est, &c. & Philip.2. Deus est, qui operatur in nobis velle, &c.* In quibus non est sermo de prædeterminatione physica voluntatis, sed de excitatione, & inductione morali cum physica cooperatione, vt in libro quinto latiū exponeamus. Et in ipsa solutione aperte loquitur D.Thom. de motione, quam Deus exhibet omnibus causis secundis, quam esse cooperationem suprà probauimus, & hanc dicit esse in unaquaque causa secunda modo illi accommodato, quod verissimum est, & inde nos inferimus in causa libera non esse cum antecedente determinatione ad vnum, quia hoc non est consentaneum naturæ talis causæ.

16. Et si quis attente consideret prima verba illius solutionis, intelliget Doctorem sanctum responsionem suam inchoare, nostram asserendo sententiam, argumentatus enim fuerat voluntatem moueri ab alio, & ideo non posse esse sui iuris, id est, domina sui aetius, ac proinde nec liberam, & ideo respondendo incipit, dicens, *quod liberum arbitrium seipsum mouet ad agendum.* Vbi expendo non tantum dicere liberum arbitrium agere, sed etiam se mouere ad agendum, quod certè non est aliud, quam se applicare, & se determinare ad actionem suam; nam si ab alio solo prædeterminaretur, moueretur quidem ad agendum, sed non se moueret ad agendum. Deinde vero respondet ad argumentum, licet hoc modo liberum arbitrium sit dominus sui actus, non excludere superiorem Dominum à quo in motione sua pendeat, & hoc est, quod ait, *Non est de necessitate libertatis, ut sit prima causa sui id, quod liberum est, nam Deus est prima causa mouens, &c.* Ut autem liberum arbitrium creatum non sit prima causa sui motus, non est necesse, vt prædeterminetur ab alia, sed satis est, quod in sua prædeterminatione essentialiter pendeat à prima causa modo iam sœpe explicato. Atque eodem modo nos dicimus, vt liberum arbitrium se determinet, non oportere, vt sit prima causa sui determinationis: nam in illa etiam à Deo pendet, tanquam à primo agente determinationem ipsam. Illa ergo solutio D.Thomæ, & nostram sententiam in prioribus verbis confirmat, & in alijs nihil repugnat, imò tacite soluit, quod friuolè obijci solet, quia si voluntas se determinat, non prius determinata erit primum principium liberum, respōdet

et enim D. Thomas, voluntas se mouens, seu determinans ad agendum non sit prima causa, & consequenter nec primum liberum, satis esse, quod à priori libero in sua determinatione pendeat.

Secundò affertur D. Thom. in 1.2. q. 6. art. 1. ad 3. estque hic locus similis præcedenti, & ideo nihil illi addere oportet, sed solum verba notare. Argumentum enim fuerat non posse hominem agere voluntariè, quia qui voluntariè agit, per se agere potest, quod homini non conuenit, dicitur enim Io. 15. *Sine me nihil potestis agere.* Responsio autem est, quod Deus mouet hominem ad agendum, non solum sicut proponens sensui appetibile, vel sicut immutans corpus, vel etiam sicut mouens ipsam voluntatem. utique propriè, & effectiù ac physicè agendo in ipsam. quod nos etiam fatemur. Hinc verò colligunt etiam mouere concursu prævio, & prædeterminatio- ne, quam illationem nos iterum atq; iterum negamus, quia est à genere ad speciem affirmatiuè, & ex puris particularibus: mouet enim Deus, & præmouet voluntatem efficiendo physi- cè, & immediate in ipsam, non per concursum prævium, sed per aliquem bonum effectum in- deliberatum, non prædeterminantem illam ad consensum, sed inclinantem, & allicientem. Deinde mouet Deus voluntatem ad agendum physicè propriè, & immediate cooperando cum illa se mouente ad agendum sine prævia determinatione. Et de hoc modo motionis loquitur ibi aperte D. Thom. sicut illum intellexit ibi Conrad. explicans hunc locum, per alia q. 109. Et probat ex ratione, quam D. Thom. subiungit, *Quia omnis motus tam voluntatis, quam naturæ ab ipso procedit tanquam à primo mouente, utique immediate, & principaliter.* quod per se, & intrinsecè verum est, ratione concursus simultanei, in quo essentialiter pendet omnis motus voluntatis, vel naturæ à primo mouente, non ratione concursus prævij, quia neque per se necessarius est, neque ratione illius potest dici motus causæ secundæ pendere immediate, & essentialiter à Deo. Vnde statim declarat eundem actum voluntarium, qui est à Deo, esse etiam necessariò à principio intrinseco; ab utroque ergo est simul, & non prius à solo Deo, quod aquè de ipsa determinatione voluntatis procedit: aut enim dicendum est non esse voluntarium homini, quod est valde absurdum, aut afferendum est esse ab ipsa voluntate cooperante Deo: hæc ergo est D. Thomæ doctrina.

Tertius locus similis allegatur ex 1.2. q. 9. art. 4 ad 1. vbi D. Thom. ait, licet de ratione volun- tarij sit, quod principium eius sit intra, sed non oportet, quod hoc principium sit primum principium non motum ab alio. quod verissimum est ratione dependentia essentialis voluntatis crea- tæ à Deo, ratione cuius idem motus voluntarius, qui est immediate à voluntate, vt à prin- cipio proximo intrinseco, est etiam à Deo, vt à primo principio extrinseco. Et ita simul volun- tas mouet seipsum proximè, & mouetur à Deo primò, & principaliter, eodem utique motu, quo seipsum mouet, etiam si nullus alias à solo Deo antecedat; hoc enim est per se ex vi essen- tialis dependentia necessarium, licet alijs rationibus possit interdum Deus præmouere volun- tatem absque physica prædeterminatione, vt sèpe est dictum, & D. Thomæ doctrina sta- tim explicabitur.

Quartò additur ex eadem 1.2. q. 10. art. 4. ad 3. quod D. Thomas ait, *Si Deus mouet volun- tam ad aliquid impossibile est ponit, quod voluntas ad illud non moueat, non tamen est impossibile simpliciter, & ideo non consequitur, quod volun- tas à Deo ex necessitate mouetur, quem locum*

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A volunt etiam iuniores intelligi de motu prævio facto in voluntate solo Deo, & ita ex hoc loco colligunt necessitatem in sensu composito, etiam si suppositio sit antecedens, & ex sola voluntate Dei producta non esse contrariam libertati. Sed nos in Proleg. i. ex sententia Anselmi, & eiusdem D. Thomæ ostendimus talē sensum compositum repugnare libertati, ideoque hunc locum intelligimus de suppositione comitante, nam, vt in prioribus testimonij diximus, Deus dicitur mouere voluntatem eodem motu, quo ipsa se mouet, & ideo si supponatur Deus mouere voluntatem, simul supponitur voluntatem ipsam se mouere, & ideo est suppositio consequens, seu comitans, & ideo necessitas, quæ ex illa sequitur, non repugnat libertati, quia iam supponit usum libertatis. quam expositionem probamus primò, quia est propriissima, & consentanea verbis, & ad soliditatem, & facultatem doctrinæ necessaria. Secundò, quia habet consecutionem cum corpore articuli, in quo clarè D. Thom. docuerat, Deum ita mouere voluntatem, vt non determinet illam ad unum ex necessitate, id est, ex sola extrinseca via, sed illam contingenter, & indifferenter operari finat, vt supra latè declarauimus. Tertiò, quia in locis proximè allegatis, & ubique docet D. Thom. de ratione illius motus, quo Deus mouet voluntatem, esse, vt sit à principio intrinseco, vt patet ex locis supra citatis q. 6. & 9. Ergo dum supponit hīc Deus, mouere voluntatem, supponit etiam voluntatem mouere se, & ita est suppositio comitans, seu necessitas consequens, quæ res dum est, dicitur necessariò esse: & eodem modo dici potest, si voluntas se mouet, necessariò illam mouet. Deus, quia in suppositione illa, motio Dei in- cluditur: idem ergo est è conuerso. Denique obiter aduerto nunquam apud D. Thom. inueniri Deum agere propriè physicè, ac directè in voluntatem, nisi insundendo habitus, vel efficiendo in voluntate ipsa aliquem motum vitali- um eius, omnisque alia motio vitalis est, me- dio intellectu, vt ex sequenti puncto patet. Et ita numquam inuenio apud D. Thom. quod Deus moueat voluntatem se solo efficiendo in illa aliquid medium inter habitum, & vitalem actum eius, qualis prædeterminatio, seu con- cursus prævius esse fingitur.

Vltimò retorquetur contra nos doctrina D. Thomæ in dicta q. 9. 1.2. art. 3. & 4. quatenus in illa dicit, licet voluntas se moueat per consilium ad electionem mediorum, ad primam intentionem finis non se mouere, sed à Deo moueri. Et ita in voluntate etiam defendit illud principium, *Omne, quod mouetur, ab alio mouetur,* quia voluntas se mouet ad media ex intentione finis, ad ipsam verò intentionem mouetur ab alio, scilicet ab auctore suo. sic enim ait in eadem q. 9. art. 6. esse proprium Dei mouere volun- tatem, efficiendo in illa inclinationem ad uniuersale bonum. Vbi videtur loqui de incli- natione non tantum innata, sed etiam vitali, & actuali; & magis explicat 1. p. q. 105. ar. 4. vbi ean- dem habet doctrinam, & addit, *Velle nihil aliud est, quam inclinatio quedam in obiectum volunta- tis, quod est uniuersale bonum.* & similia habet 3. contra gent. cap. 89. ration. 6. & sèpe alias. Ex qua doctrina colligi videtur saltem ad primum actum suum indigere voluntatem diuina mo- tione prædeterminante.

Veruntamen licet hoc totum concederemus, inde nihil probaretur de concursu prævio præ- determinante, & essentialiter necessario ad actus voluntatis, vel propter essentialiæ depen- dentiam à prima causa, vel propter indeter- minationem suam. Nam (vt supra dicebam) etiam post intentionem finis est voluntas de se

Obijicitur ex
1.2. q. 9. art. 3.
& 4.

Explicatur illa
doctrina.

indeterminata ad media, & in omnibus actibus suis pendet à prima causa, vt à primo mouente. Quocirca etiam, si demus primam finis volitionem esse peculiari modo à Deo, non id esse propter præium motionem distinctam ab illa volitione prima, & prædeterminantem voluntatem ad illam. Sed quia Deus immediatè, & per se aliquo peculiari modo facit talum actum in voluntate. Vnde Capreolus dixit Deum solum efficere in voluntate primam illam volitionem finis sine concurru actu ipsius potentie, quod improbabile est, vt in Metaphys. disp. 19. sect. 7. dixi, & ideò ab omnibus rejecitur: tamen ex illo etiam falso opinandi modo colligimus non intellexisse Capreolum primam volitionem finis esse à Deo, propter præium concursum, sed quia est effectus solius Dei.

^{22.}
Caietani expo-
sitio rejecitur.

Caietanus verò licet concedat illam volitionem esse effectuè à voluntate, ait tamen necessariam esse quoad exercitium, & ideo tribui Deo. In quo quidem falsum dicit, nam ille actus semper est liber quoad exercitium in hac vita, vt probauit contra Caietanum, etiam ex mente Diui Thoma in dicto loco Metaphysicæ. Quod verò Caietanus addit in dicta quest. 9. art. 4. illum primum actum non esse voluntarium, est expressè contra D. Thomam in eodem articulo ad 1. vbi declarat, quomodo ille actus voluntarius esse possit, licet sit à Deo. Et alijs in locis vniuersaliter dicit de ratione actus voluntatis esse, vt sit voluntarius, & inde colligit voluntatem non posse cogi. prima partē quest. 82. art. 1. & 1. 2. q. 6. art. 3. Ratio etiam est euidentis, quia ille actus est à principio intrinseco vitali, quia est effectuè à voluntate, vt ipse Caietanus admittit, & est cum cognitione prævia; est ergo voluntarius. Denique amor Dei in patria est voluntarius, & motus primò primi nostræ voluntatis sunt voluntarij; ergo quòd ille actus necessarius esset impertinens, est ad rationem voluntarij, & ad explicandum, cur dixerit Diuus Thomas voluntatem non se mouere in primo actu, sed moueri à Deo. Ex illa verò explicatione etiam colligimus, non sensisse Caietanum D. Thomam sūlle ita loquutum propter præium concursum, vel prædeterminationem voluntatis, quæ possit esse simul cum libertate actus.

^{23.}
Expositio Fer-
rariensi.

Aliter Ferrariensi. 3. contra gent. cap. 89. sentit, illam primam volitionem esse necessariam quoad specificationem, & ideo non tribui voluntati, sed auctori naturæ, quantum adid, quod habet naturalitatis, & necessitatis. Ita enim limitat assertionem, & rationem reddit, quia licet fiat à voluntate, non sit, vt à principali causa, sed principaliter dicit esse à Deo vt ab auctoritate; quod ab anima verò, & voluntate, vt à forma per quam agit Deus. Et ita etiam Ferrariensi. non intelligit hunc locum Diuui Thomæ de concurso prævio, nec de determinatione voluntatis, quæ per illum fiat, sed de illa, quæ prouenit ex naturali inclinatione voluntatis: nihilominus tamen illa expositio nec rem generaliter declarat, nec in rigore veritatem continet.

^{24.}
Confutatur
prima pars il-
lius.

Primum pater, quia illa necessitas quoad specificationem ad summum reperiatur in volitione beatitudinis formalis, seu boni in communi, vt in dicto loco Metaphysicæ declaravi. At ille actus non est ex necessitate primus in omni deliberatione, & negotio; frequenter enim incipimus ab intentione finis particularis, vt sanitatis, scientiæ, vel simili; imò nec oportet actu illum esse primum, quem homo veniens ad usum rationis habere potest, vt eodem loco probauit. D. Thomas

A autem non loquitur solum de prima volitione totius vitæ, sed de prima intentione particula- ri finis, in quacunque serie electionum, vt patet exemplo, quod de intentione sanitatis, & electione medicinæ, seu curationis adhibet. At in intentionibus particularibus non inuenit necesse quoad specificationem, vt per se patet, quia ad bona particularia, etiamsi propter se intendi possint, non necessitatibus voluntas etiam quoad specificationem. Vnde talis intentio potest esse peccaminosa, non solum in uno, vel alio negotio, sed etiam in prima intentione, quam homo habet cum primum peruenit ad usum rationis, vt fateatur D. Thom. 1. 2. q. 89. art. 6. Ergo prima volitio non tribuitur Deo propter necessitatem, quoad specifi- cationem.

B Deinde probatur altera pars, quia etiam volitio beatitudinis, vel boni in communi, licet sit necessaria quoad specificationem, est ab homine vt ab auctoritate quod, & vt principaliter operante, ac se mouente per virtutem propriam, nam viventia etiamsi operentur, ex inclinatione naturali, & non moueantur ab uno actu ad alium, sed dum simpliciter operari incipiunt, verè, & propriè dicuntur operari, vt quod, tanquam cause principales proximæ, non minus, quam ignis dicitur calefacere, sic enim planta efficit munitionem suam, & visus visio- nem, & sic de alijs, & ita propriè se mouent, quia hoc est de intrinseca ratione actus vitalis. Ergo idem erit in voluntate circa primam intentionem finis, vel etiam boni in communi, quia ex virtute intrinseca, & tanquam sibi propria, illum actum elicet. Nec obserbit, quod eadem voluntas sit principium actuum integrum, & receptuum illius actus, quia simul est potentia activa, & passiva sine repugnan- tia, quia est in potentia receptiva ad actum secundum, & est in actu primo, non per ipsum actum secundum, sed per eminentem virtutem suam, vt argumentatur Scotus in 2. dist. 37. q. 1. S. Ideo merito, & patet in appetitu sensitiuo, qui non elicit unum actum per alium, neque habet aliud principium proximum agendi præter seipsum; suppono enim cognitionem phantasie non currere ad actus appetitus, & nihilominus elicit actus suos in seipso, vt principalis virtus activa proxima, & in virtute animæ, & ideo illi sunt propriæ actus vitales, per quos animal seipsum mouet, & actu viuit; ergo idem est in primo actu vo- luntatis.

C D. Thom. dicunt illum loquutum fuisse moraliter, non physicè, nam loquendo physicè, sine dubio voluntas propriè se mouet quoad exercitium actus in prima intentione finis, etiamsi sit de bono in communi, quia verè efficit illum actum propria virtute vitali, imò & determinat se ad talem actum, quia cum posset illum continere, voluntariè illum exercet. Nihilominus tamen moraliter dicitur voluntas non se mouere in illo actu, quia non per proprium consilium, nec per priorem voluntatem se applicat, & disponit ad talem actum eliciendum, sed ab alio præuenta quoad obiecti propositionem per cognitionem non voluntariam, sed aliunde immisum statim ex aliqua propensiōne naturali prodit in talem actu. Vnde idem D. Thom. 1. 2. q. 17. art. 5. ad 3. dixit, primum actu voluntatis non esse imperatum à ratione, quia non est ex ordinatione rationis, sed ex instinctu naturæ, aut superioris causæ.

E Alijs verò hoc non satisfacit, volunt enim etiam moraliter se mouere voluntatem in illo actu, quia potest esse liber quoad exercitium, & specificationem, vt dictum; est esse autem morale

^{25.}
Altera pars ex-
positionis Fer-
rariensi rejec-
tur.

Scotus:

^{26.}
Benignior alio-
rum interpre-
tatio D. Thom.

^{27.}
Quam aliqui
rejeciunt.

D. Thomas.
28.

moralis incipit per esse liberum; imò in eo consistit; ergo in illo actu voluntatis moraliter operatur; ergo moraliter se mouet. Imò etiam sola libertas quoad exercitium ad hoc sufficit, quia illa satis est, vt actus sit humanus, moralis, ac meritorius. Confirmatur primò, quia idem D. Thomas i. 2. q. 1. art. 2. generaliter pronuntiat voluntatem se mouere in finem, quia est domina illius actus, quo tendit in finem. Confirmatur secundò, quia talis intentio finis semper non potest tribui Deo, sed solum homini tanquam moraliter operanti, nam semper illa prima voluntas est peccaminosa, vel in principio vsus rationis, vt ex D. Thoma dixi; vel frequentius in quotidianis intentionibus, nam omnia peccata incipiunt ex prava aliqua intentione finis.

Disputatio reducitur ad modum loquendi. Verumtamen quoad hanc partem disputatio est de modo loquendi, & diuersis sensibus vterque potest esse verus. Nam si motio moralis generaliter dicatur omnis actio libera, sine dubio dici potest homo se mouere moraliter in prima volitione finis, vt probant, quæ adduximus. Loquendo tamen rigorosius, & quasi per antonomasiam de motione morali, quasi significat discursum moralem habentem principium in aliquo affectu, & impulsu ab ipsomet homine sibi comparato; sic dicitur homo moraliter moueri ad media potius, quam ad finem. Vnde dixit D. Thom. q. 3. de malo art. 3. ad 5. voluntatem cùm sit ad vtrumlibet determinari ad vnum per consilium rationis. Nec oportet (ait) hoc esse per aliquid agens extrinsecum. Et ad hoc magis declarandum addidi in Metaphys. disp. 19. sect. 8. in omni intentione finis quatenus libera est, includi virtualiter aliquam electionem in quantum vel hic finis particularis alteri præfertur, vel quatenus hic vel nunc exercitium talis actus volendi præfertur parentiæ eius. Et hinc sit, vt quando in tali intentione interuenit culpa, non possit tribui auctiori naturæ, quia defectus ille non invenitur in illo actu, vt est pura intentio ex inclinatione naturæ, sed vt participat aliquid de electione ex applicatione libera voluntatis. Quod se-
cūs est, quando intentio est bona, potest enim suo modo tribui absolutè auctiori naturæ, non quidem vt principali agenti proximo, vt Ferrariensis insinuabat, sed vt primæ causæ danti inclinationem ad illum finem, non tantum vt absolutè spectatum, sed etiam vt comparatum ad fines, &c.

29.

Confutatur rādem obiectio allata n. 20.

Atque hinc tandem facile refellitur obiectio, quæ contra nos formatur ex illa doctrina Diuini Thomæ, ob quam clarius expedientem hæc obiter attingere oportuit. Illa enim doctrina, quod voluntas non se mouet ad primum actum circa finem, licet alijs suam difficultatem habeat, non fundatur in concurso prævio, nec in speciali prædeterminatione physica, quam Deus tribuat voluntati in prima volitione, seu intentione, & instinctu aliquius causæ superioris. quæ ratio locum habet, siue intentio finis sit ex motione prædeterminante, siue non sit, vt est verius, quia nec inclinatio naturalis, nec cogitatio prævia, seu instinctus est præiuus concursus prædeterminans voluntatem, vt per se notum est: vnde si talis intentio, vel volitio finis sit omnino necessaria, etiam quoad exercitium, vt est in patria, ad illam est satis determinata voluntas per innatam inclinationem suam, & charitatis; si vero sit aliquo modo libera, eo ipso includit aliquam determinationem voluntatis se applicantis ad hanc partem potius, quam ad illam per aliquæ consilium formale, vel virtuale, &

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A ideo (vt Diuinus Thomas dixit) necesse non est illam determinationem esse ab aliquo extrinseco agente.

C A P V T X L V.

Ex concurso Dei ad actus, qui sunt peccata, pecuniarie ratione superior doctrina comprobatur.

S Vpponimus actus peccatorum, prout actus sunt non minus dependere à generali concurso physico primæ cause, quam actus bonos, in quo defensores vtriusque sententie conueniunt. Ex quo vltius insertur, si ad actus malos prout actus sunt (ita enim de illis tractamus, ne sit necessarium declaracionem semper repeteret) non est necessaria prævia motio determinans Dei, nec ad alios actus liberos ordinis saltem naturalis esse necessariam. Quam etiam illationem necesse est omnes admittere, quia si causa secunda essentialiter postulat illam præiuam motionem ex generali ratione concursus ad omnem actionem realem causæ secundæ erit necessaria, siue defectum aliunde habeat adiunctum, siue non habeat, quia defectus concomitans entitatem actionis, vt procedentis à voluntate, posterius quid est, & supponit in actione entitatem participatam, & consequenter essentialiter dependentem à prima causa. Quidquid ergo fuerit de intrinseca ratione huius essentialis dependentiae invenietur etiam in actione peccati, & è contrario illa motio Dei, sine qua talis actus fieri non potest, non est de essentia generalis concursus in ceteris actibus. Propter quam rationem fere omnes moderni, qui præiuum influxum in causam dicunt, si de ratione essentialis dependentiae in agendo, quam causa secunda habet à prima, consequenter fatentur Deum præmouere, & prædeterminare voluntates humanas ad actiones peccatorum. Si qui autem eorum in alijs actionibus putant illam prædeterminationem esse necessariam ex via generalis concursus, & negant illam in actibus malis, quoad eorum realitates, profectò consequenter non loquuntur. Vnde etiam Gregorius, & Capreolus, quia motionem illam requirunt ad actus bonos, & negant in malis, negant illam pertinere ad concursum generalem, sed ad speciale auxilium gratia in natura lapsa necessarium ad bene operandum, de quo in lib. i. visum est.

Nos autem ex contrario principio sic argumentamur. Causa prima sufficienter concurrit cum causa secunda ad actus reales peccatorum; & tamen non præmouet determinando illam ad actum peccati; ergo talis motio non est de necessitate diuini concursus generalis, etiam respectu causæ liberae, & consequenter quantum est ex parte Dei, etiam ad actus bonos poterit libera voluntas se determinare cum solo concurso simultaneo siue prævio. Minorem in qua est difficultas latè probauit in libro tertio de Auxilijs. Postea verò moderni Scriptores de eodem argumento omni conatu, & argumentorum genere conati sunt persuadere Deum præmovere homines ad actus peccatorum, eorum voluntates efficienter ad illos prædeterminando. Et ad nostra argumenta in summa respondent concedendo omnia, quæ ex illo dogmate nos inferimus, uno excepto, nemirum Deum esse causam peccati: hoc enim negant sequi ex illa prædeterminatione, ma-

Gregorius.
Capreolus.

z.

Prima ratio ad primam motionem, & prædeterminationem tollendam.

gis, quām ex simultaneo concursu, putant cādem esse ytriusque rationem; quia actus materialis, seu realis voluntatis humanæ non habet, quōd sit peccatum ex habitudine ad voluntatem Dei sive præmonuentem, seu prædeterminantem, siue simultaneè concurrentem, sed ex habitudine ad voluntatem humanam deficiēt, cuius defectus Deus non est causa, & ideo quomodo cuncte concurrat, vel præmoueat, nunquam est causa peccati. Et ita elidunt omnia testimonia Scripturæ, & Patrum. Alia verò inconuenientia, quā nos inferimus, facile deuorant, vt quōd Deus faciat nos facere hæc opera, quōd absolute voluntate voluerit ex æternitate nos velle illa, priusquam præuiderit determinationem nostram, & quōd talia opera sint per se intenta, ac proinde prædestinata à Deo. Quapropter nihil ferè nobis superest addendum, eadem autem repetere superuacuum videri potest. Nihilominus tamen, quia res est grauiissima, & iudicio, ac definitione Ecclesiæ dignissima, non grauabor vim aliquarum rationum pressius vrgere, & non nullas responſiones accuratiū ponderare, vt vñusquisque vir prudens, & doctus nullo affectu priuatae opinionis præoccupatus, quid sit magis consentaneum diuina bonitati, & Scripturis Sanctis, & communi Ecclesiæ sensu iudicare possit, dum infallibile Ecclesiæ iudicium non interponitur.

3. Explicatur quæſtio ſubiecto exemplo hominis delibera- rantis an peccato conſentire debeat. In illo momēto non debetur illi determinatio potius ad conſenſum, quām ad diſſenſum, ex na- tura voluntatis.

Vt autem ſenſum meū, & rationem, qua conuincor, explicem, coram oculis mentis conſtituo hominem deliberantem an conſentire debeat peccato, neqne, & de ſe liberum, & aptum ad conſentiendum, vel ad hanc diſpoſitionem ſufficienti auxilio Dei actu præuentum. Et interrogo, an in illo punc̄to, & momento, in quo voluntas hominis prius na- tura, quām à Deo prædeterminetur, eft ad vtrumque indifferens, debeat illi determinatio ad conſenſum, magis quām ad diſſenſum, eo viue modo, quo generalis concurſus eft illi ad operandum dehītus, id est, an ex ſe talis voluntas poſtulet magis determi- nari ad conſenſum, quām ad diſſenſum, vel ad vtrumque prorsus fit indifferens. Primum enim non videtur veriſimile, quia nulla ratio dari poſſe videtur, cur magis poſtulet, aut mereatur debitam ſibi fieri determinationem ad conſenſum, quām ad diſſenſum. Quia ex ſola natura voluntatis liberæ hoc non poſtulatur; imo quia talis voluntas li- cet fit indifferens, magis ac perfectius inclinatur ad honestum. quām ad quodcumque aliud bonum repugnans honestati, quantum eft ex ſe, magis quodammodo poſtulat determinationem ad diſſentendum illi; ergo ex vi ſoliſ innatae inclinationi cum indiſ- ferentia, nec debetur illi determinationem ad tamē conſenſum prauum, nec de ſe illam poſtulat.

4. Neque ex ali- quo voluntati ſuperaddito, Deinde neque per aliquid additum huic naturali libertati, & inclinationi poſtulat ho- mo, aut facit ſibi debitam tamē determinationem, quia vel illud additum eft aliqua culpa, vel eft aliqua infirmitas, ſeu defectus aliquis, quem homo patitur ſine culpa: neutrū dici potest, ergo nullo modo poſt redi talis ratio ex parte hominiſ. Conſequētia euidens eft ex ſufficienti partitione poſita in Maiori per membra immediate, & contradiictoriè oppoſita. Minor autem quoad priorem partem etiam eft certa, quia licet ho- mo peccando mereri poſſit priuationem diuini auxiliij, aut aliam ſimilem deſertionem, nunquam tamen mereri poſteſt, vt direc̄tē ad punc̄tum peccati à Deo ipſo inducatur iuxta-

A communem doctrinam Sanctorum, & Theo- logorum, quam nūc ſuppono. Et vt eſſet verum, aut tolerabile dicere, poſſe peccatorem id aliquando mereri, nihilominus certum eft, etiam tunc illam motionem non pertinere ad generalem concurſum debitum cauſa liberæ, ſed ad ſpecialem pœnam, quam Deus vellet in eo caſu inferre. Vnde fi qui Doctores vi- dentur in aliquo caſu id admittere, nondieunt illum eſſe ordinariū modum operandi Dei cum peccatoribus, ſed eſſe raruſ, & extra- ordinariū, quando multa, & ingentia pec- cata præceſſerunt. Ut autem fit res euidentior, & extra omnem controuersiam, loquamur de primo peccato, & de illo punc̄to in quo homo deliberaſt de illo vitando, vel committendo: nam tunc non poſteſt ratio determinationis ſu- mi ex priori culpa, cūm nulla præceſſerit, niſi forte quis dicat ſumi ex peccato originali, quod per ſe improbabile eft, praeferti vbi peccatum illud iam fuerit remiſſum. Veru- tamen vt omne ſubterfugium tollatur, loqua- mur de primo peccato Adæ, vel Angeli, in illo enim fingi non poſteſt, quōd prædeterminatio ad talement conſenſum orta fuerit ex merito ratione prioris culpi cūm nulla præceſſerit.

Quod amplius probatur,

B Supereft videndum de altero membro forte ſi dicatur, defectum aliquem præcedentem, in homine prius natura, vel tempore imme- diato ante instans in quo peccat eſſe rationem, ob quam homini debetur talis prædetermina- C tion ad conſenſum, potius quām ad diſſenſum, vel faltem eſſe rationem, ob quam homo quantum eft ex ſe magis illam determinationem poſtulet, quām aliam. Nam in primis longe pro- babilius eft voluntatem liberam, quomodo cun- que toto tempore antecedente ad instans con- ſenſus affec̄ta ſit, nullam determinationem ab extrinſeco agente poſtulare, qua ordine cauſalitatis, & naturæ ſuam determinationem, & efficientiam præcedat. Nam etiamsi demus, vel permittamus voluntatem eſſe capacem il- lius prædeterminationis, faluo vſu libertatis, & expectare illam à cauſa prima propter ſubordinationem, adhuc negari non poſteſt, quin in illo instanti in quo voluntas conſentit, prius na- tura, quām operetur, non obſtantے quo- cunque defectu inuoluntario antecedente, ſit capax duplicitis determinationis diſiunctiue, ſcilicet, vel ad conſenſum, vel ad diſſenſum, quia aliaſ nullo modo eſſet tunc voluntas po- tens ad vtrumlibet actum ſub diſfunctiōne, quia neque proximè, & per ſe ſola eſſet po- tens ad aliquem illorum, neque remote, & media prædeterminatione eſſet potens ad vtrumque, ſi ynius tantūm prædeterminationis eſſet capax; neceſſe eft ergo fateri eſſe in eo momento voluntatem capacem duplicitis determinationis.

E Vnde vltiū fit in caſu poſito voluntatem non poſtulare determinationem ad conſenſum ab extrinſeco accipendam, vel ex de- bito, vel ex congruitate aliqua, qua ob præ- cedentem defectum inculpabilem ex parte hominiſ conſiderari poſſit. Quia in primis debitum illud non poſteſt eſſe morale, quia nullus vſu liber præceſſit in quo fundetur moralitas, nec physicum, ſeu connaturali- tatis prout debetur naturalis proprietas vni- cuique rei, quia illa capacitas respectu præ- determinationis dandæ per præium concurſum ſolum eft potentia quādam receptiua vtriusque determinationis, & alterutram natura ſua poſtulans; ergo neutra determi- natè eft illi debita debito physico, ſeu con- naturalitatis, nec defectus antecedens facit illam debitam, cūm etiam poſito illo defectu, & in ſenſu composito (vt ſic dicam) adhuc

6. Explicatur magis non de- beri hanc præ- determinatio- nem illi volu- tati.

maneat capacitas illa indifferens de se, ut probatum est. Item, quia aliás imperfectio illa antecedens esset quasi dispositio vltima ipsius voluntatis limitans capacitatē eius ad talem prædeterminationem, & secundū naturalem ordinem, ac seculo miraculo necessitans ad talem prædeterminationem recipiendam, potius, quām aliam, sicut vltima dispositio corporis humani necessitat suo modo ad creationem animæ. Aliás, posita illa prædeterminatione, cum illa etiam necessitat ad consensum, in sensu vtrique composito, respectu illius consensus in peccatū, necessaria, & physica conne-xione causarum antecedentium, omnem ysum libertatis præueniret, quod quantum deroget humanæ libertati, quantumque excusare valeat lapsus humanæ voluntatis, facile intelliget, quicunque attenta mente, & puro affectu rem considerauerit. Igitur ex parte hominis nulla ratio debiti considerari potest, ob quam talis prædeterminatione potius, quam alia debeatur. Nec etiam fingi potest cum fundamento ratio congruitatis, quia (vt dixi) potentia de se magis postulat, & naturaliter appetit, quod illi melius est. Aliunde vero imperfectio antecedens est inuoluntaria, & inculpabilis vt supponitur; ergo non inducit congruitatem moralē, nec etiam physicam, cū illa imperfectio non excludat perfectionem sufficientem ad vitandum illum consensum per dissensum, vel per suspensionem actus, cuius est etiam intrinsecè capax ipsa voluntas.

Dicitur fortasse hominem in eo instanti in quo consentit in obiectum prauum, licet prius natura sit capax vtriusque determinationis, semper tamen supponi iam inclinatum, & magis propensum ad consensum, & ideo si non ex debito, saltem ex quadam congruitate ad consensum potius determinari, quām ad dissensum. At hoc etiam facile refutatur. Primo, quia gratis id dicitur, ac supponitur, quia licet id contingat quando peccator ex passione, vel consuetudine, tamen in peccatis merè spontaneis fieri potest, vt ante determinationem ad vnam partem non sit homo magis propensus ad alterutram, sed quasi pendens in vtramque, vt statim magis explicabitur. Secundo esto ita esset, quæ congruentia inde nascitur, ob quam homo magis debeat determinari ad consensum, quām ad dissensum? Imò vero cū illa maior propensio, si qua est, oriatur vel ex infirmitate, vel ex inconsideratione nondum voluntaria, profectò congruentius est, vt iuuetur infirmitas, vel excitetur consideratio, quām recipit voluntas per diuinam præmotionem.

Vnde argumentor tertio in hunc modum, quo ille defectus, qui antecedit consensum malum, vel est ex parte appetitus, aut prati habitus, & hæc accidentia sunt, & vt hæc de medio tollantur, loquamus de primo homine in statu innocentia, in quo ante peccatum nullus talis defectus præcessit: vel est ex parte intellectus, vt si dicatur consistere in prævia cogitatione, vel consideratione praui obiecti, cum remissa consideratione honestatis, vel in alio simili actu, vel eius omissione, & in hoc etiam nulla potest fundari congruitas, quia homo, vel Angelus sic dispositus adhuc erat de se æquè potens ad non consentiendum, vel directè dissentiendo, vel saltem applicando intellectum ad meliorem considerationem. Ergo ex illa dispositione nulla nascitur ratio, aut congruitas, ob quam Adam fuerit potius determinatus à Deo ad consensum, quām ad dissensum, vel ad volendum melius de re fibi proposita considerare, & postea media consideratione determinari ad dissentendum. Denique homo quando per suggestionem,

A dæmonis habet viuam considerationem praui obiecti, nulla congruitas inde nascitur, vt Deus impediatur voluntatem hominis, ne intellectum ad contrariam, vel meliorem considerationem applicet, id enim esset partes dæmonis tenere, seu iuuare; ergo multo minus potest inde nasci congruitas, vt Deus prædeterminet statim voluntatem hominis, v.g. Adami sic à dæmons tentati ad consensum, quia nullo efficaciori modo poterat meliorem considerationem impedire, quām deiiciendo statim voluntatem in consensum.

B Relinquitur ergo in huiusmodi euenu nul-lam rationem posse reddi ex parte hominis, ob quam magis prædeterminetur ad consensum, vel dissensum, ac proinde Deum pro sola voluntate id facere, non quia id exigat (vt sic dicam) musus causæ prima, nam æquè bene, vel melius illud expleret determinando voluntatem hominis ad dissensum, sed solùm pro suo beneplacito, quia vult tali modo illi homini prouidere, & non alio. Quod totum, vt opinor, facilè concedent centrales sententias defensores; nam ita loqui solent de prædeterminatione ad bonum, non tantum supernaturale, sed etiam morale ordinis naturalis; consequenter autem idem est de prædeterminatione ad consensum, in obiectum prauum: nam est eadem ratio, vt declarauit. Illud autem dogma per se spectatum sine alijs argumentis videtur nobis indignum diuina bonitate, & sapientia. Nullus enim homo prudens, sapiens, ac bonus, qui possit alium hominem in eo discrimine constitutum ad honestum potius, quām ad delectabile inclinare, eum in priorem partem moueret. Quis ergo credat Deum, qui ex vi vniuersalis munera primæ causæ æquè potest prædeterminare illum hominem ad dissensum, & consensum ex se, & nulla accepta occasione ex parte ipsius hominis potius ad delectabile obiectum, quām honestum, non solùm incliner, aut moueat, sed etiam prædeterminet, quibus verbis semper vtor, & nomen peccati fugio, ne occasionem præbeam eludendi rationem per vulgarem distinctionem de formalī, & materialī peccati, nunc enim nihil de formalī malitia loquor, sed de substrato illius; necessariò autem est distinctè concipere, & explicare, quod sit illud substratum, seu materiale peccati, vt ponderari possit, quām sit dissentaneum diuinæ sapientiæ, & honestati, ex se, & solo beneplacito suo eligere, ac velle determinare voluntatem hominis ad volenda delectabilia, potius quām honesta, sine occasione ex parte hominis, solùm suo arbitrio, & præter alia consilia voluntatis sua, ac si essent Deo necessarij hominæ impij.

Ex his sequitur Deum pro sua sola voluntate determinare creaturā ad consensum peccati.

C D

C A P V T XLVI.

Deducendo ad varia incommoda eadem doctrina comprobatur.

P Ossumus præterea falsitatem huius sententiae multis modis, & absurdis, quæ ex illa sequuntur, declarare. Primum sit, quia aliás nullam rationem moralē possumus reddere, ob quam Deus peccatum potius permittat, quam impediatur. Sequelam declaro, quia licet multæ rationes dari soleant sumptis finibus extrinsecis (quia Deus ex peccatis sumit occasionem maiora bona faciendi) omnes tamen supponunt vt fundamentalem rationem illam, quæ ex libertate sumitur; permittit enim Deus peccata ne libertatem tollat, aut ysum eius impedit, aut liget. Et hac ratione defendit innocentiam Dei in permittendis peccatis D. Thomas. D. Thomas: in

i. Absurdum nulla reddi poterit ratio propter quā Deus peccatum potius permittat, quām impedit.

Caietanus.

in 1. dist. 47. q. 1. art. 2. ad 4. Et ibi Doctores com-
muniter, & Caietanus 1. p. q. 22. art. 2. ad 2. est que
necessariò supponenda, vt alia locum habeant,
quia alijs non vteretur Deus peccatis tamquam
occasionebus benefaciendi, sed tamquam me-
dijs per se volitis propter tales fines, quod est à
diuina bonitate alienum: non enim sunt facien-
da mala, vt inde euenant bona, teste Paulo.
Illa enim ratio destruitur iuxta illam senten-
tiam, quod ita ostendo, nam vel prædetermina-
tio tollit libertatem, vel non tollit. Primum
non dicitur, & licet diceretur eo ipso permis-
sio in prædeterminatione fundata non esset li-
bertatis conseruatio, sed destruacio. Si autem
prædetermination non tollit libertatem, Deus
prædeterminando semper voluntatem ad bo-
num prosequendum, & ad malum fugiendum,
non magis tolleret eius libertatem, quam præ-
determinando illam ad malum volendum: ergo
talis prædetermination, vel permisso in ea fun-
data non potest verè excusari, aut honestari ex
ratione libertatis conseruanda. Simileque ar-
gumentum sumitur ex ratione, quæ à munere
causæ primæ cum omnibus concurrentis dari
solet. Nam si concursus generalis incipit à
prædeterminatione, æquè satisfaceret Deus suo
muneri determinando voluntatem ad bonum;
cur ergo determinat ad malum?

2.
2. Absurdum,
nō minori vo-
luntate, & effi-
cacia faceret
Deus hominem
velle turpia,
quam honesta.

Secundum inconveniens sit, quod non mi-
nor voluntate, & efficacitate faceret Deus ho-
minem liberè velle turpia, quam honesta, fa-
cile, quam religiosa, iniusta, quam iulta,
loquor semper de his solum ut sunt conuersio-
nes quedam, seu amores voluntatis ad talia ob-
iecta, sub aliqua ratione boni honesti, aut de-
lectabilis, vel utilis, in quibus, vt sic præcisè
spectatis, nondum aliqua malitia moralis con-
sideratur. Sic ergo declarare illationes facile
probantur iuxta contrariam sententiam; quia
Deus dicitur facere vt velimus, & faciamus
honesta, quia per illum præmium concursum,
sua sola libertate in nobis factum determinat
nostras voluntates ad volendas, & faciendas
actiones honestas, sed simili voluntate, ac præ-
vio influxu determinat nostras voluntates ad
prosequenda bona temporalia, vel sensibilia
propter quamcumque rationem inferioris bo-
ni: ergo in re ipsa æquè facit Deus, vt homi-
nes velint, & faciant turpia, ac honesta, &
similia. Quod si ita est, non video, qua effi-
caci ratione possimus persuadere peccatoribus,
ne his inferioribus bonis afficiantur, nec illa
honestis, & altioribus præferant, cùm possint
respondere, qui illa eligunt, non minus Deus
vele, & facere, vt ea ipsa ament, & eligant,
quam in alijs faciat affectum ad res spirituales,
& honestas. Et idem merito dixit Augustinus
lib. 1. de liber. arbitr. cap. 11. *Regnani menti,*
comptique virtutis, quidquid par, aut præla-
tum est, non eam facit fernam libidinis, propter
instinctum. Sentiens hoc repugnare iustitiae, ac
propterea Deus id non facere. At profecto si
Deus faceret voluntatem nostram amare bo-
num delectabile sensui, maximè faceret eam
seruam libidinis, vnde concludit, *Nulla res*
alia mentem cupiditatis comitem facit, nisi pro-
pria voluntas, & liberum arbitrium. Et ex hoc
principio lib. 3. cap. 1. rationem reddit, ob quam
Deus non est causa peccati, vt infra dicam.

3. Absurdum,
Deus efficaci
voluntate præ-
determinauit
Iudam ne vel-
let tradere
Christum.
Conc. Trident.

Tertiò hoc ferè argumentum explicui in
lib. 2. de Auxilijs, exemplo de sumpto ex Con-
cilio Trident. nam sequitur efficaci voluntate
Deum præordinasse, ac decreuisse vt Iudas vel-
let vendere Christum, & efficaciter, & antedenter
fecisse, vt id faceret, quod piæ aures audi-
re recusant, & verbis Concilij repugnare vi-
detur, vt paulo post referam. Respondet vir
quidam pious, & doctus, & absolute loquendo,

A Deum non voluisse vt Iudas venderet Chri-
stum, vt id vellet, sed solum cum addito, consi-
derando illam actionem in quantum erat ac-
tio, & sub ratione entitatis: sub hac autem ra-
tione id voluisse Deum, & sic etiam veram esse
illam causalem, ideo Iudas voluit illam actio-
nem, in quantum actio est, quia Deus voluit,
vt illam vellet, in quantum ens est. Sed nos non
de verbis contendimus, sed de re ipsa: nam si
res vera est, ac Deum decens, non oportet ver-
bis eam palliare, sed nudè, & apertè, prout ipsa
est, eam confiteri: si autem erubescimus rem
ipsam nudè fateri, non expedit de Deo sentire,
quod pudet verbis apertè confiteri.

Si ergo rem euoluamus, & penitus inspicia-
mus, si Deus prævoluit, & efficaciter præordi-
nauit illam actionem Iudæ, non tantum voluit
illam, vt ens, vel vt actio est, sed voluit illam,
vt talis actio est, & vt ad talem personam ter-
minatur, & prout hic, & nunc liberè à Iuda
efficiendum, tum quia nihil posituum, & rea-
le in actione illa inuenitur, quod Deus eodem
modo non voluerit, & effecerit, vt ijdem auc-
thores maximè defendunt, tum etiam, quia
(consequenter loquendo in eorum sententia)
Deus non prædeterminauit voluntatem Iudæ
ad actionem tantum, vt actio est, sed vt talis
actio, & tale ens cum omnibus conditionibus
realibus, & respectibus, quos in re ipsa habuit,
seu erat habitura, quia quidquid Deus facit in
actione illa Iudæ, siue externæ venditionis, siue
internæ voluntatis, fecit præordinando illud
per absolutam voluntatem, & prædeterminan-
do voluntatem Iudæ ad id volendum, & po-
tentias reliquias ad id exequendum. Omne
enim id, ad quod Deus concurrit per simulta-
neum concursum, prædeterminat efficaciter
per prærium: concurrit autem cum Iuda ad
actionem, qua vendidit Christum, non solum
vt ens, vel actio est, sed etiam vt talis actio, at-
que ideo vt venditio Christi fuit; ergo eodem
modo illam præordinauit, prævoluit efficaci-
ter, prædeterminauit, & fecit, vt Iudas illam
faceret. Ergo sicut simpliciter verè dicimus,
Deum concurrisse cum Iuda ad volendum ven-
dere Christum, & ad volendum illum, ita sim-
pliciter in illa sententia fatendum est, fecisse
Deum vt Iudas vellet vendere Christum, & vt
illum venderet; quod tam est absurdum, vt
ipsius illud admittere non audemant. Oportet
igitur, vt non tantum verba recusent, sed mul-
to magis rem ipsam abnegent.

Quarto hinc vltiùs infero, ex illa sententia
Deum simpliciter loquendo absoluta volunta-
te, & ex se velle hominum peccata, quod sine
dubio viri Catholici non concedent. Probamus
autem sequelam, quia qui vult aliquid, distin-
ctè cognoscens quid illud fit, & quid necessariò
cum illo coniunctum sit, totum illud simpli-
citer, & absolute vult: sed Deus absolute vult
vt Iudas, v. g. hic & nunc habens de Christo
talem cognitionem, & existimationem, illum
liberè vendat, vt ex contraria sententia suppo-
nimus; ergo absolute vult Deus totum illud
obiectum cum omnibus suis circumstantijs
realibus, & quidquid cum illa actione sic
sumpta necessariò coniunctum est, sed cùm
illa actione sic facta necessariò est coniuncta
malitia peccati, & quod is, qui illam facit,
peccet, vt est per se notum; ergo Deus abso-
lutè vult peccatum, & vt Iudas peccet. Vis
huius argumenti pendet ex propositione assump-
ta ad probandam sequelam, cetera enim cui-
denter consequuntur. Illa verò propositione non
solum in morali Philosophia, & Theologia,
sed etiam in naturali Philosophia videtur per
se nota: nam voluntas fertur in sibi rem proposi-
tam, prout in se est, si distinctè, & prout in se est
cognosci

4. Absurdum,
Deus absoluta
voluntate ex
se vult homi-
num peccata.

cognoscitur; ergo si proponitur ut habens tales proprietates inseparabiles, & absolutè ut in se est, placet, & amatur, non solum res, sed etiam eius proprietates omnes amantur, vel liberè per voluntatem acceptantur. Nam licet non æquè primò, & per se aliquis velit rei proprietates, & rem ipsam, nihilominus volendo non ipsam absolute, & simpliciter, consequenter vult proprietates, & conditiones ab ipsa inseparabiles. Et ideo sicut in naturalibus dicitur, qui dat formam, dare consequentia ad formam, seu actionem, ita etiam dicendum est, velle quæ illam consequuntur, vel cum illa necessariò coniuncta sunt, si illam non ignoraret. Et in moralibus, qui vult facere aliquid, quod ille sine peccato facere non potest, consequenter vult peccatum eius.

6.
Responso cō-
munis confu-
tatur.

Responderi solet, licet cum tali actu reali sic factò necessariò coniuncta sit malitia, nihilominus non sequi, seu comitari actum, vt est à Deo volitum, seu prædefinitum, sed prout à proxima voluntate deficiente egreditur: nam sub eo respectu deficit à regula rationis, & ideo malitiam contrahit, & propterea non posse Deo tribui. Hæc verò responsio difficultatem rationis non euacuat, quia in illan nos non intulimus Deum peccare volendo peccatum hominis (cui illationi possit obuiare) illa responsio, negando illam, quia actus ille non habet defectum in ordine ad diuinam voluntatem, sed ad humanam) sed intulimus Deum velle efficaciter, vt in voluntate humana sit peccatum, & hæc illatio non erit ex eo, quod malitia consurgat ex actu vt est à voluntate humana, quia totum hoc potest esse obiectum alterius voluntatis, & hoc dicimus sequi ex eo, quod Deus ex se, & absoluto, ac præuenienti decreto velit hominem efficere actu aliquem voluntariè, ac liberè, qui necessariò habet adiunctam malitiam, quatenus ab eadem definiti voluntate manat. Sicut si unus homo velit, vel gaudeat alterum efficer actu, cum illis circumstantijs, quæ ad peccandum sufficiunt, reuera vult peccatum eius, licet talis actus habeat defectum, & malitiam per habitudinem ad voluntatem illius hominis, à quo proximè fit, & non alterius, qui de illo gaudet. Vnde fieri potest, vt peccatum illud prout à tali homine fit, sit, verbi gratia, peccatum iniustitiae; & in voluntate alterius qui de illo gaudet, sit contra charitatem, vel aliquid simile. Optimè ergo intelligitur peccatum unius voluntatis, quod vt ab illa nascitur, habet rationem peccati, esse obiectum volitum per aliam voluntatem, etiam si peccati rationem non habeat per habitudinem ad illam. Sic ergo probat ratio facta, peccatum hominis esse obiectum diuinæ voluntatis, ab illa propriè, & efficaciter volitum: etiam si malitiam peccati non habeat ex habitudine ad diuinam voluntatem, sed ad humanam. Sic potest Deus velle visionem, vt visio, & actus vitalis est, licet visio non habeat, quod sit actus vitalis ex habitudine ad Deum, sed ad intrinsecum principium proximum à quo manat. Vel sicut Deus scit peccatum hominis, quamuis non habeat rationem peccati, ex habitudine ad scientiam Dei, sed ad voluntatem humanam, nam hoc totum scit Deus. Ita ergo inferimus Deum velle peccatum hominis, licet actus ille non sit peccatum, quia volitus à Deo, sed ab homine, quia hoc ipsum est, quod Deus vult, scilicet, vt voluntas defectibilis hominis talem actum faciat, quem sine tali malitia facere non potest.

7.
S. absurdum.

Quintò ratio hæc ex alio incommodo declaratur, nam sequitur Deum verè, & pro-

A priè non permittere peccatum; ergo sequitur, vt velit illud, quia nihil in mundo fit nisi volente Deo, & permittente, vt est certissimum. Si ergo peccatum non fit permittente Deo, optimè concluditur, fieri ipso volente. Probatur ergo sequela, quia Deus non permisit, vt Iudas vellet vendere Christum liberè, & cum talibus circumstantijs, quia iuxta illam sententiam, id efficaciter voluit, & præordinauit, vt probatum est; ergo nec permisit malitiam annexam illi actui; ergo voluit illam saltem consequenter, & secundariò. Probatur prima consequentia, quia illud verè dicitur permitti, quod & à Deo permittente, & ab homine, cui fit permissione, vitari potest, & liberè non vitatur: supposita autem illa præordinatione diuina, quia voluit efficaciter Iudam sic operari, non erat in potestate Dei, vel hominis impedire vt ad talem voluntatem Iudæ non sequeretur malitia, & deformitas peccati; ergo reuera non potest dici permissa. Maior ex vi ipsius verbi per se euident videtur, & ex communione consensi Theologorum fit clarissimum; omnes enim ad permissionem, potestatem vitandi, aut impediendi id, quod permittitur, requirunt: ideoque diuinam permissionem per negationem declarant, scilicet, quia non vult impedire, licet possit. quam negationem aliqui ponunt in actu voluntatis Dei, qui nec vult actum fieri, nec impedire illum vult, per solam negationem actus, vt exponit Scotus in 2.dist.41.quest.8. in fine, & ibidem Gregor.

Deus verè, &
propriè non
permitteret
peccatum.

B C. Scotus:
Gregorius.

Scotus: Gregorius.

Etiam si ponunt in obiecto, dicuntque tantum esse voluntatem non impediendi, vt significat Diuus Thomas 1. p. quest. 19. art. 9. ad 1. & art. 12. Cajetanus quest. 22. art. 2. in fine, dicens permissionem (quam per negationem explicat) esse à Deo intentam, non autem actum permisum. Omnes autem supponunt in permittente potestatem impediendi effectum permisum, vt expressè dicunt Scotus, Gregorius, & Cajetanus 1.p. q.23.art.5. in fine, & Durandus in 1. dist. 47. q.1. & alij in 1. dist. 45. 46. & 47. Vnde frustra alij Doctores respondent non obstante prædeterminatione, & præordinatione diuina de tali actu, libero huius obiecti cum suis circumstantijs necessariò requiri, vt Deus permittat eius malitiam; contrarium enim probat ratio facta, quia ex actu sic prædeterminato, necessariò sequitur malitia, ita vt nec Deus possit illam impedire, & consequenter nec velle, vt non sequatur: ad quid ergo est necessaria noua permisio, quæ sit vera voluntas tantum permisiva, & ratione distincta à voluntate prædeterminante? Nam posita volitione Dei prædeterminante, & præcisa omni alia voluntate circa malitiam, sequitur malitia, consummabiturque peccatum: non est ergo necessaria, imò nec possibilis vera, & propria permisio; ergo nec peccatum potest dici verè permisum.

D. Thom:
Cajetan.

Durand.

Etiam si ponunt in obiecto, dicuntque tantum esse voluntatem non impediendi, vt significat Diuus Thomas 1. p. quest. 19. art. 9. ad 1. & art. 12. Cajetanus quest. 22. art. 2. in fine, dicens permissionem (quam per negationem explicat) esse à Deo intentam, non autem actum permisum. Omnes autem supponunt in permittente potestatem impediendi effectum permisum, vt expressè dicunt Scotus, Gregorius, & Cajetanus 1.p. q.23.art.5. in fine, & Durandus in 1. dist. 47. q.1. & alij in 1. dist. 45. 46. & 47. Vnde frustra alij Doctores respondunt non obstante prædeterminatione, & præordinatione diuina de tali actu, libero huius obiecti cum suis circumstantijs necessariò requiri, vt Deus permittat eius malitiam; contrarium enim probat ratio facta, quia ex actu sic prædeterminato, necessariò sequitur malitia, ita vt nec Deus possit illam impedire, & consequenter nec velle, vt non sequatur: ad quid ergo est necessaria noua permisio, quæ sit vera voluntas tantum permisiva, & ratione distincta à voluntate prædeterminante? Nam posita volitione Dei prædeterminante, & præcisa omni alia voluntate circa malitiam, sequitur malitia, consummabiturque peccatum: non est ergo necessaria, imò nec possibilis vera, & propria permisio; ergo nec peccatum potest dici verè permisum.

E. Confirmatur,
in humanis.

Confirmatur, & declaratur ex humanis rebus, nam si ego petam ab alio id, quod ille sine peccato præstare non potest, non dicar permettere solum peccatum alterius, vel malitiam eius, sed consequenter etiam velle illam formaliter, vel virtualiter. Vnde tunc verè dicar permettere peccatum, quando ego peto ab alio actu, quem sine peccato præstare potest, quamuis sciam, illud id non facturum, nisi deficiendo à regula rationis. Ego enim tunc hunc defectum nec directè, nec indirectè peto, sed alter illum sua voluntate ultra petitionem adiungit. Ergo similiter si Deus mouet, & determinat me ad id, quod sine peccato præstare non possum, certè nonne determinat

8.
Confirmatur
in humanis.

minat

minat tantum ad actum, sed etiam ad lapsum, A ac proinde non permittit tantum peccatum, in quo lapsus consistit; sed etiam illud vult. Ut ergo verè dicatur Deus solum permittere peccatum, necesse est, vt ita hominem moueat, vel præmoveat ad actum, vt sit in potestate Dei facere, vt actus fiat sine macula peccati, & consequenter sit in potestate hominis actum, ad quem mouetur sine peccato operari.

9.
Saltem Deus
non permettit
actum, quo ho-
mo peccat.

Præterea saltem sequitur Deum non permettere actum ipsum, quo homo peccat, quod est satis magnum inconueniens; sequela patet, quia quod Deus directè vult dicere, & vt ab homine fiat, non potest dici permisum, vt ex dictis patet, sed iuxta illam sententiam Deus directè, & per se vult actum, materialem peccati prout hic, nunc fit cum sufficienti circumstantiarum omnium permissione; ergo non permittit talem actum: hoc autem esse absurdum probatur, quia id Deus permittit, quod prohibet; prohibet autem talem actum hic, & nunc circa obiectum bonum sensus, cum his circumstantijs, & cognitione fieri: non enim prohibet Deus per negatiuum præceptum solam malitiam, sed etiam actum, licet prohibeat actum propter malitiam; nec etiam prohibet cum malitia fieri talem actum, si fiat, id enim impossibile est; prohibet ergo actum, quia inseparabilem habet malitiam, vel ex se saltem, quia prohibitus est; ergo eodem modo non vult, sed permittit tantum ipsum actum. Nam planè repugnat Deum de se, & pro sua tantum libertate velle efficaciter, quod verè, & ex animo prohibet fieri, etiam propter duas diuersas rationes, quia in ipsis actibus ratione obiectorum, quasi materialium est repugnatio, & respectu diuinæ voluntatis magna indecentia.

10.
Confirmatur
vterius.

Aliter etiam idem declaro, quia si Deus prædeterminat voluntatem hominis, ad eliciendum actum peccati, multo magis determinat intellectum ad illud iudicium, quo in eodem instanti cum tali aduertentia, & consideratione iudicat, hoc esse volendum, tum quia etiam intellectus est causa secunda, quæ non operatur, nisi præmota à Deo, tum etiam, quia in eo instanti, in quo Deus prædeterminat voluntatem ad talem actum, supponit in intellectu totam cogitationem, & dispositionem cum qua voluntas operatura est; ergo prædeterminat voluntatem ad volendum sequi dictum illius iudicij rationis; sed in hoc magis intrinsecè includitur, vt voluntas velit, deficiendo à recta regula rationis, cùm illud iudicium non sit recta regula rationis; ergo necesse est, vt Deus sic prædeterminando voluntatem, velit illam velle, deficiendo à recta ratione, quod est peccare. Nam certè, qui vult aliquid fieri simile nigredini, eo ipso vult aliquid fieri dissimile albedini, nisi sit ignorans, & nesciat, quid velit. Ita ergo si Deus vult humanam voluntatem confirmari tali iudicio rationis, quod est dissimile dictaminis rectæ rationis, eo ipso vult disordare (vt sic dicam) à regula rectæ rationis, quod est peccare. Vnde sicut non permittit tantum voluntatem sequi tale iudicium rationis, sed vult illud, ita non permittit tantum peccatum, sed illud vult.

11.
6. Absurdum,
Deus erit cau-
sa peccati.

Sextò inde vterius inferimus vulgare inconueniens, nimirum sequi Deum esse causam peccati, verè, & simpliciter loquendo, quod viri Catholici non concedunt. Ideoque respondent non magis hoc sequi ex prævia illa prædeterminatione, quam ex simultaneo consensu. Vnde sicut nos fatemur, Deum suf-

ficienter concurrere ad actum peccati, & ad omne illud, quod male est in illo, & nihilominus negamus, Deum esse causam peccati: ita illi respondent de prædeterminatione, quod causet actum peccati, non peccatum. Est tamen longè diuerfa ratio; quia nos non concedimus, Deum facere, vt homo faciat, & velit id, quod sine peccato facere non potest, sed solum fatemur homine id faciente, Deum etiam cooperari pro suo munere cause vniuersalis. At posita illa prædeterminatione, necessariò sequitur, Deum, qui illam immittit, etiam facere, vt homo faciat, & velit aliquid, quod sine peccato facere non potest, quia facit eum velle tale obiectum, & cum tali iudiciorationis, vt impossibile sit, id facere, aut velle sine peccato, vel ex natura rei, vel hic, vel nunc supposita obiecti prohibitione. Ex hoc ergo speciali modo operandi efficaciter videatur inferri, Deum esse causam peccati. Primo, quia voluntas efficax, & (vt sic dicam) executiva Dei est causa eorum, quæ simpliciter vult, sed Deus absolutè vult peccatum hominis, seu hominem peccare, quatenus absolutè vult eum facere, quod sine peccato facere non potest, vt explicatum est; ergo est causa peccati hominis. Item Deus est causa omnium, quæ facit facere, sed facit facere peccatum; ergo. Minor probatur, quia qui fecit efficaciter alium facere, opus, quod sine peccato facere non potest, profectò fecit eum peccare, nam qui fecit facere aliquod opus, consequenter facit facere omnia sine quibus tale opus fieri non potest, seu quæ necessariò sunt coniuncta tali operi: nam sicut, qui dat formam, dat consequentia ad formam, ita qui facit facere, dat consequentia ad tale facere; sed cum tali facere hominis necessariò est coniuncta malitia; ergo. Imò ipsem homo, qui facit peccatum, non alia ratione est causa sui peccati, nisi quia voluntate sua se efficaciter determinat ad volendum id, quod sine malitia velle, aut facere non potest. Neque enim directè vult ipsam malitiam; imò sàpè nollet illam, tamè quia suo arbitrio, & voluntate elegit id, à quo non separatur malitia, virtualiter, ac moraliter vult illam, & hoc modo est propria causa peccati; ergo similiter Deus volendo, & faciendo, vt alter faciat, quod sine peccato facere non potest, causat peccatum eius.

Nec vis huius rationis eluditur dicendo, Deum non peccare, volendo, & faciendo, vt homo faciat, quod sine peccato facere non potest, quia hoc dato, licet non concessio, nihilominus esset causa peccati, faciendo hominem peccare. Vnde Caluinus, & similes, qui affirman Deum esse causam peccati, negant, Deum in eo peccare, quia reuerà quæstiones sunt formaliter diuersæ, vnde aiunt, Deum non peccare in eo, quod facit, quia non deficit à regula sua voluntatis, quæ est, vel suamet scientia, & ratio, vel ipsam voluntas eius, quæ est per se regula sui, & ita non potest à seipso discordare; nihilominus tamen faciendo vt homo faciat, quod sine peccato facere non potest, esse causam peccati non sui, sed hominis. Nec etiam eiusdem rationis efficacia tollitur dicendo, actum hominis non habere rationem peccati, vt absolute fit, sed vt deficienter fit, & Deum non velle, nec facere, vt actus ille deficienter fiat, sed tantum vt fiat. Contra hoc enim instatur ratione iam facta, quia actum illum deficienter fieri ab homine nihil est aliud, quam fieri liberè cum tali aduertentia, & iudicio rationis, quod in re non est recta regula; sed hoc modo Deus est prima radix, & causa (vt ipsi expressè docent) quod home

12.
Responso cō-
futatur.

homo hic, & nunc cum tali aduentitia rationis habeat volitionem circa hoc obiectum contrarium rationi; ergo impossibile est, Deum facere, vt talis actus sic ab homine fiat, quin faciat, vt deficenter fiat, quia haec vel sunt prorsus idem, & licet ratione distingui velint, sunt prorsus inseparabilia.

Sed instant, quia simile argumentum obieciet Julianus ad probandum non dari peccatum originale, vel si datur, Deum esse causam eius, & illud soluit Augustinus lib. 3. contra illum cap. 9. Idemque argumentum circa peccatum actuale ponit, & soluit lib. 2. de liber. arbitr. cap. 19. & 20. dicens, quidquid est bonitatis in actu peccati, esse ex Deo, defectum autem non esse ex Deo. Eodemque modo soluit argumentum D. Thomas 1.2. q. 79. art. 2. & q. 3. de Malo art. 2. & in 2. dist. 37. q. 2. art. 2.

Respondemus vel obiectionem haereticorum non processisse ex eisdem principijs, vel non fuisse recte applicatam. Nam optimè fieri potest, vt idem argumentum male obiciatur contra doctrinam fidei, & ideo facilè soluat, optimè tamen inducatur contra falsam doctrinam, & ideo non possit illi eadem solutio argumenti accommodari. Quod in hac eadem materia sèpe accidisse in lib. 5. tractando de auxilio efficaci, videbimus. Ita ergo in præsenti dicimus, non recte dictos Patres allegari. quod breuiter ostendo. Nam Julianus ex eo, quod Deus facit humana corpora sexibus distincta cum alijs ad generationem necessarijs, inferebat, si homo in peccato concipitur, aucthorem illius peccati esse Deum, que illatio facile negatur ab Augustino, quia malum illud, quod inuenitur in prole concepta. Non fructus (inquit) corporum sexuum, coniunctionum, sed originalis, veterisque peccati. & iterum infra, Matum cum quo nascitur homo, non est fructus corporum, &c. quorum bonorum aucthor est Deus, sed prima prævaricationis, cuius aucthor est diabolus.

Non est ergo similis illatio, quia peccatum originale non sequitur intrinsecè (vt sic dicam) causaliter ex generatione naturali, sed coniungitur illo ex alio influxu morali prioris peccati Ad eum in prolem seminali ratione ab ipso conceputam: neq; enim fieri posset vlo modo, vt homo in originali peccato conciperetur, nisi actuali in parente processisset. At verò malitia actualis peccati sequitur intrinsecè, & causaliter ex actu ipso posituo cum tali aduentitia, & circa talem materiam liberè elicto, & ideo verè est homo causa talis malitiae, ex vi necessariae consecutionis, licet physicè non efficiat nisi actum ipsum materialem. Paren autem proximus non est causa peccati originalis prolis, etiam si solum effectum positivum naturæ physicè efficiat. Et ob eamdem causam licet daremus, Deum determinare voluntatem parentum ad generationem prolis, & facere, vt illam faciant; nihilominus, non esset causa originalis peccati, quia hoc malum omnino accidentarium est naturali generationi, & ab extrinseco malo moralis venit, non ab ipsa generatione. Secus vero esset si Deus prædeterminaret voluntatem liberam ad actum, quem sine peccato ab ipsam hominis voluntate proueniente facere non posset, nam in hoc opere ipse actus hominis est vera causa malitiae, & ideo qui ipsi homini esset aucthor, & radix, imò & efficax motor determinans ad talem actum, excusari etiam non posset, quin esset aucthor malitiae, quæ ex illo intrinsecè sequitur. Quod discriben ex alio genere causalitatis euidentius explicatur: nam si quis consulat, & procuret, vt homo generet hominem ex legitimo matrimonio, non censetur causa peccati originalis prolis, & ideo Deus ipse potest id consulere,

A vel præcipere. At verò si quis consulat homini ut talem actum liberum hic, & nunc in hac materia faciat, qui sine malitia ab eo, cui datur consilium, fieri non potest, censebitur causa ipsius malitiae, & peccati: & ideo non potest Deus illo modo præmouere hominem ad actum positivum peccati. Est ergo evidens differentia inter peccatum originale, & actuale. Vnde obiter nouum argumentum nobis resulat, quod post completam responsionem huius instantiæ præponemus.

In altero itaque loco Augustinus de actu peccati tractat, & non soluit obiectionem haereticorum, sed quoniam dixerat hominem peccare cum voluntariè se auertit ab incommutabili B bono, & ad commutabile se conuertit, querit cum voluntas faciat hoc motu suo, unde iste motus existat: si enim motus iste, id est, aduersio voluntatis à Deo, sine dubio peccatum est, num possumus aucthorem peccati Deum dicere? Non erit ergo iste motus ex Deo; unde igitur erit. Et in summa respondet motum illum auersionis, quem fatemur esse peccatum, ad Deum non pertinere, licet actus ipse, quatenus aliquid entis est, seu forma inchoatio aliquid boni sit, ac proinde sit ex Deo. Ex qua responsione solum habetur, posse Deum efficere actum materialis peccati, non causando peccatum, quod verissimum est, non tamen habetur posse Deum prædeterminare voluntatem humanam ad actum, qui sine malitia fieri non potest, & non esse aucthorem, & causam peccati. Nam illa duo valde diuersa sunt, & multo maior est influentia prædeterminans, & cooperans simul, quā solum cooperans.

Vnde idem Augustinus, quia eo loco brevibus, & generalibus verbis quæstionem expedit, statim in lib. 3. eam exactius declarare. Confirmatur ex alijs Augustini verbis. agreditur, & totam rationem ob quam voluntas hominis est causa peccati, & non voluntas Dei, non eo ponit, quod antea in lib. 1. cap. 11. dixerat, & suprà à me allegatum est; quia nulla re fit mens serua libidinis, nisi propria voluntate, quia nec superiori, nec æquali voluntas potest ad hoc dedecus cogi, in rigore nostro Scholastico positum non est, vt significat propriam violentiam contra internum appetitum, sed vt significat necessitatem, vel motionem ab extrinseco prouenientem, cui resisti non possit. Vnde paulo antea dixerat Augustinus, si natura, vel necessitate existeret talis motus, non fore culpabilem, vbi naturæ nomine indicat necessitatem ab extrinseco, nomine autem necessitatis illam, quæ est ab extrinseco. Vtramque ergo ab hoc motu excludit, vnde concludit. Praefat igitur, vt eius sit proprius iste motus, quo fruendi voluntatem ad creaturam à Creatore conuertit. & infra. Præterea quid opus est querere unde iste motus existat, quæ voluntas auertitur ab incommutabili bono, ad commutabile bonum, cum eum non nisi animi, & voluntarium (id est liberum) & propter hoc culpabilem esse fateamur? In quo discursu adiunctis verbis supra allegatis ex lib. 1. cap. 11. factis profecto indicatur sensisse Augustinum, ideo non esse Deum causam peccati hominis, quia licet faciat motum illum, quo homo peccat concurrendo cum homine, non tamen faciendo, vt homo illum faciat, aut velit, nec illum mouendo, sed sinendo, vt se moueat, deferendo illi concursum, quatenus ratio, & munus causæ primæ id postulat.

Tantum ergo abest, vt ex illa responsione Augustini ratio à nobis facta enerueretur, vt roboretur potius, & confirmetur. Nam reuera sit peccati potissima ratio, & fortasse vnica, cur Deus concurrendo ad totum materiale peccati, nullo modo causat formale, est quia ad illum actum, cui

16. Explicatur Augustinus.

17. Confirmatur ex alijs Augustini verbis.

18. Cur Deus non causa.

Eui coniuncta est malitia, non impellit vel modo humanam voluntatem, sed finit illam se determinare, & ex parte sua solum offert concursum, modo quodam de se indifferente ex generali lege non subtrahendi causis secundis co-operationem necessariam, & suis naturalibus facultatibus consentaneam. Nam quia liberum arbitrium duplicit determinationis est capax in bonum, scilicet, & in malum, licet Deus ex se bonam eius determinationem cupiat, nihilominus neutrum dare voluit, generaliter loquendo, ne vsum naturalis libertatis impediret, ac propterea voluntati commisit, ut in quam vellet partem se determinaret, & ad utramque determinationem concursum sufficientem obtulit, ideoque licet determinatio ad obiectum prohibitum non fiat sine concursu Dei, radix tamen eius, & propria origo est voluntas creata, & ideo ipsa est causa illius mali, quod ex tali actu sequitur, non Deus. Et ideo etiam Deus propriissime dicitur illam malitiam permittere, quia illam non intendit, neque aliquid ex quo illa necessariè sequatur, sed solum finit voluntatem, ut ipsa se quò voluerit determinet, neutrā partem impediendo efficaciter, & hoc est propriissime permittere. At verò si Deus esset prima radix, & causa faciens ut voluntas determinetur ad obiectum, cui est, vel intrinsecè, vel hīc, & nunc inseparabiliter coniuncta malitia, illi esset attribuendus lapsus tamquam impelliens in illum, & non posset dici solum permittere illum, sed potius facere: neque haberet excusationem ullam, quia non ex vi generalis necessitatis cause primæ, sed ex sua tantum voluntate determinaret suum concursum ad hanc partem potius, quam ad illam: quod non ita est in concursu concomitante, quem negare non debet, neque impedire, quominus in particulari talis sit, qualis per liberi arbitrij concomitantiam fuerit determinatus. Nec aliter hanc rem explicare potuerunt antiqui Theologi Bonaventura, Scotus, Gabriel, & alijs cap. 19. allegati, nec D. Thoma aliter eamdem difficultatem resoluti, ut mox videbimus.

19.

g. Absurdum, Deus consulendo peccatum esset eius causa. Ergo multo magis voluntatem ad illud efficaciter mouendo.

A efficacia pro sola sua libertate id facit; ergo licet physicè etiam determinet, erit causa moralis, & physica; ergo erit multo magis causa peccati, quam si solum consuleret peccatum: sicut voluntas conscientis tentationi dæmonis, magis est causa sui peccati, quam dæmon, licet ipsa sit causa physica sui actus realis, & dæmon tantum sit causa moralis. Vnde posterior modus causæ moralis, licet sufficiat ad aliquè modum causandi peccatum, non est simpliciter necessarius, quia si Cœlum, v. g. per impossibile determinaret voluntatem ad actum peccati per suum influxum, esset causa peccati, licet non moralis, sed physica, & habitus vitijs potest dici causa peccati, licet non influat in actum modo morali, sed physico, & quia suo pondere inclinat voluntatem ad actum potissimum peccati: Deus autem si inclinaret voluntatem ad actum peccati speciali modo excitando passionem in appetitu, diceretur causa peccati, quia illo modo induceret hominem ad peccatum, etiamsi passionem illam physicè causaret. Denique minus influat in actum causam moralis, quam physica; ergo si moralis causalitas sufficit, ut aliquis dicatur causa peccati, quamvis ut dicatur causa moralis, necessarium sit ut illam motionem physicam moraliter, id est, liberè trahat, quod etiam in Deo inuenitur, ut dixi.

Vnde sumi potest octava ratio, quia si Deus præmouet, applicat, & efficaciter determinat voluntatem hominis ad actum, qui peccaminosè fit, nec aliter hīc, & nunc fieri potest, sequitur non solum esse causam physicam, sed etiam moralē: consequens multo magis fallum est; ergo. Probatur sequela, quia Deus est non tantum causa physica illius actus ad quem prædeterminat, & ipsiusmet prædeterminationis, sed etiam est causa moralis vtriusque; ergo est etiam causa moralis peccati. Probatur consequentia, quia dæmon tentans, & homo male consulens, non alia ratione est causa peccati, nisi quia est moralis causa inducens hominem ad illum actum: nam ad malitiam ipsam in se, & directè non inducit, sed solum quatenus ad actum consequitur; ergo si Deus est causa moralis non solum inducens, sed etiam impellens efficacissime, est perfectè causa moralis peccati. Quod autem Deus in illa actione sit causa moralis ex parte sua libertatis, manifestum est, nam Deus liberè mouet, & determinat voluntatem. Deinde quoad modum causalitatis, seu influxum physicum habet etiam moralē, quia si Deus non tantum prædeterminat voluntatem immediate ad concursum, iuxta illam sententiam, sed etiam prædeterminat intellectum ad cogitandum de tali obiecto, & ad tale iudicium de illo ferendum; Et quando obiectum illud per alias causas secundas applicandum est, illas etiam ad illam applicationem prædeterminat, ac tandem etiam prædeterminat intellectum ad tale iudicium de tali obiecto ferendum; ergo mediante tali cogitatione, & iudicio est causa moralis inducens voluntatem ad talem consensum: non enim dæmon, vel malus homo alia ratione est causa moralis similis consensus, nisi quia medio aliquo obiecto, vel consilio moraliter mouet voluntatem.

Accedit, quod si Deus per deliberationem sufficientem ad consensum determinat voluntatem ad illum etiam ante perfectam deliberationem, existente in intellectu imperfetta cogitatione, determinabit voluntatem, & appetitum ad indeliberatos motus concupiscentiæ, & affectiones inclinantes ad consensum; ergo hac etiam ratione erit causa moralis talis consensus: nam hic etiam modulus causandi, quoq; appetitus inferius excitat superio-

20.
8. Absurdum
Deus esset causa non modo
physica, sed etiam moralis
peccati.

D E *Septima ratio, quæ (ut supra dixi) ex precedenti resultat, & eam confirmat, est, quia Deus ex parte rationis moueret voluntatem ad obiectum peccati, consulendo illud, vel considerationem eius excitando, aut augendo, quamvis non consuleret malitiam directè, esset nihilominus simpliciter causa peccati, & ideo repugnat bonitati Dei, ita mouere ad actum peccati, etiam pro materiali; ergo multo magis erit Deus causa peccati, si efficaciter voluntatem impellat in talem actum, quem sine peccato facere non potest, magisque hoc bonitati Dei repugnat. Respondebunt fortasse diuersitate aliquam rationis ex cogitando. Nam si Deus suadendo induceret ad actum peccati, esset causa moralis eius, & ideo esset causa malitiae moralis, quia effectus unius generis in causam eiusdem generis reducitur: at verò cum mouet prædeterminando potentiam, operatur ut causa physica, & ideo est causa entitatis physica, non malitiae moralis. Sed haec suadisse facile refellitur, quia causa denominatur moralis, vel ex modo operandi ex parte sua, scilicet, liberè, vel ex modo influendi in effectum, quia non est directè, & perse illi dando esse, sed inducendo, vel inclinando causam priori modo moralē ad effectum. Prior causa licet sit moralis, simul potest esse physica, sicut voluntas ipsa est causa moralis, & physica sui actus liberi; hoc autem modo Deus est etiam causa moralis, quia liberè agit, imò iam probauit, quod si prædeterminat ad actum peccati hominis voluntatem summa-*

21.
Confirmatur
hæc ratio.

superiorem, & affectio indeliberata ad indelibera-
rum consensum inducit, moralis est, vt in
superioribus in excitante gratia est declarata:
eadem enim est proportio in ceteris ac-
tibus. Sicut ergo Deus est causa moralis actuum
perfectorum gratiae, excitando voluntatem, non solum
medio intellectu, sed etiam per antecedentes affectiones eius bonas, ita erit causa
moralis illius consensus realis, quo peccatur,
inclinando voluntatem, tam per intellectum,
quam per praeios motus eiusdem voluntatis;
nihil ergo deerit ut absoluta, & simpliciter sit
causa peccati. Poteat autem quis obiecere, hoc
argumentum eodem modo procedere contra
concursum simultaneum Dei, quia per illum
etiam efficit cogitationem, & iudicium intel-
lectus, & omnes praeios motus concupiscentiae.
Respondemus autem esse longe diuersam
rationem, supponendo, quod Deus nullam
causam premoueat ad actionem suam, quia
tunc solum ad modum causae naturalis cum
singulis concurrit, non vero moraliter inducit, ut in sequenti ratione amplius expli-
cabo.

^{22.}
g. Absurdum
Deus voluntate
directa præ-
determinabit
ad peccatum,
quod eius bo-
nitati repu-
gnat.

Nond confirmantur rationes factae: nam
sequitur Deum ex intentione directa, qua ex
se decreuit ut voluntas hominis habeat ta-
lem actum, quem scit sine peccato eiusdem
hominis fieri non posse: prædeterminare ho-
minem ad illum actum: hoc autem repugnare
videtur diuinæ voluntati, & sapientiae; ergo
& prædeterminatione illa. Sequela probatur,
quia qui ponunt Deum efficere in voluntatem
hominis illam prædeterminationem, conse-
quenter dicunt, illam supponere in Deo vo-
luntatem absolutam, & efficacem, qua vult
ut homo hic, & nunc, & circa tale obiectum
habeat talum consensum, & ab illa voluntate
dicunt procedere prædeterminationem ad ex-
tra: illa autem voluntas Dei est efficax inten-
tio talis effectus; ergo ex intentione absoluta
eiusdem effectus, & propter illum dat Deus il-
lam prædeterminationem. Atque ita viden-
tur planè confiteri aucthore contraria senten-
tiae, dicent tamen non repugnare diuinæ boni-
tati, quia Deus non intendit malitiam illius
actus; sed actum ipsum, quia naturaliter bo-
nus est.

^{23.}
Rejicitur ref-
pondo aduer-
sarium.
Nihilominus tamen hoc non euacuat diffi-
cultatem. Primo, quia non solum est contra
prudentiam, & integrum bonitatem intendere
malitiam actus, quod vix Dæmones faciunt;
sed etiam intendere ex se, ex propria tantum
voluntate actum alterius, à quo in illo malitiae
est inseparabilis, nam ex obiecto ipso, &
ex terminis apparet in tali intentione quædam
indecentia, & impropositio, cum summa
prudentia, & purissima bonitate. Deinde,
quia homo prouocans alium ad cooperandum
peccato suo, non intendit, ut ille cooperetur
ad malitiam, sed solum ad entitatem operis,
sibi utilis, vel delectabilis; tamen quia illi
cooperationi positiva necessariò est coniuncta
malitia, ideo illam intendere contra pruden-
tiam, & bonitatem est; ergo multo magis
repugnat bonitati diuinæ similis intentio.
Nec refert, si dicas homini esse prohibitum
inducere alterum ad sibi cooperandum in ac-
tu peccati, & ideo in eo peccare, Deum au-
tem non peccare. Iam enim dixi nunc non
tractari, an Deus peccet, nec ne, sed an illa sit
intentio virtualis malitiae, propter quam
repugnet Deo, & quoad hoc videtur conclu-
dere exemplum à paritate rationis. Accedit,
quod in homine id non est malum, quia pro-
hibitum: quod autem tale est, etiam repu-
gnat Deo, non propter prohibitionem, sed
propter intrinsecam bonitatem eius, sicut est

Fr. Suarez de Gracia Pars II,

A mentiri, & similia. Nam certè non videtur
minus aliena à diuina bonitate talis intentio,
quam mendacium, quam proportionem in-
sequenti ratione amplius explicabo.

Denique si Deus efficaciter intendit, ut ho-
mo habeat talum actum, certè ex vi illius in-

24.
Confirmatur:

tentionis efficit in illo talum cogitationem;
imò & procurat, ut illa sit apta, & congrua
ad illum concursum obtainendum; ergo indu-
cit ad illum actum, ut propriissima causa
moralis, quia & moraliter operatur ex inten-
tione talis finis, & ex eadem intentione ap-
plicat media, quæ moraliter possint hominem
mouere, & inducere ad talum actum; est ergo
causa moralis talis actus cum omni proprietate.
Verumtamen non deest auctor, qui non
solum hoc concedat, sed etiam doceat, Deum
prædeterminare moraliter voluntatem homini-
nis ad consensum, cui necessariò est coniun-
cta malitia. Ledesma enim artic. 18. concl. 4. Ledeßma doc-
& 5. licet certissimum esse dicat, Deum non trina inselita
prædeterminare moraliter voluntatem homi- Deo prædeter-
nis ad actum, qui est peccatum, consulendo, minationem
vel præcipiendo illum; nihilominus addit moralem ad
esse certum Deum prædeterminare moraliter, peccatum at-
& morali modo voluntatem hominis ad ac- tribuendis.

C 25.
Confirmatur:

At hoc ipsum nobis sufficere videtur ad

euitandam, & fugiendam illam sententiam. Vnde non inuenio aliū Seccatorem illius af-
fertionis de physica prædeterminatione, qui
ausus fuerit, etiam prædeterminationem mo-
ralem ad actum peccati Deo tribuere. Et li-
cet forte Ledesma magis consequenter vim
illationis viderit, nimium tamen viderur ex-
cedere admittendo tale consequens, quia
non appetat qua ratione negari consequenter
possit, Deum esse causam moralem peccati.
quia quod non intendat directè malitiam,
non est sufficiens ratio, ut sàpe probatum est:
in reliquo autem habet omnia, quæ in qua-
cumque causa peccati, extra ipsummet ho-
minem peccantem inueniri, aut desiderari pos-
sit; sed ait, Deum ex parte intellectus so-
lum tribuere id, quod necessarium est ad de-
terminandam moraliter voluntatem, ut libere
eliciat talum actum; ultra hoc vero non ad-
dere quidpiam aliud quo voluntatem allicit
ad talum actum, vel illum consulet. Ethoc
satis esse putat ut Deo non causet peccatum,
sed hoc improbat efficaciter. Primo, quia
ad absolutam rationem causæ non est neces-
sare ut faciat superabundanti, aut excedenti mo-
tione (ut sic dicam) sed sat est, quod faciat suf-
ficienti, & efficaci, & hoc conceditur Deo

E respectu peccati, tam in genere causæ physi-
cae, quam moralis; ergo in utroque genere
est causa peccati. Secundò, quia inde optimè
demonstratur, ut Deus sit causa peccati, non
esse necessarium, ut intendat malitiam: nam
si consuleret, vel speciali modo alliceret ad
illum actum, esset causa peccati, etiam si
malitia non directè intendenter; ergo ut sit
causa peccati, non est necessaria illa directa
intentio; ergo sic inducit sufficienter, & effi-
caciter ad actum habentem intrinsecè anne-
xam malitiam, licet illam non intendat, ne-
que extraordinariam motionem præbeat, illa
sufficiet, ut sit vera causa moralis, & physica
peccati.

Præterea ad idem argumentor, quia illud iu-

T. dicium,

26.

dicum, quod sufficit, & necessariò præcedere A debet, vt voluntas peccet, est quoddam consilium, vel potius supponit illud, & est quasi consummatio consilij, iuxta doctrinam generalem de actibus humanis; ergo si Deus ita præmotet, & prædeterminat intellectum ad illā cogitationem, & consultationem, vt tandem perueniat ad tale iudicium, ideo dicitur determinare voluntatem moraliter; eadem ratione dicendus est mouere consulendo, quia illud consilium totum ex prædeterminatione Dei est, & ideo illi tribuendum est; est ergo Deus causa moralis illius actus, consulendo illum; ergo est in eodem genere morali causa peccati; nam si considereret vehementiori, aut specialiori modo, licet id ficeret intentando solum actum sine intentione malitiae, esset nihilominus causa malitiae peccati; ergo etiam consulendo quantum sufficit, & efficax est ad prædeterminandum moraliter, erit causa malitiae.

27.
Ledeimæ re-
sponsio.

Videtur autem dictus aucthor tacite ad hoc respondere quadam mirabili doctrina, vide- licet iudicium, quod præcedit actum peccati, licet in se sit vnam, habere duplicem rationem, vnam, secundum quam indicat, verbi gratia, actum dicendi falsum, hic, & nunc esse conuenientem, & utilem, ac proinde sub aliqua ratione bonum, aliam secundum quam iudicat esse malum contra rectam rationem; & sub priori ratione dicit, iudicium illud esse à Deo, non autem sub posteriori ratione, quia Deus (ait) non producit illud iudicium, quatenus dicitur de ipso peccato ut sic. quia tale iudicium est peccatum, & hac ratione videtur concludere, Deum non esse causam moralem peccati, licet sit causa moralis ipsius actus, qui est peccatum.

28.
Confutatur.

Sed doctrina illa neque euacuat difficultatem, nam vel est sermo de iudicio intellectus, vt ordinè naturæ antecedit consensum liberum voluntatis, vel vt subsequitur. Priori modo nulla ratione considerari potest sub qua non producatur à Deo, tum quia sub nulla ratione potest esse peccatum, cum sit ante liberum consensum voluntatis, tum quia iudicium de actu peccati, vt malum est, & contra rationem, id est, quo iudicatur tale esse, verum est; ergo simpliciter bonum, & à Deo; imò etiam per se potest esse intentum, vt datum à Deo sub illa ratione, potius quām sub alia, quia sub illa magis auertit voluntatem ab affectu, quām inuitet illam. Iudicium autem de actu peccati, quod sit deletabilis, vel alia inferiori ratione conueniens, licet sit verum, & fiat concurrente Deo, cùm de se magis inclinet ad peccatum, seu actum peccati, non est sub ea ratione ab ea intentum, sed permisum. Iudicium verò practicum, quod potest esse de actu peccati exercendo, vel per consensum amplectendum, licet in quantum præfert bonum incommutabile commutabili, sit falsum, nihilominus à Deo producitur per concursum generalem, quia habitudo talis iudicij ad tale obiectum quid reale est, & ideo non potest esse sine efficacia Dei; ergo nullum est iudicium de actu peccati, quod non producatur à Deo; ergo evanescit illa distinc-
tio; ergo si Deus prædeterminat homini, vel procurat hæc duo posteriora iudicia, vt hominem ad materialem consensum circa materiam peccati inducunt, non videtur posse negari, quod ad peccatum moraliter inducat, sitque vera causa eius, quod nec conceditur, nec concedi potest.

29.
Altera respon-
sio.

Hic autem iterum occurrit evasio, quia simile argumentum fieri potest, licet demus,

B Deum concurrere ad substantiam actus peccati sio, & euale non obstante semper præcedit iudicium intellectus, quo voluntas moraliter mouetur, & inducitur, & Deus efficit illud iudicium; ergo per illud dicitur inducere moraliter voluntatem ad actum peccati, ac proinde esse causam moralem peccati. Respondemus esse longè dissimilem rationem: nam è medio sublata præterminatione physica, etiam ipsum iudicium fit à Deo, physicè solum per concursum concomitantem, qui concursus non datur ex peculari, & efficaci intentione inducendi voluntatem in talem consensum (in quo nos ponimus deformitatem causalitatis moralis, quæ ex contraria sententia sequitur), sed datur ex generali intentione concurrendi cum causis secundis iuxta exigentiam earum. Vnde determinatio ad tale iudicium, non est primariò ex Deo, sed ex concursu causarum secundarum, & ideo non potest dici Deus moraliter influere in tale iudicium, sed physicè, licet illummet influxum liberè, ac subinde moraliter quoad modum agendi ex parte Dei tribuat. Aliunde verò licet iudicium illud semel factum, & existens in intellectu moraliter inducat hominem, nihilominus illa induc̄tio vt moralis non tribuitur Deo, quia neque est à Deo intenta, neque fit per nouam actionem, sed per solam metaphoram motionem, & quasi per formalem cognitionem, quam præbet ipsum iudicium, ideoque nullo modo potest tribui Deo, vt moraliter mouenti, seu inducenti voluntatem.

C Nec enim necesse est vt omnis effectus forma efficienter à Deo productæ refundatur in Deum in eodem genere cause: nam licet forma det formaliter suum effectum, Deus non dat formaliter, sed effectuè; sic ergo licet illud iudicium moraliter, seu metaphoricè moueat voluntatem, Deus non mouet illam, moraliter inducendo illam, quia nec Deus illam inductionem intendit, neque ad illam aliquid ex parte sua adhibet, præter physicum consensum ad entitatem ipsius iudicij. Longè autem diuersa ratio est, si omnes hi actus ex præderminatione, & primaria Dei intentione fiant; sic enim Deus præordinat, & quasi vtitur intellectu, & eius iudicio ad inducendam moraliter voluntatem in talem actionem, motionem illam moralē suam facit, atq; ita ipse est prima causa moralis, & efficacissima illius actus. Item, quia consequenter dicendum erit, Deum obseruare occasiones, & disponere causas excitantes talem cogitationem tali modo, & oportunitate, vt effectum illum consequatur. Et licet de solo actu materiali admittatur, est satis magnum absurdum, & indignum diuina bonitate, quod suo solo arbitrio, & prouidentia physica, & morali procurauerit Deum, vt essent in humano genere infiniti penè actus, à quibus est inseparabilis malitia, præterquam quod illo posito vitari non potest, quin Deus sit causa moralis peccati, & ipsius malitiae, vt satis probatum est.

CAP V T XLVII.

Sententia superioris capituli ex Scriptura,
& Concilij colligitur.

E X his rationibus, quibus veritatem nostræ sententiae, eiusque pietatem ostendimus, colligimus vterius, quām sit contraria sententia aliena, à modo, quo Scriptura loquitur

Deum non de terminare ad actum peccati

tur de affectu Dei erga peccatum, & eos, qui illud committunt. Nam de peccato dicit Sapiens. 14. *Odio Deo sunt impius, & iniquitas eius.* Respondebunt hoc dictum esse de peccato, vt peccatum est, & de malitia eius. Et est quidem hoc verum, sed non infringit vim testimonij. Nam quomodo credibile est, vt qui malitia non facta, sed vero, & ingenti odio prosequitur, actus ipsos, à quibus est inseparabilis malitia, tanto amore prosequatur, vt absoluta voluntate primaria, & solius sui beneplaciti ex aeternitate, faciat tot actus similes fieri, disponuitque eos in tempore efficaci prædeterminatione, vt à voluntatibus humanis fiant? Certè hoc non esset odij indicium, sed magnum argumentum amoris erga malitiam, quæ tales actus comitatur; quod absit de Deo sentire, eodemque modo induci possit verba Abac. 1. *Mundi sunt oculi tui ne videant malum, & ad iniquitatem respicere non potes.* Si enim Deus voluntate beneplaciti vult, & facit facere actus peccatorum, approbat illos, & libenter videt, ac respicit approbationis scientia, continenturque sub illis verbis. *Vidit Deus cuncta qua fecerat, & erant valde bona.* Qui ergo fieri potest, vt qui ita odit malitiam, vt in illam respicere non possit, ita approbet, sciat, & velit actus, sine quibus illa malitia non esset, neque ipsi possunt esse, quin illa sequatur? Certè hæc duo non coherent cum prudenti dispositione, & mundissima voluntate.

Præterea ad peccatorem dicitur Ecclesiast. 15. *Ne dicas per Deum abest, ille me implanavit,* cuius testimonij priora verba in libro sequenti sæpe repetemus ad colligendum ex illis auxilium sufficiens ex parte Dei ad non peccandum. Vnde à fortiori sumitur argumentum: nam illa excusatio carentia auxilij sufficientis; si vera esset, sufficiens esset, vt ibi ostendemus; ergo multo magis erit iustissima excusatio peccatoris, si possit dicere, Deum prædeterminasse voluntatem suam ad actum peccati; quid enim poterat ipse facere, ne tales determinationem reciperet, vel ne illa recepta consentiret? Item in hac excusatione reuerà includitur altera de negatione auxilij sufficientis, quia illa prædeterminatio est efficacissima motio ad consentendum, seu volendum bonum deletabile, vel vtile propositum; ergo qui non habet auxilium ad cauendam illam necessitatem, vel resistendum illi non potest dici habere auxilium sufficiens ad non habendum illum consensum, vel actum volendi, & multo minus habet potestatem ad habendum illum sine peccato; ergo non habet auxilium sufficiens ad non peccandum, præterquam quod nec ad dissentendum habet necessarium auxilium, quia non habet prædeterminationem, sine qua impossibile est habere actum dissentendi: quod argumentum in lib. 5. latius tractandum est.

Posteriora autem verba illius testimonij vindicent pro causa præsentis satis expressa, quid enim est peccatorem implantare, nisi vel decipere, vel inducere, vt legit Augustinus de Gratia, & libero arbitrio cap. 2. Vtrunque actum facit Deus si ad actus, quibus homines peccant, eos prædeterminat, quia, vt ostendimus, si Deus præuenit voluntatem, vt velit obiectum præuum, multo magis præuenit intellectum, vt iudicet illud esse volendum; cùm autem Sapiens dicat, errant, qui operantur malum, illud iudicium semper includit practicam deceptionem; ergo si Deus illam per concursum.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A præium immittit, non sine causa dicere potest peccator, ille me implantauit. Secundo probatur, quia ille, qui impellit ad actum, cum quo peccatur, & sine quo non peccatur, in eundem maximè inducit, ita verò se habet Deus erga hominem peccatorem, si illum prædeterminat, quia prædeterminatio illa est quidem vehemens impulsus, non solum inducens, sed quasi etiam præcipitans peccatorem in talem actum. Cur ergo miser homo iure non dicat, ille me implantauit?

Cùm ergo Sapiens talem excusationem, vt friuolam rejiciat, satis certè includit talem Confirmatur:

B de Deo opinionem, quod prædeterminet homines ad actus, quibus peccata committuntur. Nam quod Sapiens loquatur non solum de malitia actuum, sed etiam de ipsis actibus, ratio, quam subiungit, manifestat, dicens, *Ne dicas, ille me implantauit, non enim necessarij sunt illi homines impij.* Qui enim alium in peccatum inducit, non solet id facere, quia indiget eius malitia, sed quia necessarium sibi reputat eius actionem, vel ad suam delectationem, vel ad utilitatem, vel ad explendum aliud desiderium suum. Sic ergo ait Sapiens, non esse Deo necessarios homines impios, quia non indiget ad fines prouidentia sua actionibus quibus, ipsi sunt impij. Vnde etiam colligitur, Deum ex se non præordinare, aut velle, vt tales actiones fiant, sed permittere tantum illas, non negando necessarium concursum, & postquam præuidet futuras, illas ad poenam ordinare, vel occasionem maius aliquod bonum faciendi ex eis sumere.

C Atque ad eundem modum confirmari potest eadem veritas ex alijs locis Scripturæ, in quibus dicitur, *Deum neminem tentare, Iacob. 1.* vtique ad malum, siue vt malum est, siue vt est actus, à quo non separatur malitia. Hunc enim sensum præcedentia, & subsequentia verba manifestè postulant: ait enim Iacob, *Nemo cùm tentatur dicat, quoniam à Deo tentatur.* At non dicuntur homines tentari, quando inducuntur, vel solicitantur ad malitiam, vel ad peccatum formaliter, vix enim, aut nunquam talis tentatio accedit, sed tentantur, quando solicitantur, vel inducuntur, vt faciant talem, vel talem actum, cui coniuncta est malitia; hoc ergo modo prohibetur unusquisque dicere, quoniam à Deo tentatur; eodem ergo modo dicitur Deus neminem tentare. Item additur ibi, *sed unusquisque tentatur à concupiscentia sua.* At concupiscentia non tentat inducendo ad malitiam formaliter vt est per se notum; quia malitia non cadit sub sensum, sed inclinando voluntatem ad bonum sensibile, quæ inclinatio de se non est ad malum cum naturalis sit; ergo eodem modo non tentat Deus: ergo multo minus voluntatem ad talem bonum amandum determinat. Probatur hæc ultima consequentia, quia multo maior, & efficacior esset talis motio, quam quilibet alia tentatio, quæ ab homine, vel Dæmone fieri solet: imò etiam, quam tentatio ipsiusmet Dei, si per impossibile per quacumque aliam motionem præuum, vel excitationem ex parte obiecti, vel voluntatis à Deo fieret, nulla enim tam efficax esset, sicut prædeterminatio.

D Sed forte quis eludet testimonium, dicendo, illam prædeterminationem non esse tentationem; quia tentationi resisti potest: illi autem prædeterminationi resisti non potest. At hoc est tantùm voce iudicare, & maius absurdum in se concedere. Nam si turpe est, & Deo indignum ita nos præmouere.

5.
Alia loca Scri-
pturæ.
Iacob. 1.

6.
Eusio rejici-
tur.

ad tales actus materiales, vt resistere possimus, profecto turpius, & deformius est, ita præmouere nos ad eosdem actus, vt illi non possimus resistere, præter alia multa absurdia, quæ inde sequuntur, nimirum, quod vim quandam inferat Deus voluntati humanae, vt eam facere faciat huiusmodi actus, & nihilominus eam puniat, vel quia non resistit, vel propter malitiam, quæ inde necessariò resultat. Item reuerà, quod Deus sit prima radix perditionis hominum, contra illud Oseæ 13. *Perditio tua Israel exte.* Et sequela patet, nam perditio hominis consistit in auersione à Deo, proxima autem radix auersionis à Deo est conuersio ad commutabile bonum; huius autem conuersonis prima radix est efficax Dei voluntas, & prædeterminatio humanae voluntatis ad tale obiectum, quam Deus sola sua voluntate facit; ergo ad illam vt ad primam radicem omnis perditio reuocatur, quod abest. Quantum ergo illa sententia est à Scripturæ locutionibus aliena, tantum nostra est illis conformis.

7.
Auctoritas Cō-
ciliorum idem
ostendit.
Trident.

Diotalevius.

Prima propo-
sitio definita à
Concilio.

Secundò ex dictis colligitur idem dicendum esse de auctoritate Conciliorum, & in primis Concilij Tridentini sess. 6. can. 6. damnant, dicentes, *Non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona Deum operari, non permittantur solum, sed etiam propriè, & per se, adeò ut sit proprium eius opus, non minus proditio Iuda, quām vocatio Pauli.* quæ verba doctissimè expendit Diotalevius in cap. 7. 1. partis libri sui; notatque tres propositiones à Concilio damnatas, quibus respondent tres definitæ. Prima definita est esse in potestate hominis vias suas malas facere, in qua in primis aduerto, per vias non posse intelligi, nisi actus morales hominis, quia illi sunt viæ salutis, aut perditionis, vnde statim explicantur per bona, vel mala opera. Dicuntur autem esse in hominis potestate, vtique libera, non præcisè quoad malitiam, sed quoad ipsos materiales actus (vt sic dicam), imò malitia ipsa propriè, & per se non est in hominis potestate, nisi mediante actu, quia si homo faciat talem actum moralem hic, & nunc, non est in noua eius potestate facere, vt sit malus, aut bonus; ergo malitia ipsa, vel actus vt malus, non est in potestate voluntatis, nisi in quantum actus ipse realis ad quem malitia sequitur, est in eius potestate. Definit ergo Concilium actus ipsos reales, quibus homo efficitur malus, esse in hominis potestate; hoc autem non videtur posse cum prædeterminatione subsistere, quia non habet in sua potestate prædeterminationem ad bonum actum, nec etiam potest impedire, quin recipiat prædeterminationem ad actum, qui sit malus, si Deus velit illam dare, neque illa posita est in potestate eius facere, quin malitia sequatur actum; quando ergo, vel quomodo est in potestate libera hominis vias suas malas facere?

8.
Secunda pro-
positio definita à Concilio.

Secunda propositio à Concilio definita est, *Deum non operari mala propriè, & per se, sed permittantur solum.* Contrarium autem videtur sequi ex prædeterminatione ad actus, qui sunt peccata. Iam enim suprà ostensum est expositione illius determinationis sequi, peccatum non esse permisum, sed factum aut volitum; ergo multo minus subsistere poterit, quod Concilium cum exclusione ait, fieri *permittantur solum.* Dices loqui Concilium de actu vt malo, seu de malitia ipsa, non de actu ipso materiali, alias falsa esset exclu-

A sua, quia materialis actus, non tantum permittantur, sed etiam propriè, & efficienter necesse est à Deo fieri per generalem concursum. Sed contrà, quia de eodem actu malo dicit Concilium fieri à Deo tantum permittantur, de quo dixerat esse in potestate hominis, sed illud priùs dixerat de ipso actu, qui per se, ac realiter fit in voluntate hominis; ergo de illo etiam dixit Concilium fieri à Deo permittantur solum. Ac proinde sicut malitia non est in potestate hominis, nisi in quantum actus ad quem illa sequitur, est in hominis potestate, ita etiam malitia est tantum permittantur à Deo, quia actus ad quem illa sequitur, non est Deo propriè, ac per se, sed permissum solum; ergo è conuerso si actus ipse non est à Deo permittantur solum, sed propriè, ac per se, etiam peccatum, seu malitia non est tantum permittantur à Deo, sed per se, & ex intentione Dei, saltem virtualiter, seu fundamentaliter. Et confirmatur, nam Concilium in illo Canone, præcipue intendit sententiam Caluini damnare. Caluini autem sententia fuit, Deum esse causa per se peccatorum, quia est causa per se, & efficaciter inducens homines in illos actus reales, quibus peccant, quibusque est intrinsecè annexa malitia peccati; ergo etiam Concilium loquitur de ipsis actibus, alias non sufficienter damnasset Caluini sententiam. Vnde idem Caluinus in Antidoto circa illum canonem, licet expressè fateatur, malitiam non esse opus Dei, nihilominus sentit hanc definitionem Concilij Tridentini sibi contrariam, & idcirco contra illam obiicit varia Scripturæ, & Augustini testimonia male intellecta, quæ in libro secundo de Auxilijs latè tractauit, & infra attingam.

Nec huic definitioni sic intellectæ obstat, quod Deus concurrat effectuè per concursum simultaneum ad actum peccati, quia illa particula exclusiva *solum*, non excludit concomitantiam: in ipso autem conceptu, & significatione verbi permittendi in tali materia includitur, quod Deus quantum est ex se, offerat libero arbitrio concursum simultaneum, & in manu eius usum illius constitutus, & consequenter, quod ex certa lege cum ipso libero arbitrio se determinare concurrat. Cum ergo Concilium dicit solum permittantur, non excludit hunc concursum, sed excludit omnia, quæ ultra puram permissionem Caluinus diuinæ voluntati tribuebat, quale est præordinare, & prædeterminare voluntatem hominis ad actum peccati, & per se intendere actus reales peccatorum, etiamsi inseparabiles habeant malitias, & in hoc sensu damnat Concilium dicentes, Deum operari propriè, & per se mala opera, vtique illa procurando, & liberum arbitrium ad determinando, & per se illa intendendo, non propter malitiam, sed propter aliam naturalem bonitatem, quam habent; sic enim homo peccans per se, & propriè facit actum malum, etiamsi malitiam non per se intendat, sed delectationem, vel aliquid huiusmodi; ergo si Deus per se, ac directè intendit actum malum, & ad illum voluntates nostras determinat, per se, & propriè operatur illum, quod est contra Concilium.

Quod magis explicit Concilium addendo tertiam propositionem, nimirum, *non ita esse proprium opus Dei prædictionem Iuda, sicut vocationem Pauli,* & contrarium afferentes anathemate ferit. Videtur autem illud dogma

con-

10. Propositio
definita à Con-
cil.

A contrarium ex physica prædeterminatione. A sequi, loquendo de ipsis actibus realibus, vt iam ostendimus, loqui Concilium, & in prædictis verbis expressius declarat, agens de ipsis actionibus externis. Bonum ergo opus dicitur proprium Dei, quia & illud intendit, & facit, & vt nos faciamus efficaciter, operatur: at iuxta illam sententiam eodem modo intendit Deus per se, & facit proditionem Iude, nam vt Iudas vellet vendere, & actu venderet Christum, Deus ipse fecit, vt suprà probatum est contra illam sententiam; ergo fuit tam opus Dei, sicut quodlibet opus bonum. Item sicut homo accipit à Deo opus bonum, tam propriè recipit ab illo opus malum, & sicut Paulus quoad bona opera unicus dicit, *Quis enim te discernit?* ita cum eadem veritate, & proprietate id dicere possumus, iuxta illam sententiam de operante malum, quia illud prius intelligunt dictum esse à Paulo propter prædeterminationem præuiam efficacem; ergo si eamdem dat Deus ad malum opus, ipse est, qui discernit malè operantem à ceteris; ergo à quæ propriè operatur Deus in homine malum opus, ac bonum. Vnde sicut bene operanti dicitur, *Quid gloriaris, quasi non acceperis?* ita malè operanti dici potest, quid accusaris, quasi non acceperis.

Dicent fortè esse differentiam, quod ad opus bonum, Deus concurrit moraliter consulendo, non verò ad malum. Sed hæc differentia nec iuuat, nec est vera in aliorum sententia, si consequenter loquuntur; tum quia dicunt moralem causalitatem esse impropriam, & metaphoricam, & ideo cum Deo tribuuntur nostra opera, vt propriæ causa efficienti, propter physicam efficientiam, & prædeterminationem esse intelligendum, non propter moralem; ergo si in illa effectione, & prædeterminatione physica est à qualitas illa satis est, vt malum opus dicatur, tam proprium opus Dei, sicut bonum, tum etiam, quia suprà ostensum est, Deum iuxta illam sententiam non tantum physicè, sed etiam moraliter efficere opera mala, & vt illa fiant, operari, quia non solum voluntatem, sed etiam intellectum prædeterminat ad tale iudicium, & præcipitando voluntatem impedit meliorem boni considerationem, et si qui sunt suasores ad malum, ipse illos incitat, & prædeterminat, vt ita suadeant; ergo in utroque genere est malum opus proprium Dei, non minus, ac bonum.

E Quod si dicant differentiam esse, quia Deus per se influit bonitatem actus, non autem malitiam. Respondemus in primis Concilium non solum loqui de effectione operis mali, vt malum est, sed etiam vt tale opus est, & realiter, ac verè fieri potest. Et in hoc sensu damnat dicentes, non minus esse opus Dei propriè proditionem Iude, quam vocationem Pauli, vt ostendi. Deinde esto vt malitia non per se fiat à Deo, quia à nemine potest per se fieri, vt docet Diuus Thomas prima parte quæst. 15. articul. 1. satis est, quod eo modo quo fieri potest, à quæ fiat à Deo, ac bonitas, seruata proportione, quia sicut Deus facit nos velle obiecta honesta, vnde nostri actus habent directè bonitatem (vt sic dicam;) ita nos facit velle obiecta delectabilia habentia annexam turpititudinem, à quibus nostri actus habent inseparabilem malitiam. Sicut homo, qui inducit alium hominem ad actum peccati, non minus propriè dicetur

operari peccatum alterius, quam qui consult opus honestum, opus virtutis operari. At denique licet in physico influxu in ipsam bonitatem, & malitiam intercedat aliqua diuersitas, illa nullius considerationis esse potest, aut debet in re morali. Nam, moraliter loquendo, si Deus à quæ nostras voluntates determinat ad opera, quæ sunt mala, sicut ad bona, tum propriè operatur peccatum in nobis, sicut opus bonum: nam si quid minus influit in malitiam, ideo est, quia illa non est capax maioris influxus, non quia propriissime non faciat, quidquid necessarium est, vt illa sicut potest fieri, ita fiat.

B Huc accedunt verba eiusdem Concilij canonie 17. *Nulos esse homines divina potestate prædestinatos ad malum.* Et similia ferè verba habentur in Concilio Arauficano II. cap. 25. possuntque intelligi, vel de malo pœnæ, vel de malo culpæ, in utroque habent verum sensum præsenti causæ deseruientem, nam relata ad malum pœnæ, intelligi debent illa verba de prædestinatione, quæ secundum rationem antecedat præscientiam absolutam culpæ futuræ, nam post præscientiam culpæ sine dubio prædestinat Deus ad malum pœnæ, & est nota ex Prospero ad 15. obiectum Gallorum, & alijs. Hæc autem prædestination ad malum pœnæ, cùm sit ex præscientia culpæ, est ex iustitia, & ideo dici non potest esse ex absoluta Dei potestate, quod Concilia damnant. Si autem definitio illa de malo culpæ intelligatur, non est intelligenda solum de prædestinatione ad malum, vt malum est, de hoc enim nulla fuit umquam controuersia, neque aliqui heretici hoc asseruerunt. In hoc enim sensu tempore Concilij Arauficani, dixerunt aliqui Deum prædestinare aliquos ad malè operandum, vel ad non credendum, & similia, vt suprà in ultimo Prolegomeno notauimus, & sumitur ex Prospero ad obiectum Gallorum, & Vincentij, &c. Et eodem modo heretici huius temporis ponunt prædestinationem ad malè operandum; ergo in eodem sensu reprobant Concilia illam propositionem. Si autem Deus in tempore prædeterminat voluntates ad mala opera dicto modo, profectò, ex æternitate prædestinavit illas ad malum, id est ad opera, quæ sine malitia facere non possunt, nam illa duo, scilicet prædeterminare, & prædestinare ad actum malum, sese consequuntur, vel sunt idem, vt aduersarij volunt: & ex eorum sententijs aper-te sequitur.

Denique si opera hæc, quæ semper malè sunt, per se spectata adeò placent Deo, vt absoluta voluntate ex se, & ante omnem præscientiam illa præfiniat, & si facit vt ab homine fiant, non video, quomodo verum esse possit, quod idem Concilium Arauficanum cap. 23. dicit, homines cùm hæc agunt, suam voluntatem facere, non Dei, quia id agunt, quod Deo displicet, nam reuerâ faciunt, quod Deo placet, quando faciunt, quod Deus eos facit facere, & volunt, quod Deus vult eos velle. Nec aliter volunt, aut faciunt malitiam, quam ipse Deus; non enim per se illam volunt, aut intendunt, sed solum quatenus volunt actus, seu obiecta, ex quibus illa resultat: at hoc modo etiam Deus vult, & operatur malitiam, vt sè ostensum est; ergo illo etiam modo, quo homini placet malitia (sicutamen placet saltē interpretatiæ,) placet etiam Deo; ergo cùm homo aliquid tale agit; nihil agit, quod

13.
Alia verba.
Trident. expen-
duntur, &
Arauficani 2.

14.
Conc. Araufic.
testimonium.

Deo displiceat, vel certè si per aliam voluntatem Deo displicet, ipse etiam Deus agit, quod sibi displicet, præterquam quod si homines ad has voluntates, seu volitiones per diuinam voluntatem, & motionem efficacem prædeterminantur, profectò magis Dei voluntatem, quam suam facere dicendi sunt. Igitur omnibus his modis, satis, ut existimo, declaratur, quantum illa doctrina à Conciliorum sententijs, ac definitionibus aliena sit.

C A P V T XLVIII.

Ex Patribus eadem doctrina confirmatur.

PP. testimonia non eludi communi destinatione peccati formalis, & materialis.

Vod sententia docens, Deum ex se prædefinire, & prædeterminare actus malos, iuxta Patrum doctrinam, non subsistere varijs testimoijis confirmaui libro secundo de Auxilijs cap. 2. quæ nouiores Scriptores parui pendunt, dicentes, Patres esse loquitos de peccatis formaliter, non de actibus materialibus, seu realibus peccatorum. Si autem considerentur rationes factæ, quibus probatum est respectu physicæ prædeterminationis, vel antecedentis prædestinationis non posse illa duo separari, profectò testimonia Patrum urgentissima sunt, & notanda in primis sunt, quæ dicunt, *Deum non impellere ad fura, adulteria, & similia vitia.* Nam licet demus illas voces significare peccata formalia, nihilominus homo non impellitur ad illa, nisi quatenus ad materiales actus impellitur, multo autem magis est prædeterminari, quam impelli. Et simili modo efficacia sunt testimonia Patrum, quia negant Deum inducere, aut trahere hominem ad peccandum, nam, ut hæc sint vera de peccato formalis, oportet etiam, ut de actibus ipsis, quibus peccamus, vera sint, quia inducio, & tractio ad peccandum, non fit inducendo, & trahendo ad formalem malitiam, sed ad ipsum peccatum. Vnde Damascenus dixit, *hominem fieri malum propria animi, & voluntatis sua inductione,* vtique non Dei, sic enim docent originem malorum actuum, non in Deum, sed in ipsum hominem ultimè reduci, quod verum non esset, si origo prima, & causæ faciens nos facere tales actus esset Deus, quia nos non facimus peccata, nisi faciendo tales actus, & ita sunt optima verba Gregorij Nicensi in Orat. Cathec. cap. 30. ybi postquam ostenderat vocationem Dei ad bonum de se generalem esse, concludit, *Nec enim parerat ut gratia in communi proposita, is qui voluntarie ab ea abscesserit, non sibi, sed alio malam suam sortiem adscriberet.* Sic etiam dixit *Cyrillus, non cadere hominem inexpugnabili Dei iudicio.* & Théodoret. neque enim Deus Caim fecit homicidam. Et ad hunc modum cetera ibi allegata satis, ut opinor, efficaciter induci possunt.

2.
Tertulliani testimonium vrgetur.

Addam vero nunc duo, vel tria testimonia. Vnum est Tertulliani libro de exhortatione castitatis. cap. 2. dicentis, *Non est bona, ac solidæ fidei sic omnia ad Dei voluntatem referre, & ita adulari ad unumquenque dicendo, nihil fieri sine iussione eius, ut non intelligamus aliquid esse nobis ipsis.* Ceterum excusatitur omne delictum, si continuerimus, nihil fieri à nobis sine Dei voluntate. Quæ posteriora verba valde notanda sunt; nam loquendo pro-

A præ nihil fit à peccatore, cùm peccat, nisi actus realis, malitia enim non propriè fit, sed consequitur: si autem homo non facit talē actum, nisi prædeterminatus à Deo, profectò nihil ab homine fit sine efficaci Dei voluntate beneplaciti, & prædeterminante; ergo excusatitur omne delictum. Vnde concludit nobis relictam esse voluntatem eligendi alterum, & inducit locum Ecclesiast. 15. & adiungit, *Et ideo non debemus, quod nostro expositum est arbitrio, in Dei referre voluntatem, quos vult ipse, & velle, qui malum non vult. Ita nostra est voluntas cum malum volumus contra Dei voluntatem, qui bonum vult.*

Porrò si quaris unde veniat ista voluntas, qua quid volumus aduersus Dei voluntatem, vt breuiter dicam ex nobis ipsis. Et infrà, per voluntatis libertatem volens deuergis in id, quod Deus noluit. Per quæ omnia ostendit ipsam etiam determinationem talis actus non esse Deo adscribendam, sed libertati creatæ voluntatis, cui consonant optimè verba Bernardi libro de Gratia, & libero arbitrio, *Vt esset liberum arbitrium, creans gratia fecit, ut proficiat, seruans gratia fecit, ut deficiat, ipsum se deicycit.*

Alter locus est Ambrosij lib. 1. Hexamer. cap. 8. *Non igitur ab extraneis est nobis, quam à nobis ipsis maius periculum.* Intus est aduersarius, intus author erroris, intus, inquam, clausus in nobismetipsum. Propositum tuum speculare, habitum tua mentis explora, excubias attende aduersum mentis tua cogitationes, & animi cupiditates. Tu ipse es causa improbitatis, tu ipse dux flagitiorum tuorum, atque insertor criminum. *Quid alienam naturam accersis ad excusationem tuorum lapsuum?* utinam te ipsum non impelleres, utinam non præcipitares, utinam non corrueires, aut studis immoderationibus, aut indignatione, aut cupiditatibus, quæ nos innexos velut quibusdam retibus tenent. In quibus multa expendi possunt. Primum, quod ait, *non ab extraneis,* &c. nam certè si à Dei prædeterminatione incipit, lapsus profectò ab extra venit, saltem quoad primum initium est necessarium, & efficax. Vnde non haberet locum, quod subdit, *Quid alienam naturam accersis ad tuam excusationem?* Quæ enim rationabilior excusatio, quam quæ ex Dei prædeterminatione sumeretur, si vera esset? Vnde quod subdit, *Utinam te ipsum non impelleres,* profectò supponit à Deo non impelli, nam si homo à Deo impulsus se impelleret, quid mirum? aut cur excusabilis non est? minus est ut aiebant præimpelli, quam prædeterminari, nam impulsu resisti posset, non autem prædeterminationi. Et ideo etiam ait, hominem se præcipitare, vtique solum, & non ab alio. Item dicit, *Tu tibi es dux flagitiorum tuorum,* vtique quoad ipsos actus reales concupiscentiæ, & similes, quod inferius magis declarat, dicens, *Illa cauenda, qua ex nostra voluntate prodeunt delicta inuentutis, & irrationabiles passiones corporis.* Quorum igitur nos sumus digni, horum principia extrinsecus non requiramus, nec deriuemus in alios, sed agnoscamus ea, quæ propria nostra sunt, quod enim possumus facere, si nolumus, huius electionem mali nobis potius debemus, quam alijs adscribere.

Iam vero quoniam aduersarij de Augustini auctoritate ita confidunt, vt suam sententiam expressam Augustini esse dicant, breuiter ostendamus, illum aperte cum ceteris Patribus, in hac veritate afferenda consentire, & immittere aliqua eius verba in contrarium sensum.

Ambrosij verba.

Augustinus eripitur aduersarij.

sensum detorqueri. Primum satis aperte col-
ligitur ex libro primo de libero arbitrio cap.
11. vbi docet, mentem nostram non fieri fer-
uam libidinis à superiori mente præter iusti-
tiam, neque ab inferiori propter infirmitatem,
seu impotentiam eius. Vnde concludit, *Nul-
la res alia mentem cupiditatis comitem facit,
quam propria, & voluntas, & liberum arbitri-
um*. Certe non sit mens serua libidinis, aut
cupiditatis comes, nisi per actum ipsum rea-
lem, & inde in eo resultat malitia moralis; ergo de illomet actu docet Augustinus, Deum
qui per antonomasiam superior mens dici po-
test, non reducere nos in illam seruitutem,
quod certe faceret si hominum voluntatem
ad amorem delectabilium, prædeterminaret.
Vnde in libro tertio cap. 2. ex eodem princi-
pio infert. Restat igitur ut eius (idest, hu-
manæ voluntatis) sit proprius iste motus,
quo fruendi voluntatem à Creatore ad crea-
turam conuertit: qui motus si culpe deputa-
tur, non est vtique naturalis, sed voluntarius,
vbi illum motum, de quo dixerat non esse
ex motione superioris mentis à culpe forma-
litate, manifestè distinguit, cùm illum ad
culpam imputari dicit. Vnde infra concludit.
*Quid opus querere unde iste motus existat,
cùm illum non nisi animi est voluntarium, & ob
id culpabilem esse fateamur?* per quæ non
concludit concursum Dei simultaneum ad ta-
lem actum, sed excludit talē influxum causæ
superioris, ratione cuius, potius illi, quam
soli libertati voluntatis adscribi possit talis
motus. Et in eodem sensu dixit lib. 12. Con-
fession. cap. 11. motum voluntatis, qui est de-
lictum, & peccatum, à Deo non esse.

^{5.}
Eusdem alias
loca.

Hinc alijs locis docet Augustinus, nefas
esse dicere malas voluntates ad Deum tam-
quam ad auctorem esse referendas; ita habet
libro secundo de peccator. merit. cap. 18. vbi
tractat locum Pauli 1. Corinth. 4. *Quid habes,
quod non acceperisti?* & refert expositionem Pe-
lagianorum dicentium, ideo dictum esse à
Paulo, quia ipsum esse hominis, & liberum
arbitrium à quo sunt bona opera, & donum,
& beneficium Dei, quam expositionem ipse
reprobavit, quia alijs etiam mala opera in
Deum, vt auctorem essent referenda, & prop-
terea etiam dici potest homini, *Quid habes,
quod non acceperisti?* quod profectō intelligit
Augustinus non solum de actibus malis, vt
mali sunt, sed etiam vt tales actus reales sunt,
alijs non satis gratiam Dei defenderet, nec
Pelagio contradiceret. Igitur etiam de illis
actibus prout effectus reales sunt, absurdum
putat Augustinus primam radicem, & causam
in Deum referre, siue tribuere, quod nos fa-
ciat illos facere, aut velle. Vnde cap. 19. sub-
iungit: *Extollit in superbiam propria voluntatis
est hominum, non operis Dei, nec enim
ad hoc eos compellit, aut adiuuat Deus.* Si-
milem doctrinam habet libro de Gratia Chri-
sti cap. 17. & sequentibus, vbi contra Pela-
gium dicentem bona opera tribui Deo solum,
quia dedit potestatem bene operandi, infert
similiter mala opera tribuenda Deo, potesta-
tem autem deficiendi à se habet, quia est ex
nihilo, vt in alijs locis passim docet idem Au-
gustinus. Vnde non satis contradiceret Pelagio,
nisi de ipsis actibus realibus, qui sunt
mali, doceret, non posse ita tribui Deo sicut
bonos. Et similem doctrinam habet libro de
spirit. & liter. cap. 34. vbi ad reddendam ra-
tionem, ob quam de bonis actibus rectè dici-
tur, *Quid habes, quod non acceperisti?* & non
de malis, constituit discriben, quod in bonis
Deus agit vt velimus, non vero in malis.
Quod ipse quidem declarat per gratiam exci-

A tantem, vt infra videbimus. Nunc autem
contra eos, qui putant illa verba, ac similia
dici propter physicā prædeterminationem,
aperte conuincimus iuxta mentem Augustini
talem prædeterminationem non posse in acti-
bus malis constitui, alijs etiam in illis ageret
Deus, vt velimus, quod Augustinus negat.
vbi etiam obiter noto, Augustinum reputa-
se necessarium, Deum non agere, vt veli-
mus, vt ei non possit attribui peccatum.

Quapropter in eodem sensu accipiendum
est, quod alijs locis Augustinus docet, Deum
non esse auctorem omnium voluntatum, quamvis
omnium potestatum auctor sit, sic
autem libro de spirit. & liter. cap. 31. Numquam

^{6.}
Augustini vera
doctrina in
hoc controuer-
sia.

*B legimus in Scripturis: Non est voluntas nisi à
Deo, & rectè non scriptum est, quia verum
non est, alioqui peccatorum etiam, quod ab-
sit, auctor est Deus, si non est voluntas nisi
ab illo, quo in loco dici non potest Augusti-
num loqui tantum de voluntate mala forma-
litter, vt mala est, sed etiam de ipso reali actu
voluntatis, quem malitia comitatur; distin-
guit enim voluntatem à peccato, & ex eo,
quod Deus non est auctor peccatorum, con-
fert, non omnem voluntatem esse à Deo; er-
go ne idem per idem probet, necesse est,
vt ab actibus voluntatis, vt reales actus sunt,
ad peccata argumentetur. Ait ergo non om-
nes voluntates esse à Deo, quia Deus non
immittit omnes voluntatis actus, nec facit
eos facere physicè prædeterminando volunta-
rem, alijs esset auctor peccatorum, quæ per
tales actus permittuntur. Hæc ergo est mens,
& argumentatio Augustini, vt solida sit.*

*C Item cùm de potestate, & voluntate loquatur,
oportet cum proportione de illis loqui, loqui-
tur autem de potestate faciendi, sic enim om-
nis potestas est à Deo, non quatenus est voli-
tio, vt idem Augustinus libris de libero arbitrio,
& sèpe alijs docet, & exponit optimè
Diuus Thomas in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 1.
ad 2. Ergo simili modo loquitur Augustinus
de voluntate, quatenus est volitio aliquid fa-
ciendi, vel aliquid faciens, & sic dicit, non
omnem voluntatem esse à Deo, vtique vt pri-
mo auctore mouente ad illam, quia alijs, in-
quit, esset Deus auctor peccatorum.*

D. Thomas:

*E Est enim notanda differentia, inter pote-
statem, & voluntatem, idest, volitionem, quod
ad potestatem non necessariò sequitur
malitia, sed potest sequi, non ex Deo, sed ex
defectu hominis, ideo licet Deus sit primus
auctor potestatis, non sequitur esse auctorem
malitiae. Ex volitione autem aliqua ineuitabili-
ter sequitur malitia, & ideo si Deus esset auctor
talis voluntatis, consequenter etiam esset aucto-
r peccati. Et hæc differentia aliter etiam no-
tari potest, inter concursum generalem conco-
mitantem, & præviuam determinationem: nam
prior, quatenus ex parte Dei offeretur, est
tamquam potestas, & de se sufficiens ad bo-
num: vnde licet ex defectu hominis, illo
etiam posset vni ad malum, tamen ex vi modi,
quo à Deo offertur, non habet necessariò ad-
iunctam malitiam, ideoque licet per talē
concursum Deus ad actum reale concurrat,
non est auctor peccati, quia ex se non determi-
nat arbitrium ad talē voluntatem: si autem
ultra illum concursum prius determinat volun-
tatem ad actum, qui sine peccato fieri non
potest, & hoc modo omnis voluntas esset à
Deo, pianè etiam peccata à Deo essent, vt op-
timè colligit Augustinus, qui eamdem habet
doctrinam lib. 15. de Ciuitate cap. 9. vbi ait,
*Deum esse auctorem omnium potestatum, non vo-
luntatum, & reddit rationem, quia aliquæ
voluntates contra naturam sunt, quod verum**

^{7.}
Differentia in-
ter potestatē
& voluntatē
quoad malitię
originem.

est non solum de actibus voluntatis ut mali sunt, sed etiam ut actus tales sunt, non dantur à Deo, vt à primo determinante voluntatem ad illos, licet sine concurso illius non fiat. Et optimè hoc confirmat, quod ait lib. 3. de lib. arbitri. cap. 4. *Deus omnia quorum ipse auctor est, prescit, nec tamen omnium, qua prescit, auctor est.* quod dicit propter præscientiam peccatorum, & verum non esset, si Deus prædeterminaret voluntatem ad actus peccatorum, quia tunc sicut præsciret illos actus esse futuros, ita esset auctor illorum, & in illis necessariò præsciret malitiam, quæ ab illis inseparabilis est, & sicut illa in ipso actu futuro præsciret esse futuram, ita illius auctor existet, quia per consecutionem ad actum, cuius ipse auctor est, etiam illius auctor existet.

8.
Alia loca Augustini.

Præterea eiusdem est argumentum, quod ex eodem Augustino sumitur lib. 8. quest. 3. vbi ait. *Deo auctore neminem deteriorem fieri, quod probat, quia nullo sapiente auctore, sit homo deterior, sed Deus est summè sapiens; ergo ipso auctore nullus fit deterior.* At certè si Deus est qui in momento humanæ deliberationis voluntatem hominis ad actum, quo infallibiliter peccat, prædeterminat, nullus negare potest, quin Deo auctore fiat homo deterior, quia Deo auctore, & primo motore determinatur ad actum, quo necesse est deteriorem fieri. Vnde statim in quest. 4. quærens Augustinus, quæ sit causa, vnde homo fit deterior, solam voluntati propriæ obediendo id esse dicit, quia Deus illi nullam vim infert, vt tamen bonorum causa est, vtique præmouendo, & instigando. Quelibet autem alia causa exterior ad summum potest hominem suadere, suasio autem non agit initium; Vnde concludit, *Ad eamdem hominis voluntatem causa depravationis eiusredit.* Sentit ergo determinationem voluntatis ad volendum illud obiectum, in quo depravatur, non Deo, sed soli voluntati esse tribuendam.

9.
Excutiuntur
loca Augustini
ab aduersariis
allata.

Denique nullibi Augustinus aliud de diuina operatione in cordibus peccatorum significauit; solent enim in contrarium allegari aliqua Augustini loca, in quibus interdum dicit, Deum operari in cordibus hominum non solum bonas, sed etiam malas voluntates. Et libro de Gratia, & libero arbitrio cap. 20. & sequentibus, & libro quinto contra Iulian. cap. 3. vbi etiam ait, Deum non solum per patientiam, sed etiam per potentiam interdum malos indurare; sed his, & similibus locis, quæ satis vulgariter sunt, abutitur etiam Caluinus ad suam heresim suadendam, immeritoque à Catholicis in præsenti causa afferuntur. Primo, quia Augustinus, nec de omnibus peccatis, nec de generali modo, quo Deus influit in actus omnium peccatorum, loquitur, sed de quibusdam peccatis, & effectibus eorum, quæ dicuntur esse poenæ aliorum peccatorum, vt sunt illa, quæ recenset Paulus ad Roman. 1. *Propter quod tradidit illos Deus in reprobum sensum, &c.* & alia vulgariter de induratione, obsecratione, & deceptione peccatorum, quæ Augustinus ibi copiosè allegat. Secundo, quia modus ille causandi tales effectus malos, quatenus positius esse potest, non est determinando voluntatem ex parte illius, sed ex parte obiecti; & mediante intellectu, vt est evidens, tam in Scriptura, quam in Augustino. Vnde fit tertio, vt non possint illa loca intelligi de propria, & directa inductione ex parte Dei, alias Deus esset suasor, & prouocator

A ad malum ex parte obiecti, quod viri Catholicí non admittunt.

Est ergo communis, & trita expositio, hæc omnia intelligi posse vel permissuè, seu negatiuè, vel aliquid positiuè operando, vel mixtum. Primo modo, dicitur Deus tradere hominem in reprobum sensum, vel inducere, &c. quia præuidens lapsurum, nisi subueniat, negat auxilium h̄ic, & nunc tali homini necessarium, secundū Dei præscientiam; & quia hoc facit Deus certo iudicio, & in pacem, illam permisso solet in Scriptura vocari præceptum, vel operatio Dei. Secundo modo dicitur Deus aliqua positiuè operari bona, etiam conferendo, quibus præuidet hominem deteriorem reddendum, non impulsi, aut occasione data ex parte Dei; sed sumpta ex malitia peccatoris; & quia non obstante hac præscientia, Deus operari, ac benefacere non desistit, dicitur quodammodo positiuè obdurare hominem, sicut exponit Augustinus ibi illud Psalm. 104. *Conuertit (scilicet Deus) cor eorum, vt odirent populum eius, vtique benefaciendo populo suo: nam inde prouocati Chananaei ad inuidiam, conuersi sunt in odium in populum Dei. Tertiò interdum permittit Deus, dæmones grauiissime tentare, decipere homines, & tunc inductio ad peccatum ex parte dæmonis est positiva, & moralis, ex parte vero Dei tantum est permisiva, & ideo voco illam mixtam..* Solet tamen Deo per exaggerationem tribui, quia posset impedire dæmonem, & non facit, in vindictam peccatorum, iuxta illud Psalm. 77. *Misit in eos iram indignationis sua, immissores per Angelos malos.* quæ omnia sumpta sunt ex eisdem locis Augustini, & lib. 20. de Ciuitate cap. 19. & lib. 8. quest. 68. & lib. 1. ad Simplicianum quest. 2. & epist. 105.

Et confirmari potest ex multis Patribus eodem modo similes Scripturæ locutiones exponentibus, præsertim Damasceno libro 4. Fid. cap. 20. vbi regulam ponit, morem esse Scripturæ, vt Dei permissionem ipsius actionem interdum appelleat, quod multis exemplis demonstrat, & de eadem regula videri potest Gregor. lib. 25. Moral. cap. 9. alias 12. & homil. 11. in Exechiel. & Chrysostomus Chrysost. homil. 67. in Ioannem, & Origen. lib. 3. Pe. Origen. riarch. cap. 1. & homil. 2. in libro Iudicum. Multa etiam in eamdem sententiam tradit Prosper in libro ad obiectiones Vicentianas, vbi specialiter in 16. notanda sunt illa verba, *Qui à pietate deficiunt, non ex Dei opere, sed ex sua voluntate deficiunt, nec impelluntur, vt cadant, nec excentur, vt deserant, casuri tamen, & recessuri ab eo, qui falli non potest, præsciantur. Quamdiu ita in oratione Dominica dicunt, fiat voluntas tua, non hoc contra se petunt, quod Deus nullo modo illa ratione facturus est, id est, vt cadant, & ruant, hoc enim ipsorum nequitia, ipsorum est, consummatura libertas.* Et ad 13. Nefas est (inquit) Deo adscribere causas talium ruinarum, qui et si ex eterna scientia præcognitum habet, quid uniuscuiusque meritis retributurus sit, nemini tamen per hoc, quod falli non potest, aut necessitatem, aut voluntatem intulit delinquendi. Et infra concludit. *Nec in tali negotio quidquam diuina voluntatis interuenit, cuius ope sciens multos, ne laberentur, retentos, nullos autem vt laberentur impulsos.* quæ omnia, & alia multa, quæ tam in libro, quam respondendo ad Gallos, & Gennenenses dicit, nec in rigore vera esse possent, nec obiectionibus satisfacerent si Deus ad actum peccati, à quo malitia inseparabilis est voluntatem prædeterminat,

nat, aut si voluntate absoluta ante omnem præscientiam futurorum huiusmodi actus prædefinisset. Sic enim peccata futura Deus in sua prædefinitione, seu prædestinatione cognovisset, quod reprobat idem Prosper ad obieciones Gallorum cap... & sentit 15. vbi ait posse esse præscientiam sine prædestinatione, quamvis prædestinatione sine præscientia esse non possit, nam prædestinat Deus, *qua ipso auctore erant facienda, vel qua malis meritis iusto erant iudicio retribuenda, non vero, qua non ex ipso erant causam operationis habitura.*

Quartò ex dictis colligi facile potest, quid in hoc punto Diuus Thomas senserit, nam de illo, sic ut & de Augustino P. Aluarez dixit suam sententiam esse expressam Sancti Thomæ.

CAPUT XLIX.

Quid de concursu prævio, ac prædeterminante ad actum peccati Diuus Thomas senserit.

Testimonia.
S. Thomæ ab
adversarijs ad
ducta.

Aluarez.

Asserunt huius prædeterminationis defensores sententiam illam esse expressam Sancti Thomæ, & manifestissimis eius testimonijs probari. Et in primis inducunt illa, quæ generaliter de concursu Dei cum causis secundis loquuntur, de quibus iam supra dictum est. Deinde addunt illa, de quibus in causa peccati in particulari tractant. & inter ea potissimum refert P. Aluarez integrum articulum 2. in 2. distinct. 37. quest. 2. vbi dicit clarissimè Diuum Thomam docere suam sententiam, & tamen nullum verbum de prædeterminatione physica, imò nec prævio influxu Dei in voluntatem prius natura, quām actum peccati eliciat, in toto illo articulo inuenitur; sed solum quod *quidquid est entitatis, & boni, in actu præcedit mediante voluntate.* Quod nemo est, qui neget, cùm ad id concursus generalis, & similitaneus sufficiat. Sed instat, quia per illum concursum non influit Deus mediante voluntate, vult enim illud verbum mediante voluntate perinde valere, ac influendo prius in ipsam voluntatem, & præmouendo illam, sed hoc voluntarium est, & sine fundamento, nihil enim aliud illo verbo significare voluit Diuus Thomas, quām quod communiter dicunt omnes, Deum operari medijs causis secundis effectus earum, quod verum est, vt supra dixi, non quia in illas agat, aut quia non immediatus, quām illæ, sed quia cum illis, easque iuuando operatur. Quia verò Diuus Thomas in solutionem ad secundum, & tertium ait, Deum in concursu ad actum peccati influere agenti posse, & agere, & quidquid perfectionis *in eo est.* Infert influere prædeterminando, quia alias non influeret, *agere.* Sed hæc etiam illatio nullius momenti est, quia, vt supra etiam probauit, Deus per ipsum concursum similitaneum influit agere, & licet daret concursum præmium per illum, non per se influeret agere, sed principium aliquod, vel conditionem præiuam ad agendum. Nec sunt dissimilia alia loca, quæ dictus auctor allegat, ex quibus contrarium argumentum sumendum est, vel negatiuum, quia si rem tam grauem, tamque creditu difficilem docere voluisset, illam aliquando expressisset, vel saltem indicasset, vbi de causalitate Dei circa actum peccati tractat, nunquam autem quidpiam.

A insinuauit, vt ex dicto loco, qui dicitur esse potissimus, manifestum est. Veleriam sumimus argumentum posituum, non unum, sed plura, vt iam ostendimus.

Primò ergo exponendo doctrinam D. Thomæ 1. 2. quest. 79. art. 1. vbi querens, an Deus sit causa peccati, distinguit duos modos, quibus homo potest esse causa peccati sui, vel alterius, scilicet, *vel directe inclinando voluntatem suam, vel alterius ad peccandum, vel indirecte, &c.* & utroque modo dicit Deum non esse posse causam peccati. Omisso autem posteriori modo, de quo non est controversia, in priori considero, vocare.

BD. Thomam directam causam peccati eam, quæ inclinat voluntatem suam, vel alterius ad peccandum. Certum est autem hominem non inclinare voluntatem suam, vel alterius directe ad peccatum, vt peccatum est, sed ad illum actum humanum, & realem, & sub aliqua ratione bonum, quia non intendit per se, ac principaliter ipsam malitiam, seu auersionem, vt in 2. distinct. 37. in eadem quest. 2. art. 2. ad 2. idem Diuus Thomas docuit. Idemque latè docuerat quest. 75. art. 1. & quest. 3. de Malo artic. 2. ad 1. Ergo dicitur homo à Diuio Thoma directa causa peccati, quia directe inclinat voluntatem suam ad actum, qui talis est, vt in re non possit sine peccato fieri. Cùm ergo subdit Deum non esse causam directam peccati, quia non inclinat hominem ad peccandum, euidenter docet, Deum non inclinare hominem ad actum illum reale, quo peccat, & consequenter etiam docet, si ita inclinaret Deus voluntatem hominis ad peccandum, recte sequi, illum esse causam directam peccati. At prædeterminare voluntatem ad talem actum, est directe inclinare illam, vel aliquid amplius; ergo si non inclinat, multo minus prædeterminat.

Neque dici potest loqui D. Thomam de inclinatione morali, vel ex parte obiecti, quia quando homo inclinat voluntatem suam ad peccandum directe, non solum ex parte obiecti, sed maximè ex parte voluntatis ad actum peccati illam determinat; præsertim, vt supra dicebam, major, & efficacior inclinatio est, determinatio ex parte potentia, quām motio ex parte obiecti. Vnde concludit argumentum, quia qui se determinat ad actum peccati directe est causa sui peccati, & inclinando voluntatem alterius hominis esset directa causa peccati eius, iuxta discursum D. Thomæ; ergo si Deus prædeterminaret voluntatem hominis ad actum peccati, esset directa causa peccati; ergo à contrario cum D. Thomas colligit, non esse Deum causam peccati directe, quia non inclinat voluntatem hominis ad peccatum, planè sentit non inclinare, nec præmouere ad actum peccati, ac subinde multo minus prædeterminare. Et hoc etiam conuincit ratio Diuini Thomæ, quia Deus omnia conuertit ad se tanquam in ultimum finem, & ideo impossibile est, quod sit homini causa discedendi ab ordine, qui est in ipsum; homo enim non discedit à Deo, nisi conuertendo se ad commutabile bonum; ergo impossibile est, quod Deus sit causa talis conuersionis, inducendo, inclinando, vel prædeterminando voluntatem hominis ad illam. Accedit, quod ibidem in solut. ad 1. locutiones Augustini, & Scripturæ, quæ significant, Deum aliquando inclinare corda hominum ad malum; exponit intelligendas esse negatiū, quatenus non impedit similes actiones, & eodem modo exponit excæcationem, vel obdurationem, & in articulo tertio vbi directe quarit

^{2.}
D. Thom. 1. 2.
q. 79. art. 1.

^{3.}
Euasio occlu-
ditur.

an

an sit Deus causa peccati, dicit quidem esse causam, quoad generalem concursum, de prædeterminatione autem nec verbum, aut indicium apud illum inuenitur.

Locus ex 1. 2.
q. 80. art. 1.

Atque hanc fuisse mentem suam, declarauit idem D. Thomas q. 80. art. 1. vbi vt probet, Dæmonem non posse esse causam directam peccati hominis, sed tantum ex parte obiecti per modum persuadentis, vel proponentis appetibile, sic inquit. *Peccatum actus quidem est, unde hoc modo potest esse aliquis directa causa peccati, per quem modum aliquis potest esse directa causa alicuius actus: quod quidem non contingit, nisi per hoc, quod proprium principium illius actus mouet ad agendum. Proprium autem principium actus peccati est voluntas, unde nihil potest esse directa causa peccati, nisi quod potest mouere voluntatem ad agendum.* Sub quo principio sumit Dæmonem non posse interius mouere voluntatem ad peccandum, & inde concludit non posse esse directam causam peccati, sed solum hominis voluntatem; nam de Deo supponit non esse, neque esse posse, quia licet interius possit inclinare voluntatem ad volendum, non tamen ad talem actum. In quo toto discurso distinguit Diuus Thomas inter peccatum, & actum eius, & illum dicit esse causam peccati directe, qui interius inclinat voluntatem hominis ad talem actum, quam inclinationem soli voluntati tribuit, & negat Dæmoni propter impotentiam eius, & Deo propter bonitatem eius: inclinatio autem, qua voluntas seipsum interius inclinat ad actum peccati, non est, nisi determinatio eius. Hanc ergo Diuus Thomas concedit voluntati, & negat Deo; ergo à fortiori negat Deo prædeterminationem, nam illa esset maxima inclinatio; imò, vt infrà videbimus, auctores contrarie sententiae nomine inclinationis prædeterminationem quasi per antonomasiam interpretari solent. Accedit, quòd in solutione ad 3. ciudem articuli sic Diuus Thomas ait. *Dens est uniuersale principium interioris motus hominis, sed quod determinetur ad malum consilium voluntas humana, hoc directe quidem est ex voluntate humana, & à Diabolo per modum persuadentis, vel appetibilia proponentis.* Nullo ergo modo tribuit Diuus Thomas Deo determinationem voluntatis humanæ, sed soli voluntati, & Dæmoni diuersis modis, & generibus causarum. Deo autem tribuit esse uniuersale principium, non verò esse præmotorem, aut determinatorem, quia sine tali præmotione consistere potest generalis concursus primæ cause.

Possumus tertio hoc amplius persuadere ex Locus ex q. 3. de Malo art. 1. in corpore, vbi dode Malo art. 1. cet Deum non esse causam peccati, quia non potest facere alterum peccare; ergo consequenter docet non posse facere efficaciter, vt homo faciat actum, quo peccat, quia non aliter potest unus facere alterum peccare, nisi faciendo vt faciat talem actum; nam licet possit etiam facere, vt omittat bonum actum debitum, id tamen, & perinde est, & moraliter non fit, nisi faciendo vt eliciat voluntatem omitendi. Si ergo non faciat Deus hominem peccare, profectò nec facit facere tales actus. Id autem probat Diuus Thomas, quia Deus non auertit voluntatem hominis, quod ideo verum est, quia Deus non conuerteret voluntatem hominis ad aliquid Deo repugnans, sed ad se tantum. At si faceret hominem facere actum, quo peccat, iam conuerteret hominem ad obiectum Deo repugnans, & ita faceret vt homo à Deo auerte-

A return. Vnde in solutione ad 1. exponendo Scripturam dicit, Deum non tradere hominem in reprobum sensum, vel inclinare voluntatem in malum, agendo, mouendo, sed potius deserendo, vel non impediendo. Et idem repetit in solutione ad 16. vbi certum est cùm D. Thom. loquitur de inclinatione ad malum, non intelligere de inclinatione ad malum, vt malum est, sic enim nemo inclinat, vel inclinatur ad malum; loquitur ergo de inclinatione ad malum materialiter, id est, ad infirmum bonum, cui est inordinatio adiuncta, sicut ponit exemplum ibi D. Thomas de intentione inanis gloriae. Sic ergo ait Deum non inclinare hominem ad malum agendo, vel mouendo; ergo multo minus inclinat prædeterminando voluntatem hominis ad amanda infima bona rationi contraria, hoc enim esset inclinare ad malum agendo, & mouendo.

In art. verò 2. eiusdem questionis, qui in contrarium allegatur, tam in corpore, quam in solutione ad 4. solum dicit Deum esse principium illius motus, quo peccator se mouet, cum peccat, non tamen dicit, Deum esse principium præmouens, vel prædeterminans ad illum motum, per concursum autem simutaneum est principium vniuersale illius motus, sicut in 1. 2. dixerat; imò ibidem ait, quòd à voluntate prodeant actiones pravae, potius quam bona, non prouenire ex motione primi mouentis, sed ex defectu, & dispositione proximæ cause: contrarium autem verum est si Deus voluntatem ad vnamquaque actionem in particulari prædeterminat, tunc enim ex tali præmotione Dei proueniet, quod voluntas faceret talem actionem, quam sine defectu facere non potest.

Art. 2. eiusdem
quest. expa-
ditur.

Præterea sumitur eadem ex Diuo Thoma in 2. distinct. 37. quest. 2. art. 1. ad 1. vbi sic ait, *Deus non eodem modo inclinat voluntatem in bonum, & in malum, nam ad bonum, inclinat directe mouendo, sed ad malum dicitur inclinare, in quantum gratiam, per quam quis à malo retraheretur, non prabat, & non quod directe voluntatem in malum ordinet.*

Locus 2. diff.
37. q. 2. art. 1.
ad 1.

D vbi, vt iam ostendi, non intelligit de malo sub ratione mali, sed de actu, vel obiecto illo, quod malum est. Huc accedunt alia testimonia suprà allegata, in quibus determinationem liberam generaliter Diuus Thomas tribuit ipsi voluntati, sentiens prædeterminationem ab alio repugnare voluntati. Quibus omnibus addi possunt antiqui Thomistæ, qui ita Diuum Thomam intellexerunt, Capreolus, Conradus, & Caietanus, quos suprà allegauit. Et in particulari in causa peccati id explicuit Conradus 1. 2. quest. 79. art. 1. in fine articuli proxime ante solutionem, ad 1. vbi dicit ideo non tribui Deo defectum rectitudinis existentis in actu peccati, quia Deus non determinat de se suum concursum ad talem actum, sed paratus est dare actum rectum, si voluntas concurrere velit, & ita de se, & in actu primo, seu antecedenter offerit concursum indifferentem, seu multiplicem tam ad bonum, quam ad malum actum: voluntas autem pro sua libertate ad deteriorem flectitur, & eam comitatur Dei concursus, quasi ab illa determinatus. Et ideo in art. 2. dicit, quòd Deus nec per se, nec per accidens, seu consequenter vult malitiam, sicut ipse homo peccans vult illam, quia scilicet, Deus non vult absolutè hominem velle, neque ad talem actum hominem efficaciter præmouet. In eadem sententia fuit Caietanus auferendo præium motionem, vt suprà vidimus. Vnde in 1. parte quest. 22. art. 2. agens

Antiqui Tho-
mistæ idem
sentient.
Capreol.
Conrad.
Caietani.

agens de peccato solùm ait, potuisse quidem Deus illos actus non permittere, tamen ad suauem, & sapientissimam Dei prouidentiam pertinuisse illos non impedire, quia (ait) suavis dispositio liberi arbitrij creati hoc non exigit, sed magis ex sua vi seipsum agat.

Idem docuit expressè Capreoli in 2. dist. 28. quæst. 1. art. 3. ad 12. nam licet ad bonos actus putet esse necessariam præuiam motionem in natura lapsa, negat illum pertinere ad generalem concursum primæ causæ, & in particulari de actu malo dicit ad illum dare Deum concursum simultaneum, non præuium, nec facere ut voluntas illum faciat: quia propter alia verba, quæ ex illo citantur in eodem 2. dist. 37. quæst. 1. art. 3. ad 1. vbi de actione peccati dicit, actionem voluntatis creatæ esse posteriorem actione Dei, quia creatura non agit, nisi mota à Deo, & addit motionem Dei determinare voluntatem creatam. Hæc (inquam) verba, cùm sint posteriora, ita explicanda sunt, vt non sint prioribus contraria, ne dicamus in eodem libro, & post paucas distinctiones Capreolum contrarium docuisse: priora autem verba sunt negativa, & tam expressa, vt nullam interpretationem admittant: hæc autem posteriora possunt facile exponi de motione Dei cooperativa, quæ dicitur esse prior dignitate, & independentia, & per eam determinatur voluntas, non sine sua simultanea determinatione, nec enim necessarium est, nec verissimè ibi loquutum fuisse Capreolum de præuiam determinatione, quæ à solo Deo fiat, imò aperè sentit, totum id, quod ibi à Deo fit, fieri à voluntate, & è conuerso licet diuerso modo.

Nec aliud docuit Soto, qui etiam in contrarium allegari solet lib. 1. de natur. & Grat. cap. 18. nam in fine solùm dicit actionem peccati esse à Deo, *Eo (inquit) efficientia genere, quo cuncta ad suas actiones præmonet*. Quia ergo dicit *præmonet*, trahitur eius sententia ad præuiam motionem, de qua certè nihil cogitauit, sed vulgari modo loquendi usus est. Alioqui verò in toto discursu capitinis docet, Deum tantum permisissuè, & per se directè neminem inducere ad malum, sed potius ita sinere liberè agere voluntatem, ut sit paratissimus manum porrigit, nisi per hominem steterit. Et infra ait. Longè distare inter permittere, & intenta actione facere, quæ omnia non stant cum physica prædeterminatione, & ex supradictis patet, neque aliud sentit Cano, qui etiam allegatur lib. 2. de locis cap. 4. ad 7. nullum enim ibi verbum habet de præmotione Dei ad actum peccati, imò generaliter ait falsum esse dicere, *Deo volente, vel instigante peccata prouenire*. Ex modernioribus autem Thomistis nostram sententiam docuit Ioannes Vincent. nam, vt refert Ledesma art. 2. & 3. etiam ad actus bonos illam prædeterminacionem necessariam esse negauit. At verò P. Cu-

mel licet in bonis actibus illam admittat, in actibus peccatorum illam negat, dicens, *non esse sane doctrina consentaneum tam prædeterminationem ponere*. Ita habet 1. part. quæst. 22. art. 4. in noua appendice ad primum dubium, & 1. quæst. 79. art. 2. disp. 2. & 3. & nouissime latè defendit hanc sententiam P. Lorca 1. 2. quæst. 79. art. 2. disp. 38. de peccatis, & disp. 20. de Gratiis.

Eamdem doctrinam in proprijs, & expressis terminis tradidit Scotus in 2. dist. 37. *S. Ad solutionem*, vt latè suprà cap... retuli. Aliqui verò in contrarium sententiam illum trahere conantur, quia dicit, etiam peccata præsciri à Deo in sua voluntate, vel necessariò fuisse

A sitate naturæ ageret; sed quidquid sit, quomodo in his Scotus loquutus fuerit consequenter, cùm egit in particulari de concurso Dei ad peccatum, euidenter docuit voluntatem habere in potestate sua determinare concursum Dei ad rectam vel deficientem actionem: quapropter in hoc punto huic testimonio standum est; in alijs autem, vel consecutio nem doctrinæ non animaduertit, vel, quod verisimilius est, in alio sensu est loquutus, quā communiter intelligatur. Nam posita voluntate concurrendi ex parte Dei, licet illa ex se indifferens sit, dixit determinationem voluntatis creatæ futuram præciri à Deo, non quia illa voluntas Dei sit prædefinitua, aut prædeterminationis, sed fortè quia supposuit à Deo præscientiam futurorum sub conditione, vt in Prolegomeno 3. dicemus. Sic enim etiam aliqui Moderni sententiam illam sequuntur, qui prædeterminationem non admittunt. Quod verò Scotus dixit futurum ex hypothesi, si Deus ageret ex necessitate naturæ, non est propter determinationem, sed quia tunc Deus vehementius moueret, quā nunc, vt suprà tetigimus. Denique plures alios antiquos Doctores Scholasticos pro hac sententia retuli lib. 2. de Auxil. cap. 7. quos hīc iterum referre necessarium non est. Nūissimè autem sententiam hanc defendit, & ingeniosè, ac efficaciter persuadet Franciscus Diotalleui, in libro de concurso Dei ad actus liberos cap. 7. per tot. Quæ autem contra hanc sententiam obijci solent, non habent peculia rem difficultatem, præter illam, quæ communis est omnibus actibus liberis ordinis naturæ, & ideo in capite sequenti dissoluentur,

C A P V T L.

Fundamentis contraria sententia
satisfit.

P riusquam de concurso prævio ad supernaturales actus dicamus, necessarium est ad fundamenta contraria sententia responde re, quæ omnibus actibus liberis generalia sunt, & suprà cap... in septima ratione contrariae opinionis cum suis confirmationibus illam breuiter comprehendimus. Principalis autem ratio sumebatur ex ipsa indifferencia voluntatis addito illo principio, quod à causa indeterminata nihil determinatum potest prodire. Iam verò à nobis ostensum est, vel ob hoc ipsum necessariam non esse illam præuiam motionem, quia oportet, vt ipsam voluntas in actu primo indeterminata ad actum secundum se determinet, vt proprio, & con naturali modo operetur, alioqui non eslet illa differentia actiua, sed passiua respectu determinationis, qualis est in potentia motiua manus admouendum, vel non mouendum, vel ad sursum, vel ad deorsum mouendum. Et sic dixit D. Thomas in 4. dist. 49. quæst. 1. art. 3. q. 2. art. 5. quod voluntas potest in oppositum eorum, quæ ipsa sibi determinat, & multa alia in superioribus adduximus. Ad illud verò principium, quod à causa indeterminata non prodidit determinatus effectus, respondet optimè Scotus in 2. dist. 25. quæst. vnic. ad ylt. illud esse verum in principijs, seu potentij, quæ licet aliquo modo vniuersalia sint, sunt tamen imperfecta quantum ad hoc, quod non habent dominium suæ actionis, & ideo indigent aliquo determinante ad alterutram partem. Alioqui, vt Aristot. art. 9. Metaphys. cap. 5. text. 10. si ex se, & sine alio determinante procederet in actu

Fundamentalis ratio aduersaria ex indifferencia voluntatis sumptu confutatur.

D. Thom.

Scotus:

actum simul efficerent contraria, quia utrumque possunt, & non essent maior ratio de uno, quam de alio. Et hoc aperte patet in exemplo potentiae motiua, & idem est de intellectu, & arte, & similibus. Secus verò est de voluntate, quae est perfecta potentia cum dominio sui actus, & ideo licet sit potentia contrariorum, vel contradictoriorum, potest obiecto praesente ad unam partem se determinare.

^{2.} Neque obstant, quae ad probandum illud principium afferuntur. Primum est ex D. Thoma i. p. q. 19. art. 3. ad 5. vbi admittit illud principium in omnibus causis creatis, solumque excipit diuinam voluntatem, & rationem reddit, quia causa, quae est ex se contingens, oportet quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum; sed voluntas diuina, que ex se necessitatem habet, determinat seipsum ad volitum ad quod habet habitudinem non necessariam. Hoc autem discrimen applicatum ad voluntates creatas fundatur in hoc, quod voluntas creata est ex se indeterminata, non solum actiuè, sed etiam passiuè, ita ut non possit se determinare nisi aliquid in se agendo: voluntas autem diuina altiori modo se determinat nihil in se recipiendo propter suminam actualitatem, & necessitatem essendi, quam habet; & hinc fit ut voluntas creata per se sola non possit se determinare sine dependentia ab alio, quia sicut in suo esse dependet à Deo, ita etiam in sua determinatione, & in hoc sensu oportet, quod ab aliquo exteriori determinetur, vbi expendo D. Thomam non dixisse prædeterminetur, quia non oportet, ut solus Deus faciat determinationem, sed satis est, ut cooperetur voluntati se determinanti.

^{3.} Deinde ex ratione.

Ratio autem illa, quia non est cur causa indeterminata hunc magis, quam illum effectum faciat, habet locum (ut cum Scoto dixi) in causis, & potentias, quarum actiones non sunt intrinsecè voluntariae, neque sub dominio illarum. In voluntate autem facile redditur ratio, cur existens in actu primo indeterminata aliquid determinare velit, scilicet, quia vult, & eo ipso, quod in obiecto proportionatur sufficiens ratio volendi illud, est etiam ratio sufficiens volendo ipsummet velle. Neque est verum voluntatem supposita propositione talis obiecti non esse sufficienter constitutam in actu primo, tam ad eliciendum actum volitionis, quam nolitionis, habet enim ad utrumque sufficientem, & quasi eminentem virtutem, ut declaratum est. Intelligitur autem hoc absolutè loquendo de actibus proportionatis viribus voluntatis: nam si sint actus superioris ordinis, oportebit principium compleri per quid superius principium, non propter rationem generalis concursus, sed ut defectum virium ex parte causae secundæ suppleat: postquam autem completa fuerit voluntas in ratione principij proximi, iam non indigebit concursu prævio, sed concomitante.

^{4.} 3. Instantia confutatur.

Cum autem instatur, quia agens, quod quandoque est in actu, quandoque in potentia debet prius moueri, quam de potentia reducatur in actu, aperta fit æquiuocatio: nam illud principium est verum ab agente, quod interdum est in potentia passiva ad ipsum principium agendi, vel complementum eius, & quia aqua potest esse, & actu calida, & in potentia, ideo quando tantum est in potentia calida, non potest calefacere, quin prius ipsa calefiat, & quia visus potest esse interdum in actu, interdum tantum in potentia ad speciem visibilem, ideo quando est in potentia, oportet prius reduci in actu speciei, quam elicere visionem. Hoc autem non habet locum in-

A potentia purè activa, ut activa sit, id est, qualiter potest esse agens in actu secundo, vel tantum in actu primo, in quo statim dicitur etiam esse in potentia ad agendum: tunc enim si actus primus sit completus in suo ordine, ut reducatur de tali potentia ad actu, prævia motione, vel actualitate, sed vel nulla, vel subsequente. Vnde si agens solum per transiendum actionem reducatur in actu, in se non magis actuatur, si antea erat completum in virtute agendi, sed per solam denominationem extrinsecam dicitur constitui in actu secundo. Quia verò tale agens ex necessitate naturæ operatur, si supponatur esse completum in actu primo, quoad virtutem intrinsecam, non potest esse in potentia ad actionem nisi ex defectu alicuius conditionis requisita ad agendum, & ideo necessarium erit præcedere aliquam mutationem per quam talis conditio compleatur: id autem sàpè fieri poterit sine mutatione agentis applicando passum, vel tollendo impedimentum, &c. Si vero agens reducatur in actu per actionem immanentem, illud quidem mouetur quando se in actu reducit, non tamen mouetur, ut agens est, sed vt recipiens, neque mouetur, ut agat, sed mouetur, quia agit, & ideo secundum talem motionem non præmouetur ab alio prius natura, quam ipsum se moueat, sed simul cum ipsum se mouet, mouetur à Deo per concursum simultaneum; ergo ex vi illius reductionis de potentia in actu non est necessarius concursus prævius. Quod si illa reductio de potentia in actu præcisè consideretur, ut est à potentia apta ad agendum in actionem, quam antea non eliciebat, tunc si actus primus supponatur completus, non est necessaria prævia mutatione ab extrinseco præueniens, sed intrinseca applicatio per voluntatem sufficit, nam ad illam pertinet huiusmodi potentias, & seipsum ad exercitium applicare.

Prima confirmatio erat, quia alijs determinationes liberæ essent fortuitò, & contingenter respectu Dei. quae illatio videtur fundari in hoc principio, quia omnia, quae non prædeterminantur à Deo, fortuitò veniunt respectu illius, quod manifestè falsum est: nam peccata, ut peccata, non prædeterminantur à Deo, & tamen non fortuitò eveniunt respectu illius. Respondebunt Deum prædeterminare actu, qui est peccatum, & in illa prædeterminatione præscire malitiam consequentem actu, & illam permittere, & ideo peccatum non fortuitò evenire. Quae responsio falsum quidem supponit, quod satis iam impugnatum, & nihilominus tamen nobis occasionem præbet soluendi argumentum, seruata proportione, & seclusa illa prædeterminatione, quae in actibus peccatorum habet absurditatem; in alijs verò saltem non est necessaria ad excludendam causam, seu fortunam ab actibus liberi arbitrij respectu Dei. Nam Deus voluntariè facit, & prouide omnia prærequisita, ut voluntas hic, & nunc libere possit hoc, vel illud operari: præuidet etiam, quid sit operatura voluntas, si ipse suum concursum offerat, eamque operari finat, & decernit eam finire, vel permittendo actu, si malus futurus sit, vel illum acceptando, & volendo, si sit bonus, quod totum optimè intelligitur sine prævio concursu, aut prædeterminatione, & sufficit ut casus actu non eveniat, vel fortuitò respectu Dei. Quis enim dicat casu alicui accidere, quod eo præscient, & non impediens cum posset, vel quod magis est, ipso admittente, & cooperante evenit?

Dices

^{5.} Confirmatio
nes ab adueni-
tariis in sua
fundamentalis
adducte rej-
ciuntur.

Prima qua-
lioquin om-
nes actiones
liberæ essent
Deo fortuitæ

6.
Saltem eueniet
præter intentionem Dei.

1449.

Dices illud saltem euenire præter intentionem, quod etiam est inconueniens in effectibus creatis respectu Dei. Respondeo in peccatis simpliciter dicendum esse euenire præter intentionem Dei, quod est maximè certum de peccatis, ut peccata sunt cùm etiā sunt contra voluntatem Dei; de ipsis vero aetibus, quibus coniuncta est malitia, etiam est simpliciter verū. Deum neque intendere, neque velle, vt tales actus sunt, quia hoc per se non est bonū, nec decens Deum: sed dicendum est, intendere, ac velle, Deum sì nere, ut tales actus fiant volendo etiam concurrens ad illos, si voluntas creata illos operari velit. Et ad hoc insinuandum Aug. in Enchir. c. 95. sub distinctione dixit, *non sit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut faciat, vel ipse faciendo*. Actus autem simpliciter boni dici non possunt, præter intentionem Dei, quia licet ad illos non det concursum præsumum, cupit illos fieri, & ex hoc effectu præbet omnia prærequisita ad tales actus, & ostendit concursum concomitantem, qui illos physicè efficit; ergo sunt ab illo per se intenti, siue illa intentio sit prædefinitiua, & absoluta, siue tantum antecedens, seu conditionata, neuter enim ex his duobus modis est determinatè necessarius ad debitum ordinem diuinæ prouidentiæ, & neuter etiam est impossibilis, imò uterque subsistere potest cum viu libertatis, & sine concursu præsumo, & cum sufficienti dependentia nostræ liberæ determinationis à voluntate, & prouidentia diuina, nam hæc dependentia, non est in singulis actibus eiusdem modi, quoad diuinam intentionem, sed in solo concursu concomitante necessariò habentem eundem dependentiæ modum, de qua re latius in lib. 5. dicturi sumus.

7.
Confirm. Determinatio voluntatis non erit à Deo vt à causa prima.

Secunda confirmatio erat, quia sequitur determinationem voluntatis non esse à Deo, vt à causa prima, quia erit à sola voluntate prius natura se applicante, & determinante, quam causa prima in illam determinationem influat. Respondetur tamen negando sequelam, quia determinatio voluntatis nihil est aliud, quām actionis eius; neque enim voluntas prius natura se determinat ad eliciendum amorem, v.g. & deinde illum elicit, neque illa duo in re sunt distincta, alias cum determinatio sit libera, ex alia determinatione voluntatis præcedet, & sic procedetur in infinitum. Sistendum est ergo in prima actione libera voluntatis, quālis est, v.g. actio amoris, & quælibet alia similitus: nam sicut illa per seipsum intrinsecè voluntaria est, ita per illummet determinatur voluntas ad amandum; sicut ergo actio voluntatis, & cuiuscumq; causæ secunde, est à Deo, vt à prima causa influente per concursum simultaneum, etiam si præius non antecedat, ita determinatio ipsa voluntatis est à Deo vt à causa prima ratione eiusdem concursus, & ideo illatio obiecta nullius est momenti. Quod etiam ad hominem potest fieri euidens, quia dato concursu præsumo, dicti auctores non negant, voluntatem se determinare, ne libertatem omnino negent, & nihilominus negare non possunt, quin in illo signo, in quo voluntas se determinat, illa determinatio in actu secundo simul natura sit, non solum à voluntate, & concursu præsumo, sed etiam ab ipsomet Deo, quia cùm illa determinatio sit aliquid creatum, non potest non pendere per se, & immediate ab ipso Deo, imò per se, & propriè hac ratione pender à Deo, vt à prima causa: nam alia dependentia mediante concursu præsumo respectu Dei, reuerà est mediata, & ideo quasi per accidens, ac propere illa de medio sublata, subsistere potest essentialis dependentia determinationis voluntatis creata ab increata. Merito ergo illatio illa rejicitur.

Cum vero obijcitur, quia voluntas est, quæ Fr. Suarez de Gratiæ Pars II.

A primò se determinat, distinguenda est illa particula *primò*, nam dicere potest, vel modum causandi primarium (vt sic dicam) ita vt idem sit primò causare, quod principaliter, & independenter causare Secundò dicere potest ordinem causandi secundum durationem temporis. Tertiò potest dicere ordinem etiam causandi non temporis, sed naturæ. In primo sensu falsa est assumptione; nemo enim dixit, primariam causam determinationis voluntatis esse ipsam voluntatem, quia in illam determinacione se gerit vt causa secunda essentialiter pendens à prima, quæ sola est primaria causa, & independentes, & primarias partes habens in efficacia illius determinationis. In secundo sensu

B etiam est propositione manifestè falsa, quia voluntas non prius tempore se determinat, quām voluntas cum illa concurrat. De his ergo nulla est controværsia, nec potuit arguens cum aliqua probabilitate illam propositionem assumere in aliquo ex dictis sensibus, tamquam à nobis concessam.

Tertius autem sensus subdistinguendus est, nam illa particula *primò* potest sumi negatiuè, & posituè; in priori sensu solum dicit negationem alterius causæ prius natura influentis, & sic verissima est propositione, nam suppositis omnibus prærequisitis ad agendum (in quibus multiplex Dei causalitas ordine naturæ præcedit) in illo signo, in quo voluntas incipit elicere actum, & actionem suam, nulla causa prius natura facit illam actionem, quām ipsa voluntas: nam licet faciat illam etiam Deus, non tamen prius ordine causalitatis, nam illa actio dicit essentiali habitudinem ad voluntatem cretam; & ideo non potest prius emanare ab alia causa, quām ab ipsa. Neque est bona illatio, emanat à prima causa; ergo prius emanat: nam committitur æquiuocatio in vocibus *prima*, & *prius*, vt iam explicatum est, neque oportet, vt causa, quæ est prima in independentia, & modo causandi in omni actione antecedat etiam in ordine causandi.

In alio sensu particula *primò* posituè sumpta dicit relationem prioritatis respectu alterius, & hoc modo adiungunt aliqui voluntatem primò causare suam determinationem, Deum autem concurrere, quasi sequendo determinationem voluntatis; dicunt enim non posse intelligi concursum omnino simultaneum duarum voluntatum ad unam actionem, quia oportet alterutram ab altera determinari, alias non coniungerentur per se, sed quasi per accidens, & casu. Sed illa sententia sine dubio falsa est, quia illa determinatio magis essentialiter pendet à voluntate diuina, quām à creata; ergo in nullo signo potest intelligi, vt procedens à sola voluntate creata, nam licet abstractione præcisiva possit concepi vnum respectus, non concepto alio, abstractione tamen negatiua non potest intelligi, quod ordine causalitatis procedat prius à sola voluntate creata, & postea à Deo. Præterquam quod si concursus Dei esset quasi subsequens ordine causalitatis, esset quasi superuacaneus: nam prior esse posset sine posteriori, & posterior iterum faceret, quod iam esset sufficienter factum, de qua re, multa in superioribus dicta sunt, & lib. 5. plura dicemus.

Dico ergo propositionem in illo sensu esse falsam, & non sequi ex eo, quod Deus concurrat per concursum simultaneum, quia ad hoc satis est vt neutra causa prius influat, quām alia in alio genere concursus, quod fateri debent etiā, qui ponunt concursum præsumum, vtique quantum ad actionem, quæ ab ipso, & à voluntate manat, vt suprà etiam probauit. Nec oportet vt voluntas diuina, & humana quasi casu coniungantur ad influendum simul in eamdem determinacionem.

Sensus illius propositionis,
Voluntas se
primo deter-
minat.

Tertius sensus;
subdistingui-
tur primum
membrum.

10.
2. Membrum
illius subdisti-
ctionis,

11.
In quo sensu sit
vera proposi-
tio.

minationem voluntatis creatæ, quia, vt dixi, Deus ex certa scientia præuidens, quid voluntas creata sit operatura, si concursum suum illi offerat, destinata voluntate decreuit cum illa concurrere ad talem actum, ipsa etiam se determinante, & ita non casu, sed ex vi huius decreti, in ipso momento, in quo determinatio fit, & in quocumque signo illius, influxus Dei coniungitur influxui voluntatis sine illo ordine causalitatis, seu prioritatis, quæ in illa fundetur.

12.
Differentia inter voluntatem diuinam, & creatam.

Est tamen hic notanda differentia inter utramque voluntatem, nam voluntas creata, vt ordine naturæ supponitur, ad illam actionem est indifferens in actu primo ad agendum, vel non agendum, vel hoc, aut illud agendum: voluntas autem diuina prius non tantum natura, sed etiam æternitate, qua exterius efficit illam actionem voluntatis creatæ, est in se, & interius determinata (nistro modo loquendi) in actu secundo respectu ipsius Dei per decretum, seu voluntatem concurrendi cum voluntate creata ad talèm actum, tali tempore, & ita voluntas creata propriissimè dicitur se determinare, quia efficit illum actum, qui est immanens in illo, & ideo per illum voluntariè reducitur ex actu primo indifferente in actu secundum determinatum, nec per hoc excluditur concursus Dei ad eamde determinationem, sed potius includitur, quia essentialiter imbibitur in omni actione creature. Deus autem concurrendo cum voluntate ad illam determinationem, non dicitur determinare se, quia illa actio, quæ à voluntate creata fit, est solum transiens respectu voluntatis Dei, & ad illam erat iam Deus ex se determinatus per decretum æternum. Neque etiam simpliciter dicendus est Deus determinare physicè voluntatem ad talem actum, quia verbum illud determinandi respectu causæ libertæ connotare videtur respectum ad ipsam causam proximam, vel etiam, ne videatur excludi cooperatio voluntatis, & soli Deo attribui illius determinatio. Ad tollendam ergo ambiguitatem propriissimè dicetur Deus condeterminare voluntatem creata, vel coefficere determinationem eius, seu ad illam concurrere. Hac autem intelligimus ex vi generalis concursus, nam de modo, quo per auxilia præuenientia Deus est causa ipsiusmet cooperationis liberi arbitrij, iam in superioribus dictum est, & in lib. 5. latius est dicendum.

13.
3. Confirmatio, libertas creata formaliter reductur in diuinam libertatem vt in primam causam physicam; confirmatur.

D. Thom.

Tertia confirmatio fundebatur in hoc principio, quod libertas creata ita subordinatur diuinæ, vt formaliter reducatur in diuinam voluntatem, & libertatem, tanquam in primam causam physicam, & in genere physico. Ex quo principio inferebatur, præiuum concursum esse necessarium, vt ex libera præmotione Dei habeat voluntas creata voluntatem suæ determinationis. quæ ratio sumpta dicitur ex doctrina D. Thomæ, & communi Thomistarum 1.p.q.29.art.8. Ego verò apud D. Thomam ibi solam lego primam causam, & radicem effectuum contingentium, & liberorum esse diuinam voluntatem, & eius efficaciam. Nam volens Deus vt esset in vniuerso varietas effectuum naturalium contingentium, & liberorum, efficaciter etiam prouidet, vt essent in vniuerso causæ illis effectibus, & modis agenti accommodatae, simulque voluit, ita cum omnibus, & singulis concurrere, vt eas suos motus, modo vnicuique accommodato agere fineret. Ex qua doctrina, quæ verissima est, solum sequitur voluntatem Dei esse primam causam efficientem voluntatis humanæ, ac libertatis eius, & ita etiam cum illa cooperari, vt vsum tamen libertatis eius non impedit.

Non legi autem in D. Thoma, nec apud ali-

A quem ex antiquis Thomistis me legisse memini, quod libertas humanæ voluntatis, vel effectuum eius formaliter reducatur in diuinam voluntatem, & libertatem. Neque video quomodo id possit intelligi, si particula illa formaliter aliquid addat ultra dictam efficaciam diuinam iam explicatam, vt videtur esse de mente arguentis; nam si illud formaliter nihil addat, sed significet tantum libertatem diuinæ voluntatis, quæ in Deo est formaliter, esse primam originem, & causam, à qua efficienter manat libertas humanæ voluntatis, & actus eius, sic antecedens verum est, sed consequentia de concursu prævio nullam habet connexionem cum illo antecedente. Nam quod attinet ad libertatem ipsius potentie voluntatis nostræ, illa non datur per aliquem concursum, sed concreatur cum anima, & voluntate. Si vero sit sermo de libertate actus, tantum abest, vt illa sumenda sit ex concursu prævio, vt vix, aut ne vix quidem stante illo possit intelligi, vt ex dictis in Prolegomeno 1. & in discursu huius libri facile potest legenti constare, & in lib. 5. pressius vrgebimus. Cum concursu autem comitante facilè intelligitur, & sufficientissimè declaratur, quomodo actualis libertas voluntatis humanæ radicaliter proueniat à libertate diuina, quatenus per illam suum comitantem concursum ita accommodat, vt & actus voluntatis humanæ efficiat, & eius libertatem non impedit.

C At verò si illa particula formaliter aliquid præter dictam Dei efficientiam addat, nihil aliud significare potest, nisi quod actus nostræ voluntatis formaliter constituatur liber per denominationem à libertate diuina, vel à concursu prævio ab illa sola pendente: utrumque autem, & falsum est, & alienum ab omni vero sensu, nam meus actus non est in se, & formaliter liber, quia Deus liberè operatur, sed quia ego per facultatem formaliter liberam illum efficio, alioqui non ego essem dominus mei actus, sed solus Deus, nec propter illum essem dignus laude, nec actus voluntatis meæ essem magis liber, quam intellectus, immo neque magis, quam actus brutorum: nam etiam cum his Deus liberè operatur, & concurrit. Item sicut Deus est prima causa libertatis, ita etiam est prima causa vita, & sicut concurrit cum potentia libera, ita etiam cum potentia vitali, modo utique accommodato, & nihilominus actus vitalis, creatus non habet formaliter, quod vitalis sit ex emanatione à Deo, sed ex emanatione à proximo, & intrinseco principio vita, quamuis effectuè totum suum esse recipiat à Deo, vt à prima causa efficiente; ergo similiter actus liber, licet effectuè habeat primam, & principalem originem à Deo, nihilominus vt est actus hominis, non est formaliter liber ex libertate Dei, sed ex intrinseca hominis libertate, nam esse liberum, includit esse vitale, & addit voluntarium cum indifferencia, & dominio proximæ facultatis. In illo ergo sensu falsum est, quod in ea confirmatione sumitur, ideo vel antecedens est falsum, vel consequentia nulla, vt explicatum est.

E Ultima confirmatio coincidit ferè cum prima, & secunda, in quibus iam dictum est voluntatem humanam, neque solam se determinare, neque à sola voluntate diuina determinari, sed ipsam se determinare cooperante diuina voluntate, ideoq; in tali determinatione neutravoluntas prius, quam alia agit. Neq; hoc est contra perfectionem diuinæ voluntatis, quia licet non sit prior in causando, semper est prior in modo, & perfectione causandi, & quod in causando non præcedat, non est quia pendeat à voluntate.

Mens s. Tad
me, & antiquo
rum Theolo
gorum circa
falsitates illu
Principij, &
duplex tenet
illius proposi
tionis, & parti
culæ formalis
in illa explicatur.

15.
Alter sensus
lius particula

16.
Ultima confi
rmatio, quæ
cum prima, &
secunda coin
cidit rei in cur.

voluntate creata, neque quia ab illius influxu in aliquo genere causa determinetur, sed quia ipsa vult suam actionem, & concursum iuxta indigentiam talis cause secundæ determinare. Vnde licet respectu propriæ determinationis ad extra voluntas creata sit propria causa efficiens determinationem ipsam, & quasi determinans actionem ad talem speciem, tamen respectu diuinæ voluntatis solum se habet per modum occasionis, & quasi materia postulantis à suo primo auctore talem modum concursus, vel auxilij, & quasi trahentis, vel inuitantis diuinam voluntatem ad illud præstandum.

17. Statim vero insurgit antiqua quæstio de ipsa
Cur diuina ve- diuina voluntate, quomodo per habitudinem
luntas non sit ad illam non habeat efficientia Dei rationem
concursum præ- concursus præuij, & prædeterminantis, nam li-
nius. cet ille concursus prout fit ad extra- sit simul

Glemer's

Statum verò insurgit antiqua quæstio de ipsa diuina voluntate, quomodo per habitudinem ad illam non habeat efficientia Dei rationem concursus præuij, & prædeterminantis, nam licet ille concursus prout sit ad extra, sit simul cum influxu voluntatis creatæ, nihilominus voluntas ipsa diuina, quatenus ab eterno voluit, & decreuit talem actum facere in tempore, est causa prior, & antecedens in ratione causandi, & alioqui est efficacissima; ergo præcedit etiam efficiendo, & consequenter etiam determinando voluntatem creatam. Quia difficultate superati antiqui hæretici arbitrij libertatem negabant, sive argumentabantur, ut de Simone Mago disputante cum Petro refertur in lib. 3. Recognitionum sub nomine Clementis, *Si quod Deus vult esse, est, & si quod non vult esse, non est; quomodo in homine est potestas volendi, & non volendi.* Cui post pauca ita ferè Petrus respondet. *Ignoras è Simon quomodo in singulis quibusque voluntatis sit Dei: quadam enim voluit, ut diximus, ita esse, ut aliud esse non posset, quam id, quod ab ipso institutasunt, & his, neque prima, neque supplicia statuit; quadam vero ita esse voluit, ut in sua potestate habeant agere;* quod velint, & his pro actibus, ac voluntatibus suis statuit, ut aut remuneratione mercantur, aut penas. Cum ergo in duas, ut docui, dividantur cuncta, qua mouentur secundum m eam distinctionem, quam suprà diximus, omne, quod Deus vult est, & quod non vult, non est. Hec sunt verba Petri apud Clementem, quæ si recte inspiciantur, & doctrinam datam confirmant, & vulgarem difficultatem expeditunt.

18.
Solutur ex do-
ctrina Clemēt.

Antecedit enim voluntas Dei respectu causarum secundarum, sed non eodem modo: nam causis naturalibus vult dare determinatum concursum, liberis etiam indifferenter, ut supra etiam declarati: & ideo in prioribus facile potest antecedere absoluta voluntas Dei de ipso effectu, in posterioribus vero non est necesse, ut talis voluntas antecedat, sed sufficit voluntas concurrendi, quae includit conditionem, si voluntas creata consentiat. Et ideo licet talis voluntas Dei antecedat in suo esse, & quasi in applicatione proxima ad influendum, quantum est de se, nihilominus nihil sola agit, ideoque quantum ad actualem influentiam, non est antecedens, sed concomitans, ac propterea neque efficit praeium concursum, neque ex necessitate infert effectum, quia concursus, quem offert, à libera concomitantia voluntatis creatæ pendere potest.

19.
An Deus præ-
definiat actum
futurum?

Dixi autem ad præstandum concursum cau-
ſa liberæ non esse necessarium, vt Deus actu ab-
ſoluto prædefiniat futurum actum voluntatis
creatae, quia ex vi dependentiae cauſa secundæ,
à prima ſufficit voluntas concurrendi Dei, quā
explicauit. Et quoad actus peccatorum etiam
pro materiali, censeo non præcedere aliam Dei
voluntatem, vt in lib.2. de Auxil. latè traſtaui.
An verò ad actus bonos præcedat talis voluntas
Dei, quæ folet prædefinitio vocari, disputauit
eodem loco, & in lib.5.aliquid iterum de illo
puncto dicam. In præſenti verò necessarium

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

non est ; quia licet præcedat illa prædefinitio
Dei volentis illo modo prouidere aliquos effe-
ctus suos , nunquam tamen est illa voluntas ne-
cessaria ad concursum , neque est quasi prox-
imum principium eius , nam est tantum voluntas
prædestinativa , non executiva . Et ideo nul-
lum concursum præuum efficit in voluntate
creata , quo illam prædeterminet ad actum
prædestinatum à Deo , sed prouidet alium mo-
dum , quo prævia excitatione morali , vel ad-
iuncto concursu physico concomitante , volun-
tas humana liberè , & infallibiliter , efficiat ac-
tum , quem diuina voluntas prædefinierat , seu
prædestinauerat ; quis autem hic modus sit , in
libro 5. explicabimus .

CAPVT. LI.

Ad actus supernaturales necessarium non esse auxilium primum per modum concursus, sed simultaneum sufficere.

Hæc est conclusio principalis, propter quam
eliendam, ad omnia, quæ de concursu
Dei in præcedentibus capitibus dicta sunt, ne-
cessitate compulsi digressi sumus, quia neque
sine illo principio hæc assertio fundari poterat,
nec illo principio stabilito alia probatio est ne-
cessaria, quia est euidens consecutio, ut auc-
tores contrariae sententiae etiam fatentur; nec
enim ob aliud requirunt ad actus gratiæ, con-
cursum præium eiusdem ordinis, nisi quia
putant esse per se necessarium ex generali ra-
tione actionis creatæ, seu cause secundæ. Sic
igitur nos ex contrario principio ita conclu-
dimus. Actiones naturales sunt, si sicut

Ccessaria, quia est evidens consecutio, ut autores contrariae sententiae etiam farentur; nec enim ob aliud requirunt ad actus gratiae, concursum praevium eiusdem ordinis, nisi quia putant esse per se necessarium ex generali ratione actionis creatae, seu cause secundae. Sic igitur nos ex contrario principio ita concludimus. Actiones naturales sive necessariae, sive liberae, ex vi dependentiae essentialis à prima causa, non requirunt concursum praevium in causa; ergo nec actiones supernaturales, &c gratiae illum necessariò postulant. Probatur consequentia. Tum quia eadem est ratio dependentiae proportione seruata respectu Dei, vt est prima causa naturalis, vel supernaturalis; tum etiam, quia non minus potens est habitus, v. g. charitatis, aut lumen gloriae respectu suarum actionum supernaturalium, quam sit voluntas, vel intellectus in ordine ad actiones sibi connaturales; ergo sicut hæ potentiae solum indigent concursu concomitante, ita etiam illæ virtutes. Tum denique, quia omnes actiones factæ de alijs causis tam naturalibus, quam liberis seruata proportione hic locum habent.

Vnde possumus assertionem hanc auctoritatem D. Thomæ confirmare, nam in 1.2.q.109. non alium concursum Dei postulat ad supernaturam liter operandum supposito sufficienti principio interno gratiæ, nisi generalem illum, quem Deus præbet causis secundis vnicuique accommodatum, seu magis, vel minus perfectum, & inferioris, vel superioris ordinis, iuxta gradum, & perfectionem cause. Sic in art. 4. dicit, hominem, tam in statu naturæ integræ, quam lapsæ indigere gratia, id est, interno supernaturali principio operatiuo ad diligendū Deum ex charitate, & insuper in utroque statu indigere auxilio Dei monensis, per quod concursum simultaneum intelligit, ut suprà declaratum est. Et in art. 9. ad opera supernaturaalia, duo dicit esse per se, & in vniuersum necessaria, scilicet, habitum gratiæ, & motionem illam Dei, quæ ex generali ratione dependentiæ omnis rei creatæ à Deo necessaria est, quæ est tantum motio cooperativa, licet in statu naturæ corruptæ ob alias rationes indigat homo alijs auxilijs.

^{1.}
Connexio hu-
ius doctrinæ.

Assertio, Actio-
nes supernatu-
rales non ma-
gis postulare
concursum,
præuiū, quam
naturales.

2.
Probatur auc-
toritate S. Th.,

3.
Item August.

Possumus etiam ad conclusionem confirmam mandam Augustini auctoritatem inducere, quatenus in multis locis dicit, esse in potestate hominis vocati, & sufficienter preparati habere operationem liberam, & supernaturalem si velit, & consequenter habiturum etiam concursum necessarium ex parte Dei, si per eum non stet: hæc enim subsistere non possunt si prævius concursus ultra simultaneum esset in operibus gratiæ necessarius, quia talis prævius concursus cum à solo Deo fiat, ab eius sola voluntate penderet, ut paulo antea de prædeterminatione ad actum peccati ostendimus. Est enim eadem proportionalis ratio in præsenti, quia homo non potest se disponere ad illum concursum præviuum: naturalis dispositio deberet esse supernaturalis, & ad illam esset necessarius concursus prævius, & sic procederetur infinitum, & sic sistendum est in primo, qui à solo Dei arbitrio pendeat. Vnde è conuerso ex omnibus locis, in quibus Augustinus docet posita vocatione, & principio sufficienti gratiæ, esse in nostra potestate velle, aut nolle, & ad hanc aut illam partem determinari, apertere docet concursum Dei ad utrumque necessarium esse nobis oblatum, & in nostra esse potestate, ac subinde non esse præviuum, neque ad unum determinatum, tale est illud Augustini, Consentire, & dissentire, nostra voluntatis est, de Spiritu. & liter. cap. 34. Quod velimus nostrum esse, licet Dei sit vocando dicta q. 2. ad Simplicianum Deum esse offerre, & inchoare gratiam, accipere esse in nobis, epist. 54. Denique posse hominem sibi tribuere, quod venerit vocatus, lib. 83. question. q. 68. Vnde eidem locis carentiam consensus homini dicit esse tribuendam; quod certè intelligi non posset, nisi concursus esset in hominis potestate, quod proprium est concursus simultanei; sed hæc pluribus discutienda sunt, tractando inferius de auxilio efficaci, de quo ferè eadem est ratio.

Et ob eamdem causam omitto hic duas fundamentales rationes ab inconvenienti sumptas, ob quas etiam in operibus gratiæ non potest talis concursus prævius esse necessarius. Una est, quod si talis concursus prævius est necessarius, & Dei arbitrio datur, quibus non datur, ita fit impossibilis via salutis, ut non sit in potestate eorum habere id, sine quo non possunt viam illam ingredi, nemus in ea progredi, & eam consumere, idest, ut non sit in eorum potestate, velle credere, sperare, amare, quia hæc sine auxilio prævio fieri non possunt, & illud non habent, neque ad illud habendum quidquam facere possunt. Alia ratio est, quia opera facta ex impulsu talis concursus præviij non essent libera, quia talis concursus à solo Deo fit antecedenter in voluntate, cui illa resistere, aut dissentire non potest. Sed hæc rationes communes sunt ad omne auxilium de se efficax, ac prædeterminans sua vi voluntatem, & ideo illas pressius lib. 5. expendemus. Nunc duo aduerto. Vnum est dicta omnia facile procedere respectu habituum insuorum, habere autem nonnullam difficultatem in actibus supernaturalibus, qui sine habitibus sunt; nihilominus tamen in illis vera sunt, quia licet necessarium sit efficaciam habitus, per aliud principium supernaturale, siue inhærens, siue assistens suppleri, nihilominus illud principium non datur per modum concursus præviij, sed per modum proxima virtutis, seu adiutorij, quo posito solum spectatur concursus simultaneus.

Vnde aliud aduertendum est assertionem in uniuersum procedere, quando potentia hominis ex omni parte est sufficienter constituta in actu primo ad operandum supernaturaliter, ita ut virtutem per se effectuam supernatura-

A lis ordinis, & omnia ad operandum prærequisita ex parte principij habeat. Vnde maximè habet locum in potentia habitu supernaturali instructa, & in suo ordine sufficienter excitata. Ideòq; cauendum est, ne per æquiuocationem à necessitate auxiliij præuenientis fiat transitus ad concursum præviuum, plus enim, quām coelum à terra distant, nam concursus nec locum habet, nisi postquam potentia necessarijs auxiliis sufficienter præuenta est. Item quia præuenientia auxilia ad gratiam excitantem pertinent, vt suprà visum est: concursus autem simultaneus imbibitur in actu gratiæ cooperantis, & sudaretur prævius, non esset per modum excitationis, quæ est actus vitalis, sed per modum motionis non vitalis, & ab extrinseco agente tantum recepta, & hanc dicimus etiam ad opera gratiæ per modum concursus præviij non requiri.

Atque hac vnica animaduersione facile soluitur fundamentum contraria sententia, quatenus de his actibus supernaturalibus præcipue loquitur, erat autem fundamentum cap... ultimo loco propositum, quia alias initium salutis, seu actus, verbi gratia, fidei, vel amoris Dei super omnia, in quibus nostra salus consistit, esset ex nobis, quod Scripturis Sanctis, & Concilijs repugnat. Hoc ergo fundamentum dicimus solum consistere in æquiuocatione verborum. Nam initium salutis, vel iustitiae, aut boni operis in vsu Conciliorum, & Patrum, non significat actum ipsum liberum, prout à Deo, vel ab homine prius fit, sed significat actum aliquem priorem actu ipso libero, qui fit principium eius, & à quo salus hominis inchoetur. Hoc probamus apertere, primò ex Concilio Tridentino sese. 6. Concil. Trident.

D dicente, Declarat sancta Synodus ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione. Nunquid vocatione est prævius concursus ad consensum, quem potest tempore antecedere? Secundò idem initium vocavit Concilium præuenientem Spiritus Sancti inspirationem in Can. 3. dum definiit. Si quis sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiutorio, &c. illa enim duo auxilia ad omnes actus supernaturales requirit, & inspirationem præuenientem ponit, vt primam gratiam, quæ est exordium salutis. Quām enim in cap... vocationem appellauerat, statim vocat excitantem gratiam, & hanc deinde vocat Spiritus Sancti illuminacionem, & inspirationem. Hoc ergo est initium salutis, & singulorum actuum Fidei, & Spei, &c. Tertiò hoc ipsum satis probat illud ipsum Concilium, quod in contrarium allegatur Arausicanum II. nam in cap. 5. dum initium fidei in nobis fieri per gratiæ donum definit, ita exponit illud gratiæ donum, idest, per inspirationem Spiritus Sancti, corrigentem voluntatem nostram. Et eodem modo loquitur in cap. 6. 7. & sequentibus, ac tandem in 25. vbi dicit, hoc salubriter confitemur, quod in omni opere bono nos non incipimus, & statim declarat, quomodo Deus incipiat, dicens, sed ipse nobis nullis præcedentibus meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat.

Eademque fuit sententia Augustini, semper enim salutis initium ad vocationem, vel fanhem cognitionem reducit, & ideo dicit omnem pium voluntatis motum Deo tribui, vt videre licet dicta q. 2. ad Simplicianum cap. 8. vbi ait, ideo initium boni operis esse ex Deo, quia non sumus idonei cogitare aliquid est nobis, quasi ex nobis, sentiens ex sancta cognitione initium illud sumi. Et de eadem re est egregium testimonium Zosimi Papæ, Zosimus. Cale-

4.
Rationes ab incommodis indicatae tantum, & remissæ in lib. seq.

5.
Quomodo sit intelligenda assertio.

Fundamentum
vnicum aduer-
sarium ini-
tium salutis fo-
re à nobis de-
struuntur.

6. Concil. Trident.

Concil. Arau-
canum

7. Quid sit dubius
salutis apud Aug.

Celestini, & Concilij Africani, & Prosperi auctoritate firmatum in Epist. Celestini c. 8. vbi hoc initium instinctus Dei appellatur, & illo mediante omnia bona ad Deum aucthorum suum referenda dicuntur. Idem confirmat alijs locis Prosper, præcipue ad excepta Genuensium, & contra Collator. & Fulgentius lib. 1. ad Monim. cap. 8. & lib. de Incarnat. & gratia cap. 17. & 18.

Hoc etiam probat, quod cap. 1. & 2. huius libri diximus, excitationem esse primam gratiam, quia à sancta cogitatione incipere debet omnis sancta voluntas, & operatio: in unoquaque autem ordine id, quod est primum, est initium totius rei; unde quia gratia est causa salutis, primum auxilium gratiae est initium salutis. Et præterea usi sunt Patres illo modo loquendi contra Semipelagianos, cum quibus non erat disceptatio de modo concursus diuini, sed de primo auxilio. Nam Semipelagiani dicebant nullum esse, quia etiam vocatio datur ex humano merito, ut in Prolegomenis vñsum est. Patres autem ut gratiam defenserent, dixerunt, primum auxilium esse gratiae, ac salutis initium, ac proinde esse prius omni humano merito, & libera cooperatione. In hoc ergo sensu loqui oportet de initio salutis, ut sententias Conciliorum, & Patrum, à quibus istae voces sumptae sunt, intelligere possumus, alioqui si per nouas impositiones significatio reddatur incerta, etiam definitiones Patrum eludentur, & ad falsa dogmata probanda retorqueri poterunt.

Hinc ergo facile intelligitur probationem illam parum rei præsenti deseruire: vt autem res euidentior fiat, formalius illi respondebimus. Nam cum in illo fundamento infertur, si voluntas affecta charitatis habitu, sine concurso prævio posset vti illo habitu ex innata libertate, primum inciperet actum illum, distinguenda in primis est particula *primo*, nam ferè eodem modo, quo suprà illam distinximus, seruata proportione. nam potest dicere relationem ad priorem gratiam, & illam excludere, & sic negatur sequela, quia secundum sententiam nostram etiam potentia habitu infuso perfecta non potest operari sine prævia excitatione gratiae, & ita non ipsa potentia primum incipit actum, sed gratia, quæ illam excitat. Qui autem putant potentiam affectam habitu non indigere semper excitatione, etiam negabunt sequelam, vel quia ante habitum præcessit excitatione, quæ virtute manet, vel quia ipsemet habitus habet vim excitationis; hoc enim etiam ipse arguens alibi fatetur, quod tamen nullo modo nobis placet, vt suprà cap. 1. & 2. diximus, & ideo verius est requiri proprias excitationes etiam ad actus procedentes ex habitu, imò licet dandus esset prævius concursus, adhuc præcederet excitans gratia. Ergo respectu illius nullum fundamentum habet illatio.

Potest autem aliter particula *primo* dicere relationem ad ipsummet charitatis habitum, & tunc potest illa particula vltiū positiuē sumi, aut negatiuē. Prior modo significat voluntatem prius efficere amoris opus, quām charitatis habitum, & sic falsum est consequens, & mala illatio. Nam licet voluntas sine prævio concursu vtatur habitu, non tamen vtitur illo sine influxu illius, neque prius elicit actum, quām ipse habitus, nec se determinat, quin simul habitus determinationem efficiat. Nam licet habitus charitatis dicatur determinari ad usum, & exercitium à voluntate, in qua inest, quia libertas, & indifferentia, quæ est proxima radix illius determinationis, est à voluntate, nihilominus ibi non intercedit ordo prioritatis in causalitate, sed solum spe-

A cialis habitudo ad talema actionem propriam voluntatis, ratione cuius respectu illius peculiari modo denominatur determinatio. Posteriori autem modo, scilicet, negatiuē verum est consequens, & optima illatio, quia habitus charitatis ordine causalitatis non prius influit in actum, quām voluntas, vt per se notum est, & infra in lib. 6. ex professo dicetur.

Tertiò potest illa particula *primo* dicere relationem, seu comparationem ad Deum concurrentem cum voluntate, & eadem subdistinctione vtendum est, nam potest, & negatiuē, & positivuē intelligi. Positiuē significat liberum arbitrium prius operari, quām Deus concurrat, & quia hoc falsum est, etiā male infertur: nam cùm dicamus concursum illum esse simultaneum, vnde inferri potest influxum liberi arbitrij esse priorem? imò ex illo antecedente contrarium aperte sequitur, tum quia simul, & prius opponuntur, tum etiam, quia illa simultas est per essentialē dependentiam actionis causæ secundæ à prima, & ideo contradictionē implicat talem actionem esse prius ordine causalitatis à causa secunda, quām à prima, quia repugnat rem esse prius, quām suam essentiam habeat.

At verò negatiuē significat illam particulam Deum non prius efficere per se, & immediate illum actum per suum concursum generalem, quām liberum arbitrium per suum, & sic admittimus sequelam, nam, & illatio optima est, & consequens verissimum, loquendo de prioritate causalitatis; secus verò de prioritate independentiæ, & dignitatis, ac efficacitatis, sicut in alijs actionibus causarum secundarum declarauimus: nam quoad hoc nihil habent peculiare opera gratiae, sed solum in excellētia, & perfectione ipsiusmet concursus simultanei, vt iam satis explicauimus. Neque hoc possum negare auctores primæ sententiae, quoad simultaneum concursum, nam licet ponant prævium, negare non possunt simultaneum, etiam in operibus gratiae, sicut reuerā non negant; ergo in eo signo naturæ, in quo iam elicitor, & immediate fit ipsa actio voluntatis supernaturalis, necesse est, vt homo sit primum operans in dicto sensu, quia in eam actionem non operatur Deus. Dicent iam præcessisse operationem Dei per prævium concursum, ratione cuius initium illius actionis tribuatur Deo. Respondemus imò præcessisse excitationem, & vocationem Dei, quæ est verum initium gratiae, & salutis, nobis traditum à Concilijs, & Augustino: aliud autem initium in eis non legimus, neque necessarium reputamus, saltem ratione generalis concursus; an verò ob aliam peculiarem causam ponendum sit, in lib. 5. expendemus.

Similis aquiuocatio committitur in altera prolatione sumpta ex Concilio Senonensi, quia in præfatione dicit, *In bonis operibus efficiendis, & liberum arbitrium operatur, & gratia, primo tamen, & principalius gratia, & qui primatum boni operis libero arbitrio adscribit, non gratia, Pelagianus censendus est.* Quasi ex his bene inferatur, qui dicit liberum arbitrium simul cum Deo operari bonum actum, & Deum per generalem concursum, non prius natura illum actum efficere, primatum tribuere libero arbitrio, quæ illatio prorsus sophistica, & absurdă est. Nam in primis ibi Concilium non loquitur in specie de concursu, sed in genere de gratia, & ita nullum argumentū sumi potest ab inferiori ad superiorius negatiuē, sicuti nō sequitur, non est homo; ergo non est animal, ita etiam non sequitur, concursus Dei non prius operatur, quam influxus liberi arbitrij; ergo gratia in bonis operibus efficiendis non est prior.

^{11.}
Tertia prioritas ex subdictione postiuxa.

^{12.}
Et negatiuē:

Quocirca licet priori sententiaz demus, particulari *primo* significare ordinem causalitatis, & naturae, nihil inde probatur, quia illud est verissimum ratione gratiaz præuenientis, quæ præcedit semper omnia opera nostra, & in suo genere principalis causa eorum, licet, physicè loquendo, principalior sit causa adiuuans, quam liberum arbitrium, & ita ratione utriusque gratiaz propriissimè posita sunt illæ duæ particulæ *primo*, & principaliter. Neque posterior consequentia maiori probabilitate inducitur, quia primatus non significat ordinem causalitatis, sed dignitatis, & virtutis, & in hoc præstat gratia, non solum ut est specialis virtus cause secundæ in suo ordine, qualis est charitas, & aliae virtutes infusaæ, sed etiam ut extenditur ad concursus generalem in illo ordine. Imò non solum in operibus gratiaz, sed etiam in omnibus actionibus causarum secundarum primatum habet efficientia Dei per suum generale concursus, etiamsi simultaneus sit. Ac denique licet gratis demus vocem primatus positam esse propter ordinem causalitatis, non adstruitur respectu concursus, sed respectu gratiaz, de qua certissimum est, esse primam in cauſando, & mouendo liberum arbitrium, quod solum potest ad primatum sic impropiissimè explicatum pertinere.

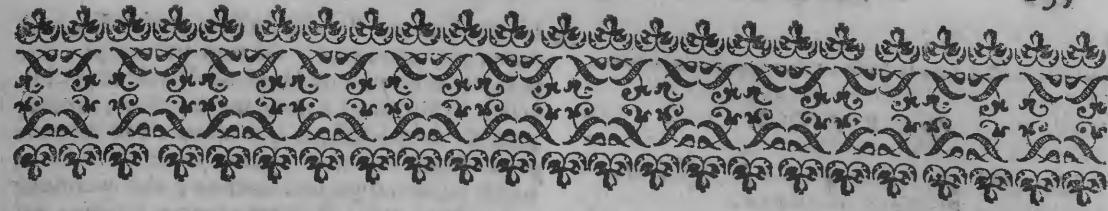
^{14.}
Ratio aduersaria, Homo in negotio salutis aliquid proprium.

Vltima probatio erat, quia aliæ haberet homo in negotio salutis aliquid proprium, quod non haberet ex gratia, contra illud Pauli, *Quid habes, quod non accepisti?* quod argumentum magni facere solent dicti auctores ad probandum auxilium efficax physicè prædeterminans. Nunc quidquid sit de auxilio efficaci, an ex peculiari ratione ordinis gratiaz requiratur, solum dicimus, non rectè applicari argumentum ad concursus generalem: aliæ peccator in peccatis suis dicere posset, *Quid habeo, quod non accepi à Deo, quia quid feci, ipse fecit*, vt facerem concursu præ-

A uio non minus efficaci in suo genere, quam concursus gratiaz sit in suo ordine.

Respondemus ergo negando sequalam, quia etiam si non detur concursus prævius in ordine gratiaz, nihilominus quidquid est in homine bene operante conferens ad salutem, totum id habet à Deo, quia in homine nihil huiusmodi inuenitur, nisi vel antecedentia auxilia, vel habitus infusi, & actiones eorum, vel prout sunt actus perfecti, & qualitates quædam. Omnia autem hæc habet homo à Deo, vt ab auctore gratiaz de antecedentibus enim auxilijs, iam satis id ostensum est, de habitibus id nunc suppono, vt certum apud omnes. De actionibus in fieri patet ex proximè dictis, quia illæ actiones immediatè fluunt à Deo, à quo essentialiter pendent, & medianibus illis actionibus etiam actus, seu qualitates actuales sunt dona gratia Dei, vt suprà etiam declaratum. Quid ergo subtrahitur gratiaz Dei? nunquid quid actiones, & actus non sunt à solo Deo? At hoc etiam posito concursu prævio, necessariò dicendum est. Dicent forte, hoc, quod est agere, seu determinari ad actionem, non tribui gratiaz Dei. Verumtamen hoc etiam est falsum, quia agere non est aliquid ultra actionem; ergo si actio est à Deo per concursus simultaneum, etiam agere est à Deo, ex vi eiusdem concursus, & remoto prævio. Determinatio autem si sumatur ante ipsam actionem, nulla est, & ita nihil ex hac parte tribuitur homini; si verò sumatur, vt per actionem ipsam formaliter fit, sic nihil addit ipsi actioni, nequé in se habet aliquid, quod non sit à Deo per generale concursum simultaneum. Quid ergo reale est in donis gratiaz, quod dicitur homo habere sine Deo, seu absque influxu gratuito Dei? Nulla est ergo necessitas præviij concursus. Et hæc de speciebus auxiliorum gratiaz dixisse sufficiat.

L I B E R Q V A R T V S
D E A V X I L I O
S V F F I C I E N T E ,
Q V I D S I T , Q V I B V S Q V E D E T V R ,
E T Q V O M O D O A D L I B E R T A T E M

Voluntatis circa supernaturales actus
necessarium sit.

P R A E L V D I V M :

XPLICVIMVS hactenus omnes tam habituales, quam actuales gratias, quibus Deus liberum arbitrium ad bene operandum confortare, excitare, & adiuuare solet, diuisionesque omnes, quas Diuus Thomas, & alij Theologi antiqui de vtraque gratia nobis tradiderunt, pro viribus declarauimus. Nunc tractanda succedit illa non minùs antiqua, quam obscura difficultas, quomodo hæc necessitas, & efficacitas gratiæ, præsertim actualis, cum libertate arbitrij, eiusque vsu componi, & in concordantiam redigi possit. Quod ex duobus punctis pendet, vnum est, quomodo hæc auxilia dent voluntati liberæ potestatem volendi: aliud est, quomodo dent illi ipsum velle, duo enim ad libertatem necessaria sunt, scilicet posse velle, & posse nolle, seu non velle, ideoque ut voluntas sit libera circa supernaturales actus, necessaria sunt auxilia, quæ volendi facultatem conferant, & quæ dent ita ipsum velle, ut potestatem nolendi non auferant. Ad vtramque autem explicandum data est à Theologis alia diuisio auxiliantis gratiæ insufficientem, & efficacem, quam licet antiquiores Theologi sub his terminis expresse, & formaliter non tradiderint, rem ipsam in diuersis locis frequenter, & prout occasiones occurrebant, docuerunt.

Cardo difficult.
tus.

Hoc verò tempore, propter nouorum

A hæreticorum instantiam, & propter ali. Proponitur di-
quas controuersias etiam inter Catholi- stributio trac-
cos ea occasione subortas illa diuisio ex- tendorum.
pressiùs tradita, & accuratiùs declarata est;
ideòque in hoc, & sequenti libro circa illius disputationem, & explicationem immorabitur, in huius initio illam præmittendo, & deinde prius membra sufficientis gratiæ in eius decursu declarando; de altero verò membro efficacis gratiæ in sequenti libro dicemus. Quoniam verò libro secundo, & tertio diximus auxilia gratiæ, tam ad naturales actus bonos, quam ad supernaturales esse necessaria, ideo diuisio hæc respectu vtrorumque dari, & intelligi potest, potissimè autem locum habet in actibus supernaturalibus, & ideo in ordine ad illos eam explicabimus. Doctrina verò cum proportione de auxilijs etiam necessarijs ad naturales actus intelligenda est, facileque erit legentibus illam explicare, & accommodare, suppositis principijs in superioribus positis. Nos itaque ne prolixiores simus, in generali loquemur, vbi autem aliqua differentia notatu digna occurrerit, illam indicare non omittemus.

C

C A P V T I.

An rectè Auxilium gratia in sufficiens,
& efficax diuidatur.

^{1.}
Rationes dubitandi propo-
nuntur.
Prima.

R Ationes dubitandi esse possunt. Prima, quia vel hīc diuiditur gratia actualis sola, vel habitualis sola, vel gratia dans vires voluntati ut arbitrabitur utraque. Primum dici non potest, quia gratia actualis sine habituali non sufficit, neque efficax est, alias superflua esset habitualis. Eademque ratione non potest dici secundum, quia multominus sufficit habitualis gratia sine actuali, ut per se notum est. Nec etiam dici potest tertium, quia parvulus datur sufficiens gratia, & tamen non datur actualis, sed habitualis sola. Adulti vero habent sufficientem gratiam cum sola actuali sine habituali, ut de infidelibus constat, immo etiam efficacem possunt habere ad aliquas operationes sine habituali gratia: ergo nullo ex dictis modis potest diuisum illius partitionis subsistere, ac proinde neque ipsa diuisio.

Secunda.

Secundo est similis difficultas, quia vel ibi diuiditur gratia excitans tantum, aut adiuuans tantum, aut utraque simul: nihil autem horum videtur dici posse; ergo. Probatur minor quoad singulas partes: nam gratia excitans præcisè sumpta, numquam potest esse efficax, quia sine adiuuante non potest in opus prodire, & si non operatur, efficax non est. E contrario vero adiuuans gratia numquam est tantum sufficiens, quia semper operatur, ut supra visum est, & ita semper est efficax, & cadem ratione non potest hīc diuidi aggregatum ex utraque gratia, quia ubi gratia excitans, & adiuuans simul concurrunt, semper habent effectum, & ita semper ex illis consurgit gratia efficax; ergo non datur locus sufficienti.

Tertia.

Vnde est tertia ratio, quia illa duo membra non possunt conuenienter distingui, nam in primis omnis gratia efficax est sufficiens; quomodo enim faciet, nisi sit ad efficiendum sufficiens. Respondebit aliquis sufficientem dici, quæ est tantum sufficiens, id est, quæ ita sufficit, ut numquam faciat; sed contraria, quia vel gratia sufficiens numquam faciet, quia de se est inefficax, vel solum, quia voluntas non vult. Si primum dicatur, reuera illa gratia non est sufficiens, quia si de se est inefficax; de se est impotens; non ergo sufficiens: si vero dicatur secundum, sequitur gratiam reddi efficacem per liberum arbitrium, ac subinde gratiam non recte diuidi in sufficientem, sed deberet diuidi in eam, cui adiungitur liberi arbitrij cooperatio. Quartu argumentor in hunc modum, quia gratia sufficiens, vel includit omnem gratiam necessariam ad actum, seu ad vincendum peccatum, vel ad salutem, aut illam non includit? si dicatur primum, illa gratia non est tantum sufficiens, sed etiam efficax, quia efficax gratia est vna ex necessariis ad salutem. Si vero dicatur secundum, talis gratia non potest dici sufficiens, nam illa causa est sufficiens ad aliquem effectum, quæ ad minimum includit necessaria ad producendum talem effectum; non ergo apparet, quomodo possint illa membra distingui.

^{2.}
Hanc partitionem videntur olim Semipelagiani abhoruisse ex parte illius membra gratia sufficientem, tia efficacis. Cum enim Augustinus libro de & efficacem correptione, & gratia cap. 11. 12. & 13. alijs displicet Semipelagianis. verbis illam tradere visus esset, dicens vnam esse gratiam, quæ dat homini bene operari,

A aut perseverare si velit; aliam verò esse, quæ dat vt perseveremus, vel non peccemus, aut bonum velimus, illis maximè displicuit, vt Hilarius in Epist. ad Augustinum refert, dicens, Moleste ferunt ita diuidi gratiam, quæ vel tunc primo homini data est, vel nunc omnibus datur, vt ille acceperit perseverantiam, non qua fieret vt perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: nunc vero Sandis ad regnum praedestinatis non tale adiutorium perseverantia detur, sed tale vt eis perseverantia ipsa donetur, non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Hæc enim sunt verba Augustini, in quibus illa diuisio

B contineri visa est, & ideo illam molestè tulerunt Semipelagiani, quia putabant iuxta illa duo gratiæ membra, quibusdam fieri impossibilem viam salutis, quia non datur eis gratia, qua perseverent; alijs vero imponi necessitatem salutis, quia datur eis gratia, qua non nisi perseverantes sint.

His etiam temporibus diuisio hæc ex eodem capite ab aliquibus impugnata est, præsertimq; contra illam ex professo scriptis Paulus Ben-

nius, Theologus Patauinensis, in libello quem ad dirimendas controværias de auxilio sufficiente, & efficaci scripsit. Credidit enim non melius dirimi posse, quam diuisiōne.

Hanc de medio tollendo: nam illam putat esse nouam, & à Scriptura diuina, & à Patribus alienam, occasionemque dissentendi, inter se Catholicis tribuisse. Et in hanc sententiam allegat Osorium lib. 9. de iustitia, vbi propè initium in hanc diuisiōne inuehitur, quamvis si attentè legatur, non tam diuisiōne, quam indebitum modum illam intelligendi, & interpretandi improbare videatur. Allegat etiam Ioannem Antonium Delphium in libro de iustificatione inter explicandas gratiæ partitiones, & Cœlium lib. 2. Instit. cap. 3. & lib. 4. cap. 24. qui negant hanc diuisiōne ex altera parte gratiæ sufficientis; dicit enim facultatem consequendi salutem nulli promitti, vel dari, nisi illis, qui efficaciter illuminantur, & saluantur, & loquitur consequenter cùm efficacem gratiam ponat in motione necessitate voluntatem, ut infra videbimus.

Nihilominus tamen negari non debet, nec potest, quin illa diuisio in aliquo vero sensu bona, & necessaria sit: oportet tamen verborum ambiguitatē cauere, ne diuisio male intellecta errandi occasio sit, & imprimis vox illa efficax est æquiuoca: interdum enim dicitur causa, vel principium efficax in actu primo tantum, quia vim actiūam habet potentissimam ad effectum præstandum, quantum est ex se: interdum vero ille terminus efficax inuoluit non tantum actum primum, sed etiam secundum, sic dicitur causa efficax, quia non tantum vim habet, sed etiam in se ipsa consequitur effectum. Priori modo dici poterit auxilium gratiæ efficax, licet actu non faciat intentum effectum, quia de se efficaciam habet, & sic minima charitas dicitur efficax ad vincenda omnia peccata, licet illa effectu non vineat, & hoc modo saepe Patres vocant gratiam Dei efficacem, vt in sequentibus videbimus, & sumitur ex verbis D. Pauli ad Hebr. 4. Vnuus enim est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio accipite, &c. non potest autem in hoc sensu sumi in hac diuisione, quia hoc modo auxilium sufficiens est efficax de se, quia quantum est ex se, potestatem habet, & efficaciam in actu primo, respectu effectus per illud intenti.

Sumitur ergo in præsenti illa vox efficax postea riori modo: sic enim dicitur vocatio efficax, quæ consequitur effectum: sicut dicitur oratio efficax,

^{3.}
Tenenda tamē est, sed explicatio à verborum ambiguitate purganda.

Vox gratiæ efficacis quomodo sumenda.

efficax, quæ impetrat postulatum. Constat autem causam sic efficacem esse etiam sufficiensem, quia non consequeretur effectum, nisi ad illud esset sufficiens, sive dixit Dominus Paulo, *sufficit tibi gratia mea, virtus in infirmitate perficitur*, 2. Corinth. 11. gratia enim illa, quæ dabatur Paulo ad stimulum carnis superandum, & ad proficiendum in infirmitate, efficax profecto erat, & effectum consequebatur, & nihilominus meritò dicitur sufficiens contra aduersarium, quod etiam idem Paulus ait 2. Corinth. 3. *Non sumus sufficietes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficiencia nostra ex Deo est.* Verissimum est de sufficiencia, quæ coniunctam habet efficaciam, & ita allegatur in Concilio Arausiano cap. 7. licet posuit etiam de quacumque intelligi. Ut ergo gratia sufficiens ab efficaci distinguatur, necesse est, ut illud sufficiens cum precisione sumatur, significetque gratiam illam, quæ licet sufficiens sit, ac proinde efficax in actu primo, nihilominus tamen sufficiens permanet, & effectum non consequitur. Efficax autem dicitur, quæ non solum est sufficiens, sed etiam effectum operatur. Vnde autem habeat sufficiens, ut ultra ingrediatur, nec consequatur effectum: efficax vero habeat actu operari, in discursu huius, & sequentis libri exponendum est, in hoc enim tota difficultas huius materie posita est.

Gratia sufficiens, & efficax, quomodo distinguuntur.

Oportet autem ultraius hoc loco auertere auxilium gratiae, de quo tractamus, dari voluntati ad operandum, unde comparari potest, vel ad effectum, seu ad actum voluntatis, vel ad voluntatem ipsam; & priori quidem modo, scilicet respectu actus procedunt recte omnia, quæ in praecedenti puncto animaduerterimus. Dicereturque more loquendi Augustini, Auxilium sufficiens, quod dat potestatem efficiendi actum; efficax vero dicitur, quod non dat tantum posse, sed etiam facere. Et hoc modo distinguit se D. Thomas Christi meritum, vel quoad sufficientiam, vel quoad efficaciam, & in 3. dist. 13. quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 1. ad 5. & dist. 19. q. 1. art. 1. quæst. 2. ad 3. quoad efficientiam enim vocat, id est, quoad effectum, ut explicat 3. p. q. 79. art. 2. ad 2. quia vero, ut dictum est libro praecedenti, per auxilia gratiae non solum facit Deus actus voluntatis nostræ, sed etiam inducit voluntatem ad volendum, & facit ut velit, & faciat, ideo etiam respectu voluntatis nostræ potest auxilium sufficiens, & efficax denominari. Diciturque sufficiens, quando de se inducit, & mouet voluntatem ut efficiat si velit, ipsa autem voluntas non vult. Efficax autem dicitur, quando ita inducit voluntatem, ut cum effectu consensum ab illa obtineat. Et quamvis isti duo respectus sepe coniungantur, nihilominus non sunt confundendi, quia distincti sunt, & separabiles: nam in actibus malis auxilium generale per modum concursus distingui potest, priori modo in sufficiens, & efficax, ut per se patet, quia ei qui non peccat, præbet Deus de se sufficientem concursum, ut actum, qui est praus, facere possit si velit: ei autem qui peccat etiam efficacem concursum præbet, dando non tantum potestatem, sed actum, & tamen posteriori loco non habet locum diuisio in actibus malis, quia Deus nec sufficienter, nec efficaciter ad illos inducit, neutroque modo facit ut illos faciamus; sed hoc est maximè proprium auxilium gratiae. Et ideo in hoc posteriori sensu præcipue intelligitur diuisio, licet etiam in priori procedat.

^{4.} Probatur diuisio gratiae sufficiens, & efficacis. Sic ergo terminis explicatis probatur. Primo ex Scriptura diuisio, quare res per illa membra intenta præcipue in Scriptura dicetur: nam

A in primis auxilium sufficiens traditur in omnibus locis, in quibus hominibus imputatur, quod non operantur ea, quæ ad salutem pertinent, cum per auxilium Dei possint, quod enim auxilia gratiae sunt voluntati humanae potestatem ad supernaturaliter operandum, probant illa verba Io. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*, & illa Christi, *sine me nihil potestis facere*, Ioan. 6. & illa Pauli, *sufficientia nostra ex Deo est*, 2. Corinth. 3. quare à Deo habemus posse cogitare sicut oportet, vt ibi notat D. Thomas, & sepe in superioribus dictum est. Item 1. Corinth. 10. *Fidelis Deus, qui non patientur vos tentari ultra id, quod potestis*; quare nimis sine illius auxilio non possumus, ipse autem non negabit auxilium, quo possumus temptationi resistere. Vnde est etiam illud ad Philippens. 4.

Gratia sufficiens ex Sacra Scriptura.

Omnia possum in eum, qui me confortat. Deinde hæc auxilia sepe dare potestatem sine operatione, quare homo consentire non vult, in Scriptura frequenter assertur, Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & nolivisti*, & Ioan. 15. *Si non venissem, & loquutus eis fuisset, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* & infra, *si opera non fecissem in eis, qua nemo aliis fecit, peccatum non haberent, vsque ad illud, ut impleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est, & odio me habuerunt gratis*, ubi ponderanda est illa particula, *gratis*, quæ aperte significat ex suo arbitrio voluntate prava restituisse diuino auxilio de se sufficientissimo. Quod etiam satis coniungunt illa verba, *nunc autem excusationem non habent*. nam si ex parte Dei aliquid necessarium defuisse, quod in hominum illorum potestate non esset, haberent planè excusationem de peccato suo. Quapropter licet Christus Dominus exteriora tantum auxilia commemoret, sub illis comprehendit interna, quæ medio verbo Dei, tamquam organo diuinæ virtutis tribuitur. Ita ergo Christus ad aures corporis loquebatur, ut etiam cor excitaret, quia viuus est sermo Dei & efficax, ut dixit Paulus, & ita Christus faciebat signa, & virtutes coram Iudeis, ut etiam illorum mentes illuminaret ad vim illorum intelligendam, si per eos non staret, aliqui excusationem haberent de peccato suo, quia externa obiecta ostendunt tantum veritatem, non tamen dant homini potestatem intelligenti, & credendi sicut oportet, nisi adsit internum Dei auxilium: si ergo hoc internum omnino defuisse illis hominibus, excusationem profecto haberent: cum ergo Christus dicat non habuisse excusationem, profecto declarat illa opera, & verba externa habuisse coniunctum, vel paratum auxilium internum, quia non facte ab ipso dicebantur, vel siebant, sed ita ut possent cor illuminare, & immutare.

E Et ideo dicebat Stephanus ad Iudeos Act. 7. *Vos semper Spiritui Sancto restititis*, quia non solum externe Christi, & Apostolorum, & Prophetarum prædicationi, sed internæ etiam Spiritus Sancti spirationi restiterunt, ut in eodem sensu dixit Matth. 11. *Væ tibi Corozain, vae tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone facta essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis*; & infra, *Verumtamen dico vobis, Tyro, & Sidoni remissius erit in die iudicij, quam vobis.* Hinc enim constat auxilium illud datum Iudeorum populo fuisse de se sufficiens, licet effectum non habuerit, ut ponderat Augustinus in Enchirid. cap. 95. unde hanc gratiam supponit Petrus 2. Can. cap. 1. cum dicit, *Saragite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.*

Denique, quod ex parte nihil desit cum conferat huiusmodi auxilium, etiam si in homine non

non habeat effectum, testatur ipse Deus, dicens per Isaiam cap. 5. *Quid amplius debui facere vinea mea, & non feci, Oleæ 13. Perditio tua Israel ex te.* quasi dicat, tibi soli attribue perdictionem tuam, quia ex parte mea nihil defuit, & hoc est, quod subiungit, *tantummodo in me auxilium tuum*, vtique sufficiens: nam si esset deficiens, ex ea parte non Israeli, sed Deo esset tribuenda Israeli perditio. Et ideo Sapiens Eccles. 15. cùm de iustis dixisset, *Qui timet Deum, faciet bona, & qui continens est iustitia, apprehendet illam, &c.* de peccatoribus verò addidisset, *homines stulti non apprehendunt illam, &c.* adiungit, *non dixerit per Deum abest.* ac si diceret, si cares iustitia, non dicas per Deum mihi abest, non enim per Deum stat, quòd illa absit, sed per te, & idè non potest Deo imputari iniustitia tua, vt notauit Augustinus de gratia, & liber. arbitr. cap. 2.

^{2:}
Gratia efficax
ex eadem Scriptura.

Alterum membrum de gratia efficaci si generatim sumatur pro gratia, non tantum dante potestatem, sed etiam faciente in nobis ipsum velle, seu actum, & operationem, iuxta mentem Augustini libro de gratia, & libero arbitrio cap. 14. & 17. probatur omnibus illis locis, quibus hic effectus tribuitur gratia Dei, vt cùm Paulus ait ad Ephes. 2. *Gratia estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, donum enim Dei est.* vbi non solum posse iustificari, aut credere, sed ipsum iustificari, & credere, dicitur enim donum gratia; ergo illa gratia, quæ illos effectus in nobis facit, est efficax: vnde subdit, *Ipsius sumus factura creati in operibus bonis, quæ preparabit Deus, vt in ipsis ambulemus;* ipsum ergo bene operari est in nobis ex efficaci gratia Dei, nec solum operari, sed etiam velle, dicit enim Paulus ad Philipp. 2. *Deus enim est, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate;* vtique ipsius Dei gratia, & pro sua benevolentia nobis tribuentis auxilium efficax bonæ voluntatis, & non tantum possibilis: vnde c. 1. non solum opus, sed etiam initium, & consummationem operis gratiae tribuit, dicens, *qui coepit in vobis opus bonum, ipse perficiet usque in diem Christi Iesu.*

Si autem strictius, & propriè sumatur auxilium efficax, non solum respectu effectus, sed etiam respectu voluntatis, seu hominis operantis, probatur in primis ex illis locis, in quibus non solum dicitur Deus facere nostra bona, sed etiam facere, vt illa faciamus: vt autem in hac loquutione caueatur æquiuocatio, considerare oportet hunc loquendi modum, *Dens Deus facit, vt faciamus*, duplē posse habere sensum, vñus est, quia quantum est ex se facit vt nos faciamus, inducendo, suadendo, & voluntates nostras inclinando, & hoc modo verè dicitur Deus facere vt faciamus, licet ipsa, & cum effectu nos non respondeamus, nec faciamus: si quis tamen attente consideret, tota illa Dei actio tantum dat nobis posse, vel ad summum posse cum facilitate, inclinatione, & suavitate, & idè tota illa motio, & attractio intra limites gratiae sufficientis sistere potest; alius ergo sensus illius locutionis est Deum non solum quantum est ex se, sed simpliciter, & absolute facere vt faciamus, & tunc significatur gratia, quæ non tantum dat posse, sed etiam facere, nec solum dat ipsum facere concomitanter, sed etiam quasi præmouendo, & præapplicando potentiam, vt omnino, & infallibiliter faciat.

^{5.}
Gratia efficacis, & sufficientis diuinitatis probatur.

In hoc igitur sensu aliqui Scholastici nolunt auxilium efficax gratiae admittere, propter difficultatem concordantiam, quæcum liberata arbitrij habere posse videtur: nos autem talen efficacem gratiam supponimus, & etiam diuisionem admittimus ex mente Diui Augustini,

A qui ex sequentibus locis Scripturæ illam colligit. Primo ex illo Ezechiel. 11. *Cor nouum, & spiritum nouum tribuan in visceribus eorum, & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, vt in preceptis meis ambulent, & iudicia mea custodiant, faciantque ea.* vbi aperte promittit Deus internum auxilium gratiae, quod vocat spiritum nouum in visceribus cordis immisum, & ita efficax, vt cor immutet, & in preceptis Dei ambulare faciat, vt expressius in cap. 36. promittit, *Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam vt in preceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini, quæ promissio absoluta est, vnde per eam non, solum potestatem operandi, sed etiam operationem ipsam Deus promittit, vt faciendam ab homine ex efficacia spiritus, quam Deus promittit. Præterea de hac efficaci gratia intelligentur ab Augustino libro de gratia, & libero arbitrio cap. 5. illa verba, *Conuerte nos Domine, & conuertemur, & Ierem. 31. & illa Psalm. 84. Conuerte nos Deus salutaris noster, & similia, & verba Christi Ioann. 6. Omnis, qui audiuit à Pater, & didicit, venit ad me, idest, omnis, qui ita audit vt discat. Item illa, *nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Item ea, *omne quod dat mihi Pater, ad me venit.* Hæc enim verba significant infallibilem effectum illius gratiae, per quam Deus dat Christo illos, quos vult esse participes gloriæ eius, nam quos sic dat, venient, quia non efficaciter facit illos venire, & ad hoc ponderat Augustinus, Christum Ioan. 15. non solum dixisse, *sine me nihil potestis facere,* sed etiam dixisse, *non vos elegistis, sed ego elegi vos, vt fructum afferatis, & fructus vester maneat.* quibus verbis significare vult Christum non solum potestate m'dedisse, sed etiam effectum.**

C Et hoc ipsū indicant omnia Scripturæ loca, in quibus dicitur Deus peculiariter quodā modo vocare, vel custodire aliquos, vt rectè agant, vel ne peccent, ac tandem vt saluentur. Huiusmodi est illud Christi Ioan. 10. vbi de oibus suis ait, *nemo rapiet eas de manu mea, & illud Matt. 24. vt in errorē inducantur, si fieri potest, etiam electi,* illa enim interposita conditio significat non posse fieri, quia Deus suo efficaci auxilio protegit illos. Ad quod etiam pertinet illud, *sed propter electos breviabuntur dies illi;* & sic etiam optimè intelligi potest illud Lucæ 14. *compelle eos intrare.* vbi gratia efficax faciens hominem intrare Ecclesiam, per metaphoram *compulsio* vocatur, non quia reuerà hominem cogat, neque ad fidem trahatur, nisi volens, sed efficaciter facit hominem velle credere. Denique hac ratione dixit Paulus ad Roman. 9. vt Augustinus exponit, *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis.* quia licet homo verè, ac liberè velit, & curat per viam mandatorum, tamen specialiter, tribuitur hoc soli Deo, quia ipse solus potest, ita mouere, & trahere hominem auxilio suo, vt faciat illum velle, & currere.

E Præterea eodem modo potest hæc decisio collixi ex Concil. nam vbicumque docent dari nobis gratiam, qua possumus credere, sperare, &c. & in vniuersum salutem operari, vel consequi, si velimus, docent gratiam sufficientem; quotiescumque verò docent Deum nos conuertere & facere diligentes, pœnitentes, &c. docent gratiam efficacem; de sufficiente ergo auxilio loquitur Conc. Arauf. Can. 7. quatenus dicit per inspirationem Spiritus Sancti dari nobis, vt possumus credere, &c. similia habet Can. 8. & Can. 13. quatenus dicit arbitrium infirmatum per lapsum primi hominis per gratiam reparari, & cap. 19. quatenus dicit, sine gratia non posse hominem.

hominem vel reparare salutem, quam perdit, vel custodire quam acceperit, & cap. 25. quatenus ait, omnes baptizatos Christo auxiliante posse, si velint, quæ ad salutem pertinent adimplere. & eodem modo sumitur hæc gratia ex Concilio Mileuitano cap. 1. dicente per gratiam iustificationis dari nobis adiutorium, ut non peccemus, seu ut possimus non peccare, ut dicitur cap. 3. præterea Concil. Trident. cap. 5. gratiam sufficientem describit, dum dicit hominem sine gratia Dei mouere se ad iustitiam coram Deo non posse, præuentum autem inspiratione Spiritus Sancti posse, si velit cap. 11. dum docet præcepta Dei non esse ad obseruandum impossibilia, quia cum diuino auxilio, quo Deus nos adiuuat, id præstare possumus, & Can. 18. eodem modo definit homini sub gratia constituto possibile esse seruare mandata, & Can. 22. iustos cum speciali auxilio Dei posse perseuerare si velint.

De efficaci autem gratia loquitur Concilium Araufican. cap. 3. cùm dicit gratiam facere ut inuocetur à nobis, & can. 4. dum ait per Spiritus Sancti inspirationem fieri, ut à peccato purgari velimus, vbi adducit illud Philipp. 2. *Deus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate;* & Can. 5. dum ait, voluntatem credendi fieri per inspiracionem Spiritus Sancti, corrigens voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem. & Can. 9. dum ait, *diuini esse munera, quoties bona agimus, quia Deus in nobis atque nobiscum ut operemur, operatur.* & Can. 20. dum ait, *nullum ab homine fieri bonum, quod non praefet Deus, ut faciat homo;* sic etiam Concilium Mileuitanum dicit, *per gratiam nobis præstare, ut quod faciendum nouerimus, etiam facere diligamus.* Concilium autem Tridentinum maximè cap. 13. & Can. 16. & Can. 22. nam in hoc vltimo dicit dari omnibus iustis auxilium, quo perseuerare possint, quia Deus non deserit illos, nisi prius deseratur ab ipsis. At non omnes iusti perseuerant; ergo est illud auxilium in multis tantum sufficiens; in prioribus vero locis docet, illis qui perseuerant, dari magnum perseuerantia donum, quo cum effectu perseuerent, in quo clare gratiam efficacem agnoscit cap. 16. dicens omnia bona merita esse Dei dona, & in Deo fieri per virtutem gratiæ, que talia opera antecedit, & concomitantur. Satis etiam aperte docet gratiam efficacem ad bona opera, que cum effectu fiunt: gratiam autem efficacem qua Deus facit nos facere, indicat in cap. 5. adducens verba illa Ierem. *Conuerte nos Domine, & conuertemur, quibus præueniri nos Dei gratia confitemur.*

Vlterius potest hæc distinctio ex Patrum sententijs desumi, & quidem ad probatum prius membrum gratiæ sufficientis non oportet multa ex Patribus congerere, nam vbi cumque dicunt posse hominem per gratiam Dei saluari, si velit, etiam si non saluetur, sufficientem gratiam in re ipsa docent, licet pauci his terminis vtantur. In sequentibus autem capitulis probabimus ex doctrina Patrum hanc gratiam, qua saluari possimus, nullis hominibus negari. De illa vero specialiter loquitur Augustinus libro de gratia, & libero arbitrio cap. 15. vbi tractans verba Eccles. 15. que sic legit iuxta LXX. *Si volueris seruabis mandata, ad hoc valere dicit, ut homo qui voluerit, & non potuerit, nondum se plenè velle cognoscat, & oret, ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata, sic quippe adiuvatur, ut faciat, quod iubetur, tunc enim vile est velle cum possimus,*

A *& tunc vile est posse cum volumus, nam quid prodest, si quod non possimus, volumus: aut si quod possimus, nolumus.* Agnoscit ergo August. gratiam, que dat posse, cum qua nihilominus homo non vult; illa ergo est sufficiens, & de eadem loquitur libro secundo de peccatorum merit. cap. 15. cùm querit, *cum voluntate humana, gratia adiuuante diuina sine peccato (utique mortali) in hac vita possit homo esse cur non sit, & respondet, possem facile me & veracissime respondere, quia homines nolunt: habent ergo gratiam sufficientem, qua possunt, & nolunt; gratiam autem non solum efficacem, sed etiam efficacissimam nominat August. lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 5. cum Paulo dicit datam fuisse efficacissimam vocationem, & lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 16. *Certum est (inquit) nos facere cum facimus; sed ille facit ut faciamus, dans vires efficacissimas voluntati, & lib. 1. contra duas epistol. Pelagian. cap. 20. etiam generalius dicit Deum efficacissimè hominum conuertere voluntates, & libro de correptione, & gratia cap. 5. hanc gratiam vocat occultissimam, & potentissimam medicinam, seu potestatem, que homines ad salubrem pœnitentiam perducit, & alijs locis generaliter ait ad omnipotentiam Dei pertinere quo voluerit, quando, & vti voluerit humanam vertere voluntatem, ut dicit in Enchirid. cap. 98. & libro de gratia Christi cap. 24. & 25. & de gratia, & libero arbitrio cap. 20. & 21. quod censet facere Deum per gratiam præuenientem efficacem.**

D Denique distinctionem ipsam integrè tradit in dicto libro de correptione, & gratia cap. 11. & seqq. vbi duplex distinguit auxilium, unum sine quo peccatum caueri, vel bonum opus fieri non potest, & cum illo fieri potest si homo velit. Aliud quo datur ut bonum opus fiat, vel peccatum caueatur, & primum dicit esse datum Adamo ante peccatum, non secundum. *Istam gratiam (inquit) non habuit primus homo, qua nunquam vellit esse malum, ecce efficacem; sed sane habuit in qua si permanere vellit, nunquam malum esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio saluus esse non posset, esse sufficiens.* D. quod iterum sic describit. *Tale erat adiutorium, quod desereret cum vellat, & in quo permanet si vellat, cum quo fieret ut vellat.* in qua vltima particula insinuat etiam auxilium efficacem illud, quo fit ut homo velit. & infra dicit hoc esse potius auxilium, quia per illud non solum datur homini ut possit in bono permanere, si velit, sed etiam efficitur ut velit; & infra inde probat non recepisse Adam tale auxilium. *Nam si habuisset (inquit) perseuerasset. eandemque doctrinam latè prosequitur cap. 12. vbi in fine loquens de gratia efficaci data hominibus lapsis ad perseuerandum, inquit, Subuentum est infirmitati voluntatis humanae, ut diuina gratia indeclinabiliter, & inseparabiliter ageretur, & ideo, quamvis infirma, non tamen deficeret, nec aduersitate aliquia vinceretur.*

E Atque de hoc genere subsidij videtur certè loqui Cyrill. de Adorat. in spiritu, circa medium, vbi expendens, quod Genes. 19. de Loth dicitur, & apprehenderunt Angeli manum eius, &c. inquit, indicium tibi sit valde manifestum, dum non solis verbis nos extimulat, & adhortationibus menti iniunxit, ut discedamus peccato, sed tantam benignitatem nobis etiam exhibet uniuersorum Salvator Deus, ut efficaci subsidio ajuuet, secundum quod scriptum est: *Apprehendisti manum dexteram meam, & in consilio tuo deduxisti me.* quod magis declarat sententiam Augustini explicantis efficacem gratiam per propo-
sitionem.

situm voluntatis Dei, in re tamen in idem credit, quia Deus omnia operatur secundum consilium voluntatis sua, ut Ephes. 1. Apostolus ait. Pergit Cyrillus, & utrumque auxiliandi modum declarat, dicens, nam quoniam homini natura non valde generosa est, nec satis idonea, ut malum effugere queat, simul quodammodo nobiscum certat Deus, & duplex beneficium concedere videtur, persuadens demonstrationibus, ut subsidium inueniamus, & fortius illud praestans, quam ut malum prasens, & violentum praualere possit. Vnde infert difficile inueniri hominem fidelem, id est, fideliter, & constanter Deo seruientem. De illo tamen subiungit, Verum tamen qui talis est electus, & diuinam gratiam non perfundorū est asequuntur. Vbi illos indicat gratiam perfundorū aequi, qui tantum sufficiētem accipiunt; illos verò efficaciter, qui cum illa strenue dimicant: quos etiam electos vocat, de quibus testimoniis plura in libro sequenti.

6.
Rationibus.

Vltimò possumus decisionem hanc ratione declarare: quia cùm gratia sit hominibus necessaria ad salutem consequendam, ad opera salutis praestanda, necesse est ita illis tribui, vt possint saluari, & opera salutis operari, alia illis non posset imputari, etiam si eā non facerent, vt optimè dicit Augustinus dicto libro de correptione, & gratia cap. 11. & 12. At verò hæc gratia in omnibus non habet effectum, vt experientia notum est; ergo datur aliqua gratia purè sufficiens, sufficiens quidem, quia dat absolutam potestatem, purè autem, quia non consequitur effectum, & hanc significamus nomine auxiliij sufficiētē dīcti, ut iam explicavimus; in alijs verò hæc gratia habet effectum bonæ voluntatis, & perseverantiae in illa, vt supponimus tamquam notum: ergo talis gratia in effectu consequitur, & efficit, quod intendit, ergo & est, & rectè dicitur auxiliū efficax, tum quia efficit, tum etiam, quia obtinet ab homine, & libero arbitrio, vt faciat. Nam gratia ad utrumque necessaria est, & propter utrumque datur, vt ex dictis in libro præcedenti constat, & ideo quando homo per illam operatur, ipsa utroque modo est efficax, vt latius in sequenti libro declarabitur.

Et confirmatur primò, quia hominibus suffit debetur auxilium sufficiens ad perseuerandum, vel tanquam connaturale gratiæ, vel tanquam debito ex merito de condigno, si iustus faciat, quod potest ad illud obtineendum, ideoque omnibus iustis datur tale auxilium: at verò auxiliū efficax perseuerandi, neque omnibus debetur, neque omnibus datur, neque sub merito de condigno cadere potest; ergo quoad effectum perseuerandi necesse est distinguere auxilium sufficiens, & efficax, idemque est cum proportione de auxilio ad vincendas tentationes, & similia. Confirmatur secundò, quia quotidie in oratione petimus à Deo auxilium gratiæ, non solum ut possimus, sed maximè ut etiam velimus, & faciamus: quæ orationes, & in Scriptura locis allegatis, & in vñ Ecclesia sunt frequentes; ergo postulamus non solum sufficiens auxilium, sed etiam efficax, nam sensus illarum orationum est postulare à Deo, vt det nobis victoriā, verbi gratia, temptationis, & tantum auxilium, vt constantes simus, vel ut ad eum conuertamur, quod satis significat Ecclesia in verbis cuiusdam orationis, Et ad te nostras, & rebelles compelle proprias voluntates, & in alia sic habet, Deus refugium nostrum, & virtus adesto p̄iis Ecclesia tua precibus antea ipse pietatis, & praestat ut quod si dilit̄ petimus,

A efficaciter consequamur; quid est enim efficaciter consequamur, nisi ut Deus in nobis efficaciter operetur

Et in primo tomo Conciliorum in ordine celebrandi Concilium ab Isidoro collectum, statim prope initium habetur oratio, in qua Sanctus Spiritus inuocatur, ut adsit, & prius postulatur ab illo gratia sufficiens, his verbis.

Dignare illabi cordibus nostris, docē nos quid agamus, quo gradiamur, & ostende quid effice re debeamus, ut te auxiliante tibi in omnibus placere valeamus. Deinde petitur gratia hoc modo, Esto salus, & suggestor, & effector in diciorum nostrorum, & infra clariss, lunge nos tibi efficaciter solius tuę gratia dono, &c. quæ oratio ferè eidem verbis repétitur in quarto

Ex iisdem Conciliis in eundem finem usurpari solita.

B tomo Conciliorum, in quodam tractatu, Quomodo initianda sit Synodus, qui habetur post Concilium Saleguntstadiense, quod Concilium tempore Benedicti VIII. celebratum est, & ideo fortasse quidam vir doctus illum tribuit eidem Pontifici Benedicto; cùm tamen nulla eius acta in Conciliis, vel Pontificiis epistolis habeamus, nec ipso adfuerit Concilio Saleguntstadiensi, nec in illo de modo celebrandi Concilium actum sit, nec constat quis fuerit auctor illius tractatus, qui in quarto tomo Conciliorum habetur, nisi quod à Burchardo refertur, & illi Conciilio adiungitur. Verius tamen est & ordinem illum, & orationem esse antiquiorem cùm ab Isidoro referatur.

C Ex hac ergo, & similibus rationibus conciūntur illa diuīsio, quia non postulat Ecclesia Deo nisi vera auxilia, quæ à Spiritu Sancto dari possunt, & solent, & simili argumento vicitur sàpè Augustinus ex orationibus Ecclesie, quæ non solum orat ut Deus illuminet infideles, vt possint credere, sed etiam, vt ex non credentibus credentes fiant, & similiter sumere solet argumentum ex promissionibus Dei, quibus non solum auxilia, quibus homines possint credere, sed etiam fidem ipsam promittit; sic enim ait dicto lib. de prædest. Sanct. cap. 10. cùm Deus promisit Abraham in semine eius fidem gentium, id promisisse, quod frerat ipse facturus, non quod homines: nam et si faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit ut illi faciant, quod præcepit, non ipsi faciunt ut ille faciat, quod promisit. Satis ergo ex his omnibus diuīsio hæc fundata, & comprobata est. In rationibus autem dubitandi in principio positis multa petuntur, nimirum, quod sit illius partitionis diuīsum, quid sit Auxiliū sufficiens, & unde habeat, quod tale sit, & in quo ab efficaci distinguitur. Sed hoc vltimum vix potest usque ad sequentem librum exactè declarari. Cætera verò in sequentibus capitibus prosequemur.

Ex iisdem Ecclesiis orationibus, & Dei promissionibus S. Augustinus allatam diuīsionem evincit.

D E

Deum, ipse facit ut illi faciant, quod præcepit, non ipsi faciunt ut ille faciat, quod promisit. Satis ergo ex his omnibus diuīsio hæc fundata, & comprobata est. In rationibus autem dubitandi in principio positis multa petuntur, nimirum, quod sit illius partitionis diuīsum, quid sit Auxiliū sufficiens, & unde habeat, quod tale sit, & in quo ab efficaci distinguitur. Sed hoc vltimum vix potest usque ad sequentem librum exactè declarari. Cætera verò in sequentibus capitibus prosequemur.

C A P Y T . II.

Vtrum auxilium sufficiens non solum homini sit necessarium ut possit operari, sed etiam ut operetur, aliquo modo tribuat.

R Atio dubitandi esse potest, quia si auxiliū sufficiens illa omnia conferret, non solum dare posse, sed etiam operari, & ita non distingueretur ab efficaci, quia nihil amplius auxiliū efficax dare potest. Consequens est falsum, vt vidimus; ergo necessariò dicendum est auxiliū sufficiens non dare necelaria ad operandum, sed tantum ad potestatē operandi; & confirmatur, quia ad operandum non est solum necessarium auxiliū præveniens,

E Ratio dubitandi proposita

Ecclesiæ preces
pro utraque
gratia obtinen-
da.

niens, sed etiam cooperans; ergo si auxilium sufficientis daret necessaria ad operandum, daret etiam auxilium cooperans; hoc autem repugnat distinctioni date, & eius explicationi nam auxilium cooperans non est, nisi quando est ipsa operatio; iuxta dicta in praecedenti libro; ergo si auxilium sufficientis includit cooperans, nunquam ab operatione separatur, quod est contra rationem auxilij tantum sufficientis.

Vt sensus huius questionis, & punctum difficultatis melius percipiatur, duo sunt in auxilio sufficienti distingua. Vnum est quid per se, & formaliter conferat potentia, v.g. voluntati. Aliud est quasi proximus finis, propter quem datur. nam illud prius pertinet quasi ad effectum formalem auxilij; hoc autem anterior spectat ad effectum in genere causae efficientis, est enim auxilium veluti forma quedam indita potentiae, & ideo necesse est, ut aliquem effectum formalem in illa habeat, & quia datur tanquam forma operativa, propter aliquam operationem datur, quam non formaliter, sed efficienter conferre potest: sicut grauitas formaliter confert pondus, seu inclinationem ad inferiorem locum, motum autem effectivum: vnde effectum formalem huius auxilij omnes conueniunt esse, priorem operationem, & separabilem ab illa, quia tunc auxilium dicitur tantum sufficientis, quando ex illo sequitur operatio, etiam si cetera habeat, quae ad sufficientiam requiruntur. Hinc conueniunt omnes hoc auxilium dare posse illud opus, propter quod datur, quia sine auxilio Spiritus Sancti pie operari non possumus, vt lib. 3. ostensum est; cum auxilio autem Spiritus Sancti possumus operari, vt per se notum est, & docet Concil. Trid. sess. 6. c. 11. & 13. & can. 8. & 22. ergo quando homini datur auxilium, cui ipse non cooperatur, saltem recipit per auxilium, posse operari, & quia potestas operandi necessaria est ad operandum, ideo auxilium sufficientis aliquid ad operationem necessarium confert: in quo considerandum est aliquod auxilium dici posse sufficientis in suo genere, seu ex parte, ut illuminatio ex parte intellectus, inspiratio ex parte voluntatis, & sic de alijs; aliter verò dici auxilium sufficientis, & quasi collectiu, & omni ex parte, & de hoc posteriori procedit propriè questione, an auxilium simpliciter sufficientis, quoad omnia in actu primo includat etiam necessaria ad actum secundum, quae interrogatio in priori sensu locum non habet, vt per se clarum est.

Aliqui ergo de hoc ipso auxilio simpliciter sufficiente distinguunt auxilia necessaria ad posse, vel ad operari, & dicunt auxilium sufficientis includere auxilia necessaria ad posse, non ad operari, & consequenter docent dare posse in suo genere, non tamen completere cum omnibus requisitis ad agendum. Hæc autem denominatio formalis, qua dicitur aliquis constitui potens, interdum sumitur ex nuda potentia sufficiente in suo genere ad agendum, etiam si aliqua requisita defint, ut homo habens visuam potentiam dicitur potens ad videndum, etiam si nondum speciem habeat: completere autem dicitur potens, si potentiam habeat, & requisita omnia, vt visum, speciem, lumen, &c. Aiunt ergo dicti Auctores auxilium sufficientis dare posse tantum priori modo, non tamen posteriori, quia licet de potestate sufficientem in ratione principij proximi, non tamen dat cursum necessarium ex parte Dei, nec completementum virtutis, quod debet etiam incipere ab ipso Deo, & non datur nec incipit, nisi quando homo operatur: & aliqui hoc confirmant, quia ad operandum necessaria est Dei prædestinatio, vel prædefinitio; sed hanc non includit auxilium sufficientis: ergo non includit omnia necessaria.

Fr. Suarez de Gratiæ Pars II.

A Nihilominus contrarium verum censeo: Prius vero, quam id declarem, & probem, aliam distinctionem premitro auxilij dupliciter sufficientis, scilicet proximè, & remotè: proximè appello, quando homo per auxilium in se receptum potest immediate aliquam operationem efficere sine interuentu alterius prioris operationis, qua impetrat maius auxilium. Remote appello, quando homo nondum recepit in se totum auxilium necessarium ad certum opus, habet tamen illud à Deo paratum, siad illud se disponat, vel illud impetrat, quam distinctionem sumo ex Concil. Trid. sess. 6. c. 11. dicente, *Dens impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere, quod possis, & petere, quod non possis, & adiuvat ut possis.* nam illud verbum, *facere, quod possis,* indicat eum, cui hoc iubetur, habere auxilium proximè sufficientis, tum quia ab illo immediatè postulatur ut faciat, tum quia in hoc solum distinguitur illa potestas ab ea, quam Concil. indicat in subiunctis verbis, *& petere, quod non possis,* nam in his insinuat auxilium remotè sufficientis: nam qui nondum potest, nondum habet auxilium proximè sufficientis, v.g. ad contritionem habendam; si tamen oret, recipiet illud, & iuuabitur ut possit conteri, & ideo dicitur habere auxilium remotè sufficientis ad contritionem priusquam oret, quia habet illud paratum, si oret. Vnde ad habendum remotè auxilium sufficientis ad vnum actum, v. g. contritionis, necesse est, ut habeat auxilium proximè sufficientis ad alium actum, v. g. orationis, vel alterius dispositionis ad maius auxilium. Atque ita auxilium remotum vnius actus respectu, reuocatur ad proximum respectu alterius, ideoq; de proximo loquimur, & in eo tota difficultas versatur. Aduerto autem hunc modum auxilij sufficientis remoti solum inueniri in his, qui aliqua vocatione, vel excitatione supernaturalè præuenti sunt, de quibus solum nunc agere intendimus. Alio verò modo dici potest auxiliū sufficientis quasi remotissimum, quod ex parte Dei homini offertur sub aliquo modo, vel conditione, quamvis nondum per aliquod supernaturale auxilium inchoatum in homine sit, de quo in ultima parte huius libri dicam.

D His ergo positis dicendum est auxilium proximum, & completere sufficientis ad aliquem actuum ita dare potestatem operandi, ut vel actu in homine quidquid ad actualem operationem necessarium est tanquam præsum, & ab operatione distinctum, ac separabile, vel in proxima eius potestate constitutus, quidquid ex parte Dei concomitanter necessarium est, etiam si ab operatione hominis non sit distinctum, nec separabile. Probatur primò ex citatis verbis Concil. Trid. *Dens impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere, quod possis, & petere, quod non possis, & adiuvat ut possis,* vbi loquitur de homine præuento per gratiam, imò & iustificato: nam de huiusmodi homine docet quomodo præcep-

E tis obligetur, & illa valeat implere. Duos autem modos auxilij sufficientis, ut supra dixi, insinuat, vnu est potestatis proximæ, per quam potest homo aliquid immediatè facere, nulla alia dispositione, vel oratione præmissa. Alius est potestatis remotæ, quæ non est per se, & proxima potestas actu adiuvandi, ad quem est tantum remotè sufficientis, sed ad alium, quo mediante potest nouum auxilium obtinere quo possit proximè actu uteriore efficere. Vnde consequenter colligitur ex mente Concilij præter illos duos modos non reperiri aliud auxilium sufficientis in homine receptum, ac proinde in tali auxilio sufficiente debere includi totum id, quod ad actualem operationem liberam necessarium est, & quod id totum aut si homini datum, aut ex parte Dei ita præparatum, ut in libera eius potestate sit constitutum.

3.
Assertio no:
stra affirmati:
ua utriusque.
Gratia suffi:
cientis triplex:

2.
Duo in gratia
sufficiente no:
randa.

X Deinde

Deinde idem Concilium paulo inferius in eodem capite inquit, *iustificatos in eadem gratia, quam acceperunt, proficere.* que quidem potestas sufficientis profecto est cum commune sit omnibus iustis, & multi ea non vntur. Illam autem declarat, & probat Concilium, dicens, *Deus namque suagratia semel iustificatos non deserit, nisi prius deseratur ab ipsis.* cuius rationis vis in eo conficit, quod Deus paratus est dare iustis, quidquid necessarium est ad proficendum in gratia. nam si hoc beneficium ex se, & sine ipsorum culpa denegaret, eos planè deferret; quia verò non deferit, paratus est illos auxiliari. Ergo supponit Concilium ad illam potestatem, & sufficientiam adiutorij necessarium esse, ut ex parte Dei sit ita homini paratum, ut sit in sua potestate. Simile argumentum sumitur ex cap. 13. vbi docet, iustum posse cum diuino auxilio perseverare, si velit, hoc est enim, quod ait, *Nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine pollicetur, tamen si in diuino auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent:* quæ est enim hæc spes, nisi quia certi esse debemus, ita esse paratum nobis auxilium ex parte Dei, ut quod per illud possumus, simpli citer possimus? & reddit Concilium rationem ex eodem dogmate, dicens: Deus enim nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere; ergo ex intentione Concilij, ut homo simpliciter possit aliquid, quod sine Dei auxilio facere non potest, necessarium est, ut vel iam receperit quidquid necessarium est ad tale opus faciendum, vel si quid deest, illud habeat in potestate sua promptum, & paratum ex parte Dei.

Quidam verò modernus scriptor docuit aliquod auxilium gratiæ esse necessarium ad opus efficiendum, quod neque Deus dat, neque ex se paratus est dare etiam iustis, neque etiam homo potest aliquid facere, quo illud obtineat, & nihilominus sine illo vel dato, vel oblatu posse subsistere, auxilium sufficiens per sola auxiliâ excitantia: hanc autem doctrinam defendendam explicuit Concilium, & dogma illud, *Deus neminem deserit, nisi prius deseratur ab ipso.* De sola gratia habituali, & sanctificante, non de gratia auxiliante, ita ut sensus sit Deum neminem priuare sua amicitia, iustitia, vel gratia, nisi ratione alicuius peccati, quo prius ipse homo deserat Deum.

Sed refutatur ea explicatio. Sed profecto superuacanea fuisset doctrina Concilij in illo sensu; quis enim dixit vñquam Deum solere priuare aliquem gratia, & iustitia, priusquam ipse peccando deserat Deum, ut oportuerit Concilium dogma illud in illo sensu tradere, praterquam quod in illo sensu esset inutile principium illud ad doctrinam, quam Concilium tradit, confirmandam. Nam Concilium in cap. 11. principium illud adducit, ut probet esse in iustorum potestate in accepta iustitia proficere. Hoc autem non potest ex illo principio inferri, si in illo sensu intel ligatur. Nam licet Deus non auferat gratiam habitualē à iusto, si in ipsum iustificatum non iugiter virtutem influat, nihil gratum, ac méritorium apud Deum efficiet, ut idem Concilium docet cap. 16. & consequenter, nec posset in gratia proficere. Loquitur ergo Concilium de desertione, quoad auxilia necessaria ad crescendum in gratia, docetque hoc Christi auxilium, seu influxum virtutis, qui antecedere, comitari, & subsequi debet opera, ut Deo sint grata, non defuturum iustis, nisi ipsi deserant Deum, & in hoc sensu Deum, non deserere iustos, quoad actualia auxilia necessaria, nisi prius ab ipsis deseratur. Nec minus certum est Concilium in cap. 13. fuisse in eodem sensu loquutum. Expressè enim dicit, licet homo de futura sua perseverantia

A certus esse possit, nihilominus in diuino auxilio firmissimam spem collocare debere, & subiungit rationem. *Quia Deus nisi ipsi illius gratia defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere.* Ad concipiendam autem firmissimam spem in diuino auxilio de perseverantia, non satis est, certos nos esse Deum non priuaturum nos gratia habituali, si non peccemus, sed oportet etiam esse certos non defuturum nobis auxilium necessarium ad non peccandum, si nos Deo non defuerimus. In hoc ipso sensu loquitur Concilium, & sunt valde notanda hæc vltima verba: nam in eis evidenter loquitur Concilium etiam de auxilio efficaci, tale enim est auxilium, quo Deus velle, & perficere operatur in nobis.

Præterea dogma illud sumptum est ex Aug. lib. de nat. & grat. c. 26. qui in dicto sensu aperte illo vtitur. Intentio enim Augustini in illo capite est, contra Pelagianos ostendere gratiam, qua Deus iustificat impium, non solum dari ad tollenda peccata commissa, sed etiam ad præcauendum, ne noua cōmittantur, & rationem reddit, quia non solum gratia indigemus, ut à peccatis egreditur, sed etiam, ut de cetero recte ambulare possumus, quod quidem sanī, etiam non nisi illo adiuuante poterimus. quod ait nobis præstari per mediatorem Iesum Christum Dominum nostrum, qui sanat egrotum, & viuiscitat mortuum, id est, iustificat impium cum ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam, iustitiamque perduxerit, non deserit si non deseratur, ut pie semper, iusteque viuatur. In quo contextu

Maximè ex S. Aug.

qui illius axio-

matis est auc-

thor.

C D ut iustus non non potest ratio illa subsistere, nisi sensus sit, non deserere Deum iustos, non tantum quoad gratiam datum non tollendam, sed etiam quoad danda auxilia necessaria ad recte viuendum, si ab ipsis non deseratur. quod declarat exemplo oculi, qui licet sit plenissime sanus, nisi candore lucis adiutus non potest cernere. sic (ait) iustum, nisi diuinitus iuuetur, non potest viuere, sentiens, quod sicut oculus simpliciter sine luce videre non potest, ita iustus sine nouo gratia adiutorio, id est, Deum non deserere illum negando tale adiutorium. Vnde concludit: *Sanat ergo Deus non solum ut debeat, quod peccauimus, sed ut præstet etiam ne peccemus.*

D ut iustus non non potest recte viuere, & prof cere sine Dei auxiliis.

vtique quantum in ipso est, sic enim dicitur Deus præstare illud omnibus iustis, non quia in effectu omnes illud recipiant, sed non per Deum, sed per eos stat, si illud non recipiunt.

E Denique Augustin. in lib. ad articulos sibi falsò impositos art. 7. vel potius Prosper ad obiectiones Gallorum in 7. in eodem sensu vtitur hominibus idem principio, ut probet eos, qui post gratiam acceptam peccant, non id est peccare, ligitur à S. Au quia deserantur, id est, quia auxilijs necessarijs gust. & alijs deserantur, sed quia ipsis peccant, id est desereri; generalijs verò etiam de peccatoribus loquitur August. serm. 88. de tempore, dicens. *Fideliter, & firmiter credat dilectio vestra, quare nunquam prius Deus deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur.*

Et vt doceat hoc etiam in peccatoribus verum esse, subiungit. *Cum enim & semel, & secundo, & tertio unusquisque graviora peccata commiserit, expectat tamen illum Dens.* idemque repetit Prosper ad obiectiones Vincent. in 7. vbi etiam non solum de iustis, sed etiam generaliter sententiam profert. *Deus priusquam deseratur, neminem deserit, & multos desertores sape conuertit.* Vnde non loquitur specialiter de desertione, quoad ablationem gratiæ habitualis, sed magis de desertione per absolutam denegationem alicuius auxiliij simpliciter necessarij ad salutem, vel ad non peccandum.

In eodem sensu dixit Fulgent. lib. 1. ad Monimum cap. 13. *Iuste deserit Deo, qui deserit Deum.* & Anselm. lib. de Concord. præscient.

fic

*sic gratia subsequitur donum suum, siue paruum, siue magnum sit, ut illud dare non deficiat, nisi liberum arbitrium nolendo restringendum, quam accipit, deserat; vbi addendo illam particulam, siue paruum, siue magnum, ostendit aperte non de gratia habituali sola, sed de vniuersis donis gratiae id verum esse: maximè ergo de auxilio necessario ad salutem: & sane quamuis certissimum sit, Deum non deserere iustum auferendo gratiam sanctificantem, si ipse illam non abiciat peccando, non minus videtur necessarium, vt illum non deserat per absolutam denegationem auxilij necessarij ad non peccandum, quia hoc quodam modo maius malum est: nam ex hac desertione sequitur, & ipsum peccatum, & ipsa etiam gratie iustificantis amissio. Quod si Deus non deserit iustum, denegando illi ex se aliquod auxilium necessarium: ergo offert illa, eaque in hominis manu, & potestate ponit, vt habeat illa, si velit; ergo hanc potestatem includit etiam auxilium sufficiens, vt simpliciter ac vere sufficiens sit. Supererant vero duo declaranda circa propositionem illam, *Deus non deserit nisi deseratur*, intellectam quoad auxilium. Vnum est, quomodo intelligenda sit de auxilio sufficienti, aliud quomodo de efficaci, sed primum tractabitur cap... posteriorius in lib. sequenti.*

*Addo denique generalem doctrinam Concilij Senonen. in decretis fidei cap. 15. vbi cum dixisset mansisse in nobis post peccatum liberum arbitrium ad opera salutis, subiungit. Neque enim liberum arbitrium afferentes diuinam, excludimus propterea gratiam, &c. sed iuxta Scripturam eò extendimus, ut humana voluntas misericordia praeuenientis auxilio suffulta, & interiori quodam, & occulto secretioris inspirationis afflatus contacta sese conuertat in Deum, Deo appropinquet, & ad illam veram gratiam sese preparat, qua tandem accepta sit ad vitam aeternam. In quibus verbis aduerto, & pondero, non solum dicere Concilium per hoc auxilium posse homines se conuertere in Deum, sed dicit se conuertere, & preparare ad gratiam sanctificantem, non quia id semper fiat: nam statim dicit, illi gratiae resisti posse, & sapienter restitisse, qui illam habuerunt, quibus Christus Dominus dicebat, *Quoties volui congregare filios tuos, &c. & nolivisti*, Matth. 23. sed ita loquutum est Concilium, vt significet in manu eius, qui tale auxilium habet, esse aliquid operari, quo se preparat ad ulteriorem gratiam, ac subinde ad illam dispositionem nullo indigere auxilio, quod, vel non habeat, vel in manu eius, & potestate non sit, & hoc declarans subiungit, *Neque tamen tanta gratia necessitas libero praividicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu*. ergo quod auxilium necessarium ad operandum vel sit actu receptum, vel sit in promptu, omnino necessarium est ad habendam libertatem veram ad huiusmodi actus (& quod idem est) ad habendam simpliciter potestatem, quam dare debet auxilium sufficiens.*

Duo autem sunt ad libertatem arbitrij necessaria, vnum est posse facere actum, aliud posse non facere, etiam supposita integra facultate faciendi; ex qua duplice potestate prior dici potest fundamentalis, & quasi inchoans libertatem in actu primo; posterior vero voluntati dans modum potestatis indifferentis, & quasi complens libertatem. Vtraque autem potestas debet subsistere cum auxilijs gratiae, posterior quidem cum efficaci, de quo in libro sequenti dicemus; prior vero cum sufficienti, & ad hoc dixit dictum Concilium necessarium esse vt auxilium Dei in promptu sit, vtique totum auxilium necessarium ad opus, vt aperte dicunt illa verba, *Neque tanta gratia necessitas, &c.*

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A & ratio est clara, quia ad potestatem, quæ ad usum, vel non usum liberum sufficiat, non satis est nuda, seu remota potestas voluntatis, sed necessaria est potentia proxima, id est, cum omnibus requisitis ad operandum, vt constat ex vulgari definitione libertatis, quam explicui in libro primo de Auxiliis. Omnia autem auxilia requisita sunt necessaria ad operandum: ergo omnia illa sunt necessaria ad auxilium sufficiens, vel actu data, vel ita oblati, vt in promptu sint, seu in potestate hominis; & declaratur amplius, quia nostra voluntas nuda, & auxiliis gratiae destituta, non habet proximam libertatem ad actus supernaturales, quia vel non habet naturalem potestatem actuam illorum, vel ad summum habet quamdam inchoationem cum capacitate recipiendi per gratiam eius actiuitatis complementum; & ideo Augustinus interdum dicit, naturam humanam per peccatum primi parentis amisisse libertatem ad efficiendum opera salutis, quia amisit gratiam, & indignum se reddidit auxiliis eius: & è conuerso dicitur per Christum accipere illam libertatem, quia recipit gratiae auxilia, quibus efficitur potens ad tales actus efficiendos; ergo vt talis libertas sit plena, & proxima in ordine ad usum, debet habere omne auxilium necessarium ad opus in se, vel in manu, & potestate sua; sed auxilium proximum sufficiens constituit voluntatem in tali actu libertatis: ergo omnia illa includit.

B Præterea ratione morali in diuina Scriptura fundata hoc videtur sufficienter probari: nam ei qui recipit auxilium vere sufficiens ad opus necessarium ad salutem, & illud non facit, sed vocationi resistit, imputatur carentia operationis, ita vt nullam habeat excusationem; ergo oportet vt per tale auxilium habeat vel accepta, vel parata, & in manu sua omnia auxilia ad tale opus faciendum necessaria. Antecedens patet ex verbis Christi, si non venissem, & loquutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo, Ioann. 15. Et hoc ipsum probant omnia loca Scripturæ, in quibus peccati redarguntur homines, qui per gratiam sufficientem non operantur; nam si hoc illis ad culpam tribuitur, profectò excusationem non habent. huiusmodi autem sunt loca illa, *Quoties volui congregare, &c. & nolivisti*, Matth. 23. *Vos semper Spiritui Sancto restititis*, Act. 7. Exspectani ut faceret vias, & fecit labruscas, Iai. 5. Qui enim fieri potest, vt Deus inde fructus expectet, vnde scit nasci non posse sine quodam auxilio, quod ipse nec dat, nec paratus est dare, nec illo modo est in potestate actiua terræ, seu vitis, id est, in hominis potestate. Consequentia autem prima probatur ex eodem loco Carentia operationis ad salutem non esset imputanda homini, si Deus gratiam sufficientem denegasset.

C *Isaiæ*, vbi subiungit Deus, *Judicate inter me, & vineam meam, quid est, quod debui ultra facere vinea mea, & non feci ei?* Profectò si illi homines indiguiscent aliquo auxilio Dei ad ferendum fructum à Deo expectatum, & auxilium illud non habuissent, nec in se ipsis receptum, nec à Deo ita oblatum, vt in eorum potestate esset habere illud, si velint, meritò Deo interroganti, *Quid amplius facere debui?* respondere possent, magnum aliquid debuisse facere, & non fecisse, nimis illis conferre modum, quo possent obtinere auxilium illud, sine quo fructum ferre non poterant. Illa ergo Dei interrogatio aperte supponit habuisse auxilium sufficiens, ita vt ex parte Dei nihil necessarium ad fructificandum illis defuisse.

Dicet fortasse aliquis scrupulosus verborum

Quomodo in- rum ponderator, Deum quidem nihil ex his, intelligi debeat quæ debet facere, omittere, nec ex his, quæ dare illud Dei debet, aliquid denegare; nihilominus tamen apud Isaiam, negare potest aliquid auxilium, quod nemini debet, etiamsi absque illo, opus fieri nunquam posse. Sed hoc dictorum verborum vim non euacuat. Nam in primis licet Deus absolutè non debeat alicui auxilia sua, si tamen vult hominem ita obligare ad fructum faciendum, ut excusationem non habeat, si non ferat, debet omnino aliquo modo ex dictis illi dare omnia auxilia necessaria, nullo dempto. Deinde *Cyrillus lib. 1. in Isai. sic legit hæc verba*, *Quid faciam vineæ meæ, quod non fecerim ei.* vbi ablato nomine debiti declaratur, nihil ex parte Dei debuisse, quod ad serendum fructum esset necessarium, quod sic exponit *Cy- rillus*. *Quid boni illis defuit, ut iuantes fierent?* Si enim rerum ad usum, & utilitatem necessariarum quippiam à me plantaueram forte prætermisum fuerit, causabil dicam, neque pa- nam exigam; quid enim faciam (inquit) quod non feci? Cùm vero rebus ei utilibus plenam, nulliusque rei indignam fecerim, &c. si nullius rei indignam, profecto neque alicuius auxiliij omnino necessarij. Vnde Chrysostomus eadem verba expendens homil. 12. in Matth. Idipsum (inquit) hoc est considerandum in loco, quid scilicet oportuerit fieri, quod à Deo factum posse negari, & Athanas. de Passion. & Cruc. Domini, non longè à principio, eundem sensum indicans ponderat illam particulam *adhuc*, quam dicit indicare diuinam longanimitatem, bonitatem, & tolerantiam, & Glossa ordinari. dicit nihil defuisse ex parte Dei, & D. Thomas ibidem ait contulisse Deum vineæ omnia bene- ficia necessaria ad ferendos uarum fructus, & ideo illos expectasse.

^{9.}
Eadem ratio
moralis funda-
ta est in ratio-
ne naturali,

Hæc autem moralis ratio, quam ex Scriptura depropnsimus, in ratione etiam naturali suprà tacta fundata est, quia ostendimus sine auxilio sufficiente, modo à nobis explicato, non constitui operationem in libera hominis po- testate, seu in tali po- testate, qua possit liberè ut cùm non habeat in sua po- testate aliquid ne- cessarium ad talem usum: imputatio autem ad culpam supponit hanc libertatem. Quis enim homini imputet, quod non videat, li- cèt oculos habeat, si non esset in po- testate eius habere lucem; aut quomodo potest alicui habenti vires, & pedes, ad ambulandum culpæ attribui, quod non ambulet, si habet pedes ita ligatos, ut compedes auferre non possit: sicut ergo iusta accusatio (ut ita dicam) supponit libertatem, quæ non est circa supernaturalia opera sine auxilio sufficiens pleno, ita non deest legitima accusatio, quandiu auxilium sufficiens non habetur. Et hac ratione ignoran- tia inuincibilis inducit legitimam excusationem, quia non est in po- testate hominis, nec eius voluntate illam depellere. Eadem autem ratio de quacumque alia parentia rei, vel con- ditionis necessariæ ad operandum, si non est in manu hominis illa non carere, seu (quod idem est) rem illam obtainere; & confirmatur, & declaratur ulterius, quia homini non operanti vel imputatur parentia po- testatis, vel parentia operationis, aut honestatis alicuius. Non primum, per se, & proximè loquendo, tum quia à nobis per se non præcipitur posse, sed agere, tum quia habere po- testatem ad actus supernaturales non est nostræ libertatis, sed diuini muneri. Dico autem per se, & proximè, quia interdum parentia po- testatis po- test homini imputari, quia ponit impedimentum vocationi, per quam incipit po- testas dari: tunc autem prius imputatur homini defectus aliquis honestæ operationis, seu peccatum

A aliquod, ratione cuius caret tali po- testate, & ita per se primò parentia operationis debita est, quæ imputatur; ergo homini iam vocato non imputatur defectus po- testatis, sed defectus debiti usus gratia: ergo hic usus debet esse omni- no in hominis po- testate; ergo omnia necessaria ad usum debent constitui in hominis po- testate, vt auxilium illi datum ante operationem suffi- ciens censeatur.

Denique doctrina hæc desumpta est ex Aug. q 2.lib. 1. ad Simplic.vbi prius generatim dicit. Opus est velle, & currere, non enim frustra dici- tur, & in terra pax hominibus bona voluntatis, & sic currite ut comprehendatur. & postea de-

^{10.}
Eadem ratio
probatur ex
Augustino.

Esa subiungit, Noluit ergo Esau, & non cucur- rit, sed & si voluisset, & cūcurisset, Dei adiuto- rio praenovisset, qui etiam ei velle, & currere vo- cando præstaret, nisi, vocatione contempia, re- probus fieret. In his enim verbis supponit Au- gustinus habuisse Esau auxilium sufficiens, & per illud habuisse po- testatem non remotam, sed proximam, nec tantum physicam, sed mo- ralem; & liberam, per quam & velle, & currere erat sibi concessum, nisi vocationem contem- neret; ergo ex sententia Augustini auxilium sufficiens, quod satis sit ut homini imputetur ad culpm, non venire, imò & non peruenire, tale esse debet, ut ipsum velle, & currere ratione talis auxiliij sit in hominis po- testate, & voluntate; ergo necessarium est, ut per tale auxilium omnia necessaria ad volendum sint in hominis po- testate, & voluntate. Hoc ipsum sentit Augu- stinus, vbi cumque auxilium istud sufficiens ex- plicat per conditionalem illam locutionem, di- cens, per sufficiens auxilium dari homini ut fit, & reipla operari possit, si velit. Sic explicat gratiam da- tam Adæ lib. de corrept. & grat. cap. 11. dicens, per gratiam, tale fuisse adiutorium datum Adamo, quod dese- reret, si vellet, & in quo permaneret, si vellet, & in cap. 12. ait in voluntate hominis fuisse pos- tum, & cum adiutorio Dei, sine quo perseuera- re non posset, manere si vellet; ergo illa condi- tionalis, operari si velit, fit possibilis, & reuerà per auxilium sufficiens; ergo per tale auxilium ponitur in voluntate hominis, quidquid est ne- cessarium ad volendum. Nam si aliquid nece- ssarium ad volendum non est in eius po- testate, quia nec illi datur, nec offertur sub ea saltam conditione si velit, profecto non potest dici, ip- sum velle esse in eius libera po- testate; esetque verbis ludere, & illudere hominem, si ei dicatur posse, si velit, si aliás non est in po- testate, & libertate eius obtainere aliquid, ita necessarium ut velit, ut repugnet, sine illo ipsum velle in rerum natura constituiri.

Ad primam ergo difficultatem in principio possum, quæ distinctionem auxiliij sufficiens ab efficaci petebat, respondetur, non distingui per hoc, quod sufficiens sola auxilia excitantia, efficax verò adiuvantia, seu cooperan- tia includat, utrumque enim utraque com- plectitur auxilia, ut de efficaci notum est, & infra dicetur, & de sufficiens ostensum est capite præcedenti. Differunt ergo in modo postu- landi, seu includendi cooperantem gratiam, seu concomitantia auxilia. Auxilium enim sufficiens, si sit proximum, includit omnia præ- uenientia auxilia actu recepta, nō minus, quam auxilium efficax, & ita in illis auxiliis conue- nire possunt, imò & esse aliquo modo æqualia, ut postea dicemus. Differunt autem, quia suf- ficiens auxilium habet auxilium concomitans tantum oblatum ex parte Dei, & positum in voluntate operantis; in re verò ipsa sine illo subsistit, & inuenitur, & hanc separa- tionem in conceptu suo includit, quatenus dicit tantum auxilium sufficiens. Auxilium autem efficax etiam auxilium concomitans

^{II.}
Respondetur
propositis pat-
gratiam suffi-
cientem.

^{I.}
Per distinctio-
nem grave-
sufficientis, &
efficacis, in
modo inclu-
dendi conco-
mitantia, &
cooperantia
auxilia.

Confirmatur.

in re ipsa datum, & actu positum, vel talem habitudinem ad illud, vt ab illo nunquam separetur. Vnde autem hoc proueniat, postea tractabimus.

Ad secundam difficultatem, in qua tangitur alia differentia vulgaris, quod auxilium sufficiens dat posse, efficax autem dat velle, seu operari, dico differentiam sano modo intellectam, esse veram. Dixi autem sano modo intellectam, quia seruata proportione etiam auxilium efficax dat posse coniunctum cum actu, & auxilium sufficiens suo modo dat velle operari, tum quia licet in effectu non conferat velle operari, constituit illud in potestate, & voluntate operantis, si velit, vt ex Augustino explicuimus. Tum etiam, quia tale auxilium ex se, & intentione Dei, datur homini, non tantum, vt possit, sed etiam vt faciat, nulla enim potestas datur propter se, sed propter actum, et si potestas sit sufficiens, data potestate, datur actus, quantum est ex parte dantis potestatem, & similiter si potestas sit libera, actus etiam constituitur in voluntate recipiens potestatem, ideoque omnia requisita ad actum in eiusdem constituuntur potestate, & voluntate; differentia ergo, & verus sensus est, quod auxilium sufficiens, ita dat potestatem cum omnibus requisitis ex parte Dei ad operandum, vt non secum afferat operationem, aut voluntatem actualem, & ideo dicitur dare posse, non quia de se non det etiam agere, sed quia profecto illud non praestat. Auxilium autem efficax dat potestatem actu influentem, & operantem, & ideo ratione ultimi actus dicitur dare, ac velle, & operari, vel permanere, seu perseverare, & similia. Et simili modo si vocatio sit efficax, dicetur facere vt velimus, quia infallibiliter secum affert consensum: vocatio autem sufficiens tantum de se etiam facit vt velimus, nam ad hoc sufficienter inducit, in re tamen non assequitur, quod intendit, & ideo dicitur potius dare vt possimus, quam facere vt velimus, utique simpliciter, & absolutè, nam cum illo addito de se, etiam id potest, & debet admitti.

In tertia vero difficultate petitur, vnde habeat auxilium sufficiens vt actu non operetur, & ita sit inefficax, & è conuerso vnde habeat auxilium efficax, vt infallibiliter effectum consequatur. Sed de primo punto dicemus in sequenti capite; de secundo vero in sequenti libro. Nunc solùm dicimus posito auxilio sufficienti prout à nobis explicatum est, à sola quidem libertate arbitrij prouenire vt non operetur, quod autem operetur, non prouenire à sola libertate, sed vt per gratiam adiuta; quod tamen adiutorium alteri non desuisset, nisi restituisse; haec autem multa declaratione indigent, quæ paulatim tradenda sunt.

Ad fundamentum denique contrariae sententiae dicimus in primis cum auxilio sufficienti dari aliquo modo concursum concomitantem gratiae ad operationem necessarium. Hic autem concursus duobus modis dari potest, uno modo in se, seu in actu secundo, & sic repugnat dari sine ipsa actuali operatione, quia in re non distinguitur ab actione cause secundæ, vt superiori libro visum est, ideoque concursus gratiae sic præstitus numquam separatur ab auxilio efficaci. Alio ergo modo potest dari hic concursus, quasi in actu primo non inherente homini, sed assistente, quia nimirum Deus ipse, qui potest solus illum concursum in exercitio præstare, intimè adest voluntati iam excitatae, & vocata, & de se paratus est ad concurrentem.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

2.
per distinctio-
nem utriusque
eiusdem gra-
tiae, ratione
ulti astus,
seu operatio-
nis actualis.

Gratia suffi-
ciens, quo pac-
to det posse,
& agere.

3.
Per rationem,
quæ sit, vt gra-
tia sufficiens
non operetur
actu.

12.
Respondeatur
fundamento
contrariae sen-
tentiae, dari cu-
gratia sufficie-
te concursum
concomitantem
ad operationem
necessarium.
Quotuplex il-
le sit concur-
sus.

A cum illa, si per ipsam non steterit, & hoc sat is est, vt voluntas simpliciter possit, & habeat omnia requisita in sua potestate, quia quod per alium possumus, cuius adiutorium paratissimum est, si illud suscipere volumus, verissimè, & propriissimè possumus. Cùm autem instatur, quia hic concursus debet incipere ab ipso Deo. Respondemus ex parte Dei incipere debere ab ipso, nec posse ab alio, quā à sua voluntate trahi ad concurrentem; illam tamen Dei voluntatem iam esse paratam, & per illam esse quasi applicatam, & expositam potentiam Dei, vt simul cum homine influat, ipso etiam homine suum opus inchoante. Quapropter ad obtainendum à Deo hunc simultaneum concursum, non est necessaria aliqua prævia hominis operatio, sed solum simultanea cooperatio.

Vnde est habendum præ oculis discriminem inter auxilium præueniens, in quo Deus solus sine homine operari incipit, aliquid in homine faciendo, quod non facit homo: & auxilium simultaneum, & concursum merè concomitantem. Nam auxilium præueniens si ad opus hominis sit necessarium, & non sit iam datum ad extra, (vt ita dicam) nec in homine receptum, non potest offerri, & esse ita paratum ex parte Dei, vt sit etiam immediatè positum in voluntate hominis per illud operari, sed tantum potest constitui mediante aliquo alio actu, qui sit in eius potestate, quem si fecerit infallibiliter ei dabitur tale auxilium, vel saltem media carentia alii cuius impedimenti, quod liberè possit homo non ponere non peccando. Ratio est illa, quæ in fundamento contrariae sententiae facta est, quia cùm illud auxilium debeat incipere à solo Deo, si non absolute datur, sed sub conditione offeratur, si homo aliquid faciat, necesse est, vt id, quod ab homine exigitur ad obtainendum actu illud auxilium, non sit faciendum ab homine cum illo eodem auxilio, quia illud debet à solo Deo inchoari, vt supponitur: ergo debet aliquis alius actus, ad quem non sit necessarium illud præiuum auxilium, vel carentia præuii actus, à quo etiam possit homo liberè abstinere, sine eodem auxilio, quia impossibile est postulare ab homine dispositionem ad obtainendum præueniens auxilium, quæ sit ipsem actus, qui sine illo prævio auxilio fieri non potest, vt in libro sequenti latius ostendemus.

Hic autem non agimus de præueniente auxilio, dicimus enim auxilium sufficiens si sit proximè sufficiens, & completum includere omnia auxilia præuenientia, non tantum oblatæ, sed actu data; nam si aliquod est tantum oblatum, aliud auxilium datum, non erit proximè sufficiens ad illum actum, ad quem illud præueniens auxilium offertur, sed poterit esse tantum sufficiens remotè, mediante scilicet alio actu orationis, verbi gratiae, vel alterius dispositionis necessariæ ad obtainendum nouum auxilium, ad quam dispositionem præstandam, prius auxilium erit proximè sufficiens, & includit omnia auxilia præuenientia ad illum necessaria actu iam data, vt satis declaratum est, & probatum. At vero concursus concomitans eo ipso, quod est sufficienter oblatus ex parte Dei, est immediatè in hominis potestate, quia non indiget homo alio actu, vt illum à Deo obtineat, quia ad illum actum est necessarius alius concursus, & sic procedetur in infinitum; sed solum necessarium est, vt homo liberè præbeat influxum ex parte sua necessarium ad actu; nam tunc eo ipso

13.
Discrimen in-
ter auxilium
præueniens, &
auxilium simulta-
neum, seu concomi-
tans.

Deus influit ex vi præcedentis voluntatis, qua suum influxum homini obtulit. Et ratio est, quia in hoc influxu, & concursu nihil Deus solus operatur in homine, quod non etiam faciat homo, nec è conuerso, sed incausando simul omnino incipiat; ideoque optimè potest concursus Dei offerri homini, si velit Deo cooperari ad illummet actum, ad quem concursus Dei paratus est.

Quod verò ultimo loco addebatur de prædestinatione, aut prædefinitione voluntatis Dei, ad rem præsentem non pertinet, quia quidquid sit de modo, quo hi actus sint in Deo respectu actuum humanorum, & liberorum, illi non pertinent ad auxilia gratiæ necessaria ad operandum, sed ad modum, quo Deus tamquam primus auctor gratiæ efficit, vel prouidet talia auxilia, de quo modicè alibi copiosè dixerimus, aliqua in libro sequenti attingemus. Nunc autem solum dicimus auxilium sufficiens, etiam si non procedat ex voluntate Dei absolute præsinente actum hominis, debere esse tale, quale illud descripsimus, vt sit verè sufficiens, imò etiam addimus quoties actus, propter quem datur auxilium sufficiens, non est prædefinitus, aliqua ex parte ipsi homini posse attribui, vt in materia de prædestinatione latius tractatur, & ex dicendis in sequenti capite declarabitur.

Denique hinc solutum manet tertium argumentum in capite primo relictum, quod petebat, quomodo illa duo membra inter se distinguantur, vel opponantur; dicendum est enim distingui tamquam includens, & inclusum, & quasi priuatiuè opponi. Declarat, quia gratia sufficiens dat vires sufficientes voluntati, vt cum Augustino loquamur; gratia verò efficax dat vires efficacissimas: vires autem efficaces etiam sunt sufficientes; ergo includit efficax totum id, quod est quasi positivum in sufficiente, & addit infallibilem connexionem cum operatione, quam non includit sufficiens; ergo ob rationem priorem rectè dicuntur distingui vt includens, & inclusum: posteriori autem ratione gratia sufficiens quandam priuationem includit, propter quam potest dici inefficax, ac subinde priuatiuè opponi efficaci, & hinc obiter intelliguntur duo, vnum est diuisio nem hanc esse sufficientem, quia per membra immediate posita traditur. Aliud est, propter hanc diuisiōnem non multiplicari gratias actuales, vel habituales suprà enumeratas, sed easdem explicari cum diuersis habitudinibus ad actualem operationem, vt declaratum est, & hæc sufficere videntur ad simplicem quamdam diuisiōnis explicationem, nam profundior illius comprehensio ex singulorum membrorum pleniori intelligentia pendet: supereft ergo vt ea, quæ specialiter ad gratiam sufficientem pertinent, in reliqua parte huius libri prosequamur.

Et ob id etiam priuatiuè opponuntur.

Gratia efficax distinguitur à sufficiente tanquam includens ab inclusu, additque infallibilem connexionem cum operatione.

A auxilium efficax, quale ab ipso ponitur inducens necessitatem, & tollens libertatem; ideo auxilium.

que omnia loca Scripturæ, in quibus reprehenduntur homines, qui gratia resistunt, interpretabatur de gratia externæ doctrinæ per Scripturam, vel per prædicationem verbi Dei, ita refert... in id Act. 7. *Vos Spiritui Sancto restititis*, dieens contaminasse Caluinum locum illum asserens eos resistere Spiritui Sancto, qui eum in Prophetis loquentem contumaciter reiiciunt, quia non de internis reuelationibus, & inspirationibus, sed de extero ministerio eiusdem verba intelligenda esse accurate monebat. Vnde planè conuincitur

B ad auxilium sufficiens, cùm illi resistere censetur esse culpabile, & reprehensione dignum, in quo errore videtur Caluinus Pelagio consentire, quo ad sufficientem gratiam, licet in efficaci in alio extremo illi contrarius sit,

vt postea videbimus. Pelagius enim per folam gratiam prædicationis, doctrinæ, promissionis, & exempli dicebat sufficienter iuuari possibilitatem naturæ, vt homo posset benè operari, & sanctificari, si velit. Ultra hanc verò gratiam non postulabat alias gratias ad volendum, & operandum cum efficiet; nam vsus libertatis sufficere putabat, vnde fundamentum eius erat, quia proposito obiecto sufficienti voluntas potest circa illud operari si velit; ergo illa propositio obiecti sufficiens per reuelationem, vel alia externa media sufficientia, est etiam sufficiens gratiæ auxilium, vt homo conuertatur, si velit. Caluinus autem cum gratiam efficacem ad bonum efficiendum cum voluntate requirat, non video, quo fundamento dicere potuerit exteriā doctrinam esse sufficiens auxilium, cui resistere peccatum sit, vnde potius credidisse videtur non esse de ratione peccati actualis vt vitari possit, quia putauit non posse liberum arbitrium internæ motioni Spiritus Sancti resistere, inde intulit eum qui resistit à Spiritu Sancto interius non moueri, sed tantum exteriū vocari, & nihilominus peccare.

C D Suntque apud Augustinum in libro primo de gratia Christi nonnulla loca, in quibus nisi attente legatur, videtur, impugnando Pelagium, in hanc sententiam inclinare, cùm enim Pelagius diceret Deum per gratiam suam iuuare nostrum posse, idest, per legem, & doctrinam, quam Pelagius nomine gratiæ intelligebat. Augustinus vrget il-

lum vt illam gratiam fateatur, quæ dat velle, & facere, quæ est gratia efficax, & ita inter has nullam aliam sufficientem agnoscere videtur, vnde cap. 10. sic inquit, *Nos eam gratiam volumus iste aliquando fateatur, qua futura gloria magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur, & speratur,*

E *nec solum renelatur sapientia, verum etiam amatur, nec suaderetur solum omne, quod bonum est, verum etiam, & persuadetur. In quibus verbis aperte loquitur de gratia efficaci, qua vocati veniunt, & quia audiunt, credunt, & suasi persuadentur, vnde id confirmat verbis Christi Ioann. 6. Nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum; &, Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. quæ testimonia*

frequentissimè idem Augustinus de gratia efficaci interpretatur, & de illa concludit in eodem capite, *Hanc debet Pelagius gratiam confiteri si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus. Sentit ergo Augustinus omnem gratiam suadentem, & non persuadentem; vocantem, & non trahentem non*

Idem nomine
gratiæ intelligit
legem ut
doctrinam.

Videtur faveat
S. August.

CAPUT III.

Vtrum auxilium sufficiens sit verum auxilium gratiæ interne, distinctum à lege, reuelatione, & doctrina.

Caluini error negantis gratiæ

I N hoc capite præcipue notandus, & refellendus est error Caluini, dicentis nullum esse verum gratiæ interioris auxilium, præter

transcendere legis, & doctrinæ rationem, & nihilominus esse gratiam sufficientem, quia ultra illam non agnoscit nisi efficacem, & inde concluditur gratiam sufficientem tantum esse externam, qualem Pelagius fatebatur.

Vnde cap. 13. vt distinguit propriam gratiam internam ab ea, quam ponebat Pelagius, sic inquit, *Hac gratia, si doctrina dicenda est, certè sic dicatur, ut altius, & interius eam Deus cum ineffabili suavitate credatur infundere: non solum per eos, qui plantant, & rigant intrinsecus, sed etiam per se ipsum, qui incrementum suum ministrat occultus, &c.* Hæc autem gratia profectò efficax est, ideoque de illa subiungit. *Sic docet Deus eos, qui secundum propositum vocati sunt simul donans, & quid agant scire, & quod sciunt agere.* Videtur autem Augustinus de interna gratia, & efficaci tamquam de equipollentibus, & quæ mutuò conuertantur, loqui: quod magis insinuat inferiùs, dicens: *Qui autem nouit quid est, quod fieri debeat, & non facit, nondum à Deo didicit secundum gratiam, sed secundum legem, non secundum spiritum, sed secundum literam.* Ergo, secundum Augustinum, omnis qui non operatur ex gratia, non recipit interna gratia spiritum, & tamen negari non potest, quin multi non cooperantes gratiae, sufficiens gratiae auxilium recipiant; ergo gratia sufficiens non includit interiorem gratiam.

Ac denique cap. 14. de hoc docendi modo, quo per gratiam docet Deus, ait non rectè dici aliquem audiuisse, & didicisse sibi esse veniendum, & non facere, quod didicit; sic enim ait, sicut Veritas loquitur, omnis, qui didicit, venit, quisquis non venit, profectò non didicit. Vnde nos possumus è contrario colligere, omnem illum, qui licet audierit, & aliquo modo didicerit, esse veniendum, non venit, non audiisse eo modo, quo gratia interna docet, sed eo tantum modo, quo exterior doctrina suadet, & tamen multi sic non venientes habent auxilium sufficiens: ergo auxilium sufficiens non includit interiorem gratiam, seu doctrinam. Vnde ibidem concludit. *Ac per hoc, quando Deus docet non per legis literam, sed per Spiritus gratiam, ita docet, ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendòne perficiat.* Ergo, teste Augustino, gratia, qua Deus interiùs docet, semper est efficax; ergo è conuerso gratia sufficiens non docet interiùs, sed tantum per legem, & doctrinam: sunt pleraque alia loca in libris Augustini non parum difficultia, quæ hanc partem confirmare videntur, illa tamen commodius in cap. 6. tractabo.

His verò non obstantibus, dicendum est gratiam sufficientem necessariò includere interiorem gratiam præter externam, & in ea principaliter consistere, vt hæc assertio probetur: explicatur priùs supponendo duobus modis posse Deum mouere, seu auxilium sufficiens præbere homini in ordine ad aliquem actum pietatis, scilicet, vel aliquo medio externo signo, seu obiecto, vel merè interiùs immutando potentias, iuxta Augustini doctrinam libro primo ad Simplicianum quæst. 2. & libro de bono perfici. cap. 14. quando ergo Deus hoc posteriori modo præbet auxilium, clare videtur tale auxilium internum esse. Verum tamen ille modus rarus est, & extra ordinariam legem significatam à Paulo ad Romanos 10. dicente, *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi, ubi de verbo externo loquitur, ut alia verba declarant, Quomodo audirent sine predicatione: quomo-*

A do autem prædicabunt, nisi mittantur, &c. Auxilium ergo externa prædicationis, & suasionis, necessarium quidem est ex lege ordinaria, & ad gratiam Dei spectat, vt libro tertio cap. 1. dixi, & ita sub auxilio sufficiente integro, & completo regulariter includitur, quia, vt dixi, illa est ordinaria via trahendi homines ad salutem, sed quia per se non est satis, ideo dicimus non posse in illa consistere auxilium sufficiens simpliciter, & collectiue, licet inesse utique doctrinæ, vel propositionis obiecti sufficientiam suam habere possit.

In quo ulterius attentè considerandum est, sub hoc auxilio externo non intelligi tantum motionem illam externam, quæ ad sensus peruenit, sed etiam illam, quæ in mente fit per conceptus, vel affectus, quos illa externa obiecta, & eorum phantasmatu possunt in mente naturaliter causare; non est enim dubium, quin sonante voce Prædicatoris in intellectu fiant naturaliter species earum rerum, quæ oriuntur, & per illas species naturali etiam virtute possint formari aliquot conceptus rerum, & rationum, quæ propounderunt, atque etiam excitari aliqui motus desiderij, timoris, &c. isti enim motus pertinent ad gratiam, quia ex beneficio gratuito, & supernaturali prouidentia ducunt originem, & ita secundum modum, & habitudinem, gratia quædam sunt, etiam si alias in substantia sua motus naturales sunt.

Dicimus verò tales actus sub gratia externa comprehendi, quia cum illa sunt naturaliter connexi, & moraliter tanquam unum censentur, & de hac tota gratia externa intelligimus non satis esse ad sufficiens auxilium, sed necessarium esse speciale illuminationem internam, & inspirationem, vt aperte docet Augustinus libro de Gratia Christi cap. 13. & ideo gratiam propriam vocationis occultam vocat Augustinus in libro primo ad Simplicianum quæst. 2. & Psalm. 87. ait, *Mi-*

nus occulta Dei gratia est, qua hominum

Præter motionem exter-

nam requiri-

ratur interna-

ad auxilium

sufficiens ex S.

August.

D inibzlibet eius ministris præcepta veritatis audiare. & infrà, quantumlibet existant excellentes verbi Prædicatores, & veritatis, etiam per miracula sua fortes, tanquam magni medici agunt cum hominibus si mortui sint, & tua gratia non reuixerunt? nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici exsuscitabunt, & hi quos excubunt, confitebuntur tibi? & saepè in hoc sensu expendit verba Pauli 1. Corinth. 3. Neque qui plantat est aliquid, &c. vt videre licet in locis citatis, & infrà etiam tractandis. In hoc ergo sensu internam gratiam ultra externam ad auxilium sufficiens necessariam esse dicimus. Quocirca etiam in priori, & extraordinario modo vocandi hominem ad fidem merè interiùs in mente oportet distinguere revelationem, quatenus solum pertinet ad sufficientem obiecti propositionem, ab auxilio, quo adiuuatur potentia ad credendum, vel amandum, nam sola revelatio pertinet ad doctrinam, & de se non satis est vt potentia eleuetur, & iuuetur ad operandum sicut oportet, sed necessaria est peculiariis quædam motio Spiritus Sancti, quæ potentias ipsas dirigat, vel alliciat, & hanc necessitatē per internam gratiam in conclusione intelligimus.

Sic igitur declarata conclusio probatur ex ipsa ratione, & nomine auxilii sufficientis, Probatur af- & effectibus eius. Nam de ratione huius au- fterio.

xiiij. Ex ipsa ratio-

Contra sententia, & vera assertio gratiam sufficiens inter- nám gratiam preter externam. Dubius modis Deus potest dare gratiam sufficientem.

^{2.} auxiliij sufficiens.

Confirmatur.

xilij præfert, inde sit ut homini habenti tale auxilium sufficiens, imputetur non operari per illud; quare simpliciter est potens liberā, & integrā potestate ad sic operandum. Sed homo habens auxilia externa non est potens per se ad operandum salutem, sine auxilio interno; ergo auxilium merè externum, sine interno non potest esse, nec dici sufficiens. Consequētia cum maiori de se patent. Minor autem in toto libro tertio ostensa est contra Pelagium, eamque præcipue intendit Augustinus in dicto libro de Gratia Christi, & alijs contra Pelagium. Vnde confirmatur, quia si alicui daretur auxilium externa prædicationis verbi Dei, aut exempli sanctæ vitæ Christi, aut promissionum, aut comminatio-
num, & interius nullum daretur gratiæ auxilium, non posset ei imputari si non conuerteret ad fidem, vel pœnitentiam, quia reuerà non posset, quia talis homo non habet auxilium simpliciter, & proximè sufficiens ad suam conuersionem, seu ad fidem, vel pœnitentiam agendam. Vnde si quis dicat fieri posse ut ei non detur actu auxilium internum, quia ipse ponit impedimentum, Deum autem paratum esse illi dare tale auxilium si ipse obicem non ponat, & ita habere sufficiens auxilium. Respondemus iuxta suprà dicta tale auxilium non esse proximè sufficiens, de quo nunc loquimur, quatenus autem potest dici auxilium remotè sufficiens, etiam remotè includere illud auxilium. Nam, ut illud auxilium sit remotè sufficiens, necessarium est ut homo per auxilium, quod actu recipit, aliquid proximè facere possit, vtique se disponere, vel non ponere impedimentum interiori auxilio; neutrū autem horum potest homo facere sine aliquo interno auxilio, ut suprà ostensum est, & ideo etiam hoc modo tale auxilium internum aliquid adiutorium includit, & respectu alicuius effectus est proximè sufficiens, licet respectu alterius actus, ad quem nouum internum auxilium necessarium est, sit remotè sufficiens, quatenus etiam remotè includit necessarium auxilium; atque ita ad omnem modum sufficientis auxiliū requiritur auxilium internum seruata pro-portione.

^{2.} Probatur assertio, quia alioqui Spiritui Sancto resistisse dici non possemus.

Secundò principaliter probatur assertio, quia qui in Scriptura reprehenduntur eo, quod vocationi Dei resistunt, non solum interius, sed etiam exteriori vocantur, & attrahuntur, quantum est ex parte Dei, & hoc censetur necessarium ut resistentia possit eis virtutis attribui; ergo auxilium sufficiens includit internum auxilium, & hoc est ad illius sufficientiam necessarium. Antecedens probatur ex testimonij allegatis Isai. 5. *Quid amplius facere debui, & non feci?* Si enim internum Spiritum gratiæ cum externis instructionibus non dedit, profectò facilis fuisse responsio: nam magnum aliquid facere debuisset, quod non fecerat, ut suprà ponderauimus. Item cùm Christus reprehendit Israëlitas, quia si in Tyro, & Sydone facta essent virtutes, quae in Iudea factæ fuerant, pœnitentiam egissent, Matth. 11. vel intelligit facturos fuisse pœnitentiam sine interno auxilio gratiæ per proprias vires cum solis externis signis, & hoc dici non posset, ut constat, vel intelligit illos fuisse cooperaturos gratiæ internæ, quæ simul cum externis signis daretur, & sic necesse est, ut supponat eamdem internam gratiam datam fuisse Iudeis, & ideo sufficienter esse vocatos per illa externa signa, alias non iuste illos comparatione aliorum reprehenderet, & damnaret; ergo illud sufficiens auxi-

lium includebat etiam gratiam internam. Præterea hoc satis significauit Stephanus in verbis citatis Actor. 7. *Pramittit enim, dura ceruice, & in circumcisis cordibus, quia nimis resistebant diuinis illustrationibus, & internis inspirationibus, quibus cor moueri, & blandè attrahi solet, vnde subiungit, Vos semper Spiritui Sancto restitis;* qui enim solis verbis externis resistit, poterit dici resistere homini, vel rationibus humanis, non autem Spiritui Sancto, nisi etiam spiritus interius operetur, sicut qui credit homini prædicant, si supernaturali fide credit, & ideo magis credit Spiritui Sancto, quam homini, qui à Spiritu Sancto interius principaliter docetur; ita ergo è contrario, ut quis dicatur Spiritui Sancto resistere, oportet ut à Spiritu Sancto interius moueat.

Præterea fundamentum Caluini omnino falsum est, & Catholicæ doctrinæ contrarium, quia non solum potest voluntas humana pro sua libertate exteriori vocationi, & humanis rationibus, & suasionibus, sed etiam internæ motioni, & suasioni, ac inspirationi Spiritus Sancti resistere. Ita docuit Concil. Trident. sess. 6. cap. 6. dicens, *Tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, nec homo ipse nihil omnino agit, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam abuiscere potest.* Et idem supponit in cap. 13. dicens, *Deus nisi ipsi (vtique iusti) illius gratia defuerint, sicut caput opus bonum, ita perficiet.*

C & can. 4. clarius dicit, *hominis liberum arbitrium à Deo morum, & excitatum posse dissentire si velit.* In quibus verbis aperte loquitur Concilium de libero arbitrio interius moto per Spiritus Sancti illuminationem, & inspirationem: hanc enim vocat ibidem excitantem gratiam, & vocationem, à qua salutis nostræ initium sumitur, ut in superiori libro expendimus. Item loquitur de potestate resistendi, quæ sèpè à peccatoribus, & obduratis hominibus exercetur, ut apertissimè etiam docuit Concil. Senon. in Decret. fid. cap. 15. vbi cùm prius dixisset libertatem arbitrij eò extendi, ut voluntas humana misericordie præuenientis auxilio suffulta, & interiori quadam, & occultè secerioris inspirationis afflatu contacta sese conuertat in Deum. subdit inferius, nec tali sit huiusmodi trahentis auxilium, cui resisti non possit. quod virtute probat ab effectu, qui sèpè peccatores illi resistunt, & ita exponit locum Acto. 7. & verba Pauli 1. Thessal. 5. *Spiritum nolite extinguere, id est, diuinas inspirationes.* Confirmat hoc egregiè Augustinus lib. de grat. & lib. arbitr. cap. 2. dum ait, neminem debere causare Deum in corde, ac si interius illum non vocaret: & cap. 5. expendens Pauli exhortationem, Rogamus vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, illam de vera, & integræ gratia intelligit, & quia non tollit potestatem resistendi, necessariam dicit monitionem Pauli; idemque E habet in alijs locis, quæ paulo post indicabo. Apertissimè etiam id docet Prosper lib. 3. de vocat. gent. cap. 26. vbi prius ait, *Gratia quidem Dei in omnibus insufficationibus principaliter præminet suadendo periculis, incitando miraculis.* quæ pertinent ad gratiam externam, cui coniungit internam addendo, *Dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuedo;* & de hac gratia subiungit, *qua opitulatio per innumeros modos, sine osculto, sine manifesto omnibus adhibetur, & quod à multis refutatur, ipsorum est nequitia, quod autem à multis suscipitur, & gratia est diuina, & voluntaris humana.* Ratio autem est, quam eadem Concilia, & Patres indicant, nimis diuinam gratiam non tollere libertatem arbitrij, & ideo illi resisti posse

Euerit fundamen-
tum Caluini.

Ex Concil.
Trident.

Et Concil.
Senon.

Confirmatur
ex S. August.
doctrina Con-
cilij.

Item ex Pro-
spero.

Gratia interna posse, & s̄pē resisti. Potest ergo gratia esse non tollit libertatem, & nihilominus est tantum sufficiens si illi resistatur, & ē conuerso ut sit sufficiens, potest resisti, & rānum sufficiens esse potest.

4.
Respondeatur
ad testimonia
S. August.

Pelagius præter gratiam exterius excitantem soli liberrati, sine alia ope Dei consensum voluntatis, & operationem tribuebat.

Pater ex S. Au-

Ei repugnat idem S. Aug.

Gratia interna, & nihilominus est tantum sufficiens & resistentia possit esse culpabilis, necesse est, ut non solum externa sit, sed etiam interna, fine qua homo conuerti, aut piē operari non possit.

Supereft vt ad testimonia Augustini respondamus, non desunt autem, qui ex illis locis colligant Pelagium non negasse veram gratiam excitantem interius mentem per diuinam inspirationem, & illustrationem, sed dixisse illam gratiam communem esse tam his, qui resistunt, quām his qui consentiunt, & nullam maiorem gratiam in his, quām in illis agnouisse, & ideo Augustinum ab illo exigere, vt efficacem gratiam internam, & operantem ipsum velle confiteretur, non quia sufficiens non etiam sit interna, sed quia præter illam alia maior necessaria est ad operandum, quam Pelagius non admittebat. Sed in primis etiamsi hoc verum esset, intelligendum esset de gratia cooperante, non de alia præueniente, vt infīa ostendemus. Pelagius enim præter illam qualemcumque gratiam, mentem excitantem, & illuminantem, quam admittet, consensum voluntatis, & operationem piam soli libertati sine alia Dei ope tribuebat, in quo grauiter errauit, & ideo licet de gratia excitante non male sensisset, potuisse ab Augustino vrgeri vt cooperantem agnosceret.

Deinde veritas est errasse Pelagium etiam in excitante gratia, quia non ponebat illam per internam Spiritus Sancti inspirationem, & operationem, sed solum quatenus pereos, qui exteriū plantant, & rigant, excitari potest, quod aperte docet Augustinus dicto libro de gratia Christi cap. 3. & cūm in 4. 5. 6. & 7. errorem Pelagi latè explicasset in 8. concludit. Hinc itaque appetit hanc eum gratiam confiteri, qua demonstrat, & reuelat Deus, quid agere debeamus, non qua donat atque adiuuat ut agamus, cūm ad hoc potius valeat legis agnitione, si gratia desit opitulatio, ut fiat mandati præparatio, & per totum ferè librum idem ostendit, præsertim in cap. 47. concludit nullam gratiam verè adiuuante ad voluntatem, vel ad actionem admisissim, idemque habet libro de gratia, & libero arbitrio cap. 11. & libro de hærel. in 8o. & alijs in locis, quæ suprà lib. 1. notauius.

Aliter ergo respondeo, Augustinum absolu-tè contendisse cum Pelagio, vt internam gratiam inspirantem admitteret, vt constat ex illis verbis cap. 13. eiusdem libri, hac gratia si doctrina dicenda est, certè si dicat, vt altius, & interius eam Deus, cum ineffabili suauitate credatur infundere, non solum per eos, qui plantant, & rigant extrinsecus, sed etiam per seipsum. Hanc ergo peculiarem gratiam internam, & excitantem, ac præuenientem negabat Pelagius, & pro hac pugnat Augustinus contra illum, & hanc dicit non tantum iuuare posse, vt de sua gratia dicebat Pelagius, sed dare ipsum posse, quia non tantum ad faciliū, sed simpliciter vt possimus salutaria opera facere, necessaria est, sicque dixit Augustinus libro primo Retract. cap. 22. in potestate hominis esse mutare in melius voluntatem, sed illam potestatem nullam esse, nisi à Deo detur; & adiungit statim, preparatur voluntas à Domino, & eo modo dat potestem, vnde hanc gratiam internam etiam præuenientem, excitantem, ac præparantem voluntatem solet Augustinus vocare generali nomine auxili gratiæ, vt libro precedentem notatum, & similiter ex libro secundo de peccatorum merit. cap. 17. vbi ait Deum iuuare ho-

A mines per suam excitantem gratiam, licet s̄pē ipsi per libertatem suam non iuuentur, idemque sumitur ex dicto cap. 47. de grat. Christi, & ex Fulgentio de Incarnatione, & gratia cap. 17.

Denique de hac interna gratia dicit Augustinus in locis allegatis, efficere in nobis velle, sperare, amare, &c. non quia semper hæc in nobis efficaciter operetur, neque quia existimauerit numquam dari, nisi quando hos effectus in nobis consequitur; non enim ignorauit Augustinus s̄pē hominem excitari interius diuino Spiritu, ipsum verò hominem proprio spiritu interdum deficere, vt ipsem ait in Enchirid. cap. 64. Dicit ergo gratiam illam internam operari in nobis velle, vel quia ad hunc finem datur, & de se illum semper operatur, vel è conuerso, quia quoties nos talia bona facimus in virtute, & efficacia talis gratiae illa præstamus, noluit tamq. Augustinus in locis suprà citatis specialiter constringere Pelagium, vt hanc gratiam confiteretur non solum de se effectricem bonæ voluntatis, sed etiam efficientem bonam voluntatem, & actionem, quoties illa in homine inuenitur, vt hoc modo integrum vim gratiæ, eiusque necessitatem, & efficacitatem contra Pelagium explicaret, expressiūque illi contradiceret, quatenus putabat gratiam dantem, & efficientem in nobis ipsum velle esse contrariam libertati, vel etiam ita loquitus est Augustinus, vt Pelagi non tantum excitantem, seu prouenientem gratiam, sed etiam cooperantem fateri compelleret, si re ipsa, & non tantum nomine vellet esse Christianus.

Quocirca cūm in ultimis verbis ait Augustinus, eum qui nouit, quid sit faciendum, & non facit, non didicisse à Deo secundum gratiam, sed secundum legem in verbo didicit, cooperantem gratiam inuoluit. Nam fieri potest, vt aliquis interius à Spiritu Sancto doceatur quid facere debeat, & quod per veram gratiam id facere suadeatur, & nihilominus non persuadeatur, neque discat vitique practicè, & prudenter ita iudicando, vt consentiat: sic enim intelligendo dictum à Christo, Omnis qui à Patre audiuit, & didicit, venit ad me, & ita verissimum est omnem illum, qui ita docetur à Spiritu Sancto, vt veniat secundum gratiam à Spiritu Sancto didicisse: è conuerso autem non potest generaliter dicendum, qui vocatus non venit, non secundum gratiam, sed secundum doctrinam externam vocatum esse, nam multi etiam secundum gratiam internam, & sufficientem vocantur, qui non veniunt, & ita Augustinus dixit primum, quia opportunum erat contra Pelagium: alterum autem in illis locis non negauit, & in alijs aperte docuit, vt declaratum, & allegatum est; est verò aliud testimonium Augustini libro de prædestinatione Sanctorum cap. 8. quod vide ri potest dictis contrarium, sed illud in cap. 5. E commodiū explicabimus.

Quomodo grazia interna efficere dicatur in nobis velle, sperare, amare &c. secundum August.

Qui nouit;
quid sit fa-
ciendum, &
non facit, ex
S. August. non
didicisse à Deo,
scilicet practi-
cè in iudican-
do, vt consen-
tiat.

C A P V T . IV.

Vtrum auxilium sufficiens internum in sola gracia excitante consistat, & cum illa conuer-tatur, seu idem omnino sit.

A Liqui ex modernis Theologis existi-mant diuisionem gratiæ in sufficientem, & efficacem, eamdem esse cum diuisione in gratiam excitantem, & adiuuantem, ac subin-Opinio Neote-
ritoriū Theol. affirms.

& statim

Probatur ex
Trid. & S. Aug.

Confirmatur
duobus argu-
mentis.

2.
Aliorum opini-
o afferentia
gratiam suffi-
cientem esse
proximè intel-
lectus illumi-
nationem.

3.
Statim que-
stionis.

Gratia suffi-
cientis proximè
duplex.

4.
Gratia proximè
sufficiens

Etiam tantum esse sufficientem; adiuuantem vero semper esse efficacem. Fundamentum huius sententiae est, quia Concil. Trident. sufficienter diuisit gratiam excitantem, & adiuuantem; ergo sub illis membris comprehendit etiam gratiam sufficientem, & efficacem, alias diuisio eius non fuisse sufficiens, neque totam diuisi amplitudinem exhaustisset: at vero gratia adiuuans semper est efficax, quia, ut Augustinus dicit, *nemo innatur, nisi qui aliquid sponte conatur*, ac proinde actu operatur, quod non sit sine gratia efficaci; ergo sufficiens solum pertinere potest ad gratiam excitantem. Confirmari hoc potest, quia gratia sufficiens est cui resisti potest, sed gratia excitans est huiusmodi, ut docuit Trident. sess. 6. Can. 4. immo illi soli resisti potest, nam adiuuans semper est efficax; ergo sola gratia excitans est sufficiens; è conuerso gratia sufficiens in sola gratia excitante continetur. Confirmatur secundò, quia is, qui resistit gratiae sufficienter excitanti, peccat si sit in materia præcepti, vel ei saltem imputatur si sit in materia consilij; ergo ex vi illius auxilium est sufficienter potens; ergo illud auxilium est sufficiens. Denique confirmatur, quia ante primum actum liberum nec præcedit habitus, nec alia gratia, quæ det posse, nisi gratia excitans; ergo illa sola sufficienter dat posse; ergo est auxilium sufficiens.

Imò nonnulli Moderni significant solum gratiam excitantem in intellectu receptam, ipsumque intellectum sufficienter illuminantem, esse gratiam simpliciter sufficientem. quod inde probant, quia illuminatio intellectus grata excitans est, & illi facile resisti potest; ergo autem solum sufficiat non requirit motionem voluntatis, quia si motio gratiae ad voluntatem perueniat, iam est efficax; ergo sufficiens gratia in solo intellectu consistit. Consequentia est clara, & antecedens probatur, quia si voluntas mouetur à Deo, non potest non moueri; ergo non potest illa resistere; ergo iam gratia est efficax. Alter (*& fortasse apparentius,*) id suaderi potest, quia excitatio intellectus est etiam excitatio voluntatis; intellectus quidem formaliter, voluntatis autem obiectivè: ergo in ratione gratiae excitantis illa sufficit respectu vtriusque potentiae; nam si voluntas postea iuuetur per adiuuantem gratiam, poterit operari sine alia excitatione; ergo illa sola gratia excitans in intellectu existens est simpliciter gratia sufficiens: nam constituit hominem potentem in actu primo ad operandum, tam per intellectum, quam per voluntatem.

Vt autem veram sententiam explicemus, supponimus questionem principaliter moueri de auxilio sufficienti proximè, nam remota sufficientia (ut dixi) per proportionem, & habitudinem ad proximam declaranda est, vt hic etiam in fine capituli adnotabo. Item sufficientia proxima duplex esse potest: una simpliciter, quæ collectivè includit omnia auxilia necessaria ad opus; alia est secundum quid sufficiens, idest, ex parte unius, vel alterius potentiae, sicut capite præcedenti dicebamus externam fidei, vel pœnitentia prædicationem posse esse sufficientem in suo genere externa propositionis obiecti; licet simpliciter non sufficiat. Hic ergo de auxilio simpliciter, & vndique sufficienti tractamus, consequenter vero etiam auxilium sufficiens, quod est veluti pars alterius, explicablem.

Dico ergo primò. Auxilium proximè sufficiens in primis requirit excitationem intellectus actu à Deo immissam, & in ipso intellectu

A receptam. In hac assertione omnes conueniunt, & est clarissima iuxta principia fidei; quia excitatione, sine qua homo non potest supernaturaliter operari, est simpliciter necessaria ad auxilium sufficiens: sed sine excitatione intellectus non potest homo supernaturaliter operari; ergo illa excitatione est in primis necessaria ad auxilium sufficiens; ergo ut tale auxilium sit proximè sufficiens, necessarium est, ut talis excitatione sit actu immissa à Deo, & in intellectu hominis recepta. Maior probata est latè in cap. 2. & 3. & est nota ex definitione auxilij sufficientis, & ex effectu quasi formalis eius, qui est dare posse simpliciter. Minor etiam nota est, quia excitatione intellectus nihil aliud est, quam illuminatio Spiritus Sancti, de qua Concil. Trident. & Araufic. docent non posse homines sine illa, sicut oportet, ad salutem operari, vel est idem, quod sancta cogitatio, de qua dixit Paulus, *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis.* estque initium bona operationis, ut dicit Augustinus de Prædestinatione Sanctorum cap. 2. & alijs locis sèpè citatis. Hinc ergo nota est prima illatio, quod sine gratia excitante intellectum, non potest intelligi auxilium sufficiens. Altera vero consequentia ex declaratione terminorum superius facta probata relinquitur; quia tunc dicitur auxilium proximè sufficiens, quando constituit hominem in actu primo proximè potentem ad operandum: excitatione autem non potest constitueri intrinsecè, & proximè potentem in actu primo, nisi sit immissa intellectui, eumque actu immutet; ergo hoc modo necessaria est ad auxilium proximè sufficiens; & hæc ratio idem probat de omni gratia excitante, quæ ad actuum necessaria fuerit, quia nisi iam sit in homine actu recepta, non constituit illum potentem in actu primo ad operandum, & consequenter talis homo non habebit auxilium proximè sufficiens, sed solum remotè, & in potentia modo supra explicato, de quo modo habendi auxilium sufficiens infra latius dicemus.

Dico secundò. Secundum legem ordinariam auxilium proximè sufficiens includit etiam excitationem voluntatis ipsi immissam, eique inhaerentem, & illam actu, & formaliter immutantem. Hæc assertio præcipue probanda ex dictis libro præcedenti, vbi ostendimus hanc gratiam esse ordinariè necessariam ante liberum consensum voluntatis. Nam hic probatum est auxilium sufficiens integrum, includere auxilium necessarium ad opus, & ut sit proximè sufficiens, supponere hæc præuentientia, & excitantia auxilia, ut homini collata: ergo in illis includitur excitatione voluntatis. Deinde hoc sentit Concil. Trident. dicto cap. 5. sess. 6. dicens, *Ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam abjecere potest.* vbi media illuminatione, quæ ad intellectum spectat, dicit Deum tangere cor, idest, voluntatem ipsam excitare per inspirationem, seu motionem aliquam in illa receptam. Vtrumque ergo requirit ad sufficientem gratiam; quod magis declarauit Concil. Senon. in decretum fidei cap. 15. dicens, *Luxta sacram Scripturam extendimus liberum arbitrium, ut voluntas humana misericordia præuenientis auxilio suffulta, & interiori quodum, & occulto secretioris inspirationis afflatu contenta sepe conuertat in Deum, neque tamen tanta gratia necessitas libero praividicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu.*

Habet eandem doctrinam Augustin. lib. 2. de S. Prospero. peccator.

requirit exci-
tationem intel-
lectus in eore-
ceptam.
Probatur af-
fertio.

Excitatio in-
tellectus est il-
luminatio Spi-
ritus Sancti
sua sancta co-
gitatio.

Gratia proxi-
mè sufficiens
quæ?

5.
Gratia proxi-
mè sufficiens
requirit etiam
excitationem
voluntatis ei-
que inhaerentie.
Probatur af-
fertio.

Ex Concilio
Tridentino.

Et Senonenki:

Ita ex S. Aug.

peccator, merit. cap. 17. & sequentibus, & lib. 2. contra duas epistolas Pelagian. cap. 9. quibus locis docet, sine praeueniente gratia, quæ & illuminat intellectum, & præparet voluntatem, detque illi suavitatem in bene operando, non posse hominem bonum inchoare; ergo tota illa gratia excitans in sufficienti auxilio includi debet, vt det posse; fuisus verò id docet, & explicat Prosper lib. 2. de vocat. gent. cap. 15. alias 3. docet gratiam sufficientem omnibus hominibus dari, in cap. autem 26. alias 9. exponit varios actus, in quibus haec gratia consistit, dicens, *dando intellectum, inspirando consilium, eisque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo, paulo post subiungit, que opitulatio per innumeros modos sine occultis, sine manifestis omnibus adhibetur, & quod à multis refutatur, ipsorum est nequitie.* Vtramque ergo excitationem, & intellectus, & voluntatis, requirunt Patres secundum ordinarium modum iustificandi homines, vt integrum sit auxilium, quod ad credendum, vel bene operandum datur. Quod autem illud non transcendat per se rationem sufficientis auxiliij, manifestum est, quia potest sepe non habere effectum: nam Concil. Trident. ait posse res ita resisti vocationi includenti illuminacionem, & inspirationem, ac tactum cordis, loquiturque de potestate resistendi morali, & ordinaria, quæ in actum reducitur: & Concil. Senonen. hoc confirmat ex illo Act. 7. *Vos Spiritui Sancto resistitis.* quod verbum non potest tantum, sed actum probat: supponit autem illos habuisse vtramque excitationem, & idem affirmat expressè Prosper.

Et ratio est, quia tale auxilium neque voluntati necessitatem imponit, neque per se, & præcisè spectatum habet, vnde semper, & infallibiliter voluntatem ad opus inducat, aut determinat, quod in libro sequenti ex professo ostendendum est, nunc verò facile declaratur occurrendo primo, & proprio fundamento secundæ sententiae, quod in eo peccat, quod non distinguit in voluntate motum gratiæ excitantis à libero consensu; cum tamen motus gratiæ excitantis etiam in voluntate receptus realiter distinctus sit à consensu libero, vt constat ex lib. præcedenti. Quantum verò ad illum motum excitantis gratiæ, verum est fieri non posse, quin voluntas moueat, quando Deus talem motum inspirat, & similiter quoad eumdem, verum est non posse voluntatem resistere, quin à Deo tangatur, & ideo motus ille est liber, sed necessarius, & quasi motus primo primus, vt supra dixi. Potest autem voluntas illi resistere non consentiendo illi per liberum motum, quia nec ab illo necessitatur, neque per se habet connexionem cum illo, quia cum ille motus sit imperfectus respectu liberi consensus, non est vnde illud per se habet coniunctum, neque vnde talem vim, aut causalitatem, per se loquendo, recipiat.

Dico tertio, auxilium sufficiente integrum, & proximum requirit, vt omne auxilium præueniens, quod à solo Deo dandum est, ex se, & ex sola eius voluntate penderet, non solum sit oblatum ex parte Dei, sed etiam actu datum, & in homine receptum, hanc assertionem pono propter auctores prioris sententiae, quia præter auxilia excitantia ponunt aliud præueniens, quod non putant esse necessarium ad auxilium sufficientem, vel quia inter adiuuantia auxilia illud enumeratur, & auxilium sufficientem ab adiuuantibus auxilijs omnino separant, vel quia censem tale esse illud auxilium præueniens, vt semper, & per se sit efficax. Nos autem è consenso probamus in primis assertionem, quia nullum datur auxilium præueniens præter excitantia, vt in lib. 3. probatum est. Sed auxilium

A sufficiens actu includit omnia auxilia excitantia, vt ex præcedentibus assertionibus patet; ergo auxilium sufficiente omnia præuenientia necessariò includit.

Deinde data hypothesi, quod detur tale auxilium præueniens ab excitantibus distinctum, probatur etiam assertio, quia auxilium sufficiente includit omnia auxilia necessaria ad operationem liberam, vt aliquo modo existentia in libera hominis potestate, vt in cap. 2. latè probatum est: ergo etiam tale auxilium præueniens, si necessarium est ad opus, debet esse in potestate hominis, vt opus, vel operis omissio homini libera sit: ergo tale auxilium præueniens datum est homini, vt in ipso sit actu receptum cum ipso excitante auxilio, vt per illud operetur si velit, & hoc est, quod intendimus, vel est illi tantum oblatum, vt illud possit habere si velit, & sic auxilium illud, quod est actu receptum, nondum est proxime sufficiente ad illum actum, ad quem illud auxilium præueniens dicitur esse necessarium, sed tantum remotè, quia si tale auxilium est præueniens, & à solo Deo fieri debet, dum actu non datur, non potest constitui in potestate hominis, nisi mediante alio actu, quo homo se disponit ad tale auxilium obtainendum, vt cap. 2. ex Concil. Trid. declarauit: ergo auxilium illud, quod supponitur actu datum est, proxime sufficiente ad illam priorem dispositionem, & ita ad illam includit omnia auxilia præuenientia necessaria actu data, & respectu vltioris actus est tantum remotè sufficiente; ergo in uniuersum auxilium proxime sufficiente includit omnia auxilia præuenientia in ipso homine iam recepta. Auxilium autem remotè sufficiente cum proportione includit illa, vt existentia in potestate libera hominis, vt satis explicatum est.

Secundò idem probatur, quia auxilium proxime sufficiente dat integrum posse; ergo dat actu omnia auxilia præuenientia. Antecedens notum est tum ex dictis cap. 2. tum etiam, quia dat potestatem liberam, idèq; imputatur homini si non operetur: consequentia verò probatur, quia auxilium præueniens à solo Deo fit in nobis sine nobis saltem liberè operantibus: ergo comparatum ad actum liberum, propter quem datur formaliter, dat posse, & non agere. Probatur consequentia, quia illud auxilium, quando actu à Deo datur, prius saltem natura in nobis recipitur, quam nos per illud operemur: ergo non dat per se, ac formaliter agere, sed posse agere. Probatur consequentia, quia non dat actu secundum, sed aliquid prius illo, per quod ipse actus secundus fit: ergo datur tamquam actus primus proximus actui secundo, vel tamquam principium eius: ergo dat posse efficere actum secundum. Respondebunt illud auxilium præueniens, quod & distinctum est à toto auxilio excitante, & post illud datur, non separari ab actu secundo, propter quem datur, sed infallibiliter illum inferre, & ideo non dare posse, sed agere. Sed contrà, quia etiam quando actus secundus est necessariò coniunctus cum potentia, distinguuntur posse ab agere, quia necessaria connexio non confundit actionem cum potestate: semper ergo aliunde habet res vt posse, & aliunde, vt agat, patet in lumine gloriæ, quod non separatur à visione, sed infallibiliter, ac necessariò infert illam, & nihilominus dat formaliter posse, agere autem consequenter, seu efficienter, nam formaliter agere est ab actione, ergo in praesenti dato, & non concessu, quod illud præueniens auxilium infallibiliter inferat voluntatis consensum, nihilominus per se, & formaliter dat posse, & non agere, nisi subsequenter, & effectuè agendo simul cum voluntate; ergo auxilia, quæ procedunt ante hoc

Gratia proxime sufficiente prius natura in nobis recipi debet, quam vt per eam operemur. Occurritur responsioni.

Posse semper distinguuntur ab agere.

vltimum

vltimum præueniens, non dant integrum posse, cùm expectent aliud completiuum ipsius posse: ergo sine tali auxilio præueniente, non sunt sufficientia, nam de ratione auxilij proximè sufficientis est, vt includat omne auxilium præueniens necessarium ad opus.

Dico quartò, auxilium proximè sufficiens non includit sola auxilia excitantia, sed etiam aliquo modo adiuuantia, non quidem vt actu data, sed vt positâ aliquo modo in proxima hominis potestate. Hæc assertio ex dictis in cap. 2. probata ferè relinquitur; breuiter tamen potest in generali sumi ex Concilio Tridentino sess. 6. Can. 3. sic definiente, *Si quis dixerit sine Spiritu Sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem posse, &c.* Ergo ex doctrina Concilij non solum auxilium excitans, quod nomine inspirationis intelligitur, sed etiam adiuuans, quod nomine adiutorij significatur, necessarium est, vt homo possit operari: sed auxilium simpliciter, & collectiue sufficiens includit omnia auxilia necessaria ad posse, vt fatis probatum, & explicatum est; ergo tale auxilium sufficiens includit, non tantum excitantia auxilia, sed etiam adiuuantia.

Gratia adiuuans est duplex.

Nemo iuuatur, nisi qui aliquid sponte conatur ex S. August. quo sensu.

Probatur assertio ratione.

A tem includat illam vt oblatam, & paratam ex parte Dei, propter rationem sàpe factam, quod auxilium sufficiens debet includere aliquo modo omnia necessaria ad opus, quia alias non erit in absoluta potestate hominis operari per tale auxilium, quia non potest operari sine habitu, vel aliquo principio supplente vicem habitus; ergo si nec habet habitum, nec aliquod principium loco illius actu datum, nec etiam paratum, ac positum in hominis potestate, reuerà non habet potestatem ad operandum; quia hæc potestas non est innata, loquimur enim de auxilio sufficiente ad actus supernaturales, sed debet extrinsecus prouenire, & à Deo dari: non potest autem dari, nisi altero ex illis duobus modis, scilicet, vel quia sit homini infusa per habitum, vel aliam rem præuiam inhærentem potentia, vel quia Deus paratus sit ad supplendum aliter coefficientiam habitus. Quis enim alius modus cogitari potest; ergo si nullo ex illis modis hæc gratia adiuuans confertur, non est in homine potestas ad tales actus, ac proinde nec auxilium sufficiens: ergo gratia sufficiens etiam ex hac parte includit aliquo modo auxilium per modum principij adiuuans.

Vltimò dico auxilium excitans non conqueriti cum auxilio sufficienti, quia potest auxilium excitans interdum esse efficax. hæc assertio pendet ex dicendis in libro sequenti, & probatio eius ad illum locum pertinet; hic solùm eam proponimus, tum vt distinctio inter auxilium sufficiens, & efficax, & similiter inter auxilium excitans, & sufficiens intelligatur: tum etiam vt argumentis in principio positis satisfaciamus, quod, suppositis quæ diximus, non erit difficile.

Ad primum ergo de diuisione auxilij in excitans, & adiuuans, sumptum ex Conc. Trid. respondemus negando consequentiam, qua inferitur auxilium sufficiens contineri sub altero membrorum, quæ ponit Concilium, vel cum illo conuerti, quia singula membra præsentis diuisionis possunt vtrumque membrum à Concilio positum ex parte comprehendere, vt ostensum est; quo circa illo argumento solùm probatur auxilium sufficiens non includere alia auxilia, nisi vel excitantia, vel adiuuantia, quia reuerà non dantur alia, non tamen inde sequitur vel auxilium sufficiens includi in solis excitantibus, vel efficax in solis adiuuantibus, quia hæc diuisio, quam nunc tractamus, longè diuersa est ab illa, nam illa datur de auxilijs secundum intrinsecam rationem eorum, hæc datur de auxilijs secundum modum connexionis, quam habent cum effectu libero per illos intento. Vnde in priori partitione auxilium excitans, & adiuuans sigillatim, & diuisim (vt sic dicam) spectantur secundum id, quod vnumquaque eorum per se, & proxime confert libero arbitrio. In hac verò partitione considerantur collectiue, vel quatenus ad sufficiemtiam, vel quatenus ad efficaciam operandi liberum actu, necesse est tam auxilium excitans, quam adiuuans concurrere. Vnde cùm in illo argumento additur non posse adiuuans auxilium esse tantum sufficiens in suo ordine. Respondemus esse verum de toto auxilio adiuuante actu dato, & per modum actionis, non verò de adiuuante, vel dato per modum principij tantum, vel oblatu, & positu in manu hominis, quo ad actuale adiutorium.

Vnde ad primam confirmationem respondetur, non solùm gratia excitanti, sed etiam adiuuanti data per modum principij, vel oblatu per modum concursus, & actionis resisti posse, vt nunc suppono, & in lib. seq. ostendam. Ad confirmationem secundam dicimus, auxilia excitantia

Auxilium sufficiens debet includere aliquo modo omnia necessaria ad opus, alioqui non erit in absoluta hominis potestate, te operari.

Auxilium excitans cum sufficiente non converuntur,

Soluuntur argumenta initio proposita: Ad primum responderetur.

Gratia adiuvanti data per modum principij, vel oblatu per modum concursus posse resisti.

citantia externa simul cum internis, si non secum afferant auxilia adiuuantia, vel actu data, vel sufficienter oblata, ita ut sit in potestate hominis illa habere, si voluerit, non sufficere ut homini possit ad peccatum imputari, quod talibus excitationibus non vtatur, ut satis probatum est: quia verò secundum ordinariam legem, & debitam prouidentiam vnum auxilium non datur sine alio, altero ex dictis modis, ideo peccat, qui sufficienter excitatus vocationi repugnat contra aliquod præceptum.

Quod adiuuat per modum principij physici, non semper esse homini inhærens. Ad tertiam confirmationem respondeatur etiam gratiam adiuuantem per modum principij physici, dare suo modo posse, ut ex dictis inscici, non semper esse homini inhærens, vt in præcedenti libro notum est.. Nec oportet, id per est homini quod adiuuat per modum principij physici semper esse homini inhærens, vt in præcedenti libro tetigi, & probauit, sed potest Deus ipse vt paratus ad cooperandum homini esse principium in actu primo adiuuans. Vnde in his argumentis, vt sèpe notaui suprà, sèpe in eo peccatur, quod non distinguitur inter auxilium adiuuans in actu secundo, vel in actu primo, nec vt actu datum, vel vt oblatum, & positum in hominis potestate. Et ex eodem defectu procedit argumentum secundum positum cap. i. in principio, quod hic solutum relinquitur. Denique argumenta illa non probant, omne auxilium excitans esse tantum sufficiens, quia licet auxilium excitans distinguatur ab adiuuante, & sine illo non consequatur effectum, tamen tale esse potest, vt infallibiliter secum afferat auxilium adiuuans, & ita esse potest efficax, vt libro sequenti ex professo tractabitur.

C A P V T V.

Vtrum gratia sufficiens sit tantum actualis, vel etiam habitualis includat.

Hoc dubium petitur in primo argumendo, in primo capite relatio, quia sufficiens dat posse, ut proxime diximus: in superioribus autem dictum est, habitum infusum dare posse operari supernaturalem actum; ergo habitus est propriè gratia sufficiens. In contrario vero est, quia multis datur auxilium sufficiens, quibus non datur habitus, vel priusquam illis detur habitus, ut patet in infidelibus, qui habitum fidei non habent, & consequenter nullum infusum habent, quia habitus fidei est primus inter infusos; & tamen illi habent auxilium sufficiens, ut infra dicemus; ergo habitus nec est auxilium sufficiens, nec ad illum requiritur. Secundum gratia sufficiens continetur sub genere auxilii; at vero habitus non est auxilium, nam auxilium dicit actualem motionem; ergo. Tertio etiamsi supponatur, habitus ille indiget actuali motione ut operetur; ergo non ipse habitus, sed motio est auxilium sufficiens.

In hoc punto parua est in re difficultas, & ideo ut tollatur controvèrsia de verbis, suppono in primis, hic non esse sermonem de quacumque gratia sufficiente ad salutem, vel ad remissionem peccati, sed ad vitam aeternam consequendam, sic enim gratia habitualis sine operatione potest interdum esse sufficiens, ut patet in paruulis. Agimus ergo de gratia sufficiente ad bene moraliter, & supernaturaliter operandum, nam propria auxilia gratiae ad operationem dantur. Sic ergo auxilium sufficiens duobus modis dicitur, ut sèpe animaduerti. Primo, ut in aliqua operatione determinata, & speciali sufficit, secundum quasi col-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A lectiue, ut includens omnia necessaria, quibus homo fit simpliciter, ac moraliter potens ad eliciendum supernaturalem actum. Priori modo habitus charitatis dicitur principium sufficiens ad eliciendum actum amoris Dei, & lumen gloriae est principium sufficiens ad videndum utique in ratione proximae virtutis ex parte potentiae ad agendum. Neutrum autem est sufficiens absolute, & in omni genere; nam intellectus informatus lumine, licet sit potens ex parte sua, non est tamen absolute sufficiens ad videndum, nisi habeat speciem, vel essentiam Dei per modum speciei coniunctam. Sicut visus corporeus est sufficiens ad videndum in ratione principij remoti proximi, & potentiae vitalis, non tamen absolute, nisi habeat speciem: & ideo sufficientia non simpliciter consistit in uno tantum auxilio, vel principio, sed collectionem plurium requirit. Imò si loquamur de sufficientia, quæ physicè, & moraliter proxima sit, non solum requirit collectionem omnium principiorum per se requisitorum ad operandum: vt, ignis non est simpliciter sufficiens ad calefaciendum rem distantem, ita manentem, nec Sol ad illuminandum cubiculum vndique clausum, & sic de alijs; ergo sufficientia simpliciter includit omnia, & quasi collectiva est, & ita nunc de illa loquimur, quia illa est necessaria, ut homo & simpliciter, & absolute sit potens ad agendum, ita ut actus sit in libertate eius, eique imputetur, si non faciat, vt videbimus.

Deinde obseruo ex supradictis dupliciter fieri posse à nobis actus supernaturales, scilicet connaturali modo, & per principium intrinsecum in nobis permanens, vel præternaturali modo, ut sic dicam, prævia tantum motione primi agentis subleuantis potentiam ad operandum supernaturaliter sine habitu sibi inhærente. Nam de priori modo multa dicta sunt in libro quarto ex quibus satis constat, quomodo ille modus supernaturaliter sit possibilis, & ordinarius in hominibus fidelibus, & iustis, ratione habituum infusorum, qui in illis sunt, & quomodo dicatur connaturalis, non quidem respectu potentiae secundum se spectatae, sed respectu habitus infusi. Et inde intelligitur cur alterum modum vocemus præternaturalem, non solum quia supernaturalis est respectu potentiae, sed etiam, quia nos habet dictum modum connaturalitatis, & quod hic etiam modus sit possibilis in libro quarto, & quinto, & in materia de visione beata dictum à nobis est, & sumitur ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4. Patet ex Concilio Tridentino.

E dicente contritionem imperfectam esse dominum Dei, & Spiritus Sancti impulsu, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis. Imò etiam de prima contritione perfecta infra ostendemus, non elicci ab habitu, sed etiam esse à Spiritu Sancto mouente.

His ergo positis dicendum in primis est, respectu actuum supernaturalium, ut connaturali modo fiant, habitum esse principium necessarium, & in suo ordine sufficiens, non tamen esse absolute, & simpliciter auxilium sufficiens, licet aliquo modo dici potest in illo includi. Assertio est facilis quoad omnes partes. Nam in primis licet habitus infusus non sit simpliciter necessarius ad agendum, supernaturaliter, est tamen necessarius ad connaturaliter agendum, quia vox illa connaturaliter quasi relativa est, & dicit respectum ad internum principium permanens. Deinde clarum est ex dictis suprà, infusum habitum in suo genere esse principium sufficiens, id est,

Sufficientia physica, & moraliter proxima, quid requirat.

Duobus modis actus supernaturales à nobis possunt elici: scilicet connaturaliter, & præternaturaliter.

Patet ex Concilio Tridentino.

4. Habitus infusus est principium necessarium, & sufficiens, sed non absolute, id ad actus supernaturales connaturaliter edendos.

Probatur assertio.

D. Thom.

Habitus indigere actuali Dei auxilio.

Est tamen vnu ex requisitis ad auxilium sufficiens totale.

S. Sine habitu actus supernaturales possunt fieri per auxilia Dei actualia præternaturaliter. Probatur assertio.

Respons. ad rationem dubitandi.

Vox, auxiliij, sumitur pro quocumque Dei adiutorio, seu gratia sufficiente.

in ratione principij dantis voluntati, vel intellectui internam virtutem agendi, vt in quarto libro declaratum est, quia in eo genere unus habitus sufficit ad proprium actum, est enim in suo genere perfectus, & plures fingere esset superuacaneum, & contra perfectionem talium virtutum, & eadem ratione posset in infinitum procedi, vt recte argumentatur Diuus Thomas dicta quæst. 109. art. 6. & docet in art. 9. & 10. Sic enim inuenitur sufficiencia in habitu; nihilominus tamen verum est, non sufficere habitum in ratione auxiliij, seu adiutorij diuini, quia habitus indiget actuali auxilio diuino ad operandum, tum ex parte intellectus, seu obiecti, vt excitetur mens ad bene vtendum infuso habitu: tum ex parte principij, seu ipsius habitus, & potentiae, quæ operari non potest sine actuali concursu Dei eiusdem ordinis cum operatione, vt ex libro superiori constat. Igitur solus habitus præcise sumptus non potest dici auxilium absolute sufficiens, & quasi collectiuè, vt declarauit. Poterit tamen dici vnum ex requisitis ad auxilium sufficiens integrum, & totale (vt sic dicam) respectu talis modi operandi utique connaturaliter, vt satis declaratum est.

Deinde dicendum est, vt actus supernaturales absolutè fieri possint, saltem præternaturaliter in sensu declarato, habitus non computari in auxilio sufficienti, sed absque illis per auxilia actualia dari posse, & frequentissime dari. Hæc etiam assertio perspicua est: nam ad hunc modum efficiendi hos actus non est necessarius habitus, qui sit principium illorum, vt declaratum, & probatum est: ergo sine habitu potest dari potentia adiutorium sufficiens ad tales actus eliciendos, quia ad auxilium sufficiens solum requiruntur ea, quæ ad efficiendum actum simpliciter necessaria sunt. Item sine habitu datur auxilium efficax ad efficiendos actus supernaturales dicto modo, quia nullus actus supernaturalis haberi potest sine auxilio efficaci, vt libro sequenti dicemus, & sepe tales actus fiunt, & non ex habitu: ergo datur tunc ad illos auxilium efficax; ergo & sufficiens, prout in efficaci includitur; ergo etiam poterit dari solum auxilium sufficiens, quod non consequatur effectum, quia est contingens ex libertate arbitrij, vt auxilio sufficienti resistat. Hinc recte concluditur auxilium sufficiens, quod datur ad supernaturales actus hoc modo efficiendos in solis auxilijs actualibus consistere; nec contra hoc procedit ratio dubitandi in principio positiva, quia licet habitus det posse, non est tamen necessarius simpliciter ad illud posse, sed solum ad posse tali modo, scilicet connaturaliter, absolutè verò illud posse per alia auxilia à Deo suppletur; & ideo ad alium modum agendi potest esse auxilium sufficiens sine habitu.

Ex argumentis verò superiori loco positis, primum probat hanc posteriorem assertionem: tertium verò probat secundam partem superioris assertionis, vt facilè consideranti patebit. Secundum autem facit vim tantum in voce auxiliij, quæ videtur motionem actualem significare. Veruntamen, vt suprà dixi, etiam potest sumi pro quocumque Dei adiutorio, siue detur per motionem, siue per habitum, siue quocumque alio modo, & hoc modo dicimus habitum interdum includi in auxilio, vel, vt tollatur vocis ambiguitas, in adiutorio, vel gratia sufficiens ad certum modum operandi; quia verò in præsenti præcipue agimus de actuali gratia, ideo in sequentibus rigorosè loquemur de auxilio sufficienti ad operandum, secluso habitu, de cuius efficientia

A in libro quarto satis dictum est. Quomodo autem efficientia eius suppletatur quando potentia sine illo operatur, in libro quarto explicatum est; nunc ergo de auxilijs actualibus agemus.

Denique hinc facile satisfit primo arguento in præcedenti capite posito, in quo petebatur, quodnam sit diuisum superioris diuisio-
nis, in quo in primis interrogari potest, an sit auxilium externum, vel internum, in quo dicendum est diuisiōnem maximè dari de auxilijs internis, quia tam ad sufficientiam, quam ad efficaciam gratiæ in primis necessaria fūnt, & ad utrumque possunt interdum satis esse, quæ omnia ex dictis satis probata fūnt; B quia verò secundum ordinariam prouidentiam etiam externa auxilia desideratur, ideo diuisiōnem ita intelligendo dicendum est in diuiso utraque auxilia externa, & interna quasi collectiuè comprehendendi.

Deinde potest inquiri, an in diuisione illa actuale, vel habituale auxilium diuidatur: dicendum est autem si intelligatur diuisio de auxilijs sufficientibus, vel necessarijs ad quemcumque modum operandi, sic nec solum actuale adiutorium, nec tantum habituale ibi diuidi, sed ab utroque abstrahere, & utrumque includi posse. Nam si membra sumantur collectiuè, vt reuerâ sumi debent, etiam diuisum debet esse quid collectuum, vt sit membris proportionatum: ideoque in illo quatenus colligit multa, includuntur actualis, & habitualis gratia: abstrahit tamen à collectione includente utramque, vel alteram tantum, quia interdum poterit auxilium sufficiens, imò etiam efficax utramque gratiam actualem, & habitualem inuoluere, interdum in solis actualibus auxilijs consistere potest, quamvis nunquam possit per solos habitus compleri, vt in secundo arguento in secundo membro eius satis probatur. Quod verò in primo membro dicitur, auxilia actualia sola non posse sufficere, ad operandum simpliciter, falsum est, nec inde fit habitus esse superfluos, quia ad modum connaturaliter agendi necessarij sunt, & hoc est satis. Quod denique in tertio membro obijcitur de paruulis baptizatis, non est ad rem, quia licet illi habeant gratiam sufficientem, imò, & efficacem (si ita licet loqui) ad salutem consequendam, si in eaestate moriantur, non tamen habent auxilium sufficiens ad operandum, quia pro tunc non sunt capaces operationis, hic autem de auxilijs ad operandum loquimur, vt dixi.

Tandem inquiri potest, an diuidatur ibi auxilium excitans, vel adiuuans, de quo in sequenti capite dicemus.

Diuisio gratiæ in sufficiencie, & efficacie, comprehendit auxilia tam interna, quam externea.

Falsum est ut auxilia sola actualia non posse ad operandum sufficere. Paruuli baptizati habent gratiam sufficientem, & efficacem, si eaestate moriantur ad salutem consequendam, non ad operationem.

C A P V T VI.

An auxilium aliquod verè sufficiens sit ex se inefficax, vel unde id habeat, quando tale esse contingit.

Quoniam dictum est, auxilium sufficiens: ut distinguitur ab efficaci, quasi priuatiū illi opponi, ideoque in re ipsa inefficax inueniri, ideo explicandum est, vnde habeat hanc inefficaciam, & inde etiam constabit, quid illa sit? solum autem potest hæc inefficacia prouenire vel ex natura auxilij, ac proinde ex parte Dei, vel parte hominis, & liberi arbitrij eius: inter hæc igitur tantum quæstio versatur. Oportet autem supponere sermonem esse de auxilio proximè sufficienti, idest, quod ad potestatem agendi proximè sufficit, modo superiorius explicato. Nam si tantum remotè auxilium dicatur sufficiens, tunc adhuc expectatur aliud maius auxilium præueniens, ut fiat proximè sufficiens, & quamdiu hoc non obtinetur, prius erit inefficax ex defectu vltioris auxilij, poteritque illa inefficacia homini imputari, quia per prius auxilium non fecit id, quod proximè poterat vt maius auxilium obtineret. Et ita in auxilio remotè sufficienti facile explicatur inefficacia consistens in defectu auxilij completi, ut sit proximè sufficiens. Et similiter facile intelligitur, quomodo non in Deum, sed in hominem refundatur. Hic autem agimus de auxilio, quod per se est proximè sufficiens in ratione excitantis, & adiuuantis in actu primo, & nihilominus illum effectum non consequitur, propter quem proximè datur.

Dixerunt ergo aliqui, quantumvis auxilium sit proximè sufficiens, nihilominus præcisè spectatum esse de se inefficax, nisi illi addatur aliud, à quo efficaciam accipiat, ideoque ex intrinseca limitatione eius prouenire, ut effectum, propter quem datur, non faciat, quia nimirum deest illi maius auxilium præueniens, sine quo nunquam ex solo auxilio sufficiens præcisè spectato sequitur opus. Vnde fit vt talis inefficacia in Deum ipsum refundatur, saltem negatiū, seu indirecte, quatenus Deus ex se non vult illud peculiare auxilium præstare, sine quo auxilium sufficiens effectum consequi repugnat. Atque ita hæc inefficacia partim est ex natura auxilij sufficientis, quatenus ex se illam habet, nec dat facere, sed tantum posse; partim ex Deo, quia suo arbitrio vult tantum dare auxilium sufficiens, & non efficax.

Fundamentum huius sententiae sumitur à contrario, quia auxilium efficax de se, & natura sua est efficax, & est necessarium ad operandum; ergo auxilium sufficiens de se est inefficax, vt illum assequatur effectum. Probatur consequentia, quia auxilium sufficiens hic sumitur vt præcimum, & separatum in re ipsa ab efficaci; ergo sic solitariè sumptum de se est inefficax, quia deest illi auxilium necessarium ad efficaciam, & confirmatur primò, quia si affirmatio est causa adæquata affirmationis, negatio est causa negationis, sed auxilium de se efficax est ultima ratio adæquata actualis sufficientiæ voluntatis, & auxilij sufficientis; ergo carentia eius est adæquata ratio, ob quam auxilium sufficiens manet inefficax; auxilium enim sufficiens integrè subsistit

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A fine efficaci, & ex natura sua illud secum non affert, neque præbet viam, aut vires ad obtainendum illud, quia iam non esset auxilium proximè sufficiens, sed remotè ut explicauit; ergo de se est inefficax, quia nisi aliunde accipiat efficaciam, nunquam illam habebit; & hoc est esse de se inefficax. Confirmatur secundò à signo, nam auxilium sufficiens tantum, nunquam omnino habet effectum, & hoc est adeò infallibile, vt nunquam deficiat; ergo signum est tale auxilium de se habere hanc inefficaciam, nam causa, quæ nunquam infallibiliter consequitur effectum, meritò censetur ad talem effectum ab intrinseco insufficiens.

B Hæc sententia videtur posse tribui aucto-ribus opinantibus auxilium efficax esse. 3. Autthores hu- etiam prærium, seu præueniens, esseque de se efficax, ac phycicè prædeterminans voluntatem, ac necessarium ad operandum. Nam ex hoc principio sequitur altera af-sertio de auxilio sufficiente, vt explicatum est. Nihilominus tamen multi ex his aucthoribus, licet concedant auxilium suf-ficiens de se non esse efficax, nihilominus non audent dicere primam rationem, ob quam tale auxilium in re manet tantum sufficiens, & inefficax, esse solam Dei voluntatem, sed homini esse tribuendum, quod difficulter cum priori fundamento conciliatur, vt hic, & latius in sequenti libro videbimus.

C Alij verò non dubitant in Dei voluntatem, & prouidentiam tamquam in primam ra-Quomodo dicem reuocare, quod auxilium sufficiens ita detur, vt inefficax maneat in his, in Deus dicatur ab illis esse quibus non operatur, quia auxilium de se efficax est necessarium ad opus Dei, & sua voluntate dat illud cui vult, & negat illud cui vult, iuxta illud, *Non est volentis, nec currentis, sed Dei miserentis;* cùm enim Deus sit supremus Dominus suorum auxiliorum, potest illa distribuere sicut vult, & nemini facit iniuriam, & videntur hi Doctores quoad hanc partem consequenter loqui, quia auxilium de se efficax est prærium, & necessarium: non potest autem homini illo carenti imputari, quod ei non fuerit datum, quia sine illo nihil facere potuit, quo illud obtineret, vt infra pres-causa ineffica-sūs vrgebimus. Addo verò, licet auxilium efficax non sit de se tale, sed in voca-tione congrua consistat, nihilominus posse videri soli Deo attribuendum esse, quod homo non recipiat vocationem congruam, ac subinde, quod eius vocationis sit tantum sufficiens, & non efficax. Probatur, quia cui Deus præbet primam vocationem con-gruam, sua sola voluntate donat, quia non potest homo illam mereri, vt infra ostendemus; ergo cui non donat illam, etiam sua voluntate non donat. ergo hoc modo Deus est causa inefficacis auxilij. Prima consequentia probatur, tum rationib-causa negationis, quod si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis, tum quia cùm vocatione antecedat li-beratem hominis, non potest homo esse in causa, quod talis, vel talis sit. Tum denique, quia illa distributio vocationum prouenit ex sola dispositiōne diuinæ prouidentiæ. nam Deus quosdam sola sua liber-tate præelegit efficaciter ad gloriam, vel ad fidem, vel ad pœnitentiam; alios non ele-git, & ideo prioribus dat vocationem, quæ habeat effectum in eis: posterioribus autem dat vocationem, quæ nunquam habeat effectum.

I.
Status questio-nis.

Prior sententia
doceat ineffi-cia-
ciam gratiæ
sufficientis, p-
dere, partim ex
natura ipsius
gratiæ suffici-
entis, partim ex
Deo eam dan-
te.

Fundamentum
eius sententiae
& probatio.

Confirmatur:

effectum; ergo tam efficacia vocationis, quam
inefficacia, in Deum tanquam in primam ra-
dicem, & causam refundi debet.

Potest in huius sententiae confirmationem adduci Augustinus dicta quæst. 2. ad Simplicianum circa medium, ubi expendens Christi verba, *Muli sunt vocati, pauci vero ele-cti, &c.* ait, *Vt quamvis multi uno modo vocati sint, tamen quia omnes non uno modo affecti sunt, illi soli sequantur vocationem*, qui ei capienda reperiuntur idonei. Et illud non minus verum sit, non est volentis, nec currentis, sed miseren-*tis est Dei*, qui hoc modo vocavit, quomodo erat aptum eis, qui sequuntur vocationem. Et statim adiungit, (quod ad præsentem rem spectat,) idem ferè de non electis dicens, *Ad alios autem vocatio quidem peruenit, sed quia taliis fuit, qua moueri non possent, ut eam capere apti essent, vocati quidem dicere potuerunt, sed non elec-ti, & non iam similiter verum est, igitur non miseren-*tis Dei*, sed volentis, atque currentis est hominis, quia non potest effectus misericordia Dei esse in potestate hominis, ut fru-strâ ille misereatur si homo nolit. Quia si vellet etiam iporum miserereri, posset ita vocare, quomodo illus aptum esset, & ut mouerentur, & intelligerent, & sequerentur. In quo discursu utrumque refert in diuinam voluntatem, nimirum, vel efficaciter, vel inefficaciter vocare, & hunc discursum ferè usque ad finem quæstionis prosequitur.*

Est præterea de eadem re difficillimus locus apud Augustinum libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 8. ubi de auxilio efficaci dicit esse gratiam secretam. *Quia occultè hu-manis cordibus diuina largitate tribuitur, & a nullo duro corde respuitur, ideo enim tribuitur ut cordis duritia penitus auferatur. & statim subiungit, Deum ita docere filios promissionis, id est, electos, quos preparauit ad gloriam; alios vero non ita docere, Cur (inquit) non omnes docet, ut veniant ad Christum, nisi quia omnes, quos docet, misericordia docet, quos autem non docet, iudicio non docet, quoniam cuius vult miseretur, & quem vult indu-rat.* Ergo ex Dei ordinatione prouenit gratia inefficacia in his, qui per illam non mouen-*t, imò (quod difficilius est) indicat inferius aliquos tantum exteriū vocari, & id est inefficaciter vocari, quia Deus internam gratiam non præbet. *Cum igitur (ait) Evangelium pra-dicatur, quidam credunt, quidam non credunt, sed qui credunt, Predicatore forinsecus insonante, intus à Patre audiunt, atque discunt: qui autem non credunt, foris audiunt, intus non audiunt, nec discunt.* Ergo hinc habet vocatio, quod sit inefficax; ergo id habet ex Deo negante internum auxilium.*

Tertiò est similis locus apud eumdem Augustinum libro de bonor. perseuer. cap. 14. ubi de Tyris, & Sidonijs, *Relecti sunt (utique in massa perditionis) qui etiam credere potuisse*, si nra illa Christi signa vidissent; sed quoniam ut crederent, non erat eis datum, etiam unde crederent, erat negatum. Ubi aperte sentit, sicut Deus ex libera sua prouidentia dispositione, quosdam elegit, in sua voluntate quibusdam dare gratiam efficacem, alijs eam negare, de quibus ait, *Si Dei aliori iudicio à perditionis massa non sunt gratia prædesti-natione discreti, nec ipsa eis adhibentur, vel dicta diuina, vel facta, per que possent cre-dere, si audirent utique talia, & viderent;* ergo ex eadem Dei voluntate prouenit, ut in alijs non electis vocatio sit tantum sufficientis, & non efficax.

Nihilominus dicendum est primò ineffica-

ciam sufficientis auxiliij nullo modo posse in-Deum refundi, nec illi ut causæ, nedum ut primæ radici attribui: sed prima, & vnica ratio huius inefficientiæ est voluntas humana. Probatur ex Scriptura, in qua hæc inefficacia non Deo, sed homini tribuitur, Act. 7. *Dura ceruice, & incircuncisis cordibus vos semper Spiritui Sancto resistitis:* atque interius vo-canti, & sufficienter inspiranti, & adiuuan-ti, quantum est ex se, ut recte Catholici Scri-ptores contra Caluinum ponderarunt, & su-pra diximus; sicut enim Paulus alibi dixit, neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus, ita enim resi-stere voci Prædicatoris exterius sonanti, nisi per illam vocem Spiritus Sanctus vocaret, non esset Spiritui Sancto resistere, & si voca-tio illa non esset interior de se sufficiens, illi non cooperari non esset duritia cordis, sed im-potentia, unde neque esset resistentia. Quan-do ergo vocationi internæ, & sufficienti Spiritus Sancti non consentitur, tunc Spiriti-tui Sancto resistitur; ergo talis resistentia tantum abest, ut possit Spiritui Sancto attri-bui, quod potius sit illi iniuriosa, & con-traria: vocatio autem sufficiens non fit inefficax, nisi per hanc resistentiam; ergo inefficacia auxiliij sufficientis nullo modo potest Spiritui Sancto attribui, sed est potius illi contraria.

C Et eodem modo probant veritatem hanc alia testimonia huic similia, ut est illud Matt. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, & nolnisti;* & illud Isai. 5. *Quid amplius face-re debui vinea mea, & non feci?* Nam pro-fectò si Deus ipse auctor esset inefficacia auxiliij, non solum facere omisisset aliquid debitum, sed etiam faceret aliquid indebitum, nam fuisset causa, ob quam vinea fructum non dedisset, nulla enim maior causa sterilitatis eius esse potest, quam inefficacia auxiliij. idem probant verba illa Osee 13. *Perditio tua Israel ex te, tantummodo in me auxilium tuum.* Nam perditio hominis in eo maximè posita est, quod gratiam Dei eu-cauit, & Spiritum extinguit, eius auxilio non vtendo, quod est illud inefficax redde-re; ergo hæc inefficacia hominis ab ipso est, non à Deo, à quo solum auxilium prouenit, inefficacia autem non est auxilium, sed potius dici posset defectus auxiliij, si à Deo pro-uiret. Denique hoc confirmant illa testi-monia, in quibus dicitur Deus hominum salutem velle, 1. Timoth. 2. Et illa in qui-bus dicit Deus, se nolle mortem peccatoris, sed ut magis conuertatur, & viuat, Ezech. 18. & 33. Nam cum inefficacia auxiliij neque digna potentia, neque vita, aut salus animæ subsistere potest; si ergo Deus procuraret ho-mini auxiliorum sufficientium inefficaciam, proculdubio hominis salutem velle, aut desi-derare fingeret.

E Secundò probatur eadem veritas ex Augu-stino, nam in dicta q. 2. ad Simplian. ita de Esau loquitur. *Noluit Esau, & non cucurrit, sed et si voluisse, & cucuruisse, Dei adiutorio peruenisse, qui ei etiam velle, & currere præ-stante vocaret, nisi vocatione contempta reprobus fieret.* ubi in solam Esau voluntatem cau-sam reuocat, ob quam vocatio illa non opera-ta est velle, & currere, quod est vocationem esse efficacem, quia nimirum illam contemp-sit, & eodem modo in lib. 83. quæst. 68. di-cit de Pharaone fuisse vocatum utique suffi-cienter, & quia vocationi obtemperare noluit, pœnam obdurationis meruisse. Et de voca-tis ad Cœnam Luc. 4. *Non omnes qui vocati sunt venire voluerunt, nec illi, qui venerunt, voluer-*

Inefficacia
gratia suffici-
tis non pender
à Deo, sed à
voluntate hu-
mana, ut à
prima radice,
Probatur afer-
tio ex S. Scrip-

Inefficacia
gratia suffici-
tia oritur ex
resistentia vo-
luntatis non
consentientis
Spiritus Sandio,

In quo posita
sit perditio ho-
minis.

6.

Probatur ex S.
Aug. in Esau.

In Pharaone.

vulerunt, venire possunt, nisi vocarentur. In eis ergo, qui non venerunt, ex sententia Augustini vocatio inefficax facta est, solum quia vocati venire noluerunt, vnde generaliter subiungit, *Negque illi sibi debent tribuere, qui venerunt, quia vocati venerunt, neque illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent vocati, erat in libera eorum voluntate.* Si ergo alteri non possunt tribuere, multo minus Deo. Tertio expressum, & egregium Augustini testimonium lib. 2. de peccatorum merit. cap. 17. vbi prius querit, *Cum voluntate humana, gratia adiuuante diuina, sine peccato in hac vita homo esse possit, cur non sit?* Et subiungit, *Possim facilius, & veracissime respondere, quia nolint.*

Homo in hac vita sine peccato esse non potest, quia non vult, & cur nolit, duas & subiungit. *Vt autem innotescat, quod latebat, & suaue fuit, quod non delectabat, gratia Dei est, qua hominum adiuuat voluntatem, qua ut non adiuuentur, in ipsis itidem causa est, non in Deo.* Quartò in libro de grat. & lib. arbit. cap. 2. reprehendit eos, qui etiam de ipso Deo se excusare conantur. Et contra eos obijcit illud Iacob. 1. *Deus neminem tentat, & illud Proverb. 19. Insipientia viri violat vias eius, Deum autem causatur in corde suo.* Si autem carentia efficacitatem auxiliij in Deum, ut in primam causam refundi posset, profecto magna ratione possent homines excusari apud Deum de ipso Deo. Denique hoc optimè confirmat idem Augustinus epist. 15. dicens, *Deum indurare aliquos non impertiendo misericordiam. & adiungit, Quibus eam non impertitur, neque dignisunt, neque merentur, ac potius ut non impertiatur, hoc dignisunt, hoc non merentur.*

Consentit huic doctrinæ, & tanquam Augustinianam defendit Prosper ad obiectiones Vincent. cap. 7. ad obiectiones Gallor. ad 7.

7. Probatur rationibus prima pars.

Inefficacia gratia sufficientis non potest esse sine peccato in materia præcepti.

Confirmatur auctorit. SS. August. & Prosperi.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A Gallor. in 7. cùm dixisset, *multos prius à Deo apostatare, & in sua auerione desinere, subiungit, sed hörum lapsus Deo tribuere immodice prauitatis est.*

Imò addo non solum in materia præcepti, sed etiam in materia consilij resistere diuinæ inspirationi, & auxilio diuino sufficienti, illudque inefficax reddere, nunquam esse ex Deo, sed ex homine. Ratio est, quia licet illa resistentia liberi arbitrij, per quam tale auxilium redditur inefficax, interdum non sit peccatum, semper est defectus quidam, & imperfæctio virtutis, ideoque non potest in Deum refundi. Item, quia quoties Deus præbet auxilium proximè sufficiens ad aliquod bonum.

B Deus non potest esse radix, & causa huius ineffectacitatem, seu resistentiam.

Propositum, vel actum ipsius hominis, procedit ex voluntate Dei saltet antecedente, qua verè, & non fictè cupit ut homo habeat talum actum; ergo non potest ipse Deus esse radix, & causa resistentia hominis, quia hoc repugnat cum illa Dei voluntate si vera sit, & non ficta. Nam velle quantum ex se est vt actus fiat, & alioqui impendere cooperationem hominis, vel ex propria voluntate esse causam eius, repugnantia sunt. Item, quia si vocatio est verè sufficiens, confert homini, & in eius potestate, & arbitrio constituit, quidquid necessarium est ad efficiendum actum, ad quem tale auxilium dicitur sufficiens; ergo fieri non potest ut per Deum ipsum stet, quominus talem actum effectuat, quia hoc aperte repugnat cum auxiliij sufficientia ex parte Dei. Atque hæ rationes concludunt vniuersaliter, & in quacumque materia, non posse inefficaciam auxiliij alioqui sufficientis ex parte Dei, ipsimet Deo tanquam primæ radici, aut veræ causæ attribui. Repugnat enim talis prouidentia modus, vel cum diuina voluntate, vel cum constantia, & immutabilitate voluntatis eius, ac subinde cum eius sapientia, & erga homines charitate.

C 8. Probatur secunda pars assertionis.

Atque hinc concluditur altera pars, nimirum solum hominem, & infirmam, ac fragilem voluntatem eius esse propriam causam inefficacitatem sufficientis auxiliij. Probatur primò, quia nulla causa creata, vt Dæmon, Cœlum, appetitus inferior, hominis suasio, vel alia similis, potest hominem cogere, seu necessitare ad non respondendum vocationi, quando illa sufficiens est, vt suppono; ergo ex sola extrinseca libertate hominis recipientis oritur ille defectus, quia Deus non vult illi inferre necessitatem, nec erat conueniens, quia destrueretur meritum, & humanus operandi modus, & alioqui voluntas ipsa creata deficiens est; illi ergo debet tribui defectus cooperandi gratia, non Deo. Item hoc evidenter probatur, quoties in hac resistentia, seu dissensu à vocatione peccatum interuenit, quia propria causa culpe, hominis est arbitrium: ergo quoties inefficacia auxiliij ex culpa hominis nascitur, illi tribuenda est, non alteri. Hoc item generaliter probat ratio de sufficientia auxiliij, nam si homini datur auxilium sufficiens ex parte Dei, quale à nobis explicatum est, per nullam causam extrinsecam potest efficaciter impediri, quia licet fortè instet tentatio, si auxilium Dei in eo tempore, & in ea opportunitate, in qua datur, est simpliciter sufficiens, consequenter de se potens est ad vincendam omnem tentationem: ergo quod homo succumbat, & inefficax redat tale auxilium, illi soli tribuendum est.

D E Et hoc satis confirmant adducta testimonia, quibus addi potest egregium Augustini testimonium lib. 3. de libero arbitrio cap. 16. dicens, *Ex eo, quod non accepit, nullus est reus, ex eo vero, quod non facit, quod debet, inste reus est: debet autem si accepit, & val-*

Confirmatur ex S. August.

*Ex S. Anselm.
& Hug. à S. Vi-
ctor.*

*Etiam in An-
gelis gratia in-
efficacia pen-
det ab eorum
libertate.*

*9.
Gratia sufficiens
non est de se
inefficax.*

*Ideo voluntas
indiget gratia,
quia ex se est
inefficax in ac-
tu primo.*

*Respondeatur
objectioni.*

*tatem liberam sufficientissimam facultatem. Vnde subinfert, Dum non facit quisquis, quod debet nulla culpa est conditoris. duo enim requirit Augustinus, ut aliquid homini imputet, scilicet voluntatem liberam, & auxilium sufficiens: hæc autem supponuntur in homine impediente auxiliij sufficientis effectum; ergo illi soli imputatur. Eandem doctrinam latè tradit Anselm. lib. de Concord. cap. 3. aliquantulum ab initio, vbi in summa docet, illi soli posse lapsum attribui, cui & adiutorium non defuit, (vtique sufficiens,) sed illud recipere noluit. Denique Hug. Victor. lib. de Sacram. part. 5. cap. 24. de Angelis, qui steterunt, & ceciderunt, ait: *Qui conuertebantur, idcirco bene mouebantur, quia gratiam cooperantem habuerunt; sed qui auertebantur, non ideo precipitabantur, quia gratiæ cooperantem non habuerunt, sed idcirco à Deo deserebantur, quia auertebantur, & precipitabantur.* In quo testimonio multa sunt notata digna, que pro discursu disputationis de gratia efficaci multum deseruiunt. *Quod verò nunc ad rem ponderamus, solum est etiam in Angelis non referri inefficaciam in auctore gratiæ, sed in liberum arbitrium. Et similia habet, licet obscurioribus verbis, in summa sentent. p. 2. cap. 3. quæ postea commodiori loco explicabimus.**

Tandem ex dictis concluditur auxilium sufficiens non esse de se inefficax, potestque in hunc modum declarari, & probari. Quia si gratia sufficiens est de se inefficax, vel intelligitur de inefficacia in actu primo, vel tantum in actu secundo (quæ distinctio in cap. 1. declarata est), neutrum verò dici potest: ergo. Minor probatur quoad priorem partem de actu primo, quia inefficacia in actu primo idem est, quod insufficientia; ergo si auxilium supponitur sufficiens, non potest esse de se inefficax in actu primo. Consequentia evidens est. Antecedens autem patet ex declaratione suprà data de auxilio efficaci in actu primo: nam oppositorum proportiona seruata, eadem est ratio: dicitur autem auxilium efficax in actu primo, quod de se potens est ad efficientium actum, etiamsi de facto effectus non sit. Hoc autem ipsum significatur nomine auxiliij sufficientis, & ideo Patres sæpe illud efficax vocant, vtique in actu primo, ergo si auxilium est sufficiens, est etiam de se efficax in actu primo. Vnde argumentor secundò, quia cum tali auxilio inefficaci voluntas non solum non operabitur, sed etiam non potest operari; ergo si voluntati datur solum auxilium de se inefficax, non potest illi imputari, etiamsi non operetur, cuius contrarium probatum est. Antecedens patet, quia sine actu primo de se efficaci, idest, habente vim actiuan necessariam, non potest potentia prodire in actum, maximè cùm etiam supponatur potentia de se inefficax ad actum, nisi aliunde eius defectus suppleatur. Vnde sumitur tertia ratio, nam ideo voluntas indiget auxilio superaddito, quia de se est inefficax in actu primo; ergo si auxilium, quod additur, est etiam de se inefficax, indigebit alio auxilio completere efficaciam in actu primo: ergo sine illo, erit impotens, prius auxilium, sicut est voluntas sine eodem auxilio. Tandem si auxilium sufficiens esset hoc modo inefficax, omnis defectus hominis in operando attribuendus esset defectus gratiæ, & consequenter Deo, & (vt sic dicam,) imperfectæ prouidentiæ eius, quod quā sit falsum, & ostensum est, & prosequar.

Dicit aliquis has rationes rectè procedere de auxilio proximè, & completè sufficienti,

A & de illo conuincere esse efficax de se in actu primo, nihilominus tamen posse dari auxilium absolute sufficiens, quod non est completum principium in actu primo, sed indiget aliquo alio complemento. Respondemus tale auxilium non esse proximè sufficiens respectu illius effectus, ad quem requiritur nouum auxilium per modum principij, & actus primi, & ideo necessarium esse, vt detur aliquis prior actus ad quem tale auxilium sit completè sufficiens, vel certè nullo modo esse auxilium sufficiens, ex dictis superioribus constare potest, & in sequentibus iterum, atque iterum occurret necessitas illud inculcandi. Vel denique aliud nouum auxilium non erit necessarium per modum principij, sed alio modo, nimirum per modum actionis, & ita non erit in se necessarium ad posse, sed ad agere. Oportebit igitur, vt sit in potestate hominis habentis auxilium sufficiens, alioqui sufficientia destruetur, vt cap. suprà probatum est, & nunc etiam in secundo membro suprà posito patet.

B Probatur ergo altera pars, nimirum auxilium sufficiens non posse esse de se inefficax in actu secundo, quia talis inefficacia in hoc solum consistit, quod auxilium non actu operetur: non potest autem hoc prouenire per se ex ipso auxilio, quod probatur, quia sufficiens causa proxima, & applicata ad operandum cum omnibus requisitis ad agendum, & ablatis omnibus impedimentis, non potest cessare ab operatione actuali, nisi vel propter libertatem, vel quia Deus negat concursum: in praesenti autem auxilium sufficiens supponitur principium in suo genere sufficiens, & applicatum voluntati cum omnibus requisitis, nam, (vt dixi) hæc omnia includit vocatio proximè sufficiens; ergo non potest cessare ab operatione ex defectu concursus diuini, quia ille est vnum ex necessarijs ad agendum, & ideo dato principio proximo agendi, sufficiente in suo genere, concursus ex parte Dei requisitus, sic vt est debitus connaturali debito, ita etiam ex parte Dei offertur, & in manu hominis constituitur. Nam si in aliquo casu Deus miraculose negat concursum, vt in igne Babylo-nico, tunc carentia actionis, Deo ipsi tribuitur, & non inefficacia virtutis proximæ. Ergo in praesenti, quod homo per auxilium sufficiens non operetur, non prouenit ex diuini concursus defectu, nec potest refundi in Deum. Superest ergo, vt defectus operationis in actu secundo, quando auxilium supponitur completum in actu primo, & sufficiens, prouenire non possit, nisi ex libertate integræ, & proximæ cause actiue. Sed hæc libertas non conuenit auxilio de se, sed ratione subiecti, in quo est; ergo quod tale auxilium sit inefficax in actu secundo, non conuenit illi de se, sed ex subiecto, idest, ex libera voluntate libertatis humanae, eiusque defectu. Sicut quod habitus charitatis actu non eliciat amorem, non prouenit ab illo secundum se, quia potius ipse, quantum est de se, inclinat ad actualem amorem: prouenit ergo ex libertate voluntatis, quando alijs supponitur cum alijs requisitis ad agendum, nam habitibus utimur cùm volumus: ita ergo est in auxilio sufficiens, quod de se habet ut actus primus in ordine ad consensem.

C D E Ad fundamentum contraria sententiae primum negari potest, dari auxilium de se efficax distinctum ab actuali concursu concomitan-te, sed quia de hoc in libro sequenti dicturum sumus, vt ab illa quæstione abstrahamus, respondemus

10.
Respondetur
ad fundamen-
tum contraria-
sententiz.

spondemus quacumque ratione ponatur auxilium aliquod de se efficax necessarium ad operandum, ut saluetur auxilium verè sufficiens, licet actu non operetur, necessarium esse, ut auxilium efficax sit in potestate hominis habentis auxilium sufficiens, vel (quod perinde est,) necessarium est, ut sit in potestate hominis operari actu cum suo auxilio sufficiente, ac proinde habere omnia necessaria ad efficaciam, seu efficientiam talis auxilij; quia si hoc totum non sit in potestate, & libertate eius, impossibile est, quod caretia operationis homini attribuatur, ratione cuius vsus, vel non vsus liberis, ut omnia dicta in hoc, & in praecedenti capite apertere conuincunt. Vnde ad argumentum, posito illo antecedenti de auxilio de se efficaci, neganda est consequentia de sufficiente per se inefficaci. Et ad probationem, quia auxilium sufficiens hic sumitur ut separatum ab efficaci, respondetur hanc separationem non esse ex natura auxilij sufficiens, sed ex libertate voluntatis, cui datur auxilium sufficiens, & ideo non sequitur, quod auxilium sit de se inefficax, sed tantum, quod actu sit inefficax. An verò hæc responsio cohæreat cum auxilio per se efficaci, ac prædeterminante, videant illius auxilij defensores, nam si non cohæret, profecto negandum potius est tale auxilium per se efficax, quam admissum auxilium sufficiens de se inefficax.

Et ad primam confirmationem respondeamus, si tale fingatur auxilium efficax necessarium ad operandum, quale ibi dipingitur, sic planè destrui verum auxilium sufficiens, & ideo negamus dari necessitatem talis auxilij efficacis, quod nullo modo à libertate hominis, sed à Dei tantummodo arbitrio pendeat, etiam supposito sufficiens auxilio: quomodo autem hoc debeat intelligi, & probari, in libro sequenti dicemus. Et ideo hic solum dicimus, dato, quod auxilium sufficiens indigat novo auxilio efficaci ad actu operandum illud præstò esse, nec posse desse ex parte Dei (alias fingeret potius dare auxilium sufficiens, quam verè illud conferret); & nihilominus tale auxilium efficax posse separari à sufficiens, & aetū non dari ex defectu hominis nolentis cooperari cum auxilio sufficiente sibi collato. Nec hinc sequitur auxilium illud non esse proximè sufficiens, quia etiam posito tali auxilio sufficiente, est in potestate voluntatis admittere, vel non admittere auxilium efficax, quia liberum est illi operari, vel non operari cum auxilio sufficiente. Hæc autem potestas non est libera ad efficiendum aliquid, quod sit voluntatis dispositio ad recipiendum auxilium inefficax, & ideo est proximè sufficiens, & non remotè, sed mediante alio actu. Hinc tamen rectè concluditur, auxilium illud, quod ultra auxilium sufficiens requiritur ad efficaciam eius, non posse esse aliud præter concordanter concursum Dei, qui non sit in nobis actu sine nobis, & semper sit in nobis sufficenter excitatis si velimus. Nam omne aliud auxilium præueniens, quod à solo Deo fieri debeat, non potest esse immediate in potestate nostra libera, sed ad summum mediante alio actu libero, & ideo si de tali auxilio efficaci procedit argumentum, negamus illud esse necessarium, imò nec possibile, ut latius libro sequenti dicemus.

Respondetur ad secundam confirmationem respondeo, aliud esse loqui de auxilio sufficiente sub hac voce concepto, ut existente in hominibus, qui illi resistunt, quod potest dici in sensu

A composito; aliud verò esse loqui de illo secundum se (vt ita dicam) in sensu diuiso.

Loquendo ergo de illo posteriori modo, negro auxilium sufficiens semper carere effectu, aut infallibiliter manere inefficax; quia (ut libro sequenti ostendam) idem auxilium sufficiens potest in uno habere effectum, & in alio priuari effectu, ex defectu liberi arbitrij. At verò loquendo priori modo in sensu composito, verum est auxilium sufficiens semper esse inefficax: sic autem negatur consequentia, scilicet de se esse inefficax, quia non habet ab intrinseco illum effectum, sed quatenus est in homine, qui illi resistit, sub quo defectu sic consideratur.

Gratia sufficiens non semper careret effectu.

B Vnde non est hoc infallibile in ipso auxilio secundum se spectato, sed est ex defectu licer ab hominibus, qui defectus iam supponitur, quo ait libertate ad nos quidem confusè in his, quæ frequenter contingunt; quo ad Deum verò distinctè, & clarè in præsencia eius, qua præuidet non tantum virtutem causarum, & auxiliorum, sed etiam determinationes liberas eorum, siue absolute futuras, siue sub quacunque conditione. Neque obstat, quod tales auxilium sèpissimè, & in maiori hominum multitudine inueniatur inefficax, quia inde non sequitur id habere ex se, sed ex causa libera cui inest, & sufficit ad totum illum defectum, imò non potest aliunde prouenire, cùm in ipso auxilio non sit libertas nisi ratio ne subiecti, & hæc sufficit, ut in malis Angelis satis ostensum est, qui gratiam sufficiens habuerunt.

Ad alteram partem, quæ ad Deum pertinet, concedimus quidem iuxta illam sententiam de auxilio prævio de se efficaci, vix posse existari, quin caretia gratiæ sufficiens auxilio ex sola Dei voluntate proueniatur, quod nos inconueniens reputamus, & ideo sententiam illam non admittimus, hanc verò partem in sequentem librum disputandam referuamus. Negamus tamen similem esse rationem de vocatione congrua, quia licet vocatio congrua sit necessaria ad efficaciam auxilij: illa tamen congruitas in re ipsa non est omnino antecedens, seu præueniens usum libertatis, sed est consequens, & ab arbitrio pendet. Et ideo, quod vocatione non sit congrua in his, qui tantum auxilium sufficiens recipiunt, causa est in ipsis; possent enim facere, ut vocatio est congrua, si vellet gratiæ cooperari, pro ut reuerè possent; vnde attentè considerandum est, aliud esse, quod in potestate hominis sit facere, ut Deus ipsi tribuat vocationem, quam præuidet futuram congruam: aliud esse, quod in potestate hominis sit facere, ut vocatio sufficiens, quæ illi datur, sit congrua. Nam secundum dicimus esse in potestate hominis, idque sufficit, ac necessarium est, ut auxilium sit verè sufficiens. Primum autem reuerè non est in hominis potestate, sed in sola diuina dispositione, ac libertate. Ad argumentum ergo concedimus utramque partem antecedentis, nimirum, cui Deus donat primam vocationem congruam sua misericordia, & libera voluntate dare, & cui donat, quam præuidet futuram incongruam, etiam pro suo arbitrio illam dare, & non meliorem; inde verò non sequitur Deum esse causam inefficacis vocationis, quia de se potius vellet talem vocationem esse congruam, præuidet tamen non esse talem futuram ex libertate hominis, & permittit: non est tamen Deus causa defectuum, quos permittit; unde tota illa argumentatio procedit ex equa-

Congruitas gratiæ seu vocationis ab arbitrio hominis pendet.

D E

Distributio gratiæ congruæ, & præuixæ fore incongruam est à Deo; sed quod sit futura incongrua est ab homine.

vocatione illa, quod non distinguit inter libera distributionem vocationis, quam fate-
mur esse ex Deo, & causam vnde vocatio ha-
bet, quod sit incongrua, quae non est ex Deo.

Est autem animaduertendum Deum cum ex aeternitate voluit quibusdam dare vocatio-
nes, quas praeuidet futuras esse congruas, alijs ve-
rò quas praeuidet futuras esse inefficaces; aliter
voluisse unum, quam aliud: nam vocationes
congruas directè voluit, & ordinavit; quatenus
verò incongruæ sunt, non illas voluit, nec
procurauit, sed tantum permisit, quia oculi
eius mundi sunt, ne videant malum, seu defec-
tum, vtique volendo, vel applicando, sed tan-
tum permittendo: nemini autem occasione
præbendo, vt in vacuum gratiam recipient, seu

Deus vocatio-
nes congruas
directè voluit,
incōgruas per-
misit.

Cur Deus non
debuit denega-
re gratiam
male ea usurpi.

Itaque illa distributione auxiliorum in quibus-
dam ostendit singularem Dei gratiam, & be-
nevolentiam, in alijs verò iustitiam, in
utrisque verò mirabilem prouidentiam, quae
non excusat eorum hominum negligentiam,
qui sufficienti auxilio cooperari contempe-
runt. Et ideo licet verum sit, cui Deus non do-
nat efficax, seu congruum auxilium, libera-
voluntate non dare, non inde sequitur Deum
esse causam, cur auxilium sit inefficax, sed so-
lùm sequitur praeuidisse Deum, ex voluntate
hominis futurum fuisse, vt non habeat effec-
tum, & nihilominus voluisse illud dare, per-
mittendo illum defectum, & noluisse aliud da-
re, quod præsciebat habiturum fuisse effectum,
quae sunt inscrutabilia iudicia Dei, quae Augu-
stinus vtique scrutari non audet, sed admirari.

12.
Respondetur
ad testimonia
pp. allata.

Quo sensu dari
dicatur gratia
cetera, qua ibi Augustinus disputat. Cum au-
minimè ido-
neis ei capien-
tiæ à S. August.
tem dicit, ad quosdam peruenire vocationem,
qua talis est, qua moueri non possent, qui ei ca-
pienda non reperiuntur idonei, secundum præ-
scientiam dictum est, non secundum intrinse-
cam incongruitatem vocationis, nec secundum
intrinsecam impotentiam voluntatis ad
operandum cum tali vocatione: nam reuerà,
simpliciter, & (vt aiunt,) in sensu diuiso, po-
tuissent sic vocati venire, & vocationi sece-
cundum accommodare cum gratia Dei cooperante, quae
illis præstò fuisse, si per eos non stetisset, vt
satis in cap. 2. 3. & 4 probatum est. Tamen,
quia Deus talem vocationem illis hominibus
dare voluit, præsciens illos non fuisse consensu-
ros vocationi, ideo dicitur data illis vocatio,
qua in sensu composito moueri non possent,
seu clarius, qua ita possent vt de facto non
essent bene illa potestate usurpi. Eodemque
modo tali vocationi capienda non erant ido-
nei secundum præscientiam, aut secundum
futurum usum, non secundum absolutam ca-
pacitatem, & potestatem, & hanc esse Augusti-
ni mentem, ex dicendis in sequenti testimo-
nio apertius ostendetur.

Explicantur **alij loci S. Aug.** Eandem interpretationem habet alter locus
de prædest. Sanctor. Augustinus enim ibi non
dicit Deum, non omnes quos docet, ita doce-
re vt possint venire ad Christum, sed dicit, non

omnes ita docere vt veniant, quod verissimum;
est, etiam si primum sit falsum absolute, & in
sensu diuiso loquendo, vt explicatum est, di-
cit præterea cum posset Deus omnes ita doce-
re, vt veniret, id est, efficaciter, seu congrue-
vocare, nolle id facere, idque unum esse ex
occultis mysteriis Dei, in quo, & misericor-
dia in quibusdam, & in alijs iudicium ostendit.
Vnde cum ait, quos autem non docet
indicio, non docet, intelligendus est, quos sic
non docet, id est, ita vt veniant, nam alio qui-
dem modo etiam eos docet sufficienter vt
venire possint, & veniant si velint; iudicium
verò, seu mysterium est, quod non aliter eos
docet, cum possit, nec inde sequitur ineffi-
ciam talis doctrinæ Dei ex Dei ordinatio-
ne prouenire, sed ex permissione tantum,
vt explicatum est, & simili modo limitan-
dum est, quod dicit, cum Prædicatore infor-
mante aliqui non credunt, eos foris audire,
intus non audire, nec discere, id est, non
ita interius audire vt discant: nam quod in-
teriorius etiam aliquo modo audiant, necessario
dicendum est, vt auxilium sufficiens recipient,
iuxta dicta in cap. 2.

Tertium denique testimonium eodem serè
modo facilè declaratur. Sed in primis notandus
est ille modus loquendi Augustini de Tyris, &
Sidonijs, Relicti sunt, qui etiam credere potui-
sent. Nam sensus est, relictos esse, qui credidil-
sent, si talia signa vidissent, hoc enim affirma-
uit Christus in verbis proximè sequentibus;
loquitur enim Augustinus per verbum potui-
sent, vel intelligendo potestatem in actum re-
ducendum, vel intelligendo etiam secundum
præscientiam, quae futurum effectum includit,
& ita constat hanc esse phrasim Augustini, vt
in primo testimonio interpretati sumus, quam
sumpsit ex simili loquendi modo Christi Do-
mini, cuius verba ibidem allegat, qui de Iudeis
dixit, Propterea non poterant credere, quia
de illis dixit Isaías: Excaca cor populi huīus,
&c. Ioan. 12. propterea enim non poterant, quod
nolebant, vt ibi ait Chrysostomus, & Prosper
ad obiectiones Vincent. in 6. tamen, quia Deus
illam voluntatem eorum præsciebat, ideo in-
sensu composito non poterant, & sic etiam non
erant obscura sequentia verba Augustini,
quoniam vt crederent non erat eis datum
etiam unde crederent, & negatum; ait enim
non esse eis datum credere secundum prædesti-
nationem diuinam, (nam hæc etiam est vís-
tata locutio Augustini:) supponit autem Au-
gustinus efficacia auxilia ad exequenda media
prædestinationis ab electione diuina descende-
re, seu à proposito, vt loqui etiam solet Au-
gustinus; & ideo ait, quos Deus non eligit ad
salutem, vel ad fidem, etiam non dedisse eis un-
de crederent; non quia eis negauerit unde po-
sint credere, nec quia aliquid ex parte sua ne-
gauit, ratione cuius non sunt vi illa potestate,
E nec crediderunt, sed quia negauit illis, vel dare
noluit etiam vocationem, qua de facto crede-
rent, quam ipse non ignorabat, & dare potui-
set, & eundem sensum habent ultima verba,
vt facile consideranti patebit.

C A P V T VII.

Vtrum auxilium sufficiens detur interdum
prædestinatis, vel solis reperobis.

H A ctenus explicimus, quid sit auxiliū suf-
ficiens, & quas spirituales vires, quæ au-
xilia includat; nunc superest videndū, quibus &
quomodo detur. Omnia autem hominū mul-
titudo

Quomodo credi-
re potuerint, qui
relicti sunt, vt
ait S. August.

Quando idem
dici aliquibus
non esse datum,
vt crederent,
intellige, secun-
dum diuinam
præscientiam.

^{1.} Status quæstio-
nis.
titudo (idemque est de Angelis) in duas clas-
ses prædestinatorum, & reproborum distin-
guitur, quæ partitio sumitur per diuersum or-
dinem ad consequitionem ultimæ beatitudi-
nis, ad quam etiam hæc auxilia ordinantur,
ideoque in primis per comparationem ad illa
duo membra explicandum à nobis est, quibus
detur auxilium sufficiens, & in præsenti duo in-
quiruntur, vnum an reprobis detur, aliud an
detur prædestinatis, vel sit proprium reprob-
orum saltem quoad illum modum, quo dici so-
let proprium, quod alicui soli conuenit, & in
priori quidem puncto hæretici huius temporis
negant dari auxilium sufficiens reprobis, sed
tantum electis, & pro eadem sententia refertur
Cosmas Philiar. quæst. singulari de prædest. cap.
22. & videtur fauere Isidor. lib. 2. sentent. cap. 5.
^{2.} Hæretici negat
dari auxilium
sufficiens re-
probis.
Probatur ex
pp. & ratione.

^{3.} S. Spiritualis; aut enim spirituale auxilium
solis electis dari; ratione idem suaderi potest,
quia reprobis vel non datur sufficiens gratia,
vt ad fidem veram conuertantur, vel saltem non
datur vt credentes iustificantur, vel denique
non datur vt semel iustificati usque ad finem in
iustitia perseuerent: ergo simpliciter non datur
eis auxilium sufficiens ac salutem. Confe-
quentia eidens est, quia sine fide, iustitia, &
perseuerantia in illa saluari non possunt.

Antecedens quoad primam partem proba-
tur, quia credere non possunt, nisi trahantur à
Deo, dicente Christo Domino, *Nemo potest
venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum. Ve-
nire autem est credere*, dicente eodem Domi-
no, *Omnis, qui audivit à Parre, & didicit, venit
ad me. vt ibi*, & sæpe alijs Augustinus expo-
nit, & multi reprobi non trahuntur à Patre, ad
Christum per fidem, vt experientia docet;
ergo illi non possunt credere; ergo non acci-
piunt auxilium sufficiens ad credendum, nam
auxilium sufficiens dat posse, vt diximus, idem-
que argumentum de secundo membro fieri po-
test, quia sicut non potest quis venire ad Chri-
stum per fidem, nisi trahatur, ita nec po-
test venire per fidem viuam, seu per vitam
fidei, quæ est charitas, seu per fidem, quæ per
dilectionem operatur, nisi etiam trahatur, nam
quod Christus *ibidem dixit, hoc est, opus Dei,*
vt credatis in ipsum, non minus de fide viua,
quam de sola substantia fidei verum est: at vero
multi credentes non trahuntur vt diligent; er-
go nec ipsi credentes, si reprobi sint, accipiunt
auxilium sufficiens ad amandum, & conse-
quenter, nec vt iustitiam consequantur. Deni-
que tertia pars probatur, quia nemo potest per-
seuerare sine speciali perseuerantia dono; sed
hoc non datur reprobis: ergo non possunt per-
seuerare; ergo non recipiunt auxilium suffi-
ciens ad perseuerandum.

^{3.} Contraria sen-
tentia est, dari
propriè repro-
bis.

Et probatur ex
S. August.

Confirmatur
ex D. Paulo.

A fine dubio sunt prædestinati: nam illos elegit
Deus, vt essent Sancti, & immaculati in conser-
vatu eius in charitate, ad Ephes. 1. & Augustinus
sepiissime exponit. Ergo, teste Paulo, prædesti-
natis omnia cooperantur in bonum: omnia
ergo media salutis, ac subinde omnia auxilia
sunt in illis efficacia, quia sunt illis ad salu-
tem utilia, hoc est enim cooperari illis in bo-
num, & rationem insinuat Paulus, *quia secun-
dum propositum (vtique Dei) vocati sunt*, idest,
ex absoluto decreto, quod Deus habuit de illo-
rum sanctificatione perpetua, ex quo proposito
non oriuntur nisi media, & auxilia efficacia.
Vnde summis Augustinus modum illum lo-
quendi in illo frequentissimum de vocatione
ex proposito, quam dicit esse efficacem, & pro-
priam electorum, vt in sequenti libro videbi-
mus, ac denique significatur à Paulo in verbis
sequentibus. Nam *quos præscivit, hos, & præde-
stivit conformes fieri imagini Filij sui: quos
autem præstivit, hos & vocavit, vtique ex
proposito: quos autem vocavit, hos & iustifica-
vit, ac subinde efficaciter vocavit. quos autem
iustificavit, hos & glorianit*, dando scilicet illis
efficacia media ad perseuerandum: ergo præde-
stinatorum auxilia tantum efficacia sunt.

C Resolutio autem huius puncti facilis est si
duo considerentur, vnum est, auxilium suffi-
ciens dici posse vt in ordine ad salutem æter-
nam consequendam, vel in ordine ad vnum, vel
alium actum, aut effectum salutis, seu de se vni-
lem ad salutem: prior modo vt detur auxilium
sufficiens, necessarium est vt detur ad illa tria
suprà posita, scilicet ad fidem, iustitiam, seu
opera, & perseuerantiam, & ratio ibi facta pro-
bat, quia haec tria necessaria sunt ad salutem:
posteriori autem modo potest aliquod auxili-
um esse sufficiens tantum ad credendum, vel
tantum ad sperandum, & sic de alijs, vt per se
notum est. Aliud considerandum est, licet ho-
mines omnes, vel sint prædestinati, vel reprobi,
nihilominus posse utrosq; considerari, vel præ-
cisè quatenus prædestinati, vel reprobi sunt, vel
secundum quamdam cōmūnem, & abstractam
rationē, qua subsunt generali prouidentia Dei,
qua non specialiter ad prædestinationem, vel
reprobationem, sed ad communem totius uni-
uersi prouidentiam pertinet: nam licet quis sit
reprobis, non semper operatur vt reprobis: &
ē conuerso, licet aliquis sit electus, non semper
operatur vt talis. Vnde etiam fieri potest, vt
multa auxilia gratiæ conferantur prædestina-
tis, non vt prædestinati sunt, idest, non ex pecu-
liari proposito efficaci saluandi illos, sed ex ge-
nerali prouidentia, qua Deus nemini negat ge-
neralia subsidia, & vnumquemque motus suos
agere sinit. De reprobis autem aliter loquen-
dum est, quia illis non dantur auxilia gratiæ,
ex reprobatione illorum, quia donatio est ex
primaria intentione Dei, sicut glorificatio; ni-
hilominus tamen dici possunt quædam auxilia
dari reprobis, cum præscientia, & permissione
damnationis ipsorum, quia præsidentur illis
abusuri, & nihilominus eis dantur cum tali
permissione. Alia vero auxilia eis dari possunt
cum præscientia alicuius fructus, & utilitatis,
qua dici possunt dari illis non vt reprobi sunt,
sed vt prædestinati secundum quid, vtique ad
fidem, vel temporalem salutem. quæ quidem
auxilia possunt in reprobis esse suo modo effi-
cacia, vt libro sequenti dicemus, nam ad ma-
teriam de auxilio efficaci id pertinet.

E Dico ergo primò. Auxilium tantum suffi-
ciens ad salutem æternam consequendam, pro-
prium est reproborum quoad hoc, quod solis
illis datur, non assero nunc dari omnibus re-
probis: hoc autem tractandum est specialiter
in sequentibus: sed dico dari reprobis, non vero
præ-

^{4.} Resolutio pen-
det à duobus,
qua in gratia,
sufficienti spe-
ctari possunt.

Reprobi non
semper agunt,
vt reprobi; ne-
que prædesti-
nati, vt præde-
stinati.

Reprobis dan-
tut auxilia cū
præscientia, &
permissione
damnationis
ipsorum.

^{5.} Gratia tantum
sufficiens pro-
pria reprobis,
quoad hoc fo-
lis datur, non
vero prædesti-
natis.

10.
Probatur assertio.

prædestinatis. Vtraque pars est certa, & facilis. A Nam de prædestinatis eidenter eam probat ratio, & testimonia secundo loco posita, quia non negamus auxilia data prædestinatis esse sufficientia, sed negamus esse tantum sufficientia, id est, incongrua, & carentia effectu, quia sicut prædestinatio non potest carere effectu, ita neque auxilia omnia, quæ ex vi prædestinationis præparantur electis, possunt effectu aeternæ salutis carere. Non possunt ergo tantum esse sufficientia, saltem in sensu composito, nimirum quatenus ex prædestinatione, seu proposito Dei procedunt. Et inde concluditur altera pars. Nam auxilium non dicitur sufficiens tantum in ordine ad singulos actus huius vitæ, vel tantum in ordine ad temporalem iustitiam, sed etiam in ordine ad gloriam consequendam, ut probant omnia in superioribus adducta; ergo tale auxilium aliquibus hominibus datur, sed non prædestinatis; ergo reprobis.

Instatur, & instantiæ respon-

detur.

Dices, si illi sunt reprobis, superiuacanea datur illis auxilium sufficiens ad salutem. Item si Deus dat illis tale auxilium; ergo dat ut est tantum sufficiens; ergo ex instituto querit Deus occasionses, in quibus det auxilium, ita ut sit incongruum. Respondeo Deum non dare hoc auxilium reprobis ut reprobis sunt, sed ut sunt ordinati ad vitam aeternam consequendam, & ideo non est superiuacaneum in illis tale auxilium, sed est maxime necessarium, ut per Deum non stet quominus homo saluetur, ut verè non stat, alioqui quomodo iudicabit Deus hunc Mundum? Quia ergo vult Deus antecedenter saltem salvare hos reprobos, eis dat auxilia sufficiencia; quia verò illis non efficaciter prælegit, dat illis auxilia, quæ tantum sunt futura sufficiencia, non tamen intendendo exclusionem efficientia, sed permittendo. Nam cum auxilium hoc ita sit sufficiens, ut de se possit esse etiam efficax, si homo velit ut tale detur à Deo; quod verò non sit in re futurum efficax, non intenditur à Deo, sed prouidetur, & permittitur. Et ita supposita præscientia verum est, Deum dare hoc auxilium reprobo, ut tantum sufficiens est, ita tamen ut ex duobus, quæ illo termino exclusio iunguntur, scilicet efficientia, & carentia effectu; primum sit intentum à Deo, & secundum permisum. Neque inde sequitur Deum captare occasionses incongruitatis, quia non præcessit intentio, vel propositum damnandi

Inefficacia reprobis, priusquam illorum resistantiam, eius non est à Deo intenta, sed prouisa, & consequenter inefficaciam auxiliij prouideat, ideoque illa inefficacia non est intendita; præcessit autem pura non electio, & inde oritur ut licet Deus prouideat auxilia non futura esse congrua, nec danda temporibus opportunis, id non impediat, sed toleret ac permittat.

Dico secundò. Auxilium tantum sufficiens ad aliquos particulares actus, vel effectus, etiam prædestinatis datur interdum: hoc est clarum, & de fide certum. Primò, quia prædestinati sape peccant, & à tentatione vincuntur, cum tamen auxilium sufficiens habeant ad temptationem vincendam, alioquin non peccarent, ut de Adamo, qui prædestinatus fuit, dixit Augustinus libro de correptione, & gratia cap. 11. & 12. Secundò, quia sape vocatur à Deo prædestinatus ad opera maioris perfectionis, quæ non facit: recipit ergo tunc auxilia sufficiencia ad talia opera, quæ inefficacia ab eo redundunt per liberum arbitrium. Tertiò, quia ad certitudinem prædestinationis satis est, quod tot, & tanta auxilia in prædestinato efficacia sint, quot ad consequendum gradum gloriae, ad

quem est præelectus, sufficiunt: fieri autem potest, ut multo plura habeat auxilia, quæ si efficacia essent omnia, meritum prædestinati creceret ultra terminum gloriae, ad quem fuerat destinatus. Ergo non solum fieri potest, sed etiam ex hypothesi necessarium est, ut multa auxilia sufficiencia in prædestinato sint inefficacia.

Sed interrogari potest primò, cur Deus conferat prædestinato plura auxilia, quā illa efficacia, quæ adæquate respondent illi termino gloriae, ad quem illum elegerat. Respondere potest primò cum Diuo Thoma quest. 9. de veritate art. 3. nullum auxilium præueniens de se esse efficax, & ideo Deum

Cur Deus plu-
ra det præ-
destinato auxi-
lia, quām ef-
ficacia, &c.

plura auxilia prouidere prædestinato, quām si essent simpliciter necessaria: ut si vnum, vel aliud reddatur inefficax, alia tandem sint efficacia, & terminus destinatus infallibiliter obtineatur. Sed hic modus non est ita intelligendus, ac si Deus in modo suā prouidentia vel confusè, vel ignoranter procedat, quasi tentando plura media, ut si vnum non successerit, aliud tandem operetur. Hic enim gubernandi modus imperfectionem inuoluit, ideoque nulla ratione in Deo admittendus, vel cogitandus est, quia eius prouidentia certissima est in singulis, & prius, quā decernat dare, auxilium præcognitum habet, antefuturum sit efficax, necne, ut postea videbimus. Intelligentem est ergo Deum ita prouidere suis prædestinatis, ut regulariter per ordinarias causas, & media pro omnibus destinata illis prouideat, eosque suos motus agere sinat, non solum necessitatem eis non inferendo, verū etiam nec copiosiora auxilia, quā generales causæ gratiæ postulant, illis tribuendo. Hinc ergo quasi morali consequitione, necessaria fit, ut multa auxilia sint in eis inefficacia, quæ quidem inefficacia cum non sit à Deo intenta, sed permitta, non oportet aliam rationem illius permissionis querere, nisi quia non oportet propter prædestinationem ordinarium cursum causarum, & libertatis impedire, aut immutare; solum enim id facit Deus cum prædestinato, quando prouidet sine specialissima prouidentia, vel abundantioribus auxilijs illum non esse consequiturum terminum electionis suæ. Quoties autem ordinaria auxilia sufficiunt, & licet interdum inefficacia sint futura tandem plura, vel quæ fatis sint futura, sunt efficacia, per illa omnia Deus prædestinatum ordinat ad gloriam, & ita sit ut cum auxiliis efficacibus simul aliqua inefficacia recipiat.

Deinde queri potest, an talia auxilia inefficacia dentur prædestinato ut prædestinatus est, vel sub alia ratione, in qua etiam alia interrogatio continetur, videlicet, an hæc auxilia sufficiencia sint effectus prædestinationis. Ad quæ breuiter respondeo, si consideretur auxilium sufficiens quoad carentiam efficacia, per se loquendo, sub illa ratione non dari prædestinato ut prædestinatus est, sed potius permitti in illo, quia ad maiorem gloriam non est electus. Probatur, quia illa inefficacia auxiliij etiam in prædestinato non est à Deo, neque ex intentione eius, quia nunquam est aliquid boni, ideoque tantum est permitta: ergo per se non conducit ad terminum prædestinationis consequendum; ergo auxilium sufficiens sub ea ratione non confertur prædestinato, ut talis est. Si verò consideretur illud auxilium quatenus de se promovet ad bonum, & potest esse efficax, si homo velit, sic per se quidem intenditur, & datur à Deo: per se autem non videtur dari ex peculiari intentione prædestinationis, sed ex generali prouidentia gratiæ, seu ex voluntate illa generali

Propter præde-
stinationem cu-
sus causarū, &
libertatis ordi-
narii impedi-
ri non debet.

An auxilia suf-
ficiencia sine
effectus præde-
stinationis?

Talia auxilia
nō dantur præ-
destinatis vt
sunt ineffica-
cia, sed vt
posuerit esse
efficacia, si
prædestinatus
velit.

generali, & antecedenti, quia Deus vult homines saluare, & promouere, si per ipsos non steterit.

Nihilominus tamen fieri potest, vt hæc auxilia, quæ in prædestinato sunt inefficacia ad effectum, propter quem proximè dantur, alia ratione sunt vtilia, & in re ipsa aliquid præsint ad finem prædestinationis consequendum, & sub ea ratione possunt esse effectus prædestinationis, & dari prædestinato, quatenus prædestinatus est, ex intentione diuina, quantum ad id boni, quod est in auxilio: vel ex permissione quantum ad malum, vel defecatum, qui in resistentia liberi arbitrij inveniatur; fieri enim potest, vt auxilia, quæ fuerunt tantum sufficientia, quatenus sunt Dei beneficia, postea in memoriam reuocata fuerunt, ad gratitudinem, vel ad gratiarum actionem, & ad congruitatem, & efficaciam ultimi auxilij, vel quatenus illis repugnatum est, conferat ad dolorem, & pœnitentiam. Vnde sicut permisso peccati potest esse effectus prædestinationis, ita etiam permisso inefficacia cuiuscumque auxilij, & sicut alia beneficia diuina, si eis bene viatur prædestinatus in ordine ad salutem æternam, possunt esse effectus prædestinationis, ita etiam auxilia sufficientia, quatenus magna Dei beneficia sunt, ex prædestinatione esse possunt, & homini vt prædestinato conferri.

Ad argumenta in principio posita respondendum supereft, & quidem in verbis Isidori, gratia spiritualis non significat quamcumque internam gratiam, vel sufficientem, sed illam, quæ congrua est, & ad salutem perducit. Ad rationem autem, quia hic non distributiue, sed indefinitè de reprobis loquimur, satis effet respondere Christianos omnes, qui damnantur, habuisse auxilium sufficientis ad salutem, quia potuissent agere pœnitentiam peccatorum, & post illam possent in adepta iustitia perseuerare, si velint; utrumque enim definit Concil. Trid. sess. 6. cap. 11. 13. & 14. & de pœnitentia id recipit sess. 14. Item omnes, qui sufficienter audiunt Euangelium, sufficientis auxilium ad credendum recipiunt, licet numquam credant; qui vero nec Euangelium audierunt, forte non accipiunt auxilium proximè sufficientis ad salutem, vel ad fidem: accipiunt autem, saltem remotè, & in præparacione voluntatis diuinae, seu quantum est ex parte Dei: quomodo autem hoc intelligendum sit, postea explicabimus.

Vnde ad locum Ioann. 6. respondetur, et si multi reprobi de facto ad fidem non trahantur, per eos autem stare quomodo trahantur, & ideo etiamsi cum effectu non trahantur, auxilium sufficientis recipere saltem remotè, quia Deus paratus est ad trahendos illos. Addo etiam multos non trahi cum effectu, etiamsi proximum auxilium sufficientis ad credendum accipiant, quia credere nolunt. Nam quod Christus dixit, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*, vel intelligitur de potestate, quæ ad effectum reducat, seu, (quod perinde est) habet sensum compositum, ac si diceret, fieri non potest vt aliquis veniat, nisi tractus à Patre, & nihilominus fieri potest vt aliquis possit venire, & non trahatur, quia venire non vult, vel etiam intelligi potest abstractè de tractione siue sufficienti, siue efficaci, cum partitione accomodata. Nemo enim potest simpliciter venire, nisi sufficienter, & quantum est ex parte Dei, trahatur, & nullus etiam potest cum effectu venire, nisi efficaciter à Patre trahatur: qualis autem sic hæc efficax traxio, in libro sequenti videbimus. Et quod dictum est de tractione ad fidem, de-

A tractione item ad pœnitentiam, vel dilectionem intelligendum est. De perseuerantia denique, quomodo iusti sufficientis auxilium ad perseuerandum accipiant, licet postea non perseuerent, infra tractando de bono perseuerantie in lib... declarandum est.

Ad argumentum secundo loco factum respondeo, probare quidem respectu vitæ æternæ consequenda, non dari prædestinatis auxilium sufficientis tantum, sed efficax; non verò probare, quin ad plures actus particulares dentur prædestinatis auxilia sufficientia, quæ ab ipsis inefficacia reddantur. Quia sicut prædestination non excludit à prædestinato omne peccatum, pro toto tempore vitæ, sed pro aliquo, & præsertim pro ultimo vite articulo, ita multo minus excludit omnem resistentiam diuinorum auxiliorum sufficientium, ratione cuius sufficientia tantum manent, & non efficacia. Ad confirmationem autem ex loco Pauli Roman. 8. respondetur solum probare, prædestinatis dari auxilia efficacia ad salutem, non tamen probare omnia auxilia, quæ illis dantur, esse efficacia, quia non omnes effectus illorum sunt necessarij ad salutem consequendam, ad quam prædestinati sunt, vel non omnia actualia auxilia dantur illis vt prædestinatis, seu ex vi prædestinationis, sed ex vi generalis prouidentiaz gratiæ, aut ob alias diuinæ sapientiaz rationes. Vel denique, si dantur eis propter aliquam eorum utilitatem, possunt simul esse tantum sufficientia in ratione auxiliorum, quia licet non consequantur actus illos, ad quos per se ordinantur, & quorum esse possunt principia, & cause, nihilominus esse vtilia, vt occasio, & materia alterius bonæ operationis, vt satis explicatum est.

Secundò ad argumentum secundum.

Prædestination non excludit omne peccatum à prædestinato pro omni tempore; sed pro extremo vite. Locus D. Pauli Rom. 1. explicatur.

C A P V T VIII.

Vtrum auxilium sufficientis detur omnibus hominibus adultis, quantumvis reprobis sint.

D E hoc punto disputauit libro quarto de Prædestinatione cap. 1. & 3. non possimus autem hoc loco illud omnino prætermittere, ne seriem doctrinæ interrumpamus, eiusque fundamentum in aliud locum remittamus: agemus tamen breuiter, addendo potius nonnulla, quæ dicta repetendo. Tractamus solum de adultis, quia in illis solum locum habent actualia gratiæ auxilia, vt diximus; obiter tamen, & per quamdam aquarationem aliquid de infantibus attingimus. Ratio ergo dubitandi est, quia Deus non vult saluare omnes homines reprobos; ergo non dat omnibus illis sufficientia media, vel auxilia quibus saluentur. Consequentia patet, quia Deus non dat sufficientia media, nisi quibus vult dare finem, semper enim hac inter se proportionem seruant. Antecedens vero præcipue probatur ex Augustino, qui multis in locis tractans verba Pauli 1. Timoth. 2. *Deus, qui vult omnes homines saluere fieri*, non vult intelligi secundum absolutam, & viuieralem distributionem, sed vel cum distributione accommoda, idest, vult saluare omnes, qui saluantur, hoc est, nullus saluatur, nisi quem Deus saluari voluerit, vel pro generibus singulorum, non pro singulis generum, idest, ex omnibus ordinibus, seu statibus hominis, vult saluare aliquos, non tamen omnes, & singulos omnium ordinum homines, ita habet in Enchirid. cap. 103. & cap. 9.

I. Ratio dubitandi, & assertio negans.

Ex D. Paulo 2. Timoth. 2. Deus vult omnes homines saluere fieri.

S. Aug. quomo-
do illum locū
videatur intel-
ligere.

cap. 9. ac lib. 4. contra Julian. cap. 8. maximē significat fieri non posse, vt in illa vniuersitate omnium hominum paruuli omnes comprehendantur. libro autem de Prædestinatione Sanctor. cap. 8. de solis prædestinatis distributionem intelligit, & ita videtur reprobos omnes excludere, & idem habet libro de corruptione, & gratia cap. 14. vbi cap. 15. aliam expositionem magis metaphoricam addit, quam citato loco tractauit. Et Augustinum imitatur Fulgentius libro de Incarnatione, & gratia cap. 31. vbi priorem expositionem Augustini latē prosequitur.

^{2.}
Instantiae re-
spondentur.

Dices hæc dicta esse ab Augustino, intelligendo illum locum de voluntate Dei absoluta, & efficaci, quam consequentem vocant, melius autem intelligi de voluntate antecedente, & sic Deum velle omnes saluare, etiamsi non saluentur, & ex vi illius voluntatis dare omnibus sufficientia auxilia. Sed contrā, nam hinc saltem sequitur doctrinam illam non esse certam, sicut neque illa expositio de voluntate antecedente certa est. Denique, quod magis urget, ex illa voluntate antecedente solum sequitur dedisse D̄eum omnibus hominibus sufficientia media ad salutem in causis vniuersalibus, quas ad nostram salutem prouidit, non verò particulari vnicuique dare auxilium sufficiens, quod in præsenti inquirimus, & inuenire desideramus. Explicatur assump-
tum, quia vniuersales causas secundas salutis vocamus Christi redemptionem, Sacramen-
torum institutionem, præsertim Baptismi in lege noua, vel alterius, loco eius in superioribus temporibus. Item prædicatio fidei per Patriarchas, Prophetas, & Apostolos. Hæc igitur, & similes causæ pro omnibus hominibus institutæ sunt, non verò satis sunt ad singulorum salutem, nisi quatenus singulis applicari possunt, quod fit per particularia auxilia, vnicuique à Deo prouisa. Hec autem auxilia non sunt singulis prouisa, neque omnibus in particulari dantur sufficientia; ergo.

Hæc vltima propositio probatur primò argumento paruolorum, quo sèpè vtitur Augustinus: nam videmus multos in eo statu relinqui, in quo nullum occurrit medium sufficiens, quo possit infanti applicari Baptismus, nec potest alicui humanae voluntati attribui, quod non applicetur, quia sèpè propter solam impotentiam omittitur; cur ergo non poterit idem contingere in adultis: nam multi non audiunt prædicationem Euangeli, non quia nolunt, sed quia non possunt, & ex hac impotentia loquitur, vt etiam subsequentibus auxilijs sufficientibus careant, & confirmatur, quia Paulus incidentis in similes difficultates de gentibus in suis erroribus, & ignorantis relictis, solum per causas externas, & vniuersales respondet Ab. 14. vbi cum de Deo dixisset, *Qui in præteritis generatio-
nibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.* quasi tacita obiectioni respondet, dicens, *Et quidem non sine testimonio, reliquit semetipsum, benefaciens de Cælo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo, & latitia corda nostra.* Hoc autem testimonium, & hæc beneficia naturalia, quomodo auxilia sufficientia ad salutem esse poterunt? Vnde cap. 17. significat nationes illas sine sufficienti auxilio fuisse relictas, dicens, *Tempora huic ignorantia despiciens Deus.* & ad Rom. 1. licet dicat Gentiles fuisse inexcusabiles, vtique quoad peccata contra legem naturæ, significat nihilominus ob eam causam relictos fuisse sine sufficientibus auxilijs, & traditos fuisse in reprobum sensum.

Sicut infantibus sèpè non occurrit sufficiens medium ad salutem, ita & in adultis.

Locus D. Pauli ex Act. Apost. & ad Rom. 1. explicatur.

Nihilominus dicendum est Deum, quantum est ex se, omnibus adultis, etiam reprobis dare, vel offerre auxilia sufficientia ad salutem. Ita docent communiter Scholastici D. Thomas 3. contra gent. cap. 159. & q. 14. de verit. art. 11. ad 1. Bonavent. 2. dist. 28. art. 1. q. 3. ad 1. vbi idem sentit Albert. art. 1. ad 4 & Alensis 3. p. q. 69. membro 3. art. 1. & optimè Scot. in 1. dist. 47. quæst. vnic. ad 1. & ibi Heruæus q. 2. art. 1. Richard. art. 1. q. 1. Gabr. q. 1. & alij communiter ibidem, Sot. lib. 2. de nat. & grat. cap. 18. Vega lib. 13. in Trid. cap. 13. Bellarm. lib. 2. de grat. & libero arbit. latè Valent. tom. 2. disp. 8. q. 3. puncto 4. Prius autem, quām assertio-
nem probemus, oportet illam exponere. Dixi enim, *dare, vel offerre*, quia auxilium sufficiens propriè non datur, nisi quando homo vocatur, excitatur, aut aliquo simili dono in ipso recepto præuenitur: non est autem necesse, vt omnes omnino homines hoc modo recipiant in se auxilium proprium gratia, pos-
sunt enim multi illud impedire, vt infrā vi-
deimus. Et ideo non dixi absolute dare om-
nibus, sed dari, vel offerri, quia Deus para-
tus est dare omnibus, & de facto dat, si per ho-
minem fortasse non stet. & simili modo licet Deus paratus sit ad dandum omnibus auxilium proximè sufficiens ad salutem, non ta-
men omnibus actu dat illud, sed tantum remotum, & quia illo non bene vtuntur, non dat proximum, licet de se illud offerat. Et ita de auxilio sufficiente, siue proximè, siue
remotè, intelligenda est assertio, cum illa ta-
men limitatione, *si per eos non stet*, vel, quod perinde est, sub illa disunctione, quod omni-
bus datur, vel offertur.

Sic ergo explicata conclusio probatur ex illo celebri loco 1. Timoth. 2. *Deus vult omnes ho-
mines saluos fieri.* Nam legitima expositio est vt de omnibus hominibus simpliciter, & sine limitatione intelligatur, & consequenter non de voluntate consequente, & omnino absolu-
ta, sed de antecedente, & aliquo modo condi-
tionem includente debet intelligi, quia prior voluntas non stat cum damnatione reprobo-
rum, & posterior sufficit, vt Deus quantum ex se est, vult omnes saluare, & vt ex vi talis voluntatis omnibus offerat sufficientia auxilia ad salutem consequendam. Atque ita expo-
suit Damascenus locum illum lib. 4. de fide cap. 29. in fine. Ambros. lib. 2. de Parad. cap. 8. Iren. lib. 4. cap. 22. Augustinus, & Prosper lo-
cis infrā citandis, idemque in dicto loco de prædestinatione latè declarauit, & ex contex-
tu, & Patribus latè ostendi. Vt verò amplius confirmetur, aduerto duobus modis posse in-
telligi, voluisse Deum ex æternitate omnes homines saluare: uno modo primaria volun-
tate, quæ intelligitur in eo siue priusquam humanæ naturæ generalem lapsum præuidisset, & hoc modo facile intelligitur habuisse Deum illam voluntatem erga omnes homines, & ex vi illius omnibus prouidisse media ad salutem consequendam necessaria. nam omnibus quantum in se est, contulit originalem iustitiam in primo parente, qui tanquam totius gene-
ris caput pro omnibus posteris illam accepit, cum auxilijs sufficientibus ad illam conser-
vandam, si velit: ergo secundum illam vol-
luntatem, & prouidentiam antecedentem, (vt sic dicam) lapsum humanæ naturæ, om-
nes saluare Deus voluit, & sufficientia me-
dia omnibus obtulit, & suo modo dedit: sicut etiam omnes Angelos saluare voluit,
& siue villa dubitatione omnibus sufficientissima media, & auxilia præbuit, licet mul-
ti male eis vni fuerunt, quod certè Deus non ignorauit, & secreto iudicio permi-
xit.

Affertio affi-
mans, & vera
probatur.
Ex Theologis:

Explicatur;
quomodo Deus
der, vel offerat
auxilia suf-
ficientia repro-
bis.

Probatur ex:
Script. 1. Ti-
moth. c. 2. citat.

Deus intelligi
potest voluisse
omnes homi-
nes saluos fieri,
vel ante gen-
eralem lapsum;

sit. Et ratio omnibus communis est, quia utramque naturam, Angelicam, & humanaam, Deus propter supernaturalem beatitudinem consequendam creavit, & ideo ad eiusdem prouidentiam pertinuit utramque per sufficientia media ad eum finem dirigere, qua prouidentia illam voluntatem salvandi omnes, quantum in se est, supponit: hic autem sensus nobis non sufficit, quia loquimur de hominibus, prout nunc existunt, & per diuinam prouidentiam ad eternam salutem, non obstante primi hominis lapsu, ordinantur.

Alio ergo modo intelligenda sunt illa verba Pauli de hominibus lapsis, & prout nunc ex viata radice nascentur, qui sensus sine dubio est intentus à Paulo. Primo, quia necessarius est, ut ratio eius sit efficax: obsecraverat enim rogare pro omnibus hominibus, utique mortalibus, & peccato infectis, prout nunc existunt, & rationem reddens, adiungit. *Hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri: ergo necessarie est, ut de eisdem hominibus hoc intelligat, pro quibus orandum esse dixerat, & ideo non sine mysterio nomine Salvatoris, & verbo salvandi usus est, ut denotaret non obstantibus peccatis orandum esse pro omnibus, quia omnes Deus salvare vult, imò etiam addidit, & ad acquisitionem veritatis venire, quo indicauit, etiam infideles omnes sub ea distributio ne comprehendendi, quia illos etiam Deus vult illuminare, & salvare.*

Secundò hoc maximè confirmat alia ratio ab eodem Paulo subiuncta. *Vnus enim Deus, unus, & mediator Dei, & hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus: ac si diceret, sicut unus est Deus, qui omnes homines ad beatitudinem ordinauit, ita est unus, & idem Deus, qui eosdem homines à se per peccatum auersos, & ab illa felicitate extorres salvare voluit, & unum mediatorem illis dedit, qui semetipsum in redemtionem pro omnibus daret, pro omnibus moriendo: non est autem Christus mortuus pro innocentibus, sed pro hominibus lapsis; nam, ut idem Paulus ait, 2. Corinth. 5. *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus, ipse enim est, (ait Ioana. 1. can. cap. 21.) propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum; sed pro totius Mundi;* ergo sicut omnes homines lapsos redemit Christus, ita etiam omnes voluit salvare Deus, nam ex illa voluntate uniuersalem redemtionem omnibus dedit. Ergo ex eadem omnibus, quantum in se est, sufficientia media, & auxilia salutis prouidet, & confert. Nam Christi Redemptio, sicut pro quibusdam est efficax, ita pro omnibus est sufficientis: ac subinde omnibus meruit sufficientia media, & pro omnibus Deum placauit, ut non obstantibus peccatis, eis necessaria salutis subsidia, quantum in se est, non dene gat.*

Et hunc sensum etiam confirmat verbum de præsenti *vult*, quia si post lapsum naturæ non habuisset Deus voluntatem salvandi omnes homines, non obstante illo lapsu, licet ante habuisset voluntatem salvandi omnes homines, si in statu iustitiae originalis permanissent, non posset dici nunc velle salvare omnes, quia iam, ut more nostro loquamur, illam priorem voluntatem mutasset, idest, mutatis rebus ab illa

Confirmatur,

& vox vult

Deus, expendi

tur.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A destitisset: non autem ita, (ait Paulus) sed non obstante peccato nunc etiam vult omnes salvare, & ad cognitionem veritatis venire. sub quibus verbis videtur media salutis sufficientia, tamquam in radice comprehendisse, nam qui vult salutem, consequenter vult sufficientia salutis auxilia præbere. Atque in hunc ferè modum explicat latè locum illum Prosper libro de vocatione gentium cap. 12. alias 4. vbi verba Pauli tractare incipit, & hanc partem prosequitur libro secundo cap. 1. 5. 7. & 8. alias 2. 19. 23. & 25. & in hoc ultimo loco dicit ex beneficijs Dei monstrari voluntatem, quam habet salvandi homines, utique à posteriori; dat enim omnibus sufficientia auxilia, quorum causa est ipsa voluntas, & ideo à priori ex voluntate illa Dei assertionem nostram demonstramus. Eamdem expositionem habet ad secundam obiectionem Vincent. & ad octauam Gallorum, vbi etiam ait, non esse dicendum Deum tantum voluisse salvare prædestinatos, sed voluisse salvare omnes: voluntatis autem sua propositum in foliis prædestinatis impleuisse.

Cui consonat illud 1. Timoth. 4. *Speramus in Deum vivum, qui est Salvator hominum omnium, maxime fidelium. omnium quidem sufficienter, maximè vero, id est, efficaciter fidelium, utique in fide vivunt ambulantium, & perseverantium, unde Theophilatus Lactant. ibi, Omnes quidem vult salvos fieri, maiorem tamen diligentiam, (id est, prouidentiam,) erga fidèles ostendit. nec alia certè videtur fuisse mens Diuini Augustini, simpliciter enim intellexit Deum velle omnes homines lapsos in Adamo salvare per Christum, ut cap. 18. ostendimus ex libro de spirit. & litter. cap. 33. vbi hac ratione dicit infideles contra voluntatem Dei facere, cum nolunt credere, cum voluntas Dei sit salvandi illos omnes quantum est ex se: ad maiorem autem abundantiam, & suæ doctrinæ defensionem voluit in alijs locis explicare, quomodo verba Pauli etiam de voluntate efficaci, & consequenti intellecta veram interpretationem habere possent, quamuis reuerà, absolvè loquendo, necessaria non sit; & ad cumdem modum exponendus est Fulgentius. Nam licet in illo cap. 31. nimium illi expositioni insistere videatur, tamen cap. 29. moderatius loquitur, vbi significat Pelagianos ita verba Pauli interpretatos esse, ut sentirent Deum non aliter velle salvare electos, quam reliquos, unde ait hanc Dei voluntatem sicut in vasis misericordia, sic & in vasis iræ accipiedam existimant, & in fine concludit, proinde hi, qui voluntatem Dei, qua omnes homines vult salvos fieri, aequalem circa redimendos, & damnandos existimant, cum interrogati fuerint, cur velit Deus omnes homines salvos fieri, nec tamen omnes salvi faciant, quid respondebunt? Vbi non solùm non negat, sed potius supponere videtur Deus omnes homines salvos facere; sed addit non æqualiter omnes, nam quosdam vult salvare absoluta, & efficaci voluntate, qui etiam suo modo sunt omnes, quia in effetu nullus salvatur, nisi quos Deus isto modo vult salvare, & voluntatem Dei ait esse principium omnis gratiæ, quod etiam cum proportione verum est, nam in electis est principium gratiæ efficacis, in alijs sufficientis.*

Z

Et

Ita explicauit
S. Prosper.

6. Alter locus S.
Pauli 1. Timot.
c. 4. pro eadem
re expenditur,
tum ex Theo-
phil. tum ex
SS. Aug. & Ful-
gent.

7.
Eadem expositio ex alijs Scripturis locis confirmatur.

Et iuxta dictam expositionem etiam veritatem hanc confirmant alia Sacrae Scripturae loca, quibus universalis redemptio Christi compropos batur, ut ex illo Psalmo 129. *Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.* quem exponens Paulus 1. Corinth. 15. ait, *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo vivificabuntur, & aperte 2. Corinth. 5. Si unus pro omnibus mortuus; ergo omnes mortui sumus, & pro omnibus mortuus est Christus.* Roman. 5. *Non sicut delictum, ita & donum; si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundauit.* Vnde infra concludit, *Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vita.* At vero per Adae peccatum omnes omnino homines lapsi sunt; ergo per Christum omnes sunt iustificati, saltem quoad sufficientiam, quantum est ex parte Dei omnes reconciliati sunt; omnibus ergo parata sunt propter Christum sufficientia auxilia, quibus salvandi possint, nam, ut dicitur ad Colossens. 1. *In ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem Crucis eius, sive qua in Cœlis, sive qua in Terris sunt, & cap. 2. ad Colossens. ad omnes loquens ait, & vos cum mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestra conuicauit cum illo, donans vobis omnia dilecta, delens quod aduersus nos erat, chirographum decreti, affigens illud cruci; at tandem ad Ephes. 1. *Vt notum faceret nobis Sacramentum voluntatis sua secundum beneplacitum eius, quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo.* & infinita similia in Scripturis inueniuntur, quibus aperte docemur omnes homines asseditos esse in Christo, remissionem peccatorum, & diuinam reconciliationem. Vnde cum non omnes in effectu illam non obtineant, necesse est ut saltem sufficienter, & quantum est ex parte Dei illam consequantur, quod verum esse non potest, nisi omnes aliquo modo auxilia sufficientia ad salutem reciperent, quæ ratio locupletari potest ex Irenæo lib. 5. cap. 17. & Origen. Homil. 20. in Numer. & Gregor. lib. 33. moral. cap. 14. vnde hoc etiam confirmant testimonia suprà adducta, ad probandum auxilium sufficientis, quia omnibus hominibus pereuntibus attribuitur, quod salvi non fiant: non posset autem hoc attribui eis, nisi haberent in manu sua omnia necessaria auxilia, ut cap. 2. ostendimus: ergo haec dantur omnibus, & in capitibus sequentibus ad particulares hominum status descendendo, id amplius ex Scriptura confirmabimus.*

Item ex S. Ireneo, Origen. & Gregor.

8.
Probatur assertio ratione.

Ratio autem huius veritatis cum totum hoc negotium humanæ salutis ex supernatura ligratia pendeat, eisdem testimonij, ac principijs reuelatis sumenda est; habemus enim, ex Scriptura Deum creasse homines propter felicitatem æternam, ex quo principio aperte sequitur debuisse illis dare sufficientia auxilia ad illam consequendam, quæ ratio non minus procedit post peccatum primi hominis, quam antea, quia etiam post illum lapsum noluit Deus naturam humanam illa beatitudine priuare; sed in hoc etiam statu naturæ lapsæ voluit omnes homines ad eundem fidem multiplicare, & in via ad eandem beatitudinem constitutere, & ab hac ordinatione, & à statu viatoris neminem exceptit; ergo ratio sapientis prouidentiæ postulabat, ut omnibus sufficientia

A media prouideret. Præterea huius prouidentiæ euidentis argumentum sumitur ex Christi redemptione, ut diximus; docet enim fides Deum voluisse redimere omnes homines lapsos, & per Christi mortem illam redemptionem consummatam esse; ergo hinc rectè colligimus Christum omnibus meruisse omnia necessaria auxilia quibus salutem consequi possent; ergo hinc inde optimè inferitur omnibus dari aliquo modo. Probatur consequentia, quia illud meritum est efficax, & de rigore iustitiae, & ideo illo supposito non posset Deus iuste debitum præmium illi non conferre.

Dices, hoc argumento probaretur omnes etiam esse cum effectu salvandos, propter Christum. Respondebitur negando sequelam, quia non hoc meruit Christus, nec ad hoc obtulit Christus sua merita respectu omnium, sed tantum respectu electorum, quibus iuxta Patris agnitam voluntatem simpliciter efficacia dari voluit, & pro illis impetrans merita sua in particulari obtulit. Ceteris vero auxilia sufficientia promeruit, & ut essent efficacia, si ipsi vellent, vel non resisterent; tandem rationes congruentes huius prouidentiæ ex multis attributis diuinis desumi possent, nam in primis valde consentaneum est diuina bonitati, ut nullum à participatione suæ gratiæ ex se repellat, & ut neminem deserat, nisi prius deseratur ab ipso. Deinde est etiam diuina misericordia decentissimum, ut neminem à participatione redēptionis, & remissione peccati ex parte sua excludat. Præterea si respectum ad Christum, & eius passionem consideremus, est illi hoc ex iustitia debitum. Denique est valde consentaneum prouidentiæ generali, & quasi legali, & distributiæ iustitiae, ut à participatione præmij generaliter omnibus propositi, & medicinæ omnibus sufficientis, & superabundantis neminem ex se repellat, sed potius omnibus sufficientier prouideat.

Ad primam igitur dubitandi rationem respondendum iam est, assumptum esse falsum, ad rationem nam Deus quantum est ex se, omnes salvare vult, & cupit: nec Augustinus hoc negat, licet verba Augustini interdum aliter interpretetur, ut iam diximus, nec ob illam interpretationem Augustini doctrina hæc in se incerta redditur, item quia non ntitur solùm illis verbis Pauli, sed etiam alijs firmissimis fundamentis, tum etiam, quia licet Augustinus addat alios sensus, non intendit hunc excludere, quem alijs locis tradit, sicut etiam Prosper magnus, Augustini discipulus, & acerrimus eius defensor, eum interpretatus est; altera vero difficultas, quæ per modum replicæ ibi proponitur, postulat modum huius sufficientis auxiliij, præsertim in infidelibus, quem in sequentibus capitibus fuisse trahabimus.

9.
Instans respondebitur.

Multis Dei attributis congruit nullum excludere à sua gratia sufficiente.

10.
Respondetur dubitandi.

C A P V T IX.

An, & quomodo fidelibus semel iustificatis, qui tandem non saluantur detur auxilium sufficiens ad salutem eternam.

VT veritas, quam in capite præcedenti tradidimus, magis comprehendatur, & difficultates circa illam occurrentes proponantur, & explicitur, operæ pretium erit ab illa generalitate hominum ad varios illorum ordines descendere, & quomodo singulis sufficiencia auxilia conferantur, exponere. Non tractamus autem de hominibus electis, seu prædestinatis, quia illis non solum sufficiens, sed etiam efficax auxilium datur, vt cum effectu saluentur; & quamvis interdum auxilia tantum sufficiens illis conferantur, vt suprà dixi, tunc non adiuuantur propriè vt prædestinati, sed secundum prouidentia rationem, ideoque quoad illam partem, eadem est ratio de illis, quæ de alijs, qui non saluantur, ac proinde, quæ de his dixerimus poterant ad eos accommodari. Reliquos autem homines, qui non solum saluantur, in tres ordines distinguimus; quidam enim sunt iusti ad tempus, & interdum multo vitæ tempore, & tandem damnantur, alij sunt peccatores fidem habentes, qui vel raro, vel nunquam in ætate adulta iustificantur, alij denique sunt infideles, qui nunquam veram fidem consequuntur, inter quos etiam esse possunt varij gradus, vt postea videbimus.

In hoc vero capite solum de iustis temporalibus, (vt sic dicam) breuiter dicendum est, isti autem si considerentur vt iusti sunt, non solum sufficiens, sed etiam efficax gratiæ auxilium recipiunt, vt constat, & ideo de illis sub hac consideratione non tractamus: vt autem in gratia non perseuerant, clarum est auxilium efficax non recipere, & ideo merito queritur, an, & quomodo auxilium sufficiens ad salutem recipiunt, nam æterna salus, siue perseuerantia obtineri non potest: his autem non datur perseuerantia; ergo non datur aliquid ad salutem æternam consequendam necessarium; ergo non datur auxilium sufficiens. Dices, quando perseuerantia illis non detur, offeretur, quantum est ex parte Dei, & ita ad illam accipiunt auxilium sufficiens. Sed contraria, quia perseuerantia donum, ita est singulare prædestinato, vt neque Deus alijs illud dare voluerit, neque aliquis possit illud à Deo mereri, vel impetrare, & quo illud consequantur aliquid facere; ergo nec ex parte Dei datur, nec in potestate hominis est constitutum, ac proinde non datur istis ad perseuerandum auxilium sufficiens, quas obiectiones fecerunt olim contra August. Semipelagiani, contendentes ex illius doctrina sequi, magnam partem iustorum, & Sanctorum ideo non salvari, quia nec perseuerantiam habent, nec habere possunt, quoniam illis à Deo dengata est, quia non sunt, per gratiam à massa perditionis discreti, vt saepius refert Prosper in obiectionibus Gallorum 3. 7. & 12. & in obiectionibus Vincent. 7. 8. 9. & 12.

Nihilominus dicendum est, omnes iustos, etiamsi prædestinati non sint, habere auxilium sufficiens ad salutem æternam consequendam, perseuerando utique in iustitia usque ad mortem, si velint, sicut velle possunt. Probatur primò ex Scriptura Proverb. 3. In omnibus

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A bus vijs tuis cogita illum, & ipse diriget gressus crientem ad futurum. quæ directio maximè ad perseuerandum necessaria est, & de se sufficiens: hæc autem promittitur cogitanti Deum assidue, & in suis actionibus auxilium eius postulanti: est ergo hoc in hominis iusti potestate, non enim Spiritus Sanctus consulit, aut præcipit, nisi, quod possibile est: unde inferius subdit Sapiens, Ne paueas repente terrore, & irruentes tibi potentias impiorum: Dominus enim erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum, ne capiaris. Quæ promissio non solum prædestinatis fit, sed omnibus, & præsertim iustis. & hoc egregie confirmant verba Saræ Tobiz 3. Hoc habet pro certo omnis, qui te colit, quod vita eius, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur. Quod non solum de liberatione à tribulatione, & peccata temporali, sed maximè de liberatione à culpa, vt victoria tentationum intelligitur, non enim coronabitur, qui temporalia mala superat, sed qui tentationes peccatorum vincit; ergo est in potestate iustorum coletum Deum, hæc victoria: hæc autem est perseuerantia; ergo ipsa etiam est in ipsorum potestate, & libertate, quam sine auxilio sufficiente habere non possunt.

Hanc denique potestate, & auxilium sufficiens quamplures Spiritus Sancti voces ostendunt, quibus iusti non solum ad perseuerandum, sed etiam ad crescendum in gratia usque ad mortem excitantur Ecclesiastici 8. Ne verearis usque ad mortem iustificari Apocalyps. 3. Qui iustus est iustificetur adhuc. & ad Roman. 6. Exhibete membra vestra seruire iustitiae in sanctificatione, &c. 1. Corinth. 10. Qui se existimat stare, videat ne cadat, & vt ostendat hoc esse in eius potestate, subiungit, Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet cum tentatione prævenientem, vt possitis sustinere. Dat ergo Deus iustificatis sufficiens auxilium, vt non cadant; ergo vt perseuerent, nam qui non cadit, perseuerat. & ad Ephes. 6. Induite vos armaturam fidei, vt possitis stare aduersus insidias Diaboli. fidei, inquam, viuæ, nam mortua non sufficit ad resistendum Diabolo perseueranter, sicut inferius subdit. Propterea accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare. Datur ergo iustis auxilium sufficiens ad hoc perficiendum; quia autem hoc præstiterit, sine dubio saluabitur. & similia Scripturæ testimonia passim occurunt.

Secundò traditur aperte hæc veritas à Conciliis, Mileuit. cap. 3. definiente gratiam Araus. Trid. Dei, in qua iustificamur non ad solam remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, sed etiam adiutorium, vt non committantur. Dat ergo gratia adiutorium sufficiens ad non peccandum in posterum, & hoc est sufficiens ad æternam salutem consequendam, & Arausic. cap. 25. his verbis, Hoc secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante, & cooperante, omnia, quæ ad salutem pertinent, possunt, & debent, si fideliter laborare velint, adimplere. quibus verbis aperte describit auxilium sufficiens; & quod de baptizatis dicit, habet eandem rationem in omnibus iustis, quocunque tempore, aut modo iustificati fuerint. quod etiam testatur Concil. Trid. fest. 6. cap. 11. ubi prius damnat dicentes, homini iustificatio impossibile esse seruare præcepta, quibus obligatur: deinde declarat hanc potestatem, quia Deus iubendo monet facere, quod possit, & petere, quod non possit, & adi-

nat, ut possis. & paulo inferius. Qui sunt filii Dei, Christum diligunt, qui autem diligunt eum, ut ipsemet restatur, servant sermonem eius, quod utique cum diuino auxilio praestare possunt. Qui autem possunt seruare mandata, possunt etiam in gratia perseuerare, imò etiam & proficere, ut paulò post idem Concilium adiungit, & eamdem rationem suprà traditam reddit, *Quia Deus neminem deserit, nisi prius deseratur ab ipso*, idemque repetit agens de perseuerantia cap. 17. quem locum etiam suprà explicauit: eamdemque doctrinam sub anathemate definit Canon. 18. & 22.

Ex Patribus,
S. August.
Prosper,
Leon. &c.

Tertio potest hæc veritas testimonio Patrum confirmari. Augustinus enim lib. de nat. & grat. cap. 26. docet, cùm Deus iustificat impium, sanare ægrotum, & dare vires, vt possit perfectè operari, nec deserere illum nisi ab ipso deseratur, & reddit rationem, quia licet homo sanetur, si non iuuetur, non poterit seruare mandata, seu pietatis opera exercere, in quo tacitè supponit necessarium esse, vt possit, & consequenter, vt habeat auxilium sufficiens, quo possit, quia nimis iuxta illam regulam eiusdem Augustini libro de corrept. & grat. cap. 11. & 12. si iusto nondaretur auxilium, quo possit tentationem vincere, & perseuerare, non ei imputaretur, etiam si cadat, vel non perseueret, sed Deo potius esse tribuendum, quod est absurdissimum, vt idem Augustinus docet libro secundo de peccatorum merit. cap. 17. & iuxta hæc verba Augustini refellit obiectionem, vel potius calumniam Semipelagianorum, Prosper ad 3. 7. & 12. obiectionem Gallorum, & 7. 8. 9. & 12. Vincent eandem veritatem confirmans, quod iustis non denegantur auxilia sufficiencia ad perseuerandum, Fulgent. lib. 1. ad Monim. cap. 28. valde commendat dictum illud Augustini, *Vt homines non adiuuentur in ipsis causa est, non in Deo*. Et quod nullius hominis lapsus causa sit in Deum refellenda. Vnde cum Augustino sentit, per Deum non stare quominus iustus perseueret, ac proinde iustis semper dari auxilium sufficiens ad salutem. Hinc etiam dixit Leo Papa sermone 16. de passione: *Iugiter admonetur, vt dona gratia Dei negligenter non habeamus, iuste nobis instar præcepto, qui præcurrit auxilio, & benignè incitat ad obedientiam, qua dicit ad gloriam*. quæ verba maximè in iustificatis locum habent, & sufficientem gratiam, qua possit ad gloriam per obedientiam præceptorum peruenire, euidenter ostendunt. Idemque confirmant verba Chrysostomi Homil. 16. ad Hebr. *Habemus cooperatorem, & adiutorem Deum, tantum velimus, &c. Si vero dormierimus, & stertentes spiremus intrare in Cælum, quando poterimus hereditatem cœlestem apprehendere*. Est igitur hoc in iustorum potestate, eisque Deus non deest.

3.
Probatur af-
fertio rationi-
bus.

Ratione tandem declaratur hæc veritas. Nam in primis gratia sanctificans cum suis donis, & virtutibus infusis, de se potens est ad bene operandum, & ad vincenda peccata: hanc autem gratiam habent omnes iusti; ergo ex hac parte sufficientiam habent. Aliunde vero huic gratia debentur auxilia actualia necessaria ad opera salutis, & maximè ad illa, quæ sunt ad salutem necessaria. Duplicia enim sunt hæc auxilia excitantia, & adiuuantia, ad quæ reducuntur, vt suprà visum est: neutra autem desunt iustis ex parte Dei, quod in primis probatur de auxiliis adiuuantibus, quia iusti non indigent nouis auxiliis, seu gratijs adiuuantibus in actu primo, quia per habitum ipsum sufficientissimè iuuantur, indigent au-

A tem auxilio Dei adiuuantis in actu secundo: hoc autem adiutorium in re ipsa non exhibetur, nisi quando quis operatur, & ideo non est necessarium ad auxilium sufficiens, sed in efficaci includitur aliquo modo: requiritur autem vt præparatum, & oblatum à Deo, & hoc modo non potest deesse iustis, quia Deus de se non denegat cooperationem necessariam suis causis secundis, vnicuique iuxta modum, & capacitatem suam; ergo maximè illam præbet gratiam, & habitibus infusis, & homini iusto ratione illarum, vt in sequenti libro latius ostendemus; ex hac ergo parte non deest iustis auxilium sufficiens.

De auxiliis autem excitantibus, aliqui putant non esse necessaria habentibus iam sanctificantem gratiam, & virtutes infusas, iuxta quorum sententiam sine his auxiliis habent iusti sufficiens auxilium. Alij volunt sufficere illa auxilia excitantia, quæ in mentibus fidelium insurgere possunt ex obiectis externis, quæ Deus per gratiam suam prouidet, ad fidelium mentes excitandas, vt sunt verbum Dei prædicatum, vel scriptum, exempla Sanctorum, diuina beneficia quotidiana, supplicia, itemque Sacraenta, vel ceremoniæ Ecclesiae, & similia, quibus Deus cooperatur, & internam gratiam adiungit ad excitanda corda, præsertim iustorum. Nam hic modus videtur de se sufficiens, si homines iusti velint strenue, ac diligentè his medijs vti: sed licet hoc sit verum, addendum est in omni occasione, & opportunitate grauius temptationis, & periculi, vt, licet extera media fortasse desint, vt potest accidere, Deum tamen nunquam deesse iusto, quin interius eius mentem sufficienter excitet, quantum necesse est ad præsentem occasionem mali, seu lapsus superandam. Hanc enim Dei promissionem habemus ex verbis Pauli: *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari ultra id, quod potestis*; vel ergo moderabit temptationem, vel excitabit iustum, quantum sufficiat, vt nemo possit dicere, *per Deum abest*, vt Ecclesiastici 15. quia, vt dicitur Proverb. 3. *Dominus erit in latere tuo ne capiaris*. Denique hoc est valde consentaneum diuinæ prouidentiæ, quam præsertim amicis suis promisit. Adde hoc genus auxiliis sufficientis ad seruanda singula præcepta, non tantum iustis tribui, sed etiam peccatoribus, vt infra videbimus, alijs non peccarent transgreendo præceptum.

Vt autem hoc generaliter intelligatur, aduertendum est, in huiusmodi opportunitate, in qua occurrit obligatio præcepti, necessarium in primis esse, vt homo sciat, & aduertat, vel naturaliter aduertere possit, se habere tale præceptum & hīc, & nunc ipsum obligare. Nam si homo omnino hoc non consideret, sed naturaliter oblitus sit, quamvis omittat, non peccabit, vt constat, & ideo necessarium non est, vt tunc excitetur, nec pertinet ad prouidentiam gratiæ sufficientis vt Deus semper moueat ad huiusmodi considerationem, vel aduertentiam pro illo tempore, vt experimento constat: & ratio est, quia tunc cessat periculum culpe, propter quam vitandam est necessarium illud auxilium, similiter necessarium, non est, vt in tali occasione, in qua de vitando actu prohibito agitur, homo sit compos sui, & ratione vtens, nam si adeò perturbetur vsus rationis, vt libertatis etiam vsus impediatur, iam pro tunc non est homo in statu peccandi, vel bene moraliter operandi, vt constat, & ideo non est etiam necessarium, vt noua gratia sufficiens pro tunc conferatur, quia cessat

Nec excita-
nia, nec adiu-
uantia auxilia
desunt iustis
ex parte Dei.

Homo natu-
liter oblitus,
vel vsu rati-
onis impediens,
cum occurrit
obligatio pre-
cepti, non
peccat, ne
Deus tenuit
illum excusa-
tiæ.

deessat necessitas, ut declaratum est. At verò quando ratio est apta ad deliberandum cum necessaria aduertentia ad præsentem occasionem, & obligationem seruandi præceptum, tunc dicimus nunquam deesse actuale auxilium necessarium, quia sine illo excusaretur homo à peccato, etiamsi caderet, vel non seruaret præceptum: homo autem præfertim iustus, sic ratione vtens, nunquam excusat ex eo capite, quod desit illi Deus, ut probant testimonia adducta. Verum est tamen hoc auxilium ad seruandum præceptum, vel non cedendum temptationi, non semper dari immediate sufficiens ad totum effectum, sed mediante oratione, ad quam proximè excitatur homo, quia vult Deus hominem hoc modo, & Deum honorare, & amplius cooperari, & ideo dixerunt Augustinus, & Concil. Trident. *Iubendo monet facere, quod possis, & petere, quod non possis,* & hoc tandem modo sufficiens auxilium ad perseuerandum confert.

Et ita etiam expeditur difficultas, quæ hic oriri potest in homine lapso ex parte concupiscentiæ, & corporis mortalis impedimentis, quæ difficillimam reddunt bonum operandi perseuerantiam. Nam etiam ex hac parte non deest iustis auxilium sufficiens, quia hæc perseuerantia non tota simul occurrit, sed successiue, & per singulos actus, & occasionses seruandi præcepta, seu non peccandi; ergo ut ex parte Dei detur, vel offeratur iusto hoc auxilium sufficiens, satis est, quod per singulas etiam occasionses, non desit tale auxilium: ostensum est autem quomodo detur in singulis; ergo simpliciter datur, vel offertur pro omnibus, & pro tota perseuerantia, & salute. Dico autem datur, vel offertur, quia in occasionibus iam existentibus, & præsentibus, actu etiam, & in præsenti datur: pro futuris autem offertur, quantum est ex parte Dei. Quod in vsu, seu praxi, vt ita dicam, sic potest explicari. Nam postquam homo iustificatus est, non perdit iustitiam, nisi peccando mortaliter contra aliquod præceptum, vnde quandiu non occurrit præceptum affirmatiuum pro tunc obligans, nec moralis occasio peccandi, contra præceptum negatiuum, facile potest iustus necessaria ad perseuerandum tunc facere per gratiam, quam habet, cum primum autem occurrit occasio seruandi præceptum, vel peccandi mortaliter: tunc pro illo definito tempore, non deest illi auxilium internum sufficiens ad bene operandum, ut declaratum est, & ita nunc illo actu datur auxilium præueniens, seu excitans sufficiens. Aut ergo homo non vtitur bene illo auxilio sufficiente, vel abutitur illo, vel cooperatur illi. In priori casu amittit gratiam, & desinit esse iustus, ei que imputatur casus, & perseuerantia amissio, & non Deo, quia iam habuit auxilium sufficiens à Deo. Postquam verò iam est iniustus, priuatur quidem proprijs iustorum auxilijs, quæ sine dubio maiora sunt: quomodo autem postea recipiat auxilium sufficiens, ad questionem capitis sequentis pertinet. Si autem talis iustus in illa prima occasione bene vñsus fuerit illo auxilio diuino, offertur illi auxilium sufficiens: & fortè vberius pro altera occasione proximè succedente, & illa oblata datur ei auxilium sufficiens accommodatum illi, & ita consequenter de reliquis usque ad finem vitæ: vnde fit, ut quandiu per hominem iustum non steterit, nunquam illi desit auxilium sufficiens ad conseruandam gratiam, & consequenter ad æternam salutem consequendam.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A Ad difficultatem in principio positam patet solutio ex dictis. Nam aliud est accipere actualem perseuerantiam, aliud accipere potestatem perseuerandi, seu, quod idem est, auxilium sufficiens ad perseuerandum. Nam illud prius pertinet ad gratiam efficacem, hoc est ad propriam prædestinationem, hoc verò postterius pertinet ad gratiam sufficientem communem omnibus, & ideo licet isti reprobi non accipient perseuerantiam, accipiunt nihilominus perseuerandi potestatem. Et quod non recipient actum perseuerandi, non est ex Deo, sed ex ipsis, neque ideo non perseuerant, quia reprobi sunt, sed non perseuerando fiunt reprobi, ut rectè Prosper docent supra, & Fulgentius ferè toto illo libro secundo ad Monimum. Quomodo autem non obstante perseuerantia sit speciale donum, & in quo consistat, inferius suo loco tractabitur.

5.
Solutur difficultas initio proposita.

Reprobi non accipient perseuerantia, sed potestatem perseuerandi.

C A P V T X.

An, & quomodo fidelibus peccatoribus semper dum viuunt, gratia sufficiens tribuatur, qua conuerti, & iustificari possint.

C Egula generalis est, fidelibus in peccato existentibus non negari auxilium sufficiens, quo pœnitentiam fructuosam agere possint, & per eam in gratiam redire. Hæc regula satis probata videtur ex generali principio in cap. 8. demonstrato, propriè verò, & in specie sumitur ex omnibus illis Scripturarum locis, in quibus peccatores, præfertim Deum agnoscentes, & in eum credentes, ad pœnitentiam vocantur, ut est illud Ezechiel 33. *Fili homines, dic ad domum Israel, & infra, Vino ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impij, sed ut conuertatur à via sua, & viuat.* Aut ergo illa voluntas Dei est absolta, & dat auxilium efficax, aut est conditionata, seu antecedens, & dat saltem auxilium sufficiens. Vnde illud 2. Petri 33. *Patienter agit Deus propter vos nolens aliquem, perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti;* & illud Pauli Rom. 2. *Ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adduxit, & consonat illud Ierem. 3. Tu fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.* Non enim illam ad reuersionem inuitaret, nisi paratus esset ad eandem reuersionem illam iuuare, similiisque sunt infinita vulgaria loca, ut Zachar. 4. *Conuertimini ad me.* Ecclesiast. 5. *Ne tardes conuerti ad Dominum, & Psal. 49. Hodie si vocem eius audieritis, quod allegans, & locupletans Paulus ad Hebr. 3. ait, Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis descendendi à Deo vnu: sed abdortamini vosmetipso per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati, vbi dicens, donec hodie, videtur intelligere quandiu præsens tempus, & vita durat, ut Chrysostomus, & alij exponunt.*

Veritatem etiam hanc confirmat Conc. Trident. in sess. 6. & 14. nam licet expresse non vtagitur signo distributio, dicens omnibus peccatoribus dari hoc auxilium, tamen cum indefinite, & sine limitatione generalem doctrinam tradat, eamque confirmat allegatis Scripturarum locis, sine villa dubitatione illam generaliter intelligit. Dicit ergo in sess. 6. c. 14. *Qui ab accepta iustificationis gratia, per peccatum exciderunt, rursus iustificari potuerunt, & can. 29.*

1.
Fidelibus in peccato existentibus datur gratia sufficiens ad pœnitentiam.

Probatur assertio ex Script.

Datur actu grata sufficiens in occasionibus præsentibus, pro futuris offertur à Deo.

Item ex Concilio Trident.

anathemate damnat, qui dixerit, eum, qui post Baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere. Et less. 14. cap. 1. Quoniam (inquit) Deus diues in misericordia, cognovit figuratum nostrum, illis etiam vita & remedium contulit, qui sese postea (idest, post iustificationem) in peccati seruitutem, & demonis potestatem tradidissent, vtique remedium pœnitentiae, de quo statim subdit, licet non semper fuerit Sacramentum, fuisse tamen uniuersis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent quouis tempore ad gratiam, & iustitiam asequendam necessarium. & infra id confirmat verbis Ezech. 18. Conueritimi, & agite pœnitentiam, &c. quæ verba ad omnes peccatores dicta intelliguntur. Patres etiam, qui vniuersaliter de omnibus hominibus lapsis loquuntur, vt capite sequenti videbimus: à fortiori fideles peccatores comprehendunt, & specialiter hoc ex professo probat Cyprianus in libro de lapsis. Rationes etiam cap. 9. allata ex voluntate Dei saluandi homines, & ex Christi Redemtione, & ex Dei misericordia, & iustitia hanc regulam probant, vt ex dicendis in duobus punctis sequentibus euidentius constabit.

2.
An Deus de gratiam sufficiemt omnibus peccatoriis.
Ratio dubitandi ex Concil. Trident.

Duo enim circa hanc regulam supersunt explicanda, vnum est, quomodo præbeat Deus hoc auxilium omnibus peccatoribus: aliud est, vtrum ab hac regula exceptionem aliquam facere liceat. In priori punto ratio dubitandi est, quia hoc auxilium sufficiens etiam in his, qui iam credunt, incipit ab excitante gratia, vt aperte docet Concil. Trident. less. 6. cap. 5. vbi docet exordium iustificationis à vocazione Dei sumi, & cap. 14. declarat hoc non solum esse verum de tota prima iustificatione, quæ incipit ab initio fidei, sed etiam de iustificatione à peccato, post priorem iustificationem, atque adeò post comparatam fidem commissio. *Iustificari* (inquit) potuerunt cum excitante Deo. Et can. 3. definit etiam pœnitentiam haberi non posse, sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione, quæ est gratia excitans, vt supra diximus. Hæc autem gratia excitans non datur semper omnibus peccatoribus etiam fidelibus: idest, non datur omnibus diebus, horis, & momentis, nec potest assignari certum tempus, in quo detur: quando ergo, vel quomodo datur hæc gratia sufficiens? Et declaratur, augeturque difficultas, quia vel hoc auxilium sufficiens datur semper actu & in se, & hoc est per se incredibile: vel taniū offertur ex parte Dei, & hoc etiam dici non potest, quia aliquid expectaretur ex parte hominis, vt actu daretur ei tale auxilium, quod repugnat, quia illud ipsum fieri non potest, nisi per gratiam excitantem, iuxta doctrinam Concilij Arausic, ergo neutro modo datur tale auxilium.

Confirmatur ratione.

3.
Hæc gratia non ita datur, vt semper, & continuè insit homini per actualem gratiam excitantem. Probatur assertio.

Instantia respondetur.

A potest ipsos quidem peccatores semper actu recipere has actiones, alijs verò rebus magis attendentes, illas non percipere, neque sentire. At hoc incredibile est, tum quia ipsam et attentionem ad res alias impedit intentionem ad hos actus gratiae, qui sine attentione fieri non possunt. Vnde naturaliter, & sine miraculo impossibile est continuè exercere hos actus, & alijs rebus, & negotijs humanis attendere. Maximè, quia hæc attentione semper est vehemens, & cum magna sollicitudine, & ad res inferiores, & sensibiles, quæ maximè mouent. Tum etiam, quia si tales actus tunc dantur, quando percipi non possunt, non poterunt dici sufficietes ad conuertendum talem hominem; ergo illo modo dati non possunt dici gratia sufficiens, imò sunt inutiles, quia hominem non ita mouent, vt attendere faciant, & vix ita possunt dari sine miraculo; ergo superflue fingitur tale miraculum, seu talis modus prouidentiae per continuam, & nunquam intermissam excitationem, quæ nec statui viatoris debita est, nec modo operandi humano accommodata: vnde nec etiam iustis tribuitur; sicut enim dormientes non excitantur actu ad bonum operandum, ita etiam dum sunt nimium intenti talis rebus, vt studijs, vel negotijs actualiter, non existantur. Denique hæc continua excitatione non solum non cognoscitur experimento; verum etiam si illi repugnat, & alioqui diuina revelatione non habetur; cur ergo fingenda est. Minor patet, quia nec Ecclesia id docet, nec ex Scriptura id colligitur; quin potius ipsa Scriptura hos motus non semper dari indicat; dicitur enim Psalm. 49. *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Nam ille modus loquendi sub conditione indicat vocem Domini non semper insonare, & Apocalyp. 3. dicit Deus, *Ego sto ad ostium, & pulso*, qua metaphora significatur Deum semper stare ad ianuam, non tamen semper pulsare, sicut homo prudens facere solet. Vnde, (vt suprà dicebam,) Ecclesia sape orat Deum vt nos excitet, & vt peccatores vocet; signum ergo est non semper Deum in actu facere.

Contra hanc verò assertionem obijci potest: nam sequitur peccatorem non posse in qualibet hora, & momento vitæ sua pœnitentiam agere, si velit, imò nec velle posse. Consequens est falsum; ergo. Sequela patet, quia sine auxilio excitante peccator non potest agere pœnitentiam: ergo si in quolibet momento non habet gratiam excitantem, nec etiam potest in quolibet tempore agere pœnitentiam, cùm desit illi principium dans posse, & sine quo non potest. Nec dici potest, quod habeat illud auxilium in potestate sua, quia tale auxilium debet incipere à Deo, non ab ipso homine: Deus autem, vt supponitur, non dat illud; neque etiam potest dici, quod sit paratus dare, quia tunc expectaret ab homine vt aliquid faceret, quo obtineret illud auxilium: hoc autem dici non potest, quia homo non potest moueri, aut se disponere ad hoc auxilium excitans, quia tale meritum debet procedere ab ipso auxilio excitante; ergo quando illud actu non datur, homo est simpliciter impotens ad agendum pœnitentiam, atque ita, si non omnibus momentis, & temporibus datur, non potest homo omnibus temporibus agere pœnitentiam.

Falsitas autem consequentis probatur. Primo ex illis Scriptura locis, in quibus hortamur ad agendum celeriter pœnitentiam, & promittitur remissio illam agenti in quacunque hora: nam huiusmodi exhortationes, & promissio.

4:
Obijciunt contra assertionem.

E Hoc punto in primis dicendum est, auxilium non ita dari, vt continuè, ac semper insit homini per actualem gratiam excitantem, hoc communiter receptum est, vt refert, & sequitur Bellarminus lib. 2. de grat. & lib. arb. cap. 6. & Molina quest. 14. art. 13. in concord. disp. 9. & 10. videturque manifestum; quia gratia excitans consistit in actibus vitalibus, qui non sunt sine sensu, & cogitatione ipsorum: nam ad hoc ipsum dantur, vt excitent hominem, vt ex dormiente faciant vigilantem, & attendantem, quod non potest esse sine aliqua experientia talium actuum. Ex ipsam autem experientia constat, non omnitempore, vel omnibus momentis fieri, vel percipi à peccatoribus in se ipsis tales actus; ergo non recipiunt isto modo semper, & continuò hanc gratiam sufficientem. Responderi

Confirmatur
objecatio ex S.
Script.

promissiones supponunt potestatem. Sic Ezechiel 33. *In quaunque die, & Ecclesiast. 5. Nē tardes conuerti, &c.* Secundò, ex Concilio Lateranensi in cap. firmiter de summa Trinitate, dicente homines baptizatos post lapsum semper posse per pœnitentiam reparari: si ergo semper possunt; ergo in qualibet hora, & momento possunt. Tertio, quia aliás esset homo in hac vita pro aliquo tempore extra statum salutis, nimirum pro illo, in quo actu nō excitatur. Dices non esse extra statum salutis statum, quia licet tunc non excitetur, postea excitabitur. Sed contrà: ponamus hominem in fine vite, qui vltimam accepit excitationem, & noluit conuerti, ille enim reliquo tempore extra statum salutis manet, quandoquidem amplius excitandus non est. Nec potest negari, quin durante vita hominis iacentis in peccato, aliqua excitatio sit futura vltima, quia omnes excitationes vitae sunt finitae, & terminum habent: terminus autem est vltima excitatio, quæ necessariò futura est in aliquo instanti ante primum non esse hominis, inter quæ duo instantia mediat tempus: ergo saltem illo tempore erit homo extra statum salutis, & fieri potest, vt sit per magnam moram, quia si Deus non semper excitat, potest per plures dies non excitare, idemque poterit facere cum homine in fine vite. Denique ob hanc fortè difficultatem Concilium Senon. in decret. fidei cap. 15. videtur expressè docere contrariam sententiam: cùm enim docuisset auxilium excitans, seu præueniens esse ad operandum salutem necessarium, ex qua necessitate videbatur sequi hominem non habere libertatem ad talia opera, quia non semper habet talè auxilium, ad hanc tacitam obiectiōnem excludendam, adiungit. *Hac tanta gratia necessitas libertati non repugnat, quia Deus semper in promptu est, & nec momentum præterit, in quo non stet ad ostium, & pulsat.* & ad idem alludit Hieronymus epist. ad Ctesiphonem, dicens, *non mihi sufficit, quod semel donauit, nisi semper donauerit.*

s.
Deus, quantū est ex se nullo tempore denegat peccatori gratiam excitantem, sed eā dat tempore opportuno. Probatur prior pars assertio- nis.
Quomodo Deus dicitur denegare gratiam?
Antequam his obiectiōnibus respondeam, addo alteram assertiōnem, ex qua facilior erit responsio. Dico ergo Deum, quantum est ex se, pro nullo tempore denegare peccatori excitationem ad pœnitentiam: dare autem illam temporibus opportunis. Priorem partem probat obiectio prima posita, si sensus illius partis recte intelligatur. Aliud est enim non dare, aliud denegare; aliqua enim non confert Deus, quæ paratus est dare, quando necessarium, vel opportunum fuerit, ideoque licet extra illam occasionem non det excitationem, non ideo simpliciter denegat. Dicitur enim denegare, quando proposito absoluto decreuit non dare, quidquid ex parte hominis, vel aliarum causarum occurrit. Imò, quando Deus ex se aliquid denegat, etiam occasiones dandi fugit, vel impedit. In hoc ergo sensu dicimus pro nullo tempore huius vitae denegare Deum peccatori auxilium excitans ad pœnitentiam, esto non semper actu illud inspiret. Hoc probat illa ratio, quod homo quandiu viuit est in via, & non est obstinatus, nec desperatus; ergo necesse est vt saltem ex parte Dei illi patet aditus ad salutem, qui aditus in sancta excitatione consistit.

Et confirmari hoc potest verbis Sapientis Ecclesiastici 18. *Numerus dierum hominum, ut multum centum anni, quasi gutta aqua maris deputati sunt, & sicut calculus arena, sic exigui anni in die eius. Propter hoc patiens est Deus in illis, & effudit super eos misericordiam suam, videt presumptuarem cordis eorum, quo-*

A niam mala est, & cognovit subuersiōnem cordis eorum, quoniam nequam est. Ideo adimplevit propitiatiōnem suam in illis, & ostendit eis viam aequitatis. Per quæ verba ostendit Sa- piens totum huius vite tempus esse tempus propitiatiōnis, & Deum paratum esse ad miserendum, ac proinde nunquam ex se negare auxilium pœnitentiae, & Diuus Prosper ad obiectiōnem sextam Vincent. in hoc con- flituit discriben inter statum damnationis, & viæ, & ad 15. ait, *Nemini autem Deus cor- rectionis adimit viam, nec quemquam boni pos- sibilitate dispoliat.* Eandemque doctrinam latè confirmat ad excerpta Genuen. cap. vltim. eam ex Augustino sumens libro de bon. perseuer. cap. 15. & 22. & eandem ha- bet Augustinus libro de natura, & gratia cap... vbi etiam refert optima verba sua ex libro tertio de libero arbitrio cap. 18. quæ eandem sententiam continent: quam etiam Concilium Senon. & Hieronymus locis cita- tis intendent.

C Altera pars assertionis sequitur ex præ- denti à sufficienti partium enumeratione. Nam Deus de se paratus est ad dandam excitantem gratiam, & non semper actu dat; ergo sal- tem datus est temporibus opportunis, iux- ta illud Psalm. *Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione.* Vt autem explicemus hæc op- portuna tempora, aduertendum est, quod in superioribus diximus Deum dare hanc sufficientem excitationem, vel per extēnum verbum suæ prædicationis, aliaue similia obiecta, vt sunt exempla Sanctorum Dei be- neficia, tribulationes, &c. vel merè interiùs, prioremque modum esse ordinarium, & com- munem, posteriore verò magis peculiarem, & extraordinarium. Vnde ad priorem mo- dum excitationis relicta sunt à Christo me- dia, & veluti ordinaria organa, quibus Deus vtitur ad excitandos peccatores ad pœnitentiam. Dicimus enim Deum de se paratum esse ad excitanda corda peccatorum per hu- iusmodi causas, nam quod in ipso est, pro omnibus illas instituit, & non de se impedit, quominus talium causarum sonus, & vox, seu actio ad omnes perueniat. Et, quod caput est, quoties similis occasio occurrit, in quo homo per huiusmodi ordinarias causas exterius ex- citetur, Deus actu etiam interiùs excitat cor: & quantum credibile est, vnum ex temporibus opportunis, in quo Deus tangit cor, & actu pulsat interiùs, est illud, in quo verbum extēnae prædicationis, vel alias obiectum æquivalens exterius incipit excitare homines. Nam, vt suprà etiam tetigi, ista excitatio extēna cum sola virtute naturali intellectus nihil valeret ad opera pietatis, nisi spiritus gratiæ interiùs sese insiceret, & illo instru- mento altiore excitationem in mentem effi- ceret. Quod ergo tunc Deus non neget suæ gratiæ influxum, omnino credendum est. Tum quia illud videtur esse tempus máxi- mè opportunum; tum etiam, quia illa extēna excitatio est quasi causa secunda, à Deo ordinata ad illum effectum, & interna exci- tatio Dei sufficiens, est quasi necessarius con- cursus vel adiutorium requisitum, vt illa causa possit effectum illum consequi; ergo ad ordinariam prouidentiam gratiæ spectat, vt Deus tunc conferat auxilium ex parte ipsius necessarium.

E Præterea confirmatur, & declaratur in- hunc modum, quia dubium non est, quin Deus sapissime vtatur hoc medio ad conuer- tendos peccatores per verbum prædicationis, vel per lectionem aliquam sacram, vel per extēnum bonum exemplum, aut obiectum in- cutiens.

Totum tem- pus vite est tempus propriationis ex SS. Prosp. & August.

6. Probatur secu- da pars asser- tionis ex Psal.

Tempus præ- dicationis est vnum è tem- poribus op- portunis.

Probatur ra- tione assertio.

cutiens timorem, ut est mors alicuius amici, & similia. Ergo oportuit certam aliquam legem prouidentiae diuinæ gratie in hoc esse statutam, ut omnes, qui exterius sufficienter excitantur, inexcusabiles fiant, si non cooperentur. Nam si extante exteriori excitatione, nulla esset certitudo de interiori, sed hoc esset positum in solo Dei arbitrio, non posset cum certitudine imputari homini, cui proponitur exterius fides sufficienter, etiamsi non crederet, quia fortasse non habuit interius sufficiens auxilium. Denique dici posset de Pharaone, verbi gratia, cuius vocatio exterior, ut Augustinus ait, fuit cognitio beneficiorum externorum Dei per Ioseph. Contrarium autem ex facto illo colligimus: nam eo ipso, quod exterius sufficienter vocatus fuit, docet Scriptura grauiter peccasse, resistendo vocationi; ergo dicendum est, non defuisse illi interiorum vocationem sufficientem. Denique supponimus ex verbis Christi Domini Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone facta essent virtutes, qua facta sunt in vobis olim, in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent, qua reprehensio fundamentum non haberet, nisi supponeret cum illis virtutibus externis datam esse sufficientem excitationem internam, cum qua alij forent conuertendi.*

Paret ex S. Scriptura Matth. 11. Ioann. 15. D. Paul. ad Roman. 10. Idem supponunt illa verba Christi Ioann. 15. *Si opera non fecissem in eis, qua nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Habet autem, si externa excitation non esset sufficientis, & exteriori accommodata. id etiam optimè persuadent verba Pauli Roman. 10. *qua ipse refert ex Deuter. 30. Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc est, verbum fidei, (ait Paulus,) quod predicamus.* Sicut enim cum auditur, corde recipi, & ore confiteri debet: ita cum prædicatur non tantum ad aures corporis, sed etiam ad aures cordis, prædicari debet, ut sufficienter proponatur, quod non sit sine interna Dei excitatione sufficiente; quia verò hæc cum prædicatione externa coniuncta est, ideo Paulus ibidem hanc satis esse putat ad redargendos incredulitatis eos, qui audientes Euangelium non obediunt illi, & hoc est, quod ait, *sed nunquid non audiuerunt, & quidem in omnem terram exiuit sonus eorum.* Et ad hoc ipsum alia Scripturæ loca inducit. Idemque alia confirmant, quæ sequenti capite expendemus. Denique si proposito sufficienter obiecto externo fidei, vel pœnitentia Deus daret certa lege auxilium internum sufficientis, quando non daret, iam per se ipsum, & non per hominem staret ipsius conuersio: hoc autem dici non potest, vt ostensum est; ergo pro regula certa habendum est, Deum in huiusmodi opportunitate semper dare excitationem internam sufficientem exteriori vocationi accommodatam. Quod addo, quia hæc interdum potest esse immediate ad pœnitentiam, & tunc excitatione interior est immediate sufficientis ad illam: aliquando verò est vocatio exterior ad aliud opus virtutis, ut ad petendam pœnitentiam, & tunc auxilium internum proximè erit sufficientis ad orationem, & remotè ad pœnitentiam per orationem impetrandam, & sic de alijs.

Ad excitationem autem merè internam non tam facile possumus certa tempora opportuna designare, pro quibus certa sit diuina excitatione interior ad pœnitentiam. Vnde maximè videtur pendere ex arbitrio Dei, qui singulis distribuit hæc extraordinaria dona prout vult. Duo tamen probabiliter dicere possumus. Vnum est, tempus aliquod esse

A pro quo pœnitentia est absolute necessaria ad salutem æternam, ut si homo fidelis in peccato existens in articulo mortis constituatur, & in tali tempore credibile valde est, etiamsi desint motiva externa, quæ ad pœnitentiam excitent, Deum statim pulsare cor, nec deesse vñquam homini in tali opportunitate, quin ita illum excitet. Ratio est, quia tunc illud auxilium est valde necessarium ad salutem, Deus autem in rebus adeò necessarijs non deest, vt ex testimonij Scripturæ cap. 2. allegatis, in quibus Deus sufficiens auxilium omnibus promittit, colligitur. Et hoc à fortiori confirmabitur ex his, quæ capite sequenti dicemus. At verò extra hunc necessitatis articulum, excitatione actualis non est ita necessaria ad salutem, & ideo si per causas externas, & ordinarias gratiæ non inchoatur, non est, cur dicamus à Deo magis hoc tempore, quam illo dari: vnde cum non semper, sed sàpè illam tribuat, dicendum videtur, hoc facere pro arbitrio suo. Credibile autem est in omni opportunitate benè, ac piè operandi, non deesse homini hoc auxilium. Nam, vi dixit Hieronymus Epist. 138. ad Cyprian. partum ab initio, *Deus ita condidit hominem liberi arbitrij, ut suam per singula opera gratiam ei non negaret.*

C Possumus denique addere, licet Deus hanc Respicit sèpè gratiam conferat beneplacito suo, nihilominus sàpè respicere ad bona opera per priorem gratiam facta, vt ad dispositiones peccatoris, quia orantem vel facientem eleemosynam frequentius Deus excitat ad pœnitentiam per internas inspirations, quam eum, qui talia opera negligit. Nam in hoc sensu dicitur eleemosyna remittere peccata. Et idem est de remissione iniuriarum, & de alijs operibus similibus. Neque in hoc est periculum Semipelagiani erroris, quia agimus de homine fidei, qui per fidem benè operando potest impetrare vltiora auxilia. Vnde necesse est, vt illudmet opus, quo se disponit ad tale auxilium, vel illud impetrat, fit aliquo modo ex fide iuxta dicta superius libro secundo, ex quo etiam fit, vt ad tale opus, præcedat alia prior gratia excitans fidem ipsam, & per fidem, voluntatem ad eleemosynam, vel ad aliud simile opus faciendum, quod satis est, vt per tale opus possit peccator impetrare excitationem merè internam proximè sufficientem ad pœnitentiam, dandam etiam eo tempore, in quo non est simpliciter necessaria ad salutem æternam. Hoc ergo modo potest talis actualis gratia obtineri, quainuis semper determinatio temporis, & momenti in particulari ad talem gratiam præbendam, per liberam Dei voluntatem facienda sit, quia non est necesse vt detur, statim ac homo bonum opus facit, nec aliud certum tempus potest ex vi meriti, seu impetrationis hominis designari.

E Ex quibus facile ad obieciones factas contra priorem assertionem potest responderi. Solvuntur obieciones factæ. Cùm enim infertur hominem in eo momento, in quo actu non excitatur ad pœnitentiam, non posse conuerti, distinguendum est de pœnitentia proxima, & remota. Concedo ergo non posse, proximè, quia non habet in se auxilium dans posse, vt rectè ibi probatur. Neque hoc est inconueniens, sed necessarium considerata conditione humana naturæ. Nam homo, cum dormit, non potest proximè pœnitere, neque etiam, cum actu est nimis intentus alijs rebus, & negotijs; nihilominus tamen semper, & quolibet tempore huius vitæ potest homo pœnitentiam agere, & cum fructu conuerti,

Cum excitatione exteriori adest interior.

Paret ex S. Scriptura Matth. 11. Ioann. 15. D. Paul. ad Roman. 10.

Confirmatur ratione.

6. Ad excitationem merè internam certa tempora non possunt designari.
Duo tamen

obieciones factæ.

pœnitentia duplex, proxima, & remota.

ueriti, saltem potestate remota, quia semper est in statu viae, & consequenter est capax obtinendi salutem. Hac autem potestas licet aliquibus temporibus, vel momentis remota sit, temporibus opportunis sit proxima, & semper ex parte Dei est paratum proximum auxilium modo explicato: & hoc satis est, ut peccator quandiu est in via, possit saluari. Vnde ad loca Scripturæ respondet, in eis præcipue promitti remissionem peccati agenti pœnitentiam: supponunt autem potestatem agendi pœnitentiam dicto modo. Et ad eandem causam mouentur peccatores, ne differant pœnitentiam respectu eorum temporum, & opportunitatum, in quibus ad illam vocantur; ideo enim dicitur, *Hodie si vocem eius audieritis, &c.* & illi reprehenduntur, qui vocati resistunt, *vocauit, & renegavit,* Proverb. 1. ad cap. firmiter responsum est.

Ad ultimam, negatur sequela, quia homo non constituitur extra statum salutis, quoties actu non excitatur, quia semper est in statu, in quo poslunt causæ occurtere, per quas Deus solet excitare, & semper est capax internarum excitationum Dei. Ad illam verò replicam de ultima excitatione respondes solum inde concludi hominem illum in eo statu fore damnandum, quia non est acutus pœnitentiam, vnde sit, ut ex hypothesi, quod illa excitatio erit ultima, & illi restiterit, non possit saluari. Ex quo ulterius sequitur, ut licet ille peccauerit peccato impenitentiae, non consentiendo illi ultimæ excitationi, nihilominus illa transacta iam non committit nouum impenitentia peccatum, quia nec aduertit, nec ita excitatur, ut aduertere possit. Ex his verò non sit illum hominem etiam pro illo tempore esse extra statum salutis, quia ex vi status est capax remissionis peccati, si pœnitentiam agat: quod autem illam non sit acutus, est per accidens, & ex eius negligencia, vel malitia. Vnde simpliciter loquendo etiam posset in eo breui tempore homo illi pœnitentiam agere ex vi generalis prouidentiae gratia. Nam licet futurum sit, ut amplius non excitetur per generales causas, seu media gratia, id est, accidentiarum, & contingens, & non prouenit ex reprobatione, seu ordinatione diuina positiva, (vt sic dicam,) sed ex præscientia, & permissione. Præuidit enim Deus post illam excitationem non suisse illum hominem excitandum per aliqua ordinaria media externa existentia in Ecclesia, & permisit sine noua excitatione mori, voluitque amplius illum interius excitare, quia satis illi prouidit excitando illum in illo articulo necessitatis, & tempore satis morti vicino.

Ad ultimum ex Concil. Senonen. responderetur, Concilium loquitur suisse eodem modo, quo Scriptura, quam allegat: nam Deus semper est ad ostium cordis paratus ad pulsandum, non tamen continuè pulsat, sed temporibus opportunis, idque satis est, ut gratia necessitas usui libertatis non repugnet, vt infra dicetur.

Alia dubitatio circa propositam generalem regulam est, vtrum ab illa regula exceptio aliqua fiat, vel admittenda sit, quod est querere, an aliqui homines etiam ex fidelibus propter grauissima peccata interdum deserantur à Deo pro aliquo huius vitæ tempore, ita ut sine auxilio sufficienti relinquantur. De hoc verò puncto disputavi in quarto tomo de Pœnit. disp. 8. & ferè nihil occurrit addendum; ibi enim adnotauit duobus modis posse hanc exceptionem intelligi. Primò ex parte ipsorum criminum, seu peccatorum, ita ut sint

A aliqua irremissibilia, vel multitudine aliqua peccatorum certa, quæ ex lege Dei puniantur hac pœna priuationis omnis auxilio in hac vita. & in hoc sensu ostendi esse certissimum, non esse tales exceptionem admittendam, & nonnulla Scripturæ loca subobscura declarauit. Alio modo potest intelligi exceptio ex parte personarum, quia potest Deus aliquos, ita punire, & dubium est, an interdum faciat, & sic diximus rem non esse tam certam, nihilominus veram omnino esse sententiam, quæ talam exceptionem admittit, quam capite sequenti confirmabimus, vbi ostendemus, etiam infideles non relinquunt à Deo in hac vita sine sufficiente auxilio gratia, ut conuerti possint; ergo multo minus relinquet fideles, quantumvis iniquos, & peccatores sine sufficiente auxilio.

Dicendum ergo est nullam esse admittendam exceptionem à generali regula posita, quia cùm illa regula, & voluntas Dei tot modis sit nobis in Scriptura tradita, & per Ecclesiam declarata, non licet nobis aliquem hominem ab illa excipere, nisi per eamdem Scripturam, vel Ecclesiam æquè de exceptione constet, vel ratione conuincatur, sed nullo ex his modis talis exceptio, ut ex dicendis in capite sequenti patet, ostendi potest: ergo. Ratione item declaratur, quia auxilium sufficiens, aut est ad non peccandum iterum, vel ad resurgentum à peccato commisso: neutro autem modo negatur peccatori in hac vita auxilium sufficiens: ergo. Minor quoad priorem partem de peccatis futuris declaratur in hunc modum. Quia sermo esse potest de auxilio sufficiente ad vitanda singula peccata in particulari, seu seruandum præceptum in omni occasione particulari, in qua eius obligatio occurrit: vel est sermo de perseverantia longi temporis in obseruatione præceptorum sine lapsu. Priori modo non destituitur fidelis auxilio sufficiente in aliqua certa, ac definita occasione peccandi, vel seruandi præceptum obligans; quia vel sine illo auxilio potest vitari hic, & nunc peccatum, & seruari præceptum, ut contingere potest in D peccato contra solam legem naturalem, non urgente graui tentatione, & tunc licet negetur auxilium speciale, non negatur necessarium, sed abundans, & ideo non tantum peccatori, sed etiam iusto potest interdum non dari, quia tunc auxilium, (vt ita dicam) generale est sufficiens, & hoc non negatur. Vel illud auxilium gratia est simpliciter necessarium propter tentationem urgente, vel quia præceptum est supernaturale, & tunc si negatur auxilium sufficiens in certa, & determinata occasione, homo non seruans præceptum non peccaret, quia sine sufficienti auxilio non potest. Qui autem non facit, quod non potest, non peccat: quod maxime verum est, E quando absolutè non potest in particulari actu, & occasione, ut in libro secundo latè dictum est. At verò nullus peccator excusatur ab obseruatione præcepti, vel à culpa in transgressione eius, propter priora peccata, neque propter obdurationem suam, nec potest verè dicere, per Deum abest; ergo non omnino priuatur auxilio sufficiente. Denique talis peccator cùm habeat fidem, potest per illam orare, & ad hoc sufficienter excitatur ipsam tentatione, & periculo, si autem oret, sicut oportet, non denegabitur auxilium, ergo.

Si autem sit sermo de auxilio ad non peccandum diu, quia ad hoc est necessaria gratia sanctificans, auxilium sufficiens ad iustificationem erit consequenter saltem remotè sufficiens

cians ad non peccandum postea quo quis tempore, iuxta dicta cap. præcedenti, & illud satis est. Iam ergo probatur nemini fidelis negari auxilium sufficiens ad resurgendum à peccato, quandiu huc viuit, quia etiam ille peccat, quoties debito tempore non seruat poenitentia præceptum, quo obligatur, nec enim propter peccata præcedentia excusat. Idemque de præcepto amandi Deum super omnia: si autem talia præcepta seruet, iustificabitur. Item semper potest orare per fidem, quam habet, & reddit argumentum factum: ab his autem obligationibus nemo excipitur; ergo nec à regula habendi auxilium sufficiens fidelis aliquis excipiendus est.

^{10.}
Instatur contra ex D. Paul. Röm. 2.

Dicunt aliqui, tali homini non dari auxilium sufficiens, etiam pro illo tempore, & nihilominus imputari ei peccatum, quod tunc committit, quia propter peccata præcedentia illi denegatur tale auxilium, iuxta illud Pauli ad Rom. 2. *Propter quod tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conueniunt.* Imò addunt aliqui, etiamsi per totam vitam denegentur homini talia auxilia, imputari illi omnia sequentia peccata, quia propter peccatum originale denegantur. Sed hoc nullo modo sustineri potest, quia si homo eo tempore, & momento, quo transgreditur præceptum, non habet libertatem, nec potest ad vitandum actum, erit quasi materialis transgressio, & non imputabitur ei ad nouam culpam, & consequenter, nec ad nouam poenam coram Deo, vt est certa doctrina, vt Paulus dicit de tali homine, qui thesaurizat sibi iram; ergo de nouo committit culpam; ergo non imputatur tantum ratione præcedentis culpæ. Accedit, quod effectus sequuntur ex priori culpa, si nullo modo fuit præuisus, nec moraliter præuideri potuit, etiam in priori culpa non imputatur, quia non est voluntarius: in præsenti autem talis effectus non est præuisus, in præcedenti culpa, & maximè in originali; ergo nullo modo imputatur, si in tempore, quo fit delictum, deest auxilium, quo possit vitari: ergo necessariò fatendum est in illa opportunitate non negari. Et hæc expressa sententia Augustini lib. 3. de lib. arbit. cap. 18. 19. & 22. contra Faustum cap. 44. & 5. contra Julian. cap. 5. & lib. de nat. & grat. cap. 67.

Instantiae respondetur.

^{11.}
Alteri instantiae respondetur.

Auxiliis extraordinariis sæpe, ordinariis nunquam peccatores à Deo priuantur.

A spositione subortam, quâ commune auxilium, licet in rigore sufficiat ad opus, moraliter tamen difficultatem non aufert, quæ interdum vocatur impossibilitas vel moraliter, vel secundum Dei præscientiam, & quia in illa difficultate, & impossibilitate sæpe derelinquuntur à Deo, ideo dicuntur in Scriptura deserti, & obdurati, vt in capite sequenti generalius dicemus. Quædam verò Augustini loca difficultia, quia omnibus statibus peccatorum communia esse possunt, in capite ultimo huius libri tractabuntur.

C A P V T XI.

Quomodo infidelibus omnibus detur auxilium sufficiens ad fidem, & salutem.

Supponimus generalem regulam cap. 8. constitutam etiam in omnibus adultis, & infidelibus locum habere, quia illi etiam sub illis omnibus, quos Deus saluare voluit, sub illisque omnibus, pro quibus Paulus orare obsecrabat, comprehenduntur. Imò Principes, & Reges, pro quibus in particulari orationem postulabat, eo tempore infideles erant, & præterea Scripturæ locutiones saepe sunt ita vniuersales, vt omnes comprehendant, vt Ioann. I. *Illuminat omnem hominem.* Apocalyp. 3. *Ecce sto ad ostium, & pulso, si quis, &c.* & huc etiam spectat generalis vocatio Christi Matth. II. *Venite ad me omnes, &c.* interdum verò loquitur specialiter de impijs, & infidelibus. Et Paulus Act. 14. cùm dixisset Deum reliquissim gentes ingredi vias suas, statim conatur ostendere non fuisse relicta sine sufficienti auxilio. Et hoc etiam supponit ad Rom. I. cùm dixit gentes fuisse inexcusabiles. Item Isai. 65. *Expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem.* Et hoc etiam probat vniuersalitas redemptionis Christi, iuxta illud I. Corinth. 5. *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi.* nam in mundo etiam infideles comprehenduntur, & ideo ipse præcepit Apostolis: Euntes in mundum vniuersum prædicare Euangelium omni creaturæ, quia omnibus sine exceptione media salutis præparabat.

Et ad eundem modum loquuntur de generali largitione gratiæ quantum est ex parte Dei, Patres, quos partim in dicto libro quarto de Prædestinatione cap. 4. allegauit, partim in superioribus ostendendo dari reprobis auxilium verè sufficiens: quibus addi possunt Dionys. cap. 9. de Cœlest. Hierarch. dicens radium diuini luminis paratum semper esse, & omnibus patere ad participandum, & ad cæcitatem erroris expellendam. Et Nazianz. qui orat. 21. de laudib. Athanas. in principio Deum confert soli, qui mundum illuminat vniuersum, quam comparationem eleganter etiam ponderat Ambrosius serm. 8. in Psalm. 118. & August. lib. I. de Gen. contra Marc. cap. 3. & libro primo retract. cap. 10. Cyrillus etiam, & Chrysostomus in Ioannem, ita exponunt verba illa, *illuminat omnem hominem, &c.* Chrysostomus item homil. 26. ad Hebr. Deum dicit paratum esse ad omnes iuuandos, & idem habet latè Prosper ferè toto lib. 2. de vocat. gent. præsertim cap. 25. 26. & vlt. denique rationes suprà factæ cap. 8. hoc confirmant.

Hac igitur veritate supposita, querimus quo-

Sub illis omnibus, quos Deus saluare voluit, infideles comprehenduntur.

Probatur ex Script.

Item ex SS. PP. August. Greg. Naz. Ambros. &c.

Infidellum br-
dines tres di-
tingui possunt.

Lapis à fide
gratiam suffi-
cientem rece-
perant.

Item illi qui-
bus fides suffi-
cienter est pre-
dicata, sed sur-
di facere.

Infatatur, & in-
fancit, & respo-
deatur.

quomodo hæc sufficiens gratia omnibus infidelibus conferatur. Possimus autem infideles in tres ordines distinguere, quidam sunt, quibus non solum prædicata fuit fides, sed etiam interdum donata, ab illa tamen postea per apostasiam, & hæresim ceciderunt. Alij quibus fides prædicata sufficienter est, illam tamen amplecti noluerunt. Alij, qui vel nihil de Euangelica fide audierunt, vel certè numquam fuit illis sufficienter proposita. De primis facilis est responsio; dicendum est enim huiusmodi homines antequam fidem perde-rent, ita receperisse auxilium sufficiens ad perseuerandum in fide, sicut accipiunt iusti auxilium sufficiens ad perseuerandum in gratia, licet postea illam amittant. Itemque dicimus si tantum fidem mortuam habuerunt, ita accepisse auxilium sufficiens ad comparandam vitam eius, seu charitatem, & iustitiam, sicut alij peccatores, qui semper in fide perseuerant, illud accipiunt. Et eadem proportionalis ratio, & omnia ibi dicta possunt hic facile applicari, neque in hoc est noua difficultas. Postquam autem isti facti sunt infideles, credendum est non omnino priuari auxilio sufficienti, vt recipiscant, iuxta proximè dicta in cap. præcedenti, quia semper manent viatores, & resurgere possunt. Quia verò initium, iustificationis à fide sumendum est, & illi fiducarent, auxilium sufficiens eorum incipit à vocatione ad relinquendum errorem, & ad veram fidem redeundum. Hanc verò vocationem recipere credendum est temporibus opportunitis, (sicuti diximus de vocatione ad penitentiam;) quando occurrit aliquid, quod memoriam antiquæ fidei, & prioris lapsum excitet, vel quando necessitas confitendi, aut exercendi fidem occurrit, vel alijs similibus, præter alias occasiones, quas Deus pro sua liberali gratia ad huiusmodi homines excitando obseruat, vel procurat. Addo insuper præter vocationem ad fidem, posse illis dari auxilia ad aliqua opera bona, vt in sequenti membro dicam; est enim quoad hoc eadem ratio.

De secundo item genere infidellum, qui non ignorant inculpabiliter Euangelium, quia illis sufficienter propositum est, non est explicata difficile, quando, & quomodo datur eis auxilium sufficiens ad salutem. Nam in illis etiam primum auxilium necessarium est ad credendum: hoc autem illis datum est, quando illis fuit proposita fides; quia, vt diximus, Deus non negat internam vocationem, quando externam concedit; ergo sicut exteriū vocati sunt, ita etiam est credendum. Interius fuisse sufficienter excitatos, vel vt possent immediate velle credere, vel saltem vt aliquam diligentiam adhibere possent ad perfectius audiendum, vel considerandum, vt ita possent paulatim ad voluntatem credendi peruenire, nec enim necesse est, vt hoc auxilium sufficiens à principio sit integrum, & completum respectu liberati consensus fidei, vel penitentiae, vel alterius similis actus, quasi ultimata intenti; sed satis est, quod sit sufficiens ad aliquid agendum, quod si fiat, dabitur vterius auxilium, & sic consequenter donec ad proximum, seu integrum perueniatur: vnde si primus gratiae impulsus in vacuum recipiatur, quia homo deest gratiae Dei, contingere potest, vt Deus vterius in motionibus gratiae non progrediatur.

Dices: quod si homo, cui semel prædicata est fides, tunc resistit, & postea iterum non occurrit occasio audiendi fidem, numquid ille homo manet in reliquo vita suæ tempore sufficienti auxilio gratiae destitutus? Vide-

A tur enim id sequi ex declaratione facta, quia tali homini non datur hoc auxilium, nisi per fidei prædicationem: hoc autem videtur absurdum, tum quia alijs auxilium sufficiens multis hominibus solum daretur semel, vel iterum in vita, quod non potest dici auxilium absolutè sufficiens ad salutem, tum etiam, quia alijs talis homo post illam primam resistentiam, & ratione illius maneret quodammodo extra statum, vel saltem extra possibilitatem salutis. Respondeo, si in huiusmodi homine maneat aliqua memoria prioris vocationis, & prædicationis fidei, per illam poterit iterum, vel sepiùs excitari, quia moraliter deesse non possunt occasions excitantes memoriam illam, quas credendum est, Deum non præterire, quicq; ad vocandum interius hominem vtatur; si verò nulla manet memoria præterita vocationis, & prædicationis, vel nihil amplius occurrit, quod illam excitet, tunc de tali homine pro illo tempore ita iudicandum est, sicut de alijs, qui nihil de rebus fidei vñquam audierunt, de quib; dicendum superest.

Tota igitur difficultas est de his infidelibus, quibus Catholica fides numquam prædicata, nec de illa quicquam audierunt. Ratio autem difficultatis est, quia isti numquam receperunt auxilium sufficiens ad credendum; ergo neque ad salutem. Consequentia clara est, quia fundamentum salutis est fides: ideoque qui credere non potest, nec saluari potest; sed qui non recipit auxilium sufficiens ad fidem, credere non potest; ergo nec saluari potest, nec auxilium sufficiens recipit ad salutem. Antecedens probatur, quia fides ex auditu, teste Paulo ad Roman. 10. vnde subiungit, *Quomodo credent ei, quem non audierunt: quomodo autem audient sine prædicante;* & ideo dicebat Christus Dominus Luc. 7. *Rogate Domum messis, ut mittat operarios in messem suam;* quia per hos operarios, statuit Deus fidem propagare, & homines ad credendum excitare, & ideo Paulus ad Roman. 1. dicit Euangelium esse virtutem Dei in salutem omni credenti, quia per illud reuelatur iustitia Dei ex fide. Ergo quibus non est prædicatum Euangelium, non est applicata virtus, neque aperta via ad credendum; ergo non recipiunt auxilium sufficiens, quo possint credere.

Secundò argumentari possumus ex his, quæ in Scriptura legimus: nam quos Deus vult ad fidem attrahere, ad illos Prædicatores mittit, & quibus negare vult vocationem ad fidem, prædicationem etiam externam auertit. Primum ostenditur in facto Eunuchi, ad quem Deus misit Philippum, Act. 8. & ex facto Cornelij, ad quem Deus misit Petrum, Act. 10. Imò etiam ad Paulum missus est Ananias, Act. 9. Et cum Deus vellet Macedonios ad fidem vocare, *visio per noctem* Paulo ostensa est, vir Macedo quidam erat stans, & deprecans eum, & dicens: *Transiens in Macedoniam adiuua nos,* Act. 16. vbi subiungitur de Paulo, *vt autem visum vidi, statim quasiuimus profici in Macedoniam, certi facti, quod vocasset nos Deus euangelizare eis.* E contrario vero cum Deus nollet pro eo tempore Asiam, & Bythiniam ad fidem vocare, Paulus, & Socij, veriti sunt à Spiritu Sancto loqui verbum Dei in Asia, & cum tentasset ire Bythiniam, non permisit eos Spiritus Sanctus: ergo signum est eos vocari, quibus prædicatur Euangelium, & illos non vocari, quibus non prædicatur; ergo hi non accipiunt auxilium sufficiens ad credendum.

4.
Tota difficultas est de illis,
quibus fides
non est prædicata.
Ratio difficultatis proponitur,
& probatur ex S. Script.

Tertio

Ex

S. August.

Tertiò augetur difficultas, quia hinc colligit Augustinus magnam esse Dei gratiam, quando Prædicatores fidei, & suasores veritatis ad aliquem mittit, quia nimur illa est via ad initium fidei, & iustitiae; è contrario vero ad occultum iudicium pertinere, quando Deus Prædicatores verbi sui ab aliqua gente auertit, vel occasionem audiendi verbum Dei negat. Primum patet ex Augustino locis sèpè citatis q. 2. ad Simplic. & de spir. & litter. cap. 34. & de prædest. Sanct. cap. 8. & sumitur ex his, quæ in expositione mystica Psalmi 134. dicit circa illa verba, *Educens nubes ab extremis terra*. per nubes intelligens Apostolos, & alios Euangelij Prædicatores, per quos Deus fulgura in pluuiam conuertit, idest, terrores, & vindictas in pluuiam gratiæ, & misericordiæ. & in id Psal. 87. *Numquid mortuis facies mirabilia, aut medici suscitabunt, & confitebuntur tibi?* Vbi per Medicos etiam Pastores, & Doctores Ecclesiæ intelligit, qui licet non suscitant spiritualiter mortuos, applicant tamen medicinam, qua per gratiam Dei suscitantur. Ac denique lib. 1. de peccator. merit. cap. 22. ex gratia, & prædestinatione Dei dicit oriri, quod aliquis etiam si ruditus ingenio, & prauis moribus sit, occasionem habeat audiendi Euangelium, & inde proficiendi ad salutem. Et ibidem edocet, miraturque, quod sèpè aliis melioris ingenij, naturæ, ac probitatis morum, ibi nascatur, & vnde ad mortem vivat, vbi nunquam prædicationem Euangelij audiat. quod pertinet ad secundam partem, quam proposui. Et similia ferè habet dicta quæst. 2. ad Simplicianum sub finem. Prosper etiam lib. 2. de vocat. gent. cap. 3. & contra Collator. cap. 25. & ad Gallos cap. 3. & epist. ad Rufin. ad hoc iudicium Dei refert, quod Spiritus Sanctus vertuit Paulum ire in Asiam, & Bythiniam ad prædicandum Euangelium. Act. 16. & similiiter, quod Paulus ait Roman. 1. sèpè propulsisse ire Romam ad prædicandum Euangelium, & à Spiritu Sancto suis prohibi- tum. Chrysostomus, Ambrosius, D. Thomas, & alii intelligunt, colliguntque inde tam verba, quæm itinera Prædicatorum à ntu Dei pendere. Ergo qui diuino iudicio hac gratia, seu hoc ostio ad gratiam priuantur, gratiam sufficientem ad salutem non recipiunt.

Ex Prosper.

Ex Chrysost.
D. Ambrosio,
D. Thoma, &
alijs.

Ratione probatur.

Quarto possumus ratione argumentari, quia infideles, qui prædicationem fidei non habuerunt, habent ignorantiam inuincibilem fidei, & non peccant non credendo; ergo signum est non habuisse auxilium sufficiens ad credendum, ac proinde nec ad salutem. Probatur consequentia, quia qui cum auxilio sufficienti non facit, quod tenetur, peccat, quia potest, tenetur, & non facit: at isti non peccant, etiamsi teneantur per se loquendo; ergo signum est per impotentiam excusari: hæc autem impotentia non prouenit nisi ex carentia auxilij sufficientis, nam in reliquis potestate habent; ergo.

Nihilominus dicendum est, his infidelibus non negare Deum auxilium sufficiens ad salutem. Hæc veritas ex generali regula cap. 8. demonstrata colligitur, & in locis Scripturæ ibi citatis conuincitur, præsertim illis, quæ generalius loquuntur, & Proverb. 1. Sapientia, foris prædicat, in plateis dat suam vocem, &c. Sapient. 11. & 12. latè; optimum vero testimonium est illud 1. Timoth. 4. *Speramus in Deum viuum, qui est Saluator omnium hominum, maxime fidelium.* quod multi expoununt, quia omnium est Saluator, saltem quoad corpora, iuxta illud, qui *Solem suum facit oriri super bonos, & malos, &c. fidelium*

A autem est Saluator etiam quoad animos. Sed hoc non placet, quia eodem modo dicitur Saluator respectu omnium, maximè vero fideliū, quia eos specialius beneficijs prosequitur. Atque ita intellexit Paulus Olorius, ut statim referemus. & Prosper lib. 3. de vocat. gent. cap. 10. alia 31. dicens, *qua sententia subtilissima breuitatis, & validissimi roboris se tranquillo consideretur intuitu, totam hanc, de qua agimus, controversiam dirimit.* quia nimur Paulo dicendo, *omnium*, & addendo, *maximè fidelium*, aperte significauit omnes, & quoscumque infideles sub illa generalitate comprehendendi.

Hoc ipsum latè docet, & sèpè repetit idem Ex SS. Patri. B Prosper lib. 2. de vocat. gent. ferè per totum, bus, Prosp. expressius vero cap. 25. ita concludit, *Deo autem placuit hanc (idest, efficacem gratiam) multis tribuere, & illam (idest, sufficientem) nemini denegare.* quæ verba aliqui de gratia tantum externa, & non de interiori auxilio intelligere voluerunt: sed immetit, tum quia nullum habet fundamentum in verbis Prosperi; tum quia ille loquitur de gratia auxilij sufficientis: externa autem vocatio interiori destituta non est auxilium sufficiens, vt suprà ostendi: tum etiam, quia loquitur de gratia, cum qua fiunt inexcusabiles, qui non cooperantur: ad hoc autem sola vocatio exterior non sufficit. Præterea Fulgentius *Fulgent.* epist. 7. ad Venant. totus est in hac veritate demonstranda, eamque optimis Scripturæ testimonijs, & rationibus confirmat, & licet ex instituto de fidelibus peccatoribus loqui videatur, sèpè ad omnes tam iustos, quam peccatores sermonem extendit, & specialiter cap. 8. ait, *Sicut medico nostro nulla est incurabilis plaga, ita nec in aliquo vulnere, nec in aliquo tempore cœlestis potest deficere medicina.* quæ verba non video, quomodo possint de sola gratia externa, vel interna intelligi, nisi dicamus omnia esse facta, & solùm in extera specie apparentia, quæ in tota illa epistola Fulg. scribit, quod nefas esset explicari.

His accedit Paulus Orosius in Apolog. di- *Orosius.* cens, *Deum adiutorium suum non solum incorpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidem gratia dona largitur: verum etiam uniuersis in hoc mundo gentibus propter longanimentem suam clementiam subministrare;* & postea explicat huius gratiæ modum, vt statim referam, est etiam illustre testimonium Ambrosij exponentis illud Psal. 118. in Octonario 8. *Misericordia Domini plena est terra.* quibus verbis coniungit illa Matth. 5. *Qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos;* & ait, *Quomodo misericordia Domini plena est terra, nisi per passionem Domini nostri Iesu Christi.* & infrà, *Plena est terra misericordia Domini, quia omnibus est data remissio peccatorum,* super omnes Sol oriri iubet, & quidem hic Sol quotidie super omnes oritur: *mysticus autem Sol iustitiae omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est,* & omnibus resurrexit, adiungit, quod ad rem maximè spectat, *Si quis autem non credit in Christo, generali beneficio ipse se frandat, vt si quis clausis fenestrulis radios Solis excludat, non ideo Sol non est ortus omnibus.* & infrà super omnes pluia est, & hoc diuinæ misericordiæ deputatur, quia pluit super iustos, & iniustos. Omnes denique Patres, qui dicunt Deum, omnes illuminare, & quamvis multi Christum non agnoscent, per illos stare quominus illuminentur, apertissime idem sentiunt, tam de his infidelibus, quibus post Christum Euangelium prædicatum non est, quam de illis, qui ante Christi aduentum in genti-

gentilium erroribus vixerunt, quos Patres suprà retulimus, & ibi rationem huius veritatis attulimus.

Modus autem explicandi hoc auxilium, & respondendi difficultatibus, duplex esse potest, vnu est Deum præparasse sufficienter toti vniuerso auxilia gratiæ, & pro omnibus, & singulis hominibus, nullum excludendo, quantum est ex se, voluisse tamen vt hæc auxilia ad singulos homines, ministerio aliorum hominum peruenirent. Sicut videmus id fecisse in lege Euangelica mittendo Apostolos in vniuersum Mundum ad prædicandum, & ante

Euangelicam in lege veteri per Moysem, vel ante hunc per Abraham illigeni, sufficientia fidei remedia prouidit, & priùs in toto tempore legis naturæ veram fidem à primis parentibus tradidit, eamque filijs suis communiciari, ac sufficienter proponi, & à parentibus ad filios deriuari voluit, & mediante fide

cætera, etiam salutis remedia vnoquoque tempore, opportuna vel necessaria omnibus tradidit, quia pro omnibus indifferenter illa instituit. Ita ergo ex parte Dei omnibus parata sunt sufficientia auxilia. Quòd verò in multis contingat, vt talia remedia, vel prædicatio fidei ad illos non peruenient accidentarium est, & à Deo non est procuratum, sed præsumum, & permisum. quæ quidem permisso nec iniusta est, quia Deus nulli debet maiora auxilia. Imò, vt Augustinus sèpè tradit, cùm homines essent in originali peccato, hæc censeri potest iusta illius pena in his, qui illam patiuntur, licet alijs fuerit ex misericordia Dei remissa. Neque etiam esset illa permisso contra voluntatem antecedentem Dei saluandi omnes homines, quia ex parte Dei parata est salus omnibus, & hoc solum ad illam pertinet voluntatem. Nec denique est illa permisso contra debitam, & sapientem Dei prouidentiam, quia non teneatur Deus mutare, vel agere contra communem cursum causarum generalium in vnoquoque ordine, ne in illo aliqua monstra, vel defec-tus sequantur.

Vnde iuxta hunc dicendi modum non erit necessarium, vt infideli in syluis educato, vel vniuersis Gentilibus, quibus vera fides nunquam per homines prædicata est, Deus vel per se interiùs, vel per Angelos aliquo extraordinario modo fidem reuelet, quoconque modo viuant, quia ex vi generalis voluntatis, aut prouidentiæ, non cogitur Deus miraculo modo homines saluare, vel ad fidem excitare, sed tantum per ordinarias causas, quæ si desint, Deus (vt sic dicam) functus est officio suo vniuersalis prouisoris. Et hunc modum dicendi videtur sequi Gregorius in 1. distinc. 46. quæst 1. ad 3. vbi multum inclinat in eam sententiam, quòd iustis non dantur auxilia antecedentia sufficientia ad salutem, illum autem modum generalis sufficientiæ tribuit Scotto, & Ochamo.

Possimus autem hunc dicendi modum persuadere primò ex Paulo Act. 17. vbi de antiquis gentibus loquens, ait, tempora huins ignorantia despiciens Deus, nunc annunciat hominibus, &c. despexisse enim dixit, quia non peculiari modo illis prouidit, vnde cap. 14. eamdem prouidentiam Dei circa eosdem fideles explicando, per causas tantum generales id facit, dicens, qui in præteritis generationibus diuinit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem non sine testimonio reliquit semetipsum benefaciens de Cœlo dans pluias, & tempora fructifera, implens cibo, & latitia corda nostra. Vbi indicat solum per hos

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

6.
prior modus
explicandi,
quomodo Deus
gratiam suffi-
cientem omni-
bus, & singulis
præparauit,
quantum est
ex se.

Quòd in mul-
tis non contin-
get, non est
Dei volentis,
sed permitten-
tis.

Gregorius.

7.
Suadetur prior
illo modus.

A extiores effectus illas nationes ad sui cognitionem excitasse, non autem per aliquam reuelationem internam, vel extraordinariam illas docuisse: & in Epist. ad Rom. in principio, quodammodo de antiquis gentibus loquitur. In cap. autem 10. agens de tempore legis gratiæ, in quo Deus nouo quodam modo voluit homines ad fidem vocare, non aliter hanc gratiam ad omnes peruenisse declarat, nisi quia omnes audierunt, vtique quantum est ex parte Dei, quia in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

Secundò idem declaratur ex causa paruolorum, multi enim paruuli damnantur, quia Paruulis Deus illis applicari non potuit habitualis fides, seu dedit auxilia remedium originalis peccati, siue quia in lucem nasci non potuerunt, siue quia sunt de tñ in causis parentibus Gentilibus, & omnino ignorantibus tale remedium, siue quia licet de fidibus nati fuerint, contingit deesse necessaria ad Baptismum, ita vt ante mortem illis applicari non potuerit. Et nihilominus illis etiam saluare voluit Deus, eisque censetur auxilia sufficientia dedisse in causis vniuersalibus gratiæ, vel in suis parentibus, vt ait Prosp. cap. 8. aliás 23. nec oportet, vt per miraculosa, vel extraordinaria remedia Deus illius prouideat; quid ergo mirum, quòd idem contingat in multis adultis? Aliud non dissimile exemplum est in his peccatoribus, qui in perpetuam amentiam incident, in qua incapaces sunt auxiliorum sufficientium, quibus iustificari possint, quæ in se ipsis recipiant, & nihilominus ex parte Dei non degantur illis sufficientia remedia. Nam Deus ex se illa dare paratus est, & aliud impedimentum accidentarium est, ex generali causarum ordine proueniens Deo vidente, & permitente. Ita ergo de cæteris impedimentis, vel defectibus contingentibus in alijs hominibus dici potest.

Hic modus dicendi non continet iniustiæ, nec aliquid simpliciter repugnans diuinæ bonitati, vt in discursu facto satis ostenditur. Estque hoc maximè verum si meritum humanæ naturæ per peccatum originale corruptum consideremus, ratione cuius indigna est facta omnium auxiliorum gratia, & ideo licet illis priuaretur, nulla est iniustitia in Deo, sed iusta pena, vt August. libro de bonor. perseuer. cap. 8. considerat; nihilominus tamen supposita Christi Redemptione, & voluntate, quam Deus habuit prouidendi omnibus hominibus necessaria ad remedium peccati, & singulis iuxta capacitatem suam, non satisfacit ille modus explicandi auxilium sufficiens adultorum. Primò, quia adulti sunt capaces propriæ præparationis, & dispositio-nis ad participandam Christi Redemtionem, & peccati remissionem obtinendam; ergo in se ipsis debent aliquo modo recipere auxilium sufficiens, quo possint disponi, alioqui qui non recipiunt in se hoc auxilium, non sunt liberi, nec in se potestatem habent ad consequendam salutem; ergo per alios, vel per solas vniuersales causas extrinsecas non satis illis esset prouisum.

Secundò, quia licet verum sit, potuisse Deum sine iniustitia negare absoluè omnibus, vel aliquibus hominibus lapsis hoc auxilium, non esset tamen iustum imputare parentibus tali auxilio propriam damnationem, nisi tantum ratione peccati originalis, nam propria non possent illis imputari, si non haberent auxilium sufficiens ad vitanda illa; iuxta doctrinam suprà traditam ex Augustino

8.
Paruulis Deus
sufficietia gra-
ciam nasci non
potuerunt, siue
quia sunt de tñ
in causis
parentibus Gentili-
bus, & omnino igno-
rantibus.

Prosper.

Nec denegauit
peccatoribus
in amentiam
prolapsis.

Hic modus nō
repugnat sim-
plicer diuinæ
bonitati, nec
iniustiam cō-
tinet, secun-
dum S. Augst.

9.
In adultis hic
modus expli-
candi non fa-
tisfacit.

de correptione, & gratia cap. 11. & 12. imputantur autem, & propter illa damnantur, vt est certum ex Paulo ad Roman. 2. dicente, gentes fuisse inexcusabiles, & thesaurizasse sibi iram in die ira: ergo necesse est, vt in se ipsis, & proximè recipiant auxilia, ad non committenda propria peccata personalia. Ergo mediante tali auxilio recipiunt aliquo modo in se auxilium sufficiens ad salutem. Nam omnis adultus, qui habet auxilium sufficiens ad non peccandum, habet etiam ad salutem consequendam. Quæ ratio magis ex sequentibus declarabitur.

Tertiò tandem hoc confirmatur ex Patribus, qui hanc generalem gratiæ communicationem quoad adultos, non solùm in causis extrinsecis, & vniuersalibus, sed etiam in internis auxilijs, & inspirationibus constituant. Prosper enim libro secundo de vocatione gentium cap. 26. aliàs 9. cùm descripsit set externas, & internas gratias, quibus Deus homines vocat, subiungit, *Quæ opitulatio per innumeros modos sine occultis, sine manifestis omnibus adhibetur, & quod à multis refutatur, ipsorum est nequitia: quod autem à multis suscipitur, gratia est diuina, & voluntatis humana. & in eodem sensu in cap. 4. aliàs 1. de reprobis dixerat, qui quidem in comparatione electorum videntur abiecti, sed nunquam sunt manifestis, occultisque beneficijs abdicati.* & cap. 5. aliàs 2. cùm dixisset, tam in populo Dei, quàm in gentibus neminem fuisse iustificatum, nisi per spiritum gratiæ, subneicit statim. *qua etiè parciōr antea, atque occultior fuit, nullis tamen sculis se negauit, virtute una, quantitate diuersa, consilio incommutabili, operē multiformis.* & apertissimè cap. 23. aliàs 8. *Circa maiorem (inquit) prater generalem gratiam parcūs arque occultius omnium hominum corda pulsantem,* &c. Eamdem sententiam indicant Fulgentius, Paulus Orosius, & alij Patres suprà allegati, & in eadem fuisse Augustinum, infrà ostenderimus.

^{16.}
Posterior modus explicandi sufficientiam auxiliorum gratiæ.
Ex S. Scriptura Ioann. I.

Ex Patribus P. Isp.

Dionysio.

A tari gubernatoribus Angelis, si gentes alia ad falorum Deorum cultum devoluta sunt; sed illis ipsis, qui motibus proprijs à recto calle, quo ad Deum ascendere possent, sua sponte deuinarunt. Fuerint ergo per Angelos instructi, nisi ipsi impedimentum posuissent, vnde infra dicit. *Diuini luminis pelagus paratum semper est, & patet omnibus ad participantium.* & infra, *nunquam prefuerunt alicui aliqui Dij, sed unum illud omnium, ac singulare principium, ad quod sanè obsequentes ducebant Angeli profetti singulis gentibus.* Eodemque modo Irenæus libro quartto cap. 71. ait Deum dedisse omnibus liberum arbitrium, cui vim non infert; sed bona (inquit) sententia adest illi semper utique ex parte Dei illuminantis, & inspirantis illum, hoc est enim, quod subiungit, & propter hoc consilium quidem bonum dat omnibus: posuit autem in hominum potestate, electione, &c. & idem sentiunt alij Patres suprà relatione de hoc generali gratiæ communicatione loquuntur.

Ratione potest hoc breuiter ostendi à sufficienti partium enumeratione, quia etiam hos infideles nunquam exterius vocatos ad fidem per ministerium hominum Deus vult saluare, quantum in ipso est, non obstante originali peccato. imò ab hoc ipso peccato vult illos eripere propter Christum; ergo aliquo modo illis contulit sufficientia media: at non contulit in solis causis vniuersalibus, nec solùm per alios homines, vt ostensum est; ergo necesse est, vt illis in se ipsis auxilium hoc sufficiens conferat, vel proximè, vel remotè, vel saltem in eorum potestate illud constituat, vt si contingat illud non recipere, reuerā per illos stet, & non per Deum: nec per solam naturalem aliquam impotentiam id eueniat. quomodo autem hoc intelligendum sit, & qualiter difficultatibus in contrarium occurrentibus sit satisfaciendum, in sequenti capite explicabimus.

D

C A P V T XII.

Difficultas circa superiorem doctrinam propagatur, eiusque occasione, expenditur axioma illud, Fácienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.

^{1.}
Propositum difficultas.
EX dictis in fine praecedentis capitulis difficultas nascitur, quæ est vna ex potissimum huius materiæ, & his temporibus validè controuersa. Nam videtur ex dictis sequi, Deum expectare voluntates hominum, vt eos ad fidem excitet, & consequenter dare illis hanc priorem gratiam excitantem ex bono vsu liberi arbitrij naturali: hoc autem est incidere in errorem damnatum Semipelagianorum; ergo. Sequelapatet, quia Deus non dat omnibus his infidelibus huiusmodi excitationem supernaturalem ad fidem, quia reuerā multi eorum sunt, qui nec exterius audierunt, nec interiorius senserunt motionem ad fidem, nec aliquam rerum fidei apprehensionem habuerunt, & nihilominus dicitur Deus paratus esse ad dandum eis hanc excitationem, & per eos stare, quod illam non accipiunt, & hoc modo dicuntur accipere à Deo auxilium sufficiens ad credendum quantum est ex parte Dei; ergo aliquid Deus expectat ex parte illorum, vt eis hanc gratiam con-

conferat; nam si nihil expectaret, omnibus indifferenter daret: falsitas autem consequentis probatur, primò ex Concilio Arausican. 4. *Si quis, ut à peccato purgetur, voluntates nostras Deum expectare contendit, resistit ipsi Spiritui Sancto.* loquiturque de expectatione quoad primam gratiam, qua præparatur voluntas à Domino, ut statim declarat, nam ad infusionem subsequentis gratiae, & formalem remissionem peccati, non est dubium, quia Deus expectat voluntates nostras cooperantes vocationi suæ, ut postea dicemus libro sequenti. Secundò idem probatur ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 5. dicente, initium iustificationis sumi à vocatione Dei, quia nullis præcedentibus meritis Deus hominem excitat. Si autem Deus expectaret hominem voluntatem, iam aliquod meritum ex parte hominis præcederet. Tertiò, quia initium supernaturalis sanctificationis esset ex nobis, non ex Deo, quia præcederet ex parte hominis aliqua ratio totius iustificationis.

In hoc puncto occurrebat in primis tractandus error Semipelagianorum, dicentium, vel semper, vel saltem interdum, vel in aliquibus hominibus expectare aliquem bonum usum liberi arbitrij, ut opus gratiae in illis facere incipiat, sive expectet usum illum, ut meritum perfectum, vel imperfectum, vel imperatorum, sive ut aliqualem dispositionem, & rationem, propter quam opus gratiae incipiat, nam à tali dispositione, vel ratione non potest aliqualis ratio meriti, licet imperfecti, separari: cuius erroris autores, & sensum in libro primo cap. 15. & 16. pro viribus explicauimus. Circa illius autem impugnationem, necesse non est, multum in praesenti immorari, tum quia expressè damnatus est in Concilio Araulicano, ferè per omnes Canones, & in Tridentino sess. 6. cap. 5. tum quia in dicto loco loca Augustini, & Prospere, aliorumque Patrum retulimus, qui ex professo errorem illum impugnant. tum præterea, quia in libro secundo de prædestinatione cap... ex professo errorem illum impugnauimus. tum denique, quia in his, quæ cum Catholicis disputabimus, afferemus omnia, quæ pro hoc errore, vel contra illum desiderari possunt.

Omissis ergo Semipelagianis, multi ex Catholicis Doctribus antiquis, & modernis, docuerunt Deum aliquibus conferre fidem, vel vocationem, & primum auxilium ad illum excitans, intuitu alicuius boni operis naturalis ex viribus naturæ facti: alijs verò non dare tale auxilium, quia nullo modo per bona opera naturalia ad illud se disponunt. quam sententiam olim docuit Diuus Thomas 2. distinct. 28. quest. vnica art. 4. ad 4. vbi sic ait; etiam ad fidem habendam aliquis se preparare potest per id, quod in ratione naturali est: unde dicitur, quod si aliquis in barbaris natus nationibus, quod in se est facit, Deus sibi reuelavit illum; quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel doctorem mittendo. vbi aperte ante omnem excitationem ad fidem ponit præparationem homini si faciat, quod in se est per lumen rationis naturalis. & ita intellexit locum illum Diuus Thomæ Caietanus 1. 2. quest. 109. art. 6. Idemque Diuus Thomas in eodem. 2. distinct. 5. quest. 2. art. 1. explicat illud axioma de faciente, quod in se est, per vires solius liberi arbitrij, & apertissime quest. de verit. art. 11. ad 1. vbi sic inquit, *Si aliquis in sylvis nutritus duobus rationis naturalis queretur in appetitu boni, & fugia mali, certissime est tenendum, quod Deus ei, vel per in-*

Caietanus.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

Probatur ex
Concil. Araul.

Et Trident.

z.
Error Semipe-
lagianorum.s.
DD. Catholi-
corum senten-
tia affirmans
Deum dare
aliquibus pri-
mum auxilium
ad fidem exci-
tans intuitu
boni operis
naturalis, alijs
minime.
s. Thomas.

A ternam inspirationem reuelaret necessaria, vel ad eum prædicatores dirigeret. Et idem ferè dicit in solutione ad 2. quem locum ad hoc ipsum allegant Viæ. Relect. de perueniente ad vñum rationis p. 3. n. 14.

Eamdem sententiam indicat Bonavent. 3. dist. 25. art. 1. quest. 2. ad vlt. & Gabr. dist. 24. art. 3. dub. 1. in fine. clariss. Durandus 3. dist. 25. quest. 1. num. 9. latius Alens. 2. p. 81. quest. 112. memb. 8. casu 2. & 3. p. quest. 61. alijs 69. membr. 5. artic. 3. vbi querit an facienti, quod in se est infallibiliter detur gratia? & respondet affirmando: in solutione autem ad 6. distinctius explicat dupliciter posse hominem facere, quod in se est, vel ante fidem, vel post illam, & omisso nunc posteriori membro de priori ait, *in quolibet homine per naturam est ratio recta, & hac rectitudo est notio boni induita à creatione, & infra, si ergo secundum istam notionem operetur homo suo arbitrio recurrendo ad illum, quem scit suum esse principium, & quem scit esse orandum sibi, & petat ab eo lumen cognitionis fidei, & boni, dabitur ei, & sic faciet, quod in se est.* Et nihilominus ibidem in solutione ad 1. & 3. ait, *gratiam, quæ sic dicatur facienti, quod in se est, mere gratis, ac liberaliter, & non ex merito dari.* Citatur etiam Altissidor. lib. 3. summa tract. 2. cap. 1. quest. 5. sed ibi licet indistinctè approbet illud axioma, non declarat hunc sensum, rationes tamen quibus vtitur, possunt ad illum applicari, & in fine questionis addit, licet Deus det gratiam facienti, quod in se est, nihilominus saxe dare illum. etiam non facienti, quod in se est, quod non potest esse verum de gratia sanctificante; loquitur ergo de gratia auxiliante. Allegatur etiam Alber. in 2. dist. 28. art. 1. ad 4. sed ibi indistinctè loquitur, & magis videtur de dispositione ad charitatem obtainendam loqui. apertius id docet ibi Richardus art. 1. quest. 2. dicens posse hominem per sua naturalia cum sola generali motione primi mouentis, quam supponit quilibet actio creaturæ, se disponere remotè ad gratiam, gratum facientem, quia dum suo libero arbitrio rectè vtitur, se disponit ad gratiam: necesse est ergo, ut proxime se disponat ad aliquam saltem auxiliarem gratiam. quam sententia refert, & probat Nicolaus de Orbello in 3. dist. 27. & multi alij Scholastici antiqui eodem modo loquuntur, ponentes dispositiōnem aliquam ex naturali usu boni liberi arbitrij, saltem remotam ad gratiam sanctificantem, & consequenter proximam ad auxiliarem, ut Gabr. Ocham, Scotus, Durandus, quos retuli in lib. 2. de prædestinatione cap. 17.

Præterea ex recentioribus Theologis nonnulli sententiam hanc eodem modo explicatis probant, ex Thomistis quidem Soto in 4. dist. 1. q. 2. art. 3. §. Ad argumentum ait, Respondet ob id Denuo gentes condemnasse, quod Deum, quem naturali lumine cognoverant, non subinde qualiter ius naturæ iubebat coluerint. quod si ius illum natura seruassent, Deus illis altiori fidei radio affulisset ut possent salvi fieri. Similia habet lib. 2. de natura, & Grat. cap. 12. in fine. Consentit Cano Relect. de Sacramentis in genere p. 2. ad 1. & 2. nec dissentit Victor. vbi supra. Medina 1. 2. variè loquitur. nam in quest. 88. artic. 6. in solutione cuiusdam secundi argumenti prius videtur negare illud axioma, facienti quod in se est, &c. intellectum de faciente, quod in se est per vires naturæ, & nihilominus statim addit si infidelis, qui Euangelij notionem non habet, ut puer educatus in sylvis perueniens ad usum rationis bene vtatur naturali ratione Deum

illuminaturum esse illum. & hanc regulam ponit ut certam ex illo principio, quod Deus dat omnibus sufficientia media ad salutem: in quaest. autem 109. art. 6. dub. 3. ad 2. prius idem dicit de puer perueniente ad usum rationis, videlicet infallibiliter illuminari ad fidem, si quod in se est, facit per lumen rationis, & addit hoc esse reuelatum in sanctis Scripturis, & inferius dicit esse probabile illud axioma, facienti quod in se est, &c. intellectum per vires naturae, & postea dicit contrarium esse probabilius, quae videntur repugnantia, nam si est sermo de gratia habituali, & iustificante, non solum est probabilius, sed certum, non dari infallibiliter ei, qui facit, quod in se est, per vires naturae, neque contrarium est probabile, vt infra suo loco dicetur: si vero est sermo de gratia actuali illuminante, quomodo est reuelatum in Scriptura, quod puer ille bene vti ratione illuminabitur inspiratione fidei, si illud axioma non est verum, & certum in dicto sensu; Constantius ita intellexit axioma illud, Viguerius in Institut. Theolog. cap. 10. §. 4. dicens auxilium Dei paratum esse facienti, quod in se est, id est, si cesset a peccato, & anhelet ad bonum rationis.

Vega.

Eadem sententiam docet Vega lib. 13. in Trident. cap. 12. via 3. in fine, & idem probat nullum viatorem destitui auxilio sufficiente, quia nullus viator est, qui non possit bene vti viribus suis: ei autem, qui hoc fecerit, Deus, qui nemini deest, auxilium sine dubio praestabit sufficiens ad obtinendum bona supernatura. Idem late Cordub. lib. 2. de ignorantia quaest. 4. per totam, praesertim ad quoddam tertium argumentum, & videndus etiam est quaest. 5. ad 4. vbi ait axioma illud in eo sensu esse communiter receptum. Præterea sententiam illam in dicto sensu intellectam, & piam esse, & ab omni suspicione Pelagiani erroris alienam docent, Driedo de capt. & redempt. gener. humani tract. 2. cap. 5. p. 2. illius ad 2. & 3. quaest. & lib. de Concord. dicta par. cap. 3. longè à principio, & Ruard. art. 7. §. Doctores. eisdem penè verbis Molina in Concord. disp. 9. & 10.

Driedo.

Ruard.

Molina.

4.

Hæc sententia. axioma illud, facienti quod in se est, esse verum in aliquo sensu, & quasi per se notum in Theologia, & ideo breuiter circa illud notare oportet, tribus modis potest intelligi iuxta triplex gratiae significatum: potest enim intelligi de gratia habituali, vel de actuali concomitante, seu adiuuante, vel de actuali prævia, seu excitante. Primo modo intellectum est illud axioma à D. Thomâ 1. 2. q. 109. art. 6. ad 6. & q. 112. art. 3. & in eo sensu dicit non esse intelligendum de faciente, quod in se est per solas vires naturae, sed per vires gratiae auxiliantis, excitantis, & adiuuantis, & sic intellectum esse verum, priori autem modo esse falsum. que doctrina vera, & certa est, vt infra libro de iustificatione ostendemus: hic autem sensus nihil ad praesentem causam refert, quia non de habituali gratia, sed de actuali auxilio tractamus: est autem aduertendum D. Thomam in illis locis ita principium illud exposuisse, quia de gratia habituali tractabat, & de illa obiectum fuerat: non tamen alios sensus excludit, nec illos ibi attingit, quia necessaria non erant.

Secundus ex Aleafi.

Secundo modo intelligi potest in illa propositione nomine gratia, auxilium gratiae cooperantis cum libero arbitrio; quem sensum indicauit Alensi. 3. p. q. 41. membr. 5. art. 3. ad 5. & respectu talis gratiae facere, quod in se est, non est praeparari ad tales gratiam, neque aliud præmium aliquod facere, quo posito

A talis gratia conferatur, quia nihil præmium satis est ut gratia cooperans actu nobis infundatur, seu in nobis operetur, quia præter omnem antecedentem dispositionem requirit simultaneam cooperationem nostram, vt ex dictis in libro praecedenti constat. Debet ergo intelligi de conatu, seu cooperatione simultanea ex parte hominis, ita ut sensus sit, si per hominem non steterit, & quantum in se est conari voluerit, non deerit illi gratia cooperans, vt sicut oportet, operetur. Et hic sensus non potest etiam esse verus de faciente, quod in se est, per vires solas liberi arbitrij, tum quia non potest illo modo conari ad opus gratiae cooperantis, qui non fuerit excitatus per gratiam præuenientem, siue excitantem, tum etiam, quia illemet conatus non potest esse naturalis, sed obedientialis, quia debet esse à libero arbitrio eleuato per gratiam, & cum eius adiutorio: debet ergo intelligi de homine vocato sufficienter, & sensus est, tali homini non defuturam gratiam auxilii cooperantis, si iste simul conari, & cooperari voluerit; & in hoc sensu axioma illud exponit Alensis citato loco, licet obscurè, estque verissimum, quia, vt Augustinus dicit, Deus preparat voluntatem adiuuantem, & adiuuat preparantem, ad quod est de se paratus, si per hominem non stet, id est, si cooperari voluerit, & hoc solum per illud axioma sic intellectum, significatur, estque verissimum, vt libro praecedenti dictum est, & in septimo latius dicetur: non solet autem communiter axioma illud in dicto sensu accipi, sed facere, quod in se est, sumitur tamquam præmium, quod ex parte hominis antecedens ad gratiae receptionem, & hoc modo illud nunc accipimus. Vnde neque hic sensus inferuit instituto, quia non de cooptante auxilio, quod semper est efficax, sed de sufficiente, & præueniente, seu excitante tractamus.

August.

Tertiù intelligitur illud principium de gratia excitante, quia vera gratiae excitantes plures esse possunt inter se subordinatae, quarum vna sit prior, seu antecedens, & alia posterior, seu subsequens. Duobus item modis potest intelligi aliquem facere, quod in se est, vt gratiam excitantem obtineat, primo bene operando, per priorem excitationem cum illa, & per illam, ita faciendo, quod in se est, vt vltiorem excitantem gratiam obtineat, & hunc sensum indicat Gerson. 2. p. Alphab. 24. litt. M. & Driedo suprà, & satis est communis. Secundò bene operando per vires liberi arbitrij ratione naturali excitatas, ita vt sensus sit facienti, quod in se est, per vires naturae excitantem gratiam recipere. In priori sensu admitti potest illud principium, quia in eo supponitur gratia, in qua potest fundari aliqua ratio proportionata ad obtinendum vltius auxilium, quia semper initium boni operis, & toius meriti tribuitur gratiae, & ratione illius etiam subsequens excitatio est gratia tamquam gratia pro gratia, quod non repugnat: oportet autem in hoc sensu etiam aliquam limitationem adhibere, vt nimis inter gratias proportio debita seruetur, vt infra in cap. 15 & 16. commodiū declarabimus. Verumtamen nec hic sensus ad rem praesentem facit, quia præcipua difficultas est de infideli nondum excitato, nec vocato per gratiam, quia fidei auditum non habuit, & ita non potest per priorem supernaturalem gratiam, sed per naturales vires operari, vt primam excitationem gratiae supernaturalis obtineat.

Est ergo vltimus sensus, vt de prima excitante gratia

Tertius ex Gerdone, & Driedone.

Axiomatis sé- grátiá sit sermo, ante quam non potest homo
sus de quo in- facere aliquid per vires gratiæ, cùm illas non
telligi debet. intelligendum ergo erit axioma de
faciente, quod in se est per vires naturæ,
& in hoc sensu intelligunt Doctores citati il-
lud axioma, cum quibus sentit Gerson 1. p.
Alphab. 21. litt. D dum ait illum facere,
quod in se est, quia via naturalis rationis
facit, quod nouit. Fundamentum eorum
fuisse videtur, quia hic etiam sensus, est ne-
cessarius, vt verum in vniuersum sit Deum
dare omnibus hominibus sufficiens supernatu-
rale auxilium ad salutem, nam multi sunt
homines, qui tale auxilium actu, & in se
non recipiunt, cum fidei prædicationem,
aut reuelationem non habeant; ergo vt Deus
aliquo modo det illis tale auxilium, necesse
est vt illud offerat homini facienti, quod in
se est per eas vires quas habet, nimur
per rationem naturalem, & libertatem, quia
talí homo alias vires non habet, nec Deus
contulit illas, nec aliam viam ad illas obti-
nendas illi præbuit. Confirmatur, ponamus
illum hominem facere, quod in se est per vi-
res quas habet, hoc enim non repugnat,
cùm nihil includat superans potestatem talis
hominis: tunc vel Deus dat gratiam tali
hominis, & habetur intentum, vel non dat,
& nunc non per hominem, sed per Deum
stat quominus homo ille saluetur, quod dici
non potest. Item homo ille non potest iu-
stè damnari, quia iam fecit, quod potuit.
Denique valde consentaneum est bonitati,
& prouidentiæ Dei, vt bene vtenti viribus
acceptis, maiores præbeat, vt progredi pos-
sit: & ita hunc vniuersalem sensum indicat
Gerson 2. par. Alphab. 24. litt. M dicens,
nulli facienti, quod in se est, bene vtenti do-
nis Dei, iam habitis, deest Deus in nece-
sarijs ad salutem, sive illa credenda, sive
operanda sint. & consonat, quod dixit Na-
zianz. orat. 2. in laudem Bafiliij, Deo gra-
tum est, quod pro viribus efficitur: ergo pijs-
simè, & sine inconveniente creditur in om-
ni statu hominis viatori facienti, quod in
se est per vires, quas habet, Deum non
denegare gratiam in eo statu necessariam,
quia inde non sequitur, quod homo merear-
tur gratiam, sed quod Deus prouideat ho-
mini necessitatem patienti. Et hactenus de
hac sententia: prius enim, quād de illa iu-
dicium proferamus, aliorum opiniones tra-
ctandæ sunt.

C A P V T XIII.

Tractatur altera sententia precedenti contra-
ria, negans datam esse à Deo legem dandi
auxilium gratia facienti, quod in se
est per vires naturæ ad seruan-
dam legem naturalem.

Quamvis opinio in priori capite tracta-
ta, noua non sit, nec singularis Mol-
linæ, nec à doctrina Diui Thomæ, &
grauium Thomistarum aliena, vt ibidem
satis ostensum est, nihilominus moderni
alii Thomistæ eam, vt Molinæ singula-
rem referunt, & in eam vehementer inue-
hantur, afferentes contrariam doctrinam
esse certissimam, omniumque Thomista-
rum, & aliorum Doctorum, & de mente
Augustini, & Diui Thomæ, & præcipue
negant esse aliquam promissionem à Deo fa-
ctam, seu legem propter Christum statu-
tam dandi primum gratiæ supernaturalis au-

Fr. Suarez de Gratia Pars II:

A xilium homini facienti, quod in se est absque
auxilio.

Ad hoc autem probandum inducunt Au-
gust. sèpissimè dicentem ex duobus homini-
bus à quæ affectis, Deum vnum illuminare,
alium non illuminare, solum quia ita sibi
placet. quod maximè solet exemplo par-
uolorum confirmare, in quibus non po-
test assignari differentia, vel ex parte ipso-
rum, quia capaces non sunt, nec ex parte
parentum, quia conantibus, & desideran-
tibus parentibus iustis, & bonis, interdum
non possunt baptizari infantes: & è conuer-
so licet parentes sint iniqui, & negligentes,
Deus prouider alium modum, quo infans
baptizetur, & saluus fiat, & idem contingit
in adultis, vocat enim Deus interdum ini-
quissimos transgressores legis naturalis, &
conuertit: & non vocat moderatos, & ser-
uantes, vt possunt, legem naturalem. Hæc
est doctrina, & ponderatio trita apud Au-
gustinum in libris, quos sèpè citauimus libro
primo ad Simplicianum quæst. 2. præsertim
circa finem epist. 107. & optimè 1. de pecca-
torum merit. & remiss. cap. 22. & sèpè alijs.
Ergo Deus in danda vocatione, vel auxilio
excitante non seruat illam legem de facien-
te, quod in se est, ante auxilium gratiæ,
nam si eam seruaret, semper vocaret potius
obseruatores legis naturæ, quād transgres-
sores, & si nullum inueniret seruantem il-
lam, vocaret potius minus malum, quād
nequiorem, quia est eadem proportio, &
ratio; ergo signum est, nullam esse talem
legem, nam si esset, Deus seruaret illam.
tum quia non potest negare seipsum, tum
quia respectu Christi ex iustitia obligare-
tur.

Secundò: doctrina Augustini est, & certa,
nullum bonum, quod sit initium salutis, pos-
se à nobis fieri per facultatem liberi arbitrij:
si autem esset lex à Deo posita, vt facienti,
quod in se est per liberum arbitrium, daretur
auxilium sufficiens, eo ipso bonum aliquod
factum ex natura esset initium salutis; ergo
secundū Augustinum nulla est talis lex à
Deo data. Maior traditur ab Augustino li-
bro de prædestinatione Sanctorum per totum,
& libro primo contra duas epist. Pelagian. cap.
8. & quæst. 2. ad Simplic. & alijs innumeris
sèpè citatis, & quod caput est etiam in Concilijs Araufic. & Trident. definitum. Minor per
se nota videtur, quia posita illa lege necesse est,
vt bene vtenti libero arbitrio naturali, ratione
illius boni usus detur auxilium gratiæ. Dices
non esse rationem, sed conditionem sine qua
non; sed contrà, quia in hac materia hæc duo
non separantur, quia conditio sine qua non,
licet physicè non sit causa per se, sed per ac-
cidens, nec sit propria ratio effectus, tamen
moraliter est ratio, & causa, præsertim sup-
posita lege, & quasi pacto sub tali conditione,
vtique dandi auxilium, si feceris, quod in te est.
Vt ideo sicut respectu totius prædestinationis
non potest dari ratio ex parte nostra, ita nec
conditio sine qua non. Idem autem est de pri-
mo gratiæ auxilio, quod de tota prædestina-
tione. Item alijs posset dari ratio ex parte
nostra, cur Deus hunc vocet, & non illum, quia
ad hoc satis est rationem reddere, conditio-
nem necessariam: vt, verbi gratia, quia hic fe-
cit, quod in se est, & non ille: consequens
autem est contra Augustinum dicta quæst. 2.
ad Simplic. & dicta quæst. 6. & 8. ex octoginta
tribus, & lib. de spirit. & litter. cap. 34. & sè-
pissimè. Vnde Prosper lib. 1. de vocat. gent. Prosper.
cap. 25. alijs cap. 9. in fine. Profunditas (in-
quit) illius questionis, quād secundum admi-
rationem

Sententia ne-
gans dari à
Deo auxilium
gratiæ faciente
naturaliter,
quod in se est.
Probatur ex
S. August.

rationem Apostoli impenetrabilem confitemur, A per liberi arbitrij velle, & nolle non soluitur, quia licet insit homini bonum nolle, tamen nisi donatum non habet bonum velle.

Opinio affirmans videtur fauere Semipelag.

Tertiò argumentum sumunt ex sententia Semipelagianorum, quia illi nihil amplius dicebant, nisi quod Deus cùm in homine aliquid bonae voluntatis inspexerit, illuminat, & confortat illum, &c. vt libro primo ex Cassiano, & alijs vñsum est, & impugnatur à Prospero contra Collector. cap. 4. & sequentibus. Quid est autem aliud, Deum dare gratiam facienti, quod in se est, nisi cùm viderit in illo aliquem bonum vñsum liberis arbitrii, auxilium gratiae adiungere? ergo sicut reprobata est ab Augustino, Prospero, Concil. Arauficano, & Tridentino illa sententia Pelagianorum, ita non est admittenda illa lex, ex qua eadem doctrina sequitur. Nec enim locum habet responsio, quod Semipelagiani ponebant meritum gratiae de condigno, vel de congruo, nam hoc potius negabant, vt suprà vñsum est, sed quia affirmabant ex parte nostra aliquid posse præcedere, quod intuens Deus dat gratiam, hoc satis vñsum est ad eorum sententiam reprobandam. Imò non constat eos asseruisse hoc fieri à Deo ex certa lege statuta, & quocunque modo id asseruerint, reprobatur: ergo multo magis ponendo legem, & promissionem sub conditione. nam talis conditio inducit debitum legale, quod ad iustitiam aliquo modo pertinet, secundum Diuum Thomam 2. 2. quæst. 80. art. 1. nimis, quia includit pactum, & conuentiōnem, in qua necesse est aliquam rationem iustitiae, saltem imperficię, fundari; ergo si illa admittatur, ratio gratiae destrueretur, quod est potissimum argumentum Augustini contra Semipelagianos, quia vera gratia debet esse omni merito, vt idem Augustinus in tota epist. 105. & 106. prosequitur, & libro quarto contra Julian. cap. 3. libro de patientia cap. 2c. & alijs sàpe: maximè verò toto libro de prædestinatione Sanctorum à cap. 2. & 3. & ex illo Prosper ad excerpta Genue. cap. 3. & 4. ponderans cum Augustino illud Psalm. 53. *Pro nihilo salvos facies illos*, quia non dixit, *pro exiguo*, sed *pro nihilo*. Idem contra Collator. cap. 6. & libro primo de vocatione gentium. cap. 18. Fulgentius de Incarnatione, & gratia cap. 18. & P. Diacon. cap. 8. Denique ad id confirmandum sunt optima verba Ambrosij libro secundo in Lucam §. penult. vbi adducens illud Psalm. 126. *Nisi Dominus custodierit Cœnitatem, &c.* cùm dixisset non posse homines sine Deo ædificare, nec custodire se ipsos, adiungit: *Audeo tamen etiam ego dicere, quod homo non possit viam adoriri, nisi Dominum habeat præuantem.*

Vnde est quartum argumentum, non potuisse hanc legem statui propter merita Christi, nec Christum illam mereri potuisse, nam per talem legem destrueretur ratio gratiae; sed Christus non meruit vt gratia eo modo daretur hominibus, vt iam non esset gratia: ergo nec talem legem meruit. Maior probata est, quia licet facere illam legem respectu nostri fuerit gratia, posita verò lege, illam implere, & dare auxilium facienti, quod in se est per naturam, iam non esset gratia, sed debitum ex vi promissionis sub tali conditione operum, & sic daretur ex operibus, & consequenter non esset gratia, vt argumentatur Paulus ad Rom. 11. Ergo per talem legem destrueretur ratio gratiae. Minor autem, scilicet hoc Christum non mecuisse, nec potuisse talem conuentiōnem cum Patre suo facere, probatur ex infinitis Scripturæ locis, in qui-

bus dicitur salus dari nobis per Christum ex pura misericordia, & gratia respectu nostri, Rom. 15. Gentes autem super misericordia honorare Deum, ad Tit. 3. *Non ex operibus iustitia, qua fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit.* Ad Tit. 3.

Quinto, quia aliás adiutoriorum gratiae subiungeretur obedientia humana, essetque gratia non ductor, sed pedissequa liberi arbitrii: consequens est erroneum; ergo illa sententia admitti non potest; sequela patet, quia si Deus dat gratiam facienti, quod in se est, iam præredit bonus vñsus liberi arbitrii primam gratiam, & est ratio eius: ergo gratia subiungitur obedientia humana; nihil enim aliud est subiungi illi, & esse pedissequam, nisi sequi ex illa, seu obedientiam humanam, idest, humanis viribus præstitam præcedere, & gratiam subsequi. Secundò, quia Augustinus sàpissimè contrarium tanquam certissimum docet, præsertim epist. 107. ad Vitaliem, vbi ad hoc latè expendit verba Psalm. 26. *A Domino gressus hominis diriguntur, & Psalm. 26 viam eius volet.* ponderans non dixisse, quia voluit, sed & volet, quia voluntas sequitur dictum gratiae, non è conuerso. Tertiò propositionem illam in Cassiano reprehendit Prosper contra Collector. cap. 4. & sequentibus: vnde cap. 39. definit. 6. inquit, sicut Pelagiani putabant liberum arbitrium tolli, Fulgentius à gratia præuenitur. Denique Fulgentius libro de Incarnatione, & gratia cap. 19. & 20. ait, Sicut in generatione carnali præedit Dei operatio omnem hominis geniti voluntatem, vel affectum, & sicut in conceptione Christi, Spiritus Sancti operatio Virginis operationem antecessit, ita in spirituali hominis generatione, non præcedere voluntatem hominis, sed subsequi Spiritus Sancti operationem. Ratione item ostenditur, quia si illud consequens admittatur, destruitur, & è medio tollitur gratia præueniens, quia ipsa præueniretur à libero arbitrio facienti, quod in se est. Consequens autem est contra doctrinam certissimam, quam infra trademus; ergo.

D. *Sextò, quia aliás Deus expectaret hominis voluntatem antequam spiritum gratiae infunderet, seu primam gratiam inspiraret. Consequens est falsum; ergo. Sequela patet, quia si Deus dat gratiam suam homini facienti, quod in se est per voluntatem suam, necesse est, vt expectet, quid homo faciat, priusquam gratia sua illum præueniat; quando enim fit promissio sub conditione, expectatur euenter conditionis, priusquam effectus promissionis conferatur. Falsitas autem consequens patet, quia repugnat directe definitioni Concilij Arauficani cap. 4. Nec satisfaciet, qui dixerit, licet Deus det primum auxilium gratiae facienti, quod in se est, non tamen expectare ut id faciat, nam sàpe vocat hominem non facientem bonum, quod in se est, imò facientem omne malum, iuxta Illud Isai. 10. *Inuenitus sum à non querentibus me.* Hoc (inquam) non satisfacit, quia definitio Concilij vinueralis est, quod Deus neminem expectat, & gratia in nullo est pedissequa, nam ratio gratiae in nullo destruitur. Vnde etiam Semipelag. dicebant non semper Deum expectare liberum arbitrium, sed sàpe, imò & regulariter præuenire voluntates etiam prauas: & nihilominus, quia in aliquibus contrarium ordinem non nunquam admittebant, damnati fuerunt. Ergo multo magis reiicienda est hæc sententia, quæ è contrario docet Deum regulariter vocare eum, qui facit, quod in se est, licet aliquid id non expectet.*

His

D. Thom.

Gratia vera secundum Augustinum, quæ. Prosper. Psalm. 53.

Fulgent. Diacon. Ambros.

Semipelag.

Isai. 10

His argumentis putant hi auctores satis A excludi, & improbari legem illam, & promissionem, seu quasi pactum inter Deum, & Christum dandi primam gratiam supernaturalem auxiliij proxime sufficientis, omni homini facienti, quod in se est, & consequenter reprobant promissionem illam intellectam de homine operante sine tali auxilio, & solum in eo sensu credunt posse sustineri, quod de homine faciente, quod in se est, per praeium auxilium supernaturale explicatur. Veruntamen quantum vim habeant obiectiones factæ contra catholicam sententiam probè intellectam, postea videbimus: nunc solum admissus hos impugnatores non respondere ad difficultatem propositam de generali lege dandi auxilium sufficiens omnibus hominibus adultis: nam si illam omnino de medio tollunt, euertunt axioma certissimum, per Deum non stare quominus omnes homines salvantur, & omnibus adultis dare auxilium sufficiens, quantum in se est. quod adeò videtur fundatum in Scriptura, Patribus, Redemptione Christi, & misericordia Dei, vt negari non posse videatur, vel si illam legem non omnino negant, oportet vt nobis declarant, an illa lex fuerit cum promissione omnino absoluta, & nullam conditionem includens, vel cum aliqua limitatione, & conditione fuerit.

Nam si primum dicunt, coguntur etiam dicere tales legem, & promissionem habere effectum in omnibus, quod incredibile est, & ipsi in suis argumentis contrarium supponunt, nimis Deum sua voluntate multis non dare talia auxilia, etiamsi sint in omnibus naturalibus conditionibus sive naturalibus, sive liberis aequalibus, & hanc dicunt esse admirationem Augustini, quæ secundum Prosperum ex vsu liberi arbitrij solui non potest, & exemplo parvulorum id confirmant, putantque eandem esse rationem de adultis, quæ omnia sunt contraria illi legi pro adultis latè cum absoluta promissione. Si verò lex illa conditionem includit, cur legem ipsam absolvè, & sine vla distinctione impugnant? Cur item conditionem illam nobis non declarant? vel si declarare eam possunt, cur non in eodem sensu Catholicos Doctores interpretantur? Denique admissa illa lege sub aliqua conditione, necessarium est vt talis conditio à libero arbitrio naturali pendeat, quia nec potest esse necessaria, vel impossibilis, alijs esset impertinens, nec potest gratiam supponere, cum ad primam gratiam dandam requiratur, quod si hoc modo conditionem ponant, omnia eorum argumenta corruunt, vt facile confideranti patebit, & in discursu sequentium capitum nos explicabimus.

ordinis naturalis, quam in vocatione congrua naturali constituant, eamque putant sufficere, vt gratia fidei, sive auxiliij supernaturalis ad fidem sit vera gratia, quia licet propter aliquod meritum detur, hoc procedit ab aliqua gratia priori, propter Christum data, & ita est gratia pro gratia. Et propter hoc putat hæc opinio satis discrepare à sententia Semipelagianorum, & soluere argumenta præcedentis opinionis in capite superiori posita.

Fundamentum huius sententia esse potest, quia necessarium est fateri, Deum dare omnibus hominibus adultis sufficiens auxilium ad salutem, cum sine fide nemo saluari possit.

Huius assertio-
nis fundamen-
tum quod.

B At verò hoc auxilium supernaturale ad credendum in re ipsa & actu, (vt sic dicam,) non omnibus datur; non enim ad omnes peruenit fidei prædicatio, vel vocatio, vt supponitur tamquam manifestum: ergo necesse est, vt detur, saltem in præparatione voluntatis Dei, seu quantum est ex parte ipsius: ergo ex parte eorum, quibus non datur in re ipsa aliquid, desideratus, propter cuius defectum non datur: ergo illud nihil est potest, nisi obseruatio legis naturalis, seu bonum aliquid morale naturalis ordinis, quid enim aliud ante gratiam fidei in homine dari, vel cogitari potest, quod vel per se conferre, vel cuius defectus obstat possit vocationi fidei? Quidquid enim aliud cogitetur sive bonum ingenium, sive bona industria, sive humana potentia, vel nobilitas, aut aliquid huiusmodi ad vocationem fidei, quæ animi probitatem, & sanctitatem respicit, impertinens est, vt optimè discurrit Augustinus dicta quæst. 2. ad Simplicianum circa finem. Sola ergo obseruantia legis naturalis desiderari potest in homine nondum vocato, vt vocetur ad fidem. Ergo simpliciter verum est seruanti legem naturalem Deum non denegare superius auxilium ad supernaturalem seruandam, quæ inchoari debet per vocationem ad fidem.

C At verò naturalis lex seruari non potest per vires liberi arbitrij: ergo vt illa conditio impletatur, necessarium est, vt aliqua gratia præcedat, quæ iuuet ad seruandam legem naturalem: ergo optimè potest propter tales obseruationem tamquam propter aliquale meritum dari vocatio ad fidem sine iniuria gratiae, quia iam gratia præcedit, & ratione prioris seminis diuini totum resertur in auctoreum prioris gratiae, & sic receditur à reliquijs Pelagijs, & omnia rectè conciliantur. Prima propositio subsumpta probatur ab auctoriis huius opinionis ex illo principio, quod nullum opus bonum morale potest fieri sine gratia saltem congrue cogitationis, de quo in lib. 2. copiosè diximus. Simpliciter verò probari potest, quia saltem ad seruandam totam legem naturalem non sufficiunt vires liberi arbitrij, sed necessaria est gratia Dei, vt ibidem ostendemus: vt autem homo seruet legem naturæ sicut oportet, ad obtinendam vocationem ad fidem, non satis est vnum, vel aliud bonum opus legis naturalis facere, sed necesse est totam legem seruare, nam qui in uno offendit, est omnium reus, & vnum peccatum mortale sufficit ad obstruendum ostium supernaturalis gratiae Dei; ergo necesse est, vt ante vocationem ad fidem supponatur alia gratia, quæ licet sit inferioris ordinis, det sufficientiam, & potestatem ad seruandam totam legem naturalem, alijs conditio impossibilis postularetur ab homine ad recipiendum auxilium proxime sufficientis ad fidem, sic enim lex, & conditio esset inutilis. Et ita probata

3.
Lex naturalis,
an, & quo-
modo seruari
queat.

E Eta 4. Consequentia prima. est

inter duas præcedentes opiniones tertia velut mans, seruanti legem naturalem infallibiliter dari à Deo auxilium supernaturale sufficientis ad fidem, & iustitiam supernaturalem, & admittit id fieri ex aliquo merito boni usus libertatis in obseruatione legis naturalis: negant tamen hanc obseruationem legis naturalis fieri sine aliqua gratia.

Sententia affir-
mans, seruanti
legem natural-
alem infallibi-
liter dari auxi-
lium superna-
turale.

I Nter duas præcedentes opiniones tertia velut mans, seruanti legem naturalem infallibiliter dari à Deo auxilium supernaturale sufficientis ad fidem, & iustitiam supernaturalem, & admittit id fieri ex aliquo merito boni usus libertatis in obseruatione legis naturalis: negant tamen hanc obseruationem legis naturalis fieri sine aliqua gratia.

Altera consequentia.

est prima consequentia. Secunda vero inde facilè patet, quia opus factum ex gratia est aliquo modo meritorium subsequentis gratiae. Poteſt ergo vocatio ad fidem cadere sub tale merito, sine iniuria gratiae, & sine cogitatione Semipelagiani erroris, qui fidei initium ſoli libero arbitrio, sine vila gratia tribuebat.

Cogitatio congrua antecedens vocationem ad fidem non habet rationem gratiae.

Hæc ſententia quatenus ait, ſeruanti legem naturalem dari vocationem supernaturalem ad fidem, cum prima coincidit, & de illis iudicium feremus in capite ſequenti; quatenus vero difficultati respondet ex ſola gratia præueniente cogitationis congruae naturalis, & ſolum propter illum modum loquendi à Semipelagianis ſe fatis diſcrepare putat, nobis diſciliſma viſa eſt ſemper, vt libro ſecundo dixi, nec nunc aliter de illa ſentire poſſimus. Primò, quia cogitatio congrua antecedens vocationem ad fidem non habet rationem gratiae, niſi ratione congruitatis, quia in reliquis naturalis eſt, etiam iuxta illam ſententiam, neque etiam in illo genere eſt auxilium ſufficiens, ſed efficax, non enim dicitur congrua, niſi quando effectum confequitur: ergo qui cogitationem illam congruam non recipiunt, non habent vlla gratiam præuiam, nec auxilium ſufficiens, quo poſſint legem naturalem ſeruare, & ſe diſponere vt vocationem ad fidem recipient. Ergo illis ſimpliciter non datur, nec offertur auxilium ſufficiens ad ſalutem. Responderi potest, etiam cogitationem honestam naturalem, qua futura non eſt congrua, eſſe gratiam, & auxilium ſufficiens ad legem naturae ſeruandam; ſed contraria, quia talis cogitatio eſt debita non ſolum ſpeciei, ſed etiam cuicunque indiuiduo: imo & neceſſaria, vt proxima libertas bene, vel male operandi compleatur; ergo non eſt auxilium gratiae, ſed ipſius naturæ.

5.

Dicunt hoc eſte verum de minima cogitatione ſufficienti, non vero de quacumque maiori minima, nam illa non eſt debita, & conſequenter eſt gratia: ſed hoc etiam gratis ex cogitatuum eſt, nam quod ſit intensior, vel nimis intensa cogitatio, non prouenit ex prouidentia extraordiñaria, regulariter loquendo, ſed ex communi curſu, & actione cauſarum occurrentium, & interdum ex libera appellatione voluntatis, ſuppoſita prima excitatione qualicumque ab extero obiecto. Sed quid in hoc ſit, aut eueniat, ſumamus hominem, qui ſolum habuit minimam cogitationem honestam ſufficientem, ſi enim eſt poſſibilis caſus, non eſt cur in tanta hominum, & occaſionum varietate negetur. Nec video unde probari poſſet, ita diſpoſuifſe Deum res omnes, & cauſas vniuerſi, vt ab eis omnes homines adulti intensius, vel efficacius ad cogitationes honestas mouerentur, quām ſimpliciter neceſſarium fit, & ſufficiat ad bonum opus morale. Poſto ergo caſu, quod aliquis homotantum excitetur minima cogitatione ad ſeruandam legem naturalem, iam ille homo nullam habet gratiam præuenientem, ſeu excitantem ordinis naturalis, & conſequenter nec supernaturalis: interrogo ergo de illo, an poſſit facere, quod in ſe eſt, vt vocetur ad fidem, vel non poſſit? Si non poſteſt; ergo nullo modo habet auxilium ſufficiens ad ſalutem: ſi autem poſteſt; ergo ſi ne prævia gratia poſteſt ſe præparare ad vocationem, ſeu inspirationem fidei, & illam mereri, quod concedi non poſteſt, etiamſi dicatur nunquam eſſe talem hominem vſurum tali potestate; hoc enim eſt per acci-dens, non ex defectu virium, ſed quia ita ſupponitur à Deo præſcitum in tali homine, quod

A accidentarium eſt, & poſſet oppoſitum contingere, vt ſtati dicam.

Secunda ratio principalis contra illam ſententiam eſt, quia, vt dixi, cogitatio congrua non conſetur habere rationem gratiae propter vires, quas ad operandum præbet, ſed propter ſolam congruitatem, nam alioqui merē naturalis eſt, & per ordinarias cauſas naturalles prouenit: congruitas autem non conſtituit in virtute agendi, ſed ſolum in hoc, quod secundum Dei præſcientiam effectus infallibiliter futurus ſit ex tali cogitatione: vnde authores eiusdem ſententiae fatentur congruitatem inducere operationis neceſſitatem conſequenter, non antecedentem; ergo cogitatio congrua non eſt gratia, qua det proprium auxilium, & vires operandi, licet ſit quodam beneficium gratuitum, quo ad congruitatem: ergo, in rigore loquendo, homo meretur primam supernaturalem gratiam, ſeu vocationem ad fidem, per vires naturales, non per vires gratiae. Conſequens autem non videtur vlo modo concedendum, quia tunc reuerà talis vocatio ad fidem eſſet ex operibus, & conſequenter non eſſet gratia, iuxta Paulum Roman. 11. Prior ſequela patet, quia illud meritorum procedit ex cogitatione congrua, ſed cogitatio congrua, vt eſt gratia, non dat vires operandi; ergo illud meritorum non procedit ex viribus gratiae; ergo procedit ex viribus naturæ, & in illis fundatur. C Posterior illatio probatur, quia illa dicuntur propriæ opera iuxta mentem Pauli, quæ fiunt ex viribus naturæ, & non ex viribus gratiae: ſed tale eſt illud meritorum; ergo gratia, qua datur ex tali merito, eſt ex operibus, & conſequenter non eſt gratia. Nec ſatis eſſe poſteſt, quod ibi præcedat beneficium quaſi extrinſecum Dei præparandi illas naturales vires, ſeu illam cogitationem tempore congruo, quia hoc non tollit, quin in re ipſa opus fiat proprijs naturæ viribus, & vt tale eſt fundamentum, quia meritorum non fundatur per ſe, & ſubſtantialiter, (vt ſic dicam,) in beneficio extrinſeco Dei præparantis occaſionem opportunam operandi, ſed in bonitate operis proportionata viribus, quibus efficitur.

Dicetur fortaffe cogitationem congruam Euafio.

tametsi naturalem, etiam dare vires operandi gratuitas, ſeu, vt eſt gratia, quia non ſolum ratione congruitatis eſt gratia, ſed etiam, quia datur maior, ſeu intensior, & in ſe aptior ad mouendam voluntatem, quām eſſet neceſſaria, iuxta illam doctrinam relatam in præcedenti ratione, quod omnis cogitatio maior minima ſufficiente eſt gratia. Sed huic euafioni duo maximè obſtant, vnum eſt, quia inde ſequitur illam gratiam, prout dat vires operandi, non eſſe neceſſariam ad poſſe, ſed ad facilius poſſe mereri gratiam apud Deum, quod etiam non concedetur, quia non minus ſapit Pelagianum errorem. Sequela probatur, quia illa cogitatio dicitur eſſe gratia dans vires operandi, quia eſt maior, quām ſit neceſſaria: ergo minor eſt ſufficiens; ergo minor dat poſſe; ergo altera maior non dat poſſe, ſed tantum facilius poſſe ratione illius excessus. Item eo ipſo, quod talis excessus, ſeu talis intentio maior dicitur eſſe non neceſſaria, aper- tè concluditur ſolum eſſe utilem, ac ſubinde non dare poſſe, ſed facilius poſſe. Aliud eſt, quia voluntariè ſupponitur cogitationem congruam ſemper eſſe maiorem, vel melio-rem, quām neceſſaria ſit, nam ſi minor eſt ſufficiens, contingere etiam poſteſt vt ſit con- grua, nam excitatio ſufficiens dat ſimpli- citer

citer posse: qui autem verè, & simpliciter potest, contingens est, vt interdum operetur; cur ergo non potuit præuidere Deus, aliquem consensurum fuisse cum minori, vel minima cogitatione sufficiente: ergo hoc posito, quod proculdubio est contingens, minor cogitatio erit congrua: ergo non est de ratione cogitationis congrua, vt sit major, quam necessaria sit, vel sufficiat ad consensum: gratis ergo supponitur, quod semper sit maior.

Vnde oritur ratio alia meo iudicio efficax ad hominem; nam iuxta discursum factum, apertere sequitur, cogitationem minimam sufficientem ad honestum consensum posse etiam esse congruam, & id esse mere contingens. Ponamus ergo aliquando id esse futurum; & esse præsum à Deo. Tunc ergo facienti, quod in se est, per talem cogitationem naturalem Deus dabit vocationem fidei ex merito talis actionis: ergo ex operibus, & nullo modo ex gratia. Probatur hæc vltimæ consequentia, quia illa cogitatio vt honesta, nec vt talis, vel tanta est gratia, vt idem auctor concedit, quia est debita naturæ libera, nec etiam vt congrua, quia illa congruitas est consequens ex futura cooperatione liberi arbitrij, & Deus non poterat impedire illam secundum bonitatem suam, nec etiam poterat cogitationem illam negare secundum suam naturalem iustitiam, quia est debita tali naturæ. Ergo nulla ratio gratiae ibi intercedit; ergo tale meritum esse potest, & in eo casu eslet ex pura natura.

Tertiæ principalis ratio contra illam sententiam est, quia admittit meritum initij fidei in nobis, quod nullo modo admittendum videret, siue dicatur fundatum in natura, siue in gratia quadam ordinis naturalis; siue dicatur esse meritum de condigno, siue de congruo, siue perfectum, siue imperfectum; ergo. Maior videtur planè concedi, vel supponi in illa sententia, dicit enim eum, qui proxime non est vocatus ad fidem, vocari vel interius, vel etiam exterius ex merito obseruandi legem naturalem cum sola congrua cogitatione. Vocatio autem proxima ad fidem est initium fidei, vt ex Concil. Trident. & Arauficanæ in libro secundo latè probauit. Nec dici potest, quod cogitatio congrua naturalis ad faciendam eleemosynam, vel ad aliquo modo naturali verum Deum vt auctorem naturæ colendum, sit vocatio ad fidem, vel initium fidei, quia initium fidei est aliquid per se pertinens, ac necessarium ad ipsam fidem: qualibet autem alia cogitatio alterius moralis obiecti, seu operationis est valde extrinseca, & per accidens ad fidem. Vnde Augustinus libro de prædestinatione Sanctorum cap. 2. ad summum reducit initium fidei ad cogitationem credendorum, nam credere (inquit) est cum assertione cogitare, quia nullus aut credere, aut velle credere potest, nisi prius cogitet esse credendum: potest autem cogitare de credendis, & non credere. Ante illam autem cogitationem aliud initium fidei non agnoscit, imò etiam maxime probat initium fidei non posse cadere sub meritum, quia illa cogitatio non potest sub meritum cadere. Vnde etiam facile probatur altera proposicio in argumento subsumpta, tale scilicet meritum non esse admittendum, quia planè repugnat Augustino, & non consonat Concilio Tridentino cap. 5. sess. 6. dicenti, exordium salutis sumi à vocatione, qua nullis praexistentibus meritis excitamur, &c. de qua gratia subdit cap. 7. fidem ex auditu concipientes, &c. & hoc ipsum multis testimoniis

A nijs, & rationibus in libro secundo probauimus, & aliqua in sequenti capite addemus. Propter hæc ergo non videtur per illum dicendi modum conuenienter fieri satis difficultati proposita, nec sufficienter vitari Semipelagiænorum doctrina, præsertim cùm illi non negarent cogitationem honestam naturalem, nec congruitatem eius, & cùm illa non transcedat rationem naturæ doctrinæ, magisque dici possit doctrina opportuna, quam gratia congrua, quæ omnia in libro secundo latius prosequuntur sum. Et ideo de hac sententia in prædicti hæc sufficiunt: quæ ad perfectam excommunicationem illius axiomatis, facienti, quod in se est, necessaria visa fuerunt.

B

C A P V T XV.

Proposita difficultati satisfit, & Axioma propositum in vero, & catholicō sensu explicatur.

V Isis aliorum opinionibus, superest vt non nullis assertionibus nostram declaremus, & iuxta illam difficultati propositæ satisfaciamus. Primo ergo dicimus negari non posse, quin Deus certa lege, ac voluntate decreuerit dare omnibus hominibus lapsis propter Christum sufficiens auxilium, quo possint credere, & filij Dei fieri, & non peccare, sed legem diuinam servare. Hæc assertio satis probatur ex dictis cap. 15. vbi ostendimus ita fieri, & hoc esse certum, & infallibile sine personarum distinctione; ergo fundatur in lege Dei, vel firma voluntate, quantum est ex parte eius, quia non potest aliunde habere certitudinem, & infallibilitatem. Quod autem hæc lex propter merita Christi statuta sit, manifestum est, quia totum hoc gratiae auxilium sufficiens pertinet ad gratiam Redemptionis; ergo propter Christum datur, & ideo gratia Dei, gratia Christi in Scriptura, & Conciliis appellatur: ex quibus hæc assertio, & lex non obscurè colligitur. Hinc ergo rectè dicitur, legem hanc fuisse quasi pactum quoddam inter Christum Deum hominem, & Eternum Patrem.

Nam Christus ex præscripto eiusdem Patris omnia sua merita obtulit ab initio Incarnationis sue, pro salute omnium hominum; ergo vt omnibus darentur auxilia sufficiencia ad illam consequendam, ideo enim est uniuersalis Redemptor omnium, quoad sufficienciam: ergo Pater acceptando meritum, promisit Christo dare hominibus tale auxilium. Quod etiam potest antecedenter explicari: nam Deus Pater Christo promisit dare omnibus hominibus remissionem peccatorum,

E & veram iustitiam, quantum in se erat, si ipse pro eis satisfaceret, & iustitiam mereretur. At Christus & acceptauit constitutionem, & impleuit, & inde firmata est lex dandi omnibus hominibus auxilia sufficientia ad salutem. quæ in adultis debent esse auxilia actualia, & in ipsis recepta, vel in eorum manu, & potestate aliquo modo posita, vt supra probatum est, & ideo ibidem diximus, quod licet consideratio humanæ naturæ lapsu ante hoc pactum cum Christo, & sine illo potuisse Deus sine illa infidelitate, & iniustitia, non dare, nec offerre hominibus auxilium sufficiens ad salutem, quia peccatum naturæ erat tota illa poena dignum, & ante præordinata, & præuisa merita Christi, Deus nulli tale auxilium debebat, aut promiserat; nihilominus

I. Decrœvit Deus certa lege dare omnibus hominibus lapsis sufficiens auxiliū credendis, & filios Dei fieri.

Lex quasi pactum quoddam inter Deum hominem, & Patrem æternum.

2.

Credere iuxta August. quid.

hilominus stante merito Christi, & generali legi cum illo stabilita, non potest Deus ex se negare alicui adulto tale auxilium aliquo modo sufficientis, alias & esset infidelis in suis promissis, & iniustus, non quidem respectu peccatoris, qui dum talis est, nullum habet ius in se acquisitum, (vt sic dicam,) sed respectu Christi, cuius est proprium tale ius, propter quod semper tale auxilium in principio, est mere gratuitum respectu eius, cui datur, licet respectu Christi primum meritorum sit.

^{3.}
Lex dandi omnibus hominibus auxilia sufficientia ad salutem, haud est absoluta.

Deus non omnibus infidelibus dat in effectu vocacionem ad fidem,

Rom. 10.
Act. 14.
Roman. 1.

D. Thomas.

^{4.}
Condicio dandi auxilij ex via promissionis, qualis sit.

D. Thomas.

Axioma, *Faciens*, quod in se est, Deus non denegat gratiam, exponit de faciente, quod in se est per auxilium gratiae, & per motionem diuinam. Sed in primis ibi D. Thomas formaliter non retractat priorem doctrinam, sed axioma illud applicatum ad gratiam habitualem, de qua ibi tractat, dicit intelligendum esse de faciente, quod in se est per auxilium gratiae, quod est certissimum, quia ad gratiam habitualem nemo potest se preparare, nisi per auxilium gratiae. Non docuit tamen ibi D. Thomas axioma illud intellectu de primo auxilio supernaturali gratiae non posse habere verum sensum, nec etiam negavit conditionem in eo postulatam esse tunc implendam ante illud primum auxilium: non enim potest per aliud supernaturale auxilium impleri, cum supponatur illud esse primum, nec per illud ipsum impleri potest, cum debeat supponi impleta.

A vt illud detur, sicut indicant ipsa verba facienti, quod in se est. Imo etiam in alio sensu de gratia habituali, vera est haec pars assertoris cum proportione seruata. Nam eo modo, quo verum est facienti, quod in se est, dari primam gratiam habitualem, illa conditio non impletur per ipsam primam gratiam habitualem, sed per aliam primam gratiam auxiliantem, vt in eisdem locis D. Thomas indicat, & infra ostendetur.

Vlterius vero expendo celebrem locum D. Th. 1.2. q. 89. art. 6. vbi de puer perueniente ad Expenditur lo. vsum rationis sive auditu fidei, dicit, si se ipsum ordinaverit ad debitum finem, per gratiam consequetur remissionem originalis peccati. Interrogo igitur, an loquatur de ordinatione in finem per conuersationem perfectam, & supernaturalem voluntatis in Deum vt in ultimum finem, vel de conuersione aliqua honesta, & naturali, sive in bonum rationis, & honestum, vt Cajetanus, Vict. Medina, & alii exposuerunt, sive in Deum explicitè, & in particulari cognitione, vt Capreolus, & alii interpretantur. Primum dici non potest, quia illa conuersio ad Deum supponit fidem, & in illo puer nondum supponitur fides, nec vocatione ad fidem, cuius signum est, quia licet tunc non conuertatur in Deum, sive in eoprecet, sive non, manebit infidelis tantum negatiue etiam ex eiusdem D. Thomae sententia. Si autem secundum dicatur, interrogo rursus, an sensus sit ex vi illius ordinationis ad debitum finem statim, & immediate ipsi remissionem gratiam habitualem, & remitti peccatum sine alia meliori dispositione, vel statim dari tali puer auxilium supernaturale, & vocationem ad fidem, qua possit se sufficienter ad gratiam iustificantem preparare. Primum non potest attribui D. Thomam, continet enim magnum errorum, quem ipse refutat in alijs locis allegatis eiusdem 1.2. ergo oportet secundum amplecti ergo ex sententia D. Thomae illi puer facienti, quod in se est ante vocationem ad fidem, datur auxilium supernaturale actualis gratiae.

Quocirca in hoc loco explicando multum laborant Thomistæ: nam pro certo habent D. Thomam loqui de aliqua conuersione hominis ad ultimum finem; que antecedat vocationem internam ad fidem: estque cuidens ex ipso discurso D. Thomae. Præmittit enim primum, quod tunc, id est, in principio usus rationis homini cogitandum occurrit esse de libertate, de seipso, vbi non de cognitione fidei, sed de naturali loquitur, & Cajetanus diligenter interpretatur, idque conatur ex ipsa natura inclinatione, & propinquitate ad se ipsum deducere. Nam si de cognitione fidei Diuus Thomas loqueretur, & gratis ac sine ullo fundamento id supponeret, & contra hypothesis procederet: nam tractabat de puer nec exteriori, nec interiori vocato ad fidem. Loquitur ergo de naturali cognitione, & consequenter de ordinatione ad finem, per naturalem actum voluntatis: nam conuersio supernaturalis voluntatis supponit supernaturalem cognitionem in intellectu, vt idem Diuus Thomas de eadem re tractans docuit libro tertio contra gentes cap. 145. ratione 5. Hinc ergo difficilis valde redditur conditionalis propositio, quam statim Diuus Thomas subiungit, si se ipsum ordinaverit ad debitum finem, per gratiam consequeretur remissionem originalis peccatis quod difficultate preli Thomistæ fatentur, necessarium esse, vt inter illam debitam ordinationem ad finem, & infusionem gratiae habitualis intercedat alia conuersio ex auxilio supernaturali gratiae, & fidei.

Quidam

7. Quidam verò illorum dicunt, auxilium hoc supernaturale ad hanc secundam conuer-
sionem non dari infallibiliter habenti prior-
em bonam ordinationem, sed piè credi,
frequenter ac sapiùs dari ex diuina liberali-
tate, & arbitrio. Indicat Bannes 2. 2. quæst.
20. artic. 1. dub. 2. ad 4. Sed responsio euau-
cuit discursum Diui Thomæ, quia si puer
habenti primam bonam deliberationem na-
turalē, non semper, & infallibiliter dare-
tur vocatio ad fidem, possent multi habere
illam primam deliberationem naturalem, &
sic implere præceptum naturale conuertendi
se ad Deum, & manere in solo peccato ori-
ginali, & postea peccare prius venialiter,
quam mortaliter, contra id, quod Diuis
Thomas conabatur ostendere. Et præterea
vel repugnat diuinæ prouisioni, quod multis
tunc negetur auxilium gratiæ, licet fac-
iant, quod in se est; vel gratis dicitur,
quod multis, & frequentiùs detur; non
enim satis est dicere, quod piè creditur,
si absque fundamento creditur; ergo idem
est de omnibus credendum. Et ita tandem
fatetur Medina ibi; addit verò, quod
non statim inspirabitur fides sic facienti,
quod in se est, sed post aliquod tempus à
Deo dispositum. In quo etiam Deus non
permittet hominem illum prius peccare ve-
nialiter, quam mortaliter. Vtrumque autem
est voluntariè dictum, & præter intentionem
Diui Thomæ. si enim tandem recurrentum
esset ad illam prouidentiam Dei, superuacaneus
fuisset labor reddendi rationem ex illo
præcepto concurrendi se ad Deum, vt homo
peccet venialiter, donec de ultimo fine aliquo
modo liberet.

8. Alij ergo tandem fatentur Deum infallibi-
liter inspirare fidem illi puer statim, ac re-
chè deliberat, ordinando in debitum finem
naturalē: addunt verò illum non implere
illam conditionem per vires naturæ: sed per
auxilium supernaturale gratiæ. Dicunt enim
puerum illum in eo momento morali, quo
peruenit ad vsum rationis simul, aut intra
breuissimum spatium, duplicum illustratio-
nem, & internam motionem supernatura-
lem à Deo recipere, vnam, qua excitat men-
tem illius pueri ad cognoscendum Deum,
naturali cognitione, & conuertendum se ad
illum, affectu naturali perfecto in suo genere
quoad hoc, vt se, & sua in illum finem refe-
rat. quod si huic motioni diuinæ puer con-
sentiat, statim in eodem momento, & paulo
post datur ei alia inspiratio supernaturalis,
qua possit credere in Deum actu supernatu-
rali fidei infusæ, & conuerti in ipsum vero,
actu charitatis, cui inspirationi si obediatur,
statim iustificatur. Ratio prioris auxiliij est,
quia homo tenetur præcepto naturali conuer-
tere se in Deum vt finem naturalē; ergo
ad prouidentiam Dei spectat in eo tempore,
& occasione dare illi auxilium sufficiens ad
implendum illud præceptum, quia in statu
naturæ lapsæ, non potest homo illud im-
plere per facultatem naturæ, & conuertendo
se in Deum, & proponendo absolútè placere
illi in omnibus; ergo dat Deus tunc illud
primum auxilium. Ratio autem alterius
partis est, quia si homo cooperetur, vt debet,
cum illo primo auxilio, iam facit, quod
in se est, non per solam facultatem naturæ,
sed per auxilium supernaturale; ergo Deus
illi non denegat nouum auxilium, quo iu-
stificari possit si velit; cui sententia vide-
tur fauere Diuis Thomas ad Roman. 13.
fest. 10. vbi ait eos, qui non audierunt
Euangelium, excusari posse à peccato insi-

A delitatis per ignorantiam inuincibilem, iuxta verbum Christi Ioann. 17. *Si non venissem, & loquutus eis fuisset, peccatum non haberent.* & subiungit. *Si qui tamen eorum fecissent, quod in se est, Dominus ei secundum suam misericordiam prouidisset, mitten- do ei Predicatores fidei sicut Petrum Cornelio, Att. 10. & Paulum Macedonibus, Att. 16. & continuò addit; sed tamen hoc ipsum, quod aliqui faciunt, quod in se est, conuertendo se, scilicet ad Deum, ex Deo est mouente corda ipsorum ad bonum, iuxta id Thren. 5. Conuerte nos Domine, & conuertemur.*

B Verumtamen, qui sic exponunt re ipsa incidunt in sententiam, quam toto conatu reprobant verbis paululum mutatis, quæ in-
proprietate sumpta, aut vera non sunt, aut sententiam non variant, nec distinguunt. Explico singula. nam in primis iuxta illam interpretationem, iam conceditur esse verum illud axioma, facienti, quod in se est, Deus non denegat gratiam, intellectum de prima gratia proximè auxiliante ad fidem, idest, de prima inspiratione fidei infusæ, & cum dicant infallibiliter dari hanc gratiam facienti, quod in se est, necesse est, vt admittant certam legem, & promissionem Dei, quia non potest esse aliunde consecratio infallibilis. Rursus solùm requiritur, vt homo faciat, quod in se est, in obseruatione præcepti naturalis, per actum vtique moraliter bo-
num, & merè naturalem præcipi potest, & de facto præcipitur pro illo instanti vsum rationis, vt ipsi supponunt, de quo nunc non concedimus. Deinde consequenter loquendo fateri cogentur de tali homine, & tali aetu omnia, quæ ipsi contra Molinam obiectiunt, nimirum Deum ad inspirandum fidem tali homini, expectare bonum motum naturalem voluntatis eius, & consequenter non dare illis gratis inspirationem fidei, sed merito prioris voluntatis, itemque ex parte hominis posse dari causam, cur huic inspiret fidem, & non illi, scilicet, quia hic conuersus fuit in Deum naturali conuersione, & non ille: solùmque videntur hæc omnia excusari in illa sententia, quia illa conuersio licet in se sit naturalis, dicitur fieri per motionem præ-
uiam supernaturalem.

C **D** Quod autem hoc non excusat, probatur primò, quia hoc prærium auxilium non est per se requisitum ad actum, nec reddit illud meliorem, quam ex natura sua sit: solùm enim potest illud auxilium necessarium reputari propter somnis repugnantiam, & alia impedimenta naturæ lapsæ: necessitas autem talis auxiliij nihil refert ad meritum illius actus, vel vt sit dispositio, aut preparatio ad supernaturale auxilium fidei, quod optimè declaratur in puer perueniente ad vsum rationis in natura integra, nam si fingamus E permansisse homines in statu integræ naturæ, nascerentur infantes, sicut modò, & paulatim crescerent, & ad vsum rationis peruenirent. Ille ergo puer per vires naturales sine speciali auxilio posset in primo tempore vsum rationis conuertere se in Deum finem naturæ, & implere legem naturalē, tunc obligantem, vt supponitur; ergo illi sic facienti, quod in se est, inspiraretur fides; ergo in illo statu poterat homo mereri fidem, & ita nunc non esset gratuitum donum Dei. Probatur consequentia, quia tunc ille puer non minus bene operaretur per vires naturales, quam nunc dicatur operari per illud auxilium: ergo si iste meretur aliquo modo vocationem proximam ad fidem, etiam ille eandem suis viribus meretur, quia si actus non est

est melior, parum refert, quos per tale auxilium vel sine illo fiat, vel è contrario si in natura integra non potest concedi tale meritum per actum naturalem, & iam nunc non est admissendum ratione illius auxilij, quod propter vincenda tantum impedimenta datur: vel denique si in utroque casu admittatur illa propositio, facienti quod in se est, sine merito, vel propria dispositione ad fidem, euacuantur omnes obiectiones cap. 13. propositæ contra communem doctrinam.

11.

Obiectio.

Secundò obiectio, quia si sine sufficiente fundamento assentitur, dari tale auxilium supernaturale ante inspirationem fidei, nam in primis, quod supponit de præcepto naturali dilectionis Dei super omnia obligante pro illo primo instanti usus rationis, non solum incertum est, sed etiam communiter non recipitur etiam ab ipsis Thomistis, qui licet admittant præceptum, satis impleri dicunt deliberando de honesta vita, seu de loquendo bono rationis, & proponendo secundum rationem vivere, proposito elicto viribus naturæ eo modo, quo potuerit fieri, siue absolutum sit, siue conditionatum, id est, quantum in se fuerit, quod sine speciali auxilio gratia fieri potest. Vnde Diuus Thomas 1. 2. in corpore art. 6. quæst. 89. solum dixit obligare tunc naturale præceptum ordinandi seipsum ad debitum finem, quod Caietanus exponit satis impleri *collocando finem suum in beatitudine imperfecte, & inchoatiuè apprehendendo bonum confusè, pro ut atas illa consuevit.* quia cogitatio, quæ nunc excurrit primò, non est de Deo, sed deliberandi de seipso, vt Diuus Thomas voluit, quæ cogitatio naturalis est, & naturali modo occurrit, vt Caietanus exposuit, & propositum voluntatis de illo obiecto confuso, & cum dicta limitatione haberi potest per naturales vires: vnde nullum fundamentum relinquitur ad ponendum tunc illud præsum auxilium supernaturale, & multo minus ad asserendum dari infallibiliter omnibus. Vbi est enim lex, vel promissio absolute talis auxilij: nam sine illo potest non pecari mortaliter in illo primo tempore usus rationis, vt declaratum est, & hoc est satis ad prouidentiam Dei.

12.

Auxiliu, quo sensu dicatur supernaturale.

Vlterius verò esto detur illud auxilium: interrogo quo sensu dicatur supernaturale: nam ex parte obiecti, quod tunc occurrit ad deliberandum de illo, non est supernaturale, vt supponit, quia tale auxilium est ante reuelationem fidei, & ideo cum tota illa cogitatione, & omissione debitæ conuersionis manet infidelitas negatiua, vt auctores illius sententia fatentur. Deinde non est auxilium illud supernaturale ex parte actus, propter quem datur, quia ille etiam actus naturalis est, & non indiget aliquo principio supernaturali: ergo solum potest supernaturale vocari, quia est gratuitum, & naturæ non debitum, in se tamen naturale, quod est, solumque per maiorem excitationem intellectus, intra ordinem cognitionis naturalis, vel aliquem similem affectum dari potest, iuxta dicta libro 1. cap.. At verò hoc satis non est, vt tale auxilium sit principium meriti de congruo, aut dispositionis ad primam gratiam primi auxilij supernaturalis, vt prior discursus ostendit, quod dici non potest, vt statim latius dicam. Ergo ex eo, quod tale auxilium præcedat ad faciendum, quod in se est, non vitantur incommoda obiecta contra primam sententiam; vel si in illo casu sine illis incommodis, & sine merito illo, vel propria-

A dispositione datur inspiratio fidei facienti, quod in se est, seruando legem naturæ eo modo, quo potuerit per vires rationis, cum communi Dei influentia sine illo fundamento meriti, vel dispositionis propriæ. Concludimus ergo conditionem inclusam in illa promissione facienti, quod in se est, impletandam esse ab homine sine auxilio propriæ supernaturali in suo esse, & ordine, quod tunc nobis satis est, siue iuuandus sit homo per auxilium ordinis naturalis, siue non, quod statim amplius expendemus.

Quarto addo conditionis complementum non esse necessarium vt Deus det homini primam auxiliantem gratiam supernaturalem. Probatur, quia Deus interdum, & sapissime dat illam transgradientibus legem naturalem, & magnis peccatoribus: si enim, *cuius uult, miseretur, & quem uult, indurat,* Roman. 3. eodemque modo dicit per Isaiam cap. 65. *Inuentus sum a non querentibus me, &c.* Et hac ratione illa conditio, facienti, quod in se est, non solum non erit meritum, vel dispositio, vt statim dicam, sed nec dici poterit conditio necessaria ad obtainendam tam gratiam, seu conditio, sine qua non obtinetur, quandoquidem siue illa multis, & frequentissime datur, vt latè probat Augustinus libro primo contra duas epistol. Pelagian. cap. 19. & liberode Gratia, & liber arbitrio cap. 6. expendens hanc Dei gratiam in vocatione Pauli, eandemque in se ipso recognoscit libro 4. 5. & 7. Confession. per multa capita. Ratio verò est, tum quia hoc modo liberalitas diuinæ gratiæ maximè ostenditur, quam suis operibus Deus manifestare voluit, iuxta illud Roman. 9. *Vt offendenter diuinitas gloria sua in vasa misericordiae, & illud ad Ephes. 1. in laudem gloriam gratiæ sua, in qua gratificauit nos in dilecto Filio suo.* Tum etiam, quia in hoc maximè omnipotentiam suam manifestat, quod voluntatem hominis, quantumuis rebelle, & auersam quando voluerit, & ubi voluerit, potest ad se conuertere, vt Augustinus dixit in Enchirid. cap. 100.

D Vt ergo Deus gratiæ siue auxilium alicui conferat, non est necessaria conditio, vt homo ipse prius sua libertate bene utatur. Nec etiam ne homo prius bene utatur sua libertate. Potuit tamen esset conditio illa necessaria, vt Deus teneatur talem gratiam dare ex vi legis, seu promissionis, & pacti cum Christo transacti, quia non est factum, nisi sub tali conditione, vt ostensum est; ergo sicut illa non impleta non obligat, ita si impleatur, obligat, non homini facienti, quod in se est, sed Christo: & ideo fortasse non sine causa dictum non est in illo axiomate facienti, quod in se est, Deus dat gratiam, ne forte putaretur etiam posse conuerti dicendo, non facienti, quod in se est, Deum non dare gratiam, quod omnino fallsum est, sed tantum dictum est, Deum non denegare gratiam facienti, quod in se est, quia iustissime potest denegare illum non facienti, quod debet, & sapissime id facit, & è conuerso misericorditer eam donat facienti, quod in se est, & infallibiliter propter Christum, & respectu eius etiam iuste.

E Quarò dicendum est, ante fidem, etiamsi faciat homo, quod in se est, obseruando legem naturæ, non mereri illo modo, vel de condigno, vel de congruo vocationem ad fidem, neque se disponere positiuè ad recipiendum primum supernaturale auxilium, seu vocationem ad fidem. Vt distinctè probetur assertio, aduertendum ante proxim.

Non est necesse vt Deus det homini primam auxiliantem gratiam supernaturalem.

August.

Roman. 9.

14. Nec etiam ne homo prius bene utatur sua libertate.

Ante fidem, homo non meretur illo modo, do vocationem ad fidem.

proximam vocationem ad fidem, posse hominem facere, quod in se est, duobus modis, scilicet, vel per solas vires liberi arbitrij, vel per aliquam præviā gratiam ordinis naturalis: ideoque utroque modo sigillatim probanda est assertio. Et de primo quidem supponimus, cum dicitur homo facere, quod in se est per solas vires liberi arbitrij, non excludi generalem concursum, & prouidentiam Dei debitam causis secundis secundum communem cursum, & legem naturæ; sine hac enim nihil potest homo operari. Excluditur ergo omne speciale gratiæ auxilium siue naturalis ordinis sit, siue supernaturalis. In quo sensu efficaciter probatur assertio argumentis factis in cap. 13. quia sententia Massiliensium non alia ratione reprobata est, nisi quia ex parte solius liberi arbitrij, ponebat aliquod meritum primæ gratiæ. Nec oportet distinguere de merito digni, vel congrui, quia illi, vt vidimus libro primo de merito imperfectissimo loquebantur, & interdum etiam nomen meriti non admittebant, quia verò dicebant gratiam non liberalissimè dari, sed per modum retributio-
nis, intuitu humani operis, eorum sententia reiecta est.

16. Verificatur assertio.
Et propterea non solum sub nomine meriti, sed etiam sub ratione propriæ, & moralis dispositionis illa pars assertionis certissima est, tum quia vix potest à ratione propriæ dispositionis aliqua ratio meriti separari, tum etiam, quia moralis dispositio est magna ratio inducendi formam ad quam est dispositio, & quandam rationem debiti secum affert, atque ita gratiæ rationem diminuit, aut certè destruit: nam quod per proprias dispositiones obtinetur, per opus proprium comparatur. Vnde si opus ipsum non sit gratia, seu ex gratia, quod sic comparatur, absolute est ex operibus, & sic tollit rationem gratiæ. Nec enim vitatur sententia Semipelagiana, dicendo, non omnibus dari gratiam propter similem dispositionem, quia nec ipsi Massilienses hoc dicebant, vt supra. etiam vidimus. Neque permitti potest, vt vel in uno tantum homine ratio gratiæ destruatur, vt destrueretur, dicendo aliquem saluari, & non ex gratia, seu (quod idem est,) suis operibus inchoando salutem suam, merendo, aut se disponendo suis viribus ad primam gratiam.

17. Confirmatur assertio.
2. Corinth. 2. Corinth. 4. Sine me nihil potestis facere, Ioann. 15. Hæc enim, & similia intelliguntur de operibus conferentibus ad æternam salutem: omne autem meritum, & moralis dispositio ad gratiam multum ad salutem confert: ergo non est ex viribus liberi arbitrij sine Christi gratia. Item ex illo ad Philipp. 1. Qui cœpit in vobis opus bonum, ipse perficiet. non ergo incipit homo suam salutem operari, sed Deus, de quo propterea etiam dicitur operari in nobis velle, & perficere pro bona voluntate, ad Philipp. 2. & dare sufficientiam præcogitandi. 1. Corinth. 3. Si autem homo suis viribus aliquo modo mereretur, vel se disponeret ad primum gratiæ supernaturalis auxilium, inchoaret suam salutem, sicut inchoat generationem ignis, qui primam dispositionem ad illam inducere incipit; ergo in negotio salutis, & supernaturalis iustitiae non potest tribui soli libero arbitrio.

Ratio verò huius partis ab aliquibus redditur, quia homo nullum bonum morale facie-
Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A re potest solis liberi arbitrij viribus: meritum autem, vel dispositio positiva ad gratiam, non potest esse nisi actus moralis bonus, vt per se notum est: ergo. Hæc verò ratio falsum assumit, vt ex dictis in libro secundo constat. Ratio ergo propria est, quam attigit Diuus Thomas 3. contra gent. cap. 149.

ratione 4. meritum debet esse proportionatum præmio, seu retributioni, sed actus, quos homo per facultatem naturalem producit, non habent proportionem cum gratia, vel auxilio, quod facultatem naturæ excedit. Ergo non possunt illud mereri. Quæ ratio etiam de dispositione fieri potest, quia etiam dispositio esse debet proportionata formæ. Illam tamen magis quoad dispositiōnē declarat idem Doctor Sanctus ibidem ratione 2. Nam agens instrumentale (inquit) non disponit ad perfectionem inducendam à principali agente, nisi secundum quod agit, ex virtute principalis agentis, sed anima nostra operatur sub Deo, sicut agens instrumentale sub principali agente; ergo non potest anima se preparare ad suscipiendum effectum diuinī auxiliū, nisi secundum quod agit ex virtute diuina. Preuenitur igitur homo diuino auxilio ad bene operandum, magis quam ipse diuinum auxilium preueniat, quasi merendo illud, vel se preparando ad illud. Hæc fere Diuus Thomas, in quibus aduerto subsumptam illam propositionem, quod anima nostra operatur sub Deo, sicut agens instrumentale sub principali agente. cum maiori proprietate verum habet in operibus gratiæ, & in lib... tractauimus, & ideo in hoc sensu videtur in illo discursu sumenda, vt efficacius ratio concludat, non posse hominem se preparare ad aliquod auxilium gratiæ supernaturalis, nisi tanquam instrumentum Dei moueat per aliud prius supernaturale auxilium, & ideo peruenientium esse ad aliquod primum, ad quod homo præparari non possit. Alioqui si de fide sola sub ordinatione causæ secundæ ad primum sermo esset, & solum diceretur anima nostra instrumentaliter agere sub Deo, generali, & impropto modo, quo causa secunda principalis dicitur comparari ad primum sicut iustrumentalis. Sic tantum illa ratione concluderetur, non posse hominem se disponere suis viribus ad primum gratiæ auxilium, sine concursu generali Dei, quod non satis esset ad probandam assertionem, vt constat; cum maiori ergo proprietate intellegi debet, & ita optimus est discursus.

Probanda superest eadem assertio de homine faciente, quod in se est, per auxilium gratiæ ordinis naturalis, iuxta distinctionem. 19. Assertio de homine faciente, gratiæ excitantis positam in superiori libro quod in se est cap. 7. Clarum enim est hominem de quo per auxilium loquimur, non posse facere, quod in se est per auxilium gratiæ ordinis naturalis.

E quia loquimur de homine priusquam interius vocetur ad fidem, ante quam vocationem nullum auxilium supernaturalis ordinis internum homo recipit, vt per se clarum est, & in superioribus ostensum est, ideoque non potest tunc facere, quod in se est per auxilium supernaturalis, quia debet supponi cum tali auxilio, quia causa efficiens supponitur effectui, & tunc necessariò habebit tale auxilium sine merito, vel dispositio propria, quæ est assertio, quam probare intendimus. Loquimur ergo in assertione de auxilio naturalis ordinis, & priusquam auctoritate illam probemus, possumus in hunc modum illam ratione ostendere, & explicare. Nam duobus modis excogitatum est

hot auxilium naturale, per quod fiat tale meritum, vel dispositio. Primo ut illud auxilium nihil aliud sit, quam naturalis cogitatio, quae congrua sit ad bene operandum, etiamsi per solas naturales causas, & vires naturales hominis producatur, Deo nihil specialiter operante vel in causis externis tali, vel tali modo applicandis, vel aliquid speciale interius operando, vel solum habeat illa cogitatio rationem gratiae, quia fuit peculiare Dei beneficium per suam generalem prouidentiam, ita disponere causas vniuersi, vt tales cogitationes in homine excitarent. At vero contra hunc sensum procedunt omnia, quibus cap. 14. in libro secundo ostendimus, si in hac sola cogitatione funderetur meritum primae vocationis proxime ad fidem, non recedi re ipsa à sententia Cassiani, & Fausti solum per hoc, quod cogitatio illa, gratia nominetur, quia illa est gratia solo titulo, quia non transcendent rationem doctrinæ, & in eo gradu non spectat ad doctrinam reuelantem, sed naturalem, atque ita est minor gratia, quam illa, quam Pelagius admittebat.

Venio ad alium modum, quo potest conclusio intelligi de proprio auxilio gratiae ordinis naturalis, pro ut addit aliquid internæ excitationi, ex peculiari effectione, & prouidentia Dei, quem modum insinuant auctores, qui dicunt puerum venientem ad usum rationis, si faciat, quod in se est, per motionem antecedentem ad vocationem fidei, statim infallibiliter illam vocationem obtinere. nam licet vocent illam motionem supernaturalem, revera non potest esse ordinis, seu entitatis supernaturalis, cum ante auditum fidei internum, & externum antecedat: solum ergo potest esse supernaturalis quoad modum libro primo superiori cap. 7. explicatum. quidquid enim sit, an alio modo, vel titulo illi sic operanti detur initium fidei, quod postea videbimus. Dico non posse id esse per modum meriti, aut dispositionis moralis, & proportionatae, nam ad hoc dicimus in assertione non sufficere auxilium naturalis ordinis, quod probatur primo rationibus supra adductis ex Diuo Thoma, quia actus moralis ordinis naturalis etiamsi fiat auxilio gratiae, semper est improportionatus toti ordini supernaturalis gratiae; ergo nec moralis dispositio positiva, nec meritum eius esse potest. Item, quia licet anima nostra moueatut à Deo per speciale excitationem ordinis naturalis, nihilominus ut sic mota non agit instrumentaliter sub Deo ut auctore supernaturalis gratiae, immo supposita illa excitatione, & morali adiutorio, eius voluntas naturali modo operetur actum moralem naturalem, ac vere acquisitum, & per illum efficit habitum acquisitum, ad quem tantum ex vi illius motionis se disponit: ergo ex vi illius non meretur, nec preparatur anima ad recipientum auxilium supernaturalis ordinis, donec aliquo auxilio eiusdem ordinis moueat, & ita operetur instrumentaliter sub Deo, ut per se ac propriè supernaturaliter, ac principiliter operante.

Præterea declaratur vtraque ratio, quia opus morale factum ab aliquo ex sola gratia naturalis ordinis, de se non est melius vel physicè, vel moraliter, quam similis factus ab alio per ordinarium concursum causarum, sicut habitus per accidens infusus, non est melior de se, quam acquisi-

A tus, nec visus congenitus, quam miraculo restitutus: vt, verbi gratia, fieri potest, vt cogitatio de Deo comparata à Philosopho, suo naturali discursu cum solo generali concursu Dei, & data rusticō gentili per speciale auxilium naturale Dei sint æquales, & consequenter, quod bonus aliquis motus voluntatis in utroque excitatus, vel liberè factus sit æqualis, & in alijs actibus minus perfectis res clara videtur. tunc ergo fit argumentum, nam actus factus ex communi cursu causarum per vires arbitrij, non est sufficiens, ad qualecumque meritum supernaturalis vocationis; ergo nec similis actus factus cum auxilio naturalis ordinis. Probatur consequentia, quia sola relatio, seu emanatio à tali auxilio non reddit actum moraliter meliorem, aut digniorrem; ergo nec magis aptum ad tale meritum.

Vnde fit vniuersalis ratio, quia omnes isti actus boni ordinis naturalis absolutè spectati, abstrahendo ab hoc, vel illo modo, quo fieri possunt, tales sunt, vt per se loquendo possint fieri per solas vires arbitrij; ergo de se sunt improportionati ad tale meritum, nisi aliquo modo ad supernaturalem modum subleuentur; ergo quocunque modo fiant, ita ut in illo inferiori ordine maneant, non sunt illo modo meritorij supernaturalis gratiae. Patet consequentia, quia non evadunt meliores, etiamsi per tale auxilio fiant, & declaratur optimè, quia homo in statu naturæ integræ, potuit fide speciali auxilio gratiae habere dilectionem Dei naturalis, tam perfectam, quam nunc possit homo per hoc auxilium ordinis naturalis, & nihilominus non potuit mereri fidem, vel initium eius per illum amorem, immo nec Angelus id potuit: ergo nec homo lapsus id potest, etiamsi per speciale adiutorium similem Dei amorem eliciat. Quocirca rationes omnes, quæ probant nos non posse per bonum opus morale viribus liberi arbitrij factum illo modo mereri auxilium gratiae supernaturalis, æquæ procedunt, siue illud opus sit factum ex aliquo auxilio ordinis naturalis, siue cum solo generali concursu vniuersalis prouidentiae, nimurum, quia tale opus respectu supernaturalis ordinis est quasi nihil, & quasi ex se solum placet in ordine ad finem, vel premium naturale, &c. Hæc enim, & similia æquæ procedunt, siue naturale opus fiat viribus proprijs, siue cum adiutorio Dei ordinis naturalis, cum quo opus in se non sit melius, nam tunc tale adiutorium valde extrinsecum est, & quodam modo plus agere videtur, qui cum minori adiutorio aliqualiter operatur.

E Ultra has vero rationes, assertio quocunque sensu intellecta, idest, de homine factiente, quod in se est, siue per vires solas liberi arbitrij, siue per beneficium cogitationis congrua, siue per speciale excitationem ordinis naturalis, probanda à nobis est ex quodam supernaturali principio, quod initium fidei non cadit sub meritum, quo maximè Augustinus, & alij Patres Massilienses expugnant: ex illo autem recte concluditur, nullum opus bonum morale, seu ordinis naturæ quomodounque fiat, esse posse moralem dispositionem, aut aliquale meritum primæ vocationis ad fidem, seu, quod idem est, primi auxilij supernaturalis: primum autem illud in libro secundo cap... breuiter tam est; nunc autem probandum est latius.

& in

20.
Modus proprii
auxilij gratiae
ordinis natu-
ralis.

21.
Declaratur.

Vniuersalis ra-
tio.

Proba-
tio.

& in primis docet illud Diuus Thomas 2. 2. quæst. 10. art. 4. ad 3. vbi de Cornelio dicit, cum placuit Deo suis orationibus, & eleemosynis non fuisse infidelem, alioqui, ait, eius operatio non fuisset Deo accepta. quia sine fide nemo ei placet: vnde egregie dixit Ambrosius lib. 6. in Lucam §. Et respondens Iesu: Misericordia tunc habet meritum, si fide præcedente conferatur, & lib. 7. ad illa cap. 11. Veruntamen, quoc superest date eleemosynam: Opera (inquit) sine fide vana sunt. Præterea probatur ex Augustino libro de prædestinatione Sanctorum, vbi à cap. 2. ad refellendos Semipelagianos reuocat initium salutis ad sanctam cogitationem, & ante illam ostendit nihil in homine inueniri, quod initium fidei, vel iustitiae esse possit. Declarat autem illam esse sanctam cogitationem, quæ ad religionem, vtique Christianam, & pietatem pertinet. Deinde in cap. 3. retractat, quod alibi dixerat, initium fidei esse posse ex nobis, quod non esset simpliciter retractandum, sed explicandum si homo aliqua ratione posset vocationem ad fidem mereri. Item cap. 7. nulla opera posse esse meritum, vel impetrationem fidei, quia ut opera habeant vim aliquam merendi, vel impetrandi, debent ex fide procedere, iuxta illud ad Ephef. 2. *Gratia estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis; donum enim Dei est, ne quis glorietur.* Fides ergo præcedit, ait Augustinus, vt per illa cætera impenetrantur, ideoque non probant vulgarem loquendi modum, ille ad fidem tractus est, vel credere meruit, quia vir probus erat, sed potius ut bonus fuerit, ad fidem vocatus est, & ideo de Cornelio ait, iam fuisse fidelem cum per opera sua impetravit aduentum Petri, à quo in Christi fide ulterius instrueretur A&t. 10. & idem habet Epist. 57. quæst. 2. de quo latè dixi libro secundo cap. 4. Præterea cap. 15. eiusdem libri de prædestinatione in hoc æquiparat initium gratiæ per vocationem ad fidem cum Incarnatione, quod sicut in humanitate assumpta nihil potuit prædere, quo aliquo modo mereretur vñionem, ita in homine nihil potest prædere, quo fidem mereatur.

Eamdem doctrinam habet Augustinus alijs innumeris locis, nam libro de gratia, & libero arbitrio cap. 7. *Opera (inquit) sunt ex fide, non ex operibus fides.* Opera vtique, quæ sint alicuius meriti, & per se conferant ad veram iustitiam, & salutem æternam, & ideo libro 4. contra Julian. cap. 3. ante fidem, ait, nullum esse veræ virtutis opus, non quia bonum esse non potest morali modo, sed quia non confort ad salutem, sed est quasi nihil in negotio salutis, & ob eamdem causam dicto libro de gratia, & libero arbitrio cap. 8. comparat iustificationem creationi, quia sicut creatio est ex nihilo, ita iustificatio ex nullo merito esse potest, nec ex operibus, quæ sint aliquid in ordine ad Christianam iustitiam, quæ à fide inchoatur. Vnde Epist. 105. *Si dixerimus (inquit) ante fidem præcessisse meritum gratia, quid meriti habebat homo ante fidem, ut acciperet fidem.* Similiterque dicit in Epist. 106. fidem non esse tribuendam præcedentibus meritis, aut impetrationi, quia omnia hæc radicantur in fide, & hac ratione in eisdem locis notat vitam æternam ita esse mercedem meritorum, vt sit etiam gratia, quia est gratia pro gratia, vt ait etiam libro de corréptione, & gratia cap. 13. & 10. 1. quia meritum eius fundatur in priori gratia, fidem autem ita esse gratiam, vt non posset merces appellari, quia non potest supponere meritum fundatum in gratia, & omne aliud fundatum

A in operibus, non potest esse meritum ullum gratiæ, aut fidei, multa similia habet Augustinus dicta quæst. 2. ad Simplicianum & Psalm. 144. *Iustitia tua exultabunt, & alibi sæpe contra Semipelag. disputans.*

Hanc Augustini doctrinam imitatus est Prosper contra Collator. cap. 22. vbi tractans locum Apostoli Roman. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.* quæ contra gratiæ necessitatem, & libertatem allegabat Tassianus; respondet, si locus ille de gentibus per fidem iustificatis intelligatur, nihil fauere Tassiano, quia gratiæ, & sine illo merito reconciliati sunt, nihil enim boni operis, inquit, ex mortuis,

B nihil iustitiae procedit ex impijs, idest, nullum opus meritorum gratiæ, vel iustitiae ex impijs, qui & fide carent, & spiritum vitæ nondum accipere incepunt, esse potest. Deinde verò admissò alio sensu, quod Paulus loquatur de gentibus fide carentibus, & aliquid boni naturalis operantibus, ait non potuisse illos ex illis operibus iustificari, quia nullus est bonæ voluntatis motus, vtique iustificationem impetrans, nisi quem creauit diffusè per Spiritum Sanctum charitatis affectus, & addit probationem, quia sine fide impossibile est placere Deo, referens hæc verba, non solum ad personam, verùm etiam ad singulos eius actus, quia non possunt Deo placeare in ordine ad salutem, & veram iustitiam, nisi à fide orientur. Vnde cap. 29. ait, Si bonum præcedens fidem possit illam mereri, se qui sic animam ædificari in templum Dei, vt non accipiat fundamentum, quod non incipit, nisi quando fides in corde audientis generatur: intelligit autem sequi, non accipi fidem tamquam donum gratiæ collatum, quod sumnum censem inconueniens. Et similiter cap. 37. & 38. probat ex professo vocationem ad fidem non posse sub cuiuscumque præcedentis bonis operis meritum cadere, idem habet in responione ad Gallos cap. 8. Fulgentius de Incarnatione, & gratia cap. 26. vt que ad 20. probat omne meritum gratiæ in fide radicari, & ante illam esse non posse: fauet denique Concilium Arausicanum can. 25. dicens Deum nullis præcedentibus meritis fidem inspirare, quod etiam habet Concil. Trid. cap. 5. & 6.

Respondent verò aliqui hos Patres ideo initium gratiæ ad fidei cognitionem reuocasse, eamque pro fundamento nostræ iustificationis posuisse, quia & frequentius contingit, vt ante fidem non præcedant opera bona facta ex alia priori gratia, & ita rarum est, & quasi accidentarium inchoari gratiam ante fidem, quia initium fidei est per se, ac necessario fundatum iustitiae, quod autem aliud fundatum internum præcedat, licet etiam sit contingens. Et vtrumque confirmant, quia alijs omnia bona opera, quæ ab infidelibus fiunt, etiamsi in suo genere interdum sint illustria, vt difficillima fieri possint sine gratia Christi, quod non videtur admittendum. Et similiter in omni fidei victoria grauis tentationis, aut insigne bonum opus morale, vel fieret sine gratia Christi, vel nunquam fieret, nec esset meritorum, nisi fieret ex motu fidei.

Veruntamen neutra ex dictis expositionibus est admittenda, nam illa prior, vt Patres loquuntur de his, quæ frequentius accidunt, & quæ rara sunt, non considerent, non recte in praesenti accommodatur, tum quia alijs non satis Pelagianos confutarent, nec certo, & infallibili principio contra illos vterentur, nimirum fidei initium non

Psalm. 144:

Prosper. 1

24.

Concil. Aras.

25.

26.

prosper.

August.

Chrysost.

27.

Romans. 3.

Ephes. 2.

28.

Conc. Trident.

cadere sub humanum meritum; nam quod id frequentissime contingat, Semipelagiani non negabant, ut libro secundo dictum est, & Prosper refert cap. 37. contra Collator. vbi illam latè impugnat, quia in quibusdam ponet vocationem fidei sine merito, in alijs ex merito. Vnde Augustinus nec in Cornelio, nec in Latrone, vel illo. alio vult id admittere. non ergo ponunt illud principium, vt contingens in pluribus, sed vt per se, ac simpliciter necessarium. Et ideo non solum negant actum, sed potestatem, dicunt enim non posse hominem mereri fidem, quia ipsa fides est, quæ hanc confert potestatem, item hoc declarant exemplis absolutam impossibilitatem contrarij eventus indicantibus, vt est exemplum hypostaticæ unionis, ita enim est gratia, vt non possit ante illam meritum in natura assumpta antecedere, & exemplum creationis, ita enim est ex nihilo, vt numquam possit aliter contingere. Denique, quod præcedant bona opera ante fidem, non potest dici rarum, quia vix inueniuntur infideles, in quibus aliqua bona opera inueniuntur, ut libro secundo dictum est, cum Chrysostomo Homil. 67. ad Paulum, & alijs.

Et ob eamdem, vel maiorem rationem, alia responsio admittenda non est, nimur ita fidem esse fundamentum iustitiae, vt aliquando possit aliud antecedere fundamentum, tum quia etiam datur hinc occasio Semipelagianis dicendi, licet frequenter iustitia fundetur primum in fide, in aliquibus sumere initium à bonis operibus humanis. Dices illos loquutos esse de bonis operibus viribus naturæ factis, non per aliquam priorem gratiam ordinis naturalis, vt isti Theologi loquuntur. Sed contraria in hoc est: quia si per gratiam hanc solum intelligatur cogitatio honestæ naturalis, & congrua, etiam ipsi illam non negabant; si vero aliud maius auxilium intelligatur, in primis non est de fide dari tale auxilium; ergo illo titulo non poterit sententia Semipelagianorum, vt erronea damnari, deinde quod caput est, Paulus, ad Roman. 3. sub operibus legis concludit omnia, quæ non sunt ex fide, & absolute dicit, ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo, & postea subiungit, iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum: nec inter operas legis, & fidei medium agnoscit, & concludit, iustificati gratis per gratiam ipsius, vtique per gratiam fidei, de qua infra subdit: arbitramur enim iustificari homines per fidem sine operibus legis, & ad Ephes. 2. Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, & non ex operibus, vtique sine fide, vel ante fidem, vel non ex fide factis.

Quæ loca exponens Concilium Tridentinum less. 6. cap. 8. ait, ut per fidem ideo iustificari dicamur, quia fides, & humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis, vbi distributio omnis ponderanda est, includit enim omnem alium modum iustificationis, & omnem aliam radicem: item loquens de hac eadem iustificatione, quæ à fide inchoatur, ait, nihil eorum, quæ præcedunt illa, sine fide, (vtique naturalis, quam ponebant Pelagiani,) sine opera, qualcumque vtique sint, iustificationis gratiam promeretur: in nullo ergo homine possunt præcedere opera, quæ sint exordium illius iustificationis, quæ fundatur in fide: quapropter regula posita ab eodem Concilio cap. 5. & 6. de exordio iustificationis à vocatione fidei non regulariter, sed infallibiliter

A accipienda est, aliæ nihil certi de exordio, & fundamento iustificationis haberemus; non ergo vocatio ad fidem tantum ponitur, vt necessaria ad iustificationem, sed etiam ut exordium necessarium, & unicum, & certè ipsum nomen exordij, vel fundamenti excludit necessarium omne aliud prius exordium, vel fundamentum: nam fundamenti non datur fundamentum, & ad hoc significandum additum est nomen exordij, initij, & radicis, vt significetur non posse dari aliam priorem radicem. Denique additum Concilium nullis eorum existentibus meritis, vtique ante vocationem fidei; quis enim contra veritatem absoluta, & vniuersalia audeat dicere in aliquibus hominibus, vel etiam in aliquo homine, vocationem ad fidem esse ex aliquo, vel qualcumque merito.

Ad incommoda autem, quæ inferebantur, respondemus aliud esse loqui de gratia in generale, aliud de gratia, quæ possit esse principium merendi aliquo modo supernaturale auxilium, ante fidem: ergo, & ante proximam vocationem fidei fatemur propter Christum dari, quia nulla vera est gratia Dei, quæ non propter Christum detur, vt in principio huius materiæ dixi; negamus vero ante vocationem fidei antecedere gratiam, quæ possit esse exordium, vel fundamentum supernaturalis iustitiae, licet ad alios bonos effectus deseruire possit, & hoc probant testimonia adducta, & ratione statim declarabitur: vnde ad primum incommodum de infidelibus respondemus, fortasse nunquam in eis esse victorias grauium temptationum integras, & sine villa peccati labe, nec difficultia opera bona sine aliquo defectu culpæ; si vero aliquando sunt, non sunt sine aliquo gratiae auxilio propter Christum dato, & nihilominus in ordine ad fidem promerendum nihil sunt. Ad aliud vero de fidelibus similiter dicimus, si talia opera fiant ex solo auxilio naturalis ordinis, & nullo modo ex fide, non mereri supernaturale præmium apud Deum, vt infra tractando de merito ostendemus.

D Aliter vero quis subterfugere posset allata testimonia, dicendo talia opera bona, quæ ante fidem interdum faciunt, non fieri sine aliqua vocatione bona, & illam tunc dici posse vocationem ad fidem, saltem remotam, eamque à Conciliis, & Patribus sub vocatione fidei includi: & ita verum esse ante illam nulla præcedere merita, nihilominus tamen ex illa vocatione remota posse procedere aliquod opus, quod sit meritum proximæ vocationis ad fidem, ad proinde excitationem fidei esse vocationem quamdam ad fidem, quia ad illam ordinatur, & hoc satis esse ad aliquale meritum proximioris vocationis ad fidem, etiamsi actus fidei nondum præcesserit. Potest hoc subterfugium duorum Patrum testimonijs colorari, vnum est Augustini lib. 83. quæst. 68. dicentis, Numquid ergo latebat Pharaonem, quantum boni consequuta fuerint terra illa per aduentum Iosephi? Illius ergo rei gestæ cognitio, vocatione eius fuit, ut populum Israel misericordialiter trattans, non esset ingratus. Quod autem huic vocationi obtemperare noluit, sed exercuit crudelitatem in eis, quibus humanitas, & misericordia debebatur, meruit paenam, vt induraretur illi cor, &c. Certè cognitio illa, quam habuit Pharao de aduentu Iosephi in terram Ægypti, & de beneficijs per eum illi genti collatis, non fuit reuelatio fidei, nec per eam excitabatur Pharao immediatè ad credendum; & tamen Augustinus inde dicit incœpisse vocationem

Pharao

29.
Nulla vera
gratia, que
non detur pro
pter Christum

32.
Opera, que
præcedunt fi
dem, quid fer
tiendum,

Ei Gregorium. Pharaonis, quā si usus bene esset, ulterius illuminaretur, sicut ē contrario illa male vten-
do obdurari meruit. Aliud testimonium est Diui Gregorij Homil. 9. in Ezechiel. in illa verba, *Mitto ergo te ad filios Israhel.* vbi sic inquit, *Nec fides sine quibus, nec opera adiu-
nant sine fide, nisi fortasse pro fide accipienda
fiant.* Ergo secundūm Gregorium opera, quā præcedunt fidem, quatenus pro fide per-
cipienda fiunt, possunt iuuare ad merendam proximam fidei vocationem. Et in eius sententia confirmationem addit. *Sicut Cornelius
ante pro bonis operibus meruit, audire, quām
fidelis existeret; qua ex re colligitur, quia bo-
na opera profide percipienda faciebat.* quod ex Act. 10. latius dedit.

^{31.}
*Responso Au-
thoris.*

Respondeo duobus modis posse intelligi aliquem operari profide obtainenda, uno modo ex intentione Dei solum, quia nimur Deus excitat hominem ad bene moraliter operandum, vt probet illum, an bene respondeat illi priori vocationi, & animo dandi illi altorem, si illa bene vtatur, sin minus dimittendi illum: alio modo potest intelligi ex intentione ipsius hominis bene operantis, & potentis, vt à Deo illuminetur in fide. De priori modo posset intelligi locus Augustini, & præmisso illo sensu duo dicta sunt, vnum est illam priorem excitationem, non posse dici vocationem ad fidem, sed ad misericordiam, gratitudinem, iustitiam, vel aliam similem virtutem moralem, de his enim virtutibus aperte loquitur Augustinus. Quando autem in alijs locis dicit vocationem ad fide m præcedere omnia opera pietatis, & merè gratis dari, aperte de illa loquitur Concilium Tridentinum in illo cap. 5. cùm dicit, *iustificationis exordium sumendum esse à vocatione, quia Deus tangit cor per Spiritus Sancti illuminationem,* ut gratiā adiutus libere possit mouere se ad iustitiam coram Deo. & addit cap. 7. *Disponuntur ad ipsam iustitiam, dum excitari diuina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes libere mouentur in Deum.* Vocation ergo de qua loquitur Concilium, est ex auditu fidei, & ab illa inchoatur fundamentum iustitiae, & omnium dispositionum ad illam. Et de eadem vocatione dicit antecedere omnia merita. Non poslunt ergo hoc testimonium, & similia eludi; ea interpretando de vocatione ad bonum opus morale, vel ad aliquam cognitionem naturalem, quam Deus potest dare ante reuelationem, vel prædicationem fidei, quia nec illa potest dici fundamentum iustitiae, nec reuerā est vocation ad fidem, cùm illam non proponat ullo modo, vt supponimus. Neque intentione Dei extrinseca mutat naturam, & rationem talis vocationis, neque enim habet, quod sit talis, vel talis vocatio ex fine extrinseco vocantis, sed ex obiecto ad quod E

Concil. Trident.

^{32.}
*Exactor re-
sponsio pro
D. Augustino.* Quocirca persistendo in eodem sensu verborum Augustini addendum, posita illa vocatione Pharaonis per solum naturalem bonum usum eius ante primam vocationem ad fidem, non potuisse mereri fidem, vel initium eius, sed ad summum potuisse non ponere obicem fidei, seu inspirationi eius, vt generaliter statim dicemus; quia intentione Dei extrinseca non addit illis operibus dignitatem, vel proportionem cum tali præmio. Vnde non est cur fingamus Deum hoc intendisse, aut ad hunc finem dedisse Pharaoni vocationem illam, vt bene illa vten-
do mereretur vocationem ad fidem, quia

Fr. Suarez, de Gratia Pars II.

A nec Augustinus hoc dicit, nec habet fundamen-
tum in Scriptura, vel ratione: imò re-
pugnat Deum intendere aliquid gratiæ suæ
contrarium. Item non oportet fingere ita
fuisse vnam vocationem ad aliam ordinatam,
vt si Pharaon bene vreretur prima, illi esset
promissa proxima vocation ad fidem, quia
hæc etiam promissio facta est, & sine funda-
mento, & præter ordinationem diuinæ graciæ.
Igitur nulla ibi particularis intentio
Dei cogitanda est, præter illam generalem,
quam ex se habuit propter Christum dandi
omnibus adultis vocationem ad fidem, si
per eos non staret. Ante quam vocationem
sæpe dat aliam bonam excitationem moralem,
reseruat autem vocationem ad fidem pro tem-
pore, quod sibi placet, iuxta æternam dispo-
sitionem suæ sapientiæ, & voluntatem consiliij
sui: & ita se gescit cum Pharaone: quem
fortasse postea non vocavit ad fidem, quia
inuenit obduratum, vel prauè dispositum per
abusum prioris dispositionis, quod impedimentum
si non haberet, vocaretur à Deo, non
propter aliquid meritum, vel dispositionem,
sed propter suam propriam, vt mox etiam ge-
neraliter dicemus.

B De posteriori modo operandi pro fide ob-
tinenda ex propria intentione ipsius operan-
tis, videtur loqui Gregorius. in quo loco
oportet aduertere illum supponere in ope-
rante aliquam fidei notitiam; quomodo enim
potest quis per sua opera intendere, fidem
obtinere, nisi iam cognitionem fidei habeat?
nam intention est actus voluntatis, quæ co-
gnitionem supponit. Hæc igitur cognitio,
quæ ante illam intentionem supponi debet,
duplex esse potest, scilicet cuiusdam opinio-
nis, fideiue humanæ, vel ex auditu alicuius
Prædictoris, vel ex fama, aut conuersatione
cum fidelibus comparata, vel esse potest fides
vera, vel supernaturalis, imperfecta tamen,
& confusa. Prior modus etiam contingere
potest in Pharaone, & mihi verisimile vide-
tur de illo modo potius loquutum esse Augu-
stini in loco superiùs tractato. Nam Pharaon ita expertus fuerat beneficia terræ suæ per
Iosephum collata, vt simul aliquam Dei no-
titiam ab eo acceperit, quia Ioseph, & verbis
suis, & factis illam semper insinuabat. Nam
Genes. 41. in primo aditu ad Pharaonem,
cùm hic dixerat vidisse somnia, quæ nullus
ediscere poterat, respondet Ioseph, *absque
me Deus respondebit prospera Pharaoni.* Et
paulo post ipse Pharaon confessus est, *Ioseph
fuisse Spiritu Dei plenum.* & postea illa co-
gnitio durare potuit, & crescere per familia-
rem, & diuturnam conuersationem cum po-
pulo Hebræorum, & per Moysen confirmata
est signis, & prodigijs, & nunc etiam similis
modo Iudæi, qui inter fideles versantur, &
Saraceni, qui notitiam aliquam, vel famam
Christiana Religionis habent, etiam si non
credant, illam esse veram, saltem possunt du-
bitare, & desiderare illuminari, & propter
hunc finem aliquod facere petendo, & bonum,
aliquod operando. Ac denique ille, qui inci-
pit audire prædicationem fidei, quandiu deli-
berat, & nondum credit, potest saltem gene-
raliter aliquid facere propter veram fidem,
quæcumque illa sit, obtainendam.

C ^{33.}
*Aduertendum
circa dicta à
Gregorio.* Et de his omnibus dici quidem potest ha-
bere aliquam vocationem ad fidem, nondum
tamen internam, & sufficientem proximè,
sed externam, & remotam, quia iam habent
aliquem auditum fidei, cuius signum est, quia
illa esse potest satis, vt qui illam omnino ne-
gligunt, peccatum infidelitatis committat, at-

Molina.

que imputari ei incipiat, quod fide caret, ut recte dixit Molina in Concordia disp. 11. ad quest. 14. & in materia de fide latius dicetur. Illa autem qualiscumque vocatio, licet intentitate sua supernaturalis non sit, nihilominus vera gratia est, quia est honesta cogitatio de re supernaturali homini non debita, & ideo quidquid ex illa sit, non sit sine aliquo auxilio gratiae. & præterea intentio illa aliquid faciendi propter fidem veram obtinendam, non sit sine inspiratione diuina non debita, etiamsi nondum supernaturalis ordinis sit, ut præcedenti libro cap. 7. dixi. ideoque mirum non est, quod ille bonus vñus talis vocationis aliquid conferat ad obtinendum à Deo vltiorem vocationem proximam fidei, & qui dixerit ibi interuenire aliquam rationem, vel vmboram meriti impetratorij, vel dispositionis remotæ, non poterit Semipelagianismi argui, quia licet ibi operetur arbitrium naturali virtute, quoad substantiam operis, non tamen id facit sine præueniente gratia, & inspiratione ad ordinem gratiae pertinente, ac subinde aliquo modo supernaturali.

Nihilominus tamen mihi verius videtur illas actiones liberas hominis deseruire quidem tamquam materiales dispositiones, seu quasi viam, qua ordinariè tenditur ad sufficientem fidei propositionem, in qua Deus incipere solet dare proximam excitationem supernaturali sufficiem ad voluntatem credendi, ut libro præcedenti capite octauo late declaratum est; non tamen sufficere ad rationem alicuius meriti, vel moralis dispositionis. Ratio est, quia omnes illæ actiones sunt valde impropportionatae ad meritum supernaturalis præmij, quia omnino sunt naturalis ordinis, & ex parte operantis, cùm nondum fidem habeat, non possunt ordinari ad finem supernaturali, ut talis est, sed ad summum sub aliqua ratione confusa, & generali, qualis est cognitio veritatis, vel fidei veræ, ac Religio, vel quid simile. Ergo neque sunt aptæ ad meritum supernaturalis præmij, qualis est supernaturalis vocatione, nec etiam sunt tales dispositiones morales, quibus ex natura rei supernaturali excitatio tanquam propria forma debeatur, quamuis ex diuina ordinatione gratuita nemini cooperanti, ut potest, & debet, illi externæ vocationi interna, & supernaturalis negetur. Et ita etiam respectu harum actionum, quamuis ex aliqua gratia ad supernaturali prouidentiam pertinente, procedant, verum est principium suprà positum, ante fidem infusam nullum esse proprium, & supernaturale meritum.

In posteriori autem modo operandi propter obtainendam fidem expressam, & distinctam plurim mysteriorum ex fide supernaturali iam concepta, licet confusa, & imperfecta intercedere potest aliquid meritum vltioris vocationis ad fidem, imò possibile est tale meritum esse de condigno, si operans sit iustus, sicut esse potest per priorem fidem licet confusam per charitatem operantem: erit autem de congruo etiamsi in peccato sit, si reuerà ex spiritu fidei infusa petat fidei incrementum, vel propter illud operetur. Addo etiam, licet talis homo non petat, nec intendat explicitè perfectionem fidei, quia fortasse nihil de illa cogitauit, vel audiuit, satis esse, quod ex desiderio salutis suæ, vel colendi Deum vt debet, operetur, vt impetrat, & aliquo modo mereatur illam fidei perfectionem, quæ nunc communis legi ne-

A cessaria est ad salutem, quia illa opera habent sufficientem proportionem cum tali præmio, & secundum ordinem diuine prouidentiae, illud est tali homini, & pro tali statu maximè necessarium. Et hoc satis probat exemplum Cornelij, & similis est de Lydia purpuraria, de qua non sine mysterio dicitur Act. 16. quædam mulier nomine Lydia colens Deum: nam in hoc vltimo verbo significatur, iam habuisse fidem, & secundum illam religiosè, & fortasse etiam iuste coluisse Deum, ideoque meruisse amplius doceri à Paulo, imò etiam vocationem congruam ad illi credendum accepisse, ut illa verbaindicant, cuius Dominus aperuit cor. De hoc ergo modo operandi ex fide propter fidem loquutus est Gregorius in loco allegato, cùm enim dicit opera non iuuare sine fide, nisi propter fidem percipiendam fiant, non intelligit tu nc illa opera iuuare sine omni fide, sed sine aliqua, pro qua obtinenda fiunt, & cùm de Cornelio dicit pro bonis operibus meruisse audire antequam fidelis eset, intelligit antequam Christianus, & baptizatus eset.

B Quæ expositio violenta, haud voluntaria videri posset, nisi ex ipso Gregorio sumpta eset, qui in Homil. 19. eiusdem operis tractans illa verba, septem verò graduum erat ascensus, & vestibulum ante eam. per vestibulum fidem allegoricè interpretatur,

C quia prius ad fidem venimus, ut postmodum per spiritualium donorum gradus caelstis virtute aditus intremus. non enim ait virtutibus venitur ad fidem, sed per fidem perstringitur ad virtutem, & statim id probat in Cornelio, de quo ait habuisse fidem antequam Petrum audiret, si enim, (ait) Deum verè, & ante Baptismum non crediderat, quid orabat? vel quomodo hunc omnipotens Deus audierat, non ab ipso se in bonis perfici perebat. Notetur verbum, perfici, quia non fidei initium, sed perfectionem perebat, quam fuisse expressam cognitionem Christi Dei hominis, postea Gregorius declarat, & item repetit,

D Nec enim poterat bona agere, (vtique meritoria) nisi antea credidisset. Scriptum nanque est, sine fide impossibile est placere Deo; fidem ergo habuit, cuius opera, & elemosyna placere potuerunt; bona autem operatione meruit ut Deum perfectè cognosceret, & Incarnationis eius mysterium credidit, quatenus ad Baptismi Sacramentum perueniret; per fidem ergo venit ad opera, sed per opera est solidatus in fide. Et ita ex sententia Gregorij principium possum, quod ante fidem nullum sit verum meritum, comprobatur; quomodocumque ergo homo ante fidem faciat, quod in se est, proximam vocationem supernaturali ad fidem mereri non potest.

E Vltimò ergo dicendum est conditionem sub qua Deus promisit omnibus adultis proximum auxilium sufficiens ad salutem, seu fidem, solùm negatiuè esse intelligendum, id est, si homo ex parte sua impedimentum diuinae vocationi non posuerit; & eodem modo exponendum est illud axioma, Facient, quod in se est, Deus non denegat gratiam, intellectum de prima gratia auxiliante, vt facere, quod in se est, tantum sit non ponere obicem gratiae, vnde si lex naturæ seruet, tantum id seruet ad impedimentum remouendum, non quia illa operatio sit aliqua ratio denegat, ex Diuino Thoma 3. contra gentes cap. 159. vbi proposita difficultate, quomodo sit in hominis potestate salus, cùm ab auxilio gratiae pendeat, quod promoueri homo non potest;

Gregor.

37.

35.
Auctoris més.36.
Modus ope-
randi ex fide
propter fidem
quis.Non fidei ini-
tiū, sed per-
fectoria es-
titia es.Condicio sub-
qua Deus pro-
misit omnibus
adultis auxi-
lium sufficiens
ad salutem,
quomodo in-
telligenda sit.
Exponitur
axioma, Fa-
cient, quod in
se est, Deus non
denegat gratiam.

38.

test, respondet, licet homo non possit gratiam mereri, posse illam impedire, ideoque quando illa caret, illi imputatur, quia illam impediuit. Deus enim (inquit) quantum in se est paratus est omnibus gratiam dare, ubi eviderter subintelligit conditionem, nisi impedimentum ponant, vnde subiungit, sed illi soli graria priuantur, qui in se ipsis gratiae impedimentum prestant. & simili modo in dicta q. 14. de veritate art. 11. ad 1. ait, ad diuinam prouidentiam pertinet, ut cuiilibet prouideat, de necessariis ad salutem, dummodo ex parte eius non impediatur. & in eodem sensu dixit 2. 2. quæst. 2. art. 5. ad 1. quibus non datur auxilium præparans voluntatem ad amandum, & credendum, ex iustitia non dari, in pœnam præcedentis peccati, & hanc sententiam sapientia inculcat Henricus quodlibet. 8. quæst. 5. & Alens. p. 3. quæst. 61. membro 5. art. 3. cùm dixisset Deum dare gratiam suam facienti, quod in se est, & in solutione ad 1. explicasset id non facere Deum ex hominis merito, sed ex sua mera liberalitate, & misericordia, subdit in solutione ad 5. licet homo non possit se disponere ad gratiam, nisi Deus illum disponat, posse tamen remouere illud, quod est impedimentum gratiae, & tunc intrat Dei gratia. Sic etiam Abulensi. Matth. 21. q. 211. dicit Deum reuelare mysteria fidei necessaria ad salutem. omnibus non ponentibus obicem. & eodem modo ait offerre gratiam suam omnibus scientibus, quod in se est.

Sic etiam dixit Cumel 1. 2. quæst. 112. ad 3. disp. 5. excitantem gratiam sufficientem esse in potestate nostra, quia Deus paratus est illam dare, pendet tamen aliquo modo ex potestate nostra, quatenus possumus illam impediire, & ita exponit axioma illud, facienti, quod in se est, ideo, non ponenti obicem Deus non negat gratiam. Denique omnes, simul dicunt homini facienti, quod in se est, Deum non denegare gratiam, & nihilominus dare illam merè gratis, & sine ullo merito, vt fuit Ruardus, Driedo, Molina, & alii, reuerà nihil aliud sentiunt, nisi eatenus conditionem illam esse necessariam, quatenus confert vt non ponatur impedimentum gratiae, vnde etiam Medina qui 1. 2. quæst. 19. art. 6. dubio 3. §. Ad argumentum, in solutione ad 3. probabilem existimauit illam sententiam, addit ibidem §. Respondetur, bona opera moralia, quæ facit peccator conferre, vt minorem repugnantiam habeat ad gratiam iustificantem. Sic ergo facere, quod in se est, intelligi poterit ad non ponendum obicem gratiae.

Præterea est hæc sententia, & explicatio antiquis Patribus conformis. nam in primis illa regula Augustini libro secundo de peccatorum merit. cap. 2. vt homines non iuuentur gratia Dei, in ipsis causa est, non in Deum, planè supponit, & Deum esse paratum ad dampnum gratiam si homo non impediatur, & hominem posse impediare. & Epistola 105. dicit quibus non datur auxilium gratiae, eos meruisse vt non detur, & alia multa in cap. 17. afferemus. Ambrosius circa id ad Rom. 1. Non autem arbitror, &c. sic ait, Prohibitum se dicit usque ad tempus data epistola à Deo, scilicet, quia sciens adhuc imparatos illos ad alias urbes direxerit Apostolum. Declarans autem quomodo essent imparati, dicit paulo inferius, vitijs prohibebantur carnalibus, ne digni iam essent addiscere spiritualia, ideo, indigne erant, & de se inepti ad spiritualem doctrinam, vnde quod infra dicit eosdem exhortatos esse à Paulo, vt digni fierent ad excipien-

A dam doctrinam à vitijs carnalibus abstinentendo, negatiuè etiam intelligentum est, scilicet vt à vitijs abstinentendo impedimenta tollerent. Luculentius hoc docuit Chrysostomus Homil. 7. in Ioann. circa illa verba, illuminat omnem hominem. dicens; si illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum, quoniam pabto tot homines sine lumine permanerent? Illuminat profectò quantum in ipso est. Si quis autem mentis oculis sponte sua conniventeribus, ad huius lucis radium dirigere noluerint, non ex luminis natura in tenebris persistenterunt, sed malitia sua, quæ sponte tanto se dono indignos reddiderunt. & infra, qui autem eius munere frui negligunt, hanc suam cætitatem sibi ipsis impotent. & sic etiam dixit Homil. 42. in Gen. Non eo, quod non possumus, sed ex eo, quod non volumus, ab omnibus bonis sumus alieni. Sic etiam Andr. Cresc. in Apocalypsi. suo cap. 19. Qui hoc (inquit) auxilio destituantur, ideo destruantur, quia unum cum ipso manum operi adhibere non volunt. Videtur autem loqui de his, qui vocationi non cooperantur, & ideo postea illa priuantur, sed à fortiori sequitur merito illa priuari, qui antecedenter, (vt sic dicam) illi ponunt impedimentum. Denique camdem sententiam aliter, & optimè declarat Marcus Heremita in libro de Paradiso, lege, & spiritu, sub titulo de his, qui putant se ex operibus iustificari cap. 23. Omne, inquit, opus bonum, quod per nostram naturam operamur, tantum equidem efficit, ut ē contrario malo, aut vicio abstineamus. Ceterum extragratiam sanctificationis affecti accessionem nobis facere non potest. Sic ergo facere, quod in se est in obseruanda lege naturæ, non quidem per modum meriti, aut moralis dispositionis, sed per modum remouentis impedimentum peccati conducere potest ad gratiam. ita ergo intelligentia est illa conditio.

Denique à sufficienti partium enumeratione hæc interpretatio, seu assertio concluditur; ostendimus enim excitantem gratiam necessariam ad salutem generali lege omnibus esse per Christum oblatam, & promissam non absoluè, sed sub aliqua conditione ab ipso homine pendente. Hæc autem conditio non est meritum aliquod, vel dispositio proportionata supernaturali gratiae; ergo tantum esse potest conditio non ponendi obicem. Patet consequentia, quia nulla alia potest cogitari, quia licet interdum bona aliqua actio sit necessaria, cùm illa per se nihil ad gratiam conducat, solum potest esse necessaria vt obicem peccati impediatur, vel potest esse utilis, vt prauas dispositiones, & vitia, quæ hominem ad opera gratiae ineptiorem redditur, impediatur. Confirmatur, quia si aliquis adultus omnino caret hac gratia excitante interna, id non est primariò ex parte Dei, quia ipse maximè cupit illam omnibus conferre; ergo est ex parte hominis: causa autem ex parte hominis esse non potest, quod illam non mereatur, vel ad illam se moraliter non præparet, cùm id facere non possit ante primum auxilium; ergo solum esse potest causa, quia ponit aliquod impedimentum gratiae Dei; ergo ē contrario conditio in dicta lege inclusa solum est, vt homo non ponat obicem gratiae Dei. Denique hæc conditio est iustissima, & non repugnat dignitati, vel liberalitati gratiae Dei; ergo ita est intelligenda.

Dicunt vero aliqui, licet hæc explicatio in rigore vera sit, nihilominus de facto, & Aliorum mens praxi nunquam Deum dare gratiam facient, circa hanc exceptionem.

quod in se est dicto modo, quia nullus est, si qui non ponat impedimentum gratiae, si Deus aliquantulum differat dare illam, & ideo, vel non dat illam, quia non facit, quod in se est, vel si speciali vult misericordia vti, dat illam etiam non facient, quod in se est, sed hoc diuinare est, nam cum inscrutabilia sint iudicia Dei, & innumerabiles modi vocandi homines, non possumus in hoc aliquid certum affirmare. Fortasse enim aliquos supernaturaliter vocat paulo post usum rationis, quo breui tempore possunt facere, quod in se est per rationis usum, & re ipsa habere cogitationem congruam, qua id faciant; alijs vero licet tardiori mora differat vocationem, fortasse praebet auxilium gratiae ordinis naturalis, vt quod in se est faciant, & postea vocat illos. ergo licet haec fortasse rara sint, non possumus affirmare nunquam fieri, aut Dei potentiam in modo, & serie communicandi auxilia gratiae limitare.

C A P V T XVI.

Difficultati cap. 12. proposita satisfit.

Solutio
proposita difficultas.

*Ex Concilio
Aranie.*

EX doctrina superioris capititis facile soluitur difficultas in initio capititis 12. proposita, in qua inferebatur, si auxilium supernaturale omnibus non datur, sed multis tantum offertur, Deum expectare voluntatem hominis, vt ei suam gratiam conferat, negatur enim sequela; quare expectare voluntatem hominis, est expectare aliquod meritum, vel dispositionem, vel præparationem eius: haec autem ex parte nostra præcedere non potest, vt diximus, & hoc est, quod intendit Concilium Araucanicum, cum enim ait, si quis, vt à peccato purgetur, voluntatem nostram Deum expectare intendit. per voluntatem non ipsam potentiam intelligi, sed actum eius, sensusque est, si quis vt à peccato purgetur, velle nostrum Deum, expectare contendit, id est, velle purgare, vt aperte declarant sequentia verba, non autem vt purgari velimus, per Spiritus Sancti infusionem fieri confitetur; hoc ergo est, quod Deus non expectat, nec aliquam dispositionem propriam, vel meritum ex parte hominis; quamvis ergo requirat interdum vt homo saltem impedimentum non apponat, non propterea expectat aliquam bonam voluntatem eius, quæ sit ratio gratiam obtinendi, ac proinde nec sequitur, quod hominis voluntatem expectet, nec quod meritum aliquod ex parte hominis præcedat, nec quod initium salutis sit ex parte hominis, quia non ponere obicem, nullum meritum, vel initium est. Dices expectare Deum vt homo non peccet, nec obicem ponat, quod etiam videtur absurdum, ad hoc respondebimus in puncto sequenti.

Obiectio pri-
ma ad respon-
sionem.

Contra dictam verò respcionem instari potest, quia vel illa conditio non ponendi obicem, est in potestate hominis sine gratia præueniente, & excitante, vel ad illam implendam requiritur gratia: neutrum potest conuenienter dici; ergo manet integra eadem difficultas. Minor quoad priorem partem probatur, quia alias posset homo ante omnem gratiam Dei se immunem à peccato seruare per bonum usum naturalem boni liberi arbitrij, quod dici non potest, etiamsi

A de peccatis mortalibus loquamur, vt ex dictis in libro secundo suppono. Sequela probatur, quia quodlibet peccatum mortale est sufficiens impedimentum diuinæ gratiae; ergo vt homo non ponat obicem, oportet vt omnia peccata evitent; ergo si per solum liberum arbitrium potest non ponere obicem, potest omnia peccata mortalia evitare. Altera vero pars minoris probatur, quia ad implendam illam conditionem, requiritur prior gratia, si illa non datur, petitur ab homine conditio illi impossibilis, & sic vana est promissio; si vero datur, hoc est contra hypothesis, loquimur enim de homine nondum vocato, nec excitato per gratiam, & præterea iam illius gratiae promissio erit omnino absoluta, & sine villa conditione, quod etiam est contra dicta.

B Secundò obijicitur contra dictam responsionem, & declarationem, quia ex illa sequitur, si homo postquam venit ad usum rationis, peccatum aliquod mortale committat, eo ipso fieri incapacem illius promissionis, qua Deus offert gratiam facienti, quod in se est, quod videtur inconveniens, quia alias inutilis esset illa promissio, quia nullus est homo, qui perueniens ad usum rationis, non citissime peccet, nisi præueniat à Deo per gratiam, vt non peccet. Item,

Altera obiec-
tio.

C quia alias Deus non esset paratus ad dandam gratiam ei, qui semel peccauit, quia nec absoluē eam promisit, nec iam superest conditio, quæ ab homine impleri possit, quod etiam est absurdum, & contra dicta. Probatur autem prima sequela, quia quodlibet impedimentum peccati, est sufficiens impedimentum gratiae: postquam autem homo semel peccauit, non potest peccatum à se tollere; ergo nec impedimentum tollere; ergo statim fit incapax promissionis: nondico autem fieri incapacem gratiae, nam si Deus velit, poterit illam dare: sed infero fieri incapacem promissionis, quia ex vi illius non tenetur Deus illam dare ponenti obicem, quod si dederit, ex sola sua libertate dabit, non ex promissione.

D Tertiò obijici potest, quia sequitur, si homini facienti, quod in se est, Deus non daret gratiam, habere talem hominem excusationem apud Deum, etiamsi reliqua necessaria ad salutem non præstet, quia iam per illum non stetit, sed per Deum. Conseguens videtur esse contra August. epist. 105. post

Obiectio ter-
tia.

E medium dicentem, Cum non liberat, nisi gratia, nihil iustum inuenit in eo, quem liberat, non voluntatem, non operationem, non saltem ipsam excusationem, nam si haec iusta est, quisquis ea vtitur, non merito, sed gratia liberatur. Ergo nec talis excusatio ex sententia Augustini admittenda est. Et rationem indicat, quia alias ratione illius daretur gratia, & ita non esset mera gratia, sed ex aliquo merito, id est, ex aliquo titulo iustitiae, quia qui propter excusationem exigit aliquid, non vt omnino gratuitum, sed vt debitum aliquo modo id postulat. Vnde etiam sequitur axioma illud: Facienti, quod in se est, &c. intellectum etiam eo modo, quo nos illum interpretati sumus, non omnino à Pelagianismo excusari, quia ex parte hominis esset aliqua ratio obtinendi gratiam, saltem quia excusationem habuit apud Deum, & ideo gratiam recepit. Quartò sequitur è contrario eum, qui peccando in principio usus rationis posuit impedimentum gratiae fidei, non habere

August.

habere excusationem suae infidelitatis, atque nullum posse ad ultum negatiū tantum infideliū esse, saltem post aliquam moram temporis ab usu rationis. Consequens est falsum, vt supponimus: ergo sequela patet, quia ille sua culpa caret notitia fidei; nam si fecisset, quod in se est, vt tenebatur, receperisset reuelationem, & excitationem ad fidem; ergo imputatur illi carentia fidei, ac subiuste est infidelis culpabiliter, & non tantum negatiū.

Principalem difficultatem insinuat D. Thomas dicto lib. 3. contra gent. cap. 160. dum ait, *quod dictum est, in potestate liberi arbitrij esse ne impedimentum gratiae praestet, competere his in quibus natura integras fuerit, quia si natura sit lapsa non erit in potestate eius, nullum impedimentum gratiae praestare.* Et ita oritur difficultas tacta, quia sic conditio postulata ab homine lapsi impossibilis videtur. In fine autem capituli respondere viderur primò, id non esse inconveniens, quia illa impotentia ei imputatur ad culpam, quod non est intelligendum propriè, & in se, quia illa impotentia formaliter sit culpa, vel nouam penam mereatur, id enim nullo modo dici potest, cum illa impotentia, nec sic actus hominis, nec in se libera: dicit ergo imputari ad culpam in radice, quia hic defectus ex culpa precedente in eis relinquitur, utique originali peccato. Hac verò responsio satisfaceret quidem, nisi Deus quantum est ex se salvare omnes homines lapsos, eisque auxilia ad delendum originale peccatum sufficientia, & adultis actualia auxilia in singulis recipienda, quantum est ex se, dare decreuisset. At posita in Deo hac voluntate, prouidentia illi consentanea, nullo modo potest illa responsio satisfacere, quia peccatum originale iam non est computandum in ea, que impediunt in adultis initium excitantis gratiae supernaturalis, quia non obstante hoc peccato promissa est hominibus lapsi propter Christum diuina gratia sufficiens; ergo in ea promissione non potest postulari, vt conditio requisita carentia talis culpa, cum promissio supponat illam culpam, quæ adultis remitti non potest, nisi prius in eis impleatur illa prouisio dando illis excitantem gratiam: ergo ita facta est, vt sit implenda, non obstante illo impedimentoo, si aliud non addatur; ergo necessarium est, vt sit in potestate hominis lapsi, cui facta est illa promissio, non addere aliud impedimentum, alias facta esset illa promissio sub conditione impossibili, & ita derisoria, & frustanea existeret.

Addit ergo D. Thomas in eodem loco aliam responsionem, nimirum, licet homo lapsus non habeat potestatem ad vitandum omnino peccatum, habere tamen potestatem ad evitandum hoc, vel aliud peccatum. Vnde, inquit, *quodcumque committit, voluntarie committit, & ita non immerito ei imputatur ad culpam, per quam nimirum ponat impedimentum gratiae.* Verumtamen responsio non caret difficultate, quia primò licet in multis verum sit hominem lapsum posse vitare hoc, vel illud peccatum, non tamen in omnibus determinatis actibus, & occasionibus id verum est: nam si occurrat tempus diligendi Deum, vt Auctorem naturæ super omnia, in illo non potest homo implere naturalem legem sine auxilio gratiae, vt supra libro secundo dictum est; ergo nec potest facere, quod tenetur, vt non ponat impedimentum gratiae, & hoc argumentum maximè yrget, si verum est teneri hominem convenientem ad usum rationis statim, vel quam primù Deus illi in mentem venit, illum hoc modo diligere: nam tunc non poterit non sta-

A tim ponere impedimentum, nisi per gratiam præueniatur; ergo tunc non erit danda gratia facienti, quod in se est, sed potius erit illi necessaria, vt faciat, quod debet, & quod in se est cum illa, non verò ante illam.

Secundò fieri potest simile argumentum de occasione in qua grauis tentatio occurrat, nam tunc etiam non potest homo non ponere impedimentum gratiae, nisi per illam præueniatur; ergo si ab eo petitur, vt ante gratiam non ponat impedimentum gratiae, conditio impossibilis ab eo postulatur. Estque verisimilium simile tentationem regulariter, ac ferè omnibus hominibus occurtere paulò post rationis usum, præsertim ijs, qui inter infideles sine ullo usu vera religionis educantur, quia ipsa consuetudo vel superstitionis cultus, vel imitandi vitia parentum est sufficiens ad inducendam grauem tentationem. statim post rationis usum, maximè interueniente Daemonis sollicitudine, qui cum circa omnes vigilet querens, quem deuoret, maximè in ijs dominatur, qui nondum aliquam diuinæ gratiae excitationem accipere incepunt: unde verisimile est statim in illo initio enixè contendere vt cadant, & ponant gratiae impedimentum; ergo cum resistere non possunt sine gratia, si ab eis postulatur tamquam conditio necessaria vt resistant, ne ponant gratiae impedimentum petitur conditio impossibilis, nam vt possint resistere, oportet vt per gratiam præueniantur.

C Tertiò fit argumentum de ipsa collectione præceptorum, & de impotentia seruandi omnia sine peccato, quia etiam si homo gentilis, verbi gratia, seruet semel, aut iterum præceptum naturale occurrens, non statim illuminatur à Deo, & fieri potest, vt per aliquod longum tempus non illuminetur: at verò homo infidelis non potest longo tempore totam legem naturalem, sine peccato seruare; ergo si ab illo petitur, vt conditio necessaria ad primam gratiam obtinendam, petitur conditio impossibilis: ergo vt ijs hominibus detur gratia sufficiens, non satis est afferre illis gratiam, si faciant, quod in eis est, sed oportet illos præuenire per gratiam vt possint facere, quod in eis est, seu quod debent.

D Ad hanc responderi potest per distinctionem potentiarum moralis, & physicæ, & dicendo, licet in predictis casibus moraliter non possit homo facere, quod debet, physicè posse facere, ita vt illi imputetur si non faciat, & hoc satis esse vt ei imputetur, & censeatur ponere impedimentum gratiae, iuxta quam responsionem consequenter concedendum erit his hominibus dari, vel offerri auxilium sufficiens physicè, licet non moraliter, quia licet auxilium supernaturale, quod Deus paratus est dare, in se expectatum, sit, vel esse posset moraliter sufficiens, immò etiam de se potest esse efficax, nihilominus modus, quo offertur homini non ponenti obicem est naturaliter impossibilis, vt declaratum est, & ita in effectu talium hominum sufficientia poterit dici physica, non moralis, seu moraliter possibilis: nec hoc inuoluit iniustitiam ex parte Dei, quia non tenetur lege ultra iustitiae copiosiorem gratiam, & faciliorum modum illam obtinendam conferre, & quia peccatum originale de se totam illam gratiae carentiam, vel iterabilitatem meretur, & Deus ex vi generalis voluntatis salvandi homines, aut universalis redemptio nis ad maiorem prouidentiam, aut liberalitatem obligari noluit.

E Sed hæc responsio, licet contentiosè possit sustineri, quia non inuoluit errorē, aut aliquid manifestè contrariū diuinę bonitati, nihilominus

6. Argumentum secundum.

7. Argumentum tertium.

8. Respondeatur distinguendo potentiam moralē, & physicā.

9. Quod auctor non probat.

nus mihi non probatur, quia est durissima sententia, & parum consentanea visceribus diuinæ misericordiæ, quam in Scripturis sanctis erga peccatores, & miseros homines lapsos Deus ostendit; & etiam contra sufficientiam vniuersalis redemptionis Christi, quæ ut perfecta sit, non tantum physica, sed moralis esse debuit, alias respectu talium hominum magis illis esset occasio damnationis majoris, quam salutis, nam cum illa potentia physica talis sit, vt numquam consequatur effectum sine gratia, quid consert ad salutem, quod offeratur gratia redemptionis sub conditione faciendi id, quod propter impotentiam moralem numquam faciendum est. Denique modus ille prouidentiæ non videtur Deo dignus, nam videtur esse simulatio quædam, vel hominum elusio, quam prouisio sufficiens.

10.
Alia responsio.

Aliter ergo responderi potest distinguendo inter facere, quod in se est, & facere, sibi implere, quod homo tenet: nam in omni occasione potest homo gratia destitutus facere, quod in se est, per vires naturales, quamvis non semper id sit satis ad faciendum cum effectu totum ad id, quod tenetur, licet ad aliquam excusationem sufficiat; quæ responsio potest facile accommodari ad primum casum de dilectione Dei super omnia, nam licet in rigore homo teneatur per legem naturalem diligere Deum super omnia actu perfecto, & absoluto, & destitutus gratia id facere non possit, nihilominus aliquo actu imperfecto potest diligere, vnde si in hoc genere faciat, tunc quod potest moraliter, etiamsi perfectè non diligit, faciet nihilominus, quod in se est, vt non ponat impedimentum gratiæ, quia licet non impleat legem integrè, facit, quod potest, & in eo, quod non facit per impotentiam, excusatur. In secundo autem casu, aliter hoc explicandum est, quia ille, qui consentit tentationi contra legem naturalem, non excusatur à culpa propter solam tentationem, nec facit, quod in se est, nisi resistat, etiamsi soli sua libertati relinquatur, vt in libro secundo visum est, quia libertas si sit perfecta, includit potentiam moralem non faciendi, & ita in illo casu, & physicè, & moraliter potest homo facere, quod in se est, ita vt non ponat impedimentum, vnde si tentatio eo peruenit, vt tollat potentiam moralem, tunc habet locum responsio, quod si homo faciat, quod moraliter potest, & propter impotentiam moralem vincatur, nihilominus non ponet impedimentum gratiæ, quia excusatur à graui culpa, licet cum effectu non impleat legem.

11.

At verò licet hoc sustineri possit respectu singulorum instantium temporis, pro quo durat tentatio, non tamen respectu totius tentationis absolute, nam licet totam illam non possit homo moraliter, & in effectu vincere, nihilominus non excusatur à culpa in quocumque momento peccet, quia cum impotentia morali, respectu totius temporis, stat potentia moralis respectu singulorum instantium, & ita optimè stant illa duo simul, vide licet, vt homo non excusetur à culpa, nihilominus moraliter non possit facere, quod in se est, id est, quod necessarium est, vt non ponat impedimentum gratiæ, & ita reuoluimus in priorem responsum, eademque difficultas relinquitur in tertio casu: nam extra casum tentationis grauis potest homo moraliter non peccare in singulis, licet simpliciter non posset vitare omnino peccatum, nec ad hoc facere quantum in se est sine auxilio gratiæ.

12.

Quapropter persistendo in eadem responsione dici potest, esto verum sit in illis casibus

A non excusari hominem à peccato violando legem naturalem, nihilominus si faciat, quod in se est aliquo modo, & ex pura infirmitate cadat, nihilominus quoad hoc excusatur, vt non propterea censeatur ponere impedimentum excitanti gratiæ, seu vocationi diuinæ, quia conditio in rigore postulata non est vt omnino peccet, sed vt non sit omnino negligens, & quasi contemptor legis naturalis, immo potius humana aliquam diligentiam ad se continentem adhibeat, piè enim credi potest Deum, non deserturum eum, qui saltē hoc modo se gesit, licet interdum cadat, quia est casus ex infirmitate, vel ignorantia, quam miseratur Deus, iuxta illud Pauli, *Misericordiam consequuntur sum, quia ignorans feci*, qui modus dicendi est probabilis, non tamen mihi omnino satisfacit, quia satis declarat conuenientem, & sufficientem prouidentiam Dei erga hos homines, non solum vt saluari possint, sed etiam vt possint simpliciter, & moraliter non peccare; item, quia non potest negari, quin omne peccatum mortale de se sit dignum carrentia omnis gratiæ, etiam excitationis; vnde licet Deus det illam hominibus sic peccantibus ex sua liberalitate, sicut dat etiam interdum illam induratis, & contemptoribus, & pessimis hominibus, nihilominus non possumus asserere esse infallibilem regulam, quod his, quis sic peccant, dabit Deus gratiam si negligentiores non sint.

C Multo enim melius videntur expediri predictæ difficultates per distinctionem duplicitis gratiæ suprà traditam, vna est enim ordinis naturalis, altera supernaturalis, ex quibus prior potest in suo genere esse sufficiens ad impletum quodlibet preceptum legis naturalis, & ad vitandum quodlibet peccatum, etiam urgente graui tentatione, vt ex dictis in libro secundo constat; non autem est talis gratia proximè sufficiens ad implenda supernaturalia præcepta, vel actus per se insuflos elicendos, sed remotè dici potest sufficiens, quia bene vtenti illa, non negatur altera supernaturalis, quæ ad dictos effectus necessaria est, & proximè sufficit.

D Qua doctrina, quæ vera, & communis est, facile ad primam instantiam respondetur: occurrente præcepto naturali diligendi Deum finem naturæ super omnia, & tempore pro quo obligat, spectat ad prouidentiæ gratiæ Dei, ad quam propter Christum pro lapsis hominibus statuit pertinere vt præueniat hominem per sufficiens auxilium gratiæ naturalis ordinis, quo possit homo illud preceptum implere, si velit, & ad illam gratiæ dandam non postulatur conditio, vt homo faciat, quod in se est, sed ex liberalitate, & misericordia Dei datur, quia necessitas hominis id requirit, & Deus voluit per Christum omnium misereri, prouidendo in articulis necessitatis iuxta vnius cuiusque occasionis exigentiam saltē sufficienter, quod si per tale auxilium homo non impleat præceptum, iam non facit, quod in se est: si verò adimpleat, non propterea meretur supernaturale auxilium, dabitur autem gratis propter Christum.

E Ad secundam instantiam similiter dicitur in omni articulo graui tentationis contra legem naturalem non defuturum Deum dando simile auxilium eiusdem ordinis sufficiens ad non consentiendum tentationi, & seruandum præceptum, siue Deus immediate conferat tale auxilium per se ipsum, siue per Angélum Custodem, siue per alia media specialis prouidentiæ sua, vel positivè excitantia mentem hominis speciali modo, & præter communem ordinem causarum, siue priuatius arcendo Dæmonem, ne tam grauiter tentet: hoc autem solum

1. Timoth. 1. 13.

13.

14.
Instantia ob-
currunt pr-
mō.

15.
Occurrunt se-
cuadō.

solum pertinet ad eamdem prouidentiam Dei, & eo modo fundandum, & explicandum est, quod in praecedenti punto id fecimus ad tertiam instantiam, eodem modo responderi potest Deum per auxilia specialia gratia eiusdem ordinis naturalis praeuenire hominem ratione vtentem, ita vt moraliter possit totam illam legem naturalem implere, & omnino peccatum vitare pro aliquo tempore, in quo si cum illis auxilijs faciat, quod in se est, illuminabit eum.

16. Ut autem haec difficultas clarius expediatur, queri potest, quomodo sit intelligendum Deum dare gratiam hanc facienti, quod in se est per auxilium inferioris gratiae, an scilicet statim det illam in eodem momento, vt post aliquam moram, vel quanta illa sit; nam iuxta quantitatem morae facilè intelligetur, an possit homo in tota illa sine peccato conseruari antequam illuminetur per vocacionem ad fidem. Quidam sentiunt in eodem punto, vel saltem immediate postquam homo fecit, quod in se est intra ordinem naturae actu recipere supernaturale illam illuminacionem, ita sentiunt multi Thomistæ, habentque fundamentum in D. Thoma 1. 2. quæst. 89. art. 6. vbi ait, si homo in sylvis educatus, & perueniens ad vsum rationis faciat, quod in se est, vt conuertatur in Deum, eo modo quo tunc potest, statim fore iustificandum, quod non potest intelligi ex vi conuersationis, & dispositionis naturalis: ergo debet intelligi, quia statim recipit illum in actionem fidei, cui si cooperari velit, statim iustificatur. Quod si hoc verum est, cessat difficultas posita, quia vt homo faciat, quod in se est, ita vt primam supernaturalem excitationem gratiae recipiat, non est necessarium facere, quod in se est perseveranter, vel constanter pro aliquo tempore, sed tantum in prima occasione, quæ post vsum rationis moraliter offertur: id autem potest homo non tantum per auxilium supernaturale, id est, ordinis supernaturalis, (vt quidam indicant,) sed etiam per auxilium peculiare gratiae ordinis naturalis, vt declaratum est, quia datur solum ad actum naturalem, & ad vincendam naturalem difficultatem, imo extra occasionem amandi Deum supra omnia, vel vincendi grauem tentationem, ordinaria naturalis cogitatio honesta cum perfectu vsum rationis potest esse ad id sufficiens, quia solum requiritur vt homo faciat, quod in se est, ad evitandum impedimentum peccati; hoc autem pro breui tempore fieri potest sine speciali auxilio gratiae, etiam naturalis ordinis, vt iam explicatum est.

17. Verumtamen non video, quo fundamento affirmetur, eum, qui in uno actu, & momento conuertitur in Deum, vel in bonum rationis, eo modo, quo tenetur, vel quo potest per auxilium sive naturæ, sive gratiae præcedens ad fidem, & fidei vocationem statim vel in eodem momento physico, vel morali, seu immediate post infallibiliter illuminari à Deo supernaturaliter, præsertim quando non extat periculum mortis, seu extrema necessitatibus articulus. Hoc enim nec reuelatum est in particulari, nec ex necessitate sequitur ex vniuersali Redemptione Christi, nec ex generali voluntate, qua Deus vult omnes homines saluos fieri, quia haec possunt impleri in quolibet tempore humanæ vitae, dum mors non instat. Item illud, quod homo operatur, quando facit, quod in se est, non est ultima dispositio ad gratiam excitantem, imo nec dispositio est, sed tantum remouens impedimentum: vnde ergo habet necessariam connexionem cum tali gratia, cum de extrinseca promissione, cum illa

A restrictione, & præcisione facta non constet? Vnde in hoc est magna, & notanda differencia inter gratiam habitualem, & actualem, & in sensu illius axiomatis de una, vel de alia intellecti. Nam gratia habitualis requirit certam dispositionem ultimam, cum qua habet infallibilem connexionem, & ideo facienti, quod in se est per auxilium supernaturale præueniens, infallibiliter datur gratia statim, ac homo se disponit. At verò gratia prima excita, nec requirit præiuam dispositionem, nec habere illam potest, sed ad summum carentiam obicis, cum qua sola non habet infallibilem connexionem inducere formæ, seu talis gratiae: vnde ergo affirmari potest, facienti, quod in se est ante talem gratiam, dari statim supernaturale auxilium gratiae.

18. Dicunt aliqui à posteriori id colligi, ne possit homo perueniens ad vsum rationis in peccato originali peccare prius venialiter, quam mortaliter, quod reputatur inconueniens. Sed hoc fundamentum, & remotum valde, & incertissimum est, quia vel id nullum est inconueniens, in pueris enim baptizatis peruenientibus ad vsum rationis creditur id interdum accidere, nec est maior impotentia in non baptizatis, & præterea etiam in illa sententia id vitari non potest, quia non potest tunc haberi tam magna illuminatio, & accelerata iustificatio vt non possit homo aliquantulum distrahi, & prius venialiter peccare, quam per illam iustificantem gratiam iustificetur. Si enim iam quis impleuit præceptum naturale faciendo, quod in se est per prius auxilium, antequam illuminaretur per vocationem ad fidem, non tenetur statim, ac vocatus credere, sed potest deliberare, & recogitare, nec tenetur hoc facere cum tanta temporis celeritate, vt non possit interim comedere aut loqui: poterit ergo peccare venialiter priusquam incipiat credere, vel etiam si creditur, non tenetur statim diligere Deum super omnia dilectione charitatis, vt iustificetur, non enim hoc affirmatum præceptum obligat cum tanto rigore, ac subinde potest mora aliqua intercedere, in qua homo venialiter peccet, priusquam ab originali peccato iustificetur. Non est enim illud solidum fundamentum, nec ullum video, quo possit inconstantier affirmari, facienti, quod in se est in uno actu, & occasione infallibiliter statim Deum dare auxilium supernaturale sufficiens.

19. Dico ergo de hoc tempore, & modo, quo Deus dat vnicuique hominum auxilium supernaturale proxime sufficiens, nihil posse à thoris.

Assertum Auct. nobis definitè affirmari, sed hoc Deum sue liberæ dispositioni reseruasse, nam cum illa præueniens gratia non fundetur in merito, vel in dispositione hominis, non potest ex ipsius actione, certa regula sumi circa tempus in quo datur hæc gratia. Et verisimilius est, non omnibus etiam facientibus, quod in se est, statim dari, ne videatur ex debito, & propter hominis actum dari. Vnde sicut ad ostensionem gratiae Dei, Deus interdum dat hanc gratiam magnis peccatoribus, & non dat minoribus, ita etiam multos fortasse priusquam faciant, quod in ipsis est, præuenit per hanc eamdem gratiam supernaturalis ordinis, dando illis ne peccent, alios fortasse mouet prius per auxilium ordinis naturalis, & statim, ac facienti, quod in se est, illos illuminat, alijs etiam idem facientibus circa observationem legis naturalis, differt vocationem supernaturalem pro tempore à se disposito, non quia expectet eorum meritum, vel dispositionem, sed quia pro suo arbitrio non vult dare, nisi in articulo

In quo gratia habitualis, & actualis differentant.

culo maioris necessitatis, vel congruitatis in ordine ad alios fines prouidentiae suæ. Et hæc differentia in partulis ipsis cernitur; nam quibusdam prouidet Deus extraordinario modo ut baptizentur, alijs non ita, licet fortasse in vita, & diligentia parentum, vel non sit discrimen, vel etiam interdum meliores, vel minus mali sint, quorum filius perire permittitur, quām eius, cui Baptismo specialiter prouidetur. Et de adultis gentibus legimus, quosdam seruasse Deum usque ad senectutem, & tandem peculiari modo prouidisse modum, quo fidem audirent, quam antea nec exteriūs, nec interiūs perceperant; alias verò ante vocasse, alias numquam, quæ varietas non potest in eorum facta referri, B cum vel eadem, vel peiora in his sāpe inueniantur, qui citius vocantur: solum ergo dicere possumus Deum neminem deserere, nisi prius deseratur ab ipso; non tamen dicere possumus, Deum statim accedere, (vt sic dicam,) vel infundere vocationem naturalem adiuto, eo ipso, quod aliquo tempore non deserit Deum, seu non peccat mortaliter, vel aliquod naturale præceptum tunc occurrens obseruat: verisimile autem est Deum non adeo differre gratiam suam, vt in ea mora non possit homo per auxilia ordinis naturalis, quæ tunc recipit moraliter sine peccato perleuare. Hoc enim iam attingit necessitatis articulum, & moraliter sequitur ex promissione illa, qua Deus paratus est dare omnibus auxilium sufficiens, saltem opportuno tempore, vt su-

prà cap... explicatum est.

Ex quibus colligit lector, ex tribus ordinibus excitationum quas superiori libro cap... distinximus merè naturalem, gratuitam ordinis naturalis, & gratuitam ordinis supernaturalis, aliquam eorum necessarium esse, vt homo faciat, quod in se est, ne gratiam impedit, non tamen quamlibet sufficere. Primum declaratur, quia homo non facit, quod in se est, nihil boni agendo, nam licet per se solam necesse sit cauere impedimentum peccati, illud tamen moraliter non cauetur, sine aliqua bona actione: tum propter præcepta affirmativa sāpe occurrentia, tum propter negativa, quæ propter pericula, & occasiones vita præsentis, sine positivis actibus voluntatis non seruantur, & ideo non dictum est, non ponenti obicem, sed dictum est facienti, quod in se est, quia aliquid boni agere oportet: hoc autem non fit sine excitatione cogitationis honestæ, vt ex dictis in superioribus constat, ergo aliqua excitatio necessaria est ad faciendum, quod in se est. Altera verò pars declaratur: nam cogitatio merè naturalis non sufficit absolute, non quia talis cogitatio non possit esse fatus, vt homo possit aliquid boni facere, imò etiam ut congruè, & cum effectu illud faciat, sed quia non statim, ac homo facit aliquid boni, censetur facere, quod in se est, nam aliquando oportebit facere opus arduum, & difficile, vel plura bona per aliquod tempus, quod non potest moraliter impleri per solam naturalem cogitationem. Est enim moraliter necessaria maior: & specialiter excitatio, & præuentio Dei, quæ non est per se debita natura, sed gratiam continet veram, & quæ nunc per Christum datur, licet sit ordinis naturalis. Hæc autem non sufficit, vt sit principium meriti altioris excitationis supernaturalis, sed solum vt sit auxilium ad non ponendum illi obicem. Tertia verò excitatio supernaturalis si sit prima, est etiam gratuita data, in eodem ordine, & potest esse principium non solùm non ponendi impedimentum sequentibus excitationibus, sed etiam merendi illas saltem.

A de congruo, vel eas impetrandi, & se ad illas moraliter disponendi, faciendo nimur, quod in se est per tales excitationes, vt per subsequentes tandem usque ad gratiam habitualem perueniatur.

Denique ex his facile erit reliqua argumenta in principio huius capitinis proposita dissoluere. Ad secundum in primis dicimus ante excitationem supernaturalis ordinis supponi in hominē excitationem, qua possit ita facere, quod in se est intra ordinem legis naturalis, vt non ponat impedimentum superiori gratiæ, idèoque non esse inutilem illam promissionem sub ea conditione, etiamsi rarissimè impleatur illa conditio propter hominum negligentiam, vel infirmitatem, quia non promisit Deus omnibus, vel pluribus cogitationem congruam, vel gratiam, vel gratiam efficacem, qua faciunt cum effectu, quod in se est, sed tantum sufficientem, & hæc nulli deest aliquo ex modis explicatis. Petitur autem in illa obiectione, quid dicendum sit de homine, qui iam semel non fecit, quod in se est, sed peccauit, & per hoc posuit impedimentum gratiæ. Ad quod breuiter dicendum est, si rigor iustitiae attendatur, hominem sic parentem, quantum in se est, perpetuum impedimentum gratiæ posuisse, eaque priuari omnino meruisse nouo demerito, & distincto ab eo, quod per peccatum originale contraxerat, quod totum de se manifestum est, considerata malitia mortalis peccati, de quo loquimur. Nihilominus tamen attento ordine diuinæ prouidentiæ, & gratiæ, dicendum est, quamdiu talis peccator in hac vita vivit, etiamsi Gentilis, vel infidelis sit, Deum esse paratum ad vocandum, & per gratiam præuenientem illuminandum illum, si eo modo, quo potest per auxilium, quod actu rccipit, etiamsi ordinis supernaturalis non sit, cesset impedimentum apponere faciendo, quod in se est, ad obseruandam legem naturaliem. Et hoc ex parte couincit illa secunda obiectio, quia ulti peccatores non sunt extrastatum salutis; ergo habent sufficiens auxilium ad illam consequendam; sed multi sunt, qui illum non habent actu in se receptum, quia Deus non omnes peccatores ita præuenit, vt testatur D. Thomas 3. contra gent. cap. 161. & maximè videtur verum de præuentione per auxilium ordinis supernaturalis; ergo necesse est, vt saltem det hoc auxilium, offerendo illud quantum in se est, si per homines non steterit, seu, quod idem est, si deficat actuale impedimentum gratiæ apponere. Vnde vt talis conditio impleatur, non est necessarium, vt homo à se expellat maculam peccati, quam contraxit, vt rectè notauit Alens. 3. p. q. 61. art. 3. ad 5. quia hoc est impossibile sine prævia fide, & alijs auxilijs supernaturalis gratiæ. Quia licet ialis macula de se impedit, Deus pro sua misericordia, & propter Christum, ea non obstante, paratus est succurrere homini, si remoueat, (ait Alens.) actum suum voluntarium, & diffensum ad bonum, & consensum ad malum. nam post hoc remouet illud, quod est prohibens gratiam, idest, cessat ponere impedimentum, quod satis est, quod Deus pulset per gratiam, occasionem, & tempus sua voluntate libere disponendo, vt in fine præcedentis puncti explicatum est.

Ad tertium de excusatione peccatoris facientis, quod in se est, si ei non daretur auxilium, respondetur in primis, casum non esse admittendum secundum ordinariam Dei prouidentiam, quia Deus non deserit iustum, nisi deserentem ipsum, vt sāpe dictum est; illa verò permitta hypothesi, dicendum est, in eo casu excusari quidem hominem à novo pecca-

21.
Soluuntur h...
liqua argumē-
ta in principio
huius capitinis
posita.
Argumentum
secundum.

Dubium:

Solutur;

D. Thom.

Alens.

22.
Argumentum
tertium de ex-
cusatione pec-
catoris facien-
tis, quod in se

peccato, si non faciat id, quod sine gratia facere non potest, non tamen excusari, vel à culpa originali, in qua permanet, nec ab alijs peccatis, quæ contra legem naturalem commiserit: quia licet homini denegetur auxilium supernaturale ad actus superioris ordinis, semper habet arbitrij libertatem, & sufficientem rationis usum ad non peccandum contra legem naturalem, quod satis est, vt ei imputetur quælibet transgressio naturalis legis, etiamsi ei non daretur auxilium, vel ad præcedentis peccati remissionem obtinendam, vel ad fidem consequendam, vel ad constanter perseuerandum in legis naturalis obseruatione. Nam vt transgressio naturalis legis in rigore, & sine legitima excusatione imputetur ad culpam, satis est, vt quolibet determinato tempore, & actu habeat homo sufficientem cognitionem, & rationis aduententiam, cum naturali libertate ad non peccandum, etiamsi maior gratia illi non daretur; præsertim quando propter antecedens peccatum indignus factus est gratia.

Atque hunc in modum intelligenda sunt verba Augustini ibi allegata, nam is, qui à Deo gratiam non recipit, nunquam potest eorum peccatorum, quæ commiserit, excusationem apud Deum prætendere. Item in hoc statu naturæ lapsæ, quamvis homini gratia negaretur, non posset excusari, aut conqueri, vel quod ei fieret iniustitia, vel quod absque sufficienti causa gratia priuaretur, etiamsi faceret, quantum posset per suum arbitrium, quia nihil potest facere de se conferens ad salutem, & ideo talis excusatio aliquo modo minuerit in negotio redemptionis rationem gratia, & libertatis, cum qua nunc datur, quia vel supponeret in homine non præcedere culpam, quæ hominem reddet gratia indignum, vel certè supponeret non obstante tali culpa, posse hominem aliquid suis viribus facere, quo gratiam promereatur, aut eius indignitatem à se repellat. Nihilominus tamen verum est, si homini facienti, quod in se est, omnino negaretur auxilium necessarium ad remissionem peccati obtinendam, vel ad facienda opera necessaria ad salutem, habituum fuisse excusatione quoad nouam culpam committendam in his, quæ sine tali auxilio facere non posset, nec enim talis excusatio repugnat gratia, quia non est talis, vt ex parte hominis excludat iustum causam, & indignitatem carentia gratia, sed solùm excludat nouam culpam in omissione sequentium actuum, qui sine tali gratia fieri non possunt. Nam vt hæc ad nouam culpam imputentur, non sat est, quod gratia carentia ex priori culpa, quæ voluntaria fuit, processerit, quia effectus subsequens ad culpam, non imputatur ad nouam culpam, nisi fuerit præuisus, vel potuerit, vel debuerit præuideri, & per negligientiam non fuerit præuisus: non oportet autem vt illa subsequenter mala ita fuerint præuisa, & quamvis fuissent, prior culpa inde fuisse aucta; postea verò non committeretur noua culpa, quia noua voluntas libera non intercedit.

Vnde ad quartam, & ultimam objectionem de culpa infidelitatis, vel de infidelitate negatiua, respondemus negando sequelam. Nam licet is, qui ad usum rationis peruenit, non faciat, quod in se est, sed peccet contra legem naturæ, & ob eam rem à Deo non illuminetur, poterit nihilominus à noua culpa infidelitatis excusari, quamdiu de fidei doctrina nullam notitiam fuerit consequutus, quod est esse infidelem negatiuè. Quia licet

A in re ipsa posuerit impedimentum gratia, ipse omnino, & inuincibiliter ignorare potuit, quod illa culpa, quam contra legem naturalem committebat, futura esset impedimentum gratia, quia hæc nunquam in cognitione eius ascendit, & ita nocumentum illud, quod ex illo peccato in eum redundauit, non fuit præuisum; ac proinde nec voluntarium, nec culpabile, ideoque ignorantia fidei semper manet inuincibilis, ac negatiua tantum. Vnde considerat aduertendum est, aliud esse simpliciter imputari huiusmodi infideli, quod caret auditu fidei; aliud verò esse hoc imputari ad specialem culpam infidelitatis. Nam hoc posterius non est in vniuersum verum, vt declarauit: illud autem prius simpliciter verum est, quia verè, & in re ipsa infidelis suis peccatis ponit impedimentum gratia, & ita voluntate sua facit id, quod est impedimentum, licet rationem impedimenti in tali voluntate, & actione ipse non agnoscat, quæ ignorantia satis est, vt à speciali culpa infidelitatis excusetur, non tamen obstat, quomodo impedimentum ipsum sit voluntarium, sicut potest quis cum accedit ad Sacramentum, non recipere effectum, quia ponit obicem gratia, & nihilominus non peccare denuò, quia inuincibiliter ignorat, vel non aduertit obicem; & similia exempla obuia esse possunt.

C

C A P V T XVII.

Objectionibus in cap. 13. propositis satisfit.

E X his, quæ hactenus diximus, satis expli- catus manet sensus, in quo prima sententia cap. 12. relata, intelligenda sit, vt admitti possit, & aliquorum Scholasticorum verba, quibus libero arbitrio plus, quam oporteat in dispositionibus ad gratiam tribuere videtur, vel piè interpretanda si fieri potuerit, vel si expositio locum habere non potuerit, rei scienda esse, vt iterum tractando de iustificatione, & de dispositionibus ad illam, necessariò dicendum erit. Vnde si argumenta secundæ opinionis cap. 13. relatæ tantum eò tenderent, vt ante auxilium supernaturale gratia nullum eius meritum, vel ratio motiva ex parte liberi arbitrij admittatur, ad illa respondere non oporteret, quia nobis contraria non essent. Quia verò auctores illius opinionis, vel plus intendunt, vel omnia inuoluunt, & simpliciter negant legem illam dandi gratiam homini facienti, quod in se est, idco necessarium ducimus illius opinionis argumentis, quatenus doctrinæ nostræ obuiae possum, satisfacere.

E Primum sumebatur ex frequenti admiratione Augustini, quod in causa æquali Deus quosdam vocet, & non alios: vel etiam in inæquali iniquiore potius vocet, quam minus malum, cuius prouidentia diuinæ nullam rationem putat dari posse ex parte hominum, sed tantum ex Dei libera voluntate, quod non ita esset si Deus statuisset semper dare gratiam facienti, quod in se est; sed in primis respondemus, hanc doctrinam Augustini non repugnare cum illa lege, & in principio in eo sensu intellecto, quem nos explicuimus, utrumque enim coniunxit D. Thomas libro tertio contra gentes cap. 159. & ibi, nam in hoc ultimo tradit hanc doctrinam August. dicens interdum Deum ex abundantia bonitatis suæ,

Argumentum
primum circa
vocationem
Dei.

Cc eos

eos qui gratia sua impedimentum praestant, gratia sua praeuenire, non tamen omnes similes ita praeuenire, vt gratiam, & misericordiam suam liberalem ostendat, nec huius discriminis esse aliam rationem inquirendam, praeter simplicem Dei voluntatem, & nihilominus in cap. 159. docet quoties homo Dei gratia non praeuenitur, ipsi imputari, quæ etiam est doctrina Augustini, vt suprà allegauit, & ex illa sequitur aperte Deum dare suam praeuenientem gratiam homini facienti, quod in se est, in sensu à nobis explicato. Igitur ex mente Augustini, & Thomæ illa doctrina huic axiomi non repugnat.

4.

Dicemus enim in primis doctrinam Augustini in illo argumento allegatam frequentissimè ab eo tradi de gratia efficaci, non de gratia sufficiente absolutè sumpta, vt prout nunc de illa tractamus. Hoc patet ex ijsdem locis Augustini. Nam in dicta quæst. 2. ad Simplicianum è medio ferè usque ad finem in hac ponit mysterium gratiæ, quod multi vocantur eo modo, quo aptum erat eis vt venirent. Ad alios autem, ait, vocatio quidem peruerit, sed quia talis fuit, qua moueri non possent, vt eam capere apti essent, vocati quidem dici potuerunt, sed non electi. In utrisque ergo ponit vocationem, diuersitatem autem in hoc constituit, quod vni datur vocatio congrua, alteri tantum sufficiens, cuius rationem præter diuinam voluntatem ignorare se dicit. Et de eadem inæqualitate vocationum loquitur libro de spirit. & liter. cap. 34. cùm ait. *Iam si ad illum profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadetur, ut persuadeatur, illi autem non ita, duo sola occurront interim, que respondere mihi placet. O altiudo diuitiarum, & numquid iniquitas apud Deum? Cui responsio ita displicet, quarat doctiores.* Supponit ergo Augustinus in illa quæstione omnes suaderi, quod pertinet ad sufficientem gratiam; quosdam verò persuaderi, quoad efficacem gratiam spectat, quæ alijs, qui non persuadentur, non datur; & in hoc ponit admirationis causam. Denique eundem sensum indicauit Augustinus in illa celebri sententia; *Cur hunc trahat, illum non trahat, noli iudicare, si non vis errare.* Nam trahere apud Augustinum gratiam efficacem significat, & in eodem sensu tractat eamdem quæstionem Epist. 107. à medio.

2.

Trahendi verbum pro gracia efficaci apud Augustinum.

Secundò si velimus sententiam illam, & doctrinam Augustini ad sufficientem gratiam extendere, in hoc etiam maximè cernitur, quia siue facientibus, quod in se est, siue non facientibus, non æqualis datur, sed quibusdam maior, alijs minor, pro arbitrio Dei, siue facta hominum æqualia sint, siue inæqualia. In hoc sensu loquitur Augustinus lib. 1. de peccat. merit. cap. 22. vbi proponit duos homines, alterum ab ineunte pueritia modestum, moderatum, &c. alium flagitijs, & facinoribus cooperatum, & nihilominus maior gratia isti, quænulli datur. Non dico (inquit) vt iste credat, ille non credat, (quod pertinet ad inæqualitatem in gratia efficaci) sed vt iste audiat, quod credat, ille non audiat, quod spectat ad inæqualitatem in sufficientem gratia. Ad utrumque verò gratiam tam efficacem, quæ sufficiemt pertinet; quod idem Augustinus lib. 2. de peccator. merit. cap. 13. dixit, *Cur autem illum adiunxit, illum non adiunxit, adiunxit illum tantum, illum autem non tantum, istum illo, illum isto modo, penes ipsum est, & aquitatis tam secreta ratio, & excellenter potestatis.* Cum hac autem mere voluntaria distributione gratia, tam efficacis, quæ sufficiens, stat optimè certa lex, vt facienti,

A quod in se est, Deus non denegat gratiam; quia per hanc legem, vt diximus, non obligatur Deus nulli dari gratiam, nisi facienti, quod in se est, nec dare æqualem omnibus facientibus, quod in ipsis est, nec dare tantam, vel tantam gratiam facienti, quod in se est; ideo nec dare statim, nec citius, quæ non facienti, quod in se est, nec etiam tardius, quæ alteri plus facienti, sed solùm definiuit Deus, non negare aliquo modo sufficientem facienti, quod in se est, quæ lex non tollit omnem aliam Dei libertatem.

Ad secundum argumentum negamus ex illo principio, vt à nobis explicatum est, sequi, opus aliquod factum ex solo libero arbitrio esse initium fidei, vel salutis, quia licet ante primam gratiam possit aliquis facere aliquid boni naturalis, ratione cuius dicatur facere, quod in se est, illud bonum opus non est initium salutis, quia nec est meritum, nec dispositio ad auxilium supernaturale, sed est tantum remouens noui peccati obicem, quod posset gratiam impediire: & ideo nullo modo est ratio, propter quam datur gratia, sed ex mera Dei misericordia datur, præsertim cùm in homine supponatur originale peccatum, ratione cuius est tali gratia indiges, sicut etiam per Sacramentum datur gratia homini tantum attrito, non ex ullo merito, nec dispositione ex se sufficiente, vt infra videbimus, sed merè gratis, & nihilominus infallibiliter ex lege à Deo statuta propter Christum datur.

Ad primam autem instantiam, quæ in eodem argumento fit, quia facere, quod in se est, non potest esse conditio requisita ad gratiam, quin sit ratio, propter quam datur, respondeatur in primis illam non esse conditionem sine qua non datur gratia, quia multis datur non facientibus, quod in se est, sed solùm est conditio sine qua Deus non tenetur ex vi illius legis, vel uniuersalis redēptionis Christi, gratiam conferre, vt suprà notati, & ideo cùm Deus dat gratiam facienti, quod in se est, non dat intuitu operis eius, sed intuitu Christi, & misericordia sua, qua statuit beneficium illud omnibus non ponentibus obicem conferre. Ex quo etiam alia ratio sumitur, quia bonum opus sic factum non influit positivè, (vt sic dicam) in gratiam, sed in hanc negationem resoluuntur, quod obicem non ponit:

Sola autem parentia obicis non est propria ratio gratiam obtinendi. Et ita non habet locum altera instantia ibi facta, fatemur enim, sicut in prædestinatione non datur ratio eius, nec conditio sine qua non, ita nec in collatione primæ gratiæ. Non potest autem fieri comparatio in conditione requisita ad obligacionem promissionis, quia Deus non promisit prædestinationem sub aliqua conditione, sicut promisit omnibus sufficientem gratiam. Quod si fiat comparatio inter præparationem totius gratiæ, quæ datur prædestinatis cum præparatione primæ gratiæ sufficientis, prout ad omnes homines extenditur. Respondeatur in hoc tantum feruari similitudinem, quod neutra voluntas, seu præparatio habet causam ex parte hominum, sed ex sola misericordia Dei; diuersam verò rationem in hoc inueniri, quod præparatio gratiæ prædestinationis est absoluta, & per decretum efficax, altera verò uniuersalis præparatio auxiliij est conditionata per voluntatem tantum inefficacem, seu antecedentem, quantum est ex parte Dei, vel si per hominem non steterit; ideoque ad primam gratiam prædestinationis nulla ratio, vel conditio expectatur, quæ non sit ab ipsa

alteri instantiae respondetur.

ptæ.

Negatur opus aliquod factum ex solo libero arbitrio esse initium fidei, vel salutis.

prædestinatione. Ad primam autem gratiam sufficientem, quæ non prædestinatis datur, potest requiri conditio non ponendi obicem, quia potuit Deus decernere non aliter eam dare aliquibus pro sua libertate.

Vnde cùm dicitur eamdem esse rationem de primo gratiæ auxilio, quæ de tota prædestinatione, respondetur id esse verum de primo gratiæ auxilio, quod ex propria prædestinatione procedit, non verò de primo gratiæ auxilio, quod ex generali voluntate saluandi omnes homines confertur. Cuius ratio est, quia gratiæ propria prædestinationis est gratia efficax,

quæ non est promissa omni facienti, quod in se sola Dei voluntate preparata est, sed ex sola Dei voluntate præparata est quibus datur, vt libro sequenti videbimus, & ideo vel in eis non prærequiritur vt faciant, quod in se est per auxilium ordinis naturalis, vel illis etiā dantur congrua, & efficacia ex vi prædestinationis, & ita respectu totius prædestinationis non habet locum illa conditio, quia illamet auxilia ex vi electionis, & prædestinationis præparantur, quia prædestinatione non solum est radix beneficiorum gratiæ supernaturalis ordinis, sed etiam gratiæ ordinis naturalis; imò etiam naturalium beneficiorum, quæ ad supernaturalem finem cum effectu conducunt, vt in prima parte ostensum est: vnde etiam fit, vt licet omnes prædestinati facturi sint, quod in se est, & quod oportet ad salutem; nihilominus non ideo prædestinationi sunt, quia facturi sunt, sed prædestinantur vt id faciant. Aliud verò est de prima gratia tantum sufficiente, quæ datur non prædestinatione, nam illa non est absolute præparata omnibus hominibus, sed generatim tantum sub conditione, dummodo non ponant obicem, & multi non implent conditionem, & ideo tali gratia perpetuò carent: Alij verò implentes conditionem, illam recipiunt, non tamen efficacem, sed tantum sufficiem, quia non ex prædestinatione recipiunt, nec aliter erat promissa, & nihilominus in eo, quod aliquid boni faciunt dum id, quod est in se, faciunt, aliquid beneficium congruæ cogitationis, vel gratiæ ordinis naturalis omnino gratis, & sine illa præcisa conditione accipiunt, quod tamen non ex propria prædestinatione, sed ex generali prouidentia, vel naturæ, vel gratiæ diman-

6. Et ita etiam procedit, quod in eodem argumento additur de vocatione, quod nullius ratio, vel conditio prævia postulatur ex parte hominis, est enim id verum maximè de vocatione efficaci, de qua loquitur Augustinus in locis ibi allegatis, vt ex dictis in primo argumento constat. Et eodem modo loquitur Prosper, agit enim de bona voluntate pia, & conferente ad salutem: de vocatione autem sufficiente supernaturali, quæ generaliter omnibus offertur, verum est multis non offerri, nisi sub ea conditione, & ideo nō dari, quia impedimentum ponunt. Vnde si isti comparentur cum alijs non ponentibus obicem, quibus talis vocatio datur, licet utrique prædestinati non sint, aliqua ratio reddi potest illius comparationis, cur illis non detur sicut istis, scilicet, quia illi posuerunt impedimentum: absoluta verò ratio cur istis detur, non potest dari nisi ex parte Dei, & Christi, quia sola carentia obicis non est ratio obtinendi gratiam, vt dixi: præterquam quod etiam illud, quod isti faciunt, vt non ponant obicem prouenit ex peculiari beneficio Dei præparantis illis vel cogitationem congruam naturalem, si tam facile sit opus, vt illa sufficiat, vel gratiam aliquam specialem naturalis ordinis efficacem etiam, seu congruam ad illum proximum actum. Vnde

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A hoc ipsum, facere, quod in se est, quatenus est à Deo voluntariè præparatum, nullam habet propriam rationem, vel conditionem ex parte hominis; etiam si non ex propria prædestinatione conferatur, sed ex vniuersali prouidentia naturæ, vel gratiæ, quia modus etiam, & ordo talis prouidentiæ, omnino gratis est à Deo institutus, & ordinatus, sineulla causa, vel conditione absolute prævisa, ex parte hominis, & ideo omne particulare bonum inde proueniens ad homines ex pura Dei misericordia, licet non sit propria gratia, nisi ad prouidentiam supernaturalem pertineat, vt suprà dictum est.

Ad tertium respondemus ex dictis facile paterre posse sententiam à nobis explicatam longissimè à Semipelagianis distare; illi enim dictebant hominem posse suo arbitrio aliquo modo se præparare suis viribus ad gratiam, & ita aliquale meritum in operibus naturæ ponebant respectu gratiæ, & vocationis supernaturalis, & consequenter cogebant dicere infusionem prima gratiæ non esse liberalem donationem, sed aliquam retributionem, quæ omnia constant ex dictis in libro primo, & supponuntur aperte in testimonij ibi allegatis, quæ superflue contra catholicam sententiam allegantur. Nam auctores eius nullum omnino meritum ante primam gratiam ponunt, nec rationem in operibus naturæ admittunt, quæ mouere possit Deum ad dandam gratiam per modum dispositionis, vel congruæ petitionis, vel aliquid simile. Nec etiam ponunt illam legem per modum pacti conditionati, inter Deum, & nos, sed per modum liberalis misericordiæ iam decreta, & statuta à Deo, quod si in illa aliquod pactum interuenerit, & respectu Christi Domini tantum, & respectu illius etiam potest esse vera iustitia in tali donatione, non quatenus fit peccatori, sed quatenus fit Christo, & est retributio meritorum eius, non recipientis.

Addo insuper tantum abesse, vt hic modus offerendi gratiam omnibus facientibus, quod in se est, diminuat rationem gratiæ, seu gratuitæ donationis, vt potius limitet, & angustet, (vt sic dicam) liberalitatem Dei, in hac vniuersali gratiæ largitione. Nam certè liberalius ageret Deus cum hominibus, si propter Christum absolute, & sineulla conditione decreuisset omnes in particulari sufficienter, & proximè vocare ad fidem, etiamsi ex parte ipsorum hominum peccata præcederent, & multiplicarentur, quia hoc modo ad plures talis gratia perueniret. Nunc autem, quia effectus ita ostendunt, non ita decreuisse, & circa aliquos ita se gesisse, quia illos vocat, etiamsi nihil fecerint boni, sed potius multa peccata commiserint, alios verò propter peccata non ita vocare, rectè intelligimus circa priores liberaliorem extitisse Deum, & hanc esse vnam ex profunditatibus prouidentiæ eius, quam Augustinus sàpè miratur. Ergo signum est, quod promissio gratiæ sub illa limitatione faciendi, quod in se est, ad eum finem tantum posita, vt homo non ponat impedimentum gratiæ, non minuit rationem gratiæ in ratione doni gratuiti, sed facit vt tale donum gratuitum non tam effuse communicetur. Ideoque quando Deus differt per aliquod tempus hoc donum, non expectat ipsum hominem, vt aliquid faciat, quo gratiam promereatur, vt Semipelagiani putabant, sed potius homo expectat Deum, vt sui misereatur, quia Deus suo arbitrio, & ad ostensionem gratiæ suæ differt gratiam suam, quando, & quantum vult, & nihilominus ab homine exigit vt interim impedimentum non ponat,

7. Argumentum tertium,

6.

Promissio gratiæ ad quem finem posita.

Differt Deus gratiam suam in quantum vult, pro suo arbitrio.

ponat, quod rigoris potius est, licet iusti, quam liberalitatis.

Argumentum quartum.

Quatum argumentum non indiget noua solutione, cum enim ostensum sit, non esse contra rationem gratiae, ut certa lege offeratur omni facienti, quod in se est, ad non ponendum obicem eidem gratiae; manifestum est legem, vel promissionem factam dicto modo propter merita Christi non pugnare cum gratia Christi, immo esse maximè meritis, & muneribus eius consentaneam. Nam cum ipse sit vniuersalis Redemptor quoad sufficientiam, debuit omnibus mereri, & obtinere sufficientia auxilia gratiae ad salutem, & remissionem peccatorum obtainendam: sed non obtinuit, ut omnibus adultis actu darentur talia auxilia, cum hoc non fiat; ergo obtinuit saltem, ut darentur omnibus non ponentibus obicem, & consequenter, ut omnibus offerentur, sub ea saltem conditione, si facerent, quod in se est, ne tactum eiusdem gratiae impidirent. Nec dubitari potest, quin totum hoc potuerit cadere sub merito Christi: nam potius illa de se sufficienterant ad obtainendum, ut omnibus etiam iniquissimis, & rebellibus daretur talis gratia: de facto autem propter rationes diuinæ prouidentiae occultas, noluit merita sua ad hoc absolutè obtainendum ordinare, sed cum illatantum limitatione, ut satis declaratum est. Neq; ex hac lege in dicto sensu lata sequitur homini facienti, quod in se est, deberi ex vi talis legis, ut iam satis declaratum est, quia solum respectu Christi includit lex illa debitum iustitiae, respectu vero hominis peccatoris ex sola misericordia, certa lege decreta propter Christum datur.

Ad quintum argumentum negatur gratia sequi obedientiam humana.

Ad quintum negatur sequela, nimirum gratiam esse pedisse quam liberi arbitrij, seu obedientiae humanæ, quia licet possit aliqua bona operatio naturalis antecedere non solum naturam, sed etiam tempore infusionem primæ gratiae excitantis; nihilominus illud bonum opus non est meritum, nec ratio obtainendi talem gratiam, sed solum deseruit ad non ponendum illi obicem. Hoc autem non satis est, ut dicatur gratia subsequi ex naturali bono visu liberi arbitrij, nec ut gratia dicatur esse pedisse quam obedientiae humanæ, nam hæc verba significant consequentem causalem, id est, ut gratia sequatur ex obedientia humana, ut ex ratione, & merito, vel aliquali causa eius, quod verum esse non potest, nec sequitur ex dicta sententia, sed solum sequitur, quod secundum ordinem temporis, ante impulsum supernaturalis gratiae praecedere possit aliquis bonus motus naturæ, & quod hic motus possit esse necessarius ad non ponendum obicem gratiae, quæ iusto iudicio Dei pro aliquo tempore interdum differtur, & quando postea datur ei, qui obicem non posuit, ex pura misericordia datur, non quia sequatur, vel debeat propter opus eius. Testimonia autem in illo arguento allegata, de operatione pia, & meritoria aliquo modo apud Deum supernaturalium donorum intelliguntur, ut libro secundo latè diximus, & de illis verum est, nec ordine naturæ, seu causalitatis posse praecedere gratiam, sed subsequi, quia non sunt causa proximæ gratiae, sed effectus; & consequenter etiam verum est, nec ordine temporis posse tale opus primam gratiam antecedere, cum causa debeat prius existere, quam effectus. Vnde ad ultimam rationem ibi positam, facile etiam responderetur ex dicta sententia non tolli necessitatem gratiae præuenientis, nam hæc semper necessaria est ad

A opera pietatis, & meritoria apud Deum, etiamsi aliquod bonum opus naturale possit sine illa, & ante illam præcedere. Quia tale opus nec tollit necessitatem præuenientis auxilij, ut veram rationem gratiae in eo impedit, nec denique tale auxilium dicitur præueniens, quia ante illud nullum bonum opus præcedere possit, sed quia nullum opus pietatis, seu quod possit esse meritorium, vel ratio talis auxilij, illud potest antecedere: quod autem præcedat opus iuvans solum ad non ponendum obicem tali auxilio, nec necessitatem eius tollit, nec aliunde repugnantiam, vel aliud inconueniens inducit.

B Ad sextum, in quo inferebatur Deum expectare voluntatem hominis, iam latè responsum est in capite præcedenti, negando quod Deus exsequelam, quia potius homo expectat voluntatem Dei, quam Deus expectet voluntatem hominis; nam per legem illam non negandi gratiam facienti, quod in se est, non obligatur Deus (ut dixi) ad non dan-

dam gratiam, si velit, homini nondum facienti, quod in se est, sed etiam facienti contra id, quod facere potest, & debet, sed solum non obligatur dare suam gratiam excitantem ponenti obicem, licet sèpè id faciat, & ideo reuerà non expectat voluntatem hominis. Quod si interdum differt conferre talem gratiam, non est, quia expectet voluntatem hominis, sed quia non tenetur dare illam, quam citissime potest, & pro suo arbitrio disponit tempora, in quibus daturus est illam; interim tamen, dum illam non confert, non vult ex parte hominis impeditum, quod magis pertinet ad rigorrem, & gratiae restrictionem, quam ampliationem, ut declarauit; ideoque licet Deus aliquibus differat gratiam conferre, & tandem illam eis conseruat, si non ponant obicem, faciendo, quod in se est, non ideo in eis ratio gratiae destruitur, quia nunquam datur ex operibus eorum, ut putabant Cassianus, & alij Massilienses, sed dat ex vniuersali misericordia sua, quia vult omnes homines saluos fieri. Illa ergo arguenda impugnat rectè illam propositionem intellectam in sensu Semipelag. qui erit propriè sensus causalis, scilicet, quia homo facit per liberum arbitrium, quod in se est, id est, aliquid boni, ideo Deus illum supernaturaliter vocat, seu dat illi primam auxiliarem gratiam supernaturalem, non vero impugnat illam intellectam in sensu pure conditionali, in quo conditio nullam rationem meriti, vel causæ includit, sed solam obicis gratiae negationem, ut satis declaratum est.

C D E

CAPUT XVIII.

Quid Augustinus senserit de sufficiensiœ auxilio, an omnibus adultis detur.

Q Vamuis in superioribus capitibus definitum sit, Deum ex parte sua dare omnibus hominibus adultis auxilium actuale sufficiens ad salutem, & interdum doctrinam Augustini id confirmauerimus; quia vero eius auctoritas in hac præcipue materia magna est, & aliqui contendunt, longè aliter illum sensisse, necessarium viuum est, hoc punctum separatim tractare, mentemque Augustini diligenter inquirere, ut veritas, quam ostendimus, non solum auctoritate eius non obscuretur, verum potius confirmetur.

Primum

^{1.} punctum diffi-
cultatis primū
de reprobis.

Primum ergo Augustinus videtur interdum docere post lapsum Adæ, negare Deum omnibus reprobis auxilium sufficiens. Primum testimonium desumitur ex lib. 1. de corrept. & gratia cap. 11. vbi distinguens duplex auxilium, vnum quo homo possit saluari, si velit, idest sufficiens, aliud, quo non solum possit, sed etiam velit, idest efficax, subiungit illud, prius datum esse primo homini in statu innocentiae, & Angelis etiam malis in sua creatione. *Alias* (inquit) quoniam non talis natura facta erat, ut sine diuino adiutorio posset permanere, si vellet, non utique sua culpe cedidissent. *Adiutoriorum* quippe defuisse, sine quo manere non possent. & adiungit: *Nunc autem quibus deest tale adiutorium, iam pœna peccati est.* In quibus verbis aperte docere videtur, nunc propter peccatum originale aliquibus non dari adiutorium, quo possint saluari, si velint, idest sufficiens. Qui autem illi sint, explicat, dicens: *Quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum, & tanto amplius datur per Iesum Christum, Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, ut non solum adsit sine quo permanere non possumus, etiam velimus, verum etiam tantum, ac tale sit ut velimus.* in quibus apertere declarare videtur, solis prædestinatis hominibus dari gratiam, qua possint saluari, & velint? alijs vero neutram dari, nam quibus datur (inquit) gratia, qua possint, si velint, datur etiam ut velint: ergo è contrario quibus non datur ut velint, nec etiam datur gratia, qua possint, si velint.

^{2.} Secunda diffi-
cultas.

Secundò sumitur argumentum ex varijs locis Augustini, in quibus significat eos, qui non conuertuntur, vel saluantur, idèò non saluari, quia non ita vocantur, vt responde-re, & saluari possint: at si talis fuit eorum vocatio, profectò non est sufficiens, quia ut sit sufficiens, oportet ut saltem det posse. Ita vero loquitur quest. 2. ad Simplicianum. *Ad alios* (ait) *vocatio quidem peruenit, sed quia talis fuit, qua moneri non possent, vocari quidem dici potuerunt, sed non electi.* Similimodo libro de Prædestinatione Sanctorum. cap. 6. ait, *Multi audiunt verbum veritatis, sed alij credunt, alij contradicunt; volunt ergo isti credere, nolunt autem illi, quis hoc ignoret?* sed cum alijs preparetur, alijs non preparetur voluntas à Domino, discernendum est utique quid proueniat de misericordia, quid de iudicio. Vbi videtur in Deum cauam non credendi reducere, nimirum, quia illis non preparatur voluntas à Domino: quibus autem non preparatur voluntas, profectò auxilium sufficiens non datur, nam voluntas non preparatur nisi per auxilium præueniens, & excitans, habens paratum auxilium adiuuans ex parte Dei: totum autem hoc includit auxilium sufficiens, ergo his, quorum voluntas non preparatur, nec auxilium sufficiens datur. Vnde cap. 8. ait, qui non veniunt ad Patrem, non doceri ab illo, *nam si audissent, ait, & discissent, venirent.* Vnde simili modo subiungit inferius, *quos docet, misericordia docet; quos autem non docet, iudicio non docet.* At qui non docetur, profectò non recipit auxilium sufficiens, ut discat, & credat, nam sine doctrina nemo potest discere; & similia sape repetit in illo capite, & alia multa habet in libro de bonor. perseuerant. Vbi in cap. 8. notanda sunt illa verba, *Non itaque in hominem, sed Dei est potestate, ut habeant homines filios Dei fieri, ab ipso quippe accipiunt eam, qui dat cordi humano cogitationes pias, per quas habeat fidem, qua per dilectionem operatur.* Nam in his verbis significat, potestatem filios

A Dei fieri, non omnibus dari, sed tantum elec-tis, per auxilium autem sufficiens ex sententia Augustini solum electis datur. Et hoc confir-mat cap. 14. inter alia dicens de his, qui non credunt, sed quoniam ut crederent, non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum. & infra, si à perditionis massa non sunt gratia pra-destinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur, vel dicta, vel facta, per quæ possent credere, si audi-ent, utique talia, vel viderunt. Non datur ergo illis auxilium, quo possint credere. Hoc autem est auxilium sufficiens; ergo non eis datur.

Tertiò augetur eadem difficultas ex his, & alijs locis, in quibus sentit non posse sufficien-

^{3.} Difficultas ter-
tiæ.

plibus audientibus Euangelium hîc ita sua-deur, vt persuadeatur, & ille ita suadetur, vt refutat, vt prater citata loca videre licet libr. de spirit. & liter. cap. 34. & dicta q. 2. ad Sim-plician. & epist. 107. ad Vitalem, & sub nomine Augustini lib. de prædest. & grat. cap. 15. & alijs sape allegatis locis, vbi semper recurrit ad oc-culta Dei iudicia, & ad verba Pauli, *O altitu-do diuiniarum! & numquid iniquitas est apud Deum.* At vero si vtrique homini audienti Euangelium daretur auxilium sufficiens, in-promptu esset ratio cur iste crederet, ille non crederet, nimirum, quia, cum vterque possit credere, iste non vult, & ille vult: ergo cum Augustinus sentit hanc differentiam esse diui-na voluntati tribuendam, planè etiam sentit vni illorum per Dei voluntatem dari auxilium sufficiens ad credendum, & non alteri pro Dei voluntate: vnde lib. 2. de peccat. merit. cap. 17. eamdem proponens qualitatem, cur iste velit, ille non velit, non sicut in libero arbitrio, sed recurrit ad auxilium præueniens, quo vel aperitur, quod latebat, vel suave fit, quod non delectabat. Sentit ergo, ei qui non credit, deesse, vel illuminationem, vel suavitatem suf-ficiensem, qua moueri possit ad credendum: nam si nihil tale illi defuisse, non posset inde reddi ratio, cur non credat, sicut alijs. Maxime autem videtur vrgere, quod libro de bono perseuer. cap. 9. dicit, *ex duobus iam gradibus atate impijs, cur iste ita vocetur ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt iudicia Dei.* Sunt ergo aliqui nunquam vocati; ergo illi non re-cipiunt auxilium sufficiens.

Quartò sunt alia testimonia, in quibus sal-tem de aliquibus hominibus valde malis vide-tur docere, priuari omnino sufficieni auxiliis: Difficultas de obduratis, & excætatis generatim tract. 53. in Ioan. & specialiter de Pharaone lib. propositio-num epist. ad Rom. n. 61. vbi de Pharaone ait, ita fuisse à Deo desertum, *ut iam ei non imputa-retur, quod nunc non obtemperauit, quandoqui-dem obdurata ceruice obtemperare non poterat.* Sed ille tantum dicit non imputari, *quia talem se præbuit, cui cor obduraretur;* ergo saltem, postquam se talem præbuit, priuatus fuit suffi-cienti auxilio. nam si adhuc illud haberet, adhuc illi imputaretur, quod non obediret.

Quinto potest hoc confirmari ex illa celebri sententia Augustini, *Deus neminem deserit,* Difficultas nisi prius deseratur ab ipso, suprà tractata cap. 2. quinta. ex qua argumentamur hoc modo: nam in illa saltem supponit Deum deserere eum, qui se deserit, hanc enim vim habet particula *nihil*, quæ excipit à regula, quam supponit: illa au-tem desertio non est, nisi denegatio auxilij: aut ergo id dicitur propter auxilium efficax, vel propter sufficiens. Primum dici non po-test, quia alijs esset falsa prior pars, nimirum Deum neminem deserere, nisi deseratur ab ipso, quia quoad auxilium efficax, sape Deus deserit iustos, priusquam deserant ip-sum, & deseruit Adam, priusquam peccaret,

& deseruit Angelos, qui ceciderunt, & quoad A
hanc negationem efficacis auxilio generali-
ter dictum est, Deus quem vult indurat.
Ratio autem est, quia homo non deserit Deum
nisi peccando; quando autem primo peccat,
iam caret auxilio efficaci; ergo non negatur
illi, quia deseruit prius Deum, nondum enim
illum deseruerat. Ergo oportet axioma illud
intelligi de auxilio sufficiente; ergo saltem
illos, qui Deum semel, vel sapientius deserunt,
ipso deserit, negando illis auxilium sufficiente,
non est enim aliud deserere, quam negare auxi-
lijum, vnde Concil. Trid. sess. 6. cap. 13. inde
probat non deesse iustis auxilium sufficiente ad
seruanda praecepta, & perseverandum, quia
Deus non deserit illos.

Concil. Trid.

6.
Difficultas
sexta.7.
Respondeatur
difficultati
primae, de re-
probis.

Sexto possunt hic etiam induci illa loca
Augustini, in quibus exponendo sententiam
Pauli, Deus vult omnes homines saluos fieri,
non vult intelligi de omnibus omnino homi-
nibus, quia Deus non vult etiam ex parte sua
omnes homines saluare: vnde videtur expre-
sse affirmare in dicta epist. 107. aliquos non
ideo desitui auxilio salutis, quia nolunt il-
lud habere, sed quia Deus non vult illos sal-
uare, & in quibusdam locis videtur aperte id
dicere de parvulis, & in alijs inde sumit ar-
gumentum ad adultos, vt libro quarto contra
Julian. cap. 8. vbi infert tamquam absurdum,
quia alijas Deus vellit saluare omnes adultos,
inter quos multi sunt sceleratissimi, & non
vellit saluare omnes parvulos, qui quoad pro-
pria peccata innocentes sunt.

His non obstantibus dicendum est, Augu-
stini nec sensisse, nec sentire potuisse om-
nes reprobos carere auxilio sufficiente ad sa-
ludem, imo è contrario docuisse omnes ho-
mines habere auxilium sufficiente ad saludem,
vel ad fidem, vel ad seruandum unumquod-
que praeceptum, vel cauendum peccatum,
in quacumque occasione occurrente. Probo
primo in hunc modum, quia Augustinus
multis in locis docet dedisse Deum potesta-
tem omnibus hominibus vt filii Dei fiant,
sed haec potestas non datur, nisi per gratiam
præuenientem, & sufficientem ex eiusdem
doctrina: ergo sentit omnibus dari, vel of-
ferri auxilium sufficiente. Consequentia eu-
dens est. Maior probatur primo ex libro pri-
mo de Retract. cap. 10. vbi recognoscens lo-
cum libro primo de Genes. contra Maxim.
cap. 3. dixerat. Illud autem lumen (vtique
diuinum) non irrationalium animalium ocu-
los pascit, sed pura corda eorum, qui Deum
credunt, & ab amore visibilium, & temporalium
se ad eius implenda præcepta conuertunt, quod
omnes homines possunt, si velint. adiungit, Non
existiment noui heretici Pelagiani secundum
eos esse dictum: verum est enim omnino omnes
homines hoc posse, si velint, sed preparatur vo-
luntas à Domino, & tantum augetur munere
charitatis ut possint. & similia sape repetit eo-
dem libro cap. 22. recognoscens alia verba,
qua in libro contra Adunant. Manich. cap. 16.
posuerat. Nisi quisquam voluntatem mutauerit,
bonum operari non potest, quod in nostra
potestate esse positum alio loco Dominus docet,
vbi ait: Facite arborem bonam, & fructum eius
bonum: aut facite arborem malam, & fructum
eius malum. adiungit, quod non est contra gra-
tiam Dei, quam prædicamus. In potestate
quippe hominis est mutare in melius voluntatem,
sed ea potestas nulla est, nisi à Deo detur,
de quo dictum est, Dedit ei potestatem filios
Dei fieri, cum enim hoc sit in potestate, quod
cum volumus facimus, nihil tam in potestate,
quam ipsa voluntas est, sed preparatur voluntas
à Domino.

Dicit aliquis in prædictis locis solum affir-
mare Augustinum neminem habere illam po-
testatem, nisi cui Deus illam dat, nunquam
tamen aperte dicere, Deum dare omnibus il-
lam, imo cùm dicat Deum dare illam potesta-
tem præparando voluntatem, significat non
dare illam nisi per gratiam efficacem: nam de
haec sola interpretatur ubique illa verba, præ-
paratur voluntas à Domino. Respondetur in
priori loco satis expressè dixisse Augustinum,
quod omnes homines possunt, si velint, quod
potestea non retractat, sed potius confirmat di-
cens, verum est, &c. Idem sentit in posteriori
loco, cùm indefinitè dicit, quod in nostra po-
testate esse positum, alio loco Dominus docet.
Nam verba Domini, quæ inducit, ad omnes
homines sine dubio diriguntur. Vnde potius
ex his locis colligendum est de mente Augu-
stini illa verba, præparatur voluntas à Domino,
non limitari ad vocationem congruam, seu
efficacem, seu utrique cum proportione ac-
commadari: nam interdum voluntas ita præ-
paratur vt infallibiliter velit, & tunc præpara-
tio fit per gratiam congruam: interdum solum
præparatur vt possit facere, si velit, & tunc præ-
paratur per gratiam sufficientem, & hanc præ-
parationem dicit dari omnibus hominibus, vt
habeant potestatem filios Dei fieri, id est, vt
possint credere, & ab amore visibilium ad im-
plenda diuina præcepta se conuertere.

C Et hoc manifestè confirmat lib. 3. de lib. arb.
cap. 19. vbi hominibus peccantibus, & se ex-
cusantibus, quod concupiscentiam, & igno-
rantiam vincere non possint, respondet. Rele
fortasse quereretur si erroris, & libidinis nullus
victor existaret; cùm verò ubique sit praesens,
qui multis modis per creaturam sibi Domino ser-
uientem anersum vocet, &c. non tibi imputatur
ad culpam, quod inuitus ignoras, sed quod ne-
gligis querere, qua ignoras, neque illud, quod
vulnerata membra non colligis, sed quod volen-
tem sanare contemnis. qui locus est valde no-
tandus, nam in eo de omnibus hominibus la-
pisis indifferenter loquitur, de quibus subiungit,
nulli enim homini oblatum est scire utiliter
querere, quod inutiliter ignorat, & humiliiter
confitendam esse imbecillitatem vt querenti, &
confidenti ille subueniat, qui nec errat, cùm sub-
uenit, nec laborat. In quo discursu aperte satis
confirmat omnia, quæ dicta sunt de progressu
vocationis diuinæ, nam incipit ab externa
vocatione, quo homo saltem potest adhibere
diligentiam ad querendum, quod ignorat, &
interdum incipit à vocatione ordinis natura-
lis, quam dum peccator contemnit, altiori vo-
cationi obstaculum ponit. Quod totum nos
docuit Augustinus in prædictis verbis, vnde
etiam confirmat doctrinam suprà datam de
homine faciente, quod in se est, nec minoris
auctoritatis putandus est hic Augustini locus,
eo quod ante Pelagium fuerit conscriptus, tum
quia in eiusdem verbis non omisit Augustinus
explicare necessitatem gratiæ, quam etiam ante
exortum Pelagi non ignorabat, vt facile constabit,
verba, quæ citauimus, consideranti. Tum quia in lib. de natur. & grat. c. 69. eadem
verba recognoscens Augustinus ait, Ita exhortatus sum quantum potui ad recte vivendum, &
gratiam Dei non evanesci.

E Secundum principale argumentum sumitur
ex alijs Augustini locis, in quibus Augustinus
docet, non stare per Deum quominus homo sal-
uetur, & seruet præceptum, si velit, quamvis,
sine auxilio Dei hoc facere non possit, quia
auxilium Dei præstò est; ergo supponit ex par-
te Dei nemini deesse auxilium sufficiente, tum
ad obseruanda præcepta, tum consequenter ad
salutem. Consequentia clara est; assumptum
verò

8. Obiectio.

Retorquetur.

9. Confirmatur
ab Augustino.10. Respondeatur
difficultati se-
cunda.

verò sumitur ex Augustino tract. i. in Ioann. circa finem, dicente, Deum esse lumen hominum omnibus expositum, multo verò illam lucem videre non posse, quia peccatis suis aggrauabantur. Clarius lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. vbi sic ait, ut innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delebat, gratia Dei est, que hominum adiuuat voluntates, qua ut non adiuuentur, in ipsis itidem causa est, non in Deo, sive damnandi prædestinati sint proper iniquitatem superbia, sive contra ipsam suam superbiam iudicandi, & erudiendi, si filii sint misericordia. vbi tam de reprobis, quām de prædestinatis confirmat non deesse illis adiutorium diuinæ gratiæ ex parte Dei, licet in ijs habeat effectum, & non in illis.

^{11.} Deinde in particulari de uno reprobo Esaū Affirmatur de id affirmat dicta q. 2. ad Simplician. dicens: reprobo Esaū. Noluit ergo Esaū, & non concurrit, sed si venisset, & curreisset, Dei adiutorio peruenisset, qui etiam velle, & currere vocando praestaret, nisi vocatione contempta reprobis fieret. Manifestè ergo supponit illum habuisse auxilium sufficiens, quo posset venire si vellet, si enim non haberet potestatem, non posset de illo verè dici, si voluisset curreisset, nec posset dici vocationem contemptissime, nisi illam amplecti in potestate eius fuisset. Idem ergo de ceteris reprobis Augustinus intellexit, nec enim de uno maior ratio est, quām de ceteris: nam licet non omnibus æqualis vocatio detur, nulli nihilominus deest aliquis sufficiens vocationis modus, propter quod dictum est, Multi sunt vocati, pauci verò electi, vt eadem quæstione prius Augustinus ponderabat. Item quod isti vocati, qui resistunt, ita vocentur, vt eis imputetur non venire, ac subinde habere auxilium sufficiens, quo possint venire, si vellent, evidenter docet idem Augustinus lib. octoginta trium quæstionum quæst. 68. dicens, Itaque nec illi debent sibi tribuere, quod venerunt, quia vocati venerunt, nec illi, qui voluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent vocati, erat in libera voluntate. Certè non esset in libera voluntate, si non esset in potestate: vnde infra dicit; qui vocatus non venit, sicut non habuit meritum præmij ut vocaretur, sic inchoat meritum supplicij, cum vocatus venire neglexerit; ergo habuit veniendi sufficiens auxilium.

^{12.} Tertiò probari hoc potest ex locis Augustini, in quibus docet, Deum non præcipere nobis impossibilia, quia cum præcepto offert auxilium, vtique sufficiens, quia alias nondaret potestatem, nec faceret observationem præcepti possibilem, sic Psal. 56. in principio ait, neque imperare hoc Deus ut faceremus, si impossibile iudicaret, vt ab homine fieret, si considerans infirmitatem tuam deficit sub præcepto, confortare in exemplo, sed etiam exemplum ad te est multum, adeſt ille, qui præbuit exemplum ut prebeat, & auxilium. & lib. de nat. & grat. c. 33. Non Deus (ait) impossibilia iubet, sed iubendo admonet facere, quod possis, & petere, quod non possis, & adiuuat ut possis, & cap. 69. eo ipso quo firmissime creditur Deum iustum, & bonum impossibilia non potuisse præcipere, tunc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus. Et lib. de grat. & lib. arbit. c. 15. Quare (inquit) iubet si ipse daturus est? quare dat si homo facturus est? nisi quia dat, quod iubet, cum adiuuat ut faciat, cui iubet.

^{13.} Quartò probatur ex illis locis, in quibus Augustinus docet Deum velle omnes homines saluos fieri, intelligendo distributionem illam absolutè, & simpliciter, ac sine vila limitatione. Quamuis enim aliquibus in locis aliter expulerit illam distributionem, quia de vo-

A luntate beneplaciti, absoluta, & efficaci locum exponebat; tamen in alijs admittit in Deo aliquam voluntatem salutis respectu omnium hominum. Præcipius locus quoad hanc partem est lib. de spirit. & liter. cap. 33. vbi querens, cùm gratia sit donum Dei ad salutem necessarium, cur non omnibus illam donet, cum ipse velit omnes homines saluos fieri, & respondeat: vult Deus omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire, non sic tamen ut eis adiuuat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male videntes instissimè iudicentur. Quod cùm fit, infideles contra voluntatem Dei faciunt, cùm eius Euangelio non credunt, & cetera, quæ prosequitur, ostendens, licet Deus velit saluare omnes, eos condemnari, qui contemnunt eius gratiam, seu vocationem, de qua in cap. 34. declarat, quomodo à Deo fiat, quia in omnibus (ait) misericordia eius præuenit eos, consentire autem, vel dissentire, propriæ est voluntatis. Idem significat in id Psal. 45. Deus in medio eius non commouebitur. Denique hanc fuisse Augustini sententiam, satis persuadent Prosperi, Fulgentij, & Pauli Orosij testimonia, quibus suprà doctrinam ipsam confirmavimus: illi enim ab Augustini mente numquam in hac materia disreparunt. An verò ab hac regula sit aliqua exceptio admittenda, iuxta doctrinam Augustini, respondendo ad testimonia in contrarium adducta dicemus.

B Psalm. 45. Primum testimonium obiectum erat ex libro de correptione, & gratia cap. 11. quod reuerà obscurum valdè est, quia non facile potest explicari, de quo adiutorio Augustinus loquatur. Primò enim ait habuisse Angelos, & Adam adiutorium, quo possent peruenire, si vellent; secundò dicit tale fuisse illud adiutorium, vt si illo caruissent, licet in bono non perseuerasset, non posset eis ad culpam imputari, quia non talis naturæ facti sunt, vt sine Dei adiutorio perseuerare in bono possent. Tertiò addit, homines, qui in natura lapsa illo carent adiutorio, nimur quo possint perseuerare, si velint, in pœnam peccati, illo carere. Quartò sentire videtur (licet id non declarat) homines nunc, licet illo adiutorio carent, peccare, cùm in bono non perseuerant; quì enim verisimile est, potuisse Augustinum in contrarium cogitare? Aliqui ergo intelligunt Augustinum loqui non de auxilio necessario ad vitanda singula peccata, sed ad perseuerandum semper, vel diu sine peccato, & quia hoc adiutorium nunc includit gratiam habitualem, putant aliqui Augustinum de adiutorio gratiæ habitualis, vtique prout includit auxilia illi debita, & peculiarem Dei protectionem, quam iustificatis Deus exhibet.

C ^{14.} Hæc autem expositio, licet ex parte satis consentanea discursui Augustini, non tamen videtur sufficiens ad omnium dictorum eius veritatem tuendam, nam falsum erit secundum dictum: nimur si Angeli, & Adam non habuissent gratiam habitualem, non fuisse illis ad culpam imputandam, si in bono in quo creati sunt, non perseuererent. Nam Angelus creatus in sua pura natura, posset perseuerare, & non perseuerare in bono naturali, seu morali, & non perseuerando grauiter peccaret. Ideoque longè certissimum est de primo homine creato in natura integrâ sine donis gratiæ, tam habitualis, quām actualis, vel etiam sine vilo ordine ad supernaturalem beatitudinem, vt libro secundo ostensum est. Ergo absolutè falsum est, sine adiutorio habitualis gratiæ non potuisse hominem, vel Angelum perseuerare, si vellet, & non fuisse illi imputandum ad culpam, si non perseueraret. Quod si quis dicat loqui Augustinum de perseueran-

testimonijs in contrarium adductis.

D ^{15.} E

seuerantia in obseruatione preceptorum etiam supernaturalium, & in ordine ad beatitudinem supernaturalem: contra hoc est, quia si homo, vel Angelus crearetur, sine gratia habituali cum preceptis, & obligatione tendendi in supernaturem finem, posset per auxilia actualia perseuerare, si vellet; ergo absque adiutorio gratiae habitualis, per primum auxilium supernaturale, habet auxilium saltem remotè, ac in radice sufficiens ad perseuerandum si vellet, & ita tunc solum ei non imputatur ad culpam non perseuerare, quando omni modo, & proximè, & remotè illi negaretur auxilium actuale sufficiens ad perseuerandum; ergo necesse est, Augustinum intelligi de adiutorio sufficiente quocumque modo: ergo consequenter cum negat dari aliquibus hominibus lapsis tale adiutorium in poenam peccati, non solum loquitur de gratia habituali, sed absolute de auxilio sufficiente quocumque modo. Nam etiam homo lapsus si recipiat, vel paratum habeat primum auxilium sufficiens ad suam conuersationem, ibi in virtute, & radice recipit auxilium sufficiens ad totam salutem, & subinde ad perseuerandum, quia si bene vtatur primo auxilio, poterit iustificari, & habere gratiam habituali, & cum illa auxilium sufficiens ad perseuerandum in illa; hoc enim omnibus ipsis datur aliquo modo, ut supra ostensum est. Vnde D. Thomas 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. de auxilio praeueniente, & actuali hunc locum Augustini intelligit, & simpliciter, ac sine expositione illum sequitur, sentireque videtur propter peccatum originale negari aliquibus hoc auxilium non solum ut est necessarium ad perseuerandum, sed etiam ut est necessarium ad credendum, amandum, &c. nisi alio modo exponatur.

16.

Aduertendum
primum.

Aduertendum
secundum.

17.

Supponitur
pro discrimine
inter hominem
in statu naturae
integræ, & la-
pse.

Vltius ergo supponendum est ex sententia Augultini discrimen inter hominem in statu naturæ integræ, & lapsæ, quod in natura integræ idem auxilium proximè sufficiens ad seruanda singula precepta, & vitanda omnia peccata, erat etiam sufficiens ad seruanda omnia precepta, & vitanda omnia peccata, quo quis tempore, subinde fieri poterat ut cum solo illo adiutorio, quo homo in illo statu posset perseuerare, si vellet, etiam vellet, & actu perseueraret. Hoc est enim quod ibi ait Augustinus, Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum; dederat & adiutorium, sine quo in ea non posset perseuerare, si vellet, ut autem vellet, in eius relinquit arbitrio. Et addit inferiorius. Quia noluit permanere, profecto eius

A culpa est, cuius meritum fuissest, si permanere voluissest, sicut fecerunt Angeli Sancti, qui cedebus alijs per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi. Hæc autem comparatio inter Angelos non est ita accipienda, vt putemus, sicut Angeli mali ceciderunt per liberum arbitrium sine adiutorio Dei, ita bonos permanisse per liberum arbitrium sine adiutorio gratiae; hic enim sensus est valde absurdus, & contra eumdem Augustinum alijs in locis. Intelligit ergo per illud idem auxilium, quo receperunt perseuerare, si vellet, actu perseuerasse, & voluisse perseuerare, per liberam voluntatem, eodem utique auxilio, & non maiori adiutam, & idem dicit facere Adamum potuisse, si vellet.

B At vero in natura lapsa sensisse videtur Augustinus, auxilium, quod tantum dat homini posse perseuerare, si vellet, non esse tale, vt cum illo tantum de facto perseueret, & vellet, sed indigere hominem in hoc statu speciali aliqua protectione Dei, vt actu vellet, & perseueret, & quamvis haec ipsa protectio sit in potestate hominis, si vellet facere, quod in se est per priora auxilia, & ideo remotè habeat auxilium sufficiens ad perseuerandum, nihilominus proximè non habet illud, nisi quando recipit auxilium, quo non tantum possit si vellet, sed etiam vellet, & perseueret. Et hanc infirmitatem dicit esse poenam peccati, quia nascitur ex difficultate bene operandi orta ex lapsu naturæ, ratione cuius non potest in hoc statu ordinarijs, & sufficientibus gratiæ auxilijs perseueranter diu facere, quod in se est, nisi aliquod aliud adiutorium accipiat: nec etiam potest per solum auxilium moraliter sufficiens ad singula peccata vitanda, diu perseuerare sine peccato, nisi specialius à Deo protegatur ac dirigatur. Et hoc est in quo Augustinus discrimen constituit, adiungens, Nunc autem quibus deest tale auxilium, poena peccati est, quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum, tantoque amplius datur per Iesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, ut non solum adsit, sine quo permanere non possumus, etiamsi velimus, verum tantum ac tale sit ut velimus. Hæc ergo est sententia Augustini, quam nunc non expendimus, nec probamus, infra enim tractando de dono perseuerantie, tractanda est, sed illam supponimus, ut sensus Augustini, quantum ad rem praesentem facit, intelligatur.

Dico ergo sensum Augustini esse Adamum receperisse auxilium proximè sufficiens ad perseuerandum, si vellet, & ita sufficiens, vt pro sua libertate, & velle, & perseuerare cum effectu potuissest, quod est verissimum, siue illud adiutorium gratiam habitualis includeret, siue non, quod nunc non refert. De hoc ergo eodem auxilio ita proximè sufficiente negat Augustinus dari hominibus lapsis, qui cum effectu non perseuerant, idque in poenam primi peccati; quare ratione illius carent iustitia originali, & integritate naturæ, & inde fit ut auxilium sufficiens, quod modo recipient, non sit tale ac tantum, quale, & quantum fuit in Adam propter fomitem, & alia impedimenta bene operandi, vt explicau. Non dicit tamen Augustinus huiusmodi homines in praesenti statu nullum auxilium sufficiens recipere ad perseuerandum, nam recipiunt saltem remotè sufficiens, quod suo modo est verè sufficiens, in eis tamen propter conditionem huius status tale est, ut non sit proximè, sed remotè sufficiens, & ut nunquam consequatur effectum; ita ergo suo modo in praesenti

18.
De natura lapsa quid.

19.
An Adam re-
cepit auxiliū
proximè suffi-
cientis ad perse-
uerandum, si
vellet.

De hominibus
lapsis quid.

^{20.} senti iuxta præcedentem Augustini doctrinam : & hæc responsio sufficere posset præsenti questioni, quia non affirmamus omnes recipere auxilium sufficiens proximum , aut perfectum, sed aliquod qualemcumque illud sit, nam in illo est magna varietas, ut capite sequenti dicturi sumus.

Et hinc facilè intelligitur veritas illius conditionalis propositionis Augustini , quod si Angelus , vel Adam caruisset adiutorio , quo posset permanere, si vellet, non ei imputaretur ad culpam non permanere. Est enim hoc verum , quia in Angelo , vel in homine integro non distinguuntur hæc duo, potestas ad vitanda singula peccata, vel seruanda singula præcepta , & potestas faciendi hæc omnia collectiuè , & perseueranter, ac longo tempore , ideoque si illi deesset adiutorium, quod posset pertinere si vellet , oporteret, ut illi deesset etiam ad seruanda singula præcepta , vel ad euitandum peccatum in particulari , & in tali , vel tali singulari occasione , inde autem optimè sequitur talem lapsum ex defectu potestatis non potuisse illi ad culpam imputari : quod non ita esset in homine lapsus , quia in illo coniunguntur illa duo, habere adiutorium, quo possit singula peccata vitare , si velit ; & non posse diu perseuerare in vitandis omnibus longo tempore sine maiori auxilio , ideoque licet homo lapsus careat adiutorio sufficiente ad perseuerandum , nihilominus illi imputantur singuli lapsus , quia in singulis habent sufficiens adiutorium , vt singula vitare possit, si velit; vnde numquam dixit Augustinus hominem lapsum in peccatum originalis peccati priuari adiutorio, quo possit singula peccata vitare , si velit ; sed quo possit perseuerare, vtique proximè , & moraliter , ita vt sine maiori gratia possit illa potestas habere effectum perseuerandi , etiam in singulis ita sufficiat ; hoc enim necessarium est vt peccatum imputetur, vt August. eodem loco supponit, & in alijs pañim, vt lib. 3. de lib. arbitr. c. 18. & 19. lib. 1. de peccat. merit. & remiss. cap. 35. & lib. 22. contra Faust. cap. 78. Certissimum autem est homines lapsos carentes perseuerantia do no , in suis singulis transgressionibus verè pecare, vt etiam ex sententia August. ostendimus.

^{21.} Ad secundum argumentum multo facilior est responsio , nam in prioribus locis loquitur Augustinus de auxilio efficaci , seu vocatione congrua, dicitque multos alios, qui vocati sunt , & non electi , carere congrua vocatione , quia cùm non essent electi , Deus noluit illam præparare : cum hoc autem stat , vt habeat vocationem sufficientem , vt per se constat , vt talis vocatio reuerà det posse, nec homo ideo illi resistit , quia non potest consentire , sed quia non vult, vt exprefse dicit Augustinus lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. & de prædest. Sanct. c. 6. Quod ergo Augustinus in primo testimonio ad Simplicianum dicit, *talem esse horum vocationem, qua moueri non possent*, non intelligitur ex vi vocationis, sed ex præscientia Dei , vnde facit sensum compositum , nam absolute possent, si vellent cum tali vocatione moueri, sed quia Deus præscivit , illis non futuram congruam fuisse vocationem , ideo in præscientia Dei , & in sensu composito talis fuit , vt cum illa moueri non possent , sicut Ioan. 12. de Iudeis dicitur. *Propterea non poterant credere*, vbi Augustinus tract. 53. Ideo (ait) non poterant, quia hoc Propheta predixerat , ideo autem prædixit , quia Deus hoc futurum esse præscivit : quare autem non poterant, si à me queratur , citò respondeo , quia nolabant , malam quippe eorum voluntatem prævidit Deus , & per Prophetam prænunciavit ille, cui futura abscondi non possunt . Hunc ergo modum loquendi imitatur

A August. in dicta q. 2. ad Simplic. & sæpe alias cùm vocationem non congruam dicit esse tales vi per eam moueri non possint, vtique cum effectu, quia Deus præscivit ita futurum.

22.

Et simili modo cùm in cap. 6. de prædestinatione Sanct. ait quibusdam non præparari voluntatem à Domino, subintelligendum est congruè , & sicut prænouit eos indigere , vt cum effectu conuertantur . Et similiter in cap. 8. cùm dicit, qui non veniunt , non doceri à Patre , & subintelligendum est congruè , & prout sciuit , eis fore aptum vt discant . Et in hoc ponit semper occultum Dei mysterium , quod quosdam sic docet , vocat , aut præparat , sicut nouit eis congruere , alios autem minime . Et in hoc eodem sensu dicit de bonor. perseuer. cap. 14. non electis ad fidem negari unde credant , vtique quia non datur auxilium efficax , quo credant actu , cùm vero addit , eis non adhiberi dicta , vel facta , quibus possent credere ; intelligendum est de potestate , quæ reducatur in actum , seu de potestate etiam in sensu composito cum diuina præscientia , iuxta priorem expositionem . Denique quod in c. 8. eiusdem libri ait , potestatem filios Dei fieri à Deo esse in vniuersum certissimum est , tamen hæc eadem potestas in sufficientem , & efficacem distinguenda est , & priorem dat Deus omnibus, posteriorem autem dat , quibus vult , & hoc est in eius potestate , & voluntate , quod ibi Augustinus affirmit ; videtur enim loqui de potestate , quæ effectum faciendi filios Dei simul consequatur , & tribuat .

Et iuxta hæc facilis est responsio ad tertium , in illa enim sæpe repetita ab Augustino admiratione , & insolubili quæstione , cur Deus hunc trahat , & non illum ? cur iste ita suadeatur vt persuadeatur , & non alius ? cur iste ita doceatur vt discat , & non alius , duo sunt distinguenda , vnum est executio , & effectus , seu discretio , prout in re ipsa evenit . Aliud est præparatio vocationis vni congruae , non vt possit tantum , sed etiam velit , & alteri non ita congruae , licet sufficiens , vt possit , si velit . Illud enim prius rationem habet ex parte hominis , nimur liberum arbitrium , quo vnu gratia cooperatur , alius autem cooperari non vult , & hoc non negat Augustinus , nec in hoc ponit admirationem , imò sæpe talem proponebimus quæstionem , prius respondet , *cito dico* , *quia volunt* , & *quia nolunt* , vt in dicto lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. de Prædest. Sanctor. cap. 6. de spirit. & liter. cap. 34. tract. 53. in Ioan. & dicto cap. 15. de prædest. & grat. In secundo autem ponit admirationem , vt ex eisdem locis constat , & merito , quia cùm diuina prædestination , & præparatio talis , vel talis vocationis antecedat voluntatem humanam , non potest ex parte hominis reddi ratio , cur magis pro hoc tempore , quam pro illo , in hac occasione , quam illa huic præparetur vocatione , & non alteri , sed tantum est in voluntate Dei referendum , vt in libro sequenti latius dicemus . Quapropter in hac admiratione non indicat Augustinus , vni dari auxilium sufficiens , & non alteri , sed vni dari congruum , & non alteri , quod longè diuersum est . Vnde in lib. 2. de peccat. merit. c. 17. cùm dixisset homines nolle facere , quod iustum est , quia vel illud ignorant , & non innotescit , vel quia non fit suave per gratiam , statim subiungit , *Qua quid non adiuuantur , in ipsis causa est , non in Deo* . in quibus verbis aperte supponit auxilium sufficiens , possuntque tam ad proximum , quam ad remotum applicari , aliter autem , & aliter . nam multis per gratiam sufficientem innotescit , fitque suave , quod iustum est ; & nihilominus non ita iuuantur per gratiam vt faciant ,

^{23.} Respondet
ad tertium .

faciant, quia ipsi nolunt cooperari. & tunc licet illis fatis innotescat, quod est iustum, non tamen congrue, vel licet fiat suave, adhuc tam pro sua indispositione eis apparere difficile: possent tamen si vellent, cum solo illo auxilio praeveniente iustum operari, si vellent; nam auxilium cooperans illis est paratum. Alijs autem sepe nondum innotuit, quod latet, tamen per eos stat, ut non reueletur, & ideo auxilium saltem remotum accipiunt, licet proximam vocationem aliqui non accipient, de qua in ultimo loco citato Augustinus loquitus est.

^{24.}
Respondetur
ad quartum.

Circa quartum argumentum multi tribuunt Augustino, quod senserit eos, qui in Scriptura obsecrati, & indurati dicuntur, ita deseri, ut sufficienti auxilio ad salutem, vel ad non peccandum priuentur, quia dicere solet Deum excarcare, & obdurare peccatorem, eum deserrando, & non adiuuando, ut habet in tract. 53. in Ioann. Sed immerito hoc ei generaliter tribuitur: nam eodem tract. de Iudeis inquit, dictum esse non poterant credere, non ex defectu potestatis, sed ex præscientia. Et infra dixit, ut nemo audeat liberum arbitrium sic defendere ut nobis orationem, qua diximus, ne nos inferas in temptationem, conetur auferre: rursus ne quisquam neget voluntatis arbitrium, & audeat excusare peccatum. quod ultimo verbum pro præsenti punto valde considerandum est. Nam si isti obdurati carerent auxilio sufficienti ad evitanda singula peccata, excusandi esent a peccato, quia non possent vitare illud, & nemo peccat in eo, quod vitare non potest, iuxta doctrinam eiusdem Augustini, in locis proxime antea citatis. At hæc excusatio absurdæ, & omnino cauenda eidem Augustino visa est, & meritò, nam Christus de eisdem Iudeis excercatis, & obduratis dixit Ioann. 15. excusationem non habere de peccato suo, & Paulus Roman. 1. dicit Gentiles suisse inexcusabiles, & morte dignos, etiam si de eisdem dixerit esse datos in reprobum, sensum, & cap. 2. de homine obdurato dixit, Tu autem secundum duritiam tuam, & impunitens cor thesaurizas tibi iram, &c. ergo necesse est fateri hos non caruisse aliquo modo sufficienti auxilio. Vnde in eodem loco Augustinus post verba citata subiungit. Audiamus Dominum, & præcipientem, & opitulantem, & iubentem, quid facere debeamus, & adiuuantem, ut implere possimus. Intellexit ergo Augustinus hanc potestatem etiam obduratis non omnino negari. Idem sumitur ex eodem Augustino libro quinto in Julian. cap. 3. vbi de eisdem excercatis Iudeis ait, Ita cætas fuit Iudeis grande incredulitatis malum, & grandis causa peccati ut occiderent Christum.

25.

Regula ergo generalis de his induratis etiam secundum Augustinum est, Deum non denegare illis auxilium sufficiens, quæ etiam est communior doctrina, ut suprà dixi, & optimè confirmant Origen. 3. Periarch. cap. 1. Chrysostom. Homil. 67. in Ioann. & alii Patres, ut alibi latius dixi. Maior vero difficultas est in altera parte objectionis de speciali exceptione Pharaonis, quia illum a peccato excusat Augustinus citato loco. Nihilominus re ipsa spectata certum videtur non posse excusari, quia non carebat sufficienti motu ad cognoscendum præceptum, & libertate ad obediendum, alias cur toties illi ex parte Dei, & sub grauissimis comminationibus præciperetur, ut populum Dei dimitteret, & quod amplius est, ipse suis verbis fatetur peccatum suum Exod. 9. dicens, Peccani etiam nunc, Dominus inustus, ego autem, & populus meus im-

Origen.
Chrysost.

Exod. 9.

A p. & Scriptura id confirmat paulo inferiis, dicens, Videns autem Pharaon, quod cessasset pluvia, & grando, & tonitrua, auxit peccatum, & ingrauatum est cor eius, & induratum nimis. quæ verba etiam ostendunt Pharaonem tunc liberè operatum esse, & cum potestate non faciendi. Vnde in cap. 10. dixit ad illum per Moysen Dominus, Usquequæ non vis subiice mihi? dimitte populum meum, &c. Sin autem resistis, & non vis, &c. quæ omnia aperte includunt sufficientem vocationem ex parte Dei, & potestatem ex parte Pharaonis ad obediendum. Vnde in eodem capite, ipse iterum fatetur, Peccavi in Dominum Deum vestrum, & in vos. Non est ergo dubium, quin Pharaon in illa obduracione grauissimè peccauerit. & hæc est communis PP. sententia, quam late, & bene expendit Orig. suprà, & Chrysost. in Hom. 16. ad Roman. vbi ait, Pharaonem vocari à Paulo vas iræ, quia erat homo iram Dei accendens, per suam duritiam, quia Deus lenitatem ingentem natu, melior nequaquam euadebat, sed incorruptus manebat. & infra, neque Deus quidquam omisit eorum, quæ ad illius correctionem, emendationemque facerent, nec ille quidquam omisit eorum, quæ ipsum perderent, omnipotens venia priuarent. & in expositione Psalm. 118. circa verba illa, increpasti superbos, inter eos, qui aduersus Deum feso extulerunt, primum ponit Pharaonem, de quo ait, insolentia affectus in mari rubro interiit. & similiter de illo sentit Hieronymus epist. 48. ad Sabiniam, & in epist. 110. ad Hebidiam q. 10. Hieronym.

B Chrysostom. 26. Denique, ut alios omittam, etiam ipse Augustinus alijs in locis euidenter hoc docuit, nam quæst. 68. sepe allegata ex lib. 83. quæstionum dicit, habuisse Pharaonem vocationem, cui obtemperare noluit, non dicit non potuit, sed noluit, vtique cum velle posset, quod per malitiam fecisse ostendit, adiungens, sed exercui crudelitatem in eis, quibus humanitas, & misericordia debebatur; & serm. 88. de tempore, ex professo explicat obduracionem Pharaonis, & in principio refert, aliquos dicere intra se, Cur iniquitas illi Pharaoni imputatur, cum Dominus cor illius indurasse referatur? Ipse verò vt defendat, meritò illi imputari, ait, indurationem illam, non Dei potentiam, sed patientiam induxit. Denique ait, quoties eum Dei plaga percussit, afflictus patiuit. At ubi ei remissio illa indulgentiam dedit, iterum se in superbiam elatus erexit. Et infra, Nemo cum Paganis, aut Manicheis instiitiam Dei reprehendere, aut culpare presumat, sed certissimè credit, quod Pharaonem non Dei violentia, sed propria iniquitas, & indomabilis superbìa contra Dei præcepta toties fecerit obdurari. & infra ait, quod Pharaon per decem plagas compulsus est facere, per primam potuisse facere, Tunc (inquit) idest, post dimissum Hebræorum populum, paenitet Pharaon, quod vivat, & enasisse eum tanta eius sceleris non sustinebant, ut qui in tantis plagiis nullam emendauerat culpam.

D

E

Et quæst. 18. in Exod. dicit, ut tale cor haberet Pharaon, ut quod patientia Dei non moneretur ad pietatem, sed potius ad impietatem vitij proprij fuit. Nec intelligit fuisse tantum vitij, quod tunc committebat, quando suo vitio tam malignè iussionibus Dei resistebat, ut ibidem subiungit; quod vero ibidem ait Pharaonem dici induratum, quia inflexibiliter resistebat, non flexibiliter, consentiebat, non significat inflexibiliter, idest, necessariò, sed pertinaciter, & contumaciter: vel potest etiam facere sensum compositum in ordine ad præscientiam Dei, qui præsciebat tam præuè fuisse affectum. Phas.

Pharaonem, vt non esset flectendus omnibus illis signis, & nihilominus illa fieri voluit, qui eum obdurandum præsciebat, & permittebat, & quæst. 24 ait non tantum signa à suis incantatoribus facta, fuisse occasionem Pharaoni obdurationis suæ, sed etiam patientiam Dei, quia illi interdum parcebat, vbi expendo verbum parcerat, nam aperte supponit culpam in resistentia Pharaonis, quam statim vocat perseverantiam in malo, & adducit illud Roman. 2. *Ignoras, quia potentia Dei ad penitentiam te adducit, tu atem secundum duritiam tuam, & imponitens cor thesaurizas tibi iram in die ire.* intelligens hoc ipsum accidisse Pharaoni, ac subinde peccasse, non enim thesaurizatur ira in die ire, nisi aggrauando, & multiplicando peccata, & quæst. 29. ponderat illa verba Exod. 8. *Ignoravit Pharaeo cor suum, quibus significari vult voluntate sua libera id fecisse, quia hec est, inquit, radix vitiorum.*

Quid ergo dicendum ad verba illa propositionis 62. in epist. ad Roman. In primis dici potest Augustinum alijs in locis retractasse illam sententiam. At obstat, quia libro primo Retract. cap. 23. quædam alia ex illo libro corrigit, & hoc tacet. Vnde virtute confirmat. Imò eamdem propositionem 62. recognoscens approbat, quod dixerat, obduracionem esse penam præcedentium peccatorum. Refert tamen ibi se dixisse per obdurationem relinquere Deum hominem vt male operetur, quomodo autem, aut quantum illum derelinquat, & an obduratus male operetur, ita ve ei imputetur, nec ne, ibi non explicat; sed nihilominus dicendum est, quidquid sit de sensu illius loci, alia, quæ plura sunt, & magis elaborata, præferenda esse, præsertim, quia librum illum super ad Romanos scripsit initio suæ conuersionis, antequam esset Episcopus, & non magna diligentia, sed prout fratribus interrogantibus respondendo occurrebat, vt ipse dicit dicto c. 23. lib. 1. Retract. quod autem ibi verbum illud non emendauit, potuit casu, & per inaduentiam accidere.

Addo verò si orationia verba Augustini pensentur, aliquam fortè posse admitti non impossibilem interpretationem: cùm enim dixisset obduratum esse cor Pl. aragonis, eamque obduracionem fuisse ex iudicio Dei retribuentis incredulitati eius debitam penam, subiungit, non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaret, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat, sed quare indignū se præbuit, cui cor obduraretur priori infidelitate. Ex his ergo verbis colligo illam impotentiam obtemperandi, de qua loquutus est Augustinus, non fuisse absolutam, nec ex denegatione auxiliij diuini, sed fuisse compositam, & ex suppositione infidelitatis, & incredulitatis. Dum enim Pharao in sua incredulitate persistebat, non poterat obediens Deo præcipienti dimittere populum suum, vt sibi sacrificaret. Quomodo enim obediret ei, in quem non credebat? quia ergo erat in sua incredulitate obduratus, & obfirmatus, illa dispositione supposito non poterat obediens. Non erat autem ita destitutus auxilio ad credendum si vellet, quin infidelitas ei ad peccatum imputaretur, quia reuerà sufficienter vocabatur, saltem vt posset attendere, & considerare magnitudinem signorum, & non ponere obicem maioribus auxiliis internis Dei. Et ideo infidelitas illa sine dubio culpabilis in eo fuit, tamen illa supposita necessitate quadam saltem morali sequebatur inobedientia circa præceptū dimittendi populi, & ideo dixit Augustinus non potuisse obediens cum esset obduratus priori infidelitate.

A Dices hoc non satis fuisse, vt illa inobedientia Pharaoni non imputaretur ad nouam culpm, quia suppositio illa libera erat, & liberè durabat, potuissetque illam Pharao tollere, si voluisset: talis autem suppositio non excusat à noua culpa actum prauum subsequentem, etiam si necessariò ex illa sequatur: vt licet ex praua intentione finis necessariò sequatur acceptatio vnici medij, etiam praua, non excusat à noua culpa talis electio, vel acceptatio, quia semper est in potestate hominis talem intentionem tollere.

B Responderetur hoc non esse certum, sed sub controversia, aliqui enim putant in subsequenti actu non esse nouam culpm, sed totam ponendam esse in ipsa intentione, & in perseverantia in illa, & potuit Augustinus in illo sensu loqui, quæ alia quæstio non est pertinens ad punctum de sufficientia auxiliij, quia non obstante illa impotentia, & illo genere excusationis poterat Pharao habere sufficiens auxilium saltem remotè ad credendum, & consequenter ad obediendum. Deinde dici potest, cùm Augustinus ait non imputari ei, quod tunc non obtemperarit, non ideo dixisse, quia non fuerit dignus speciali poena propter illam inobedientiam, cuius contrarium alijs locis docet, sed quia attendendo ad radicem, & causam inferentem quamdam necessitatem non obtemperandi, illa erat tota ratio talis culpe, & ratione illius reliqua imputabantur.

C Quinta obiectio sumebatur ex illo axiomate, *Deus neminem deserit, nisi prius deseratur ab ipso,* de quo suprà cap. 2. dictum est, intelligendum esse non solum de desertione quoad habitualem gratiam, sed etiam quoad actuale auxilium. Et in primis ex illo metu principio acceptimus, hominem, priusquam deserat Deum, habere ab ipso auxilium sufficiens, vt possit ipsum non deserere, quia si prius homo careret auxilio sufficiens, eo ipso esset desertus, nec verè dici posset deficerere Deum, cùm in eius potestate non esset ad illum conuerti, vel illi obtemperare; deserere enim dicit liberum recessum ab eo: non est autem liber recessus, vbi potestas accedendi deest: hæc autem potestas est per auxilium sufficiens; ergo necesse est vt homo priusquam deserat, tale habeat auxilium. Vnde illa propositio, quatenus formaliter negativa est, regulam continet infallibilem, quod Deus quoad auxilium sufficiens, non deserit eos, qui ipsum non deserunt, quia hoc est, quod formaliter in illa pronuntiatur, & ideo ad veritatem opus est necessarium, & quia duæ negationes virtute affirmant, ibi etiam continetur affirmatio, quod Deus de se omnibus præbet auxilium sufficiens. At verò alia affirmatio, quæ ibi etiam videtur virtute inclusa, nimirum Deum deserere hominem, qui prius ipsum deserit, intellecta de actuali desertione, non est ita vniuersaliter infallibilis in omni genere desertionis; aliter enim vera est in desertione per ablationem gratiæ habitualis, aliter in desertione per negationem actuale auxiliij. Nam in priori desertione infallibilis regula est, Deum deserere per ablationem gratiæ habitualis eum, qui per mortale peccatum ipsum deserit, quia peccatum mortale opponitur tali gratiæ, & ideo lege certa statutum est, vt qui deserit Deum peccando mortaliter, deseratur ab ipso, amittendo charitatem, ac filiationem diuinam, & cum proportione, qui deserit Deum per infidelitatem, seu hæresim, deseritur per ablationem habitus fidei, & in spe similiiter seruata proportione: sed, vt dixi, non est hic sensus intentus in illa propositione, sed de actualibus auxiliis.

D E Ulterius ergo distingui potest illa propositio de

27.
Obiectio 2.

28.
Respondeatur argumento
quinto, quod
Deus neminem
deserit, nisi
prius deseratur
ab ipso.

29.

Distinguitur
propositio de
desertione, quo
ad auxilium
concomitans,
& præueniens.
August.
Concil. Trid.
De auxilio cō-
comitantē
quid.

de desertione quoad auxilium concomitans, vel præueniens, & de utroque intellecta est à Patribus, estque verissima, nam utrumque auxilium Deus de se homini offert; ideoque si actu non dat, in homine est causa, ut dixit Augustinus libro secundo de peccatorum merit. cap. 17. & Tridentin. sess. 6. cap. 3. Primò ergo intelligi potest illud principium ad concomitans, sive sit per modum gratiæ actualis specialiter adiuuantis, sive per modum concursus. Nam, ut suprà docui, de hoc etiam auxilio verum est, Deum de se paratum esse ad tribuendum illud. Vnde fit ut nemini actu negetur, nisi per ipsam stet, ac proinde neminem, quoad hoc auxilium, deserere Deum, nisi quia ipse desererit Deum. Duobus autem modis intelligi potest. Deum non dare hoc auxilium. Primò, quia nec actu dat, nec paratus est illud dare. Secundò, quia licet Deus de se velit dare, nihilominus actu non dat. Prior modus, absolute loquendo, non habet locum, ut dixi, quia Deus de se paratus est ad iuuandum omnes, si tamen contingat hominem carere auxilio præueniente, & excitante necessariò ad operandum, Deus pro tunc non erat expositus ad concurrendum cum illo, quia ille non habet potentiam proximam ad operandum, & Deus non offert suum actuale auxilium, nisi supposita potentia sufficiente ad operandum, ut in omnibus etiam causis secundis manifestum est. Tunc verò homo caret tali auxilio præuenienti, & quoad illud deseritur, quia ipse deserit Deus, ut statim dicemus; & ita de primo ad ultimum etiam caret concomitante auxilio, & quoad illud etiam deseritur, quia prius ipse deseruit Deum aliqua culpa, propter quam præueniente caret, ac priuatus est.

Posterior autem modus habet in homine iam præuento per auxilium sufficiens, qui est proximè potens ad operandum, si velit: quoties autem actu non operatur, Deus illi non præbet actu adiuuantem, seu cooperantem gratiam, aut concursum. Radix autem, & causa huius negationis etiam est ex parte hominis, nam cum Deus de se sit expositus ad iuuandum, ideo non actu iuuat, quia per hominem stat, vnde quoad hoc etiam est infallibilis regula, Deum deserere hominem, non conferendo illi talem concursum actualē, quia homo quodammodo deserit ipsum non cooperando gratiæ eius. Hac verò deseratio per se non extenditur ad futuras operaciones, vel tempora, sed tantum est pro eo tempore, & momento, in quo homo non operatur, nam licet tunc homo non consentiat, Deus paratus manet ad iuuandum illum postea, si consentire velit, & ideo illa non est propria desertio, sed mera negatio præsentis auxiliij; & ita existimo intelligenda esse verba Prosperi ad obiect. Vincent. in 15. Nemini Deus correctionis admittit viam, nec boni possibilitate despoliat, quia qui se à Deo auertit, ipse, & velle, quod bonum est, & possibile sufficit. quod verbum vel in sensu composito intelligendum est, quia dum vult male operari, non potest conuerti, vel cum hac limitatione, quantum est de se, nam ex parte Dei nunquam auferitur possilitas, ut idem Prosperus dixerat.

Dices in hoc concursu, vel adiutorio actuali, vel cooperante, simul cooperantur Deus, & homo, ut præcedenti libro dictum est; ergo etiam negatio influxus simul est ab utroque: ergo non magis potest tribui homini, quod Deus illi negat concursum, quia ipse deserit Deum, suam negando coopera-

A tionem, quām è contrario, qui ex neutra parte est prioritas. Et confirmatur, quia alià quando homo operatur assentiendo gratiæ excitanti, dici etiam posset Deum iuuare hominem, & cooperari cum illo, quia ipse suum influxum tribuit, quia oppositorum eadem est ratio: consequens autem non potest admitti, alià adiuuans gratia esset pessima liberi arbitrij, & influxus Dei esset posterior natura, quām influxus causa secundæ, quod est impossibile, ut suprà visum est.

Respondeatur ad priorem partem negando consequentiam, quia licet in ipso actuali influxu cooperante Deus, & homo simul influant, & tempore, & natura, nihilominus

B Deus antecedenter offert suum adiutorium, & ex parte sua voluntatis ita est paratus, & expositus ad concurrendum, & iuuandum, ut solùm expectet cooperationem hominis ad actualiter influendum, & ideo negatio actualis influxus non illi, sed homini meriti tribuitur: nam Deus ex se vult concurrere, & adiuuare, non tamen absolute, sed sub conditione, si per hominem non steterit, quæ conditio non impletur, & quod non impleatur, homo in causa est, non Deus. Vnde licet inter illas negationes non sit propria causalitas, & consequenter nec propria prioritas naturæ, propriè tamen esse potest C vna ratio alterius, ideo enim Deus non fluit actu, quia ex parte hominis non compleetur necessaria conditio. Et quia quod in tempore Deus non facit, vult etiam non facere, ideo ab æterno habuit voluntatem absolutam non iuuandi eum, qui non se adiuuat, & hoc est deserere illum quoad hoc auxilium. Hac autem posterior voluntas est consequens ad præscientiam futuræ resistentiarum, vel negligientiarum ex parte hominis, & ideo non est contraria priori voluntati antecedenti, nec est sine causa, seu ratione ex parte hominis.

D Vnde non est eadem ratio de carentia actionis, quæ de actione ipsa, nam ad non influendum homo sufficit, & ita potest esse proxima ratio, ob quam Deus non influit, & potest inter illas negationes intelligi aliqua prioritas saltem rationis cum fundamento in re, quæ in præsenti sufficit. Secus verò est in positiva actione, in qua, & causa secunda à prima, & liberum arbitrium à gratia essentialiter pendet, & nullo modo est causa illius, & ita nec est prior tempore, nec natura, nec intelligi potest in aliquo signo operatio hominis sine concursu Dei, licet neque hic præcedat cooperacionem hominis, sed sunt omnino simul. Et ita ad confirmationem negatur sequela, quia non est eadem ratio in negatione actionis, quæ in ipsa actione, ut declaratum est, quia negatio est imperfectio, actio verò perfectio, & ideo non æquè pendet à Deo, sed bonum ex integra causa, malum ex quocunque defectu; sic ergo in auxilio comitante axioma illud verificari potest, etiamsi Deus de se nunquam homini denegat auxilium sufficiens.

E Venio ad auxilium præueniens, de quo potissimum Augustinus loquitur: hoc autem auxilium, (ut suprà dixi) non est nisi excitans, & quod potest esse vel congruum, seu efficax, & quod potest esse vel incongruum, & tantum sufficiens. De fit. quo præiori non possumus hic exactè dicere, quia nondum quid illud fit, vel quomodo detur, declarauimus, & ideo possumus punctum hoc in librum sequentem remittere. Quantum verò ad soluendam obiectio-

Propter:

30.
Difficultas.

auxilium pre-
ueniens quid-
& quorūplex
fit.

Obiectio
nem.

Solutio: nem, dicimus in primis dictam sententiam. Deus neminem deserit, nisi prius deseratur ab ipso, non habere locum generaliter invocatione congrua, seu gratia praeniente efficaci, quia saepe Deus non dat illam, licet ex parte hominis culpa non praecesserit, vt quintum argumentum, ad quod respondeamus, & inducitio de Angelis, & Adamo probant. Idemque est in omni prima vocatione, quæ omne peccatum antecedit, & nihilominus est inefficax. Dicunt vero aliqui, saltem in homine lapsi semper illam posse carentiam originali culpa attribui. Veruntamen etiam id dici non potest, quia homines lapsi non possunt semper dici carere hoc auxilio efficaci, propter peccatum originale, nam semper post illud remissum, immo post longum tempus iustitiae, & sanctitatis cadit homo in peccatum mortale, & non recipit auxilium efficacum ad vitandum illud: ergo non est necessarium ut praecedat desertio Dei ex parte iusti, vt non detur ei hoc donum. Et ratio est, quia nemini est debitum ex iustitia propter opera priora, & magis à priori ratio est, quia Deus satis prouidet homini per auxilium ex parte sua efficax, & ab ipso homine fit inefficax, vt supra dictum est.

Deinde dicimus negatiuam ptopositionem virtute inclusam in illo dogmate intellectam de actuali desertione Dei quoad hoc auxilium non esse necessariam, nec generaliter veram, quia saepissimè Deus efficaciter vocat, & trahit homines perditissimos, qui prius ipsum deseruerunt, etiam pertinacissimo, & obdurato corde, quia, vt Augustinus dixit, efficax gratia à nullo duro corde rejicitur, quia ad hoc datur vt cordis duritia penitus auferatur, nec cogitur Deus ad non dandam hanc gratiam desertori cuicunque, quando, & quomodo voluerit, quia nec villa lege se se ad hoc obligauit, nec repugnat potentia, vel bonitati eius, immo in hoc maximè ostendit gratiam suam, qua usus est cum Nabuchodonosor Daniel. 4. & non cum Pharaone Exod. 14. sed in simili ferè causa unum efficaciter vocavit, alium minimè, planè ad ostensionem gratiæ suæ, vt Augustinus libro de Prædestinatione, & gratia cap. 15. & 16. accuratè expendit. Nihilominus addimus in sensu, (vt ita dicam,) potentiali veram esse illam propositionem negatiuam, quia qui Deum offendendo deserit, de se dignus est, vt priuetur cogitatione congrua, & efficaci: & similiter qui saepius resistit sufficientibus vocationibus Dei, non meretur efficacem accipere. Et de facto verisimilimum est, Deum saepe hoc modo deserere eos, qui se deserunt, vt sumitur ex Augustino dicta. quæst. 2. ad Simplicianum epist. 105. & alijs plerisque locis. Vnde hoc totum potest in illo dogmate comprehendendi, crediderimque ab Augustino, & Patribus etiam esse intentum, & haec videri possunt satis ad responsionem quinti argumenti, quia non oportet dogma illud de sufficienti auxilio intelligere, aut in eo etiam verum esse, cum de auxilio efficaci tam concomitante, quam præueniente verissimè, & sufficientissimè intelligatur, & ex mente Sanctorum Patrum explicetur.

Nihilominus tamen etiam de auxilio sufficienti intellectum illud dogma quoad affirmationem in illo inclusam potest verum sensum habere, si Deus neminem deserentem se omni auxilio sufficienti priuet. Nam, vt supra diximus, auxilium sufficiens duplicitate datur, scilicet proximè, & remotè. Item auxilium, quod remotè sufficit,

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A necessè est, vt ad aliquid aliud proximè sufficiat, quo mediante remotè dicatur ad aliud sufficere, vnde etiam fit, vt in talibus auxiliis perueniendum necessariò sit ad aliquod primum, quod fit proximè sufficiens ad primum medium, seu opus, aut effectum necessarium ad salutem. quæ omnia ex dictis satis constant. Dico ergo in primis, quan- *Assertio:* diu homo in hac vita ratione vtitur, & libe- rè operari potest, etiam illies deseruerit eum, nunquam ita deseriri, vt non possit à peccando cessare, & quodlibet peccatum in particulari occurrentis moraliter euitare. Ratio est, quia nec peccatum præsens excusationem habet propter præcedentia, nec posset imputari, si homo non haberet sufficiens auxilium, quo illud possit vitare; ergo in hac vita nunquam destituitur homo tali auxilio, occurrente occasione vitandi peccatum, aut seruandi præceptum. Consequentia clara est, vtraque autem præmissa probata est latè suprà tam Scriptura, quam doctrina Auguſtini, & videri potest Bellarmin. libro secundo de gratia, & libero arbitrio cap. 7. vbi addit hoc auxilium interdum posse esse immediate sufficiens ad non peccandum, aliquando vero solùm mediata, vtique intercede- *Bellarmino:* nte oratione.

Sed addo in primis tunc necessarium esse, vt detur auxilium immediate sufficiens ad orandum: vnde vterius dico illud auxilium sufficiens ad orandum, esse etiam immediate sufficiens ad quietandum peccatum pro eo tempore, vel momento, quo fit oratio, respectu vero temporis futuri, seu ad perseverandum in victoria importunæ, aut continua tentationis, erit tantum remotum: per orationem autem infallibiliter impetrabitur auxilium proximè sufficiens pro futuro tempore, perseverante etiam oratione, si oportuerit. Quoad hoc ergo auxilium necessarium ad vitanda singula peccata, non procedit illud principium quatenus affirmat, Deum deserere eum, qui de se deserit. Et ratio à priori est, quia licet homo deserendo Deum, ex se mereatur deseriri in futurum, etiam in singulis occasionibus peccandi; nihilominus, quia homini concessit totum huius vitæ tempus, vt in eo possit salutem consequi, & peccata vitare, ideo ex se nunquam negat auxilium in singulis momentis sufficiens, vt nunquam peccator dicere possit, *Eccles. 13.*

Posito vero hoc auxilio ad non peccandum, in eo continetur remotè auxilium sufficiens ad totam salutem, quia si homo cum præsentibus auxiliis faciat, quod in se est ad vitanda noua peccata, semper recipiet maiora auxilia, quibus ad remissionem præcedentium, & ad perseverandum in futurum possit disponi, si velit, iuxta superius dicta. Et ita etiam quoad hanc partem non habet locum illa pars affirmativa dicti axiomatis. Nihilominus tamen, quia saepe homo male vtitur illo auxilio ad non peccandum, ideo priuatuerit veterioribus auxiliis proximè sufficientibus ad fidem, vel alia propinquiora opera salutis, vt supra etiam ostendimus. Et hic verificatur etiam illa pars affirmans quoad auxilia sufficientia proxima ad salutem, vel ad perseverandum sine peccato, vel ad remissionem præcedentium. Adhibenda vero semper est limitatio suprà posita, vt hoc intelligatur quantum est ex merito, & in dignitate deserentis Deum, nam licet saepe Deus eo rigore cum peccatoribus vtitur, non vero semper, & infallibiliter, nulla enim absoluta lex de hoc la-

Dd

ta

ta est, sed sux misericordiae, & libera voluntati hoc Deus reseruauit, sicut in priori punto diximus. Addi etiam potest, licet Deus non deserat hominem abutentem prioribus auxilijs, quod auxilia simpliciter necessaria: deserere autem sape quoad vberiora etiam intra latitudinem sufficientium, iuxta doctrinam Gregorij lib. 11. moral. cap. 5. & Hom. 11. in Ezech.

^{34.}
Respondeatur
sexto, & vlti-
mo ad testi-
monium Au-
gustini, circa
verba Pauli,
*Deus vult om-
nes homines
saluos fieri.*

Ad sextum, & ultimum caput, & testimoniū Augustini respondetur, licet interdum Augustinus exponat illa verba Pauli, *Deus vult omnes homines saluos fieri*, non de omnibus hominibus simpliciter, sed alijs modis, non ideo id fecisse, quia putauerit nullo modo velle Deum omnium hominum salutem, sed vt indicaret non eodem modo velle omnes homines saluare, sed quosdam singulari electione, & proposito efficaci velle saluare, & ideo etiam secundū hanc voluntatem interpretari voluit verba Pauli, & consequenter ad illam distributionem omnium hominum explicare. Nihilominus tamen in alijs locis, pr̄sertim de spirit. & lit. cap. 33. fatetur Deum ex se velle omnes homines saluare, & ita exponit verba Pauli, vt suprā vidimus. Cū ergo in alijs locis indicat quosdam non saluari, quia Deus noluit saluare, in primis verbum illud *noluit*, purè negatiū, & de sola negatione efficacis voluntatis, seu electionis intelligendum est, ita vt non sit sensus aliquos carere sufficienti auxilio salutis, quia Deus de se absolute voluerit illos non saluare, sed sensus sit, quia aliquos non elegit voluntate absoluta, ideo non pr̄parasse illis auxilia salutis efficacia, & congrua, de his enim illa loca intelligenda sunt, cum quo stat, vt omnibus media sufficientia ex antecedente voluntate saluandi omnes, pr̄parauerit.

C A P V T X I X.

*Vtrū auxilia sufficientia omnibus hominibus
equaliter conferantur ex parte Dei,
vel unde eorum varietas,
seu inqualitas
oriatur.*

^{1.}
Questiuncula
de auxilijs suf-
ficientis distri-
butione, & an
ex parte Dei
omnibus detur
equalitas .

*D*iximus auxilium sufficiens omnibus conserui, superest, vt breuiter expliceamus quomodo distribuatur, idest, an ex parte Dei omnibus inaequaliter detur, & an vnde contingat, varijs modis, & inaequalibus conferri. Loquimur autem de auxilio sufficiente: nam de comparatione illius cum efficaci, & cur quibusdam detur auxilium efficax, alijs vero tantum sufficiens, in libro sequenti dicendum. Deinde si de solo euentu, vel de facto ageretur, res es- set facillima, & extra controuersiam inter eos, qui Scripturam, & fidei principia admittunt, quia evidentissimum est de facto non dari omnibus etiam reprobis aequalia auxilia sufficientia, sed alijs maiora, alijs minora, vt res ipsæ manifeste ostendunt. Dicit enim Christus Matth. 11. *Si in Tyro, & Sydone facta essent virtutes, qua sunt facta in te, in cilicio, & cincere paenitentiam egissent.* Erat ergo auxilium illud de se sufficiens, & in Iudeis fuit tantum sufficiens, quia illi restiterunt, & in hoc grauiter peccarunt, & tamen illud non est datum Tyris, nec Sidonijs, nec etiam alijs gentibus, nec aequali, sed longe minus. Vnde etiam legimus Act. 14

Matt. 11.

A & 17. Deum permisisse gentes ingredi vias suas, & tempora prioris ignorantiae despxisse, non quia sine auxilio sufficiente gentes reliquerit, sed quia longe minora auxilia sufficientia eis tribuerit, quam Iudeis, iuxta id Psalm. 147. *Non fecit taliter omni nationi.* & Rom. 3. *Quid ergo amplius Iudeo est? Psalm. 147. aut qua vilitas circumcisionis? multum per Roman. 3.*

Post aduentum etiam Domini nostri Iesu Christi eius gratia non omnibus gentibus est æqualiter applicata, alijs enim citius, alijs tardius prædicatum est Euangelium. Et in Actis Apostolorum legimus volente Paulo ira ad unam gentem, prohibitum esse à Spiritu Sancto, & ad aliam esse missum, Act. 16. nunc etiam maiora gratiæ auxilia dantur fidelibus Christianis, quam olim darentur gentibus, vel Iudeis, vt ex illo 1. Timoth. 4. *Qui est Saluator omnium hominum, maxime fideliū.* Colligit eleganter Prosper libro secundo de vocatione gent. cap. 31. alias 10. dicens, *Adyriendo autem, maxime fideliū, ostendit esse partem generis humani, quæ merito fidei diuinities inspirata ad summam, atque aeternam salutem specialibus beneficijs prouehatur.* in quibus verbis de prædestinationis, ac subinde de efficacibus auxilijs loqui videtur; tamen negari non potest, quin etiam hi, qui ex Christianis non saluantur, specialibus beneficijs præmoueantur, licet ad effectum non perducantur; recipiunt ergo illi maiora auxilia sufficientia, quam infideles, & in rigore verborum Pauli sub illis adaptantur, qui vltiū subiungit cap. 32. *In ipsis quoque fideliū populis non eadem omnibus, nec paria, (vtique auxilia) conseruantur.* & hac ratione, ceteris paribus, Christiani, qui damnantur, censentur grauiori iudicio, & condemnatione digni, quia maioribus auxilijs restiterunt, & inter Christianos ipsos maiori pena sunt digni, qui pluribus auxilijs præuenti damni sunt. Itaque de facto ipso, seu de auxiliis sufficientium non solum comparatione efficacium, sed etiam inter se inaequitate nulla est controuersia. De radice autem, & causa huius varietatis quæstio agitur.

Dixerunt ergo Semipelagiani, Deum quantum in se est, omnibus æqualiter prouidere, Contrarium Semipelagianorum placitum: Deus quantum in se æqualiter prouidet: ex parte autem hominis prouenire, quod alijs maiora, alijs minora, alijs minor, vt latè referunt Prosper in Epistola ad Augustinum, & Hilarius in alia Epistola ad eundem Augustinum. & idem Augustinus Epistola 106. & 107. & libro de prædestinatione Sanctorum cap. 1. 2. potestque sententia hæc aliquo modo fundari in verbis Sapient. 6. *Pusillum, & magnum ipse fecit, & aequaliter est illi cura de omnibus.* quod maximè videtur de supernaturali prouidentia intelligendum. & ratio ibi insinuatur, quia sicut Deus æqualiter est creator omnium, ita etiam decet bonitatem eius, vt sit æquè omnium Saluator. Item, quia, vt ibidem præmittitur, non subtrahet personam cuiusquam Deus, idest, non est acceptor personarum Deus, vt etiam Act. 10. & sape in alijs locis Scriptura dicitur: effet autem acceptio personarum, & irrationalis discretio, seu electio, si Deus hominibus ex parte sua omnino aequalibus, & in originali peccato æquè nascentibus gratiæ auxilia inaequaliter distribueret sine vlla causa, vel ratione ex parte illorum.

Secundo videtur huic sententiæ multum fauere Dionys. c. 9. de Coelest. Hierar. vbi non ex Cypr. & alijs parte

parte Dei, sed ex parte hominum oriri sentit, quod quidam magis, alij minus à Deo illuminantur, Ipsa (inquit) lucis participatio pro suscipientium meritis varia fit, scilicet vel magna, obscura, vel lucida, cum tamen radius ille diuinus, unus ac simplex sit, eodemque modo se habeat super omnia semper explicitus. Item Cyprian. Epist. 59. alias lib. 3. Epist. 8. sic ait, esse apud omnes sine infantes, sine maiores natu, unam diuini munieris equalitatem, declarat nobis diuina Scriptura fides. & infra, sed illic equalitas diuina, & spiritualis exprimitur, quod pares, & aequales sint omnes homines, quando à Deo semel facti sunt. & infra, cum Spiritus Sanctus non de mensura, sed de pietate atque indulgentia paterna equalis omnibus praebeat: nam Deus ut personam non accipit, sic neque etatem, cum se omnibus ad Cœlestis Regni consequentem equalitate librat a praebeat patrem. & Epist. 76. ad Magnum p. 2. alias lib. 4. epist. 7. Si dies (inquit) omnibus equaliter nascitur, et si Sol super omnes pari, & equali luce diffunditur, quanto magis Christus Sol, & dies verus in Ecclesia sua lumen eterna vita pari equalitate largitur. Et infra inducit exemplum Manna, quod ab omnibus aequaliter colligi poterat, sic enim ait, Spiritualis gratia munus sine annorum discretione, seu acceptance personarum super omnem Dei populum equaliter effundi. Denique D. Augustinus in id Psal. 45. Deus in medio eius non commonebitur, ait: Quidest, Deus in medio eius? hoc significat, quod aequus est omnibus Deus, & personas non accipit; quomodo enim illud, quod in medio est, paria habet spatia ad omnes fines, ita Deus medius esse dicitur aequaliter omnibus consulens.

Nihilominus hæc Massiliensium sententia ab Augustino, Prospero, & alijs Patribus, & Concilijs reprobata est, vt in fide erronea; quia vero in ea multa continentur, quæ non aequæ falsa, vel etiam non omnia falsa sunt: ergo per partes oportet illa discernere, & pretiosum à vili, seu veritatem ab errore separare. Primò ergo supponimus, quod dictum iam est, Deum omnibus hominibus lapsis, nullo excepto, ex parte sua sufficientem gratiam offerre, paratumque esse ad dandum omnibus auxilium supernaturale sufficiens, & illuminandum omnes si ipsi gratia Dei obicem non posuerint. Hoc latè probatum est in superioribus, & denuò id conuincunt testimonia Patrum proximè allegata; in hoc ergo non errabant Semipelagiani, nec illis in hoc Augustinus contradixit, vt ex dictis in superioribus constat. Secundò nihilominus dicendum est rationem varietatis, & inæqualitatis huius sufficientis auxilij in diuersis temporibus, locis, seu nationibus, aut personis, non posse ex parte hominum, seu ex libero arbitrio sufficienter assignari.

Has suas assertiones, (interponendo aliam veluti huius fundamentum,) tamquam certissimas definitiones tradit Prosper libro secundo de vocatione gent. cap. 30. alias 10. dicens, *Commendamus, ut cùm de gratia profunditate, & altitudine disputatur, tribui illi saluberrimis, & veracissimis definitionibus simus intenti, quarum prima proficitur aeternum, & proprium esse diuine voluntatis, vt omnes homines saluos fieri velit, & in agnitionem veritatis venire. Alia simul predicat, omnem hominem, qui saluus fit, quique in agnitionem veritatis venit, Dei auxilio iuuari ac regi, vt que infide per dilectionem operatur, permaneat, custodi. Tertiò vero temperanter, & sobrie protestatur, non omnium voluntatum Dei comprehendendi posse rationem, & multas diuinorum ope-*

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A rum causas ab humana intelligentia esse subduetas, vt cùm in temporibus, & nationibus, in familijs, in paruulis, in nondum natis, & genitis, quedam aut varie, aut insigniter gesta esse noscuntur, non ambigamus ea ex illis esse, quæ iustus, & misericors Deus in hoc transituro saculo noluit sciri. Deinde postquam cap. 31. Et confirmans primam propositionem modo à nobis supra tur. explicato confirmauit, in 32. confirmat suam tertiam, & nostram secundam assertionem, tum ex effectibus, quia etiam in fidelibus populis non omnibus paria, & similia conferuntur auxilia, & ante omnia meritorum pondera dissimillima diuinorum mensura est numerum. quæ varietas non potest nisi in libera ram Dei voluntatem referri. Tum ratione, quia non possumus hanc diversitatem graduum causis aptare meritorum, cùm totius boni meriti principalis causa sit gratia, de cuius operibus sumitur, quidquid in singulis probabile repe ritur.

B Ut autem distinctius veritas hæc declaratur, & confirmetur, possumus nonnullos hu- Distinguuntur ius inæqualitatis, & varietatis sufficientis aliquot modi gratiae modos distinguere, & in singulis quid inæqualitatis in solam diuinam voluntatem, quid vero in gratiae suffi- humanam referri possit, agnoscere. Potest autem hæc varietas spectari, vel inter singu- lares personas, vel in ipso humano genere in diuersis temporibus, seu ætatibus Ecclesiæ, vel in diuersis mundi partibus, & prouincijs in eodem tempore, & statu Ecclesiæ. Primò ergo inter personas inuenitur inæqualitas, quia ad quosdam diuina illuminatio supernaturalis, & interna vocatio proxima ad fidem nunquam pertingit, nec per auditum, nec per inspirationem internam: ad alios autem peruenit, & actu confertur. Vtrumque mem- brum per se satis patet, experientiaque com- probatur, & in superioribus auctoritate con- firmatum est; huius ergo discriminis ratio in his, qui tale auxilium non recipiunt, ex parte illorum reddenda est, tum quia est defectus rei maximè necessariæ ad salutem, qui non à Deo, sed ab homine prouenit primariò, tum quia est poena quædam, quæ supponit in homine culpam, tum denique, quia non est contra gratiam Dei, sed in fauorem eius, vt ostendatur de se omnibus communica- ri. Et hoc etiam in superioribus late probatum est; in alijs vero quibus tale auxilium actu confertur, prima ratio non ex illis, sed ex Deo sumenda est, & ita in vtrisque comple- tur sententia Domini, dicentis, *Perditio tua ex te, tantummodo in me auxilium tuum.* & in hoc in primis errarunt Semipelagiani, qui non minus causam recipiendi à Deo pri- mum auxilium gratiae ponebant in bono vsu liberi arbitrij, quæ parentæ illius in malo vsu; decepti vero sunt, quia homo per se sufficit ad ponendum obstaculum auxilio Dei, non tamen ad promerendum illud. Imò in statu naturæ lapsæ ratione peccati originalis illud demeretur, quantum est de se, & ideo quando illi datur, gratis, & ex solo Christi merito confertur, quod non solum de primo auxilio efficaci, sed etiam de sufficiente intel- ligendum est, vt iam dicam.

E Potest enim vltiùs hæc inæqualitas inter singulares personas inueniri, etiam in his, qui supernaturale auxilium sufficiens actu reci- piunt: nam quidam per illum tantum recipiunt posse, alij recipiunt etiam velle, vt Augustinus frequenter loquitur. Quod discri- men non est, per se loquendo, inter auxilia sufficiencia, de quibus nunc tractamus, sed est inter auxilium sufficiens, & efficax, nam

Semipelagi-
norum error.

Differunt auxilium sufficiens, & efficac.

auxilium, quod dat posse, est tantum sufficiens, aliud autem dans velle, est efficax. Regulariter autem credibile est illud, quod est efficax, etiam in ratione sufficientis esse maius; an vero semper necessarium sit, postea videbimus. In his ergo, in quibus auxilium est efficax, causa prima, & principalis est voluntas diuina; quomodo autem id etiam ex libero arbitrio pendeat, in libro sequenti tractandum est; de alijs vero in quibus est tantum sufficiens, duo distinguenda sunt, unum est, habere tale auxilium, aliud est, quod sit tantum sufficiens. hoc posterius habet rationem ex parte ipsius hominis nolentis ut tali auxilio: ex parte autem Dei non habet propriam causam per se, & positivam, sed tantum permissionem, quia non vult dare maius, vel congruentius auxilium, quod pro sua voluntate, sineulla peculiari causa ex parte hominis facere potest: non facit autem Deus, ut illud auxilium sufficiens, quod de facto præstat, sit inefficax, sed hoc facit homo, ut latè in superioribus ostensum est.

At vero illud prius, scilicet habere, seu recipere tale auxilium (loquendo de tota serie auxiliorum sufficientium, illaque ad primum reducendo,) non habet causam ex parte hominis, sed solum ex parte Dei, & Christi, quia illud auxilium etiamsi sit tantum sufficiens, est vera gratia prima, & ideo nullum meritum, vel rationem habere potest ex parte hominis, ut contra Massilienses sapissime Augustinus argumentatur, vrgens illud Roman. 11. Si autem gratia, non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia. Hoc enim non minus procedit de auxilio sufficienti, quam de efficaci, quia auxilium præueniens est vera gratia, etiamsi illi resisti possit, & interdum resistatur, ac proinde sit tantum sufficiens, ut aperte colligitur ex Concil. Trident. & Senonien. locis supra citatis. Quapropter etiamsi comparatio fiat inter duos, quorum unus nec proximè vocatus fuit ad fidem, aliis vero vocatus fuit, sed non consensit, nihilominus dici non potest, hunc fuisse alteri prælatum in tali vocatione propter merita sua, vel propter aliquam bonitatem in ipso inuentam, magis quam in alio, sed ratio tota in Dei voluntatem remittenda est. Nam licet fieri possit, ut is qui vocatur, sit minus malus, quam alius, & ideo ratio aliqua sumi posse videatur ad eum modum quo Paulus dixit 1. Timoth. 1. Misericordiam consequutus sum, quia ignorans feci. Sicque peccatum ex ignorantia dicitur esse remissibilius, quam peccatum ex malitia; nihilominus hæc ratio non est propriè motiva, nec causa talis gratiæ, sed tantum minus impediens: nec est generalis, nec propria, nam Deus interdum vocat duriorem, & non eum, qui minus peccauit, & interdum vtrumque, aliquando neutrum; ergo signum est hæc facere secundum consilium voluntatis suæ, per altissimas suæ prouidentiæ rationes, quas humana fragilitas inuestigare non potest, nec debet. Vnde si aliquando potius vocat eum, qui ex ignorantia peccauit, quam eum, qui ex malitia, etiam id facit propter suam bonitatem, & gratiam, non propter meritum hominum, & præterea quod ille, cui miseretur, minus antea peccauerit, etiam prouenit ex prioribus rationibus prouidentiæ suæ, quibus res ita disposuit, ut ille minora saltem impedimenta gratiæ apponeret, atque ita non tantum bona, sed etiam quod maius minora, vel pauciora sint, diuinæ prouin-

A dentiæ, & voluntati merito tribuitur. quæ omnia quatenus ad finem supernaturalem ordinantur, ad diuinam prædestinationem, & gratiam aliquo modo pertinent. & ita saepe de his effectibus loquitur Augustinus, ut in superioribus allegatum est.

Tertiò adhuc inter singulares personas, quæ multa auxilia sufficientia recipiunt, & per illa ad salutem non perueniunt, inuenitur infinita varietas. Nam quidam recipiunt illa auxilia toto tempore vita, alij tardius, alij in fine vita: & quidam plura, & maiora, alij minor, & pauciora; quidam per illa nunquam iustitiam consequuntur, alij interdum perueniunt ad illam; quidam breui tempore, alij diurno, licet tandem non perseuerent. In hac ergo varietate aliter de primo auxilio, aliter de subsequentibus dicendum est. Nam quoad primum certum est, in utroque homine initium talium auxiliorum, quod vnicuique datur, siue paruum, siue magnum sit, esse ex sola gratia, & misericordia Dei, ut contra Semipelagianos Concilia definiunt, & iam sèpè dictum est, vnde fit, varietatem, quæ in primo auxilio inuenitur, (nam vni datur maius, alteri minus,) non esse ex diuersitate meritorum ipsarum hominum, sed ex voluntate Dei, nam si neuter illorum meretur suam gratiam, multo minus potest unus mereri, quod maiorem accipiat quam aliis. At vero in posterioribus auxiliis potest illa varietas oriri ex dispositione recipientium, non naturalem, sed per cooperationem cum primo auxilio: sic enim potest homo operans per fidem, aliquo modo sequentia auxilia mereri, ut sèpè dictum est.

Nihilominus tamen hæc ratio huius varietatis nec adæquata est, nec prima. Dico non esse adæquatam, quia non semper Deus dat sequentia auxilia iuxta mensuram dispositiōnis, sed sèpè maiora. Nam licet verisimile sit nemini negari auxilium, ad quod per prius auxilium se disponat; nihilominus sèpè dat multo maiora, & fine vlla dispositione, vel non obstante contraria dispositiōne, quia sicut illud prius est aliqualis iustitiae, ita hoc est misericordiæ, & ad ostensionem diuinæ gratiæ fit. Dixi etiam non esse illam primam causam huius varietatis, quia in eo qui melius vtitur primo auxilio, ut impletet secundum, illud primum non solum est sufficientis, sed etiam efficax, ut hoc ipsum prouenit ex altiori, & occultiori gratia Dei, & mera gratuita, atque ita tota causa tandem refunditur in Deum.

Contra totam autem hanc doctrinam sollet obijci verbum Christi Domini Matth. 25. vbi proponens parabolam talentorum, ait, hominem illum peregrè euntem distribuisse talenta, vnicuique secundum propriam virtutem, quasi per propriam virtutem, propria dispositio, & meritum; & per talenta, prima gratiæ auxilia, & semi-na significantur. Veruntamen neutrum horum est necessarium, nam multi Patres per talenta non intelligunt gratiam sanctificantem, neque auxilia ad illam expectantia, sed vel gratias gratis datas, ut Anastas. Nicenensis quæst. 84. in sacram Scripturam, vel diuersa Ecclesiæ officia, & ministeria, ut Chrysost. Homil. 51. Imperfect. vel munus prædicandi Euangelium cum maiori, vel minori talento, seu cum pluribus, aut paucioribus donis tam nature, quam gratiæ collatum. Vnde quod additur, secundum propriam virtutem, non oportet intelligi secun-

Deus sèpè dat multò maiora, fine vlla dispositione, & cur.

^{11.} Obiectio ex Scriptura.

E Retorquetur: priam virtutem, non oportet intelligi secunda.

Roman. 11.

1. Timoth. 1.

dum proprium meritum, vel dispositionem, sed secundum propriam capacitem, nam licet dona, vel ministeria gratiae non debeantur natura, nihilominus in distribuendis illis, praesertim quando ad publica ministeria ordinantur, Deus ordinari rationem habet naturae, & ingenij, seu conditionis naturalis vniuerscuiusque; hoc enim ad suauem prouidentiam spectat, & non est contra rationem gratiae, & ideo frequentius seruatur, licet interdum ad ostensionem virtutis sua, instrumentis de se ineptis ad sua opera Deus vtratur.

Alij denique facilius se expediunt, dicentes non oportere singulas particulas, & verba parabolæ accommodare, atque ita illa interposita fuisse à Christo Domino, quia ita solet ab hominibus fieri, non quia Deus in suis donis gratiae conferendis semper modum illum obseruet. Addo vltimò, quamuis sub illis talentis dona gratiae sanctificantis comprehendamus, & per propriam virtutem dispositionem vniuerscuiusque intelligamus, non oportere intelligi de dispositione ad primum gratiae auxilium, nec de dispositione, quæ propria virtute hominis fiat, non enim dicitur propria virtus sola illa, quæ proprijs viribus acquisita est, sed etiam illa, quæ ex dono Dei propria recipientis facta est; prius enim quām homo ille sua bona traderet seruus suis, vocavit illos, & fecit illos suos, per quod recte intelligimus sermonem esse de hominibus iam vocatis ad Ecclesiam, & per fidem Christi seruis effectis, per quam etiam diuersimodè ad dona gratiae recipienda disponi poterunt, ita exponit Diuus Thomas 2.2. q.24. art. 3. ad 1.

Quarto potest hæc varietas auxiliorum considerari in diuersis mundi statibus, & praesertim in tribus statibus Ecclesiæ, scilicet legis naturalis, scriptæ, & Euangelicæ. In quibus certissimum est, longè diuersam fuisse gratiae mensuram, nam in tempore legis naturalis, adeò erat rara fides, & vocatio ad illam, vt non dubitauerit Paulus vocare illa tempora ignorantiae, quæ despexit Deus, dmittens omnes gentes ingredi vias suas. Act. 14. & 17. Eamdemque gratiae sterilitatem, quæ in gentibus fuit in Epist. ad Rom. late describit Prosper lib. 2. de vocat. gent. cap. 23. & inter alia dicit, tunc fuisse partius, & occultius communicatam. At verò de Iudeis iam ostendimus maiorem fuisse illis concessam; tamen in illa eadem lege scripta fuit multò abundantior gratia pro tempore legis nouæ promissa Ierem. 31. Dabo legem meam in viceribus eorum. & Ezechiel. 11. Dabo eis cor vnum, & spiritum meum. & cap. 33. Suscitabo super eos pastorem. & cap. 36. Spiritum meum ponam in medio vestri. Iai. 54. Ponam vniuersos filios tuos doctos à Domino, & cap. 55. Omnes sicutientes venite ad aquas. & infinita similia, quæ tempore legis nouæ esse impleta ostendit Christus Ioann. 6. & sèpe in Euangelio, & Apostoli passim in actibus, & in suis Epistolis. Certum est autem hanc varietatem non esse ortam ex hominibus. Non enim ex operibus iustitia, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos non fecit.

Ratio ergo tota illius varietatis ex diuina voluntate pendet. Duo autem possunt in illa varietate considerari, vnum est collatio cuiuscumque gratiae, siue maioris, siue minoris, & hoc semper fit ex liberali misericordia Dei per Christum; aliud est, eius gratiae varietas, seu inæqualitas, in qua duæ sunt partes, scilicet sterilitas, & abundantia gratiae. Et licet utraque fuerit ex diuina voluntate, diuerso tamen modo. Nam sterilitas, seu parvitas

A gratiae pertinet ad rigorem, & ideo fundatum habuit semper in originali peccato, additis multis pensionibus, vt Paulus expedic Rom. 2. præter autem rationem supplicij fuit etiam medicinalis pena respectu totius generis humani, vt suam indigentiam magis agnoscet, & Christi gratiam, & incarnationem magis estimaret. Atque eisdem rationibus, ob quas Incarnatio Verbi diuini tanto tempore dilata est, minor fuit in præteritis generationibus gratiae communicatio, & cæcitatibus hominum permisso. Vnde est illud Pauli ad Rom. II. Conclusus Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur, & ad Galat. 3. Conclusus Scriptura omnia sub peccato, ut promisso ex fide Iesu Christi daretur credentibus. B quod successu temporum factum est, nam post antiquiora tempora copiosior gratia Iudeis data est, non propter ipsorum meritum, sed propter Christum, & in ipsius gloriam, & ex gratuita electione Dei, vt in Epist. ad Roman. latè Paulus ostendit. Tandem verò in tempus legis nouæ abundatia gratiae reseruata est, propter eiusdem Christi præsentiam, vt in fine tractatus de legibus latè diximus, atque ita omnis gratia, eiusque abundantia respectu communitatis generis humani non habet aliam radicem, & causam, præter voluntatem Dei, & Christi meritum.

Vltimò considerari potest hæc veritas sufficientium auxiliorum in diuersis orbis Provincijs, & nationibus, quæ maximè cernitur tempore legis Euangelicæ. Nam certum est nationes illas, quibus Euangelium prædicatum est, maiora sufficientis gratiae auxilia receperisse, quām eas, quæ hoc beneficio caruerunt. Videmus autem Euangelium quibusdam esse citius prædicatum, quām alijs, adeò vt usque ad nostra tempora à vastissimis gentibus fuerit ignoratum, & nondum ad omnes peruenit. Quod autem non sine speciali, & occulta Dei prouidentia, hæc, & similia euenniant, ostensum nobis est varijs exemplis. Nam in primis Paulus Rom. 1. dicit se proposuisse ire ad prædicandum Romanis, & prohibitum esse usque tunc, quod multi Patres de prohibitione per Spiritum Sanctum intelligunt, Chrysost. Greg. Ambr. Anselm. & alijs; item Act. 16. vbi Paulus, & Timoth. prius vetti sunt à Spiritu Sancto loqui verbum Dei in Asia, & postea cum tentarent ire in Bithyniam, non permisit eos Spiritus Sanctus, & postea per visionem admonitus est Paulus transire in Macedoniam. & cap. 18. similiter per visionem præcepit illi Dominus, Loquere, & ne facias, &c. populus enim mihi est multus in hac Ciuitate.

Huius autem veritatis, & prouidentiæ diuinæ Semipelagiani conabantur rationem reddere ex operibus hominum à Deo præuisis, nam quibusdam aiebant, prædicatum est, quia credituri erant, alijs negatum esse, quia non erant credituri: vnde quia rationem reddere non poterant ex operibus aliquando futuris, illam sumebant ex præscientia operum sub conditione futurorum, vt referunt Prosper, & Hilar. in Epistolis ad August. & in suum fauorem eundem August. allegabant, quia in Epist. 49.q.2. de toto tempore prædicationis Euangelicæ dixit voluisse Christum hominibus apparere, & prædicare doctrinam suam, quando sciebat, vt ibi, esse, qui in eum fuerant credituri. Nec videtur hæc sententia aliena à sensu Patrum, nam Gregor. Hom. 12. in Ezech. docet, Gregor, interdum Deum prohibere verbum suum, alii cubi prædicari propter auditorum malitiam, qui verbum cum fructu non suscipient, & adducit id Act. 22. vbi Paulus refert sibi esse à

Roman. II.

Galat. 3.

16.

Consideratio
huius veritatis
ultima.

Rom. 1.

Chrysost.

Gregor.

Ambros.

Anselm. & alijs.

Act. 16.

Act. 18.

16.

Prosper.
Hilar.

Gregor,

Dominus dictum, *Exi velociter ex Ierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me.* Et Hom. 4. in Euang. eamdem rationem reddit ex præscientia Dei, vetuisse nimis prædicare tunc Paulum in Asia, ne grauius d. contempta prædicatione iudicarentur; præuidebat ergo Deus illos, qui tunc in Asia erant, non fuisse credituros, & ideo Apostolos, & socios illuc ire voluit. Eamdem rationem tradit Chrysostomus. Homil. 65. in Matth. & Beda verba Gregorii usurpans Act. 16. & expresse OEcumenius. In Asia (inquit) & Bithynia, vetat spiritus ne verbum disseminent Apostoli, præscius enim heresim eorum, qui spiritum impugnarent, dominaturam illis, qui ibi degerent.

17.

Refertur prædictæ varietatis ratio in voluntatem Dei. August.

Matth. 11.

Prosper.

18.
Confirmatur
ratione.

Declaratur.

Cap. 4.

A lectum eius, Sap. 4. vt expendunt Augustinus epist. 107. Prosp. lib. de ingratis cap. 32. vnde ex hoc ipso testimonio reprobatur sufficienter illa sententia, quæ asserebat Deum punire priuatione gratiae suæ illa peccata, quæ commissurus quis esset si viueret, vel si Euangelium ei prædicaretur, vt notauit Augustinus epist. 105. & de corrept. & grat. cap. 8. & de prædest. Sancto. cap. 14. nihilominus tamen seclusa ratione pœnæ, vel meriti, sæpe verum habet illa ratio, quod Deus prohibet alicui genti aliquo tempore prædicari Euangelium, quia tunc non erant credituri, non tamen in pœnam infidelitatis, quæ fuisset futura, sed potius ex misericordia, ne contempnendo fidem maioris pœnæ rei fierent, vt Gregorius, & Beda dixerunt. Hæc verò ratio licet sit aliquando vera, non est adequata, quia interdum prædicatur fides etiam his, qui peccatores ea occasione futuri sunt, quorum in hoc Deus noluit misereri, & ita tandem in secretum diuinæ voluntatis reuoluntur. Similiter sæpe prohibetur aliquibus prædicari, propter eorum peccata, quæ impedimentum illatura sunt fidei, & in pœnam non infidelitatis, quæ futura esset, si prædicaretur eis Euangelium, sed peccatorum, quæ iam à tali gente commissa cernuntur, nam licet Deus possit eorum misereri, & per abundantem gratiam illorum mentes commutare, iusto, & occulto iudicio non vult.

C E contrario verò sæpe Deus iubet alicubi prædicari Euangelium, præuidens illic esse multos credituros, vt aperte dicitur Act. 28. Deus alicubi prædicare Euangelium, ibi, *Populus enim milii multis est in hac Civitate.* Tunc verò nec talis prædicatio est propter bona merita in illis gentibus inuenta ante fidem, quia nulla talia esse possunt, vt supra latè probatum est, & optimè ostendit Prosper dicta Epist. ad Russinum, & August. dicto lib. de prædest. Sanct. nec etiam propter meritum futuræ fidei, quia vt præuisla tantum sub conditione nullam habet rationem meriti, vt dictum est: vt futura autem absolute est effectus ipsius prædicationis, & auxiliij, & ideo non potest esse meritum eius: fides ergo, quæ tunc futura esse præuidetur, vt effectus gratiae præuidetur, & propter illam tamquam propter finem à Deo intentum tale auxilium confertur. Et in hoc sensu illa ratio reddi potest, aliquando vt causa proxima in illo genere talis beneficij, non tamen potest esse ratio adequata, quia sæpe Deus præuidet gentem credituram, si ei prædicetur fides, & tamen ad illam Prædicatores non mittit, sicut in Tyris, & Sidonijs vidimus. Quapropter nec illa potest esse ratio prima, sed recurrentum est ad diuinam voluntatem, quæ ita voluit gratiae suæ dona distribuere, & in hoc sensu approbavit illam rationem, & explicavit quod contra Porphyrium scripsit Augustinus libro de prædestinatione Sanctorum cap. 9. Addi etiam potest ex eodem Augustino libro de dono perseverantie cap. 9. tunc maximè eis prædicari Euangelium, qui præuidentur credituri, quando illi sunt prædestinati, & ad salutem electi: nam propter electos maximè Deus suam gratiam communicat. Vnde fieri potest vt propter paucos electos prædicetur Euangelium, vbi plures sunt repugnanti, & tunc occasione electorum, quibus datur auxilium efficax, datur reliquis audientibus auxilium sufficiens. Et ad hunc modum ex hac radice adequata ratio redditur huius mirabilis varietatis prouidentia diuinæ, quantum in hac vita iuxta diuinam Scripturam conjecturare possumus.

19. E contra iubet
præuidens illuc esse
multos credituros, vt aperte dicitur Act. 28. Deus alicubi prædicare Euangelium, quod illuc sunt
multi creduti.
Probatur ex
Scriptura,
Act. 26.
Prosp.
August.

D E declaratur hæc ratio, quæ est fundamentalis in hac materia. Nam in primis, quod Semipelagiani dicebant quibusdam esse negatam, vel debitam prædicationem Euangelij, quia sub conditione præuisum est, quod licet prædicaretur, non crederent, quatenus sentiebant illam esse pœnam incredulitatis illo modo futuræ, valde errabant, & sæpe arguuntur ab Augustino, quia Deus non punit peccata, quæ futura non sunt, etiamsi essent futura, si hoc, vel illud accideret, quia hæc simpliciter nihil sunt: quod autem nihil est, non est dignum pœna, imo interdum est miseratione dignum, & ita inter gratiae beneficia computatur. Raptus est ne malitia mutaret intel-

Ad

20.
Respondetur
argumentis
Massiliensium.
Argumento
primo.

1. Cor. 9.

Roman. 9.

Argumento se-
cundo.

Ad argumenta ergo Massiliensium respondeo. Ad primum dicitur, verba illa Sapientis, *Æqualiter est illis cura de omnibus*; solum significare æqualitatem in vniuersalitate, quia omnium rerum, nulla excepta, habet prouidentiam Deus, & in hoc est quædam æqualitas, quia siue sint res magna, siue minimæ, omnium in particulari, & in indiuiduo habet prouidentiam. Nihilominus tamen quoad effectus prouidentiæ, & modos eius, est varietas in diuina prouidentia, vel iuxta Dei arbitrium, vel secundum proportionem, & vnicuique conuenientem rationem, & hoc modo dixit Paulus i. Corinth. 9. *Numquid de bobus cura est Deo?* non quia nulla sit, sed quia non talis, qualem habet de hominibus, vel de Prædicatoribus Euangelicis, de quibus Paulus ibi tractabat. Deinde dicimus sermonem Sapientis ibi esse de iustitia, in retribuendis pœnis, dixerat enim, quod *Potentes potenter tormenta patiентur.* & ideo adduxit rationem, quod Deus non accipit personas, & quod pusillum, & magnum ipse fecit, quia in negotio iustitiae æquitatem seruat, atque ita æqualitatem, etiam seruat utique iustitiae. At vero in negotio gratiæ non oportet vt seruet æqualitatem, quia non vt iudex, sed vt Dominus absolutus illam confert, & ita licet maiorem, vel minorem tribuat, non accipit personam, nec teneatur quos æqualiter creavit, æqualiter gratificare, quia sunt beneficia diuerorum ordinum, quamquam etiam in ipso ordine naturæ plura etiam beneficia quibusdam conferat, quæ alijs, solum quia vult, vel quia ita voluit causas vniuersi disponere. Et hoc est, quod Paulus dixit Rom. 9. esse in potestate figuli ex eadem massa facere unum vas in honorem, & aliud in aliud inferiorem usum. Ad secundum respondemus, testimonia illa Sanctorum intelligenda esse iuxta priorem modum æqualitatis, qua Deus ex se nemini gratiam suam negat, & omnibus illam offert æqualiter, idest, nullo excepto, seu æqualiter quantum ad gradum sufficientiæ, in latitudine autem illius non negat dare illam copiosiorem in maiori, vel minori, secundum consilium voluntatis suæ, & diuidens singulis prout vult.

C A P V T XX.

De concordia liberi arbitrij cum necessitate sufficiens auxiliij præuenientis.

Hic est veluti scopus totius disputationis huius libri, & ideo licet resolutio puncti in hoc titulo propositi ex discursu totius libri manifesta sit, vtile nihilominus erit eam breuiter proponere, & totius libri doctrinam veluti in summam colligere. Libertas ergo arbitrij duas includit partes, seu potestates, vt supra dixi, scilicet, potestatem agendi, & potestatem non agendi, seu oppositum faciendi. Vnde duo repugnare videntur usui libertatis, videlicet impotentia actum faciendi, & necessitas faciendi, seu, quod idem est, impotentia supponendi actum, vel faciendi alium repugnantem. In praesenti ergo nulla est difficultas de concordia auxiliij sufficientis cum libertate arbitrij ex sua parte, quia requirit potestatem non agendi, quoniam hanc ipsam requirit auxilium sufficiens, quatenus tantum, seu præcisè est sufficiens, quia illud dicitur auxilium sufficiens, quod licet det posse in re, non dat agers, aut velle: nec

A per se postulat vt illud det infallibiliter, & ideo optimè componitur auxilium sufficiens; non solum cum potestate non agendi, sed etiam cum ipsa carentia actionis. Ex hoc ergo capite non est in praesenti difficultas, sed illa pertinet ad auxilium efficax, & in libro sequenti tractabitur. Difficultas ergo præsens est de concordia sufficientis auxiliij cum libertate arbitrij, ex ea parte, qua potestatem faciendo requirit.

Ad difficultatem ergo explicandam oportet ulterius aduertere, aliud esse loqui de efficacitate auxiliij sufficientis, quam de se, seu in actu primo habet, aliud de necessitate talis auxiliij. Nam tale auxilium ratione suæ efficiacitatis tantum abest, vt repugnet libertati, vt potius compleat illam, si aliqui tale auxilium necessarium sit ad operandum, vt ipsa ratio sufficientis auxiliij includit, & nomen indicat. Dicitur enim auxilium sufficiens, quod dat posse: nam si supponat posse, solum dabit facilius posse, & ita iam non erit tantum sufficiens, sed abundans, sicut habitus acquisitus non est tantum auxilium sufficiens, sed plusquam sufficiens, & augens virtutem, agendi, alias sufficientem. Auxilium autem gratiæ, quod præcisè dicitur sufficiens, non supponit sufficientem potestatem, sed dat illam, & ideo meritò dicitur completere libertatem arbitrij ex ea parte, qua libertas potestatem agendi requirit. Vnde etiam nulla est difficultas in concordia talis auxiliij positi in potentia cum eius libertate. Difficultas ergo non solum esse potest in carentia talis auxiliij, supposita eius necessitate. Nam si necessarium est, sine illo non est potestas agendi; ergo nec integra libertas: saxe autem contingit deesse tale auxilium, saltem propter hominis impedimentum: ergo tunc actio, & omissione non est libera; in contrarium vero est, quia non obstante carentia auxiliij, actio, vel omissione imputatur ad culpam; ergo est libera.

Tertiò ad hanc concordiam explicandam necessarium est libertatem agendi considerari in ordine ad singularem actum cum determinatione omnium circumstantiarum, & conditionum, quæ hic, & nunc ad agendum requiruntur; duobus enim modis possimus loqui de potestate agendi, & non agendi, uno modo in confuso respectu alicuius multitudinis actionum, vel omissionum, quæ non simul, sed successivè occurunt, & dicitur homo posse, vel non posse seruare omnia precepta, vel vitare omnia peccata collectiue longo tempore: quæ potentia, & impotentia non consideratur in singulis actibus, nec in aliquo in particulari, sed in toto illo cumulo, vnde magis est potestas continuandi, vel perseuerandi, quam simpliciter agendi, vel non agendi. Alio modo consideratur potestas hæc in ordine ad singularem actum hic, & nunc, in tali materia, & cum talibus circumstantijs faciendum, vel vitandum. Dicimus ergo libertatem arbitrij esse hoc posteriori modo considerandum, quia actiones sunt singulare, & cum omnibus ad singularem requiritur exercitentur, & ideo actio libera exerceatur, & usus libertatis in sola tali actione certatur, & locum habet: respectu verò obiecti confusi, seu multitudinis actuum collectiue sumptorum in tantum erit potestas libera, in quantum in singulis actibus liberè possit exerceri, quia non exerceatur libertas immediate circa totam collectionem, sed ratione singulorum, & sigillatim circa unumquemque, vnde fieri non potest vt sit libertas ad collectionem totam, si vel in uno singulare actu desit; è contrario vero accidere potest, vt detur potestas

Discutitur pù-
ctum difficult-
tis circa au-
xiliij suffi-
ciens.

z.

restas libera ad singulos, & nihilominus, quod simpliciter non possit totam collectionem indefectibiliter explere, non physica impotentia, sed morali, ut in libro 1. explicatum est. In praesenti ergo auxilium verè sufficiens considerandum est in ordine ad singulos actus in particulari sumptos. nam si tale fuerit, hoc fatis erit ad illius cum libertate concordiam: etiamsi fortasse secundum potestatem moralis illud non fatis sit, ut possit homo simpliciter, & moralis totam aliquam collectionem actuum continuata serie efficere, quia talis in potentia potest esse, ut dixi, cum arbitrij libertate, ac proinde etiam esse potest cum auxilio sufficienti ad liberum usum: an vero ex diuina prouidentia aliter detur, necne, lib... tractando de perseverantia, dicemus.

Tandem sunt duo effectus liberi, ad quos

necessarium esse potest auxilium sufficiente, vnum est, vitare aliquod peccatum, siue non violando negatiuum preceptum, siue impleendo preceptum affirmatiuum: aliud est effi-

re aliquem actum supernaturalem, ut talis est, siue fiat ex precepto, siue non, & siue ita fiat,

ut possit omitti sine peccato, vel ad vitandum peccatum necessarium sit, semper enim ad tam

actum efficiendum est auxilium gratiae necessarium, vnde potest etiam distingui ne-

cissitas auxiliij sufficientis ad hunc, vel illum effectum; nam ad primum interdum requiri-

tur per se ut in vitandis peccatis contra precepita supernaturalia affirmatiua, interdum in casu, & quasi per accidens ob extrinsecam

difficultatem, ut in implendo precepto naturali tempore grauis tentationis, vel diffi-

cultatis. Ad posteriorem autem effectum re-

quiritur per se propter excellentiam talis ac-

tus: & ideo ad hunc posteriorem effectum,

requiritur auxilium per se supernaturale: ad primum autem sufficere potest speciale auxilium gratiae, etiamsi naturalis ordinis sit,

qua omnia ex dictis in superioribus manife-

sta sunt.

His ergo positis duæ regulæ sunt constituendæ. Prima est quoties occasio peccandi in particuli occurrit, & homo non potest in-

tali punto, & momento peccatum vitare sine auxilio Dei, illi adest sufficientis auxilium,

quo possit non peccare, & hoc modo concilia-

tur libertas arbitrij ad non peccandum cum

necessitate auxiliij, ad cauendum peccatum. hanc sumo ex doctissimo Bellarmino lib. 2. de

grat. & lib. arb. cap. 7. & in superioribus satis est probata, quia si homo sua virtute non potest

vitare peccatum, & diuina non illi adest, sim-

pliciter non potest, nec per se, nec per aliam:

ergo non erit liber ad vitandum peccatum;

ergo vt sit liber pro tali tempore, vel momen-

to, necesse est, vt pro eadem illi adsit auxili-

um. Confirmatur, nam si nunc homo fa-

ciat, quod vitare non potest, etiamsi illud de se

sit malum, & peccatum materialiter, homini

non imputabitur ad culpam, iuxta doctrinam

Augustini, neminem scilicet peccare in eo,

quod vitare non potest lib. 3. de lib. arb. cap. 18.

& 19. & lib. 1. de peccat. merit. & remiss. cap. 35.

ergo signum est, tunc hominem non fuisse ha-

biturum liberum arbitrium ad vitandum ac-

tum, si careret sufficienti auxilio; non enim

ob aliam causam actus non imputaretur ad

culpam; ergo cum è contrario constet actum

imputari, necesse est dicere, auxilium non

deesse, & ita fieri concordiam inter libertatem

& auxilium necessarium; & hoc modo illa

duo conciliant Patres communiter, Innocentius in Epist. ad Concil. Mileuit. & Carthag.

Cœlest. in Ep. ad Episc. Gallia c. 6. Leo ser. 6.

de Passione Domini, Hieronym. in Epist. ad

Consideratur
auxilium suffi-
ciens in ordine
ad singulos ac-
tus in particu-
lari.

3.
Effectus ad
quos auxilium
sufficiens po-
test esse nece-
ssarium.
Effectus pri-
mus.

Effectus secun-
dus.

4.
Regula prima.

Conciliatur li-
bertas arbitrij
ad non peccâ-
dum, cum ne-
cessitate auxili-
ij ad cauendū
peccatum, ex
Bellarmio.

Augus.

Innocent.
Cœlest.
Leo.
Hieronym.

A Ctesiphontem, Augustinus lib. 2. de peccator. *Augustini.*
merit. cap. 17. & lib. 5. contra Julian. cap. 5. & *Chrysost.*
Chrysost. in Hom. 16. ad Hebreos, & alij su-
præ citati.

Dicunt verò aliqui hoc fore verum, si talis
carentia auxiliij non sit ipsi homini libera sal-
tem in causa; secus verò esse quando ipse per
actum liberum fuit sibi causa carentia talis
auxiliij, tunc enim simpliciter illi imputatur
peccatum. Et consequenter liberè illud com-
mittit, non obstante impotentia illa, quia illa
met voluntaria, & libera est; sed hoc intelli-
gi potest vel de culpa, quæ iam præcessit, &
postquam commissa fuit, iam non est in pote-
state hominis, quin fuerit commissa, licet du-
ret sine noua culpa, vel de culpa, quæ comit-
titur, quando homo caret sufficienti auxilio.

Respondetur:

B In priori sensu falsa est responsio, nam licet
homo liberè, & culpabiliter inebrietur, nihilominus dum iam est ebrios, non habet vitum
libertatis, quia sic dispositus est impotens ad
ratione vtendum pro & tempore, & ideo,
qua tunc agit, vel non sunt peccata vlo modo
si inuincibiliter non fuerint prævisa, vel
etiamsi fuerint peccata in causa, iam tunc non
sunt noua peccata, quæ imputentur, quidquid
sit de quæstione, an possint denominari peccata
à præcedenti culpa, quæ solum est de modo
loquendi, & ad rem presentem nihil refert,
qua est doctrina Augustini lib. 22. contra Fa-
ustum cap. 44. & 78. & sumitur etiam ex alijs
locis supra allegatis, estque trita, & communis
in Theologia: in præsenti autem supponimus
hominem in tali occasione peccandi non ex-
cusari agendo id, quod malum est, quia, vt
rectè dixit August. tract. 53. in Ioann. gratiae
necessitas non est ita defendenda, vt per eam
excusat peccatum, contra illud Ecclesiast.

15. Ne dicas, per Deum abest.

Eccles. 17.

C In posteriori autem sensu, vel inuoluitur
repugnantia, vel nulla, etiam est responsio,
quia si homo dicitur carere hinc, & nunc in-
tali occasione sufficienti auxilio ad non pec-
candum, quia actu peccat, vel hoc intelligi-
tur de hoc eodem peccato, ad quod vi-
tandum non habet sufficientis auxilium, vel
propter aliud ordine naturæ prius. Primum
inuoluit repugnantiam, tunc quia supponi-
tur hominem peccare in eo, quod vitare non
potest, quia ad id non habet auxilium suffi-
cientis, tum etiam, quia prius est habere,
& non habere auxilium sufficientis, quam-
peccare, & non peccare, quia sicut potentia
est prior actu, ita necesse est, vt auxilium
sufficientis, quod dat posse, præcedat, vel ad
vitandum peccatum si homo velit, vel vt
possit ei imputari peccatum, si nolit: ergo
non potest ipsummet peccatum, quod com-
mitti dicitur sine sufficienti auxilio, esse
causa, vel ratio carentia talis auxiliij. Non
deerrit fortasse qui respondeat hic intercede-
re prius, & posterius in diuersis generibus
causarum, nam est peccatum, vel ratio car-
tentia auxiliij, per modum dispositionis, vel
demeriti: carentia autem procedit in genere
causæ non impedientis, quæ ad efficientem
reducitur.

D Sed hæc doctrina propter generalem dif-
ficultatem quam habet, de qua infra in mate-
ria de iustificatione hic applicata inuoluit
repugnantiam, quia si defectus auxiliij suffi-
cientis præcedit in genere causæ efficientis,
eo ipso destruit rationem culpæ, & demeriti
in sensu subsequente, & ideo impossibile est, vt
talis actus præcedat in ratione prauæ disposi-
tionis demeritoriae talis auxiliij; loquendo
enim de eodem peccato, impossibile est vt
idem actus naturaliter malus, qui sequitur ex
carentia

Carentia auxilij sit ratio, seu causa talis priuationis auxilij; si verò contingat in eodem momento præcedere in homine aliud peccatum natura priùs, tunc ad illud reuocanda est quæstio: oportebit enim vt ad illud prius peccatum vitandum, præcedat sufficiens auxilium, nam si non præcedat, iam illud peccatum non liberè fieret, & consequenter non esset peccatum: si autem præcedat iam illud auxilium, quod est proximè sufficiens ad prius peccatum vitandum, erit immediate sufficiens ad vitandum subsequens peccatum, nam si homo bene vteretur priori auxilio vitando prius peccatum, reciperet auxilium sufficiens proximè ad vitandum peccatum posterius, & hoc satis est vt peccet, quia sua voluntate caret proximo sufficienti auxilio. Hæc tamen moraliter humano modo non contingunt in uno eodemque momento, sed in successione aliqua, licet interdum breui sit, vt mox explicabitur.

Ex quo inferunt aliqui regulam positam necesse necessariò intelligendam de auxilio proximo ad non peccandum, sed sufficere, vt sit remotum. Ita simpliciter affirmat Bellarminus suprà. Videtur autem intelligendum, si regula non tantum de præsenti tempore, & momento, in quo peccatum vitandum est, sed etiam de aliquo futuro tempore in quo tentationi resistendum est, intelligatur. Nam si præcisè loquamur de tempore pro quo vitandum est peccatum, semper auxilium proximè sufficiens adesse oportet, quia illud, quod dicitur remotum, tale esse oportet, vt per illum statim homo possit vitare peccatum quamdiu per illud auxilium operatur, & habere illud auxilium si fuerit necessarium ad vitandum subsequens peccatum in illo punto, vel tempore quo vitare necesse est. Declaratur exemplo, quia non semper tempore temptationis statim recipit homo auxilium, quo immediate temptationem vincat, sæpe enim oportet prius orare, & auxilium impetrare ad resistendum temptationi, vt docent Pontifices locis citatis, & Conc. Trid. cap. 11. dicens, *Deus iubet facere quod possis, & petere quod non possis, & adiunat ut possis.* ex Aug. lib. de nat. & grat. cap. 34. Ideoque in Oratione Dominica petimus, *& ne nos inducas in temptationem,* & Matth. 26. dixit Christus, *Vigilate, & orate ne intretis temptationem.* Vt ergo homo verè sit tunc liber ad non peccandum, necessarium est, vt in eomet tempore homo habeat actuale auxilium sufficiens ad orandum sicut oportet, ad obtainendum aliud auxilium, quo possit resistere temptationi. Nam si tale auxilium non habeat, non erit hic, & nunc simpliciter liber ad orandum, vt mox dicemus, & consequenter, nec habebit auxilium sufficiens proximum, vel remotum ad resistendum temptationi.

Ex quo etiam sequitur, vt illudmet auxilium sufficiens ad orandum regulariter sit etiam proximè sufficiens ad vitandum peccatum pro illo tempore, pro quo quis orat, quia dum actu quis orat, perendo auxilium contra temptationem, non peccat, sed pro tunc resistit temptationi, alioqui non verè, & ex corde oraret. Et ideo licet respectu victoria postea de temptatione obtainenda, auxilium illud orandi possit dici remotum respectu resistentiae, quæ fit eodem tempore, quo oratur, auxilium ad orandum est etiam proximum ad non peccandum dum quis illo bene vtitur orando. Et ideo si pro tunc orare omittat, eo ipso peccabit, licet non tam contra præceptum orandi, quam contra illud præceptum, pro quo seruando orare tenebatur, quia ex eodem data fuit obligatio orandi, quia oratio erat tunc

A veluti medium necessarium ad resistendum temptationi. Quod si contingeret hominem propter orationem prius omnissam in posteriori tempore priuari auxilio, sine quo iam non posset resistere temptationi, tunc reuerà non imputaretur lapsus ad nouam culpam, vel culpa augmentum, sed imputaretur tantum ratione prioris omissionis, nam reliqua sequuntur ex necessitate, & sine noua libertate, posita illa hypothesi; illam tamen nos admittimus, nisi in illo casu, in quo usus rationis absorbeat, & consideratio mali tanta sit, vt non sit iam in potestate hominis applicare mentem ad considerandum, & resistendum: nam si homo sit compos sui, & intellectum applicare ad considerandum valeat, numquam destituitur auxilio sufficiente ad vitanda saltem singula peccata pro qualibet definita occasione, vt in regula dictum est.

B Sed obijci tandem potest, vt regula magis explicetur, quia vel est sermo de auxilio suffi-

^{9.} Obiectio :

ciente ad vitandum peccatum, vel vincendam temptationem, pro aliqua mora temporis, vel tantum pro singulis momentis cuiusque temporis. In priori casu non videtur necessaria regula, quia licet homo destituatur sufficienti auxilio necessario ad non peccandum pro aliqua mora temporis, resistendo constanter opportunæ temptationi, nihilominus poterit esse simpliciter liber ad non peccandum, quia pro singulis momentis potest restituere hanc libertatem, & ita non habet locum regula, quod ad concordiam libertatis cum necessitate auxilij sit necessaria præsentia auxilij. In posteriori autem sensu regula nec vera, nec necessaria videtur, quia licet in singulis momentis homo destituatur omni auxilio speciali gratia, si retinet usum rationis, est liber ad non peccandum; ergo non est necessarium auxilium actu collatum ad concordiam cum libertate.

C Respondemus hic non disputari à nobis quando, aut quomodo sit necessarium, aliquod speciale auxilium gratia ad non peccandum, de hoc in primo, & secundo libro satis dictum est, sed supposita necessitate auxilij, explicamus quomodo conferre debeat, vt cum libertate subsistat. Dicimus ergo, regulam intelligi de singulis temporibus, & momentis, pro quibus vitandum est, nam sic libertas exercetur, vt declaraui, & in hoc sensu dicimus regula esse veram ac necessariam. Primo quidem ac propriè propter peccata supernaturalibus præceptis contraria, qui nec pro singulis momentis vitari possunt sine speciali auxilio gratia, tempore obligationis præcepti, vel tempore grauius temptationis, quoniam non vitantur etiam pro singulis instantibus, sine voluntate supernaturali. Secundo propter peccata contraria legi naturali, non tamen ita propriè, quia si ratio pro singulis instantibus potens sit vigilare ac considerare in rigore, per hoc solùm considerabitur libertas arbitrij ad non peccandum, nihilominus tamen sæpe tempore temptationis necessaria est aliqua specialis gratia, vt talia peccata in singulis momentis possent libero, & humano modo vitari. Ad hoc tamen sufficiet pro singulis instantibus protectione extrinseca, per quam non permittitur homo ita premi temptatione, vt rationis usum perturbet. Posita autem hac moderatione, si tentatio sit intensiè grauius, & diuturna, necessaria erit specialis excitatio saltem ordinis naturalis, vt homo possit absolutè talem temptationem vincere, non tamen vt simpliciter maneat liber, iuxta ea, quæ in lib. 2. diximus.

^{10.} Respondeatur :

Intellectus re-
gulæ.

D Secunda regula sit, vt homo sit proximè, & imminente liber ad actum supernaturale ef- da. Regula secun-
ficiendum,

Concil. Senon. faciendum, necessarium est, ut sit actu praeuentus per auxilium proximè sufficiens ad talē actum faciendum: vnde concordia inter necessitatem auxilij sufficientis, & libertatem hominis ad supernaturalem actum faciendum, in hoc posita est, quod ubique, & quoties necessaria est homini tam plena, & proxima libertas, illi etiam datur actu auxilium sic sufficiens. Hanc regulam sumo ex Concilio Senonensi, in decretis fidei cap. 15. dicente, *Nec tamen tantum gratia necessitate libere praedicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, &c.* Ratio vero regula est supra tacta quia auxilium sufficientis dat posse facere actus supernaturales; ergo sine illo auxilio non est potestas ad faciendum; ergo nec libertas; ergo seruata proportione sine auxilio proximè sufficiente, non est proxima potestas, nec libertas ad cundem effectum. Nam in his necesse est proportionem seruari, quia sine potestate non est libertas, nec sine auxilio sufficienti potestas: vnde fit ut homo non excitatus, nec praeuentus actu à Deo, in eo statu non sit proximè, seu integrè liber ad actum supernaturalem efficiendum, quia non est proximè potens: non enim potest esse maior libertas, quam potestas, ut in prolegomeno primo fuse declaratum est. Quod autem non sit proximè potens, patet, quia non habet formam, per quam constituitur proximè potens: sicut aqua nondum calida non potest dici proximè potens ad calefaciendum, iam vero calefacta rectè dicitur proximè sufficientis; ita ergo est voluntas nondum excitata, nec peruenta per gratiam.

Instantia.

Augustin.

Dices: ergo homo natura sua antequam gratiam aliquam recipiat, non habet liberum arbitrium ad opera supernaturalia, seu pietatis, consequens videtur omnino falsum: ergo non est necessarium auxilium sufficientis gratiae ad libertatem arbitrij. Sequela clara est, quia si gratia sufficientis est veluti forma constituens hominem liberum ad supernaturalia opera facienda, certè ante illam formam non habet libertatem ad illa opera. Falsitas autem consequentis probatur, tum ex Augustino libro de spiritu. & liter. cap. 33 dicente voluntatem natura sua esse vim medianam ad fidem, & infidelitatem, tum etiam, quia libertas arbitrij non potest dari per formam extrinsecam, alias brutum posset per supernaturalem aliquam formam libertatem operandi accipere: tum præterea, quia alias homo non peccando amitteret liberum arbitrium, quia gratiam amittit, imò quoties à Deo non actu excitatur, careret libertatem ad actus supernaturales efficiendum, quod videtur absurdum.

13. Respondeo triplicem libertatem in homine posse distingui in ordine ad supernaturalia opera, scilicet omnino remotam, seu remotissimam, partim remotam, partim proximam, & simpliciter proximam. Omnino remotam, & quasi fundamentalē voco illam, quae est in homine ex conditione naturae suae, eo ipso quod propter rationis usum habet voluntatem, quae sit domina suorum actuum, & indifferens ad volendum, vel nolendum, seu non volendum. nam ratione huius proprietatis naturalis est capax elevationis ad supernaturales actus modo etiam rationali, & libero efficiendos, sicut dixit Augustinus libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 5. *Possit habere fidem, sicut possit habere charitatem, natura est hominum: habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem gratia, est fidelium.* Et hoc etiam ostendunt rationes factae in præcedenti obiectione ad probandum falsitatem consequentis, quod quidem.

A intellectum de libertate hac radicali, & remotissima falsum est, sed in eo sensu non sequitur ex regula, ut dicemus. Hæc autem libertas naturalis in ordine ad supernaturalia opera in duobus consistit. Primo in virtute quasi generali intelligendi, amandi, & liberè operandi, nam illa vis ratione sui generis est inchoata quædam potestas actua saltem obedientialis ad intelligendum, amandum, & liberè operandum supernaturaliter. Secundo consistit in capacitate etiam obedientiali passiva recipiendi supernaturales vires, & auxilia, quibus illa vis compleri possit ad liberè operandum in supernaturali ordine. Vnde etiam constat cur hanc libertatem remotissimam appellemus, nimurum quia partim consistit in capacitate passiva, quæ est valde remota respectu liberi usus, qui est proprius virtutis actiuæ, partim consistit in via actiuæ, quæ vt est ad agendum tales actus, est omnino remota, & obedientialis, solumque inchoata, & quasi partialis, licet ad agendum semper sit per se sufficiens. Vnde fit libertatem quoad hunc infimum gradum, non pendere ex aliqua gratia actu collata, sed tantum ex possibilitate gratiae. Et ideo hæc libertas omnium hominum est, licet non omnium sit gratia, sicut Augustinus dicto cap. 5. de Prædestinatione Sanctorum dixit, *Non omnium est fides, cum posse habere fides sit omnium.*

C Remotam libertatem ad opera supernaturalia, & quasi mixta appello illam, quæ præter innatam, & radicalem vim rationis, & voluntatis, iam est aliquo modo completa per aliquod supernaturale auxilium in ordine ad aliquem actum supernaturalem, saltem imperfectum, nondum tamen in ordine ad actu perfectum, respectu cuius dicitur illa libertas remota, quia nondum includit totam virtutem actiuam supernaturalem ad talē actum proximè necessariam. Est tamen minus remota, quam præcedens, tum quia iam includit aliquam virtutem actiuam in ordine supernaturali: tum etiam, quia in priori statu remotissimæ libertatis reliqua necessaria ad usum talis potestatis solum sunt in capacitate passiva hominis, & ex vi illius libertatis non potest homini imputari, quod illa habeat, vel non habeat, sed tantum voluntati Dei. At vero in secundo statu remotæ libertatis iam est aliquo modo in potestate actiuæ hominis comparare, vel impetrare id, quod ad proximam libertatem sibi deest, ideoque potest illi imputari, si illud non habuerit, ut potest si non bene vtratur illo priori auxilio iam recepto. Est igitur minus remota, magisque propria libertas: si quis autem attente consideret, quæ in superioribus diximus, facile intelliget hanc libertatem remotam respectu alius actus semper esse proximam respectu alterius, qui sit via ad obtinendum maiorem vim efficiendi ulteriorem actum, quia donec aliquis actus liber sit hoc modo in proxima potestate actiuæ hominis, semper est in potestate merè receptiuæ integræ libertatis, saltem ex parte, & inde semper est in actu remotissimæ libertatis. Ergo tunc solum dici potest habere aliquem actum in sua potestate libera saltem remotè, quando proximè habet in eadem libertate alium actum, qui sit via ad ulteriorem.

E Proxima ergo libertas simpliciter ad supernaturalem actum erit, quando homo habuerit in se receptam vel aliquo modo ^{libertas pro} in manu sua positam totam gratiam necessariam, & sufficientem ad efficiendum talē actum, si velit. Quod enim talis status sit proximæ libertatis manifestum est, quia

quia nihil est amplius, quod expectetur; & quia tunc iam est potentia complete disposita cum omnibus requisitis ad agendum. Quod vero ad hunc statum tota illa gratia sit necessaria, ex ipsa definitione potentiae liberæ ostendi potest, talis enim esse debet ut positis omnibus requisitis ad agendum, possit, agere, vel non agere. Item quia si cum tota illa gratia nondum voluntas habet simpliciter posse operari talem actum; ergo nec habet proximam ad illum libertatem. Et de hac potestate intelligendum est, quod dixit Augustinus lib. i. Retract. cap. 22. In potestate hominis est mutare in melius vitam, sed illa potestas nulla est, (vtrique completere, & proxime,) nisi detur à Deo, de quo scriptum est: Dedit eis potestatem filios Dei fieri. & de eadem libertate proxima intelligendum, quod idem Augustinus alibi dicit, liberum arbitrium ad amandum Deum, peccati granditate perdidimus. utique quo ad proximam potestatem, quæ est per gratiam, & auxilium, cuius indigni per peccatum facti sumus, nisi per Christum fuisse reparatum. Et ideo libro de Gratia Christi cap. 50. non amissam potestatem, sed infirmam, & eneruem factam esse per peccatum naturalem possibilitatem, dicit ex sententia Ambrosij. Et

A *hoc est (inquit Augustinus) per peccatum vitata natura, cui sola per mediatorem Dei, & hominum, & omnipotentem medium diuinum subuenit gratia.*

De hac ergo proxima libertate procedit regula posita, & contra illam sic intellectam non procedit obiectio, ut facilè ex dictis patet: distinguitur ergo sequela; nam si intelligatur de libero arbitrio remotissimo, & radicali, negatur sequela, si de proximo, conceditur, nec contra hunc sensum procedunt rationes, quibus falsitas consequentis probatur. nam Augustinus dicto loco de spirit. & lit. loquitur de virtute remota, & radicali liberæ arbitrij, & hæc eadem non potest dari per formam extrinsecam: potest autem compleri, & in perfecta potestate constitui, & quia bruta omnino carent hac libertate etiam remotissima, ideo non sunt gratiæ capacia: per peccatum item non perditur radicalis libertas, perdi autem potest proxima potestas, quatenus perditur gratia, & posset tolli omne auxilium gratiæ, si dignitas peccati consideretur: de facto autem non priuat homo omnibus auxilijs gratiæ propter peccatum, & ideo proximam libertatem ad piè operandum non amittit.

16.

LIBER QVINTVS DE AVXILIO EFFICACI GRATIÆ DEI.

P R A E L V D I V M .

DN libri præcedentis initio præmisimus partitionem actualis auxilij Dei in sufficiens, & efficax, primumque illius diuisionis membrum per totum illum librum prosequi sumus: nunc de altero membro dicendum supereft; in eo enim explicando præcipue videtur Augustinus in suis libris contra Pelagianos, eorumque reliquias laborasse, & in hoc tempore exacta eius disputatio, & cognitio valde necessaria est, ad medianam veritatis viam ita tenendam, vt nec ad Pelagianam impietatem beneficium huius gratiæ non agnoscentem, nec ad extremam Caluini insaniam, libertatem arbitrij specie recognoscendi gratiæ efficaciam, negantem declinemus. Quod quia obscurum, & difficillimum est, magna est his temporibus inter Catholicos Doctores controuersia, quam ea moderatione tractare curabimus, vt sine villa nota, aut censura opinionis alicuius, quid verum, & definitionibus Conciliorum, & doctrinæ Augustini magis consentaneum esse nobis videtur, simpliciter proponamus: quamquam enim ad veritatem, quam credimus, persuadendam, sæpe necessarium futurum fit, quid periculi declinandi in hunc, vel illum errorem in sententia contraria esse possit, vel appareat, per vrgentes rationes, & illationes iudicare, nunquam tamen intentionis nostræ erat, notam, vel infamiam talis erroris alicui opinioni Catholicorum Doctorum inurere, sed solùm vim, & efficaciam rationum ostendere, obsequentes in omnibus Sedis Apostolicæ iussionibus, quibus in hac maximè controuersia omnis verborum, non tantum à censuris, & contumelijs, verùm etiam ab omni verborum

A amaritudine, & aculeo abstinere omnibus commendatum est, & nouissimè à Sanctissimo Domino nostro Paulo V.

C A P V T I.

*Quotuplex sit auxilium
efficax.*

Quod ad nomen attinet, in libro prædenti capite primo ambiguitatem vocis abstulimus, quia interdum vox *efficax*, solam potentiale, (vt ita dicam,) efficaciam significat, quæ interdum esse potest in habitu, vel auxilio potentia liberæ, etiamsi de facto effectum non consequatur, seu operetur, in quo sensu etiam auxilium sufficiens est efficax, propriè tamen in praesenti materia significat vox illa talem auxilij efficaciam, quæ ab actione, seu effectu non separatur, sed infallibiliter habet illum coniunctum. Et fortasse hæc ratione aliqui distinxerunt auxilium efficax in actu primo, & in actu secundo: nam in priori significatione efficacitas illa de se in solo actu primo sufficientem vim actiuam habente saluatur, & ideo talis virtus, vel auxilium dicitur efficax in actu primo; in altera vero significatione actus primus non separatur à secundo, & ideo dici etiam potest auxilium efficax in actu secundo: non quia auxilium efficax formaliter, & per se sit semper actus secundus, non est enim hoc necessarium, vt videbimus, sed quia vel est actus secundus, vel faltem non est sine actu secundo, seu semper est in actu secundo. In quo sensu diuiso non est cur reiciatur, procedit tamen ex dicta vocis æquiuocatione, qua sublata, non est in illo sensu necessaria, quia auxilium efficax absolute dictum, & à sufficiente condistinctum, semper est in actu secundo; in alio vero sensu, utilis erit, vt mox dicam: quod autem aliquod detur auxilium efficax talem habens efficacitatem, in dicto cap. i. præcedentis libri probatum est, quod hic

Ratio nomi-
nis.

hic repetere non est necessarium. Ut autem varias, & grauissimas difficultates, quæ in hoc auxilio explicando occurruunt, quid nimurum sit, quomodo detur, & cum libertate arbitrij in concordiam redigatur, & similes, distinctius tractemus, opera premium erit alias diuisiones huius auxilij in hoc capite præmittere, quæ non paruam lucem afferent, nam occasionem præbebunt ad explicandos terminos, quibus in sequentibus vtendum nobis est.

Secundò ergo diuiditur auxilium efficax in excitans, & adiuuans: non tamen omnes hanc diuisionem admittunt, putant enim non dari auxilium excitans, quod intragradum, & latitudinem excitantis efficax fit. Nos autem contrarium de *excitante*

ostendemus in capite quinto, & ideo nunc de hac diuisione sub his terminis nihil amplius dicemus; sub alijs verò terminis universaliibus facilius recipietur diuisionis, nimirum ut auxilium efficax quoddam sit concomitans, & aliud præueniens. quam diuisionem sub his terminis tradit Ledesma tract. de Auxiliis quest. I. in principio, notabil. vlt. dicitque esse communem eorum auctorum, qui physicam prædeterminationem defendunt, & licet in fine promittat in toto illo tractatu explicare, an diuisionis sit bona, id planè intelligit ex parte membra posterioris de Auxilio præueniente; sed ex ea etiam parte nos de diuisione non dubitamus, licet de illo auxilio præueniente quale sit, inter nos sit controversia. Quod adeò constanter asserui libro tertio de Auxiliis capite tertio, vt in fine illius capititis dixerim, auxilium concomitans non propriè dici efficax, quia non tam est effectuum, quam ipsa effectio: sed quidquid sit de illa rigorosa proprietate, certum est eo modo, quo illud est auxilium, & semper ac infallibiliter habet effectum coniunctum, esse auxilium efficax iuxta descriptionem auxilij efficacis in principio positam, quam etiam dictus auctor supponit. De alio vero membro auxilij præuij efficacis id satis probauimus in dicto capite I. præcedentis libri. Inter hæc autem duo auxilia, præueniens antecedit actionem voluntatis saltem ordine naturæ, & vt aliquale principium eius, & proinde est in re aliquo modo ab ipsa distingutum: concomitans verò pro vt à præueniente distinguitur, non est aliquid in re distingutum ab actione voluntatis, sed in ipsa imbibitur; vnde non est principium eius, sed est ipse concursus, vel influxus actualis gratiæ imbibitus in ipso. Atque hinc sit, vt notior multo sit efficacia auxilij concomitantis, quam præuenientis, quia concomitans physicè connectitur cum actu voluntatis, tamquam via cum termino, à quo est physicè inseparabilis, etiam de absoluta Dei potentia, & ideo tale auxilium rectè dicitur efficax in actu secundo. Auxilium autem præueniens comparatur ad actum voluntatis tamquam causa ad effectum, vel vt principium ad actionem, cum qua infallibiliter connectitur: nam hoc habere debet, vt sit efficax, & ideo hæc efficacitas rectè potest vocari in actu primo, non quia separetur in re à secundo, sed quia, pro vt natura, & ordine causalitatis antecedit, in ipso actu primo inuenitur. Et ideo hoc auxilium efficax præueniens prædeterminans solet à mul-

*D*itis appellari, quia efficaciter determinat voluntatem liberam ad consensum. De hoc ergo auxilio prævio efficaci, seu in actu primo est præcipua controværia: nam, vt dixi, in altero auxilio concomitante aliqua efficacia proportionalis, vtique concomitans nota est, vt dixi, & facilem habet concordiam cum libero arbitrio, quia non includit suppositionem antecedentem, sed subsequentem: nihilominus tamen etiam in illo habet peculiarem difficultatem, an possit habere rationem prædeterminantis auxilij, & ideo de dupliciti prædeterminatione in actu primo, & in actu secundo, seu per auxilium præueniens, vel concomitans nobis disputandum erit.

Tertiò diuidi potest auxilium efficax in simultaneum, & præcedens, seu prius. Alia in simul: quæ quidem diuisione cum præcedenti in re taneam, & conuertitur, nam auxilium concomitans præcedens, seu simultaneum est, prærium verò, seu præviens auxilium est prius, seu præcedens.

Per has ergo posteriores voces insinuantur singulae proprietates vtriusque membra præcedentis diuisionis, & ad illas, vocesque ipsas explicandas hanc diuisionem addidimus. In qua primum aduertimus, cùm termini illi *simultanei*, vel *prioris*, sint relatiui, comparari posse, vel ad terminum, seu effectum, qui per talia auxilia fit, vel ad influxum liberi arbitrij comparatum cum auxilio Dei. Non sunt ergo accipienda illa membra per comparationem ad terminum, vel effectum auxilij, sed per comparationem ad influxum liberi arbitrij. Nam respectu termini, seu effectus vtrumque auxilium tam concomitans, quam præueniens est simul tempore, quia ille effectus in momento fit, & de ratione auxilij efficacis est, vt ab illo non separatur, sed eum infallibiliter inducat, vt supponimus. Vtrumque item auxilium est prius natura ipso effectu, vnum tamquam actio suo termino, aliud tamquam causa suo effectu. Comparantur ergo ad influxum liberi arbitrij, vnde etiam necesse est, vt secundum naturæ ordinem, & non in duratione sola comparentur. Nam quo ad tempus omne auxilium efficax vt efficax est simul tempore cum cooperatione liberi arbitrij, quia de concomitante, id est per se manifestum, cùm sit concursus ad ipsummet actum liberi arbitrij: de præueniente autem patet ex ratione proximè facta, quia auxilium efficax etiam præueniens est infallibiliter coniunctum cum suo effectu; sed ille effectus non fit sine cooperatione nostra, vt supponimus; ergo sicut illud auxilium est simul tempore cum suo effectu, ita etiam cum voluntatis influxu: igitur diuisionis intelligitur secundum ordinem naturæ. Nam auxilium efficax *simultaneum*, dicitur illud quod est prius natura, & in hoc sensu loquantur necesse est Scriptores moderni, qui iam nobiscum admittunt auxilium simultaneum, & in hoc illud distinguunt à prævio, quod dicunt esse prius. Nam cùm hoc secundum non potuerint intelligere de prioritate temporis, sed naturæ, (vt ipsimet declarant, quia alias destruerent efficaciam talis auxilij,) necesse est vt illud primum intelligent etiam de simultate naturæ. Ratio autem clara est, quia auxilium concomitans, & influxus liberi arbitrij, non comparantur inter

*E*e se

se tamquam causa, & effectus, nec distinguiuntur in re ipsa, sed tantum ratione, & ideo dictum naturae ordinem inter se non habent; auxilium autem praeium est causa liberæ nostræ cooperationis, & ideo est prius natura, quam illa.

Vnde obiter intelligitur comparando inter se hæc duo auxilia comitans, & præmium, seu simulaneum, & præcedens, simul tempore esse, præium tamen esse prius natura, quam concomitans. Primum patet, quia auxilium præium est simul tempore cum nostra cooperatione, vt probatum est: sed auxilium comitans est etiam simul tempore cum nostra cooperatione: ergo de primo ad ultimum etiam illa duo auxilia sunt simul tempore inter se. Secundum item probatur, tum quia præium auxilium est prius natura, quam nostra cooperatio, vt dictum est; ergo etiam prius quam auxilium comitans. Probatur consequentia, tum quia auxilium concomitans, & nostra cooperatio sunt simul natura: tum quia auxilium præium comparatur ad comitans tamquam principium ad actionem: nam actualis influxus gratiae manat à principio gratiae tamquam actio eius, sed principium esse prius natura sua actione, per se patet; ergo auxilium præium efficax, & prius natura comitante. Ex quo etiam intelligitur hæc duo auxilia non dici efficacia, quia aliquod earum solum, & per se spectatum satis sit ad inducendum effectum, sed quia unumquodque earum est efficax in suo ordine, & non separatur ab effectu, quamvis necesse sit ambo conjungi, quia nec principium agit sine actu, neque actio esse potest nisi à principio, & ita ut actus nostræ voluntatis fiat, necesse est ut ab aliquo principio gratiae efficaci, & per actualem, ac proinde efficacem influxum fiat.

^{4.}
Dividitur auxilium efficax ex parte termini, propter quem datur.

Quarto potest iuxta dicta diuidi auxilium efficax ex parte termini proximi, propter quem datur; nam quoddam est proxime efficax respectu motuum excitantis gratiae, aliud est efficax respectu propriorum actuum humanorum gratiae cooperantis. De hoc posteriori membro propriè intelligitur doctrina de gratia efficaci ab Augustino tradita, & à Theologis ventilata, & in eodem sensu proprio de illo agimus in toto hoc libro: tamen quia membrum etiam primum in bono sensu verum est, ideo breuiter est explicandum. Diximus enim in libro tertio motus gratiae excitantis supernaturales esse, & fieri effectiuè à nostris potentijs. Hinc ergo aperte sequitur indigere nostras potentias auxilio supernaturali gratiae ad illos actus efficiendos, quia nihil supernaturale possunt nostræ potentiae facere suis viribus naturalibus cum solo concurso naturali, quod est per se notum si termini intelligentur. Et aquæ procedit, siue actus liberè, siue necessariò fiant, quia supernaturale auxilium non tantum requiritur propter libertatem, sed maximè propter supernaturalitatem actus. Ergo licet motus gratiae excitantis sint necessarij ad efficiendos illos, est nobis necessarium auxilium supernaturale: illud autem auxilium respectu talis motus efficax est, quia nunquam separatur à tali actu, quod tantum diximus esse de ratione auxiliij efficacis, supposita genericâ ratione auxiliij. Assumptum probatur, quia vel talis motus in nobis

A fit, vel non fit: si non fit, nullum auxilium ad illum efficiendum nobis datur, quia motus auxiliij excitantis ex genere suo est primum gratiae supernaturalis donum, vt libro tertio vidimus. Si vero fit in nobis talis motus, à nobis etiam saltem ex necessitate operantibus fit; ergo auxilium, quod tunc nobis datur, non separatur à suo effectu. Imò hæc efficacitas facilius intelligitur in auxilio ad hos actus, quia cùm illi non sint liberi, optimè habere possunt causam ita efficacem, vt illi resisti non possit quoad tales motus, ac subinde potest esse efficax physicè, & cum absoluta necessitate, quia non efficax actus liberi, sed necessarij.

B Ex hac doctrina inferunt aliqui, auxilium sufficiens ad unum actum supernaturali, semper esse efficax respectu alterius. Ita tenet Medina 1. 2. quæst. 109. artic. 10. in ultimis dubitationibus ad 1. sequitur Aluarez disputat. 87. numer. 12. & tota disputat. 80. Ratio in summa est,

Inferatur auxilium sufficiens ad unum efficiens respectu alterius.

Ex quo etiam intelligitur hæc duo auxilia non dici efficacia, quia aliquod earum solum, & per se spectatum satis sit ad inducendum effectum, sed quia unumquodque earum est efficax in suo ordine, & non separatur ab effectu, quamvis necesse sit ambo conjungi, quia nec principium agit sine actu, neque actio esse potest nisi à principio, & ita ut actus nostræ voluntatis fiat, necesse est ut ab aliquo principio gratiae efficaci, & per actualem, ac proinde efficacem influxum fiat.

C C

Quarto potest iuxta dicta diuidi auxilium efficax ex parte termini proximi, propter quem datur; nam quoddam est proxime efficax respectu motuum excitantis gratiae, aliud est efficax respectu propriorum actuum humanorum gratiae cooperantis. De hoc posteriori membro propriè intelligitur doctrina de gratia efficaci ab Augustino tradita, & à Theologis ventilata, & in eodem sensu proprio de illo agimus in toto hoc libro: tamen quia membrum etiam primum in bono sensu verum est, ideo breuiter est explicandum. Diximus enim in libro tertio motus gratiae excitantis supernaturales esse, & fieri effectiuè à nostris potentijs. Hinc ergo aperte sequitur indigere nostras potentias auxilio supernaturali gratiae ad illos actus efficiendos, quia nihil supernaturale possunt nostræ potentiae facere suis viribus naturalibus cum solo concurso naturali, quod est per se notum si termini intelligentur. Et aquæ procedit, siue actus liberè, siue necessariò fiant, quia supernaturale auxilium non tantum requiritur propter libertatem, sed maximè propter supernaturalitatem actus. Ergo licet motus gratiae excitantis sint necessarij ad efficiendos illos, est nobis necessarium auxilium supernaturale: illud autem auxilium respectu talis motus efficax est, quia nunquam separatur à tali actu, quod tantum diximus esse de ratione auxiliij efficacis, supposita genericâ ratione auxiliij. Assumptum probatur, quia vel talis motus in nobis

D D

non est omnem gratiam sufficientem esse efficacem quoad aliquem actum, vel effectum ab ipsa distinctum. Probatur primo ex Scriptura, 2. Corinth. 6. Exhortatur ne in vacuum gratiam Dei recipiat. quæ exhortatio supponit posse gratiam Dei ex se sufficientem ex parte hominis vacuum reddi: vnde 1. Corinth. 15. de se ait idem Apostolus, Gratia 1. Corinth. 15. eius in me vacua non fuit, & Proverb. 1. Proverb. 15. abs-

E E

Veruntamen in hoc sensu necessarium non est omnem gratiam sufficientem esse efficacem quoad aliquem actum, vel effectum ab ipsa distinctum. Probatur primo ex Scriptura, 2. Corinth. 6. Exhortatur ne in vacuum gratiam Dei recipiat. quæ exhortatio supponit posse gratiam Dei ex se sufficientem ex parte hominis vacuum vacuum reddi: vnde 1. Corinth. 15. de se ait idem Apostolus, Gratia 1. Corinth. 15. eius in me vacua non fuit, & Proverb. 1. Proverb. 15. abs-

6.

2. Cor. 6.

1. Corinth. 15.

1. Proverb. 15.

1. Proverb. 15.

abolutè dicitur, *Vocavi, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexitis omne consilium meum, & increpationem meam neglexiſtis.* quæ verba aperte significant posse hominem à Deo vocatum interius, omnino excitationem obijcere, ita ut nullum, vel minimum effectum in illo habeat, præter ipsam excitationem, quæ à vocatione non distinguitur; ratio autem est, quia *vocatio interior, etiamſi sit proximè sufficiens ad aliquem actum, non imponit necessitatē, nec determinat voluntatem ad illum, vt inſra videbimus: potest ergo voluntas (vt Concilium Tridentinum docet,) pro inata libertate illam abijcere, vtique omnino, & in nullo illo consentiendo, quia eadem ratio est de toto effectu libero, siue perfecto, siue imperfecto: & confirmatur inductione: nam potest quis interius vocari ad fidem, & nullam voluntatem credendi liberam, vel perfectam, vel imperfectam habere, & vocari ad pœnitentiam, & non habere contritionem, nec attritionem, & sic de alijs. Neque hoc est contra efficaciam verbi diuini interni, (etiamſi dedimus illo intelligi testimonium Isaiae, quod nunc expendere non est necesse,) quia Deus ipse vult permettere homini, vt sua libertate vtratur, eique omnino refistat, si velit.*

7. Fatemur tamen interdum fieri posse, vt gratia efficax, ad vnum actum liberum esse dispositionem aliquo modo ad alium meliorem, sit gratia tantum sufficiens ad illum meliorem: si tamen recte consideretur, non est gratia sufficiens proximè, sed remotè, nam *vocatio ad attritionem, etiamſi sit congrua, & efficax ad attritionem ipsam, non est proximè sufficiens ad contritionem, sed indiget homo attritus noua vocatione, & excitatione interna perfectioni ad contritionem: tamen quia per attritionem se disponit ad illam, eamque aliquo modo mereri potest, seu impetrare, ideo *vocatio congrua ad attritionem dici potest remotè sufficiens ad contritionem.* Et hinc fieri potest vt *vocatio, quæ postea datur ad contritionem, non sit congrua, seu efficax, quia hæc non semper impetratur per attritionem, sed est nouum beneficium Dei merè gratuitum, idèoque optimè potest vocatio efficax, ad attritionem esse tantum remotè sufficiens ad contritionem, idemque est de similibus. Denique inter ipsos etiam motus gratiæ excitantis fieri potest, vt unus excite alium, vt fortis representatio pœnarum inferni excitat timorem indeliberatum, & illustratio circa excellentiam gloriæ excitat motum desiderij, &c. & tunc auxilium proximè efficiens primum actum, dici potest causa secundi, non proxima, sed remota in genere propriæ cause efficientis physicè; tamen eo modo, quo est causa, semper est efficax, & non tantum sufficiens, quia cùm isti motus non sint liberi, sed necessarij, nunquam illud auxilium est sine vtroque effectu, quia actus secundus ex primo naturaliter consequitur, absque deliberatione voluntatis, vt supponitur.**

8. Quintò diuidi potest auxilium efficax in physicè, & moraliter efficax. Duobus auxiliis efficax autem modis possunt hæc verba physicè, & in physicè, & moraliter in praesenti accipi, & applicari, scilicet, vel vt significant diuersos modos

A causandi, quos suprà in auxilijs gratiæ respectu liberi consensus distinximus; vel vt significare possunt connexionem gratiæ efficacis cum libero eius effectu, quæ interdum potest esse moralis, interdum vero physica. Et vroque modo possunt in praesenti verba illa accipi: & iuxta illos duos sensus hæc partitio in duas potest subdividi, & in hoc priori quidem sensu hæc quinta diuifio datur, & potest in primis applicari ad habitus gratiæ. Nam de illis docent omnes absque opinionum varietate, esse physica principia actuum gratiæ: nihilominus tamen omnes etiam fatentur, habitum non esse gratiam efficacem, sed tantum de se sufficientem in suo genere, quia non habet semper, & infallibiliter coniunctum actum, habitibus enim vtimur, cùm volumus. Solum lumen gloriæ posset dici gratia efficax, quia efficaciter, & ineuitabiliter inducit visionem, & consequenter etiam habitus charitatis in patria eamdem efficacitatem inducit. Veruntamen illa efficacitas non est circa actus liberos, conseruando libertatem eorum, sed inducendo necessitatem, & ideo non pertinet ad efficaciam gratiæ, de qua nos tractamus, sed dici potius debet efficacia gloriæ.

Nunc vero datur illa diuifio de auxilijs actualibus, de quibus agimus: nam inter hæc aliqua esse possunt, quæ licet moraliter tantum causent, efficacia nihilominus sunt, quia in illo suo causandi modo infallibiliter habent connexionem cum effectu, & hoc modo, (iuxta inſra dicenda,) *vocatio congrua, & in vniuersum auxilium excitans opportunum est auxilium efficax morale, quia eius causalitas solùm est moralis, vt libro tertio ostensum est: auxilium autem adiuuans actuale, seu per modum influxus, est etiam efficax, quia nunquam separatur à suo termino, & est physicum, quia suo modo physicè inducit effectum, quæ sunt clara iuxta principia auxiliij excitantis, & adiuuantis à nobis polita. Qui vero auxilio excitanti tribuunt causalitatem physicam in consensum, dicere consequenter possunt, illud esse interdum efficax in dicto sensu, idest, causando physicè, non excludendo moralem causalitatem, quia iuxta illam sententiam vtraque conuenit auxilio excitanti. Et ita iuxta eamdem sententiam non oportebit membra hæc distinguiri semper realiter, sed tantum formaliter ratione, seu consideratione, eodemque modo poterunt etiam gratiæ actualiter adiuuanti applicari. Alij vero, qui non ponunt auxilium efficax in motibus gratiæ excitantis, seu vocantis, neque in aliquo actu vitali nostro, sed in sola motione prævia à Deo indita, forte non admittent diuisionem hanc in dicto sensu, quia motionem illam non moraliter, sed physicè agentem inducunt, & sine illa aliam propriam efficacem gratiam non admittunt, quæ præueniens sit. Nam de concorrente, vt dixi, non controuertitur, præterquam quod illa eo modo quo causat efficaciter, & distinguitur ab excitante, & physicè inducit effectum, vt dictum est. Veruntamen de hac opinione, & eius fundamento in discursu huius libri tractandum est.*

Sexta igitur diuifio addi potest iuxta alium sensum prædictorum verborum. Auxilium enim gratiæ, tunc dicitur efficax,

vt suprà dixi, quando habet effectum liberi consensus infallibiliter coniunctum. Hæc ergo coniunctio duplicitate potest esse infallibilis, nimirum physicè, & moraliter. Physicam nunc voco coniunctionem, seu infallibilem consecutionem effectus, quoties adeò necessaria est, vt omnino repugnet, & contradictionem implicit à tali auxilio effectum separari, siue illa connexio fundetur in prævia causalitate physica, siue in morali congrua, siue in concomitante auxilio, & siue illa infallibilis consecutio sit ex natura rei, siue ex aliqua suppositione. Et hæc etiam dici potest efficacia simpliciter, id est, quæ nunquam deficit, nec deficere potest. Talem autem gratiam efficacem esse possibilem, ex dictis in capite primo libri præcedentis supponimus: qualis autem sit, & vnde oriatur illa connexio, in discursu huius libri videndum est. Moralem autem connexionem appello, quando ex circumstantijs, vel alijs causis concurrentibus semper sequitur talis effectus, quamvis consecutio talis, ac tanta non sit, vt ex aliquo intrinseco principio repugnet effectum non sequi. Sic enim tentatio vehemens in natura lapsa, & carente speciali Dei auxilio potest dici moraliter efficax ad trahendum hominem in prauum consensem; ergo multo magis potest auxilium gratiae esse moraliter efficax ad bonum consensem in nobis efficiendam. Vnde hæc moralis efficacitas comparata ad priorem, dici potest minor, & quodammodo secundum quid: ideoque in hoc genere efficacia moralis possunt esse gradus ad eum modum, quo in victoria gravis temptationis, vel obseruatione omnium præceptorum suprà libro primo id explicuimus. Nam interdum dici potest auxilium moraliter efficax, quia vt plurimum, ac ferè semper effectum inducit, licet interdum deficit, sicut dicitur morale periculum, in quo frequenter caditur, licet non semper accidat. Aliter verò cogitari potest auxilium efficax, quod nunquam omnino priuatur effectu, licet possit, quia nullam intrinsecam repugnantiam inuoluit. Non videtur enim dubium, quin appellatio auxilij efficacis omnem hanc amplitudinem, & varietatem admittat. An verò omnes hi modi auxilij efficacis in re ipsa dentur, in discursu huius libri tractandum est.

^{¶.} Septimò diuidi potest efficax auxilium. Ultima diuisio. in illud, quod de se est, & ex intrinseca, ac sola sua virtute est efficax, & illud, quod tantum in præscientia Dei est efficax, & sub illo respectu confertur: solet autem hæc diuisio propriè dari de auxilio efficaci prævio. Nam, vt dixi, in auxilio merè comitante non habet difficultatem efficacia, quia in illo virtute inuoluitur cooperatio liberi arbitrij. Vnde cum tale auxilium comitans sit ipsem fluxus actualis Dei in ipsum opus liberum, de se, & intrinsecè habet vt sit efficax, quia per se habet, vt non separatur à termino, non tamen propriè dicitur sola sua virtute esse efficax, nisi dictio sola, non excludat concomitantia, quia tale auxilium sine cooperatione liberi arbitrij efficax esse non potest, cùm sine illo neque esse possit: vnde etiam, fit vt secundum membrum diuisionis huic auxilio, prout in re ipsa dato, non rectè accommodetur, quia nunquam potest esse efficax in sola præscientia, cùm eo ipso quod datur, necessariò

A efficax sit dixi in re ipsa dato, quia si vt oblatum tantum consideretur, de se tantum est sufficiens, in præscientia potest esse efficax, vt postea videbimus.

Propriè verò data dicta distincio intelligitur de auxilio præueniente, quod à solo Deo sit in nobis sine nobis, quam partitionem nunc præmittimus, non ad probandam, vel reprobandam illam, hoc enim est ferè totum præsentis libri opus, sed ad terminos explicandos, quibus necessariò usuri sumus. Illud ergo auxilium dicitur de se efficax, quod positum in voluntate virtute sua facit illam ad consentire, determinando utique illam ad consensem, ita vt intrinsecè repugnet na-

B turæ talis auxilij esse in voluntate, & non sequi statim eiusdem voluntatis consensem, non ratione aliquius præscientie, vel alterius suppositionis, quæ liberum usum voluntatis humanæ inuoluit, sed ex connaturali modo agendi, & mouendi talis auxilij. Et ad explicandum hunc modum agendi, & mouendi voluntatem, solet hoc auxilium vocari prædeterminatio physica, quam vocem infra cap. 6. ex professo declarabimus. Auxilium autem præueniens efficax tantum in præscientia dicitur illud, quod positum in voluntate non habet vim ita determinandi illam ad unum, vt absolutè repugnet, posita illa motione, non sequi consensem. Fit autem tale auxilium efficax, quando in re habiturum est effectum, & Deus id præsciens ea intentione dat tale auxilium vt infallibiliter talem effectum simul conferat. Tunc enim tale auxilium, & in re ipsa efficax futurum est, quia non separabitur ab effectu, & datur vt efficax, quia sub illa habitudine, & intentione tribuitur; non videtur ergo dubium, quin vterque istorum modorum ad denominationem, vt veritatem auxilij efficacis sufficiat. An verà vterque sit possibilis, vel sufficiens ad efficaciam auxiliorum gratiae explicandam, vel ad saluandam ex una parte perfectam Dei prouidentiam, & prædestinationem, & ex alia humanam libertatem in operibus gratiae, hæc sunt à nobis in discursu huius libri declaraenda.

C

D

C A P V T II.

Vtrum auxilium efficax sit ad singulos actus pietatis necessarium, vel solùm ad aliquos, vel aliquam eorum multitudinem.

Hæc questio non habet locum in auxilio efficaci pure comitante, quia de illo certissimum est esse necessarium ad singulos actus, quia est ipse actualis influxus Dei in actum, sine quo impossibile est aliquem actum fieri, & illo posito impossibile est non fieri, quia est ipsa via, seu actio vt est à Deo: vnde si actus sit supernaturalis, necesse est talem influxum esse auxilium efficax gratiae: est ergo necessarium ad singulos actus pietatis. Et de hoc aliqui expoununt Augustinum libro de correptione, & gratia capite undecimo cùm dicit, dari nobis quoddam auxilium, quo voluntati, non

non tantum datur ut possit, si velit, sed etiam datur ipsum velle. Sed licet hoc verè dicatur de hoc auxilio, non hòc tantum intendit Augustinus, vt libro præcedenti cap. 1. ostendimus.

^{1.} Questio de auxilio efficaci preueniente. Questio ergo est de auxilio efficaci præueniente, quo Deus facit vt velimus, vel faciamus, iuxta modum loquendi Augustini libro de gratia, & libero arbitrio cap. 16. & 17. & sæpè alias fundatum in Scriptura, vt sæpè vidi-
mus, & dicemus iterum in c. 4. & in hoc sen-
su de auxilio efficaci tractabimus, ne declara-
tionem hanc sæpèi repetere necessarium sit.

^{2.} Responderat. Dixerunt ergo aliqui hoc auxilium efficax non esse necessarium, nec dari ad singulos actus supernaturales, sed ad duos tantum effectus, scilicet, vel ad diuturnam perseuerantiam in gratia, vel ad finalem pœnitentiam, quæ hominem in statu gratiae mori faciat. quam sententiam ex mente Augustini defendit modernus ille, qui controueriam hanc de auxilio efficaci componere voluit, & in eum finem libellum scriptis, in quo negat diuisi-
nem auxiliij sufficiens, & efficax, vt supra cap. 1. lib. 3. retuli. Ille enim non videtur negasse possibilitem auxiliij efficacis, ne omnino Augustinum negare videretur. Negavit ergo necessitatem auxiliij efficacis ad singulos actus, illamque ad illos duos effectus restrinxit, quia illos tantum de Augustini mente esse credidit. quod potest suaderi primò ex eodem Augustino de corrept. & grat. cap. 11. & 12. vbi hanc differentiam constituit inter hominem lapsum, & Adamum in statu innocentiae, quod huic datum est auxilium, quo posset perseuerare si vellet, non verò quo perseueraret: nunc autem datur hominibus lapsis, & electis, non solum ut possint, sed etiam ut perseuerent. Et hoc auxilium significat in hoc statu esse maximè necessarium, propter difficultatem bene operandi in illo contractam ex peccato originali. Hinc ergo colligi videtur, hanc necessitatem talis auxiliij efficacis propriam, & peculiarem esse ad perseuerandum, quia in illo cernitur specialis difficultas, quæ in singulis actibus non inuenitur. Secundò inde sequitur, adæquatam rationem ponendi hoc auxilium esse infirmitatem hominis, & alios defectus contractos ex peccato originali, nam inde oritur difficultas perseuerandi. Tertiò argumentatur, quia secundùm Augustinum auxilium efficax solis prædestinatis datur; ergo tantum datur ad illos effectus, qui sunt proprii prædestinatorum: hi autem sunt perseuerantia in gratia, & pœnitentia finalis; ergo ad hos tantum effectus est necessarium hoc auxilium. Illatio est evidens. Assumptum autem videtur planè doceri ab Augustino dicto loco de corrept. & grat. cap. 7. vñque ad 12. & dicta q. 2. ad Simplic. & de prædest. Sanctor. cap. 8. & 16. de bon. perseu. cap. 8. & 14. lib. de Grat. Christi cap. 12. & lib. 1. cont. duas epist. Pelagianorum cap. 9. & 20. His enim locis ait auxilium efficax esse illud, quod datur secundum propositum miserentis Dei, & his dari qui sunt electi, & à massa perditionis discreti, & similia, quibus significat, illud propositum ex quo datur auxilium efficax, non esse nisi efficacem electionem ad gloriam, quæ est propria prædestinatorum, ac proinde auxilium efficax esse proprium illorum. Quartò possumus argumentari, quia si auxilium efficax esset ad singulos actus necessarium, tot multiplicanda essent auxilia efficacia, quot essent actus supernaturales specie distincti, quia principia distinguuntur per actus: & auxilium efficax datur, vt principium sui actus. Consequens

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A autem videtur absurdum; quid enim necesse est tot multiplicare auxiliorum species?

Nihilominus contraria sententia tamquam omnino vera tenenda est, ac dicendum gratiam efficacem dari, & requiri ad omnes, & singulos actus supernaturales, qui ab hominibus fiunt. Probatur primò ex sententia Augustini, qui simul adducit, & interpretatur Scripturas, ex quibus haec veritas colligitur. Primò igitur Augustinus loquens in particulari de fidei actu, vel de actu dilectionis, aut pœnitentiae, dicit, non fieri à nobis sine interna, & secreta, vel alta, & occulta vocatione Dei. quibus verbis solet ipse gratiam efficacem significare. Est autem eadem ratio de his, & ceteris actibus; ergo ad omnes, & singulos necessaria est. Maior constabit facilè legenti epistolas 105. 106. & Ex Scriptura 107. Augustini, & quæstionem 2. ad Simplicianum sæpè citatam, & quæstionem 68. in libro octogintatrium quæstionum. Secundò quod Christus dixit Ioann. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* vbi Augustinus interpretatur de tractu per gratiam efficacem, & tamen illud non intelligitur de sola perseuerantia, sed etiam de tractu ad fidem, vel ad pœnitentiam: vtrumque constat ex eodem Augustino super eumdem locum, & 5. contra Julian. cap. 5. & de prædestinatione Sanctorum cap. 8. & 11. Et idem habet Fulgentius libro primo ad Monum cap. 8. & 14. vbi eodem modo exponit illas locutiones Scripturæ, faciam ut facias, &c. Ezechiel. 36. vbi non tantum dicitur, faciam ut perseueretis, & ad idem facit, quod Paulus ait, *Deum operari in nobis vel le.* Volumus enim quoties sanctè operamur, & non tantum cùm perseueramus. Tertiò idem gratiae efficaci tribuit Augustinus, quod præparat voluntatem hominis ad bene operandum, quæ præparatio in singulis actibus est necessaria, iuxta illud, *Præparatur voluntas à Domino*, quod ita exponit Concilium Araulicanum can. 4. Assumptum constat ex Augustino in locis citatis, & 1. Retract. cap. 23. & 24. & libro de gratia, & libero arbitrio cap. 16. & 20. Et tandem in idem redit, quod alijs locis ait, *Deum per hanc gratiam ita mouere sensum, ut accommodet assensum, ut ex eisdem locis constare potest,* & libro secundo contra das epist. Pelagian. cap. 9. Quod autem homo accommodet assensum ad singulos actus, necessarium est; ergo gratia efficax, iuxta mentem Augustini in Scriptura fundatam, ad singulos actus necessaria est. Quod etiam confirmat sententia illa Augustini posita in Concilio Arauliano cap. 20. *Multa sunt in homine bona, quæ non facit homo; nullum verò bonum facit homo, quod non præstat Deus, ut faciat homo, per gratiam enim efficacem hoc præstat Deus, ut ex alijs locis ostensum est.*

Secundò simpliciter ostenditur ratione, quia quoties homo operatur aliquem actum supernaturalem, supponitur in illo gratia præueniens data ad illum effectum, ut constat ex Trid. sess. 6. can. 3. & 4. sed talis gratia consequitur effectum in eo, qui operatur; ergo est gratia efficax; ergo repugnat operari quemcumque huiusmodi actum in particulari, quin à gratia efficaci procedat. quæ ratio generaliter procedit in singulis. Sed responderi potest inde solum probari, esse necessariam gratiam efficacem concomitantem, à qua velut extrinsecè auxilium præueniens denominatur efficax, quod alij non negabunt: sed contra hoc obstant dicta in cap. 1. huius, & præ-

Ee 3 ceden-

^{3:} Contrarium verius.

Probatur 1. ex August.

Augustin.

Fulgent.

Ezechiel. 36.

Philipp. 2.

Concil. Araul. August.

Gratia efficax ad singulos actus necessaria est.

Ostenditur ratione. Concil. Trid.

cedentis libri, vbi ostendimus gratiam efficacem esse etiam præuenientem. Et in præsenti probari potest in omni sententia, vel modo explicandi huiusmodi gratiam, non enim potest una, & eadem ratio reddi in omni opinione. Qui ergo constituant efficaciam gratiae in prædeterminatione physica, requirunt illam propter concursum causæ primæ cum secunda, vel propter indifferentiam voluntatis, vel propter excellentiam actuum supernaturalium: omnes autem haec rationes habent locum in omnibus, & singulis actibus pietatis; ergo iuxta illam sententiam, necessarium dicendum est huiusmodi gratiam efficacem esse necessariam ad omnes, & singulos actus, & ita fatentur consequenter auctores illius sententia.

5.
Instantia.

At vero si gratia efficax in vocatione congrua constituatur, etiam inuenietur necessaria ad actus singulos, quamvis ex diuerso principio, & fundamento; præcipue enim fundanda est haec necessitas in modo operandi Dei, & in magna perfectione prouidentiae eius, præfertim in his supernaturalibus, & quæ ad salutem hominem spectant. Nam in primis Deus confert singulis hominibus ad singulos actus auxilia necessaria, vel conuenientia cum certa præscientia futurorum saltem sub conditione; ergo quando alicui dat vocationem, cum qua in tempore operatur, iam ipse Deus præuidedit, fuisse cum illa operaturum, si ei daretur: ergo præcognovit talem vocationem fore congruam, & vt talem illam dare voluit; sed haec ratio in omnibus, & singulis actibus inuenitur; ergo & vocationis efficacis necessitas.

Respondeo esse magnam differentiam, quia incongruitas habet rationem mali, & ideo Deus non vult illam, sed permittit. Congruitas vero habet rationem boni, quod Deus vult, & intendit, & ideo ipsa gratia congrua ut efficax est, datur ex intentione Dei: hoc autem modo datur ad omnes, & singulos actus; ergo: unde tandem confirmatur, nam Deus iuxta probabiliorum sententiam prædefinit omnes, & singulos actus supernaturales; ergo vt infallibiliter illa prædefinition habeat effectum, necessaria est gratia efficax ad singulos actus.

6.
Concluditur.

Ex his ergo satis constat, gratiam efficacem non dari tantum ad perseuerandum, & finalem penitentiam agendam, sed etiam ad omnes illos effectus, qui per actus supernaturales sunt, vt confiteri fidem, quando oportet, vel implere aliquod supernaturale præceptum in quamque definita occasione, vel etiam aggredi opus consilij, & similia; quia ostensum est ad singulos actus supernaturales esse necessarium auxilium efficax; ergo est etiam necessarium ad perficiendos effectus, qui sine talibus actibus fieri non possunt. Imo quotiescumque actus, vel effectus ordinis naturalis fieri non potest sine gratia, vt vincere grauem tentationem, vel amare super omnia Deum auctorem naturæ, &c. vt talis effectus, vel actus in esse prodeat, necessarium est auxilium efficax talis ordinis: nam rationes æquè procedunt.

Accedit tandem, quod sine ullo fundamento timuit ille auctor admittere necessitatem auxilij efficacis ad singulos actus magis, quam ad perseuerandum. Quia si auctoritate Augustini motus efficaciam auxiliorum gratiae in dono perseuerantiae recognovit, sententia Augustini cadem est de singulis actibus, vt vidimus. Nec in illo de correptione, & gratia contrarium dixit. nam licet de perseuerantia ibi tractet, alia non excludit, imo indefinitè de vincenda tentatione, & vitando peccato

A loquitur: si autem ille auctor timuit, ne tam ampla gratiae efficacis necessitas libertati repugnaret, & sine causa timuit, vt infra videbimus, & inconstanter timuit, nam idem de perseuerantia timere debuisset; quia etiam perseuerantia per actiones liberas fit, nec auxilium ad perseuerandum datur, nisi quatenus ad plures actus liberos successiuè tribuitur. Ac denique finalis penitentia per unum singularem actum interdum completur, quem liberè facere necessarium est, vt constat; ergo immetit talis discretio, seu limitatio. Reliqua vero, quæ in fundamentis illius sententiae attingebantur, sequenti capite explicantur.

B

C A P V T III.

Vtrum auxilium efficax in omni statu, & in omnibus personis sit ad salutem, & ad omnes pietatis actus necessarium.

IN hoc capite breuiter nonnulla dubia explicita sunt, quæ in fundamentis prioris opinionis in præcedenti capite impugnatae postulantur. Est autem extra controversiam auxilium efficax, maximè necessarium esse hominibus lapsis, eisque fuisse à Deo præparatum ab aeterno, & in tempore dari, iuxta mentem Augustini dicto libro de correptione, & gratia cap. 11. & de bon. perseu. cap. 14. idedque de hoc puncto non disputamus. Sed Dubium 1. primum dubium est, an efficax auxilium sit proprium prædestinatorum, vel etiam reprobis detur. quod enim solis prædestinatis detur, videntur probare testimonia Augustini in principio capituli præcedentis adducta, & potest confirmari, quia auxilium efficax datur ex absoluta prædefinitione diuina illius effectus, propter quem datur, sed Deus non ab solute prædefines actus reproborum; sed tantum prædestinatorum, iuxta illud Rom. 8. *Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imagini filij sui, &c. & quos prædestinavit, hos, & vocavit.* viisque vocatione ex proposito, vt exponit Augustinus, id est, efficaci; ergo reprobis non dantur auxilia efficacia saltem prævia, sed ad summum concomitantia, quæ ipsorum liberam cooperationem intrinsecè includunt.

Nihilominus dicendum est, verum, & proprium auxilium efficax præueniens, quo Deus facit, vt homo faciat, non solum prædestinatis, sed etiam reprobis dari. Probatur ex dictis capite præcedenti: nam efficax auxilium non tantum datur ad perseuerandum in gratia, sed etiam ad consequendam gratiam per propriam, & supernaturalem dispositionem; sed reprobis interdum ita vocantur, vt cum effectu iustificantur, & credant, diligent, & peniteant, sicut oportet; ergo recipiunt auxilium efficax, vt ita faciant. Nam quod tale auxilium non solum faciat cum illis, sed etiam faciat illos facere, probatur aperte, quia testimonia Scripturar, quibus probatur, verbis gratia, dari auxilium præium efficax ad credendum, generaliter loquuntur de omnibus creditibus, sive reprobis sint, sive prædestinati, & sic de ceteris actibus. Assumptum patet ex verbis Christi. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* & illis, *Omnis qui audiret à Patre, & didicit, venit ad me,* vtique per fidem; illæ enim particulæ, nemo, & omnis nullum discriminem faciunt, vel permittunt inter prædestinatos,

Rom. 8.

Datur auxiliū
efficax præviū
omnibus, sive
reprobis sint,
sive prædesti-
nati.

Probatur ex
Scriptura.

Iann. 6.
Ibid.

destinatos, & reprobos, quo ad necessitatem trahentis gratia, & simili modo ponderari possunt alia testimonia capite precedente allegata, & generalia verba Concilij Arausicanum cap. 9. Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur. Cum enim dicit agimus, non supponit fuisse prædestinatos, vel se tales reputasse, qui sic loquebantur. Ratio vero est, quia auxilium non est efficax ex ultimo effectu salutis æternæ, ad quem ordinatur, sed ex proximo propter quem datur: hic autem effectus in reprobis etiam inuenitur, ut constat; ergo.

Neque Augustinus huic veritati contrarius esse potuit, cum ubique omnia pietatis opera tribuat efficacitati gratia, & Deo in nobis operanti, sive ab electis, sive a non electis fiant. Igitur ubi loquitur de gratia speciali prædestinatōrum, vel includit non tantum unum, vel aliud auxilium efficax, sed collectionem, vel seriem talium auxiliorum, quibus certissime liberantur quicunque liberantur, ut ipse loquitur de don. perseu. cap. 14. vel per antonomasiā efficacem appellat vocationem electorum, quia ex proposito efficaci æternæ salutis illorum datur; sic enim lib. de prædest. Sanct. cap. 16. dicit, *Vocat Deus prædestinatos multos filios suos, ut membra faciat prædestinati unici filii sui, non ea vocatione, qua vocati sunt illi, qui noluerunt venire ad nuptias, &c.* & infra sic exponit Paulum 1. Cor. 1. dicentem, *Ipsis vocatis Iudeis, & gentibus prædicare se Christum, &c.* illud enim verbum, *vocatis,* intelligit de certa quadam vocatione eorum, qui secundum propositum vocati sunt, quos præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui, de qua etiam intelligit illud Rom. 9. *Non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori. Ex vocante, ait, non quacumque vocatione, sed qua vocatione fit credens.* In quo contextu videri potest docere Augustinus, omnem vocationem, qua aliquis fit credens, esse propriam prædestinatōrum: sed hoc tam est absurdum, ut nec cogitari possit in mentem Augustini venisse. Loquitur ergo de vocatione ad fidem viuam fixam, & stabilem, & in fine capitūs concludit, ita exponens alia verba Pauli Rom. 12. *sine penitentia sunt dona, & vocatio Dei.* intelligit ergo per antonomasiā dici vocationem ex proposito illum, quæ virtute continet iustitiam perseuerantem, de qua recte intelligitur illud Rom. 8. *Quos prædestinavit, hos, & vocavit, & quos vocavit, hos, & iustificavit, quos autem iustificavit, illos etiam glorificavit.* Nam hoc ultimum necesse est intelligi de solis iustificatis cum perseuerantia finali; ergo etiam vocatione sumenda est pro tali vocatione, quæ vel virtute, vel collectiue protectionem singularem electorum includat. Hac ergo sola vocatione, vel gratia efficax est propria prædestinatōrum, & ita exposuit latè locum illum Augustinus de corrept. & grat. cap. 7.

Nihilominus tamen dantur aliæ vocationes vel ad fidem, vel ad penitentiam, quæ nec sunt communes omnibus reprobis, nec solis prædestinatis dantur, multi enim, ait Augustinus dicto lib. de Prædest. Sanct. cap. 6. audiunt verbum veritatis, sed alij credunt, alij non credunt. Volunt ergo isti credere, nolunt autem illi; quis hoc ignorat? quis hoc negat? sed cum alijs preparetur, alijs non preparetur voluntas à Domino, discernendum est, quid veniat de misericordia eius, quid de iudicio. Non ignorauit autem Augustinus, non omnes illos qui volunt credere esse prædestinatos, & tamen de omnibus illis ait, & præparari illis voluntatem per gra-

A tiam utique efficacem. Vnde in libro 2. contra duas Epist. Pelagianorum cap. 9. vniuersè de omnibus ait, *homo præparat cor, non tamen sine adiutorio Dei, qui tangit cor.* & inde concludit ibi illam sententiam in Concilio Arausiano receptam: *Multa Deus facit in homine bona, qua non facit homo, utique sive prædestinatus sit, sive reprobis.* Ergo etiam præscitus quando credit, habet vocationem non tantum, qua possit credere, sed qua fiat credens, licet non eo singulari modo, quo prædestinatus, & eadem ratio est de vocatione ad iustitiam, seu penitentiam, & similes actus.

B Ratio autem in contrarium facta falsum asserit, quia probabilius est Deum prætesinire omnes actus supernaturales etiā reproborum. Et licet demus non præfinire illos illo singulari modo, quo prædefines actus prædestinatōrum, utique ex intentione efficaci saluandi illos, & ut tales actus istis cum effectu profint ad æternam salutem: nihilominus certum est, ex certa præscientia dare illis talē vocationem, qua credant vel ament saltem ad tempus: & hoc satis est ut gratiam efficacem illis gratuitō conferat. Vnde non displicet distinctio aliquorum dicentium, aliam esse prædestinationem perfectam, & simpliciter talē, quæ est ad æternam gloriam, de qua loquitur Paulus ad Roman. 8. & alijs locis: aliam vero esse prædestinationem secundum, quid, scilicet ad iustitiam, vel ad fidem temporalem, & sic gratiam efficacem semper dari ex aliqua prædestinationeistarum, seruata proportione. Hoc enim videtur significasse Augustinus dicto cap. 7. de correptione, & gratia in fine, dicens, eos, qui ita vocantur, ut interdum credant, vel iusti sint, licet postea à fide, vel conuersatione Christiani hominis lapsi sint, ut tales huius vita finis inueniant, eos (inquam) esse ex illis, de quibus dictum est, *Multi vocati, pauci electi.* Et tamen (inquit) quis negat eos electos, cum credunt, & baptizantur, & secundum Deum vivunt: quia nimis ad aliquid electi iam conspi ciuntur, licet incertum nobis sit, an sint simpliciter electi, ut in eo ad quod efficaciter vocationi sunt, perseuerent, & ita gratia efficax semper datur ex aliqua prædestinatione saltem ad gratiam, vel fidem, aut simile donum, quod etiam sumi potest ex Augustino dicta q. 2. ad Simplicianum.

C Secundum dubium est, an efficax gratia auxilium pertineat solum ad statum naturæ lapsæ, vel etiam in statu innocentia fuerit necessarium. Cui dubio solum potest occasio nem præbere locus Augustini præcedenti capite allegatus, ex libro de correptione, & gratia cap. 11. vbi de primo homine dicit, tale adiutorium ei datum esse, quod defereret cum vellet, & in quo perseueraret, si vellet, non quo fieret, ut vellet. Et subiungit adiutorium, quod hominibus lapsis datur, in hoc esse maius, & potentius, quod per illud efficitur ut homo velit. Et infra significat, ideo tantam, tamque efficacem gratiam, non esse datum primo homini, quia tunc liberum arbitrium ita liberum erat, ut & bene posset & male; nunc autem propter infirmitatem naturæ lapsæ necessarium esse auxilium, quod hominem velle, & benefacere faciat.

D Sed nihilominus sine villa dubitatione dicendum est, etiam in statu innocentia fuisse necessarium auxilium efficax ad actus supernaturales efficiendos. Probatur, quia necessitas huius auxilij non est orta ex lapsu naturæ humanæ, nec ex defectu virium bene operandi contracta, sed ex intrinseca perfec-

Idem:
Concil. Araus.

5.

Prædestinatio
alia perfecta,
& simpliciter
talis, quæ est
ad æternam
gloriam; alia
vero secun
dum quid.
August.

6.

Dubium 2.

7.
Assertio:

Probatur:

tione supernaturalium actuum, cuius signum est, quia non tantum ad actus difficiles ob grauem tentationem, nec solùm ad collectiōnem actuum, vel perseuerantiam, sed simpli citer ad singulos actus est necessarium hoc auxilium, vt ostendimus capite præcedenti. Suprà autem libro secundo, & tertio ostensum est, necessitatem gratiae ad singulos actus non oriri ex originali peccato, sed ex perfectione, & excellentia talium actuum; ergo simpliciter in præsenti necessitas auxiliij efficacis, cùm sit ad singulos actus, non est orta ex peccato originali: ergo fuit etiam in statu innocentiae, quia in illo voluntas hominis non minus erat de se indeterminata, & pendens à Deo, quāmodo sit, & Deus non minus præsciebat, quā vocatio futura esset homini congrua in illo statu, quā in isto. Et ita sentit apertè Augustinus lib. 8. Genes. ad liter. cap. 12. idemque significat in Enchirid. cap. 109. circa finem dicens. *Natura humana etiam si in illa integritate, in qua condita est, permanereret, nullo modo se ipsam creatore suo non adiuuante seruaret.* vbi de adiutorio efficaci loquitur, & lib. de natur. & grat. cap. 48. contra Pelagium dicit, quod etiam si in natura sana, & integra homo non peccaret, fuisse illi necessarium adiutorium Dei, sicut lumen est necessarium oculis ad videntium.

S. Neque in priori loco contrarium sensit: nam ibidem de gratia primi hominis ait, *tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum,* quibus verbis apertè significat habuisse Adamum gratiam efficacem ad illam bonam voluntatem, quā ante peccatum habuit. Quia verò in illa bona voluntate non perseuerauerit, dicit, non accepisse gratiam, qua perseueraret, sed qua posset perseuerare si vellat, nam si priorem accepisset perseuerasset, vt ibidem Augustinus subiungit. Vnde nunquam dicit Augustinus dari potuisse in illo statu perseuerantiam sine efficaci auxilio, sed solùm dicit de facto non fuisse datum tale auxilium, quia effectus eius datus non est, nunc verò dari multis, quā duo certissima sunt. Insinuat autem Augustinus in eo loco in natura lapsa, esse necessarium peculiare donum perseuerantiae, quod non ita erat in statu innocentiae necessarium, propter corruptionem naturae, quā non omnino sanatur per gratiam habitualem, vt bene explicat Diuus Thomas quæst. 109. art. 9. in corpore, & art. 10. ad 3. & nos latius infra tractando de perseuerantia, dicemus.

D. Thom. **9.** **Dubium 3.** Tertium dubium simile præcedenti esse potest de Angelis, an ipsis etiam necessarium sit auxilium efficax gratiae ad bene operandum. Eadem tamen est eius resolutio: nam Augustinus suprà eodem modo de Angelis, & de homine integro loquitur, eodemque modo est exponendus. Nam omnino eadem est ratio, supponendo, vt sèpè dictum est, actus iustitiae etiam respectu Angelicæ naturæ supernaturales esse: & ideo indigere gratiae auxilio, quod tunc in eis est efficax, quando effectum habet, nam tunc etiam cum illis operatur, & eos facit bene operari. Quo modo dixit Augustinus lib. 12. de Ciuit. c. 9. Angelos, qui perseuerarunt, fuisse amplius adiutōs. Atque ita de Angelis etiam sensit Fulgentius libro secundo ad Thrasymun. cap. 2. vbi permanentiam Sanctorum Angelorum in bono, tribuit singulari gratiae Dei, qui quos voluit, à casu prauitatis virtute sua defendit. & cap. 3. ait, sicut sola virtus diuina potuit

A hominem reparare, ita solam potuisse Angelum custodire. Idemque docuit Gregor. lib. 1. Reg. cap. 1. & Anselm. lib. 2. de casu Diabol. cap. 1. & sequentibus, & Bernardus serm. 22. in Cant. & indicat Basil. lib. de Spirit. Sanct. cap. 16. Et quamvis hi Patres de perseuerantia loquantur, tamen cùm in Angelis perseuerantia sicut & via, uno actu consummetur, eadem ratio de singulis actibus, quā de tota perseuerantia exigit. Est autem ratio suprà tacta, quia vel prædestinatio, vel præscientia, & prædefinitio gratiae congruae, non minus in Angelis, quam in hominibus locum habet, vt per se omnibus clarum est.

Augst. **Quartum dubium**, quod in ultima ratione superiori capite proposita postulatur, est, an idem auxilium efficax ad omnes actus pietatis sufficiat, vel pro illorum varietate, & distinctionem multiplicari, & specie distingui necessarium sit: loquor autem de distinctione specifica, quia de numerica nullum potest esse dubium, quia hæc auxilia transiunt cum actibus, quia in actuali motione consistunt, & ideo cum illis etiam multiplicantur, saltem numericè. Est ergo dubium de multiplicazione specifica, quod etiam claram habet resolutionem in auxilio efficaci comitante, quia illud in ipsomet actu intimè imbibitur tanquam via, seu actio tendens in illum, & ideo necesse est cum actibus multiplicari, & pro varietate illorum distingui; nam actio à termino speciem sumit, & per illum distinguitur. Item hoc auxilium efficax non distinguitur à concursu Dei circa tales actus: at diuinus concursus multiplicatur, & distinguitur pro varietate effectuum talis concursus, vt in lib. 3. dictum est; ergo eodem modo philosophandum est de hoc auxilio efficaci, neque in hoc aliqua occurrit difficultas. At verò loquendo de Auxilio efficaci præueniente, oportet distinguere iuxta varios modos explicandi substantiam, causalitatem, & efficaciam huius auxiliij. Qui enim dicunt esse motionem à solo Deo factam in nobis, & per se ac physicè efficaciter efficere actum, propter quem datur, consequenter dicunt, hæc auxilia efficacia pro varietate actuum, seu effectuum distingui; quia sunt principia per se illorum, & per illos specificantur, & ad modum habituum distinguuntur. Quod quidem posito illo principio, facile sustineri potest, licet non caret dubitatione, an eadem species motionis efficacis sufficiat ad omnes actus eiusdem habitus, etiamsi contingat illos specie distingui, vt sunt amor, odium, desiderium, dolor, &c. Sed in hoc non immoror, quia est parui mouenti, & procedit ex falsa hypothesi, vt dicemus.

E Iuxta opinionem verò, quā in excitacione, & causalitate morali efficaci hoc auxilium ponit, non est hoc dubium speciale de auxilio efficaci, sed de sufficiente etiam interrogari potest, quia modo inclinandi, & mouendi voluntatem conueniunt, solumque differunt, quia unum cum effectu persuadet, & non aliud, quod sine dubio non prouenit ex specifica diuersitate, sed ex libertate arbitrij, & ex alijs circunstantijs, vt infra dicemus. De utroque ergo dicendum est, auxilium sufficiens, & efficax interdum posse in sua entitate, & specie multiplicari ac distingui, aliquando verò posse auxilium eiusdem speciei ad actus specie diuersos tribui, & esse efficax. Declaratur exemplis vtraque pars. nam ad actum eleemosynæ interdum inducitur quis timore pœnae, interdum desiderio gloriae, qui duo motus dati per modum excitantis gratiae in sua entitate sunt specie distincti,

Gregor.
Anselm.
Bernard.
Basil.

10.

Dubium 4.

11.

Augst.

Fulgen.

stincti, & nihilominus inducunt ad eundem actum, quem vterque potest vnu sine alio efficaciter efficere. Et è contrario motus timoris à Deo immisus, in vna occasione inducit ad penitentiam, in alia ad remittendam iniuriam, vel quid simile. Ratio autem vtriusque partis est, quia hæc distinctio, & causalitas non est per se, physicè loquendo, sed moralis, vnde non est de intrinseca ratione talis motus, ordo ad talem effectum, vt ab illo suam speciem sumat, sed ex prudentia, & mouentis potentia ad talem effectum accommodatur, iuxta moralem capacitatem recipientis, ideoque potest idem actus fieri per plures motiones gratiæ efficacis specie distinctas, vel simul, vel diuisim operantes, & è contrario possunt actus distincti per eandem præuiam gratiam obtineri vel successivè, & in diuersis occasionibus, vel simul si actus ipsi habeant inter se talem connexionem, ratione cuius simul fieri possint, iuxta superius dicta in genere de gratia excitante.

Dicunt autem aliqui, quando plura huiusmodi auxilia ad eundem actum dantur, licet in entitate physica specie differant, in genere moris esse eiusdem speciei, quia ad eundem finem ordinantur, vt ad actum fidei, vel quid simile. Sed non video in his actibus propriam vnitatem specificam etiam moralem: nam intra genus causæ moralis possunt inueniri modi causandi eundem actum specie diuersi, causa enim consulens, & causa petens ac rogans, causæ morales sunt specie diuersæ, & licet ad eundem effectum concurrant, distinctionem in modo causandi conseruant, nec possunt dici esse eiusdem speciei moralis, etiamsi in eundem effectum influant, quia vnaquæque suo modo influit: sicut materia, & forma, licet ad eundem effectum concurrant, non propterea habent aliquam vnitatem specificam, neque in genere entis, neque in ratione causæ: non oportet ergo in his auxiliis, quando in se distincta sunt, & diuersum modum causandi moralem habent, aliquam vnitatem specificam fingere, propterea quod ad eundem actum concurrant. Et ita Prosper libro 2. de vocat. gent. cap. 26. numerando varios modos, quibus Deus ad fidem homines trahit, *sudendo exhortationibus, mouendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo*. nullam eis vnitatem specificam tribuit, sed absolute plura præsidia seu auxilia diuinæ gratiæ excitan-
tis appellat, quæ, vt suprà dicebam, possunt dici componere vnum adæquatum auxilium sufficiens, vel efficax, non tamen per modum vnius speciei, sed per modum vnius collectionis causarum moralium concurrentium, vel necessariarum ad talem effectum solum in genere gratiæ, & vt procedunt ex misericordia, seu gratuita liberalitate, & amore Dei, possunt dici habere vnitatem moralem specificam in ordine ad Deum moraliter operantem, eo scilicet modo, quo actus externi moraliter diuersi ex intentione finis possunt habere vnitatem moralem in genere virtutis, seu boni moralis. Sed hæc consideratio extrinseca est ad propriam causalitatem, & rationem auxiliorum gratiæ explicandam. nam hoc modo omnia beneficia diuinæ gratiæ, vt moraliter procedunt à Deo, possunt dici eiusdem speciei quatenus ab eadem liberalitate, vel misericordia Dei procedunt. Hic ergo respectus hic non consideratur, sed entitas auxiliij, vel modus causandi, & in-

A his possunt auxilia data ad eundem effectum inter se distinctionem habere, & è conuerso idem auxilium potest ad varios actus in diuersis temporibus, vel occasionibus hominem mouere, vt explicatum est.

C A P V T I V.

Vtrum gratia efficacitas consistat in necessitate, quam infert voluntati, vt non libere, sed necessario consentiat.

B Q Væ in præcedentibus capitulis de auxilio efficaci diximus, omnia pertinent ad exactam expeditionem questionis, an sit tale auxilium, nam ad illam spectat tam necessitatem, quam varietatem talis auxilij declarare, quod hactenus generatim præstitimus: nunc inquirendum superest, quid sit tale auxilium, in quo tria includuntur, mirum, quæ nam motio sit, quem modum causandi habeat, & vnde, quo modo habeat infallibilem connexionem cum suo effectu, quæ tria simul, vt occasio tulerit, tractabuntur, quia non possunt commodè disputatione sciungi. Solùm aduerto ex illis tribus solū tertium posse directè pertinere ad dogmata fidei: nam circa duo prima nihil habemus expressè definitum, vt videbimus, ideoque incipimus à tertio puncto, quatenus in eo cum hæreticis est controversia, vt disputationem inter Catholicos expeditam relinquamus.

In puncto ergo proposito duo sunt errores inter se in uno principio, & fundamento consentientes, & in conclusionibus, seu illationibus extremè dissentientes. Pelagiani enim, & Caluinistæ, ac Lutherani in hoc conueniunt, quod efficacitas gratia consistit in quadam necessitate, quam Deus infert voluntati, illam liberè operari non relinquentio.

Vnde Pelagijs eo colore gratiam negavit, ne libertatem negaret, cui efficaciam, & necessitatem gratiæ repugnare creditit; & ideo finiebat se impugnare Manichæos, & similes hæreticos negantes liberum arbitrium, cùm gratiam impugnabat, teste Augustino libro secundo contra duas epistolæ Pelagianorum à principio, & alijs locis. E contrario vero Lutherus, vt refert Concilium Senonense. in principio, nimis anxiè fingens vitare Pelagium, factus est Manichæus, & ante Lutherum præter Manichæos Priscilianistas Limo-nianos, eamdem hæresim docuerunt propè tempora Augustini, hæretici dicti *Prædestinati*, vt refert Faustus libro primo de Gratia cap. 3. 7. & sequentibus, & Vuicleph. vt refert Vauden. in doctrin. fid. antiq. cap. 23. & postea sequuti sunt Calinus Melanchth. Beza, & alij Nouatores, vt suprà libro primo retuli. & latè Stapleton. in Promptuar. Cathol. fer. 6. in hebdom. 1. Quadrag. num. 4. & in Antidot. ex Actis Apostol. cap. 9. & libro quarto de iustificatione cap. 1. Bellarmin. libro primo de gratia, & libero arbitrio cap. 11. & libro quarto cap. 14. libro sexto cap. 9. & 11. Ruard. art. 7. Roffens. art. 36. contra Luther.

Omissio autem errore Pelagijs, quia in superioribus satis iam impugnatus est, & quia illatio, seu fundamentum eius explicando concordiam gratie cum libertate arbitrij euertitur, de errore Lutheri, & Caluini hoc loco dicendum est. Et vt distinctius intelligatur, reuocanda est disputatio ad actum elicium voluntatis, quo illa præbet consensum gratiæ mouenti, quem proinde consensum appell-

Puncta præ-
cis difficulta-
tis.

Gratiæ effi-
citas vnde, &
quomodo ha-
beat infallibi-
lem connexio-
nem cum suo
effectu, punctū
tertiū.

12.
Obiectio .

Solutur :

Prosper.

Lutherus quā
libertatem ar-
bitrij.

Ierem. 18.

Isai. 45.
Roman. 9.

3.
Respondetur.
Concil. Trid.

2. Petri 1.

Opera nostra
quæ.

Caluin.

Aristotel.
D. Thom.

appellabimus, siue sit amor, siue dolor, siue intentio, siue electio, siue alij similes, omnes enim fiunt per consensum voluntatis. Actus autem aliarū potentiarum, etiam ipsius fidei, prout est in intellectu, non sunt liberi, nisi per denominationem à consensu libero voluntatis: in hoc ergo tota disputatio versatur. In huiusmodi autem consensu tres proprietates necessariae ad actum liberum distinguendae sunt, scilicet actiuē fieri à voluntate, libenter, seu voluntariē fieri, & cum indifferentia fieri, idest, cum potestate non faciendi illum. Lutherus ergo ut radicitus libertatem euerteret, etiam primam conditionem actus voluntatis negavit, dixit enim non fieri ab ipsa effectuē, sed à solo Deo voluntati immitti, ipsa voluntate merè passiuē se habente. Inducebatque comparationem figuli, & luti, qua vtitur per Ieremiam Deus, *Sicut lutum in manu figuli, sic vox in manu mea*, cap. 18. & per Isaiam cap. 45. *Numquid dicit lutum figulo suo: Quid facis?* ad eamque alludit Paulus Rom. 9. dicens, *An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, & aliud in contumeliam.* Vnde inferebat, sicut lutum non habet ullam actiuitatem circa formam, quam artifex inducit, ita neque homo in actibus gratiae, quos à Deo recipit.

Sed hæc sententia quoad hanc partem non solum hæretica est, sed etiam stultissima, & ab omni humano sensu aliena. Ut hereticam ergo damnat illam Conc. Trid. sess. 6. cap. 5. & can. 4. vbi anathematizat dicentes hominem in conuersione sua ad Deum, nihil omnino agere, sed merè passiuē se habere, repugnantem apertissimè Scripturæ sanctæ exhortanti homines, *Conuertimini ad me, &c.* quis enim alium exhortetur ad recipiendum, quod à mera voluntate alterius, dantis, seu facientis pendet, nisi aliquid ipsum agere oporteat? Est ergo illa prouocatio ad agendum, sicut & illa Petri epist. 2. cap. 1. *Sat agite ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* opera enim nostra non dicuntur, nisi quæ à nobis fiunt. Vnde subdit, *Hoc enim facientes non peccabis aliquando.* & similia verba, consilia, & præcepta sunt infinita in Scriptura. Ut stultam verò reiicit illam sententiam quoad illam partem etiam ipse Caluinus, dicens, *Quis ita desipit ut hominis motionem à iactu lapidis nihil differre autem? neque vero quicquam simile consequitur ex nostra doctrina: in naturales facultates hominis referimus approbare, respire, velle, nolle, &c.* Præcipua vero rationis fundamenta, quibus improbanda est hæc pars, ex alijs duabus conditionibus sumenda sunt, quia nec voluntaria operatio, nec libertas actualis, nec liber usus sine actiuitate villa in sola receptione intelligi possunt, vt mox dicam.

In secunda conditione nulla est controuersia cum hæreticis: nam euidenti experimento percipimus nos libenter velle, cùm volumus, & voluntariē facere quod volumus; vnde neque ipsi hæretici inter se in hoc dissentiant, vt existimo, quamuis reuerà Lutherus consequenter loquendo, & negando actiuitatem voluntatis in suis motibus non potuerit voluntarium admittere, cùm de ratione voluntarii sit, vt sit à principio intrinseco cum cognitione, vt est quasi primum principium in doctrina mbrali, vt constat ex Aristot. 3. Ethicor. & D. Thoma 1. 2. q. 6. nam quod ex me non prodit, sed ab alio extrinseco agente immittitur, non potest mihi esse voluntarium, quoad ipsam actionem, vel affectionem, licet receptio possit esse obiectiuē libera, & tunc oportet

A vt per alium actum à volente elicatum fit volita. Quidquid verò sit de imperitia Lutheri, Caluinus, Bucer, & alij Nouatores non solum admittunt voluntarium in actibus gratiae, sed etiam eo colore excusare volunt errorem suum in neganda libertate. Dicunt enim hominem liberè operari, quia libenter operatur. Et in hoc sensu dicunt esse in nobis liberum arbitrium à coactione, non à necessitate, & ita negant in operibus gratiae tertiam conditionem actus liberi, quæ est indifferentia potentia, à qua proximè procedit ad agendum, & non agendum, vel ad agendum hoc, aut oppositum eius. Et hæc fuit sententia Caluinii lib. 2. Institut. cap. 2. §. 6. & aliorum.

B Nec desunt inter Scholasticos, qui ad libertatem simpliciter sufficere putant libertatem à coactione, quæ in actu voluntario inuenitur, etiamsi libertas à necessitate desit, sic enim

Scotus dixit Filium procedere liberè à Patre, vel Spiritum Sanctum à Patre, & Fi-

lio, licet necessariò procedant, quia voluntariè producuntur, & de amore Beatorum

videntur eodem modo loqui, in quam sententiam inclinant Castro verb. *Libertas*, & Cosmas Philiarchus lib. 2. de causa Prædest.

cap. 16. & clarijus Iacob Naclantus ad Ephel. 1. in digressione, *quod prædestinationem libertatem non tollat.* & Michael Baius in suis assertionibus dixit solum violentiam repugnare libertati naturali, quia aiebat, *quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè fieri.*

C Et videatur nonnulli fauere Augustinus lib. 1. de grat. Christi cap. 13. dicens, *Præceptum liberè facit qui libens facit.* quæ verba in eum finem in-

ducit, vt declarat gratiam efficacem non tolle libertatem, sed augere potius, quia cum magna suauitate facit libenter operari. Vnde tract. 26. in Ioann. exponens verba Christi,

Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus tra-

xerit eum, inde ostendit traditionem libertati non repugnare, quia si trahitur, voluntate

trahitur, neque solum voluntate, sed etiam voluptate. Ac denique in alijs locis sæpe op-

ponit libertatem coactioni, docetque gratiam Dei non cogere hominem, & ideo non tollere libertatem eius.

D Sed licet interdum Catholici illo modo lo-

quantur, longè à sensu hæreticorum distant. Illi enim omnino confitentur esse in nostris actibus libertatem indifferentia, vnde solum

cum eis de nomine superest quæstio; an perfectum voluntarium, sine indifferentia satis sit vt actus absolute possit liber appellari. Hæretici

verò simpliciter negant indifferentia libertatem, & ita tota controuersia cum eis nobis in

tertia conditione actus liberi, nimirum vt cum indifferentia fiat, idest, cum libertate à

necessitate. Nam hoc est, quod Caluinus, Melanchth. Bucer. & alij maximè negant in

E voluntate nostra à Deo mota. Etenim licet ipsi generaliū loquantur, præcipue vero id contendunt de operibus gratiae, & de omni

consensu voluntatis, quam diuina gratia in-

nobis operatur: vnde quia moraliter tunc dicitur quis agere, quando seipsum liberè mouet;

ideo interdum isti hæretici ita loquuntur, vt

dicant hominem ita moueri per gratiam, vt ipse non agat, vel potius non se agat, ad eum modum, quo Aristol. 1. Magn. Moral. c. 22. dixit

Aristotel.

bruta non se mouere, licet physicè, & voluntariè se moueant. Sensus itaque huius erroris est,

quod sicut bruta necessariò naturæ impulsu mouentur, cui non possunt resistere, ita homines necessariò mouentur impulsus Spiritus Sancti de se efficaci, vt nec possint illi resistere, nec aliud facere, quam id, ad quod impellun-

tur,

Caluin.

5.

Scotus.

Castro.

Philiarch.

Naclant.

Baius.

Auguſt.

6.

Calvin.

eur, & hoc sensu dixit Caluinus, penes Spiritum Sanctum esse totam actionis efficaciam. Item dixit, voluntatem mouet gratia, non ut multis antea sacram traditum, & creditum est, ut postea electionis nostra sit gratia obtemperare, aut refrigerari, sed illam efficaciter faciendo. Item hinc dixit voluntatem nostram non cooperari gratiae, neque esse pedissequam gratiae, quos loquendi modos etiam in Augustino reprehendit, quia liberum consensum indicant. nam in motibus gratiae excitantis non dicitur voluntas nostra cooperari gratiae, etiamsi physicè illos efficiat, quia non libere, sed necessariò illos efficit; ita ergo de quolibet actu supernaturali voluntatis Caluinus censet.

7.
Eius fundame-
tum.

Fundamentum Caluinii supponit in primis necessitatem gratiae efficacis præuenientis voluntatem in omnibus suis actibus, præser-tim supernaturalibus, eamque probat eisdem testimonij, quibus Catholici vntur, & nos supra multa adduximus, quia in hoc generali fundamento non est controver-sia. Deinde addit Caluinus hanc efficaciam gratiae præuenientis libertatem esse per veram efficientiam in voluntatem nostram, ita ut illi resistere non possit, quod etiam multi Catholicci docent, ideoque illam sententiam tractando, huius partis fundamenta afferemus, quia communia sunt. Ex his ergo concludit Caluinus per hanc gratiam imponi necessitatem voluntati, contrariam libertati. Potuit autem illationem probare his modis, primò, quia tunc potentia liberè operatur, quando positis omnibus prærequisitis ad agendum potest non agere, vel aliud agere, sed voluntas in operibus gratiae, nunquam ita operatur; ergo. Probatur minor, quia unum ex requisitis ad agendum talum actum est gratia efficax præmouens, sed illa posita, non potest non agere; ergo. Secundò, quia posita illa gratia actus necessariò fit à voluntate, & illa gratia ponitur ante usum libertatis; ergo inducit necessitatem simpliciter, quia est suppositio antecedens, quæ libertatem tollit, teste Anselmo lib. de Concord. prædest. &c. Tertiò, quia illa gratia datur per voluntatem Dei efficacem, quia vult ut homo cum effectu omnino infallibiliter operetur; sed voluntas Dei necessariò infert effectum: nam voluntati eius quis resistet; ergo. Ex quibus omnibus constat Caluinum solum posuisse in his actibus necessitatem ex suppositione scilicet, supposita motione gratiae de se, & natura sua efficacis, & in sensu composito respectu illius, quia cum illa motione impossibile est simul poni carentiam actus, & è conuerso non posita motione, impossibile est poni actum; motionem autem dari pro libera Dei voluntate sola. Et nihilominus ob hanc solam necessitatem dixisse gratiam tolle-re libertatem.

Adilm.

8.
Error Caluinii
euertitur.
Bellarm.

Ad hunc errorem confutandum supponimus in primis de ratione liberi arbitrij non esse tantum libertatem à coactione, sed etiam à necessitate, hoc copiosè, & eruditè probat Bellarmius libro tertio, & quarto de libero arbitrio, ideoque in allegandis testimonij Patrum non immorabor, sed quædam tantum præcipua, & expressiora ex Scriptura, & Augustino indicabo. Primò ergo ex Scriptura est locus notissimus Ecclesiastici 15. Deus reliquit hominem in manu consilij sui, adiecit mandata, & præcepta, si volueris mandata servare, conseruabunt te. Apposuit tibi ignem, & aquam, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum,

A & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. In quo testimonio tot sunt verba, tot argumenta dictæ veritatis. nam habere rem in manu consilij, nihil aliud est, quam habere potestatem eligendi hoc, vel illud, iuxta proprium arbitrium, ea enim quæ necessitati sublunt, non cadunt sub consilium. Quis enim dicat beatum relinqui in manu consilij, ut Deum videat. Item mandata, & præcepta non dantur de necessarijs, vel impossibilibus; item conditio illa si volueris, supponit potestatem non volendi, & est illa phrasis frequens in Scriptura. Denique certa verba euidenter includunt potestatem eligendi inter contraria, & opposita, quæ cum necessitate ad vnum esse non potest. Vnde Caluinus, & cæteri fatentur hoc testimonium convincere, hominem in statu innocentiae habuisse voluntatem à necessitate volendi libera-ram, quia de primo homine ibi Sapiens loquitur: nihilominus verò aiunt, hanc libertatem per lapsum humanæ naturæ fuisse amissam.

B Hanc verò friuolam evasionem refutauimus in Prolegom. 1. est enim contra omnem rationem, quia libertas illa naturalis est voluntati, & naturales proprietates non fuerunt per peccatum amissa. nunc verò addimus Scripturam eo modo loqui de hominibus, vel cum hominibus lapsis: nam de homine

C lapso loquitur idem Sapiens Ecclesiastici 31. Eccl. 31. cum dicit, Beatus diues qui inuenitus est sine macula, & qui post aurum non abiit, quis est hic, & laudabilis eum? fecit enim mirabilia in vita sua, &c. Euidenter enim loquitur de hominibus in hoc statu mortali viuentibus, & concupiscentijs, ac effectibus temporalibus obnoxij: in quo statu diues maioribus periculis, & occasionibus peccandi subditus est; & ideo specialiter beatificat, & laudat diuitem, qui affectu diuinarum non ducitur, & immaculatè viuit: per hanc autem laudem, & beatificationem ostendit esse in illo libertatem à necessitate, & potestatem volendi, & non volendi, sicut statim expressè subdit, qui potuit transgredi, & non est transgressus facere mala, & non fecit. Similiter cum homine lapso loquebatur lex Num. 3. In arbitrio viri Numer. 3: erit, siue faciat, siue non faciat. & Paulus 1. Corinth. 7. Quod vult faciat, &c. & similia, 1. Cor. 7. quibus non tantum libertatem à præcepto, sed etiam indifferentem potestatem volendi, & nolendi nubere aperte declarat, & simili- E ter cap. 9. de se dicit, Non sum liber? & po- & 9. stea libertatem hanc declarat, quia potestatem habebat manducandi, & bibendi ex bonis fidelium, & nihilominus subiungit, sed non usi sumus hac potestate. Igitur erat liber, quia potestatem habebat vtendi, & non vtendi, & haec est potestas indif- ferentia, quam vocamus libertatem à ne- cessitate.

D Respondent aliter hæretici, hominem quidem secundum se spectatum etiam in natura Hæreticorum lapsa habere hanc potestatem, tamen in usu alia responsio. per diuinam motionem necessitari semper, vt altera potestate definitè vtatur. Sed hoc Reijcitur pri-mulis modis reijcitur, primò ad hominem, mò. quia etiam in statu innocentiae homo regeba-tur generali prouidentia Dei, & indigebat motione ipsius; & nihilominus non priuaba-tur usu libertatis, vt Caluinus conuictus verbis Scripturæ fassus est. Secundò, quia Secundo reijcitur prouidentia Dei non destruit naturam, tur, sed iuuat illam: nec enim fieri potest, vt homo naturâ suâ libertatem à necessitate ha-beat, & simul ex natura sua petat talem pro- uiden-

Iust. 15.

Illiario August.

Concil. Trid.

August.

Libertas ut co-
hæreat cum
præscientia di-
uina, ex eodem
August.Necessitas li-
bertati oppo-
nitur.

Augst.

videntiam, quæ vsum libertatis auferat; A quod si illam non postular, verisimile non est Deum suo tantum arbitrio talem prouidentię modum ordinasse, cùm suauiter omnia disponat, Sapient. 8. ex quo recte intuitus Augustinus libro septimo de Ciuit. cap. 30. Deum sic administrare omnia, quæ creauit, vt rebus singulis suos proprios exercere, & agere motus sinat. Tertiò hoc ipsum conuincunt prædicta Scripturæ loca, quia non de sola potestate quasi remota, sed de vnu ipso loquuntur: & ideo ob talem vsum, vel reprehendunt, vel laudant hominem operantem; quia cum tali potestate, & libertate hoc, & non illud operatus est, cùm possit vtrumque: loquuntur ergo Scripturæ de homine in hoc statu constituto, & prout nunc de facto operatur, vel motus, vel adiustus à Deo cooperante cum illo; ergo docent non obstante diuina motione, vel cooperatione absque necessitate, & cum indifferentia potestatis operari. Et ita exposuit Scripturæ testimonia Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 5. vt statim latius referemus, & alijs modis hanc veritatem confirmabimus.

Solùm, quia in contrarium Augustinus allegatur, ex eius doctrina ad eamdem veritatem confirmandam pauca subiiciemus. Nam in primis de libero arbitrio præsertim in 3. à principio libertatem adstruit, quæ necessitatem excludat, vnde cap. 1. ait, *Nulla culpa ostendi potest ubi necessitas dominatur*. Estque attente notandum motum liberum, sàpè ibi ab Augustino voluntarium appellari, non tamen ex eo solùm, quod sponte fiat, sed quia tam voluntariè fit, vt si homo velit, illum cohibeat, & in hoc distinguit illum à motu naturali lapidis, quod in potestate (inquit) non habet lapis cohibere motum, quo fertur inferius, animus verò dum non vult non ita mouetur, & ideo naturalis est lapidi ille motus, homini iste voluntarius. & in eodem sensu dicit in fine, *motus, quo hoc, & illuc voluntas conuertitur, nisi voluntarius esset, atque in nostra positus potestate, nec laudandus esset, neque culpandus*. Et hinc cap. 2. vrget difficultatem, quomodo libertas cum diuina præscientia infallibili cohæreat, dicent; *Quomodo est voluntas libera, ubi tam incitabiliis apparet necessitas?* quæ difficultas nullæ effet, si libertas tantum esset à coactione, vt per se patet. Eodem modo loquitur de libro de vera relig. cap. 14. ubi prius ait peccatum adeò esse voluntarium, vt nisi voluntarium sit, non sit peccatum. Et hinc concludit, dubitandum non esse habere animum liberum, arbitrium. Quale autem sit hoc voluntarium explicat; dicens: *tales enim seruos suos meliores esse iudicavit Deus, si eis seruirent liberaliter, quod nullo modo fieri posset, si non voluntate, sed necessitate seruirent*. Semper ergo quasi per antonomasiam simpliciter voluntarium vocat illud, quod liberum est, eique necessitatem opponit.

Et eodem modo loquitur libro primo contra Faust. cap. 5. de Ciuitate cap. 10. *Multa (inquit) facimus, quæ si nolemus, non utique faceremus, quò primitus pertinet ipsum vele, nam si volumus, est, si nolumus, non est*. & libro de gratia, & libero arbitrio cap. 3. sic ait, *Cui dicitur, Noli vinci à malo, arbitrium sine dubio voluntatis eius conuincitur, vele enim, & nolle propriæ est*. & plura specialiter de operibus gratiæ itatim afferemus. Neque in alijs locus est sibi contrarius, licet, vt dixi, interdum liberum vocet voluntaria-

rium, vtique perfectum, etiam quoad determinationem ad vnam partem potius, quam ad aliam; & similiter necessitatem aliquando vocat coactionem, quando sit contra modum naturalem operandi voluntatis. Specialiter verò loco illo de gratia Christi loquimur de libertate non tantum à necessitate, sed etiam à seruili modo operandi, quod apud Augustinum est frequens; dixerat enim ibi per gratiam fieri, vt non sit terribile, sed suave mandatum, id est, vt non formidine pena cogar esse sub lege, sed libera charitate delecter esse cum lege. Et sic adiungit, *præceptum enim liberè facit qui libens facit*, vtique perfecta libertate. nam qui facit præceptum, supponit facere cum libertate indifferentiæ, quia sine illa non est capax præcepti; quando verò id facit libenter ex amore, tunc perfectè liberè, id est, vt filius, & non vt seruus id facit.

Hoc ergo catholico principio supposito concludendum est, diuinam gratiam efficacem, id est, per quam re ipsa, sancta opera facimus, proprium modum liberè operandi cum indifferentia necessitatem excludente non auferre. Hæc assertio est de fide tradita olim à Patribus contra Pelagianos, & nostris temporibus specialiter definita contra Lutheranos, & Caluinistas. Potest autem probare ex omnibus Scripturæ locis, quibus suprà probauimus dari nobis sàpè gratiam sufficientem in actu primo, quæ ex pura hominis resistentia effectum non habet, vt sunt illa, *vos semper Spiritui Sancto resistitis, vocani, & renuistis: quoties volui congregare filios tuos, & noluisti*. Nam in his, & similibus locis ostenditur potestas libera à necessitate, quandoquidem ex sola sua voluntate non facit, quod per gratiam potest; dicent fortasse hac testimonia solùm probare gratiam sufficientem, non tollere libertatem, de gratia verò efficaci nihil probare: nam hi qui resistunt, non recipiunt efficacem gratiam. Sed contrà vrgetur primum, quia si homo cum gratia sufficienti est verè liber ad operandum, & non operandum, sicut aliquando vtitur illa potestate ad non operandum, ita vtitur etiam interdum eadem potestate ad operandum; ergo sicut liberè resistit, ita liberè cooperabitur gratiæ, si velit.

Deinde Scriptura hominem sic vocatum, & per sufficientem gratiam excitatum monet, ne in vacuum gratiam Dei recipiat, & precipit, vt conuertatur, & similia Ezech. 36. Ierem. 1. Ioann. 6. ad Philipp. 3. ergo supponit esse in potestate eius libera actualiter, & efficaciter operari cum gratia, nam qui oportet non potest nisi ex necessitate ab alio motus, non est capax præcepti, aut exhortationis ad actualem operationem. Tertiò D homines etiam quando per gratiam operantur, laudantur de bono opere, & digni censentur mercede, & tamquam fideles operari, & cooperatores Dei, & coadiutores. Matth. 20. 1. Corinth. 3. hæc autem dici non possunt, nisi de liberè ac moraliter operante: nam opera ex necessitate, nec laude, nec mercede sunt digna; ergo non solùm qui resistunt, sed etiam qui operantur ex gratia liberè operantur: at in illis gratia est efficax; ergo efficax gratia non inducit necessitatem contraria libetati.

Secundò ipsem Caluinus fatetur, veritatem hanc multis antea seculis, & traditam, & creditam in Ecclesia esse, nimurum gratiam Dei etiam in his omnibus, qui sanctè operantur, non

Idem

13. Conclusio;

Probatur ex
Scriptura.

Inkaratur;

Expediuntur.

Opera ex ne-
cessitate facta
nec laude, nec
mercede di-
gna.14. Fatetur Calu-
nus.

non tollere veram ac moralem electionem à necessitate liberam, sed in his etiam operibus verum esse illud, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit. hæc enim, & similia sine gratia efficaci non fiunt, & tamen libere, & cum potestate non faciendo fiunt, & ita intellexerunt has Scripturas antiqui Parres. Et ut alias nunc omittamus, id copiosè ostendit Augustinus libro de gratia, & libro arbitrio multa congerens testimonia Scripturarum cap. 2. & sequentibus. Vnde epist. 89. quæst. 2. liberum (inquit) arbitrium non tollitur, quia iuuatur, sed ideo iuuatur, quia non tollitur. & lib. 6. de Ciuit. c. 10. Si necessitas (inquit) nostra illa dicenda est, quæ non est in nostra potestate, manifestum est quibus recte, vel perperam viuitur, sub tali necessitate non esse. ergo etiam quando voluntas recte operatur, sub tali necessitate non est, cum tamen recte non operetur sine efficacia gratia, & libro de prædestinatione Sanct. cap. 5. Credere, inquit, vel non credere, in arbitrio est voluntatis nostra; ergo etiam qui credit, libere credit, quamvis sine efficaci gratia non credat, de qua subdit statim idem Augustinus. Sed preparatur voluntas à Domino. non dixit, necessitat, sed preparatur, quod longè diuersum est; omnia denique Augustini loca suprà adducta ad probandam gratiam adiuuante voluntatem nostram, & cum illa cooperantem in conuersione sua, & in alijs operibus pietatis ad hanc veritatem confirmandam valent, supposito alio principio eiusdem Augustini, quod nemo iuuatur, nisi qui sponte aliquid conatur, lib. 2. de peccator. merit. cap. 5. & id Psalm. 26. Adiutor meus es, &c. Denique vbiunque Augustinus docet difficilem esse concordiam gratiae cum libero arbitrio, simul docet non esse impossibilem, & ita esse vnum affirmandum, & aliud non negandum, vt lib. de grat. & lib. arb. cap. 1. & seq. & Epist. 46. & 47. Prosper etiam lib. 2. de vocat. gent. cap. 28. expressè docet efficacem gratiam non tollere mutabilitatem voluntatis; quia verò ibi specialiter de dono perseverantia loquitur, de illo dono disputando locum illum tractabimus.

Tertiò definita est hæc veritas in Concil. Trident. sess. 6. cap. 5. vbi docet exordium iustificationis sumi à vocatione, qua peccatores vocantur, & per excitantem, & adiuuantem gratiam ad suam iustificationem disponuntur, eidem gratia libere assentiendo, exponit statim, ideo libere assentire, quia neque nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam abiijere potest. Vbi apertere declarat, non tantum libere consentire, quia voluntate consentit, sed etiam quia sine necessitate consentit, cum potestatem abiiciendi inspirationem retineat. Et hanc libertatem comprobat, quia cùm in Scriptura nobis dicitur, Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis nostræ admonemur: nemo cum illo modo inuitatur, nisi qui in potestate sua habet, & conuerti, & non conuerti. Nec dubitari potest, quin Concilium in toto illo capite generatim de gratia loquatur, quæ interdum sufficiens, interdum efficax esse potest, tum quia nisi gratiam efficacem comprehendere, hæreticorum sententia, quam præcipue refellere intendit, non opponeretur; tum quia non satis doceret conuerzionem, & dispositionem ad iustitiam esse liberam, quia illa conuersio non fit, nisi per gratiam efficacem: illud autem est contra intentionem eius, & contra verbum, ait enim per motionem illum gratia hominem non nihil omnino agere.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A illam inspirationem recipiens; de illo ergo, qui aliquid agit in sua conuersione, iam habet gratiam efficacem. Sit ergo certissimum Concilium agere de tota motione gratia prævia, quæ non tantum necessaria est ad posse, sed etiam ad agere libere, ac subinde gratiam efficacem præviam includere. Et eodem modo idem definit in can. 4. cuius verba, & multa alia in sequenti capite, & infra contra præterminationem physicam amplius vrgebimus. Consentit cum hac definitione Concilium Senonen. in Decret. fidei cap. 15. vbi efficacem gratiam dici non tollere libertatem in actu, quia non tale est gratiae trahentis auxilium, cui resisti non possit. censet ergo hanc libertatem esse à necessitate, & hanc non inducere auxilium efficax, quia potestatem resistendi relinquit.

B 16. Et ante Concilium Tridentinum indicauit hanc veritatem Concilium Arauficanum, quatenus in can. 8. 15. & 25. docet liberum arbitrium per peccatum primi hominis fuisse infirmatum, inclinatum, & attenuatum, & ita lasum, vt sine gratia Dei nihil boni possit operari. Et ita tantum abest, vt per gratiam tolli dicat liberum arbitrium, vt potius reparari dicat: imò quatenus amissum fuit per peccatum, dicit per illum reddi, qui potuit illud dare. Dicitur autem amissum, vt suprà exposui, quantum ad potestatem sancte operandi, nam quia hæc potestas per gratiam datur, ideo per eamdem dicitur libertas arbitrii reddi; ergo non tollit gratia libertatem, sed restituit illam, iuxta verbum Christi Io. 8. 10ann. 8. quod idem Concilium allegat, Si filius vos liberauerit, vere liberi eritis. & hanc libertatem idem Concilium docuit can. 23. dicens, Quando homines ita faciunt, quod volunt, vt diuina seruiant voluntati, quamvis volentes agant, quod agunt, illius tamen voluntas est, à quo preparatur, & iubetur quod volunt. Et can. 25. propter eamdem libertatem dicit. Bapizatos per Christi gratiam, Christo auxiliante, & cooperante posse, quæ ad salutem pertinent; si fideliter laborare voluerint, adimplere. Sunt etiam valde notanda verba Concil. Tolet. IV. c. 65. Sicut homo propria arbitrij voluntate serpenti obediens perij, sic (vocante se gratia Dei) propria mentis conuersione quisque saluatur. Vbi est exponenda comparatio, tanta enim libertate dicit hominem conuerti per gratiam, quanta contra gratiam peccauit; sicut ergo peccauit cum libertate excludente necessitatem, ita & nunc per gratiam operatur. Idem docet Concil. Valentin. in Gallia tempore Lotharij cap. 6.

C 17. Rationes ad hanc veritatem confirmandam sunt ferè generales de libertate arbitrij, que cum proportione sunt applicandæ. Primo, & quasi à priori, quia gratia quantumuis efficax non destruit naturam, sed perficit; ergo non tollit vsum naturalis libertatis, sed perficit. Secunda, quia gratia dat posse operari si homo velit, & iuuat ad operandum, quando homo vult: ex neutro autem sequitur ablatio libertatis, imò vt verè iuuet, oportet, vt illum non auferat. Tertia à posteriori, quia alias homo esset incapax præceptorum, & auxiliarum supernaturalium, & meriti, ac mercedis, &c. iuxta quam rationem considerandum est, licet absolute loquendo non implicet contradictionem, Deum per aliquam motionem præviam necessitare voluntatem humanam, nihilominus id repugnare, si seruandæ sunt proprietates moralium actuum, quas de facto, & secundum fidem Deus obseruat. Vnde quoad hoc error Caluini contradictionem inuoluit, præterquam

Concil. Senon;

Concil. Arauf.

Ioann. 8.

Concil. Tolet.

Concil. Valent.

17.

Firmatur ratio-
nibus arbitrij
liberum.

Primo.

Secundum.

Tertiò.

Probationes
contra Calui-
num.

terquam quod impie etiam loquitur contra diuinam bonitatem. Declaratur, & probatur, nam in primis ille haereticus non solum afferit Deum per motionem gratiae necessitate voluntatem nostram ad actus bonos, sed etiam per alias motiones similes necessitatem inferre ad actus prauos, etiam intrinsecè malos: hoc autem impium est, & contra diuinam bonitatem, & sapientiam, & ita ex hoc capite inuoluit omnimodam repugnantiam, quia repugnat Deum non prudentissime, & honestissime operari. Deinde constat ex Scripturis actus nostros ita fieri à nobis, ut possint prudenter praecipi, & prohiberi, quantum est ex parte modi operandi nostri: nam de facto recipiuntur, & prohibentur à Deo; si autem Deus necessitatibus homines ad hos actus, inepta esset talis prohibitio, vel praceptione; ergo cum hac proprietate etiam repugnat illa necessitas. Simile est de ratione meriti, & demeriti, præmij, & supplicij; quid enim magis iniustum, quam necessitare hominem ad aliquid faciendum, & postea eum punire, quia id facit: & similiter cefaret ratio præmij si homo nihil de sua libertate in illo promerendo adhiberet, ideoque non posset Deus per iudicium verum, seu tanquam iudex causas hominum, ut sic dicam, terminare, sed solum per potentiam, & absolutum dominium. Docet autem Scriptura Deum longè aliter prouidere hominibus, cum diuina ergo prouidentia repugnat illa necessitas. quæ argumenta, & similia ex sacris litteris copiosè locupletat Augustinus libro de gratia, & libero arbitrio.

Fundamentum autem Caluini non eodem modo soluitur à Catholicis, aliqui enim putant illationem inficiari neminem posse, & ideo posteriorem partem de auxilio physico prædeterminante falsam esse putant; quapropter ad iudicandum in quo Caluinus quoad suum fundamentum errauerit, quid sit auxilium efficax, & in quo eius efficacitas consistat, & præsertim an physicæ prædeterminet voluntatem, diligenter inuestigandum est.

August.

A sed reuerà nisi hoc amplius explicetur, non satis est ad saluandum auxilium efficax præmium, quod faciat nos velle: nam auxilium adiuuans simultaneum, licet nobiscum faciat velle, & ad hoc sit efficax, non tamen facit nos velle, efficaciter inducendo voluntatem, vt in capite primo libri prædantis explicatum est.

B Propter hoc ergo altera opinio, quam moderni Thomistæ nunc communiter defendunt, distinguit duplex auxilium adiuuans, scilicet, præueniens, & simultaneum, dicitque efficax præueniens, quia excitans auxilium non est efficax, vt supponitur, & solum auxilium adiuuans concomitans non dat efficacitatem præuiam, sed simultaneam, quæ non satis est ad saluandum auxilium præuium efficax, de quo tractamus; ergo efficacia hæc ponenda est in auxilio aliquo adiuuante præui. Primum autem principium, in quo iste opiniones conueniunt, scilicet auxilium in suo ordine sistens non esse efficax iuxta mentem dictorum auctorum probari potest, quia auxilium præuium simpliciter efficax debet infallibiliter habere effectum liberi consensus voluntatis excitatae, sed auxilium præcisè excitans non potest infallibiliter habere talem effectum; ergo non potest esse efficax; ergo. Maior supponitur ex dictis in primo capite huius, & præcedentis libri. Minor probatur primò ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 5. & can. 4. absolute, ac proinde generaliter definito, posse voluntatem his excitationibus, id est, illuminationibus, & inspirationibus resistere. Secundò, quia auxilium excitans nunquam potest habere dictum effectum, sine auxilio adiuuante; ergo non potest esse efficax sine illo. Tertiò, quia auxilium excitans non prædeterminat voluntatem ad unum; ergo non est efficax.

C Nihilominus assero auxilium efficax præueniens ordine naturæ consensum liberum voluntatis esse quoddam auxilium excitans,

D ita ut auxilium excitans in genere sumptum abstrahat à sufficiente, & efficaci, & in illa diuidi possit tanquam in membra distincta intra latitudinem auxilij excitantis. hanc assertionem tenent omnes auctores, qui admittunt auxilium efficax præueniens, & physicam prædeterminationem negant, vt infra videbimus. Eamque ex doctrina Augustini sic colligo: Vocatio Dei est gratia excitans, sed vocatio aliqua non est tantum sufficiens, sed etiam efficax, ideoque de se vocatio abstrahit à sufficiente, & efficaci; ergo similiter gratia excitans abstrahit à sufficiente, & efficaci, daturque aliquid auxilium excitans, & efficax: consequentia euidentis est, maior etiam nota est, vel ex ipso nomine vocationis, nam per vocationem mens excitatur. Vnde Concil. Trident. sess. 6. cap. 5. exordium salutis dicit summi à vocatione, qua sine meritis homines vocantur; ut qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se disponantur. incipit ergo vocatio ab excitante gratia, & in illa maximè consistit: vnde cap. 6. subiungit; disponantur autem ad ipsam institutam dum excitati diuinagratia, & adiuti fidem ex auditu concipientes, &c. Idem docuit Augustinus dicta quæstione 2. libro primo ad Simplicianum in fine, dicens, *Quis potest credere nisi aliqua vocatione, hoc est, aliqua rerum testificatione tangatur.* Tactus autem cordis per gratiam excitantem

assertio.

Colligitur ex Augustino.

Concil. Trid.

Vocatio ab ex-

citante gratia.

August.

C A P V T V.

Vtrum auxilium efficax sit excitans,
seu in aliqua excitatione positum,
præsertim iuxta mentem
Augustini.

I. R Eiectis haereticis, superest controuer-
sia cum Scholasticis, quæ in hoc ma-
xime posita est, vt declaremus, quid addat
auxilium efficax ultra sufficiens. Et
quoniam ex dictis in præcedenti libro con-
stat, auxilium sufficiens, generatim loquen-
do, actu dari per auxilia excitantia, pri-
mum omnium inquirendum proponimus,
an intra latitudinem auxilij excitantis de-
tetur aliquid verè efficax, & à sufficiente di-
stinctum. In quo puncto una opinio est,
auxilia excitantia intra suum ordinem con-
tentia non posse esse efficacia, sed tantum suf-
ficiencia, necessariumque esse, addi illis au-
xilium aliquid gratiae adiuuantis ut effica-
cia fiant. Quale autem sit hoc auxilium
adiuuans, ipso efficiens auxilij consistit,
duobus modis iuxta duas opiniones explicatur.
Prima dicit, illud auxilium adiuuans
esse simultaneum, seu concomitans, quia
non putat dari auxilium adiuuans præuium,

Auxilium ad-
iuuans quale
sit.

propter.
citantem fit; ergo secundum Augustinum vocatio est gratia excitans. Atque ita Prosper libro secundo de vocatione gent. cap. 26. varios modos recenset, quibus Deus hominem præuenit, ac præparat voluntatem, ut diuinis, inquit, excitata præsidij diuino inse cooperetur operi. subdit inferius, ipsa enim gratia hoc omni genere medendi atque auxiliandi agit, ut in eo quem vocat primam sibi receptricem, & famulam donorum suorum, præparet voluntatem. Ex mente ergo horum Patrum vocatio fit per gratiam excitantem, per quam etiam voluntas à Domino præparatur.

Supereft ergo, ut minorem propositionem, in qua est rationis vis, ex doctrina Augustini ostendamus: multa enim sunt apud illum loca, in quibus duas vocationes distinguit, quarum altera sufficiens tantum, altera etiam efficax est, quod licet sub his terminis fortè non dicatur ab Augustino per definitiones, nihilominus res eadem explicatur. Insignis locus est in libro primo ad Simplicianum quæst. 2, circa medium, vbi primum inquit, quia non præcedit voluntas bona vocationem, sed vocatio bonam voluntatem, propterea vocationi Deo tribuitur, quod bene volumus, nobis verò tribui non potest, quid vocamur. Vnde infert sententiam in hac materia valde notandam, non igitur ideo dictum esse putandum est, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quia nisi eius adiutorio non possumus adipisci quod volumus, sed ideo potius, quia sine eius vocatione non volumus. Ex qua sententia primum argumentum sumimus: nostrum enim velle bonum maximè tribuitur soli Deo propter gratiam efficacem, etiam ex doctrina aliorum auctorum: at verò secundum Augustinum, Nostrum bonum velle non tribuitur soli Deo propter adiutorium, sed propter vocationem, ac subinde propter gratiam excitantem; ergo excitans gratia, & vocatio aliqua, secundum Augustinum, est auxilium efficax: vnde statim Augustinus hanc vocationem dicit esse effectricem bona voluntatis. Deinde verò obiicit, si vocatio ista ita est effectrix, ut omnes eam vocati sequantur, quomodo verum est: Multi sunt vocati, pauci verò electi? & in summa respondet, non omnem vocationem esse ita effectricem bona voluntatis, sed quandam esse, quam vocati non sequuntur, vtique quamvis possint, & illa de se est sufficiens, alia est, quam vocati sequuntur, & hoc est efficax bona voluntatis, & hoc est, quod ait, Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo vocavit, quomodo aptum erat eis, qui sequuti sunt vocationem: ad alios autem vocatio quidem peruenit, sed quia talis fuit, qua moueri non possent, vt eam capere apti essent, vocati quidem dici potuerunt, sed non electi. Distinguit ergo ipsam vocationem in sufficientem, & efficacem, quamvis alijs nominibus illas describat, nam unam vocationem dicit esse, cui vocatus non se accommodat, nec obtemperat, & hoc est sufficiens, aliam dicit esse, quæ commodo præstatur, quo ei, qui vocatur, aptum est, vt vocationem sequatur, & vocantem non respuat, & hoc est efficax, quia nunquam effectu suo frustratur. Vnde in fine quæstionis excitanti gratia expressè tribuit hanc efficaciam, dicens, igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quandoquidem nec velle, nec currere, nisi eo mouente atque excitante, poterimus.

Alter locus Augustinus est libro de præde-
Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A stinatione Sanctorum, in quo sapissimè efficaciam diuinæ gratiæ, qua electionem, & prædestinationem Sanctorum Deus exequitur, in excitante gratia maximè ponit, quatenus per eam electos suos ita vocat, ut faciant, quod Deus intendit, quod est proprium munus efficacis gratiæ. Sic cap. 2. ait, Operatur Deus fidem nostram, miro modo agens in cordibus nostris, ut credamus. Quis autem sit ille mirus modus, exponit cap. 8. dicens, Omnis, ut dicit Veritas, qui audiuit à Patre, & didicit, venit, validi remoti est à sensibus carnis hac schola, in qua Pater auditur, & docet ut veniatur ad Christum. & infra, Multos venire videmus ad Christum, sed ubi, aut quomodo à Patre audierint, hoc non videmus, nimirum gratia ista secreta est, gratiam verò esse quis ambigat? & codem modo nos dicere possumus gratiam esse excitantem quis ambigat? quid enim est doctrina interior Spiritus Sancti, nisi eius illuminatio, & inspiratio, quibus ipse tangit hominum corda, illaque excitat? Est ergo illa gratia excitans; efficaciam autem eius declarat Augustinus, dicens, *Hec itaque gratia, qua occulte humanis cordibus diuina largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur, ideo enim tribuitur, ut cor dis duritia penitus auferatur.* Alludens ad illud Ezechielis 26. *Auferam cor lapideum de carne vestra, dabo vobis cor carneum.* Merito ergo gratiam illam efficacem appellamus, cum ita cor hominis tangat, ut etiam induratum illi non resistat, sed duritiam eius auferat. Eamdem verò esse vocationem efficacem in eodem libro cap. 16. declarat Augustinus, dicens, *Vocat Deus prædestinatos multos filios suos ut eos faciat membra prædestinati, ut vocatio efficiat, non ea occasione, quæ vocati sunt, qui noluerunt venire ad nuptias, sed ea vocatione prædestinatos vocat, quam distinxit Apostolus, dicens, ipsi vocatis Iudeis, & Gracis, &c. & infra. Sic enim ait ipsi vocatis ut illis ostenderet non vocatos, sciens esse quandam vocationem eorum, qui secundum propositum vocati sunt, &c. quam etiam ait esse significatam à Paulo ad Roman. 9. dicente, non ex operibus, sed ex vidente. & addit, non quacumque vocatione, sed qua vocatione fit credens: ecce efficaciam, id est de eadem vocatione intelligit aliam sententiam Pauli ad Roman. 11. *Sine penitentia sunt dona, & vocatio Dei, id est, inquit, sine mutatione stabiliter fixa sunt ad hanc vocationem qui pertinent, omnes sunt docibiles Dei.* & infra, præuenit eum misericordia Dei, quia sic vocatus est ut crederet. eamdemque appellat vocationem ex proposito in cap. 18. quia procedit ex definito proposito Dei, & est medium efficax, quo illud impletur, & de illa tandem exponit in cap. 20. quod de purpuraria dicitur Actor. 16. *Deus aperuit sensum eius, &c. dicens, Sic enim vocabatur ut crederet.**

Tertius locus Augustini, & in hac materia insignis est in libro de correptione, & gratia cap. 7. vbi prius generatim explicat media efficacia gratiæ, quibus Deus in vitam aeternam quos elegit transmittit, dicens. *Quicunque ab originali damnatione diuina gratia largitate discreti sunt, non est dubium quod & procuratur eis audiendum Euangelium.* ecce vocationem, & cum audiunt credunt, & in fide, quæ per dilectionem operatur, usque in finem perseverant. ecce efficaciam. Vnde subiungit, non enim sic sunt vocati, vt non essent electi, sed quoniam secundum propositum vocati sunt, profecto & electi sunt. & de hac vocatione exponit verba Pauli ad Roman. 8. *Diligentibus Deum omnia coope-*

5. Argumentum secundum.

6. Argumentum tertium.

Ad huc declas-
ratur in bonum his, qui secundum proposi-
tum vocati sunt Sancti. Et declarans ta-
lis vocationis efficaciam, subdit, *ex istis*
nullus perit, quia omnes electi sunt: elec-
ti sunt autem, quia secundum propositum
vocati sunt, propositum non suum, sed
Dei. Ac tandem duas vocationes iterum
distinguit, vnam electorum, quam vocat
secundum propositum, aliam communem,
qua multi sunt vocati, pauci vero electi,
quia licet sit sufficiens, non est efficax, sed
illi resisti potest, & resistitur; alia vero ita
est efficax ut impossibile sit carere effectu,
ut in discursu totius capituli late declarat.
Vnde autem illa efficacia proueniat capite
octauo ponit per aliam sententiam sibi fa-
miliarem, *præparatur voluntas à Domino*,
quam præparationem ubique declarat à Deo
fieri per auxilia excitantia illuminationum,
& inspirationum, seu per vocationem effi-
ciam.

B7. Argumentum
quartum.

De quo est quartum, & optimum testi-
monium in Epist. 107. ad Vitalem, vbi tra-
ctans eandem sententiam dicit, *non ideo pra-
pare Deum voluntatem, quia legem, at-
que doctrinam libero eius adhibet arbitrio, sed*
quia vocatione illa alta atque secreta, sic eius
agit sensum, ut etiam accommodet assensum.
& inferius ait, *quomodo dicitur, quod per*
legem Dei, atque doctrinam Scripturarum,
*fiat, quod eadem Scriptura dixit præpa-
ratur voluntas à Domino, ac non potius per oc-
cultam inspirationem gratia Dei, &c.* Quid
autem est *occulta inspiratio?* nisi quedam oc-
culata excitatio: illa ergo præparatio sicut
sufficienter fit per quandam communem ex-
citationem, ita efficaciter fit per aliam, quam
Augustinus vocat *occultam, altam, atque
secretam*, quam etiam alijs locis, præsertim
in libro de gratia Christi cap. 13. & 14. inter-
nam doctrinam appellat, quæ sine dubio ad
gratiam excitantem pertinet, ut in libro ter-
tio vñum est.

C8. Argumentum
quintum.

Quintus facit, quod Augustinus libro octo-
tigintatrium quæstionum quæst. 68. vocatio-
ni diuinæ tribuit, quod sit illa efficax gratia,
per quam Deus ipsum velle operatur in no-
bis; dixerat enim Deum non misereri pecca-
toris, nisi voluntas præcesserit, & quoniam
velle quisque non potest, nisi admonitus, &
vocatus, sine intrinsecus, vbi nullus hominum
videt, sine extrinsecus per sermonem sonan-
tem, vel alia signa visibilia efficitur, ut etiam
ipsum velle Deus operetur in nobis. & quia
quidam vocati veniunt, alij non veniunt,
subiungit eos, qui veniunt, sibi tantum id
tribuere: qui autem veniunt, non sibi, sed
vocationi, per quam nimirum præpara-
ta est eorum voluntas à Domino, ut ipsem
Augustinus recognoscendo locum hunc de-
clarauit 1. Retract. cap. 26. & idem in priori
quæstione concludit, *hec autem vocatio, qua*
sine in singulis hominibus, sine in populis,
atque in ipso genere humano per temporum
*opportunitates operatur, alta, & profunda or-
dinationis est.*

D9. Argumentum
sextum.

Sextus locus sit ex libro de gratia, & libero
arbitrio cap. 5. vbi gratiam efficacem datam
à Paulo vt conuerteretur, ponit in vocatio-
ne, dicens, *vt autem de cœlo vocaretur, &*
tam magna, & efficacissima vocatione conuerte-
retrur, gratia erat sola, nam merita erant ma-
gna, sed mala. Ex qua ratione intelligitur
illam dictiōnēm exclusiūm, *sola*, non ex-
cludere liberam cooperationem Pauli in sua
conuersione, nam proximè antea dixerat il-
lam gratiam non tollere propriam volunta-

EA tem, & iterum, *nec ipse solus, nec gratia*
Dei sola, sed gratia Dei cum illo. in priori-
bus ergo verbis excludit illa particula omne
voluntatis meritum, nam hoc est, quod ibi
contra Pelagianos ostendit, nimirum con-
uerzionem non esse ex meritis, & ideo ait præ-
cessisse in Paulo merita, sed mala, quæ non
poterant gratiam mereri, sed potius indignationem, & ideo talis vocatio gratia sola fuit,
idest, nullius meriti merces; ergo si illa vo-
cacio magna fuit, & efficacissima, vt Augu-
stinus dicit, fuit etiam gratia, seu auxilium
non tantum sufficiens, sed etiam efficax: ergo
apud Augustinum non solum gratia adiuuans,
pro vt ab excitante distinguitur, sed etiam
gratia excitans, qualis est vocatio, gratia,
seu auxilium efficax, & hæc loca sunt valde
notanda tanquam capitalia in hac materia,
præsertim, quia etiam auctores contrarie
sententiae, cum quibus disputamus ad pro-
bandum auxilium efficax, illis maximè
vtuntur.

FEx quibus, & similibus locis formari pos-
sunt plures rationes, quibus in doctrina Au-
gustini intentum conuinci videtur, vna est,
quia illa est gratia efficax, per quam Deus fa-
cit vt velimus, & vt faciamus, vt late docet
idem Augustinus lib. de grat. & libero arbitr.
cap. 14. 16. & 17. Sed gratia per quam Deus
facit vt faciamus, est vocatio; ergo talis vo-
cacio est gratia efficax, ac subinde excitans;
minor sumitur ex eodem Augustino eodem
libro de gratia, & libero arbitrio cap. 16. di-
cente, *Certum est nos facere cum facimus,*
sed ille facit vt faciamus, præbens vires effi-
cacissimas voluntati. vbi expendenda est par-
ticula, vires, significat enim non actionem,
sed virtutem agendi, & hanc dicit esse effica-
cissimam, & per gratiam præuenientem, &
excitantem dari, vt statim explicat istis ver-
bis, *Certum est nos seruare mandata cum vo-*
lunus, sed quia præparatur voluntas à Domi-
no. & iterum, *Certum est nos velle cum volu-*
nus, sed ille facit vt velimus bonum, de quo
dictum est, præparatur voluntas à Domino, de
quo dictum est, à Domino gressus eius dirigantur,
& viam eius volet, de quo dictum est, Deus au-
tem est, qui operatur in vobis, & velle. Do-
cet autem idem Augustinus libro octoginta-
trium quæstionum quæst. 68. vt iam retuli,
vocationem esse per quam Deus hæc omnia
facit, dicens, *quoniam nec velle quisquam po-*
test nisi admonitus, & vocatus, &c. efficitur,
vt & ipsum velle Deus operetur in nobis.
Idem tradit idem Augustinus tract. 26. in
Ioann. & ferm. 2. de verb. Apost. & de præ-
destinatione Sanctorum cap. 19. illa vocatione
(ait) quæ sine pœnitentia est, id prorsus agi-
tur, & peragit ut credamus.

GSimilis ratio est, quia gratia efficax est, quam
Deus confert prædestinatis vt saluentur, sed
medium potissimum, quo saluantur prædesti-
nati, est quedam vocatio, quam Augustinus
vocat ex proposito; ergo illa est gratia efficax;
consequentia est clara. Maior est Augustini
lib. de bono. per se. cap. 14. vbi definit præ-
destinationem Sanctorum, dicens, *Nihil aliud*
est, quam præscientia, & præparatio beneficio-
*rum Dei, quibus certissime liberantur, quicun-
que liberantur.* vbi notanda est particula,
certissime. nam per illam significare voluit
Augustinus efficaciam mediiorum, vt est no-
tum in eius doctrina. Minor vero colligitur
ex eodem capite, sic enim statim subinfert, *Ex*
quo appetere habere quosdam in ipso ingenio di-
uinum naturaliter munus intelligentia, quo mo-
ueantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel
audiant

Alia ratio.

audiant verba, vel signa conspiciant, quæ verba propter gratiam excitantem, & congruentem manifestè sunt dicta. Item ex lib. de corrept. & grat. cap. 7. 9. & sequentibus, vbi latè declarat, Deum dare prædestinatis perseverantiam per vocationem secundum propositum suum, quam qui accipiunt, infallibiliter perseuerant, ac proinde efficaciter iuantur.

Alia denique ratio esse potest, quia Deus dat efficacem gratiam præparando voluntatem, vt sèpè in citatis locis Augustinus affirmat, & in Enchirid. cap. 32. de don. perseu. c. 8. 1. Retraç. cap. 22. & lib. 2. cap. 4. Sed Deus præparat voluntatem per gratiam præuenientem, quæ sit vocatio congrua, vt eisdem locis idem Sanctus docet, præfertim dicta q. 2. ad Simplicianum. Ergo illa eadem vocatio est gratia efficax excitans. Consequentia est clara in eadem sententia Augustini. Tandem possumus hoc concludere ex principijs suprà positis, quia gratia efficax prævia, seu quæ facit, vt velimus, non est auxilium concomitans, seu concursus, aut influxus simultaneus; ergo esse debet gratia excitans. Antecedens probatur, tum quia per influxum simultaneum non facit Deus vt velimus, sed ipsum velle facit nobiscum: per auxilium autem efficax facit vt velimus, tum quia proprium auxilium efficax, de quo tractamus, fit à Deo solo in nobis sine nobis, vtique liberè cooperantibus: auxilium autem concomitans non fit in nobis sine libera cooperatione nostra; tum denique, quia auxilium efficax prævium datur, vt præparet voluntatem, concomitans verò, vt adiuuet præparatam; ergo propria gratia efficax non est ipse simultaneus concursus, seu influxus. Consequentia verò prima probatur, quia inter actuales gratias nulla est, quam Deus in nobis sine nobis efficiat, nisi gratia excitans, vt in libro tertio probatum est, & in sequentibus probandum est latius, hoc enim solùm ferè superest in hoc libro examinandum.

Ad fundamentum autem prioris sententiae, negamus minorem, nam dari potest aliqua vocatio, seu gratia excitans, ex qua infallibiliter sequatur liber consensus. & ad primam probationem ex Concilio Tridentino negatur consequentia, statenim voluntatem posse resistere, & infallibiliter non resistere: quomodo autem hæc duo coniungantur, in sequentibus inquirendum est, nam hoc opus, & hic labor est. Ad secundam probationem negatur consequentia, nam vocatio, aut excitatio non dicitur efficax, quia sola sine auxilio adiuuante faciat consensum, hoc enim in illa sententia necessarium, aut verum est, quia vtrumque auxilium vtique excitans, & adiuuans simul necessarium est, vt actus supernaturalis fiat; vnde in superiori libro etiam de auxilio vndique sufficiente diximus debere vtrumque auxilium aliquo modo includere; ergo multo magis efficax. Non ergo dicitur auxilium excitans, quia solùm faciat, sed quia in suo ordine tale est vt infallibiliter consequatur effectum, ac subinde vt infallibiliter habeat coniunctum, vel secum afferat necessarium auxilium adiuuans. Vnde autem hoc habere possit aliquod auxilium excitans, postea videbimus, vt iam dixi. Ad tertium denique negatur consequentia, quia efficacia auxiliij non constitit in prædeterminatione, vt dicemus.

A

C A P V T VI.

An efficax auxilium consistat in motione, vel effectione, de se, & natura sua prædeterminante physicè voluntatem humanam ad unum actum, & exercitium eius.

Diximus auxilium efficax consistere in quadam efficaci vocatione. aggredimur iam exponere in quo consistat eius efficacia, vel quomodo fiat, quidue addat communis vocationi. In quo puncto duæ sunt opiniones celebres, vna de physica prædeterminatione, altera de congrua vocatione, de quibus suo ordine dicendum est: vt autem circa priorem clarè procedamus, necessarium est accuratè prius explicare terminos vt sine confusione, vel æquiuocatione omnia puncta, quæ in hac sententia occurruunt, tractare possimus. Et in primis verbum *determinandi*, à quo verbum *prædeterminandi* compositum est, declarandum est, deinde quid addat illa particula *præ*, & consequenter quid nomine prædeterminationis significetur, vel quotuplex illa esse possit, aperiemus. Determinare igitur iuxta primam vocis significacionem idem est, quod terminum rei designare, aut constituere, siue id exteriùs fiat, vt in agris, & regionibus fieri solet, siue per sententiam, vel decretum, sicut dicitur Iudex determinare causam, vel superior determinare quid sit agendum suo vtique præcepto. Hinc ergo, quia voluntas de se indifferens est, ad ea, ad quæ est libera, determinari dicitur, cum ad alteram partem inclinatur, vel definitur, & quando id fit cum aliqua antecessione, dicitur prædeterminatione. Vtrumque autem multis modis fieri potest, quos distinguere oportet, & omisis, quæ ad præsentem causam non faciunt, clarius procedamus.

Duobus igitur modis potest actus voluntatis humanus denominari prædeterminatus à diuina voluntate, scilicet obiectuè tantum, & per quandam extrinsecam denominationem, vel effectuè influendo aliquid, quod sit intrinsecè in voluntate humana, & determinet illam. Sic inter homines pater dicitur apud se determinare, quem statum filius accipere debeat, & è conuerso status ille dici potest prædeterminatus in voluntate patris. Item dicitur voluntas subditi determinari à voluntate superioris, qua illi præscribit, quid agere debeat. Voluntas enim superioris nihil ponit in voluntate subditi, nec modum operandi eius immutat, sed solùm præscribit, & definit materiam, circa quam versari debet, & ita dicitur determinare illam, extrinsecè imponendo illi obligationem, vel obiectum eius moraliter mutando. His ergo modis dici potest voluntas Dei determinare voluntatem hominis. Primò quidem per voluntatem, quam vocant signi, seu præceptiuam, quæ determinatio non est quoad exercitum, nec ponit aliquid in ipsa virtute agendi voluntatis create, nec inducit necessitatem oppositam libertati simpliciter, sed oppositam libertati à præcepto: vnde hic modus prædeterminationis nihil ad præsens refert. Secundò potest etiam dici, Deus determinare actum.

Determinare quid.

Actus voluntatis humanus
quot modis
nominetur
prædeterminatus à voluntate
diuina.

Conclusio 1.

Conclusio 2.

D. Thom.
voluntatis humanae obiectiuè, & per denominationem extrinsecam, solum quia aeterno decreto absoluto suæ voluntatis secum statuit, ut voluntas humana in tempore talem actum liberum suæ voluntatis habeat. Nam tale decretum Dei cum sit liber, est quædam determinatio voluntatis eius, quia Deus in hoc liber ostenditur, quod se ipsum determinare potest, ut dixit D. Thomas 1. p. q. 19. art. 3. & in 2. dilt. 25. q. 1. art. 1. ad 3. per illud ergo decretum determinat Deus voluntatem suam ad volendum, ut homo in tempore velit, & ideo actus ille voluntatis humanae denominari potest determinatus, vel ex aeternitate præterminatus à voluntate diuina. Hæc autem prædeterminatio in Deo existens per se, ac præcisè spectata non immutat voluntatem humanaam, nec limitat, aut coarctat intrinsecè eius indifferentiam, sed solum extrinsecè, & obiectiuè denominat illum actum hominis determinatum, sicut actus immanens in potentia denominare solet extrinsecè obiectum suum, sicut volitus denominat volitum obiectum suum, ut visio visum, ut auditio auditum, &c.

Quamvis autem magna questio esse possit, an Deus isto modo prædeterminet sua aeterna prouidentia actus liberos futuros in tempore à voluntate humana, nunc vero non illam quæstionem tractamus, quia illa prædeterminatio non est aliud, quam prædeterminatio quædam talis actus humani, vel hominis ad agendum in tempore talem actum, loquendo nimis de prædestinatione ut ad voluntatem Dei pertinet, & in aeterno illius proposito consistit, nunc autem de prædestinatione non agimus, sed de gratia: esto igitur habeat Deus illud propositum, quo prædestinet talem actum, per illud prædeterminat illum obiectiuè, & denominatiuè, ut dixi, non subiectiuè, vel effectiuè: quia sicut prædeterminatio per se, & formaliter nihil ponit in prædestinato, sed executio prædestinationis est passiva in prædestinato, ut dixit Diuus Thomas 1. p. q. 23. art. 2. Ita dicendum est de prædeterminatione Dei in hac significatione sumpta: nam dicit in Deo eumdem omnino actum, si respectu eiusdem obiecti sumatur. Et sicut prædestinatio differt à gratia prout est donum nobis datum, tamquam aeternum à temporali, seu tamquam causa ab effectu, ita differt hæc prædeterminatio à gratia efficaci, de qua tractamus: ideoque sicut in præsenti non agimus de prædestinatione, ita nec de prædeterminatione in hac significatio ne sumpta.

Eademque ratio est de diuina præfinitione, illa in usu Scripturæ, & Patrum cum prædestinatione coincidit. Nam definire in hac materia idem est, quod mentis consilio, ac proposito voluntatis aliquid proponere, vel statuere, ut 1. Reg. 20. dicitur, Intellexit Iacob, quod definitum esset a Patre suo, ut interficeret David, & 1. Machab. 1. Multi de populo Israel definierunt apud se, ut non manducarent immunda. Et in eodem sensu trahitur Deo Actor. 27. Definiens statuta tempora, &c. & cap. 2. Hunc definitio consilio, & præscientia Dei traditum, & Luc. 22 filius hominis secundum quod definitum est vadit. Quia vero Dei propositum aeternum est, ideo Deus non solum definire, sed etiam prædefinire dici potest quidquid suo aeterno decreto fieri statuit; quod decretum præfinitio vocatur Eph. 3. ibi secundum præfinitionem seculorum: vbi Græce habetur nomen πρόστασις, quod propositum significat: vnde ibi particula præsolum

A significare videtur antecessionem propositi interni ad executionem externam, quæ in hominibus temporanea est, & ideo recte dicitur in Deo semper indicare antecessionem aeternitatis.

Quamvis alia etiam ratione possit illa particula præ addi verbo definiendi, vt significet non solum antecessionem aeternitatis decreti ad executionem eius, quæ in tempore fit, sed etiam ut in ipsa aeternitate significet antecessionem rationis propositi voluntatis ad præscientiam futurorum, quam volunt aliqui esse propriam significationem verbi præfinendi, ut Deo attribuitur in Scriptura, nihil in hoc colligi potest, quia in ea non inuenitur verbum hoc compositum præfinitio, sed tantum simplex definitio, ut ex allegatis locis manifestum est, & in nullis alijs inuenitur. Neque etiam aliunde potest illa verbi impositio, aut proprietas ostendi: vnde licet non negem posse particulam præ in illa significatione sumi, nihilominus id non exigit verbi proprietas, vel significatio, sed iuxta materiam capacitatem loquendum erit, quod etiam de verbo prædestinandi intelligendum est, nam haec duo verba idem significant. Imo in Scriptura, vbi in vulgata Latina haec verba variantur, in Græco idem verbum respondeat, quod est ἀπόστολος, vel προστάσις, vbi est verbum προστάσις, se. nper ponitur in vulgata verbum præfinitio: ut Rom. 8. quos præscivit, & prædestinavit; & Rom. 8. iterum, quos prædestinavit, hos & vocavit, & ad Ephes. 1. qui prædestinavit nos; & iterum Ephes. 1. prædestinati secundum propositum eius, & 1. Cor. 2. quam prædestinavit Deus ante facula. Ex quibus ultimis verbis intelligimus partículam præ ex intentione Pauli significare antecessionem aeternitatis, & in his omnibus respondet Græce verbum προστάσις. At vero vbi inuenitur in novo Testamento Græcum verbum ἀπόστολος, in vulgata ponitur verbum definitio, sine præpositione, ut patet ex locis Luce, & Actor. suprà citatis. Solum ad Roman. 1. vbi Græce habetur simplex participium ἀπόστολος interpres vertit prædestinatus, nam quia illa destinatio, seu definitio aeterna est, nondubitate interpres illam vocare prædestinationem. Vnde etiam intelligitur, illam partículam præ, in rigore solum significare antecessionem aeternitatis diuini propositi ad executionem eius tam in verbo prædestinandi, quam in verbo prædeterminando in illa prima acceptione sumpti, nam haec in rigore, ut dixi, idem sunt.

Possuntque haec confirmari ex verbis Dionys. cap. 5. de diuinis nominibus, in fine, quem locum obiter etiam hic declarabimus, est enim celebris in hac materia, & aliqui non recte illo vtuntur. Agens ergo Dionysius de diuinis exemplaribus seu ideis, inquit iuxta translationem Ambrosij Florentini: Exemplaria verò esse dicimus rationes in Deo substantias rerum, & singulariter ante subsistente, quas prædestinationes Theologia vocat, & bonas, diuinæque voluntates, eorum, que sunt, definitrices atque effectrices, secundum quas ipse super-substantialis Deus, que sunt, omnia prædestinavit atque produxit. Vbi in primis quoad verba attinet, aduerto, vbi prius exemplaria vocantur prædestinationes, secundum aliam translationem, quam D. Thomas commentatur vocari prædefinitiones. Vnde idem D. Thomas in commentario sub distinctione dicit, quas Sacra Scriptura vocat prædestinationes, seu prædefinitiones, pro certo habens illa verba esse synonyma. Et ibi postea ipsæ idea dicuntur definitrices, & effectrices, illa versione apud D. Tho-

D. Thomam dicuntur *prædeterminationes*: alia autem versio habet, *discretina*, & *effectina*; & in ultimo loco habetur apud eumdem Diuum Thomam verbum *prædefinuit*, pro verbo *prædestinavit*. Diuus Thomas autem loco vtriusque posuit *prædeterminationem*, sentiens hoc verbum Deo attributum etiam significare internum mentis propositum, & in ea significazione idem esse, quod *prædestinare*, vel definire.

7. Deinde aduerto vocare Dionysium ipsa exemplaria, seu ideas *prædestinationes*, seu *prædefinitiones*, additque etiam vocari diuinæ voluntates, quia, vt ibi notat D. Thomas, rationes rerum possibilium in mente Dei secundum se spectatae, antequam Deus velit ad illarum imitationem aliquid ad extra producere, non habent rationem exemplarium, & ita per voluntatis præfinitionem quasi complentur in ratione exemplarium, & ideo & *prædefinitiones*, & *prædestinationes*, & voluntates Dei esse dicuntur. Vnde aduertit ibi Carthusianus non loqui ibi Dionysium de *prædestinatione* in eo rigore, quo electis tribuitur *prædestinationes*, sed latiori modo prout dici potest de qualibet *præordinatione* diuina, siue fit de *præmio*, siue de *peccata*, & siue fit ante, vel post *præscientiam* alicuius rei futurae, & siue fit *præfinitio* absoluta rei in se, siue sufficiens tantum, & in causis suis. Nam qualibet istorum ad rationem idearum, seu exemplarium constituantur sufficit. Denique addi potest exemplum simile de verbo *præparandi*, ex D. Thoma i. p. q. 23. art. 2. ad 3. vbi ait verbum illud dupliciter posse tribui Deo, primò pro *præparatione* æterna ex parte ipsius Dei, quæ est decretum æternum, quo se ab æterno *præparauit* ad saluandum electum, vel aliquid simile agendum. Et sic ait dici posse bonam voluntatem humanam esse ab æterno *præparatam* in mente Dei, quæ *præparatio* in voluntate creata non est, nisi denominatio extrinseca ab æterno actu Dei. Secundo vero modo dicitur Deus *præparare* voluntatem humanam in tempore efficiendo aliquid in illam, quo illam disponat, & intrinsecè *præparatam* reddat. Idem ergo est, seruata proportione, de verbo *prædeterminandi*.

8. In præsenti ergo per se, ac directè non agimus de hac *prædeterminatione* Dei extrinseca, quia non agimus de *prædeterminatione* cum qua illa coincidit, sed agimus de gratia efficaci, quæ à *prædestinatione* differt, tamquam effectus à prima, & originali causa, & tamquam temporale quid ab æterno, vt Augustinus docuit libro de *prædestinatione* Sanctorum cap. 10. & libro de don. perseu. cap. 14. Dico autem præsentem tractationem non esse per se, & directè de hac *prædeterminatione*, quia si vna sit cum altera connexa, indirectè posset ad illam extendi disputatio, & ideo qui ponunt gratiam efficacem in *prædeterminatione* intrinseca nostra voluntatis, magna vim in hoc faciunt, quod omnes actus nostri liberi arbitrij sint *prædestinati*, *præfiniti*, seu *prædefiniti*, & in dicto sensu *prædeterminationi* in proposito ac decreto absoluto diuinæ voluntatis, non solum prius secundum æternitatem, sed etiam secundum antecessionem rationis diuini decreti ad *præscientiam* futurorum, quia putant ex tali *prædeterminatione* extrinseca sequi intrinsecum in nostra voluntate per gratiam, vel motionem efficacem, quia nullo alio modo potest illud decretum *prædeterminationis* Dei infallibiliter impleari; alij vero in contrario extremo vt prouersus caueant à tali modo gratia efficacis quem putant esse contrarium libertati, negant etiam

A illum modum *prædeterminationis*, seu *prædestinationis* omnium actuum liberorum in se ipsis antecedentem *præscientiam* futurorum, sed aiunt ante *præscientiam* absolutam futurorum, solum *prædefiniri*, & *præordinari* in causis efficacibus, vel sufficientibus, sicut modò circa verba Dionysij dicebamus. Post *præscientiam* verò absolutam voluntatem ordinari ad suos fines, & sic etiam *præfiniri* in prioritate æternitatis, non in antecessione ad *præscientiam* absolutam. Nos autem vt ab hac controversia abstineamus, supponimus posse Deum in priori sensu *prædeterminare*, seu *prædestinare* actus liberos humanæ voluntatis ita absolute, vt omnino fiant, & libere fiant credimus, licet in malis actibus id facere non possit Deus propter bonitatem suam, in bonis possit, & de facto admittimus id feasible in Sanctis actibus liberis à gratia efficaci procedentibus, & non obstante hac *prædeterminatione* extrinseca, de intrinseca, inquirimus, an sit necessaria, vel possibilis ad executionem talis *prædestinationis*, & consequenter, an hoc sit gratia efficacis munus.

B 9. Ut ergo de intrinseca *prædeterminatione* dicamus, vltius aduertimus potentiam de se indifferentem duobus modis posse determinari, scilicet actu primo, & in actu secundo. Priori modo est determinata, quando prius sit.

C natura, quæ in actu operetur, est limitata, & definita ad unum effectum, posteriori modo est determinata quando actu operatur. Rursus prior determinatio in actu primo multiplex est, nam quædam esse potest quoad specificationem tantum, alia quoad exercitum, vel, quod perinde est, vna esse potest solum quasi conditionata si voluntas operari velit, alia est absoluta, quia per illa voluntas determinatur, vt velit. Priori modo est voluntas de se determinata ad amandam beatitudinem in communis, nam licet actu de illa cogitur, non est voluntas omnino determinata ad exercendum actum amoris circa illam; nihilominus tamen ita est distincta, vt si velit aliquem actum circa illam exercere, ille esse debeat amor, seu persecutio, non odium, aut fuga: alio modo ex parte simili, licet inferiori determinatur voluntas per habitum charitatis ad sanctè operandum, non quidem quoad exercitum actus, vt per se manifestum est, nec cum tanta limitatione, seu determinatione, vt si voluntas habens talem habitum, operari velit ad sanctam operationem determinetur, quia non est unde habitus ille tantam præbeat determinationem, alijs esset inamissibilis, quod esse falsum in lib. 9. videbimus: nihilominus tamen aliquo modo, & sub alia conditione determinat, quia si voluntas illo habitu vt velit, non potest nisi sanctè per illum operari: quomodo dixit Ioan. canon. cap. 3. Qui natus

E est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est, vtique si vt talis operari velit: hanc ergo, & quancumque similem vocamus determinationem quoad specificationem, vel conditionatam, & secundum quid, vel sufficientiæ non exercitij. Vnde obiter constat non esse in præsenti sermonem de hac determinatione, quod est memoriæ mandandum, nam solent per hanc æquiuocationem eludi argumenta, quia hoc modo etiam auxilium sufficiens determinat voluntatem ad unum quoad specificationem sub conditione, quia si homo tali auxilio cooperari velit, non nisi bene, & in tali specie operabitur, & ita illa est determinatio sufficientiæ, licet non sit efficacitæ: est ergo in præsenti sermo de determina-

8. Potentia de se
indifferens,
quomodo de-
terminari pos-
sit.

Ioann. 3:

tione absoluta, & quoad exercitium, quæ tunc esse dicitur in voluntate, quando ita affecta, & proximè completa in actu primo, in illo non sif sit, nec sistere potest in temporis duratione, quia non potest se continere, quin exerceat actum secundum. Quando ergo potentia prius natura est sic constituta in actu primo, dicitur etiam determinata in actu primo.

Vlterius autem hoc dupliciter contingere potest, vno modo ab intrinseco, scilicet ex innata conditione potentiae actiua, alio modo ex forma, vel actu aliquo, qui licet intrinsecè efficiat voluntatem, ab extrinseco prouenit, nimis per efficientiam alicuius extrinseci agentis scilicet Dei. Prior modus neque in voluntate cadit, nec habere potest locum in praesenti punto, saltem comparatione facta ad voluntatem ipsam secundum se spectatam. Probatur, quia supponimus voluntatem esse liberam; ergo illa secundum se spectata, non habet innatam determinationem ad unum quoad exercitium, quia hoc repugnat libertati naturali, quæ indifferentiam requirit, etiam naturalem, vt iam ostensum est. Item gratia efficax non est conditio intrinsecè connata, seu congenita voluntati; ergo non potest illi dare priorem modum determinationis ad unum, cum semper auxilium efficax sit aliquid superadditum voluntati ab extrinseco agente Deo; & ideo dixi hanc determinationem non esse innatam ipsi voluntati secundum se spectata, nam comparata ad illam entitatem, quæ est gratia efficax, si talis est illa entitas, vt posita in voluntate determinet illam in actu primo ad exercitium actus proportionati illi auxilio; sic talis determinatio conuenit tali entitati ab intrinseco, nam est conditio illa connaturalis, & intrinseca, quia per nullum alium actum primum illi additur, alias est processus infinitum.

Imò non solùm ipsa ex se erit determinata ad unum, sed etiam ex intrinseca sua natura, & conditione habebit determinare voluntatem cui adhæret, ad coexercendum secum, (vt sit dicam) eumdem actum, quia non potest aliter illa entitas habere connaturalem annexionem, & omnino intrinsecam cum suo actu secundo, quia non potest suum actum exercere, sine cooperatione voluntatis, vt supponimus; ergo vel ipsa non est ab intrinseco simpliciter determinata ad exercitium suæ actionis, vel æquè determinat voluntatem ad secum cooperandum. Illa ergo determinatio in actu primo, si datur, licet sit ab extrinseco respectu voluntatis, erit intrinseca tali auxilio efficaci, seu illi principio agendi completo ex voluntate, & tali motione, quæ efficax auxilium dicitur. Et consequenter licet talis determinatio fiat in voluntate effectiuè à Dco, quia Deus est, qui efficit in voluntate auxilium efficax, nihilominus ab ipso auxilio sit illa determinatio formaliter in voluntate, quia tale auxilium adhærendo voluntati, determinat illam. Atque hic est unus, & fortè præcipuus sensus questionis propositæ; & hanc vocabamus semper determinationem in actu primo, de illa inquirendo, an fiat in voluntate per auxilium efficax, modo iam explicato.

Alium modum determinationis vocavimus in actu secundo, quia per illum constituitur potentia in ultima determinatione. Nam de ratione huius determinationis in actu secundo est vt fiat per effectum ipsiusmet actus secundi, quia ante illam effectum semper est potentia in actu primo, siue prius tempore, siue prius natura consideretur,

A & ideo ante actum secundum, seu effectum eius, non potest esse potentia determinata in actu secundo, est enim aperta repugnantia. Ut autem illa effectio actus secundi habeat rationem determinationis, supponere debet in potentia indifferentiam aliquam quoad exercitium, quia verbum ipsum determinandi, connotat respectum ad rem, vel materiam, seu potentiam, quæ non supponitur determinata, sed indifferens: nam si omnino supponatur determinata, non indigebit determinatione. Et ideo ignis quando calefacit, non dicitur determinari ad calefaciendum, sed agere id, ad quod determinatus est; Sol vero, quia de se est aliquo modo indifferens ad obdurandum, vel liquefaciendum, dicitur determinari à dispositione cerae, verbi gratia, ad liquefaciendum, & intellectus dicitur determinari à voluntate ad credendum, quia antea erat aliquo modo indifferens, & eodem modo dicitur voluntas determinare se, quando vult credere.

In quo modo loquendi animaduerto differentiam inter potentiam indifferentem ex dominio voluntatis, vel indifferentem alio modo minus perfecto, scilicet ex sola vniuersali virtute agendi, vel ex subordinatione ad superiorum potentiam. Nam potentia libera propriissime dicitur determinare se, quod adeo necessarium reputatur, vt dixerit Diuus Thomas, nec Deum, nec hominem fore librum, nisi haberet vim internam determinandi se, vel eminentem, quasi per se ipsam formaliter, vt voluntas diuina, vel actiua voluntarie agendo in seipsum vt voluntas humana. At vero alia causa alio modo indifferentes non dicuntur determinare se, sed determinari vel ab alia causa in quocumque alio genere, sicut determinatur virtus Solis ex dispositio-^{12.}ne, vel capacitatem passi, vel à superiori potentia mouente, & applicante, sicut intellectus determinatur à voluntate ad credendum. Hac ergo determinatio in actu secundo, etiam interuenit in actu, qui fit per efficax auxilium, & ideo alius sensus praesentis questionis est, an efficax auxilium immediate efficiat, vel conferat hanc ipsam determinationem in actu secundo, non prævio aliquo actu primo, in quo talis determinatio consistit, sed per immediatum influxum absolutè voluntatis Dei in ipsum actum secundum, ita vt per illummet, quasi formaliter determinetur voluntas humana à voluntate diuina efficaci influente effectuè talem determinationem.

Atque ex his facilè declarari potest, cur hæc determinatio humanæ voluntatis, *prædeterminatione* vocetur: non enim additur illa particula *præ*, propter antecessionem æternitatis ad tempus: nam hæc determinatio non est æterna, sed in tempore fit, vt declaraui, imò nec ali-

E qua antecessio durationis temporalis per illam particulam *præ*, indicatur, quia determinatio illa non antecedit tempore effectum gratiæ efficacis, seu actum secundum, & ultimum voluntatis, vt etiam declaraui. Dicitur ergo *prædeterminatione* propter antecessionem naturæ, & causalitatis. quod quidem facillime intelligitur in tali determinatione, si dari in actu primo supponatur, nam actus primus præcedit secundum saltem ordine naturæ; ergo si voluntas per auxilium efficax determinatur in actu primo, profectò *prædeterminatione* tum quia prius natura constituitur in actu primo, tum etiam, quia recipit illam *prædeterminationem*, vt præviā ad suum consensum, sicut etiam recipit motionem auxiliij, & ideo per illud præmoueri dicitur: & hinc dicitur Deus *prædeterminare* illum non

^{13.}
Prædeterminatione, de determinatione voluntatis humanae.

non formaliter, & quasi extrinsecè per suum propositum æternum, vt in priori significatio-ne verbi *prædeterminandi* dicebamus, nec etiā formaliter intrinsecè, quia hæc ipsa motio efficax, quatenus est intrinsecè inhærens voluntati, illam determinat formaliter, vt iam satis explicauit, sed dicitur Deus prædeterminare voluntatem effectiū, tum quia facit in illa internam prædeterminationem formalem, tum etiam, quia illam efficientiam habet solus Deus sine cooperatione voluntatis, præueniendo omnino usum libertatis eius. Denique dici etiam potest *prædeterminatio* per compari-tionem ad meritum, quia antecedit illud, quamquam hoc habet locum in primo auxilio efficaci, non verò vniuersaliter in omnibus sequentibus, vt postea videbimus.

24. At verò si gratia efficax non determinet voluntatem in actu primo, sed immediate ad actum, vel per actum secundum, tum etiam particula *præ*, non potest significare antecessione durationis respectu effectus, seu consensu liberis voluntatis, quia inuoluit ipsum actum secundum, vel formaliter, quia ad illum immediate terminatur: vnde etiam antecessio secundum realem ordinem naturæ, & causalitatis, difficile ibi explicatur, quia actio ipsa, qua sit consensu voluntatis, vniqa est, & simplex; vnde non potest in illa distinguui aliquid prius natura, & causalitate, quāli aliud. Nec satis faciet, qui dixerit per illam particulam *præ*, solum significare prioritatem in dignitate, excellentia, independentia, & inefficientia talis auxilij, quod principales partes habet in tali effectu. Hoc, inquam, non est satis, quia id totum inuenitur in auxilio efficaci simultaneo, & concomitante; ergo illo modo non explicatur propria prioritas auxilij præuij, quæ inueniri debet in auxilio efficaci, de quo tra-
etamus, & per illam particulam significatur. Si ergo in ipsa determinatione actus secundi, prædeterminatio admittatur, necessarium est dicere Deum sua motione efficaci præcedere aliquo modo influxum voluntatis creatæ, etiamsi ad eumde terminum, seu actum secundum immediate terminetur. Vnde si gratia efficax vocetur ipsa voluntas Dei, quatenus mouet, & trahit nostram voluntatem ad agendum, sic antecedit ordine naturæ, saltem virtuali, quia concurrit imperando, & trahendo nostram voluntatem, sicut voluntas nostra præcedit mouendo brachium. Non videtur autem alienum à proprietate locutionis voluntatem ipsam Dei, vt actiuē influentem ad extra gratiam efficacem vocare, sicut multicent voluntatem creandi vt actu inferentem ex se effectum, esse actiuam creationem. Quod si actio ipsa consensu liberi recepta in voluntate hominis, vt est ab efficaci voluntate diuina, vocetur auxilium efficax Dei: sic dicitur prædeterminare voluntatem creatam, formaliter, & per particulam *præ*, denotabitur actionem illam pro vt procedit à speciali voluntate diuina efficaci, determinatè facere, vt voluntas creata in eam actionem influat, & vt sic vocari prædeterminationem, quia secundum illum respectum ad voluntatem Dei habet quamdam antecessione ad voluntatem hominis, cuius influxum ex necessitate quadam sibi connaturali coniunctum habet, hic enim modus antecessione non repugnat: an verò possit gratiæ efficaci accommodari, postea videbimus.

15. Predermina-tio physica, cur-
sus dicta.
Cumel.
Aluar.

Supereft explicanda altera particula, per quam hæc prædeterminatio *physica* appellatur. In quo in primis aduerto Francisc. Cumel di-
ctib. i. Opusc. disp. 4. sect. 2. conclus. 4. reprehendere hunc modum loquendi de præ-

A determinatione *physica*; imò addit vocabulum illud à me, & à nōstris, esse inuentum ad improbandam aliorum sententiam. Quod autem ad me spectat, verissimè affirmo illud non ex cogitasse, nec ab alio, quām à defensoribus talis auxilij efficacis illud didicisse. Vnde tan-tum abest, vt à Patribus Dominicanis reputetur à nobis inuentum, vt M. Aluar. disp. 22. n. 2. affirmat, non esse nouum, sed antiquum in Ecclesia, & à Patribus usurpatum in eadem acceptione, qua in præsenti disputatione sumitur, quod multis verbis explicare conatur. Sed quidquid sit de nominis initio, aut inuentione ad explicandam peculiarem sententiam, eamque ab alijs distinguendam, necessarium fuit peculiare nomen. Et ad hunc finem illud non fuit incongruum, quia per illud explicatur hanc determinationem non esse metaphoricam, sed veram, nec tantum secundum quid, aut moralem, seu ex his, quæ frequentius accidunt, ac subinde ex accidenti talem, sed esse determinationem simpliciter, & ex intrinseca natura talis entitatis, seu auxilij, ac proinde esse per se talem ex aliqua propria causalitate per se. Nam iuxta communem usum etiam Ecclesiasticum, ita solet illud additum physicè usurpari. Sic enim ad significandam veram unitatem trium personarum in Deo, dicitur esse una persona in alia naturaliter, & à Græcis physicè. Et unio Verbi ad humanitatem vocatur naturalis, & physica, & Theologi solent vocare physicam, efficientiam Sacramentorum, vt declararent esse veram, & realem. Ad hunc ergo modum in præsenti ad explicandam rigorosam proprietatem huius determinationis illa particula *physicè* determinationi adiungitur.

D E Aduertendum est autem varijs modis posse auxilium efficax dici physicum, primò in ratione entis, & hoc est verum, non tamen sufficit ad rem explicandam, quia etiam gratia excitans sufficiens est entitas physica, id est, vera, & realis. Secundò in ratione motionis formaliter afficientis, & immutantis voluntatem, & hoc etiam non est satis, nam id etiam habet auxilium sufficiens, est enim motio physica, quia verè, & realiter voluntatem inclinat, & intellectum afficit, & immutat, non tantum obiectiū, sed etiam formaliter per internam Spiritus Sancti efficientiam, vt in superioribus ostensum est, & ex ipsis terminis est satis notum. Tertiò potest illa determinatione *physica*, propter efficientiam, quia nimur tale auxilium physicè efficit consensum voluntatis. Et hoc siue sit verum, siue fallum, non sufficit, quia potest esse physicum principium per se influens cum voluntate in actu suum, & nihilominus non determinare voluntatem quoad exercitium actus, neque absolutè, sed solum sufficienter, seu sub conditione; sic enim multi dicunt auxilium sufficiens præueniens physicum principium actus, quando transit in auxilium adiuuans actu, etiamsi non determinat voluntatem illo modo, & habitus charitatis physicè afficit voluntatem, & inclinat illam, & cum illa efficit physicè actu, & tamen, quia in efficientia sui actus subest dominio voluntatis, non determinat illam. De hac autem motione gratiæ efficacis nunc inquirimus, an distinguatur in hoc ab habitu, & à gratia sufficiente, quod omnino determinet voluntatem, ita vt illa posita implicet contradictionem, voluntatem non velle.

Quarto ergo modo dicitur *physica* prædeterminatio in ratione determinationis, & necessariæ connexionis inter entitatem talis auxilij, & actu secundum, ac influxum voluntatis in ipsum, duoque per illam vocem *physica* signi-

16.
Auxilium effi-cax physicum
varijs modis
dicitur.

significantur, ac denotantur: vnum est illam determinationem esse simpliciter, & omnino absolutam, ita vt nulla ratione, aut modo impediri posit illa connexio. Aliud est, eamdem determinationem fieri ex vi talis entitatis sine aliquo respectu ad alias circumstantias, vel a. l speciale voluntatem, aut præscientiam Dei, sed esse omnino intrinsecam, & naturalem illi entitati, seu auxilio. Quocirca ne hæreamus fortè in voce *physica*, qua nonnulli eiusdem opinionis vti nolunt, res ipsa spectanda est, & statuendum nihil aliud per illam indicari, nisi motionem illam talem esse, vt à solo Deo fiat in homine, & de se, & sua vi naturali ac proprietate habere effectum ita determinandi voluntatem, vt voluntas non possit resistere illi, vel vt impossibile omnino sit, voluntatem illam habere, & non consentire. Et hunc modum determinationis ita censeo sufficere, vt dicatur *physica* determinatione, vt licet fingamus motionem illam præuiam, & efficacem, non habere *physicam*, & per se efficientiam in consensum, sed per solam inharentiam suam determinare omnino voluntatem quasi formaliter ligando, vel impediendo illam, ne posset suum influxum suspendere, id satis fore, vt sit vera, & *physica* determinatione, quia formalis causalitas, quæ est à vera forma reali, *physica* est.

38.

Ex his ergo satis, vt arbitror, declaratus est sensus questionis propositæ, neque aliquis existimet superuacaneam esse tam prolixam terminorum declarationem, quia non solùm est necessaria ad vim rationum, & testimoniorum penetrandam, sed etiam erit utilissima ad expedienda, cùm longè maiori breuitate multa argumenta, & varia diuerticula præcludenda. Præterquam quòd ad intelligendum statum questionis, & varietatem opinionum est necessaria. Primum ergo, & præcipuum punctum totius controversiæ est, an ad efficaciam vocationis, seu excitantis auxiliij necessaria sit prædeterminatione *physica* voluntatis. in quo punto duæ sunt opiniones extremè contrarie, quas hic breuiter, & generatim attingam, nam postea per partes sunt fusæ tractandæ.

Prima opinio simpliciter affirms efficaciam auxiliij in *physica* prædeterminatione positam esse. Cuius fundamentum generale, omissis nunc testimonij, est quia non potest auxilium præuiæ motionis, seu vocationis esse ita efficax, vt infallibiliter inferat consensum voluntatis, nisi omnino ineuitabiliter determinet voluntatem ad talem consensum; sed hoc non fit, nisi per *physicam* prædeterminationem: ergo. Minor euidens est ex declaratione data. Maior probatur, quia posito auxilio efficaci præuenienti, consecutio actus liberi non potest esse infallibilis, nisi vel ex præscientia, vel quia immutabilis est posito tali auxilio. Sed infallibilitas non potest primò, & per se ex præscientia prouenire; ergo necesse est, vt euéniat ex prædeterminatione *physica*. Minor probatur, quia vel est sermo de præscientia absoluta, & hæc supponit præscientiam auxiliij absolute futuri, & efficaciam eius, vel præscientia conditionata, & hæc vel nullo modo datur de talibus futuris contingentibus, quæ fit omnino certa, & infallibilis, antequam præsiantur absolute futura, vel si datur necesse fari supponit, sub illa conditione decretum Dei absolutum, & efficax, in quo veritas illa, & certitudo fundetur, quod decretum inuoluit etiam efficaciam, quam auxilium de se habet ad determinandam voluntatem. Et quia hoc tantum fundamento videtur præcludi via ad saluandum omne aliud auxilium præuium efficax, quod sit potentissimum medium, quo

A Deus exequatur absolutam prædestinationem, vel de salute electorum, vel de alijs actibus liberis, quos præfiniuit, vt iam supponimus, ideo ab Auctoribus huius scientiæ omni conatu, & contentione impugnata est conditionalis scientia, quia illa è medio sublata, non superest: alius modus sufficiens efficaciæ, præter physicam prædeterminationem. Modi autem explicandi, & defendendi hanc sententiam sunt multi, & auctores eius in illis non conueniunt, & aliqui non in omnibus punctis, sed in uno, vel alio consentiunt, & ideo nunc nec auctores refero, nec alia fundamenta, membrum enim in sequentibus capitibus illud præstabo.

B Secunda opinio negat esse necessariam prædeterminationem ad efficacitatem auxiliij. Opinio secunda.

fundamentum est in primis à posteriori, tum quia posita huiusmodi necessitate auxilium tantum sufficiens erit de se inefficax, ac subinde non sufficiens: tum etiam, quia talis ac tanta efficacitas induceret necessitatem libertati actus contrariam. A priori verò fundamentum est, quia ad saluandam veram efficaciam auxiliij sufficit futura causalitas eius, quæ sit infallibilis in diuina præscientia, quam Deus sine dubio habet de huiusmodi futuris sub conditio-ne, prius secundum rationem, quām talia auxilia efficacia, seu congrua distribuat. In modo autem explicandi hanc sententiam est aliqua diuersitas, quæ postea per partes tractanda est, & ideo nunc neque auctores refero, neque fundamenta illa amplius vrgeo. Nos verò hanc posteriorem sententiam approbamus, & defendimus. Et fundamentum propositum prioris sententiæ euertimus demonstrando, dari in Deo certissimam, & infallibilem scientiam veritatum contingentium, non fundatam ex parte obiecti in aliquo decreto libero diuinæ voluntatis, sed in veritate rei secundum se, vt in secundo prolegomeno tractatum est. Imò nunc addimus, non parum infirmari credibiliatem contraria sententia ex eo, quod efficaciter persuaderi non potest, nisi negando Deo quādam scientiam valde conformem infiniti illius perfectioni, sapientiæ, & altissimæ prouidentiæ, nec non Sanctis Scripturis, & Patribus nimis consentaneam, & quæ nec demonstrari potest impossibilis, neque hac tenus, vel probabiliter persuasum est.

D Addo denique tam certum mihi esse Deum non prædeterminare illo modo voluntates humanas, neque id esse necessarium ad piè, sancteque operandum, vt si vel talem necessitatem prædeterminationis admittere, vel electionem absolutam, aut prædefinitionem actuum liberorum ante præscientiam eorum negare necessarium esset, potius dicere hoc posterius esse negandum, quām illud prius admittendum. Nam in doctrina fidei arctius est dari peccatoribus auxilium sufficiens ad salutem, & auxilium efficax non tollere libertatem supernaturalium, quām sit certum dari absolute decreta libera in Deo futuris actibus liberis ante præscientiam eorum. Et ideo si oporteret vel illa principia labefactare, admittendo tale genus prædeterminationis, vel illa decreta in illo ab-soluto sensu non admittere, sed aliter illa interpretari, hoc potius esset eligendum, quām prius: sed cùm omnia illa dogmata vera sint, inter se non repugnat, nec in eas angustias redigimus, vt alterum ex illis duobus eligere necessarium nobis sit, vt iam tetigimus, & in discursu sequentium capitum planum fieri.

C A P V T VII.

Vtrum auxilium efficax necessarium ad piè operandum, sit positum in aliqua excitatione per se, & ex vi sua natura, ac præcisè entitatis, prædeterminans physicè voluntarem ad consensum.

VT duæ sententiæ generatim relatæ pressius examinentur, & iudicium de illis datum, verum, & solidum ostendatur, per omnes modos discurrere oportet, quibus illæ opiniones defendi solent, vel possunt, vt in illo, qui & principijs fidei magis consentaneus apparuerit, & ad resistendum Hæreticis aptior, & minoribus difficultatibus implicatus fuerit, quiescamus. Circa opinionem verò de auxilio prædeterminante tres modi occurunt, quibus cogitari potest. Primus, quod detur aliquis motus excitantis gratiæ, qui natura sua habeat vim hanc prædeterminandi voluntatem, & ineuitabiliter illam inducendi in consensum. Secundus est, vt nulla excitatio per se ad hoc non sufficiat, sed compleatur virtus illa per aliam motionem realem distinctam ab actu prævio excitantis gratiæ, & ab actu liberi consensus, & quasi media inter illos. Tertius vt consistat in ipsa immediata productione deliberati consensus, prout ab efficaci voluntate Dei procedit, vel (quod perinde est) vt consistat in efficaci Dei voluntate, qui talem actionem voluntati hominis immitit, eamdemque ad secum cooperandum efficaciter trahit. Ex quibus modis duo primi ad prædeterminationem in actu primo pertinent, tertius ad prædeterminationem in actu secundo, iuxta declarationem in superiori capite datam. In hoc ergo capite primum modum, qui facilior est, expediemus.

Ratio igitur dubitandi in puncto proposto est, quia efficax præueniens auxilium positum est in aliqua excitante gratia, id est, in vocatione quadam alta, & secreta, & interna doctrina: ergo necesse est, vt detur aliqua excitans gratia, quæ ex se, id est, ex vi sui modi intrinseci hanc efficaciam habeat; ergo illa etiam gratia erit physicè prædeterminans voluntatem. Antecedens probatum latè capite præcedenti ex sententia Augustini, qui testimonijs Scripturæ illud confirmat. Nam gratia illa, de qua loquitur Christus Ioan. 6. *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me, gratia excitans est, nam consistit in interna doctrina, illuminatione, & inspiratione, & tamen illi tribuit Christus infallibiliter effectum liberi consensus, cùm dicit, venit ad me, vt enim notat Augustinus libro de Gratia Christi cap. 14. non dixit Christus, non solum potest venire ad me, sed venit, ubi iam (inquit) & possibilis est profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est.* Nam, vt superius dixerat, quando Deus docet per Spiritus gratiam, ita docet, vt quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat. quæ omnia pertinent ad gratiam excitantem. Idemque confirmant omnia, quæ de efficaci vocatione capite præcedenti diximus. Consequentia verò prima probatur, quia si excitatio non habeat hanc efficaciam ex se, seu ex intrinseco modo suo, iam non ipsa erit efficax, sed aliunde proueniet

A efficacia ex alio principio vocationi addito, quod accidentarium esset, quod est contra proprietatem verborum Scripturæ, & Augustini. Altera etiam consequentia iam est ex nota declaratione data capite præcedenti, nam idem est prædeterminare, ac ex se infallibiliter effectum inferre.

Nihilominus in hoc puncto omnes utriusque opinionis Autores in hoc conuenire videntur, quod per solas excitations non prædeterminatur simpliciter, ac physicè voluntas, hoc in nostra sententia manifestum est, in aliorum autem opinione patet, tum quia ob eam rem, præter excitationem postulant nouam motionem prædeterminantem physicè, quia solæ excitations ad hoc non sufficiunt. Vnde Ledesma artic. I. conclus. I. licet excitationibus tribuat determinationem moralem, de qua statim dicam, addit in fine illius, illam prædeterminationem non esse physicam. Tum etiam, quia isti autores fatentur, ex duobus hominibus habentibus æqualia auxilia præuenientia excitantia, posse unum conuerti, & non alium, si vni detur auxilium adiuuans prædeterminans, & non alteri; ergo supponunt excitantia auxilia non prædeteminare physicè. Imò, vt capite quinto dixi, ideo negant auxilia excitantia in suo ordine esse efficax auxilium, quia illa non prædeterminant physicè voluntatem, & ipse putant veram efficaciam in physica prædeterminatione consistere. Ut autem hæc veritas magis declaretur, & confirmetur, nonnullis propositionibus distinguenda est.

Dico primò. Ad actum liberum supernaturalem efficiendum, non est necessaria ex citans gratia physicè prædeterminans voluntatem. Probatur primò ex principijs superiori libro positis de gratia sufficienti. Nam Deus præbet homini, qui non conuertitur, vocationem, & excitationem necessariam ad salutem, & non dat illi excitationem determinantem voluntatem eius: ergo talis excitatione determinans non est ad salutem simpliciter necessaria. Et confirmatur, quia si excitatione de se determinans voluntatem est necessaria, vt voluntas consentiat; ergo sine illa non potest consentire; ergo sine illa non habet sufficientem excitationem, & consequenter non peccat non consentiendo. Hic verò responderi potest vulgariter distinctione, scilicet excitationem determinantem esse necessariam, vt quis consentiat, non verò, vt possit consentire, & ideo sine illa habere hominem sufficientem excitationem, vt possit velle, non tamen vt velit. Sed hoc virtute impugnatum est in superiori libro, & in simili forma impugnabitur in sequentibus, quia auxilium verè sufficiens ex parte sua sufficiens est, non tantum ad posse, sed etiam ad velle, si homo bene illo vti velit, vt potest cum auxilio adiuuante, quia si noua vel distincta excitatione necessaria est, cùm illa non sit in potestate hominis, simpliciter, & absolute actus non est in eius potestate.

E Secundò probatur assertio, ratione philosophica, quia voluntas ad actus naturalis ordinis non indiget excitatione, vel cognitione. Probatur secundò prævia naturali determinante voluntatem, vt ipsa possit, & de facto consentiat pro libertate sua; ergo seruata proportione, neque in supernaturalibus est necessaria excitatione sic determinans. Antecedens videtur certum, & satis declarari à Sapiente Eccles. 15. illis verbis, *Deus creauit hominem, & posuit eum in manu*

Dubitandi ratio.

hanc. 6.

Augustini,

3:

Ledesma:

4:

Assertio 1.

Probatur 1.

Confirmatur.

5:

Probatur se.

cundò.

Eccl. 15.

manu consilij sui, &c. Vbi declarat proposuif se Deum homini vitam, & mortem, ignem, & aquam, vt porrigat manum ad quod voluerit. Est ergo determinatio illa in manu voluntatis, licet antecedentia consilia, vel obiecta illam non determinant. Idem probatur ex modo, quo præbet homo consensum voluntatis, vel tentatione inductus, vel ad petitionem alicuius. Quis enim dicat tentationem determinare voluntatem physicè, vt omnino velit? Tentatio autem se habet vt excitans ad malum. Idemque est de petitione, nam constat experientia non statim hominem annuere petenti aliquid, & postea suo arbitrio consentire, etiam si excitatio petentis aucta non fuerit; non ergo ipsa fecit determinationē efficaciter, sed voluntas se determinauit. Consequentia verò prima probatur, quia Deus eleuat voluntatem in supernaturalibus modo accommodato tali naturæ, & hoc est *fieri*, & suauiter illi prouidere. Item, quia eadem ratio cum proportione applicata vtrisque operibus inuenitur, vt magis ex sequenti assertione patebit.

Dico secundò. Gratia excitans prædeterminans physicè voluntatem, neque datur hominibus vocatis ad gratiam, etiamsi de facto consentiant, neque est possibilis non solum de communi lege, verùm etiam neque ex natura rei. Prima pars probatur primò ex illis locis Scripturæ, in quibus dicitur Deum, ita vocare homines, vt relinquat in potestate eorum consentire, vel resistere, vt est illud Apoc. 3. *Ego sto ad ostium, & pulso, &c. & similia*: quia dici non potest in omnibus his locis esse sermonem de sola vocatione, cui resistunt omnes homines, qui illam recipiunt, sed absolute de quacumque, quæ à quibusdam recipitur, & ab alijs reiicitur; alias sine causa dicteret Deus, *Si quis aperuerit, intrabo ad eum.* & hoc etiam mihi probat admonitio Pauli ad Ephes. 2. *Cum timore, & tremore vestram salutem operamini; & subdit rationem, Deus enim est, qui operatur in vobis & velle, & perficere.* Duo enim coniunxit Paulus in his verbis, vnum est, homines debere operari salutem suam, aliud Deum esse qui salutem operatur, & perficit. Supponit ergo Paulus, non obstante prævia operatione Dei per vocationem ad hominem pertinere, & in potestate eius esse operari, & non operari suam salutem, & ideo fortasse monuit, & cum timore, & tremore operamur, quia possumus resistere vocationi Dei, etiamsi interdum cum illa operemur.

Vnde secundò principaliter probatur assertio ex cap. 5. & can. 4. sensu 6. Concil. Trid. quibus tradit talem esse inspirationem, & illuminationem Dei, vt qui illam recipit, possit illum abiecere. & eamdem vim habent verba Concil. Senon. dicentis præuenientem gratiam non inducere necessitatem, *quia non est tale gratia trahenti auxilium, cui resisti non possit.* Quæ profectò loca intelligenda sunt in sensu composito, saltem respectu gratiæ vocantis, etiamsi talis sit, vt cum illa contingat de facto hominem conuerti; ergo stante tali excitatione manet in voluntate integra potestas ad non consentiendum illi: ita vt homo possit coniungere dissensum cum tali excitatione, si vt talis est præcisè spectetur; ergo talis excitatione de se non determinat voluntatem ad consensus physica determinatione, quia hæc determinatio, vt ex terminorum declaratione constat, excludit hanc potestatem. Sed hoc testimonium, & ratio in eo fundata ad omne genus physica prædeterminationis applicanda est, & ideo inferius latius circa illud im-

A morabimur. nam de sola excitante gratia facile ab alijs auctoribus admittitur. Vnde Bannez 2. 2. q. 10. art. 1. documen. 3. circa finem, cùm sibi hoc testimonium Concilij obieciisset, adhibet primum responsum, priumque (vtit) verum sensum Concilij, vt de auxilio excitante loquatur, illi enim secundum se spectato resisti potest.

Tertio probatur in doctrina Augustini, quia idest in potestate nostra, quod si voluntas, facimus, si nolumus, non facimus: sed per excitantem gratiam velle constituitur in nostra libera potestate; ergo per excitationem non tollitur potestas nolendi id, ad quod excitamus, etiam in sensu composito respectu excitationis, idest, etiam stante tali excitatione.

B Maior traditur ab Augustino lib. 1. de lib. arbitr. cap. 12. & sequentibus, & lib. 3. cap. 1. & 3. & 1. Retract. cap. 6. & 22. Minor autem sumitur ex doctrina eiusdem Augustini libro tertio de libero arbitrio cap. vlt. dicente, *Voluntatem non allicit ad faciendum quod libet, nisi aliquod visum: quod autem quisque sumat, vel resumat, est in potestate, sed quo viso tangatur, nulla potestas est.*

Ad hunc enim modum alijs in locis de excitante gratia philosophatur, vt in superioribus visum est, & in sequentibus videbimus. Nam per excitantem gratiam tangitur cor nostrum, ideoque non est ipsa in nostra potestate: relinquit autem in nostra potestate, tam velle, quam nolle; ergo non determinat physicè voluntatem: vnde est illud Augustini

q. 2. ad Simplicianum, *Velle suum voluit esse & nostrum, suum vocando, & nostrum sequendo.* dicitur enim nostrum, quia in potestate nostra est, & lib. 83. questionum q. 68. *Si quis sibi tribuat, quod venerit vocatus, non potest tamen sibi tribuere, quod vocatus sit.* Ergo, teste Augustino, etiam vocatio illius, qui de

C factō venit, non ita determinauit voluntatem eius, quia possit sibi tribuere quod venerit. ergo non fuit determinata eius voluntas per eius vocationem, & similia sumi possunt ex Prospero libro secundo de vocat. gent. cap. 99. alias 26. & in sequentibus discursum hunc generalius vrgebimus.

Quarto argumentor ratione naturali, supposita doctrina Theologica, nam gratia excitans tota consistit, vel in illuminatione intellectus, quam Augustinus vocat internam, seu revelationem, vel in simplicibus affectibus voluntatis, quos Augustinus vocat spiritualem voluntatem, & suavitatem; sed neutrum istorum potest voluntatem omnino determinare ad consensus; ergo sola gratia excitans non potest de se illam efficacitatem habere illo modo declaratam. Maior quoad utramque partem inuenitur apud Augustinum tract. 26. in Ioann. tractando, & conferendo illa verba Christi, *Nemo potest venire ad me, &c.*

E & illa, *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit.* Vbi inter alia dicit, *Attraction est ipsa reuelatio.* & ibidem explicat tractionem per illud, *Trahit sua quemque voluntas.* & serm. 2. de verbis Apostol. dixit, *Ita suauitas ipsa est attratio,* & lib. 1. de Gratia Christi cap. 13. & 14. *Si doctrina dicenda est, ita dicatur, vt altius eam Deus infundere credatur.* & lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. *Vt innotescat, quod latebat,* & *suauem fiat, quod delectabat, gratia Dei est,* que hominum adiuuat voluntates. quibus verbis totam hanc gratiam reuocat ad certam scientiam, & vitricem delectationem, & alia multa sumi possunt ex dictis suis præ de gratia excitante.

F Minore autem quoad priorem partem de actu intel-

6.
Affertur secunda.

Probatur ex
Scriptura.

Apocal. 3.

Ephes. 2.

7.
Probatur ex
Concil. Trident.

Concil. Senon.

Bannez.

Probatur in
doctrina Aug.

Aug.

Propter i.
Probatur ra-
tione naturali.

Aug.

10.

D. Thom.
11:
Ratione denuo
conducitur .

intellec^{tus} manifesta est ex alio principio Theologico , quod intellec^{tus} in hac vita non habet potestatem determinandi voluntatem ad vnum . nam illa esset necessitas quoad exercitium, saltem in sensu composito, que in hac vita impossibilis est ex sola suppositione actus intellectus, nisi præcedat actus voluntatis, in quo talis determinatio fundetur, vt est notum in doctrina D. Thomæ 1.2.q.9. & 10. & 13. & 1.p. q.82. & in Philosophia etiam , seu Metaphysica manifestum est , quia est ad libertatē necessarium . Nam intellec^{tus} non est potentia libera, sed naturaliter apprehendit , aut iudicat : ergo si aliquando liberē assentitur, oportet vt à voluntate mouatur . In actu ergo intellectus, qui antecedit omnino voluntatem, non est libertas. quod maximè notum est in actu gratiæ excitantibus, de quod trahamus, vt ex suprà dictis patet ; ergo ad libertatem voluntatis necessarium est, vt per illum actum intellectus non determinetur ad vnum, illa enim determinatio esset ab intrinseco , quia motio voluntatis per illum actum intrinseca est; ergo illa determinatio esset necessitas repugnans libertati . Et ideo etiam in Deo ad saluandam libertatem eius circa obiecta secundaria suæ voluntatis necessarium est , vt per suam infinitam scientiam non determinet voluntatem suam ad illa obiecta; sed quod ipsa se determinet, vt ex D. Th. 1.p.q.19.suprà retuli .

Ratio denique à priori est, quia duo sunt in actu intellectus , vnum est actus ipse , aliud est obiectum eius : actus ergo ipse non habet peculiarem vim determinandi voluntatem, quia non mouet illam , nisi quatenus illi obiectum applicat, nec ratione sui habet aliam efficaciam , vt est verior sententia, & quamuis haberet, illa deberet esse subiecta dominio voluntatis, aliàs non liber, sed naturalis esset progressus in actibus harum facultatum , sicut est interphantiam, & appetitum . Obiectum autem solum determinat voluntatem, quando infinitum est bonum , & quando ita proponitur , vt in carentia amoris illius nulla ratio boni representari possit . Et hac ratione dixit D. Thom. voluntatem in hac vita non necessitari ab obiecto ad exercitium actus, sed in sola clara Dei visione, vbi per talem determinationem simpliciter necessitatetur voluntas ad Dei amorem . Ad beatitudinem verò in communi dicit idem D. Thomas voluntatem determinari , seu necessitari quoad specificationem, quia in illo obiecto nulla ratio mali apprehendi potest . Ad alia verò bona particularia , neque isto modo determinatur voluntas in hac vita quoad exercitium, nisi in actibus indeliberatis , vel nisi homo impediatur , ne alias rationes boni, & mali considerare valeat , quod non est necessarium ad gratiam excitantem , neque ad efficaciam gratiæ , aliàs non posset homo per gratiam efficaciter moueri ad eligendum inter bonum, & malum, vtraque ex parte sufficienter considerando, vel stante libertate , & potestate considerandi illud , quod manifestè falsum est , & contra modum loquendi Scripturæ de vnu libertatis , & contra efficacitatem , & excellentiam gratiæ . Ergo excitans gratia ex ea parte , qua ad intellectum pertinet , nunquam determinat voluntatem quoad exercitium , & rarissimè quoad specificationem . Fortasse enim aliquando ex priuilegio id conceditur, tunc autem qualis fuerit determinatio , erit etiam necessitas, vtique quoad specificationem , nam oportet vt tollatur potestas , & consequenter libertas cogitandi alia , quæ ad contrarios actus , vel specie diuersos , possent inducere .

12.
Probatur pars
secunda de ac-
tibus volunta-

Supereft probanda altera pars de actibus voluntatem excitantibus . Probatur autem , quia actus gratiæ excitantis in voluntate, solùm est quidam simplex affectus , qui solet vocari vel Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A leitas : hic autem actus non potest determinare voluntatem ad plenum , & absolutum consensum , seu (quod idem est ,) non potest necessitare illam quoad exercitium ex sola suppositione talis motionis, quia neque habet cum illa necessariam connexionem , neque perfectiōrem illi æqualem . Et declarari potest primò Declaratur :

— Trahit sua quemque voluptas , nam illa attractio qua solet delectatio inducere voluntatem , non est necessitas, nec determinatio ad vnum, sed solùm inclinatio quædam , & propensio, sed similis est motio gratiæ excitantis , etiam efficacis , teste Augustino, vt patet etiam exemplis eius , Nubes ostendis puer , & trahis illum : ouis ostendis ramum , & trahis illum . Nam in his etiam vnu rationis carentibus non semper , vel non statim talia obiecta ostensa determinant, quoad exercitium ; ergo multo minus excitationes indeliberatae voluntatis , vel simplices affectiones , aut delectationes determinant liberam voluntatem ad ulteriorem consensum . quod tandem declaratur , ac confirmatur ex principio communis Theologorum cum D. Thoma 1.2. q.13. art.6. ad 1. quod electio finis non determinat voluntatem ad electionem etiam mediū vnici , & necessarij, nisi ipsa sit efficax, & absoluta ; quia si tantum est conditio nata , aut desiderium quoddam, non habet efficaciam mouendi eamdem voluntatem ad actum absolutum, qualis est electio, sicut etiam voluntas ipsa non mouet intellectum, vel aliàs potentiam per vellem , sed solùm per volo . Cùm ergo isti motus gratiæ excitantis sint solùm velleitates simplices, non possunt determinare omnino voluntatem ad plenum consensum . Tandem isti motus gratiæ excitantis , cùm naturales sint, id est, necessarij, non procedunt ex perfecta deliberatione, nec ex dominio voluntatis : consensus autem debet esse deliberatus , vt ex domino voluntatis ; ergo non potest sequi necessaria illatione , seu intrinseca connexione ex illis motibus ; ergo illi non determinant dicto modo voluntatem ad consensum .

Quintò hinc colligere possumus rationem aliam , quia signatia excitans, vt talis est determinaret physicè voluntatem, planè simpliciter necessitaret, necessitate sine vlla tergiuersatione contraria libertati : certum autem est non necessitare hoc modo; ergo . Maior probatur, quia illa non esset necessitas ab extrinseco, in qua solent queri diuerticula, quæ postea expendemus, sed esset ab intrinseco, quia esset ex solo iudicio rationis, vel ex intrinseca connexione actuum voluntatis inter se : ergo esset necessitas absoluta contraria libertati . Probatur consequentia , nam primò si illa determinatio voluntatis proueniret ab intellectu , res est clara , quia neque ex parte iudicij rationis esset indifferentia, quia iudicium sine indifferentia fieret , cum prædat voluntatem , & non relinquere indifferentiam in actu voluntatis ; quod adeò est necessarium ad libertatem, vt auctores oppositæ sententiæ in indifferentia iudicij libertatem constituant ; ergo si voluntas determinatur à cogitatione sancta, quæ in intellectu præredit , iam illa cogitatio non relinquere voluntatem indifferentem . Imò intelligi non posset talis determinatio aliunde prouenire quoad exercitium actus, nisi ex intrinseca natura , & conditione voluntatis, quia cogitatio non mouet, nisi secundum modum intrinsecum , & connaturalis intellectui , & voluntati ; illa ergo necessitas consequentia , esset necessitas ab intrinseco , & consequenter necessitas simpliciter . Vnde haec ratione determinatio voluntatis ad amandum in patria dicitur esse necessitas simpliciter contraria libertati , quia prouenit ab intrinseco ex natura talium actuum , & talis obiecti : & mo-

13.
Corollarium :

E E

possent inducere .

Supereft probanda altera pars de actibus voluntatem excitantibus . Probatur autem , quia actus gratiæ excitantis in voluntate, solùm est quidam simplex affectus , qui solet vocari vel Fr. Suarez de Gratia Pars II.

tiones indeliberatae voluntatis sunt necessariae A simpliciter, quia ab intrinseco habent illam necessitatem supposita tali representatione obiecti; ergo idem esset in ipso consensu, si per sanctam cogitationem omnino determinaretur. atque idem facile probari potest de actibus voluntatis inter se, quia motus gratiae excitantis, ut dixi, necessarius simpliciter est; ergo si ex illo necessario sequeretur consensus necessitate consequentiae, illa etiam esset necessitas consequentis, quia esset ab intrinseca ex natura voluntatis, vel talium actuum eius; esset ergo necessitas simpliciter. Sicut dicunt Theologi ex absoluta intentione finis sequi necessarium electionem medijs si ut unicum, & necessarium proponatur, & consequenter si intentio esset naturalis, id est, non libera etiam electionem fore simpliciter necessariam, quia est intrinseca consecutio ex natura voluntatis: ita ergo esset in praesenti.

^{14.}
Quæstiuncula.
Solutur.

Sed quæres, an saltem de potentia absoluta dari possit gratia excitans, quæ hoc modo voluntatem physicè prædeterminet. Respondeo breuiter duobus modis posse intelligi præuiam motionem vitalem, & excitantem determinare physicè voluntatem: uno modo, relinquendo illam suæ naturæ, seu connaturali causalitatib; alio modo eleuando illam per Dei omnipotentiam, utendo scilicet illa ut instrumento ad impellendam physicè, & cum omni determinatione voluntate ad consensum. Dico ergo repugnare dari excitantem gratiam, quæ priori modo determinet physicè voluntatem. Ratio est, quia isti præuii motus excitantes qui in intellectu, vel voluntate ante usum libertatis precedunt ex se, & natura sua, non habent hanc vim, ut rationes factæ probant: ergo per solos illos non potest necessitari voluntas si Deus eos suo connaturali modo operari, & mouere voluntatem finat, quia illi actus suæ naturæ reliqui non possunt immutare connaturalem modum operandi voluntatis, nec inducere necessitatem ab intrinseco, qualis illa esset, ut ostensu est. Dicunt verò aliqui posse Deum tunc suspendere concursum ad omnem alium actum quo voluntas posset resistere tali excitationi, & tunc aiunt necessarium esse si voluntas consentiat; quia licet libera sit ad efficiendum hunc, vel illum actu proposito obiecto, nihilominus necessarium aliquem efficit, nec potest suspendere omnem actum. Respondeo primò præmissa hac hypothesi, & non concessa iam ibi immutare Deum ordinem connaturalis prouidentiae, & deinde illum effectum non sequi ex gratia excitante, sed ex intrinseca determinatione voluntatis, cuius natura esse dicitur, ut non possit actum suum mèrè negatiuè, ut sic dicam, suspendere: vnde suppositis illis principijs, illa non esset determinatio ab intrinseco, sed necessitas quædam quoad exercitium contraria libertati. Quæ (consequenter loquendo) non minus fieret per quamlibet propositionem unius obiecti boni cum ablatione concursus ad suspendendum actum nolendi. Respondeo verò secundò ex illa hypothesi solum sequi necessitatem quoad specificationem, non verò quoad exercitium, quia falsa est illa tentativa, quæ dicit proposito obiecto non posse voluntatem suspendere omnem actum, sed necessitari ad aliquem in confuso, quia non est maior ratio de tota collectione actuum, quam de singulis: vnde licet Deus negaret concursum ad alios positivos actus in prædicto casu, non necessarietur, vel determinaretur voluntas ad eliciendum consensum, quia illum potest suspendere virtute suæ libertatis, quæ non immutatur propter impotentiam eliciendi alios actus, quæ sequitur ex hypothesi negationis, seu carentia concursus.

Obiectio.

Responsio 1.

Responsio 2.

A tentia absoluta vti excitatione ut instrumento ad determinandam voluntatem. Probatur, quia sicut potest vti alijs rebus, vel motionibus ut instrumentis physicis ad efficiendum aliquid supra naturam illorum, ita potest vti illa excitatione ad efficiendum in voluntate actum consentiendo tanta vi, & efficacitate, ut voluntas non possit illi resistere: si autem hoc faciat, Deus determinabit physicè voluntatem per illam motionem: hæc autem prædeterminatio voluntatis reuera esset quædam absoluta necessitas voluntatis, ut in sequentibus probabo. nam eadem est ratio de hac determinatione facta per hoc instrumentum, vel per quamlibet aliam motionem, ut per se notum videtur. Quocirca sicut supra Proleg. 2. diximus, posse Deum necessitare voluntatem, ita nunc dicimus posse id facere miraculosè per illam excitationem, & hanc vocamus determinationem. Verumtamen, sicut ibi diximus non posse voluntatem hominis necessitari per solam voluntatem extrinsecā Dei, nisi extrinseca actio, vel mutatio in ipsa voluntate sit maior, vel alterius rationis, ita nunc dicimus per excitationem non posse voluntatem hominis necessitari, nisi eleuetur ad nouum, modum agendi, alioqui vel non fiet talis determinatio in voluntate, vel non fiet per excitationem, sed ad præsentiam eius Deus per seipsum, vel per aliud principium illam faciet.

C Ad rationem dubitandi negatur consequentia: nam esto verum sit vocationem ipsam, seu excitationē esse efficacem, nihilominus quando talis est, non habet illam efficaciam ex intrinseca determinatione, quam ad efficiendum consensum habeat, sed solum quia ita datur ut infallibiliter illum efficiat, quæ infallibilitas non oritur ex sola natura, seu entitate talis actionis: quomodo autem illi conueniat, discursu sequentium capitum explicandum est, nam hoc in omni sententia locum habet, ut videbimus.

D *Vtrum excitans gratia per seipsum, & natura sua determinet saltem moraliter voluntatem, ideoque talis efficacia auxiliij excitantis ad actus liberos, & sanatos voluntatis necessaria sit.*

E C A P V T . VIII.

P Artem affirmantem huius questionis insinuant multi ex auctoribus allegandis cap. seq. expresseque tradunt illam Aluar. disp. 3. concl. 1. & Ledesma d. q. art. 1. concl. 1. & generaliter eam attribuit suis Theologis, signatim verò allegat Io. Vincentin. qui putat illam certissimam in Theologia. Tribuit etiam Driedo in lib. de Concord. p. 2. c. 3. sed ibi nihil de prædestinatione morali docet, sed solum de necessitate præui motionis per gratiam excitantem tractat, quæ longè diuersa est, ut infrà dicam. Deinde Ledesma ad suæ sententiae probationem in primis allegat, & inducit ea, quæ in principio quæstionis pro concl. 3. id est, pro determinatione generatim attulerat, illa enim ait, ad minus de morali prædeterminatione conuincere. Ibi autem adduxerat locutiones Scripturae, quibus dicitur Deus vel inclinare corda hominum, vel immutare illa, vel attrahere, vel facere ut velint, & faciant, & auferre cor lapideum, & dare cor carneum. Item illa in quibus dicitur Deus causa nostrorum actuum, & incipere ac perficere nostrum velle, nam est causa, inquit, per suum auxilium; ergo illud debet esse præuium, antecedens, & efficaciter præterminans, &c. Ac denique illa, in quibus soli Deo tribuitur salus hominis, ut illud, non est volentis, &c. & ad hunc modum inducit loca

Z:
Principia no-
tata digna.

socia similia PP. & Conciliorum, quæ nunc superacaneum est referre, quia nec peculiarem vim habent, & in sequentibus repetenda sunt.

Postea verò eadem testimonia inducit per rationes Theologicas, & obiter ponit duo principia notatu digna, in quibus inductio nittitur. Vnum est, illa omnia, quæ Scriptura docet, non posse fieri per gratiam sufficientem, nam hæc solum dat virtutem, & potestatem: quæ autem Scriptura docet, significant actuelam efficientiam Dei in nostros actus. Secundum principium est, eum, qui habet auxilium sufficientis, non habere actuelam inclinationem ad opera supernaturalia, sed tantum habitualem: nam illud auxilium habet rationem virtutis, & potentie, Scriptura autem loquitur de inclinatione actuali, dum dicit, Deum inclinare cor nostrum, & similia. Reliqua, quæ in discursu octo rationum dicit, nihil habent peculiare de prædeterminatione morali, & ideo illas nunc prætermitto. In altero verò loco applicat priores rationes, supposito generali fundamento, quod sit necessaria diuina prædeterminatione, inferendo illam debere esse necessariam moralē. Primo, quia Deus debet præmouere, & prædeterminare voluntatem iuxta illius naturam: voluntas autem est moraliter operans, & ideo natura sua postulat moralē inductionem per mentis illustrationes, & pias affectiones; antequam physicē prædeterminetur; secundū, & ferè in idem reddit, quia prædeterminatione physica debet fieri tali modo, vt non tollat libertatem: ad hoc autem necessaria est, vt præcedat prædeterminatione moralē; ergo est æquie necessaria. Probatur minor, quia ut prædeterminatione physica non tollat libertatem, necessarium est, vt fiat iuxta naturam ipsius voluntatis: hoc autem non haberet nisi præcederet prædeterminatione moralē; ergo . Tertiō voluntas efficit suum actum, & physicē, & moraliter: ergo utroque modo debet prædeterminari à Deo, hoc enim necessarium est, vt omnibus modis verum sit Deum operari in nobis opera nostra, & facere, vt faciamus illa.

Priusquam sententiam meam proferam, duo in superioribus animaduersa in memoriam reuocare necesse est. Primo cauendam esse aequuocam transitionem à verbo *præmouendi* ad verbum *prædeterminandi*, & è conuerso, ac si essent aequipollentia, cùm reuera sint longè diuersa. nam *præmouere* latius patet, quām *prædeterminare*, & prædeterminatione includit præmotionem, & addit aliquid, nimirum quod motio talis sit, vt aliquo modo infallibili inducat voluntatem ad consensum, faciendo illam velle; vnde ferè ita se habent præmotio, & prædeterminatione, sicut gratia prævia sufficiens, & efficax, nam sufficiens præmouet, sed non requirit illam connexionem cum effectu; efficax verò & præmouet, & habet illam connexionem cum effectu, & inde dicitur efficax. Vnde si habeat illam connexionem via sua, & in actu primo, dicitur etiam prædeterminare. In præsenti ergo non mouetur quæstio de præmotione; plus enim quām certum esse supponimus, & præmotionem gratiae esse necessariam ad singula opera pietatis, & primum omnium esse necessariam præmotionem moralē, quam facit gratia excitans per se, & per vim supernaturalem sibi connaturalem, & innatam, vt latissimè in lib. 2. & 3. declaratum, & probatum est; quod ergo inquiritur est, vtrum necessarium sit hanc gratiam excitantem in tali gradu, modo, vel entitate dari, vt non solum præmoueat, sed etiam vi sua intrinsecā prædeterminet voluntatem, ita illam præmouendo, vt in actu primo illam prædeterminet, saltē morali modo.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A Secundò aduerto prædeterminationem moralē duplē cogitari posse, vna est, quæ solum dicatur moralis, quia fit per causalitatem, seu motionem moralē; in reliquo verò tam infallibiliter inferat effectum, quam prædeterminatio, quæ physica dicitur, ita vt omnino repugnet, & contradictionem implicit ponit in voluntate talem motionem moralē præviam, & non sequi consensum, seu simul ponit motionem illam cum carentia consensus. Altera prædeterminatione dici potest moralis, quia non solum in modo causalitatis, sed etiam in gradu certitudinis (vt sic dicam) quoad obtinendum consensum moralis dicitur, quia non est tam necessaria, vel infallibilis connexio, vt intrinsecè repugnet, vel contradictionem implicit separari talem præmotionem moralē ab effectu, seu cum negatione illius componi, licet moraliter, & humano modo procedendo id non contingat.

Dico primò ex vi gratiae excitantis quantumcumque abundantis, & perfectæ in suo genere, & per se, ac ex sola sua virtute, & causalitate spectatæ, nunquam potest voluntas ita prædeterminari ad actum consentiendi tali excitationi absolute, & simpliciter, vt repugnet illam excitationi resistere. Hanc assertionem posui in lib. 3.

de auxilijs, & mihi illam probant omnia adducta in præcedenti capite: nam siue talis prædeterminatione vocetur physica, siue moralis, siue absolute, & simpliciter talis sit, vt in voluntate non maneat potestas illi resistendi, procedunt omnes rationes ibi adductæ. Primo, quia Concilia sine limitatione docent posita excitatione mō.

C Probatur pri-
fali distinctioni non possumus auctoritate nostra exceptionem, vel limitationem addere. Et ad hoc confirmandum valent plurimum, quæ de vocatione Pauli differit Chrysostom. in tom. 3. Chrysostom.

homil. de ferendis reprehensionibus, & vocat. Pauli: nam si quæ excitatio possit prædeterminari illo modo voluntatem, maximè certè vocatione Pauli: negat autem Chrysostomus illo in loco voluntatem Pauli fuisse ita determinatam per illam vocationem, vt illa posita, aliud velle non posset, nam licet non vratatur verbo *prædeterminandi*, sed verbo necessitatis, aut coarctationis, re tamen vera eundem sensum intendit, ed enim tendunt omnia exempla, & comparationes, quas adducit in commendationem liberi, & plenè voluntarij consensus Pauli, & omnia inutilia essent, & nullius momenti, nisi in eo sensu loqueretur, quod non latius pondero, vt prolixitatem vitæ, maximè cùm in sequentibus multa similia expendenda sint: ergo autem studiosum Theologum, vt locum illum attente legat, & consideret.

Secundò probatur assertio discursu facto in præcedenti capite, quia in motu excitante Probator se- per se spectato nihil est habens vim determi- cundò.

E nandi voluntatem simpliciter, & per causalitatem physicam: ergo multo minus per causalitatem moralē, quæ ex suo genere minus potens est ad prædeterminandam in actu primo voluntatem, quia tota motio gratiae excitantis est, vel ex parte obiecti, vel per quamdam sympathiam potentiarum animæ, vel actuū eius: in neutro autem horum inuenitur infallibilis connexio ex vi talium actuum, vt ibi probatum est. Vnde si aliquando vel intellectus determinat voluntatem, vel unus actus voluntatis determinat ad alium, non est propter solam moralitatem, sed propter physicam causalitatem, vel quia voluntas ex se habet talem determinationem ad tale obiectum, si sufficienter proponatur. Id videre licet in visione diuinæ essentiae, quæ determinat voluntatem ad exercitium amoris Dei. Nam licet, vel ve-

Gg 2 rius

4. Alterum ad- uertendum cir- ca prædeter- minationem.

rius sit, nec visionem, nec essentiam visam, vt obiectum amabile est per physicam efficientiam mouere voluntatem, nihilominus vel ipsa motio obiectiva, & finalis quatenus in suo genere causalitas physica est, habet illam vim propter eminentiam obiecti, vel (quod facilius intelligitur) ipsa voluntas natura sua est determinata, ad summum bonum, & per charitatis habitum cum eadem determinatione eleuator, & ideo talis prædeterminatio physica est, sicut etiam prædeterminatio quo ad specificationem ad habitudinem in communi sufficienter agitatam, ac propositam physica est, prouenit enim ab intrinseco ex ipsa natura voluntatis. At verò quando voluntas per actum intensio-
nis absolute finis determinatur simpliciter ad electionem medij necessarij, illa etiam præ-
determinatio alia ratione physica est, quia
inter illos actus est connexio omnino necessaria, &, vt probabilius creditur, fundata in physica efficientia actus intentionis circa ac-
tum electionis, quæ efficientia ibi est determi-
nata ad unum ex natura talis actus, & fortasse etiam ex natura ipsius potentiae, quæ ab intrin-
seco determinatur ad volendum obiectum, quod sub ratione boni necessarij proponitur: tale autem repræsentatur unicum medium supposita absoluta finis intentione. Itaque in voluntate rationis nunquam potest esse ex vi obiecti, vel præuij actus, aut excitationis absoluta prædeterminatio moralis in eo gradu infallibilis, ac necessaria connexionis, quin ibi intercedat prædeterminatio physica: oftensum est autem per solam excitantem gratiam non posse voluntatem physicè prædeterminari; ergo nec moraliter potest in eo gradu.

Atque hinc vrget etiam in præsenti altera-
ratio tacta in capite præcedenti, quia tanta præ-
determinatio moralis necessariò includeret ne-
cessitatem simpliciter libertati actus contraria-
riam, sed non obstante quacunque gratia ex-
citante actus voluntatis est liber, vt supponi-
mus; ergo per tales gratiam non prædeter-
minatur moraliter voluntas in illo gradu. Maior
patet ex declaratione facta, quia vbi cunque in-
tercedit tanta determinatio prouenit ab intrin-
seco ex interna determinatione potentiae ad
tale obiectum: determinatio autem ab intrin-
seco inducit necessitatem contrariam libertati
sine controversia, & ita est in amore Dei clarè
visi, & suo modo in affectu beatitudinis in-
communi, & in consuetudine electionis ne-
cessaria ex efficaci finis intentione. Nam si
quæ manet ibi libertas, est in perseverando in
intentione, at si intentio esset omnino præueniens, ac necessaria in determinatione ad elec-
tionem absoluta necessitas esset, quia est in-
intrinseco, vt declarauit. Cum ergo gratia ex-
citans, quæ datur viatoribus, non ponat ali-
quid in homine, quod ab intrinseco determinet
quo ad exercitium voluntatem eius, quia
nec ex parte obiecti ita determinat, nec ex con-
nexione actuum, vt satis declarauit, sequitur
ex se non posse simpliciter, & cum connexione
omnino infallibili ex vi talis motionis præde-
terminare voluntatem.

Dices assertionem hanc repugnare dictis in cap. 6. ibi enim diximus excitationem posse esse auxilium præueniens simpliciter efficax: auxilium autem simpliciter efficax effectum infert omnino infallibiliter, quo modo ergo nunc negamus posse solam gratiam excitantem hoc modo prædeterminare voluntatem? Item aliqua gratia excitans dari potest ex voluntate Dei absoluta intendentis hominis conuersio-
nem; ergo talis excitatio prædeterminabit simpliciter voluntatem, saltem moraliter,
quia, vt dicit D. Thom. si de intentione Dei

A mouentis est vt homo contortatur, infallibi-
liter conuertetur: nam voluntati eius quis resi-
stet? ergo. Respondeo ad priorem partem, Respondeo:
dictum quidem esse aliquam excitationem, seu vocationem esse efficacem, non est tamen dictum aliquam vocationem esse prædeterminan-
tem, hæc enim duo sunt diuersa, vt capite præcedenti dixi, & in sequentibus latè ostendam, & ideo potest esse vocatio efficax, & non prædeterminans simpliciter sive physicè, sive moraliter. Item dictum est cap. 6. vocationem aliquam esse efficacem, sed non est dictum de se, & ex vi suæ entitatis, & obiecti, & ideo ex hac etiam parte non est præsens doctrina superiori contraria. Vnde ad alteram partem re-
spondetur in primis, etiamsi consequentia
admittatur, non esse contra dicta, quia in eo
casu solùm sequitur excitantem gratiam præ-
determinare voluntatem, & adiuncta voluntate Dei, non ex vi solius excitationis, ac subin-
de tunc Deum per tales voluntatem aliquid
actiuitatis adiungere ultra totam causalitatem
connaturalem tali gratiæ excitanti, sive vtendo
illa, vt instrumento, sive ad præsentiam eius
immediate operando efficacius, quod sive sit
verum, sive falsum, non est contra assertio-
nen. Secundò verò respondetur negando con-
sequentiā, quia, vt dixi, aliud est infallibiliter
facere, aliud prædeterminate, & ex illa vo-
luntate, seu intentione Dei absoluta solùm se-
quitur, quod illa excitatio infallibiliter con-
sequetur effectum, non verò quod prædeter-
minet, quia primum sufficit vt voluntati Dei
nemo resistat, quia Deus non intendit per il-
lam voluntatem suam, vt nostra voluntas præ-
determinetur, sed vt conuertatur.

Dico secundò. Excitans gratia talis ac tan-
ta esse potest, vt ex se prædeterminet moraliter
voluntatem, cum morali scilicet connexione,
& consecutione, que licet physicè deficere
possit, vel nunquam, vel rarissime deficit. Hanc
assertionem damus priori sententiæ, & illam
posui in libro tertio de auxiliis cap. 10 probari-
que potest facile, quia quidquid non repugnat
fieri per excitantem gratiam, potest Deus face-
re per illam, dando nimurum excitationem.
D accreditatam ex natura sua ad tales effec-
tum, sed voluntatem nostram prædeterminari
moraliter per excitationem præuiam, non in-
voluti vñlam repugnantiam; ergo melius, &
maxime poterit id fieri per excitationes gra-
tiæ. Minor probatur, quia id non repugnat li-
bertati actus; ergo non est vnde alias repugnet:
neque enim aliud principium repugnantia in
hac materia excogitatum, neque arbitror exco-
gitari posse. Antecedens probatur, quia hæc
moralis prædeterminatio, vt à nobis explicata
est, nec inducit absolutam necessitatem, nec
tollit potentiam resistendi etiam in sensu com-
posito, id est, potentiam componendi dissensum
cum tali excitatione; ergo non repugnat liber-
tati. Secundò probatur eadem minor induc-
tio, quia multa facimus, & omittimus liberè,
ad quæ sumus illo morali modo prædeter-
minati. nam in his, ad quæ magna consuetudine,
vel inclinatione ducimur quando occasio ma-
gna offertur, & attente cogitatur, & sive pecu-
liari difficultate proponitur, quandam mora-
lem prædeterminationem experimur, & ita illa
operamur, vt vix possimus, moraliter loquen-
do, aliud facere, & ita communiter de his di-
cimus non posse nos aliud facere, quæ impo-
tentia interdum ita est, vt vix aliud vñ-
quam velimus, quamvis reuerè possimus.
Item hoc probant exempla mirabilium con-
uerzionum, quas Deus per suam gratiam facit ex
magnis peccatoribus magnos Sanctos subito
efficiendo: nam vt id faciat fortiter, & suau-
ter,

Instatur.

Effugium.

D. Thom.

August.
ter, prout decet prouidentiam Dei, per huiusmodi sortem excitationem fieri dubium non est, prout de vocatione Pauli sentit Augustinus libro de gratia, & libero arbitrio cap. 5.

10.
Hanc etiam partem confirmaui in dicto libro de auxiliis exemplo grauissimae tentationis hominis, quae moraliter determinat liberum arbitrium si gratia desit. quod exemplum aliqui reprehendunt, illudque adeò sinistrè interpretati sunt, vt mihi obiecerint, quod asseruerint non habere Deum maiorem virtutem ad prædeterminandam voluntatem ad bonum, quam Dæmonem ad malum. Respondemus autem in primis exemplum illud, & modum explicandi hanc causalitatem moralem sumpturn esse à nobis ex Patribus, primùm ex Augustino libro de gratia, & libero arbitrio cap. 21. cuius haec sunt verba ultima. *Si tamen potens est (scilicet Deus) sine per Angelos bonos, vel malos, sine quocunque alio modo, operari etiam in cordibus malorum pro meritis eorum, quorum malitia non ipse fecit, sed aut originaliter traxta est ab ipso Adamo, aut creata per propriam voluntatem, quid mirum est si per Spiritum Sanctum operatur in cordibus electorum suorum bona, qui operatus est ut corda ipsa essent ex malis bona.* Ecce vtitur Augustinus eodem argumentandi modo. Et vt argumentum sit efficax, necesse est vt sit vniuersus sermo (vt sic dicam) de modo operandi in cordibus hominum, vt de genere moralis illatio fiat, quia per Angelos bonos, vel malos non aliter voluntas nostra mouetur.

11.
Hieronym.
D. Thom.
Secundò usus est illa comparatione Hieronymi libro secundo contra Iouinianum, non longè à principio, eumque refert D. Thom. 1. 2. quæst. 80. art. 1. argum. 2. & quæst. 3. de Malo art. 3. argum. 14. verba Hieronymi sunt, *Liberi arbitrij nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad virtutem necessitate trahimur, alioqui ubi necessitas est, nec corona, nec damnatio est. Sicut in bonis operibus perfectio est Deus, non enim est volentis, neque currentis, sed misericordis, & adiuuantis est Dei, ut peruenire valeamus ad calcem, sic in malis atque peccatis semina nostra sunt incentiva, & perfectio Diaboli.* quæ verba ita exponit D. Thomas, vt pro nobis etiam respondeat, obiecerat enim ex verbis Hieronymi sequi tam verè, & propriè esse Dæmonem causam mali, sicut est Deus causa boni. Respondet autem, *Quod similitudo illa non tenet quantum ad omnia: nam Deus est auctor bonorum nostrorum operum, & sicut exteriorius persuadens, & sicut interiorius mouens: Diabolus autem non est causa peccati, nisi ut exteriorius persuadens, ut ostensum est. Ut ergo illa comparatio, seu argumentatio conuenienter fiat, non oportet vt sit æqualitas in modo, in quo Deus, & Dæmon suadent, sed satis est, quod sit aliqua similitudo in hoc, quod utique suadet. Sicut ergo falso imponeretur Hieronymo, quod dixerit, non aliter Deum esse causam boni, quam Dæmon sit causa mali, ita & nobis immerito attribuitur.*

12.
Idem D. Thom.
Tertiò idem D. Thomas lect. 5. in Ioann. vt explicet trahendi modum Patris ad Filium, quem dicit esse congruum, quia trahit relevando, & docendo, alia comparatione æquivalente, vel etiam inferiori vtitur. *nam quis homo (inquit) trahit aliquem suadendo ratione, & hoc modo Pater trahit homines ad Filium, demonstrando eum esse Filium suum, vel per internam inspirationem, vel per miraculorum operationem,* &c. Et infrātique exempla Aug. de obiecto delectibili, quod appetitum attrahit, iuxta illud,

Trahit sua quemque voluptas,
Sicut ergo ex his comparationibus non licet in-
Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A ferre, Deum non aliter trahere, quam homo, vel obiectum extrinsecum trahat, ita neque ex altera comparatione inferri potest.

Præterea inter modernos auctores usus est priori comparatione Soto libro primo de natura, & gratia cap. 16. dicens, *quod autem Deus aliquo modo illuminet, inspirat, & tangat corda nostra, absque voluntate nostra, patet similitudine temptationis ad malum, & ad hoc inducit sequentia verba Augustini. Fataendum est ex superioribus, & inferioribus visis animum tangi, ut rationalis substantia sumat ex utroque quod voluerit, & ex merito sumendi, vel miseria, vel beatitas subsequatur.*

Vbi est etiam obiter aduertendum, interdum Aduertendum:

B vti Augustin. voce inspirationis ad explicandam Dæmonis suggestionem; sic enim ait libro quarto de Trinitate cap. 12. *Diabolus sua societati malignos affectus inspirat.* quem interpretans D. Thomas quæst. 3. de Malo art. 3. ad 2. ait, *Dicendum quod Diabolus inspirat homini affectum malignum per modum persuadentis.* Ex quibus non licet inferre æqualitatem in modo, vel efficacia inspirationis. Denique Bellarminus libro quarto de gratia, & libro arbitrio cap. 22. ex efficacia humanæ eloquentiæ ad fletendam voluntatem alterius hominis sumit argumentum ad declarandam efficaciam internæ suasionis ad inclinandam voluntatem hominis quo ipse voluerit.

Soto.

August.

D. Thom.

C Igitur nostra argumentandi ratio nec noua est, aut peregrina, nec in ea indicatur Deum non aliter mouere, quam Dæmonem. Neque menti ratio, enim hoc ad argumenti efficaciam, vel conuenientiam necessarium est, quin potius quanto excellentiori, & multiplici, ac vario modo potuerit Deus mouere hominis voluntatem, quam Dæmon, tantum erit argumentum efficiacius, nam à minori, seu à fortiori sumpturn est. Si enim Dæmon per solam exteriorem suasionem tantam habet vim, quomodo non habebit Deus maiorem, & maximam, cum & exteriorius, & interiorius perfectiori modo persuadere possit. Quem sensum in dicto cap. 10. sic concludendo expressimus. Ergo multo magis potest Deus sua excitante gratia ita illuminare hominem, & affectum eius inclinare, & accendere, ut moraliter eum ad consentiendum trahat, ac determinet. Et in cap. 14. ex eodem antecedenti ita infertur. Multo ergo excellentiori modo potest Deus accommodare homini vocationem congruam. Non ergo fit argumentum ab æquali, sed ab inferiori, vel, vt expresse dicitur in dicto cap. 14. num. 16. fit argumentum à fortiori, quia (vt ibidem subditur) multo est potentior diuina gratia, & plures modos nouit Deus inclinandi, & trahendi voluntatem.

Auctoris argu-
14.
menti ratio.

D Denique eodem libro tertio de auxiliis cap. 11. explicando verbum trahendi, Ioann. 6. de morali tractione, & persuasione, que est explicatio Augustini, & Diuini Thomæ ibidem, illam declarati per aliud testimonium Apocalyp. 12. vbi Dæmon dicitur trahere, quod etiam de tractione per suasionem declarauit Thomas non Angelicus, sed Anglicus ibi, & Diuus Thomas dicitur quæst. 3. de Malo art. 3. ad 2. respondendo ad quædam verba Bedæ, dicentis, quod Diabolus trahit animam in affectum malitiæ: vnde non licet inferre tractionem, vel persuasionem esse omnino eiusdem modi, sed solùm conuenire in generali ratione suasionis moralis, nam ibi etiam habet locum argumentum à minori. Nam si persuasio Dæmonis, cum sit multo inferior, tractione vocari potest, multo magis persuasio Dei, quæ longè excellentior, & magis interior est, nam Deus multo altius, & excellentius

15.

potest illuminare intellectum, quām Dæmon posuit decipere, nec solum per sensus, sed etiam per se ipsam potest interius docere, & dirige intellectum. Et (quod caput est) potest ipsi voluntati imprimere, & in ea proprie efficer affectiones supernaturales non liberas, & suavitatem, quā moraliter attrahat voluntatem ad liberum consensum. Accedit quod hic modus prædeterminationis in multis est proprius Dei ex parte actuum, ad quos piē mouit, scilicet honestos, & supernaturalis ordinis, ad quos nulla creatura potest perfectè inclinare etiam moraliter, nisi vt instrumentum Dei. Secundo in modo directo, & per se utique influendo immediate in ipsiusmet principijs spiritualibus anima illuminando, & affecti-
nibus sanctis imbudo illam. Tertiō in modo remouendi impedimenta, & auertendi cogitationes contrarias, quod multum refert ad moralem hanc determinationem de qua tractamus. Sic ergo explicata, & probata, assertio extra controuersiam est, vt existimo, neque in ea difficultas alicuius momenti occurrit.

Dico tamen tertio, hanc prædeterminationem moralem non esse simpliciter necessariam ad singulos actus supernaturales voluntatis libere efficiendos. Ita docui in citato loco libro tertio de auxilijs, & fundamento tacto in capite præcedenti; quod si hæc gratia esset necessaria, qui illam non reciperet, non habere auxilium sufficiens. Consequens est falsum; ergo. Sequela probatur ex principio se- pè repetito, quod auxilium sufficiens includit auxilia necessaria, præsternit ea, quæ sunt simpliciter præuenientia, & ad actum primum pertinentia, cuiusmodi sunt omnia excitantia auxilia. Minor constat, quia alias omnes peccatores, qui ideo non conuertuntur, vel non agunt penitentiam, quia non recipiunt neque sentiunt vocationem adeò efficacem, vt moraliter eos determinet, & vehementer inclinet, etiamsi aliam vocationem habeant, que illos ita considerare faciat, vt eos indiferentes constituant ad plenè deliberandum, excusarentur à culpa, quia omnis qui non recipit auxilium necessarium, excusationem habet sufficientem: consequens autem est planè falsum, vt constat.

17. Aliter eadem ratio explicatur, & confirmatur assertio, quia hæc determinatio moralis in gradu declarato non sit per quancumque sufficientem excitationem, sed per abundantem, & moraliter vehementem, nam in omnibus rebus moralibus experimur hæc duo esse valde diuersa, & voluntatem non determinari moraliter à quaunque sufficienti motione, sed oportere illam esse abundantem, vel etiam vehementem, vt in petitione non quilibet preces, quæ sufficiunt ad imperrandum, determinant moraliter voluntatem eius qui rogatur; preces autem importunæ determinant, & quodam modo cogunt. Idem est de consilio, de motione obiectorum sensibilium, & de qualibet tentatione intelligendum, in excitationibus gratiæ: nam per eas mouet Deus voluntatem modo illis accommodato; ergo non determinat illam moraliter, nisi per copiosum, & superabundans auxilium excitans. Auxilium autem abundans non est simpliciter necessarium ad singulos actus pietatis, vt est per se notum, tum quia ad agendum non est per se necessaria virtus summa, aut excedens; tum quia superabundantia auxilia, nec dantur nec offeruntur omnibus, neque est in hominis potestate, regulariter loquendo, habere has vehementes excitationes, sed Spiritus Sanctus illas diuidit pro vt vult; ergo simili ratione

A auxilium moraliter prædeterminans non est simpliciter necessarium.

Tertiō explicatur aliter, quia omnia auxilia excitantia, quantumvis magna sint, solum constituunt potentiam in actu primo respectu consensus, & quantum est ex se possunt tempore præcedere ipsum consensum, & in hoc legitimo sensu recte dicuntur dare potestatem agendi liberè: at verò intra latitudinem potestatis potest esse maior, & minor facultas, & cum maiori, vel minori inclinatione ad alteram partem cum sufficiens iudicio, & inclinatione voluntatis: ergo illa potestas sufficit ad perficiendum actum si homo velit; ergo altera moralis determinatio non est simpliciter necessaria.

B Respondent aliqui hec argumenta probare, hanc prædeterminationem moralem non esse necessariam ex natura rei, nihilominus esse sponsio. Aliorum re- tio.

necessariam ab intrinseco ex ordine diuinæ prouidentiæ, quia alias incertus esset eius ordo, & fallibilis. Sed hoc non recte dicitur, tum quia nullibi est nobis reuelatum, vel aliqua graui auctoritate traditum ex Dei ordinatione maius, & abundantius auxilium esse necessarium ad singulos actus, quām ex parte actus, vel ex parte liberi arbitrij necessarium sit; tum etiam, quia si minus auxilium sufficit, & multis datur, cur de facto non multi cum illo solo operabantur si Deus non impedit. Quod si Deus impedit, iam illis non imputabitur, præterquam quod absurdissimum est id Deo attribuere. Tum præterea, quia si intercedat prædeterminatione physica, illa sufficit ad infallibilitatem prouidentiæ: si verò physica prædeterminatione tollitur, moralis per se non sufficit ad infallibilitatem prouidentiæ, nisi aliunde intercedat præscientia omnino infallibilis futuri, si talis motio Dei præcedat; quod si hæc præscientia supponitur, & admittitur, non erit necessaria prædeterminatione moralis ad infallibilitatem prouidentiæ; ergo propter ordinem prouidentiæ non est necessaria talis prædeterminatione moralis. Denique ipsa experientia, & communis modus sancte operandi fidelium, ostendit non semper omnibus in actibus duci his vehementibus impulsibus, sed interdum à Spiritu Sancto sic moueri, interdum relinquiri, vt ordinario modo excitentur per fidem, & deliberent cum integra indifferentia, imò interdum cum repugnantia naturæ, vel aliarum difficultatum, sine tanta gratiæ impulse. Non est ergo illa determinatio necessaria, per se loquendo, licet sit utilissima, & aliquando propter indispositionem subiecti possit esse moraliter necessaria, vt in citato loco latius dixi.

E Neque video cur defensores physice prædeterminationis de hac assertione sint solliciti, aut illi contradicunt: nam si auxilium aliquod præueniens non excitans, sed adiuuans præterminat physicè voluntatem, illud satis superque erit ad generalem (vt ita dicam) efficaciam auxilij simpliciter necessarij ad singulos actus: ipsum autem auxilium physicè prædeterminans non potest simul prædeterminare moraliter, quia non mouet morali modo, cùm non sit actus vitalis, sed pura motione, vel qualitas passiùe tantum recepta in hominis potentia, & per physicam determinationem, ac efficientiam illam trahens ad coifficiendum; ergo ipsummet auxilium physicè prædeterminans, si datur, non prædeterminat moraliter. Neque etiam necessario supponit prædeterminationem moralem, quia, vt ipsi dicunt, collatio, & operatio talis auxilij non pendet ex tempore, loco, aliisque

16.
Assertio tertia.

Probatur.

17.
Explicatur, &
confirmatur.

18.
Explicatur tec-
tio.

19.
Aliorum re-
sponsio.

Impugnat-

18.

que circumstantijs, neque ex aliqua dispositio-
ne liberi arbitrij; ergo etiamsi non præcedat
in arbitrio prædeterminationis moralis, dum
modo obiectum sit sufficienter propositum,
poterit satis prædeterminari voluntas per so-
lum auxilium adiuuans prædeterminans phy-
sicè; ergo in illorum sententia non est, cur sit
hæc prædeterminationis moralis necessaria, cùm
physica sufficiat, semperque necessaria esse
credatur.

Nec fundamentum contrariæ sententiæ pro-
bat necessitatem prædeterminationis, sed so-
lum necessitatem præmotionis moralis; de-
hac enim motione loquuntur Scripturæ, cùm
dicunt, Deum inclinare corda, immutare,
conuertere, & facere ut velint, &c. nam hæc
omnia per morales motiones præstat Deus, &
per illas incipit in nobis operari, & cum illis
perficit in nobis, quod intendit, etiamsi ex
parte excitantis gratia nihil addat, sed tantum
ex parte adiuuantis. Accedit quòd dicti au-
thores has omnes locutiones de motione
physica per gratiam præuiam adiuuantem,
& prædeterminantem interpretantur. Nos au-
tem ostendemus illa omnia fieri per vocationem
congruam, quæ prædeterminationem
moralem non requirit, & à physica longè
dissidet: nulla ergo prædetermination ex illis
locis probatur. De illis autem principijs, quæ
ad inducendas rationes in testimonij funda-
tas adducuntur, dico, primum quidem ve-
rum esse, nam illæ locutiones, vel omnes,
vel quamplures earum propter vocationem
efficacem dicuntur: malè autem inde infer-
tur, illa dicta esse propter prædeterminationem:
nam potest esse vocatione efficax sine præ-
determinatione physica, vel morali, vt iam
dixi, & in sequentibus latè exponam.

Alterum autem principium falsum est,
nam gratia excitans siue sufficiens, siue effi-
cac, dat actualiæ inclinationem, & non ha-
bitualiæ, quia talis gratia in actibus vitali-
bus consistit, vt dixi, vt est actualis cogita-
tio sancta, quæ motum aliquem in affectu mo-
uet, qui motus actualis inclinatio est non-
habitualis. Nec refert, quòd auxilium suffi-
cens dicatur dari per modum actus primi,
seu potentiae, nam id intelligendum est, non
quantum ad substantiam actus, (vt sic rem-
declarem,) sed quantum ad causalitatem re-
spectu consensus liberi. Ad eum modum quo
intentio finis dici potest virtus, & quasi ac-
tus primus ad electionem mediorum, & assen-
sus præmissarum respectu assensus conclusio-
nis, & amore rei possesse respectu gaudij, &
sic de alijs. Et in vniuersum causalitas mora-
lis per actus secundos fit, vt per consilium,
petitionem, vel aliquid huiusmodi, & nihil
ominus ille actus secundus, & præuius, & in-
ducens ad aliam, dicitur esse per modum vir-
tutis, & actus primi. Cùm ergo Deus incli-
nat corda per gratiam excitantem, actualiæ
quidem præbet inclinationem, indeliberatam
tamen, ac necessariam, quæ respectu actus
perfecti, & deliberati per modum actus primi
comparatur.

Ad alias tres rationes non esset necessaria
nobis responsio, quia procedunt ex funda-
mento physica prædeterminationis, quod fal-
sum esse credimus, & nihilominus addimus
etiam, ex illo non rectè procedere, nam pri-
ma ratio solùm probat ante physicam præde-
terminationem debere præcedere moralem
præmotionem, & inductionem per diuinis
illustrationes, & affectiones, vt in ipsa for-
ma argumentandi concluditur: non tamen
inde infertur hanc inductionem debere nece-
sariò esse tantam, vt gradum moralis præde-

A terminationis attingat. Nam, vt voluntas
connaturali modo operetur, minor induc-
tio sufficit, imò tunc quodam modo liberiùs ope-
ratur, quando minus vehementer inducitur,
vt patet in eo, qui ex vehementi passione peccat,
minus enim liberè peccat, quām qui
suo arbitrio, sine passionis vehementi trac-
tione delinquit. Eadem ferè responsio est ad
secundum: nam, vt Deus moueat voluntatem
hominis iuxta naturam eiusdem volun-
tatis, satis est, quòd præcedat moralis mo-
tio, & sufficiens induc-
tio: quòd si hoc non
sufficit, vt saluetur postea libertas in præde-
terminatione physica, neque etiam sufficiet,
quòd præcedat moralis prædeterminationis:
nam ante prædeterminationem physicam ma-
ior libertas cernitur in voluntate ad utrumque,
& nondum ad alteram partem mora-
liter prædeterminata, & post impressam
prædeterminationem physicam equalis neces-
sitas physica ex illa oritur, siue moralis præ-
determinationis præcesserit, siue non; quid ergo
conferre potest talis prædeterminationis moralis,
vt physica non tollat libertatem? Ad tertium
negatur consequentia, quæ quo ad præde-
terminationem physicam suprà in fine libri ter-
tij tractata est: ostendimus enim ibi non esse
necessarium, vt Deus omnes causas physicæ
agentes, etiamsi liberæ sint, prædeterminet
physicæ, sed solùm vt eas physicæ adiuuet
cum eis coefficiendo, & licet ibi solùm de
prædeterminatione per generalem concursum
tractauerimus, eadem est ratio de quacun-
que alia, vt in sequentibus videbimus. Quid
alteram verò partem de prædeterminatione
moralis, etiam non est bona illatio, quia vt
Deus sit causa moralis nostrorum operum
moralium, sufficit quòd ad illa moraliter mo-
ueat, & inducat, quod facere & sufficienter,
& efficaciter potest sine prædeterminatione
moralis, vt sapè iam dixi.

C A P V T I X.

Proponitur opinio affirmans efficaciam auxiliij
præuij consistere in physica prædetermina-
tione voluntatis per modum actus pri-
mi, ac proinde talem prædetermina-
tionem ad omnes, & singulos actus
pietatis esse necessarium.

Hanc opinionem in hoc titulo præsentis
capitis contentam tenent in sententia
plures ex recentioribus Thomistis, nam licet
interdum in verbis differant, re tamen vera
in tribus propositionibus conueniunt, ex qui-
bus eadem assertio sequitur, in qua rei diffi-
cultas consistit. Prima est ultra id totum, Propositio 1.
quod ex parte gratia excitantis necessarium
est ad vocationem vt homo possit conuerti,
vel piè operari vt actu conuertatur, vel con-
sentiat necessarium esse vt Deus sola sua volun-
tate, & potentia imprimat in hominis volun-
tate nouam entitatem, quam vocant motionem
virtuosam, & efficacem, quæ non est
actus vitalis, nec fit à voluntate, sed Deus
solus illam efficit voluntate merè passiuè se-
habente ad receptionem eius. Secunda est,
quod hinc sequitur receptionem huius motionis
non esse liberam voluntati, sed Deum
pro solo suo arbitrio illam dare, vel negare,
quia nec potest esse in se immediatè libera vo-
luntati, cùm ab illa non pendeat effectuè, sed
volun-

1.

Propositio 1.

Propositio 2.

voluntas merè passiuè se habeat in illius motionis receptione, quod est contra rationem actus proximè libri, ut in primo prolegomèno ostensum est, neque etiam libera est remotè in aliqua dispositione libera voluntatis, quia talis libera dispositio requirit similem motionem præuiam, & ita sistendum est in prima, quæ sine tali dispositione detur.

Propositio 3.

Auxilium de se, & natura sua efficax est.

Tertia propositio est, hanc motionem esse per se, & physicè actiuam consensus voluntatis, non quidem solum, sed cum ipsa voluntate, ita tamen, ut in visu actiuitatibus suæ non subdat voluntati, sed illam potius sibi subdat, adeò ut illa motione semel posita in voluntate, non possit voluntas illi resistere, suum actum sustinendo, nedium opositum eliciendo, imò nec Deus ipse possit facere, vt posita illa motione in voluntate, non statim voluntas eliciat, & exerceat actum, propter quem illa motio datur, quia hæc est natura talis motionis, ideoque vocatur auxilium de se, & natura sua efficax, quod ad hunc finem datur, & non potest esse sibi contrarium. Ex quibus principijs aperte sequitur assertio posita, nimirum hoc auxilium per modum actus primi determinare physicè voluntatem ad unum actum, & ad exercitium eius prius natura, quæ illum eliciat, & nihilominus aiunt illum elicere liberè, quia sub illa motione manet semper potestas voluntatis ad non habendum illum actum, & tota illa determinatio fit modo accommodata libertati voluntatis.

Hac sententia solet in primis tribui Gregorio, & Capreolo, qui ex parte quidem illam docuerunt, non tamen omnino, ut supra libro primo retuli, quia non per se, neque ex propria ratione actuum supernaturalium talein motionem postulant, sed solum in lapsa natura, ob illius defectum, & impotentiam ad bene operandum, & quoad hanc partem, ibi illam impugnauimus, quantum ad id verò, in quo cum prædicta opinione consentit, in hunc locum illam remisimus. Sententia ergo quam proposui, recentior est, eamque magna asseveratione defendunt Theologi Sacri Ordinis Prædicatorum, & aliqui dicunt incepisse temporibus Magistri Soto, qui eam indicauit libro primo de natura, & gratia cap. 16. ibi tamen nihil reperio, quod ad causam pertineat; imò cùm tres ordines auxiliorum, seu donorum distinguat, in primo ponit eos motus, qui à Deo fiunt in nobis sine nobis liberè consentientibus, non tamen sine nobis vitaliter coefficientibus, vt exprefse declarat: in secundo ordine ponit actus gratiæ, quos Deus principaliter facit in nobis, non tamen sine nobis liberè cooperantibus: in tertio ponit gratias, quas Deus solus facit in nobis sine vlla proxima, & immediata coefficientia nostra, licet in adultis liberam dispositionem supponant, & in hoc ordine habitus per se infusos constituit. Nullum verò auxilium actuale ponit, quod vitalis actus non sit, vel quod à Deo solo fiat in homine passiuè tantum se habente, & nullo modo se ad illud disponente. Determinationis autem, vel prædeterminationis, quæ à solo Deo fiat, nullam mentionem facit, imò semper attentissimè dicit Deum ita mouere hominem, vt potestate resistendi nobis relinquat. Et quamvis dicat Deum prius natura nos mouere, illud longè diuersum habet sensum. Præterquam quod in eo capite multa habet Soto, quæ illi prædeterminationi repugnant, vt in fine libro tertio tetigi, & in sequentibus dicam.

Primus ergo ex recentioribus Thomistis,

A qui sententiam illam magis insinuare coepit, videtur fuisse Medina 1. 2. quæst. 10. art. 4. vbi generaliter de concursu Dei cum causa libera disputat: quæst. tamen 109. artic. 2. in fine generalius loquitur, & specialiter agens de auxilio gratiæ artic. 10. dub. 2. in tertia assertione, & in fine articuli ad tertiam, & ultimam dubitationem hanc sententiam indicat; numquam tamen vtitur verbo prædeterminandi, aut prædeterminationis. Neque declarat quid addat auxilium efficax supra sufficiens, imò licet dicat addere aliquid, nihilominus in illa ultima dubitatione ait, In eo qui sequitur vocationem esse aliquem modum, vel ablationem alicuius impedimenti, vel aliquid simile nobis occultum, quod non est in eo, qui similem vocationem non sequitur. quæ certè doctrina neque necessaria est, si prædeterminationis semper requiritur, neque cum illa rectè cohæret, quia posita in uno prædeterminatione, & non in alio, parum refert, quod in cæteris vocationis sit æqualis in utroque, vt recentiores Thomistæ ingenuè fatentur, sicut infra videbimus. Magis igitur distinctè illam doctrinam tradit Bannez 1. part. quæst. 14. artic. 13. dub. 2. conclus. 3. cum dubijs sequentibus, & quæst. 19. art. 3. & 4. & quæst. 23. art. 3. & 5. & omnia in summam redigit 22. quæst. 10. artic. 1. document. 3. Postea in defensionem eiusdem sententiae integrum opus scripsit Pater Franciscus Dauila, vbi cap. 13. 22. & 27. clarius dicit hoc auxilium à solo Deo fieri in voluntate ipsa merè passiuè se habente, & ex illo sequi consensum non tantum infallibiliter, sed etiam ineuitabiliter. Alius vero eiusdem sententiae defensor dixit immobiliter. Nunnus Cabezudo 3. p. q. 62. artic. 5. quæst. 2. præsertim ad 8. & 11. & circa finem consentit P. Didac. Aluarez super Isaiam cap. 10. postea vero ex professo materiam tractauit in libro primo de auxiliis, qui totus hac doctrina respersus est, in libro tamen 9. disp. 83. & sequentibus, copiosè de hoc puncto disputat, acriterque sententiam recitatam defendit. D. Ledeñia. tructatum copiosum de Auxiliis, præsertim in principio vnicæ quæstionis, & art. 1. 5. & sequentibus. Alij etiam recentiores eiusdem ordinis Magistri in eiusdem doctrinæ defensionem suos tractatus, relectiones, aut controversias scripserunt.

Eandem sententiam docuit Magister Cumel part. 1. quæst. 14. art. 13. quæst. 19. artic. 8. & q. 23. art. 5. & 1. 2. q. 11. art. 3. disp. 5. & pro illa postea latè pugnauit in toto serè opere opusculorum, præsertim tom. 1. disp. 5. concl. 3. vbi distinguit tres modos huius prædeterminationis. Primus est, quod Deus determinet voluntatem sola sua potentia efficiendo actum secundum in ea. Secundus est, vt Deus efficiat E præuiam formam, vel motionem prædeterminantem voluntatem, &c. Tertius est vt solus efficiat aetum secundum in voluntate, & nihilominus illam prædeterminet, quia prius natura facit actum. Et primum modum exprefse reicit tanquam omnino falsum, & continentem errorem Lutheri. Postea confusè loquitur de alijs duobus modis, & magis videtur sequi tertium, nam in declaratione assertionis §. Restat igitur, concludit intelligere assertionem de auxilio gratiæ Deo efficaciter premonente nos efficienter propriè, seu prædeterminante voluntatem, quæ se determinat sub hac determinatione Dei, & se agit Deo efficienter inchoante, & voluntate simul se mouente non in alia duracione, nec in alio instanti, aut in aliquo priori, in quo Deus agat, & non ipsa. Et in hoc sensu latissime

Quis ex recentioribus Thomistis sententia illam magis insinuare coepit. Medina.

Bannez:

Cabezudo: Aluar.

Ledeñia:

Cumel.

Distinguit Cumel tres modos prædeterminationis.

Cabrera: simè probat suam sententiam. At verba illa omnia, vt sonant, non sunt contra nostram sententiam, vt ego distinctè satis in libro tertio de auxilio declaravi. Vnde hic aucthor non videtur ausus opinionem hanc de prædeterminatione in actu primo per formam, vel motionem præuium declarare, vel defendere. Infra verò post multa, quæ pro sua sententia allegat, iterum eandem assertionem pluribus verbis explicat, & aperte dicit hanc gratiam prædeterminantem dari per modum principij, imò esse formam dantem voluntati totam vim agendi, nam liberum arbitrium nullas habet vires ad actus supernaturales, quamuis paulò inferius etiam modum de prædeterminatione in actu secundo insinuet, vt infra dicam. Huic etiam sententia adhæsit Cabrera 3. part. quæst. 8. art. 4. per plures disputationes, & quæst. 62. art. 1. disp. 8. & sequentibus, vbi latissimè pro physica prædeterminatione pugnat, licet in modo explicandi illam nunc cum ceteris sentiat, nunc dissentiat, & varijs modis loquatur, quos obiter suis locis attingemus. Cum his etiam aucthoribus videtur sentire Petrus Trigofius in Commentar. ad Bonavent. 1. p. quæst. 14. art. 5. & 6. dub. 1. & quæst. 15. art. 2. Alij plures antiqui, & moderni pro hac sententia allegantur; quanto verò fundamento, infra videbimus.

Trigofius: 5. Ponuntur fundamenta capitalia huius sententiae duo esse possunt. Vnum est philosophicum, nimirum causam primam præmouere secundam per concursum generalem, & applicare illam ad agendum in omni operatione sua, ac subinde prædeterminare physicè illam, si libera, & ex se indifferens, ac indeterminata sit. Iuxta quod principium auxilium efficax in ordine gratiæ non est aliud, nisi concursus generalis ordinis gratiæ, & in illo præuius seruata proportione eiusdem modi necessitatis, & efficientiæ cum concursu prævio generali ordinis naturæ ad opera eiusdem ordinis tam necessaria, quælibet libera, & in hoc unico fundamento procedunt omnes ferè moderni Thomistæ, maximè verò Ledesma, & Aluarez. Sed in hoc sensu iam est à nobis terminata quaestio in dicto libro tertio, ostendimus enim ibi neque in naturalibus causis, neque in liberis ad actus ordinis naturalis necessarium esse talēm præuium concursum, & consequenter neque ad actus supernaturales esse necessarium. ex vi generalis influentiæ primæ causæ, vel subordinationis dependentiæ ceterarum ab ipsa. Vnde etiam ex ibi dictis constare potest frustrè induci Scripturæ testimonia, in quibus Deus dicitur facere ut velimus, vel emollire corda nostra, vel auferre cor lapideum, & dare cor carneum, propter auxilium efficax hoc modo explicatum, id est, propter solum concursum præuium in modo suo communem omnibus actibus liberæ voluntatis; quia (vt ibi argumentabamus) ratione illius concursus si detur, etiam dicetur Deus facere ut voluerit Iudas vendere Christum, & ut illum vendiderit, & per veram, ac propriam, & positiuam efficientiam corda obdurare, & tollere cor carneum, & dare lapideum, & similia, quæ ex illo principio ibi latè probauimus. Quælibet verò sint absurdā, per se satis notum est.

Auxilium effi- 6. Quapropter obseruanda est in hac materia regula ex doctrina Augustini desumpta, auxilium efficax gratiæ non esse necessarium ex necessarium ex aliqua radice, seu origine indifferenti, (vt aliqua radice, sic dicam) seu communi bonis, & malis actibus, alias non minus Deo tribui possent materia, quæ bona, quod perabsurdum est, non solum de malis ut mala sunt, sed etiam de

August. A ipsis actibus qui sine malitia non sunt, vt ibidem ostendi. Sumitur autem hæc regula ex Augustino libro de Gratia Christi cap. 17. quatenus Pelagium, qui dicebat idèo bonam operationem non tantum nobis, sed etiam Deo tribui, quia posse nobis donavit, impugnat. nam hoc modo etiam mala operatio tribuenda esset Deo, & nobis, quia illud etiam posse nobis donavit. *Atque ita, inquit (quod absit) quemadmodum cum Deo laudamur in operibus bonis, sic cum illo culparemur in malis, possibilitas enim illa quam dedit, tam nos facit posse bona, quam mala;* sic ergo nos dicemus, efficacitas enim illa, quam per concursum præuium dat, tam nos facit mala velle, B aut facere, quælibet bona, utrumque enim de malis eadem ratione, & proportione intelligendum erit utique de actibus malis. Nam iuxta doctrinam Augustini possibilitas malitiæ moralis, vt talis est, non ex Deo est, sed quia sumus ex nihilo. Et eadem rationem, ac regulam repetit Augustinus eodem libro cap. 27. & eodem modo libro de spirit. & liter. cap. 34. tractans verba Pauli, *Quis enim te discernit?* attingit expositionem, quæ cogitari posset, dicendo, ideo discretionem tribui Deo licet fiat per liberum arbitrium, quia Deus dedit liberum arbitrium, & refutat, quia liberum arbitrium commune est bonis, & malis, & ita non minus Deus diceretur auctor mali, quælibet boni, si solum ratione liberi arbitrij dictum esset, quis enim te discernit? vnde concludit non dici homini fidieli, *Quis te discernit?* quia liberum arbitrium recepit, quo posset credere, sed ideo, *Quia visorum suasionibus agit Deus ut credamus,* &c. Ergo à fortiori si diceretur fidieli, *Quis te discernit?* quia per concursum præuium efficacem Deus determinat voluntatem eius ad credendum. Pari ratione infidelis, qui credere noluit, dicere posset, Deus me discredidit, quia meam voluntatem efficaciter prædeterminauit, vt nollem credere.

D Et eodem modo libro secundo de peccator. merit. cap. 18. expludit responsionem dicentium, bonum actum voluntatis tribui Deo, quia dat, & conseruat voluntatem, sine qua actus ille bonus esse non posset, quia hoc communne est actibus malis, & ita malus actus tribuendus esset Deo. *quod (inquit) nefas est dicere.* Est ergo regula constans in doctrina Augustini, efficaciam illam, ob quam boni actus specialiter tribuuntur Deo, non esse ponendam in aliqua affectione, vel motione Dei ex genere suo communis bonis actibus, & malis: concursus autem causæ universalis, & præuius efficax, si datur, communis est, seruata proportione actibus malis, & bonis. Non igitur rectè nec conclusione ad doctrinam Augustini ponitur illa efficacia auxiliij gratiæ, in sola ratione, & necessitate universalis concursus. Huc accedunt rationes præcipuae sumptæ ex libertate auxiliij ad actus gratiæ, tam quoad specificationem, quæ quoad exercitium, quæ per illum modum efficaciæ destruitur, simulque sufficientia auxiliij talem efficaciam non habentis è medio tollitur, quas rationes in capitibus sequentibus prosequemur, explicato priùs alio principio, seu modo fundandi hanc sententiam.

E Alij ergo hoc genus auxiliij efficacis prædeterminantis physicè requirunt, non ex indgentia concursus præuij universalis omnibus actibus, sed ex peculiari necessitate invenientia in operibus bonis voluntatis. In qua etiam sententia est varietas: nam quidam existimant necessitatem hanc non esse per se ex vi, & natura supernaturalium actuum, sed esse quasi per accidens

7.

Idem :

Expluditur re-
sponsio aliquo-
rum.

8.

Gregor.
Capreol.

eidens ortam ex peccato originali, & corruptione lapsæ naturæ, & ita censuerunt Gregorius, & Capreolus in 2. dist. 28. ad 12. argum. Qui proinde non solum ad supernaturales actus, sed etiam ad quoslibet bonos morales ordinis naturalis illam præmotionem specialem Dei requirunt, non tamen in omni natura, vel in omni statu, sed in natura humana lapsa. Sed de hac sententia nihil denuò vel peculiare dicere necesse est, tum quia non pertinet ad verum auxilium efficax, quod ad omnes, & singulos actus pietatis in omni creatura intellectuali, & in omni statu eius necessarium est, vt capite tertio declarauit; tum etiam, quia sine villa ratione, vel fundamento requirit talam motionem ad singulos actus naturæ lapsæ, præsertim ordinis naturalis, si per se non est talis necessitas in omni statu liberæ naturæ, vt latè in libro primo declaratum est, & probatum. Tum denique, quia multò minus potest hoc modo ratio reddi cur propter naturæ lapsæ corruptionem tam efficax prædeterminatione necessaria sit, si aliqui non erat per se necessaria, nam ad supplendam debilitatem, & infirmitatem lapsæ naturæ in benè operando, & liberè sufficit addere vires illam infirmitatem supplentes, & adiuuantes, etiam si non prædeterminent voluntatem, sicut in statu innocentia ex eorundem auctoritatem sententia erant vires sufficientes sine prædeterminatione. Fator tamen me non legisse in illis auctoribus, quod expressè afferant præmotionem illam talam esse, vt omnino ac physicè prædeterminet voluntatem, ita vt voluntas pro sua libertate non possit ei resistere, solum enim aiunt liberum arbitrium in natura lapsa sine illa motione benè operari non posse, non tamen dicunt cum illa non posse non operari: videtur autem id sequi ex eorum dictis, & ideo in libro primo quoad utramque illam sententiam impugnauimus, & quo ad secundam partem, quæ huc spectat, à fortiori impugnabitur, simulque cum modernorum sententia.

Auxilium efficax ob peculiarem difficultatem accidit supernaturalium, necessarium est.
Aluar.
D. Thom.

Alio igitur modo, ac fundamento afferitur necessitas talis auxiliij per se efficacis, ac prædeterminantis ob peculiarem difficultatem actuum supernaturalium, quam rationem defendit Aluarez disp. 24. num. 37. & videtur loqui de speciali difficultate, quæ nascitur ex statu naturæ lapsæ, nam allegat Diuum Thomam 1. 2. quest. 109. art. 9. in ratione secunda, quæ de hoc statu peculiariter procedit. Sic autem ratio non sufficit, quia gratia efficax, vt supra dictum est, in omni statu requiritur. Item, quia ad singulos actus pietatis est necessaria, quod non nascitur ex statu, sed ex natura talium actuum. Ex illa ergo sumendum est fundatum hoc, quod potest in hunc modum explicari: quia tanta est eminentia actuum supernaturalium, vt ad eos voluntas nostra ex se sit omnino impotens, & ideo indiget supernaturali virtute, per quam totam vim agendi recipiat; ergo illi non sufficit habitualis virtus, sed quoties in actum prodire debet, indiget peculiari, & actuali eleuatione, quæ non potest fieri nisi per peculiarem motionem prædeterminantem; quia si motio non sit prædeterminans, non erit actualis, nam ex se poterit esse sine actuali operatione, ac subinde per modum habitus, & tunc indigebit potentia alia præmotione actuali vt eleuetur, & ne procedatur in infinitum, sistendum est in tali motione, quæ & det supernaturalem virtutem propriè efficiendi actum supernaturalem: nam hoc est necessarium, vt eleuet potentiam, & simul illa eleuet, vt illam operari faciat efficaciter, quia aliæ erit necessaria alia præmotio-

A vt voluntas inchoet suum consensum, cum voluntas ex se non possit illum in supernaturibus inchoare.

Hoc fundamentum non inuenio ita proposi-tum, vel explicatum in defensoribus huius prædeterminationis; insinuantur tamen ab eis in aliquibus rationibus, & argumentis suis, vt infra videbimus. Atque ita fundamentum hoc reducitur ad hanc rationem Theologicam, quia actus liberi gratiae sunt supernaturales in se; ergo non possunt fieri à voluntate nisi eleuata per motionem actualem eiusdem ordinis ad physicè agendum, & inchoandum efficaciter actum. Et confirmatur: nam hoc maximè vrget si verum est, quod nos afferimus, voluntatem in his actibus operari vt instrumentum Dei, nam instrumentum non agit nisi motum, & dum mouetur non potest in sensu composito non moueri. & hoc est prædeterminari. Huic verò rationis fundamento adduntur omnia Scripturæ testimonia, in quibus soli Deo, eiusque voluntati, aut gratiae, vel motioni hi actus tribuntur, & Concilia, ac testimonia Patrum, præsertim Augustini, & Diui Thomæ; sed hæc omnia distinctius proponentur sigillatim in varijs capitibus distributa, & ideo illa nunc omitto, & ad iudicem de hac sententia ferendum accedo.

C

CAPVT X.

Directè ostenditur, auxilium efficax necessarium ad singula supernatura opera, non posse consistere in motione, vel qualitate prædeterminante physicè in actu primo voluntatem ad consensum.

D Vo afferuntur in sententia relata in capite præcedenti, vnum est auxilium in actu primo prædeterminans voluntatem esse possibile simul cum vsu libertatis: aliud est illud esse necessarium ad singulos actus. Nam illud prius supponitur, vt fundamentum fidei non destruatur, hoc verò posterius additur, quia aliæ per illud auxilium prædeterminans non explicaretur adæquatè ratio auxiliij efficacis, cum hoc ad singula opera necessarium sit, vt suprà vidimus. Ex illis verò duobus secundum est magis rigorosum, magisque restrictum, nec potest subsistere sine primo; è contrario verò primum punctum, ex hypothesi posset subsistere sine posteriori, id est, licet esset verum posse saluari sine secundo, quia quod est necessarium etiam possibile, non verò è conuerso, & ideo prius de hac posteriori parte illius sententia dicendum est, in qua omnes auctores qui putant illam determinationem libertati repugnare, à fortiori tenent auxilium hoc efficax non esse necessarium: illos autem referemus in sequenti capite. Ex Theologis autem Dominicanæ familiæ referunt Ioannem Vincentinum docuisse tale auxilium non esse necessarium, ac subinde auxilium efficax per se spectatum non esse in sola prædeterminatione physica positum. Hæc igitur sententia probanda in præsenti est.

E Vt autem rationes firmius procedant, & tergiversationibus, ac subterfugijs minus expositæ, hinc operæ pretium esset de isto auxilio prædeterminante omnia inquirere, quod de prævio concursu in libro 3. à cap. 30. tractauimus: sed quia id minus esset proli-

Suppositio, Auxilium præ-determinans esse aliquid su-pernaturale à Deo solo infu-sum.

prolixum, lectori committimus, vt ea omnia relegat, & ad hoc auxilium cum proportione applicet, vnicuique enim mediocriter intelligenti id erit facillimum. Nunc ergo supponimus ex communi ferè consensu aucthorum illius sententia, hoc auxilium esse aliiquid supernaturale à Deo solo infusum, quia non est actio vitalis ipsius hominis, sed tantum passiuè in eo recipitur, vt per illud operetur. An verò illud auxilium sit qualitas, vel motio pura, parum refert ad puncta Theologica, vel dogmata fidei, dummodo supponatur esse vera entitas creata, & homini inhærens, id enim præcipue in hac sententia supponitur. Consequenter autem loquendo longè probabilius illud auxilium esse qualitatem, quia motio spiritualis sine termino spirituali intelligi non potest, qui terminus non potest esse nisi qualitas, vt dicto loco probatum est. Addimus præterea qualitatem hanc, seu entitatem ponit in re ipsa distinctam, & à subiecto, in quo recipitur, quia est aliiquid ordinis supernaturalis, & ab omnibus gratijs excitantibus, quæ sint actus vitales, quia illis additur, vt fiunt efficaces, & ab habitibus infusis, ob eandem rationem, quia illos reducit de potentia in actum, & ab ipso consensu libero voluntatis, quia ponitur, vt sit vera causa realis eius. Quanta verò sit hæc distinctio, an perfectè realis, vel tantum secundum quid, & modis, metaphysica quæstio est, in qua immorari non oportet, quia ad dogmata fidei, & veritatem Theologicam, quam inquirimus, parum refert. Consequenter autem loquendo verius, ac clarius ponitur tale auxilium, vt propriam entitatem, ac realitatem habens omnino realiter distinctam tam à potentia, quam ab alijs gratijs prioribus, quæ in potentia supponuntur, quam etiam ab actu libero eliciendo à potentia, cum tali auxilio, sicut de prævio concursu dictum est.

Item supponimus auxilium recipi immediate in potentia, quæ elicit actum, propter quem datur, vt si detur ad fidei assensum eliciendum, infunditur intellectui; si verò ad habendam voluntatem credendi, vel amoris, aut penitentiae actum, & similes voluntati, erit immediate imprimendum; quia in illa suum proximum effectum habiturum est.

Et in hoc conueniunt dicti aucthores, imo quia determinatio propriè dicta voluntati attribuitur, ab illa pendet omnis alia operation humana, idèo simpliciter hoc auxilium attributur voluntati. Disputari autem potest, quando voluntas habet habitum infusum, an vna motio imprimatur habitui, & altera voluntati. Nam Ledesma, & alij ita sentiunt, quia putant auxilium hoc esse concursum præsum necessarium vnicuique principio creato; seu qualitati permanenti ex subordinatione ad causam primam. Supponendo autem non postulari hunc concursum causæ primæ, sed vt dat vires causæ proximæ, & potentia in qua recipitur, non oportet multiplicare auxilia efficacia ad eundem actum liberi concursus, vel amoris, etiamsi ad illum actum plures qualitates concurrunt, scilicet voluntas, & habitus, nec etiam oportet fingere dare speciale auxilium coniunctum habitui in eadem potentia, & illam efficaciter determinans.

Vnde tandem supponimus, hoc auxilium esse quandam actum formalem ipsius voluntatis, quia inhæret illi; ergo informat illam, & reducit illam de quadam potentia passiuè in actum. Nam priusquam voluntati infundatur hoc auxilium, est potentia receptiva, & capax illius, & caret illo: ergo

A est in potentia ad illud; ergo quando infunditur, reducitur in actum, sicut mobile per motum, vel sicut materia per formam. Hic autem actus non est actus secundus voluntatis, quia ab illa non elicetur, vt dictum est; ergo est actus primus, quia non datur medium. Constituitur ergo voluntas per hoc auxilium in actu primo completo ad eliciendum suum actum. Atque ita licet voluntas habeat habitum infusum, non habet iuxta hanc sententiam actum primum completum, sed expectatur hoc complementum, vt sit integrum principium proximum talis actus. Si autem voluntas careat habitu, vel addendum est aliud principium, quod suppleat vicem habitus, vel tale erit hoc auxilium, vt propriam actiuitatem afferre, & vicem habitus simul supplere possit.

B Non desunt tamen ex aucthoribus illius opinionis, qui in hoc tergiuersentur, negando hoc auxilium dari, vt actum primum, vel vt complementum virtutis causæ proximæ, quia non distinguunt hoc auxilium à concursu prævio, de quo ita sentiunt. Sed, vt vidimus dicto libro tertio cap. 33. etiam de ipso concursu prævio id non satis consequenter, vel probabiliter dicitur, & multo minus potest in præsenti applicari, cùm rationem concursus excluderimus, & supponamus hoc auxilium postulari propter defectum virium causæ proximæ. Et sane in doctrina Augustini negari non potest, quin hoc auxilium, si datur, maximè detur, vt det vires voluntati. Nam in eisdem locis, quibus dicti aucthores vtuntur, vt nobis persuadeant hanc esse sententiam Augustini aperi-tissime ille docet, per hoc auxilium dare Deum vires efficacissimas voluntati, libro de Gratia, & libero arbitrio cap. 17. & alijs locis efficacia huius gratiæ tribuit nostrum consensum in omne bonum, quia & facit nos velle, & facere. Non est ergo dubium quin hoc auxilium sit actus primus dans vires agenti voluntati, & cum illa simul efficiens actus eius tanquam principium eorum, quod etiam de propria, & physica efficientia omnes dicti aucthores intelligi volunt.

C Sic ergo explicato hoc auxilio, quod non sit simpliciter necessarium ad singulos actus sufficiat ostensiùè, seu directè, & ab inconvenienti, & indirectè. Prior probatio ex illo principio sumi potest, quod nihil est postulandum, aut afferendum, vt necessarium, quod sufficienti ratione, aut medio non ostendatur necessarium: sed in præsenti nullo modo potest necessitas auxiliij sufficienter ostendi; ergo. Maior est in Philosophia receptissima, quia natura nihil facit frustra, & ideo vera Philosophia non permitit multiplicare res, quæ tantum propter vsum dantur, nisi ad tam vsum probentur necessaria, vnde est axioma receptum, Frustrè fit per plura, quod potest fieri per pauciora. Et simili ratione diximus in libro tertio concursum prævium non esse credendum, nisi probetur necessarium; quia verò in Theologia, quæ auctoritate diuina, & sacra nititur, satis esse debet necessitatatem auctoritate probare, licet ratione non conuincatur, ideo contrario modo applicanda est illa maior propositio ad Theologicum institutum, quia in mysterijs supernaturalibus nihil affirmare possumus vt necessarium, nisi quod vt tale reuelatum est, vel in reuelatis continetur, vel ex ijs probabilius ducitur: aut certè ad alia reuelata explicanda, aut defendenda est aptius, magisque accommodatum: quod ergo supernaturale fuerit,

5. Auxilium dari vt actum primum, vel vt complementum virtutis causæ proximæ, quae tergiuersentur.

6. Istud auxilium non esse simpliciter necessarium ad singulos actus, quomodo probari possit.

rit, lumenque rationis naturalis excedens, si aliquo ex dictis modis non probetur necessarium, non est admittendum, neque credendum.

^{7.}
Declaratur ratio-

Supereft probanda minor, quæ primò declaratur ratione: nam duo munia possunt in illo auxilio physicè prædeterminante distingui, vnum est, quod sit principium physicum actus supernaturalis, aliud quod habeat illam efficientiam cum determinatione ad vnum, quoad exercitum, ita ut in sua efficientia non subdatur libero usui voluntatis liberæ. Primum quidem directè pertinet ad dandas vires voluntati, quæ de se insufficiens est etiam physicè ad hos actus efficiendos. Vnde fatemur voluntatem humanam indigere aliquo supernaturali principio physicè adiuuante illam ad eliciendos singulos supernaturales actus. Quod autem tale principium ut sit completem debeat habere coniunctam secundam conditionem, non pertinet ad dandas vires voluntati, & ideo in ea parte non est necessarium, neque etiam ob indifferentiam, vel indeterminationem intrinsecam voluntatis ad velle, quia non est necesse hanc indifferentiam tolli prius natura, quam operetur, imò hoc est parum consentaneum naturali conditioni, ac modo operandi illius facultatis. Nam, ut supra libro tertio dicebamus, frustra naturæ auctor dedisset voluntati illam naturalem indifferentiam, si oporteret postea prius ab alio determinari, quam posset determinatè operari, quod ibi generaliter probauimus de operibus voluntatis, & rationes ibi factæ æquè in præsenti materia procedunt.

^{8.}
Confirmatur
ratio.

Vnde confirmatur hæc ratio, quia ex natura rei non est necessaria noua virtus, quando causa secunda habet intrinsecam virtutem completam in ratione principij proximi: ut Sol non indiget alia virtute suæ luci addita, nec ignis alia præter calorem suum. Quo argumento conuincuntur aliqui ex Thomistis, ut fateantur has causas non indigere concursu prævio, ut virtute agendi per modum actus primi, quia est superfluum, & voluntarium tot multiplicare qualitates; sed in ordine gratia potest esse causa secunda completa in ratione principij agendi proximi, ut intellectus per lumen gloriae in ordine ad visionem, & voluntas per charitatem, &c. ergo tunc saltem non est necessaria alia qualitas ut det virtutem agendi, vel illam compleat, quod si potentia careat habitu, tunc licet indigeat alio principio coadiuvante, non est necessarium ut illud principium sit prædeterminans voluntatem, quia sine hac determinatione potest dare vires sufficietes etiam in ratione principij, sicut habitus dat illas.

^{9.}
Instantia.

Euertitur.

Dicitur fortè neque habitum, neque aliquam aliam entitatem separabilem ab actu secundo posse dare has sufficietes vires, quia potentia ipsa semper manet inferioris ordinis, quam sit habitus eliciendus. Sed contrà, quia licet mille qualitates infundantur potentiae, semper potentia manet inferioris ordinis, semperque eius proprius influxus est necessarius, ut sèpè tetigi, & in sequenti libro ex professo probabitur: ergo sine causa multiplicantur istæ qualitates. Nam vel ob similitudinem rationis in infinitum procedetur, vel sistendum est in una perfecta qualitate, quæ in ordine supernaturali sit integrum principium proximum ad physicam efficientiam ex parte potentie necessariam ad talem actum, ut est, verbi gratia, lumen gloriae, vel charitas, vel aliquid simile, ultra quod solum desideretur concursus Dei

A simultaneus, iuxta dicta in fine libri tertij. Ergo ob hanc præcisam rationem ut voluntas recipiat à Deo virtutem supernaturalem ad efficiendum physicè, quam ex se non habet, non est necessaria multiplicatio qualitatum: nam per unam perfectam potest Deus totam illam virtutem donare. Neque actualis, seu transiens ultra habitualem necessaria est, quando hæc adeat, quia vel esset necessaria propter indeterminationem potentiae, vel propter subordinationem causæ secundæ ad primam, & utraque ratiō exclusa iam est in libro tertio: ergo nullus supereft titulus talis necessitatis respectu potentiae constituta in actu primo per habitum. Respectu vero potentiae carentis habitu infuso, licet daremus esse necessariam qualitatem, seu motionem actualē, ac transeuntem supplentem vicem habitus, non ideo esset necessarium, ut illa qualitas esset prædeterminans voluntatem, quia sine tali conditione, aut prædeterminatione posset dare vires physicas integras, & proportionatas actui supernaturali in ratione principij physici, relinquendo voluntatem integrum in sua naturali potestate videnti, vel non videnti principio quolibet sibi superaddito circa obiectum indifferens, seu cum indifferentia iudicij propositum. Addo etiam posse Deum per se ipsum supplere efficientiam physicam habitus, non prædeterminando potentiam, sed quasi coniungendo se illi, & offerendo suum influxum, si voluntas suum adiungere velit, ut in Prolegom. I. & in libro tertio explicavi. Nam quo ad hoc, eadem est ratio de Deo concurrente per modum causæ prima universalis, vel concurrente per modum causæ proxima principalis, ut in eo casu concurreret.

Solent prædicti auctores aliud huius necessitatis principium magni facere, nimur diuinam prædestinationem, præfinitionem, seu decretum, ac propositum, seu intentionem efficacem, & absolutam, (hæc enim omnia, quod ad præsens spectat, in idem recidunt,) qua Deus statuit hominem conuertere. de qua dixit D. Thomas I. 2. q. 112. art. 3.

^{10.}
D. Thom.
in fine corporis. Si ex intentione Dei mouentis est, quod homo, cuius cor mouet, gratiam consequatur, infallibiliter illam consequetur. Ut ergo illud propositum Dei indubitanter impleatur, necessaria est motio prædeterminans.

Veruntamen neque ex hoc capite ostenditur talis necessitas, quia motio prædeterminans non est medium necessarium, ut prædestination, & propositum Dei infallibiliter impleatur. Imò addo neque esse proportionatum, quia prædestination ipsa, & propositum Dei ex parte obiecti includit ut voluntas humana plena libertate conuertatur, & gratiam consequatur, ad quem finem non est aptum medium prædeterminatio, ut capite sequenti ostendam. Sufficit ergo motio prævia, quæ suum effectum infallibiliter consequatur, merito enim D. Thomas illa voce infallibiliter usus est, quæ non requirit præviam determinationem in causa, sed certitudinem effectus, etiam si causa de se indifferens sit. Vnde etiam Augustinus libro de dono persever. cap. 14. loquens de medijs prædestinationis, dixit esse beneficia omnia, quibus certissime liberantur quicunque liberantur, non dixit quibus prædeterminantur, vel quidpiam æquivalens, sed dixit certissime, quia satis est, quod talia media infallibiliter sint habitura effectum in presencia diuina, quod per vocationem congruum sine prædeterminatione subsistere optimè potest, ut in sequentibus declarabimus. Et inde ex responsione ad rationes alterius sententiae, &

Necessitatis
principium
hominis con-
uertendi, qui
magis faciat.

^{11.}

^{12.}
August.

Et inde ex responsione ad rationes alterius sententiae, &

^{11.} Ad testimonia, quæ congerit, euidentius constabit hanc necessitatem talis prædeterminationis, nec auctoritate, nec ratione probari: nolumus enim nunc ad illa argumenta, & eorum solutionem digredi, ne discursum disputationis interrumpamus, & doctrinam confundamus.

Secundò, & præcipue probatur nostra assertio ex inconvenienti, quia si hoc auxilium prædeterminans physicè voluntatem est simpliciter necessarium ad conuersionem eius, vt supponitur, sequitur eos, quibus non datur non habere auxilium sufficiens ad suam conuersionem, ac subinde, neque liberè non conuerti, ita vt eis imputetur si non conuentantur postquam sufficienter vocati sunt. Consequens est falsum, & sine illa contentione à Catholicis Doctoribus non admittitur; ergo neque antecedens admitti debet. Probatur sequela, quia illud auxilium necessarium est, & qui illo caret non habet illud in sua potestate; ergo nec auxilium sufficiens habet, nec libertatem quo ad specificationem ad habendum actum supernaturalem. Consequentia nota est ex dictis suprà de libertate, & auxilio sufficiente, quia voluntas non est proximè libera ad actus supernaturales, nisi actu habeat præuentientia auxilia necessaria, & in potestate sua habeat concomitantia. nam vtrumque requiritur ad proximam sufficientiam auxiliij. Ad sufficientiam autem libertatem, seu potestatem remotam necessarium saltem est habere in sua potestate auxilium efficax. At verò qui non recipit actu auxilium prædeterminans ex ea parte non habet potestatem, & sufficientiam proximam, nec etiam habet immediatè illud in sua potestate actiua, quia non fit ab homine, nec etiam mediatè, quia nihil potest facere, quo illud consequatur; ergo nullo modo est liber cum sufficienti auxilio ad tales actus.

^{12.} Hæc ratio exaggerata semper est à nostris Aucthoribus, idèoque defensores contrariae sententiae nos reprehendunt, quod frequenter hoc argumentum repetimus, & nimium illud exaggeramus, cùm ab antiquis Patribus, & Doctoribus sàpiùs dissolutum sit. Nos autem in Patribus, vel antiquis Theologis non inuenimus responsum, quodd huic causa posse accommodari, & in his, quæ ab ipsis ex cogitata sunt, non quiescimus, & ideo cùm res hæc multum necessaria sit ad defendenda dogmata fidei ab hæreticis incurribus, mirandum non est, quod semper instemus à Catholicis Doctoribus postulantes, vt nos doceant, quomodo cum necessitate talis auxilij præterminans stet sufficiens auxilium, & potest libera, quoad specificationem in his, quibus tale auxilium non datur. Eo, vel maximè, quod quidam eiusdem Dominicanæ familie magnus Theologus P. Ioannes Vincentinus indissolubilem reputauit hanc difficultatem. Et ideo, vt Ledesma art. 11. refert ab illa sententia quoad hanc partem recessit, negando necessitatem talis auxilij, licet possibilitatem non negauerit, & ideo concesserit aliquibus dari: in quo non esset sibi contrarius, vt illi obijcit Ledesma, si aliunde illa prædeterminatione non repugnaret, quia potest Dei sua voluntate dare maius auxilium, quam necessarium sit. Igitur omissa quæstione de possibiliitate contra necessitatem indicauit ille Theologus, & Thomista rationem factam esse indissolubilem, quia libertas non est sine potestate agendi. Vnde si libertas sit quoad specificationem, cùm sit ad volendum

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A vnum, vel aliud, dari non potest sine potestate ad utrumque, neque etiam potestas esse potest sine sufficienti auxilio, cùm sine auxilio gratiæ homo non possit hos actus operari, & ideo per auxilium sufficiens hoc posse recipi, vt libro secundo, & quarto ostensum est.

Duobus autem modis principalibus respondent dicti Theologi. Prima responsio est negando auxilium hoc efficax esse necessarium, vt homo possit conuerti, sed tantum esse necessarium, vt conuertatur, & ideo ante tale auxilium, & sine illo habere hominem auxilium quo possit conuerti, & ita habere auxilium sufficiens. Sicut Adam in statu innocentiae non habuit auxilium efficax ad resistendum suggestioni Dæmonis, & nihilominus habuit auxilium sufficiens quo posset resistere, si vellet, vt ait Augustinus de correptione, & gratia cap. 11. Hoc responsum tradit Cabrera suprà disp. 6. dub. 7. num. 32. & 33. & latius Aluarez disp. 18. ad 6. & disp. 115. num. 21. dicens hanc motionem non esse necessariam, vt homo possit operari, sed vt actu operetur, neque esse in recto, vt ait, principium actuum, & ultimum complementum virtutis actiæ. Similem doctrinam habet in disputatione vigesima in solutionibus argumentorum, & alijs locis, que ibi citat, & pro illis allegat Diuum Thomam in 3. contra gent. cap. 66. ration. 4. & quæst. de potentia art. 7. ad 7. Sed nescio quo colore, cùm nullum verbum sit ibi apud Diuum Thomam de motione prædeterminante liberum arbitrium, nec de principio in recto, vel in obliquo, nec satis intelligo quid hæc verba significant, non enim sunt in vsu.

Simili modo respondet Ledesma dicto art. 11 conclus. 1. ex hoc enim principio defendit auxilium præcedens ad auxilium efficax, & separatum ab illo esse verè sufficiens, quia auxilium sufficiens habet rationem virtutis, & potentiae: efficax autem auxilium dat actiual operationem, & non est necessarium ex parte principij virtutis, seu potentiae, imo supponit integrum potentiam ex parte hominis sufficienter præuenti, subordinatam tamen motioni diuinæ prædeterminanti, quæ sufficiens est ante illam motionem, licet operari non valeat sine motione, sicut potentia motiva existens in manu de se sufficiens est ad efficiendum motum, licet subordinata sit appetitui, & sine illius motione ipsa non moueat. Et intellectus habitu fidei instrutus sufficiens potentia est ad eliciendum actum credendi, licet illum non valeat elicere, nisi motus à voluntate cui subordinatur. Ad hunc ergo modum vult ille auctor comparari voluntatem instructam auxilio sufficienti ad diuinam voluntatem, & motionem eius per auxilium prædeterminans, quod voluntas prius est potentia sufficiens ad actum eliciendum, ita verò subordinata voluntati diuinæ, vt non valeat inchoare actum suum, nisi prædeterminata à voluntate diuina, & ideo (ait) in se supponitur sufficiens potentia ante talem motionem; ideoque auxilium sufficiens præcedit ante auxilium efficax, & in hac responsione hic auctor præcipue insistit, licet aliam adiungat, de qua statim dicam.

Dicta verò responsio in primis nititur in alio fundamento, quod auxilium efficax gratiæ solùm est concursus primæ causæ in illo Ledesmæ fundente, quod fundamentum in superioribus damentum, euersum est; probanimus enim concursum quod.

^{13.} Responsio dictorum Theologorum prima

^{August.}
Cabrera.
Aluarez.

D. Thom.

^{14.} Responsio Ledesmæ.

^{15.} Responsio in superioribus damentum, euersum est; probanimus enim concursum quod.

vi solius subordinationis, ac dependentiae causa secundæ à prima non esse quid præium, in ipsa causa secunda, sed simultaneum, & imbibitum in actione ipsius causæ secundæ, & ideo ante talem concursum in re ipsa exhibitum optimè intelligi præcedere ordine naturæ in causa secunda sufficiens, & integræ virtus agendi. Auxilium autem efficax, de quo tractamus, non est concomitans, sed præium, vt inter nos conuenit; ergo non rectè supponitur dari per modum concursus: præterea etiam admisso concursu prævio, suprà ostensum est negari non posse, quia sit actus primus, & det virtutem agendi: ergo etiam si auxilium efficax gratia fingatur solùm per modum concursus præui, erit actus primus, & dabit virtutem agendi. Multo ergo magis est talis virtus, & principium agendi si necessarium est, non propter dependentiam generalem causæ secundæ à prima, sed maximè propriè, ac proximè propter defectum virium causæ proximæ, quæ est voluntas, vt ex sententia Augustini comprobauimus.

16.

In tali auxilio non esse voluntatem sufficienter constitutam in actu primo.
Cabrera.
Cumel.

Hinc ergo euidenter concludi videtur, sine tali auxilio non esse voluntatem sufficienter in actu primo constitutam; quod quidem his verbis fatetur Cabrera tertia parte quæst. 18. artic. 4. disput. 6. dub. 8. num. 110. vbi comparat voluntatem sine hoc auxilio visui-carenti specie ad videndum. Et Cumel in Opusc. libro primo disp. 4. sect. 2. in declaratione 6. conclusionis dicit auxilium efficax esse donum gratia in genere principij, & causa efficientis antecedens pium usum conuerisionis, &c. & conclus. 4. §. *Adde etiam*, ait auxilium sufficiens non grammaticaliter, (vt ipse loquitur,) sed Theologicè dici sufficiens, quia dat homini, vt possit agere, tribuitque ei vim ad volendum, sed non completem omnino, quia est etiam necessaria gratia efficax intrinseca prædeterminans voluntatem, per modum actus primi, *Et tunc (ait) homo est completè potens*, & ibidem iterum, atque iterum repetit auxilium sufficiens dare quidem posse, sed non completum, & integrum: accedente autem efficaci compleri, *& fieri proximè sufficiens*. Denique Aluarez, Cabezudo, & alij locis suprà allegatis fatentur hoc auxilium esse principium per se actus voluntatis, & esse actum primum, vel saltem complementum eius.

17.

Excluditur
hæc responsio.

Hinc ergo multis modis reiicitur responsio. Primo, quia auxilium efficax proximè, & immediatè non dat agere, sed posse agere, licet det tale posse ad quod statim sequatur agere; ergo sine illo non habet potentia integrum posse per totum antecedens auxilium; ergo totum illud non potest dici sufficiens. Primum antecedens patet, quia voluntas habet immediatè, & proximè, seu formaliter agere ab ipsa actione: hoc autem auxilium distinguitur ab ipsa actione, vt iam positum est in illa sententia; ergo tale auxilium per se, & formaliter non dat agere, sed aliquid præium ad agere, quod non est nisi posse; quid enim aliud cogitari potest? Vnde nota est prima consequentia, quia si ante tale auxilium voluntas haberet integrum posse, non indigeret auxilio dante posse; si autem indiget illo, signum est totum præcedens auxilium non dare integrum posse, ac subinde non esse sufficiens, vt in secunda consequentia inferebamus.

18.

Respondet Ledesma dicto art. 11. conclus.

A 2. pro alijs suis auctoribus, (licet in hoc puncto ab illis discrepet,) negandam esse illam ultimam consequentiam in eorum opinione. Nam illi solum dicunt auxilium efficax consummatum, & impletum, auxiliij sufficientis, vnde supponunt ante illud esse auxilium sufficiens, quia complementum supponit rem, quam complet, sicut existentia supponit essentiam, quia illam complet. Sed non concluditur verbis tam gravis difficultas, nec in re tam ardua, vt licet verbis ambiguis ad vim rationis fangiendam, quod certè in illa responsum fit. Duobus enim modis aliquid dici potest complementum rei. Primo tanquam addens aliquam perfectionem rei iam perfectæ: secundo tanquam constituens illam in tali esse completo; & primo modo supponit rem, non autem secundo modo: vt, forma uno modo dici potest complementum materiae, quia actuat illam, & ita supponit illam aliquo modo, quia vt sic non constituit materiam in esse materiae; alio verò modo est forma complementum constitutuum compositi, & vt sic non supponit compositum, sed complet, & constituit illud; & sic existentia, (cum istis auctoribus loquendo,) non complet essentiam constituendo illam in esse essentia, sed suo modo actuando illam, & ideo potest illam in ratione essentia supponere: complet autem essentiam in ratione entitatis actualis illam constituendo, & vt sic impossibile est intelligere essentiam completam in ea ratione entitatis actualis ante existentiam. Auxilium eff. In presenti ergo auxilium efficax dicitur, cax in presenti esse complementum potestatis efficiendi ac quid. tum supernaturalem tanquam constituens, & integrans principium sufficiens effectuum actus supernaturalis. Patet consequentia, quia tale est illud complementum, vt sine illo potentia, quæ supponitur sit infirma, & simpliciter impotens ad talem actum efficiendum; ideo enim tale complementum simpliciter necessarium ex parte principij, vt det vires ad efficiendum.

Eadem doctrina adhibenda est si hoc auxilium dicatur esse complementum auxiliij sufficientis; quamquam, si alij auctores attente legantur, non ita loquuntur, sed dicunt esse complementum actus primi, vel virtutis, seu principij effectui actus voluntatis. Et ante tale complementum in ratione principij, seu virtutis volunt auxilium esse complementum in ratione sufficientis, quæ ad sufficientiam non putant esse necessarium illud complementum in ratione virtutis, & principij actiui. quod non esse consequenter dictum facile intelligi potest, vt statim notabo. Veruntamen admisso illo modo loquendi, non potest auxilium efficax dici complementum auxiliij sufficientis, tanquam formaliter comprehens, & constituens illud. Nam hoc pugnat cum doctrina ab eis recepta circa distinctionem auxiliij in sufficientis, & efficax: illa enim duo membra distinguunt tanquam completa in suis rationibus, & vt inter se distincta. Quapropter si aliquo modo permitti potest, vt auxiliij efficax dicatur complementum auxiliij sufficientis, intelligendum erit de complemento quasi extrinseco, & addendo nouum modum perfectionis, & virtutis, & sic diceatur auxilium sufficiens supponi ad efficax in ratione sufficientis auxiliij, non tamen in ratione sufficientis, & completi principij ad amandum, verbi gratia, vel consentiendum.

Quæ

Quid si hoc auxilium dicatur complementum auxiliij sufficiens.

Alia responsum
Ledesma.

^{20.} Quæ duo probamus esse repugnantia, quia auxilium, ut sit sufficiens, debet sufficere in ratione principij actiui, alias non habet sufficientiam necessariam ad veram libertatem, quæ residet in potentia actiua, ut actiua est, ut in Prolegomeno primo ostendimus. Et ideo de ratione sufficientis auxiliij est, ut det sufficientem potestatem actiua operandi, ut ibidem, & latius in superiori libro ostenditum est.

Declararique potest, & confirmari hæc doctrina exemplo potentia visiua, & principij sufficientis ad videndum: nam visus per se spectatus est integra potentia visiua, non tamen est integrum principium videndi, ideoque species visibilis recte dici potest complementum principij videndi tanquam constituens illud: non potest autem hoc modo dici complementum potentia visiua tanquam constitutuum illius, quia supponit illam, licet possit dici complementum tanquam actus addens illi aliquam perfectionem. Hinc vero manifestè fit, ut licet potentia visiua, ut talis est, supponatur ante speciem, & inueniatur sine illa, nihilominus sufficiens principium videndi non possit sine specie inueniri, quia sola potentia sine specie non sufficit ad videndum. Ita vero comparantur auxilia excitantia, quæ sufficiens auxilium ab his auctoribus dicuntur ad auxilium efficax, sicut potentia visiua ad speciem, vel in uniuersum, ut inchoatum principium ad comprincipium, quo completur; ergo licet illa auxilia possint dici sufficientia in suo genere, utique excitantis gratia non sunt, nec dici possunt sufficiens auxilium in ratione potentia, & principij simpliciter effectui actus secundi, & ultimi voluntatis.

Secundò principaliter impugno responsionem illam, nostrumque argumentum confirmo, quia ut voluntas possit facere actus supernaturales, non solum indiget potestate morali, sed etiam physica, quia licet voluntas moraliter operetur cum liberè vult, simul operatur physice, proprie, & per se, efficiendo actus suos, & ad utrumque est per se impotens in ordine ad actus supernaturales, & ideo non solum indiget auxiliis dantibus posse morale, sed etiam dantibus posse physicum, quod in libro tertio late ostensum est, & nobiscum in hoc conueniunt dicti auctores. Hinc ergo argumentor: nam homo non potest dici habere auxilium sufficiens simpliciter ad liberum actum efficiendum, propter solam potestatem moralem, nisi habeat etiam physicam, sed per auxilia excitantia, seu antecedentia, ad auxilium efficax, & illo præcisso non datur voluntati potestas physica ad eliciendum supernaturalem actum, sed tantum moralis, ut ex sententia dictorum Patrum suppono, nam in hoc non dissentimus; ergo per illa sola non datur ei principium sufficiens. Maior videtur euidens ex terminis, quia non potest actus liberè fieri à voluntate nisi fiat ab illa physice, ut supponitur; ergo quando voluntas de se non habet, potestatem physicam ad eliciendum actum, non potest dari illi absoluta potestas sufficiens ad eliciendum illum, nisi datur illi physica virtus ad ipsum eliciendum. Imò si quis attente consideret, in ipso verbo eliciendi includitur efficientia physica,

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A Et in actibus liberis imperatis id ad sensum declaratur: nam si caret quis pedibus, non est liber ad ambulandum, etiamsi sit liber ad volendum, vel desiderandum ambulare, vnde neque potest talis homo constitui in statu sufficienti ad liberè ambulandum, nisi ei restituatur pedes, & detur potentia physica ad ambulandum, quia alias non erit in potestate eius ambulare, simpliciter loquendo. Sic ergo voluntas nisi ei detur potestas physica ad amandum, vel credendum, non est libera simpliciter, neque habet auxilium sufficiens ad illos actus exercendos: sicut homo nunc non est liber ad videndum Deum, neque ad id habet auxilium sufficiens pro hoc statu, quia caret potestate physica ad efficiendum talem actum.

B Respondebunt fortasse ante auxilium efficax dari homini per habitus infusos Instancia:

^{22.} potestatem physicam ad elicendos actus supernaturales, & ita dari auxilium sufficiens in utroque genere potentia. Sed contra hoc instari potest ex omnibus dictis, quia habitus sine auxilio efficaci est qualis potentia remota, & per se simpliciter impotens, sicut potentia visiua sine specie. Quod maximè conuincit supponendo, ut iam diximus, hoc auxilium prædeterminans non postulari ex parte generalis cursus in genere, sed ex parte virtutis causa secundæ, ut det illi vires ad operandum supernaturaliter, quia solus habitus nondat illas integras, ac proinde neque sufficiens. Adhuc tamen euidentiū id ostenditur in homine infideli vocato ad fidem, vel peccatore vocato ad pœnitentiam, nam in illo non est habitus infusus, qui det potestatem physicam, elicendi voluntatem credendi, vel actum pœnitentia; & omnes motus gratia excitantis præcedentes conuersationem non sunt principia physica conuersationis, ut ipsi supponunt contra Molinam, me non repugnante. Nec etiam ipse Spiritus Sanctus adiungitur pœnitentia confortans immediate illam, & cooperans physicè cum illa talem actum: hoc enim ipsi in me impugnat, & volunt virtutem hanc physicè efficiendi talem actum dari homini in eo statu constituto per motionem Dei efficacem, quam dicunt non esse aliam ab ipso auxilio efficaci. Vnde Ledesma dicta quæstione unica in principio, in quarto fundamento, ait in illo omne auxilium constituere voluntatem in actu primo proximo ad operandum, ac proinde illud esse auxilium sufficiens proxime, & reliqua, que antecedunt, solum esse remotè sufficientia. Et idem repetit artic. 6. §. Aduertendum, post tertiam conclusionem, & rationem reddit, quia in illo casu nihil aliud est, per quod voluntas constituitur in actu primo respectu talis actus. Et eandem doctrinam habet Alvarez, ut sapè in superioribus allegauit, & videtur esse communis horum auctorum, ut in materia etiam de iustificatione dicemus. Ergo peccatori cui non datur auxilium prædeterminans, non datur auxilium simpliciter sufficiens ad pœnitendum, nec infideli cui prædicatur Euangelium, datur internum auxilium sufficiens ad volendum credere quandiu non datur auxilium efficax, quia non est constitutus in actu primo, nec habet virtutem physicam ad efficiendos. Quæ ratio iudicio

Ledesma.

E reddit, quia in illo casu nihil aliud est, per quod voluntas constituitur in actu primo respectu talis actus. Et eandem doctrinam habet Alvarez, ut sapè in superioribus allegauit, & videtur esse communis horum auctorum, ut in materia etiam de iustificatione dicemus. Ergo peccatori cui non datur auxilium prædeterminans, non datur auxilium simpliciter sufficiens ad pœnitendum, nec infideli cui prædicatur Euangelium, datur internum auxilium sufficiens ad volendum credere quandiu non datur auxilium efficax, quia non est constitutus in actu primo, nec habet virtutem physicam ad efficiendos. Quæ ratio iudicio

Hh 2 meo

meo efficacissimè concludit ad hominem in peccatore, quantumuis actu vocato, & excitato, prius tamen natura concepto, quām auxilium efficax recipiat, non esse auxilium simpliciter, & proximè sufficiens ad conuersionis actum efficiendum. Quōd tandem Ledesma suprà concedit, & ad aliam solutionem diuertitur, de qua statim.

^{22.}
Vrgetur tertio.

Probatur.

Cabrera.

^{23.}
Instans.

Præcluditur.

August.

A quia negligit quarere, quia ignorat, & quia volentem sanare contemnit; ergo si Deus ex se non vult sanare, nec dare auxilium efficax, non potest homini imputari quidquid ex illa carentia necessariò sequitur. Est ergo sententia illa valde repugnans sufficientiæ auxilij, multumque diminuens vniuersalem, & veram Christi redemptionem circa reprobos, & veritatem promissionum Dei, quibus se ostendit paratum ad omnes homines conuertendos omniumque remittenda peccata, ac denique contra iustitiam Dei, & quod imputet homini, que reuera vitare non potest. Ideoque, vt superiori libro notaui, iuxta doctrinam Concilij Senonen. in decreto fidei 15. vt necessitas auxilij præuenientis in his, qui illo carent, libertatem ad agendum non auferat, necessarium est, vt Deus quantum in se est paratus sit illud dare. Vnde etiam ipse Cabrera in illa sententia constans non est, vt infra in illo, & alijs adnotabo. Non enim desunt qui respondeant semper esse in potestate hominis in hac vita recipere hoc auxilium efficax, quia quandiu hic viuit, nunquam est extra statum salutis, idèoque potest auxilium efficax recipere. Vnde ex eo, quod homo non habeat auxilium efficax, (ait Pater Aluarez,) non rectè infertur non posse operari, sed non esse operaturum, sicut ex eo, quod paries caret albedine, non sequitur non posse esse albam, sed solùm non esse albam; ita erga carens auxilio efficaci ad amandum non amabit; potens autem est ad amandum per virtutem actiuam, quam dat auxilium sufficiens, quia semper potest pro ipso statu moueri efficaci motione. Sed responso non satisfacit. Primo, quia auxilium prærium ante hoc efficax non dat virtutem actiuam physicam, & sufficiem, vt iam ostensum; imò interdum nullam physicam virtutem actiuam præbet, vt de homine carente habitu charitatis dicebamus.

Secundò, quia illa potentia est in homine non habente auxilium efficax ad habendum illud ex parte ipsius hominis, est tantum potentia passiva, cùm à solo Deo fieri debeat, & sola eius voluntate detur, aut negetur: habere autem auxilium in potentia passiva tantum, non satis est ad moralem potestatē operandi, de qua tractamus, nisi id sit aliquo modo constitutum in hominis actiuia potestate. Quia (vt suprà probatum est in primo Prolegomeno,) potentia passiva, vt sic, non sufficit ad libertatem arbitrij, vnde non dicitur homo habere in sua potestate, quod potest recipere, sed quod potest agere, iuxta illud Augustini libro primo retract.

E capite 22. & libro secundo capite primo, illud est in nostra potestate, quod cum voluntus facimus. quod de illo auxilio efficaci prædeterminante dicere non possumus, quia nec possumus illud in nobis facere, nec pro nostro arbitrio, aut voluntate nobis datur, vt statim ostendemus. Ergo illa potentia, quæ est in omnibus viatoribus, ad recipiendum hoc auxilium efficax non satis est, vt dicantur habere auxilium sufficiens, nisi etiam ex parte Dei ita illis offeratur, vt sit in potestate morali ipsorum, ac subinde in eorumdem voluntate sit habere illud, vel saltem non impedire, quod à Deo detur; ergo necessarium est Deum quan-

Respondeat
Aluarez.

Rejicitur illa
responso.

Agens.

Quod si instetur inde sequi esse impossibilem actum ad quem tale auxilium est necessarium, & consequenter omissionem eius non imputari in culpam. Respondeatur negando sequelam, quia auxilium non est necessarium ad posse, sed ad agere. Atque adverte, (præter alia, quæ diximus,) licet carentia auxilij necessarij ad agere non tollat potestatē agendi, nihilominus impossibilitatem simpliciter, & antecedentem habendi id, quod est necessarium ad agere, reddere impossibile ipsum agere, & consequenter excusare omissionem eius. Propter quod dixit Augustinus libro de correptione, & gratia capite undecimo si primo homini defuisse auxilium, ita vt illud habere non posset, si vellet, non fuisse illi lapsum imputandum, quia nemo peccat in eo, quod vitare non potest, vt idem Sanctus dixit libro tertio de libero arbitrio capite 18. & libro de natura, & gratia capite 67. vbi subdit, Non imputari homini, quod inuitus ignorat, sed

quantum ex se, est paratum illud dare nisi per hominem stet, imò iuxta dicta in superiori libro de auxilio sufficiente, hoc non satis est ad auxilium proximè sufficiens, sed tantùm remotè: ergo nullo modo salvare potest in ea sententia, quod infidelis, vel peccator sufficienter vocatus ad fidem, vel pœnitentiam habeat auxilium proximè sufficiens ad voluntatem credendi, vel pœnitendi, quod satis magnum inconveniens est, & multo maius, quod nec remotè potest illud habere, vt in sequenti puncto ostendam.

^{15.} Alia igitur responsio dictorum Theologorum est hominem sufficienter vocatum habere auxilium sufficiente simpliciter, quia si per eum non stet, infallibiliter prædeterminabitur voluntas eius ad consentendum. Ita respondet Medina 1. 2. quæst. 109. art. 10. in principio dubij post primam conclusionem, §. Tertio nota, & in fine artic. ad 3. dubit. Sequitur Franciscus de Auila capite septimo, & octavo, Aluarez disput. 18. ad 6. & in alijs locis infra citandis. Et propterea in disput. 95. ad 1. distinguit inter auxilium efficax datum, & oblatum, dicitque illi auxilio dato non posse resisti, illi autem oblatu resisti posse. Eandem doctrinam habet Ledesma in principio questionis in quarto fundamento in fine, licet postea in varijs particulis soluendo argumentum hoc multum labore, & plura dicat, quæ non videntur satis intelligi, neque inter se conuenire, vt infra notabo. Eandem doctrinam sape repetit Cumel 1. 2. quæst. 111. art. 3. ad 3. & in opuscul. libro primo disput. 4. sect. 2. in declaratione quintæ conclusionis, & særissimè in illa, & sequenti disputatione. Tenet denique Cabrera disp. 2. n. 457. 476. & alijs.

^{26.} Solent hi auctores ad hanc solutionem confirmandam vti testimonij Patrum asserentium, quod homini non detur gratia, in ipso causam esse, non in Deo, quos supra latè retuli libro quarto per varia capita. Et videri potest Augustinus libro primo retract. capite 22. libro secundo de peccatorum merit. capite 17. & quæstione secunda ad Simplicianum, & libro octogintatrum quæstionum quæst. 68. & Prosper libro primo de vocatione gent. capite quinto, & libro secundo per totum, & Anselm. de Casodiabol. capite secundo, & tertio, & Diuum Thomam 3. contra gent. capite 159. & 160. Imò etiam Concilium Tridentinum fessione sexta capite quinto aperte docet esse in potestate hominis conuerzionem ipsam, ac subinde in eadem potestate esse habere omnia auxilia necessaria ad conuerzionem. Doctrina ergo ipsa in se vera est, & certa: Patres autem illam non applicant ad auxilium prædeterminans, sed absolutè, & simpliciter loquuntur de potestate habendi auxilia necessaria, vt homo saluetur si velit. Quomodo autem illa doctrina applicanda sit ad præuenientia auxilia, vsque ad primum in præcedenti libro pro virili explicatum est, nunc autem videndum est, an possit applicari ad auxilium efficax si in efficaci prædeterminatione ponatur.

Dico ergo non posse applicari, quod ita ostendo: nam si est in potestate morali voluntatis humanae sufficienter vocata ad fidem habere infallibiliter auxilium prædeterminans, & efficax, vel illud impedire; id esse debet intercedente aliquo vsu libero eiusdem

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A voluntatis, veluti medio, inter auxilium excitans sufficienter, & hoc prædeterminans: non potest autem postulari talis vñus, nec sufficiente; ergo non potest hoc auxilium prius quam re ipsa detur in libera, & morali hominis potestate constitui. Maior clarissima est ex his, quæ diximus cum Augustino, quia potestas moralis est in his, quæ cum volumus facimus, vel habemus, aut recipimus: sic enim habitualis gratia est in potestate peccatoris, & sic de alijs: si ergo supposita vocatione auxilium prædeterminans est in potestate nostra, oportet, vt sit medio aliquo libero vñu voluntatis nostræ. Quod autem hoc dici non possit, pro vt in minori subsumebamus, probatur primò ratione suprà insinuata, quia hinc sequitur non esse in potestate peccatoris sufficienter vocati immediate conuerti, aut velle credere, vel pœnitere. Consequens autem est falsum, ergo. Sequela patet, quia posita vocatione quantum sufficiente non potest voluntas immediate prorumpere in consensum, seu actum ad quem vocatur, quia non immediate recipit prædeterminationem, sed prius debet aliquem alium vñum medium suæ libertatis habere, vt in illa responsione supponitur.

^{28.} Falsitas autem consequentis ostenditur primò ex modo loquendi Patrum, qui semper Ostenditur falsitas consequētis ex modo loquendi PP. Augustinus quæstione secunda ad Simplicianum non dixisset credere esse nostrum, & Dei, subiungit, Dei vocando, nostrum sequendo, neque inter illa duo medium agnoscit. Simili modo Prosper libro secundo de vocatione gent. capite 26. prius declarat quomodo Deus præmoueat, ac præparet voluntatem, per gratiam excitantem, & deinde immediatè adiungit, sed voluntas hominis subiungitur ei, (idest, illi gratiæ,) atque coniungitur, quæ ad hoc prædictis est excitata præsidij, vt diuino in se cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod superno semine concepit ad studium. Ergo ex sententia Prospere potest voluntas sufficienter vocata immediate incipere consensum cooperando gratiæ Dei, nullo alio interueniente medio vñu libertatis. Idem eleganter docuit Bernardus libro Bernard. de gratia, & libero arbitrio versus finem, cuius verba sapientius in superioribus retuli. Ratione item declaratur, quia nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia, sed Declaratur ratione. Deus immediatè vocat sufficienter ad fidem, ita vt homo plenè attendat, & habeat obiectum præsens cum sufficienti excitatione voluntatis, & nihil aliud per illam vocationem intendit, aut præcipit homini sic vocato nisi, vt velit credere, & credat; ergo ad hoc dat ei auxilium proximè sufficiens.

Secundò potest hoc ad hominem efficaciter probari contra dictos auctores, quia alijs expectaret Deus voluntatem hominis, secundum. vt daret illi initium efficax conuerzionis, seu consensus, quod iuxta illorum sententiam in motione prædeterminante consistit. Consequens autem illud ipsimet in nobis damnant, & licet dicamus Deum expectare voluntatem, non vt per se operantem, sed vt gratiæ suæ cooperantem, nihilominus id putant ad Semipelagianorum sententiam pertinere, vt infra videbimus; ergo non possunt consequenter illam sequelam, vel consequens eius admittere, maximè, quia non solum sequitur expectare Deum liberum arbitrium, vt suæ gratiæ co-operans,

Alia responsio
Theologorum.

Medina.

Anila.
Aluav.

Distinguit Al-
varez inter au-
xilium efficax
datum, &
oblatum.
Ledesma.

Camel.

Cabrera :

26.

Augst.

Prosper.

Anselm.
D. Thom.

Doctrina Con-
cil. Trident. de
hominis con-
versione.

Mens auctoris
in præsenti.

Probatur.

operans, sed ut per se ac viribus suis bene-
vitens sua libertate post vocationem, ut ostendam. Probatur ergo sequela quoad priorem partem, ut in argumento absolutè est propo-
sta, quia post vocationem sufficientem in-
potestate nostra est recipere, vel non recipere auxilium efficax prædeterminans; er-
go priusquam Deus illud det, respicit, an homo se disponat, nec ne, ad auxilium effi-
cax, vel an illi ponat impedimentum, nec ne; ergo expectat aliquem proprium usum
liberi arbitrij, ut iuxta exigentiam eius
det, vel neget auxilium. Iam ergo proba-
tur altera pars, quia ille usus non potest
esse ab auxilio efficaci, quia antecedit il-
lud, siquidem ab illo pendet, quod detur, vel non detur auxilium efficax: ergo est à solo libero arbitrio, & ita expectat Deus usum proprium liberi arbitrij solius ut det, vel non det prædeterminans auxilium. Ex quo vterius efficacius obijcitur contra hos autores testimonium Pauli dicen-
tis, *Quis enim te discernit?* quām soleat ab ipsis contra nos obijci. Patet, quia supposita necessitate physice prædeterminationis, per illam maximè fit discretio inter bonos, & malos; prædestinatos, & reprobos; sed ut unus recipiat hoc auxilium potius, quām aliis, radix est propria-
vniuersiūque voluntas libera, per quam unus se disponit ad tale auxilium, & non aliis, vel unus posuit impedimentum, & non alter: ergo discernitur unus ab alio proprio arbitrio; cessat ergo interrogatio Pauli.

29.
Argumentum
tertium.

Tertiò ac præcipue, ac ex re ipsa ar-
gumentor, quia nullus potest cogitari præ-
vius usus liberi arbitrij, qui sit conditio sub qua Deus offert quantum est ex se-
tale auxilium, & non sine illa: duplex enim cogitari potest talis usus, unus est negatiuus non resistendi, vel non impediendi infusionem talis auxiliij: aliis est posi-
tiuus se disponendi per aliquem bonum-
motum ad receptionem talis auxiliij; sed neuter usus potest habere locum respectu talis auxiliij: ergo. Maior per se clara-
est, & illa partitione vtuntur autores illius sententiae: circa minorem autem di-
uisi sunt, nam quidam requirunt disposi-
tionem negatiuam, eamque esse dicunt non resistere sufficienti vocationi, sed sinere se mouere, nam si ita se habeat (inquiunt) voluntas hominis sufficienter vocati, in-
fallibiliter prædeterminatur: quando autem non prædeterminatur, ideo est, quia non sinit se prædeterminari, sed resistit. Ad hanc autem dispositionem negatiuam dicunt non requiri aliud auxilium præde-
terminans, & ideo dicunt esse in mera po-
testate liberi arbitrij, & hoc modo esse in po-
testate eius habere auxilium prædetermi-
nans. Hunc modum dicendi sequitur Ca-
brera suprà disputatione secunda §. 1. num.
302. 457. & 476. quamvis satis repugnet al-
teri sententiae eius suprà relata, quod ho-
minī si simpliciter impossibile habere
hoc auxilium ex decreto Dei antecedente
ad omnem usum liberum voluntatis homini-
nis per absolutam voluntatem Dei non
dandi illud. Quidquid verò sit de conse-
quentia doctrinæ, fundamentum illius sen-
tentiae esse potest, quia necessarium est ut ad auxilium efficax aliquo modo sit in po-
testate hominis iam vocati, sed non est in po-
testate immediata eius ad inchoandum.

Cabrera.

A consensum, quia ad hoc debet prædetermi-
nari à Deo, nec mediante dispositione posi-
tiua, quia ad illum erit necessaria alia
prædeterminatio: ergo oportet ut sit per dis-
positionem illam negatiuam, ad quam non
est necessaria prædeterminatio, nec nouum po-
situum auxilium.

Hanc sententiam impugnauit latè libro
tertio de auxilijs capite decimotertio. Et in
ea impugnatione nobis consenserunt Ledef-
ma dicto artic. 1. ad 3. & Aluarez disp. 105.
ad 6. & Cumel in opusc. libro primo disp. 4.
sect. 3. circa finem tertie conclusionis; &
propter huius discursus complementum, ite-
rum hic rationes summatim proponere non
graubor, possumusque ad duo capita im-
pugnationes reducere. Primum continet ra-
tiones Theologicas in secunda obiectione
proximè facta insinuatas. *Prima*, quia ex
illa sententia sequitur hominem se disponere
viribus solis liberi arbitrij fine gratia phy-
sicè adiuuante ad obtinendum auxilium ef-
ficax, quod non videtur concedendum,
quia aliás multum haberet homo unde glo-
riaretur. Neque obstabit, quod illa dispo-
sitione negatiua sit, nam est dispositio moralis,
& in moralibus magni momenti est libera
abstinentia, vel omissione quando est difficilis,
& laude digna, ut est manifestum in victoria
tentationis contra præceptum negatiuum per
solam suspensionem actus mali. *Secunda*,
quia ultima resolutio cur huic detur, & non
illi, auxilium efficax reducetur in solum li-
berum arbitrium, quod videtur alienum ab
illa interrogatione Pauli, *Quis enim te di-
scernit?* 1. Cor. 4. & ab admiratione Augusti-
ni, dicentis, *Cur hunc trahat, O illum non
trahat, noli iudicare*, &c. & verbis Prospec-
ri dicentis, rationem ob quam huic datur
auxilium efficax, & non illi, non reddi
sufficienter ex usu liberi arbitrij. *Tertia*,
quia iam gracia efficax esset pedissequa liberi
arbitrij, non ductrix, nam supponeret usum
eius, & illum infallibiliter sequeretur, iux-
ta illam sententiam. Item initium salutis
quoad efficaciam actus, (ut ille auctor lo-
quitur,) effet à libero arbitrio non tantum
ut cooperante cum auxilio comitante, sed
etiam sua sola libertate ita se præparante,
saltē finendo se duci ut infallibiliter tra-
hatur. *Quarta*, quia sequitur dari ex parte
hominis causam moralem saltē negatiuam
sua prædestinationis, quæ fuit opinio Hen-
rici quodlib. 4. quæst. 19. & quodlib. 8. quæ-
stione quinta communiter tamen à Theolo-
gis reprobata, ut dixi libro secundo de præde-
stinatione capite decimo, & ab ipso etiam
Cabrera dub. 7. Sequela probatur, quia pri-
mus effectus proprius prædestinatorum est au-
xilium efficax, nam antecedentia, excita-
tia, & sufficientia communia sunt ex generali
gratia prouidentia, sed auxilium efficax di-
citur dari ex dispositione negatiua propria-
libertate concepta; ergo.

E

Vt autem vis harum rationum magis elu-
cescat, obijci potest, quia in præcedenti li-
bro docuimus ex doctrina Diui Thomæ, &
communi, Deum dari primam gratiam ex-
citantem homini non ponenti obicem qua-
cunque ratione contingat illum non ponere,
etiam per solam parentiam actus liberi ma-
li, diximusque inde non sequi hominem
suis viribus se disponere ad primum auxi-
lium gratia, nec dare initium illi, quia illa
parentia obicis non est dispositio nec initium
gratia; ergo idem responderi poterit de au-
xilio

36:
Ledesma.
Aluarez.
Cumel.Convincitur
rationibus
Theologicis:
Ratio prima.

Ratio secunda.

I. Corinth. 4.
Augst.
Prosper.

Ratio tercia.

Ratio quarta.

Henricus.

Cabrera.

Probatur se.

Obijcitur.

Xilio efficaci iuxta illam sententiam, negando illum vsum negatiuum esse dispositionem ad auxilium efficax, vel initium eius, sed meram carentiam obicis. Cur enim non hic cum eadem proportione dicetur, Deus ex se offerre auxilium efficax prædeterminans omnibus sufficienter vocatis, non tamen absoluta promissione, sed sub conditio ne si non ponant obicem finendo se mouere? Nam posita hac lege, licet detur auxilium efficax non ponenti obicem per vsum negatiuum suæ libertatis non dabitur gratia ob dispositionem eius, sed ex sola libera voluntate Dei, quia licet contraria dispositio sufficiat ponere obicem gratiæ efficaci, nihilominus illa per se nihil confert ad eam gratiam, sed Deus gratuitò dat eam. Vnde si Deus velit, dare poterit auxilium efficax etiam illi qui reluctatur, & ponit obicem. Quapropter licet is cui negatur auxilium efficax, quia non sinit se ducere ex parte sua, dici possit se discernere ab alio qui recipit auxilium, quia ratio ob quam ei non datur ab illo sumitur, nihilominus discretio ex parte alterius non potest ipsi tribui, quia nihil fecit dignum tali auxilio, vel de se conducens ad illud, sed Deus sola misericordia illud dedit. Sicut quando unus vocatur ad fidem, & non aliis, discretio fit inter illos, quæ ex parte eius, qui non vocatur, potest habere causam in ipso, ex parte vero eius, qui vocatur minimè. Sic ergo videntur posse eludi rationes factæ.

Et videtur majori ratione hæc omnia esse admittenda in primo auxilio prædeterminante, quæ in prima vocatione, quia ante primam vocationem nulla gratia antecedit in qua fundetur carentia obicis: in hoc autem auxilio efficaci antecedit gratia excitans, & moraliter iuuans ad non ponendum obicem, & finendum se ducere. Nam licet vocatio sufficiens non necessitat hominem, nec omnino illum prædeterminet ad non resiliendum, vel finendum se ducere, nihilominus de se ad id mouet, & quando liberum arbitrium se sinit duci seu non resistit, non solum id facit, sed moraliter adiutum ab ipsa vocatione, & quasi cooperando illi eo modo, quo in abstinentia illa negatiua, & libera potest intelligi cooperatio. Vnde ex hac parte licet negatio illa vocetur aliqualis dispositio, non erit contra gratiam, quia illa eo modo quo fit ex gratia excitante, & adiuuante fit, dispositio enim negatiua non fit physicè, sed moraliter, & ideo satis est, quod à gratia excitante, & moraliter adiuuante fiat. Sicut in exemplo positivo de victoria tentacionis pura negatiua per solam carentiam consensus ad illam sufficere potest auxilium excitans, & moraliter adiuuans, vt in libro primo dictum est.

Hæc tamen euasio, & æquiparatio tolerari aliquo modo posset, si vius ille negatiuuus posset intelligi per modum remotionis obicis, quæ sit libera voluntati per solum vsum negatiuum; quia vero hoc intelligi non potest, locum non habet dicta euasio, quod explicabitur melius deueniendo ad secundum caput rationum, quibus illa responsio impugnatur. Primo ergo argumentor, quia si auxilium efficax est prædeterminans, nullus obex potest illi poni ex parte hominis si Deus ex se paratus est ad dandum illud. Aut enim ille obex est aliquid habituale in homine existens, vel actuale, neutrum dici

A potest; ergo. Probatur minor quoad priorem partem de habituali, quia vel illud est peccatum originale, vel habituale, vel aliquid aliud, quod non fit peccatum. Primum dici non potest, quia licet peccatum originale de se reddat hominem tali auxilio indignum, tamen supposita generali voluntate Dei saluandi, & redimendi omnes, illud solum non est sufficiens ratio ad ne-gandum adulcis auxilia necessaria ad salutem, vt de sufficientibus ostensum est in libro quarto. Et est eadem ratio de efficaci, vel certè maior. Quia, (quod notandum est,) collatio, vel denegatio auxiliij efficacis adiuuantis, de quo tractamus,

Notandum:

B non habet locum nisi in homine sufficienter vocato ad fidem, vel penitentiam, nam ille, qui nondum vocatus est, non est capax auxiliij efficacis, cum non possit operari nisi vocatus; & ideo in illo, qui non est vocatus, non oportet aliam rationem querere, ob quam non recipiat auxilium efficax, seu prædeterminans, nisi quia non habet vocationem, qua conuerteri posse: cur autem careat vocatione, aliunde petendum est ex dictis de auxilio sufficienti. Posita autem vocatione sufficienti in homine, verbi gratia, existente in peccato originali, sicut peccatum originale impedimentum non posuit vocationi, ita nec potest solum, ac per se peccatum esse obex auxilio efficaci; quia eo ipso, quod non obstante illo peccato, Deus hominem vocat, quasi remittit ex ea parte indignitatem, & reatum peccati originalis, & se obligat quantum est ex se ad dandum auxilium efficax, si nihil aliud illi obstat; quia non frustrè neque fictè vocat, ergo vocat vt perficiat quantum in ipso est; ergo necessitate quadam consequentia secundum ordinatam, & prudentem prouidentiam dando vocationem non obstante habituali peccato offerit etiam de se auxilium efficax.

Vnde non immerito dici potest auxilium efficax cooperans, & adiuuans debitum esse homini vocato ratione vocationis, etiam si aliás in originali peccato esse supponatur, si aliud impedimentum non interueniat. Et hæc ratio æquè probat de peccato habituali reliquo in actuali, vel actualibus commissis. Nam licet hæc de se possint impedi re vocationem, tamen si illis non obstantibus Deus dat vocationem sufficientem, ratione quodammodo debetur, & necessario offertur ex parte Dei auxilium coadiuuans ex necessitate non absolutæ potentia, sed ordinaria, & sapientis prouidentia, vt declarauit. Præter peccatum autem non potest alia habitualis dispositio cogitari, quæ sit obex ad recipiendam prædeterminationem, nam si quæ singi potest maximè naturalis aliqua, vel permanens indispositio potentiarum ad operandum vt esset infania, vel amentia, aut somnus, aut aliquid simile; nihil autem horum habet locum in homine actualiter vocato sufficienter, oportet enim vt attendat, & sit aptus proxime ad operandum, si velit, aliás etiam esset incapax vocationis; nulla ergo habitualis dispositio siue moralis, siue habitualis, quæ non est obex sufficientis vocationis, est de se obex prædeterminationis. Atque hoc maximè necessarium est in sententia contra quam disputamus, quia dispositio illa negatiua, quam ponit, est libera, & pendens ex ysu libero saltu negatiuo, seu

34.
Auxilium effi-
cax cooperans,
& adiuuans
homini vocato
ex vocatione
debitum.

E naturalis aliqua, vel permanens indispositio potentiarum ad operandum vt esset infania, vel amentia, aut somnus, aut aliquid simile; nihil autem horum habet locum in homine actualiter vocato sufficienter, oportet enim vt attendat, & sit aptus proxime ad operandum, si velit, aliás etiam esset incapax vocationis; nulla ergo habitualis dispositio siue moralis, siue habitualis, quæ non est obex sufficientis vocationis, est de se obex prædeterminationis. Atque hoc maximè necessarium est in sententia contra quam disputamus, quia dispositio illa negatiua, quam ponit, est libera, & pendens ex ysu libero saltu negatiuo, seu

Hh 4 suspen-

Suspensiō actus liberi. Denique est eiudens ratio, quia si per dispositionem illam negatiū tollitur obex, necesse est, ut tali sit, quia à libero vſu pendeat, ut per illum vſum tolli possit. At vero habitualis dispositio præexistens in subiecto, non potest tolli per vſum liberum, præsertim negatiū. Quomodo enim per hunc vſum libertatis auferretur habituale, vel originale peccatum, quod sine positiva dispositio supernaturali auferri non potest, ideo non auferatur necessariō, supponit gratiæ efficacis operationem. Idemque de quolibet alio impedimento naturali evidentius est. Sit ergo certum respectu auxiliij efficacis, seu prædeterminantis nullum interuenire posse habituale obicem.

Iam probatur idem de actuali, quia vel ille obex confisteret in actu positivo, vel in carentia actus. hoc secundum dici non potest in illa sententia, quia obex confitens in carentia actus positivi, non potest tolli nisi per oppositum actum positivum; ergo non potest tolli per vſum negatiū libertatis, quia actus non ponitur nisi per vſum positivum. Item si vocatio sufficiens sit, verbi gratia, ad voluntatem credendi, interrogo, cuiusnam actus positivi carentia possit esse obex collationi auxiliij prædeterminantis ad illam voluntatem? nullius profecto. Nam si sit carentia actus mali, illa non obest, imò prodest plurimum ad non impedienda gratiæ auxilia: carentia autem actus boni si moraliter tantum sit quādam negatio, quia non est omissione peccaminosa, nec carentia actus debiti ex præcepto impertinens est, nec potest moraliter obesse: physicè autem, (ut sic dicam,) potest prodesse, ut voluntas sit expeditior ad attendendum vocationi ad fidem, & illi assentiendum, si velit. Si verò sit omissione per carentiam actus debiti ex præcepto, hæc necessaria est, nec moraliter coniungi potest cum vocatione actuali ad actum omnino diuersum.

Quod enim non sit necessarius huiusmodi obex, vt homo vocatus non recipiat prædeterminationem ad consensum, manifestum est, sapissimè enim contingit cùm homo vocatur ad fidem, vel pœnitentiam, non teneri pro eo tempore ad alium actum exercendum, vt est per se notum; ergo tunc carentia aliorum actuum, quamvis bonorum non potest esse obex, ne recipiatur auxilium prædeterminans ad voluntatem credendi, vel pœnitendi. Quod verò neque moraliter possit contingere, patet, quia homo non potest simul occupari circa multa, præsertim grauissima, quorum singula magnam requirant animi attentionem, & considerationem; ergo dum homo vocatur actu ad fidem, verbi gratia, & Spiritus Sanctus per sufficientem vocationem internam cor eius, & mentem ad id agendum, & intendendum excitat, non imponit illi præceptum, vt eodem tempore aliud præceptum impleat, & de re illa-interius cogitet, & sollicitus sit, non enim esset conueniens prouidentia nec capacitati hominis consentanea. Vnde quando aliud præceptum affirmatiuum instat, potius excitabitur homo ad cogitandum de illo, vel si ad id non excitatur, excusabitur per naturalem inconsiderationem, & sic carentia alterius actus non erit

A obex actui fidei, vel prædeterminationi necessariae ad illam.

Solūm video cogitari posse, post vocationem sufficientem necessarium esse orationis actum ad obtainendum auxilium prædeterminans ad voluntatem credendi, verbi gratia, & carentiam actus ostendit esse obicem alterius auxiliij. Sed neque hoc cum probabilitate dicitur, tum quia si homo sufficienter vocatur ad fidem, eo ipso offertur illi auxilium adiuuans ad credendum tanquam consentaneum illi vocationi, vt suprà declarauit: tum etiam, quia si homo tunc ad orationem non excitatur, non potest actum illum habere, sed ad alium debet immediate conari, ad quem excitatur; si verò excitatur ad actum orandi, cessabit protinus excitatio ad alium actum, & redibit quæstio de ipsa voluntate orandi, nam ad illam erit etiam necessarium auxilium prædeterminans, vnde si datur, iam homo orabit, & non ponit obicem; si verò non datur, quærendum est, cur non detur, vel quo modo sit in potestate hominis, aut quemnam obicem illi ponere possit ob solam carentiam aliquem actus.

Tandem potest hic obex constitui in aliquo alio actu libero, cuius carentia sit remotio obicis, qua posset auxilium efficax impidere. Sed hoc etiam verisimile non est. Primò, quia nullo probabili modo potest explicari quis, vel qualis sit ille actus qui auxilio efficaci suscipiendo obfit, si non auferatur, vel suspenditur. Secundò ad hominem in illa sententia, iuxta quam etiam ad illum actum erit necessaria Dei prædeterminatione. Vel igitur Deus prædeterminat voluntatem ad illum actum, vel non prædeterminat: si prædeterminat, non potest voluntati imputari, quod aliam prædeterminationem impedit, quia Deus præuenit illam, prædeterminando illam ad alium actum; cui illa resistere non potuit: si autem Deus non prædeterminat voluntatem ad illum actum, tunc carentia talis actus non est moralis obicis remotio, quia voluntas non per suę libertatis vſum, sed necessariō, & ex potentia naturali non habet illum actum. Probatur, quia non potest actum illum habere sine prædeterminatione, & illa caret, vt supponitur: ad illam autem carentiam non potuit ipsa se disponere, quia nec fingi potest qualis sit illa dispositio, nec si fingatur, in illa sistimus, sed radicem eius inuestigando in infinitum procedemus; ergo quod Deus det hanc, vel illam prædeterminationem, non potest in aliquam negationem libram, ex parte voluntatis humanæ reduci, sed solūm pendet ex diuina voluntate.

Quod præterea ita explicatur, quia stante sufficienti vocatione ad fidem, vel homo est capax sub disjunctione, vel diuisim plurium prædeterminationem ad varios actus inter se ita repugnantes, vt simul esse non possint: vel est tantum capax vnius prædeterminationis ad vnum actum? hoc posterius dici non potest, tum quia per illud tollitur libertas quo ad specificationem actus, quia hæc requirit capacitatem indifferentem ad plures actus, tum etiam, quia si homo vocatus ad credendum, verbi gratia, pro tunc solūm est capax vnius prædeterminationis,

minationis, certè illa potius erit prædeterminans ad voluntatē credendi, quām ad villam aliam. Quæ enim alia fingi poteſt? aut cur illius potius erit capax voluntas, quām alterius, cùm ſupponatur actu excitata ſufficienter ad volendum credere? vnde si Deus non det illi talem prædeterminationem ad volendum credere, non poterit ipſi voluntati imputari, nec in alium negatiuum vſum eius reduci, quia ſi non eſt capax alterius prædeterminationis, nec etiam eſt capax alterius actus, & conſequenter neque omissio-nis libera illius. Si verò eſt capax plurium prædeterminationum, interrogō, cur potius vnam, quām aliam à Deo recipiat, certè non potest in vſum liberum negatiuum ipſius voluntatis reduci, quia prius natura, quām aliquam prædeterminationem accipiat, æquè caret omni actu, tam voluntatis credendi, quām cuiuscumque alterius ipſi repugnantis; ergo ex vi illius negatiua diſpositionis non eſt cur magis ad vnam voluntatem determinetur à Deo, quām ad aliam; ergo impoffibile eſt intelligere cur voluntas ſufficienter vocata ad fidem prius natura, quām ad hoc, vel illud præ-determinetur, ſe diſponat, vel (ſi malis ita loqui,) ſe non impedit ad recipien-dam prædeterminationem credendi per ca-rentiam alicuius actus, qui poſſit impedi-re voluntatem credendi. nam illa caren-tia actuū, quæ in illo priori natura antecedit eſt naturalis, & vniuersalis ad omnes actus.

32. Et hæc eſt potiſſima ratio, &, iudicio meo, demonstratio, ob quam talis negatio alicuius actus intelligi non poſteſt tanquam libera diſpositio, vel remotio obicis, quæ aliquo modo ſiue per ſe, ſiue per accidens fit ratio, vel occasio, ob quem Deus det auxilium efficax præueniens poſt ſufficientem vocationem, & ob eandem cauifam illud non repugnare, vel non reſiſtere. Deo vocanti, (vt in dicto libro de auxilijs notaui) licet per negationem explice-tur, non conſtitit in negatione, ſed in aliqua voluntatis cooperatione: nam voca-tio ipſa, de qua loquimur, eſt ad aliquid agendum, ſcilicet ſupernaturem conſenſum, vnde per negationem omnis actus illi reſiſteretur: vt ergo non reſiſtarunt, neceſſaria eſt cooperatio aliqua, & ideo impoffibile eſt, illud non reſiſtere; vel ſe ſinere moueri, quatenus liberum eſt per ſolum liberum arbitrium fieri ſine coope-rante gratia: vnde Ifai. capite 50. cùm dixiſſet, Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, quomodo non con-tradixerit declarat, dicens, Corpus meum dedi percutientibus, & adiungit, Dominus Deus auxiliator meus, &c. Et ideo Auguſtinus libro de prædestinatione Sanctorum capite 8. diuinæ gratiæ efficaci tribuit, quod homo non reſiſtat, quia ad hoc, inquit, da-tur ut cordis duritia penitus auferatur, quod etiam habet Prosper in carmine de ingratis, cap. 15. igitur ad non repugnandum neceſſaria eſt gratia efficax, & in illa ſententia neceſſaria eſt prædeterminatione; ergo non poſteſt conſtitui in potestate hominis per præiuam non repugnantiam liberam, vt illa opinio conſingit.

40. Opinio circa auxilium. Est igitur alia opinio, dicens hoc auxiliū eſte in hominis potestate media aliqua diſpositione poſitiua, quam ſi homo faciat, Deus prædeterminabit eius voluntati-

A tem ad consentiendum ſufficienti vocationi ad fidem verbi gratia, vel poenitentiam, ſicut eſt in potestate hominis habere à Deo gratiam habitualem, iuxta illud Ioann. 1. Dedit eis potestatem Filios Dei fieri, quia eſt in hominis potestate habere liberam diſpositionem poſitiua, quam ſi habeat, in-fallibiliter gratiam habitualem conſequetur.

Et ita videntur ſentire interdum dicti au-thores. Dixit enim Ledesma in principio quaſtionis in quarto fundamento ad finem, cùm Deus mouet hominem ſufficienti au-xilio ſupernaturali ad deteſtandum pecca-ta illud auxilium eſſe ſufficiens tantum re-motè, & mediately respectu actualis conuerſionis; nam ſi voluntas vellet, in virtute huius motionis tandem perueniret ad perfe-ctam conuerſionem: ergo eodem modo po-test peruenire ad recipiendam prædeterminationem, ſine qua impoffibile eſt habere ac-tualem conuerſionem. Cùm autem dicitur, ſi voluntas vellet, aperte ſignificatur hoc fieri mediante aliqua diſpositione libera-eiusdem voluntatis. Eandem doctrinam habet Fr. Dauila capite ſeptimo dicens, ſi homo bene vtratur auxilio ſufficienti, Deus daret illi efficax per quod conuerteretur. Idem iudicat Cumel ſuprà diſput. 4. ſect. 2. conclus. 5. in eius declaracione ait, non eſſe dubium quin ſi homo præuentus auxilio excitante, & ſufficiente non malè illo vtratur, aut non reſiſtat, & habebit efficax, vbi li-cet non dicat poſitiuē bene vtratur, tamen cùm alijs impugnet vſum negatiuum, opor-tet vt per illum non malum vſum aliquem bonum intelligat: ſatis enim malè vtritur excitatione Dei, qui nihil boni per illam operatur; vnde paulo inferiū docet idem au-thor, & bene, quod non reſiſtere gratiæ, eſt conſentire illi. Et iterum in-

S. Vnde in hac aſſertione, dicit hominem gratia voante, & excitante præuentum ha-bere poſſe auxilium efficax Deo adiuuante, ſi bene vtratur prioribus auxilijs. Paulò ve-rò inferiū vtrumque modum videtur ap-probare, dicens, homo non caret præde-terminatione efficaci, niſi quia reſiſtit libere, vel opponit obicem, vel quia nihil curat de illa ſe diuertendo, & non attendendo diuina vocationi. Idem repetit inferiū S. His ita pralibatis, vbi latè explicat hunc vſum poſitiuum, & in ſect. 3. concl. 7. & similia inuenientur paſſim in alijs defensoribus illius ſententiae, ſed illa omitto, ne & mihi, alijs moleſtus ſim.

Hanc verò ſententiam impugnaui etiam in dicto capite 13. libro tertio de Auxilijs quas impugnationes iudem auctores appro-barunt, Cumel dicta diſput. 4. ſect. 3. in diſcurſu conclusionis tertie. Ledesma dic-to artic. 1. ad 3. Aluarez in diſput. 105. ad 6. vt manifestum ſumit, auxilium efficax non dari ex diſpositione hominis libera, & à fortiori ſequitur ex dictis ab ipſo diſput. 18. 23. 90. 91. & alijs. Ut autem ve-ritas hæc intelligatur, & directe impugne-tur illa ſententia ſine tergiueratione aduer-tendum eſt hic ſolū comparari auxilium prædeterminans cùm vocatione ſufficienti reſpectu vniu, & eiusdem actus conuerſio-nis, ad quem immeſtate voluntas per ta-lem vocationem excitatur. quod ideo ad-uerto, quia ſi vocatio ſufficientis ad vnum imperfectum actuū cum auxilio efficaci ad actuū perfectum conſeratur, tum recte ſie-ri poſteſt vt homo cooperando priori vo-ca-tioni

Ledesma.

Dauila.

Cumel.

41.

Cumel.

Ledesma.

Aluarez.

Aduertendum.

Concil. Trid.

Affertum Auctoris.

42. Probatur.

43.

tioni se disponat ad recipiendum auxilium efficax ad perfectiorem actum: vt, verbi gratia, si quis excitatur ad fidem, & illi consentit, per illum bonum usum se disponet, vt excitetur ad attritionem peccatorum, & si illam eliciat, poterit per illam disponi ad auxilium efficax, quo perfecte convertatur, hunc enim ferè ordinem describit Concilium Tridentinum sess. 6. vt in libro tertio fusè explicatum. Imò si quis attente consideret, in hoc progressu non disponitur homo per actum unius auxilij immediate ad illud auxilium prædeterminans, sed ad aliquam aliam excitationem ad altiorem actum, vel ad similem actum iterum meliori modo præstandum, cui ex citationi aliud auxilium efficax, vel prædeterminans interdum coniungetur ratione prioris supernaturalis dispositionis. Quòd si dicti auctores citati in prioribus locis hoc tantum intendunt, vera est doctrina per se spectata, & intellecta de auxilio efficaci, vt sic abstrahendo à questiones de modo illius. Non est autem hoc punctum difficultatis, quam tractamus, debet enim comparari, vnaquaque vocatio sufficiens ad auxilium efficax illi proximè, & immediate necessarium, vt obtineat illum actum liberum, & consensum ad quem proximè hominem vocat, idest, vocatio ad fidem cum auxilio efficaci ad voluntatem credendi, & vocatio ad attritionem cum ipsam attritione, & sic de alijs. Dico ergo, si auxilium efficax consistit in motione prædeterminante distincta ab ipsa vocatione, impossibile esse vt illud auxilium pendeat à libera hominis dispositione, quæ sit veluti media inter vocationem, & auxilium efficax, ratione cuius sit in potestate hominis habere, vel non habere auxilium efficax.

Probatur primò, quia vel illa dispositio est aliquis bonus usus talis vocationis, vel est aliquis alius actus: neutrum dici potest; ergo. Minor quoad priorem partem probatur primò ex hypothesi declarata, quia bonus usus vocationis non est nisi consensus in actum ad quem proximè vocatio excitat; ergo non potest ille actus esse dispositio ad auxilium efficax, quo consentiendum est illi vocationi, alijs esset dispositio ad se ipsum, imò ad suum principium. Secundò, quia ad illum bonum usum quicunque sit requiritur auxilium efficax, nam ille bonus usus actus est supernaturalis, & gratiae, vnde non sit sine auxilio efficaci, iuxta dicta supra capite secundo; ergo si auxilium efficax est prædeterminans, ille bonus usus supponit prædeterminationem; ergo non est dispositio ad illum; ergo illa prima prædeterminatio non datur ex dispositione hominis, neque hoc titulo dici potest esse in potestate hominis. De hoc autem primo auxilio efficaci ad primum bonum usum auxilij sufficiens est sermo, vt animaduerti.

Neque contingit hominem per unum bonum, & pium usum unius vocationis mereri, aut se disponere immediate ad auxilium efficax ad alium actum distinctum ab illo primo usu, sed (vt dixi) per illum primum actum poterit quis se disponere ad recipiendam aliam vocationem, cum qua alium meliorem actum efficiat si velit; ergo bonus usus vocationis non potest esse prævia dispositio ad auxilium efficax immediate

A necessarium ad effectum proprium, & immeditatum talis vocationis. Quòd si demus, licentiam fingendi unam, & eandem vocationem posse habere duos effectus liberos, minorum, & meliorum, & per priorem posse hominem disponi ad posteriorē, & ad auxilium efficax necessarium ad illum: nihilominus etiam ad minimum actum necessarium erit auxilium efficax, & in illo urgetur difficultas. Et deinde non potest cum sufficienti probabilitate affirmari, posito illo priori usu minus perfecto infallibiliter dari auxilium prædeterminans efficaciter ad alium meliorem usum illius vocationis. Vbi enim est hæc lex, vel promissio? vel qua probabilitate id suaderi potest? ergo etiam quo ad illam partem pendeat nouum auxilium prædeterminans ex solo arbitrio Dei, quamvis ratione prioris actus habere possit aliquam congruentiam ex parte hominis: existimo tamen, vt dixi, hanc congruentiam semper esse ex parte nouæ excitationis, vel vocationis, non respectu auxilij efficacis, seu præterminantis.

Neque minus certum est in principijs fidei non posse hanc dispositionem consistere in aliquo alio actu distincto à bono usu sufficientis vocationis, nam ille actus, si non sit ex vocatione supernaturali, erit naturalis: non potest ergo esse dispositio ad donum prædeterminationis supernaturalis, præsertim cum illa dicatur esse quasi dispositio ultima, ad quam sequitur infallibiliter tale donum, quod nullo modo potest tribui actu naturali. Item, quia ad illum actum etiam naturalis sit, erit necessaria prædeterminatio diuina ordinis naturalis, si consequenter in illa sententia loquendum est, & ita vel ad illam prædeterminationem erit necessaria alia dispositio, & sic procedetur in infinitum, vel illa dabitur pro sola voluntate Dei, & non ex dispositione hominis. Præterquam quòd explicari non potest, quis sit ille actus liber voluntatis, qui, & non sit bonus usus vocationis, & necessario intercedere debeat inter vocationem ad poenitentiam, & ipsam poenitentiam, seu prædeterminationem ad illum. Nam si illa vocatio est in suo ordine proximè sufficiens ad illum actum poenitentiae, ad quem excitat immediate, potest voluntas illi consentire, si velit, alijs non esset vocatio proximè in suo ordine sufficiens. Nam si sufficiens est, dat potestem in illo ordine, & alioqui homo est liber, & adiutorium est paratum ex parte Dei; ad quod ergo est alijs actus necessarius?

Et præterea cum per vocationem non proponatur nisi poenitentiae obiectum, & aliunde necessarium non sit, imò neque utile, neque ordinariè contingens, vt homo simul in eodem momento de alijs rebus cogitet, profectò nullus actus cogitari potest, qui necessarius sit, vt homo post vocationem sufficientem ad poenitentiam auxilium efficax ad eundem poenitentiae actum recipiat. Tandem potest hoc optimè declarari in negotio Angelorum. Nam omnes in primo instanti sua creationis acceperunt auxilium efficax ad recte operandum, vt constat: in secundo vero boni Angeli habuerunt auxilium efficax sine prævia dispositione, quia illa, quæ in primo instanti præcesserat, non fuerat sufficiens, alijs etiam mali, qui similem dispositionem

44.

45.

positionem cum proportione habuerant, ratione illius receperint auxilium efficax in secundo instanti. Nam in secundo instanti habuerunt Sancti Angeli dispositionem praeuiam ad auxilium predeterminans, quia uno deliberato actu suam viam consummavunt, & ille fuit effectus auxilij efficacis; ergo talis predeterminatio non fuit in potestate illorum ratione praeuiæ dispositionis; ergo nec fuit in potestate aliorum Angelorum, quibus datum non est tale auxilium, quia non magis potuerunt ad illud disponere, quam boni Angeli. Idem ergo est in omnibus, nam cum proportione potest idem discursus applicari.

CAPVT XV.

Corollaria, quibus ratio ab incommodis distinctius concluditur.

^{1.} Corollarium primum. **E**X toto ergo hoc discursu concludo in primis non posse dici consequenter in illa sententia de auxilio efficaci predeterminante, quod ex parte Dei offeratur illis, quibus post sufficientem vocationem non datur. Probatur, quia si offeratur, certè per voluntatem Dei offertur, & per aliquam legem, & promissionem: nam tale auxilium sicut non datur à Deo nisi liberè, & voluntariè, ita non nisi eadem libertate offerri potest: si ergo offertur, per aliquam voluntatem offertur. Aut ergo per voluntatem absolutam, aut per conditionatam, seu antecedentem. Non per absolutam, quia voluntas Dei absoluta semper impletur, & facit quod vult: si ergo tale auxilium offertur, per voluntatem absolutam datur; ergo è contrario quibus non datur, neque etiam offertur per voluntatem absolutam. Neque etiam offerri potest per conditionatam voluntatem. Quæro enim, quæ sit illa conditio, sub qua offertur, oportet enim, quod sit conditio contingens, & dependens à libero vsu voluntatis, nam si esset conditio impossibilis, nulla, & ridicula esset oblatio, si necessaria transiret voluntas in absolutam; ergo esse debet conditio contingens, & non aliunde, quam ex voluntate hominis; ergo esse debet pendens ab vsu libero voluntatis. At hoc dici non potest, quia ille vsus nec positivus esse potest, nec negativus, utique enim exclusus est, & ab eisdem auctoribus improbat, vt vidimus: ergo repugnantia sunt hæc duo, scilicet, quod Deus ex se offerat illud auxilium, & quod non pendeat ex libero vsu recipientis positivo, vel negativo.

^{2.} Corollarium secundum. Secundò infero, iuxta illam sententiam, dici non posse hominem sufficienter vocationem ad fidem, verbi gratia, & carentem auxilio predeterminante sua culpa, carere efficaci auxilio, prout sàpe repetit Cumel disput. 4. sect. 2. cap. 5. propè finem, & alijs locis allegatis, & Aluarez suprà ad disput. 18. num. 20. dicit esse in potestate hominis impedire ne habeat illam motionem, & ideo quando non implet præceptum, ei imputari, eo quod sua culpa se impediuit ne daretur ei auxilium efficax. Idem repetit

A disput. 23. num. 11. & sàpe alias. Dico ergo hoc non dici consequenter in illa sententia, & probo ex proximè dictis, quia hæc culpa supponit, quod tale auxilium offeratur à Deo sub aliqua conditione, quam homo sua culpa non ponit. Et ideo Aluarez disput. 61. ad 7. etiam ait offerre Deum omnibus auxilium efficax, & ex aliquorum culpa procedere, quod tale auxilium efficax non recipiant. Sed ostensum est, tale auxilium non offerri quibus non datur; ergo non carent illo sua culpa, sed quia Deus non vult dare. Item hæc culpa supponit, quod homo post vocationem sufficientem possit ponere obicem quo impedit sibi dari tale auxilium,

B vt in his locis proximè citatis dicti auctores fatentur. Ostensum est autem nullum esse talem obicem, quia nec positivum, neque negativum esse potest, etiam ex sententia illorum auctorum, vt ostendi; ergo falsa est assertio talis culpæ, & non consequenter asseritur. Item illa culpa supponit, quod tale auxilium pendeat ex aliqua dispositione libera suscipientis. At hoc ipsum improbat dicti auctores, & meritò, vt visum est; ergo dicere non possunt quando non datur, ob culpm hominis nondari. Maior probatur, quia si aliqua culpa ibi intercedit, liberè committi debet: ex illa autem pendet, quod tale auxilium detur; ergo pendet ex libera dispositione recipientis. Sicut effectus Sacramenti in adultis, ideo potest per culpm suscipientis non recipi, quia pendet ex libera dispositione recipientis; in parvulis vero impediri non potest, quia à libera illorum dispositione non pendet.

Præterea interrogo, qualis sit illa culpa,

aut enim est aliqua prior, propter quam Deus negat auxilium efficax, vel est aliqua, quæ specialiter committitur ponendo obicem, seu

Adducuntur alia incommoda, ex quibus impidimentum auxilio efficaci, vt non detur. In hoc enim valde obscurè loquuntur dicti auctores, confundendo duas quæstiones, quas suprà distinxii, quarum una est de auxilio efficaci non dato antecedenter, vt sic dicam, seu in radice, quia non datur sufficiens. Altera est de auxilio efficaci non dato in se, & immediate supposito iam sufficiente. Vnde Pater Aluarez disp. 113. concl. 2. indistinctè dicit quoties Deus pro loco, & tempore non dat auxilium sufficiens, vel efficax ad fidem, penitentiam, &c. semper id esse in peccatum peccati, vel originalis, vel alterius, siue præcessit tempore, siue tantum ordine naturæ, & eodem modo ait in solut. ad 5. neminem deserit à Deo quo ad auxilium efficax, nisi prius ipse deserat Deum per aliquid peccatum originale, vel mortale, & de iusto ait, quod in exercitio prius deserit Deum peccando, quam Deus eum priuet auxilio efficaci. Quæquidem magna ex parte possunt habere locum si de priori quæstione tractaremus, coniungendo auxilium efficax sufficiens, & considerando immediatam rationem, ob quam de facto non datur auxilium sufficiens, quod quidem adultis omnibus offertur, & ideo non negatur de facto nisi ob aliquam culpm, vel causam ex parte hominis, vt in libro præcedenti latè dictum est. At verò tractando præcisè de negatione, seu non collatione auxilij efficacis solius, & immediate, ac supposita sufficiens vocatione, pro ut nunc quæstionem tractamus, non habet locum illa doctrina in sententia afferente hoc auxilium efficax consistere in physica prædeterminatione, ita enim loquimur.

Et

4.
Hoc auxilium
numquam pos-
se negari propter
solum peccatum origi-
nale, vel habitua-
le, &c.

Et in primis iam ostendi hoc auxilium. Numquam posse negari hoc modo propter solum peccatum originale, vel habituale, seu actuale prius tempore commissum, quia eo ipso, quod non obstante praecedente peccato datur sufficiens vocatio, necesse est iuxta ordinatam prouidentiam, ut omne auxilium necessarium ad sequendam vocationem offeratur ex parte Dei, & non negetur propter solum peccatum praecedens, seu in habitu praexistens. Et confirmatur, quia non obstante praecedenti peccato homini non imputatur ad notiam culpam, quod non sequatur vocationem propter denegationem necessarij auxilij. Denique certum est carentiam talis auxilij non posse semper reduci in culpam prius tempore commissam, vel contractam: nam Angeli, qui in secundo instanti ceciderunt in illo, caruerunt auxilio efficaci, & tamen in illis nulla culpa praecessit. Idemque est de Adam, & Eua in primo instanti, quando in Paradiso peccauerunt. Nunc etiam parvulus baptizatus, qui perueniendo ad ipsum rationis in primo actu mortaliter peccat, non recipit auxilium efficax ad illud vitandum, & non propter originale peccatum, quia iam fuit remissum.

Cum ergo auxilium efficax sine praecedenti peccato non detur, signum est illam causam propriam, ob quam negatur. Nec etiam est adaequata, dat enim frequenter Deus auxilium efficacissimum ei, qui in toto tempore praecedenti in peccatis fuerat, vel etiam immediata ante actualiter peccabat, ut forte in bono Latrone, & Paulo, & alijs similibus contigit. Ergo ex praecedenti culpa nulla causam sumitur negandi auxilium efficax, maximè illi, qui sufficienter in praesenti vocatur, non obstanti priori culpa.

5.
Deinde nec illa culpa potest esse commissa in eodem instanti temporis in quo auxilium potest esse cōmissa in eodem instanti temporis in quo auxilium praedeterminans de- terminatur.

Illa culpa non in eodem instanti temporis in quo auxilium potest esse cōmissa in eodem instanti temporis in quo auxilium praedeterminans denegatur, quia vel esset prius natura, quam intelligatur voluntas hominis determinata, vel praedeterminata ad hanc vel illam partem, vel esset simul, aut posterius natura, nihil horum dici potest cum probabilitate: ergo. Minor quo ad primam partem declaratur, & probatur, quia in instanti temporis, in quo voluntas velle incipit, duo tantum signa distinguunt Theologi omnes. Vnum est status indifferenitiae ipsius voluntatis, in quo intelligimus in illa negationem omnis actus, & determinationis; secundum est signum, vel instans in quo iam voluntas est determinata ad alteram partem, sed in neutro illorum intelligi potest illa culpa, ob quam negetur praedeterminatio; & tertium adderetur sine fundamento: ergo nullo modo potest illa culpa prævia pro eodem instanti cogitari. Maior communis est, & necessaria ad libertatem, quia actus non est liber nisi in eo instanti in quo fit, & ideo necesse est ut pro eodem instanti supponat voluntatem secundum se indifferente, & in statu neutrō, ut Scotus loquitur. Minor quo ad primam partem probatur: quia in illo signo naturæ nec intelligi potest culpa commissionis, quia nondum intelligitur voluntas aliquid actu velle, nec etiam omissionis, quia illa negatio, quæ præintelligitur in voluntate, in illo signo naturæ non est libera, sed mere naturalis, ut etiam in Deo ipso considerari potest, & ratio est, quia illa indifferenitiae nihil aliud est, quam potestas ad utrumlibet, quæ ex natura sua habet illam indifferenitiam coniunctam; ergo illa negatio non potest esse culpabilis, nam omnis culpa li-

A bera esse debet. Item illa dispositio praedit ordine naturæ etiam in illo cui in posteriori signo naturæ datur auxilium efficax, at in eo non fuit culpa ut est notum; ergo neque in alio cui non datur praedeterminationis; ergo non negatur propter culpam in illo met instanti temporis ordine naturæ antecedentem. Quia ut dixi inter illa duo signa non potest initium cogitari, nec ab aliquo Theologo, vel Philosopho positum est. Et quidem merito, tum quia in voluntate diuina non intelligitur tale signum medium, ergo neque increata, tum etiam, quia ad libertatem actus, vel potentia id non est necessarium, nec ad aliquam causalitatem in qua fundatur ordo naturæ, tum denique, quia in voluntate, quæ mouetur per auxilium efficax inter carentiam determinationis, quæ natura praedit, & determinationem ipsam non potest concipi status medius voluntatis, ergo neque etiam in voluntate, quæ tale auxilium non habet.

Altera vero pars de culpa commissa in eodem instanti, & in eodem signo naturæ in quo praedeterminationis denegatur, probatur, quia inuoluit repugnantiam in illa sententia. Nam Deus dicitur negare tali homini praedeterminationem gratiae propter culpam, ergo necesse est ut ordine saltem naturæ antecedat, quia illa culpa erit causa demeritoria, & ratione illius dicit Aluarez suprà in illo casu habere locum axioma Theologorum, quod Deus non deserit hominem quo ad auxilium efficax, nisi prius deseratur ab ipso, ergo oportet ut culpa saltem prioritate naturæ antecedat. Deinde fit hoc evidens ad hominem in illorum aucthorum opinione, quia voluntas in illo instanti naturæ, in quo determinatur, non potest se determinare nisi praedeterminata à Deo saltem ad realem actum, ergo si in eo signo posteriori naturæ iam peccat, praecessit in illa praedeterminationis Dei ad talem actum, ergo praecessit denegatio auxilij gratiae praedeterminantis, quia illæ duas praedeterminationes sunt oppositæ, & ideo collatio unius est denegatio alterius: ergo sicut praedeterminationis ad actum malum (si datur) non potest dari ob culpam vel malitiam, quæ resultat ex actu, ut videtur per se evidens, & in tertio libro probatum, nec etiam potest esse simul natura cum ipso actu, quia dicitur esse principium eius, ita etiam negatio praedeterminationis gratiae non potest sequi ex culpa, immo neque esse simul natura cum illa, sed necessariò debet ordine naturæ praecedere, quia imbibitur in contraria praedeterminatione, ut declarauit. Quod quis ibi fingat culpam puræ omissionis, quæ mereatur denegationem auxilij efficacis facile refutabitur: tum quia talis peccandi modus moraliter non contingit ut communiter Theologi docent, tum etiam quia illam supponit carentiam praedeterminationis diuinæ ad omnem actum, & consequenter etiam praedeterminationis gratiae, tum denique, quia in illa opinione talis negatio actus non potest esse libera, & consequenter non potest esse culpa, ut paulo antea insinuavi, & in sequenti capite iterum dicam. Et ex his à fortiori concluditur talem culpam non posse natura posteriore esse, ergo si auxilium efficax in praedeterminatione consistit, carentia eius in homine habentem sufficientem vocationem nullo modo potest ex culpa eiusdem hominis redundare, vel illi attribui.

D

E

Ex

8.
Concluditur;
necessitatem
prædetermina-
tionis non pos-
se componi cū
sufficientia
proxima auxi-
lij necessarij re-
spectu illius
actus, ad quē
prædetermina-
tio desideratur.

A Ex quibus omnibus concludo tertio, quod in hoc discursu intentum est necessitatem talis prædeterminationis non posse componi cum sufficientia proxima auxiliij necessarij respectu illius actus ad quem prædeterminationis desideratur, tum quia sine tali auxilio non est actus primus completus, tum etiam, quia deficiente illo defunt vires necessariae ad faciendum talem actum. Item concludo parentiam talis auxiliij non posse componi cum sufficientia remota, quia illud auxiliū nec esset actu recipitur ut supponitur, nec est ita constitutum in potestate hominis ut ex libertate eius pendeat, aut possit aliquid facere quo auxilium consequatur, neque illo sua culpa caret, sed sola voluntate Dei. Præterea concludo parentiam talis auxiliij non posse componi cum completa libertate quoad specificationem respectu actuum supernaturalium. Probatur, quia sine auxilio sufficiens non datur libertas, quia non datur potestas sine qua libertas esse non potest. Denique concludo non posse imputare ad culpam homini sufficienter vocato, & non prædeterminato, quod non consentiat vocationi. Probatur, quia sine libertate, & potestate, ac sufficientia auxiliij non est culpa. Et declaratur amplius, quia ille dissensus, vel non consensus supposita parentia prædeterminationis gratia non est in se, ac proximè culpabilis, quia non est liber cum ex illa suppositione consensus sit impossibilis, nec etiam remotè, seu in alio est culpabilis, quia illa parentia auxiliij non habet fundamentum in libera voluntate, dispositione, aut culpa hominis ut latè ostensum est. Ergo nullo modo potest talis dissensus, vel parentia consensus ob culpam imputari. Hæc autem omnia nec concedi possunt, nec ab ipsis Doctoribus Catholicis, qui prædeterminationem defendunt, conceduntur. Illationes autem ita probatae sunt, & responsiones omnes, seu evasions ita exclusæ, ut intellectum cogere videantur, ergo vel hoc solum fundamentum videtur efficaciter probare talem prædeterminationem non esse necessariam ad piè operandum consentiendo sufficienti vocationi, ac proinde non consistere in illa auxilium efficax, quod ad omnem piam voluntatem, omnemque consensum supernaturalis vocationis necessarium est.

C A P V T XVI.

Quibusdam suffragijs rationis facta occurritur.

Ledesma.
Ex quo prin-
cipio datur
Ledesma infer-
re necessitatem
prædetermina-
tionis.

Petrus Ledesma dicto artic. 10. ad 3. quamuis argumentis conuictus fateatur hoc auxilium prædeterminans non esse in potestate voluntatis nostra media aliqua dispositio- ne libera positiva, vel negativa, nihilominus adiungit modum alium quo dicit, maxime declarari difficultatem istam grauiissi- mam, modus autem solum est afferere, quod in potestate voluntatis nostra est consentire diuina vocationi, & conuerti tanquam in potestate subordinata diuina potestati in genere causa efficientis, non vero tanquam in potestate prima, & suprema. De qua propositione, & de omnibus, quæ ad eius declaratio- nē poslea dicit nemo nostrum dubitat. Quod autem audire, ac intelligere desideramus est, quomodo veritas illa ad soluendum argumen-

A tum applicetur, quod ille auctor non facit, sed ex illo principio conatur inferre necessitatem prædeterminationis. Nos autem illationem illam facile negamus, quia vt voluntas nostra subordinetur diuinæ, & consentiat illi tanquam potestas subordinata in genere cause efficientis, & non suprema, & tanquam secundum liberum, & non pri- mum, ad hoc inquam necessaria non est prædeterminationis, sed sufficit dependentia esen- tialis in concursu simultaneo cum potestate physica prævia, & indifferente ad consentiendum, & dissentientium, vt in tertio libro declaratum est, & infra in solutionibus argu- mentorum dicetur. Supponimus ergo subordi- nationem voluntatis nostræ ad diuinam, in qua afferenda non est dislensio, quia illa subordinatio talis est, vt non tollat libertatem quoad specificationem, supponit enim in voluntate hominis sufficientem potestatē physicā in actu primo ad se determi- nadum per eandem potestatem subordinatam diuinæ potestati. Ex hoc autem princi- pio inferimus subordinationem illam non consistere in prædeterminatione, neque hanc esse necessariam ad saluandam illam, quia sicut oportet in Deo supponere supremam potestatem, ita necessaria est in voluntate nostra potestas sufficiens licet subordinata, qua potestate priuat si prædeterminationis est necessaria, & pro sola Dei voluntate non datur, in quo puncto est difficultas, ad quam nihil dictus auctor respondet.

B Addit vero aliqua, quæ ne euidentiam, & intelligentiam rationis factæ obtundant proponere oportet, & an aliquid ad difficultatem soluendam attente inspicere. Primo er- go adducit exemplum subordinationis volun- tatis ad intellectum tanquam admonentem physicè vt est probabile, quia non obstante illa subordinatione voluntas habet potestatē ad volendum licet sit ita subordinata in- tellectui ut nihil possit velle nisi prius præde- terminetur ab ipso. Ad quod respondemus illud quidem non tantum non soluere, sed etiam confirmare, & explicare rationem, & difficultatem nostram, quia nunc non agimus an hæc prædeterminationis tollat libertatem quo ad exercitium nec ne; id enim in capite se- quenti tractabimus: sed inferimus, quod si illa prædeterminationis est necessaria, & non datur, tollitur libertas in parentia actus, seu consensu. Idemque euidenter sequitur in illo exemplo data hypothesi. Nam si motio, seu prædeterminationis intellectus, siue moralis, siue physica necessaria est ad liberè volendum, & voluntas ab intellectu non mouetur, impos- sibile est vt parentia sui actus non sit illi li- bera, quia licet ipsa habeat suam potestatem volendi; non tamen simpliciter sufficientem sine intellectu, nec etiam est in potestate eius motio intellectus loquendo de prima, & ideo donec actu mouetur, vel præde- terminetur (vt ille loquitur) ab intellectu non est simpliciter libera ad volendum. Hac enim ratione dicunt Theologi ignorantiam ante- cedentem tollere voluntarium, seu impedire libertatem, & excusare culpam, ergo simili modo parentia prædeterminationis cum planè sit antecedens, (vt ita rem explicem,) id est nullo modo sit à voluntate hominis, planè tollit voluntarium, impedit libertatem, & excusat à culpa.

C Dicit ulti-
rius idem auctor Deum præde-
minantem voluntatem non debere considerari
tanquam aliquid extrinsecum, sed tanquam cunda.

3.
Instancia se-
magis

magis intrinsecum voluntati, quam ipsam met sibi, & ideo concursus Dei, ait, non est appellandus extrinsecus cum sit omnino necessarius ad operationem voluntatis. Vnde videatur hic auctor velle, quod ut voluntas hominis dicatur habere in sua potestate prædeterminans auxilium satis est, quod illud sit in potestate voluntatis Dei, quæ intrinsecè est in illa, & quod sicut voluntas se determinando necessitatem sibi non infert, ita etiam Deus prædeterminando illum, necessitatem ei non infert, & quod sicut motio intellectus est intrinseca homini, & ideo non necessitat illum, ita, & motio Dei est intrinseca.

Euertitur fundamen-tum hu-mi-ni-doctrinæ.

Sed fundamentum huius doctrinæ solum est positum in quodam nouo usit vocum, & æquiuoco, ac inusitato modo loquendi. Vnde doctrina ipsa nulla ratione admittenda est. Primum declaratur, quia licet Deus intimè sit in voluntate per essentiam, præsentiam, & potentiam, & per gratiam; nihilominus respectu effectuum, quos causat efficienter in voluntate, simpliciter est causa, seu principium extrinsecum. Et ita loquuntur Diuus Thomas in 1. 2. quest. 9. art. 6. in ipso titulo articuli quærens, an voluntas mouetur à Deo sicut ab exteriori principio, & respondet affirmando; Idemque dixerat in artic. 4. & repetit in quest. 10. artic. 4. & 1. p. quest. 105. artic. 4. ad 2. & 3. Estque per se euidentis, quia Deus semper operatur in voluntate ut causa efficiens, at verò causa efficiens in omni bona philosophia causa extrinseca est, non quia non manere possit in effectu vel subiecto in quo operatur; sed quia non pertinet ad intrinsecam constitutionem effectus. Hinc ergo quoad alteram partem pertinet, manifestum est illam intrinsecam præsentiam Dei nihil referre ad explicandam libertatem hominis in actibus gratiæ supposita necessitate prædeterminationis, quia verò ille auctor eandem doctrinam applicat ad vitandum necessitatem quoad exercitium, de illa parte in capite sequenti.

Quantumcumque cogitetur intimitas Dei in homine, seu in voluntate, semper voluntas Dei est omnino distincta à voluntate hominis.

Nunc quod ad presens attinet ex dicto principio euidentissimum est, quod quantumcumque cogitetur coniunctio, vel intimitas Dei in creatura, seu in voluntate, semper est Deus suppositum distinctum, & voluntas eius est omnino distincta à voluntate hominis, vnde non potest dici homo habere in sua potestate ea, quæ à sola diuina voluntate pendent, nisi quatenus sunt illi promissa ab ipso Deo sub aliqua conditione à voluntate ipsius hominis dependente. Aliás etiam damnatus haberet etiam auxilium efficax in sua potestate, quia habet intra se intimè Deum, qui potest illud dare si velit, & in potestate mea esset videre Deum, quia sua voluntate potest in me id facere, ergo per illam intimam præsentiam non explicatur quomodo auxilium efficax sit in hominis potestate, ergo nec illa sufficit ad libertatem hominis, sed sufficiet ad libertatem Dei, ut iterum in capite sequenti, & de exemplis ibi adducitis dicam, quamuis ex dictis tum hic, tum in primo Prolegomeno capite sexto satis illis responsum sit.

Alia instantia.

Pergit auctor ille dicens auxilium præterminans non tempore, sed natura antecedere determinationem ipsius voluntatis, & hoc satis esse ut ipsa determinatio voluntatis, & eius consensus sit in potestate illius. Ad hoc autem dicimus in primis in præsenti punto non tractari, quomodo ipsa determinatio voluntatis in actu secundo, seu con-

A sensus ipse fit in potestate voluntatis, hoc enim in caput sequens reseruamus, sed tractari quomodo prædeterminatio, quam Deus solus in illo priori natura facturus est, sit in potestate voluntatis, ad hoc autem nihil refert, quod tempore vel natura tantum præcedat consensum voluntatis, nam hoc satis est ut ipsa voluntate non fiat, nec ab aliquo usu libero eius pendeat, & inde aperte infertur non esse in potestate morali eius, sed tantum in potentia receptiva, quæ non sufficit, ut sèpè diximus. Quocirca illa consequentio: *Prædeterminatio non præcedit tempore, ergo est in potestate voluntatis.* si intelligatur de potestate morali mala est, quia nullum

B habet principium in quo fundetur, oportes enim ut supponat hoc uniuersale pronuntiationem, *quidquid non tempore, sed natura tantum antecedit consensum voluntatis, est in potestate morali eius.* quod falsum est: nam

excitatio necessaria, & efficax potest antecedere non tempore, sed natura, & visio Dei non antecedit tempore amorem, sed tantum natura, & tamen non sunt in potestate morali, & libera voluntatis. Si vero consequens illud intelligatur de potestate tantum passiva, & non sufficit ad rem præsentem, & antecedens est impertinens ad illam, quia siue motio voluntatis præcedat consensum eius tempore, siue natura, semper necessarium est ut antem motionem voluntas sit in potentia passiva ad recipiendum illam. Quapropter non video qua fiducia ille auctor solutionem hanc concludat dicens. *Hec solutio est clara, & aperte dissoluit argumentum propositum, quod quidem conuincit autores opposita sententia,* idque hac ratione suadet, quia ut argumentum euidenter soluat, satis est dicere probabilitia, sed ista, quæ in hac solutione dicuntur sunt maximè probabilitia, & apparentia ergo euidenter dissolunt argumentum. At enim, qua hactenus diximus satis ut credo demonstrant, nihil in omnibus recitatis contineri, quod declaret quomodo prædeterminatio hæc sit in potestate morali hominis vocati, in quo est cardo totius difficultatis. Et ut non disputem, an omnia ibi dicta probabilitia sint, saltem respondeo ad soluendum argumentum, non satis esse dicere probabilitia, nisi illa ad punctum difficultatis applicentur, & illud aliquo modo probabiliti dissoluant, quod in omnibus illis dictis non asseverimur.

E Vnde idem auctor illis non contentus addit aliam notandam declarationem. In fine **Alia item nos** enim illius argumenti 3. optimè difficultatem proposuerat isto modo. Postquam homo sufficienter vocatus est, nihil potest face-re ut Deus inchoet prædeterminationem physicam in illius voluntate: ergo non est in hominis potestate. Respondet autem, *quod si homo sit constitutus in potentia ad conuersationem per auxilium sufficiens; in tali casu potest facere aliquid ut Deus inchoet prædeterminationem physicam sua voluntatis.* Sed quid nam quælo est, quod potest ille homo facere ut Deus inchoet? nam videtur hoc aperte repugnare his, quæ idem auctor dixerat ostendens hominem non posse habere aliquem bonum usum sua libertatis, quo à Deo prædeterminationem illam obtineat: quia si potest homo facere aliquid ut Deus inchoet prædeterminationem, iam se disponit ad illam, & ad ipsum hominem reducitur inchoatio talis auxiliij. Item incidit illa responsio in id, quod tanquam incon-

tatio.

Alia item nos

E veniens

si homo sit constitutus in potentia ad conuersationem per auxilium sufficiens; in tali casu potest facere aliquid ut Deus inchoet prædeterminationem physicam sua voluntatis. Sed quid nam quælo est, quod potest ille homo facere ut Deus inchoet? nam videtur hoc aperte repugnare his, quæ idem auctor dixerat ostendens hominem non posse habere aliquem bonum usum sua libertatis, quo à Deo prædeterminationem illam obtineat: quia si potest homo facere aliquid ut Deus inchoet prædeterminationem, iam se disponit ad illam, & ad ipsum hominem reducitur inchoatio talis auxiliij. Item incidit illa responsio in id, quod tanquam incon-

Teniens solet nobis obisci, quod initium salutis quoad efficaciam sit ab homine, quia ipse inchoat aliquid ut Deus auxilium efficax sibi conferat.

^{8.} **Quomodo ex-plicet quid sit illud, quod homo facere possit?** Ut ergo dictum illud corrigat, & explicet, quid sit illud, quod homo facere possit, adiungit, dicens. *Nam potest inchoare prædeterminationem ipsam presupposta diuina prædeterminatione, qua est simul tempore, quamvis prius ordine natura, & causalitatis.* At profectò non est hoc nodum expedire, sed i m p e d i r e magis ac religare; quomodo enim voluntas inchoabit prædeterminationem, quam ipsa non facit? Aut quomodo facit vt Deus inchoet prædeterminationem, quae est simul tempore, si Deus in omni genere causa prius ordine natura, & causalitatis prædeterminationem iam fecisse supponatur? Aut denique quomodo illa duo non inuoluunt repugnantiā inchoare prædeterminationem presupposta prædeterminatione. Nam quod præsupponitur in voluntate ante inchoationem eius nullo modo potest inchoari ab ipsa, præser-tim cum iuxta hos auctores ipsa prædeterminatione Dei sit principium omnis actionis voluntatis, & omnis inchoationis eius. Denique vt euoluamus ea, quæ tam inuolutè sunt dicta, distinguamus prædeterminationem in actu primo de qua tractamus à determinatione in actu secundo. Priorem enim facit Deus solus iuxta dictam sententiam, & illam non potest inchoare voluntas; illa vero supposta potest voluntas inchoare determinationem in actu secundo, quæ nullo modo potest dici prædeterminatione, quia non solum non-præcedit priorem prædeterminationem, verum etiam nec concursum simultaneum Dei. Neque etiam ratione huius inchoationis determinationis in actu secundo potest dici voluntas inchoare prædeterminationem natura antecedentem, cùm nullo modo sit causa illius, sed effectus, ac proinde nec ratione eiusdem determinationis, vel inchoationis potest dici voluntas habere in potestate sua prædeterminationem à Deo præstandam, cum illam expectare debeat vt inchoare suam actionem possit. Quæ quidem omnia non animo contradicendi à me dicuntur, sed vt res si fieri possit intelligatur: quoniam à multis annis hac opprimor difficultate, & summo affectu intelligendi, vel inueniendi aliquem illius exitum hos, & alios auctores euolui, & omnia eorum responsa meditatus sum, nihilque inueni, quod vel apparenter, aut verisimiliter repugnantiam illam mihi componere, & ideo non timui molestus esse lectori omnes prædictos dicendi modos enumerando, & si quis alius supereft vel excogitari potest in sequenti capite illum attingemus, nulla enim diligentia superuacanea censenda est, quia ex hoc punto magna ex parte verum iudicium præsentis controuersia pendet, & in illo grauissima dogmata fidei concutiuntur. quæ non solum inconcussa retinere, sed etiam pro viribus explicare, & eorum rationem reddere tenemur.

C A P V T XVII.

Objectionibus contra discursum factum satisfit.

^{1.} **Quam in instantiæ quædam quibus vis rationis factæ eneruari videtur.** Nam electio, seu prædestinatione ita est ad salu-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A tem necessaria vt sine illa comparari non pos-fit, & illa non est in manu hominis, sed ex so-la voluntate Dei pendet, & nihilominus ha-bet homo auxilium sufficiens, quo simpliciter potest saluari. Idem argumentum sumitur ex prædestinatione singulorum actuum super-naturalium, nam sine illa esse non possunt, & nihilominus homo est liber, & habet au-xilium sufficiens ad actus à Deo non prædefi-nitos faciendo, cum tamen talis præfinitio in potestate hominis non sit, item vocatio congrua est necessaria ad supernaturalem ac-tum, ita vt sine illa nunquam fiat, & talis est vt non sit in potestate hominis; non est enim (vt Augustinus dixit) in potestate no-bis stra vt his, vel illis visis tangamur, & nihilominus, qui non congruerter vocantur suffi-cienter vocantur, vt absolute possint venire si velint teste Augustino quæst. 2. ad Simpli-cianum, & quæst. 68. & 83. ergo. Item, qui de facto non conuertuntur non habent in-tempore auxilium efficax ad conuersione, ergo Deus ab æterno decreuit non dare illis auxilium efficax, ergo ex decreto absoluto Dei carent aliquo auxilio necessario ad conuersione, & nihilominus habent auxilium sufficiens, & simpliciter possunt conuerti, ergo illa consecratio non est formalis, nec habet maiorem efficaciam in auxilio præde-terminante, quam in his omnibus. Nam in his omnibus necesse est distinguere inter necessarium ad agendum, & ad potestatem agendi vt priori deficiente, & negato possit subsistere secundum, ergo idem in præde-terminante auxilio locum habet.

D Adhac primum in generali dicimus exem-pla non esse de auxilio aliquo natura sua ne-cessariò ad operationem, & ideo non esse similia, quod in sequentibus latius per singu-la capita explicandum erit, nunc autem bre-uiter singula perstringemus ne lector dubius, vel suspensus maneat. Electio igitur, præde-stinatio, & præfinitio non sunt auxilia, vt in tertio Prolegomeno dixi, sed sunt actus immanentes in Deo, quos necesse non est per se, & immediatè esse principia operationum, & ideo licet admittamus illos fuisse in Deo ex parte ipsius ad meliorem prouidentiæ modum necessarios, nihilominus possunt homini dari sufficientia auxilia ad salutem non solum remota, sed etiam proxima. Eo vel maxi-mè, quod etiam illi actus non sunt in Deo sine aliquo ordine ad futurum vsum liber-tatis cum auxilio concomitante gratiæ prius præuisum à Deo per scientiam saltem con-ditionatam, vt in primo, & secundo Pro-legomeno tactum est, & in sequentibus sa-pius dicetur. Qui ordo non est contra gra-tuitam electionem aut prædestinationem, nec contra voluntariam prædefinitionem, quia non est habitudo ad illum vsum li-bertatis futurum tanquam ad causam, seu rationem illorum actuum, sed tanquam ad effectum medijs auxilijs congruentibus, quæ vsum libertatis non impedian, sed di-rigant.

E Vnde ad tertium de vocatione congrua di-cimus in primis illam esse necessariam non ex natura rei, sed supposita præscientia futuri ad tertium de-ventus sub conditione, & ideo de illa re-vocatione con-stante dici esse necessariam ad actionem, non grua. ad potestatem, quia nec ad actionem ne-cessaria est per se, sed supposita tali sci-entia. Deinde dicimus in vocatione congrua duo esse distinguenda, scilicet, auxilium, quod est principium actus, & congruitatem ad futurum consensem; ratione primi dat po-

J I 2 testatem

Soluuntur ob-jectiones.

3.

Respondeatur de tertium de vocatione congrua di-cimus in primis illam esse necessariam non ex natura rei, sed supposita præscientia futuri ad tertium de-ventus sub conditione, & ideo de illa re-vocatione con-stante dici esse necessariam ad actionem, non grua.

^{1.} **Quam in instantiæ quædam quibus vis rationis factæ eneruari videtur.** Nam electio, seu prædestinatione ita est ad salu-

testatem agendi, & in illo consistit sufficiencia, quæ potest esse æqualis in auxilio non congruo: congruitas verò non auget virtutem auxiliij ut infra ostendetur, sed est necessaria ad infallibilitatem effectus, & ideo sine illa potest optimè daria auxilium sufficiens. Vnde tandem dicitur in potestate hominis sufficierter vocati esse facere ut vocatio eius congrua sit, & ideo licet de facto illi non sit congrua illi imputari, quia auxilium sufficiens habuit. Vnde est illud Augustini quæst. 2. ad Simplicianum. *Noluit Esau, & non currexit, nam si voluisse, & curreisset Dei adiutorio peruenisset, qui etiam velle, & currere vocando prestaret, nisi vocatione contempta reprobis fieret.* Fuit ergo in potestate Esau aliquid, quod si faceret vocatio illa congrua fuisset. Et ad idem pertinet, quod dicta quæst. 68. & 83. de vocatis ad Cœnam dicit. *Nec omnes illi, qui vocati sunt venire voluerunt, nec illi qui venerunt venire possent nisi vocarentur, ideoque nec illi debent sibi retribuere, quod venerunt, quia vocati venerunt; nec illi qui noluerunt venire debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent vocati, erat in eorum libera voluntate.* Ergo in eadem voluntate erat facere aliquid, quo vocatio in eis esset congrua, non sicut tamen in voluntate eorum facere ut prædeterminarentur.

4. Et hinc etiam facilis est responsio ad ultimam instantiam, nam is qui post sufficientem vocationem non consentit seu operatur, non caret aliquo principio supernaturali ad operationem, sed tantum concursu simultaneo, cuius carentia non est ex parte Dei, sed ex parte liberi arbitrij, nam Deus ex se paratus est, & offert illum concursum homini vocato; ipse autem homo non vult influxum ex parte liberi arbitrij necessarium adhibere, & ideo, & actuali concursu, & operatione caret, quod in auxilio prædeterminante locum non habet, ut satis probatum est. Non ergo recte existimant alii auctores eandem esse difficultatem de auxilio simultaneo in operatione imbibito, & de prædeterminatione, cum differentia sit notissima: nam auxilium simultaneum non sit sine cooperatione liberi arbitrij, & ideo potest impediri per voluntatem hominis liberè non adhibentis suam concausationem, ut sic dicam, prædetermination autem est à solo Deo, & præcedit ordine naturæ, & causalitatis omnem influxum liberi arbitrij, quia nec illius præparacionem, seu dispositionem, nec concausationem requirit, imò est causa influxus eius, & ideo non habet unde sit in potestate liberi arbitrij.

5. Instat verò Ledesma, quia etiam auxilium physicū intimè imbibitum in ipsa operatione est causa effectiva ipsius operationis; ergo est prius natura, quam illa, & prærium ad illam. Et è contrario etiam auxilium prædeterminans tenet se ex parte actus, & non ex parte principij, ergo est eadem difficultas. Respondetur utramque partem antecedentis falsam esse, & contra dicta eiusdem argumenti in alijs locis, nam auxilium imbibitum in ipsa actione non potest esse causa actionis voluntatis cum sit idem indivisibiliter cum ipsa: vnde quidam eiusdem ordinis Theologus, & prædeterminationis defensor dixit non obstante subordinatione ad causam primam simul natura attingi effectum, & actionem à causa prima, & secunda. Ridiculumque est asserere, quod Deus prius natura faciat meam visionem, quam ego,

A aut quod prius natura faciat meum consensum, quam mea voluntas, esto à voluntate non fiat nisi cum subordinatione ad primam causam. De auxilio autem prædeterminante si detur satis per se patet esse omnino prius causalitate, & natura, supraque de concursu prævio satis ostensum est præcedere per modum principij, vel complementi eius, quod multo est euidentius in auxilio prædeterminante, quod non tantum ponitur ob generalē concursum, sed ut det vires voluntati ut declaratum est.

CAPUT XVIII.

Viximum possibile sit auxilium efficax physicè prædeterminans voluntatem in actu primo saluo libero usu eiusdem voluntatis in eodem actu secundo, ac subinde an libertas quo ad exercitium in actu voluntatis simul possit cum auxilio physicè, & in actu primo prædeterminante voluntatem concordari.

C Nonnulli ex Theologis, qui negant auxilium prædeterminans in actu primo esse necessarium ad omnia opera pietatis, licet consequenter negent in illo consistere adæquatè auxilium efficax, nihilominus fatentur interdum dare Deum auxilium efficax per hunc modum prædeterminationis, quia est consentaneus omnipotentiæ Dei, & efficacij diuinæ voluntatis, & non repugnat apertè libertati. Primo, quia illa motio tantum inducit necessitatem in sensu composito, quæ non repugnat libertati. Secundò, quia Deus sapientia sua infinita nouit vnamquamque causam secundam mouere fortiter, & suaviter, fortiter ut efficienter faciat illam facere, & suaviter ut modo illi consentaneo illam operari faciat, ac subinde liberè si libera sit, licet nos fortasse modum illum operandi Dei non assequamur. Tertio argumentantur exemplis, ut in actibus prædefinitis seu prædestinationum, aut electorum. Præsertim verò in actibus voluntatis Christi, in subitaneis conversionibus ut Pauli, & in confirmatis in gracia.

D Hanc sententiam infert P. Aluarez disp. 91. num. 5. & in margine citatur P. Lorca, sed ille in alio sensu loquutus est ut cap. 13. declarabo. Eandem opinionem tribuit Ledesma F. Ioanni Vincent. in artic. 1. & in principio quæstionis refert aliquos dixisse auxilium prædeterminans dari prædestinationis ut infallibiliter operentur, nam ille modus operandi est necessarius ad certitudinem antecedentem prædestinationis: reprobis verò ad bene operandum non dari, quia in illis non est necessaria illa infallibilitas antecedens. Refert item alios dixisse hoc auxilium prædeterminans dari in natura lapsa non verò datum fuisse Angelis Sanctis, neque etiam Adamo fuisse necessarium in statu innocentiae. Qui omnes dicendi modi supponunt hoc auxilium esse possibile salua libertate, esto non sit per se necessarium, & hanc opinionem ferè ante triginta annos in quibusdam solemnibus disputationibus cuiusdam insignis Collègi Diui Thomæ Aquinatis vidi publicè defendi. Et videtur illam insinuare Cardin. Tolet. ad Roman. II. notab. 4. dicens. *Augustinus existimat totum esse gratia, quia facit hominem cooperari, & determinat arbitrium.*

trium hominis, quia dat ut velle possit, & facit velle. Existimo tamen non semper id esse, sed sè pè iuuat hominem ut velle, & operari possit, quod tamen velit, & operetur hominis est facientis, quod est in se quamvis non sine adiuuante gratia. Vbi dicens, existimo non semper id esse, significat aliquando id esse, & quod difficilius est sentit secundum Augustinum semper ita esse, quod postea videbimus.

3. Nihilominus dico auxilium, motionem, qualitatem, aut entitatem inditam voluntati ex sola efficientia Dei sine concursu libero effectu voluntatis, & ex se prædeterminans luntati ex sola illam simpliciter, seu physicè in actu primo efficientia Dei, ad eliciendum actum secundum, omnino re-pugnare cum libertate eiusdem actus, & hoc modo esse impossibilem. Hanc sententiam tractavi in opusculis, & in Metaphysica, & in prima parte, illamque censeo communem

Theologorum: Quia vero ad hoc etiam est controversia sciendum est quæstionem hanc cœpisse in Hispania ante annos 40. distinctè, & in proprijs terminis in scholis agitari, & præsertim in Salmanticensi de qua possum tanquam oocularis testis deponere: ex libris vero postea editis intelligimus eandem controversiam in alijs etiam Prouincij, & regionibus ortam esse, & paulatim adeò creuisse ut oportuerit Apostolicam Sedem modum in hac disputatione seruandum præscribere. De auctoribus ergo, qui ante hanc ortam sententiam scriperunt dicam postea, quia magis lubrica esse potest eorum sententia, eo quod non tam clare neque eisdem verbis, quæ nunc usurpan-tur rem disputarunt; solum ergo hic adnotabo aliquos, qui post illa tempora scriperunt, & in primis satis notum plures ex Theologis Societatis Iesu sententiam hanc, & accuratè disputasse, & pro viribus asseruisse. Præcipue vero id præstitit Illustrissimus Bellarminus lib. 1. de grat. & liber. arbitr. cap. 12. Fonseca lib. 6. Metaph. cap. 2. quæst. 5. Molina in con-cordia ad art. 13. quæst. 14. disp. 13. 38. & 40. & ad quæst. 23. disp. 1. memb. 6. Valent. in- controversia lib. de diuin. grat. part. 2. cap. 3. & in 2. tom. summa Theologiæ disp. 8. q. 3. punct. 4. §. 2. Vasquez 1. p. disp. 88. & 98. & 1. 2. disp. 185. cap. 6. & 11. Leonard. Lef. in- disputatione speciali de gratia efficaci, & alij obiter, & per occasionem eandem sententiam indicant.

4. Ex alijs vero modernis Scriptoribus ex pro-fesso defendit hanc sententiam Illustriss. Ferdinand. Mascaregnas in tract. de auxil. diuin. grat. & Francisc. Diotalevi. in opusc. de con-cursu Dei ad actus liberos. & Alexander Pe-sant. 1. 2. quæst. 111. art. 5. disp. 4. vbi satis explicat suam sententiam licet in disp. 7. eam suspendere videatur, eo quod Clementis VIII. decretum ea de re illo tempore expectaretur. Et eandem doctrinam habet in 1. part. q. 19. art. 8. & quæst. 23. Pater etiam Lorca licet in contrarium allegetur, quia aliquam præde-terminationem physicam admittit esse possi-bilem, nihilominus in sensu in quo nunc lo-quimur, exprestè tenet hanc sententiam 1. 2. disp. 21. de gratia sub tit. Explicatur concor-dia, &c. vbi declarando mentem suam ait, Non enim est existimandum hoc auxilium esse aliquam qualitatem per modum actus primi de-terminantem voluntatem ut quidam præne philosophantes dicunt, hac enim auferret li-bertatem, quia quacunque ratione voluntas ante operationem intelligatur determinata au-ferret libertas. Eandem sententiam multis modis docet, & confirmat Curiel libro secun-do controversiarum præsertim à num. 137. per multa sequentia, & specialiter in num. 176.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A dicit. Videri autem secundum fidem nullum esse auxilium ex his, que toneni se ex parte voluntatis creata, quatenus per modum principiū præsupponitur suis actionibus, quod ita de-terminet voluntatem ad agendum, ut non re-linquit ipsam secundum se, & intrinsecè indif-ferentem, & indeterminatam physicè ad agen-dum, & non agendum, ita ut pro sua libertate possit re ipsa agere, & non agere, quod latè postea probat. Breuius hoc punctum attin-gens Ludouic. Tena in epist. ad Hebr. cap. 4. in ultimis verbis nostræ sententia subscrabit sine disputatione, vel probatione, & cap. 12. difficult. 2. num. 59. ait gratiam non esse effi-cacem sine nostro consensu, imo nostro con-sensu fieri efficacem. Pro hac nostra sententia quantum ad hanc partem allego Fr. Cumel in opusc. libro primo disp. 4. conclus. 4 quæ est. Ita affirmatur à nobis efficacia diuini auxilij esse a Deo, & non ex nostra cooperatione ut non dicamus Deum prædeterminare nos ad ex-tra se solo aliqua actione prius in nobis posita, seu aliqua actione prædeterminante prius in nobis recepta, in qua mere passim se habeat li-berum arbitrium, quod latissime repetit in explicacione conclusionis 5. & addit. Quia sic tolleretur libertas, & necessaretur volun-tas. Et in disp. 5. & alijs locis sèpè id repetit negando exprestè posse salua libertate præde-terminari voluntatem physicè, & in actu pri-mo per actionem solius Dei ipsa voluntate passiuè se habente. Et eodem modo possemus pro eadem sententia referre Ledesmam, cuius verba paulo post referam.

Vt ratione probemus assertionem suppono, quod sèpè dixi non esse controversiam, an voluntas nostra iam sufficienter vocata indi-geat principio physicè cooperante illi, & ad-iuuante illam cum actu operatur, nam in hoc omnes conuenimus, estque certissimum, & eidens supposito principio fidei, quod illi actus sunt supernaturales. Neque etiam est controversia, quod sit in particulari hoc prin-cipium, an licet sit habitus in his, qui operan-tur ex habitu; in alijs vero sit vel ipsa vocatio physicè concurrens cum potentia, vel sit ipsa virtus increata Dei per se ipsam eleuans, & adiuuans potentiam, vel sit etiam aliquis ac-tus primus datus per modum transiuntis. Hi enim omnes modi concipi possunt sine præde-terminatione physica voluntatis, & si hoc modo quilibet illorum afferatur habet suam probabilitatem, & non pertinet ad præsentem controversiam, sed ad aliam, quæ libro tertio tractata est. In præsenti ergo solum dicimus illud principium, quod cum voluntate efficit physicè actum supernaturalem, non posse-talem esse ut simul etiam formaliter ipsam determinet, quin etiam libertatem in efficien-tia talis actus tollat, illamque ad eum exer-cendum absolutè necessitet.

Superest ergo explicata assertio probetur, quia posito in voluntate illo principio præde-terminante illam, actus non est liber remotè, tione. seu in causa, neque etiam est formaliter liber, ergo nullo modo. Consequentia est clara, & maior similiter, quia impressio seu receptio talis auxilij non est libera voluntati, quia ne-que ab illa fit neque voluntas ad illam se di-sponit, neque ex libero vnu eius pendet vt ca-pite precedentii probatum est, consequenter in illa sententia loquendo, ergo actus qui necesario sequitur ex illa causa non est liber in causa, quia illa prædeterminatio est causa quasi adæquata illius actus, vt etiam prædicti auctores loquuntur, seu est vnica, & totalis radix in quam ultimo resolutur talis actus inter principia proxima eius, nam illud au-

xi li 3

xilium vltius resolutur in diuinam voluntatem, quæ est altior causa minusque à libertate hominis pendens. Iam ergo probatur minor de formalib[us] libertatibus, quia actus est liber formaliter ea habitudine ad suum proximum principium, sed hic actus non est liber ad suum proximum principium ergo. Probatur minor, quia proximum principium talis actus non est nuda vel sola voluntas, sed est hoc compositum, seu constitutum à voluntate, & hac entitate auxiliij, sed ab hoc composito ineuitabili necessitate procedit actus, ergo non est formaliter liber ex habitudine ad suum principium.

Hæc ratio per se spectata videtur multum cogere intellectum, potest autem eius efficacia varijs modis ex hactenus dictis declarari. Primus est, quia auxilium illud per se spectatum non efficit liberè, sed necessariò vt supponitur, quia natura sua est determinatum ad exercitium sui actus, adeo vt dicant auctores illius sententia non solum naturaliter, verum etiam neque de potentia absoluta posse ab actione separari. Nec etiam vt coniunctum voluntati: quia (vt ait Aluarez) auxilium efficax præoperantis gratia non subditur quantum ad vsum potestati nostræ liberæ voluntatis, sed potius è conuerso eam sibi subiicit, & obsequentem facit fortiter, & suauiter, ita vero fortiter vt non possit voluntas illi resistere, sed ista duo sint incompensabilia talis auxiliij entitatem inesse voluntati, & illam non cooperari, ergo non potest actus ille dominari, aut esse formaliter liber. Probatur consequentia, quia tam necessaria est cooperatio illa voluntatis, quam efficientia ipsius auxiliij, quia auxilium ineuitabili necessitate post se trahit voluntatem, & efficientia eius prorsus est necessaria homini, quia eius dominio non subditur, ergo non minus necessaria est coefficientia voluntatis, non habet ergo ille actus vnde habeat formalem libertatem.

Ad vim huius rationis vitandam addit Aluarez notandum verbum in dicta disp. 87. nam cum dixisset voluntatem non subdere sibi auxilium efficax quoad vsum, sed illi ita subiici vt impossibile sit habere illud, & simul illi non cooperari, addit, *quamvis possit si velit non cooperari*. Sed quis non statim in his verbis repugnantiam videat. Vt si quis diceret impossibile esse non cogitante intellectu deo non posse voluntatem ipsum amare, posse tamen si velit, planè diceret repugnantia, quia conditio *si velit*, non habet locum vbi supponitur volendi impossibilitas. Hæc autem potestas tollitur dum dicitur esse impossibile quod proponitur. Quod si sensu fit posse voluntatem non cooperari si velit ablata entitate auxiliij efficacis illud non est non posse cooperari si velit, sed est non posse tunc operari nec posse velle, quia neutrum potest sine prædeterminatione vt ipsi dicunt. Sicut in exemplo posito valde absurdum esset dicere intellectu non cogitante de aliquo obiecto non posse quidem cum illa incogitantia coniungi operationem voluntatis, quamvis posse circa rem illam operari si velit subintelligendo ablata incogitantia, seu posita cogitatione in intellectu, quia hoc non est velle operari cum incogitantia, sed cum cogitatione, ita enim illud prius non est posse velle non cooperari auxilio efficaci præexistenti, sed est posse non velle, aut potius non posse velle si illud non detur. Vnde sicut in dicto exemplo propter illam potentiam volendi ablata incogitantia non potest homo dici liberè non velle rem de qua non cogitat, si ne-

A cessariò de illa non cogitat ita in præsenti propter potestatem non cooperandi ablata entitate auxiliij non potest dici voluntatem libere cooperari auxilio, quod necessario, & sine vnu libertatis in se recipit, & quo stante non potest non cooperari.

Secundus modus explicandi vim dictæ rationis sequitur ex precedenti, & est satis vulgaris, quia per tale auxilium quædam necessitas infertur voluntati libertati actus contraria. Probatur illatio, quia voluntas præuenitur quadam motione, cui non potest resistere. Ergo patitur necessitatem in agendo per talem impetum, quia satis cuidens necessitas est illa cui resisti non potest, cum ante libertatis vsum inferatur. Et in idem ferèredit si dicamus auxilium illud non relinquere in voluntate libera potestatem agendi, & non agendi, quia vbi non est potestas resistendi, neque est potestas non agendi, sine potestate autem non agendi non est indifferentia; ergo nec libertas. Vrgetque magis hæc ratio, quia supra ostensum est ad vsum liberum necessariam esse potentiam proximam agendi, & non agendi, posita autem illa prædeterminatione non manet talis potestas proxima, quia impossibile est non agere stante voluntate in tali dispositione, ergo exercitium talis actus non potest esse liberum.

Ad hanc rationem duo sunt principales modi respondendi. Primus admittit voluntatem nostram non esse liberam in receptione auxiliij, quia à solo Dei fit, nihilominus tamen liberè operari cum tali auxilio. Secundus est etiam in receptione ipsius auxiliij efficacis seruari, & interuenire vsum libertatis. Et quia in vtroque modo multipliciter insistitur, & hoc est vnum ex præcipuis punctis huius controversiæ, de vtroque suo ordine dicemus, & multa, quæ hæc occasione ab alijs auctoribus dicuntur expendemus. Primus ergo respondendi modus dupli verborum forma explicatur, sed in idem recidunt. Communiter ergo dicitur hæc necessitas esse tantum in sensu composito, & ideo non tollere libertatem. Contra hoc vero opponimus illam necessitatem compositam esse ex antecedente suppositione, & ideo repugnare libertati iuxta doctrinam Anselmi in Prolegomeno primo traditam. Et ideo alij respondent licet voluntas posito auxilio non possit non agere in sensu composito, posse in sensu diuiso, & id satis esse ad libertatem.

Sed hæc responso satis refutata est in Prolegomeno primo, quia illa potentia in sensu diuiso non est potentia propriè activa, sed magis passiva quatenus potest Deus auferre illam prædeterminationem, & relinquere voluntatem in sua naturali potestate. Et in idem redit, quod illa non est potentia proxima ad vtrumque, sed est proxima ad agendum, & remota ad non agendum, quæ non sufficit ad libertatem quando illud, quod proximè necessarium est ad non agendum non est in potestate voluntatis. Sic autem est in præsenti, nam voluntas prædeterminata per auxilium, non potest immediatè exercere potestatem, non agendi, quia stante auxilio non potest cum illo componere suspensionem actus, ideo enim illa potestas, quam retinet dicitur esse in sensu diuiso, vt ergo exerceat illam potestatem oportet vt tollatur prædetermination. Et hac ratione vocamus illam potestatem remotam, seu mediaram. Non est autem in potestate voluntatis ponere illud, quod proximè necessarium est ad non agendum, nimis tollere prædeterminationem, quia sicut à solo Deo, & sua voluntate efficaci posita est, ita solum

Duo principes modi respondendi ad prædictam rationem.

solum ab illo tolli potest, quia solum ab illo pendet.

Confirmatur, & declaratur, quia vt voluntas in hoc instanti iam prædeterminata in actu primo per hoc auxilium sit libera oportet, vt prius natura, quam elicit actum sit potens ad non elicendum illum in illomet instanti temporis in quo operatur, alias numquam actus esset liber, sed posita prædeterminatione iam non habet potestatem non agendi pro illo eodem instanti, quia non habet potestatem componendi carentiam actus cum illo auxilio, ergo reuerà non est libera pro eo instanti ad illum actum. Aliter explicatur, quia vt actus sit liber, oportet vt eadem potentia, quæ est integra facultas volendi sit capax nolitionis, seu carentia volitionis, quia alias in illo adæquato principio non esset indifferentia neque potestas ad opposita, sed adæquatum principium consensus supernaturalis non est sola voluntas, sed compositum ex voluntate, & auxilio, quod compositum non est capax carentia actus, & multo minus nolitionis contraria ad quam non prædestinatur; ergo illa potentia, quæ in sensu diuiso manet ad libertatem non sufficit, quia non est talis, quæ exerceri possit à totali, & integro principio liberi actus. Ideoque merito dicimus potentiam proximam ad non agendum esse necessariam ad actum liberum, quia potestas remota, quæ in ipsa potentia durat, solum potest deseruire pro alio tempore, & pro sola voluntate, si auferatur prædeterminatione, quod satis non est. Et confirmatur, quia si actus à voluntate sic prædeterminata fit, non est in potestate voluntatis cessare ab illo, vel sua potestate inchoare (vt sic dicam) suspensionem actus, nisi Deus prius natura auferat prædeterminationem; ergo continuatio illius actus non est libera, nec est in potestate voluntatis, ergo nec inchoatio, seu productio illius fuit libera. Denique si res moraliter consideretur, videtur per se euident illam potentiam, quæ in sensu diuiso manet sub illo auxilio nihil conducere ad laudem actus, vel hominis operantis, quia quod potestas illa maneat sub auxilio, naturale, & necessarium est, & illa potestas, tunc non exercetur ab ipso homine vlo modo libero, quia hic, & nunc non caret suspensiōne actus per dominium, & potestatem suam, sed quia tali modo præuenitur, vt incutabiliter habeat talem actum; ergo reuerà non manet actus liber.

Nihil etiam ad rem pertinet quorumdam distinctio duplicitis necessitatis, scilicet ab intrinseco, & dicentium necessitatem, quæ ex hoc auxilio nascitur respectu voluntatis esse ab extrinseco, & ideo non repugnare eius libertati, sicut repugnat necessitas ab intrinseco qualis est in amore beatifico. Hac inquam responsio nihil prodest, quia in primo Prolegomeno ostensum non minus repugnare libertati necessitatem ab extrinseco, quia non minus impedit usum necessitatis non agendi. Et reuerà (vt mox dicebam) moraliter rem considerando, vt actus non sit laude, vel reprehensione, præmio, vel pena dignus, parum refert, quod necessitas hinc, vel inde proueniat, si tanta sit, vt sit homini ineuitabilis qualis esset præsens necessitas, vt expressis verbis aliqui ex dictis auctoribus confinentur, & sane consequenter, quandoquidem impressio talis qualitatis euitari non potest ab homine, si Deus vult illam dare. Neque emanatio actionis ab auxilio ineuitabilis est, etiam per potentiam absolutam, vt ipsi dicunt. Quod autem id, quod est ineuitabile non possit ad culpam imputari per se notum

A videtur, cur enim inculpabile est, quod per ignorantiam inuincibilem, vel per absolutam coactionem fit, nisi quia est ineuitabile. Item ob hanc causam Patres defendantib[us] libertatem contra Hereticos negantes illam ex parte prouidentiæ, vel actionis Dei summo studio defendenterunt, & declararunt nullam necessitatem ab intrinseco inferri voluntati, per Dei scientiam, vel prouidentiam, supponentes profectò hanc necessitatem repugnare libertati actionis. Hoc autem constat ex dictis in Prolegomeno primo, & plures Patres afferemus infra eorum mentes in hac controv[er]sia inuestigantes. Denique addo, quod posito illo genere prædeterminantis auxiliij necessitantis, non tantum erit ab intrinseco, sed etiam ab extrinseco, quia entitas talis auxiliij natura sua, & ab intrinseco est determinata ad agendum, sicut impetus impressus lapidi, licet sit illi extrinscus, & violentum motum in illo faciat, nihilominus ab intrinseco, & naturaliter est determinatus ad faciendum illum motum; ergo multo magis auxiliij illud est per se, & ab intrinseco sua natura determinatum ad illam actionem, cum nec Deus ipse vt aiunt possit illam impedire; ergo necessitas illa respectu auxiliij est ab intrinseco, & consequenter respectu voluntatis oritur illa necessitas ex intrinseca impotentia, quam habet ad resistendum illi auxilio, & ita respectu illius principij adæquati necessitas illa est ab intrinseco quandoquidem oritur ex ultimo, & formaliter constitutio illius principij. Et haec ratio maximè vrget si talis prædeterminatione seruata propotione est ad omnem actionem voluntatis necessaria: nam tunc voluntas natura sua postulat illum modum agendi, & ita necessitas illa est connaturaliter debita voluntati, & ideo satis ab intrinseco existit. Veruntamen etiam si non sit per se necessaria talis prædeterminatione quoties data fuerit necessitas erit ab intrinseco ex parte voluntatis, saltem ob intrinsecam impotentiam resistendi naturali impulsione talis auxiliij vt dixi.

D

C A P V T X I X.

In humana voluntate non posse simul esse auxilium ex se, ac physicè illam prædeterminans cum potestate resistendi eidem auxilio.

Nonnulli ex his auctoribus, qui auxilium prædeterminans defendunt, cum viderint sine potestate resistendi non posse libertatem subsistere, dicere tentarunt hoc auxilium prædeterminans non imponere necessitatem, nec auferre potestatem non agendi, etiam in sensu composito, sed solum determinare ad semper sic agendum, quæ non est necessitas, sed determinatio, nec tollit potestatem resistendi si velit etiam in sensu composito, sed solum facit vt voluntas illa potestate non vitatur, quia licet infallibiliter id faciat, non tam ineuitabiliter. Vnde consequenter aiunt, illud auxilium, licet determinet potentiam, non tollere indifferentiam eius quoad potentiam ad utrumque, etiam in sensu composito, licet infallibiliter in alteram partem inclinanda sit voluntas. Hunc modum defendendi illam sententiam sequutus est Cabrera supra *Cabrera.* disp. 2. §. 8. n. 309. 10 & seq. Nec videtur ab hac sententia alienus Cumel disp. 4 & 5. vbi sa- piissime negat voluntatem determinari per auxilium præsumum efficax donec voluntas sua

ratione se determinet cum efficacia illius auxilij, & consequenter ait habere vim ad ponendum illi obicem, & resistendum ut specia-
liter patet disput. 5. post concl. 3. sub tit. *Alijs argumentis* §. *Aduerte tamen*. Et pro hac re-
sponsione facit, quod notat Ledesma art. 2. ad
§. quod voluntas affecta illo auxilio operatur
infallibiliter, item quod ait art. 10. ad 1. quod
in actu ad quem prædeterminatur voluntas
non est necessitas, sed infallibilitas proueniens
ex efficacia auxilij, efficacia autem ait, & ne-
cessitas sunt res omnino dissimiles, quia licet
necessitas includat intrinsecè efficaciam, effi-
cacia non includit necessitatem, licet inclu-
dat omnimodam infallibilitatem; nam si hoc
verum est cum illa efficacia optimè manere
poterit potentia ad non agendum, etiam in
sensu composito, quia efficacia infallibilis
tantum non tollit hanc potentiam, vt nos in-
frà dicemus. Hanc etiam doctrinam sub qua-
dam notanda distinctione admittere videtur
Aluar. disp. 93. n.2. ait enim auxilium efficax
dupliciter posse considerari. Primo secundum
suam entitatem præcisè, id est, vt est talis mo-
tio, vel entitas in voluntate recepta, & sub hac
ratione ait voluntatem posse resistere auxilio
efficaci, quod ait ab omnibus concedi. Vnde
fit non obstante tali auxilio efficaci sic specta-
to voluntatem posse non agere, etiam in sensu
composito: nam verbum resistendi sensum
compositum inuoluit. Alio modo ait posse
auxilium efficax considerari secundum om-
nem virtutem realem, quam habet, vt venit à
Deo, & vt est instrumentum voluntatis Dei
efficacis, & sic non posse voluntatem illi resi-
stere, & consequenter tantum retinere pote-
ntiam ad non agendum in sensu diuiso.

^{2.} Ex his verò auctoribus Cabrera quantum à
sua, & suorum sequacium sententia recedit,
tantum nostram sententiam, & rationem fac-
tam confirmat, latè enim probat ad liberta-
tem necessarium esse vt non obstante præmo-
tione Dei maneat voluntas indifferens sim-
pliciter, & cum potestate ad resistendum, &
non agendum in sensu composito, quod nos in-
tendimus, estque nostræ rationis fundamen-
tum. Hinc ergo nostram sententiam confir-
mat, suam verò consequenter deponit. Vnde
quidam alias eiusdem doctrinæ sectator re-
sponsionem illam reiiciens dixit. *Nec nobis*
placent qui dicunt hanc promotionem efficacis
auxiliij in omni sensu relinquere facultatem
indifferentem, hoc quippe non esse determinare,
sed indeterminare. Certe (ait) prædetermina-
tio, quam iste noster recentior Thomista nouit
imprædeterminatio est, & ita quos impugnare
instituit amplexatur.

Tres ergo contradictiones in illa doctrina
notare possumus. Prima est, quod voluntas
physicè determinetur ad vnum, & simul ma-
neat indifferens, quia determinatum, & inde-
terminatum contradictoriè, vel priuatiè op-
posita sunt, idem autem est indifferens, quod
indeterminatum. Præterea sic explico, quia
vel est sermo de indifferentia remota, vt sic
dicam, & passiuia, quæ est in voluntate secundum
se spectata, vel de indifferentia proxima,
& in actu primo completo respectu talis actus
pro eodem instanti prius natura, quam elicia-
tur. Si de priori tantum sit sermo est vocum
æquivalatio, quia illa indifferentia est tan-
tum in sensu diuiso, & non sufficit ad li-
bertatem vt ostendi, & manet in voluntate
etiam intellecta, quia nihil aliud est, quam
capacitas naturalis ipsius voluntatis, si autem
intelligatur secundo modo vt necessarium ad
libertatem, sic immediatè, ac formaliter re-
pugnat esse potentiam physicè determinatam

A ad vnum actum prius natura, quam illum
eliciat, & in eodem signo esse indifferente
respectu eiusdem actus vt ex ipsis terminis
constat, quia in eodem puncto temporis, &
naturæ, & respectu eiusdem actus secundi es-
se simul determinatum, & indeterminatum
in actu primo proximo contradictoria sunt.

Secunda contradic̄tio est, quod actus se-
quatur infallibiliter ex efficacia prædetermi-
nationis, & non sequatur ineuitabiliter.
Nam licet alio modo, & ex alio capite pos-
fint illa duo simul coniungi, vt infra dicam,
tamen posita hypothesi physice prætermi-
nationis de se efficacis repugnantiam inuo-
luit, quia quando effectus est infallibilis ex vi
causæ proximæ, & ex natura talis entitatis
intrinsecè determinata ad talem effectum, ita
vt repugnet ex illa non sequi, talis effectus
ineuitabilis est, quia nihil aliud significat hæc
vox, nisi quod effectus prodeat à causa cuius
actio cuitari non potest, tale autem est auxilium
per se efficax, ideo enim infallibiliter
agit, quia ex se est ita determinatum ad agen-
dum, vt eius actio impediri non possit. Et
declaratur, quia, vt ipsi etiam aiunt implicat,
contradictionem auxilium efficax ponit, &
non sequi actionem consensus, quia eo ipso
non esset efficax, quid autem potest esse magis
ineuitabile, quam id, quod implicat contradic-
tionem non fieri. Tunc ergo infallibile distin-
guitur ab ineuitabili quando est infallibilitas
in effectu non in causa, hic autem est in causa,
vt declarauit, & ideo distinguiri non possunt.

Neque contra hoc obstat distinctio ab alijs
adhibita inter efficaciam, & necessitatem,
quia licet efficacia in communi sit superior
ad necessitatem, quia dari potest efficacia
libera; tamen efficacia rei intrinsecè determi-
nata ad vnum, & ad exercitium actus, & ine-
uitabiliter secum trahentis ad agendum poten-
tiam, cui inest intrinsece includit necessita-
tem, & similiter infallibilitas ex tali efficacia
proueniens necessitas est non tantum secun-
dum quid, sed simpliciter, quia licet respec-
tu voluntatis sit ex suppositione; illa tamen
suppositio est omnino antecedens, & in illa
recipienda voluntas ipsa absolutam necessita-
tem patitur. Nec plus valet aliorum respon-
sio distinguientium duplē necessitatem,
vnam infallibilitatis, & aliam coactionis,
& dicentium hanc posteriorem repugnare
libertati, non priorem, & illam solum sequi
ex prædeterminatione. Veruntamen si vtrum-
que ex illis membris sumatur, propriæ distin-
ctio est insufficiens, quia datur necessitas sim-
pliciter, & in causa, quæ nec est tantum in-
fallibilitatis, nec coactionem propriam in-
fert, & nihilominus repugnat libertati, & sic
per physicam prædeterminationem infertur,
quia facit actum esse simpliciter necessarium,
vt ostensum est, licet relinquit illum vo-
luntarium, & non coactum. Quod si in
primo membro necessitas coactionis latè di-
catur omnis illa necessitas simpliciter, quæ
est præternaturalis, & ab intrinseco, certè ta-
lis est, quæ per physicam prædeterminatio-
nem infertur, vt probatum est. Vel si è con-
trario necessitas infallibilitatis dicitur omnis
illa, quæ sine propria coactione inuenitur, &
cum voluntario coniungitur, sic non est uni-
uersaliter verum necessitatem infallibilitatis
non esse contrariam libertati, talisque est ne-
cessitas, quam induceret prædeterminatio
physica, vt ostensum est.

Tertia contradictione est, quod auxiliū sit per se,
& natura sua efficax, & quod maneat in volūta-
te potestas ad resistendū illi in sensu cōposito. ^{5.} Tertia contrā-
dictio.

Nā in primis illa potestas numquā reducitur
ad

^{1.} Auxilium effi-
cax dupliciter
potest consider-
ari in senten-
tia Aluarez.
Primò.

Secundò.

^{2.} Cabrera sibi
ipsi contradic-
tit.

^{3.} Tres contradic-
tiones notan-
tur.
Prima contra-
dictio.

ad actum ut ipsi fatentur, idque infallibiliter, & non ex præscientia Dei, qua præuidit effectum contingentem futurum hoc modo potius, quam illo, nam hoc ipsi ex professo impugnant; ergo est infallibile ex vi causæ; ergo contrarium est impossibile, sed ad impossibile non est potentia; ergo non est in voluntate potestas ad resistendum huic motioni ex suppositione illius. Probatur consequentia, quia resistere esset coniungere negationem consensus cum illa motione, sed hoc est impossibile, neque ad illud est potestas in voluntate, ergo neque ad resistendum tali motioni. Præterea declaratur in hunc modum, quia si comparemus potestatem voluntatis ad naturam, & entitatem illius motionis, ita se habent ut non possit voluntas illud auxilium facere inefficax; ergo non potest illi resistere, nam per resistentiam fieret inefficax. Antecedens probatur, quia illud auxilium est efficax ex intrinseca natura sua, vt isti dicunt, sed non potest voluntas mutare naturam talis auxilij; ergo non potest facere illud inefficax. Item non magis potest voluntas resistere illi auxilio, quam voluntati diuina benefaciti efficaci, sed huic voluntati Dei non potest voluntas nostra resistere vt Scriptura docet, ergo nec tali auxilio, si tale est. Maior est frequens in illis auctoribus, & est consequens ad illorum doctrinam. Quia ponunt illud auxilium habere vim ad implendam voluntatem diuinam tam infallibiliter, & efficaciter, quam necessarium est ad omnipotentiam, & infallibilitatem diuini decreti, ergo fieri non potest, vt sit tale, & quod in voluntate sit potestas resistendi illi auxilio, etiam in sensu composito, & confirmatur tandem, ac declaratur, quia potestas in sensu composito est potestas ad compöndum vnum cum alio, & ideo stante consensu non manet in voluntate potestas ad dissensum in sensu composito; quia non potest voluntas vnum actum cum alio componere, id est, simul vtrumque habere, sed iuxta illam sententiam, ita repugnat, simul componi auxilium prædeterminans cum parentia actus, sicut repugnat componi consensu cum dissensu: ergo repugnantia est dicere cum tali determinacione manere in voluntate potestatem resistendi in sensu composito.

6. Auxiliij efficacia.
Haec contradictiones non euidentur per distinctionem auxilij efficacis quoad puram entitatem suam, vel quoad totam virtutem, quam habet vt instrumentum Dei. Nam in primis quero de auxilio secundum præcisam entitatem spectato, an prædeterminet physicè voluntatem, nec ne. Nam si non prædeterminat physicè non est efficax secundum communem sententiam horum auctorum, ergo male ponitur sub auxilio efficaci, & tamquam membrum; & confirmatur: nam si non determinat physicè voluntatem, ex se non habet infallibilem connexionem cum consensu voluntatis, nec etiam habet illam ex præscientia conditionata in sententia horum auctorum, ergo simpliciter, & omnimodo non habet talam connexionem infallibilem, ergo est simpliciter contingens, nam cū entitate illius auxilij coniungitur parentia talis consensus, ergo tale auxilium non est efficax ex se, nec dat actu operari, sed posse. Si autem auxilium sic spectatum in sua præcisa entitate prædeterminat physicè voluntatem, incidimus in contradictiones illatas. Nam repugnat voluntatem posse resistere tali auxilio efficaci, nam resistentia (vt dixi) includit sensum compositum, quia nisi adsit aduersarius, non habet locum resistentia, in sensu autem composito impossibile est voluntatem resistere entitati ipsam physicè

A prædeterminanti, quia physica prædeterminatio in sua ratione includit vt non subdatur dominio voluntatis, sed illam potius sibi subiiciat, vt ex terminis est notum, & alijs locis idem auctor dicit: voluntas autem ubi dominium non habet, nec resistere potest, quia non nisi per potestatem dominatiuum suorum actuum resistit.

B Fortè dicetur entitatem illius auxilij secundum se spectatam si in re ipsa separetur à reali virtute instrumentalis Dei non esse prædeterminantem, nec futurum esse auxilium efficax, nunc verò numquam separari ab illa virtute, & ideo semper in re esse efficax, & prædeterminans, & ideo vocari auxilium efficax non formaliter, vt sic dicam, sed denominatiuè ab illa virtute. Sed hæc, & similia frustra dicuntur, & si euoluantur vix intelliguntur. Interrogo enim, an illa virtus instrumentalis addat aliquid reale entitati auxilij precisè spectatæ, nec ne. Quia si nihil addit, superflua est distinctio, quia illa entitas per se ipsam erit virtus instrumentalis diuinæ voluntatis, & omnipotentia, ergo ex vi suæ entitatis habebit omnem virtutem realem, quam habere potest vt ex Deo procedit. Quod si sub vna ratione habet aliquam virtutem realem, quam sub alia non habet aliquid etiam entitatis, illi addi necesse est quando ei realis virtus additur, nam virtus realis non est sine reali entitate. Magis verò sentit dictus auctor illam virtutem realem instrumentariam esse aliquid reale additum entitati auxilij, dicit enim virtutem illam esse intentionale quid, per quod virtus principalis agentis compleetur vt instrumento. Vnde videtur sentire hanc virtutem similem illi, quæ additur per concursum prærium omnibus causis secundis, ex eius, & aliorum sententia, quod si hoc ita est superflua est illa prior entitas auxilij efficacis, cui secundum se spectatæ dicitur voluntas posse resistere. Ad quid enim est tot entitatum multiplicatio: nam si Deus addit hanc virtutem instrumentaliam auxilio excitanti, l habitui infuso, satis erit, vt eleuet illa ad instrumentaliter agendum in virtute Dei, & ad determinandam potentiam, vt efficaci er operetur; ad quid ergo est illa alia entitas, quæ dicitur auxilium efficax cum de se sit, inefficax, vel qualis esse potest? Nam si sit per modum actus vitalis erit auxilium excitans, si sit entitas de se permanens erit habitus, si verò sit motio, vel qualitas transiens erit eiusdem rationis cum virtute illa instrumentalia, ac subinde ex vi suæ entitatis habebit omnia, quæ auxilio efficaci, & prædeterminanti tribuuntur.

C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Dici adhuc potest auxilium quidem efficax esse vnam, & simplicem entitatem; tamen illam non habere totam suam efficacitatem ex se, & quasi essentialiter, vel vt natuam proprietatem, sed solum vt procedit ab efficaci voluntate Dei, qua vult hominis voluntatem talem actum efficere, & consequenter vult vt illa entitate vt instrumento. Vnde si fieret à Deo entitas, & non ex illa voluntate efficaci, sed ex præcisa voluntate faciendi talem entitatem, illa non haberet vim prædeterminandi, nec tantam efficacitatem. Sed hoc repugnat Occurritur invalidè principijs illius doctrinæ. Sic enim destruuntur omnia, quæ de prævio concursu primæ causæ, & de motione intentionalis illi auctores dicere solent, vt libro tertio vidimus. Nam si entitas illius auxilij non habet natura sua intrinsecam illam efficaciam, & vim prædeterminandi, seu applicandi voluntatem, & causam secundam, sed solum ex Dei voluntate fine vlla reali additione, sola voluntas efficax Dei volentis immediatè vt potentia, vel habi-

7. Præcluditur alia easios.

8. Instantia.

Occurritur in-

tu, vel actu, gratia excitantis ut instrumento sufficiet, eritque superflua prævia motio, quasi media, & inhærens potentia; & tunc incidimus in aliam opinionem, & quæstionem transandam duobus capitibus sequentibus, vbi videbimus, an ille modus necessarius sit, & an salua libertate locum habeat, ideoque de hac ultima euafione nihil amplius hic dicere necesse est. Solum adiungo etiamsi demus auxilium verè efficax compleri ex illa entitate, cum virtute instrumentalis addita, quidquid illa sit eandem relinqui difficultatem in ratione facta. Nam de facto præueniri dicitur voluntas per illam entitatem auxilij eleuatam, seu assumptam, vt instrumentum absolutè voluntatis Dei, ergo illi vt sic non potest resistere voluntas in sensu composito, quia alijs sequentur contradictiones illatae, cum supponatur voluntas non posse resistere, illi auxilio, sic completo, & tunc relinquitur idem argumentum, quod talis necessitas composita tollat libertatem, quia tota illa suppositio integra est antecedens simpliciter omnem, usum nostræ libertatis.

C A P V T XX.

Auxilium si ex se sit efficax, ac physicè præterminans non posse à libero usu pendere, sed necessarium antecedentem inducere.

^{1.}
Adducitur mo-
dus fugiendi
vim principa-
lis argumenti.

VEnio ad alium principalem modum fugiendi vim principalis rationis. Nam aliqui ex dictis auctoribus coacti argumentis factis interdum retrocedunt, & conantur defendere suppositionem illam auxilij efficacis sic explicati non esse antecedentem, quia pendet ex aliquo usu libero humanæ voluntatis, quod satis est vt sit suppositio consequens, vt nos etiam docemus. Illa verò dependentia duobus item modis ab eis asserta est. Primus est, vt ille usus liber sit antecedens ad tale auxilium, nimis circa aliquam dispositionem præuiam ad illud, cuius intuitu, vel ratione cuius tale auxilium infallibiliter detur. Secundus modus est, vt ille usus libertatis sit aliquo modo cooperans ipsummet auxilium. Priorem modum inculcat sèpè Cabrera, & coguntur approbare qui dicunt hominem sufficienter vocatum non carere auxilio, nisi culpa sua, nam inde planè sequitur pendere ex libertate eius cui datur. Nihilominus plures ex dictis auctoribus hunc dicendi modum reiiciunt, & meritò vt capite præcedenti vidimus, nam illa dispositio libera est impossibilis in illa sententia, & in plura incommoda incidit talis assertio, quæ ibi tractata sunt.

^{2.}
Reiicitur.

Addo insuper etiam illo modo non saluari propriam, & formalem libertatem supernaturalis consensu qua ipse verè, & in se liber dicatur, & sit, quod nullo modo admitti potest, & ex Concilio Tridentino, & alijs testimonij constat. Assumptū declaro primo, quia quod Deus solus in nobis facit supposita dispositione libera non est liberum nobis formaliter, sed tantum per denominationem à tali dispositione, sicut actus exterior denominatur liber ab interiori, vt patet clare in infusione gratia habitualis, quæ hoc tantummodo potest libera denominari; ergo in præsenti licet præcederet illa dispositio libera infusioni auxilij prædeterminantis, quod solus Deus facit, tantum erit libera per denominationem à tali dispositione, quia posito illo auxilio necessario sine noua libertate sequitur

^{3.}
A actus, vt ostensum est. Ergo talis actus non est liber nisi per denominationem ab illa prævia dispositione. Ex quo ulterius sequitur in nostris actibus supernaturalibus nullum esse meritum præter illud, quod in illa dispositione prævia, & libera cogitari potest. Ita enim in vniuersum inuenitur in omni actione, quæ solum est libera per denominationem extrinsecum à præcedenti actu libero, vt in ea nullum sit proprium meritum præter illud, quod in actu denominante inuenitur, vt in actu exteriori non est distinctum meritum ab illo, quod est in interiori, à quo proximè imperatur, & in receptione gratia habitualis, & in similibus idem seruatur, vt in materia de me-rito latius videbimus, ergo simili modo voluntas credendi, quæ necessario sit posito auxilio efficaci non habet nouam laudem, nec proprium meritum præter illud, quod in dispositione libera ad tale auxilium inuenitur. Hoc verò nullus Theologorum admittet, & ideo illa sententia merito ab omnibus explodenda est.

Secundus modus dicendi in hoc punto est illam dispositionem liberam non esse aliam ab ipso consensu qui est effectus auxilij excitantis: nam eandem dicunt esse dispositionem ad ipsummet auxilium. Nam potest in genere causæ materialis illud antecedere licet in genere causæ efficientis ab illo sequatur. Ita referit Cimel in dicto lib. I. opus. disp. 4. sect. 2. sub tit. *Conferentia difficultatum*, & Lorca disp. 21. de gratia in fine; & potest tribui Palentiae tom. 2. disp. 8. q. 3. puncto 4. §. 2. conclus. 5. quamvis ibi loquatur de infusione habitus, quam ponit inter auxilia gratia efficacis. Non potuit autem id sentire de auxilio prædeterminante, quod ibi latè, & efficaciter impugnauerat. Cuiuscumque tamen fuerit illa sententia falsa est sine dubio merito que à prioribus auctoribus impugnatur. Primo, quia in vniuersum impossibile est effectum factum à forma in genere causæ efficientis esse veram causam eiusdem formæ in genere causæ præparantis subiectum ad introductionem talis formæ: Quia intelligi non potest forma in aliquo genere realiter causare, nisi iam habeat esse reale, quod habere non potest priusquam fiat à sua efficiente causa, ergo ante hanc efficientiam impossibile est præcedere aliquam realē causalitatem eiusdem formæ. Sed de hoc fisius disputabimus infra tractando de iustificatione. Nunc addo etiam si vera esset illa mutua causalitas inter formam efficientem, & dispositionem eius nihil id referre ad faluandam libertatem supposito modo efficiendi auxiliij efficacis per physicam prædeterminationem. Nam argumentum factum probat efficientiam illam esse necessariam, & sine usu libertatis propter impotentiam resistendi, & continendi influxum voluntatis: hæc autem impotencia, & necessitas eadem est etiamsi consensus dicatur præcedere in genere causæ materialis. Nam hoc (iuxta illam sententiam) commune est dispositionibus, & agentibus naturalibus, vt in forma, & calore ignis, & similibus. Ergo ad summum erit consensus dispositio physica ad tale auxilium non verò dispositio libera. Accedit specialis repugnatio in principijs illius sententia. Nam hoc auxilium ponitur tamquam præius influxus primæ causæ à quo essentialiter pendet actio causæ secundæ, quis autem dicat, vel intelligat actionem causæ secundæ esse dispositionem præparantem ipsam causam secundam ad recipiendum præium influxum Dei ad eandem actionem? Item in illa sententia impossibile est intelligere concursum simultaneum Dei præcedere ad præium respectu eiusdem actus, sed

^{3.}
Secundus mo-
dus dicendi.

Impugnatur:

E

In eodem actu non potest actio causæ secundæ, vt est ab ipsa in illo genere causæ antecedere simultaneum concursus Dei, ergo multo minus potest antecedere concursus præsumum, seu auxilium efficax. Denique auxilium efficax ponitur in voluntate, vt det illi posse agere, & agere, sed impossibile intelligere actionem in potentia antequam agat, & multo impossibilius antequam possit agere, ergo impossibile est, vt actio propter quam datur auxilium efficax, ante illud præcedat in quolibet signo naturæ, aut genere causæ.

Tertius ergo dicendi modus est hanc suppositionem istius auxilij efficacis non esse antecedentem, quia ipsummet auxilium, seu prædeterminationem, quæ per illud fit, non est à solo Deo, sed etiam à libero arbitrio cooperante, & efficiente ipsammet prædeterminationem ex propria deliberatione. Ita docet Le-desma dicta quæstione art. 10. ad part. 1. & ad 7. vbi ait præsumum auxilium non præsupponi simpliciter ad actum secundum, sed esse initium ipsius actus, ita vt quando est tale auxilium prædeterminans, iam sit ipse actus in suo principio, & ad 8. ait ideo voluntatem non obstante hæc prædeterminatione liberè se determinare, quia taliter prædeterminatur à Deo, quod ipsa concurrit ad suam prædeterminationem. Et in art. 8. ex professo probat hanc prædeterminationem non fieri à solo Deo, sed etiam à voluntate simul coefficiente illam, & in conclusione 3. id probat, quia si solus Deus efficeret prædeterminationem in actu primo, iam actus eliceretur à voluntate prædeterminata, & sic non esset simpliciter liber, sed necessarius, quia voluntas sic determinata non posset non elicere actum ad quem prædeterminatur, & sic actus ille elicitus non procederet ex libertate voluntatis, quia in ipsa eliciens actu (sic loquitur) prædeterminatione supposita non reperitur libertas, sed potius necessitas.

In quibus verbis, & rationi nostræ, & assertioni optimè consentit, sed planè dissentit ab alijs eiusdem ordinis auctoribus, qui tanquam dogma in sua sententia tradunt prædeterminationem physicam à solo Deo fieri in voluntate, imo, & à se ipso in multis alijs locis dissentit. Nam vult hoc auxilium efficax esse eiusdem modi cùm concursu generali præsumo, qui est iuxta suam, suorumque sententiam immediatus influxus causæ primæ in secundam complens, iuuans, & applicans, & determinans eam ad agendum, ergo non est à causa secunda, quia nondum mota, & applicata nihil potest agere. Item in causis naturalibus, quæ agunt actione transeunte, nullus ex illis auctoribus dixit influxum causæ primæ in secundam esse ab ipsa causa secunda, quia non potest calor, v. g. agere in se ipsum. Neque id dici potest secundum ipsos in voluntate libera, quia nihil potest agere nisi prædeterminata; ergo prædeterminatione non potest esse ab ipsa, quia esset ab illa vt nondum determinata. Multo ergo minus potest id dici de auxilio efficaci gratiæ, si in tali prædeterminatione consistit, tum quia minus poterit voluntas indeterminata in ordine supernaturali agere, tum etiam, quia tale auxilium prærequisitur, vt det vires agendi voluntati, tum maximè, quia tale est hoc auxilium, vt detur voluntati independenter ab ipsius vsu libero, vt capite.... ex eorumdem auctorum sententia ostendemus.

Denique si Deus dando hoc auxilium non solus operetur iam illud non esset immediatus influxus in causam, sed in operationem causæ, quia illa prædeterminatione esset quedam operatione causæ, scilicet voluntatis, cùm ab illa fieri, & consequenter elici datur. Sed in hoc pun-

Acto etiam habet notabilem doctrinam prædictus auctor in eodem art. 8. ad 2. dicit enim, quod voluntas antequam intelligatur operari formaliter, & expressè præintelligitur habere aliquam operationem, interpretatiuam, & veluti virtualem, quæ reducit ad ipsam operationem formalem. Per quæ verba significat prædeterminationem consistere in illa cooperations actuali. Quam duobus exemplis declarat. Vnum est, quia voluntas dum amat vult amare non alia operatione formali, sed interpretatiua. Aliud est, quia pura omissio est voluntaria interpretatiuè non formaliter.

Sed doctrina hæc mihi est noua, quia in nullo alio Theologo antiquo, vel moderno Thomista, vel alterius Scholæ illam legi, & ita fateor me non intelligere quid sit illa operatio interpretatiua in præsenti materia, vel quomodo per illam expediatur difficultas. Vnde interrogo an illa operatio interpretatiua sit aliquid distinctum à voluntate, sive ut res omnino distincta, sive ut modus realis nouus, & nihil reale sit in voluntate. Si hoc posterius dicatur, sequitur auxilium efficax prædeterminans nihil esse in rerum natura distinctum à voluntate, nec per illud factam esse mutationem realem in voluntate, sed esse ipsam voluntatem nescio quo virtuali, aut morali modo à nobis conceptam, quod quam sit absurdum tam simpliciter, quam in doctrina eiusdem auctoris, & suorum per se est euidentissimum. Nam per illud auxilium dicitur voluntas recipere vires, & iuuari ad agendum, & applicari, & similia, quæ sine aliqua realitate noua intelligi non possunt. Si verò admittatur primum, necessarium est facili illam rem, vel realem modum fieri per veram, & formalem efficientiam, quia noua mutatio formalis, & realis non sit sine propria efficientia causa, & ita illud auxilium vere, & formaliter à Deo fit, ergo si fit concurrente voluntate, etiam ab ipsa efficienter fit, ergo est formalis actio, & operatio, & non tantum interpretatiua. Accedit quod operatio interpretatiua dicitur esse libera non per modum omissionis, seu suppositionis concursus, sed per modum positivæ operationis: positivus autem usus libertatis intelligi non potest sine vera efficientia, vt in Prolegomeno 1. probatum est.

Ex quo sequitur aliud incommodum, & alia contradictione, nimirum, quod auxilium efficax non reducatur, vt sacerdoti ipsi afferunt in solam Dei voluntatem, sed etiam in hominis libertatem; quandoquidem liberè cooperari dicitur illi prædeterminationi. Alia præterea contradictione est, quod illa operatio interpretatiua, vel quomodo cumque nominetur erit à voluntate indifferente, & nondum determinata, cur enim non idem dici poterit de operatione vera, & formalis, vel si hoc repugnat, vt ille auctor toties repetit, cur non illud? præsertim cum illa operatio interpretatiua, vel nihil sit, vel non possit non esse aliqua vera, & determinata efficientia proficiens à principio actiū indifferente. Tandem illa operatio interpretatiua necesse est in re ipsa distinguere ab operatione formalis, quia realiter influit in illam influxu distincto, & simultaneo, & est aliquid supernaturale; ergo non potest esse in voluntate nisi per supernaturalem actionem, vel tanquam supernaturalis actio; erit vera, & formalis operatio supernaturalis, & ita quoties homo consentit gratiæ vocanti, efficit duas liberas voluntatis operationes, vel actiones supernaturales, quod nemmo hactenus dixit, neque verisimile est, quia nihil

Duo exempla,
quibus decla-
ratur præcedēs
doctrina.

7.
Quæ quidem
doctrinæ noua
auctori.
Quæ sequantur
incommoda.
Primum.

8.
Aliud incom-
modum.

nihil cogitari potest per secundam illam actionem, quod per unam non sufficientissime fiat, ut per se constat, & in exemplis, in contrarium adductis declarabitur.

Respondetur ad primum exemplum de voluntate amante, & volente amare respondemus contrarium illo exemplo manifestari, nam cum homo voluntarie amat, vel odit, non alio actu formaliter, vel interpretatio, vult amare. Sed ipsa somet actu, quo amat directe obiectum amat intimè, & quasi reflexè actum ipsum. Neque necessarium est prius natura aliquem, velle amare, quam amet, aut voluntatem amandi esse aliquid in voluntate distinctum ab ipso amore, & realiter influens, vel efficiens ipsum formalem amorem, sed unico impetu voluntas amat obiectum, & illemet amor se ipso est voluntarius, & amatus. Alias oporteret in infinitum procedere, quia quilibet amor voluntatis est voluntarius, & amatus, & ita in nullo potest melius fisi, quam in ipso primo amore, quo incipit obiectum amari. Quia sicut illo actu amatur obiectum, ita ratione obiecti ipse etiam amor amatur, unde neque prius amatur amor, quam obiectum. Nec obiectum potest amari, quin amor ipse ametur. Sic ergo quando voluntas libere determinatur ad voluntandum, vel amandum, libera determinatio non est aliquid praevium ad ipsam actionem, amandi, sed quia ipsa actio amandi se ipsa voluntaria est, & per se ipsam est formalis determinatio voluntatis in actu secundo, antequam non antecedit alia determinatio in actu primo, vt ostendi, neque est necessaria alia prævia determinatio in actu secundo, quia alias procederetur in infinitum, & quia per ipsam voluntariam actionem sufficientissime fit talis determinatio, vt etiam libro 3. capite declarauit, & ita illa determinatio non est virtuallis actio, sed formalis non distincta ab ipsa met actione consentiendo aut amandi. Sed ipsa met per se ipsam voluntaria est, & quandam reflexionem virtualem includit. Vnde immerito vocatur prædeterminatio respectu eiusdem voluntatis cum nullo modo antecedat tempore, vel natura determinationem eius, vt iam etiam aduerti.

Ad aliud exēplum respon-

detur.
10. Aliud verò exemplum non est ad rem, quia omissione pura nulla actio est nec formalis, nec virtualis, sed est suspensio actionis, quæ nihil reale addit voluntati, quod ab ipsa reale fiat. Dicitur autem virtualiter, seu interpretatio voluntaria, quia contrarius actus est in potestate libera voluntatis, & cum sufficienti aduentitia non exit in actum, & ideo moraliter ac interpretatio censetur, ac si directe vellet operari, & ideo dicitur virtualis quadam voluntio, non per aliquid modum actionis, quæ in re ipsa inueniatur, sed per quandam imputationem moralem, & quasi æquivalentem. testimoniem. In præsenti autem si prædeterminatio illa interpretativa intercederet, oportet esse aliquid positivum, & reale ut declarauit, quia effectus eius non esset carentia actus sicut in omissione, sed esset positiva determinatio potentia de se indifferentis, nam cum hæc indifferentia in quadam negatione constat, non potest determinari nisi per aliquid positivum additum potentia. Quod si illa operatio libera interpretativa negatiè explicetur, non poterit esse nisi carentia contraria determinationis, & ita incidimus in opinionem ab eodem auctore nobiscum impugnatam de prævia dispositione negatiua, quæ neque potest esse supernaturalis, nec libera, quia iuxta illam sententiam, prius natura, quam voluntas se determinet, si à Deo non incipit prædeterminari non libere, sed naturaliter

A caret utraque determinatione, & est capax illius, & ita ex parte illius non potest sumi ratio ob quam magis ad unam, quam ad alteram partem prædeterminetur ut capire... latè declaratum est. Relinquitur ergo ut talis prædeterminatio sit à solo Deo, & simpliciter necessaria voluntati, quando illi imprimetur, & consequenter ut actio, quæ ab illa necessariò fluit, sit simpliciter necessaria, & non libera. Atque hæc sententia iterum inculcabitur, & impugnabitur in sequenti punto.

B

C A P V T . X X I .

Vis superioris discursus alio modo manifestatur, & argumentis satisfit.

Vltimo possumus efficaciam dicti fundamenti declarare, quia voluntas potest necessari à Deo per impressionem alicuius motionis, impulsus vel præuiæ entitatis sibi inditæ quoquaque nomine appelletur, sed non potest vehementius necessari, quam per illum modum prædeterminationis, ergo illa prædeterminatio est vera necessitas contraria libertati. Maior probata à nobis est in Prolegomeno primo vbi ostendimus esse communem. Minor probatur ex æquiperatione, quia nihil cogitari, aut explicari potest in quo excedat illa necessitas ab hac præterminatione.

Solent nihilominus isti auctores distinguere duplum modum prædeterminationis, Duplex modus unam dicunt esse cum modo necessitatis, prædeterminationis non ex necessitate, sed secundum modum naturæ voluntatis, & ideo liberè. Ita Ledesma art. 10. ad 1. & ad 8. vbi addit etiam si per habitum ita determinaretur voluntas quo ad exercitium actus sicut nunc dicitur determinari per motionem auxiliij non fore necessitandam, quia determinatio non esset naturalis, sed secundum modum suum. Eadem distinctione vritur Fr. Cumel in opusc. libro primo disp. 5. post secundam conclusionem.

D. Videntes hoc auctores, &c. Item Aluarez disp. 22. num. 11. colligitque distinctionem ex Diuo Thoma 1. 2. quæst. 10. art. 4. vbi Diuus Thomas ait, ita Deum mouere voluntatem ut non ex necessitate illam determinet. Sed hunc locum in lib. 3. latè tractat. Allegat etiam eundem Doctorem Sanctum 1. p. q. 23. art. 1. ad 1. q. 5. de veritate art. 5. & 3. contra gent. cap. 90. in primis, quia in his locis tractando locum Damasceni dicentis Deum non prædefinire actus liberos, illum exponit de præfinitione necessitante, indicans esse aliam non necessitantem. Quæ distinctione ex mente Damasceni, & D. Thomæ possit facile intelligi de præfinitione interna Dei, & externa præterminatione. Nam prior non mutat voluntatem hominis, & ideo de illa rectè dicitur non necessitare voluntatem, quia per se, & immediatè non agit in illam, ut infra explicabo, & de prædeterminatione ad extra non contendimus necessitare voluntatem, & ideo negasse illam Damascenum, & de illa intelligendam D. Thomæ interpretationem.

Omissis tamen nunc testimonijis de quibus postea perimus ab his Patribus in quo duo isti modi differant, ut in uno dicatur necessari voluntas, & non in alio. In quo varia dicta esse inuenio ab eisdem auctoriis, quæ proponam ut lector iudicet, an vel inter se consonent, vel satis intelligentur. Primo ergo voluntas dicitur determinari secundum modum suum, quia prætermina-

terminatur mota per iudicium rationis ex se indifferens, qui modus motionis est maximè naturalis eidem voluntati. Vnde differentia erit, quod quando prædeterminatur cum modo necessitante non mouetur per iudicium indifferens, ita videtur exponere Cumel supra. Vnde sequitur secunda differentia, quia cum voluntas prædeterminatur secundum modum suum non prædeterminatur physicè ab obiecto, nec ab interno impetu, sed tanquam ab intrinseco, quando vero prædeterminatur cum modo necessitatis prædeterminatur ab obiecto, vel ab interno, & connaturali impetu, quod est contrarium libertati. Ex quo constat tertium discrimen; nam quando voluntas determinatur ab intrinseco stante perfecto, & indifferente iudicio actus est perfectè voluntarius, & rationalis sine interna determinatione, & ideo est liber, quando vero determinatio est alio modo; aut actus voluntatis non est plenè rationalis nec perfectè voluntarius, quia per surreptionem quandam, & imperfectam, ac indeliberatam cognitionem mouetur, & consequenter cum interna necessitate. Vel si cognitio, & iudicium est perfectum, & inde voluntas spontaneè, & voluntariè fertur, obiectum tale est, ut ab interno impetu voluntas necessario in illud feratur, ac subinde ex necessitate.

Hæc verò tollunt suppositionem, quam in argumento fecimus, & in Prolegomeno primo probauimus, nimirum stante perfecto iudicio rationis cum indifferenti obiecti plenè cognita posse voluntatem extrinsecus necessitari per diuinam motionem. Et qui attentè considerauerit intelligent secundum illum modum planè concedi illam prædeterminationem ad vnum quoad exercitium actus esse, quandam necessitatem ab intrinseco immisam voluntati, solum additur illam non excludere libertatem ab actu, vel quia manet idem iudicium de se sufficiens ad actum liberum, vel quia voluntas ibi operatur non ex se determinata, sed vt determinata ab alio. Et ita assignatur differentia inter illos duos modos prædeterminandi ab extrinseco voluntatem cum necessitate, vel sine illa stante eodem iudicio rationis, sed absolute negatur modus prædeterminandi cum necessitate. Cuius oppositum in loco citato ostendimus esse magis consentaneum diuinæ potentiae, & communi sententiae Theologorum. Et certè si Diuus Thomas in locis, quæ proximè allegabantur, duos modos prædeterminandi voluntatem insinuat cum necessitate, & sine illa, in illis apertè loquitur de motione voluntatis, quæ fit, vel fieri potest à Deo in hac vita, stante perfecto iudicio rationis.

Accedit satis esse in dicto Prolegomeno primo ostensum indifferiam iudicij non sufficere ad libertatem formalem actus, quia non sufficit ad potestatem agendi, & non agendi. Et quia indifferia iudicij non est indifferia hominis operantis, sed est potius indifferia quædam ipsius obiecti, vt sic dicam, nam cognoscitur, vt habens aliquam rationem boni admittam alicui rationi mali, vel cum imperfectione aliqua, ratione cuius magis, vel minus potest allicer voluntatem, & de se non valet eam ad exercitium determinare, quia in opposito actu, vel in carentia illius aliqua ratio bonitatis, seu utilitatis cogitari potest. Hæc autem indifferia obiecti formaliter non est indifferia voluntatis operantis, vel actionis eius, sed solum conductit, vt obiectum

A ex se non moueat cum necessitate voluntatem. Hoc autem non sufficit, vt actus voluntatis sit formaliter liber, quia libertatem formalem habet ex habitudine ad ipsam potentiam operantem ex parte sua cum dominio actionis suæ iuxta exigentiam talis obiecti. At verò hoc dominium potest Deus auferre, & facere, vt sine illo voluntas feratur in tale obiectum ultra merita eius, vt sic dicam, ergo potest facere, vt stante iudicio rationis voluntas non liberè, sed ex necessitate determinetur. Hoc ergo posito non subsistit differentia prædictæ, quia in utroque casu supponitur voluntas determinata cum pleno iudicio rationis, & in neutro determinatur ab obiecto nec ab interno impetu, in utroque actus est æquè voluntarius, & spontaneus, quia nec est ex indeliberatione rationis, nec ex propositione obiecti sub ratione necessarij boni, vt supponimus, ergo nullum est discrimen.

B Est ergo alia responsio, quam ex Ioanne Vincentino refert Ledesma in dicto artic. 10. ad 1. supposito eodem indifferenti iudicio dupliciter posse determinari, voluntatem ad talē actum. Primo quasi totaliter ex vi solus impulsus causæ superioris, ita ut voluntas nulla ratione se moueat ex vi propria deliberationis, & electionis, sed totaliter moueatur à causa ipsam determinante,

C & applicante, secundò potest ita prædeterminari à causa superiori, vt simul ipsa se ipsam prædeterminet ex vi propriæ deliberationis, & electionis subordinata ad determinationem superioris causæ. Prior ex his modis dicitur esse cum modo necessitatis, & repugnare libertati, quia non est secundum modum voluntatis, qui est per propriam deliberationem, & electionem moueri. Secundus autem modus est secundum naturam voluntatis liberæ, & ideo non repugnat libertati; & per hanc distinctionem ait Ledesma solui argumentum evidenter, quæ in eo dicuntur probabilia, & quia voluntas cum ex se sit indifferens non potest operari nisi prædeterminata secundum modum suæ naturæ, ideoque talis prædetermination non repugnat libertati sive ab ipsa voluntate fiat sive à Deo, & ita concludit argumentum in omni sententia habere eandem difficultatem.

D Verumtamen distinctio illa non potest in praesenti accommodari, & suspicor Fr. Ioannem Vincent. non de hoc genere determinationis, quam nunc tractamus illam adhibuisse, sed de alia tractanda in capite... vt ibi declarabo; scripta enim illius auctoris videre non potui. Itaque præ oculis habenda est distinctio de duplice determinatione voluntatis in actu primo, vel in actu secundo, nam hic non tractamus de determinatione in actu secundo, sed in actu primo, quia si determinatio aliqua fit per auxilium efficax prærium, quod & ab actione voluntatis realiter distinctum sit, & in suo genere physicum principium eius, illa non potest esse determinatio in actu secundo, sed in actu primo, vt sèpè ostensum est, & ex ipsis terminis patet, quia antecedit actionem causæ secundæ, & est actus eius, non ergo secundus, sed primus. Item quia determinatio in actu secundo fit à voluntate effectuè simul cum Deo, hæc vero determinatio, quæ fit per hoc auxilium effectuè, fit à solo Deo, quia solus infundit, & potest infundere tale auxilium, formaliter autem fit ab entitate talis auxiliij inhærente voluntati,

E 6. Alia respōsio; supposito indifferenti iudicio dupliciter posse determinari voluntatē ad actum.

7. Distinctio illa non conuenit in praesenti.

Duplex determinatio voluntatis, in actu primo, vel in actu secundo, præ oculis habenda.

ergo est determinatio in actu primo, & non in secundo.

Quod autem illi non possit applicari distin-
ctio prior probatur, quia talis determinatio
non semper fit totaliter à causa extrinseca
scilicet Deo, quia fit sine concursu effectu
alterius causæ, materialis autem concursus
ex parte voluntatis recipientis, in omni
etiam determinatione inuenitur; item illo
modo semper determinatur voluntas per so-
lum impulsum causæ superioris, quia etiam
in secundo modo quando dicitur voluntas
determinari secundum modum suum, si id
intelligatur de determinatione in actu primo
vt loquimur, tantum fit per auxilium efficax,
quod est quasi impulsus à solo Deo impres-
sus. Vnde loquendo de eadem determina-
tione falsum est, quod in secundo membro
dicitur voluntatem ita determinari à causa
superiori vt simul determinet se ipsam; quia
ipsa non facit illam determinationem, ergo
per illam non determinat se. Multo magis
falsum est, quod faciat, vel recipiat illam
ex vi propriæ deliberationis, & electionis,
quia deliberatio, & electio non est sine
vnu libertatis, sed voluntas recipit illam
determinationem ante omnem vnum liber-
tatis vt capite... ostensum est, ergo recipi-
vit illam sine vna deliberatione, vel elec-
tione, quoad hanc ergo partem nulla est
differentia.

Et hinc fit nullum etiam discrimen esse
posse in libertate, vel necessitate actionis,
qua à tali determinatione procedit. Primo,
quia non magis determinatur voluntas secun-
dum modum suum quoad actum primum
in secundo membro, quam in primo; Quia
in vtroque membro ex parte intellectus
idem modus seruatur, quia idem iudicium
de se indifferens præcedit vt supponitur.
Ex parte autem voluntatis non fit illa deter-
minatio in actu primo cum maiori efficien-
tia, deliberatione, aut electione voluntatis
in secundo membro, quam in primo vt pro-
batum est. Nihil ergo reperitur in secundo
membro cur illa determinatio dicatur magis
esse secundum modum voluntatis, quam in
primo, ergo, ex hac parte actus non est ma-
gis liber in uno membro, quam in alio, ne-
que reuerà esse potest, quia illa membra
verbis tantum non re ipsa distinguuntur,
quoad hanc determinationem in actu primo.
Probatur secundo neque in emanatione actionis,
seu deliberationis in actu secundo à tali
actu primo vnu posse assignari discrimen.
Quia in vtroque membro actio illa, seu de-
terminatio in actu secundo non est à solo
Deo, sed fit ab ipsa voluntate, est enim
actio vitalis, ergo quoad hanc partem,
etiam cum voluntas necessitatibus à Deo, de-
terminatio non fit à solo impulsu Dei totali-
ter, si per hoc excludatur coefficientia ipsius
voluntatis. Quod si hac non excludatur non
est differentia inter primum, & secundum
membrum quoad hanc partem. Deinde in
tali coefficientia non est maior deliberatio,
vel electio in uno membro, quam in alio,
quia utraque coefficientia est à voluntaria,
& spontanea, & utraque ex vi præcedentis
determinationis in actu primo trahentis vo-
luntatem ad cooperandum secum determina-
tionem in actu secundo si ita meretur appellari,
& in vtroque etiam casu illa deter-
minatio est cum quadam necessitate, cui
voluntas non potest resistere, quia non est
magis absoluta in uno casu, quam in alio,
quia in vtroque est ex suppositione motio-

A nis, & in vtroque est à quæ ineuitabilis per
resistentiam voluntatis, quia in posteriori
membro tam ineuitabilis dicitur esse consecu-
tio actionis vt implicet contradictionem non
sequi. Quæ ergo maior ineuitabilitas in prio-
ri membro, quam in secundo.

Quod si de determinatione in actu secundo
fit sermo, nulla est ratio ob quam in poste-
riori membro dicatur esse cum deliberatio-
ne, & electione voluntatis, magis quam
in priori, quia non fit cum maiori iudicio,
nec cum maiori potestate non operandi seu
volendi, quia in sensu composito in neutro
casu dicitur esse potestas, in sensu autem
diuiso in vtroque eadem potestas volunta-
tis sub tali prædeterminatione manet. Er-
go nulla maior electio, seu deliberatio in
altero membro, quam in alio intercedit.
Sicut ergo verisimile dicitur in priori casu
actionem voluntatis non fieri ex delibera-
tione, vel electione sua, quia non agit ut
indifferens, sed vt determinata, nec electio
habet locum vbi altera pars ineuitabilis
est, ita prorsus dicendum est in posteriori
membro. Atque ita si ex aliqua deter-
minatione voluntatis in actu primo sequitur
actio ita necessaria, vt non sit verè libera,
similis profecto sequitur ex hoc auxilio præ-
determinante.

Non est ergo euidentis hæc responsio, nec
procedit ex probabilius, quæ possint ad sol-
lendum argumentum adaptari. Nam discur-
sus factus videtur demonstratiuè ostendere,

^{11.}
Responsio el-
lata non pro-
cedit ex pro-
babilius.

quod nec inter prædeterminationem in actu
primo, nec inter actiones emanantes ab
vtrōque actu primo inuenitur indifferentia.
Imò hinc directè roboratur argumentum,
quia ideo aliquando necessitatibus voluntas per
similem præiuam motionem, quia iam non
operatur ut indifferens, sed prædeterminata
ad vnum, & quia illud compositum ex vo-
luntate, & præiuia motione, quod est proximi-
um, & adequatum principium talis actionis
naturaliter agit, & non liberè, & ab illo
habet actio, quod necessaria, vel libera sit, &
ob eandem rationem voluntas sic agens præde-
terminata in actu primo non potest propriè
dici determinare se neque ignis cum calefacit,
quia verbum determinandi se, dicit habitu-
dinem ad causam in actu primo indifferen-
tem. Denique non video quo colore dicatur
hanc difficultatem à quæ vrgere in omni sen-
tentia, cum nos nullo modo admittamus vo-
luntatem cum liberè operatur operari præde-
terminata physicè ac simpliciter, falsumque
esse censemus, quod supponitur ibi, volun-
tatem indigere prædeterminatione in actu
primo à se, vel ab alio vt liberè operetur.
nam si est determinatio in actu primo, illa
semper est ab alio, & repugnat libertati, & sine
illa, potest voluntas cum concursu vel auxilio
E Dei concomitante se determinare, etiamsi
prius natura sit omnino indifferens vt in libro
tertio cap... ostendimus. Si vero sit determi-
natio in actu secundo, illa non est aliud, quam
ipsa actio volendi, quia voluntas non potest
velle quin determinetur, sed illa determina-
tio non est prædeterminatio, nec suppositio
antecedens, sed est ipsa formalis determina-
tio, quæ liberè fit à voluntate, & ideo est
suppositio consequens includens vnum libertatis,
& illa suppositio inducens necessitatem
secundum quid, est longè dissimilis ab illa,
qua esse potest à diuina motione prædetermi-
nante.

Atque ex his tandem refelluntur facile qui
putant saluari libertatem nostram nō obstante Refelluntur
^{12.}
nota

qui p̄tēt saluari libertatē nostram per hoc quidē tota impressio prouenit à voluntate Dei libera, quae in se indifferens est, & intime adēt voluntati nostræ, & mouendo illam perficit illam suæque libertatis, ac indifferentiæ participem facit. Ita loquuntur interdum aliqui ex dictis auctōribus, & certè Ledesma qui saluare nititur libertatem quoad specificationem, & potestatem agendi in eo, qui carret hoc auxilio per solam intimam assistentiam voluntatis, & potentia diuinæ in nostra voluntate, ut capite... retuli facile etiam in præsenti dicet indifferientiam voluntatis diuinæ intime mouentis, & gubernantis voluntatem nostram sufficere ut consensus noster liber sit, etiam si ex duplice necessitate nobis immissa procedat, nimis ex necessaria receptione auxilij prædeterminantis, & ex necessaria dimanatione ab auxilio, & voluntate illo affecta. Atque in terminis quidam ex his Patribus refert hanc euasione ex alio Thomista quem non nominat. Ait enim illum prius asseruisse non obstante prædeterminatione voluntatem hominis retinere indifferientiam, postea vero id explicando, & tacitè retractando dixisse prædeterminationem procedere ex indifferientia, quæ splendet in voluntate diuinæ, & ideo licet præmotio sit determinata ad unum dici indifferenter, & indifferenter relinquere voluntatem.

13.
Præcedens re-
spondendi mo-
dus libertatem
Dei saluat non
nostram.

At profecto (vt iste auctor rectè dixit) hic respondendi modus libertatem Dei saluat non nostram. Quid enim ad nostram libertatem referret, quod in diuinæ splendeat indifferientia, nisi nobis participationem illius indifferientia communicasset. Certè illo modo etiam actio ignis, & lapidis descendensis esset libera igni, & lapidi, quia etiam in illa splendet indifferientia diuinæ voluntatis, quæ posset illam impeditre, & concursum ad illam suspendere. Indifferientia ergo Dei facit ut actio sit ipsi libera non causæ secundæ, nisi ipsa indifferens sit, & in illa indifferientia conseruetur, & permaneat in eo instanti prius natura, quam operetur, ita ut actio, ut est ab illa proximè completa ad operandum respiciat illam, ut indifferenter, & inde illi libera denominetur. Confirmatur primo, quia alias etiam ipsa infusio efficacis auxilij, imo, & sufficientis, ac præuenientis dici posset libera voluntati, quia procedit ab indifferientia diuinæ voluntatis, quæ in illa resplendet, & omnino gratis, & liberè talem motionem præbet. Consequens autem absurdum est, & contra omnium doctrinam ut constat, ergo indifferientia diuinæ voluntatis non sufficit ut actio voluntatis humana libera sit.

Præterea argumentum sumptum ex libertate quoad specificationem efficaciter rhetorquetur ex dictis capite.... Nam potentia Dei quantumvis sit intima nobis, nisi intelligatur esse parata per voluntatem Dei ad nos iuuandum non reddit nos potentes. Vnde si absolute, & sine respectu ad usum nostræ libertatis decreuit non dare alicui auxilium necessarium ad aliquem actum simpliciter fit illi impossibilis talis actus, ergo similiter in præsenti à contrario si Deus non obstante sua indifferientia decreuit dare tale auxilium prædeterminans, & non suspendere illud, licet posset simpliciter, fit nobis impossibilis suspensio talis actus, & consequenter fit ipse actus simpliciter necessarius quoad exercitium respectu hominis etiam si liber respectu Dei. Ac tandem inde sumitur opti-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A tum argumentum, quia supposita necessitate prædeterminantis auxilij, impossibilis pura, & libera omissionis actus, quia si actus non fit, præcedit carentia, vel ablatio prædeterminationis, quæ & necessaria nobis est, cum auxilium non pendeat ex libertate nostra, & illa supposita non liberè, sed necessariò sequitur carentia actus. Ergo eadem proportione è conuerso supposita immissione talis auxilij ex sola voluntate Dei in se quidem indifferente ex se tamen se determinante absoluto decreto ad infundendum illud auxilium non relinquitur homini indifferenta in agendo cum tali auxilio recepto, est enim eadem ratio. Manet ergo solidum fundamentum assertionis, propter quod illam omnino veram, & fidei principijs consentaneam censemus.

Nec obstant in principio obiecta. Ad pri-

15.
Respondeatur
ad primum
argumentum.

mum enim respondeatur necessitatem sensus compositi quando in suppositione non inclu-

ad secundum
respondeatur.

ditur aliquo modo usus libertatis, vel habi-

16.
Respondeatur
ad exempla.

tudo ad illum esse necessitatem simpliciter, & repugnantem libertati ut satis probatum est. Ad secundum fatemur ad omnipotenciam Dei pertinere ut possit mouere voluntatem efficaciter, & suauiter ut infallibiliter, & liberè, sed non illo modo, quia in illo inuoluitur contradic̄tio quis autem pos-

fit esse alius modus postea explicabimus pro

vt videbitur probabilius. Fatemur enim non posse nos asequi omnes modos omnipotentie Dei possibiles, nihilominus tamen scimus illum non esse possibilem in quo contradic̄tio inuoluitur. Credimus etiam Deum ita mouere per gratiam ut usum libertatis non auferat, & ideo modum illum non admittimus. Ad tertium de actionibus prædefinitis à Deo admittimus eas sèpè prædefiniri, & inde infallibiliter se- qui ut sit futurus actus prædefinitus non tam media prædeterminatione physica, sed media vocatione congrua ut infra dicemus. Et ideo suppositio illa non est omnino antecedens, nam habet quandam respectum ad cooperationem liberam voluntatis per illam intentam, & ideo non est simile.

Et per hoc respondendum est ad alia exempla, nam voluntas Christi ex vi unionis ha- bet necessario coniunctum diuinum regimen suæ voluntatis creatæ, per quod ita dirigitur ut infallibiliter semper velit, quod bonum, & melius est etiam si non prædeterminetur, ut in propria materia latius tractatum est. Similiter voluntas Pauli absque determinatione efficaciter vocata est ut etiam Augustinus, & Chrysostomus, & Anselmus infra citandi explicarunt. Idem est de confirmatis in gratia, nam licet aliqui non dubitent conce- dere illos necessitari ad non peccandum, quia hæc tantum est necessitas quoad specificatio- nem, non est tamen id admittendum, quia restringendo casum præcepti affirmatiū hic, & nunc obligantis, incideremus in necessita- tem quoad exercitium. Neutra ergo ponenda est in his confirmatis ordinariè loquendo, nam per vocaciones congruas sufficientissime possunt liberè, sed infallibiliter in bono con- firmari, ut latius in sequentibus dicturi su- mus.

Solum superest addendum unum verbum propter eos qui ut eneruent fundamentum adductum dicunt illud fuisse fundamentum erroris Pelagii, sèpiusque ab Augustino, & alijs Patribus fuisse solutum. Nos vero di- cimus si fundamentum dicitur principium

aliquid ex quo formatur ratio, & assertio colligitur, sic sèpè contingere, vt ex eodem principio Catholico Hæreticus, & Catholicus argumententur, & Hæreticus male colligat; Catholicus autem bene. Sic ergo ex libertate arbitrij argumentabatur Pelagius, & nos etiam argumentamur, sed ille ex illo principio inferebat absolute, & in vniuersum gratiam Dei non esse necessariam ad opera libera, quæ pessima consecutio est, & nullum habens fundatum quo nitatur, quia opus liberum bene potest ab alio excitari, & adiuuari, & ideo necessitas gratiæ excitantis, & adiuuantis nullam habet repugnantiam cum libertate. Nos verò ex libertate arbitrij in usu operum gratiæ colligimus non esse necessariam, nec possibilem prædeterminationem physicam, quod longè diuersum est, & consecutio illa habet maximum fundatum tum in natura liberi arbitrij, & repugnantia inter indifferentiam, & prædeterminationem, & inter liberum usum, & necessitatem antecedentem. Et ita hæc nostra consequentia habet magnum fundatum in Patribus, & in Concilijs, vt præter dicta plura in sequentibus ostendemus, illatio vero Pelagianorum ab omnibus Patribus impugnatur.

Dices etiam Pelagius ex arbitrij libertate colligere volebat non dari auxilium efficax, quod etiam nos colligimus. Respondemus in primis priorem partem non satis constare: nam Concilium Mileuitanum, Arausicanum, & Tridentinum sufficientem tradunt doctrinam contra Pelagium, & non definiunt aliquid de gratia efficaci, sed de necessitate gratiæ præuenientis, præmouentis, excitantis, & adiuuantis. Et Coelestinus Papa in Epistola prima à capite quarto usque ad duodecimum doctrinam necessariam contra Pelagianos, & Semipelagianos tradit, & in eis solum ostenditur dicta gratiæ necessitas, & in capite octavo solum dicitur ita de diuina gratia esse sentiendum, *vt nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humana singulis motibus magis illius non dubitemus valere auxilium.* Et in capite duodecimo concludit Deum esse auctorem bonorum omnium operum, quia illa sua gratia præuenit, & illorum initium in nobis operatur, *agiique ut quod ipse vult nos velimus, & agamus.* In quibus omnibus nihil de efficaci gratia sub proprijs terminis tradit, quod plane fecisset si Pelagius eam suo arguento impugnasset. Sed esto pars illa vera sit, & in hoc etiam errauit Pelagius. Falsa profectò est altera pars, quia nos ex illo principio non impugnamus absolute gratiam efficacem, sed gratiam ex se prædeterminantem physicè, ac subinde refellimus talem modum gratiæ efficacis de quo nec fuit controuerſia cum Pelagio, nec Augustinus vñquam loquutus est, vt insīa ostendemus.

A

C A P V T XXII.

Vtrum concursus Dei simultaneus ex se prædeterminet voluntatem ad consensum.

Dvos modos prædeterminandi physicè voluntatem supra distinximus, unus est prædeterminando prius natura in actu primo voluntatem per aliquam entitatem ab ipsa, physicè voluntatem, & ab actu secundo illius distinctam, vt ipsa tamen sic prædeterminata actum eliciat. Alter est

immediatè prædeterminando ipsam ad ipsum actum secundum sine entitate prævia, sed immediatè per diuinam voluntatem, ita efficiendo in voluntate, & cum illa actum ipsius, vt in ipsam efficientia humana voluntas à diuina prædeterminetur. Priorem modum impugnauimus in præcedentibus capitulo, in hoc, & sequentibus posteriore expedemus, & prius de necessitate; postea de possibilitate huius prædeterminationis dicemus. Duobus autem modis intelligi potest prædeterminatione hæc per influxum immediatum in ipsum actum secundum, scilicet, quod ipse concursus Dei ex se, & quasi absolute spectatus habeat hanc vim prædeterminandi voluntatem, vel saltem, vt illam habeat per respectum ad voluntatem diuinam à qua procedit. Et licet auctores ponentes prædeterminationem in ipso actu indistinctè loquantur, nos vt vis rationum magis appareat, de priori modo dicemus in hoc capite, & de altero in sequenti.

Quod ergo hæc prædeterminatione fiat per ipsam actionem consensus voluntatis, vt est à Deo sentit in primis Fr. Cumel in ultima huius puncti examinatione, quam in libro primo opusculorum reliquit copiosam in disp. 4. sect. 3. concl. 4. ubi sic inquit. *Ita affirmatur à nobis efficacia diuini auxilij esse ex Deo non ex nostra cooperatione, vt non dicamus Deum prædeterminare nos ad extra se solo aliqua actione prius in nobis posita, seu aliqua actione prædeterminante prius in nobis recepta, in qua mere passiū se habeat omnino liberum arbitrium, & infra addit rationem, quia alias voluntas non se liberè determinaret.* *Vnde (inquit) eadem determinatio conversionis est à Deo, & ab homine, sed à Deo prius ordine natura, qua est prior in causando, & mouendo liberum arbitrium hominis, &c.* Et ibidem negat esse ibi duas actiones, sed unam tantum Dei, & hominis, quia prius natura est à Deo. Et in concl. 5. expressius dicit, *eandē esse actionem, qua voluntas se determinat ad conversionem, & convergitur, & eadem actione determinativa, & determinante, qua à libero arbitrio elicetur cum gratia Dei Deus determinat idem arbitrium.* Et quod mirabilius est statim subdit, neque hac actio qua voluntas actualiter, & formaliter determinatur, & se determinat est respectu eius voluntatis effectus posterior natura, quam sit effectus Dei, sed simul est effectus voluntatis humana, & ipsius Dei. Idem repetit disp. 5. dum refert 5. sentent. dicens, *non esse putandum Deum ita se gerere, vt nobis nihil agentibus ipse producat suam actionem in nos, qua efficienter nos determinet, & iam prius voluntate determinata ipsa procedat ad opus, quia hoc manifestam dicit implicacionem cum libertate, & in discursu huius sententis, quæ prolixissima est hoc sèpè inculcat.*

Quia verò de nobis conqueritur, quod eius senten-

Sententiam nostro modo, & non sicut ab ea traditur, & explicatur referimus (quod sanè à nostra saltem intentione alienum est) non audeamus hanc sententiam illi tribuere. Nam profectò eisdem locis multa docet, quæ aperte videntur contraria his, quæ mox recitauimus. Dicit enim sèpè auxilium efficax dari voluntati tanquam principium agendi consensum supernaturalem, & ad constitendum, vel complendum illam in actu primo, ut det illi virtutem agendi in illo ordine. Ita habet in disp. 4. sect. 2. concl. 3. & concl. 5. §. Sed pro intelligentia, & disp. 5. sect. 1. concl. 3. per totam, maximè verò in repetitione eiusdem 3. concl. §. Quocirca, & §. Quod vero ex professo impugnat dicentes hoc auxilium in re non esse nisi ipsammet actionem, & operationem voluntatis, quia licet actio voluntatis sit una, & indissibilis à Deo, & ab ipsa; dicit tamen habitudinem ad illud auxilium Dei, à quo procedit tanquam à suo principio; ergo necesse est ut si dicat auxilium efficax prius infundi à Deo solo sine concursu actiuo voluntatis, cuius oppositum dicit in prioribus locis: verum est in illis non loqui sub nomine auxiliij efficacis, sed sub nomine determinationis.

Vnde videtur sentire, quod licet auxilium efficax præinfundatur à solo Deo, illud non est determinatio formalis voluntatis, sed solum motio fortis, & suavis, quæ in eodem temporis instanti cum voluntate efficit liberum consensum, quem dicit esse determinationem formalem, & ideo negat in prioribus locis voluntatem determinari à solo Deo, sed simul à se ipsa, & ita videtur exponere seipsum infra sub tit. Alijs argumentis, §. Et confirmatur. Sed hoc modo non explicatur punctum difficultatis, sed obvoluitur non distinguendo determinationem in actu secundo à determinatione in actu primo. Nos enim non tribuimus huic auctori, vel alijs omnibus, quod dicant actu ipsum secundum fieri à solo Deo, & quod per illum determinet formaliter voluntatem, sed referimus, quod verè asserunt Deum solum infundere voluntati auxilium per modum actus primi, ita efficax, ut ex se habeat non posse separari ab actu secundo, & consequenter negare non posse, quin iste actus primus inhærens voluntati formaliter illam afficiat, & determinet in actu primo ad talem actu secundum, & exercitium eius. Quod tandem ferè eisdem verbis fatetur idem auctor in locis proximè citatis §. Moreor etiam, dicens. Ad hoc, quod voluntas exerceat opera supernaturaia necesse est, quod prius voluntas realiter determinetur, quam operetur, Et iterum, ut voluntas operetur necesse est, ut realiter determinetur ad illam operationem per aliquid reale positivum quidquid illud sit, quod iterum repetit, soli Deo vt auctori gratia tribuens determinationem. Nihil ergo mirum est si huic auctori vnam, & alteram opinionem tribuamus, cum in eo utramque legamus.

Eodem ferè modo tribuo sententiam hanc P. Cabreræ, quamvis tam multipliciter de hac prædeterminatione loquatur, ut vix possim de illius sententia definitum ferre iudicium. Sæpè enim defendit prædeterminationem hanc fieri per aliquid distinctum ab actu secundo, & prius natura illo. vnde videtur ponere prædeterminationem in actu primo supra refutatam, & tamen disp. 2. §. 11. n. 474. dicit, quod determinatio Dei relinquit voluntatem determinatam in actu secundo, & indifferentem in actu primo, & quod voluntas præmotæ est adhuc indifferentis in actu primo, licet sit determinata in actu secundo. Quod videtur repugnantiam inuoluere, si non intelligat præde-

A terminationem fieri per ipsum actum secundum, licet sub eo maneat voluntas cum suo actu primo, quod ad tuendam libertatem actus non sufficit, ut suprà ostendi. Deinde §. 10. n. 413. dicit motionem prædeterminantem non distingui ab actione voluntatis nisi formaliter, nec Deum concurrere immediate ad illum, nisi per præiuam motionem. Item videtur hanc sententiam supponere in disp. 6. dubio 8. quando dicit n. 50. quod Deus confert auxilium concomitans, non ut prodeamus in actum, sed ut adiuuet ad elicendum actum in quem iam prodire cœperamus. Nam his verbis insinuat prius nos incipere prodire in actum propter auxilium efficax, quod prius natura Deus præbet, quam nos actum eliciamus, ergo sentit per illudmet auxilium incipere nos in actum prodire, quod intelligi non potest nisi auxilium sit sèpè actus sub aliqua prævia ratione consideratus, vnde in eadem disp. 6. dubio ... n. 1. dicit auxilium Dei simultaneum vocari coadiuans, quia ipsam operationem incæptam per auxilium prædeterminans coadiuuat, & consummat, concomitans verò, quia concomitantur operationem ut incæptam per auxilium præveniens: Nisi forte impropriè loquatur, & intelligat auxilium prædeterminans inchoare operationem non formaliter, sed virtualiter, quia compleat, & determinat potentiam ad illam eliciendam. Nam propriè vtendo terminis contradictionem inuoluit dicere nos incipere prodire in actum secundum priusquam Deus suo auxilio concomitante, & adiuuante nobiscum operationem inchoet. Nec etiam video quid sit prodire in actum nisi elicere illum, vnde incipere prodire in actum erit incipere elicere illum. at verò elicere, & incipere elicere idem sunt, quia actio elicendi momentanea est, & ita simul incipit, & tota fit. Est ergo mihi intellectu difficilis illius auctoris mens, & sententia, quæ omnia non parum ipsiusmet doctrinæ obscuritatem, & perplexitatem indicant.

Constantius videtur illam sententiam defendere Ledesma, nam toto art. 8. ex professo Ledesma. probat prædeterminationem non fieri à Deo in nobis sine cooperatione, & efficientia voluntatis nostræ liberè concurrentis ut explicat in prima probatione tertiae conclusionis. Et in secunda addit non esse necessarium ut hæc prædetermination fiat per aliquem actu distinctum ab eo quo prosequitur obiectum, sed per eundem secundum rem ratione formaliter distinctum vt in art. 7. latè dixerat: & quod magis est dicit in illa doctrina conuenire discipulos D. Thomæ, & ipsum D. Thomam, & Caetanum pro illa citat, in dicto art. 7. & ideo in art. 10. ad 7. dicit. quando est auxilium physicæ prædeterminans iam esse actum in suo principio. Alludens ad modum loquendi M. Cabreræ pro vt verba in proprietate sonant. Et ideo ait Ledesma hoc auxilium non requiri, vt principium operationis, neque ex parte potentiae, sed ex parte operationis, vt art. etiam 11. latè prosequitur. Et nihilominus dicit in dicta solut. ad 7. auxilium prædeterminans voluntatem esse necessarium tanquam antecedens ordine naturæ ipsam operationem, & vt voluntas exeat in actu. Quæ duo difficile conciliantur, nisi in ipsa operatione distinguatur inchoatio, & consummatio, seu initium operationis, & ipsa operatio absolute sumpta, quod videtur efficaciter impugnari ratione supra facta, & alijs, quæ in libro tertio fecimus tractando de concurso prævio.

*Singularis quadam sententia
refertur.*

7.
Defensor huius prædeterminationis tria distinguunt in Dei operatione circa actus voluntatis nostræ.

Denique omittere non possum, quin hæc referam notandam sententiam alterius defensoris huius prædeterminationis. Qui prius tria distinguuit in Dei operatione circa actus voluntatis nostræ. Primum vocat simplicem immutationem, qua voluntas constituitur in ultimo complemento per modum actus primi. Secundum est productio actionis voluntatis cum ipsa voluntate. Tertium est productio effectus. Primum ante omnia requirit ad auxilium efficax, & dicit fieri à solo Deo prius natura, quam voluntas operetur, nam in alijs duobus, vt ait non prius natura operatur Deus, quam voluntas non obstante subordinatione, quia hæc subsistere potest sine prioritate naturæ. In quo aperte tradit modum prædeterminationis in superioribus capitibus tractatum, satisque consequenter iuxta illum loquitur. Statim verò addit obscurissimam distinctionem, in qua videtur hanc posteriorem sententiam profiteri, & difficillimè explicare. Post prærium enim auxilium efficax, seu post illam, quam vocat simplicem immutationem distinguuit in consensu voluntatis duplicem actionem, vnam quæ identificatur cum consensu in ratione consensus, aliam, quæ natura præuenit consensum, quam vocat initiatuam in qua agitur voluntas, quam etiam dicit, esse auxilium efficax prærium. Et hanc posteriorem actionem dicit etiam non esse liberam in illo priori, quamvis antecedente nostra libera determinatione, actio quæ non erat in illo priori libera consti-tuatur libera in ratione consensus nostri in alio posteriori naturæ.

Refellitur dicta sententia.

8.
Duo notanda. Primum.

In qua sententia antequam ulterius progressum duo notanda sunt, & cauenda. Primum est; quia ille auctor simul videtur ponere duo auxilia prævia physicè prædeterminationis voluntatem, vnum per simplicem immutationem Dei ante actionem voluntatis, aliud per actionem quamdam initiatuam consensus. Hoc autem nullo modo admittendum est, nam licet daremus aliquam prædeterminationem physicam, superuacaneum esset duplēcē fingere. Tum quia in eodem genere physico vnum tantum auxilium efficax ad singulos actus cum aliquo fundamento requiri potest: tum etiam, quia hæc præterminatio dicatur supponere auxilium sufficiens quocumque modo talis prædeterminationis cogitetur sufficiens auxilio præuenire, infallibiliter inducet consensum, aliás non esset vera determinatio, ergo esto sit necessaria, vna sufficit. Declaratur denique ex re ipsa, quia si fingamus antecedere auxilium præterminans physicè voluntatem in actu primo, & distinctum in re ipsa ab actu secundo, & ab omni actione humanæ voluntatis, per illud intelligitur voluntas perfectè completa in actu primo, & proximè expedita ad actu secundum, ergo iam non indiget alio auxilio prævio, sed tantum simultaneo concursu, ergo qui ponunt auxilium præterminans in actu primo superflue fingunt aliud auxilium præterminans in ipso actu secundo, seu actione eius; item quia illa actio per habitudinem ad tale principium iam determinatum in actu primo prodit cum sufficiens determinatione,

A imo si verum fatendum sit supposita tali prædeterminatione proderet sine indifferentia, & sine libertate, ergo non solum non indiget noua prædeterminatione, sed etiam est in capax illius. Sicut supra libro tertio cap..... de agentibus naturalibus dicebamus non indigere prætio concursu propter prædeterminationem, quia cum de se sint determinata ad vnum, & non habeant indifferentiam, non sunt capacia nouæ determinationis.

Secundum est in illa sententia notandum, quod in supernaturali consensu duplēcē ponit actionem voluntatis, siue re, siue formulariter, siue ratione distincta. Vnam vocat initiatuam, & priorem, quā sit ratio consensus, quia natura præuenit illum: aliam, quā sit consummatuam consensus, & primam dicit esse auxilium prærium efficax, non verò secundam: itemque priorem, vt sic, non esse liberam, constitui autem liberam, in ratione consensus in altero posteriori naturæ. Hæc verò distinctio, & quæ circa illam dicuntur reiencia omnino sunt. Nam si per illam duplēcē actionem, ille auctor intelligat propriam actionem prædicamentalem, & terminum eius, qui est consensus, vel actus vitalis, prout est in re qualitas, quæ ab aliquibus vocatur grammaticalis actio. Sic nec dicere debuit, nec potuit priorem actionem initiatuam, esse in illo priori non liberam, quia hoc multum repugnat libertati arbitrij: nam vsus libertatis maximè pendet ab illo puncto, in quo voluntas incipit suam actionem elicere. Item, quia repugnat actionem prius natura non liberè elicita posteriori natura constitui liberam in eodem instanti, tum quia non possunt duo prædicta contradictria de eodem verificari in eodem instanti temporis: tum etiam, quia actio illa semper retinet eamdem habitudinem ad suam potentiam, à qua habet, quod libera, vel necessaria sit: tum denique, quia non potest actio illa denominari libera à consensu, qui est terminus eius, quia potius consensus in tantum est liber, in quantum sit per actionem liberam, quia libertas exercetur in ipsa actuali efficientia per quam sit terminus. Si autem in consensu ipso præter terminum, & qualitatem distinguatur duplex actio, quarum vna sit non libera, & altera libera, & falsum fundamentum supponit, & multum derogat voluntati, vt facilè ex dicendis patebit.

Punctum difficultatis distincte explicatur.

Igitur ne in aliorum placitis referendis prolixiores simus (solum enim illa proponimus ut modus doctrina consideretur) illis præmissis, vt punctum difficultatis explicetur, & intelligatur difficultatis ratio, suppono in primis in ipso actu secundo, seu consensu libero voluntatis tantum illa duo inesse, & distingui posse, quæ paulo antea distinxii, scilicet fieri, & factum esse, seu actionem, & terminum, seu qualitatem, & dependentiā eius: hæc enim omnia aequivalentia sunt. Et quidem illa duo in re ipsa aliquo modo distingui ex philosophia suppono, & nunc non controvèrtitur, nec ad præsentes controvèrsias Theologicas multum refert, siue quis opinetur, illa duo in his actibus ratione tantum distingui, siue ex natura rei; nam licet hoc posteriori verius sit, tamen etiam permisso illo primo, doctrina de auxilio efficaci non variatur. Dixi autem tan-

Aliud notandum, quod in supernaturali consensu duplēcē ponit actionem voluntaris, vnam initiatuam; aliam consummatuam.

Supponuntur quædam vi punctum difficultatis distincte explicatur.

tum

In libero consensu voluntatis tantum illa duo, inueniri in libero consensu, quia ad rem explicandam maximè refert, quod in consensu ipso neque plures qualitates, neque duo reperiuntur, plures actiones, neque aliquod aliud genus entitatis, vel modi realis illius actus, in eo inesse fingatur. Hoc postremum per se notum videtur, quia discurrendo per prædicamenta facile potest talis cogitatio refutari, & in re nullum habet fundamentum. Primum etiam est satis notum, & ab omnibus traditum, quia unus consensus si in prædicamento qualitatis est, ut supponitur, non est nisi una simplex qualitas, sicut est una simplex tendentia formalis in unum tantum obiectum. Neque in libero consensu ordinis naturalis aliud inuenitur, nec in supernaturali est aliqua ratio multiplicandi illas qualitates, immo hoc supernaturalia concipere, & explicare debemus ad instar naturalium seruata indifferencia in dignitate, seu excellentia actus, quae in una simplici qualitate cerni debet. Vnde argumentari possumus, quia essent duas qualitates, vel utraque est ordinis naturalis, & sic ex utraque simul non fiet unus actus supernaturalis; vel una est naturalis, & altera supernaturalis, & sic tota supernaturalitas est in una, & altera frustra fingitur: vel utraque est supernaturalis, & ita quilibet per se spectata est in suo genere perfecta, & sufficiens ad effectum formalem consentiendi, & tendendi completere in tale obiectum: ergo una sufficit, & alia frustra fingeretur. Quis enim unquam cogitauit voluntatem, verbi gratia, credendi inuoluere duas qualitates, & idem est de similibus actibus simplicibus? Ita enim consideramus consensum in unum simplex obiectum: nam si inuoluat plura obiecta, poterunt esse plures actus, ut est probabile de intentione finis, vel electione medietam si eodem tempore fiant, & de amore Dei, detestatione peccati, & similibus, & tunc erunt etiam plures consensus, unumquemque autem per se considerando in illo tantum potest esse una qualitas, & ita nunc loquimur.

10. Vnde facile concluditur secundum membrum de actione, quod in praesenti maxime est necessarium, quia si quod gratia auxilium datur in ipso actu secundo voluntatis, illud maxime in actione ipsa considerandum est, tum quia qualitas ipsa, quae est terminus actionis, potius est effectus auxiliij, quam auxilium, tum etiam, quia tale auxilium requiritur ad iuuandum hominem ad agendum, homo autem primo, & immediate efficit ipsam actionem; ergo in illa, & ad illam debet maxime adiuuari. Hinc ergo aliqui ex modernis in hoc, & præcedenti capite allegatis, vt declarant auxilium prædeterminans in ipsomet actu secundo distinguit in illo duas actiones, quarum altera sit auxilium prædeterminans, & altera sit actio consentiendi, & illam dicunt esse priorem natura, & à solo Deo, hanc vero esse à libero arbitrio in posteriori natura.

11. Contra hoc ergo pro certo statuimus, in uno simplici consensu non esse nisi unam actionem simplicem, & indiuisibilem. Et haec nobiscum sentiunt Cumel, & Aluarez, & interdum Ledesma, nam alias varie loquuntur. At hanc partem in libro primo, & tertio tetigi, & ideo nunc illa breuiter probatur. Quia ex parte termini illa actio habet unitatem, nimur unam qualitatem tamquam intrinsecum terminum per illam actionem productum, & unum obiectum tamquam extrinsecum terminum, quem mediane ipsa qualitate respicit, & ex parte principi-

A piorum non multiplicatur; ergo est tantum una. Probatur minor, quia licet ad illum actum effectuè concurrent Deus, & voluntas, per suammet entitatem, vel etiam per habitum infusum, aut aliam supernaturalem entitatem sibi inditam per modum principij, & actus primi, nihilominus non prodeunt à singulis principijs istis singulæ actiones, sed una indiuisibilis ab omnibus; ergo etiam ex hac parte non multiplicantur. Probatur vltima propositio subsumpta, & primum de voluntate, quia voluntas nihil potest agere sine Deo, & in supernaturalibus operibus nihil potest agere sine physico influxu actuali adiuuantis gratiae: ergo nulla actio ibi intercedere potest, quae sit à sola voluntate; est ergo una indiuisibilis à Deo, & ab ipsa, & à principio gratiae. Et hac ratione cum D. Thoma dixi citatis locis unam esse indiuisibilem actionem à causa prima, & secunda, quia nihil potest agere causa secunda sine immediato influxu causæ primæ, idem enim est cum proportione in præsenti.

12. Et hinc facile probatur ex parte Dei non multiplicari actionem tendentem ad talen consensem. Primo, quia illa unica actio, cum iam sit, à Deo, sufficit, nam per illam fit totius terminus, & in illa intime consistit essentialis dependentia, vel causa secundæ à prima, vel voluntatis à gratia, & à Deo, vt auctore gratiae in actibus supernaturalibus, ac denique in illam saluat excellentia, & eminentia causæ primæ, & gratiae in suo genere, quia illa actio magis, ac principalius, essentialius est à Deo, & gratia, quam à voluntate; ergo superflue fingeretur alia actio solius Dei, vel solius gratiae. Præterquam quod multa sunt, quae repugnant: nam illa actio, quae esset à solo Deo in voluntate, non posset esse vitalis; ergo non esset actus secundus voluntatis, nec haberet pro immediato termino qualitatem illam actualem, quae est consensus voluntatis, nam illa intrinsecè est qualitas vitalis, & non nisi per actionem vitalis fit, saltē connaturaliter; quod nunc satis est, quia non sunt singenda monstra, vel miracula peregrina in ordinario modo supernaturaliter operandi voluntatis; ergo si daretur talis actio Dei, non esset auxilium immediatum in ipso actu secundum, sed in aliam qualitatem, vel alium terminum, & ita esset auxilium prædeterminans in actu primo, non in secundo, quem nunc inuestigamus. Item si aliqua ibi est actio solius Dei, erit natura prior, quam actio voluntatis, nam ad hoc ponitur ut sit causa actionis voluntatis, & faciat illam facere, quid ergo per illam fit? Non enim fieri potest immediate altera actio, quae sit à voluntate, tum quia ad actionem non est actio, tum etiam, quia terminus actionis non est ab alio principio,

E quam ipsa actio, illa autem secunda, est ab alio principio, vtique à voluntate: neque etiam ipse consensus ut est qualitas quedam, potest immediate per illam fieri, tum quia, vt ostensum est, non fit sine influxu voluntatis: tum etiam, quia alias nihil nouum voluntas ageret, sed actu à Deo iterum ageret, & quasi conseruaret. Nam illa prima actio, quae à solo Deo esse dicitur, non potest esse partialis tantum: tum quia debet in suo ordine esse perfecta, & efficax, & à sufficienti potestate procedens, tum etiam, quia alias non possit fieri etiam secundum ordinem naturæ sine confortio alterius partialis actionis, & ita non esset prævia, nec prædeterminans; ergo produceret prius totum termi-

Probatur, ex parte Dei non multiplicari actionem.

num, & sic voluntas non eluceret, sed quasi reproduceret, & conseruaret consensum suum. Vnde etiam sequeretur illam non liberè, sed ex necessitate recipere, & habere talem consensum, non est ergo in actu consensus talis actio; est ergo tantum una.

Corollaria ex precedenti doctrina.

13.
Corollarium
primum.

Ex his nonnulla infero ad veram resolutionem questionis necessaria. Primum est actionem illam, per quam liber consensus supernaturalis, & vt supernaturalis sit, ita elici à voluntate per proximum principium gratiæ, illam adiuuans cum concursu Dei tanquam primæ causæ in illo ordine, vt tota à singulis illis principijs tam in suo esse, quam in sua inchoatione vel qualicunque emanatione prodeat. Probatur, nam quod ab omnibus illis principijs simul effectuè oriatur, certissimum est à voluntate propter vitalitatem actus, & maxime propter libertatem, vt definit Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 5. & can. 4. à principio physico gratuito, seu supernaturali propter necessitatem gratiæ physicè adiuuantis, de qua supra libro tertio dictum est: à Deo vt à prima causa propter essentialiem dependentiam, & subordinationem voluntatis creatæ ad diuinam. Quod vero sit ab omnibus, & singulis quoad totum suum esse. Probatur, quia est indiuisibilis actio, & ideo non potest pars ab uno principio fieri, & pars ab alia; ergo tota à singulis. Item quia ille actus totus est supernaturalis, & gratiæ, & totus est vitalis, & liber, & totus est creatus, quæ rationes ita sunt inter se connexæ, vt postulent concursum omnium illarum causarum; nihil ergo est in illo actu, quod fiat ab uno ex illis principijs sine confortio aliorum. Vnde tandem concluditur, quidquid in illa actione sit tanquam intrinseca inchoatio eius, debere ab omnibus illis principijs, & à singulis illorum fieri, quia inchoatio actionis non est aliquid ab ipsa actione distinctum, & quia ratio facta àquæ in tali inchoatione, qualisque cogitetur, procedit.

14.
Corollarium
secundum.

Secundò hinc infertur actionem illam, qua sit consensus liber voluntatis, sub nulla ratione esse prius natura necessariam, quam liberam, neque in illa aliquid considerari posse prius non liberè factum, & postea liberè. Probatur primò, quia illa actio quatenus non libera consideratur, vel est à solo Deo, vel est etiam à voluntate. Prior consideratio est omnino falsa, tum quia ostensum est, illam actionem non prius natura fieri à Deo, quam à voluntate, tum etiam, quia alijs si solus Deus semel illam infunderet, in illa recipienda voluntas non esset libera; at ex illa receptione necessitate plusquam physica (vt sic dicam) sequeretur consensus voluntatis siue formalis, siue etiam actius, seu actio eius; ergo nullo modo talis consensus posset esse liber, vt à fortiori ostendi potest ex dictis capite.... Præterquam quod est contra rationem actus vitalis recipi prius natura, quam elicatur.

Si autem actio in illo signo est à voluntate non potest concipi vt non libera, vel certe nunquam est libera. Probatur primò, quia illa actio est omnino indiuisibilis, tam in sua entitate, quam in modo, quo fit, quia in momento elicetur; ergo & secundum rem, & secundum omnem modum concipiendi semel tantum à voluntate elicetur; ergo vel elicetur necessariò, vel liberè, & non potest secundum diuersas rationes, aut in diuersis

A naturæ instantibus illis duobus modis eliciti: Secundò istæ duæ conditiones liberi, & neceſſarij adeò sunt repugnantes, vt non possint simul inesse eidem actioni respectu ciudem potentia, vel in eodem instanti naturæ, vel in eodem temporis instanti, quia inuolunt contradictionem. Tertiò si in primo signo intelligitur illa actio, ex necessitate elicita à voluntate non habet, vnde sit magis, vel minus libera in eodem instanti temporis pro alio instanti naturæ, quia voluntas non elicit illam cum maiori iudicio rationis, nec cum maiori determinatione, aut auxilio efficiaci ex parte gratiæ in uno signo, quam in alio. Præterquam quod si in primo signo actione illa est necessaria necessitate opposita libertati, eadem necessitate sequitur duratio illius actionis pro secundo signo naturæ; ergo in illo etiam deſtruetur libertas, iuxta doctrinam datam in capite Si vero in primo signo non est tanta necessitas, sed solius infallibilitatis falsum est, in illo signo actionem non esse liberam; nam eadem necessitas in secundo signo inuenitur; est ergo impossibilis illa doctrina. Accedit tandem, quod illa signa natura in tali actione distingui non possunt præsertim respectu eiusdem voluntatis hominis, vt à fortiori patebit ex sequenti illatione.

C Tertiò infero, actionem illam non prius natura, & causalitate fieri ab uno ex illis principijs, quam ab alijs, id est, à voluntate prius, quam à gratia, vel principio supernaturali physicè adiuuante, vel è contrario, neque etiam prius à libero arbitrio vt causa secunda, quam à Deo, vt causa prima. Hanc assertiōnem docent nobiscum sapissimè citati Theologi, qui in afferenda physica prædeterminatione à nobis dissentient, licet alijs locis, vt nos impugnent, ab illa recedere videantur, vt in sequentibus videbimus. Tamen illatio est evidens vt in simili diximus in lib. 5. simultaneum concursum explicando, quia illa actio est una, & indiuisibilis; ergo intra illam (vt sic dicam) non potest inueniri realis causalitas, quia idem non est causa sui ipsius; ergo non potest sub una ratione esse prior, quam sub alia. Item illa actio essentialiter, vel intrinsecè pendet ab illis omnibus principijs, & à singulis illorum; ergo non potest esse prius natura ab uno solo, quam à ceteris.

D E Quapropter reiiciendus est ille loquendi modus. *Deum dare auxilium concomitans, non ut prodeamus in actum, sed ut adiunet ad elendum actum, in quem prodire cuperamus.* Ac si voluntas possit prodire in actum sine concursu concomitante Dei, vel possit inchoare actum prius natura, quam illum eliciat, vel quam Deus concursum inchoet, quæ sunt planè absurdæ. Nec minus falsum est, quod in alio loco idem Auctor dicit, *consensum voluntatis ut exercitum non refundi in liberum arbitrium, etiam ut elevatum per auxilium efficax.* Nam si liberum arbitrium est vera causa efficientis illum consensum, iuxta doctrinam Concilij Tridentini sess. 6. can. 4. certè facit illum vt exercitum, quomodo ergo non refunditur in illud? Deinde idem Concilium in dicto c. 7. dicit gratiam uniuicue dari secundum propriam eius dispositionem, & cooperationem. Est autem dispositio per consensum; ergo sicut dispositio refunditur non solum in gratiam, sed etiam in cooperationem, ita & consensus. Item Augustinus libro 83. quest. 68. non reprehendit illum, qui sibi tribuit, quod venerit vocatus, cum tamen hoc sit refundere consensum in liberum arbitrium. Dices verum?

15.
Corollarium
tertium.

16.
Reiiciendus lo-
quendi modus.

verum est actum illum reduci in voluntatem, vt in causam, vel concausam proximam, ultimatè vero esse reducendum in auxilium efficax. Respondeatur de hac resolutione in ultimam radicem postea dicendum esse, nam magis pertinet ad ordinem prædestinationis, & intentionis, quam executionis, & quatenus fieri potest in ordine executionis sicut in vocatione, iuxta illud Augustini dicta qu. 68. *Si quis sibi tribuat, quod venerit vocatus, non potest sibi tribuere, quod vocatus sit*, quæ vocatione est magis principium morale, quam physicum. Vnde loquendo de efficacia physica consensus, & actionis consentiendi non potest resolui in solum auxilium, sed in voluntatem cum auxilio.

Questionis resolutio.

17.
Nihil necessariò inuenitur in ipso actu consentiendi, quod sit auxilium efficax, quo voluntas physice præterminetur ad ipsummet consensum,

Ex his ergo videtur apertè concludi, nihil necessariò inueniri in ipso actu consentiendi, quod sit auxilium efficax, quo voluntas physice prædeterminetur ad ipsummet consensum. Probatur, quia talis prædeterminatione vel sit per ipsum actum secundum, vt intelligitur in termino, & in esse perfectæ qualitatis, vel vt est actio in fieri ad illam qualitatem: neutro autem modo potest esse auxilium physice prædeterminans voluntatem; ergo non est tale auxilium. Primum membrum minoris manifestum est, tum quia consensus ipse (vt dicebam) sub illa ratione non est auxilium, sed est effectus intentus, & comparatus per talia auxilia: tum etiam, quia ille actus sic spectatus supponit voluntatem iam determinatam in actu secundo per ipsummet actionem per quam efficit talem consensum; ergo non potest ipse consensus prædeterminare voluntatem. Itē, quia prædeterminatione dicitur esse necessaria voluntati ad eliciendum consensum, quia non potest vel indeterminata agere, vel non habet vires, consensus autem ipsummet totam actionem voluntatis, & per se non dat vires ad agendum aliud, nedium seipsum; hæc ergo pars euidentissima est.

Altera de actione probatur primo ad hominem ex principio ab alijs posito, quod voluntas nihil potest agere non prædeterminata, inde enim optimè infertur, quod actio prædeterminans voluntatem non potest esse elicita ab ipsa voluntate, quia alijs efficeret illam nondum prædeterminata, conditio enim necessaria ad agendum debet supponi actioni, saltem ordine naturæ, quod autem sit ab ipso principio efficiente, non supponitur ad actionem eius; ergo si prædeterminatione fieret à voluntate, non supponeretur ad actionem voluntatis; ergo non esset conditio necessaria, vt voluntas ageret; ergo ageret voluntas nondum prædeterminata, quod est cōtra hypothesisim. Quin potius, vt supra dicebam, est repugnantia in verbis, quod voluntas eliciat actionem, & quod actio illa sit prædeterminatione eius, quia in eodem signo, in quo illam elicit, flectitur ad illam potius, quam ad aliam; ergo determinatur formaliter per illam actionem, nondum prius natura determinata, & effectiù determinat se non prædeterminata ab alio. At vero ostensum est vnicam actionem illam non fieri sine influxu ipsius voluntatis; ergo per illam non prædeterminat Deus voluntatem.

Responderi solet illammet actionem non posse fieri à voluntate humana nisi influente diuina, & per illum influxum, vt est à Deo prædeterminari physice voluntatem humanam vt suum cursum adiungat, quia ille influxus Dei sine dubio est physicus, & est prior ordine naturæ, quia prima causa prius natura

A agit, quam secunda. Et hoc argumento nos maximè premunt Cabrera, & Cumel, vt saltem hanc prædeterminationem physicam negare non possumus: & vt ex illa conuincant, argumenta supra à nobis facta ad probandum, physicam prædeterminationem in actu primo tollere libertatem, non esse efficacia, quia in hac prædeterminatione in actu secundo instantur. Veruntamen ratio est longè diuersa, nam in hoc auxilio nulla est propria prædeterminatione ex parte Dei, sed condeterminatio, vt sic dicam, nisi in verbo prædeterminandi sit æquiuocatio, quam sàpè alijs declaraui.

Primo enim cum voluntas se determinat ad consensum, id non facit sine physico influxu, & coefficientia Dei sive cooperantis per

B gratiam aliquam physicæ adiuuantem, sive concursum causæ primæ in illo ordine præstantem. Ille vero concursus non est prævius, sed simultaneus, & similiter ille actualis influxus gratiæ adiuuantis simultaneus est tam tempore, quam natura, cum cooperatione ipsius liberi arbitrij, vt proximè ostensum est; ergo talis influxus, vt est à Deo non est præterminatius voluntatis, sed tantum cooperatius in quocunque signo, temporis, vel naturæ consideretur. Nam auxilium prædeterminans ex vi illius particulæ præ dicit aliquam antecessionem saltem causalitatis, & naturæ ad propriam determinationem voluntatis, & in hoc sensu tractatur quæstio. Et ideo etiam ab alijs auctoribus condistinguit concursus simultaneus à prævio, seu prædeterminante.

Secundò prædeterminans auxilium dicitur ab his auctoribus influxus in causam, & non proximè in effectum; ille autem influxus Dei imbibitus in actione, qua voluntas facit suum consensum, non est influxus in causam, sed in actionem, seu effectum causæ, quia intime imbibitur in ipsa actione; ergo ille non prædeterminat voluntatem. Instat vero Cumel, quia illa actio est in voluntate; ergo non potest ille influxus esse in effectum, quin sit etiam in causa. At hoc modo committitur æquiuocatio, & nimis materialiter consideratur voluntas; duplicum enim habet actionem, & potentia receptiæ eiusdem actionis in posteriori naturæ postquam facta est, seu iam sit. Influxus ergo in causam est ille, qui præcedit in causa prius natura, quam operetur, & in illa sit vt illam compleat, vel applicet ad agendum; at ille concursus vel influxus non ita recipitur in voluntate, sed solum tanquam in potentia passiua, quæ recipit ipsam actionem, in qua immediatè ille influxus imbibitur. Sicut influxus quem præbet ipsa voluntas, etiam recipitur in ipsa, non formaliter, vt in causa agente, sed vt in materia, seu subiecto talis actionis.

Tertiò idem declaratur, quia voluntas E prius natura considerata, quam Deus illum influxum præbeat, est omnino indifferens, & indeterminata, quia natura sua talis est, & nondum intelligitur aliquid receperisse, quo determinetur, sed ab illo statu immediate, reducitur ad actionem, qua elicit suum actum secundum quam actionem simul cum Deo efficit; ergo non operatur, & elicit actionem vt prædeterminata, & consequenter non prædeterminatur per concursum, vel influxum imbibitum in eadem actione. Probatur consequentia, quia inter illud signum naturæ, in quo præexistit indifferens, & aliud, in quo actionem iam elicit, non datur medius status, seu medium instans naturæ, in quo intelligatur prædeterminata à Deo per illum influxum; quia ostensum est inter illum influ-

influxum Dei, & influxum voluntatis, non esse ordinem naturae nec causalitatis; ergo in hoc modo agendi, & secluso praevio influxu immediato in potentia ipsa voluntatis non esse necessaria vera, & propria prædeterminatione.

21. Addo semper illa verba, *vera, & propria*, quæ etiam dici potest vniuoca prædeterminatione. Quia æquiuocando in verbo prædeterminandi potest quis illam Dei actionem vocare prædeterminationem, quia per illam actionem voluntas se determinat; Ideoque cum eadem actionem Deus faciat, potest etiam dici per illam determinare voluntatem, quamuis non sine illa liberè, & omnino simul cooperante. Vnde vtterius quia eadem actio principaliori, ac excellentiori, magisque independenti modo est à Deo, quæ à voluntate, ideo ad hoc significandum potest illa determinatio à Deo dici prædeterminatione. Sed hoc dico tantum esse verbo ludere significacionem eius mutando, per quod omnino à propria quæstione diuertimur. Nam in illo vsu verbī particula *præ* non significat ordinem causalitatis, neque indicat aliquid auxilium efficax, quo dentur voluntati vires ad operandum, nec significat determinationem, quæ in voluntate fiat, vt operari valeat, sed significatur solum excellentia, & maior perfectio influxus diuini, seu illius actionis prout est à Deo, quæ ab hominis voluntate. In quo sensu nulla est quæstio de prædeterminatione, cum tota difficultas consistat in antecessione causalitatis, quæ dicitur auxilium efficax facere, vt voluntas faciat efficienter, ac physicè, & causaliter prædeterminando voluntatem ipsam.

62. Quod facilè declaratur ostendendo rationem difficultatis longè disparem inter hoc auxilium simultaneum, & prædeterminans causaliter, quam P. Cumel, & alij enixè, & frequenter postulant. Nam in hoc simultaneo influxu Dei cū voluntate ad eius primam determinationem influxus Dei non ponitur, nisi cum dependentia eiusdem numero actionis indiuisibilis à libera cooperatione voluntatis, & ideo illa determinatio numquam est suppositio antecedens causaliter liberum voluntatis usum, sed illum potius intrinsecè includit, ideoque quantumvis ille influxus Dei propter suam excellentiam vocetur prædeterminatione, numquam per particulam *præ* significatur suppositione antecedens necessitans voluntatem ad cooperandum, sed solum dicit ita esse simile, cum cooperatione voluntatis, vt cum illa dignior, & excellentior sit, de quo nemo dubitat. Altera verò prædeterminatione causalis inducit antecedentem necessitatem, quæ in dicto auxilio simultaneo non inuenitur, & ideo dicimus ex parte illius vel esse non posse, vel saltem non esse veram, & propriam determinationem de qua loquimur. Vnde cum Ledesma, & alij suprà citati dicunt Deum esse, qui prædeterminat voluntatem, & nihilominus voluntatem in eodem signo naturæ efficere prædeterminationem sui; si loquantur de prædeterminatione æquiuocè, & in hoc posteriori sensu vel fugiunt difficultatem, vel certè solis verbis à nobis dissentient, non in re. Ille tamen sensus non potest consistere cum multis alijs doctrinis, quas de hac prædeterminatione tradunt, nec cum distinctione auxilij efficacis physicè prædeterminantis ab auxilio simultaneo. Si autem in sensu proprio, & vñitato inter nos de prædeterminatione loquuntur, repugnat profectò prædeterminationem fieri actuè à voluntate liberè cooperante, cum ad hoc illi detur à Deo, vt

A ipsa suam primam actionem, ac primum influxum inchoare valeat, quia (vt ipsi supponunt) præexistens determinata id facere non potest. Abla ergo vera prædeterminatione, quæ per actionem præuiam, & solius Dei, & distinctam in re ab actione voluntatis fiat, nulla relinquitur prædeterminatione vera ex vi solius simultanei influxus, quem Deus ex prima causa, & auctor gratiæ habet in talem actionem voluntatis.

C A P V T XXIII.

B *Vtrum concursus simultaneus vt est à voluntate Dei semper, ac necessariò habeat vim prædeterminandi physicè voluntatem.*

P Riusquam fundamento contraria sententia respondamus, oportet de alio sensu quæstionis dicere, quia possunt illius sententiæ auctores in hoc posteriori sensu suam opinionem interpretari, & discursum à nobis factum eneruare, exhibita quadam distinctione, quam de prædeterminatione in actu primo supra retulimus, & hic potest apparenter accommodari. Nam concursus, seu auxilium Dei

C duplicitate spectari potest, primo secundum se, & secundum suam præcisam entitatem, secundo vt procedit à voluntate efficaci Dei, qua vult hominem efficere talem consensum. Priori ergo modo verum est concursum illum non habere vim prædeterminandi voluntatem, quia suo modo pendet à libera, & simultanea cooperatione eius. Et hoc probant omnia, quæ in præcedenti discursu dicta sunt, & id fortasse non negabunt contraria sententiæ defensores, cum etiam de auxilio praevio interdum id doceant, vt vidimus. At vero spectatus ille concursus posteriori modo videtur habere vim determinandi, & prædeterminandi voluntatem humanam. Probatur, quia vt procedens ab illo decreto diuinæ voluntatis participat totam vim, & efficaciam illius, sed illud decretum Dei est efficacissimum ad determinandum liberè voluntatem nostram; ergo & ille influxus Dei vt ab illo decreto manans habet eandem vim. Minor probatur, quia non potest nostra voluntas resistere tali decreto voluntati diuinæ, vt est de fide certum, vnde posito illo decreto, quod Deus efficaciter vult, vt ego liberè velim, fieri non potest, quin velim, & liberè velim, ergo mea voluntas manet determinata ad talem actum ex vi diuini decreti. Vnde cum illud decretum antecedat hominis consensum, verè dicitur per illud prædeterminari, & quia illius decreti efficacia non mandatur executioni, nisi medio auxilio simultaneo, ideo tale auxilium non ex se, sed ob respectum ad tale decretum dicetur prædeterminare voluntatem, & habere quandam veluti eminentem antecessionem ad illam prædeterminandam.

E Nihilominus assero etiam hoc modo non esse necessariam prædeterminationem physicam voluntatis humanæ ad liberum consensum præstandum, postquam sufficienter præuenta, & excitata est, habetque omnia auxilia gratiæ necessaria ex parte principij proximi, ad physicè efficiendum talem actum. Ita tenent Auctores omnes moderni in capite 10. & 11. allegati, & in capite sequenti allegandi. Nunc enim non dico hunc modum prædeterminationis in predicta responsione esse impossibilem,

possibilem, vel simpliciter, vel cum vsu libertatis, id enim videbimus capite sequenti, sed solum dico non esse necessarium ad omnes & singulos actus, seu consensu supernaturales nostræ voluntatis. Ratio est, quia non est necessarium, ut concursus simultaneus quem Deus præbet ad singulos actus supernaturales, procedat ex illo decreto absoluto voluntatis Dei, quale in dicta responsione explicatur, sed tota ratio illius prædeterminationis dicitur esse tale decretum; ergo neque talis prædeterminatione necessaria est ad singulos actus. Consequentia cum minori euidentes sunt ex dictis, maior autem probatur, quia illud decretum non est necessarium, ut voluntas humana constitutatur in actu primo completo, & ita perfecto, & sufficiente ad præstandum consensum, vel eliciendum quemcunque actum supernaturale, ut solum indigeat concursu actuali, & simultaneo: tum quia sublatu è medio auxilio prævio (ut supponimus) nihil aliud singi potest necessarium, tum etiam, quia sèpè ostensum est illud esse de ratione auxilij sufficientis, quod proximè antecedit effectuonem liberæ actionis. Nam esse potest in his, qui non consentiunt, & tamen illis non datur ex vi illius decreti, ut per se notum est; ergo ad habendum omnem auxilium necessarium proximè ante concursum simultaneum, non est necessarium illud decretum. Neque etiam est necessarium ad ipsum concursum præstandum. Ergo nulla superest ratio, ob quam illud decretum simpliciter necessarium sit. Hanc consequentiam nunc ut claram suppono, quia ad producendos effectus per causas secundas, per se loquendo, & quantum est ex parte ipsorum effectuum, vel ex indigentia causarum secundarum solum illud decretum, & ea tantum efficacia ex parte diuinæ voluntatis necessaria est, quæ ad præstandum generalem concursum effectui accommodatū sufficiens fuerit, quid sit, an ex parte Dei intercedere possint alia decreta prædefinitiva, de quibus sèpè tacetum est, & infra capite dicturi sumus. Nunc ergo solum superest probanda minor propositio, ad quam tota huius puncti difficultas reuocatur.

3.
Ad concursum simultaneum præstandum, non est absolutum Dei decretum necessarium.

Quod ergo ad concursum simultaneum præstandum, non sit absolutum Dei decretum necessarium. Probatur primò ex obiecto illius decreti, nam per illud proximè solum vult Deus concurrere cum voluntate, sed in ipso nomine, & ratione concursus includitur, vt non solus Deus faciat talē effectum, sed cum alio simul coefficiente; ergo ex vi talis obiecti non est absolutum necessarium, & efficax decretum de tali effectu futuro, sed solum de concursu cum alio, in quo includitur conditio, sialius coefficerit. Dices imo eo ipso, quod Deus vult concurrere, vult etiam hominem cooperari, nam concursus est plurium cursus, & ideo si Deus absolutè vult concursum cum voluntate, vult etiam ipsam voluntatem operari, & ita vult etiam absolutè consensum eius. Sicut si Deus vult absolutè unum correlatiuum esse in rerum natura, eo ipso vult etiam aliud: vt si voluit Abraham habere filium, voluit etiam illum esse Patrem, concursus autem includit alium concurrentem quasi correlatiuum; ergo absolute voluntas vnius includit similem voluntatem alterius. Respondeo duobus modis posse aliquem concurrere cum alio, uno modo absolute volendo utriusque concursum, alio modo volendo tantum suum concursum ex suppositione alterius, vel sub conditione, si alter velit concurrere, utrumque enim mo-

A dò experimento humano cognoscimus, & certè posterior modus est frequentior inter homines. Seruata ergo proportione dicimus, esto possit Deus priori modo velle actionem voluntatis humanæ, & ita simul absolute velle, & suam, & voluntatis humanæ efficientiam actualem (de quo dicemus capite sequenti) nichilominus illum modum volendi non esse necessarium ad concursum Dei, sed satis superque esse secundum, quia Deus potest velle præstare suum influxum, non simpliciter, & absolute, sed quantum est ex se, & subintellecta conditione, si per humanam voluntatem non steterit. Quid enim repugnat Deum ita velle? Si autem non repugnet ponamus id voluisse, certè illud sufficiet ad concurrendum actu, si per hominem non steterit, quia Dei voluntas semper permanet, & de se est efficax, ideoque licet conditionata sit dum completur conditio transit in absolutam, & habet effectum; illa ergo sufficit ad concursum ad extra præstandum; ergo aliud decretum magis absolute non est simpliciter necessarium.

Secundò probatur eadem propositio inductione, seu argumento sumpto ex concursu ordinis naturalis. Nam ut Deus hunc concursum præbeat humanæ voluntati ad actus naturalis ordinis non est necesse ut talis concursus procedat ex absoluto, & efficaci decreto, quo Deus velit hominem hoc, vel illud velle; ergo neque ad præbendum simultaneum in ordine gratiæ est necessarium illud decretum. Consequentia probata est in lib. 3. quia licet concursus generalis gratiæ sit nobilioris generis in ordine entis, tamen in modo quo datur, vel offertur causæ secundæ, eandem proportionem seruat, quia nulla ratio diuersitatis intercedit. Quia ante hunc concursum gratiæ supponitur data voluntati omnis gratia necessaria, in actu primo completere ad volendum, & ita ei offertur concursus, ut in manu eius relinquatur ex parte sua concurrere, vel non concurrere, & sic etiam impediare, ne Dei concursus ad extra exeat; ergo seruat proportionem quoad modum concursus ordinis naturalis.

Iam ergo probatur antecedens inductione in actibus peccatorum: Deus enim non præbet suum concursum ad illos, præmolendo illos absolute decreto, quo velit hominem habere talē actum, præsertim prius ratione, quam præuiderit voluntatem hominis fuisse ad talem actum determinandam; id enim, & diuinæ sapientiæ, ac bonitati repugnat, & sanctis Patribus dicentibus, Deum non prædestinare actus malos, & videre, licet maximè in Prospero ad Gallos cap. 1. & ad Vincentium cap. 6. 10. & 11. Quid est enim prædestinare generaliter sumptum, prout ad singulos actus applicatur, nisi ex se absoluto, & efficaci decreto destinare, aut velle ut aliquid fiat. Non habet ergo Deus hoc decretum circa actus

E malos, etiam ut sunt effectus quidam, & reales volitiones; quia ut ibi dixit Prosper, Deus non inserit homini, aut damoni huiusmodi affectum, aut voluntatem. Propter quod dixit etiam Augustinus in Enchirid. cap. 31. Scriptum non esse, non est voluntas nisi à Deo, quia verum non est, licet omnis potestas sit à Deo. Et propterea etiam sub disjunctione in eodem libro cap. 95. dixit. Nihil fieri, nisi quod Deus velit, aut volendo, aut finendo, ut fiat, & alia multa loco allegato adduximus. Et in Prolegomeno secundo, & in sequentibus agendo de prædefinitionibus, aliquid addemus. Præbet ergo Deus concursum ad reales actus peccatorum, sine illo prævio decreto suæ voluntatis, quo ex se absolute velit talem hominem consensum præstare, sed solum per voluntatem

4.
Probatur argumento sumpto ex concursu ordinis naturalis.

5.

tatem concurrendi, homine ipso cooperante, A in quo tacita includitur conditio; ergo signum est, per se, & ex generali ratione concursus nihil aliud esse necessarium, ac subinde neque in actibus bonis vel supernaturalibus illam necessitatem inueniri.

Et declaratur potest, quia ut Deus faciat non oportet ut velit vel voluerit, quod alius facturus, sed satis est ut velit, quod ipse facturus est. Nam ut Augustinus etiam dixit. Estantum praedestinat, que est ipse facturus libro de prædestinatione Sanctorum capite 10. Ergo ut concurrat, satis est ut velit suum influxum, etiamsi non velit influxum voluntatis humanae, sed illam dari sinat, ut citato loco dicit idem Augustinus, vel permittat, ut in alijs locis habet. Neque obstat, quod in re hi duo influxus non distinguantur, quia nihilominus potest Deus mente discernere illam actionem, ut est à se, & ut est à voluntate creata, & ita illam velle quantum est ex se sub priori respectu, non tamen sub posteriori, sed tantum sinendo, aut permitendo, vel etiam oprando, iuxta capacitatem materiae, ut à voluntate humana fiat.

^{6.}
Probatur ab inconvenienti.

Terterid idem probamus præcipue ab inconvenienti tractato cap. 11. Quia si ad consentiendum gratiae vocanti necessarius est concursus Dei ad extra manans, ex illo decreto absoluto Dei ad intra, sequitur eos, qui carent tali concursu, simpliciter, & absolute non posse consentire gratiae vocanti; hoc autem omnino falsum est, ut sèpè diximus, & probauimus, & ab aduersariis, sub his verbis non admittitur; ergo etiam est falsum tale decretrum esse necessarium. Probatur sequela, quia supposita illa necessitate, ille, qui caret concursu in se recepto, nunquam habet illum in potestate sua; ergo nec consensum habet in potestate sua, ergo non fuit potens ad consentiendum. Qui enim simpliciter potest consentire, profecto habet consensum in potestate sua, quia non potest, nisi ratione huius potestatis; ut autem sèpè ex Augustino diximus id habemus in potestate nostra, quod si volumus facinus, non potest autem hoc modo habere homo in potestate sua consensum nisi etiam habeat concursus Dei oblatum, ac proinde positum in sua potestate. Quia concursus ordinis gratiae est simpliciter necessarius ad consensum supernaturalem; ergo qui non habet concursum in re ipsa, si neque in sua potestate illum habet, ita ut infallibiliter detur, si velit, profecto neque consensum habet in sua potestate. Quod autem iuxta illam sententiam homo non habeat concursum in sua potestate probatur, quia ipse concursus nec datur, nec dari potest, sine illo decreto antecedente voluntatis Dei, ut in illa sententia supponitur, sed Deus non habuit tale decretum aeternum circa hominem, qui in tempore illum concursum non recipit; quia decretum illud cum sit efficax, & absolutum non caret effectu, neque homo potest aliquid facere, ut Deus habeat tale decretum; ergo nullo modo habet in sua potestate talem concursum.

^{7.}
Respondent decretum Dei non esse necessarium ad posse, sed ad agere, & ideo licet Deus non haberit decretum, hominem posse agere, licet aeternus non sit. Sed contra, quia ut supra de concursu dixi, licet in se tantum sit necessarius ad actionem, tamen habere illud oblatum, est necessarium ad potestatem agendi, non offertur autem per decretum Dei; ergo quod supponatur decretum in suo ordine sufficiens, est necessarium solum ad agere, sed etiam ad posse. Et declaratur faciliter, & humano modo ex illo axiomate. *Id possumus, quod per amicos possimus.*

^{4.}
vtitur ad conciliandam libertatem arbitrii cum necessitate gratiae. Illud enim axioma verum habet, quando, vel amicus paratus est ad auxiliandum, vel saltem auxilium eius ab altero potest impetrari, & obtineri. Si autem amicus omnino ex suo arbitrio decreuisset non adiuuare alium, neque alter posset illum ab illa voluntate mutare, profecto non haberet in tali casu locum axioma illud, *Id possumus, quod per amicos possimus,* & simpliciter esset homini impossibile, quod sine adiutorio talis amici facere non posset. In praesenti, ergo applicatur illud axioma, quia licet causa secunda non possit suum effectum facere, sine concursu, seu adiutorio primae, nihilominus simpliciter potest facere effectum suæ virtutis proportionatum, quia causa prima de se parata est ad concurrendum, & consequenter voluntate sua offert illi concursum, quia Deus non aliter est paratus, nec indiget alia preparatione, nisi voluntate sua. Vnde si absolutè & efficaciter, ac ex se Deus ab aeterno decreuisset non iuuare causas secundas in agendo, simpliciter non possent suos effectus producere, quia nec per se, nec per amicum ut sic dicam, possent operari.

^{8.}
Et ne quis tergiuersetur dicendo, quod semper intrinsecam suam potestatem retineret, oportet aduertere sermonem esse de potentia simpliciter, & proxima, quæ includit omnia requisita in actu primo, seu in preparatione. Et ut nullus sit dubitandi locus, maximè id est verum. Loquendo de potestate morali, quæ necessaria est, ut possit imputari non agenti carentia actionis, si illam omittat. Ita igitur voluntas per gratiam excitata, & in actu primo sufficienter constituta, licet indigeat simultaneo influxu, & concursu gratiae, nihilominus est simpliciter potens ad consentiendum, quia quoad influxum habitus, vel alterius principij proximi sibi inherentis, habet illam ad nutum suum, quia habitu etiam infuso, vel simili principio vritur, cum vult, quoad influxum vero Dei oportet, ut habeat illum ita paratum, ut infallibiliter detur, quantum est ex parte Dei: ergo è contrario si Deus non est ita paratus, nec nostra voluntas est moraliter potens, nec illi potest imputari, quod careat concursu, & consequenter neque quod careat operatione; ergo simpliciter, & humano modo loquendo non potest, quia sola potentia physica, quæ in illa manet parum profecto refert ad liberam potestatem, cui carentia actionis imputetur. Confirmatur, quia impossibile est, me habere in potestate mea effectum, nisi habeam actu, vel in mea potestate quidquid necessarium est, ut effectus fiat; quia si non habeam in mea potestate omnia necessaria poterit effectus non fieri, qui ex defectu prioris auxilij, vel concursus necessarij, magis quam ex defectu meo. Nam si decretum Dei est necessarium, & non ponitur, nec ego possum facere ut ponatur, cur potius meo defectui imputatur, quod non sequatur talis effectus, quam defectui diuinorum decreti? Planè non video.

Quod autem Deus non sit paratus ad concurrendum, si necessarium est decretum illud, probatur multipliciter. Primo quia Deus non est paratus, nisi per aliquam determinacionem liberam voluntatis suæ sufficientem ad effectum externum quantum est ex parte Dei, tunc autem Deus non habuit talem determinationem, ut supponitur, nec denuò potest illum inchoare, ut est certum; ergo: Secundo eo ipso, quod Deus non habuit illud decretum, habuit positivum decretum non concurrendi

rendi tunc ad tales consensum, vel concurrendi ad aliquem contrarium, quia Dei voluntas in suis decretis liberis non manet suspensa, sed inter opposita aliquid statuit; ergo repugnat Deum paratum esse ad concurrendum, facta hypothesi, quod non decreuerit concurrere. Quis enim dicat Deum esse paratum ad dandum, vel faciendum, quod ex se absoluto decreto statuit non dare, vel facere? Tertio carentia talis cursus non potest moraliter imputari; ergo signum est, non esse in potestate, nec Deum paratum esse ad dandum illum. Antecedens patet; constituamus enim hominem sufficenter vocatum prius natura, quam voluntas eius ad consensum, vel dissensum determinetur, & quod Deus non decreuerit dare tales concursus, sed alium, quid quo facit homo, vt tales concursus recipiat? nihil certe responderi, aut cogitari potest, quod ad rem pertineat.

Eadem est ratio de concur-
su simultaneo, ac de prævi-
prædetermina-
tione inhären-
te homini.
9.
Et hic applicari possunt omnia, que in simili
discursu diximus, de prævia determinatione
inhärenente homini. Nam reuerà eadem est ra-
tio de extrinseco decreto Dei, seu de concursu
simultaneo, si ab illo decreto necessario penderet,
quia quod tale decretum nobis non inhärenat,
sicut prædeterminatio in actu primo, parum
refert si necessitas est eadem, & antecedens om-
nino ad nostram libertatem, ita vt ab illa non
pendeat poni, vel non poni tale decretum, vt
reuerà pendere non potest, si illud est antece-
derter necessarium, & pro solo Dei arbitrio
datur, vel negatur. Quia quando Deus non
habet tale decretum non est ex præscientia ali-
cuius liberi usus arbitrij, sed ante omnem
præscientiam, vt illi authores consequenter
dicunt: nec est propter aliquam dispositionem
arbitrij positivam, vel negativam, quia utraq;
supponit decretum concurrendi, vel non con-
currendi Dei, vt facilè patet ex supra dictis. Et
hoc optimè declarat, & confirmat ratio supra
tacta de concursu, quia si concursus datur per
decretum absolutum determinatum ad unum
actum, nunquam voluntas est indiferens pro-
ximè ad plures actus, & proinde se habet ad
alios omnes extra illum ad quem decreuit
Deus concurrere, at se haberet ad omnes, si
Deus decreuisset ad nullum concurrere, tum
autem nullum posset operari, nec liberè ali-
quem omitteret, sed omnibus ex necessitate
careret; ergo & nunc necessitate caret illis ad
quos Deus suo solo arbitrio decreuit non con-
currende. Ergo in particulari loquendo de ac-
tu gratiæ, qui caret concursu ad illum, & ha-
bet determinatum concursum ad aliquem
alium solum, non liberè, nec cum potestate
moralis actus gratiæ omittit. Ergo cum ne-
cessitate talis decreti non potest saluari potes-
tas moralis, & libertas consentiendi in his,
qui carent necessario concursu.

Nec est simile de auxilio simultaneo, vt solet
nobis obijci, si ponamus illud non pendere ne-
cessario, ac essentialiter ex illo decreto absolu-
to, sed ex alio inuolente conditionem, quale
nos explicuimus. Nam si concursus dari potest
ex vi decreti conditionati optimè intelligi-
mus, quamvis homo sufficenter vocatus non
recipiat actu simultaneum concursum, nihil
ominus Deum de se paratum esse ad illum dan-
dum, & habere circa tales hominem simile
decretem, quia stante tali decreto, stat non
habere in re effectum, quia non est omnino
absolutum, & Deus ipse ita temperauit illud,
vt cooperante alio ageret ad extra, non vero
cooperante non ageret. Est enim Deus maxi-
mè Dominus sua potestatis quoad usum, & suæ
actionis ad extra, & ideo potest uno vel alio
modo illam velle iuxta consilium voluntatis
sua. Et indè facile etiam intelligitur habere

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A hominem sic vocatum in sua proxima potesta-
te consensum, quia in genere cause proximæ
per vires gratiæ in se receptas, cum potentia
obedientiali sua voluntatis, potest illum con-
sensum elicere, & per amicum, id est, per Deū,
habet paratum concursum gratiæ, & ita habet
illum in potestate sua, vt iam posita supposi-
tione ex parte Dei ex suo arbitrio, & concomi-
tante influxu pendeat habere, vel non habere
ad extra tales concursum. Est ergo longè di-
uersa ratio de auxilio etiam simultaneo pen-
dente, vel non pendente à tali decreto, & ideo
dicimus tale decretum non esse necessarium.

Vnde consequenter sequitur, nec prædeter-
minationem physicam per immediatum influ-
xum Dei in actionem consensus posse esse neces-
sarium. Ac proinde cessat distinctio supra no-
bis obiecta. Nam siue illa sit possibilis, siue non
(de qua statim) negamus esse necessarium ad
liberum consensum supernaturalem auxilium
simultaneum habens respectum ad tale decre-
tum, quia ipsum decretum necessarium non
est, & sine illo potest dari simultaneus consen-
sus, seu auxilium in actione ipsa voluntatis in-
hibitum. Sicut autem dari potest ita verisimi-
lius est, de facto dari, vel semper, vel frequen-
tius, quia ille est modus magis accommodatus
libero arbitrio, & nulla est ratio fingendi sem-
per alium modum determinationis, si aliunde
ex re ipsa, & ex dependentia, vel subordinatio-
ne causæ secundæ ad primam, vel ex peculiari
conditione actionum gratiæ id non ostenditur. Difficultas:
Occurrebat autem hic difficultas, quia sequi-
tur, aliquid fieri in rerum natura sine volunta-
te Dei, saltem efficaci, & absoluta ipsius effec-
tus, vtique actus liberi. Facile vero responde-
tur negando sequelam, quia quod fit volente
Deo ad id concurrere, non fit sine voluntate
Dei, siue det concursum per antecedens decre-
tum absolutum, siue per concomitans ex parte
objeci, vt in libro tertio explicati. Nam
D. August. locis citatis prius absolute dixit,
nil fieri, nisi quod vult Deus, & postea addi-
dit, vel volendo, vel sinendo vt fiat.

Vnde ad secundam partem duplex distinctio
est adhibenda. Una est de malis actibus, vel
bonis. Nam de malis concedimus, & omnino
affirmamus fieri sine beneplacito Dei, & ipso
non volente absolutè, & efficaciter, vt actus
fiat, siue prius ratione, quam illum futurum
esse præsciat, siue etiam postquam illum futu-
rum esse prænouit, quia sibi nullo modo placet,
nec illum simpliciter vult, sed vellet potius
non fieri, licet noluerit illum impediare, nec
concurrere ad illum negare, & postea illum ad
pœnam, vel ad aliquid bonum ordinat. In bo-
nis autem actibus, & præsertim supernaturali-
bus, triplex voluntas Dei distinguenda est,
vtique intentionis, executionis, & complacen-
tiæ, prima antecedit effectiō actus, & non
est proximum principium physicum eius: se-
cunda comitatur actum modo supra explicato
in lib. 3. Tertia subsequitur actum iam præuisu
absoluta scientia visionis, de qua dictum est.
Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde
bona. Dico ergo actum bonum, & gratiæ fieri
posse sine prævia Dei voluntate absolute ex-
equente, quia sufficit voluntas concomitans
virtute conditionem includens. Nunquam ve-
ro fit sine voluntate beneplaciti Dei conse-
quentes, & probabile est maximè quoad actus
gratiæ non fieri sine decreto absolute diuinæ
voluntatis, per modum intentionis anteceden-
tis, quæ ad ordinem prædestinationis, non ex-
ecutionis pertinet. Sed de hoc decreto, quomo-
do à voluntate exequente differat, & cur minus
repugnet arbitrij humani libertati, sèpè iam
dictum est, & infra magis declarabitur.

C A P V T XXIV.

*Vtrum auxilium efficax predeterminans physice voluntatem influendo imme-
diatè in actum eius liberum
possibile sit.*

1. *Theologi qui-
dam moderni,
quid in hoc pū-
cto doceant.*

IN superiori capite vidimus, necessitatem huius auxilij pugnare quoad specificationem circa supernaturales actus, id est, non relinquere potestatem moralem faciendi illos in his, quibus tale auxilium denegatur, nunc videndum est, an tale auxilium datum repugnet libertati quoad exercitium, & ideo possibile non sit saltem salua actus libertate. Aliqui enim moderni Theologi, qui nobiscum sentiunt in his, quæ haec tenus contra physicam prædeterminationem auxilij efficacis diximus, in hoc punto docent, hoc genus physica prædeterminationis non repugnare cum libertate actus, ideoque non solum esse possibile, sed sàpè etiam dari præfertim ad quasdam miraculosa, & efficacissimas conversiones vt Pauli, Matthæi, Magdalena, & similium, vel ad actus, qui ex quadam singulari gratia, & priuilegio conceduntur, vt fuerunt fortasse omnes actus Beatissime Virginis in via, præfertim vero ille qui Angelicæ Annunciationis assensum præbuit. Et hanc existimo fuisse opinionem Fr. Ioannis Vincent. quantum ex his, quæ & Ledesma refert, & ab alijs audiui, conjectare possum. Nam vt supra dixi eius scripta videre non potui. Eandem sententiam Pater Lorca ex professo docuit nouis quidam Scriptor non indoctus, & constanter affirmat esse doctrinam D. Thomæ, & Scoti, imò & Sancti Augustini. Sed de auctoribus infra dicam, nunc vocatione tantum, vel physica, vel Theologica ex principio fidei agendum est.

2. *Quodnam sit
fundamentum
huius senten-
tiae.*

Fundamentum huius sententiae videtur esse, quia licet ut homo supernaturalem consensum præbeat, necessarium non sit, ut Deus ex voluntate efficaci, & omnino absoluta illum moueat auxilio illo simultaneo, non tamen videtur dicendum Deum id facere non posse. Primo, quia multum derogat omnipotentiæ Dei, nam vt Diuus Thomas 1. p. quæst. 19. art. 8. & 1. 2. quæst. 10. art. 4. & sàpè alias docet, diuinæ potentia non tantum subsequitur actus voluntatis, sed etiam modus eius, vtique quod liberè fiat; ergo potest Deus, de absoluta sua potentia efficaciter velle, & exequendo facere, vt voluntas humana consentiat. Vnde Augustinus in Enchirid. capite 95. *Tunc (inquit) in clarissima luce sapientia videbitur, quod nunc piorum fides habet, antequam manifesta cognitione videatur, quam certa, & immutabilis, & efficacissima sit voluntas Dei, quam multa possit, & non velit, nihil autem velit, quod non possit, quoniamque sit verum, quod in Psalmo cantur. Deus autem noster in Cælo, & in Terra omnia quacunque voluit fecit, quod vtique non est verum si aliqua voluit, & non fecit. Et quod est indignius, ideo non fecit, quoniam ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impediebat. Non est autem minus indignum de Deo sentire non posse velle efficaciter aliquid fieri, à voluntate hominis, ne forte hominis voluntas impedit, ne Dei voluntas impleatur. Vnde capite 103. ait. *Rogandus est Deus ut velit, nam si velit, necesse est fieri, quod voluerit, vtique & modo etiam quo vo-
luerit; ergo potest Deus habere illud decre-**

Atum, & per illud determinare efficaciter voluntatem hominis, vt velit, & liberè velit, sicut eam Deus velle voluit, illa autem prædeterminatio non fit nisi per auxilium simultaneum, vt manans ab illo decreto, quia supponimus Deum aliud præsumum non influere.

Secundò argumentor, quia Deus potest prædefinire absolute decreto actum liberum hominis ante absolutam præscientiam eius, vt nunc supponimus, ergo etiam potest illam suam voluntatem exequi per similem voluntatem efficacem exequendam. Probatur consequentia, quia alias executio non esset æquè efficax, ac infallibilis, ac ipsa intentio. Dices ex parte executionis sufficere,

B voluntatem concomitantem cum præscientia conditionata, quod ex parte voluntatis humanae non deerit coefficientia, & influxus, si tali, vel tali modo excitetur, & moueat. Sed contrà, quia hic modus licet forte aliquando sufficiat, non potest in uniuersum satisfacere, quia fieri potest vt Deus per conditionatam scientiam præuideat voluntatem hominis quoque modo hic, & nunc excitetur, tam ex parte obiecti, quam per motiones præuenientes in ipsamet voluntate de se nunquam esse consensuram, nisi ex parte ipsiusmet consensus determinetur. Cum enim contingens sit an voluntas in tali, vel tali occasione ex se consensura sit sine alia prædeterminatione, contingere etiam poterit, vt in nulla occasione sit consensura, & quod id præuideat Deus. Ergo tum vel admittenda est possibilis prædeterminatio physica, per absolutum decretum executivum Dei, vel concedendum est in aliquo casu Deum non posse absolutè decernere, vt fiat actio libera, quod videtur absurdum, & alienum ab illa omnipotentissima potestate, quam, teste Augustino, Deus habet ad corda hominum inclinanda.

C Tertiò, quod caput est, in hoc apparet repugnantia, quia Deus per illam voluntatem absolute non inducit aliquem actum primum prædeterminantem voluntatem, sed præbet tantum actualē motionem, quæ nihil aliud est, quam ipsamet actio, & operatio voluntatis; hæc autem motio non fit in voluntate sine actuali cooperatione eiusdem voluntatis; ergo necessitas, quæ per talem motionem inducit, non est necessitas antecedens, sed comitans, seu subsequens ex ipsamet cooperazione libera voluntatis; ergo non repugnat libertati iuxta principia supra posita. Alias nullius effet actus liber, quia quoties voluntas operatur, hæc determinatio, & necessitas, operatione ipsa inducit, quia vero ipsamet voluntas illi cooperatur, ideo optimè stat cum illa necessitate libertas; ergo idem est in praesenti determinatione, quam Deus facere potest per actum secundum, quia non faciet illum sine cooperatione libera voluntatis; ergo ex parte libertatis non est repugnantia; ergo cum aliunde esse non possit, non est diuinæ omnipotentiæ denegandum. Et confirmatur tandem, quia Deus est primus auctor naturæ, & inclinationum, quæ naturam sequuntur, ergo sicut præbet inclinationes innatas, ita potest præbere elicitas; ergo voluntas humana, subest diuinæ, etiam quoad inclinationes elicitas per actus liberos. Et hæc ratio dicitur sumpta ex Diuino Thoma 1. 2. q. 9. art. 6. in corp. & ad 3. & q. 10. art. 4. & 1. p. q. 105. art. 4. & q. 111. art. 3. & 4.

E Nihilominus est secunda sententia huic extremitate contraria simpliciter negans, esse possibilem talem modum prædeterminationis, etiam liberum usum voluntatis humanae impediendo. Vt enim hæc opinio intelligatur, aduerto,

Secunda senten-
tia præcedentii
extremè con-
traria.

aduerto, duplarem hic esse quæstionem, vna est simplicior, & abstractior, an Deus solum concurrendo cum voluntate auxilio simultaneo, & nullam mutationem distinctam, ac propriam illi imprimendo, possit illam prædeterminare ad vnum: Alia est magis composita, & contracta, an possit Deus illo modo prædeterminare voluntatem ad actum liberum, seruato modo libertatis eius, vel tantum eam necessitando. Auctores ergo huius secundæ opinionis etiam in priori quæstione repugnantiam credunt inuolui in terminis, & ideo non posse Deum illo modo prædeterminare voluntatem, ad vnum actum, & exercitum eius immediatè imprimendo ipsum actum secundum, sine alia præiuia motione determinante. Potestque hæc sententia suaderi, quia si est prædeterminationis à Deo facta, est natura prior quam influxus voluntatis, si vero est per concursus simultaneum, illi repugnat vera prioritas naturæ, quæ in ordine causalitatis fundetur, vt sèpè ostensum est. Sicut ergo repugnat idem respectu eiusdem esse prius natura, & non esse prius, ita repugnat fieri prædeterminationem per auxilium simultaneum. Item motio Dei vt sit vera prædeterminationis debet esse à solo Deo; sed repugnat motionem, quæ fit à Deo per concursus simultaneum esse à solo Deo, quia illa eadem motio, & actio dicunt essentiale habitudinem ad liberum arbitrium, vt sèpè ostensum est; ergo repugnat esse prædeterminationem per auxilium simultaneum solum. Consequentia cum minori nota sunt. Maior probatur, quia si motio non sit à solo Deo, erit simul à voluntate; ergo voluntas influit in illam motionem non vt præexistens ordine naturæ determinata, quia prius natura, quam influat nihil à Deo sola accepit, quo determinetur, vt supponitur; ergo per illummet influxum, quo ipsa voluntas influit in illam primam motionem, seipsum determinat concurrente Deo; ergo ex parte Dei non est vera prædeterminationis causalis, vt sic dicam, sed solum con determinationis simultanea, quæ non solum possibilis, sed etiam necessaria est in omnibus actibus liberis, & aequo dicetur prædeterminationis ratione excellentiæ, & independentiæ, non ratione prioritatis naturæ, in causalitate fundata, vt in capite præcedenti declarauit. Ergo vt sit specialis prædeterminationis facta à solo Deo, oportet vt à solo Deo fiat, in voluntate prius natura, quam ipsa quidquam faciat. Ergo repugnat fieri per solum simultaneum concursum. Et ideo multi ex his qui hanc prædeterminationem dicunt fieri per ipsum actum immediate, distinguunt aliquam actionem formaliter distinctam, quam solus Deus facit, & natura priorem, quam sit actio voluntatis. Sed hæc sententia intelligi non potest, nec explicari, vt patet ex discursu capituli superioris. Et præterea habet eandem repugnantiam cum libertate actus, vel maiorem, quam motio prædeterminans in actu primo, vt à fortiori probant omnia dicta capite. quæ facilè hic explicari posunt. Igitur in ipsomet actu voluntatis, nihil ex parte Dei inuenitur nisi auxilium, seu concursus simultaneus imbibitus in actione ipsius voluntatis, quæ non fit sine inflexione, vt sic dicam eiusdem voluntatis ad eamdem actionem, & ideo non videtur esse posse prædeterminationis vera ex parte Dei.

Neque videtur satisfacere responsio, quæ ex dictis in capite præcedenti sumi potest per distinctionem illius auxilij simultanei, vel secundum se spectati, vel vt procedit à decreto absoluto voluntatis Dei efficaciter præuolentis, vt voluntas humana hoc velit: & quod

Fr. Suarez de Gracia Pars II.

A priori modo non prædeterminet prout ratio facta probat. Secundo autem modo possit prædeterminare, non ratione sui, sed voluntatis Dei, quæ præcedit. Hoc, inquam, non videtur satisfacere. Primo, quia licet fingatur ille concursus simultaneus procedere ab illo absoluto decreto diuinæ voluntatis, de illo procedit ratio facta, quod in re non habet prioritatem respectu influxus voluntatis, nec fit sine ipsa se determinante, & ad illam partem flectente, vnde non potest habere causalitatem in ipsam voluntatem, quæ faciat ipsam facere, cum actio illa prius fiat ab ipsa voluntate, quam possit illam determinare vt faciat. Deinde ille concursus simultaneus consideratus, vt fluens à speciali decreto voluntatis Dei, nihil in se amplius habet, quam similis concursus procedens à generali decreto concurrendi, & inuolente conditionem, si voluntas velit; sed hic posterior concursus non prædeterminat, vt supra declaratum est, & dicti Auctores nobiscum fatentur; ergo nec prior potest prædeterminare. Probatur consequentia, quia illa habitudo ad voluntatem Dei efficacem solum est quædam determinatio extrinseca in ipso concursu Dei: sed sola determinatio extrinseca non sufficit ad specialem effectum realem: ergo nec ad prædeterminationem voluntatis satis esse potest, quia hæc prædeterminationis aliquis effectus realis est.

C His verò non obstantibus quoad partem contrariam sentio. Vnde dico primo posse Deum, per absolutum decretum executuum suæ voluntatis ita præuenire hominis voluntatem, vt illam prædeterminet ad volendum, quod Deus vult, eam velle, etiamsi nihil agat in ipsam voluntatem hominis præter actum ipsum consentiendi, ad quem ipsa etiam voluntas hominis concurrit. Hoc probant argumenta prioris sententiae magna ex parte, & idem confirmant, quæ in primo Prolegomeno adduxi ad probandum posse Deum nostram voluntatem necessitare immediatè per efficaciam suæ voluntatis, quæ necessitas non est sine aliqua prædeterminatione. Vnde si ratio facta pro tertia parte probaret efficaciter, non posse Deum hoc modo prædeterminare voluntatem, à fortiori probaret non posse illam necessitare, quod videtur multum derogare omnipotentiæ Dei. Quia reuerà nulla sufficiens ostenditur repugnantia, quia in eo casu dicendum est, prædeterminationem principaliter procedere à decreto absoluto, & efficaci voluntatis Dei, quod tunc præcedit ordine causalitatis, comparandas duas voluntates diuinam, & humanam inter se, licet in ordine ad actionem, vel effectum non prius natura influat diuinam voluntas, quam humana.

E Hæc enim duo non repugnant, quod facile patebit inchoando ab ultima replica proxima facta. Pro secunda opinione. In qua falsum est, quod sumitur, nimirum nihil plus esse in concursu, seu influxu Dei simultaneo dato ex absoluto decreto prædefinitiō simpliciter talis effectus, vel dato ex decreto includente conditionem, quia licet in hoc conueniant, quod influxus ab utroq; proueniens sit simultaneus cum influxu voluntatis, & in re ab illo non distinctus, nihilominus necesse est, vt illi duo influxus in se sint distincti in modo suo, & in efficacia sua, alius non posset magis vnu prædeterminare, quam alius, vt rectè probat discursus factus, & in simili probatum est etiam in dicto Prolegomeno primo. Nec est, quod dicamus non posse Deum varijs, & pluribus modis concurrere cum voluntate auxilio simultaneo, ita vt vnu sit attemperatus, vt ita dicam, indifferentiæ voluntatis, &

L 1 2 quasi

7.
Sententia Au,
otoris.

quasi subiectus potestati eius, alius sit prænaturalis voluntati eiusque potestati non subiectus, & prior sit à voluntate Dei, qua solum vult concurrere quasi sub conditione, si voluntas hominis sese accommodare voluerit, aliás vero sit à voluntate absolutè volentis ita agere, vt omnino voluntas humana subsequatur, ita vt resistere non possit.

9.
Solutur fundamen-
tum se-
cundæ senten-
tiæ.

Et ita quantum ad hanc partem attinet facili soluitur fundamentum secundæ sententiae. Ad primam ergo eius partem nego, in omni prædeterminatione ad extra necessarium esse, vt sit prior natura, quam actio voluntatis: fatus enim esse potest, quod procedat à prædeterminatione ad intra, præcedente ordine efficaciam, & causalitatis respectu humanæ voluntatis, quam vult illo modo trahere ad operandum. Ad alteram vero partem dico, prædeterminationem in actu primo per se postulare, vt à solo Deo fiat: non est autem hoc necessarium in hac prædeterminatione actus secundi, quia non dicetur prædeterminatione eo, quod prius natura determinet voluntatem, quam ipsa agat, sed quia illa actio prout à Deo fluit in voluntate, talis est, vt non subdatur indifferentiæ, seu potestati voluntatis, & quia illum modum habet ex influxu cause prioris, & potissimæ, & antecedentis in volendo efficaciter, ideo talis actio, vt est à Deo dicitur prædeterminatione. Ad ultimam denique partem iam responsum est, non differre hunc influxum ab alio non prædeterminante, in sola denominatione extrinseca, sed per intrinsecam entitatem, seu modum suum, ratione cuius habet, vt non subdatur potestati voluntatis.

10.
Non potest
Deus per suam
voluntatem
efficacem præ-
determinare
voluntatem
hominis im-
mediate influē-
do in illam ip-
sum actum,
nisi necessitan-
do illam.
Probatur 1.

Ex his verò concludo, & dico secundò contra primam sententiam. Non potest Deus per suam voluntatem efficacem prædeterminare voluntatem hominis immediatè influendo in illam ipsum actum, nisi necessitando illam, ideoque impossibilis est talis prædeterminatione secundum consensum voluntatis, seruato simul modo libertatis in ipso. Probatur primò, quia Deus per huiusmodi voluntatem suam efficacem, & influxum ab illa manantem potest necessitare voluntatem humanam, sed inter illam necessitatem, & hanc prædeterminationem, nullum medium constituit vel discrimen assignari potest; ergo sicut talis necessitas, non potest esse sine prædeterminatione, ita neque talis prædeterminatione sine necessitate. Consequentia evidens est. Maior probata est in Prolegomeno primo, & probatur optimè testimonijs, & rationibus prima sententia. Vnde si ad illam defendendam Auctor eius negauerit posse Deum decreto suo necessitare voluntatem eneruat rationes suas, veriusque derogat ipsæ omnipotentiæ Dei, quam id nobis obijciat. Quia in hoc, quod actio Dei ita determinet voluntatem, vt libertatem operandi ei non relinquit, nulla inuoluitur repugnantia vt ex terminis ipsis videtur per se notum, quod autem simul determinat, & relinquat liberam actionem, præfert statim repugnantiam, quam esse veram ostendimus, probando minorem rationis factæ, scilicet, inter talem prædeterminationem, & necessitatem, nullum inueniri discrimen, aut medium. Quia ex parte Dei idem decretum efficax antecedit, & ex parte influxus ad extra immissus voluntati humanæ etiam est conuenientia in hoc, quod neuter subditur potestati voluntatis; ergo.

11.
Respondei potest esse distinctum ratione
decreum Dei in uno, & in altero casu: nam
in uno vult voluntatem velle liberè, in altero
vult velle cum necessitate. Sed contrà, quia si
vtrumque decretum est absolutum, & efficax

A quoad hoc, vt voluntas creata velit, & est decretum executiuum ad extra, quod vi sua facit, quod vult, impossibilis est illa differentia. Probatur, quia si consideretur efficacia illa talis decreti, æquali necessitate ex illo sequitur hic effectus, qui est creatam voluntatem velle, quia utraque est necessitas in sensu composito, & ex tali suppositione antecedente, vt æquæ impossibile fit voluntati creatæ resistere utriusque decreto; ergo non magis una necessitas, quam altera repugnat libertati; ergo non magis per unum decretum vult Deus hominem operari, quam per aliud; Si ergo per unum infert necessitatem contrariam libertati, etiam per aliud. Quocirca vt sic Deus necessitat, non oportet, vt modo nostro intelligendi vel loquendi ponatur necessitas ex parte obiecti, vt cum dicitur, velle, vt voluntas hominis velit necessario, sed eo ipso, quod ponitur Deus velle absolute, vt homo velit, eadem necessitate sequitur voluntio in homine, quia impossibile illi est, tali voluntati Dei resistere. Quod si hæc necessitas directè volita à Deo contraria est libertati hominis, profectò etiamsi non fingatur directè, & quasi in actu signata voluntas, sed in actu exercito, æquè repugnat libertati, quia eiusdem rationis est, & in eadem efficacia antecedente fundatur. Vnde è contrario inuoluitur repugnantia, cum fingatur decretum eiusdem efficaciam respectu actus voluntarii, coniungendo in eodem actu ex parte obiecti modum libertatis, quia non potest efficacia actus esse contraria obiecto suo; ergo cum talis, & tanta sit efficacia actus, vt inducat necessitatem contrariam libertati, vt de alio actu similis efficaciam conceditur, impossibile est in obiecto eiusdem actus ponere modum libertatis.

Secundò principaliter id probatur ex parte auxiliij, quo mediante Deus exequitur tale decretum, quia non potest Deus efficaciter voluntatem nostram determinare, ex vi sui interni decreti, nisi aliquid in nobis ponendo, quo talis determinatio fiat, quia illud decretum, vel omnipotentia Dei per illud applicata, est proximum principium efficiens talem determinationem; ergo aliquid debet ab illo principio prodire efficienter, & in homine intrinsecè recipi, quo talis determinatio fiat. Sicut enim supra Proleg. i. probauit voluntatem humanam non posse necessitari à diuina per solam extrinsecam denominationem, seu quasi sympathiam, sed necessariam esse aliquam mutationem intrinsecè factam in humana voluntate per propriam, & per se efficientiam voluntatis diuinæ, ita in præsenti dico determinationem hanc, quæ efficienter fieri dicitur per voluntatem Dei absolutam, aliquid esse debere per se factum à Deo, & intrinsecè receptum in voluntate. Quia illa determinatio non est denominatione extrinseca, & est aliquid quod ante actionem Dei voluntas humana non habebat, sicut etiam de necessitate diximus.

E Deinde iam supponimus, id, quod Deus facit ad determinandam voluntatem, non esse aliquem actum primum, nec motionem præuiam in re ipsa distinctam ab actu secundo voluntatis. Præterea esse non potest ipsem actum secundus, vt prius factus à solo Deo, tum quia ostendimus in illo actu non esse plures actiones, unam solius Dei, & aliam voluntatis simul, & Dei, tum etiam, quia id repugnat actu vitali, tum præterea, quia voluntas non faceret suum actum liciendo, & educendo illum de non esse, ad esse, sed actu iam à Deo factum quasi iam fueret, & conservaret, seu actu ageret: tum denique quia inde evidentius sequitur necessitas absoluta voluntatis.

12.
Probatur se-
cundo ex pa-
te auxiliij.

voluntatis, quam ex impressione auxilij in actu primo physicè prædeterminantis, quia illa actio solius Dei esset suppositio simpliciter antecedens, & ex illa ineuitabiliter sequetur consensus, seu illa secunda efficientia voluntatis. Supereft ergo vt illa determinatio vt est aliquid inhærens voluntati, necessario ponenda sit in aliquo auxilio simultaneo talis naturæ, & conditionis, vt non subsit dominio, & libero usui voluntatis; ergo tale auxilium non potest distingui à simili auxilio necessitante, seu non potest in eodem distingui ratio prædeterminandi, & ratio necessitandi.

Prima ex his duabus illationibus apertissimè probatur ex dictis hic, & in dicto Prolegom. i. quia si illud auxilium secundum se specatum subesset dominio voluntatis, non obstante quacunque determinatione interna diuinæ voluntatis dandi voluntati humanæ tale auxilium, posset voluntas humana etiam posita illa hypothesi, non se inclinare, sed suspendere suum influxum, & consequenter posset actus non sequi, nec auxilium illud ad extra poni, quod repugnat efficacia diuinæ voluntatis. Sequela pater, quia nullo alio modo influxus volitus, vel oblatus ex parte Dei subest dominio voluntatis hominis, nisi quatenus non obstante illa voluntate Dei, in voluntate hominis manet potestas ad suspendendum suum influxum. Repugnat ergo Deum ex absoluta efficacia sua velle ita coagere cum voluntate hominis, vt omnino infallibiliter cooperetur, nisi talem modum concursus illi præstanto, respectu cuius non habeat voluntas creata potestatem sustinendi suum influxum, seu detinendi, vt sic dicam, cooperationem suam, & hoc ipsum est tale auxilium non subdi potestati voluntatis.

Hæc autem est necessitas absoluta respectu voluntatis, & consequenter repugnat libertati actus. Primo, quia illa impressio eminenti quodam modo incipit antecedenter à Deo respectu humanæ voluntatis, & hæc non potest illi resistere, nec suum influxum sustinere, vt declaratum est. Secundo, quia libertas quoad exercitium posita est in potestate suspendendi actum, vel per positivum actum nolendi agere, vel per negativam suspensionem interpretationem voluntariam, ita vt hæc potestas intelligatur manere etiam post oblatum concursum ex parte Dei. At in eo casu talis potestas non relinquitur voluntati, vt satis declarauit; ergo nec relinquitur libertas quoad exercitium. Maior quoad priorem partem ex terminis nota est, quoad posteriorem autem, scilicet, quod illa potestas manere debeat etiam ex suppositione concursus oblati ex parte Dei, patet, quia debet esse potestas proxima qualis requiritur ad usum libertatis, & non est potestas proxima donec habeat paratum concursum ex parte Dei: nam si prius natura consideretur voluntas, non habebit potestatem suspendendi actum morali modo, sed habebit impotentiam ad habendum illum; ergo si talis offertur concursus voluntati, quo oblatu non est in potestate eius suspendere suum influxum, non liberè, sed ex necessitate simpliciter suum præbet concursum. Denique isto modo explicuimus in dicto Prolegomeno primo vim diuinæ voluntatis ad inferendam immediatè per se ipsam absolutam necessitatem voluntati humanæ, nec cum minori necessitate intelligi potest, concursus simultaneus datus voluntati humanæ, cum qua illa omnino determinetur. Ita vt non valeat iam suum influxum suspendere; ergo non potest in re distingui talis determinatio à necessitate, ne dum ab illa separari.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A Tertiò idem probamus ex comparatione huius determinationis ad alteram, quæ fit per impressionem actus primi physicè determinantis: nam de hac ostendimus, si in actu primo præcedat, non posse relinquere libertatem quoad exercitium in actu secundo, in quo Theologum quibus nunc disputamus nobiscum consentiunt; ergo idem dicendum est de hac prædeterminatione in actu secundo. Probatur consequentia, quia hi duo modi prædeterminandi conueniunt in hoc, quod in utroque haber voluntas humana quandam necessitatem eliciendi aliquem actum prouenientem ab aliquo principio extrinseco antecedente, cui ipsa non potest resistere, vel non cooperari illi, solumque in hoc differunt, quod in priori principium proximum actus secundi, à quo prouenit determinatio illa repugnans libertati, præcedat natura in voluntate inhærendo illi, in hoc vero secundo modo principium proximè determinans humanam voluntatem ad actum secundum, non præcedit inhærendo voluntati, sed quasi intimè assitendo, est enim increata virtus diuini decreti intimè assitentis, voluntati ad prædeterminandam illam in suo actu. Hæc autem differentia respectu necessitatis illata voluntati quasi materialis est, & modum necessitatis non mutat, neque minuit, ergo si una determinatio est contraria libertati; etiam altera. Minor declaratur, & probatur, quia præmotio inhærens voluntati, illamque in actu primo determinans, non alia ratione tollit libertatem in actu secundo, nisi quia in influxu, quem præbet in actu secundo non subditur potestati voluntatis, sed potius subiicit sibi, ita vt considerando constitutum illud ex voluntate, & tali præmotione, licet actio ab illo composito simul, & adæquatè procedat, nihilominus comparando inter se illa duo principia, præmotio est quodammodo prior comparatione voluntatis, & illam secum ineuitabiliter dicit: sicut è contrario quando voluntas operatur per habitum infusum, licet actio adæquatè, & simul procedat ab illo constituto ex potentia, & habitu, tamen comparando inter se illa duo principia, voluntas est prior, & quasi vtitur habitu, qui in agendo illam ineuitabiliter comitatur, & hinc sit vt hæc motio sit libera, illa vero necessaria. At vero, quod præmotio facit cum inhærentia, decretum Dei fortius, & efficacius facit sine inhærentia, coniungitur enim voluntati hominis, & ex utroque consurgit unum adæquatum principium proximum talis actionis, in quo principio comparando diuinam voluntatem ad humanam, diuina est prior, & ab illa eminenti quodam modo incipit actio per talem influxum, cui voluntas humana non potest resistere, nec suum influxum continere, vt illi non cooperetur. Denique voluntas diuina tunc vtitur humana modo quodam ineuitabili ipsi voluntati humanæ; ergo est eadem, vel maior necessitas, quia hæc necessitas non consistit in inhærentia, sed in illo modo trahendi voluntatem ineuitabiliter ad consensum: vel certè sicut in priori modo dicitur voluntas prædeterminata in actu primo per entitatem auxilij, ita in hoc posteriori dici potest eminenti modo prædeterminata in actu primo per omnipotenciam, & voluntatem Dei absolutam assitentem illi ad utendum illa ad talem modum agendi, qui eius indifferenti potestati non subdetur. Est ergo hæc vera necessitas libertati contraria. Quod magis respondendo ad motiu contrariæ sententiae constabit.

16.

Respondetur
ad primum.

Ad primum respondemus ad omnipotenciam Dei pertinere, ut possit hominis voluntatem trahere, & mouere quo voluerit, omnibus modis simplicibus, ut ita dicam, id est, non includentes, simul repugnantes, & contradictorias conditiones. Et hoc modo merito docet D. Thomas ad omnipotentiam Dei pertinere, ut faciat voluntatem operari non solum substantiam actus, sed etiam modum libertatis eius. Ad eandem vero potentiam, quæ sapienter omnia operatur, pertinet, ut cum vult hominem liberè operari, applicet media contentanea, & non repugnantia libertati operationis, modus autem determinandi voluntatem per solam efficaciam omnipotentie suæ non est accommodatus libertati operationis, sed illi repugnans, ut ostensum est, & ideo si Deus velit ut illo modo, etiam ille cadet sub omnipotentiam suam, tamen eo ipso volet ut humana voluntas ex necessitate operetur, non liberè, quia volet, ut operetur ex necessitate immissa, à causa primaria, quæ est necessitas repugnans libertati.

Et sic etiam verissimum est, quod ait Augustinus, voluntatem hominis non posse impedire, ut non fiat, quod Deus absolutè voluit hominem velle. Sed oportet discernere quid, & quomodo velit Deus, ut iudicetur, qualis sit etiam impotencia ex parte hominis, & an necessitas inferatur contraria libertati, necne. Nam si Deus antecedenter, & ex se efficaciter, & absolutè vult, hominem velle, & id operari per absolutam efficaciam omnipotentie suæ, tunc non potest velle, ut homo liberè velit, quia non potest velle contraria. Vnde tunc homo ineuitabiliter id volet, tamen ex necessitate absoluta volet, & non liberè, quia ex impotencia intrinsecā, & antecedente (ut ita dicam) non potest impedire quin fiat, quod voluit omnipotens. Si autem Deus simul absolutè velit, hominem velle, & liberè velle, iam non id volet fieri ex sola efficacia omnipotentie suæ, nec volet per hoc ipsum determinare voluntatem hominis, sed intendit alijs modis contentis, in thesauris sapientie suæ, & potentie illam inducere, ut velit, & tunc etiam homo infallibiliter volet, quod Deus voluit, & non poterit impedire voluntatem absolutam Dei, nihilominus tamen liberè volet, quia non ex antecedente prædeterminatione efficaci, sed alio modo accommodato libertati inducetur, qui modus non ex sola omnipotencia, sed etiam ex præscientia aliqua habebit infallibilitatem, & ita illa necessitas non erit antecedens, sed consequens, ut in sequentibus explicabimus.

Ad secundum rectè ibi responsum est, ut ex proximè dictis constat. Ad replicam autem ibi factam, in primis dicimus, quod in ea supponitur ita esse impossibile, ut nunquam contingat. Vnde Augustinus quæst. 2. ad Simplicianum, ad omnipotentiam, & omniscientiam Dei pertinere credit, ut non desit illi modus ita vocandi hominem, ut infallibiliter velit, quod Deus voluit eum velle, non ex prædeterminatione, sed ex congruitate vocationis. Sic enim ibi pro illis omnibus qui ita vocantur, ut non consentiant, hanc generalem regulam statuit. Si vellet Deus illorum misereri, posset ita vocare, quomodo illis aptum esset, ut & mouerentur, & intellegent, & sequerentur. Et pro alijs contrariam ponit regulam. Cuius miseretur sic eum vocat, sicut scit ei congruere, ut vocantem non respiciat. Vnde subdit inferiorius. Cum ergo alius sic, alius autem sic moueat ad fidem, eademque res sapè alio modo dicta moueat, & alio modo dicta non moueat; aliumque moueat, alium

A non moueat, quis audeat dicere, defuisse Deo modum vocandi, quo etiam Esau ad eam fidem applicaret, voluntatemque coniungeret in qua Iacob iustificatus est? Vbi pondero non dixisse Augustinum non defuisse Deo modum, quo voluntatem Esau ipse determinaret, sed quo ita vocaret Esau, ut ipsem Esau mentem suam applicaret, voluntatemque coniungeret. Loquitur ergo de modo vocationis congruo ei, qui vocatur, & à Deo praescito, & de hoc interrogat Augustinus. Quis audeat dicere Deo defuisse? Sentiens nullo modo admittendum esse casum, in quo impossibile sit Deo talis vocationis. Et ratio est, quia licet qualibet vocationis singularis, & determinata non habeat de se infallibilem, sed contingētem effectum, nihilominus cum Deus infinitis modis possit vocare, confusè, & indeterminatè loquendo, impossibile est, non esse aliquam vocationem habituram effectum, quam Deus pro infinita scientia distingue, & in particulari nouit, & pro sua omnipotencia facere potest.

Deinde vero si arguens urget, ut casum admittamus. Illo posito respondemus, in eo nihil aliud supponi, nisi dari voluntatem hominis ita dispositam, vel affectam in aliquo casu, ut consensura non sit, quocunque modo alliciatur, vel attrahatur, donec necessitetur, perinde enim est dicere non esse consensuram; nisi per efficaciam extrinsecam Dei determinetur, quod arguens supponit, & dicere non esse consensuram, nisi necessitetur, nam ut probauit illa duo idem sunt. Sicut ergo arguens dicit ex illa hypothesi; Deum non posse absolutè velle, ut ille homo consentiat, nisi volendo etiam prædeterminare physicè, eius voluntatem ex parte ipsius, præter omnem motionem moralem, ita nos dicimus, non posse Deum tunc velle absolutè, ut homo ille consentiat, nisi volendo, ut saltem necessario velit, cum præficiat nullo modo esse liberè volitum.

Ad tertium iam ostensum est, in eo genere determinationis inuolui repugnantiam cum libertate. Prima verò probatio contra hoc inducta non est solida, quia licet hæc determinatio fiat per ipsammet operationem, quæ simul à voluntate hominis fit, includere potest necessitatem contrariam libertati. Nam etiam quando Deus necessitat voluntatem, concurrit voluntas ad ipsam actionem necessariam, & nihilominus actio non est libera, quia ad illammet necessitatur à Deo. Et actus gratiæ necessitatis sunt necessarij, licet sint effectiū à voluntate, sed oportet, ut fiat cum potestate non agendi, & hanc non habet voluntas, si à Deo efficienter determinatur ab extrinseco, ut declaraui. Vnde cum ibidem dicitur hæc necessitas non esse antecedens, sed consequens ad liberam co-operationem voluntatis, respondemus falsum supponi, tum quia ibi non est cooperatio libera, tum etiam quia illa necessitas quatenus oritur ex decreto Dei absolute simpliciter & per se spectato est antecedens, & repugnans libertati, ut declaraui. Altera vero probatio, quia hæc necessitas eadem reperitur in omnibus actibus voluntatis, facile retorquetur contra argumentum, quia eadem ratione sequeretur eandem determinationem inueniri in omnibus actibus voluntatis, quod ipse concedit. Cum ergo determinatio intelligi non possit, sine aliqua necessitate, & non in omnibus actibus voluntatis inueniatur determinatio, licet in omnibus sit illa necessitas composita, quæ ex suppositione libera cooperationis resultat, quæ est illa,

Instans ec-
curretur.Responde-
ad textum.

E

18.
Ad secundum,
& ad replicam.

illa, qua res cum est, necessariè est, signum euidens est, determinationem, quam ipse admittit in quibusdam actibus, & non in omnibus non includere solam illam necessitatem, sed aliam antecedentem, per quam fit ut liberum arbitrium non liberè, sed ex necessitate cooperetur influxui voluntatis Dei, & hanc dicimus esse necessitatem simpliciter libertati repugnantem. Ad confirmationem nemo est, qui neget, Deum posse præbere inclinationes elicitas voluntati, imo nunquam in illa fiunt, quin Deus illas faciat. Quod solum docet Diuus Thomas in locis citatis. Vnde etiam verissimum est voluntates humanas subesse diuinæ quoad inclinationes elicitas tam liberas, quam necessarias, discernere tamen oportet modum talis subordinationis, & subiectionis. Non enim spectat ad Deum, eo quod sit primus auctor naturæ, ut necessitando voluntatem efficiat in illa elicitem inclinationem liberam, sed modus faciendi illam est duplex, moralis per præmotionem excitantem, & physicus per influxum simultaneum; qui subdit potest voluntatis, non verò physicè prædeterminando: nam licet Deus hoc etiam possit facere, ut auctor voluntatis, faciet tamen necessitando, vt declarauit.

^{21.} Deus secundum legem ordinariam non convertit ad se voluntates hominum determinando illas, etiam in conversionibus mirabilioribus.

^B Ex quibus tandem concludo secundum legem ordinariam Deum non conuertere ad se voluntates hominum determinando illas etiam in conversionibus mirabilioribus, vt Pauli, & similium. Hoc probamus primò, quia Deus secundum legem ordinariam non necessitat voluntatem humanam ad hos actus, sed determinare illam hoc modo esset necessitare illam; ergo non determinat. Secundò, quia nulla est necessitas talis prædeterminationis, vel ut conuersio sit certa, & infallibilis, vel ut sit subitanea, & mirabilis: Nam iuxta generalem regulam, ex Augustino allegatam ad hoc sufficit vocatio congrua. Vnde de ipsa conuersione Pauli docet Augustinus de gratia, & libero arbitrio capite quinto ita fuisse factam, & in sequenti capite, & alijs subsequentibus, id fiet euidens; ergo illa determinatio necessaria non est propter moralem, & communem usum diuinæ gratiae. Vnde neque habet congruitatem ad ostensionem potentiae, & virtutis Dei in subitis, & miraculosis conuersionibus, vt Latronis, vel Magorum: tum quia ex visibili effectu nunquam potest constare, quod fiat ex tali determinatione Dei, quia aliis modis semper est possibilis: tum etiam, quia multò magis ostenditur sapientia Dei, & virtus gratia eius, ita operando efficaciter talem effectum, ut semper relinquit humanæ voluntati suam determinationem omnino liberam, cum sola coöperatione diuina physica simultanea, & concomitante, ut potestat eiusdem voluntatis subiecta. Vnde Sancti Patres de Latrone, Magis, Matthæo, & similibus loquentes nullam mentionem faciunt talis determinationis, sed internæ gratiae inspirantis, illuminantis, &c. vt in sequeantibus videbimus.

^E Sed instat ille Auctor, quia actio scribendi canonica scripturam talis est, ut sine illa prædeterminatione physica fieri non videatur, quia Scriptor canonicus mouetur ad scribendum à Spiritu Sancto dictante non solum sensum, sed etiam singula verba, & singulorum ordinem, quod neque facile, neque sine fictione tribui potest morali persuasiōni, & non potius physicæ prædeterminationi. Similis actio dicitur esse locutio propheticæ Spiritus Sancti. Iuxta illud Psal.

^{A 44.} *Lingua mea calamus scriba velociter scribentis.* Et nihilominus negari non potest, quin sit actio libera, alias incideretur in errorem Montani, qui dixit Prophetas loquitos esse tanquam arreptios.

Sed frustra excogitata est necessitas determinationis physicæ in his actionibus, quantum ad voluntatem pertinent. Quia quidquid in eis necessariè sit ex determinatione Spiritus Sancti, potissimum sit in intellectu, quæ autem pertinent ad voluntatem sine tali determinatione fiunt. In his ergo hominibus primò spectari potest id, quod interius à Spiritu Sancto accipiunt, in quo primum est illustratio intellectus, quoad reuelationem occultæ veritatis ex parte obiecti propositæ, & hæc cum ordinariè antecedat voluntatem non est libera, sed est ad modum gratiæ excitantis, quam Spiritus Sanctus in nobis sine nobis inchoat. Quod si contingat prophetam prius exoptare, aut petere, vel se aliquo modo liberè præparare, ad talem illustrationem recipiendam, id quidem faciet sua voluntate libera non physicè prædeterminata à Deo, sed inspiratione aliqua mota, ut, verbi gratia, quando Elisæus petiit psaltem, qui mentem eius excitaret, & similibus. Nulla est enim ratio fingendi ibi determinationem magis, quam in alijs actibus religionis, orationis, aut fidei.

^D Deinde post reuelationem obiectiuam reperitur in propheta iudicium, quo veritati reuelata, & reuelationi tanquam à Deo factæ assentitur. Et tunc si reuelatio sit euidens, per illam determinatur, & necessitatur intellectus ad assensum veritatis reuelatae. Vnde ibi non est necessaria determinatio voluntatis ad tale iudicium, quia neque actus eius necessarius est, nec concurrit causaliter ad tale iudicium. Quod si is, qui recipit reuelationem per modum complacentiæ velit veritatem illam amare, aut in eius assensum consentire, id omnino liberè, & sine villa prævia determinatione physica facere poterit. Si vero reuelatio sit obscura, tunc in substantia non excedit rationem fidei, & ideo ad assensum necessaria erit motio libera voluntatis. Veruntamen sicut in alijs vocationibus ad fidem, voluntas credendi ordinariè non habetur per physicam determinationem, sed per vocationem congruam, ut ille auctor admittit; Ita in propheta voluntas assentiendi reuelatis per inspirationem congruam, & opportunam optimè fiet; ergo etiam ex hac parte necessaria non est prædeterminatione physica ad propheticam cognitionem, magis quam ad cæteros supernaturales actus.

^E Secundò considerari potest in Propheta exterior locutio, seu prædicatio prophetæ ad quam in primis requiritur voluntas libera loquendi, & annunciandi reuelationem sibi factam, vel doctrinam reuelatam, nam sine villa dubitatione ita loquebantur prophetæ, plena libertate, & cum magno merito. Loquebantur autem moti à Spiritu Sancto, qui eis voluntatem loquendi inspirabat, & quando ad hoc munus illos efficaciter eligebat, congruè etiam inspirabat eis talem voluntatem, ita ut infallibiliter eam haberent, & in ea perseverarent quandiu, & quomodo Deus volebat; ergo neque ad hanc voluntatem erat necessaria prædeterminatione, sed ordinarius modus inspirandi, & vocandi congruè sufficiebat, post voluntatem autem necessaria etiam erat gratia, & directio Spiritus Sancti, vel ad loquendum sine errore, & fine

^{23:} Occurrunt:

additione aliqua, vel diminutione eorum, A quæ Deus reuelauerat, & annunciarci volebat, vel ad loquendum conceptis verbis, & alio ordine, & modo dictatis à Spiritu Sancto. Veruntamen licet ad hoc esset necessaria specialis directio Spiritus Sancti, non tamen erat necessarium nouum auxilium, ex parte voluntatis, sed ex parte intellectus, quia per actum explicatum iam sufficienter erat voluntas determinata ad mouendam linguam, ut proferret quidquid Spiritus Sanctus menti dictaret: postea ergo solum necessarium erat ut Spiritus Sanctus dictaret, & offerret verba, & seriem eorum, & hoc modo linguam dirigeret; ergo neque ex hac parte erat necessaria prædeterminatione physica ex parte voluntatis ad actum liberum, sed solum erat necessaria determinatio ex parte materiæ, seu subiecti, quæ potest dici quoad specificationem, non vero quoad exercitium actus eliciti à voluntate de quo tractamus. Qui modus determinationis etiam inter homines suo modo repetitur. Nam cum amanuensis scribit, quæ ego dicto, liberè omnino scribit, & ad id ipse se determinat, non ego determino saltem illum physicè, licet rogando, vel præcipiendo, possiri illum moraliter mouere, & nihilominus ex parte materiæ, & obiecti, determino quoad specificationem scriptiōnem eius, ut talia verba, & tali ordine scribat. Ad hunc modum cum maiori tamen excellentia determinat Deus locutionem Prophetae efficaciter proponendo illi talia verba, & non permitendo, ut illi alia occurrant, nec aliquod impedimentum quominus integrè, & perfectè illa concipiatur, & exprimat ei occurrat. Quæ quidem respectu intellectus, & linguæ quædam necessitas est, respectu autem voluntatis nulla est, nisi quoad quandam determinationem, & specificationem. Nam quoad exercitium iam supponitur in voluntate determinatione libera prophetandi exterius, neque nouum actum elicit ad quem determinatione quoad exercitium indigeat, & ad perseverandum in eadem voluntate, perseverantia prioris vocationis, & inspirationis sufficit.

26.

Quomodo intelligenda verba illa: Lingua mea calamus scriba velociter scribentis.

Atque ita optimè intelliguntur verba illa. D Lingua mea calamus scriba velociter scribentis. Nam sine dubio Deus inspirauerat, Psalmista loquendi voluntatem, & liberè volebat linquam mouere, ad loquendum ea, quæ Spiritus Sanctus dictaret, & ideo in ipsa locutione rectè comparat linguam suam respectu Spiritus Sancti calamo scribentis, quia in illa locutione nihil suum agnoscebat, nisi motionem linguæ, nam verba, & res dictabat Spiritus Sanctus, & ita vtebatur illa lingua tanquam instrumento. Quid tandem, potest non male explicari per verba sapientis Hominis est animam preparare, & Domini gubernare linguam. Si per illam animæ præparationem voluntatem loquendi intelligamus, quæ quando est sancta tribuat homini, non quia non sit etiam ex inspiratione diuina, sed quia per liberam determinationem habetur. Gubernare autem linguam non semper est in hominis potestate, vel libertate, quia pendet ex imaginatione, & conceptione verborum, quæ non semper est in manu hominis, & multa occurrere possunt homine etiam inuitio, quæ illam perturbent. Hæc autem necessitas altiori modo intenuitur in locutione prophetica, & ideo altior directio, & gubernatio linguæ est necessaria, tota vero fit medio intellectu, & fantasia sine novo visu libertatis, ut explicauim.

27. Et quod dixi de prophetica locutione, ea-
dem dicendū dem proportionē locum habet in Scriptore

de Scriptore
Canonico,
quod de pro-
phetica locu-
tione dictum:

A canonico. Antecedit enim in illo libera scribendi voluntas ex diuina inspiratione concepta sine illa prædeterminatione physica, sicut de prophetis explicauim. In ipso vero actu scribendi non erat necessaria noua motio voluntatis, sed sola specialis directio, ex parte intellectus, & phantasie, ac memoria tam rerum, quam verborum, si necessaria esset. In hoc enim potest esse varietas iuxta materiam scripturæ, & dispositionem antecedentem Scriptoris. Interdum enim Scriptor excitatur à Spiritu Sancto ad scribendum, quæ alijs videt, vel nouit, ut de se dicit Lucas capite primo Euangelij. Et tunc Spiritus Sanctus non omnino præuenit Scriptoris mentem, sed ab illo vult etiam diligentiam adhiberi, ut ex 2. Machab. 2. colligimus, & totum id sit per liberam voluntatem scribentis, non determinatam physicè, sed inspiratam, & motam congruenter à Spiritu Sancto. Ultra diligentiam vero, & supra libertatem Scriptoris. Spiritus Sanctus assistit menti eius, dirigendo, & supplendo, quod ipse Scriptor sua diligentia non potest, vel non assequitur, vel remouende quidquam scribat aliter, quam Spiritus Sanctus vult. Aliquando vero Scriptor mere propheticè scribit, quæ tunc actu ei reuelantur, & à Spiritu Sancto dictantur, & omnino se gerit Scriptor, sicut amanuensis Spiritus Sancti, sicut Baruch scribebat verba, quæ dicebat Jeremias, & ipse Jeremias (ut dicitur Jerem. 36.) dictabat tanquam legens ex libro, utique ex libro mentis suæ, in qua Spiritus Sanctus ea scriperat. Et in vtroque tam Ieremia, quam Baruch voluntas scribendi, vel dictandi, & obediendi Deo hoc præcipienti omnino libera erat, ex inspiratione diuina, sine physica prædeterminatione; materia autem, & verba Scripturae erant omnino à Spiritu Sancto sine interuentu voluntatis humanae. Quocirca in toto opere scribendi, vel dictandi canonicam scripturam nulla prædeterminatione physica voluntatis humanae necessaria est. Neque inuenitur opus supernaturale, pro quo sit necessaria, nisi ubi voluerit Deus humanae voluntati absolutam inferre necessitatem.

C A P V T XXV.

*Quid addat auxilium efficax auxilio præ-
nienti sufficienti, seu vocatio efficax gene-
rali, ac sufficienti vocationi, & an per
congruitatem vocationis hoc suf-
ficienter explicetur.*

Diximus in cap. 5. auxilium efficax in vocatione aliqua speciali, ac proinde in aliquo modo excitantis gratiae consistere, & in subsequentibus declarauimus, nullam esse excitationem, quæ ex sola sua extrinseca natura, seu entitate talis, seu tam efficax sit, nec præter vocationem necessariam esse aliquam prædeterminationem ex parte Dei, quæ vocationi tribuat efficacitatem illam, nam omnino talem modum efficacitatis exclusimus, tum quia repugnat sufficientiæ gratiae, cui illa prædeterminatione adiungitur ex parte Dei, tum etiam, quia pugnat cum arbitrij libertate. Et ideo superest explicandum quid illud sit, quod vocatio efficax addit ultra sufficientem; nam cum vocatio sufficiens sit vera vocatio, & de se effectrix consensus, & nihilominus vocatio efficax ab illa distinguatur, necesse est ut ratio efficacis aliquid addat tali vocationi, quid ergo illud sit, inquirimus. Quod certè obscurum est, nā ideo dixit Augustinus

nus hanc vocationem efficacem altam, & se-
cretam, & profundæ considerationis esse;
Conandum nihilominus est id explicare,
quod breuiter per nonnullas assertiones facie-
mus, deinde ad maiorem declarationem, &
confirmationem nostræ sententia nonnullis
objectionibus satisfaciemus.

^{2.} Primum ergo asserimus, vocationem effi-
cace non addere sufficienti nouum auxilium
præueniens, nec aliquam entitatem, vel pro-
prietatem realem absolutam, quæ ad consti-
tuendum auxilium efficax, & distinguendum
illud à sufficiete necessaria sit. In hac, & se-
nec aliquam entitatem, vel proprietatem, vel
propteritatem, & ab auctoritate, quia de hac re
sigillatim agendum est in capitibus sequenti-
realem absolutam. Nunc solum affero saltem in eo esse hanc
ad propositionem consentaneam Concilijs, &
constituendum Patribus, quod in illis non inuenimus alia
auxilium effi-
cax, & distin-
guendum illud
a sufficiete
necessaria sit.
auxilia gratiæ præuenientis nostrum velle, &
per quam Deus efficacit nos velle nisi auxilia
excitantia, vt sunt illuminationes, & inspira-
tiones. Non potest autem vocatio efficax ad-
dere vltra sufficientem aliquod peculiare au-
xilium excitantis gratiæ, quod per vocatio-
nem non efficacem non detur, tum quia si
illud auxilium est necessarium, & negatur,
vocatio, quæ datur non poterit esse sufficiens
iuxta principia haec tenus posita, & probata.
Tum etiam, quia probatum est, nullum auxili-
um excitanter de se, & ex vi suæ entitatis esse
efficax ad determinandam voluntatem ad
vnnum, ergo quoque auxilio excitanter
dato oportebit inquirere, per quid fiat efficax,
& sic procedetur in infinitum: vocatio ergo
non fit efficax per additionem peculiaris auxili-
ij excitantis. Ergo nec per auxilium præ-
uum ad velle liberum, quia, vt dixi, nullum
est tale auxilium præuum nisi excitanter. Et
haec ratio etiam probat in vniuersum vocatio-
nem non constitui in ratione efficacis per en-
titatem, vel proprietatem realem illi additam:
nam vel illa esset res distincta ab omni excita-
tione, vel tantum modus eius; neutrum est
verisimile, & vtrumque inuoluit omnes diffi-
cultates tactas de auxilio prædeterminante,
vel rem non explicat.

^{3.} Primam partem probo, quia si est entitas
distincta, erit speciale auxilium actuale di-
stinctum ab excitanter, & præuum ad actum,
ac proinde distinctum ab influxu simultaneo
ab ipso imbibito, & sic erit auxilium actuale
medium inter excitanter, & velle liberum, quod,
vt dixi, in Sanctis Patribus non inuenitur, &
obiter notari possunt Augustinus in q. 2. ad
Simplic. dicens: *Credere Dei esse, & nostrum,*
Dei vocando, & nostrum sequendo. Vbi inter
illa medium non constituit, nec in libro 83.
questiōn. q. 68. cum dicit, *Si quis sibi tribuat,*
quod veniat vocatus non potest sibi tribuere,
quod vocatus sit. Nec Prosper libro secundo
de vocat. gent. capite 26. vbi cum descripsisset
modum vocandi Dei per inspirationes, illu-
minationes, &c. immediate subiungit. *Sed*
voluntas subiungitur huic gratiæ, qua ideo ex-
citata est ut incipiat velle cum merito, quod di-
nino semine conceperat. Neque etiam Bernard.
medium illud agnouit lib. de grat. & lib. arbitr.
circa finem. Si vero illa proprietas est tantum
modus intrinsecus excitationis, ille non potest
esse nisi vel intensio, vel claritas, vel similis
proprietas, si excitatio sit in intellectu, vel
suauitas aut quid simile, si sit in voluntate:
nihil autem huiusmodi sufficit, vt excitatio
de se, vel in se fiat absolute efficax, vt supra-
probatum est, quia per talem proprietatem
non extrahitur motio à ratione gratiæ exci-
tantis, de qua probatum est non habere de se

A talem efficaciam. Et inde facile probatur al-
tera pars; quia vel illa entitas aut proprietas,
talism est, vt sit necessaria ad operationem, &
sic sine illa non erit vocatio sufficiens, vel
non est simpliciter necessaria, & sic non per-
tinebit ad auxilium efficax, quod necessaria
rum est. Item vel addita illa entitate, aut
proprietate necessariò sequitur consensus vo-
luntatis, & sic non erit liber, quia illa ne-
cessitas est antecedens, & procedunt omnes
rationes suprà facta contra physicam præ-
determinationem, vel non sequitur necessari-
o, & sic non sequetur infallibiliter, ex
vi talis entitatis, seu proprietatis per se, &
absolute spectata, & consequenter non suffi-
ciet ad constituendam vocationem in ratione
efficacis.

Dico secundò, Vocatio efficax illa est,
quæ de facto habitura est infallibiliter ef-
ficiunt à vocante intentum, & ideo licet in se
sit gratia præueniens à solo Deo facta, nihil
ominus includit habitudinem ad cooperatio-
nem futuram liberi arbitrij, cum auxilio
gratiæ simultaneo, & consequenter includit
quandam congruitatem respectu personæ, cui
datur, vt sit illi ita proportionata, & accom-
modata, sicut oportet, vt in tali persona
in tali tempore, & occasione infallibiliter
effectum habeat, & per hoc habet illa voca-
tio, quod congrua, & efficax sit. Hæc do-
ctrina communiter approbatur à Theologis
nostræ Societatis, & ab alijs Doctoribus, qui
negant prædeterminationem physicam, quos
suprà retuli: De alijs vero antiquioribus, &
Patribus dicam inferius. Nunc prior pars
probatur facile ex dictis; sequitur enim
a sufficieni partium enumeratione. Nam
gratia efficax dicitur, quæ infallibiliter ha-
bitura est effectum, & sub hac ratione à Deo
infunditur, vt in superioribus declaratum
est. Sed non habet hanc infallibilitatem ex
vi suæ entitatis, vel alicuius absolute pro-
prietatis suæ, vt proximè ostensum est, &
sequitur clare ex omnibus dictis contra alias
sententias; ergo necesse est vt habeat coniunctam
habitudinem ad effectum futurum cum
libera determinatione, vt inde habere possit
dictam infallibilitatem, seu fundamentum
eius: non enim potest cogitari aliis modus
talism infallibilitatis. Secundo declaratur à
simili de præscientia Dei circa futura contingen-
tia, est enim infallibilis, quamuis obie-
ctum non habet in sua causa determinatio-
nem, & ideo dicimus necessarium esse, vt
talism scientia includat habitudinem ad ipsam
determinationem causæ, vt suo tempore
futuram, non quia aliter esse non possit,
sed quia non aliter futura est. Sic igitur hæc
gratia, quæ antecedenter infunditur, infallibiliter habebit consequentem operationem
voluntatis, non quia aliter esse non possit,
etiam stante illa gratia, sed quia aliter futura
non est.

Altera vero pars de congruitate, seu pro-
portione ad personam supposita præcedenti,
solum pertinet ad modum loquendi: nam
cum tale auxilium dicat habitudinem ad ef-
fectum infallibiliter futurum, & eam non
habeat ex innata proprietate absoluta, oportet
vt habeat ex congruitate, vel proporcione,
quam habet ad talem personam. Et
quamvis insiā de Augustini mente in capite
speciali dicturus sim, libertatem nunc fal-
tem ostendere hunc loquendi modum non
ab alio, quam ab Augustino desumptum esse. Notabilia Diui
Ille enim in primis in quæst. 2. ad Simplicia-
num multis verbis doctrinam hanc tradit, ba.
ex quibus pauca, indicabo, Cum eadem res
(inquit)

(inquit) uno modo dicta alium moueat, quis audeat dicere defuisse Deum modum vocandi, quo etiam Esau mentem applicaret, voluntatemque coniungeret. Vbi duo aduerto, vnum est ponere congruitatem vocationis, non in modo eius absoluto, sed respectivo ad talem personam. Aliud est, quod posita illa vocatione dicit per illam fieri, vt is, qui illam recipit, verbi gratia, Esau, si illam reciperet suam mentem, & voluntatem applicaret, nam illa verba recte intelliguntur ut illud Esau in casu nominandi positum sit, & det suppositum verbo applicandi, & coniungendi vocationi Dei. Quod si quis dixerit sensum potius esse Deum per vocationem potuisse mentem Esau (vocem hanc in genitiu posendum) applicare, quod ad præsens spectat, non multum refert, quia sensus in idem reddit, nimirum non defuisse Deo modum vocandi, ita accommodatum Esau, vt per vocationem illam, quod volebat obtineret. Prior vero sensus videtur magis ad Augustini mentem, nam statim cum de reprobis dixisset, non esse congruenter vocatos, subdit. Possent alio modo vocati accommodare voluntatem. Præterea sic inquit, licet multi uno modo vocentur, tamen quia non omnes eodem modo affecti sunt, illi sequuntur vocationem, qui illum capienti reperiuntur idonei. Vbi valde notanda est causalis nota, quia non in extrinsecam prædeterminationem, sed in congruentiam vocationis causam refert sequendi vocationem. Idemque significat cum iterum inquit solius Dei misericordis fluisc illo modo vocare, quomodo aptum est. Ac denique illi (inquit) electi qui congruenter vocationi. Ex quo verbo sumptum est nomen vocationis congrua. Præterea ex libro de Don. perseverant. capite decimoquarto hæc verba notanda sunt. Ex quo apparet in quibusdam esse naturale lumen intelligentie, quo moueantur, si congruasuis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant. Sed hæc, & alia multa infra latè tractanda sunt.

6. Dico tertio, infallibilis connexio, quæ in vocatione congrua, seu efficaci cum libero consensu inuenitur, non est merè causalis, sed præscientiæ, non per absolutam scientiam, sed per conditionatam, qua Deus de omnib[us] voluntate creata, & creabilis præscit, quid sit actura in omni tempore, & occasione, si hoc, vel illo modo excitetur, seu vocetur. Ita docent Auctores allegati, & alij inferius allegandi, & assertio solum indiget breui declaratione, quia ex superioribus sequitur. Supponit ergo assertio vocationem efficacem, quam ad maiorem claritatem congruam appellamus, habere infallibilem connexionem cum consensu voluntatis, quod estclarum ex dictis, tum quia hoc est de ratione auxiliij efficacis, vt supra posuimus, tum etiam quia hoc est necessarium, vt hæc vocatione sit medium ad diuinam electionem, prædestinationem, aut efficacem prædefinitiōnem implendam, vt notum est. Infallibilitas autem propriè loquendo respicit intellectum, est enim proprietas cognitionis, seu scientiæ, & obiecti eius. Vnde sicut dupliciter cognosci potest effectus futurus, scilicet, in causa, & in se, ita duplex distinguitur infallibilitas, altera in causa, altera in effectu ipso, seu in emanatione actuali ipsius effectus à causa. Auxilium autem efficax est causa liberi consensus, & tunc dicetur efficax, cum ita datur, vt infallibiliter habeat effectum inducendi hominem in consensem, dicimus ergo non esse hanc infallibilitatem in causa, id est, in tali vocatione, vel auxilio

A secundum se spectato. Quod etiam est manifestum ex dictis, quia vocatione non dicitur efficax ex eo, quod voluntatem sua naturali virtute ita determinet ad consentiendum, quiposse non consentire, si velit, etiam in sensu composito, seu posita tali motione, sed quod ita est ab aliqua causa, vt possit non esse, non obstante illa, seu etiam illa posita, non est infallibile in causa, quia quod est infallibile in causa, non potest non evenire posita illa: ergo hæc infallibilitas non potest esse in ipso auxilio secundum se spectato, tanquam in causa. Et inde concluditur debere esse in præscientia, quia in effectu futuro priusquam fiat, non potest aliis modus infallibilitatis cogitari, vt est per se notum. Rursus hæc præscientia in præsenti non potest esse absoluta, quia præscientia absoluta futuri consensus gratitudo supponit auxilium efficax, & voluntatem Dei dandi tale auxilium, ad talem effectum, ante quam voluntatem, debet præcedere secundum rationem hæc infallibilitas, vt Deus non quasi casu, sed per se, & ex propria intentione intelligatur dare auxilium efficax, vt efficax est; ergo necesse est, vt illa infallibilitas præcedat in scientia conditionata, qua Deus prænonuit tale auxilium, si detur tali voluntati, in tali opportunitate futurum esse illi ita congruum, vt omnino sit illi consensura; talis ergo est infallibilis connexio auxiliij efficacis cum suo effectu.

Hæc est sententia nostra de auxilio efficaci breuiter, & summatim proposita, quæ duas principales continet partes, vnam negatiuam, scilicet, non posse consistere in vi, quam ex se, vel ex decreto prævio, vel absolute voluntatis Dei habeat, prædeterminandi physice voluntatem humanam ad consensum, alteram positivam, qua efficacitas eius dicto modo explicatur. Et hæc posterior pars præter rationes adductas concluditur à sufficienti diuisione ex priori, quia non potest aliis modus infallibilitatis, & efficacij cogitari.

Duæ sunt principales partes sententie Augustinis, vna negativa, altera positiva.

D

CAPUT XXVI.

Duabus objectionibus contra superiorē doctrinā satisfit.

C Ontra superiorē resolutionē multa obiecta iiciuntur, quæ ad quatuor capita reducuntur. Nam in primis videntes contraria sententia, si vocatione congrua prout à nobis explicata est possibilis sit eneruari, maximè positionem physice prædeterminationis, persuadere conantur illud genus efficacij non esse possibile, & quia illa supponit dictam præscientiam; in hoc maximè insistunt, vt negent Deū esse præscium futurorum contingentium, sub conditione in seipsis, nisi præcedat aliquod decreta prædeterminationē physicā in conditione inuoluens, in qua cognosci possint. Et rationes quibus hoc probare conantur, sunt præcipue objectiones eorum contra doctrinā positam; Illis tamen satisfactum à nobis est in Prolegom. 2. vbi duo ostendimus. Vnum est conditionatorum contingentium præscientiam, non posse Deo negari secundum Scripturas, doctrinam Patrum, rectamque rationem, aliud est decreta conditionata ad talem præscientiam admittenda non esse, quia in multis diuinæ bonitati repugnant, vt in actibus peccatorum, in alijs non decent Deum, ut potè supcruacanea, & otiosa, in omnibus vero eadem repugnantia cum libertate creata, quæ in physica prædeterminatione inueniuntur.

Ad quatuor defensores, si vocatione congrua prout à nobis explicata est possibilis sit eneruari, maximè positiones contrarie præcedentem resolutionem, primum.

Secundum: inuenitur, sit ideo de hoc primo genere obiectionum nihil nobis dicendum superest. Aliud caput obiectionum sumitur ex necessitate auxilij, seu consensus praeuij causa primæ in secundam ante concursum imbibitum in eius actione. De quibus satis dictum est in libro tertio sub finem. Tertium caput sumitur ex auctoritate Scripturæ, Conciliorum, Patrum, aliorumque Theologorum de quibus per varia capita sigillatim dicere decreui, ac distinctè, quia res est magni momenti, multumque interest nouam ab antiqua doctrina discernere, quod non potest vel breui, vel confuso sermone fieri. Quartum caput obiectionum ortum est ex nonnullis incommodis, vel etiam erroribus, quæ ex nostra sententia, vel male intellecta, aut sinistrè explicata inferuntur, & nobis tribuuntur, quibus in hoc capite, & sequenti breuiter satisfaciemus, quia occasionem amplius sententiam nostram declarandi habebunt.

Prima obiectio: 2. Primò igitur obijciunt, quia ex nostra sententia sequitur, efficax auxilium non physicè, sed moraliter tantum efficere consensum voluntatis nostræ. Consequens est absurdum, ergo. Sequela patet, quia vocatio quantumvis congrua, solum est gratia excitans, quæ vt nos supra docuimus, non efficit physicè consensum, ergo si auxilium efficax in sola vocatione congrua consistit, non efficiet physicè consensum. Hoc autem esse absurdum patet, quia in nobis non tantum desunt vires morales ad efficiendos actus supernaturales, sed etiam physicæ, quia superant actiuitatem physicam libero arbitrio naturaliter inditam; ergo oportet vt auxilium efficax de quo Augustinus dixit, dare vires efficacissimas voluntati, det utrasque vires non tantum in genere moralis principij, sed etiam physici.

3. Respondetur: Respondemus nunc nobis non esse controversiam, de principio physicè adiuuante ad præstandum consensum, omnes enim faciemus principium aliquod esse necessarium. Nos autem diximus illud (quidquid sit) tale esse, vt detur voluntati prius natura, quam consentiat, relicta in ea potestate ad non consentiendum, seu non operandum per tale principium, etiam in sensu compagno, id est, ad componendum simul cum illo principio, & tota gratia præueniente negationem consensus. Ex quo etiam concedimus, & ita esse dicendum sentimus, & fieri posse, & sèpè etiam fieri, vt voluntas habens sufficiens principium gratia tam morale, quam physicum ad consentiendum, non consentiat. Qua veritate supposita ad argumentum respondetur, distinguendo primum consequens ex parte efficacis auxilij. Aut enim sub efficaci auxilio comprehenditur totum auxilium gratia necessarium in actu primo ad elicendum liberum pietatis actum, & cum omnibus requisitis, vt infallibiliter coniungatur actui illum eliciendo, vel præcise intelligitur nomine auxilij efficacis aliqua motio actualis, & prævia, quæ proximè inducit voluntatem ad consensum. Priori modo nego sequelam, quia auxilium efficax includit totum auxilium sufficiens, & hoc non tantum morale principium agendi, sed etiam physicum comprehendit, vt dixi. Posteriori autem modo loquendo de auxilio efficaci, concedo sequelam, nam vbique Augustinus non alter explicat illam motionem, nisi per internam suasionem, & affectionem, vt ex locis proximè citatis in secunda assertione constat, & plura alia postea inferemus. Neque ratio facta in contrarium procedit de

A auxilio efficaci in hoc posteriori sensu sumpto, sed in priori, neque vlla alia cogitari potest, cur sit necessarius aliis modis agendi, nisi fortasse propter prædeterminationem physicam, quam non admittimus.

Vt autem hoc amplius declaretur, aduerto, ante actualem effectiōem consensus, duo tantum auxilia prævia esse necessaria. Vnum est illud, quod dat voluntati potestatem physicè eliciendi consensum: aliud est, quod Deus allicit, & trahit eandem voluntatem ad liberè elicendum eundem actum. Illud prius datur, v.g. homini iusto per virtutes voluntati infusas, dat enim potestatem physicè efficientem ad elicendum suos actus, si

B velit; hoc vero posterius dat Deus per auxilia excitantia, quæ simul dant moralem potestatem, sine qua simul cum physica non potest fieri actus, & utrumque horum est necessarium ad auxilium sufficiens, & à fortiori ad efficax, vt sèpè dixi. Potestque circa hæc aduerti secundum modum connaturalem operandi potestatem physicam supponi ad moralem excitationem, quia nemo excitatur, nisi ad id, quod potest velle. Vnde quia homo ex solis viribus liberi arbitrij non habet potestatem physicam, saltem integrum ad efficiendos actus supernaturales, ideo vt homo excitetur quasi connaturali modo supponi debent habitus infusi, per quos integra potestas

C physicæ ad elicendos hos actus datur, vel compleetur. Quia verò si habitus nec sunt naturales, nec debiti nostris potentij, propter quod secundum ordinem diuinæ prouidentiæ vt adulti illos recipiant, debent ad illos per proprios actus disponi, quod sine prævia excitatione facere non possunt, ideo necessarium est vt mutetur quasi connaturalis ordo, ita vt homo prius excitetur, quam physicam,

D & internam voluntatem operandi habeat, sed tantum quamdam eius inchoationem, vel capacitatem. Hoc patet in infidelibus, qui alliciuntur ad fidem, antequam habeant internam virtutem infusam, & in peccatoribus, qui ad pœnitentiam excitantur. Et ideo tunc ne excitatio frustra fiat, vel ad rem impossibilem, necesse est vt cum ipsa excitatione, detur aliquo modo potestas physica ad actum elicendum, ad quem voluntas excitatur. Siue hæc potestas physica detur per ipsosmet actus gratiæ excitantis. iuxta opinionem dicentium illos esse principia physica consensus quando præstatur. Siue detur per aliquam aliam qualitatem supernaturalem simul cum excitatione datum modo quodam transeunte, ita vt, non amplius permaneat in voluntate, quam ipsa excitatio duret, nec plus etiam determinet voluntatem ad consensum, quam excitatione ipsa, sed solum veluti præsto adsit potentia ad coagendum illi, sicut adest habitus, vt alia opinio non improbabilis tradit. Siue talis potestas detur immediate ab ipso Spiritu Sancto, qui simul ac excitat hominem præsto illi adest, & quasi sece offert ad iuuandam voluntatem eius, & cooperandum illi, vt per amicum possit, quod per se non potest, vt nobis in tertio libro probabilius visum est. Quicunque igitur ex his modis verus sit, sufficit, vt consensus non detur sine principio physico supernaturali per se, & propriè efficiente actum.

E consensus cum voluntate, quando ipsa vult, concurrente simul Deo vt causa vniuersali per auxilium simultaneum, qui etiam est per se, ac physicus etiamsi non sit prædeterminans, ergo ob necessitatē physici principij, neque est necessaria prædeterminatione, neque illud principium negant, qui physicam prædeterminationem non agnoscunt.

4. Ante actualem effectiōem consensus, duo tantum auxilia prævia sunt necessaria, & quænam illa?

5.
Secunda obiec-
tio.

Secundò obisciunt instando contra dictam solutionem; duo enim efficit gratia in nobis; primum est, quia antecedenter nos facit velle, & facere iuxta illud. *Deus est qui operatur in nobis velle.* Et illud, *faciam ut in preceptis meis ambuletis*, & similia; Secundum est, quod nobiscum operatur ipsum velle iuxta id Ioann. 15. *Sine me nihil potestis facere.* Et illud Corinth. 15. *Non ego, sed gratia Dei mecum.* Vtrumque ergo horum facit Deus per veram, ac physicam efficientiam, quia sola moralis metaphorica est, & impropria; & ideo Theologi qui melius sentiunt, tribuunt humanitati Christi Domini in miraculis operibus, & Sacramentis in effectione gratiae, physicam efficientiam, & non tantum moralis, vt proprietatem verbifaciendi veramque causalitatem Sacramentorum tueantur; ergo similiter in presenti vtrumque eorum tribendum est Deo, & gratiae Dei, per veram, & physicam efficientiam. At vero in responsione data ad præcedentem obiectionem recte quidem saluatur propria efficientia physica in secundo effectu quem posuimus, scilicet, quod Deus nobiscum operatur ipsum velle, hoc enim facit per gratiam concomitantem, non tamen saluatur primum, scilicet, quod Deus faciat nos velle propriè, ac physicè faciendo, vt velimus, quia si hoc facit per solam gratiam excitantem, non physicè, sed moraliter tantum id facit, ergo vt id etiam verè, ac propriè faciat, necessarium est, auxilium physicè præterminans; ergo sine tali auxilio non saluatur proprium auxilium efficax, cuius proprius effectus est, vt Deus per illud nos velle faciat, propriè, & physicè hoc in nobis efficiendo. Et confirmatur, quia ex nostra sententia sequitur, aliquid supernaturale à nobis, & in nobis fieri, quod non sit ex gratia physicè operante, quod admitti non potest. Sequela probatur. Quia cum Deus facit nos facere, dat nobis hoc, quod est facere, quod aliquid supernaturale est; ergo si vt faciat nos facere non operatur physicè, sed tantum moraliter, etiam non dat nobis agere supernaturale physicè, sed moraliter.

6.
Respondeatur.

Ad obiectionem in primis dico, Deum cum facit, vt faciamus, velit vt velimus, antecedenter, seu prius natura, quam nos faciamus, aliquid in nobis efficere omnino propriè physicè, ac per se, quod satis esse posset ad eam proprietatem, & rigorem locutionis, quem arguens desiderat. Assertionem autem facile probamus, quia Deus facit vt velimus præparando voluntates nostras per suas internas illuminationes, & affectiones, has vero Deus facit in nobis immediatè per se ipsum efficiendo illas in intellectu, & voluntate tanquam principalis, & vera causa physica; ergo vt faciat nos facere aliquid physicè in nobis operatur. Quod non potest ita facere homo, vel Angelus quando sua virtute hominem moraliter mouet, suadendo, aut consulendo, vel tentando.

7.

Deinde hinc fit, vt illud auxilium, quod Deus interius imprimit ad præparandam voluntatem, aliquo etiam modo physico hominem moueat, excitet, & inclinet. Nam si illa Dei operatio sit in intellectu, ipsum formaliter afficit, & illuminat, ac facit attendere; causalitas autem formalis, vera, & physica est. Et præterea illud auxilium voluntatem inclinat, & attrahit aliquo modo etiam ante consensum, excitando in illa simplices affectiones timoris, vel amoris non liberas, sed necessarias, ad quas probabile est concurrere effectiù mentis illustrationes, seu supernaturales cogitationes propriè ac physicè, & licet solum

A concurrent finaliter mouendo, etiam causalitas finalis est suo modo physica, & propria, & omnis causalitas solet verbo *faciendi* generaliter significari. Illa vero affectio, seu motio indeliberata, quæ tunc excitatur in voluntate, & à Deo physicè fit, etiam inclinat formaliter voluntatem, & in eo genere physicè, ac per se, & ita allicit voluntatem ad consentendum, & quantum est de se facit illam consentire cum omni proprietate, quæ in tali modo causandi esse aut intelligi potest. Quia vero non imponit necessitatem voluntati potest nihilominus non sequi effectus non consentiendi, & tunc clarum est non posse dari causalitatem physicam effectiua consensu, cum ille non fiat. Quando vero consensus sequitur cooperante libero arbitrio, etiam tunc physicè operatur gratia, sive per ipsosmet motus gratiae excitantis, sive per aliquod principium physicè effectiuum consensu, quod cum illa datur, vt declarauit.

Nihilominus ergo deest, quominus cum proprietate dicatur Deus facere vt faciamus, non minus, quam dici possit cum physica prædeterminatione. Quia conferendo motum gratiae excitantis, & motionem illam præuiam inter se, vtraque fit à Deo propriè, & physicè, & vtraque afficit voluntatem, & suo modo formaliter illam inclinat, & per neutram illarum facit Deus; vt faciamus adæquatè, & completem, vt sic dicam, seu formaliter donec nos ipsi liberam actionem eliciamus, & tunc iam intercedit nouus influxus physicus Dei, & gratiae ipsius in consensum, sive ille fiat cum prædeterminatione, sive absque illa; ergo non minorem efficientiam physicam habet gratia Dei in uno modo, quam in alio. Solumque inuenitur differentia, quod efficientia gratiae per motionem physicè prædeterminantem talis est in actu primo, vt non relinquat liberam cooperationem voluntati, sed necessitate quadam illam extorqueat, quæ non solum est physica, id est, vera, ac per se, & per realem influentiam, sed etiam est physica, id est, naturalis, ac necessaria, ac repugnans libertati. At vero efficientia gratiae per vocationem congruam, & dantem simul, vel supponentem principium physicum consensu, quo voluntas possit vti, & non vti arbitrio suo, & est physica quando fit, & antequam fiat consensu, cum physicè in ipsum agere non possit, est causa moralis, qualis oportet, vt consensu liberè sequatur. Vnde ad obiectionem in forma respondeatur primo, negando minorem, quia vtrumque illorum, quæ in argumento distinguntur, fit verè, & physicè à Deo quantum fieri oportet, imo, & quantum fieri potest, salua libertate.

Ad maiorem vero explicationem dici secundo potest, quod actus consentiendi, & est quid physicum, & est quid morale, vt liberè fit, & vtroque modo facit illum Deus, & facit vt à voluntate fiat, tam physicè, quam moraliter cum omni proprietate, & sine metaphora. Diuerso tamen modo, nam vt est quid physicum, fit physicè, ac per se, & immediatè à Deo cum actu influit in illum, vt autem est quid morale per se, ac propriè fit à Deo moraliter modo per inductionem, & tractionem moraliter voluntatem. Vnde ad veritatem, & proprietatem illarum locutionum non est necesse fingere, quod prius natura, quam nostra voluntas suum concursum præbeat, Deus physicè flectat illam, & determinet, hoc enim non fit physicè, nisi cum iam voluntas se ipsum flectit, & consentit, prius vero natura solum antecedit moralis inductione suadendo, & inclinando voluntatem. Nam licet

licet hæc inductio fiat per reales motus factos à Deo physicè, tamen respectu futuri consensus solum habent causalitatem moralem, & per illos dicitur Deus trahere voluntatem ad consensum cum omni proprietate, ad quam sufficit causalitas moralis, quia vnuquisque effectus suæ propriæ causæ tribuendus est, quia causalitas moralis in suo genere vera, & propria est, & effectibus moralibus accommodata. Et ita exposuit illas locutiones Augustinus citatis locis, tribuens semper vocationi, vel inspirationi diuinæ, quod per illam facit Deus nos velle, & in locis proxime citatis videre licet. Estque testimonium optimum in libro de correptione, & gratia capite secundo vbi prius ait, gratiam Christi esse per quam sit omne bonum. Non solum ut monstrante ipsa quid faciendum sit sciant, verum etiam, ut præstante ipsa faciant cum dilectione quod sciunt. Declarans vero, quæ sit hæc gratia per quam hoc Deus facit, adiungit. Hanc quippe inspirationem bona voluntatis, atque operis poscebat Apostolus eis, quibus dicebat. Oramus autem Deum ne quid faciat nisi. Et eodem modo exponit illam causalitatem Prosper 2. de vocat. gent. & plura ex Patribus inferius afferemus.

10.

Quapropter non est simile, quod assertur de efficacia Sacramentorum: nam effectus gratiæ, ut sit à Sacramentis est physicus non moralis, & ideo si non habent causalitatem physicam, non possunt habere veram causalitatem, sed metaphoricam, quod secus est in præsenti. Sermones enim debent rebus accommodari iuxta materiæ capacitatem. Et hinc etiam est, quod in præsenti materia Patres semper explicant antecedentem tractionem, seu inductionem gratiæ per moralem modum, ut allegui, & plura in capitibus sequentibus allegabo. De Sacramentis autem, vel humanitate Christi Domini non ita loquuntur, sed simpliciter illis tribuunt potestatem, causalitatem, & effectionem. Et nihilominus etiam in eis non est certa illa causalitas physica, sed adeo probabiliter defenditur, quia sine inconvenienti potest saluari, & alioqui moralis in illa materia nec necessaria est, nec potest esse nisi valde metaphorica. At vero in præsenti materia moralis causalitas est propriissima, & per se necessaria ad moralem consensum, ut etiam Auctores opposita sententia fatentur, & alioqui physica efficientia sufficienter illi coniungitur eo modo quo à nobis explicata est, & maior non solum non necessaria non ostenditur, sed etiam habere videtur repugnantia incommoda libertati, & sufficientiæ gratiæ: est ergo longè diversa ratio. Ad confirmationem autem negatur sequela, quia quando Deus facit nos facere, ita ut cum effectu faciamus, etiam facit physicè nostrum facere, & ita nihil habemus, quod non sit ab ipso physicè, & propriè, facit autem nostrum facere non solus, sed faciendo nobiscum. Non enim quidquid Deus nobis donat, solus ipse facit, sed quædam donat, faciendo nobiscum iuxta Concilium Arauficanum, & Augustinum.

A

C A P V T XXVII.

Satisfit alteri obiectioni, & à varijs
incommodis doctrina data
vindicatur.

Altera obiection sibi repetita contra nos, est, quod ex nostra sententia sequitur, vel potius quod afferunt, prius natura nos efficere determinationem nostram, quam Deus physicè nos adiuuet: consequens est absurdum, quod varijs propositionibus nobis attributis ostendunt. Et in primis Fr. Dauila tres potissimum inter alias ponit. Prima est. *Quod liberum arbitrium suis viribus inchoet opus pietatis, ut opus incepsum gratia promoueat, & consummet.* Secunda. Partem aliquam operis p̄ij fieri à libero arbitrio solo, partem à Deo, & illam, qua est à libero arbitrio esse priorem. Tertia. *Habere hominem aliquid per solum liberum arbitrium, quo se discernit, &c.*

Secundò Petrus Cabrera eandem doctrinam nobis attribuens, primò sententiam nostram his verbis refert. *Afferunt, voluntatem prius se determinare ad operandum in actibus liberis ex vi sua libertatis, & sufficientis auxilijs, quam Deus concurrat per auxilium efficax.* Ex quo principio has propositiones infert. Prima est. *Itaque Deus voluntatem iam determinat adiuvat, ut tales actum perficiat.* Secunda. *Secundum istam sententiam voluntas constituta in actu primo per auxilium sufficientis, reducitur ad actum secundum se sola, & per seipsum.* Statim vero adit, *sed ad eam reductionem concomitanter concurrit auxilium efficax.* Tertia. *Itaque in hac opinione hæc propositio est vera. Quia voluntas se determinat ad hunc actum, ideo Deus efficaciter illi auxiliatur ad eundem actum, & contraria est falsa.* Et tamen statim subdit, quod licet negemus concursum Dei esse aliquid prius datum voluntati iam constituta in actu primo, quo applicetur, & reddatur potens ad operandum, nihilominus docemus illum concursum esse immediatum influxum in actione simul cum libero arbitrio, & quod concursus Dei per auxilium efficax, neque tempore, neque natura antecedit concursum voluntatis ad eadem actionem, sed influxus liberi arbitrij, & auxilijs efficacis à se mutuo pendent, & simul omnino sunt, & in eandem numero actionem. Infert autem hic Auctor illas propositiones, non tanquam inconvenientia, quæ ex nostra opinione sequantur, sed tanquam sententias, quæ à nobis afferuntur. Ego autem ne iudicem voluisse nobis falsum imponere, illas refero tanquam illationes contra nos factas, & obiectas. Et in fine illius §. num. 109. me solum refert tanquam illius doctrinæ assertorem in disp. 22. Metaph. sect. 2. & lib. de Auxil. cap. 5. & lib. 2. cap. 7. & 8.

Tertiò eandem nobis in summa obiicit Aluarez nam disput. 22. num. 11. in fine ait nos appellare determinationem Dei condeterminationem, & addit. Sed verius dixissent prædeterminationem cum reverè in eorum sententia determinationem creatæ voluntatis ordine natura subsequatur. Quod in disput. 99. se probaturum promittit, in illo autem loco non probat, sed supponit, nos afferere has tres propositiones causales esse veras, *Quia homo operatur, Deus operatur, quia homo vult consentire ideo adiuvatur, quia homo*

3.
Aluarez.

homo vult conuerti, ideo gratia excitans transfit in adiuuanted, seu cooperantem. Et his suppositis in eas inuehitur tanquam in assertiones Semipelagianorum quas Profer, & Hilarius ad Augustinum detulerunt, de quibus ipse contra Semipelagiānos maximē disputauit.

Cumel.

Quarto eodem planē modo de me sentit, Cumel dicto libro primo disputatione quarta in principio §. Certe, vbi me sentire dicit *Deum expectare influxum voluntatis humanae prouidendo ipsum per scientiam medium antecedenter ad influxum suum diuina gratia, & ad eius etiam concursus*. In quibus verbis solum ponero particulam illam antecedenter, nam reliqua, quae ad præscientiam conditio- natam pertinent superius tractata sunt, de altera vero sententia, quod Deus expectet influxum nostræ voluntatis infra dicendum est. Expressius vero eadem disputatione quarta sectione tertia post primam conclusionem sic inquit. *Videntur nonnulli Auctores huius statis sentire, quod Deus, & gratia illius solum tribuant initium iustificationis remotum, videlicet, primam excitationem, hominem vero supposita illa excitatione incipere prius natura liberam conuersionem, per quam proxime, & immediate preparatur ad gloriam, & posterius natura, quia voluit homo consentire, Deum velle hic, & nunc adiuuare illam simulan eo concursu*. Et postea me solum allegat, confertque inter se varia verba mea. Item inferius post secundam conclusionem, sub tit. Aperitur campus, &c. & §. Sanè sic argumentatur. *Si efficacia auxiliij, & gratia actualis Dei proueniret ex nobis, sola autem sufficientia esset ex Deo, sequeretur, quod principale est in nostra conuersione tribuendum nobis esse*. In qua argumentatione videtur particulam assumere *ex nobis* exclusiū, alijs fruola esset argumentatio. Vnde satis declarat exclusiū cum dicit, *sola autem sufficientia esset ex Deo*; supponit ergo nos hoc docere, vel hoc sequi ex nostra sententia.

Ledesma.

Quinto P. Ledesma art. 15. prius de nobis omnibus, quos à schola, & doctrina Diui Thomæ relegat, solum ait, quod negemus Deum prius natura efficere in nobis consensum, quam nos illum faciamus, sed ad minus, inquit, tenent quod debent esse simul prædeterminatio, & premotio Dei, & etiam creatura, qua quidem secundum istos non debet esse prædeterminatio neque premotio. Et ad hoc ostendendum inferius multa ex libris nostris adducit. Et nihilominus ibidem subiungit, aliquos ex nostris dicere, *quod voluntas creatura prius natura prædeterminat se ad ipsam operationem, supposito diuino auxilio sufficiente, quia sine prædeterminatione efficacis auxiliij ipsa voluntas eleuata per auxilium sufficiens potest seipsam applicare, & prædeterminare prius natura, & tunc veluti subsequitur diuina operatio*. Et citat solum Molinam referens fideliter eius verba ex Concord. pag. 186. hoc est ad q. 14. art. 13. disp. 29. §. vlt. & ex eis colligit. Molinam aperte significare, quod supposito auxilio sufficiente, & præueniente ipsa voluntas libere se applicat, & mouet prius natura ad opera supernatura, & Deus tunc cooperatur cum ipsa voluntate, carerum in ordine ad effectum naturalem neutra istarum est prius altera. Quomodo autem id ex verbis Molinæ colligat, non declarat, neque intuenio vnde id colligere potuerit.

6.

Circa hanc obiectionem aduerto, nonnullos Theologos absolutè concedere, tam in operibus gratiæ, quam naturæ voluntatem nostram prius natura influere in suum actum, quām

A Deus in illum influat per generalem, vel speciale concursum. Ita tenet Corduba in questione. libro primo quest. 55. dubio octauo, & latè id explicat dubio decimo versus finem, & refert pro hac sententia Gregorii in prima, distinctione 38. artic. 2. vbi tamen solum ait cum Okam voluntatem nostram non determinari à voluntate diuina efficienter illam prædeterminante. At vero in secunda, disputatione 37. articulo tertio ad octauum dicere videtur, quod Deus in suo concursu sequitur determinationem voluntatis, & causalem illam admittit, ideo Deus agit talem actum, quia illum voluntas agit, & non ideo voluntas agit, quia Deus agit. Sequitur Lorca disp. 38. de peccatis, & disp. 20. de Gratia.

Hec vero sententia nobis non probatur, & sepè in superioribus reiecta est, quia cum omnis actio liberi arbitrij in quocunque signo naturæ consideretur, essentialiter pendet à concursu Dei, impossibile est, quod vero, & proprio ordine naturæ, seu causalitatis, præcedat actio liberi arbitrij, vel quod sit causa, vel ratio ob quam Deus in illum influat. Quod in re fatetur etiam Gregorius supra, vbi locutionem corrigit dicens non esse intelligendum, quod prius natura voluntas aliquid agat, quām Deus, propriè loquendo de prioritate naturæ, sed solum, quod voluntas humana influens in talem actionem sit quodam modo ratio, & motuum, ob quod voluntas diuina determinet suum concursum ad eundem actum. Et idem ferunt Corduba distinguens tria signa rationis, in quorum primo voluntas diuina se determinat ad concurrentem cum voluntate humana ad quilibet actum, in secundo illa generalis voluntas Dei determinatur ad talem actum, & ad exercitium eius futurum, in tertio vtraque voluntas simul coagunt talem actum. Hec autem omnia necessaria non sunt, nec rem declarant, sed obscuriorum reddunt. Prius ergo natura, & aeternitate antecedit voluntas Dei offerens concursum simultaneum, & postea in tempore vtraque voluntas simul tempore, & natura operantur eundem actum: neque est necessarius vilus ordo, vel causalitas inter utramque causam, vel influxum earum, vt in libro tertio de generali concursu naturæ, & gratia dixi. Eademque ratio est de actuali influxu proximi principij gratiæ cum voluntate supernaturali actum elicente.

Ad totam ergo illam obiectionem tria diximus. Primum est illam doctrinam, & propositiones quibus explicatur, adeo esse à nostris scriptis alienas vt contrarie formaliter, & expressè in eis habeantur. Id ostendo in primis ex eisdem locis meorum librorum, quæ in contrarium allegantur: nam in Metaph. disp. 22. sect. 2. nihil eorum repertierit, quæ Cabreræ allegat imo in num. 54. in fine attingens punctum de ordine prioris, & posterioris natura inter influxum causæ primæ, & secundæ, illius resolutionem remitto in sectione tertia vbi num. 10. ostendo non inueniri talem ordinem, sed esse omnino simul, quia sunt una indivisibilis actio, in qua non potest ordo causalitatis inueniri, & sub alijs rationibus declaro influxum causæ primæ esse natura priorem. In libro autem primo de Auxilijs à capite quinto ostendo quidem non esse necessarium, neque dari concursum prærium, aut prædeterminantem, præfertim ad actus liberos, & maximè ad actus peccatorum, vt in eodem libro latius doceo. De prioritate autem liberi arbitrij

arbitrij verbum nullum in locis inde allegatis inuenitur, imo in libro primo cap. 15. à n. 7. idem dixi, quod in Metaphysica. Et libro tertio cap. 22. num. 4 & 5. de voluntatis determinatione ad actum supernaturalem, similiter dixi non esse prius ab homine, quam à Deo, imo à Deo esse prius, idest, principalius, vel prius ratione auxilij præuenientis, licet ratione concursus, seu actualis influxus non sit prior influxus Dei secundum propriam rationem causalitatis, sed omnino simul.

Ex Patre Molina, unus ille locus quem Ledesma refert, intentioni nostræ demonstrandæ sufficiebat, sic enim habet. *Dicendum ergo est, non prius Deum concurrere concursu uniuersali ad effectus causarum secundarum, quam causas secundas, aut è contrario, neque prius existere unum influxum, quam alium, sed utrumque immediatum in actionem, & effectum producendum, atque à se inuicem dependere, ut existant. In quo etiam est latissimum discrimen, & maxime notandum inter concursum Dei uniuersalem cum causis secundis ad agendum naturaliter, & auxiliis particulare, gratiamque præuenientem ad actus supernaturales, quibus arbitrium ad gratiam disponitur. Etenim ut ex his, quæ à disputazione octaua dicta sunt, ex parte constat, & in sequentibus amplius explicabitur, omnino est dicendum, concursum Dei particularem gratiamque præuenientem semper, vel natura antecedere influxum liberi arbitrij ad actiones suas supernaturales, quibus ad gratiam gratum facientem disponitur tanquam causa principiumque efficiens in liberum arbitrium immisum, quo mediante Deus ulterius una cum libero influxu eiusdem arbitrij in huiusmodi operationes supernaturales influit. At vero cum Deus per concursum uniuersalem, & causa secunda immediate influat in effectum causa secunda, tanquam duas partes unius integræ causæ, quarum neutra, illis præcisè influxibus singularris influxit in alteram, sed veraque immediate in effectum fit, ut neutra illis præcisè singularris prius altera concurrat.*

Cum ergo Molina uniuersaliter loquatur de influxu Dei, ut causa uniuersalis, cum causis particularibus, & ipse Ledesma fateatur, Molinam docere in causis naturalibus non esse prioritatem inter illas causas, non video, vnde colligat illum in operibus gratia aliter sensisse. Nam differentia, quam ibi ponit Molina inter utrasque causas non est in auxilio simultaneo, sed in præueniente, quia in causis naturalibus non censet esse per se necessarium, in liberis autem in ordine ad actus supernaturales catholice docet esse necessarium, non ut prædeterminet, sed ut det virtutem, & principium agendi. Postquam autem voluntas sic est præuenta, illam Molina comprehendet sub causis secundis completis in actu primo ad agendum, quæ iam non indigent nisi simultaneo concursu, cum quo simul natura, & non priusquam prima causa operantur. Atque in hunc modum suam sententiam expresse declarat in eodem libro disp. 39. in Lusitana editione, & 41. in Antuerpiana, ubi expresse declarat, & influxum Dei per concursum generalem, & influxum præuenientis gratia in actu supernaturales esse omnino simul natura cum influxu liberi arbitrij, & hunc nullo modo posse esse priorem. Et hanc doctrinam sèpissimè in illo opere repetit, ut videre licet disp. 28. alias 29. & alijs.

Hinc facile refelluntur alia propositiones à Fr. Dauila illatæ, vel assertæ. Nam contra

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A primam idem Molina in disput. 39. alias 40. Refelluntur §. *Possimus* docet in contritione nihil esse, alia propositio, quod supernaturale non sit, & quod non simul à Deo emanet, non solum tanquam ab excitate, & inustante, & alliciente, sed etiam tanquam à cooperante, idest, non tantum moraliter, sed etiam physice. Contra secundam vero in disp. 38. addita in editione Antuerpiana §. *Illiud deinde* docet liberum arbitrium, & gratiam esse causas partiales non partialitate effectus, sed causa, nihilque esse in libero actu supernaturali, quod à solo libero arbitrio fiat, non influente simul Deo, & eius gratia. Quod etiam dixerat in editione priori disput. 37. & 38. quæ est 40. in posteriori §. *Possimus*. Et hinc infert ibi, & in §. *Ad primum* contra tertiam propositionem illi obiectam, nihil habere adulterum iustificatum de quo gloriari possit, ac si à Deo non acceperit omne id, in quo à non iustificato discernitur. Et inde infert in eadem disput. §. *Ad secundam* dicendum non esse ex duobus à quæ vocatis vnum conuerti pro sola sua libertate, sed simul cum auxilio cooperantis gratia Dei.

B Prima vero propositio obiecta à P. Cabrera quatenus prioritatem tribuit libero arbitrio, iam refutata est, addo vero in se inuoluere repugnantiam. Fatemur enim nos afferere, voluntatem se determinare ex vi sua libertatis, & sufficientis auxiliis, in hoc autem includitur, determinationem non esse prius ex sola libertate, sed simul esse ex virtute gratiae; repugnat ergo quod subdit, prius esse hanc determinationem, quam Deus ad illam concurrat per auxilium efficax, quia, eo ipso, quod gratia influit in ipsam determinationem, fit, & ostendit efficax in actu secundo, ut Molina frequenter docet. Similis contradicatio in secunda propositione inuenitur, in qua prior illa pars, quod voluntas constituta in actu primo per auxilium sufficiens se sola, & per seipsam se reducat in actu secundum, est contra expressa verba Molinæ, & contra alteram partem, in qua dicit etiam ex sententia Molinæ, ad eam reductionem concomitanter concurrens auxilium efficax. Quomodo ergo se sola si non se reducit sine concursu gratiae efficacis? Similis contradicatio inuenitur in his, quæ idem auctor refert, & confitetur in tertia propositione, ut paulo inferius declarabo.

C Possent autem illi auctores respondere, quod licet in quibusdam locis prioritatem negemus, ex dictis à nobis in alijs locis inferatur, & ita per inscitiam repugnantiam dicamus. Ad hoc refellendum addimus secundum dictum, quod proposui, nimurum, nihil in eorum, quæ in obiectione asseruntur, nobisque tribuuntur ex dictis nostris, vel probabiliter, vel etiam apparenter sequi. Hoc probatur in primis de illo principali absurdo, quod in illa obiectione inferatur, quia sequitur, aiunt, nos prius natura efficere determinationem nostram, quam Deus physice nos adiuvet, negatur enim sequela, transit enim ab extremo ad extremum sine medio. Ex eo enim, quod asserimus concursum Dei non esse priorem, inferunt esse posteriorem, cum tamen detur medium, quod nos asserimus, scilicet, esse simultaneum. Item transitum faciunt à verbo prædeterminandi ad verbum adiuvandi, namque dicimus, voluntatem se determinare priusquam à Deo physice prædeterminetur, imo sine tali prædeterminatione inferunt, quod se determinet, priusquam Deus illam physicè adiuvet, quæ illatio valde friuola est, quia datur adiutorium physicum, & simultaneum: tale est enim adiutorium.

II. Refutatur prima propositio obiecta à P. Cabrera.

12. Instancia:

Refellitur:

generalis concursus, & specialis influxus principiorum cooperantis gratiae. Quin potius ex ipsa ratione adiutorij nos inferimus cum Augustino, debere esse omnino simul, & non prius sub illa ratione, vt in libro tertio de auxilio gratiae adiuuantis declarauimus.

Hinc aperte corruunt illæ propositiones, quarum illationes in hac prima fundantur. Cum ergo Fr. Dauila infert primo liberum arbitrium suis viribus inchoare opus pietatis, si excludat cooperantem gratiam, vt indicant illa verba suis viribus, male infert, quia si liberum arbitrium non prius inchoat, quam à Deo iuuetur per gratiam physicè cooperantem, certè non suis viribus inchoat. Si autem particula suis viribus non excludit cooperationem gratiae, sed solum significet, voluntatem sua libertate inchoare cum cooperante gratia opus pietatis supposita vocatione Dei, sic catholica est doctrina, vt capite sequenti ostendemus. Quod autem additur voluntatem suis viribus inchoare opus, vt illud incœptum gratia perficiat, & consummet, male infertur, & ad priorem sensum in rigore pertinet. Nam liberum arbitrium non solis suis viribus, sed gratia physicè adiutum opus inchoat; ergo gratia non tantum physicè adiuuat ad perfectionem, & consummationem pii operis, sed etiam ad eius inchoationem; Cuius contrarium per illa verba significatur; Verius ergo diceretur, gratiam iuuare ad inchoandum opus, vt postea etiam ad illud perficiendum, & consummandum iuuet. Iuxta illud. *Qui cœpit in vobis opus bonum ipse perficiet.* Secunda item illatio, quod pars operis fit à libero arbitrio, & pars à gratia, ineptissima est, quia nihil est à libero arbitrio, priusquam à concursu, & adiutorio Dei, quomodo inferri potest partem aliquam facere solum liberum arbitrium? Tertia etiam illatio ruit, quia arbitrium solum nihil facit sine gratia; ergo licet simul cooperetur ad actum, quo se ab alio discernit, non ideo solus facit aliquid, quo se discernat. Vnde ad summum inferri posset, non solam gratiam discernere iustum ab iniusto; quod in adultis, & quoad discretionem, quo in executione fit, omnino concedendum est, iuxta illud Augustini. *Qui creauit te finire, non saluabit te finire.* Ut infra iterum dicemus verba Pauli tractando.

^{13.}
Refutantur
aliiæ proposi-
tiones quas in-
fert Cabrera.

Ex alijs vero propositionibus, quas infert Cabrera duas priores satis iam reiectæ sunt. Tertia vero est de ista causalí propositione, quia voluntas se determinat, ideo Deus efficaciter auxiliatur ad eundem actum, & è contrario hæcerit falsa, quia Deus auxilium efficax præbet, ideo voluntas se determinat. Eādemque illationem facit Aluarez, & per tres alias propositiones illam declarat. Vnde subinfert, concursum Dei ad nostram determinationem non esse determinationem, sed post determinationem. Nos autem quoad illationem attinet, facile negamus, illam causalem sequi ex nostra sententia, quia negamus esse ordinem causalitatis, inter influxum liberi arbitrij, & gratiae, seu Dei, idque conuincimus ex identitate actionis indiuisibilis, sed illæ propositiones causales in rigore affirmant ordinem causalitatis, ergo non solum non sequuntur ex nostra sententia, sed ex illa potius in rigore falsæ esse conuincuntur, vt latius probauit libro primo de Auxiliis cap. 15. & 16 & libro tertio cap. 6. & 14. Dico autem illas propositiones causales esse falsas, quia si nota illa causalis non indicat propriam causam, sed necessariam conditionem, vel concursum comitantem, sic verissimum est cooperationem liberam arbitrij necessariam esse,

A vt gratia efficax suum effectum obtineat, quia non iuuat Deus nisi eum, qui aliquid conatur vt est Augustini axioma. Et hunc sensum admittit etiam Cabrera in disp. 2. n. 407. Ego vero censeo vitandam esse locutionem, quia in materia graui, & calumnijs, ac periculis exposita oportet cum omni proprietate, & rigore loqui. Utendum est ergo verbis significantibus concomitantiam, vt Deus non determinat voluntatem, nisi ipsa se determinet, non iuuat, nisi ipsa se iuuat.

Atque hinc ad propositiones, quas Aluarez subinfert, neganda in primis est illa propositione. Deus operatur, quia homo operatur, cum in ipsa operatione hominis Dei operatio in cludatur. Quid est ergo, quod Aluarez refert? Dixerunt (inquit) consequenter, quod licet in eodem prorsus momento temporis, & naturæ, Deus, & voluntas operari incipiunt, tamen Deus operatur, quia voluntas nostra operatur. Quomodo hæc possunt dici consequenter, cum in verbis citatis aperta contradictione inuoluantur? Nam si Deus, & voluntas nostra, in eodem signo, seu momento natuæ operari incipiunt, impossibilis est illa causalitas, quæ necessario supponit prioritatem naturæ in operatione nostræ voluntatis; sed ideo in hoc allucinantur, quia nolunt distinguere inter hæc duo, Deus non operatur, nisi voluntate hominis cooperante, vel Deus operatur, quia voluntas hominis operatur, quæ longissime inter se distant, sicut propositio causalis differt à simplici, seu de inesse. Quod in omni operatione causa secundæ suo modo locum habet; nam Deus non concurrit cum Sole, nisi ipse illuminet, non tamen concurrit, quia illuminat. Et idem defectus committitur in illatione illius propositionis, quia homo vult consentire ideo iuuatur, quam dicit sequi euidenter ex negatione physicæ prædeterminationis, cum tamen nulla sit ratio vel apparentia illationis, sed tantum abusus verborum. Nullo ergo modo dici potest, quia homo vult consentire, ideo adiuvatur, cum non possit velle consentire sine adiutorio Dei. Dic ergo debet nisi homo vult consentire non iuuatur. Præterea idem est de ultima propositione illata ab eodem. Autore, quia homo vult conuerti, ideo gratia excitans transit in adiuvantem, seu cooperantem, nam cum illa causalí nota est in rigore falla, quia ipsum velle conuerti est à gratia adiuvante, & iuxta sententiam Molinæ gratia excitans influit in illud velle non tantum moraliter, sed etiam physicè, & per illum influxum transit in gratiam adiuvantem, non autem influit gratia excitans, quia arbitrium vult, quamvis non influat, nisi etiam arbitrium velit. Sicut quando voluntas, operatur ex habitu charitatis, habitus non influit, nisi volente arbitrio, non tamen influit habitus, quia vult voluntas, non enim præcedit aliquid velle, quo voluntas applicet habitum ad agendum, sed propriè dicitur habitus non influere, nisi volente arbitrio.

Denique eadem ratione non est admittenda ex parte Dei illa causalís locutio, quia Deus, vel gratia influit, seu concurrit, ideo liberum arbitrium concurrit, si talis locutio ad actualem, seu concomitantem, concursum Dei ad extra referatur. Probatur quia intercedit eadem ratio, quia illi influxus Dei, gratia, & liberi arbitrij in re non distinguuntur, & ideo non potest esse inter illos vera causalitas. Dico autem, si referatur ad influxum comitantem, quia si sermo sit de præueniente auxilio, seu de vocatione, verissimè dicitur, quia Deus vocat, vel præuenit hominem, ideo vult, vel consentit,

nam

^{14.}
Respondeatur
ad propositionem
quas Aluarez
subinfert.

nam gratia praeueniens est vera causa confensus, licet non excludat cooperationem liberi arbitrij: item si illa causalis referatur ad voluntatem Dei, quam aliqui vocant concursum, seu auxilium ad intra, sic etiam vere dici potest. Quia Deus vult, seu praebet concursus, voluntas creata operatur, quia voluntas Dei est vera causa, & principium omnis effectus, & actionis voluntatis humanæ, & ita non solum æternitate, sed etiam ordine naturæ antecedit, quia per actum immantem, & virtute transiunctem influit in ipsum concursus, & hac ratione vera est causalis illa propositio, ad quam non est necessaria prædeterminatione physica, sed vera efficientia physica, & simultanea sufficit.

^{16.} In his vero, quæ Cumel subiungit falsum est Deum præcire prædeterminationem sub conditione futuram antecedenter ad influxum gratiae, vel concursum Dei, neque id potest inferri ex nostra sententia, sed potius contrarium, quia Deus non præscit futurum siue absolute, siue sub conditione, nisi eo modo, quo futurum est in utroque illo statu. At verò determinatio libera nec absolutè, nec sub conditione futura est antecedenter ad influxum gratiae, vel Dei, sed cum illo, & omnino simul, ut ostensum est; ergo non aliter præscitur futura. Itaque sicut in præscientia absolute Deus præuidet determinationem futuram à voluntate cum concursu, & gratia Dei illi in tempore danda, ita in præscientia conditio- nata scit ad quam partem voluntas sit determi- nanda, cum tali concursu, & auxilio gratiae, si illi in tali opportunitate detur, aut offeratur, ut illam iuuet ad se determinandum, & ita non antecedenter, sed concomitanter ad influxum gratiae præuidetur talis determinatio. At verò in hoc etiam sensu inferri potest ex nostra sententia Deum expectare cooperatio- nem nostræ liberæ voluntatis, vt ipse opere- tur. Sed de hac locutione dicam latius infra cap.... Est enim sub illis verbis, & ablata- aequiuocatione verissima.

^{17.} Item responde-
tur ad alia, que
in altero loco
Cumel impo-
nit.
Quæ in altero loco Cumel mihi imponit, quatenus attingunt questionem de initio salutis, infra in eodem capite tractanda sunt: quod alia vero rejecta sunt. Quia enim dixit sup- posita excitante gratia liberum arbitrium incipere prius natura conuersionem, per quam proximè præparatur ad gratiam? Nam si sit sermo de gratia, id est, de auxilio efficaci, vel physicè adiuvante, homo non se præparat ad illam gratiam incipiendo conuersionem, sed cum illa gratia gratis collata incipit conuer- sionem. Si vero sit sermo de gratia sanctificante, sic verum est, hominem per conuersio- nem se præparare ad illam, sed falsum est prius natura incipere talem conuersionem; quam per auxilium gratiae ad illum inchoan- dam physicè iuinetur, non prius nec posterius, sed simultaneo concursu. Et aperte repugna- tia inuoluitur, cum dicitur, quia homo vo- luit consentire prius natura, ideo Deum velle iuuare illum simultaneo concursu, nam simulta- neus concursus non datur ad id, quod est prius natura, cum à nobis dicatur simultaneus non tantum tempore, sed etiam natura. Nec aliud tandem colligere potuit, ex omni- bus locis, & verbis meis, quæ ibi citat, nisi vel Deum in consensu simultaneo, non prius natura, prioritate scilicet, causalitatis ope- rari, quod ergo libertissimè admitto, vel Deum quoad hunc concursum expectare in- fluxum liberi arbitrij, quod etiam verum, & certum iudico. Sed de hoc posteriori pun- cto in loco citato dicam; de priori vero iam satis est dictum, & demonstratum, quam-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A longè sint ab illo principio cætera, quæ ex illo male infert. Quorum unum est, quod ultimo loco addit, de sufficientia, & effica- cia auxilij, quod prior sola sit ex Deo, se- cunda ex nobis. Hæc enim posterior pars falsa est, vt dicam capite sequenti, nec se- quitur ex dictis, cum arbitrium nihil faciat in ordine supernaturali sine auxilio efficaci, nec det illi efficaciam, sed ab illo potius iu- uetur. Solum ergo dici potest auxilium effi- cax operari sine nobis, quod verissimum est, longè tamen diuersum.

Ad ea tandem, quæ Ledesma induxit, fa- temur, nos dicere, Deum non prius natura influere per concursum generalem, nec per ad ea, quæ Le- actualem influxum gratiae adiuvantis. Ca-

18. Respondet
Responde-
tur
ad ea, quæ Le-
desma induxit.

B uenda vero sunt verba, quibus sapè ille au- tor confusè vtitur concursum confundendo cum prædeterminatione, cum præmotione, vt possit inde concipere lector nos omnem gratiae præmotionem negare. Distinctè ergo loquendo asserimus, Dei gratiam præcere præmouendo liberum arbitrium, exci- tando illud, alliciendo, ac præparando, non prædeterminando, & quod hæc præmotio Dei, non est simul, sed præcedit tem- pore quando est tantum sufficiens, vel saltem natura, quando est efficax, modo à nobis declarato. Post hanc verò præmotionem, in illo punto, quo arbitrium determinatur, nullam aliam prædeterminationem, vel præmotionem causalem admittimus, sed concursum, & influxum simultaneum, vt satis iam declaratum est. Neque Molina aliquid amplius dicit in illo eodem loco, quem Ledesma citat, vt manifestè ostensum est.

C 19. Ultimè ergo addo tertium dictum, quod propositum, videlicet, totam hanc obiectionem locum habere in sententia illorum Do- storum, & ab eis eodem modo soluendam esse, si velint consequenter loqui, solumque inter nos relinquì controvërsiam de auxilio prævio prædeterminante, cum qua omnes istæ illationes, & propositiones nullam ha- bent connexionem. Declaratur assertio. Näm D isti autores admittunt nobiscum esse necessariaum auxilium simultaneum imbibitum in- actione liberi arbitrij,

19.

Neque enim negare possunt, vt laudent, primam causam, per se, & immediate in- fluere in actionem creaturæ, neque etiam possunt negare, quin actio liberi arbitrij, si supernaturalis sit, immediate, ac per se sit ab aliquo principio supernaturali, & gratui- to physicè in illum influente. Ergo loquen- do præcisè de illo influxu simultaneo, ob- jici eodem modo potest contra illos Aucto- res, quod prius natura influat arbitrium, quam gratia, quia hoc, non influit prius secundum illum influxum; ergo posteriorius.

E 20. Item sequitur, Deum concurrere, quia vo- luntas concurrit. Hæc autem non debent, nec possunt admitti in illa sententia, etiam respectu auxilij simultanei, quia nihil intel- ligi potest fieri à libero arbitrio sine illo simultaneo influxu; ergo necessè est, vt etiam fateantur ex negatione prioris, non inferri assertiōnem posterioris, quia simultas ex- cludit prioritatem, & posterioritatem respe- ctu eiusdem, & secundum eundem ordinem naturæ, & causalitatis. Item fateri debent ex concomitantia necessaria non sequi; con- causalitatem cum necessaria concomitantia, quia non agunt solitariè, vt sic dicam, sed concurrendo simul. Ergo in hoc versatur eadem ratio in utraque opinione. Solum ergo superest quæstio de necessitate præuij con-

cursus, ante simultaneum, quæ controversia per hanc obiectionem non attingitur, quia siue detur talis præmotio, siue non detur, semper est verum liberum arbitrium in operibus gratiæ nihil posse sine aliqua præmotione, & nullum opus posse agere, aut inchoare, sine actuali influxu, & concursu Dei proportionato operi voluntatis humanæ, & eiusdem ordinis cum illo. Nihil ergo sententia nostra obstant propositæ obiectiones, de alijs vero ut lectoris fastidium leuemus, in capitibus sequentibus iuxta occurrentes occasiones dicemus.

CAP V T XXVIII.

Concluditur vera concordia libertatis auxiliij cum efficaci auxilio eiusque necessitate in gratia operibus.

Hæc concordia est præcipuus scopus in hac disputatione intentus.

Hæc concordia in re ipsa iam explicata est, quia vero est præcipuus scopus, & fructus in hac disputatione intentus, ideo breuiter, & clare proponenda est, & nonnullæ obiectiones dissoluenda, vt per earum solutionem veritas illustrior fiat. Duæ vero sunt, ut sic dicam, partes libertatis, quæ integræ, & illæsa conferuari debent secundum fidem, non obstante necessitate auxiliorum gratiæ etiam efficacis, quæ secundum legem ordinariam Dei hominibus dantur. Prior pars libertatis est quoad specificationem, seu contrarietatis, quæ requirit potestatem veram, & moralem, ad præstandum supernaturem consensum vocationi, etiam in his hominibus, qui vocationi sufficienti non consentiunt. Altera pars libertatis est quoad exercitium, quæ postulat potestatem non consentiendi vocationi, etiam in his hominibus, qui vocationi consentiunt, & pro illo eodem instanti pro quo consentiunt, considerata prius natura, quam consensus fiat. Quæ omnia satis patent ex dictis supra de libertate.

2. Necesitas gratiæ efficacis optimè conuenit cum libertate quoad specificationem. Ratio.

Dicimus ergo primò, necessitatem gratiæ efficacis existentis in vocatione congrua optimè conuenire, seu in concordiam redigi cum libertate quoad specificationem. Ratio est, quia homo à Deo vocatus habet potestatem proximè sufficientem ad consentiendum si velit, ita ut sine alio præueniente auxilio, vel prædeterminatione extrinsecus proueniente possit cum effectu velle, & facere id, ad quod vocatus est, ergo talis homo licet cum effectu non consentiat, liber est ad consentiendum. Antecedens probatum hactenus est contra alias sententias. Consequentia vero probatur, quia in illo homine ordine naturæ præcedit vera potestas consentiendi per principia gratiæ ram. moralia, quam physica, & potestas dissentendi, per innatam libertatem, ut effectus ipse probat in his, qui non consentiunt; ergo in tali homine prius natura, quam dissentiat, est vera libertas ad consentiendum, & consequenter, & quoad specificationem actus, seu libertas contrarietatis hæc enim idem sunt.

3. Eadem ratio aliter formatur.

Secundò ad maiorem declarationem eadem ratio aliter formatur, quia homini sufficienter vocato, & nihil consentienti nihil deest ex parte gratiæ necessarium ad consensum, nisi auxilium gratiæ simultaneum, seu comitans, sed hic defectus non est contrarius libertati; ergo. Maior supponitur ex dictis.

A Minor probatur, quia licet ille concursus ad extra non detur, esse potest oblatus, & paratus ex parte Dei, & de facto ita offertur, quia secundum scripturas, & promissiones, ac comminationes Dei, per Deum non stat, quominus homo consentiat, & velit postquam vocatus est; ergo id satis est ad libertatem. Probatur consequentia, quia hæc libertas consistit in proxima potestate sufficiente ad utrumque, & consequenter ex parte Dei habente paratum concursum: hoc enim intimè imbibitur, vel requiritur in proxima, & integra potestate, ut supra probatum est: actualis autem concursus simultaneus non requiritur ad potestatem, sed ad usum eius. Vnde in actibus etiam

B naturalibus idem modus libertatis ad utrumque inuenitur, licet in usu, & in effectu homo unum tantum concursum ad unum actum, & non ad alium in se recipiat, tamen quia hoc ipsum per illum stat, & pendet ab usu libertatis eius, ideo cum carentia talis concursus stat vera libertas ad eundem actum.

Tertiò declaratur, quia quod vocatio sit Declaratur. inefficax seu incongrua non oritur ex Deo, sed ex homine, ut in superioribus probatum est; ergo talis vocatio, quæ in re est incongrua confert homini potestatem, qua liber simpliciter constitutus ad non reddendum vocationem incongruam; ergo incongruitas illa stat cum perfecta libertate ad consentiendum, alia non posset homini imputari, nec esse libera talis inefficacia, seu incongruitas. Et hoc confirmant illæ admonitiones Petri, & Pauli. *Satagit ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis 2. Pet. 1. & Adiuuantes exhortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis 2. Corinth. 6.* Essent enim istæ exhortationes vanæ, nisi bonus usus gratiæ, vel vocationis eslet in proxima potestate recipientis. De quibus, & alijs locis plura in capite sequente.

Supereft ergo difficultas, quia vocatio, seu auxilium efficax, est simpliciter necessarium, Proponitur difficultas. vt homo consentiat, sed hæc vocatio non datur homini, qui non consentit, ergo deest illi aliquid necessarium ad consensum; ergo non est liber ad consentiendum. Probatur

C consequentia ex nostris principijs. Primo, quia vocatio congrua est necessaria tanquam unum ex prærequisitis ad operandum, ostendimus enim hoc auxilium efficax esse præmouens, & ordine naturæ antecedens operationem. Secundo, talis vocatio etiam si dicatur aliqua ex parte inuolueret auxilium simultaneum, nihilominus non solum non datur, verum etiam nec offertur à Deo, neque est in potestate hominis habere illam, quia nihil potest homo facere, ut illam habeat, vt supra de prædeterminatione physica dicebamus: *Rationes enim ibi factæ æquè hic procedunt, quia nec in immediate potest homo*

E in se facere talem vocationem, nec media dispositione libera ad illam se preparare, cum omnis talis dispositio debeat ab aliqua congrua vocatione profici. Et confirmatur. Nam illud est in nostra potestate, quod est in nostra voluntate, iuxta illud Augustini 1. Retract. cap. 22. *Idest in nostra potestate, quod cum volumus facimus, sed habere talem vocationem non est situm in nostra voluntate, sed est beneficium omnino gratuitum, nam ratione huius vocationis potissimum dictum est ab Apostolo. Non est volenti neque currentis, sed Dei miserenit, iuxta sententiam Augustini in Enchirid. cap. 32. dicentis. Quomodo non volentis, &c. nisi quia ipsa voluntas ut scriptum est à Domino preparatur. Præparatur autem per sanctam, & congruam cogitationem,*

nem, seu vocationem, vt ipse lib. de Dono perseuer. cap.8. declarat, & in q.2. ad Simplic. *Nisi vocando, inquit, procedat misericordia Dei, nec credere quisquam potest, ut ex hoc incipiat iustificari, & accipiat facultatem bene operandi.* Et infra expresse dicit, nobis tribui non posse, quod vocamur, præfertim illa vocatione, qua congrua dicitur, de qua inquit. *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserenitatis est Dei, qui hoc modo vocavit, quo aptum erat eis, qui sequuntur sunt vocationem.* Talis ergo vocatione cui non datur, neque etiam offertur; ergo non est in potestate eius, ergo neque in libertate, ergo nec effectus talis vocationis est in eius potestate, aut libertate, cum ad illum sit necessaria talis vocatione, sicut nos contra necessitatem physice prædeterminationis argumentati sumus.

6. Ad hanc difficultatem expediendam, & differentiam assignandam inter vocationem congruam, & physicam prædeterminationem, duo attentè distinguenda sunt. Nam aliud est, vocationem, quæ homini de facto datur esse congruam, vel incongruam, aliud verò est, quod Deus præcognoscendo vnam vocationem futuram congruam, aliam verò non talem futuram elegerit vnam, vel alteram tribuere. Nam manifestè constat posse hoc secundum pendere ex sola Dei voluntate, quamvis primum etiam ex voluntate humana pendeat. Dicendum est ergo utrumque eorum verum esse. Nam posita in homine sufficiente vocatione, & præscindendo ab omni præcognitione Dei circa futura est in potestate hominis facere, vt illa vocatione Dei congrua sit, quia illi simul offertur auxilium concomitans, quo possit operari, si velit, & si de facto operetur, iam vocatione erit congrua, & vt talis erit à Deo præcognita, & libera electione collata. Neque obstat, quod quidam obijciunt, quia nemo potest se disponere ad auxilium efficax, saltem primum, neque illud impetrare, aut emereri, nam ad hæc omnia supponi debet; ergo nec potest habere illud in sua potestate, etiam quoad hoc, vt efficacitas auxiliij pendeat ex libertate hominis. Respondemus enim negando consequentiam, quia illa potestas, qua est in homine vocato vt non reddat vocationem incongruam, non est remota, vt sic dicam, scilicet, per potestatem se disponendi ad aliquod auxilium, sed est proxime per potestatem cooperandi auxilio, seu vocationi, cum auxilio simultaneo sibi iam oblato. Atque ob hanc rationem necessitas vocationis congruae non repugnat cum absoluta libertate, & potestate, ad bene operandum, etiam tum, quando contingit, vocationem non esse congruam, quia causa huius defectus, seu incongruitatis actualis, in libero arbitrio fuit.

7. Difficultas autem posita non procedit contra hanc partem, sed tantum probat aliud secundum membrum, quod proposuimus, scilicet non obstante hac dependentia, congruitatis, vel incongruitatis vocationis à nostro libero arbitrio, nihilominus manere in æterna Dei prouidentia, & sola libera electione, quod decreuerit dari huic homini in tempore vocationis, quam præuidit ei futuram congruam, vel aliam non talem futuram, quia cum in præscientia sua omnia præoccupet, potest velle quod sibi placuerit, & varias vocationes pro suo beneplacito distribuere, seu causas secundas ita præparare, vt hæc, vel illa vocatione ad hunc, vel illum hominem perueniat. Et hoc tantum est, quod Augustinus in locis citatis docet, & probant rationes factæ idemque confirmat argumentum proximè factum, quod homo non potest se disponere ad pri-

A mam vocationem, etiam sufficientem, ergo multo minus ad congruam; Hæc ergo distribution, sicut & prædestination voluntate Dei fit, & non habet causam ex parte hominis, vt infra latius dicam.

8. Vnde vt difficultas clarius soluatur addendum est, vocationem congruam ita esse necessariam vt consensus cum effectu detur, vt illa necessitas non sit ex parte principij, quatenus confert veram potestatem ad agendum, sed solum ex parte effectus, vt certo, & infallibiliter futurus sit. Quæ necessitas maximè cōsideratur in ordine ad diuinam præscientiam, & prædestinationem, vt voluntas prædefinitiæ Dei possit infallibiliter impleri. Et ideo non ob-

B stante necessitate vocationis congruae, qui illam non habet, absolute, & simpliciter habet potestatem operandi, quia ipse est in causa, vt vocatione, quam habet, congrua non sit. Neque refert, quod non sit, vel fuerit in hominis potestate recipere à Deo illam vocationem, quam præcognovit futuram esse congruam. Quia ex parte ipsius consensus, vel potius ex parte principij eius non erat illa simpliciter necessaria ad tale opus, vel consensum præstandum, poterat enim fieri per aliam vocationem simpliciter, & verè sufficientem. Si homo illa vti voluisse, sicut posset, sed illa necessitas est solum ex præscientia Dei, qui præuidit hominem de facto non benè usum alia vocatione & illa necessitas quoad hanc partem est consequens liberum usum, vel abusum in præscientia, & non est necessitas simpliciter, & antecedens, & ideo carentia talis vocationis non est contra libertatem quoad specificationem respectu talis effectus.

9. Atque hinc tandem est apertum discrimen inter necessitatem physice prædeterminationis, & congruae vocationis. Nam physica prædeterminatione dicitur esse antecedenter, ac per se, & natura sua necessaria ad omnem actum liberum voluntatis, & ideo si illa non datur, nec offertur à Deo, sed potius ex absoluto, & antecedenti Dei decreto omnino negatur, actus simpliciter, & omnino fit impossibilis voluntas, nullo enim modo est in potestate eius. At vocatione, quæ de facto est congrua non est simpliciter necessaria, alia enim de se sufficeret, si homo illam non contemneret, sicut de vocatione Esau dixit Augustinus dicta quæst. 2. ad Simplicianum, vnde si quæ est in illa necessitas non est antecedens, sed consequens. Quod ex alia differentia declaratur, nam physica prædeterminatione si necessaria est, reuerà requiritur ex parte principij, vt det, vel compleat posse, vt manifestis argumentis probatum est, etiam si assertores eius aliquando tergiuersentur, ideoque qui tales prædeterminationem non recipit in se, absoluè non habet potestatem integrum, & proximam, & quia illam non habet in sua potestate morali, ita vt facere posset aliquid ab obtinendam illam, neque potestatem remotam habet, ac subinde liberam quoad specificationem, nec illi potest imputari ad culpam carentia talis auxiliij efficacis, & consequenter nec omissionis effectus illius.

10. At verò vocatione congrua duo habet. Vocatione congruae duo habet.

At vocatione congrua duo habet, nam & est vocatione, & est congrua. Quatenus vocatione est dat posse integrum, & completum tam morale, quam physicum, quia supponit vel principium physicum supernaturale, vel illud secum affert, vt declarauit capite..... Quatenus vero congrua est, dat illud posse tali modo, vel in tali opportunitate, vt infallibiliter habeat effectum, & ideo dicitur sub hac ratione non solum dare posse, sed etiam agere, quia inducit infallibiliter ad agen-

dum. Veruntamen intercedit differentia, quia sub priori ratione dat posse per se, & independenter ab vsu liberi arbitrij, sub posteriore autem ratione dat agere cum ordine ad vsum liberi arbitrij à Deo praeiulm ad quem illa congruitas dicit habitudinem. Et hinc fit ut possit dari integra potestas, & consequenter etiam integra libertas, sine congruitate vocationis, quia potest praecedere vocatio, quæ det talem potestatem, & solum definat esse congrua ex defectu liberi arbitrij in cuius proxima potestate est bonus vsum talis vocationis, & quia cum illo auxilio gratia non facit, quod potest, ideo talis vocationis congruitate caret, quam possit habere. Et hoc modo congruitas talis vocationis, est in potestate hominis, licet non sit in eius potestate habere aliam vocationem, quam Deus prænouit futuram congruam, & nihilominus illam dare noluit, quod non obstat libertati, & potestati per aliam vocationem comparata.

11.
Efficacia gratiæ libertati arbitrij quoad exercitium actus non repugnat, sed media vocatione congrua optimè concordat.

Dico secundò. Efficacia gratiæ libertati arbitrij quoad exercitium actus non repugnat, sed media vocatione congrua optimè concordat. Alerio quoad priorem partem certa est de fide, modus autem huius concordiae licet sit obscurus, à nobis tamen explicatur in hunc modum. Quia duo requiruntur ad gratiam, seu auxilium efficax præium, vnum est ut inducat voluntatem in consensum, aliud ut infallibiliter consequatur effectum; primum habet vocatio congrua ex se, & ex natura sua, & hoc præcisè spectatum non repugnat libertati, quia cum vocatione sic considerata manet indifferentia voluntatis, ita ut possit cum illa vocatione coniungi carentia consensus, si nulla alia suppositio fiat. Secundum autem non habet illa vocatio ex se sola, sed ut habet habitudinem ad effectum futurum, & præiulm à Deo, qui in sua præscientia falli non potest. Hinc ergo fit, ut illa efficacitas vocationis optimè simul consistat cum libertate actus: quia quatenus illa vocatio spectatur, ut congrua, iam inuoluit vsum libertatis.

12.
Declaratur.

Et hoc ratio concordie maximè declaratur ex differentia inter infallibilitatem physicæ prædeterminationis, & vocationis congruae. Nam prior est infallibilitas in causa determinata prius natura; quam efficiat actum secundum, id est, in auxilio de se efficaci, prædeterminante voluntatem humana, vnde repugnat indifferentie requisita, ad vsum libertatis, hæc vero posterior est infallibilitas effectus, ut futuri à sua causa proxima prævisa, ut liberè determinanda cum tali auxilio; vnde necessitas quæ sequitur ex priori infallibilitate, est necessitas omnino antecedens, quæ libertati repugnat. Altera vero est necessitas consequens, quæ optimè cum libertate consistit. Item prior infallibilitas, seu necessitas nullo modo pendet ex libera potestate voluntatis, quia nec habere illam prædeterminationem est in potestate libera voluntatis, sed solum in potestate receptiva respectu liberæ voluntatis Dei, & post receptionem illam determinationem non est in potestate voluntatis suspendere, vel impedire actionem eius, at posterior infallibilitas absolute pendet ex libero vsu voluntatis, cuius præiulm supponitur in mente Dei per scientiam conditionatam, & inde est infallibilis connexio talis vocationis cum consensu libero voluntatis.

Vnde yterius in hoc modo efficacitatis vocationis congrua non antecedit, vel tempore, vel natura determinatio voluntatis humana

A ad vnum in actu primo, sed semper intelligitur de se indifferens etiam posita illa vocatione, ita ut præcisè spectando talem vocationem, possit voluntas humana pro sua libertate illam facere non congruam, seu reddere inefficacem. Atque ita prima determinatio est illa, quæ fit in actu secundo concurrente simul ipsa libera voluntate; solum ergo præcedit vocatione, ut habens habitudinem ad liberam determinationem voluntatis futuram infallibiliter in præscientia Dei, quæ habitudo non solum potest esse simul cum libertate, sed etiam vsum eius in suo termino inuoluit. At vero in altero modo efficacitatis per physicam prædeterminationem antecedit

B in humana voluntate determinatio ad vnum in actu primo, ad quam voluntas humana liberè non concurrit, & ab illa sic prædeterminata procedit postea actus secundus secundum ordinem causalitatis, & naturæ, quod malè potest cum libero vsu circa eundem actum componi, quia talis effectus, ut provenit à tali causa proxima, & in actu primo integrè constituta, non est contingens, sed necessarius, nec procedit indifferentia ad non agendum, sed cum necessitate absoluta, & ab extrinseco proueniente ad agendum. Ex comparatione ergo vtriusque efficacitatis ita concludimus. Infallibilis connexio inter præueniens auxilium efficax, & consensum voluntatis tantum esse potest, vel antecedens, & in causa, vel consequens, & in præscientia aliqua futuri eventus in se ipso, sed prior modus infallibilitatis non potest cum libertate actus concordari, ut multis modò ostensum est; ergo ideo cum illa concordat, quia non est infallibilis in causa per se spectata, sed ut habente habitudinem ad effectum infallibiliter in præscientia futurum. Ergo non potest aliter, quam per vocationem congruam hæc concordia explicari, & cum illa optimè constat.

Contra hunc autem concordiae modum multa nobis obiectiuntur. Primum est, quia procedit ex fundamento scientiæ conditionata, quod (ut quidam ait) omnes antiqui Doctores negant, & certum est (in eius vti que sententia) talem præscientiam non dari. Et quamvis hoc non sit certum, saltem negari non potest, quin tale fundamentum sit dubium, ideoque videri debet insufficiens ad concordiam explicandam, quia de fide certum est, gratiam, & prædestinationem Dei non tollere libertatem, dogma autem fidei non debet in dubio principio fundari. Hæc verò obiecto facile, & maiori efficacitate retorqueri potest contra physicam prædeterminationem. Nos enim sententiam, quæ in illa constituit efficacitatem auxiliorum gratiæ falsam esse censemus, & ut credimus efficaciter probamus, & ex eo præcipue illam impugnamus, quod talis modus præuenientis efficaciæ concordari non potest cum actu nobis libero quoad exercitium, neque necessitas eius potest cum libertate quoad speciem talis actus conciliari in eo, cui tale auxilium non datur. Ac denique etiam credimus, antiquos Doctores maiori ex parte tale genus prædeterminationis negasse, & alios plerosque illam non agnouisse, quod in sequentibus ostendemus. Et quamvis de hoc sit contentio, multo magis dubia est assertio talis prædeterminationis, quam scientiæ conditionata: nam (ut credimus) multo minori nititur auctoritate, & seclusis alijs testimonijs, vel rationibus in illa scientia nulla maior inuenitur repugnacia, quam in absoluta scientia futurorum.

contia-

contingentium, & per se spectata decet Deum, pertinetque ad perfectionem eius: in prædeterminatione autem inuenitur repugnantia respectu libertatis, & non pertinet ad perfectionem Dei, sed potius præfert violentum quendam prouidentiæ modum. Incautè autem id nobis obijciant, in quo ipsi maior i ratione redargui possunt.

Et nihilominus in forma respondemus ad priorem partem negando assumptum. Est enim illa sententia conformis Scripturis, & antiquis Patribus, & omnino vera, quam multi ex aduersariis iam negare non audent, licet in modo, seu fundamento illius à nobis discordent, ut physicæ prædeterminationi adhærent, ex quo quanta illis incommoda sequantur in secundo Prolegomeno ostendimus. Ad alteram partem dicimus dogma fidei non fundari in dubio fundamento quantum ad rationem credendi, sèpè autem explicari; & defendi per fundamentum minus certum, quamvis probabilius. Sicut quod Spiritus Sanctus non sit Filius, dogma fidei est, id autem à nobis explicatur, quia processio per voluntatem non est per modum similis, quod sub opiniione est. Ita ergo in præsenti licet concordia auxiliij efficacis cum libertate sit dogma fidei, & de scientia conditionata non sit tanta certitudo, nihilominus hanc viam vt sanarem, & magis accommodatam eligimus ad illud dogma fidei defendendum, & explicandum, quod ad munus Theologi pertinet.

Hinc verò obijcunt secundò, quia concordia hæc libertatis cum gratia, & Pelagianis visa est impossibilis, & Augustino, & Patribus saltem valde obscura, & difficultis; si autem hæc concordia sumenda esset ex vsu libertatis præuiso per scientiam conditionatam, res esset valdè facilis, & peruia, & ita nec hæretici habuissent occasionem exaggerandi repugnantiam gratiæ cum libertate, nec Augustino visa esset res adeo difficultis. Imo aliquando illam rationem esset aggressus ad hanc concordiam explicandam, quod tamen nunquam facit, sed semper in hoc negotio recurrit ad subiectionem intellectus in obsequium fidei, & recognitionem omnipotentiae Dei, & iustitiae, ac bonitatis eius, nihilque alind respondendum putat, nisi quod Paulus homini dicenti. *Quid adhuc queritur? voluntati eius quis resistet?* respondet. *O homo tu quis es, qui respondeas Deo o altitudo diuitiarum, & non est iniquitas apud Deum.* Ergo signum est hunc modum concordiæ, quem nos assignamus non esse verum, neque principijs fidei consentaneum.

Tres partes habet obiectio. Prima spectat ad rem ipsam, & in hoc fundatur, quod hæc ratio concordiæ est nimis facilis, cum tamen ipsa concordia semper visa sit obscurissima, præsertim Augustino epistola 46. in fine, & 47. in principio, & in libro de gratia, & libero arbitrio in principio. Respondetur hunc modum concordiæ comparatum quidem ad obscuritatem, & perplexitatem, quæ posita physica prædeterminatione in tali concordia inuenitur, esse facilem, & clarum, nihilominus tamen absolutè loquendo esse valdè supernaturale, & multa includere, quæ ab homine non comprehenduntur, licet vtcunque concipientur. Nam in primis scientia illa de futura libera determinatione voluntatis ex tali, vel tali hypothesi nimis, & obscura, & difficultis, necessariumque est fidei adiutorium, vt ea credatur, quia diuinæ excellentiæ, & testimonij scripturarum est magis consentanea. Vnde cum hæc concordia illam sententiam supponat, eo ipso difficultis est, &

A obscura. Deinde illa posita superest illa difficultas, quæ Philosophos errare fecit, quomodo cum tali præscientia stet contingentia, quam noui quidam Theologi audent dicentes, hanc scientiam esse causam futuritionis effectus per eam cogniti. Imo etiam in ipso Deo non caret difficultate ad explicandum quomodo cum tali præscientia liberè operetur, vt in proprio opere de illa scientia attigimus. At hæc etiamsi scientia ipsa non tollat libertatem, adhuc obscurum est, quomodo gratia proueniens ex absoluto decreto Dei, etiamsi illam scientiam supponat, libertatem non impedit, cum absolute voluntati Dei nemo possit resistere. Ac denique in executione fatus obscurum, ac difficile est ad intelligendum quomodo voluntas diuina, & humana ita in effectione eiusdem actionis conueniant, vt neutra alteram ordine causalitatis, aut prædeterminationis antecedat, quæ difficultas non tollitur per scientiam conditionatam. Nam in illamet scientia necessarium erit, vt saltem sub conditione illa, quæ in tali scientia supponitur proponantur illæ duæ voluntates vt coniunctæ, & quasi præparatae ad efficiendam eandem actionem omnino simul natura sine prævia efficacia, vel prædeterminatione vnius in aliam. Hæc ergo concordia, quam assignamus non potest propter claritatem, vel facilitatem contemni, cum difficultatibus scateat. Debet autem alijs præferri, quia in his difficultatibus nulla est, quæ vel repugnantiam aliquam cum aliquo dogmate fidei, vel contradictionem in rebus ipsis ita præseferat, vt non sufficienter, imo, & euidenter soluatur, saltem negatiuè, vt aiunt, id est, ita soluendo argumenta, vt euidentis sit non concludere. In alia vero ratione concordiæ, quæ physicam prædeterminationem supponit multa includuntur, quæ ita apparent, & inter se, & cum dogmatibus fidei pugnantia, vt nobis non videantur sufficienter ne dum euidenter dissolui.

Secunda pars obiectio erat de modo argumentandi Pelagianorum contra Augustinum, arguebant enim illum, quod introduceret fatum nomine gratiae efficacis, seu vocationis ex proposito, quod nullo colore dicebant, si concordiam libertatis cum tali gratia ad scientiam illam medium reuocaret. Vnde tertia pars illius obiectio est, quod Augustinus nunquam vsus est tali scientia ad hanc concordiam explicandam.

Verumtamen, quod ad Augustinum atinet in Prolegomeno secundo ostendimus, illum, & scientiam medium agnouisse in Deo, & ad nonnulla mysteria explicanda illa usum fuisse: quomodo verò illam semper cum prædestinatione, & congrua vocatione coniunxerit, infra in speciali capite declarabimus. De Pelagianis verò siue illam scientiam ignorauerint, siue illam cognoverint, parum nostra refert, nam in hoc valdè errabant, quod necessitatem auxiliij gratiæ etiam adiuuantis, & simultanei, seu generalis concursus putabant repugnare libertati.

E E in obiecto scientie mediae (sic eam agnouerunt) non admitterent posse includi auxilium gratiæ, vt ex hypothesi præsciretur, quid esset voluntas cum illo subsidio liberè operatura, quia credebant illam hypothesis destruere libertatem. Et ideo cogitare non potuerunt per scientiam hanc posse efficaciam gratiæ cum libertate conciliari. De Semipelagianis certius est, illam scientiam tribuisse Deo, malè tamen illa vsi sunt, non ad conciliandam libertatem cum vera gratia, sed ad defendendum bonum usum solius libertatis sine adiutorio gratiæ, & consequenter ad distractibuen-

16. Secunda pars obiectio solvitur.

Item tertia pars.

tribuendam veram rationem gratiae, ponendo meritum gratiae in merito folius liberi arbitrij, & tribuendo rationem meriti, vel de meriti operibus nunquam futuris. Et hoc putarunt necessarium esse ad concordandam libertatem cum gratia, & ad saluandam in Deo generalem voluntatem saluandi omnes homines, ut constat ex Epistola Prosperi. Et quia D. Augustinus talem concordiam non admittet, imo validissime impugnabat, dicebant illum introducere fatum, & similia.

C A P V T X X I X.

Alijs obiectiōib⁹ contra superiorem concordiam ab incommodis defūptis satisfit.

1. Obiectio
nes
contra superio
rem concor
diā, ab incō
modis defūpt
is.
Primum incom
modum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Vltra superius dicta praecepit nobis obiectus, quod iuxta illam rationem concordiae, multa videntur consequenter concedenda, quae in Semipelagianis, vel etiam in Pelagianis sunt damnata, aut certe ad illa minimum videntur accedere. Primum est, quia sequitur, auxilium efficax recipere efficaciam à libero arbitrio, & consequenter id, quod est potissimum in tali auxilio esse à nobis, & non ex Deo, quod dici non potest. Sequela patet, quia iuxta nostram sententiam auxilium in re non est efficax, nisi per liberam determinationem voluntatis humanae, & ipsa vocatio non denominatur efficax, nisi per habitudinem ad illam determinationem, & quasi per determinationem ab illa. Secundum est, quia sequitur, rationem ob quam auxilium nobis datum est efficax, esse voluntatem nostram bene videntem sua libertate. Consequens est falsum, ergo. Sequela patet ex praecedenti propositione, quia nostrum arbitrium est, quod suo bono vsu dat efficaciam auxilio; ergo est ratio ob quam est efficax. Falsitas autem consequentis probatur; quia sic homo fidelis discerneret se à non fideli per suum arbitrium contra Paulum 1. Corinth. 4. Tertium est posse hominem resistere auxilio efficaci, quia potest facere, vt non sit efficax, quandoquidem hoc pendet ex sua libertate. Consequens autem est falsum, quia auxilium efficax procedit ex proposito Dei absoluto, cui nemo potest resistere, & est medium efficax ad illius propositi executionem, sed voluntati Dei efficaci nemo potest resistere, vt dicitur Esther 13. Ergo neque efficacia auxilio. Vnde argumentor in hunc modum, quia vel vocationi congruae resisti potest, vel non potest. Si potest illi resisti, non est auxilium efficax, si non potest ei resisti, non minus repugnat libertati, quam prædeterminatio physica, & difficultates omnes de illa proposita hic locum habent. Quartum inconveniens est, quia sequitur auxilium efficax non addere supra auxilium sufficiens aliquod auxilium præuenientis gratiae, sed solam cooperationem voluntatis cum auxilio simultaneo. Ex quo vltius fit, auxilium efficax non distinguia à sufficiente, nisi in actuali effectione, & in auxilio simultaneo, ac proinde non esse efficax, quia facit hominem consentire, sed quia illo cooperante facit cum illo consensum, quae omnia sunt à nobis in capite primo præcedentis libri reprobata. Quintum est, quia sequitur conuersiōnem hominis non refolui vltimate in solam diuinam voluntatem, sed etiam in humanam, ac subinde ex duobus vocatis ad fidem, quod vñus credit, & alter non credit, non esse tribuendum soli diuinæ

A voluntati, sed maximè humanae, nam ille non credit, quia non vult, ille autem credit, quia vult. Et licet sit differentia, quod ille solo suo arbitrio non vult, iste autem non solo arbitrio, sed adiuuante simul gratia vult, nihilominus propria, & innata libertas est in suo genere non solum proxima, sed etiam ultima ratio, in qua discretio illa resoluitur. Quod si verum esset cessaret admiratio Augustini, cur hunc trahat, & illum non trahat, &c. nam facilis est ratio scilicet, quia hic vult, & ille non vult, quod neque Augustino, neque modo loquendi Scripturæ consenteantur est. Et similia multa possunt obijci, & inferri, quæ videntur contraria vel Scripturis, vel Conciliis, vel Augustino, & ideo de his testimonij tractando in sequentibus capitibus alias obiectiones commodius proponemus.

Ad propositas verò obiectiones respondeamus, nihil posse ex nostra sententia sequi, quod errorem Pelagi, vel Massiliensem redoleat, cum ab utroque errore longissimè discrepet, imò utique directè opponatur. Quod facilè intelliget, qui attentè considerauerit, quæ de illis erroribus in Prolegomeno quarto fideliter, ac diligenter tradidimus, & que in his quinque libris de necessitate auxiliorum gratiae, tam excitantis, quam adiuuantis, ad inchoanda, perficienda, & consummanda pietatis opera docuimus. Ad primum ergo inconveniens negatur sequela. Vocatio enim congrua, sicut non habet suum esse, vel suam perfectionem à libero arbitrio, ita neque ab illo potest efficaciam suam habere, sed vel efficienter habet illam à Deo, vel formaliter à sua perfectione, quæ intrinsecè est talis virtus agendi. Neque obstat, quod tale auxilium non sit effecturum, nisi cum illo sit concursura simul voluntas humana se liberè determinans: nam hinc solum sit tale auxilium non exercere actu suam efficaciam sine libero arbitrio concausante cum illo, inde vero non sit, quod auxilium ab altera concausa habeat suam efficaciam, sed solum, quod eam non exerceat sine illa. Sicut habitus charitatis non elicet actum sine voluntate se determinante, & tamen non recipit efficaciam à voluntate, sed solum non exercet illam sine voluntate. Et vt hoc evidenter fiat, distinguamus vocem illam efficaciam, potest enim significare vel vim, & potentiam agendi, vel actualem causalitatem, aut effectiōnem. Si ergo prior modo sumatur, euidens est, vocationem congruam non recipere efficaciam suam à libera determinatione voluntatis, nam ante talem determinationem habet vocatio illam efficaciam, effectiōnem quidem à Deo, vt dixi, formaliter vero per seipsum, quia habet innatam, & intrinsecam illam vim agendi, vel causandi, quæ nomine efficacia in prædicta acceptione significatur. Si vero sit sermo de efficacia posteriori modo sumpta, subdistingui potest, nam duplex causalitas potest in illa vocatione considerari, vna antecedens ordine naturæ liberum consensum voluntatis, & determinationem eius, & haec in genere causæ efficientis nondum est efficacia in actu secundo, sed in actu primo, tamen in genere causæ formalis est vera causalitas physica, quam vocatio habet, vel in intellectu illuminando illum, vel in voluntate efficiendo, & vi taliter inclinando illum, & haec tota causalitas, sive physica, & formalis, sive in suo genere effectrix bonæ voluntatis, est eodem modo effectiōnē à Deo, & intrinsecè, ac formaliter ab ipsam vocatione, & nullo modo esse potest à libero arbitrio, vt constat. Alia ergo est efficacia actualis,

actualis, seu in actu secundo causa efficientis, siue physice, siue moralis. Et haec efficacia nihil est aliud, quam ipsa actio voluntatis, quatenus à tali auxilio procedit, de qua actione verissimè dicitur vocationem non efficer illam sine conforto, & determinatione libera voluntatis. Propter quod rectè monuit Augustinus libro de gratia, & libero arbitrio capite secundo in fine, *vt qui aliquid secundum Deum operatur non alienet hoc à propria voluntate*. Non tamen propterea dici potest habere auxilium à voluntate illam efficaciam, seu actionem, sed solum non habere illam sine cooperatione voluntatis, quod verissimum est, & ab arguentibus necessariò confitendum in sua sententia. Quia licet daretur voluntati auxilium præsumum prædeterminans, nihilominus non potest actu efficere consensum sine cooperatione libera voluntatis se liberè determinantis, *vt etiam ipso*, vel inuiti confitentur, ne *vsum libertatis in consensu negant*, & nihilominus non dicent voluntatem dare auxilio illam efficaciam, sed tantum auxilium non habere illam sine voluntate liberè concausante.

3.
Nomine efficacia quid intelligatur.

Sed dicent fortasse nomina *efficacia* nihil ex dictis intelligi, sed ipsam actualem determinationem ad operandum, hinc enim auxilium, vel vocatio vocatur efficax, quod includit quandam infallibilem determinationem ad agendum: tota autem ratio huius determinationis in nostra sententia videtur esse liberum arbitrium, quia vocatio illa quantumvis congrua non facit illam determinationem efficaciter, sed ad illam semper quasi spectat liberum arbitrium, & ideo dicimus esse necessariam præscientiam liberæ determinationis, *vt actio auxiliij sit infallibiliter futura*; ergo quod ad hoc tota efficacia est à libero arbitrio, non solum respectu vocationis, sed etiam respectu Dei, quia etiam Deus non prædeterminat liberum arbitrium, sed quasi expectat determinationem eius. Declaratur exemplo de voluntate, & habitu charitatis, quando enim voluntas tali habitu affecta exercet actum amoris, licet habitus non recipiat à voluntate efficaciam quoad vim agendi, nec quoad inclinationem ad actum, nec quoad ipsam actionem, seu efficientiam eius, nihilominus à voluntate habet determinationem, & quasi applicationem quoad exercitium actus. Ita ergo erit in præsenti de vocatione, nam licet sit congrua in suo vsu, *vt ita dicam*, & exercitio sua actionis, subiicitur voluntati, & dominio eius non minus, quam habitus, hoc enim nos necessarium putamus ad concordiam eius cum libertate.

Ad replicam respondeo, in his, & similibus obiectionibus racite supponi determinationem esse quid distinctum ab actione voluntatis, & prius illa, quod nos omnino negamus. Quia non admittimus in voluntate liberè operante determinationem simpliciter præsumam in actu primo, credimus enim actionem procedentem à tali principio, non posse esse liberam, *vt haec tenus late ostensum est*. Seclusa autem determinatione in actu primo ex voluntate quocunque Dei auxilio praæuenta, *vt maneat in actu primo indeterminata* (*vt saluetur libertas eius in operando*) immediatè sequitur determinatione in actu secundo, quæ nihil est aliud realiter, ac formaliter, nisi actio ipsa consentiendi, quia voluntas non se determinat, nisi efficiendo suum consensum. Quantum ergo ad rem spectat, parum refert loqui de illa actuali efficacia sub nomine determinationis, vel sub

A nomine actionis consensus, cum in re nulla fit distinctio, sed tantum in nominibus. Igitur sicut ostensum est vocationem non habere efficaciam suæ actionis à libero arbitrio, sed à Deo effectuè, & ab innata virtute formaliter, ita dicendum est de determinatione. Nam vocatio de se determinata est ad talem actionem, & exercitum eius, non totaliter (*vt sic dicam*) sed quantum est ex parte sua, & cum hac determinatione à Deo datur sub eadem conditione, si voluntas cooperari voluerit, & ideo licet verum sit, posita illa vocatione, & oblati auxilio simultaneo solum expectare determinationem, quatenus à libera voluntate pendet, nihilominus nullam efficaciam vel determinationem inde recipit auxilium, sed tantum illi coniungitur concavatio (*vt sic dicam*) voluntatis.

Et hoc ipsum confirmat exemplum de voluntate, & de habitu charitatis, nam habitus charitatis de se satis est determinatus ad suam actionem, non est enim formaliter liber, & ideo quantum est ex se, determinatus est ad exercitum, & speciem sui actus, illum tamen non semper elicit, etiam proposito obiecto, quia non est integrum principium sui actus, sed indiget cooperatione voluntatis, & quia voluntas libera est, & per habitum non cogitur suam cooperationem illi præstare; ideo dicitur habitus quasi applicari à voluntate ad operandum, non quia talis applicatio, vel determinatio sit aliquid præsumum in ipso habitu, sed quasi per denominationem extrinsecam, vel concomitantiam, quia eo ipso, quod voluntas se applicat, determinat, seu flectit, habitus etiam elicit actionem, ad quam de se satis erat natura sua determinatus. Ita ergo censemus de vocatione etiam congrua, si secundum se, & secundum suam entitatem tantum consideretur; nam si spectetur, *vt datur ex proposito Dei*, sic habet quandam determinationem non intrinsecam, sed extrinsecam ita ordinatam ad effectum secundum præscientiam conditionatum, *vt infallibiliter illum consequatur*. Et secundum hanc rationem à Deo, & non à arbitrio habet efficaciam suam etiam quoad determinationem ad talem effectum, quia ex libera voluntate Dei datur homini vocatio talis, ac tantæ actiuitatis, cum tali congruitate, & habitudine ad effectum infallibiliter consequendum. In qua observatione, & attemperatione vocationis maximè misericordia Dei relucet, teste Augustino libro de spiritu, & litter. capite 34. & alijs locis infra citandis. Vnde licet talis vocatio in executione illum effectum consecutura non sit sine influxu libero voluntatis humanæ, quem respicit *vt infallibiliter futurum*, nihilominus non habet suam efficacitatem ab illo, sicut præscientia visionis non est in Deo sine habitudine ad effectum futurum, & tamen non est ab illo, neque suam veritatem habet ab illo, & Pater eternus talis est per habitudinem ad filium, & tamen non habet paternitatem ab illo, hæc enim duo longè diuersa sunt, *vt est per se notum*.

Ad secundum inconveniens negatur se quela. Et quia illatio probationis solum probatur ex primo inconveniente, cum ilud negatum sit, & ostensum non sequi, euangeliscit illa probatio. Vt autem res ipsa euidentior sit, & inde nostra sententia magis confirmetur aduerto ex Augustino libro de dono perseverantiae capite decimo cooperationem nostram liberam cum vocatione congrua, *vt transit in gratiam adiuuantem, & cooperantem comparari posse*, *vel ad voluntatem*

6.
Respondetur ad secundum incommodum.

tatem Dei, seu propositum aeternum, quod Deus habuit dandi talem vocationem, vel ad actualem efficientiam ipsius vocationis cum actuali influxu liberi arbitrij cooperantis. Et iuxta hanc secundam considerationem potest esse duplex sensus illius consequentis. *quod nostra libera cooperatio sit ratio ob quam nobis detur vocatio congrua*, scilicet, ut sit ratio, ob quam voluit Deus nobis illam dare, vel ut sit ratio ob quam vocatio in se fit, & constituitur efficax, & congrua. Et in priori sensu oportet sumere illam cooperationem, vt ab aeterno praevisam, quia ut facta in tempore non potest esse ratio aeterna voluntatis Dei. In posteriori autem sensu sermo esse debet de libera cooperatione arbitrij, ut in tempore exercetur.

Dico ergo si illatio fiat in priori sensu malam esse, & consequens esse falsum. Nam si operatio illa liberi arbitrij spectetur, ut praecognita per scientiam absolutam, qua futura praevidentur, talis praescientia supponit in Deo voluntatem, & propositum dandi homini talem vocationem; ergo non potest esse ratio illius voluntatis: si autem sit sermo de praescientia conditionata, sic licet secundum rationem antecedat propositum Dei, non tamen potest esse ratio talis propositi, quia illa cooperatio in illo signo nondum cognoscitur, ut simpliciter futura. Nam conditionalis nihil ponit in esse, nec homo est dignus premio, vel pena propter actionem tantum sub conditione futuram, ut Augustinus libro secundo de Dono perseverantiae capite nono, & decimo, & alibi frequenter docet contra Semipelagianos. Et colligitur ex illo Sap. 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius*, & ratio est, quia totum illud opus quandiu solum est sub conditione futurum, continetur sub latitudine entis, & non actualis, & ideo non potest in eo, ut sic praeuiso fundari actuale meritum, nec impetratio, aut aliud simile genus causae, vel rationis, sed solum potest fundari ratio finis. Et hoc modo verum est liberam cooperationem futuram, & sub conditione praeuisum finem, propter quem voluit Deus dare vocationem congruam, ut homo consentiret: inde tamen non sequitur illam cooperationem esse vocationem divini propositi, sed potius sequitur esse effectum eius, & ad summum dici posse rationem finalis ipsius vocationis. Hoc autem non est contra rationem gratiae efficacis: nam quomodounque explicetur auxilium efficax, in omni sententia dicendum est dari homini, ut illi infallibiliter cooperetur, licet non detur illi, quia cooperaturus est. Hænamque duas habitudines per illas duas partibus ut, & quia importata sunt inter se repugnantes, nam in posteriori indicatur praexistens causa, seu ratio, aut motivum dandi auxilium, in priori vero denotatur potius effectus, qui etiam est finis auxilij, seu vocationis Dei. Sicut Paulus dixit ad Ephes. 1. *Elegit nos ut essemus sancti, non quia futuri eramus sancti*, ut ibi notat Hieronymus, & eodem modo notat ibidem Paulus. *Sorte vocati sumus, praedestinati secundum propositum eius*, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sua, ut simus in laudem glorie eius, &c. Et Augustinus libro de Praedestinatione Sanctorum capite decimo septimo. *Intelligamus (ait) vocationem, qua fiunt electi, non qui eliguntur, qui crediderunt, sed qui eliguntur, ut credant, & capite decimonono. Non quia credidimus, sed ut credamus vocamur atque illa vocatione, qua sine paenitentiæ est, id prorsus agitur,*

A *& peragit ut credamus*. Et Concil. Arausid. Can. 25. cum Augustino ponderat illud 1. Corinth. 7. *Misericordiam consequutus sum, ut sim fidelis, addens, non quia eram fidelis*. Quan-uis ergo scientia conditionata futura liberæ cooperationis præcedat voluntatem dandi talem vocationem, eaque sufficiat, & necessaria sit, ut vocatio propter talem cooperationem tanquam propter suum proximum finem detur, non tamen sufficit, ut propter illam tanquam propter rationem, seu causam meritoriam, impetratoriam vel aliam similem detur. Quia (vt dixi) illæ habitudines sunt repugnantes, & habitudo finis optimè cadit in rem nondum præcognitam, ut absolutè futuram, sed ut possibile, vel futuram sub conditione, habitudo vero alterius rationis, vel cause postulat existentiam causæ saltem, ut absolute futuram, seu præsentem in præscientia.

B Et à posteriori hoc confirmatur, quia in multis Deus præuidit sub conditione fuisse consensuros, si vocarentur tali modo, ut de Tyriis, & Sydonijs dicit Christus Matth. 11. & tamen non propterea vocati sunt illo modo, ut ponderat Augustinus dicto cap. 10. de dono perseverantiae, & in Enchirid. cap. 95. Et in omnibus reprobis cognovit Deus sub conditione, quod consentirent, si hoc, vel illo modo vocarentur, & tamen illis non dantur vocationes congruae, ut de Esau dixit Augustinus quæst. 2. ad Simplicianum. Igitur ex tali modo congruitatis, aut efficaciam vocationis nullo modo sequitur dari ex parte hominis rationem aliquam decentiam, vel congruitatis propter quam à Deo talem vocationem recipiat. Quod necesse fateantur etiam fautores physicae prædeterminationis, negare enim non possunt, quin Deus priusquam velit talem prædeterminationem dare, sub conditione præuideat, hominem consensurum, si illi tale auxilium detur: & nihilominus qui recte ex illis sentiunt, non admittent consensum liberi arbitrij esse rationem, vel causam ob quam Deus vult dare tale auxilium, sed potius esse effectum, vel ad summum finem auxilij. Et ideo merito supra diximus, errare, qui in illa sententia dicunt consensum liberum voluntatis, licet sit à prædeterminatione, esse dispositionem ad illam, tum quia illæ duas habitudines sunt inter se repugnantes, ut dixi, tum etiam, quia ratio facta vrget contra illam sententiam, quod ex parte hominis datur ratio, & causa auxilij efficacis, negari, enim non potest quin dispositio præparans hominem ad gratiam sit ratio, vel aliqua causa illius.

C Dicendum superest de altera parte, si sensus argumenti sit, ex nostra sententia sequi, quod in executione ipsa determinatio liberi arbitrij, sit ratio ob quam, seu per quam determinatio fiat efficax, & congrua. Et sic etiam nullius momenti, vel considerationis est illatio. Quia ut in præcedenti punto dictum est, licet auxilium efficax ad suam actualem efficientiam requirat coefficientiam liberam voluntatis, nihilominus auxilium non sit efficax per efficientiam liberi arbitrij, sed per propriam virtutem, & actionem, & ita determinatio liberi arbitrij non est ratio efficacitatis auxilij, etiam in executione, sed potius sub una ratione est effectus eius, sub altera vero est coefficientia cum eodem. Nam eadem vocatio efficax considerari potest, vel ut est auxilium præueniens, & inducens voluntatem ad consensum, vel ut transit in statum gratiae cooperantis, & adiuuantis. Et priori quidem ratione est causa saltem moralis ipsius liberae determinationis voluntatis,

fatis, prīus verò quam hunc effectum, in re ipsa obtineat non dicitur efficax, nisi quia & illum potest obtainere, & de facto infallibiliter illud obtinebit. Inde tamen non sit vt determinatio libera sit ratio efficacis vocatio-
nis, sed solum sequitur, quod in illa consum-
metur efficacia auxiliij, tanquam in termino,
& effectu per illud intento. Nec etiam sequi-
tur, quod illud auxilium solum sit efficax, vt concomitans, seu per solam denominationem ab effectu, sed solum sequitur non esse efficax sine habitudine ad effectum infallibiliter con-
sequendum, quam habitudinem habet prius, quam effectus in re sequatur, & consequenter prius etiam, quam tale auxilium transeat in adiuuans, seu concomitans, & à sua virtute effectrice, vt est sub illa habitudine denominatur efficax, & ita includit determinationem liberi arbitrii, non vt rationem suæ efficaciz, sed vt terminum, seu effectum eius.

Quatenus autem vocatione consideratur ut ac-
tualiter operans consensum simul cum volun-
tate, siue moraliter, siue etiam physicè, vel
per seipsum, vel per aliquod aliud supernatu-
rale principium, quod habet coniunctum.
Sub hac ratione, sua efficacia est ipsam actio
qua sit consensus, non tamen vt est à libe-
ro arbitrio, sed vt est ab ipsa vocatione, seu
principio aliquo supernaturali. Et ideo ratio
efficacia auxiliij non est determinatio libera
voluntatis quamvis non sit sine illa, quia
nomine determinationis liberæ significatur
illa actio, vt est à libera voluntate à qua
esse non potest, nisi etiam sit ab auxilio effi-
caci, neque etiam potest esse ab auxilio,
quin sit à voluntate. Magis autem recipit
nomen determinationis liberæ per habitudi-
nem ad voluntatem hominis, quam per ha-
bitudinem ad auxilium efficax, vel ad volun-
tatem Dei, quia cum ibi concurrant simul
Deus, habitus infusus, aut aliquid supplens
vicem eius, quando ille deest, & voluntas
hominis, & ex his tribus quasi confletur
vnum principium concretum, quod prius na-
tura intelligitur esse in actu primo; in illo
priori sola voluntas humana intelligitur in-
differens ad influxum suum præstandum:
nam habitus de se determinatus est modo
iam declarato, & licet Deus liberè influat,
iam supponitur sua voluntate determinatus
ad influendum quantum est ex se, vt supra,
etiam declarauit, voluntas autem hominis
adhuc manet indeterminata in illo priori, vt
actio possit esse libera. Ideoque quando in
posteriori natura actio illa simul procedit ab
illis principijs quasi partialibus, formaliter
denominatur determinatio in ordine ad vo-
luntatem hominis, quamvis simul fiat à Deo,
& à gratia adiuuante tam moraliter, quam
physicè. Atque ita illa determinatio non
est ratio alijs principijs vt agant, vel efficacia
sint, sed est quedam concausalitas, sine qua
actualis efficientia aliorum principiorum
subsistere non possit.

*An possit voluntas resistere vocationi
congrua.*

Obiectio ter-
tia.

In tertia obiectione ponitur quid sit dicen-
dum de potestate resistendi vocationi con-
gruae. Aliqui enim absolutè concedunt se-
quelam, nimirum voluntatem posse resistere
voluntati congruae, quia vt auxilium efficax
non tollat libertatem videtur in voluntate
potest illi resistendi, vt videntur probare
argumenta facta contra physicam prædetermi-
nationem, & videtur etiam sumi ex Concilio

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A Tridentino, & Senonen. vt infra videbimus & est expressa sententia Augustini libro tertio de libero arbitrio cap. 18. vbi sic ait. *Quacun-
que causa est voluntatis, si ei resisti non potest,
sine peccato ei ceditur, vtiq; quia sine libertate,
vnde etiam dicere posset, sine merito ei con-
sentitur, etiamsi actus sit bonus. Contra hoc
autem videtur vrgere argumentum factum,*
quia verbum *resistendi* includit compositionem, quia nisi supponatur aggressor, non habet locum resistentia, resistere autem vocationi congruae illa supposita videtur impossibile, quia alias non esset infallibiliter efficax; ergo illa supposita non manet in voluntate potestas resistendi. Propter quod alij simpliciter negant esse in nostra voluntate potestatem resis-
tendi auxilio efficaci, seu vocationi congruae, nec putant illam potestatem esse necessariam ad libertatem, quia auxilium efficax non est necessarium ad posse, sed ad agere; seu velle, & libertas consilit in posse. Sed hoc à nobis impugnatum est in physica prædeterminatione, & eadem ratio videtur habere locum in omni auxilio præueniente efficaci, quia omne tale auxilium dat posse, quia vt præueniens est non dat agere, hoc enim pertinet ad auxilium simultaneum, de quo solo potest in rigore dici, quod det tantum agere, & non posse. Vnde Augustinus sèpissimè docet, per vocationem qua præparatur voluntas à Domino dari homini potestatem vt filius Dei fiat. Mihi ergo dicendum videtur vocationem congruam dupliciter spectari posse, primo vt vocatione est secundum omnem entitatem, quam includit: secundo vt denominatur congrua per habitudinem ad effectum infallibiliter futurum. Priori modo spectatæ dico semper resisti posse, quia non determinat voluntatem, vt suprà probauit, & quia simpliciter loquendo nulla est repugnantia, quod cum tali vocatione simul stet, & componatur negotio consensus, imò & voluntas consentiendi in obiectum vocationis, sed potius in contrarium, quia illa vocatione relinquat voluntatem indifferentem ad hæc omnia. Et hoc etiam probat ratio in priori opinione adducta, & aliae factæ contra physicam prædeterminationem. At vero sumpta vocatione congrua posteriori modo, & sub illa reduplicatione, vt congrua est, sic dico non posse illi resisti propter rationem factam, quod illa vt congrua includit propositum Dei efficax à quo procedit. Et ratio à posteriori est, quia vocatione vt congrua inuoluit usum liberum, & supponit illum in diuina præscientia, homo autem non habet potestatem resistendi suomet consensui in eodem, & pro eodem instanti in quo habere illum supponitur, quia non potest velle non consentire dum consentit, facta vtique suppositione, sed vocatione vt congrua inuoluit actuali consensum modo explicato; ergo illi vt sic non potest eadem voluntas resistere. Et ob eandem causam talis potentia resistendi non est necessaria ad libertatem nec impotentia resistendi vocationi congruae, vt talis est, repugnat libertati, tum quia ad libertatem non est necessaria potestas ad opposita unum cum alio componendo, tum etiam quia impotentia illa solum est ex suppositione consequente, & supponente iam usum libertatis, & ideo non repugnat libertati, sicut etiam necessitas con- sequens illi non repugnat.

Ex quo tandem constat differentia inter au-
xilium efficax positum in prædeterminatione
physica, vel in vocatione congrua. Nam priori
modo est suppositio omnino antecedens, siue
spectetur secundum suam nudam entitatem,

No

siue

Differentia in-
ter auxilium
efficax positum
in prædetermi-
natione physi-
ca, vel in vo-
catione con-
grua.

Sive sub ratione auxilij efficacis, hæc enim duo in illa entitate non distinguntur, quia ex vi sua entitatis, ac per se dicitur habere vim determinandi voluntatem, cui ipsa voluntas non potest resistere; & ideo talis impotentia resistendi inducit necessitatem absolutam, & simpliciter non tantum consequentia, sed rei, & consequentis. At vero vocatio congrua, ut est congrua, & auxilium efficax, non est suppositione omnino antecedens: nam licet illa vocatio absolute spectata sit auxilium præueniens, tamen ut congrua est inuoluit habitudinem ad usum liberum infallibiliter futurum, non ex absoluta efficacia prædeterminante talis vocationis, sed ex spontanea cooperatione voluntatis futura, & præuisa sub conditione à Deo, qui italem vocationem ut congruam, & efficacem dare voluit. Et ideo impotentia resistendi illi vocationi ut congrua est, non supponit necessitatem absolutam, sed tantum ex suppositione consequente, ut declaratum est. Libertas autem saluat per hoc, quod liberum arbitrium de se potens est ad resistendum illi vocationi secundum spectatæ.

Quid addit auxilium efficax sufficienti.

13.
Auxilium effi-
cax quid addat
sufficienti?

Ad quartum inconueniens concedimus, auxilium efficax non addere supra sufficiens nolum auxilium præueniens, quod sit motio, vel qualitas distincta à toto auxilio sufficiente, & ab influxu simultaneo, & prior natura illo. Imo hoc existimamus necessarium, tum ut auxilium sufficiens sit verè sufficiens, tum ut potestas proximè libera ad efficiendum, & non efficiendum actum inueniatur in homine non tantum sufficienter, sed etiam efficaciter vocato. Vnde etiam supra diximus, vocationem congruam non addere sufficienti aliquam proprietatem absolutam, quia illa esset necessaria ad posse, & non esset in hominis potestate, cum sit præueniens, & illa data non esset in hominis potestate non habere actum ad quem sic vocatur. Et sic incideremus in omnia incommoda, quæ vitare studemus. Hæc autem rationes probant de quocumque alio auxilio distincto à sufficiente, & ultra illud necessario. Nihilominus vero negamus, hinc sequi contra superius dicta, auxilium efficax non esse præueniens, quia sub ratione datur antequam homo operetur, & non constituitur in illa ratione per cooperationem, vel per auxilium simultaneum, sed per efficaciam virtualem sibi intrinsecam, ut est sub habitudine ad cooperationem liberi arbitrij de facto infallibiliter futuram cum auxilio gratia simultaneo.

14.
Vocatio con-
grua ut est aux-
ilium efficax
præueniens quo-
modo à suffi-
ciente distin-
guatur.

Atque eodem modo vocatio congrua ut est auxilium efficax præueniens à sufficiente distinguitur, nam unaquaque res per id ab alia distinguitur, per quod constituitur. Vocatio autem efficax ut antecedens est congrua, non constituitur per auxilium simultaneum, vel per actualem cooperationem liberi arbitrij, sed per attemperationem ad illum, ergo eodem modo distinguitur à vocatione sufficiente, quæ non ita attemperatè tribuitur. Dixi autem, ut antecedenter est congrua, seu efficax, quia si spectetur ut transit in rationem gratia cooperantis, & adiuuantis sic verum est nondistingui à vocatione sufficiente, nisi in actuali actione cum auxilio simultaneo, & cooperatione liberi arbitrij. Et simili modo licet sub hac posteriori ratione non faciat voluntatem velle, aut facere, sed cum illa faciat ipsum velle, nihilominus sub priori ratione facit ut voluntas velit, & operetur, quia illam excitat,

A mouet, & inducit, ut velit, & operetur. Ee quia tali modo, & opportunitate datur, ut infallibiliter talem effectum obtineat, ideo non solum dicitur, & est efficax, prout actu cooperatur, sed etiam prout præmouet, & inducit ad volendum. Non est enim de ratione gratia efficacis, quæ facit facere, ut se sola prædeterminationem aliquam, vel ipsam determinationem voluntatis faciat, hoc enim esset contra libertatem talis determinationis, sed satiè est, quod ita præmoueat, ut infallibiliter obtineat determinationem liberam ab ipsa voluntate, quamvis in executione neque sola, neque prius, sed simul cum ipsa voluntate talem determinationem efficiat.

B

Sit no auxilium efficax per se tale.

Sed dicet aliquis. Ergo gratia efficax non est per se efficax, sed quia illi adiungitur voluntas, & sic efficacia gratia quodammodo subiicitur libero arbitrio, contra Concilium Arausicanum can. 6. Imò etiam erit per accidens, & contingenter efficax, quod videtur contra vim, & dignitatem efficacis gratia.

15.
An gratia effi-
cax sit per se

Respondeo in priori consequente particulam illam per se posse excludere consortium alterius causæ, & significare, quod sola non sufficiat ad suam causalitatem, vel posse significare modum causandi, & denotare, quod non habeat modum causandi per se, sed tantum per accidens, vel denique potest significare intrinsecam connexionem inter talem vocationem, & illam efficacitatem, à qua dicitur efficax, ita ut dicatur non conuenire illi per se, quia non habet illam intrinsecè innatam ex natura sua, & ex vi sua absolutæ entitatis.

Primum sensum indicat probatio in contrarium inducta, in illo vero respondemus ad illustrationem priorem, duplum causalitatem inueniri in tali vocatione. Quædam est antecedens, & quasi intentionalis, & moralis, quæ illi conuenit, ut est gratia præueniens, & inducens voluntatem ad consensem, & sic negatur illa prior consequentia. Quia reverè sola vocationis est, quæ attrahit, & allicit voluntatem prius natura, quam ipsa consentiat: nam ad hoc non cooperatur liberum arbitrium, nec alio modo est causa ipsius vocationis. Et similiter vocatio quando ut efficax datur, sola est, quæ habet illam causalitatem cum congruitate, ad capacitatem, & conditionem recipientis, hanc ergo congruam causalitatem per se sola habet quasi formaliter, eamque à solo Deo recipit, ut dixi, sine cooperatione, dispositione, aut merito liberi arbitrij. Alia causalitas illius vocationis est in actuali executione, & actione ipsius consensus, & determinationis ad illum, & sic concedenda est illatio, nam vocatio congrua non est ita efficax determinationis voluntatis, ut se sola illam efficiat, sed concomitanter cum ipsa voluntate, nec aliud esse potest de ratione auxilij efficacis, ut dixi sèpè. Nec inde fit, ut gratia subiiciatur libero arbitrio, sed fit, ut in aliquo genere causandi, & efficiendi comitetur illud, quod verissimum est, ut infra circa Concil. Arausic. latius dicemus.

E

In secundo sensu negatur simpliciter consequentia, quia gratia excitans, ut excitans est, non est causa per accidens actus supernaturalis. Vnde à fortiori vocatio congrua non est causa per accidens, etiamq[ue] ultimum effectum per illam intentum non ex necessaria determinatione obtineat, neque ex sola sua causalitate, sed cooperante simul voluntate libera, potest enim esse causa per se, etiamq[ue] quoad

execu-

57.

Executionem causa non sit totalis in omni genere, sed requirat consortium alterius causae liberè agentis. Est autem vocatio causa per se, quia non ab extrinseco, sed natura sua ad talern effectum ordinatur, vnde quando effectum obtinet, illum per se causat, vel in genere causa finalis ratione obiecti, quod ponit, vel in genere causæ moralis quatenus voluntatem attrahit per actualem internam cogitationem, affectionem, inclinationem, & suauitatem, quæ inclinationem auget: quæ moralis causalitas in suo genere, & respectu effectus moralis est causalitas per se, & fundatur in physica causalitate formalí, quam talis gratia habet in voluntate, quam afficit, & intellectu, quem illuminat, vt supra declarau. Ac denique quando talis vocatio transit in gratiam adiuuantem, etiam physice causat per se consensum voluntatis, vel per ipsummet actum, quo voluntatem excitat, vt est probabile vel per principium aliquod supernaturale, quod vel supponit, vel secum adducit, vt supra etiam declarauimus.

In tertio autem sensu fatemur vocationem illam non esse per se, & ex vi suæ entitatis efficacem, quia licet congruitas illa ad effectum infallibiliter futurum sit valde consentanea naturæ, & inclinationi talis vocationis, pender nihilominus à futura liberi arbitrij determinatione tanquam à termino quem illa congruitas respicit, & ideo vocatio illa non potest habere illam congruitatem ex necessitate absoluta, & simpliciter, non potest ergo ab intrinseco, & per se illi conuenire, nisi ex suppositione talis termini, & quia suppositio illa est simpliciter libera, & contingens; ideo congruitas etiam conuenit contingenter illi vocationi secundum se speciatæ. Supposita autem congruitate per se, ac necessario est efficax, quia est per se causa effectus, vt declarau, & ex hypothesi infallibiliter habebit effectum. Et hoc satis est ad omnem perfectionem, & utilitatem gratiæ efficacis, non enim consistit eius perfectio, vel utilitas in hoc, quod libertatem tollat, sed potius, vt sit utilis, oportet, vt libertatem conseruet, & iuuet, & perfectio eius in hoc consistit, quod vt subest sapientissimæ, ac omnipotentissimæ prouidentiæ, ita attemperatur voluntati liberae, vt eam liberè, & infallibiliter in consensum inducat. Atque hoc modo per huiusmodi concordiam, & gratiæ dignitas, & arbitrij libertas in suo gradu, & ordine optimè saluantur.

In quem fiat ultima resolutio humanae conversionis.

18.
Respondetur
ad quintum
inconveniens
de ultimâ resolu-
tione humanae
conversionis.

Ad quintum inconveniens de ultima resolutione humanae conversionis, & salutis, quod fieret ultimatè in liberum arbitrium, & non in solam diuinam voluntatem respondemus in aliquo genere posse resolutionem ultimam, & debere fieri in liberum arbitrium, non tamen in omni genere, & modo, præsertim in bonis operibus, & pietatis. Est ergo considerandum fautores prædeterminationis physicae contendere, omnem actum, omnemque consensus voluntatis nostræ reducendum esse in solam Dei voluntatem, adeo vt interdum dicant, hanc causalem propositionem falsam esse. *Quia homo vult consentire, & cooperari Deo excitanti, vel conuersti, ideo consentit, cooperatur, vel conuertitur.* Quia ipsummet cooperari voluntatis humanæ reducitur in voluntatem Dei tanquam in causam per se efficiemt. Vnde inferunt, cum queritur cur

Fr. Suarez de Gracia Pars II.

A homo vocatus à Deo velit conuerti non esse respondendum, quia vult, nec esse sistendum in facultate liberi arbitrij, sed esse respondendum, quia Deus vult, & quia facit illum consentire efficaciter determinando illum vt libere consentiat. Solus autem Deus ideo vult determinare voluntatē hominis, quia vult, quia sola voluntas diuina est, quæ non habet aliam priorem se, & ipsa est prior cæteris, quia est prima causa omnium rerum, & omnium determinationum. Vnde inferunt ulterius voluntatem creatam non habere in sua potestate, & dominio primam (vt ita dicam) deliberationem sui actus, sed hanc esse in Deo, qui est primum deliberans, & primus Dominus,

B & ideo necesse est vt prius ipse deliberet, & discernat efficaciter, quid voluntas humana deliberatura sit, & volitura, & tunc poterit voluntas humana illud ipsum, quod Deus decrevit velle, & deliberare, & non aliud. Ad hoc autem persuadendum non alia argumenta adducunt, nisi quibus prædeterminationem physicam probare nitantur, quæ partim iam soluimus, & alia in sequentibus capitibus tractanda sunt. Et quamvis interdum videantur illam doctrinam limitare, ad actus gratiæ, vel ad actus bonos; si tamen fundamentum bonum est, eodem modo procedit de omni humana deliberatione, & determinatione in omni materia. Nam etiam Iudas non habuit

C primo potestatem, & dominium deliberandi de Christi venditione, & in eam liberè consentiendi, sed Deus primo hoc deliberauit, & decrevit, ac efficaciter voluit vt Iudas idem deliberaret, ac vellet, & ideo Iudas id secum statuit, quia Deus ita deliberauerat secundum consilium voluntatis suæ. Quod absit vt credamus, aut de Deo cogitemus.

Nos ergo respondemus distinguendum in primis esse ordinem executionis ab ordine diuinæ prædestinationis. Incipiendo ergo ab ordine executionis, quia ab illo debet fieri reformatio ad ordinem prædestinationis, dicimus in primis, etiam in actibus pietatis faciendam esse resolutionem liberi consensus in facultatem liberi arbitrij, non quidem solam, sed diuinam per gratiam illique cooperantem. Hoc videtur certum, quia talis consensus liber est ipsi homini consentienti, sed illam denominationem, & rationem liberi non accipit nisi ab innata facultate libera ipsius voluntatis, non est enim hic consensus mihi liber, quia Deus de illo deliberauit, sed quia ego de illo delibero, & facultatem, habeo illum faciendi ex sola innata libertate. Ergo necessaria est aliqua resolutio faciendi in facultatem liberi arbitrij. Vnde non potest illa causalis propositio negari. *Quia homo vult consentire, cooperari, vel conuersti, supposita excitante gratia, ideo consentit, cooperatur, vel conuertitur.* Nam profectò si homo non conuertitur, quia vult, non potest voluntati eius tribui conuersio: nam id tribuitur voluntati, quod facit, quia vult; si autem conuersio non potest tribui voluntati, multominus poterit libertati, cum id solum sit liberum, quod est in voluntatis potestate. Est ergo illa causalis omnino vera, & Catholica, quia homo vult gratia vocanti consentit, quam ex Scripturis, Concilijs, & Patribus in sequentibus capitibus comprobabimus.

Nunc sufficient verba Augustini libro 83. questionum q. 68. *Si quis sibi tribuat ut veniat vocatus, non potest sibi tribuere, quod vocatus fit.* Quibus aperte concedit, rectè tribui homini venire post vocationem, hoc est consentire, non autem alia ratione tribuitur, nisi quia sua libertate, ac voluntate venit, quia

19.

20.
Rectè tribui-
tur homini ve-
nire post voca-
tionem, hoc est
consentire;
non autem alia
ratione,

vult. Vnde lib. de spirit. & liter. cap. 34. cum dixisset, visorum suasionibus agere Deum, ut velimus, &c. concludit. Sed consentire, vel dissentire propria voluntatis est. Si ergo est propria voluntatis, certe consentit, quia vult. Quae res (subiungit) non solum non infirmat, quod dictum est. Quid enim habes, quod non acceperisti? Verum etiam confirmat. Accipere enim, & habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi conseniendo, ac per hoc quid habeat, & quid accipiat, Dei est, accipere autem, & habere utique accipientis est. Quibus consonat, quod ait epistola 54 ad Macedon. parum ante medium. Homo cum bonus est, ab illo bonus est, scilicet Deo, illius enim spiritu boni sunt quicunque boni sunt, cuius capax creata est nostra natura per propriam voluntatem. Pertinet ergo ad nos, ut boni simus, accipere, & habere, quod dat, qui de suo bonus est, quo quisque neglecto, de suo malus est. Dicitur autem accipere ad nos pertinere, quia in nostra situm est voluntate; ergo conuertimur, consentimus, & cooperamur, quia volumus, hoc enim modo Dei dona accipimus. Vnde merito dicit Prosper lib. 1. de vocat. gent. cap. 35. *Frustra dicitur, quod ratio operandi non sit in eleētis cum eriam ad hoc operentur, ut electi sint.* Deinde assero, hanc resolutionem ita fieri in voluntatem, ut non excludatur vera, propria, ac præcipua causalitas efficiens Dei præparantis, & adiuuantis non tam prædeterminantis voluntatem. Prior pars certissima est, & à nobis sèpè repetita. Ostendimus enim sine gratia vocante, & adiuuante physicè nihil boni operari nos posse; maximum autem bonum est consentire gratiae vocanti, ergo neque id potest, nisi in virtute ipsius vocationis, & gratiae. Vnde hec causalis propositio simplièiter vera est. *Homo consentit, & conuertitur, quia à Deo accepit, ut consentiat, & conuertatur.* nam ut hæc sint dona Dei, non oportet, ut solus Deus illa faciat, sed satis est, quod gratis illa solus inchoet, & principaliter consummet. Et sic etiam verè dicitur, homo operatur, seu consentit, quia Deus vocatione illum attraxit, & illi persuasit. *Quomodo* dixit Augustinus dicta quæst. 68. eos, qui vociati venerunt, non debere sibi tribuere, quod venerint, utique solitariè, vel primario, *quia nec venire possent nisi vocarentur.* Ac similiter verissime dicitur homo consentire liberè, quia Deus efficienter, & liberè adiuuat illum ut consentiat, tam ut causa prima ordinis gratiae, quam per modum causæ proximæ, dando illi virtutem supernaturalem agendi, vel per habitum, vel per seipsum, cum illo principaliiter cooperando. Igitur hoc genus adiutorij, & causalitatis optimè per illam causalem explicatur, homo cohæsitus, aut vult pè, quia Deus illum adiuuat, & vult illum bene operari. Nam voluntas Dei est prima causa illius operis, etiam si non antecedat in illa absolutum decrenum, sed voluntas concurrendi quantum est ex parte sua, tum quia illa etiam est vera causa coefficiens cum voluntate humana, si illa cooperetur, tum quia in eodem opere, & actione, licet illæ duas voluntates quoad influxum ad extra simul natura concurrent, tamen voluntas creata semper concurrit ut pendens ab increata, & non è contra, tum denique, quia voluntas Dei præcedit offerens suum concursum, & auxilium, per quod potestas voluntatis humanae suo modo completur. Ita ergo vera est illa resolutionis consensus voluntatis humanae in diuinam, ut cooperantem, & iuantem.

Altera verò pars negativa de voluntate prædeterminante in superioribus satis probata

A est; nam propter subordinationem, & dependentiam essentiali causæ secundæ à prima non est necessaria illa resolutionis, ut in actibus malis satis ostenditur. Neque propter bonitatem, vel supernaturalitatem consensus, est necessarium, quia in hoc genere dependentiæ reseruant eandem proportionem, & ad illos possunt dari physica principia proportionata, & offerri concursus sine tali prædeterminatione. Et alioqui illa prædeterminationis non stat cum libertate. Quamobrem addimus in hoc genere resolutionis ultimæ, si per particulam ultimam solum excludatur prior causa determinans, sic resolutionem liberæ determinationis voluntatis humanæ etiam in sensu supernaturali, & operibus pietatis fieri in facultatem liberam voluntatis creatæ, sistendo in illa supposita supernaturali præparatione eius cum omnibus principijs supernaturalibus, moralibus, & physicis præuijs necessarijs ad operandum. Quia vt paulo ante explicauit adæquatum principium istius determinationis liberè coalescit ex vocatione, habitu infuso, Deo vt iam libera sua determinatione exposito ad concurrendum, vel iuandum, & voluntate libera hominis. Quo principio sic constituto, & præintellecto in quodam signo naturæ actualis determinationi peculiari modo pendet liberè à sola voluntate creata, nam alia principia iam de se sunt determinata, ut declarauim, & ideo in executione, & ortu talis actionis ab illo adæquato principio verissime dicitur ideo nunc fieri talem actionem, quia voluntas hominis liberè vult, & anteā non fuisse factam, quia nollebat. Item est verum, quod voluntas hominis ideo nunc vult, quia libera est, & quia ipsa se determinat, non prædeterminata ab alia priori voluntate, quamvis non se determinet nisi dependenter à priori voluntate, & ideo non sit primum deliberans, nec primum se determinans. Quæ omnia in superioribus satis explicata, & probata sunt. Neque contra hoc video rationem alicuius momenti, quæ non possit in actibus liberis circa obiecta parua inficiari, & ex principijs positis, facile solui. Nam hinc non sequitur vel voluntatem hominis facere aliquid sine Deo, vel facere aliquid prius, quam Deus illi cooperetur, vel quam illam exciter, & adiuuet, si opus sit pium, nec sequitur, voluntatem conferre aliquid gratiae in actuali operatione, sed solum sequitur gratiam nihil in illo consensu, vel determinatione efficer sine voluntate se determinante. Nec denique sequitur hanc determinationem hominis fieri sine præcedenti deliberatione, & decreto Dei, nam præcessit deliberatio Dei, qua statuit vocare, & iuare hominem, & cum illo concurrere si ipse velit, quod per se sufficit ad exhibitionem consensus liberi, quantum ad ordinem executionis spectat.

Possumus autem vterius progredi, resoluendo hanc totam executionem in diuinam prædestinationem. Et sic in operibus pietatis, & in libero consensu, ac determinatione eiusdem ordinis, de quibus nunc loquimur, facile admittimus, & verissimum credimus, hominem congruerent vocatum, ideo velle credere, verbi gratia, quia vult, & ideo vocatum esse congruerent vocatus est, & ideo vocatum esse congruerent, quia Deus voluit ita eum vocare, & ideo illum etiam vocasse, quia absoluto, & efficaci decreto voluit, præfiniuit, seu prædestinavit illum, ut crederet. Imo credimus iuxta Augustinum subordinationem, seu emanationem vocationis ab hoc

proposito Dei esse de ratione talis vocationis congrua, ut videre licet in eodem Augustino libro de correptione, & gratia capite septimo, & decimoquarto, & libro quinto contra Julianum capite quarto, & alijs locis infra in proprio capite citandis. Et hoc decretum necessarium est, & sufficit, ut salus hominis, & discretio inter iustos, & iniustos in solam Dei voluntatem ultimo resoluatur, iuxta illud ad Rom. 9. *Non est volenris, neque currentis, sed Dei miserentis;* & alia quæ capite sequenti insinuabimus.

Neque hinc sequitur prædeterminationis, quæ ad extra in humana voluntate fiat. nam illud propositum Dei non transcendent ordinem intentionis, nec per se exequitur quod vult; nec immutat voluntatem humanam plusquam necessarium sit, ut tale propositum infallibiliter impleatur, ut autem illud infallibiliter impleatur, sufficit vocatio congrua, ut iam explicatum est, ideoque prædeterminationis physica necessaria non est. Imò repugnaret tali decreto: nam per illud vult Deus ut homo liberè consentiat, quod non potest per physicam prædeterminationem executioni mandari, quia illa non faceret liberè consentire, sed necessariò, ut in superioribus visum est. Quocirca secundum executionem loquendo dicendum est, ex duobus sufficienter vocatis, hunc consentire, quia vult, & utique operatur pro sua innata libertate, quamvis non operetur sua uterque potestate. Nam prior non solis viribus naturalibus id facit, sed cooperando gratiæ, alter sola innata potestate dissentit. Ascendendo autem ad inscrutabilia iudicia diuinæ prædestinationis, vñus credit, quia Deus prædestinavit illum, ut crederet, & quia Deus voluntate absoluta præfiniuit ut crederet. De altero autem non possumus dicere, non conuerti, quia Deus noluit, vel quia præfiniuit, ut non crederet, quia Deus id non intendit, neque voluit, sed tantum permisit, & ideo quoad partem in voluntate ipsius hominis sistendum est, non credidit enim, quia noluit vocationi assentire, noluit autem, non quia ex parte vocationis aut Dei aliquid illi necessarium decesset, sed quia noluit, & ibi tanquam in ultima ratione sistendum est. De qua re dixi plura Tractat de prædestinatione, & reprobatione.

C A P V T . XXX.

Doctrina data de auxilio efficaci, & concordia eius cum libero arbitrio, verbis Christi Matth. II. comprobatur.

I. In Scripturis aliquid expressè traditum de auxilio prædictum expressè determinante, vel de vocatione congrua, traditum de, imò nec de auxilio efficaci, sub his expressè auxilio prædictis vocibus, sed ad sumnum inueniri verba terminante, vel prædestinandi, præfiniendi, aut definiendi, de vocatione Deo ex aeternitate attributa etiam quoad effectione congrua, &c. sub his expressè his iam in superioribus diximus esse longè diuersa à verbo prædeterminandi prout significat motionem, quam Deus voluntati hominis in tempore infert, ut modo illo vtimur, an vero liceat ab uno ad aliud argumentari, licet dictum etiam sit, aliquid fortasse attingimus. Vocationis autem, & auxiliij nomina sèpè inueniuntur in Scriptura, cum addito vero *congrua vocationis* non inuenitur. Solum ad Hebr. 4. loquens de Christo Paulus

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A exhortatur nos, ut adeamus cum fiducia ad thronum gratia eius, ut misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Quæ vox magnam affinitatem habet cum auxilio congruo, & ita Diuus Thomas exponit, idest, *congruo tempore*, & ita cæteri verbum illud maximè exponunt de temporis opportunitate, scilicet, vel in quo maximè illo indigemus, ut est tempus tribulationis, persecutionis, ac temptationis, vel etiam mortis, aut certè de tempore in quo nobis prodesse possit, ut est tempus huius vita, ut cum Chrysostomo exponit Theophil. At verò nihil obstat; quin ibi etiam significetur auxilium omni ex parte ita opportunum, ut de facto proficit, tale enim maximè petendum est, nihilominus tamen qualis esse possit, vel requiratur opportunitas, ibi non declaratur, nec in alio Scripturæ loco, ut dixi. Ideoque non sunt petenda expresa testimonia, quibus vera doctrina de auxilio efficaci comprobetur, sed per illationes, ac deductiones vel necessarias, vel maximè probabiles, veritas hæc ex Scriptura eruenda est. Tribus autem modis doctrinam datam ex Scriptura colligimus. Primo ex locis in quibus docemur, eandem vocationem, quæ in uno homine est inefficax, in alio esse efficacem. Secundo ex alijs, quæ in proxima potestate voluntatis humanæ, supposita vocatione Dei, possunt tam resistere illi, quam facere, ut effectum habeant, ac subinde efficacem sit. Nam ex utroque principio concluditur, prædeterminationem physicam non esse necessariam ad efficaciam gratiæ, ac subinde in vocatione congrua pónendam esse. In tertio vero loco addi possunt testimonia, quæ ita commendant vñum, & modum libertatis, ut consequenter prædeterminationem excludant.

Primo ergo argumentum sumimus ex illo loco Matth. II. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, que factæ sunt in te, olim in cilicio, & cinere paenitentiam egissent.* Ut autem ex hoc loco argumentum validum sumi possit, oportet supponere verba Christi non per exaggerationem, aut per coniuncturam fuisse dicta, sed certissimam prophetiam ex infallibili præscientia profectam contineare. Hoc probatum suppono ex Prolegomeno secundo, & alijs locis ibi citatis, nunc sufficit nobis auctoritas Augustini libro de dono perseverantiae capite 10. & 14. & in Enchirid. capite 9, quibus locis illis verbis Christi vti- tur tanquam certissimis, & apertissimam continentibus prophetiam. Quo supposito sic ex hoc loco argumentamur. Si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, que coram Iudeis factæ sunt, cum solo interiori auxilio, quod Iudeis datum, & oblatum est, illi credidissent, sed Iudeis habitatoribus Corozain, & Bethsaidæ tantum fuit data vocatione sufficiens, quia possent velle credere, & non est data prædeterminationis physica, ut constat, quia noluerunt credere, ergo Tyri, & Sidoni cum eadem vocatione crederent absque alia prædeterminatione; ergo illamet vocatione, quæ in quibusdam non fuit efficax, in alijs foret efficax, & non propter prædeterminationem, ergo quia illi attemperarent voluntatem suam vocationi. & quia vocatione esset illis attemperata, & congrua licet alijs non fuerit.

Ad hoc argumentum respondent, negando Tyrios, & Sidonios fuisse credituros per eandem vocationem externam, & internam solam præuenientem, sed fuisse credituros, respondeant quia eorum voluntates à Deo prædeterminatae aduersarij.

Nn 3 tentur.

2. Primum argumentum sumitur ex Matth. cap. 11.

Supponendū.

rentur. Quia illa præscientia Christi supponeret decretum Dei conditionatum, quo statuerat dare Tyrijs, & Sidonijs prædeterminationem si apud illos factæ essent omnes virtutes, quæ in alijs Ciuitatibus factæ sunt. Nam Christus Dominus non dixit, quod si illæ virtutes factæ essent, apud Tyrios cum illis solis, vel sine prædeterminatione credidissent. Sed hoc ex parte refutatum est in Prolegom. 2. vbi ostendimus frustra in Deo configi talia conditionata decreta. Hic verò ex proprijs impugnatur tripliciter. Primo apertissimo testimonio Augustini dicto libro de dono perseverantiae capite decimoquarto, vbi ex verbis illis Christi ita colligit. *Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio divinum naturale munus intelligentia, quo moueantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiunt verba, vel signa conspiciant.* Hæc enim illatio Augustini nullius momenti est, si verum est Tyrios, & Sidonios fuisse credituros, quia danda illis fuisse prædeterminationem, quæ non fuit data Iudæis, quia licet in Tyrijs non fuisse aliud intelligentiae lumen, nec alia ratio congruitatis, sed in omnibus antecedentibus conditionibus essent pares Iudæis, imò licet essent inferiores, & virtutes factæ apud illos essent minores, si danda esset illis prædeterminatione infallibiliter essent credituri. Ergo vel Augustinus, si alijs sentiebat illud discrimen fuisse futurum inter Tyrios, & Bethsamitas ex diuina prædeterminatione illis danda, quæ istis fuit negata, ineptissime intulit aliud discrimen in congruitate; vel si hoc de Augustino sentire ineptissimum, & insolentissimum est, fatendum est illum non cognouisse talem prædeterminationem, nec conditionatum decretum de illa danda Tyrijs, sed in sola congruitate à Deo præconita diuersitatem illam quoad efficaciam posuisse.

4.
Item impugnat
tur alia respon-
sio.

Secundò impugnatur illa responsio, quia ex illa redditur omnino inefficax, imò iniusta Christi Domini exprobratio. Probatur sequela, quia iuxta illam responsonem hunc fuisse oportet sensum comparationis Christi. Si in Tyro, & Sidone essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, illis data etiam fuisse diuina prædeterminatione, quæ vobis data non est, & sic in cinere, & cilicio penitentiam egissent. Ad hæc quæ exprobratio Iudæorum est? Profectò potius esset excusatio. Nam si hoc Iudæis innotesceret, merito responderent. Quid mirum, quod illi crederent prædeterminationem rei cientes ad credendum? Dan nobis illam, & credemus. Aut quid nos reprehendis, si prædeterminationem sine quæ impossibile est, voluntatem nostram determinari ad credendum, non habemus, nec tu illam nobis das, aut offers, neque nos aliquid agere possumus, quo illam consequamur? Ut si quispiam exprobraretur, quod pondus non portauerit solus, quod alter cum adiutorio tertij portasset, futilis esset reprehensio, nam iusta excusatio esset in promptu ut per se constat. Respondent verò Christum increpasse Iudæos, quia maiora peccata commiserant, per quæ magis indigni talis auxiliij extiterunt, vt potè propria malitia obdurati, quod non fecerunt Tyrij, ac Sidonij. Quamvis enim (aiunt) non potuerunt Iudei, aut Tyrij, &c. ad prædeterminationem suis viribus se præparare, potuerunt nihilominus magis, vel minus se impedire, & ideo meritò exprobrantur Iudæi, qui cum essent magis indigni, magis fuerunt adjuti ex parte Dei. Et statim ad hoc allegant D. Thomam 3. contra gent. Cap. 159. & 160.

A At hæc responsio in primis inuoluit repugnantiam in illa sententia, nam iuxta illam ex parte hominum nulla potest reddi ratio cur potius huic homini detur prædeterminatione, quam illi, nec cur potius huic de- negetur, quam illi. nam Deus ante præscientiam omnium futurorum decreuit huic dare determinationem, & non illi pro solo suo arbitrio; ergo ante præuiam in illis Gentilibus, & Iudæis maiorem, vel minorem indig- nitatem, utrisque voluit non dare determi- nationem; ergo non potest illa responsio accomodari iuxta illius sententiae principia. Secundo magis hoc vrgetur, quia illi au- tores dicunt, non solum ante præscientiam fu- turorum absolutam, sed etiam ante conditio- nem decreuisse Deum non dare prædetermina- tionem Tyrijs, etiamsi in illis fierent talia signa, ergo similiter ante omnem præscientiam ablolutam, & conditionatam voluit Deus non dare Iudæis eamdem determinatio- nem, etiamsi apud eos fierent talia signa; ergo non est illis negatum illud auxilium propter maiorem indigntatem; sed absolute, quia Deus dare noluit. Accedit quod obduratio Iudeorum in non credendo viis talibus virtutibus, & signis, supponit carentiam præde- terminationis; ergo non potuit illa obduratio esse ratio ob quæ Deus decreuit tam præ- determinationem eis non dare. Nisi forte dicant, propter obdurationem sub conditione præuisam decreuisse Deum etiam sub condi- tione non dare Iudæis prædeterminationem ad fidem; etiamsi in eis fierent virtutes, quod & in illa sententia repugnat, quia talis præscien- tia supponit in Deo decretum merè volunta- rium, in quo fundetur, & præterea puniret Deus peccatum tantum sub conditione præ- cognitum, quod esse valde absurdum ostendit Augustinus contra Semipelagianos dictis locis de dono perseverantiae capite decimo, & decimoquarto, & libro de prædestinatione Sanctorum frequenter.

C Tertiò etiam illo modo non iustificatur Christi exprobratio, quia etiamsi Iudæis de- negaretur prædeterminatione propter maiora peccata, possent reprehendi propter illa pec- cata, non tamen quia non conuertebantur, & penitentiam agebant, at verò ut ibi Diuus Thomas notat, Christus non exprobrait Iudæis peccata commissa, sed eorum impeni- tentiam; ergo supponit illa exprobratio da- tum fuisse Iudæis, vel oblatum quidquid eis necessarium erat ad agendam penitentiam, ac subinde prædeterminationem non esse ne- cessariam. Probatur consequentia cum maio- ri, quia denegata prædeterminatione, in- sensu composito iam non poterant conuerti, nec erat in potestate illorum facere aliquid quo auxilium efficacis prædeterminationis obtinerent, ergo non peccabant in eo, quod non erat in eorum potestate, ut sapè ex do- trina Augustini argumentati sumus. Imo possent illi Iudei non immerito conueri, quod sicut vocarentur ad fidem, & ad occa- sionem captandam, vel colorem puniendo il- los, fierent in eis exteriora signa, & virtutes, cum illis nec daretur, nec offerretur internum quoddam auxilium necessarium omnino ad credendum.

E Quartò multo magis excusari possent, quod non solum non dabatur, nec offereba- tur eis determinatio ad credendum, sed potius ipsorum voluntas à Deo prædeterminaba- tur ad voluntatem non credendi, & prius fuisse determinata ad illos actus, quibus vel obdurati, vel magis inepti ad credendum fa- citi sunt. Et sic etiam iuste ad comparatio-

Nem exprobratoriam respondendo se possent excusare dicentes, quid nobis imputas, quod indigniores facti sumus, cum Deus ipse nostram prædeterminauit voluntatem ad omnia, quæ fecimus, vel voluimus, quod in Tyrijs, & Sidonijs non tam frequenter, vel non circa obiecta habentia non tam grauem deformitatem fecit. Sed obijcitur nobis, idem argumentum posse fieri contra nos, quia etiam vocatio congrua est necessaria ad agendum pœnitentiam, & hæc non fuit data Iudeis, data vero fuisset illis gentibus. Vnde etiam possent Iudei excusari, quia non fuerunt congruentia vocati, sicut alij fuissent. At vero nihil inuat euasio, nec excusatio Iudeorum est legitima, nam auxilium ex parte Dei oblatum reuerà erat idem, seu æquale, & per malitiam Iudeorum, non fuit eis congruum, alijs vero futurum erat congruum non sine libera cooperatione ipsorum, seu non sine ordine ad illam. Et ita merito Iudei exprobrantur comparatione Gentilium. Prædetermination autem data fuisset, ex sola voluntate Dei, & ex eadem fuisset negata Iudeis, quæ est euidens inæqualitas, non ex ipsis nata, sed tantum ex Deo.

Sed contra hoc instatur, quia etiam nunc fuit similiis differentia. Nam Iudei videntes signa posuerunt impedimentum, ne à Deo prædeterminarentur, quod impedimentum non ponerent Tyrijs, & Sidonij. Sed hoc eisdem modis redarguitur, & conuincitur, in illorum auctorum principijs. Tum quia etiam hoc modo supponitur, Deum in præscientia denegasse illud auxilium Iudeis propter eorum peccata, & non ex se, quod ipsorum dictis est contrarium. Tum etiam, quia ex parte Tyriorum illa scientia est conditionata, & ita Deus decreuisset dare prædeterminationem Tyrijs, si virtutes in eis fuissent factæ, quia iam sub conditione præuiderat eos non fuisse opposituros, impedimentum prædeterminationi, quod & repugnat doctrinæ illorum, quia Deus non habet illam præscientiam, ante decretum liberum suum, & coincidit in sententiam Semipelagianorum, quatenus dicebant, Deum punire, vel præmiare opera sub conditione tantum præuisa, & nonquam futura. Tum præterea, quia supposita necessitate prædeterminationis nulla est dispositio ex parte hominis libera, quæ posset impedire prædeterminationem, neque hoc potest in culpam hominis refundi, vt supra efficaciter probatum est, quia nemo impedit secundum, vel nouum auxilium præueniens, nisi quia non bene vtitur primo, nemo autem bene vti potest primo, nisi ad illuminet vsum detur auxilium efficax; ergo deueniendum est ad primum auxilium efficax necessarium ad primum vsum, si ergo illud detur, infallibiliter sequetur bonus vsum prioris auxiliij, & non ponetur impedimentum ex parte hominis, sed quia Deus non vult dare. Præterquam quod quicunque vsum, vel non vsum priorum auxiliorum, reuocandus est in illa sententia, ad prædeterminationem datam, vel negatam ad hunc vel illum vsum.

Denique tota hæc responsio manifestè repugnat Augustino in citatis locis. Nam ex hoc ipso Christi testimonio colligit vocacionem congruam pro solo Dei arbitrio negari quibus vult, sine vlla ratione sumpta ex operibus vel absolutè, vel conditione præuisis. Quapropter nullo modo posset iusta, vel rationabilis inueniri Christi exprobratio, si conditionalis illa propositio, Si Tyrijs prædicatum fuisset Euangelium cum talibus

A signis, in illa suppositione fundata esset, quod illis daretur prædeterminatio efficax; ergo sensus verborum Christi necessarius est, credituros fuisse Tyrios, & Sidonios cum illis auxilijs, quibus vocabantur Iudei, vtique non solum externis, sed etiam internis sufficientibus. Hi enim nunquam excluduntur, quia semper supponitur Deum illa dare proportionata vocationi, & signis externis, vt in libro tertio declaratum est. Meritoque sub signis, & virtutibus intelligere debemus non tantum, quæ sensibus obijciebantur, sed etiam quæ in animis audientium virtute Spiritus Sancti siebant; ita vt planus, & simplex sensus verborum Christi sit. Si Tyrijs, & Sidonij, data fuissent subsidia, quæ vobis data sunt, pœnitentiam egissent; ergo illa erant satis ad efficacem conuersionem, si voluntas libera suam cooperationem adhiberet.

Vnde possumus tertio argumentari, nam verba Christi in communi, & visitato, ac proprio verborum sensu accipienda sunt, nisi vel grauissima auctoritas, vel euidens ratio altera interpretari compellat, sed iuxta communem, & visitatum sensum, similia verba faciunt sensum præcisum, & exclusiuum, & ita sine dubio ab his qui Christum audiebant intelligebantur; ergo ita sunt à nobis interpretanda: Maior constat ex generali regulâ interpretandi Scripturam. Minor declaratur exemplo, nam si me rogante alium, vt mihi beneficium conferret, & illo nolente dicere: Si Petrus petiisset à te, illi dares, nemo dicet, sensum esse. Si Petrus à te petiisset dando pecunias tibi beneficium illi dares, aut satis esse ad veritatem meæ locutionis, quod Petrus non sola petitione, sed adiunctis pecunijs obtineret: hoc enim non esset beneficium impetrare petendo, sed obtinere emendo. Sic ergo in præsenti, si conditionalis locutio Christi non ita intelligatur, vt Tyrijs, & Sidonij credituri essent, cum eisdem subsidij præcisè sumptis, quæ data fuerant Iudeis in rigore, & proprietate, falsa esset locutio Christi, etiamsi credituri essent cum illis subsidij adiuncta prædeterminatione, quæ Iudeis data non fuerat, neque oblata. Eo vel maximè, quod tunc conuersio Tyriorum magis fuisset coacta, vel necessaria, quam libera, & voluntaria, de qua Christus loquebatur, & ob cuius defectum Iudeis exprobrabat.

Vnde præter Augustinum locis citatis hunc sensum tradunt, vel tanquam certum supponunt expositores in Matthæum, Glofs. ordin. Diuus Thomas, Iansen. Maldonat. expressius verò Anselmus sic ait. *Quamvis præuidebat Deus illos (scilicet Tyrios, & Sidonios) habiles esse ad conuersationem, tamen non fuit iniustitia, sed eos, qui peccatores erant, & ideo indigni noluit vocare, quia cui vult, miseretur, & quem vult indurat.* Certe non vocat habiles, quia essent capaces prædeterminationis, hoc enim modo omnes quantumvis obdurati sunt habiles, sed quia erant ita affecti, vt eis futura fuisset congrua vocatione. Vnde subdit inferius. *Sed quare Deus negat gratiam libenter suscepitur, & gratia consenfiris, non est nostrum scire, &c.* Idem satis insinuat Ambrosius libro septimo in cap. 10. Lucæ dicens. *Si Tyrus, & Sidon, tanta operationum cœlestium vidissent miracula non despiciisset remedium pœnitentia.* Vbi non prædeterminationi; sed eorum arbitrio id tribuit.

Ex hoc ergo loco concludimus, eandem vocationem, quæ in vno est inefficax in alio posse esse; imò & futuram esse efficacem si illi

Eadem vocatio, quæ in detur,

vno est inefficax, in vno potest esse, in aliis & futura est efficax, si illi detur, &c.

detur, sine additione alius auxiliij praeuenientis, solum propter congruitatem ad eum, qui bene usurus esset illa vocatione, si ei datur. Et ad idem confirmandum valet illud Ezechiel. 3. *Non ad populum profundi sermonis, & difficilis lingua tu mitteris, neque ad multos profundi sermonis, &c. Etsi ad illos mittereris audirent te. Hac enim conditionalis eodem modo induci potest, & debet, quo praecedens. Vnde Hieronymus ibi. Facilius illi audirent, qui profundi sunt, altique sermonis, & nihil habent de levitate Iudaica, sed gravi, & solido ingrediuntur pede, & cum ignota sint lingua, nota fidei sunt, &c. quibus verbis circumstantias ad congruitatem vocationis conferentes videtur describere. Et concludit. Vnde sequitur eti ad illos mitterem te ipse audirent te.* Et alia similia supra in Prolegomeno secundo tractata possunt huic argumento accommodari. Vbi etiam ostendi varietatem harum conditionalium propositionum non posse in prædeterminatione fundari, sed tantum in libera determinatione arbitrij futura. Et inde consequenter infertur efficaciam vocationis in actu secundo pendere à libera co-operatione arbitrij, ex quo ulterius concluditur, efficaciam in actu primo includere habitudinem ad futuram liberi arbitrii determinationem, ac proinde in congruitate vocationis sitam esse.

C A P V T XXXI.

Eadem doctrina alijs Scriptura locis ad bonum usum gratia exhortantibus suadetur.

Inducuntur illa Scripturæ loca, in quibus homines exhortantur, ut suam vocationem reddant efficacem.

Secundò principaliter ad hoc inducimus illa Scripturæ testimonia, in quibus homines exhortantur, ut suam vocationem quantum est ex parte sua reddant efficacem utique in actu secundo, vel quod perinde est admonentur ne irritam reddant vocationem Dei, nam haec duæ negationes illi affirmationi equivalent, nec potest aliter vocationis fieri irrita, nisi consentiendo, seu cooperando illi. Haec namque exhortatione supponunt in potestate hominis actua, & morali positum esse sufficientis vocationis effectum. Nemo enim prudens alium monet; ut agat, quod non potest, neque excitat illum ad recipiendum, quod ab alterius sola voluntate prouenire potest, nisi etiam ex sua pendeat, ergo testimonia, quæ ad effectum vocationis homines exhortantur, supponunt, efficaciam non pendere ex prædeterminatione, sed dari homini in actu primo, & in eius morali potestate constitui, quoad actum secundum, quod esse non potest nisi per vocationem congruam. Nam si intercedere debet prædeterminatione, exhortandi prius essent homines, ut haberent prædeterminationem, quod tamen superuacaneum esset, cum ab illis fieri non possit, neque ab eorum arbitrio pendeat.

Primò igitur isto modo inducimus verba Petri secunda epistola capite primo. *Satagit ut per bona opera, certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* Quæ verba quoad particulam certam duplice sensum. Vnus enim ut significant certitudinem cognitionis, ita ut sensus sit, satagit per bona opera, vel vos ipsos, vel alios certos reddere, quantum in hac vita.

A fieri potest, quod vestra electio, vel vocatio à Deo sit, vel quod sitis verè iusti, aut etiam electi, & prædestinati, quem sensum Beda Oecumen. & Glossa sequuntur. Alter sensus est ut Petrus non de certitudine subiecti, seu cognitionis, sed de certitudine obiecti, & vocationis loquatur, ita ut idem sit facere vocationem, & electionem certam, quod facere firmam per eius executionem. Quam expositionem indicat D. Thomas 1. p. q. 23. art. 8. ait enim prædestinationem fieri etiam certam per bona opera, quia per mediorum executionem certitudinaliter impletur. & ideo dixisse Petrum. *Satagit, &c.* Igitur facere vocationem certam, idem est, quod illam in re ipsa ratam, ac firmam reddere. Quod expressius tradit noster Bellaminus libro tertio de iustificatione cap. 9. ad ultim. & in versione, quæ apud Oecumenum est, sic legitur. *Vt vocationem, & electionem vestram firmam faciatis.* Et eodem modo legit Caietanus etiæ hæc expositio textui consentanea. Imò si quis recte consideret, prior etiam expositio hanc inuoluit, ac supponit, quia ideo bona opera sunt signa, quæ possunt cognitionem aliquo modo certam gratiæ, ac prædestinationis, vel in ipso operante, vel in alijs generare, quia vocationem firmam, & ratam reddunt. In hoc autem sensu idem est facere vocationem certam, quod facere efficacem, & fructuosam; est ergo hoc in potestate hominis, & ab illo pendet, alias frustra diceretur illi ut suam vocationem certam faceret.

Deinde hoc confirmatur ex verbis Pauli 2. Cor. 6. *Adiuantes exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Quæ quidem verba licet ad omnem gratiam huius vitæ accommodari possint, nam illa exhortatio, & in gratijs gratis datis, & in ipsamet habituali saltem pro futuro tempore locum habet, tamen

^{3.}
2. Corinth. 6:1

Paulus de gratia communis omnibus fidelibus loquitur, cum omnibus exhortetur, illaque de gratia actuali potissimum intelligat, quia habitualis non fructificat, nisi media actuali, & in tantum manet otiosa, in quantum actualis gratia in vacuum recipitur. Eo vel maxime quod habitualis gratia non est communis omnibus, cum tamen ad omnes dirigatur exhortatio, vnde etiam fit ut ibi maximè intelligenda sit gratia vocationis, quia illa est prima inter actuales, ac proinde communis omnibus, qui gratiæ Dei participes aliquo modo effecti sunt ad quos Pauli exhortatio generaliter dirigitur. Evidenter enim ad eos loquitur Paulus qui gratiam aliquam acceperunt, cum expresse dicat. *Exhortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Vnde Augustinus lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 5. sic ait. *Vt quid enim vos rogai si gratiam sic suscepere, ut amitterent liberum arbitrium.* Intelligit ergo Paulum ad eos loqui, qui gratiam aliquam suscepere. Quod etiam est per se euidentis, nam si nullam recipiunt, quo modo possunt illam in vacuum recipere? Vnde testimonium quod inducit Paulus. *Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiunxi te, & gratiam præuenientem datam supponit, & adiuuantem ostendit tempore placito, id est, legis gratiæ, oblatum esse, & ita* D. Thomas ibi de gratia præueniente, & cooperante locum illum interpretatur. Cum autem inter has prima gratia, quæ in homine recipitur, sit vocationis de illa maximè monet Paulus, ne in vacuum illam recipiamus. Et ita intellexit locum illum Augustinus libro de Gratia, & libero arbitrio capite quinto, vbi hæc verba coniungit cum illis. 1. Cor. 15. *Gratia Dei sum id, quod sum, sed gratia*

gratia eius in me vacua non fuit. quam gratiam ad vocationem reducit dicens. Ut autem de cœlo vocaretur, & tam magna, & efficacissima vocatione conuerteretur gratia Dei erat sola. Quibus locis vtitur etiam Concil. Senon. in præfatione ad ostendendam concordiam, gratia cum libero arbitrio, quæ quidem concordia non habet difficultatem; nec habuit vñquam respectu gratia habitualis, sed respectu actualis, & præcipue operantis, præuenientis, seu vocantis.

Hoc ergo supposito, tale ex hoc loco confitetur argumentum. Nam vel Paulus loquitur de vocatione sufficiente in genere ut abstrahit à congrua, & incongrua, seu ab efficaci, & tantum sufficienti, vel loquitur de pure sufficienti, vel de sola efficaci: quidquid hominum dicatur concluditur intentum. Nam si dicatur primum (ut planè dicendum est cum Paulus generatim, & indefinite loquatur) supponit admonitio Pauli esse in proxima hominis potestate, postquam sufficienter vocatus est, fructum talis vocationis ferre, si velit, & consequenter illam efficacem facere, vel illi resistere, & sic illam vacuam reddere. Dicent fortasse, esse quidem hoc in potestate hominis vocati, sed non eodem modo, nam potest fructum talis gratia ferre, si aliam recipiat, qua prædeterminetur, potest item illam vacuam reddere, si non prædeterminetur: Sed contrà, nam potestas dandi illam prædeterminationem est solius Dei, nec ad alterum illorum potest homo aliquid, ex se præstare, ut suprà probatum est, ergo frustra monetur vel à Petro ut firmam suam vocationem faciat, vel à Paulo, ut non in vacuum gratiam recipiat: nam prius oportuisset illum monere, ut prædeterminationem recipiat, vel ut caueat carentiam prædeterminationis, hæc autem admonitio eset ridicula, & frustanea, quia recipere, vel non recipere prædeterminationem non est in hominis potestate, ut lèpè dictum, & probatum est. Supponit ergo Paulus, talem esse illam gratiam, ut in homine suscepit, ut ab homine ipso adhibita sua cooperatione possit fieri non vacua, quam nos congruentem vocamus, & quo possit etiam vacua fieri, si homo cooperari nolit.

Et declaratur amplius expendendo alia membra; nam si loquatur Paulus de gratia sufficienti, eo ipso exhortatur hominem, ut sufficientem gratiam efficacem faciat; ergo supponit hoc esse in proxima potestate hominis vocati ex vi gratia sufficientis, ita ut recepta illa gratia immediate habeat in manu sua effectum gratia, sine alia gratia prævia, quæ non sit in hominis potestate. Probatur consequentia, quia ut ibi Ambrosius, & D. Thomas dicunt, *tunc gratia in vacuum recipitur, quando nullus ex ea fructus percipitur.* Iuxta illud Ilai. 55. *Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quacunque volui.* Ergo non reuerti vacuum est reuerti cum effectu. Sic ergo in alio loco gratiam Dei, non in vacuum recipere, idem est, quod non sine fructu, & effectu illam recipere, ergo idem est, quod bene illa vti, ita ut fructum ferat, nam duæ negationes affirmant. Idem ergo est non in vacuum, quod cum fructu, si autem est cum fructu, iam est efficax; ergo monet Paulus, ut ita in nobis recipiamus gratiam sufficientem, ut efficax etiam sit; ergo est in potestate nostra facere aliquid, quo posito gratia erit efficax. Quod verissime dicitur, si efficacia præuenientis gratia consilit in congruitate vocationis dicentis respectum ad nostram liberam cooperationem, cum efficacia autem

A prædeterminationis physicæ stare non potest, cum illa nullo modo sit in potestate hominis nisi merè passiva, nec ex nostra libertate pendeat, sed illam omnino antecedat.

Denique non minus idem conuincitur si de gratia efficaci locum illum interpretetur, nam si eos etiam, qui gratiam efficacem receperunt monet Apostolus ne in vacuum gratiam Dei recipient, supponit profectò esse in potestate hominis vacuam reddere etiam illum gratiam, quæ cooperante auxilio futura est efficax. Nam si talis gratia supponeretur in homine recepta, cum qua impossibile esset, homini non ferre fructum, superuacuana, & illusoria esset admonitio, ut cauerent, ne gratiam illam in vacuum reciperent, quam receptam non possent ipsi reddere vacuam.

Vnde rectè dixit Augustinus supra. *Ut quid eos rogat signatam sic suscepunt ut propriam perderent voluntatem.* Vbi propriam voluntatem appellat, non ipsam potentiam, nemo enim cogitauit vñquam per gratiam perdi potentiam ipsam, sed intelligit proximam potestatem liberè vtendi, vel non vtendi gratia, seu ipsum liberum usum, quo vacua reddatur. Si autem gratia efficax præueniens prædeterminaret voluntatem, profectò secum non admitteret veram facultatem reddendi illam vacuam; ergo si Paulus loquitur de gratia efficaci, & monet ne vacua fiat, supponit consistere in tali modo gratia, quæ in sua efficacia à libera cooperatione liberi arbitrij aliquo modo pendeat.

Et hoc confirmant alia verba Pauli 1. Corinth. 15. *Gratia Dei in me vacua non fuit.* Vbi sine dubio loquitur de gratia efficaci, talis enim erat gratia illi data, & tamen quodammodo gloriatur, quod in ipso vacua non fuerit, sed abundans (ait) illis omnibus laboravi. Supponens profectò potuisse ab ipso vacuam fieri, alias quæ eset gloriatio? Ut autem non in se, sed in Domino gloriari cognosceretur, se statim corrigit dicens. *Non ego, sed gratia Dei mecum.* Ideft, (ut Augustinus exponit) *non solus, sed gratia Dei mecum, ac per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo.* Ergo id, per quod in re ipsa fit, ut vocatio fit non vacua, quod est efficiac, non est aliqua alia gratia sola, sed est gratia simul cum cooperatione liberi arbitrij, & consequenter præueniens gratia non est efficax sine habitudine ad hanc liberam cooperationem.

Responderi potest, Paulum quidem loqui de gratia efficaci, in qua recipienda voluntas iam consentit, (hoc enim expresse testatur Concilium Senonen. supra, & ex textu colligitur, quia loquitur ad fideles, qui efficacem gratiæ ad credendum receptorant) & nihilominus hortari eosdem fideles, ne in vacuum gratiam Dei accipiiant, non quidem quoad illum effectum, quem iani in eis habuerat, sed quoad alios fructus bonorum operum, respectu quorum prior illa gratia, potest esse sufficiens, & non efficac. Respondeo in primis, licet hic sensus ex parte verus sit, & intentus à Paulo ut Chrysostomus, Theophylatus, & alij exponunt, nihilominus non posse ad illum Pauli verba limitari, nam generalia sunt; ut supra dicere incepit. Itaque non solum monet Paulus peccatores, sed etiam iustos, ne in vacuum gratiam Dei recipient. Nam ut ibi ait Theophylatus. *Quid prodest à peccatis liberari diuina gratia, deinde rursus eis per proprium socordiam impleri?* Deinde non monet tantum iustos,

Propriam voluntatem hic appellat Augustinus, non ipsam potentiam, sed proximam potestatem, liberè vtendi, vel non vtendi gratia.

7.

8.

iustos, sed etiam fideles peccatores, ne in vacuum gratiam fidei recipient. Nam (vt idem Theophylatus subdit) ad reconciliationem non sufficit fides, sed vita eriam est necessaria. Deinde non monet tantum fideles iam credentes, sed etiam quoslibet iam vocatos, ne gratiam vocationis in vacuum receperint, quia ad omnes loquitur, ergo si de gratia efficaci loquitur, etiam vocationem congruam quoad primam efficaciam eius comprehendit, illamque efficacem supponit, talem esse, vt possit per libertatem hominis vacua fieri. Deinde addo idem probari, etiam si de priori gratia propria voluntate recepta sit serino, quia illa non potest fieri fructuosa, nisi cum noua gratia excitante, & efficaci; ergo cum Paulus exhortatur ne gratiam illam reddamus inefficacem, de illa loquitur non secundum se tantum spectata, sed vt habet adiuncta, & oblate necessaria auxilia actualia ad fructificandum in quibus gratia efficax actualis includitur; ergo semper idem argumentum reddit.

9. Et ita Augustinus, & cum illo Concilium Senonense citatis locis maximè vtuntur illo testimonio ad probandum gratiam non tollere liberum arbitrium. Et vt probatio sit efficax, necesse est intelligant, Paulum ibi loqui de quacunque gratia viæ, nam hæretici non dicunt omnem gratiam tollere libertatem, sed aliquam. Vnde si verba Pauli ad aliquam gratiam limitentur, non probabunt contra hæreticos; respondebunt enim illam quidem gratiam, de qua Paulus loquitur non tollere libertatem, quandam verò gratiam specialem illam tollere. Igitur de quacunq; gratia huius vitæ verum est, posse ab homine vacuam fieri, & præcipue de prævia, & actuali, nam in hoc maximè ab Hæreticis erratum est, ergo de hac etiam loquitur Paulus, vel saltem etiam illam comprehendit. Nam (vt dixi) verius est generalius loqui de auxilio gratiæ, cui nec repugnat euacuari fructum liberi consensus, vel operationis, nec repugnat non esse vacuum, sed in reipsa reddi efficax ita vt habeat effectum. Et his testimonijs adiungi possunt frequentes exhortationes similes, quæ in Scriptura inueniuntur, vt est illa 2. Tim. 1. Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manum mearum. Vbi licet nomine, gratia Dei possit gratia gratis data intelligi, maximè tamen loquitur Paulus de gratia Spiritus Sancti, quæ in ordinatione, seu consecratione datur ad Episcopatus, & Sacerdotij munera sancte exercenda; vt Chrysostomus, Theophylatus, D. Thomas, & alij intelligunt. Cum autem Paulus dicat gratiam, quæ est in te, clarum est per verbum resuscitandi non monere Timotheum, vt amissam gratiam recuperare, studeret, iustus enim erat, & gratiam in se habebat; monet ergo, vt non finat esse otiosam, sed actuosam, & operatoriam illam reddat, quod est ex parte sua illam reddere efficacem. Obijci autem potest, quia hoc modo magis esset resuscitare hanc gratiam, quam illi cooperari, quia illo verbo magis officium excitantis, quam cooperantis significare videtur. Vnde apud Chrysost. Homil. 1. ita legitur, vt excites gratiam Dei, quæ est in te. Veruntamen excitatio illa, quam Paulus dicto loco poscebat, supponebat excitationem, quam Spiritus Sanctus facturus erat in eodem Timotheo, mediantibus illis eisdem verbis, quibus Paulus ipsum Timotheum monebat. Supposita autem illa excitatione generali à se facta, vel à Spiritu Sancto per eum, rectè monetur Timotheus, vt gratiam in se existentem exciter,

A & applicet ad particularia opera suæ munera & consentanea. Et ita in illis verbis docemur, posita sufficientegratia excitante esse in proxima potestate nostra cum gratia cooperante efficacem reddere illam excitationem, non solum quoad consensum immediatū illi præstandum, sed etiam ad ulterius progredendum ad excitandum in nobis alios effectus, & hoc modo torpentem, vel etiam dormitantem gratiam excitare, & vigilantem reddere. Vnde Chrysostomus ibi sic exponit. Inest quidem gratia intrate, ceterum tu vehementiorem illum efficere stude. Et iterum sic ait. Excita gratiam Spiritus, quam accepisti ad Ecclesiæ institutionem, ad perpetranda miracula ad omnem religionis obsequium, quippe hanc vel extinguerre, vel excitare in nobis est. Vtique supposita prima excitatione Dei, quæ temporibus opportunis nunquam deest.

B Confirmat hoc Chrysostomus ibidem alio testimonia Pauli dicens. Idcirco, & alibi ait: Spiritus Sanctus nolite extinguere, is enim angore, (vel forte languore) animi, & negligencia extinguitur, vigilantia vero, & intentione suscitatur, vigilancia perfectis requirit voluntatem anima in obsequiis. C Etutus negligencia extinguitur, vigilancia verò suscitatur, spiritus, nempe, vt assentiantur, id confirmat dictis verbis Apostoli. Spiritum nolite extinguerre. Et homil. 27. At (inquit) quo pacto scriptum est, spiritum nolite extinguerre, si ipsa inextinguibilis est, & lucidus? Tu vero voluntate tua negligens, ac non consentiens extingueris à spiritu. Et idem confirmans addit. Eodem modo dicit nolite extinguerere Spiritum Sanctum Dei. Vides in tua voluntate positum esse, ac libero tuo arbitrio, vt honore afficias Spiritum Sanctum, & non anges. Ac denique D. Thomas 1. Thessalon. 5. circa illa verba varios modos declarans quibus à nobis potest extingui Spiritus Sanctus non in se, sed in nobis, unus, inquit, est, cum aliquis bonus morus surgit, & homo impedit, extinguit spiritum. Actor: 7. Vos semper Spiritui Sancto restititis. Ex his ergo testimonijs rectè colligimus, semper esse positum in hominis potestate, vel spiritum, id est, motionem, & vocationem spiritus extinguerere, vel accendere, quod est ex parte sua efficacem reddere, illa cooperando. Et qui ab hac generali regulâ Scripturarum motionem prædeterminantem exceperint, ostendere debent Scripturas, & authentica testimonia, quibus talis exceptio nitatur, vel si illa non censetur exceptio, necessarium erit, vt exponant, quomodo respectu talis motionis locum habeat illud. Spiritum nolite extinguerere, vel illud. Vos semper Spiritui Sancto restititis.

E Quæ verba ultima paulò amplius vrgere libet, illi enim dicuntur Spiritui Sancto resistere, qui vocationi eius, illuminationi, & inspirationi non consentiunt, neque cooperantur. Interrogo ergo, an illi ita moti essent à Spiritu Sancto, vt statim, seu immediate poscent, nulla alia præmotione Spiritus Sancti expectata, bene vti illa vocatione, eique assentire, vel adhuc indigerent alia motione, sine qua non possent. Si primum dicatur, merito quidem arguuntur illi, quod Spiritui Sancto restiterint, consequenter vero inde conuincitur, non esse necessariam motionem prædeterminantem ad consentiendum vocationi sufficienti, neque ad reddendam illam ex parte nostra efficacem, seu ad cooperandum illi, vt efficax sit. Si autem dicatur secundum: immerito illi de resistentia culpanatur, quia falsum est, eos restitisse, præfertim moraliter, & liberè, quod necessarium est.

II.
Quinam di:
cantur Spiritui
Sancto resti:
re.

A vt eis dissensus ad culpam imputetur. Probatur, quia illa resistentia est tantum negativa, scilicet, quia homo non statim inclinat voluntatem suam ad consensum, & flectit illam, submittendo eam tali vocationi. Et haec non potest dici resistentia, nec imputari ad culpam, quia nondum datum est, nec oblatum, aut aliquo modo positum in manu hominis, id sine quo inchoare non potest talem inclinationem, seu determinationem voluntatis, non est ergo illa resistentia, sed impotentia amplectendi talem vocationem. Vel resistentia illa est positiva, quia homo proprio actu vult dissentire, & tunc non solum procedit ratio facta, sed etiam alia, quia ad illum met actum posituum prædeterminatur voluntas humana à motione Dei, & illa motio est prima radix talis resistentie homini ineuitabilis; ergo homo non resistit Spiritui Sancto, sed ipse Deus est, qui suo spiritui, ac proinde sibi resistit. Et similem vim habent verba illa. *Vocavi, & renuius, Propterea. & illa, Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Psal. 94. Et illud. *Quoties volui congregare filios tuos, & noluius.* Matth. 23. Nam his omnibus, & similibus, discursus factus potest applicari.

Peculiariter autem hunc argumentandi locum optimè confirmat reprehensio illa Domini ad populum Iudaicum per Isaiam cap. 5. *Expectauit ut faceret uias, fecit autem labruscas.* Quid est enim expectare uias, nisi expectare fructum, & effectum culturae spiritualis vineæ, quæ procul dubio, fit per vocationem, & auxilia præuenientia, non externa tantum, sed etiam interna sufficiencia, & necessaria ad ferendum fructum, vt supra libro quarto cap. 2. probauit, & conuincunt illa priora verba. *Quid amplius debui facere vinea mea, & non feci?* In illis autem non comprehenditur auxilium prædeterminans, vt est per se euidens, quia si illud datum esset vineæ, infallibiliter fructum attulisset; ergo sine illa sunt alia auxilia de se efficacia, si homo eis vti velit ad ferendum fructum, & è conuerso voluntas illis præparata immediate potest facere vt sint efficacia cooperando illis, cum auxilio simultaneo sine alio prævio. Alioqui frustra Deus expectaret fructum à vinea, quæ ad ferendum fructum indiget tribus beneficijs, v. g. putandi, fodiendi, & rigandi, si duobus adhibitis tertium omittet. Quod euidentissime vrget in auxilio prædeterminante, si necessarium est, quia illud quando non datur, nullo modo est in hominis potestate, quia Deus pro solo suo arbitrio dat, vel non dat illud; si ergo non dederat, imo ex se decreuerat non dare prædeterminationem sua vineæ, quid de illa conqueritur, quod non dederit fructum? aut quomodo potuit ab illa expectare fructum cum non posset vel ab illa, vel in illa prædeterminationem expectare. Illa ergo reprehensio efficaciter conuincit, post sufficientem culturam mysticæ vineæ, quæ omnia auxilia præuenientia actu data, & concomititia oblatæ includit, efficaciam sumendam esse in ordine ad cooperationem liberi arbitrij, ac subinde in congruitate consistere. Et hoc amplius confirmabimus cap.... declarando quomodo Deus expectat fructum liberæ voluntatis, nam illa expectatio certissima est, & profecto si determinatio physica necessaria esset, locum non haberet, vt ibi ostendemus.

Denique concludimus hunc locum illis testimonijs, quibus post sufficiente vocationem postulatur, speratur, vel alio simili modo vocationi immediate coniungitur consensus, tanquam in proxima hominis potestate existens. Nam vt haec omnia vera sint, & non ficticia, necessarium est, præter eam vocationem

A nihil necessarium esse ad effectum, & efficaciam eius, præter visum liberum cum simultaneo Dei auxilio, nam si quid prius, & quasi medium inter illa intercedere necessarium est, illud prius esset præstandum, vel procurandum, quam consensus postularetur. Nam alias consensus non esset in proxima hominis potestate, sed in remota, vel non esset in potestate actiua completa, sed in receptiua, quod talibus testimonij repugnat. Huiusmodi est illud Apoc. 3. *Ego sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit intrabo ad illum.* Vt enim in his verbis. *Si quis aperuerit,* non postuletur ab homine conditio impossibilis, necesse est, vt supposita pulsatione Dei sit in potestate hominis aperire, vt per se notum est. Ergo necesse est, vt in actu aperiendi (qui est consensus) iam non pendaat voluntas ab aliquo auxilio, quod non sit in eius potestate, nisi tantum passiva. Nam quod huiusmodi est, non est in morali hominis potestate, neque est conditio homini possibilis moraliter, nisi quatenus homo aliquid libere agere potest ad illud consequendum, quod de auxilio prædeterminante dici non potest, vt supra ostendi, vbi probatum est, neque positivè, neque negatiue posse hominem se disponere ad prædeterminationem, aut illam impedire, vel non impedire. Ergo conditionalis illa promissio ostendit, recepta occasione præueniente, & oblatæ auxilio simultaneo, esse in proxima hominis potestate ita se gerere, vt efficacem reddat vocationem sine alio auxilio prædeterminante.

Respondent aliqui, in illo loco, & similibus sermonem esse de vocatione non quacunque, sed efficaci, quæ includit auxilium prædeterminans, vt ipsi dicunt. Sed præterquam quod prædeterminatione non pertinet ad vocationem, vt infra circa testimonia Augustini ostendam, gratis, & contra vim verborum illa euasio huic testimonio applicatur. Primo, quia verba Scripturæ generalia sunt. *Ego sto ad ostium, & pulso,* quæ non possunt vniuersaliter de vocatione efficaci verificari, quia Spiritus Sanctus non est semper ad ostium, vt efficaciter pulset. Vnde Concil. Senonen. decret. fidei 13. expressè illa verba intelligit de præueniente auxilio indifferenti, cui resisti non potest, & sèpè resistitur, & idem indicat Trident. sess. 6. cap. 5. Secundo, quia si prædeterminatione data cum tali vocatione supponitur, impertinens est illa conditio, quia ex suppositione talis vocationis esset conditio necessaria, & ineuitabilis, conditio autem non apponitur, nisi quia non obstante pulsatione Dei fieri potest vt homo non aperiat, tali potestate, quæ sèpè in actum reducitur. Tertiò, quia certum est similem conditionalem esse verissimam de omnibus sufficienter vocatis, quod si aperuerint Deus intrabit ad illos. Hac enim ratione de omnibus adultis peccatoribus verum est, quod si penitentiam egerint, iustificabuntur, ergo promissio illa conditionalis non fit tantum efficaciter vocatis, sed etiam sufficienter vocatis; ergo de illis omnibus verum est habere in potestate sua efficaciam sua vocationis, cum tamen non habeant in potestate sua prædeterminationem; ergo efficacia non pendet ex prædeterminatione, sed ex cooperatione liberi arbitrij, seu habitidine ad illum. Et eodem modo induci possunt similia testimonia. Conuertimini ad me, &c. Zachar. 4. Ioel. 2. *Proiecite iniquitates vestras, facite vobis cor nouum.* Ezech. 28. & 33. vbi similes habentur promissiones.

C A P V T XXXII.

Alia Scripturae testimonia contra physicam prædeterminationem expenduntur.

Afferuntur testimonia Scripturae, quæ directè physice prædeterminationi repugnant, nam illa consequenter probant auxilium efficax in congruavocatione consistere. Quia exclusa prædeterminatione non potest aliter explicari auxilium efficax. Hæc autem testimonia quædam ostendunt auxilium efficax, quod simpliciter necessarium est ad singula opera pietatis non esse ponendum in prædeterminatione efficaci, seu, (quod perinde est) prædeterminationem physicam, non esse per se necessariam ad singula opera pietatis, sed ad liberaam determinationem eius. Et hanc partem probant satis efficaciter multa ex testimonijs in duobus punctis præcedentibus adductis. Quia dum probant per vocationem sufficientem ita ponit consensum in potestate voluntatis, ut immediate valeat in effectum prodire, & per illam stare, ut non sit efficax vocatio, vel ut habeat effectum cum simultaneo auxilio oblato ex parte Dei, consequenter conuincunt non esse simpliciter necessariam huiusmodi prædeterminationem ad talem consensum.

Et ad hoc ipsum probandum valent omnia testimonia, quibus libro præcedenti capite secundo, & sequentibus probauimus, dari huiusmodi auxilium sufficiens, quod licet interdum sit remotum respectu alicuius actus reducendum semper sit ad aliquid, cuius comparatione sit proximum, ita ut per illud, & cum illo possit voluntas in aliquem bonum actum prodire, vel prauum vitare. Hæc enim proxima sufficientia auxiliij nunquam esse potest respectu alicuius actus, si prædeterminatione est necessaria, quia si prædeterminatione data est, iam non est sola sufficientia, sed efficacia, si vero non est data, eo ipso, quod data est, auxilium non est proxime sufficiens, quia deest aliquid necessarium, quod prius obtainendum est, non conmitanter tantum, sed præuiè, & antecedenter. Vnde etiam fit ut non sit in proxima potestate actua hominis, sed tantum in receptu. Semper ergo potentia illa in statu sufficientiae concepta est tantum remota. Et consequenter ulterius fit, quod non sit sufficientia libera, & moralis, quia receptio talis prædeterminationis, nullo modo est in actua potestate hominis, quia neque ad illam prædeterminationem efficiendam potest efficiuere, vel liberè concurrere, neque etiam potest aliquid liberè agere, quo illam obtineat, vel non impedit. Sic ergo testimonia Scripturae, quæ probant dari auxilium verè, ac proxime sufficiens, probant auxilium necessarium ad piè operandum non consistere in physica prædeterminatione.

Quibus addi potest illud Deuter. 30. *Mandatum quod ego præcipio tibi hodiè, non supra te est, neque procul possum vel in cœlo situm, ut possis dicere. Quis nostrum valet ad cœlum ascendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus, & opere impleamus?* Vbi considerandum est verba illa dirigi ad populum à Deo vocatum, & supernaturaliter illuminatum, alijisque auxilijs gratia sufficienter instrutum. Quamuis enim illa lex vetus populo illi gratiam non conferret, tamen Deus qui

A legem illam dabat necessaria etiam gratia auxiliij ad illam implendam propter Christum offerebat, & ideo dicit. *Mandatum non supra te est, non quia non eslet supra naturæ vires, vel quia sine gratia posset impleri, cum statim ibi proponatur summum præceptum diligendi Deum super omnia, sed quia non erat supra vires illius populi sub tali prouidentia gratia constituti.* At si inter vires necessarias ad mandatum implendum est illa determinatio, quam Deus solus facere potest, & tribuit illam cui vult, & cui vult negat, profectò mandatum Dei est supra hominem quantumvis gratia instructum, si determinationem illam non habet, quia talis determinatio supra hominem est, & in cœlo est (vt sic dicam) nec habet modum, aut viam, qua illuc ascendar ad illam obtainendam. Declaratur exemplis: nam si Deus præcipiat mihi prophetare, aut miracula facere, & non det donum prophetæ, aut gratiam miraculorum, nec modum obtainendi illam, profectò merito dicetur tale mandatum, esse supra hominem, & esse procul, & in cœlo situm, &c. At non magis potest voluntas hominis determinari ad diligendum Deum, sine prædeterminatione Dei, quam prophetare sine dono: ergo si Deus nec dat talem determinationem, nec modum obtainendi illam, dat præceptum supra hominem, quia in præcepto diligendi Deum continetur, ut voluntas determinetur ad diligendum illum. Atque ita reliqua omnia, quæ in illo capite subsequuntur de propositione boni, & mali, vite, & mortis, & præcepto eligendi vitam, eandem veritatem confirmant.

Alia denique sunt testimonia, quæ non solum probant auxilium prædeterminans non esse necessarium ad opera pia, sed etiam repugnare illis, quatenus esse debent opera humana, & quæ in laudem, & meritum ipsius hominis operantis cedant. Hæc autem testimonia eadem sunt cum illis, quibus in Prolegom. primo, & in cap. 4. huius libri contra Caluinum probauimus, auxilium efficax non consistere in motione necessitante voluntatem.

D *Præcipuum verè est illud. Ecclesiast. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui. Adiecit mandata, & præcepta sua. Si volueris mandata servare, conservabunt te. Apposuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod voluerit dabitur illi, quem locum in dicto cap. 4. latè tractauī. Et in primis ostendi non esse limitandum ad statum innocentia, sed absolutè de omni statu esse intelligendum. Quia licet ea omnia dicantur de homine ab initio creato, continent tamen intrinsecam hominis proprietatem, quæ per peccatum non amittitur.* Deinde certum est, illa omnia non solum dici de actibus ordinis naturalis, sive E *civilibus, sive moralibus, sed etiam de supernaturalibus, quia homo est relictus in manu consilij, in ordine ad consequendum, vel amittendum finem ultimum propter quem creatus est, qui finis supernaturalis est, & per actus supernaturales comparatur. Vnde cum dicitur. Si volueris mandata servare, conservabunt te, non solum de naturalibus, sed maximè de supernaturalibus intelligitur, quia horum obseruantia in primis necessaria est ad vitam animæ (de qua ibi etiam maximè sermo est) obtainendam, & conservandam. Vnde tandem fit, ut illa intelligentur de homine non solum naturalibus viribus instructo, sed etiam supernaturaliter vocato, & in eo statu constituto, in quo possit de supernaturaliter agendis*

Ecclesiast. 15.

consiliari, & de obseruatione preceptorum A etiam supernaturalium deliberare, & quæ ad vitam, vel meritum ducunt eligere. Hinc ergo argumentamur sicut ex his verbis colligitur libertas arbitrij in supernaturalibus, ita etiam probari vsum libertatis cōsistere in determinatione voluntatis proueniente ab ipsa adhuc indifferente, & nondum ab illo determinata, ac proinde prædeterminationem repugnare modo operandi voluntatis, quem ex dono Creatoris habet voluntas, & quo in operibus gratiæ non priuatur. Probatur hæc illatio ex ponderatione singulorum verborum. Nam illud in manu consilij sui significat proximam potestatem cum indifferentia, quam magis explicat conditio illa si volueris, & augetur cum dicitur, ad quod volueris porrige. Nam verbum hoc apertissimè significat determinationem voluntatis ab ipsa habente simul proximam potestatem porrigiendi manum ad aliud. quod etiam satis confirmat verbum quod placuerit.

Respondent vera esse hæc omnia, & his verbis significari, nihilominus tamen per illa non excludi prædeterminationem Dei, nam licet voluntas humana prædeterminetur à diuina prius natura, nihilominus ipsa in posteriori ligno naturæ, se etiam determinat, & porrigit manum ad id, quod vult, quia licet se liberè determineret, non est tamen primum liberum à se primo determinans, sed sub primo libero à quo prædeterminatur. Et ad hoc inducunt Diuum Thomam i. p. quæst. 22. artic. 2. ad 4. dicentem per illa verba distingui hominem ab agentibus naturalibus, quæ non ducuntur consilio, quia habent virtutem operatiuam determinatam ad unum, non tamen excludi quin liberum arbitrium, & tota prouidentia humana subdatur diuinæ. Vnde alij dicunt per illa verba excludi quidem à voluntate determinationem ad unum innatam, & intrinsecam naturæ suæ, non tamen excludi prædeterminationem ab auctore naturæ, vel gratiæ extrinsecus immisquam modo accommodato suæ naturæ, ita ut nec vim consiliandi, aut eli-

gendi auferat.

Sed hæc in superioribus varijs modis impugnata sunt, & certè dictis verbis sapientis non benè accommodantur. Et in primis considero duo illa verba, constituit hominem, & reliquit eum, nam verbum constituit ad creationem hominis pertinet, per quam constitutus est talis naturæ, & libertatis: verbum autem reliquit ad prouidentiam pertinet, per quam ita Deus gubernat hominem, vt illi offerens obiecta, proponensque mandata, & virtutem ad consiliandum, & operandum tribuens, illum ita relinquit in manu consilij sui, vt ei integrum sit, cum generali concursu simultaneo, & proportionato ad hoc, vel illud manum porrigit pro sua voluntate. Ergo in verbo illo relinquendi includitur, quod illum non prædeterminet, nam si iam prædeterminatus porrigit manum, id est, efficit volitionem ad quam est prædeterminatus ab alio, profectò iam non ipse se determinat, sed efficit id, ad quod iam determinatus est. Confirmatur, ac declaratur, nam cum sapiens dicit, si volueris, vel ad quod volueris porrige, vel loquitur ad hominem constitutum in solo statu sufficientiæ, vel ad hominem iam prædeterminatum. Si primum dicatur, immorit illi dicitur porrige manum, quia non potest illam extendere, his prius ab alio applicetur, & prædeterminetur, quod non est in eius potestate. Si vero dicatur secun-

dum, frustra illi, dicitur si volueris, &c. quia sic prædeterminatus non potest nisi vnum velle, nec potest non velle.

Declaratur ad hominem, nam illi auctores dicunt, auxilium, quo Deus præmouet voluntatem, vt operetur, si velit, non sati esse vt velit, nisi ultra illud accipiat auxilium, quo prædeterminetur, vt velit, vel vt alij etiam aiunt, quo infallibiliter, & ineuitabiliter velit. Ergo in priori statu sufficientiæ frustra dicitur homini porrige manum ad id, quod volueris, quia nondum habet id, sine quo velle non potest, nec illud habet in sua morali potestate. In altero vero statu frustra, & irrisoriè dicitur ei, si volueris cum iam omnino ex necessitate sit volitus. Non minus ergo probant dicta verba, constitutum, ac relictum esse hominem in potestate vera, & quæ possit reduci in actum volendi sine prævia determinatione, quæ in potestate volendi sine prævia necessitate. Neque ad hoc refert, quod homo non sit primum liberum, quia ad hoc satis est, quod in sua determinatione pendeat ab alia priori, & prima voluntate libera, vt iam explicatum est. Nec locus Diui Thomæ facit ad causam clarum est enim, voluntatem creatam semper constitui sub prouidentia Dei, & à diuina voluntate, & consilio principaliter regi, ita tamen, vt eius indifferentia, & electio non lœdatur, nam hoc ipsum pertinet ad prouidentiam Dei, quæ sine causa ad illum modum prouidendi per prædeterminationem coarctatur. Denique iam supra ostensum est, determinationem ad unum ab extrinseco prouenientem, & necessitatem antecedentem, etiamsi sit ab extrinseca causa, non minus repugnare libertati, quæ determinationem ab intrinseco. Imo magis quodammodo, in quantum aliqualem violentiam includit. Et ad hunc modum induci possunt alia testimonia, quibus libertas arbitrij, & vlus eius comprobari solet.

7. Declaratur :

D

C A P V T XXXIII.

An ex locis Scriptura, quæ dependentiam liberi arbitrij à voluntate, & omnipotencia diuina testantur : physicam prædeterminationem ostendat.

A D nostræ sententiæ confirmationem, non satis est ostendisse, quæ sit Scripturis diuinis conformis, sed etiam explicare oportet, nihil in diuinis Scripturis reperiri, quod vel probabiliter illi officiat, vel auxilium physicæ prædeterminationis suadeat: Hoc E autem præstare melius non possumus, quæ respondendo testimonij Scripturæ, quæ defensores physicæ prædeterminationis in suæ sententiæ confirmationem inducunt. De quibus in primis generatim dicimus in nullo illorum verbum prædeterminandi, vel aliud æquivalens reperiri. Et primum quidem ex formalibus verbis ipsorum testimoniorum constat, ideoque neque ab ipsis arguentibus in illo sensu testimonia proferuntur: secundum partim in superioribus à nobis indicatum est, quia sæpe sumuntur argumenta à verbô generali ad speciale, ac si essent æquipollentia, vt à verbo præmonendi ad verbum prædeterminandi, & similibus. Et hoc est præ oculis habendum, nam omnia testimonia per similes illationes inducuntur.

I. Respondetur testimonij Scripturæ, quæ defensores physicæ prædeterminationis in confirmatione adducunt.

Deinde aduertimus Caluinum eisdem uti testimonij ad probandum Deum voluntate sua, & motione prævia necessitatem inferre voluntatibus hominum in omnibus earum actionibus, quibus Catholici respondent, malè inferre, quia omnia, quæ illis locis docentur potest facere Deus absque necessitate, & salua libertate, quam in alijs locis eadem Scriptura prædicat. Si ergo nos ostendimus, omnia illa, quæ in eisdem testimonij dicuntur optimè consistere sine prædeterminatione, & cum integra indifferentia in operando, & cum omni sufficientia, & efficacia, ac necessitate gratiae, quam in eadem Scriptura inuenimus, profectò conuincemus talia testimonia non magis ad probandam dictam prædeterminationem, quam ad suadendum Caluini necessitatem valere. Quod maiorem vim habebit, si consideretur vix posse menti concipi, ne dum verbis declarari, quid in re ipsa inter hanc necessitatem, & illam prædeterminationem intersit. Sed iam ad singula testimonia veniamus, quia vero, quam plura multiplicantur, ad pauciora capita, & ad certam argumentorum seriem illa reducere conabimur.

^{2.} Primò adducuntur loca, quæ docent dependentiam liberi arbitrij à diuina voluntate. *Isai. 26.*
1. Corinth. 12.
Philipp. 1. & 2. Primò inducunt illa testimonia, quæ docent dependentiam essentialē in operando liberi arbitrij creati à diuina voluntate, & maximè in operibus gratiae. Huiusmodi sunt illa Isai. 26. *Domine dabis pacem nobis, omnia enim opera nostra operatus es in nobis.* & i. Corinth. 12. *Operatur omnia in omnibus,* & similia multa, quæ in libro tertio adduximus. Et de operibus gratiae maximè ponderari solent verba ad Philipp. 1. *Qui caput in vobis bonum opus ipse perficiet, & capite secundo, Deus est, qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Hinc ergo ita in virtute colligunt. Voluntas nostra ita pendet essentialiter à Deo in suis liberis actibus, vt eos Deus ipse in nostra voluntate operetur; ergo efficacissima potentia sua prædeterminat Deus voluntatem ad talia opera. Item peculiariter tribuitur Deo in operibus gratiae, quod ipsum velle in nobis faciat, & inchoet pro sua bona voluntate; ergo id facit per efficacem voluntatem suam nostram prædeterminando. In his testimonij (quod de sequentibus etiam intelligatur) vt prolixitatem non necessariam cuitem non expendam accuratè, an testimonia in sensu litterali afferantur, necne, sed eum, in quo allegantur facile admittam, vt ad punctum argumenti, quod vt dixi, in illatione consistit statim respondeam. *Quod dico, quia illa verba Isiae omnia opera nostra operatus es in nobis,* ad litteram fortasse intelliguntur de flagellis diuinis, vt exponit Hieronymus, vel de beneficijs mirabilibus, vt Cyrillus, & i. Thomas ibi volunt, nunc verò admittimus illa verba de omnibus operibus nostris, quia de omnibus vera sunt, & à Scholasticis passim in eo sensu afferuntur, vt patet ex D. Thoma 3. cont. gent. c. 67. & ad Rom. 9. lect. 3. & alijs frequenter. Respondet ergo negando consequiam, nullum enim habet solidum principium in quo fundetur. Nam in primis in lib. 3. ostensum est, Deum non dici operari opera nostra propter præium concursum, sed propter concomitantem. Deinde certum est Deum non dici facere opera liberi arbitrij, quia solus illa facit in nobis, sed quia illa nobiscum operatur, nam quod Deus operando facit, verè ipse operatur, & simpliciter illi tribuitur, quia principaliter operatur, & sua virtus à nemine pendente, & omnibus dat operandi virtutem. Igitur ex illa locutione generali, & similibus non potest inferri, prædetermina-

^{3.} A tio in operibus liberi arbitrij, neque in operibus bonis, magis quam in malis. Et eodem modo de generali concursu exponit D. Thomas priora verba Pauli in epistola ad Corinth. Imo etiam ita interdum exponit posteriora verba ad Philipp. vt videre licet in Commentar. ad cap. 26. *Isaiæ.* Concedamus autem ultima verba Pauli de operibus gratiae intelligentia esse, sed non propterea in illis probabiliter illatio. Quia Deus operatur velle gratuitum in nostra voluntate sine prædeterminatione, quia voluntatem nostram preparat adiuuandam, & adiuuat preparatam.

Vnde D. Thomas ibi ait illis verbis reprobari non tantum errorem Pelagianorum, sed etiam eorum qui dixerunt voluntatem nostram necessitari à gratia. *Quia hoc includit* (inquit) *Apostolus cum dicit: Operatur in nobis.* Quia interius per instinctum mouet voluntatem ad bene operandum. Quod perfectissimè fieri potest sine prædeterminatione. Imò ita fieri satis indicat Apostolus in eodem loco cum præmittit. *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini,* & proximè subdit. *Deus est enim, qui operatur in vobis,* ac si diceret non vestris viribus, sed diuino auxilio potestis vestram salutem operari, & ideo eam cum timore operamini, ne Deus auxilium suum subtrahat ad perficiendum bonum opus, quod per idem auxilium in vobis inchoauerat bonam voluntatem, vt propositum inspirando. Sicut cap. 1. dixerat, & exposuit August. lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 9. & lib. de Don. perseuer. cap. 13. & serm. 94. de tempore capite 3. Quibus in locis, & in multis alijs docet illa verba exhortationis, & tacita comminationis ostendere quidem hominem debere suam salutem operari, sed principaliter illam operari Deum, & è contuerso ita Deum operari hominis salutem, vt oporteat ipsum hominem illam liberè operari, habentem in potestate sua non perficere, quod Deus incipit, vel impedit auxilia quibus velle, & perficere operatur in nobis. Hæc autem omnia vix, aut ne vix quidem possunt in auxilium prædeterminans conuenire. Quia illud non subest vlo modo potestati nostræ, vel vt detur, vel vt auferatur. Vnde non est, quod timeamus, ne aut propter opera nostra negetur, aut si detur, quod effectu eius careamus.

Secundo loco adducuntur loca in quibus dicitur, Deus habere liberum arbitrium hominis in manu sua, vt quocunque voluerit vertat illud sicut dicitur de corde Regis Prou. 21. Vbi fit mirabilis comparatio, quod sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini quocunque voluerit inclinabit illud. Vbi non folium est sermo de potestate Dei in voluntatem Regis quoad executionem eius, quam Deus facilè potest impedire, & mutare, sed etiam de potestate in internam ipsam volitionem, seu electionem, vt verba ipsa conuincunt. Nam potestas supra executionem, non est potestas in cor, sed in manu, vel aliam similem facultatem, nec impediendo executionem mutatur interna voluntas per se loquendo; est ergo cor hominis in manu Dei quoad ipsam internam volitionem, ergo & quoad prædeterminationem. Hanc ergo verbo inclinandi significavit Sapiens, quia loquitur de inclinatione efficaci in actu secundo, & deliberato, per illam enim cor mutatur. Et licet de Rege loquatur, idem à fortiori de quocunque homine intelligit. Nam quia Reges magis videntur esse sui iuris, & potestatis, ideo quasi per exaggerationem in eis ponit exemplum: De toto autem populo similiter dicitur 2. Paralip. 30. *In Iuda vero facta est manus Da-*

^{4.} Secundò adducuntur loca, in quibus dicitur Deus habere liberum arbitrium hominis in manu sua.

mini, ut darer eis cor vnum, ut facerent iuxta preceptum Regis. De quo etiam scriptum est Esther 15. Conuertit Deus Spiritum Regis in mansuetudinem. Et similis est locus Ecclesiastes 9. Sunt iusti, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei. Vbi Chaldaica paraphasis adit, Et ab eo decretum est omne, quod erit in diebus eorum. Quasi dicat, quidquid homines deliberent esse in manu Dei, ut ex decreto eius omnia succedant.

Respondeatur nullum Catholicum posse dubitare, quin omnium hominum, non solum potestates, sed etiam voluntates sint in manu Dei, & nihilominus de modo est inter eos magna contentio. Vnde ex eo, quod Scriptura dicat cor Regis esse in manu Dei, non recte infertur, hoc esse intelligendum ratione prædeterminationis, sicut non sequitur esse intelligendum ratione necessitatis. Dico ergo, quoad actus bonos cor hominis esse in manu Dei, quia per cogitationes sanctas, & congruas, & per inspirationes, & affectiones illis cognitionibus proportionatas ita potest voluntatem hominis mouere, ut quocunque voluerit, vertat illam. Vnde Beda in Proude solis iustis locum illum intelligens, ait. Cor Regis in manu Dei, quia sicut divisiones gratiarum iuxta suam voluntatem, & Angelis, & hominibus tribuit, ita etiam corda Sanctorum quibuscunque voluerit digna donationibus reddit. Neque ullum habet Pelagianista locum, quo absque Dei gratia quis saluus fieri possit. Et sequitur ibi Giosl. ordin. Et Hieronymus sollet de solis bonis Regibus, vel iustis hominibus verba illa exponere, ut videre licet Ierem. 4. Ezech. 28. & Daniel. 5. nunquam tamen id putat esse dictum propter prædeterminationem, sed ad summum propter Dei perfectam gubernationem.

At vero D. Augustinus lib de grat. & libero arbit. cap. 21. etiam de corde peccatoris, & de inclinatione eius etiam ad opera mala verba illa interpretatur. Quod est consentaneum generalitati verborum, & nostram sententiam non infirmat, sed potius confirmat. Nam certum est non inclinare Deum directe, & positiuē voluntates hominum ad mala opera, multoque minus prædeterminare, aut prædestinare illa, ut in libro tertio ostensum est. Ergo si verba Sapientis comprehendunt etiam pratos Reges, & prava consilia, & decreta illorum, non intellexit Deum inclinare corda prædeterminando, sed aliquid aliud operando, vel operari finendo, iuxta materiæ capacitatem. Et ita Augustinus ex illo, & alijs testimonijs, quæ ita congesserat ita concludit. His, & talibus testimonijs diuinorum eloquiorum, qua onnia commemorare nimis longum est satis quantum existimo manifestatur, operari, Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quocunque voluerit, sine ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum. Quod ultimum verbum, non potest intelligi de prædeterminatione, tum propter absurditatem sententie, tum quia si determinaret voluntatem ad malum, non semper id faceret propter demeritum, sed sua tantum voluntate, ut in libro etiam tertio ostensum est. Tum denique quia in fine capituli ait Deum id facere per Angelos bonos, vel malos, sine quoconque alio modo operando in cordibus malorum pro meritis eorum. Si autem Deus prædeterminat voluntatem hominis, certè id non facit varijs modis, sed uno, & determinato modo, neque facit per Angelum bonum, vel malum, sed per seipsum. Angeli enim operantur in cordibus immitten- do cogitationes, & per illas excitando affec-

tiones; ergo si Deus per Angelos inclinat voluntatem non inclinat prædeterminando, ergo etiam quando per seipsum inclinat, non oportet, ut id faciat prædeterminando, sed in bonis, ut dixi congruas cogitationes immitten- do, quæ per se, & cum effectu in bonum à Deo intentum inducant; in malis autem vel operando ea, quæ per se bona sunt cum præscientia, quod ipse male sint eis usuri, vel præmittendo, ut mali Angeli eos ad malum inducant.

Et per hæc responsum ad alia loca, quæ per se spectata nulla in habent difficultatem. Nam facile potuit Deus tribui Iudæ dare cor vnum congruè totum illum populum excitando, & mouendo, ut infallibiliter Regi consentiret, & tamen liberè, & sine prædeterminatione, licet non sine adiutorio ditiuo consentiret. Et ita Augustinus libro primo contra duas epistolæ Pelagiænorum cap. 2. ex his, & similiis locis nihil aliud, quam efficacis gratiæ auxilium colligit. Et similiter exponit locum Esther, nam eodem modo potuit Deus sine prædeterminatione conuertere in mansuetudinem cor Assueri, per cognitiones menti, & phantasias obiectas, & excitando bonum, & magnum affectum in cor eius erga Esther. Vnde cum ipsa Esther cap. 14. petisset. Conuerte consilium eorum super eos, statim subiecit. Tribue sermonem in ore meo in conspectu leonis, & transfer cor illius. Nam quia illa mutatio non per coarctionem, vel necessitatem, nec certè per physicam prædeterminationem, sed morali modo facienda erat, petit sermonem compositum, id est aptum, & accommodatum ad mouendum cum effectu cor Regis adiuuante Deo interiori, rationes congruas proponendo, & affectiones aptas ad persuasionem excitando. Alter vero locus ex Ecclesiaste, eandem habet responsonem, etiam si intelligamus opera iustorum dici esse in manu Dei, eo quod ex eius liberali gratia, & prædestinatione pendent, quia nihilominus non pendent ex prædeterminatione, sed ex præmotione, & vocatione congrua, vel generaliter ex Dei speciali prouidentia, & ordinacione, ut Hieronymus ibi insinuat, qui non solum de operibus bonis, sed etiam de malis peccatis, quæ iusti patientur, verba illa interpretatur, quia omnia iustis eveniunt iuxta diuinæ prouidentiae dispositionem. Potest etiam ille locus alijs modis exponi de operibus iustorum, quia licet magna circumspectione ab eis fiant, in manu Dei sunt, id est, in eius potestate, & iudicio, & trutina, & ipsos iustos later, qualia sint, & ideo necluent, an amore, vel odio digni sint. Et alijs modis hic locus exponitur, sed prior expositio nobis sufficit, estque responsio dicta præ oculis habenda, quia multa similia loca per illum exponuntur, de quibus consuli potest Augustinus dicto libro de gratia, & libero arbitrio cap. 10. & 11.

Tertius locus argumentandi est ex efficacia, & omnipotentiæ diuinæ voluntatis, ita enim dicit Deus per Isaiam cap. 46. *Iudicium meum stabit, & omnes voluntas meæ fit, & in Psalm. dicitur. Omnia quocunque voluit fecit*, utique quæ absoluta voluntate voluit, de qua etiam dicitur Esther 13. *Domine Rex omnipotens in dilectione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit resistere voluntari tua.* Et similia sunt in Scriptura frequentia. Ex quibus tale conficitur argumentum. Decretum diuinæ voluntatis semper antecedit deliberationem voluntatis humanæ, quia illud est exteriorum, hoc temporale; illud est causa prima, à qua pendet, & determinatur omnis effectus cause secundæ, sed decretum.

7. Tertiò ex efficiacia, & omnipotentiæ diuinæ voluntatis.
Isai. 46.
Psalm. 113.
Ephes. 13.

Dei illud est efficacissimum, nec illi valet resistere humana voluntas; ergo semper præterminat voluntatem, vel per seipsum propter naturalem subordinationem, & subiectionem humanæ voluntatis ad diuinam, vel motionem, aut qualitatem aliquam, quam per suam omnipotentiam potest voluntati humanæ imprimere, ut suum decretum infallibiliter exequatur. Ergo in hac prædeterminatione ponendum est auxilium efficax, quia illa semper est efficax, & sine illa nullum auxilium potest esse efficax magis, quam sine diuina voluntate.

Respondetur quatuor catholica dogmata ad Deum pertinentia in illis testimonijis contineri, de quibus nulla potest inter Catholicos esse controversia. Primum consilium diuinum semper stare, id est, nec deficere, nec frustrari posse, quia semper est prudens, & rectum, & in scientia certa, & infallibili fundatum. Secundum est voluntatem diuinam efficacem, & absolutam semper impleri. Tertium, quod est præcedentis fundamentum in manu omnipotentiæ diuinæ omnia esse constituta. Quia enim Deo subest cum voluerit posse, & quia nihil absolutè vult nisi prudenter confilio, habensque in thesauris scientiæ, & potentiarum media, quibus posit in fallibiliter exequi quidquid absolutè vult, id est talis omnis voluntas eius infallibiliter fit. Quartum dogma est neminem posse resistere tali voluntati diuinæ: quod sequitur ex duobus præcedentibus, nam si posset quis resistere voluntati Dei posset efficere, vt voluntas Dei non impleretur. His addi dabant alia ad hominem pertinentia, qualia sunt, primo, diuinæ voluntatis efficaciam, & omnipotentiam non auferre, neque impedire humanarum operationum, seu electionum libertatem. Secundum sàpè executionem diuini consilij, ac decreti pendere à libertate hominis. Tertium est ea, quæ à Deo decreta sunt, vt per liberum arbitrium fiant, non fieri ab eo ineuitabiliter, simpliciter, & absolutè loquendo. Quia quod est ineuitabile non est liberum, vt ex terminis per se notum videtur. Quia quod euitari non potest sub humanam potestem non cadit, ac subinde nec sub libertatem. Quartum est, voluntatem Dei decernentem de actibus à libero arbitrio præstandis, non auferre veram, & proximam potentiam eius ad agendum, & non agendum, quia hæc est necessaria ad actus libertatem, vt in Prolegomeno primo probatum est.

Cum ergo hæc nobis omnibus communia esse debeant, etiam difficultas dictorum testimoniorum omnibus communis est. Vnde quidam illis oppressi negant, posse Deum prædefinire absolutè, & efficaciter actus voluntatis humanæ in particulari. Et cum omnibus circumstantijs eius salua libertate, quod nobis nullo modo probari potest, vt alibi ostendimus, & in hoc opere sàpè diximus. Suppositis ergo decretis præminentibus ad intra, quia nobis illa testimonia obijciunt putant, non posse mandare executioni efficaciter, nisi per prædeterminationem ad extra, quæ talis sit, vt illa supposita non relinquat in humana voluntate potestatem aliter volendi, quam à Deo decretum sit, quia hoc putant necessarium, vt non possit resistere voluntati diuinæ. Sed non possunt nobis explicare, quomodo talis voluntas maneat libera ad operandum si ad unum prædeterminatur, & priuatur potestate aliter operandi. Vnde (quod maius est inconueniens) ipsa voluntas diuina sibi ipso repugnaret; volendo, vt humana voluntas operetur sine libertate, id est, sine

A potestate aliter volendi. Nos autem dicimus decretum Dei non auferre à voluntate potestatem simpliciter aliter volendi, aut operandi etiam tali suppositione posita, quia non est decretum ita antecedens, quin supponat præscientiam conditionatam futuri consensus liberi, si tali vocatione voluntas hominis præparetur, & adiuuetur. Et consequenter negamus ad efficientiam talis decreti, esse necessarium, & accommodatum medium voluntatem prædeterminare ad unum, sed potius illam ita dirigere, vt infallibiliter faciat, quod Deus decretum, & hoc satis esse, vt consilium Dei sit, & omnis eius voluntas sit, & vt in voluntate humana non sit potestas resistendi diuinæ, quia nunquam valet ad effectum perducere oppositum eius, quod Deus decretum. Quod totum prouenit ex diuina omnipotentiæ cum infinita sapientia coniuncta, & non repugnat libertati, quia supponit illius usum præsumum, & ad illum. dicit formalem, vel virtualem habitudinem, vt explicatum est, & iterum in capite penultimo huius libri dicetur.

CAPUT XXXIV.

An Scriptura dicat Deum dari nobis velle propter physicam prædeterminationem.

Quartus locus argumentandi sumitur ex his Scripturæ testimonijis, in quibus dicitur Deus in operibus pietatis, non solum dare posse, sed etiam velle, vel agere. In quo nō solum dare præcipue ponderantur verba Pauli posse, sed etiam Rom. 4. vbi de promissione facta Abraham, sic velle, vel age. erit semen tuum, ait. Ideo ex fide vt secundum gratiam firma sit promissio, & infra subiungit. Confortatus est fide dans gloriam Deo plenissime sciens, quia quod promisit potens est, & facere. Quæ verba ponderans Augustinus libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 10. ait. Quando promisit Abraham in semine eius fidem gentium, non de nostra voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit. Promisit enim, quod ipse facturus erat, non quod homines, &c. Quæ late prosequitur D. Thomas etiam super Paulum imitatus Augustinum ait. Ideo ex fide, vt secundum gratiam firma sit promissio non quidem per operationes hominum, quæ possunt efficere, sed secundum gratiam, quæ infallibilis est. Est ergo argumentum Pauli, & Augustini. Dei promissio est certa ex his, quæ ipse facturus est, non quæ homines, sed Deus promisit fidem gentibus in Abraham, ergo ipse est qui facit illam, non ergo dat tantum posse credere, sed etiam credere.

E atque ita videmus impletum in illa Lydia Purpuraria de qua dicitur Actor. 16. Deum aperuisse cor eius intendere his, quæ dicebantur à Paulo. Nam aperuisse cor nihil aliud significat, quam illi dedisse credendi voluntatem. Et similiter Act. 13. vbi de gentibus dicitur. Crediderunt quotquot præordinati erant in vitam aeternam. Quod perinde est, ac sidi- ceretur. Crediderunt qui erant prædestinati, vt secundum gratiam firma sit promissio. His consonant verba Christi Ioan. 5. Qui ex Deo est verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Vbi audire idem est, quod obediens audire, & suscipiendo fidem. Et hoc tribuitur determinationi prouenienti ex diuina prædestinatione, nam ob fidem non potest quis dici esse ex Deo, nisi secundum prædestinationem. Præterea hoc confirmatur ex illis.

illo Ioan. 18. *Sicut palmes non potest ferre frumentum à semetipso nisi manferitis in vite, ita nec vos nisi in me manferitis*, iuncto illo Rom. 11. *Non tu radicem portas, sed radix te.* Quibus verbis significatur, sicut fructus palmitis totus est ex virtute vitis, ita omnem pietatis fructum, seu actum esse ex gratia efficaci determinante tempus, modum, & qualitatem, ac quantitatem fructus. Et eodem modo solent hic induci testimonia omnia, quae sunt de necessitate gratiae, vt Io. 15. *Sine me nihil potestis facere*, 2. Cor. 3. *Non sumus sufficientes cogitare, &c. & ad Hebr. 13. Deus pacis aptet vos in omni bono, faciens in vobis, quod placitum est coram se.*

3. Ad hanc omnia uno verbo responderi potest, illis recte probari necessitatem auxilij efficacis ad credendum, vel pie operandum, non tamen probari modum efficaciae per prædeterminationem, quia alio modo suauiori, & magis consentaneo diuinæ prouidentiae, & satis efficaci, & infallibili fieri, & impleri possunt. Ut autem hoc euidentius fiat, aduerto, duo tangi in his testimonijs. Vnum est Deum non solum dare posse efficere opera pietatis, sed etiam dare ipsum facere, seu ipsa opera. Aliud est, non solum dare ipsa opera eo tempore, quo fiunt, sed etiam in priori tempore illa promisso, & in æternitate prædestinasse. Et vtrumq; horum verissimum, & certissimum est, ex neutro autem recte, vel apparet colligitur prædeterminatione. Nam si illud primum præcisè spectetur, ex eo sufficienter verum inuenitur, quod ad opera gratiae Deus non solum dat dona supernaturalia, quibus homo fit potens ad talia opera efficienda, sed etiam cum illa fiunt per eadem dona, influunt actu in eadem opera, ac deinde per seipsum, & per generalem concursum ordinis gratiae physice, ac immediatè efficit in nobis, & nobiscum eadem opera, quæ omnia subsistere possunt sine prædeterminatione, vt per se patet, & satis superque sunt, vt Deus dicatur dare nobis talia opera, vel alia efficer in nobis. Ut enim hoc verissimum sit, non est necesse, vt solus Deus illa opera faciat in nobis, vt ex fide constat; ergo faciendo illa nobiscum, vere facit illa. Quin potius licet Deus facheret in voluntate hominis præuiam determinationem D in actu primo, ex vi illius non diceretur per se, & propriè facere ipsum velle, nisi alio modo immediatè influeret in ipsummet actum; ergo è contrario etiam si non det talem determinationem, si dat supernaturalem virtutem, & cum illa per se, & immediatè facit ipsum opus influxu quodam gratuitò, & supernaturali, vere facit in nobis talia opera. Quocirca ex vi huius prioris locutionis, quod Deus facit in nobis ipsum velle, non infertur, nec probatur aliud auxilium efficax nisi simultaneum, nam hoc est per se, ac simpliciter necessarium, quia efficacia actus pīj in ipso, & per ipsum consummatur, & ideo ea tali sufficientia præcisè spectata, non solum prædeterminationis, verum etiam nec alicuius præuenientis auxilij efficacis, necessitas colligitur, nisi aliunde ostendatur.

Aliud vero principium in illis testimonijs contentum, optimè ostendit esse necessarium auxilium efficax præueniens, quo Deus impletat fiduci, aut piorum operum promissionem, & prædestinationem, non tamen probat hoc auxilium debere esse physicè prædeterminans, quia vt diuina promissio, & prædestinatione infallibiliter impletur, vocatio efficax, seu congrua prout à nobis explicata est sufficit, & vt per actus liberè factos sicut ordinata est, fiat, necessarium est, vt non per physicam prædeterminationem, sed per auxilium, cui secundum se spectato, voluntas hominis possit resi-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A stere, impletatur, sicut per vocationem congruam fit. Neque ex posteriori testimonio aliquid amplius colligunt Sancti Patres: nec verbum prædeterminandi, aut æquivalens in eis inuenitur, sed solum docent Deum non promittere ea, quæ homo ex se, suisque viribus facturus est, & industria; sed ea, quæ ex peculiari Dei auxilio, præparatione, & indeclinabili directione recipiet, ac faciet, & hoc modo dat Deus per vocationem congruam fidem, & pia opera, quæ promisit. Non enim ita illa promisit, vt non sint homines ea facturi, nam hoc ipsum in promissione includitur, sed (vt Augustinus citato loco dixit) quia et si faciant homines bona, quæ ad colendum Deum pertinent, ipse facit, vt illi faciant; hoc autem facit Deus per vocationem congruam, vt sèpè est dictum, & mox amplius explicabimus.

Ex testimonij autem secundo loco adducuntis, primum in quo Christi verba afferuntur, *Qui ex Deo es, verba Dei audit*, non oportet, ita intelligi, vt esse ex Deo sit esse prædestinatum, quia fortasse multi tunc non credentes erunt prædestinati; tum etiam, quia causa non credendi non potest in Deum non prædestinantes refundi, ideoque altera causalis. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis*, vel in rigore falsa, vel impropriissima esset. Igitur, esse ex Deo est adhærente Deo, & regi spiritu eius, iuxta illud Rom. 8. *Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei.* Vnde e contrario illi dicuntur ex Deo non esse, qui Deo non adherent, nec motiones eius sequuntur. Sicut ibidem isti, qui non sunt ex Deo, dicuntur esse ex Diabolo non prædestinatione, aut reprobatione, sed præua ipsorum voluntate. Ita ergo dicuntur non esse ex Deo, quia sua voluntate ei resistunt, & Diabolo adhærent; ergo è contrario dicuntur esse ex Deo, qui diuinam inspirationem sequuntur, & ideo Ammonius Leontius, & Theodorus apud Maldonatum, ibi dixerunt hominem esse, vel non esse ex Deo, non natura, sed electione. Ex quo vero sensu tantum abest, vt physica prædeterminatione colligatur, vt potius libertas in obtemperando, vel resistendo gratiae præuenienti stabilatur.

Quia vero Augustinus tract. 42. secundum prædestinationem locum illum interpretatur, respondemus etiam hunc sensum non obstatre nostræ sententia (quidquid sit an litteræ quadrat) quia licet donum fidei ex prædestinatione procedat, illa prædestinatione per vocationem congruam impletur non per prædeterminationem physicam. Potest autem illa prædestinatione, aut esse simpliciter ad æternam salutem, si fides viua sit usque ad finem vitæ permanens, vel tantum secundum quid per quamdam prædestinationem ad fidem solam, vel ad credendum aliquando si fides sit temporalis. Si autem altera pars. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis*, si ad carentiam electionis ex parte Dei referatur, non potest sumi in sensu causalí, quia Deus nullo modo est causa incredulitatis, dicit ergo solam consecutionem secundum præscientiam, vt etiam idem Augustinus exponit.

Ad loca ex actibus desumpta fatemur in priori de Lydia indicari efficaciam præuenientis gratiae, illam vero dicimus fuisse per diuinæ illuminationes, & inspirationes illi fœminæ congruentes. Et ita Prosper libro de vo-

cat. gent. cap. 23. alijs 8. nihil aliud ex illo loco colligit, nisi fidem esse ex inspiratione diuinæ. Alter vero locus de præordinatis ad vitam æternam variè exponitur, sed nunc damus, sermonem esse de prædestinatis, vt sensit Prosper in epist. ad Ruffinum. Intelligendum vero est vel simpliciter ad vitam æternam, sive secun-

Oo 3 dum

5. Verba illa esse ex Deo, quomo-
do intelligen-
da.

dum quid ad credendum, ut sentit Chrysost. Homil. 30. exponens praordinati, id est, praeiniti à Deo, non enim oportebat omnes, qui tunc crediderunt, sive prædestinatos ad gloriam, neque etiam omnes prædestinatos, qui ibi aderant, tunc credidisse; crediderunt ergo, qui pro tunc prædestinati erant ad credendum. Illa autem prædefinitio potest exponi, ut solum denotet æternam antecessionem, etiam si non fuerit ante præscientiam absolutam futuræ determinationis voluntatis; vel potest intelligi de prædefinitione ante præscientiam absolutam futurorum; quem sensum etiam concedimus, & nihilominus nihil inde colligitur, quia illa prædefinitio non excludit conditionatam præscientiam futurorum, & ita per vocationem congruam executioni mandatur. Cætera vero testimonia sine causa allegantur, probant enim humanam voluntatem sine auxilijs gratiæ nihil valere ad opera pietatis, nec posse illam inchoare, nisi gratia præcedat, & incipiat, inde tamē nulla probabilitate inferri potest, voluntatis libertatem obtundi, seu prædeterminari per gratiam, aut hoc esse necessarium ad opera pietatis, vel simul esse posse cum eorum libertate. Neque Augustinus, vel alij Patres in illo sensu his testimonij vtuntur, sed tantum ut necessitatem gratiæ ante omne meritum persuadeant. Et specialiter verba ultima Pauli ad Hebræos indicant modum, quo Deus in nobis facit, quæ illi sunt placita, *aprendo nos in omni bono*, per vocationem vtique congruam, ut supra explicatum est.

CAP V T XXXV.

An soli Deo tribuantur in Scriptura opera pietatis propter physicam prædeterminationem.

¹¹
Quintus argumen.
men. locus ex
locis quibus
hominis sa-
lus, & omnia
opera, quæ ad
illā conferunt
soli Deo tri-
buuntur.

Quintus argumentandi locus ex illis testi-
monijs sumitur, in quibus hominis sa-
lus, & omnia opera, quæ ad illam conferunt,
soli Deo tribuuntur, vel in solam eius volun-
tatem reuocantur. Præcipuum testimonium
est illud Rom. 9. *Non est volentis, neque cur-
rentis, sed Dei miserentis, & ibidem, Cuius
vult, miseretur, & quem vult indurat.* Vbi
totum tribuitur voluntati Dei, quod non po-
test alia ratione fieri, nisi quia voluntas eius
sola est, quæ voluntates humanas determinat.
Aliud testimonium vulgatissimum est illud
1. Cor. 4. *Quis enim te discernit?* Vbi signifi-
cat Paulus Deum solum esse, qui iustum à
peccatore discernit, determinando vtique
illius voluntatem ad bonum; propter quod
ei etiam dicitur. *Quid habes, quod non acce-
pisti?* Ex his enim locis sèpè probat Augusti-
nus, hanc discretionem esse ex sola misericor-
dia, non ex hominum libertate. Præsertim
q. 2. ad Simplicianum, & libro de Prædesti-
natione Sanctorum cap. 4. & 5. Tertium testi-
monium huic loco accommodatum est,
potest illud Ierem. 10. *Scio Domine, quia non
est in homine, via eius, nec viri est, ut ambulet,*
& dirigat gressus suos. Ex quibus testimonij
ita solent argumentari propugnatores præde-
terminationis physicæ. In operibus gratia to-
tum est tribuendum Deo; sed non potest tribui
totum Deo, nisi ratione physicæ prædetermi-
nationis; ergo. Maior patet ex dictis testimo-
nijs, præsertim ex illis. *Non est volentis, ideo*
enim negatur homini, ut totum Deo tribua-
tur. *Quia ut dicitur 1. Cor. 12. Omnia opera-
tur unus, atque idem spiritus, diuidens singulis
prout vult.* Et idem probant multa ex superiori
tractatis, & ita etiam loquuntur Patres præ-

A tertium Augustinus, & Anselmus, quorum te-
stimonia postea tractabimus. Minor autem
probatur, quia cum sit certum hominem per
liberum arbitrium concurrere ad opus pietati-
s, nihilominus dicitur totum esse Deo tri-
buendum; ergo id esse non potest, nisi quia
ipse concursus voluntatis humanae reducitur
in diuinam prædeterminantem illam. Item
quia licet voluntas humana proximè operetur,
tamen ultima resolutio fieri debet in diuinam
voluntatem, vult enim homo, quia Deus vult,
ut velit, ergo quia prædeterminatur. Denique
hoc sensu ait Paulus. *Non est volentis, neque
currentis, non quia ipse non velit, sed quia
quod velit non est imputandum illi, sed gratiæ*

B prædeterminanti. Alioqui si quod velit homo
ipsi in suo genere ultimè attribuatur, sicut
dicitur, non est volentis, sed Dei miserentis,
quia in uno genere Deus incipit, & ita dici pos-
terit non esse Dei miserentis, sed hominis vo-
lentis, quia in alio genere liberum arbitrium
est ultima ratio se determinandi. Quo argu-
mento vtitur ferè August. in Enchirid. cap. 32.

Sed hæc testimonia ad summum probant
necessitatem diuinæ præmotionis, & congrua
vocationis gratuitæ, & ex voluntaria electio-
ne, & prædeterminatione collatae. Vnde in
memoriam reuocanda est distinctio supra data
de duplice ordine sub quo possunt hæc opera
pietatis, & gratiæ considerari, scilicet, sub ordi-
ne executionis, & prædestinationis. Priori mo-
do certum est talia opera non esse à sola gratia,
nec à solo libero arbitrio, sed ab utraque iuxta
illud Augustini serm. 15. de verb. Apoll. cap. 11.
Non partim gratia, partim liberum arbitrium,
sed totum singula opere individuo peragunt. Po-
steriori autem modo omnia in solum Deum,
eiusque voluntatem reuocantur. Qua doctri-
na supposita facile dicta testimonia intelligun-
tur, & argumento ex illis formato satisfit.

Quod ergo attinet ad verba Pauli, Non est

volentis, &c. Nazianz. orat. 31. de executione
ipsa intellexisse videtur, & ideo exposuit, id est,
non solum volentis, nec currentis solum, sed
etiam Dei miserentis. Et subdit. Ita quoniam vel-
le quoque ipsum à Deo est optimo iure torum Deo
assignauit. Contra hanc vero expositionem,

^{3;}
obijcit August. in Enchirid. c. 32. quia eadem
ratione dicere possumus, non est Dei miserentis,
sed hominis volentis subintelligendo *soli*, &
etiam, quia non est solius miserentis Dei, sed
etiam volentis hominis; id autem admitten-
dum non est, aliquid enim singulare voluit
Paulus misericordiæ Dei tribuere, ut ex con-
textu manifestum est. Addit ergo, & rectè Au-
gustinus. Restat ut propterea recte dictum intel-
ligatur non volentis hominis, sed miserentis est
Dei, ut totum Deo detur, qui hominis volunta-
tem bonam, & preparat adiuuandam, & adiu-
nat preparatam. Eandem doctrinam habet
q. 2. ad Simplic. & concludit. Non igitur ideo

^{3;}
dictum putandum est, non volentis, neque cur-
rentis, sed miserentis est Dei, quia sine eius adiu-
torio non possumus adipisci, quod volumus, sed
potius, quia sine eius vocatione non volumus. Et
sic etiam dixit in lib. Proposit. epist. ad Rom.
cap. 61. *Quia neque velle possumus, nisi vocemur,*
ideo verissimum est miserentis Dei esse, quod be-
ne velimus, & operemur. Quod approbat lib. I.
Retractat. cap. 13. Sed parum, inquit, de ipsa
vocatione differui, quæ fit secundum propositionem
Dei. ac si diceret, ideo soli Deo miserenti tri-
bui bonum velle, quia ex sola eius misericor-
dia vocatio congrua præcedit. De qua intelli-
gitur etiam ab eodem August. dict. lib. 83.
Quest. q. 69. *Licet quis possit sibi attribuere,*
quod veniat, non talis tamen potest sibi tribuere,
quod vocatus sit. Igitur necesse est, ut vocatio
con-

congrua præcedat, & hæc datur ex sola misericordia Dei, ideo soli Deo, & misericordiæ eius nostrum bonum velle attribuitur. Falsum ergo est non posse hoc soli Deo tribui, nisi quia prædeterminat hominis voluntatem, cum August. doceat illi tribui, quia congruenter vocat, id est, quia excitat voluntatem hominis sicut oportet, vt illa consentiat. Et hanc expositionem declarat, & confirmat optimè D. Anselm. libro de Concord. p. 3, cuius verba infra in proprio capite latius tractabimus.

Ado præterea, quod verba Pauli etiam secundum ordinem executionis intellecta, non excludunt, quin libertati voluntatis tribuenda sit cōuersio in suo genere, & vt proxime cause, sed docent non ita tribuendam esse voluntati, sicut gratiæ, quod neque Nazianz. negavit, vt infra ostendam, & Anselm. his verbis declarauit. *Licet iustitia seruetur (vel recipiatur) per liberum arbitrium, non tamen tantum est impunitandum libero arbitrio, quantum gratiæ, quam illam, liberum arbitrium non nisi per gratiam præuenientem, & subsequentem habet, & seruat.* Non est ergo propter gratiam prædeterminantem, sed propter præuenientem, id est, propter vocationem, vt August. dixit, & propter subsequentem principalius cooperantem. Quamuis loquendo secundum ordinem prædeterminationis, & electionis gratiæ multo magis tribuitur voluntatis consensus soli Deo, faciendo ultimam resolutionem in ipsum. Consentit enim voluntas cum adiutorio gratiæ, quia prius vocata est congruenter per solam gratiam; ideo autem sic vocata est, quia illam Deus elegit, vel ad salutem, vel ad fidem, aut pœnitentiam; ideo vero illam elegit, quia voluit, iuxta illud. *Miserebor cuius miserebor, & misericordiam praefabo cuius miserebor.* Et ita sicut supra ostensum est, ob prædestinationem non esse necessariam prædeterminationem, quia per vocationem congruam sufficientissimè, & accommodatissimè impletur, ita vt ultima resolutio in diuinam voluntatem eligentem fiat, & ea ratione dicatur, non esse voluntis, neque currentis, sed Dei miserationis in sua æterna dilectione. Non est ergo necesse, vt per physicam prædeterminationem tollatur à voluntate humana indifferentia, quam habere debet prius natura, quam se determinet, sed oporteret solum, vt voluntas sic indifferens congruenter vocetur, & excitetur, vt cum adiutorio gratiæ comitante infallibiliter se determinet.

Et hæc responsio applicanda est ad secundum testimonium de discretione inter eum, qui gratiæ consentit, & eum, qui resilit: nam si resolutio fiat ad ordinem diuinæ intentionis, sic fuit ex sola misericordia Dei, huic potius, quam illi vocationem ex proposto, seu congruam præparare, in vsu autem, & executione coniungi necessariò debet libertas arbitrij, iste enim consentit, quia non vult pro sola sua voluntate. Et similiter inter iustos iste est sanctior, quam ille, quia pro sua libertate magis conatur cum adiuuante gratia, licet hic maior conatus ex diuina electione media congruæ vocatione descendat. Et ita vtrumque coniunxit Concil. Trid. sess. 6. c. 7. dicens, *Vnumquenq; accipere iustitiam secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem, ac cooperationem.* Et sic etiam verissimum est, quod Paulus in citato loco 1. Cor. 4. intendit, Neminem, scilicet, discerni ab alio, nisi per ea, quæ accepit, quia licet ex adductis vñus non discernatur ab alio, nisi per liberam suæ indifferentis voluntatis operationem, tamen ratio diuersitatis, in ipso vsu manat ex

A gratia non media prædeterminatione, quæ indifferentiam in operando auferat, sed media vocatione congrua, quæ gratis datur, & ex diuina electione omnino voluntaria manat.

Circa tertium testimonium noranda est Damasc. doctrina lib. 2. de fide c. 26. discrimen esse inter electionem, & actionem liberam, quod electio semper est in nostra potestate, & ideo semper est libera, actio vero non semper est in nostra potestate, sed interdum deficit, vel ex potentia nostra, vel ex ordine diuinæ prouidentiæ. Et ratio esse videtur, quia electio est per se, ac proximè, ac formaliter libera, & ideo non priuatur suo intrinsecō, & connaturali modo, quo fieri postulat, actio vero est libera per denominationem ab electionis imperio, quod est illi intrinsecum, & ideo extrinsecus etiam potest impediri. Et ideo ad conseruandam libertatem necessariū est, & sufficit, quod in electione, seu volitione vñus libertatis seruetur, etiam si executio impediatur, vel non sit in hominis potestate, tunc enim voluntas pro facto reputabitur, & defectus executionis homini non imputabitur. Hoc supposito dico verba Ierem. intelligi posse de executione, & actione, & sic in eis commendatur gratia subsequens, ad nostram electionem, seu propositionem. Quamuis enim homo cum priori gratia optimè eligat, & proponat, indiget diuina gubernatione, & directione, vt illam exequatur, vel quia longè maior in executione inuenitur difficultas, vel quia non est in potestate hominis omnia impedimenta præcauere, &c.

Hac ergo ratione merito dicitur. *Non est in homine via eius,* quia licet illam ingredi, & ambulare proponat, oportet, vt Deus det vires ad ambulandum, & dirigat gressus eius. Cui consonat illud Prou. 2. *A Domino diriguntur gressus viri, quis autem hominum potest intelligere viam suam.* Et ideo dixit Paulus, Deum non solum dare velle, sed etiam perficere pro bona voluntate, vel hominis proponentis cum gratia, vel Dei ad vtrumque gratiam conferentis. Vnde etiam dixit Hieron. Dialog. 3. contra Pelag. *In Domini potestate est, vt id quod capimus, quodq; laborare admittimur, illius ope, & auxilio adimplere valeamus.* Et sic etiam multi expoundunt illud Prou. 16. *Hominis est preparare animam, & Domini gubernare lingam,* nam licet se præparet, & proponat homo loqui, si in ipso vñsi Deus non dirigat mentem, & gubernet lingam facile labitur. Simili modo in eod. Prou. 16 dicitur. *Cor hominis disponit viam suam, sed a Domino gressus eius diriguntur,* sicut strenuus Dux optimè disponit exercitum, & nihilominus successus victoriæ ex diuina prouidentia, & adiutorio maximè pendet, quia non potest industria humana omnia prouidere, quæ possunt victoriā iuuare, vel impedire, iuxta hunc ergo sensum nihil hæc testimonia pertinent ad prædicationem voluntatis in electione, vel in volitione libera, quia respectu talis gratiæ iam hæc electio, vel præparatio supponitur facta per aliam gratiam præuenientem, & adiuuantem, & hæc vltior gratia subsequens, quatenus ad nouum actum, seu voluntatis vñsum, & executionem datur, etiam confertur per gratias excitantes, aut internas, dirigendo mentem, & confortando voluntatem, influendo illi suauitatem, vel quid simile, quatenus verò ad actiones, & facultates executive exteriores spectat, datur, auferendo impedimenta, vel adiutoria etiam corporalia executioni accommodata tribuendo.

Aliter verò possunt verba Ieremij intelligi de via hominis, etiam quoad ipsam electionem liberam, seu quoad ipsum interiorem consensem, seu propositionem nostræ voluntatis. Et sic

6. Notanda Damasceni doctrina.

7.

8.

dicitur non esse in hominis potestate via eius, quia non est in illius potestate habere vocatiōnem, & excitationem, sed diuini hoc est muneris, quem sensus ibi Hieron. amplexus est. Sunt tamen duo notanda. Vnum est, quod licet prima excitatio non sit in hominis potestate, tamen habere secundam, & tertiam, & omnes alias necessarias ut ambulet, & dirigantur gressus eius, est aliquo modo in eius potestate, quia si bene vtratur prioribus, posteriores accipiet. Aliud est, quod licet præparatio cogitationis, vel congrua vocationis ex sola Dei misericordia sit, nihilominus ex culpa hominis esse, quod vocatio illius congrua non sit. Et vtrumque significat August. lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. cum dixit. *Gratia Dei est, qua adiuuat hominum voluntates, quæ ut non iuuentur, in ipsius itidem causa est non in Deo.* Quod ex ipso loco Ieremiæ colligitur, quia in eo statim subiicit. *Veruntamen corripe me in iudicio, &c.* Igitur iuxta Augustinum licet non sit in homine via eius quantum ad excitationem, est quantum ad determinationem, & cooperationem, & ita quando Deus actu non iuuat, & dirigit viam eius, ab hominis libertate, & culpa prouenit, & ideo necesse est, vt oret. *Corripe me Domine in iudicio, &c.*

C A P V T XXXVI.

An Deus faciat, vt velimus, & faciamus per physicam prædeterminationem, aut efficientiam.

Respondeatur ad illa loca, in quibus dicitur Deus facere vt velimus, & faciamus.

Sextus arguendi locus maximè sumi solet, ex illis testimonij in quibus dicitur Deus facere, vt velimus, & faciamus; & ad eadem reducuntur illa, in quibus dicitur Deus trahere homines, neque aliter posse ad eum venire. Sic inducuntur verba Ezech. 11. & 36. *Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis.* Quibus consonant illa verba Rom. 8. *Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei.* Item adducuntur verba Isai. 50. *Dominus meus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, quasi aprire aurem sit, cor ad consentiendum determinare.* Item illa Io. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Quibus consonat illud Cant. 1. *Trabe me post te.* Ex quibus sic argumentatur. Si Deus expectat determinationem nostram, vt nobiscum operetur, nos potius illum trahimus, vt nostram conuercionem operetur, quam ipse nos trahat vt illum sequamur. Et similiter potius nos facimus, vt ipse faciat, quam è conuerso. Alij sic vrgent, quia verba Scriptura sunt in omni proprietate intelligenda, sed verbum facere significat physicam efficientiam, nam moralis metaphorica est, ergo cum Deus dicitur facere, vt faciamus, vel, vt velimus, intelligendum est physicè id facere, ergo facit prædeterminando voluntatem, nam sola prædeterminatione physica facit per propriam efficientiam, vt voluntas faciat.

Respondeatur ex dictis testimonij, & simili bus solum probari necessitatē diuinę gratiā, & efficaciam eius, modum autem efficiendi per physicam prædeterminationem nullo modo posse ex illis locis colligi, quod breuiter ostendo. Primo enim non est necesse, vt promissio illa per Ezech. *Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum* intelligatur strictè de sola gratia efficaci, nedum de sola prædeterminante, sed in vniuersum de abundantia gratiæ, quæ in lege noua danda erat, quæ includit non solum auxilia efficacia, sed etiam sufficientia, & copiosa, quæ abundantius hoc tempore omnibus

A offeruntur, vel per internas inspirationes, vt indicant illa verba. *Ponam spiritum meum in medio vestri*, vel per Sacraenta, vt indicant illa verba. *Effundam super vos aquam mundam*, vt egregie expendit, & interpretatur August. lib. 3. de doctr. Christ. cap. 34. & lib. 18. contra Faust. cap. 4. Quia vero in illis verbis non solum promittitur spiritus, seu virtus gratiæ, sed etiam effectus, & fructus eius, qui in obseruatione mandatorum Dei consistit, ideo verum etiam est, ibi maximè promitti gratiam efficacem, quæ homines ad Deum cum effectu conuertat, & ita corda eorum renouet.

Duplex autem distingui potest cordis renovatione habitualis, scilicet, & actualis. Prior fit per infusionem habituum gratiæ, quam solus Deus facit in nobis sine nobis proximè concurrentibus, quia illa infusio in se, ac formaliter non est nobis libera. Quia vero illa renovatione non fit in homine adulto, nisi prævia dispositione eius libera, ideo aliter intelligitur Deus dare cor nouum, per actus fidei, & dilectionis, cor hominis ad se conuertendo. Hæc autem facit ita illius mentem congruè vocando, & excitando, vt infallibiliter illum consensum inducat. Et eodem modo afferat cor lapideum, ita mouendo eius voluntatem per pias affectiones, vt propter duritatem non resistat. Quia vero hæc nouitas non fit in homine sine illius libera determinatione, ideo non obstante dicta promissione ex parte Dei, & ab ipsis hominibus per eundem Prophetam postulat. *Projicite à vobis præaricationes vestras, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum.* Ergo ex priori promissione non colligitur prædeterminatione, quam solus Deus in voluntate hominis faciat, sed ad summum congrua excitatione, & vocatio, quæ omnino liberam relinquit hominis determinationem ratione cuius ab ipso postuletur, vt faciat sibi cor nouum, & vt auerterit se ab iniustitia sua, vt ibidem dicitur. Nam quia hoc non fit prædeterminatione, sed morali inductione, ibidem additur. *Cum auerterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit iudicium, & iniustiam, ipse animam suam vinificabit.* Et ad hunc ferè modum expendit hæc loca D. August. lib. de Grat. & liber. arbitr. cap. 14. & 15. & in alijs sèpè dicit, Deum facere vt velimus, per vocationem, quam propterea, effectricem bona voluntatis appellat. vt videre licet in quæst. 2. ad Simplicianum, & in alijs locis statim citandis.

Ad verba Isaiae dicimus, vel nihil probare, vel contrarium suadere. Nam illa verba ad literam intelliguntur de Christo, quia Propheta introducit dicens de se. *Dominus erigit manū, manū erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum, Dominus meus aperuit mihi aurem,* &c. Erigere autem, seu aperire aurem Christi fuit ostendere illi voluntatem Patris de redimento genere humano, & ideo manū, quia statim in principio suæ conceptionis manifesta illi est: cui statim ipse obediuit, acceptando illam, & hoc est, quod ait, *Ego autem non contradico, & ideo subiungit. Corpus meum dedi percutientibus,* &c. In illo ergo loco solum docetur summa Christi obedientia, quam ex amore præstitit, non ex prædeterminatione, neque in verbis illis ullum eius indicium inuenitur.

Possumus autem piè verba illa per amplificationem, vel similitudinem ad omnes Sanctos extendere, & nec isto modo quidquam probant, sed oppositum suadent. Nam dicitur Deus aperire aurem alicuius per illuminationes, & inspirationes, quas Augustinus vocat doctrinam altam, & secretam, quam Spiritus Sanctus interius docet in schola à sensu.

Erigere, seu
aperire autem
Christi fuit ols
tendere voluntatem Patris.

sensibus remota. In omnibus ergo illis verbis prioribus, neque umbra prædeterminationis physice cogitari potest, nam per illam, si datur, non audiretur Deus quasi magister, sed quasi motori physico cederetur; significatur ergo in illis verbis diuina vocatio. Et cum illa congrua est, illud sequitur, quod adjungitur. *Ego autem non contradico, in quo etiam propria determinatio hominis vocati, quæ immediate subsequitur rationem sine alia prædeterminatione, quæ à vocante fiat, significatur.* Et ad eundem modum interpretandum est verbum agitur in testimonio Pauli Rom. 8. de quo, & de verbis Augustini in fine capituli aliquid commodius addam.

Ad verba Ioannis certum est ibi esse sermonem de træctione morali: nam hæc træctio duplex esse potest iuxta doctrinam superioris datum, vna sufficiens, altera efficax, & de utræque potest ille locus intelligi. Primo quidem de sufficiente, nam Christus dicit. *Nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit eum.* Ergo è conuerso qui potest venire iam trahitur, sed qui sufficienter vocatur potest venire, ergo trahitur, ergo illa verba de træctione etiam sufficiente verificanda sunt. Certum est autem træctionem hanc sufficientem non esse nisi moralem, non enim distinguitur à gratia excitante, seu vocatione sufficiente, per quam Deus voluntatem hominis inuitat, & allicit, ac proinde quantum est in se trahit illam. Ex his ergo verbis in hoc sensu intellectis nihil aliud concluditur, nisi gratiam præuenientem, & moraliter excitantem esse necessariam ad consensum liberum, per quem homo venit ad Christum. Et ita August. libro 1. contra duas Epist. Pelagian. cap. 3. ex his verbis probat, per gratiam nobis dari, non solum venire, sed etiā posse venire ad Christum, & in cap. 19. probat ex eisdem verbis non solum adiuuantem, sed etiam excitantem gratiam nobis dari gratis.

Secundò intelligitur ille locus de træctione efficaci, quæ infallibiliter habet effectum, & hunc sensum frequentius probat Augustinus, tum ibi tract. 26. tum in libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 8. & 16. & de Gratia, & libero arbitrio cap. 5. & est satis consentaneus contextui, & verbis Christi. Protulit enim illa verba Dominus aduersos Iudeos, qui non credentes contra ipsum murmurabant, eosque dicit non fuisse tractos à Patre, at illi sufficienter erant per Christi prædicationem vocati, & excitati; ergo iam sufficienter trahebantur, & tamen Christus ait, non fuisse tractos à Patre; ergo loquitur de træctione efficaci. Item verbum ipsum trahendi non potestatem veniendi, sed effectum significat. Vnde statim de illo, qui trahitur subdit Christus. *Et ego resuscito eum in nouissimo die,* ergo qui trahitur, credit, non enim suscitabitur ad vitam, nisi qui crediderit, ergo træctio talis est, vt hominem faciat credentem; est ergo efficax. Et ferè omnia verba, quæ consequenter ibi Christus dixit hunc sensum confirmant usque ad illa. *Sunt quidam ex vobis qui non credunt. Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo,* ubi pro verbo traxerit eum, ponit illud fuerit ei datum. Vnde sicut de omnibus qui non credunt verum est, illi non esse datum credere, ita etiam verum est, ipsos non esse tractos à Patre, etiamsi multi sint sufficienter vocati. Cum ergo Christus ait. *Nemo potest venire, intelligitur de potestate, quæ effectum veniendi habeat, seu quod perinde est de potentia composita, id est fieri non potest, vt aliquis veniat, qui non sit tractus.* In hoc ergo sensu ait, neminem posse actu venire, nisi efficaci-

A ter à Patre trahatur.

Hoc ergo sensu posito, Manichæi olim, & nunc etiam Caluinistæ colligunt tractionem Patris necessitatem inferri voluntati, & auferri libertatem hominis in actu veniendi ad Christum. Iti vero Catholici Doctores, cum quibus disputamus, ex eodem verbo colligunt prædeterminationem physicam, quæ negare non possunt esse necessitatem quandam, sed dicunt esse in sensu composito, & negant tollere libertatem, etiamsi necessitas illa ex suppositione antecedente simpliciter, & ex intrinseca efficientia ipsius tractionis oriatur, & in hoc ultimo ab hereticis distant. Veruntamen Patres respondendo hereticis plane ostendunt, tractionem illam nullam vim, aut necessitatem antecedentem inferre voluntati. Quod maximum necessarium nobis est, cum supra ostendimus, non posse talem necessitatem non esse libertati contrariam.

Dicimus ergo in primis cum Patribus illam tractionem, vt est à gratia præueniente esse moralem per internam illustrationem, affectionem, & similes excitantes motiones. Ita exponit expressè Augustinus tract. 26. in Ioan. & varijs exemplis declarat, quæ vulgaria sunt. Item Cyrillus lib. 4. in Ioan. cap. 5. sic inquit. *Gratia Dei cognitionem sui haberi ostendit, cum dicat, neminem ad se venire posse, qui Patris monitionibus non trahatur, vbi vox monitionibus ponderanda est, nam aperte significat moralem causalitatem, & excludit aliam physicam tractionem, seu determinationem medianam inter præiam motionem, & actum veniendi.* Et vt significet, in potestate hominis esse trahi, sivelet, subiungit. *Ita eis persuadet, paenitentia, & lachrymis veniam de his, quæ fecerunt, & dixerunt à Deo Pater postulare, vt per fidem in seipsum consilio Paris, atq; auxilio meliore itinere facto ad salutem renocetur.* Item Chrysost. homil. 45. in Ioan. *Quomodo trahat* (inquit) *hoc Propheta prædixerat, quod erunt omnes docibiles Dei.* Latus vero, quam cæteri id exposuit Prosper contra Collator. cap. 14. vbi varijs modos trahendi ponit, qui omnes ad excitantem gratiam pertinent, nulla prædeterminationis facta mentione. Trahit (inquit) contemplatio, trahit rerum gestarum cognitio, trahit timor, trahit desiderium, trahit delectatio, &c.

Denique Bernard. in lib. de Grat. & lib. arb. eodem modo verbum trahendi exponit, vocatque illud spiritualem tractionem, & adducit inter alia verba sponsa in argumenta citata. *Trahe me post te, & illa exponit per verba. In odorem vnguentorum tuorum curremus, & deinde id exponit à simili varijs modis, quibus per tentaciones trahimur ad consensum peccati. Est etiam usus illius verbi frequens in Scriptura in illa significatione, ita enim accipitur Ierem. 31. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans tui, vtique beneficijs te alliciens, flagellis te admonens, vt omnes expounant. Et Osee 11. In funiculis Adam traham eos, id est, beneficijs, & amore quibus trahi solent homines. Sic etiam Io. 11. dixit Christus.*

Si exaltatus fueris à terra, omnia traham ad meipsum, vt latè Leo Papa declarat Ierm. 28. de Passione Domini, & Apocal. 12. dicitur de Dracone. *Traxit secum tertiam partem stellarum.* vtique exemplo suo, & sualione. Quod autem trahere significat physicè prædeterminare, aut quod Deus isto modo trahat, nullo modo potest ex Scriptura ostendi. Ergo omnino preferenda est dicta expositio, trahit enim Pater homines ad filium vocando illos, & illuminando, ac suavitatem infundendo, & tunc efficaciter illos trahit, quando hæc omnia confert,

9. Verbū trahendi vt exposnat Bernardus.

confess, prout præuidet vnicuique congruere, vt Augustinus sèpissimè docet, & infrà videbimus.

12.

Ad primam verò instantiam, quia si post vocationem nostra determinatio expectatur, vt trahamur, potius nos trahimus Deum, respondetur negando sequelam, primo quia, vt Deus det nobis vocationem congruam, nullo modo trahimus Deum: nam elius vocatio, omnia nostra opera antecedit. Nec refert, quod libera nostra determinatio sub conditione pre-cognoscatur, quia illa præscientia talis præ-determinationis sub conditione futura non allicit Deum, nec mouet, vt det nobis cognitionem, sed potius dai nobis Deus vocationem, vt illam determinationem habeamus, quod facit ex sola misericordia, quam alijs non præstat, licet similem præscientiam conditionatam de illis habeat, vt in Tyrijs, & Sidonijs manifestum est. Denique neque cooperatio nostra ad determinationem liberam propriè dici potest trahere Deum ad cooperandum auxilio simultaneo ad eandem determinationem. Quia neque in nostra cooperatione præcisè spectata aliqua ratio meriti inueniri potest maximè respectu cooperationis Dei, quam essentialiter includit; neque etiam talis cooperatio potest ex parte Dei esse ratio motiuæ concurrendi, quasi inuitando illum, & trahendo ad auxilium, cum talis cooperatio sine ipso auxilio esse, aut intelligi non possit. Deus ergo ipse ex æternitate sola sua libera voluntate gratuita omnino præparauit illud auxilium simultaneum quasi sub ea conditione, si homo ex parte sua, suum etiam adhiberet concursus. Et Ideo in tempore non influit quidem Deus illo auxilio sine libero arbitrio, & hoc influente, etiam Deus omnino simul concurrat, non tractus ab homine, sed præcisè non sine homine vt pura conditione, vel potius vt concausa necessaria. Non est ergo similis ratio, nam nos non antecedimus, & ideo non trahimus illum, Deus autem antecedit vocando nos, & ideo nos trahit.

Dices ergo per auxilium simultaneum non dicitur Deus nos trahere. Respondetur etiam si hoc detur nullum esse inconveniens supposita significatione diæta verbi trahendi. Ad maiorem vero claritatem, & doctrinæ complementum distingui potest. Nam si trahere solù significet allicere, & præmouere, verum est id non facere Deum per auxilium simultaneum, si autem significat idem, quod conuertere sic etiam per auxilium simultaneum Deus hominem trahit, nam sicut homo venit efficiendo ex parte sua consensum, ita Deus trahit illum, eundem consensum faciendo. Et in hoc sensu Deus nos trahit, non tanquam moraliter, sed etiam physicè, & ad hanc tractionem non est necessaria antecessio influxus Dei, imo hæc repugnat, sed sufficit antecessio voluntatis, qua ex se nobis talem concursum præparauit.

Sed instabis rursus, quia saltem poterit homo per suum consensum trahere Deum ad gratiam sibi præstandam, quod videtur inconveniens. Respondeo, ad illum actum liberum, efficiendum, ad quem Deus proximè nos vlando trahit, non possumus nos illum trahere, vt dictum est, tamen per unum actum supernaturale, ad quem iam traxi sumus bene possumus Deum ad aliud beneficium nobis præstandum trahere: nam certè per orationem trahimus, vt conuertatur ad nos, infundendo iustitiam in virtute illius promissionis. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Zach. 4. & illius, si quis diligit me, &c. Et qui sanctè viuit, trahit Deum, vt se magis amet, unde est illud. Vulnerasti cor meum, &

A illud Auerte oculos tuos à me, ipsi enim me avolare fecerunt. Imo August. de ipsa tractione Dei dixit tract. 26. in Io. Si non traheris, ora, vt traharis, quod debet necessariò intelligi respectu diuersorum, nemo enim potest conuenienter orare, nisi trahatur saltem ad orandum, fieri tamen potest vt aliquis vocatus ad penitentiam nondum ita vocetur, vt illam perfectè agere valeat, vocatur autem ita vt saltem orare possit, & tunc nemo tractus ad orationem potest trahere Deum, vt se trahat ad conuersionem. Et ita etiam sponsa iam tracta ad gratiam, vtique per priorem gratiam, adhuc petebat. Trabe me post te. vel ad confortium gloriae, vel ad maiorem fructum gratiæ. Ratio est, quia per priorem gratiam, & actum eius possumus mereri, vel impetrare auxilium ad posteriorem actum perfectionem, illud autem trahere non dicit aliquam imperfectionem, quia nihil est aliud, quam impetrare, aut mereri, vel placere Deo, & ita illum mouere fine villa mutatione in ipso, & omni alia seclusa imperfectione.

Ad ultimam ponderationem verbi faciendi vel agendi, in primis, dico verbum faciendi in Scriptura frequentissime significare moralem causalitatem, quæ per moralia consilia, vel alias similes excitationes, aut motiones fit. Est optimus locus Iacob. vlt. *Fratres mei, si quis errauit à veritate, & conuertitur quis eum, scire debet quoniam qui conuertit peccatorem à via sua mala, salvabit animam eius à morte.* Homo autem non facit conuertere peccatorem præterminando, sed docendo, & mouendo exteriorius, qui est insluxus valde remotus, & per accidens, propter quod dixit Paulus. Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, & nihilominus Iacobus illum explicat per verbum faciendi, vt conuertatur. Item Christus Matt. 5. de illo qui indebet vxorem dimittit, dixit, facit eam moechari, quia illi occasionem præbet. Et capite 9. dixit mulieri, quæ fluxum sanguinis patiebatur. Fides tua te salvam fecit, quod certè non fecerat physicè. Et similiter Luc. 16. dixit. Facite vos amicos de manna iniquitatis, vtique beneficiendo, & de Pharisæis dicit Matth. 23. Circum mare, & aridam ut facias unum profelyum, & cum fuerit factus facitis illum filium gehenna duplo, quam vos, vtrumque autem habebat moraliter ab eis, primum dicendo, & monendo, secundum prauo exemplo. Quomodo etiam dicitur 2. Reg. 12. *Quia blasphemare fecisti nomen Domini.* Et eandem vim habet illud 3. Reg. 12. Anerterunt mulieres cor eius, & illud ibidem. Certissimè auertent corda vestra, & 4. Reg. 14. Peccare fecit Israël. Denique Daemon propter inductionem moralem dicitur operari in filiis diffidentia. Ephes. 2. idem autem est operari, quod facere.

E Non est ergo nouum, nec alienum à communis, & proprio sermone humano, nec ab usitata Scriptura phrasí, quod cum eadem Scriptura dicit. Deum facere, vt velimus, vel vt ad ipsum conuertamur, vel vt præcepta eius seruemus, interpretetur id facere per sanctam cogitationem, illuminationem, & inspirationem, seu (quod perinde est) per congruam vocationem. Imo etiam potest id colligi ex modo loquendi Dei per Ieremiam cap. 32. *Dabo eis cor unum, & viam unam, ut timeant me vniuersi diebus, & infra. Timorem meum dabo in corde eorum, vt non recedant à me.* Per timorem ergo datur homini vt non recedat à Deo, quod non physicè, sed moraliter per timorem fit. Et ad hunc modum similes locutiones exponit August. præsertim libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 8. 15. 16. &

15. 16. & 19. & Epist. 107. ad Vitalem. *Vocatio* (inquit) illa alta, atque secreta sic mouet sensum, vt accommodet assensum, & alijs, quæ postea in proprio capite ponderabimus.

Deinde addo licet causalitas moralis respectu physici effectus, seu entitatis, minus propria, & quasi metaphorica sit, nihilominus respectu moralium operationum, vt tales sunt, esse propriam, vt docuit Cano lib. 2. de locis à cap. 4. usque ad 8. & optimè Soto lib. 1. de Natura, & Gratia cap. 18. in fine dicens. *In moralibus ille prorsus est verè, indicaturque causa, qui lege, ope, consilio, fauore, vel per suu moner quemque, siue ad bonum, siue ad malum.* Et similem lalentiam habet Vega lib. 2. in Trident. cap. 15. circa finem. Et ratio est, quia vnuquisque effectus propriè attribuitur cause sui ordinis. Vnde si Deus consilijs, vel inspirationibus nos instigaret ad malum, verè diceretur facere nos peccare. & è conuerso cum Concilium Tridentinum sell. 6. Can. 6. definit. *Deum non operari in nobis peccatum propriè, & per se, certè etiam definit non causare illud moraliter, nec excitare ad illud; ergo è contrario cum definit Deum operari bona, non tam physicè, quam moraliter id intelligit.* Nam reuerà in tali modo, & respectu talium effectuum vix potest moralis causalitas, vt ad genus cause efficientis pertinet, alio verbo propriù explicari, quam verbo faciendi. Nec postulandum est vt semper addatur determinatio, seu limitatio faciendi moraliter, aut moral modo, quia id neque communi, neque usitato sermone accommodatum est, neque est necessarium, quia sermo accommodatur rebus, & materia à qua sufficenter determinatur. Vnde cum de morali actu agitur, eo ipso, quod dicitur una causa facere, vt alia faciat, intelligitur non facere necessitando, seu quod idem est prædeterminando, seu inducendo. Vnde Diuus Thomas quæst. 6. de Malo artic. vnic. ad 15. generaliter ait. *Causa illa, qua facit voluntatem aliquid velle, non oportet, quod ex necessitate id faciat, ex necessitate, scilicet, etiam supposita motione.* Et in sensu composto, subdit enim, quia potest per ipsam voluntatem impedimentum praestari, vel remouendo talem considerationem, vel considerando oppositum. Vbi etiam supponit Diuus Thomas talem motionem esse moralem, & ita facere voluntatem velle, vt possit per eandem voluntatem impediri.

Denique assero per hanc moralem causalitatem diuinæ gratiæ non excludi physicam Dei efficientiam, imò non vnam tantum, sed multiplicem ibi interuenire. Nam primo Deus cum excitat, & vocat interius hominem, physicè in intellectu eius, & voluntate operatur actus illos, quibus formaliter hæ potentiæ excitantur. Deinde quando liber consensus voluntatis fit, Deus immediate, physicè, ac per se illum efficit influendo saltem vt causa prima ordinis gratiæ. Et præterea per dona gratiæ data per modum actus primi, siue sint habitus, siue sint ipsi actus gratiæ excitantis, siue aliquid aliud creatum, siue ipse met Spiritus Sanctus vt peculiaris adiutor, physicè influit cum voluntate in eundem actum; ergo omnibus modis necessarijs, & conuentientibus Deus facit nos facere, & dando vires efficacissimas voluntati, & physicè cum illa, & in illa operando. Ergo propter physicam efficientiam non est necessarium aliud genus auxilij prædeterminationis.

Quod tandem ita declaro, nam in illo auxilio, quod alij auctores excogitarunt, quo distinguere oportet, vnum quod physicè effi-

A cit actum, aliud quod id facit cum determinatione sibi naturali, & intrinsecâ ad unum, ratione cuius sibi subiicit potentiam voluntatis, & illi non subiicitur quoad usum, vel exercitium. Primum horum pertinet ad proprietatem physicam verbi faciendi, quan nos verissimè, & propriissimè tribuimus vocationi congruæ, quatenus includit, vel supponit, aut secum trahit principia gratiæ physicæ adiuuantia voluntatem in tua determinatione. Secundum autem non pertinet ad physicam efficientiam, sed ad modum efficiendi intrinsecum tali auxilio, quem modum communicat illud auxilium quasi formaliter voluntati, vt in superioribus explicaui. Hic autem agendi modus non pertinet ad veritatem, vel proprietatem locutionum Scripturæ, cum sine illo modo omnis efficientia propria tam moralis, quam physica saluetur, vt explicau. Imò talis modus agendi locutionibus eiusdem Scripturæ repugnat, tum in alijs locis, tum in his, quæ tractamus, in quibus ita est physica efficientia admittenda, vt moralis non excludatur, vt ijdem auctores fatentur; posito autem illo modo efficiendi, omnis alia efficientia definit esse moralis, quia non poterit habere effectum moralem liberæ actionis, vt à nobis ostensum est.

Et iuxta hæc facile intelliguntur verba Pauli. *Quicunque spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei, quæ sine dubio non fuertunt ab ipso scripta propter physicam prædeterminationem, sed propter ductum, & regimen Spiritus Sancti: nullus enim antiquorum Patrum illum locum alteri interpretatus est. Sed plures eorum simpliciter exponunt, agi Spiritu Dei, nihil aliud esse, quam vitam spiritualiter instituere, vt ibi ait Theodoreetus, vel sancte, & spiritualiter vivere, vt ait Cyprianus libro de Zelo, & liuore versus finem. Quia vero nemo spiritualiter vivit, nisi qui motionem Spiritus Sancti sequitur, ideo non solum dixit Paulus, qui sancte, vel secundum spiritum vivunt, sed qui aguntur Spiritu Dei. Hoc est (ait Theophilat.) gubernantur, reguntur, seu à gubernatore quopiam.*

Irenæus autem libro quinto capite decimo ponit verbum *ducuntur pro aguntur.* Et idem habetur in versione, quam interpretatur Chrysostomus homil. 14. & ipse similiter exponit. *Ostendit, quod sic vult illum (vtique spiritum) vita nostra omnium esse, & gubernatorem nauigij, & aurigam.* Et infra. *Quamvis baptismus acceperis, nisi spiritu postea ducaris, vitam per didisti.* Nihil ergo aliud per verbum aguntur significatur, nisi Spiritus Sancti motio, & directio per diuinæ inspirationes, & motiones, quas nos sequi oportet; & quando illas sequimur, dicimus agi à Spiritu Sancto, non quia ab illis prædeterminemur, sed quia ab illis vehementer inclinamur. Et eodem modo D. Thomas ibi verbum *agendi*, per verbum *regendi* explicauit, addic' vero positum esse ad indicandum *Filios Dei peculiari modo Spiritus Sancti institutu gubernari.* Et Caetanus ibidem dixit illud verbum positum esse à Paulo *ad insinuandam promptissimam obedientiam, qua filij Dei Spiritus Sancti inspirationibus obsequi debent.* Vnde etiam recte Adam verbum *agendi* per verbū *trahendi* declarauit.

Hoc autem non esse extra verbi *agendi* proprietatem, & usum manifestum est. Nam idem Paulus ad Galat. 5. ait. *Si spiritu ducimini, non estis sub lege,* vbi in Græco est idem verbum. Et similiter I. Cor. 12. vbi Paulus ad Christianos ex gentibus conuersos ait. *Sicut quia cum gentes esetis, ad simulachra mutare deucebamini, euntes, Græcè habetur prout ageba-*

18. *Quomodo intelligenda hæc Pauli verba: Quicunque Spiritu Dei aguntur, &c.*

Per verbum aguntur significatur Spiritu Sancti motio.

agebamini, & ita legit Origen. lib. 7. in epist. ad Rom. in principio. Vnde colligit, quod etiam gentes ad idola aguntur aliquo spiritu, quem esse malum spiritum, dubium non est, à quo tamen gentes non physicè prædeterminabantur, sed inducebantur. Et quando homo aliqua passione ducitur, ab illa agi dicitur. Vnde Lactantius lib. 6. cap. 19. *Tres (inquit) sunt affectus, qui homines in omnia facinorū præcipites agunt, ira, cupiditas, libido, quæ certè ad consentium voluntatem non physicè prædeterminant, sed per quandam sympathiam mouent, & attrahunt moraliter.* Et ad hominem probare possumus, non loqui Paulum de physica prædeterminatione, alioqui quoties voluntas nostra consentit iuxta illorum Theologorum sententiam, dicenda esset spiritu diuino agi, quia ab illo prædeterminatur physique. Quomodo ergo verum est, omnes, qui spiritu Dei aguntur esse filios Dei, nam omnes qui per voluntatem suam agunt, saltem quatenus agunt, aguntur spiritu Dei; ergo etiam qui aguntur, cum fornicari, vel furari volunt, erunt filii Dei. Si ergo hoc non potest audiri, etiam in eorum sententia dici non potest, homines dici agi à Spiritu Sancto, quia physicè prædeterminantur ab illo; aguntur ergo moraliter, quia mouentur, & inclinantur.

^{20.} Neque aliud sensit Augustinus etiam in illo loco, qui ponderatur, non enim sine causa addidit particulam illam *vix*, vt in citato Prolegomeno animaduerti. Vbi alia etiam loca Augustini adiunxi. Quibus addi potest optimus Augustini locus in Enchirid. cap. 64. vbi de iustis sic inquit. *Quanis de illis sit veraciter dictum. Quotquot spiritu Dei aguntur, hi filij sunt Dei, sic tamen spiritu Dei excitantur, & tanquam filij Dei proficiunt ad Deum, ut etiam spiritu suo quibusdam motibus humanis deficiant.* Vbi aperte verbum aguntur exponit per verbum excitantur, de quo manifestum est, prædeterminationem non includere, neque indicare. In sermone vero 43. de Verbis Dom. cap. 7. de adiutorio spiritus illa verba exponit, dicens. *Agis, si ageris, & bene agis, si à bono agaris.* Et infra. *Si spiritu Dei aguntur, pugnant, quia magnum habent adiutorem.* Itaq; ex illo loco ad summum habemus necessitatem gratia excitantis, & adiuvantis, etiam ex sententia Augustini, quia vero hæc est prima causa: nostrarum piarum actionum, & quia potenter nos inclinat, & indeclinabiliter gubernat, quando vult, ideo dixit Augustinus, hoc regimen Spiritus Sancti per verbum agendi, significari, quasi nos *vix* aliquid agamus. *Quia vero non ita agimur, quin moraliter agamus, ideo non prædeterminamur, nec in eo modo agimur, ut ipsum agi à libertate, & actione nostra non pendeat.* Vnde Theophil. ibi rectè dixit. *Agì à spiritu necessarium nobis esse per omnem vitam, id verò à nobis tanquam nostrum exigi, quia in manu nostra est agi, & non agi quoad consentiendi effectum, etiam postquam excitati sumus.*

^{21.} Admonitio ad studiosum veritatis indagatorem. Quod ergo ad hunc locum argumentandi ex Scripturis pertinet, solum superest, studiosum lectorem, ac veritatis diligentem indagatorem admonere, vt testimonia Scripturæ pro vtraque sententia adducta simul consideret, & inter se conferat: nam ex dictis ad minimum colliget ex vi Scripturæ prædeterminationem physicam non esse necessariam, ac proinde hinc sumi saltem argumentum negatiuum ex Scriptura, nimirum, talem physicam prædeterminationem non habere in Scriptura fundimentū. Quod argumentum est in hac materia magni momenti, vt in superioribus dixi; tum quia Patres, & Concilia in hac materia non docent;

A nisi quæ ex Scripturis confirmari possunt, vt in Augustino in libris omnibus contra Pelagianos maximè obseruari potest: tum etiam, quia res adeo difficilis intellectu, vt vix possit mente concipi, nedum ratione suaderi, cum per traditionem non habeatur, si in Scripturis non inueniuntur reuelata, non habet, vnde fide digna fieri possit. Ex prioribus vero testimonijs videtur ulterius probabilissimè, imò efficaciter ostendi, ea quæ de alijs dogmatibus liberiarbitrij, & sufficientis auxilijs Scriptura docet non posse cum illo dogmate de physica prædeterminatione conciliari. Vnde cum vtraque sententia illationibus ex Scriptura nitatur, quæ contra nos propositæ sunt, ita soluntur, vt non solum quiescat intellectus, verum etiam directè conuincatur non recte tales illationes, aut inductiones fieri. At verò, quæ à nobis in contrarium obiectæ sunt, non solum non improbantur, verum etiam nec aliquid ad eas respondet, quod intellectui satisfaciat.

C A P V T XXXVII.

Ex capite quinto, & Canone quarto sess. 6. Concilij Tridentini veritas confirmatur, & quedam enatio refellatur.

^{22.} C Vanis ante hoc Concilium alia nonnulla doctrinam de gratia nobis tradiderint, quia ex generalibus, & approbatib; hoc solum fusè materiam hanc declarauit, ac definiuit, ac ferè in summam redegit, quæ Pontifices, & antiquiora Concilia tradiderunt, ideo post Scripturæ testimonia huius Concili auctoritate expendendam proponimus. De quo duo, quæ de Scriptura diximus, ostendere conabimur. *Vnum est, Concil. Trident. pro nobis statuere, quia multa, quæ docet, non videntur cum capitib; efficacia auxilijs ex se prædeterminantis componi. Aliud est, nihil esse in hoc Concilio, quod efficacitatis vocationis congruæ aliqua ex parte repugnare videatur.*

D Priorem partem præcipue probamus ex sess. 6. cap. 5. in prioribus eius verbis, quæ talia sunt, pars. Declarat præterea, scilicet Sancta Synodus, ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur, ut qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem, atque adiunatam gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem eidem gratia libèrè assentiendo, & cooperando disponantur: ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam, & abiçere potest, neque tamen sine gratia E Dei monere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate posset. Quibus verbis respondet Can. 4. cuius hæc sunt verba, *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocati quoad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac preparet, neque posse dissentire, si velit, sed veluti inanimè quoddam nihil omnino agere, mereque passiu se habere, anathema sit.*

Ex his igitur verbis hoc argumentum colligimus. Concilium docet, vocationem illam, quam homo recipere potest, si velit, quamque interdum recipit, talem esse, vt possit illi resistere, si velit; ergo talis vocatio licet efficax sit, non prædeterminat physicè voluntatem. Vel aliter: docet Concil. potestatem illam resistendi, aut dissentendi esse necessariā, ^{23.} vt

Colligitur ac-

Ledeſm.
Ut homo liberè operetur; ergo docet vocationem efficacem semper debere esse talem, ut licet habeat effectum, possit homo illi resistere, si velit; ergo docet vocationem efficacem non esse prædeterminantem, nam auxilio præterminanti physicè nemo resistere potest, quia de ratione illius est, ut determinando ad unum, tollat potestatem agendi oppositum, vel non agendi illud stante tali motione. Atque ita hoc testimonio conuincuntur omnes nostræ sententiæ auctores, & conuictus etiam fuit Ioannes Vincentius apud Ledeſm. art. 10. in fine. Ab alijs autem idem Concilij testimoniū varijs modis eluditur, quos in alijs libris tetigi, & refutauit. Idemque postea exactissimè præstigit Franciscus Diotalevius in suo primo opusculo Theologico, sed non possumus illos in præsenti opere omittere, ne maximum nostræ sententiæ fundamentum, quod ex hoc Concilio sumitur, tanquam minus firmum, & solidum præterire videamur.

Diotalevius.
Prima responſio est, falsum esse primum, antecedens à nobis assumptum, quia Concilium, ut aiunt, loquitur de sola gratia excitante per Spiritus Sancti illuminationem, & inspirationem, quæ tantum est sufficiens, & de hac sola dicit Concilium, posse hominem illi resistere, seu dissentire, non autem dicit posse hominem resistere efficaci auxilio. Assumptum probatur ex verbis Concilij: nam in capite quinto solum dixerat præueniri hominem per Spiritus Sancti illuminationem, & inspirationem, ut per illam se disponat liberè agendo, & subdit, quippe qui illam, & abijcere potest, illam vtique inspirationem. Vnde quando in Can. 4. dicit, liberum arbitrium a Deo motum, & excitatum posse dissentire, si velit, solum loquitur de arbitrio moto, & excitato, modo tradito in cap. 5. vide licet, per Spiritus Sancti illuminationem, & inspirationem. Vnde quidam modernus Scriptor ausus est dicere, alienum esse à mente Concilij Tridentini dicere posse hominem resistere auxilio efficaci, quia Concilium nunquam dixit, gratia adiuuanti, aut efficaci resisti posse, sed excitanti, & vocanti dunxat. Alius ponderat dixisse Concil. posse dissentire, si velit, quia in hoc videtur supponere nondum velle. Sed hoc valde friuolum est, nam sensus est liberum arbitrium motum, & excitatum posse dissentire, si velit, quia licet interdum consentiat ex vi motionis posset dissentire, vel prius natura, quam consentiat, vel in posterum, si iam aunc consensit.

*Probatur aſſu-
ptum.*
5.
Retorquentur. Ut ergo ostendam hanc responſionem non satisfacere, suppono intentionem Concilij fuisse damnare errorem hæretorum huius temporis, & præsertim Caluini. Ita docent Doctores Catholici, qui post Concilium contra hæreticos scripserunt, & ipfmet Caluinus ita sensit in Antidoto apud Ruard. art. 7. & ex actis eiusdem Concilij, quæ Romæ habentur, mihi compertum est. Item ex fine Concilij, qui præcipue fuit Ecclesiam defendere, & purgare à nouis hæresibus, præsertim in materia de iustificatione, quam in illa sessione tractat. Vnde cùm in primo, & secundo Canone hæresim Pelagi breuissimè damnasset, & tertium Canonem contra Semipelagianos statuisset, statim in quarto damnat Caluinum, & sequaces, quod in cæteris prosequitur. Ideoque si attente expendantur verba Canonis cum proportione respondent verbis Caluini ad damnanda illa. Nam quia ille dicebat post diuinam motionem non habere liberum arbitrium suas partes in agendo, Concilium definit, verè agere liberum arbitrium, & quia ille negabat nos cooperari, Concilium definit

Fr. Suarez, de Gratia Pars II.

A hominem cooperari, ac denique, quia ille dicebat, motionem Dei nobis necessitatem inferre, Concilium definit liberum arbitrium motu, & excitatum posse dissentire, si velit. Ex quibus manifeste constat Concilium, ut omnibus his verbis in sensu contradictorio ad verba Caluini; itaque loquitur de actione morali, de libera cooperatione, & de vera potestate resistendi, alijas nihil ageret, neque hæreticorum sensum dampnaret.

Ex quibus infero non fuisse mentem Concilij tantum definire unum, vel aliud auxilium non inferre necessitatem voluntati ad consentiendum, sed simpliciter docere, ac definire voluntate, consensum nostrum, licet cum gratia fiat, liberè fieri, ac proinde nec ab uno, vel ab alio præueniente auxilio, neque ab omnibus simul, quæ ad illum necessaria sunt, vel quoquo modo sua sola virtute præmoveat, necessitari voluntatem ad consensum. Probatur primò, Probatur:

quia absolutè definit consensum liberè fieri, ut ex dictis cap. 5. & Can. 4. atque etiam 5. est manifestum; ergo definit à nullo tali auxilio, neque à tota collectione auxiliorum necessitari voluntatem, quia hoc totum necessarium est ad libertatem actus. Secundò probatur ex intentione Concilij Tridentini iam dicta.

Nam Caluinus non dixit, quodlibet auxilium gratia necessitare voluntatem, sed quoddam peculiare, quod omnibus, & solis consentientibus datur, ut suprà cap. 4. retulimus, & ex

Ruardo art. 7. versuſ ſinem, & Bellarmino, ac alijs intelligimus; ergo oportuit ut Concilium contradictriam veritatem definire, ni-

mirum auxilium, nullae gratia auxilia ita præmoveare voluntatem, ut tollant libertatem, alijs Caluinus, & Concilium subcontraria-

tantum docuissent, quæ possunt esse simul vera, & sic Concilium nihil effecisset. Tertiò, quia ad doctrinam de libero arbitrio per se, ac maxi- mè refert, quod libertas in ipso vñſu auxiliorum gratia integræ, & illa feruetur; nam

si per aliquod auxilium præviū vñſu liber ledetur parū ad dogmata fidei referret, quod per hoc, vel illud auxilium id fieret. Concilium autem hoc dogma definire voluit, & quidquid ad illud necessarium est; ergo non tantum definit non necessitari voluntatem per unum, vel aliud auxilium, sed simpliciter liberè conſentire, ac proinde à nullo auxilio, siue illud fit vñſu, siue plura, necessitari.

C Hoc supposito facile admitto, & concedo Concilium tantum docere in dicto cap. 5. voluntatem à Deo excitatam ita agere præbendo consensum, ut possit diuinam inspirationem, & illuminationem abijcere. Dico tamen inde non intelligi ipsum loqui de auxilio tantum sufficiente, sed absolutè de auxilio præueniente, quodcumque illud sit, & siue habeat effectum, siue non habeat, atque adeò non minus loqui de auxilio efficaci, quam de sufficiente.

E Vt hoc autem probem, ex eisdem Concilij verbis prius sumo, ipsum non agnouisse aliam præuenientem gratiam necessariam ad liberam conuerzionem præter vocationem, excitationem, illuminationem, & inspirationem, quæ

omnia sub nomine gratia excitantis comprehenduntur, ut in lib. 3. explicatum est. Quod ergo aliam præmotionem non agnouerit, probatur primò ex taciturnitate: si enim alia esset necessaria, illam non præteriſſet, alioqui insufficientem doctrinam tradidisset. Secundò, ac maximè, quia non recte inde probasset hominem liberè assentire vocationi, seu inspirationi ex eo, quod illam abijcere potest, illam enim causalis nota, quippe qui, vim habet rationis ac probationis; esset autem inualida si alia præmotio esset necessaria. Diceret enim

Ruardus:
Bellarmine,

&c.

7.

Afferitur, & probatur Concilium loqui de auxilio sufficiente, & absolute de præueniente, nec minus de auxilio efficaci, quam de sufficiente.

Caluinus, quod licet posset abiicere inspirationem, non vero aliam motionem, & ideo non liberè consentire. Ut ergo processus Concilij sit solidus, oporteret, ut intellexerit in precedenti doctrina, quam in eodem capite tradiderat, præmotionem gratia necessariam comprehendisse, ac proinde cum subdit, quippe qui, *O illam abiicere possit*, perinde fuisse, ac si diceret, quippe qui omnem præmotionem necessariam ad consensum abiicere potest.

R. Tertio probatur, quia etiam ipse Caluinus ita intellexit Concilium Tridentinum, & ideo sensit illud sibi contrarium, & deinde illud impugnare conatus est. Ut enim Ruardus refert, prius in hoc reprehendit Patres Concilij Tridentini, quod docuerint, *gratia Dei nos preparari ad percipiendam iustitiam, & quod huic gratia partes assignant excitandi, & adiuuandi, ut ipsi liberè cooperemur*, quæ reuerata est doctrina Concilij, contra quam impius hæreticus prius obiicit Scriptura testimonia capite superiori tractata; & postea sic inquit, *In eo hallucinantur, quod motum nobis offerri somniant, qui medium electionem nobis relinquit, nihil autem de efficacia illa cogitant, qua cor hominis renouatur, ut ex prauo fiat rectum.* Intellexit ergo Caluinus, in eo sibi esse contrarium Concilium Tridentinum, quod nulla habita ratione efficacis motionis præuenientis necessitantis, quam ipse confinxit, solam gratiam excitantem, & adiuuantem docuit esse necessarias. In quo certe non errauit ille hæreticus, quia non ignorauit voluisse Concilium ipsum, eiusque doctrinam damnare, & ideo solam præuiam inspirationem posuisse, cui voluntas possit dissentire, si velit, & hoc ad libertatem actus sufficere docuisse, quod ille hæreticus refutare non potuit, nisi adhærendo aliam motionem necessitatem, quam *dininam efficaciam, & efficaciter efficientem*, vocat: illam ergo motionem, & omnem, aliam tollentem potestatem dissentendi Concilium reprobare voluit. Malè vero, & subdole hæreticus ille inde colligit absolute negasse Concilium efficaciam illam Dei, qua cor hominis renouatur: nam si sermo sit de renouatione habituali, illam postea docuit in capite septimo, de actuali illam quidem posuit, non tamen præuenientem per motionem aliam à gratia excitante distinctam, & medium inter inspirationem, & consensem, sed per cooperantem, & adiuuantem physicè, & per veram efficientiam ad ipsum consensem, vt sè explicatum est.

C. Concluditur, Concilium loqui etiam de gratia efficaci, seu, quod perinde est, de excitatione, etiam quando suum consequitur effectum. Probatur primò ex verbis, sic enim ait, *vt tangente Deo cor hominis, per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens.* Vbi non dicit nihil omnino agat: quando autem homo aliquid agit, tactus perfectò Dei efficax est; ergo loquitur Concilium etiam de tactu, seu vocatione efficaci. Secundò, quia Concilium non docet actu esse liberum quando potest fieri, sed quando fit, vel (quod perinde est) non tantum docet hominem esse liberum ad agendum, quando potest agere, sed etiam cum agit, & recipit inspirationem Dei, tunc autem inspiratione est efficax; ergo loquitur Concilium etiam de vocatione efficaci. Tertiò est hoc necessarium ad efficaciam, & veritatem doctrinæ: nam, vt notaui, vniuersalis est, & continet hanc generalem definitionem, *consensem supernaturalem voluntatis, cum datur, esse liberum, non obstante influxu, & motione au-*

A. xiliorum gratia; ergo necesse est, ut Concilium etiam auxilium efficax comprehendat, quocunque illud sit, alioqui diminuta esset doctrina, & indebet, ac sine consequenti fundamento proposita, & contra hæreticos inefficax esset. Quartò, quia Caluinus de solo auxilio efficaci dixit inferre necessitatem voluntati; ergo oportet, ut Concilium etiam illud comprehendat, cum negat inferre necessitatem, alioqui non contradiceret Caluinum; sed iltius error posset cum definitione Concilij consistere. Quocirca sicut ex illa Concilij definitione omnes Catholici colligunt contra Caluinum non esse necessarium ad consensem, neque dari auxilium efficax necessitans voluntatem; ita nos contra quoscumque contrarium afferentes inferimus, auxilium efficax, quocunque illud sit, non auferre potestam abiiciendi illud, seu non consentiendi stante illo. Ex quo ulterius colligimus, ex mente Concilij auxilium efficax non esse prædeterminans, quia auxilium physicè prædeterminans non relinquit potestatem dissentendi, cum impossibile sit illo posito non consentire.

C. Atque hinc possumus ex hoc loco Concilij directè probare, auxilium efficax, etiam præueniens non esse aliquid distinctum à vocatione; ac proinde esse non posse nisi vocationem congruam. Primò quidem argumeto tacto, quod Concilium ex eo, quod voluntas potest abiicere inspirationem cui consensit, infert liberè consentire, quæ consecutio non esset bona nisi supponeret non dari aliam præuiam motionem præter inspirationem; ergo Concilium non agnoscit gratiam præuiam efficacem medium inter excitacionem, & consensem; ergo necesse est, ut ipsi met vocationi, quatenus per inspirationem datur, quæ effectum habeat, licet resisti possit gratiam efficacem præuenientem ponat. Secundò, quia motio per solam excitationem, vel illuminationem non potest prædeterminare physicè voluntatem, vt in superioribus ostensum est; sed Concilium non ponit alium modum præmouendi voluntatem, nisi per illuminationem, & inspirationem, vt ostensum est; ergo non potuit ponere auxilium efficax, in motione physicè prædeterminante; ergo in vocatione congrua à sufficienti partium enumeratione ex communi consensi proposuimus.

E. Neque contra hoc obstat, quod suprà obiectebatur, quia Concilium nunquam dixit, nos posse resistere auxilio efficaci, vel adiuuanti, nam licet de efficaci hoc non dixerit per illa verba expressa, satis tamen id dixit, cum docuit, eum quialiquid agit recipiens inspirationē posse dissentire, quia qui recipit inspirationem, gratiam efficacem habet; ergo habet etiā potestatem resistendi tali gratia quatenus præueniens est. De adiuuante vero nihil speciale in hoc dixit Concilium, quia necessarium non erat. Aut enim est sermo de gratia actu adiuuante, & illa, vt sic, non est gratia præmouens, sed cooperans, quæ intrinsecè includit liberum consensem voluntatis. Ideoque eo ipso, quod voluntas habet potestatem abiiciendi inspirationem, non consentiendo illi, habet etiam potestatem non admittendi, nec recipiendi in se auxilium adiuuans, cooperans, non per modum resistentiae, quia tale auxilium nondum est, sed ne impediendo vt actu detur, vtique per modum negotium non cooperandi, seu non ponendo conditionem necessariam, sub qua tali auxilium offertur. Si vero sit sermo de gratia adiuuante solùm per modum principij, vel

10.
Probatur etiā auxilium effi-
cax, & præ-
ueniens non esse
aliquid distin-
ctum à voca-
tione.

II.
Respondeat
suprà facta ob-
iectio.

vel ut oblata in actu primo, sic eadem est ratio de illa, quae de omni motione praeueniente, seu excitante, quia vel illa gratia adiuuans non est distincta ab excitante, vt multi volunt, & ideo æquè potest illi refisti, vel est aliquis habitus, vel aliquid oblatum per modum habitus, & sic minus potest necessitare, vel prædeterminare omnino voluntatem quo ad exercitium.

C A P V T XXXVIII.

Alteri euasiōni occurritur.

^{1.} sedes, & sensus capitis.

Secunda responso esse solet, Concilium quidem loquitum esse de auxilio efficaci, tamē cū dixit liberum arbitrium motum, & excitatum, posse dissentire, si velit, loquutum fuisse de potestate in sensu diuiso, non in sensu composito, ita ut sententia Concilij sit, cū illa motione Dei manere, & conseruari in voluntate potestatem dissentendi, non rāmen potestam illam extendi ad compонendum dissensum cum tali motione, itaque (vt aiunt) est simultas potestatis dissensus cum eodem auxilio, & ideo non de hac, sed de priori loquitum fuisse Concilium. Fundamentum proprium istorum actorum est, quia putant doctrinam Concilij in sensu composito intellectam esse falsam. Ut autem in Concilio videantur aliquid habere fundamentum, ad regulas Dialecticorum recurrent, arguentes, quod propositiones Concilij non habent formam modalis compositæ, vt latè prosequitur P. Aluarez. Qui etiam addit aliam probationem, quia sensus diuisus sufficit ad intentionem Concilij: nam per illum saluatur sufficienter efficacitas gratiæ, & liberum arbitrium; primum per se patet, secundum probat, quia potestas in sensu diuiso sufficit, vt in eodem instanti in quo recipit voluntas auxilium efficax, maneat in eo libera, & expedita facultas, quia potest non operari, si velit.

Tertiò sumo aliam probationem ex eodem disp. 93. quia Concilium Tridentinum nūquam dixit voluntatem à Deo motam posse resistere, sed posse dissentire, quia nimis verbum *resistendi* apertè includit sensum compositum, quem non includit verbum *dissentendi*. Nam verbum *resistendi* importat quādam renitentiam respectu auxilij, vel voluntatis Dei mouentis actu: verbum autem *dissentendi* illam non dicit; ergo signum est voluisse Concilium loqui in sensu diuiso, & non composito. Quartò contra nos ad hominem obijciunt, quia nos cogimur ita explicare Concilium quoad auxilium simultaneum, nam etiam illo posito voluntas liberè operatur; ergo potest dissentire, si velit: non potest autem in sensu composito, seu potestate simultatis componendi dissensum cū tali auxilio simultaneo, vt per se notum est. Ergo debet exponi Concilium in sensu diuiso. Item ad hominem contra me argumentatur Ledesma, quia ego assero auxilium præueniens posse moraliter prædeterminare voluntatem, ita vt infallibiliter sequatur actio, tunc ergo non potest voluntas dissentire componendo dissensum cū tali auxilio, alijs non esset infallibilis consecutus consensus à tali auxilio; ergo solum potest dissentire in sensu diuiso; ergo hoc satis est ad libertatem, ac proinde ita est intelligendum Concilium. Item obijcit Aluarez, quia nos dicimus esse impossibile, dissensum componi cū vocatione con-

A grua, & ideo non posse qui illam habent, dissentire in sensu composito, sed tantum in diuiso.

Nihilomius assero negari non posse quin Concilium in sensu composito loquatur de potestate simultatis, ita ut non obstante motione illa antecedente, de qua loquitur Concilium, nomine *vocationis*, & *inspirationis* in potestate voluntatis sit, illa motione perseuerante, & actu instigante, consentire, sed illam à se abijcere. Hanc sententiam ex Patribus Dominicanis tenuit Io. Vincent. suprà citatus, & ex his, qui eos in sententia de præterminatione sequuntur Cabrera 3. p. q. 18. disp. 2. §. 8. n. 313. & sequentibus. Eandem

^{3.} Assertio Auctoris de potestate simultatis.

^{1.} Joan. Vintens, Cabrera.

^{2.} Vega. Soto. Probatur asseratio.

B insinuat Vega lib. 4. in Trident. cap. 2. in fine, & Soto lib. 1. de natura, & gratia cap. 16. Probatur primò, quia Concilium loquitur de potestate ad dissentendum, non obstante motione, quæ ad libertatem sufficiat: sed illa potestas in sensu diuiso respectu talis motionis non sufficit ad libertatem; ergo. Maior certa est, nam, vt dixit Concilium, docet hominem operari, & vt hoc probet, dicit, *quippe qui & illam abijcere potest*; ergo loquitur de posse per potestatem sufficientem ad usum libertatis. Minor autem probanda est ex dictis in Prolegomeno 1. Nam Concilium loquitur de motione præueniente, quæ est suppositio antecedens usum libertatis, talis enim est vocatio, & inspiratio, de qua loquitur, vt ipsem definiat in Can. 3. vnde est ex conditionibus præquisitis, vt homo possit supernaturaliter consentire. In dicto autem Prolegomeno ostendit, potestatem ad non agendum posita tali antecedente suppositione, debere esse ad componendam cum illa carentiam actus, quia potestas in solo sensu diuiso ad non agendum positis omnibus requisitis ad agendum communis est potentis etiam naturaliter agentibus, & non libere; ergo.

^{2.} Arguitur secundò.

C Vnde argumentor secundò, quia etiam Caluinus non negaret potestatem dissentendi in sensu diuiso, etiam si motionem necessitatem poneret. Reperio quidem in P. Aluarez, ad confirmationem quinti argumenti, Caluinum arbitratum esse, cum auxilio efficaci non posse simul esse potentiam ad oppositum actum, nec facultatem, qua homo posset dissentire, si velit, utique etiam in sensu diuiso: nam in hoc sensu aperte loquimur, id enim ait negasse Caluinum, quod ipse affirmat. Non allegat autem vbi in Caluino huc legerit, nec aliquem qui de Caluino hoc referat. Nec video quomodo in mentem hominis cadere potuerit auxilium efficax ita mutare naturam voluntatis, & determinare illam ad consensum, vt non maneat in illa potestas ad dissentendum, etiam si auxilium auferatur. Nec etiam est verisimile credidisse,

D Deum non posse desistere à motione semel data, vel etiam si desistat, non posse voluntatem velle oppositum eius, quod antea per auxilium voluerat. Imò alijs docuit voluntatem dum à Deo von mouetur ad bonum, à concupiscentia necessitari ad malum, ac subinde in voluntate esse potentiam ad utrumque in sensu diuiso. Et alibi libro tertio contra Pighi se excusat, dicens. *Quasi ego substantiam voluntatis redigi in nihilum oportere, vel docuerim, vel ego somnauerim.* Frustrè ergo ad faciendam vim definitionis Concilij imponitur Caluino, quod negauerit potestam dissentendi in sensu diuiso, cū haec nihil aliud sit, quam potestas habendi contrarium actum, si motio auferatur.

E Præterea quanvis nos asseramus, Deum posse necessitare voluntatem, nihilominus fate-

^{3.}

Fr. Suarez de Gracia Par. II. P p 2. bimur a

Ledesma.

Aluarez.

bimur, quod postea motione necessitante adhuc potest voluntas non operari in sensu diuiso, tum quia carere potest motione, & illa ablata, carere operatione, vel habere contrariam: tum quia per illam motionem, etiam necessitantem non destruitur, nec inseparatur voluntas; ergo sub illa motione retinet potestatem ad oppositum, si talis motio auferatur. Ergo iuxta illam interpretationem omnino inutilis redditur definitio contra Calvinum, & insufficiens ad veram libertatem stabilendam. Confirmatur, quia Beatus necessario amat Deum, & tamen in sensu diuiso potest non amare; ergo per illam potestatem non saluatur libertas presentis actus. Quo exemplo pressus Alvarez dicta disput. 92. num. 12. dicit amorem beati esse simpliciter necessarium, & non necessitate tantum suppositionis. Vnde (inquit) non solum non habebit actum contrarium dilectioni, sed nec poterit illum habere. quae propositio iuxta Dialecticam illius auctoris, facit sensum diuisum, at in illo sensu falsa est propositio: nam qui est Beatus, potest in sensu diuiso non amare Deum, si visione Dei careat. Vnde falso etiam est, necessitatem amoris in Patria non esse suppositionis, etiamsi sit necessitas ex suppositione antecedente simpliciter, id est, libertatem excludens, vt in Prolegomeno primo, & supra in hoc libro declarauit. Et ideo cum necessitate simpliciter subsistit potestas ad oppositum in sensu diuiso. Et ita frustratur intentio Concilij, si de illa sola potestate verba eius interpretemur.

^{4.} Arguitur tertio. Tertio hoc ipsum explicatur in hunc modum, quia si vera est sententia de necessitate physice prædeterminationis, tali auxilio posito in voluntate, potentia, quæ relinquitur in voluntate ad dissentendum in sensu diuiso, non est potentia proxima, sed remota, & proxime est potentia passiva, & non activa ad contrarium actum, vel ad suspensionem actus, ad quem voluntas est præterminata; ergo non est potestas ad libertatem sufficiens, nec est illa de qua Concilium loquitur. Maior declaratur, & probatur, quia stante illa motione voluntas sic affecta non potest immediate prodire in dissensum, nec ex interno dominio suspendere actum, alias posset simul componere parentiam consensus cum illa præmotione, quod repugnat præmotioni, vt ipsi dicunt; necessarium ergo est, vt prius auferatur motio, vt sic possit in voluntate esse dissensus, seu parentia consensus. Ergo posita motione potentia ad dissensum solum est remota: potentiam enim remotam respectu aliquius actus illam vocamus, quæ non potest immediatè in illum reduci, nisi prius aliqua dispositio in illa mutetur. Et hinc facile intelligitur, & probatur minor, quia prius quam voluntas sic præmota sit capax dissensus, oportet, vt illa præmotio cesseret, & auferatur; hoc autem non est in potestate activa voluntatis, sed tantum passiva. Quod probatur, quia impressio talis motionis à solo Deo fit, in voluntate hominis passiuè se habente, vt in principijs illius sententia supra probatum est; ergo sicut in fieri non pendet illud auxilium à nostra voluntate, nisi passiuè, ita neque in conseruari; ergo sicut voluntas antequam illud reciperet, tantum erat in potentia passiva ad recipientem illud auxilium, ita postquam illud recipit, tantum manet in potentia passiva ad carendum illo.

Probatur.

A Et confirmatur, quia effectuè solum pendet illud auxilium à voluntate, & potentia Dei, & non à voluntate hominis. Confirmatur præterea, quia nihil potest voluntas hominis efficere, vt à se illam præmotionem expellat, quia, (vt defensores eius dicunt,) non subiicitur voluntati, sed illam sibi subiicit, vt statim, ac illi imprimitur, consentiat; ergo posita illa præmotione, non potest aliquid facere voluntas, quo tollatur. Declaratur in habitu charitatis; nam in via postquam homo habet habitum charitatis, potest homo aliquid facere, quo illum à se expellat, quia per illum non necessitatur ad actum amoris, etiam in sensu composito; at verò in Patria non potest habitum illum à se actiuè expellere, quia ibi habitus non separatur à suo actu, cum quo impossibilis est actus contrarius habitui, manet tamen homo in potentia passiva ad carendum tali habitu, & media tali parentia iam poterit actum contrarium efficere. Sic ergo cum auxilium prædeterminans tale sit, vt repugnet esse sine consensu actuali, eo ipso, quod imprimitur voluntati; non potest voluntas aliquid agere, quo aliud auxilium à se expellat; ergo solum manet in potentia passiva ad carendum illo, ac subinde neque ad carendum consensu.

C Ex quo tandem probatur prima consequentia in argumento facta, quod talis potestas ad libertatem non sufficiat, quia libertas non est in potentia passiva, vt passiva est, sed vt est activa; & ideo usus libertatis agendo debet inchoari, vt in Prolegomeno primo ostensum est. Sed postquam homo recipit talē motionem, non est in potestate hominis carere illa, quia solum est ad hoc in potentia passiva; ergo quandiu Deus ex se non auferat illam motionem, non est in potestate libera voluntatis dissentiri illi motioni; ergo illa potestas in sensu diuiso non sufficit ad liberum usum; ergo non loquitur de illa Concilium.

D Vnde quartò argumentor ex verbis Concilij, nam in capite sexto ait. Tangente Deo Arguitur quartus hominem illam liberè recipere, quippe qui illam abijcere potest; tribus enim modis possumus verbum abijcendi interpretari; primò, vt idem sit, quod non admittere tales motiones, seu impedimentum quasi præueniens apponere, ne imprimatur. Et hic sensus non habet locum; tum quia hoc non est in potestate voluntatis, vt supra latè ostensum est; tum quia Concilium euidenter loquitur de inspiratione iam in homine recepta, de qua dicit, non inferre necessitatem, quia homo potest illam abijcere. Et proprietas verbi abijcendi idem requirit, vt per se constat. Secundò ergo abijcere idem significare potest, quod illam motionem à se expellere. Tertiò, vt sit idem, quod illi non consentire, etiamsi insit. Et hic posterior est reuerā sensus Concilij; tum quia id satis est ad libertatem consensus: tum quia in Can. 4. hæc verba explicantur per illa, posse dissentire si velit. Tamen licet secundus sensus admittatur, non potest ad auxilium prædeterminans applicari, vt ex paulo antea dictis manifestum est; nam verbum abijcere non significat solum potentiam passivam parenti tali motione. Quis enim dicat hominem videntem Deum posse abijcere lumen gloriae solum, quia potest illo priuari à Deo? Verbum ergo abijcendi actuum est, & requirit potestatem actiuam pellendi à se tales motiones, hanc

8.
hanc autem non habet voluntas, vt expli-
catur.

Dices, etiam hoc modo non potest voluntas abijcere inspirationem, quia est actus necessarius, & à Deo solo fit liberè. Respondeo primò, esto ita sit, non referre, quia, vt dixi, Concilium non loquitur de hoc modo abijciendi. Secundo dico esse dissimilem rationem; nam voluntas aliquo modo potest à se abijcere inspirationem, quia, illa non obstante, potest velle aliquid illi repugnans; & consequenter potest velle applicare intellectum ad alia obiecta creata; & ita mentem à sancta illa cogitatione auertere, vtique ponendo illi impedimentum. At prædeterminatione non permittit hoc voluntati, quia ineuitabiliter facit illam adhædere consensui, & ita non permittit illi habere actum consensui contrarium, nec velle aliquid quo illi prædeterminationi impedimentum ponat. Præterquam quod iuxta illam sententiam, voluntas non potest se, vel intellectum ad aliud applicare, nisi per aliam motionem ad id prædeterminetur, & tunc ipse Deus auferat unam præmotionem, vt aliam imprimat, voluntas autem nunquam potest à se abijcere prædeterminationem. Vnde non video quomodo in eius sententia verum esse possit, quod Ledesma supra dicit, voluntatem suis viribus posse abijcere motionem Dei prædeterminantem, quid enim faciet, vt eam à se abijciat, cùm eam nec facere, nec impedire possit.

Nec etiam potest illam abijcere in alio sensu, quod probatur primò, quia non potest illam abijcere, dum est ex aliorum sententia, quia hoc includit sensum compositum: sic enim homo abijcit inspirationem, quando illa stante, & durante illa dissentit: non sic autem potest abijcere prædeterminationem, quia, dum est, impossibile, est non habere consensum. Nec etiam potest illam abijcere postquam ablata est, quia nemo abijcit à se, quod non habet, quis enim dicat hominem abijcere vestes, quibus ab alio spoliatus est. Vnde attentè est ponderanda in verbis Concilij particula *illam*, nam euidenter facit sensum compositum, tunc enim quis abijcit motionem hoc modo, quando illi sua voluntate se opponit, & facit, vt effectu careat, quod non sit nisi stante motione. Nam si motio cessat, etiamsi homo quippiam aliud operetur, iam non se opponit motioni, nec illam suo effectu priuat, cùm iam non sit; ergo non abijcit illam, nemo enim abijcit, quod non habet. Vnde & Aristot. 4. Metaph. cap. 5. tex. 22. *Abijcens* (ait) *habet aliquid eius, quod abijcit*, vbi idem dicit D. Thomas lect. 13.

Aristotel.

10.

Accedit ratio.

Accedit quod iuxta illam sententiam ablata præmotione necessariò cessat consensus, quia impossibile est habere illum sine prædeterminatione; ergo tunc non homo abijcit motionem Dei per parentiam consensus, sed dum à Deo ipso priuatur præmotione, priuatur consensu: vt autem voluntas contraria suboriantur, alia etiam prædeterminatione contraria necessaria est, quam Deus pro sua sola libertate præbet; ergo nec tum homo abijcit à se priorem præmotionem per talem voluntatem, quia iam præmotio illa cessauerat, & altera successit, cui potius tribuenda est expulsio quasi formalis alterius motionis, quā voluntatis, quā ex illa secunda præmotione ineuitabiliter sequitur. Ergo illa verba Concilij, *Quippe qui, & illam abijcere potest, & intrinsecè includunt sensum compofitum, tam ratione verbi abijcere, quā*

Er. Suarez de Gratia Pars II.

A ratione relatiui *illam*, & nullo modo possunt cum proprietate, & varietate ad præterminantem motionem applicari. Idemque est de illis, *Potest dissentire, si velit*, primò ratione verbi *dissentendi*, quod non verificatur nisi respectu motionis, & inspirationis actu mouentis; sicut dicitur quis dissentire tentationi, quando illa vrgetur, non verò postea quando iam cessauit. Item quia magis est dissentire, quā non consentire alicui, sed posse non consentire includit compositionem cum alterius petitione, aut suasione; ergo eandem multò magis inuoluit verbum *dissentendi*. Item, quia consentire gratiæ, vel tentationi est coniungere proprium velle eidem gratiæ, vel temptationi; ergo & dissentire est coniungere nolle cum illa gratia, cui homo dissentit. Nec refert, quod in Canone quarto non addatur relatiuum *illi*, subintelligendum enim est ex mente Concilij in capite quinto explicata, & addito illo relatiuo multo certius est, neminem dici dissentire vocationi, nisi quando illam in se sentit, & habet, sicut nec dissentit temptationi, nisi quando illa vrgetur.

11.
Ad hanc instantiam virtute respondet Alvarez dicta disputatione 42. num. 15. obiicit Responsio Alvarez, quia haec propositio est falsa. Nemo potest resistere auxilio efficaci, quod probat, quia haec propositio est impossibilis, *Homo resistit auxilio efficaci*, quia vt sit vera, oportet vt cum auxilio efficaci simul sit resistentia, & dissensus, quod est impossibile. Respondet verò utramque propositionem tam de possibili, quā de in esse veram esse: quia licet non possint esse simul auxilium efficax, & actualis resistentia, nihilominus homo resistere potest auxilio efficaci, non actu dato, sed oblato, quia potest illi obicem ponere, cū offertur per gratiam sufficiemt. Sed haec responsio repugnat propriæ doctrinæ illius auctoris, & ferè aliorum, quia illam sententiam sequuntur; quia si auxilium efficac est prædeterminans, non pendet ex dispositione hominis negativa positiva, vt supra probatum est, vnde non potest illi obicem ponere, nec in tali auxilio distinguuntur dari, & offerri, quia si non datur, nec offertur, cū nihil possit homo facere, vt detur. Deinde non satisfacit, quia Concilium loquitur non de auxilio oblato, sed dato; sic enim ait, *Si quis dixerit, hominis liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum*. Vnde tandem cogitur dictus auctor admittere hanc propositionem, *Homo à Deo efficaciter motus, potest dissentire auxilio efficaci*; reuertitur autem ad sensum diuisum, quia illam destruit, quia si auferatur motio, iam liberum arbitrium non dissentit auxilio efficaci, sed quia illud iam non habet, contrarium operatur.

12.
Quintò hoc ipsum valde confirmat particula *si velit*. nam loquitur Concilium de libero arbitrio à Deo moto, & excitato, ac subinde loquitur facta suppositione talis motionis, & addit posse dissentire *si velit*. ergo supponit etiam illam voluntatem dissentendi esse possibilem. Quis enim dicat hominem ligatum catenis, quas non potest rumper, posse fugere si velit, solum quia si ab alio catena auferantur, tum poterit fugere, si velit. Qui ergo simpliciter dicit hominem ligatum catenis posse fugere, si velit, profectò dicit, non obstantibus catenis posse simul fugere, aut posse catenas soluere, & ita fugere, si velit. Sic ergo Concilium dicens, *potest dissentire, si velit*, aperte dicit non ob-

Quintum ar-
gumentum.

stante tali vocatione in homine recepta, posse hominem, si velit, aut motionem ipsam pelere, & ita dissentire, vel quod est certius, & simplicius, non obstante motione in homine existente, posse hominem yelle non operari secundum illam. Et confirmatur, quia potentia in sensu diuiso, quando unus actus supponitur, non est potentia ad tempus praesens, sed ad futurum, nam cum dicitur aqua frigida potest esse calida, non est id verum, nisi pro tempore futuro: quando autem Concilium dicit liberum arbitrium, & excitatum posse dissentire, profecto intelligit pro eodem tempore, quo mouetur, posse statim dissentire. Et hic est planus sensus Concilij, omnisque alius sensus est profecto valde violentus, & futilem, ac inanem reddit Concilij doctrinam. Quis enim unquam dixit voluntatem ita necessitari per gratiam, ut neque in sensu diuiso possit tali actu carere, si motio gratiae tollatur; profecto neque stolidissimi heretici hoc dixerunt; quid ergo oportebat, Concilium nos docere potestatem in sensu diuiso? aut quid hoc contra hereticos proficiebat?

13.
Argumentum
sexum.

Ap. 3.

Sexto addo ex predictis verbis colligi, Concilium non loquitur de aliqua motione, quam homo non sentiat prius, vel tempore, vel natura, quam consentiat, ac subinde non loqui de auxilio efficaci, quod nec vitale sit, nec in homine fiat ipso non cooperante vitaliter, sed ut ita rem explicem, loqui de auxilio, quod in homine fiat, ipso sentiente: ergo non loquitur de auxilio, quod deretur per modum concursus praeuij, qui ab ipso percipi non possit. Hoc colligo ex vi verbi *dissentiendi*, & *consentiendi*, nam relationem, & coniunctionem dicunt ad aliquid, quod prius animaduersum, & sensu quodam spirituali perceptum est. Et hoc significavit Concilium cum dixit, *Tangente Dic cor hominis*, nam ille tactus sentiri debet, ut moueat, sicut in illo, *Ego sto ad ostium, & pulso*, pulsus ille vitalis, & perceptibilis ab homine esse debet, ut homo possit aperire, vel renovere. Et ideo addidit Concilium, per *Spiritus Sancti illuminationem*, vel *inspirationem*, quia haec sunt motiones perceptibles ab homine. At Concilium loquitur de motione efficaci, ut probauimus, & dicit hominem posse illi dissentire, & supponit auxilium efficax tale esse, ut faciat se percipi, & respectu illius dicit habere locum tam dissensum, quam consensum; ergo sicut in consensu hoc non potest esse verum, nisi respectu auxilij, quod actu existit, & percipitur, ita neque in dissensu, quia etiam concludit habitudinem ad motionem existentem, & ab homine perceptibilem, seu perceptam, licet diverso modo; nam consensus dicit habitudinem conformitatis, dissensus disformitatis. At vero respectu motionis impressae homini sine sensu hominis; non est propriè consensus, quia illa motio non sentitur, sicut homo non consentit habitui, quando per illam operatur, sed consentit inspirationi, quam habuit, multoque minus respectu talis motionis habet locum dissensus, quia consensus licet hanc denominationem recipiat respectu inspirationis, saltem potest esse simul cum prædeterminatione, (si detur) & aliquo modo illi conformatur, saltem ut actio suo principio; actus vero contrarius non potest esse simul cum prædeterminatione, (si detur) unde nec potest haberi repugnando illi, sed repugnando inspirationi; ergo auxilium illud, cui homo potest dissentire, si velit, non est prædeterminationis, sed inspiratio; ergo & gratia efficax non est prædeterminationis, sed inspiratio.

A Septimò considero, quod licet Concilium loquatur de auxilio efficaci, non tamen de illo solo, sed de sufficienti, id est, de vocatione, & inspiratione necessaria, quæ aliquibus est efficax, & in alijs inefficax. Hoc videtur admitti ab omnibus Auctoribus citatis, non enim dicunt Concilium loqui de solo auxilio efficaci, sed loqui etiam de illo. Item, quia Concilium tradit doctrinam generalem de necessitate gratiae, cum qua, & liberè consentit, & liberè etiam dissentit; loquitur ergo de auxilio tam efficaci, quam sufficiente. Hinc ergo nouum argumentum sumo: nam Concilium dicens posse hominem abijcere inspirationem, seu posse illi dissentire, si velit, abstractè loquitur de inspiratione tam sufficiente, quam efficaci, sed respectu sufficientis verbum potest accipitur in sensu composito, ut Aluarez fatetur dicta disputatio 92. num. 8. ergo etiam respectu efficacis, Probatur consequentia, quia idem verbum in eadem simplici propositione uniformiter accipiendum est, & non æquinoce respectu diuersorum; id enim non congruit, præsertim in doctrina fidei tradenda, ac definienda. Tum etiam, quia Concilium dicens liberum arbitrium aliquid agere, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam abijcere potest, per relativum illam refert eandem omnino entitatem diuinæ inspirationis, quatenus habet virtutem mouendi, & inducendi arbitrium in consensum, & respectu illius dicit voluntatem posse dissentire, etiamsi interdum non dissentiat; ergo semper facit sensum compositum respectu talis auxilij secundum se spectati, solum ut præueniens, ac necessarium est; ergo siue in re tale auxilium sit efficax, siue inefficax, semper potest resistendi illi est insensu composito, quamvis non semper resistentia in actum redigatur. Et augetur vis huius rationis, quia ex mente Concilij eadem inspiratio eiusdem omnino entitatis, & virtutis, quam nostra voluntas aliquid agendo, liberè acceptat, posset ex eadem libertate voluntatis frustrari effectu. Ergo secundum entitatem suam eadem inspiratio præueniens est, quæ interdum est efficax, interdum sufficientis; ergo etiam quando dicit Concilium, posse voluntatem dissentire, si velit, eandem potestatem tribuit voluntati respectu utriusque auxilij, ut præueniens est, etiamsi non semper æqualem effectum habeat; ergo si illa potestas est in sensu composito respectu auxilij efficacis. Quæ ratio in dicendis infra in questione de operantibus inæqualiter, cum æquali auxilio præueniente evidentior fiet.

Octauò ita ex dictis argumentor, quia dicere posse dissentire vocationi, & addere, Argumentum in sensu diuiso inuoluit repugnantiam, nam ultimum, per hoc secundum destruitur primum. Patet, quia eo ipso, quod sensus diuisus postulatur, requiritur, ut tollatur motio, ut potestas dissentendi in actum reduci valeat, at tunc illa cessatio, vel opposita voluntas, non est dissensus, ut probauit; ergo potestas illo modo in sensu diuiso, non est ad dissentendum, sed ad non volendum, ad aliud volendum absque dissensu ad gratiam, quæ iam non mouet. Vnde confirmatur. nam actu dissentire gratia vocanti, est cum illa actu instigante componere dissensum; ergo posse dissentire eidem gratia, est posse cum illa componere dissensum. Nec per hoc sit transitus à sensu diuiso ad compositum, ut Aluarez dicit, & non probat, sed explicatur obiectum, & actus illius potentia, quæ cum in se, & ex proprijs rationibus extremonrum compositionem inuoluat, non potest attribui.

14.
Argumentum
septimum.

Confirmatur:

tribui alicui facultati ob potestatem in sensu diuiso, sed in composito, alias non erit potentia ad talem actum.

^{16.} *Confirmatur ac declaratur.* Et confirmatur, ac declaratur, nam dissensus, de quo loquitur Concilium, debet esse contrarius consensui, de quo idem Concilium loquitur; sed consensus non est possibilis nisi componendi actum consentiendi, cum motione gratia, quia cum sit consensus supernaturalis, non potest esse nisi cum motione gratia; ergo etiam dissensus includit compositionem cum eadem motione gratia. Patet consequentia, quia contraria quatenus opposita sunt debent versari circa idem simile, & dissimile, nam respectu diuersorum non erunt opposita, & ita est in proposito, nam dissensus, & consensus dicuntur quali relatiuè ad gratia sensum, ut supra dicebam; non sumeretur autem respectu eiusdem, nisi eandem motionem supponerent in voluntate, & cum illa vterque componeretur. Vnde si quis pertenti, num velit dare, dicetur consentire petitioni, & si stante eadem petitione nolit, dicetur dissentire. Si autem postea eidem non pertenti nolit dare, erit simplex nolitio, non tamen erit dissensus, quia non dicit habitudinem oppositam eidem termino; ergo si datur motio gratia, cum qua coniungi non possit carentia actus, ad quem mouet, neque volitio illi opposita respectu talis motionis impossibilis est dissensus. Ergo in nullo sensu verum esse potest, quod homo possit illi motioni dissentire, si velit, quia ad impossibile nulla est potentia.

C A P V T XXXIX.

Ad fundamenta contraria interpretationis respondetur.

^{17.} Refutatur dicta euasionem, & interpretationem de sensu diuiso, expounderendo fundamenta, in quibus nititur, simul que ostendendo, quām sit ille sensus alienus à communi more loquendi, non tantum in vulgari vsu hominum, sed etiam in Scriptura, & in ipso Concilio. Et quidem primum fundamentum Dialeticum dignum profectō non erat, vt in tam graui puncto, & materia adduceretur, vt quia verbum potest inter extrema propositioni positum est, sensus sit diuisus, & non compositus. Igitur quia Paulus dixit, *Sine fide impossibile est placere Deo*, non erit id verum in sensu composito, sed in diuiso, quod aperte falsum est, nam illa duo componere, carere fide, & placere Deo, impossibile est: in sensu autem diuiso homo carens fide potest placere Deo. Item Esther 13. *Non est qui potest resistere voluntati tua*, quod est verum in sensu composito, non in diuiso. Similia habentur Iob 9. & 41. & semper fere verbum potest interponitur, quia hic est communior modus enunciandi. Et idem Concilium Tridentinum in simili forma loquendi sēpē vtitur verbo posse in sensu composito, vt in capite decimoquarto, & decimoquinto Canone secundo, & tertio diligenter obseruat Diotaleu. capite sexto. Vbi etiam recte notat in communi sermone cū dicimus *fōminam* quantumvis rogatam posse non consentire, & hominem acriter tentatum posse resistere, intelligimus hāc dici in sensu composito, quoniam alias ridiculae essent similes asseuerationes. Sicut etiam, quod Christus Dominus dixit Luc. 10. *Quis Rex iturus committere*

A bellum aduersus alium Regem, non sedens prius cogitat, si possit occurrere ei, qui cum viginti milibus venit ad se? certe in sensu composito intelligendum est. Nam potestas in sensu diuiso, id est, ad occurrentem alteri, si desistat venire cum viginti milibus, & cum paucioribus veniat, inutilis esset, & impertinens ad deliberandum de bello committendo. Et confirmatur, nam si regula illa Dialetica forma est, erit vera hāc propositio simpliciter prolatæ, *Voluntas Christi unita verbo potuit peccare*, quo faciet sensum diuisum, nimirum si dimittatur à verbo, quā tamen in communi sensu omnino falsa iudicatur. Ergo huiusmodi propositiones simpliciter, & sine alia declaratione prolatæ communiter faciunt sensum compositum, quando in similibus materijs proferuntur; ergo incredibile est Concilium in alio sensu fuisse loquutum.

B C Ad secundum negamus sensum diuisum sufficere ad intentionem Concilij, satis enim à nobis ostensum est, potestatem ad carentiam actus, vel ad actum oppositum in sensu tantum diuiso non sufficere ad libertatem, nam talis potestas inueniri potest etiam in potentij naturaliter agentibus, & in ipsa voluntate respectu illorum actuum, quos interdum necessariò, & non liberè producit, vt de amore beatifico diximus, & de actibus indeliberatis, qui motus primò primi dicuntur, est evidens. Nam illos facit voluntas ex quadam necessitate contraria libertati, & nihilominus potest voluntas in sensu diuiso suspendere talem actum, & ab illo dissentire: nam licet in sensu composito stante illa indeliberatione ex parte intellectus non possit cum illa coniungere suspensionem illius actus, vel habere dissensum illi contrarium, nihilominus cum illa indeliberatione, seu inaduententia ex parte intellectus retinet voluntas intrinsecam potestatem, vt possit suspendere, & tollere à se illum actum, si ex parte intellectus consideratio antecedat, atque adeò in sensu diuiso. Simile est de illo qui aliquid operatur ex ignorantia inuincibili antecedente, nam in eo non liberè, sed necessariò operatur, & ideo in eodem non peccat. Et nihilominus retinet potentiam in sensu diuiso ad cauendum tale opus, quia ignorantia illa non abstulit, nec diminuit voluntatis potestatem in actu primo, ratione cuius potest illud opus vitare, si ex parte intellectus ignorantia tollatur, & consideratio accedit, ac subinde in sensu diuiso. Hoc ergo argumentum ad hominem retrorquetur, supposito illo principio, quod in eo supponitur, nimirum Concilium loqui de illa potestate, quā in voluntate sufficit, & necessaria est ad usum liberum, sed potestas in sensu diuiso ad hoc non sufficit, vt satis superque ostensum est; ergo loquitur in sensu composito.

E Ad tertium respondeo, verba *dissentendi*, & *resistendi* in præsenti materia æquipollentia esse, quia nihil aliud est resistere vocatio diuinæ, nisi illi non consentire, vel dissentire: sicut non est aliud resistere tentationi, quām non consentire, vel dissentire illi; nec aliter consulimus alicui, vt resistat, nisi dissensum consulendo. Idem ergo est de resistencia vocationis Dei. Vnde quod Christus ad Hierusalem dixit Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, & nolivisti*, Stephanus dicit Actor. 7. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita & vos*. Et in eodem capite prius de Moysē loquens subdit, *Cui noluerunt obedire Patres vestri, sed repulerunt, & auersi sunt cordibus suis*, in quibus verbis nolle obedire, est dissentire, repellere

^{2.} Negatur, sensu diuisum sufficere ad intentionem Concilij.

^{3.} Ad tertium respondeo, verba *dissentendi*, ac *resistendi*.

Matth. 23.
Acto. 7.

Ibidem.

lere autem est resistere, & vnum per aliud explicatur. Denique fatis à nobis declaratum est, quomodo in ipso verbo dissentendi includatur renitentia quædam, ac subinde resistentia, quia dissentius dicit habitudinem contrariam cui dissentitur, eundemque sensum compositum inuoluit.

Et præterea ex eodem Concilio potest multis argumentis ostendi hanc fuisse illius mentem. Primo quia non est verisimile ex industria vitæ verbū *resistendi*, sed potius voluisse non solum in actu signato, & confuso, sed etiam in actu exercito, & specifico explicare modum resistendi, qui est per dissensum. Secundo, quia verbum *abijcere*, satis aperte inuoluit resistentiam, sicut verbum *renuendi*, quod habetur Proverb. 21. *Vocavi, & renuisti*, & facile possunt inueniri similia æquivalentia. Tertio Concilium, vt diximus, generatim loquitur de vocatione, tam sufficienti, quam efficaci; sed dissentire vocationi sufficienti est, illi resistere ergo posse dissentire efficaci, est posse illi resistere. Quartò Caluinus ipse confessus est, multis sacerulis traditum esse in Ecclesia, & creditum, *Gratiam ita mouere voluntatem, ut nostra postea sit electionis motioni aut obtemperare, aut refragari*; & in eo hereticus fuit, quod quam agnouit esse antiquam Ecclesiæ fidem, ausus est negare. At Concilium voluit antiquam fidem retinere, ac definire, & Caluino resistere; ergo voluit docere posse voluntatem refragari motioni gratiæ, at *refragari* idem est, quod *resistere*. Addo vltimò Patres Concilij Senones, cuius doctrinam tacite approbauit Concilium Tridentinum, expressè vsos esse verbo *resistendi*, vt infrà videbimus, vbi doctrinam hic datam amplius confirmabimus.

Mens Concilij pluribus argumentis comprobatur.

Proverb. 21.

Cons. Senones.

Notatur contradicatio Calvini.

Solùm hīc adnotabo contradictionem, quam in sententia illius auctoris inuenio; sentit enim hanc propositionem liberum arbitrium à Deo mouum, vt excitatum potest resistere, si velit, in omni sensu falsam esse, iuxta suam sententiam, quia non potest facere sensum diuisum, quia verbum *resistendi* compositionem inuoluit. Quod non aliunde colligi potest, nisi quia resistentia in re, & actu non sit nisi facta compositione cum motione gratiæ, quia non existente contrario, vel aduersario, non est resistentia. Igitur quia resistentia actualis respectu motionis prædeterminantis est impossibilis, infert potestatem ad resistendum esse impossibilem, & consequenter illam propositionem, *Homo potest resistere efficaci motioni*, in omni sensu esse falsam, imò non esse capacem sensus diuisi, & ideo falsam esse. Deinde etiam fatetur actualiter dissentire motioni efficaci esse impossibile, quia idem est, quod actualiter componere cum illa actum dissentendi. Et nihilominus contendit propositionem illam, *liberum arbitrium à gratia motum potest illi dissentire*, admittere potest sensum diuisum, & in eo esse veram. Quod quidem solum dixit, quia non potuit repugnare Concilio Tridentino: non est tamen consequenter loquutus, quia non est minus de re impossibili potestas dissentendi motioni, quam potestas resistendi, nec *dissentendi* verbum minus inuoluit illam compositionem, quam verbum *resistendi*, vt ostensum est. Imò ipse fatetur æquè falsas esse has duas propositiones de inesse, homo resistit motioni efficaci, & dissentit eidem motioni, vel homo abijcit illam; ergo etiam hæ propositiones de possibili, homo potest resistere motioni, potest illi dissentire, potest illam abijcere,

A sunt æquè falsæ, & in omni sensu possunt admittere; vel si duas posteriores sunt veræ, vt reuerā sunt, ex doctrina Concilij, etiam prima est vera, & propositiones de inesse non sunt impossibilis.

Vltimum argumentum, quo nos redargunt, quia eadem difficultas habet locum in nostra sententia, quam nos per sensum compositum, & diuisum dissoluitus, tres habet partes, quibus sigillatim respondentum est. Prima est de concursu simultaneo, quæ non est ad rem. Tum quia Concilium expressè loquitur de motione prævia, que tempore, vel natura antecedit liberam determinationem voluntatis: tum etiam, quia est longè diuersa ratio, nam auxilium simultaneum inuoluit liberum influxum voluntatis, sunt enim simul natura, imò & indiuisibiliter eadem actio, & ideo nihil mirum est, quod illo posito voluntas, & liberè operetur simpliciter, & necessariò ex suppositione, quia positio illius inuoluit liberum usum, & ita suppositio illa non est antecedens, sed comitans. Et consequenter necessitas non est absoluta, nec repugnans libertati, quia est consequens ad usum eius.

In quo est evidens differentia inter concursum simultaneum, & motionem præviā, quæ ita breuiter potest declarari, quia sensus compositus inter simultaneum concursum ad consensum cum dissensu includit formalē compositionem inter consensum, & dissensum, & idē qui dixerit, consentiens potest dissentire, statim intelligatur in sensu diuiso, quia alias diceret impossibilia, & quia nec consensus dicit habitudinem coniunctionis cum dissensu, nec è contrario, sed potius dicunt habitudinem repugnantiae inter se, & eterque dicit habitudinem coniunctionis cum eadem gratia, vel tentatione. At verò sensus compositus inter vocationem, vel motionem præviā, & dissensum, non dicit compositionem inter consensum, & dissensum, sed inter principium consensus, & dissensus, ad quod principium tam consensus, quam dissensus dicunt habitudinem coniunctionis, & ideo ille sensus compositus non solum non includit formalē repugnantiam, sed potius est necessarius ad veritatem propositionis, in qua simpliciter dicitur arbitrium vocationi, inspiracioni, consilio, petitioni, vel motioni simplici posse consentire, vel dissentire, si velit. Immerito ergo nos arguunt, quod eadem distinctione sensus compositi, & diuisi, quam in illis impugnamus, ad nostram defensionem utamur. Respondemus enim esse eandem verbis, non sensu, vel quod perinde est, nos non impugnare distinctionem secundum se, & absolutè spectatam, sed abusum, vel malam applicationem eius sine ullo delectu. Nam ad motionem præviā, ex qua

sequitur necessitas antecedens, male applicatur: ad motionem autem concomitantem, ex qua solùm sequitur necessitas consequens, optimè accommodatur. In præsenti autem pacto maximè reprobamus usum illius distinctionis ad explicationem Concilij, cuius doctrina per malam applicationem illius distinctionis planè euertitur, cùm Concilium aperte in sensu composito loquatur: quod nobis non obstat, quia, vt dixi, quando dicit, *potest illi dissentire*, vel *abijcere illam*, non refert auxilium simultaneum, sed præviā motionem, vt in litera manifestum est.

Secunda pars erat de prædeterminatione morali, de qua possumus in primis respondere,

6. Ultimi argu-
menti aduersa-
riorum pars
Prima, de con-
curso simulta-
neo.

7. Declaratur
differentia in-
ter concursū
simultaneum,
& motionem
præviā.

8. Pars secunda
de prædeter-
minatione mos-

dere, illam obiectionem nihil referre ad explicationem Concilij, quia illud non sequitur de motione prædeterminante siue physicè, siue moraliter, sed simpliciter de vocatione, qua homo conuerti potest, & ei resistere. Quia verò doctrina Concilij habere potest locum, etiam in vocatione moraliter prædeterminante, & vt res ipsa explicetur, dicimus vterius, prædeterminationem moralem, prout in superioribus, & libro tertio de Auxilijs, declarata est, non esse prædeterminationem simpliciter, idèque absolute non repugnare cum illa coniungi dissensum, ac proinde etiam in sensu composito verum esse, posse hominem illam abiicere, & illi dissentire, si velit. Satis enim efficax ad prædeterminandum moraliter fuit vocatio Pauli, & tamen Anselmus exponens verba Orationis Dominicæ, *Fiat voluntas tua*, de illa sic ait, *In Paulo videtur cogens voluntas Dei, sed non est, quia licet sit prauisus, tamen voluntas erat libera, & ei resisteret, si vellet*, quia illa vocatio secundum se, & absolute spectata, non inferebat necessitatem etiam in sensu composito, ad quod fatendum etiam Concilium Tridentinum cogit, quia indiferenter, & vniuersaliter de vocatione diuinæ loquitur. Vnde fit ex tali auxilio moraliter tantum prædeterminante, non sequi infallibiliter consensum, vtique per se, & simpliciter, sed tantum secundum quid, id est, moraliter. Eo tamen modo, quo illa prædeterminatione est antecedenter moraliter efficax, minuit prosecutò libertatem, sicut concupiscentia antecedens minuit illam, & ideo licet sic vocatus possit simpliciter dissentire, moraliter autem non potest. Et ita nulla est repugnantia in doctrina, sed magna consecutio, & tota doctrina Concilio est consentanca.

^{9.} Pars tertia, de vocatione congrua, quæ ex dictis in superioribus expedita est. Distinguenda enim vocatio illa vel per se, & secundum entitatem absolutam, vel prout inuoluit habitudinem congruitatis. Priori modo spectata, non habet per se, ac necessariò, quod sit efficax. Vnde illi homo potest resistere, & dissentire, si velit, idque velle potest, simpliciter loquendo, etiam in sensu composito, quia absolute non repugnat dissensum coniungi actu, cum tota illa vocatione, totaque eius entitate, & virtute secundum se spectata, nec ex vi illius est infallibile, quod sequatur consensus. Et ita omnia, quæ docet Concilium, in illa locum habet in eodem sensu composito quem tradidimus, neque propter vocationem congruam, seu efficacem nos explicamus Concilium in sensu diuiso, etiam respectu illius, neque ad hoc utimur illo modo illa distinctione sensus compositi, & diuisi: at verò considerando vocationem congruam, vt congruam, & sub habitudine, quam sub ratione inuoluit, & sub hac formalitate talis vocatio est gratia efficax, & illi resisti non potest, & simpliciter homo non potest illi dissentire, quia iam inuoluit sensum compositum. In quo sensu etiam est impossibile hominem cum illa vocatione non consentire, sine præiudicio tamen libertatis, quia illa suppositio sub illa formalitate non est suppositio antecedens simpliciter, sed consequens, quia supponit usum libertatis futurum cum auxilio simultaneo. Et licet vocatio congrua, etiam ut congrua præcedat influxum liberi arbitrij, ut in re ipsa datur, non tamen præcedit illum ut futurum, imò supponit illum in præscientia præsentem, & ex hac parte est suppositio concomitans, ex qua solùm sequitur necessitas consequens, quæ libertatem, quam supponit, non auferit, Concilium autem Tridentinum

A non est loquutum de vocatione hac sub illa formalitate congruitatis, sed simpliciter de vocatione, & inspiratione, quam homo liberè recipit, & ideo de illa, & de omni vocatione verum est, in sensu composito posse hominem illi dissentire; si velit.

C A P V T XL.

Ex alijs locis eiusdem Concilij Tridentini eadem veritas confirmatur, & alijs obiectibus occurritur.

B 1. Q uod haec tenus tractauimus, est præcipuum testimonium, quoad confutandam physicam prædeterminationem, & consequenter nostram sententiam fundandam, vti solemus. Nec eorum reprehensionem veremur, qui mirantur adeò nos hoc testimonio permoueri, cum res (vt aiunt) sit clarissima, & facillime dissoluatur. Haec tenus enim nullam responsionem cogitare potuimus, nec in eorum libris legimus, præter eas, quas retulimus, quæ ahsint claræ, vel satisfaciant, iudicio aliorum sapientium remittimus. Existimoque rem esse dignam Pontificis Summi declaratione: nam agitur de intelligentia eiusdem definitionis fidei contra hereticos huius temporis, ex cuius vera interpretatione, & Concilij grauiissimi auctoritas, & sincera doctrina in articulis de gratia, & libero arbitrio pender. Possimus autem hoc alijs testimoijis, & verbis eiusdem Concilij confirmare, quia licet per se non conuincant, iuuant tamen, tum ad intelligendum mentem Concilij esse, quam diximus: tum etiam ad confirmandam veritatem, quam intendimus per illationes valde vrgentes ex principijs fidei ab eodem Concilio traditis.

D 2. Primò expendimus, quod Concilium cap. 7. eiusdem sessionis ait, vnumquemque iustificatum suam iustitiam recipere secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cunctis dispositionem, & cooperationem. In quibus verbis solùm ponderamus duas causas, seu mensuras assignare Concilium quantitatis gratiæ, quæ vnicuique homini in sua iustificatione tribuitur. Primaria est voluntas Dei, secundaria, est libera voluntatis nostræ cooperatio; frustra autem Concilium hanc secundam partem adiunxit, si modus cooperationis nostræ in physicam prædeterminationem, tanquam in vnicam radicem, & causam reducenda esset. Nam licet verum sit gratiam infundi vnicuique iuxta mensuram dispositionis suæ, & dispositionem esse maiorem, vel minorem iuxta vniuersitatemq; cooperationem, nihilominus iuxta illam sententiam in vnoquoque est maior, vel minor, cooperatio, quia maiori præiuia motione prædeterminatur, quia sicut homo conatur ad volendum, quia prædeterminatur physicè, ita magis conatur, quia intensius, & fortius prædeterminatur: prædeterminatio autem datur maior, vel minor non ex hominis dispositione, sed ex sola Dei voluntate. Imò (vt ipsi aiunt) entitas ipsa auxiliij prædeterminantis, non habet illam efficacitatem, nisi vt est instrumentum diuinæ voluntatis efficacis, & præfinchit, vt voluntas creata tanto conatu, & non maiori, neque minori, operetur; ergo superuacaneum, & friuolum est, illas duas mensuras tanquam distinctas assignare, sed oportet dicere solam Dei voluntatem distribuentem, vnicuique prout vult, & gratiam, & dispositionem, & conatum ad illam, & prædeterminationem ad cona-

2. Expenditur locus Concilij, quod vnuſ- quisque iustifi- catus accipiet suam iustitiam iuxta mensurā.

conatum esse mensuram iustitiae, quæ vnicuique infunditur, quod certè valde alienum videtur ab illo modo loquendi Concilij. Vnde etiam ipse Caluinus in illis verbis intellexit, voluisse Concilium suam efficacem motionem damnare, quæ necessitatē voluntatem ad cooperandum, ut refert Ruardus dicto art. 7. ostendimus autem prædeterminationem physicam ad vnum in reipsa non differre à necessitate.

Ruardus.

Prædeterminatione physica ad vnum, in reipsa non differt à necessitate.

z.
Confirmatur.

Quod ita confirmari potest ex prædicta definitione. Nam si prævia gratiae motio necessitatē voluntatem, etiam coefficientia voluntatis posset esse maior, vel minor cum eadem necessitate, & consequenter actus posset esse intensior, & remissior, & illi posset etiam respondere habitualis forma gratiae intensior tanquam dispositioni physice, non verò vt dispositioni morali, quæ cooperationi ipsius hominis tribueretur, quia ipse non esset causa moralis illius maioris, vel minoris conatus, sed sola motio diuina. At verò eadem ratio est, si voluntas physicè prædeterminatur ad tantum, vel tantum conatum, quia eo ipso quantitas potestatis non est in potestate morali, ac libera voluntatis, quia si prædeterminatur ad conatum vt sex, impossibile est non conari ad illos gradus, & impossibile est plus conari; ergo superflue, & nomine potius, quām re diceretur mensura gratiae reduci in suo genere ad quantitatem cooperationis hominis, si illa non est in eius potestate morali, sed à sola extrinseca motione, eiusque quantitate pendet. Quocirca cùm Concilium duas quasi mensuras quantitatis iustitiae ponit, diuinam scilicet voluntatem, & conatum humanæ voluntatis, tacite nobis innuit mirabilem virtutem, & sapientiam Spiritus Sancti. Nam licet sua voluntate in ordine sua prædestinationis, seu intentionis præfiniat quantitatem gratiae, & iustitiae, quam vnicuique infundere vult; nihilominus in executione huius voluntatis ita se accommodat libertati humanæ voluntatis, vt illius libertati, per cooperantem, & simultaneam gratiam adiuvandæ determinationem eius, & modum determinationis, cum tanto, vel tanto conatu committat. Et vt vnoquisque homo hoc faciat, vt ab intentione sua voluntatis non discrepet, vniuersiusque voluntatem præparat, non prædeterminando, sed vocando vnumquemque prout nouit ei congruere, vt se disponat ad eam gratiae quantitatem obtinendam, quam Spiritus Sanctus eam habere decreuerat.

Secundò expendi pro nostra sententia posunt verba eiusdem Concilij in capite II. & Can. 18. vbi docet, ac definit, præcepta Dei non esse hominibus ad seruandum impossibilia. Nam hæc veritas cum necessitate physicæ prædeterminationis non potest subsistere respectu illorum hominum, qui de facto præcepta non seruant. Quod ita breuiter declaro: nam vt obseruatio præcepti sit possibilis homini, necesse est, vt in eo instanti, in quo homo seruatrus est, vel pro sua libertate violaturus præceptum prius natura, quām consensum, vel dissensum, circa obseruationem præcepti eliciat, simpliciter, & proximè sit potens ad eliciendum actum voluntatis, quo obseruet præceptum; sed nullus qui in eo instanti præceptum violat, habet in illo priori naturæ talem potestatem ad seruandum præceptum; ergo nulli homini de facto non seruant præceptum, est possibile facere illud. Consequentia eidens est. Maior autem est manifesta, quia, vt actus sit liber, oportet, vt potentia sit libera, ac proinde potens ad utrumlibet pro eodem instanti, pro quo actus sit. nam quod ante a fuerit libera, parum confert

A ad libertatem præsentis actus, si in hoc iam potentia sua libertate priuata est; ergo debet esse libera in ipsomet instanti, in quo liberè operatur; ergo etiam debet esse potens ad utrumlibet. Non potest autem hæc indifferencia esse in potentia, vt iam composita cum uno actu in eodem instanti, vt per se patet; ergo debet esse pro illo instanti, vt intelligitur, facultas esse prius natura, quām vnum, vel aliun actum eliciat. Nec sufficit quælibet potentia, sed debet esse proximè sufficiens ad utrumque, quia remota potentia simpliciter non est potentia, cùm nouo complemento indiget, & ideo libertas consideratur in potentia cum omnibus requisitis ad agendum, quæ est potentia proxima. quæ omnia ex dictis in Prolegomeno, manifesta sunt.

Iam ergo probatur minor ex duplice capite, seu principio in aliorum sententia. Primo, quia qui in hoc instanti non seruat præceptum prius natura, quām habeat actum, vel omissionem liberam contrariam præcepto, caret prædeterminante auxilio ad actum, quo seruandum esset præceptum: ergo caret potestate proxima ad illud seruandum; hanc enim complet auxilium prædeterminans, dat enim posse, vt sibi negare non possint. Et licet non daret posse, sed tantum esset necessarium ad agere, qui illud non habet datum, non habet etiam oblatum, neque vlo modo illud habet in sua potestate proxima; ergo ex hac etiam parte caret potestate proxima ad seruandum præceptum. Et consequenter è conuerso præceptum est illi ad obseruandum impossibile. Secundò ex alio capire, quia illemet homo prius natura, quām in alterutram partem seruandi, vel violandi præceptum determinetur, præterminatur à Deo ad actum nolendi seruare præceptum; ergo eo ipso in illo priori naturæ caret potestate proxima ad seruandum præceptum est illi ad obseruandum impossibile. Probatur hæc consequentia; quia cum tali prædeterminatione non coniungi actum ad quem prædeterminat, quia actus est impossibilis cum alio, quo seruandum esset præceptum.

Neque hic potest applicari distinctio de actu materiali, vel formalis peccati, quia satis est prædeterminatio ad actum materialis nolendi, vt volitio contraria sit incompossibilis cum tali prædeterminatione. Nec etiam hic habet locum distinctio de sensu composito, & diuiso, quia potentia in sensu tantum diuiso non est potentia proxima, neque est sufficiens ad libertatem, vt satis iam ostensum est. Hoc ergo argumentum efficiatur, vt credo, conuincit necessitatem prædeterminationis physicæ, esse contrariam possibilitati mandatorum, quam Concilium definit. Verumtamen si quis consideret, hoc argumentum coincidit cum suprà facto de sufficientia auxiliij, quia si necessarium est auxilium prædeterminans, sine illo non datur auxilium sufficiens, & hinc consequenter sit, vt præcepti obseruatio fiat impossibilis non seruanti illud. Solùm ergo in præsenti additur, illud consequens esse contra doctrinam Concilij. Addi eiam potest, inde sequi transgressionem præcepti non esse liberam, nec posse ad culpam imputari, quia si constitut in omissione, necessariò sequitur ex carentia prædeterminationis; si verò sit in actu positivo, hic necessariò habetur, posita prædeterminatione, quam vitare non potest homo, si Deus illa imprimat. Et hæc argumenta varijs modis vrget, & locupletat Diotalevius cap. 5.

4.
Expenditur secundò dictus locus Concilij, præcepta Dei non esse hominibus seruatu impossibilia.

E Tertio
Diotalevius

7.
ponderatur lo-
cūs Concilij,
Deum non de-
serere iustū, nisi
prius deseratur
ab ipso.

Tertiō ponderari potest, quod idem Concilium in eodem cap. 11. dicit, *Deum non deserere iustum, nisi prius deseratur ab ipso*; quod etiam repetit idem Concilium in capite 13. Quod dogma verum esse, quoad auxilium efficax præcedenti libro quarto capite secundo ostendimus. At si auxilium efficax in prædeterminatione consistet, negaret illud Deus iustis antequam desereretur ab ipsis, sicut negavit illud Adamo, priusquam peccaret, & negat illud parvulo baptizato cùm primum venit ad usum rationis, & primum peccatum commisit, & in uniuersum negat illud cuilibet prius iustificato, in illo primo peccato, quo gratiam amittit, quia in omnibus his causis in illo instanti, in quo quis erat iustus, prīmo peccat prius natura, quām peccet, caret prædeterminatione ad non peccandum, & consequenter sine culpa sua. Imò, quod grauius est, habet prædeterminationem ad actum, cum quo non potest præceptum seruare; ergo tale auxilium efficax, & eius necessitas, est contra mentem Concilij, & contra alia verba, quæ in eodem cap. 13. de iustis ait, *in Dei auxilio fortissimam spem collocare, & reponere omnes debent*. Nam in auxilio sufficiente solo, & per se spectato, nullus potest spem ponere, si præter illud, est aliud necessarium ex parte Dei, & non datur, vel non speratur eadem firma spe. Parumque id refert dicere illud aliud auxilium esse necessarium ad operari, non ad posse. Nam Concilium loquitur de spe auxiliij necessarij ad operandum, & perseverandum auctu, & non tantum ad posse perseverare.

At vero si auxilium efficax in illa prædeterminatione consistit, quam Deus pro sua sola voluntate dat, cui vult, & negat cui vult, expectata ex parte eorum ratione, vel cooperatione, profecto nemo potest tale auxilium sperare illa firmissima spe; ergo nec potest in tali auxilio spem suam firmissimam collocare, quia firmissima spes fundatur in promissione diuina: nemini autem Deus tale auxilium promisit. Nam vel est promissio particularis, & de hac sine reuelatione constare non potest, vel est generalis facta omnibus, & hoc vel est absolute facta, & hoc non, alijs in omnibus haberet effectum, vel sub aliqua conditione necessaria ex parte hominis, & ex eius libertate dependente, & hoc etiam non potest dici, quia suprà latissimè ostensum est, auxilium prædeterminans non posse pendere ex libera dispositione, vel obice hominis. Ergo iuxta illā sententiam, nullo modo potest homo firmissimè confidere in diuino auxilio, sed potius semper timere, ne ab ipso pro sola sua voluntate deseratur per negationem talis auxilij, vel etiam per impressionem prædeterminationis ad actum malum, quæ summa est desertio, etiam si auctus ille materialiter consideretur. Vnde etiam concluditur ex mente Concilij,

auxilium efficax tale cogitari debere, vt à Deo fuerit promissum sub illa saltem conditione, quod nisi ipsi gratia defuerimus, sicut caput opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere, quæ conditio non potest esse alia, nisi actualis cooperatio ex parte liberi arbitrij, quam respicit auxilium efficax, & quoad effectus executionem per illam consummatur. Et quia illa cooperatio semper est homini libera, ideo dicit Concilium, esse in potestate hominis illam conditionem implere, quæ necessaria est, vt ab ipso Deo non deseratur. Atque hoc etiam argumentum prosequitur late Diotaleu. dicto cap. 5. Nos autem in dicto c. 2. libri præcedentis omnia, quæ ad illud confirmandum conducere possunt, diximus.

Ex his satis probatum credimus, illum mo-

A dum auxilij efficacis prædeterminantis, vel Soluuntur ob- contrarium esse Concilio, vel certè à mente iectiones.

ipsius alienum. Nunc breuiter alteram partem, quam proposui, ostendo, nimurum nihil esse in Concilio, quod auxilio efficaci congrua vocationis repugnet, aut minus consonum videri possit. Tria enim loca solent nobis ex illo obijci. Primum est in Canon. 3.

in quo definit, *sine præueniente Spiritu Sancti inspiratione, atque eius adiutorio, neminem posse credere, sperare, diligere, aut penitere sicut oportet*, sub quo subsumitur, si voluntas hominis non prædeterminatur à gratia, seipsum ad actum sine adiutorio gratiæ se determinaret, ac proinde se disponeret ad gratiam, quod est contra verba Canonis. Sed fruola est illa subsum-

ptio, Obiectio pri-
ma.

B ptio, nam quasi principium in nostra sententia est, voluntatem diuina inspiratione excitatam, sine adiutorio gratiæ etiam physicè efficientis, non posse velle, aut se determinare ad agendum aliquid sicut oportet ad salutem. Unde efficacius nos convertimus argumentum ex illo Canone sumptum: nam si doctrina Concilij sufficiens est, vt esse debet, inde colligimus ad hos actus requiri prædeterminationem. Nam sicut dixit sine inspiratione, & adiutorio non posse actus illos fieri, ita significauit cum inspiratione, & adiutorio posse fieri, neque etiam gratiam esse necessariam. Sed potest dari inspiratio, & adiutorium sine determinatione, vt in superioribus probatum est, quia potest dari principium adiuuans, & non prædeterminans physicè potentiam, & potest dari actuale auxilium adiuuans, quod non sit inspiratio, nec præueniens motio, ac proinde neque prædeterminans. Ergo quidquid additur, est præter doctrinam datam à Concilio in illo loco. quod potest confirmari ex cap. 16. vbi numerans auxilia, quæ Christus in iustificatos influit, & optimè possunt sine prædeterminatione subsistere, addit Concilium, illis positis nihil iustificatis deesse ad bene operandum, & merendum.

C Alter locus est Can. 4. Nam quia Concilium ibi dicit, *liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum, &c. posse dissentire, si velit, & alio-*

10.

Secunda obiec-
tio.

D *quid agere, neque merè passiuè se habere, inferunt, cùm dicit, motum, & excitatum præter excitationem ponere motionem, quæ non potest esse nisi prædeterminatio, ac subinde cùm dicit, posse dissentire, si velit, solum docere, per illam motionem non auferri à voluntate libertatem, quam habet innatam, ac proinde posse dissentire in sensu diuiso. Ac denique ex eo, quod Concilium contra Lutherum docet, aliquid agere liberum arbitrium, quia non merè passiuè se habet, colligunt sensisse Concilium, hoc satis fuisse ad damnandum etiam Caluinum, quia si voluntas agendo consentit, & cum potestate dissentendi, non potest non liberè agere.*

11.

Eluditur.

E Sed hæc, quām sint contraria verbis, & intentioni Concilij, satis à nobis ostensum est, & breuiter declaratur. Nam in primis cùm dicit, *motum, & excitatum, gratis singitur particulam motum idem significare, quod prædeterminatam*. Nam si attendamus ordinem literæ, prius dicit, *motum*, quām *excitatum*: cùm tamen si detur prædeterminatio, excitatio debeat illam præcedere; si verò vim vocis spelemus, *motum* uniuersalior est, quām *prædeterminatum*, vel *excitatum*. Non oportet ergo per illas duas voces, duas distinctas mutationes intelligere, sed quod per unam dictum fuerat generali verbo, per alteram magis in specie declaratur. Vel certè, quia liberum arbitrium dicitur moueri obiectuè per intellectus illuminationem, & obiecti propositionem,

nem, quæ motio quoad voluntatem, est quodammodo metaphorica, fortasse insinuare voluit Concilium, liberum arbitrium non solum habere esse motum, utique illo modo, sed etiam excitatum per aliquam affectionem in illo formaliter receptam, ut libro tertio explicatum est.

Fortè tamen sine vlo mysterio duas voces posuit Concilium ad maiorem rei expressiōnem, sicut ibidem, subiungit, *assentiendo Deo excitanti, atque vocanti*, quæ duas voces ferē æquipollentes sunt, vel eandem rem sub diuersis respectibus significant, & de neutra earum singi potest, quod prædeterminationem significat. Vnde quod Concilium addit, *posse dissentire, si velit*, euidenter destruit prædeterminationem, quia necesse est loqui de potestate in sensu compofito, vt probatum est, qui sensus est impossibilis, & contradictionem inuoluit cum physica prædeterminatione, vt in cap. 11. ostensum est. Quapropter, quod tandem addit Concilium *liberum arbitrium aliquid agere*, non physicè tantum, sed etiam moraliter intelligendum est, prout agere dicitur, qui est dominus sua actionis. Vnde in cap. 5. inde probat liberum arbitrium aliquid agere recipiendo inspirationem, quia illam abijcere potest, quia nisi ageret, vt habens dominium sui aetatis, non posset inspirationem abijcere. Vnde in hoc etiam distinguit hominem à brutis, vel inanimatis, quæ comparata ad hominem non agunt, licet efficientiam physicam habeant.

Tertius locus est in cap. 16. vbi Concilium ait, *Non habere hominem, unde in se, & non in Domino glorietur, cuius tanta est bonitas erga homines, ut eorum velit esse merita, que sunt ipsius dona*. At verò si determinatio ad consenitum esset ita propria humanæ voluntatis, & non esset ex prædeterminatione Dei, iam haberet homo aliquid omnino proprium, vnde in se, & non in Domino gloriaretur, utique in sua determinatione, quæ magni momenti est ad meritum. Imò cùm actus solum imputetur homini ad meritum ratione illius determinationis, non rectè diceretur Deus imputare nobis ad meritum sua dona, sed determinationem nostram nobis omnino propriā.

Respondemus etiam in hoc argumento tacite inuolui illam pessimam illationem, quod determinatio nostra libera, si non sit ex prædeterminatione physica Dei, non sit donum Dei, quod falsum omnino est, quia, vt actus nostri sint dona Dei, non oportet, quod sint ex prædeterminatione diuina, sed, vt idem Concilium dicit, satis est, quod sint ex virtute à Christo infusa, que talia opera antecedit, comitatur, & subsequitur, sine qua Deo grata esse non possent. quæ omnia habent nostra bona opera fine prædeterminatione, nam illa antecedit virtus gratiæ excitantis, comitatur virtus gratiæ adiuuantis, subsequitur verò quatenus ad perseverandum in gratia, bona opera multiplicando, eadem antecedens, & comitans virtus necessaria est. Cùm ergo tota hæc virtus optimè sine prædeterminatione subsistat, non est necessaria ex mente Concilij prædeterminatione, vt nostra bona merita dona sint Dei.

Et ob eandem causam, non sequitur possenos in nobis, & non in Deo de aliquo nostro beno gloriari: nam ipsa libera determinatio, etiam si à nobis sit, est donum Dei, quia ab eius vocatione congrua, & auxilio nos adiuuante procedit, & qui sic de illa gloriatur, non in se, sed in Domino gloriatur. Scriptura enim (quod attentè considerandum est) cuius verba Concilium usurpat, non prohibet simpliciter gloriari, sed in se, & non in Domino, vt Ierem. cap. 9. significauit, & exposuit Paulus

A 1. Cor. 1. & 2. Cor. 10. vbi simul prohibemur gloriari in nobis. Conceditur autem nobis in Domino gloriari. At verò sicut ex Pelagiano errore sequitur gloriatio hominis in seipso, ita ex prædeterminatione physica tollitur omnis gloriatio in Domino, quia trahitur opus gratiæ, vt nulla gloria possit ex eo in hominem redundare etiam in Domino, quia determinatio ad bonum opus nullo modo est à libertate ipsius hominis, sed ex sola impressione diuina. Concilium autem cum Paulo ita coniungit gratiæ influxum cum operatione nostra libera, vt non possit homo inse gloriari, in Deo autem possit.

B

C A P V T X L I .

Expenduntur Canones 4. Concilij Mileuitani, & Arauficani, & an Deus expectet hominis voluntatem, exponitur.

P Ræter Concilium Tridentinum nulla generalis Synodus aliquid de gratia in particulari definiuit. nam licet Ephesina Synodus Pelagianos damnauerit, non tamen ex professo doctrinam fidei tradidit, sed solum Cœlestini Papæ sententiam amplexa est, vt in sexto Prolegomeno retuli. Et ideo solum de Concilijs Provincialibus dicendum superest: nam illorum etiam auctoritas magni ponderis est, & ita illa vtitur sèpè Augustinus in hac materia, vt videre licet in Epist. 90. & sequentibus, & in 105. & lib. 3. cont. Italianum cap. 1. & sèpè alias. Inter Concilia autem Provincialia, quæ de gratia scripserunt, Mileuitanum, & Arauficanum sunt firmioris auctoritatis, quia & à Sede Romana probata sunt, & antiquissima traditione, & consensu totius Ecclesiæ sunt roborata, vt in sexto Prolegomeno visum est, & vnum contra Pelagianos, aliud contra Semipelagianos pugnauit.

Ex his verò Concilium Mileuitanum octo tantum habet Canones ad gratiam spectantes, Concilium Mileuitanum ex quibus duo primi de peccato originali, leuitanum quod eiusque remissione per Baptismum definitum, gratiam in presenti expeditur.

D De quo adiutorio in sexto, septimo, & octavo traditur, in hac vita non esse tale, vt ad viuendum sine vlo peccato sufficiat. Ex omnibus ergo illis capitibus tantum hæc verba, quæ in Can. 4. leguntur, aliquid possunt ad præsentem causam conferre. Per gratiam non solum nobis reuelari, quid appetere, quid uitare debeamus, sed etiam nobis præstari, vt quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus. Quæ possunt in hunc modum pro physica prædeterminatione induci, quia cùm illud Concilium ait, per gratiam

E præstari, non intelligit tantum moraliter, sed etiam verè efficienter, ac physicè; ergo efficit in nobis gratia, & vt valeamus diligere, & vt diligamus: primum autem præstat per gratiam sufficientem; ergo secundum præbet per efficacem; ergo per gratiam prædeterminationem. At verò in hac inductione cæteris omnibus concessis hæc ultima consequentia nullius momenti est; præstat enim nobis Deus tam moraliter, quam physicè; vt ipsum amemus moraliter quidem per gratiam efficacem præuenientem, congrue nos vocando; physicè verò per gratiam concomitantem, & simulaneam physicè nos adiuuando, quod optimè fit sine vlo prædeterminatione, vt sèpè est à nobis explicatum. Cùm ergo illud Concilium, non aliud gratiæ adiutorium requirat,

13. Obiectio ter-
tia.

14. Soluitur.

Ierem. 9.

1. Corin. b. 1.
2. Corin. b. 1.

quirat, potius ex illius negatiua auctoritate contra prædeterminantis gratia necessitatem argumentamur. Nec in illo Concilio aliud in hac causa consideratione dignum inuenio.

Ex Concilio Arausiano generaliter obijciuntur nobis illæ locutiones. *Ipsa gratia facit ut inuocetur à nobis*, Can. 3. *Quoies bona agimus*, Deus in nobis, atque nobiscum, vt operemur, operatur, Can. 9. *Nemo ex eo, quod videtur habere, glorietur tanquam non accepert*, Can. 16. *Multain homine bona fiunt, qua non facit homo, nulla vero facit homo bona, qua non prestet Deus ut faciat homo*, Can. 20. *Prorsus donum Dei est diligere Deum*, ipse ut diligenter dedit. Ac denique addunt illa in quibus necessitas præuenientis auxilij definitur. Verumtamen hæc omnia confirmant potius nostram sententiam, quam oppugnant, quatenus tantum docent nos moueri, & iuuari à gratia per inspirationes, præuenientes, & adiutorium comitans, & simultaneum: nec aliquius auxilij prædeterminantis mentionem faciunt. Illa enim duo auxiliorum genera per illa verba indicantur, *Deus in nobis atque nobiscum operatur*. Dicitur enim Deus operari in nobis, quando solus ipse nos mouet; operatur autem hoc modo illuminationes, & inspirationes sanctas nobis infundendo, vt idem Concilium dicit Can. 45. & 6. & 7. & per easdem dicit facere Deum, vt ipsum inuocemus, oremus, amemus, seu velimus, & sicut oportet operemur: per inspirationes autem, & illuminationes non prædeterminatur physica voluntas, vt iam ostensum est. Quòd si vis fiat in verbis faciendi, & operandi, quæ significant efficientiam physican, idem respondemus, quod de similibus verbis Scripturaræ diximus. nam Concilium loquitur imitando Scripturam, & proximè imitatur Augustinum, de quo postea dicemus. Ac denique ipsummet Concilium sensum suorum verborum satis explicuit per verba illuminandi, & inspirandi, per quæ dicit in Can. 7. *Dare Deum suavitatem in consentiendo, & credendo*. & Can. 17. dixit, fortitudinem Christianorum Christiana charitas facit, vbi verbum facit moralem certe causalitatem significat, & Can. 23. D inquit. *Quando homines ita faciunt, quod volunt, ut diuina seruant voluntati, quamvis volentes agant, quod agunt, illius tamen voluntas est à quo præparetur*, & inbetur, quod volunt. quæ est sententia Augustini tract. 19. in Ioann. & apud Prosper 336. alias 338. Apud Augustinum autem voluntatem præparari à Domino, non est prædeterminari, sed congruè vocari, vt in proprio capite ostendemus. Sed aiunt, Concilium dicit hoc fieri in nobis per operationem diuina, operatio autem diuina quid physicum est. Respondeo, etiam inspiratio est quid physicum, nam est diuina operatio, & non ideo prædeterminat.

Præter hæc, quæ generalia sunt, expenduntur contra nos duo alij Canones eiusdem Concilij. Prior est Can. 4. vbi Concilium damnat, *Siquis dixerit, ut à peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare*, &c. Nam ex nostra sententia sequitur Deum expectare voluntatem nostram, vt eam à peccato purget, hoc autem est contra dicta verba Concilij, vt patet: ergo. Maior, seu sequela probatur, quia Deus non purgat voluntatem à peccato, nisi iam consentientem, & determinatam; sed Deus, (vt nos dicimus) non efficaciter facit vt determinetur; ergo expectat illam, vt se determinet, & sic à peccato purgetur. Ad hunc canonem respondit libro tertio de Auxilijs cap. 15. Deum non expectare voluntatem hominis non vocati, vt illum vocet,

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A expectare tamen voluntatem hominis iam vocati, vt consentiat.

Hoc verò responsum acriter reprehende-

^{5.}
Reprehendunt
Cumel.

runt, qui postea pro auxilio prædeterminante scripserunt. Ex quibus Cumel dicto libro t.

disp. 4. sect. 3. parum à principio dixit esse sententiam falsissimam. Alij verò dicunt esse contra illud Concilium, quia sensus illius Canonis, vt aiunt, est, quòd licet quis habeat auxilium sufficiens ad conuersionem, & purgationem peccatorum, Deus postea non expectat nostram voluntatem, vt actu velit purgari, & conuerti. Hunc autem esse sensum Concilij probat Aluarez ex contrario errore Massiliensem, quod Concilium damnat. Massiliensem enim sententia erat, postquam Deus

Aluarez.

vocat hominem ad poenitentiam, expectare eum, vt si velit, consentiat, non autem efficeret, vt efficaciter, & infallibiliter præbeat assensum; ergo hoc est, quod damnat Concilium. Antecedens probat, ex epistolis Properi, & Hilarij ad Augustinum, & epistola 107. Augustini ad Vitalem. Et ad idem ponderat verba Concilij, quia non damnat dicentes, Deum expectare nostram voluntatem, vt illam excitet, sed non expectare, vt illam à peccato purget. Et addit rationem, quia vt purgari velimus, fit in nobis per Spiritus Sancti illuminationem, quæ debet esse operatio physica, de qua etiam loquitur Paulus, quem Concilium allegat ad Philipp. 2. cùm dicit, *Deus est, qui operatur in nobis*.

Philipp. 2.

Vbi etiam ponderat non dicere, *operatur nobiscum*, sed *in nobis*, quod antecessionem quandam significat. Denique addunt rationes, vt rem ipsam suadeant, quia causa efficiens non expectat suum effectum, seu Deus per auxilium præoperantis gratia est causa, quòd homo velit; ergo non expectat illum, vt velit. Alias item rationes ab inconvenienti inducunt, quas in sequenti puncto melius proponam.

In quo sensu Catholico datur Deus expectare, vel non expectare voluntatem peccatoris, vt eum à peccato purget.

Punctum quod in intelligentia huius Canonis attingitur, est vnum ex præcipuis huius materia, in quo ecclesiastica definitio iure, ac merito desiderari, ac postulari potest: interim tamen dum Ecclesia aliud non definit, duo mihi videntur omnino vera, & à Theologis asserenda. Vnum est postquam Deus Assertio pri-

^{6.}
Punctum ca-
nonis.

vocauit hominem sufficienter ad poenitentiam, expectare voluntatem eius, vt eum à peccato purget. Hanc assertionem probauit in loco citato verbis illis Apoc. 3. *Ecce ego sto ad Apoc. 3. ostium, & pulso, si quis aperuerit, intrabo. Quia & metaphora ipsa, & modus loquendi aperte ostendunt postquam Deus pulsat, expectare*

responsum, sicut qui pulsat ad ostium amici, E expectat responsum. Illa enim conditionalis aperte ostendit, Deum non intrare donec homo respondeat, & consequenter illum expectare. Quod eodem verbo dixit Isai. cap. 30.

Isai. 30.

Expectat Dominus ut misereatur vestri, & Deus per ipsum cap. 5. postquam numeravit omnes gratias, quibus vineam suam præparauit, in-

Isai. 5.

quit, expectauit ut faceret vuas, fecit autem la-bris casas. Ad quæ loca respondens P. Aluarez

Respondet

solum ait, in illis locis per illa verba tantum significari exigere Deum ab homine quem- vocat, & à peccatis purgare vult cooperatio nem sui liberi arbitrij, non tamen significari expectare Deum talem cooperationem, quæ sit à nobis ex nobis, sed quæ sit donum Dei. Pro-

Aluarez.

*batque hanc expositionem ex eodem Propheta, dicente, *Beati omnes qui expectant eum*.* I/ai. 30.

Sed

Q9

7.
Reiicitur illa
responso.

Sed hæc nobis non satisfaciunt. Nam esto verum sit, vt reuerè est, per illa verba explicari liberam cooperationem nostram, non est minus verum per illud verbum *expectandi* propriè, & sine vila erroris suspicione, aut umbra explicari. Cur ergo in me reprehendunt modum loquendi, quem ipsem Spiritus Sanctus docuit? aut quā credibile est damnasse Concilium Arauficanum propositionem in Scriptura exp̄ressè contentam, & non solum in uno loco per Prophetam à Spiritu Sancto dictam, sed in alio etiam ex ore ipsius Dei relatam? Deinde Scriptura Sacra propriè est interpretanda vbi vel euidens ratio, vel cognoscens auctoritas aliud non docet, per verbum autem *expectat* ita significatur necessitas nostræ liberæ cooperationis, vt etiam significetur debere eum determinatione nostræ liberæ voluntatis inchoari, & hanc expectare Deum, vt illi cooperetur. Alioqui, quid expectat Deus? Non quidem vt fiat in nobis auxilium efficax, tum quia nemo expectat, quod à solo suo arbitrio pendet, tum etiam, quia de vinea sua dicit Deus, *Expectavi ut faceret*, ipsa autem non est factura auxilium predeterminans. Nec posito illo auxilio est, quod Deus expectet liberam cooperationem, quia necessariò sequitur ex illo auxilio sine vila mora, & in eodem punc̄to, ita vt ab ipso homine impediri non possit. Nec etiam potest Deus expectare cooperationem ab homine vocato, & non prædeterminato, si illa prædeterminatione necessariò debet antecedere sine cooperatione ad illam, quia expectaret rem impossibilem; non ergo determinationem, vt à se solo faciendam, sed vt non potest fieri sine nobis.

8.
Verbum ergo *expectandi* propriè sumptum (vt sumi debet in dictis testimonij quantum fieri possit) necessitatem talis prædeterminationis excludit, & ostendit talem, & tam veram, ac propriam esse nostram liberam cooperationem, vt Deus verè dicatur expectare illam im̄mediate, & proximè post sufficientem vocationem. Nam etiam hoc includit verbum *expectandi*, & ideo in dicto c. 5. Isaïa priùs describuntur omnia subsidia previa, & necessaria antecedenter in vinea, vt fructum posset ferre, & postea meritò dicitur expectasse Deum ab illa vt faceret vuas, fecisse autem labruscas, quia vtramque facere poterat, labruscas per seipsum, vuas per auxilia gratiæ, quibus iam erat sufficienter instructa. Et hoc ipsum satis aperte docet Paulus, cùm homines iam vocatos monet, ne in vacuum gratiam Dei recipiant, 2. Cor. 6. quem locum tractans Aug. lib. de grat. & liber. arb. ait, *Vt quid eos rogat, si gratiam sic suscepereunt, ut propriam perderent voluntatem.* Vbi propriam vocat, id est, cui integrum sit in hanc, vel illam partem se flectere, non obstante præcedente gratia, & vocatione. Quia vero hæc proprietas voluntatis per gratiam non destruitur, ideo meritò rogat Paulus, & per illum Deus, ne in vacuum gratiam recipiamus; ergo à fortiori hoc ipsum expectat Deus, nam negare, plus est, quām expectare.

9.
Confirmatur
ex Concil. Tri-
dent.

Præterea veritas hæc confirmari potest ex Concil. Trid. sess. 6. cap. 7. dicente, vnumquemque recipere iustitiam secundum mensuram, voluntate Dei distributam, & secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem. Ex quibus verbis colligo, quod licet Deus voluntate sua præfinierit vnicuique mensuram iustitiae, quam illi dare statuit, nihilominus simul decreuisse illam dare commensuratam dispositioni, & liberæ cooperationi vniuersalique. Ac proinde licet in ordine intentionis, quoad præfinitionem Deus non expectet voluntatem hominis, nihilominus executionem

A illam, eiusque cooperationem expectare. Nam, vt conferat gloriam, expectat merita, & perseverantiam, & vt conferat habitualem gratiam, & iustitiam, expectat vt homo secum diuino auxilio disponat, & vt conferat dispositionem, expectat liberam cooperationem ad illam, quia statuit non dare talem dispositionem sine libera cooperatione, & hoc satis est, vt illam expectare dicatur. Vnde etiam dixit Hieronymus in dictum cap. 30. Isaïa. *Grandis misericordia Dei, qua nostram expellat penitentiam.* Et Prosper lib. 2. de vocat. gent. cap. 8. aliás 2. *Terra viues, & de gratia imbre iam facunda, habet, quod ab ipsa expectetur, ad id quod accipit augendum.* Eodem modo loquuntur Ambrosius, & Hieronymus, quos in dicto libro de Auxilijs allegauit, quibus P. Alvarez non aliter, quām ad Scripturas respondet, & ideo evasione eius prætermittoto.

B Hieronym. Prosper.
Secundò ergo assero verum sensum illius Canonis 4. esse Deum non expectare dispositiōnem, aut meritum aliquod proprium voluntatis humanae, id est, proprijs, & solis viribus sua libertatis factum, vt in ea opus gratiæ suæ inchoet per vocationem, inspirationem, & alia præuenientia auxilia, non tamen negare. Concilium, postquam gratis Deus hominem vocauit, expectare liberam cooperationem eius ad consensem, vt eum à peccatis purget. Hanc assertionem probo primò ex dictis, hæc enim posterior pars sequitur ex dictis, quia non potuit definire Concilium contra expressam Scripturæ locutionem. Ex hac autem posteriori parte sequitur prior, quia excluso hoc posteriori sensu falso, nullus aliàs verus relinquitur nisi ille prior. Secundò probatur ex verbis Concilij, tum quia non loquitur de uno, vel alio actu iustificationis, seu purgationis à peccato, sed de toto negotio gratiæ, quod in huiusmodi purgatione interuenit, & ita damnat dicentes expectare Deum voluntatem hominis, vt eum à peccato purget. Deinde non loquitur de expectatione cooperationis liberæ voluntatis à gratia præueniente, sed simpliciter de expectatione voluntatis, nimurum, vt per se quisque solis viribus aliquem effectum habeat, per quem Deus gratiam obtineat.

C Probarur.
Denique in probationem adducit Concilium sententiam illam Augustino familiarem ex Prou. 8. iuxta LXX. *Preparatur voluntas à Domino.*

D Expositio Auguſtini:
Quod facere Deum per vocationem idem Augustinus exponit libro 2. de peccatorum merit. cap. 18. & de Prædestinatione Sanctorum cap. 16 & alijs locis sèpè citatis; ergo non loquitur Concilium de voluntate iam vocata, & excitata, nam talis voluntas iam est à Deo præparata. Et ideo testimonium illud nihil facit contra veram sententiam, quam defendimus: nam licet Deus expectet consensem à voluntate post vocationem, nihilominus ipse est, qui talem voluntatem ad consentiendum præparat. Et ideo si sensus Concilij esset, quem aduersarij illi affigunt, extra rem fuisse testimonium illud. Nec plus valeret aliud ex Paulo ad Philipp. 2. *Deus est qui operatur in nobis velle,* nam hoc facit Deus in nobis per vocationem, teste Augustino de Spiritu, & liter. cap. 34. & alijs frequentibus locis infra referendis; ergo non potest loqui Concilium de homine iam vocato, nam licet Deus expectet consensem eius, nihilominus ipse erit, qui in ipso homine cum vult operatur ipsum velle. Damnat ergo Concilium eos, qui dicebant velle, & desiderare sanitatem animæ præcedere in homine sine operatione Dei, & hoc velle expectare Deum, vt in ipso salutis opus incipiat, & contra

E philipp. 2.
Augusti.

tra hunc sensum optimè probant dicta testimonia.

12.
Conuincitur
sensus ex erro-
re contrario.

Præterea conuincitur hic sensus ex errore contrario, quem Concilium in illo Canone damnare intendit. Nam Synodus illa directè impugnat Semipelagianorum errorem, vt in Prolegom. 6. ostendimus. Illorum autem error fuit, initium salutis sumi à libero arbitrio aliquid per se merente, saltem volendo, & desiderando sanitatem; & ideo dicebant hanc voluntatem expectare Deum, vt hominem à peccato purget. Et ita tota contentio cum illis fuit de prima excitatione, & vocatione diuina, cur quibusdam detur, & non alijs, vel cur huic maior, aut citius, aut magis congrua, quam illi, quod totum referebant in solam hominis voluntatem, quam dicebant expectare Deum, vt iuxta eius affectionem eam vocet. Ut autem Concilium hunc errorem damnaret, necessarium fuit loqui in sensu à nobis exposito; ergo in eo loquutum est. Maior latè à nobis probata est in Prolegomeno quinto, & cùm res consistat in facto, testibus probanda est. Producant ergo prædicti Auctores auctorem aliquem antiquum, vel modernum, qui ante ipsos dixit, contentiōnem cum Semipelagianis fuisse de consensu post vocationem ex auxilio gratiæ liberè præstando; an Deus postquam hominem vocauit, illum expectet, necne, non potius de vocatione ipsa, & de aliquo bono vñu liberæ voluntatis, qui præcedere possit, aut debeat. Certè qui attentè legeret epistolas Prosperi, & Hilarij, & librum Augustini de Prædestinatione Sanctor. nihil aliud inueniet. Sed quia hæc in dicto Prolegomeno quinto latè tractauit, repetenda hīc esse non censui.

13.
Probatur ex
Augustino.

Psalm. 36.
Augustin.

Tertiò probare hoc possumus specialiter ex Augustino in eadem epistola 107. ad Vitaliem, quæ in contrarium allegatur, vbi in principio ita refert errorem Vitalis, qui credebat ante internum salutis initium non præcedere, nisi doctrinam, & legis, vel fidei propositionem, reliqua verò ex solis viribus liberæ voluntatis pendere. Vnde infra obijcendo illud Psalm. 36. *A Domino gressus hominis diriguntur, & viam eius volet*, ponderat Augustinus non dixisse, & viam eius disset, aut aliquid (inquit) huiusmodi, quod posse discere à Domino dari, sed homini iam volenti, vt scilicet, beneficium Dei, quo gressus hominis dirigit, vt viam eius disset, teneat, gradiat, sua homo voluntate præcedat, & hoc Dei donum sua præcedente voluntate mereatur. Hic ergo fuit error Semipelagianorum, contra quem, & contra Semipelagianos in progressu epistolæ disputat ex locis Scripturæ, quæ necessitatem gratiæ non solum ad progressum, sed etiam ad initium voluntatis bona conuincunt. Et inter alia dicit, *Deum vocatione alta, atque secreta premouere hominem, ita mouendo sensum, ut accommodet assensum*. Et infra circa finem epistolæ ait, *Quomodo dicitur, quod per legem Dei, atque doctrinam Scripturarum fiat, quod eadem Scriptura dixit, Preparatur voluntas à Domino, ac non potius per occultam inspirationem gratia Dei?* Et infra, *Quomodo expectat voluntates hominum, ut prænentiant eum quibus det gratiam*, &c. Hoc ergo est, quod ab Augustino damnatur, scilicet, quod Deus expectet, vel voluntas hominis præueniat ipsum, seu quod expectet meritum voluntatis operantis sua sola naturali libertate, vt ei gratiam suam communicare incipiat. Hoc ergo ipsum est, quod Concil. Arausic. in illo Can. decreuit, nam eandem doctrinam contra eundem errorem tradere voluit.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A Et simili modo Petrus Diacon. in libro de Incarnat. & grat. cap. 7. referens argumentationem Massiliensium, hanc dicit fuisse conclusionem eorum. *Restat ut non ille, (scilicet Deus) excitet voluntatem humanam, sed eam expectet ab homine, ut & quum sit in voluntibus primum, in nolentibus autem iusta damnatio*. Non solum ergo dicebant Semipelagiani Deum expectare consensum, sed dicebant expectare voluntatem ad excitationem gratiæ, & consequenter illam voluntatem esse consensum quendam liberum à sola voluntate sine vñlo gratiæ auxilio conceptum. Contra quem errorem ipse argumentatur ex verbis Christi, *Vñ tibi Corozain, vñ tibi Bethsaïda, quia si in Tyro, & Sidone, &c.* Quod exemplum euidenter ostendit intentionem eius contra Massilienses fuisse, quod Deus non expectet præiuam bonam voluntatem hominis ad eum vocandum. Vnde in cap. 8. sic contra eos incipit. *Sed nos sequentes eumdem Apostolum, omnium bonarum cogitationum originem, earumque confessionem, & voluntatem ex Deo, & per Deum, & in Deo dicimus, qui prauas hominum voluntates, & terrenis affectibus implicatas, per infusione, & operationem intrinsecus Sancti Spiritus absolvit, & corrigit, sicut scriptum est, Preparatur voluntas à Domino. quod infra expponens verbi Cœlestini Papæ addit, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda filiorum.*

Matth. 11:

B *Quod exemplum euidenter ostendit intentionem eius contra Massilienses fuisse, quod Deus non expectet præiuam bonam voluntatem hominis ad eum vocandum. Vnde in cap. 8. sic contra eos incipit. Sed nos sequentes eumdem Apostolum, omnium bonarum cogitationum originem, earumque confessionem, & voluntatem ex Deo, & per Deum, & in Deo dicimus, qui prauas hominum voluntates, & terrenis affectibus implicatas, per infusione, & operationem intrinsecus Sancti Spiritus absolvit, & corrigit, sicut scriptum est, Preparatur voluntas à Domino. quod infra expponens verbi Cœlestini Papæ addit, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda filiorum.*

C *Affirmabant ergo Semipelagiani Deum expectare voluntates hominum, vt eorum corda suis inspirationibus tangat, & hoc est, quod expectet hominem iam vocatum, vt consentiat.*

D *Et hoc ipsum confirmat Fulgentius in libro suo de Incarn. & grat. cap. 30. vbi respondens Petro dicit, Ad illud, quod vestra eos dicere testatur epistola, id est, quia Deus expectat hominis voluntatem, &c.* Et in eodem sensu errorem illum accipit, & ita illū impugnat exemplo parvulorum, quibus Deus confert gratiam suam non expectata eorum voluntate, quod exemplum optimè accommodatur adultis quoad gratiani vocationis, quam Deus solus facit, non verò quoad comitantem, qua post vocationem liberum consensum nobiscum operatur. Vnde inquit. *Si ergo ad saluandos homines, sicut isti volunt, non excitat, neque mutat, sed expectat hominum voluntates, quomodo infantes, &c.* Intellexit ergo Fulgentius sententiam Massiliensium fuisse Deum non præuenire voluntates hominum, excitando illas, vt eas mutet, & de malis bonas faciat, sed expectare illas vt bonæ esse incipient, & sic suam excitationem mereantur. Vnde infra suam argumentationem ita concludit. *Si enim Dei bonitas salutem non incipit hominis operari, nisi bonam eius inuenierit voluntatem, iniquum erit condemnari, qui bene nec velle, nec nolle potuerit.* Et infra, *Certissime credendum est, & fiducialiter confidendum, unam eandemque Dei gratiam in maioribus saluandis operari bona voluntatis initium, quæ in parvulis sine voluntate operatur saluationis effectum.* *Ipsa gratia, infantes neque volentes, neque nolentes redimit, quæ maiores illuminando volentes ex nolentibus facit.* In quibus omnibus ponderanda sunt duo. Vnum quod tota controversia cum Semipelagianis erat de initio bona voluntatis: aliud, quod hoc initium ponitur in inspiratione, & illuminatione, per quam Deus congruè vtique datam voluntatem ex nolente volentem facit. Vnde postea subiungit. *In parvulis salutis opus sine propria voluntatis assensu gratia Dei operante perficit, quod bona voluntatis exordio diuinitus dato in maioribus inchoatur, ut opere solius gratia voluntas, quæ mala fuit,*

15.
Confirmat
Fulgent.

Qq 2 bona

bona fiat, & deinceps gratia secum operanti seruiri um obedientia cooperatricis exhibeat. Ex quibus verbis colligo, ad illam solam gratiam, quam Deus solus operatur in nobis, non expectare Deum voluntatem nostram ex mente Fulgentij, qui hoc afferit, ut Semipelagianis contradicat; in hoc ergo illi errarunt, & hoc est, quod damnat Concilium Arauficanum, nam ut voluntas cooperetur gratiae secum cooperanti, necessariò est eius obedientia expectanda.

16.
Accedit Bellar-
minus.

Item Vega.

Medina.

Idem.

Soto.

17.
Occurrit ob-
jectioni ex illo
Canone sum-
ptuosa. Contenta in
ad nostram comparari. Tria enim in illa sen-

A tentia Massiliensium continebantur. Primum expectare Deum hominis voluntatem, vt illam vocet. Secundū id, quod in illa expectat, esse aliquale meritum, vel imprecatio primæ gratiae auxiliantis. Tertium illud meritum, esse aliquod opus liberum solis viribus humanae voluntatis factum, & haec sunt, quæ in illo Canone damnantur; vt in dicto Prolegom. 5. & hic iterum dixi. Nos autem contra primum dicimus. Deum non expectare voluntatem hominis, vt illam exciter, sed vocare illam iuxta mensuram voluntatis suæ, & gratiae; nihilominus tamen affirmamus expectare voluntatem hominis, vt gratiam cooperantem, vel subsequentem actu illi conferat. Secundò addimus, vt Deus has gratias conferat, non expectare aliquod meritum fundatum in volitione aliqua libera solis natura viribus facta; nam hoc etiam damnatum est in dicto Concilio Can. 3. & 6. Tertiò dicimus expectare Deum liberam cooperationem nostræ voluntatis iam vocatae, vt recipiat diuinam inspirationem in solis viribus, sed per diuinam gratiam adiuta, vt dixit Concil. Trid. dicto cap. 5. videlicet quisquam credat esse necessariam præuiam excitationem Dei, ad quam Deus non expectet voluntatem hominis, si diceret post illam nihil amplius operari gratiam, sed expectare Deum, vt voluntas solis suis viribus naturalibus liberè consentiat, cum Pelagio quoad hanc partem sentiret, quia concessa excitante gratia, adiuuantem negaret, vtramque autem secundum fidem confiteri necesse est, vt in superioribus est ostensum. Nunquam ergo expectat Deus in negotio salutis, vt homo solis suis viribus operetur, & nihilominus expectat, vt suum arbitrium cum adiutorio gratiae flectat, & illi sese accommodet ad inspirationem diuinam liberè recipiendam.

Quartò hinc colligimus Deum postquam hominem vocavit ad dandum illi gratiam cooperantem, seu auxilium simultaneum, non expectare ab illo aliquem actum voluntatis integrum (vt ita dicam) qui ordine naturæ procedat, & consequenter non expectare ab illo aliquod meritum, vel dispositionem, sed solam quasi partiale concusationem. Prior pars declaratur, quia post vocationem immediate expectatur consensus, qui, vt dixi, non fit solis viribus voluntatis, omnis enim alias actus solis viribus naturæ factus, & est imperitans, & non est meritorius auxiliij voluntatis ad consensum; ergo nihil huiusmodi expectat Deus. In ipso autem consensu licet operetur voluntas hominis cum gratia adiuuante, non tamen operatur prius, quam illa, & ideo non potest cooperantem gratiam mereri, nec ad illam se disponere; ergo non hoc expectat Deus, sed cum vocante gratia ex se gratis offert cooperantem. Quia verò ita offert cooperantem gratiam voluntati vocatae, vt nec sine illa, nec priusquam illa operetur, ideo necesse est, vt liberum influxum simultaneum, & concusantem expectet. Ultimò addimus ad dandam aliquam subsequentem gratiam, expectare Deum voluntatem hominis, vt prius saltem natura aliquod opus liberum faciat non sola, sed cum cooperante gratia, in quo opere aliqua ratio meriti, vel dispositionis inueniri potest. Sic enim vt infundat gratiam homini vocato ad pœnitentiam, ab illo expectat, vt consentiat, & conuerteretur ad ipsum liberè, iuxta illud Zachariae 5. Conuerterint ad me, in quo libertatis nostra admonemur, vt dicit Concilium Tridentinum, libertatis vtique non per se operantis, sed gratiae cooperantis conuersacionem, quam Deus expectat, vt per sanctificantem gratiam ad nos

18.
Corollarium:

Declaratur
prior pars.

Zacharie 5:

nos conuertatur. Contra hos ergo modos expectandi voluntatem nihil facit Canen Concilij Arausicani.

^{19.} Obiectio.
Rerorquerur.

Neque etiam obstat, quod ex Augustino in dicta Epistola ad Vitalem obiicitur, nimirum, quia si Deus expectat voluntatem excitatam ut consentiat, si velit, sequitur non facere Deum efficaciter, & infallibiliter, ut homo consentiat, quod est contra Augustinum citato loco. Respondemus enim concedendo Semipelagianos nihil distinxisse inter vocationem congruam, vel non congruam, efficacem, vel non efficacem, sed absolute dixisse omnem vocationem dari ex hominis merito, prævia bona voluntate naturali, vel præcedente in re ipsa, vel saltem in præscientia diuina: & hoc modo posuisse causam totius prædestinationis, etiam primæ vocationis ex parte hominis sua libera voluntate operantis. In quo errant, & reprehenduntur ab Augustino in illa epistola, & aliis locis. Hic autem error non sequitur ex hoc, quod Deus post vocationem gratis datam expectet hominis liberam cooperationem ad consensum, quia etiam illa, cum datur, est effectus ipsius vocationis, & gratia adiuuantis, & ideo non potest esse meritum, aut causa vocationis, vel prædestinationis, cum sit effectus eius.

^{20.} Neque etiam sequitur ex dicta Dei expectatione, quod Deus non vocet quos vult, ita ut efficaciter eos faciat consentire: quia inter vocationes datur aliqua *efficax*, quam Augustinus ibi *altam*, & *secretam* vocat, alibi *congruam*, & secundum propositum, & sicut absoluè gratis vocat, ita etiam gratis sic, vel sic vocat. Et nihilominus etiam quando congruè vocat ad perfectionem operis, expectat in executione cooperationem liberam voluntatis, quamvis non certò præsciat infallibiliter esse futuram: hoc enim non est contra expectationem proprietatem. Et per hanc vocationem simul operatur Deus ut velimus, & expectat, ut ad volendum cooperemur; hæc enim duo non sunt repugnantia, sicut non repugnant Deum operari in nobis velle, & expectare ut fiat etiam à nobis. Et ita patet etiam responsum ad aliam verborum ponderationem, nam verbum *operandi*, & physicam efficientiam significare potest, quatenus Deus verè, & physicè efficit in voluntate inspirationem, per quam illam vocat, & potest causalitatem etiam moralem significare, quatenus per illam excitationem allicit voluntatem ad consensum, ut in superioribus explicatum est.

^{21.} Ad ultimam rationem, quod causa non expectat suum effectum respondeo, Deum propriè non expectare suum effectum, ut illummet effectum producat, sed expectare concausam liberam, ut secum coefficiat. Deus enim per suam præuenientem gratiam non est adæquata, vel unica causa efficiens consensum humanæ voluntatis, sed determinationis eius, sed est primaria causa, quæ operari non vult ipsum consensum sine alia causa libera, & ideo expectat cooperationem, vel (ut ita dicam) condeterminationem eius. Quod si instetur, quia licet Deus ut faciens consensum, non sit sola causa illius, nihilominus ut facit voluntatem velle per gratiam præoperantem est causa unica. Respondeo, ut sic non esse causam actualiter efficientem consensum, sed solam vocationem ad consensum, & ad illam, efficiendam, non expectare voluntatem hominis; illa verò vocatione iam facta, per illam non facit actualiter voluntatem velle, & ideo illam expectat, ut secum faciat determinationem, seu ipsum velle. Vnde August. in dicto cap. de grat. & liber. arbitr. postquam

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A dixit, *Vt quid eos rogat, si gratiam sic susceperunt, ut propriam perderent voluntatem?* subiungit. *Tamen ne ipsa voluntas sine gratia putetur aliquid posse continuè, cùm dixisset, Gratia eius in me vacua non fuit, sed plus illis omnibus laboravi, subiungit, & ait, Non ego, sed gratia Dei mecum, id est, non solus, sed gratia Dei mecum, ac per hoc ne gracia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo.* *Vt autem de cœlo vocaretur, & tam magna, & efficacissima vocatione conuerteretur gratia Dei erat sola.* Ad vocationem ergo nihil est, quod expectetur, ad effectum autem vocationis liberam voluntatis cooperationem expectari, necesse est. Vnde si determinatio ipsa libera voluntatis consideretur ut est effectus Dei, sub ea ratione non expectatur à Deo, sed fit, prout est verò à libero arbitrio, sic expectat Deus, ut voluntas humana secum in illam influat. Denique addo quando una causa habet plures effectus inter se subordinatos, rectè posse expectare vnum, ut faciat alium, & sic Deus expectat organizationem corporis humani, ut creat animam, quamvis organizationem etiam ipse faciat. Et ita etiam ut gratiam sanctificantem infundat, expectat hominis conuersionem, quamvis hanc etiam ipse faciat. Nunquam tamen dicitur expectare illum effectum, ut ab ipso est, sed ut futurus est ab alia concusa, & propriè tunc habet locum, quando efficiencia alterius causæ non est omnino ad vnum determinata, ut satis declaratum est.

C *Vltimò in hoc punto adnotare libet quendam modernum Scriptorem mihi hac occasione imposuisse, quod in Metaphys. disp. 22. sect. 4 dixerim, Prouidentiam Dei expectare determinationem voluntatis humanæ, & in hoc dictum inuehitur, quia sic subtraheretur prouidentiæ libera nostræ voluntatis determinatio, quia supponeretur prouidentiæ, & quod alicui cause supponitur, ab illa non fit. Sed illa propositio in terminis non inuenietur in dicto loco Metaphysicæ, nec in alijs scriptis meis. Neque sequitur ex hoc, quod Deus expectet voluntatem nostram ad ipsam determinationem cum illa faciendam. Neque ex eo, quod expectet voluntatis consensum ad aliam subsequentem gratiam conferendam, sequitur expectare illum ad totum ordinem prouidentiæ suæ, prout per illam propositionem significatur. Quocirca cuiuscunq[ue] sit illa propositio, vi nimis est ambigua, & non simpliciter proferenda, quia prouidentia est æterna, & comprehendit utrumque ordinem intentionis, & executionis, & sub utroque cadunt liberae determinationes humanæ. Et ut Deus per suam prouidentiam antecedenter de illis disponat, non expectat illas, nec cooperationem voluntatis, quia dispositio prouidentiæ antecedit executionem, & determinationem. Et hoc modo simpliciter loquendo libera determinatio, & cooperatio voluntatis, est sub prouidentia vel prohibente, vel permittente, & offerente generalem concursum, ut in operibus malis, vel ordinante, consulente, præcipiente, vel etiam præficiente in operibus gratiæ. Et ita quoad hæc omnia prouidentia non expectat cooperationem liberam voluntatis. At verò quoad ea, quæ pertinent ad ordinem executionis, prouidentia, vel potius gubernatio diuina expectat voluntatem humanam, vel ut cooperetur ad faciendum consensum, vel ut illi tribuat poenam, vel præmium iuxta eius cooperationem. Et sic in præsenti materia non dicitur verè prædeterminationem diuina, expectare determinationem humanam, & consequenter neque vocationem, quæ est primus prædestinationis, vel supernaturalis prouidentiæ effectus;*

^{22.} Author Scriptori sibi impo-nenti respon-det.

Instantia.

Remonetur.

tus: iustificatio autem diuina recte dicitur expectare illam, & eadem ratione cooperatio auxilij diuini dicitur expectare cooperacionem arbitrij: quia isti sunt particulares effectus prouidentiae gratiae, qui secundum ordinem executionis à cooperatione voluntatis pendent, quam Deus perinde expectat.

C A P V T X L I I .

*Expenduntur Canones quintus, & vigesimus-
quintus Concilij Arausicanij, & an ini-
tium bona operationis sit, vel non sit,
à libero arbitrio, declaratur.*

1. Inducitur Canon illius Concilij, qui in hac causa inducitur, est Canon quintus, vbi non. 5. & 25. damnatur, qui dixerit initium fidei esse ex Conc. Arausic. nobis, & non esse ex Deo, quod generalius dicitur in Canone 25. *Hoc salubriter profiemur, & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus.* Nam hoc (aiunt) intelligendum est de initio proximo, non de remoto tantum, seu de initio efficaciae gratiae, non tantum de sufficiente, quia solum non inchoatur, nisi per gratiam efficacem, nec bonum opus incipit propriè, nisi cum voluntas incipit ad consensum determinari. *Vt ergo vera sit vniuersalis illa definitio Concilij, necesse est ut voluntas nostra in suo bono consensu à Deo prædeterminetur, vt sic Deus incipiat in nobis bonam voluntatem.* Alioqui si voluntas est, quæ se determinat, illa inchoat bonum opus, & non Deus, & sic fallsum est, quod in omni opere bono nos non incipimus.

2. Propter hoc argumentum solent alij Autatores nobis tribuere, quod afferamus initium bona operationis, ita esse nostrum, vt non sit Dei mouentis: eoque progreiduntur, vt nos affirmare dicant initium consensus liberi ex nobis solis, secluso Deo, vt F. Daquila expressè dicit locis citatis, & Ledesma sentit, dicens, ex nostra sententia sequi, quod diuina voluntas non faciat realiter in nobis, quod vult, sed duntaxat moraliter, vt per nostrum liberum arbitrium nos applicemus ad actionem, & simus soli causa physica applicandi illud donum ad usum. Vnde inferunt etiam ulterius, sequi ex nostra sententia gratiam esse pedissequam nostræ voluntatis, & ita contra nos inducunt canonem sextum eiusdem Arausicanij, quatenus damnat eos, qui humilitati, aut obedientia humana subiungunt gratia adiutorium. Probatur sequela, quia si Deus non prædeterminat voluntatem nostram, ipsa præcedit saltem ordine naturæ inchoando suam determinationem, & obedientiam, & applicando se ad opus (vt Ledesma inibi tribuit,) prioritate quadam causalitatis physicae, & realiter, vt statim Deus influat ex vi sua voluntatis antecedentis. Et ergo gratia pedissequa voluntatis, non è contrario. Nec hoc inconveniens vitatur per hoc, quod gratia antecedens præcedat, quia licet præcedat in extendendo (vt Daquila obiicit) in operando est posterior iuxta nostram opinionem.

3. Priori, ac principali argumento vñus est Calvinus in suo Antidoto contra Concilium, quod docet, gratiam infundi vnicuique secundum propriam dispositionem, & cooperationem, contra quod obiicit, *Quia hoc gratia initium est, vt ex nolentibus faciat volentes, vt fides tam in suis exordijs, quam incrementis usque ad ultimam perfectio-*

A nem Dei sit donum. Cui respondet Ruardus dicto art. 7. circa finem aiens: *Nec gratia initium est, quod ex nolentibus, ac repugnantiibus faciat volentes, sed est magnus in ea progressus; præcedunt enim sanctæ cogitationes, &c. quæ responsio continet sensum verum Arausicanij Concilij, cuius Canones sumpti sunt ex doctrina Augustini, qui ad redarguendos Semipelagianos initium iustitia, & boni operis reducit ad sanctam cogitationem, vt patet libro de Prædestinatione Sanctorum capite secundo, & sequentibus, & libro secundo contra duas epistles Pelagianorum capite 8. seu, quod idem est, ad vocationem. Vnde in q. 2. ad Simplicianum inter alia dicit. Quia non Aug. præcedit voluntas bonam vocationem, sed vocatio bonam voluntatem, propterea vocanti Deo tribuitur, quod bene volumus. similia habet lib. 83. quæstion. quæst. 68. Et similiter Cœlestinus Papa epistola I. cap. 8. hoc initium vocat instinctum Dei, cum Zosimo Papa, & Concilio quodam Africano: at vero non est aliud instinctus, quam vocatio, vel inspiratio, aut excitans gratia, ratione cuius bonorum operum initium Deo tribuitur. Ideo utique, vt ibidem dicitur, quia preparatur voluntas à Domino, & ut boni aliquid agat paternis inspirationibus suorum tangit corda fidelium. Et eodem modo loquuntur de initio salutis paucim contra Semipelagianos. Prosper, Fulgentius, & Petr. Diacon. in operibus contra illos, quibus consonat Bernard. lib. de Grat. & lib. arbitrio in principio dicens, *Gratia operanti salutem, cooperanti dicitur liberum arbitrium, dum consentit, hoc est, dum saluatur; consentire enim saluari est.* Non est ergo initium salutis, sed magnus progressus, vt dicitur Ruardus. quod pluribus verbis circa finem libri Bernardus prosequitur, quæ paulo post commemorabo.*

D Primum ergo dicimus Concilium Arausicanum in hoc sensu loquutum esse de initio fidei, vel boni operis, doctrina enim eius contra Semipelagianos est, & fidem, & voluntatem credendi initium in nobis sumere ab inspiratione diuina gratis data, & non ex aliquo bono desiderio, vel in vocatione, aut obedientia, quæ in nobis præcesserit. quod præter omnia dicta ex verbis eius licet intelligere. Nam in dicto Can. 5. *initium fidei*, dicit, fieri per inspirationem Spiritus Sancti, & per illud fieri, vt velim, & cap. 7. repetit, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti. Ac tandem in cap. 25. postquam dixit, *in omni bono opere nos non incipere*, addit, *sed ipse nobis nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui ipsius inspirat?* Et iuxta hanc intelligentiam loquutum est de exordio iustificationis Concilium Tridentinum dicta est. cap. 5. & de initio Fidei, Spei, & Charitatis in Can. 3.

E Cūm ergo nos ante omnem consensem bonum, & ante liberam determinationem ad illum supponamus præcedere initium gratiae per sanctam cogitationem, & priam excitationem voluntatis, quæ voluntatem inclinet, & inducat in consensem, superflue contra nostram sententiam hæ definitiones afferuntur. Et ab omni recto sensu alienum est, per hoc initium prædeterminationem velle intelligere. Tum quia nec Concilium Arausicanum, nec alij Patres tale auxilium explicarunt, tum etiam, quia ante illam præcedit vocatio: tum denique, quia illud initium omnibus operibus naturalibus commune est, imò etiam malis, vt actiones positivæ sunt, (iuxta illam sententiam,) atque ita si illud est initium operis boni, de quo tractat Concilium, eadem definitio

Danila.
Ledesma.

Calvin.

4. Asserio prima de initio fidei, vel boni operis

Concil. Trident.

Suppositio.

Bernard.
definitio habebit locum in operibus, quæ ad gratiam non pertinent, quod absurdissimum est. Præterea hoc declaratur, quia Concilium loquitur de initio fidei, vel boni operis, quod Deus in nobis sine nobis operatur: hoc autem non est nisi initium, quod in vocatione, seu excitatione positum est, pertinet enim ad illa bona, quæ sunt in homine, & ea non facit homo, ut supra diximus. At vero aliud initium, quod in ipso consensu, vel determinatione libera consideratur, non fit à solo Deo, ut iam diximus, & iterum statim dicemus. Vnde est illud Bernardi in dicto libro in fine. *Deus tria hæc (hoc est, bonum cogitare, velle, & perficere,) operatur in nobis, primum profectio sine nobis, secundum nobiscum, tertium per nos.* Et infra. *A Deo sine dubio fit nostra salutis exordium, nec per nos utique, nec nobiscum; verum consensus, & opus etsi non ex nobis, non iam tamen sine nobis.*

Secunda assertio de initio proximo, vel remoto.
6.
Vnde addo secundò distinctionem illam, de dupli initio proximo, vel remoto in praesenti superuacaneam esse, & frustrè inventam esse ad sensum Concilij detorquentum. Quia Concilium non tractat de initio actus boni, quod sit aliquid intrinsecum ipsi actu, & quasi pars eius, sed de initio, quod hominem mouere incipit ad talium actum, quod, per se loquendo, seu ex necessitate non est, nisi unum, quod est primum gratia auxilium, & vocatur principium causaliter, & effectuè, non materialiter. Addo etiam in ipsomet actu consensus non distingui initium intrinsecum, & proximum ab actu, nisi forte ipsa actio per quam fit qualitas illa, quæ est actus, vocetur initium eius, quod physicè considerari potest, moraliter autem nihil refert, quia in ipsa actione consistit moralis, ac libera determinatio, cuius initium est diuina vocatione, & inspiratio: ipsa autem effectio consensus, iam est libera pietatis operatio; ergo non datur ibi initium ab actione libera, & à vocatione distinctum, quod sit medium inter utrumque. Solum ergo ratione vocationis, & excitationis præuiæ dictum est à Concilio, quod in omni bono opere nos non incipimus.

7. De initio salutis, vel conuersationis absolutè, vel de initio efficacia, quorum primum ponitur in vocatione, secundum in prædeterminatione, dico in primis, illam distinctionem in Pribus non reperi, solum eos loqui de initio salutis, vel bona voluntatis per vocationem, & inspirationem diuinam, & consequenter de illo intelligi prædicta decreta. De alio vero initio, quod efficacia vocatur, dico, si aliquid est, non esse prædeterminationem, sed vel aliquam vocationem, vel actionem ipsam liberam, quæ à voluntate vocata cum Dei auxilio fit. Nam cùm dicitur initium efficacia, dupliciter potest sumi, uno modo pro initio actu efficiaciter, ita ut semper habeat effectum, in quo sensu illud additum efficacia sumitur in vi adiectivi, ut idem sit, quod initium efficax. Et tale initium non distinguitur à vocatione congrua, & efficaci, & de tali initio efficaci etiam loquitur Concilium Arauficanum, quia illud etiam datur à solo Deo, & mere gratis, & prius saltem natura, quā homo liberè determinetur. Ex hoc vero sensu nullum argumentum sumitur ex dicta definitione Concilij contrarios, immo nos inde argumentum sumimus, quod hoc initium efficax sufficiat, ut in omni

A bono opere nos non incipiamus, quia semper præcedit efficax vocatio Dei. Alio igitur modo initium efficacij dicitur, initium formale, (ut sic dicam) ipsius consensus, quod non est aliud, nisi actio eius, quæ, ut dixi, potest dici initium intrinsecum ipsius actus, sicut potest actio dici initium sui termini, & ad hoc significandum dici potest efficacij, id est, actualis effectio ipsius consensus. Et hec acceptio initij est (ut dixi) extra mentem Arauficani Concilij, & ideo quidquid de illa sit, nihil ad presentem difficultatem refert.

Dico igitur tertio, loquendo in hoc sensu de initio proximo, seu efficacia consensus voluntatis, tale initium ab ipsa voluntate fieri, non tam sola, sed simul cooperante, & adiuvante Deo physicè efficienter, ac propriissime, & ideo propter tale initium non esse necessaria, nec possibilem prædeterminationem, salua nostra libertate. Hoc satis probatum est in superioribus, supposita explicacione terminorum, & ideo non oportet probations repeter, præsentim cùm hæc sit expressa sententia Bernardi in verbis citatis, & Augustini etiam in locis allegatis, præsentim dicta quæst. 2. ad Simplicianum, & q. 68. & 83. & lib. 1. Retract. cap. 23. ibi recognoscit, quod dixerat in lib. quarundam proposit. in epistola ad Roman. *Nostrum est credere, & velle verum est (inquit) sed eadem regula, scilicet, quod utrumque (utique credere, & bene operari, aut velle) Dei est, quia ipse preparat voluntatem, & utrumque nostrum, quia non fit, nisi volentibus nobis.* Et adiungit, *Ac per hoc, quod etiam postea dixi, quia neque velle possumus, nisi vocemur, & cum post vocationem voluntarius, non sufficit voluntas nostra, & cursus nostri, nisi Deus & vires currentibus prebeat, & perducat quod vocat, &c. Verissimum est, sed parum de ipsa vocatione deseruit, qua fit secundum propositum.* Vbi aperte docet quidquid post vocationem fit in nobis, non fieri sine nobis, quamvis etiam non fiat sine viribus gratia, neque dixit necessarium esse aliud principium efficacij, quod sine nobis fiat præter congruam vocationem. Quapropter longè alienum est à nostro sensu dicere, initium efficacia ita esse nostrum, ut non sit Dei, quia potius asserimus ita esse Dei, ut non etiam nostrum. Nec etiam asserimus esse à Deo tantum moraliter, sed etiam physicè; sed dicimus etiam physicè non tantum esse à Deo, sed etiam à nobis, neque etiam in hoc genere causalitatis per se, & physicè est prius natura à Deo, quam à nobis, licet neque prius sit à nobis, quam sit etiam à Deo per propriam, & simultaneam efficientiam. Quæ omnia latissime sunt à nobis in superioribus probata, & sapientius declarata. Ac denique non minus doctrinæ nostræ, repugnat dicere, ita voluntatem nostram se ad agendum, seu voluntarium applicare, ut nos soli simus causa physica applicandi præsente gratiam ad usum: nam licet nos simus causa, non tamen sine Deo, & ideo non soli; parum enim refert mutare nomen consensus, aut determinacionis in nomen applicationis, nam res eadem est, & quidquid est, si à nobis sit, etiam à Deo sit, & si est aliquid supernaturale, non sit sine cooperatione, & influxu alicuius principij gratia, & supernaturalis. Quod dicitur applicari à nobis, non quia nos soli aliquid in illud efficiamus, sed quia veluti concusa, quæ ad illum usum gratia expectatur, est nostrum arbitrium, ut supra declarauit.

Vnde ultimò colligo frustrè nobis obiici, quod gratiam faciamus pedissequam arbitrij, Corollarium.

Assertio tertia de initio proximo, seu efficacia consensus voluntatis.

Bernard.

Augus.

E D

Ac dentique non minus doctrinæ nostræ, repugnat dicere, ita voluntatem nostram se ad agendum, seu voluntarium applicare, ut nos soli simus causa physica applicandi præsente gratiam ad usum: nam licet nos simus causa, non tamen sine Deo, & ideo non soli; parum enim refert mutare nomen consensus, aut determinacionis in nomen applicationis, nam res eadem est, & quidquid est, si à nobis sit, etiam à Deo sit, & si est aliquid supernaturale, non sit sine cooperatione, & influxu alicuius principij gratia, & supernaturalis. Quod dicitur applicari à nobis, non quia nos soli aliquid in illud efficiamus, sed quia veluti concusa, quæ ad illum usum gratia expectatur, est nostrum arbitrium, ut supra declarauit.

Qq 4

vel

vel quod illam humanam obedientiam subiiciamus. Quia in primis obedientia, qua per hanc determinationem liberam datur Deo volunti, non fit sine adiutorio gratiae, ut dixi; ergo illa non potest dici obedientia humana, in sensu, in quo loquebantur Semipelagiani, quos damnat Concilium specialiter illa voce vicens, Can. 3. & 6. sed dicenda est obedientia supernaturalis, & quodammodo diuina, sicut inuocatio humana dicitur, qua sine spiritu frdei fit, qua autem à diuina inspiratione procedit, iam non est humana. Deinde ista obedientia supponit gratiam peccuientem, & est effectus eius; ergo determinatio ex parte voluntatis est pedissequa illius gratiae, & non è conuerso. Nam per illam gratiam inducitur voluntas, dirigitur, & gubernatur, & voluntas illi subiicitur. Vnde hæc gratia non tantum præcedit in essendo, ut obiciebatur, sed etiam in causando, vel formaliter physicè afficiendo intellectum, & voluntatem effectuè moraliter suadendo, & excitando, ac finaliter alliciendo. Et quatenus est principium adiuuans, actualiter etiam præcedit ordine naturæ. Ipse verò influxus gratiae adiuuantis est omnino simul, & ideo nec respectu illius potest gratia adiuuans dici pedissequa, sed solum comitans, quod verissimum est. Igitur ex eo, quod prædeterminatione physica non præcedat, non sequitur præcedere nostram determinationem ad influxum gratiae concomitantis, & ideo nullo modo sequitur, gratiam esse pedissequam liberi arbitrij, ut sèpè responsum, ac declaratum est.

Concluendo igitur, nullum argumentum in fauorem physicæ prædeterminationis ex illo Concilio sumi posse. Ex quo in primis pro nobis resultat argumentum ab auctoritate negatiua, quod, ut sèpè dixi, in haec materia est vrgens, quia hæc Concilia accurate doctrinam de Gratia tradiderunt, præfertim, qua necessaria erat contra errores, quos refellabant. Secundò sumimus argumentum etiam politiuum valde probabile, ex verbis quibus illud Concilium nobis declarat præuenientia auxilia, eorumque causalitatem, & efficienciam, semper enim vtitur nominibus significantibus vitales actiones intellectus, & voluntatis, & modum moraliter excitandi, & mouendi. Talia sunt illa verba Canonis 5. Per inspirationem Spiritus Sancti corrigentis voluntatem, per qua explicat similes locutiones Scripturæ ad Philipp. 1. & ad Ephes. 2. Item illa Canon. 6. Ut hac omnia agere valeamus, per infusionem, & inspirationem Spiritus Sancti in nobis sit. Et illa Can. 7. Non absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati. Nullis enim verbis poterat moralis inducio melius declarari. Nec refert, quod vtatur etiam verbis faciendi, & operandi, & nomine operationis, tum quia haec voces generales sunt, & declarantur per alias proprias, & specificas, tum quia inspiratio est propria operatio, & effectio Dei in nobis. Vnde per illam facit Deus, ut velimus, ut in superioribus declaratum est. Ultimò expendimus illa verba Canonis 25. Hoc etiam secundum catholicam fidem credimus, quod accepta per Baptismum gratia omnes baptizati Christo auxiliante, & cooperante, qua ad salutem pertinent, possint, & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. Hæc enim verba vera esse non possunt, nisi auxilium illud, quod necessarium est ad consentendum gratiae, eaque bene vtendum ad seruanda mandata, sit in hominis potestate, quod

A esse non potest si sit physicè prædeterminans. Item illa conditio, si fideliter laborare noluerint, aperte ostendit hominem posse impedire, vel non impedire efficax auxilium, quod tamen de prædeterminante dici non potest, & ideo ab eodem Concilio per inspirationem declaratur, dum ait, *Ipse natus præcedentibus bonis meritis, fidem, & amorem sui prius inspirat, ut & Baptismi Sacramentum fideliter requiramus, & post Baptismum cum ipsis adiutorio, ea qua sibi sunt placita, implere possimus.*

B

CAP V T XLIII.

Quid alia Concilia, vel Pontifices Summi de Gratia efficaci senserint.

Post superiora Concilia usque ad nostra tempora in cæteris Provincialibus Concilijs nihil ferè de Gratia traditum est. Nam licet anno Domini 555. Concilium Valentininum Galliæ tempore Benedicti Tertiij celebratum controuersiam de gratia tetigerit, solum approbat, & sequitur quod in prioribus Conciliis definitum fuerat. Quatenus autem in capite secundo definit, malos ideo perire, quia boni esse non possunt, & capite tertio damnat cum Concilio Arausicanico dicentes, aliquos esse prædestinatos ad malum, potest eius auctoritas contra prædeterminationem physicam induci. Sed de hoc satis, & generaliter dictum cap... expendendo rationes de auxilio sufficienti, & libro tertio excludendo prædeterminationem ad malum.

DPro nostra ergo sententia solum expendimus doctrinam Concilij Senonensis, de cuius auctoritate in Prolegomeno sexto dixi. Illud ergo Concilium in decretis fidei capite decimoquinto, multa docet, qua ad præsentem causam multum referunt, & ideo accuratè expendenda sunt. Nam quædam sunt verba, qua nostram sententiam apertere docere, alia verò quibus physicam prædeterminationem omnino refellere videtur.

Priora verba huiusmodi sunt. *Neque liberum arbitrium afferentes diuinam excludimus propterea gratiam, quod illi (idest, Nouatores) falsò toties imponere non verentur, atque hoc sumo creditorum oculos perstringere, sed iuxta Scripturam Sacram eo extendimus, ut voluntas humana misericordia præuenientis auxilijs suffulta, & interiori quodam, & occulto secretioris inspirationis afflatu contacta se se conuertant in Deum, Deo appropinquet, & ad veram illam gratiam se se preparet, qua tandem accepta sit ad vitam aeternam.* In quibus verbis in primis aduertimus, non loqui Concilium solum de gratia, qua voluntas humana se potest conuertere, sed de gratia, qua se conuertit, & ad sanctificantem gratiam præparat, ait enim ad hoc extendi libertatem humanæ voluntatis, ut afflatu diuina inspirationis contacta se se conuertat in Deum, &c. non ergo tantum ut possit, sed etiam ut se se conuertat. Per inspirationis autem afflatum, seu contactum, certè non intelligit prædeterminationem, sed quod Scriptura illis verbis solet significare, & quod Concilium Tridentinum dicit, *Ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem.* Illa ergo inspiratio ex parte præuenientis gratiae sufficit iuxta Senonense Concilium, ut voluntatis libertas ad conuersionem in Deum extenderetur, & consequenter, ut talis inspiratio effectum suum

Concilium Senonense expeditur.

Concil. Trident.

Si uum consequatur, ac subinde sit efficax. Neque illud Concilium agnouit aliam praeuentem motionem distinctam ab inspiratione, quæ inter contractum eius, & conuersi-
nem necessaria sit.

In sequentibus autem verbis talem prædeterminationem excludere videtur. Neque rāmen tanta gratia necessitas libero praividicat arbitrio, cū illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non sfer ad ostium, & pulser, cui si quis aperuerit ianuam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo. Nec denique tale sit huiusmodi trahentis Dei auxilium, cui resisti non possit. In quibus verbis multa sunt, quæ sententiam nostram plurimum confirmant. Ultimo verò planè videntur contradictoria assertioni physica prædeterminationis. Nam qui illam astruunt, consequenter fatentur, non magis posse voluntatem humanam resistere auxilio prædeterminanti, quām voluntati diuinæ absolutè, & efficaciter volenti, quia hæc voluntas in illo auxilio virtute continetur. Ita affirmat Bannez 1. part. q. 14. art. 13. §. Secundò est notandum. Dauila cap. 10. & 27. Aluarez in cap. 10. Isaiae, & de Auxiliis disput. 93. Verba autem Concilij Senonensis contradictoria omnino sunt, ut ex terminis constat.

Huic testimonio ex his verbis variæ dantur euasions, quas expendere necesse est. Prima est Concilium Senonense loqui de auxilio efficaci oblato à Deo, non autem de auxilio efficaci recepto in ipso arbitrio, ita P. Aluarez dicta disp. 93. ad 1. in fine n. 4. & dicit explanationem colligi ex ipso contextu. Nam loca (inquit) Scriptura adducta à Concilio ostendunt ipsum loqui de auxilio efficaci oblato, cui resistierunt Iudei. Hæc verò responsio refutatur primò, quia inuoluit contradictionem in eadem doctrina: nam si auxilium efficax est physicè prædeterminans, veldatur, vel omnino negatur ex parte Dei, cui actu non datur, & ideo nunquam ita datur, vt ei resisti possit, vel potius vt possit obex ponи ex parte hominis infusioni eius, vt in superioribus latè probauit, non solum ex principiis ipsius doctrinæ, sed etiam testimonijs auctorum eius, & in particulari eiusdem Aluarez, qui constanter negat posse dari ex parte hominis dispositionem liberam ad hoc auxilium, tam negatiuum, quam positiuam. Ex quo euidenter sequitur non posse hominem ponere obicem huic auxilio, cū ex libera eius dispositione non pendeat; ergo etiam repugnat, hoc auxilium offerri, cui non datur.

Vnde quod ad nos attinet, libenter admitemus interpretationem Concilij, si vera esset. Quia si auxilium efficax tale est, vt verè possit offerri ex parte Dei, & impediri ex parte hominis, euidenter sequitur non esse auxilium prædeterminans. Ergo quacunque ratione dicat Concilium Senonense posse hominem resistere auxilio efficaci, siue ne introducatur in homine, siue ne introductum operetur, optimè infertur non esse prædeterminans. Addimus verò interpretationem esse contra Concilij contextum: nam priùs ait, quod voluntas humana misericordie præuenientis auxilio suffulta, & interiori inspirationis afflata contracta liberè se convertit. Hoc autem non facit voluntas per auxilium oblatum, sed per auxilium datum, nec dici potest suffulta, & contracta, donec in se aliquid recipiat, & tamen de illa sic afflata probat Concil. liberè operari, quia tale est hominis trahentis Dei auxilium, vt ei resisti possit; ergo loquitur de auxilio non tantum oblatu, sed recepto. Probatur sententia, tum ex contextu, & consequentia ser-

A monis, tum quia aliàs probatio esset æquiuoca, & futilis. Nec testimonia Scripturæ, quæ Concilium adducit, loquuntur de resistentia, quæ fit gratiæ oblatæ, sed de illa, quæ facta est Iudeis auxiliis sibi collatis. De illis enim loquebatur Christus cū dicebat Matth. 23. *Matth. 23;*
Quoties volui congregare filios tuos, &c. & noluisti, præmisserat autem, Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt. Per quos nimirum Deus vocauerat eam, & non solum obtulerat, sed etiam contulerat auxilia, quibus conuerterentur, si vellet. Et eodem modo loquitur Stephanus Auctor. 7. dicens, *Vos semper Spiritui Sancto restititis, quæ testimonia Concilium afferit.*

*Matth. 23;**Autor. 7:*

B Respondebunt, opinor, restitisse Iudeos sufficientibus auxiliis collatis, & efficaci oblatu. Sed responsio supponit, efficax auxilium esse distinctum à præueniente, cui resisti potest; quod tamen est contra doctrinam illius Concilij, expressè enim dicit illud met auxilium præueniens, quo homo conuertitur in Deum, tale esse vt ei resisti possit, & ideo conuersiō nem esse liberam; ergo etiam respectu auxilij efficacis requirit ad libertatem actus resistendi potestatem. Imò (vt suprà circa Concilium Tridentinum notaui) vt ratio Concilij sit efficax, & non sit ex puris particularibus, necesse est, vt loquatur de omni auxilio præueniente necessariò ad efficaciam auxilij, aliqui non rectè probaret actum esse liberum, quia vni auxilio præuenienti potest homo resistere, si alteri non possit resistere. Vnde cū singulariter loquatur de auxilio præueniente, vel sentit esse vnum tantum, vel collectiū loquitur de toto auxilio præueniente, ac trahente, ac de illo etiam quando actu operatur, dicit posse hominem illi resistere, etiam quando illi non resistit. Vnde consequenter etiam sentit, illud idem auxilium, cui homo resistit, de se esse efficax, & futurum fuuisse efficax, si homo voluisset, seu si per eum non stetisset. Et propterea optimè inducit illa testimonia, vt ex eo, quod homini imputatur, quando auxilium manet inefficax, inferat, etiam quando est efficax posse hominem illi resistere, quia nimirum idem omnino auxilium præueniens est, cui homo interdum resistit, interdum verò non resistit, licet possit. Neque in alio sensu potest tota illa doctrina firma, & solida inueniri. Quod verbis sequentibus optimè confirmat, dicens, *Frustra Paulus Thessalonicenses admoneret spiritum ne extinguerent, si diuinis inspirationibus homines ineuitabiliter raperarentur.* quæ ratio vim habet in prædeterminatione, quia respectu illius frustranea esset talis admonitio, quia ineuitabiliter illum rapiet, magis autem esset vana respectu eius, cui non datur, quia esset de re sibi impossibili. Non agnoscit ergo Concilium tale genus rapientis auxilij, nec aliud præueniens agnoscit, nisi diuinas inspirations, quæ sine ineuitabili raptu efficaces esse possunt. Vnde subiungit idem Concilium. *Trahit quidem Deus, vtique efficaciter, sed in eius odore currimus; non vi, non vno raptum, certè non potest voluntas maiori vi raptari, quām physica prædeterminatione, nec potest cogitari motio, cui metaphora vnci magis accommodetur. Satis ergo aperte docet illud Concilium Deum inspirationibus trahere homines, non alio auxilio, quod instar vnci eos rapiat, ita vt resistere non possint.*

E

Aliter responderet idem Auctor distinguens in illo auxilio entitatem eius à ratione instrumenti primæ cause: nam priori ratione ait, est causa particularis, & ei resisti potest; posteriori autem modo continet in se intentionem volun-

Bannez.
Dauila.
Aluarez.

Euasio.

Aluarez.

6.

7.

voluntatis diuina, quæ est causa vniuersalis omnium entium, & ut sic ei resisti non potest. Dicit ergo Concilium loqui de illo auxilio sub priori ratione, non sub posteriori: hoc autem solum ex eo colligit, quod aliæ assertio esset falsa, quia si illo auxilio posteriori modo spectato, resisti posset, voluntati Dei possit resisti, quod falsum est. Sed non est hæc probabilior euasio. Primo ad hominem repugnat propriæ doctrinæ; docent enim illi Auctores auxilium esse per se efficax, & ex vi suæ entitatis, & naturæ voluntatem ad exercitium physicè determinare; ergo fateri debet, talis esse illud auxilium, etiam in sua entitate præcisè consideratum, vt illi non possit humana voluntas resistere. Item aiunt, entitatem illius auxilij non subordinari, nec subesse dominio voluntatis creatæ, sed potius illam sibi subiictere ex vi suæ entitatis; ergo non est in voluntate potestatis affecta illa entitate talis auxilij illo vti, vel non vti, sed potius auxilium semper illa vtitur, ita vt voluntas in hoc non possit ei resistere. Itē aiunt frequentissimè implicare contradictionem, entitatem illius auxilij coniungi cum carentia actus, seu effectus eius: ad id autem, quod implicat, nulla est potentia; ergo non est in voluntate potestas coniungendi carentiam cum illo auxilio, vel cum entitate eius præcisè spectata; ergo nec est potestas resistendi illi entitati.

Dicent fortasse entitatem illam prodire semper à voluntate Dei absoluta, & non posse aliter fieri, & inde prouenire, vt implicite coniungi cum carentia actus, ac proinde illam impotentiam resistendi, non esse solum respectu entitatis auxilij, sed prouenire à voluntate Dei. Sed in hoc etiam æquiuocatio committi videatur, quia duæ voluntates Dei absolutæ ibi distinguendæ sunt, vna est voluntas faciendi in humana voluntate entitatem talis auxilij, alia est voluntas absoluta, quod homo conuerteretur: nam cùm conuercio actualis, & auxilium ad illam in re sint distinctæ entitates, vt supponitur, etiam potest voluntas diuina in ordine ad illas secundum rationem distingui. Quamuis ergo illa entitas auxilij non possit esse in rerum natura sine voluntate Dei absolute dandi illam, quia est causa efficiens eius vnicæ: nihilominus si talis entitas per se non est talis, vt ei voluntas humana resistere non possit, producere poterit illa Deus ex sola ista voluntate absoluta de actu conuersionis hominis, quia hæc voluntas non est per se causa efficiens illius entitatis, nec repugnat fieri ex alia intentione diuina, pro illius libertate. Neque in se habet vnde repugnet separari à tali conuersione, neque id recipit ex illa sola voluntate diuina, per quam sit, quia ex vi illius solam entitatem intrinsecam recipit. Hoc autem dicitur esse impossibile in illa sententia.

Vnde aiunt entitatem illius auxilij necessariò procedere à voluntate Dei, qua vult ipsam hominis conuersionem. Ergo in hoc necessariò supponunt, entitatem illam tamē esse, vt ex vi suæ essentiæ, & proprietatis habeat ita determinare voluntatem humanam, vt habeat ineuitabilem connexionem cum actuali eius consensu. Non ergo habet illa entitas tamē efficiem, quia subest voluntati Dei de consensu voluntatis creatæ, sed potius ideo volendo Deus tamē entitatem, necessariò vult efficaciam illam consensus, quia est intrinseca, & inseparabilis à tali entitate. Tandem ita hoc declaro, quia vel illa entitas de se, & natura sua habet, quod sit instrumentum absolutæ voluntatis Dei de actu voluntatis hominis, vel solum id habet ab extrinseco ex arbitrio Dei; hoc posterius dici nō potest in illa senten-

A tia, tum quia aliæ possit ponи in re illa entitas, & non assumi, vt tale instrumentum, tum etiam, quia quærendum statim erit, quid addat Deus illi entitati, volendo illa vti, vt tali instrumento: nam si nihil addit, imperficiens est illa entitas, quia sine illa possit Deus vti inspiratione, vt instrumento ad zalem effectum, & vti vna inspiratione, & non alia, pro suo arbitrio. Si verò illa entitas natura sua habet innatam, & inseparabilem, illam rationem instrumenti, utilis est distinctione, quia in entitate illius auxilij præcisè spectata includitur essentialiter ratio instrumenti, & ita non potest illi resisti magis sub vna ratione, quam sub alia.

B Secundò hinc facile ostenditur alienam esse expositionem à mente dicti Concilij. Primo, quia non est verisimile Concilium cogitasse de distinctione obscurissima, & quæ vix possit intelligi, minùsque credibile est ex illa penderre concordiam libertatis cum auxilio efficaci gratiæ, & veritatem illius propositionis, quod homo possit illi resistere, & quod Concilium tam absolute, & sine distinctione affirmauerit posse voluntatem illi auxilio resistere. Secundò & maximè, quia Concilium expreßè loquitur de illo auxilio, vt est virtus, seu instrumentum Dei ad trahendam voluntatem. Hoc aperte probamus ex illis verbis. *Interiori quodam, & occulto secretioris inspirationis afflavit contratta, & ex illis. Nec tamen tale sit huinmodi trahentis Dei auxilium, &c. auxilium*

^{10.}
Concilij explicatio, reijectur.

enim quo Deus nostrahit, instrumentum Dei est, vnde cùm à Concilio consideretur, vt per illud nos Deus trahit, euidenter loquitur de illo vt instrumento Dei. Item infra eodem modo considerat diuinæ inspirations, quando dicit, non rapere nos ineuitabili, ac denique metaphora vnci apertissimè declarat, & sermonem esse de auxilio, vt instrumentum Dei, & Deum non rapere nos suo auxilio, neque vti illo vt tali instrumento, quo veluti vaco raptemur. Tertiò per illam distinctionem destruitur doctrina Concilij, nam quacumque ratione non possit resisti illi auxilio, tollitur libertas actus, si enim illi entitati secundum se spectate resistere non possemus, non esset consensus noster liber; ergo si illi vt instrumento Dei resistere non possumus, consensus non erit liber. Probatur consequentia, quia quod ad nos attinet, tanta necessitas nobis inservit uno modo, sicut alio: quod autem ex parte agentis hoc vel illo modo fiat, nihil ad nostram libertatem refert, vt in primo Prolegomeno latè ostensum est. Et confirmatur, quia illa entitas non habet rationem diuini auxilij, nisi quatenus per voluntatem Dei datur; ergo si illi vt subest voluntati resistere non possumus, simpliciter auxilio diuino resistere non possumus, cuius contrarium simpliciter, & sine addito, vel declarazione docuit illud Concilium.

E Addunt ergo tertiam explicationem, dicentes, *vel potest explicari Concilium de resistentia in generali quadam acceptione, quatenus posse resistere, est idem, quod velle dissentire, si velit, vt loquitur Sanctum Concilium Tridentinum.* Per quæ verba videntur velle huic etiam applicare explicationem de sensu diuiso. At profectò si liceret hoc pacto Concilia interpretari, nihil certi in illorum definitionibus, ac doctrinis haberemus. Quoties enim aliquis sentiret verba Concilij contraria ei opinioni, cui ipse effectus est, posset ad libitum verba ad improprium sensum detorquere, vel significationem nouam, & communiter non visitat illis effingere. Certè, si hoc licitum est, frustra August. ex vi, &

^{11.}
Alia eiusdem Concilij expostio.

^{2.}
Instantia,

Soluitur.

^{9.}
Alia instantia.

Reretur.

Proprietate nominis *Adiutoris*, quo Deum
innocamus. *Adiutor meus es tu*, ne derelin-
quas me, Psal. 78. colligit etiam nos aliquid
agere. Nam si nihil agis (inquit) quomodo
iunaris, tract. 4. in 1. epist. Ioan. & serm. 13.
de verb. Apost. imò vniuersa Ecclesia ex pro-
prietate verborum, *Hoc est corpus meum*,
colligit realem präsentiam Corporis Domini
in Eucharistia. Et simili modo ex proprie-
tate verborum, quibus idem Christus Deus, &
homo dicitur in Scriptura veritatem mysterij
Incarnationis, secundum substantialem vni-
nem duarum naturarum comprobavit. Et in
vniuersum hæc regula interpretandi Scriptu-
ram, vt à proprietate verborum sine auctorita-
tate certa, vel ratione cogente non recedamus.

Scripturam in-
terpretandi re-
gula.

32. Nullo ergo modo admittenda est illa inter-
pretatio, quæ à proprietate verbi *resistendi*
recedit. Quid enim quælo est *resistentia in-*
generali quadam acceptio? Aut quis vñquam
intellexit verbum *resistendi* habere locum vbi
non est oppositio, seu contraria motio? Re-
sistentia ergo intrinsicè inuoluit compositionem
contraria motionis, & ideo interpretari
potestatem resistendi in sensu diuiso perinde
est, ac dicere, illam non esse potentiam resi-
stendi, sed cessandi ab opere, si motio alias
cesset. Vnde rectè argumentatur vir ingenio-
sus à simili ex verbis Pauli Roman. 4. *Vbi non*
est lex, nec præuaricatio; nam quia præuar-
icatio includit compositionem cum lege cui
opponitur, optimè concludit, vbi est præuar-
icatio, supponi legem, & cessante lege non
habere locum præuaricationem. Ita ergo re-
sistentia intrinsicè dicit compositionem cum
opposita motione, & ideo si liberum arbitri-
um dicitur posse resistere auxilio gratiæ,
supponitur auxilium mouens arbitrium: si
autem non potest impedire opus auxilij,
nisi priùs auferatur auxilium, illud non est
posse resistere: destruitur ergo sententia
DConcilij, cùm sensus diuisus in ea cogita-
tur. Quod à fortiori probant omnia dicta
in simili de Concilio Tridentino, nam ver-
bum *resistendi* evidentius facit sensum com-
positum, & idem sensus æquè necessarius,
in præsenti est, vt sententia Concilij sit Ha-
reticis contraria, & vt ex illa potestate resi-
stendi rectè libertatis vsum inferat, vt satis in
in cap... explicatum est.

13. Auxilium effi-
cax quale sit.
Ledesma.

Hinc tandem Ledesma art. 13. ad 5. fatetur
auxilium efficax non esse tale vt ineuitabiliter
auferat actum; nam auxilia (inquit) quæ ineui-
tabiliter actus inferrent, tollerent liberta-
tem, quia non relinquunt in potentia poste-
statem, qua possit actus vitare. Et de talibus
auxilijs (inquit) loquitur Concilium Seno-
nense. Vnde consequenter ait, ex auxilio ef-
ficaci actum sequi infallibiliter, non ineui-
tabiliter; quia cùm moueat potentiam, &
prædeterminet illam, iuxta naturam, & con-
ditionem voluntatis liberæ, semper manet
in potentia virtus, & potestas ad actum vi-
tandum, sivult. Et ad hoc suadendum addu-
cit communem doctrinam distinguente inter
illos duos terminos, & asserentem contra
Caietanum effectus liberos, & contingentes
respectu diuinæ voluntatis, venire infallibi-
liter, non ineuitabiliter, quia infallibilitas
respicit scientiam, ineuitabilitas dicit or-
dinem ad causas secundas, quæ si euitare ne-

A queunt, inquit, effectus productionem, ad illam
necessitatur. Vnde licet expressè non dicat
posse hominem resistere auxilio efficaci, id
aperè sentire videtur: tum quia per illam
doctrinam vult satisfacere Concilio Seno-
nensi, vt ipsem declarat, tum etiam, quia
si effectus non est ineuitabilis supposito auxi-
lio; ergo potest liberum arbitrium illud eui-
tare; ergo potest impedire; ergo potest auxi-
lio resistere.

Hæc verò responsio in primis non potest
Concilio satisfacere, tum quia manifestè lo-
quitur de potentia resistendi, quæ respectu
eius auxilij potest in actum reduci, vt patet
ex testimonii Scripturæ, quæ adducit, tum

14. Responsio Cō-
cilij non satis-
facit.

B etiam, quia non agnoscit auxilium præue-
niens, nisi diuinæ inspirationes, quibus im-
mediate coniungi dicit consensum, vel dissen-
sum, & tamen respectu illarum ponit resi-
stendi potentiam, non respectu alterius auxi-
lij prædeterminantis, imò sentit non dari,
quia illi resistere non posset, quia esset veluti
vncus voluntatem raptans. Deinde illa res-
ponsio, vt supra latè ostendi, destruit pro-
priam sententiam: nam si auxilium tale est,
vt implicet contradictionem, cum illo com-
poni carentiam actus, quomodo actus ille
est euitabilis supposito auxilio, nam euitabi-
litas dicit possibilitatem carentiæ actus non
obstante auxilio, quæ possilitas fundari de-
bet in potestate vitandi actum in sensu com-
posito, & stante auxilio: vitare autem non est
aliud, quæ carere illo; ergo includit potes-
tatem carendi actu, coniungendo illam ca-
rentiam cum tali auxilio. Quæ autem potentia
potest esse ad id, quod implicat contradic-
tionem. Præterea distinctio illa inter infallibilem,
& ineuitabilem optima est, si infallibilitas solùm
dicat habitudinem ad scientiam intuentem
veritatem futuri effectus in seipsa; si autem
oriatur ex causa, inuoluit repugnantiam, nam
talism ineuitabilitas fundatur in ineuitabilitate
effectus à tali causa. At verò effectus auxilij
efficacis dicitur esse infallibilis ex vi auxilij
secundum spectati, vt est causa talis effectus;
ergo repugnat dicere, effectum sic infallibili-
lem non esse ineuitabilem respectu talis auxi-
lij. Et ideo Dauila in suo libro sèpè dicit,
hoc auxilium mouere voluntatem infallibiliter,
& ineuitabiliter, & Cabezudo dixit infal-
libiliter, & immutabiliter, quod perinde
est. qui certè magis consequenter loquuntur,
tamen nimis aperte contradicunt Concilio
Senonensi, & id admittunt, quod directè vi-
detur contrarium libertati. E contrario verò
Ledesma timens hunc lapsum, à propria sen-
tentia inuitus recedit.

Dauila:

Cabezudo:

Ledesma:

E Et declaratur amplius ad hominem, nam
idem Auctor art. 2. ad 5. circa finem ait, au-
xilium prædeterminans applicare voluntatem
ad operandum, & omnino non subordinari
ipsi potentia etiam quoad exercitium actus,
quia tenet se ex parte primæ causæ, nam est
motio, qua mediante Deus mouet potentiam,
& ideo non subordinatur illi. Ex quo eu-
identer inferatur voluntatem non habere villam
potestatem supra tale auxilium, vt illud im-
pediat ab exercitio sui actus: nam illa duo
sunt correlativa disquiperantia, scilicet,
subesse alteri, & hoc illi præesse; ergo ablato
vno, aufertur aliud; si ergo auxilium non
subordinatur potentia voluntatis quoad exer-
citium actus, nec voluntas habet potestatem,
quia illi præsit, (vt sic dicam) vel possit
impedire exercitium sui actus; ergo non
habet potestatem vitandi talem actum. Er-
go repugnat illa duo, scilicet, auxilium
non subordinari potentia, & potentiam
posse

15.

Declaratur:

Illatio:

posse euitare actum, stante auxilio. Quod si forte dicat hanc potentiam vitandi talem actum esse tantum in sensu diuiso, redimus ad priora absurdia, & tantum verbis ludimus. Quia haec potestas non tollit, quin auxilium simul datum ineuitabiliter actum inferat: nulla enim esse potest motio adeo necessitans, quin in sensu diuiso relinquat potestatem vitandi actum, vel potius carendi illo: quia reuerà posse carere actu, oblato auxilio, non est posse vitare illum, quandoquidem nec potest vitare, quin habeat auxilium per intrinsecam potestatem moralem, sed solum potest illo carere ex voluntate extrinseca Dei, nec illo auxilio positio potest vitare, quin actus sequatur. Nullam ergo subterfugium linquitur, quo haec definitio Concilij Senonensis eludi, aut vitari posse videatur.

16.
Obiectio ex
Concilio Se-
nonensi.

Eliditur.

Contra nos vero obiecti solet ex eodem Concilio Senonensi, quia de bonis operibus dicit, *In quibus & liberum arbitrium operatur, & gratia, primo tamen, & principales gratia, & vt Pelagianum condamnat, non solum eum, qui negat necessitatem gratiae, sed etiam qui primatum illi denegat. Sed haec quid contra nos? qui id totis viribus, & omni veritate, & proprietate defendimus, cum eadem proprietate libertatem seruantes, & declarantes, quod alij in hac posteriori parte non praestant, & ideo potius eisdem verbis perstringi possunt.*

Obiecti etiam nobis Concilium Moguntin. cap. 7. in quo nihil inuenimus, nisi quod Concilium Arausicanum, & Tridentinum docuerunt, scilicet, initium iustificationis esse ex gratia, & per gratiam nos excitari, & adiuuari, vt consentiendo, & cooperando ad iustificationem disponamus. Quae omnia nos constanter docemus, idemque quod verbis Concilij Senonensis proxime respondeamus, de illis dicere possumus. Et quae in Concilio Tridentino, & alijs expendimus, in hoc ponderari possunt, quia tantum ponit gratiam excitantem, per quam solus Deus operatur in nobis, & adiuuantem qua nobiscum operatur, & nos illi libere cooperamur: aliam vero prædeterminantem gratiam nec agnoscit, nec indicat.

Denique obiecti etiam nobis testimonium aliquod sub nomine Concilij Colon. quod reuerà Concilii non est, sed Enchiridium quoddam non magnæ auctoritatis, vt in Proleg. 6. cap. 22. in fine diximus, & ideo necessarium nobis non esset ad illud respondere, etiamsi in aliquo nobis contradicere videtur. Re tamen vera nihil habet contrarium, imò sàpè dicit in hominis voluntate esse vt gratiam sibi oblatam vel recipiat, vel repudiet, & præuenientem gratiam acceptare, vel abiicere, & similia nostræ sententiae consentanea. Neq; ibi aliam gratiam operantem, vel præuenientem insinuat, præter diuinas inspirations, & illuminationes. Nihil ergo illi Enchiridio respondere necesse est.

Vtile vero censeo explicare quandam distinctionem auxilij præuenientis, quam ibi tradit, tum quia esse potest vñi, tum etiam, quia posset aliquis ad prædeterminans auxilium illam applicare. Nam quædam dicitur esse, qua Deus, præuenit peccatorum, vt resurgat, alia qua peccator præuenienti Deo assentiens resurgit. Vnde prior cogitari potest esse auxilium præueniens sufficiens, posterior vero auxilium efficax prædeterminans, quia dat non tantum posse, sed etiam consentire. Et ideo haec posterior vocatur ibi *iustificas gratia*, quia infallibiliter pertrahit ad illa.

Alius vero sensus longe fuit ab Auctore illius libri intentus. Distinxit enim duplē gratiam præuenientem, non ex modo deter-

A minandi, seu mouendi voluntatem, sed ex actibus, & proximis effectibus, ad quos gratia præueniens datur. Vna enim datur ad actus, qui remotè disponunt ad iustitiam, alia ad actum, qui est ultima dispositio; & prior dicitur dari peccatori vt resurgat, posterior vero est illa cum qua iam resurgit. Vnde utraq; ex his gratiis potest esse sufficiens, & efficax, neutra vero est physicè prædeterminans voluntatem. Nam de priori gratia ibi dicitur resisterere in motu cogitationis sanctæ, & affectionis, vel timoris, & ex illa sàpè oriri bonos actus liberos, & supernaturales disponentes aliquo modo ad iustificationem, inter quos actus ponitur actus fidei, vel attritionis. Est ergo gratia præueniens, non tantum sufficiens, sed etiam efficax ad suum proximum effectum propter quem datur, sic non semper sit efficax ad effectum iustificationis ultimò intentum. Sicut vocatio ad fidem quia homo de facto conuerit ab infidelitate, licet non conueratur ad penitentiam aliorum peccatorum, vocatio efficax est in suo gradu, licet non sit ex omni parte perfecta, nec efficax quod ad omnia ad iustificationem necessaria. Vnde in illo effectu inuenitur libera determinatio voluntatis, quæ ab ipsa fit cum cooperante gratia, & non à sola præueniente: quod in eodem libro §. Ergo cum peccator, insinuator cum dicitur, Interim nos ante iustificationem nihil facimus, nisi quod bonis inspirationibus Dei non repugnamus, sed assentimur.

C 20. Alia vero gratia præueniens dicitur dari homini resurgentì à peccato, quia datur, immediate ad dispositionem ultimam, quæ simul tempore est cum iustificatione ipsa. Et haec etiam gratia præueniens consistit in diuinis excitationibus, per illuminationem, & inspirationem Spiritus Sancti, quibus homo immediate inducitur, & eleuatur ad ultimam dispositionem, atque ideo ad ipsam iustitiam, vt ibidem §. Hanc autem gratiam, latè exponitur, vnde haec etiam gratia præueniens potest interdum tantum esse sufficiens, interdum vero etiam efficax, cooperanti ipsi libera voluntate, eadem gratia præuenta, & adiuta. Et hoc est, quod ibi significatur cum dicitur: ita totum

D Deo rectè adscribitur qui voluntatem nostram, quam creando nobis impertiit, gratia sua præuenit, excitat torpecentem, vt lapsum suum norit; postea corrigit nolentem, vt resurgere velit; postremò adiuuat voluntatem, vt resurge-re possit, & sic salus nostra *Dei gratuitem est donum*. Hec autem motio, & excitatio, quæ datur, vt immediate efficiat, ultimam dispositionem ad gratiam, actu non iustificat hominem, nisi quando actu obtinet à voluntate hominis talem consensum, & ideo tunc solum potest illam determinationem gratiae iustificantis recipere, iustificantis scilicet, non formaliter, sed suo modo effectiue, & dispositiue. Ad hancautem efficientiam, vel denominacionem non est necesse, vt habeat ex se, & natura sua vim prædeterminandi physicè voluntatem, sed satis est vt secundum propositionem Dei in ea opportunitate confratur, in qua prænoscitur effectum habitura: neque aliud ex illo Enchiridio colligi posset, etiamsi eius auctoritas admittenda esset.

E 21. Præter Concilia desiderare potest Lector, vt alia decreta Ecclesiastica à Summis Pontificibus de hac materia edita expendamus. Si quis autem legat attentè, quæ de doctrina Pontificum in hac materia diximus Prolegomeno sexto capite primo facile intelliget, nihil hic nobis addendum superesse, quia ipsi in suis Decretalibus solum confirmant Africana Concilia, vel eandem doctrinam tradunt, quam illa, & Arausican. Concilium do- cuerunt,

18.
Obiectio testi-
monium ali-
quod sub no-
mine Concilij
Colon.

Distinctio au-
xilij præ-
uenientis, ibi tra-
dita exhibe-
tur.

19.

Alia datur cir-
lius libri intentus. Distinxit enim duplē

Gratia præ-
ueniens, qua di-
citur dari ho-
mini resurgen-
ti à peccato.

euerunt, & ideo, quæ de his Concilijs diximus, décretis Pontificijs intelligi debent. Do-cent enim necessitatem gratiæ contra Pelagiūm, illique tribuunt salutis initium contra Semipelagianos, de auxilio autem prædeter-minante ne verbum insinuant. Quod maximè intelligere liceat ex epistola Coelestini, ubi summatim omnes sententiæ, in quibus doc-trina fidei ad gratiam pertinens continetur, referuntur ex Innocentio Papa, & Africanis Conciliis, & aliquid additur ex Zosimo Papa, quod in eius decretis nunc non habemus. Et in fine subduntur illa verba, Profundiores ve-rò, difficiliorēsque partes occurrentium questio-num, quas latius pertractarunt, qui hereticis re-stiterunt, sicut non andemus contempnere, ita non necesse habemus adstruere, quia ad confitendum gratiam Dei, cuius operi, ac dignationi nihil penitus substrahendum est, satis sufficere credimus quidquid secundum prædictas regulas Apo-stolica Sedis nos scripta docuerunt. Cùm ergo in superioribus regulis nihil de gratia præde-terminante doceatur rectè ex his vltimis ver-bis concludimus ad expugnandos Pelagianos, & Semipelagianos, & ad totam gratiæ necessi-tatem tuendam, illam non esse necessariam, ac proinde cum aliunde videatur libertati re-pugnare, non esse admittendam. Propter hæc igitur plura de his epistolis Pontificum dice-re non est visum necessarium, neque etiam pro nobis aliud speciale argumentum ex eis sumimus, præter negatiuum, quia sine auxilio prædeterminante sufficientem gratiæ doc-trinam nobis tradiderunt, & Pelagianos, & Semipelagianos confutarunt, quod in hoc pun-cto, vt sèpè ostendi, magnum est argumen-tum. Aliqua verò, quæ nonnulli Pontifices, non vt Pontifices, sed vt Scriptores, vel Do-stores Ecclesiastici tradiderunt, in sequenti capite proponentur. Ad Patres igitur venia-mus.

C A P V T X L I V .

Ex Patribus Augustino antiquioribus physica prædeterminatio refellitur, & vocatio congrua comprobatur.

^{1.} Sedes, & ordo
Sapitis.

^{2.} Scriptorum ordo.

^{3.} Principia gene-ralia quæ.

V^T veritatem lucidiūs ostendamus, & Le-toris fastidium leuemus, in tres classes Patres, à quibus argumentum sumimus, di-stinguimus. In prima ponimus eos, qui vel Augustinum præcesserunt, vel usque ad eius tempora vixerunt, & ab eo doctrinam eius de gratia vix legere potuerunt. In secunda solum Augustinum ipsum constituimus, tan-quam præcipuum gratiæ Dei propugnatorem. In tertia ponimus subsequentes Patres, qui Augustinum imitati sunt.

Quod ad primi ordinis Scriptores spectat, quia, vt dixi, ferè nullus eorum præter Hieronymum de diuina gratia ex professo dispu-tauit, non sunt ab eis testimonia expressa ex-pectanda, sed tantum aliqua generalia prin-cipia, ex quibus per necessarias, vel multum probabiles illationes eorum sententia colligi valeat. Huiusmodi autē principia duo esse cen-semus. Vnum est, quod efficacia præueniens gratiæ morali modo explicit sine physi-ca, seu efficaci prædeterminatione: aliud est, quod ad libertatem requirunt intrinsecam potestatem proximam sese flectendi ad utramque, cui repugnat necessitas prædetermina-tionis ab extrinseco præuenientis, vt in libro tertio cap. 43. allegauit, & statim alios addam; qui etiam in operibus gratiæ necessariam ex-i-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A stimant eandem potestatem proximam ad utramque partem. Ac proinde volunt in no-stra potestate esse vti, vel non vti gratia, quia à Deo præuenimur, quod repugnat physi-ca prædeterminationi, vt defensores eius fatentur.

B Primò igitur ex Patribus Græcis adduco Chrysostomum homil. 19. in Genes. dicen-tem. *Quia libri arbitrij esse nostram naturam fecit Deus, ipse quidem, quæ sua sunt, per suam misericordiam semper exhibet, & scens abscondita, & profunda mentis arcana hortatur, consultit, conatisque nostros malos reprimit, & necessitatem utique non imponit.* Quo-modò autem necessitatem non imponat de-clarans, subiungit. *Sed congruis remedijs ap-positis, totum iacere in agrotantis sententia, dimittit.* Quod non video qua veritate dici posset, si ex parte Dei concursus gratiæ ne-cessarius, non cum indifferentia offerretur, sed in unam partem prorsus voluntatem ho-minis determinaret. Et ideo indicat Deum suadendo, & vocando congrua ponere reme-dia iuxta infinitam præscientiam suam. Vnde Homil. 22. sic inquit. *Quia in nostra po-testate totum post gratiam relatum est, ideo peccantibus supplicia proposita sunt, & bene operantibus retribuções.* Vbi valde notanda est particula *post gratiam*, tum ad explican-dam mentem Chrysostomi in aliis locis, quæ mox referemus, quia manifestè loqui-tur de gratia præueniente, & constitue-nente voluntatem in actu primo: tum etiam, quia sub illa gratia comprehendit omnem gratiam quovis modo antecedentem consensum volun-tatis, vt ex priori loco, & ex ipso contextu manifestum est, & illa stante dicit, totum relinqui in potestate voluntatis; non quia voluntas non indigeat concurso Dei ad actua-lem consensem, sed quia illum habet ad utramque partem paratum, & solum expectatur co-operatio eius, at si præcederet gratia præde-terminans, illa profectò non relinqueret to-tum in nostra potestate, quam ad unum ine-uitabiliter flecteret. Et simili modo dixit idem Chrysostomus Homil. 9. in Ioan. *Deus neminem cogit suadendo, & benefaciendo vo-luntarios quoscunque, & ultrò sequentes alli-cit, & ad se trahit.*

C Aliis præterea locis videtur Chrysostomus aperte prædeterminationem negare, vt Hom. 17. in Ioan. cùm dicit, *Deus nostras non præuenit voluntates, & Homil. 12. ad Hebr. dicens, Nostras non antecedit voluntates, ne nostrum lèdatur arbitrium, & Homil. 42. ad pop. Nostras non præuenit voluntates, ne nostram teneret libertatem.* In quibus locis verbum antecedit, & verbum præuenit, non sunt quidem posita ad excludenda auxilia gratiæ excitantis, seu præuenientis, quæ antecedens etiam dici po-test: nam in hoc sensu locutiones continerent errorem contra fidem. Ergo posita sunt ad excludendum motionem vi sua efficaciter præ-determinantem voluntatem. Nec iuuabit, solum dicere posita esse ad excludendam motionem necessitantem, tum quia iam est ostendum, non posse præiuam motionem sic deter-minare, nisi necessitat: tum etiam, quia essent futilia, & identica verba Chrysostomi, perinde enim esset, ac si diceret, Deus non ne-cessitat voluntatem ne tollat libertatem: sensus ergo est non præuenire illam tali efficaci motione, ne libertatem eius lèdat, seu ne illam necessitat. Atque in eodem sensu exponit Chrysostomus in dicta homiliā 42. illud Psalm. 120. *Ne des in commo-tionem pedem tuum, dicens. Quia in nobis est dare, non in ullo altero, ybi illa negatio non*

^{3:} Adducitur
Chrysostomus
ex PP. Græcis.

Psalm. 120.

R^E exclus-

excludit omnem effectiōnēm Dei, vt per se, constat, & ipse statim declarat; excludit ergo præmotionem, quæ efficaciter faciat voluntatem ad mouendum pedem. Nam verbum illud Psalmi, *Ne deus*, idem significat, quod ne eligas, aut voluntatem tuam ad hoc determines. Et ideo sibi statim obiectit, *Quid ergo in Deo nihil est?* respondet, *Omnia quidem in Deo, sed non ita, ut liberum in nobis arbitrium violetur.* Nihil ergo potuit excludere, nisi hanc efficacem præmotionem.

Ephes. 2.
5.

Præterea homil. 5. ad Ephes. in illa verba, *Qui aliquando eratis longe facti estis propè, cùm dixit, Illud longè, & illud prope est solius liberi arbitrij, & electionis, per illud solius non excludit adiutorium Dei;* excludit ergo motionem, quæ determinationem voluntatis anteuerterat, & indifferentiam tollat. Et eandem doctrinam latè tradit in homil. de ferend. reprehensionib. & conuersione Pauli in fine, vbi prius dicit, *Paulum non sola vocatio adduxit, sed & voluntas eius, & addit infra, Velle autem nos sermonem hunc diligenter memoria tenere.* Et infra, cùm dixisset, Deum ita trahere hominem, vt non cogat, addit verba valde notanda. *Nam si ipse vult, nos autem non volumus, ad nostram salutem nihil proficiunt ea, quæ alioquin efficacia sunt, non quia infirma sit eius voluntas, sed quia cogere neminem vult.* Vbi primum expendo vocare Chrysostomum efficacia auxilia, quæ ad salutem nihil proficiunt, quia homo resistit, sentiens planè per hominem tantum stare, vt effectum non habeant. Deinde docere, Deum non mouere hominem, qui conuertitur, neque etiam Paulum ipsum per talem motionem, cui homo resistere non possit, non quia Deus id facere non possit, sed quia si ficeret, hominem cogeret, idest, necessitatet. Et hinc paulo infra reprehendit excusationem eorum qui dicunt, *Si Deus volet, persuadebit mihi ut conuertar.* Quos non arguo (inquit) sed valde probo quod ad voluntatem Dei configiunt, velle autem, nos etiam nostra afferre, & tunc dicere, si Deus voluerit. Et infra, *Et alioqui si solam voluntatem Dei prætexas, nihil eorum quibus opus habes, adipisceris unquam.* quibus verbis, & multis alijs docere præcipue intendit efficaciam gratiæ quoad actualem determinationem voluntatis humanæ, non ex sola diuina, sed simul ab humana pendere.

Camel. 6.

Ad hęc testimonia Chrysostomi, præsertim ad locum homil. 12. ad Hebr. respondet Cumel Chrysost. non solum ibi de auxilio prædeterminante, sed etiam de omni auxilio præueniente, & excitante loqui, ac subinde errasse, & semina Semipelagiani erroris iecisse. Et in me acriter inuehitur, quod ineptè locum illum citauerim, subticendo antecedentia, & consequentia verba. Et nihilominus ex eadem Homil. 12. suam sententiam probare conatur, quasi potuerit Chrysost. sentire præuenientem gratiam diuinæ inspirationis, vel excitationis repugnare libertati. Et ad hanc posteriorem partem suadendam adducit generalia verba eiusdem Chrysost. Homil. 4. de laudibus Pauli, quibus virtutem, & potentiam gratiæ diuinæ mirum in modum extollit, & insuperabilem vocat. Et specialiter ponderat illa verba. *Noli* (igitur) *in prava permanere sententia, sed considera virtutem Crucifixi.* *Quod si temporum opportunitas cuncta fecisse dicatur, ad repellendum Theodosium, & eius discipuli proferentur, qui cum eisdem fere, quibus etiam Christus temporibus extitisset, & veritatem per quadam etiam signa impugnare tentasset, repente destructi sunt.* quæ verba videtur inducere contra gratiæ congruitatem, quia sentit Chrysost. efficaciam eius, non ex temporis opportunitate, sed ineffabili Christi virtute prouenire.

A 7. Hęc verò obiectio, & reprehensio efficaciam dictorum testimoniorum magis illustrat, cùm non possint aduersarij illa effugere, nisi attri-buendo Chrysostomo tum Semipelagianum errorem, tum contradictionem in propria doctrina. Ego verò in primis censeo, Chrys. verè, & catholicè sensisse de initio salutis, & iustitiæ, quod ex gratia sit, & non ex nobis. Hoc latè probauit in dicto cap. 8. lib. 1. de Pra-destinat. verbis expressis eiusdem Chrysost.

Homil. 28. & 38. in Genes. Homil. 12. in 1. ad Corin. & 38. ad Popul. & alijs, quæ ibi videri possunt. Et idem de Chrysost. sensit Driedo locis infrà in proprio capite allegandis. Et

B Episcop. Lucensis in Aduertend. ad 1. tomum Chrysost. quæsito 9. vbi hęc verba ex Chrysostomo refert. *Nos quidquid boni habemus, ex præuenientis, vocantis, & semper incipientis gratia benignitate habemus, nullum est in nobis meritum quod non sit donum Dei, cuius quidem tanta est bonitas, ut velit nostra esse merita, que sunt ipsius dona.* Non tamen designat locum, sed ait, *In initio homilia citata.* Solum au-tem citauerat hom. 42. in Gen. & 17. in Ioan. in quibus illa non reperio, nec in alia homilia ea-dem formalia verba inuenio, quamuis in sub-stantia habeantur in dicta hom. 12. ad Cor. iuncta homil. de Adam, & Eva. Sunt verò alia val-dè notanda verba eiusdem Chrysostomi hom.

C 70. in Matth. *Verum cùm per gratiam vocati* Notanda Chrysostomi verba *cur hac tam accurate disputat, quia* circum vocatio- *videlicet vocatio, & purgatio ipsa ex gratia* nem. *sunt: ut verò vocatus iam, & candida induitus* veste, seipsum non maculet, ad diligentiam, *quoq; pertinet vocatorum.* *Nam non quia dignus,* circum vocatio- *sed quia gratia tibi largita est, vocatus fuisti,* *oportebat te vicissim progratia non nihil reddere,* *&c.* Quid clarius? Et in lib. de Compunct. cord. circa finem, dicit Sanctos, non propter signa, sed propter animi virtutes, & ait, *quod utique nutu quidem diuino, & gratia cœlesti, proprio tamen studio operati sunt.*

D His addo, Chrysostomum nunquam in hoc puncto suisle sibi contrarium, aut contra-
Ria docuisse. Probatur primò, quia omnia, quæ dicit, possunt facile sine contradictione intelligi, distinguendo gratiam, tempora, & personas, de quibus loquitur, vt in dicto capite octauo fusè declarauit. Cùm enim dicit Deum expectare voluntates nostras, vt bonum eligant, & virtutem operari in-cipliant, vt eo modo gratiam à Deo obtineant, loquitur ad fideles, & iam vocatos proponit modum, & rationem obtainendi abundantiora gratia auxilia, vel dona. Cùm verò omnia bona tribuit gratiæ, tan-quam origini, & principio, loquitur sim-pliciter de toto ordine auxiliorum gratiæ. Et ita etiam exposuit dictam hom. 12. ad He-

E bræos idem Episcopus Lucensis in Anno-tatione ad tom. 4. quæsito 31. iuncto quæsi-to 13. ad secundum tomum, quod ibi alle-gat. Secundò probatur, quia sunt tam mul-ta, & varia loca, in quibus nunc hoc, nunc illo modo loquitur, vt incredibile sit, vel ignoranter sibi contradixisse, vel toties senten-tiam mutasse.

F Et interdum in vno eodemque loco agno-scit præuiam Dei motionem de se efficacem, cui semper voluntas possit resistere, vt maximè videri potest in verbis proximè allegatis ex homil. de ferend. reprehensionib. & conuersio-nib. Pauli. Et in dicta homil. 4. de laudibus Pauli, in principio, vbi initium gratiæ, & miserationis Dei erga illum ponit in vocatio-ne, statim verò subdit. *Sed nullus hoc au-diens*

Driedo,
Episc. Lucens.

Episc. Lucens.

dicens ipsam vocationem necessitatem paret, si quidem potuit redire unde discesserat, &c. Et cum postea præuiam, & fortè gratia præmotionem, descripsisset, interrogat, *Et cur (inquit) hoc non ante factum est?* Respondet. *Ne queras istud, nec velis esse curiosior, sed concede incomprehensibili Dei prouidentie salutes esse hominum notis sibi temporum opportunitatibus ordinanti: sic enim ipse fatebatur, dicens: Cum autem placuit ei, qui me segregauit, de utero matris meæ, vocauit per suam gratiam, ut reuelaret filium suum in me. Nihil igitur tu scuteris amplius, quia haec dicit,* & Paulus. Et addit paulo inferiùs, *Ab ipso itaque discamus, quoniam nullus ante Paulum, neque ipse Paulus ex se tantummodo illum innenit, sed ipse se Christus ostendit, & ideo dicebat: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Per quæ omnia euidenter declarat initium salutis esse ex solo Deo. Vnde interrogans vltérius, cur Paulus non fuerit antea persuasus, licet doctrinam, & miracula Christi ignorare nō potest, & respondet. *Quia nec dum utique vocatus fuerat à Christo, vocatione vtiq; speciali, & opportuna. Et statim repetit. Tu vero hoc audiens noli vocationem istam necessitatē putare, non enim Deus cogit homines vocando, sed post vocationem quoque permittit eos propriorum esse dominos voluntarum.* Vnde inferiùs ad fin. homil. dicens, per Pauli linguam Deum bonis Mundum repleuisse, per illam, ait, quia in ipsum contulit gratiam. *Quia enim dignam tali dono deuotionem gerebat, expressa in illo etiam gratia coruscavit.* Vbi gratiam videtur Paulo tribuere, non tamen primam, nec ex se, sed ut cooperanti priori gratia. Ac tandem in eodem sensu eundem sermonem ad omnes extendit.

^{10.} Chrysostomū non adhæsisse errori Semipelagian. nedum aucto rem illius fuisse, quia in multis locis contra eorum sententiam expressè docet, & in alijs non in eorum sensu loquitur, nec sibi contrarius est, vt ostendi, tum hīc, tum in dicto c. 8. Vnde licet in aliquibus locis, minus cautè fortasse loqui videatur, causa fuit, quia nondum illo errore exorto securiùs ad fideles, etiam à Deo vocatos loquebatur, vel feroce loquendi, & mouendi eos ad exercitium virtutis, vel zelo impugnandi hæreticos, quorum error contra libertatem arbitrij tunc se parabat. Et hoc est, quod Sixtus Senens. Episcop. Lucensis, & alij dicunt excessisse Chrysost. aliquando ut libertatem arbitrij contra hæreticos defendere, intelligi enim debet hic excessus in modo loquendi magis, quām in sensu doctrinæ, & fortè ille qui nunc patet excessus propter novas hæreses, pro illorum temporum statu non erat: quæ doctrina est consentanea Augustino libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 14. & libro de don. perseu. cap. 19.

^{11.} Præterea est manifestum ex dictis non potuisse Chrysost. negare veram præuenientem gratiam, eo quod existimauerit illam esse contrariam libertati. Nam expressè in dicta Homil. 4. de Laudibus Pauli ponit vocationem præuiam, & non inferentem necessitatem, & homil. 12. ad Cor. omnia rectè facta, etiam fidem dicit esse ex vocatione, & homil. 28. præuiam gratia omnia tribuit, etiamsi liberè fiat; & dicta homil. 22. dicit post gratiam consensum relinquì in nostra potestate. Et in aliis locis vocationem illam, quæ necessitatem non infert, docet esse ita posse opportunam, & congruam, ut infallibiliter habeat effectum. Sicut de vocatione Pauli significauit in dicta homil. 4. in verbis suprà citatis, & Homil. 31. in Matth. *Quemadmodum, ait Petrum, & Ioannem vocauit, quando obtemperaturos sciebat, sic Mattheum quoque tunc vocauit, quando mi-*

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A raculorum fama per domitum minima reluetatum undebat. Et in hoc nihilominus dicit ostendi, virtutē vocantis ad cor hominis transmutandam. Et postea commendans Mattheum obedientiam ait, *Mirabilis hac obedientia testimoniū vocanti perhibuit; quod opportune ipsum vocauerit.* Et similiter in hom. 65. expōnens parabolam vineæ dicit, Patrem familias vocasse operarios in illis horis in quibus obtemperatur erant, quia nimirum congruè, & efficaciter illos vocauit. Idemq; sentit de Centurione super Psal. 115. De illo verò dicit proper opera fuisse dignum vocatione, quia loquitur de vocatione secunda, quæ per Petrum facta est, iam enim erit fidelis. *Quamuis ille modus loquendi possit etiam piē interpretari, ut dignitatem lato modo vocauerit aptitudinem quandam, & dispositionem, quasi physicam ad non resistendum vocationi, quæ non est ratio meritoria vocationis, sed remouens, prohibens, quod faceret vocationem, vel non dari, vel non esse congruam.*

B ^{12.} Ultimò ex dictis concludo cùm Chrysost. in hom. 12. ad Hebr. & 17. in Ioan. aliisque locis dicit Deum non præuenire nostras voluntates, non posse aliter intelligi, quām de præuentione per motionem necessitantem, seu quod perinde est, physicè prædeterminantem. Sic enim docet alii locis, licet præcedat vocatio congruentissima, nunquam esse necessitantem, sed relinquere in voluntate veram potestatem, & dominium vtendi illa, vel non vtendi, quod dominium repugnat auxilio prædeterminanti, nam propterea defensores eius dicunt, non subdi voluntati, sed illam sibi subdere. Et ideo etiam Chrysostomus post vocationem totum videtur ponere in arbitrio voluntatis, non quia sola sine ope gratia possit præstare consensum, illam enim gratia necessitatem sapissimè docet, sed quia semper est in potestate voluntatis vocationem secundum se spectatam facere inefficacem, & è conuerso, ab illius libera potestate, & cooperatione efficiencia actualis vocationis proximè, & immediatè pendet. Neque propter hoc Chrysost. cum Semipelagianis sentit gratiam subiiciendo libero arbitrio, sed vsum præuenientis gratiae quoad subsequentem actum secundum libertati subiicit, quia non exit in actum, nisi voluntas velit, sicut habitus infusi subiiciuntur voluntati quoad vsum, etiamsi gratis infundantur, & recipiantur.

C Denique idem sensus confirmatur ex alijs PP. Græcis, nam Iustinus antiquior Chrysost. in lib. Respons. ad plures necessar. question. in q. 8. duriorem locutionem habet, ita necessariò interpretandam. Nam eo quod Deus liberum arbitrium, cum eligendi potestate nobis concessit, infert. *Non igitur causa est Deus virtutis nostræ, aut virtutum, sed propositum nostrum, & voluntas.* quæ quidem sententia quoad virtutia sine vlla limitatione verissima est, quoad virtutem autem necessariò est limitanda, & explicanda. Neque enim credibile est sanctissimum, & sapientissimum virum voluisse negare, Deum esse causam simpliciter virtutis humanæ. Negat ergo esse talem causam, quæ hominem adigit, & sola sua vi determinet ad virtutem, sed illi liberam determinationem permittat, quam nomine propositi declarauit. Et quoad solum æquiparat virtutem, & virtutem: nam sicut Deus non determinat voluntatem ad malum, ita non prædeterminat ad bonum utique motione illa physica, & de se efficaci. Vnde quest. 9. subiungit. *Ad quæ voluntas nos impellit (utique determinans se) eorum causa, vel corona donamur, vel afficiuntur supplicio.* Deus enim nobis dedi facultates

Concluditur:

^{13.} Concluditur idem ienfus ex alijs Patribus Græcis.
Ex Iustin.

ad agendum, sed eas libertati voluntatis iudicioque subiecit. Vbi per facultates (ut doctrina sit solida, & vniuersalis, ac responsio sufficiens) necesse est, ut tam gratia, quam naturae principia intelligat. Et in omnibus ad libertatem requirit, ut voluntatis libertati subiectae sint. Vnde concludit, *Ad propositum, & voluntatem gubernare Deum eas facultates, non ad naturam.* Et simili modo exposuimus supradictum lib. 3. Patres Graecos, qui aliquando significant actus liberos non esse ex prædefinitione, seu prouidentia communis, utique agentibus non liberis, quorum actiones ad unum ordinatae sunt. de quo videri potest etiam Bellarminus libro 4. de grat. & liber. arbitr. cap. 7. in fine.

Bellarmin.

^{14.} Refertur Gre- oratione magna catechetica cap. 3. vbi aduersorius eos, qui dicunt, posse Deum, si velit, eos, qui resistunt, compellendo attrahere ad suscipiendam prædicationem, inquit. *Vbi est ergo liberum arbitrium, vbi est virtus, vbi est laus eorum, qui se rectè gerunt?* est enim solum inanimorum, aut eorum, quæ sunt expertiarationis, aliena voluntate ad id, quod videtur adduci. In quibus verbis haec ultima maximè expendit: nam contraria sententia Auctores docent, voluntatem nostram solum Dei voluntate, vel motione aliqua per illam solum immissa, ad volendum id, quod proponitur adduci; quomodo enim ab alio non ducitur, qui ab alio non determinatur. Haec tamen oratio non habetur in volumine operum Niceni, quo uttor, & ideo sensum eius in hac parte accuratius expendere non potui. Et propterea etiam omitto, quæ ab utriusque sententia defensoribus nomine eius citantur lib. 7. Philosoph. cap. 1. & lib. 8. cap. 4. quia hoc etiam opus vide re non potui. Alij loco illius referunt Nemesium in lib. de Natur. homin. qui extat in to. 9. Biblioth. Sanctor. in toto autem illo nihil dicit, quod multum ad causam prætentem faciat, præter id quod de liber. arbitr. & præscientia conditionata in Prolegom. 1. & 2. notauimus, & quæ in libro 3. cap... ex eodem adduximus contra prædeterminationem Dei ad actus malos.

^{15.} Cyrus Alex.

Clarius de hac re testimonium nobis tribuit Cyrus Alexandr. lib. 8. contra Iulianum pro pœ libri finem, vbi in §. Sed fortassis dicerent aduersarij, hanc illorum obiectionem proponit. Quare Filius Dei factus est homo, ut homines ad se conuerteret, cum posset, signum est verè Deus, annuendo solum, & ineffabili virtute terrena corda transmutando facere, ut vellet, & saperent sibi placentia, religiosaque viuerent? Et post aliqua in §. Si autem, respondet. *Omnis, quæ in Cœlis rationalis, & mentalis creatura liberum habet motum ad faciendum quacunque voluerit, & propensio in unoquoque à necessitate libera est.* Licebat enim sic, & non aliter bonos celebres fieri, & honores assequi, iusteque condamnari improbos. Itaque, ut & nos quoque ad quodvis bonum sponte incederemus, consilio, non coacte vivere super terram homini promisit Deus. In quo responsio illi modo in obiectione proposito transmutandi corda ineffabili virtute faciendo, ut velint, utique physicè, & ineuitabiliter, aperte opponit modum operandi libere, & consilio, idque censet illum modum motionis, & transmutationis cordium contrarium esse libertati. quod in §. sequenti declarat, dicens, *Itaque si ineffabili quadam diuina virtute, & efficacia usus mutasset singulorum mentem ad bene agendum, & inadiisset postea bonum, à quo agerrime postea discedere posset, & non sponte ultra non esset fructus mentis, nec res digna laude, sed necessitatis.* Profecto licet Cyrus voce physica pra-

A determinationis, non vtatur eisdem verbis, quibus aduersarij eam definire solent, illam describit, dicunt esse, vel ipsam Dei omnipotentiam, quæ ineffabili virtute, & efficacia corda transmutat, vel motionem, quæ sit illius virtutis instrumentum, eamque virtute infallibili modo contineat. Docet ergo Cyrilus, Deum non hoc modo mouere, & transmutare, corda etiam in operibus gratiae, sed persuadendo signis, & doctrina mirabili ultra legem, & mentem, ac corda hominum illustrans, ut ibi latè prosequitur.

Vnde idem Pater lib. 4. in Ioan. cap. 6. exponens verba illa, *Erunt omnes docibiles Dei,* dicit. *Non enim cum dicat neminem posse ad se venire, nisi Pater traxerit eum, vi quadam cogi, trahi que credentes putandum est, sed motione, doctrina, revelatione ineffabiliter facta, ut ille solus nouit.* In quibus verbis, & excludit necessitatem præmotionem, & moralem inductionem docet, dumque ait, ineffabiliter, agnoscit necessitatem internæ illuminationis, ac doctrinæ; addens verò, *ut Deus nouit, gratiam vocationis efficacis insinuat, quam Deus ineffabili modo præbet, prout nouit hominē congruere, quæ est Augustini phrasis.* Et in cap. 7. circa illa verba, *Omnis qui audierit à Patre, & didicit, veniat ad me,* inquit. *Vbi auditus disciplinaque diuina adest, ibi fides, non vi, sed peruatione oritur.* Patrocinio igitur Dei Patres non vi fideles Christum agnoscunt.

C Vbi expendo illos duos modo, *Vi, aut peruatione,* ponere ut immediate oppositos, ac subinde prædeterminationem, quæ peruationem non attrahit, vim quandam inferre. Sub peruatione autem comprehendit omnem moralis modum alliciendi voluntatem, ut constat. Est etiam egregium testimonium Cyilli lib. 11. in Ioannem cap. 21. vbi circa illa verba, *Nemo ex eis periret nisi filius perditionis, querit, Quomodo Apostolos seruauit Christus, aut cur Iuda non profuit haec saluatio?* Et in summa responderet. *Gratiam in alijs effulgit, saluauitque omnes, qui cooperantem ei voluntatem tradiderunt; sic enim salutis nostra modus dispositus est.* Iudas autem, (inquit paulo antea) nulla necessitate, sed proprio iudicio fecit. Et addit inferioris verba notanda, *Quod si proditor aquiliter alijs discipulis Salvatoris auxilium non habuisset, frustra haec à nobis dicerentur: si autem non minus quam ceteri diuina gratia regebatur, sed suo ipsius iudicio in profundum perditionis elapsus sit, quomodo etiam non seruauit eum Christus, qui suum patrocinium ei præstít, qui quantum ad ferendam opem illi attinuerit, seruasset hominem, nisi ultro ille in perditionem insiluisse. quæ omnia subsistere non possunt, si auxilium prædeterminans necessarium, ut satis est, in superioribus demonstratum.*

D His addi potest Clemens Alexandrinus libro primo Pedagog. cap. 9. quatenus dicit, E vti Deum omnibus sua sapientia machinis, ad voluntates hominum ad se trahendas, vbi expendo non tam potentiam, quam sapientiam exaggerare, quia non vtitur Deus absolute potestate ad determinandam voluntatem ad unum se solo necessitando ex suppositione motionis suæ, sed vti sapientia ad suadendum, cooperante etiam potestate. Atque ita post illa verba declarat hanc tractionem Dei per internas excitations, & moralem inductionem. Et similem doctrinam habet libro secundo Stromat. §. 8. & libro 5. parum à principio. Quibus locis ita coniungendam docet gratiam cum libertate, ut in voluntate sit integræ potestas: nam illud est liberum, cuius ex quo sumus domini, ac proinde in nobis esse vocationi obtemperare, vel repugnare post moralem

^{16.} Cyrilus.^{17.} Addendus Clemens Alexand.

tem inductionem. Quamuis enim non hæc omnia simul doceat, tamen omnia loca conserendo, hæc est eius mens, & doctrina, in qua tantum à prædeterminatione abest, vt ea, quæ docet, non possint cum illa subsistere. Eodemque modo adiungi potest Irenæus lib. 5. contra hæres. cap. 1. nam similiter docet conuertere Deum homines non vi, sed secundum suadlam, quemadmodum dicebat Deum suadentem, & non vim inferrentem accipere, qua vellet. Item Marcus Eremita in opusc. de his qui putant ex operibus iustificari cap. 56. dicens, Occultè gratia nobis auxiliari non desinit, in nobis autem situm est pro virili bonum facere, aut non facere, primum quidem diuinus excitat conscientiam, &c. Denique referri potest Isidorus Pelusiota lib. 2. Epistolarum epist. 72. vbi eodem modo explicat præmotionem Dei per vocationem, quæ vnumquemque pro sua voluntate addiscere, & salutem asséquiri relinquat, & talen dicit etiam fuisse vocationem Pauli, & similes.

^{18.} Additur Philo. Ultimò ex Græcis addo Philonem Carpathiorum Episcopum, qui æqualis est Epiphanius, ac proinde antiquior Augustino, & nihilominus, ita in locutionibus de gratia imitatur Augustinum, vt vsque ad eius tempora superuixisse, & eius opera legisse videatur. Nam in expositione Canticorum ad illa verba cap. 6. *Pulchra ut Luna, eleæta ut Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.* Primum per sexaginta Reginas intelligit animas sanctas, quæ castissime se regentes, ac ceteros qui Cœlorum Regnum, ex diuina gratia, & libero arbitrio cooperante adipisci nituntur. Ac deinde post multa subiungit, verba Pauli, *Gratia Dei sum id quodsum, & gratia eius in me vacua non fuit, & addit, Collaborauit enim, & quidem plus, quam ceteri: studeamus igitur, & hunc nos imitari post acceptam Spiritus Sancti gratiam ex libero voluntatis arbitrio, quæ bona sunt agere, cooperemur gratia.* Postea vero agreditur explicare, quomodo gratia, & arbitrium coniungantur, & adductis multis Christi verbis, quibus homines inuitat, & allicit ad salutem, inquit. *Ecce donat gratiam promovendi, offert, ut capias, hortatur accipere, ostendat occurrere, pulsat ut aperias, ait enim: Sto ad ostium, & pulso, si quis mihi aperuerit, &c.* Et infra, *Quid ergo dicemus? trahamur operet, præueniamur à gratia, eaque semper adiuuemur.* Id ipsum fatemur utique, sed collaboramus omnino necesse est, ne in illud incidamus, quod de negligentibus, ac perniciacibus dicitur: *Ex te perdito tua Israel.* Duo igitur ad salutem sunt nobis maxime necessaria, quorum unum supra nos, alterum nobis inest ex munificentia conditoris, diuina gratia, scilicet, nos præueniens, & liberum de voluntate iudicium, gratia alliciendo incipit, admissa consequitur, bene retenta, ac fata perficit. At tandem dicit gratiam allicere, ac mouere voluntatem, non tam ylla vi cogere. In quibus verbis omnia, quæ in hoc puncto nos tradimus, continentur. Et quamvis hic Sanctus non expresse rejiciat physicam prædeterminationem voluntatis, sine illa tamen explicat totam gratiam præuenientem, trahentem, & adiuuantem voluntatem, & cum illa semper coniungit liberam voluntatis determinationem, seu cooperationem, & sub nomine coactionis, & vis, excludit quidquid spontaneam determinationem ex indifferente potestate impedire possit, qualis præterminatio physica esse videtur.

^{19.} Ex Patribus Latinis afferri possunt omnia, quæ de libertate arbitrij tradunt, etiam in operibus gratiæ, & præfertim vñcunque docent, post vocationem ad fidem, vel pœni-

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A tentiam esse in proxima hominis potestate ad alterutram partem se determinare, & tunc illi imputari, si in deteriorem partem declinet. Hæc enim, & similia, vt latè probatum est, cum prædeterminatione physica ab extrinseco immisæ independenter à voluntate hominis, & necessaria ad volendum non subsistunt. Sic ergo Clemens Roman. epist. 3. circa medium.

^{Clemens Rom.} Qui audit sermonem veri Prophæta (ait) habet in sua potestate velle, & nolle illa amplecti. Nam si hoc esset, vt videntes ea iam non haberent in sua potestate aliud facere, quam audierant, vis erat quadam natura, per quam liberum non esset ad aliam migrare sententiam. Simili enim modo nos dicimus, si audiens cum vocazione simul recipiat talem impulsum, vt iam non habeat in sua potestate aliud facere, vis quædam esset prædeterminationis, non libera electio. Nunc autem (subdit inferiorius) liberum est animo in quam voluerit partem declinare iudicium suum, & quam probauerit, eligere viam. Quid quoq[ue] est, in quam voluerit partem declinare, nisi se determinare, aut quomo-
^{Turrian.}do id attribuit voluntati, si prius natura-
ita ab alio determinatur, vt iam non nisi vnum probare, aut eligere posset. Hunc locum lo-
cupletat egregie Turrian. lib. 2. pro epist. Pon-
tif. cap. 2. adductis Græcorum testimonij, ex quibus maximè ad causam faciunt verba
Concilij Ticinensis ad Constantiū.

Secundò allegari potest Leo I. licet enim hi Patres Pontifices fuerint, tamen quia in his locis non definiendo, sed simpliciter ad do-
^{20.} ^{Leo I.} strinam in Ecclesia receptam tradendam lo-
quuntur; idcirco eorum testimonia nunc proferimus. Leo igitur in serm. 2. Epiphaniæ in fine, vbi post exaggeratam gratiam vocationis gentium, & diuini luminis beneficium, ad cooperandum diuinæ gratiæ exhortatur, dicens, *Et nos de cordibus nostris, quæ sunt Deo digna promamus;* & addit, *Quamuis enim om-
nium bonorum sit ipse largitor, etiam nostra ta-
men fructum querit industria.* Non enim dor-
mientibus prouenit Regnum Cœlorum, sed in-
mandatis Dei laborantibus, atque vigilan-
tibus, vt si dona illius irrita non fecerimus,
per ea, quæ dedit mereamur accipere, quod pro-
misit. Hæc enim Sancti Leonis doctrina non solum in operibus, quæ post iustificationem facere debemus, sed etiam in illis, quæ post vocationem facere oportet, vt iusti-
ficemur, verum habet. Vtraque enim sunt dona Dei, & ex efficaci vocatione, seu excita-
tione procedunt, & tamen de illis ait non-
obstante præmotione Dei necessariam esse
nostram industria, seu consensionem, esle-
que in nostra potestate præuenientia Dei dona
irrita facere, ac proinde in illis præuenienti-
bus donis non contineri auxilium præde-
minans voluntatem nostram, cum illud nec
possit à nobis tum fieri, nec expectet nostram
industriam, sed omnino ad cooperandum
quasi cogat.

Tertio expendo nonnulla Ambrosij testi-
monia. Nam libro primo in Lucam in §. Vi-
sum est, & mihi, sic ait. Potest etiam non
ipſi soli visum esse, quod visum sibi esse decla-
rat. *Non enim voluntate humana tantum vi-
sum est, sed sicut placuit ei, qui in me loqui-
tur Christus, qui, vt id, quod bonum est, nobis
quoque videri bonum possit, operatur.* Quod
ad operantem, tū præuenientem gratiam,
& sanè efficacem pertinet, quomodo autem
detur, sic declarat. *Quem enim miseratur, &
vocat, vbi non prædeterminationi, sed voca-
tioni id tribuit.* Vnde subiungit, *Et ideo qui
Christum sequitur, interrogatus, cur cum vo-
luerit, Christianus respondere potest: Visum est
mihi.*

michi. Quod cùm dicit, non negat Deo visum, à Deo enim preparatur voluntas hominum: ut enim Deus honoretur à Sancto, gratia Dei est. Est ergo haec secundum Ambrosum, non gratia prædeterminationis, sed vocationis, quæ per eandem vocationem fit, & relinquunt in homine potestatem, qua possit dicere, Visum est mihi, quod propriam determinationem à se factam significat, non à solo Deo immissam. Est etiam egregius locus apud eundem Ambrosium in exposito Symb. Apostolor. cap. 4. vbi de Spiritu Sancto ait, Vbi vult, in quos vult, & quantos vult, & quantum vult inspirat sua propria voluntate, per quæ verba gratuitam præuenientem gratiam nobis tradit, eamque in diuina inspiratione constituit, & pro eadem Dei voluntate, esse efficacem demonstrat, subiungens, Reple ergo gratia sua, quos vult, & quantos vult, & quantum vult. Ex quo intelligimus præcedere quidem posse voluntatem præfinitionem Dei, illam verò per inspirationem accommodatam secundum diuinam sapientiam sine alia prædeterminatione efficaciter impleri. Vnde ad Rom. 9. §. Quos, & vocauit, Hos (inquit) quos vocauit, preparauit ad gloriam, sive eos, qui propè erant, sive eos, qui longè, sciens permanuros in fide. Denique in lib. 4. in Luca 4. §. Et repleti sunt, de Iudeis ejicientibus Christum ait. Nec mirum, si perdiderunt salutem, qui elecerunt è suis finibus salvare. Moralis enim Dominus, & qui docuerat exemplo sui Apostolos suos, omnibus omnia fieri, nec volentes repudiat, nec inuitos alligat, nec ejicientibus reluctatur, nec rogantibus adest. Certe non video cur Ambrosius moralē Dominiū vocauerit, nisi quia morali modo, & liberis hominibus accommodato homines vocauit, ideoque sic homines inuitat, vt non alliget ad unum, quod faceret prædeterminando; ille enim modus moralis non esset. Rectè ergo ad mentem Ambrosij dicere possumus Deum trahere homines, per moralem gratiam quoad modum præiuia inductionis, cooperando physice cum illis, si ipsi velint: nam hæc physica efficientia, etiam ad moralem effectum necessaria est.

^{22.} Additur Hieronymus.
Quarto addimus Hieronymum lib. 4. in Ieremiā 18. in principio exponens, quod ibi ait per Prophetam Deus, sèpè prædicti mala, vel bona, & non euenire, quia hominum voluntates immutantur, ait Hieronymus hoc dixisse Deum, ut liberum significet arbitrium, & subiungit, Et hoc dicimus, non quod ignoret Deus hoc, vel illud gentem, aut regnum esse futurum, sed quod dimittat homines voluntati sua, ut vel præmia, vel pœnas sua voluntate, & suo merito recipiat. Difficile profecto explicatur, quomodo Deus homines voluntati suæ dimittat, si in singulis actibus vel bonis, vel etiam malis ad unum tantum, & ad exercitium eius illam determinat. Ne autem per verbum illud gratiam exclusisse videretur, subdit Hieronymus. Nec statim totum erit hominis, quod eueniet, sed eius gratia, cui cuncta largitus est, ita enim libertas arbitrij reseruanda est, vt in omnibus excellat gratiam largitoris. Stante igitur hac gratia excellentia, & neeessitate, ita concilianda est cum libertate, vt ea non obstante voluntas suæ libertati committatur, non ita vt prædeterminetur. Similia fere habet Ierem. 24. circa finem, & cap. 26. in principio.

^{23.} Isaia 49. in id, In vacuum laboravi sine causa, & vanè fortitudinem meam consumpsi, dicens. Hec uniuersa dicuntur, ut liberum hominis arbitrium monstraretur, Dei enim vocare est, & nostrum credere, nec statim si nos credimus, impossibilis Deus, sed potentia

A suam nostro arbitrio derelinquit, vt insè voluntas primum consequatur. Quid quæso est; Deum potentiam suam nostro arbitrio derelinquere, nisi actionem suam ita temperare, & arbitrio accommodare, vt indifferentiam eius non auferat, neque ad unum prædeterminet. Quam moderationem, seu accommodationem influxus diuini ponit etiam Hieron. in illis actionibus voluntatis, ad quas Deus specialiter gratiam præmouet. Et similia habet epist. 150. ad Hedibiam. q. 10. vbi post vocationem gratiæ absolutam potestatem consensu, vel disensus voluntati tribuit. Et ex eiusdem libera facultate, rationem reddit, cur ex eisdem votatis quidam veniunt, alii obdurescunt. **Q**ui non saluat (inquit) irrationabiliter, & absque iudicij veritate, sed causis præcedentibus, quia alii non suscepserunt Dei Filium, alii suscipere voluerunt. Quam rationem nolunt defensores prædeterminationis admittere. Hieronymus verò illam censet necessariam saltem in ipsa executione, quia discretionem per solam prædeterminationem rationabilem non censuit. Tandem in epist. 146. ad Damasum de Filio Prodigio verba illa, Diversitatem substantiam, exponit, id est, dedit illis liberum arbitrium, dedit mentis propria libertatem, & vivineret unusquisque, non ex imperio Dei, id est, non ex necessitate, sed ex voluntate. Vbi per imperium, non legem, vt per se conlata, sed motionem physicam intellexit Hieronymus, sicut dicere solemus, in membra externa imperio voluntatis moueri, eamque per necessitatem explicat, quia tale imperium necessitatem imponit, si omnino ad unum determinat.

Denique merito pro hac parte allegare possumus Tertullianum lib. de anim. cap. 21. & lib. 2. contra Marcion. cap. 5. & seqq. & Cypr. epist. 55. ad Concilium, & alios, qui agentes de arbitrij libertate, semper dicunt ita subiici gratiæ, vel ita moueri diuinis inspirationibus, seu vocatione, vt electio, seu (quod idem est) determinatio eius potestati relinquatur, quod certè cum prævia, & totali determinatione ad unum per solam Dei voluntatem immissa intelligi non potest. Vnde etiam dixit

^{24.} Allegatur Tertullian. & Cyprian.
Tertullianus lib. de exhort. ad castit. cap. 2. non esse soli Dei voluntati tribuendum, quod ab hominis pendet voluntate: quem locum cum aliis suprà lib. 3. cap... satis expendimus. Possuntque hic adduci testimonia Patrum, dicentium suppositionem antecedentem repugnare libertati, quos partim in Prolegomeno primo agentes de indifferentia necessaria ad visum libertatis, partim in Prolegomeno secundo tractando de præscientia Dei adduximus. Item possent huc afferri Patres docentes cum eisdem auxiliis præuenientibus posse homines conuerti, & non alium. Nam illud pronunciatum non potest cum alio prædeterminante subsistere, vt defensores eius fatentur, & ideo illud impugnat. Sed de illo puncto proprium caput postea instituemus.

C A P V T X L V .

Antiquos Patres nihil pro physica prædeterminatione nobis tradidisse.

I.
Respondeatur
ad obiecta.

NHOC capite ad ea respondebimus, quæ ex auctoritate eorundem Patrum aduersarij nobis obiiciunt, simulque ab auctoritate negatiua eorumdem Patrum argumentabimur. Nam certè verisimile non est, si tale genus auxilij efficacis necessarium est ad salutem, omnes hos antiquos Patres illud ignorasse, aut si illud cognoverunt, tanto silentio illud præteriisse: sed nulla mentio talis auxilij in his Patribus inuenitur; ergo vehemens coniectura est, vel nunquam dari, vel saltē non esse necessarium; Minorem non aliter probo, nisi quia neque in his, quæ in his Patribus legere potui, aliquid huiusmodi inueni, neque defensores alterius sententia, qui maiori fortasse diligentia illud quæsierant, id nobis allegant, quod breuiter ostendam discurrendo per ea, quæ allegata inuenio.

Allegatur I.
Dionysius.

Primò enim allegatur Dionysius capite quarto de diuinis nominibus dicit Deum vocare amorem, quia generat, seu creat in nobis, & immittit amorem, & quia, ad illum pertinet, quod moueat, & causet motionem in alijs. Sed hæc omnia loquendo in ordine gratiæ verissimè dicuntur propter infusionem charitatis tam habitualis, quam actualis per excitantem, & adiuuantem gratiam, neque aliud ex illis verbis colligit Diuus Thomas explicando illa in lect. 11. citatur etiam Dionys. in capite quinto eiusdem libri, in ultima eius parte, vbi agit de diuinis exemplaribus, ac prædefinitionibus. Sed ille locus pertinet ad generalem prouidentiam, vel rerum creationem, ut alij volunt, & ideo illum sufficierent attigimus in libro tertio cap...

D. Thom.

Secundò allegatur Ephrem, variis in locis. Primò in sermone de vita religiosa satis post medium, vbi comparat gratiam speculo, & inter alia dicit, *Absque gratia adiniculò, non præualet ei cor placere viribus suis, verùm ut ipsi placeat ab ea accepit. & infrà, Homo sine gratia adiutorio pauper est, & bonorum inops; si verò ipsam gratiam promovererit, poterit illius ope virtutes exercere, atque perficere.* Hæc autem, & similia quid pertinent ad gratiam prædeterminantem? Allegantur præterea hæc verba, *Anima, gratia, & eius adiutorio destituta, inefficax, & inutilis est.* Sed illa verba nec formaliter inueniuntur in Ephrem, nec quidquam referrent; nam solum probant necessitatem gratiæ, non efficacem prædeterminationem. Est ergo illud testimonium egregium, ad commendandam gratiam; ad probandum autem, vel insinuandam physicam prædeterminationem, inutile omnino est. Imò si attentè legatur Ephrem, non minus commendat cooperationem, & liberam applicationem voluntatis, & nimium illi tribuere videretur, nisi ad fideles, & gratia præuentos loqueretur.

Dem. Ephrem.

Deinde allegatur in ser. 3. de Compun. cord. solum, quia inter multiplices petitiones gratiæ hanc interponit. *Da mibi medicamentum efficax, quo plenissimè ab occultis meis curer vulneribus.* Sed quis non videat, quam sit inefficax testimonium, nam ad literam postulat contritionem, quæ est medicamentum efficax peccatorum, & licet postularer auxilium efficax, non ideo postularer prædeterminationem

A physicam, sed illam, quam serm. i. vocat dulcem protectionem, & illuminationem, & quam in opere de diuin. grat. vocat custodem animæ, magistrum inuincibilem, & gubernatricem animæ. Quibus verbis, & similibus moralem modum operandi præuenientis gratiæ demonstrat. Et quia illa non prædeterminat voluntatem, admonet. *Cum propitiitudine igitur animi morem ipsi gerito, & cuncta tibi perspicua reddet.* Denique allegatur idem Sanctus in confessione, seu precatione ad Deum, quæ incipit, *Sana me Domine, propter sequentia verba, Quemadmodum terra, licet seminata, nequit à se fovere germina, sine tua bonitatis visitatione, ita neque cor meum eloqui poterit beneplacita tibi beneficio gratia tua, nisi per ipsam fructificauerit iustitia fructuum.* Ex quo inferunt ex mente huius Patris necessarium esse, non solum ut gratia fructificet, sed etiam ut faciat liberum arbitrium fructificare. Sed in primis Ephrem non dicit, an gratia faciet liberum arbitrium fructificare, necne, sed solum dicit, cor hominis non posse sine gratia fructificare. Deinde licet id verum sit, non sequitur, quod gratia id faciat prædeterminando, sed moraliter inducendo, & cooperando simulque efficiendo. Denique quod in illo loco intenditur, & optimè probatur, est, necessarium esse, ut Deus incipiatur seminar in anima per gratiam præuenientem, non tamen id satis esse ad ferendum fructum, nisi gratia etiam adiuvet, & sèpius animam visitet, quod totum sine prædeterminatione physica fieri potest, & magis consentaneè ad natum hominis liberam fit.

Tertiò citatur Basilius libro de Spir. Sanct. cap. 8. vbi tractans illud Apostoli ad Rom. 8. *Iu his omnibus superamus per eum, qui dixit nos, ait, Nequaquam hac voce humile quoddam ministerium indicat, sed auxilium potius, quod per imperium sua potentia operatur in nobis, sicut & ipsum alliganit fortem, diripuitque vas illius, videlicet nos quibus ad omnia mala opera fuerat abusus, fecitque vasa utilia Domino, apparatus ad omne opus bonum, ob promptitudinem illius, quod erat in nobis.* Sed his etiam verbis nullum vestigium physica prædeterminationis inuenitur. Nam si illa colligatur ex verbo illo, per imperium potentia sua, friulum est, quia omne auxilium gratiæ, sive sufficientis, sive efficacis, operatur Deus in nobis per imperium potentia sua. Si verò id sumatur ex verbo illo, fecitque vasa utilia Domino, iam sèpè dictum est, verbum faciendi generalius esse, & non limitari ad physicam prædeterminationem, quod magis significauit Basilius in sequentibus verbis, nam dicit *fuisse nos vasa Domino apparatus ad omne bonum ob promptitudinem, &c.* Nam longè aliud est, voluntatem reddi aptam ad operandum, ab eo, quod est physicè prædeterminari.

Apparentiùs possent ex Basilio citari verba, quæ Petrus Diaconus de Incarnat. & gratia cap. 8. refert, in oratione facri Altaris, quam (vt ait) penè uniuersus Orients frequentat. Suntque huiusmodi. *Dona Domine virtutem, ac tutamentum, malos, quas sumus, bonos facito, bonos in bonitate conserua, omnia enim potes, & non est, qui contradicat tibi, cùm enim volueris salvas, & nullus resistit voluntati tuae.* quæ verba formalia in operibus Basilij non inuenio, tamen in Missa hæc habet æquivalentia. *Dens omnis consolationis inclinantes tibi sua capita custodi, muni, conforta, ab omni opere malo discedere fac, in omni autem opere bono coadiua, & idoneos fac indannabiliter accipere incontaminata, & vinifica mysteria in remissionem peccatorum, & Spiritus Sancti communionem.*

R. r. 4

III. Basilius
Romani. 8.

4.
Diaco-

nus;

Et

Et prius pro Catechumenis sic orat. *Fac eos membra Ecclesie, & idoneos fac lauacro regenerationis, & remissione peccatorum, &c.* Et infra pro ministris Altaris. *Idoneos nos fac virtute tua Sancti Spiritus in ministerio isto, ut indamnabiliter stantes in conspectu sancta gloria tua offeramus tibi sacrificium laudis: tu es enim operans omnia in omnibus.* At verò ex prima oratione solum colligit Petrus Diacon. docuisse Basilium per illam precem non à seipso, sed à Deo malos homines fieri bonos, nec sua virtute, sed diuina gratia adiutorio in ipsa bonitate, perseverare. Vtrumque autem sufficienter sit per excitantem, & adiuuantem gratiam sine prædeterminatione, idemque de ceteris orationibus dicimus. Similesque orationes inueniuntur in Missa Chrysostomi, & æquivalentibus nunc Romana Ecclesia vtritur.

6.
IV. Nazianz.

Roman. 9.

7.

Chrysost.

8.
V. Cyril. Alex.
Gen. 10.

Ateram meam, & in consilio tuo deduxit me. Nam quoniam hominis natura non valde generosa est, neque satis idonea, ut malum effugere queat, simul quodammodo nobiscum certat Deus, & duplex beneficium concedere videtur persuadens admonitionibus, ut subsidium inueniamus, & fortius illud prestans, quam ut malum presens, & violentum prouale posse. Hæc enim sunt eius formalia verba, quæ optimè confirmant necessitatem gratiæ excitantis: quid verò faciant ad causam non video. Nam quod Cyrillus dicit dare nobis Deum auxilium, vel *subsidium efficax*, nemo nostrum negat, sed quale illud sit, inter nos controvenerit. Cyrillus autem ibi non tractat de auxilio necessario ob concursum primæ causæ, sed ob humanæ naturæ fragilitatem.

9.

Vnde verisimile est solum loqui de efficacia in actu primo, idest, de illa qua reddimur potentiores tentatione ad vincendam illam. Hic enim est, ut alibi notauius, frequens modus loquendi Sanctorum, maximè quando loquuntur de auxilio abundantiori, quod dat Deus homini, quem vult potentiores, seu valentiores reddere, quam sit tentatio. Quod auxilium quantum ad consequendum effectum sæpè est tantum sufficiens, quia homo illi cooperatur: nam de se solum est quoddam præueniens auxilium, quod per internas adhortationes, & admonitiones menti immisso datur, ut Cyrillus explicat, adiuuans verò, ac simultaneum auxilium indicat, dum ait, *Simul quodammodo nobiscum certat Deus.* Quod autem neutrum eorum prædeterminet voluntatem, significat, cum subdit, nihilominus, paucos esse qui virtutem exerceant, sed qui talis est electus, & diuinam gratiam non perfunditorie assequuntur. Vnde paulo superius exemplo vocationis Abrahæ ordinem gratiæ in nobis describit, dicens. *Vbi vocati fuerimus, & diuinis obedierimus legibus, & ad promptitudinem, ac desiderium transierimus, quasi in terram omnibus bonis excelsam, tunc Deus sua cogitationis claritatem immittit.* Vbi post vocationem non prædeterminationem, sed obedientiam requirit, non sine coadiutore Deo, vt postea declarat. Et hæc sententia Cyrilli est optima ad intelligendum vera esse, quæ super de mente Chrysostomi dixi.

10.
Sextò allegatur Athanasius super cap. 2. ad VI. Athanaf. Ephes. in illa verba, *Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, &c.* eo quod ibi dicat Deum immutare voluntatem nostram, eiusque bona opera præparare, ac prædefinire. Hoc verò testimonium, neque auctoritatem habet, neque efficaciam. Dico non habere auctoritatem, quia illud opus non est Athanasij, ut omnes docti sentiunt, vnde inter eius probata opera non collocatur. Et quamvis soleat tribui Theodoreto, aut Theophylato, nihilominus illa verba in eorum commentarijs super illum locum non inueniuntur, neque alia, quæ ad rem præsentem aliquid faciant. Addo verò etiam non habere efficaciam, quia longè diuersum sensum habet, quod dicitur Deus immutare mentem nostram, & præparare, ac prædefinire bona opera eius. At vero Deus immutat voluntatem per auxilia excitantia, & adiuuantia, & præparando hæc auxilia quantum est ex se, præparat bona opera, vel efficaciter, vel sufficienter, præparatione yisque æterna, vt dixit Diuus Thomas 1. parte questione 23. art. 2. ad 3. & eodem modo illa prædefiniuit, de quo verbo plura in superioribus.

11.
Septimò refertur Cypr. lib. 3. ad Quirin. c. 4. vbi habet illam sententiam. *In nullo gloriam VII. Cyprinus dum, quando nostrum nihil sit.* Et in expositione

August.

tione orationis Dominicæ circa illa verba, *Fiat voluntas tua*, quia licet his verbis nos postulare opem, & protectionem Dei, & in aliis non credentibus fiat voluntas Dei per conuersationem ad fidem. At verò tractans hæc loca Augustinus libro 4. contra duas epistolas Pelagianorum capite 9. & libro de Prædestinatione Sanctorum capite 3. ex illis solùm colligit nihil boni, & pietatis posse ab homine fieri sine dono gratiæ Dei. Et orandum esse non solùm pro fidelibus, vt boni siant, sed etiam pro infidelibus, vt conuertantur, & vt liberè conuertantur, non quidem ex sola sua libertate, sed ex auxilio, & vocatione diuina etiam congrua, & efficaci, quæ omnia optime subsunt sine physica prædeterminatione, cùm tamen illa cum vera libertate componi non possit.

12. VIII. Ambros.

Ostauò allegatur Ambrosius lib. 10. in Lucam, ad illa verba cap. 22. *Connuersus Dominus respexit Petrum*, vbi sub verbo respexit, intelligit internum gratiæ auxilium, & ait, quandiu Dominus non respexit, Petrum illum non fleuisse. *Respexit* (inquit) *Iesus*, & ille amarissime fleuit. Vnde generaliter refert, quos Iesus respicit, plorant delictum. quam expositionem, & doctrinam probat Augustinus libro de Gratia Christi capite 45. Sed quidquid sit de expositione, de qua dixi alibi, doctrina est verissima, non propter physicam prædeterminationem, sed propter congruam, & efficacem internam excitationem, quam & verba Scripturæ, & ipsius Ambrosij, & aliorum Patrum indicant. Ait enim Lucas, *Dominus respexit Petrum*, & recordatus est Petrus verbi Domini. Primus ergo effectus illius respectus fuit memoriam Petri excitare. Vnde etiam Ambrosius dixit. *Respicit*, ut recorderis, & fatearis errorem. & Augustinus libro tertio de consensu Euangelistarum capite 6. *Mibi* (inquit) *videtur illa respectio diuinitus facta*, ut ei veniret in mentem quoties iam negasset, & quid ei *Dominus prædixisset*, atque ita misericorditer Domino respectiente, penitenter eum, & salubriter fieret. Et libro de Gratia Christi cap. 45. de eadem respectione loquens, *Dominus* (inquit) *latenter subuenit*, cor tetigit, memoriam reuocauit, interiori sua gratia viuiscauit Petrum. Et similia habet Leo Papa serm. 3. de Passione, dicens, *In illum connuersa est veritatis inspectio*, ubi erat cordis facienda correctio, quasi illi quedam vox Domini insonaret, ac diceret, *Quid habes Petre*, &c. & serm. 9. *Divino* (inquit) *vidit intuitu*, & paucis annis mox, ut inspexit, erexit, & in fletus penitudinis incitavit. Hic ergo est modus, quo Christi respectio cor conuertit, illud excitando, & illuminando non physice prædeterminando.

Luc. 22.

Ambros. August.

Leo PP.

13. Ambros.

Neque plus probant alia verba, quæ ex eodem Ambrosio allegantur libro de Fuga scæculi capite primo. *Non est in potestate nostra cor nostrum*, &c. & infrà, *Quis autem tambeatus, qui in corde suo semper ascendat?* sed hoc sine auxilio qui fieri potest? nullo profecto modo. Duobus enim modis intelligi potest non esse in potestate nostra cor nostrum; scilicet, vel quantum ad consensum, vel quantum ad excitationem aliquam, vel tactum cordis per antecedentem cogitationem. Ambrosius ergo non loquitur priori modo, nec loqui potuit, cùm absolutè loquendo fidei repugnet. Loquitur ergo in posteriori sensu, ut ex verbis eius euidenter constat. Dixerat enim, *Frequenter irrepit terrenarum illecebra voluptatum, & vanitatum offusio mentem occupat*, ut quod euitare studeas, mente volvas, quod canere difficile est homini, exue-

A re autem impossibile. Et postea subdit, *Non enim in potestate nostra est cor nostrum*. Et adiungit. *Sed nostra cogitationes, quæ improviso offusa mentem, animumque confundunt, atque aliò trahunt, quām tu proposueris, ad secularia reuocant*, &c. Ad superandas autem, & vincendas has cogitationes requirit Ambrosius speciale gratiæ auxilium, non physicam prædeterminationem. Vnde Augustinus libro de bono perseveran. capite octauo, & libro secundo contra Julianum capite octauo, & libro quarto contra duas epistolas Pelagianorum capite 11. tractans hæc verba Ambrosij nihil aliud ex illis colligit, nisi necessitatem diuini auxilij, & illud inchoandum esse per sanctam cogitationem, quæ in nostra potestate non est, ac denique dicta verba explicat per illa Pauli, *Non sumus sufficientes cogitare*, 2. Cor. 3. *aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*.

August.

Tandem obiicitur nobis Hieronymus, primò in Epistola ad Ctesiphontem, vbi postquam retulit argumentum Pelagi, quod si voluntas indigeret diuino auxilio, non esset libera, illud improbat tanquam blasphemum, & impium. *Nam per arbitrij libertatem*, (inquit) *afferunt se nequaquam ultra necessarium habere Deum*, & ignorant Scripturam: *Quid habes, quod non accepisti?* &c. Verumtamen argumentum ab hoc testimonio sumpturnum eundem habet defectum, quem sèpè notauimus, quia ex necessitate auxilij diuini infert necessitatem physicæ prædeterminationis, quæ illatio nullius momenti est, ut per se constat. Sicut è contrario peccabat Pelagius ex necessitate diuini auxilij inferendo tolli libertatem, quæ nulla illatio est, quia auxilium excitans, & adiuuans, seu concomitans, non repugnat libertati, aliàs etiam dependentia quoad generalem concursum libertati repugnaret, quod sensisse Pelagium in ultimo Prolegomeno diximus; & valde probabile est, illud etiam à Hieronymo impugnari, secus autem esset, si argumentum Pelagi fieret contra solam physicam prædeterminationem: nam si illa esset semper necessaria, frustrè diceretur voluntas libera, cùm nunquam posset se determinare. Quia verò contentio Pelagi cum Catholicis non erat de prædeterminatione physica, ideo fruolum erat argumentum Pelagi, cui etiam Hieronymus tractando verba Pauli, *Non est volentis*, Rom. 9. *neque currentis*, &c. occurrit, dicens: *Velle, & currere meum est*, (vtique per meam determinationem) *sed hoc ipsum meum sine Dei semper auxilio non erit meum*.

15. Hieronymus.

Et eundem sensum habent alia verba Hieronymi ad Ephes. 2. quæ non melius pro physica prædeterminatione afferuntur, cùm vel illi nullo modo faueant, vel potius repugnant: nam circa illa verba, *Gratia estis saluati per fidem*, & *hoc non ex vobis*, addit Hieronymus, *Hec ipsa fides non est ex vobis, sed ex eo, qui vocavit vos*, vbi aperte significat illud esse dictum à Paulo ratione vocationis, non ratione physicæ prædeterminationis. Et in eodem sensu subiungit. *Addidit itaque*, & dixit, *fidem quoque ipsam non nostra voluntatis, sed Dei munieris*, quod ipsem exponit, dicens, *Non quod homini liberum tollatur arbitrium*, & *secundum illud Apostoli ad Romanos*, non sit volentis, nec currentis, sed miserentis Dei, quod ipsa arbitrij libertas Deum habet auctorem, & ad illius beneficium cuncta referantur, cùm etiam bonum nos velle ipse permiserit. vbi maximè pondero verbum permiserit, directè enim opponitur verbo prædeterminationi, & usurpatum est à Hieronymo in generali

Hierem. 24.
philipp. 1.

generali significazione explicando nobis quomodo diuina gratia præueniens per vocationem (ratione cuius dictum est illud, non est voluntatis, neque currentis, & illud, hoc non ex verbis) voluntatem non determinet, sed sinat operari bonum, si velit. Denique similia sunt verba eiusdem Hieronymi, in illa verba Hierem. 24. *Dabo eis cor ut sciant me.* quæ comparat cum illis Pauli, *Deus est, qui operatur in nobis velle, & utrisque doceri dicit, quod non solum opera, sed etiam voluntas nostra Dei mitatur auxilio,* & capite 26. circa principium. *In nostra quidem potestate possumus est facere quid, & non facere, ita duntaxat, ut quidquid boni operis volumus, ad Dei gratiam referamus, qui iuxta Apostolum dedit nobis velle, & perficere.*

A stionis, sed hoc audiendum non est. Primi, quia idem Augustinus libro de prædestinatione Sanctor. cap. 4. & lib. 2. de retract. cap. 1. recognoscens, & allegans quæstionem illam, illam simpliciter approbat, & laboratum, inquit, in ea esse pro libero arbitrio, & vicisse gratiam Dei. Secundò, quia ille modus interrogandi, quo Augustinus vtitur, non est indicium dubitantis, quin ex alterius sententia loquentis: nam ille est ordinarius modus procedendi Augustini subtiliter inquirentis veritatem. Vnde ad singulas interrogaciones statim adhibet responsonem, & in ea propriam sententiam ad talem interrogationem pertinentem satis declarat, & ita ad quæstionem principaliter propositam resoluendam progrederitur.

Defensio pro Augustino.

B In illa autem quæstione cùm principaliter proposuisset exponere verba Pauli ad Roman. 9. *Cum enim nondum nati es sent, &c.* statim illa ex propria sententia explicare aggreditur, dicens. *Quo adiutoria fidentior factus aggredior.* Et primò intentiōnem Apostoli, quæ per totam epistolam viget, tenebo. Nimirum, quod gratia non detur ex meritis, sed ex liberalitate Dei. Et ad declarandum, & defendendum hoc fundamentum vtitur variis interrogantibus, per modum obiectionum, quibus satisfacit distinctione vocationis congruæ, & non congruæ, seu singularis, & communis ex proposito, vel ex generali prouidentia. Et ita totam illam doctrinam assert, vt maximè propriam, & quasi denuò sibi reuelatam, vt in citatis locis significat. Tertiò hæc mens Augustini ex aliis eius locis colligitur, in quibus per eamdem vocationem explicat mysterium diuinæ gratiæ, & prædestinationis, & quia in prioribus operibus suis parum de illa differuerat, hoc ipsum tanquam proprium defectum ipse notat libro 1. Retract. capite 23. Quî ergo credibile est, in illa præcipua quæstione non esse loquutum de vocatione ex propria sententia? Quartò si expositionem illam admittamus, tota doctrina, quam Augustinus tradit in illa quæstione per septem columnas, à principio usque ad dicta verba, & tamen intueamur superiora erit inutilis, ac nullius auctoritatis, quod absurdissimum est, & contra omnes, qui postea scripserunt, & quæstionem illam allegarunt. Quintò verba illa, & tamen intueamur superiora, nihil colligunt, imò verum sensum dictum confirmant. Nam si per illa superiora totam doctrinam præcedentem intelligamus, potius inde colligimus, illa omnia tanquam vera, & certa Augustinum supponere, & ex illis tanquam ex veris fundamentis à se iactis principalem quæstionem resoluere, & definire; si verò particula superiora, (quod verius est,) ad sola verba Pauli, quæ proximè tractabat, referatur, ex illis nihil colligitur contra doctrinam in eadem quæstione priùs datam. Deuenerat enim Augustinus ad interrogandum, quomodo Deus iustè de hominibus conqueratur, si cuius vult, miseretur, & quem vult, indurat, & non potius de Deo iustè conqueri possint, quod tam inæqualiter cum eis se gerat. Et vt respondeat, dicit intuenda esse superiora verba utique Pauli, nam subiungit. Ait enim paulo ante. *Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas est apud Deum?* Ex his respondet non iniquè agere Deum, cùm de peccatoribus conqueritur, quia ille non cogit ad peccandum, nec sufficientem vocationem negat. Neque etiam posse eosdem peccatores iustè de Deo conqueri, quod eos non congruè vocet, sicut alios, quia neque in hoc iniquè agit, cùm nihil eis debitur.

CAPUT XLVI.

Augustinum in vocatione congrua sine physica prædeterminatione efficacem præuenientem gratiam constituisse.

1.
Sedes, & dispo-
sitione capituli.

Tria in hoc titulo proponimus. Primi, enim dicimus Augustinum posuisse gratiam efficacem in quadam vocatione, & hoc probauimus latè suprà cap. 5. Secundò affirmamus illam vocationem, quæ efficax esse dicitur, tales dici, & esse, quia infallibiliter consensum obtinebit, idque habere ex congruitate quadam ad eum, cui datur, quam congruitatem presciuit Deus, & obseruavit, vt illam daret, & cum illa non solum potestatem, sed etiam velle homini donaret. Tertiò negamus posuisse Augustinum efficacitatem vocationis in aliquo auxilio prædeterminante ipsi vocationi adiuncto, & ab omni auxilio excitante distincto. Et hæc duo probanda à nobis sunt, & quia præcipua loca, ex quibus sumuntur, eadem fere sunt cum illis, quibus primum punctum probauimus, ideo breuiter in singulis designabimus verba, quæ ad rem præsentem faciant, & illis alia testimonia, si occurrerint, adiungemus.

2.
Testimonium
de efficacia vo-
cationis per
congruitatem
ad hominem.

Primi igitur Augustinus explicat efficaciam vocationis per congruitatem ad hominem, qui vocatur in libro primo ad Simplicianum quæst. 2. vbi postquam distinxit vocationem efficacem, quam vocat effectricem, bona voluntas ab ineffaci, sic concludit. *Igitur non volentis, neque currentis, sed misericordis est Dei, qui hoc modo vocavit quomodo aptum erat eis, qui secuti sunt vocationem.* Vnde subdit inferiùs. *Illi electi qui congruerter vocati.* Et infra, *Non volentis, &c.* quia etiam si multos vocet, eorum tamen misereretur, quos ita vocat, quomodo eis aptum est ut sequantur. Et infra, *Cuius miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respiciat.*

3.
Ad hoc testimonium quidam ex defenso-
ribus alterius sententia, cùm non posset ne-
gare in illo esse ser nonem de congrua vocatione, ausus est dicere, in omnibus, quæ ibi tractat Augustinus de vocatione congrua, non loqui ex propria sententia veritatem definiendo, sed solum disputando, & inquiriendo usque ad illa verba, & tamen intueamur superiora, & inde nostram quantum ipse Dominus dederit, sententiam proferamus. Nam interrogando, & respondendo, ac replicando processerat, usque ad illa verba, quæ præferant initium definitæ sententia, vnde, & in margine notatur, conclusio qua-

C D E

tamen intueamur superiora erit inutilis, ac nullius auctoritatis, quod absurdissimum est, & contra omnes, qui postea scripserunt, & quæstionem illam allegarunt. Quintò verba illa, & tamen intueamur superiora, nihil colligunt, imò verum sensum dictum confirmant. Nam si per illa superiora totam doctrinam præcedentem intelligamus, potius inde colligimus, illa omnia tanquam vera, & certa Augustinum supponere, & ex illis tanquam ex veris fundamentis à se iactis principalem quæstionem resoluere, & definire; si verò particula superiora, (quod verius est,) ad sola verba Pauli, quæ proximè tractabat, referatur, ex illis nihil colligitur contra doctrinam in eadem quæstione priùs datam. Deuenerat enim Augustinus ad interrogandum, quomodo Deus iustè de hominibus conqueratur, si cuius vult, miseretur, & quem vult, indurat, & non potius de Deo iustè conqueri possint, quod tam inæqualiter cum eis se gerat. Et vt respondeat, dicit intuenda esse superiora verba utique Pauli, nam subiungit. Ait enim paulo ante. *Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas est apud Deum?* Ex his respondet non iniquè agere Deum, cùm de peccatoribus conqueritur, quia ille non cogit ad peccandum, nec sufficientem vocationem negat. Neque etiam posse eosdem peccatores iustè de Deo conqueri, quod eos non congruè vocet, sicut alios, quia neque in hoc iniquè agit, cùm nihil eis debitur.

sum neget, & dona sua possit cui voluerit gratis donare. Ex quo verē sensu, non solum non infirmantur superiora, sed potius confirmantur, quia nullum aliud medium expediendae questionis attulit, sed ex iactis fundamentis illam resoluit. Sextō denique hoc fit euidens, quia etiam post illa verba, *Et intueamur superiora*, ad idem expressè reuolutur, nam paulo pōst dicit. *Conqueritur autem iusfe de peccatoribus, tanquam de his, quos peccare ipse non cogit.* Similiter ait, *ut hi, quorum ipse miseretur, hanc quoque habeat vocationem, ut dum Deus de peccatoribus conqueritur, compungatur corde, atque ad eius gratiam conuertantur.* Et paulo inferiū. *Hac demonstratio potentiae Dei, & annuntiatio nominis eius in uniuersa terra prodest eis, ut timeant, & vias suas corrigan, quibus vocatione talis congruit.* Et inferiū in Epilogi questionis. *Principimur (ait) ut credamus, sed quis potest credere, nisi aliqua vocatione, hoc est, aliqua rerum testificatione tangatur.* Vbi non solum redit ad vocationem, sed etiam declarat in quo consistat, utique in actu cordis, non in prædeterminatione. Quia verō non omnis tactus est efficax, subdit, *Quis habet in potestate, tali viso tangi mentem suam, quo eius voluntas moveatur ad fidem.* Et usque ad finem questionis eandem doctrinam eisdem verbis sāpius inculcat: quomodo ergo de illa in superioribus verbis ex propria sententia non est loquutus? Non potest itaque de mente Augustini in illo loco dubitari.

Secundum testimonium non dissimili præcedenti sumimus ex libro de dono perseuer. c. 14. Nam de Tyrijs, & Sidonijs dicit. *Etiā credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent.* Vbi oportet semel notare, loqui Augustinum de potestate, quæ reduceretur in actum, ut ex contextu aperte constat, & est frequens eius phrasis tam ibi, quam in dicta quæst. ad Simplician. & alijs. vnde in prædicto loco paulo pōst subiungit. *Nec sic induratum erat cor Tyriorum, & Sidoniorum, quoniam credidissent, si qualia viderunt, isti signa vidissent.* Et tamen de eisdem addit. *Sed quoniam ut crederent non erat eis datum, (utique per prædestinationem) etiam unde crederent est negatum, scilicet, vocatione congrua.* Et ideo subinfert, *Ex quo intelligimus habere quosdam in ipso ingenio diuinum naturaliter munus intelligentia, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant.* Non poterat certè clarioribus verbis explicare quomodo efficacia vocationis ex

^{4.}
Aliud testimoniū priori nō dissimile.

Notandum.

Aduertendum, congruitate ad vocatum pertineat. Et tam in eandem voca-
hoc, quam in præcedenti testimonio oportet
tionem posse aduertere, docere Augustinum eandem voca-
esse congruam tionem esse posse congruam vni, & non alteri,
vni, & non alteri.

non certè ex coniunctione, vel defectu auxiliij prædeterminantis, iam enim non esset eadem vocatione si sub vocatione congrua tale auxilium comprehendendit; ergo ex congruitate ad vocatum. Vnde dicit alibi idem Augustinus vocationem interdum differri, ut sit congrua in uno tempore, quæ non esset in alio: sic enim in expositione Psal. 142. circa illa verba, *Citò exaudi me Domine, inquit, pluuiam differebas, ut hauriens imbiberem, non respicerem, quod influeres.* Sic ergo ideo differebas, iam da, quia anima mea sicut terra sine aqua tibi. Captat ergo Deus secundū Augustinum occasiones vocandi congruè, quod certè non esset necessarium, si in prædeterminatione necessitas positiva esset.

Tertiò idem probatur ex libro de prædestin. Sanctor. c. 16. vbi ponens vocationem in interna doctrina, qua homines sunt interius docibile Dei, efficaciam eius declarat, in fine di-

A cens. *Ad hanc vocationem omnes qui pertinent, sunt docibiles Dei, nec potest quisquam eorum dicere?* Credidi, ut sic vocarer; præuenit enim eum misericordia Dei, quia sic vocatus est, ut crederet, idest, ut congruebat audiensi, ut disceret, & cap. 19. similiter ait, *Illa vocatione id prorsus agitur, & peragitur, ut credamus, & cap. 20. dicit. Hoc donum grātis in illum purpurariam descendat, cui, sicut Scriptura dicit in Attrib. Apostolorum, Deus aperuerat sensum eius, ut intenderet in ea, quæ dicebantur à Paulo, sic enim vocabitur, ut crederet.* In ipsa ergo vocatione ponit illum modum accommodatum recipienti, ratione cuius dicitur, *sic variari, ut credat,* quem modum alijs locis per congruitatem ad eum, qui vocatur, declarat. Et in Epist. 107. ad Vitalem exposuit per illa verba *sic eius agit sensum, ut accommodet assensum,* quod inferiū dicit fieri, *per occultam inspirationem Dei.* Inspiratione ergo ipsa, quæ est vocatio, quatenus ita datur homini, ut accommodet assensum, quod est dare cum congruitate ad suscipientem, est auxilium efficax.

Quarto idem probari potest ex omnibus locis dicto capite 5. allegatis, in quibus Augustinus docet, dare Deum efficacem gratiam præparando voluntatem, per vocationem occultam, & secretam, adiungendo alia loca, in quibus ait hanc præparationem voluntatis fieri per reuelationem internam, & spiritualem delectationem, quam infundit, ut sumitur ex lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. & libro de gratia Christi cap. 10. & 14. & de prædestination. Sanctor. cap. 8. Et similia sunt loca, in quibus ait, hoc fieri per internam Spiritus Sancti persuasionem, quando enim suasio fit modo ita accommodato audiensi, ut persuadeatur; tunc recte dicitur persuasio. Vnde in lib. de natur. & grat. cap. 25. *Magnus est Dominus, qui persuadet, quomodo ipse nouit.* Et in lib. de spir. & litter. cum prius in cap. 33. rationem, cur ex duabus audientibus Euangelium unus credit, & alijs non credit, & arbitrij libertate, quia unus vult, & alijs non vult, reddidisset, quia per hoc non satis explicatur donum gratiæ, addit in cap. 34. *Non ideo tantum ita voluntatem diuino muneri tribuendam, quia ex libro arbitrio, est, quod nobis naturaliter concreatum est, verum etiam quod visorum suasionibus agit Deus, ut velimus, ut credamus, sine ex irinsecus per Euangelicas exhortationes, & sine intrinsecus, ubi nemo habet in potestate, quod ei veniat in mente, sed consentire, vel dissentire propriæ voluntatis est.* Vbi expendimus in primis non alium modum suasionis internæ ponere Augustinum, nisi moralem, & per actus vitales medis obiectis potentias nostras excitantibus, *Et his modis (ait inferiū) agit Deus cum anima rationali, ut ei credat,* quia credere non potest, nisi sit aliqua suasio, vel vocatione, cui credit, & sic, ait, ipsum velle Deus operatur in nobis.

E Totum ergo negotium ex parte anteecedentis tribuit vocationi, & suasioni, & speciem misericordiam, & profunditatem mystérii in hoc solum ponit, quod huic ita sugreditur, ut persuadeatur, illi autem non ita. Et nihilominus concludit, *Consentire, & dissentire propriæ voluntatis est,* non quia consentire sit solius voluntatis sine adiutorio concomitantis gratiæ, sed quia vocatione quantumuis congrua, non adigit voluntatem ad alterutram partem. quam doctrinam habet etiam in lib. 83. Question. quæst. 68, & lib. de Gratia Christi cap. 10. & in lib. 7. Confession. cap. 6. notari possunt illa verba, *Tu Domine iustissime moderator univeritatis, consulentibus, consuliisque scientibus occulto instinctu agis, ut dum quisque concludit, hoc audiat, quod eum oportet audire.*

At

Solutio.

Impugnatur.

At potest aliquis dicere, suasionem transfire in persuasionem, quando illi adiungitur nouum auxilium prædeterminans, vel intellectum, vt iudicet, ita esse credendum, vel voluntatem, vt velit credere. Sed contra hoc est in primis, quod numquam Augustinus in omnibus dictis locis hoc insinuauit. Estque profecto mirabile, quod iubeant nos credere Augustinum posuisse discrimen, & rationem in sola physica prædeterminatione, cum Augustinus in illis locis, in quibus principaliter hoc agit, vt declarat quomodo Deus in nobis faciat, vt velimus, semper id per internam suasionem, & vitalem excitationem declarat, nulla facta mentione prædeterminationis; & cum rursus inquirit, vnde habeat suasio illa, quod hunc persuadeat, & non illum, numquam id tribuit soli voluntati, vel prædeterminationi Dei, sed alijs modis per congruitatem ad suscipientem id explicare conatur. Accedit quod ipsum verbum *persuadendi*, vel nomen *persuasionis*, non nisi impropriissime potest applicari physice prædeterminationi, cum persuasio fiat vitalis, & humano modo, illuminando intellectum, & excitando affectum; prædetermination autem fiat vi quadam de se communi facultatibus non vitalibus etiam non sentientibus, nedum intelligentibus. Denique probando secundam partem propositam, quod nimis Augustinus non in auxilio physico, ac prævio addito vocationi, sed in ipsam vocatione, & modo illius ipsiusmet efficaciam posuerit, aperte concludemus, non in alio modo, quam in congruitate vocationis ad quam immediate sequatur consensus cum auxilio concomitante, ac physicè adiuuante efficacitatem præuenientis gratiæ posuisse.

Altera vero pars negativa, quam proposui probandam, ex eisdem ferè locis alijs eorum verbis ponderatis eruenda est. Nam in primis in dicta q. 2. ad Simplician. semper docet, ratione vocationis tribui Deum nostrum velle, sic enim ait. *Quia non procedit voluntas bona vocationem, sed vocatio bonam voluntatem, propterea vocans Deo recte tribuitur, quod bene volumus, nobis vero tribui non potest, quod vocamus.* Non igitur dictum est putandum: Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quia nisi eius adiutorio non possumus adipisci, quod volumus, sed ideo potius, quia nisi eius vocatione non volumus. Igitur ex sententia Augustini necessarium non est aliquid auxilium præueniens præter vocationem, ratione cuius tribuitur soli Deo bona voluntas hominis, sed sufficit vocatio congrua, quam ipse quibus vult, ex sua misericordia confert. Confirmatur valde hoc testimonium, quia vocatio, quæ in aliquo non est efficax, esset efficax, si ille vellet, & quod sit inefficax, eius duritiae, & resistentiae tribuitur: hæc autem vera esse non possent, si efficacia vocationis penderet ex sola voluntate Dei, vel, (quod perinde est,) à nono auxilio præueniente, ac prædeterminante, quod Deus pro suo arbitrio dat, vel negat quibus vult; ergo ex mente Augustini non est necessarium tale auxilium. Consequentia evidens est, nisi quis velit dicere Augustinum illam non vidisse, & repugnantia docuisset. Minor autem latè probata est in cap... Maior vero patet ex verbis illis, *Noluit Esau, & non currevit, sed etsi voluisset, currevisset.* Haberet ergo auxilium efficax si voluisset: nam sine auxilio efficaci, nec velle, nec currere potuisset; & ideo subdit, *Qui ei etiam velle, & currere vocatione praefaret, nisi vocatione contempta reprobis fieret; ergo inefficacia vocationis ex culpa hominis procedit; non ex defectu au-*

A xiliij prædeterminantis secundum Augustin.

Confirmatur vltius idem testimonium ex illis verbis: *An forte illi qui hoc modo vocati, non consentiunt vocationi, possent alio modo vocari accommodare fidei voluntatem, & vt illud verum sit, Multi vocati, pauci vero electi, ut quoniam multi uno modo vocati sint, tamen quia non omnes uno modo affecti sunt, illi soli sequuntur vocationem, qui ei suscipienda inueniuntur idonei: & illud non minus verum sit.* Non volentis, sed Dei miserentis, qui hoc modo vocavit, quomodo aptum erat eis, qui sequuntur vocationem. Vbi interrogo, quinam sit Ponitur vocans ille modus vocationis, de quo his verbis loquitur Augustinus. Nam si auxilium præterminans necessarium est, nullo alio modo potest vocatio esse efficax, nisi quia præter excitationem habet adiunctam prædeterminationem, neque inefficax, nisi quia datur sine prædeterminatione. Augustinus autem non potest de hoc modo intelligi, quia secundum modum illum omnes vocati sine illa alia consideratione, & quomodounque affecti sint, consentiunt vocationi, si illo modo vocentur, & non consentient si tantum excitentur, & non prædeterminentur, quod consequenter concedunt aduersarij: si autem hoc verum est, impertinens est tota illa doctrina Augustini, quam nullies repetit, & videbimus. Item quia non recte diceret Augustinus, quod qui nunc consentit, alio modo vocatus, accommodaret fidem voluntatem, sed potius dicere debuisset, quod Deus determinaret eius voluntatem ad fidem.

Cum ergo dicit *accommodaret fidei, voluntatem*, aperte sentit post vocationem congruentem, sine alia præueniente determinatione Dei ipsam voluntatem cum cooperante auxilio sese fidei accommodare. Præterea expresse dicit, ex pluribus uno modo vocatis, quosdam sequi vocationem, alios non sequi, & misericordiam singularem Dei erga eos, qui sequuntur vocationem, esse, quia illo modo utrosque vocavit potius, quam alio; ergo ille modus non potest consistere in prædeterminatione, quia vocatio adiunctam habens prædeterminationem, non est data omnibus illis, nam si talis data esset omnibus, omnes consentirent quocumque modo essent affecti; & sine illo modo in nemine haberet effectum, iuxta illam sententiam. Est ergo euidentis Augustinum loqui de vocatione eodem modo collata intra propriam rationem excitationis.

Et hoc ipsum his verbis paulo inferius explicat. *Cum ergo alius sic, alius vero sic moueat ad fidem eademque res sapè alio modo dicta moueat, alio modo dicta non moueat, aliumque moueat, alium non moueat, quis andeat dicere defuisse Deo modum vocandi, quo etiam Esau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque coniungeret, in qua Iacob iustificatus est.* Vbi obiter notari potest vocationem congruā secundum Augustinum talem esse, vt relinquant vocato potestatem applicandi, & coniungendi voluntatem suam ad fidem, seu prout, antea dixerat, *accommodandi voluntatem suam fidei.* Nam his verbis satis significatur etiam post vocationem efficacem manere determinationem in libera potestate voluntatis, ac subinde non interuenire prædeterminans auxilium, quod inde etiam fit perspicuum, quia si in tali modo auxiliij posita esset efficacia, nec dubitari posset, an talis modus futurus esset efficax in Esau, nec in illo haberet locum, quod subdit, *Quod si tanta esse potest obstinatio voluntatis, ut contra omnes modos vocationis obdurescat, &c.* nam contra prædeterminationem euidentissimum est neminem posse obdurescere, quia tamen Augustinus non

Confirmatut secundum te-
stimoniū su-
periū adduc-
tum.

Aliud nota-
dum ex Augus-
tinō.

non prædeterminationi, sed vocationi mora-
liter inducenti efficaciam antecedentem tri-
buebat, ideo illi dubitationi locum esse con-
siderauit. Et nihilominus adiungit, *Quis dicat
modum quo cipersuaderetur, ut crederet, etiam
omnipotens defuisse?* vbi etiam vis verbi per-
suaderetur, ponderanda est, iuxta alia, quæ
diximus. Certè qui sincerè, & sine affectione
questionem illam, & seriem doctrinæ, & Au-
gustini discursum considerauerit, dubitare
non poterit, quin ad vocationem efficacem
nullum auxilium prædeterminans, vel distin-
ctum à vocatione ipsa, & interno modo per-
suasionis eius postulauerit.

9.
Confirmatur
testimonia Au-
gustini.

Secundò hoc confirmat aliud testimonium
ex libro de perseuer. cap. 14. nam certè si dif-
ferentia substancialis, vt sic dicam, inter voca-
tionem efficacem, & non efficacem confisteret
in adjuncto, vel non adjuncto alio auxilio
prædeterminante, male Augustinus ex eo,
quod Tyrij crederent visis illis signis cum
quibus non crediderunt Iudei, intulit, sive
diuersitatem aliam antecedentem inter Iudeos,
& Tyrios, vel in lumine naturalis intelligentiæ,
vel in cordis obdurbatione, seu dispositio-
ne. Nam sine tali diuersitate ceteris omnibus
æqualibus antecedenter hi crederent, & illi
non crederent, solum, quia hoc voluit Deus
prædeterminare, & non illos. quod quidem
consequenter concedunt Aluarez, Ledesma,
& alij contrarium opinantes, vt suprà retuli,
& infra etiam in capite speciali dicam. Quan-
tum verò id repugnet Augustino, constat ex
verbis illis, *Ex quo apparet habere quosdam in
ipso ingenio, &c. nihil enim tale apparet, si sola
prædeterminatio consummat illam differen-
tiā, & ad eam sufficit, imò est tota causa
illius.* Eit ergo talis prædeterminatio aliena
à mente Augustini.

10.
Confirmatur
ex eodem.

Tertiò est magnum argumentum, quod vbi-
que Augustinus in operibus gratiæ non tribuit
soli Deo nisi vocationem, & nunquam nisi
ratione illis tribuit Deo, quod faciat nos velle,
neque inter vocationem, & consensum
factum cum auxilio cooperante ponit me-
dium auxilium præueniens voluntatem, &
faciens eam facere: incredibile autem est hæc
omnia prætermisssæ, si hæc omnia in auxilio
prædeterminante posita essent. Assumptio
probatur ex eisdem locis, nam in questione
secunda ad Simplicianum. *Vi velimus* (ait)
suum voluit esse, & nostrum, suum vocando,
& nostrum sequendo. Certe si prædetermina-
tio necessaria est, potius dicere debuisset,
suum prædeterminando, quia quidquid est in
vocatione præter prædeterminationem, est
etiam in eo, in quo de facto Deus non opera-
tur ipsum velle; & quia iuxta illam sententiam
prædeterminatio sola est, quæ dat vocationi
illam efficaciam. Augustinus autem nihil
tale dixit, sed vocationi immediatè adiunxit
consensum. Optimèque idem probatur ex
libro de Gratia, & libero arbitrio capite
quinto, vbi de Paulo ait, *Quod conseru-
fuerit, nec gratia erat sola, nec voluntas erat
sola, ut autem vocaretur, gratia fuit sola.*
Nec aliquam gratiam præuiam ponit, quam
Deus solus in illo efficerit. Item probatur ex
Enchirid. cap. 32. dubitans enim, quomodo
sit verum illud, *Non est volentis, &c. cùm
nemo salutem operetur, & consequatur, nisi
volens respondet. Non nisi, quia ipsa volun-
tas, (vt scriptum est,) a Deo preparatur.*
*Quod ut in alijs locis tum hic, tum capite
quinto citatis docet, non sit nisi per voca-
tionem, & auxilia excitantia.* Vnde in eodem
loco concludit, *Detur soli Deo, qui bonam
voluntatem, & preparat adiuuandam, & ad*

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A iuuat preparatam. Neutrum autem horum
facit Deus prædeterminando, sed adiuuat co-
operando, & præparat excitando. Vnde libro
secundo contra duas Epistolas Pelagianorum
cap. 10. sic inquit. *Studium hominis, quod di-
citur bonum, quamvis cum esse cœperit, adiuue-
tur gratia, non tamen incipit sine gratia, sed ab
illo inspiratur, de quo dicit Apostolus, Gratias
autem Deo, qui dedit idem studium in corde tibi,*
vbi notanda sunt illa verba, *cum esse cœperit,*
*adiuuantur gratia, optimè enim explicant con-
comitantiam gratie adiuuantis sine præuenien-
te. Alia vero, sed ab illo inspiratur, aperte de-
clarat præuenientem tantum esse per inspira-
tionem, & ab illa duci initium boni studij, &*

B ratione illius dici dare huiusmodi studium in
corde. Et similem doctrinam habet locis alle-
gatis de prædestinatione Sanctorum cap. 5. 16.
& 19. epist. 107. ad Vitalem, & de Natura, &
Gratia cap. 32. libro 83. questionum q. 68. &
serm. 13. & 15. de verbis Apostoli.

11.
Notandum.

Quartò notari potest in doctrina Augusti-
ni, non ponit efficaciam præuenientis gratiæ
in uno modo mouendi vniiformiter (vt sic di-
cam) & eiusdem rationem in omnibus, qui
inueniuntur, sed in varijs, & morabilibus
modis; ergo signum est non ponere illam effi-
caciam in auxilio prædeterminante: nam il-
lud eiusdem modi esset in omnibus. Ante-
cedens patet ex dicta quest. 2. ad Simplicianum,
ibi, *Si tanta potest esse obstinatio voluntatis,*
vt contra omnes modos vocationis obdurescat,
*& ibi, Quis potest credere nisi aliqua voca-
tione tangatur, & statim, Quis habet in potestate
tali viso tangi? Quia nimis hic tactus po-
test esse multiplex. Item de spirit. & liter.
capite 34. His modis agit Deus, ut velimus.*
Expressius libro tertio de libero arbitrio cap.
18. & libro de Natura, & Gratia cap. 67. Cum
ubique sit presens (ait) qui multis modis per
creaturam sibi Domino seruientem doceat cre-
dentem. & libro primo contra duas epistolas
Pelagian. cap. 19. *Quis trahitur si iam volebat?*
& tamen nemo venit nisi velit; trahetur ergo
miris modis, ut velit ab illo, qui nouit intus in
cordibus hominum, operari. Et eandem doc-
trinam habet libro secundo de peccator. merit.
cap. 5. Item libro de Correptione, & Gratia
capite quinto. *Quare isti sic, illi aliter, atque
alij aliter diuersis, atque innumerabilibus mo-
dis vocantur, ut reformatur? absit, ut dicamus,*
&c. & lib. 4. Confession. Conuerte nos,
(dicit ad Deum) *miris modis.* Et libro quin-
to capite septimo Deo dicit. *Egisti mecum
miris, & occultissimis modis, tu illud egisti
Deus, nam à Domino gressus hominis dirigitur,*
*& viam eius volet. quibus verbis effica-
ciam gratiæ per moralem directionem decla-
rat, & miris, & occultissimis modis à Deo
fieri profitetur. quod in cap. 8. eleganter pro-
sequitur, & lib. 7. cap. vlt.*

E Sed instant, quia potius dicens Augustinus
miris modis, indicat altiore modum mouen-
di, quæm moralem, nam moralis motio non
est tam admirabilis. Sed hoc non eneruat te-
stimonium; fatemur enim, si Deus prædeter-
minaret physicè voluntatem, futuram esse
motionem iatis mirabilem, sed præterquam
quod esset necessitans, esset vna singula-
ris, & ita non posset in ea verificari illud multis,
& mirabilibus modis. Vnde falsum est, &
aperte contra mentem Augustini dicere, in
morali modo trahendi voluntatem, non posse
Deum operari multis, & mirabilibus modis,
nam ad persuadendos, & trahendos homines,
multa, & mirabilia operatus est, & interius in
cordibus hominum quotidie operatur, ha-
bens inclinacionum cordium omnipotentissimam

Ss pote-

poteſtatem, vt idem Augustinus dixit de cor-
rept. & Grat. cap. 14. Et hic ſentus euiden-
tiſſimè conuiicitur à fortiori , ex eo quod
lib. 5. contra Julian. cap. 4. In cordibus impio-
rum, dicit, facere Deum miris, ac ineffabili-
bus modis, etiam tunc quando peruersè agunt,
& obdurantur , quanuis non simili intentio-
ne, nec voluntate tunc Deus operetur ; & ideo
certum fit, tunc non operari prædeterminan-
do, fed ea operando, quæ de ſe bona ſunt,
ſciens homines ex malitia ſua illis bonis eſſe
præuē vſuros.

Vnde potest quintò ponderari id , quod
iam in ſuperioribus notauiimus , non pone-
re Auguſtinum efficaciam auxiliij gratiæ in
modo agendi Dei bonis , & malis actibus
communi , ne inde sequatur ita poſſe Deo
tribui auctus non bonos, ſicut auctus pietatis,
& gratiæ , vt contra Pelagian. arguit lib. de
Grat. & liber. arbitr. cap. 17. & 27. & lib. 2.
de peccator. merit. cap. 18. & docet lib. de
Spirit. & liter. cap. 33. & 34. Inde ergo recte
colligimus Auguſtinum non poſuifle auxili-
um efficax in efficacia præuij concursus de
ſe generalis omnibus operibus voluntatis, vt
actiones poſitiue ſunt , cuiuscunque ordinis
exiſtant, quoniam alijs æquè Deus faceret,
vt homo velit infima , & ſuprema , mala , &
bona , quod & eſt contra excellentiam gratiæ , &
alienum à diuina voluntate, vt in lib. 3.
late argumentati ſumus.

Sextum , & ſimile argumentum ex eo fu-
mitur, quod Auguſtinus ſæpe etiam repetit,
non operari Deum per gratiam efficacem
in voluntate hominis , modo communi ani-
mantibus , brutis , & rebus inſenſibilibus .
Sic enim in dicto lib. 2. de peccator. merit.
cap. 5. cùm dixiſſet petendam eſſe à Deo gra-
tiā, adiungit , Nec tamen de hac re ſolis
votis agendum eſt , vt non ſubinferatur adni-
tendo etiam noſtra efficacia voluntatis . Adiu-
tor enim noſter dicitur , nec adiuuari poſteſt
niſi, qui etiam aliquid ſponte conatur , &
rationem ſubdit. Quia non ſicut in lapidibus in-
ſenſatis, aut ſicut in eis , in quorum na-
ture rationem voluntatemque non conidunt, ſalutem
noſtram Deus operatur in nobis . Modus au-
tem ille efficaciter applicandi potentiam per
auxilium efficax communis dicitur eſſe om-
nibus agentibus naturalibus , brutis , & in-
ſenſibilibus . Et certe ſi tale auxilium neceſ-
ſarium eſt , & ſolū sufficit voluntatem in-
flectere , vt velit, ſolis votis agendum eſt , vt
tale auxilium detur ; imò nec vota adhiberi
potuerunt, niſi ad illa facienda priuè aliquid
tale auxilium detur . Neque ab homine po-
ſtulare oportebit , vt ſuæ voluntatis efficaciam
adiungat , quoniam niſi ita in illo ope-
retur Deus, non poſteſt illam adhibere ; ſi ve-
rò ita Deus operetur in homine , non poterit
illum non adiungere , & ita non aliter appli-
cabitur voluntas eius à Deo , quām applicetur
appetitus bruti, quantum eſt ex parte huius de-
terminationis . Eſt ergo hoc valde alienum
ab Auguſtini mente , & doctrina .

Vnde septimam coniiderationem addimus,
quia vbi cunque Auguſtinus loquitur de hac
præuij gratia , quam preparationem voluntatiſſis
appellat , ſuum locum libertati voluntatiſſis
reſeruat, ſentitque ſemper poſſe refiſtere , &
contemnere voluntatem, ideoque illi im-
putari ineffaciam vocationis. quæ omnia
non ſtant cum prædeterminatione , vt ſuprà
oſtendimus. Assumptum probatur primò ex
generali doctrina Auguſtinii, quoties volun-
tas cedit alicui mouenti illam , quia non
poſteſt illi refiſtere, non illi imputatur ad cul-
pam, vel ad præmium . Ita habet lib. 3. de liber.

A arbitr. cap. 18. quod recognoscit, & coniimat
lib. de Natur. & grat. cap. 6. *Quacunque, ait, iſta
cauſa eſt voluntatis, ſi non poſteſt ei refiſti, ſine
peccato ei ceditur.* Quod ideo verum eſt, quia
tunc voluntas ſine libertate conſentit, nulla
enim alia cauſa poſteſt ita illam excuſare à cul-
pa , ſi alia actio de ſe peccaminosa ſit; igitur
perinde fuit dicere , ſine peccato ei ceditur , ac
dicere, ſine libertate ei ceditur, id eſt, cauſa in-
ducens hominem ad volendum, vel facit eum
vele , ſi ei refiſti non poſteſt, ſine libertate ei
ceditur . Vnde inſtrā iterum interrogat . Po-
teſt ergo ei cauſa, quacunque illa ſit, refiſti ?
Et respondeſt, poſteſt plane . Vi autem dixi, licet
id tradatur de poſteſtate refiſtendi tentationi,
tamen ratio in qua fundatur in motione ad bo-
num , locum habet . Nam ſicut tentationi ſine
culpa ceditur, ſi ei non poſſit refiſti aliquo mo-
do faltem per gratiam, ita motioni ad bonum
ſine laude cederetur, ac proinde ſine libertate,
ſi ei refiſti non poſſit . At verò, qui cedit vo-
cationi Dei , eſt dignus laude, vt fides doceſt,
& Auguſtinus paſſim ; ergo talis motio ita eſt
cauſa voluntatis, id eſt, volitionis hominis ,
vt poſſit homo ei refiſtere .

Et ideo frequenter repetit Auguſtinus, vo-
care hoc , vel illo modo eſſe ſoliuſ Dei, ve-
nire autem ſemper eſſe in voluntate , vel ſola
ſi non venit , vel adiuta ſi venit , vt dixit de
grat. Christi, cap. 14. & dicto cap. 34. de ſpi-
rit. & litera . His modis, (ait ſciliſet, voca-
tione , & uafione) iſpuſum vele credere opera-
tur Deus in ipſo homine , conſentire autem vo-
cationi Dei, vel diſſentire, propria voluntatis
eſt . quæ verba faciunt ſenſum compositum,
& includunt poſteſtatem refiſtendi, vt circa
Concilium Tridentinum explicauit . Et ob
eandem poſteſtatem, & libertatem dicit in qu.
68. ex 8. licet homo vocatus , & veniens non
poſſit ſibi tribuere, quod vocatus ſit, poſſe
nihilo minus ſibi tribuere, quod veniat ſibi,
inquam, non ſoli, ſed adiuto, vt in alio loco
declarauit . Et in eodem ſenſu dixit traſt. 4. in
Ioannem . Eo quod adiungis voluntatem tuam
Deo , caſtificas te iſpuſum , caſtificas te , non do-
ſe, ſed de illo, qui venit, vt habiter in te . Tamen
quia agit ibi aliquid voluntare , ideo & aliquid
tibi tributum eſt , ita ut dicas , Adiutor meus
eſto . Denique in lib. de Eccleſiaſt. dogmat. cap.
21. Auguſtino attributo, ſic habetur . Manet ad
quarendam ſalutem arbitrij libertas, ſed admo-
nente priuè Deo , & inuitante ad ſalutem, vel
eligit, vel ſequatur, occaſione ſalutis, hoc eſt, in-
ſpiratione Dei . Vbi aliqui inſpiratione expo-
nunt, id eſt, prædeterminatione, contra vim ver-
bi , & contra omnem vſum , & contra contex-
tum, quia per illa verba inſpiratione Dei expo-
nit illa occaſione ſalutis , vt patet ex illa parti-
cula, hoc eſt, occaſionem autem ſalutis appellat,
quod dixerat, monente, & inuitante Deo . Inſpi-
ratio ergo nihil aliud eſt, quām ipsa motio, &
inuitatio, quæ per illuminationem, & piam af-
fectionem à Deo interiūs fit . Vnde concludit
ille Auctor, ſeu Auguſtinus . Initium ergo ſa-
lutis noſtrae Deo miſerante habemus, vt acquie-
ſcamus ſalutiferæ inſpirationi, noſtra poſteſtatis
eſt . At certe acquiescere prædeterminationi
non eſſet poſteſtatis noſtræ, ſed neceſſitatis .

Confirmari poſteſt antecedens , in prin-
cipali ratione aſſumptum , quia Auguſtinus
locis ſuprà citatis dixit , cum eadem vo-
catione hominem interdum nolle , & alium
non vele , vel eundem in diuersis tem-
poribus , vt ex Psalm. 142. allegauit, & de Ty-
rijs, & Sidonijs comparatione Iudeorū dixit
de don. perfeuer. cap. 14. & ſuprà traſtatum
eſt ; ergo ex ſententia Auguſtinii illa vocatione
ex natura ſuā talis eſt, vt ei refiſti non poſſit .

Vnde

16. Vocati hoc,
vel illo modo
ſoliuſ Dei ex
eft, ex Auguſt.

17. Cōfirmatur i;

Vnde non solet explicare Augustinus efficaciam gratiæ, aut vocationis per impotentiæ resistendi, aut dissentendi, sed per certam effectus consecutionem, sicut de don. perseuer. cap.14 dixit, media prædeterminationis esse illa, quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur. Et in lib. de Prædestinat. Sanctor. c. 8. de hac gratia loquens, ait, *A nullo duro corde respuitur, quia ex intentione Dei est, vt non respuitar, vt subdit dicens, Ideo enim tribuitur, vt cordis duritia penitus auferatur, & ideo etiæ tribuitur, sicut aptum est ei, qui vocatur, seu sicut scit ei congruere, ut vocantem non respuat.* Sicut dixit q. 2. ad Simplic. ergo ponit Augustinus efficaciam salua potestate resistendi: talis autem efficacia non potest esse prædeterminationis, vt suprà ostendi, etiam ex aduersariorum confessione: est ergo congruentia præcognitæ à Deo, vt satis expresæ in verbis proximè citatis Augustinus declarauit.

Denique confirmari potest idem antecedens Cofirmatur 2. ex alio principio suprà posito in doctrina Augustini, homini sufficienter vocato, & non consentienti, culpæ attribui, quod vocationem contemnat, eique resistat, vt expressè dicit de Esau dicta q. 2. ad Simplician. & de Pharaone dicta q. 68. & 83. & vniuersaliter ibi ait. *Qui voluerunt venire, non debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent vocati, erat in libera eorum voluntate.* Idem habet 2. de peccator. merit. & remiss. cap. 17. & in Enchirid. c. 64. & de natur. & grat. c. 67. Hinc ergo colligimus vocationem sufficientem, quantum ex se est, esse efficacem, nisi homo ei resistat, ac proinde illi eidem auxilio, quod est efficax, quando ei non resistitur, posse resisti. Probatur hæc ilatio, quia si vocationi sufficienti resistere culpa est; ergo illa vocatio dat proximam potestatem efficiendi, ita ut possit reduci in actum sine alio prævio auxilio, si voluntas velit. Nam si alia motio esset necessaria, cum hæc non detur, nec sit in hominis potestate, non habet homo per solam vocationem priorem, proximam potestatem consentiendi illi, ac subinde homini non consentienti tali vocationi, non potest id ad culpam illi imputari, quia non habet in potestate sua consensum, & quod non est in potestate nostra, etiam si fiat à nobis, non imputatur nobis, vt proximè ex Augustino dicebamus. Et augetur hæc ratio in eadem doctrina Augustini, quia auxilium efficax est necessarium, vt det potestatem agendi, & consentiendi, quia preparat voluntatem, vt velit, vt patet per August. epist. 107. & alijs locis suprà citatis: per illam autem præparationem datur voluntati potestas piè operandi, teste eodem August. lib. 1. Retract. c. 22. & lib. 2. cap. 1. & in Enchirid. c. 32. & serm. 10. de verb. A post. Imò lib. de grat. & lib. arbitr. cap. 16. dicit, dare vires efficacissimas voluntati; ergo vocatio efficax dat potestatem agendi, & consentiendi; ergo si nō est in potestate hominis facere, vt vocatio efficiens sit efficax, non potest illi tribui, quod resistat.

Octauam rationem sumo ex eo, quod in doctrina Augustini, neque Angelis, neque hominibus in statu innocentia fuit necessaria prædeterminationis physica ad suam conuersionem, vel ad resistendum tentationi; ergo per se non est necessaria ad actus supernaturales, neque ex vi præuij concursus Dei, neque propter actuum excellentiam, seu supernaturalitatem; ergo neque in statu naturæ corrupta est necessaria illis determinatio physica ad suā naturā; tum quia sicut tentationes, & diffi- conversionem, cultates insurgentes ex hac naturæ corruptione, non physicè, sed moraliter inducunt ad malum, ita contra illas efficax esse potest in eodem genere moralis inductio gratiæ illuminandi.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A nantis, & inspirantis, tum etiam, quia illa necessitas non posset esse ad singulos actus iuxta doctrinam in lib. 1. & 2. datam, quod etiam est contra rationem auxiliij efficacis, vt ex dictis in principio huius libri constat. Ergo si verum est illud principium, manifestum est non posuisse Augustinum prædeterminationem physicam vt necessariam ad opera gratiæ, ac proinde non posuisse in illa efficaciam auxiliij, seu vocationis. Principium autem illud, seu antecedens probamus ex libro de corrept. & grat. cap. 11. & 12. vbi Augustinus ait, Adamo in statu innocentia datam esse gratiam, qua posset perseuerare, vitando peccatum, non tamen esse datam gratiam, qua illud vitaret, & perseueraret. Et idem dicit de Angelis. Dices hoc verum esse de Adamo, & de Angelis malis, quia illis non est data gratia efficax, non vero de Angelis bonis, quibus est data. Sed contrà: nam de omnibus Angelis sentit Augustinus non esse illis datam gratiam de se efficacem; ait enim voluisse Deum in illis experiri libertatem arbitrij, & subdit, quod sicut mali Angelii per suum arbitrium ceciderunt, ita boni per suum arbitrium steterunt; ergo non ex prædeterminatione gratiæ steterunt, alias nihil in eo discrimine libertas arbitrij ostenderetur, nec esset differentia inter homines, & Angelos, quam ibi Augustinus ostendere vult. Scio in nostra sententia etiam esse difficultem illam, differentiam, quam difficultatem in superioribus tractauimus, & infra iterum tractando de dono perseuerantiae euoluenda est, nunc nobis sufficit, quod si Angelis bonis fuit necessaria prædeterminatio, sicut nobis esse dicitur, non potest subsistere, quod Augustinus ait, in Angelis, & primo homine voluisse Deum experiri libertatem magis, quam nunc in hominibus lapsis experiatur. Quod si locus hic cogere aliqui non videatur, profectò superiora videntur satis superque sufficere: multa enim, vt existimo, conuincunt, posuisse Augustinum auxilium efficax præueniens in vocatione congrua non prædeterminante, sed modo accommodato inducente hominem infallibiliter ex præscientia Dei. Et omnia simul sumpta hanc

D posuisse mentem Augustini satis ostendunt, fietq; id evidentius expendendo loca Augustini, in quibus contraria sententia Auctores opinionem suam fundare conantur.

CAPVT XLVII.

Vtrum Augustinus physica prædeterminationi aliquando faueat.

R Esondemus nullum inueniri apud Augustinum testimonium, in quo id doceat, vel ex quo satis probabili coniectura talis mēs E Augustini colligi possit. Hanc assertionem probamus discurrendo per omnes modos loquendi Augustini, quos vel ab alijs nobis obiectos inuenimus, vel nos notare, & inducere potuimus: non enim semel, sed sèpiùs, totam Augustini doctrinam, præsertim ad hanc materiam pertinentem, euoluimus, non quidem ex præiudicio, & animo defendendi propriam sententiam, sed omnino inueniendi mentem eius, nihilque occultandi, quod ad illam indagandam conducere posse videatur.

Primam obiectionem sumunt ex errore Pelagij, contra quem Augustinus disputauit, Obiectio ex errori supponuntque Pelagium non errasse in gratia rore Pelagij.

Ss 2 exci-

1. Respondeatur.
Probatur re sponsio.

Argumentatur
Aluarez.

August.

Solutur dicta
objectione ex
August.

3.
instantia.

Respondeatur 1.

excitantem, quam D. August. ponit, dicunt, admisisse Pelagium, negasse autem præuenientem physicè efficacem, & contra hoc aiunt, dixerisse August. totam disputationem suam, vnde concludunt, in contrario sensu docuisse, necessarium esse auxilium de se efficax, ac subinde prædeterminans. Ita argumentatur Aluar. disp. 99. n. 2. & suppositionem illam probat ex August. epist. 107. ad Vitalem, refertque verba vbi dicit, *inter eos agi de Gratia questionem, utrum præcedat, vel subsequatur hæc gratia hominis voluntatem, hoc est, utrum ideo nobis detur, quia volumus, an per ipsam hoc etiam efficiat Deus ut velimus*. Secundò adducit August. lib. de Grat. Christi cap. 10. qui refert sententiam Pelagi fuisse, non adiutorio Dei, sed ex nobis ipsi in nobis effici voluntatem bonam, & verba Pauli, *Deus est, qui operatur in nobis velle*, exposuisse de operatione per illuminacionem, & excitationem stupentis voluntatis, & cap. 47. nihil aliud Augustinus à Pelagio exigit, nisi vt Dei adiutorium admittat. Alias conjecturas adducit ille Auctor, quas omitto, quia parui momenti mihi videntur, & quia superfluum est indicijs vti, vbi factum fide dignis testimonijs comprobatur.

Respondemus ergo primò objectionem. hanc falsum supponere. Nam Augustinus lib. primo contra duas epistol. Pelagianor. cap. 19. ad illos sic loquitur. *Vos autem in bono opere sic putatis adiuuari hominem Dei gratia, ut in excitanda eius ad ipsum bonum opus voluntate nihil eam creditis operari*. In quibus verbis aperte refert August. Pelag. absolutè negasse excitantem gratiam, seu excitationem voluntatis per gratiam, cum tamen adiuuantem aliquo modo saltem nomine admitterent. Vnde excitantem, & re, & nomine negasse videntur, quia licet doctrinam, legem, & promissiones, quæ excitant voluntatem, sub nomine gratiæ admitterent, in illis solis gratiæ adiutorium ponebant, vt in Prolegom. 5. cap. 2. & 3. ex varijs locis August. ostensum est. Secundò dicimus objectionem factam etiam in illatione peccare: nam licet Pelagius admitteret auxilium sufficiens per veras internas excitationes, & negasset efficax, & in hoc secundo ab Augustino impugnetur, non sequitur August. pugnasse pro auxilio prædeterminante, sed pro vocatione congrua, & efficaci, vt in omnibus suis libris declarauit, sicut iam vidimus. Et præterea, quod caput est, maximè errauit Pelagius negando adiutorium gratiæ concomitans, & physiè adiuuans voluntatem, & in hoc sensu dixit, *Non adiutorio Dei, sed ex nobis effici voluntatem bonam*.

Sed instant, qui Pelagiani tribuebant Augustino, quod libertatem tolleret, vt patet ex epistolis eorum, contra quas quatuor libros August. scripsit, præfertim lib. 1. cap. 2. & cap. 5. & lib. 4. c. 9. Item lib. 4. contra Julian. cap. 8. Ergo signum est Augustinum posuisse auxilium efficax prædeterminans, alias nulla verisimilitudine potuissent Pelagiani id inferre ex sententia Augustini. Respondeatur primò, si nunc Catholici inferuat ex verbis Augustini prædeterminationem physicam cum eam in scriptis suis non solum nunquam nominauerit, vel insinuauerit, sed etiam multa illi contraria docuerit, quid mirum est, quod hæretici aperte intulerint Augustinum posuisse necessitatem auxiliij repugnantis libertati? Malè ergo intellexerunt Augustinum, & ideo, vel per ignorantiam, vel per calumniam male argumentati sunt. Addo etiam esse valde probabile putasse Pelagianos, dependentiam humanae voluntatis in agendo à diuina etiam quoad concursum simultaneum esse contra-

A riām libertati; & ideo etiam concursum generalē negasse, vt in dicto Prolegom. cap. 2. & 3. latè dixi. Semipelag. verò quantum ex epist. Hilarij, & Prosperi colligitur, ex alio capite putarunt August. doctrinam de Grat. esse contrariam libertati, quia ponebat vocationem altam, & secretam necessariam esse ad opera pietatis, eamque dicebat dari ex sola electione diuina gratuita, nesciebant enim hoc compонere cum potestate operandi in eis, qui non ita vocantur, nec cum potestate non operandi in his, qui vocantur. At verò eos in hoc errasse, & libertatem arbitrij optimè cum illis principijs confistere, ostendit August. in libris contra illos, non quidem tribuens Deo physicam prædeterminationem, seu potius virtute ostendens illam non esse necessariam ad efficaciam gratiæ, cùm congruitas vocationis satis sit, vt ex locis allegatis in capite præcedenti constat.

B Et per hæc responsum est ad testimonia ex lib. de Grat. Christi. Aliud verò ex epistola ad Vitalem nihil facit ad causā. Nam Vitalis ille ad quem scripsit Augustinus præcipue negauit præuenientem gratiam, nam ob eam rem negabat directè, esse orandum pro infidelibus, vt crederent, sed tantum esse illis veritatem proponendam, vt bene notauit Baron. tom. 5. ann. 419. n. 54. Vnde ex verbis Augustini citatis magis videtur Vitalis fuisse Semipelagianus, quām Pelagianus: negabat enim voluntatem credendi esse donum Dei, sed ex solo libero arbitrio, solumque requiri, vt doctrina fidei homini proponatur. Vnde Augustinus illum impugnat, quia vt velimus Deus facit in nobis, & modum, quo facit, declarat, dicens. *Si ita prepararet, atque operaretur Deus hominis voluntatem, ut tantummodo legem, atque doctrinam libero eius adhiberet arbitrio, nec vocatione illa alta, atque secreta sic eius ageret sensum, ut eidem legi, atque doctrina accommodaret affectum, non opus esset orare, &c.* Non erat ergo illa quaestio de auxilio prædeterminante, sed de tota gratia necessaria ad voluntatem credendi, & maximè de interna vocatione accommodata ad actualiter credendum, & ita ex illo testimonio potius nostra sententia confirmatur, vt in capite præcedenti visum est.

C Secundam objectionem sumunt ex errore Semipelagianorum, dicunt enim errasse in hoc, quod initium bona voluntatis ex nobis esse dicebant, & Deum iuuare voluntatem, quia ipsa incipit velle: & hoc in eis impugnat Augustinus libro de Prædestinat. Sanctor. cap. 2. & sequentibus, vbi soli Deo tribuendum esse dicit initium bona voluntatis. Ergo ex sententia Augustini necessarium est, vt in effidente ipsomet consensu prius solus Deus verè, ac physicè influat efficiendo, & inchoando actum, vt ita verum sit, nos consentire, quia Deus facit nos consentire, & non è contrario. Nam si contrarium dicatur, inciditur in Semipelagianum errorem, & consequenter Augustino contradicitur. Et confirmatur hæc objecatio ex illo modo loquendi, quo Augustinus in eodem loco vtitur contra Semipelagianos, dicens, *Detur totum Deo, quia nimur etiam ipsum initium consentiendi, ex Deo est, vtique prædeterminante voluntatem, vt in actum prodeat.* Et sic etiam dixit lib. 4. contra duas epistolulas Pelagianorum capite 9. *Nunquid Christianus liberum arbitrium negat esse in hominibus, quia Deo totum tribuit, quod recte vivimus?*

D E Hæc vero obiecção sèpè in superioribus refutata est; Et in primis peccat sicut prædens, Semipelagianorum errorem male interpretando. Illi enim errarunt, dicentes, ante omnia gratiæ initium præcedere in nobis affe-

4. Respondeatur 2.

5. Obiecção 2. ex errore Semipelagianorum.

6. Diluitur obiecção.

affectum aliquem liberum, seu bonum salutis desiderium, aut propositum fidei solis viribus liberi arbitrij conceptum, & hoc dicebant esse initium salutis. Et hic est error, contra quem scripsit librum de Prædestin. Sanctor. Augustinus, demonstrans initium fidei non esse ex nobis, sed ex gratia, utique in eodem sensu de illo initio loquens, vt constat ex epistolis Prospcri, & Hilarij ad illum, & ex omnibus, quæ circa can. 5. Concilij Arausicanii supra vidimus. Ex quibus etiam constat hoc initium, de quo Augustinus contra Semipelagianos loquitur, non esse influxum voluntatis cooperantis gratiæ, vel gratiæ cooperantis cum libero arbitrio, vt inter se comparantur secundum ordinem prioris, vel posterioris natura: hæc enim speculatio valde aliena est ab intentione Augustini, & impertinens ad illum errorem confutandum. Nam Massilienses loquebantur de actu voluntatis facto à libero arbitrio, solo suis viribus, qui non solum natura, sed etiam tempore potest precedere omnia gratiæ auxilia, & esse meritum primi auxilij, & hoc sensu subiiciebant gratiam obedientiæ humanæ, & in eodem sensu dicuntur ab Augustino fecisse gratiam pedissequam arbitrij, quæ omnia non possunt ad causam de qua tractamus adaptari, vt in citatis etiam locis latè ostensum est.

Deinde dicimus, quod licet loquamur de initio fidei, aut salutis in illo sensu, idest, de primo influxu voluntatis in ipsummet consensum, semper subsistit, veraque est sententia Augustini, scilicet, etiam hoc initium esse tribuendum Deo, & esse donum eius, non quia prædeterminet voluntatem ad illum, sed quia præparat voluntatem ex sola misericordia, vt dicit in eodem libro de Prædestinatione. Sanctor. cap. 6. & alijs locis, vbi declarant hanc præparationem facere Deum per gratiam congruam, vt vidimus, & quia voluntatem præparat adiuvat, vt dixit in Enchirid. cap. 32. Hoc autem initium secundum Augustinum, ita est donum Dei, vt sit eius filius, & nihilominus adiungenda est efficacia voluntatis, vt idem Augustinus dixit lib. 2. de peccator. merit. cap. 5. & ideo non soli Deo, sed etiam libera voluntati actus liber tribuitur, vt dixit tractat. 4. in epistol. Ioann. & q. 68. & 83. Neque hinc sit, hoc initium ita esse à voluntate, vt ab illa sola sit prius natura, quam à Deo, vel à gratia, quanquam enim aliqui Catholici ita interdum loquantur, & non pertineat ad errorem Semipelagianorum, non est tamen, vt sèpè diximus, quia inuoluit repugnantiam, cùm in vna indiuisibili actione non possit esse causalitas. Nec ex parte voluntatum Dei, & hominis ordinem considerando, potest antecedere voluntas hominis, sed potius voluntas Dei antecedens, quanvis non prædeterminando, sed offerendo concursum post excitantem gratiam, vt iam etiam explicauimus. In ipso autem actuali influxu ad extra non est ordo prioris, aut posterioris natura, sed simultas, vt ex doctrina Augustini de gratia adiuvante, & cooperante in libro tertio probatum est. Ac denique etiam in hoc sensu non est vera illa causalis, quam Massilienses in suo, & longè peiori admittebant, quia homo incipit, Deus perficit, vel quia homo operatur, Deus illum adiuvat, quia influxus hominis nullo modo est causa concursus, vel adiutorij diuinij, cùm non antecedat, sicut dictum est, sed est concausa, sine qua Deus non adiuvat, & ita solum dici potest, quod Deus non adiuvat, nisi voluntas coadiuvet, nec voluntas influat, nisi Deus influat, & iuuet illum, quæ sunt verissima.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A Et hinc etiam patet ad confirmationem, quo sensu dictum sit ab Augustino, *Detur totum Deo*. Hanc enim sententiam idem Sanctus explicavit in eodem lib. de Prædestin. Sanctor. cap. 3. & clarius in Enchirid. cap. 32. dicens, *Detur totum Deo, qui hominis voluntatem bonam, & preparat adiuuandam, & adiuuat preparatam*. Modus ergo ille loquendi est contra Semipelagianos, qui initium bonæ voluntatis tribuebant homini, perfectionem autem Deo; contra hos ergo, ait Augustinus, *totum, idest, utrumque, & quidquid boni est in homine, dandum est Deo principali auctori, non tamen eodem modo (vt ibidem statim explicat) quia initium solus Deus operatur, præparando voluntatem per sanctam inspirationem, consensum autem, seu bonam voluntatem operatur adiuuando illam, & principales partes habendo in illa, non tamen liberi arbitrij cooperationem excludendo*. Et ideo alij locis sèpè dicit, rectè tribui voluntati, quod veniat vocata, licet vocari sit solius Dei serm. 15. de verb. Apostol. & de Spir. & litera cap. 34. & alijs locis supra citatis. Et ideo in eodem libro de Prædestinatione Sanctorum. cap. 3. ait, *Vtrumque nostrum est, (idest velle, & operari,) propter arbitrij libertatem, & vtrumque Dei, (non propter prædeterminationem,) sed propter Spiritum fidei, & charitatis.*

C Tertia obiectio sumi solet ex eo, quod frequenter ait Augustinus, hominem agi à Deo in operibus bonis, vt libro de Gratia Christi cap. 25. & alibi sèpè perinde autem esse videtur agi, quod determinari. Et potest augeri hæc obiectio ex libro de Actibus Concilij Palæstini, quem in 6. Prolegomeno retulimus, vbi cap. 2. dicit, *plus esse agi, quam regi, nam qui regitur, aliquid agit, qui autem agitur, vix videtur agere*. Respondemus Augustinum in hac locutione imitatum esse Paulum ad Rom. 8. dicentem, *Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei*, quod à Paulo certè non est dictum, propter prædeterminationem physicam, sed propter Spiritus Sancti instinctus, & inspirationes, quibus gubernantur illi, quos ipse inhabitat, & gubernat, vt cap. 12. declarauit. Non igitur Augustinus in alio sensu loquutus est, neque alium peregrinum sensum à Paulo affingere voluit. Quod ipse satis in Enchirid. declarauit, dicens cap. 64 *Quannis filij Dei Spiritu Dei agantur, sic tamen Spiritu Dei excitantur, & tanquam filij Dei proficiunt ad Deum, ut etiam Spiritu suo interdum deficiant*. Vbi pondero verbum *aguntur*, per verbum *excitantur*, ab Augustino exponi, & ideo non ita agi, vt prædeterminentur, cùm interdum Spiritu suo resistant. Et sic etiam dixit libro de Gratia Christi cap. 25. *Vt agant quod bonum est, ab illo aguntur, qui bonus est*. Et paulo antea. *Nos quia nos non volumus, aut quia nos non agimus, utique propriè, & moraliter, sed quia sine ipsius adiutorio, nec volumus, aliquid boni, nec agimus*. Et de corrett. & Grat. cap. 2. hoc declarat per alia verba Pauli 2. Corinth. 13. *Oramus ad Deum, ne quid faciatis mali, per quam orationem ait, poscebat Apostolus inspirationem bona voluntatis, atque operis*. Et subdit inferius, *Intelligent filij Dei Spiritu Dei se agi, inspiratione nimis bonæ voluntatis, & per suavitatem, quam dedit Dominus, vt terra eorum, daret fructum suum*. quæ omnia non certè physicam prædeterminationem, sed morale, & diuinum regimen declarant. Ac denique serm. 13. de Verb. Apost. eandem sententiam declarans, verbum *agendi* per verbum *regendi* expavit, & modum regiminis his tribus verbis explicat, *Non lege præcipiente, minante, promittente,*

^{7.}
Explicatur sensus dict. Augustini, quod de sur eorum Deo.

Augustin.

Obiectio 3. ex eo, quod ait August. hominem agi à Deo in operibus bonis.

Respondetur.
Rom. 8.

Augustin.

2. Corinth. 13.

Idem August.

S 3 te,

te, sed Spiritu exhortante, illuminante, adiuuante. Quod ergo in alio loco dicit, plus esse, quam regi, quoad vocis energiam, & emphasis, intelligendum est; nam in re ipsa Spiritus Sanctus non agit homines nisi regendo, & iuando illos, per verbum autem agendi, significatur, hoc regimen esse potentissimum ad recte dirigendum hominem, & ut illum reddat obsequentissimum, & hoc significauit Augustin. illis alijs verbis, *Qui agitur, vix aliquid agere intelligitur*, nam dicendo vix, locutionem correxit, ne liberam actionem, & determinacionem voluntatis tollere videretur, & gratiae abundantiam, & singularem protectionem, non physicam prædeterminationem significauit.

9.
Obiectio 4. locorum August. in quibus gratiam requirit efficacem, imò & efficacissimam.

Idem August.

Quartò obiectiuntur vulgares loci Augustini, in quibus gratiam requirit efficacem, imò & efficacissimam de grat. & lib. arb. cap. 5. 8. & 16. de qua alijs locis dicit, per eam inclinare Deum voluntatem hominis in nobis mirabili, & ineffabili modo operando nostrum velle, & agendo quod vult in cordibus hominum, vt dicit in libro de predestin. Sanctor. cap. 20. vbi etiam ait, *Deum ad vitam eternam parare, & convertere hominum voluntates, & lib. de don. perseuer. cap. 6. ait, potens est, & à malo in bonum flettere voluntates, & ad malum pronas conuertere, & dirigere insibi placitum gressum. & degrad. & liber. arbitr. cap. 20. Voluntatem, ait, per gratiam ex malo in bonam mutari. Et addit, Voluntates creatas ita esse in Dei potestate, ut eas quò voluerit faciat inclinari.*

10.
Diluitur obiectio.

August.

Respondemus hac, & similia validè genera lia esse, omnes enim fatemur, hæc omnia esse in potestate Dei, cùm ab illo petamus, *Conuertere nos Deus salutaris noster, & similia. De modo autem est controuersia. At de hoc numquam Augustinus dixit esse per physicam prædeterminationem, nec per generalem concursum debitum creaturis, sed per ineffabilem Dei prouidentiam, qua Deus illuminat, excitat, mouetque interius, & exterius hominum mentes. Quod ex eisdem locis manifestum est, tum quia his eisdem verbis dirigendi, & gubernandi vtitur; tum quia testimonia Scripturæ, quæ adducit, de hoc genere prouidentia loquuntur, tum ex locis suprà allatis, in quibus hanc conuersionem, seu mutationem per vocationem congruam fieri dicit. Et ideo q. 2. ad Simplician. eam vocat effectricem bona voluntatis. Vnde libro 4. contra duas epistolæ Pelagianorum cap. 9. exponendo verba orationis Dominicæ, iuxta sententiam Cypriani, ait illam orationem fieri non solum pro voluntibus, sed etiam pro repugnantibus, & opugnantibus, ut fiant ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes, & addit, A quo, nisi ab illo, de quo scriptum est, preparatur voluntas à Domino? Ecce modum, quo Augustinus putavit, illud fieri à Deo, præparari autem voluntatem non est prædeterminari, sed est congruè vocari, & vt verba ipsa præfereant, & alijs locis ipse Augustinus explicat, vt capite præcedenti ostensum est. A signo potest etiam hoc declarari, quia interdum idem Augustinus declarat hanc efficaciam per eam, quam habet Dæmon ad inclinandam voluntatem hominis per tentationes, & instigationes prauas, vt libro de grat. & liber. arbitr. cap. 20. lib. 5. contra Julian. Nam licet declaratio non sit ab equali, vel omnino simili, vt suprà etiam dixi, nihilominus, vt sit apta, oportet, vt in modo sit inter eas saltem generalis conuenientia quoad moralem inductionem. Quatenus ergo Deus voluntatem præmouet, inducendo illam efficaciter, moraliter eam mouet secundum Augustinum, licet vt cooperetur cum*

A illa non solum moraliter, sed etiam physicè consensum eius efficiat.

Quintò ponderant Augustinum vbiue tribuere hanc efficaciam omnipotentia Dei, cui nihil negandum est. Sic dixit lib. de grat. Christi cap. 24. Legant, & intelligant, intueantur, atque fateantur, non lege, atque doctrina, insonante forinsecus, sed interna, atque occulta, mirabili, atque ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras reuelationes, sed etiam bonas voluntates. Et latissime idem docet lib. 5. contra Julian. cap. 3. & de grat. & liber. arbitr. cap. 20. & de corrept. & gratia cap. 5. vbi ait, sine correptione posse Deum, quem velit, ad pœnitentiam, & potentissima sua B medicina potestate conuertere. Et epist. 107. dicit, omnipotissima facilitate. Ac denique in Enchirid. cap. 95. dicit, efficacissimam esse voluntatem Dei, quæ nihil vult, quod non faciat, quia omnia quæcumque voluit, fecit. *Quod utique, ait, non est verum, si aliqua voluit, & non fecit, quoniam ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impediuit, vt subdit cap. 98. Quis tam impie desipiat, vt dicat, Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, vbi voluerit in bonum non posse conuertere. & similia repetit c. 102. & 103.*

Respondemus, procul dubio esse opus omnipotentia Dei efficaciter conuertere voluntatem hominis quod voluerit: hanc vero omnitempotiam non minus, imò magis quodammodo ostendi faciendo hanc mutationem per vocationem congruam, cooperante liberè humana voluntate, & secum Deo determinante nondum prædeterminata, quam si fiat per physicam prædeterminationem, quia maioris virtutis, & sapientiae est, ita mouere, & inducere voluntatem, vt liberè, & infallibiliter consentiat, seipsam determinando, quam ita illam mouere, vt ex necessitate consentiat, quod per prædeterminationem fit. Itaque hoc opus meritò tribuitur omnipotentia Dei, quia solus ipse potest mentem humanam intrinsecè mutare, vel intellectum mirabili modo instruendo, & illuminando, vel voluntatem bonis affectibus, & congruentibus imbuendo. Non est tamen opus solius omnipotentiae, sed præeunte infinita sapientia, & præscientia Dei, qua solus nouit uniuicuique congruentem adhibere medicinam, quia solus præscit, quod uniuicuique creaturæ, vel facultati eius congruat, vel quomodo suadere debet, vt persuadeat, vel mouere voluntatem, ita vt non resistat, vt in locis præcedenti capite allegatis ipsem Augustinus declarat, prælertim dicta quæst. 2. ad Simplicianum de don. perseuer. cap. 4. & de correptione, & gratia cap. 12.

Et hinc etiam est, vt ad eandem omnipotentiam pertineat non uno tantum, sed innumeris, & infallibilibus modis posse efficaciter conuertere hominum voluntates, quia per infinitam sapientiam nouit omnes modos possibilium, quibus suauiter voluntas, & efficaciter in consensum trahi potest, & diuina omnipotentia omnes complectitur, & quem vult facillimè exequi potest. Ergo ex omnipotentia non certè colligitur physica prædeterminatione, imò nec colligitur, quod sit possibilis cum. vsu libertatis, quia non extenditur ad repugnantiam, sed solum colligitur, quod sit possibilis, si Deus velit necessitare voluntatem, vt suprà dictum est. A signo etiam potest hæc responsio confirmari, quia interdum extendit Augustinus illum effectum omnipotentiae, & actus etiam malos, ad quos sine ylla dubitatione non prædeterminat Deus voluntatem, nec etiam directè inducit: magna autem vis omnipotentiae illius est, quod solum permittendo malum,

11.
Obiectio 5. Augustinum vbiue tribuere hanc efficaciam omnipotentia Dei, cui nihil denegandum est.

12.
Respondet;

August.

136

malum, & inducendo ad obiecta de se bona, vel quæ sine peccato possunt amari, conuertit voluntatem hominis infallibiliter, quo vult, etiam si præsciat talem voluntatem non esse id facturam sine aliqua culpa. Quæ efficacia ita est etiam diuinæ omnipotentiae, vt non sit se quenda à diuina sapientia, & præscientia; ergo in hoc sensu loquitur de omnipotentia respectu actuum bonorum, vt sermonis consecutio sit uniformis, quamvis non sit necesse in omnibus seruari similitudinem, vt in libro tertio latius declarauit.

Sexto solet nobis obijci, quia si Augustinus ita de auxilio efficaci sentiret, non diceret esse occultissimum mysterium, cur ex duobus vocatis vnuſ suadeatur, & non aliis, cur Deus hunc trahat, & illum non trahat, quia facile posset reddi ratio, quia iste vult, & ille non vult: at verò Augustinus non ita respondet, sed raptus in admirationem ad iudicia Dei occulta negotium remittit, nobisque ne curiosius illa inuestigare velimus, consulit, vt vide re licet tract. 26. in Ioan. de spir. & liter. c. 34. lib. de prædestinatione. Sanctor. cap. 6. & 8. & sèpè alibi. Ad hoc verò in superioribus responsu m est, & nunc etiam dicimus, optimè nouisse Augustinum, quod in hac arca Ecclesiæ pro voluntate quisque vel palea, vel frumentum est, vt ipse dixit in libro de vera Relig. cap. 7. Neque ignorauit ex duobus vocatis, vnum credere, & alium non credere, quia ille vult, & iste non vult credere. Sic enim dicto cap. 6. de prædestinatione. Sanctor. referens verba Massiliensem, Multi audiunt verbum veritatis, sed alij credunt, alij contradicunt; volunt ergo isti credere, nolunt autem illi. Respondet. Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Et dicto libro de spirit. & liter. cap. 33. eandem tractans quæstionem primò sic respondet. Primo igitur illud dicamus, & videamus, utrum illi satisfaciat quæstioni, quod liberum arbitrium naturaliter attributum à Creatore anima rationali, illa media vis est, quæ vel intendi ad fidem, vel inclinari ad infidelitatem potest. Et ideo nec istam voluntatem, qua credit Deo, dici potest homo habere, quam non accepit, quandoquidem vocante Deo surgit de libero arbitrio, vtique à Deo adiuto. D

Et ita in toto illo capite rationem illam prosequitur, quod vnuſ fit reus, quia contemnit vocationem, alius iustificatur, quia illam amplectitur.

Addit verò statim in cap. 34. Hac disputatio, si quæstioni illi soluenda sufficit, sufficiat. Vbi illam non reprehendit, sed permittit iudicari sufficientem, quod dicere potuit, vel quia vltior inuestigatio, & resolutio non pertinet ad fidem, sed ad illas subtiliores quæstiones de quibus dixit Cœlestinus, sicut non est necesse adstruere, ita nec licet contempnere; vel certè, quia in aliquo ordine ratio illa sufficiens est, vtique in ordine executionis, vt nos explicamus, licet secundum ordinem prædestinationis quæstio maneat, cur huic Deus congruam præparauit vocationem, & non illi. Et hæc est quæstio, quam Augustinus admiratione dissoluit, & ad iudicia Dei occulta referuat. Et ideo dicto cap. 6. de prædestinatione. Sanctor. post illam responsionem, Quis hoc neget, addit, sed cùm alij præparetur, alij non præparetur voluntas à Domino, videndum est utique quid veniat de misericordia eius, quid de iudicio. Iam verò in superioribus ex doctrina eiusdem Augustini ostendimus præparari voluntatem à Domino per inspirations, & illuminationes, non per concursum, seu per physicam prædeterminationem. Et simili modo in libro secundo de peccatorum merit, & remissi. cap. 5. dixit; Cur istum illo, illum

A isto modo adiunet, penes ipsum est, & aequitatis tam secretatio, & excellentia potestatis. Ac denique cap. 14. de dono perseuer. in mysteriū diuinæ prædestinationis reuocat, quod his congrua suis mentibus verba, vel signa, quibus moneantur ad fidem, offerantur, alijs verò non offerantur. Ergo propter hanc Augustini admirationem non est necessaria prædeterminatio: nihil ergo in doctrina Augustini inuenimus, aut nobis haec tenus proposatum est, ob quod illi possit talis sententia attribui, etiamsi defensores illius sententiae, quod sit exp̄s Augustini, frequentissime, & assueranter affirmant. Ideoque prudentem Lectorem admonemus, vt non verborum exaggerationes, sed vim testimoniorum attentissime meditetur.

C A P V T XLVIII.

*Quid post Augustinum Patres Latini
de Gratia efficaci senserint.*

Propono quæstionem de solis Patribus Latinis, quia in Græcis, qui post Augustinum scriperunt, nihil in hac causa dictum inuenio, præter ea, quæ ex illis, qui propter tempora Augustini fuerunt in cap... adduxi. Solum posset referri locus Damasceni libro 2. de fide cap. 29. & 30. & contra Manichæos, vbi prædefinitionem actuum liberorum negat, de quo satis in alij locis dictum est. Alia verò, quæ in illo capite dicit, vt nihil boni fieri à nobis posse sine auxilio Dei, liberum tamen nobis esse Deum vocantem sequi, & similia, valde generalia sunt.

Omissis ergo Græcis Patribus, inter Latinos Augustino propinquissimus fuit Prosper, gratiæ Dei, & Augustinianæ doctrinæ acerrimus propagator. Ille igitur in libro secundo de vocat. gent. cap. 9. alij 26. & 27. *Gratia*, (inquit) *Dei in omnibus iustificationibus principaliter præeminet*. Modum autem declarat, dicens, *sudendo exhortationibus, & alijs extensis motionibus, quos recenset, quibus adiungit internas, dicens, Dando intellectum, inspirando consilium, eoque ipsum illuminando, ac fidei affectionibus imbuendo*. Et hic terminat motiones præuenientis gratiæ, & statim subiungit. Sed etiam voluntas hominis subiungitur ei, atque coniungitur, scilicet, subiungitur præuenienti gratiæ, coniungitur adiuuanti, seu cooperanti. Et addit de voluntate. Quæ ad hoc prædictis est excitata præsidis, vt dinovo in se cooperetur operi. Vbi ponderandum est inter excitantia auxilia, & consensum nullum ponere auxilium prædeterminans, sed ipsi voluntati cooperanti diuino operi tribuere, quod se coniungat præuenienti gratiæ Dei,

E de qua paulo post dicit. Quæ opitulatio per innumerous modos sine occultos, sine manifestos omnibus adhibetur, & quod à multis refutatur, eorum est nequitia, quod autem à multis suscipitur, & gratia est diuina, & voluntatis humanae. In quibus verbis imitatur Prosper Augustinum, ideoque eisdem modis ponderanda sunt, quibus similia in Augustino considerauimus, quos hic repeteret necessarium non iudico.

Est etiam attente legendus Prosper contra Collator. ferè per totum, præsertim cap. 5. 8. & 16. vbi per illuminationes, inspirationes, & bonos affectus declarat modum, quo Deus præuenit, & trahit voluntatem, & in eis ponit initium salutis contra Semipelagianos, & post illas motiones immediatè illis subiungit

1. Recensentur Patres Latini, qui de hac con trouseria scrip turunt.

2. Prosper, in ter Latinos Au gust. propinquissimus.

3. Eiusdem Prof peri locus con tra Collator. attente legen dus.

liberam cooperationem voluntatis humanæ ad consensum cum adiuuante gratia. Et in cap. 14. id latè prosequitur vbi verba illa notari possunt, *Quis perspicere, aut enarrare, posse, per quod affectus visitatio Dei animum ducat humanum, ut qua fugiebat, sequatur, qua oderat, diligat, &c.* Non ergo per physicam prædeterminationem, sed per internos effectus, illuminationes, ac motiones declarat Prosper mirabiles mutationes, quas per gratiam suam facit Deus in cordibus hominum. Et his modis adiungit statim, factas esse conuersiones Matthæi, Pauli, Zachæi, & boni Latronis, de quo ait, *In Latronis quoque iustificatione, etiam si nulla operantis gratia intelligentur indica, nonne cum omnibus credentibus etiam ipsum acciperemus attractum?* utique per illas illuminationes, & affectiones, quibus Deus animum humanum visitat, quas nomine operantis gratia in his verbis intellexit. Et in eodem capite expendo, quod in fine dicit. *Cum Deus sit, qui operatur omnia in omnibus, siue alios sic, alios sic attrahere velit, ad eum nemo, nisi aliquo modo attractus venit.* Certè si attractio est prædeterminatione, non alios sic, alios sic, sed omnes sic, nec quemlibet aliquo modo, sed omnes uno modo attrahit; ergo modus ille alienus est à sensu Prosperi, modus autem tractionis per affectiones, in quibus ineffabilis varietas cernitur, est illi maximè consentaneus.

^{4.} Adhuc alias: Eandemque doctrinam indicat in cap. 26. dicens, *bonam voluntatem, qua adharetur Deo, nec negandum est hominis esse propriam, & confitendum est Deo inspirante conceptam.* Quid, quæso aliud nos dicemus? Fortasse si aliquis nostrum id dixisset, tanquam Semipelagianus ab aduersarijs damnaretur. Denique in capite 6. responsion. ad Gallos ita concluditur. *Prædeterminationem autem Dei, siue ad bonum, siue ad malum in hominibus operari ineptissime dicitur, vt ad utrumque homines quedam necessitas videatur impellere, cum in bonis voluntas sit intelligenda de gratia, in malis autem voluntas sine gratia;* quia verba videntur adeò expressa, vt non videam quid amplius desiderari possit. Nam quod non prædeterminationis, sed prædestinationis nomen posuerit, nullum subterfugium præbet dictis auctoribus, cùm ipsi dicant, decretum ipsum, quo Deus prædestinat, seu efficaciter prædefinit talē actum esse id, quo vel immediate prædeterminatur voluntas, vel à quo prædeterminatione totam suam efficacitatem accipit, per quā in homine efficacissimè operatur. Neque etiam hīc possunt distinguere necessitatem compositam, vel diuisam: nam Prosper euidenter loquitur de necessitate proueniente ex prædestinatione, qua est necessitas composita, vt ipsi fatentur, & tamen ait, ineptissimè poni tamē necessitatem, per quam prædestinatione impellat ad bonum, vel malum, illud efficacissimè in homine operando.

^{5.} Non ignoro hæc eadem ferè loca contra nos citari, quia in eis dicitur Deus potenter, & occulta virtute hominum corda conuertere. Nam cap. 26. contra Collator. de libero arbitrio, ait Prosper, non à seipso, sed à Creatore mutatur. & ibidem, *Agit hoc occulta, & potens gratia, Dei, & alijs locis dicit, gratiam esse creatrice bona voluntatis, eamque in nobis generare, vt in epist. ad Ruffin. & in carmin. de Ingratis, & alibi sæpè. Et specialiter ponderatur, quod lib. 1. de vocat. gent. cap. vltimo, vbi quæstionem illam, cur ex duobus æquè reis, vnum. Deus iustificet, & non aliud, dicit esse impenetrabilem, & per liberi arbitrij velle, & nolle non solus. Verumtamen propria verba non-*

A sunt contraria præcedentibus, & in sensu à Prospero intento verissima sunt. Dicitur enim homo non à seipso, sed à Creatore mutari, quia mutatio non incipit ab homine, nec eius propria, & principali virtute perficitur, quamvis non fiat sine ipso. Vnde immediate post illa verba, sed à Creatore mutatur, addit Prosper. *Vt quidquid in eo in melius reficitur, nec sine illo sit, qui sanatur, nec nisi ab illo sit, qui medetur, cuius sumus noua creatura, &c.* Vnde eadem ratione vocat gratiam genitricem, & creatricem bonæ voluntatis, quia à Deo solo incipit, & sine illo nostro merito, quamvis non fiat sine fine nostra determinatione libera quoad consensū, nec sine coefficientia physica quoad initium boni effectus, de quo initio loquebatur, cùm dixit, *sieri in nobis occulta, & potentia gratia Dei,* sic enim ait, *Nec propria virtute ad initia salutis enititur, sed agit hoc occulta, & potens gratia Dei, qua dimotis terrenarum opinionum, & operum mortuorum fauillis torrem obruti cordis exagit, & desiderio veritatis inflamat, non ut inuitum hominem subigit, sed ut subiectus cupidum faciat, nec ut ignorantem trahat, sed ut intelligentem sequentemque præcedat.* Hæc est ergo potens, & occulta gratia Dei, per quam Deus in nobis inchoat salutem, quamvis illam sine libera determinatione non perficiat. Ultima denique sententia de quæstione illa profunda, & impenetrabili, eodem sensu à Prospero traditur, quod ab Augustino doceri, suprà diximus. Et ipsem Prosper exposuit, dicens, *Quia licet insit homini bonum velle, vel nolle, tamen nisi donatum non habet bonum velle.* Dicitur autem donatum ratione vocationis congruæ, in qua, vt diximus, tota admiratio posita est.

D Post Prosperum scripserunt eodem tempore in gratiæ defensionem, & iuxta doctrinam Augustini Fulgent. & Petr. Diacon. in lib. de Incarnat. & Grat. Et præterea Fulgent. lib. 1. ad Monimum à c. 14. & epist. 2. per plures sequentes, sed sicut in illis nullum vestigium prædeterminationis physicæ inuenitur, ita neque aliquid habent, quod specialiter in nostrum fauorem afferri possit, præter argumentum negatiuum, quo sæpè vñsumus. Quia cùm doctrinam D. Augustini latè declarant, & defendant, nullam mentionem faciunt auxiliij physicæ prædeterminantis, nec per verba expressa, nec per æquivalentia, sed per auxilia præuenientia excitando, & per concomitantia adiuvando, totum negotium gratiæ, & necessitatibus eius declarant. Ergo signum est non inuenisse apud Augustinum tale auxilium, nec illum necessarium esse existimasse. Exemplum adhiberi potest in verbis Fulgentij epist. 6. ad Theodor. cap. 6. qui locus solet nobis obijci, quia in eo docet superbos esse, qui aliquid boni sibi tribuunt. Vnde sic concludit. *Vt ergo quadam in deteriora non recendant, gratia eius gubernat,*

E *vt quadam ad meliora condescendant, gratia eius eleuat, & vi in aeternum permaneant, ipsa gratia vivificat, & conservat.* Talia sunt testimonia, quæ nobis obisciuntur, nos autem clamamus hanc esse doctrinam, quam de gratia profitemur. Nam ibidem attingendo modum, *quomodo hac bona non dat natura, sed gratia,* ait Fulgentius, *Sed ex benignitate diuinæ illuminationis acquiritur.* Sic ergo non propter prædeterminationem, sed propter illuminationem, & inspirationem diuinam hæc omnia operatur in nobis Deus, & facit, vt eadem cum illo cooperemur, & qui hoc modo recognoscit hæc omnia esse dona Dei, licet simil fateatur necessariam esse liberam hominis determinacionem, non est superbis, sed cautus, & fidelis.

Tertiò possumus simili modo vti Gregorij 3. Gregorius: auto-

^{6.} Fulgentius;
^{2.} & Petr. Diacon.

auctoritate, non quia de prædeterminante auxilio quicquam expressè docuerit, sed quia nulla illius mentione habita per auxilia excitantia declarat totum negotium præuenientis gratiæ, etiam efficacis, voluntatem hominis ad se trahentis, & conuertentis. sic lib. 18. moral. cap. 22. aliás 24. tractans verba illa, *Gratia Dei sum id, quod sum*, addit, *Ex cuius aspiratione gratia, quia virtutum opera protinus in corde generantur, ut ex libero quoque arbitrio subsequatur actio, cui post hanc vitam retributio aeterna respondeat, illico adiecit, Et gratia eius in me vacua non fuit.* Vbi solum ponderamus tantum aspirationi gratiæ initium tribuere virtutum omnium, & per ipsam interius dicere, facere *Deum in homine*, meritorum, quod remunerat. Et optimè eandem doctrinam de præueniente, & subsecente gratia tractans lib. 33. cap. 20. inter alia dicit. *Liberum arbitrium in bono formatur electis, cum eorum mens à terrenis desiderijs gratia aspirante suspenditur.* Et iterum Pauli locum tractans lib. 16. cap. 11. habet illam sententiam Gregorio dignam. *Si superna gratia nocentem non præuenit, nunquam profecto inueniet, quem remuneret innocentem.* Quam declarans subiungit, *Superna agitur pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis, ut subsecente quoque nostro libero arbitrio, bonum quod appetimus agat nobiscum.* Vbi aperte declarat illud, quod Deus prius agit in nobis sine nobis, esse aliquem effectum excitantis gratiæ, quo iam aliquid boni appetimus, quod subsecente gratia liberè facimus, nulla vtiq; alia prædeterminatio interueniente. Et in confirmationem huius doctrinæ exponit verba Pauli dicentes, *Non ego, quia non ex se, sed ex gratia operante, Et tamen, (inquit,) quia se esse aliquid, cum gratia inuenit, adiunxit: sed gratia Dei mecum.* Non ergo in se gloriantur, qui se aliquid, nimirum ipsam liberam determinationem cum gratia Dei facere profitentur. Imò addit, *non enim diceret, mecum, si cum præueniente gratia subsequens liberum arbitrium non haberet, quod certè non haberet si gratia illa præueniens, etiam prædeterminans esset.* Eandemque doctrinam repetit lib. 24. cap. 7. aliás 12. vbi est etiam notanda illa sententia. *Quia præueniente diuina gratia in operatione bona nostrum arbitrium sequitur, nos metipso liberare dicimur, qui liberanti nos Domino consentimus.* Non est ergo alienum à sententia Gregorij dicere, hominem vocatiōne præuentum determinare se cum diuina gratia, nam hoc modo à malo se liberat.

8.
4. Anselmus,

Quartò maiori fiducia nostram sententiam tribuimus Anselmo, qui clariùs, quām cæteri principium illud, huiusque materiæ fundamentum, quod necessitas etiamsi sit ex suppositione extrinseca, si sit omnino antecedens vsum libertatis, illi est contraria, eumque destruit, declarauit in libro de Concordia. Ex quo principio sub intulit in secunda parte huius operis, etiam aliqua prescita, & prædestinata non euenire ea necessitate, quæ prædit rem, & facit, sed ea, quæ rem sequitur, & rationem subiungit, dicens, *Non enim Deus quamvis eam prædestinet, facit voluntatem cogendo, aut voluntati resistendo, sed in sua illa potestate dimittendo.* In quibus verbis necesse est eum loqui de gratia efficaci præueniente, quia per eam facit Deus ea, quæ prædestinat. Illa ergo gratia ex Anselmi sententia talis est, vt voluntatem in sua potestate dimittat; quomodo autem dimitteret illam in sua potestate, quæ dese indifferens est, si illam ad vnum, & ad exercitium determinaret? Vnde ideo dicit prædestinatio-

A nem relinquere voluntatem in sua potestate, quia aliás inferret necessitatem antecedentem, quam dixerat contrariam esse libertati, & prædeterminatio physica infert necessitatem antecedentem, vt & probatum est, & aduersarij non negant, Anselmi sententiam contra eius verba interpretando, vt in secundo Prolegomeno ostendi. Et ne quis putet hoc esse contra Dei gratiam, vñico verbo soluens obiectiones, que contra nos fieri solent, adiungit. *Quamvis autem sua voluntas utitur potestate, nihil tamen facit in bonis, quod Deus non facit in bonis sua gratia, in malis non sua, sed eiusdem voluntatis culpa.* Et in parte tertia exponens modum, quo Deus inducit voluntatem, inter alia dicit.

B *Adiuuat gratia liberum arbitrium, mitigando, aut penitus remouendo vim tentationis impugnantis, aut angendo affectum eiusdem rectitudinis.* Denique cū omnia subiaceant dispositioni Dei, quidquid contingit homini, quod adiuuat liberum arbitrium ad accipendum, vel seruandum hanc rectitudinem, suæ gratia imputandum est. Est postea dicit corda humana ex se proferre inutiles cogitationes, & noxias, illas verò, sine quibus ad salutem animæ non proficiimus, nequaquam sine generis sui semine, & laboriosa cultura concipiunt, & germinant. Quod quidem cū ex Dei prouidentia fit modo apto, & commodo suscipienti, tunc gratia est congrua, & effectum consequitur: hunc ergo modum, & non alium efficacis gratiæ Anselmus indicauit.

C Huic concordat aliis eiusdem Anselmi egregius locus super 6. capite Matth. circa 9. *Eiusdem Anverba Orationis Dominicæ. Fiat voluntas felmi loci suæ. vbi duas in Deo distinguit voluntates.* per Matth. *Vna est, (inquit) misericordia, qua non est cogens, neque aliquid libero arbitrio auferit, qua omnes homines vult saluos fieri, quod tamen in libera voluntate illorum positum est.* Et hanc distinguit à voluntate, quam dicit esse de effectibus rerum, & illam infrà vocat voluntatem iustitiae, & priori voluntati dicit posse resistere, non posteriori. In citatis autem verbis solum ponendo, ideo dicere Anselmum voluntatem misericordiæ non cogere voluntatem, quia relinquit in libera hominis potestate id, quod vult, sentiens quidquid tollit indifferentiam voluntati, cogere illam. Verbum autem agendi ibi non sumitur in eo rigore, quo dicitur coactum id, quod est omnino contra elicitam volitionem, sed eo modo, quo repugnat naturali modo agendi voluntatis, qui est, habere suum velle in sua indifferente potestate. Dicit fortè aliquis illam Obiectio.

D voluntatem misericordiæ esse tantum antecedentem, nam ponit exemplum in voluntate, qua Deus vult omnes homines saluos fieri. Sed vt verum sit voluntatem misericordiæ sapè esse antecedentem, & illam includere Anselm. Soluitur. non tamen potest ad illam solam Anselmi sententia limitari; tum quia aliás valdè diminuta esset distinctio, & tota doctrina nec satis explicaret, quomodo voluntas absoluta circa electos non cogeret illorum voluntates. Tum maximè, quia statim sibi obiicit hoc modo. *In Paulo tamen videtur cogens voluntas Dei, sed non est, quia licet sit percussus, tamen voluntas erat libera ut resistaret, si vellet.* Supponimus autem voluntatem Dei de conuersione Pauli, & fuisse voluntatem misericordiæ, & non fuisse tantum antecedentem, seu conditionatum, sed beneplaciti, seu consequentem, & absolutam, & tamen illi, vtiique vt operanti ad extra affirmat Anselmus potuisse Paulum resistere; ergo planè dicit

E talem. Suppositio pro voluntate Dei de Pauli conuersione.

talem voluntatem Dei non prædeterminare. A tore, sed in Creatore potentior. quæ verba sunt valde notanda, quia in prioribus, ut clarum supponit Bernardus, voluntatem in malis supponi omnino indifferentem, & seipsam determinare, & affirmat eandem habere in bonis libertatem, licet per gratiam melius ordinetur. In posterioribus vero aperte sentit, non magis prædeterminari ab alio voluntatem creatam, quoad liberum actum, quam increatam, alias non video quomodo vera sit æquiparatio, quam in libertatis integritate facit Bernardus.

Obijci vero solet ex eodem Anselmo, quod in eodem libro de Concord. p. 3. non longè à principio dicit. *Totum imputandum est gratia, quia neque volentis est, quod vult, neque currentis est, quod currit, sed totum est Dei.* Omnibus enim, excepto Deo solo, dicitur. Quid habes, quod non acceperisti? Et infra dicit per illa verba, *Non est nolentis, &c.* non negare Paulum in voluntate, vel currente aliquid prodeesse liberum arbitrium, sed significare non esse imputandum libero arbitrio, quod vult, vel quod currit.

Respondeatur. Respondemus in his omnibus loqui Anselmum in more Augustiniano, & in eodem sensu elicere totum esse gratia, non quia excludat propriam determinationem liberi arbitrij, sed quia gratia est, quæ inchoat bonum opus, ad illum perficiendum adiuuat. Itaque verba Anselmi abunde hoc declarant, si integrè referantur; sic enim ait. *Quanvis non omnibus det, quia cuius vult miseretur, & quem vult inducat: nulli tamen datur pro aliquo præcedenti merito, quoniam quis prior dedit illi, & retribuet ei.* Si autem voluntas per liberum arbitrium seruando, quod accepit, meretur augmentum iustitia, aut præmium aliquod, hac omnia fructus sunt prima gratia, & gratia progratia. Et tunc addit: & ideo totum imputandum est gratia, vbi aperte loquitur non solum de prima conuersione, sed etiam de fructibus iustitiae, & ad omnia applicat verba Pauli, *Non est volentis, &c.* & solum dicit non imputari homini, quia sunt gratia progratia, idest, quia & per gratiam adiuuantem fiunt, & ducunt primam originem à gratia; sic ergo totum imputatur gratia, & in eodem sensu infra dicit, non imputari libero arbitrio, vtique tanquam merenti principium, & radicem talis boni. Alioqui paulo superius idem Anselmus loquens de restitutione, seu sanctitate voluntatis dixerat. *Sicut illi nullus accipit, nisi gratia præueniente, ita nullus eam seruat, nisi eadem gratia subsequente.* Nempe quanvis illa seruetur per liberum arbitrium, non tamen est tantum imputandum libero arbitrio, quantum gratia, cum hac restitudo seruatur. Non ergo absolute negare intendit, imputandum esse libero arbitrio, sed non tantum quantum gratia, &c. Et rationem addit. *Quoniam illa liberum arbitrium, non nisi per gratiam præuenientem, & subsequentem habet, & conservat.* Vnde cùm hanc reddit tanquam adæquatam rationem, virtute excludit gratiam prædeterminantem, quæ longè diuerfa est à præueniente, vt ex alijs verbis Ansel. satis ostensum est, & pluribus alijs verbis idem Anselmus repetit, explicando cooperationem liberi arbitrij cum gratia. Eandemque doctrinam habet ad Ephes. 2. vbi ratione gratuitæ vocationis dicit omnia bona speciali modo gratia attribui. Et ita explicat verba Pauli, *Creati in operibus bonis, & alia, quæ omitto ne sim prolixior.*

11.
S. Bernardus.

Quintò docet non minus aperte eandem sententiam Bernard. in lib. de Grat. & libero arbitrio, vbi non longè à principio necessitatem antecedentem dicit destruere libertatem, si non illam relinquit indifferentiam, vt possit, vel ad malum conuerti, consentiens appetitui, aut malo spiritui suggestori, vel ad bonum gratiam sequens. Et infra de bono Angelo dicit, libere permanisse propria voluntate, non aliqua extrinseca necessitate; vnde ita concludit. *Manet ergo libertas voluntatis, vbi etiam fit capiuitas mentis, tam in bonis, quam in malis, sed in bonis ordinatior.* Tam integræ quoque pro suo modo in creatura, quam in Crea-

A tore, sed in Creatore potentior. quæ verba sunt valde notanda, quia in prioribus, ut clarum supponit Bernardus, voluntatem in malis supponi omnino indifferentem, & seipsam determinare, & affirmat eandem habere in bonis libertatem, licet per gratiam melius ordinetur. In posterioribus vero aperte sentit, non magis prædeterminari ab alio voluntatem creatam, quoad liberum actum, quam increatam, alias non video quomodo vera sit æquiparatio, quam in libertatis integritate facit Bernardus. Vnde tacite, & uno verbo occurrit obiectioni, quod voluntas creata esset primum liberum, negat enim sequelam, dum addit; *sed in Creatore potentior.* Nam de ratione primi liberi est, non quod vt possit determinari, ab alio non prædeterminatū, quod etiam habere debet secundū liberum, vel non erit liberum, sed ad rationem primi liberi ulterius necesse est, vt per se possit determinari sine dependentia ab alio, quod non habet secundū liberum. Item est de ratione primi liberi, quod ita sit liberum, vt ab alio non possit necessitari, nec impediri, quominus determinetur, quo velit: at secundū liberum, licet habeat connaturalem indifferentem potestatem, à superiori libero potest necessitari, tam vt velit, quam vt nolit, vel non velit, quia pendet ab illo, & ideo licet voluntas creata imitetur diuinam in integritate libertatis, diuina habet semper potentiem libertatem (vt sic dicam) & ideo in sola illa est libertas per se, & quasi in primo fonte, quod est esse primum liberum.

12.
Alius locus
Bernardi.

Est etiam insignis locus eiusdem Bernardi, distinguens enim illa tria, cogitare, velle, & perficere, qua Deus operatur in nobis, adiungit. Primum profecto sine bonis, secundum nobiscum, tertium per nos facit. Vnde iterum concludit. *A Deo ergo sine dubio sic nostra salutis exordium, nec per nos vtique, nec nobiscum,* quia (vt inquit) in sancta cogitatione consistit, sub qua etiam motum præsum voluntatis, qui ex tali cogitatione sine libertate nascitur, comprehendit. Neque aliam præmotionem gratia, quæ à Deo sine nobis in nobis fiat, agnoscit. Nam iterum infra dicit. *Sic autem istacum libero arbitrio operatur, vt tantum illud in primo præueniat, in cateris comitetur.* Vbi particula exclusiva tantum, attente consideranda est. Neque etiam inter illam præuiam cogitationem, & consensum aliquam solius Dei præoperantem gratiam interponit, neque in ipso consensu aliquid à Deo putat fieri sine nobis, sed absolute dicit. *Verum consensus, & opus etsi non ex nobis, non iam tamen sine nobis.* Ita (sicut infra subdit) quod à sola gratia cæptum est, pariter ab utroque perficitur. Et infra, *Non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opere individuo peragunt.* Multaque alia in hanc sententiam docet, quæ in eo videri possunt, & in superioribus sèpè sunt inculcata.

13.

Quia vero in fine ita concludit, *Dens igitur auctor est meriti, qui & voluntatem applicat operi, & opus explicat voluntate, eo ipso verbum applicat per verbum prædeterminat physicè explicandum censetur, nobisque objicitur, cùm tamen euidenter cum toto contextu constet, ipsum loqui de modo applicationis, quo voluntas per cognitionem mouetur, & applicatur.* Quod etiam in libro de interior domo capite 68. idem Bernardus declarauit, usurpans sententiam illam libri de Ecclesiast. dogmatibus. *In nobis manet arbitrij libertas ad quarendam salutem, sed admonente prius Deo, & inuitante ad salutem, vel*

Vel ut diligamus, vel sequamur, potestatis nostra est diuina inspirationi acquiescere, & quæ ad salutem nostram pertinent, eligere, & sequi.
Alia item ex eodem Bernardo in eodem libro de grat. & liber. arbitr. contra nos expendit Cumel, sed generalia sunt, scilicet, gratiam præuenire hominem, & non tollere libertatem, & similia, quæ omnes dicimus, sed modum inquirimus, & hunc ostendimus explicasse Bernardum iuxta doctrinam, quam sequimur.

14.
6. Richard. de
5. Victore.

Sexto fauet multum Richardus de Sancto Victor. tract. 1. de stat. interi. homin. cap. 13. vbi rationem libertatis ita declarat. *Libertatis est, quod consensus eius extorqueri, vel cohiberi non potest. Poteſt enim consentire, vel non consentire aspirationi diuina, ſimiliter, & suggestioni diabolica. Vtrumque quidem ex libertate, neutrū autem oportet ex neceſſitate.* In quibus verbis expendat in primis Lector, an prædeterminatione physica extorqueat conſensum, nam profecto id negari non potest; ergo iuxta prædicta verba libertatem euacuat, eique repugnat. Deinde aduertat comparationem inter inspirationem Dei, & suggestionem dæmonis. Item tacita illatio notanda est, nam ex eo, quod diuina inspiratio non extorquet conſensus, tacitè infert Richardus, Deum non extorquere illum, aliás nec probatio eſſet efficax, nec exemplum accommodatum; vnde fit, vt non aliam præuenientem Dei motionem agnoscat, præter inspirationem moraliter inducentem, ſicut facit suggestione dæmonis, licet aliori modo, & potentiori id faciat Deus, vt in superioribus vidimus. Denique expendo, quod libertati opponit neceſſitatem etiam compositam, quæ ex antecedente neceſſitate poſſit præuenire. Quæ omnia prædeterminatione physica planè contraria ſunt. Præterea libro 3. de contemplat. cap. 24. *Absque dubio, (inquit,) quidquid boni in bonorum cordibus agitur, ſep- tiformis ille spiritus per inspirationem gratiam operatur.* Et in frā, *Saluo humana voluntatis arbitrio, & omnino abſque villa vocatione qualibet bona voluntas per inspirationem gratiam in diuina voluntatis complacitum inflatur, & ideo homini ad retributionem gloria cumulatur, quidquid ex libero mentis conſenu in ipſa diuinitus agitur.* Vbi & omnia coactionem excludit, id est, neceſſitatem extrinſecus præuenientem, iuxta communem morem loquendi Patrum, vt explicauit ſapè, & per diuina inspirationem ſolam fieri arbitrij promotionem, & mirabilem inductionem, apertissimè ſentit. Nec poſſunt alia auctores inspirationem prædeterminationem interpretari, quia nec proprietas sermonis id permittrit, vt iam ſapè dixi, aliás & ipſi cogentur dicere, etiam actus malos fieri inspiratione diuina, cum prædeterminatione fieri dicant: illud autem absurdissimum eſſe ipſi etiam non diffitebuntur.

Septimō his adiungo Laurent. Iustinian. de quo quidam afferuit multa docere, in lib. de Gradib. perfect. c. 5. quæ nobis repugnant. Cirat autem in primis verba, quæ expendo, illud Rom. 5. *Charitas Dei diffusa eſt, &c. adiungit.* Nō inquit extorquetur violēter, nec solicitudine hominis reperitur, ſed diffunditur ex alto in cordibus electorum, quoties, & quando eidem ſpiritu placet, qui (Domino perhibente) vbi vult, ſpirat, auditurque vox eius, ignoratur tamen vnde veniat, aut quò vadat. Porro Spiritus iſte Sanctus quemadmodum eſt potens in opere, in sermone efficax, in dilectione feruidus: ita eſt in confolando promptus, in exhortando intentus, & in ſe communicando munificus.

Sed quidquid in his verbis repugnet, nobis nō video, multa autē, quæ non parum faueant, conſidero: nam primum illud, quod diuinus

A amor non extorquetur violēter, ſatis repugnat physica prædeterminationi ab extrinſeco prouenienti, & non relinquenti in voluntate indifferentiam, vt fe omnino liberè ad amandum determinet. In proximè autem ſequentibus verbis, nec ſolicitudine hominis reperitur, ſermo eſt de ſolicitudine, quæ ſola propria industria, & libertate fiat, præcedatque Sancti Spiritus afflatum, & illa ſententia punguntur Semipelagiani: per eam verò non excluditur libera cooperatio, propriusque conatus post diuina inspirationem, & cum cooperante gratia Dei. Multoq[ue] minus negatur ſolicudo cooperandi diuina gratia in uſu charitatis, cū Paulus dicat, ſolliciti ſeruare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Et ideo fortaffe non dixit Sanctus, nec ſolicitudine habetur, aut exercitio, ſed reperitur, quia loquitur de tota iuſtificatione eius, vt ab inspiratione diuina incipit, ſic enim non reperitur ſolicitudine, ſed incipit inspiratione diuina, quam (præfertim congruam) Spiritus Sanctus præbet, prout vult. Loquendo verò de ipſa iuſtitia, vel libera conuerſione, ait idem Sanctus cap. 6. *Hac eſt theſaurus intus abſconditus, hac eſt pretiosa margarita cum ſolicitudine, & ſudore reperita.* In reliquis autem citatis verbis docet Laurentius diuina inspirationem conſistere, vel in auditu interiori, vbi vox Spiritus Sancti percipitur, & ratione illius dicitur Spiritus Sanctus efficax in ſeruone, quia loquitur ad cor, & modo illi congruo, quando vult, & ita eſt efficax etiam in operando, confolando, exhortando, & cetera, quæ ibi dicuntur, in quibus nullum vegitium physica prædeterminationis reperio. Et ulterius pondero, quod paulo inferius ait, *Homo autem virtutis amator, & gratia cooperator ratione trahitur, charitate informantur, boni, & honesti delectatione allicitur, bellum quoque ſibi ipſi inducit, in quo non licet terga vertere, nec in propria virtute confidere.*

Ephes. 4.

D Ex cap. verò 6. allegantur hæc verba *Omnis quoque præuenit donis, excitat clamoribus, & praoccupat promissis.* At quis hoc neget? Certè hæc verba potius confirmant, quod docemus, præuenientem gratiam in diuinis excitationibus, & internis clamoribus positam eſſe. Maxime verò ſpectanda ſunt omnia antecedentia, in quibus idem Sanctus docet hanc gratiam ſufficientem, & omnibus offerri, & homini imputari, quod vel illa non recipiat, vel quod illi pulsanti non pareat, & similia, quæ cum physica prædeterminatione non poſſe ſubſtare à nobis oſtenſum eſt. Addit verò inferius hæc verba, quæ doctrinam nostram valde conſirmant, cum Spiritu Sancto enim per admirationem loquens, ait, *Vt errantium mortalium attraheres corda, quotidie per aspirantem gratiam, & veritatis lumen, atq[ue] internam vocem, &c. viue facis ut conuertantur ad cor, & iterum, Interioris hominis pulsas ad ianuam, &c. vt tibi pulsanti per obedientia virtutem spirituālis habitaculi ſui patefaciat aditum.* Ad eundem modum explicat gratiae efficacitatem idem Pater ſerm. de Epiphani. vbi inter alia dicit, *Eſt autem gratia gratum faciens quæ ſi mutat in ſtella pro fulgida, quæ electum quemque præcedens corde ducit ad Christum.* Ac deinde cum frequentiſſime in suis operibus de gratia loquatur, ſemper modum operandi eius iuxta doctrinam, quam sequimur, declarat.

Ottavio inter hos Sanctos Patres recenſemus Abulensem, qui ob insignem eruditio- nem, & sanctitatem id ſibi promeruit. Ille igitur punctum hoc attigit in capite 19. Matth. q. 174. quem locum contra nos quidam obiicit, dicens ibi Abulensem docere, Deum præmouere, & inclinare liberum arbitrium ſalua.

18. Abulensis.

Cumel.

14.
6. Richard. de
5. Victore.

Illatio .

15.
7. Laurentius
Iustinian.
Rom. 5.

16.

salua eius libertate. Verumtamen Abulensis verba inspiciamus. Primo igitur sic ait. *Homo secundum naturam habet libertatem arbitrij, nisi ad eum pertinere determinatio sui operis, ut ex proprio iudicio eligeret hoc.* Sæpiusq; in discursu illius questionis repetit rationem libertatis in hoc consistere, quod possit voluntas se ad utramque partem, seu ad volendum, vel ad non volendum determinare, nullamque in tota illa questione speciale prædeterminationem gratiae tribuit, neque in generali concursu præuiam motionem in causa agnoscit, solum enim in solut. ad 2. dicit, *Sine Deo gratis donante, nihil possumus facere, cum ipse sit causa uniuersalis, & principium omnis boni, non solum in hominibus, sed etiam in omnibus creaturis.* Idemque repetit in solutione ad tertium dicens, *Deum agere interius in ipsa voluntate, sicut in alijs rebus.* Agit enim de concursu ad volendum, qui est in voluntate, quia in illa recipitur actus volendi.

19. *Explicatur in quo liberum arbitrium se moueat, & determininet, & moueat, determinet, & mouatur ab alio.*

At vero in quest. 175. ad 1. fuscè explicat in quo liberum arbitrium se moueat, & determininet, & in quo moueatur ab alio, & in summa dicit proposito sufficienter obiecto per suam libertatem flectere in hanc partem, vel aliam. Et non est querenda (inquit) alia causa, neque dependet quantum ad hoc liberum arbitrium ab aliquo, sed per naturam suam hoc potest, vbi non excludit dependentiam à concursu generali Dei, quam iam docuerat; excludit ergo solum causam prædeterminantem, seu quæ flectat arbitrium ad hanc partem potius, quam ad illam, nisi cooperando cum illo. Quia vero ad hanc determinationem necessitatis, vt præcedat cogitatio, quæ non potest semper esse ex motione ipsius voluntatis, concludit necessarium esse, deuenire ad motorem extrinsecum, qui præmoueat voluntatem ad delibandum. Et quoad hoc ait, ita voluntatem esse dominam sui actus, vt indigat moueri à Deo, vtique prævia motione, quæ per cogitationes sit, & alios motus similes his, quos Deus in mente nostra facit, qui certè motus non sunt, nisi motus gratiae excitantis. Deinceps vero latè explicat, quomodo per hunc modum Deus faciat voluntatem eligere, vel non eligere aliquid, non ex parte ipsius voluntatis, prædeterminando illam, sed ex parte obiecti immutando intellectum, & inter alia dicit. *Propositis duabus partibus contradictionis Deus facit, quod una earum eligatur, non quidem determinando liberum arbitrium ad hoc, & astrahendo ab illo, quia hoc esset contra conditionem libertatis, & nihil relinquetur libero arbitrio, per quod esset liberum.* Sed ex parte intellectus, vt late prosequitur, semperque in hoc insistit, quod Deus non determinat voluntatem directè, id est, ex parte intellectus. Quæ quidem doctrina directè repugnat cum physica prædeterminatione, quanvis multa alia, quæ ibi Abulensis attingit, maiori explicatione indigerent, & tamen omitto, quia nihil ad præsentem causam referunt.

20. *Præterea est locus notandus in Abulense Locus notandus in Abulense.*

Matth. 25. quest. 62. vbi tractans illa verba Parabolæ de decem Virginibus. Tunc surrexerunt omnes Virgines illæ, eaque accommodans ad conuerionem, sic ait: *Verum est, quod præcedente clamore, id est, pulsatione Dei, omnes excitantur, quia quando Christus efficaciter vult pulsare, nemo est, qui non exciteatur.* Verum est enim, quod multi vocantur, qui non obediunt, quia pulsatio illa non est efficax, saltem respectu illorum, nam si Dens vult fortius pulsare, necesse est, quod exaudiat homo, quia cor hominis in manu Dei est, & quocunque voluerit,

A vertet illud, Pro. 21. In pulsationibus autem minoribus quidam obediunt, & quidam non. Vnde ab aequali pulsatione quidam mouetur, & alius non, scilicet, quia non sunt equaliter dispositi, & talis modus est quantum ad augmentationem charitatis per actus nostros; quod autem velit Deus quosdam pulsare efficaciter, & alios non, ab eius liberaliter prouenit, quia vult quibusdam porius benefacere, quam alijs, cum nulli teneatur, ad Roman. 9. quod cui vult miseretur. Vbi duo expendo. Primum, quod ponit efficaciam in gratia excitante, secundum, quod non ponit illam in efficacia physica, quam excitatio ad determinandam voluntatem ex se habeat, sed in congruentia ad personam cui datur, nam ideo dicit, eadem excitationem in uno esse possit efficacem, & non in alio.

B His addere possumus Thomam Waldensem libro primo doctrinal. fidei antiquæ cap. 23. & sequentibus, præsertim in 25. Nam & tempore equalis est Abulensi, & eruditione, ac auctoritate, præsertim in confutandis hereticis non inferior. Non oportet autem verba eius referre, aut ponderare, quia & rem ex professo disputat, & acriter inuehitur in quosdam Magistros, qui periculosè, vt ipse ait, necessitatem antecedentem ex efficacia diuinæ voluntatis prouenientem in actibus voluntatis humanæ, iam tunc introducere conabantur, & per hoc vt, vt ipse iudicat, concordiam libertatis humanæ, cum operatione diuinæ gratiae, & voluntate impossibilem redabant. Et ideo quanvis in libris de Auxiliis, huius viri testimonio vñus fuerit, nihil contraria ad aduersarij dictum, vel obiectum est.

21.
Thomas Wal-
densis.

C A P V T XLIX.

Quid D.Thomas de hac controværsia, seu de auxilio gratia efficaci senserit.

D **P**ræcipuum auctoritatis nomen quo defensiones physicæ prædeterminationis nos pre-

1.
Sedes capitis
de auxilio gratiæ efficaci.

munt, & sub cuius umbra defendi student, est nomen, & auctoritas Diui Thomæ, & ideo nihil ferè in hac materia docent, nec conclusionem ponunt, quam non dicant esse ex mente Diui Thomæ, vel frequentius esse expressam. Diui Thomæ, ita vt licet ipsi semper inter se contraria doceant, vñusquisque intrepide affirmet suam sententiam esse expressè Diui Thomæ. Nos vero credimus in hoc punto à nobis stare Diuum Thomam, vel faltem non repugnare, & ideo ad eius sententiam accuratiū indagandam, hunc locum, & caput hoc integrum designati. In quo prius proponam loca, quæ pro contraria sententia afferri solent, deinde producam, quæ nobis fauere videntur, & vtraque diligenter expendam, ac explicabo. Aduento autem quatuor præcipua capita, seu ordines testimoniiorum posse in doctrina Diui Thomæ spectari, in primo sunt generalia in omnibus causis secundis, quatenus à concursu cause primæ in agendo pendent, & de his dixi libro tertio capite 38. In secundo ordine sunt, quæ de libertate voluntatis generatim loquuntur, quæ tractavi in eodem libro cap. 44. In tertio gradu pono illa, quæ sunt de modo, quo Deus concurrit ad actiones peccaminosas, quatenus tales actiones reales sunt, & hæc attigi in eodem libro cap. 49. In quarto specialiter collocantur, quæ de auxiliis, & motionibus gratiae tractant. Et hæc sola ad præsentem locum pertinent.

Aduertendum

Primò

2.
præponuntur
loca D. Tho-
mæ, quæ pro
contraria sen-
tentia afferri
solent.

Obiectio 1.
Solutur.

Primò ergo allegatur D. Thomas i. 2. q. 9. Art. 6. quia in corpore affirmat, Deum solum, & non agentia creata mouere voluntatem; sed agentia creata ut Angeli possunt voluntatem moraliter mouere, ergo Deus altiori modo, atque adeò physicè potest mouere, & prædeterminare. Sed hæc obiectio non magis procedit de actibus gratiæ, quæ de actibus ordinis naturalis, nam doctrina ibi data à D. Thoma generalis est. Illatio ergo dupliciter deficit. Primò, quia non loquitur ibi D. Thomas de promotione voluntatis, sed de motione. Deus autem non solum mouet voluntatem per auxilium præueniens, sed etiam per auxilium, seu concursus simultaneum, quem D. Thomas sèpè vocat motionem primi mouentis in eadem i. 2. q. 109. Et ita nihil aliud est mouere voluntatem, quæ aliquid agere in ipsa, sicut; D. Thomæ discursus èò tendit, vt probet ipsum motum voluntarium causari à Deo in voluntate. Concedimus ergo loqui de motione physica, negamus autem inde sequi loqui de motione prædeterminante. Secundò verò damus illam doctrinam esse veram etiam de motione præueniente: in ea verò, vt suprà attigi, duo oportet distinguere, vnum est quomodo fiat, aliud quomodo causet liberum motum voluntatis. Ipsa ergo motio cùm sit aliquid reale inhaerens voluntati, scilicet aliquis motus deliberatus eius, physicè fit, & imprimitur à Deo, qui in hoc superat omne genus creatum. Illa autem motio causat consensum morali modo, & in hoc etiam est differentia inter Deum, & Angelum, quia ipsam causas moralis longè altiori modo est à Deo, & simile discrimen est ex parte intellectus, nam Angelus solum potest illum excitare, applicando obiecta, vel phantasmatæ, Deus autem per se illuminando, & physicè efficiendo in ipsum. Et ita in præmotione est physica efficientia Dei propria eius sine physica prædeterminatione.

Secundum argumentum sumi solet ex solut. ad 3. eiusdem artic. vbi cùm dixisset Deum ut vniuersalem motorem mouere hominem ad bonum, ipsum autem hominem per rationem se determinare ad hoc, vel illud determinare volendum, adiungit, Sed tamen interdum specialiter Deus mouet aliquos ad aliquid determinatè volendum, quod est bonum, sicut in his, quos mouet per gratiam, ut infra dicetur. Respondeo tamen aliud esse prædeterminare voluntatem quoad exercitium actus, aliud mouere voluntatem ad aliquid determinatè volendum. Nam à priori prædeterminatione non potest separari consensus, ex intrinseca vi talis determinationis; ab altera verò motione potest consensus separari, quantum est ex vitalis motionis. Vnde per sufficientem gratiam præuenientem mouetur, id est, allicitur, & excitatur voluntas ad aliquid determinatè volendum, scilicet ad fidem, vel pœnitentiam, &c. & nihilominus talis motio non prædeterminat voluntatem. Itaque ad aliud aduerbum determinatè, quod D. Thom. adiunxit, non opponitur indifferentia, vel potest resistendi, sed opponitur generalitati motionis. Dixerat enim ibi, quod Deus mouet voluntatem, ut generalis motor ad vniuersale bonum; huic ergo vniuersali motioni opponit determinatam motionem, quæ fit per gratiam, tamen sicut illa motio vniuersalis non determinat physicè voluntatem, ad exercitium actus circa vniuersale bonum, sed ad summum quoad specificationem, iuxta doctrinam eiusdem D. Thomæ ibi q. 10. art. 2. ita etiam motio gratiæ ad aliquid determinatè volendum, non determinat quoad exercitium actus, sed determinat ad certam speciem, licet non determinando absolutè, & simpliciter.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A etiam quoad specificationem, qui cùm bonum sit particulare, potest voluntas aliud illi preferre pro suo arbitrio, in quo differt hæc motio ab alia, quæ est ad bonum in communi. Potest tamen illa motio dici determinare ad certam speciem actus, quantum est de se: nam si ex tali motione voluntas deliberatè operetur illi consentiendo, efficiet honestum actum in tali, vel tali specie, & non alium. Vnde potest hæc motio esse, vel ex parte obiecti illuminando intellectum circa tale bonum, vel ex parte voluntatis simplicem aliquem affectum, vel suavitatem circa illud præbendo, manente semper indifferentia voluntatis ad talem motionem sequendam; sicut etiam habitus inclinat ad aliquid determinatè volendum, relinquendo indifferentem voluntatem, vt illam inclinationem sequatur, vel ei resistat.

B Et iuxta doctrinam ad intelligenda alia loca D. Thomæ oportet distinguere verbum determinandi, nam intelligi potest, vel de determinatione quoad exercitium actus, & in hoc sensu nunquam inuenietur apud D. Thom. voluntatem in hac vita prædeterminari ab aliquo exteriori mouente. Alio modo significare potest verbum illud determinationem quoad speciem actus, vel necessitando quoad specificationem, vt respectu boni in communi, vel inclinando tantum, quantum est de se. Et hoc modo dicitur interdum voluntas determinari ab habitu, vel à passione, vel ab obiecto, & proprius dicetur moueri ad aliquid determinatè volendum, vt D. Thom. in illa solut. ad 3. loquutus est. Aliquando verò ita loquitur D. Thom. nam i. contr. gent. cap. 82. ad 4. dicit, bonum apprehensum voluntatem determinare ut obiectum proprium. Vbi Ferrarens. notat determinare, illo modo nihil aliud esse, quæ dare speciem actui, & ibidem distinguit duplex determinans, vnum efficiens, aliud specificans, & hoc posteriori modo dicit ibidem, voluntatem diuinam determinari ab intellectu, cùm tamen certum sit non determinari quoad exercitium actus, nisi ad dilectionem sui, ad alia verò solum obiectiuè, vt voluntas possit ad hoc, vel illud suum actum terminare. Et in eadem significatione D. Thom. q. 6. de illo art. vnic. distinguit exercitium actus à determinatione, & exercitium dicit esse à voluntate mouente seipsum, determinationem verò esse ab obiecto. Sic ergo in citato loco dicit Deum per gratiam mouere ad aliquid determinatè volendum, quia mouet ad particularia obiecta, quæ non possunt nisi per determinatos, & particulares actus amari.

C Tertiò obiecti totam quæst. 109. D. Thomæ in 1. 2. in qua sèpè D. Thom. dicit indigere hominem ad opera gratiæ auxilio Dei mouentis. Sed illa loca non pertinent ad auxilium præsum, seu præueniens, sed ad concursus, simultaneum, seu auxilium concomitans, quod cum proportione generale est omnibus rebus, vt in lib. 1. & 3. ostendi sèpè. Et ideo hanc obiectiōnem omitto, solumque aduerto vbi D. Thom. in illa quæstione postulat auxilium gratiæ præuenientis præter rationem illam primi mouentis explicare illud per verba pertinentia ad excitantem gratiam, & moralem inductionem, & directionem, sic enim dicit art. 9. Necesse est nobis ut à Deo dirigamur, & protegamur, quia omnia non sit, & omnia potest. quæ verba sunt valde notanda, nam in eis Pater Sanctus explicat gubernationem internam præuenientis gratiæ morali modo, & illius certum, & infallibile regimen non tribuit solidi omnipotentiæ, sed adiungendo omnem scientiam sub qua necesse est conditionatam etiam comprehendendi: nam debet esse talis, quæ sit præ-

5.
Obiectio 3.
Euentitur.

T t uia,

via, & dirigit, (nistro modo loquendi,) omnipotentiam, & voluntatem ut certa, & infallibilia media eligat, & exequatur: scientia autem sic præmia potest esse de futuro effectu libero, nisi conditionata, vt in Proleg. 2. dictum est. Et eodem modo loquitur D. Thom. in 2. dist. 28. q. 1. art. ad 3. & 3. contr. gent. cap. 147. & 148. vbi solùm docet, auxilium gratiæ esse necessarium, & non tollere libertatem. Vnde immitterit hæc loca contra nos allegantur.

6.
Obiectio. 4.

Quartò obiectiunt eundem Doctorem Sanctum in 1.2. q. 111. art. 2. dicentem ad interiorum actum voluntatis dari auxilium gratiæ operantis, & reddit hanc rationem. *Quia quantum ad istum actum voluntas se habet ut mota, Deus autem ut mouens, & præsertim, cum voluntas incipit bonum velle, qua prius malum volebat.* Dixerat autem suprà in eodem articulo, *in illo effectu, in quo mens nostra est mota, & non mouens, solum Deum esse mouentem, quia operatio alicuius effectus mouenti tribuitur, & non mobili.* Ergo sentit D. Thomas prius voluntatis actum, præsertim in primo consensu fidei, vel conuersionis in Deum, præcedere ex motione Dei, cui soli sit tribuendus sub aliqua ratione: at hoc esse non potest, nisi per physicam prædeterminationem; ergo.

7.
Respondetur
obiectioni ex
eodem D. Tho-
ma.

Respondeo concessa tota maiori propositione, negando minorem, loquitur enim ibi D. Thom. de actu interiori voluntatis, qui est intentio, vel simplex consensus in aliquid supernaturale bonum propositum, vt propter se amandum, propter honestatem suam; ita ut talis actus eliciatur non per modum electionis, sed per modum intentionis, aut voluntatis primæ. De quo motu D. Thom. generaliter docet non homini, sed auctori naturæ esse tribuendum, vt suprà lib. 3. c. 44. tractauimus, vbi id explicuimus intelligentiam esse non secundum physicam efficientiam, sed secundum moralè quandam attributionem, secundum quā dicitur voluntas se mouere, cum ex intentione medio consilio ad electionem progreditur, non verò in ipsa intentione finis. Illam ergo doctrinam accommodat, ibi D. Thom. ad voluntatem in ordine operantem, nam in prima intentione, seu voluntate dicit moueri ab auctore gratiæ per gratiam operantem, quia nondum operatur ex electione, postea verò in electionibus etiam gratuitis iam se mouere per gratiam cooperantem. Ergo ad illum modum loquendi de gratia operante (sive aliás verus sit, sive non, de quo in eodem lib. 3. c. 21. diximus) non est necessaria prædetermination physica, sed sufficit specialis motio accommodata, vt voluntas possit intendere tale bonum, vel alio modo propter se, ac simpliciter in illud tendere, si velit, etiamsi ad illud non prædeterminetur. Nam licet propter illam motionem talis actus voluntatis morali, & speciali modo tribuatur Deo, non excluditur, quin à voluntate, & liberè efficienter, ac proinde tam moraliter, quam physicè fiat, vt ibidem ad 2. D. Thomas fatetur. Et ideo in illo determinatio quoad exercitium ab ipsa pendet, etiamsi per gratiam operantem præmoueatur.

8.
Confirmatur
ex eodem.

Et potest hoc confirmari ex eod. D. Thom. quodlibet. 7. art. 1. vbi cùm in corpore eandem doctrinam tradidisset, & in argum. 2. obiecisset, quod talis modus motionis repugnat libertati, respondet ad 2. quod *Deus mouet omnia secundum modum eorum, & ideo diuina motio à quibusdam participatur cum necessitate, à natura autem rationali cum libertate.* Explicans autem quid sit in rationali natura moueri secundum modum suum, adiungit. *Et ideo sic Deus mouet mentem humanam ad bonum, quod tamen potest hinc motioni resistere, & sic ex Deo est,*

A quod homo se ad gratiam præparet, sed quod creat gratia, non habet causam à Deo, sed ab ipso homine. Ergo illam motio gratiæ operantis talis est, vt possit homo ei resistere, quod repugnat auxilio physicè prædeterminanti. Et ideo ex his simul sumptis oppositum aperte probatur, præterquam quod saltem in electionibus gratiæ apertissimè in vtroq; loco dicit D. Th. voluntatem non prædeterminari à Deo, sed ipsam se mouere, & determinare, licet præmota per intentionem finis, certum est autem actus supernaturaliū electionū esse ex auxilio efficaci gratiæ; ergo de ratione efficacis auxiliij non est, quod prædeterminet aliás semper, & in omnibus actibus eam rationem seruaret; ergo nec voluntate simplici, seu intentione finis est necessarium tale auxilium prædeterminans. Probatur consequentia, tum quia efficacia auxiliij eiudē rationis quo ad hoc est in omnibus actibus, tum quia rationes sumptæ ex libertate, & sufficientia auxiliij aquæ in illis actibus procedunt, tū deniq; quia isti actus solū differunt ab electione, quod voluntas tunc nō mouetur medio consilio, ex prævio actu proprio, sed ex vi obiecti apprehensi per cogitationem ab alio immisam. Hæc autem differentia saluatur optimè sine prædeterminatione physica, & ad summum declarat gratiam excitantem aliter esse necessariam in intentione finis, quam in electione mediorum; quia ante intentionem est voluntas quasi dormiens, & ideo debet ab alio incipere excitari, postquam verò iam excitata est, & intentionem liberè elicuit, per illam potest excitare intellectum ad consultandum, & ita se ad electionem mediorum mouere.

Quinto obiectiunt, quod D. Th. 1.2. q. 112. art. 3. dicit, *Si ex intentione Dei mouenit, quod homo gratiam consequatur, infallibiliter ipsa consequitur.* In quibus verbis tunc dubio loquitur D. Th. de motione per auxilium efficax, cum dicat infallibiliter consequi effectum. Deinde clarè supponit tale auxilium dari ex intentione absoluta, & prædestinatione Dei, aliás non recte inferret ad illā intentionē infallibiliter cōsequi effectū, quia intentione Dei solum antecedens, seu conditionata, sàpè frustratur effectu; permitente ipsomet Deo. Vnde tandem colligitur auxilium, quæ ex vi illius intentionis datur, esse prædeterminationem, quia procedit ex quadam voluntate, cui nemo potest resistere.

Ad hoc argumentū responderi potest D. Th. quidem loqui de absoluta intentione ex parte sua, non ex parte obiecti, idest, non de intentione dandi gratiam sanctificantem, de qua in titulo articuli loquitur, nec de intentione dandi præparationē illam, quæ est per conuersationem perfectam ad Deum, sed de intentione dandi gratiæ sanctificantē illis, qui se ad illam præparauerint. Hanc enim necessariam consecutionem inter præparationē, & gratiæ vult ibi probare D. Th. vt patet ex titulo articuli, & ex conclusione qua ad illum respondet: & illā necessariā consecutionē gratiæ probat ex eo, quod est ab intentione absoluta Dei, nā ad hoc vocat hominem ad pœnitentiā, vt si per eum non sterterit, sed actu se conuerterat, ac præparet, infallibiliter gratiam consequatur. potestq; responsio Confirmatur confirmari ex eod. in 4. dist. 17. q. 1. art. 2. quæ ex eodem Diuo stiunc. 3. vbi eandem tractans quæstione in Thoma. hoc sensu illam definit, vnde verisimile fit in eodem sensu fuisse loquutum in alio loco.

Secundò verò concedimus priorem sensum esse etiam ibi à D. Thoma intentum, quia licet supponat legem dandi gratiam se præparenti sufficienter, quæ sicut generalis est, & infallibilis, ita fundamentum habet in absoluta intentione, & promissione Dei absoluta (in quam) respectu consecutionis: nihilominus non

non de illa tantum loquitur, sed de illa infert, quod si de intentione Dei est iustificare hominem, cuius cor mouet, ita mouebit illum, ut infallibiliter illam consequatur, & consequenter ut infallibiliter conuertatur. Et hoc etiam probat locus Ioan. 6. quem adducit. Hoc ergo sensu supposito concedimus duo prima, quae inde inferuntur, scilicet D. Thomam loqui de motione per auxilium efficax, & de intentione absoluta sanctificandi, vel conuertendi hominem, quem vocat. Negamus tamen tertiam illationem, nimirum auxilium, quod ex vi illius intentionis datur, esse physicè prædeterminans, quia sufficit vocatione congrua, vt illa intentio infallibiliter impleatur. Quod probamus primo ex verbis eius, prius enim dixerat ibi interuenire necessitatem non coactionis, sed infallibilitatis, ubi, ut diuissio sit adæquata, includit omnem necessitatem antecedentem, & repugnantem libertati, quam prædeterminatione physica induceret, & postea repetit versum infallibiliter, quod dicit ordinem non ad causam, sed ad præscientiam. Secundò est hic sensus non solum verus, sed etiam necessarius, quia intentio illa includit, in obiecto, quod homo sanctificetur liberè, & ideo postulat motionem, cui & homo possit resistere, ut præparatio ad gratiam sit libera, & infallibiliter non resistat, ut sit efficax motio. Hæc autem duo in physica prædeterminatione non coniunguntur, cum vocatione autem congrua optimè conueniunt; ergo non est, cur limitemus indefinitam doctrinam. D. Thomæ ad motionem prædeterminantem, cum qua cætera repugnant; veritatem ergo habet propter congruam vocationem. Nec aduersarij habent, quomodo hanc responsionem inserviant, nisi diuertendo ad impugnandam sententiam medium, quæ & per se satis defenditur, & in Prolegom. 2. satis, ut credimus, non solum eam defendimus, sed etiam persuasimus.

Ex hac doctrina facile respondetur ad alia testimonia D. Thomæ, in quibus doceat homines saluari, credere, amare, aut mereri iuxta mensuram voluntate Dei præscriptam, ut ex p. 1. q. 19. & 23. & 22. q. 24. art. 3. & 3. contr. gent. c. 89. & 90. & alijs locis constat. Nam hæc omnia per vocationem congruam executioni mandantur, & optimè intelliguntur modo proximè explicato, & aliquid de ipsa in sequentibus addemus, ut omnibus satisfacimus. Nunc vero sensus hic confirmari potest ex eodem D. Thoma q. 6. de verit. art. 3. ubi licet doceat, prædestinationem habere certitudinem in ratione cause, nihilominus in corpore, & ad 3. declarat, non mandari executioni per media, quæ ex se sint infallibilia ex vi suæ causalitatis, sed ex modo, quo à Deo applicantur. Nam liberum (inquit) arbitrium deficere potest à salute, tamen in eo, quem Deus præstinet, vel si cadat, quod resurgat. At profectò si certitudo mediorum confiteretur in auxiliis prædeterminantibus, multo breuius expeditset D. Thom. difficultatem ad illa, & ad omnipotentiam, & efficaciam diuinæ voluntatis recurrendo, quod nunquam facit, quoties in particularibus medijs ordinem executionis declarat. At potest ostendare alter locus in q. 6. de Malo art. vnic. ad 3. ubi differentiam constituit inter hominem, & bruta, quod bruta determinatè mouentur ad unum per instinctum. Sed Deus (inquit) mouet voluntatem immutabiliter propter efficaciam virtutis mouentis, quæ deficere non potest, sed propter naturam voluntatis mortæ, quæ indifferenter se habet, non inducitur necessitas, sed manet libertas. Vbi illa verba immutabiliter, & per efficaciam statim explicat

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A per verbum *infallibiliter* dicens, *sicut etiam in omnibus prouidentia divina infallibiliter operatur*. Vnde illa immutabilitas magis ex parte Dei, quæ ex parte hominis intelligenda est, Deus enim ita mouet prædestinatum modo libero, & contingenti (ut in utroque loco Diuus Thomas dicit) ut nihilominus prædestinatione Dei immutabilis sit. Hoc autem prouenit ex efficacia voluntatis suæ, quæ non consistit in hoc, ut per physicam prædeterminationem ad liberum actum moueat, hoc enim repugnat, sed in hoc, quod tot potest adminicula adhibere, prout videt esse congrua prædestinato, ut infallibiliter obtineat, quod intendit.

B Atque hæc tantum inuenire potui in doctrina D. Thomæ, vel ab alijs allegata, vel ex parte aliqua à me obseruata, quæ colore aliquo possint in hoc punto adduci. Existimo tamen illa sola sufficere ad ostendendum, D. Thom. nec agnouisse, neque fortasse cogitasse de aliquo auxilio gratiæ physicè prædeterminante, tum quia si rem tanti momenti ex illo auxilio pendere existimat, debuisset profectò aliquā disputationem de illo texere, illius naturam, & vim, & concordiam eius cum vsu libertatis clare, & loculenter explicare: hoc autem nunquam fecit, ut visum est; ergo magnum argumentum est illud non agnouisse. Tum etiam, quia in eisdem locis, vel similibus, quæ pro illa sententia adducuntur, multa dicit, quæ cum tali modo auxiliij non rectè subsistunt, ut obiter explicauimus.

C Præsertimque notanda sunt duo, vnum est, Notandum: quoties D. Thom. dicit Deum mouere voluntatem secundum modum suum, explicare modum illum, ut sit modus indifferentia, & indeterminationis ad opposita. Iuxta quam interpretationem, illa duo, scilicet mouere voluntatem secundum modum suum, & prædeterminare illam, repugnantiam inuoluunt secundum doctrinam D. Thomæ, quam expressè tradit in dicto quolibet 1. art. 7. ad 2. & dicta quæst. 6. de malo art. vnic. & satis indicat 1. p. q. 83. art. 1. ad 3. & 4. & præsertim ad 5. circa finem. Alterum notandum est, non aliter explicare D. Thom. cur Deus præmouendo voluntatem illam non necessitatet, nisi quia ita mouet, ut voluntas possit motioni resistere, ut expressè dicit in dicto quolibet ad 2. Et idem sumitur ex dicto art. vnic. q. 6. de malo ad 15. ubi ait, quod licet Deus faciat, voluntatem velle, non oportet, quod ex necessitate hoc faciat, quia potest per ipsam voluntatem impedimentum prestat. Hoc autem quomodo fieri possit à voluntate, explicat D. Thomas dum addit, vel remouendo cogitationem, quæ inducit ad volendum, vel ad considerandum oppositum, scilicet, illud quod proponitur ut bonum, secundum aliquid non esse bonum. In quo aperte supponit ut voluntas non inducatur ex necessitate per motionem præiuam gratiæ, oportere, ut possit illam impedire, vel remouendo illam, vel alio simili modo. Et aperte loquitur de potestate voluntatis in sensu composito, nam remouere cogitationem supponit cogitationem, ut per se patet. Cumque doctrina illa formalis sit, & generalis, habet locum in omni præiuia motione. Vnde ex doctrina D. Thomæ omne auxilium præueniens voluntatem, si à voluntate remoueri, seu illi resisti non potest, ex necessitate libertati contraria mouet. Et ideo in eodem articulo ait D. Thom. quod si dispositio, per quam aliquid videtur alicui bonum, non subiacet voluntati, ex necessitate voluntas mouetur.

D Est præterea optimus locus hanc D. Thomæ mentem ostendens in 1. p. q. 62. art. 3. ad 2. ubi sic ait. *Inclinatione gratia non inducit necessitatem, sed*

Alterum no-
tandum.

Omne auxilium
præueniens vo-
luntatem, si à
voluntate remo-
ueri, seu illi re-
sistri nequit, ex
necessitate li-
bertati mouet
contraria.
D. Thom.

Sed habens gratiam potest ea non uti, & peccare: fateor quidem verba illa scripta esse de gratia habituali, nam de illa tractatur in articulo, & in argumento; nihilominus nos non consideramus materialiter, vt sic dicam, illa verba, sed formalem rationem eorum, nam ratio, ob quam gratia non inducit necessitatem, ideo est, quia potestati habentis subditur, vt illa vtatur, vel non vtatur. Ergo si aliqua est gratia, quæ ita inclinat mentem hominis, vt non sit in potestate voluntatis ea vti, vel non vti, sed illa posita necessitatibus ad usum eius, talis inclinatio gratiae inducit necessitatem, ex mente D. Thomæ. Et ideo in principio solutionis vniuersalem profert sententiam. *Omnis forma inclinat suum subiectum secundum modum naturæ eius.* quod intelligitur non solum de forma per modum habitus, sed etiam per modum motionis actualis, quæ, vt recipitur, in mobili forma eius est. Et ita etiam de actuali habet eandem propositionem D. Thomas in locis suprà citatis, & quæst. 3. de Malo art. 2. Quid autem sit formam recipi secundum modum subiecti respectu rationalis naturæ, non est, nisi quod in usu, & effectu eius libertati subdatur, vt in alijs verbis allegatis Diuus Thomas declarauit, & in alijs locis notauiimus.

16. Et hinc etiam fit, quod maximè intentio nem nostram confirmat, vt quoties D. Thomas vult explicare, quomodo gratia, non obstante libertate habentis, illum inducit ad bonum, indeclinabiliter, & infallibiliter in officio continet, non id tribuit motioni prædeterminanti, sed vel custodiæ diuinæ, eiusque excitationi, vt quæst. 24. de verit. art. 9. vbi de viatoribus etiam virtute perfectis ait, ita inclinari ad bonum, vt difficile cadant, subdit autem. *Sed totum, quod deficit ad confirmationem, compleetur per custodiæ diuinæ prouidentia in illis,* vt scilicet, quandoconque occasio peccati se inserit, eorum mens diuinitus excitetur ad resistendum. Vt etiam vocationi hoc tribuit, vt in q. 6. de verit. art. 1. vbi ex prædestinatione dicit sequi glorificationem, in qua est consecutio finis, & collationem auxiliis ad consequendum finem (vtiq; congruum, & efficax), & illud declarans, addit, quod est appositi gratia, quod ad vocationem pertinet. In vocatione ergo constituit auxilium efficax, quod prædestinato confertur. Quod expreße dixit super Rom. 8. lib. 6. vbi ait, prædestinatos trahi per vocationem internam, quæ, (dicit) nihil aliud est, quam quidam mentis instinctus, quo cor hominis mouetur à Deo ad assentiendum, in his, quæ sunt fidei, & virtutis. Et addit, Et hec vocatio in prædestinatis est efficax, quia huiusmodi vocationi assentiunt. Vnde alibi hoc auxilium vocat efficacem persuasionem per aspera, vel per leuia, &c. vt q. 22. de verit. art. 9. ad 8. vbi hoc modo exponit illud Luc. 14. Compelle eos intrare, & similiter Ioann. 6. exponens illud, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum,* dicit, Patrem trahere, per illuminationem, & inspirationem internam, per quam, ait, si quis non trahatur, non est defectus trahentis, qui quantum est ex se, nulli deficit, sed est propter defectum eius, qui non trahitur. Quod certè non habet locum si prædeterminatione physica est necessaria, vt ostendimus. Ex his ergo omnibus concludimus Diuum Thomam de prædeterminatione physica nihil formaliter detrauisse, nec aliquid de motione voluntatis à Deo per auxilia tradidisse, quod sine tali prædeterminatione non optimè subsistat. E contrario vero multa in eius doctrina inueniri de modo, quo Deus mouet voluntatem, sive per

A gratiam præuiam, sive per alios modos prouidentia sive, quæ partim eundem modum excitandi, & trahendi homines continent, quem nos dicemus, præseferunt, partim aliqua continent, quæ physicam prædeterminationem non compatiuntur. Nam si attente considerentur, quæ diximus, hæc omnia satis probata ex illis relinquuntur.

C A P V T . L.

Quid alij antiqui Scholastici in hac controversia senserint.

B Punctum capi. circa auxiliis gratia efficiacis. In libro tertio tractando hoc punctum, de concursu prævio, & præmotione primæ causæ in secundam, an necessaria sit ad omnes actiones causarum secundarum, præter concursum simultaneum, plures Scholasticos antequos negantes talem præmotionem esse necessariam, allegauimus, applicando illam doctrinam ad punctum de concursu Dei ad actiones peccatorum. Illos ergo omnes soleo in præsenti punto pro nostra sententia allegare, quia cum potissimum fundamentum contrariæ sententiaz abnegent, ac euertant, merito quidquid super illud ædificatum est, destruxisse, & negasse affirmare possumus. Et ita etiam plures illorum pro nostra sententia refert Ledesma in principio sua quæstionis vnicæ, de Auxiliis, nimur Alensem, Bonauent. Marfil. Gabriel. Gregor. Henric. Capreol. & Caietanus.

C Fauer i. nostræ sententiaz Alensis. Et Alensis quidem multum fauet i. p. q. 26. memb. 4. art. 3. dum declarat, quomodo prouidentia sit de actibus liberis, non secundum actionem, sed secundum concessionem, vt ipse loquitur, id est, vt declarat, non secundum modum, aut motionem, cui resili non possit, sed ita, vt relinquatur voluntati potestas resistendi, & contradicendi, &c. & memb. 7. art. 2. vbi ait, Deum per suam prouidentiam circa actiones voluntatis, non inducere necessitatem ad hoc, id est, non necessitatem causæ efficientis, & impellentis, sed inducere necessitatem ad hoc, ordinando actiones ad debitos fines, quod bene declarat. Et q. 40. memb. 4. ad 3. excludit aperte prædeterminationem voluntatis diuinæ ab actibus liberis, & videtur loqui etiam de prædeterminatione ab intra omnino absoluta, & ita exponit Damascenum, vnde à fortiori sequitur Deum non prædeterminare ad extra voluntatem.

E 3. Fauer Bonaventuræ. Secundò, ac merito allegatur Bonauent. licet soleat in contrarium citari in 2. dist. 26. art. vnic. q. 6. Sed ibi solum tradit communem doctrinam de gratia operante, cooperante, & per utramque dicit mouere Deum voluntatem, diuerso tamen modo: nam per operantem solus Deus præuenit, & præmouet voluntatem, per cooperantem autem mouet illam non sine illa se mouente, & priori gratiae operanti solum excitare, & preparare voluntatem. Quæ omnia sunt consentanea nostræ sententiaz, nihilque addit, in quo prædeterminatione physica ansam aliquam tribuat. Eandemque doctrinam repetit in dist. 27. dub. 1. literali. Addit verò vt gratiam præuenientem, seu operantem facere voluntatem bonam, & non fieri à libero arbitrio, sed infundi à Deo, quod dicere videtur propter gratiam habitualē, quæ à Scholasticis operans vocatur, quatenus animam sanctificat. Si vero id applicetur est auxilium gratiae præuenientis, seu operantis, dicitur nos facere bonos initiatiū, & quia per illud facit Deus, vt velimus, modo in

in superioribus explicato, nam homo propriè non fit bonus, donec consentiat, & liberè operetur.

Allegatur etiam idem Sanctus pro physica prædeterminatione in 1. dist. 40. art. 2. q. 1. sed ibi potius ait, prædeterminationem, etiam ut est causa, non inferre necessitatem, quia non est tota causa salutis, sed cum alia causa contingenti, scilicet, libero arbitrio. Quatenus vero (inquit) præter rationem causa importat præscientiam, sic non potest discordare à libero arbitrio, non tamen infert illi maiorem necessitatem, quām præscientia. Et simili modo in dist. 47. art. 1. q. 1. concordare conatur decreta voluntatis Dei cum libertate nostræ voluntatis, sed solùm dicit, non inducere necessitatem consequentis, sed consequentia. Quomodo autem id sit intelligendum, non declarat, semper tamen interponit præscientiam, dicitque non maiorem necessitatem per voluntatem induci, quām per præscientiam, sentitq; voluntatem Dei semper esse iuxta aliquam præscientiam, quam supponit, vt cùm ait, bene sequitur, Deus vult hunc salvare; ergo salvabitur, nunquam enim vellet, nisi pariter præsciret esse salvandum. Vbi profectò loqui videtur de præscientia, quæ secundum rationem præcedat voluntatem, quia aliás nulla esset illa ratio. Vnde in solut. ad vlt. ait, quod voluntas Dei secundum conuenientiam ad præscientiam, vult illa, quæ vult, vbi satis indicat antecessiōnem præscientiæ, quæ certè non potest esse nisi conditionata. Et similia habet in dist. 47. art. 1. q. 1. Nam ait, Deum non velle absolútè salvem prædestinati, nisi per conuenientiam ad præscientiam. Quocirca ea, quæ in his locis Bonavent. docet, vel sunt generalia verba, quibus omnes vtrumur, vt sunt illa de necessitate consequentiæ, & consequentis, vel si quid speciale addit, in nostram planè sententiam inclinat. In alio verò loco 2. dist. 37. art. 1. q. 1. quem in dicto cap. 41. lib. 3. tractauit, aperte tollit prædeterminationem, & in operibus gratiæ solam excitationem præuiam, & simultaneum concursum agnoscit.

Tertiò dicendum est de sententia Scoti, nam illum etiam vtriusque sententiæ defensores in suum patrocinium allegant. Sed vt breuiter, & distinctè rem proponam, distinguendus est duplex sensus quæstionis suprà tractatus, scilicet, an detur prædeterminatione physica in actu primo, quæ sit aliquid inherens voluntati, distinctum ab actu secundo eius, vel an detur in ipsomet actu secundo, solùm per decretum absolutum voluntatis Dei, quo absolútè voluit, vt homo vellet, & virtute illius decreti influit in voluntatem hominis talem. simultaneum influxum, cui illa non possit resistere. Priorem modum attigit Scotus in 4. dist. 49. q. 6. §. Dico ergo, & docet esse contrarium libertati voluntatis. Utitur autem nomine *habitus*, & dicit esse contra libertatem voluntatis, quod determinetur ad unam per habitum sibi inherenterem, qui non subiaceat quoad visum potestati eius. Videturque loqui non solùm de libertate actus, sed etiam de libertate potentiarum, inquit enim, quod si subiiceretur in agendo habitu sibi inherenteri, non esset superior illo, & consequenter non esset libera ex natura sua. Quām verò sit solidahæc illatio nunc non expendimus, id enim egimus in Prolegomeno primo, sed solùm assertionem Scoti contrariam prædeterminationi physicae per modum actus primi inde colligimus. Nam vel nomine *habitus* intelligit entitatem creatam inherenterem potentiarum liberae, quæ sit principium actus eius, & eius dominio in visu non subdatur, vel certè si cum.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A proprietate de habitu loquutus est, ex paritate rationis extenditur ad omnem actum primum ab extrinseco impressum voluntati, licet sit per modum entitatis, vel qualitatis actualis, quia non minus impelleret voluntatem informando illam. Et hoc confirmat generalis doctrina eiusdem Scoti in 1. dist. 39. §. De secundo dico, vbi ad libertatem actus existimat necessarium quod voluntas in eodem instanti, quo actum elicit, vt est prius natura, in actu primo constituta, ita ponat actum suum contingenter, quod vt prior naturaliter posset eque ponere aliud oppositum in esse. hoc enim principium aperte repugnat cum prædeterminatione physica in actu primo. Quod etiam repetit in 3. dist. 18. circa finem, post solutionem ad secundum, & similiter in 2. dist. 39. §. Contra istud, in fine, ait, quod si voluntas agit secundum pondus datum, ita vt illo accepto non possit non agere, non liberè agit. Et hoc etiam spectant loca, quæ suprà libro tertio capite 41. adduximus, in quibus aperte negat necessitatem præviae motionis ex vi generalis concursus Dei.

Deinde alterum modum attingit Scotus in 4. vbi suprà, & indicat, fieri posse, vt voluntas humana determinetur ad unum, & ad exercitium actus, salua eius libertate. Sic enim ait voluntatem beati determinari per voluntatem Dei, vt perpetuò amet ipsum, nec possit ab illo actu cessare, conseruando nihil omnis libertatem voluntatis, & potestatem, quam habet ad non amandum, vel etiam ad peccandum. Posset autem ille locus intelligi de libertate ipsius potentiarum, non autem de libertate actus. Nam priorem modum determinationis dixerat repugnare libertati ipsius potentiarum, quia ipsa (inquit) non esset voluntas, nisi esset causa prior, &c. Ergo è contrario cùm dicit posterioremodum determinationis esse possibilem salua libertate voluntatis, intelligit de libertate ipsius potentiarum radicali, & remota, non de libertate actus. Nam primum indicant illa verba eius, Non sic autem est contra libertatem, vel naturam eius, quod determinetur à causa priori. Et præterea dicit illam determinationem auferre potentiam proximam agendi, & non agendi, & solùm relinquere remotam, vnde inquit. Non est in potestate propinqua talis voluntatis peccare, quia non est in potestate eius, quod impediens cesseret. At verò illud posse remotum, cùm non sit posse simpliciter, sed secundum quid, licet sufficiat ad libertatem potentiarum, non satis est ad libertatem actus, vt in Prolegomeno primo ostensum est.

Iuxta quam expositionem doctrina illa Scoti non est nobis contraria, sed potius supponit utramque determinationem esse contra libertatem, de qua nos agimus, licet non utramque sit contra naturam potentiarum liberae, de quo egimus in dicto Prolegomeno. Et mihi quidem placet validè expositio, nisi in responsive ad quoddam argumentum dicaret ibidem Scotus, illum actum amoris, ad quem Deus sic beatum determinat, esse laude dignum pro quanto (inquit) ipsa voluntas in suo ordine contingenter se determinat. Idem autem est in illa materia contingenter, quod liberè, vnde non obstante prædeterminatione illa, admittit Scotus voluntatem se liberè determinare, adeò vt actus eius sit laude dignus. Propter quod fateor in his verbis multum favere Scotum illi sententiæ, quæ affirmat esse possibilem prædeterminationem, quæ immediatè sit per voluntatem diuinam absolutam, & efficacem, immediatè influentem in actum voluntatis humanæ, salua

Posterior, fieri posse vt voluntas humana determinetur ad unum.

4.
g. Adducitur
Scotus.
Duplex quæ-
stionis sensus.

Prior docet es-
se contrarium
libertati volu-
ntatis.

libertate eiusdem actus voluntatis humanae. Sed in hoc non probamus eius sententiam, & fortasse per libertatem solum intellexit perfectum voluntarium ab intrinseco, quod credit etiam sufficere, ut sit laudabilis actus, etiam si fiat absque indifferentia. Sic enim sollet alias loqui Scotus, cuius sententia in hoc etiam communiter non probatur.

In alijs vero locis expressè docuit Scotus illum modum prædeterminationis per voluntatem Dei absolutam, vel per influxum præsum ab illa procedentem, non esse necessarium, ut voluntas in actibus suis se determinet, quod in actibus peccatorum expressè declarauit in 2. dist. 37. §. Ad solutionem, vbi his verbis rem comprehendit. *Quia Deus non solus, sed cum voluntate actus est facturus, ideo suum concensare posuit in potestate ipsius voluntatis humanae.* quibus verbis nostram sententiam de solo concurso simultaneo oblato per voluntatem Dei omnino absolutam, sed includentem conditionem apertissime docuit. Nec apud ipsum ego inueni, in quo de concurso ad actus bonos, vel ad actus gratiae alter loquatur, solumque in actu beatifico tanquam singulari alium modum in priori loco insinuauit.

Duae verò alias difficultates hic obijci solent in doctrina Scotti. Prima est, quod ipse docet, quia si prima causa necessariò ageret, voluntas hominis, non liberè ageret, ut patet in dist. 2. q. 2. §. Obsecro. & dist. 8. q. 5. His rationibus, versic. Argumentor sic. & dist. 39.

§. Tertia propositio. Illud autem videtur in hoc fundari, quod causa secunda non agit, nisi mota à prima, nam inde infert, quod si Deus necessariò causam secundam moueret, & consequenter causam secundam necessariò ageret. Sed hæc difficultas procedit per multas illationes, & potest in contrarium retorqueri: nam si libertas causæ primæ nunc est radix contingentia, ideo est, quia nunc non imprimit causæ secundæ motionem, quam imprimaret si necessariò ageret: nam si eandem motionem nunc imprimaret, æquè necessitaret illam, & libertas Dei solum induceret, ut effectus esset contingens respectu Dei, non verò ut sit liber ipsi causæ secundæ, vt rectè argumentatur Gabriel in 1. dist 38. art. 1. Corduba in questionar. libro 1. quæst. 55. dub. 4. & 10. ergo nunc de facto non imprimit Deus voluntati talem motionem etiam ex sententia Scotti, nisi velimus illi attribuere contradictionia; præfertim, quia in eadem quæst. 1. dist. 8. §. Ad argumenta pro opinione, dicit voluntatem nostram esse de se indeterminatam, & posse ex se determinari ad hoc, vel illud, & hoc non impediri à Deo, quia cùm liberè agat, suum concursum illi accommodat. Contrarium autem putat esse dicendum, si Deus ageret ex necessitate naturæ, quia tunc non sic posset Deus suam actionem moderari, sed ageret quantum posset. Ex illo ergo principio nihil in praesenti colligi potest, quod nobis obstat, quiq[ue] sit de veritate illius, de quo videri possunt dicta in Metaphys. disp. 22.

Altera difficultas est, quia Scotus docet cognoscere Deum futura contingentia in decreto voluntatis suæ, quo vult illa fieri, ut patet in 1. distinct. 39. §. Viso de contingentia. Nam illud decretum Dei est suppositio antecedens, & consequenter est de illo eadem difficultas. Et hoc modo potest pro illa sententia citari Richardus in prima distinct. 38. art. 1. quæst. 5. & omnes qui ita sentiunt de scientia Dei circa futura contingentia. Sed hæc obiectio etiam sit per illationes, & fieri potuit ut omnes considerauerit Scotus, & ideo

A non fuerit consequenter loquutus. Posset autem exponi de decreto prædeterminante ad extra, iuxta ea, quæ iam dixi, & amplius infra explicabo. Veruntamen etiam hoc habere possit locum in actibus bonis, non tamen in malis. Et ideo alijs intelligunt Scotum de voluntate Dei concurrendi cum causa secunda, inter quos etiam Gabriel. Vasquez in 1. parte quæst. 14. art. 13. sequitur in hoc opinionem Scotti, cùm tamen alias omnino neget prædeterminationem, & prædefinitionem. Ac propterea dicit, voluntatem illam Dei, in qua ipse cognovit futura contingentia, non esse præuenientem, sed concomitantem respectu cooperationis voluntatis creatæ. Quomodo autem talis voluntas Dei sufficiat, vt in ea cognoscatur futurum contingens, non declarat, nec declarari potest, vt existimo, nisi supposita in Deo scientia conditionata, qua cognoscit voluntatem creatam cooperaturam esse in tali occasione, si ipse permittit, & velit currere. Postea autem illa scientia res est facillima, & fortasse in illo sensu loquutus est Scotus. Optarem autem mentionem aliquam illius scientiæ conditionatae magis expressam apud illum inuenire.

Quarto nostram sententiam docet expressè Marsilius in 2. quæst. 16. art. 4. in tertia probatione secundæ conclusionis, dum ait, *de natura agentis liberi esse, quod se possit determinare, nam si ab alio determinaretur, ab alio necessitaretur, vt latius supra retuli lib. 3. cap. 42.*

Quintò fuit Henric. quodlibet. 9. quæst. 5. circa finem, vbi & generalem tradit doctrinam de determinatione voluntatis à seipso, quam supra retuli, & illam extendit etiam ad motionem gratiae, dicens. *Si Deo agente fieret directe, vt voluntas de non volente fieret volens, licet non esset contra naturam eius, sed prater eam tantum, non tamen diceretur actus liberalis, nec secundum eum esset laudabilis, nec esset omnino.* *Quia cum actio eius, (ide)libet hominis) taliter debeat esse in ipso, quod secundum eam voluntas laudabilis dicatur, & virtuosa, oportet, quod à nullo alio moneatur, (ide)libet, determinetur) ad actum volendi, sed à seipso directe solum, licet aliquo assistente, & cooperante, vt supra, Spiritu Sancto, vel perse, & immediate, vel in aliquo dono eius, vel utroque modo.* Et inferius ad exponendum, quomodo motus indeliberati inclinet voluntatem, non tamen necessitent ad consensum, addit. *Quemadmodum gratia aliqua à Deo in voluntate inclinat ipsam, sicut pondus ut velit, quatenus actum voluntatis non elicit, nec illum ad eliciendum compellit, quia non habet elici, nisi ab ipsa voluntate libera, & frequenter, nec diceret eum sine tali pondere inclinante ipsam, & in eis, quæ pertinent ad rationem meriti, nullo modo posset ipsum sine illo elicere.* Quodlib. 4. quæst. 19. congruentiam prædestinationis ponit in quadam non repugnantia respectu gratiae præuenientis. Nam licet illa sententia respectu prædestinationis falsa sit, tamen supponit gratiam præuenientem, non prædeterminare physicè voluntatem, sed relinquere illam liberè, vt possit resistere, & ideo meritò reprehendi, qui resistit, & esse laude dignum, qui non resistit. Eandemque doctrinam latissimè repetit quod lib. 8. quæstione vnica vbi tantum abest, vt censeat, voluntatem quoad suam liberam cooperationem posse physicè prædeterminari à gratia, vt dicat fieri à voluntate ex se, & ex naturalibus suis, ita vt quodammodo non includatur in prædestinatione, neque in eius effectu, licet non sit sine eius effectu, nec sit distinctum.

5. Accedit Marsilius.

6. Fuit Henricus.

Difficultas in doctrina Scotti.

Gabriel.
Corduba.

Altera difficultas.

Richardus.

finetum quid à prædestinationis effectu? Quæ A refero non ut omnia approbem, sed ut de mente illius auctoris quoad tollendam prædeterminationem euidentius constet.

7.
6. Allegatur
Capreolus.

Sextò allegamus Capreolum in 1. dist. 45. quæst. 1. art. 2. ad 5. contra secundam partem quinta conclusionis. Argumentum enim eò tendebat, ut probaret, Deum necessitatem inferre voluntati, hoc modo. Deus potest necessitare voluntatem creatam necessitate naturaliter præcedente; sed hoc non potest aliquid aliud faciendo, quām tantum volendo, quoniam nullo alio modo agit ad extra, neque aliter volendo, quām prius naturaliter, & sic vult; ergo Deus necessitatē de facto quamlibet voluntatem creatam ad quemlibet actum suum liberum, & ad quamlibet cessationem, & vocationem ab actu naturaliter præcedente. Respondet autem in hunc modum. *Licet Deus possit voluntatem creatam quamlibet necessitare, non tamen sic necessitatē eam, & comprobatur, quia si necessitaret, hoc non faceret, nisi volendo, dico, quod licet hoc faceret volendo, tamen non vult nunc illud, quod vellet tunc, talis enim necessitas proveniret ex pressione alicuius forma, que nunc non imprimitur, id est, gratia consummata, vel ex aliqua motione speciali Dei, qua nunc non mouetur.* Profectò videtur ex pressum testimonium, supponit enim Capreolus, quod si Deus imprimat voluntati formam, vel motionem, ex qua necessariò sequatur operatio in voluntate, illa erit necessitas excludens libertatem, licet sit in sensu composito, seu suppositionis diuinæ, & inde infert, Deum nunc per gratiam non dare homini hanc motionem, ne illum necessitatē. Vnde ibidem 2. & 3. principale contra eandem conclusionem, generaliter supponit, necessitatem ex suppositione antecedente repugnare libertati. Et ad quintum negat omnem effectum ita prouenire à causa prima, vt non sit in potestate causæ secundæ illum impedire, idoque ut effectus liberè fiat, requirit potestatem resistendi, etiam supposita omni prævia dispositione, quæ in ea sit antecedens ad agendum, vt in solutione ad 3. exposuerat. Hæc autem omnia repugnant cum prædeterminatione physica, vt ex dictis constat. Et ideo idem Capreolus in 1. dist. 40. & sequentibus tractans de concordia prædestinationis, præscientiæ, & voluntatis diuinæ, cum libertate hominis, semper euitat necessitatem prouenientem à suppositione antecedente, & sine libertate antecedat, & ab illa ineuitabilitate proueniat effectus: vnde virtute euitat physicam prædeterminationem, licet eo nomine non vtatur.

8.
Allegatur eodē
modo Soncinas.

Et eodem modo allegari potest Soncinas lib. 9. Metaphys. q. 17. Nam ex professo probat ad libertatem actus necessariam esse potentiam prius natura, quām operetur, ita esse īdifferentem, ut nihil in ea sit necessariò determinatum ad velle, alioqui (ait) illum velle non esset contingenter à voluntate, sed necessariò. Ferrariensis etiam licet alijs concursum præsumit, eiusque necessitatem doceat, vt in libro tertio retuli, nihilominus de auxiliis gratiæ loquens lib. 3. contr. gent. cap. 159. ipsa rei veritate ductus, ea docet, quæ cum prædeterminante auxilio, eiusque necessitate non subsistunt. Dixit enim in primis, causam, ob quam ex duobus excitatis, unus se præparat ad gratiam, & non illius in libertatem arbitrij, & non in defectum alicuius auxilij necessarij ad talem præparationem esse reducendam; quia in potestate vtriusque est habere omne auxilium ad talem præparationem necessarium. Vnde addit, quod si alicui sine culpa sua auxilium necessarium negaretur, non posset illi ca-

rentia præparationis imputari. At si physica prædeterminatio est necessaria, non est in hominis potestate, nec qui illa caret, sua culpa illa privatur, ut supræ ostensum est.

Septimò principaliter allego Ægidium, quem Cumel nobis obiicit in 2. distinct. 25. q. 2. art. 1. quia dicit, ut anima conuertatur in Deum conuersione, qua se ad gratiam disponat, necessarium esse, ut ordine saltem naturæ præcedat diuinus quidam impetus. Quis autem hoc negat? Oporteret ergo referre quo modo Ægidius illum impetum declaret, & an significet prædeterminare voluntatem, vel potius relinquere illam indifferentē. Nam quod ad primum attrinet, postquam Ægidius allegauit illa loca Scripturæ, Ego esto ad ostium, & pulso. Apocal. 3. Apud quid loquatur in me Dominus, adiungit. Huinmodi autem pulsationes, vel locutiones, aut conuersiones possunt dici boni impetus, quos continuè, vel quasi continuè Deus facit in anima nostra. Nihil ergo aliud per hos impetus Ægidius intellexit, nisi motus gratiæ excitantis, quos infra vocationes Dei appellat. Estque euidens argumentum, quia dicit illos continuè, vel quasi continuè, & iterum semper, vel quasi fieri à Deo in anima nostra, quod non potuit dicere, nisi propter inspirationes diuinæ, quæ sunt motus vitales, quos percipimus, & per quos nobis loquitur, vel nos terret, aut afficit: nam prædeterminatio etiamsi daretur, non ita frequenter fit, sed solum cùm liberè consentimus.

C Et hinc euidenter conuincimus, non loqui Ægidium de impetu prædeterminatè, sed de inclinante, quia illi impetus, qui quasi continuò fiunt in nos, raro habent effectum consensus liberi. Vnde adiungit ille Auctor, Cū ergo tales impetus sequimur, dicimus aperire Deo. Et infra, Et ipse in nobis suā vocem audientibus, & suis impetibus, seu moribus obremperantibus largitur suam gratiam. In quibus verbis aperte supponit non semper homines sequi illum impetum, nec aperire pulsanti, ac proinde non esse prædeterminantem. Imò quod hoc sit in nostra libertate, aperte sentit, dicens vteriū, In nobis autem est permanere in virtute, & sequi Deum ad hanc vocantem, vel scedere, &c. & sequi diabolum ad malitiam vocantem. Et infra dicit, hos impetus gratiæ, etiam in statu legis naturæ, datos fuisse hominibus, quos aliqui sequentes disponebantur ad gratiam, & concludit idem fuisse seruatum in Angelis. Profectò in toto hoc discursu euidenter docet hic auctor nostram sententiam, nec inter illos impetus gratiæ excitantis, & conuersionem agnoscit aliud medium auxilium, quod ordine naturæ antecedit cooperationem liberi arbitrij, & expresse etiam dicit, in alijs agentibus, vel ad operationem ordinis naturalis non esse necessarium aliquem impetum, sed solum operationem Dei, secundum quod Deus in omni operante operatur. Addi etiam potest, quod in eodem 2. distinct. 7. quæst. 1. art. 2. §. Sunt alij impetus, ad opera gratiæ solum postulat ex parte Dei motus gratiæ excitantis, quos vocat impetus, quos possimus sequi, & non sequi; quos sequendo adipiscimur gratiam, & non sequendo sumus in culpa. Et eodem modo de Angelis sequitur.

Octauò refert Adrianum, quem Ledesma contra nos allegat in 4. quæst. de Sacrament. Pœnit. de quo Sacramento plures quæstiones tractat Adrianus; hanc verò materiam solum attingit in q. 1. post tractat. de restitut. in art. 3. qui incipit, Tertiò restat in cuius initio dicit, terram anima nihil Deo dignum posse efficere, nisi sole gratia illustretur, & ad operandum excitata, adiunetur. Et infra dicit animam non posse curari à morbo peccati via naturæ,

9.
7. Principaliter
allegatur Ægi-
dius.

sed medicina caelstis gratia morbum illum vincere, & animam sanare potest, anima quidem cooperante, sed minus principaliter. Nihil certe est in his verbis, quod ad prædeterminationem vlo modo pertineat. Pergit verò dicens cum Augustino, Magna gratia commodatio, quia nemo venit, nisi traxit, & inde inducit admirationem, cur hunc trahat, & illum non trahat, cum responsione Augustini, & verbis Christi. Si in Tyro, & Sidone, & loco Augustini in quo tractionem explicat per excitationes congruentes. Vnde nihil inuenio in illo auctore, in quo à nostra sententia discrepet, nam potius illi fauet, cùm non agnoscat nigratiam excitantem, & cooperantem, & excitantem, quam quoad efficaciam per con-

gruitatem declarat more Augustiniano.

Nonò hic addi possunt omnes Auctores, quos in Prolegomeno primo adduximus, dicentes, ad liberam actionem necessarium esse, vt potentia proxima positus omnibus præquisitis ad agendum, possit agere, & non agere. Item quos allegauimus in libro tertio dicentes, voluntatem præexistentem ordine naturæ plenè constitutam in actu primo, & sic indeterminatam seipsum determinare cum concursu proportionato, & simultaneo prima causæ efferentis illum de se indifferenter, & quasi independenter à libera cooperatione voluntatis. Ex his enim principijs evidenter refellitur necessitas, imò & possilitas auxilij prædeterminantis ad actum liberum, etiamsi supernaturalis sit, quia & ratio libertatis eadem est, formaliter loquendo, in actu supernaturali, & propter supernaturalitatem non postulat actus maiorem determinationem antecedentem in potentia libera, sed maiores, & supernaturales vires, quæ in actu primo sine prædeterminatione dari possunt.

Quidam verò contra nos allegat Doctores Scholasticos afferentes, voluntatem beneplaciti Dei infallibiliter, & semper impleri, & esse immutabilem, prædefinireque actus liberos præsertim prædestinitorum, & ad hoc citat Bonaventuram in 1. dist. 40. & 47. Scot. distinct. 39. & 46. Capreolum distinct. 45. & 47. Herueum dist. 38. & 46. & Guillel. de Rubion. 1. distinct. 38. 46. & 47. & posset allegare omnes de voluntate, scientia, & prædestinatione Dei scribentes. Sed illa omnia generalia sunt, & de illis non est inter nos controuersia. Nemo enim Catholicus negat, voluntatem Dei absolutam, & beneplaciti semper impleri, & esse immutabilem, nec etiam de prædefinitione actuum liberorum nunc disputamus, & nullus ferè est, qui absolute neget, posse Deum illos prædefinire, sed tota controuersia est de modo prædefinitionis, & concordia, cum vsu libertatis nostræ, & consequenter de modo, quo Deus efficaciter, seu infallibiliter exequitur per hominem id, quod prædestinavit, aut præniuiteum velle.

At verò dicti Auctores numquam docuerunt, hanc executionem fieri media prædeterminatione ad extra, quæ ita necessitatē voluntatem, vt non possit illi resistere postquam illi semel imprimitur simili, vel majori necessitate, ac independenter ab eius libertate, nullusque inuenietur ex antiquis Theologis qui talem prædeterminationem, cum libertate arbitrij concordare fuerit consonans. Imò supponere videntur concordiam libertatis cum tali prædeterminatione esse impossibilem, & ideo illa prætermissa aliter concordiam explicant, vel media aliqua conditione inclusa in obiecto diuinī decreti, vt Alens, vel media aliqua præscientia, vt Bo-

A nauentura suprà, & tractat bene Andreas de Castronou. in 1. distinct. 22. quæst. 5. & 6. & attigit Okam in 1. distin. 83. quæst. 1. litter. 1. Gregor. quæst. 2. art. 2. Gabriel art. 1. in secunda parte illius. Waldens. lib. 1. Doctrinal. fid. cap. 28. Ioan. Arboreus tom. 1. Theosoph. lib. 4. cap. 11. Idemque constare potest ex dictis de libero arbitrio in Prolegomeno primo, & de concursu Dei cum voluntate creata in libro tertio. Quocirca in locis citatis dicunt quidem in generali diuinam voluntatem absolutam semper impleri, & ad eius omnipotentiam pertinere, vt possit, quod vult facere per voluntatem creatam liberè operantem, modum autem in particulari, vel non declarant, vel semper ita illum exponunt, vt necessitas, quæ in illo interuenit, non sit antecedens, sed consequens, vt sàpè tetigimus.

Bonavent.
Andr. de Ca.
stronou.
Okam.
Gregor.
Gabriel.
Waldens.
Arboreus.

C A P V T L I.

Quid moderni Scriptores de hac controuersia senferint.

*E*os Scriptores sub hoc titulo comprehensio do, qui post Concilium Tridentinum hoc punctum attigerunt, & ideo initium sumam à M. Soto, qui eodem tempore, & ad ipsum Concilium opus de natura, & gratia scriptis, & magnam meritò apud omnes habet auctoritatem. Hunc ergo insignem Theologum purè, & sincerè pro nostra sententia allegauit in libro tertio de Auxiliis cap. 13. in fine, quod male tulerunt contraria sententia Auctores, & quidam ipsorum tacite me accusat, quod non ex fide verba eius quædam interpolata subtilicendo, allegauerim, ipseque longo discursu Sotum in suam sententiam trahere conatur. Sed licet potuerim vel Sotum non attente legere, vel propter affectum ad propriam sententiam illum non intelligere, verisimile tamen astero, fideliter eum retulisse, sicut illum intellexi, nihilque ad occultandum, vel mutandum eius sensum, sed solum breuiter causa aliqua verba, quæ necessaria non videbantur, omisisse. Nunc verò cùm iterum, atque iterum varia eius loca relegirim, constanter affirmo de auxiliis gratiæ idem, quod nos diximus, docuisse, excepto uno modo loquendi de auxilio, seu concursu simultaneo, in quo etiam nunc alij recentiores Thomistæ à Soto discrepant, & fortasse solum in verbis discrimen positum est.

*E*xplico singula. Nam Soto in libro 1. de Natur. & Grat. cap. 15. assertionem de libertate nostra in operibus conuersationis inde probat, quod neminem coactu Deus, vel necessitate ad se trahit, sed in nostra est potestate gratiam eius respuere. Vbi pondero primò, post vocem coactu addidisse, vel necessitate, vt non solum libertatem à coactione, sed veram indifferentiam libertatem tueretur. Secundò noto, loqui de necessitate ab extrinseco illata à Deo, posita, ex parte intellectus, aduentitia necessaria, ac sufficiente ad conuersationem, nam excludit necessitatem à Deo prouenientem ab illo, qui actu conuertitur. Vnde talis necessitas non poterat esse nisi ex aliqua motione Dei, ac proinde respectu illius in sensu composito. Iudicauit ergo Soto hanc necessitatem esse contrariam veræ libertati, & ideo illam in conuersione negauit: quam tamen fautores physice prædeterminationis, vel requirunt, vel admittunt. Denique ad libertatem hanc necessarium credit, vt in homine, qui con-

Lxx. 10.

11.

12.

Bonavent.
Scot.
Capreol.
Herueus.
Guil. de Rubion.

13.

I.
Sedes moder-
norum Scripto-
rum post Con-
cilium Trident.

2.
Allegatur Soto.
A Deo neminè
coactu ad se
trahi.

Notandum:

conuertitur, sit potestas resistendi gratiæ, vt que trahenti, nam hoc est illam respire, vt suprà circa Concilium Tridentinum diximus, cuius formam loquendi Soto imitatus est; postea verò addit, nunquam per Deum stare, quo minus ipsi pulsanti aperiamus, quod certè non ita esset, si prædeterminatio esset necessaria, vt suprà ostensum est; postea verò radicem propriam huius veritatis attingens ait, *Non enim ad se nos trahit Deus, ut pecudes, &c. sed illuminando, dirigendo, pulsando, & instigando, vbi non aliter modum tractionis, & præmotionis Dei exponit, quam nos cum Augustino explicauimus.* Neque in toto discursu illius capititis aliud peragit, nisi eandem doctrinam verbis Scripturæ, Augustini, Hieronymi, & Bernardi confirmare.

3.

At verò in fine quarti hunc eundem locum recognoscens Soto, repetit quod ibi dixerit, causam proximam, cur ex duobus vocatis unus iustificatur, & non aliis, ex libertate arbitrij sumendum esse, scilicet, quia iste affectare voluit, ille noluit, nam ex prædeterminatione solùm causa remota redditur. Addit priorem partem esse intelligendam de causa materiali, & dispositiva, quod intelligit respectu infusionis primæ gratiæ, nam respectu actualis conuersationis, cur in uno sit, & non in alio, causam proximam dicit esse libertatem voluntatis. Addit tamen, *Quidam verò hoc taxare voluerunt, dicentes, quod nimis tribuerim liberu arbitrio in iustificationis causa.* Si nobis exposuisset Soto, quam ob causam illi censores, quos refert, dictum eius taxare voluerint, euidentius mentem suam explicasset. Verisimillimum autem existimo, ideo censores illos in dictis Soti offendisse, quia motionem Dei prædeterminantem è medio tollebat, & quia præter prædestinationem, non reddebat ex parte Dei aliam causam proximam, ob quam ex duobus vocatis unus conuertatur, & non aliis, præter libertatem voluntatis, sentiens in tota vocatione, & in omnibus motionibus præuenientibus gratiæ posse esse aequalitatem, & nihilominus in actu conuersione posse esse discriminem, hoc enim est, quod ibidem ait, *Cum ex duabus utrumque Deus aspiret, cur iste conuertatur, & non ille, reddi non potest causa, nisi quia unus præbet assensum, alter vero minimè.* Quod certè non esset verum, nisi aspiratio esset aequalis, alioqui ex maiori aspiratione posset reddi ratio. In illa ergo doctrina euidenter supponebat Soto, non dari ei, qui conuertitur, prædeterminationem præviam, quæ alteri negetur. Hoc ergo est, quod alij taxare voluerunt: iam enim fortasse opinio illa incepit pulsare. Et nihilominus ipse constanter responderet, *Et tamen salua semper Ecclesia Catholica censura, arbitror necessario dicendum.* Et rationem reddens addit, *Assensus enim liberu arbitrij non est causa præueniens motionem Dei, sed effectus eiusdem motionis idem præueniens liberum arbitrium.* Qualis autem illa sit, explicat, dicens. *Est enim pulsatio, & aspiratio Dei ad corda nostra, & de hac aspiratione, & præueniente motione dicit esse causam nostri consensus, non tamen habere hunc effectum necessariò, quia oportet liberum etiam arbitrium suam cooperationem adiungere.* quam doctrinam, exemplis, & testimonij locupletat, nihil tamen mutat, neque addit in substantia doctrinæ, & ideo non oportuisset tam prolixè verba referre, nisi nos aduersarios instantia cogeret. Illud denique verbum, quod postea subdit, *Qui audit, & discit, venit ad me; quasi in nostra potestate sit trahenti affectare, vel dissentire, prædeterminationi est*

A contrarium, quia talis potestas non est in nobis, si tractio per physicam prædeterminationem fiat.

Hanc eandem doctrinam latius exposuit Soto in dicto lib. 1. cap. 16. vt in altero loco refert, & tacite confirmat. Ibi enim tres ordinis effectuum gratiæ, qui in nobis fiunt à Deo, distinguit, in primo ponit motiones gratiæ præuenientis, quibus Deus solus mouet corda nostra; explicat autem idem Soto, particulam illam solus excludere liberam cooperacionem nostram, non tamen vitalem efficiemtiam. Et in hoc ordine ponit *inspirations, illuminationes, pulsationes, ac denique totam internam vocationem, quam excitando, & sugerendo Deus in nobis facit.* Neque agnoscit aliam motionem præviam, quæ à solo Deo, nobis nec libere, nec vitaliter coöperantibus, in nobis fiat. *Neque ego (inquit) contrarium potui unquam excogitare.* In tertio ordine ponit habitus insulós, qui ad præsens non referunt. Igitur in secundo ordine ponit quemlibet actum supernaturale liberum, etiam ipsam conuersationem, inter quam, & priores actus gratiæ excitantis, non ponit medium aliquam motionem, quæ à Deo solo fiat, sed dicit, simul tempore fieri à Deo, & à nobis. Et ita ad hunc secundum effectum preter priorem gratiæ motionem, nihil aliud requirit, nisi auxilium simultaneum, seu generalem gratiæ concursum. Vnde paulo inferiùs de hoc secundo genere motionis Dei ait, *Neque aliud est me Deum hoc modo mouere, quam mecum concurrere ad eliciendum liberum actum.* Et ibidem expressè addit, quando unus conuertitur, & non aliis, esse necessariò inæqualitatem in hoc concursu, non verò in præuenientibus motionibus.

Dices ex his rectè colligi non posuisse Soto

Effugium.

prædefinitionem distinctam ab actu conuersationis, seu in actu primo, nihilominus tamen potuisse illam ponere in actu conuersationis, seu in ipsomet concurso ad illum. Et videtur ita sentire, nam ait, per hanc motionem Deum nos trahere, conuertere, præmouere, eoque aliquem melius conuerti, quo hanc motionem recipit auctiorem, & meliorem. Denique addit, *illam motionem Dei, licet sit simul, esse priorem natura cooperationem liberi arbitrij;* cum ergo inseparabilis sit cooperatio liberi arbitrij ab illa motione Dei, erit illa prædeterminationis eius in actu secundo. Quam verò fuerit Soto alienus ab hac cogitatione ponendi prædeterminationem in tali concursu, euidenter, vt opinor, conuincitur, ex his, quæ dicit in principio eiusdem capituli; propolita enim difficultate quomodo possit voluntas libere consentire, cum Deus per suam omnipotentem voluntatem, cui humana non potest resistere, illam moueat. Responde in summa, Occurrit voluntatem humanam posse illi motioni resistere, seu facere, vt in re non ponatur, neq; hoc esse contra omnipotentiam Dei, quia ipse disponuit cum singulis causis modo proprio concurrere, cum naturalibus naturaliter, & cum voluntariis liberè. Et ad hoc explicandum subiungit, *Quocirca quidquid Deus vult voluntate absoluta, & quæ dicitur beneplaciti, sit iuxta illud, Voluntari eius quis resistet? Quando autem cum libero homine concurrit, non vult illud fieri, nisi satna humana natura, & libera voluntate, quia idcirco resistere Deo potest.* Vbi euidenter distinguunt hanc posteriorem voluntatem, à voluntate absoluta, & beneplaciti, & cui resistere nullus potest; ergo sentit esse conditionatam, & ob inclusam conditionem non esse omnino efficacem, ac beneplaciti, ac proinde illi resisti posse. Conditionem autem in illa

volun-

voluntate ex parte obiecti inclusam explicat A inferius, dicens, *Sunt ergo alia secundi generis opera, quae ita in nobis Deus exercet, si nos tamen assensum prebeamus.* Hac ergo conditio est in obiecto illius voluntatis posita, & ideo non est absoluta, nec omnino efficax, & inde fit ut liberum arbitrium possit illi resistere, vel suspendendo actum suum, vel alium repugnare efficiendo. Quod certè non posset, si Deus per absolutam voluntatem talis actus, vel effectus concursum suum præstaret, tunc enim, & solum ad illum actum offerret concursum, & sic nullum alium actum posset voluntas hominis efficere, & determinare prorsus, vel potius necessitaret voluntatem hominis ad exercitium talis actus, vt suprà ostensum est: quapropter nullo modo posset humana voluntas illi voluntati Dei resistere. In his ergo omnibus Soto nobiscum consentit. Alia verò, quæ ex eodem Soto super epistol. ad Rom. allegari solent, ad rem non pertinent: nam sunt generalia principia de gratia præmouente, & efficaci, & de prædestinatione, quam omnes admittimus.

Vnum verò est, in quo Soto à nobis differre videtur, quia dicit illum concursum prout est motio Dei, esse priorem natura, quam sit cooperatio nostræ voluntatis, & consequenter esse vnum ex prærequisitis ad consensem, & non ex concomitantibus. Sed in hoc eius sententiam non probamus, nisi fortasse ita explicetur, vt in verbis tantum à nobis discrepetur. Non enim ponit duos concursus Dei necessarios ad consensem post motionem gratiæ excitantis, sed vnum tantum, vt ex discursu illorum capitum constat; ille autem concursus inhibitus necessario esse debet in ipsa actione voluntatis, & ab illa in re non distinguui, ideoque nec potest esse ex prærequisitis ad agendum, neque prius, sed simul natura secundum propriam rationem causalitatis. Et in hoc iam nobiscum conueniunt moderni Thomistæ, & consequenter recedunt à sententia Soto in illo sensu intellecta. Quòd si fortasse Soto existimauit in ipsum actu consensem actionem Dei, & actionem voluntatis esse in re distinctas, & ideo actionem Dei esse prærequisitam, & priorem natura, iam hoc à nobis satis refutatum est in cap.... Et supposito illo sensu fateor incaute incidisse in quandam modum physica prædeterminationis, non vidisse autem repugnantiam, quam hic sensus includit cum his, quæ in eodem capite dixerat, nec fortasse de illatione cogitasse. Posset tamen intelligi de prioritate naturæ latè sumpta, vt dicit prioritatem independentiæ, & perfectionis, vel certè posset exponi de auxilio non vt iam posito in voluntate hominis, sed vt oblato ex parte Dei, sic enim dicitur recte esse prius natura, & cum illo sic oblato posse voluntatem hominis agere, seu ei resistere. In alio enim sensu impossibile est, quod Soto ait, *Illi posito esse in facultate voluntatis agere, & non agere: nam cum dicit, illi posito, iam facit sensum compositum, at posito ad extra concursu Dei in hominis voluntate, impossibile est illam non agere.* Et similiter falsum erit, quod dicit, *ante diuum concursum non potest voluntas agere, nam loquendo de concursu ad extra posito in voluntate hominis, falsum est, nam prius tempore, vel natura, quam illum in se recipiat, potest voluntas agere, quia vt possit, sufficit vt habeat concursum oblatum.* Fateor tamen Sotum si in hoc sensu loquutus est, immerito, & æquiuocè sententiam, quam refert, impugnare. Quapropter in hac parte eius philosophandi rationem non probamus.

A Secundo loco allegari solet in utramque partem Vega lib. 6. in Trident. à cap. 4. usque ad 9. Sed ibi ferè transcritbit doctrinam Soti, ideoque circa eius loci sensum immorari non oportet, nam reverè lubricè loquitur, quamvis nihil ibi dicat, quod sine prædeterminatione physica intelligi non possit, vt libro primo de Auxiliis cap. 14. & lib. 3. cap. 13. sufficienter explicaui. In libro autem 12. cap. 22. ad primam obiectionem sic inquit. *Cuperem clare, & distinctè tradi, perinde esse in nostra potestate omnia exercitia virtutum, ad qua credimus esse necessariam Dei gratiam, ac si solus generalis concursus sufficeret, &c.* Et rationem reddit infra, quia Deus tam admirabiliter suum omnem concursum, & omnem suam scientiam, prædestinationem, & voluntatem voluntatis nostra arbitrio subiecit, vt possit ipsa de se quidquid voluerit statuere. Certè hæc male cohædere possunt cum physica prædeterminatione, imò exaggerationem continent, quam prudenter accipere, & explicare oportet. Præterea in lib. 13. cap. 12. multa dicit de auxilio efficaci, quæ cum prædeterminatione physica subsistere non possunt. Nam in primis ait, peccatorem induratum, qui à Deo sufficienter excitatur, posse auxilium efficax ad ultimam conuersiōnem, & dispositionem ad iustitiam impetrare, si velit. In quo duo includuntur, vnum est hominem sic excitatum posse per illam solam excitationem cum generali concursu gratiæ proxime, & immediatè aliquid licet operari, quo aliud maius auxilium impetrat. Aliud est auxilium efficax esse in hominis potestate interdum proxima, interdum remota, in ordine ad diuersos actus. Vtrumque autem horum pugnat cum physica prædeterminatione, vt sat in superioribus ostensum est. Verba aliqua eius, quia energiam, & vim habent, hic transcribam; cùm enim dixisset induratos posse pœnitere, licet in diuina prouidentia, & propheta infallibile sit eos non acturos pœnitiam, subdit. *Et horum omnium causa est, quia licet nullus valet pœnitere sine auxilio diuino, tamen illud auxilium potest quicunque, si velit, habere, etiamsi eo sit priuatus.*

Sicut & auxilio generali ad loquendum careo, cùm hac scribo, tamen illud possum, si velim, habere, & ideo libere taceo, & possum cum voluero, loqui. Et Deus quidem omnibus peccatoribus perseverantibus in peccatis subtrahit auxilium efficax ad pœnitentias, quod solis illis prestatur, quos vere suorum pœnitentias. Sed quia derogare non nouit legibus communibus, præsertim fauorabilibus, nunquam alieni sic subtrahit, nec quenquam in hoc punit, vt non possit hoc auxilium, sicut & generale habere, hoc enim esset legem communem inuertere, & viam terminum facere, sed punit omnes peccatores, qui non conueruntur in hoc, quod habent auxilium, quo conuertantur.

E *Et in cap. 13. de eisdem induratis ait, quòd simpliciter, & absolute possint pœnitere, satis, opinor, explicauimus ex eo, quod quicunque peccator potest cum voluerit, habere auxilium Dei efficax ad resurgendum.* At profectò non ita potest peccator habere cùm velit physicam prædeterminationem, cùm nec velle hoc possit, nisi ad illud velle prædeterminetur, vt satis in superioribus deducatur est. Ergo ex sententia huius auctoris auxilium efficax non consistit in physica prædeterminatione. Quod verò idem auctor subdit, aliquos insensu composite non posse conuerti, ipsum in illo, tum in capite præcedenti sat satis exponit de sensu composite cum præscientia Dei quoad impossibilitatem simplificiter, vel de sensu composite cum aliqua prava consuetudine, vel frequentia peccandi quoad

8.

Idem Vega:

quoad moralem impossibilitatem. Et his opponit potestatem simpliciter, quæ consideratur ex vi præuenientis auxilij sufficientis cum libertate arbitrij, & sic dicit esse in potestate cuiuslibet peccatoris habere auxilium efficax ad suam conuersationem, quod verissimè dictum est, & repugnat, (vt ostendi,) cum physica prædeterminatione. Signum ergo est Veggam nunquam de illa cogitasse pro auxilio efficaci explicando. Vnde inferius per auxilium efficax explicat concursum simultaneum, quem Deus nemini negat, si per eum non sterterit, quod sano modo intelligendum est iuxta superius dicta. Concursus enim actualis dicitur specialiter efficax, quia ex natura sua est necessariò coniunctus cum cooperatione liberi arbitrij, nec potest ab illa separari, quod non habet auxilium excitans, & ideo nec habet illum modum efficaciam, nec semper est efficax, licet alio modo, scilicet, ob congruitatem sàpè sit efficax, vt explicauimus.

A Tertiò potiori ratione pro nostra sententia profero Alphonsum à Castro lib. 7. cont. hæres. verb. *Gratia hæret. 1. quem etiam in lib. 3. de Auxiliis allegauit.* Et licet aduersarij abundant fortasse, quia non loquitur expressè de prædeterminatione physica illam negando, tamen negare non possunt, quin explicando ex professo auxilia gratiæ, & concordiam eorum cum libertate, ita de illa prædeterminatione tacuerit, vt non solùm illam negare, sed etiam prorsus ignorassè ostenderit. Nam in primis inter quinque assertiones, quas *catholicas* vocat, quarta elt. *Postquam Deus voluntatem nostram excitant ad bonum, est in ipsa hominis voluntate hac ponefas, ut Deo mouenti, & inspiranti consentiat, vel dissentiat.* Respondendo autem ad primam obiectionem, illam magis declarans dicit, *hanc esse arbitrij nostri libertatem, ut Deo mouenti consentiat, & cooperanti cooperetur.* Vbi iam non de sola potestate, (quod aduersarij arripere possint) sed de actuali conuerione loquitur, & ad illam nihil aliud, quam excitantem gratiam, & cooperationem Dei requirit, & addit. *Deus autem nunquam seipsum nobis negat, immo semper paratus est, ut nos excite, & adiuuet.* quod non satis est, si prædeterminatio esset necessaria, quia ad illam non est omnibus Deus paratus, immo quodd illum se multis, & innumeris hominibus negat. Et in responsione ad 2. obiectum eandem doctrinam pluribus verbis repetit, & apertè docet ad opera gratia hæc duo tantum auxilia esse necessaria, scilicet, *præuentiōnem, & cooperationem.* Præuentiōnem autem exponit, dicens. *Deus ergo præuenit mouendo, & excitando, nos autem sequimur obediendo per consensum.* Cooperationem autem vocauerat in assertione 3. *concausationem generalem Dei, & per illam in dicta responsione dicit Deum adiuuare infirmitatem nostram, & nos vocari à Paulo coadiutores Dei.* Ex quibus verbis (ait) apertè satis colligimus in eodem opere simul *Deum, & nos operari.* Docet ergo omnia, quæ nos de his auxiliis sentimus, & dum nihil addit, indicat hæc sufficere, alioqui multam doctrinam tradidisset, & insufficiens obiectionibus, & difficultatibus satisfecisset. Eadem doctrinam confirmat in lib. 9. verbō *libertas, hæres. 1. circa finem, & omnia quæ in confirmationem libertatis ibi adducit, eò tendunt, vt ostendat non solum hominem de se liberum esse, sed etiam postquam Dei præuiam motionem accepit, sui iuris esse, vt in hanc, vel illum partem determinari incipiat.* Et apertè dicit Deum expectare hanc hominis cooperationem liberam, postquam illum vocavit.

B Quartò libet hic Michaelē de Palacios attexere, quem in lib. de auxilijs prætermisi, quia de concursu Dei aliter quam nos loqui, & sentire visus est in 1. d. 46. Nunc autem, quia inuenio illum pro physica prædeterminatione allegari, cogor illius sententiam ex pendere, vt veritas innoteat. Citatur ergo in 2. dist. 25. & 26. quia dicit, *Deum bifariam mouere liberum arbitrium, efficaciter, & inefficaciter, quæ verba habet in d. 25. in ultimo S. totius disputationis, respondendo ad argumentum in principio positum. Sed videamus quomodo membra illius partitionis exponat, ait, Inefficaciter quidem mouet, quando excitat, vocat, præuenit, non subsequito effectu. Efficaciter vero quando incipienti Deo cooperatur liberum arbitrium, & monentis salutem, paret nostra voluntas.* quæ verba si in Molina inueniuntur, dicent forte non distinguere auxilium efficax ab inefficaci, nisi ab euentu, & illum sequi, vel non sequi pro innata voluntatis nostræ libertate; ergo vt minimum ex eis colligere debemus, eum non posuisse motionem medium inter excitationem, & consensem, in qua consistat efficacia, sed ipsam excitationem vocari efficacem, quando ita datur, vt obtineat consensem, inefficacem verò, quando illum non consequitur. Addit verò aliquid, quod videtur nobis contrarium, videlicet, quando Deus mouet inefficaciter, tunc necessariò sequi consensem. Ceterum quando efficaciter mouet, tunc liberū arbitrium necessario cooperatur, qualis autem sit illa necessitas, ita exponit. *Nā hoc est efficaciter moueri, quod subsequatur cooperatio liberi arbitrij.* Non ergo ponit necessitatem in causa, seu in intrinseca virtute motionis, sed in effectu, quia cùm dicitur motio efficax, iam dicitur illi cooperari liberum arbitrium. Vnde adiungit, *Ad hoc necessitas non est simpliciter, sed secundum quid, quia illa cooperatio liberi arbitrij est necessaria sub instanti, sub quo est, quia omne, quod est, quando est, neceſſe est esse; at est libera simpliciter, quia poterat liberum arbitriū illam non praestare.* Ac si diceret, est necessitas consequens, non antecedens, idest, ex suppositione ipsius vsus liberi; non ex suppositione motionis, nam illa non obstante posset arbitrium suam cooperationem non praestare. In dist. autem 26. vbi de gratia operante, & cooperatorante disputat, nullam aliam præoperantem gratiam actualē agnoscit, nisi auxilium (ait) quo Deus excitat mentes ad bene volendum, quod auxilium vocat etiam gratiam præuenientem, & vocationem, quam cum Augustino effectricem bona voluntatis appellat. Vnde repetens inferius diuisionem gratiæ efficacis, & inefficacis dicit, tunc esse inefficacem quando est sola gratia operans, efficacem verò quando est etiam cooperans; tunc autem est cooperans, quando cum illa agit liberum arbitrium. Nullam ergo prædeterminantem gratiam hic auctor agnouit. In eo verò, quod alibi dixit de concursu Dei, vel non satis consequenter loquitur, vel certe in modo tantum loquendi differt, vt de Soto diximus, nam eodem modo, quo Soto, de prioritate naturæ generalis concursus loquitur.

Venio ad alios auctores, qui contra Caluin. ex professo scribentes punctum huius cause distinctius attigerunt. Quinto ergo loco numeramus Ruardum, quem Bannez, & Ledesma ingenuè fatentur sententiam noltram docuisse; Cumel verò cùm id simpliciter negare non sit ausus, dicit saltem variè sensisse, & interdum in vnam, interdum in alteram partem declinare, ac denique vtranque partem censuisse probabilem. Quoniam verò hic auctor in articulo 7. contra Lutherum ferè

16.
Attestar
Michael de Pa-
lacios.

Deum bifariā
liberum arbit-
riū mouere;

C *E* Venio ad alios auctores, qui contra Caluin. ex professo scribentes punctum huius cause distinctius attigerunt. Quinto ergo loco numeramus Ruardum, quem Bannez, & Ledesma ingenuè fatentur sententiam noltram docuisse; Cumel verò cùm id simpliciter negare non sit ausus, dicit saltem variè sensisse, & interdum in vnam, interdum in alteram partem declinare, ac denique vtranque partem censuisse probabilem. Quoniam verò hic auctor in articulo 7. contra Lutherum ferè

Nullam præde-
terminantem
gratiā hic
Auctor agnō-
scit.

11.
Adnumeratur
Ruardus.

serè à principio per multas paginas punctum hoc prosequitur, ad iudicium ferendum de illius sententia, non hæc, vel illa verba separati sumpta sumenda sunt, sed tota series doctrinæ est attentè inspicienda, & non quid dubitationis mouendo, aut difficultatis propoundingo, sed quid definiendo, & assertions stabiliendo dicat, est considerandum. Primò ergo pro fundamento totius materiae ponit receptionem definitionem liberiarbitrij, quam nos in Prolegom. I. posuimus, dicens. *Liberum arbitrium est facultas, quæ positis omnibus requisitis ad eligendum, & agendum possumus non eligere, & non agere.*

Liberum arbitrium esse facultatem, qua positis omnibus requisitis ad eligendum, & agendum possumus non eligere, & non agere.

quam descriptionem de potestate composita cum omnibus requisitis declarat, dicens. *Ita videlicet, quod omnibus similiter se habentibus quando eligimus, possumus non eligere, immo plerumque refutare, & quando non eligimus, aut refutamus, possumus eligere, aut refutare.* Statim verò proponit difficultatem de generali concursu, dicitque esse facilem, quia Deus mouet unquam causam modo illi accommodato. Propter quod ait, *Deus liberum arbitrium sic mouet, ut non ex necessitate moueat, nec ad unum ipsum determinet, quæ duo æquivalentia censet, & ideo utrumq; negat, ea verò verbis distinguit, ut tergiuersationibus occurrat.* Ex hoc ergo fundamento post plures columnas §. Et quia articulus, procedit ad tractandum de concordia libertatis in operibus pietatis, cum necessitate gratiæ ad illa exercenda, & infra in §. Et post homo per liberum arbitrium, nomine gratia declarat intelligi auxilium gratuitum animam interius mouentis, dirigenis, & inspirantis cogitationes salutares, ac bonum propositum, atque ad ea, quæ sunt salutis. Et infra dicit, *Deum in corde operari, illuminando intellectum, & voluntatem afficiendo.* Et iterum, *Divina suæ, suggestione, pulsus ad ostium cordis, directio Dei, quando intus in corde fiunt, propriæ sunt gratia, per quam bene agimus. Omnis tamen affectus Dei gratuitus, qui natus est salutem hominis promovere gratia hic intelligi potest.* Et addit, *hanc esse gratiam, quæ in interna Dei motione consistit.*

Ex quibus constat nullum aliud auxilium præmouentis gratiæ hunc auctorem cognoscere, nisi illud, quod in his motibus gratiæ excitantibus consistit. Post tres verò columnas attinens cooperantem gratiam dicit, *Licet gratia sit ratio operandi, nihilominus totum pius opus, & quidquid est eius, & gratia esse, & liberarbitrij.* Et rationem infra indicat, quia licet actio habeat à gratia, quod supernaturalis sit, à voluntate habet, quod sit libera, *Nulla enim est actio (inquit) libera, nisi per vim, & naturam liberi arbitrij à qua sola nascitur omnis libertas.* Paulo verò inferiùs difficultatem quæstionis huius concordia argumentando, & dubitando dicit. *Deum uti voluntate, ut instrumento, applicando illam ad opus.* quam difficultatem etiam in operibus liberis naturalis ordinis inueniri dicit. *Quia per diuinam prouidentiam voluntas mouetur, & determinatur ad opus.* Cui postea respondebat, Deum agere in cordibus nostris suasione inclinando, & diffusione auertendo. *Quia nouit (inquit) Deus vocare unumquemque quomodo pro suo arbitrio aptum, & idoneum nouit ad sequendum.* Quod latè testimonijs Augustini à nobis suprà citatis confirmat, nec alium modum, quo Deus voluntatem nostram determinet, admittit. *Quia suæ sola (dicit paulo inferiùs) siue ab homine, siue à Deo fiat, non mouet efficaciter voluntatem.* Ipsa enim sola (inquit) ex suo iudicio se flectit in eam partem, qua magis placet. Vbi particula sola non excludit gene-

A ralem concursum simultaneum Dei, excludit ergo prædeterminationem efficacem ab extrinseco agente. Nihilominus tamen statim subdit, posse Deum efficaciter flectere hominis voluntatem, à proposito, quod habet in aliud. Hoc verò consequenter exponit de efficaci motione per suasionem accommodatam iuxta infinitam scientiam, & potentiam Dei; sic enim ait, *Sed hoc facere potest Deus in operibus pietatis per semina sanctorum cogitationum, & affectionum, quibus misericorditer hominem præuenit.* quod testimentijs Augustini latè comprobatur.

Hoc ipsum prosequitur in §. *Potest etiam homo, vbi parum post principium distinctius proponit quæstionem, quam obscuram, & perplexam esse dicit.* An bonus usus gratia, qua à Deo præuenitur, & qua voluntas ad conversionem preparatur, nostri sit liberi arbitrij, &c. quam disputat varijs Augustini testimonijs, quibus docet conuercionem esse tribuendam libertati voluntatis, non tamen soli, sed diuinitus adiutæ, vtique per cooperantem gratiam. Quia verò Augustiuus in multis locis videtur loqui de sancta cogitatione, & illuminatione, quæ ad intellectum pertinet, addit inferiùs Ruardus, quod licet præter suasionem ex parte intellectus, exigatur alia gratia, per quam immediate inclinetur, & accommodetur voluntas per prius affectum, per quem etiam voluntas à Deo efficietur flectatur, nihil mutat, neque impedit voluntatis libertatem in libero usu gratia, quia ita suauiter inclinat, & determinat eam Deus, ut ex consilio, & iudicio, & sic liberè sequatur hanc Dei appropriationem. Ex quibus verbis non satis perpensis existimauit Fr. Cumel docuisse Ruard. prædeterminationem physicam ad consensū non repugnare libertati consensus. At Ruardus longè est ab illo sensu; sententia enim eius in eis verbis est, præter illuminationem intellectus mouere etiam Deum voluntatem, determinando illam ad aliquem affectum non liberum, sed necessarium, nec propterea laeti libertatem in bono usu gratiæ, quia ex illo priori, ac necessario affectu sequitur per liberam determinationem consensus. Quæ sensum euidenter declarat, dum addit. *Spiritus Christi suadendo ut sequamur, simul voluntatem quasi naturaliter afficit placentia quadam rei suæ, quæ est voluntati ratio se determinandi, principium, & seminarium bonarum volitionum, quas ex eo quasi semine producit.* Non poterat certè clarius, aut doctius rem explicare, & ostendere, neque ponere præuiam motionem gratiæ, nisi per actus vitales, tam voluntatis, quam intellectus, nec ponere necessariam consecutionem consensus ex talibus actibus, sed docere ad illum se determinare voluntatem gratia adiutam. Et, quod caput est, subiungit statim. *Quod autem dirimus de libero usu, liberèque neglectu gratia, quæ datur ad paenitentiam, & conuercionem peccatoris, quodque & ad ipsam vel vi possumus, & conuersti, vel negligere etiam eam, quæ ad conuercionem est sufficiens, sic quod ea stante non conuertamur, adeò ut in neutra parte contradictionis sit necessitas, sed mera contingentia, desinitum esse in Concilio Tridentino, in decretis, & Canonibus de iustificatione.* Et post verba Concilijadiungit. *Nam sicut credere voluntarium est, ita & de peccatis propter Deum paenitere, & ab eis ad Deum conuersti, nec illa ad hac esse potest per quancumque gratiam necessitas, quin contemni possit.*

Post prædictam verò resolutionem, quam satis constanter tradit, mouet alias quæstiones, quibus per varias assertiones respondebat, qua-

12.

D rum

E ximus de libero usu, liberèque neglectu gratia, quæ datur ad paenitentiam, & conuercionem peccatoris, quodque & ad ipsam vel vi possumus, & conuersti, vel negligere etiam eam, quæ ad conuercionem est sufficiens, sic quod ea stante non conuertamur, adeò ut in neutra parte contradictionis sit necessitas, sed mera contingentia, desinitum esse in Concilio Tridentino, in decretis, & Canonibus de iustificatione. Et post verba Concilijadiungit. *Nam sicut credere voluntarium est, ita & de peccatis propter Deum paenitere, & ab eis ad Deum conuersti, nec illa ad hac esse potest per quancumque gratiam necessitas, quin contemni possit.*

13.

rum plures eandem doctrinam continent, & extendunt potius, quam diminuant. Nam in prima ait, posse hominem ex viribus liberi arbitrij sufficientem vocationem non contemnere, quia potest non peccare, & contemnere esset peccare. In secunda vero ait, percipientem Dei pulsus posse sine noua gratia habere sibi gratum, quod Deus cor eius pulsare dignetur, utique per nouum actum liberum, ut evidenter exponit. In quo necesse est, vt de gratia praeveniente loquatur, nam noua gratia concomitans semper necessaria est, vt in tertia assertione statim declarat. Quod ergo in prima dicit, de viribus liberi arbitrij intelligendum est, vel praesicè spectando libertatem actus, vel melius non excludendo concomitantem gratiam, qua semper ad non peccandum contra naturale preceptum necessaria est: nam quia illa non praecedit liberum arbitrium, sed comitur illud, ideo non semper exprimitur. Vnde vniuersaliter addit in quarta assertione, *Omnis gratias, quas sunt nobis operadi principia, aut quibus dirigimur, & protegimur, & vniuersa, quia procedunt tempore, vel natura Dei operationem efficacem, esse posse sine vsu, & fructu, &c. nec voluntati adducere necessitatem.* Et in quinta, & sexta explicat gratiam efficacem per vocationem ex proposito. In septima vero clarissime attestatur eandem vocationem in uno non habere effectum, quia sola sua libertate illam negligit, ideo vero habere conuerionis effectum, quia ipso annuente Deus conuerionem eius efficaciter operatur, utique auxilio simultaneo. Nam ideo subdit, in hoc seruari proportionem inter supernaturalia, & naturalia. In eo enim (ait) qui vult ambulare, etiam Deus cooperatur, & si non vult, Deus ei non cooperatur, & tamen nihil est postiuum absolutum ante actionem in uno, quod non sit in alio. Eandemque doctrinam repetit in assertione decima de duobus aequè vocatis, quod ex libertate unus consentit, & non aliis. Et reddit rationem. *Quia omnibus positis, qua procedunt, & requiruntur ad fidem, & conuerionem, libera manet voluntas, nulla inducitur necessitas se determinandi ad credendum, vel sequendum vocationem, nec ad oppositum.* Quod ex Augustino late probat, & inferius addit. In omni enim materia, ita pietatis, & gratiarum, sicut morali, & ciuiili ad voluntatem pertinet se determinare ad unam, vel alteram partem. Et addit verba notanda. *Et quamvis sub Dei determinatione, non tamen propterea minus liberè se determinat, quam si non concurreret, nec determinaret Deus.* Quod profectò dicit propter concursum simultaneum, quem determinationem Dei appellat, quia vere efficit determinationem ipsam voluntatis, quamvis non sine ipso se determinante.

25.

Et ideo paulo inferius cum dixisset non obstante hac libertate nostræ determinationis, eos, qui secundum propositum vocantur, indeclinabiliter sequi Dei impulsum, addit, id fieri modo occulto, & soli Deo cognito, solimque constanter affirmat directionem Dei nihil ponere in homine sic indeclinabiliter directo, prater motus cordis, quales sunt etiam in alio, qui secundum hoc propositum non diriguntur. Vnde paulo inferius sic inquit. *Potest quidem humana voluntas resistere diuino instinctui, sed non potest impedire intentionem prædeterminantis Dei, quia corda hominum in manu Dei sunt, & quocunque voluerit inclinabit ea, quamvis se esse efficienter sola determiner, ubi particula sola, (ut sape dixi) excludit prædeterminationem ab alio, non concursum, nec influxum simultaneum comitantis*

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A gratiæ, vt paulo antea ex Prospero citauerat libro secundo de vocatione gent. capite nono alias 25. Non potest ergo de huius auctoris sententia dubitari, nimurum, quod in ne-ganda physica predeterminatione nobiscum conueniat. Nam licet interdum dicat esse obscurum, quid addat vocatio congrua non congrua, non id dicit propter physicam præ-determinationem, quam pro certo supponit, non addit, sed propter alios modos tollendi aliqua impedimenta, auertendi cogitationes, vel quid simile, de quo etiam inter nos stros auctores est controversia, vt in capite dicam. Atque eodem modo, multo post, respondendo ad Caluinum in §. In eo hallucinantur, eandem doctrinam repetit, videatur tamen illum solum tradere, vt probabilem, ita ut licet unicuique in suo sensu abundare. Sed hoc non de physica predeterminatione intelligit, sed de quæstione illa, an in eo, qui conuertitur, aliquid prius natura præcedat, quod non detur ei, qui non conuertitur. In hac enim quæstione licet ipse negantem partem, vt probabiliorem sequatur aliam relinquat aliorum iudicio, addit vero statim. Quod autem Caluinus hic proponit, quod scilicet, motio Dei electionem excludat, improbabile est, & Scripturis, & Patribus aduersatur. Quid autem est electionem excludere, nisi prædeterminare physicè? Et addit notabiliter. *Efficacia enim diuina motionis, qua cor hominis ex præsone fit rectum, hominis fit cooperatione.* Hæc paulo fortasse fuisus, quam par esset à me dicta sunt, cogit tamen nos iusta veritatis defensio, nec credimus futurum inutile, nam in his, quæ retulimus, multa tetigimus, quæ veritatem ipsam magis explicare, & confirmare, & aliquas duriores locutiones lenire, & interpretari valent.

Sexto loco ponimus Driedonem, quem pro nostra sententia post nos retulit etiam Ledesma Fr. autem Cumel doli nos arguit, quod illum diminutè, & subdolè allegauerimus. Et mirabiliter, vt ipse ait, ponderat multa in Driedone de Captiuitate redempt. gener. human. in secunda eius parte. In primis videlicet, quod comparat Deum mouentem liberum arbitrium per gratiam, artifici vtnenti aliquo instrumento viuo. Deinde expendit locutiones, quia dicit, gratiam nos trahere, & facere ex nolentibus volentes, & dare non tantum posse, sed etiam velle, præuenire, mouere, ac determinare liberum arbitrium. Facile autem Lector aduertet, hæc omnia generalia esse, & ferè omnia in Scriptura contenta, & ideo nihil referre ad punctum controværia, quod in explicando moduseius efficientiæ, & efficaciæ gratie consistit. Vnde quamvis non asseramus Driedonem, in eo capite nostram sententiam docuisse, quia de controværia non disputat, nihilominus multa in illo obseruari possunt, quibus clare ostendit, nihil aliud, quam nos de efficacia gratiæ sensisse.

Et in primis illud ipsum exemplum de artifice, & instrumento statim corrigit, assignans differentiam, quod instrumentum necessitate, & vi impellitur, libera vero hominis anima (inquit) à Deo recipit suavitatem quandam, seu inclinationem, qua ex proprio iudicio mouetur, ex libera, & spontanea voluntate ad actum, & motum. Deinde prius comparauerat gratiam lumini, & inter alia illud exponendo dixerat. Potestas liberi arbitrij designatur in hoc, quod ipsa mens iam diminitus mota, & excitata sentiens adesse Iesum Salvatorem, & vt cunque percipiens

16.
Apponitur
Driedo.

E

Vv
pra-

17.

presentem esse medicum, qui paratus est sanare, & illuminare, potest cordis ostium aperire, pulsare, orare, clamare, &c. Præterea nunquam motionem Dei præviam declarat, nisi per excitantes gratias eodem modo, quo Augustin. & Prosper, quos refert: siveque inter alia inquit, *Deus facit sua interna inspiratione præueniens ob bonum voluntatis nostra consilium, & ex nolente faciens volentem.* Omnia ergo illa, quæ Deus dicitur facere in nobis, ut velimus, & faciamus, intelligit hic Auctor sequens Augustinum, & Patres, fieri per inspiratiōem, & vocationem, cui nostra voluntas cum cooperante gratia statim coniungitur. Neque aliam motionem medianam inter excitantem gratiam, & simultaneum concursum agnoscit, neque unquam dixit, gratiam Dei determinare voluntatem nostram, ut ei imponitur, sed solum inclinare, mouere, vel mutare, & similia, quæ communiter gratiæ excitanti tribuantur. At quamvis verbo determinandi interdum utatur, ex reliquis omnibus confitaret non de predeterminatione physica quoad exercitium, sed de obiectua, & sufficienti determinatione morali, vel de concomitante physica esse intelligendum. Vnde tandem ex pluribus sensibilibus exemplis, & modis loquendi, quibus efficacitas gratia declarari solet, illum præfert, *qua dicimus Deum esse spirituale, medicum, & ducem, & illuminationem.* Et inter alias rationes cur illum modum explicandi præferat, præcipua est, quia ille modus docet nos intelligere, quod Deus sua gratia adiuuans homines, neque cogit liberum arbitrium, neque impellit necessitate, neque impedit potestatem libertatis illius. Et similes sententias, & modos loquendi in illo capite repetit, quibus eandem mentem, & doctrinam testataam reliquit.

Eandem doctrinam eisdem ferè loquendi modis tradidit Driedo in eodem opere tract. 4. cap. 2. parte 5. vbi in prima conclus. dicit, credere esse per vim arbitrij non solum, sed suam, & tractam, & edocit a Deo Patre. Et interea addit, *Quod Deus interna sua inspiratione facit eorum animos intendere in ea, qua dicuntur, & accommodare se, dociles reddere, & accommodare corda sua Domino.* Certe valde aliena hæc sunt à physica predeterminatione. Vnde subiungit: *præuenit enim non vim inferendo voluntatibus, sed suauiter trahendo eas, suasionibus suggerendo, & inuitando.* Et multa similia ibi prosequitur, quibus satis euidenter hanc mentem suam ostendit.

Magis verò in specie attingit punctum controverxiæ idem Auctor in tract. 5. eiusdem operis capite quarto, nam in capite primo argumento secundo confirmat ultim. ut probaret omnibus non dari auxilium hecessarium, ac sufficiens, obieceraut, quia ex duobus audiencibus Euangeliū, vni datur auxilium ut credit, alteri non datur. Respondebat autem secundum ordinem prædestinationis unum credere, quia Deus ita eius voluntatem preparauit inuitando, & suggerendo, qualiter aptum nouit, ut crederet: alium verò non credere, quia non habuit illo modo præparatam voluntatem, sed hoc ideo fuisse, quia ipse ex parte sua contempnit vocationem, ut Augustinus de Iudæis dicit, non potuisse credere, quia noluerunt, sed oculos clauserunt. Vnde ex parte Dei ille, qui non credit, habuit auxilium, ut posset credere, & se ad accipiendo fidem accommodare. quæ doctrina eadem est cum nostra, nam per vocationem congruum, explicat efficaciam auxilij, & defendit quomodo sine illa habeat aliquis auxilium verè sufficiens, quia per illum stat, ut sua vocatio

A non sit congrua, quæ in physica prædeterminatione locum non habent. Et tandem pleniorum illius puncti declarationem in librum de Concordia remittit.

At verò Fr. Cumel nos doli criminatur, eo quod Driedoni tribuamus ea, quæ argumentando, & obiectando in illo libro scribit, non quæ docet definiendo, in quibus suam sententiam docere vult, quia dicit, Deum facere, ut prædestinati se ipsos bene determinent in suis electionibus, & facere, ut consentiant, quamvis liberè, & quod non solum persuadet, & suggerit, & inuitat, nam hæc pertinent ad causas morales, sed etiam ulterius voluntatem bonam infundit, arque immittit. quæ citat ex secunda parte illius libri capite secundo fol. 39. Nihilominus constanter asserimus, Driedonem eandem doctrinam de vocatione congrua, in utraque parte luculentissimè, & apertissimè tradidisse. Nam in primis in prima parte illius operis capite quarto ad 2. *De Tyrijs, & Sidonijs* (inquit) quod isti creditissent si virtutes illæ, quæ facta fuerant in Iudea, in illis facta fuissent. Sed huiusmodi, ait, virtutes fuerunt, non solum miracula, & verba foris impensa; sed & beneficia quadam intus pulsantia Iudeorum pertinacium corda. Vbi aperte docet eisdem beneficiis internis fuisse Tyrios credituros, non ergo prædeterminatione. Et paulo inferius in eodem capite explicans egregiè, ac defendens Chrysostomi locutiones in hac materia inter alia dicit, *Verissimè dicimus nostrum esse incipere, & credere, obedire, pulsare, petere, inuocare, quia talia non sunt sine nostro arbitrio, cum sint nostri arbitrij opera.* Sed ut hæc libera voluntate faciamus, misericordia Dei præueniens intus vocans, & suggerens operatur, largiens spiritum fidei. In quibus verbis maximè pondero verbum *incipimus*, in quo scrupulosissimi sunt aduersarij. Driedo autem intrepide affirmat voluntatem iam præuentam, & excitatam, incipere suum consensum, utique se nondum prædeterminata determinando, Deo illi cooperante. Multaque similia in discursu illius capituli dicit, quæ longum esset referre. Solum ergo obseruo, nullum motum præuenientis gratiæ ponere, nisi ad excitantem gratiam pertinentem, referendo, & confirmando, quæ in tract. de captiuitate, & redemptione dixerat.

Iam verò in secunda parte illius operis, quæ tria haber capita, nullus est, qui ignoret, quin primo capite argumentando procedat, nec ego scio aliquem ex nostris, qui mentem Driedonis ex illo capite collegerit, nec ex secundo capite, in prima parte illius, nam ibi præambula quædam tradit generalia, & omnibus communia. Neque etiam in secunda parte illius capituli, ego illam allegauit in libris de Auxilijs; quia verò inde obiectiuntur verba allegata, respondeo, ibi constituere Driedonem differentiam inter dæmones, & Deum, quod dæmon potest propoundingo obiectum inuitare, sed non potest producere cogitationem malam, aut voluntatem malam, Deus verò non solum inuitat, nec solum sua dat, aut suggerit, sed & voluntatem bonam infundit, ac immittit. Quæ differentia verissima est, locumque habet, etiam in ipsis motibus gratiæ excitantis ante consensum. Nam dæmon licet possit tentare exterius, vel per phantasmatum, non tamen potest in intellectu efficer cogitationem, aut in voluntate aliquem motum, etiam primum, Deus autem per se efficit in voluntate affectionem bonam, & dilectionem, & complacentiam non liberam. Quam etiam differentiam nos

Cōstituit Driedo differentiam inter Dæmones, & Deum.

Nos supra constituimus, ut ostenderemus maiorem Dei efficaciam in persuadendo, & trahendo voluntatem, quamvis illam non determinet. Illa ergo verba nihil ad presentem causam referunt. Imò post illa subiungit Driedo, *Neuter tamen, (id est, nec Deus, nec Diabolus) hominis voluntatem cogit, sed uterque exigit liberum hominis consensum.* Et paulo inferius etiam de diuina prædestinatione dicit, quod libertatem non cogit, & addit. Sed neque vrger illa necessitate, quod tam in bono, quam in malo, ita libere operatur, ut facere, & non facere aquè in eius sit potestate. Quod quomodo verum sit si prædestinationis infert physicam prædeterminationem, non video. Cætera verò, quæ ibi dicit, maximè in conclusione quinta verissima sunt, & communia, ideoque ad probandam physicam prædeterminationem non pertinentia. In illa ergo parte illius operis tertium caput est maximæ considerationis, quem locum in libro tertio de Auxilijs allegatui, licet vera omiserim, quia sunt clarissima, præser-tim in solutione ad primam secundæ partis §. Quantum verò attinet ad liberum arbitrium, ibi enim in primis ait, *homines à Deo iustificatos suis consilijs, &c. seipso determinare ad bonorum operum electionem, sed Deum facere, ut homo sic determinet.* Declarans autem quomodo id faciat Deus, subiungit. *Ipse est à quo sancta sunt desideria, recta consilia, & iusta sunt opera, non quod nos hac non faciamus, sed quod ipse adiunet, ut nostra voluntate hac omnia faciamus.* Et addit, quod notandum est, *Nostraque sponte incipiamus recte nobis consulere, & de agendis pro nostra salute deliberare.* Et infra repetit, quidquid Deus erga nos incipiens operatur, id facere internis exhortationibus, & inspirationibus, ut voluntas illi excitata præsidij illi operanti cooperetur, quæ sunt verba Prospcri. Eademque doctrinam in §. Ad illud iterum, atque iterum repetit, variisque modis expnit, & semper docet tractionem Dei fieri per motus excitantis gratiæ, per quos voluntas accipit potestatem consentiendi, retenta potestate resistendi, & Deum solum trahere, & incipere quoad priores motus, non tamen solum operari ipsum consensum. Ac tandem simili modo in solutione ad secundam declarat tractionem hominis ad fidem per illos motus, post quos homo libera voluntate incipit credere. Et infra in §. Respondeo verissimum, inter alia, quæ pro concordia libertatis cum prædestinatione docet, inquit. *Tamen si homo non possit resistere diuina prædestinationi, & intentioni, seu voluntati, quæ est secundum aeternum eius propositum, utique tamen potest resistere diuina inspirationi.* Non agnoscit ergo inspirationem, vel motionem ita præterminantem, ut ei non possit resistere. Multa denique similia poterit vnuquisque in illo auctore obseruare, sed illa omittimus, quia hæc sufficientissima sunt, tum ad defensionem nostræ fidei in allegando, tum etiam ad veritatis confirmationem.

Septimò allegare solemus Stapletonium, quia non solum assertorem, sed etiam propugnatorem nostræ sententia existimamus. Veruntamen hunc etiam nobis eripere conatur Pater Cumel, & columnam integrum contra nos, & in suum fauorem inducit, sumptam ex libro quarto de Iustificatione, seu de Gratia, & libero arbitrio capite decimo octauo. Veruntamen hoc exemplo clare intelligit Lector, non mala fide (hoc enim tam grauibus, & religiosis viris non tribuam,) sed mala illatione citari auctores ab his Patribus.

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A Nam omnia verba, quæ ibi Cumel refert, generalia sunt, ut quod nemo resistit voluntati diuinæ, quod salua libertate hominis, habet Deus omnipotissimam potestatem in cor eius, quod iustificatio est quadam creatione, quia principium eius ex solo Deo est, ut datur gratia efficax, & quod Augustinus tribuit alicui vocationi efficacissimam, & infallibilem operationem, salua libertate, quodque potissima, & efficacior causa, cur ex duobus vocatis hic conuertitur, & non ille, est diuina voluntas, prædestinatione, & gratia. Ac denique quod licet voluntas possit semper resistere gratia, nihilominus aliquando infallibiliter non resistat.

B Ex quibus omnia priora sunt à nobis in superioribus tradita, & comprobata, hoc autem ultimum maximè repugnat aduersarijs. Nam de auxilio prædeterminante docent, non solum voluntatem illi non resistere, verum etiam nec posse resistere. Stapletonius autem optimè docet omni præiuia motioni Dei posse voluntatem resistere, licet interdum infallibile sit, non resistat, quia motio datur ex proposito, seu absoluta intentione Dei in occasione opportuna, cum præiuia certitudine ex parte Dei, quæ in verbo infallibiliter denotatur. Ulra hoc verò expendat Lector, non vnum, vel aliud verbum illius libri, sed totam doctrinæ seriem à principio usque ad finem, & sole clarius videbit, neque in uno verbo à nostra doctrina discrepare. Nam antea ponit præparantem, seu præuenientem, ac præmonitorem, ac præiuia gratiam, quam Deus facit in nobis sine nobis libere cooperantibus, & merè gratis, & in hac ponit initium iustitiae, eamque constituit in motibus, & actibus vitalibus gratiæ excitantis, & per hanc dicit facere Deum ut velimus, & similia: huic verò statim subiungit voluntatis libertatem cum cooperante gratia, neque aliam motionem prædeterminantem præiuia agnoscit.

C D E Ut autem hoc fiat evidentius, & certissime constet quantum cohærent illæ locutiones generales cum nostra doctrina, non grauabor ad litteram referre alia eiusdem Auctoris testimonia, in quibus formaliter, & expressè prædeterminationem refutat, & congruam vocationem stabilis. Igitur in Antidotis Apostolicis ad Acta Apostolorum capite nono circa illa verba Pauli, *Domino quid me vis facere? impugnans Caluinum, & defendens libertatem etiam in conuersione Pauli inter alia multa dicit. Tota illa vox Christi foris audita, & tota interna Divini Spiritus pariter loquentis inspiratio, atque persuasio nihil aliud erat, quam excitans, & præueniens gratia solius Dei, eiusque ineffabilis misericordia opus, sed gratia efficacissima, quia congrua, quia cum talibus visis coniuncta, qua ad Sauli animum expugnandum aptissima esse, & certissimum effectum consequentura Deus præuidit, non autem talis gratia, que in ipso conuersionis instanti liberam Paulo cooperationem, liberam consentiendi, vel non consentiendi electionem tolleret, quam doctrinam varijs Augustini testimonijs confirmat, & post illa rem magis declarans adiungit. Hinc etiam certo colligimus, gratiam præuenientem, quæ non nisi à futuro effectu, efficax gratia est (nam gratia adiuvans, siue cooperans, à qua Caluinus semper abhorret, est in ipsa actus productione, siue in ipso conuersionis, aut alterius cuiusque boni operis actu) non tantum natura, sed & tempore interdum hominis cooperationem, seu conuersionem prouenire. Vnde rursus sequitur, à præuenienti gratia, quantumcunque efficaci-*

humana voluntatem non determinari, sed liberam relinquere. Quidquid enim voluntatem formaliter determinat, sive in malum, sive in bonum, non potest esse ipso actu voluntatis prius, nisi prioritate natura, in quantum videlicet à tali principio ille actus procedit. Nam actus voluntatis etiam in primo instanti, in quo producitur, sicut duplex habet principium, à quo fit, Dei gratiam, & propriam voluntatem, ita à neutrō prius, quā ab altero, sed ab utroque simul in eodem instanti natura productur. Hoc nempē est, quod sapienter Bernardus scriptis, inducitque verba Bernardi, quæ à nobis in superioribus in eodem sensu tractata sunt. Eandem doctrinam inculcat idem Auctor in epistola ad Roman. capite nono ubi pro fundamento efficaciam gratia scientiam conditionatam supponit, vt in secundo Prolegomeno vidiimus. Item super Ioannem capite decimoquinto, & in Promptuario Catholico fer. 6. hebdomada secunda Quadrages. & fer. 3. multa dicit, quæ in eo videri possunt, hic enim omnia referre nimis prolixum est.

^{25.} Adiungitur Iacobum Paiua, qui in libro quarto Orthodoxarum explicat causam Patrum Societatis Iesu contra calumnias Chemnitij assumpsit. Hic enim cū libertatem arbitrij cum Lutherō euenteret, Iesuitas Pelagianismi insimulauit, eo quod libertatem cum gratia conciliarent, Paiua vero sententiam nostram interpretatur, & tueretur, vt simul prædeterminationem physicam, non quidem his verbis, sed aequivalentibus, auferat, quia non credidit aliter posse Chemnitij errorē refelli, aut vitari; vnde consequenter ostendit, quām iniustè huius orthodoxe sententiae aliquid Pelagianismi erroris tribuatur. Quæ omnia, videntius constent, pauca ex multis, quæ ille docet, ad verbum proferam. Et primò Iesuitarum doctrinam his verbis proponit. Et sanè (inquit) quamvis nos à diuina misericordia pendamus, quamvis nihil boni operetur fidelis, quod in illo non efficiat Deus, quamvis non solūm gratia conferatur, vt conuerti possimus, sed etiam vt conuertamur, eis gratia hec, quæ ad operandum necessaria est, & velle facit, non sit quacunque inspiratio, aut cogitatio sancta, seu boni propositi suggestio, sed efficax Dei operatio, quamvis hac omnia vera admittamus, & ex Diuo Augustino varijs locis elici posse concedamus, homini tamen semper liberum relinquitur diuina operationi præbere impedimentum, eamque vel amplecti, vel etiam repudiare. Et adiungit. Hecce verbi Chemnitij sunt liberum arbitrium à diuina gratia se iungentium? Quod declarans addit inferius. Aperi confitemur mentem nefarij cupiditatibus pressam, & scelerum monstrosis occupatam, à miserando illo statu respirare nunquam posse, nisi diuina gratia alicuiatur, & diuino Spiritu quasi simulis quibusdam excitetur. Neque item oblatam, sibi gratiam amplexari, nisi peculiaribus Spiritus Sancti impulsibus adiunetur, aut (vt suis vtar verbis) nunquam se ad gratiam applicare hominem posse, nisi eadem colectis gratia adiumento sit. Quod tamen non impedit quoniam liberum arbitrium ultrò gratiam apprehendat, sitque illi liberum eam reiçere, & aspernari. Et inferius iterum. Quod si voluntas à Deo mota non ultrò vult, hoc est, non libere se ad gratiam applicat, voluntas dici non potest. Et infra. Quare qui diuina gratia hominum voluntates ita ad iustitiam alici putat, vt liberum illis nullo modo sit eam aspernari, & respucere magis quidem iustitiam humanis

A mentibus à Deo obrudi, quām efficere, vt illam velint, existimare videntur. Egregia quidem sententia, quæ & aduersarios pungit, & potissimum illorum fundamentum in illos retorquet. Nam sine potestate resistendi ostendi non subsistere libertatem nostram cum diuina motione, & ideo Deum non ita facere velle, vt nobis eripiat potestatem resistendi, quia illud magis esset obtrudere iustitiam, quām facere, vt illam humano modo cū dominio nostri actus velimus.

Vnde tandem in hunc modum concludit. Ex quibus manifestum fit, atque testatum efficientem causam applicationis animi ad gratiam, hoc est, internis Dei vocibus auctoritandi, vel ingratè aspernandi esse tum gratiam ipsam, tum liberum arbitrium. Quæ duo nisi simul concurrant, fieri certè non poterit, vt humana mens se toto impetu ad iustitiam adiungat. Nam etsi quadam sint, quæ Deus in nobis nullo nostro consensu antecedente efficiat, vt ad se nos vocare, voluntatem nostram ad iustitiam amorem excitare, huic tamen gratia non repugnare, atque observere, sed ad illam se applicare, & admonere, atque diuino beneficio ad se delatam non repudiare, neque nostrum liberum arbitrium diuinī auxiliū expers potest, neque diuina virtus in nobis facere, libero arbitrio non consentiente, solet. Vnde liquet ex gratia, & libero arbitrio unicam causam conflari nostra ad iustitiam applicantis. Quare à Theologis nostris appositorissimè hoc Dei gratia cooperans appellatur, quia unā cum libero arbitrio operatur, vt diuinam gratiam non respuat, sed compleatatur. Nihil quidem, & ad defensionem nostram, & ad veritatis declarationem, & probationem distinctius, aut efficacius dici poterat. Et nihilominus Pater Cumel malè etiam fert, quod hunc virum pro nostra sententia allegauerim.

^{27.} Non est graue testimonium Ioannis à Bononia in libro de prædestinatione ante sexagesima annos euulgato, vtique anno 1555. vbi ipse docet libertatem consensu nostri cum diuina gratia in hoc consistere, quod voluntas resistere possit, & interdum resistat illi met præuenienti gratia, cum qua potest consentire, & interdum etiam consentit; postea vero addit. Ceterum non desunt modò homines, quamvis omni pietate prædicti, aliter de libero hominis assensu dum iustificamur, quam nos sentientes, ac ideo OEcumenici Concilij Tridentini decreta obscurare quodammodo conari videntur, dum aiunt, habere homines libertatem arbitrij, vt excitationi, & admonitioni diuina resistere possint, sed his diuinis inspirationibus, atque monitionibus suppositis nulluna resistere arbitrium. Obscurare autem aixi, quoniam ex dictis Reverendissimi Domini Hieronymi à Bononia Sanctissima Sedi Apostolica Nunci dignissimi, necnon Archiepiscopi Conitani, Professoris Theologiae peritissimi, atque Sacri Palatii Magistri eximij, apud Carolum Imperatorem V. cognomine Maximum, Residentis, eandem opinionem in Santa Tridentina Synodo fuisse summa diligentia à Patribus discussam, & tanquam minus probabilem optimo iure percipi reiecam.

^{28.} Decimò solet pro hac sententia citari Cor duba libro, primo suarum questionum quest. Citatur Cardui 55. dubio nono, & decimo, nec immēritò allegatur, quidquid in contrarium Cumel contetur. Nam ille Auctor pro comperto habet nullam suppositionem antecedentem, quæ in sensu composito inferat necessitatem, posse simul cum libertate actus stare. Vnde in dubio nono notabili secundo supponit, vt fundamentum ab omnibus receptum de ratione

Testimonium
Io. à Bononia:

ratione liberæ potestatis esse, ut omnibus causis eodem modo se habentibus absque illa variatio ne in se, vel in alia re prius natura, quam in aliquo instanti velit, possit diuisim non velle, seu nolle pro eodem instanti. Quod fundamentum recte intellectum coincidit cum illo principio liberam causam esse, quæ positis omnibus præ requisitis ad agendum potest agere, & nō agere. Et ex hoc principio procedit ad difficultatem communem de concursu in habitu tractandā. In qua (omissis opinionibus quas refert, impugnat) in summa distinguit inter concursum ad extra, & voluntatem Dei per quam datur. Et de concursu dicit esse concomitantem; & non esse conditionem antecedentem, & ita ex hac parte non repugnare libertati. Voluntatem autem Dei dupliciter, vel potius tripliciter considerat, sed duo signa sunt, quæ ad præsens referunt, vnum est, in quo Deus antecedenter offert suum concursum, & sic dicit, voluntatem Dei esse præuiam, & ordine naturæ antecedentem, tamen ut sic non esse voluntatem efficacem respectu consensus voluntatis creatæ, sed tantum generalem, & illa etiam supposita non consentire. Aliud signum est in quo Deus efficaciter, & in particulari vult concurrere ad tam actum, & vt fiat, & hanc voluntatem Dei negat esse præuiam ordine naturæ, ideoque sub hac ratione non esse conditionem prærequisitam, solumque inducere necessitatem consequentem, quia in secundo signo medio inter illas duas volitiones Dei intelligitur determinata ad talem actum per coniunctionem ad voluntatem humanam, & prius ratione, quam Deus habeat illa volitionem præuidit hominis voluntatem esse consensuram, & ex hac parte necessitas proueniens ex illa voluntate, supponit liberum usum, & applicationem voluntatis creatæ, atque ita non est conditio antecedens, sed concomitans, & ideo non laedit libertatem.

Et in fine addit (quod ad præsens refert,) eodem modo philosophandum esse de concursu auxiliis diuini specialis ad opera gratiæ, vel supernatura, & ad diligendum Deum super omnia. In qua doctrina nunc non discutimus modum explicandi concursum simultaneum Dei, sed solum expendimus, Cordubam in eo laborasse, vt non poneret ex parte Dei concursum prædeterminantem voluntatem humanam, siue ad opera ordinis naturalis, siue gratiæ, quia id credidit esse contra primum libertatis fundamentum. Vnde non solum tollit prædeterminationem per concursum præuium ad extra, qui sit per modum actus primi, vel tanquam complementum eius. Sed etiam per concursum ad intra, vt sic dicam, seu per voluntatem Dei efficacem, à qua proueniat concursus ad extra, nam dicit tam voluntatem vel non esse efficacem, si est prævia, vel esse concomitantem, si est efficax. Quod etiam aliqui ex nostris docuerunt. Et ob eam causam recedit Corduba à sententia Scotti dicentis Deum cognoscere futura contingentia in decreto sua voluntatis, quia decretum illud non potest esse efficax, nisi præuisa prius futura prædeterminatione libera nostra voluntatis, quia alias tolleret eius libertatem. Non solum ergo Corduba nostram sententiam, quoad punctum controversiæ, & substantiale (vt sic dicam) sequitur, sed etiam indicat fundamentum eius sumptum ex conditione libertatis esse quasi axioma ab omnibus receptum, neque posse conuelli, & quoad hoc eandem rationem esse de operibus gratiæ, & ordinis

Confideratur
voluntas Dei.

29.

Proponitur Al-
bertus Pighius.

naturalis.
Undecimè Albertus Pighius libro 6. de
Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A libero arbitrio paulo post medium, referens illa impia verba Caluini, *Voluntatem proinde mouet Deus, non prout multis seculis traditum est, & creditum, vi nostra postea electionis sit, aut motioni eius obtemperare, aut refragari, sed illam efficaciter afficiendo.* licet directe contra Caluinum disputet, ita verò agit, vt simul prædeterminationem physicam impugnet, nihilque inter illam, & gratiam efficacem, quam Caluinus confinxit, discernat. Vnde Caluino dicenti: *Neque secus accipi sententia Christi potest, Omnis qui audiuit à Patre meo, venit ad me, quam ut efficacem à seipso gratiam doceat, ille respondet, Tibi non credimus Calvine, secus accipi non posse hanc Christi sententiam.* Et hac occasione ex professo probat, nec ex his verbis, nec ex alijs, *Nemo potest venire, &c. nisi Pater traxerit, neque ex alijs similibus colligi auxilium præuium;* ita ex se efficax, vt liberum arbitrium non possit ei resistere, & sibi resista. Nam trahit Deus, sed volentem, vt Chrysostomus ait, & qui audit, venit, si tamen discat, id est, persuadeatur, quod ex eius voluntate pendaet, quia Deus, (vt Cyrillus ait) non vi trahit credentes, sed motione, & reuclatione ineffabiliter facta. Hæc ille ferè ad verbum.

Postea verò cùm Caluinus diceret, *docendas esse homines diuinam benigniæ atem expositam sine exceptione omnibus, qui eam querunt,* sed cum iij eam querere incipient, quibus diuina gratia aspirauit, nec hanc quidem portiunculam de eius laude discepundam fuisse. Quæ profectò assertio in sententia, quæ physicam prædeterminationem præuiam requirit, verissima est, & tamen contra illam sic insurgit Pighius. *Hoc doces, omnibus expositam Dei gratiam, qui eam querunt, sed nullos posse eam querere priusquam ille suo beneplacito eandem nec desiderantibus, imò auersantibus, intrusorit.* Quid ergo aliud hic doces, quā nemini eandem esse expositam nec querendam cuiquam, vt qua querit non possit, antequam habeatur, & habita possessaque frustrè queritur, nec in cuiusquam præterquam unius Dei potestate sit, vt habeatur, aut non habeatur. Hoc est Calvine docere homines? Doctores salutares, & verè Euangelicos. Certè argumentum si efficax est, aequè procedit contra omnem gratiam præuiam, ac necessariam, & ex se efficacem, siue dicatur necessitate voluntatem ad exercitium actus, siue ita determinare, vt ei resisti non possit, quia omnis talis gratia à nemine queri potest, nisi iam habeatur, cùm ad illam querendam necessaria sit, & postquam habetur, frustrè queritur. Est autem argumentum efficacissimum, vt ex supra dictis constat. Nam licet possit quis effugere dicendo, per vnam gratiam sic efficacem posse queri aliam, facillimum est sic fugientem capere, quia nulla posterior gratia efficax queri potest, nisi per aliam priorem iam datam, vnde necessariò perueniendum est ad primam, quæ non possit queri, nisi prius habeatur, & ita illa frustrè queritur, & de illa necessariò dicendum est in unius Dei esse potestate, vt habeatur, vel non habeatur. Ergo cui illa non datur, frustrè querit, imò impossibile est, vt querat, & ita illi non est exposita benignitas Dei. Nec ille cui datur, potuit illam querere, nec oportet illum monere, vt per illam aliam querat, quia ineuitabiliter queret, cùm non possit resistere primæ motioni efficaci, nec plus agere potest, quam illam prædetermine. Refert etiam hunc Auctorem pro nostra sententia Ledesma in libro tertio de libero arbitrio.

arbitr. cap. 3. 4. & 5. Liber autem, quo vtor, non est in capita diuisus, totusq[ue] liber est de varijs locis Augustini pro libero arbitrio. Ex quibus illud solum, quod dicit §. Hanc autem, nunc noto, ait enim demonstrare Augustinum, voluntatem seipsum in sua potestate habere, & seipsa vti, vt ipsa inh[er]ente in commutabili bono, vitam beatam habeat, auersa verò illam amittat.

Duodecimò expendere possumus duo testimonia Ioannis Ekij, quæ Fr. Cumel contrarios inducit, nescio quo iure, quia ipse illationis modum non declarat, & verba in vno loco sunt generalia, in alio nostram potius sententiam continent. Vnus locus est in Enchirid. cap. 31. in quo Ekius dicit, Deum esse primam causam, sine qua nihil fit, & specialiter concurrēns ad opera bona, & mouens omnia, singula iuxta vniuersitatis proprietatem, irrationalia naturaliter, rationalia liberè. Sed hac nihil ad causam referunt, omnes enim illa docemus, & ex illis solum inferri potest, quod Deus, vt causas liberas modo consentaneo naturæ illarum moueat, non illas præterminat, sed indifferentem motionem præbet, aut offert, cui illæ cause vel resistere, vel cooperari possint. Alter locus est in libro de Prædestinatione centur. 3. n. 67. vbi ex quodam Henrico Gorchein duplice distinguit motionem Deigratuitam, unam sufficientem, quam Deus nemini denegat. Aliam efficacem, quam subdividit, uno modo (inquit) vt sit genus motionis, qua specialiter mouentur prædestinati, qua respersa quodam suavitatis odore, initia viscera anima fecundando, deformat, & in celeste desiderium transmutat. Potest & alio modo dici motio efficax, qua asequitur, consequi gratiam, & si in ea perseverat, saluari, & nihilominus priorem, qua altioris ordinis est, solis prædestinatis dari.

Hec allegat Cumel, & non amplius vel inducendo, vel respondendo illa euolut. Ille tamen Auctor in posteriori membro vocacionis efficacis, plus dicit in nostra sententia, quam velimus. Docet enim aliquam vocationem esse efficacem ex solo effectu, & non esse maiorem gratiam in eo, qui consentit, quam in eo, qui resistit. Defendit enim ibi opinionem asserentem, in multis eorum, qui salvantur, rationem totius prædestinationis, esse bonum vsum vocationis. Vnde consequenter negat, vocationem esse effectum prædestinationis, sed generalis prouidentiae gratia: negat item bonum vsum vocationis, vt est à libero arbitrio, esse effectum prædestinationis, nedum gratia prædeterminantis. In his ergo euidenter ea m tollit, & consequenter negat, illam esse de ratione auxiliij efficacis.

Distinguuntur 33. duos ordines saluandorum. Vnus eorum est, qui per communem gratiam salvantur, in quibus datur communis prædestinationis ratio; alius est ordo singulariter prædestinatorum, ex gratuita Dei voluntate, sine illa ratione ex parte illorum, & his dicit dari priorem modum gratia efficacis. Veruntamen neque illam ponit hic Auctor in motione pertinente ad concursum Dei physicè prædeterminantem, sed in motione morali magis suauis, & ad mouendum voluntatem accommodata, planè Augustiniano more. Hoc enim euidenter indicant illa verba. Qua respersa quodam suavitatis odore intima viscera anima fecundando deformat, &c. Et item illa motio nihil est aliud, quam gratia congrua. Quod ergo ad causam nostram attinet, ille Henricus manifestè docuit nostram sententiam. De Ekio verò nihil certò affirmare possumus, nam in fine illius §. Sub-

A dit, Nolo tamen, existimet me omnia Henrici dicta recipere. Quod fortasse dixit propter prius membrum gratia efficacis, nam aliud ipse supponit tanquam fundamentum sententiae de Prædestinatione, quam ibi prosequitur. Nos autem quoad eam partem, sententiam illam reiijcimus, quia connexa non est cum sententia de vocatione congrua, vt in capite ultimo huius libri explicabimus.

Vltra hæc testimonia, quæ grauiora sunt, alia breuiter percurremus, & insinuabimus, non quia Doctores minoris auctoritatis sint, sed quia obiter, vel nimis breuiter punctum attingunt; eos tamen omittendos censuimus, quia vel in modo loquendi, vel in sententijs, quas obiter proferunt, satis indicant quandam vnaminem consensum, in hoc principio, quod efficacitas gratia quoad consensum actualem non prædeterminat voluntatem, sed ex ipsis libero vsu pendet. Primo ergo in hoc secundo ordine pono Cardinalem Contarenum in libro de Prædestinatione vbi inter alia non longè à fine ita concludit. Quo fit, vt non ex gratia ipsis efficacitate, sed ex nostra voluntate pendeat, quominus illa cordis obstinatio perrumpatur. Vbi non negat gratia concussum, sed nomine efficacitatis illam intelligit, quam gratia ex se habeat ad determinandam suauiter voluntatem.

Secundò allego Iodocum Clichtoueum in Compendio assertionum fidei, ex Concilio Senonen. cap. 23. quod est de libero arbitrio, vbi cùm retulisset verba Damasceni exclusitatis necessitatem ab operibus liberi arbitrij, subdit hæc verba. Qua omnia èque militant contra eos, qui subiiciunt hominum actus ineuitabili necessitati, undeunque illam pendere dicant, siue ab ipsis astrorum latiōibus, vt autumnarunt illi, contra quos superioribus verbis agit Damascenus: siue à fato quodam inexorabili, vt posuerunt Ethnitici quidam, siue à futurorum absoluta quadam necessitate, que contingentia non admittat, vt falso putarunt nonnulli de divina præscientia, ac prouidentia male sentientes. Et infra optimè declarat, quomodo dici possit diuinum auxilium subesse voluntati hominis, scilicet, quis ex parte Dei offertur, & si petatur, obtinebitur, & in homine est, vel illo bene vti, vel illud negligere. Et de his qui negligunt, subdit, Nunquid huiusmodi error in via morum adscribendus est dura cuidam necessitat[i], aut destitutiōni liberi arbitrij? Nequaquam, &c. Ac denique tam multa in hanc sententiam dicit soluendo obiectiones omnes, quæ nobis solent ex Scriptura opponi, vt intel[lig] eos, qui sententiam nostram expresse docent, merito numerari possit.

Tertiò expendere oportet locum Iansenij in Concord. cap. 59. ad verba Christi Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, &c. quia Fr. Davila, & Cumel de illo nobiscum contendunt. Verba autem, quæ referunt, in sententia solum continent generalem doctrinam, nimirum, Deum efficaciter excitare mentes hominum, & longè aliter mouere intellectum, & voluntatem, quam alius homo, vel Angelus, nimirum propriè, & physicè in illa interius efficiendo ipso met talium potentiarum actus. Vnde notat etiam distinctionem inter verbum trahendi, & veniendi. Nam prius gratitatem Dei motionem præuenientem omnem meritum, & vsum libertatis, & gratia diuinæ efficaciam indicat; posterius autem verbum veniendi ostendit hominis libertatem, quæ per gratiam Dei efficacem non luditur, quæ omnia, vt dixi generalia sunt, & potest vnaquaque opinio illa in sensu interpretari. Vlt.

32.
Producitur
Ekius.

Gorchein.

Cumel.

Distinguuntur
ordines saluan-
dorum.

33.

34.
Iodocum Clichtoueum.

35.
Expendit
Iansenius.
Ioann. 6.

Viterius vero proponit Iansenius dubium à nobis latè discussum, quomodo cùm necessitate tractionis illi, qui non trahuntur, sua culpa non veniant, quando sufficieret fidem audiunt. Et post multa, quæ dicit circa Chrysostomi responsiones, in quibus aliquid statim notabimus, in summa responderet cum Augustino, eos, qui non trahuntur, non excusari, quia obicem, & impedimentum posuerunt diuina tractioni, dum acceptis à Deo donis non bene utuntur. Hæc autem responsio non habet locum posita necessitate auxilij prædeterminantis, vt sepè ostensum est, quia si illud est necessarium ad omanem bonum usum præuenientium donorum gratiæ, etiam prima vocationis; ergo necessariò sistentum est in aliquo, quod non negatur propter defectum boni usus, quia ante usum, qui est effectus eius, nullus bonus usus esse poterat, & ab illo pendent consequenter reliqua. Illa ergo responsio ostendit, Iansenium per gratiam efficacem non intellexisse auxilium prædeteterminans, neque sententiam Augustini de illo intellexisse. Accedit, quod prius referens Chrysostomum dicentem, aliquando nos incipere bonum opus, & inde sumi rationem (utique proximam) cur iste trahatur, & non ille; illum rectè defendit à Semipelagiano errore, quia supponit gratiam excitantem, qua posita rectè dicitur homo incipere consensum, non tamen sine gratia adiuuante, & principaliter efficiente proprie; ac perficiente ipsum consensum. In quo satis etiam aperte sentit, postquam gratia præniens dedit homini potestatem propinquam, & proximè elicituam actus, non esse necessarium aliud initium solius Dei prædeterminantis, sed potentiam posse immediate inchoare suum actum, quia illi potentia sic constituta in actu primo propinquuo nihil deft nisi executionis actus, vt idem Auctor paulò antea dixerat, quod tamen initium executionis non est sine gratia conperatur, vt idem etiam docet.

Quarto allegari solet pro nostra sententia Roffensis art. 36. contra Lutherum, nec immitto, tum quia impugnando hæreticos, impugnat omnem antecedentem necessitatem, vt libertati contrariam, tum etiam, quia expressè, ac sapientius docet auxilium Dei ita conferri homini antecedenter, vt in manu eius sit illo bene vi sine aliqua præueniente determinatione, & per illud ad gratiam sanctificantem præparare. Quod cum sua sponte, (inquit) non coactus faciat, contingenter utique facit; nec tamen per hoc, ait, præuenitur Deus, aut de nouo quicquam vult, quod antecanuerat. Quares vñanimi consensu Patrum traditur. Hæc ille versus finem in §. Vtrumque sicut diximus.

Quinto allegatur Horanti libro primo de locis Cathol. qui totus est contra errorem Caluini de gratia efficaci auferente libertatem, per quandam verò coniunctissimam sympathiam, seu consecutionem, simul prædeterminationem oppugnat, & eius fundamentum dissoluit. Tale illud est, quod capite 31. contra Caluinum defendit, rationem discriminis, cur iste vocatus venit, & non ille, optimè ex libero arbitrio sumi, quia scilicet, hic manum porrigit, & non alius. Item capite 42. irridens Caluinum, ait. O pulchram consecutionem, Deus humanum cor emollit; ergo seipsum flectere non potest, libet ridere. Et infra. Quasi verò non magis quadrent celestis favor, & nostra vires, quam quicunque alius concursus causa superioris cum inferiori. Item in multis, quæ capite 47. & 52. dicit, prædeterminationem planè excludit, & præfertim cap. 53. vbi distinguit gratiæ dona in

A tres ordines, prout Soto antea fecerat, & in secundo ponit actus pietatis liberos, in quibus nihil dicit operari Deum, nisi cooperante libero arbitrio, nec inter illos, & priores motus gratiæ excitantis medium auxilium à solo Deo factum agnoscit, multaque alia in sequentibus capitibus usque ad 58. notari possunt.

Sextus sit Franciscus Carthag. in tractatu de Prædestinatione præsertim discursu 4. & 8 vbi ex professo probat determinationem nostræ voluntatis, nec fieri sola Dei actione, nec sine illa nobiscum cooperante.

Septimus Delphi. Sapientius materiam hanc indicat libro de rerum euentu, & libro quarto de libero arbitrio, & libro quinto de iustificatione, & libro 2. de Prædestinatione per totum, præsertim dub. 2. vbi inter alia multa dicit, voluisse Deum ut homines ipsi ad alterutram partem determinent, & ideo post vocationem expectare illos, vt eis suam gratiam impendat, & ab eorum libertate pendere, quod vocatio efficax, vel inefficax fit, & similia.

Ottavio his adnumerari potest Franciscus Romanus Magister Generalis Sacrae Religio-nis Prædicatorum. Nam in libro de necessitate, & libertate oper. ex professo docet, necessitatem ex suppositione antecedenti esse contrariam libertati, & hanc fuisse sententiam communem Patrum, & Concilij Tridentini, cui interfuit.

C Et nond ei adiungimus Thomam Elisiū eiusdem familiæ Theologum in libro de libero arbitrio q. 4. art. 8.

Decimus refertur Franciscus Balchar. Episcop. Miten. lib. contra Caluinum.

Vndeclimus Bunder. in Compend. contro-versi. Theolog. libro septimo de Gratia, & libero arbitrio art. 7. & in scuto fidei tit. 10. de libero arbitrio propos. 4.

His addimus Cunerum libro de Gratia Christi capite decimo, & libro de Gratia, & libero arbitrio capite decimo vbi inter alia ait, concursum causæ primæ non esse aliquid prævium in causa secunda, ac proinde utramque causam simul concurrere, solùmque primam dici priorem, quia superior est, a quo inferiores pendent, & ibi etiam laudat sententiam Driedonis, & Ruardi, dicentium ex duobus similiter vocatis unum posse conuerti, & non alium pro sua libertate: quia verò Ruardus addidit particulam solam, ipse bene declarat illam particulam solam excludere aliam præuenientem gratiam, non Dei cooperationem, que simul incipit, & definit cum libero voluntatis opere. Ac denique per varias assertiones sententiam hanc defendit, & declarat. Sic etiam Ioannes Maria Verratus in Apologia contra fautores Lutheranorum dicit, in illa sententia libro de Ecclesiasticis dogmatibus: Initium nostra salutis Deo miserante habemus: ut vero acquiescamus salutifera inspirationi nostre pietatis est. Unum solius Dei esse, scilicet, initium salutis, aliud esse in mera facultate nostri liberi arbitrij, scilicet, acquiescere, &c. vbi videtur excedere illa particula mera, sed eandem habet intelligentiam, quia non est posita ad fauendum Pelagio, sed ad contradicendum Caluino: non ergo excludit adiuuantem gratiam, sed prædeterminantem.

Præterea Iulius Sirens in Compend. de Prædestinatione libro secundo de Reprobatione capite 18. eiusmodi prædeterminationem disertè excludit, Ioannes Maria Capella libro de Concordia libertatis humanæ cum diuina præscientia p. 1. cap. 26. & p. 2. cap. 5. 6. & 7. Felicianus Capitonius in explicationib. Catholic.

Distinguuntur gratiæ dona.

38. Adducitur Francis-Car-tag. determina-tionem nostræ voluntatis ex professo pro-bans.

39. Idem Delphi. materiam hanc sapientius indicas.

40. Adnumeratur Franc. Romanus

41. Adiungitur Thomas Elisius.

42. Refertur Rom. Balchar.

43. Additur Bun-denus.

44. Adiungitur Cunerus.

Laudatur sen-tentia Driedo-nis, & Ruardi.

Ioannes Maria Verratus.

45. Apponitur Iu-lius Sirens. Ioan. Maria Capella. Felician. Capi-tonius.

Petr. Aurelius part. 2. explicat. 55. Petrus AurelianuS Sanu-
ritius in recenti Lutheranorum propugnatione
digressione 3. Sadelet in epist. ad Rom. cap. 8.
Oforius lib. 9. de Iustit. qui etiam excedit in
negotio prædestinationis, sed nunc illud non
agimus.

46.

Sixt. Senen.

Jansen.
Ekins.

Petr. Soto.

Hieron. Perez. Perez sui ordinis virum doctissimum in Com-
mentar. ad 1. part. Diui Thomæ quæst. 19.
art. 2. & quæst. 22. art. 1. 2. & 3. Sed hunc Au-
torem videre non potui, neque ego scio,
an scripta eius typis mandata sint. Quæ ta-
men ipse refert, valde generalia sunt, vt
quod Deo attribuit efficaciam gratiæ, quia
non solum attingit rem, sed etiam modum
fiendi, & quod prædefiniat actus liberos, &
similia, de quibus nunc non est controuerbia,
vt sœpè dixi.

47.
Medina.
Cordub.

Franc. à Chri-
sto.

Coim. Philiar-
eus.

Præterea Franciscum à Chri-
sto in 1. dist 39. & dist. 40. & 41. sed in priori
loco solum agit de concordia diuinæ prouiden-
tiæ cum libero arbitrio, & refert varias
sententias, nihilque satis definit: neutram
autem ex his, de quibus nunc tractamus, in
particulari attingit, sed vel in generali con-
tentus est illa responsione communi, quod
efficacia diuinæ voluntatis tanta est, vt effec-
tus, & modos eorum prouideat, vel descendendo
ad modum particularem magis inclinat in quandam Gregorij sententiam nostræ
valde affinem. In posteriori autem loco tra-
ctat de causa prædestinationis, nihil vero de
nostra causa attingit. Denique allegat Co-
mam Philiarcum in quæstione de causa Præ-
destinatione, & reprobatione ad Gregor.

XIII. à capite vndecimo, usque ad decimum
quintum, & libro tertio de dogmatibus fidei
capite vigesimoquarto ubi docet, Deum de-
terminare voluntatem per auxilium gratiæ,
& prius natura. Ille vero Auctor licet de
prima conuersione id latè doceat, præsertim
in capite vndecimo de Prædestinatione, nihil
ominus expressè dicit in actibus moralibus
voluntatis, imò etiam in multis operibus
gratiæ postquam homo est in gratia, ipsum
hominem se determinare, & rationem deter-
minationis immediatè à voluntate sumi, imò
dicit in his actibus voluntatem cum se deter-
minat esse priorem natura concursu Dei; fo-
lam ergo excipit primam gratiæ acceptationem.

A In quo certè non consequenter loquitus est,
nec pro aliqua sententia earum, quas tracta-
mus, allegari potest. Magis tamen fauet no-
stræ, quia docet prædeterminationem physi-
cam non esse necessariam ad omnes actus, mo-
dum autem specialem, quo Deus determinat
voluntatem ad primam gratiæ acceptatio-
nem, non declarat. Quapropter, si quis velit,
quæ attulimus, attente ponderate, vel auctores
ipsoS euoluere, facile intelliget, nostram senten-
tiam fuisse communem Theologorum consen-
sum, priusquam à paucis modernis in dubium
vocaretur.

B

CAPUT LII.

Tractatur quæstio appendix, an gratia præuen-
iens auxilium sufficiens, & efficax, possint esse
æqualia in duobus hominibus, quorum unus
consentit vocationi, & non alter.

P Robando sententiam nostram, simul funda-
menta contraria sententiae, tam quæ ab au-
toritate, quam quæ ratione petuntur, dissolu-
mus; nunc vero duas, vel tres appendices quæ-
stiones, quæ hic tractari solent, & in libro 3. de
Auxiliis à nobis disputata sunt, hic addere
oportet, tum ad materia complementum, tum
quia aliquid in eis addendum occurret, quod
ad maiorem veritatis confirmationem, ac de-
clarationem, & aliarum obiectionum expedi-
tionem conferet. Solent ergo aduersarij maxi-
mè nobis obiecere, quod ex nostra sententia fe-
quatur ex duobus hominibus recipientibus
æqualia gratiæ auxilia, contingat unum con-
uerti, & non aliud, quod maximum reputant
incontieniens. Sequela videtur manifesta, quia
stante eodem auxilio potest homo operari, &
non operari; ergo idem homo cum eodem au-
xilio potest uno tempore consentire, & non in
alio; ergo pari, vel maiori ratione ex duabus
hominibus unus cum æquali auxilio poterit
consentire, licet alius dissentiat. Falsitas autem
consequentis solet à dictis auctoriis præcipue
probari: quia in eo, qui consentit, Deus actu
facit ipsum actum consensus, quem non facit
in alio: ergo necessario dat illi maius auxi-
lium. Hæc vero probatio diuerit à vero sensu
quæstionis, & ex æquiuocatioue procedit,
quam ante omnia tollere necesse est.

D Primum ergo omnium distinguere oportet
inter auxilium præueniens, & concomitans,

Argumentum
capitis.

Distinguitur
inter auxilium
præueniens, &
concomitans.

E Nec refert, quod Deus sit
paratus ad dandum simile auxilium ei, quia
non conuertitur, & quod per eum sit, quo
minus illud recipiat: nam hoc non obstat, quo
minus in alio pertineat ad maiorem Dei gra-
tiæ recipere actualiter illud auxilium, quo
alius ex negligentia sua caret. Semper igitur
qui conuertitur, habet ex hoc capite maius
auxilium, & consequenter maiora etiam do-
na, vel actualia, nam ipsimet actus sunt dona
Dei, vel habitualia, quæ ratione actuum in-
funduntur. Vnde ad tollendam hanc æquiuo-
cationem, & omittendum hoc punctum, de-
quo non potest esse controuerbia, quæstionem
posui de solo præueniente auxilio, seu de vo-
catione, in qua punctum est difficultatis.

Secundò supponere oportet, auxilium præue-
niens

Consideratur auxilium præueniens.

niens duobus modis spectari posse. Primo secundum suam entitatem, & vim quam habet ad mouendam, & trahendam voluntatem, siue illa vis physica sit, siue moralis. Secundo potest considerari in ratione doni, & beneficij gratiati: non enim semper haec duo æqualiter, seu cum eadem proportione alicui rei conueniunt, sed interdum illud donum, quod in sua entitate absoluta, vel minus est, vel non maius, in ratione beneficij, & doni moraliter existimatur maius propter diuersos respectus, maximè vero, quia in ea opportunitate datur, in qua vel magis necessarium est, vel maiorem fructum homini est allatum. Sic certè contritio data homini in medio vita, à qua fortasse postea recedet, vel data in extremo vita, & cum qua saluetur, non reputatur æquale beneficium, sed hoc posterius multo maius, etiam si fortasse contritio ipsa, nec in intensione, nec in duratione, nec in auxiliis ad eam necessariis sit maior, imò etiam si minor. Ratio autem est, quia beneficium, & gratia, sicut etiam misericordia, vel eleemosyna, non attenditur solum ex quantitate doni, sicut motio, vel auxilium, sed maximè ex affectu dantis, & ex commoditate recipientis, & ex effectibus, vel fructibus, qui de facto in tali dono, tanquam in semine, & in virtute continentur, vt facile posset humanis exemplis monstrari, sed res est per se satis clara.

Afferitur gratiam efficacem præuenientem, excedere præuenientem gratiam, quæ tantum sufficiens est.

2. Corin. 4.

Augustin.

Prosper.

Remigius.

Inæqualitas gratiae habituatis vnde prouinat, ex Diuo Thoma.

Ensil. Trident.

A circa illa verba, *Vnicuique secundum propriam Matth. 25. virtutem, ait, Si queris, quare unus habet magis de gratia, quam alter. Dico, quod huic rei est causa proxima, & causa prima: proxima est maior conatus istius, quam illius; causa prima est electio diuina.* Ratio denique est, quia vocatio efficax, est magis accommodata ei, cui datur, & in virtute, & in semine continet sanctitatem, vel etiam aternam gloriam, si talis sit, vt mediante illa talem effectum consequamur. Vnde prouenit ex peculiari Dei prouidentia, & gratuita electione, ideoque in ratione gratiæ, & beneficij excedit, Quocirca cum in superioribus ostensum sit, neminem credere, aut conuerti sine auxilio efficaci præueniente, manifestum est in eo, qui conuertitur, semper esse maiorem gratiam præuenientem, saltem in ratione doni, & beneficij, quam in eo, qui non conuertitur.

B Quartù manifestum est sèpè, & fortasse frequentius contingere, vt is, qui conuertitur, maiores auxilia præuenientia recipiat, etiam in ratione auxiliij, & motionis, quam ille, qui non conuertitur, & similiter inter duos, qui conuertuntur intensius, & remissius differentiam sèpissime prouenire ex pluribus, & majoribus inspirationibus diuinis. Vnde etiam sit, vt auxilium efficax sèpè differat à sufficienti, non solum in ratione beneficij, sed etiam in quantitate absolute motionis, & auxiliij, vel saltem in maiori, & specialiori protectione Dei afferentis impedimenta, & offerentis occasiones, & opportunitates, quæ conuersionem, vel operationem faciliorem reddant. Haec omnia adeò sunt certa, & clara, vt non indigant probatione, nam constat ferè experimento. Item in auxiliis externis videmus hanc diuersitatem: nam quibusdam prædicatur Euangeliū, & non alijs, & in Corozaim, & Bethsaide factæ sunt virtutes, & non in Tyro, & Sidone; ergo eadem differentia, & distributio intelligenda est in internis auxiliis, nam ordinariè Deus excitat interius, mediante exteriori verbo, signo, vel obiecto. Præterea sèpè contingit, vt multis æqualiter exterius audientibus idem verbum Dei, non detur interius æquale lumen, sed diuersimodè à Spiritu Sancto doceantur, vt tradit Gregor. Hom. 30. in Euang. Ratio vero est, quia Spiritus Sanctus est Dominus donorum suorum, & singulis diuidit prout vult, & quibus maiorem gratiam, & maiores auxilia confert, maiorem facit misericordiam, ceteris vero, quibus dat maiora, non facit iniustitiam, quia maiora non debet, & sufficientia non negat, ad quod accommodari potest parabola Matth. 20.

C His ergo existentibus certis, difficultas superest, an semper necessarium sit maius præuenientis gratiæ auxilium dari illi, qui consernit, quam ei, qui non consernit, non solum in ratione beneficij, sed in ratione motionis physica, vel saltem moralis auxiliij, vel possit esse uniuersitas in actu primo, & nihilominus esse diuersitas in actu secundo, seu inæqualitas in actu præuenienti auxilio, inæqualitas in solo concomitante auxilio ex parte Dei, & conatu liberi arbitrij ex parte hominis. In quo puncto est multorum Theologorum sententia, necessariam semper esse inæqualitatem in aliquo præuenienti auxilio. Hanc opinionem sequuntur non solum omnes defensores physicæ prædeterminationis, sed etiam aliqui ex nostris auctoribus. Vnde sententia hæc in duas subdividi potest. Prior affirmit eum, qui conuertitur, semper habere præmium auxilium maius consistens in aliqua

Auxilium efficac in quo differat à sufficienti.

Gregor.

Difficultas:

Discutitur;

aliqua physica motione per se influente in actum liberum, & necessaria, ut eliciatur. Hæc sententia sequitur aperte ex necessitate prædeterminationis physicæ, & ideo non oportet in particuliari referre auctores, quia ijdem sunt, quos suprà pro physica prædeterminatione retuli. Solùm aduento, solos illos, qui prædeterminationem physicam necessariam esse putant, cogi consequenter ad hoc afferendum: nam qui dicunt esse possibilem, non tamen necessariam, facile possunt, imò & debent admittere non esse necessariam hanc inæqualitatem, quia sine illa motione prævia potest quis consentire, & consequenter, licet de facto consentiat, necessarium non est, ut in illa motione supereret alterum, qui non consentit, nec etiam in alia, quia nulla alia prævia motione cogitari potest, quæ ad consentiendum sit physicè necessaria, cùm post sufficientem vocationem auxilium concomitans physicè sufficiat.

^{9.}
Sententia pri-
ma.

Fundamenta huius opinionis non sunt alia præter ea, quæ pro physica prædeterminatione afferuntur. Maxime verò vrgetur illud, *Quis enim te discernit?* Quia hæc verba in omnibus, & respectu omnium aliorum, qui minora iustitiae dona recipiunt, vera sunt; ergo semper Deus est, qui discernit, non solùm metaphoricè, aut moraliter, sed propriissimè, & physicè, quod non potest esse verum, nisi ratione maioris præmotionis physicæ, imò ratione talis motionis, quæ infallibiliter inæqualitatem, & discrimen inter vocatos efficiat. Vrgent præterea verba sequentia, usque ad illa, *Quid gloriaris, quasi non acceperis.* Nam si absque maiori physica motione posset homo in sua fide, v. g. à non credente discerni, multum haberet de suo vnde posset gloriari, nimirum, quod melius fuerit usus gratia, quæ alius, hòc enim ex sua innata libertate habet, si maior motio Dei in eo non præcedit. Vnde vltiùs fit, vt talis homo non teneatur maiores gratias Deo agere, quæ alter, qui non conuertitur, quia non maiorem præmotionem accipit, & quamvis simultaneum auxilium receperit, quod alter non accepit, nihilominus non minoras gratias debet Deo, quia ex se paratus fuit ad dandum, & ipse homo culpa sua non accepit.

^{9.}
Sententia 2.

Secunda sententia est aliquorum, qui cùm non admittant physicam prædeterminationem, vel ut necessariam, vel etiam ut possibilem, nihilominus putant, semper esse necessarium in eo, qui conuertitur, aliquod maius auxilium morale, aut posteriorum, ac per se moraliter concurrens, vt est maior mentis illustratio, vel explicatio ad magis attendendum, vel maior voluptas, & suavitatis affectus, aut saltem priuatiuum, nimirum, maior impedimentorum, aut tentationum remotione. Vnde qui sic opinantur, non semper requirunt maius auxilium internum etiam morale, sed vel internum, vel etiam externum, quale esse potest in prædicta remotione impedimentorum, vel in meliori corporis dispositione, magisq; apta ad internam attentionem, vel certe in meliori Doctore, & melius suadente, aut alijs similibus auxilijs. Hanc partem ex nostris tenuit Gabriel Vasquez 1. p. disp. 98. & 1. 2. disput. 189. cap. 14. & fortasse aliquos habuit Sectatores, ex his, qui postea docuerunt, ex illis verò, qui scripta sua typis mandarunt, & physicam prædeterminationem non admittunt, nullum alium scio, qui hunc dicendi modum fuerit sequutus. Fundamentum autem eius in primis consistit in quibusdam testimonijs Augustini, quæ generalia sunt in-

A omni sententia, & iuxta tertiam suppositiōnem à nobis positam facile exponuntur, & ex discursu constabit.

Præter hæc autem testimonia magis fundatur in principijs Philosophicis, quæ Theologicis. Nimirum, quia fieri non potest, ut stante eadem, representatione obiecti sub eadem ratione conuenientis, vel disconuenientis, & eadem mentis attentione, & ex parte voluntatis eadem prævia dispositione, vel habituali, vel actuali, per aliquam imperfectam motionem, affectionem, vel delectationem, & ex parte corporis eadem, vel æquali complexione, & penitatis omnibus eadem promptitudine, vel difficultate, ac denique, ex parte rerum externarum, seu adiacentium eadem impeditamentorum remotione. His, inquam omnibus æquè constitutis fieri non potest, ut unus consentiat, & alius dissentiat, vel quod idem homo nunc resistat, postea velit, non solùm in supernaturalibus, sed etiam in mortalibus, vel politicis, vel cuiusvis ordinis naturalis. Hoc autem principium videtur posse probari à priori, quia voluntas non potest moueri ad volendum, vel nolendum, nisi per rationem; ergo stantibus omnibus paribus ex parte rationis non potest voluntas aliter, & aliter velle pro suo solo arbitratu. Quod à posteriori confirmatur primum, quia alijs etiam posset voluntas pro suo arbitrio in malum, ut malum ferri. Confirmatur secundò, quia alijs posset sequi id, quod malum est, & peccatum nullo existente defectu in ratione, quod videtur esse contra Aristotelem 3. Ethic. capite primo dicentem, *Omnis peccans est ignorans*; imò, & contra Sapientem dicentem, *Errant, qui operantur malum*, & contra Diuum Thomam, ac ferè omnes Theologos dicentes, non posse esse defectum in voluntate, quin præcedat error, vel inconsideratio in intellectu. Confirmatur tertiod, quia si duo obiecta, vel media proponantur voluntati, & vt æqualia inter se, & vt æqualiter considerata, fieri non potest, ut voluntas alterum eligat, nisi prius vel intellectus in unum magis intendat, vel aliquam rationem illud præferendi inueniat, quia ad illam electionem, necessarium est aliquod motiuum, quia non potest voluntas moueri sine motiuo ex parte obiecti.

Hinc ergo concludit hic auctor, idem necessariò dicendum esse in operibus gratiæ, quando vñus vocationi consentit, & alius dissentit, nimirum aliquam inæqualitatem præcedere in eis, quæ ad gratiam præuenientem necessariò debet pertinere; quia cùm præcedat consensum, non potest tribui homini; ergo soli Deo eitisque peculiari prouidentiæ, cumque illud, quidquid est, quod ei, qui conuertitur, antecedenter datur, ad supernaturalem consensum præstandum, ordinetur, & iuuet, sine dubio ad auxilia gratiæ præuenientis pertinet; ergo ex aliquo capite semper auxilium præueniens maius est in eo, qui consentit, quæ in eo, qui resistit. Et ad hoc confirmandum induci possunt testimonia, quæ in dicta disp. 98. cap. 3. Vasquez allegat, in quibus Deus dicitur aliquorum miserereri, & alios indurare, & non esse volentis, neque currentis, sed Dei miserentis ad Rom. 9. quod ratione specialioris vocationis gratuitæ dictum esse suprà diximus, & testatur Augustinus quæst. 2. ad Simplicianum. Item propter eandem rationem dicitur Deus specialiter trahere eum, qui venit, idest, qui consentit, & similia, quæ habentur Ioann. 6. & alijs locis, quæ tractantur ab August. lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 3. & 19. de prædestinatione Sanctorum capite 8. & alibi

Confirmatur
primum.
Confirmatur
secundò.

Confirmatur
tertiò.

Concluditur à
Vasquez.

Roman. 9.

August.

Ioann. 6.

August.

Et alibi sàpè. Denique ad idem induci possunt testimonia Augustini, & aliorum Patrum ab eodem citata cap. 4. præsertim videtur vrgere illud August. lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. vbi causam inquirens, cur homines nolunt facere, quod iustum est, respondet, *quia vel latet, quod iustum est, vel non delectat.* Tanto enim, sit, quodque vehementius volumus, quanto certius, quod bonum sit, nouimus, eoque delectamur ardenter. Iuxta quam regulam Augustini semper in eo, qui consentit bene volendo, est maior aliqua cognitio, vel delectatio, quæ illum impellit, & in eo, qui non similiter vult, est minor. Vnde cùm in cap. 19. subinfert, Deum aliquando non dare hominibus certam scientiam, *vel vietricem delectationem* ad operandum iustitiam, ut cognoscant non à seipsis, sed ab illo sibi esse lucem, qua illuminantur tenebrae eorum, & suavitatem, qua da fructum terra eorum. In quibus verbis supponit clarè, quoties homo bene operatur, aliquid speciale in hoc recipere, sine quo non ita operaretur, vel quod non datur alteri, qui non ita operatur. Et ad hunc modum alia eiusdem Sancti, & aliorum testimonia in huius sententię fauorem inducuntur.

12. Nihilominus contrariam sententiam veram posse credimus, & necessariò consequentem ad eam, que hactenus docuimus de gratia efficaci, quod ex se non sit ita efficax, vt sua vi siue physica, siue morali determinet voluntatem omnino, idest, ita vt non possit voluntas ei resistere. Dicimus ergo, vocationem efficacem,

Affertio, vocationem efficacem, seu congruam non sè per excedere vocationem sufficientem.

D. Thom.

Idem S.Thom.

Bonavent.

Altisodor.

A Cisterciens. 2. dist. 27. art. 3. vbi eandem doctrinam tradit de agente libero, & putat sequi necessariò ex definitione potentia libera, & in conclusione tertia id explicat etiam in actibus supernaturis, qui proceunt à duobus voluntatibus habentibus æquales habitus charitatis cum omnibus alijs prærequisitis æqualibus. Non ex sola libertate, vt ait, potest unus actus esse intensior, & alijs remissior, & eadem ratione potest ab una esse aliquis actus, & ab altera nullus, quia libertas utrumque æquè complectitur.

Præterea ex modernis Theologis allegauit in lib. de Auxiliis. Sotum lib. 1. de Natur. & grat. cap. 16. & Vegam lib. 6. in Trident. cap. 9. quos etiam Vasquez citat, & addit Ioan. à Bonon. opusc. de liber. arbitr. §. Ex suis autem dicentem in hac quæstione de duobus, quorum unus conuertitur, & non alijs, sufficientem rationem esse, quia sic uni visum est, & non alteri. Allegauit præterea Ruardum, quem Vasquez suprà nu. 35. pro sua sententia allegat, nec sine aliquo fundamento, non varie loquitur, & in utramque partem trahi potest, existimo tamen nostræ fauore sententia. Nam art. 7. decima assertionem ponit huiusmodi, quod ex similiter tractis, & interius in corde vocatis, unus credit, & conuertitur, & alijs manet incredulus, nec conuertitur, contingere potest ex sola arbitrij diuinis preparati libertate. Et rationem addit, quia positus omnibus, quæ præcedunt, & requiruntur ad fidem, & conuersionem, libera manet voluntas, nec inducitur necessitas, se determinandi ad sequendam vocationem. Postea vero in discursu assertionis ad illam explicantem querit, quid addat vocatione à proposito, quæ effectum habet à vocatione communi, quæ consensum non persuadet, & respondet. Videtur quod sit aliquis modus, vel oblatio impedimenti, vel simile aliiquid, quod non est in alio, & plerumque ob eius culpam, & negligenciam, & quod obscurius est, addit, Ex sola enim Dei ordinatione inspirationes vim quandam intentionalem accipere possunt. Vnde videatur tacite limitare assertionem, nimirum, quod in internis inspirationibus potest esse æquivalentes, semper tamen aliiquid amplius sit in vocatione congrua ex oblatione impedimentorum. Sed hæc expositio destruit assertionem, sic enim non similiter trahuntur illi homines, quia magna pars tractionis est ablato impedimentorum. Et similiter repugnat his, quæ in septima, & octava assertione docuerat. Et ideo existimo in assertione explicasse Ruardum id, quod per se, ac simpliciter necessarium est, postea verò declarasse modum, qui frequenter seruatur, & qui fortasse non pertinet ad solam gratiam præuenientem, sed aliquam concomitantem includit, vt paulo post explicabo posterioris sententia fundamenta soluendo.

E Allegauit præterea Driedonem in lib. de cap. tuit. & redempt. gener. human. tract. 4. cap. 2. part. 5. conclus. 5. quæ talis est. *Quemadmodum ex duobus æqualiter iustis, contingit alterum libero arbitrio à gratia deficere, consentiendo desiderijs, alterum eodem arbitrio innixo Dei auxilio perseverare, sic ex duobus adhuc impijs, æqualiter indignis, æqualiter diuinis instantibus pulsatis, aut admonitus ad fidem, vel pœnitentiā contingit alterum non reluctare, sed locum dare pulsanti Deo, alterum verò resistere.* Quam assertiōnē poitea declarat, nihil omnino limitando, vel addendo. Nihilominus tamen P. Vasquez eundem Driedonem pro sua sententia allegat in eodem opere, & tractatu, *in capite (inquit) quinto ad ultimam confirmationem secundi argumenti.* Sed tractatus ille non habet caput 5. & licet locum diligenter

Cisterciens.

Sotus.

Vega.

Vasquez.

Io. à Bonon.

Ruard.

Driedo.

Affertur.

Vasquez.

Stapleron.

Cuner.

Horantius.

14.
Probatur sen-
tentia.

Nissen.

15.
Expediunt ean-
dem quæstionem
Chrysoft.
Hieronym.
Cyrillus.

Origen.

ter quæsierim non intueni, & ideo iudicium de illo proferre non possum. His addemus Stapletonium libro de Gratia, & libero arbitrio capite octauo vbi ex Augustino eandem sententiam refert. Latius, & optimè docet eandem sententiam Cunerus libro de libero arbitrio. cap. 9. & 10. vbi Driedonem, & Ruardum allegat, atque approbat. Quia verò Ruardus dicit, *ex sola libertate voluntatis à Deo preparata* posse hoc discrimen inter æqualiter vocatos euenire, ipse temperat particula *sola*, seu explicat positam esse ad excludendam specialem, ad nouam motionem præuiam, quæ detur illi, qui consensit, non tamen ad excludendam diuinam cooperationem gratuitam, *qua simul* (inquit) *cum ipso voluntatis opere incipit, & definit*. Eandem sententiam tradit Horantius in locis Cathol. lib. 1. cap. 37. vbi inquit, *Si interroges cur ex duobus vocatis unus conuertatur, & non alius? liberum arbitrium in causa fuisse, cum Augustino, Hieronymo, Chrysostomo, & uniuersa Ecclesia dicam.*

Secundò principaliter probatur hæc sententia auctoritate Patrum, nam frequenter dum tractant quæstionem, cur Dei gratia in quibusdam effectum consequatur, in alijs verò minimè, rationem ex parte liberi arbitrij redundat, afferentes, in utrisque nihil ex parte Dei deesse, & plerumque illis gratiæ auxilium æqualiter offerri. Ita Gregor. Nicenus in Orat. Magn. Catechum. cap. 30. & inter alia dicit portuile homines conqueri, si alij vocarentur, alij expertes essent vocationis. *Si autem* (ait), *pariter ad omnes procedit vocatio, non est quod Deum accusent, &c.* Et intra diuersitatem inde oriri dicit, quod Deus aliquid in hominis potestate dimisit. *Hoc autem est* (inquit) *liberi arbitrij libera electio, &c.* Ut autem ratio aliquius sit mometi, necesse est, ut de æquali vocatione loquatur, quam æqualitatem per particulam *pariter* indicavit, non quia oporteat æqualem esse in omnibus: nam hoc necessarium non est ad iustitiam Dei defendendam, quod Nicenus intendit, sed quod esse possit, & fortè non raro ita sit in communi vocatione, quæ in quibusdam habet effectum, & in alijs non habet. Nam si oporteret semper vocationes esse inæquales, inde potius sumenda esset ratio, nam ex parte liberi arbitrij non posset satisfacere, quandoquidem ad consentendum maiori semper indiget gratia, quam ei, qui non conuertitur, detur, vel ex parte Dei offeratur.

Atque eodem modo tractant, & expedient eandem quæstionem Chrysoft. hom. 16. ad Roman. ferè per totam, & Hieronym. epist. 150. ad Heditiam q. 10. & optimè Cyrillus lib. 11. in Ioan. cap. 21. vbi de Iuda dicit. *Quod si proditor æqualiter alijs Salvatoris auxilium non habuisset, frustrâ hac à nobis diceretur* (scilicet, ipsi Iude lapsum esse tribuendum.) *Si autem non minus, quam ceteri diuinagratia regebatur, sed suo ipsius iudicio in profundum perditionis delapsus est, quomodo eriam non seruauit eum Christus?* vtique quantum in ipso erat, & quantum satis erat, vt cum alijs innocens permaneret, vnde concludit. *Gratia igitur in alijs effusit, seruauitque omnes, qui cooperantem ei voluntatem tradiderunt, sic enim salutis nostra modus dispositus est.* Nihil certè illuatrius, vel manifestius dici poterat. Subscribit item Orig. lib. 3. Periarch. cap. 1. vbi defendendo, tam in bonis, quam in malis, arbitrij libertatem, sumit exemplum ex Paulo ad Hebr. & de terra, quæ sepè venientem super bibens imbre, germinat vel herbam opportunam, vel spinas, aut tribulos. Et addit. *Ex his quos assumpsimus Pauli sermonibus evidenter ostenditur, quod uno eodemque*

A opere Dei, quo imbre terra largitur, alia quædem terra diligenter exculta fructus ferat bonos, alia verò, quæ negligenter exculta est, spinas, & tribulos proferat. Quod latè prosequitur, & per terram intelligit liberum arbitrium, quod in hoc à terra materiali differt, quod terra ab alijs coli debet, vt fructificet, liberum autem arbitrium ipsum est, à quo occultum speratur, non sine ope, & auxilio coelestis pluiae, & auxiliis.

Neque isti soli Patres, qui vel ante Augustin. scripserunt, vel ipsum non legerunt, sed etiam Augustinus ipse sèpè docet eandem vocationem in vno habere effectum, & non in alio, quia vnuus accommodat voluntatem suam vocationi, & non alias, sic ait q. 2. ad Simplician.

B Quamvis multi vno modo vocati sint, quia ramen non omnes vno modo affecti sunt, illi soli sequuntur vocationem, qui ei capienda reperiuntur idonei. Et infra, *Cum ergo vnuus sic, alias autem moueat ad fidem, eademque res vno modo dicta moueat, alio modo non moueat, vnum moueat, alium non moueat.* Per qua verba, & alia multa, quæ ibi habet similia, aperte sentit, cum eadem vocatione vnum consentire, alterum repugnare. Dices saltem postulare August. in ipsis vocationibus diuersum modum, vel diuersam affectionem, vel dispositionem ex parte vocationum. Respondeo in primis, etiamsi contingat, vocationes esse diuersimodè affectos, vel ex complexione naturali, vel ex consuetudine, hoc nihil obstare, quo minus auxilium gratiæ præueniens vtique datum æquale sit secundum se, & secundum vim excitandi, & mouendi, quam habet, & hoc nobis satis eslet; nam illa maior proportion ad conditionem suscipientis non pertinet ad maius auxilium, licet pertineat ad maius beneficium ex peculiari Dei electione proueniens, iuxta doctrinam eiusdem Aug. de dono perseu. c. 14. Deinde illa diuersitas antecedens in affectionibus suscipientium vocationem, licet sèpè consideretur, non est tamen simpliciter necessaria, quia stante tali dispositione voluntas vocata liberè determinatur, quia ratione talis dispositionis, per vocationem non determinatur, potest & cum illa, & sine illa vel consentire, vel repugnare vocationi.

E *C* Et præterea licet August. varios modos illius diuersitatis attingat, etiam concludit, *eandem rem vno modo dictam vnum mouere, & alium non mouere, vtique pro suo arbitrio, etiamsi alia diuersitas vel in personis, vel in vocationibus non præcedat.* Et similiter in expositione Psal. 142. circa illa verba, *velociter exaudi me Domine,* significat eandem vocationem vno tempore esse profuturam, & non alio, esseque speciale beneficium Dei dare illam tempore opportuno, etiamsi in se eadem sit. Vnde sic inquit. *Citò audi me Domine, quaenam mora quando sic sis, ad inflammandam sicut meam? Pluviam differebas, vt hauriens imbiberem, non responderem, quod influeres.* Si ergo differebas, iam da, quia anima mea sicut terra sine aqua tibi.

D Declarant præterea Augustini mentem alia eiusdem testimonia, in quibus testatur, licet non possit homini tribui, quod fuerit vocatus, posse illi tribui, quod vocatus venerit, & affirmat lib. 83. Questionum quest. 68. & tract. 4. in 1. epist. Ioan. vbi sic ait, *Quia agis ibi aliquid voluntate, ideo aliquid tibi tributum est.* Nam si homini consentienti vocationi restè tribuitur, quod veniat, cùm multò magis repugnat tribuatur, quod non veniat, rectè consequitur, sufficiemt rationem diuersitatis reddi ex utrisque libero vsu, etiamsi in omnibus antecedentibus sit æqualitas. Idemque confirmant alia loca in quibus ait, post vocationem homini relinquì liberam electionem, & qui vocatus non venit, potuisse venire,

16. Eandem vocationem in vno effectum habere, & non in alio, doctrina Augustini.

Obiectio:
Solutor:

Augustin.

Psalm. 142:
Eandem vocationem
vno tempore
esse profuturā,
& non alio,
idem Augustini
nus indicat.

17. Alia Augustini
testimonia.

August.
venire, & venturum fuisse, si voluisset, & consentire, vel dissentire vocationi, propriæ voluntatis esse, quæ loca in superioribus satis allegata sunt: ex illis autem principijs aperte sequitur assertio, quam nunc confirmamus, & inferius rationabimur. Ponderanda sunt tamen specialiter verba Augustini in Enchirid. cap. 64. *Quamvis veraciter dictum sit, Quotquot spiritu Dei aguntur, hi filij sunt Dei: sic tamen ut filij Dei excitantur, & tanquam filij Dei proficiunt ad Deum, ut etiam spiritu suo maxime agrauante corruptibili corpore, tanquam filij hominum quibusdam moribus humani deficiant ad seipso.* Ex his enim verbis recte persensis, non obscurè colligitur candem excitationem, qua interdum spiritu Dei ita agimus, ut proficiamus, aliquando ab homine refutari, & ideo deficere: hoc ergo, & in uno eodem homine, & in diuersis suo arbitrio operantibus potest contingere.

18. *Aliud eiusdem.* Est denique testimonium satis expressum eiusdem Augustini lib. 12. de Cœnitate cap. 6. vbi ut explicet ad illam diuersitatem consti- tuendam vim libertatis sufficiere, dummodo habeat auxilium ad utrumque sufficiens, inquit. *Si cum aliqui duo æqualiter affecti animo, & corpore, videant unius corporis pulchritudinem, qua visa unus eorum ad illicite perficiendum moueat, alius in voluntate pudica stabilis perseveret, quid putamus esse causa, utique nisi usum libertatis.* Discurrens enim deinde alias causas excludendo, addit, *Si ea- dem tentatione ambo tententur, & unus ecredat, alter perseveret; quid aliud appareat nisi unum voluisse, & alterum noluisse à castitate deficere.*

Effugium P. Valsquez. Quem locum multis quidem verbis conatur effugere P. Valsquez, non possumus autem satis colligere, quid tandem respondeat, interdum enim contempnere locum videtur, & dicere, alios libros, in quibus Augustinus de gratia ex professo scripsit, esse præferendos. Quasi vero Augustinus vel in illo opere de Cœnitate aliquid contra Dei gratiam, vel contra aliorum librorum doctrinam scripsit, vel in alijs libris de Gratia non eodem modo de libertatis virtute senserit; in nullo enim loco eam separat à gratia in operatione boni, vel perseverantia in illo; in omnibus vero soli libertati defectum trahit. Vnde aliter respondet, quamvis Augustinus constituat in eo casu æqualitatem in rebus alijs, non negasse beneficium vocationis congruae, quæ illi datur, qui bene operatur. Sed licet verum sit Augustinum non excludere hoc beneficium, nihilominus æqualitatem constituit in omni motu, & excitatione, atque adeò in omni auxilio, hæc enim duo non repugnant, vt iam explicavi. Cetera vero, quæ circa illud testimonium Valsquez adiungit, magis ad suam sententiam adstringendam, quam ad testimonium explicandum pertinent: quantum autem ad id valeant, postea videbimus.

19. *Augetur vis testimonij exemplo Angelorū.* Augetur vis testimonij exemplo Angelorū. Nonnulli, & malorum Angelorum, quod in eodem capite sexto Augustinus tractat, & proprius in libro de correptione, & gratia capite undecimo, & duodecimo. Nam in Angelis certum est, eos, qui ceciderunt, habuisse, vel æqualia, vel maiora auxilia gratia præuenientis, quam illi, qui steterunt, nam fuerunt perfectioris natura, & gratia est illis data iuxta proportionem naturalium, vt communiter docent Theologi. Neque potest cum fundamento dici, plura impedimenta in uno Angelo, quam in alio fuisse, & ab uno fuisse ablata speciali gratia, & non ab alio. Quin potius Augustinus dicit cap. 11. & 12. aperte

A sentit, omnes relictos esse cum eisdem auxilijs gratia præuenientis proportione seruata, vt libertate sua vterentur. Solum cogitari potest Luciferum, v. g. maiores quandam occasiōrem superbie habuisse propter maiores nature excellentiam. Sed hoc nihil obstat, tum quia etiam habuit excellentiorem gratiam cum proportione, tum etiam, quia multi inferiores in natura peccarunt, & alij eis superiores perseverarunt:

Deinde ex casu Adami, & ex eodem Augustino in eodem loco de correptione, & gratia potest sumi efficax argumentum, nam sine dubio habuit sufficientem gratiam ad vincendam temptationem, & cum illa sola ex parte

Casus Adami in argumentu ponitur.

B præuenientis auxilijs stante eadem dispositione voluntatis eius, & cum eisdem antecedentibus impedimentis potuit moraliter magna facilitate temptationi resistere, quod si faceret, gratia illius fuisset efficax; ergo cum illa eadem gratia præueniente potuisset vel ipse Adam, vel alius homo illi similis temptationem illam vincere, & ita illud idem auxilium, quod nunc fuit tantum sufficiens, sine alio præueniente esse efficax, seu effectum habere; non est ergo necessaria inæqualitas illa ex parte præuenientis auxilijs, aut circumstantiarum antecedentium inter auxilium efficax, & sufficiens.

Aliud item exemplum habetur nomine

Augustini in libro de Prædestinatione, & Adducitur in gratia cap. 15. de Pharaone, & Nabuchodonosor, quia eisdem, seu æqualibus gratijs Pharaon, & Na-

præuenti sunt, vt ibi latè declaratur, & tamen buchodonosor.

Pharaon suo arbitrio fuit induratus, Nabu- chodonosor autem gratia cooperando fuit conuersus. Quod vero dicunt aliqui illos considerari ab Augustino æquales, in externis auxilijs, non internis, erit quidem verum quoad concomitans, seu adiuuans auxilium, non autem quoad sola præuenientia, alioqui parti momenti, & efficacia sufficit compariatio, vt paulo post in simili dicam. Vnde Augustinus ibidem cum ratione in diuersitatibus ex libertate arbitrii reddidisset, ex parte

Dei ait, *illa omnia vel adiuvante Deo perfici, vel deferente permitti.* Est ergo diuersitas in auxilio adiuvante, & in beneficio congrue opportunitatis, non in maiori præuenienti auxilio.

Generalius exemplum sumitur ex Prospe- *ro libro secundo de vocat. gent. cap. 15. alias Generalius* *vbi vniuersaliter de gentibus ante Euange-* *lij prædicationem ait. Adhibita semper est exemplum su-* *miuersis hominibus quedam superna mensura pero.*

doctrina, quæ etsi paucioris, occultioris que- *gratia fuit, sufficit tamen, sicut Dominus in-* *dicauit, quibusdam ad remedium, omnibus* *ad testimonium: ut non dubie, sed evidenter* *apparet, quod nisi vbi abundauit peccatum,* *superabundaret gratia, nunc quoque vniuer-*

E sum genus similis obsecrare impietas. In quibus verbis solum expendo iuxta sententiam Prosperi eandem gratia mensuram in quibusdam fuisse efficacem, quahdquidem illis profuit ad remedium, licet in ceteris frequentius solum fuerit sufficiens. Et quamvis nunc specialior, majorque gratia vocationis vniuersis gentibus tribuatur, vt idem Prosper cap. 23. prosequitur, nihilominus proportione seruata etiam in illa generaliter spectata, & respectu communitatibus plurimum hominum, vel etiam populorum inuenitur quædam æqualitas, nam multi eisdem auxilijs præueniuntur, quorum aliqui conuertuntur non resistentes gratia Dei, sed illi cooperantes, alij vero pro sua libertate gratia resistendo deficiunt.

23.
Prosper.

Et hoc significauit idem Prosper cap. 26. A dicens, hanc abundantiorē gratiam ita credimus, ut experimur potentem, ut nullo modo arbitremur esse violentum, quo quidquid in hominibus agitur, sola Dei voluntate peragitur. Deinde vero explicatis huius gratiae praeuenientibus auxilijs, addit. Quæ opitulatio per innumerous modos sine occulto, sive manifestos omnibus adhibetur, & quod a multis respuatur, ipsorum est nequitia: quod autem a multis suscipitur, & gratia est diuina, & voluntatis humanae. Vbi semper loquitur de eadem praeuenienti gratia, ac proinde etiam æquali; ideo enim non ex sola illa, sed adiuncta etiam hominis libertate rationem diuersitatis in hominum conuersione, vel auersione desumit. Hoc etiam confirmat quædam pia, & vera Sanctorum cogitatio, qua se ad humilitatem prouocant, quia si Deus aliis eadē contulisset auxilia, quæ ipsis contulit, meliores fuissent. At hæc consideratio supponit cum eisdem auxiliis posse unum hominem melius proficere, quam alium, magis cooperando. quæ consideratio præcipue solet ex D. Francisco referri. Illam vero inter sua exercitia ponit Bonaventura, & est 8. Quod opusculum habet tom. 1. opusculor. in vlt. in antiquis, in nouis autem in tom. 6. in 3. p. opusculorum. Et tandem tradit S. Vincent. in tract. de vita spirituali cap. 3.

24. Habetur singulare exemplum in Euangeliō Māthr. 11. Si in Tyro, & Sidone lare exemplū facta essent virtutes, quæ Corozain, & Bethsaida in Euangeliō facta sunt, in cilicio, & cinere paenitentiam egissent. Affirmat ergo Christus eisdem auxiliis, quibus Iudei non sunt conuersi, fuisse Tyrios, & Sidonios conuertendos, sive data fuissent, quam fuisse propheticam, & certissimam Christi assertionem, & reuelationem in secundo Prolegomeno probatumus. Et ex eodem loco supra cap... ostendimus ad actualem conuersionem, & bonum usum præuenientium auxiliorum, non esse necessarium auxilium de se efficax, & physicè prædeterminans, & ibi dicta probant, nullum aliud auxilium præueniens esse necessarium, quandoquidem cum eisdem fuissent conuersi Tyrij, & Sidonij. Neque verisimilis est quorundam responsio dicentium, Christum loquutum esse de solis externis auxiliis, nam (ut in eodem capite argumentati sumus,) tunc vana, & captiosa fuisset exprobratio, nam si hoc Iudei intellexerint, merito, ac justissime etiam ipsis fuisse conuertendos sic cum illis externis auxiliis, eadem interna sibi data fuissent. Certum præterea est, etiam Iudei non defuisse interna auxilia sufficiencia, quibus conuerti possent, si vellent, alias iniuste reprehenderentur; ergo Christus non tantum de signis externis est loquutus, sed sub illis comprehendit interna subdia, quæ per illa externa opera tanquam per instrumenta Dei ordinariè conferuntur, ut in superioribus sèpè dictum est cum Augustino de spiritu & liter. capite 33. & 34. & sèpè alias. Quod autem de eisdem, & non majoribus, vel ex se efficacioribus fuerit loquutus, vis exprobrationis postulat, vt dixi, & in dicto capite latius prosequutus sum.

Et ita hoc Christi testimonio tanquam efficaci, videntur Soto, Vega, & alijs ex ci-tatis auctoribus, vt Vasquez, etiam refert. Qui agnoscit quidem certitudinem reuelationis Christi, ait tamen, quod si eadem signa facta Bethsaide fieren in Tyro, & Sidone, essent maiora dona, & beneficia gratiae respectu Tyriorum, & Sidoniorum, quia ipsis

sieren magis congrua, quam Iudeis, quibus non congruebant. Et videtur loqui de signis non tantum externis, sed vt per illa dabantur interna, sic enim cap. 7. concludit. Itaque si interius eadem esset omnino vocatio in duabus, posset esse unū maior gratia propter congruentiam, quam alteri, cui congrua non esset. Ac certe per hanc responsionem sic declarata, vel à propria sententia recedit, vel nobiscum de nomine disputat. Omnes enim fatemur vocationem congruam semper esse maius gratiae beneficium; dicimus tamen in se, & absolute spectatam non esse maius auxilium, idest, non necessariò includere aliquam speciale motionem præuiam, nec modum posituum eius, imò nec carentiam impeditimenti speciali gratia prouisam, sed solum respectum congruentia ad consensum præuisum sub conditione futurum. Quod si hoc ipsum vocet ipse maius auxilium, erit questio de vocabulo; si autem aliquid pecuniale posituum, vel priuatuum præuium requirit, vt reuerā in sua assertione declarat, non satisfacit responsio ad Christi verba. Nec in verbis subiunctis verè supponitur, quod esset eadem omnino vocatio, &c. non potest enim dici eadem omnino vocatio, quæ præter respectuum congruitatem aliquid includit, quod non includit alia, sive illud posituum, sive priuatuum sit, quia in auxiliis moralibus, qualia sunt hæc, de quibus tractamus, magna pars auxiliij in se, & absolute spectat in ablatione impedimentorum consistere potest. Imò non solum in moralibus, sed etiam in physicis illud censeri posset physicum auxilium, quia licet sit causa per accidens, est conditio physica requisita, vnde in moralibus etiam inter causas per se computatur; si ergo vocatio, quæ supponitur, est omnino eadem, non debet includere aliquid posituum, vel priuatuum, quod alia non includit, & si propter solum congruentiam dicitur maius beneficium, vel donum, aut gratia, non tamen verè, & propriè maius auxilium.

25. Probatur si ratione, & in primis contra priorem modum postulandi excessum in eo, qui conuertitur ex parte auxiliij efficacis, ratio est facilis, ex principijs à nobis positis. Primò, quia gratia efficax non requirit necessariò nouum auxilium præueniens ultra sufficiens, ergo cum eodem auxilio præuenienti stat, unum operari cum adiuuante gratia, quæ præstò est, & alium non operari, quia potest resistere vocationi. Secundò, quia probatum est gratiam efficacem non consistere in prævio auxilio prædeterminante ad exercitium actus, vel ad unum actum; ergo stante toto auxilio præuenienti in duobus æquali, stat unum operari, & non aliud, cum utrumque maneat in utriusque indifferente potestate; ergo cum æquali auxilio præuenienti, stat unum consentire, & alium resistere. Tertiò hæ rationes applicantur contra alteram sententiam, nam æquè procedunt de quocunque excessu, quia ostensum est, efficacem gratiam præuenientem possum esse in vocatione congrua, sed hæc congruitas vocationis non consistit in aliqua maiori eius intentione, vel claritate, aut distinctione, aut alia simili proprietate absoluta, neque in carentia alicuius impedimenti, sed solum in habitudine ad effectum infallibiliter futurum in diuina præscientia, quæ dari potest sine illa prævia inæqualitate; ergo. Minor quoad priorem partem de prioritate positiva probatur, quia vel illa proprietas est necessaria ad consensum, vel non est necessaria: si est necessaria, danda erit

tione.

Confirmat
Sanctorum
cogitatio.

Bonaventura.

Vincentius.

In præuenienti auxilio eius, qui non conuertit, aliàs non habebit auxilium sufficiens: si verò non est necessaria, sine illa poterat quis consentire, & de facto interdum consentiet, qui præuenitur sufficienti auxilio, & possibili posito in esse, nihil sequitur repugnans; ergo cum æquali præuenienti auxilio, & sine tali excelsu positivo, stat vnum consentire, & alium dissentire. Et eodem ferè arguento probatur altera pars de ablatione impedimenti. Primo quidem, quia stante eadem motione positiva, & ablatis æqualiter impedimentis, manet indifferens voluntas vtriusque hominis vocati; ergo licet vnius pro sua libertate dissentiat, alter potest cooperari gratia Dei; cur ergo non ita interdum contingit? cùm in utroque sit potestas moralis apta reduci in actum pro dominio libertatis. Imò hæc ratio probat, non ablatis etiam impedimentis posse consentire, qui in aiora habet impedimenta, aut ex parte natura suæ, vel consuetudinis minus est dispositus, & alius non consentire, quia ad hoc extenditur libertas voluntatis, si gratia supponitur, quæ ad vincendum illud impedimentum, vel difficultatem simpliciter sufficiat. Et è controso, licet quis habeat æqualia positiva auxilia cum minoribus impedimentis, poterit minus operari, quia semper manet in voluntate potestas intrinseca ponendi impedimentum, vel suspendendi proprium actum, vel auertendi considerationem intellectus, hoc enim impedimentum, est quasi concomitans, & ab vsu propriæ libertatis pendet, idèq; non tollitur per auxilium præueniens, quia per illud non auferitur libertas, & ideo ex hoc capite semper esse potest diuersitas in consensu, licet in præuenienti auxilio sit æqualitas.

^{26.} Declaratur vis rationis, quasi applicando illam ad exercitium. Constituimus itaque hominem præuentum à Deo motione sufficienti, vt conuerti possit, quia, & satis attédit, & omnes præiuxæ circunstantiae necessaria occurunt, & nullum impedimentum occurrit, quod voluntas superare non possit. De hoc ergo homine inquiero, an necessariò consentiat, necne? Primum non asserunt dicti auctores, & constat ex superioribus dici non posse; ergo stante illa motione, stat illum non consentire. At verò nihil repugnat, motionem similem esse efficacem in alio eiusdem præiuxæ conditionis; ergo. Respondetur illum, qui habet talē motionem, posse sine novo dictamine intellectus per liberam voluntatem transferre considerationem ad aliud obiectum, quod magis inclinet ad oppositum actum, & quando hoc non facit, necessariò consentire, & nihilominus liberè, quia illa necessitas talis est, quam per liberam auersionem considerationis impedire posset; quando verò illam auertit, iam non habet æqualem considerationem cum aliquo, & ideo aiunt, non esse mirum, quod tunc vnius consentiat, & non alius.

^{27.} Responsum occurrit pri-mō: Veruntamen hæc responso, & in se difficultis est, & vim rationis non euacuat: est autem difficilis propter duo. Primum, quia ille modus resistendi, auertendo cognitionem, non semper habet locum, respectu gratia excitantis, quia illa excitatio est necessaria, vt libro tertio visum est: Ponamus ergo duos excitari per cognitionem sanctam, & affectionem à Spiritu Sancto, independenter ab eorum libertate immissas, certè tunc non est in eorum potestate illas non recipere; ergo neque eis est liberum per eas non attendere, & mouere; ergo tunc non habet locum resistentia per ablationem cognitionis. Dices, licet

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

A non possit homo illam cogitationem auferre, pro illo instanti pro quo illam recipit, posse tamen immediate post illud instans illam auertere. Sed hoc neque semper est ita, quia Spiritus Sanctus, qui illam cogitationem immissit, potest eadem necessitate illam pro aliquo tempore conseruare. Nec etiam satis est, quia interdum deliberatio est facienda in eodem instanti, in quo immittitur inspiratio, vt in Angelis, & nihilominus in illomet instanti potest vnu sic vocatus consentire, & alias non præbere assensum.

^{28.} Secundò esto ille modus sit possibilis, vt esse potest, saltem applicando mentem ad aliam cognitionem liberam, licet altera immissa non tollatur, sed simul maneat, licet, inquam,

Ocluditur.

Occurrit se-cundò.

B hic modus possibilis sit, non apparet cur semper sit necessarius, vel cur non possit vterque sic vocatus mentem simul applicare æqualiter ad cognitionem alterius obiecti, quantum necesse est, vt eligant, & nihilominus, quodd pro vtriusque libertate, vnu rem vnam, alter aliam eligat. Quæ difficultas generalis est in omnibus liberis electionibus, & ideo illam non declaro: sed vterius ostendo etiam admissum vt necessario illo modo resistendi per applicationem mentis ad cognitionem oppositam, non euacuari difficultatem: nam inde etiam sequitur cum æquali præuenienti gratia vnu resistere, & non alium. Probatur, quia ex duobus æquè votatis vnius immediate conjugitur vocationi, & consentit cum adiuuante gratia, & alter voluntarie applicat intellectum ad contrariam considerationem; ergo cum æquali vocatione vnu consentit, & alias resistit. Probatur consequentia, tum quia in eodem momento, in quo adhuc durat æqualis vocatione, vnu consentit, & non alias: tum etiam, quia illam applicatio mentis ad aliam cognitionem, est resistentia, inde enim incipit. Ex quo vterius sequitur (quod maxime considerandum est) illam inæqualitatem, quæ inter illos duos postea reperitur, non esse ex sola præueniente gratia, illa enim, æqualis fuit, sed esse partim ex sola libertate in eo, qui se applicauit ad considerandum aliud, partim ex libertate cum cooperante gratia in eo, qui se accommodauit vocationi.

E Supereft vt fundamentis aliarum opinioneum breuiter satisfaciamus: Quia verò prior opinio in sola physica prædeterminatione fundatur, negato illo principio, nulla ferè alia responsio necessaria est. Nam etiam illæ interrogaciones Pauli I. ad Corinth. 4. *Quis enim te discernit?* &c, quid gloriaris quasi non acceperis, vt in superioribus sunt à nobis singillatim explicatae. Et ex tertia suppositio-ne facta à nobis in hoc eodem capite possunt optimè declarari. Nam si discretio intelligatur secundum diuinam electionem, & prædestinationem, Deus solus est, qui discernit, solo enim consilio voluntatis suæ, vocationem congruam preparauit, quod est maius, & singulare beneficium, licet non semper absolute sit maius auxilium. Si verò discretio in executione consideretur, si ex parte eius, qui deficit, non tribuitur Deo, nec enim propria ratio deficiendi, est defectus auxiliij, sed abusus libertatis, vt sèpè dicunt, & probatum est. Ex parte autem eius, qui proficit, tribuitur quidem Deo, vt principali causa, non tamen soli, nec sine coope ratione liberi arbitrij, vt etiam probatum est. Et ob eandem causam etiamsi homo proficiat, & ab alio discernatur, cooperando gratia Dei, non habet vnde in se glorietur quasi non acceperit, cum ipsem bonus vsus gratia sit eiusdem gratia principalis effectus.

^{29.} Fundamentis aliarum opinioneum satis fit.

I. Corinth. 4.

Quia vero homo sic operando aliquid meretur, & laudem, & gloriam habet apud Deum, ideo quando oportuerit, poterit non in se, sed in Domino gloriari, ut ex Paulo, & Sanctis Patribus etiam in superioribus declaratum est. Nihil ergo ex illo testimonio contra doctrinam datam deduci potest, neque tandem sequitur eum, qui convertitur, non teneri ad maiorem gratiarum actionem. Nam in primis tenetur gratias agere pro dono fidei, vel penitentiae sibi concessa per auxilium concomitans gratiae, quod alteri datum non est. Deinde tenetur gratias agere pro maiori beneficio vocationis congrua, ac denique pro singulari affectu, quo Dominus illum elegit, ac media, quibus certissime liberaretur, preparauit; haec enim omnia esto aliquando non includant auxilia in sua entitate maiora, semper sunt maiora beneficia, ac proinde maiori gratitudine digna.

30. Fundamentum alterius sententiae duas habet partes. Prior magis pertinet ad moralem Philosophiam, nimirum enim in illo principio, quod voluntas nunquam mouetur aliter circa unum obiectum, quam circa aliud, neque mouetur ad unum, & non ad aliud, nisi in ipsis obiectis, vel in eorum applicationibus, vel in alijs praerequisitis conditionibus aliqua diversitas ante usum libertatis procedat. Hoc autem principium existimo falsum esse, & libertati contrarium, quod breuiter ostendo ex dictis in Prolegomeno primo. Nam voluntas ut sit libera, potest operari, & non operari, positis omnibus praerequisitis ad agendum; ergo omnibus illisstantibus, voluntas non necessitatatur quoad exercitium, vel (quod perinde est) non ita determinatur, quin possit resistere in proprio sensu composto, id est, eisdem praerequisitis perseverantibus. Ergo stante eiusdem obiecti eadem applicatione, & consideratione, cum ceteris praeijs conditionibus potest eadem voluntas pro sua libertate, vel ferri in obiectum, vel non ferri: vel ferri majori conatu, vel minori. Et eadem ratione in duobus similiter affectis, & dispositis circa idem obiectum illa varietas ex sola libertate contingere, & in actum reduci potest, quia illa potest in virtute est physica, & moralis, & in utramque partem quemque contingens.

31. Instauratur. Dicitur fortasse, eum, qui consentit in tale obiectum, semper applicare mentem ad considerandum attentius illud obiectum, vel ad iudicandum magis practice illud esse amandum, vel quid simile. Sed interrogabo rursus, an illud iudicium, vel maior consideratio simpliciter necessaria sit ad talem consensum. Hoc posterius non potest consequenter dici ab eo, qui sic respondet. Nam si illa maior attention, non est simpliciter necessaria, quo fundamento affluit semper interuenire, & sine illa nunquam prestari consensum. Si vero illa maior attention necessaria est, interrogabo ulterius, an supposita propositione obiecti cum minori attentione illa maior attention sit in hominis potestate, & ex eius pendeat voluntate, vel non ita pendeat, vel necessarium sit, ut ab extrinseca causa proueniat. Si hoc posterius dicatur, aperte sequitur, ante illam maiorem attentionem non habere voluntatem ad consentendum, neque immediate, quia non potest consentire sine maiori attentione, neque mediately, quia non potest intellectum ad maiorem attentionem applicare, ut in responsione supponitur. Atque ita fit, ut alter, qui non consentit ex defectu talis attentionis, non liberè, sed necessariò non consentiat, & ita illa inæqualitas non erit respectu voluntatum libere operantium, de quibus nunc tractamus.

A Et præterea instari potest, quia posita illa maiori attentione, undeunque proueniat, voluntas adhuc libera est, & ita in duobus habentibus eundem attentionis gradum idem argumentum fieri potest.

32. Rursus obiectetur, & respondeatur. Si vero tandem dicatur illa maior attentione esse in potestate hominis, & ab eius libertate pendere, quidquid sit de veritate assertionis, quam nunc expendere non est necesse, inde aperte sequitur, illam maiorem attentionem non esse ex conditionibus praerequisitis, ad usum libertatis, & consequenter in praesenti materia sequitur, illam conditionem non pertinere ad præuenientem gratiam, quæ sine cooperatione libera nobis datur, sed ad subsequentem respectu prioris gratiae, & comitantem respectu alicuius liberi usus. Et id non obstat quominus verissimum sit, duos homines cum eisdem auxilijs gratiae præuenientis diuersimode usos esse libertate sua, & inde tandem factum esse, ut unus, v.g. voluerit credere, & non aliis. Probatur assumptum, quia ex illis hominibus, qui æquales inspirationes receperunt, unus applicuit mentem suam ad magis recogitandum, & aliis non applicuit, licet liberè possit: haec autem est prima inæqualitas, ex qua alii oriri possunt, illa autem non supponit auxilia præuenientia æqua, ac proinde nec ab illis prouenit, sed ex parte eius, qui non amplius considerat, oritur ex sola libertate; ex parte vero alterius maior attentione sit ex positivo usu libera voluntatis applicantis intellectum, qui usus non pertinet ad solam gratiam præuenientem, sed ad cooperantem simul cum libero influxu voluntatis: ergo simpliciter verum est, illos cum æqualibus præuenientibus auxilijs inæqualiter operatos suisse.

33. Atque hic discursus, quem de maiori attentione, vel consideratione fecimus, fieri potest de iudicio practico, si dicatur esse in uno, & in alio, & de quacunque alia conditione praerequisita, siue positiva, siue practice, tanquam remotio impedimenti. Nam similiter interrogabo, an remotio talis impedimenti necessaria sit ad consensum, necne. Si enim non est necessaria, frustra petitur, quia stante eodem impedimento, licet unus non consentiat, stabit consensus alterius, cum ad illum præstandum non sit necessaria prævia impedimenti remotio. Si vero est necessaria, petendū ulterius est, an subsit voluntati libertatis; nam si non subsistit, ille, à quo tale impedimentum non tollitur, non poterit consentire, & ita cessat comparatio, quam tractamus: inter eos enim fieri debet, qui liberè possunt consentire, vel dissentire; si vero remotio talis impedimenti est in potestate libera voluntatis, non est necesse, ut per maiorem gratiam præuenientem fiat, cum possit fieri per usum libertatis cum concomitante gratia, supposita aliqua priori sufficienter excitante. Et tunc inter duos æqualiter vocatos prima inæqualitas in usu libertatis esse poterit, quod unus liberè fugit impedimenta, & aliis licet possit idem facere, negligit pro sua libertate; ergo ex hoc capite neque inuenitur necessaria inæqualitas in præuenientibus auxilijs, neque etiam illud principium in illo fundamento positum, est vniuersaliter verum, quia stantibus omnibus praerequisitis ad usum libertatis in duobus hominibus optimè fieri potest, ut inæqualiter incipiunt liberè operari, siue immediate procedant in consensum, vel dissensum, siue in diuersam applicationem intellectus, siue in quacunque alias conditiones varias, ex quibus tandem in consensum, vel dissensum deueniatur.

Neque

34.
Euacuantur
probationes in
contrarium
positæ.

Ad primam
confirmationem.

35.
Ad secundam.

36.
Ad tertiam:

Neque obstant probationes in contrarium posita, ad principalem enim rationem respondetur, voluntatem quidem nunquam moueri, nisi sub aliqua ratione cognita in obiecto, in quo sensu verum est nunquam moueri, nisi per rationem, tamen, quia illa ratio non est cogens, neque efficaciter determinans voluntatem, & quia cum una ratione volendi potest in eodem obiecto esse coniuncta alia ratio non volendi, ideo stante æquali cōsideratione prævia vtriusque rationis, stat voluntatem consentire, aut dissentire suo arbitratu, siue non interueniat diuersum iudicium practicum, siue interueniat, dummodo illud sit subsequens liberam motionem eiusdem voluntatis, alioqui necessitas eius repugnaret libertati, iuxta discursum proximè factum. Ad primam confirmationem negatur sequela, nimirum, voluntatem pro sua libertate posse ferri diligendo maius sub ratione mali, quia illud non continetur sub tota latitudine obiecti voluntatis; libertas autem solum potest exerceri intra latitudinem obiecti.

Ad secundam confirmationem, vt nunc abstrahamus à longa disputatione morali, an possit esse defectus culpe in voluntate sine prævio defectu in intellectu, respondeo breuiter, licet demus semper præcedere, vel comitari aliquem errorem, vel aliquam inconsiderationem intellectus, quoties voluntas peccat, non tamen esse necessarium, vt illa inconsideratio, vel error præcedant omnem usum libertatis, sapè enim sunt voluntaria, nam ipsa voluntas quasi excusat intellectum, vel præcipitat illum ad iudicium practicè erroneum, vt liberiū, quod vult, tendat. Et hoc satis est, vt omnis, qui peccat, ignorans, vel errans appelletur. Et ideo non obstat quominus is, qui consentit tentationi, æquale auxilium præueniens habeat cum illo, qui resistit, quia ille defectus considerationis, qui fortasse in uno inuenitur, & non in alio, non prouenit necessariò ex defectu auxiliij præuenientis, sed potest esse ex defectu auxiliij concomitantis ob negligentiam, & voluntarium defectum eius, qui peccat. Addo etiam fieri posse, vt is, qui peccat, & qui resistit, æqualem habeat considerationem, & quod in præscientia Dei vni sit congrua, & alteri non congrua ad resistendum. Vnde solum sit, vt possit aliquando is, qui resistit, non habere maiorem considerationem, quam aliis habeat, qui resistit; quia illa potest esse absolute sufficiens ad resistendum temptationi, & nihilominus, respectuè vni esse congrua, & non alteri. Vnde etiam fiet, vt is, qui non resistit, in re ipsa careat aliqua consideratione, quæ hic, & nunc indigeret ad resistendum; illa vero indigentia non nascetur in illo ex intrinseca impotentia voluntatis, sed ex informitate sua libertatis, quam Deus ita operaturam præuidit, & ita illud peccatum non est sine defectu inconsiderationis, illa tamen, vt dixi, voluntaria est, quia posset, & deberet amplius considerare, quod cum æquali gratia excitante facere potuisset, & ideo tunc cum æquali præueniente gratia unus resistit, & aliis non resistit.

Ad tertiam confirmationem de obiectis, seu medijs æqualibus respondemus negando assumpsum, potest enim voluntas in eo casu eligere, quod voluerit, imò in hoc maximè consistit dominium voluntatis. Quod in libertate euidentius elucet, & illius participatio necessaria est voluntati creatæ, vt in sua determinatione libera sit, alioqui semper effet ab intellectu, vel obiecto determinanda, etiam quod ad exercitium actus, quod repugnat libertati. Ut autem voluntas tunc eligat, sufficiens ratio

A est, quod in uno obiecto, vel medio inuenitur motuum sufficiens, vt eligatur, & in altero nihil est, quod necessitet ad eius electionem, & ideo pro sola libertate voluntatis potest non appeti. Et quia in hoc est æqualitas in utroque medio, vt unum assumatur, & aliud relinquatur, potius quām è conuerso, non est necessarium speciale motivum, sed sola libertas sufficit. Neque oportebit, vt in uno minores difficultates, aut impedimenta appareant, quia eadem de illis est ratio. Nam, vt dixi, & semper voluntas potest ab intrinseco se impedire, vt sic dicam, etiam extrinseca impedimenta non adsint, & è conuerso licet adsint impedimenta æqualia, vel etiam maiora, dummodo ineuitabilitia non sint, potest sua libertate illa superare. Et ideo semper voluntas est libera ad eligendum, non solum inter æqualia, sed etiam inter inæqualia, quod voluerit præsciendo, vt in 1. 2. q. 13. latius differitur.

Ad alteram partem, in qua prædicta generalis doctrina ad auxilia præuenientia gratiæ applicabatur, iam ferè responsum est, quia vel necessarium non est, aliquam inæqualitatem præcedere ante consensum, vel dissensum, vel quamvis interdum præcedat, non oportet, vt sit in auxiliis excitantibus, seu præuenientibus, nam potest esse in aliquo usu libero prioris præuenientis auxiliij, qui usus fit veluti via, seu prævia quædam dispositio ad supernaturalem consensem, propter quem excitantia auxilia principaliter data sunt, vt de maiori attentione, aut recognitione, aut alia simili conditione explicuimus. Ad testimonia autem Scripturæ, & Patrum, quæ in contrarium inducebantur, responsio ex tertia suppositione sumenda est; illam enim tantum probant; nam semper qui conuertitur, à Deo recipit auxilia congrua, quibus à Deo efficaciter trahitur ad consensem, & hæc est singularis misericordia Dei, quæ non potest in merito hominis fundari. Vnde ratione illius dicitur Deus, cuius vult misereri, & trahere, quem vult, etiam auxilia in sua entitate maiora non conferat illi, quem sic vocat.

D Solùm ergo ultimum August. testimonium ex 2. de peccator. merit. & remiss. cap. 17. & sequentibus indiget aliqua expositione: nam ibi rationem diuersitatis inter alios vocatos, quorum unus consentit, & alius resistit, inde sumere videtur, quod in altero eorum, aliqua maior cognitione, vel delectatio præcedat. Responderi autem potest in primis Augustinum reddidisse rationem moralem, ex his, quæ frequentius accidunt, non quæ in rigore semper necessaria sit. Deinde dici potest Augustinum vocasse certam scientiam, aut uitriacem delectationem, vocationem congruam, quæ semper, & infallibiliter consequitur effectum, & ideo si in illuminatione consistit, potest dici certa, quia semper hominem certiorem reddit, etiamsi in se fortasse intensior, aut clarior non sit, et si in delectatione consistit, dici potest uitrix delectatio, quia semper vincit, etiamsi fortasse maior in sua entitate non sit. Vnde dici etiam potest, quod licet in uno præcedat maior aliqua attentio, vel affectio, seu delectatio, illa inæqualitas non prouenit ex sola excitante gratia, sed adiuncto aliquo usu libertatis, vt in superiori puncto explicuimus.

37.
Fundamenti
sententiae alte-
ra pars.

38.
Ultimum Au-
gustini testi-
monium expo-
nitur.

CAPUT LIII.

Dubium appendix de concordia gratia efficacis cum gratuita, & efficaci electione, ac prædestinatione saluandorum omnium, & cum diuina prouidentia, ac prædefinitione actuum liberorum humana voluntatis.

1.
Summa capi-
tis.

Cogimus in hoc capite explicare concordan-
tiam efficacis gratiae prout à nobis decla-
rata est, cum diuina electione prædestinato-
rum, prædefinitione actuum liberorum, & in
vniuersum cum perfectione diuinæ prouiden-
tiæ, tum quia hæc omnia ita sunt cum grati-
a connexa, vt non possit sine compositione
illorum inter se doctrina hæc consummari,
tum maximè, quia defensores physicæ præ-
determinationis existimant, vera dogmata
de illis omnibus sine tali genere prædeter-
minantis auxilijs non posse consistere, & ideo
non solum nobis obiciunt, sed etiam tri-
buunt multa, quæ iudicio illorum vel ab-
surda, vel etiam erronea sunt, quia ex no-
stra sententia sequi contendunt. Propone-
mus ergo singillatim obiectiones eorum,
& occasione illarum veram concordiam in
illis omnibus, quæ proposuimus, ostende-
mus.

2.
Obiectio 1. de
electione gra-
tuita prædesti-
natorum ad
gloriam.

Prima obiectio sumitur ex electione gra-
tuita prædestinatorum ad gloriam. Suppo-
nunt enim ex sententia Augustini, & Diui
Thomæ necessarium esse confiteri Deum in
æternitate sua ante præscientiam omnium
meritorum, absoluto, & immutabili decreto
statuisse, tot, & talibus hominibus æter-
nam beatitudinem conferre in tali gradu,
& perfectione, & non pluribus, neque
paucioribus, quod decretum, vel electio
gratuita prædestinatorum vocatur. Ablata
igitur necessitate prædeterminationis physicæ,
& posita efficacitate gratiae dependente ali-
quo modo à cooperatione liberi arbitrij, se-
qui necessariò existimant, discretionem in-
ter electos, & non electos, non ex Deo, sed
ex hominibus esse sumendam, ac proinde
tolli electionem gratuitam ex parte Dei. Vnde
quidam illorum Patrum ex nostra sententia
intulit non Deum eligere homines, sed potius
homines eligere Deum, contra illud, *Non
vos me elegistis, sed ego elegi vos*, Ioann. 15. Probatur lequela, primò, quia ita Deus or-
dinavit prædestinatos ad gloriam, vt per ac-
tus liberos illam adispicantur, sed iuxta
nostram sententiam, decretum Dei efficax,
& antecedens repugnat libertati; ergo iuxta
nostram sententiam non potuit in Deo talis
electio, seu decretum præcedere. Vel secun-
dò, vt Deus habeat tale decretum, necesse
est, vt sola sua virtute possit efficaciter deter-
minare homines, vt faluari velint, & media
salutis implere per actus liberos; sed iuxta
nostram sententiam Deus non habet talem po-
testatem, quia sine auxilio prædeterminante
non potest esse talis efficacia, quæ sufficiat ad
certitudinem dictæ electionis, & nos nega-
mus tale genus auxiliij; ergo.

3.
Quod si respondeamus, posita præscientia
conditionata posse consistere sufficientem me-
diorum efficaciam, & certitudinem sine præ-
determinatione, contra hoc insurgunt, pri-
mò impugnando scientiam conditionatam,
& certitudinem eius, nisi fundatur in antece-
dente decreto. Secundò inferendo, eo ipso
sequi electionem ad gloriam non esse ante-

A omnem præscientiam meritorum, ac proinde non esse omnino gratuitam, quæ non elegit hunc potius, quæ illum, nisi quia nouit hunc fuisse consensurum vocationi, & non illum, & ita in tempore non ideo Deus trahet hominem, quia elegit eum in æternitate, sed potius quia præuidit hominem fore eligentem Deum tali tempore, elegit illum ex æternitate. Tertiò similiter conserunt numerum saluandorum non esse certum in diuina electione, & vocatione, & in præscientia, quod etiam repugnat gratuitæ electio- ni.

Secunda obiectio huic similis est, quia se-
quitur ex nostra sententia Deum non præde-
finire actus liberos, quia si illos prædefini-
ret, illa præfinitio esset suppositio antecedens,
vt illa particula *præ* denotat, & ita tolleret
libertatem iuxta nostra principia. Et confir-
matur hæc obiectio, quia iuxta illam se-
quitur consequenter, actus liberos eueniare præ-
ter intentionem Dei, quod multum deroga-
t perfectiō diuinæ prouidentiæ. Sequela
probatur, quia intentio dicit decretum abso-
lutum, ac præfinitum voluntatis, sed Deus
non habet tale decretum circa actus liberos,
qui de facto eueniunt; ergo præter intentio-
nem Dei eueniunt.

Tertia obiectio est, quia sequitur Deum
non habere perfectam prouidentiam omnium
effectuum causarum secundarum in particula-
ri; quod est absurdum, vt per se constat. Se-
quela patet, quia prouidentia dicit rationem
prædisponentem de futuris euidentibus; ergo
perfecta prouidentia postulat perfectam dis-
positionem omnium in particulari, absolutè sta-
tuendo, quid in singulis momentis, & actibus
omnis causa secunda factura sit, quod non fit
sine absoluta omnium præfinitione; ergo
ablata huiusmodi prædefinitione, aufertur
perfecta prouidentia. Et confirmatur, quia
sine tali prouidentia, non est perfecta guber-
natio, quia hæc in ea posita est, quod Deus
tanquam supremus Dominus vtatur omnibus
causis secundis, & omnibus voluntatibus,
applicando illas quæ voluerit, & ubi, quando,
& quomodo voluerit, qui vñus non potest esse
sine vniuersali præfinitione. Assumptum pa-
tet, quia dominium est potestas vtendi, vnde
in vñus perfecto ostenditur plenitudo domi-
nij; vñus autem est applicatio potentia ad
opus, ex Dñno Thoma I. 2. quæst. 16. ergo si
Deus non applicat inferiores causas, & præ-
fertim voluntates humanas ad suas operatio-
nes, non perfectè vtitur illis; ergo neque
perfectè eis prouidet, quia gubernatio est ef-
fectus prouidentiæ.

D. Thomas
4. Obiectio 4. de
perfectione
prouidentiæ
circa peccata.

Quartò specialiter obijicitur de perfectione
prouidentiæ circa peccata, non solum vt ac-
tus sunt, sed etiam vt peccata sunt, neutro
enim modo saluator perfecta Dei prouidentia
circa illa iuxta nostram sententiam. Prior
pars probatur, quia actus peccatorum iux-
ta nostram sententiam non præfiniuntur à
Deo; ergo neque intenduntur ab ipso; ergo
sunt præter intentionem Dei, & sine ipsius
voluntate, quod est contra perfectionem pro-
uidentiæ. Altera pars probatur, quia licet
peccata, vt peccata solum permittantur à Deo,
tanta verò sapientia illa permittit, vt illis non
minus vtatur ad fines suæ prouidentiæ, quæ
si illa ordinaret, vt videre licet in peccato cru-
cifigentium Christum, & in peccato fratrum,
qui Iosephum Ægyptijs vendiderunt, & simili-
bus: hoc autem tam excellens prouidentiæ
genus non potest consistere sine præfinitione
talium actuum, quia permisso pure spectata
relin-

relinquit voluntatem omnino indifferentem. A
sine villa determinatione; ergo per se sola, si
non fundetur in aliqua præfinitione, non po-
test esse medium certum ad aliquem finem.
Vnde confirmatur, quia quod Deus permittit,
infallibiliter evenit, ut in induratis contingit,
iuxta illud, *Nemo potest corrigere, quem tu
ipse despiceris.* At hoc intelligi non potest sine
præfinitione; ergo.

6.
Difficultates
objectionum.

Punctum pri-
mum, de effica-
ci electione
prædestinato-
rum.

Molina:

7.
Vasquez.

Hæc objectiones duas præcipue attingunt
difficultates, vna est de ordine prædestinatio-
nis quoad gratuitam electionem, in qua præ-
destinatio vel consistit, vel fundatur, alia
est de præfinitione actuum liberorum. Et
hæc duo pendent ex aliquo puncto, an scilicet, in diuina voluntate ordo intentionis, &
executionis distinguedi sunt. Quæ tria bre-
uiter attingam propter huius materiae comple-
mentum, nam in 1. p. & in libro de Auxilijs
latius hæc disputata sunt. In primo ergo pun-
cto antiqua, & celebris opinio Theologorum
fuit, Deum peculiari actu, & proposito abso-
luto voluntatis suæ, ita dilexisse omnes homi-
nes, qui saluandi sunt, ut ante omnia bona
& mala merita omnium parium hominum
præuisa à ceteris non saluandis discreuerit,
& ad æternam gloriam infallibiliter conse-
quendam destinauerit: postea vero docti ali-
qui moderni, licet hunc actum gratuitæ elec-
tionis diuinæ prædestinatiorum ad gloriam,
non negauerint, dixerunt tamen, non esse
priorem etiam ratione voluntate dandi, & con-
stituendi prædestinatos in tali ordine rerum,
in quo infallibiliter talia haberent merita, per
quæ tantam gloriam consequerentur. Quam
opinionem sequutus est Molina in concordia
q. 23. art. 1. & 2. disp. 2. §. Præterea, &
art. 5. disp. 1. memb. 8. qui non differt ab anti-
qua opinione in asserta gratuita electione
prædestinatiorum ante merita absolute præui-
sa, sed solum in explicanda illa per signa prioris,
& posterioris secundum rationem, hæc
enim ipse negat. Neque in hoc noua est eius
opinio, nobis tamen non videtur necessaria,
neque apta ad explicandos nostro modo effec-
tus, & causas prædestinationis. Sed quia hoc
ad præfens non refert, sufficient nobis alibi
dicta, cum his, quæ statim dicemus.

Deinceps vero P. Vasquez 1. p. disput. 89.
& cap. 6. licet signa rationis in actibus diuinæ
voluntatis non neget, nihilominus latissime
persuadere conatus est non habuisse Deum
ante præuisa saluandorum merita absolutum
actum voluntatis dandi illis gloriam. Non
abstulit autem omnem præuiam intentionem
dandi eis gloriam, quæ eslet finis meritorum,
& gratiæ, quam illis dare decreuit: sed dicit
illam intentionem non fuisse per efficax de-
cretum voluntatis Dei, sed per simplicem
affectum, quem alij velleitatem, alij conditionatam
voluntatem, alij voluntatem antece-
dentem appellant. Nam hunc saltem actum
reputauit necessarium, ut Deus perfectam
prouidentiam gratiæ haberet, illam ad debitu-
m finem ordinando, quod sine aliquo actu
circa eundem finem intelligi non poterat.
Negat tamen illum actum esse absolutum, &
efficacem, quia putat repugnare libertati hu-
manæ, & derogare meritis gratiæ, & propter
alias rationes, quas latissime prosequitur;
multa etiam Patrum, & præsertim Augustini
testimonia congerendo. Et ideo in eadem
1. p. disp. 82. cap. 5. cum doceat in voluntate
Dei ordinem intentionis esse priorem ordine
executionis, limitationem adhibet, quia
cum finis consequendus est per media moralia,
ut sunt merita, intentio finis non potest esse
efficax, sed per simplicem tantum affectum.

A Tandem nouiores quidam Theologi eò
progressi sunt, vt non solum negent, habuisse
Deum ante præuisa merita efficacem volun-
tam dandi prædestinatis gloriam, verum
etiam doceant nullo actu, vel affectu voluisse
Deum dare, aut ordinare illos ad beatitudi-
nem consequendam, directè intendendo illo-
rum beatitudinem, vt finem, prius ratione,
quam voluerit eis dare merita, quæ in tem-
pore contulit, quibus præuisis voluit efficac-
iter gloriam eis propter merita tribuere.
Fundantur, quia in diuina voluntate nullus est
ordo intentionis, sed executionis tantum.
Vnde P. Vasquez reprehendunt, eo quod non
fuérit consequenter loquutus. De me autem
aiunt, futilibus argumentis motum esse ad
illos duos ordines intentionis, & electionis in
diuina voluntate vniuersæ distinguendos;
fundamentum autem propter quod ipsi illos
negant, est, quia pútant, Deum constitui
völentem liberè creaturam, non per solam
suam voluntatem, essentiam, seu entitatem,
sed simul cum ipsa creatura volita, quæ est
terminus illius voluntatis diuinæ, cum quo ip-
sa non necessariò constituitur.

B C Quo fundamento posito sic colligunt. Crea-
tura non potest concurrere suo modo ad con-
stituendum Deum volentem, nisi accipiat en-
titatem, aut esse actuale per ipsammet volun-
tatem, per quam dicitur volita, quia solum
sub illo statu non habet necessariam connexio-
nem cum libera Dei voluntate, nam sub esse
possibile, vel nullam connexionem habet,
quia non amatur, vel si quam habet, illa est
necessaria, quoad aliquam complacentiam
iuxta varias opiniones. At vero creatura
non accipit entitatem, vel esse actuale, nisi
per voluntatem exequentem Dei; ergo non
potest intelligi Deus volens liberè creaturam,
nisi per voluntatem exequentem; ergo nec po-
test intelligi in voluntate diuina ordo inten-
tionis distinctus etiam ratione ab ordine ex-
ecutionis. Vnde consequenter inferunt, quod
licet in actibus voluntatis Dei assignari pos-
sint signa rationis, illa sola sunt cogitanda in
ordine executionis, ita ut illud sit volitum
prius, quod in refutatum est prius executio-
ne, seu quod est alterius causa, ad eum mo-
dum, quo solet medium in executione esse
causa finis. Ex quo tandem concludunt non
dari in voluntate diuina circa prædestinatos
præuiam intentionem libera dandi eis glori-
am, sed solum voluntatem exequentem, in
qua prius intelligitur voluntas vocandi, quam
iustificandi, & iustificandi, quam glorificandi.

E F Nihilominus in hoc primo puncto de effi-
caci electione prædestinatiorum, quæ ordine
intentionis præcedat eorum merita præuisa,
opinio affirmans, quæ D. Thomæ, & com-
munis Theologorum est, & Augustini etiam
esse opinor, mihi semper placuit. Ut autem
illam breuiter proponam, à tertio puncto in-
choandum est, in quo communis sententia
Theologorum omnino præferenda est, quam
non futilibus argumentis, sed solidis rationi-
bus fundatam esse certò credimus. Est autem
communis sententia in diuina voluntate
non tantum executionis, sed etiam intentio-
nis ordinem reperiri, & à nobis consideran-
dum esse. In hoc autem punto duo inclu-
duntur, vnum est in diuina voluntate vtrum
que ordinem intentionis, & executionis vere,
& propriè reperi; aliud est inter illos ordi-
nes esse distinctionem aliquam rationis, &
consequenter in eis actus ratione distinctos
cum ordine prioris, & posterioris in varijs
rationis signis spectare posse. Primum est

8.

Corollarium.

10.

Punctum ter-
tium de gratui-
ta electione
prædestinato-
rum.

principiū intentum, & ante omnia probandum, inde verò inferemus aliud, quia licet in hoc non sit tanta concordia inter Theologos, neque res sit tanti momenti, quia in modo ipsius intelligendi, & concipiendi nostro, quām in re ipsa consistit; nihilominus recte de illis signis sentire, & loqui ad rem melius intelligentiam, & explicandam non parum prodebet potest, vt in discursu dicemus. Nunc ergo per dictos ordines solum intelligimus actus ipsos pertinentes ad ordines ipsos intentionis, & executionis secundum formales rationes eorum, semotis imperfectionibus, quales sunt distinctio actualis, quæ in re sit inter tales actus ratio causalitatis inter eos, & prioritas temporis, vel naturæ, quibus ablatis optimè concipimus, eundem actum esse posse veram intentionem vnius rei, vt finis, & electionem alterius, vt medij ad illam, sicut intelligimus posse amari vnam rem vt honestam, & aliam tantum vt utilem, siue illi amores sint re, siue ratione distincti, siue hunc, siue illum ordinem inter se seruent. In hoc ergo sensu dicimus in Deo esse ordinem intentionis, quia in voluntate diuina est vera intentio vnius rei, & finis, & electio alterius rei vt medij ad illam. Et sententiam sic explicatam credimus esse communem Theologorum, præfertim D. Thomæ, & Scholastico rum, & Augustini. Quia verò de ordine executionis nulla est quæstio, ordinem intentionis pricipiū ostendemus, & quia Theologi, & Augustinus maximè hoc attingunt tractantes de diuina prædestinatione, & gratia, ideo principale punctum hic intentum de gratuita electione prædestinatorum ad gloriam comprobabimus.

11. Probatur gratuita electio & prædestinationis ad gloriam. D. Thom.
Idem.

Præterea idem Diuus Thomas libro primo contra gent. cap. 86. ex professo docet, dare rationem diuinæ voluntatis, eo modo, quo finis est ratio volendi ea, quæ sunt ad finem. Et sic in ratione prima dicit, Deum velle bonitatem suam tanquam finem, & cetera vt media, iuxta illud Proverb. 16. Vniuersa, propter semetipsum operatus est Dominus. In ratione autem secunda dicit, etiam inter bona creata vnum ordinari à Deo ad aliud vt in finem, & sic cadere sub diuinam voluntatem,

A & in ratione tertia dicit, supposito, quod Deus aliquid vult, necessario velle, quæ ad illud requiruntur. Quæ omnia euidentissime pertinent ad ordinem intentionis, neque sine illo intelligi possunt. Vnde licet de modo loquendi fit alia controvrsia inter Theologos, an sit dicendum Deum velle vnum, quia vult aliud, vel velle vnum propter aliud: item an vnum obiectum creatum sit Deo ratio volendi aliud, per modum finis, vel sola sua bonitas sit finis, propter quem vult omnia creatæ vt media ad gloriam suam, nihilominus omnes in hoc conueniunt, quod in Deo est intentionis finis, & electio mediorum, & quia inter media vnum est propinquius fini, quām aliud, ideo interea velle vnum propter aliud, vt videre licet in Caietano I. parte quæst. 19. artic. 5. Ferrariens. I. contra gent. capite 86. & 87. Capreol. in 3. distinct. I. quæstione unica articulo tertio ad argumenta contra primam conclusionem, vbi in solutione ad tertium expresse distinguit in mente Dei ordinem intentionis ab ordine executionis, & illum dicit esse priorem ratione, ex parte obiectorum.

Eadem est sententia Scoti in I. dist. 41. & in 3. distinct. 7. quæst. 3. & distinct. 19. vbi Lychetus, & alij explicant, & sequuntur, & Corduba libro primo quæst. 56. opinion. 5. in secunda eius parte, vbi inter alia expresse distinguit in Deo duas voluntates dandi gloriam prædestinatis, aliam ante prævisa merita, aliam post meritorum præfusionem, & hanc dicit esse voluntatem executionis, illam intentionis. Denique omnes alij antiqui hanc doctrinam supponunt, dum de Christi, vel nostra prædestinatione disputant, vt videri potest in Durand. in I. dist. 41. Bonavent. in 3. dist. 1. art. 2. quæst. 1. & alijs ibi, & Alens. 3. parte quæst. 2. memb. 13. Eandem sententiam sequitur Bellarmin. libro secundo de Gratia, & libero arbitrio cap. 17. Et illam supponit Valentia, qui falsò in contrarium allegatur. Nam in I. tom. disp. 1. q. 19. punc. 5. §. Ex his assertiōnibus, expresse dicit Deum prius voluisse beatitudinem Petri, quām eius merita in genere causæ finalis, prius autē voluisse merita, quām beatitudinem in genere causæ moralis, seu dispositiōnē, per quæ duo explicat aperte ordinem intentionis. Et in secunda assertione, ex locutionibus Scripturæ probat Deum verè, & cum omni proprietate operari propter finem, ac subinde esse in voluntate eius ordinem intentionis, qui per particulam propter, vel ut, solet frequenter in Scripturis indicari. Et in 4. tom. disp. 1. punc. 7. in toto illius discursu illam distinctionem supponit. In §. autem Neque verò, sequenti referens expresse illam distinctionem de ordine intentionis, & executionis, non refutat illam, sed supponit potius, & addit ad rem, de qua ibi tractat, intempeste applicari, quod nostra nunc non refert. Ait etiam quidquid est posterius in intentionis ordine, semper fieri in executione propter illud, quod est in intentione prius, quod est verissimum; per hoc autem non confunduntur, sed dilinguuntur aperte ordines prædicti.

Possimus præterea veritatem hanc ex sacra Scriptura, & Patribus confirmare, quantum eodem modo loquuntur de Deo, vt agente propter finem, & intendente finem, & eligente media, sicut de hominibus; & ad id explicandum modo hominibus accommodato, Deo etiam consilium tribuunt, quod seclusis imperfectionibus, & cum omni proprietate in his, quæ ad perfectio nem.

Caietan. Ferrariens. Capreol.

13. Scotius. Lychet. Corduba. Distinguit Corduba in Deo duas voluntates dandi gloriam prædestinatis.

Durand. Bonavent. Alens. Bellarm. Valentia.

14. Comprobatur dictorum veritatis ex Scriptura.

Ephes. 1.

nem simpliciter pertinent, ab omnibus inteligitur. Sic dicitur ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso, ante mundi constitutionem, ut effemus sancti.* Vbi particula, *vt*, finem denotat: & ideo à Hieronymo ibi, & Augustino frequenter ponderatur, non dixisse Paulum, *quia futuri eramus sancti*, quod ad ordinem executionis pertinuerat, sed, *ut effemus sancti*, quod pertinet ad ordinem finis, & intentionis. Vnde infra Paulus, *Sorte vocati sumus praedestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sua, ut simus in laudem glorie eius.* Et in eodem sensu dicit cap. 2. *Creati in operibus bonis in Christo Iesu, qua præparauit Deus, ut in illis ambulemus.* Illa etiam voluntas, *qua vult Deus, omnes homines saluos fieri*, nullo modo potest esse nisi per modum cuiusdam intentionis, *qua Deus vult hominibus salutem*, & ex vi cuius præparat omnibus media aliquo modo sufficientia, *ut illam consequi possint.* Cui simile est illud Luc. 13. *Quoties volui congregare filios tuos, & nolivisti?* Hæc enim, & similia non metaphorice interpretanda sunt, cùm non sit necessarium, & proprietas verborum tenenda sit. Per ea ergo significatur voluntas Dei antecedens, *qua de se tale bonum intendit*, & ex vi illius confert media, *qua ex hominum malitia effectu suo frustrantur.*

15.
Intentio in ele-
ctis absoluta,
& efficax.
August.

In electis autem intentio est absoluta, & efficax, & ex vi illius media congrua, & accommodata Deus confert. Et hunc intentionis ordinem varijs locupletationibus explicauit nobis Augustinus de hac ipsa materia differens. Ait enim lib. de Corrept. & Grat. cap. 14. *Cum homines per corruptionem in viam iustitia, seu veniunt, seu reuertuntur, quis operatur in cordibus eorum salutem, nisi ille, qui quolibet plantante, & rigante dat incrementum Deo?* Et rationem, *seu modum declarans addit.* *Cui volenti saluum facere nullum humanum resistit arbitrium, ac si diceret, vaccinationem eius, qui sic votatur, vt conuertatur, procedere ex absoluta voluntate Dei saluandi illum, & ideo neminem illi resistere; præcedit ergo secundum Augustinum illa diuina intention ad talem executionem. Eandem doctrinam indicavit libro de Prædest. Sanctor. cap. 8. dicens, *Hec gratia, qua occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur.* Ecce efficaciam in executione, radicem autem ex ordine intentionis ostendit, addens, *Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primus auferatur.* Et infra, *Sic quippe facit filios promissionis, & vas a misericordia, qua præparauit in gloriam, vbi verbum, facit, executionem, verbum autem præparauit, intentionem indicat.* Et similiter in cap. 17. ait. *Elegit praedestinatos, ut credant, non quia crediderunt.* Et infra, *Quos praedestinavit, hos, & vocauit, illa scilicet vocatio secundum propositum.* Quod propositum non est nisi intentio efficax saluandi illos, quam paulo antea vocauerat electionem æternam, dicens, *Elegit eos de mundo, cum hic ageret in carne, sed iam electos in seipso ante mundi constitutionem.* vbi duplē electionem æternam, & temporalem indicat. Vnde huic æternæ electioni tanquam prime, & efficaci intentioni solet Augustinus tribuere omnem peculiarem curam, quam inexecutione Deus habet prædestinatorum, *vt in cap. 7. de corrept. & grat. latè, & eleganter describit, declarat, & concludit.* *Hac omnia operatur in eis, qui vas a misericordia operatus est eos, qui & elegit eos in filio suo per electionem gratia, id est, gratuitam, vt notauit Toletus ad Rom. 11. notat. 4. & verba ab eodem August. subiuncta declarant.* *Quoniam secundum propositum vocati sunt per electionem (ut dictum est) gratia non præceden-**

Idem.

tium meritorum suorum. Vnde etiam constat, quoties Augustinus loquitur de vocatione secundum propositum, per propositum intelligere hanc diuinam intentionem, & electionem, vnde subiungit, *Ex ipsis nullus perit, quoniam omnes electi sunt: electi sunt autem, quia secundum propositum vocati sunt: propositum autem non suum, sed Dei, de quo alibi dicit, ut secundum electionem propositum Dei maneret.* Et ut tolleretur omne dubium, terminum, seu obiectum illius electionis declarat, dicens, *Electi sunt autem ad regnandum cum Christo.*

Præterea est ad hanc rem confirmandam insigne testimonium Eusebii Pamphili, seu Cæsariensis in disputatione cum Philosopho de

Confirmatur:
Euseb.

B filii diuinitate, quæ refertur in Concilio Niceno nouiter per Alphonsum Pisanum, nostræ Societatis, collectum, & in tom. I. Conciliorum editum. Ibi enim in lib. 2. paulo ante medium, tractando verba illa Proverb. 8. *Dominus posedit me, &c. vel iuxta Septuaginta, Condidit me initium viarum suarum, inter alia interrogauit Eusebius Philosophum, Est ne conditus homo propter mundum, an mundus propter hominem?* Respondit autem Philosophus, *Omnino mundus propter hominem:* quam responsionem acceptans Eusebius subiungit, *Si mundus est propter hominem, omnino cum homo prior in Dei proposito, mundus in Dei proposito erit homine, ac rationabili sapientia posterior. Igitur si homo prior est mundo, erit prior naturis, quales sunt Cælum, terra, dies, nox, nubes, abyssi, fontes, montes, & colles, prior erit his sapientia, & homo in Dei proposito iam prior est mundo, sed eundem accidet posterius in via creationis conditum fuisse.* Qui autem in diuina intentione homine posterior erat, ille in via creationis incidit. Sed sapientia, quam inuenit prudentia Filius Dei, quam dedit homini ad imaginem suam, ipsa etiam in diuina intentione mundo, & mundi naturis prior fuit. Et iuxta hanc doctrinam, & distinctionem de homine interpretatur illam Salomonis sententiam, *Dominus posedit me initium viarum suarum; posedit utique in proposito, & initium in ordine intentionis.* Confirmatque tandem totum discūlum verbis illis Domini. *Sabbathum propter hominem factum est, non homo propter Sabbathum.*

Proverb. 8.

D Hoc autem testimonium quantum ad sensum attinet, nullam patitur tergiuersationem: vult enim explicare Eusebius, quomodo sapientia creata in homine (de quo locum Salomonis interpretatur) vocetur initium viarum Domini, cùm in executione fuerit posterior, & ad hoc explicandum distinguit ordinem intentionis, & executionis, & supponit ordinem intentionis esse priorem, & initium respectu inferiorum creaturarum fuisse hominem. Vnde dici non potest Eusebius solum distinxisse executionem ad extra, quæ in tempore facta est, a voluntate Dei æterna, per quam in tempore creationem exequutus est: tum quia expressè dicit, hominem fuisse priorem mundo in diuino proposito, & a conuerso mundum fuisse posteriorem in eodem Dei proposito: & deinde hoc propositum declarat per intentionem Dei; tum etiam, quia si in ipsa voluntate æterna Dei, non est nisi ordo executionis, non habet in illa res futura alium ordinem, nisi correspondentem ordinis executionis, *vt aduersarij frequenter, & consequenter docent.* Non potest ergo de sensu illo dubitari, neque ipsi Scholastici expressius, & clarius, de his ordinibus, & signis loquuntur. Deinde considero, quod licet illa sententia ab Eusebio non modicam auctoritatem habeat, longè maior illi accrescit ex consortio Patrum, quorum nomine respondebat, ut ibidem

17.

Ibidem dicitur, nam illi saltem tacendo consensisse yisi sunt, & ipse Eusebius illam doctrinam, tanquam communem, & receptam à Catholicis proponere visus est. Pondere præterea Eusebium totum suum discursum in particula propter, fundasse. Nam quia Philosophus admiserat Mundum propter hominem creatum esse, inde intulit hominem fuisse priorem in intentione diuina, & inde tandem ordinem intentionis, & executionis in ipsa Dei voluntate distinxit, suumque discursum ex illis Christi verbis, *Sabbatum propter hominem factum est*, confirmavit: vnde eodem modo possemus nos ex infinitis, Sacra Scriptura locutionibus similibus eandem veritatem comprobare.

18.
Veritas supra dictorum ostenditur.

Denique ratione etiam potest eadem veritas ostendi, quia quidquid perfectionis in voluntate creata, & actibus eius inuenitur, licet in voluntate creata non sit nisi admixtum imperfectionibus, nihilominus seclusis imperfectionibus Deo tribuendum est, cui nulla perfectio deneganda est: sed operari propriè, & perfectè propter finem spectat ad perfectionem simpliciter; ergo hoc maximè tribuendum est Deo. Minor certissima est, quia in vniuersum pertinet ad perfectionem agentis non tempore, & casu operari, sed in definitum terminum sua actione tendere, & ideo omnia agentia etiam naturalia, quatenus perfectè operantur, agunt propter finem; inter illa verò ea, quæ ratione carent, aguntur potius, quā agant propter finem, propter imperfectionem suam, vnde necesse est, vt ab aliquo intellectuali agente dirigantur, vt etiam Aristoteles asseratur est: ergo in intellectuali agente ad formalem perfectionem eius simpliciter spectat, vt per se operetur propter finem, certa ratione, & consilio sua opera in definitum in finem ordinando. Hoc autem faciunt creaturæ rationales, vel producendo actus à sua voluntate distinctos, vel vnum actum per alium efficiendo, vt electionem mediorum per intentionem finis, vel prius tempore, & causalitate, quā aliud volendo: hæc autem imperfectiones, & similes remoueri possunt à voluntate Dei, servata perfectione simpliciter agendi, & volendi propriissimè propter finem, nam propter infinitatem, & simplicitatem suam, vno purissimo actu potest velle plura obiecta creata, vnum, vt finem alterius, & vt rationem volendi illud, sicut etiam eodem actu vult se, & alia, se propter se, & alia propter ipsum; ergo habet Deus propriè, & formaliter illam perfectionem, sine ceteris imperfectionibus. Et confirmatur, nam difficilius apparet vno, & eodem actu aliquid velle necessariò, & aliqua liberè, & vnum efficaciter, aliud inefficaciter, seu simplici affectu, quā velle vnum vt finem, & alium vt medium; sed in diuina volitione simplicissima, illa omnia inueniuntur eminenti, & formaliter modo, quia ad perfectionem simpliciter spectant; ergo hæc etiam intelligenda in eas sunt. Quidquid ergo nos appetimus diuersis actibus intendendo, diligendo, vendo, fruendo, vult Deus vno simplicissimo actu.

19.
Hac autem perfectione intellecta in diuina voluntate, consequens necessariò fit, vt in eo sit ordo intentionis: hic enim ordo per se, & remotis imperfectionibus non dicit ordinem realem in ipsis actibus, sed tantum veram rationem formalem intentionis, & electionis in tali actu, ex quo resultat ordo aliquis realis in ipsis obiectis, & consideratur à nobis secundum rationem in ipso actu Dei, quia non possumus illam prout in se est, intelligere, sed inadæquate illum incipiendo, & in plures actus secum rationem illum distinguendo. Ergo sicut in nobis est ordo intentionis realis,

A ita est in Deo eminentiori modo, quem nos per distinctionem, & ordinem rationis explicamus. Et confirmatur, ac declaratur, nam simili ratione docent Theologi, Deum habere in mente sua ideas, seu rationes rerum omnium, per quas tanquam supremus artifex restam varias, & multiplices operatus est. Quia, vt Augustinus ait lib. 8. q. 48. non aliter intelligimus Deum summa ratione omnia condidisse; non minus autem concipere debemus Deum, rationabiliter operantem in morali, quā in artificio modo operandi; ergo necessariò debemus concipere Deum ut perfectissimè operantem propter finem, nam sicut ad perfectum, & rationabilem modum operandi artificis spectat, per proprium exemplar vnumquodq; producere, ita ad perfectum, & rationabilem modum agentis liberè, & moralis pertinet per propriam intentionem, & electionem propter finem operari, sic igitur operatur Deus: ergo in voluntate eius datur versus ordo intentionis, qui in illis actibus cōsistit.

Confirmatur,
& declaratur.

B Et hinc alterius sequitur, ordinem intentionis nostro modo intelligendi, esse distinctum ab ordine executionis, & illo priorem. Probatur, quia nos non possumus apprehendere, aut explicare diuina, nisi ad instar eorum, quæ in nobis experimur, sed in nobis ordo intentionis antecedit ordinem executionis, quia finis est, qui prius mouet ad sui affectum, & desiderium, seu intentionem, & inde fit transitus ad electionem, & inde ad executionem, seu usum; ergo licet Deus hæc omnia in se habeat vno simplissimo actu, nihilominus secundum rationem intelligere debemus voluntatem Dei primariò ferri in finem, quā in media, & prius per modum cuiusdam determinati affectus interni, quā per modum exequentis ad extra, & hoc vocamus ordines intentionis, & executionis. Et confirmatur; nam in scientia Dei licet simplicissima, & sine discursu sit, intelligimus Deum, v. g. siue hominem esse risibilem, quia est rationalis. Vnde nolstro intelligendi modo, si actus illos ratione distinguamus, apprehendimus, vt priorē cognitionem essentia, quā passionis ab illa resultantis, & actu circa principium, quā circa conclusionem; ergo similiter in proposito. Declaratur præterea, quia ubi nos intelligimus, vnum dependere ab alio, & non è contra, intelligimus prioritatem, & ordinem secundum rationem, sed executione pendet ab intentione, & illam supponit, è contrario vero intentio non ita pendet, quia licet intentio efficax inferat executionem, tamen potest esse intentio determinata, & executio indifferens, quia potest per varia media, & diuersis modis fieri; ergo intelligitur rectè ordo rationis in quo intentio præcedit.

20.
Distinguitur
ordo intentionis
ab executione.

C Probatur.

E Neque contra hanc resolutionem ullius momenti est fundamentum nouum in ultima sententia propositum. Id enim, quod supponit, Deum constitui volentem liberè simul per suam essentiam, & creaturam volitam, incredibile mihi visum est. Tum quia inde sequitur, Deum, ex parte saltem formaliter constitui volentem per ipsam creaturam volitam; tum etiam, quia similiter concedendum erit, constitui formaliter scientem res factas per ipsis creaturas scitas, quod nulla ratione permettendum est, quia hoc maior imperfectione est in Deo, quā accipere scientiam, vel voluntatem à rebus. Deinde creatura volita, vel scita, & terminus extrinsecus volitionis, vel scientia; ergo non potest formaliter concurrere ad constitendum Deum volentem, vel intelligentem; nam in nobis non est intelligibile solum, quia obiectum se habet extrinsecè; ergo multo minus in Deo. Deniq; denominatio volentis, vel

Confirmatur.

Declaratur.

Rejicitur fun-
damentum in
ultima senten-
cia propositi.

^{22.} vel scientis, nulla ex parte potest esse extrinseca, etiam quoad determinationem ad tale obiectum, alias non esset vitalis, neque ex intrinseca perfectione.

Et ut alia omittam, quibus illud principium euerti facilè potest, etiam illatio, quæ ex illo fit, nullius est momenti: nam vt Deus sit volens liberè, non est necessaria existentia actualis creaturæ, alias ex tempore constitueretur Deus volens; sufficit ergo obiectua præscientia; ergo etiam consequenter dicendum esset Deum constitui volentem per creaturam obiectu sibi coniunctam, tam in ordine intentionis, quam in ordine executionis, præsertim, quia ad actum liberum non est necessariò mutatio libera in obiecto volito, sed sufficit moralis, vel secundum aliquam habitudinem ad esse futurum: hæc autem mutatio etiam in ordine intentionis spectari potest, quia eo ipso, quod Deus intendit creare hominem, intelligitur homo ipse nouo quodammodo coniunctus voluntati diuinæ; ergo in illa opinione etiam dici posset, & deberet Deum constitui sic determinatè volentem per suam voluntatem, & hominem sic obiectu sibi coniunctum, quod si hoc est incredibile, quia illa qualisunque mutatio in tali obiecto à voluntate Dei libera prouenit, idem est probabile in voluntate executionis, quæ est causa sui obiecti. Sit ergo certum dari ordinem intentionis in voluntate Dei libera.

^{23.} Hoc ergo supposito in particulari punto, quod prima obiectio facta postulat de electione prædestinatorum, in primis fatetur, in operibus gratiæ; & gloriæ maximè inueniri ordinem intentionis, & executionis, & utrumque considerari debere in diuina voluntate, seu prædestinatione. Deinde admittimus circa prædestinatos primum omnium antecedere efficax decretum Dei, quo ante omnia merita absolute præuisa statuit talibus hominibus dare regnum Cœlorum, quod decretum respectu prædestinatorum vocatur dilectio, & respectu aliorum, qui non sic eliguntur, vocatur elecio, & respectu mediorum, quibus comparanda est beatitudo, vocatur intentio. Et autem absoluta, & efficax, vt sit proportionata mediis ceteris, & congruis, quæ ex vi illius datur prædestinatis, vt indeclinabiliter gloriam consequantur; distinguitur autem secundum rationem ab electione mediorum, quia circa diuersa obiecta versatur, & procedit secundum rationem, tum quia gloria est propter se, seu immediatè propter Deum, media autem sunt propter hominis gloriam, tum etiā, quia decretum de gloria per se non limitatur ad hæc, vel illa media, sed postea hæc per electionem determinatur. Vnde etiam distinguitur illa intentio à voluntate exequente, quia intentio nostro modo concipiendi incipit ab ipsa gloria, & præcedit merita absolute præuisa, voluntas autem executiva incipit à vocatione, & inde procedit ad alia auxilia, quibus fiunt merita, & perseverantia in illis, quibus præuisis intelligitur voluntas executiva etiam circa ipsammet gloriam, quæ cadit in illam sub diuersa ratione præmij iam debiti, & est per modum applicationis potentiarum executiarum, vel per modum actualis productionis luminis gloriæ, & auxilij necessarij ad videndum Deum, in quo beatitudo consistit.

^{24.} Ad obiectiōē ergo principalem concedimus Deum ante omnia merita præuisa elegisse prædestinatoꝝ efficaciter ad gloriam, hoc enim propter discursum hic factum, & Scripturis, & Augustino magis consentaneum extimamus, vt in alijs locis citatis latius ostendimus.

A dimus. Neque talis actus est suppositio ita antecedens, vt tollat libertatem, quia per se non est executiva, neque determinativa voluntatis creatæ, & quia virtute claudit habitudinem ad media efficacia non sine libera determinatione voluntatis humana conditionatè præuisa. Et ideo ad illam intentionem gloriæ non est necessarium auxilium præterminans, sed congrua vocatio sufficit, vnde consequenter dicimus, vt Deus habere possit hunc actum salua ipsius efficacia, & prædestinatorum libertate, necessariò suppōni in Deo scientiam conditionatam, quam nos verissime suppōni censemus, vt ostendimus in secundo Prolegomeno, vbi, quæ contra illam obiectiōē solent, dissoluimus.

Ad replicam autem secundam, quæ nunc additur, quod tunc ista electio non esset omnino gratuita, sed aliquo modo ex præuisis meritis, respondemus negando sequelam. quæ certè fundari non potest nisi in errore Massiliensium, qui ad rationem premij, vel pœnæ putabant sufficere opera sub conditione præuisa, quod tamen Augustinus, & Prosper omnino damnant, vt in Prolegom. 2. vñsum est, & ad hominem potest retorqueri argumentum: nam qui ponunt physicam prædeterminationem, negare non possunt, quin Deus per scientiam simplicis intelligentiæ, ac subinde ante electionem prædestinatorum præscierit, si talibus hominibus talis modus prædeterminationis detur, fore consensuros, & tamen inde non sequitur, quod voluntas eligendi eos ad gloriam, fuerit ex illis operibus; ergo nec in nostra sententia sequitur. Dicemus ergo illam præscientiam, esse necessariam ex parte Dei, vt habeat certa media, quibus suam electionem exequi possit, si eam gratis velit concedere. Vnde non sequitur Deum elegisse hominem, quia liberè erat consensurus, sed elegisse illum, quia voluit, & quia elegit, ideo ita vocare illum, vt consentiat, vt Augustinus q. 2. ad Simplician. & alijs locis docet. Et ita etiam non sequitur, numerum saluandorum non esse certum in voluntate, sed in præscientia; nam per scientiam conditionatam nihil scitur absolute futurum; ergo in illa non potest esse certus prædestinatorum numerus, sed cum illi voluntas adiungitur, in ea est certus, vt per se satis constat.

Sed instari potest, quia illa voluntas dandi gloriam, quam Deus habuit erga prædestinatos, inclusit necessariò respectum ad talia media, quorum efficacia ex libero arbitrio pendebat; ergo semper includit conditionem, si homo consentiat, seu cooperetur vocationi; ergo non fuit absoluta, & efficax voluntas. Item non potest magis esse absoluta voluntas finis, quam mediorum, sed mediorum non est absoluta simpliciter; ergo nec voluntas finis. Probatur minor, quia est voluntas meritorum liberè exercendorum; ergo necessariò includit conditionem in obiecto, alias libertati repugnaret. Præterea vocatio congrua non est ex se absolute efficax, sed solum suppōsa cooperatione liberi arbitrij sub conditione futura; ergo nec voluntas finis, quæ includit formaliter, vel virtute ordinem ad tales vocationem potest esse simpliciter absoluta, quia saltem virtute includit semper illam conditionem. Denique illi voluntati Dei potest humana voluntas resistere, simpliciter loquendo; ergo illa voluntas Dei non est absoluta, & efficax, nam voluntati Dei efficaci nemo potest resistere. Antecedens probatur, quia homo potest absolute non habere talia merita, sed si illa non habeat, resistet illi voluntati; ergo simpliciter potest illi voluntati resistere.

^{25.} Ad replicam, quæ nunc additur responderetur negando sequelam.

August.

^{26.} Instantia.

Ad

27.
Respondeatur.

Ad hæc responderi potest voluntatem illam Dei duplicitate considerari posse, uno modo secundum se, & abstrahendo à præscientia Dei conditionata, alio modo ut iam supponit illam scientiam, & priori modo non esse absolutam voluntatem, neque efficacem, sed indifferentem ut sit efficax in præscientia. Et hoc probatur argumentis factis. Alio verò modo posse considerari ut coniunctam scientię conditionatę, & ut sic esse efficacem. Ad eum modum quo nos dicimus vocationem congruam per se spectatam, & secundum suam absolutam entitatem non habere intrinsecè, ac determinatè actualem efficaciam, sed potius de se indifferentem, ut congrua, vel incongrua sit, in præscientia autem esse congruam, & efficacem, quia cooperatio liberi arbitrij illi coniungenda supponitur.

28. Sed non est necessaria distinctio quoad actum diuinæ voluntatis, neque illi recte accommodatur, neque etiam aquiparatio illa cum congrua vocatione in omnibus fieri potest. Imò ex diuersitate inter voluntatem internam Dei, & vocationem externam facile res intelligitur. Vocatio enim est res creata habens suam absolutam entitatem, secundum quam optimè consideratur, ut præcisa à cooperacione voluntatis creatæ, quam prædeterminare non potest, sed excitare, & inducere, & cum illa cooperari si velit, & ideo de se dicitur non inferre necessariò actualem efficaciam, sed solùm ex suppositione, quod voluntas sit illi cooperatura, quam suppositionem entitas illius vocationis per se non postulat, nec præsupponit, sed solùm ut procedit ex tali præscientia, & ideo sub tali respectu dicitur efficax, non absolute, & secundum se. At vero decretum illud voluntatis Dei, ut sit tale decretum necessariò supponit talem præscientiam conditionatam, qua illa media præcognoscuntur, ut efficacia. Nam si decretum illud consideretur secundum suam solam absolutam entitatem, sic non est decretum efficax, nec inefficax, nec absolutum, nec conditionatum, imò nec decretum liberum est, sed est sola voluntas Dei se necessariò amans, & potens liberè amare obiecta creata, seu creabilia, prout voluerit, sine mutatione, vel additione reali, quæ in ipsa fiat. Constituitur autem nostrò modo intelligendi, in esse talis decreti per determinatum respectum ad tale, vel tale obiectum, & quia determinatio voluntatis supponit obiectum cognitum sub tali ratione, vel conditione, qua possit tale decretum terminare, ideo non potest tale decretum absolutè tantum, & secundum suam entitatem spectari, sed necessariò considerandum est, ut supponit talem scientiam, & cum illa tali, vel tali modo determinatur.

29. Et hac ratione si Deus non habet scientiam conditionatam de futuro effectu talis vocationis, si detur, nullo modo posset habere decretum dandi illam vocationem ut congruam, & efficacem, neque daret illam, ut gratiam specialem, & singulare beneficium, quale in præcedenti capite explicuimus; supposita autem præscientia, dat illam peculiari affectu longè diuerso ab eo, quem habet erga illum, cui dat vocationem entitate similem absque tali præscientia: & ideo talis affectus singularis non potest considerari tanquam quid absolutum, & abstrahibile à tali præscientia, seu obiecto, ut per illam proposito. Sic ergo dicimus de electione prædestinorum ad gloriam. Nam, ut haberi possit eo modo, quo nunc illam habuit Deus, necessariò supponit præscientiam eiusdem gloriae, ut infallibiliter comparabilis per hæc, vel illa media, & ideo considerari non potest secundum se, ut abstrahit à tali præ-

A scientia, per quam obiectum capax talis efficiens illi proponitur. Ut sic autem spectatum illud decretum omnino est absolutum, & efficax, quia licet executio eius pendeat ex cooperatione libera tanquam à concausa, vel conditione necessaria, nihilominus ante tale decretum supponitur purificata conditio in præscientia Dei, & in obiecto, ut per illam proposito, & ideo absolute vult Deus talem gloriam dare, & per illam voluntatem efficaciter determinantur ad danda media, quæ in præscientia sua nouit esse efficacia.

30. Ad instantias verò facile respondetur. Ad primam aliqui dicunt decretum illud dandi gloriam de se abstrahere etiam à meritis, & ad alias instantias. Alijs medijs pendentibus à libertate hominis, Ad primam; ideoque esse posse omnino absolutum. Sed non placet, quia probabilius est, semper, & in omni signo prædestinasse Deum gloriam ut humano, & morali modo consequendam, & ut coronam, ac præmium meritorum, in quo necessariò includitur virtualis ordo ad merita, seu ad media moralia, & libera, saltem abstracte, & in communi. Dicimus ergo, quod licet secundum hanc considerationem medium illud pendeat à conditione homini libera, tamen quia in præscientia Dei iam supponitur purificata conditio, decretum est omnino absolutum. Sicut inter homines, quia ignorant conditionem futuri eventus, promissio sub conditione talis eventus futuri conditionata est; si tamen fiat promissio sub conditione de præsenti cognita, nomine tantum est conditionata, & propositum internum necessariò erit absolutum, quia purificata est conditio. Et similiter dicimus ad secundam instantiam voluntatem dandi merita tali homini, seu voluntatem dandi illi fidem, charitatem, &c. esse absolute, sicut mox de prædefinitione dicimus; neque id repugnat libertati, quia supponitur in præscientia futurus usus ille libertatis, & per illam suppositionem purificatur conditio, potestque esse decretum absolutum sine lassione libertatis.

31. Ad tertiam eodem modo dicimus, hoc decretum Dei de gloria hominis prædestinatus virtute ordinari ad vocationem congruam, ut congrua est, concipique ex suppositione congruitatis eius iam præuisa. Vocatio autem illa licet præcisè spectata non sit de se efficax, tamen ut congrua est, omnino est efficax, & ita purificata conditione, non impedit quoniam decretum Dei sit absolutum. Ad quartam negatur posse voluntatem humanam resistere illi decreto Dei, sicut non potest resistere vocationi congruae, ut congrua est, & præuisa, ut tali. Neque hæc impotentia resistendi est contraria libertati, quia non est impotentia simpliciter, sed ex suppositione usus libertatis præuisi. Nam si voluntas præuisa est hoc volitura in tali tempore, & occasione, iam non potest aliter velle, illa hypothesis supposita, & nihilominus liberè est volitura, quia hoc ita futurum supponebatur; eodem ergo modo non potest voluntas resistere tentationi, quæ ex efficacia sua, & sapientia potest applicare media, cum quibus nouit voluntatem consenserit.

A & nunc moderni Theologi frequenter loquuntur.

Et ideo in libro primo de Auxiliis cap. 16. ^{3.} *Idem.*

n. 6. & sequentibus, ad tollendam hanc verbo-

rum æquiuocationem, ne quæstiones confun-

dantur, distinxii in Deo prædefinitionem, seu

prædeterminationem ad intra, & ad extra, &

proposui uti verbo *prædefiniendi*, ad signifi-

candum internum decretum Dei, quia in

hoc sensu inuenio magis visitatum in Scriptura

diuina verbum *definiendi* Deo attributum:

verbum autem *prædeterminandi* ad significan-

dam externam actionem prædeterminantem

accommodaui: quia neque in Scriptura diuina,

seu in vulgata Latina hoc verbum visi-

tatum inuenio ad significandam prædestina-

tionem Dei, & in rigore Latino verbum

prædeterminandi propriè sumptum externam

actionem magis significat. Quod si alicui,

(vt video,) hæc accommodatio verborum

non placuit, non contendeo de verbis, dum-

modo res ipsa, de qua disputatur, ambigui-

tate verborum non confundatur. Idem no-

tari potest in verbo *disponendi*, quod ferè idem

est, cum verbo *præparandi*, in quo similem

ferè distinctionem notauit Diuus Thomas

1. parte quæst. 23. art. 2. ad 3. alijs verbis, di-

stinguens duplicum præparationem, vnam,

quæ in passo recipitur, quam nos externam vo-

camus, aliam, quæ manet in agente, quam

nos vocamus internam, est enim propria

agentis intellectualis, qui præconcipiendo,

& volendo se præparat ad agendum; & ad

hanc inquit Diuus Thomas prædestinatione-

nem pertinere, idemque nos dicimus de

prædefinitione, quia, vt dixi, verbum *præ-*

definiendi, & *prædestinandi* in rigore æquiua-

lentia sunt. Inter verbum autem *prædefini-*

endi, & *præparandi*, hæc solet notari differen-

tia, quod ea tantum dicitur Deus præfini-

re, quæ absoluto decreto facere statuit:

præparare autem dici potest, & illa, qua-

sic decreuit, & quæ antecedente tantum vo-

luntate dispositum, nam etiam dici potest Deus

gloriam reprobis præparasse, utique quantum

in ipso est.

Denique ex dictis intelligi potest verbum

prædefiniendi, (& idem ferè est de ceteris ad

propositum voluntatis applicatis,) verbum,

inquam, *prædefiniendi*, ex vi propriæ signi-

ficationis suæ, non significare voluntatem

Dei per modum exequentis, nec per mo-

modum proximi principij efficientis ad extra, sed

ad prædefinitionem sufficere propositum per

modum intentionis, seu electionis, id enim

propriè significat verbum *prædestinandi*, vt

ex Paulo notaui, & in propria materia

ostendi, & in sequentibus attingam: illi

autem verbo æquiualeat, vt dixi, verbum

prædefiniendi. In nobis etiam id constat, re-

ctè enim dicimus nobiscum definire, quæ

facere intendimus, vel eligimus, iuxta

illud 1. Machabæorum 1. *Multi de populo If-*

raeli definierunt apud se, vt non manduca-

rent immunda, & elegerunt magis mori,

&c. Et sic etiam dicitur 1. Reg. 20. Intelle-

xit Ionathas quod definitum esset à Patre suo

vt interficeret Danid. Et idem est cum pro-

*portione de verbo *definandi*, iuxta illud*

*Machabæorum 6. *Definavit non admittere,**

illicta, & alia, quæ suprà citavimus. Ac

denique talis definitio, vel prædefinitione sol-

lum est propositum quoddam voluntatis,

quod de se vsum, & affectionem antecede-

re potest, quamvis ad illam siue physicæ,

siue moraliter, inclinet, & siue propriæ,

siue metaphorice moueat, & inducat. Quod

3.

Idem.

In Deo præ-

definitione, seu præ-

determinatione

ad intra, & ad

extra ab Auc-

tore distingui-

tur, & cur.

CAP V T LIV.

Appendix de prædefinitionibus cum aliarum obiectionum re- sponsione.

^{1.}
Sedes, & summa capitilis de
Prædefinitionibus diuinis.

V Talijs obiectionibus satisfaciamus, pauca de prædefinitionibus diuinis, quod tertio loco proposuimus, dicenda sunt. Et in primis circa verbum *prædefiniendi*, seu *præfinendi*, (idem enim sunt in vsu Scripturæ, & Patrum) aduertendum est, in significacione non distingui à verbo *prædestinandi*, nam indifferenter utroque Patres vtuntur, vt ex infra citandis constabit. Et in Scriptura idem verbum Græcum ὁρίζει, vel προσπίζει, interdum per verbum *prædestino*, interdum vero per verbum *præfino*, aut *definio* à vulgato interprete transfertur, vt videre licet ad Rom. 1. & ad Corinth. 2. & ad Ephes. 1. & Act. 2. & ita hæc verba vt synonyma ponit Salmeron in Præludijs ad epist. Pauli tra&t. 2. disput. 1. vbi etiam addit verbum *prædispono*, quod minus visum est, & verbum *prædetermino*, quod etiam in Scriptura non inuenio, vsu tamen Theologorum receptum est, vt statim dicam. Quia tamen hæc verba ex simplicibus composita sunt addita particula *præ*, circa utrumque partem aliquid declarandum est, vt in verborum significacione æquiuocatio tollatur.

2.
Circa verbum ergo *destino*, aut *definio*, aduertendum est posse, vel ad internos actus animæ, vel ad externos, qui ab illis procedunt, applicari. Nam *destinare* ad animum relatum idem est, quod proponere, vel intra se constituere aliquid faciendum, iuxta illud 2. ad Corinth. 8. & *destinatam voluntatem nostram*, & cap. 9. *Prout destinauit in corde suo*. Et iuxta hanc significacionem in Deo explicitum verbum *prædestinandi* Paulus ad Ephes. 1. cùm dixit, *Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum secundum propositionem voluntatis sua*, & in eodem sensu loquitur ad Roman. 8. dum ait, *His, qui secundum propositionem voluntatis applicatis*, de quibus postea subdit, *Quos prædestinavit, hos & vocavit*. Apud Latinos vero sèpè refertur hoc verbum ad exteriores actiones, & significat *mittere*, vel aliquid munus aliquem exteriū designare. Idem considerare licet in verbo *definiendi*, nam communiter significat aut verbis describere, seu declarare rei naturam, & essentiam, aut certis terminis, & limitibus rem aliquam terminare. Frequenter vero refertur ad animum, vt patet ex illo Actorum 2. *Hunc definitio consilio, & præscientia Dei traditum*, & cap. 17. *Definiens statuta tempora*, & Luc. 22. *Filius hominis sicut definitum est, vadit*. Idem notari potest in verbo *determinandi*, in rigore enim significat exteriorem actionem ponendi terminum certum, vel loci, vel temporis; transfertur vero etiam ad animum, nam quia voluntas de se indifferens est cum aliquid eligit, vel proponit, determinari dicitur. Et ita proportione seruata, idem est, *prædeterminare*, quod *prædefinire*, & utrumque verbum potest Deo attribui, vel ratione interni, & externi propositi, vt videre licet in Diu Thoma 1. part. quæst. 23. art. 1. ad 1. & 3. contra gent. cap. 90. vel ratione externæ temporalis actionis, qua causam secundam de se indifferentem ad unum determinat,

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

Roman. 8.

Act. 2. & 17.

D.Thom.

Luc. 22.

Verbi *prædefiniendi*, & *prædestinandi* notio. *to prædefiniendi*, & *præparandi* quid diff-

rant.

E D facere intendimus, vel eligimus, iuxta illud 1. Machabæorum 1. *Multi de populo Ifraeli definierunt apud se, vt non manduca-*

1. Machab. 1.

rent immunda, & elegerunt magis mori,

&c. Et sic etiam dicitur 1. Reg. 20. Intelle-

xit Ionathas quod definitum esset à Patre suo

vt interficeret Danid. Et idem est cum pro-

*portione de verbo *definandi*, iuxta illud*

*Machabæorum 6. *Definavit non admittere,**

illicta, & alia, quæ suprà citavimus. Ac

denique talis definitio, vel prædefinitione sol-

lum est propositum quoddam voluntatis,

quod de se vsum, & affectionem antecede-

re potest, quamvis ad illam siue physicæ,

siue moraliter, inclinet, & siue propriæ,

siue metaphorice moueat, & inducat. Quid

Yy

si quis

si quis dicat etiam voluntatem aeternam Dei executiuam, qua in tempore operatur, esse definitionem, seu prædefinitionem, non multum de verbo contendam, maxime quando illa voluntas est omnino absoluta, dummodo non afferatur, illam solam esse voluntatem prædefinitionem, & in ordine intentionis non sufficienter saluari: hoc enim, & sine fundamento dicetur, & falsum esse ostendunt, quæ adduximus.

*¶ pre quid si-
gnificet:*

Superest dicendum, quid denotetur per illam particulam *præ*, ex qua verba *prædefinitione*, *prædestinatio*, & similia componuntur. Quidam enim noui Theologi volunt, in proprietate solùm significare antecessionem decreti diuini ad omnem præscientiam futurorum, secundum ordinem rationis, & omnem aliam significationem impropria esse dicunt, & ideo in expositione Scripturæ quoad talia verba non esse admittendam, cum Scriptura debeat in proprietate sermonis explicari, quandocumque commodè potest. Sed hæc sententia quoad hanc posteriorem partem non habet fundamentum, neque in Latina significatione illius dictio, & compositionis in omni proprietate sumptuæ, neque in Patribus, aut Scriptura, ut ex dicendis patebit. Dico ergo tria posse per illam particulam, & compositionem eius propriè significari. Primo quidem interdum significat non durationis, aut antecessionis ordinem, sed dignitatis excellentiam, sicut videri potest in nomine *Prælati*, aut *Præpositi*. Et sic de Virgine dicit Ecclesia, *Elegit eam Deus, & preelegit eam*, idest, ad singularem dignitatem elegit. Et hoc significatum in verbo *prædestinandi*, & appellatione prædestinatorum placuit Catherino, quia putauit non omnes saluandos esse prædestinatos, sed illos, qui altiori modo, & ad singularem gloriæ dignitatem electi sunt. Neque displiceret illa significatio Salmeroni in dicta disputatione prima, neque Lorino ad illa verba Auctor. 2. *Hunc definitio Dei consilio traditum*. Sed licet significatio hæc non sit impropria, nobis non est necessaria, tum quia neque auctoritate, neque sufficienti ratione ostendi potest Scripturam uti verbis illis in dicta significatione, tum etiam, quia omnino verum esse credimus, omnes saluandos esse electos, & omnes electos esse prædestinatos: tum denique quia ponitur interdum idem verbum respectu generalium effectuum prouidentiæ Dei, ut Auctor. 17. vbi vulgata habet, *definiens statuta tempora*, Græcè habetur participium *εποίεις*, quod per verbum *prædestinandi* solet in alijs locis verti, ut statim dicam. Addo vero etiam illa significatio admittatur, non esse illa abutendum ad opinionem Catherini de prædestinatione stabilendam: nam etiam in hoc sensu omnes saluandi prædestinati sunt, quia comparatione reproborum omnes fuerunt electi, vel præelecti, idest, ad singularem excellentiam, & dignitatem singulari beneficio destinati.

Secunda significatio est, ut particula *præ* in illis verbis Deo attributis significet antecessionem aeternitatis ad tempus, quam significationem existimo esse propriissimam, & ad explicandam diuinam Scripturam, vbi optulerit, esse aptissimam, & sufficientissimam. Hoc probo prius verbis Pauli ad Rom. 8. *Quos præscivit, & prædestinavit*, nam in verbo *præscivit*, particula *præ* non necessario dicit antecessionem rationis ad decretum Dei, ergo sufficienter explicatur per antecessionem

Aeternitatis ad tempus: ergo etiam in alio verbo potest habere eandem significationem omnino propriam. Vnde ex vi verborum Pauli solùm haberi potest præscientiam, & prædestinationem esse aeternam: quem autem ordinem rationis inter se habent, inde non habetur, quod si ex ordine litteræ argumentum sumi posset, scientiam praire significatur. Sed neque argumentum est efficax, & quamvis admitteretur, non esset intelligendum de præscientia absoluta futurorum meritorum, sed de aliqua alia, ut in proprio loco explicatum est.

Confirmari hoc etiam potest, quia verbum Græcum *ορθίω*, & *προορθίω* quasi synonyma in Scriptura ponuntur, & interdum ibi est verbum simplex *ορθίω* in vulgata ponitur verbum *prædestinatio*, vel simile, & è conuerso, ibi est verbum *προορθίω*, in vulgata ponitur verbum simplex *decerno*, aut *definio*. Exempla sunt ad Roman. 1. *prædestinatus filius Dei*, Græcè *επιδέντος*, & è contrario Auctor. 4. *Qua manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri*, Græcè *προώρησας*, in capite vero 8. utrumque verbum est compositum, ibi. *Quos præscivit, & prædestinavit*, & ibi, *Quos prædestinavit, hos, & vocavit*, in utroque enim loco est verbum *προορθίω*. Idem inuenietur ad Ephes. 1. ibi, *Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum*, per Iesum Christum, & 1. ad Corinth. 2. 7. ibi, *quam prædestinavit Deus ante secula in gloriam nostram*. Hinc ergo colligimus per illam particulam *præ*, significare antecessionem aeternitatis: nam propter verbum simplex *definio*, verbi gratia, Deo attributum censetur æquivalens verbo *prædefinitione*, quia decreta Dei non possunt esse nisi aeterna ergo signum est per particulam *præ* significari antecessionem aeternitatis.

Dices ergo in verbis citatis, *quam prædestinavit Deus ante secula*, superflue addidisset Paulus particulam *ante secula*, quia per particulam *præ*, iam id est significatum, Respondere potius inde confirmari, quod dicimus, nam illa particula, *ante secula*, addita est ad explicandam antecessionem per verbum *prædestinandi* indicatam, sicut 1. Petri. 1. vbi de Christo dicitur, *præcogniti quidem ante mundi constitutionem*, ita postrema particula addita non est, nisi ad explicandam cognitionem Dei vocari præcognitionem propter aeternitatem. Atque ita verbum *prædestinatio*, seu *προορίω* de antecessione aeternitatis expoluit Origen. ad Roman. 1. & Auctor commentariorum in eandem epistolam nomine Hieronymi ad Roman. 8. & aperte idem Hieronymus ad Ephes. 1. Item verbum *prædestinandi* non solùm usurpatum à Patribus respectu gloriæ, sed etiam respectu gehennæ, ut videre licet in Augustino 21. de Ciuitate

E capite 24. & in Enchirid. cap. 100. & libro secundo de peccatorum merit. cap. 17. & sive alijs locis, & Fulgentio libro primo ad Monimum capite 14. & 17. 27. & 28. & Prosper Fulgentius, ad obiectio. Vincent. 10. & sequentibus. Ergo verbum *prædestinandi* in rigore, & proprietate non significat antecessionem ad scientiam, quia Deus neminem prædestinavit ad poenam ante præscientiam peccatorum; ergo proprietas illius verbi compositi sufficienter saluatur per antecessionem aeternitatis ad tempus. Et idem confirmari potest ex verbo *præparandi*: nam in hominibus in rigore solùm significat antecessionem per aeternitatem, ut ex D. Thom. retuli; idem ergo est in ceteris similibus verbis.

Nihil.

*Salmeron.
Lorin.*

Auct. 17.

*Obiectio.
Solutio.*

1. Par. 1.

Origenes.

Hieronym.

Augustin.

Fulgent.

Prosper.

Nihilominus addenda est tertia significatio illius compositionis, seu particulae *præ*, quæ sine dubio est etiam satis propria, nimirum, ut non solum significet antecessionem æternitatis, sed etiam ordinem aliquem antecessionis secundum rationem, fundatum, vel in ordine obiectorum, vel alia simili ratione, ob quam unus actus Dei tanquam prior alio à nobis apprehendatur. Sic enim, quia cognitio obiecti præcedit volitionem eius, hac ratione dici potest præscientia, vel præcognitio respectu volitionis, sic etiam, quia intentio finis ratione antecedit electionem mediorum, ideo propositum saluandi electos dici potest prædestination ad gloriam, etiam respectu electionis mediorum in particulari: & quia illud est propositum omnino gratuum, etiam dici potest prædestination propter antecessionem ad absolutam præscientiam meritorum. Ac denique, quia effectus, quos Deus est facturus, futuri non sunt, nisi ex decreto abso-luto voluntatis Dei, ideo tale decretum potest dici prædefinition per comparationem ad præscientiam eiusdem obiecti prædefiniti, vt futuri, vel etiam per comparationem ad ipsam rem futuram, quæ in hoc sensu ideo præfinita dicitur, quia ex prædefinitione habet, quod sit futura. Atque in hoc sensu dicuntur in Scriptura vel definita, vt Auctor. 17. vel præfinita, Dan. 11. & 12.

In hoc ergo ultimo sensu procedunt maxime obiectiones, quæ in hac materia ex prædefinitionibus Dei sumuntur, quia ad perfectiōnem prouidentiæ Dei erga homines, & eorum actiones necessarium existimatur, ut Deus hoc ultimo modo omnes actus liberos in particulari, absoluto decreto, & ante præscientiam absolutam illorum, vt futurorum præfinierit; imò aliqui volunt, vt talis prædefinition dicarantecessionem ad scientiam conditionatam eorumdem futurorum. Et quia, qui ita sentiunt, omnia testimonia vel Scripturæ, vel Patrum, quæ de his prædefinitionibus loquuntur, statim accommodant ad hoc genus prædefinitionis, seu ad hanc ultimam significationem, ideo voces ipsas accuratè distinguere necessarium existimauit, nunc de re ipsa quid sentiam breuiter propono.

Primò ergo certum existimo posse Deum prædefinire actum liberum in particulari hoc genere prædefinitionis, & salua eius libertate. Hoc mihi sufficienter probant, quæ ad probandum electionem prædestinatorem adduxi, & in alijs locis hanc etiam assertionem latè probauit, & ab Auctoriis, quibus nunc respondemus, libenter admittitur, ideoque in illa confirmanda non immorabor. Addimus verò hanc prædefinitionem supponere præscientiam conditionatam, & ideo facillimè cum libertate actus præfiniti conciliari, sicut de electione ad gloriam explicauimus. Vnde etiam adiungimus, hanc prædefinitionem esse in voluntate Dei per modum intentionis actus præfiniti, non per modum voluntatis exequentis, ac per se immediate efficientis ad extra illum actum præfinitum: sic enim non solum esset præfinitio ipsius actus, sed etiam prædeterminatio voluntatis creatæ ad efficiendum, quod eius laderet libertatem, vt supra ostendimus. Est igitur illa præfinitio talis intentio, quæ virtute includat habitudinem ad congruam vocationem præuisam, & efficaciter applicet voluntatem diuinam, ad præbendam talem vocationem voluntati, offerendo simul voluntati creatæ concursum necessarium ad actum prædignum eliciendum. Atque ita sit, vt supposita prædefini-

tione infallibiliter illum eliciat, & nihilominus libere, quia illa præfinitio non mandatur executioni per physicam prædeterminationem, sed per congruam vocationem, vnde fit, vt illa infallibilitas non sit ex suppositione omnino antecedente, sed concomitante, quia supponit cooperationem liberam humanæ voluntatis, sub conditione futuram in præscientia.

Vnde in hoc punto tandem concludimus, sicut prædefinire actum liberum hoc modo non repugnat libertati, nihilominus repugna-re illi, quod Deus nullo habito respectu ad usum libertatis sub conditione præuisum, apud se statuat, & præfiniat facere talem actum, & sua potestate efficaci prædeterminare voluntatem hominis, vt illum faciat, quia talis modus prædefinitionibus induceret necessitatem contrariam libertati, vt satis in superioribus demonstratum est. Et de hoc genere prædefinitionis loquutus est Damascenus, cum negauerit Deum prædefinire actus liberos libro secundo de fide cap. 30. Et in Dialogo contra Manichæos quem merito Diuus Thomas de prædefinitione necessitante explicauit 1. parte quæst. 23. art. 1. ad 1. Neque enim aliis modis prædefinitionis necessitatis voluntatem humanam intelligi potest, vt in superioribus eriam est probatum. Quod enim quidam dicunt Damascenum loqui de prædefinitione, per quam Deus preparat effectui causam ex se minimè indifferentem, sed intrinsecè determinatam ad unum quoad specificationem, & exercitium, valde alienum à ratione est, quia ridiculam reddit Damasceni doctrinam. Ille enim agebat de voluntate humana, quam supponit esse liberam, & in suis actibus indifferentem, & de illa dicit, Deum non prædefinire eius actus, ne liberum eius usum impedit, & quia nec vitium admitti vult, & rursus nec virtuti vim affert. quæ rationes euidenter ostendunt ipsum loqui de prædefinitione inferente necessitatem ab extrinseco illi potentia, quæ de se libere operationis est capax. Nam talis prædeterminatio ab extrinseco, respectu obiectorum de se indifferentium, & stante iudicio rationis, inuoluit in se repugnantiam, & contradictionem, supposita natura voluntatis; ridiculum ergo esset dicere, Deum non præfinire actus tali genere determinationis, seu necessitatis, hoc enim in nullius mentem unquam venit. Loquitur ergo Damascenus de prædefinitione extrinsecus necessitante, quæ, vt dixi, alia esse non potest, nisi quæ statuit Deus efficacia sua prædeterminare voluntatem, ad actum præfinitum, vt satis iam explicatum est. Atque ita responsum est ad secundam obiectiōnem principalem in præcedenti capite positam. Ex dictis enim sequitur hoc genus prædefinitionis antecedentis non esse possibile salua libertate, sed non ideo sequitur tolli omnem prædefinitionem, nam est vera, & sufficiens præfinitio, quæ licet præcedat ordine rationis actum absolutè futurum, nihilominus non est suppositio simpliciter antecedens, propter usum libertatis præcognitum, & in ipsa prædefinitione virtualiter obseruatum.

Secundò dicimus Deum nullo modo prædefinire actus liberos malos, non quia id repugnaret libertati, sed quia contra ordinem diuinæ sapientiæ, & bonitatis esse credimus. Hanc veritatem præter Damascenum docuerunt satis expressè Leo Papa serm. 16. de Passione Domini, vbi tractans verba Auctor. 4. *Facere qua manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri, accuratè distinguit inter passionem, & actionem, dicitque passionem*

Concluditur.

Damascen.

Yt a fuisse

11.
Assertio pri-
cipalis prima.

13.
Assertio se-
cunda.

Leo PP.

fuisse decretam à Deo, non vero actionem, Numquid (ait) iniquitas per sequentium Christum ex Dei orta est consilio? Et illud faciamus, quod omni manus est crimen, divinae preparationis manus armavit. Vbi certè non habet locum distinctio de præfinitione malitia, vel actionis mala: nam de actione ipsa loquitur Leo, cum illam à passione distinguat, nec poterat manus præparationis diuinæ non armare manus exequentes Iudeorum, si eorum realem actionem Deus ex se, & suo prævio consilio præfiniuisset; nam qui intendit efficaciter actionem, necesse est, ut prepararet media, quibus infallibiliter eueniatur. Eadem præfinitionem malorum actuum sub nomine prædestinationis negat, & impugnat latè Fulgent. libro primo ad Monimum, nam cap. 14. proponit questionem, an sicut Deus prædestinat bona opera, ita etiam prædestinet mala, & cap. 17. negat, quia non ipse fecit, ut fierent, & quia initium talis voluntatis non est ex Deo, ut prosequitur cap. 19. & sequentibus, ex quibus euidenter constat, illum etiam de ipsis actibus prout sunt reales operationes loqui. Quæ est etiam aperta sententia Prosperr. ad obiectum Vincent. in 10. & sequentibus usque ad finem, & ad cap. Gallorum. cap. 12. 14. & 15. & in sententijs, quæ illis correspondent, ubi pro regula tradit, Deum non prædestinare opera, quæ nec ipse fecit, nec ut faceremus exigit. Et sic etiam dixit Augustinus libro de dono perseverantiae capite 22. quod Deus omnia, quæ prædestinavit, implevit. Et ideo in alijs locis non tribuit prædefinitioni Dei omnes voluntates hominum, sed addit sub disiunctione permissionem, ut constat libro tertio de Trinitate cap. 14. Vnde sumpta est regula 58. apud Prosperum. Voluntas Dei est prima, & summa causa omnium corporalium, spiritualiumque motionum; nihil enim sit visibiliter, & sensibiliter, quod non de inuisibili, & intelligibili summi Imperatoris aula, aut inbeatur, aut permittatur, & in Enchirid. cap. 95. Non sit aliquid, nisi omnipotens fieri vidit, vel sinendo, ut fiat, vel ipse faciendo.

^{14.} Dixi autem Deum nullo modo prædefinire hos actus, quia non solum illos non prædestinat illa prædefinitione, quæ antecedit secundum rationem præscientiam absolutam futuri actus prædefiniti, sed etiam neque illos intendit voluntate antecedente, neque voluntate consequente illorum præscientiam eos acceptat, aut simpliciter vult, quamvis illos iam præuisos futuros ad alios effectus suæ prouidentiæ à se intentos, & aliquo modo prædefinitos illos ordinet. Hanc censeo esse sententiam communem Theologorum in 1. dist. 47. & in 2. dist. 38. & dictorum Patrum, præsertim Augustini in locis allegatis, & in Enchiridion capite 100. & sequentibus, & libro quarto de Civitate cap. 27. & enarrat in Psalm. 16. circa illa verba, ut non loquatur os meum opera hominum: & alibi frequenter, ut in libro tertio allegatum est. Explico autem breuiter, & probo singulas partes. Et in primis de primo, & rigoroso modo præfinitionis, quæ præcedat scientiam futurorum per modum absolutæ, & efficacis intentionis, videtur res nimis certa: quia, quod Deus sic intendit, etiam procurat, & prouidet media, quibus infallibiliter eueniatur, quod Deo tribui non potest circa actus peccatorum, ut ex ipsis terminis cuilibet debita fide, ac pietate rem consideranti euidentis videbitur, & latissimè libro tertio ostensum est, estque expressa sententia Damasceni loco statim citando.

Secundò addebam Deum non prædefinire

A hos actus quolibet alio modo, quod probatur, quia Deus non intendit illos, quantum est ex se, ac subinde nec intentione absoluta, vt dicendum est, nec intentione simplici, seu antecedenti, aut quantum ex se, quod docuit Damascenus libro secundo de fide cap. 29. dicens, Ex his, que in nostro arbitrio consistunt, ea, quæ bona sunt, primariè vult gratia, quæ habet Deus; mala è contra, nec primarie, nec secundarie, verum libero arbitrio ea permittit. Dicitur autem Deus primariè velle ea, quæ ex sua mera voluntate intendit, siue absolute actu, siue conditionato illa intendat, sicut vult omnes saluari; hoc enim exemplum in eodem capite adhibet Damascenus. Ergo ex illius sententia etiam illo modo non intendit Deus actus peccatorum. Et si quis totius capituli discursum legat, facile intelligat, eum loqui de actibus ipsis, vt sunt opera realia, quæ adiunctam habent malitiam. Et sane meritò, nam hoc satis est, ut à Deo, quantum ex se est, non intendantur. quod est valde consenteaneum Scripturis, & rationibus factis in libro tertio, quæhic repetere non est necesse.

^{16.} Neque de his actibus reputamus inconveniens, quod in confirmatione secunda obiectionis in præcedenti capite inferebatur, scilicet, aliquem actum realem fieri præter intentionem Dei. Quid enim mirum est, quod sic præter intentionem eius, id quod Scriptura simpliciter docet esse contra voluntatem, & contra præceptum eius? Hoc enim affirmsat Scriptura non tantum de malitia talium actionum, vel de illis, ut mala sunt, sed simpliciter de ipsis actionibus materialibus liberè factis, ita enim à Deo prohibentur, ut in dicto libro tertio ponderauimus. Vnde inductione facile ostendi potest, multa homines facere, vel voluntariè omittere præter, vel etiam contra intentionem Dei. Quando enim Deus homini inspirat fidem, & ille vel non vult credere, vel vult in suo errore persistere, profectò præter intentionem Dei agit, quia Deus nihil tale intendebat. Quis enim dicat Deum cum aliquem vocat, intendere ut resistat? Imò potius intendit verè, & ex animo, quamvis non absolute, sed quantum est ex parte sua, ut homo tunc consentiat, & contra hanc intentionem Dei agit, qui residit, etiamsi non agat contra intentionem absolutam, hæc enim frustrari non potest. Neque hoc derogat perfectioni diuinæ prouidentiæ circa tales actus, etiam ut actus sunt, ut in secunda, & quarta obiectione opponebatur, quia licet non intendantur à Deo, non casu, nec fortuitò eueniunt respectu eius, nec sine cura, & prouidentia eius eueniunt, sed ex certa scientia, & voluntate permitendi illos, & concurrendi ad illos cum libero arbitrio ipso se determinante: id autem, quod me sciente, & voluntariè non impediens, cum possem, mihi eueniit, non potest dici casu, aut fortuitò, mihi accidere, ut per te constat.

^{17.} Denique addimus Deum nullo modo velle simpliciter hos actus peccatorum, ut reales, & positivi sunt, etiamsi præuideat illos esse futuros postquam illos permisit. Potest tamen velle aliquos effectus eorum, & ipsos etiam ordinare ad fines suæ prouidentiæ, iuxta infinitam sapientiam suam; & ita etiam potest aliquo modo præfinire tales effectus, & bona, quæ ex illis malis elicit, licet ipsa mala nullo modo præfiniat. Tota hæc doctrina sumitur ex Augustino locis allegatis, & in libro de libero arbitrio capite 20. & libro quinto Genes. ad litter. capite 20. Et declaratur breuiter per partes. Nam in primis est certum,

Fulgent.

Prosper.

August.

Prosper.

August.

Psalm. 16.

25.

August.

Habacuc 3.
certum, si sermo sit de peccato, ut peccatum est, Deum nullo modo, & nullo signo velle illud simpliciter, & absolutè, etiamsi postquam illud permisit, præsciat esse futurum, quia est obiectum prauum, & proinde incapax diuinæ benevolentiaz, seu complacentiaz, & ita in hoc omnes conueniunt. Addimus verò, quod licet in talibus actibus per se spectatis, & præcisa malitia moralis, sit aliqua bonitas transcendentalis, seu physica, nihilominus propter coniunctionem, quam habent cum malitia morali, quæ à tali actu hic, & nunc à tali persona liberè facta inseparabilis est, & ideo talem actum nunquam posse simpliciter placere diuinæ voluntati, quia voluntas fertur in rem prout est in se, & illam formaliter volendo, virtualiter vult quidquid est cum illa inseparabiliter coniunctum, Deus autem nullo modo potest velle malitiam, nec formaliter, nec virtualiter, nec explicitè, nec implicitè, & ideo non vult talem actum, nec complacet in illo. *Mundi enim sunt oculi eius*, (ut Scriptura dicit) ne vtique scientia approbationis, & ita hoc probant alia testimonia, quibus Deus ostendit, quanto odio peccata prosequatur, quæ supra libro tractata sunt. Atque ita sit ut Deus nullo modo prædefiniat talem actum sine prædefinitione antecedente secundum rationem præscientiam absolutam eiusdem actus futuri, sive subsequente ad eandem scientiam, & antecedente sola duratione æternitatis, quia vtraque præfinitio requirit absolutam voluntatem talis actus, quam Deus non habet.

E 28. Neque contra hoc obstat, quod Deus ad tales actus voluntariè, ac realiter concurrat in tempore, quod facere non potest sine æterna voluntate talium actuum. Dico enim non esse necessarium actum, quo Deus velit absolutè, aut præsciat aliquo modo talem actum, sed sufficere voluntatem concurrendi cum libero arbitrio, & permittendi, ut ipsum etiam operetur, si velit; ex vi illius voluntatis, vel ipsamet Dei voluntas, vel potentia executiva eius influat in tempore cum causa secunda ipsa cooperante, ut in eodem libro tertio explicatum est. Vnde quod quidam aiunt, nihil Deum ad extra agere, nisi per voluntatem prædilectionem, est quidem verum de effectibus, quos Deus se solo producit, de effectibus autem, quos cum causis secundis facit, solùm generaliter influendo, non est necessarium, neque vlla ratione fundatum, præsertim si intelligatur de voluntate absolutè prædilectione effectum ipsum, satis enim est, quod precedat voluntas concurrendi modo dicto, & sub tacita conditione, si liberum arbitrium cooperatum fuerit. Illa autem voluntas, licet non sit prædefinitio actus, potest aliquo modo dici prædilectionia ipsius concursus, non simpliciter, sed quantum est ex parte Dei, seu potest dici prædilectionia quoad offerendum concursum causæ secunde; & applicandam potentiam executivam Dei ad cooperandum voluntati creatæ, si per illam non desit. Sic ut etiam voluntas permissionis Dei potest dici prædefinitio quædam non effectus permissi, sed ipsius permissionis. Nam ex vi illius voluntatis prædefinit Deus non impedire actum, & eadem ratione præfinit paratum esse ex se ad coefficiendum illum.

E 29. Neque etiam hinc sequitur Dei prouidentiam circa hos actus esse vel confusam, vel alio modo imperfectam. Non quidem confusam, ut in superioribus etiam dixi, quia illa voluntas concurrendi, licet prædictam

A conditionem includat, determinatur ex descreto Dei ad talem in specie, & in individuo, non tamè ad unum tantum, sed ad plures subdivisio[n]e, quantum indifferentia liberi arbitrij postulat; ad omnes verò sub eadem conditione, & dependentia à libera cooperazione eiusdem liberi arbitrij. Sicut permissio actus mali, etiam ut mali, licet non sit prædefinition actus, vel malitiaz, nihilominus non est confusa, sed distincta, & particularis; permittit enim Deus talem speciem peccati, & talem individuam malitiam, quæ hic, & nunc tali actione libera resultat; ergo ex hac parte nulla est confusio in prouidentia. Neque etiam ex alio capite est aliqua imperfectione; possumus enim distinguere prouidentiaz curam, seu dispositionem in antecedentem ad effectum, ut futurum, & subsequentem, omnibus his modis inuenietur perfecta circa actus liberos non bonos sine præfinitione. Nam antecedens prouidentia circa tales actus optima, & perfectissima, est permissua tantum, quæ includit in primis, quod Deus det voluntati vires ad liberè volendum, deinde, quod illi offerat concursum ad tales, vel tales actus, quos permittit, denique quod statuat non impeditre talem actum, etiamsi præsciat, voluntatem malè operaram, si ita operari sinatur. Hæc enim sufficiunt ad prouidendum causa secundæ, sicut oportet in ordine ad tales actus, & maior efficacia, vel maior voluntas Dei circa tales effectus neque necessaria est, neque consentanea diuinæ bonitati. Neque etiam perfectio prouidentiaz postulat, ut æquali voluntate Deus omnia velit, sed potius requirit, ut unum quodque velit prout suam maiestatem, & bonitatem decet.

D Præterea considerando ea, quæ pertinent ad subsequentem prouidentiam talium actuum, postquam futuri prouidentur, perfectissima inuenietur sine præfinitione ipsorum, quia ut ostendi in istis nec necessaria est, nec conueniens voluntas Dei absoluta, qua complacet in his actibus sic prævisis. Imò bonitati, & sapientiae Dei consentaneum est, ut tales actus illi displiceant, & hic est primus actus huius prouidentiaz, quam subsequentem appellamus circa huiusmodi effectus, displicant Deo, & abominatur illos, seu odio eos habet, non quatenus ab ipso sunt, sed quatenus sunt à libero arbitrio. Et hinc sequitur, ut illos ad condignam pœnam ordinet, quod etiam ad hanc partem perfectæ prouidentiaz spectat. Potestque Deus, si vellet, ibi resistere sine imperfectione, (ut ita dicam,) priuatiua sua prouidentiaz, quia non tenetur ad alios effectus illos actus ordinare, vel aliter de illis disponere. Nihilominus tamen ex bonitate sua prouidet sufficiem medicinam in remedium talium peccatorum, quamdiu hæc vita durat; sive etiam non tantum sufficientem, sed etiam efficacem modum illa tollendi procurat: aliquando etiam occasionem ex eis sumit alia maiora bona faciendi; habet ergo de his actibus perfectissimam prouidentiam, etiamsi illos nullo modo præfiniat.

E 21. Hinc verò fit, quod ultimo loco posuimus, ut licet Deus hos actus non præfiniat, possit præfinire aliquos effectus eorum, vel fructus, quos ipse illorum occasione operari vult: hoc probat exemplum passionis, & mortis Domini cum verbis Petri Actor. 2. & aliorum fidelium Actor. 4. & quæ latè tradit Augustinus locis ci-tatis. Et ratio est clara, quia licet actus peccati sit malus, effectus potest esse bonus, quia non est

est à peccato, ut peccatum est, sed ut actus est, & in ipso effectu separatur optimè bonitas illius ab omni malitia, & ideo potest Deus absoluta voluntate illum effectum velle, & definito consilio, ac decreto aeterno illum definire, quod est prædefinire saltem secundum antecessionem aeternitatis. Quod satis superque est ad dicta loca Scripturæ, maximè cum in eis non addatur particula *præ*, sed simplicia verba definiendi, vel decernendi ponantur. Vnde non est intelligendum, hac esse prædefinita in particulari ante permissionem, & præscientiam peccatorum, id est, secundum eas conditiones, quæ à peccato essentialiter pendent, vel secundum habitudinem ad talem causam, sic enim peccata etiam prædefinirentur, quod negatum est fieri posse. Satis ergo est, vel quod fuerint prædefinita ante prævisionem peccati, secundum aliquid rationem de se abstrahentem à tali causa, vel medio, vel quod post præscientiam peccati fuerint acceptata, & prædefinita aeternitate, & ad alios effectus diuinæ prouidentiæ ordinata. Et ita facile solvit difficultas ultima tacta obiectione capititis præcedentis. Nam licet Deus ex infinita sua sapientia, & potestate uti possit voluntatibus male operantibus ad optimos effectus prouidentiæ suæ, tamen pro sua infinita bonitate id facit solum permitendo, non præfiniendo actus malos. Neque obstat, quod permisso præcisè spectata non sit sufficiens ad inferendum infallibiliter effectum, quia non est ita præcisè spectanda, sed ut coniuncta præscientia. At vero supposita conditionata scientia tam infallibile est Deo, quid sit absolute futurum posita permissione, ac si esset prædefinitum. Solum est differentia, quod infallibilitas permissionis non est ab illa, ut causa, sed à pura scientia, quam supponit: infallibilitas autem præfinitionis ita est à scientia, ut etiam sit à præfinitione, ut à causa. Item voluntas permittendi non includit intentionem, vel voluntatem actus mali permitti: præfinition autem eiusdem actus includeret absolutam voluntatem, & intentionem eius. Ac denique voluntas permittendi non obligat (ut sic dicam) permittentem ad procurandum effectum permisum, sed solum ad non impedendum; voluntas autem prædefiniens actum, antequam præsciatur absolute futurus, obligat de se ad procuranda media, quibus talis intentione impleatur, quod Deo respectu malorum. actum repugnat.

^{22.}
Assertio principialis tertia.

Tertio principaliter assero, Deum prædefinire aliquo modo omnes actus bonos, non tamen eodem, seu aequali modo, sed quodam principali quadam præfinitione, ut actus pietatis, & præcipue illos, qui ad salutem prædestinatorum, vel ad alios fines similes supernaturalis prouidentiæ à Deo absolute intentos efficaciter ordinantur; alios minus principali præfinitione, nimirum eos, qui vel sunt inferioris ordinis, vel qui non sunt ex primaria Dei intentione efficaciter intenti, sed tantum ex secundaria. Ad explicandam hanc assertionem suppono doctrinam Diui Thomæ prima parte quæst. 23. artic. septimo in hac materia valde notandam, interrogando enim, an numerus prædestinatorum sit certus, respondet esse certum, non solum secundum modum cognitionis, quomodo numerus arenarum maris, vel etiam numerus reproborum, vel quorumcunque individuorum est etiam certus, sed etiam secundum modum cuiusdam præfinitionis principalis. Ex hac

A ergo doctrina colligo ex mente Diui Thomæ Deum non eodem modo, seu aequaliter præfiri omnia bona, etiam naturalia vniuersi, sed quædam per se primæ, & ex primaria intentione, alia secundariæ quatenus ad alia primariæ præfinita necessaria sunt, ut ipse ibi latè explicat. Sic ergo nos dicimus de actibus liberis bonis, omnes quidem esse præfinitos aliquo modo, quia omnes sunt à Deo ab aeterno dispositi, & absolute voluti, & ordinati ad aliquod præmium, vel alium finem: totum enim hoc pertinet ad perfectam prouidentiam actuum bonorum, & sufficit ad aliquod genus propriæ præfinitionis, ut suprà ostendi, non tamen sunt omnes aequaliter præfiniti, sed quidam primariæ, & principaliter, alij secundariæ, & quasi per occasionem, ut ita dicam.

Quod sic declaro, quia Deus ex primaria præfinitione decreuit numerum prædestinatorum, & gradum, ac ordinem illorum, & ad consequendum illum finem, hunc mundum instituit, & talem ordinem rerum, & causarum, ac prouidentiæ modum elegit, in quo (sub conditione utique, si ita institueretur) præuidit, unumquemque electorum per tot, & tales actus, tantumque eorum numerum fuisse infallibiliter ad eum gradum gloriæ peruenturum, ad quem illum eligret, & sic omnes illos actus prædefinivit. Quæ præfinitio comparata ad electionem gloriarum secundaria est, nihilominus tamen proprijissima præfinitio. Et comparatione illorum actuum reproborum, potest dici etiam primaria, ut iam declaro. Nam Deus prius ratione, quam decerneret talem ordinem rerum, sub quo electi infallibiliter saluantur, sub eadem conditione præuidit in eodem cursu, & duratione rerum fuisse futuras alias generationes hominum, quos etiam voluit creare, & ad beatitudinem ordinare, & sufficientia media eis prouidere. Et licet simul præuiderit neminem eorum fuisse bene illis usursum perseveranter, ac proinde neque saluandum: nihilominus etiam præcongnouit ad tempus multos fuisse bene operarios, & iustificandos, licet non essent in iustitia permanensi.

Sic ergo simpliciter, & efficaciter voluit, ut illi homines essent, & ut talia, vel talia opera facerent, quod potuit velle etiam ante præscientiam absolutam talium actuum futurorum, ac proinde per propriam præfinitionem, ut dicit antecessionem ad absolutam scientiam talium actuum, qui sunt præfiniti.

Et nihilominus illa præfinitio secundaria, & minus principialis dici potest, quia non est ex illo proposito primario saluandi tales homines, sed quasi per occasionem, quam ordo rerum propter dictos præcipue dispositus pro alijs offerebat. Sicut numerus etiam reproborum, & omnium animarum certus est ex aliqua præfinitione diuina, non tamen primaria, quia Deus per se non ita intendit numerum reproborum, sicut prædestinatorum, sed præuidit, si sub tali ordine rerum, & annorum, ac temporum constitueret prædestinatos, futurum fuisse, ut aliorum non electorum hominum numerus tantus esset, & ideo consequenter illum præfiniuit, & maiorem, vel minorem esse noluit. Ad hunc ergo modum potuit eorum actus præfinire, & credibile est ita fecisse, vel in omnibus bonis actibus, vel saltem in actibus gratiæ, & maximè in illis, ad quos sunt necessaria auxilia efficacia, & sapè maiora, & specialiora, quam ex generali cursu supernaturalis etiam prouidit.

^{23.}
Declaratur ista suppositio.

Suppositio
D. Thom.

prouidentiæ dari soleant. De actibus autem inferioribus, & præsertim de moralibus ordinis naturalis, licet id etiam sit probabile, & facile defendi possit, non est tamen necessarium, quia sufficit prædefinitione æterna, quæ supponat præscientiam Dei absolutam eundem actuum, & includit absolutam Dei voluntatem, & acceptationem eorum, & ordinationem eorum ad aliquale præmium sui ordinis, vel ad alios fines diuinæ prouidentiæ. Et ita est sufficienter declarata, & obiter probata assertio. Qui autem maiorem probationem desiderat, libros de Auxilijs consulat.

25.
*Expeditur dicta
obiectione tertia,
& sic totum
opus concludi-
tur.*

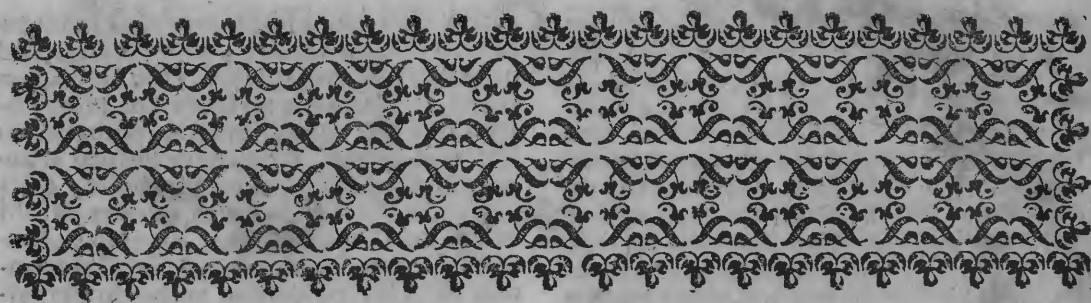
Atque hinc tandem facile expeditur tertia obiectione, quæ sola supereft ex positis in capite præcedenti, negamus enim per hanc doctrinam aliquid perfectioni diuinæ prouidentiæ circa bonos actus derogari. Quod in primis est manifestum de his, quos ante absolutam scientiam Deus præfinuit sive primariò, sive secundariò, quia non pertinet ad perfectionem prouidentiæ Dei omnia, quæ facit, aquæ principaliiter intendere; imò ad perfectum dominium, & libertatem Dei pertinet, vt pro suo arbitrio ad extra operetur, & ideo ex qualibus bonis creatis potest vnum velle, & non aliud, & à fortiori vnum principalius intendere, aut prædefinire, quam aliud. Hoc autem supposito nullus alijs defectus perfectio- nis in prouidentia talium actuum cogitari posst. At verò etiam si aliqui actus boni non sint ita prædefiniti, sed tantum post præscientiam, stabit tota perfectio necessaria diuinæ prouidentiæ, vt patebit facile applicando, quæ suprà dixi de prouidentia antecedente, & subsequente. Nam ad antecedentem spectat primò, quod Deus præbet, vt res sufficientes, tam ex parte liberi arbitrij, quam ex parte gratiæ, ad efficiendos tales actus. Secundò quod ad illos offert concursus ex parte sua necessarium. Tertiò, quod Deus quantum in se est, intendit talem actum. Quartò, quod illum aut præcipit, aut consilium, vel saltem tanquam honestum proponit. Quintò, quod paratus est aliquod præmium propter illum conferre, vel etiam illud promittit, si homo non impedit. Atque hæc prorsus videntur sufficere ad hanc partem prouidentiæ. Quod

26.
Antem vltra hæc addatur prædefinitione ante- dens, vbi Deus voluerit, potest pertinere ad quandam supererogationem, vt sic dicam, non tamen ad absolvitam perfectionem prouidentiæ. Imò esset nimia limitatio, & coarctatio libertatis diuinæ, si cogeretur singulas actiones etiam bonas determinatè præfinire, & ita non posset liberi arbitrij curam gerere, vt illi etiam inter bonas actiones, omnino elec- tionem relinquendo, ad omnes, & singulas, quan- tum est ex se, concursum præbendo, prouideat præsciens semper per scientiam conditio- naram, quid operaturum sit.

Quoad subsequentem autem prouidentiam post præscientiam absolutam talis boni actus futuri habet Deus absolutam voluntatem com- placentiæ in illo; quamuis enim hæc volun- tas non sit operativa talis actus, nihilominus ad perfectam prouidentiam spectat, tum quia prudentis gubernatoris est bene operan- tes laudare, & eorum facta approbare, tum etiam, quia ex illo Dei beneplacito possunt aliqui actus, vel effectus prouidentiæ sub- sequi. Secundò habet Deus voluntatem re- munrandi tale opus. Tertiò ordinat illud ad alios fines, prout ad maiorem suam glo- riā, vel ad alios effectus prouidentiæ suæ iudicat expedire. His ergo modis sufficien- tissimè disponit Deus de singulis actibus bo- nis in particulari, atque eos præfinit, quan- tum, & quomodo vult, iuxta consilium vo- luntatis suæ. Et hoc etiam modo perfectissimè vtitur voluntatibus humanis tanquam supremus Dominus, tum mouendo illas, quantum necessarium, vel conueniens iudi- eat, tum sinendo illas operari, simul cum illis cooperando, tum denique illis sive hoc, sive illo modo operantibus ad alios fines prouidentiæ suæ vtendo, vt eleganter Augustinus in locis citatis, & præsertim in Enchi- ridion exposuit. Igitur, & perfectio prouidentiæ cum dicto modo prædefinitionis diuinæ, & ipsa diuina præfinitio cum efficaci gratia per vocationem congruam optimè consiliit, & concordat, & vtraque cum li- bertate optimè conciliatur, quod non ita fieri posse cum alio prædefinitionis modo, satis ostensum est.

August.

F I N I S.

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM, QVÆ IN HOC VOLVMINE continentur.

A

Actio.

N gratia adiuuans sit Actio, vel principium actionis, & qua sit eius necessitas. pag. 102

Actus.

Ad Actus supernaturales necessarium non esse auxilium prærium per modum concursus, sed simultaneum sufficere. 231

Vtrum auxilium efficax sit ad singulos actus pietatis necessarium, vel solum ad aliquos, vel aliquam eorum multitudinem. 328

Vtrum auxilium efficax in omni statu, & in omnibus personis sit ad salutem, & ad omnes pietatis actus necessarium. 330

Adultus.

Quid Augustinus senserit de sufficienti auxilio, an omnibus Adultis detur. 304

Arbitrium.

De concordia liberi Arbitrij cum necessitate sufficientis auxiliis præuenientis. 319

An ex locis Scripturæ, quæ dependentiam liberi Arbitrij à voluntate, & omnipotentia diuina testantur: physicam prædeterminationem ostendant. 433

S. Augustinus.

Augustini sententia de' gratia operante, & cooperante examinatur. 124

Vtrum Augustinus physicæ prædeterminationi aliquando faueat. 483

Auxilium.

Quid sit, & quotuplex internum gratiæ Auxilium. 61

Vtrum auxilium excitans sit primum in ordine gratiæ sanctificantis adulorum. 64

Divisio auxilij moraliter, vel physicè adiuvantis expenit. 103

Ad actus supernaturales necessarium non esse auxilium prærium per modum concursus, sed simultaneum sufficere. 231

An rectè Auxilium gratiæ in sufficiens, & efficacis diuidatur. 236

Vtrum auxilium sufficiens non solum homini sit necessarium vt possit operari, sed etiam vt operetur, aliquo modo tribuat. 240

Vtrum auxilium sufficiens sit verum auxilium gratiæ internæ distinctum à lege, reuelatione, & doctrina. 246

Vtrum auxilium sufficiens internum in sola gratia excitante constat, & cum illa convertatur, seu idem omnino sit. 249

An Auxilium aliquod. verè sufficiens, sit ex se inefficax, vel vnde id habeat, quando tale esse contingit. 255

Vtrum auxilium sufficiens detur interdum prædestinatis, vel reprobis. 260

Vtrum auxilium sufficiens detur omnibus hominibus adultis, quantumuis reprobis sint. 263

An, & quomodo fidelibus semel iustificatis, qui tandem non saluantur, detur auxilium sufficiens ad salutem æternam. 267

Quid Augustinus senserit de sufficienti Auxilio, an omnibus adultis detur. 304

Vtrum auxilia sufficientia omnibus hominibus æqualiter conferantur ex parte Dei, vel vnde eorum varietas, seu inæqualitas oriatur. 314

De concordia liberi arbitrij cum necessitate sufficientis Auxiliis præuenientis. 319

Quotuplex sit Auxilium efficax. 324

Vtrum Auxilium efficax sit ad singulos actus pietatis necessarium, vel solum ad aliquos, vel aliquam eorum multitudinem. 328

Vtrum Auxilium efficax in omni statu, & in

INDEX RERUM.

- & in omnibus personis sit ad salutem ,
& ad omnes pietatis actus necessarium .
pag. 330
- Vtrum Auxilium sit excitans , seu in aliqua excitatione positum , præterim iuxta mentem Augustini . 338
- An efficax Auxilium consistat in motione , vel in effectione de se , & natura sua prædeterminante physicè voluntatem humanam ad unum actum , & exercitium eius . 341
- Vtrum auxilium efficax necessarium ad pie operandum , sit positum in aliqua excitatione per se , & ex vi sua naturæ , ac præcisè entitatis , prædeterminantis physicè voluntatem ad consensum . 347
- Proponitur opinio affirmans efficaciam Auxiliij præuij consistere in physica prædeterminatione voluntatis per modum actus primi , ac proinde talem prædeterminationem ad omnes , & singulos actus pietatis esse necessarium . 355
- Directè ostenditur , Auxilium efficax necessarium ad singula supernaturalia opera , non posse consistere in motione , vel qualitate prædeterminante physicè in actu primo voluntatem ad consensum . 358
- Vtrum possibile sit Auxilium efficax physicè prædeterminans voluntatem in actu primo salvo libero vsu eiusdem voluntatis in eodem actu secundo , ac subinde an libertas quoad exercitium in actu voluntatis simul possit cum auxilio physicè , & in actu primo prædeterminante voluntatem concordari . 376
- In humana voluntate non posse simul esse Auxilium ex se , ac physicè illam prædeterminans cum potestate resistendi eidem auxilio . 379
- Auxilium si ex se sit efficax , ac physicè prædeterminans non posse à libero vsu pendere , sed necessitatem antecedentem inducere . 382
- Vis superioris discursus , alio modo manifestatur , & argumentis satisfit . 384
- Vtrum auxilium efficax predeterminans physicè voluntatem influendo immediate in actu eius liberum possibile sit . 398
- Quid addat auxilium efficax auxilio præuenienti sufficienti , seu vocatio efficax generali , ac sufficienti vocationi , & an per congruitatem vocationis hoc sufficienter explicetur . 404
- Duabus obiectionibus contra superiorem doctrinam satisfit . 406
- Satisfit alteri obiectioni , & à varijs incommodis doctrina data vindicatur . 409
- Concluditur vera concordia libertatis Auxiliij cum efficaci auxilio eiusque necessitate in gratia operibus . 414
- Alijs obiectionibus contra superiorem concordiam ab incommodis desumptis satisfit . 418
- Doctrina data de Auxilio efficaci , & concordia eius cum libero arbitrij , verbis Christi Matth. 11. comprobatur .
- Quid post Augustinum Patres Latini de Auxilio efficaci senserint . 487
- Quid D. Thomas de hac controv ersia , seu de Auxilio gratia efficacis senserit . 492

B

Barradas.

Barradas docet cognoscere Deum in sua extera prescientia omnia futura prius ra-
Fr. Suarez de Gratia Pars II.

tione , quām aliquid de rebus extra productis liberè discernat , non per coniecturam , nec cognoscendo solum inclinationem , seu pronitatem voluntatis libera in actu primo completo constitutæ cum omnibus prærequisitis ad agendum ; sed infallibiliter , & præsciendo determinatè , quam partem sua libertate eligit , si non impediatur . 31

Bellarminus.

Bellarmini Sententia de Scientia conditionata traditur , & explicatur . ibid.

Benedictus Pererius.

Quid senserit de Scientia Dei conditionata , explicans illa verba Gen. 11. *Non desisterat cogitationibus suis.* ibid.

C

Causa.

Vtrum Causa prima , & secunda , vt partiales causæ , ad eundem effectum concurrant . 141

Vtrum concursus præuius constituat Causam secundam in actu primo , vel compleat virtutem eius ad agendum . 157

Vtrum concursus præuius sit separabilis à simultaneo , seu ab actione causæ secundæ , & è conuerlo . 167

Influxum præuium primæ Causæ in secundam non esse per se necessarium ad actiones proprias naturalium agentium . 174

Concilium.

Ex capite quinto , & Canone quarto sessione sexta Concilij Tridentini veritas illa colligitur , Vocationem illam , quam homo recipere potest , si velit , quamque interdum recipit talem esse , vt possit illi resistere si velit ; ergo talis vocatio licet efficax sit , non prædeterminat physicè voluntatem . 451

Ex alijs locis eiusdem Concilij Tridentini eadem veritas confirmatur , & alijs obiectionibus occurritur . 453

Expenduntur Canones 4. Concilij Mileuitani , & Arausican , & an Deus expectet hominis voluntatem , exponit . 456

Expenduntur Canones quintus , & vigesimus quintus Concilij Arausican , & an initium bonæ operationis sit , vel non sit , à libero arbitrio , declaratur . 462

Quid alia Concilia , vel Pontifices Summi de gratia efficaci senserint . 464

Concordia.

Concluditur vera Concordia libertatis auxiliij cum efficaci auxilio eiusque necessitate in gratia operibus . 414

Alijs obiectionibus contra superiorem Concordiam ab incommodis desumptis satisfit . 418

Concursus.

Vtrum concursus Dei , vt primæ causæ , ad supernaturales actus auxilium supernaturale sit . 134

An Deus etiam in ordine gratia per Concursum Zz

INDEX RERUM.

- sum simultaneum influat in effectum, & actionem causæ secundæ immediate imme-
diatione virtutis, & suppositi. 145
Vtrum præter simultaneum concursum gra-
tia, qui est in actum voluntatis, vel in-
tellectus, sit necessarius alius præius in-
potentia receptus, & à motibus excitantis
distinguitur, referturque prima sententia
cum suis fundamentis. 147
Quid sit concursus præius, & quod mu-
nus eius, ob quod necessarium esse credi-
tur. 150
Quomodo præius Concursus à potentia in-
qua recipitur, & ab eius actione distin-
guatur. 153
An præius concursus sit qualitas, vel in quo
prædicamento sit. 155
Vtrum concursus præius constituat causam
secundam in actu primo, vel compleat vir-
tutem eius ad agendum. 157
Vtrum concursus præius sit separabilis à si-
multaneo, seu ab actione causæ secundæ, &
e conuerso. 167
Proponitur sententia, quæ docet generalem
Concursum Dei esse influxum in effectum,
& imbibitum in actione causæ secundæ;
influxum autem in causa per se, & ex vi
generalis concursus necessarium non esse.
pag. 170
Quid Patres, & Philosophi de necessitate præ-
iij Concursus quoad causas naturales sense-
rint. 176
Quid de concursu præio in causis secundis
naturalibus D. Thomas senserit. 179
Quid Aristoteles, vel antiqui Philosophi de
necessitate Concursus præij in causis secun-
dis naturaliter agentibus senserint. 183
Soluendo rationes assertioni nostræ contrarias,
eadem veritas amplius confirmatur. 187
Ex vi generalis Concursus non esse necessariam
præiam motionem in voluntate, moraliter
determinantem illam ut liberos actus eli-
ciat. 192
Præium Concursum physicè prædeterminan-
tem non esse voluntati liberae necessarium,
ut aliquid determinatè velit. 196
Doctrina superioris capititis auctoritate Scrip-
turæ, & Patrum confirmatur. 200
Auctoritate D. Thomæ, & aliquorum poste-
riorum Theologorum eadem doctrina con-
firmatur. 202
Ex concursu Dei ad actus, qui sunt peccata,
peculiari ratione superior doctrina compro-
batur. 209
Deducenda ad varia incomoda eadem do-
ctrina comprobatur. 211
Sententia superioris capititis ex Scriptura, &
Concilij colligitur. 218
Ex Patribus eadem doctrina confirmatur.
pag. 222
Quid de concursu præio, ac prædeterminante
ad actum peccati Diuus Thomas senserit. 225
Vtrum Concursus Dei simultaneus ex se
prædeterminet voluntatem ad concursum.
pag. 388
Vtrum Concursus simultaneus vt est à vo-
luntate Dei semper, ac necessariò habeat
vix prædeterminandi physicè voluntatem.
pag. 394

D

- Decretum.*
- Q**Væ Decreta conditionata, & libera Deo
attribuenda sint, & in illis non posse
contingentia sub conditione futura praesi-
ri. 36
Duplex decretum conditionatum intelligi po-
test se tenens ex parte diuinæ voluntatis;
vnum cadit in antecedens, alterum in con-
sequens propositionis conditionalis. 37
Exemplum vtriusque. ibid.
De possibilitate Decreti conditionati ex parte
obiecti. ibid.
Repugnare tale Decretum in Deo nonnulli ar-
bitrantur leui fundamento. ibid.
Contraria sententia stabilitur à priori, & ab
incommodis. ibid.
Possibile est vtrumque genus Decreti condi-
tionati ex parte obiecti in Deo. ibid.
An, & quomodo in Deo concipi possit Decre-
tum primi generis? ibid.
Deus priùs ratione habet scientiam simplicis
intelligentiæ, quām habeat Decreta libera,
sive absoluta, sive conditionata ex parte
obiecti. 38
De Decretis conditionatis secundi generis ex
parte obiecti. ibid.
An in Deo dentur infinita? ibid.
Decreta libera ex infinita perfectione diuina,
ideo non innescunt, quia non ponunt in
Deo perfectionem. 39
Circulus vitiosus existeret inter ordinem De-
cretorum, & obiectorum. ibid.
An saltem Deus habuerit Decretum condi-
tionatum circa aliquos actus liberos sub condi-
tione futuros? ibid.
Decretum offerens concursum ad plures actus
non idèo generalis dicitur, quod sit confu-
sum, & circa actum liberum in commu-
ni. 41
Dicitur generale, quod in omnibus, & sin-
gulis speciebus actuum qui possunt hic, &
nunc elici singulos actus determinet. ibid.
Decretum illud generale est quasi conditiona-
tum. ibid.
Posito illo generali Decreto, non est necessa-
rrium Decretum absolutum particulare. ibid.
Per Decreta conditionata non satis defendi-
tur præscientia omnium futurorum. 44

Deus.
- Deum habere certam, & infallibilem scien-
tiam futurorum contingentium conditiona-
torum, ex Scriptura, prout à Patribus in-
tellecta est, ostenditur. 5
Plures ex Sanctis, & antiquis Patribus scien-
tiam conditionatam in Deo cognouisse, præ-
fertim Augustinum, & nullum eorum illam
Deo negasse. 10
Neque in Augustino, neque in alijs Patribus
aliquid contra perfectionem diuinæ scientiæ
conditionatæ reperi. 15
Deum habere conditionatam scientiam futu-
rorum ante decretum liberum, seu volunta-
tis, secundum rationis ordinem, nec posse
talem scientiam in tali decreto fundari, ex
eisdem Scripturæ, & Patrum testimonij
ostenditur. 19
Quid de hac scientia conditionata D. Thomas
senserit. 24
Ratione à priori ostenditur dari in Deo con-
ditio-

INDEX RERUM.

- ditionatam præscientiam, & principali fundamento contrariæ sententiæ occurritur, veritasque talium propositionum declaratur. 28
- Q**uae decreta conditionata, & libera Deo attribuenda sint, & in illis non posse contingentia sub conditione futura præsciri. 36
- An Deus etiam in ordine gratiæ per concursus simultaneum influat in effectum, & actionem causæ secundæ immediate immmediatione virtutis, & suppositi. 145
- Proponitur sententia, quæ docet generalem concursum Dei esse influxum in effectum, & imbibitum in actione causa secundæ: influxum autem in causa per se, & ex vigesimalis concursus necessarium non esse. 170
- pag.
- An soli Deo tribuantur in Scriptura opera pietatis propter physicam prædeterminationem. 438
- An Deus faciat, vt velimus, & faciamus per physicam prædeterminationem, aut efficiantiam. 440

E

Electio.

DE concordia gratiæ efficacis cum gratiæ, & efficaci Electione, ac prædestinatio saluandorum omnium, & cum diuina prouidentia, ac prædefinitione actuum liberorum humanæ voluntatis. 522

Excitatio.

- Q**uomodo supernaturalis Excitatio ex natura libus actibus Ecclesiæ, seu eorum, per quos vocatur pendere possit. 93
- Vtrum auxilium sit excitans, seu in aliqua Excitatione positum, præsertim iuxta mentem Augustini. 338
- Vtrum auxilium efficax necessarium ad pie operandum, sit positum in aliqua Excitatione per se, & ex vi sua naturæ, ac præcisè entitatis, prædeterminantis physicæ voluntatem ad consensum. 347

F

Facere.

- T**ractare incipit axioma, *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.* 278
- Tribus modis potest intelligi hoc axioma. 280
- Primus modus ex D. Thoma. ibid.
- Secundus ex Alensi. ibid.
- Tertius ex Gersone, & Driedone. ibid.
- Axiomatis sensus de quo intelligi debet. 281
- pag.
- Quis censetur facere quod in se est. ibid.
- Quomodo sit intelligendum Deum dare gratiam facienti, quod in se est per auxilium inferioris gratiæ. 299
- Tractatur altera sententia præcedenti contraria, negans datam esse à Deo legem dandi auxilium gratiæ facienti, quod in se est per vires naturæ ad seruandam legem naturalem. 281
- Tractatur tertia opinio, quæ partim à præcedentibus recedit, partim cum vtraque conuenit. 283
- Propositæ difficultati satisfit, & Axioma propositum in vero, & catholicō sensu explicatur. 285

Fr. Suarez de Gratia Pars II.

- Difficultati cap. 12. propositæ satisfit. 296
- Obiectionibus in cap. 13. propositis satisfit. 301
- pag.

Fides.

- Fidem prius statim, ac rectè deliberat Deus infallibiliter inspirat. 287
- Ante fidem homo non meretur vlo modo vocationem ad fidem. 288
- Modus operandi ex fide propter obtinendam fidem, quis? 2942

G

Gratia.

- Q**uid sit, & quotuplex internum Gratiae auxilium. 61
- Vtrum auxilium excitans sit primum in ordine Gratiae sanctificantis adulorum. 64
- Vtrum Gratia excitans sit actus vitalis hominis. 66
- Aliis fundamentis primæ sententiæ satisfit, & quod sit principium proximum efficiens Gratiae excitantis inquiritur. 69
- Vtrum motus Gratiae excitantis sint indelibet, ita vt ex necessitate non libertate fiant. 71
- Vrrum Gratia excitans in intellectu sit, & quæ sit necessitas, vel munus eius. 73
- Vtrum Gratia excitans in voluntate sit, & quæ sit necessitas, vel munus eius. 75
- Vtrum Gratia excitans sit necessaria solùm ante fidem, & alios habitus infusos, vel etiam post illos. 79
- Duo incidenter dubia de necessitate excitantis Gratiae, tam in natura lapsa, quam integra expediuntur. 87
- Vtrum motus Gratiae excitantis sint in sua entitate supernaturales. 89
- Vtrum præter excitantem Gratiam sit necessaria gratia adiuuans ab illa distingua. 99
- An Gratia adiuuans sit actio, vel principium actionis, & qua sit eius necessitas. 102
- Quibus modis differat actualis influxus Gratiae adiuuantis, ab excitante gratia. 105
- Vtrum Gratia excitans sit principium physice adiuuans præfertim ubi habitus infusus deest. 108
- Vtrum in homine liberè, ac supernaturaliter operante sine habitu, principium adiuuans, ad tales actum supernaturalem eliciendum, sit aliquid creatum animæ infusum. 112
- Quid sint Gratia operans, & cooperans, & quomodo ad excitantem, & adiuuantem comparentur. 119
- Quid sit Gratia præueniens, comitans, & subsequens, & quomodo ad excitantem, & adiuuantem comparentur. 127
- Quomodo Gratia præueniens, comitans, & subsequens ad operantem, & cooperantem gratiam comparentur. 130
- Vtrum Gratia sufficiens sit tantum actualis, vel etiam habitualem includat. 253
- An, & quomodo fidelibus peccatoribus, semper dum viuunt, Gratia sufficiens tribuitur, qua conuerti, & iustificari possint. 269
- Difficultas circa superiorem doctrinam prononit, eiisque occasione tractare incipit axioma, *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.* 278
- Tractatur altera sententia præcedenti contraria, negans datam esse à Deo legem dandi auxili-
auxili-

INDEX RERUM.

auxilium Gratiae facienti, quod in se est per vires naturae ad seruandam legem naturalem.	281	alia simpliciter proxima : Libertas omnino remota quæ.	322 ibid.
Tractatur tertia opinio, quæ partim à prædeterminatis recedit, partim cum utraque conuenit.	283	Libertas remota quæ.	ibid.
Propositæ difficultati satisfit, & Axioma propositum in vero, & catholico sensu explicatur.	285	Libertas proxima quæ.	ibid.
Difficultati cap. 12, propositæ satisfit.	296	Vtrum possibile sit auxilium efficax physicè prædeterminans voluntatem in actu primo salvo libero usu eiusdem voluntatis in eodem actu secundo, ac subinde an libertas quoad exercitium in actu voluntatis simul possit cum auxilio physicè, & in actu primo prædeterminante voluntatem concordari.	379
Objectionibus in cap. 13, propositis satisfit, pag.	301		
Vtrum Gratiae efficacitas consistat in necessitate, quam infert voluntati, ut non libere, sed necessariò consentiat.	333		
Vtrum excitans Gratia per seipsum, & natura sua determinet saltem moraliter voluntatem, idèque talis efficacia auxilijs excitantis ad actus liberos, & sanctos voluntatis libera sit.	35		
Quid post Augustinum Patres Latini de Gratia efficaci senserint.	487		
Tractatur quæstio appendix, an Gratia præueniens auxilium sufficiens, & efficax, possint esse æqualia in duobus hominibus, quorum unus consentit vocationi, & non alter, pag.	512		

H

Homo.

Homo ante fidem non meretur ullo modo vocationem ad fidem.	288
Homini facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.	278
Sententia Pauli, <i>Deus vult omnes Homines salvos fieri</i> , ut intelligenda, ex Augustino.	306
	pag.

I

Infidelis.

Quomodo infidelibus omnibus detur auxilium sufficiens ad fidem, & salutem.	274
	pag.

Influxus.

Influxum præsum primæ causæ in secundam non esse per se necessarium, ad actiones proprias naturalium agentium.	174
--	-----

Justificatio.

Justificatio comparatur creationi,	291
------------------------------------	-----

L

Lex.

Ex naturali, & quomodo seruari queat.	283
Lex quasi pactum quoddam inter Deum hominem, & Patrem aeternum.	285
Lex dandi omnibus hominibus auxilia sufficientia ad salutem, haud est absoluta.	286

Libertas.

Libertas arbitrij ad non peccandum conciliatur cum necessitate auxiliij ad cauendum peccatum, ex Bellarmino.	320
Libertas alia omnino remota, seu remotissima; alia partim remota, partim proxima:	

R E R U M .

alia simpliciter proxima :	322
Libertas omnino remota quæ.	ibid.
Libertas remota quæ.	ibid.
Libertas proxima quæ.	ibid.
Vtrum possibile sit auxilium efficax physicè prædeterminans voluntatem in actu primo salvo libero usu eiusdem voluntatis in eodem actu secundo, ac subinde an libertas quoad exercitium in actu voluntatis simul possit cum auxilio physicè, & in actu primo prædeterminante voluntatem concordari.	379

M

Massilienses.

Massiliensium sententia ab Augustino, Prospero, & alijs reprobatur.	315
---	-----

Motio.

Ex vi generalis concursus non esse necessariam præuiam motionem in voluntate, moraliter determinantem illam, ut liberos actus eliciat.	192
--	-----

An efficax auxilium consistat in motione, vel in effectione, de se, & natura sua prædeterminante physicè voluntatem humanam ad unum actum, & exercitium eius.	341
---	-----

Motio, auxilium, qualitas, aut entitas indica voluntati ex sola efficientia Dei, & ex se prædeterminans illam physicè in actu primo, omnino repugnat cum libertate.	377
---	-----

Motus.

Vtrum motus gratiae excitantis sint in sua entitate supernaturales.	39
---	----

N

Necessitas.

Necessitas gratiae excitantis, in intellectu.	73
Necessitas gratiae excitantis in voluntate.	75

Duo incidenter dubia de necessitate excitantis gratiae tam in natura lapsa, quam integræ expediuntur.	87
---	----

Necessitas gratiae adiuuantis.	102
--------------------------------	-----

Necessitas concursus præiij.	150
------------------------------	-----

Necessitas libertati opponitur.	330
---------------------------------	-----

Quid Patres, & Philosophi de necessitate præiij concursus quoad causas naturales senserint.	176
---	-----

Quid Aristoteles, vel antiqui Philosophi de necessitate concursus præiij in causis secundis naturaliter agentibus senserint.	183
--	-----

O

Opus.

O Pera nostra quæ.	334
Opera ex necessitate facta, ne laude, nec mercede digna.	336

P

Peccator.

A N, & quomodo fidelibus peccatoribus semper dum vivunt, gratia sufficiens tribua-	
--	--

INDEX RERUM.

eributur, qua conuerti, & iustificari possint. 269

Peccatum.

Quid de concursu prævio, ac prædeterminante ad actum peccati D. Thomas senserit. pag. 225

Perseuerantia.

An Adam receperit auxilium proximè sufficiens ad perseuerandum. 308

Si Angelus, vel Adam caruisset adiutorio, quo posset permanere, si vellet, an ei imputaretur ad culpam non permanere. 309

Potentia.

Potentia de se indifferens quomodo determinari possit. 343

Prædefinitio.

Appendix de Prædefinitionibus, cum aliarum obiectionum responsione. 529

Prædestination.

Prædestinationis gratia ex sola Dei voluntate præparata quibus detur. 303

Prædestinatione quid. ibid.

Prædestinatione alia perfecta, & simpliciter talis, quæ & ad æternam gloriam, alia verò secundum quid. 331

Dubium appendix de concordia gratiæ efficacis cum gratuita, & efficaci electione, ac Prædestinatione saluandorum omnium, & cum diuina prouidentia, ac prædefinitione actuum liberorum humanæ voluntatis. 522

Prædestinatus.

Vtrum auxilium sufficiens detur interdum prædestinatis, vel reprobis. 260

Prædetermination.

Prædeterminatione physica cur sic dicta? 345
Ad efficaciam vocationis an sit necessaria prædeterminatione physica. 346

Ex quo principio nitatur Ledesma inferre necessitatem prædeterminationis. 373

Proponitur opinio affirmans efficaciam auxiliij præuij consistere in physica prædeterminatione voluntatis per modum actus primi, ac proinde talem prædeterminationem ad omnes, & singulos actus pietatis esse necessariam. 355

Scripturæ testimonia contra physicam prædeterminationem expenduntur. 432

An Scriptura dicat Deum dare nobis velle propter physicam prædeterminationem. 436

An Deus faciat, vt velimus, & faciamus per physicam prædeterminationem, aut efficientiam. 440

Ex Patribus Augustino antiquioribus physica prædeterminatione refellitur, & vocatio congrua comprobatur. 469

Antiquos Patres nihil pro physica prædeterminatione nobis tradidisse. 475

Augustinum in vocatione congrua sine physica prædeterminatione efficacem præuenientem gratiam constituisse. 478

Vtrum Augustinus physicæ prædeterminationi aliquando faueat. 483

Principium.

Vtrum gratia excitans sit principium physicè adiuuans præsertim ubi habitus infusus defest. 108

Vtrum in homine liberè, ac supernaturaliter operante sine habitu, principium adiuuans, ad talem actum supernaturalem eliciendum, sit aliquid creatum animæ infusum. pag. 112

Solum Spiritum Sanctum immediate adiuuare voluntatem ut principale principium proximè, & physicè faciens supernaturalem actum, quando sine habitu elicetur. 116

Promissio.

Promissio gratiæ ad quem finem posita. 303
Differt Deus gratiam suam in quantum vult pro suo arbitrio. ibid.

R

Reprobus.

R Eprobis etiam datur auxilium efficax. 330
Effectus propter quem datur auxilium efficax, in reprobis etiam inuenitur. 331

S

Scientia.

D Eum habere certam, & infallibilem scientiam futurorum contingentium conditionatorum, ex Scriptura, prout à Patribus intellecta est, ostenditur. 5

Plures ex Sanctis, & antiquis Patribus scientiam conditionatam in Deo cognouisse, præsertim Augustinum, & nullum eorum illam Deo negasse. 10

Neque in Augustino, neque in alijs Patribus aliquid contra perfectionem diuinæ scientiæ conditionatæ reperi.

Deum habere conditionatam scientiam futurorum ante decretum liberum, seu voluntatis, secundum rationis ordinem, nec posse talem scientiam in tali decreto fundari, ex eisdem Scripturæ, & Patrum testimonij ostenditur. 19

Quid de hac scientia conditionata D. Thomas senserit. 24

Ratione à priori ostenditur dari in Deo conditionatam præscientiam, & principali fundamento contraria sententiæ occurritur, veritasque talium propositionum declaratur. 28

Scriptura.

Scripturæ testimonia contra physicam prædeterminationem expenduntur. 432

An ex locis Scripturæ, quæ dependentiam liberi arbitrii à voluntate, & omnipotentiæ diuina testantur: physicam prædeterminationem ostendant. 433

An Scriptura dicat Deum dare nobis velle propter physicam prædeterminationem. 436

Semipelagiani.

Semipelagianorum error. 315

Spi.

INDEX RERUM.

Spiritus Sanctus.

Solum Spiritum Sanctum immediatè adiuuare voluntatem ut principale principium & proxime, & physicè faciens supernaturalem actum, quando sine habitu elicetur. pag. 116

T

S. Thomas.

Quid D. Thomas de auxilio gratiæ efficacis senserit. 492

Trahere.

Trahendi verbum pro gratia efficaci apud Augustinum. 302

V

Vocatio.

Quomodo supernaturalis Vocatio ab actibus eorum, qui vocantur pendere posse. pag.

Vocatio ab excitante gratia. 94

Distinguitur Vocatio in sufficientem, & efficacem. 339

Declaratur Vocatio efficax. ibid.
Adhuc declaratur efficacia Vocationis. ibid. & pag.

Distinguitur Vocatio in Vocationem Electorum, & communem. 340

Ad efficaciam Vocationis, an sit necessaria prædeterminatio physica? 340

Augustinum in Vocatione congrua sine physica prædeterminatione efficacem præuenientem gratiam constituisse. 346 478

Voluntas.

Præsum concursum physicè prædeterminantem non esse voluntati liberæ necessarium, vt aliquid determinatè velit. 196

Vtrum gratiæ efficacitas consistat in necessitate, quam infert voluntati, vt non liberè, sed necessariò consentiat. 333

Voluntatis humanae actus, quot modis nominetur prædeterminatus à voluntate diuina. pag. 341

Vtrum excitans gratia per seipsum, & natura sua determinet saltem moraliter voluntatem, ideoque talis efficacia auxilijs excitantis ad actus liberos, & sanatos voluntatis necessaria sit. 350

In humana Voluntate non posse simul esse auxilium ex se, ac physicè illam prædeterminans cum potestate resistendi eidem auxilio. 879

E N I S.

